

Presented to
The Library
of the
University of Toronto
by
Mrs. D. Collins

Digitized by the Internet Archive
in 2007 with funding from
Microsoft Corporation

AN
ENGLISH AND WELSH PRONOUNCING
DICTIONARY:

IN WHICH
THE PRONUNCIATION IS GIVEN TO WELSH LETTERS.

GEIRIADUR

Cynaniadol

SAESNEG A CHYMRAEG:

YN YR HWN Y SILLIADIR

Y GEIRIAU SAESNEG A LLYTHYRENAU
CYMRAEG:

HEFYD,

CYFRES O ENWAU PRIOD YR YSGRYTHYR,

WEDI EU SILLIADU YN CYMRAEG.

GAN ROBERT IOAN PRYS.

DINBYCH:

CYHOEDDWDYD GAN THOMAS GEE.

MDCCLVII.

PB

2191

P7

609465

30.5.55

RHAGYMDRODD.

Y MAE 'n anhawdd gosod allan amcan y cyhoeddwr yn dwyn y gwaith yma allan yn fwy cryno nag yn ei eiriau ef ei hun ar amleni y rhifynau cyntaf; sef, — “Rhoddi Geiriadur o'r iaith Saesneg (yn yr hwn y silliadir pob gair Saesneg â llythyrenau Cymraeg, ac yr eglurir ef yn helaeth â geiriau Cymraeg cyfystyr) yng nghyrhaedd pob teulu a phob person unigol yn y Dywysogaeth—y fath Eiriadur ag a gynnorthwyo'r Cymro uniaith i ddysgu yr iaith Saesneg, heb un cyfarwyddyd arall; ac un cymhwys, hefyd, o ran maint, a phris, a chyflawnder, i fod yn LLYFR YSGOL.”

Y mae 'n gwbl ddiangenhaid dyweyd dim am deilyngdod y cyfryw amcan, pan y mae pawb, gwladgar ac anwladgar, yn cydnabod, nid yn unig fod yn ddymunol, ond yn anheggorol angenrheidiol, i bob Cymro ddysgu Saesneg a fyno fod yn gyfarwydd â chyfreithiau a masnach ei wlad, ac â chelfyddydau a llenoriaeth y byd. Tuag at gyrhaedd yr amcan clodwiw yma yn effeithiol, yr oedd gan y cyhoeddwr a'r ysgrifenydd amryw ddyledswyddau i'w cyflawni. Am y blaenaf, y mae yn amlwg ar unwaith ddarfod iddo ef ragori ar bawb a fu o'i flaen, trwy roddi crefftwriaeth o'r fath oreu ar y llyfr, a rhoddi yn agos gymmaint ddwy waith am arian ag a roddir gan y Cymry yn gyffredin o Eiriaduron.

Am yr ysgrifenydd, y mae yntau wedi gwneyd ei oreu ym mhob modd a'r a allai. Tuag at i'r gwaith fod yn gyfarwyddyd addas i Gymro uniaith i ddysgu Saesneg, yr oedd yn rhaid i'r holl eiriau arweiniol sydd yn y llyfr gael eu cynanu, neu eu silliadu, â llythyrenau Cymraeg; a dyma brif nodwedd y gwaith. Daeth y cyllun o silliadu Saesneg â llythyrenau Cymraeg i feddwl yr ysgrifenydd yn ddamweiniol, o gylch deg neu ddeuddeng mlynedd ar hugain yn ol, pan yn y drafferth o ddyŷgu Saesneg heb gynnorthwy athraw; ac mor awyddus ydoedd ar i bawb o'i gyd-genedl a ddymument ddysgu Saesneg, a r nad allent gael ysgol,

fwynhau buddioldeb y cyllun, fel yr anturiodd, yn y flwyddyn 1834, gychwyn gwaith a alwodd — “Geiriadur Cynanawl Seisnig-Cymreig, ac eglurydd yr iaith Seisoneg, yn Seisoneg a Chymraeg; yn yr hwn y dangosir gwraidd y geiriau Seisoneg yn ol awdurdod y Dr. Johnson, gyda chynaniad Mr. Walker, wedi ei gymhwyso i'r Gymraeg, ac egluro eu hamryw ystyron yn y ddwy iaith efo ymadroddion a geiriau cyfystyr.”

Ar amlen y rhifyn cyntaf (yr unig un a gyhoeddwyd) o'r gwaith hwnw, dywedai yr ysgrifenydd, mewn anerch “At y Cymry,” fel hyn:—“Yn awr dyma gyfleustra i Gymro uniaith gael Athraw cyfarwydd a chywir i'w arwain ar ei aelwyd ei hun, heb gymhorth neb, i ddeall yr iaith Seisoneg, a'i *phronounsio* yn groewdeg yn ol fel y gwna y Sais mwyaf dysgedig. Diammheu y dylai pob Cymro sydd yn arferol, neu yn ewyllysio addysgu [dysgu] yr iaith Seisoneg wrtho ei hun, feddiannu y llyfr hwn; canys nis gellir cael ei well er gwybod iawn gynaniad geiriau yn gyffredinol, megys yr ysgrifena Sais eiriau fel hyn—*accompt, borough, colonel, island, rule, &c.*; ac nid hawdd y gall Cymro wybod y modd i seinio y rhai yna, heb gymhorth yr athraw neu y Geiriadur hwn, fel yma,—*accompt, ac-cownt, cyfrif; borough, byr-o, bwrdeisdref; colonel, cyr-nel, milwriad; island, èi-land, ynys; rule, rùl, rheol, &c.* Nid oes genyf yn bresennol ond ei gyflwyno i sylw y cyffredin, gan hyderu y gwel pob un mewn pryd yr angenrheidrwydd o hono, a thrwy hyny roddi cefnogaeth ddyladwy, fel na luddier cynnygiad mor fuddiol i'n cenedl, yw dymuniad eu gwasanaethydd—R. I. P.”

Pa mor ddiwégi bynag oedd yr appeliad yna “At y Cymry,” a pha mor briodol bynag oedd y cyllun i hyfforddi yr unieithog yn swm ac ystyr geiriau Saesneg, rhwng hwyrfrydigrwydd y genedl i gefnogi pob anturiaethau llenyddol, yn enwedig yr eiddo awdwyr ieuaingc anghyhoedd, a diffyg profiad a medr yr ysgrifenydd mewn llyfrwerthyddiaeth, sefyll a wnaeth y gwaith ar ol cyhoeddi y rhifyn cyntaf, ac achosi'r fath golled i'r ysgrifenydd, fel y penderfynodd na chyhoeddai ddim byth mwyach ar ei draul ei hun—o leiaf, heb gael sicrwydd boddhaol o gefnogaeth ddigonol.

O gylch y flwyddyn 1847, daeth cyhoeddwr y gyfrol hon i'r maes i gynnyg gwobr deilwng “Am y Cyfarwyddyd goreu i Gymro i ddysgu yr iaith Seisnig;” a gwaith yr ysgrifenydd a farnwyd yn teilyngu yr “arobryn.” Yn fuan ar ol cyhoeddiad y “Treithawd Arobryn,” proffwydodd y gwladgar Ieuan Gwynedd, yn yr *Adolygydd*, nad oedd yr amser yn mhell, pan y mynai'r Cymry eto gael “Geiriadur Cynanawl Seisnig-Cymreig R. I. Prys;” a chyn pen dwy flynedd ar ol marwolaeth ein talentog Ieuan, cytunodd y cyhoeddwr â'r ysgrifenydd i barotoi y *Geir-*

iadur Cynaniadol hwn, sy weithian wedi ei orphen; o'r hwn y mae talfyriad cryno yn barod i'r wasg, ac a gyhoeddir yn ddioced, dan yr enw *Geiriadur Cynaniadol Seisoneg a Chymraeg i'r Miloedd*:—y ddau ar gynllun cynaniadol cyntefig hen *Eiriadur Cynanawl* yr ysgrifenydd, a gynygiwyd i'r Cymry yn y flwyddyn 1834.

Y mae rhai seiniau yn Saesneg nad ydynt yn Gymraeg; megys *a yn all, o yn no, ch yn church, j yn John, sh yn shall, zh=s yn vision, a z yn zeal*. Yn yr amgylchiadau hyn, defnyddiwyd y llythyrenau sydd yn yr *Arweiniad i'r Cynaniad Seisoneg*, sydd yn dilyn y Rhagymadrodd hwn, ac sydd hefyd ar odre'r tudalenau trwy gorff y gwaith, fel y rhai symlaf a ellid meddwl am danynt ar y pryd. Defnyddiwyd llythyrenau Italaid hefyd i ddynodi sain hir y gwahanol lafariaid.

Y geiriadurwyr y dilynwyd eu *cynaniad*, yn benaf, yw Gilbert a Smart; ond ymgynghorwyd yn fynych â Walker, Jones, Birkin, Reid, Worcester, Ogilvie, a Spurrell. Yr un awduron hefyd, yng nghyda Johnson, Todd, Richardson, Webster, a D. Silvan Evans, a gymmerwyd yn arweinwyr i *lythyrenu* y geiriau Saesneg.

Am yr *eglhûd*, ymgynghorwyd yn achlysurol â'r holl Eiriaduron Saesneg a Chymraeg sy wedi eu cyhoeddi, o'r eiddo W. Evans, yn 1771, hyd un D. Silvan Evans, yn 1852, &c.; a chafwyd cynnorthwy arbenig, rai prydiau, yng Ngeiriadur Lladin a Chymraeg y Meddyg T. Williams, sy mewn cyssylltiad â Geiriadur Cymraeg a Lladin y Dr. Dafis o Fallwyd. Cymmerwyd gofal arbenig i beidio gadael un gair Saesneg arweiniol, heb ryw air neu eiriau cyfystyr yn yr eglurhâd Cymraeg.

Fe ddywed Mr. Walker am yr hwn a fo ymwybodol o'i deilyngdod i gael sylw'r cyffredin (ac os na bydd un yn ymwybodol o hyn, ni ddylai ysgrifenu o gwbl), y rhaid y bydd efe, nid yn-unig yn awyddus am gael ei gymharu â'i ragflaenoriaid, ond hefyd y gwna hyrwyddo'r fath gymhariad, trwy hysbysu ei ddarllenwyr o'r hyn a wnaeth ereill; ac ar ba beth y seilia efe ei hön-iadau i'r flaenoriaeth: "ac os gwneir hyn yn deg a dihoced," eb efe, "nis gall fod yn fwy anghysson â gweddusder, nag ydyw â thegwch a gonestrwydd."

Fel Geiriadur yn *silliadu geiriau Saesneg â llythyrenau Cymraeg*, nid oes i'r llyfr hwn unrhyw *ragflaenydd*; ond y mae iddo un *cydymgeisydd*, a ymddangosodd ym mhen encyd o amser ar ol iddo gychwyn, o waith "Thomas Edwards (Caerfallwch)," a "D. Hughes, B. A., Tredegar." Ni pherthyn i ni ddywedyd dim am hwnw, ond barned ein cydwladwyr rhyngddynt, a defnyddiont yr un a farnont oreu er eu lles i ddsygu'r Saesneg a'r Gymraeg.

Am *Eiriadur Cynaniaethol Saesneg a Chymraeg* Mr. Spurrell, nid ydyw efe ar yr un cynllun a'r *Geiriadur Cynaniadol*.

O barth y "Gyfres o enwau priodol," ni chaniatâai lle i roi dim ond yr enwau Ysgrythyrol i mewn yn unig, heb chwanegu pris y Geiriadur.

Llanrhyddlad, Tachwedd, 1857.

ARWEINIAD I'R CYNANIAD SAESNEG.

Y LLAFARIAID=THE VOWELS.

- 1.—*a*, fel a yn tad, câr; neu a Saesneg yn father (§ 88—90), far, army (§ 91—93.)
SYLW.—Cyfeiria y rhifnodau rhwng ymsangau i'r adranau yn y *Cyfarwyddyd i Gymro i ddysgu yr Iaith Seisnig*, lle yr eglurir y seiniau Saesneg dan sylw yn helaeth.
- 2.—*a*, fel a yn cam, lloffa, aberthu; neu a Saesneg yn fat, banish (§ 100—104), abound (§ 105).
SYLW.—Y mae yr a Saesneg *flaenddodol*, megys yn *abound*, *among*, *papa*, yn nes i sain a Gymraeg nag i y Gymraeg; am hyny defnyddir a yn wastad yn y cynaniad i ddynodi y sain flaenddodol yma. Gwel y *sylw* ar ol y yn y tudalen hwn.
- 3.—*e*, fel e yn hen, lle; neu a Saesneg yn fate, paper (§ 82—85).
SYLW.—Yr *e* Italaidd yma a ddefnyddir hefyd, yn fynych, yn y cynaniad, i ddynodi y sain hir anacenol; megys a yn *arietta*, ay yn *gateway*. a'r cyfelyb.
- 4.—*e*, fel e yn pen, heddwch; neu e Saesneg yn net, ebbing (§ 119—121), aspen, hyphen (§ 132).
- 5.—*i*, fel i yn llied, cri; neu yr e a'r ee Saesneg yn me, feet, era, succeed (§ 113—116).
SYLW.—Yr *i* Italaidd a ddefnyddir hefyd i ddynodi y sain hir anacenol, yn fynych; megys e yn *aries*, ee yn *aspen-tree*, a'r cyfelyb.
- 6.—*i*, fel i yn dim, difrif, difenwi; neu e Saesneg yn devout (§ 126), neu i a y yn *vanity* (§ 154, 225).
- 7.—*o*, fel o yn tor—ond y sain yn hwy—neu o yn hon, ton, ond yn fwy gyddfol (§ 94); neu a Saesneg yn all, talk, palling, always (§ 96), quart, warlike (§ 98), neu o yn nor, torment (§ 165, 166).
SYLW.—Defnyddir yr *o* Italaidd yn fynych, hefyd, yn y cynaniad, mewn sillau anacenol; megys *already*, *jackdaw*, *ordination*, a'r cyfelyb.
- 8.—*o*, fel o yn llon, calon; neu o Saesneg yn not, pomposity, moral (§ 167—169).
- 9.—*ö*, fel o yn llo, curo; neu o Saesneg yn no, note, obey, steam-boat (§ 160—162, 181).
- 10.—*u*, fel u yn dull, cymun; neu i Saesneg yn pin, coalpit, native (§ 144).
SYLW.—Yr u Gymraeg a ddefnyddir yn wastad, yn y cynaniad, yn lle yr *i attaledig* Saesneg (§ 20), pan yn rhagflaenu *b, d, dd, f, l, m, n, p, r, s, t, th, a z*; ond pan ragflaenir yr i yn y cynaniad gan *c, ç, g, j, sh*, neu *zh*, i a ddefnyddir yn y cynaniad yn wastad, yn lle yr u Gymraeg o flaen *c, ç, ff, g, ng, j, sh, a zh*.
- 11.—*w*, fel w yn swm, llw; neu oo Saesneg yn pool (§ 259), neu o yn prove, movement (§ 172—174), neu u yn rule (§ 199).
- 12.—*w*, fel w yn pwn, carbwl; neu oo Saesneg yn foot, good (§ 259, Eithr), neu u yn bull, puss, pulpit (§ 197, 198).
- 13.—*y*, fel yn yr, dyddyfnu; neu u Saesneg yn hut (§ 195), neu fur, urge (§ 193); neu e yn her, verb (§ 122—125); neu i yn bird, virtue (§ 147, 148); neu a yn real, William (§ 107); neu e yn pertain, tolerable, butter (§ 138); neu i

yn extirpation, nadir (§ 157); neu o yn come (§ 176—178); author (§ 183—185); neu y yn myrtle (§ 224); satyr (§ 225).

SYLW.—Y mae yr a Saesneg *derfynol*, megys yn *attendance*, clerical, *firman*, &c. (§107), yn nes at sain yr y Gymraeg nag at sain yr a Gymraeg; am hyny, defnyddir y yn y cynaniad i ddynodi y sain derfynol hon, cystal a'r gwahanol seiniau terfynol ereill a nodir uchod.

Y CYDSEINIAID=THE CONSONANTS.

- 1.—ç, fel tsh=ch Saesneg yn church=tshyrtsh (§ 326, 329).
- 2.—j, fel dzh=j Saesneg yn John=dzhon (§ 14, 349).
- 3.—sh, fel yr s Gymraeg yn eisiau, neu sh Saesneg yn shall (§ 383).
- 4.—z, fel yn y gair Ysgrythyrol zêl, neu y z Saesneg yn zone (§ 15, 398, 399).
- 5.—zh, fel z Saesneg yn glazier, azure (§ 400, 402).

SYLW.—Y mae yr holl seiniau ereill a ddefnyddir yn y cynaniad yn seiniau Cymraeg diledryw, ac yn cael eu hamlygu â'r llythyrenau Cymraeg arferedig.

TALFYRIADAU=ABBREVIATIONS.

<i>a.</i>	adjective	ansoddair.
<i>ad.</i>	adverb	adferf=gorair.
<i>ar.</i>	article	bannod.
<i>c.</i>	conjunction	cyssylltiad.
<i>col.</i>	colloquial	ymddyddanol.
<i>dim.</i>	diminutive	bychanig.
<i>f.</i>	feminine	benywol.
<i>in.</i>	interjection	ebychiad=cyfryngiad.
<i>m.</i>	masculine	gwrywol.
<i>p.</i>	participle	cyfraniad.
<i>p. a.</i>	participial adjective	ansoddair cyfraniadol.
<i>pl.</i>	plural	lluosog.
<i>p. p.</i>	past participle	cyfraniad gorphenol.
<i>pr.</i>	pronoun	rhagenw.
<i>prf.</i>	prefix	rhagddod.
<i>prp.</i>	preposition	arddodiad.
<i>p. t.</i>	past tense	amser gorphenol.
<i>s.</i>	substantive	sylweddair.
<i>sc.</i>	scriptural	ysgrythyrol.
<i>sing.</i>	singular	unig, unigol.
<i>v.</i>	verb (active & neuter)	berf (wneuthurol a chanolig)
<i>v. a.</i>	verb active	berf weithredol.
<i>v. n.</i>	verb neuter	berf ganolig.
=	synonymous with	}	cyfystyr â; yr un â.
	equivalent to					

ENGLISH-WELSH PRONOUNCING DICTIONARY.

ABAC

ABAS

A, e, s. enw y llythren gyntaf o'r egwyddor.

A, a=y, *ind. art.* un: dyma yr ystyr sydd i a o flaen enwau Saesneg unigol; megys a man=dyn; a horse=march; a union=undeb. Hefyd, arferir yr a fel hyn:—a few men=yhydig o ddynion; a great many apples=llawer byd o afalau: he is gone a hunting=aeth i hela. Y mae a weithiau yn datgan gradd, mesur, neu gyfartaledd, fel y mae y neu yr yn y Gymraeg; megys, a shilling a pound=swllt y pwys; a hundred a week=cant yr wythnos. Seindir a, pan yn bwysleis-iol, fel e Gymraeg; megys, "I never want a (e) word, but Pitt never wants the word"—Ni fydd arnaf fi byth eisieu gair, ond ni fydd ar Pitt byth eisieu y gair. Nid oes gair cyfystyr i'r a yma yn y rhif lluosog.

Aaronic, e-ron'-ic, } a. Aaronawl,
Aaronical, e-ron'-i-cyl, } perthynol i
swydd Aaron. } [cyfrifiadur.

Abacist, ab'-a-sust, s. cyfrifwr, cyfrifydd,
Aback, a-bac', *ad.* yn ol, trach y cefn,
yn wysg y cefn, yn y gwrthol.

Abacot, ab'-a-cot, s. hotan; teyrn-gap.
Abactor, a-bac'-tyr, s. gyrleidr, lleidr
gwartheg.

Abacus, ab'-a-cys, s. bwrdd cyfrif, cyf-
riflech; coplech.

Abaft, a-baft', *ad.* yn ol, tuag yn ol,
wrth y llyw.

Abaisance, a-be'-syns, s. ymostyngiad,
ymgrymiad, moesblygiad.

Abaised, a-be'-sed, a. llipa, llibin.

Abalienate, a-bel'-ien-et, v. a. trosi,
trosglwyddo, arallu; estroni, estronoli.

Abalienation, a-bel'-ien-e'-shyn, s. tros-
glwyddiad, aralliad, newidiad medd-
iant; estronliad.

Abandon, a-ban'-dyn, v. a. gadael, gado,
gadu; gwrthod, rhoi i fyny; ymadael
â, ymwrthod â, bwrw ymaith.

Abandoned, a-ban'-dyned, a. gadawedig;
anfod, dryglawn, ysgeler.

Abandonee, a-ban'-dyn-e', s. gadawai=
un y gadir peth iddo.

Abandoner, a-ban'-dyn-yr, s. gadydd;
ymwrthodwr.

Abandoning, a-ban'-dyn-ing, } s.
Abandonment, a-ban'-dyn-ment, } gad-
awiad; ymwadiad, rhoddiad i fyny.

Abandum, a-ban'-dym, s. diofrydbeth,
camlwrw, peth wedi ei fforffiedu.

Abannition, ab-an-ish'-yn, s. byralldud-
iad.

Abare, a-be'yr, v. a. noethi, dynoethi.

Abarticulation, ab-ar-tic-iw-le'-shyn, s.
hyggymaliad, rhwyddgymaliad.

Abase, a-bes', v. a. darostwng, gostwng;
iselu, iselhau; diraddio; tafu i
lawr.

D.S. Yn y cynniad, defnyddir llythyrenau Italaidd i ddangos sain hir y llafariad Saesneg, a llythyrenau Rhufeinaidd i ddangos eu sain fer.—Seindir yr a Italaidd fel yr a Gymraeg yn tad, neu yr a Saesneg yn far; a Rufeinaidd, fel yr a Gymraeg yn cam, neu yr a Saesneg yn fat; e Italaidd, fel yr e Gymraeg yn hen, neu yr a Saesneg yn fate; e Rufeinaidd, fel yr e Gymraeg yn pen, neu yr e Saesneg yn met; i Italaidd, fel yr i Gymraeg yn lliid, neu yr ee Saesneg yn feet; i Rufeinaidd, fel yr i Gymraeg yn dim, neu yr e Saesneg yn yn defy; o Italaidd, fel yr o Gymraeg yn tor, ond y sain yn hwy, neu yr a Saesneg yn all; o Rufeinaidd, fel yr o Gymraeg yn llon, neu yr o Saesneg yn not; ô, fel yr o Gymraeg yn llo, neu yr o Saesneg yn no; u, fel yr u Gymraeg yn dull, neu yr i Saesneg yn pin; w Italaidd, fel yr w Gymraeg yn swn, neu yr oo Saesneg yn pool; w Rufeinaidd, fel yr w Gymraeg yn pwn, neu yr oo Saesneg yn foot; y, fel yr y Gymraeg yn yr, neu yr u Saesneg yn hut neu fur; ç, fel tsh, neu fel y eh Saesneg yn church=thyrts; j, fel J, yn John=dzhon; sh fel yr s Gymraeg yn eisiau, neu yr sh Saesneg yn shall; z, fel yn y gair Ysgrythyrol zêl, neu y z Saesneg yn zone.

Abased, a-best', *a.* darostyngedig; isel-edig; diraddiedig.
 Abasement, a-bes'-ment, *s.* gostyngiad; iseliad; diraddiad.
 Abash, a-bash', *v. a.* cywilyddio, yswilio, delwi; gwrido; gwlaideiddio.
 Abashment, a-bash'-ment, *s.* cywilyddiad, yswiliad, dyddelwad; cywilydd, gwyledd; cythrudd, braw, cythrwfl.
 Abassi, a-bas'-si, *s.* swllt Persiaidd; abassi.
 Abate, a-bet', *v. a.* lleihau; toli; colli; gostwng; bychanu; llaesu, llacäu; treio; cwympto:—*v. n.* ymleihau; ymdawelu.
 Abatement, a-bet'-ment, *s.* lleihâd, toliant; cwmp; llacâd; treiad.
 Abeter, } a-be'-tyr, *s.* lleihâwr, tolied
 Abetor, } ydd, llacâwr; gostyngwr, iselydd: trawsfeddiannwr, blaenfeddiannwr.
 Abattis, a-bat'-tis, *s.* coedwarehglawdd, diffyn-glawdd coed.
 Abattoir, a-bat-wor', *s.* cigyddfan, cigyddle, lladd-dy.
 Abatude, ab'-a-tiwd, *s.* toldeb, lleiawd.
 Abature, ab'-a-çyr, *s.* gwasarn, sangwellt.
 Abb, ab, *s.* anwe, arwe, troswe, croeswe.
 Abbacy, ab'-ba-si, *s.* abadaeth, penfonachaeth, arfynachaeth.
 Abbatical, ab-be'-shyl, } *a.* mynachlog
 Abbatical, ab-bat'-i-cyl, } ol, cyfeiniol, abadyddol. [athraw.
 Abbe, ab-be', ab'-be, *s.* abad, arfynach;
 Abness, ab'-bes, *s.* abades, penfynaches, penlleian, arfynaches.
 Abbey, ab'-bi, *s.* abbatty, mynachdy, mynachlog, mynachlys. fynach.
 Abbot, ab'-byt, *s.* abad, penfynach, ar-
 Abbotship, ab'-byt-ship, *s.* abadaeth, penfonachaeth.
 Abbreviate, ab-brî'-fi-et, *v. a.* talfyru, cwtogi, byrhau, toli, lleihau, cytio; geirdori, toleirio.
 Abbreviation, ab-bri'-fi-e'-shyn, *s.* talfyriad, cwtogiad, byrhâd, cilfyriad, gofyriad, toliad; geirdoriad, darneiriad; crynodeb, crynoad.
 Abbreviator, ab-bri'-fi-e'-tyr, *s.* talfyrwr, cilfyrydd, byrhâwr.
 Abbreviatory, ab-brî'-fi-a-tyr-i, *a.* talfyriadol, cwtogol, byrhaol.
 Abbreviature, ab-brî'-fi-a-çyr, *s.* talfyreb, tolnod, talfyrnod, byreb; crynoad.
 A, B, C, e-bi-si', *s.* yr A, B, C, yr Egwyddor, y Llyfr Corn.
 Abdest, ab'-dest, *s.* puredigaeth Fahometaidd.

Abdicant, ab'-di-cynt, *p. a.* gadawol, ymwrthodol; yn rhoi i fyny.
 Abdicate, ab'-di-cet, *v. a.* gadu, gwrthod, llysu; ymwrthod â, rhoi i fyny, ymddeol o.
 Abdication, ab-di-ce'-shyn, *s.* ymwrthodiad, ymadawiad, gwrthodiad, llysiant.
 Abdicative, ab'-di-ce-tuf, *a.* gwrthodiadol, ymadawol, gwrthodol.
 Abditive, ab'-di-tuf, *a.* celiadol, cuddiol; celiadwy.
 Abditory, ab'-di-tyr-i, *s.* celfa, cuddfa, argelfa, ymguddle.
 Abdomen, ab-dö'-men, *s.* isfol, ceudod, gwaelod y bol.
 Abdominal, ab-dom'-i-nyl, } *a.* ceu-
 Abdominous, ab-dom'-i-nyz, } dodol;
 bollog, cestog, gorfolog.
 Abdominals, ab-dom'-i-nylz, *s. pl.* ceudodogion, ceudodolion=enw llwyth o bysgod.
 Abduce, ab-diws', *v. a.* neillduoli, gwahanoli, gwahanu; tynu ymaith, dattynu.
 Abducent, ab-di-w'-sent, *a.* dattynol, dattyniadol, gwrthdynciadol, gorymddygol.
 Abduction, ab-dyc'-shyn, *s.* dattyniad, gwrthdynciad, tyniad yn ol; gorymddywng; treisddygiad.
 Abductor, ab-dyc'-tyr, *s.* gorddygai; dattynydd, dattynor; cilgyhyr, gwrthgyhyr.
 Abductors, ab-dyc'-tyrz, *s. pl.* dattynolion, dattynorion; y cyhyrau dattynol, gwrthgyhyrau.
 Abear, a-be-yr', *v. a.* goddef; ymddywng â.
 Abearance, a-be-yr'-yns, *s.* ymddygiad.
 Abecedarian, e-bi-si-de'-ri-yn, *s.* egwyddor-yn, dysgwyr yr egwyddor; dysgawdwr yr egwyddor.
 Abecetary, e-bi-si'-da-ri, *a.* egwyddorig, egwyddorigol, agwyddorigol.
 Abed, a-bed', *ad.* yn y gwely, ar y gwely, mewn gwely.
 Abele, e'-bel, } *s.* peisgwyn, aeth-
 Abele-tree, e'-bel-tri, } nen wen.
 Aber, e'-byr, *s.* aber, ceg afon; frwd.
 Aberdevine, e-byr'-di-fein, *s.* y pila brith, y llinos felynerdd.
 Aberrance, ab-yr'-yns, } *s.* cyfeiliorn,
 Aberrancy, ab-yr'-yn-si, } cyfeiliornad, gŵyrad; crwydrad; camsyniad, geudyb, amryfussed.
 Aberrant, ab-yr'-ynt, *a.* cyfeiliornus; crwydrol, gŵyrol.
 Aberration, ab-yr-re'-shyn, *s.* cyfeiliornad; crwydrad, gŵyrmî, disberod.

a, fel a yn tad; a, cam; e, hen e, pen; i, llid; i, dim; o, tor, ondei sain yn hwy; o, llon;

Aberring, ab-yr'-ing, *p.* crwydredig, gw'yredig.
 Aberuncate, ab-i-ryng'-cet, *v. a.* diwreiddio, dadwreiddio; chwynu; llwyr ddfirodi.
 Abet, a-bet', *v. a.* annog, cefnogi; ategu, cynnorthwyo; cymhell.
 Abetment, a-bet'-ment, *s.* annogiad, cefnogaeth; ategiad; cymhelliad.
 Abetter, } a-bet'-tyr, *s.* annogwr, cynneil-
 Abettor, } ydd; affeithydd; hysgwydd.
 Abevacuation, ab-i-fac-iv'-e'-shyn, *s.* golifiad, lledliffiad; lledarlloesiad.
 Abeyance, a-be'-yans, *s.* gorddysgwyliaid; hawloediad. [hanu.
 Abgregate, ab'-gri-get, *v. a.* dydoli, gwa-
 Abgregation, ab'-gri-ge'-shyn, *s.* dydoliaid, gwahaniaid.
 Abhor, ab-hor', *v. a.* ffieiddio, casâu; gorgasâu, dygn gasâu; diystyru.
 Abhorrence, ab-hor'-rens, } *s.* ffieidd-
 Abhorrency, ab-hor'-ren-si, } iad; cas-
 ineb, atgasrwydd, adgasedd, dygasedd.
 Abhorrent, ab-hor'-rent, *a.* ffiaidd, ffieiddiol, cas; atgas, dygasol; gwrthneul, casaol.
 Abhorrently, ab-hor'-rent-li, *ad.* yn ffiaidd, yn atgas. [casâwr.
 Abhorrer, ab-hor'-ryr, *s.* ffieiddiwr,
 Abhorring, ab-hor'-ring, *s.* ffieidd-dra, ffieiddbeth, brynti.
 Abia, a-bei'-y, *s.* gwernfil, eithinfil, abia =llwyth o drychfilod a breswylant y gwern a'r eithin.
 Abide, a-beid', *v.* aros, anneddu, trigo, cyfaros, preswyllo, haddefu, cyfanneddu, pryseddu; parhau; goddef, dioddef; dal; ymgynnal.
 Abider, a-beid'-yr, *s.* anneddwr, trigiannydd, preswylwr, cartrefwr.
 Abiding, a-beid'-ing, *s.* arosiad, tariad, cartrefiad, haddefiad; arosfa; parhâd; goddefiad.
 Abientinæ, e-bi-en-tei'-ni, *s.* conwydd, abientwydd; llwyth y conwydd, megys y pinwydd, ffawydd, sybwydd, ac ereill.
 Abilities, a-bul'-i-tuz, *s. pl.* galluoedd, doniau, cynneddfau; cymhwysderau, atheithi, teithi.
 Ability, a-bul'-i-ti, *s.* gallu, dawn, medr; galluedd, nerth, grym; cymhwysder, medrusrwydd, medredd.
 Abintestate, ab-in-tes'-tet, *a.* olfeddianol=gair a gymhwysir at etfedd y neb a fo farw heb lythyr cymmyn.
 Abject, ab'-ject, *a.* distadl, gwael, dirnygus; difri, diwerth, difudd, diystyr; isel, adlawaid:—*v. a.* gwrthod,

llysu, bwrw ymaith, iselu:—*s.* adyn, adill, adlaw, truan, dynsodechyn.
 Abjected, ab-jec'-ted, *ad.* yn ddistadl; yn ddfiri; yn isel.
 Abjectedness, ab-jec'-ted-nes, *s.* distadl-
 edd; iseledd, iselni; salwedd.
 Abjection, ab-jèc'-shyn, } *s.* distadl-
 edd; iseledd, iselni; salwedd.
 Abjectness, ab-ject'-nes, } gwaelder,
 gwaelineb, gwaeledd, gorrwaeledd; iseledd; gostyngiad.
 Abjectly, ab-ject'-li, *ad.* yn ddistadl, yn orwael, yn druenus; yn isel.
 Abjudicate, ab-jw'-di-cet, *v. a.* gwrthod, llysu. [odedig.
 Abjudicated, ab-jw'-di-ce-ted, *p.* gwrth-
 Abjudication, ab-jw'-di-ce'-shyn, *s.* gwrthodiaid, llysiad.
 Abjugate, ab'-jw-get, *v. a.* dadieno, dadgyssylltu, digyssylltu; rhyddhau, gollwng.
 Abjuration, ab-jw-re'-shyn, *s.* tyngediad, tyngwadiad; diofryd, diofrydedd, diofrydiad; ymwadiad, ymwrthodiaid ar lw.
 Abjulatory, ab-jur'-a-tö-ri, *a.* tyngiadol; ymwrthodol.
 Abjure, ab-jw'yr, *v. a.* tyngedu, tyngu, gwadu ar lw; dattyngu; diofrydu; gwrthod; cadganu.
 Abjurement, ab-jw'yr-ment, *s.* ymwrthodiaid, ymwadiad.
 Abjurer, ab-jw'-ryr, *s.* tyngedwr, ymwrthodwr.
 Ablactate, ab-lac'-tet, *v. a.* diddyfnu.
 Ablactation, ab-lac-te'-shyn, *s.* diddyfn-
 iad; impiad.
 Ablaqueation, ab-lac-wi-e'-shyn, *s.* bonnoethiad, gwreiddnoethiad.
 Ablation, ab-le'-shyn, *s.* ymeithiad, cymmeriad ymaith; arlloesiad, arllwysiad. [iadol.
 Ablative, ab'-la-tuf, *a.* gwrthodol; tardd-
 Ablative-case, ab'-la-tuf-ces', *s.* y cyflwr gwrthodol, y gwrthodai; y chweched cwympawd i enwau Lladin.
 Able, e'-bl, *a.* galluog, abl; medrus; goludog, nerthol; doniog:—*v. a.* galluogi; nerthu.
 Able-bodied, e'-bl-bod-id, *a.* cydnerth, cyfnerthol.
 Ablegate, ab'-li-get, *v. a.* tranegesu, arnegesu, gornegesu; anfon oddi cartref; anfon o'r ffordd, alldudio.
 Ablegation, ab-li-ge'-shyn, *s.* tranegesiad; anfoniad oddi cartref.
 Ablen, e'-blen, } *s.* gorwyniad = enw
 Ablet, e'-blet, } pysgodyn: *pl.* gorwyniaid.

Ableness, *e'*-bl-nes, *s.* gallu, gallugrwydd, abledd; medr, medrusder, medrusrwydd, medrusedd, hyfedrodd; cynhwysder; grym, nerth, yni; nertholdeb. [tywyllni.
 Ablepsy, ab'-lep-si, *s.* dallineb, delni,
 Abligate, ab'-li-get, *v. a.* rhwymo, clymu; sicrhau.
 Abligation, ab-li-ge'-shyn, *s.* rhwymiad.
 Abliguration, ab-li-giw-rish'-yn, *s.* gwas-traff, afradlonedd.
 Allocare, ab'-lō-ect, *v. a.* llogi.
 Allocation, ab-lō-ec'-shyn, *s.* llogiad.
 Ablude, ab-liwd', *v. a.* annhebygu, gwananiaethu.
 Abluent, ab'-liw-ent, *a.* golchiadol, glanhaol:—*s.* golchai.
 Ablution, ab-liw'-shyn, *s.* golchiad, gorolchiad, ymolchiad; golchedigaeth, glanhād; puredigaeth.
 Abluvion, ab-liw'-fi-yn, *s.* golched.
 Ablv, *e'*-bli, *ad.* yn alluog, yn fedrus, yn hyfedr.
 Abnegate, ab'-ni-get, *v. a.* nacāu, pallu, gomedd, gwrthod, llysu; gwadu, diarddelwi.
 Abnegation, ab-ni-ge'-shyn, *s.* nacād, palliad, gomediad; nag, pall, gomedd; gwadiad, ynwadiad.
 Abnegator, ab'-ni-ge-tyr, *s.* nacāwr, pallwr; gwrthodwr.
 Abnet, ab'-net, *s.* gwregys yr offeiriad Iuddewig; ephod.
 Abnodation, ab-nō-de'-shyn, *s.* ysglindoriad, digygniad.
 Abnormal, ab-nor'-myl, } *a.* direol, af-
 Abnormous, ab-nor'-myz, } reolaidd;
 anferth, anffurfiol, afuniiaidd, anfad.
 Abnormity, ab-nor'-mi-ti, *s.* afroledd, afroleaeth; anferthwch; anffurfiath.
 Aboard, a-bōrd', *ad.* ar fwrdd, ar y bwrdd, mewn llong, i'r llong; gyda.
 Abodance, a-bōd'-dys, *s.* argoel, darogan.
 Abode, a-bōd', *s.* cartref, haddef, bod, trigfa, trigfan, trigias, preswylfa, preswylfod, anneddle, trefad, trefed, arosfa, arosfan; cartrefiad:—*v. a.* darogan, rhagddangos, arwyddoli; argoeli, darmain, dewinio.
 Abodement, a-bōd'-ment, *s.* rhagargoel, darogan, rhagarwydd.
 Aboding, a-bōd'-ing, *s.* daroganiad, dewiniad, darmain, arddysgogan.
 Abolete, ab-ō-lēt', *a.* hen, difudd, diles.
 Abolish, a-bol'-ish, *v. a.* dirymu; diddymu, dilēu; dystyrywio.
 Abolishable, a-bol'-ish-ybl, *a.* dirymadwy, diddymadwy, dileadwy.

Abolisher, a-bol'-ish-yr, *s.* dirymwr.
 Abolishment, a-bol'-ish-ment, } *s.* di-
 Abolition, a-bō-lish'-yn, } rym-
 iad; diddymiad, dilead; gwaredred.
 Abolitionism, a-bō-lish'-yn-uzm, *s.* diddymiaeth.
 Abolitionist, a-bō-lish'-yn-ust, *s.* diddymydd, diddymwr.
 Aboma, a-bō'-my, *s.* aboma=siglensarff fawr sy'n preswyllo yn siglenau a chorsydd Dehenbarth America.
 Abominable, a-bom'-i-nybl, *a.* ffiائد, atgas, aflan, achas; ffiائدiol, ffiائدgas.
 Abominableness, a-bom'-i-nybl-nes, *s.* ffiائدrwydd, ffiائد-dra, atgasrwydd, atgasedd.
 Abominably, a-bom'-i-nybl-i, *ad.* yn ffiائد, yn atgas, yn gas. [casāu.
 Abominate, a-bom'-i-nect, *v. a.* ffiائدio,
 Abomination, a-bom-i-nect'-shyn, *s.* ffiائدiant, atgasrwydd, dygasrwydd; halogrwydd, brynti.
 Abord, a-bōrd', *s.* anerchiad, cyfarchiad.
 Aboriginal, ab-ō-rij'-i-nyl, *a.* cynfrodorol; cyntefig, cyssffin.
 Aborigines, ab-ō-rij'-i-niz, } *s. pl.* cyn-
 Aboriginals, ab-ō-rij'-i-nylz, } frodorion, cyndrigolion=preswylwyr cyntaf gwlad.
 Aborsement, a-bors'-ment, } *s.* erthyl-
 Abortion, a-bor'-shyn, } iad, nariad; erthyl.
 Abort, a-bort', *v. a.* erthylu:—*s.* erthyliad.
 Abortive, a-bor'-tuf, *a.* annhymmig; erthylog, erthylaid, erthylus, nariad; aflwyddiannus, seithyg, anffodiog, annhyciannol; ofer, methol; ammhrydlawn, anamserol:—*s.* erthyl, erthylin, erthylan.
 Abortiveness, a-bor'-tuf-nes, *s.* erthylod, pallod.
 Abortment, a-bort'-ment, *s.* erthyl, erthylin; erthyliad, nariad.
 Abound, a-bownd', *v. n.* haftugo, heidio; bod yn llawn, bod yn dryfrith; meddu digon, cael gwala; goludogi, ymhelaethu.
 Abounding, a-bownd'-ing, *s.* llawnder, amledd, digonedd; cynnyrch.
 About, a-bowt', *prp.* am, amgylch, o amgylch, oddi amgylch, cylch, yng nghylch, ogyrch, o gylch, o ddeutu, o beutu, peutu, o bobtu, o bob tu, o gwmpas; tua; ger llaw; ar:—*ad.* oddi amgylch, o gylch, o amgylch.
 Above, a-byf', *prp.* uwch, uch, goruwch, goruch, oddi ar, odd ar, uwch law, uch law; ar, dros; mwy na, yn fwy

- na, tu hwnt i; uwch na, uch na, uch no:—*ad.* uchod, ucho, bry, fry; uwch ben, uwch law.
- Above-board, a-byf'-börd, *ad.* ar gyhoedd, yn yr amlwg; yn ddiwyll, yn ddihoedd, yn ddiragrith; yn ddiuedd.
- Above-cited, a-byf'-sei-ted, *a.* dyfynedig, rhagddyfynedig.
- Above-mentioned, a-byf'-men-shynd, *a.* crybwylledig, dywededig; soniedig, rhagsoniedig.
- Abracadabra, ab-ra-cad-ab'-ra, *s.* crydgyfareid=gair cyfriniol a ysgrifened yn driongl, ac a wisgid am y gwddf rhag y cryd.
- Abrade, a-bred', *v. a.* treulio, rhwbio, treulio ymaith; naddu, rhasglo.
- Abraeus, e'-bri-ys, *s.* tomrilyn, ebodfil, trychfil y dom.
- Abraid, a-bred', *v.* defroi; cynhyrfu: ymddeffro, ymddihuno.
- Abranchians, a-brangc'-i-ynz, } *s. pl.* an-branchia, a-brangc'-i-y, . } nhagell-ogion, annhagellion = llwyth o filod heb dagellan, megys gelod.
- Abrasion, a-bre'-zhyn, *s.* treuliad, rhwbiad; naddiad, rhasgliad.
- Abraum, a-brej'-ym, *s.* rhudglai.
- Abreast, a-brest', *ad.* ochr yn ochr, yn gyfochr, yn gyfarystlys, yn gyfystlys yn gyfais, ar gyfer.
- Abrenunciation, a-bri-nyn-si-e'-shyn, *s.* ymwrthodiad, ymwadiad.
- Abreption, ab-rep'-shyn, *s.* cipiad, ysgipiad, dygiad ymaith.
- Abrevoir, a-bryf'-wor', *s.* dyfrlle; cys-sylltiad deufaen.
- Abridge, a-brij', *v. a.* talfyru, cwtogi; toli, lleihau, cytio; crynhoi.
- Abridged, a-brijd', *a.* talfyredig, toliedig.
- Abridger, a-brij'-yr, *s.* talfyrwr; lleihäwr, crynhöwr.
- Abridgement, a-brij'-ment, *s.* talfyriad; toliad, byrhäd; crynodeb, crynoad; cynnwysiad.
- Abroach, a-bröc', *ad.* ar ollyngiad, ar redeg allan; ar led; ar osgo, ar wyr.
- Abroad, a-brod', *ad.* ar led; allan, oddi allan, i maes, maes; o dref, oddi cartref, alldef, yn y gwledydd pell, yn y gwledydd tramor; yn rhydd; yn helaeth.
- Abrogate, ab-rö-ge't, *v. a.* diddymu, dilëu; dirymu; dirymio cyfraith.
- Abrogated, ab-rö-ge-ted, *p. a.* diddymedig, dirymedig.
- Abrogation, ab-rö-ge'-shyn, *s.* diddymiad, dilead; dirymiad; tyniad ymaith.
- Abroma, a-brö'-ray, *s. pl.* bythwyrddion, alldyfion bythol wyrdd. [ain.
- Abrood, a-brwd', *ad.* yn gori, yn deor.
- Abrook, a-bruc', *v. n.* goddef, ymaros, cydymddwyn.
- Abronia, ab-rö'-ni-y, *s.* mwythlys, neislyls, plyddlys=math o estronlys tyner.
- Abrotanum, ab-rö-te'-nym, *s.* y fwylys, llyisiau'r de, y ddeheulys, llyisiau gwener=un o ryw y chwerwyls.
- Abrupt, ab-rypt', *a.* byrbwyll, ehud; sydyn, engwth, disymmwth, swta, disyfyd; serth, ysgythrog, creigiog; byr, cwta; ffysgiol.
- Abruption, ab-ryp'-shyn, *s.* dyserthiad, ffysgiad; serthdoriad.
- Abruptly, ab-rypt'-li, *ad.* yn fyrbwyll; yn sydyn; yn arw, yn serth.
- Abruptness, ab-rypt'-nes, *s.* byrbwyll-der, byrbwyllra, ehudrwydd; sydynrwydd; serthedd; gerwinder: dyserthiad, ffysgiad; serthdoriad.
- Abus, e'-brys, *s.* y geuberwraidd, y berwraidd=enw llysieny.
- Abscess, ab'-ses, *s.* cornwyd, addwyd, dargod, anafod, penddŷyn, poethchwyyd.
- Abscession, ab-sesh'-yn, *s.* ymadawiad, mynediad, edfynt. [rhwygo.
- Abscind, ab-sund', *v. a.* tori, tori ymaith.
- Absciss, ab'-sus, } *s.* trychell=llinell
- Abscissa, ab-sus'-y, } mewn meidryddiaeth.
- Abscission, ab-sizh'-yn, *s.* rhwygiad, toriad ymaith; toredigaeth.
- Abscond, ab-scond', *v. n.* ymguddio, ymlechu, ymgelu, cilio, encilio, llechu, techu, godechu, dydechu; bod yng nghudd, mnyed ar gel.
- Absconder, ab-scond'-yr, *s.* ymguddiwr, ymlechydd, enciliwr.
- Absence, ab'-sens, *s.* absenoldeb, absen, absent, amhresenoldeb, anwydd; esswyn, asswyn; diffyg; ansylw, anofaledd, diofalwch.
- Absent, ab'-sent, *a.* absennol, anwyddfodol; esswynol; diofal, anofalus, disylw; anghofus; oddi cartref.
- Absent, ab-sent', *v. a.* absennoli, amhresennoli; asswyno.
- Absentaneous, ab-sen-te'-ni-yz, *a.* absenniadol; esswyniadol, absennol.
- Absentee, ab-sen-ti', *s.* absennolwr; asswynwr, esswynydd; ymabsennolwr; ymasswynwr, anghywlad.
- Absenteeism, ab-sen-ti'-uzm, *s.* absennoliad, ymabsennoliad; esswyniad.
- Absenter, ab-sen'-tyr, *s.* absennolwr;

asswynwr; ymabsennolwr, ymddy-dolydd.
 Absentment, ab-sent'-ment, *s.* absendod; esswynnod, asswyniad.
 Absinthian, ab-sun'-thi-yn, *a.* chwerwlysig, chwerwlysaidd, chwerwynol, wermodaidd.
 Absinthiated, ab-sun'-thi-*e*-ted, *p. a.* chwerwlysedig, chwerwedig.
 Absinthium, ab-sun'-thi-ym, *s. y* chwerwly, *y* chwerwynllys, *y* wermod.
 Absist, ab-sust', *v. n.* gadael, peidio; gadu heibio.
 Absolute, ab'-sö-liwt, *a.* arbenig; hollol, cwbl, cyflwyr, cyfan, cyflawn, llwyr; anammodol, diammodol; annibynol, anymddibynol, annherfynol; dilys, hanfodol.
 Absolutely, ab'-sö-liwt-li, *ad.* yn arbenig; yn hollol; yn ddiammodol; yn annibynol; yn ddiau; yn annherfynol, heb derfyn.
 Absoluteness, ab'-sö-liwt-nes, *s.* arbenigedd; annibyndod; unbenigrwydd.
 Absolution, ab'-sö-liw'-shyn, *s.* rhyddhâd, gollyngdod; maddeuant, gwared, gwarediad.
 Absolutism, ab'-sö-liwt-uzm, *s.* arbenigaeth; annibyniaeth; rhagarfaeth; arfaethiad.
 Absolutory, ab'-sö-liw-tyr-i, } *a.* rhydd-
 Absolutory, ab-zolf'-y-tyr-i, } haol,
 gollyngol, gollyngiadol; maddenol, gwaredol.
 Absolve, ab-zolf', *v. a.* rhyddhau, gollwng; maddeu; gorphen, cwblhau.
 Absolver, ab-zolf'-yr, *s.* rhyddhäwr, gollyngydd.
 Absonant, ab'-sö-nynt, } *a.* anghysson,
 Absonous, ab'-sö-nys, } gwrthun, afresymol, anghywir; anghydeiniol, anghysseiniol.
 Absorb, ab-sorb', *v. a.* sugno, sugno i fyny; sychu, tarnu, hyspyddu; llyngcu; dyfnu, dyddyfnu.
 Absorbability, ab-sorb'-y-bul'-i-ti, *s.* sugnolrwydd; tarnolrwydd, hydarnedd; llyngcoldeb.
 Absorbable, ab-sorb'-ybl, *a.* sugnadwy; tarnadwy, sychadwy; llyngcadwy.
 Absorbed, ab-sorb'd', *p. a.* sugnedig; tarnedig; llyngcedig.
 Absorbent, ab-sorb'-ent, *a.* sugnol; sychiadol, tarnol, hyspyddol; llyngcol; dyddyfnol:—*s.* sugnai; sychor; tarnydd.
 Absorbents, ab-sorb'-ents, }
 Absorbent vessels, ab-sorb'-ent fes'-selz }

s. pl. sugneion; sychorion, tarnolion, tarnyddion; dyddyfnolion.
 Absorption, ab-sorp'-shyn, *s.* sugniad; sychiad, tarniad, sychiant; llyngciad.
 Absorptive, ab-sorp'-tuf, *a.* sychiannol, tarniadol.
 Abstain, ab-sten', *v. n.* ymattal, ymarbed; ymgadw, ymochelyd, ymbeidio; ymwrthod, dirwestu.
 Abstemious, ab-sti'-mi-*yz*, *a.* cymmedrol, tymmerus; ymattalgar, ymattalus, ymochelgar; syber; sobr.
 Abstemiously, ab-sti'-mi-*yz*-li, *ad.* yn gymmedrol; yn ymattalgar; yn sobr, yn ddirwestol.
 Abstemiousness, ab-sti'-mi-*yz*-nes, *s.* cymmedroldeb, tymmerusrwydd; ymattaliad, ymarbedrwydd; sobrwydd; gochelgarwch.
 Abstention, ab-sten'-shyn, *s.* attaliad, rhwystr; ymocheliad; ymarbediad.
 Absterge, ab-styrj', *v. a.* glanhau; sychu, glansychu.
 Abstergent, ab-styrj'-ent, *a.* glanhaol, purol; glanweithus, glansychol.
 Abstergents, ab-styrj'-ents, *s. pl.* glanhaolion; glansycholion; ysgytholion.
 Absterse, ab-styrs', *v. a.* glanhau, puro.
 Absterasion, ab-styr'-shyn, *s.* glanhâd, puriad.
 Abstersive, ab-styr'-suf, *a.* glanhaol, glanweithiol, purol.
 Abstinence, ab'-sti-nens, } *s.* ymattal-
 Abstinency, ab'-sti-nen-si, } iad, ymarbediad, ymattal, dirwest, dirwestrwydd.
 Abstinent, ab'-sti-nent, *a.* ymattaliol, ymwrthodol, ymattalus, ymarbedol; dirwestol.
 Abstract, ab-stract', *v. a.* erthynu, athynu; dansoddi; neillduoli, gwahanoli, dydoli; talfyru, crynhoi, byrhau; dyddyfnu: *a.* erthynol; dansoddol; neillduedig, gwahanol; crynoawl; dyrys; pur.
 Abstract, ab'-stract, *s.* dansawdd; cryn-odeb, crynoad, talfyriad; cynnwysiad.
 Abstracted, ab-strac'-ted, *p. a.* dansoddedig; neillduedig, gwahanedig; puredig, coethedig; dyrys, anhawdd; dyddyfnedig; synffedlyol.
 Abstractedly, ab-strac'-ted-li, *ad.* yn ddansoddol; o'r neilldu, ar neilldu, ar wahan, wrtho ei hun.
 Abstractedness, ab-strac'-ted-nes, *s.* dansoddoldeb, dansoddolrwydd.
 Abstraction, ab-strac'-shyn, *s.* dansoddiad, dansoddiant, dansoddiaeth; neill-

a, fel a yn tad; *a*, cam; *e*, hen; *e*, pen; *i*, llid; *i*, dim; *o*, tor, ond eisain yn hwy; *o*, llon;

duad, dydoliad; gwahaniad; dyddyfniad; gwallfeddwl, ansylw.
 Abstractitious, ab-strac-tish'-ys, } *a.*
 Abstractive, ab-strac'-tuf, } dan-
 soddiaidol; athynol; gwahanedigol.
 Abstractness, ab-tract'-nes, *s.* dansoddoldeb; dydolrwydd.
 Abstricted, ab-stric'-ted, *p. a.* afrwymedig, dattodedig; rhydd.
 Abstringe, ab-strinj', *v. a.* dattod, dadrwyimo, dadglymu.
 Abstrude, ab-strud', *v. a.* gwthio ymaith, hyrddio.
 Abstruse, ab-strws', *a.* anamlwg, aneg-lur; tywyll; dyrys; cuddiedig; anealladwy; anhawdd.
 Abstruseness, ab-strws'-nes, } *s.* anam-
 Abstrusity, ab-strws'-i-ti, } lyg-
 rwydd, aneglurdeb; dyrysych; ty-
 yllwch; anhawdd.
 Absume, ab-siwm', *v. a.* difa, ysu, di-
 nystrio; edwino.
 Absurd, ab-syrd', *a.* gwrthun; afresymol, direswm; anghysson; dibwyll, ffol, ynyfyd.
 Absurdity, ab-syr'-di-ti, } *s.* gwrthuni;
 Absurdness, ab-syrd'-nes, } afresymol-
 deb, ynyfydrwydd; anghyssondeb.
 Absurdly, ab-syrd'-li, *ad.* yn wrthun;
 yn ffol, yn anghysson.
 Abundance, a-bynd'-dys, *s.* helaeth-
 rwydd, llawnder, cyflawnder, amledd,
 digonedd, digonoldeb; toraeth, lluos-
 ogrwydd, haflog; edrysedd; llawn-
 did, gwala.
 Abundant, a-bynd'-dynt, *a.* helaeth,
 ehelaeth; llawn, cyflawn; toreithiog,
 diwall, dibrin; cymrwysog, haflogol,
 hafog, ffwch, loeddog; goludog, hel-
 aethllawn.
 Abundantly, a-bynd'-dynt-li, *ad.* yn hel-
 aeth; yn gyflawn, yn ddibrin; yn
 ffwch.
 Abuse, a-biwz', *v. a.* difrïo, sarhau, am-
 mharchu, gwarthruddo, goganu, en-
 llibio; drelio; camddefnyddio, cam-
 arfer, camdrin; halogi, difwyno,
 treisio, lathruddo; twyllo, somi.
 Abuse, a-biws', *s.* anfrï, sarhâd, am-
 mharch; dreliad; camddefnydd, cam-
 arfer; halogiad, trais; llygriad,
 gwarthrudd.
 Abuser, a-biw'-zyr, *s.* difrïwr, sarhâwr,
 ammharchwr; drelyn; camddefnydd-
 iwr, drygarferydd; halogwr, difwyn-
 wr; lathruddwr; gwarthruddwr;
 twyllwr. [sarhâd.
 Abusion, a-biw'-zhyn, *s.* camdriniaeth;

Abusive, a-biw'-suf, *a.* difrïol, sarhâus,
 sarhaol, ammharchus; ymserthus,
 trahâus; gwatwarus.
 Abusively, a-biw'-suf-li, *ad.* yn sarhâus;
 yn ammharchus; yn halogedig.
 Abusiveness, a-biw'-suf-nes, *s.* difrï-
 aeth, sarhausder; camdriniaeth, drel-
 dod; gogandod.
 Abut, a-byt', *v. n.* ffinio, cyffinio; cydio.
 Abutment, a-byt'-ment, *s.* cyffiniad, ar-
 gyffin; cydiad; pentan.
 Abuttals, a-byt'-tylz, *s. pl.* cyffiniau,
 cyffinoliion, terfynau; miniogau, am-
 miniogau.
 Abism, a-buzm', *s.* = *Abys*.
 Aby, a-bei', *v. n.* goddef, ymoddef.
 Abysm, a-buzm', *s.* = *Abys*.
 Abysmal, a-buz'-myl, *a.* diwaelod, eig-
 ionawl, llynglynol; ceufawr, ceufael.
 Abyss, a-bus', *s.* annwn, anoddyn, nodd-
 yn, affwys; abred; uffern; llyngc-
 lyn, pwll diwaelod, eigion; dwfn,
 dyfnder, gorddwfn; ceufa, caddugfa,
 cadduglyn.
 Acacia, a-ce'-shi-y, draenen yr Aipht.
 Academial, ac-a-dē'-mi-yl, } *a.* athrofa-
 Academic, ac-a-dem'-ic, } ol; ysgol-
 Academical, ac-a-dem'-i-cyl, } heigiawl;
 perthynol i athrofa.
 Academian, ac-a-dē'-mi-yn, } *s.* ath-
 Academic, ac-a-dem'-ic, } rof-
 Academician, ac-a-di-mish'-yn, } ydd;
 Academicist, a-cad'-i-must, } ath-
 rofiad; prifysgolor, prifysgolwr; ef-
 rydydd, astudiwr; ysgolor, ysgolhâig.
 Academism, a-cad'-i-muzm, *s.* athrof-
 aeth, Platonddysg=athrawiaeth Plato
 a'i ganlynwyr.
 Academy, a-cad'-i-mi, *s.* athrofa.
 Academies, a-cad'-i-miz, *s. pl.* athrofau,
 athrofaoedd, athroffydd.
 Acena, a-sē'-ny, *s.* pigogwydd, drain.
 Acalepha, a-cal'-i-phy, *s.* perddrain.
 Acalephæ, a-ca-leff'-i, } *s. pl.* dan-
 Acalephans, a-ca-leff'-ynz, } adlogion=
 dosbarth o filod morawl a barant
 waew, wrth eu cyffwrdd, fel pigiad
 danad poethion.
 Acamus, a-ce'-mys, *s.* piccragen, con-
 gragen=math o gragen bigyrnog a
 geir mewn cloddilion.
 Acanaceous, a-can-ē'-shys, *a.* pigog; ys-
 gallog.
 Acanaceous plants, a-can-ē'-shys plants,
s. pl. llyisiau ysgallog.
 Acanthaceæ, a-can-the'-si-i, } *s. pl.* drein-
 Acanthæ, a-can'-thi, } os, drein-
 ach.

- Acanthaceous, a-can-the'-shys, *a.* dreiniol, pigog.
- Acanthia, a-can'-thi-y, *s.* pigogion=math o drychfilod hufadeiniog.
- Acanthine, a-can'-thun, *a.* elldreiniol; ysbinogawl.
- Acanthium, a-can'-thi-ym, cotwmysgall, ysgallo cedenog.
- Acanthocephala, a-can-thö-seff'-a-ly, *s.* dreinbenogion; ysbinbenogiaid=math o bryfed cloddiliog.
- Acanthonotus, a-can'-thö-nö-tys, *s.* ysbin gefnogion; drein-gefnogiaid=math o bysgod.
- Acanthopis, a-can'-thö-ffus, *s.* ysbin-seirff=math o seirff dreinogol.
- Acanthopus, a-can'-thö-pys, *s.* ysbindroedogion=math o chwilog.
- Acanthopterygians, a-can'-thop-ti-rë'-ji-
- Acanthopterygii, a-can'-thop-ti-rë'-ji-ynz, } *s. pl.* dreinasgellogion, ysbinei, } asgelliad=llwyth lluosog o bysgod.
- Acanthopterygious, a-can'-thop-ti-rë'-ji-ys, *a.* dreinasgellog; ysbinasgellog.
- Acanthus, a-can'-thys, *s.* troed yr arth, crafangc yr arth, llawdr yr arth; elldrain.
- Acardia, a-car'-di-y, *s.* angholfachiaid, gwrthgolfachion=math o gregyn cloddiedig deugloriog, heb golfachau.
- Acari, a-ce'-rei, *s. pl.* euddon, gwyfon, gwiddon, llwygod.
- Acarus, a-ce'-rys, *s. sing.* euddonyn, gwyfyn, meisgyn.
- Acatalectic, a-cat-a-lec'-tic, *a.* cyflawn, cwbl, digoll :—*s.* cyfanwers, pennill digoll.
- Acatalepsy, a-cat-a-lep'-si, *s.* anamgyffred, anghyffrediad; dirgeledigaeth.
- Acataleptic, a-cat-a-lep'-tic; a-cat'-a-lep'-tic, *a.* anamgyffredol; dirgelaidd.
- Acater, a-ce'-tyr, *s.* darmerthydd, arlwywr.
- Acates, a-cets', *s.* darbodaeth, arlwy-aeth; ymborth, bwytal.
- Acathursia, a-ca-thyr'-shi-y, *s.* ammhur-edd.
- Acaulis, a-co'-lus, } *a.* digoesig, angha-
- Acaulous, a-co'-lyz, } lafog, dibaladr.
- Accede, ac-sid', *v. n.* cytyno, cyduno; cydsynio; caniatâu, ceniadu.
- Accelerate, ac-sel'-yr-et, *v. a.* prysuro, cyflymu, brysio; dyfrysio, ffyrstio, ffyllo, crysio; ebrwyddo, buanu.
- Acceleration, ac-sel'-yr-e'-shyn, *s.* prysuriad, cyflymiad; dyfrysiad, ffyrst-
- iad; ebrwyddiad; ffrwst, brys, prysurdeb.
- Accelerative, ac-sel'-yr-e-tuf, } *a.* prys-
- Acceleratory, ac-sel'-yr-e-tyr-i, } urol, cyflymiadol, brysiadol.
- Accend, ac-send', *v. a.* tanio, ennynu, gosod ar dân.
- Accendibility, ac-sen-di-bul'-i-ti, *s.* hydanedd, hydanrwydd, ennynoldeb.
- Accendible, ac-sen'-dubl, *a.* tanadwy, hydan, ennynadwy, ennynol.
- Accension, ac-sen'-shyn, *s.* taniad, ennyniad, fflagiad.
- Accent, ac'-sent, *s.* acen, acan; gorddygan; tön; llafar.
- Accent, ac-sent', *v. a.* acenu, llefaru.
- Accentor, ac-sen'-tyr, *s.* acenydd, achantor; cerddorlyw, perorlyw, llywydd côr; brych y cae, gwas y gog.
- Accentual, ac-sen'-tiw-yl, *a.* acenol, aceniadol, tonyddol.
- Accentuate, ac-sen'-tiw-et, *v. a.* aceniadu; acennodi.
- Accentuation, ac-sen-tiw-e'-shyn, *s.* aceniad, aceniadaeth, acenyddiaeth; acennodiad.
- Accept, ac-sept', *v. a.* derbyn, cymmeryd; cymmeradwyo; caniatâu; cydnabod; dilysu.
- Acceptability, ac-sep-ta-bul'-i-ti, *s.* derbynoldeb, cymmeriadoldeb.
- Acceptable, ac-sep'-tabl, *a.* derbynol, cymmeradwy; croswaw, boddlawn; dymunol, boddhaol, boddus.
- Acceptableness, ac-sep'-tabl-nes, *s.* derbynriad, derbynolrwydd; cymmeradwyad; cymmeriadoldeb, cymmyrusrwydd.
- Acceptably, ac-sep'-ta-bli, *ad.* yn derbynol, yn cymmeradwy; wrth fodd.
- Acceptance, ac-sep'-tyns, *s.* derbynriad, derbyniawd; cymmeriad; cymmeredigaeth; cymmyredd; croswaw, croswiad; addefeb.
- Acceptation, ac-sep-te'-shyn, *s.* derbynriad; cymmeradwyaeth; ystyr, arwyddoca'd, dealliad, pwyll.
- Acceptor, } ac-sep'-tyr, *s.* derbyniwr,
- Acceptor, } derbyniedydd, cymmerwr; addefwr, addefebydd.
- Acceptilation, ac-sep-ti-le'-shyn, *s.* somysgrif, taladdefiad.
- Acception, ac-sep'-shyn, *s.* ystyr, ystyr gair.
- Acceptive, ac-sep'-tuf, *a.* derbyniadol; parod i dderbyn.
- Access, ac-ses', *s.* dyfodiad, dyfodfa; nesâd, dynesiad; cyrch, cyrchiaid;

- mynediad; chwanegiad, helaethiad; cynnydd.
- Accessarily, ac'-ses-sar-i-li, } *ad.* yn gyf-
 Accessorily, ac'-ses-sor-i-li, } ranog; yn
 affeithiol; yn gynnorthwyol.
- Accessariness, ac'-ses-sar-i-nes, } *s. c.* yf-
 Accessoriness, ac'-ses-sor-i-nes, } ran-
 ogyrwydd, cyfranogaeth; affeithiol-
 rwydd.
- Accessory, } ac'-ses-syr-i, *a.* cyfranog,
 Accessory, } cyfranogol, affeithiol; cyn-
 northwyol, cefnogol.
- Accessible, ac'-ses'-ubl, *a.* dyfodadwy, hy-
 gyrch, hydrum; mwynaid, hyfwyn.
- Accession, ac'-sesh'-yn, *s.* dyfodiad;
 chwanegiad, achwanegiad, angwan-
 egiad, mwyhâd; cynnyddiad; cyrch-
 iad.
- Accessional, ac'-sesh'-yn-yl, *a.* chwaneg-
 ol, achwanegol, ychwanegol.
- Accessorial, ac'-ses-sor'-i-yl, *a.* cyfranog,
 cynnorthwyol.
- Accidence, ac'-si-dens, *s.* rhagieithadur,
 arweiniadur; rhagieitheg, egwyddor-
 eg; mabddysg.
- Accident, ac'-si-dent, *s.* damwain, dy-
 chwaen, damchwaen, dygwydd, dy-
 gwyddiad; hap; damweiniaeth.
- Accidents, ac'-si-dents, *s. pl.* dychwein-
 iau = pethau dibwys mewn arwydd-
 farddoniaeth neu herodraeth.
- Accidental, ac'-si-den'-tyl, *a.* damwein-
 iol, dygwyddol; hapiol.
- Accidentals, ac'-si-den'-tylz, *s. pl.* dam-
 weinion = effeithiau dygwyddiadol
 mewn paentio; y creision a'r lleddfôn
 a roddir o flaen nodau yng nghanol
 tonau neu alawenau mewn cerddor-
 iaeth.
- Accidentally, ac'-si-den'-tyl-i, *ad.* yn
 ddamweiniol, o ddygwydd, ar ddam-
 wain.
- Accidentalness, ac'-si-den'-tyl-nes, *s.*
 damweiniaeth, dygwyddiaeth.
- Accidentary, ac'-si-den'-shy-ri, *a.* rhag-
 ieithegol.
- Accidious, ac'-sud'-i-yz, *a.* diog, mus-
 grell, swrth.
- Accidity, ac'-sud'-i-ti, *s.* diogi, syrthni.
- Accinct, ac'-singet', *a.* gwregysedig;
 parod.
- Accipenser, ac'-si-pen'-syr, *s.* ystysiw; n;
 mwythanbysg = math ar bysg mad-
 ruddog.
- Accipient, ac'-sup'-i-ent, *s.* derbyniwr;
 cymmyrdd; arfollwr.
- Accipiter, ac'-sup'-i-tyr, *s.* hebog,
 gwalch; gwepia.
- Accipitrarius, ac'-sup'-ut-rer-iys, *s.* heb-
 ogydd, gweilchydd.
- Accipitrine, ac'-sup'-i-trun, *a.* hebogol;
 ysglyfiog.
- Accismus, ac'-sus'-mys, *s.* ffugwadiad =
 ffugr mewn areitheg.
- Accite, ac'-seit', *v. a.* dyfynu, gwysio,
 galw.
- Acclaim, ac'-clem', *v. n.* bloeddio, ban-
 llefain; cydfloeddio, cydlefain, cyd-
 awri; diasbedain:—*s.* bloedd, blodd-
 est, gwaedd; cydfanllef; cydarfoll-
 iant.
- Acclamation, ac'-clam-e'-shyn, *s.* bloedd-
 est, banllef, arfoledd; llawen floedd,
 llonfloedd, gorfoledd, elwch; clodin-
 eb, canmoliaeth; cydfloeddiad, cyd-
 lef; uchelglod.
- Acclamatory, ac'-clam'-y-tyr-i, *a.* blodd-
 estol; gorfoleddol, arfoleddol; cyd-
 fanllefol.
- Acclimate, ac'-clei'-met, } *v. a.* hin-
 Acclimatise, ac'-clei'-my-teiz, } soddi,
 ymhinsoddi.
- Acclimated, ac'-clei'-my-ted, *p. a.* hin-
 soddedig.
- Acclimation, ac'-clei-me'-shyn, } *s.* hin-
 Acclimature, ac'-clei'-my-cyr, } soddi-
 iad, ymhinsoddiad.
- Acclivity, ac'-cluf'-i-ti, *s.* bronallt, ewin-
 allt, serthallt; diffwys; rhiw, llethr,
 llechwedd, bron, gallt, gorallt; gori-
 fyny; esgyniad, esgynfa, cwnad.
- Acclive, ac'-cleif', } *a.* llechweddol,
 Acclivous, ac'-clei'-fyz, } llethrog, derch-
 osgoawl; esgyniadol.
- Accluy, ac'-cloi', *v. a.* alaru, llaru; llenwi.
- Accoil, ac'-coil', *v. n.* ymdrafferthu,
 ffwdanu, ffyrystio; ymdyru.
- Accolade, ac'-col-lad', ac'-cö-led', *s.* gy-
 ddygawd; coffleidiad; cydnod = ton-
 rwym mewn cerddoriaeth.
- Accolent, ac'-cö-lent, *s.* cyffinydd, cy-
 ffiniwr, cyttiog; cymmydog; dyn
 dyfodiad.
- Accommodable, ac'-com'-mö-dybl, *a.*
 addas, cyfaddas, cymhwys, cyfaddas-
 ol; cymmesur.
- Accommodableness, ac'-com'-mö-dybl-
 nes, *s.* cyfaddasedd, cymhwysder.
- Accommodate, ac'-com'-mö-det', *v. a.*
 addasu, cyfaddasu, cymhwyso, sutio;
 diwallu; cynnysgaeddu, cynny-
 gaethu; cymmesuro; athrywynu;
 lletty:—*a.* = Accommodable.
- Accommodately, ac'-com'-mö-det-li, *ad.*
 yn addas, yn gymhwys; yn gymmes-
 ur; yn llettygar.

- Accommodateness, *ac-com'-mō-det-nes*, }
 Accommodation, *ac-com-mō-de'-shyn*, }
s. addasiad, cyfaddasiad, cymhwysiad;
 diwalliad; cyfraid; cymmesuriad;
 athrywyniad, cymmodiad; lletty;
 cyfleusdra.
- Accommodator, *ac-com'-mō-de-tyr*, *s.*
 cyfaddaswr; cymmesurwr; athrywyn-
 wr; llettywr.
- Accompanable, *ac-cym'-pa-nybl*, }
 Accompaniable, *ac-cym'-pa-ni-abl*, } *a.*
 cymdeithasol, cymdeithasgar; cyf-
 eillgar.
- Accompanier, *ac-cym'-pa-ni-yr*, } *s.* cyd-
 Accompanist, *ac-cym'-pa-nust*, } ym-
 aith, cytteithiwr; hebryngwr; cyng-
 herddor, cychwareuydd, cychwar-
 iwr.
- Accompaniment, *ac-cym'-pa-ni-ment*, *s.*
 cytrawd, cysymdaith, cydymdeith-
 iad, cydfynediad; hebryngiad, can-
 nhrawd, canymdoad; cyngherdd,
 cyngherddawd:—*pl.* cyngherddau, cyng-
 herddodion=y rhanau ychwanegol
 a chwari ar beiriannau er addurno
 cyfansoddiad cerddorol.
- Accompany, *ac-cym'-pa-ni*, *v.* cydrodio,
 cysymdaith, cymdeithio, cytteithio,
 cydgerdded; hebrwng, canymdoi; ym-
 gyfeillachu, ymddilyn; cyngherddu,
 cyngherddodi.
- Accomplice, *ac-com'-plus*, *s.* cyfranogwr,
 rhanogydd, cysswyniad, cydgyfranog,
 cydblaid, affeithiwr.
- Accomplish, *ac-com'-plish*, *v. a.* cyf-
 lawni, cyflawnu, diweddu, cwblhau,
 perffeithio, gorphen; gwneuthur,
 gwneyd; addurno.
- Accomplished, *ac-com'-plish-ed*; *ac-*
com'-plisht, *a.* cyflawn, cyflawnedig,
 gorphenedig; perffeithlawn; doniog,
 dawnwych, deifniog, coethwych;
 medrus, uchelwych, dullweddus,
 moeswych, diwylledig, dillynaidd.
- Accomplisher, *ac-com'-plish-yr*, *s.* cyf-
 lawnwyr, cwblhâwr; gwneuthurwr;
 deifnawg (*pl.* deifnogion); diwylliwr.
- Accomplishment, *ac-com'-plish-ment*, *s.*
 cyflawniad, cwblhâd, perffeithiad,
 dybeniad; gwneuthurdeb; medr,
 medredd, deifniogaeth; cyrhaeddiad;
 diwylliad; destledd; dawnwychedd.
- Accopt, *ac-cownt'*, *s.* = *Account*.
- Accomptant, *ac-cownt'-ynt*, *s.* = *Ac-*
countant.
- Accord, *ac-cord'*, *s.* cydfod, cyfundeb,
 cytundeb, cydundeb, cydsyniad, cyd-
 gordiad, cynghordiad; bodd; bryd;
- ewyllys, gwyllys; cyssonedd:—*v.*
 cydfod, cyfuno, cytuno, cydsynio,
 cydsynied, cydweddu, cyttaro; uno,
 unoli; cyssoni; cyfaddasu, sutio.
- Accordable, *ac-cor'-dybl*, *a.* cyfunadwy;
 cyssonadwy.
- Accordance, *ac-cor'-dyns*, } *s.* cydfod,
 Accordancy, *ac-cor'-dyn-si*, } cydwedd-
 iad, unweddiad, cynghordiad, cysson-
 iant, unoliaeth, cymrodedd.
- Accordant, *ac-cor'-dynt*, *a.* cytunol, cy-
 tûn, cyfun, unol, unweddol, cydfodol;
 cysson, cysseiniol; cyfatebol.
- Accordantly, *ac-cor'-dynt-li*, *ad.* yn gy-
 tunol; yn gysson.
- Accorder, *ac-cor'-dyr*, *s.* cytunwr, cyd-
 fodwr; cynnorthwywr.
- According, *ac-cor'-ding*, *prp.* yn ol; yn
 gyffelyb; wrth, megys, megis, fel,
 mal; herwydd.
- Accordingly, *ac-cor'-ding-li*, *ad.* yn gyf-
 atebol, yn ganlynol; efelly, felly; yn
 ddyladwy; yn gyffelybol.
- Accordion, *ac-cor'-di-yn*, *s.* cynghordon,
 cynghordyr, cyngherddon = offeryn
 cerdd.
- Accorporate, *ac-cor'-pō-ret*, *v. a.* cyd-
 gorffori, uno.
- Accost, *ac-cost'*, *v. a.* cyfarch, anerch;
 nesu at; uno.
- Accostable, *ac-cos'-tybl*, *a.* hygyrch; cyf-
 eillgar, caruaidd; mwynaid, hynaws.
- Accosted, *ac-cos'-ted*, *p. a.* cyfarchedig,
 anerchedig; ochr yn ochr.
- Accoucheur, *ac-cwsh-yr'*, *s.* colwynydd,
 colwynwr, bydweiciwr.
- Accoucheuse, *ac-cwsh-iws'*, *s. f.* colwyn-
 es, colwynyddes, colwynwraig, byd-
 wraig.
- Accouchment, } *ac-cwsh'-ment*; *ac-*
 Accouchement, } *cwsh'-mong*, *s.* col-
 wyniad, bydweiciaeth; esgoriadaeth;
 gwelyfawd, gwelyawd.
- Account, *ac-cownt'*, *s.* cyfrif, cyfrifiant,
 cyfrifiad; hanes; cymmeriad, bri,
 parch; gwerth; budd, mael:—*v.* cyfrif;
 rhoddi cyfrif, atg.
- Accountability, *ac-cown-ty-bul'-i-ti*, }
 Accountableness, *ac-cownt'-ybl-nes*, } *s.*
 cyfrifoldeb, ateboldeb, atebolrwydd.
- Accountable, *ac-cown'-tybl*, *a.* cyfrifol,
 atebol.
- Accountant, *ac-cown'-tynt*, *s.* cyfrifwr,
 cyfrifydd, cyfrifor, rhifyddwr.
- Accountantship, *ac-cown'-tynt-ship*, *s.*
 cyfrifyddiaeth, cyfriforiaeth.
- Account-book, *ac-cownt'-bwc*, *s.* cyfrif-
 lyfr, rhifwerslyfr.

- Accounting, ac-cown'-ting, *s.* cyfrifiad, cyfrifiant.
- Accouple, ac-cyp'-pl, *v. a.* cydio, cys-sylltu, asio, cymharu.
- Accouplement, ac-cyp'-pl-ment, *s.* cydiad, cymhariad.
- Accoutre, ac-cw'-tyr; ac-co'-tyr, *v. a.* taclu, trwsiadu, trwsio; gwisgo, dilladu, amwisgo, arwisgo; arfogi; addurno, tacluso, trecio.
- Accoutrements, ac-cw'-tyr-ments, *s. pl.* taclau, trec, seirch; gwisgoedd; addurniadau; arfau, offer; cêr, celfi.
- Accoutring, ac-cw'-tring, *s.* tacliad, treciad; arwisgiad; addurniad; arfogiad.
- Accoy, ac-coi', *v. a.* llynyddu, lloddi, lliniaru, arwesu.
- Accredit, ac-cred'-ut, *v. a.* achredu, credu, coelio; credoli.
- Accreditation, ac-cred-i-te'-shyn, *s.* achrediad, coeliad.
- Accredited, ac-cred'-ut-ed, *a.* credus, ymddiriedus; credadwy, coeliadwy; cymmeradwy.
- Accrescent, ac-cres'-ynt, } *a.* cynnyddol,
Accrescent, ac-crê'-synt, } ar gynnydd, prifol; tyfol.
- Accretion, ac-crê'-shyn, *s.* cynnydd; cynnyddiad, mwyhâd, atfwyad; tyfiad, tyfiant, twf; twddf; toraeth.
- Accretive, ac-crê'-tuf, *a.* cynnyddol; tyfol; tyddfodol.
- Accroach, ac-crôc', *v. a.* bachu, crafangio, crychdynu; cribddeilio.
- Accroachment, ac-crôc'-ment, *s.* bachiad; cribddeiliad, cribddail.
- Accrue, ac-criw', *v. n.* chwaneu; tarddu, deillio; dyfod.
- Accrueement, ac-cw'-ment, *s.* chwaneu-giad; cynnyddiad.
- Accubation, ac-ciw-be'-shyn, *s.* lledorwedd, lledorweddiad; lledeisteddiad = yr hen agwedd wrth fwyta.
- Accumb, ac-cymb', *v. n.* lledorwedd; lledeistedd.
- Accumbency, ac-cym'-ben-si, *s.* lledorweddiant; lledeisteddiad.
- Accumbent, ac-cym'-bent, *a.* lledorweddiad; lledeisteddol; gogwyddol.
- Accumulate, ac-ciw'-miw-le-t, *v. a.* tyru, pentyru, carneddu, curtio, crugio, cludeirio, athyru, dasylu, dasyrnu; syppio, casglu; cynnyrchu; cynnyddu: — *a.* pentyrol, crugiedig; casgledig.
- Accumulation, ac-ciw-miw-le'-shyn, *s.* tyriad, pentyriad, carneddiad, dasyliad; casgl, clasg, cynnyrchiad; dargynnulliad.
- Accumulative, ac-ciw'-miw-le-tuf, *a.* pentyrol, athyrol; crugio, carneddol, dasyrnol; cynnyrchiol.
- Accumulator, ac-ciw'-miw-le-tyr, *s.* pentyrrwr, casglydd, dasyrnydd.
- Accuracy, ac'-ciw-ra-si, *s.* cywirdeb, cyweirdeb, iawnder; cywreindeb, cywreindrwydd; manylwch, manyldeb, gofal, dichlynedd, neisrwydd.
- Accurate, ac'-ciw-ret; ac'-ciw-ryt, *a.* cywir, cywair; cywraidd, cywraint; manwl, manol; celfyddigar, celfyddus, cynnil; dichlyn, nais.
- Accurately, ac'-ciw-ret-li, *ad.* yn gywir; yn fanwl; yn ofalus; yn ddichlyn, yn nais. [Curacy.
- Accurateeness, ac'-ciw-ret-nes, *s.* = Accurse, ac-cyrs', *v. a.* mellidithio, mellidigo; rhegi, rhegu; esgymmuno, ysgymmuno.
- Accursed, ac-cyr'-sed; ac-cyrst', *p. a.* melldigedig, melldigaid, melldithiedig; esgymmun, esgymunedig, ysgymunedig; difenweddig; ysgeler.
- Accusable, ac-ciw'-zybl, *a.* cyhuddadwy, achwynadwy; beius, beiadwy.
- Accusant, ac-ciw'-zynt, *s.* cyhuddwr, cwynwr, achwynwr; beiwr.
- Accusation, ac-ciw-ze'-shyn, *s.* cyhuddiad, cyhudded, cwyn, achwyniad, achwyniaeth, achwyn; achos.
- Accusative, ac-ciw'-za-tuf, *a.* cyhuddol, cyhuddiadol.
- Accusative case, ac-ciw'-za-tuf ces', *s. y* cyflwr cyhuddol, yr achos cyhuddol, y cyhuddai = y pedwerydd cwympawd i enwau Lladin.
- Accusatively, ac-ciw'-za-tuf-li, *ad.* yn cyhuddol, yn achwyniadol.
- Accusatory, ac-ciw'-za-tö-ri, *a.* cyhuddiadol, achwynol.
- Accuse, ac-ciwz', *v. a.* cyhuddo, achwyn, achwyno; beio; athrodi, enllibio.
- Accuser, ac-ciw'-zyr, *s.* cyhuddwr, cwynwr; beiwr.
- Accustom, ac-cys'-tym, *v.* arfer, arferu, arferyd, darferu; ymarfer, ymgynnefino, gnodi, gnotâu; cytrigo, cydrdrigo: — *s.* arfer, defod.
- Accustomable, ac-cys'-tym-ybl, } *a.* ar-
Accustomary, ac-cys'-tym-yr-i, } ferol,
Accustomed, ac-cys'-tynd, } cyn-
nefinol, cynnefin; defodol, gnodol, gnotol; cyffredin, mynych, gnawd, arferedig.
- Accustomably, ac-cys'-tym-y-bli, *ad.* yn ol yr arfer, yn arferol, yn gynnefin, fel arferol.

- Ace, *cs*, *s*. un, sym; *as*, teinig, mymryn, rhonyn, syrny, tib, tip, tipyn, tic, ticyn.
- Acephala, *a-seff'-al-y*, *s. pl.* pen-gollogion, dibenogion, = milod heb ben iddynt, megys y llymeirch.
- Acephalous, *a-seff'-al-yz*, *a.* pen-goll, diben, heb ben.
- Acer, *e'-syr*, *s.* masarnwydd, masarnen, pren masarn.
- Acera, *e'-syr-y*, } *s. pl.* corn-gollog
- Acerans, *e'-syr-ynz*, } ion, digornogion
= math ar filod heb gyrn neu ben-lathau.
- Acerb, *a-syrb'*, *a.* sur, llerf, chwibl; lym, tost, chwewr; sarug, sarig, egr, gerwin, awchus, esgudlym, blaendost; anaddfed.
- Acerbate, *a-syr'-bet*, *v. a.* sureiddio, suro, llerfu, chwiblo, egru; chwewri, blino, gofidio.
- Acerbity, *a-syr'-bu-ti*, *s.* suredd, surni, suri, llerfedd; llynder, tostedd, chwewrder; sarugrwydd, gerwinder; blinder, adfyd.
- Aceric, *a-syr'-ic*, *a.* masarnig, masarnol.
- Acerose, *as'-i-rös*, } *a.* usog, uslyd, us-
- Acerous, *as'-i-ryz*, } ionllyd, usaidd, manuslyd; llychlyd.
- Acerivate, *a-syr'-fet*, *v. a.* tyru, pentyru, crugio, curtio; spyo, cludeirio, my-dylu, dasglu.
- Acerval, *a-syr'-fyl*, } *a.* pentyrol,
- Acervose, *a-syr'-fös*, } athyrol, crug-
- Acervous, *a-syr'-fyz*, } iog, crugain;
cludeiriog, dasylog.
- Acervation, *a-syr'-fe'-shyn*, *s.* pentyriad, crugiad, carneddïad; cludeiriad, dasyliad.
- Acescency, *a-se'-sen-si*, *s.* ymsuriad, gosuriad, chwibledd, egredd.
- Acescent, *a-se'-sent*, *a.* ymsuro, surlyd, chwiblaidd.
- Acetabulum, *a-si-tab'-iw-lym*, *s.* cwpenyn = math ar fesur o unas a hanner; ceuglun = y cenedd y try pen y glun ynddo.
- Acetary, *as'-i-tyr-i*, } *s.* sur fywyn.
- Acetas, *a-s'-tas*, } *s.* surawd, suriant.
- Acetate, *as'-i-tet*, } *s.* surawd, suriant.
- Acetite, *as'-i-teit*, } *s.* surawd, suriant.
- Acetic, *a-set'-ic*, *a.* surig.
- Acetic acid, *a-set'-ic as'-ud*, *s.* sur surig.
- Acetification, *a-set-i-ffac'-shyn*, } *s.* sur-
- Acetification, *a-set-i-ffi-ce'-shyn*, } iant,
egriad; gwinegriad, gwinegreiddïad.
- Acetify, *a-set'-i-ffei*, *v.* suroli, sureiddio; suro.
- Acetometer, *a-si-tom'-i-tyr*, *s.* surfesur, surfeidyr.
- Acetosce folia, *a-si-tö'-si ffö'-li-y*, *s. pl.* dail y suran.
- Acetose, *as'-i-tös*, } *a.* sur, surol, egr,
- Acetous, *a-si'-tyz*, } chwibl.
- Acetosella, *a-si-tö-sel'-ly*, *s.* suran-goed; y pren suran.
- Acetosity, *as-i-tos'-i-ti*, *s.* suredigaeth.
- Acetum, *a-si'-tym*, *s.* gwinegr, surwin; surwy.
- Achænum, *a-c'i'-ni-ym*, *s.* unhadogion; anagorogion = math ar firwyth unhadog nad egr pan yn addfed.
- Achantia, *a-can'-shy*, *s.* morcath = math ar bysgodyn.
- Ache, *cc*, *s.* dolur, gwŷn, poen, cur, gloes, gwaew, gwewyr; gwst: — *v. n.* dolurio, gwynegu, gwŷnio, gloesygu, poeni.
- Achievable, *a-çif'-ybl*, *a.* gwneuthuradwy; gorphenadwy.
- Achievance, *a-çif'-yns*, *s.* cyflawnïad; gorchwyl.
- Achieve, *a-çif'*, *v. a.* cyflawni, cyflawnu, gwneuthur; gorphen, cwblhau; ennill, ynnill; gorchestu.
- Achievement, *a-çif'-ment*, *s.* cyflawnïad; gorchest, gorchedd; mawrwaith, camp; arfarwyddion.
- Achiever, *a-çif'-yr*, *s.* cyflawnydd; gorphenwr; gorchestwr.
- Aching, *ec'-ing*, *s.* doluriaid, gwynegïad, poeniad.
- Achillea, *a-cil-l'i'-y*, *s.* llyisiau achel = y llyisiau a ddefnyddiodd Achel i wella Telephus; milddail, gwilffrai, llyisiau 'r gwaedlin.
- Achlamydeæ, *ac-la-mud'-i-i*, *s. pl.* noethogion = math ar lysiau heb anwisg.
- Achlamydeous, *ac-la-mud'-i-ys*, *a.* noeth, diwisg, diamlen.
- Achnanthes, *ac-nan'-this*, *s.* morewyn = math ar wymon; gwllith.
- Achnodonton, *ac-nö-don'-tyn*, *s.* dant yr us = math ar lysiau.
- Achor, *e'-cyr*, *s.* crugdardd; pen-grechi crawnllyd.
- Achras, *e'-crys*, *s.* gellygen wyllt.
- Achromatic, *a-crö-mat'-ic*, *a.* diliwig, afliwig; gwrthliwig.
- Achromaticity, *a-crö-ma-tus'-i-ti*, *s.* afliwïogrwydd.
- Achromatism, *a-crom'-a-tuzm*, *s.* afliwïaeth.
- Acicula, *a-sie'-iw-li*, *s. pl.* nodwyddïad = math ar lysiau a milod nodwyddïog.

Acicular, a-sic'-iw-lyr, *a.* nydwyddol, nodwyddig.
 Aciculate, a-sic'-iw-let, } *a.* nydwydd-
 Aciculine, a-sic'-iw-lun, } aidd, nod-
 wyddaidd.
 Acid, as'-ud, *a.* sur, chwibl, egr, llym-
 sur:—*s.* chwigl, sur, suryn.
 Acidiferous, a-sud-uff'-yr-yz, *a.* surog,
 chwiblog.
 Acidifiable, a-sud-i-ffei'-ybl, *a.* suradwy,
 egradwy.
 Acidification, a-sud-i-ffi-cc'-shyn, *s.* sur-
 oliad, egroliad; suredigaeth.
 Acidifier, a-sud-i-ffei'-yr, *s.* surolydd,
 egrolydd.
 Acidify, a-sud'-i-ffei, *v.* suroli, sureidd-
 io, egroli; suro, chwiblo.
 Acidimeter, a-su-dum'-i-tyr, *s.* surfesur,
 surfoidyr.
 Acidimetry, a-sud-um'-i-tri, *s.* surfesur-
 iaeth, surfeidryddiaeth.
 Acidity, a-sud'-i-ti, } *s.* surni, surder,
 Acidness, as'-ud-nes, } suredd, egredd,
 egri, chwibled.
 Acidoton, as-i-dö'-tyn, *s.* pigoglys=math
 ar lysiau drygsawrus.
 Acidula, a-sud'-iw-ly, *s.* suran y coed,
 gellyg surion.
 Acidulae, a-sud'-iw-li, *s.* *pl.* sureigion=
 ffynnonau meddygol a surion ynddynt.
 Acidulate, a-sud'-iw-let, *v.* suroli, chwibl-
 eiddio; lledsuro, gosuro.
 Acidule, a-sud'-iw-li, *s.* ensur.
 Acidulous, a-sud'-iw-lyz, *a.* suraidd,
 egraid; gosur, lledsur.
 Aciform, e'-si-fform, *a.* nydwyddol, ar
 wedd nydwydd.
 Acinaceous, as-i-ne'-shyz, *a.* cnewyllog.
 Acinaciform, as-i-nas'-i-fform, *a.* cledd-
 yfddull, cleddyfwded.
 Aciniform, a-sun'-i-fform, *a.* grabaidd,
 bagwyol, clysyrol.
 Acinose, as'-i-nös, } *a.* manronynol,
 Acinous, as'-i-nyz, } manronol; din-
 codlyd.
 Acknowledge, ac-nol'-lej, *v. a.* cydnabod,
 cydnabyddu; cyfaddef, addef, cy-
 ffesu.
 Acknowledging, ac-nol'-lej-ing, *a.* cyd-
 nabyddol; diolchgar; boddus.
 Acknowledgment, Acknowledgement,
 ac-nol'-lej-ment, *s.* cydnabyddiad, cyd-
 nabodiad, cydnabyddiaeth; cyfaddef-
 iad, addefiad, cyffesiad.
 Acne, ac'-mi, *s.* top, pen, goruchder;
 eithafed, eithafedd, eithaf; uchradd;
 pryffwnt.
 Acne, ac'-ni, *s.* llyfrithyn, pigodyn.

Acologi, a-col'-ö-ji, *s.* cyffwreg, cyffyr-
 iaeth, cyfferiaeth.
 Acolothist, a-col'-ö-thust, } *s.* isweinydd,
 Acolyte, ac'-ö-leit, } isweinidog
 yn yr Eglwys Babaidd.
 Aconite, ac'-ö-neit, *s.* llysiar blaidd,
 ffa'r blaidd, bleidd-dag, cap y my-
 neich.
 Aconitina, a-cö-ni-tei'-ny, } *s.* bleidd-
 Aconita, a-cö-nei'-ty, } dagwy=
 sudd gwenwynig llysiar blaidd.
 Acop, e'-cop, *ad.* argopa, ar dop, ar ben.
 Acopica, a-cop'-i-cy, *s.* gwrthludded=
 cyffyr rhag blinder.
 Acor, e'-cor, *s.* surni; suredd y cylla.
 Acorn, e'-corn, *s.* mesen; *pl.* mes.
 Acorned, e'-cornd, *a.* mesenog.
 Acorys, e'-cö-rys, *s.* y faner felys=math
 ar lysian tramor.
 Acotyledonea, a-cö-ti-li-dö'-ni-y, } *s.* *pl.*
 Acotyledoneae, a-cö-ti-li-dö'-ni-i, } ang-
 Acotyledons, a-cö-ti-li'-dynz, } hib-
 ogion, digibogion=math ar lysiau heb
 gibau neu hadlestri.
 Acotyledonous, a-cö-ti-li'-dö-nys, *a.*
 anghibog, anghibol, digib.
 Acoumeter, a-cow'-mi-tyr, *s.* clywfesur,
 clywfeidyr, clywiadur.
 Acourus, a-cow'-rys, *s.* barfogion=math
 ar bysgod barfog.
 Acoustic, a-cow'-stic, *a.* clywiadol,
 clywedig, clybodig.
 Acoustics, a-cow'-stics, *s.* 'seiniadaeth,
 seineg, seinyddiaeth, seinddysg; *pl.*
 clywedigion, clybodigion = cyfferi i
 wella clyw.
 Acquaint, ac-cwent', *v. a.* hysbysu, my-
 negi; amlygu; ymarfer, cynnefino.
 Acquaintance, ac-cwen'-tyns, *s.* cydna-
 byddiaeth, adnabyddiaeth, nabydd-
 iaeth; cydnabod, cyfaill; cynnefin-
 dod, cynnefindra, cynnefinder; ymar-
 feriad, cyfeillach; *pl.* adnabyddiaid.
 Acquainted, ac-cwen'-ted, *a.* cydna-
 byddus, adnabyddus, cydnabodus,
 gwybyddus; cynnefin.
 Acquest, ac-cwest', *s.* caffaeliad; cyr-
 haeddiad; emilliad.
 Acquiesce, ac-cwi-es', *v. n.* ymfoddloni,
 ymesmwytho; cydsynio, ymostwng,
 goddef, ymdawelu; ymhyfrydu.
 Acquiescence, ac-cwi-es'-yns, *s.* ymfodd-
 loniad; cydsyniad, ymostyngiad, go-
 ddefiad, ymdaweliad.
 Acquiescent, ac-cwi-es'-ynt, *a.* ymfodd-
 lonol; cydsyniol, ymostyngol.
 Acquiescently, ac-cwi-es'-ynt-li, *ad.* yn
 ymfoddlonol; yn ymostyngol.

- Acquiesce, *ac-cwei'-et, v. a.* llynyddu; tawelu.
- Acquirable, *ac-cwei'-yr-ybl, a.* cyrhaeddadwy, caffaeladwy.
- Acquire, *ac-cwei'-yr, v. a.* cyrhaeddyd, cyrhaedd; caffael; cael, ynnill, ennill; ceisio; casglu.
- Acquired, *ac-cwei'-yrd, p. a.* cyrhaeddedig, caffaeledig.
- Acquirer, *ac-cwei'-yr-yr, s.* cyrhaeddwr; ynnillwr; ymgeisiwr.
- Acquirement, *ac-cwei'-yr-ment, } s.* cyr-
- Acquiring, *ac-cwei'-yr-ing, } haedd-*
- Acquiry, *ac-cwei'-yr-i, } iad,*
- cyrhaedd, caffaeliad; caffawd, caffad; ymgais.
- Acquisite, *ac'-cwu-seit, a.* = *Acquisitive.*
- Acquisition, *ac-cwu-zish'-yn, s.* caffaeliad, cyrhaeddiad, cyrhaeddiaeth, caffawd; ynnill, ennilliad; chwaneigiad.
- Acquisitive, *ac-cwuz'-i-tuf, a.* caffaeledig, cyrhaeddedig; ynnilledig; ymchwilgar.
- Acquisitiveness, *ac-cwuz'-i-tuf-nes, s.* hygaeledd; caffadogrwydd.
- Acquist, *ac-cwust', s.* = *Acquest, Acquisition.*
- Acquit, *ac-cwut', v. a.* rhyddhau, gollwng; dieuogi; maddeu; cyfiawnhau.
- Acquittance, *ac-cwut'-ment, } s.* goll-
- Acquittal, *ac-cwut'-tyl, } yngdod,*
- Acquittance, *ac-cwut'-tyns, } rhydd-*
- hâd; gollyngeb, derbyneb.
- Acranthus, *a-cran'-thys, s.* cyffroddydd = math ar lysard hidaefodog.
- Acrase, } *a-crez', v. a.* gwallgofi, pen-
- Acraze, } droni, penwano, ammhwylo.
- Acrazy, *e'-cry-si, s.* rhyseidd, gormant; afreoledd.
- Acre, *e'-cyr, s.* erw, cyfar, esgyr, eg, ech.
- Acred, *e'-cyrd, a.* erwog; tiriog.
- Acredula, *a-cr'-diw-ly, s.* hedydd y coed.
- Acrid, *ac'-rid, a.* llymsur, egrol; tostlym, llymdost; chwerw, chwerwaidd; gerwin, saruglym, pigog; poeth, ysol, iddas.
- Acridians, *a-crud'-i-ynz, s. pl.* llyndysogion; llyndysryw = rhyw o drychflod.
- Acridity, *a-crud'-i-ti, } s.* llymsuredd,
- Acridness, *ac'-rud-nes, } tostlymedd;*
- surni, llymsurni; llymder, toster, pigogrwydd, sarugder; brydiant, poethder; ffraethder.
- Acrimonious, *ac'-ri-mö'-ni-yz, a.* llymsurog; pigog, sarugog.
- Acrimony, *ac'-ri-myn-i, s.* llymder, ar-
- lymedd, toster, llymdoster; surni, llymsurni; chwerwder, bustligrwydd; poethder.
- Acrisy, *ac'-ri-si, s.* ansicredd, annilyseidd.
- Acritous, *ac'-ri-tyz, a.* ansicr, annilys.
- Acritude, *ac'-ri-tiwd, } s.* surni, llym-
- Acricity, *ac'-ri-ti, } suredd; sarug-*
- rwydd, pigogrwydd, ecrwch; surchwaeth, poethder.
- Acroamatic, *ac-rö-a-mat'-ic, } a.*
- Acroamatical, *ac-rö-a-mat'-i-cyl, } gor-*
- ddysgeidiol, tryddysgeidiol; dyrys.
- Acroamatics, *ac-rö-a-mat'-ics, s. pl.* gorddysgolion = darlithiau dyrys Aristotl.
- Acrodus, *a-crö'-dys, s.* gorddeintogion = math ar forgwn cloddiliog hirddanneddog.
- Acrogens, *a-crö'-jynz, s. pl.* pendyfolion, brigdyfolion.
- Acromania, *ac-rö-me'-ni-y, s.* gorwallgofrwydd.
- Acronycal, *a-cron'-i-cyl, a.* gwrthadegol = yn codi pan fo'r haul yn machlud, ac yn machlud pan fo'r haul yn codi.
- Acropolis, *a-crop'-ö-lus, s.* castell, arforsaf; ucheldref.
- Acrospire, *ac'-rö-speiyr, s.* cyneginyn, cynflaguryn; eginyn, blaguryn, blaendardd.
- Acrospered, *ac'-rö-spei-yrd, p. a.* blaguredig, blaendarddedig.
- Across, *a-cros', ad.* ar groes, ar draws, yn groes.
- Acrostic, *a-cros'-tic, s.* penenwad, penenw = pennill â llythyren flaenaf pob llinell yn gwneyd rhyw enw neu air: — *a.* penenwadol.
- Acrostically, *a-cros'-ti-cyl-i, ad.* yn benenwol.
- Acrothymion, *a-crö-thei'-mi-yn, s.* gorddafaden, gwaed-ddafaden.
- Acroteleutic, *a-crö-tel'-iw-tic, s.* diwedd-glo.
- Acroter, *a-crö'-tyr, s.* penysbur.
- Acrotismus, *a-crö-tus'-mys, s.* digur, anghuriad = diffyg gwaedguriad.
- Acrotliche, *a-crö'-tric, s. pl.* gorfflewogion, pigfflewogion = math ar bysgwydd tramor.
- Act, *act, v.* gweithredu, gweithio, preithio, goberu; dynwared, mydumio, munudio, ymdumio, chwareu; ymddwyn, ymarweddu: — *s.* gweithred, gorchwyl, gober, goberiad, gwaith, prraith, ffaith; gosodiad, cyfraith, rheithed; cwyn, dadl, achwyn; hawl,

cynghawsedd; chwareuran = rhan chwareu mewn comedi neu gymwawd.

Actinea, } ac-tun'-i-y, *s. pl.* milffodau,
Actinia, } rheiddffodau=math o filod morol o'r dosbarth Danadogion.

Acting, ac'-ting, *s.* gweithrediad, gweithiant; chwaread, chwareuad, chwaryddiad, munudiad.

Actiniaria, ac-tun-i-e'-ri-y, *s. pl.* rheiddffodweddiion=math ar amldroedogion tebyg i'r milffodau.

Actiniform, ac-tun'-i-fform, *a.* pelydraidd, rheiddiol.

Actinocamax, ac-tun-ö-c'e'-mycs, *s. pl.* rheiddbillion=math ar gregyn cloddiliog o ryw y Pendroedogion.

Actinocarpus, ac-tun-ö-car'-pys, *s. pl.* rheiddaeron, rheiddffrwythau=math ar lysiau cyfansawdd.

Actinochloa, ac-tun-oc'-lö-y, *s. pl.* rheiddwellt=math ar alldwf.

Actinocrinite, ac-tun-oc'-ri-neit, *s.* rheiddalfaen.

Actinolite, ac-tun'-ö-leit, *s.* rheiddfaen, rheifaen.

Actinolithic, ac-tun-ö-lut'-ic, *a.* rheiddfeinin, rheiddfeinig.

Actinometer, ac-tun-om'-i-tyr, *s.* rheiddiadur=offeryn a ddyfeisiodd Syr Ioan Hersiel i fesur dwysder pelydron yr haul.

Actinotus, ac-tun-ö'-tys, *s. pl.* rheiddwall, rheifodau.

Actinozoaria, ac-tun-ö-zö-e'-ri-y, *s. pl.* rheiddfflod.

Action, ac'-shyn, *s.* gweithred, gweithrediad; effaith; mared; cynghaws, cwyn, dadl, arhawl; cad, brwydr, trin, gwaith, yngyrch, camnawn.

Actionable, ac'-shyn-ybl, *a.* holadwy, dadladwy, cwynadwy, cynghawsadwy; cospadwy.

Actionably, ac'-shyn-y-bli, *ad.* yn holadwy, ar gynghaws; yn gospadwy.

Actionary, ac'-shyn-y-ri, } *s.* cyfranog,

Actionist, ac'-shyn-ust, } cedranog.

Action-taking, ac'-shyn-tec'-ing, *a.* cyfreithgar.

Activate, ac'-tuf-et, *v. a.* bywiogi, pablu, frodduso, arialu.

Active, ac'-tuf, *a.* gweithgar, esgud; gwneuthurol, gweithredol; bywiog, heinyf, heini, gweisgi, gwisgi, hoenus, buan, cyflwm, chwim, chwimmwth, chwai, mwth, blawdd, froddus, chwyryn, pablaidd, maredog, sionge, ffres, ffresg, hawn, esgeiddig, gwaig.

Actively, ac'-tuf-li, *ad.* yn weithredgar, yn weithredol; yn fywiog, yn weisgi; ar frys.

Activeness, ac'-tuf-nes, } *s.* gweithgar-
Activity, ac'-tuf-i-ti, } wch, gweithredgar, gweithredoldeb; bywiogrwydd, esgudrwydd, mythder, chweider, chwimythder, prysurdeb, arial.

Actless, ac'-les, *a.* anweithgar, anghelfydd; diog.

Actor, ac'-tyr, *s.* gwneuthurwr, gweithredwr; holddadlwr, canllaw; chwareuwr, chwariwr, chwarydd mewn comedi neu gymwawd.

Actress, ac'-tres, *s. f.* chwareues, chwarydes.

Actual, ac'-tiw-yl; ac'-ciw-yl, *a.* gweithredol; gwir, gwirioneddol.

Actuality, ac'-tiw-al'-i-ti, } *s.* gweith-
Actualness, ac'-tiw-yl-nes, } redoldeb; gwireddoldeb.

Actually, ac'-tiw-yl-i, *ad.* yn weithredol; mewn gwirionedd, yn wir, yn ddiau, yn wirionedd, yn wir ddiau, yn ddir.

Actuary, ac'-tiw-y-ri, *s.* llysofiadur, arwyddfardd; arysgrifydd, penysgrifydd.

Actuate, ac'-tiw-et, *v. a.* cynhyrfu, cyffroi, arialu; bywiocâu, cyflwm; annog, ysgogi:—*a.* annogol, arialu, ysgogol.

Actuated, ac'-tiw'-ted, *p.* ysgogedig.

Actuation, ac'-tiw'-shyn, *s.* gweithrediant, gweithiad; cynhyrfiad, ysgogiad.

Actuose, ac'-tiw-ös, *a.* gweithiog; bywiog.

Acuate, ac'-iw-et, *v. a.* ysgogi; llymu, blaenllymu, awchlymu, awchu, edlymu; minio, darfinio, hogi, llofo; golymu.

Acuity, a-ciw'-i-ti, *s.* awchlymedd; min; tostedd.

Aculeate, a-ciw'-li-et, } *a.* pigog, pig-
Aculeated, a-ciw'-li'-ted, } oglym;

blaenllyn, blaenfain; llym; colynog.

Aculeates, a-ciw'-li'-tiz, *s. pl.* pigogion, colynogion=llwyth o adeinogion colynog.

Acumen, a-ciw'-men, *s.* craffder, craffineb, synwyr, llymsynwyr, callddy-chymmyg, deall, amgyffred; feldra, cyfrwysder, ystryw; llymder, awch, min, blaen.

Acuminate, a-ciw'-mi-net, *v.* blaenllymu, blaenfeinio, blaenio, blaenhogi, idio, minio; pigfeinio, penfeinio.

- Acuminate, a-ciw'-mi-net, } a. blaen-
 Acuminated, a ciw'-mi-net-ed, } llym,
 Acuminous, a-ciw'-mi-nyz, } blaen-
 fain, pigfain, llym; pigoglym.
- Acumination, a-ciw'-mi-ne'-shyn, s.
 blaenllymiad, blaenfeiniad, blaenhog-
 iad, golymiad; pigfeiniad, penfeiniad.
- Acupuncture, ac-iw'-pyngc'-cyr, }
 Acupuncturation, ac-iw'-pyngc'-cw-re'- }
 shyn, s. pigfaniad, pigfaniant, croen-
 bigiant.
- Acute, a-ciwt', a. llym, edlym, iddas,
 during, miniog, llifaid; awchus,
 awchlym; craff, craffus, fiel, deallus,
 glew, treiddiol, synwryol; tost, certh,
 brochus, angerddol, poethlym:—v. a.
 derchacenu, llymacenu; llymseinio.
- Acute Accent, a-ciwt' ac'-sent, s. acen
 dderchafedig, acan ddyrchafedig, llem-
 acen, sef ('), yr hon a ddefnyddir yn
 gyffredin, i ddynodi y sill acenol mewn
 geiriau amrysill, ac a gyflëir ar ol y
 sill, megys y gwelir yng nghynaniad y
 ddau air yma, *acute accent*—a-ciwt'
 ac'-sent, lle y gwelir fod yr acen
 dderchafedig ar ol y sill olaf—*ciwt*—
 o'r gair blaenaf, ac ar ol y sill flaenaf
 —*ac*—o'r gair olaf.
- Acutely, a-ciwt'-li, ad. yn llymacenol;
 yn llym, yn awchlym.
- Acuteness, a-ciwt'-nes, s. llymyder, cyf-
 llymyder; craffder, craffusder, glewddid,
 ffelder, synwryoldeb, manyldeb.
- Ad, ad, *pref.* at, i, ar, hyd, agos at, tuag
 at, wrth=rhagddodiad yn arwyddo
 agosrwydd.
- Adact, a-dact', v. a. gyru, gwthio; cy-
 mhell.
- Adactyle, a-dac'-teil, a. difys, anfyseidd-
 og, heb fysedd.
- Adacy, ad'-a-si, † s. diareb, diarheb, dir-
 Adage, ad'-ej, eb, dareb, gwireb,
 diennair, gwirair; hen air, hen ddy-
 wediad.
- Adagial, a-dé'-ji-yl, a. diarebol, diar-
 hebol, darebus, direbol.
- Adagio, a-dé'-ji-ö, s. arafawd, yr arafaf.
- Adamant, ad'-a-mant, s. cellt, diemwnt,
 adamant; tynfaen, maen tynu.
- Adamantean, ad-a-man-té'-yn, a. cellt-
 aidd, adamantaid.
- Adamantine, ad-a-man'-tun, a. celltig,
 celltin, celltain, adamantig; caled.
- Adamites, ad'-a-meits, s. pl. Addafiaid,
 noethogiaid=hen blaid o goelgrefydd-
 wyr a addolent yn noethion.
- Adam's-apple, ad'-ymz-ap'-pl, s. afal y
 gwddf, afal Adda.
- Adansonia, ad-an-sö'-ni-y, s. bara yr
 epa, bywd yr ab, y pren Boabab, Ad-
 ansonia.
- Adapis, ad-é'-pus, s. Adapis=math ar
 ddraenog cloddliog.
- Adapt, a-dapt', v. a. cyfaddasu, cy-
 mhwyso, cymmedroli, cymmesuro,
 cynweddu, addasu, sutio, cyfateboli.
- Adaptability, ad-ap-ta-bul'-i-ti, s. cy-
 mhwyso, addasoldeb, addasoldeb.
- Adaptable, ad-ap'-tybl, a. cyfaddasol,
 cymhwysol, addasol.
- Adaptation, ad-ap-té'-shyn, } s. cyfadd-
 Adaption, ad-ap'-shyn, } asiad, cy-
 mhwysiad; addasrwydd, cymhwys-
 der.
- Adaptedness, a-dap'-ted-nes, } s. cyfadd-
 Adaptness, a-dapt'-nes, } asiaeth,
 cymmesuriaeth.
- Adaunt, a-dont', } v. a. darostwng, gor-
 Adaw, a-do', } threchu.
- Adays, a-dez', ad. yn awr, yn y dyddiau
 hyn.
- Adcorporate, ad-cor'-pö-ret, v. a. cyd-
 gorffori, uno.
- Add, ad, v. a. chwanegu, ychwanegu,
 angwanegu; attodi, cynnodi, doddi at;
 cyssylltu.
- Addable, ad'-dybl, } a. chwanegadwy,
 Addible, ad'-dubl, } mwyadwy; attod-
 adwy.
- Addax, ad'-dycs, s. Adach=math ar
 grychgorn neu afrewig.
- Addecimate, ad-des'-i-met, v. a. deg-
 ymu, degu.
- Addeem, ad-dim', v. a. tybio; dyfarnu;
 dedfrydu.
- Addenda, ad-den'-dy, s. pl. chwanegion,
 chwanegolion; attodion, olddodion.
- Addendum, ad-den'-dym, s. chwaneg-
 iad; attodiad, olddodiad.
- Adder, ad'-dyr, s. neidr; gwiber.
- Adder-bolt, ad'-dyr-bölt, } s. gwas y
 Adder-fly, ad'-dyr-fflei, } neidr, gwaell
 y neidr.
- Adder's-grass, ad'-dyrz-gras, s. gwellt y
 neidr.
- Adder-stone, ad'-dyrz-stön, s. glain neidr,
 maen glain, maen magl.
- Adder's-tongue, ad'-dyrz-tyng, s. tafod
 y neidr.
- Adder's-wort, ad'-dyrz-wyrt, s. llysiâu'r
 neidr.
- Addibility, ad-di-bul'-i-ti, s. chwaneg-
 olrwydd; attodoldeb, cynnodoldeb.
- Addice, ad'-dus, s. neddyf, neddai;
 bwellan, bwyellig, bwyell gam.
- Addict, ad-dict', v. a. ymroddi, ymroi,

caniatäu; ymgyflwyno, ymddiofrydu; tueddoli, tueddogi; arwerthu; cymmynu; lluniaethu.

Addicted, ad-dic'-ted, *p. a.* ymroddedig; chwannog, tueddol, ymdueddol.

Addictedness, ad-dic'-ted-nes, *s.* channogrwydd, tueddoldeb, tueddusrwydd.

Addiction, ad-dic'-shyn, *s.* ymroddiad; gogwyddiad; chwannogrwydd.

Additament, ad-dut'-a-ment, *s.* chwanegiad.

Addition, ad-dish'-yn, *s.* chwanegiad; attodiad, cynnodiad; attodiaeth, cynnodiaeth; cyssylltiad; mwylhad.

Additional, ad-dish'-yn-yl, *a.* chwanegol; cynnodol, attodiadol.

Additionally, ad-dish'-yn-yl-i, *ad.* yn ychwanegol.

Additive, ad'-di-tuf, } *a.* chwanegiad-Additory, ad'-di-tör-i, } ol; cynnodiadol, attodiadol; chwanegadwy.

Addititious, ad-di-tish'-ys, *a.* chwaneg-iannol.

Addle, ad'-dl, } *a.* clwc, hadl, gorlyd, Addled, ad'-dld, } mysorig, madreddog; gwag, coeg, diffwrth.

Addle-headed, ad'l-hed'-ed, } *a.* pen-Addle-pated, ad'l-pe'-ted, } glwc, penwan, penwag, penfeddal, siolwag, difenydd; hurt, fföl.

Addoom, ad-döm', *v. a.* dyfarnu, dedfrydu.

Addressed, ad-dorst', *a.* cefn-gefn.

Address, ad-dres', *v. a.* anerch, cyfarch; cyfeirio, cyfarwyddo, llwybreiddio, hylwybro; cyflwyno; paratoi, ymosod;—*s.* anerch, anerchiad, anercheb, cyfarch, cyfarcheb; cyfeiriad; cyflwyniad; medrusrwydd, deheudeb, hyfedredd; carwriaeth.

Addresser, ad-dres'-syr, *s.* anerchwr, cyfarchydd; cyfeiriwr; cyflwynydd.

Adduce, ad-diws', *v. a.* tynu, tynu at, denu; casglu; dyfynu.

Adducent, ad-diw'-sent, *a.* attynol, atymdynol.

Adducents, ad-diw'-sents, *s. pl.* attynolion, attynorion=y cyhyrau attynol; y crychgyhyrau.

Adducible, ad-diw'-subl, *a.* attynadwy.

Adduction, ad-dyc'-shyn, *s.* attynor, attynydd.

Adductive, ad-dyc'-tuf, *a.* attyniadol, atymdynol.

Adductor, ad-dyc'-tyr, *s.* attynor; atymdynydd.

Addulce, ad-dyls', *v. a.* melysu, chwegu; pereiddio.

Adelantado, ad-i-lan-te'-dö, *s.* rhaglywiadur=swyddog uchel yn Yspaña.

Adeling, ad'-i-ling, *s.* edlin, pendefig ieuangc.

Adelobranchiata, a-del'-ö-brang-cei'-e-ty, *s. pl.* cuddchwysogion=rhyw o'r meddalogion.

Adeloderma, a-di-lö-dyr'-my, *s. pl.* cuddgroenogion=dosbarth o'r bolbedogion.

Adelogenous, a-di-loj'-i-nyz, *a.* cuddymgyrchiog; unsylweddog, unsylweddol=ansawdd a briodolir i greigiau nas gwyddys eu defnydd.

Adelopneumona, a-del'-ö-niw-mö'-ny, *s. pl.* cuddysgyfeinnogion=dosbarth o'r bolbedogion.

Adelopodes, a-del'-ö-pöd, *s. pl.* cuddbedogion=milod nad yw eu traed yn amlwg.

Adelphia, a-del'-ffi-y, *s. pl.* brawdlogion; brigdyroegion; gwulldyroegion=math ar blanigion â brigerau eu blodau yn un tyrau.

Adelphic, a-del'-ffic, *a.* brodig; brigdyrog.

Ademption, a-dem'-shyn, *s.* dadfuddiad, difuddiad, difeddiad; toliad, toliant lleihâd; coll.

Aden, ad'-en, *s.* chwaren; rhiden.

Adenanthera, ad-i-nan'-thi-ry, *s. pl.* brighchwarenogion=rhyw o'r planigion pysaidd.

Adenanthous, ad-i-nan'-thyz, *a.* chwarenog.

Adenography, ad-i-nog'-ra-phi, *s.* chwareniaeth.

Adenoid, ad'-i-noid, } *a.* chwaren-Adenoidal, ad-i-noid'-yl, } aidd, chwärenol.

Adenose, ad'-i-nös, }
Adenous, ad'-i-nyz, }

Adenological, ad-i-nö-loj'-i-cyl, *a.* chwarenogol.

Adenology, ad-i-nol'-ö-ji, *s.* chwareneg, chwareniaeth.

Adenotomy, ad-i-not'-ö-mi, *s.* chwarendrwech, chwarendor.

Adephaga, a-deff'-a-gy, } *s. pl.* gor-Adephagi, a-deff'-a-jel, } wangcol-Adephagans, a-deff'-a-gynz, } ion, gorgwangogion=math ar drychfilod cigysol gorgwangus.

Adephagia, ad-i-ffe'-ji-y, *s.* gorgwangc, y wangc.

Adept, a-dept', *s.* medrýdd, hyfedrydd; celfyddwr; cyfarwydd;—*a.* medrus, hyfedr, hyddysg; celfydd; cyfarwydd, hylaw.

- Adeption, a-dep'-shyn, *s.* caffaeliad, caffawd.
- Adeptist, a-dep'-tust, *s.* medrwr, hyfedrydd, cyfarwydd.
- Adequacy, ad'-i-cwy-si, *s.* cyfartaledd, cyfaddasrwydd, cymmesuredd; digonoldeb.
- Adequate, ad'-i-cwet, *a.* cyfartal, cyfaddas, cynhwys; digonol, cystadl, cystal, cyfatebol:—*v.* *a.* gordebygu.
- Adequately, ad'-i-cwet-li, *ad.* yn gyfartal; yn debyg.
- Adequateness, ad'-i-cwet-nes, } *s.* cyfar-
Adequation, ad'-i-cwet'-shyn, } talwch,
addasrwydd, cymmesurdeb, cymmedredd; digonolrwydd.
- Adesmaceæ, ad-es-me'-si-i, *s. pl.* hirbedogion, hiroedogion=rhyw o'r meddalogion.
- Adespotic, a-des-pot'-ic, *a.* anormesol, anormeilus.
- Adfected, ad-fee'-ted, *a.* cyfansawdd, cyssoddedig, cyssawdd.
- Adfiliated, ad-ful'-i-et-ed, *p. a.* mabwysedig.
- Adfiliation, ad-ful'-i-et'-shyn, *s.* mabwysiad, maboliad.
- Adhere, ad-hē'yr, *v. n.* ymlynu, glynu, dylunu, amlynu, ymlyu; ymgysylltu; ymludiu.
- Adherence, ad-hē'-rens, } *s.* ymlyniad,
Adherency, ad-hē'-ren-si, } glŷn, cydlyniad, ymlyn; ymludiad; diysgogrwydd, ffyddlondeb.
- Adherent, ad-hē'-rent, *a.* ymlynol, cydlynol; arlynol; dyludiol:—*s.* ymlynwr, dylynwr; pleidydd, canlynwr, arddylynwr, ymlyniad.
- Adherently, ad-hē'-rent-li, *ad.* yn ymlyn, yng nglŷn.
- Adherer, ad-hē'-ryr, *s.* ymlynwr=*Adherent*.
- Adhesion, ad-hē'-zhyn, *s.* ymlyniad, glyniad, ymlyn, cydlyniad; ymgysylltiad; dyludiad, glŷn; undeb; cai.
- Adhesive, ad-hē'-suf, *a.* ymlynol; gludiol, dyludiol.
- Adhesively, ad-hē'-suf-li, *ad.* yn ymlynol; yn ddyluddiol.
- Adhesiveness, ad-hē'-suf-ness, *s.* ymlynoldeb, glynolrwydd; gludiogrwydd.
- Adhibit, ad-hub'-ut, *v. a.* defnyddio, arferu.
- Adhibition, ad-hi-bish'-yn, *s.* defnydd, defnyddiad; cymhwysiad.
- Adhortation, ad-hor-te'-shyn, *s.* annogaeth, cynghor.
- Adhortatory, ad-hor'-ty-tör-i, *a.* annogol.
- Adiantum, ad-i-an'-tym, *s.* gwallt y forwyn, brigergwener, gwallt gwener, gwallt y ddaiar.
- Adiaphorists, ad-i-aff'-ö-rusts, *s. pl.* cymmedroliad, ammhleidogion=Lutheriaid cymmedrol.
- Adiaphorous, ad-i-aff'-ö-rys, *a.* ammhleidiog.
- Adiaphory, ad-i-aff'-or-i, *s.* ammhleidiogrwydd, ammhleidgarwch.
- Adnapneustia, ad-i-ap-niw'-sti-y, *s.* anchwysogiad.
- Adieu, a-diw', *ad.* Duw gyda thi, nawdd Ion arnat; bydd wych, bydd iach; byddwch wych; dos yn iach; yn wych, yn iach:—*s.* ymaddeb, ymadawiad.
- Adipocerate, ad-i-pos'-i-ret, *v. a.* brasgwyroli.
- Adipoceration, ad-i-pos-i-re'-shyn, *s.* brasgwyroliad.
- Adipocere, ad'-i-pö-siyr, *s.* brasgwyr.
- Adipoce, ad'-i-pös, } *a.* bras, ireddlyd,
Adipous, ad'-i-pyz, } tew, seimlyd; brasaid, mehinaidd.
- Adipsia, a-dup'-shy, *s.* ansyched.
- Adit, ad'-ut, *s.* ceuffosp; mynediad, trwyfa.
- Adition, a-dish'-yn, *s.* mynediad, tramwyad.
- Adjacence, ad-je'-sens, } *s.* agosrwydd,
Adjacency, ad-je'-sen-si, } cyfagosrwydd, yngder.
- Adjacent, ad-je'-sent, *a.* agos, cyfnesol, cyffiniol, wng, ger llaw; cymmydogol.
- Adject, ad-ject', *v. a.* chwanegu; atodi, cynnodi; cyssylltu.
- Adjection, ad-jec'-shyn, *s.* chwanegiad, attodiad, cyssylltiad.
- Adjectitious, ad-jec-tish'-ys, *a.* chwanegol; cyssylltedig.
- Adjective, ad'-jec-tuf, *s.* ansoddair, ansoddeb, enw gwan, adenw, atenw.
- Adjoin, ad-join', *v.* cyssylltu, cydio, cyngydio, uno; cyffinio, ymylu, cyffwrdd, cwrdd.
- Adjoinant, ad-join'-ynt, *a.* agos, cyffiniol.
- Adjourn, ad-jyrn', *v.* addoedi, gohirio, oedi.
- Adjournment, ad-jyrn'-ment, *s.* addoediad, addoediant, gohiriad, oediad.
- Adjudge, ad-jiy', *v. a.* barnu, dyfarnu, dedfrydu.
- Adjudgment, ad-jiy'-ment, *s.* dyfarniad, barn, dedfryd.

Adjudicate, ad-jw'-di-cet, *v.* dyfarnu, dedfrydu, barnu; beirniadu.
 Adjudication, ad-jw'-di-cel'-shyn, *s.* dedfrydiad, dyfarniad; beirniadaeth.
 Adjudicator, ad-jw'-di-cel'-tyr, *s.* dedfrydydd, dyfarnwr, barnwr; beirniad.
 Adjugate, ad'-jw-get, *v. a.* ieuo, cyssylltu.
 Adjument, ad'-jw-ment, *s.* cymhorth, cynnorthwy, help.
 Adjunct, ad'-jynget, *s.* darymsawdd, arymsawdd, astyr, chwanegawd, arddawd:—*a.* darymsoddol, cyssylltiol; cydiedig; dargydiol.
 Adjunction, ad'-jynge'-shyn, *s.* darymsoddiad, cyssylltiad, cydiad, cyfuniad.
 Adjunctive, ad'-jynge'-tuf, *a.* arymsoddol, cyssylltiadol, cyssylltiol.
 Adjuration, ad'-jw-re'-shyn, *s.* tyngediad, tyngad; creiriad.
 Adjure, ad'-jw'yr, *v. a.* tyngedu, tyngu; creirhau, creirio; darswyno.
 Adjust, ad'-jyst', *v. a.* trefnu, cymhwysu, cyfartalu, cynnogni; cywiro, iawnu; cymmesuro, gwaladru, cyfaddasu, cysoni.
 Adjustment, ad'-jyst'-ment, *s.* trefniad, addasiad, cyfaddasiad, cymmedredd; cyweiriad, cymmoniad; gwastatad; trefnedigaeth.
 Adjutage, ad'-jw-tej, *s.* ffirwybib, ffirwybibell.
 Adjutancy, ad'-jw-tan-si, *s.* rhagweinyddiaeth, isgadbeniaeth; trefniad.
 Adjutant, ad'-jw-tynt, *s.* rhagweinydd, isgadben.
 Adjutant-crane, ad'-jw-tynt-cren', *s.* gorgrychydd, gorgrëyr=math ar aderyn ysglyfaethus.
 Adjute, ad'-jw't, *v.* cynnorthwyo, cymhorth, helpu; cydsynio.
 Adjutor, ad'-jw'-tyr, *s.* cynnorthwywr, cyfnerthwr.
 Adjutory, ad'-jw-tyr-i, *a.* cynnorthwyol.
 Adjutrix, ad'-jw'-trics, *s. f.* cynnorthwyes, cymhorthes.
 Adjuvant, ad'-jw-fynt, *a.* cynnorthwyol, cymhorthus; defnyddiol:—*s.* helpwr.
 Adjuvate, ad'-jw-fet, *v. a.* cymhorth, porthi, helpu; hyrwyddo.
 Adlegation, ad-li-ge'-shyn, *s.* cynghenadaeth, cydgenadaeth.
 Adlibitum, ad-lub'-i-tym, *s.* rhyddineb, dyryddid.
 Admeasure, ad-mezh'-yr, *v. a.* mesur; rhanu.
 Admeasurement, ad-mezh'-yr-ment, }
 Admensuration, ad-men-sw-re'-shyn, } *s.*

mesuriad, mesuriant; rhaniad, dogniad, dognedd; dosbarthiad.
 Admetiate, ad-mel'-shi-et, *v. a.* mesuro.
 Adminicle, ad-mun'-i-cl, *s.* cymhorth, atteg, annel, ysburlath; gosail.
 Adminicular, ad-mun-ic'-iw-lyr, *a.* cynnorthwyol, ffirwyol; attegol.
 Adminiculator, ad-mun-ic-iw-le'-tyr, *s.* cynnorthwywr; attegrw; amddiffynwr.
 Adminiculum, ad-mu-nic'-iw-lym, *s.* bolddeintogion=math ar drychfilod tanddaiarol.
 Administer, ad-mun'-us-tyr, *v.* gwasanaethu, gweini, gweinyddu, arweini, gweidogaethu; trosweini; triu; rhoddi, cyfrannu.
 Administerial, ad-mun-us-tel'-ri-yl, *a.* gwasanaethol, gweinyddol.
 Administration, ad-mun-us-tre'-shyn, *s.* gwasanaethiad, gweinyddiaeth, gweidogaeth, gweini-faeth; llywiadaeth; goruchwyliaeth; trefniad; olweiniad-aeth.
 Administrative, ad-mun'-us-tre-tuf, *a.* gwasanaethol, gweinyddol; gweini-fiol.
 Administrator, ad-mun-us-tre'-tyr, *s.* gwasanaethwr, gweinyddwr, gweinydd; olweinydd; gweini-fiad.
 Administratorship, ad-mun-us-tre'-tyr-ship, *s.* gweini-faeth, olweinyddiaeth.
 Administratrix, ad-mun-us-tre'-trics, *s. f.* gweinyddes, gweinifes, olweinyddes.
 Admirable, ad'-mu-rybl, *a.* rhyfeddol, rhyfedd, eres; edmygol, edmyg, cymmyrol, cymmyradwy; utr, aruthr; rhagorol, da.
 Admirableness, ad'-mu-rybl-nes, } *s.* rhy-
 Admirability, ad-mu-ra-bul'-i-ti, } fedd-
 oldeb, uthroldeb; edmygolrwydd.
 Admiral, ad'-mu-ryl, *s.* llyngesor, llyngesydd, llyngeswr.
 Admiralship, ad'-mu-ryl-ship, *s.* llyngesoriaeth, llyngesogaeth.
 Admiralty, ad'-mu-ryl-ti, *s.* morlys, llyngeslys; morlywiaeth.
 Admiration, ad-mu-re'-shyn, *s.* rhyfeddiad, enrhyfeddiad; edmygedd, edmygiad, enfyged, cymmyred, mawrygiad; hoffed; aruthredd, syndod; rhyfeddeb, syneb.
 Admire, ad-me'i'yr, *v.* rhyfeddu, enrhyfeddu; edmygu, mawrygu, cymmyru; gorhoffi, serchu; aruthro, synu.
 Admirer, ad-me'i'yr-yr, *s.* rhyfeddwr,

edmygydd, mawrygydd; hoffwr, serchwr; carwr.
 Admiring, ad-me'yr-ing; ad-mur'-ing, *a.* edmygol, gorhoffus.
 Admiringly, ad-me'yr-ing-li, *ad.* yn edmygol, yn serchus.
 Admissibility, ad-mus-si-bul'-i-ti, *s.* derbyniadoldeb, goddefoldeb.
 Admissible, ad-mus'-si-bl, *a.* derbyniadwy, goddefadwy, goddefol, caniatool, ceniadol; cynnwysadwy.
 Admission, ad-mish'-yn, *s.* derbyniad, derbyniad i mewn; dyfodfa; goddefiad, caniatâd; cynnwys; addefiad; gollyngiad.
 Admission fee, ad-mish'-yn ff', *s.* derbyndal, trwyddobrwy.
 Admit, ad-mut', *v. a.* derbyn, derbyn i mewn, cymmeryd ato; caniatâu, ceniadu, goddef, cynnwys; gollwng i mewn; addef.
 Admittable, ad-mut'-tybl, *a.* = *Admissible*.
 Admittance, ad-mut'-tyns, *s.* derbyniad, trwyddydd; caniatâd, goddefiad, cynnwys; addefiad.
 Admitter, ad-mut'-tyr, *s.* derbyniwr, trwyddedwr; caniatâwr; addefwr.
 Admix, ad-mics', *v. a.* cymmysgu, cydgymmysgu, mysgu.
 Admixed, ad-micst', *p. a.* cymmysgedig.
 Admixtion, ad-mics'-cyn, *s.* cymmysgiad.
 Admixture, ad-mics'-cyr, *s.* cymmysg, cymmysgedd.
 Admonish, ad-mon'-ish, *v. a.* rhybuddio; cynghori; annog; ceryddu; adgofio; argyhoeddi.
 Admonisher, ad-mon'-ish-yr, *s.* rhybuddiwr; cynghorwr; annogwr.
 Admonishment, ad-mon'-ish-ment, }
 Admonishion, ad-mon'-ish'-yn, } *s.*
 rhybudd; cynghor; annogaeth; rhybuddiad.
 Admonitioner, ad-mon'-ish'-yn-yr, *s.* cylchrybuddiwr; haelgynghorwr = rhodreswr, ymyrwr.
 Admonitive, ad-mon'-i-tuf, } *a.* rhy-
 Admonitory, ad-mon'-i-tyr-i, } buddiol;
 annogol; ceryddol.
 Admonitor, ad-mon'-i-tyr, *s.* = *Admonisher*.
 Admortization, ad-mor-ti-ze'-shyn, *s.* tiralliad, iortholiant.
 Admuration, ad-myr-myr'-el'-shyn, *s.* murmur, grwgnach; grymialedd; torfyddleisiad, torfyddysniad.

Admove, ad-muf', *v. a.* nesu, dynesu.
 Adna, ad'-ny, *s. pl.* gludogion, glynogion = math ar gregyn a lynant wrth geryg yng nglan y môr.
 Adnascent, ad-ne'-synt, *a.* cyttyfol, ceidyfol.
 Adnata, ad-ne'-ty, *s. pl.* ceidyfion, ceidyfolion:—*sing.* ceidwf.
 Adnate, ad'-net, *a.* ceidyfol; ymlinol, glynol.
 Adnoun, ad'-noun, *s.* adenw, atenw, ansoddair, ansoddeb, enw gwan.
 Ado, a-dw', *s.* traferth, trabludd, cynhwrf, cyffro, ffwdan, terfysg, cythrwfl, dadwrdd, bludd, anhawsder.
 Adolescence, ad-ö-les'-sens, } *s.* ieu-
 Adolescence, ad-ö-les'-sen-si, } engtyd,
 maboliaeth, maboed, mebyd, tirfoed,
 cynnyddoed; llange, bachgen, herlod,
 rhocas, glaslang:—*f.* llanges, herlodes.
 Adolescent, ad-ö-les'-ent, *a.* ieuangc, mebin, mabyddol; cynnyddol.
 Adonis, ad-ö'-nus, *s.* llygad y goediwr = math ar lysiau.
 Adopt, a-dop't', *v. a.* mabwysu, mabwysiadu; mabgynnwysu; dewis, ethol.
 Adopted son, a-dop'-ted syn', *s.* mab aill, mab cynnwys; mabwysog, addasfab, mabwysfab, meuthfab.
 Adopter, a-dop'-tyr, *s.* mabwyswr, mabwysiadwr; cymhwysell = math ar lestr fferylliaeth.
 Adoption, a-dop'-shyn, *s.* mabwysiad, mabwys, mabgynnwys; dewisiad, etholiad.
 Adoptionist, a-dop'-shyn-ust, *s.* mabwysgredwr.
 Adoptive, a-dop'-tuf, *a.* mabwysol, mabwysiedig:—*s.* mab aill, mab dewis, addasfab, mabwysog.
 Ador, e'-dor, *s.* cyssegryd = rhyw wenith a arferid gynt mewn aberthau; ador.
 Adorable, a-dö'-rybl, *a.* addoladwy, parchadwy, goluchadwy, parchedig; moleidiw, moliannus.
 Adorableness, a-dö'-rybl-nes, *s.* addolusrwydd; moliannusrwydd, moleddusrwydd; ermydd.
 Adoration, a-dö-re'-shyn, *s.* addoliad, addoliant, goluch, gwoluch, goluched; iolaeth; anrhydedd, mawrbarch, urddoniant.
 Adore, a-dör', *v. a.* addoli, goluchedu, ioli; moliannu; perchi, anrhydeddu; ymostwng; attolygu.
 Adorer, a-dö'-ryr, *s.* addolwr, goluchwytwr; moliannwr, gorserchwr.

Adorn, a-dorn', *v. a.* addurno, harddu, prydfferthu, eirioni, gwychu, tecâu, tegychu, trwsio, cymmoni, cymhenu, clyseiddio, twtio, twtneisio;—*s.* addurn, clysi:—*a.* addurnedig.

Adorning, a-dorn'-ing, } *s.* addurn-
Adornment, a-dorn'-ment, } *iad*, teg-
hâd, twtneisiad; diwygiad, cyweir-
iad.

Adossed, a-dosd', *a.* cefn-gefn.

Adown, a-dywn', *ad.* *i* waered, *i* wared, *i* lawr, *ar* *i* waered; *yn* *y* gwaelod:—*prp.* *i* waered, *i* lawr.

Adoxa, a-does'-y, *s.* mysglys, llysiâu mws; anfri.

Adread, a-dred', *a.* ofnog, ofnus.

Adrift, a-druft', *ad.* *yn* rhydd, gyda'r lli, gyda'r dwfr, i'r llif, *i* ffwrdd.

Adrogation, ad-rö-ge'-shyn, *s.* holfabwys, holfabwysiad.

Adroit, a-droit', *a.* hylaw, hwylus, hyfedr, deheug; medrus, celfydd; ffel, cyfrwysgall.

Adroitly, a-droit'-li, *ad.* *yn* hylaw; *yn* ffel.

Adroitness, a-droit'-nes, *s.* hylawder, deheurwydd, hyfedredd; medrus-
rwydd, parodrwydd; ffelder; cyfr-
wysder.

Adry, a-drei', *a.* sychedig.

Adsititious, ad-si-tish'-yz, *a.* chwanebol; annifeiriol, afrifed; benthycol.

Adstriction, ad-stric'-shyn, *s.* cyfrwymedd, cyfrwymiad, rhwymiad, rhwymedd; cydglymiad.

Adularia, a-diw-le'-ri-y, *s.* lloerfaen=math ar syrthfaen arianlliw a gafwyd ar fynydd Adula, *yn* Switzerland.

Adulation, ad-iw-le'-shyn, *s.* gweniaith, truth, truthiaith; gorfawl, rhithfoliant, cynffonloniant.

Adulator, ad-iw-le'-tyr, *s.* gwenieithwr, truthan, truthiwr; ymoleithydd.

Adulatory, ad-iw-le'-tyr-i, *a.* gwenieithus, gwenieithgar, truthiog; gorfolian-
nus.

Adulatrix, ad-iw-le'-tres, *s. f.* gwenieithes, truthanes, ymoleithwraig.

Adult, a-dylt', *a.* oedog, hewynol, mewn oed; braisg, hydwf:—*s.* oedog, hewynwr, hewynydd:—*pl.* oedogion, hewyniaid.

Adulter, a-dyl'-tyr, } *v.* llygru;
Adulterate, a-dyl'-tyr-et, } *s.* gwaeth-
ygu; cymmysgu; anurddo, difwyno;
ffugio, rhithio, dynward; godinebu,
puteinio.

Adulterant, a-dyl'-tyr-ynt, *s.* llygrydd,

llygrwr; ffugiwr, dynwardwr; difwynwr, diwynwr.

Adulterate, a-dyl'-tyr-et, } *a.* llygr-
Adulterated, a-dyl'-tyr-et-ed, } *ol*, llygr-
edig, halogedig; cymmysgedig; ffug-
iol, ffals, geul; anurddedig; godi-
nebus, godebog, puteiniol.

Adulteration, a-dyl'-tyr-et'-shyn, *s.* gwaethygiad, anurddiad; cymmysg-
iad; llygrawd, llygriad; godineb, tor-
priadas.

Adulterer, a-dyl'-tyr-yr, *s.* godinebwr, godinebydd; gwrageddwr, hocrellwr; got, gotwr.

Adulteress, a-dyl'-tyr-es, *s. f.* godinebes, godinebwraig; gotes, got, gwraig ot; puten, putain.

Adulterine, a-dyl'-tyr-un, *a.* ffals, ffugiol, geul; basdarddaidd:—*s.* basdardd, gordderchfab, gwr llwyn a pherth.

Adulterous, a-dyl'-tyr-yz, *a.* godinebus, godinebol; puteiniol; gotiol.

Adultery, a-dyl'-tyr-i, *s.* godineb, godeb; tor priodas; llygriad, rhithiad; puteindra.

Adultness, a-dylt'-nes, *s.* oedogrwydd, hewyneb.

Adumbrant, ad-ym'-brynt, *a.* dargysgodol, gogysgodol, godywyll.

Adumbrate, ad-ym'-bret, *v. a.* cysgodi, gwasgodi; dargysgodi, gogysgodi; godebygu; braslunio, brasnaddu, bwrw göwni; cysgodlunio.

Adumbration, ad-ym'-bre'-shyn, *s.* cysgodiad, gwasgodiad; gogysgodiad, dargysgodiad; godebygiad; braslun-
iad, göwni; cysgodluniad.

Adunation, ad-iw-ne'-shyn, *s.* uniad, cyfuniad, atuniad, cydgasgliad; unde-
b, uniant.

Aduncity, a-dyn'-si-ti; a-dyngc'-i-ti, *s.* camedd, camder, cemi, bachogrwydd, gwyrngemi.

Aduncous, a-dyngc'-yz, } *a.* cam, crwca,
Adunque, a-dyngc', } bachog; gwyr-
gam.

Adure, a-diw'yr, *v. a.* llosgi, golosgi, deifio, goddeithio; rhostio; poethi; rhuddo.

Adust, a-dyst', } *a.* llosgi, golosged-
Adusted, a-dyst'-ed, } *ig*, deifiedig;
poeth, crasboeth.

Adustion, a-dyst'-iyn; a-dys'-çyn, *s.* llosgiad, deifiad, golosgiad, goddeith-
iad, crasboethiad.

Advance, ad-fans', *v.* cychwyn, rhacio, hwylio, myned *yn* mlaen, dyfod *yn* mlaen; dyrchafu, derchafu, trawiadu,

- trawfu, codi, cwnu; prysuro; chwane-
 egu, cynnyddu; gwella, gwella;
 rhagdal, cyndalu, talu ym mlaen;
 ochwyna:—*s.* cychwyniad; dyrchaf-
 iad; cynnydd; cynnyg; trawf, traw;
 cyndal, rhagdal; ennill; echwyn.
- Advanced, ad-fansd', *p.* diwygedig;
 dyrchafedig.
- Advancement, ad-fans'-ment, *s.* cy-
 chwyniad, rhaciad; dyrchafiad, derch-
 afaeth, ardderchafedd; trawed, traw-
 aeth; chwaneigiad, cynnydd; gwell-
 iant; agweddi.
- Advancer, ad-fans'-yr, *s.* cychwynwr;
 dyrchafydd; trawiadur; cynnyddwr;
 dygwr ym mlaen.
- Advancive, ad-fans'-uf, *a.* cychwynol;
 dyrchafiadol; trawedol; cynnyddol.
- Advantage, ad-fan'-tej, *s.* budd, lles,
 mantaïs, elw, mael; ennill, ynnill;
 buddiant, buddred, llesâd, maeliant,
 elwant; goruchafiaeth, blaenafiaeth,
 rhagoriaeth, cyfleusdra:—*v. a.* budd-
 ioli, llesâu, manteisio, elwa, maela,
 maelio; ynnill, ennill.
- Advantaged, ad-fan'-tejd, *p. a.* buddiol,
 manteisiol; maeledig; ynnilledig.
- Advantageable, ad-fan'-tej-ybl, } *a.* budd-
 Advantageous, ad-fan'-te'-jys, } iol, lles-
 ol, manteisol, arlesol, hyfael; ynnill-
 fawr; llesiannol, maeliannol.
- Advantageousness, ad-fan'-te'-jys-nes, *s.*
 buddioldeb, llesiant; cyfleusdra.
- Advectitious, ad-fec-tish'-yz, *a.* tramor,
 allfanol, allforol, allgludol; o fan arall.
- Advene, ad-fin', *v. n.* dyfod, dyfod at;
 dynesu; atchwaneagu, angwaneagu.
- Advenient, ad-f'i'-ni-ent, *a.* chwanebol,
 angwanebol; arddodol.
- Advent, ad'-fent, *s.* dyfodiad, dawediad;
 dawad; adfent; y mis cyn Nadolig.
- Adventine, ad-fen'-tun, *s.* carddychel.
- Adventive, ad-fen'-tun, } *a.* damwein-
 Adventive, ad-fen'-tuf, } iol, dygwydd-
 iadol.
- Adventitious, ad-fen-tish'-ys, *a.* dam-
 weiniol, dygwyddol; chwaenol, ach-
 lysurol.
- Adventual, ad-fen'-ciw-yl (tiw-yl), *a.*
 dyfodiannol, dawedol; perthynol i'r
 dyfodiad=Adfent.
- Adventure, ad-fen'-cyr (tiwyr); *s.* an-
 tur, anturiaeth; llyfas, arlyfas, beidd-
 iad, baidd; perygl; enbydwaith; dy-
 gwydd, damwain;—*v.* anturio; beidd-
 io, llyfasu, arfeiddio; peryglu.
- Adventurer, ad-fen'-cyr-yr, *s.* anturiwr;
 llyfaswr, beiddiwr; ceisiedydd.
- Adventurous, ad-fen'-cyr-ys, } *a.*
 Adventuresome, ad-fen'-ciyr-sym, } an-
 turiol, anturus, anturiaethus; llyfasol,
 llyfesig; hy, hyf, eon, eofo, arfeidd-
 iol.
- Adventureousness, ad-fen'-cyr-ys-nes,
s. anturiogrwydd; llyfasrwydd; eon-
 der, llyfasedd. } *orair.*
- Adverb, ad'-fyrb, *s.* rhagferf, gorair, ar-
 Adverbial, ad-fyrb'-i-yl, *a.* rhagferfol,
 goreiriol.
- Adversaria, ad-fyr-se'-ri-y, *s.* nodlyfr;
 gwrthwynebwraig.
- Adversary, ad'-fyr-sa-ri, *s.* gwrthwyneb-
 wr, gwrthwynebydd; gwrthblaid, es-
 garant; sathan, satan; gelyn:—*a.*
 gwrthwynebol; croes; gwrthbleidiol.
- Adversative, ad-fyr'-sa-tuf, *a.* eithradol,
 eithrol; gwrthiadol, gwrtheiriol:—
s. eithrair, gair eithradol.
- Adverse, ad'-fyr-s, *a.* gwrthwyneb,
 gwrthwynebol; croes, traws; cythrol,
 gelymol; rhagus; echwith; adfydus,
 adfydig; aflwyddianus, anffodus;
 gwrth, gwrthdroawl.
- Adverseness, ad-fyr-s'-nes, *s.* gwrthwyn-
 ebrwydd; trawsineb, croesder; af-
 lwyddiant.
- Adversity, ad-fyr'-si-ti, *s.* adfyd, trallod,
 drygydd; blinfyd; croes, croesineb;
 cyni, cyfyngder, merth; aflwyddiant;
 cystudd, ing.
- Adversely, ad'-fyr-s-li, *ad.* yn erbyn; yn
 adfydus, yn groes, yn wrthwynebus;
 gyferbyn, ar gyfer; yn anffodus; dy-
 rhag.
- Advert, ad-fyrt', *v.* ystyried, ystyrio;
 synied, deall; sylwi, dal sylw; troi
 at, gwylio ar, dysgwyl; cyfarch;
 cospi; cynghori, ymgynghori.
- Advertence, ad-fyr'-tens, } *s.* ystyr-
 Advertency, ad-fyr'-ten-si, } iaeth, ys-
 tyriant; sylwad, sylw; pwyll.
- Advertant, ad-fyr'-tant, *a.* ystyriol, dar-
 bodol, gofalus.
- Advertise, ad-fyr-teiz'; ad'-fyr-teiz, *v.*
a. hysbysu, cyhoeddi, amlygu, my-
 negi.
- Advertisement, ad-fyr'-tuz-ment, *s.* hys-
 bysiad, hysbyseb, cyhoeddiad, myneg-
 iad, dadganiad; hysbysrwydd.
- Advertiser, ad-fyr-tei'-zyr; ad'-fyr-tei-
 zyr, *s.* hysbysydd, hysbyswr, cyhoedd-
 wr, mynegwr.
- Advertising, ad-fyr-tei'-zing, *p. a.* hys-
 bysedig, cyhoeddedig.
- Advesperate, ad-fes'-pyr-et, *v. n.* hwyr-
 han, ucheru.

Advice, ad-feis', *s.* cynghor, cyssyl; addysg; pwyll; hyfforddiad; hysbysiad, mynegiad; newydd, hanes.

Advigilate, ad-fij'-i-let, *v. n.* gwyllo, gwylled, dyfal wyllo, gorwyllo.

Advisable, ad-fei'-zybl, *a.* cymhwys, addas, call, buddiol; cynghoradwy.

Advisableness, ad-fei'-zybl-nes, *s.* cymhwysder, addasrwydd, callineb.

Advise, ad-feiz', *v.* cyngori, annog; ymgynghori, ystyried, pwyll; hysbysu.

Advised, ad-feizd', *p. a.* annogaethol; ystyriol, pwylllog; hysbysedig.

Advisedly, ad-fei'-zed-li, *ad.* yn ystyriol, yn bwylllog.

Advisedness, ad-fei'-zed-nes, *s.* cynghorusrwydd, cynghoroldeb; pwylllogrwydd, hybwylledd.

Advisement, ad-feiz'-ment, *s.* cynghor, cynghoriant, cynghoriad; pwyll, pwyllineb, callineb; hysbysrwydd; ymgynghoriad.

Adviser, ad-fei'-zyr, *s.* cynghorwr, annogwr, rhybuddiwr; hysbyswr.

Advising, ad-fei'-zing, *s.* cynghor, annogaeth, rhybudd: *p. a.* cynghoredig; hysbysedig.

Advisory, ad-fei'-zö-ri, *a.* cynghoradwy, cynghorol, annogiadol.

Advocacy, ad'-fö-ca-si, dadleuaeth, dadlyddiaeth; cynghaws, amddiffyniad.

Advocate, ad'-fö-cet, *v. a.* dadleu, dadludros; amddiffyn, pleidio: *s.* dadleuwr, dadlor, dadlydd; amddiffynwr; eiriolwr; tafodiog, tafodawg llys, canllaw, cynghawsydd.

Advocatess, ad'-fö-ce-tes, *s. f.* dadlyddes, dadlores. [*cacy.*]

Advocateship, ad'-fö-cet-ship, *s.* = *Advoc.*

Advocation, ad'-fö-ce'-shyn, *s.* dadleuaeth, dadloraeth; amddiffyn, amddiffyniad, dadl. diffyniad; canllawiaeth; attalwad.

Advolution, ad'-fö-le'-shyn, *s.* atehediad; ymdyniad.

Advolution, ad'-fö-liw'-shyn, *s.* attreigliad, atroliad; ymdreigliad.

Advoutter, ad-fow'-tryr, *s.* godinebwr.

Advoutress, ad-fow'-trez, *s.* godinebes, godinebwraig.

Advoutrous, ad-fow'-trys, *a.* godinebus, godinebol.

Advoutry, ad-fow'-tri, *s.* godineb.

Advow, ad-fow', *v. a.* haeru, gwirio, sicrhau.

Advowee, ad-fow'-i', *s.* glwynsnoddwr, glwysdadog; noddwr.

Advowson, ad-fow'-zyn, *s.* noddogaeth, glwynsnawdd, glwynsnoddogaeth=hawl i gyflwynaw offeiriad i fywioliaeth eglwysig.

Adynamic, a-dun'-a-mic, *a.* dinerth, gwan.

Adynamy, a-dun'-a-mi, } *s.* gwendid,
Adynamia, a-di-ne'-mi-y, } annerth, egwander.

Adytum, ad'-i-tym, *s.* celfa, dirgelfa=cafell gyssegredig yr orael yn y temlau paganauidd.

Adz, } adz, *s.* neddyf, neddai; bwyell-
Adze, } an, bwyell gam.

Æcidium, i-sei'-di-ym, *s.* olwynogion=math ar ffyngeodd a geir ar risg a dail coed.

Ædile, i'-di-li, *s.* adeilior, gwastrawd adail, meist'r gwaith, pensaer celfydd, =swyddog Rhufeinig a ofalai am yr adeiladau cyhoeddus.

Ædilite, i'-di-leit, *s.* neisfaen, gŵylfaen =math ar fwn harddliw.

Ægilops, i'-ji-lops, *s.* cilwst=anhwylddeb yng nghil y llygad, clefyd yn y llygad; gwyllgeirch=gwreiddyn crwn fel wynwyn neu arllwg.

Ægifla, i-jei'-ful-y, *s.* cydymaith yr afr=math ar lysiau tramor.

Ægis, i'-jis, *s.* tarian Iau; tarian Iau a Phalax; tarian, cadell, aes.

Ægithales, i-jith'-a-liz, *s.* gwynynsogion=math ar adar o ryw 'r golfanod a ddifant weny.

Ægopodium, i-jö-pö'-di-ym, *s.* troed yr afr, troed bach yr afr, llysiau'r bwch.

Ægopogon, i-gö-pö'-gyn, *s.* barf yr afr, gwellt yr afr=math ar wellt Umericaidd.

Æolian, i-ö'-li-yn, *s.* gwyntog.

Aer, e'-yr, *s.* awyr; awel, chwa; ffên; gwynt:—(Gw.) aer.

Aerated, e'-yr-e-ted, *a.* awyrog; gwyntog; surwyntog.

Aeration, e-yr-e'-shyn, *s.* awyrodiad.

Aerial, e-i'-ri-yl, *a.* awyrol, awyraidd; wybrol, wybrenol.

Aerie, e'-ri, *s.* nyth rheibadar, nyth ysglyfadar; nythaid, nythlwyth; haid.

Aerification, e-yr-i-fi-ce'-shyn, *s.* awyroliad, awyroliant.

Aeriform, e'-yr-i-fform, *a.* awyraidd.

Aerify, e-yr'-i-ffei, *v. a.* awyro, awyroli, awyrog.

Aero-dynamics, e-yr'-ö-di-nam'-ics, *s.* awyrallofaeth, ffenallofaeth.

Aerognosy, e-yr-og'-nö-si, *s.* awyreg, ffenofyddiaeth.

Aerography, e-yr-og'-ra-ffi, *s.* awryydd-iaeth, awyrolaeth.
 Aerolite, e'yr-ö-leit, *s.* awyrfaen.
 Aerological, e-yr-ol'-o-ji-cyl, *a.* awryddol, awyregol.
 Aerology, e-yr-ol'-ö-ji, *s.* awyreg, awyr-aeth, awyrolaeth.
 Aeromancy, e'yr-ö-man-si; e-yr-ö-man'-si, *s.* awyrgoel, ffendewiniaeth= dewindebaeth awyr.
 Aerometer, e-yr-om'-i-tyr, *s.* awyriadur, awyrfeidyrr; ffeniadur, awyrfesurydd.
 Aerometry, e-yr-om'-e-tri, *s.* awyrfeidr-aeth, awyriadaeth; ffenesuraeth= mesuriad awyr a swmp nwyon.
 Aeronaut, e'yr-ö-not, *s.* awyrnofiwr, awyrdeithiwr; awyrellydd, awyren-wr.
 Aeronautic, e-yr-ö-not'-ic, *a.* awyrnofiol, awyrdeithiol; awyrellig.
 Aeronautics, e-yr-ö-not'-ics, *s.* awyrnof-eg, awyreniaeth, awyrelliaeth.
 Aeronautism, e-yr-ö-not'-uzm, *s.* awyr-nofiant, awyrnofiad; awyrelliant.
 Aerophobia, e-yr-ö-ffö'-bi-y, *s.* awyrs-ryd, awyrofn=un o arwyddion y gynddaredd.
 Aerophyte, e-yr'-ö-ffeit, *s.* awyrylys, lly-siau yr awyr=planigyn yn tynnu ei holl faeth o'r awyr.
 Aerocopy, e-yr-os'-cö-pi, *s.* awyrsyniad; awyrsylwad; awyrynodiad.
 Aerostat, e-yr-os'-tat, *s.* awyrsafell; awyren.
 Aerostatics, e-yr-ö-stat'-ics, } *s.* awyr-
 Aerostation, e-yr-ö-sté'-shyn, } bwys-
 iaeth; awyrsafiaeth; awyrnofiaeth;
 awsafiaeth.
 Æsculus, es-ciw'-lys, *s.* castan y march
 =mesbren tebyg i dderwen.
 Æsthetic, es-thet'-ic, *a.* deiniol, dain,
 teleidig; prydfferth.
 Æsthetics, es-thet'-ics, *s.* deineg, telei-
 deg, deiniolaeth=athroniaeth y pry-
 dferth mewn prydyddiaeth ac yn y prif
 gelfyddydau.
 Æthrioscope, eth'-ri-ö-scöp, *s.* oeriadur,
 oerfeidyrr, oerfesurydd=offeryn i fesur
 graddau cymharol oerder.
 Æthusa, i-thiw'-zy, *s.* geuberllys, geub-
 ersli, perllys y ffwl, persli'r ffwl.
 Ætites, i-tei'-tiz, *s.* eryrfaen.
 Afar, a-ffar', *ad.* pell, hirbell; o bell,
 yn mhell, o hirbell, yn bell.
 Afeard, a-ff'yard, *p. a.* ofnedig; dychryn-
 edig.
 Afer, e'-ffyr, *s.* delewinynt, y gwynt
 deorllewin.

Affability, aff-a-bul'-i-ti, *s.* mwynder,
 hyfwynder, mwynedd, tirionwch,
 hynawsedd, cyweithasrwydd, cym-
 mawsedd; mwynder ymadrodd, tir-
 iondeb parabl.
 Affable, aff'-ybl, *a.* mwyn, hyfwyn, hy-
 naws, mwyniaidd, cymmaws, hyfoes;
 mwynlan; ymadroddfwyn.
 Affably, aff'-yb-li, *ad.* yn fwyn, yn
 gymmaws.
 Affabrous, a-ffé'-brys, *a.* hyfedr, celfydd,
 dichlyn; gorphenedig.
 Affabulation, a-ffa-biw-le'-shyn, *s.* add-
 ysg, addysgwrs.
 Affair, a-ffé'yr, *s.* gorchwyl, gwaith,
 achos, helynt, perwyl, peth, mater,
 néges, masnach, amgylchiad, cyflwr,
 cyfrange, trin.
 Affamish, a-ffam'-ish, *v. a.* newynu.
 Affamishment, a-ffam'-ish-ment, *s.* ne-
 wyniad.
 Affear, a-ffé'yr, *v. a.* dychryn, dychrynu.
 Affect, a-ffect', *v. a.* effeithio ar, effeithio,
 cyffroi, cynhyrfu, menu ar; dariasu;
 awyddu, chwennyachu, argeisio;
 serchu, traserchu, gorhoffi, caru;
 ffuantu, ffugio, rhithio; cymmeryd ar,
 yngymmeryd.
 Affection, aff-ec-te'-shyn, } *s.* cym-
 Affectedness, a-ffec'-ted-nes, } hendod,
 mursendod, coegni; ffugiad, ym-
 ddangosiad; rhyddillynedd; hoffedd,
 arguedd.
 Affected, a-ffec'-ted, *p. a.* cynhyrfedig;
 coegaidd, ymddangosiadol; anwydol;
 blinderog.
 Affecter, } a-ffec'-tyr, *s.* coegyn; ym-
 Affecter, } honwr; ffuantwr.
 Affecting, a-ffec'-ting, *p. a.* effeithiol,
 cynhyrffiol, cyffröus; teimladol; a-
 wyddus; gorhoffus; ffuantus.
 Affection, a-ffec'-shyn, *s.* serch, serch-
 iant, serchiad; hoffedd, hoffder, an-
 wyldeb, cariad, cudeb; affaith, affeith-
 iad, gwofeg, enddwl; tuedd, gogwydd,
 bryd, meddylfryd; gwŷn, nwyd, a-
 nwyd; afteychd, clefyd, anhwyldeb,
 haint, gwst.
 Affectionate, a-ffec'-shyn-et, *a.* serchog,
 serchus, cariadus, caruaid, achar,
 cueddol; hoff, eu; dyhewydus; tyner,
 Affectionateness, a-ffec'-shyn-et-nes, *s.*
 hoffder, serchiad, sercholdeb, cuant;
 serchogrwydd; ewyllys da.
 Affective, a-ffec'-tuf, *a.* cyffröus, cynhyrf-
 iol; dyhewydus, teimladol.
 Affectuousity, a-ffec-tiw-os'-i-ti, *s.* serch-
 londeb.

Affectuous, a-ffec'-tiw-yz, *a.* nwydog, serchog.
 Affeer, } a-ffē'-yr, *v. a.* dilysu, cadarn-
 Affere, } hau, damdyngu; penu cam-
 lwrw.
 Afferer, } a-ffē'-ryr, *s.* damdyngwr; pen-
 Afferor, } odwr dirwyon.
 Affetto, a-ffet'-ō, } *ad.* yn dy-
 Affettuos, a-ffet'-tiw-ō'-sō, } ner, yn
 dirionfwyn=geiriau cerddorol.
 Affiance, a-ffeī'-yngs, *s.* ymddiried, ym-
 ddiriad, goglyd, ered; ymddibyniad;
 gofynag; dyweddiad:—*v. a.* ymddir-
 ied, hyderu, credu; ymddibynu; dy-
 weddio.
 Affianced, a-ffeī'-yngsd, *p.* dyweddiedig.
 Affiancer, a-ffeī'-yn-syr, *s.* dyweddiwr.
 Affidation, aff-i-de'-shyn, } *s.* cyfammod-
 Affidature, aff-i-de'-cyr, } iad, cyfam-
 modiant, cyfymrwymiad.
 Affidavit, aff-i-de'-fut, aff-ei-da'-fut, *s.*
 tystlw, llw, llwf.
 Affile, a-ffēil', *v. a.* caboli, llyfnhau.
 Affiliate, a-fful'-i-et, *v. a.* mabwysu, mab-
 wysiadu.
 Affiliation, a-fful'-i-e'-shyn, *s.* mabwysiad,
 mabwys.
 Affinage, aff'-i-nej, *s.* delgoethiad, met-
 telburiad.
 Affined, a-ffēind', *a.* cytterfynol, cyffin-
 iol, cyfnesol; cystlynol, cyfathrachol;
 cydberthynol.
 Affinity, a-ffun'-i-ti, *s.* cyfathrach, tras,
 cystlwn, cystlynedd; perthynas; teb-
 ygolïaeth; cydweddiad, cyfuniad;
 cytyniad.
 Affirm, a-ffyrn', *v.* hōni, cadarnhau,
 gwirio, sierhau, haeru, taeru, dyhaeru,
 dilysu, yswirio.
 Affirmable, a-ffyrn'-ybl, *a.* honadwy,
 gwiradwy, sieradwy, haeradwy.
 Affirmance, a-ffyrn'-yngs, *s.* honiad, cad-
 arnhād.
 Affirmant, a-ffyrn'-yht, *s.* honwr, cad-
 arnhāwr, haerydd, gwiriwr.
 Affirmation, a-ffyrn'-e'-shyn, *s.* honiad,
 cadarnhād, sierhād, gwiriad, dilysiad,
 haeriad, yswiriad.
 Affirmative, a-ffyrn'-a-tuf, *a.* cadarn-
 haol, honiadol, dilysol, haerol, haer-
 edigol; gorddodol. [edig.
 Affirmed, a-ffyrmd', *p. a.* honedig, haer-
 Affix, a-ffics', *v. a.* cydio, cynghydio,
 cyssylltu; attodi, atddodi, atosod, ol-
 ddodi, cyssodi; sierhau, hoelio wrth,
 cethru; clymu wrth.
 Affix, aff'-ics, *s.* attawd, olddawd, cys-
 sawd; olddodiad.

Affixed, a-fficsd', *p. a.* attodedig, ol-
 ddodedig, cyssodedig.
 Affixion, a-ffic'-shyn, *s.* cydiad, cynghyd-
 iad, cyssylltiad; attodiant, olddod-
 iant. [ai.
 Affixture, a-ffics'-cyr, *s.* attodai, olddod-
 Affliation, a-ffle'-shyn, *s.* chwythiad, an-
 adliad; archwaethiad.
 Afflatus, a-ffle'-tys, *s.* chwythad; chwa,
 awel, chwyth, gwynt; anadl; ysbryd-
 oïaeth.
 Afflict, a-fflict', *v. a.* cystuddio, gofidio,
 blino, trallodi, cystegu, enifio, coddi,
 molestu; drygu, gorthrymu; cym-
 hwyo.
 Afflicted, a-fflic'-ted, *p. a.* cystuddiedig,
 tralodedig; gorthrymedig.
 Affliction, a-fflic'-shyn, *s.* cystudd, gofid,
 eur, tralod, cyni, adfyd, caledi, codd-
 iant, helbul; tysmwy; gorthrymder,
 cyfyngder; poenedigaeth.
 Afflictive, a-fflic'-tuf, *a.* cystuddiol,
 tralodus, gofidiol; gorthrymol, poen-
 us.
 Affluence, aff'-liw-ens, } *s.* llawnder,
 Affluency, aff'-liw-en-si, } llawndid,
 helaethrwydd, digonedd, amdler, (an-
 dler, amdler, Dr. D.) amled, hafug,
 rheufedd; cyfoeth, anloedd, golud.
 Affluent, aff'-liw-ent, *a.* llawn, helaeth-
 lawn, gorllawn, gorlawn, rheufeddog,
 anloeddog; cyfoethog, goludog, di-
 amdawd, didlawd:—*s.* atlif; ffrwd.
 Affluently, aff'-liw-ent-li, *ad.* yn hel-
 aethlawn, yn ddigonol.
 Afflux, aff'-lycs, } *s.* ffrydiad,
 Affluxion, a-fflyc'-shyn, } llifeiriad;
 llanw, gorllennad; atlifad.
 Afforage, aff'-yr-ēj, *s.* gwerthdollar.
 Afford, a-fförd', *v. a.* rhoddi, rhoi;
 gweini; gallu; fforddio; cynnyrchu,
 dwyn.
 Afforest, a-ffor'-est, *v. a.* prysori, ffor-
 estu, coedwigo=troi yn goedwig.
 Afforestation, a-ffor-es-te'-shyn, *s.* prys-
 oriad, forestiad.
 Affranchise, a-ffran'-ciz, *v. a.* breinio,
 breinioli, rhyddhau, rhyddfrenio.
 Affranchisement, a-ffran'-ciz-ment, *s.*
 breiniad, breinioliad, rhyddfreniad.
 Affrap, a-ffrap', *v.* taraw, taro.
 Affray, a-ffre', *s.* cynhen, ffrwgwd, ter-
 fysg, amryson, ymryson, amrafael;
 ymladd:—*v.* dychryn, dychrynu.
 Affreight, a-ffret', *v. a.* llonglogi, llong-
 hurio, hurio llong.
 Affreightment, a-ffret'-ment, *s.* llonglog-
 iad, llonghuriad.

- Affret, a-fret', *s.* ymladdfa; ymosodiad.
- Affriction, a-ffric'-shyn, *s.* rhwbiad, rhugliad, gwrthrugliad, rhathiad, rhytiad.
- Affriended, a-ffrend'-ed, *p. a.* heddychedig.
- Affright, a-ffreit', *s.* braw, dychryn, ofn, arswyd; echryn, echryd:—*v.* brawychu, dychryn, dychrynu, bwbachu; arswydo.
- Affrightedly, a-ffreit'-ed-li, *ad.* yn frawychus, yn echrydus.
- Affrightful, a-ffreit'-ffwl, *a.* brawychus, dychrynlyd, arswydlawn.
- Affrightment, a-ffreit'-ment, *s.* brawychiad, dychryndod, arswyd, ofn; ornedd.
- Affront, a-ffrynt', *v. a.* sarhau, ammharchu, difriö, anfriö, coddi, argoddi; gwarthruddo; digio; gwrthwynebu:—sarhäd, sarhäed, ammharch, anfri, dirnyg; gwarthruddiad.
- Affrontee, a-ffryn'-tö', *a.* taldal; cyferbyniol.
- Affronter, a-ffrynt'-yr, *s.* sarhäwr, ammharchwr, argoddwr, difriwr.
- Affronting, a-ffrynt'-ing, } *a.* sarhäus,
- Affrontive, a-ffryn'-tuf, } sarhaol, ammharchus, dirnygol.
- Affrontiveness, a-ffryn'-tuf-nes, *s.* sarhausder, argoddusrwydd.
- Affuse, a-ffiwz', *v. a.* arllwys, tywallt, ardywallt.
- Affusion, a-ffiw'-zhyn, *s.* arllwysiad, tywalltiad.
- Affy, a-ffei', *v.* dyweddio; cyssylltu; ymddiried.
- Afield, a-ffild', *ad.* i'r maes; yn y maes; i faes, i maes.
- Afire, a-ffei'yr, *ad.* ar dân.
- Aflat, a-fflat', *ad.* ar lawr, yn wastad, yn llorwedd.
- Afloat, a-fflöt', *ad.* ar nawf, yn nofio; ar led; ar chwyf; yn rhydd; yn anwadal.
- Afoot, a-ffwt', *ad.* ar draed; ar droed.
- Afore, a-ffö'yr, *ppr.* o flaen, rhag, cyn:—*ad.* cyn, o flaen, tu blaen; er's talm, er ys talm.
- Aforehand, a-ffö'yr-hand, *ad.* ym mlaen llaw.
- Aforementioned, a-ffö'yr-men-shynd, *p. a.* crybwylledig.
- Aforenamed, a-ffö'yr-nemd, *p. a.* rhagenwedig, crybwylledig, a ragenwyd.
- Aforesaid, a-ffö'yr-sed, *p. a.* dywededig, rhagddywededig, crybwylledig, soniedig.
- Aforetime, a-ffö'yr-teim, *ad.* cynt, gynt, o'r blaen.
- Afoul, a-ffowl', *a.* dyrys, dyrysedig; wedi dyrusu.
- Afraid, a-ffred', *a.* ofnus, ofnog; brawychus, arswydlawn:—*ad.* yn ddychrynedig.
- Afresh, a-ffresh', *ad.* o newydd; trachefn; eilwaith, eto.
- Afront, a-ffrynt', *ad.* o flaen, cyferbyn, ar gyfer, tu blaen, gwydderbyn.
- Aft, aft, *ad.* yn ol, tua'r llyw.
- After, aff'-tyr, *ppr.* ac *ad.* gwedi, wedi, ar ol, yn ol; yna; ol-, ad-, ail-.
- Afteract, aff'-tyr-act, *s.* olweithred, adweithred, ail weithred.
- Afterages, aff'-tyr-e-jiz, *s. pl.* oloesau, oloesoedd; olafiaid.
- Afterband, aff'-tyr-band, *s.* olrwywiad, olgyssylltiad.
- Afterbirth, aff'-tyr-byrth, *s.* adysgar, olysgar, y garw, y brych.
- Afterclap, aff'-tyr-clap, *s.* olglap, eilglap, eildrwt; ail ddyrnod; dygwyddiad disymmwth.
- Aftercrop, aff'-tyr-crop, *s.* adladd, attwf, adgnwd, eilgnwd, ail guwd.
- Afterdate, aff'-tyr-det, *s.* olddyddiad.
- Aftergame, aff'-tyr-gem, *s.* olasgafaeth, eilasgafaeth, ail chwareu.
- Aftergrass, aff'-tyr-gras, *s.* adladd, adwellt.
- Afterings, aff'-tyr-ingz, *s. pl.* armael; yr ail odro.
- Aftermath, aff'-tyr-math, *s.* adwair, adladd.
- Afternoon, aff'-tyr-nwn, *s.* prydawn, pyrnawn, echwydd.
- Afterpains, aff'-tyr-penz, *s. pl.* olboenau, eilboenau.
- Afterpiece, aff'-tyr-pis, *s.* olchwareu, olwareu, olwar, eilchwareu.
- Afterstorn, aff'-tyr-storn, *s.* oldymmestl, olgyrhynt.
- Afterthought, aff'-tyr-thot, *s.* adfeddwl, olfeddwl, ail feddwl; adfeddyliad; adsyniad.
- Aftertimes, aff'-tyr-teimz, *s. pl.* olamserau, olamseroedd.
- Afterward, aff'-tyr-ward (wyrd), }
- Afterwards, aff'-tyr-wardz (wyrdz), }
- ad.* gwedi, gwedy, wedi, gwedi hyny, wedi hyny, ar ol hyny; gwedi hyn.
- Afterwit, aff'-tyr-wut, *s.* olsynwyr, synwyr wedi gwaith.

- Aga, *e'-gy*, *s.* arglwydd=pen swyddog ym mysg y Tyrciaid.
- Again, *a-gen'*, *ad.* trachefn, trachgefn, drachefn, drachgefn, eilwaith, eilchwyl; eto, eton, etwa; mwy, mwyach; hefyd; o newydd.
- Against, *a-genst'*, *ppp.* erbyn, yn erbyn, cyferbyn, ar gyfer; gogyfer &; rhag; wrth, gwrth, yng ngwrthwyneb.
- Agalactia, *a-gyl-ac'-shy*, } *s.* llaethball,
 Agalaxy, *e'-gyl-ac-si*, } aflaeth, hypsedd.
- Agalactous, *e-gyl-ac'-tyz*, *a.* dilaeth, aflaethol; hyps.
- Agalloch, *a-gal'oc*, } *s.* aloe-
 Agaloochum, *a-gal'-o-cym*, } wydd,
 coed elyw, pren aloes.
- Agalmatolite, *a-gal-me'-tö-leit*, *s.* eilunfaen, delw-faen=math o sebonfaen a ddefnyddia'r Cateiaid i wneyd delwau.
- Agama, *a-ge'-my*, *s.* rhyfeddogion=math ar ymlusgiad tebyg i'r madfall.
- Agamous, *a-ge'-myz*, *a.* anweddog, anweddogol.
- Agapæ, *a-ge'-pi*, *s.* cariadwledd.
- Agape, *a-gep'*, *ad.* yn safnrwth.
- Agapanthus, *a-ga-pan'-thys*, *s.* serch-wllon, serchflodau = math ar alaw tramor.
- Agapet, *a-ga-pet'*, *s.* munhoffwr, merch-garwr.
- Garic, *ag'-a-ric*, madarch, madalch; bwyd y barcud, bwyd y llyffant, bwyd ellyllon, caws llyffant; callod.
- Agarista, *ag'-a-rus'-ty*, *s.* madarchogion, madalchod=trychfilod o lwyth y cenadeinogion.
- Agast, } *a-gast'*, *a.* syn, synedig, syfr-
 Aghast, } dan, pendronol, dychrynedig,
 brawychus, hurt.
- Agastraria, *a-gas-tre'-ri-y*, *s.* anfologion, difologiaid=math ar filod heb fol, tebyg i ffyngau.
- Agate, *ag'-et*, *s.* agat, y maen agat, muchem.
- Agathophyllum, *a-gath-ö-fful'-ym*, *s.* perddeilwydd; pergneuwydd = coed pergnau Madagascar.
- Agatine, *ag'-a-tun*, *s.* agataidd, agatin; muchemaidd.
- Agathosma, *a-gath-os'-my*, *s.* persawyr-ogion=math ar blanigion tramor bythleision.
- Agathyrus, *a-ga-thyr'-sys*, *s.* terbigogion=rhyw o ysgall yr hwch.
- Agave, *a-gef'*, *s.* gwiwbren=yr elyw Americaidd.
- Agaze, *a-gez'*, *v. a.* synu, syfrdanu.
- Age, *ej*, *s.* oed, oedran; oes, einioes, hoedl; hened; to, cenedlaeth; hawg.
- Aged, *e'-jed*, *a.* hen, oedranus, oëdiog, hirhoedlog, oesbraff, henaidd.
- Agedly, *e'-jed-li*, *ad.* yn hen, yn oedranus.
- Agelainæ, *e-gi-le'-ni*, *s. pl.* gwysadar, gwysednod, adar yr Indyd, adar yd yr India.
- Agen, *a-gen'*, *ad.*=*Again*.
- Agency, *e'-jen-si*, *s.* gweithrediad, gweithrediant; goruchwyliath, dirprwyath, prwyath, trosfaeloriaeth; offeroldeb, offerynoldeb, peiriadaeth; negeswriaeth; golygwriaeth.
- Agenda, *a-jen'-dy*, *s. pl.* gwneuthur-olion; perwyllion; *sing.* cofnodlyfr; ffurfiadur.
- Agennesia, *e-jen-ni'-shy*, *s.* anhiledd, diffrwythder.
- Agent, *e'-jent*, *s.* gweithredydd, gwneuthurydd, ener, goberwr; goruchwyliwr, golygwr; dirprwywr, prwy, prwywr, prwyad; trosfaelol, trosweinydd; achos, peiriad; achosydd:—*a.* gweithredol, peiriadol.
- Agerasia, *e-ji-re'-shy*, *s. pl.* anoedogion=math ar blanigion blynyddol.
- Agcustria, *a-jus'-shy*, *s.* blasgoll, chwaethball.
- Aggellation, *ad-ji-le'-shyn*, *s.* iaglymiad, rhewglymiad.
- Aggeneration, *ad-jen-yr-e'-shyn*, *s.* atymdyfiad, atgorffiad.
- Agger, *ad'-jyr*, *s.* crug, twr, pentwr, carnedd, amddiffynfa, gwrthglawdd; argae, sarn; gyndy, ty'r gynau.
- Aggerate, *ad'-ji-ret*, *v. a.* crugio, tyru, pentyru, carnedd.
- Aggeration, *ad-ji-re'-shyn*, *s.* crugiad, tyriad, tomeniad, dasyliad, cludeiriad.
- Aggerose, *ad'-ji-ros*, *a.* crugio, dasyrnog, pentyrog.
- Agglomerate, *ag-glom'-yr-et*, *v. a.* pellenu, sypio, clobynnu, dirwyn; ymsypio, ymddirwyn, ymdyru; ymfyddino.
- Agglomeration, *ag-glom-yr-e'-shyn*, *s.* pelleniad, twysgiad, clobyniad; ymsypiad.
- Agglutinant, *ag-gliw'-ti-nynt*, *a.* gludiol, glynol, ysgloringol; asiadol.
- Agglutinants, *ag-gliw'-ti-nynts*, *s. pl.* cyffynolion, glynolion, gludolion.
- Agglutinate, *ag-gliw'-tun-et*, *v. a.* cyfflynu, cyfludio, ysglawringo, ysgrawlingo; uno, cyssylltu, asio.
- Agglutination, *ag-gliw-tun-e'-shyn*, *s.*

- cyflyniad, cyfludiad, ysgrawlingiad, ysgrolingiad; uniad.
- Aggrandize, ag'-gran-duz, *v. a.* dyrchafu, ardderchogi, mawrygu, mawrhau, anrhydeddu, uchafu; helaethu; codi.
- Aggrandizement, ag'-gran'-duz-ment, }
 Aggrandization, ag'-gran-di-ze'-shyn, }
s. dyrchafiad, ardderchogiad, anrhydeddiad, mawrhâd; helaethiad; codiad.
- Aggrandizer, ag'-gran-duz-yr, *s.* dyrchafwr, derchafydd, mawrygwr, mawrhâwr.
- Aggravate, ag'-gra-fet, *v. a.* mwyhau, helaethu, chwaneu; trymhau, amdrymu; gwaethygu; blino, herio.
- Aggravating, ag'-gra-fe-ting, *a.* mwyhaol; trymhaol; cyffroawl, cythruddol.
- Aggravation, ag'-gra-fe'-shyn, *s.* mwyhâd, chwaneuad; trymhâd; gwaethygiad; adgyffroad.
- Aggregata, ag'-gri-ge-ty, *s. pl.* cynnullogion, cydgynnullogion=dosbarth o'r pen-gollogion.
- Aggregate, ag'-gri-get, *v. a.* cynnull, dargynnull, casglu, crynhoi, tyru; diadellu:—*a.* cynnulliadol, cyfasol, casgliadol, crynoawl, cubaidd, cyngreol, rhefol:—*s.* cynnull, cynnulliad, casgl, crynoad, cyngre, twr, gwraidd, clasgl, cubiad; cyfanswm.
- Aggregately, ag'-gri-get-li, *ad.* yn gynnulliadol, yn grynoawl, yn dyredig.
- Aggregation, ag'-gri-ge'-shyn, *s.* cynnulliad, casgliad, cyngreod, cyngreawd, cubiad, clasgiad, cyttyriad, damdyriad; dargrynoad; cynghydiad.
- Aggregative, ag'-gri-ge-tuf, *a.* cynnulliadol, casgliadol; cynnulledig.
- Aggregator, a'-gri-ge-tyr, *s.* cynnullwr, casgludd, cyttywyr.
- Aggress, ag'-gres', *v.* cynhenu; dygyrchu, cynmosod; dechreu i gynhen.
- Aggression, ag'-gresh'-yn, *s.* cynhen; dygyrch, cyroh, cyrch cyhoeddog; cynymrafael, cynruthr, ymosodiad; lluchynt, diebyd, diebryd.
- Aggressive, ag'-gres'-suf, *a.* cynhenol, ymosodol, cynymgyrchol, diebydol.
- Aggressor, ag'-gres'-yr, *s.* cynhenwr, pen y gynhen; ymgyrchwr, rhuthrydd, diebydwr.
- Aggravance, ag'-gr'i'-fyns, *s.* gormes, gorthrymder; caledi, gwasgfa; gofid, dygnedd, niwed, cam; tristwch, poen, alaeth.
- Aggrieve, ag'-grâf, *v.* gormesu; gofidio,
- niweidio; tristâu, poeni, alaethu, galaru.
- Aggroup, } ag'-grwp', *v. a.* cynghasglu,
 Aggroop, } heidiogi, heiblunio, cyttyru.
- Aghast, a-gast', *a.* syn, syfrdan, dychrynedig:—*ad.*=*Agast*.
- Agile, aj'-il, *a.* ystwyth, gweisgi, gwisgi, heinif, chwimmwth, sionge, esgud, gwaisg, esgeiddig, esgaidd, terydd, chwyrn, buan, esgudlym.
- Agilness, aj'-il-nes, } *s.* ystwythder,
 Agility, a-jil'-i-ti, } gweisgrwydd, heinifer, chwimmythder, esgeiddrwydd, buanrwydd, bywiogrwydd, mythder, hydwythder.
- Agilia, ad-jil'-iy, *s. pl.* cyflymogion, teryddolion, megys y wiwair, y pathew, &c.
- Agio, ej'-iö, ad'-ji-ö, *s.* gwrthdal, gorthal, rhyngwerth = y gwahaniaeth rhwng gwir werth arian a'u gwerth mewn enw.
- Agiotage, ej'-iö-tej, *s.* gwrthdaliaeth = ystrywiau damcanwyr i newid gwerth arian.
- Agist, a-jist', *v. a.* poriannu, porfelo, poriadu=porfäu anifeiliaid dros ereill.
- Agistment, a-jist'-ment, *s.* poriannaeth, porfelaeth, poriadaeth.
- Agistor, a-jis'-tyr, } *s.* poriannwr,
 Agistator, a-jis-te'-tyr, } porfelwr, poriadwr, porfäwr.
- Agitable, aj'-i-tybl, *a.* cynhyrfadwy, terfysgol, aflonydd; chwyfady; dadlady.
- Agitate, aj'-i-tet, *v. a.* cynhyrfu, cyffroi, ysgogi, cysgogi, aflonyddu, chwyfo, cychwyfan, firoddio, siglo, ysgwyd, rhodoli, cymmysgu, gwesgrynu, esgrydu; terfysgu, cythryblu, cythruddo; cymhell, dirio, molestu, gofidio; trin, dadlu; ancanu, bwrïadu; hely.
- Agitation, aj-i-te'-shyn, *s.* cynhyrfiad, cyffroad, cyffrawd, cyffro, chwyfiad, cychwyfan, frawdd, ysgydwad, gwesgryn, amgyffryn; terfysg, cythryblliad; triniad, dadliad; amcaniad, bwriad, meddyliad.
- Agitato, aj'-i-te-tö, *a.* ysgogol, firoddibus, godruddol.
- Agitator, aj'-i-te-tyr, *s.* cynhyrfwr, cynhyrfydd, cyffröwr, cyffroadur, ysgogwr, ysgydiwr, cysgogwr, aflonyddwr; trinwr, dadlydd; cerbydwr, gyriedydd.
- Aglaia, a-gle'-iy, *s.* ysblenyddion, llith-

bingcynod, swyndelorian=*math ar delorion Brasilaid tra cheinwyh.*
 Aglet, ag'-let, } *s. olpai, pwyntyl,*
 Aiglet, eg'-let, } *pwyntl, pwyntyl*
carai; diblyn.
 Aglutition, ag-liw-tish'-yn, *s. adwngc,*
aflyngciad.
 Agnen, ag'-nen, *s. byddin, mintai, torf;*
rhawd.
 Agminal, ag'-mi-nyl, *a. byddinol, min-*
teiol, torfaol.
 Agnail, ag'-nel, *s. ewinor, ewinwst;*
ewinwasg.
 Agnate, ag'-net, *a. tadachol, tattrasol;*
yn perthyn o du tad.
 Agnati, ag-ne'-tei, *s. pl. tadachau, tat-*
trasau, tattrasogion, tadgeraint.
 Agnatha, ag-ne'-thy, *s. anghegogion, di-*
gegogion=math ar drychfilod y mae
eu cegan mor fychain ag y gellir prin
eu gwled.
 Agnatic, ag-nat'-ic, *a. tadachol, tattrasig.*
 Agnation, ag-ne'-shyn, *s. tattras, tad-*
wys, tadgarenydd=perthynas o du
tad; attwf, gorthwf.
 Agnition, ag-nish'-yn, *s. cydnabydd-*
iaeth, cydnabyddiad, nabyddiaeth;
gwybyddiaeth.
 Agnize, ag-neiz', *v. a. cydnabod; addef.*
 Agnomen, ag-nö'-men, *s. atenw, arsenw,*
cyfenw.
 Agnominate, ag-nom'-i-net, *v. a. enwi,*
arsenwi, cyfenwi.
 Agnomination, ag-nom-i-ne'-shyn, *s. at-*
enwad, arsenwad, cyfenwad, cyden-
wad; argyfenwad.
 Agnotherium, ag-nö-thér'-ri-ym, *s. bwyst-*
filoen, gwylltoen=math ar bedryped-
ogion cloddillog o ryw y ci.
 Agnus, ag'-nys, *s. oenlun, oeneilun=*
delw oen a ddefnyddir gan y Catholic-
iaid.
 Agnus-castus, ag'-nys-cas'-tys, *s. diweir-*
lys, llysiau yr oen; oenwydd, dail y
twrch; dail y fenigaidd, yr holliach.
 Ago, a-gö', *ad. er's, er ys; cyn hyn, yn*
ol, er; er's talm, er's tro.
 Agog, a-gog', *ad. yn awyddus, yn awch-*
us, yn chwannog; yn anesmwyth;
yn hiraethus.
 Agoge, } a-gö'-ji, *s. rhediad, tuedd; pwll*
 Agogy, } *i ddisbyddu dwr.*
 Agoing, a-gö'-ing, *ad. i fyned, i gerdded,*
ar gerdded, mewn chwyf.
 Agomphia, a-gom'-ffi-y, } *s. pl. an-*
 Agomphians, a-gom'-ffi-ynz, } *neintog-*
 Agon, } *ion=math ar filionos heb ddannedd.*
 Agon, e'-gyn, *s. gwobrgeisiwr, gobr-*

ymgeisiydd=isweinydd yn yr aberth-
au Rhufeinig.
 Agonalia, a-gö-ne'-li-y, *s. gwyl Ionor=*
gwleda a gadwai yr hen Rufeiniaid ar
y nawfed o Ionawr, er anrhydedd i
Ianus.
 Agone, a-gon', *ad.=Ago.*
 Agonidae, a-gö-nei'-di, *s. rhyssorogion=*
math ar bysgod o'r enw.
 Agonism, ag-ö-nuzn, *s. campwriaeth,*
rhyswriaeth, rhyssoriaeth, ymdrechfa.
 Agonist, ag-ö-nust, } *s. campwr,*
 Agonistes, ag-ö-nus'-tiz, } *rhysswr, rhyss-*
or, campryswr, ymdrechydd.
 Agonistarch, ag-ö-nus'-tarc, *s. campar-*
weinydd, camparparydd; rhyssoriaeth-
ydd.
 Agonistic, ag-ö-nus'-tic, } *a. camp-*
 Agonistical, ag-ö-nus'-ti-cyl, } *wrol,*
 rhyssaol, ymdrechol.
 Agonistics, ag-ö-nus'-tics, *s. pl. rhyss-*
 ogion=*dydsyblion Dwnatws.*
 Agonize, ag-ö-neiz, *v. dirboeni, ar-*
teithio; poeni, poenydio; ymboeni,
ymfodio, gwryddu gan boen.
 Agonizingly, ag-ö-nei'-zing-li, *ad. yn*
ddirboenus, yn arteithiol.
 Agonothete, ag-ö-nö-thet', *s. camplyw-*
ydd, campolygwr.
 Agonothetic, ag-ö-nö-thet'-ic, *a. camp-*
lywyddol.
 Agony, ag-ö-ni, *s. dirboen, gloes, ing,*
ingder, gwasgaf, dirwasgfa, poen, cur,
argur, dirglwyf, artaith; caledi, cyni;
gorymdrech.
 Agood, a-gwd', *ad. o ddifrif.*
 Agrace, a-gres', *v. a. lladu.*
 Agrarian, a-gre'-ri-yn, *a. tiriogol, tirol;*
rhandirol.
 Agree, a-gré', *v. cytuno, cydweddu, cyf-*
uno, cyfateb; ammodi; cydfeddwl,
cydsynio, cydfwriadu, dygymmod,
cymmodi, heddychu, boddhau; cys-
soni; cydsefyll; ymfoddloni.
 Agreeable, a-gré'-ybl, *a. unol, cyfatebol,*
cydweddol, cysson; boddus, boddhaol,
hyfryd, cyfoddus, dyddan, dymunol,
cyfoddol; addas, cyfaddas, gweddus,
cymhwys.
 Agreeableness, a-gré'-ybl-nes, *s. cyfat-*
eboldeb, cyssondeb; boddlonrwydd,
boddusrwydd, hyfrydwch, dymunol-
deb, hoffedd; addasrwydd, cymhwys-
der.
 Agreeably, a-gré'-y-bli, *ad. yn gysson;*
yn foddhaol.
 Agreed, a-grid', *p. a. cytunedig; bodd-*
lonedig.

Agreement, a-gr^o-ment, *s.* undeb, cyt-undeb, cyfatebiad, cydweddiad, cyssondeb, cyssonedd; ammod, cyfammod, cynghrair; cymmod, cymmodlonedd; cydfod, cyfundod.

Agrestic, a-gres^o-tic, } *a.* gwladaidd,
 Agrestical, a-gres^o-ti-cyl, } gwledig;
 maesol; mynyddig; taiog, difoes, gwyllt, trwsgl.

Agricolation, ag-ri-cö-le^o-shyn, *s.* amaethwriaeth, amaethoniaeth, amaethiad, amaethiant, arddwriaeth, tirddiwylliad, tirdrinaeth.

Agricultor, ag^o-ri-cyl-tyr, *s.* amaethwr, llafurwr, arddwr, hwsmon, tirlafurwr.

Agricultural, ag-ri-cyl^o-cyr-yl, *a.* amaethyddol amaethonol, amaethol, tirdrinol.

Agriculture, ag-ri-cyl^o-cyr, } *s.*
 Agriculturism, ag-ri-cyl^o-cyr-uzm, } amaethyddiaeth, amaethoniaeth, arddwriaeth, aredd, tirdrinaeth; amaeth, amaethad, amaetheg.

Agriculturist, ag^o-ri-cyl-cyr-ust, *s.* amaethydd, amaethon, areddwr, tirddiwylliawr; ffarmwr.

Agrionia, ag-ri-mö^o-ni-y, } *s.* trydon,
 Agrimony, ag^o-ri-myn-i, } tryw, llysiau 'r dryw, llysiau 'r fuddai, cwlyn y mel, conyn y mel, y felysig, cychwlyn.

Agrionia, ag-ri-ö^o-ni-y, *s.* rhyswyl, gwylltwyl=gwyl flynyddol a gedwid i ddw 'r gwin.

Agrionidae, ag-ri-ü-nei^o-di, *s.* gwas y neidr, gwaell y neidr, nodwydd y wiber.

Agriopus, ag-ri-ö^o-pys, *s.* trwsglbedogion=rhyw o'r mochbysg.

Agrise, a-greiz, *v.* crynu, ofni; brawychu.

Agrobates, ag-rö-be^o-tiz, *s.* maesdelorion=rhyw o'r eosau.

Agrodroma, ag-rö-drö^o-my, *s.* maesredegion=math ar hedyddion.

Agronomy, ag^o-rö-nom-i, *s.* amaethoniaeth, amaetheg.

Agropyrum, ag-rö-pe^o-rym, *s.* gwenith y maes, brwyswellt, praffwellt.

Agrostemma, ag-rö-stem^o-my, *s.* archwellt, braswellt, gwellt calafog; bulwg.

Agrostis, ag-ros^o-tus, *s.* gŵyrwellt, plygwellt; maeswellt.

Agrostography, ag-ros-tog^o-ra-ffi, } *s.*
 Agrostology, ag-ros-tol^o-ö-ji, } maeswelltaeth, maeswellteg, glas-

welltaeth, glaswellteg; gwellyddiaeth.

Aground, a-grownd^o, *ad.* ar lawr, ar y llawr, ar dir.

Agripocoma, ag-rup-nö-cö^o-my, *s.* trymgwsg, ercligwsg, tueddgwsg.

Ague, e^o-giw, *s.* y cryd, y grynfa, tairth, teirthon, y wrach, crydwst.

Ague-cake, e^o-giw-cec, *s.* ieugryd, cryd yr afu=eangiad yr afu neu 'r dduog oblegid y cryd.

Agued, e^o-giwd, *a.* crydiol, crydus, crydiog; echrnedig, crynedig.

Ague fit, e^o-giw-ffut, *s.* crynfa, cyrch y cryd, crynfa'r cryd, echrnydod.

Agueyry, e^o-giw-yr-i, *v.* *a.* cadofyddu, aerdrefnu; aeryfyddu; aerddysgu, hyfforddi i ryfel.

Ague spell, e^o-giw-spel, *s.* crydgyfaredd.

Ague tree, e^o-giw-tri, *s.* tormaenwydden.

Aguisse, a-geiz^o, *s.* gwisg; addurn:—*v.* *a.* gwisgo; addurno.

Aguish, e^o-giw-ish, *a.* crydaidd, crydiol, crydiog; annwydog.

Aguishness, e^o-giw-ish-nes, *s.* crydiolrwydd, cryndod; annwydedd.

Agyneja, a-jin^o-i-jy, *s.* anfenywogion=math ar blanigion tramor heb hllgalafau.

Agynous, e^o-ji-nyz, *a.* anfenywol; gwr-ywol=a gymhwysir at flodau heb hllbeiriannau ffrwytho.

Agyrtae, e-jyr^o-ti, *s. pl.* hudolion, crwydr-iaid, gwib-ddynion.

Ah, *a. in.* A! O! och! ow! wb! hach! ocha! gwae!

Aha, a-hä^o, *in.* aha! wfft! ha! hai how! ha ha! ffei! twt!

Ahead, a-hed^o, *ad.* ym mlaen, o flaen, rhag.

Aheight, a-heit^o, } *ad.* yn uchel, fry, i
 Ahigh, a-hei^o, } fyny.

Ahold, a-höld^o, *ad.* at y gwynt=gair morwrol.

Ahoy, a-hoi^o, *in.* ahoi! hawddamor! =gair morwrol i alw neu gyfarch rhai o bell.

Ahrimanes, a-ri-mö^o-niz, *s.* y diafol, yr andras, yr ysb. d drwg=yr elfod drwg yn chwedloniaeth y Persiaid.

Ahull, a-hyl^o, *ad.* ar y gwynt, tua'r gwynt=gair morwrol a gymhwysir at long a'i lled ochr i'r gwynt mewn tymmestl.

Ai, e^o-ei, *s.* arafbed, musgrellog=Brad-ypus.

Aid, *ed, v. a.* cymhorth, cynnorthwyo

a, fel a yn tad; *a* cam; *e*, hen; *e*, pen; *i*, lliid; *i*, dim; *o*, tor, ond ei sain yn hwy; *o*, llon;

helpu, helpio, cynnerthu, cyweithio, cyfnerthu:—*s.* cymhorth, cynnorthwy, help, cannorth, porth, nerth, ffwr, cyfnerth.

Aidance, *e'-dys*, *s.* cynnorthwyad, helpiad, porthyd; cymhorth.

Aidant, *e'-dynt*, *a.* cynnorthwyol, cyfnerthol.

Aid-de-camp, *e'-dy-cong'*, *s.* cadweinydd, gogadfridog, cenad y penciw-dawd.

Aider, *e'-dyr*, *s.* cymhorthwr, cynnorthwywr, helpwr.

Aidless, *ed'-les*, *a.* digymhorth, diborth, diblaidd, digynnorthwy; diymgeledd.

Aiglet, *e'-glet*, *s.* eryryn, eryr bychan:—*f.* eryran.

Aigret, *e'-gret*, *s.* y garan gwyn, y garan gwyn lleiaf; sioba, siobyn, copa.

Aiguisee, *e'-gwis*, *s.* chwigroes=math ar groes gywirongl flaenfain mewn herodraeth.

Agulet, *e'-giw-let*, *s.* olpai, pwyntyl; diblyn.

Ail, *el*, *v. a.* dolurio, blino, gofidio, poeni; anesmwytho:—*s.* dolur, clef-wch, clefwg, clefyd, afiechyd, anhwylddeb, cystudd, aeled, poen.

Ailing, *el'-ing*, *a.* clafaidd, clefychlyd, clafus, afachus, doluriol, anhwylyd.

Ailment, *el'-ment*, *s.* clefyd, clafwch, afiechyd, dolur, poen.

Aim, *em*, *v.* annelu, cyfeirio, amcanu, bwriadu, ceisio; ymgais, ymgeisio:—*s.* amcan, cyfeiriad, goddeu, dyben, arfaeth, cais, ymgais; nod, ergyd.

Aimer, *em'-yr*, *s.* annelwr; amcanwr, bwriadwr.

Aimless, *em'-les*, *a.* diannel; diamcan.

Aimophila, *e-moff'-i-ly*, *s.* pila'r llwyn, telor y berth.

Air, *e'yr*, *s.* awyr (Gw. a G.), aer; awel, chwa; ffen; gwynt; wybr, wybren; dygan, alaw, prifalaw; trem, pryd, gwedd, edrychiad; ystum, gosgedd; ymddangosiad; mursendod, cymhendod, ucheldrem, ffroenuchder; ffromder, coegedd:—*v. a.* awyro; gwyntyllo; twymwro; clauaru, twymo; dysychu.

Aira, *e'-ry*, *s.* brigwellt, meinwellt.

Air-balloon, *e'yr-ba-lun*, *s.* awyren, awyrell.

Air-bladder, *eyr-blad'-yr*, *s.* awyrgod, nofiadur pysg, nawf.

Air-built, *e'yr-bult*, *a.* disail, ffugiol.

Air-cells, *e'yr-selz*, *s. pl.* awyrgellau, awyrgelloedd.

Air-condenser, *eyr-con-den'-syr*, *s.* aw-dewychyr, ffendewychyr.

Airer, *e'yr-yr*, *s.* awyrrwr; gwyntylliwr; dysychwr.

Air-gun, *e'yr-gyn*, *s.* awyrrwn, gwn awyr.

Air-holder, *eyr-höl'-dyr*, *s.* awyrrddal.

Air-hole, *e'yr-höl*, *s.* ffynel, ffynell, awyrrdwl.

Airiness, *er-y'-nes*, *s.* awyroldeb, awyredd; ysgafnder; hoywder, llonder.

Airing, *er'-ing*, *s.* awyriad; heuliad, byrwibiad.

Air-jacket, *e'yr-jac-et*, *s.* awyrgob, awyrgoban, gwn awyr.

Airless, *e'yr-les*, *a.* diawyr, anawyrog.

Airling, *e'yr-ling*, *s.* coegyn, ysgentyn.

Air-motive, *e'yr-mö-tuf*, *a.* awyrymmodol, awyrysgogol; awyrysgogawl.

Airopsis, *er-op'-sus*, *s.* rhawnwellt, brigwellt.

Air-pipe, *e'yr-peip*, *s.* awyrbib, awbibell.

Air-plants, *e'yr-plants*, *s. pl.* awyrylys, llysiâu yr awyr; honglys, croglys.

Airpoise, *e'yr-poiz*, *s.* awyriadur, ffeniadur, awyrbwysyr; awyrbwys.

Air-pressure, *e'yr-presh-yr*, *s.* awyrrwasg, awyrrwasgiad.

Air-pump, *e'yr-pymp*, *s.* awsgnyr, awsgnell, awyrrsgnydd.

Airs, *e'yrz*, *s. pl.* coegystumiau.

Air-sacks, *e'yr-sacs*, *s. pl.* awyrgodau, awyrygdau.

Air-shaft, *e'yr-shaft*, *s.* ffynell, ffynell, ffendwll, twll awyr.

Air-tight, *e'yr-teit*, *a.* awyrydyn.

Air-trap, *e'yr-trap*, *s.* awyryffo, awyrrffwr, ffynell, awyrrdwl.

Air-vessel, *e'yr-fes-yl*, *s.* awyryll, awyrell, awyrygafell.

Airy, *e'yr-i*, *a.* awyrog, awyrraidd, awyrol; awelog; ysgafn, disylwedd, teneu; coeg; dychymmygol; hoyw, hoew, bywiog, nwyfus:—*s.* = *Aerie*.

Airy-flying, *e'yr-i-ffie-ing*, *a.* hedegog, hedegol.

Airy-light, *e'yr-i-leit*, *a.* ysgafn; hoyw.

Airy-place, *e'yr-i-ples*, *s.* eangle, lle ar-aul.

Aisle, *eil*, *s.* ystlysgell, asgellfa; asgell, aden, adan; rhodie; corle, cynghanfa; eglwysrawd.

Ait, *et*, *s.* ynysig, ynysen.

Aitiology, *e-shi-ol'-ö-ji*, *s.* achoseg=damcaniaeth achosion pethau.

Aitonia, *e-tö'-ni-y*, *s.* glasbrysgwydden, eyton=math ar brysgwydden dramor fytholwyrdd.

- Aizoon, *e-zw'n'*, *s.* y bythfyw, y bywi=math ar lysiau.
- Aizoum, *e-zö'-ym*, *s.* dyfrllys, llyisiau 'r dwr. [agored.]
- Ajar, *a-jar'*, *ad.* yn gilagored, yn lled.
- Ajuga, *a-ju'-gy*, *s.* glesyn y coed, yr olchenid=*Bugle*=enw llysiuyn.
- Ajugate, *ad'-jw'-get*, *s.* dyfrbib, dyfrbibell:—*v. a.*=*Adjugate*.
- Ake, *ec*, *s.* dolur, poen,=*Ache*:—*v. n.* gwynegu, poeni,=*Ache*.
- Akerstaff, *e'-cyr-staff*, *s.* carthbren, carthai.
- Akin, *a-cin'*, *a.* cytrasol, cyfachol, trasol, cydaedd, perthynasol, yn perthyn:—*v.* deiryd, perthyn, perthynu =*To be akin*.
- Ala, *e'-ly*, *s.* aden, asgell, ffilog; ffroen; twll y gesail.
- Alabaster, *al'-a-bas-tyr*, *s.* alabaster, gleinfaen, mynorglai.
- Alabastrian, *al'-e-bas-tri-yn*, *a.* alabastrian, gleinfein, gleinfeinig.
- Alack, *a-lac'*, *in.* och fi! how! wban! ochan!
- Alackaday, *a-lac'-a-de'*, *in.* how heno! wb! ochafinnau!
- Alacrious, *a-lac'-ri-yz*, *a.* llawen, llon, hoenus, gorhonus, hawntus; calonog, bywiog, hoyw, gwychr, heinif; ewyllsgar, parod.
- Alacrionly, *a-lac'-ri-yz-li*, *ad.* yn llawen, yn fywiog, yn wychr; yn barod.
- Alacrioussness, *a-lac'-ri-yz-nes*, } *s.* llaw-
Alacrity, *a-lac'-ri-ti*, } wenyddl, gorawen, hoen, hawnt, hawni; bywiogrwydd, hoywder; esgudrwydd; llonwyllyseb, parodrwydd.
- Alalite, *e'-ly-leit*, *s.* alafaen, careg Ala.
- A-la-Mire, *a-le'-mi-ri*, *s.* isafdon=y don isaf yng ngraddeg gerddorol Gwido Areddyn.
- Alamodality, *a-la-mö-dal'-i-ti*, *s.* dull-weddolrwydd.
- Alamode, *a-la-möd'*, *ad.* yn ol yr arfer, yn ol y ddullwedd:—*s.* llatnwsidan teneu.
- Aland, *a-land'*, *ad.* ar dir, ar y tir, ar y lan; i dir.
- Alar, *e'-lyr*, *a.* adeiniog, asgellog.
- Alares, *a-le'-riz*, *s.* cadaden, cadasgell, aerffilog, aden byddin.
- Alaria, *a-le'-ri-y*, *s.* adeinogion=math ar wymon asgellog.
- Alarm, *a-larm'*, *s.* alarm; cadfloedd, aerwawch; gwaedd, wbwb, cyffro, dychryn, braw;—*v. a.* alarmu; cadfloeddio; dychrynu, brawychu.
- Alarm-bell, *a-larm'-bel*, *s.* alarmgloch, cloch alarm.
- Alarming, *a-larm'-ing*, *a.* alarmus; arswydus.
- Alarmist, *a-larm'-ust*, *s.* alarmwr, alarmydd; brawychwr.
- Alarm-post, *a-larm'-post*, *s.* alarmle, gorsaf alarm.
- Alarm-watch, *a-larm'-woç*, } *s.* alarm-
Alarum, *a-lar'-ym*, } iadur,
alarmfynag, alarmoriowr, alarmgloc, llarwin.
- Alary, *e'-ly-ri*, *a.* adeiniol, asgellaidd.
- Alas, *a-las'*, *in.* hu! huw! och! och fi! ys hu!
- Alate, *a-let'*, *ad.* yn ddiweddar, yn hwyr:—*a.* adeiniog, adenog, asgellog.
- Alaternus, *a-la-tyrn'-ys*, *s.* trifffilogion, triadenogion, ysgall y bwch=rhyw o'r afanwydd.
- Alation, *a-le'-shyn*, *s.* adeinyddiaeth, adeineg=y wybodaeth o drefniad adenydd trychfilod a'r cyffelyb.
- Alauda, *a-lo'-dy*, *s.* uchedydd, hedydd, ehedydd, malierydd=*Lark*.
- Alb, *alb*, *s.* offerenwisg, gwenwisg, casul.
- Albatros, *al'-ba-tros*, *s.* albatros=rhyw o ddyfradar mawrion.
- Albeit, *ol-bè'-it*, *ad.* er, er hyny; cyd bo, anllai.
- Albescent, *al-bes'-sent*, *a.* gwynaidd, gwyneiddiol.
- Albicore, *al'-bi-cor*, *s.* gwrth-hedegbysg, gelyn yr hedybysg=math ar bysgodyn ysglyfiog.
- Albification, *al-bi-ffi-cel'-shyn*, } *s.* gwyn-
Albinism, *al'-bi-nuzm*, } ianaeth,
canyddiaeth.
- Albino, *al-bei'-nö*, *s.* gwynwysyn=dyn gwyn o rieni duon.
- Albugineous, *al-biw-jin'-i-ys*, *a.* alwyn-aidd=perthynol i wyn wy.
- Albugo, *al-biw'-gö*, *s.* gwynwst=clefyd y llygad.
- Album, *al'-bym*, *s.* ysgrifiadur, cofeblyfa.
- Albumen, *al-biw'-men*, *s.* gwyn wy, gwynwy; gwyn y llygad; alwyn=un o ddansoddu llyisiau a milod.
- Alburn, *al'-byrn*, *s.* gorwynbysg, gorwyniad.
- Albumum, *al-byr'-nym*, *s.* gwyning, bloneg pren.
- Alcahest, *al'-ca-hest*, *s.* ardrwyth, edrwyth.
- Alcaic, *al-cel'-ic*, *s.* alceusfydr, mesur Alcæus:—*a.* alcæusol; yn ol mydr Alcæus.

Alcaid, al-*ced'*, *s.* llywiadur; castellwr, ceidwad castell; penynad.
 Alcanna, al-can'-ny, *s.* rhyswydden yr Aipht=math ar liwbren Aiphtig.
 Alcedo, al-sé-dó, *s.* glas y dorlan=moraderyn bach yn dodwy ac yn deor ar y tywod.
 Alchemic, al-cem'-ic, } *a.* arfferyll-
 Alchemical, al-cem'-i-cyl, } ig, arffer-
 yllol, alfferyllig.
 Alchemist, al'-cem-ust, *s.* arfferyll, arfferylliad, alfferyll.
 Alchemicalist, al-cem-us'-ti-cyl, *a.* arfferyllol, arfferyllaidd, alfferyllaidd.
 Alchemize, al'-cem-eiz, *v.* *a.* arfferyllu, alfferyllu; trawsnewid, troseiddio.
 Alchemy, al'-cem-i, *s.* arfferylliaeth, uchfferylliaeth, alfferylliaeth.
 Alcorn, al'-si-corn, *s.* corn y carw mynydd, corn yr hydd, corn yriwrch, corn bwch, pladr hir.
 Alcohol, al'-cö-hol, *s.* gwirf=sylwedd meddwol gwirodau.
 Alcoholic, al-cö-hol'-ic, *a.* gwirfol.
 Alcoholization, al-cö-hol-i-ze'-shyn, *s.* gwirfiad.
 Alcoholize, al'-cö-hol-eiz, *v.* *a.* gwirfhau, gwirfoli.
 Alcometer, *s.* al-cö-hom'-i-tyr, gwirfiadur.
 Alcoran, al'-cö-ryn, *s.* y Coran, y Llyfr Alcoran=lyfr cyssegredig y Mahometiaid.
 Alcoranish, al'-cö-ran-ish, *a.* alcoranaidd, Mahometaidd.
 Alcove, al-cöf, *s.* cilgell, mydgell.
 Aldebaran, al-di-ba-ran', *s.* llygad y tarw=prif seren yn y cydsr Tarw.
 Alder, ol'-dyr, *s.* gwern:-*pl.* gwern.
 Alder-grove, ol'-dyr-gröf, *s.* gwernwig, gwernlle.
 Alder tree, ol'-dyr-tri, *s.* pren gwern, gwern.
 Alderman, ol'-dyr-man, *s.* henadur, hendariaid; ynad.
 Aldermanity, ol'-dyr-man'-i-ti, *s.* henaduriaeth=cymdeithas o ynadon.
 Aldermanlike, ol'-dyr-man-leic, } *a.*
 Aldermanly, ol'-dyr-man-li, } hendariaidd, hendarurol.
 Aldern, ol'-dyrn, *a.* gwernin, gwernaidd.
 Ale, el, *s.* cwrw, heiddlyn, cwrwf; diod frag; diod.
 Ale-brewer, el'-brw-yr, *s.* cyrfydd, darllawydd, darllawydd cwrw.
 Ale-conner, el'-con-nyr, *s.* cyrfolygwr, profiedydd cwrw.

Ale-cost, el'-cost, *s.* llysiâu Mair Fadlen, gystlys Mair.
 Alectoria, a-lec-tö'-ri-y, *s.* ceiliogfaen, maen y ceiliog=careg y dywedid ei chael yn nghrombil ceiliogod, i'r hon gynt y priodolid rhinweddau mawrion.
 Alectoridæ, a-lec-tö-rei'-di, *s.* archgeiliog, erch-geiliog=rhyw Americaidd o'r ieirednod.
 Alectorolophus, a-lec-tö-rol'-ö-ffys, *s.* crib y ceiliog, mad felen.
 Alectoromancy, a-lec-tö-rom'-an-si, *s.* ceiliogarmes.
 Alegar, al'-i-gyr, *s.* cwrw sur; sur cwrw.
 Ale-hoof, el'-huff, *s.* y feidiog las, bydiog las, eidral, mantell y cor, mantell Fair, palf y llew, llysiâu'r gerwyn, llysiâu'r esgyrn.
 Ale-house, el'-hous, *s.* cyrfdy, diotty, tafarn dy.
 Ale-knight, el'-neit, *s.* cydyfwr, cydygyrwr, cyfddiotwr.
 Alembic, al-em'-bic, *s.* llynorai=llestr arferedig mewn fferylliaeth.
 Alength, a-length', *ad.* ar hyd, yn ei hyd.
 Alepidote, a-lep'-i-döt, *s.* angheniad, digeniad:-*pl.* anghenogion, digeniaid, digenolion=pysg heb gen.
 Alert, a-lyrt', *a.* hoyw, heinif, heini, hoenus, bywiog, esgiddig, gweisgi, chwai, ffraw, diflin; diwyd, gwyliadwrus.
 Alertness, a-lyrt'-nes, *s.* hoywder, bywiogrwydd, chweider; parodrwydd.
 Alertly, a-lyrt'-li, *ad.* yn heinif, yn fywiog.
 Aleuromancy, el-iw-rom'-yn-si, *s.* blawdarmes=dewiniaeth â blawd. [gafn.
 Ale-vat, el'-fat, *s.* cyrfdwrpa, darllaw.
 Ale-wife, el'-weiff, *s.* tafarnwraig, tafarnes, cyrfiadures.
 Alexanders, al-eg-zan'-dyrz, *s.* y ddulys, llysiâu Alisander, alisantr, alisantri, alisander.
 Alexander's foot, al-eg-zan'-dyrs-ffwt, *s.* pelydr Yspaen=math ar llysiâu.
 Alexandrine, al-eg-zan'-drin, *s.* cyhydedd hir estronol=mydr o ddeuddeg sill yn y ban, a ddefnyddiwyd gyntaf gan estroniaid mewn cân Ffrangcaeg a elwir Alecsandriad: y mae'r gyhydedd hir, ddeuddeg sill, yn hen fesur Cymraeg er's cyn cof:—*a.* hirgyhydeddol, Alecsandrin.
 Alexepharmic, a-lec-si-ffar'-mic, *a.* dadwenwynol, gwrthwenwynol; chwysbair:—*s.* gwrthwenwyn, gwenwyndarf.

Alexepharmics, a-lec-si-ffar'-mics, *s.* gwrthwennyniaeth:—*pl.* gwrthwennynogion.

Alexeterics, a-lec-si-tyr'-ics, *a.* dadwennynol, gwrthwennynol:—*s.* dadwennyn, gwrthwennyn.

Alga, al'-gy, *s.* gwymon.

Algates, al'-gets, *ad.* ar bob cyfrif; rhywffordd.

Algebra, al'-ji-bry, *s.* alsoddeg, alsawdd, =rhifyddiaeth arwyddocaol, yn yr hon y defnyddir llythyrenau, rhifnodau, a marciau ereill yn gymmysg, yn lle rhifnodau cu hunain.

Algebraic, al'-ji-bré'-ie, } *a.* alsoddol,
Algebraical, al'-ji-bré'-i-cyl, } alsoddegol.

Algebraist, al'-ji-bre-ust, *s.* alsoddw, alsoddegydd.

Algid, al'-jid, *a.* oer, fferlyd, oerllyd, rhylllyd.

Algidity, al'-jid'-i-ti, } *s.* oerder, oerni,
Algidness, al'-jid-nes, } sferdod, merwin, anwyd.

Algific, al'-jiff'-ie, *a.* oerbarol, oerddygol; anwydog.

Algor, al'-gor, *s.* oerdeb, oerfel; anwyd.

Algorism, al'-gö-ruzm, } *s.* rhifnod-
Algorithm, al'-gö-ruthm, } iant, rhifseiliant.

Algose, al'-gös', *a.* tra oer, goroerllyd, gorferrwinol.

Algous, al'-gys, *a.* gwymonog, gwymonaid.

Alguazil, al'-ga-zul, *s.* ceisbwl=gwysiwyr Ysphaenaidd.

Alias, é'-li-ys, *ad.* neu, amgen, yn amgen, os amgen; fel arall, mewn modd arall, ar bryd arall:—*s.* amgenwys.

Alibi, al'-i-bei, *s.* allfan, arallfan; eswyn.

Alible, al'-ubl, *a.* hyfaeth, hyfag; maethus, maethlawn.

Alien, é'-ien, *a.* estronol, estron, dieithr, dieithrol, allwlad; amryw, annhebyg; anghysson; amherthynol; gwrthwyneb, gwrthwynebol:—*s.* estron, alldud, alldrawd, dieithr, aillt, allwladwr; mab aillt, gwr dyfod:—*f.* estrones, alldudes; merch aillt:—*v.* *a.* estroni, alleiddio, trosi, arallu.

Alienability, al'-ien-a-bul'-i-ti, *s.* estronoldeb, trosiadoldeb.

Alienable, é'-ien-ybl, *a.* estronadwy, aralladwy, trosadwy, trosglwyddiadwy.

Alienage, é'-ien-éj, *s.* estroniaeth, alldrodiaeth.

Alienate, é'-ien-ét, *v.* *a.* estronoli, di-

eithro, arallu, trosglwyddo; cilio, pelláu:—*a.* estronol, dieithr.

Alienation, al'-ien-é'-shyn, *s.* estroniad, estroneiddiad, dieithriad, trosiad; gwerthiad; coll, marwerydd.

Alienator, é'-ien-é-tyr, *s.* troswr, trosglwyddwr.

Alienee, al'-ien-é', *s.* trosai, arallai=un y trosir hawl iddo.

Aliferous, a-liff'-er-yz, } *a.* adeiniog, as-
Aligerous, a-lij'-er-yz, } gellog, yn arwedd esgyll.

Aliform, é'-li-fform, *a.* adeinaidd, adeinwedd.

Alight, a-leit', *v.* *n.* disgyn, dyfod i lawr, myned i lawr.

Align, a-lein', *v.* *a.* llinellu; trylunio.

Alike, a-leic', *a.* cyffelyb, telyg; gogyfuwch, cyfartal; unwedd, gogyfal, cymmath:—*ad.* yn gyffelyb; yr un ffunud; yn ogyfuwch, yr un modd.

Aliment, al'-i-ment, *s.* maeth, lluniaeth, gosmaeth, cynnalïaeth, ymborth, porthiant; magwraeth.

Alimental, al'-i-men'-tyl, *a.* maethol, maethiannol, gosmaethol; magwrol.

Alimentariness, al'-i-men'-tar-i-nes, *s.* maetholrwydd, maetholdeb, gosmeithrwydd.

Alimentary, al'-i-men'-tar-i, *a.* maethus, gosmeithus; ymborthol, magwrus.

Alimentary-duct, al'-i-men'-tar-i-dyct', *s.* maethell, y bibell faeth, y faethbib.

Alimentation, al'-i-men-te'-shyn, *s.* maethiad, gosmaethiad, gosmeithiad; magwriad.

Alimonious, al'-i-mö'-ni-yz, *a.* maethusol, gosmeithiol, gosymdeithig.

Alimony, al'-i-myn-i, *s.* esmaeth=cyfran gwraig ysgaredig oddi wrth ei gwr.

Aliped, é'-li-ped, *a.* llofadeiniog; adendroed; ysgafndroed, buandroed, gweisgi:—*s.* llofaden, llofadeiniog=milyn a philen yn cyssylltu ei fysedd, megys yr ystlun.

Aliquant, al'-i-cwynt, *a.* amrifol, anghydrif; symfawr:—*s.* gogydrif:—*pl.* gogydrifion; syrnyd, tipyn.

Aliquant number, al'-i-cwynt nym'-byr, *s.* amnifer, amrif; gogydrif.

Aliquot, al'-i-cwot, *a.* cydrifol, cyfnifer.

Aliquot part, al'-i-cwot part, *s.* cydrif, (*pl.* cydrifion), cydnifer, cyfnifer.

Alish, é'-ish, *a.* cwrwaid, heiddlyn-aid.

Alisma, a-lus'-my, *s.* *pl.* llyriaid llymion, llyriaid llynau, dyfrllys.

Aliture, al'-i-cyr, *s.* maeth, ymborth, cynnaliaeth,
 Alive, a-leif', *a.* byw, bywiog, bywiol:
 —*v.* byw, bod yn fyw=To be alive:
 —*ad.* yn fyw.
 Alizarine, a-li-zy-rin', *s.* gwreiddrudd-
 liw, madrlï, rhuddliw, cochliw.
 Alkahest, al'-ca-hest, *s.* ardrwyth, ed-
 rwyth=*Alcahest*.
 Alkahestic, al'-ca-hes-tic, *a.* ardrwythig,
 erdrwythig.
 Alkalhest, al'-cal-hest, *s.* trydoddwy,
 trydoddaw, trydoddai, ardrwyth=
 gwy neu hylif a doddai bob sylwedd,
 fel y tybir, i'w elfenau cyntefig=*Al-*
kahest.
 Alkalescency, al-ca-les'-sen-si, *s.* alcalin-
 edd, gwrthsuredd, haledd.
 Alkalescent, al-ca-les'-sent, *a.* alcaliaidd,
 gwrthsuraid, halaid.
 Alkali, al'-ca-li, *s.* *sing.* } y llyrllys, lly-
 Alkalies, al'-ca-liz, *s. pl.* } iau y gwyr;
 alcali, gwrthsur, hal=yr hal neu yr
 ansawdd hallt mewn sylweddau: cy-
 mhwysid y gair ar y dechreu at y lly-
 sieuyn, ond yn awr defnyddir ef i ddy-
 nodi yr ansawdd hallt a geir ym mhob
 sylwedd.
 Alkalify, al-cal'-i-ffeï, *v. a.* alcalieiddo,
 halu.
 Alkaligenous, al-ca-lij'-i-nyz, *a.* alcal-
 iol, haleiol.
 Alkalimeter, al-ca-lum'-i-tyr, *s.* alcaliad-
 ur, halfeidyr, halvesurydd,
 Alkalimetry, al-ca-lum'-i-tri, *s.* halfeid-
 raeth, halvesuriaeth,
 Alkaline, al'-ca-lun, *a.* alcalin, alcalig,
 alcaliaidd, halin.
 Alkalinity, al-ca-lun'-i-ti, *s.* alcalin-
 rwydd, halinrwydd, halineb.
 Alkalions, al'-ca-li-yz, *a.* alcaliol, gwrth-
 surol, halin, halig.
 Alkalization, al-cal-i-ze'-shyn, *s.* alcaliad,
 gwrthsuraid, haliad.
 Alkalize, al'-ca-leiz, } *v. a.* alcalio,
 Alkalizate, al-cal'-i-zet, } *a.* alcalieiddo,
 haleddu, haleiddio, gwrthsurol.
 Alkaloyd, al'-ca-loid, *s.* llyshal, golys-
 hal.
 Alkanet, al'-ca-net, *s.* llysiâu'r gwrid,
 tafod yr ych lliwiol.
 Alkekengi, al-ci-cen'-je, *s.* y suran godog.
 Alkermes, al-cyr'-miz, *s.* eiroswy.
 Alkoran, al'-cö-ryn; Ar. al-cö-ron', *s.* y
 Coran=*Alcoran*.
 Alkoranists, al'-cor-yn-usts, *s. pl.* Cor-
 aniaid, Alcoraniaid, Coranwyr.
 All, ol, *a.* oll, holl; cwbl, cydol, cyfan;

pawb; pob:—*ad.* oll, i gyd, yn gwbl,
 o gwbl, yn gyfan, hyd y; achlan, yn
 llwyr, yn hollol, trwyddo:—*s.* yr oll;
 y cwbl, y cyfan, y cyfoll.
 All about, ol a-bowt', *ad.* o bob tu, o
 bobtu, o bob parth, amgylch ogylech;
 ar wasgar, ar led, dros y cwbl.
 Allabreve, al'-a-brif, } *s.* cyfanig,
 Allacapella, al'-a-ca-pe'l'-y, } hirfanig=
 geiriau mewn cerddoriaeth i arwyddo
 math ar amser cyffredin bywiog.
 All alone, ol a-lön', *ad.* yn unig; wrtho.
 ei hun; unig, unigol.
 All along, ol a-long', *ad.* o hyd, yn was-
 tadol, yn barhäus, yn ddibaid, yn
 ddidor; o benbwygilydd.
 Allamanda, al-a-man'-dy, *s.* alamandlys
 =planigyn tramor a elwir ar enw'r
 Dr. Alamand.
 Allanite, al'-a-neit, *s.* alanfaen=delid-
 faen a elwir ar enw T. Alan.
 Allantoic, al'-an-toic, *a.* milrithig.
 Allantoic acid, al'-an-toic as'-ud, *s.* sur
 milrithig, sur prilifig.
 Allantoise, al-an-toiz', *s.* cesbilen, ad-
 bilen=ail bilen y milrith.
 All at once, ol at wyns', *ad.* i gyd ar un-
 waith, ar unwaith, oll gyda'u gilydd.
 Allay, a-le', *v. a.* llinaru, esmwytho, es-
 mwythäu, llonyddu, gostegu, dylofi;
 lleihau, toli, llaesu; tymmeru:—*s.*=
Alloy.
 Allayer, a-le'-yr, *s.* llinarydd, tawelydd,
 tynerydd; tymmerwr.
 Allayment, a-le'-ment, *s.* llinariad, es-
 mwythäd, esmwythder; gostegiad;
 lleihäd; tymmeriad.
 All day, ol dë', } *ad.* ar hyd y
 All the day, ol ddy dë', } dydd, trwy'r
 dydd.
 Allect, a-lect', *v. a.* denu, hudo, lithio.
 Allection, a-lec-te'-shyn, *s.* deniad,
 lithiad; hudoliaeth; hud, lith.
 Allective, a-lec'-tuf, *a.* denol, hudol.
 Allegation, al-i-ge'-shyn, *s.* honiad, hon-
 awd, haeriad, gwiriad; tystiolaeth,
 dilysdod; dadl; esgusawd; annog;
 ynnhedd, eiriol.
 Allege, a-lej', *v. a.* hönï, taeru, sicrhau;
 dadlu; dadgan, datgan; dyfynu.
 Allegeable, a-lej'-ybl, *a.* honadwy, di-
 lysol.
 Allegor, a-lej'-yr, *s.* honwr, haerwr;
 dadlydd.
 Allegiance, a-lë'-jiyns, 's. gwarogaeth,
 teyrn-garwob, llywoddeddyl; cywiredd.
 Allegiant, a-lë'-jiynt, *a.* teyrn-garol,
 gwarogol.

- Allegoric, al-i-gor'-ic, } *a. allegol,*
 Allegorical, al-i-gor'-i-cyl, } *arallegol,*
 arallegus; dammegol, } *cyffelybol,*
 ffugrol.
- Allegorically, al-i-gor'-i-cyl-i, *ad. yn*
allegol, ar ddammeg; yn gyffelybol,
mewn allegori.
- Allegoricalness, al-i-gor'-i-cyl-nes, *s.*
allegolrwydd, dammegoldeb.
- Allegorist, al'-i-gor-ust, *s. allegwr, alleg-*
ydd; arallegwr; dammegwr, cyffel-
ybwr.
- Allegorize, al'-i-gor-eiz, *v. allegu, arall-*
egu; dammegu.
- Allegory, al'-i-gor-i, *s. alleg, aralleg;*
dammeg, cyffelybiaeth.
- Allegro, al-ló'-gró, *s. chwim, bywiog-*
rwydd:—a. bywiog.
- Alleluiah, } *al-li-lw'-iy, s. aelwía, mawl*
 Allelujah, } *i Dduw.*
- Allemande, al-ly-mand', *s. sadalaw;*
chweiddawns.
- Alleviate, al-li'-fi-et, *v. a. ysgafnhau;*
esmwytho, esmwytháu, llinaru; llei-
hau, toli.
- Alleviation, al-li-fi-e'-shyn, *s. ysgafnhâd;*
esmwythâd; toliad.
- Alley, al'-li, *s. heolan; rhodfa, rhodde.*
- All-fours, ol'-ffórz, *s. pedroll; y pedair*
bagl.
- All-gracious, ol-gr'e'-shys, *a. ollradog,*
ollradawn, graslawn.
- All-hail, ol-hel', *in. henffych well; hawdd-*
amnor. [gauaf.
- All-hallowtide, ol-hal'-ó-teid, *s. calan*
All-heal, ol-hel', s. olliach, yr holliach.
- Alliacious, al-li-e'-shyz, *a. garllegol, gar-*
llegaidd.
- Alliance, al-lei'-yngs, *s. cyfathrach, cyst-*
tylunedd; carenydd; tras, perthynas;
cynghrair, cyfammod; cydbleidiaeth;
cyssylltiad; cyweithas, undeb.
- Alliency, al-lish'-en-si, *s. tynedigaeth,*
attyniad.
- Allide, al-leid', *v. n. gwrthymdaro.*
- Allied, al-leid', *p. a. cyfathrachol, perth-*
ynasol; cynghreiriol.
- Allies, al-leiz', *s. pl. cynghreiriaid; pleid-*
wyr, pleidogion.
- Alligate, al'-li-get, *v. a. cydglymu, cy-*
nglymu; cydrwymo; rhwystro, rhag-
od.
- Alligation, al-li-ge'-shyn, *s. cydglymiad;*
cynglymedigaeth.
- Alligator, al'-li-ge-tyr, *s. addangc, afangc.*
- Allision, al-lizh'-yn, *s. gwrthdarawiad;*
cyd-darawiad, cyttarawiad; cydgur-
iad; ysgiad, briwiad.
- Alliteration, al-lut-yr-e'-shyn, *s. cyf-*
lythriad, cyflythyraeth; unlythyri-
ad, unlythyreniad; megys,
"Y Iwus lawen leuad."
"How high his haughty highness holds
his head!"
- Alliterative, al-lut'-yr-a-tuf, *a. cyflyth-*
ryol; unlythyrenol.
- Allocation, al-ló'-ce'-shyn, *s. atroddiad,*
dogniad; gosodiad.
- Allocution, al-ló'-ciw'-shyn, *s. anerchiad,*
cyfarchiad; llafarawd.
- Allodial, al-ló'-di-yl, *a. breiniol, rhydd;*
annibynol.
- Allodium, al-ló'-di-ym, *s. rhyddfeddiant,*
breinfeddiant, breinttir.
- Allonge, al-lynj', *s. engwth, burth, ar-*
fwth, gwth; hirawyn.
- Allopathic, al'-ó-path-ic, *a. allnawsol,*
gwrthnawsol.
- Allopathy, al'-ó-path-i, *s. allnawsedd.*
- Allophane, al'-ó-ffen, *s. allwelfwn=math*
ar ddelidfaen amryliw.
- Alloquy, al'-ó-cwi, *s. anerch; ymddy-*
wediad, ymddyddan.
- Allot, al-lot', *v. a. dosbarthu, cyfranu;*
dogni; penodi, gosod, rhoddi; can-
iatâu.
- Allotment, al-lot'-ment, *s. cyfran, ar-*
gyfran, darn, dawg; rhaniad, dyran-
iad, esraniad.
- Allow, al-low', *v. a. caniatâu, ceniadu;*
goddef, gadael; penodi, dogni; addef;
colli, gostwng; talu.
- Allowable, al-low'-ybl, *a. caniatael;*
goddefol, goddefadwy; cyfreithlawn,
diwahardd.
- Allowance, al-low'-yngs, *s. caniatâd,*
rhyddid; rhan; ancywn; addefiad;
tâl; anrheg; coll, lleihâd.
- Alloy, al-loi', *s. erblith=adwyn gwael-*
ach a gymmysgir ág un purach; cym-
mysgedd; lleihâd:—v. a. erblithio;
cymmysgu.
- All-Saints-day, ol-sents'-de, *s. gwyl yr*
Holl Saint, cofwyl yr Hollsaint, dy-
gwyl yr Holl Saint=y dydd cyntaf o
Dachwedd.
- All-seed, ol-sid', *s. gorhadol.*
- All-Souls-day, ol-sólz'-de, *s. gwyl yr*
Eneidiau, dygwyl y Meirw=y ail o
Dachwedd.
- All-spice, ol'-speis, *s. chwegronos, perith.*
- Allude, al-liw', *v. n. cyfeirio, crybwyll,*
awgrymu; cytgam.
- Alluminate, al-liw'-mu-net, *v. a. addurno,*
gwychu, tecâu; allegi, almu.

Allure, al-liw'-yr, *v. a.* denu, lithio, hudo.
 Allurement, al-liw'-yr-ment, *s.* deniad, lithiad; hudoliaeth; arlith.
 Allurer, al-liw'-ryr, *s.* denwr, arlithiwr; twyllwr.
 Allusion, al-liw'-zhyn, *s.* cyfeiriad, crybwylliad; awgryn.
 Allusive, al-liw'-suf, *a.* cyfeiriol; awgrymol; cyffelybol.
 Alluvial, al-liw'-fi-yl, *a.* maranol, marianol, marianog.
 Alluvium, al-liw'-fi-ym, *s.* maran, marian; maranedd; dyfrbridd; rhyferthwy.
 Ally, al-lei', *v. a.* cynghreirio; cyfathrachu; cystlynu:—*s.* cynghreiriad, cydblaid, plaid; cyfathrach; câr, perthynas.
 Almanac, al'-ma-nac, *s.* almynag, amseroni; blwyddiadur; dyddlyfr:—*pl.* almynaciau, amseroniau; blwyddiaduron.
 Almightyness, ol-meí'-ti-nes, *s.* hollalluogrwydd.
 Almighty, ol-meí'-ti, *a.* hollalluog, ollalluog:—*s.* yr Hollalluog=Duw.
 Almond, a'-mynd, *s.* almon, eneuen Groeg; almonwydd; cilchwyrnen, chwaren.
 Almonds, a'-myndz, *s. pl.* cilchwyrnau'r gwddf, y gyddfchwarenau.
 Almoner, al'-myn-yr, *s.* elusenwr; alwydd, annerydd.
 Almonry, al'-myn-ri, *s.* elusenfa, cardotty.
 Almost, ol-möst', *ad.* braidd, agos, bron, prin, haiach; yn agos, ym mron, o fewn ychydig; gan mwyaf; ar; prin na; braidd na.
 Alms, amz, *s.* elusen, alwysen, elwysen, cardod.
 Alms-deeds, amz'-didz, *s. pl.* elusenau, cardodau.
 Alms-giver, amz'-gif-yr, *s.* elusenwr, alwysenydd.
 Alms-giving, amz'-gif-ing, *s.* elusendod, elusen garwch.
 Alms-house, amz'-hows, *s.* eluseny; tloty; ysbytty.
 Alms-man, amz'-man, *s.* elusenog, rheidusyn:—*pl.* rheidusion, angenogion.
 Almg, al'-myg, } *s.* almugwydd, algum.
 Algum, al'-gym, } wydd; "coed almugim."

Aloes-tree, al'-öz-tri, *s.* coed elyw, pren aloes, aloewydd.
 Aloetic, al'-ö-et'-ic, *a.* elywig, aloesaid.
 Aloft, a-loft', *ad.* yn uchel, fry, i fyny, i fynydd; uchod. [ffolineb.
 Alogy, al'-ö-ji, *s.* afreswm, gwrthreswm;
 Alone, a-lön', *a.* unig, unigol; ei hun; arbenig, digyffelyb; yn unig, wrtho ei hun; o'r neilldu.
 Along, a-long', *ad.* gyda, gydag; hyd, ar hyd; yn y blaen, rhag.
 Along-side, a-long'-seid, *ad.* ochr yn ochr, yn gyfarystlys.
 Aloof, a-luff', *ad.* draw, oddi draw, o bell, o hirbell; adlaw.
 Alopecy, al'-ö-pi-si, *s.* tanllwynog; gwallgwyf, moelni.
 Aloud, a-lowd', *ad.* yn uchel, yn groch, â llef uchel.
 Allow, a-lö', *ad.* yn isel, obry, i lawr.
 Alp, alp, *s.* alp, aran; mynydd uchel:—*a.* gwyn.
 Alp-mountains, alp-mown'-tenz, *s. pl.* yr Alpau, y Mynyddoedd Mynnuau, y Mynyddau Gwynion.
 Alpaca, al-pac'-y, *s.* y paca=math ar gamel bychan; esmwytlwe (a wneir o wlan y paca), alpaca.
 Alpha, al'-fia, *s.* A Groeg; y cyntaf.
 Alphabet, al'-ffy-bet, *s.* egwyddor, agwyddor; y llythyrenau, rhestr (cyfres) y llythyrenau, eglythyrenau.
 Alphabetic, al-ffy-bet'-ic, } *a.* eg-
 Alphabetical, al-ffy-bet'-i-cyl, } wydd-
 orol, agwyddorol, eglythyrol.
 Alpine, al'-pun, *a.* alpin, alpaidd, aran-ol, mynyddig; uchel, ban.
 Already, ol-red'-i, *ad.* eisoes, eisys, eiswys; yn barod, hyd yn hyn.
 Also, ol'-sö, *ad.* hefyd; yr un modd, gyda hyny:—*c.* hefyd.
 Alt, alt, } *a.* ban; banllais, gorllais:
 Alto, al'-tö, } —*s.* y banllais, yr uchlais.
 Altar, ol'-tyr, *s.* allor; bwrdd y cymmun.
 Altarage, ol'-tyr-er, *s.* offrw, allordal.
 Alter, ol'-tyr, *v.* arall, newid, cyfnewid; amrywio, amgenu.
 Alterable, ol'-tyr-ybl, *a.* newidiadwy, aralladwy; newidiol, cyfnewidiol.
 Alterableness, ol'-tyr-ybl-nes, } *s.* new-
 Alterability, ol'-tyr-y-bul'-i-ti, } idiol-
 deb, newidiolrwydd, aralloldeb.
 Alterant, ol'-tyr-ynt, *a.* cyfnewidiol, arallus; eiliadol.
 Alteration, ol'-tyr-e'-shyn, *s.* newidiad, cyfnewidiad, aralliad; arallrwydd, newid.

- Alterative, *ol'-tyr-e-tuf, a. aralliadol, alliadol, newidiadol* :—*s. arallai, arall-og* :—*pl. arallogion, alliadolion.*
- Altercate, *al'-tyr-ect, v. n. ymgecru, ymdaeru, ymeirio, ymleffel, ymserthu, ymliasu, ymgeinio, ymryson, amryson, ymsywyn; ymddadleu.*
- Altercation, *al-tyr-ec'-shyn, s. ymgecriad, ymrafael, ymgeintach; dadl, ymddadleu; ymgiprys; cynhen, ymryson; ymsywyn.*
- Alternacy, *al-tyr'-ny-si, s. cylchydod, cylcholdeb.*
- Alternate, *al-tyr'-nyt, a. cylchynol, eiliadol; bob yn ail, ar glych, bob yn eilwrs; oliannol, olynol, llialliadol, adgyrchol; cyfnewidiog* :—*s. cylchnewidiad; tro.*
- Alternate, *al-tyr'-net, v. cylchnewid, eiliadu, oliannu, llallu; nidro; anwadalu.*
- Alternately, *al-tyr'-net-li, ad. ar glych, yn gylchynol, ar ei dro, yn olynol.*
- Alternation, *al-tyr-ne'-shyn, s. cylchyniad, cyfnewidiad, llialliad.*
- Alternative, *al-tyr'-na-tuf, a. dewisiadol* :—*s. dewis, dewisiad.*
- Although, *ol-ddö', ad. er, er hyny; pe, ped; eto, er mai, cyd bo, yn y bo, cyd byddo.*
- Altiloquence, *al-tul'-ö-cwens, s. rhodreswaith, chwyddiaith, ffrostiaith.*
- Altimeter, *al-tum'-i-tyr, s. uchderiadur, uchderfeidr=offeryn i fesur uchder.*
- Altimetry, *al-tum'-i-tri, s. uchderaeth, uchderiadaeth, uchfesureg, uchfesuriaeth.*
- Altitonant, *al-tus'-ö-nant, a. banseinol, uchelseiniol, uchelsonawl; croch, sein-fawr; chwyddieithol.*
- Altissimo, *al-tus'-su-mo, a. banaf, uchelaf.*
- Altitude, *al'-ti-tiwd, s. uchder, uchelder, ucheledd; argonedd, tragoriant.*
- Altivolent, *al-tuf'-ö-lent, a. banhedol, uchedol.*
- Altogether, *ol-tw-gedd'-yr, ad. yn hollol, yn llwyr, yn gyfan, yn gwbl, i gyd, i gyd oll, yn ddicithrad, achlan, yn nghyd.*
- Aludel, *al'-iw-del, s. affeidel=math ar lestr heb waelod arferedig mewn fferylliaeth.*
- Alum, *al'-ym, s. allog, alm* :—*v. a. allogi, almu.* [almaidd.]
- Aluminous, *a-liw'-mu-nyz, a. allogol.*
- Alutation, *al-iw-te'-shyn, s. lledriad, cyffeithiad lledr, lledrgyffeithiad.*
- Alveary, *alf'-i-yr-i, s. gwenynfa, gwenynog, gwenynlle, gardd wenyn; cwyryfa.*
- Alveolar, *alf'-i-ö-lyr, a. morteisiol; cellog.*
- Alvine, *al'-fun, a. ceudodol, coluddol; esgothol.*
- Always, *ol'-wez,* } *ad. yn wastad, yn*
Alway, ol'-we, } *wastadol, bob am-*
ser, yn feunyddiol, o hyd, byth, byth
a hefyd.
- Am, *am, v. n. ydwyf, wyf, yr wyf, yr ydwyf.*
- Amability, *a-ma-bul'-i-ti, s. hygarwch, hawddgarwch, anwyledd, addfwynder.*
- Amain, *a-men', ad. yn bybyr, yn egniol, yn lew, yn ddewr; â'r holl nerth; yn angerddol, yn ffyrnig; ar unwaith, yn ddisymmwth.*
- Amalgam, *a-mal'-gam, s. delfysg, delfysgedd, addwynfysg=cymmysg o arian byw a rhyw adwyn arall; cymmysgedd.*
- Amalgamate, *a-mal'-gam-et, v. delfysgu; cymmysgu, tryfysgu; uno.*
- Amalgamation, *a-mal-gam-e'-shyn, s. delfysgiad, delfygiath, cymmysgiad; uniad.*
- Amand, *a-mand', v. a. anfon, gyru ymaith; deol.*
- Amandation, *a-man-de'-shyn, s. cenadaeth, cenadwriaeth, negeswriaeth.*
- Amanuensis, *a-man-iw-en'-sus, s. ysgrifenydd, ysgrifenwas; rhaglaw.*
- Amaranth, *am'-a-ranth, s. ammor; blodau ammor; anedwaint, anfarwaint.*
- Amaranthine, *a-ma-ran'-thun, a. ammoraid; anedwinol, anedwin, anwyw, annifanedig.*
- Amaritude, *a-mar'-i-tiwd, s. chwerwder, chwerwedd, chwerder, bustledd.*
- Amarulent, *am'-a-ran'-lent, a. chwerw, bustlaidd.*
- Amass, *a-mas', v. a. pentyru, casglu, tyru, crugio, dasylu, athyru, croni* :—*s. pentwr, crug, cronfa, mwl, twysged.*
- Amassment, *a-mas'-ment, s. pentyriad, twysgiad, cludeiriad, croniad.*
- Amateur, *am'-a-tiwyr; a-my-tyr', s. desgarrwr, celfofydd, celfhoffwr.*
- Amative, *am'-a-tuf, a. caradog, cariadaidd.*
- Amatorial, *am-a-tö'-ri-yl,* } *a. cariad-*
Amatorious, am-a-tö'-ri-yz, } *ol, cariad-*
Amatory, am'-a-tyr-i, } *og, cared-*
igol, cariaidaidd, serchlawn.
- Amaurosis, *am-o-rö'-sus, s. pylolwg, pyl-ni, tywyllni.*
- Amaze, *a-mez', v. a. synu, rhyfeddu, irdangu, aruthro, serfanu; dyrysu* :—*s. syndod, aruthredd.*
- Amazement, *a-mez'-ment, s. syndod,*

uthredd, irdant, chwithdod; eresi; braw, dychryn.
 Amazing, a-mez'-ing, *a. syn.* rhyfeddol, aruthrol, eres, engyr; synfawr.
 Amazon, am'-az-yn, *s.* gwrferch, gwrforwyn, garwen, gwroles; rhyfeles, budduges.
 Amazonian, am-a-zö'-ni-yn, *a.* gwrol; amasoniaian.
 Ambages, am-be'-jiz, *s. pl.* cylchymadrodd, amgylchiaith, ameiriad; amddadl, broad.
 Ambagious, am-be'-jiyz, *a.* cylcheiriol, amuroddol; dyrys, methlus.
 Ambassador, am-bas'-sa-dyr, *s.* cenadwr, cenad, negesiadur, negeswr; herodr.
 Ambassage, am'-bas-sej, } *s. Embassy.*
 Ambassade, am-bas-sed', }
 Amber, am'-byr, *s.* gwefr, ambr:—*a.* gwefrain, gwefrol, ambraidd:—*v. a.* gwefru, ambru.
 Amber-beads, am'-byr-bej, *s.* glain gwefr.
 Amber-drink, am'-byr-drinc, *s.* gwefrwy, diod wefr.
 Amberggris, am'-byr-gris, *s.* gwefris, gwefrlud.
 Ambidexter, am-bi-decs'-tyr, *s.* cyflawiog, cyfwynebog, deuochrog, dauwynebog, dyhiryn.
 Ambidextrous, am-bi-decs'-tryz, *a.* cyflawiog.
 Ambient, am'-bi-ent, *a.* amgylchol, amredol. [mysgfwyd.
 Ambigu, am'-bi-giv, *s.* mysgwest, cym-
 Ambiguity, am-bi-giv'-i-ti, *s.* amwysedd, mwysder, petrusedd, amheuath; aneglurder, tywyllni.
 Ambiguous, am-big'-iw-yl, *a.* amwys, mwys, amwysol, annilys, anhëus, amheuol, petrusol; aneglur.
 Ambiguosness, am-big'-iw-yz-nes, *s.* = *Ambiguity.*
 Ambigily, am-bul'-ö-ji, *s.* mwyseg, mwysiaith; cuddsiarad, amheuson.
 Ambilouous, am-bul'-ö-cwyz, *a.* mwys-eiriol; cuddebus.
 Ambiloquy, am-bul'-ö-cwi, *s.* mwyseiriad, mwyslafariad; annilysiaith; cuddebiaeth.
 Ambit, am'-but, *s.* amgylchedd, cylchyd, amgant.
 Ambition, am-bish'-yn, *s.* uchelgais, uchelfryd, taergais, gorymgais, gorfyn, gorfyndod; swyddymgais, ucheldrem; chwannogaeth.
 Ambitionless, am-bish'-yn-les, *a.* diawydd, diorymgais, anorfynig.
 Ambitious, am-bish'-yz, *a.* uchelgeisiol,

uchelfrydig, gorfynol; chwannog, tra-chwantus; trahaus, rhwyfus, trafrostus; ymbilgar.
 Ambitiousness, am-bish'-yz-nes, *s.* uchelfrydedd, gorfynt; chwannogrwydd.
 Ambitude, am'-bi-tiwd, *s.* cylchedd, cwmpas.
 Amble, am'-bl, *v. n.* rhygyngu:—*s.* rhygyng, rhygyngedd.
 Ambler, am'-blyr, *s.* rhygyngfarch, march rhygyngog.
 Amblygon, am'-bli-gyn, *s.* tryfal pylongl.
 Ambo, am'-bö, *s.* darllenfa, pregethfa; darllenne, pulpud, pwlpud.
 Ambrosia, am-brö'-zhi-y, *s.* ammrwysan, ammrwys=bwyd dychymygol y duwiau paganaid.
 Ambrosial, am-brö'-zhi-yl, *a.* ammrwysol, anfarwol, bywiol; per, hyfryd, eidiog.
 Ambry, am'-bri, *s.* elusenfa, cardotfa, cardotty; bwytyt, bwydgell, nester.
 Ambulant, am'-biw-lynt, *a.* rhodiannol, treiniol, amrodiol.
 Ambulate, am'-biw-let, *v. n.* rhodianna, rhodio, amrodio, amdramwy, gorymda, cerddeta, cerdded; tuthio.
 Ambulation, am-biw-le'-shyn, *s.* rhodiad, amrodiad, andreiniad.
 Ambulatory, am'-biw-la-tyr-i, *a.* rhodiannol, amdramwyol, amredol, gworymdaol, symmudol:—*s.* amrodfa, rhodfa.
 Ambury, am'-biw-ri, *s.* ysgwl=dafaden waedlyd ar geffyl; llystwddf=twddf ar lysiau:—*pl.* ysgylion.
 Ambuscade, am-bys-ced', } *s.* cynllwyn,
 Ambush, am'-bwsh, } rhagod, cyfragod; cynllwyniad; cynllwynfa, rhagodfa, llechfa; cadbwll:—*v.* cynllwyn, rhagod, cyfragod, cadlechu.
 Ambust, am-byst', *a.* llosgedig, gwylosgedig.
 Ambustion, am-byst'-cyn, *s.* llosg, llosgiad, goddaith; gwylosg, lleithlosg.
 Amel, am'-yl, *s.* = *Enamel.* [ig.
 Amelcorn, am'-yl-corn, *s.* gwenith frein-
 Ameliorate, a-mel'-iö-ret, *v. a.* gwelläu, gwella; ffaethu, diwyllio.
 Amelioration, a-mi-liö-re'-shyn, *s.* gwelläd, gwelliant, gwellineb.
 Amen, e'-men', *ad.* amën; boed felly, felly boed, felly y bo; yn wir.
 Amenable, a-mel'-nybl, *a.* atebol, cyfrifol!
 Amenability, a-mi-ny-bul'-i-ti, *s.* ateboldeb.
 Amenance, am'-en-yns, *s.* arweddiad, ymddygiad, moes, agwedd.

Amend, a-mend', *v. a.* cyweirio, adgyweirio; adnewyddu; diwygio, gwella, gwellä, gwella.

Amendable, a-mend'-ybl, *a.* cyweiriadwy; adgyweiriol, gwellaol; gwelladwy.

Amendment, a-mend'-ment, *s.* cyweiriad; gwellaad, gwelliant, diwygiad.

Amends, a-mendz', *s.* iawn, daffar, dadolwch; täl, pwyth.

Amenity, a-men'-i-ti, *s.* hyfrydwch, tirionwch, sirioldeb, areuledd.

Amerce, a-myrs', *v. a.* dirwyo, camlyrio, camgylu.

Amercement, a-myrs'-ment, *s.* dirwy, camlwrw, camgwl.

Amethyst, am'-i-thust, *s.* amethyst, glasgochem, gem glasgoch = maen gwerthfawr o liw glasgoch.

Amiable, e'-mi-ybl, *a.* hygar, hawddgar, achar, caruaid, serchus, cariadlawn, hyserch, maws, cu, cymmaws; prydweddol, prydfferth; addfwyn.

Amiability, e'-mi-ybl-nes, *s.* hawddgarwch, cariadlondeb, hygarwch; prydfferthwch.

Amianthus, am-i-an'-thys, *s.* urael, ystinos.

Amicable, am'-i-cybl, *a.* cyfeillgar, cariadus, cariadlawn, mwyn, cymmaws; hedychol, tawel, cymmodol; addfwyn.

Amicableness, am'-i-cybl-nes, *s.* caredigrwydd, hyserchedd, cymmodoldeb; addfwynder.

Amice, am'-us, *s.* casul, iswenwisg; gwenwisg; hws.

Amid, a-mud', } *prp.* ym mysg, ym
Amidst, a-mudst', } mhlith, yng nghanol; plith, rhwng.

Amiss, a-mus', *a.* beius, beiol, gwallus: —*ad.* ar fai, ar gam, yn feius, allan o le, o le; yn anghymhwys, yn wallus, yn ddrwg.

Amission, a-mish'-yn, *s.* colled, coll; difuddiad.

Amit, a-mut', *v. a.* gollwng, rhyddhau.

Amity, am'-i-ti, *s.* cyfeillach, cyfeillgarwch; cymdeithas, cyweithas; cyfundeb, cydgoriad; cariad, caredigrwydd.

Ammonia, am-mö'-ni-y, *s.* ammonia, hedalcäli, gwrthsurai.

Ammoniac, am-mö'-ni-ac, *a.* ammoniol, hedalcälig.

Ammunition, am-miw-nish'-yn, *s.* cadarnmerth, cadarpariaeth, cadarlwy, aerddarpariaeth, defnyddiau rhyfel.

Amnesty, am'-nes-ti, *s.* ebargofraith, anghofraith, tellwedd, argyreifant.

Amnion, am'-ni-yn, } *s.* ambilen, col-
Amnios, am'-ni-os, } bilen, crothbilen.

Among, a-myng', } *prp.* ym mhlith,
Amongst, a-myngst', } ym mysg, rhwng;
plith, mysg, gyda, gydag; yng nghanol.

Amoret, am'-ö-ret, *s.* cariad; nwyfusen.

Amorette, } am'-ö-ret', *s.* nwyfusen,
Amaurette, } nwyfeges; nwyfusedd.

Amorist, am'-ö-rust, *s.* cariad, cariadfab, carodyn, carwr; anlladwr, nwyfwr, merchetwr, gordderchwr.

Amorosa, am'-ö-rö'-zy, *s.* cariades, cariadferch; nwyfes, hynwyfes, anllades.

Amarous, am'-ar-yz, *a.* nwyfus, hynwyf, careugar; serchlawn; anllad; hoff.

Amorousness, am'-ar-yz-nes, *s.* nwyfusrwydd; hoffder; anlladwydd.

Amorphous, a-mor'-fyz, *a.* dilun, diddull.

Amort, a-mort', *a.* digalon, prudd: —*ad.* ar farw; yn llwfr, yn bendrist.

Amortization, a-mor-ti-ze'-shyn, } *s.* tir-
Amortizement, a-mor-tuz-ment, } alliad, iortholiant.

Amortize, a-mor'-tuz, *v. a.* alliorthi, iortholi = trosi tir dros byth i gymdeithas neu fawdliaeth.

Amotion, a-mö'-shyn, *s.* symmudiad.

Amount, a-mownt', *v.* cyrhaeddyd, cyrhaedd, dyfod; tyfu; cyssymio, cyfansymio: —*s.* cyfanswm, cyssum, swm; y cyfan, maint.

Amour, a-mu'yr, *s.* nwyfedd, nwyf; anlladwaith, serchneges.

Amoval, a-mu'yl, *s.* symmudiad, try-symmudiad.

Amove, a-mu'f, *v. a.* symmud, syffyd; diswyddo.

Amphibia, am-ffub'-i-y, *s. pl.* dwyelfeniaid, amelfogion, amelfeniaid: —*sing.* amelfog, amelfeniad, cyntefyn.

Amphibiology, am-ffi-bi-ol'-ö-ji, *s.* amelfeneg, amelfeniaeth = traethawd ar amelfogion.

Amphibious, am-ffub'-i-ys, *a.* dwyelfenol, amelfenol; cymmysg; cyntefin.

Amphibology, am-ffi-bol'-ö-ji, *s.* amwys-eg, mwysibiaeth, mwysdraith; amheuedd.

Aphibolous, am-ffub'-ö-lyz, *a.* ynnysgytiol, ymergydiol. [gyrch.

Amphibrach, am'-ffi-brac, *s.* corfan am-Amphiscians, am-ffish'-i-yns, } *s. pl.* am-Amphiscii, am-ffish'-iei, } gysgodiaid, deugysgodiaid = trigolion y trofanau.

Amphitheatre, am-ffi-thé'-a-tyr, *s.* amchwareufa, arddyrchfa; cemmaes.

Amphitheatrical, am-ffi-thi-at'-ri-cyl, *a.* amddyrchfaol, amchwarwyfaol.
 Ample, am'-pl, *a.* helaeth, ehelaeth, eang, maith, llydan; mawr, praff, llawn, aml; bras.
 Ampleness, am'-pl-nes, *s.* helaethder, eangedd; mawrder; llawnder, aml-edd.
 Ampliation, am-pli-e'-shyn, *s.* helaethiad, eangiad, mwyhâd.
 Amplificate, am-pliff'-i-cet, *v. a.* helaethu, chwanegu.
 Amplification, am-pliff-i-ce'-shyn, *s.* helaethiad, eangiad; mwyhâd; am-gylchiaeth.
 Amplifier, am'-pliff-ei-yr, *s.* helaethydd, eangwr; chwanegwr.
 Amplify, am'-pliff-ei, *v. a.* helaethu, mwyhau; lledu, taenu, amlhau; chwanegu, cynnyddu.
 Amplitude, am'-pli-tiwd, *s.* helaethrwydd, eangder, meithder; praffder, rheidder; mawrder, maint; digonedd.
 Amply, am'-pli, *ad.* yn helaeth; yn gyflawn.
 Amputate, am'-piw-tet, *v. a.* amdori, amdrychu, damdori, tori aelod, cythellu.
 Amputation, am-piw-te'-shyn, *s.* amdoriad, toriad aelod, cythelliad.
 Amulet, am'-iw-let, *s.* swynogl, cyfar-edd, swyngyfaredd.
 Amuse, a-miwz', *v. a.* difyru, dyddanu, lloddi, hufoddio, digrifhau.
 Amusement, a-miwz'-ment, *s.* difyrwch, digrifwch, dyddanwch, lloddiant, gochwaren.
 Amuser, a-miwz'-yr, *s.* difyrwr, digrifydd.
 Amusive, a-miw'-suf, *a.* difyr, dyddanus, hyfryd, hufoddio, lloddus.
 Amygdalate, a-mug'-da-let, *a.* almon-aidd:—*s.* almonwy.
 An, an, *ind. art.*—*A* : arferedig o flaen llafariad neu *h* fod:—*an* army = byddin; *an* hour = awr.
 Anabaptism, an-a-bap'-tuzm, *s.* ail-fed-yddiaeth, eilfedyddiaeth.
 Anabaptist, an-a-bap'-tust, *s.* ail-fedydd-iwr, eilfedyddiwr, adfedyddiwr.
 Anacamptic, an-a-camp'-tic, *a.* adlewyrchedig, adlewyrchol, llewyrchol.
 Anacamptics, an-a-camp'-tics, *s.* adlewyrcheg, adlewyrchaeth, llewyrch-iaeth.
 Anacathartic, an-a-ca-thar'-tic, *s.* cyfog-ai, chwydiadau; cyfogllyn, cyffyr at gyfogi.

Anachoret, an-ac'-ö-ret, } *s.* meudwy =
 Anachorite, an-ac'-ö-reit, } *Anchoret.*
 Anachronism, au-ac'-rö-nuzm, *s.* cam-amseriad, camfrudiaeth.
 Anaclastic, an-a-clas'-tic, *a.* dattoriadol; adlewyrchol.
 Anaclastics, an-a-clas'-tics, *s.* trylewyrcheg, tryweleg; pelldremaeth; rheiddeg.
 Anacreontic, an-a-cri-on'-tic, *s.* Anacreoneg = cân ar ddull Anacreon:—*a.* Anacreonaid.
 Anademe, an'-a-dim, *s.* gwyrten, gwillgoron, coron flodau; coronbleth.
 Anadiplosis, an-a-di-plö'-sus, *s.* adgymmeriad.
 Anaogetical, an-a-gö-jet'-i-cyl, } *a.* cyf-
 Anagogical, an-a-gö'-ji-cyl, } rin-
 iol, dirgeledig, ysbrydol; allegol; ty-wyll, aneglur.
 Anagram, an'-a-gram, *s.* trawlslythriad, mysglythriad, croeslythyreniad; croeseb.
 Anagrammatical, an-a-gram-mat'-i-cyl, *a.* trawlslythyrol; croesebus.
 Analects, an'-a-lects, *s. pl.* detholion, pigion.
 Analeptic, an-a-lep'-tic, *a.* adferol, cryfhaol, edrychol:—*s.* adferai, adferiadau.
 Analeptics, an-a-lep'-tics, *s. pl.* adferolion, cyfnertholion, edrydolion.
 Analogical, an-a-loj'-i-cyl, *a.* cyfaleddol, cymharol, cyffelybol, cyfatebol, cydweddol, gohanredol; perthynol.
 Analogically, an-a-loj'-i-cyl-i, *ad.* yn gyflaidd, yn gyffelyb.
 Analogy, a-nal'-ö-ji, *s.* cyfaledd, cyfatebiad, cyfatebiaeth, cydweddiad, cyffelybiad, hefeliant, cyssondeb, tebyg-oldeb; perthynas.
 Analysis, a-nal'-i-sus, *s.* dosraniad, dad-ansoddiad, trychwaliad, dosbarthiad, dattodiad, dadglymiad; egoriad.
 Analyst, an'-a-lust, *s.* dosranwr, dadansoddwr, trychwalwr.
 Analytic, an-a-lut'-ic, *a.* dosranol, dattodol, dosbarthol. [dadansoddeg.
 Analytics, an-a-lut'-ics, *s.* dosraniaeth, Analyse, an'-a-leiz, *v. a.* dosranu, dad-ansoddi, trychwalu, dosbarthu, dad-glymu; agor.
 Analyzer, an-a-lei'-zyr, *s.* dosranwr, dad-ansoddwr, dosbarthwr, dattodydd.
 Anamorphosis, an-a-mor'-ffö-sus, *s.* afluniad, anffuriant.
 Anapest, an'-a-pist, *s.* corfan crych dychafedig (o ddwy sill fer ac un hir).
 Anaphora, a-naff'-ö-ry, *s.* adweddiad = trofeg ymadrodd.

- Anarch, an'-arc, *s.* anlywodwr, terfysg-ydd.
- Anarchical, an-ar'-ci-cyl, *a.* anlywodol, aflywodraethol, terfysgus, dilywodraeth. [*Anarch.*]
- Anarchist, an'-ar-cust, *s.* anlywodwr=
- Anarchy, an'-ar-ci, *s.* aflywodraeth, anlywodraeth; amheuaeth; annhrfn, terfysg.
- Anasarca, an-a-sar'-cy, *s.* dyfrglwyf, dyfrwst; ollddyfrwst.
- Anastrophe, a-nas'-trö-ffi, *s.* gwrthdroad, gwrtheirdroad = cyfnewidiad trefn naturiol geiriau mewn ymadrodd.
- Anathema, a-nath'-i-my, *s.* esgymmundeb, esgymmuniad, mellidith, anathema.
- Anathematize, a-nath'-i-my-teiz, *v. a.* esgymmuno, melldigo, rhydyngu, damdyngu, diofrydu, anathemu.
- Anatocism, a-nat'-o-suzn, *s.* adlog, arlog, llog ar log.
- Anatomical, an-a-tom'-i-cyl, *a.* difyniadol, difynol; attoriadol.
- Anatomist, a-nat'-ö-must, *s.* difyniwr; attorydd.
- Anatomize, a-nat'-ö-meiz, *v. a.* difyniadu, difynio.
- Anatomy, a-nat'-ö-mi, *s.* difyniaeth, difyneg; difyniant; attoriaeth.
- Ancestor, an'-ses-tyr, *s.* hynafiad:—*pl.* hynafiaid; cyndadau, teidiau, y tadau; rhiaint, rhieni; y rhai gynt.
- Ancestral, an'-ses-tryl, *a.* hynafaidd, cyndadaidd; cyndadol, rhieniöl.
- Ancestry, an'-ses-tri, *s.* hynafiaeth, gwelygordd, bonedd, cyffenedd, rhieniäth; achau, llinachau.
- Anchor, angc'-yr, *s.* angor, heor:—*v.* angori, heori, bwrw angor.
- Anchorage, angc'-yr-er, *s.* angorfa, angordraeth, heordraeth; angoriad.
- Anchorite, angc'-ö-ret, } *s.* meudwy,
Anchorite, angc'-ö-reit, } didryfrwr,
unigwr, golychwydwr.
- Anchovy, an-çö'-fi, *s.* brwyniad=math ar bysgodyn bychan.
- Ancient, en'-shent, *a.* hen, hynafol; oedranus, hirhoedlog, oesol, henain:—*s.* henur, henuriad, henydd.
- Anciently, en'-shynt-li, *ad.* gynt, yn y cyfnd; yn y dyddiau gynt, yn yr hen amseroedd.
- Ancientry, en'-shynt-ri, *s.* hynafiaeth, bonedd; achau.
- Ancients, en'-shynts, *s. pl.* hynafiaid, hynafiaid, henuriaid.
- Ancient-of-days, en'-shynt-yf-dez', *s. yr* Hen Ddihenydd; lor.
- Ancillary, an'-sul-yr-i, *a.* morwynol; isweinyddol; cynnorthwyol, ffrwyol:—*s.* lawforwyn.
- Ancon, angc'-yn, *s.* arelin, penelin.
- And, and, *c. a.* ac, ag; hefyd.
- Andabatism, and'-y-bat-uzn, *s.* ansicwydd, annilysrwydd; anwadalwch.
- Andante, an-dan'-ti, *a.* manwl; lled-araf, goaraf.
- Andiron, and'-i-ryn, *s.* brigwn, gobed.
- Androea, an-drö'-y, *s.* creigymlyn=math ar fwswn.
- Androgynal, an-droj'-i-nyl, *a.* deurywiol, deurywiog.
- Androgynus, an-droj'-i-nyz, *s.* deurywiog, deurywiad, deuryw, lifyn hafog.
- Androgyny, an-droj'-i-ni, *s.* deurywiaeth.
- Anecdote, an'-ec-döt, *s.* hanesyn, chwedlig, cofhanesyn.
- Anecdotal, an-ec-dot'-i-cyl, *a.* hanesynol.
- Anemography, an-i-mog'-ra-ffi, *s.* gwyntyddiaeth.
- Anemometer, an-i-mom'-i-tyr, *s.* gwyntiadur, gwyntfesur.
- Anemoscope, a-nem'-ö-scöp, *s.* gwyntëbyr, gwyntfyng.
- Anent, a-nent', *ad.* yng nghylch; argyfer, gyferbyn.
- Aneurism, an'-iw-ruzm, *s.* ymlediad, lydaniad; ymledwst.
- Anew, a-niw', *ad.* o newydd; trachefn, eto; eilwaith.
- Anfractuous, an-ffrac'-çiw-yz, *a.* dyrysfaol, bachdroawl, dyrysol, dyrysdroawl.
- Angel, en'-jyl, *s.* angel, (*pl.* angylion, engyl, engylion);—*f.* angyles, duwies, elen.
- Angel, en'-jyl, *s.* angel=chweugain, cheugaint; angel=enw pysgodyn.
- Angel-fish, en'-jyl-ffish', *s.* maelgi=pysgodyn o genedd y morgi.
- Angelic, an-jel'-ic, *a.* angylaidd, angylain; elaidd, elig.
- Angelot, an'-ji-lot, *s.* telynel=offeryn cerdd.
- Anger, ang'-gyr, *s.* dig, digder, lliid, digofaint, diglloedd, diglloender, casfar, lliidiogrwydd, blyngder, casnar, casnur, bâr, gwyth, amwyth, soriant, gwythlloedd, elldid, casineb, adlo, sâr, broch; dolur:—*v. a.* digio, lliidio, an-foddloni; cyffroi.
- Angina, an-jei'-ny, *s.* mynyglog, hychgryg, dolur gwddf.
- Angiography, an-ji-og'-ra-ffi, *s.* llestr-

- yddiaeth, corfflestryddiaeth=darlun-
iad o lestri'r corff dynol.
- Angiology, an-ji-ol'-ô-ji, *s.* llestroneg,
corfflestrereg=traethawd ar lestri'r corff
dynol.
- Angle, ang'-gl, *s.* ongl, elin, congl, cor-
nel, gaff, gaffach, cil, cilfach, cilan,
ebach, bachell; genwair, bach, bach
pysgota, bechyn:—*v.* genweirio, pys-
gota.
- Angler, ang'-glyr, *s.* genweiriwr, gen-
weirydd.
- Angle-rod, ang'-gl-rod, *s.* genwair, gwi-
alen (ialen) bysgota.
- Anglicism, ang'-gh-suzm, *s.* Seisnigaeth,
Saesonigiaeth.
- Anglicize, ang'-gli-seiz, *v. a.* Seisnigo,
Saeseoneiddio.
- Angling, ang'-gling, *s.* genweiriad.
- Angling-line, ang'-gling-lein, *s.* genweir-
lin, llinyn genwair, llinyn pysgota,
llinyn middi, ffunen, ffunen bysgota.
- Angour, ang'-gyr, *s.* poen, dirboen; tag-
fa, gwasgfa.
- Angry, ang'-gri, *a.* dig, digofus, dig-
lawn, lliodog, lliudus, addig, blwng;
anfoddog, sor, ffrom, ggyus; sarug,
dreng, gwythog, brochus.
- Anguish, ang'-gwis, *s.* ing, cyni, gofid,
cyfyngdra, caledi, cystudd, dygnedd,
cysteg; gloes, gwŷn, gwasgfa, dolur,
gloesni, poen, angwyth, engur:—*v. a.*
gorboeni, dirboeni, gloesygu, cystuddio.
- Angular, ang'-giw-lyr, *a.* ongllog, elinog,
congllog, cornellog.
- Angulated, ang'-giw-le-ted, *a.* ongledig,
cornellog, ongllog, bachog.
- Angust, ang'-gyst, *a.* cul, cyfyng.
- Anhelation, an-hi-le'-shyn, *s.* dyhead,
dyheud; byranadliad, diffyg anadl.
- Anhelous, an'-hi-lyz, *a.* dyheawl, dy-
heul; byranadlog.
- Anhydrous, an-hei'-dryz, *a.* annyfrol,
annyfrain, diddwfr.
- Aniented, an'-ien-ted, *a.* somedig; di-
ddymedig.
- Anile, a-neil', *a.* gwrahaidd, gwrachi-
aidd, honaidd.
- Anileness, a-neil'-nes, } *s.* gwracheidd-
Anility, a-nul'-i-ti, } rwydd, gwrechi,
henwreigiaeth, gwrahandod.
- Animable, an'-i-mnybl, *a.* bywadwy.
- Animadversion, an-i-mad-fyr'-shyn, *s.*
adfryd, barn, ystyriaeth, sylwad,
beirmiadaeth; cerydd, cystwy.
- Animadversive, an-i-mad-fyr'-suf, *a.* ad-
frydol; syniol.
- Animadvert, an-i-mad-fyrt', *v. n.* ad-
frydu; ystyried, sylwi; barnu, beirn-
iadu; ceryddu, cospi.
- Animadvert, an-i-mad-fyr'-tyr, *s.* ad-
frydwr; beirniad, sylwedydd; sen-
wr, seniador.
- Animal, an'-i-myl, *s.* anifel, anifail, mil,
milyn, ysgrubl, bywiad, byw:—*a.*
anifeilig, anifeiliol, milaid; eneidiol,
bywiol, anianol.
- Animalcula, an-i-mal'-ciw-ly, *s. pl.*
milionos. [ionol.]
- Animalcular, an-i-mal'-ciw-lyr, *a.* mil-
Animalcule, an-i-mal'-ciwl, *s.* milionyn:
—*pl.* milionos.
- Animal economy, an'-i-myl i-con'-ô-mi,
s. milfodog, milodyddiaeth, milfod-
raith.
- Animal fluid, an'-i-myl fflw'-ud, *s.* mil-
wy, milaw.
- Animal heat, an'-i-myl hit, *s.* mildym-
mer, mildymmeredd.
- Animality, an-i-mal'-i-ti, *s.* milfodaeth,
mileiddiaeth; anianogrydd.
- Animal nature, an'-i-myl ne'-cyr, *s.* mil-
edd, milnawd, milanian.
- Animal spirits, an-i-myl spyr'-uts, *s.*
ysbrydoedd; nwyf, arial.
- Animate, an'-i-met, *a.* bywhau, bywiogi,
bywiocâu, bywioli, eidiogi, eidio; ari-
ialu, pyblu, hawntu; cefnogi, cysuro;
eneidio:—*a.* byw, bywiol, bywydol,
eidiol.
- Animated, an'-i-me-ted, *a.* bywedig;
bywydol; bywiog, nwyfog, nwyfus,
arialus, erfai, yniol, egniol, ysbryd-
lawn, hawntus.
- Animation, an-i-me'-shyn, *s.* bywhâd,
bywiogrydd, byweiddiad; eneidiad,
enybed, hawnt, hawntiad, bywdeb,
bywyd, calondid.
- Animative, an'-i-ma-tuf, *a.* bywhaol,
bywiogol, bywiocaol.
- Animator, an'-i-me-tyr, *s.* bywhâwr,
bywiawdwr, bywiogwr.
- Animose, an'-i-môs, *a.* ysbrydog, ysbryd-
lawn, arialus; gwresog, angerddol.
- Animosity, an-i-mos'-i-ti, *s.* dygasedd,
gelyniaeth, casineb, blyngedd, cilwg,
mig, annysgymmod.
- Anise, an'-us, *s.* anis.
- Anise-seed, an'-us-sid, *s.* had anis.
- Anker, ang'-cyr, *s.* barilan (o wahanol
fesur, mewn gwahanol fanau).
- Ankle, ang'-cl, *s.* migwrn, bigwrn, ffer,
ffern, ucharn, deilw.
- Annalist, an'-a-lust, *s.* blwyddiadur,
blwyddhansydd, blwyddolwr, hanes-
wr blwyddol; hanesydd.

- Annals, an'-nylz, *s. pl.* blwyddiuron, blwyddolion; brutiau, hanesion.
- Annats, an'-nyts, *s. pl.* cynwyn, cynffrwyth, blaen-guwd, blaenffrwyth.
- Anneal, an-nil', *v. a.* tymmeru; gwres-dymmeru; crasu, poethi.
- Annex, an-necs', *v. a.* olddodi, attodi, atddodi; cyssylltu, chwanegu, atosod; uno:—*s.* olddod, atosawd, chwanegiad.
- Anexation, an-nec-se'-shyn, *s.* attodiad, cyssylltiad, olddodiant, chwanegiant; uniad.
- Annihilable, an-nei'-hi-lybl, *a.* diddymadwy, difodadwy.
- Annihilate, an-nei'-hi-let, *v. a.* diddymu; difa, dyfetha.
- Annihilation, an-nei-hi-let'-shyn, *s.* diddymiad, diddymiaeth, diddymiant, difodiad.
- Anniversary, an-ni-fyr'-syr-i, *a.* blynyddol, blwyddol:—*s.* cylchwyl, gwyl flynyddol.
- Annomination, an-nom-i-ne'-shyn, *s.* argyfenwad; mwysair; cyflythyriad, unlythyriad.
- Annotate, an-nö-tet, *v. n.* nodiadu, sylwadu, arnodiadu; esbonio, egluro.
- Annotation, an-nö-te'-shyn, *s.* nodiad, sylwad, arnodiad; esboniad, eglurhâd.
- Annotator, an-nö-te'-tyr, *s.* nodiadur, arnodiadur, sylwadur; sylwedydd, arnodydd; esboniwr.
- Announce, a-nowns', *v. a.* cyhoeddi, dadgan, hysbysu, mynegi.
- Announcement, an-nowns'-ment, *s.* cyhoeddiad, hysbysiad, mynegiad.
- Annoy, an-noi', *v. a.* blino, aflonyddu, terfysgu, coddî, drygu, argyweddu, poeni:—*s.* blinder; niwed, asgen.
- Annoyance, an-noi'-yng, *s.* blinder, aflonyddwch, anesmwythder; gofid, rhwystr; sarhâd.
- Annoyer, an-noi'-yr, *s.* blinwr, argyweddwr. [lawn.
- Annoyful, an-noi'-ffwl, *a.* blin, terfysg.
- Annual, an-niw-yl, *a.* blynyddol, blwyddol:—*s.* blwyddiadur, blwyddog.
- Annually, an-niw-yl-i, *ad.* yn flynyddol, bob blwyddyn, o fiwyddyn i fiwyddyn.
- Annuitant, an-niw-i-tynt, *s.* blwyddelwog, blwydd-dalog = derbynydd tâl blynyddol.
- Annuity, an-niw-i-ti, *s.* blwyddoseb, blwyddelw, blwydd-dâl.
- Annul, an-nyl', *v. a.* dirymu, dilëu, diddymu, cyreifio.
- Annular, an-niw-lyr, *a.* modrwyol, rhwyol, cylchol; modrwyaidd.
- Annulet, an-niw-let, *s.* modrwyen, modrwyig, cylchig.
- Annulment, an-nyl'-ment, *s.* dirymiad, dilead, diddymiad.
- Annunerate, an-niw'-myr-et, *v. a.* atrifo.
- Annuneration, an-niw-my-r-e'-shyn, *s.* atrifiad, atrifiant.
- Annunciate, an-nyn'-shi-et, *v. a.* hysbysu, dadgan, anlygu, mynegi.
- Annunciation, an-nyn-shi-e'-shyn, *s.* y Cyfarchiad, Cyfarchiad Mair, Gwyl Fair y cyhydedd=y 25ain o Fawrth; cyhoeddiad, mynegiad.
- Anodyne, an'-ö-dun, *s.* esmwythai, cysed, torboen, torloes:—*a.* esmwyth-aol, esmwythol, llinarol.
- Anoint, a-noint', *v. a.* eneinio; iro, elio, ireidio.
- Anointed, a-noin'-ted, *p. a.* eneiniedig, eneinio:—*s.* eneinio.
- Anointer, a-noint'-yr, *s.* eneinio, eneinio.
- Anointing, a-noint'-ing, } *s.* enein-
Anointment, a-noint'-ment, } iad; eli-
ad, ireidiad.
- Anomalistic, a-nom'-a-lus-tic, *a.* afroelaidd, direol; anghyfartal, anghyfredol.
- Anomaly, a-nom'-a-li, *s.* afroelodd, afroelaeth; anghyfartaledd, anghydriddiad; anhafaledd.
- Anon, a-non', *ad.* ar fyr, yn fuan, yn y man, ar frys, yn ebrwydd, yn ddiwed, yn ddiannod, yn ddiattreg, ar ffwrst, allan o law; weithiau, yn awr ac eilwaith.
- Anonymous, a-non'-i-myz, *a.* dienw, anhysbys.
- Anopsy, an'-op-si, *s.* anolwg.
- Anorexy, an'-ö-rec-si, *s.* dicrâwch, anny-chwant=pall chwant ymborth.
- Anosmia, an-os'-mi-y, *s.* afrogl, afrogl-euaeth.
- Another, an-ydd'-yr, *a.* arall, all:—*pr.* un arall.
- Ansated, an'-se-ted, *a.* dyrdddolog, llofellog, doleng; carnog.
- Answer, an'-syr, *v. a.* ateb; cyfateb; gorebu:—*s.* ateb, atebiad; gorebiad.
- Answerable, an'-syr-ybl, *a.* atebol; cyf-atebol, cyfrifol, ymrwymol; atebadwy.
- Answerer, an'-syr-yr, *s.* atebwr, ateb-ydd; cyfatebwr; gwrthebwr.
- Ant, ant, *s.* morgrugyn, grugiad, myw-ionyn, dyban, morionyn.
- Antacid, ant'-as-sud, *s.* gwrthsur, ansur.
- Antacid, ant'-ac-rud, *s.* gwrthlymsur.
- Antagonist, an-tag'-ö-nust, *s.* gwrthwy-

nebwr, gwrthwynebydd, erbyniwr, gwrthsafwr, gwrthryniad, gwrthblaid, gwrthymdrechyd; gwrthgyhyr:—*a.* gwrthwynebol, gwrthweithiol, gwrthsafol.

Antagonize, an-tag'ô-neiz, *v. a.* gwrthwynebu, gwrtherbynu.

Antagony, an-tag'ô-ni, *s.* gwrthwynebiad, gwrthymdrechiad; ymdrech, gwrthedd.

Antalgic, an-tal'jic, *a.* esmwythol, esmwythaol, llinarol.

Antanaclasis, an-tan-a-clé'-sus, *s.* gwrthymgyrch=ffugr areithyddol.

Antarctic, an-tar'ctic, *a.* deheuol; *de.* Antarctic pole, an-tar'ctic pôl, *s.* pegwn y *de*, y pegwn deheuol.

Antarthritic, an-tar-thrut'-ic, *a.* gwrthgymmalystog; *da* rhag y gymmalwst.

Antasthmatic, an-tas-mat'-ic, *a.* gwrthfogfaol, gwrthfygodol:—*s.* gwrthfygodai.

Ant-bear, ant'-beyr, } *s.* grugarth, grug-
Ant-eater, ant'-i-tyr, } ysfil.

Ante-act, an'ti-act, *s.* cynweithred, rhagweithred.

Antecede, an-ti-sid', *v. a.* rhagflaenu, blaenori, blaenu.

Antecedence, an-ti-sé'-dens, *s.* rhagflaeniad, blaenoriaeth, blaenafiaeth, cyndod.

Antecedent, an-ti-sé'-dent, *a.* rhagflaenol, rhagfyndol, blaenorol, rhagredol:—*s.* rhagflaenor, rhagflaenorydd, blaenor, blaenafydd, rhagredor, blaenydd, blaenorydd.

Antecessor, an-ti-ses'-syr, *s.* rhagarweinydd, penog; hynfeddiannwr; hynafiad.

Antechamber, an'ti-çam-byr, *s.* rhagystafell. [ydd.

Antecursor, an-ti-cyr'-syr, *s.* rhagredeg.

Antedate, an'ti-det, *s.* rhagamseriad, rhagddyddiad, cynamseriad.

Antidiluvian, an-ti-di-liw'-fi-yn, *a.* cynddylifol, cynddilywiol:—*s.* cynddylifiad, cynddilywiad.

Antelope, an'ti-löp, *s.* crychgorn, gafr-ewig.

Antemerdian, an-ti-myr-ud'-i-yn, *a.* anterth, anterthol, cyn nawn, cyn canol dydd, bore.

Antemetic, an-ti-met'-ic, *a.* gwrthgyfogol:—*s.* gwrthgyfog, gwrthgyfogai.

Antemundane, an-ti-myn'-den, *a.* cyn y byd.

Antepast, an'ti-past, *s.* blaenbrawf, cynbrawf, rhagbrawf.

Antepenult, an-ti-pi-nylt', *s.* rhagoben, y sill olaf ond dwy.

Antepenultimate, an-ti-pi-nylt'-i-met, *a.* rhagobenol; yr olaf ond dwy.

Antepileptic, ant-ep-i-lep'-tic, *a.* gwrthlewygol:—*s.* gwrthlewygai.

Anteposition, an-ti-pö-zish'-yn, *s.* gwrthgyflead.

Anterior, an-té'-ri-yr, *a.* blaenorol, rhagfed; cyn.

Anteriority, an-ti-ri-or'-i-ti, *s.* blaenoriaeth, blaenafiaeth, cyndod.

Anteroom, an'ti-rwm, *s.* rhagystafell.

Anthelmintics, an-thel-mun'-tics, *s. pl.* gwrthlyngyriion.

Anthem, an'-them, *s.* glwysgan, glwysgerdd, anthem; cydgan.

Anther, an'-thyr, *s.* brigell, brigen.

Ant-hill, ant'-hul, *s.* mordwyn, myrdwyn, myrgrug, crug morgrug.

Anthology, an-thol'-ö-ji, *s.* gwlliadur, blodiadur, blodione, blodeuaeth; blodeugerdd.

Anthony's fire, an'tö-niz ffei'yr, *s.* iddwf, tân iddwf.

Anthracite, an'-thra-seit, *s.* maenlo, glo careg, glo caled, caledol.

Anthropology, an-thró-pol'-ö-ji, *s.* dyniadur, dynaniaeth; dynwedyddiaeth.

Anthropophagy, an-thró-poff'-a-ji, *s.* breuadaeth, dynfwytâd, cnawdysiad.

Anthropophony, an-thró-pos'-ö-ffi, *s.* dynwyddiant, dynofyddiaeth, dynwybod-aeth. [gysgol.

Anthypnotic, an-thup-not'-ic, *a.* gwrth-antic, an'-tic, *s.* digrifwr, munudiwr, mydumiwr, ysmaldodwr; ysgentyn:—*v. a.* mydumio, ystumio, munudio:—*a.* hen; digrif.

Antichrist, an'ti-creist, *s.* anghrist, gwrthgrist.

Antichristian, an-ti-crus'-ti-yn, *a.* anghristiol, anghristaidd, gwrthgristiol; anghristionogol.

Antichristianism, an-ti-crus'-ti-an-uzm, *s.* anghristiolaeth, anghristiaeth, gwrthgristiolaeth.

Antichronism, an-ti-crö'-nuzm, *s.* gwrthamseriad, camamseriad.

Anticipate, an-tus'-i-pet, *v. a.* rhagflaenu, dyddarbobd, rhagachub, rhagredeg; rhagweled, rhagfwynhau, rhagbrofi.

Anticipation, an-ti-si-pe'-shyn, *s.* rhagflaeniad, dyddarbobdaeth, arbodaeth; rhagfwynhâd.

Anticipator, an-tus'-i-pe-tyr, *s.* rhagflaenydd, dyddarbobdwr, cynddygwr.

Anticlimax, an-ti-cleif'-macs, *s.* disgyn-eb, disgyniaith.

- Anticonvulsive, an-ti-con-fyl'-suf, *a.* gwrthddirgrynol.
- Anticor, an-ti-cor, *s.* ysgyfeinwst, yr ysgyfaint.
- Antidotol, an-ti-dö-tyl, *a.* gwrthwenwynol, dadwenwynol.
- Antidote, an-ti-döt, *s.* gwrthwenwyn, dadwenwyn.
- Antiface, an-ti-ffes, *s.* gwrthwyneb.
- Antifebrill, an-ti-ffeb'-rul, *a.* anfwythol, gwrthdwymynol.
- Antilogy, an-tul'-ö-ji, *s.* gwrthddywed- iad, ymwrtheb.
- Antimetathesis, an-ti-mi-tath'-i-sus; an-ti-met-a-th'z'-sus, *s.* gwrtherbyniaeth =troell ymadrodd.
- Antimonarchical, an-ti-mö-nar'-ci-cyl, *a.* gwrthdeyrnol, gwrthunbenol.
- Antimonial, an-ti-mö-ni-yl, *a.* delydrol.
- Antimony, an-ti-myn-i, *s.* delydr, cyffer- fwn, antimyni.
- Antinomian, an-ti-nö-mi-yn, *a.* gwrth- ddeddfol, anneddfol, gwrthreithiol :— *s.* gwrthddeddfwr, anneddfiad, anti- nomiad.
- Antinomianism, an-ti-nö-mi-yn-uzm, *s.* anneddfaeth, gwrthddeddfaeth, anti- moniaeth.
- Antinomy, an-ti-nom-i, *s.* gwrthddeddf, gwrthgyfraith, gwrthreithiant.
- Antipathetic, an-ti-pa-the't-ic, *a.* gwrth- nawsol, gwrthwynebol.
- Antipathy, an-tup'-y-thi, *s.* gwrthnaws, gwrthflas, gwrthwynebedd, casineb; anghytteimlad.
- Antiperistasis, an-ti-per-us'-ta-sus, *s.* gwrthgylchsaf, gwrthamsaf.
- Antipestilential, an-ti-pes-ti-len'-shyl, *a.* gwrth-heintus, anheintus.
- Antiphlogistics, an-ti-fflö-jis'-tics, *s. pl.* gwrthfflamegion.
- Antiphony, an-tuff'-ö-ni, *s.* gogydgan, atebgan, gwrthgan.
- Antiphraisis, an-tuff'-ra-sus, *s.* gwrtheir- iad, gwrthair, gwrthieithiad.
- Antipodes, an-tup'-ö-diz, *s. pl.* gwrth- droediaid, gwrthdroedolion, gwrth- droedogion.
- Antipoison, an-ti-poí'-zn, *s.* gwrthwen- wyn.
- Antipope, an-ti-pöp, *s.* gwrthbab.
- Antiquarian, an-ti-cwe'-ri-yn, *a.* hynaf- iaethol, hynafol :—*s.* hynafiadur, hyn- afaethydd.
- Antiquary, an-ti-cwe-ri, *s.* =*Antiquar- ian.*
- Antiquate, an-ti-cwet, *v.* heneiddio; diddymu, dilëu.
- Antiquated, an-ti-cwe-ted, *p. a.* hen- eiddiedig, heneiddiol; diarfer; di- ddymedig.
- Antique, an-tic', *a.* honafol, henaidd, hen, cynoesol :—*s.* henwaith; hynaf- iaeth.
- Antiquity, an-tic'-cwi-ti, *s.* hynafaeth, henaifaeth; hender; *y* cynoesoedd, *y* cynamseroedd, yr amser gynt; yr hynafaid.
- Antiquities, an-tic'-cwi-tiz, *s. pl.* hynaf- ion; hynafaethau.
- Antiscii, an-tish'-i-ei, *s. pl.* gwrthgys- godiaid, gwrthgysgodogion = trigolion dau du'r cyhydedd.
- Antiscorbutic, an-ti-scor-biw'-tic, *a.* gwrthglefrig, gwrthglafrol.
- Antiscorbutics, an-ti-scor-biw'-tics, *s. pl.* gwrthglefrigion, gwrthglafrolion.
- Antiseptic, an-ti-sep'-tic, *a.* gwrthbydrol.
- Antiseptics, an-ti-sep'-tics, *s. pl.* gwrth- byrolion.
- Antispasmodic, an-ti-spaz-mod'-ic, *a.* gwrthwynegol.
- Antispasmodics, an-ti-spaz-mod'-ics, *s. pl.* gwrthwynegion; cyfferi rhag yr wrwst.
- Antisplenetic, an-ti-sple-net'-ic, *a.* gwrthdduegol.
- Antistasis, an-tus'-ta-sus, *s.* rhaghysbys- iad, rhagddangosiad.
- Antistrophe, an-tus'-trö-ffi, *s.* gwrthym- droad, gwrthdro.
- Antistrumatic, an-ti-strw-mat'-ic, *a.* gwrthfanwynog.
- Antithesis, an-tuth'-y-sus, *s.* cyferbyn- iaeth, gwrthosodiad, trawsddodiad.
- Antitrinitarian, an-ti-trun-i-te'-ri-yn, *s.* gwrthdrindodiad, gwrthdrindodwr; undodwr :— *a.* gwrthdrindodawl, gwrthdrindodaidd.
- Antitype, an-ti-teip, *s.* gwrthlun, gwrth- gysgod.
- Antivenereal, an-ti-fi-nö'-ri-yl, *a.* gwrth- anllad, gwrthanlladol.
- Antler, an't-lyr, *s.* cornogl, corn-gang, corn gainc :—*pl.* cornosglau = cangau cyrn carw.
- Antöci, an-tö'-sei, *s. pl.* gwrthdrigan- wyr.
- Antonomasia, an-tö-nö-me'-zhy, *s.* lled- enwad, gwrthenwad.
- Antre, an't-tyr, *s.* ogof, ffau, lloches.
- Anus, an'-ys, *s.* rhefr; cyfeistedd.
- Anvil, an'-ful, *s.* eingion, cysyllt.
- Anvil-stock, an'-ful-stoc, *s.* cyff eingion, plocyn eingion.
- Anxiety, ang-zei'-i-ti; ange-sei'-i-ti, *s.*

- pryder, gofal, dyddoriant; anesmwyth-
 der, cur, trymfryd, dygnedd, prwysti,
 brwyn, cyni, helbul, gnif; cymrhyder,
 gofeiliant.
- Anxious, *angé'-shyz, a. pryderus, pryder-*
ol, awyddus, dyddorgar; anesmwyth,
brwyniog, trymfrydig.
- Anxiousness, *angé'-shyz-nes, s. pryder-*
usrwydd, carcusrwydd; pryderi.
- Any, *en'-i, a. un, unrhyw; neb; neb-*
awd, nebun, dim; rhyw; pwy bynag.
- Anywise, *en'-i-weiz, ad. yn rhywfodd,*
yn rhyw ddull; mewn un modd; ér
dim.
- Aorist, *é'-ö-rust, s. ammhenedol, amser*
ammhenedol.
- Aorta, *c-or'-ty, s. gorwythen, prif-*
wythen.
- Apace, *a-pes', ad. ar frys, ar ffirwst, yn*
chwimmwrth; yn fuan, yn ddiaros, yn
ddioed, yn ebrwydd, yn ddiannod; yn
esgud.
- Apagoge, } *ap'-a-gö-ji; ap-a-gö'-ji, s.*
 Apagogy, } *gorymddygiad, gorym-*
ddwyn.
- Apagogical, *ap-a-göj'-i-cyl, a. gorym-*
ddygol, gorddygiadol.
- Apanthropy, *a-pan'-thró-pi, s. annyn-*
garwch, neilldugarwch, cilgarwch.
- Apart, *a-part', ad. o'r neilldu, ar neill-*
du; ar wahan, ar ddydol; wrtho ei
hun; y naill oddi wrth y llall.
- Apartment, *a-part'-ment, s. rhandy,*
ystafell, cafell.
- Apathetic, *ap-a-thet'-ic, a. dideimlad,*
annheimladol.
- Apathy, *ap'-a-thi, s. annheimlad, di-*
deimladrwydd, annwyf; difaterwch.
- Ape, *ep, s. áb, epa, nar, sinach, gwrab;*
dynwardwr:—v. a. dynwarded, am-
redu, mocio; chwareu yr áb.
- Apeak, *a-pic', ad. ar ei big; yn syth.*
- Apepsy, *a-pep'-si, s. treulball, annhrael.*
- Aperiaent, *a-pé'-ri-ent, a. agoriadol;*
rhyddhaol, ysgothol:—s. agorai, ys-
gothai.
- Apertion, *a-pyr'-shyn, s. agoriad, adwy.*
- Apertly, *a-pyr't'-li, ad. yn eglur, yn*
amlwg, yn oleu; yn agored.
- Apertness, *a-pyr't'-nes, s. agoroldeb,*
angheuadrwydd; amlygadwrwydd.
- Apertor, *a-pyr'-tyr, s. agorydd, agor-*
iawdr.
- Aperture, *ap'-yr-çi-wyr, s. agoriad, agor-*
ad, gorel, adwy, bwlch, rhwyll, agen,
twll.
- Apetalous, *a-pet'-a-lyz, a. diflodeuddail,*
diflodail.
- Apex, *é'-pecs, s. } copa, top, cop,*
 Apices, *ap'-i-siz, s. pl. } pen, crib, cwn-*
wg, blaen; hirnod; brigen.
- Aphelion, *a-ffé'-li-yn, s. heullbellafaint*
pellafaint=y pwynt pellaf oddi wrth
yr haul yng nghylchdro planed.
- Aphæresis, *a-ffé'-ri-sus, s. blaendoriad,*
blaendrwh; amdrychiad.
- Aphilanthropy, *aff-i-lan'-thró-pi, s. an-*
nyn-garwch.
- Aphis, *aff'-us, s. } llysleuen;*
 Aphides, *aff'-i-diz, s. pl. } gwrach y*
lludw, gwrach y twca:—pl. llyslau.
- Aphony, *aff'-ö-ni, s. lleisgoll, llafargoll;*
mudandod.
- Aphorism, *aff'-ö-ruzm, s. gwireb, ar-*
wiredd, arwir; gosodiad, byrwediad.
- Aphorist, *aff'-ö-rust, s. gwirebydd; ys-*
grifenwr gwirebion.
- Aphoristical, *aff'-ö-rus'-ti-cyl, a. gwir-*
ebus, byrwedol.
- Apiary, *é'-pi-yr-i, s. gwenynfa, gwen-*
ynog, gwenynlle.
- Apiece, *a-pis, ad. pob un, bob un; ar*
wahan, yn wahanredol.
- Apish, *é'-pish, a. abaid, epaol, gwrab-*
aidd; dynwardol; ffol, coegaidd,
coegfaleh; diwerth.
- Apishness, *é'-pish-nes, s. abeiddrwydd,*
gwrabeiddrwydd; dynwardiaeth; f-
foledd, coegedd, coegyndod.
- Aplustre, *a-plys'-tyr, s. oladdurn, addurn*
llywlo llong.
- Apocalypse, *a-poc'-a-lups, s. Dadgndd-*
iad, Datguddiad, Llyfr y Dadguddiad;
arddadguddiad.
- Apocalyptical, *a-poc-a-lup'-ti-cyl, a.*
dadguddiadol, dadguddiol; arddad-
guddiol. [doriad.
- Apocope, *a-poc'-ö-pi, s. oldrychiad, ol-*
Apocrypha, a-poc'-ri-ffa, s. yr Apocry-
pha; annilysiadur; annilyseb.
- Apocryphal, *a-poc'-ri-ffal, a. anghanon-*
aidd, anawdurol; annilysol, amheu-
ol; cudd.
- Apodictical, *a-pö-dic'-ti-cyl, a. arddang-*
osol, areglur, aramlygol, dangosedigol.
- Apodixis, *ap-ö-dic'-sus, s. arddangosiad,*
prawf.
- Apogee, *ap'-ö-ji, s. diarbellaflant, pell-*
afaint=y fan bellaf oddi wrth y ddaiar
yng nghylchdro planed.
- Apogiatura, *a-pö-ji-a-tiw'-ry, s. addurn-*
eg, addurnod.
- Apograph, *ap'-ö-graff, s. adysgrif, cyf-*
ysgrif, cysgrif; egluryn.
- Apologetical, *ap-ol-ö-jet'-i-cyl, a. am-*
ddiffynol, diheuradol, esgusodol.

- Apologist, a-pol'-ō-just, } s. amddi-
 Apologizer, a-pol'-ō-jeiz-yr, } ffynydd,
 diffynydd, diheurydd, esguswr.
 Apologize, a-pol'-ō-jeiz, v. amddiffyn,
 diheuro, esgusodi; ymesgusodi.
 Apologue, ap'-ō-log, s. addysgwers, moes-
 wers, chwedl, alleb.
 Apology, a-pol'-ō-ji, s. amddiffyniad, di-
 heurad, diheurawd, esgusodiad, esgus-
 awd; ateb.
 Apomecometry, ap-ō-mi-com'-i-tri, s.
 pelfesuriaeth.
 Apophlegmatic, ap-ō-ffleg-mat'-ic, a.
 cnogyfferol; a gwyd lysnafedd.
 Apophthegm, ap'-ō-them, s. doetheb,
 doethair, areb, direb, fraethair.
 Apoplectic, ap-ō-plec'-tic, a. parlysol,
 parlysaidd, mudbarlysol.
 Apoplexy, ap'-ō-plec-si, s. menyddwst,
 cyswst, y parlys mud.
 Aporrhœa, ap-or-rh'-y, s. mws, mysor-
 iad, deigniad.
 Aposiopesis, a-pos-i-ō-pi'-sus, s. attaliaith
 =ffugr areithyddol.
 Apostacy, a-pos'-ta-si, s. gwrthgiliad,
 gwrthgwymp, adliithiad; syrthiad
 ymaith, ymadawiad; cornwyd.
 Apostate, a-pos'-tet, s. gwrthgiliwr,
 enciliwr; bradychwr, bradwr:—a.
 gwrthgiliol, gwrthgiledig; gau, ffals,
 bradychus.
 Apostatize, a-pos'-ta-teiz, v. n. gwrth-
 gilio, adlithro, ymadael, encilio.
 Aposteme, ap'-os-tim, s. cornwyd, lly-
 nor, addwyd, gorgai, crug.
 Apostimate, a-pos'-ti-met, v. n. llyneri,
 cornwydo, crawni.
 Apostle, a-pos'-sl, s. apostol, ebostol,
 ebostol; anfonog:—pl. apostolion,
 ebostolion, ebestyl; anfonogion.
 Apostleship, a-pos'-sl-ship, s. apostol-
 iaeth, ebostolaeth; anfonaeth.
 Apostolic, a-pos-tol'-ic, a. apostolig,
 apostolaidd; anfonogol, cenadol.
 Apostrophe, a-pos'-trō-ffi, s. tolnod,
 dadymchwel, gwrthdro; cyfarchiad.
 Apostrophize, a-pos'-trō-ffiez, v. tolnodi;
 dadymchwel, dadymchwelyd, gwrth-
 droi; cyfarch, anerch. [yrfa.
 Apothea, a-pō'-thi-cy, s. cyfferifa, cyff-
 Apotheary, a-poth'-i-cyr-i, s. cyfferied-
 ydd, cyfferiwr.
 Apotheary's shop, a-poth'-i-cyr-iz shop,
 Apotheary's hall, a-poth'-i-cyr-iz hol,
 s. cyfferifa.
 Apothegm, ap'-ō-them, s. =Apophthegm.
 Apotheosis, ap-ō-thē'-ō-sus, s. dwyfol-
 aeth, dwyfoliad, duwoliad.
- Apothesis, a-poth'-i-sus, s. dodfa, dod-
 iad.
 Apozem, ap'-ō-zem, s. trwyth, isgell,
 llysdwrwyth, diod.
 Appal, ap-pol', v. dychrynu, brawychu,
 arswydo; digaloni; synu; llesghau.
 Appalled, ap-pold', a. dychrynedig; syn-
 edig; brawychedig; arswydu.
 Appalment, ap-pol'-ment, s. dychryn;
 llesgedd, digalondid; dyddelwad.
 Appanage, ap'-pa-nej, s. mesttir, tir a
 rydd tywysog i'w blant ieuaf; cyn-
 naliaeth, maeth.
 Apparatus, ap-pa-rē'-tys, s. cyfarpar,
 offer, peiriant; arlwy, darmerth, ar-
 merth; cêr, celfi, trec, taclau, peir-
 iannau.
 Apparel, ap-par'-el, s. dillad, gwisg,
 diwyg, gwisgad, archenad, trwsiad,
 trws; gwisgoedd; taclau; ymddangos-
 iad:—v. a. dilladu, gwisgo, arwisgo,
 trwsiadu, taclu, addurno, trecio.
 Apparent, ap-pe'-rent, a. amlwg, eglur,
 goleu, hywel; dibetrus; ymddangos-
 iadol, tebygol.
 Apparently, ap-pe'-rent-li, ad. yn aml-
 wlg, yn eglur, yn weladwy; mewn
 ymddangosiad.
 Apparentness, ap-pe'-rent-nes, s. am-
 lygrwydd, eglurder; rhithedd; ym-
 ddangosiad.
 Apparition, ap-pa-rish'-yn, s. drychiol-
 aeth, gweledigaeth, lledrith, ysbryd,
 ellyll; gwagysbryd; ymddangosiad,
 ffurf.
 Apparitor, ap-par'-i-tyr, s. rhingyll,
 gwsyiwr, berllysgydd.
 Appeach, ap-pi'-c, v. a. cyhuddo, beio.
 Appeal, ap-pē', v. atalw, ymoralw,
 barnalw, barn-geisio, ymddibleidio,
 ymddiheuro, holgeisio, gwrth-bawlu,
 ympelio, appelio; cyfeirio, galw, tyst-
 alw; cyhuddo:—s. atalwad, barn-
 alwad, ymoralwad, adfarn, ymddi-
 bleidiad, ymddiheurad, ympeliad, ap-
 peliad; cwynwys; achwyniad.
 Appealer, ap-pē'-yr, s. ymddiheurwr,
 ymddibleidiwr, ympeliwr, appeliwr.
 Appear, ap-pē'-yr, v. n. ymddangos, ym-
 rithio, damrithio, darymrithio, peith-
 io, blanu, ymddrychioli; tywynu;
 edrych; darre.
 Appearance, ap-pē'-yr-yms; ap-pē'-ryns,
 s. ymddangosiad, gwedd, golwg, dull,
 rhith, agwedd, edrithiad, gosgedd,
 llun, sut, ffed, swd, damrith, baran-
 edd, trem, golygwedd; edrychiad;
 gwelediad, gweledigaeth.

- Appease, ap-piz', *v. a.* llynyddu, gostegu, dystewi, dybuddo, tawelu, heddych, diddigio, llareiddio, dilidio, dylofi, llinaru; tecâu; cymmodi; haru.
- Appeased, ap-pizd', *p. a.* llynyddedig, dyhuddedig.
- Appeasement, ap-piz'-ment, *s.* llynyddiad, gostegiad, dyhuddiant; cymmodiad; datterfysgiad.
- Appeaser, ap-pi'-zr, *s.* heddychwyr, dylofwr; cymmodwr.
- Appellant, ap-pel'-lynt, *s.* barn-geisydd, ymddibleidiwr; cyhuddwr, cwynwr, erlynydd, achwynwr; heriwr, beiddiwr.
- Appellate, ap-pel'-let, } *s.* cyhuddai, y
Appellee, ap-pel'-le', } cyhuddedig, amddiffynwr.
- Appellation, ap-pel'-le'-shyn, *s.* enwad, enw, cyfenwad, galwad.
- Appellative, ap-pel'-la-tuf, *a.* enwol, cyfenwol, enwedigol; cyffredin:—*s.* enwad, enw cyffredin.
- Appellatory, ap-pel'-la-tyr-i, *a.* adfarnol, ymddibleidiol, barnalwol.
- Append, ap-pend', *v. a.* dibynnu, cydio; cyssylltu, attodi, chwaneu at.
- Appendage, ap-pen'-dej, *s.* dibynai, llabed; attodiad, atddodiad, chwanegeiad, cyssylltiad.
- Appendant, ap-pen'-dynt, *a.* dibynol, glynol, chwanebol, cyssylltiol, perthynol:—*s.* dibynai, dibyniad, dringl; chwanegeiad.
- Appendicate, ap-pen'-di-cet, *v. a.* dibynnu; attodi.
- Appendix, ap-pen'-dics, *s.* attodiad, chwanegeiad, adchwanegeiad, cyflenwad, ychwanegeiad, angwanegeiad; dibydraith.
- Apperception, ap-pyr-sep'-shyn, *s.* argynrith; cydwybodoldeb.
- Appertain, ap-pyr'-ten', *v. n.* perthyn, perthynu, deiryd.
- Appertainment, ap-pyr'-ten'-ment, *s.* perthyniad, perthynasiad.
- Appertenance, } ap-pyr'-ti-nyns, *s.*
Appertenance, } perthynas, perthynoldeb; attodiad, darymsawdd.
- Appertinent, ap-pyr'-ti-nent, *a.* perthynol, perthynasol:—*s.* perthynad, perthynedd.
- Appetence, ap'-pi-tens, *s.* chwant, awydd, blys, chwantach; attyniad.
- Appetibility, ap-pe-ti-bul'-i-ti, *s.* chwenycholdeb, blysiad, awyddolrwydd.
- Appetible, ap'-pi-tubl, *a.* chwenychol, dymunol.
- Appetite, ap'-pi-teit, *s.* chwant, dychwant, blys, gwangc; ainge, awydd, chwant bwyd, awydd at fwyd, bwydflys.
- Applaud, ap-plod', *v. a.* canmawl, clodfori, moli, mawrygu; cyforddylio.
- Applauder, ap-plod'-yr, *s.* canmolwr, moliannydd.
- Applause, ap-ploz', *s.* canmoliaeth, clod, bloddest, clodfored, cymmeradwy-aeth; cyforddyl.
- Applausive, ap-plo'-suf, *a.* clodforol, moliannus.
- Apple, ap'-pl, *s.* afal; canwyll llygad, mablygad.
- Apple-man, ap'-pl-man, *s.* afaleuwr, afalydd=gwerthwr afalau.
- Apple-tree, ap'-pl-tri, *s.* afallen, afallydd, pren afalau:—*pl.* afallon, eflyll, afallywydd, afallydd, coed afalau.
- Apple-woman, ap'-pl-wym'-an, *s.* afalyddes, afaleuwraig.
- Apple-yard, ap'-pl-iard, *s.* perllan, afallach, afaleule.
- Applicable, ap-plei'-ybl, } *a.* cymhwys,
Applicable, ap'-pli-cybl, } addas, cyfaddas, priodol; cymhwysiadol; gofyddus.
- Appliance, ap-plei'-yngs, *s.* cymhwysiad; ymgynnygiad.
- Applicant, ap'-pli-cant, *s.* ymgynnygiwr, ymgeisydd, ymddewiswr, ymroddwr, erfyniwr; cymhwysydd.
- Application, ap-plic'-ce'-shyn, *s.* cymhwysiad, cyfaddasiad; ymgynnygiad, ymroad; ymgeisiad, ymddesiad, ymgais; cais, deisyfiad; dyfalwch, ystigrwydd, diwydrwydd; rhoddiad, dodiad.
- Applicative, ap'-pli-ca-tuf, *a.* cymhwysol, addasol.
- Applier, ap-plei'-yr, *s.* = *Applicant*.
- Apply, ap-plei', *v. a.* cymhwyso, addasu; rhoi, rhoddi, gosod, doddi; gofyn, erfyn; ymroi, ymroddi, ymddesio, deisebu, ymgeisio, ymgynghori; astudio; arfer, defnyddio; trosi, sutio, gweddu; cytuno.
- Appoggiatura, ap-pod-ja-tu'-ry, *s.* ysgipnod.
- Appoint, ap-point', *v. a.* penodi, penu; gosod, trefnu, nodi, doddi; dogni; sefydlu, amcanu, llunio, penderfynu; cyfnodi; apwyntio.
- Appointed, ap-poin'-ted, *a.* taclus, trwsiadus.
- Appointee, ap-poin'-ti', *s.* penodai, y penodedig.

- Appointer, ap-poin'-tyr, *s.* penodwr, gosodwr, trefnuwr, apwyntiwr.
- Appointment, ap-point'-ment, *s.* penodiad, gosodiad; cyfnod, oed; ammod, cytundeb; archiad, gorchymyn; trec, taclau; dogr.
- Appointer, ap-pör'-shyn, *v. a.* dogni, cynnogni, rhanu, cyfartalu, cyfranu.
- Appose, ap-pöz', *v. a.* holi, arholi, posio; cymhwysu.
- Apposite, ap'-pö-zut, *a.* addas, cyfaddas, cyfaddasol, cymhwys, priodol.
- Apposition, ap-pö-zish'-yn, *s.* atosodiad, arddodiad, atddodiad; atgyflead.
- Appositive, ap-poz'-i-tuf, *a.* cyfaddasol, cymhwysol, cymhwysiadol.
- Appraise, ap-prez', *v. a.* prisio, cywerthyddio; damdyngu.
- Appraised, ap-prezd', *p. a.* prisiedig.
- Appraisement, ap-prez'-ment, *s.* prisiad; damdwng.
- Appraiser, ap-prez'-yr, *s.* prisiwr, prisedydd, cywerthyddiwr; damdyngwr.
- Appreciate, ap-priz'-shi-et, *v. a.* prisio; gwerthfawrogi, mawrhau.
- Appreciation, ap-pri-shi'-e'-shyn, *s.* prisiad; gwerthfawrogiad, mawrygiad.
- Apprehend, ap-pri-hend', *v. a.* amgyffred, dirnad, deall; tybio, tybied, meddylid; ofni, llettybio; dal, dala, gafael, ymafael yn, ymafaelyd yn; ymheryd, amglywed, synied.
- Apprehensible, ap-pri-hen'-subl, *a.* amgyffredol, dirnadwy, dealladwy.
- Apprehension, ap-pri-hen'-shyn, *s.* amgyffred, amgyffrawd, dirnadaeth, deall; tyb, syniad, barn; ofn, pryder; daliad, gafael, gafaeliad.
- Apprehensive, ap-pri-hen'-suf, *a.* craff, treiddiol; hyddeall; synwryol; ofnus, ofnog, pryderus, llettybus.
- Apprentice, ap-pren'-tus, *s.* dysgadur, breintwas, egwyddorwas, prentis:—*v. a.* dysgaduro, breintwasu, prentisio.
- Apprenticeship, ap-pren'-tus-ship, *s.* dysgaduriaeth, breintwasaeth, prentisiaeth.
- Apprise, } ap-preiz', *v. a.* hysbysu;
Apprize, } rhybuddio; prisio, cywerthyddio.
- Approach, ap-pröç', *v.* nesu, nesäu, dynesu, cyfnesu, cyrchu, agosäu, ymnesu, nesoli:—*s.* nesiad, nesäd, dynesiad, cyrch, cyrchiad, deud, dyfudiad, dyfodfa; echyngiad.
- Approachable, ap-pröç'-ybl, *a.* hygyrch; nesadwy, cyrchadwy.
- Approachless, ap-pröç'-les, *a.* anhygyrch, diymgyrch, anghyrchadwy.
- Approachment, ap-pröç'-ment, *s.* nesiant, dynesiant, nesäd.
- Approbation, ap-prö-be'-shyn, *s.* cymmeradwyaeth, cymmeradwyad; ymfoddlonrwydd; tystiad, gwarantiad.
- Approbatory, ap-prö'-be-tyr-i, *a.* cymmeradwyol; gwarantiedig.
- Appropriate, ap-prö'-prei-et, *v. a.* priodoli; neillduoli; daerodi; nestu:—*a.* priodol, priod, daerodol; perthynasol; addas, gweddu; dewisol.
- Appropriateness, ap-prö'-prei-et-nes, *s.* priodolrwydd; perthynoldeb; addasrwydd, cymhwysder.
- Appropriation, ap-prö-prei'-e'-shyn, *s.* priodoliad; daerodiad; perthynasiad; neillduoliad.
- Approvable, ap-pruf'-ybl, *a.* cymmeradwy, derbyniadwy; profadwy.
- Approval, ap-pruf'-yl, } *s.* = Approbation.
Approvance, ap-pruf'-yngs, }
- Approve, ap-pruf', *v. a.* cymmeradwyo; canmol; hoffi; ymfoddloni; profi; dilysu; dangos.
- Approximate, ap-proc'-si-met, *v.* nesu, nesäu, dynesu, agosi, agosäu, cyfagosi, cyfnesu, nesianu, diwesu, echyngu, cyrchu:—*a.* nesafol, dynesol, nesaol, cyfnesol.
- Approximation, ap-proc-si-me'-shyn, *s.* nesäd, dynesiant, agosiad, agosäd, echyngiad, ymnesiad, addyngiad; diwesiad.
- Appulse, ap-pyls', *s.* gwrthgur; dyfodiad, tiriad.
- Appulsion, ap-pyl'-shyn, *s.* gwrthguriad, gwrthdarawiad.
- Appulsive, ap-pyl'-suf, *a.* gwrthgurol, gwrthdarawol; atyrol.
- Appurtenance, ap-pyr'-ti-nyns, *s.* perthynas, perthynoliad = *Appertenance*.
- Appurtenant, ap-pyr'-ti-nynt, *a.* perthynol; atddodol.
- Apricity, a-prus'-i-ti, *s.* heuledd, heulwen; heuliad.
- Apricot, e'-pri-cot, *s.* bricyllen:—*pl.* bricyll.
- April, e'-prul, *s.* Ebrill, mis Ebrill.
- Apron, e'-pryn, *s.* ffedog, arffedog, barclod, balog, barlen.
- Apropos, ap'-rö-pö', *ad.* yn brydlawn; i'r perwyl; gyda llaw; wrth fyned heibio.
- Apsis, ap'-sus, *s.* sodiad = y pwnc nesaf at, a phellaf oddi wrth yr haul neu y ddaiar yn nghylchdro planed; crom-

- nen; cangell; creirfa; amgant, cant-olwyn.
- Apt, apt, *a.* chwannog, tueddol, parod; addas, cymhwys; hyddysg, hyfedr, hylaw; cyflym, craff; hyf, hawdd.
- Aptitude, ap'-ti-tiwd, *s.* chwannog-rwydd; addasrwydd; hyddysgrwydd, deheurwydd; hyweddiant.
- Aptly, apt'-li, *ad.* yn chwannog; yn gymhwys, yn hylaw; yn gyflym.
- Aptness, apt'-nes, *s.* tueddrwydd; hyfedredd; craffder.
- Aptote, ap'-tôt, *s.* annhreigl, annhreiglair, enw didreigl:—*pl.* annhreigliaid.
- Aqua, e'-cwy, *s.* dwfr, dwr; gwy, aw.
- Aqua-fortis, e-cwy-ffor'-tus, *s.* sur blorig.
- Aqua-marina, e-cwy-my-rei'-ny, *s.* beryl, morlasfaen.
- Aqua-regina, e-cwy-rê'-ji-ny, *s.* sur blorhalig.
- Aquarius, a-cwe'-ri-ys, *s.* y Dyfwr, y Dyfrydd.
- Aqua-rosa, e-cwy-rô'-zy, *s.* rhoswy.
- Aquatic, a-cwat'-ic, *a.* dyfrol, dyfrog, dyfrain.
- Aqua-vitæ, e-cwy-fei'-ti, *s.* dwfr y bywyd; gwirod, lloswin, pwtwn.
- Aqueduct, ac'-wi-dyct, *s.* awell; gwyffos, dyfrffos.
- Aqueous, e'-cwi-yz, *a.* dyfrol, dyfrllyd, dyfraidd.
- Aquiline, ac'-wi-lun, *a.* eryraidd, eryrol; cam, crwm, bachog, crwca.
- Aquose, a-cwôs, *a.* = *Aqueous*.
- Arabic, ar'-a-bic, *a.* Arabaidd, Arabig:—*s.* Arabaeg.
- Arable, ar'-ybl, *a.* âr, aradol; arddadwy.
- Arable land, ar'-ybl land, *s.* llafurdir, yttir, tir âr, tir llafur.
- Arachnyda, ar-ac'-ni-dy, *s.* *pl.* copynolion, corynolion.
- Araneous, a-re'-ni-yz, *a.* copweaidd; tebyg i we'r cor, fel gwe'r copyn.
- Aration, a-re'-shyn, *s.* arddiad, arddwriaeth, arddadaeth, ariad, aradiad.
- Aratory, ar'-y-tyr-i, *a.* arddwrol, arddiadol; amaethol.
- Arbalist, ar'-ba-lust, *s.* albrys, bwa croes.
- Arbiter, ar'-bi-tyr, } *s.* canolwr,
 Arbitrator, ar'-bi-tre-tyr, } cylafareddwr, dyddiwr, athrywynwr, cymmrodeddwr; penderfynwr, barnydd; gorfodog; cyfryngiad; tyngedlyw.
- Arbitrable, ar'-bi-trybl, *a.* arglwyddaid, trawsawdurol; penderfynadwy.
- Arbitrament, ar-but'-ry-ment, *s.* penderfyniad; ewyllys; dewisiad; barn.
- Arbitrariness, ar'-bi-tra-ri-nes, *s.* trawsarglwyddiaeth, hunanedd; trahausder, gormes, camrwyg, traha.
- Arbitrary, ar'-bi-tryr-i, *a.* trawsarglwyddol, arglwyddaid, trawsawdurol, gormesol, trawdurdodol, arbenig; gorfodol, unbenigol, ymbenol; pendant.
- Arbitrary power, ar'-bi-tryr-i pow'-yr, *s.* trawsallu, gorfodall; gorallu, tra-awdurodd.
- Arbitrate, ar'-bi-tret, *v.* cylafareddu; dyddio, cyfryngu, athrywynu; penderfynu, barnu.
- Arbitration, ar'-bi-tre'-shyn, *s.* cyflafaredd, cylafareddiad, cymmrodedd; cyfryngiad, dyddiad; penderfyniad.
- Arbitratrix, ar'-bi-tre-tries, } *s.* cyflafar-
 Arbitress, ar'-bi-tres, } eddes;
 cyfrynges, cymmrodeddes, athrywynes.
- Arborary, ar'-bô-ryr-i, *a.* coedol, coedlog, coedaidd; glasgoedol, gwasgodfaol.
- Arboret, ar'-bô-ret, *s.* celli, celydd, prysylwyn; gwyddlan, pryselfa, prysfa.
- Arborist, ar'-bô-rust, *s.* coedwyddwr, coedyddwr.
- Arboreous, ar'-bô-ryz, *a.* coedol, coedaidd; glasgoedol, prysol, deiliar.
- Arbour, ar'-byr, *s.* deildy, gwasgodfa, gwasgotty, gwasgodrwydd.
- Arbuckle, ar'-bys-sil, *s.* corwydden, manwydden.
- Arbustum, ar-bys'-tym, *s.* prysglwyn, prysg, prysgoed, glasgoed; gwig, perllan, coedlan.
- Arbute, ar'-biwt, *s.* mefusbren, mefuswydden, pren mefus, pren syfi.
- Arbute berry, ar'-biwt ber'-ri, *s.* mefusen, syfien:—*pl.* mefus, syfi.
- Arc, arc, *s.* crom, cromell.
- Arcade, ar-ced', *s.* nenfwd, gorthofa, mydrodfa, cromrodffa, archad.
- Arcana, ar-cê'-ny, *s.* *pl.* dirgelion, cyfrinion; cyfrinach.
- Arch, arc, *s.* bwa, mwdd, mwdd; mydiant, myddiant, gwarag:—*v.* bwâu, mydu; myddiannu:—*a.* cyfrwys, ystrywus, ystrangus, gwalehaidd, ffelaidd; hocedus; digrif; arch-, ar-, pen-; prif, penaf; carn; nodedig.
- Archæological, } ar-ce-ô-loj'-i-cyl, *a.*
 Achaiological, } hynafiaethol, hynafiannol, hynafyddol.
- Archaiologist, ar-ce-ol'-ô-jist, *s.* hynafiaethydd, hynafiadur, henefydd.

- Archaiology, *ar-ce-ol'ō-ji*, *s.* hynafiaeth, henafiant, hynafiant.
- Archaiology of Wales, *ar-ce-ol'ō-ji of Welz'*, *s.* Hynafiant Cymru.
- Archaism, *ar'-ce-uzm*, *s.* henieithiad, henebiaeth, heneiriad, heniaeth.
- Archangel, *arc-en'-jel*, *s.* archangel, arangel, prif-angel.
- Archangelic, *arc-an-jel'-ic*, *a.* archangyl-aidd, arangylaidd, arangylain.
- Archbishop, *arç-bish'-yp*, *s.* archesgob, aresgob.
- Archbishop's palace, *arç-bish'-yps pal'as*, *s.* archesgobdy, aresgoblys.
- Archbishopric, *arç-bish'-yp-ric*, *s.* archesgobaeth, aresgobaeth, aresgobawd.
- Archdeacon, *arç-dē'-cyn*, *s.* archddiacon, archddiacon, archdiagon, archaeddon, archdeon, archddegon, arddiacon.
- Archdeaconry, *arç-dē'-con-ri*, *s.* archddiaconiaeth, archddeoniaeth, archdiagoniaeth; archddiaconfa, archiagondy.
- Archdruid, *arç-drw'-ud*, *s.* archdderwydd, ardderwydd.
- Archduches, *arç-dyç'-es*, *s.* archdduges, ardduges.
- Archduchy, *arç-dyç'-i*, } *s.* arch-
Archdukedom, *arç-diwc'-dym*, } ddug-
iaeth, ardduciaeth. } [ddug.
- Archduke, *arç'-diwc*, *s.* archddug, ar-
Arched roof, *arç'-ed ruff*, *s.* mydnen, cromnen.
- Archenemy, *arç-en'-i-mi*, *s.* archelyn.
- Archer, *ar'-çyr*, *s.* saethydd, saethlwr; bwäwr.
- Archery, *ar'-çyr-i*, *s.* saethyddiaeth, saethiadaeth, saethwriaeth.
- Arches-court, *arç'-iz-cört*, *s.* archlys, areglwyslys.
- Archetypal, *ar'-ci-tei-pyl*, *a.* cynnelw-aidd, argynddelwaidd; cynlluniol.
- Archetype, *ar'-ci-teip*, *s.* cynndelw, cynnelw, argynddelw; cynllun.
- Archidiaconal, *ar-ci-dei-ac'-ō-nyl*, *a.* arddiaconaidd, archiagonol.
- Archiepiscopal, *ar-ci-i-pus'-cō-pyl*, *s.* archesgobol, archesgobaidd.
- Archipelago, *ar-ci-pel'-a-gō*, *s.* ynysfor, yr Ynysfor.
- Architect, *ar'-ci-tect*, *s.* adeiladydd, edeilydd, adeilwr, pensaer, archadeiladydd, corfinydd; saer.
- Architective, *ar'-ci-tec-tuf*, *a.* adeilyddol, adeiliannol.
- Architectonic, *ar'-ci-tec-ton-ic*, *a.* pensaeriannol, archadeilyddol, adeilonol, saeriannol.
- Architectonics, *ar-ci-tec-ton'-ics*, *s.* adeiloniaeth, adeileg.
- Architectural, *ar-ci-tec'-çw-ryl*, *a.* adeilyddol, pensaeriannol, corfinyddol, adeilonol.
- Architecture, *ar-ci-tec'-çyr*, *s.* adeilyddiaeth, archadeiladaeth, pensaerniaeth, corfinyddiaeth, adeileg; saerniaeth.
- Architrave, *ar'-ci-tref*, *s.* pendrawst, penswdden, pensaffwn, pen colofn; pillgapan; cladde; gwarddrws.
- Archives, *ar'-ceifz*, *s. pl.* cofnodfa, cofysgrifdy, cofysgrifau.
- Archness, *arç'-nes*, *s.* cyfrwysder, ystrywgarwch, feldra; cellwair, arabedd.
- Archpoet, *arç-pō'-et*, *s.* archbrydydd, penprydydd; prif-fardd, prifardd.
- Arch-thief, *arç-thiff'*, *s.* carnleidr, lleidr difiog, lleidr cyfaddef.
- Archwise, *arç'-weiz*, *ad.* yn fwaol; yn fydaidd; ar wedd bwa, ar ddull mwd.
- Arctation, *arc-te'-shyn*, *s.* gordynder; rhwymedd, rhwymiad, bolrwymedd, rhesfrywmedd; caethiwed.
- Arctic, *arç'-tic*, *a.* gogleddol, gogleddig.
- Arctic pole, *arç'-tic pöl*, *s.* pegwn y gogledd, y pegwn gogleddol.
- Arcuation, *ar-ciw-e'-shyn*, *s.* crymmedd, crymiad, camedd, camder, cemi, plygiad.
- Ardency, *ar'-den-si*, *s.* angerdd, awch, awydd, chwant, dirchwant; gwres, gwresogrwydd, poethder, twymder; taerder, taerni, angerddoldeb, terwynder, trynedd, craidd, isasedd.
- Ardent, *ar'-dent*, *a.* angerddol, awchus; gwresog, poeth, tanbaid, brwd, taer, terwyn, eiddig; greidiol, graid, ffro, ffroch, arfwll, gwrdd, teryll; brwdfrydig; tanllyd, gwresoglym.
- Ardent spirits, *ar'-dent spyr'-uts*, *s.* poethwirod, alwirod; poethlynoedd.
- Ardentness, *ar'-dent-nes*, *s.* = *Ardency*.
- Ardour, *ar'-dyr*, *s.* gwresogrwydd, brwdfrydedd; mawrchwant, dirchwant, awyddfryd; gwres; arnyfel, nwyf, nyw, yni, taerni, angerddoldeb, aidd.
- Arduous, *ar'-diw-ys*, *a.* dyrus, astrus, afrwydd, anhyffordd, anhawdd, llafurus, peryglus; gorchestol, caled; uchel, serth.
- Are, *ar*, *v. n.* ydynt, ynt; maent; sy, sydd, mae.
- Area, *e'-ri-y*, *s.* arwyneb, arwynebedd, arwynebawd, gwynebfesur; clawr,

eniad; llanerch, talwrn, cadlas, moel-
edd.
Arefaction, ar-i-ffac'-shyn, s. sychiad,
sychiant.
Arena, a-r'-ny, s. chwareule, cemmaes;
tywod, graian.
Arenaceous, a-ri-ne'-shyz, a. tywodaidd,
tywodlyd; brau.
Areola, e-r'-ö-ly, s. amlain, amgylchen;
rhyngell.
Areometer, } ar-i-om'-i-tyr, s. awiatur,
Aræometer, } ulfesur, gwyfeidyr=off-
eryn i brofi ansawdd gwlybyroedd.
Aretics, e-ri-ot'-ics, s. *pl.* teneuolion;
egorolion.
Aretology, ar-i-to'l'-ö-ji, s. rhinweddeg=
y rhan o athroniaeth foesol a draetha
ar rinwedd.
Argent, ar'-jent, s. ariant, arian; gwyn:
—*a.* ariannllw, ariannaidd, arianaidd,
ariannaidd; gwyn.
Argentation, ar-jen-te'-shyn, s. arian-
nedd, arianedd, arianiad, arianniwiad.
Argentine, ar-jen'-tun, a. ariannin, ari-
anaidd, ariannllw.
Argil, ar'-jil, s. priddgist, clai y crochen-
ydd, pridd y crochenydd; clai, gwyn-
glai.
Argillaceous, ar-jil-le'-shyz, a. pridd-
gistol; cleiog, cleilyd.
Argo, ar'-gö, s. Llong Iason; llong.
Argol, ar'-gol, s. surgen=cen barilau
gwin.
Argosy, ar'-gö-si, s. trafnidlong.
Argue, ar'-giw, v. rhesymu, dadlu, dadl-
eu, cymhwyllo; ymresymu, ymddadl-
eu; profi, dangos; arbwylllo, dar-
dadleu; argymhenu; ymgomio,
parlio.
Arguer, ar'-giw-yr, s. rhesymwr, rhes-
ymydd, dadleuwr, dadlydd, cymhwyl-
wr; ymresymwr, ymddadlydd; ar-
bwyllwr, darddadlydd.
Argument, ar'-giw-ment, s. rheswm,
dadl, cymhwyll, arbwyll; testyn,
defnydd, crynodeb; dadliad; prawf.
Argumental, ar-giw-men'-tyl, a. rhes-
ymiadol, cymhwylliadol; ymresymol,
cymhwyllog.
Argumentation, ar-giw-men-te'-shyn, s.
rhesymiad, dadleuad, dadliad; cy-
mhwylliad, cymhwylliant; ymresym-
iad; arbwylliad, darddadliad; cy-
ngheusedd.
Argumentative, ar-giw-men'-ta-tuf, a.
rhesymiadol, dadleuol, cymhwyll-
iadol, cymhwylus; ymresymol, ym-
resymiadol.

Argute, ar'-giwt, a. cyfrwys, ffel; craff,
craffus; ffraeth, cymhen; llym, bleun-
fain.
Arguteness, ar-giwt'-nes, s. cyfrwysder,
ffelder; craffder, ffraethder, aren-
rwydd; llymder.
Aria, e'-ri-y, s. alaw, dygan; alawen.
Arid, ar'-ud, a. cras, crasedig, sych,
gwyw, crin.
Aridity, ar-ud'-i-ti, s. crasder; sychder,
gwywder.
Aries, e'-ri-iz, s. yr Hwrdd, arwydd yr
Hwrdd.
Arietation, e-ri-i-te'-shyn, s. hyrddiad;
gyrthiad.
Arietta, e-ri-et'-ty, s. bergan, dyganig,
beralaw.
Aright, a-reit', *ad.* yn iawn, yn gywir;
yn uniawn, yn gymhwys; yn dda, yn
addas; yn ei le; fel y dylai fod.
Ariolation, e-ri-ö-le'-shyn, s. dewiniaeth;
dewiniad.
Arise, a-reiz', v. n. cyfodi, codi, cwnu,
arwyrain, dyddwyr, dwyre; esgyn,
dyrchafu; yngodi, ymgwnu.
Arose, a-röz', v. n. cyfododd (amser
gorphenol y ferf *Arise*).
Arisen, a-ruz'-zn, *p. p.* cyfodedig (cyf-
raniad gorphenol y ferf *Arise*).
Aristarchy, ar'-us-tar-ci, s. madlywydd-
iaeth, madlywodrath; madbendod.
Aristocracy, ar-us-toe'-ry-si, s. pendef-
igaeth, pendefigiant; arbendodaeth;
y pendefigion.
Aristocrat, ar'-us-tö-crat, s. arbendodwr,
pendefigwr.
Aristocratic, ar-us-tö-crat'-ic, } *a.*
Aristocratical, ar-us-tö-crat'-i-cyl, }
pendefigol, pendefigaidd, arbendodol.
Aristotelian, ar'-us-tö-ti-li-yn, a. aristo-
telaidd=yn ol athroniaeth Aristotles
(*Aristotle*):—*s.* aristoteliad:—*pl.* ar-
istoteliad.
Arithmancy, ar'-uth-man-si, s. rhifar-
mes, rhifddewiniaeth.
Arithmetic, a-ruth'-me-tic, s. rhifydd-
iaeth, rhifydddeg, rhifiaeth, rhifiadaeth,
rhifiadur.
Arithmetical, ar-uth-met'-i-cyl, a. rhif-
yddol, rhifydddegol.
Arithmetical progression, ar-uth-met'-
i-cyl prö-gresh'-yn, s. rhifraddiaeth,
rhifraddiad.
Arithmetical complement, ar-uth-met'-
i-cyl com'-pli-ment, s. cyflenwad rhif-
yddol.
Arithmetician, a-ruth-mi-tish'-yn, s.
rhifyddwr, rhifiadur, rhifydddegwr.

Ark, *arc*, *s.* arch; cist; coffr; cawell; llawgist; ystyffyllog.

Arkite, *ar'-ceit*, *s.* archydd=un o'r rhai a gadwyd yn yr arch:—*a.* archaidd, archol.

Arm, *arm*, *s.* braich; cainge, cangen; angell; bar:—*v.* arfogi, arfu, arfog-aethu, arfocâu; cymmeryd arfau.

Armada, *ar-me'-dy*, *s.* arflynges, llynges arfog.

Armadillo, *ar-ma-dul'-lö*, *s.* armellog; cenogyn.

Armament, *ar'-ma-ment*, *s.* llueddawd, llyngesawd, arfoglu.

Armature, *ar'-ma-çwyr*, *s.* arfogaeth; arfedigaeth; arfwig.

Armed, *ar'-med*, *p. a.* arfog; arfedig; dan arfau.

Armental, *ar-men'-tyl*, } *a.* mynteiol,
Armentine, *ar-men'-tun*, } deadellol, diadellog.

Armful, *arm'-ffwl*, *s.* breichaid, coflaidd, ceseilaid, cyflaid.

Armhole, *arm'-höl*, *s.* cesail; breichell, twll y gesail, twll cesail.

Armiger, *ar'-mi-jyr*, *s.* yswain, ysweiniad.

Armigerous, *ar-mij'-yr-yz*, *a.* ysweiniol, arfog.

Armillary, *ar'-mul-lyr-i*, *a.* breichledol, breichrwyol.

Armings, *arm'-ingz*, *s. pl.* amdaclau llong.

Arminian, *ar-mun'-iyn*, *s.* arminiad=dysgybl Armin.

Arminianism, *ar-mun'-iyn-uzm*, *s.* arminiaeth.

Armipotence, *ar-mip'-ö-tens*, *s.* llueddogrwydd, llyddogrwydd; arfalluedd, cadallu.

Armipotent, *ar-mip'-ö-tent*, *a.* llueddog, llyddogol; arfalluog; rhyfelgar, cadnerthol, dewrarfog.

Armistice, *ar'-mi-stus*, *s.* arfoed, cadymbaid, gohoeddiad, arfattal; addoedgyrch.

Armless, *arm'-les*, *a.* difraich; digaing; diarfau, anarfog.

Armlat, *arm'-let*, *s.* ceingcell; breichwisg, breichrwy; breichled, breichledr.

Armorial, *ar-mö'-ri-yl*, *a.* achenol, arfbeisiol; achofyddol.

Armorial ensigns, *ar-mö'-ri-yl en'-seinz*, *s. pl.* arfarwyddion, päs arfau, arfau bonedd; arfebion; gweifoed.

Armorialist, *ar'-myr-ust*, *s.* achofydd, herodr, achwyddwr, arwyddfardd.

Armour, *ar'-myr*, *s.* arfogaeth; rhyfelwisg, cadwisg, crudyr; arfau.

Armour-bearer, *ar'-myr-beyr'-yr*, *s.* ysweiniad, yswain, macwy, cludydd arfau.

Armourer, *ar'-myr-yr*, *s.* arfydd, arfwr, arfedydd, arfogydd, arfoc, gof arfau.

Armoury, } *ar'-myr-i*, *s.* arfdy, arforsaf,
Armory, } arfle, ty arfau; arfogaeth, arfau; rhyfelwisg; achofyddiaeth, herodraeth, arwyddfarddoniaeth; pais arfau, arfeb.

Armpit, *arm'-put*, *s.* cesail; pwll y gesail, twll y gesail.

Arms, *armz*, *s. pl.* arfau, eirf; arfarwyddion; breichiau.

Arms of war, *armz of war'*, *s.* cunellt, cadarfau, arfau rhyfel.

Army, *ar'-mi*, *s.* byddin; cadlu, llu; meiawd.

Aroma, *a-rö'-my*, *s.* rhogl, perogl, perogledd.

Aromatic, *ar-ö-mat'-ic*, *a.* peraroglaidd, peroglaidd, arogber:—*s.* perogl, perarogl, peroglai:—*pl.* peroglau, peroglion, peraroglau.

Aromatization, *ar-ö-mat-i-zé'-shyn*, *s.* perogliad, perarogliad.

Aromatize, *a-rö'-my-teiz*, *v. a.* perogli, perarogli; perogluso.

Around, *a-rownd'*, *prp.* o amgylch, oddi amgylch, o gylch, o ddeutu, o bobtu; am:—*ad.* o amgylch, oddi amgylch, amgylch, ogyrch; o le i le.

Arouse, *a-rouz'*, *v.* deffroi, dihuo; cyffroi, cynhyrfu.

Arow, *a-rö'*, *ad.* yn rhes, yn rhestr; yn olynol; o'r bron.

Arquebusade, *ar-ci-bw-zed'*, *s.* llofynsaeth, llofynawd; yssigwy.

Arquebuse, *ar'-ci-bys*, *s.* llofwn, llawddryll, gwn llaw.

Arquebusier, *ar-ci-bw-z'yr*, *s.* llofynwr.

Arrack, } *ar'-ac*, *s.* arac, gwirod India.
Arack, }

Arraign, *ar-ren'*, *v. a.* cyhuddo, achwyn; achwyn ar; trefnu.

Arraignment, *ar-ren'-ment*, *s.* cyhuddiad, achwyniad.

Arrange, *ar-renj'*, *v. a.* trefnu; rhestru, rhesu, gwaladru, cymmoni; dosbarthu; deifrio; cyfalawio, lleisdrefnu=trefnu lleisiau mewn alawen neu dôn.

Arrangement, *ar-renj'-ment*, *s.* trefniad, trefn; rhestriad; dosbarthiad; deifriad; cyfalawiad, lleisdrefniad, cynghaneddiad.

- Arranger, ar-ren'-jyr, *s.* trefnwr, trefniadur; gwaladr; cyfalawiwr, cynganeddwr.
- Arrant, ar'-rant, *a.* hysbys, cyhoedd, cyhoeddus; hynod, nodedig; carn; cywilyddus, gwarthus.
- Arras, ar'-ras, *s.* brithlen, eurlen; teisbanau.
- Array, ar-re', *s.* gwisg, arwisg, trwsiad; trefn, dull, gwedd; addurniad, trefniad; byddinad:—*v. a.* gwisgo, ym-drwsio, tacluso, hatru, taclu; addurno, trefnu; byddino, cyfrengcio; rhestyr; gwyso.
- Arrayer, ar-re'-yr, *s.* lludaclydd, llyddwr.
- Arrear, ar-rē'-yr, *s.* oddyled.
- Arreage, ar-rē'-yr-ej, } *s.* oddyled:—
- Arrears, ar-rē'-yryz, pl. } *pl.* oddyledion.
- Arrest, ar-rest', *v. a.* dal, dala, gafael, gafaelyd, cymmeryd; attal, lluddio, zhwystro:—*s.* dal, daliad, dalfa, gafael, gafaeliad; attal, attaliad, lludd, rhwystr; marchgoeslynor.
- Arret, ar-ret', *s.* barn, dedfryd, deddfarchiad.
- Arriere, ar-rē'-yr, *s.* olfyddin, y fyddinol.
- Arrival, ar-rei'-fyl, *s.* dyfodiad, dyfodiant, deuad; cyrhaeddiad; tiriad.
- Arrive, ar-reif', *v. n.* dyfod, dawed, cyrhaeddyd, cyrhaedd; tiriog, glanio.
- Arrogance, ar-rō-gyns, *s.* traha, tra, trahauser, balchder, balchineb, hunander, hunandyb, rhyfyg, rhydres, rhydresgarwch, gorhydri, rhyf, ansyberwyd, rhodres, uchelfrydedd, haerllugrwydd; cymmyredd, amryfoder.
- Arrogant, ar-rō-gynt, *a.* trahauser, balch, amryfus, rhydresgar, ffroenuchel, gorhydrus, ansyberw, hunanol; cymmyreddus.
- Arrogate, ar-rō-get, *v. n.* rhyfygu, rhydresu, amryfu, hōni, gorhydru; ymgymmeryd; cymmyreddu.
- Arrow, ar-rō, *s.* saeth; picell, pilwrn, ysbicell.
- Arsenal, ar'-si-nyl; ars'-nyl, *s.* arddy, arfle, arforsaf, ystordy arfaun.
- Arsenic, ars'-nic, *s.* arsenig, arsnig, yswenwyn, gwenwyn.
- Arsenic acid, ars'-nic as'-ud, *s.* sur arsenig.
- Arsenic, ar-sen'-ic, } *a.* arsenigol,
- Arsenical, ar-sen'-i-cyl, } arsenigaidd;
- Arsenious, ar-sē'-ni-yz, } gwenwynaidd, gwenwynol.
- Arsenicate, ar-sen'-i-cet, *v. a.* arsenigo, arsenigeiddio.
- Arson, ar'-sn, *s.* tylosg, tylosgiad.
- Art, art, *s.* celfyddyd, celf, crefft, celfawd; cywreindrwydd, cywreindeb, manylwaith, medr, pwyll; cyfrwynder, diehell, ystryw:—celfyddyd yw yr hyn a ddysgir ac a roddir mewn ymarferiad—medr ymarferol—mewn cyferbyniad i wyddor=gwybodaeth noeth o egwyddorion neu ddansoddau.
- Arts and sciences, arts and sei'-ens-uz, *s. pl.* "y Gwybodaeth a'r Celfyddydau," y gwyddorau a'r celfyddydau; celfau a gwyddorau, celfau a gwyddorion:—*sing.* gwybodaeth a chelfyddyd, gwyddon a chelfyddyd; celf a gwyddor.
- Art-union, art-iw'-ni-yn, *s.* celfundeb.
- Art, art, *v. n.* wyt, ydwyd; yr wyt, yr ydwyd; sy, sydd.
- Arterial, ar-ti'-ri-yl, *a.* rhedweliol, rhyd-weliol, arwythenol.
- Arteriology, ar-ti-ri-ol'-ō-ji, *s.* rhedweliath, rhydweleg.
- Arteriotomy, ar-ti-ri-ot'-ō-mi, *s.* rhedwelidor, gwythendor; agoriad rhyd-weli.
- Artery, ar'-tyr-i, *s.* rhedweli, rhyd-weli, arwythen:—*pl.* rhedweliâu, rhyd-weliâu, arwythi, arwythenau.
- Artful, art'-ffwl, *a.* celfyddus, celfyddyd-aid, celfog; cywrain, medrus, manwl, hyfedr; cyfrwys, ystrywgar, dichellgar.
- Artfulness, art'-ffwl-nes, *s.* celfyddgar-wch, medr, medredd; cyfrwysdra, ystryw.
- Arthritic, ar-thrut'-ic, *a.* cymmalystog; cymmalaid.
- Arthritis, ar-thrut'-us, *s.* cymmalwst.
- Article, ar'-ti-cl, *s.* erthygl, erthygl; bannod, banog, banogyn, bannodyn, nod bannog, nod, rhagwas; ammod, cyfammod; ban, pwng, pen; ceryn, teclyn; nwydd, defnydd; cwgn, cymmal:—*v.* bannodi; ammodi, rhwymo; cytuno.
- Articular, ar-tic'-iw-lyr, *a.* cymmalus, cymmalog.
- Articulata, ar-tic'-iw-le-ty, *s. pl.* rheddogion, cymmalogion.
- Articulate, ar-tic'-iw-let, *a.* llefaryl, llefaryl, nyseniol, croyw, croew, llafar, eglur; cymmalog, rheddol:—*v. a.* llefaru, llafaru, llafarseinio, parablu, seinio; cymmalu; bannodi; ammodi.
- Articulation, ar-tic'-iw-le'-shyn, *s.* llafariad, seinriad, llafarseiniad, cynaniad;

- tafodiaeth, llaforawd; cymmaliad, pencnawiad; ysgliniad, cwgn, ysglymiad.
- Artifice, *ar'-ti-ffus*, *s.* cyfrwyswaith, dichell, twyll, hoced, ystryw; crefft.
- Artificer, *ar-tiff'-i-syr*, *s.* crefftwr, saer, celydyddwr, gweithiwr, ofydd; dyfeisydd.
- Artificial, *ar-ti-ffish'-yl*, *a.* celyydd, celydyddol; cywrain; dynwardol.
- Artificial numbers, *ar-ti-ffish'-yl nym'-byrz*, *s. pl.* dirprwynion.
- Artificials, *ar-ti-ffish'-ylz*, *s. pl.* celyyddolion; celfolion; pethau celydyddol.
- Artillerist, *ar-tul'-yr-ust*, *s.* blifionydd, blifionwr.
- Artillery, *ar-tul'-yr-i*, *s.* cadoffer, blifolion, blifion, magnelau; blifionaeth, gynyddiaeth; blifwyr.
- Artillery man, *ar-tul'-yr-i man*, *s.* blifiwr, blifydd, magnelwr.
- Artillery ground, *ar-tul'-yr-i grownd*, *s.* cadlas, cemmaes.
- Artisan, *ar'-ti-zan*, *s.* clefyddwr, crefftwr, celydyddwr, llawgelydyddwr, saer, dybanon; ofydd.
- Artist, *ar'-tust*, *s.* celyyddwr, celadur, dybanan, deinfoydd, ofydd, gofydd; ardebydd, darlunior, arluniwr, lluniedydd.
- Artless, *art'-les*, *a.* anghelyydd, anghymhen; annichellgar, diddwyll; syml, diaddurn.
- Artlessness, *art'-les-nes*, *s.* anghelyyddwch; digelfogrwydd; symledd.
- Artuose, *ar'-cw-os*, *a.* cadarn, cryf; gwynog.
- Arundinous, *a-ryn'-di-nyz*, *a.* corsenog; cawnog.
- Aruspice, *a-rys'-pus*, *s.* dewin; amysgarddewin.
- Aruspicy, *a-rys'-pi-si*, *s.* dewiniaeth; amysgarfoel, perfeddgoel, coluddarnes.
- As, *az*, *c*:—*ad.* megys, megis, mal, fal, fel; tra, can, gan, cyn; mor; a, ag; cy-, cyf-; ed-; ys; megys ag; yn gyffelyb i.
- Asafetida, *as-a-ffet'-i-dy*, *s.* drewsug, drewsudd, baw diawl.
- Asbestine, *az-bes'-tun*, *a.* uraelus; ystinosaid; annifaol.
- Asbestinite, *az-bes'-ti-neit*, *s.* rheifaen, rheiddfaen.
- Asbestos, *az-bes'-tos*, *s.* urael, ystinos.
- Ascend, *as-sen'd*, *v.* esgyn, dyrchafu, derchafu, dyrchafael, archafael; dringo; cwnu, cyfodi; ymgodi, ymesgyn; dyddwre, dwyre.
- Ascendable, *as-sen'-dybl*, *a.* esgynadwy, dyrchadwy; dringadwy.
- Ascendant, *as-sen'-dynt*, *s.* goruchafiaeth, awdurdod, dyrchafiaeth, dylanwad; esgynydd; esgyniant, uchorweliant; uchder:—*a.* goruchafol, goruchafaidd, trech; esgynol; uchorwelaid.
- Ascendency, *as-sen'-dyn-si*, *s.* goruchafiaeth, rhygymeriad; awdurdod, gallu, dylanwad.
- Ascension, *as-sen'-shyn*, *s.* esgyniad, dyrchafiad, dyrchafael; esgynedig-aeth. [dyrchafael.]
- Ascension-day, *as-sen'-shyn-de*, *s.* dydd
- Ascension Thursday, *as-sen'-shyn thyrz'-de*, *s.* Iau Dyrchafael, dydd Iau Dyrchafael, Difiâu Dyrchafael.
- Ascensive, *as-sen'-suf*, *a.* esgynol, esgyniadol; cyfodol; dyrchafol.
- Ascent, *as-sent'*, *s.* esgynfa; rhiw, llethr, llechwedd, ochr, gallt; codiad, esgyniad; epynt, dringle, gorifyny; uchelfa.
- Ascertain, *as-syr-ten'*, *v. a.* gwrio, sicrhau, dilysu, cadarnhau, yswirio, darwrio; sefydlu, penodi, terfynu; diogelu.
- Ascertainment, *as-syr-ten'-ment*, *s.* gwiriad, sicrhâd, cadarnhâd, darwiriad; sefydliad; sicrwydd, dilysiant.
- Ascetic, *as-set'-ic*, *a.* meudwyol; didryfol, didryfaidd; neillduedig; gerwin:—*s.* meudwy; didryfwr, didryf; unigwr.
- Ascites, *at-sei'-tiz*, *s.* bolddyfrwst; dyfrwst, dyfrglwyf.
- Ascitic, *as-sut'-ic*, *a.* bolddyfrstol; dyfrystol, dyfrglwyfus.
- Ascititious, *as-si-tish'-yz*, *a.* chwanegol, ychwanegol; annirfodol.
- Ascribable, *as-crei'-bybl*, *a.* cyfrifadwy.
- Ascribe, *as-creib'*, *v. a.* cyfrif, priodoli, rhoddi, gosod, bwrw.
- Ascription, *as-crip'-shyn*, *s.* priodoliad, cyfrifiad, bwriad.
- Ash, ash, *s.* onen, on, onwydden, pren onen:—*a.* onenaidd, onaidd.
- Ashame, *a-shem'*, *v. a.* cywilyddio.
- Ashamed, *a-shem'd*, *a.* cywilyddus, cywilyddedig.
- Ashen, *ashn*, *a.* onenaidd; o onen.
- Ashery, *ash'-yr-i*, *s.* lludfa, cornel lludw, congl lludw.
- Ashes, *ash'-iz*, *s. pl.* lludw; ulw; ulwyn.
- Ashlar, } *ash'-lyr*, *s.* naddfain, nadd-
Ashler, } feini; gwynebfain, murdal-fain.

Ashore, a-shör', *ad.* ar y lan, ar y tir, ar dir, ar lan, ar y traeth.

Ash-Wednesday, ash-wenz'-de, *s.* dydd Mercher Lludw, dydd Mercher y Lludw.

Ashy, ash'-i, *a.* lludwaidd, lludlyd, lludwól; llwydwyn, llwydwnaidd; gwelw; o liw yr onen.

Aside, a-seid', *ad.* o'r neilldu, ar neilldu, ar ddydol; ar wahan; ar y naill ochr; ar ei ogwydd, ar wŷr, ar osgo, ar let-traws.

Asinary, as'-i-nyr-i, } *a.* asynaidd, as-Asinine, as'-i-nein, } ynol.

Asitia, as'-i-shy, *s.* dicrâwch, pall chwant bywd.

Ask, asc, *v.* gofyn; holi; ceisio, deisyf, erfyn, erchi; dymuno, damuno; ymholi, ymofyn.

Ask earnestly, asc yr'-nest-li, *v.* ymbil, atolygu, erfyn, crefu, deisyf, ymhwedd, taerofyn, taergeisio.

Askance, as-cans', } *ad.* ar wŷr, ar osgo, Askant, as-cant', } ar oleddf, ar let-traws; yn lledbai, yn agwyr, yn gam; yn llygat-traws, yn llygadgam.

Askaunce, as-cans', } *ad.* = Askance.

Askaunt, as-cant', } *ad.* = Askance.

Askew, as-ciw', *ad.* = Askance.

Aslant, a-slant', *a.* :-*ad.* ar oleddf, ar ogwydd, ar y naill ystlys; ar osgo, ar dro.

Asleep, a-slip', *a.* :-*ad.* yng nghwsg, mewn cwsg; yn cysgu; yn ei hun; i gwsg.

Aslope, a-slop', *a.* :-*ad.* ar oleddf, agwyr, yn agwyr, ar wŷr, yn lledbai, ar osgo, ar lechwedd; yn osgoawl, ar leddf, ar ogwydd.

Asomatous, a-zö'-my-tys, *a.* digorff, anghorffol.

Asp, asp, } *s.* asp, colwiber.

Aspect, as-pect, *s.* golwg, trem, gwedd; golygiad, edrychiad, ymddangosiad; drych, pryd, mir, arebedd, llewyrch, llewyh; gwyneb; tremyn; gwyneb-pryd.

Aspectant, as-pec'-tynt, *a.* wyneb yn wyneb, tremdrem.

Aspen, as'-pen, } *s.* aethnen, Aspen-tree, as'-pen-tri, } aethwydden, crydaethnen.

Asper, as'-pyr, *a.* graen, graenol; garw, gerwinol; :-*s.* chwyrnnod = y nod Groeg hwn ('); a. :-*ad.* chwyneb.

Asperate, as'-pyr-et, *v.* *a.* gerwino, garwhau, aflyfnu; graenu.

Asperity, as-per'-i-ti, *s.* gerwindeb, garwedd; graender, graenedd; sarugrwydd, llymder, grygnant.

Aspernation, as-pyr-ne'-shyn, *s.* esgeul-usod; diystyrwch; diofalwch.

Asperous, as'-pyr-yz, *a.* garw, gerwin, aflyfn; anwastad; graenus.

Asperse, as-pyrs', *v.* *a.* gwarthruddo, gwaradwyddo, goganu, enllibio, hortio, difrio, athrodi; taenellu.

Aspersio, as-pyr'-shyn, *s.* gwarthruddiad, gwarthiant; enllib, hort, difriad; taeniad; taenelliad.

Asphaltic, as-fal'-tic, *a.* duglistaidd, llosglysaidd, pygaid, pygloaidd, llosglyg.

Asphaltos, as-fal'-tos, } *s.* pyglo, dug-Asphaltum, as-fal'-tym, } list, llosg-lws, breulog, llosgbyg.

Asphyxy, as-fic'-si, *s.* llesmar, llesmeiriad, mas.

Aspirant, as-pi'-rynt, *a.* awyddus, gorgeisiol, ymgeisiol; ymddyrchafol:—*s.* awyddwr, gorfynewr, ymgeisydd, ceisiwr, gorgeisydd; ymgodwr; cystadlydd.

Aspirate, as'-pyr-et, *v.* chwyrnseinio, chwernseinio, chwyrnebu:—*s.* chwernsain, ebychsain; chwyrnnod ('):—*a.* chwyrnseioliol, chwernseioliol.

Aspirate sound, as'-pyr-et sownd, *s.* chwernsain, sain chwern.

Aspiration, as-pyr-e'-shyn, *s.* awydd, gorawydd, ymgais, gorgais, uchelgais; ymorchest; anadiad, chwythiad; chwyrnseioliad.

Aspire, a-spei'yr, *v.* *n.* gorawyddu, awyddu; ymawyddu, gorymgeisio; argeisio, rhygeisio; ymddyrchafu; chwantu; gorffynu; hiraethu; anadlu.

Aspiring, a-spei'yr-ing, *a.* awyddus, gorawyddus; uchelgeisiol; chwannog, trachwannog, clodgeisiol; ymddyrchafol.

Asportation, as-pür-te'-shyn, *s.* symmudiad; dygaid ymaith.

Asquint, a-scwunt', *ad.* yn llygat-traws, yn llygadgam, yn llygadgroes; ar wŷr, ar osgo, ar oleddf, ar ogwyr.

Ass, as, *s.* asyn, haw:—*f.* asen, hawen.

Assail, as-sel', *v.* *a.* rhuthro ar, ymosod ar; ymgyrchu, rhuthro, taraw, taro, dwyn cyrch.

Assailable, as-sel'-ybl, *a.* cyrchadwy, rhuthradwy.

Assailant, as-sel'-lynt, *s.* cyrchiedydd, rhuthrwr, ymosodydd; tarawydd:—*a.* ymgyrchol, ymosodol; goresgynol.

- Assart, as-sart', *v. a.* coedialu; chwynu coed:—*s.* coedialedd; ialfa:—*a.* ialus, ialaidd; chwynedig.
- Assassin, as-sas'-sun, *s.* murnwr, murnydd; cuddlofrudd, bradlofrudd, llechlofrudd; llofrudd.
- Assassinate, as-sas'-i-net, *v. a.* murnio; cuddlofruddio, bradlofruddio, llofruddio, murnladd.
- Assassination, as-sas-si-ne'-shyn, *s.* murniad, bradlofruddiad; cuddlofruddiaeth; llofruddiaeth, murn.
- Assation, as-se'-shyn, *s.* rhostiad.
- Assault, as-solt', *s.* rhuthr, cyrch, argyrch, ymosodiad, ymosawd, ymgyrch, rhysgur, dyrch, sarhâd; arfrwth, ffyr, gosawd; ymladd, ymhwrd; hyrddiad, lluchynt, hypynt:—*v. a.* rhuthro ar, ymosod ar; ymruthro, ymosod, argyrchu, ffwyr; taro, hyrddio, rhygyru; ymladd, rhyfela; sarhau.
- Assaulter, as-sol'-tyr, *s.* rhuthrwr, ymosodydd, sarhâwr; arfruthrwr, ffwrydd; tarawydd.
- Assay, as-se', *s.* delbrawf, delidbrawf, delbrofiad, prawf adwynau; prawf, praw; cais, cynnyg; holiad:—*v. a.* delbrofi; profi; cynnyg; ymgynnyg.
- Assayer, as-se'-yr, *s.* delbrofydd, mettelbrofydd; profwr.
- Assatation, as-sec-te'-shyn, *s.* gweinyddiad; gwasanaeth; gofal.
- Assemblage, as-sem'-blej, *s.* cynnulliad, ymgynnulliad, cynghasgliad, cydgasgliad; ymgyfarfod; torf, tyrfa, myntai, cwrdd.
- Assemble, as-sem'-bl, *v.* cynnull, casglu, crynoi; ymgynnull, cyfarfod, cwrdd; torfi, cydgyrchu; dygynnull.
- Assembling, as-sem'-bling, *s.* cynnulliad, ymgasgliad, ymgrynoad; cydgyynnulliad.
- Assembly, as-sem'-bli, *s.* cynnullfa, cymmanfa, cynulleidfâ; eisteddfod; tyrfa.
- Assembly-house, as-sem'-bli-hows, *s.* cynnulldy, cyforyd.
- Assent, as-sent', *s.* cydsyniad, cyssyniad:—*v. n.* cydsynio, cydsynied, cytuno, cyduno, cynghordio; ymfodloni.
- Assentation, as-sen-te'-shyn, *s.* ym-druthiad; gweniaith, truth.
- Assentator, as-sen-te'-tyr, *s.* truthiwr, truthan, gwenieithydd.
- Assentment, as-sent'-ment, *s.* cydsyniad, cyduniad. [unwr.
- Assenter, as-sen'-tyr, *s.* cydsyniwr, cyd-
- Assert, as-syrt', *v. a.* hõni, haeru, taeru, gwirio, cadarnhau, dhoni, dyhaeru, dywaesu; amddiffyn; arddel, arddelwi.
- Assertion, as-syr'-shyn, *s.* honiad, haeriad, sicrhâd, cadarnhâd, dyhoniad, dyheuriad; haeredigaeth; arddelwad.
- Assertive, as-syr'-tuf, *a.* honiadol, haeriadol; gwiriol, darhonol.
- Assertor, as-syr'-tyr, *s.* honwr, haerydd, sicrhâwr, dyhaerydd, yswiriwr; amddiffynwr, noddwr; arddelwydd.
- Assess, as-se'-s, *v. a.* trethu; ardrethu; tasgu; penodi.
- Assessment, as-se'-ment, *s.* trethiad, trethiant; ardrethiad.
- Assessor, as-se'-syr, *s.* trethwr, trethiedydd; ardrethwr; cyfeisteddog, cyfeisteddwr.
- Assets, as-se'-s, *s. pl.* oleiddo=meddiannau a roddo un yn ei ewyllys at dalu ei ddyledion.
- Assever, as-sef'-yr, } *v. a.* gwirio, }
Asseverate, as-sef'-yr-et, } sicrhau, dilysu; haeru; tyngu.
- Asseveration, as-sef'-yr-e'-shyn, *s.* gwiriad; honiant; bridw, llw, twng.
- Assiduity, as-si-diw'-i-ti, *s.* dyfalwch, diwydrwydd, dichlynder, astudrwydd, ystigrwydd, eorthedd, dyfaledd, iorthant; prysuredh.
- Assiduous, as-sud'-iw-yz, *a.* dyfal, diwyd, dichlyn, astud, ystig, astig; gofalus; prysur; corth, diffin, iorthol.
- Assign, as-sein', *v. a.* daerodi; penodi, rhoddi; trosi, trosglwyddo; dodi, rhoi, gosod:—*s.* daerodwr, daerodydd; gwrthddrychiad, dirprwydwr.
- Assignable, as-sein'-ybl, *a.* trosadwy, daeradwy, trosglwyddadwy; penodadwy, nodadwy, dangosadwy.
- Assignment, as-sig-ne'-shyn, *s.* daerodiad, trosiad; penodiad; addoed, oed, ar-oed; cyfarfod, cyfnod; nwyfoed; eilwydd.
- Assignee, as-si-nē', *s.* daerodydd, dirprwywr, dirprwyadur.
- Assignment, as-sein'-ment, *s.* daerodiad, trosglwyddiad, araliad; penodiad, neillduad, gosodiad, rhoddiad; oediad; daerodeb, daereb.
- Assigner, } as-sein'-yr, *s.* trosiadur, tros- }
Assignor, } iedydd; penodwr, gosod- }
ydd.
- Assimilate, as-sum'-i-let, *v.* tebygoli, tebygu, cymmathu, cydweddu, cymweddu, hefelu, cynnhebygu, cyfalhau, eisori; ymdebygu.

- Assimilation, as-sum-i-le'-shyn, *s.* tebyg-
oliad, cymmathiad, cymweddiad, cyf-
weddiad, cyfelybiad.
- Assimilation, as-suun-iw-le'-shyn, *s.* teb-
ygiad, ymdebygoliad=*Simulation*.
- Assist, as-sust', *v. a.* cynnorthwyo, cym-
horthu, helpu, cynnerthu, cannerthu,
porthiad, frwyo; pleiduo, amddiffyn.
- Assistance, as-sust'-tyns, *s.* cynnorthwy,
cymhorth, cannorthwy, cynnerth,
porth, nawdd, porthyd; cyfnerthiad;
porthwy.
- Assistant, as-sus'-tynt, *a.* cynnorthwyol,
cymhorthol, cyfnerthol:—*s.* cynnorth-
wywr, cymhorthydd, cannerthydd,
helpwr, cyfnerthwr; canllaw; arwas.
- Assistless, as-sust'-les, *a.* digynnorthwy,
digymhorth, disborth; diblaid.
- Assize, as-seiz', *s.* } brawdlys,
Assizes, as-sei'-zuz, *s. pl.* } proflys,
barnwys; eisteddfod; gorsedd.
- Assize, as-seiz', *v. a.* talbenu; cym-
meintoli.
- Assizer, as-sei'-zyr, *s.* talbenwr, talben-
ydd; cymmeintiolwr; golygwr pwys
a mesur.
- Associability, as-sö-sha-bul'-i-ti, *s.*
cymdeithasrwydd, cyweithasrwydd,
cyfeillgarwch.
- Associate, as-sö'-shi-ct, *v. a.* cymdeith-
asu, cyfeillachu, cymdeithiogi; ym-
gyfeillachu; ystlynu.
- Associate, as-sö'-shct, *s.* cydymaith, cyf-
aill, cymmrodor; cydweinydd, cys-
weinydd; cyfranog, cyfranogwr; cyd-
swyddog; cydblaid:—*a.* cydweiniol,
cysweiniol, cymdeithasol; cyfranogol.
- Association, as-sö-shi-ct'-shyn, *s.* cym-
deithasiad; cyfeillach; cymdeithiad,
undeb, cynghrair; cymdeithasfa,
cymmanfa; cymdeithfa.
- Assoil, as-soil', *v. a.* dadesgymmuno;
rhyddhau; gollwng; diwyno, dwyno.
- Assonance, as-sö-nyns, *s.* gogyfadl, go-
gyfodlaeth; gogydsain; adsain.
- Assonant, as-sö-nynt, *a.* gogyfodlog;
gogyseiniol; cysseiniol; adseiniol:
—*s.* cysseiniad:—*pl.* cysseiniaid.
- Assonant rhymes, as-sö-nynt reimz, *s.*
pl. gogyfodlau.
- Assort, as-sort', *v.* cymmathu, cyfalhau;
cyttrefnu, dosbarthiadu; sutio; am-
ryfathu.
- Assortment, as-sort'-ment, *s.* cymmath-
iad; dosbarthiad; amrywiad; pigion.
- Assuage, as-swej', *v. a.* tawelu, llonyddu,
gostegu, llareiddio, esmwythäu, dofi,
llinaru, lloddi, gostwng; dyhuddo,
- tangnefu, llarychu; tyneru, lleddfu;
dystewi; datterfysgu; treio, eilio,
töli, peidio, lleihau, llacäu; ymlasu,
ymlonyddu.
- Assuagement, as-swej'-ment, *s.* taweliad,
llinariad, esmwythäd; dyhuddiad,
tangnefiad; datterfysgiad; lleihäd,
töliad, llacäd.
- Assuasive, as-swe'-suf, *a.* llonyddol, gos-
tegol, esmwythaol; tyner, tynerol;
llareiddiol, dofiadol; datterfysgol; dy-
huddol.
- Assuetude, as'-swi-tiwd, *s.* defod, arfer;
cynnefnder; arferiad.
- Assume, as-siwm', *v.* cymmeryd ar,
cymmeryd at; cymmeryd; edryfu,
rhyfygu, amryfu, cymmyreddu, ffug-
io; ymhoni, ymgymmeryd; gwisgo;
priodoli.
- Assumer, as-siw'-myr, *s.* rhyfygydd,
edryfwr, cymmyreddwr.
- Assuming, as-siw'-ming, *s.* rhyfyg, cym-
myredd.
- Assumpsit, as-symp'-sut, *s.* cymmyreg.
- Assumption, as-symp'-shyn, *s.* cymmer-
iant, cymmeriad; cymmyriad, cym-
myreddiad, rhyfyg; edryfiad, ffugiad.
- Assumptive, as-symp'-tuf, *a.* cymmyr-
eddol; cyfreithlawn.
- Assurance, as-shw'-ryns, *s.* dilysrwydd,
dilysiad, sierwydd, yswiriant, diogel-
iad; diogelwch; cadernid, anysgog-
rwydd; hyder, glewdd, eonder, cofn-
der, haerlugarwydd, rhyfyg; cred,
ymddiried; dieurwydd.
- Assurance office, as-shw'-ryns off'-us, *s.*
dilysfa, diogelfa, digolledfa.
- Assure, a-shw'-yr, *v. a.* dilysu, sicrhau,
gwirio, gwarantu, yswirio; diogelu;
cadarnhau; cyfnerthu; noddi, am-
ddiffyn.
- Assured, a-shw'-yrd, *p. a.* dilysedig;
diamhenol.
- Assuredly, a-shw'-red-li, *ad.* yn ddilys,
yn ddiu, yn ddiarneu, yn ddiogel,
yn ddiôs.
- Assuredness, a-shw'-red-nes, *s.* sierwydd,
dilysdod, gwarantrwydd.
- Assurer, a-shw'-ryr, *s.* dilyswr, diogelwr;
sicrhäwr, gwiriwr.
- Asterisk, as'-tyr-usc, *s.* serenig (*):—*pl.*
serenigion, sernodau.
- Asterism, as'-tyr-uzm, *s.* serdwr, tew-
dwr, tewdws, twr tewdws; cydser,
serenig.
- Astern, a-styrn', *ad.* tua'r llyw, wrth
y llyw; tuag yn ol; ar ol llong; yn
ol.

Asteroid, as'-tyr-oid, *s.* goseren:—*pl.* goser=enw pedair planed fechan sy rhwng cylchrodau Mawrth a Iau.
 Asthma, ast'-my, *s.* mygodfa, mogfa, y fogfa, byranadl, caethanadl, caethiwed, diffyg anadl.
 Asthmatic, ast-mat'-ic, *a.* mygodol, mogfaol; anadlfyr; caeth.
 Astonish, as-ton'-ish, *v. a.* synu, brawychu, dychrynu; uthro, rhyfeddu, irdangu, serfanu, synu, arsynu.
 Astonishing, as-ton'-ish-ing, *a.* syn, brawychol; uthrol, rhyfeddol.
 Astonishment, as-ton'-ish-ment, *s.* syndod, braw; synedigaeth; uthredd, uthroldeb, aruthredd; irdang, irdange, chwithdod, argythwy.
 Astound, as-townd', *v.* syfrdanu, serfanu, hurtio, synu.
 Astragal, as'-tra-gyl, *s.* colofrwy, amaddurn, addurn-gylch.
 Astral, as'-tryl, *a.* serenog, serenol; seraid, serol, serog.
 Astral lamp, as'-tryl lamp, *s.* serlygorn.
 Astray, a-stre', *ad.* ar gyfeiliorn, ar grwydr, ar ddisberod, ar goll, ar ddi-grain, ar ddiro.
 Astrict, a-strict', *v. a.* tynrwymo, dirglymu; rhwymo.
 Astriction, a-strict'-shyn, *s.* tynrwywiad; cydglymiad, cynghlymiad.
 Astrictive, a-strict'-tuf, *a.* dirglymol; clymiadol, argaeol; crynoawl, cwtogol.
 Astride, a-streid', *ad.* yn forchog; o bobtu, o ddeutu; bob ochr.
 Astringe, a-strunj', *v. a.* rhwymo, clymu; cyngwasgu.
 Astringency, a-strunj'-jen-si, *s.* rhwymolrwydd, bolrwymedd.
 Astringent, a-strunj'-jent, *a.* rhwymol, dirglymol, bolrwymol, argaeol; rhwym; cyfnerthol:—*s.* rhwymai; dirglymai:—*pl.* rhwymolion, dirglymeion, argaeolion.
 Astrolabe, as'-trö-leb, *s.* seroniadur, ser-ebyr=offeryn seryddol.
 Astrologer, as-trol'-ö-jyr, } *s.* ser-
 Astrologian, as-trö-lö'-ji-yn, } ddewin.
 Astrological, as-trö-loj'-i-cyl, *a.* serddewin-ol.
 Astrology, as-tröl'-ö-ji, *s.* serddewiniaeth, astrologyddiaeth.
 Astronomer, as-tron'-ö-myr, *s.* seronydd, seryddwr, serofydd, sywedydd, sywedur, serydd, astronomydd.
 Astronomical, as-trö'-nom-i-cyl, *a.* seronol, seronyddol, seryddol, serofyddol, sywedol.

Astronomize, as-tron'-ö-meiz, *v.* seroni, seryddu, syweddu.
 Astronomy, as-tron'-ö-mi, *s.* seryddiaeth, seroneg, seroniaeth, serofyddiaeth, sywedaeth, sywedyddiaeth, astronomyddiaeth.
 Astroscope, as'-trö-scöp, *s.* seroniadur, seradur, sersyllur; cydseriadur, cyfseronyr.
 Astrotheology, as-trö-thi-ol'-ö-ji, *s.* serddwyfyddiaeth, serdduwinyddiaeth; serddewiniaeth.
 Astrut, a-stryt', *ad.* dan rygyngu, dan ucheldrotio.
 Astute, as-tiwt', *a.* craff, craffus; cyfrwys, ffel; llym, hydraid, glew.
 Asunder, a-syn'-dyr, *ad.* o'r neilldu, ar neilldu, ar wahan, ar ddydol, yn wahanredol; ar ben ei hun.
 Asylum, a-sei'-lym, *s.* noddfa, noddle, achlesfa, gwestifiant; nawdd.
 Asymmetry, a-sum'-me-tri, *s.* anghymmesuraeth, anghyfortaledd.
 Asymptote, as'-um-töt, *s.* anghyrdell.
 Asyndetor, a-syn'-di-tyr, *s.* anghysswllt, digysswllt.
 At, at, *prp.* yn, mewn, wrth, ger, ger llaw; ar; o; gyda.
 Atabal, at'-a-byl, *s.* tabwrdd; tabyrddan.
 Ataraxy, at'-a-rac-si, *s.* boddlonrwydd, tawlfrydedd.
 Ataxy, at'-ac-si, *s.* annhrefn; terfysg; afreoledd.
 Ate, et, (amser gorphenol *eat,*) wedi bwyta, bwyaodd.
 Atheism, e'-thi-uzm, *s.* annuwiaeth, didduwiaeth, atheistiaeth.
 Atheist, e'-thi-ust, *s.* annuwiaid, annuw, atheist, atheistiaid.
 Atheistical, e-thi-us'-ti-cyl, *a.* annuwiaidd, annuw, atheistiaidd.
 Athirst, a-thyrst', *a.* sychedig:—*ad.* yn sychedig.
 Athlete, ath'-löt, *s.* ymdrechydd; campwr; codymwr.
 Athletic, ath-let'-ic, *a.* ymdrechol; cryf, cadarn, pybyr, gwrol.
 Athwart, a-thwort', *prp.*:—*ad.* ar draws, ar wyr, yn groes; traws, croes.
 Atilt, a-tult', *ad.* ar ogwydd; ar annelfa.
 Atlantes, at-lan'-tiz, *s. pl.* attegwyns, dynattegion; Atlantwys.
 Atlantic, at-lan'-tic, *a.* tudlenasaidd, Atlasaid; Atlantig.
 Atlantic ocean, at-lan'-tic ö'-shyn, *s.* Môr Werydd, y Môr Werydd, y Mor Atlantig=y cefnfor sydd o du'r gorllewin i Ewrob ac Affrica.

Atlas, at'-las, *s.* tudlenas, Atlas=casgliad o dudleni.
 Atmometer, at-mom'-i-tyr, *s.* tarthiadur.
 Atmosphere, at'-mos-ffyr, *s.* awyrgylch, amawyr, nwyfre; gwybr, wybren.
 Atmospheric, at-mos-ffer'-i-cyl, *a.* amawyrol, nwyfrawl; gwybrol, wybrenaidd.
 Atom, at'-om, *s.* temig, mymrym, as, ith, gronyn, til, cyfflyn.
 Atomical, a-tom'-i-cyl, *a.* temigol, mymrynol, asol.
 Atone, a-tön', *v.* cymmodi, heddychu, dyhuddo; gwneuthur iawn, iawnu; penydu; dadolychu; boddloni; cytuno; adgyymodi.
 Atonement, a-tön'-ment, *s.* iawn; cymmod; penyd; täl, cyfwerth.
 Atop, a-top', *ad.* ar y top, ar gopa, ar ben.
 Atrabliarian, at-ra-bi-le'-ri-yn, *a.* athrist, prudd, trymlyd; duegol, pruddglwyfus.
 Atramental, at-ra-men'-tyl, *a.* du, duawg; muchywol.
 Atrocious, a-trö'-shyz, *a.* echryslawn, ysgeler, anfad, erchyll; creulawn, fyfyrnig; drwg, esgyimmun, iwin; treisiol.
 Atrocity, a-tros'-i-ti, *s.* echrysloneb, ysgelerder, anfadrydd; creulondeb, fyfyrnigrydd.
 Atrophy, at'-rö-ffi, *s.* disborthiant; anfaeth.
 Attach, at-tac', *v. a.* dal, ymafael yn, gafaclu, gafaelyd; attafaelu; glynu, cyssylltu; ymlynu wrth.
 Attachment, at-tac'-ment, *s.* gafaeliad; attafael, gafael; ymlyniad, ymlynedd, ymglymiad; serch, ymserchiad, tuedd, cariad, cysswyn, hoffedd; ffyddlondeb.
 Attack, at-tac', *v. a.* ymosod ar, rhuthro ar; gosod, ymosod, ymgyrchu; ffwyro, rhygyru, taraw, ymladd, ergyrchu:—*s.* gosawd, ymosawd, rhuthr, cyrch, ymgyrch, ymosodiad; rhygyr, rhygyriad, ergyrch, rhuthriad; chwiw; ymgyrth, lluchynt.
 Attacker, at-tac'-yr, *s.* ymosodwr, rhuthrwr.
 Attain, at-tcn', *v.* cyrhaeddyd, cyrhaedd; cael, caffael; dyfod i, dyfod at; dilyn; ennill, ynnill, mwynhau.
 Attainable, at-tcn'-ybl, *a.* cyrhaeddadwy; caffaeladwy, hygael.
 Attainder, at-tcn'-dyr, *s.* anaddfwyniad;

lledrywiad; gwarthruddiad, anurddiad; collfarniad.
 Attainment, at-ten'-ment, *s.* cyrhaeddiad, caffaeliad, caffawd, cyrhaedd; dawn, dysg, teithi.
 Attaint, at-tent', *v. a.* anaddfwyno; difwyno, gwarthruddo, anurddo; llygru; dyfarnu, euogi:—*s.* anurddas, gwarthnod; clais; difwyneb.
 Attemper, at-tem'-pyr, *v. a.* tymmeru, ardymeru; cymmedroli; meddallhau; addasu.
 Attempt, at-tent', *v. a.* cynnyg, anturio, ymgaisio, ceisio, amcanu, llyfasu, argeisio, ymdrech, ymgaisio, ymgaisio, osio; dargynnyg:—*s.* cynnyg, antur, anturiaeth, ymgais, cais, amcan; ymdrech; cyrch; prawf.
 Attemptable, at-tem'-tybl, *a.* cynnygiadwy, llyfasadwy; argeisiol, ymgaisiol.
 Attempter, at-tem'-tyr, *s.* cynnygiwr, ymgaisiwr, llyfaswr; anturiaethwr.
 Attend, at-tend', *v.* gweini; canlyn; canymdoi, hebrwng; dilyn; gofalu; gwrand, ystyried; heilio; areilio, gwarchod, gwylio; sylwi, clustymwrando; dysgwyl.
 Attendance, at-ten'-dyns, *s.* gweinyddiad, gwasanaeth; gofal, diwydrwydd, ystigrydd; ymroddiad; gosgordd; gosgorddiad, gosgorddwyr; ymgeledd; ystyriaeth, sylw.
 Attendant, at-ten'-dynt, *a.* dilynol, cydfynedol; gweinyddol; gosgorddol:—*s.* cydymaith, canymdöydd, cytteithydd; gweinydd, gwas, adnair; gosgorddwr; ymddibynydd; ymddilynw.
 Attention, at-ten'-shyn, *s.* ystyriaeth; gwrandawriad, clustymwrandawriad; gofal, dyfalwch, dichlynedd; sylw, andawriad; moesgarwch; eorthedd.
 Attentive, at-ten'-tuf, *a.* ystyriol; ymwrandawgar, hyglust; gofalus;—eorth, astud; gwyliadwrus.
 Attentiveness, at-ten'-tuf-nes, *s.* ystyriant; gwrandawgarwch; gofal, gofalusrwydd, dichlynrwydd, arddyfalcwch.
 Attenuate, at-ten'-iw-et, *v. a.* teneuo; eiddilo; manhau, lleihau.
 Attenuate, at-ten'-iw-yt, *a.* teneuedig; eiddiledig; teneu, man.
 Attenuation, at-ten'-iw-e'-shyn, *s.* teneuad, teneuhäd; eiddiliad; manhäd, lleihäd.
 Attest, at-test', *v. a.* tystio, tystiolaethu;

- gwirio; cadarnhau, sicrhau; tystebu :—*s.* tystiolaeth.
- Attestation, at-tes-*te'*-shyn, *s.* tystiad, ardstyiad; gorchwiriad, dilysiad, sicrhâd; tystebiad.
- Attic, at'-*tic*, *a.* Attig; coeth, pur, dichlyn, destlus; awdurol, uchawdurol; uchaf:—*s.* crogloff, nenawr; tlysiath.
- Attire, at-tei'-*yr*, *v. a.* gwisgo, dilladu, trwsiadu; addurno, taclu, harddu:—*s.* gwisg, dillad;—addurn, harddwisg; cyrn carw.
- Attitude, at-ti-tiwd, *s.* ystum, agwedd, gosgedd, dull, safiad.
- Attolent, at-toi'-*ent*, *a.* cyfodol, cyfodiadol:—*s.* cyfodydd, cyfodor, cyfodiadur.
- Attorney, at-tyr'-*ni*, *s.* attyrnai, cyfreithiwr; dirprwywr.
- Attorneyship, at-tyr'-*ni*-ship, *s.* attyrneiaeth; dirprwyeth.
- Attornment, at-tyrn'-*ment*, *s.* trosglwyddiad; cydnabyddiad.
- Attract, at-trac'-*t*, *v. a.* attynu, tynu, athynu; denu, hudo, llithio; cyfymgyrchu.
- Attraction, at-trac'-*shyn*, *s.* attyniad, tyniad, tynedigaeth, tynfa; deniad;—cunedd, ymdyniad.
- Attractive, at-trac'-*tuf*, *a.* attynol, attyniadol;—deniadol, hudol;—cyfymgyrchol.
- Attractor, at-trac'-*tyr*, *s.* attynydd, attynor, tyniadur; cuniad; hydolydd.
- Attrahent, at'-*tra-ent*, *a.* ymdynol, attynyddol:—*s.* ymdynai, attynai.
- Attributable, at-trub'-*iw*-tybl, *a.* priodoladwy; gosodadwy, cyfrifadwy.
- Attribute, at-trub'-*iw*t, *v. a.* priodoli; gosod, cyfrif, rhoddi, bwrw.
- Attribute, at'-*tri*-biwt, *s.* priodoledd, priodoliaeth; aniad; arwydd, nodeb.
- Attribution, at-*tri*-biw'-*shyn*, *s.* priodoliad, priodoliant; cyfrifiad; canmoliad, gofriad.
- Attributive, at-trub'-*iw*-*tuf*, *a.* priodol; ansoddol; perthynol, aniadol; cyfrifol:—*s.* ansoddeb, aniadair, perthynair.
- Attrition, at-trish'-*yn*, *s.* treuliad, rhwbriad, rhugliad; rhagedifeirwch.
- Attune, at-tiwn'-*v. a.* cyweirio, hwylio, cynthordio, perori.
- Auburn, *o'*-*byrn*, *a.* gwineu, llwydwinneu; gwineuddu.
- Auction, oc'-*shyn*, *s.* arwerthiant, arwerthiad.
- Auctioneer, oc'-*shyn*-*yr*, *s.* arwerthydd,
- arwerthwr:—*v. a.* arwerthu, cyhoeddwerthu.
- Aucupation, o-ciw-pe'-*shyn*, *s.* adarwriaeth; adariad.
- Audacious, o-de'-*shys*, *a.* hyf, hyfaidd, hy, eofn; haerllug, digywilydd; rhyfygus, arfeiddiol; diarswyd, anturiol.
- Audacity, o-das'-*i-ti*, *s.* hyfder, hyfeiddrwydd, eonder, eofnder; haerllugrwydd, talgryfder; rhyfyg, rhyddewredd.
- Audible, *o'*-*dubl*, *a.* hyglyw; clywedog, clywadwy; llafar, soniarus, croyw, crocw; croch, uchel.
- Audience, *o'*-*di-ens*, *s.* clyw, clywedigaeth, clywiadaeth; gwrandawiad; gosteg; gwrandawyr, cynulleidfa; llys.
- Audit, *o'*-*dut*, *s.* clywiad, prawiad, olrheiniad; prawodfa, prawf cyfrifon:—*v. a.* clywadu; prawiadu, profi cyfrifon.
- Auditor, *o'*-*di-tyr*, *s.* clywiadur, clywedydd, gwrandaŵr; prawiadur.
- Auditory, *o'*-*di-tyr*-*i*, *s.* clywiadfa, clywiadle, gwrandofa; clybodfaingc; gwrandawyr, cynulleidfa:—*a.* clywiadol, clybodol.
- Auf, *off*, *s.* ffwl, cadafael, symlyn, delfi, lleban, drel.
- Auger, *o'*-*gyr*, *s.* taradr, tarad, ebill, trul, trwyddew, rhwmp.
- Aught, *ot*, *s.* dim, unpeth, unrhyw beth.
- Augment, og-*ment'*, *v.* cynnyddu, chwaneu, ychwanegu, mwyhau, helaethu, achwanegu, angwanegu, cynnyrchu, ymhelaethu.
- Augment, *og*-*ment*, *s.* cynnydd;—rhagfwyad, atfwyad.
- Augmentation, og-men-*te'*-*shyn*, *s.* cynnyddiad, mwyhâd, chwanegiad, amlhâd, helaethiad, mwyedigaeth, argynnyddiad, angwanegiad.
- Augmentative, og-men'-*ta-tuf*, *a.* cynnyddol, mwyadol, mwyhaol, achwanegol, dyfwyol.
- Augur, *o'*-*gyr*, *s.* adarddewin, ednarmesydd; dewin:—*v.* adargoelio, ednarmesu; dewinio; arddysgogan, darogan, darmain; rhagddangos, argoelio, rhagfynegi, brudio.
- Augury, *o'*-*gyr*-*i*, *s.* adargoel; dewiniaeth, arnes; darogan, dysgogan; rhagddaroganiad.
- August, *o'*-*gyst*, *s.* Awst.
- August, o-*gyst'*, *a.* mawreddog, mawr-

- eddig; ardderchog, urddasol, edmygol, gwyp, mygr; breninol.
- Augustness, *o-gyst'-nes*, *s.* mawredd, mawreddogrwydd; ardderchogrwydd, urddasoldeb; mawrhydi.
- Aulic, *o'-lic*, *a.* llysol, breninol, brenhinol.
- Aunt, *ant*, *s.* modryb; bodo, bodi.
- Aurelia, *o-ri'-li-y*, *s.* chwiler, chwileryn, chwileren.
- Auricle, *o'-ricl*, *s.* clusten; ysgyfar, godre'r glust.
- Auricular, *o-ric'-iw-lyr*, *a.* clustaid; traddodiadol; clywol; dirgel.
- Auricular confession, *o-ric'-iw-lyr* confesh'-yn, *s.* clustgyffes, celgyffes, dirgelgyffes, clustaddefiad.
- Auriferous, *o-ruff'-yr-ys*, *a.* eurddwyn, eurog.
- Aurist, *o'-rust*, *s.* clustfeddyg.
- Aurora, *o-rö'-ry*, *s.* gwawr, y wawr, y wawrddydd; gwennyddydd, y seren ddydd; garwen; peneuraidd.
- Aurora borealis, *o-rö'-ry bö-ri-e'-lus*, *s.* goleuni'r gogledd, y goleuni gogleddol, y wawr ogleddol; gogleddwawr, gogleddwawl.
- Auscultation, *os-cyl-te'-shyn*, *s.* gwrandawriad, clustfeiniad.
- Auspice, *os'-pus*, *s.* ednarnes, adargoel; dewiniaeth; argoel; nawdd; llad, ffawd.
- Auspices, *os'-pus-iz*, *s.* nodded, ymgel-edd, amddiffyn, awdurdod, dylanwad.
- Auspicious, *os-pish'-ys*, *a.* llwyddianus, ffyniannol, ffodiog, tyciannus, dedwydd, ffynadwy, hwylus, lladol; hynaws, tirion.
- Auspiciousness, *os-pish'-ys-nes*, *s.* llwyddiant, ffyniant, ffawd, rhwydddeb.
- Austere, *os-t'yr*, *a.* gerwin, sarug, sarig, tost, llym, cystig, chwefrin, garw, tryn; sur, traws, cuchiog.
- Austerity, *os-ter'-i-ti*, *s.* gerwindeb, sarugrwydd; durlingder.
- Austral, *os'-tryl*, *a.* deheuol, de, deheu, deheubarthig.
- Authentic, *o-then'-tic*, *a.* awduredig, gwarantedig, profedig; awdurdodedig, dilys, diamheuol; sicr, credadwy, profadwy.
- Authenticate, *o-then'-ti-cet*, *v. a.* awdurdodi, gwarantu; dilysu, gorwiro.
- Authenticity, *o-then-tus'-i-ti*, *s.* awdurdodaeth, awduroldeb; awdureiddiad; sicrwydd, gwireded.
- Author, *o'-thyr*, *s.* awdwr, awdur; gwnethurwr, dyfeisydd; achos.
- Authoress, *o'-thyr-es*, *s.* awdures; gwnethures.
- Authoritative, *o-thor'-i-te-tuf*, *a.* awdurol, gwarantol; pendant.
- Authority, *o-thör'-i-ti*, *s.* awdurdod; gallu, gwarant; arwaesaf, tystiolaeth; llywodraeth; dylanwad; pwys; awduriaeth.
- Authorize, *o'-thö-reiz*, *v. a.* awdurdodi; cefnogi; cyfreithloni.
- Authorship, *o'-thyr-ship*, *s.* awduriaeth.
- Autobiography, *o-tö-bei-og'-ra-ffi*, *s.* hunan-gofiant, hun-gofiant, ymgofiant, hunfywgraffiad.
- Autocracy, *o-toc'-ra-si*, *s.* unbenaeth, ymbenaeth; arbenigaeth.
- Autocrat, *o-tö-crat*, *s.* unben, ymben, unbenadur, archdeyrn.
- Autocratical, *o-tö-crat'-i-cyl*, *a.* unbenol; annibynol, arbenig.
- Autograph, *o'-tö-graff*, *s.* cynysgrif, cynysgrifen; prifysgrif, awdurygrif, llawysgrif.
- Automath, *o-tö-math*, *s.* hunanddysgydd, ymddysgwr.
- Automaton, *o-tom'-a-tyn*, *s.* ymysggogydd, hunanysgogydd, ymysgogiadur, ymmoddydd, ymmoddiadur, ymfynedyr, ymmodwr.
- Automatous, *o-tom'-a-tyz*, *a.* ymysggogol, hunanysgogol, hunansymmudol, ymmodyrol.
- Autopsy, *o'-top-si*, *s.* ymolwg, hunanolwg, profweliad, llygadwel.
- Autoptical, *o-top'-ti-cyl*, *a.* ymolygol, profweliadol.
- Autumn, *o'-tym*, *s.* hydref, elfed, y cynauaf, dyhewydd.
- Autumnal, *o-tym'-nyl*, *a.* hydrefol, elfedol:—*s.* hydreflys, elfedlys.
- Autumnal equinox, *o-tym'-nyl e'-cwi-nocs*, *s.* alban elfed; cyhydedd yr hydref.
- Auxesis, *og-zi'-sus*, *s.* cynnyddiad, hel-aethiad.
- Auxiliary, *og-zul'-iyr-i*, *a.* cynnorthwyol, attegol, cyweithiol, cyfweithiol:—*s.* cynnorthwywr, cyfnerthydd, helpwr; cynnorthwy, canllaw, canllafiaid.
- Auxiliation, *og-zul-i-e'-shyn*, *s.* cynnorthwy, cymhorth, help; cyweithiad.
- Avail, *a-fel'*, *v.* llesän, buddioli, buddio, llesoli, tycio; manü; cynnorthwyo:—*s.* lles, budd, enmill, ynmill, elw, mantais, mael.

- Avail one's self, *a-fel' wynz self, v. n.*
ymfuddioli, ymfuddio, ymlesoli, ymlesiu.
- Available, *a-fel'-ybl, a.* buddiol, llesol, llesol; effeithiol; safadwy.
- Availment, *a-fel'-ment, s.* lles, budd, llesád; effeithioldeb; defnyddioldeb.
- Avalanche, *af'-y-longsh, af'-a-lansh, s.* talpeira, lithreira=crug mawr o eira a lithro o ben mynydd.
- Avant-courier, *af-ong-cw'-ri-yr, s.* rhag-redegwr, rhagredydd; brysgenad.
- Avant-guard, *a-fong'-gard, s.* cynnhorf, y fyddin flaen, y dromgad.
- Avarice, *af'-a-rus, s.* cybydd-dod, cybyddiaeth, trachwant, crintachrwydd.
- Avaricious, *af-a-rish'-yz, a.* cybyddlyd, cybyddol, awyddus, gorchwantus; crintach; arian-gar.
- Avast, *a-fast, in.* aros! dyt! dyd! paid! dal! gan bwyll! dal dy law!
- Avault, *a-font', in.* ymaith! ffwrdd! i bant! dos! heng! wb! ymaith á thi!
- Ave-Mary, *a'-fi-me'-ri, } s.* henffych
Ave-Maria, *a-fi-my-rei'-y, } Mair = y*
ddau air cyntaf o weddi a gyflwynir i'r Forwyn Fair gan Babyddion.
- Avenge, *a-fenj', v. a.* dial, dialu, dial-eddu; ymddial ar; cospi.
- Avengement, *a-fenj'-ment, s.* dial, dial-edd, dialeddiad, dialyddiaeth.
- Avenger, *a-fen'-jyr, s.* dialwr, dialydd, ymddialwr; cospwr.
- Avenue, *af'-i-niw, s.* dyfodfa, cyntedd, cyntor, cynnor; rhodfa, rhodle; gwydddrofa.
- Aver, *a-fyr', v. a.* gwirio, sicrhau, arwiro, gorchwiro, haeru, hòni, dilysu, cadarnhau.
- Average, *af'-yr-ej, s.* cyfartaledd, cyfartalwch, cymmes; canolrif; canolbris; cyfartaliad; llongwobr:—*a.* cyfartal, gogyfartal, canolaidd; cymmesol:—*v.* cyfartalu, canoli, talbenu.
- Averment, *a-fyr'-ment, s.* gwiriad, sicrhád, gorchwiriad, honiad; cadarnhád.
- Averruncate, *af-yr-ryng'-cet, v. a.* dadwreiddio, diwreiddio.
- Averse, *a-fyrs', a.* gwrthwynebol, gelynol; croes, cas, gwrthnawsol, anhueddol; anfoddog.
- Averseness, *a-fyrs'-nes, s.* gwrthwynebrwydd; croesineb, gwrthnawsedd; anewillysgarwch.
- Aversion, *a-fyr'-shyn, s.* gwrthwyneb; casineb, gwrthnaws, ffeiddiad; anhuedd, diflasdod; anfoddogrwydd; casbeth; gwarth.
- Avvert, *a-fyrt', v.* eiriach; alaru; dat-troi, troi heibio; troi oddi wrth, troi ymaith; rhagflaenu, rhagodi.
- Aviary, *e'-fi-yr-i, s.* adardy, adargell.
- Avidity, *a-fud'-i-ti, s.* awydd, gwange, aingc, gorwange; awchusrwydd, awyddfryd.
- Avocate, *af'-ö-cet, v.* galw ymaith.
- Avocation, *af-ö-cet'-shyn, s.* galwad i ffwrdd; galwad, gorchwyl.
- Avoid, *a-foid', v.* gochel, gochelyd; gad-ael, gadaw; ysgoi, gwilio, diangc; cilio; gwaghau, gwacâu, arloesi.
- Avoidable, *a-foid'-ybl, a.* gocheladwy; ysgogadwy; gwagadwy.
- Avoidance, *a-foid'-yns, s.* gocheliad; ysgoad; ymogeliad; gwaghád, gwacád, arloesiad, dyhysbyddiad; dirymiad.
- Avoider, *a-foid'-yr, s.* gochelwr; ymogelydd; diangwr; gwagháwr, gwacáwr, arloesydd.
- Avoidless, *a-foid'-les, a.* anocheladwy; anysgoadwy.
- Avoirdupois, *af-yr-diw-pois', s.* cywirbwys, hirbwys=pwys yn cynnwys un unas ar bymtheg.
- Avoirdupois weight, *af'-yr-diw-pois' wet, s.* hirbwys.
- Avolation, *af-ö-le'-shyn, s.* ffoad, ciliad, diangiad, hediad ymaith.
- Avouch, *a-fowç', v. a.* gwirio, gwarantu, sicrhau; haeru, hòni; datgan; amddiffyn, cyfiawnhau; arddelwi:—*s.* tystiolaeth; datganiad.
- Avoucher, *a-fowç'-yr, s.* gwiriwr, gwarantwr; arddelwr, arddelwydd.
- Avouchment, *a-fowç'-ment, s.* gwiriad; treithiad; amddiffyniad; ardystiad.
- Avow, *a-fow', v. a.* arddelwi; amddiffyn; addef, cyffesu, datgan, arddysgogan; hòni, ardystio; addunedu.
- Avowable, *a-fow'-ybl, a.* arddeladwy; diffynadwy; addefadwy; honadwy.
- Avowal, *a-fow'-yl, s.* arddelwad; addefiad, cyffes; ardystiad.
- Avower, *a-fow'-yr, s.* arddelwr, arddelwydd; amddiffynydd, amwynwr; cyffeswr; addunwr.
- Avowry, *a-fow'-ri, s.* attafael, attafaeliad; diffyniad; diheurad.
- Avulsed, *a-fylst', a.* tynedig, rhwygedig.
- Avulsion, *a-fyl'-shyn, s.* tyniad ymaith, rhwygiad, ysgariad.
- Await, *a-wet', v. a.* dysgwyl, aros;

cyfaros, gweithio, ymaros am *neu wrth*:—*s.* dysgwyl; cynllwyn, dysgwylfa.
 Awake, *a-wec'*, *v.* deffro, deffroi, dihuno, effroi; ymddeffroi; dadebru; ymddihuno:—*a.* effro, deffro:—*ad.* yn effro, ar ddihun, ar ddeffro.
 Awaken, *a-wc'-cn*, *v.* = *Awake*.
 Awakening, *a-wec'-ning*, *s.* deffroad, effroad; adfywiad.
 Award, *a-ward'*, *v.* dyfarnu, dedfrydu, barnu; penderfynu:—*s.* dedfryd, barn; penderfyniad; cydfarn, cyflafareddiad.
 Aware, *a-we'yr*, *a.* hysbys, rhagwybodol; rhagystyriol, arwybodus, arwybodol; gofalus, gwyliadwrus, gochelgar:—*ad.* yn gwybod, yn rhagwybod, yn rhagweled, yn rhagddeall, yn rhag-synied.
 Away, *a-we'*, *ad.* ymaith, ffwrdd, hwnt, i bant, i ffwrdd:—*in.* bwt! heng!
 Awe, *o*, *s.* arswyd, ofn, swyd; parchedig ofn, mygarswyd:—*v.* dychrynu, arswydo, brawychu, swydo.
 Awful, *o'-ffwl*, *a.* arswydlaw, arswydus, ofnadwy; edmygol; dychrynlyd, echrus, engyr, certh, engyriol; swydol.
 Awfulness, *o'-ffwl-nes*, *s.* arswydoldeb, arswydolrwydd; edmygrwydd, parchusrwydd; uthredd, uthroled.
 Awhile, *a-hweil*, *ad.* ennyd, encyd, ysbaid, hawg; am ennyd, ychydig amser.
 Awkward, *oc'-wyrd*, *a.* chwithig, trwsgl, trwstan; anfedrus, anhylaw, anhyfedr, annehu, carbw, asw, annestlys, bon-glerus.
 Awkwardness, *oc'-wyrd-nes*, *s.* chwithigrwydd, anfedrusrwydd, trwsgledd, annehurwydd; bon-glerwch.
 Awl, *ol*, *s.* mynawyd.

Awless, *o'-les*, *a.* diarswyd, diofn.
 Awn, *on*, *s.* col yd, col, cola, barf, ydgol.
 Awning, *on'-ing*, *s.* cysgodfa, gwasgodfa, cysgodlen; diddosgudd.
 Awoke, *a-woc'*, *p. t.* (*Awake*) deffrôdd, wedi deffro.
 Awry, *a-rei'*, *ad.* ar w'yr, yn agwyr, ar lettraws, ar osgo, ar oledff, yn lled-bai, ar draws, yn drofäus.
 Axe, *acs*, *s.* bwyell, cymmynai.
 Axillary, *oc-sul'-yr-i*, *a.* ceseilaid, ceseiliol.
 Axiom, *ac'-shym*, *s.* gwireb, arwireb, arwiredd, direb, gosodiant; egwyddor.
 Axiomatic, *ac-shym-at'-ic*, *a.* gwirebus, gwirebol, arwirol, arwireddol.
 Axis, *ac'-sus*, *s.* echel, gwerthyd, paladr, pegwn, pegwrn, pegor, pegwr, goddyn, col.
 Axle, *ac'-sl*, } *s.* echel, echel ol-
 Axle-tree, *ac'-sl-tri*, } wyn; gwerthyd.
 Ay, } *ai*, *ad.* ie, ia; do.
 Aye, }
 Aye, *e*, *ad.* yn wastadol, yn wastad, byth, bob amser, yn barhaus, dros byth.
 Azimuth, *az'-i-myth*, *s.* rhyngoredd=ongl mewn seryddiaeth.
 Azote, *az'-öt*, *s.* blorai.
 Azotic, *a-zot'-ic*, *a.* blorieol.
 Azure, *e'-zhwyr*, *a.* asur, glasar, llasar, balasar, goleulas, nefliw, o liw yr awyr:—*s.* asur, glasar, llasar, balasar, glas goleu, nefliw, gwybrlas, lliw 'r wybr, golesni:—*v. a.* asuro, glasar, llasar, glasu.
 Azured, *e'-zhwyrd*, *a.* asurol, glasurol, glasar, asur. |faen.
 Azurite, *e'-zhw-reit*, *s.* asurfaen, llasar.
 Azymous, *az'-i-myz*, *a.* croyw, croew, cri, crai, anheplesol, dieples.

B.

B, *bi*, *s. bi*=enw yr ail lythyren (y gyd-sain gyntaf) o'r egwyddor.
 Baa, *ba*, *s.* ba=brefiad dafad:—*v. n.* brefu fel dafad.
 Babble, *bab'-bl*, *v.* baldorddi, bragaldian, clebarddu, chwaldodi, dwndro, gwagsiarad, ffregodi:—*s.* baldordd, clebar, dadwrdd, ffregod, llo, ffrec, ffiloreg, pepriad.

Babbler, *bab'-lyr*, *s.* baldorddwr, llolyn, clepai, clebryn, cloliwr, siaradur, bablwr.
 Babbling, *bab'-ling*, *s.* siaradach, llo, peprwn:—*p. a.* dadyrddol, baldorddus, goddyar:—*ad.* yn goddyrdain, yn siffrwd, yn trydar.
 Babe, *beb*, *s.* baban, maban, babi; plentyn, dyn bach.

ö, llo; u, dull; w, swn; w, pwn; y, yr; ç, fel tsh; j, John; sh, fel s yn eisieu; z, zel.

Babery, *be'-byr-i*, *s.* tegan, ffril.
 Babish, *be'-bish*, } *a.* babanaidd ;
 Babyish, *be'-bi-ish*, } plentynaidd.
 Baboon, *ba-bun'*, *s.* ciab=math ar epa
 mawr.
 Baby, *be'-bi*, *s.* = *Babe*; delywau, "babi
 dol:"—*a.* babanaidd, mabanaidd ;
 plentynaidd:—*v.* *a.* babanu ; twyllo.
 Babyhood, *be'-bi-hwd*, *s.* babandod ;
 plentynrwydd.
 Baccated, *bac'-ce-ted*, *a.* gemog, myrier-
 idog ; aeronog.
 Bacchanalian, *bac-cy-ne'-li-yn*, *s.* meddw-
 wyn, gloddestwr, oferddyn:—*a.* glodd-
 estol, wtresol, cyfeddwog ; trystfawr.
 Bacchanals, *bac'-cy-nylz*, *s. pl.* gwinn-
 wleddoedd, gloddestwyliau, gwledd-
 oedd Baccws ; Baccanoliôn.
 Baccic, *bac'-cic*, *a.* Baccysol ; meddw,
 brwysgl ; hoenus.
 Bacchius, *bac'-cei-ys*, *s.* corfan dieithr
 (un sill fer a dwy hir).
 Bacciferous, *bac-siff'-yr-yz*, *a.* aeronog,
 eirinog, baconog.
 Bachelor, *baç'-i-lyr*, *s.* anweddog ; meb-
 ydd ; gwyryf, gwerydd ; mab ieuange ;
 gweddweg ; baglor.
 Bachelorship, *baç'-i-lyr-ship*, *s.* mab-
 radd ; mebyddiaeth, bagloriaeth ; an-
 weddogaeth.
 Back, *bac*, *s.* cefn ; trwm ; cil ; gwegil:—
ad. yn ol, yn ei wrthol ; gwrth ; tra-
 chefn:—*v.* cefnogi, attegu ; cynnal ;
 cilio ; esgyn ; cefnu ; dal.
 Backbite, *bac'-beit*, *v.* *a.* absenu, athrodi,
 cablu, goganu, enllibio, hortio.
 Backbiter, *bac'-bei-tyr*, *s.* absenwr,
 dyn enllibus.
 Backbiting, *bac'-bei-ting*, *s.* absen,
 athrod, anair, drygair. [y cefn.
 Backbone, *bac'-bôn*, *s.* asgwrn cefn, glain
 Backed, *bact*, *a.* cefnog ; â chefn ganddo.
 Backfriend, *bac'-ffrend*, *s.* cyfaill gau,
 cuddelyn.
 Backgammon, *bac-gam'-myn*, *s.* bach-
 gammawn, bachgammon, chwareu
 tawlbwrdd.
 Background, *bac'-ground*, *s.* sylgefn, y
 tu cefn, tir y cefn ; dinoddedd.
 Backpiece, *bac'-pis*, *s.* cefnial, cefnffestin.
 Backroom, *bac'-rwm*, *s.* olgell, olystafell,
 ystafell gefn.
 Backside, *bac'-seid*, *s.* cefn, gwrthwyneb ;
 buarth ; pen ol, rhefr, llafr, y cyfeis-
 tedd.
 Backslide, *bac'-sleid*, *v. n.* gwrthgilio,
 encilio, ymadael, llithro, adlithro,
 syrthio ymaith.

Backslider, *bac-slei'-dyr*, *s.* gwrthgiliwr,
 enciliwr.
 Backsliding, *bac-slei'-ding*, *s.* gwrthgil-
 iad, encil, ynadawiad, gwrthgwyp :
 —*a.* gwrthgilio, gwrthnysig.
 Backstaff, *bac'-staff*, *s.* onglyr, ongliadur.
 Backstairs, *bac'-steyrz*, *s. pl.* olrisiau,
 cefnrisiau.
 Backstays, *bac'-stez*, *s. pl.* olddalion, ol-
 raffau.
 Backsword, *bac'-sörd*, *s.* cledd un-fin.
 Backward, *bac'-wyrd*, } *ad.* yn ol, yn
 Backwards, *bac'-wyrdz*, } y gwrthol ;
 yn wysg y cefn, yn y gwrthwyneb.
 Backward, *bac'-wyrd*, *a.* hwyrfrydig,
 amharod ; anewyllysgar, anfoddog ;
 musgrell, hwyrdwrwm, dihontus, diog ;
 hurt, diflas ; hwyr, diweddar.
 Backwardness, *bac'-wyrd-nes*, *s.* hwyrf-
 frydigrwydd ; anewyllysgarwch ; mus-
 grellni, anybendoc ; gwrthwyneb-
 rwydd.
 Bacon, *baç'en*, *s.* bacwn, mehin ; cig
 moch.
 Bad, *bad*, *a.* drwg, drygionus ; anfad ;
 niweidiol ; claf, sal, salw ; gwachul,
 anhwylyus, gwael.
 Bade, *bad*, *p. pl.* (*Bid*) gorchymmynedig,
 archedig ; gwahoddedig.
 Badge, *baj*, *s.* arwydd, nod, amlygyn,
 nodeb:—*v.* *a.* arwyddo, arwyddnodi,
 nodi, nodebu.
 Badgeless, *baj'-les*, diarwydd, dinod.
 Badger, *baj'-yr*, *s.* edwicwr, ydelwadydd,
 ydelwadr ; daiarfochyn, broch, pryf
 llwyd, pryf penfrith, gwilfrai, byr-
 hwch.
 Badinage, *bad'-i-naj*, *s.* nwyfymad-
 rodd.
 Badness, *bad'-nes*, *s.* drygioni, drygedd ;
 drwg ; bai ; anhwylddeb, gwaelledd.
 Baffle, *baff'l*, *v.* trechu, gorchfygu,
 maeddu ; somi, twyllo ; gochel, go-
 chelyd ; dyrysu ; hudo:—*s.* trechiad ;
 som, seithugiad, twyll.
 Baffler, *baff'-lyr*, *s.* trechydd, gorchfygwr.
 Bag, *bag*, *s.* cwd, cod, fietan ; ysgrepan,
 coden ; cydaid:—*v.* cydu, fietanu ; ym-
 gydu, ymchwyddo.
 Bagatelle, *bag-y-tel'*, *s.* ffril, anoberi,
 tegan ; mebilion.
 Baggage, *bag'-gej*, *s.* llugelfi ; clud, llu-
 bethau, byddin-glud ; dyhiren, huran,
 dyhirog, puten.
 Bagnio, *ban'-iö*, *s.* baddon, ymdrochle,
 twyndy ; trythylldy, puteindy.
 Bagpipe, *bag'-peip*, *s.* codbib, meginbib
 =math ar offeryn cerdd.

Bagpiper, bag-peî'-pyr, *s.* codbiblydd, piblydd cod; piblydd.
 Bail, bel, *s.* mach, mechnîwr, meichiau, mechnydd; mechnïaeth, mechni; coes (clust llestr):—*v.* *a.* meichio, mechnïo; ymwystlo dros; nwydd-achredu, ymddiried.
 Bailable, bel'-ybl, *a.* mechnïadwy, meichiadwy.
 Bailbond, bel'-bond, *s.* mechrwymeb, machrwym.
 Bailiff, bel'-uff, *s.* ceisbwl, ceisiad; gwysor, gwysiwyr, beili, rhingyll, bygant, maer y biswal; maenorydd; maer.
 Bailiwick, bel'-li-wic, *s.* maerdref, can-tref, cwmwd.
 Bailment, bel'-ment, *s.* nwyddachred.
 Bait, bet, *s.* abwyd; ebran; byrbryd; hud, llithiad, deniad:—*v.* abwydo; ebranu, adborthi; hudo; eirthio, dygyfarth, annos, baeddu; cythruddo; ymosod ar; hofio.
 Baiting, bet'-ing, *s.* annosiad, eirthiad, cyfarthfa.
 Baize, bez, *s.* baias, brethyn cedenog.
 Bake, bec, *v.* pobi, crasu; armerth.
 Baked-wood, bect'-wwd, *s.* pobwydd.
 Bakehouse, bec'-hows, *s.* pobdy, popty, crasdy, ffyrndy.
 Baker, be'-cyr, *s.* pobydd, pobwr, tylinwr, pobiadur:—*f.* pobyddes, pobwraig.
 Baker's trade, be'-cyr'z tred, *s.* pobyddiaeth.
 Bakery, be'-cyr-i, *s.* pobyddiaeth, pobwriaeth; pobdy.
 Bakestone, bec'-stôn, *s.* greidell, cradell, craslech, llech bobi.
 Baking, be'-cing, *s.* pobiad, poblwyth; crasiad.
 Baking-trough, be'-cing-troff, *s.* toesege, cafn pobi.
 Balance, bal'-yng, *s.* clorian, mantol, tafal, tafan; cydbwys, cyfartaledd; gwastad, gorbwys; diffyg, gweddill:—*v.* cloriannu, mantoli; cydbwyso; gwastatâu, cynnogni, cyfantoli; petruso.
 Balancer, bal'-yn-syr, *s.* cloriannwr, mantolydd; cydbwysydd, cynnognwr.
 Balancing, bal'-yn-sing, *s.* mantoliad, cyfartaliad.
 Balcony, bal'-cö-ni, *s.* balcawd, balcon, murdalfen=rhodfa o'r tu allan i furiau tai.
 Bald, bold, *a.* moel, penfoel; diwallt, diflew, noeth; annhlws, gwael; difarf.
 Balderdash, bol'-dyr-dash, *s.* baldordd,

ffregawd, filoreg, llo; dyfysgi:—*v.* cynmysgu (gwaethygu) gwirod.
 Bald-head, bold'-hed, } *s.* moelyn, moel-
 Bald-pate, bold'-pet, } cen; pen moel.
 Bald-headed, bold'-hed-ed, *a.* penfoel, iadfoel, iadlwm, moel, arfoel, talfoel, corynfoel.
 Baldness, bold'-nes, *s.* moelegg, moelni, penfoelni, arfoelegd; gwaelder; an-nhlynsi.
 Baldrick, bol'-dric, *s.* gwregys, cadwregys; sidydd.
 Bale, bel, *s.* trwsa, bwrn, byrnaid, pyn-er, sypyn, sachbwn:—*v.* *a.* byrnio, byrneidïo; dysbyddu.
 Balcful, bel'-ffwl, *a.* drwg, anfad, andwyol; niweidiol, alaethus, gresynol, trwch; marwol, gwenwynig, dinystrïol.
 Balister, bal'-us-tyr, *s.* albrys, bwa croes.
 Balk, boc, *s.* balc, malc, bryncyn; som, seithygiant, twyll; trawst, tylath, swmer:—*v.* *a.* balcio, twyllaru; somi; twyllo.
 Ball, bol, *s.* pel, pelen, pellen, bwl, clobyn; peled, bwled, blifyn; clob, cloben; corelwest, dawn, donsawd:—*v.* *n.* pelenu, clobynu, ymsypio; ymgasgu.
 Ballad, bal'-lyd, *s.* dyrif, dyri, baled; canu; canu pen ffair.
 Ballader, bal'-yd-yr, *s.* dyrifwr, dyrifydd, baledwr, canüwr, caneuwr.
 Ballad-maker, bal'-yd-me'-cyr, *s.* baledwr, dyrifydd, bardd gwagedd.
 Ballad-singer, bal'-yd-sing'-yr, *s.* canwr baledau, canwr dyrifau; cantor pen ffair, clerwr y dom, canwr gwagedd.
 Ballad-tune, bal'-lyd-tiwn, *s.* dyrifdon, dygan dyri.
 Balladry, bal'-yd-ri, *s.* balediaeth, dyrifiaeth.
 Ball and socket, bol and soc'-et, *s.* pel a grain.
 Ballast, bal'-lyst, *s.* balasarn; gwadalbwys, gwadalydd:—*v.* *a.* balasarnu; gwadalu; diysgogi.
 Ballatry, bal'-yt-ri, *s.* canu; llamddawns.
 Ballet, bal'-let, *s.* mydumeg, ystumddawns.
 Ball-flower, bol'-fflow-yr, *s.* pelflodyn=math ar addurn saernïol.
 Ballista, bal'-lus'-ty, *s.* blif, tafibeiriant, lluchbeiriant, blifiadur=peiriant milwrol.
 Ballistic, bal'-lus'-tic, *s.* blifol, tafiadol.
 Ballistics, bal'-lus'-tics, *s.* blifiadaeth.

- Balloon, bal-lun', *s.* awyrell, awyren; awyrbel; clobyn, crownagell.
- Ballot, bal'-lyt, *s.* tugel, coelbren; tug-elid; —*v.* *n.* tugelu, celblidio.
- Ball-racket, bol'-rac-et, pelgib, pelgip.
- Balm, bam, *s.* persug, persudd, per-enaint; balm; gwenynddail, llyisiau'r gwenyn; —*v.* *a.* pereneinio, encinio; lloddi, llinaru.
- Balmy, bam'-i; balm'-i, *a.* peraroglaidd; balmaidd; llinarus, lloddiannol, esmwythaol, adferol.
- Balneal, bal'-ni-yl, *a.* baddol, baddonol.
- Balnery, bal'-ni-yr-i, *s.* baddfa, baddon, ymdrochgell. [persug.]
- Balsam, bol'-sym, *s.* balsam; ffromlys; Balsamic, bol'-sain'-ic, *a.* balsamig, balsamaidd; pereneiniol; iachaol; tyner, esmwyth; —*s.* balsamig, esmwythai.
- Baluster, bal'-ys-tyr, *s.* canbost, colofnig, canllaw, cledren; grisbost.
- Balustrade, bal'-ys-tred, *s.* colofres, rheilwydd, canllaw, manbyst.
- Bam, bam, *s.* som; twyll; —*v.* *a.* somi, seithugo.
- Ban, ban, *s.* cyhoeddiad; gosteg; esgymundod, melldith, rhydwng; gwarddiad; cangwyl; —*v.* *a.* esgymuno, melldigo, rhegi.
- Band, band, *s.* rhwym, rhwymyn; cengel, ceingel; caw, ffas, tas, tagell; cwlwm, achlwm; cadwyn; cyfrwym, rhesog; byddin, torf, myntai, bagad; seindorf; —*v.* *a.* rhwymo; cenglu, finunu, ysnodenu; ymfyddino; ymuno.
- Band of music, band of miw'-zie, *s.* per-orion, seindorf, scinorion.
- Bandage, ban'-dej, *s.* amrwym, cyfrwym, rhesog, rhwymyn.
- Bandbox, band'-bocs, *s.* caesfwb; blosach; blwch hetiau, blwch papur.
- Bander, ban'-dyr, *s.* ymfyddinwr; ymunwr.
- Bandelet, ban'-di-let, *s.* amrwymyn, amdorchen, toprwymyn; taleithig, ffunen.
- Bandit, ban'-dut, *s.* ysbeiliwr, ysbeilydd, carnleidr.
- Banditti, ban-dut'-ti, *s. pl.* ysbeilwyr, carnladron, ysbeildorf.
- Bandog, ban'-dog, *s.* cadwyn-gi.
- Bandoleers, ban-dö-li'-yrz, *s.* gwregys, ysgwyddrwy.
- Bandy, ban'-di, *s.* pelgip, pelgib; —*v.* pelgipio; cynghuro; ysgytio, gwesgrynu, chwyfio; ymryson, ymdynu; terfysgu.
- Bandy-leg, ban'-di-leg, *s.* coes gam.
- Bandy-legged, ban'-di-legd, *a.* coesgam, gargam.
- Bane, ben, *s.* gwenwyn; dinystr, dystryw; dien; andwyd; —*v.* *a.* gwenwyno; andwyo, arteithio.
- Baneful, ben'-ffwl, *a.* gwenwynol; dinystriol, marwol; adwythig.
- Bang, bang, *v.* *a.* pastynu, llachio, dulio, euro, ffusto, llabio, paffio, pwmpio, maeddu, baeddu, pwyo, wabio; —*s.* ffonod, llach, dul; curiad, pwyad.
- Banish, ban'-ish, *v.* *a.* alluddio, alldroio, deol, allwladu, carddu, gorthorddi; gyru o'r deyrnas.
- Banisher, ban'-ish-yr, *s.* alldudiwr, deolydd.
- Banishment, ban'-ish-ment, *s.* alltudiaeth; deoliad, aethwladiaid, difroedd.
- Bank, bange, *s.* bange, ariandy, cedfa; glan, ceulan, torlan, ebyrn; traethell, esgyndir; twmpath, bryncyn, twyn; clawdd, gwaldon; —*v.* *a.* banciaio, gosod yn yr ariandy; gwrthgloddio.
- Bank-bill, bangc'-bul, } *s.* cedlen, ced-
- Bank-note, bangc'-nöt, } eb, bangeeb; cedai.
- Banker, bang'-eyr, *s.* bangewr, arianwr, cedydd.
- Banking, bang'-cing, *s.* bangeyddiaeth, arianyddiaeth, gwrthgloddiaid.
- Bankrupt, bangc'-rypt, *s.* torged, torgedydd; methdalwr; —*a.* torgedol; —*v.* torgedu.
- Bankruptcy, bangc'-ryp-si, *s.* torgedaeth, methdal; methfasnach.
- Bankruptcy court, bangc'-ryp-si cört, *s.* torgedlys.
- Bank-stock, bangc'-stoc, *s.* cedsaidd, ariansawdd bange.
- Banner, ban'-nyr, *s.* baner, baniar, lluman, penwn, pensel; arwydd; ystondardd.
- Bannered, ban'-nyrd, *p.* *a.* banerog, llumanog.
- Banneret, ban'-nyr-et, *s.* marchog y faner, cadfarchog, baneryn.
- Bannerol, ban'-yr-öl, *s.* baneran, banerig.
- Bannian, ban'-ian, *s.* ysgafnwisg, teneuwisg. [geirch.]
- Bannock, ban'-nyc, *s.* teisen geirch, torth
- Banns, banz, *s. pl.* gostegion.
- Banquet, bang'-cwet, *s.* gwledd, cyfeddach; banfaeth, prain, cyfedd, gwestfa, allwest; —*v.* gwledda, cywledda, cyfeddach.
- Banqueting, bang'-cwet-ing, *s.* cyfeddach, gwledd; gwleddiaid.

Banstile, ban'-sticl, *s.* crothell=math ar bysgodyn.
 Banter, ban'-tyr, *v. n.* cellwair; cyd-gam, gwawdio, saethyta:—*s.* cellwair, celchwar, gwawd, digrifwch.
 Bantling, bant'-ling, *s.* maban, baban, plentyn. [iant.
 Baptism, bap'-tuzm, *s.* bedydd; bedydd-Baptismal, bap-tuz'-myl, *a.* bedyddiol.
 Baptismal font, bap-tuz'-myl ffont, *s.* bedyddfaen, bedyddffan.
 Baptist, bap'-tust, } *s.* bedyddiwr,
 Baptizer, bap-tei'-zyr, } bedyddiedydd.
 Baptistery, bap'-tus-tyr-i, *s.* bedyddfa, bedyddfan, bedyddle.
 Baptistical, bap-tus'-ti-cyl, *a.* bedyddiol.
 Baptize, bap-teiz', *v. a.* bedyddio; badyddu.
 Bar, bar, *s.* bar, bollt, trosol, gweilging; rhwystyr, luudd, llestair, attaliad; annod, oed:—*v. a.* bario, bolltio; rhwystro; gohiurio; llysu, gwrthod; trecio.
 Barb, barb, *s.* adfach, gaflach, gwrthfach; barf; blaen arf; tagell; Barb=ceffyl o Barbaria:—*v. a.* eillio; adfachu; marchdrecio.
 Barbacan, bar'-by-cyn, *s.* rhagwerthyr, murglawdd, rhagfwrch; gwnorel, mag-neldwr.
 Barbarian, bar-be'-ri-yn, *s.* barbariad; anwariad, anfoesog, anwaryn, creuloniad:—*a.* barbaraidd; anwariaidd; difoes, trwsgrl, annysgedig; creulawn, ciaidd.
 Barbaric, bar-bar'-ic, *a.* barbarig; tramor, pellenig.
 Barbarism, bar'-by-ruzm, *s.* barbariaith, llygriaith, anghyfaith, anwariaith; llygrair; annysg, anfoes; creulonedd, anwaredd.
 Barbarity, bar-bar'-i-ti, *s.* barbariaeth, anwariaeth; creulondeb, ffyrnigrwydd, annynoliaeth; llediaith.
 Barbarize, bar'-by-reiz, *v. a.* barbarediddio, anwareiddio.
 Barbarous, bar'-byr-yz, *a.* barbaraidd, anwar; difoes, anniwyllus, trwsgrl, taog, gwladaidd; anghyfaith, anghroyw; gwyllt; creulawn, milain.
 Barbecue, bar'-bi-ciw, *s.* cyfanrost=anifel wedi ei drin yn gyfan:—*v. a.* cyfanrostio, cyfandrin.
 Barbed, bar'-bed, *a.* barfog; adfachog, gaflog, gaflachog; arfog; cyfgaened:—*p. a.* adfachedig; eilliedig.
 Barbel, bar'-bl, *s.* barfogyn=enw pysgodyn.

Barber, bar'-byr, *s.* barfwr, eilliwr, eilliedydd:—*v. a.* eillio; tori gwallt.
 Bard, bard, *s.* bardd=aelod o'r hen sefydliad Cymrcig a elwir barddoniaeth; prydydd; marchaddurn, marchwisg.
 Barded, bar'-ded, *p. a.* seirchiedig; llur-igog, arfog.
 Bardic, bar'-dic, } *a.* barddig, barddol,
 Bardish, bar'-dish, } barddonol, barddaidd, barddonaid.
 Bardic alphabet, bar'-dic al'-ffa-bet, *s.* coelbren y beirdd.
 Bardism, bar'-duzm, *s.* barddoniaeth=sefydliad llenorol cysefin y Cymry; barddas, barddaeth, barddin, bardd-awd; barddoni; prydyddiaeth.
 Bare, beyr, *a.* noeth, llwm, moel, llymrig; tlawd, anghenus, diaddurn; unig:—*v. a.* noethi, llymhau, dihatru; llymrig.
 Barebone, beyr'-bön, *s.* goachul, gewai, ysgerbwd.
 Bareboned, beyr'-bönd, *a.* cul, teneu, esgyrnllwm.
 Barefaced, beyr'-ffest', *a.* gwynebgaled, gwynebagored; digudd, hysbys, am-lwg; haerllug.
 Barefacedness, beyr'-ffest'-nes, *s.* haer-llugrwydd, rhyfyg, gwynebgaled-rwydd.
 Barefoot, beyr'-ffwt, *a.* troednoeth.
 Bareheaded, beyr'-hed-ed, *a.* pennoeth.
 Barelegged, beyr'-legd, *a.* coesnoeth, esgeirnoeth, llymgoes.
 Barely, beyr'-li, *ad.* yn noeth, yn llwm; prin, braidd, yn brin, o'r braidd.
 Barenecked, beyr'-nect, *a.* gwarnoeth, gyddnoeth; diorchudd.
 Bareness, beyr'-nes, *s.* noethder, noethni; llymder, moeidd; culni, teneuder; prinder, tlodi.
 Barful, bar'-fwl, *a.* rhwystrog, lluddiol.
 Bargain, bar'-gyn, bar'-gen, *s.* cytundeb, ammod, bargaen, newid, cyfnewid; pryniad:—*v. a.* cytuno, bargeinio, bargaenio, bargena, marchnata, ffeirio; gwerthu.
 Bargainee, bar'-gyn-*e'*, *s.* ammodai, bargaenai, bargeinydd; y prynwr.
 Bargainer, bar'-gyn-*er*, *s.* cytunwr, ammodwr, bargeiniwr, bargaenwr; y gwerthwr.
 Barge, barj, *s.* ysgraff, ysfledfad, bad; tlysfad, teyrnfad.
 Bargeman, barj'-myn, *s.* ysgraffwr, badwr.
 Barilla, ba-rul'-ly, *s.* halwymon; llud-lyrlys, llyrlysiant; llyrlys Yspaen.

Bark, *barc*, *s.* rhisg, rhisgl; rhisgyn, rhisglyn:—*v. a.* rhisgo, rhisglo, dirisglo, pilio:—*v. n.* cyfarth, arthio, dygyfarth.
 Barker, *bar'-cyr*, *s.* cyfarthwr; rhiglwr, rhisglydd.
 Barking-irons, *bar'-cing-ei-yrnz*, *s. pl.* piloffer; pilbren.
 Barley, *bar'-li*, *s.* haidd, barlys.
 Barley-corn, *bar'-li-corn*, *s.* heidden, heiddyn, barlysyn.
 Barley-grass, *bar'-li-gras*, *s.* heiddwellt.
 Barley-sugar, *bar'-li-shw'-gyr*, *s.* breusugr, breusugar.
 Barley-water, *bar'-li-wo'-tyr*, *s.* heiddwy, dwr haidd.
 Barn, *barm*, *s.* burym.
 Barmy, *bar'-mi*, *a.* burymog; swyfog.
 Barn, *barn*, *s.* ysgubor, ytty, heiniardy.
 Barnacl, *bar'-nycl*, *s.* genfa, penwar; gefail drwyn; gwyran=*math ar w'ydd* fôr.
 Barometer, *ba-rom'-i-tyr*, *s.* hinfynag, hinraddog, hiniadur; awyrfynag, awyrfeidydr.
 Barometrical, *ba-rö-met'-ri-cyl*, *a.* hinfyngol, hinraddol.
 Barometrograph, *ba-rö-met'-rö-graff*, *s.* hinfydbeyr, hinfydrriadur.
 Baron, *bar'-yn*, *s.* baron, barwn, brëyr; arlwydd, arglwydd.
 Baronage, *bar'-yn-yj*, *s.* baroniaeth; arglwyddiaeth.
 Baroness, *bar'-yn-es*, *s.* barones, breyres; arglwyddes.
 Baronet, *bar'-yn-et*, *s.* barwnig, baronig, breyrig.
 Baronetage, *bar'-yn-et-yj*, *s.* baronigaeth, breyrigaeth.
 Barony, *bar'-yn-i*, *s.* baroniaeth, barwniaeth.
 Baroscope, *bar'-ö-scöop*, *s.* awyrnodydd, awyrbwysai, awyriadur; hinfydrai, hinnodydd.
 Barouche, *ba-rush'*, *s.* rhythgerbyd, rhythglud.
 Barque, *barc*, *s.* llong drihwyliar, llong drihwyllbren, barg.
 Barracan, *bar'-ry-cyn*, *s.* panwe, tewnydd.
 Barrack, *bar'-ryc*, *s.* lluest, lluestty, lluestfa, lluest milwyr, gwersyllfa; cardotty.
 Barrator, *bar'-ra-tyr*, *s.* cyfreithgarwr, ymygreithiwr; ceeryn; twyllgadwyn.
 Barratry, *bar'-re-tri*, *s.* cyfreithgarwch.
 Barrel, *bar'-rel*, *s.* baril; barilaid:—*v. a.* barilo.

Barren, *bar'-ryn*, *a.* anffrwythlawn; am-mhlantadwy, dieppil; hysp, diflith; diffaeth; sych.
 Barren land, *bar'-ryn land*, *s.* diffaethwch, diffaethdir.
 Barrenness, *bar'-ryn-nes*, *s.* anffrwythlondeb, diffrywthder; diepieledd, anhilledd; hysprwydd; prinder.
 Barricade, *bar-ri-ced'*, } *s.* brysgaer,
 Barricado, *bar-ri-ce'-dö*, } brysglawdd,
 bargae, attalgaer, bardel, attalglawdd;
 caerwaith; rhwystr:—*v. a.* attalgau;
 rhwystro, lluddio.
 Barrier, *bar'-ri-yr*, *s.* attalgaer, huddelgaer; terfyn, cyffin; diffynfa, caerfa, argae.
 Barrister, *bar'-rus-tyr*, *s.* dadleuydd, dadlydd, barofydd, cynghawsydd, barygreithiwr.
 Barrow, *bar'-rö*, *s.* berfa, carthglwyd; mochyn, twrch; crug, gwyddgrug, carnedd, carn; tomen, twmpath.
 Barrow-man, *bar'-rö-myn*, *s.* berfawr, berfaydd.
 Barshot, *bar'-shot*, *s.* barbeled, barbelen, barbel, pelen ddeupen.
 Barter, *bar'-tyr*, *v.* amnewid, cyfnewid, trafnidio, cyngwerthu, ffeirio, cyfwerthu, newid:—*s.* amnewidiad, newidwriaeth.
 Barterer, *bar'-tyr-yr*, *s.* amnewidiwr, nwyddnewidiwr, cyfnewidiwr.
 Barton, *bar'-tyn*, *s.* maenor, maenol, maenorfa.
 Baryphony, *ba-ruff'-ö-ni*, *s.* ffeigeb, atal dywedyd.
 Barytes, *ba-rei'-tiz*, *s.* tromddaiar, daiar drom.
 Barytone, *bar'-i-tön*, *s.* tromsain, tromacen.
 Basalt, *ba-solt'*, *s.* colofgraig, basalt.
 Basaltic, *ba-sol'-tic*, *a.* colofgreigiol, basaltig.
 Base, *bes*, *a.* gwael, isel, distadl; brwnt, budr, bawaidd, diffaeth, bas, anaddwyn, dyhir; gwrthun, gwarthus; gorwael, diwerth, anwiw, anweddaidd, annheledd; adlawaidd, dirmyngus, arlyth; gau, ffugiol; cymmysg, llygr-edig; iselradd; salw; dwys, dwfn:—*s.* sylfaen, sail, gwaelod, bonsang, bon, sylfon, gosail, ysbur, murdd, ystol, seilwadn; sawd; coeswisg; hws, suder; cyflegryn:—*v. a.* seilio, sylfaenu, seiliannu; gwaelu, iselu.
 Baseborn, *bes'-born*, *a.* bastarddaidd; isel, gwael, iselwael, iselradd.
 Baseborn-child, *bes'-born-çeild*, *s.* bas-

tardd, basterddyn, plentyn gordderch, plentyn ordderch; plentyn bastardd.
 Base-fellow, *bes'-fel-lö*, *s.* bawddyn, bawai, adill.
 Baseless, *bes'-les*, *a.* disail, disylfaen, disylwedd.
 Baseline, *bes'-lein*, *s.* baslin, baslinell.
 Basely, *bes'-li*, *ad.* yn wael, yn isel.
 Basement, *bes'-ment*, *s.* seiliad, bonad; sylfan, llawr, sylfa, syl.
 Base-minded, *bes'-meind-ded*, *a.* gwael-frydig; anwradd.
 Baseness, *bes'-nes*, *s.* gwaelder, distadl-edd; diffeithder, brynti, dyhirwech; gwrthuni; geuldeb; crintachrwydd; bastarddiad, lledach, lledryw; anwr-edd; dyfnsain.
 Basinet, *baz'-i-net*, *s.* penial, penor, helm, penffestin.
 Base-woman, *bes'-wym-yn*, *s.* dyhiren, dyhirog.
 Bash, bash, *v. n.* cywilyddio, gwlad-eiddio.
 Bashaw, *ba-shö'*, *s.* Pasha, Basha; rhag-law, rhaglofydd=enw swyddog Tyre-aid; gormesydd; balchyn.
 Bashful, *bash'-fwl*, *a.* gwylaidd, g'wyl, yswil, cywilyddgar, gwladaidd; gor-wylaidd, gwyleddog, mulaidd, cynwyl; aneofn, ofnus.
 Bashfulness, *bash'-ffwl-nes*, *s.* gwylder, yswildra, gwlaideiddrwydd; gorwyl-edd, synlwrwydd, cyrchwyledd; lled-neisrwydd.
 Basil, *baz'-ul*, *s.* minosgo, minosg; osgofin, osgfin; molltgroen, croen dafad; breninllys, basil:—*v. a.* osgfinio, hogi minosg.
 Basilic, *ba-zul'-ic*, *s.* breninllys, urddas-ty, neuaddlys; esgoblys, esgobdy; eglwys; capel; alwythen, gwythen yr afu:—*a.* neuaddol; cadeiriol, ban-gor-ol; alwythenol.
 Basilicon, *ba-zul'-i-cyn*, *s.* alenaint, bas-silicon.
 Basilisk, *baz'-i-lusc*, *s.* y fad felen, ceil-iog y neidr; cobwiber; algonon, cyf-legr mawr.
 Basin, } *be'-sn*, *s.* cawg, mail, osged, os-
 Bason, } *gyd*, golchlestr; dyfrgist, pant-
 lyn, llynwyn, cronbwl, llongle, noflyn, machwy; haenbant, pannyledd, pant.
 Basin-shaped, *be'-sn-shept*, *a.* cawgaidd, meilaidd.
 Basis, *be'-sus*, *s.* sylfaen, sail, gwaelod = *Base*, *s.*
 Basist, *be'-sust*, *s.* sawdgantor, sodgan-tor, cantor isalaw.

Bask, *bas*, *v.* ymheulo, boldesu, tor-heulo, ymdesota, bronheulo; ymdor-daen, ymorheulo; heulo, cynhesu.
 Basket, *bas'-cit*, *s.* basged, basgawd; cawell; mwys, fflasg; basgedaid, cawellaid:—*v. a.* basgedu; fflasgu.
 Basket-like, *bas'-cit-leic*, *a.* basgedaidd, basgedol.
 Basket-maker, *bas'-cit-me'-cyr*, *s.* bas-gedwr, cawellydd.
 Basket-woman, *bas'-cit-wym'-yn*, *s.* bas-gedes, basgedyddes; cawellyddes.
 Basket-work, *bas'-cit-wyrc*, *s.* basg, basg-waith.
 Basking-shark, *bas'-cing-sharc*, *s.* tes-bysg, heul-bysg; tesforgi.
 Bason-ful, *be'-sn-ffwl*, *s.* cawgaid, cogaid, meilaidd.
 Bass, *bes*, *s.* isalaw, sawd, dwn, byrdon, byrddwn, islais, bas; graenbysg; gwaglwysfen, pigwydden; rhestog, mat, hesgwe, hanna:—*a.* isel, bas, dwn, dwfn, dwys:—*v. a.* dyfneinio, dwnseinio, dyfneleisio, sodleisio.
 Bass-clef, } *bes'-cliff*, *s.* allwedd yr is-
 Bass-cliff, } alaw.
 Bass-counter, *bes'-cown-tyr*, *s.* gwrth-sawd, isdwn, isfyrdon.
 Baasa-di-camera, *bas'-sy-di-cam'-i-ry*, *s.* eilsodgrwth=offeryn cerdd i ganu yr eilsawd.
 Basset-horn, *bas'-set-horn*, *s.* talgorn.
 Bassette, *bas'-set*, *s.* sodgrythan, sod-grythig.
 Basso-continuo, *bas-sö-con-tun'-iw-ö*, *s.* offerdwn, offersawd, orgeinsawd, ermigsawd; trysawd.
 Bassoon, *bas'-swn'*, *s.* sodbib, dwnbib, dynbib, sawdbib.
 Bassoonist, *bas-swn'-ust*, *s.* sodbibydd, dwnbibydd.
 Bass-relief, *bes'-ri-liff*, *s.* iselsaf, bas-lun, basddelwad.
 Bass-string, *bes'-string*, *s.* llorfdant, bas-dant.
 Bass-viol, *bes-fei'-yl*, *s.* sodgrwth, crwth y byrdon.
 Bass-voice, *bes'-fois*, *s.* yr islais, dwn-lais, sodlais; isalaw.
 Bast, *bast*, *s.* rhisgraff, pisgraff, rhaff lwyf.
 Bastard, *bas'-tyrd*, *s.* bastardd, basterdd-yn; plentyn ordderch, plentyn gor-dderch; cysswynfab, mab llwyn a pherth; anhap:—*a.* bastarddol; dir-ywiedig, lledrywiog, llygredig, lled-ryw; gau:—*v. a.* bastardu, bastardd-io.

Bastardize, bas'-tyr-deiz, *v. a.* bastarddoli, profi yn fastardd.
 Bastardy, bas'-tyr-di, *s.* bastarddiaeth, gorderchiaeth.
 Baste, best, *v. a.* pastynu, ffonodio, curo; iro, sewio; brasbwytho, hirbwytho, gwnio.
 Bastile, bas-tîl', *s.* carchar, carcharle.
 Bastinade, bas-ti-ned', } *s.* pastyniad,
 Bastinado, bas-ti-ne'-dô, } ffonodiad, ffnstiad, curfa, dwysguriad; pedlachiad, pedffustiad:—*v. a.* pastynu, ffonodio; pedffustio, pedlachio, curo gwadnau traed troseddwr, fel y gwna'r Tyrciaid.
 Basting, bas'-ting, *s.* pastyniad; iriad, sewiad; brasbwythiad.
 Bastion, bas'-tiyn, *s.* rhagfur, gwrthglawdd, bwrch, amddiffynfa.
 Bat, bat, *s.* humog, hum, human; clwpa, ysgi, cnwpa, cwlbren; cleifaen, llosgleifaen; ystlum, ystlუმyn, ysbril:—*v. a.* humio, tafarchu, ysgio; chwareu pel a chlwpa.
 Batch, bac, *s.* pobiad, poblwyth, crasiad, ffyrnaid; armerth.
 Bate, bet, *s.* cynhen, amryson, ymrafael:—*v. a.* lleihau=*Abate*. [iad.
 Bat-fowling, bat'-fowl-ing, *s.* nosadar.
 Bateful, bet'-ffwl, *a.* cynhenus, ymraelus, ceurus.
 Batement, bet'-ment, *s.* lleihâd, toliad, treiad, gostyngiad, bychaniad.
 Bath, bath, *s.* baddon, ymrochle, ymrochfa, ymolchfa, baddondy; einedy; dyfrenaint; bath=*mesur* Hebraeg yn cynnwys saith galwyn a phedwar peint.
 Bathe, bedd, *v.* ymdrochi, ymolchi, ymfaddu, baddu, trochi, golchi; mwydo.
 Bathing, be'-dding, *s.* ymdrochiad, ymolchiad, baddiad; ymeneiniad.
 Bathos, be'-thos, *s.* suddadiaith, suddiaith, disgyniaith.
 Bath-room, bath'-rwm, *s.* baddgell, ystafell drochi.
 Bath-stone, bath'-stôn, *s.* baddfaen.
 Batlet, bat'-let, *s.* golchbren, golchffon.
 Baton, ba'-tông, } *s.* berllysg, byrillysg;
 Batoon, ba'-twn, } ffon, llawffon, pas-twn.
 Battalous, bat'-te-lyz, *a.* rhyfelog, brwydrus, byddinol, cattrefnus.
 Battalia, ba-te'-li-y, cattrefn, cadwedd, aerdrefn, trefn cad; corff y gad.
 Battalion, bat-tal'-iyn, *s.* cadfyddin, cadfagad, gogatrwd; bagad=*corff* o wŷr traed o 500 i 800 o nifer.

Batten, bat'-tn, *v.* tewychu, tewhau, brasïu, pwyntio; ymbesgi, gloddesta; gwrteithio, diwyllio:—*s.* hirgulen, astell hirgul.
 Batter, bat'-tyr, *v.* pwyo, curo, dulio, ysgytio, briwo, hyrddio, hyrddu, cymhwyso; hyrddbwyo, cadhyrddu; ysgythu:—*s.* pwyfysgedd, toes crem-pog.
 Batterer, bat'-tyr-yr, *s.* pwywr, curwr, duliwr.
 Battering-ram, bat'-tyr-ing-ram, *s.* hyrddiadur, cadbwyadur, hyrddyr, hyrddermig, hyrddofferyn.
 Batter-rule, bat'-tyr-rwl, *s.* ysgythlin=*math* ar blymin.
 Battery, bat'-tyr-i, *s.* magnelfa, gwnwal, hergodfa, hyrddglawdd; cadhyrddiad, hyrddwd; hyrddermig, hyrddofferyn; curoffer, hyrddolion; cluder.
 Batting, bat'-ting, *s.* tafarchiad, huniad.
 Batting-staff, bat'-ting-staff, *s.* golchbren, golchffon; pwyadur, pwyedydd.
 Battish, bat'-tish, *a.* ystlumaidd, ysbrilaid.
 Battle, bat'-tl, *s.* cad, brwydr, rhyfel, ymladdfa; aer, brwydrin, cadwaith, breithell, trin, argad, cammawn, ceintach, cadorfod, cadafwy, brythwch, trafod, ymgyrch, gwaith, maes, rhae:—*v.* brwydro, ymladd, rhyfela, cadu, aerodi, ymwrio, belu, brythu.
 Battle-array, bat'-tl-ar-re', *s.* byddinad, cattrefn, trefn cad, ymbediad, ymfyddinad.
 Battle-axe, bat'-tl-acs, *s.* cadfwyell, aerfwyell, bwyell, bwyell ddeufin.
 Battle-door, bat'-tl-dôr, *s.* pelgip, pelgib; y llyfr corn.
 Battlement, bat'-tl-ment, *s.* canllaw, gwale; murganllaw, caerганllaw, rhwyllganllaw. [long.
 Battle-ship, bat'-tl-ship, cadlong, aer.
 Battling, bat'-tling, *s.* brwydrad, ymladdiad, aerawd, ymladdfa; brwydr, cad.
 Battology, bat-toł'-ô-ji, ffladredd, adeiriad.
 Baubee, bo-bi', *s.* dimai Albanaid.
 Bauble, bo'-bl, *s.* ffiril, tegan.
 Bavaroy, ba'-y-roi, *s.* hugan, arwisg.
 Bavin, ba'-un, *s.* ffagoden, ffag, tasgell; tusw, ysgubell.
 Bawd, bod, *s.* carnbuten, brontlatai, nwyflatai, trythylles; llywydd puteindy:—*v. n.* nwyfweini; cadw puteindy.
 Bawdiness, bod'-i-nes, *s.* serthedd, brynti; anlladrwydd, trythyllwch.

Bawdry, *bó'-dri*, *s.* nwyflataeth; serthedd, budredd; serthiaith, anlladiaith.
 Bawdy, *bó'-di*, *a.* serth, brwnt, aflan; anniwair, trythyll, cywilyddus; budriaith.
 Bawdy-house, *bó'-di-hows*, *s.* trythylldy, puteindy.
 Bawl, *ból*, *v.* gwaeddi, bloeddio, llefain, crochlefain, garmio, ysgermain, gawri, lleisio, beichio.
 Bawler, *bó-lyr*, *s.* gwaeddwyr, bloeddiwr.
 Bay, *be*, *a.* gwineu, gell, gwineugoch:—*s.* machwy, ebach, morebach; angorfa, agorle; dyfragae; cwlas, duad; llawryf, llawri, llawrwydden, llorwydden, diodwydden, pren y gerwyn; dysgwyliad:—*v.* cyfarth.
 Bay-window, *be'-wun-dö*, *s.* cromfffenestr.
 Bayard, *be'-yrd*, *s.* ceffyl gwineu; llygadyrthwr. [bidogan.
 Bayonet, *be'-yn-et*, *s.* gwnfidog, bidog, Bazaar, *by-zar'*, *s.* nodachfa, nodachdy = masnachdy nwyddau amryfath.
 Bdelium, *del'-iym*, *s.* bdeliwm, deliwm, bedolach = math ar berl y sonir am dano yn yr Ysgrythrau.
 Be, *bi*, *v. n.* bod; hanfod, hanfodi, sy, sydd; mae; oes.
 Beach, *biç*, *s.* traeth, traethell, beisdon, tywyn, llafan, gro, engwarth, glan y môr.
 Beachy, *biç'-i*, *a.* traethllog, llafanog.
 Beacon, *bi'-cn*, *s.* pigwn, gwylfa, dysgwylfa, tŵr gwylled, alarndwr; gol-eudy, tanfwdwl, coelcerth.
 Beaconage, *bi'-cn-ej*, *s.* pigyndoll, pigyndal, toll gwylfa.
 Bead, *bid*, *s.* glain, gleinron.
 Bead-cuffs, *bid-cyffs*, *s. pl.* gleindasau.
 Beadle, *bi'-dl*, *s.* rhingyll, gwysiwyr; gostegwr, hoeddiadur, brysgyllydd.
 Beadleship, *bi'-dl-ship*, *s.* rhingylliaeth; brysgyllyddiaeth; gwysiaeth; plwy-wasiaeth.
 Bead-maker, *bid'-me-cyr*, *s.* gleinwneuthurwr; gleinwerthwr.
 Beadroll, *bid-röl*, gleinres, rhes paderau.
 Beadsman, *bidz'-myn*, *s.* paderwr, paderydd, gleiniwr.
 Beadswoman, *bidz'-wym-yn*, *s.* padares, pader-wraig, gleinyddes.
 Bead-tree, *bid'-tri*, gleinwydden.
 Beagle, *bi'-gl*, *s.* corfytheuad, corhuad, olrhead, corhelgi, huadgi.
 Beak, *bic*, *s.* pig, gylfin, gylf, gylfant, ysnid; pen-garn; duryn; ban, bant, ucheldir:—*v. a.* ysglyfio, ysglyfu; ymaflyd â'r big.

Beaked, *bict*, *a.* gylfinog, gylfog; durynog; pigfain, blaenfain.
 Beaker, *bi'-cyr*, *s.* cwpan, gwydryn, diodlestr.
 Beal, *bäl*, *s.* penddüyn, llynoryn, ploryn, crugdardd:—*v. a.* llynori, crawni, gori, crugdardd.
 Beam, *bim*, *s.* trawst, tylath, swmer, paladr; swdden, saffwn, swddyn, gweilging, dyrwynlath; pelydryn, rhaidd, llugyn, llygedyn, fflaw, hir-ell:—*v.* pelydru, rheiddio, fflöi, rhai-adu, pleinio, paladu; tywynu, dysgleirio, llewyrchu.
 Beaming, *bim'-ing*, *s.* pelydriad, rheiddiad; gwawr, llewyrch; rhagddangos-iaid:—*a.* pelydrog.
 Beamy, *bi'-mi*, *a.* pelydraidd, rheiddiog; braisg; cornoglog, corniog.
 Bean, *bin*, *s.* ffäen, ffeuan; ponar.
 Bean-fly, *bin'-fflei*, *s.* ffagleren, ednogyn y ffa.
 Bean-shells, *bin'-shelz*, *s. pl.* codau ffa, plisg ffa, ciban ffa, masgl ffa.
 Bean-stalks, *bin'-stocs*, *s. pl.* callod ffa, callodr ffa, gwellt ffa.
 Bean-tree, *bin'-tri*, *s.* ffaonwydden.
 Bear, *beyr*, *v.* dwyn, dygyd; cludo, cario; cynnal, dal, dala; arwain, arweddu; diddwynd, dyborthi; goddef, dioddef; geni; ymarweddu, ymddwyn; pwyso; caniatäu:—*s.* arth:—*f.* arthes:—*pl.* eirth, arthod.
 Beard, *bäyrd*, *s.* barf; col, cola, col yd, adfach:—*v.* barfu; tynu'r farf; sarhau; herio;ocio.
 Bearded, *bäyrd-ed*, *a.* barfog; coliog; gwrthfahog.
 Beardless, *bäyrd-les*, *a.* difarf; moel, mebinaid, ieuangc.
 Bearer, *be'-yr-yr*, *s.* dygiedydd, dygiadur, addgydd, dygwr, dygiawdr; cludydd; cynnalydd, daliedydd; arweddwyr.
 Bearing, *be'-yr-ing*, *s.* dygiad; cludiad; daliad; arweddiad, ystum, munud, ymddygiad; cyfeiriad; perthynas; cyssylltiad; sefyllfa.
 Bearist, *be'-yr-ust*, *a.* arthaidd, arthog, arthol.
 Beast, *bäst*, *s.* anifel, anifail, mil, milyn, ysgrubl, ysgrubliad; bwystfil.
 Bestial, *bis'-cyl*; best'-i-yl, *a.* anifeilaid, bwystfilaidd; creulawn.
 Beastliness, *bist'-li-nes*, *s.* anifeilrwydd; mileiddrwydd; brynti; aflendid, am-mhurodd.
 Beastly, *bist'-li*, *s.* anifeilaidd; bwystus; ffaidd, aflan, mochynaid; serthaidd.

Beat, *bît*, *v. curo*, taro, baeddu, dulio, pwyo, ffusto; gorchfygu, gorfod; malurio, cymmriwio; lachio, cnocio, wabio; dyrnu; tori; morthwyllo; chwylfio, dychlanu, ysbongcio:—*s. cur*, maedd, dul, llach; curiad, pwyad.

Beat, *bet*, *bît*, } *p. p. curedig*, taraw-
Beaten, *bê-tn*, } *edig*, maeddedig, pwy-
edig.

Beater, *bê-tyr*, *s. curwr*, duliwr; pwyed-
ydd, pwyodr; gorddwyn, gordd bal-
mantu.

Beatific, *bi-y-tuff-ic*, *a. gwynfydlawn*,
gwynfydedig, gwynfydig, gwyniaeth-
iol.

Beatification, *bi-at-i-ffi-ce'-shyn*, *s. gwyn-*
eithiad, gwynfydoliant = dadganiad
gwynfydigrwydd un gan y pab.

Beatify, *bi-at-i-ffei*, *v. a. gwyneithu*,
gwynfydoli, dedwyddu.

Beating, *bê-ting*, *s. curiad*, maeddiad;
maedden, curfa; cyweiriad; dys-
gybliad.

Beatitude, *bi-at-i-tiwd*, *s. gwynfyd*,
gwynfydolrwydd, dedwyddwch, ded-
wyddyd.

Beau, *bô*, *s. coegyn*, ysgoegyn, pertyn,
pefryn; cariedyn, cariad.

Beau-ideal, *bô-ei-dê-al*, *s. manon*, tyb-
fanon, gwir degwch dychymmygol.

Beauish, *bô-ish*, *a. coegynaidd*, coeg-
falch, pefrin, mursynaidd.

Beau-monde, *bô-mônd'*, *s. gwychfyd*,
arfuchedd, defodfyd.

Beauteous, *biw'-ti-yz*, } *a. teg*, pryd-
Beautiful, *biw'-ti-ffwl*, } *ferth*, glân,
glandeg, prydweddol, hardd, mirain,
telediw, glwys, eirian, iesin, cain,
dillyn, dain, deiniol, clws, telaid, tlws,
berth, mir, cyfrdelaid, eirioes, pefr,
gwyp, twtnais; hyfryd.

Beautiousness, *biw'-ti-yz-nes*, } *s. teg*-
Beautifulness, *biw'-ti-ffwl-nes*, } *wch*,
prydfertwch, glendid, harddwch.

Beautifier, *biw'-ti-ffei-yr*, *s. tegychydd*,
addurnwr.

Beautify, *biw'-ti-ffei*, *v. teghau*, tecâu,
addurno, gwychu, mireinio, eirianu,
deinioli.

Beauty, *biw'-ti*, *s. tegwch*, glendid,
harddwch, ceinder, glwysedd, tegid,
teleidrwydd; pryd a gwedd; hyfryd-
wch.

Beauties, *biw'-tiz*, *s. pl. ceinion*, teleid-
ion, dillynion, tlyision.

Beaver, *bê-fyr*, *s. llostyledan*, ffrangcon.

Becafico, *bec-y-ffî-cô*, *s. ffygysor* = ader-
yn tebyg i'r eos, ac yn byw ar ffygys.

Becalm, *bi-cem'*, *v. a. tawelu*, gostegu,
llonyddu, lleddfu, dystewi, esmwytho.

Becalming, *bi-cam'-ing*, *s. tawelwch*;
gostegiad.

Became, *bi-cem'*, *p. p. = Become*.

Because, *bi-coz'*, *c. oherwydd*, o her-
wydd, oblegid, o blegid, o achos, her-
wydd, o ethryb; canys, am, gan, can,
rhag, erwydd, gwaith, o waith, yn
gymmaint a, o blaid.

Bechance, *bi-çans'*, *v. n. hapio*, dygwydd,
dygwyddo.

Beck, *bec*, *s. amnaid*, awgrym, munud;
awgrymiad:—*v. amneidio*, awgrymu,
munudio.

Beckon, *bec-cn*, *v. = Beck*.

Becloud, *bi-clowd'*, *v. a. cymmylu*, ty-
wyllu, caddugo.

Become, *bi-cym'*, *v. n. dyfod yn*, myned
yn; dyfod, myned; dygwydd, dam-
weinio; dyfod o:—*v. a. gweddu*, bod
yn gweddu; perthyn, perthynu.

Becoming, *bi-cym'-ing*, *a. gweddus*,
addas, cymhwys, prydfertwch, addwyn,
hardd, priodol.

Becomingness, *bi-cym'-ing-nes*, *s. gwedd-*
usrwydd, addasrwydd, addwynder,
prydfertwch.

Becripple, *bi-erup'-pl*, *v. a. cloffi*, efryddu.

Bed, *bed*, *s. gwely*; gorweddfa, gwâl;
haen, gwanaf:—*v. gwelyo*; gwelyfu;
cydwelya; gosod, haenu.

Bedabble, *bi-dab'-bl*, *v. a. gwlychu*;
taenellu.

Bedagle, *bi-dag'-gl*, *v. a. diblo*, caglu,
llodro.

Bedash, *bi-dash'*, *v. a. taenellu*, ys-
geintio, ysgeanu.

Bedaub, *bi-dob'*, *v. a. diwyno*, dwyno,
dwbio, plastro, llytrodi, lluthrodi.

Bedazzle, *bi-daz'-zl*, *v. a. teryllu*, gor-
ddysgleirio, lluthru, seirianu.

Bedchamber, *bed'-çam-byr*, *s. ystafell*
wely, cuddigl, hun-gell, cysgell, gwely-
fan.

Bedclothes, *bed'-clöz*, *bed'-clöddz*, *s. pl.*
dillad gwely.

Bedding, *bed'-ding*, *s. gwely a'i gylch-*
edau; defnydd gwely; gwely.

Bedead, *bi-ded'*, *v. a. marwhau*, mar-
weiddio.

Bedeck, *bi-dec'*, *v. a. addurno*, trwsio,
prydfertwch, gwychu, eirioni, pingcio.

Bedehouse, *bid'-hows*, *s. paderdy*, betws;
elusendy, ysbytty.

Bedevel, *bi-deff'*, *v. a. diawleiddio*; dy-
rysu; dystrywio.

Bedew, *bi-diw'*, *v. a. gwlytho*; gwlychu.

Bedfellow, bed'-fel-ō, *s.* cywely, cydwely.
 Bedight, bi-deit', } *v. a.* gwychu,
 Bedizen, bi-dei'-zn, } harddu, addurno,
 pingcio ; gwisgo.
 Bodim, bi-dum', *v. a.* dallu, tywyllu,
 caddugo.
 Bedlam, bed'-lym, *s.* bedlem, bedlam,
 gwallgofdy, lloerigdy, ynfytty :—*a.*
 bedlemaidd, gwallgof.
 Bedlamite, bed'-ly-meit, *s.* bedlemydd,
 gorphwyllwr ; lloerig (*pl.* lloerigion).
 Bedmaker, bed'-me-cyr, *s.* taenydd (*cy-*
weiriwr) gwely :—*f.* taenyddes gwely.
 Bedmate, bed'-met, *s.* cywely, cydwely.
 Bedpost, bed'-pōst, *s.* post (colofn)gwely.
 Bedraggle, bi-drag'-gl, *v. a.* caglo, diblo ;
 ysdragio, llusgo.
 Bedrid, bed'-rud, } *a.* gorweidd-
 Bedridden, bed'-rud-dn, } iog.
 Bedroom, bed'-rum, *s.* cysgell :—*Bed-*
chamber.
 Bedrop, bi-drop', *v. a.* taenellu, ysgeintio,
 dosi.
 Bedside, bed'-seid, *s.* erchwyn (ochr)
 gwely.
 Bedstead, bed'-sted, *s.* pren gwely.
 Bedtime, bed'-teim, *s.* anser gwely, am-
 ser cysgu.
 Bedstraw, bed'-stro, *s.* gwellt gwely ;
 gwendon, gwenwlydd, briwydd.
 Bedung, bi-dyng', *v. a.* tomi, teilo.
 Bedust, bi-dyst', *v. a.* llychwino, llychio.
 Bedye, bi-dei', *v. a.* lliwio, llifo, ystaenio.
 Bee, bi, *s.* gwenynen :—*pl.* gwenyn.
 Beech, biç, *s.* ffawydden, pren ffawydd.
 Beechen, biç'n, *a.* ffawyddaidd, ffawydd-
 ain.
 Beech-grove, biç'-grōf, *s.* ffawyddog,
 llwyn ffawydd.
 Beech-mast, biç'-mast, *s.* ffrwyth y ffaw-
 ydd, enau'r ffawydd.
 Beef, biif, *s.* cig gwartheg, buchig, bu-
 gig, biif.
 Beef-cater, biif'-i-tyr, *s.* bugiger, torlas
 =enw aderyn ; gosgorddwr y brenin ;
 bugigwr.
 Bee-garden, biç'-gar-dn, *s.* gwenynog,
 gwenynlle, gardd weny.
 Bee-glue, biç'-glw, *s.* glud gwenyn, crwybr-
 lud.
 Bee-hive, biç'-heif, *s.* cwch gwenyn, mod-
 rydaf, bodrydaf.
 Been, bun, *p. p.* (*Be*) wedi bod.
 Beer, biyr, *s.* cwrw, cwrwf, heiddlyn,
 bir, diod frag ; diod.
 Beer-house, biç'-yr-hows, } *s.* diotty, taf-
 Beer-shop, biç'-yr-shop, } arndy, cyrfdy.

Beestings, } bis'-tingz, *s. pl.* llaeth tor,
 Biestings, } llaeth newydd ; brithlaeth,
 cynlaeth.
 Bees-wax, bis'-wacs, *s.* cwyr melyn,
 cwyr gwenyn.
 Beet, bit, *s.* betysen, melged.
 Beet-root, bit'-rut, *s.* gwraidd betys,
 gwraidd melged ; pid-wraidd.
 Beetle, biç'tl, *s.* chwilen, chwil ; gordd,
 gorddwyn, pwysodr, pwyodr :—*v. n.*
 ysgwyddo, ysgythu.
 Beetle-head, bitl'-hed, *s.* hurthgen, llelo,
 penbwl, hurryn, llob.
 Beetle-headed, bitl'-hed-ed, *a.* penbyl-
 aidd, hurt, penglogaidd, pwl.
 Beeves, biifz, *s. pl.* (*s.* *Beef*) gwartheg,
 da corniog ; biffiau.
 Befall, bi-fōl', *v.* dygwlydd, damweinio,
 hapio ; dyfod ; tycio.
 Befit, bi-fūt', *v. a.* gweddu, sutio,
 addasu ; cyngweddu, ymweddu.
 Befoam, bi-fōm', *v. a.* ewynu.
 Befool, bi-fūel', *v. a.* gwatwar, gwawdio,
 ynfydu, gorphwylllo ; twyllo ; ffli.
 Before, bi-ffō'yr, *pp.* o flaen, rhag, cyn,
 ym mlaen ; gwydderbyn, ger bron,
 ger, ger gwydd, yng ngwydd :—*ad.*
 cynt, gynt, o'r blaen, ym mlaen ; cyn,
 cynt na, cyn na, cyn nag.
 Beforecited, bi-ffō'yr-sei-ted, *a.* cry-
 bwylledig, rhagddyfyndeg ; rhagen-
 wedig.
 Beforehand, bi-ffō'yr-hand, *ad.*—*a.* ym
 mlaen llaw ; o'r blaen ; rhag-
 beforementioned, bi-ffō'yr-men-shynd,
p. a. crybwylledig, rhagddywedeg,
 rhagenwedig ; rhag-grybwylledig.
 Beforetune, bi-ffō'yr-çwn, *v. a.* dygwlydd,
 damweinio, hapio.
 Befoul, bi-ffōwl', *v. a.* diwyno, anurddo ;
 bryntäu, llytrodi, luthrodi.
 Befriend, bi-ffrend', *v. a.* cymmwynasu ;
 pleidio, cynnorthwyo, llesoli, cedu.
 Befringe, bi-ffrunj', *v. a.* sideru, eddio,
 amaerwyo.
 Beg, beg, *v.* erfyn, deisyf, crefu, atolygu ;
 ymbil ; gofyn, ceisio, dymuno ; cardota.
 Began, bi-gan', *p. t.* (*Begin*) wedi de-
 chreu.
 Beget, bi-ge't', *v. a.* cenedlu ; eppilio,
 hilio, essillio ; rhialu ; magu ; deillio ;
 peri, cynnyrchu.
 Begetter, bi-ge't'-tyr, *s.* cenedlwr ; ep-
 piliwr.
 Beggar, beg'-gyr, *s.* cardotyn, cardotai,
 rheidusyn ; crefwr ; honwr, taerwr :—
v. a. tlodi, llymhau, rheiduso ; dys-
 byddu, amddifadu.

- Beggary, beg'-gyr-li, *a.* cardotynaidd; tlawd, rheidus, angenog, llymrig; gwael, bawaidd:—*ad.* yn dlawd, yn salw; yn fawaidd.
- Beggary, beg'-gyr-i, *s.* cardoteiaeth; tlodi, eisieu, angen; angenoetyd, rheidusedd; crwydri.
- Begging, beg'-ging, *s.* cardota.
- Begilt, bi-gilt', *a.* euredig, goreuredig, eurde.
- Begin, bi-gin', *v.* dechreu, dechre; cychwyn, codi.
- Beginner, bi-gin'-nyr, *s.* dechrewr; cychwynwr; awdwr; dysgadur.
- Beginning, bi-gin'-ning, *s.* dechreuad, dechreu, dechre; cychwyniad; pen.
- Begird, bi-gyrd', *v.* *a.* gwregysu; cylch-yuu, amgylchu; gwarchau.
- Beglerbeg, beg'-lyr-beg, *s.* Beglerbeg = prif raglaw talaeth Dyrcaidd.
- Begnaw, bi-no', *v.* *a.* enoi; ysu, treulio, difa.
- Begone, bi-gon', *in.* ffwrdd! ymaith! hwnt! ffei!
- Begot, bi-got', *p. t.* } cenedledig;
 Begotten, bi-got'-tn, *p. p.* } wedi ei genedlu.
- Begrace, bi-gris', *v.* *a.* iro, seimio, ir-eidio.
- Begrime, bi-greim', *v.* *a.* pardduo, duo; diwyno, anurddo, bryntäu.
- Begrudge, bi-gryj', *v.* *a.* grwgnach, grym-ial; cenfigenu; gwarafun.
- Beguile, bi-geil', *v.* *a.* twyllo, hudo, lithio; somi, seithugio; hudfoddio.
- Beguiler, bi-gei'-lyr, *s.* twyllwr, hudwr.
- Begun, bi-gyn', *p. p.* (*Begin*) dechreu-edig.
- Behalf, bi-haff', *s.* plaid, rhan, achos, plegid, parthed, tu.
- Behave, bi-hef', *v.* ymddwyn, ymarweddu; arweddu.
- Behaviour, bi-hef'-iyr, *s.* ymddygiad, ymarweddiad, ymarwedd, moes.
- Behad, bi-hed', *v.* *a.* dibenu, tori pen, torfynglu.
- Beheld, bi-held, *p. p.* (*Behold*) edrych-edig, canfodedig.
- Behemoth, bi'-hi-moth, *s.* behemoth, afon-farch.
- Behest, bi-hest', *s.* gorchymmyn, archiad.
- Behind, bi-heind', *pp.*—*ad.* yn ol, ar ol, o'r ol, y tu ol, o'r tu cefn, tu hwnt, gwrthol, trach.
- Behindhand, bi-heind'-hand, *a.*—*ad.* yn ol llaw, ar ol.
- Behold, bi-höld', *v.* edrych, gweled, canfod, tremio, golygu, syllu, craffu; ceinio; llyma; llyna:—*in.* wele! wela! nycha! enycha! wel!
- Beholden, bi-höl'-dn, *a.* rhwymedig; dan ddyled:—*p. p.* (*Behold*) edrych-edig, golygedig.
- Beholder, bi-höl'-dyr, *s.* edrychydd, gwladur, canfyddwr.
- Behoof, bi-hwff', *s.* budd, lles, mantais, mael, elw.
- Behoovable, bi-hw'-fybl, *a.* buddiol, llesol; angenrheidiol, gweddus.
- Behoove, } bi-hwff', *v.* *a.* gweddu; bod
 Behove, } yn addas; llesoli.
- Being, bi'-ing, *s.* bod, hanfod; en; bod-olaeth.
- Belabour, bi-le'-byr, *v.* *a.* curo, ffustio, pwpio, maeddu, tresio.
- Belace, bi-les', *v.* *a.* ysnodenu; ffunenu; ffrewyllo. [ol, rhwystro.
- Belate, bi-le't', *v.* *a.* hwyrhau; dal yn
- Belated, bi-le'-ted, *a.* diweddar, hwyr, rhy hwyr, rhywyr.
- Belatedness, bi-le'-ted-nes, *s.* diweddar-wch, rhyhwyrdd.
- Belay, bi-le', *v.* *a.* gwarchau; cynllwyn, rhagod; amgylchu; rhwymo, sicrhau; ysblygu.
- Belch, belc, *v.* brytheirio, bytheirio, ysgyfogi:—*s.* brythar, blythar, blytheiriad, bytheiriad, archyth, ysgyfog.
- Beldam, bel'-dym, *s.* gwtrach, hen wrach; gwiddancs.
- Beleaguer, bi-le'-gyr, *v.* *a.* gwarchau, gwarchae, amgylchu; gwersyllu yn erbyn; amgylchynu á llw.
- Bel-esprit, bel'-les-pri, *s.* ceinffoes, deinf-foes; lledneisrwydd.
- Belfry, bel'-fri, *s.* llofft y gloch, clochdy.
- Belie, bi-lei', *v.* *a.* celwyddu, ffugio, lledrithio, ffuantu; athrodi, enllibo, goganu.
- Belief, bi-liff', *s.* cred, crediniaeth, coel, ffydd, credo.
- Believable, bi-le'-fybl, *a.* credadwy, coel-adwy, hygoel, hygred.
- Believe, bi-lif', *v.* credu, coelio; ffyddio, hyderu; ymddiried yn.
- Believer, bi-le'-fyr, *s.* credadyn, credin-iwr, credwr, coeliwr, ffyddloniad.
- Belike, bi-leic', *ad.* ysgatfydd, agatfydd, fe allai, efallai, yn debygol, mae yn debyg, tebygol.
- Bell, bel, *s.* cloch:—*pl.* clych, clychau:—*v.* *n.* ymglochi; tyfu ar lun cloch.
- Bell-animal, bel-an'-i-myl, *s.* clochfil, clochflyn.
- Bellatrix, bel'-ly-tries, *s.* rhyfeloges = seren ddysglaer yng nghydsder Orion.

Belle, bel, *s.* tloferch, ceinferch, pefren, perten; rhan.
 Belles-lettres, bel'-let-tr, bel'-let'-tr, *s. pl.* ceinddysg, deinddysg, arddysg-eidiaeth.
 Bellfounder, bel'-ffown-dyr, *s.* cloch-doddwr, clochdoddydd.
 Bellgable, bel'-geb-bl, *s.* clochdy, clochdyran, clochdal, clochdwred.
 Bell-hanger, bel'-hang-yr, *s.* clochosodwr, clochgroydd, cloch-hongiwr.
 Belliclose, bel'-i-clôs, *a.* rhyfelog, llueddog, rhyfelgar.
 Bellied, bel'-id, *a.* boliog, cestog, chwyddedig, crothog.
 Belligerent, bel'-lij'-yr-ent, *a.* rhyfelog, rhyfelgar, lluyddol:—*s.* rhyfelblaid, rhyfelog, rhyfellallu.
 Bellipotent, bel'-lup'-ö-tent, *a.* cadnerthol, cadffer, rhyfelog, llueddus.
 Bellman, bel'-myn, *s.* clochydd, canwr cloch, criwr.
 Bellmetal, bel'-met-tl, *s.* clochddelid, mettel clych, elydr, elydn.
 Bellow, bel'-lô, *v. n.* buguned, buguno, brefu, breferu, beichio; rhuo, gorddyar; crochrefu:—*s.* bugunad, bref, brefer; rhu, gorddyar.
 Bellows, bel'-lys, *s.* megin.
 Belluine, bel'-iw-ein, *a.* bwystfilaid, anifeilaidd, milaid.
 Bellweather, bel'-wedd-yr, *s.* llwdn y gloch, arweinydd y praid.
 Belly, bel'-li, *s.* bol, boly, bola, ceudod, rhumen, crul; cest, tor; croth, bru:—*v.* bolio; cestu; crothi; bolchwyddo.
 Bellyache, bel'-li-ec, *s.* bolwst, dolur bol, cnofa, coluddwst.
 Bellyband, bel'-li-band, *s.* torgengl, tor-gaing, cengl, tengl, bolrwymyn.
 Bellybound, bel'-li-bownd, *a.* bolrwym, rhefrwym, rhwym.
 Belly-friend, bel'-li-ffrend, *s.* bolerwr, bolerai.
 Bellyful, bel'-li-ffwl, *s.* gwala, bolaid, crulaid, digon, llonaid bol.
 Belly-god, bel'-li-god, *s.* boldduw, glodd-estwr, glwth, wtreswr, bolrhythwr.
 Belly-pinched, bel'-li-pinçt, *a.* newynog, newynllyd.
 Belly-slave, bel'-li-slef, *s.* bolwas, bol-gaethwas.
 Belly-worm, bel'-li-wyrm, *s.* llyngyren, llyngeren.
 Belong, bi-long', *v. n.* perthyn, perthynu, deiryd.
 Beloved, bi-lyfd', *p. a.* caredig, 'gorgar-edig.

Beloved, bi-lyf'-ed, *a.* anwyl, hoff, cu, cariadus:—*s.* anwylyd, cariad:—*pl.* anwyliaid, caredigion.
 Below, bi-lô', *pp.* is, tan, dan, is law, oddi tan, goris:—*ad.* isod, obry, tan-odd, danodd; iso, i waered, i lawr.
 Belswagger, bel'-swag-gyr, *s.* anlladwr, trythyllwr, puteiniwr; bocsaehwr.
 Belt, belt, *s.* gwregys; rhwymyn, cylh-rwy:—*v. a.* gwregysu, amwregysu, cylchu.
 Belvidere, bel'-fi-di'yr, *s.* tegwel, ceinwel; gweledle=pabell ar nen adeilad; twyn mewn gardd.
 Bemangle, bi-mang'-gl, *v. a.* llarpio, rhwygo.
 Bemask, bi-masc', *v. a.* mygydu; cuddio, celu.
 Bemaze, bi-mez', *v. a.* dyrysu.
 Bemingle, bi-ming'-gl, *v. a.* cymmysgu, mysgu.
 Bemire, bi-meif'-yr, *v. a.* diwyno, dwyno, budro.
 Bemoan, bi-môn', *v. a.* cwyno, galaru, alaeth, gruddfan, wylofain.
 Bemoaning, bi-môn'-ing, *s.* cwyn, alaeth.
 Bemock, bi-moc', *v. a.* gwatwar, gwawdio.
 Bemourn, bi-mö'yrn, *v. a.* galaru, wylo, wylofain.
 Bench, bensch, beñç, *s.* maingc, sedd, eisteddle, esgemydd; brawdle; y llys; eisteddfa; eisteddfod; cydseddwy:—*v.* meingcio, seddu.
 Bencher, ben'-shyr, *s.* arseddog, arseddwr, barnwr; henadur.
 Bend, bend, *v.* plygu, camu, crymu, gwyro, crwcau, ystumio; gogwyddo; cyfeirio; annelu; dolenu; gostwng:—*s.* plyg, cam, camedd; camen; tum, gwyredd, gogwydd.
 Bendable, ben'-dybl, *a.* plygadwy, hyllyg.
 Bender, ben'-dyr, *s.* plygwr, ystumiwyr; gogwyddwr.
 Bendlet, bend'-let, *s.* taleitheg.
 Beneath, bi-nêth', *pp.* tan, dan, is, is law; oddi tan, goris, o dan:—*ad.* isod, obry, tanodd, danodd, iso, oddi tan-odd, dobry.
 Benediction, ben-i-dic'-shyn, *s.* bendith; bendithiad, lladaeth; diolch, diolchgarwch; noliant; cyssegriad; hawdd-annor; gwellung.
 Benedictive, ben-i-dic'-tuf, *a.* bendithiol, bendithiadol.
 Benefaction, ben-i-ffac'-shyn, *s.* cymmwynas, haeledd, llesineb, ced.

Benefactor, ben-i-ffac'-tyr, *s.* cymmwyn-aswr, noddwr, lladwr, cyflesydd, cyfarwyswr.

Benefactress, ben-i-ffac'-tres, *s.* cymmwynas-wraig, noddess, cyflades, mwynasoges.

Benefice, ben'-i-ffus, *s.* glwysfudd, bywoliaeth eglwysig.

Beneficence, bi-neff'-i-sens, *s.* haelioni, cymmwynasgarwch, hygedrwydd, lladedd, cedolrwydd, caredigrwydd, daioni.

Beneficent, bi-neff'-i-sent, *a.* haelionus, hael, cymmwynasgar, hyged, lladol.

Beneficial, ben-i-ffish'-yl, *a.* buddiol, llesol, manteisiol, ennillfawr, madus, mad, defnyddiol.

Beneficialness, ben-i-ffish'-yl-nes, *s.* buddioldeb; gwasanaethgarwch.

Beneficiary, ben-i-ffish'-y-ri, *a.* glwysfuddiog:—*s.* glwysfuddog; person; perchen bywoliaeth eglwysig.

Beneficiency, ben-i-ffish'-en-si, *s.* caredigrwydd, cymmwynas.

Beneficent, bin-e-ffus'-ent, *a.* daionus, lladol, cymmwynasol.

Benefit, ben'-i-ffut, *s.* budd, lles, llesâd, ced, mwyniant; ennill, elw; cymmwynas; dawn; daioni; ewyllys da; lleschwaren, llesgerdd:—*v.* buddio, llesâu, cedu; manteisio, elwa; cymmwynasu.

Benevolence, bi-nef'-ô-lens, *s.* caredigrwydd, cymmwynasgarwch, ewyllys da; hoffedd, cariad, serch; elusen; darladaeth; cirwn; gorfottreth.

Benevolent, bi-nef'-ô-lent, *a.* caredig, cymmwynasgar; elusen-gar; dyn-garol; darladol; daionus.

Benight, bi-neit', *v. a.* nosi; tywyllu.

Benign, bi-nein', *a.* tirion, hynaws, mwyn; hael; haelfrydig; rhywiog; caruaid, cymmwynasol, cyweithasol, rhadlawn; gwaraidd; iachus.

Benignant, bi-nug'-nynt, *a.* = *Benign*.

Benignity, bi-nug'-ni-ti, *s.* tiriondeb, addfwynder; haelioni; cymmwynasgarwch; gwareddogrwydd, mynogaeth: iacholrwydd. [iad; lladaeth.

Benison, ben'-i-zn, *s.* bendith; bendith.

Bent, bent, *s.* plyg, plygiad, camedd, crymedd, gwyredd, ystumiad; tuedd, gogwydd, meddylfryd, bwriad; tuedd-iad; nwyd, rhael; gorwaered, llechwedd:—*p. t.*—*p. p.* (*Bend*) plygedig, camedig, crymedig.

Benum, } bi-nym', *v. a.* merwino, mar-
Benumb, } weiddio, fferu, cysgu, cyffio, marwchau; hurtio, syfrdanu.

Benumbedness, bi-nym'-ed-nes, *s.* merwindod, fferdod, rhyndod; hurtrwydd, madronod; ewinrhw; dideimladrwydd.

Benzoic, ben-zô'-ic, *a.* bensöig, benwyddig.

Benzoïn, ben'-zoin, } *s.* bensoïn,
Benjamin, ben'-jy-mun, } beniamin,
môl beniamin=math o sudd pren dwyreiniol.

Bepaint, bi-pent', *v. a.* arliwio, paentio.

Bepowder, bi-pow'-dyr, *v. a.* pylcri, ffylori. [ganmawl.

Bepraise, be-prez', *v. a.* tramoli, gor-Bequeath, bi-cwidd', *v. a.* cymmyn, gwyllysgedu; gadael mewn ewyllys; gwyllysio.

Bequest, bi-cwest', *s.* cymmyn, gwyllysged, cymmynrodd, rhodd ewyllys.

Berate, bi-ret', *v. a.* ymserthu, ymsenu, difrio, clewtian, ceccru, dwrddio: cymhenu.

Berattle, bi-rat'-tl, *v. a.* trystio, dwn-dro, tafodi, ysdwrddio.

Bereave, bi-rif', *v. a.* difuddio, amddifadu, difeddu, difeddiannu; difadu.

Bereavement, bi-rif'-ment, *s.* difuddiad, amddifadiad; amddifadrwydd, difadrwydd.

Bereft, bi-refft', *p. p.* (*Bereave*) difuddiedig, amddifadedig.

Bergamot, byr'-gy-mot, *s.* bergamot, alberen; aeron bergamot; perarogt bergamot; trewlwch bergamot; bergamot = teisban (carped) o'r enw.

Bergmaster, byrg'-mas-tyr, *s.* penfwynwr, penfwynwr.

Bergmote, byrg'-môt, *s.* brynlys, brelys = llys i dori ymrafael rhwng mwnwyr.

Berhyme, bi-reim', *v. a.* rhigymu.

Berlin, byr-lun', *s.* berlin=math ar gerbyd a wnaed gyntaf yn ninas Berlin.

Berry, ber'-ri, *s.* grawn; aeronen, magonen, baconyn, mwyaren, crawlen:—*pl.* grawn; aeron, magon, bacon.

Berth, byrth, *s.* llongrawd, llongsaf; cyseiga; gwelygell, cuddig, cysgell.

Beryl, ber'-ul, *s.* beryl, maen beryl=math ar wyrddfaen gwerthfawr.

Bescrawl, bi-scrol', *v. a.* trwsglysgrifenu; ysgriblo.

Bescreen, bi-scrin', *v. a.* cuddio, cysgodi, gwasgodi.

Bescribe, bi-scrubl', *v. a.* coegysgrifenu; ysgriblach.

Beseech, bi-sic', *v. a.* atolygu, atolwg, erfyn, deisyf, ymbil, adolwyn, crefu, dymuno, erchi; ymhwedd.

Besecher, bi-sic'-yr, *s.* atolygwr, erfyn-iwr, deisyfydd.
 Beseem, bi-sim', *v. a.* gweddu, cyd-weddu; cyngweddu.
 Beseeming, bi-sim'-ing, *a.* gweddus, gweddaidd, addas, cynhwys, cyngweddol:—*s.* gweddusder, addasrwydd.
 Beset, bi-set', *v. a.* amgylchu, gwarchau, amgau; cynllwyn, rhagod; dyrysu, nidro.
 Beshrew, bi-shrŵ', *v. a.* mellديثio, mell-digo, rhegi, rhegu.
 Beside, bi-seid', { *pp.* ger llaw, ger,
 Besides, bi-seidz', } gar, yn ochr, yn ymyl, yn agos at, heb law, dros ben; eithr, oddi eithr, heb, ond, onid, oddi-gerth; ammherthynasol i, dieithr i, anghytunol â, allan o, tu hwnt i; gyda; heibio i:—*ad.* heb law hyn; hefyd, ym mhellach; gyda hyn, gyda hyny; mwyach, eto.
 Besiege, bi-sij', *v. a.* gwarchau, gwar-chae; amgylchynu, amgau; cynllwyn wrth; gwersyllu yn erbyn.
 Besieger, bi-sij'-yr, *s.* gwarcheuwr, amgylchynydd.
 Besmear, bi-smi'yr, *v. a.* dwbio, plastro; diwynu; edlynu, iro; tomlydu.
 Besmoke, bi-smöc', *v. a.* mygu, myg-sychu.
 Besmut, bi-smyt', *v. a.* pardduo, duo, huddyglo.
 Besom, bi'-zym, *s.* ysgubell, dysgubell, ysgub:—*v. a.* ysgubo.
 Besort, bi-sort', *v. a.* sutio, gweddu.
 Besot, bi-sot', *v. a.* meddwi; gofrwysgo, lledfeddwi; penfeddwi; ymfeddwi, syfrdanu, dotio.
 Besottedness, bi-sot'-ted-nes, *s.* brwysgedd, lledfrydedd; pendrondod; ynfrydrwydd, ffolineb.
 Besought, bi-sot', *p. t.*—*p. p.* (*Besech*) atolygedig, deisyfedig.
 Bespangle, bi-spang'-gl, *v. a.* seirianu, serenau, eiriau, tryfritho, echdywynu.
 Bepatter, bi-spat'-tyr, *v. a.* diblo, caglo; taenellu, ysgeinio; diwyno; enllibio.
 Bepawl, bi-spol', *v. a.* poeri ar; dyboeri; poeri, cornboeri, ymboeri.
 Bespeak, bi-spic', *v. a.* rhaglefaru; rhagerchi, rhagammodi; rhagfynegi, rhag-ddangos; dangos, arwyddo; rhagofyn.
 Beppeaker, bi-spic'-yr, *s.* rhaglefarwr, rhagerchwr.
 Bespeckle, bi-spec'-cl, *v. a.* britho, manogi, manfritho, dyfritho, ysmotio, amliwio.

Bespice, bi-speis', *v. a.* perlysieuo.
 Bespit, bi-sput', *v. a.* poeri ar; diwyno â phoer.
 Bespoke, bi-spöc, } *p. t.*—*p. p.*
 Bespoken, bi-spöc'-en, } (*Bespeak*) rhag-lefareddig.
 Bespot, bi-spot', *v. a.* manogi, britho=*Bespeckle*.
 Bspread, bi-spredd', *v. a.* taenu, lledu dros; gorchuddio â.
 Bsprent, bi-sprent', *p. a.* taenelledig, ysgeintiedig.
 Bsprinkle, bi-spring'-cl, *v. a.* taenellu, ysgaenu, ysgeinio, ysgeintio.
 Bsprinklings, bi-spring'-lingz, *s. pl.* taenellion, ysgeinion.
 Bspurt, bi-spyrt', *v. a.* bwrw allan, troi dros y drws.
 Bsputter, bi-spyt'-tyr, *v. a.* taenellu â phoer; poerdaenu, poerysgaenu.
 Best, best, *a.* goreu, goraf:—*ad.* yn oreu, yn oraf, goreu.
 Bestain, bi-sten', *v. a.* llychwino, ystaenio; diwyno.
 Bestead, bi-sted', *v. a.* llesoli, llesäu, buddio, cynmwynasu, cedu; diwallu; trefnu.
 Bestial, bes'-cyl, *a.* anifeilig, anifeilaidd, bwystfilaidd, milaidd; creulawn.
 Bestick, bi-stic', *v. a.* pigo, brathu.
 Bestir, bi-styr', *v. a.* cynhyrfu, cyffroi, egnio.
 Bestow, bi-stö', *v. a.* rhoddi, rhoi, anrhegu, gosod, doddi, cyflëu; treulio; cyfeirio, troi, defnyddio.
 Bestowal, bi-stö'-yl, *s.* rhoddiad, anrhegiad; rhodd, anrheg. [*ydd.*]
 Bestower, bi-stö'-yr, *s.* rhoddwr, anrhegwr.
 Bestrew, bi-strw'; bi-strö', *v. a.* gwasgaru, gwasgar; taenu; gorchuddio.
 Bestride, bi-streid', *v. a.* fforchogi, hirgamu; marchgau, marchogaeth yn fforchog.
 Bestriden, bi-strud'-dn, } *p. t.*—*p. p.*
 Bestrode, bi-ströd', } (*Bestride*) fforchedig.
 Bestud, bi-styd', *v. a.* boglynu, boglymu, gemu.
 Bet, bet, *s.* cyngwystl:—*v. a.* cyngwystlo, dal cyngwystl, dal am.
 Beting, bet'-ing, *s.* cyngwystliad.
 Betake, bi-tec', *v. a.* cymmeryd; ymosod ar, gosod at.
 Bethink, bi-thinge', *v. a.* adgofio, galw i gof; ystyried, pwylllo; cofio, adfeddwl.
 Bethlehem, beth'-li-hem, *s.*—*Bedlam*.
 Bethrall, bi-throl', *v. a.* caethiwo, darostwng.

- Bethump, bi-thymp', *v. a.* pwmpio, pypmio, dyrnodio, curo, paffio.
- Betide, bi-teid', *v. a.* dygwydd, damweinio, hapio.
- Betime, bi-teim', } *ad.* yn brydlawn,
Betimes, bi-teimz', } mewn amser,
mewn pryd; yn ebrwydd; yn gynnar.
- Betoken, bi-tö'-en, *v. a.* arwyddo, argoeli, arwyddocâu; dangos, rhag-ddangos.
- Betook, bi-twc', *p. t.* (*Betake*) wedi ei gymmyryd; gosodedig.
- Betorn, bi-törn', *a.* drylliedig, llarpiedig.
- Betoss, bi-tos', *v. a.* taflu, ysgwyd, siglo, cysgogi, gwesgrynu.
- Betray, bi-tré', *v. a.* bradychu, bradu; dadguddio, dangos, mynegi, hysbysu; cyhuddo.
- Betrayer, bi-tré'-yr, *s.* bradychwyr, bradwr.
- Betrim, bi-trum', *v. a.* trwsio, addurno, pingcio, cymhenu, hoywi, tegychu, trymio.
- Betroth, bi-troth', *v. a.* dyweddio; ymgredu, cyfneithio; cyfathrachu.
- Betrothment, bi-troth'-ment, *s.* dywedd-iad; ymgrediad.
- Betrust, bi-tryst', *v. a.* ymddiried, hyderu; ymddiried i; ymddibynu ar.
- Better, bet'-tyr, *a.* gwell; rhagorach, amgenach, amgen:—*ad.* yn well; yn rhagorach, yn amgen:—*v. a.* gwellâu, gwella; rhagori ar; goreuo; diwygio:—*s.* gwell.
- Bettors, bet'-tyrz, *s. pl.* gwell, goreuon, uchafiaid, uchelwyr, goreugwyr.
- Betumbled, bi-tyrn'-bld, *p. a.* annhrefn-edig; annhrefnus, annosbarthus; treigledig; pendormwnwgl.
- Betty, bet'-ti, *s.* doragorydd, agoriadur =offeryn i dori drws yn agored.
- Betula, bet'-iw-ly, *s.* bedw.
- Between, bi-twin', } *prp.* rhwng; cyf-
Betwixt, bi-twicst', } rhwng, cydrhwng,
cydrhwng.
- Bevel, } bef'-fl, *s.* osgonglyr, osglyfelyr,
Bevil, } osglyfelydd:—*a.* gwyr, osgo-
awl, agwyr, cam, crwca, lledbeiol, go-
leddf:—*ad.* ar osgo, ar wyr, yn agwyr,
yn oleddf:—*v. a.* osglyfelu; gwyr,
comi, camu, lledbeio, cyrfu.
- Bevel-angle, bef'-fl-ang-gl, *s.* osgongl,
osgelin, gwyrrel.
- Beverage, bef'-yr-éj, *s.* diod, diodlyn,
llyn; diottal; diodrodd; dyfrosai,
afalwy.
- Bevy, bef'-i, *s.* haid o adar; nythaid,
nythal; haid, twr, cynnulliad, llu.
- Bewail, bi-wel', *v.* alaethu, cwynfan,
galaru, wylofain; drygarfaethu.
- Bewailer, bi-wel'-lyr, *s.* alaethwr, galarwr.
- Bewailing, bi-wel'-ling, *a.* alaethol, gofid-
iol; gwiwgwyn:—*s.* galar, alaethiad,
cwynofaint, amafar.
- Beware, bi-we'yr, *v. n.* gochelyd, gochel,
gwiliad, ymogelyd, ymgadw, ymswyn,
edrych.
- Beweep, bi-wip', *v. a.* wylo dros; ar-
wylo, dagreuo.
- Bewet, bi-wet', *v. a.* gwylychu, mwydo,
socio; gwllitho.
- Bewilder, bi-wul'-dyr, *v. a.* dyrysu,
nidro, ffeigio, methlu, annhrefnu; ym-
ddyrysu yn.
- Bewildered, bi-wul'-dyrd, *p. a.* dyrys-
edig; brawychedig; brawychus.
- Bewitch, bi-wic', *v. a.* swyno, hudo,
llygattynu, rheibio, rheimpio; denu,
llithio; serchddenu, serchfaglu.
- Bewitcher, bi-wic'-yr, *s.* swynwr, hudwr,
llygattynwr.
- Bewitching, bi-wic'-ing, *a.* swynol, hud-
ol, hudlawn; denol, lithiol, rheibiog:
—*s.* swyniad, rheibiad, ystrempiad.
- Bewray, bi-re', *v. a.* bradychu, bradu;
cyhuddo, dadguddio, dangos.
- Bewrayer, bi-re'-yr, *s.* bradychwyr; dad-
guddiwr, mynegwr.
- Bey, be, *s.* llywydd Tyrcaidd; Beg.
- Beyond, bi-iond', *prp.* tu hwnt, hwnt,
tu draw, tros, dros, tra; tu hwnt t,
o'r tu hwnt; uwch law; ym mhellach
na; rhy, trag, draw, alltra:—*ad.* acw,
draw, oco.
- Bezant, hez'-ynt, *s.* Besant=*Byzant*.
- Bezoar, bi'-zöyr, *s.* besoar, cyllagai=
math ar gareg a geir yng nghylla rhai
anifeiliaid.
- Bezoardic, bez-ö-ar'-dic, *a.* besoarig,
besoaridd; cyllageiol. [rhyswr.
- Bezonian, bi-zö'-ni-yn, *s.* dyhiryn, adyn,
- Biangular, bi-ang'-giw-lyr, } *a.*
Biangular, bi-ang'-giw-le-ted, } dwy-
onglog, dwyonglaidd, dwyelinog, deu-
gornellog.
- Bias, bei'-s, *s.* tuedd, gogwydd, tuedd-
iad, gogwyddiad, gwyredd; tueddfryd,
rhael, rhediad; pwysiad, gobwysiad;
lledochriad; rhagfarn:—*v. a.* tueddu,
gogwyddo, gwyrro.
- Bib, bub, *s.* bronliain, bronliain; bron-
wyn=math ar bysgodyn:—*v. a.* lly-
meitain, llymeitio, diota, potio, yfed,
yfetri, llyna, ymyfed.
- Bibacious, bi-be'-shyz, *a.* yfgar, diodgar,
gwin-gar.

Bibber, bub'-yr, } *s.* llymeitiwr, yfwr,
 Bibbler, bub'-lyr, } diotwr, potiwr,
 ymyfwr; meddwyn.
 Bible, bei'-bl, *s.* Beibl, Bibl, yr Ysgryth-
 yr, y Llyfr.
 Biblical, bub'-li-cyl, *a.* ysgrythyrol,
 beiblig, beiblaidd, biblig, beiblaidd.
 Bibliognosy, bub-li-og'-nô-si, *s.* llyfr-
 wybodaeth, llyfrwybyddiaeth.
 Bibliographer, bub-li-og'-ry-fyfr, *s.* llyfr-
 onydd, llyfronwr, llyfroydd, llenof-
 ydd.
 Bibliographic, bub'-li-ô-graph-ic, }
 Bibliographical, bub'-li-ô-graff'-i-cyl, }
a. llyfronol, llyfroyddol, llenofyddol,
 llyfronyddol.
 Bibliography, bub-li-og'-ry-ffi, *s.* llyfr-
 oniaeth, llyfroyddiaeth, llenofydd-
 iaeth.
 Bibliolatry, bub-li-ol'-y-tri, *s.* llyfraddol-
 iaeth, llyfraddoliad.
 Bibliolite, bub'-li-ô-leit, *s.* llyfrfaen.
 Bibliomancy, bub-li-om'-yn-si, *s.* beibl-
 armes, beiblddewiniaeth; llyfrarmes.
 Bibliomania, bub-li-ô-me'-ni-y, *s.* llyfr-
 orphwylledd, llyfrwallgofrwydd.
 Bibliomaniac, bub-li-ô-me'-ni-ac, *s.* llyfr-
 orphwyllog, llyfrorphwylwr, llyfr-
 wallgofwr.
 Bibliopole, bub'-li-ô-pôl, } *s.* llyfr-
 Bibliopolist, bub-li-op'-ô-lust, }
 ydd, llyfrwerthwr, gwerthwr llyfrau.
 Bibliotheca, bub-li-ô-thî'-cy, } *s.* llyfr-
 Bibliotheke, bub'-li-ô-thic, } gell, llyfr-
 fa, llyfrdy.
 Bibliothical, bub-li-oth'-i-cyl, *a.* llyfr-
 gellol, llyfrfaol.
 Bibliothecary, bub-li-oth'-i-cyr-i, }
 Bibliothecarian, bub-li-oth-i-ce'-ri-yn, }
s. llyfrgellydd, llyfrgellwr, ceidwad
 llyfrgell.
 Bilibst, bub'-lust, *s.* beiblydd, beiblwr,
 ysgrythyrydd.
 Bibulous, bub'-iw-lyz, *a.* ysbyngaidd;
 sugnol.
 Bice, beis, *s.* beis=enw ar baent tramor,
 yr hwn sydd o ddau fath, glas a gwyrdd
 —glasbeis, gwyrddbeis.
 Bicipital, bi-sup'-i-tyl, } *a.* deupen,
 Bicipitous, bi-sup'-i-tyz, } deuben, deu-
 penog.
 Bicker, bic'-cyr, *v. n.* bicra, ymgiprys,
 ymyrson, ymrafaelio, ymgynhenu,
 ymgecu; bwhwman, crychneidio:—
s. meilen, cogan, diodlestr.
 Bickering, bic'-cyr-ing, *s.* bicra, bicre,
 ymgiprys, ymyrson, ymrafael, cit-
 trach, ceintach.

Bickern, bic'-cyrn, *s.* pigarn=pig haiarn.
 Bicorn, bei'-corn, } *a.* deugorn,
 Beicornous, bei-cor'-nyz, } deugorniog,
 deugornaidd.
 Bicornoral, bei-cor'-pô-ryl, *a.* deugorff,
 deugorffol, deugorffog.
 Bid, bud, *v.* gorchymmyn, erchi, peri,
 peru; gwahodd; cynnyg, ceisio, dy-
 muno ar; cyhoeddi:—*s.* cynnyg, cyn-
 nygiad.
 Bidden, bud'-dn, *p. p.* (*Bid*) gorchym-
 mynedig, archedig.
 Bidder, bud'-dyr, *s.* cynnygiydd, cynnyg-
 iwr.
 Bidding, bud'-ding, *s.* gorchymmyn,
 archiad; gwahoddiad.
 Bide, beid, *v.* aros, bod; preswyllo, an-
 neddu; goddef, dal, para, parhau.
 Bidental, bei-den'-tyl, *a.* deuddaint,
 deuddant, deuddeintiol.
 Bidet, bi-de', *s.* cludferlyn; cefylyn,
 cyfflylyn, marchilyn, merlyn.
 Biding, bei'-ding, *s.* arosiad, arosfa;
 trigfa, annedde; preswylad.
 Biennial, bei-en'-ni-yl, *a.* dwyflwyddol,
 dwyflwydd, dwyflwynyddol.
 Biennially, bei-en'-ni-yl-i, *ad.* bob dwy
 flynedd, bob dwyflwydd; yn ddwy-
 flynyddol.
 Bier, biyr, *s.* elor, gelor, elorwydd.
 Bifarious, bei-ffe'-r-iyz, *a.* deublyg, dy-
 blyg; dwyffordd.
 Biferous, biff'-yr-yz, *a.* deugnydiog.
 Bifid, bei'-ffud, } *a.* holltog,
 Bifidated, biff'-i-de-ted, } deuholltog;
 deuranol; rhanedig.
 Biflorous, bei-fflô-ryz, *a.* deufflodeuol,
 deufflodynol, deufflodol.
 Bifold, bei'-fôld, *a.* deublyg, dyblyg;
 deufath.
 Bifoliate, bei-ffô'-li-et, *a.* deuddeiliog,
 dwyddeilenog, dwyddalenog.
 Biform, Bei'-fform, } *a.* dwyffurf,
 Biformed, bei'-fformd, } deuffurfog,
 deuddull; deuddulliedig.
 Biformity, bei-ffor'-mi-ti, *s.* deuddull-
 iaeth, deuffurfiaeth.
 Bifronted, bei-ffryn'-ted, *a.* deudal, deu-
 dalog, deudalcenog, deuwynobog.
 Bifurcated, bei-ffyr'-ce-ted, *a.* fforchog,
 dwyfforchog; dwybigog.
 Bifurcation, bei-ffyr'-ce'-shyn, *s.* fforch-
 ogiad, dwyfforchiad; deubarthiad.
 Big, big, *a.* mawr, braisg, praff, bras,
 rhes; amrosog, anferth; chwyddedig,
 balch, trahaus, ucheldrem; dewr;
 llawn:—*s.* barlys gauaf=(*Bigg*, big):
 —*v.* *a.* adeiladu, adeilio.

- Bigamist, bug'-y-must, *s.* dwyweddog, deuweddog, dwyweddogwr, amlwreiciwr.
- Bigamy, bug'-y-mi, *s.* dwyweddogaeth, dwywreiciaeth, amlwreiciaeth.
- Biggin, bug'-gun, *s.* cap baban, talgap, taleithgap.
- Bight, beit, *s.* amraff, amdorch; cengliad; camedd; coesblyg; crigyll, ebach.
- Bigness, bug'-nes, *s.* maint, maintioli; mawrder; swmp; breisgedd, rhesder.
- Bigot, bug'-yt, *s.* dallbleidiwr, penboethiad, penboethyn:—*a.* dallbleidiol.
- Bigotted, bug'-yt-ed, *a.* penboeth, rhagfarnlyd; culfarn.
- Bigotry, bug'-yt-ri, *s.* dallbleidiaeth, penboethder; dallymlyniad; plaidorphwylledd.
- Bijou, bŷ-zhəw, *s.* gem, tlws; tegan; blychan, cistan.
- Bilander, bul'-an-dyr, *s.* nwyddlongan.
- Bilberry, bul'-ber-ri, *s.* llusen:—*pl.* llus.
- Bilbo, bul'-bö, *s.* hergledd; cleddyf, cledd.
- Bilboes, bul'-böz, *s.* *pl.* cyffion llong, morgyffion; cyffion.
- Bile, beil, *s.* geri, llyn y bustl, bustl; penddŷyn=*Boil*.
- Bileduct, beil'-dyct, *s.* pibell y geri, geribib.
- Bilestone, beil'-stön, *s.* gerifaen, maen geri.
- Bilge, bulj, *s.* cest, bwlg; lled gwaelod llong; cestog:—*v.* *n.* cestagennu, cesttori; agennu, tolcio.
- Bilgepump, bulj'-pump, *s.* llorsugnell, agensugnnydd.
- Biliary, bul'-iyr-i, } *a.* geriaidd, geriol,
 Bilious, bul'-iyz, } geriog; bustlaidd.
- Bilingsgate, bul'-ings-get, *s.* iaith Porth Beli; serthiaith, budriaith, drwg-dafod.
- Bilingual, bei-ling'-gwyl, } *a.* dwy-
 Bilingual, bei-ling'-gwyz, } ieithog;
 deudafodiog.
- Bilateral, bei-lut'-yr-yl, *a.* deulythyrol, dwylythyrenol.
- Bilk, bulc, *v.* *a.* somi, siomi, twyllo; hudo; hocoedu.
- Bill, bul, *s.* pig, gylfin, gylfant, űryrn, gylf; glaif, bilwg; gylyf; cyfegydd, bwyellgaib; ysgrif, ysgrifenn; dyleb, dyl, dyledlen, ysgrifeb; craiff; llythyr, llythryrn; cwyn; ysgrif-rwym; cofres, hysbyseb:—*v.* myl-fino; ymgansau, ymgaredigo; hys-bysu, cyhoeddi.
- Billet, bul'-let, *s.* llythryrn, nodyn; toc-yn; dofreb, llettyeb; peithyll, pilyrn, peithyn, peithynen, hortyr, ysgyryn; losgbren, cippyllen:—*v.* *a.* dofri, llettya, trefoli; llettya milwyr.
- Billet-doux, bul'-ie-dw', bul'-li-dw, *s.* llythyr caru, llythryrn serch, serchlythyr.
- Bill-hook, bul'-hwc, *s.* bilwg, gylyf, ser.
- Billiards, bul'-iyr-dz, *s.* *pl.* pelre.
- Billiard-table, bul'-iyr-d-tebl, *s.* pelre-fwrdd, bord pelre, pelreuford.
- Billion, bul'-iyn, *s.* biliwn, miliwn o filiynau, dwyradd milfil=1,000,000, 000,000.
- Billow, bul'-lö, *s.* ton, gwaneg; morgaseg, mordon, moryn; llifeiriant:—*v.* *n.* tonogi, gwanegu, tönio; chwyddo, dygyfor.
- Billowy, bul'-ö-i, *a.* tönog, tönol; gwanegol.
- Bilobate, bei'-lö-bet, *a.* deulabedog, deulestog.
- Bilocular, bei-loc'-iw-lyr, *a.* dwygellog.
- Bimana, bei-me'-ny, *a.* dwylawiog, dwylofiog.
- Bimedial, bei-mŷ-di-yl, *a.* deuganolog.
- Bimensal, bei-men'-syl, *a.* deufisol.
- Bimascular, bei-mys'-ciw-lyr, *a.* deugyhyrog.
- Bin, bun, *s.* cist, ydgist, cist ystyff-ylog.
- Binary, bei'-nyr-i, *a.* deuol, dwyol:—*s.* deudad, dwyad, deudod.
- Binate, bei'-net, *a.* dyblyg, cypledig.
- Bind, beind, *v.* rhwymo, clymu; caethiwo, cadwyno; cawio; ymylu; caledu:—*s.* cynghlwm; corsen pensag.
- Binder, bein'-dyr, *s.* rhwymydd, rhwymwr; llyfr-rwymydd; rhwymyn, am-rwymyn.
- Binding, bein'-ding, *s.* rhwymiad; rhwymyn; ymlrhwym, bylrwymyn, gwaldas:—*a.* rhwymol; rhwymedig.
- Bing, bing, *s.* crug, twr, swp, trwl; das, dasyl; tyrdy, tryldy, bing.
- Binnacle, bun'-ny-cl, *s.* cwmpasgloer, cwmpaswain, cist compawd.
- Binoche, bun'-ö-cl, *s.* deulygadur, deusylliadur, deulygwelyr, deubellwelyr=math ar ysbiadur y gellir canfod trwyddo & r' ddau lygad ar unwaith.
- Binocular, bei-noc'-iw-lyr, *a.* deulygeidiog; deuchwibog.
- Binomial, bei-nö'-mi-yl, *a.* deuenwol, deuenwog.
- Binot, bei'-nyt, *s.* deugwysyr, aradr dwy-gwys.

Binotonous, bei-not'-ō-nyz, *a.* deunodol, dwyoslefol, dwydonol.
 Biographer, bei-og'-ry-ffyr, *s.* bywgraffydd, bugraffydd, bugraffwr, cofiannwr, buchdraethwr.
 Biographical, bei-ō-graff'-i-cyl, *a.* bywgraffiadol, bugraffyddol, buchdraethol, cofiannol.
 Biography, bei-og'-ry-ffi, *s.* bywgraffiad, bugraffyddiaeth, buchheddiaeth, buchdraethiad, hanes bywyd, oeshanes, cofiant.
 Biology, bei-ol'-ō-ji, *s.* bywydeg, anian-draw, aniaddysg, anianaeth.
 Biparous, bup'-yr-yz, *a.* deuddygol, gef-eillddwyn.
 Bipartite, bup'-ar-teit, *a.* dwyranol, deubarthol, deuran, dwyran, dwyranog, dwybleidiol.
 Biped, bei'-ped, *s.* deuped, deubedog, deudroedog, deubedfil.
 Bipedal, bei-pī'-dyl, *a.* deudroed, deudroediog, deubediog.
 Bipennate, bei-pen'-net, } *a.* dwyas-
 Bipennated, bei-pen'-ny-ted, } gellog,
 deuasgellog, dwyadeiniog.
 Bipetalous, bei-pet'-y-lyz, *a.* deufloedeil-
 iog, deufloedeudail.
 Biquadrate, bei-cwod'-ret, *s.* pedrysawdd;
 pedrysoddiaeth:—*a.* pedrysoddol.
 Biquadratic, bei-cwy-drat'-ic, *a.* pedrys-
 oddol; perthynol i bedrysawdd.
 Birch, byrc, *s.* bedwen:—*pl.* bedw.
 Birchen, byr'-cn, *a.* bedwaidd.
 Bird, byrd, *s.* aderyn, edn, ednog, ednan, ednant, ehedyn:—*v.* adara, dal adar.
 Birdbolt, byrd'-bölt, *s.* adarsaeth.
 Birdcage, byrd'-cej, *s.* adardy, adargell, ffrong adar.
 Birdcatcher, byrd'-caç-yr, *s.* adarwr.
 Bird-eyed, byrd'-eid, *a.* llygadgraff.
 Bird-lime, byrd'-leim, *s.* adarlud, ysgroling, asgroling, ysgrawing. [ydd.
 Birdman, byrd'-myn, *s.* adarwr, adar-
 Bird's-eye, byrdz'-ei, *a.* eangwel, uch-weliadol.
 Birgander, byr'-gyn-dyr, *s.* llwynogydd, gwydd wyllt.
 Birth, byrth, *s.* genedigaeth; esgoriad; gwaedogaeth; dechreud, cychwyniad.
 Birthday, byrth'-de, *s.* dydd genedigaeth, genidwyl.
 Birthplace, byrth'-ples, *s.* genidfan, man enedig, lle genedigol, genedigol fan.
 Birthright, byrth'-reit, *s.* genedigaeth-fraint, genidfraint, genedigaeth fraint.

Birthsong, byrth'-song, *s.* genidgan.
 Biscuit, bus'-cit, *s.* crasdeisen, deugrasen, teisen ddeugras, lletrogen, teisen.
 Bisect, bei-sect', *v.* *a.* deubarthu, rhanu.
 Bisection, bei-sec'-shyn, *s.* deubarthiad, rhaniad; deuraniad.
 Bisexual, bei-secs'-yz, *a.* deurywiog.
 Bishop, bish'-yp, *s.* esgob; arolygydd, golygwyr:—*v.* *a.* crysfadu, rhoi bedydd esgob; esgobyddu, arolygu; urddo.
 Bishopdom, bish'-yp-dym, } *s.* esgob-
 Bishopric, bish'-yp-ric, } aeth, es-
 gobawd, esgobdod; arolygiaeth, golygianaeth.
 Bisk, busc, *s.* sewisgell, isgell.
 Bismuth, buz'-myth, *s.* bismwth, canfaen, claerddel, llathrwn, ystaenwydr.
 Bison, buz'-yn, *s.* bual, ych gwyllt.
 Bisextile, bus-sec'-tul, *s.* blwyddyn naid.
 Bistoury, bus'-tyr-i, *s.* trychiadur, toriadur=offeryn llawfeddygol i wneyd toriadau.
 Bistre, bus'-tyr, *s.* paent llwyd, llwydliw.
 Bisulcous, bei-syl'-cyz, *a.* fforchog, fforchdroed.
 Bit, but, *s.* tamaid, tam, difyn, dernyn, breubysyn, hyfflyn, tip, ticyn, mymryn; min; safnaid:—*s.* genfa, gen-dal:—*v.* *a.* ffrwyno; genfau.
 Bitch, biç, *s.* gast, cïes.
 Bitch-fox, biç'-ffocs, *s.* cadnawes, llwynoges, llwynogast.
 Bite, beit, *v.* enoi, brathu; pigo; tamigo, llosgi, llymbigo; tori, clwyfo; gwanu; hocedu, twyllo:—*s.* cno, cnoad, brath, brathiad; tamaid, safnaid; hoced, somiant.
 Biter, bei'-tyr, *s.* cnōwr, brathydd, twyllwr; cnithwr, goddeintiwr.
 Biting, bei'-ting, *a.* cnoawl; egr, pigoglym, llymdost:—*s.* cnoad, brathiad, tymmgigiad; ysgerfiad.
 Bittacl, but'-tycl, *s.* = *Binnacle*.
 Bitter, but'-tyr, *a.* chwerw, chwerwaidd; bustlaidd; llym, tost, pigog; sur, sarug, gerwin, gofidus, anhynaws; anhyfryd; aeth:—*s.* chwerwyn, chwerw.
 Bitterly, but'-tyr-li, *ad.* yn chwerw, yn fustlaidd; yn llymdost.
 Bittern, but'-tyrn, *s.* aderyn y bwn, aderyn y bwmp, bwmp y gors.
 Bitterness, but'-tyr-nes, *s.* chwerwedd, chwerder; bustledd; toster, pigogrwydd.

- Bitumen, bi-tiw'-men, *s.* duglist, llosg-lws, losbyg, daiarbyg.
- Bituminate, bi-tiw'-mi-net, *v. a.* duglistio, llosgbygu.
- Bituminous, bi-tiw'-mi-nyz, *a.* duglist-aidd, llosglysaidd.
- Bivalve, bei'-fal, *a.* dwygaffellog, deugloriog, dwygragenog; deufasgl:—*s.* deugloriog, dwygragenog, deufasglog.
- Bivious, bei'-fi-ys, *a.* dwyffordd.
- Bivouac, buf'-w-ac, *s.* cadwyliad, nosgadwyliad:—*v. a.* cadwylied, cadwylio.
- Blab, blab, *s.* baldorddwr, bragaldiwr, llolyn, clepai; chwedleuwr:—*v. a.* baldorddi, bragaldio.
- Blabber, blab'-byr, *s.* baldorddwr, dwn-drwr, gwagsiaradwr, clebarddyn.
- Black, blac, *a.* du; much, muchain, pygliw; tywyll; dybryd, erchyll; cuchiog; caddugol:—*s.* du, much, muchydd; lliw du; dyn du; galarwisg, arwyllwisg:—*v. a.* duo; pardduo, diwyno, tywyllu.
- Black-alder, blac-oI'-dyr, *s.* ysgawen ddu.
- Blackamoor, blac'-y-mwyr, } *s.* Negro,
Blackmoor, blac'-mwyr, } *s.* dyn du,
mwyr, mwyar, duan.
- Black-art, blac-art', *s.* dewiniaeth, dar-swyniad, rhinwaith; y gelfyddyd ddu.
- Black-ball, blac'-bol, *s.* pelen ddu; tugel du:—*v. a.* dibelenu; gwrthbleid-leisio, gwrthdugelu.
- Blackberry, blac'-ber-ri, *s.* mwyaeren, mwyaeren ddu, mwyaeren y perthi:—*pl.* mwyar, mwyar duon.
- Blackbird, blac'-byrd, *s.* mwyalch, mwyalchen, merwys, aderyn du, gwyalch.
- Black-book, blac'-bwc, *s.* llyfr du, llyfr dewiniaeth.
- Blackcap, blac'-cap, *s.* penlôyn, penddu, y lleian benddu.
- Black-cattle, blac'-cat-tl, *s.* da duon; ychain, gwartheg, buchod.
- Black-cock, blac'-coc, *s.* ceiliog du, ceiliog du'r mynydd, ceiliog y grugieir.
- Blacken, blac'-cn, *v.* duo, gordduo, tywyllu, cynmylu, caddugo, gymu, gwyllu; diwyno, athrodi.
- Blackguard, blag'-gard, *s.* dyhiryn, anfadyn, anfadwas, adyn, mab y fall.
- Blacking, blac'-ing, *s.* duad, du esgidiau.
- Blackish, blac'-ish, *a.* duaid, duol, duog; tywyll, caddugaidd; hyll.
- Blacklead, blac'-led, *s.* plwm du, dublwm, muchblwm.
- Blackness, blac'-nes, *s.* duedd, dŵch, muchedd; parddu; tywyllder; erchyllder.
- Blackpadding, blac-pwd'-ing, *s.* gwaedogen.
- Blackrod, blac'-rod, *s.* y wialen ddu, dulath; berlysgwr, brysgyllydd.
- Blacksmith, blac'-smuth, *s.* gof, gof du, gof haiarn.
- Black-thorn, blac'-thorn, *s.* draenen ddu, eirinberth.
- Bladder, blad'-dyr, *s.* pledren, chwysigen, gwsygen, coden.
- Blade, bled, *s.* llafn, llefnyn; llain; eginyn, glaswelltyn; llanc hoyw, gwychyn, pefryn, rhacai, brolyn:—*v.* llafnu; ymwychu.
- Bladebone, bled'-bôn, *s.* ysbawd, asgwrn y balfes.
- Blain, blen, *s.* llynor, ploryn, penddŷyn, cornwyd; pothell, chwysigl, chwydalen; llafnwst.
- Blake, blec, *s.* gleiad, gleiaden=tom anifeiliaid wedi ei sychu at danwydd.
- Blame, blém, *s.* bai; gwall; cerydd, sen, sard, cwl, cwyl, achwyn, argywedd:—*v. a.* beio, ceryddu.
- Blamable, blem'-ybl, *a.* beius; gwallus; cylus, cwylfawr, hygwl; ceryddadwy.
- Blameful, blem'-ffwl, *a.* beiol; euog; ceryddus.
- Blameless, blem'-les, *a.* difai; digwl, dieuog, digerydd; gwirion, diargyhoedd, dinam.
- Blamer, blem'-yr, *s.* beiwr, ceryddwr.
- Blanch, blansh, blanc, *v. a.* cân, gwynhau, gwynu, dargân; dirisglo, gweisgion; somi, seithugio.
- Blancher, blan'-shyr, *s.* cânwr, dargân-ydd.
- Blanchimeter, blan-shim'-i-tyr, *s.* cânfeidyr, cânfesur, câniadur.
- Bland, bland, *a.* mwyn, tirion, tyner, hynaws, blydd, rhywiog; geirdeg; afiaethus.
- Blandiloquence, blan-dul'-o-cwens, *s.* gweniaith, hudiaith; mwyniaith, arabyddiaith.
- Blandish, blan'-dish, *v. a.* gweinieithio; godruthio; darfwytho; lodi, anwesu, llochi.
- Blandishment, blan'-dish-ment, *s.* afiaeth; mwyniaith, lloddineb, llawch; gwenieithiad.
- Blank, blange, *a.* gwag, diddym, dyddor, coeg, seithug; gwyn, can, gwynwelw, gwelw; syn, gwynebrist, diflas, digalon; pur, hollol:—*s.* gwagle, gwynle, dyddon, dyddyf; som; papurgwyn,

- dyddyflen; cyfeirnod:—*v. a.* diddymu, dilëu; seithugio, annhrefnu, hurtio, dychrynu, delwi.
- Blanket, blang'-cet, *s.* gwrthban, brycan, planged (*pl.* plangcodi).
- Blank-space, blange'-spes, *s.* gwagle.
- Blank-verse, blange-fyrs', *s.* cân benrydd, pryddest ddiawdl, mydr diglo, mydr anghyfawdl.
- Blaspheme, blas-ffim', *v.* cablu; difenwi, goganu, melldithio, rhegi.
- Blasphemer, blas-ffi-myr, *s.* cablwr.
- Blasphemous, blas-ffi-myz, *a.* cableddus; difenwol, melldigol.
- Blasphemy, blas-ffi-mi, *s.* cabledd, cabl; difenwad.
- Blast, blast, *s.* chwa, awel, pwff, piff; chwyth, gwynt, blwth, bloth, cwthwn, anadl; melli, maldod, daif, deifiad, cawod, cafod, rhwd, pall, chwaw, grai; firwydr:—*v. a.* chwawio, chwythu, gwyntio; mallu, deifio, golosgi; anafu, difwyno, andwyo; firwydro.
- Blaster, blas'-tyr, *s.* chwythwr; mallwr, seithugwr.
- Blasting, blast'-ing, *s.* malledd, deifiad, llosgiad, rhydni; andwyad, diflaniad; seithugio; firwydrad.
- Blatant, ble'-tynt, *a.* brefol, trystfawr.
- Blatter, blat'-tyr, *v. a.* trystio, dwdro.
- Blaze, blez, *s.* ffam, gwenfflam, daith, ffagl; goleu, goleuni; cyhoeddiad newyddion, chwedldaeniad; swn, cynhwrf, terfysg; ffamnod, bali=seren wen gynffonog ar dalcen anifail:—*v.* ffamio, ffamychu, ffaglu; tywynu, llewyrchu; taenu; ymdaenu.
- Blazer, ble'-zyr, *s.* lleadaenydd, cyhoeddwr.
- Blazon, ble'-zn, *v. a.* arfogyddu, arfëbu, achofyddu, arwyddfarddoni, arwyddoni, arfddehongli; addurno, gwychu, eirioni; arddangos, lleadaenu:—*s.* arfogyddiaeth, arfeg, achofyddiaeth, arwyddfarddoniaeth; arfbais, cwnsalt, pais arfau; cyhoeddiad, arddangosiad.
- Blazoner, ble'-zn-yr, *s.* arfogydd, arfegwr, achofydd, arwyddfardd, herodr, eirfydd; lleadaenwr, goganwr.
- Blazonry, ble'-zn-ri, *s.* = *Blazon*.
- Bleach, blêç, *v.* cânu, gwynu, darganu; gwynhau; ymwynu.
- Bleacher, bliç'-yr, *s.* cânwr, cânydd.
- Bleaching, bliç'-ing, *s.* canad, darganad.
- Bleak, bliç, *a.* oer, oerllyd, anwydog, rhylllyd, noethlwm, oerlwm; gwag; gwelw; anhyfryd:—*s.* gorwyniad, yr abwyd gwyn.
- Bleakly, bliç'-li, *ad.* yn oer, yn addoer; yn rhylllyd; yn welwaidd.
- Bleakness, bliç'-nes, *s.* oerni, oerder; rhyndod.
- Bleaky, bliç'-i, *a.* oer, oerllyd, addoer; agored, digysgod.
- Blear, bliç'-yr, *a.* gwlyb, dyfrllyd, tost-wlyb, pwl, tywyll, gwan, cibddall, molawg:—*v. a.* cibddallu, llygadbylu.
- Blearedness, bliç'-yr-ed-nes, *s.* cibddellni; pylni, llygadgochni; ffameg.
- Bleareyed, bliç'-yr-eid, *a.* llygad-wlyb, llygadgoch, llygadawl, llygadrudd, llygadlaith.
- Bleat, bliç, *v. a.* brefu, efrefu, brëu:—*s.* bref, brefiad.
- Bleb, bleb, *s.* chwysiglen, chwysigen, pothell, chwysig.
- Bleed, blið, *v.* gwaedu; gollwng gwaed.
- Bleeding, blið'-ing, *s.* gwaediad; gwaedlif, gwaedred.
- Blemish, blem'-ish, *v.* anafu, meflhau, difwyno, anurddo, anharddu, gwrthuno, llygru, halogi, hagrhau, hacru; difrio, gwarthruddo, athrodi, andwyno:—*s.* anaf, mefl, bai, diffyg, meth, ammherffeithrwydd, nam, gwall; gwaradwydd, anghlod, drygair, gogan.
- Blemishless, blem'-ish-les, *a.* difai, dianaf, dianaf, difrycheulyd, perffeithgwbl.
- Blench, blensh, blenç, *v.* osgoi, ysgoi, swbachu, tynu yn ol; rhwystro, lluddio; gwanhau, seithugio:—*s.* naid, tarfnaid, tasgiad, mythlam, tarflam.
- Blend, blend, *v.* cymmysgu, mysgu, cydgorffori, tryfysgu, cyfynglymu, cymhlitho, cysoddi, bloffi; ymuno.
- Bless, bles, *v. a.* bendithio, bendigo, lladu, addwyno, dedwyddu; llwyddo; cyssegru.
- Blessed, blest, *p. a.* bendigaid, bendigedig, gwynfydedig, dedwydd, hapus, addwyn, menwedig, dywynedig, menediw, gwyn, menwydus.
- Blessedness, bles'-ed-nes, *s.* bendigedd, bendigrwydd, hapusrwydd, dedwyddwech, gwynfyd, dywyndeb, menwyd.
- Blessing, bles'-ing, *s.* bendith; nawdd, rhad, llad, gras, dedwyddydd, addwyniad.
- Blew, blw, *p. t.* (*Blow*) chwythedig.
- Blight, bleit, *s.* mall, maldod, llosgfaller, pall, darball, deifiad, grai, cawod, rhwd:—*v. a.* mallu, deifio, golosgi; andwyo, difwyno, ladd, llygru; diddymu, seithugio.
- Blind, blind, *a.* dall; tywyll, anamlwg:

—*v. a.* dallu; mygydu; tywyllu:—*s.* gorchudd, mwgwd, cauadlen, taenlen; rhith, lliw, esgus, ffig, lledrith.
 Blindfold, bleind'född, *a.* mygydol; dalledig:—*v. a.* mygydu; dallu, tywyllu; bwbachu.
 Blindly, bleind'-li, *ad.* yn ddall, yn dywyll, dan fwgwd; yn fyrbwyl; aramcan.
 Blindness, bleind'-nes, *s.* dallineb, delni, delli, dalledigaeth; tywyllwch.
 Blinds, bleindz, *s. pl.* mygydion, taenleni.
 Blindworm, bleind'-würm, *s.* madfall, mad-ddall, dall-neidr, pwl dall, pwr dall.
 Blink, blinge, *v. n.* ysmicio, ysmigio, ysmician, amrantu, cil-lygadu; amneidio & llygad:—*s.* cipolwg, llettren, ysmig, ysmiciad, amrantiad, cythrym.
 Blinkard, blingc'-yrd, *s.* ysmiciwr, ysmigydd, amneidiwr, llygadgam.
 Bliss, blus, *s.* gwynfyd, dedwyddwch, gwynfydrwydd, ceinfod, gorffawg, gwenyd.
 Blissful, blus'-ffwl, *a.* gwynfydlawn, gwynfydedig, dedwydd, menwydus.
 Blissfulness, blus'-ffwl-nes, *s.* gwynfydrwydd, gwynfyd, dedwyddwch, dedwyddydd.
 Blister, blus'-tyr, *s.* pothell, chwydalen, ffothell, chwysiglen, coden; losgen, chwysiglai:—*v.* pothellu, chwydalu; losgen; ymbothellu.
 Blithe, bleidd, } *a.* llon, llaw
 Blithesome, bleidd'-sym, } en, difyr,
 gorawenus, hoenus, nwyfus, chwareol,
 chwareugar, siriol, hoyw, bywiog.
 Blitheness, bleidd'-nes, *s.* llonder, llawenydd, digrifwch, hoen, hoender.
 Bloat, blöt, *v.* chwyddo, ymchwyddo, blytho; ymledu, ymrythu.
 Bloatedness, blöt'-ted-nes, *s.* chwydd, ymchwydd, blythni.
 Blob, blob, } *s.* bwrlwm, cloch y
 Blobber, blob'-byr, } dwr, morwysiad,
 clogoren.
 Blobbiped, blob'-lipt, *a.* gwefusdew.
 Block, bloc, *s.* cyff, bonecyp, cippill, ploc, plocyn, celff; talp, clamp; chwerfan, trogyff; attal; gweilging; hurthgen, brebwl:—*v. a.* gwarchau, cau i fyny, damgylchu, amgylchynu.
 Blockade, bloc-ced', *v. a.* gwarchau, tref-amgylchu; plocio:—*s.* gwarchae, argae, anglawdd.
 Blockhead, bloc'-hed, *s.* penbwl, cadafael, hurthgen, hurtyr, delff.

Blockish, bloc'-ish, *a.* penbylaidd, hurt, disynwyr, dwl.
 Blockhouse, bloc'-hows, *s.* diffyndy, cadarnle, argaedy.
 Blocktin, bloc'-tun, *s.* alcan pur, prif-alcan.
 Blomary, blw'-my-ri, *s.* toddfa haiarn; tawdd-ffwrn.
 Blood, blyd, *s.* gwaed; crau; gwyar; gwaedoliaeth; bonedd; cystlwn, carenydd, äch; murn; llofruddiaeth; af-radog, rhacai; sudd, nodd:—*v. a.* gwaedu, gollwg gwaed.
 Bloodheat, blyd'-hit, *s.* creunaws, naws y gwaed, gwaed wres.
 Bloodhorse, blyd'-hors, *s.* gwaedfarch, creufarch.
 Bloodhound, blyd'-hownd, *s.* gwaedgi, creugi.
 Bloodletter, blyd'-let-tyr, *s.* gwaedwr, gwaedydd.
 Bloodshed, blyd'-shed, *s.* gwaedgoll, llofruddiaeth, tywalltidd gwaed.
 Bloodshot, blyd'-shot, *a.* gwaedglais, creuglais; cilgoch, rhudd.
 Bloodstream, blyd'-sträm, *s.* gwaedlif, gwaedlin, gwaedneu.
 Bloodthirsty, blyd'-thyr-si, *a.* gwaedgar, creugar, gwaedlyd, llofruddiog.
 Bloodvessel, blyd'-fes-yl, *s.* gwaedlestr, lestr gwaed, gwythen, gwythen waed, rhedweli.
 Bloody, blyd'-i, *a.* gwaedlyd; creulawn, llofruddiol:—*v. a.* gwaedlydio, gwaedlydu.
 Bloody-flux, blyd'-i-flycs, *s.* gwaedglwyf = *Bloodstream*.
 Bloom, blwm, *s.* blodau; flur, gwll; glasbail, pain, gwrid:—*v. n.* blodeuo, blaguro, fluro; bloenu, peinio; ffyn, llwyddo.
 Blooming, blw'-ming, } *a.* blodeuog,
 Bloomy, blw'-mi, } blagurog, flur-og; tiff, irlas; gwridog; hoyw, nwyflawn, ieuange.
 Blossom, blos'-sym, *s.* blodeuyn, blodyn = *Bloom*:—*v. a.* blodeuo, blaguro = *Bloom*.
 Blossomy, blos'-sym-i, *a.* blodeuol = *Bloom*ing.
 Blot, blot, *v. a.* dufanu, ardduo, duo, ysmotio, diwyno, ystaenio; anurddo, difwyno, gwarthäu; diläu, diddynu:—*s.* man, dufan, ysmoty, dunod, ystaen; anurddas, anghlod, anair, nam, meff; dilead.
 Blotch, bloc, *s.* crugardd, llynoryn, ploryn:—*v. a.* duo, ardduo.

Blow, blö, *s.* ergyd, dyrnod, enoc, llach, llab, wab, ffat, dul, pange, ffonod, cernod; palfod, ysmacht:—*v.* chwythu, aweli; pwffio, pyffian; anadlu; blod-euo, ymagor; canu, seinio; chwyddo.
Blower, blö'-yr, *s.* chwythiedydd, chwythwr; chwythydd, chwythai.
Blowing, blö'-ing, *s.* chwythiad.
Blown, blön, *p. p.* (*Blow*) chwythedig.
Blowpipe, blö'-peip, *s.* chwythbib.
Blowze, blowz, *s.* gwebruddes, yslebren, llafnes fochgoch; cap.
Blowzy, blow'-zi, *a.* gwebrudd, gwynebgoch; swga.
Blubber, blyb'-byr, *s.* braser morfilod, morddanaden; bwrllwm:—*v. a.* igwylo, dirwylo.
Bludgeon, blyj'-yn, *s.* cwlbren, clwpa, pastwn.
Blue, blw, *a.* glas:—*s.* glas, lliw glas, glasliw; llallas:—*v. a.* glasu, glasliwio; cleisio.
Blewness, blw'-nes, *s.* glesni, glesid, glaser, glaswg, glasliw.
Bluff, blyff, *a.* tren, gerwin, blwng, brochus, ffyrnig; chwyddedig, trawsfalch:—*s.* trenfa, brochlan.
Bluffness, blyff'-nes, *s.* trenigrwydd, ymchwydd; sarugrwydd, afrywiogrwydd.
Bluish, blw'-ish, *a.* glasaidd, golas, lledlas.
Blunder, blyn'-dyr, *v. n.* camsynied, camgymmeryd, camddywedyd, amryfuso, cyfeiliorni, methu; tramgwyddo, tripio:—*s.* camsyniad, camgymeriad; coll, meth; chwithrwydd.
Blunderbuss, blyn'-dyr-bys, *s.* rhythwn =math ar wn byr â cheuedd mawr iddo.
Blunderer, blyn'-dyr-yr, *s.* camsyniwr, camgymerwr, camwedydd, camddywedwr; cuall.
Blunderhead, blyn'-dyr-hed, *s.* cadafael, penbwl, penllorcan.
Blunt, blynt, *a.* pwl, aflwm, difin, diawch; difoes, trwsgl, trwstan, anghymhen; byrbwyll; anhydraidd:—*v. a.* pylu, difinio; llaesu, llinaru.
Blunting, blyn'-ting, *s.* rhwystr, attaliad.
Bluntness, blynt'-nes, *s.* pylni, pyledd; anfoesogrwydd, iangedd, dylni.
Blur, blyr, *s.* dunod, dufan, man, ystaen; brycheuyn; nam, gwall:—*v. a.* diwyno, mânu, dufanu, ystaenio; ysbrychu; anafu.

Blurt, blyrt, *v. a.* llolian, gwagsiarad, ffladru, baldorrd.
Blush, blysh, *v.* gwrido, cochi, gwridgochi, gruddgochi; yswilio; cywilyddio, gwlaiddio:—*s.* gwrid, gorne, gwridgochni; gwyledd.
Blush-colour, blysh'-cyl-yr, *s.* rhosliw, gwridliw, lliw rhos cochion.
Blushing, blysh'-ing, *p. a.* gwridog, gwridgoch, rhosliwiog; gwylaidd yswil, gwyl.
Blushless, blysh'-les, *a.* diwridd, digywilydd, haerllug.
Bluster, blyst'-tyr, *v.* dwndro, trystio, trybestu, dadwrdd, tyrddu; damdyrddu, bygyllu, rhuo, ystormi; brochi:—*s.* dwndwr, trwst, twrdd, swm, twrw, twrf, dadwrdd, gwestedd, cyffro, ffwndwr, firwst; brol, broch, bocfach, boloch; rhu, rhuad, rhyferthwy, tymmestl.
Blusterer, blyst'-tyr-yr, *s.* dwndrwr, tyrddwr; bocfachwr, gwagfostiwr; ymgeerwr.
Blustering, blyst'-tyr-ing, } *a.* dadyrdd-
Blustorous, blyst'-tyr-yz, } us, tryst-
fawr; brochus, bloedgar, terfysgus, cynhyrfus, bocfachus, firostfawr.
Bo, bö, *in.* bo! bw!
Boa, bö'-y, *s.* boa=dosbarth o seirff dwyelfenog.
Boa constrictor, bö'-y con-stric'-tyr, *s.* yr alsarff, gwagsarff.
Boar, bö'yr, *s.* baedd:—*v. n.* tremynu.
Board, bö'yrd, *s.* astell, ystyllen, plange; bwrdd, bord; ymborth, bwyd; bwrdd llong; eisteddfod, cyngor:—*v.* byrddio, bordio; astellu, toniaru, lofftio; goresgyn llong, treislongi; talwestu, cymmaethu.
Boarder, bö'yr-dyr, *s.* byrddiwr, talwestydd, cytteulüwr; llongesgynwr, treislongydd.
Boarding-house, bö'yr-ding-hows, *s.* talwestty, gwestle.
Boarding-school, bö'yr-ding-scuwl, *s.* gwestysgol, ysgol gydwest.
Board-wages, bö'yrd-we-jiz, *s. pl.* bwyttal, bwydyglo.
Boarish, bö'yr-ish, *a.* baeddaidd, baeddog; mochaidd; anifeilaidd, creulawn.
Boast, böst, *v.* bostio, firostio, ymfirostio, bragio, brolio, amryfu, bocsachu, rhedresu; ymfawrygu, ymogoneddu, ymorfoleddu; ymhoni:—*s.* bost, ffrost, brol, brawl, rhodres, molach; ymfrost.
Boaster, böst'-tyr, *s.* bostiwr, ymfirostiwyr, broliwr.

- Boat, böt, s. bad, cwch; ysgraff; cafn:—*v. a.* badu, cychu.
- Boat-hook, böt'-hæc, s. badfach, badhwg, batwg, hwg bad.
- Boatman, böt'-myn, s. badwr, cychwr, ysgraffwr.
- Boatswain, bö'-sn, böt'-sn, s. penbadwr, prifgychw.
- Boo, bob, s. diblyn, bagedyn, crogaddurn; pelen; gair cyrch, llusgair; cnith, goeryd; ysgytiad, gwth; gwawd; cyrchganiad:—*v. cnithio*, taro, baeddu; pwyo, curo; siglo, hongian; ysgytio; twyllo, hudo; cellwair; cytio; llyswena, dal llyswod:—*a.* byr, cwta.
- Bobbin, bob'-un, s. plethbin, plethwaell; gwerthyd; cronbleth, pinbleth, plethlinyn.
- Bobbin-net, bob'-un-net, s. plethrwyd.
- Bobtail, bob'-tel, s. cynffon gwta, cwto; y werinnos, ciwed.
- Bobwig, bob'-wig, s. gwig gwta, pengwch cwta, rhithwallt byr.
- Bode, böd, *v. darogan*, rhagarwyddo, brudio, darmain, rhagddangos:—*s. darogan*, argoel, rhagarwydd; arosiad.
- Bodice, bod'-us, s. gwasgrwym, gwasg, gwast, gwasgai; corff.
- Bodied, bod'-id, *a.* corffog, corffol.
- Bodiless, bod'-i-les, *a.* digorff, anghorfforol.
- Bodily, bod'-i-li, *a.* corfforol; gweithredol, gwirioneddol:—*ad.* yn gorfforol; yn ei gorffolaeth.
- Bodkin, bod'-cin, s. gwaell, gwniwaell, gwalltwaell; pwyntyr, mynawyd.
- Body, bod'-i, s. corff; corf, corffor; cyff; dynsawd, ansawd, gwahanfod, un dyn; crynodeb, crynoad; dese; byddin, llu; corfforaeth; cryfder:—*v. a.* corffoli, corffori, llunio, rhithio.
- Bodyguard, bod'-i-gard, s. corffogordd, gosgorddlu, diffynwys; llysilwyr diogelweh.
- Bog, bog, s. cors, mignen; siglen, migyn, gwern, corsle, bog:—*v. a.* corsio, mignu, siglenu.
- Boggle, bog'-gl, *v. petruso*, rhuso, ammeu; ysgoi, osgoi; ffugio; ymragrithio; dyrsu, nidro.
- Boggler, bog'-glyr, s. petruswr, ammheuwyr; ffugiwr.
- Boggy, bog'-gi, *a.* corsog, siglenog.
- Boghouse, bog'-hows, s. geudy, ysgothyd, coddyn, ty bach, rheitty.
- Bogle, } bog'-gl, s. bwgan, bwbach, bwg,
Boggle, } hudwg, hwdwch, hwdwg,
bolol, drychiolaeth, bw, bwci.
- Bohea, bö'-hi', s. Bohe, math ar de du.
- Boil, boul, *v. berwi*:—*s.* cornwyyd, crugdardd, pendüyn, ploryn, chwydd.
- Boiler, Boul'-yr, s. berweddyd, berwadur; callor, pair, crochan; berwr.
- Boiling, boul'-ing, s. berwad, berw, crychias, dyferwad, brydiant.
- Boisterous, bous'-tyr-yz, *a.* tymmestlog, ystormus, terfysglyd, ysgethrog, rhuadol, bloeddawr, cyffrös.
- Boisterousness, bous'-tyr-yz-nes, s. terfysg, cynhwrf, tryblawdd, angerdd, brythys, ffroch.
- Bold, böld, *a.* hy, hyf, eon, eofn; anturus, hydr, dewr, drud, gwrdd, calonog, dihafarch, llyfasus; rhyfygus; serth; amlwg, hywel.
- Bolden, böld'-dn, *v. a.* hyfhau, eofni; hyderu.
- Boldness, böld'-nes, s. hyfder, eondra, gwroldeb; ehudrwydd, rhullder; haerllugrwydd, anfoesgarwch; taeredd; penrhyddid, traha.
- Bole, böl, s. paladr, cyff, bonyn; bwl, chwellestraid; lleion=math arglai teg.
- Bolis, bö'-lus, s. tanwyden, goruchionell, tanwydyn, lluchbelen, lluchedbel.
- Boll, böll, s. bul, paisg, peisgen, hadgell, hadgib, hadlestr; bolltad, bal, corsen;—*v. n.* corsenu, bollteidio, paladru; hadu, hodi, bulio, balio.
- Bolster, böll'-styr, s. gobenydd, clustog; gob:—*v. a.* gobenyddu, clustogi; ategu, cynnal.
- Bolsterer, böll'-styr-yr, s. cynnalydd, attegydd.
- Bolt, bölt, s. bollt, bar; trosol; saethpicell, chwarel, pilwrn gaflach:—*v.* bolltio; saethu; rhwystro, attal, ystwyo; sierhau:—*v. a.* gogryn, gogrynu; rhuchioni, peillio, canu; dadlu, ymresymu.
- Bolter, böll'-tyr, s. peillogr, gogr peillio; peillrwyd.
- Bolting-house, böll'-ting-hows, s. peilldy, gwegryndy.
- Boltsprit, bow'-sprut, s. asghwylbren, asghwyliad=*Bowsprit*.
- Bolus, bö'-lys, s. masbel, cyfferbel.
- Bomb, bym, s. llösel, llöselbed, llöselbelen, llöselgeubel, tanbel; bwmp, bwmp, bwmbwr:—*v. n.* swnio, bwmpio.
- Bombard, bym-bard', s. llöseladur, algonon; llöselgyrch, llöselbeliad:—*v. a.* llöselu, tanbelu, tanbelenu, llöselbelenu; ergydio tan gwyll yn erbyn.
- Bombardier, bym-bar-d'-yr, s. llöselwr, tanbelydd, tanbelenwr, llöselbelydd.

Bombardment, bym-bard'-ment, *s.* llosgelgyrch, llosgbeliad, tanbeliad, tanbeleniad.

Bombasin, } bym-by-zin', *s.* gosidanwe,
Bombazine, } fillwe, sidanwe, gostymog.

Bombast, bym-bast', *s.* ffwstian, cotymwe; chwyddiaith, bostiath:—*a.* chwyddedig, ffrostieithol; sonfawr.

Bombastic, bym-bas'-tic, *a.* bostiethol; gorwag, trystiog.

Bombilation, bym-bi-le'-shyn, *s.* swm, sain, trwst.

Bombketch, bym'-ceç, } *s.* llosglong,
Bombvessel, bym'-fes-syl, } llosglongau,
tanbelenlong, llosgbel-long.

Bomb-proof, bym'-pruff', *a.* anhylosbel, nas gall llosgbel fenu arno.

Bombycinous, bom-bus'-i-nyz, *a.* sidanaidd, sidanol; melyn-loyw.

Bombyx, bom'-bics, *s.* sidanbryf, y pryf sidan.

Bonafide, bö-ny-ffe'i-di, *a.* cywir, diddrwg:—*ad.* yn gywir, yn ffyddlawm.

Bonaroba, bö-ny-rö'-by, *s.* nwyfoges, anllades, putain.

Bonassus, bö-nas'-sys, *s.* bual, gofual, ych gwyllt.

Bond, bond, *s.* rhwymyn, rhwym, cyfrwym; rhwymeb, ymrwymeb, ysgrifrwym, machysgrif, ymrwyn, hawlrwym, halrwym; rhwymiad, rhwymiant, achrwym, cadwyn; caethiwed; undeb; rhaghawlyddiaeth:—*a.* rhwym, caeth:—*v.* *a.* rhwymo, ysgrifrwymo, rhwymebu, nwyddrwymo.

Bondage, bon'-dej, *s.* caethiwed; caethwasasath, caethglud, caethrawd; carchariad; rhwymiad.

Bondmaid, bond'-med, *s.* caethes, caethforwyn, caethferch, cystoges.

Bondman, bond'-myn, *s.* caeth, caethwas, caethfab, berwyog; aillt.

Bondsman, bondz'-myn, *s.* mach, machniwr; mach cynnogn, mach talu.

Bondservice, bond'-syf-fus, *s.* caethwasasath, caethwasanaeth, caethweinriad.

Bondwoman, bond'-wym-yn, *s.* caethes, caeth-wraig, caethferch, cystoges.

Bone, bö, *s.* asgrwn:—*v.* esgyrnu; di-esgyrnu.

Bone-ache, bö'n'-ec, *s.* asgyrnwst.

Boned, bönd, *a.* esgyrnog, asgyrnog.

Bone-house, bö'n'-hows, *s.* esgyrny, esgyrnle.

Bonelace, bö'n'-les, *s.* llinwe, ysnoden lin.

Boneless, bö'n'-les, *a.* diesgyrn, diasgrwn.

Bonesetter, bö'n'-set-tyr, *s.* esgyrnodwr, esgyrnosodydd.

Bonfire, bon'-ffeiyr, *s.* coelcerth, banffagl; gwenfflam, cynneu.

Boniform, bon'-i-fform, *a.* tloswedd, tlyswedd, lluniaidd.

Bon-mot, böng-mö', bon'-mot, *s.* ffractheb, arabair, perteb, tlyssair, cellwair.

Bonnet, bon'-net, *s.* hodell, bunet, buned, bunhet; cap, penwisg, argap, penguwch.

Bonny, bon'-ni, *a.* dilyn, destlus, tlws, hardd, clws, glandeg; hoyw, gwylch, difyr, llawen; llyfn:—*s.* mwnwalas.

Bonny-clabber, bon'-ni-clab-byr, *s.* surlaeth, laeth enwyn sur.

Bon-ton, böng-töng', *s.* arddullwedd, uchel ddullwedd, arddefod, dullwedd; boneddigrwydd.

Bonus, bö'-nys, *s.* madoseb, madobrwy, madobr, breintobrwy.

Bony, bö'-ni, *a.* esgyrnog, esgyrnig, asgyrnol; cryf, cadarn.

Booby, bö'-bi, *s.* hurtyn, hurthgen, deliff, penbwl; llabwst, lleban, symlyn, cadafael.

Book, bwc, *s.* llyfr; cwrach:—*v.* *a.* llyfru, coflyfru.

Bookbinder, bwc'-bein-dyr, *s.* llyfrwymwr, llyfrgloriwr.

Bookcase, bwc'-ces, *s.* llyfrglouer, llyfrgaes.

Bookish, bwc'-ish, *a.* llyfrgar, myfyrgar, llyfreugar, darllen-gar.

Book-keeper, bwc'-cip-yr, *s.* llyfriador, llyfriedydd; cyfrifiador.

Book-keeping, bwc'-cip-ing, *s.* llyfriadaeth, llyfryddiaeth, cyfrifiadaeth.

Booklearning, bwc'-lyrn-ing, *s.* llyfrddyg, llyfrwybodaeth.

Booklouse, bwc'-lows, *s.* llyfrwyfyn, llyfrbryf.

Bookmaker, bwc'-me-cyr, *s.* llyfrofydd, llyfrwneuthurwr; awdwr.

Bookmaking, bwc'-me-cing, *s.* llyfrofyddiaeth, llyfrwneuthuriaeth.

Bookman, bwc'-myn, *s.* llyfrwr, llyfrfyfryiwr, llyfrefrydydd.

Bookmate, bwc'-met, *s.* cyfysgolwr, cyfysgolwr, cyfysgoläig.

Bookseller, bwc'-sel-lyr, *s.* llyfrwerthydd, llyfrwerthwr.

Bookshop, bwc'-shop, } *s.* llyfrwerthfa,
Bookstore, bwc'-stöyr, } llyfrwerthdy, llyfrdy.

Bookworm, bwc'-wyrn, *s.* llyfrbryf, llyfrysydd, llyfrwyfyn; llyfrgarwr.

Boom, böm, *s.* hwyllbawl, hwyldrostan, trostlath; porthfar, bargadwyn:—

- v. n.* rhuthro, trystio; ymgyrchu; chwyddo, gwanegu; rho; bwmpio, bwmbro.
- Boon, *bun*, *s.* rhodd, anrheg, goseb; cymmwynas, ced, llad; dawn; mwlwg llin, llinfwlwh:—*a.* llon, llawen, difyr; hael; gwiwlan.
- Boor, *bwyr*, *s.* taiogddyn, delff, ystelff, cwall; gwcrinwr, cabrotai, iangwr, gwreng, lleban.
- Boorish, *bu'yr-ush*, *a.* taiogaidd, gwlad-aid, mynyddig; buachaidd, gwaer, gwaerol, gwerinaidd, anwaraidd.
- Boose, *bwz*, *s.* preseb, côr.
- Boot, *bwt*, *v. a.* elwa, ynnill, mantcisio; botasu, ymfotasu:—*s.* budd, ennill; mael, lles; gwarthal, gorthal, mantol; ysbail; botas, bwtas, botasen, cwrn.
- Booth, *bwdd*, *s.* bwth, bwthyn, caban, llust, lluestty, toniard.
- Boot-hose, *bwt'-höz*, *s.* socas; hoslodran.
- Boot-jack, *bwt'-jac*, *s.* botasyr.
- Bootless, *bwt'-les*, *a.* anfuddiol, diles.
- Bootmaker, *bwt'-me-cyr*, *s.* botaswr, cwranydd.
- Boots, *bwts*, *s.* esgidwas, botaswas, bwt-was.
- Boot-tree, *bwt'-tri*, } *s.* botasbren, bot-
Boot-last, *bwt'-last*, } weddyg.
- Booty, *bu'-ti*, *s.* anrhaith, ysbail, ysglyf-aeth, ysbleddach; praid, preiddin.
- Bopeep, *bö-pip'*, *s.* migymguddiad.
- Borachio, *bö-re'-sho*, *bö-raç'-ö*, *s.* meddwyn; potel.
- Borax, *bö-yr-acs*, *s.* halas, boras, boracs, byrocs.
- Bordel, *bö-yr-del*, *s.* puteindy.
- Border, *bor'-dyr*, *s.* ymyl, cyffin, ffin, goror, terfyn, cwr; min, bargod; ymgylch, cant, cantel, cylch cylchwy, hem, amaerwy, eirionyn, or, gorwy, cymminog, ael; godre, dibl, carddugl; gwely:—*v.* cyffinio, ffinio, terfynu; hemio, cyriogi; eirionynu.
- Borderer, *bor'-dyr-yr*, *s.* cyffiniwr, cymnydog:—*pl.* amminogion, cyttiogion, cyffinyddion, bargodaidd.
- Bore, *bör*, *v.* tyllu, ebillio, taradu, treulio:—*s.* twll, trydwl, trwydd, mentor, cenedd; tylydd, trwyddyr, ebill, taradr, cethrol; hygre, tonrwyg, gorllif.
- Bore, *böyr*, *p. t.* (*Bear*) wedi ei ddwyn, dygiedig.
- Boreal, *bö'-ri-yl*, *a.* gogleddol, gogleddig.
- Boreas, *bö'-ri-ys*, *s.* gogleddwynt.
- Borer, *bö'-ryr*, *s.* tyllwr, tylydd; tarad, ebill, trwyddew, trul, rhwmp; tyllbryf.
- Born, *böyrn*, *p. p.* (*Bear*) ganedig, genedig; a unwyd; hanedig:—*a.* anianol, genedigol, cynnwynol.
- Borne, *böyrn*, *p. p.* (*Bear*) dygiedig, cludedig.
- Borough, *byr'-ö*, *s.* bwrdeisdref, breindref, gwaesafus; bwrdaes.
- Borrow, *bor'-rö*, *v. a.* echwyna, benthycia, llogi.
- Bosage, *bos'-cej*, *s.* coed, prysgoed, gwig, brycini; coettir.
- Basket, *bos'-cet*, *s.* llwyn, prysglwyn.
- Bosky, *bos'-ci*, *a.* coediog, prysgol.
- Bosom, *bu'-zym*, *bos'-ym*, *s.* mynwes, monwes; bron, calon; cof, afell, asgre, cesail, llofres, brocen, bron-wedd; ciffach: *v. a.* mynwesu; cof-leidio; celu.
- Boson, *bö'-sn*, *s.* penbadwr=*Boatswain*.
- Boss, *bos*, *s.* boglyn, boglwm; bolglwm, pwmp, cnap, clab, clap, oddf, cnwc, hwrwg, cnwb, pothon, botwm, clöen; tor, twddf.
- Bossed, *bost*, } *a.* boglynog; bolgymog,
Bossy, *bos'-si*, } cymhibiog, bogeiliog,
 } cnapiog; oddfog.
- Botanic, *bö-tan'-ic*, } *a.* llysieuol,
Botanical, *bö-tan'-i-cyl*, } llysicuaidd,
 } llysorol, planigol.
- Botanist, *bot'-y-nust*, *s.* llysieuydd, llysieuwr, llyorydd, planigydd, planiadur.
- Botanize, *bot'-y-neiz*, *v. a.* llysieua, llyseno; efrydu llysia.
- Botanology, *bot-y-nol'-ö-ji*, *s.* llysieuaeth, llysieueg, llysdraith, planianeg.
- Botanomania, *bot'-y-nö-man-si*, *s.* llysd-dewiniaeth, llyssarmes.
- Botany, *bot'-y-ni*, *s.* llysieuaeth, llysieueg, llysonog, planigaeth.
- Botch, *boç*, *s.* llynoryn, ploryn, chwaren, crachen, pendedd; brasglwt, braswaith, bon-glerwch:—*v. a.* llynori, gweliö; brasglytio, brasgyweirio; anharddu.
- Botcher, *boç'-yr*, *s.* brasglytiwr, brasdaclwr; clytiwr, bon-gler, bwn-gler.
- Botcharly, *boç'-yr-li*, *a.* trwsgl.
- Botchy, *boç'-i*, *a.* llynorog, cornwydd.
- Both, *böth*, *a.* y ddau, y ddwy, dau, dwy, deuoedd, dwyoedd; pob un o'r ddau; y naill a'r llall:—*c.* yn gystal, cystal; hefyd.
- Bother, *bodd'-yr*, *v. a.* syfrdanu; dadwrdd:—*s.* syfrdandod, dwndwr; dyryswch.
- Botryoid, *bot'-ri-oid*, *a.* grawnsypiol; grabaidd, gronynog.

- Bots, bots, *s. pl.* euddon, gwyrn; pryfigedd.
- Bottle, bot'-tl, *s.* potel, costrel; potelaid, costrelaid:—*v. a.* potelu, costrelu.
- Bottle-screw, bot'-tl-serw, *s.* sidrwy potel, asgrwy costrel; coreyll, coreysgrwy.
- Bottom, bot'-tym, *s.* gwaelod; sail, sylfaen, sylfon, gwadn, llawr; godre, troed; gwraidd, sawdd, gwys; gwaddod, rhytion; pant, dyffryn, glyn; tin, ysgwt; llong, llestr:—*v. a.* dirwyn; gwaelodi; seilio, sylfaenu; pellenu.
- Bottomless, bot'-tym-les, *a.* diwaelod.
- Bottomless-pit, bot'-tym-les-put', *s.* pwl diwaelod; affwys, annwn, llyngelyn.
- Bottomry, bot'-tym-ri, *s.* llongwystl.
- Boud, bowd, *s.* ydysydd, bragys, ydbryf.
- Boudoir, bw-dwor', *s.* neilldugell, cuddigl, cuddgell, tlysgellan.
- Bough, bow, *s.* cangen, caingc, cang, caing, colfen, gwyrsgen, osglen, brigyn.
- Bought, bot, *p. p.* (*Buy*) pryndeg, pryn.
- Bought, bowt, *s.* camedd, plygiad; troad; dolen; cwlwm.
- Bogie, bu'-zhi, *s.* taeniadur, truddiadur = offeryn llawfeddygol.
- Bouilli, buel'-ii, *s.* siclysig, mysgawl, sican.
- Bouillon, buel'-iong, *s.* cawl, isgell, potes, cigdrwyth.
- Bounce, bowns, *v.* neidio, ysbongcio; trystio, clongcian; gwrthneidio; ysbangcio, pwmpio; ymfrostio; bygylu:—*s.* naid, cyrnaid, crychnaid; ysgort, tonge; ergyd, pwmp, pange, clap; ffrost; bwgwl; ysbangcydd = math o forgi.
- Bouncer, bown'-syr, *s.* boesachwr; bygylwr.
- Bouncing, bown'-sing, *a.* cryf, cydnerth, hoenus; crychneidiol; rhodresgar.
- Bound, bownd, *s.* terfyn, fin, cyffin; eithaf; goror; rhimp, clyched; naid, ysbongc, cyrchlam, adlam:—*v. a.* terfynu, cyffinio; ffwyno, caethiwo:—*v. n.* llamu, cyrneidio; adlamu, llemain, gwrthneidio:—*p. a.* (*Bind*) rhwymedig; dyledus; coethedig; clymedig.
- Boundary, bown'-dy-ri, *s.* terfyn, cyffin-edd, ffifa.
- Boundless, bownd'-les, *a.* diderfyn; anfesuro, annherfynedig; diddiwedd; didran.
- Boundlessness, bownd'-les-nes, *s.* annherfynoldeb, anfesuri.
- Bounteous, bown'-cyz, } *a.* hael, hael-
Bountiful, bown'-ti-ffwl, } ionus, rhoddd-
gar, elusanol, hyged, cedol, cym-
mwynasgar, hyddawn, lladol, mad,
rhywiog.
- Bounty, bown'-ti, *s.* haelioni, daioni, dawn, madedd, lad, bendith, rhadlonedd.
- Bouquet, bw'-ce, *s.* blodeuas, blodeu-
glwm, blodas.
- Bourgeois, byr'-jois', *s.* byrgus=y seith-
fed radd o argrafflythyrenau.
- Bourgeon, byr'-jyn, *v. n.* tarddu, blaguro,
egino, impio.
- Bourn, böyrn, *s.* terfyn, cyffin, goror.
- Bouse, buz, *v. n.* meddwi, abrwysgo,
diota.
- Bousy, bu'-zi, *a.* meddw, abrwysg;
diodgar.
- Bout, bowt, *s.* tro, siâs; cynnyg, prawf;
ffrwgwd.
- Boutade, bw-tad', *s.* chwim, nwyth,
prange.
- Boutefeu, buel'-ffyw, *s.* banffaglwr; ter-
fysgwr.
- Bovine, bö'-fein, *a.* buchol, ychaidd.
- Bow, bow, *v.* plygu, crymu, yngrymu,
ymostwng, pen-grymu, bweuo, bowio;
gostwng, iselu; dolenu; gogwyddo;
bwhau.
- Bow, bö, *s.* bwa, bwa saeth; crymiad,
pen-grymiad; crwcad; gwyrag;
magl.
- Bowbent, bö'-bent, *a.* cam, crwca, bwaog.
- Bowel, bow'-yl, *v. a.* diberfeddu:—*s.*
perfeddyn, coluddyn.
- Bowelless, bow'-yl-les, *a.* diymysgar-
oedd; didosturi.
- Bowels, bow'-ylz, *s. pl.* ymysgaroedd,
perfedd, coludd, coluddion; tosturi.
- Bower, bow'-yr, *s.* deildy, cysgotty,
gwasgodfa, celli, llwyn, celydd; mwd;
cuddigl; cotty; blaenangor, angor y
fflureg:—*v.* celyddu, gwasgodi; am-
gau; llettya.
- Bowery, bow'-yr-i, *a.* deildyog, gwasod-
aid, celyddig; mydaidd.
- Bow-knot, bö'-not, *s.* cwlwm dolen.
- Bowl, bowl, *s.* cawg, mail, fiol, cwpan,
meilen; basarn; cnapan, cwnell, pel-
an, pel, bwl, treiglen:—*v.* bwlio,
bylio, pelu, peldreiglo, treiglo; tafu.
- Bowler, bow'-lyr, *s.* bwliwr, byliedydd.
- Bowline, bö'-lein, *s.* hwyraff.
- Bowling, bow'-ling, *s.* bwliad, byliad,
chware cnapan.
- Bowling-green, bow'-ling-grin, *s.* pel-
gadlas, treiglesin, cnaplas.

- Bowman, bö'-myn, *s.* saethydd, bwäwr.
 Bowman, bow'-myn, *s.* blaenrwyfwr.
 Bownet, bö'-net, *s.* cryw, crowyn, per-
 cet, balleg, ballegrwyd.
 Bowpiece, bö'-pis, *s.* blaen-gyflegr.
 Bowpin, bö'-pun, *s.* gwarllos, gwarbin.
 Bowsprit, bö'-sprut, *s.* osghwyliar.
 Bow-window, bö'-wun-dö, *s.* cromffen-
 estr, ffenestr grom (fwaog).
 Bowyer, bö'-iyr, *s.* saethwr, bwëydd.
 Box, bocs, *s.* blwch, blochas, golwrch,
 coffr, cist, cloer, prenatal, byle, pren-
 fol; llogawd, llawgist; pawg, bwl;
 blychaid, coffraid; dyrnod, cernod,
 bonclust, palfod:—*v.* blychu; bothi;
 amhwylio, cych-hwylio; dyrnodio;
 paffio, llachio, cobio, ymbaffio.
 Boxen, boc'-sn, *a.* bocysaidd, ysbein-
 wyddain.
 Boxer, boc'-syr, *s.* dyrnodiwr, paffiwr.
 Boxing, bocs'-ing, *s.* dyrnodiad; dwrn-
 ornest.
 Box-tree, bocs'-tri, } *s.* ysbeinwydd,
 Box-wood, bocs'-wd, } bocys, coed
 bocys, bocs, bocswydd:—*sing.* ys-
 beinwydden, bocysen, pren bocys,
 bocs.
 Boy, boi, *s.* bachgen, llange, llengcyn,
 mab, herlod, hogyn, maewy, rhocyn,
 crwt, crwtyn:—*v.* *a.* bachgenu.
 Boy-hood, boi'-hwd, *s.* bachgendod;
 mebyd, maboed, plentyndod.
 Boyish, boi'-ish, *a.* bachgenaidd, plen-
 tynaid, mebinaid.
 Boyishness, boi'-ish-nes, *s.* bachgen-
 rwydd, llengcyndod, mabanrwydd.
 Boy's-play, boiz'-ple, *s.* chwarae plant.
 Brace, bres, *s.* creffyn, rhwymyn; leg;
 par, cwpl; cydnod, cyplysnod; cyn-
 dra; dalgarai; seirch, trec:—*v.* *a.*
 creffynu, rhwymo; clymu, cyplysu;
 gwregysu; tynhau, cryfhau.
 Bracelet, bres'-let, *s.* breichled, breich-
 rwy, breichdlws; arddyrnas.
 Bracer, bré'-syr, *s.* cyfrwydydd, creffyn,
 clymai; breichledr; rhwymai.
 Braces, bré'-suz, *s. pl.* cydnodau, cyplys-
 nodau, cyfreion; cyplysau, craffau,
 clymeion.
 Brach, brac; brac, *s.* huadast, bytheu-
 adast.
 Brachial, brac'-iyl, *a.* breichiol.
 Brachman, brac'-myn, *s.* Brachman=
 offeiriad Hindwaidd.
 Brachygraphy, bra-cig'-ra-ffi, *s.* berys-
 grifiath, berysgrifen, llaw fer.
 Brachylogy, bra-cil'-ö-ji, *s.* beriaith,
 bydraith, byrebiaeth.
- Bracing, bré'-sing, *a.* rhwymol, dirgylm-
 ol; tynhaol:—*s.* cyfrwymiad, creffyn-
 iad; cryfhad.
 Brack, brac, *s.* breg, agen, toriad, briw,
 twr; llwgr.
 Bracken, bré'-cyn, *s.* rhedyn.
 Bracket, brac'-et, *s.* ysgwyddyn, ys-
 tange, cynnalbren; crymfach, cam-
 fach.
 Brackish, brac'-ish, *a.* halltaidd, hallt,
 heliaidd, halenaidd.
 Brackishness, brac'-ish-nes, *s.* hallt-
 rwydd, halltedd.
 Brad, brad, *s.* llawr-hoel, hoel ddoglop,
 hoelen lorio.
 Brag, brag, *v. n.* bragio, ffrostio, brolio,
 bocsachu, bostio, ymfrostio, gwag-
 fostio:—*s.* ffrost, brawl, brol, ym-
 ffrost, rhodres; cardchwareu.
 Braggadocio, brag-gy-dö'-shö, *s.* = *Brag-*
gart.
 Braggart, brag'-gyrt, } *s.* broliwr, ffrost-
 Bragger, brag'-gyr, } iwr, bocsachwr,
 ymfrostiwr, bragiwr.
 Bragget, brag'-gyt, *s.* bragod, bragod-
 lyn.
 Bragging, brag'-ging, *s.* ymfrostiad,
 bostiad; bost, ymfrost.
 Brahmin, } bra'-mun, *s.* Bramin =
 Bramin, } *Brachman.*
 Braid, bred, *v. a.* plethu, brwydo, crychu,
 modrwyo:—*s.* pleth, rhwymbleth;
 sidanbleth.
 Brail, brel, *s.* crychraff, hwyrraff; heb-
 ogrwym:—*v.* *a.* crychreffynu, crych-
 raffu.
 Brain, bren, *s.* ymenydd, menydd:—
v. *a.* diymenyddio, difenyddio; dien-
 yddio.
 Brainish, bren'-ish, *a.* penboeth, naws-
 wyllt; angerddol.
 Brainless, bren'-les, *a.* difenydd, diym-
 enydd; disynwyr, penffol; ynfyd.
 Brainpan, bren'-pan, *s.* creuan, y greu-
 an, padell yr ymenydd, pen-glog; iad,
 siad, siol.
 Brainsick, bren'-sic, *a.* pen-glwce, pen-
 wan, lledfrydig, penddarus, am-
 mhwylog, ehud, ffol.
 Brainsickness, bren'-sic-nes, *s.* penwen-
 did, syfrdandod, gorphwyll; ffolineb.
 Brait, brét, *s.* graenem, celltem arw, ad-
 amant anghobledig.
 Brake, brec, *s.* dyryslwyn, gwyddelwern,
 prysglwyn, gwyddle, prys, prysg,
 brwg, clyn, brycell, cardden, llwyn,
 perth; pryseldir, prysgyll, clynog;
 ffyllog; heisyllt, heislan, llinfreuan;

- braich sugnell; cafn tylino, noe dy-lino; genfa firwyn, genfa.
- Brakeman, bre^c-myn, *s.* carluddiwr.
- Braky, bre^c-ci, *a.* gwyddelain, clynog, prysain, prysgaidd, ffylliog, dreiniog; perthlawn, perthog.
- Brama, } bra^c-my, *s.* Brama, creawd-
Brahma, } ydd=duw penaf yr Hindw-
aid.
- Bramble, bram^c-bl, *s.* mieren, miaren, miar, dyrysien; mwyarlwyn, miar-lwyn, dyryslwyn:—*pl.* mieri, mwyar, dyrysi, mwyeri.
- Brambling, bram^c-bling, *s.* bronrhuddyn y mynydd.
- Braminical, bra-mun^c-i-cyl, *a.* Bramin-aidd, Braminig; perthynol i'r Braminiaid.
- Braminism, bra-mun^c-izm, *s.* Braminiaeth; athrawiaeth y Braminwys.
- Bran, bran, *s.* bran, eisin, rhuddion, rhuchion.
- Branch, bransh, branç, *s.* cangen, cainge, caing, clofen, osglen, gwrysgen, ysbagen, bar, baren, brigyn, pingyn, pingeyn; rhan; canwyllyr, ceingiaidur:—*v.* ceingcio, cangenu; osgli, colfenu; adranu, dosbarthu.
- Brancher, bran^c-shyr, *s.* ceingciedydd, cangenydd; canghebog.
- Branchless, bransh^c-les, *a.* digafnge, difrig, digangenau; moel, noethlwm.
- Branchy, bran^c-shi, *a.* ceingciog, cangenog, osglog, ysbagog; ymdaenol.
- Brand, brand, *s.* tewyn, pentewyn; llo-nod, haiarnnod; dunod, gwarthnôd; bollt, taranfollt; losg, llyshaint:—*v.* *a.* llofnodi, llognodi; gwarthruddo, drygnodi.
- Brand-goose, brand^c-gws, *s.* yr wÿdd wendoreh, gwydd wyllt, brentwydd.
- Brand-iron, brand^c-ei-yrn, *s.* trybedd, tribed; llofnodyr, haiarn nodi.
- Brandish, bran^c-dish, *v.* *a.* ysgwyd, chwyfio, chwyrnellu, dysbeilio, ffrawyllu, ewybro; chwareu, cymhenu:—*s.* ysgwyd, ysgydwad, dysbeliad.
- Brandling, brand^c-ling, *s.* pryf y rhwd, gwllthbryf.
- Brand-new, brand^c-niw, *a.* newydd tanlliw, newydd tanlli, newydd grai; tanllachar.
- Brandy, bran^c-di, *s.* lloswin, poethwin, dystyllwin, brandi.
- Brangle, brang^c-gl, *s.* cecraeth, ceer, harlach, harl, ceintach, ymryson, cynhen:—*v.* *a.* ceeru, ymgiprys, ymryson, ymrafaelio, ymdaeru, ymgernial, ymserthu.
- Branny, bran^c-ni, *a.* branog, eisinog, rhuddionog; branllyd, eisinllyd.
- Brass, bras, *s.* pres; elydr, elydn, efydd; haerllugrwydd.
- Brasset, bras^c-set, *s.* penial, penffestin, helm, penor.
- Brass-pan, bras^c-pan, *s.* efyddyn, crochan pres.
- Brassy, bras^c-si, *a.* presaidd, presin, presog, efyddaidd; haerllug.
- Brat, brat, *s.* brat, bretyn, gwrengyn; plentyn, hil.
- Bravado, bry-fe^c-dö, *s.* bost, ymfrost, brol, gwagymffrost.
- Brave, braf, *a.* dewr, glew, calonog, gwych, eofn, hyf, mawrfrydig; gwr-onaidd, ardderchog, godidog; taclus, hoyw, telediw, destlus; galawnt:—*s.* dewrwas, bygyllwr, rhodreswr, heriwr; bost, her, hew, baidd:—*v.* *a.* herio, arfeiddio; llyfasu, bygyllu; gwynebu; gwychfostio.
- Brevery, bre^c-fyr-i, *s.* dewredd, glewder, gwroldeb, hoywder, mawrfrydigrwydd, calondid, gwroniaeth, heroniaeth; gorwychder, godidogrwydd; harddwch; addurnau; bost, rhodres.
- Bravo, bre^c-fö, braf^c-ö, *s.* lloglofrudd, llogleiddiad, hurlofrudd:—*in.* purion! rhagor! gwych iawn! da iawn! o'r goreu!
- Bravora, bry-fw^c-ry, *s.* glewddygan; glewgan:—*a.* ysbrydlawn, arialus; afrwydd.
- Brawl, brol, *v.* ceeru, ymgiprys, ymdaeru, ymryson, ymdeintio, clewtian, cwerylu; rhuo; cilgwthio:—*s.* ceer, cecraeth, cynhen, firwgdw, ymsen; dadwrdd, terfysg, cythrwfl.
- Brawler, bro^c-lyr, *s.* ceeryn, cynhenwr.
- Brawn, bron, *s.* baeddig; cyhyrgig; cyhyrog; brawn; grym, nerth, cryfder.
- Brawniness, bro^c-ni-nes, *s.* cyhyrog-rwydd, cyhyredd, llywethogrwydd; cryfder, caledrwydd.
- Brawny, bro^c-ni, *a.* cyhyrog, gewynog, llywethog; cigog; braisg, ffurf; cryf; caled.
- Bray, bre, *v.* briwo, pwyo, malurio, malu, breuanu; talchu:—*v.* *n.* brefu, rhuo; ysgarmain:—*s.* bref, rhu; esgyndir, twyn; bre; caer, amddiffynfa; llethr, llechwedd.
- Brayer, bre^c-yr, *s.* brefwr, drygnadwr; pwyau, pwyorydd.

- Braying, *bre'-ing*, *s.* brefiad ; banllef.
 Braze, *brez*, *v. a.* efyddu, presu ; sodro, sawdurio, asio ; harllugo.
 Brazen, *bre'-zn*, *a.* pres, presaiidd, efyddaid ; talgryf, digywilydd, wynebsyth :—*v. n.* haerllugo ; bygylu.
 Brazenness, *bre'-zn-nes*, *s.* presogrwydd, haerllugrwydd, digywilydd-dra.
 Brazier, *bre'-zhyr*, *s.* presof, gof pres, efyddof ; ysgutell, hawg glo, crwth glo.
 Brazil, *bry-zil'*, *s.* Brasil=gwlad yn America Ddeheuol ; brasil=math ar bren tramor i liwio yn goch.
 Brazil-wood, *bry-zil'-wd*, *s.* brasilywydd, coed brasil ; brasil=*Brazil*.
 Breach, *bric*, *s.* adwy, breg, toriad, rhwyg, bwlch, agen, bradwy, gwa-haniad, drylliad, twm, ffosp, adfail ; anghytundeb, cweryl :—*v.* adwyo, bylchu, tori.
 Bread, *bred*, *s.* bara.
 Bread-chipper, *bred'-chip-pyr*, *s.* pobwas ; isdrulliad.
 Bread-corn, *bred'-corn*, *s.* amydd, yd bara.
 Bread-tree, *bred'-tri*, *s.* barawydden, y pren bara=pren a dyf yn ynysoedd y Môr Tawel.
 Breadth, *bredth*, *s.* lled, llydander ; eangder, helaethrwydd, helaethder.
 Break, *brec*, *bric*, *v.* tori ; dryllio, bregu, darnio ; dofi ; hyweddu ; agenu, hollti :—*s.* toriad, twm, bwlch, agen ; saib, cyfrwng, gorphwysfa ; rhwystr ; gwagle ; cil.
 Breaker, *bre'-cyr*, *s.* torwr ; drylliedydd ; troseddwr ; dinystrydd, rhwygwr ; beisdon, mordon ; torglawdd, morfur, gwrthglawdd ; torgraig.
 Breakfast, *bre'-ffyst*, *s.* bregwest, boreufwyd, boreubryd, cynbryd, torympryd :—*v.* bregwesta, boreubrydio, torymprydio.
 Breaking, *bre'-cing*, *s.* toriad ; torgedaeth, methdaliad ; dofiad, hyweddiad.
 Breakneck, *brec'-nec*, *s.* clogwyn, diffwys, dibyn, serthle.
 Breakwater, *bre'-wo-tyr*, *s.* torglawdd, barglawdd, gwrthglawdd, noddfur, morfur.
 Bream, *brim*, *s.* morfog=math ar bysg :—*v. a.* ysgarthlosgi.
 Breast, *brst*, *s.* bron, dwyfron, brest ; afell, mynwes, monwes, brocen, asgre, calon ; cydwybod :—*v. a.* gwynebu ; cyfarwynebu, cyfarwynebu, cymmrestu.
 Breastbone, *brst'-bôn*, *s.* asgwrn y frest, asgwrn y ddwyfron, cledr y ddwyfron.
 Breastcloth, *brst'-cloth*, *s.* bronlian.
 Breast-deep, *brst'-dip*, } *a.* cyfuch a'r
 Breast-high, *brst'-hei*, } frest, cyfuch a'r ddwyfron ; hyd y bronau.
 Breastknot, *brst'-not*, *s.* bron-glwm.
 Breastpin, *brst'-pun*, *s.* pin brest, bronbin, crysbin.
 Breastplate, *brst'-pct*, *s.* dwyfroneg, brondor, broneg, bronfall.
 Breastwork, *brst'-wycr*, bronwaith, bron-glawdd, brestwaith.
 Breath, *breth*, *s.* anadl, chwyth, ffun, alan, adyl, ffwn ; awel, chwa, mygdarth, mygotarth ; anadiad, chwythiad ; saib ; cythrym.
 Breathable, *bridd'-ybl*, *a.* anadladwy.
 Breathe, *bridd*, *v.* anadlu, chwythu ; tynu anadl ; byw ; gorphwys ; dyheu.
 Breather, *br'-ddyr*, *s.* anadlwr, analydd ; perchen anadl ; bywiogydd ; ysbrydolwr.
 Breathful, *breth'-ffwl*, *a.* anadlog ; aroglus.
 Breathing, *br'-dding*, *a.* anadlog, anadlus :—*s.* anadiad ; dyheug ; awydd ; ffuned, agerfa ; chwyrnseiniad, chwyrnsain, acen, anadleb.
 Breathless, *brst'-les*, *a.* dianadl ; allan o wynt ; marw.
 Bred, *brst*, *p. t.—p. p.* (*Breed*) eppiliedig ; meithrinedig ; wedi ei fagu.
 Breech, *bric*, *s.* cyfeistedd, bon, tin, bontin, lafr, pen ol ; y ffolenau ; clos, llawdr :—*v.* closi, llodri, lafr ; ym-lodri ; ffrewyllic, fflangellu.
 Breechband, *bric'-band*, *s.* bondres, tindres.
 Breeches, *bric'-iz*, *s. pl.* clos, llawdr, llodrau, lafr.
 Breech-galling, *bric'-gol-ing*, *s.* pildin, y bildin.
 Breech-maker, *bric'-me-cyr*, *s.* llodrydd, closwr.
 Breed, *brid*, *v.* hilio, eppilio, magu, planta, cenedlu ; essillio, silio, rhialu ; ymddwyn ; peri, peru ; achlysurow ; cynnyrchu ; deor ; meithrin, maethu, deifnio :—*s.* hil, eppil, rhyw, rhywogaeth, essill, rhial, ach, al ; bragad ; torllwyth.
 Breeder, *brid'-yr*, *s.* hiliwr, eppiliwr, magydd ; mammaeth.
 Breeding, *brid'-ing*, *s.* hiliad, eppiliad ; magwraeth ; dygiad i fyny, addygiad, addysg ; moes, moesau ; addwyn-der.

Breese, briz, *s.* cacynen y meirch, marchwenynen.
 Breeze, briz, *s.* awel, awelan, chwā:—*v.* awelu; lleddf-chwythu.
 Breezy, brī'-zi, *a.* awelog, awelaidd, chwaog; oeraidd.
 Brethren, bredd'-ren, *s. pl.* (*Brother*) brodyr; brodyr crefyddol.
 Breve, brif, *s.* gwyslythyr, gwyseb, gwarant; banig, banig hir; byrnod.
 Brevet, bri-fet', *s.* breintwysch, breintwarant; trwydded, rhagorfraint; breintlythyr:—bref'-yt, *a.* breintwysol; rhagorfreiniog, breintraddog.
 Breviary, brif'-iyr-i, *s.* talfyriad, crynodeb, crynoad; byriadur, byrlyfr.
 Breviat, brif'-iyt, *s.* byriad, talfyriad, byrgasgl; dewisran.
 Breviature, brī'-fi-y-cyr, *s.* talfyriad, cwtogiad, byrhād; geirdoriad; talfyrnod.
 Brevier, bri-fī'yr, *s.* berdeb, berlythyren = argraff-lythyren o'r chweched radd.
 Brevity, bref-i-ti, *s.* byrder, cwtog-rwydd.
 Brew, brw, *v.* darllaw; mysgu; berweddu; dyfeisio:—*s.* darllaw, y darllaw.
 Brewage, brw'-ej, *s.* darllaw, cymmysgedd; diodlyn, cwrw.
 Brewer, brw'-yr, *s.* darllawydd, berweddydd.
 Brewery, brw'-yr-i, } *s.* darllawfa,
 Brewhouse, brw'-hows, } darllawdy, berwyddfa.
 Brewing, brw'-ing, *s.* darllawiad; mysgiad.
 Bribe, breib, *s.* gobr, dobr, gobrwy, gwobr, gwobrwy; hudobr, namobr, celwobr, llwgrobr, brib, breib:—*v. a.* gobri, gwobri, dobri, gwobrwyo, llwgrwobrwyo, bribio, breibio.
 Briber, brei'-byr, *s.* gobrwywr, dobrwr, gwobrwywr; hudobrwr, bribiwr.
 Bribery, brei'-byr-i, *s.* celwobraeth, llygrobrwyaeth, ariandag; gobrfasnach.
 Brick, bric, *s.* priddfaen, priddlech, priddell, peithyn; crasfaen:—*v. a.* priddfaennu, priddlechu.
 Brickbat, bric'-bat, *s.* darn o briddfaen.
 Brickclay, bric'-cle, *s.* priddfein-glai, priddellglai.
 Brickdust, bric'-dyst, *s.* priddfeinlweh.
 Brickearth, bric'-yrth, *s.* priddfeindir.
 Bricklayer, bric'-le-yr, *s.* saer priddfaen, peithynsaer, saer priddlechau.

Brickmaker, bric'-me-cyr, *s.* priddfeinydd, priddellwr.
 Brickwork, bric'-wyrc, *s.* priddfeinwaith, priddellwaith, peithynwaith.
 Bridal, brei'-dyl, *a.* neithiorol, priodasol, awysol, dyweddiol:—*s.* neithior, priodas.
 Bride, breid, *s.* priodferch, priodasferch; dyweddi.
 Bridebed, breid'-bed, *s.* gwely priodas.
 Bridecake, breid'-cec, *s.* teisen briodas, teisen weddog, priottais.
 Bridegroom, breid'-grwm, *s.* priodfab, priodasfab, gwr pwys.
 Bridemaid, breid'-med, *s.* llawforwyn, morwyn priodas; arweinyddes y briodferch.
 Brideman, breid'-myn, *s.* gwas priodas; arweinydd y priodfab.
 Bridewell, breid'-wel, *s.* cyweirdy, cospweithdy, cystwyfa, carchar.
 Bridge, brij, *s.* pont:—*v. a.* pontio.
 Bridgings, brij'-ingz, *s.* pontarnau.
 Bridle, brei'-dl, *s.* ffrwyn; genfa:—*v.* ffrwyno; attal, nadal, rheoli, arafu, rhwystro.
 Bridler, breid'-lyr, *s.* ffrwynwr; attaliwr.
 Brief, briff, *a.* byr; cryno, cwta, talfyr, cynnwys:—*s.* gwyslythyr, gwyseb, gwarant, ysgrifwys, gwŷs; byrlythyr; ceislythyr, cynghawseb; breintlythyr; crynodeb.
 Briefly, briff'-li, *adv.* yn fyr, ar fyr, yn gwyno; ar fyr eiriau; ar air.
 Briefnes, briff'-nes, *s.* byrder, byrdra, cwtogrydd.
 Brier, brei'-yr, *s.* mieren, mwyaren, (*Edr. Bramble*).
 Briery, brei'-yr-i, *a.* mieriog, miarog, dyrysiog; drainiog; garw.
 Brig, brig, *s.* briglong, esgaflong, Brig = llong ddeuhwyliar.
 Brigade, bri-ged', *s.* brigad, torfas; myntai, byddindorf, byddin:—*v. a.* brigadu, torfasu; mynteio.
 Brigadier, brig-y-dē'yr, *s.* brigadur, brigadfridog, brigadog, torfasog; cadfridog.
 Brigand, brig'-ynd, *s.* carnleidr, ysbeilydd, brigantiad.
 Brigandage, brig'-yn-ej, *s.* lladrad, ysbeiliad, anrhaith.
 Brigandine, brig'-yn-dun, *s.* llurig, curas, cadbais, pais ddur, durbais.
 Brigantine, brig'-yn-tun, *s.* brigantlong, briganten, esgaflong, Brig.
 Bright, Breit, *a.* dysglaer, claer, gloyw, canaid, ysblenydd, llachar, eirian,

- llathraid, ffloyw; enwog, godidog; dysgogwen; teg, mirain.
- Brighten, hrei'-tn, *v.* dysgleirio, gloywi, llewyrchu, llathru, llugeinio, caboli; yslipanu, gleinio, diwyllu; ardderchogi; sirioli; edlymu.
- Brightness, breit'-nes, *s.* dysgleirdeb, gloywder, ysblander, eglurdeb, pefraint, gwyndra; rhagoroldeb; craffusrwydd.
- Brigue, brig, *s.* cydgyfrinach; dichell, cydblaid, ymryson:—*v. a.* ceisio, erfyn, pleidgeisio.
- Brilliance, brul'-iyn-si, *s.* dysgleirdeb, ysblanedd, eirionder, caneidrwydd, teryllder, serigledd, dywyndeb.
- Brilliant, brul'-iynt, *a.* dysglær, tryloyw, clærwvych, gleiniog; ardderchog; lluchedenol, gwreichionog:—*s.* clærem, gleinem; esgudfarch.
- Brim, brum, *s.* ymyl, min, cwr; ochr, ael; cyfor, glan:—*v.* ymylu; cyforio, llenw; lodi, llawdio.
- Brimful, brum'-ffwl, *a.* cyforiog, cyfor; trylawn, gorllawn, gorllawn.
- Brimless, brum'-les, *a.* diynyl, dior.
- Brimmer, brum'-myr, *s.* cyforigb, cwpan gyforiog, cwpan lawn; cyforaid, cwpanaid.
- Brimming, brum'-ming, *a.* cyforiog; trylawn; llodig.
- Brimstone, brum'-stön, *s.* llofaen, mygfaen, melynfaen, ufeliar, brwmstan.
- Brimstony, brum'-stö-ni, *a.* llofseinin, llosgfeinig, mygfeinin, ufelieren, brwmstanaidd.
- Brinded, brun'-ded, } *a.* brith, brych,
 Brindled, brun'-dld, } manog, ysmot-
 iog, cymynsgliw, amryliw; crych.
- Brindle, brun'-dl, *s.* brychni, brithedd, manogrwydd.
- Brine, brein, *s.* heli, dwfr hallt; halwyn; dagrau, deigron; y môr heli:—*v. a.* helio, halenu, halu; halltu.
- Brinepit, brein'-put, *s.* haledd, pwll heli.
- Brinespring, brein'-spring, *s.* ffynnon heli, halfynnon, halffwnt.
- Bring, bring, *v.* dwyn, dygyd, cyrchu, arwain; cludo, cario, hol, nol, cywain, arwedd; tywys; cynnyrchu, peru, peri.
- Bringer, bring'-yr, *s.* dygwr, dygiedydd, arweddawdwr; clydydd.
- Brimish, brun'-ish, } *a.* heliaidd, hallt,
 Briny, brun'-i, } halltaidd, halltin,
 heliog.
- Brink, bringe, *s.* min, dibyn, glan, ymyl, ceulan, torlan, gwar, cwr, dib, ael.
- Brisk, brusc, *a.* bywiog, hoenus, heinif, heini, gweisgi, gwsgi, esgud, eidiog, bryeg, hoyw, cyflym, buan, sionge, chwai, chwimmwth, mwth, chwyryn, chwin, esgeiddig, blawdd, clau, hawntus; arialus, pybyr, glew, gwych; llon, llawen, gorawenus, nwyfus; tîrf, gwyrenig; ymgynhyrfus, ewynog:—*v.* bywiogi, bywiocâu, cyflymu, brysio, chweio; arialu; lloni, sirioli; ymloni; ymsythu.
- Brisket, brus'-cet, *s.* parwyden, hydgyll-en.
- Briskness, brusc'-nes, *s.* bywiogrwydd, hoen, hawnt, heinifder, gewisgrwydd; enwogrwydd.
- Bristle, brusl, *s.* gwrychyn, rhawnyn mochyn:—*v.* gwrychu, codi gwrych; ymhylu; ymsythu.
- Bristly, brus'-li, *a.* gwrychog, gwrychol; garw, graenol; llawn gwrych.
- Bristol-stone, brus'-tyl-stön, *s.* creigrisial, crisial Caerodor.
- Bristol-water, brus'-tyl-wo-tyr, *s.* dwfr Caerodor, dwr Odor.
- Brit, brut, *s.* torbw't, lleden y môr.
- Britannic, brut-tan'-nic, *a.* Prydeinig.
- British, brut'-ish, *a.* Prydeinaidd, Prydeiniol.
- Brittle, brut'-tl, *a.* bran, bregus, hydor, hyfriw, hydwn, athor; crin.
- Brittleness, brut'-tl-nes, *s.* breuder, breuolder, bregusrwydd; hydoredd; crinder.
- Brize, breiz, *s.* clyryn; gwenynen y meirch.
- Broach, bröc, *s.* bêr, beran; brwyd, gwaell, pwyred, nydell; gleinaddurn:—*v. a.* beru; gwachellu; dwselu, twselu; agor, tyllu, ebillio, procio; gollwng; cyhoeddi, taenu.
- Broacher, brö'-cyr, *s.* bêr; dwselydd, tylydd; cyhoeddwr.
- Broad, brod, *a.* llydan; eang, helaeth; bras, brais; rhydd; mawr; hysbys, diargel.
- Broadcloth, brod'-cloth, *s.* brethyn deuled, brethyn llydan.
- Broaden, bro'-dn, *v. n.* ymlydanu, ymledu.
- Broadness, brod'-nes, *s.* lled, llydander; helaethder, eangder.
- Broadside, brod'-seid, *s.* ochr llong; ochrergyddion; lledwedd, gwyneblen.
- Broadsword, brod'-sörd, *s.* gleifawr, ffoswn, cleddyf llafn llydan.
- Broadwise, brod'-weiz, *ad.* ar led; ar hyd y lled.

Brocade, brö-ced', *s.* eurfrodwe, eur-frithwe, brodwe; gwallwe, blodeuwe, brygwe.
 Brocaded, brö-ce'-ded, *a.* eurfrodiog; gwallwenedig; eurblethedig.
 Brocoli, broc'-ö-li, *s.* colan, cawlan=math ar fresych.
 Brochan, brö'-cyn, *s.* brwchan, uwd.
 Brochure, brö'-shwyr, *s.* llyfryn, llyfran.
 Brock, broc, *s.* broch, daiarfochyn, gwilfrai, pryf llwyd, byrhweh.
 Brocket, broc'-et, *s.* carw dwyflwydd.
 Brodequin, brod'-i-cin, *s.* gwentas, gofotas, corfotas.
 Broggle, brog'-gl, *v. n.* llyswena, dal llyswod.
 Brogue, brög, *s.* cyfarchen, esgid Wyddelig, esgid goed, cloesan; llediaith, briwiaith.
 Broider, broi'-dyr, *v. a.* brodio, brwydo, cyfrestru; gweithio ág edeu a nodwydd.
 Broiderer, broi'-dyr-yr, *s.* brodiwr, brwydydd, darfdroiwyr.
 Broideryr, broi'-dyr-i, *s.* brodwaith, brwydwaith; addurnwaith nodwydd.
 Broil, broil, *s.* terfysg, cyffro, cynhwrf, cythrwf, cymhelri, trabludd, godwrdd, traferth; cynhen, ymryson, ymrafael, yngaintach, anghydfod:—*v.* briwlio, rhostio, alchrostio, golosgi.
 Broiler, broi'-lyr, *s.* terfysgwr, cynhyrwr; briwliwr, alchrostiwr, rhostydd.
 Broke, bröc, *v. n.* rhyngfaelu, trosfaelu, rhyngfasnachu:—*p. t.* (*Break*) a dorwyd, a ddrylliwyd.
 Broken, brö'-cn, *p. a.* (*Break*) toredig, drylliedig; twm, briw, bregus, trwch.
 Broker, brö'-cyr, *s.* rhyngfaelydd, trosfaeliwr, trosfasnachwr, trosweinydd, dirprwywr; hennwyddwr, gwerthwr hen bethau; nwyddweinydd.
 Brokerage, brö'-cyr-ej, } *s.* prwydal,
 Brokage, brö'-cej, } maeldal, dirprwydal; prwydaliaeth, maeldaliaeth.
 Brokerly, brö'-cyr-li, *a.* gwael, isel, distadl, gwasaid.
 Bromatology, brom-a-to'l'-o-ji, *s.* maeth-eg ymbortheg=traethawd ar ymborth.
 Brome-grass, bröm'-gras, *s.* porwellt, pawrwellt. [drewig.
 Bromic, brö'-mic, *a.* bromig, drewinig,
 Bromine, brö'-mun, } *s.* bromin, drewin,
 Bröm, bröm, } drewhalwy.
 Bronchi, brong'-cei, } *s. pl.* brefant-
 Bronchia, brong'-ci-a, } osglau, breu-
 antosglau, pibellau 'r. corn chwyth;
 chwabibau yr ysgyfaint.

Bronchial, brong'-ci-yl, *a.* breuantosgl-aidd, brefantosgl; brefantaidd.
 Bronchocele, brong'-cö-sil, *s.* brefant-chwydd, chwydd y breuant.
 Bronephony, brong-coff'-ö-ni, *s.* brefantlais, brefantsain.
 Bronchotomy, brong-cof'-ö-mi, *s.* brefanttrwch, breuanttrwch.
 Bronchus, brong'-cys, *s.* brefant, breuant, y corn chwyth, pibell yr ysgyfaint.
 Brontology, bron-tol'-ö-ji, *s.* tarandraith, taraneg.
 Bronze, bronz, *s.* pres, elydr, elydn; presliw; preslun; preswaith; bathodyn, presfath:—*v. a.* presu, elydr; presliwio.
 Brooch, bröc, *s.* gem, tlws; gyddfem, brondlws, brestlws, gleinaddurn:—*v. a.* gemu; gyddfemu, gleinaddurno.
 Brood, brwd, *s.* hil, hiliogaeth, eppil; nythaid, nythlwyth, nythal, deoraid, al, haig:—*v.* deor, gori, deori, deorain.
 Brooding, brw'-ding, *s.* deoriad, goriad, gori.
 Broody, brw'-di, *a.* gorlyd, deoraidd.
 Brook, brwe, *s.* nant, a fonig, corafon, gwythreden, gofer, carog, cornant:—*v.* goddef, dioddef, aros; ymoddef.
 Brooklet, brw'-let, *s.* cornant, goferen, rhewyn, nentig.
 Brooky, brw'-ci, *a.* nantog, cornantog.
 Broom, brum, *s.* banadl, banal, banad; ysgub fanadl, ysgubell:—*v. a.* ysgarthlosgi; ysgubo.
 Broomstaff, brum'-staff, *s.* pleidbren, pren pleidian, cambren gwehydd.
 Broomstick, brum'-stic, *s.* coes ysgub, pren ysgubell.
 Broomy, brw'-mi, *a.* banadlog.
 Broth, broth, *s.* cawl, potes, isgell.
 Brothel, broth'-el; bryth'-yl, *s.* puteindy, trythyllyd, hurendy, bryntty.
 Brothelry, bryth'-yl-ri, *s.* puteindra, trythyllwch, anladrwydd; serthedd.
 Brother, brydd'-yr, *s.* brawd.
 Brotherhood, brydd'-yr-hwd, *s.* brawdoliaeth, brodoriaeth; cymdeithas, cyfeillach.
 Brotherliness, brydd'-yr-li-nes, *s.* brawdoldeb, brawdolrwydd.
 Brotherlove, brydd'-yr-lyf, *s.* brawdgarwch, brawdserch, cariad brawdol.
 Brotherly, brydd'-yr-li, *a.* brawdol, serchog, cariadus:—*ad.* yn frawdol; fel brawd.
 Brothers, brydd'-yrz, *s. pl.* brodyr, broder (brodyr naturiol. *Edr. Brethren*).
 Brought, brot, *p. p.* (*Bring*) dygedig.

Brow, brow, *s. ael*; tal, talcen, ellael, cyfmael:—*v. a. aelio, ymylu, terfynu, ffinio, bargodi.*

Browbeat, brow'-bit, *v. a. bygylu, cil-iorni, cuchddwrddio, cuwchddondio.*

Browbound, brow'-bownd, *s. talrwym.*

Brows, brow'-us, *s. brywes, micas, mican; potes.* [llug.]

Browless, brow'-les, *a. digywilydd, haer-Brown, brown, a. gwrn, gwrnw, llychwin, gwineu; brych; llwyd:—v. a. gwrnu, gwineuo, llychwino; llwyd-dduo, llwydo, cethino, godywylu.*

Brownish, brown'-ish, *a. gwrmaidd, gwrn, llychwinaidd, gwineu; lled-llwyd.*

Brownness, brown'-nes, *s. gwrmedd, lliw gwrn, llychwinder, gwineudra; llwydni.*

Brown-study, brown-styd'-i, *s. dyfn-frydedd, dwysfrydedd, dwysfyfydd.*

Browpost, brow'-post, *s. talbost.*

Browse, browz, *v. brigbori, pori brigau; pori:—s. porfrigau, pawfrigau, brigborion; porddail; glasgoed.*

Browsick, brow'-sic, *s. talglaf, penisel, pendrist; prudd, athrist.*

Browsing, brow'-zing, *s. brigboriad.*

Bruin, brw'-un, *s. arth:—pl. eirth, arthod.*

Bruise, brwz, *v. a. briwo, malurio; sigo, yssigo, cleisio; llethu; pwyo, dryllio, malu:—s. briw, yssigiad, sigiad, clais, archol, anafod.*

Bruised, brwzd, *a. yssig, sigedig, briw, briwedig, maluriedig.*

Bruising, brw'-zing, *s. yssigiad, sigiad, cleisiad, maluriad; paffiad.*

Bruit, brw'-ut, *brwt, s. son, y son, gair, y gair, y chwedl, y newydd, y sain, y twrw, y siarad cyffredin:—v. a. cyhoeddi, taenu ar led; rhoi'r gair allan; chwedlu.*

Brumal, brw'-myl, *a. gauafol, gauafaidd.*

Brunette, brw-net', *s. gwineuan, gwineues, cethinen, gwineuferch; Gwen lliw'r gneuen.*

Brunt, brynt, *s. rhuthr, cyrch, ymgyrch, ymosod, rhysgyr, hypynt, angerdd; ergyd; dryglam.*

Brush, brysh, *s. gwrychell, ysgubell, brws; ysgubellig; cynffon, tusw; cyfergyr, harlach; ffrwgwd:—v. gwrychellu, ysgubo, craffellu, rhuglo, brwsio; ffrystio; brysisio; ceisio; glanhau.*

Crusher, brysh'-yr, *s. gwrychellwr, ys-*

gubelydd, rhuglwr, rhwbiwr, brws-iwr; glanhawr.

Brushing, brysh'-ing, *s. gwrychelliad, brwsiad; glanhâd:—a. heinif, gweisgi, chwimmwth.*

Brush-maker, brysh'-me-cyr, *s. gwrychellydd, brwsfydd.*

Brushwood, brysh'-wd, *s. manwydd, prysgoed, pryswydd, glewig, prysg, man-goed, toefrigau.*

Brusque, brwsc, *a. difoes, trwsgl, iang, dysmwth, dreng, taio.*

Brustle, brysl, *v. n. clecian, clindardd-ach, siffrwd, grillian, trystio; bocsa-achu, bygylu.*

Brutal, brw'-tyl, *a. anifeilaidd, anifeilig, milaidd, bwystfilaidd, milain; creulawn, anwar.*

Brutality, brw-tal'-i-ti, *s. anifeilrwydd, mileidrrwydd, fyfyrnigrwydd; creulonder, annynoliaeth.*

Brutalize, brw'-tyl-eiz, *v. anifeleiddio, bwystfileiddio, cieiddio; ymgreuloni.*

Brute, brwt, *s. anifal, anifel, mil, milyn, bwystfil, ysgrubl; anifeilddyn:—a. anifeilaidd, bwystus, ysgrublaidd, ciaidd; direswm, dideimlad, anwar, anfoesog.*

Brutish, brw'-tish, *a. anifeilig, mileinig, bwystaidd, lledffer; didostur, afresymol, disynwyr, ansyberw; ffaidd, brwnt.*

Brutishness, brw'-tish-nes, *s. anifeleidrrwydd, mileinigrwydd, fyfyrnigrwydd; annhosturi, afresymoldeb.* [lymu.]

Bub, byb, *s. cwrw cadarn:—v. a. bwr-Bubble, byb'-bl, s. bwrllwm, cloch y dwr, cloch suddas, tyniar, boglyn, llaig, morwysiad, morwyf, clogoren, llygad-en; coegbeth; anober, som; twyll, hocoed; meddalddyn:—v. bwrlymu, clochi, berwi; tarddellu, clogori, boglynu; twyllo, seithugio.* [ydd.]

Bubbler, byb'-lyr, *s. bwrchan; hocoed-Bubbling, byb'-ling, s. bwrlymiad, morwysiad, crychferwad; brychen:—p. a. bwrlymedig.*

Bubby, byb'-i, *s. bron, bronig, diden.*

Bubo, biw'-bö, *s. llynoryn arffed, arffettwdd, gwerydlwg; cornwyd, ploryn, gorgai; y ddylluan gorniog.*

Bubonocoe, byb'-bö-nö-säl, *s. tor arffed.*

Bucanier, byc-y-nö'yr, *s. gwillmyr, morleidr.*

Buck, byc, *s. bwch (y gwryw o'r iyrchod, y geifr, yr ysgyfarnogod, a'r cwn-ingod); balchyn, coegyn; golch, trwyth, lleisw coed; golchddillad:—v. rhidio, bycho; trwytho, sicio, golchi.*

- Buckbasket, byc'-bas-cit, *s.* golchfasged.
 Bucket, byc'-cit, *s.* celwrn, ystwc, crwc, dyfrlestr, cibl, bwced.
 Buck-goat, buc'-göt, *s.* bwch gafr.
 Bucking, byc'-cing, *s.* trwythiad, trwyth-siciad; golch, trwyth.
 Buckish, byc'-cish, *a.* bychaidd, iyrchaidd; gwyh, balch.
 Buckle, bycl, *s.* bwel, tytawy, gwæg, hoglwm; cryhgudyn:—*v.* byclu, tytmwyo, ystreigio; cyttaro, ymgyrchu, ymwrio; parotí, ymwregysu; terfynu; plygu, ymostwng.
 Buckler, byc'-dylr, *s.* bwceled, bwceledr, tarian, aes, aestalch, astalch, asafar, ostid, talbos, ysgwyd, parfaís.
 Buckram, byc'-ram, *s.* sythlian, gludlian:—*a.* syth, anhyblyg, anystwyth; cryno.
 Buckskin, byc'-scin, *s.* hyddgen, hyddgreen, croen carw.
 Buckthorn, byc'-thorn, *s.* rhafnwydden.
 Bucolic, biw-col'-ic, *s.* bugeileg, bugeilegerdd, bugeilgan; bugeilfardd:—*a.* bugeilig, bugeiliol, bugeilaidd.
 Bud, byd, *s.* blaguryn, eginy, bywullyn, blaendardd, bal, blaendwf:—*v.* blaguro, egino, pibori, balannu, blod-euo, agor; impio, prifio.
 Budding, byd'-ding, *s.* blaguriad, bywulliad, balant; tyfiad, blodeuad.
 Buddle, bydl, *s.* mwnolechfa, mwnolechle; mwnolechyr; golchle:—*v.* mwnolechi; dadfysgu mwn.
 Budge, byj, *v.* chwimio, ymsymmud, syfhyd, ysgytio, ysgogi; oen-gen, oenban, pan-wlan.
 Budget, byj'-et, *s.* cod, coden, ffetan, bolgan, bwlgan, bwlan; cedres, cyllid, cyllideb, daeriadeb; ystor, amledd.
 Buff, byff, *s.* bualgen, croen bual; hyddgen; bualgob; llebliw; llebwy; ergyd:—*v.* *a.* taraw, taro.
 Buffalo, byff'-a-lö, *s.* bual, ych gwyllt.
 Buffer, byff'-yr, *s.* rhagodydd, parfydd.
 Buffet, byff'-et, *s.* cernod, cernhep, bonclust, ysmacht, maedden; llach:—*v.* cernodio, dyrnodio, maeddu, bwbachu, bustachu; gwrthladd.
 Buffet, by-ffet', *s.* nester, gwlnester, cilgell, cilior, onglloer; cwpwrdd cornel.
 Buffoon, by-ffwn', *s.* ysgenty, croesaniad, croesan, ystumiw, digrifwas, arabwr, munudiwr, gwatwarwr, mo-iwr, chwidrwr, digrifyn, ysmaldodwr:—*v.* *a.* chwareu yr ysgenty, ysmaldodi.
 Buffonery, by-ffw'-nyr-i, *s.* croesanaeth, myduniaeth, munudiaeth, chwidredd, cammwedd.
 Bug, byg, } *s.* bwg, bwgan,
 Bugbear, byg'-beyr, } bw, bo, bwbach, bwci, bolol, hwdwg, coblyn.
 Bug, byg, *s.* trogen, torogen, drewen, drewyn, drewlenen.
 Bugle, biw'-gl, *s.* bual, ych gwyllt; glain, glain gwydr, gleinron gwydr; golchenid, glesyn y coed, llysiâu Mair.
 Bugle, biw'-gl, } *s.* bualgorn,
 Bugle-horn, biw'-gl-hörn, } buelin, helgorn, corn hela; corn rhyfel, cadgorn, llugorn, rhyfelgorn.
 Build, buld, *v.* adeiladu, adeilio, codi, gwneuthur; saernio, seilio.
 Builder, bul'-dylr, *s.* adeiladydd, adeil-iwr, adeiladwr; saer, gwneuthurwr.
 Building, bul'-ding, *s.* adeilad, adail, adeiladaeth, adeilwaith; magwyrad; ty.
 Built, bult, *s.* adeilad, adeiladiad; ffurf, llun, dull; ffurfiad, lluniad:—*p. t. p.* *p.* (*Bwld*) adeileidig, adeiladedig, adeiladwyd.
 Bulb, byl, *s.* llor, cryn-wreiddyn, crynben, oddf:—*v. n.* oddfi, crothi; llori.
 Bulbous, byl'-bys, *a.* llorog, cryn-wreiddiog, oddfog, crynbenog; crwn.
 Bulge, bulj, *s.* crwb, crwmp, crwc, chwydd, hwrwg, cest, tor, bwlg; tolc, agen, hollt:—*v. a.* chwyddo, crythu, bylgu, dargrothi, dargestu; cestagenu, agenu.
 Bulimy, byl'-i-mi, *s.* gorwango, newynwst, newyn-glwyf.
 Bulk, bylc, *s.* maint, maintioli, meintiolaeth; swmp, swm, syn, sum; corffolaeth, corff, cyff; praffder, rbeffer, breisgedd, ffyrffer; crynswth, clamp; bwlg; rhagfwrdd; bargod; mwyfaiaeth, y rhan fwyaf.
 Bulkiness, byl'-ci-nes, *s.* meintiolaeth; corffolaeth; praffder; mawrder.
 Bulky, byl'-ci, *a.* mawr, helaeth, eang; symiol; corffol; praff, ffurf, braisg; bylgu, marthus.
 Bull, bwl, *s.* tarw, bwla, bittolws; sel-warrant, baneb, archlythyr, archiadeb, pabarcheb, pabarchiad; gwrthiaith, gwrthddywediad, anghyssondeb.
 Bullace, bwl'-les, *s.* eirin perthi, eirin surion, eirin gwylltion, eirin tag, eirin bwlas, bwlas.
 Bullary, bwl'-lyr-i, *s.* casgl o babarchau.
 Bullbaiting, bwl'-bet-ing, *s.* cyfarthafa teirw, targwnad.
 Bullealf, bwl'-caff, *s.* llo tarw, llo gwr-yw; hurthgen, brebwl, llelo, ffwlcyn.

- Bullafer, bwl'-caff-yr, s. chwilen gorn-
iog, cawrchwil, gwas y neidr, tarw'r
dwfr.
- Bulldog, bwl'-dog, s. targi, ci tarw, tarw-
gi, cystawcci, cipiad, gafaelgi.
- Bullet, bwl'-let, s. peled, pelen, bwled,
bwleden, gynbel, gynfaen, pelen gwn,
maen blif.
- Bulletin, bwl'-li-tin, s. cyhoeddiad, cy-
hoeddeb, hysbysiad, adroddiad, myn-
egiad. [ladd teirw.
- Bullfeast, bwl'-ffist, s. tarornest, ym-
Bullfinch, bwl'-ffunsh, s. coch y berllan,
llostruddyn, y tin-goch, y rhawn-
goch; chwibanydd.
- Bullhead, bwl'-hed, s. penbwl, pen-
bwn, bawd y melinydd, gwrachen;
dyn pen-glwpa, hurryn.
- Bullion, bwl'-iyn, s. aur clamp, arian
clamp, eurdalp, ariandalp; mwnei-
dalp, alfwnon.
- Bullition, bwl'-lish-yn, s. berwad, berw-
edd, dyferwad, berwyd, berw.
- Bullock, bwl'-lyc, s. bustach, eidion,
ych, enderig, dyniawed.
- Bullstag, bwl'-stag, s. attarw, adfwl.
- Bulltrout, bwl'-trowt, s. brithyll mawr,
brithyll gwryw.
- Bully, bwl'-li, s. bygylwr, bocсахwr,
ymgecwr, cwerylwr, ffrostwalch,
bwli; rhyswr dyhiren:—v. bygylu,
dwndro, crochdaeru; sarhau, argoddi.
- Bulrush, bwl'-rysh, s. llafrwynen, cors-
frwynen; pabwyr.
- Bulwark, byl'-wyr, s. gwrthglawdd,
rhagfur, ysgor, gwarchglawdd, am-
ddiffynfa, gwerthyr, caerfa; diogel-
wch, noddle:—v. a. amgaeru, rhag-
furio, gwrthfurio; diogelu, cadarnhau.
- Bum, bym, s. tin, bontin, ffolen, pedrain.
- Bumbailiff, bym'-bel'-uff, s. ceisbwl, ceis-
iad, gafaelwr, gwysiwyr, bwmbeli.
- Bumble-bee, bym'-bl-bi, s. beategyr, by-
chgyr. [orthfad.
- Bumboat, bym'-böt, s. porthgwch.
- Bump, bymp, s. pwmp, cnwc, chwydd,
hwrwg, pothan, pothon, oddfyn;
dyrnod:—v. dyrnodio, ergydio; bwmbro,
bwmpio, cadw bwmbwr.
- Bumper, bym'-pyr, s. cyforgib, llawn-
wydryn, cibli.
- Bumpkin, bym'-cin, s. delff, cuall, drel,
ystelff, llabi, lleban, llabwst.
- Bun, } byn, s. chwioq, chwioqen, mi-
Bunn, } oden, teisen fiod, chwigsan.
- Bunch, bynsh, s. pwng, swp, sypyn,
twff, tusw, clwm, cwlmw, sobyn,
bagad, magwy; oddf, cnwc, cnwb,
clystwr:—v. ymsypio, bagwyo, tas-
gellu, clystyru, siobynu; chwyddo.
- Bunchy, byn'-shi, a. bagwyog, sypioq,
tuswyog; oddfog, cnapiog, cnyciog.
- Bundle, byn'-dl, s. sypyn, bwrn, bwrnel,
byrniad, sopyn, sopen, trwsa, trwl,
twysg, rhef, sybwrn, swp, dref, cw-
lwm, rhwym, rholyn, rhol, dylwf,
pyner:—v. a. sypynu, byrnio, bwr-
nelu, ffasgu, trylio, sopenu, pynorio,
drefu; clymu, rhwymo, ffuneno.
- Bung, byng, s. byngur, terth, clawr
bwng, caud twll baril; twmfedd:—
v. a. byngu, tarthu, byng-glorio, cau
bwng; argau.
- Bunghole, byng'-höl, s. bwng, twll y
bwng, derbyndwll baril.
- Bungle, byng'-gl, v. bon-glera, bwngleru,
carbylu, brasglytio, clytweithio, cly-
tio:—s. bon-glerwaith, bwngleriaeth,
clytwaith, trysglwaith, trysgledd.
- Bungler, byng'-glyr, s. bon-gler, bon y
gler, bon-glerwr, bwngler, bwngler-
wr, trysglyn, musgrellyn.
- Bunt, bynt, s. hwylybant, hwylygest,
hwylygod, hwylychwydd, hwylygendod:
—v. hwylymchwyddo, hwylygeudodi,
chwyddo gan wynt.
- Bunter, byn'-tyr, s. swgan, yslebr.
- Bunting, byn'-ting, s. bras yr yden,
bras y ddrutan, bras yr yten, aderyn
bras yr yd, "bras-yr-itan;" lluman-
denlli, banerwydd, tenlli banerau.
- Buoy, boi, bwoi, s. nofiadur, nofnod,
nofyn, nawf-fynag, bwi:—v. nofio;
nofnodi; cynnal, ategu; esgyn, ym-
ddyrchafu, ymgodi.
- Buoyancy, boi'-yn-si, s. nofiadoldeb,
nofiadolrwydd, nofodd, nawf-duedd,
nofwy; ysgafnder, ysgawnder.
- Buoyant, boi'-ant, a. hynawf, nofiadol,
anhysawdd; ysgafn, esgynol.
- Bur, byr, s. cynghaw, cynghaf, pen
cynghaw; parfordwy, ysberdorch.
- Burbot, byr'-byt, s. llofen, lloferan,
lofenbysg.
- Burden, byr'-dn, s. baich, pwn, llwyth;
clud, bwrn, pwys; cofaid; tymp,
genedigaeth; trymder; berdon, byr-
dwn, cyngherdd; y gair llusg, yr eil-
gyrch:—v. beichio, pynorio, ar-
lwytho; gorthrymu, gormeilio.
- Burdensome, byr'-dn-sym, a. trwm,
beichus, pwysfawr, anhyddwyn; gor-
mesol, blin.
- Bureau, biw-rö', s. treillgist, ysgrifgist,
ysgrifen-gist; dirgelgist, celgist; ys-
griffell, ysgrifswyddfa.

- Burgage, byr'-gej, *s.* bwrdeisdal, gafael breindref, bwrdeisafael.
- Burganet, } byr'-gy-net, *s.* helm haiarn,
Burgonet, } haiarn-gap, penial, penffestyn, penor.
- Burgais, bwr'-zho, *s.* bwrdaiss, bwrgeiss, dinesydd=*Bourgeois*.
- Burgess, byr'-jes, *s.* bwrdaiss, bwrgeiss, dinaswr; bwrdeisydd.
- Burgess-ship, byr'-jes-ship, *s.* bwrdeisiaeth, dinasfrait, bwrdeisfrait, trefrait.
- Burgh, byrg, *s.* bwrdeisdref, breindref.
- Burgher, byr'-gyr, *s.* bwrdaiss, bwrgeiss, dinesydd; bwrdeisydd.
- Burghmote, byrg'-môt, *s.* treflys, treflwytwys, bwrdeisfa, bwrdeislys.
- Burglar, byrg'-lyr, *s.* tydorwr, torwr tai, tyleidr.
- Burglary, byrg'-lyr-i, *s.* tydoriad, toriad ty, tyspeiliad.
- Burgomaster, byr'-gô-mas-tyr, *s.* treflyw, treflywydd, dinasfaer, maer.
- Burgrave, byr'-grêf, *s.* trefiarll, diniarll, caeriarll.
- Burial, ber'-i-yl, *s.* angladd, claddedig-aeth, cynhebrwng, arwyl.
- Burial-place, ber'-i-yl-plcs, }
Burial-ground, ber'-i-yl-grownd, } *s.*
claddfa, monwent, beddrod, claddlan, beddle.
- Burine, biw'-run, *s.* cerfyller, crifell.
- Burle, byrl, *v. a.* digedenu, dignapio.
- Burlesque, byr'-lesc', *a.* digrif, ysmala, chweric, cellwerus, chwerrhinus, arab:—*s.* digrifiaeth, gwawdiaith, duchan, ffolebb, chwarrawd, digrifwawd; gogerdd:—*v. a.* gwawdio, gwatwar, goganu, digrifoli.
- Burlesque-poem, byr'-lesc'-pö'-em, *s.* gogerdd, digrifeg, digrifgan, ysmalgerdd, ysmalgan, gwawdgerdd.
- Burlesquer, byr'-les'-cyr, *s.* digrifydd.
- Burletta, bur-let'-ta, *s.* digrifwest; eilonwest; chwimalaw, chwiralaw.
- Burliness, byr'-li-nes, *s.* maint; praffder, breisgedd; brol, bocсах.
- Burly, byr'-li, *a.* mawr, braisg, ffyrf; chwyddedig, broliog, bocсахus.
- Burn, byrn, *v.* llogsi, goddeithio, gologsi, ysu, dylogsi; ymosgi, ffiamio; poethi, brydio:—*s.* llogsi, llogsiad, llogsi tân.
- Burner, byr'-nyr, *s.* llogsydd, llogsur, ffiamor, greidur, creisierydd; lloggyr.
- Burning, byrn'-ing, *s.* llogsiad, cynneu; llogsi, poethni, tandde, ennyfna:—*a.* llogsi, poeth, tanlyd, angerddol, greidiol, eirias, gwynias, terwyn; llos.
- Burning-glass, byrn'-ing-glas, *s.* llogswydr, tanwydr.
- Burnish, byrn'-ish, *v.* caboli, lathru, gloywi, yslipanu, dyrathu; dysgleirio, dysgleinio; trwsio:—*s.* cabolwr, arlathrwr, llugeinydd; cabolyr; dysgleirder, lathredd, yslipan, glawdd.
- Burnt, byrnt, *p. p.* (*Burn*) llogsedig; tanlyd, crasboeth, crinsych.
- Burr, byr, *s.* llabed clust, clustlabed; isoddfyn; cefndedyn; cronrwy.
- Burrock, byr'-ryc, *s.* gored, pwnt pysgota.
- Burrow, byr'-rö, *s.* twll cwnigen, tyllgaer, tudletty; twll:—*v. n.* ymddaiaru, tyrchu, turio, ceudyllu, llochesu, ymlechu.
- Bursar, byr'-syr, *s.* alwerydd, amnerydd, pyrsydd, trysorydd, clasgedydd, sylltydd.
- Bursarship, byr'-syr-ship, *s.* alweryddiaeth, clasgedyddiaeth.
- Bursary, byr'-syr-i, *s.* clasged; alwarfa.
- Burse, byrs, *s.* newidfa, cyfnewidfa, newitty, trafnidfa, maeliadfa.
- Burst, byrst, *v.* tori, ymddyllio, rhwygo, holti; ymruthro, trwydro, beilio:—*p. p.* toredig; ymddylliedig:—*s.* ymdoriad, rhwyg, rhuthr; iorn, firweh; twrf, clap, diasbad; torgest, torlengig, bors.
- Burt, byrt, *s.* torbwt, lleden chwith, gwymell; tafod yr ych.
- Burthen, byr'-ddn, *s.* baich=*Burden*.
- Burton, byr'-tn, *s.* tynchwerfan.
- Bury, ber'-i, *v.* claddu; canhebryngu; daiaru, beddu, priddo.
- Bury, biw'-ry, *s.* tawddberen, peren dawdd.
- Burying, ber'-i-ing, *s.* claddiad, claddedigaeth, cynhebryngiad.
- Burying-place, ber'-i-ing-ples, *s.* mynwent=*Burial-place*.
- Bush, bwsh, *s.* llwyn, perth, twyn, prysglwyn; twmpath; cynffon llwynog:—*v.* llwyno; ffluwcho; bylu, bylën.
- Bushel, bwsh'-el, *s.* pwysel, mwysel=8 galwyn.
- Bushiness, bwsh'-i-nes, *s.* perthog-rwydd, dreiniogrwydd; cudynog-rwydd.
- Bushy, bwsh'-i, *a.* perthog, prysog; ffluwchog, cudynog, topynog, siochog; tew.
- Busiless, buz'-i-les, *a.* diwaith, diorchwyl, diofal, segur.

Business, buz'-nes, *s.* gorchwyl, galwedigaeth, galwad, gwaith, gorchwyliaeth; neges, swydd; crefft, celfyddyd; achos, mater, pwngc, peth; masnach, traf-nidiaeth; gofal, helynt, heldrin, trafferth, helgur, ymdrin, trybestod, tres.

Business-like, buz'-nes-leic, *a.* gorchwyl-aid, masnachaid, masnacyddol.

Busk, bysc, *s.* prenol, bronatteg, bron-sythyr:—*v.* parodi, parotoi, ynwisgo.

Buskin, bys'-cin, *s.* gwantas, cwran, curan, llopan, llop, esgid fial uchel.

Buss, bys, *s.* cusan, cus, impog; llestr ysgadana, llestr pysgota:—*v.* *a.* cusanu.

Bust, byst, *s.* corffyll, pen-gerffyll, corfflun, bronddelw; penddelwad, penlun, peny; safun.

Bustard, bys'-tard, *s.* gwerniar, tyrciar y gwerni.

Bustle, bysl, *s.* ffwdan, trafferth, ffwdwr, godwrdd, ffwrst, brys, terfysg, twrdd, cymhelri, twrw, trybestod:—*v. n.* ffwdanu, trafferthu, ymdraffullio, dyfrysio, fflychio, dwndro, prysuro, estricio.

Bustler, bys'-lyr, *s.* ffwdandwr, ymdrafferthwr; dyfaldwyn, prysurwas.

Busy, buz'-i, *a.* prysur, trafferthus, ffwdanus; diwyd, dyfal, esgud, ystig, astud, diorphwys, diesgeulus, manwl:—*v.* *a.* prysuro, trafferthu, ffwdanu; ymdrafferthu â.

Busy body, buz'-i bod'-i, *s.* ymyrwr, rhodreswr; prysurwas, chwilgi.

But, byt, *c.* ond, onid, eithr, oddi eithr; er hyny, eto, ond eto, yn unig; cyn, pan; hagen, anllai; eisoes, eisys; nid amgen, os amgen, amgen; onis, onid e; etwaeth, etwa, eton; ag, nag:—*pp.* ond, onid, eithr, oddi eithr, oddigerth; heb, heb law, namyn, amyn, nam, named; maes o; allan o, dim ond; dim amgen na.

But=Butt, byt, *s.* ffin, terfyn, cyffin, ffinedd; bon, bonyn:—*v.* cyffinio, cydio, terfynu.

Butcher, bwç'-yr, byç'-yr, *s.* cigydd, cigwr, lladdwr; lleiddiad:—*v.* *a.* lladd; cigyddio, dienyddio.

Bucherly, bwç'-yr-li, *a.* cigyddlyd; ci-aid, creulawn, ffyrnig, barbaraid.

Butchery, bwç'-yr-i, *s.* cigfa, cigyddle; cigyddiaeth; marchnadfa cig; galanastra.

Butler, byt'-lyr, *s.* trulliad, trulliwr, heilyn, gwallofiad, menestr, gwall-ofydd.

Butlership, byt'-lyr-ship, *s.* trulliad-aeth, heilynyddiaeth.

Butment, byt'-ment, *s.* pentan, myd-atteg.

Butshaft, byt'-shaft, *s.* nodsaeth.

Butt, byt, *s.* nod, parcel, annelnod; cyff cler, gwawdnod, gwatwargyff; pwt, gwth, hyrddiad; bon, arlost; bauol, bytaid, barnolaid=baril 126 galwyn:—*v. n.* cornio, hyrddio, gyrthio, pwt-ian, cerniol.

Butter, byt'-tyr, *s.* ymenyn:—*v.* *a.* ymenynu.

Butterbump, byt'-tyr-bymp, *s.* aderyn y bwn, bwmp y gors.

Butterfly, byt'-tyr-fflei, *s.* ilir, eilir, glöyn byw, gloywyn byw, gloyfyn byw, glöen byw, pilai, pila, clöyn, iar fach yr haf.

Butteris, byt'-tyr-is, *s.* naddiadur, carn-daclyr, naddyr.

Buttermilk, byt'-tyr-mulc, *s.* llaeth enwyn, enwyn.

Butterprint, byt'-tyr-prunt, *s.* print ymenyn, breiannodyr.

Buttertooth, byt'-tyr-twth, *s.* llaeth-ddant, rhagddant, blaeddant.

Buttery, byt'-tyr-i, *a.* ymenynaid, ymenynog, ymenynllyd:—*s.* bwydgell, bwytty; trullfa.

Buttock, byt'-tyc, *s.* pedrain, ffolen, bontin, tin, clun, morddwyd, cwman.

Button, byt'-tn, *s.* botwm, botwn; bog-lwm, boglyn, enap; blaguryn:—*v.* *a.* botymu; boglymu.

Buttonhole, byt'-tn-höl, *s.* twll botwm.

Button-maker, byt'-tn-mc-cyr, *s.* botymwr, botynwr.

Buttress, byt'-tres, *s.* atteg, attegwaith, cynnalfur, gwanas, seilddar; cynneiliad, cynneiliawdr:—*v.* *a.* attega, cynnal; gwrthgafnu.

Butyraceous, biw-ti-ré-shyz, *a.* ymenynaid, ymenynog, ymenynllyd.

Buxom, byç'-sym, *a.* bywiog, hoenus, heinif, hoyw, gweisgi, sionge, gor-awenus, lawen, nwyfus, anllad, trythyll.

Buxomness, byç'-sym-nes, *s.* bywiog-rwydd, hoen, nyw; nwyfusrwy, hynwyfedd.

Buy, bei, *v.* prynu, pwrcau; masnachu.

Buyer, bei'-yr, *s.* prynwr, pwrcaasydd.

Buzz, byz, *v.* sio, rao, husting, sibrdw, sisial; lleisio, gryngian, siffrwd:—*s.* si, su, husting, sis, sibrdw, siffrwd, sisial, sygan.

Buzzard, byz'-zyrd, *s.* boncath, bwn-

cath, cadfael, penbwl, cuall, brebwl:
—*a.* pendew, cuall, disynwyr.
By, bei, *prp.* gan, trwy, drwy, wrth, &
ág; ger, ger llaw, gar, gar llaw, car;
wrth law; yn agos (i) at; yn nesaf (i)
at; ar ymyl, yn ymyl; ar fin, ym
min, ar lan, yng nglan; gyda, yn
llaw, trwy law: gerfydd; yn; erbyn;
heibio, heibio i; heb law, heb; ar
warthaf; ar hyd, hyd; myn; i;
llwyr; ach; er, er mwyn; yng
ngwydd, ger bron, ger gwydd; o;
wrtho, wrthi, wrthynt.
By-and-by, bei'-ynd-bei, *ad.* yn y man,
ar fyr, yn ddiannod, yn ddiwed, yn ddi-
aros, yn ddiattreg, ar fyrdar, ar frys,
allan o law, yn fuan, yn ebrwydd, ar y
gair, toc.
By the by, bei-ddy-bei, } *ad.* ar y
By the way, bei-ddy-we', } ffordd, ar
gerdded; ar redeg, ar ei hynt, wrth
fyned heibio; gyda llaw.

By-corner, bei'-cor-nyr, *s.* cilgornel, cel-
giltach, celgornel.
Bye, bei, *s.* trigfa, trefad; safle, gorsaf.
By-end, bei'-end, *s.* celddyben, cam-
ddyben, camfwriad, geumcan.
By-gone, bei'-gon, *a.* neithiedig; a aeth
heibio; wedi pasio.
By-lane, bei'-len, *s.* cilheolan, coeg-
heolan, cilfeidr, heol gefn; cil-
ffordd.
By-law, bei'-lo, *s.* gogyfraith, cilgyfraith,
cilraith.
By-name, bei'-nem, *s.* llysenw, cilenw.
By-path, bei'-path, *s.* coeglwybr, llwybr
cel.
By-road, bei'-röd, *s.* cilffordd, gochel-
ffordd.
By-word, bei'-wyrdd, *s.* diareb, cyfadgan;
gwawd, gwatwargyff, gwatwargerdd.
Byzantine, buz'-yn-tun, *s.* Bysant, Bis-
ant, Besant—*enw* darn o aur a fathid
yn *Byzantium*—Caerysteny.

C.

C, si, *s.* si=enw'r drydedd lythyren, yr
hon yw yr ail gydsain, o'r egwyddor;
fel rhifnod, saif C am gant=100;
CC=200, &c.
Cab, cab, *s.* cab=sychfesur Iuddewig
yn cynnwys tua thri pheint Seisnig;
cerbydell, cerbydan, cludan, cabglud,
cab.
Cabal, ca-bal', *s.* cydgyfrinachwyr, cel-
ymgyngoriaid, celfwriadwyr, cudd-
ancanwyr; ymgyfrinach, cydgy-
nghair, dichell, cydfrad, cadbidwl:—
v. n. celymgynggori, cuddamcanu,
cydfradu, dichellu.
Cabala, cab'-y-ly, *s.* rhinddysg, cyfrin-
ddysg, traddodiadau Iuddewig.
Cabalist, cab'-y-lust, *s.* rhinddysgawd-
wr, rhinddoethor, athraw cyfrinddysg.
Cabalistical, cab'-y-lus'-ti-cyl, *a.* rhin-
ddysgol; cyfriniol, traddodiadol.
Caballer, ca-bal'-lyr, *s.* cydgyfrinachwr,
cuddfwriadwr, cuddfradwr.
Caballine, cab'-yl-lein, *a.* ceffyllaid, marchol.
Caballine aloes, cab'-yl-lin al'-öz, *s.*
elyw ceffyllau, marchelyw, braselyw.
Cabaret, cab'-y-re, *s.* tafarn, tafarndy.
Cabbage, cab'-ej, cab'-ij, *s.* bresych,
cawl, cawl gwyllt:—*sing.* bresychen,

cawlen:—*v.* bresychu, ymfresychu;
pen-grynoi; darnguddio, lledrata.
Cabin, cab'-un, *s.* caban, cell, cuddigl,
cab, ystafellan; bwth, lluest, cotty,
pabell; cut:—*v.* cabanu.
Cabin-boy, cab'-un-boi, *s.* cabanwas,
cellwas, cellwesyn.
Cabinet, cab'-u-net, *s.* cafell, cell, cudd-
igl; cistan, tlogell, tlysgist, trysor-
gell, trysorgist, ysgrin; cyssylgell,
cyngorgell, teyrngafell; y cyngor, y
cyfrin-gyngor:—*v. a.* amgau, argau.
Cabinet-council, cab'-u-net-cown-sul, *s.*
cyfrin-gyngor, teyrn-gyngor, y
cyngor; teyrngyssylltiad, argys-
sylltiad; cellgyssedd.
Cabinet-maker, cab'-u-net-me-cyr, *s.*
cistanwr, saer dodrefn, dodrefniedydd.
Cable, cebl, *s.* rhaff angor.
Cablet, ce'-blet, *s.* llusgraff, rhaffan.
Cabman, cab'-myn, *s.* cabwr, cabyrwr.
Caboose, ca-buç', *s.* cegin llong.
Cabriolet, cab-ri-ö-le', *s.* cab, cerbydan,
cerbydell, cludan.
Cachetical, ca-çet'-i-cyl, *a.* drygnawsol,
drygansoddol, drygnaws.
Cachet, cash'-e, *s.* sel, insel, glöen.
Cachexy, ca-çec'-si, *s.* drygnaws, dryg-
ddefod, drygddyli; anniwyg; llifant.

ö, llo; u, dull; w, swm; w, pwn; y, yr; ç, fel tsh; j, John; sh, fel s yn eisieu; z, zel.

- Cachination, cac-i-ne'-shyn, *s.* crechwen, banchwardd, banchwerthin; crechweniad.
- Cack, cac, *v. n.* ystlomi, cachu, tomi.
- Cackerel, cac'-yr-el, *s.* cacrell, ysgoth-bysg.
- Cackle, cacl, *v.* crecian, gregar, clegru, cogor, clwician, crochwenu; clebran:—*s.* crec, gregar, clegyr, clec; clep, dwndwr, baldardd.
- Cackler, cac'-lyr, *s.* crecydd, clegrydd.
- Cacochymic, cac-ö-cim'-ic, *a.* dryglynol, dryghylif, drygnowsol.
- Cacochymy, cac'-ö-cim-i, *s.* dryglynaws, dryglinaws, drwg ansawdd hylfau'r corff.
- Cacodæmon, cac-ö-d'-myn, *s.* drygelfod, drwg-ysbryd, cythraul.
- Cacoethes, cac-ö-ï'-thiz, *s.* anniwalliant, drygnawd; drygreddf; dryglynor; ysfa, gorflys.
- Cacoethes scribendi, cac-ö-ï'-thiz scribeben'-dei, *s.* ysgrifias, crifewyg, ysgrifglwyf, clwyf yr ysgrifell.
- Cacography, ca-cog'-ry-ffi, *s.* drygsilliadaeth, drygsilliad, dryglythyriad; drygysgrifeniad.
- Cacophony, ca-coff'-ö-ni, *s.* drygsain, dryglais, dybryd sain; anghygerdd.
- Cacotrophy, ca-cof'-rö-ffi, *s.* drygfath.
- Cadaver, ca-de'-fyr, *s.* celain, burgun.
- Cadaverous, ca-da'-fyr-yz, *a.* burgunaidd, celaneddog; gwelw, hyll, irad.
- Caddis, cad'-dus, *s.* cadys, cadasen, ysnoden arw; ysnoden; pryf y gwellt.
- Caddy, cad'-di, *s.* cistan, blochas de.
- Cade, ced, *a.* dof, gwâr, tyner, llawfaeth, hywedd:—*v. a.* dofî, gwarhau; llawfagu, llawfeithrin:—*s.* baril, casgen, llestryn.
- Cadence, ce'-dens, *s.* gostyngiad, disgyniad; disgynsain, lleddeb; goslef, tôn; saib, gorphwysfa; cloaddurn, seibaddurn; cyfysgogiad; iawn fesuriad:—*v. a.* seinamrywio, tonamrywio, disgynseinio, lleddebu.
- Cadent, ce'-dent, *a.* gostyngol, disgynol.
- Cadanza, ca-dent'-zy, *s.* gwibeg, (mewn cerddoriaeth); disgynsain, lleddfoslef; llais-gyweiriad.
- Cadet, ca-det', *s.* cadfoddog, cadfacwy, boddfilwr; cadysgolor.
- Cadge, caj, *v. a.* cludo; cario. [ydd.
- Cadger, caj'-yr, *s.* edwicwr, adwerth.
- Cadi, ce'-di, *s.* Ceidon=ynad Tyrciaidd.
- Caduceus, ca-diw'-shys, *s.* gwialen Merchur; heddialen; herodlath.
- Caducity, ca-diw'-si-ti, *s.* syrthiolrwydd; gwendid.
- Caducous, ca-diw'-cyz, *a.* hygwym, hygwyddol.
- Cæsura, si-ziw'-ry, *s.* gorphwysob, saib, gorphwysfa; hirodeb.
- Cæsural, si-ziw'-ryl, *a.* gorphwysfaol, seibiol, adranseibiol.
- Caftan, caff'-tyn, *s.* caftan=math ar wisg Bersiaidd.
- Cag, cag, *s.* barilau, llestryn.
- Cage, cej, *s.* ffrong; adardy, adargut; gwialdy; ffau, cut; masg, cawell; milgut, mildy; amwaith; attalgell; cadwraeth, carcharfa:—*v. a.* ffrongcio; caethiwo; attal.
- Cairn, ce'yrn, *s.* carn, cernedd.
- Caisson, ce-sun', *s.* pylorgist; pylorfen, cist cadarmerth; sylgist.
- Caitiff, ce'-tiff, *s.* dyhiryn, drygddyn, diffeithwas, drelyn; adyn.
- Cajole, ca-jöl', *v. a.* gweneithio, trûthio; hudo; anwesu, lloddi.
- Cajoler, ca-jöl'-lyr, *s.* gweneithydd; lithiwr, denwr; somwr, twyllwr.
- Cake, cec, *s.* teisen, afrilladen, lletrog, mioden, chwiog, torthig:—*v. a.* teisen, torthi; ymgyrnoi, cyttyru; rhwymo.
- Calamanco, cal-y-mang'-cö, *s.* mingeo, hir-wlanwe.
- Calamine, cal'-y-mun, *s.* calafin, calamin, seinidfw.
- Calamitous, ca-lam'-i-tyz, *a.* adfydig, trallodus, gofidus; adwythig, trwch.
- Calamity, ca-lam'-i-ti, *s.* blinfyd, drygyd, gofid, cystudd, trallod, trueni, gresyndod, aflwydd, anffawd, dinystr, gwae.
- Calamus, cal'-a-mys, *s.* corsen, calaf, cecysen; pergorsen, pergawnen; calamus; pibell, chwibanogl.
- Calash, ca-lash', *s.* cerbydan; bunhwd, bunhotan; calas.
- Calcar, cal'-car, *s.* creisier, ffoddell, ulwadur.
- Calcareous, cal-ce'-ri-yz, *a.* calchaid, calchog; marmaidd.
- Calcedonic, cal-si-don'-ic, *a.* calcedonig, calcedoniaidd.
- Calcedony, cal-sed'-ö-ni, *s.* calcedon=math ar emfaen gwerthfawr.
- Calcinable, cal-sei'-nybl, *a.* creisionadwy, trylosgadwy, calchlosgadwy.
- Calcination, cal-si-ne'-shyn, *s.* creisionad, calchlosgiad; calchiad, ulwad, siniad.
- Calcinatory, cal-sun'-a-tyr-i, *s.* creisier,

ulwador, creisionyr, ffoddell, marniadur=lestr i greisioni mettel ynddo.

Calcine, cal-sein', *v.* creisioni, calchogi, ulwadu, trylogsi; tōddi; egridio.

Calcium, cal'-si-ym, *s.* calchid, calch-dehid.

Calcography, cal-cog'-ry-ffi, *s.* marmgerfiadaeth, marmgerfiad, crafaraff.

Calculary, cal'-ciw-lyr-i, *s.* ceiglwm, ceignap, cnepyn:—*a.* caregol, maenaidd, meinystaidd.

Calculate, cal'-ciw-let, *v.* cyfrif, rhifo, damfwrw; olrhain; addasu, cymmesuro, cymmedroli, cymhwyso; amcanu, bwriadu; barnu.

Calculation, cal'-ciw-le'-shyn, *s.* cyfrif, cyfrifiad, cyfrifiant; bwriad; barn.

Calculative, cal'-ciw-le-tuf, *a.* cyfrifiadol, damfwriol, cyfrifus.

Calculator, cal'-ciw-le-tyr, *s.* cyfrifwr, cyfrifiadur, cyfrifor, rhifiadur.

Calculous, cal'-ciw-lyz, *a.* caregog, graianog, grutiog, graenol; claf o'r tostedd.

Calculus, cal'-ciw-lys, *s.* y gareg, y maen, graianwst, maen tostedd, arenfaen; elobyniaeth, talp, pellen; rluifoniaeth, rhifioneg; cyfrifell.

Caldron, col'-dryn, *s.* pair, callor, crochan, berwador, berwedydd.

Caleficient, cal-i-ffe'-shent, *s.* twymydd, twyngyffer.

Calefaction, cal-i-ffac'-shyn, *s.* twymiad, gwresogiad, poethiad, cynhesiad.

Calefactory, cal-i-ffac'-tyr-i, *a.* poethiannol, gwresogol, brydiannol; gwresbarol.

Calefy, cal'-i-ffei, *v.* twymo, twymno, cynhesu, brydic; ymboethi.

Calendar, cal'-en-dyr, *s.* calaniadur, calanur; blwyddiadur, blwyddlyfr, amseroni, almynag; collyfr; dyddiadur; cofres:—*v.* *a.* coflyfr.

Calender, cal'-en-dyr, *s.* cabolwasg, gwasglyfnyr, twymwasg:—*v.* *a.* cabolwasgu, llyfnwasgu; llathru.

Calends, cal'-endz, *s. pl.* calan, calanau, calandyddiau.

Calenture, cal'-en-cyr, *s.* heuldwymyn, poethgryd; morgryd.

Calf, calf, *s.* llo; croen llo; llelo, llob.

Caliber, cal'-u-byr, *s.* tryfesur; mantor, ceuedd; ceudwll dryll, gyndwll, mantor gwn.

Calice, cal'-us, *s.* caregl, cwpan; cwpan y cynmun, cymmun-gib. [wm.]

Calico, cal'-i-cō, *s.* calico, cotymwe, cot-

Calid, cal'-ud, *a.* poeth, llog, twym.

Calidity, cal-ud'-i-ti, *s.* poethder, gwres, brydaniaeth, poethwg.

Caliduct, cal'-i-dyct, *s.* gwresgludydd, gwresawell.

Calif, cal'-luff, *s.* Calif=archoffeiriad Mahometaidd.

Caligation, cal-i-ge'-shyn, *s.* tywyllwch, caddug, gwylledd, cymmylogrwydd, pylni.

Caliginous, ca-lig'-i-nyz, *a.* tywyll, niwl-iog, cymmylog; pwl; aneglur.

Caligraphic, cal-i-graff'-ic, *a.* tegysgrifiol, ceinysgrifol.

Caligraphy, ca-lig'-ry-ffi, *s.* tegysgrifen, teleidlaw, ceinysgrifaeth.

Caliver, cal'-i-fyr, *s.* mantwn, llaw-ddryll.

Calix, cal'-ics, *s.* cwpan, caregl, cib.

Calk, coc, *v.* aglenwi, calcio, pygfreisgioni=cau agenau llong â charth pygedig.

Calker, coc'-yr, *s.* calciwr, aglenwydd.

Calking-iron, coc'-ing-ei-yrn, *s.* calciadur.

Call, col, *v.* galw; enwi; cyhoeddi; cyrchu:—*s.* galwad; gofyniad; gwys.

Caller, col'-yr, *s.* geilwad, galwai.

Callidity, cal-lud'-i-ti, *s.* medr, callineb, craffder; dirnadaeth, cyfrwysdra.

Calling, col'-ling, *s.* galwad, galwedigaeth; swydd, celfyddyd; crefft, gorchwyl; gwysiad.

Callipers, cal'-lu-pyrz, *s. pl.* mantgwm-pas, cwmpas coesgam.

Callosity, cal-los'-i-ti, *s.* caledwch; caledgroen; creithgaleden; caledfan.

Callous, cal'-lys, *a.* caled, croendew; dideimlad. [rig.]

Callow, cal-lō, *a.* dibluf; noeth, llym.

Calm, cam, *a.* tawel, dystaw, llonydd, digyffro, araul, llariaidd, esmwyth, araf, gwâr, canllaid, digynhwrff, tawellog; teg:—*s.* tawelwch, dystawrwydd, anghyffro; tegwch:—*v.* *a.* tawelu, dystewi, gostegu, llareiddio, llinaru, esmwythâu, dofi, lleddfdu, rhywiogi, gwarhau; dyhuddo, heddychu; tecâu.

Calmer, cam'-yr, *s.* tawelwr, lloddwr, dyhuddwr, ymlareiddiwr.

Calmness, cam'-nes, *s.* tawelwch, dystawrwydd, taweli; gwarineb.

Calmy, cam'-i, *a.* tawelaidd, tawelin; heddychol, tangnefus.

Calomel, cal'-ō-mel, *s.* halwybaill, alwybaill, calomel=cyffyr darparedig o arian byw.

- Caloric, ca-lŏ'-ric, *s.* athai, chwalai, gwresai, craeth, all, calorig:—*a.* ath-eiol, gwresol, calorig.
- Calorific, cal-ŏ-ruff'-ic, *a.* atheigiol, twymol, chwalariaidd, calorigaidd.
- Calorimeter, cal-ŏ-rum'-i-tyr, *s.* athiadur, athfesur, gwresnodydd.
- Calotte, ca-lot', *s.* glwysgap; iadgap milwr.
- Caltrop, cal'-trop, *s.* rhafnysgallen, bidysgallen, pigysgallen; pigogyr, pedbigoyr.
- Calumniate, ca-lym'-ni-et, *v.* camgyhuddo, camachwyn, enllibo, athrodi.
- Calumniator, ca-lym'-ni-e-tyr, *s.* camgyhuddwr; absenwr, hortiwr, goganwr.
- Calumnious, ca-lym'-ni-yz, *a.* camgyhuddol, enllibus, cablaidd.
- Calumny, cal'-ym-ni, *s.* camgyhuddiad, athrod, anair, drygabsen, gogan.
- Calve, *caf, v. n.* bwrw llo, alu, llydnu.
- Calves, *cafz, s. pl.* lloi, lloiau.
- Calvinism, cal'-fun-usm, *s.* Calfiniaeth=athrawiaeth Calvin.
- Calvinist, cal'-fun-ust, *s.* Calfinwr, Calfinydd=dysgybl Calvin.
- Calvinistic, cal'-fun-us'-tic, *a.* Calfinaidd.
- Calx, calcs, *s.* calch, creision, egrid, crenur, delgalch.
- Calyce, cal'-i-cl, *s.* deilenres, deiligres; blodenig, blaguren.
- Calyx, cal'-ics, *s.* blodamlen, blodeugib, blodeugaes, bloduen, amhulen.
- Cambering, cam'-byr-ing, *a.* bwaog, mydog.
- Cambist, cam'-bust, *s.* arianwr, bangewr, cedydd; newidiadur. [camrig.
- Cambric, cem'-bric, *s.* bliant, sindal.
- Came, cem, *s.* plymwialen, gwialen blwm:—*p. t.* (Come) daeth, wedi dyfod.
- Camel, cam'-yl, *s.* camel, camyll, cammarch, cammul:—*f.* camell; cambill, gorgambill, camel=math o ddyrwynlath.
- Cameleon, ca-mŏ'-li-yn, *s.* camelion=cydser deheul o ddeg seren.
- Cameleopard, cam'-yl-ŏ-pard, camleopard, cameleopard, y Giraff.
- Camelot, cam'-i-lot, *s.* camlad, camlod, camled=math ar gymmysgwe o flew camel.
- Cameo, cam'-i-ŏ, *s.* argrifon, ban-grifon, argerfiad; cerfem, rhithfaen, gwerydrem.
- Camera Lucida, cam'-i-ry liw'-si-dy, *s.* claerebyr, llugbeithiadur, peithnodyr.
- Camera Obscura, cam'-i-ry ob-sciw'-ry, *s.* gwyllebyr, cuddbeithiadur, cuddwelyr, cuddnodur, cuddbeithyr.
- Camerate, cam'-yr-et, *v. a.* bwchau, mydu, nenfydud.
- Cameration, cam-yr-el'-shyn, *s.* bwhâd, mydiad.
- Camisade, cam-i-sed', *s.* nosgyrch, nosruthr, crysgyrch, brysgyrch.
- Camous, ce'-mys, *a.* pantog, cam; trwyn-gam.
- Camp, camp, *s.* gwersyll, gwersyllfa, lluarth, lluest, bidwal, cadlys; llu, byddin:—*v.* gwersyllu, pebyllio.
- Campaign, cam-pen', *s.* rhyfelawd, maesawd, cadwaith, rhyfelwaith, maesgyrch, maes, rhyfeldymmor; gwastattir:—*v. n.* rhyfelodi, maesgyrchu.
- Campaigner, cam-pen'-yr, *s.* hen filwr, maesai, maeswr.
- Campanology, cam-pan-ol'-ŏ-ji, *s.* clych-ganiadaeth, clychiadeg.
- Campestral, cam-pes'-tryl, *a.* maesol, maesaidd; maesdyfol, gwyllt.
- Camphor, } cam'-ffyr, *s.* camphor, cam-Camphire, } phir, camffor, camffir.
- Camphorate, cam'-ffyr-et, *a.* camphoraidd, camfforaidd, camfforain.
- Can, can, *s.* piser:—*v. n.* gallu, gallel, gallael, dichon, dichoni, medru, medryd, gwybod.
- Canaille, ca-na'-ul, *s.* gwelilion, y werindorf, y werinos; sorod, gwaddod.
- Canakin, can'-y-cin, *s.* piseryn, piseran.
- Canal, ca-nal', *s.* camlas, dyfrffos, gwythreden; pibell, awell; ysgyren, ysgyrell; colofrych, pillrych, sylch.
- Canal-coal, can'-yl-cŏl, *s.* glo rhingc, glo rhing, glo ffaglog, glo ffagl.
- Canaliculate, can-y-lic'-iw-let, *a.* rhigollog, rhychog, gylfedig, ffosog.
- Canary, ca-ne'-yr-i, *s.* gwin Canaria, gwin Seg, Canarwin; aderyn Canaria, melynog, melynog mwyn.
- Cancel, can'-syl, *v. a.* dilên, diddymu, dirymu, dadgrafu dioli, dadlythyru, dystrywio.
- Cancellate, can'-syl-le-ted, *a.* croesfarog, croeslinellog; cello, tylog.
- Cancellation, can-syl-le'-shyn, *a.* croeslinelliad; dilead, dirymiad; dadgrafiad.
- Cancer, can'-syr, *s.* crange; canger, dadfaden wyllt, tyfaden wyllt, yr erch-ddafaden, y ddafaden, crange gwyllt.
- Cancerate, can'-syr-et, *v. n.* cangercu, cangero, crangen.

Cancerous, can'-syr-yz, *a.* cangeraidd, cangrog, crangcaidd.
 Cancrine, cang'-crein, *a.* cangerol, cangeraidd, crangcol.
 Candent, can'-dynt, *a.* gwynias, eirias; poeth, gorboeth, tanbaid.
 Candid, can'-dud, *a.* teg, diduedd, gonest, didwyll, amhleidgar, clau, rhydd; canaid.
 Candidate, can'-du-det, *s.* ymgeisiwr, swyddgeisydd, swydderlyniwr, caneidydd; cystadlydd, cydymgeisiwr, cystadleuydd.
 Candidness, can'-dud-nes, *s.* tegwch, gonestrwydd, didwylledd, cleuder, uniondeb.
 Candify, can'-du-ffei, *v.* canu, gwynu, gwynhau, caneidio.
 Candle, can'-dl, *s.* canwyll; goleu.
 Candle-holder, can'-dl-höl-dyr, *s.* goleuddal, canwyllarn; canwyllyr.
 Candle-mas, can'-dl-mas, *s.* Gwyl Fair y canwyllau; Puredigaeth Mair=Chwefror 2.
 Candlestick, can'-dl-stic, *s.* canwyllbren, canwyllarn, goleusaf; canwyllyr.
 Candour, can'-dyr, *s.* tegwch, cleuder, gonestrwydd, didwylledd, amhleidgarwch; hynawsedd, addwynder; difuantrwydd, cywirdeb.
 Candy, can'-di, *v.* caensugro, crofensugru, sugraenu, arsugru, crisialu, crisgyffeithio:—*s.* crisgyffaith, crisgai, sugrancwyn.
 Cane, cen, *s.* corsen, calaf, cecysen; ffon, llawffon, cecyssffon, ffon gorsen; cecyslost:—*v.* *a.* ffonodio, ffonio.
 Canescent, ca-nes'-sent, *a.* llwydwy-naidd, llwydaidd; briglwyd, henaidd.
 Canicula, can'-i-ciwl, *s.* Seren y Ci, Sir-iws.
 Canicular, ca-nic'-iw-lyr, *a.* Siriysol; cianol.
 Canicular-days, ca-nic'-iw-lyr-dez, *s.* *pl.* dyddiau'r cwn. [ciol.
 Canine, ca-nein', *a.* ciaidd, costogaidd,
 Canister, can'-us-tyr, *s.* golwrch, blychan, blychen, blochas, ceufiwch, ceten, basedan.
 Canker, cang'-cyr, *s.* canger, crang gswyllt; gân, yr ân; ysglwyf; rhwd, ysrdw; mythl:—*v.* cangeru, cangero; rhydu, ysu, difa, llygru; ymgangru.
 Cankered, cang'-cyrd, *a.* cangeredig; rhydlyd, ysedig; sarug, traws, blwng.
 Canker-worm, cang'-cyr-wyrm, *s.* pryf y rhwd, pryf y dail, ysbryf, pryf cadachog.

Cankery, cang'-cyr-i, *a.* rhydlyd.
 Cannal-coal, can'-nyl-cöl, { *s.* glo rhinge
 Candle-coal, can'-dl-cöl, } = *Canal-coal.*
 Cannibal, can'-nu-byl, *s.* breuad, dyn-fwytäwr, cnawdyswr.
 Cannon, can'-nyn, *s.* cyfleg, magnel; gwn mawr; blif, conon.
 Cannonade, can'-nyn-ed, *s.* cyflegriad, magneliad, blifiad:—*v.* cyflegru, magnelu, blifio; dryllguro, bliferydio.
 Cannoneer, { can'-nyn-tyr, *s.* cyflegrydd,
 Cannonier, } magnelwr.
 Cannot, can'-nyt, *v.* nis gellir, nis dychon, ni ddichon.
 Canoe, ca-nw', *s.* ceufad, ysgeufad, ysgeuan, ysgeugwch, ceubal, cwch unpren.
 Canon, can'-yn, *s.* rheol, canon, rheithiadur, gofydddeb; deddf, cyfraith; gosodaeth, glwysraith, cynon, canon-iad; canonylfr.
 Canon-law, can'-yn-lo, *s.* rhaith eglwys, glwysraith, glwysdeddf, eglwysraith.
 Canoness, can'-yn-nes, *s.* canones, cynones.
 Canonical, ca-non'-i-cyl, *a.* canonaidd, rheithiaduro, gofyddus; eglwysig; cyfreithiol, awduredig, awdurdodedig.
 Canonicals, ca-non'-i-cylz, *s.* *pl.* canon-wisg, clerigwisg; canonolion, glwyswisgoedd, gwisgoedd offeiriadol.
 Canonicate, ca-non'-i-cet, *s.* cynoniaeth, canoniaeth.
 Canonist, can'-yn-ust, *s.* canonydd, cynonwr, glwysreithiur.
 Canonization, can-yn-i-ze'-shyn, *s.* seintiad, santurddiad, mabsantaeth.
 Canonize, can'-yn-eiz, *v.* *a.* seintio, santoli, mabsantu, santurddo.
 Canonry, can'-yn-ri, *s.* canoniaeth, cynoniaeth, canonfudd.
 Canopy, can'-ö-pi, *s.* gortho, mydlen, nenlen, nenfwd:—*v.* *a.* gorthoi; mydlenu, nenfydu.
 Canorous, ca-nö'-ryz, *a.* pererol, perseiniol, cywyddol, cerddorol, canorus, seinber; croyw, llafar.
 Cant, cant, *v.* fugio, trutheinio, truthio, fregodi; cwyntfan, orleisio, androi, cantu, treiglo:—*s.* ffigiaith, truthiaith, ffrec, rhagrith; cwyntlais, udlef, llediaith; gwaedd; taffiad, codwm; cornel, cil, ebach; rhagongl.
 Cantabile, can-tab'-i-le, *ad.* yn deleid-iol; yn delediw.
 Cantata, can-te'-ta, *s.* alogan, alawgan, adrodeg.

- Canteen, can'-tân, *s.* gwirod gib, milor-gib.
- Canter, can'-tyr, *v.* gogaramu, rhy-gyngu; tuthio;—*s.* gogarlam, tuth-garlam; carlam, tuth; ffigiwr, tuth-iwr.
- Cantharides, can-thar'-i-diz, *s. pl.* cyllion Paradywys, cyllion Yspaen, pothchwilod, pothgler.
- Canthus, can'-thys, *s.* cil y llygad, llygadgil.
- Canticle, can'-tiel, *s.* cân, caniad, cathl.
- Canticles, can'-tielz, *s. pl.* y Caniadau, Caniad Solomon, Canau Selyf.
- Cantillation, can-tul'-l'-shyn, *s.* corgan-iad, achaniad, treithgan.
- Cantlet, cant'-let, *s.* dernyn, darn, cetyn, telpyn, cilcyn.
- Canto, can'-tô, *s.* canran, canbarth, gos-gan; cân, caniad; meinllais, uchallaw.
- Canton, can'-tyn, *s.* rhandir, cantref, cwmwd, talaeth, ardal; parth, rhan; rhandirogion; ciwdod, cenal;—*v. a.* rhanu tir; cantirio, rhandirio, rhandwyo; rhanu, dosbarthu.
- Cantonize, can'-tyn-eiz, *v. a.* cantrefu, cantiro; dosbarthu.
- Cantonment, can'-tyn-ment, *s.* trefran, gorsafan; rhan, dosbarth, parth.
- Cantred, can'-tred, *s.* cantref, cantred, cwmwd.
- Canvass, can'-fys, *s.* sachlian, cywarchlen, carhlen, brasllain, cynfas, can-fas; llain; pleidgais, pleidyngais, tugais; holiad, chwiliad; dadl; cais:—*v.* pleidgeisio, pleidyngeisio, swydd-ymgeisio, holi, ymchwilio, dadlu; gofyn.
- Cany, ce'-ni, *a.* cyrsog, corsenog, calafog.
- Canzonel, can'-zô-nel, *s.* canigan, canig, erddygan, canuan.
- Caoutchouc, cw'-cwc, *s.* twythlws, twythyl, Indiarwbyr, twythrwybr, twythruglydd.
- Cap, cap, *s.* cap, capan; cwflen, cwlen; top; capiad;—*v. a.* capio, capanu; digapio; pennoethi.
- Capability, ca-py-bul'-i-ti, *s.* gallu, galluogrwydd, digoniant; medr, medrus-rwydd, cymhwysder, cyfaddasrwydd.
- Capable, ce'-pybl, *a.* galluog; medrus, cyfarwydd; addas, cyfaddas, gwiw, cymmesur, digonol; deallus; darostyngol, tueddol.
- Capableness, ce'-pybl-nes, *s.* galluedd; medrusedd, cyfarwyddyd; gwybod-aeth.
- Capacious, ca-pe'-shyz, *a.* cynnwysfawr, helaeth, cang; anghyfyng, gannol, maith, llydan, rhwth; gwybodus, craff, deallus.
- Capaciousness, ca-pe'-shyz-nes, *s.* cynnwysolrwydd, helaethder; maint.
- Capacitate, ca-pas'-i-tet, *v. a.* galluogi; addasu, cymhwyso; donio, cynneddfu.
- Capacity, ca-pas'-i-ti, *s.* gallu; cymhwys-der; cynnwysiad; eangedd; cyflwr, ansawdd, gradd, nodwedd; lle; swydd, sefyllfa, galwad; deall, synwyr; medr, cyrhaeddiad, dawn; teithi.
- Cap-a-pie, cap-y-pi', *ad.* o'r pen i'r traed; i gyd drosto; o ben bwygilydd.
- Caparison, ca-par'-i-syn, *s.* suder, march-addurn; seirch;—*v. a.* suderu, march-addurno; seirchio; addurno, cein-wisgo, trwsiadu.
- Caparisoned, ca-par'-i-synd, *p. a.* suder-og; addarnedig; seirchiog, seirchiedig.
- Cape, cep, *s.* penrhyn, pentir, penarth, peniarth, penardd, morben; pen, garth, rhy; coler, gwarlac, gwarlain.
- Caper, ce'-pyr, *v. n.* llamsachu, llamsach, crychneidio, crychlamu, ysbongeo, prangio, dawnsio, corelwi, hobelu, pystylu, darchwareu, ystumio;—*s.* llamsach, crychlam, cyrnaid, prange; caprwydd, blagur capr.
- Caper-bush, ce'-pyr-bwsh, *s.* caprwydden.
- Caperer, ce'-pyr-yr, *s.* llamsachwr, llam-wr, ystumiwyr.
- Capias, ce'-pi-as, *s.* cipwys, archwys.
- Capillament, ca-pul'-ly-ment, *s.* llinen, llinionen, brigerlin, meifrigeryn, meinedefyn; gwreiddedefyn.
- Capillary, ca-pul'-ly-ri, *a.* brigeraidd, gwalltaidd, blewaidd, llinedol; main, mân.
- Capital, cap'-i-tyl, *a.* prif, penaf, arbenig, pen; rhagorol;—*s.* argyfre, cynsawdd, cyneiddio, cynolaf, prif-gyff, ariansawdd, cynsum; elw; prif-lythyren; prifddinas; penclwm.
- Capital punishment, cap'-i-tyl pyn'-ish-ment, *s.* eithafgosp, prifgosp, pen-cosp; colli, crogi; dieneidiad, llofruddiad.
- Capitalist, cap'-i-tyl-ust, *s.* cyfalafydd, ariansoddog; goldog.
- Capitally, cap'-i-tyl-i, *ad.* yn arbenig; yn rhagorol; yn ddiennyddol, yn eneid-faddeu.
- Capitation, cap-i-te'-shyn, *s.* treth y penau; peniant; dofraeth.
- Capitol, cap'-i-tol, *s.* teml Iau yn Rhufain; y Capitol; cabidwl, cabidyldy; llywotty.

- Capitular, ca-put'-iw-lyr, *a.* pendoriaeth, clasraith, cabidylraith; clasdeddf-awd.
- Capitulate, ca-put'-iw-let, *v. n.* cynghreirio, ammodi, galammodi; ymroddi ar ammodau; rhoi i fyny; cylafareddu.
- Capitulation, ca-put-iw-le'-shyn, *s.* cynghraeiriad, ammodiad, galgynghrair; cylafareddiad.
- Capon, ce'-pn, *s.* cabwllt, capwllt, adgeiliog, ceiliog dysbadd, caprwn.
- Capouch, ca-pwç', *s.* cwewll, cwflen, cwfl, hwf mynach.
- Capouchin, ca-pw'-çin, *s.* mynach cy-cylog; bunwisg.
- Capping, cap'-ping, *s.* capiad; tap, tepyn, tepig, capan.
- Caprice, ca-pris', *s.* mympwy, chwidredd, chwimp, nwythas; anwadalwch, gwamaldyr; gwamaldyb; hynt.
- Capricious, ca-prish'-yz, *a.* mympwyol, penchwiban, oriog, nwythog, nwydus, anwadal, gwamal, ysgoywan, ysgoewan, ysgoyw, gwagsaw, chwidrog; anhydyn, anystywllt, anhywaith, gwynafog.
- Capricorn, cap'-ri-corn, *s.* yr Afr, arwydd yr Afr; Alban Arthan.
- Capriole, ce'-pri-ül, *s.* gaflam, carlam.
- Capsize, cap-seiz', *v.* dymchwel, ymchwelyd, diwelu.
- Capstan, cap'-styn, *s.* rhwyniadur, cyngrodyr, dyrwynlath.
- Capsular, cap'-siw-lyr, *a.* cistol, cistenaid, ceuol, cellog.
- Capsulate, cap'-siw-let, *a.* eibedig, cistedig, blychedig, amgeuedig; amguddiol.
- Capsule, cap'-siwl, *s.* hadgib, hadgell, ponar, caffelgib, cib, amgib, paisg, amgod.
- Captain, cap'-tun, cap'-ten, *s.* cadben, capten; pen, penaeth, blaenor.
- Captaincy, cap'-tun-si, } *s.* cadben
- Captainship, cap'-tun-ship, } iaeth, cadbenogaeth, capteniaeth; penciw-dodaeth, cadlywiaeth.
- Captation, cap-te'-shyn, *s.* truth, gweniaith; truthiad, truthennilliad.
- Caption, cap'-shyn, *s.* daliad, gafaeliad; gwaeseb.
- Captious, cap'-shyz, *a.* ceerus, croes, ymrafaelgar, dichellgar, ystrywgar, hocedus, cyfrwysddrwg; dadleugar, ymryson-gar; cynhenus, anfoddog.
- Captiousness, cap'-shys-nes, *s.* ceerusedd, croesineb.
- Captive, cap'-tuf-et, *v. a.* caethiwo; dwyn yn gaeth; darostwng; hudo, swyno, rhinio, llygattynu:—*a.* caethgludedig, caethiwedig; caeth.
- Captivating, cap'-tu-fe-ting, *a.* hudolus, hudol, swynol; caethiwol.
- Captivation, cap-ti-fe'-shyn, *s.* caethgludiad, caethiwed; darostyngiad; hudoliaeth, rhiniad.
- Captive, cap'-tuf, *s.* caeth, caethwas; caethglud; carcharor:—*a.* caeth, caethiwus; caethgludedig.
- Captivity, cap-tuf'-i-ti, *s.* caethiwed; caethglud; alldudiaeth; caethgludiad.
- Captor, cap'-tyr, *s.* ysgafaelwr, ysglyfiwr, gafaelwr; caethgludwr, cadwynor.
- Capture, cap'-cyr, *s.* ysgafael, ysbaill, helfa; daliad, ysglyfiad:—*v. a.* dal, gafaelyd, ysgafaelu; cymmeryd.
- Capuched, ca-pwsh't', *a.* cyceyllog.
- Capuchin, cap-iw-shin', *s.* cwewll, cwfl; colomen gycylog, colomen pogog.
- Capuchin friar, cap-iw-shan' firei'-yr, *s.* cyceyllfrawd, brawd cyceyllog, brawd llywd.
- Car, car, *s.* car; cerbyd, clud, men, certywn.
- Carabine, car'-y-bun, *s.* corddryll, gwn byr, carbin.
- Carack, car'-yc, *s.* trafnidlong Yspañaid, carac.
- Carat, car'-yt, *s.* pwys pedwar gronyn, carat.
- Caravan, car-y-fan', *s.* teithlu, myntai, cytteithlu; cludfen, mydfen, togar, tofen.
- Caravansary, car-y-fan'-sy-ri, *s.* teithletty, teithwestty, teithletty dwyreiniol.
- Caraway, car'-y-we, *s.* garddwy, carddwy, carwas.
- Carbon, car'-byn, *s.* ulf, ulyfai, llosged, ulw, ulwan, ulwyn, creisid, purlosged, carbon.
- Carbonaceous, car-bö-ne'-shyz, *a.* golosg, golosgaidd, llosgedaidd.
- Carbonade, car'-bö-ned, *s.* brwyll, briwl; cig rhostiedig:—*v. a.* brwylo, briwlio.
- Carbonate, car'-byn-et, *s.* ulyfaint, ulwaint, creisidas; hal sur ulfyg.
- Carbonic, car'-byn'-ic, *a.* ulfyg, ulwig, ulwin, creisin, carbonig.
- Carbuncle, car'-byngel, *s.* carbwngel, carbyngclys, y maen carbwngel; llostdardd, llosglynor, llosgidogyn.
- Carcenet, car'-cy-net, *s.* gvingadwyn, gemdid, gemdorch, gleindorch.

- Carcass, *car'-cys*, *s.* celain, ysgerbwd, corwg, abwy, burgun, llurgun, ysgrwd; corpws; corff; llosgubel, ceulosbel.
- Card, *card*, *s.* carden, cerdyn, sethlen, sethen; to cyn: crib, crib wlan:—*v.* cardio, chwareu cardiau; cribo, cribo gwlan; heislanu.
- Carder, *car'-dyr*, *s.* cribydd, cribwr gwlan; cardeuwr, cardenwr, chwareuwr cardiau.
- Cardiac, *car'-di-yc*, *a.* calonol; adfywiol, cryfhaol; siriol.
- Cardialgy, *car'-di-yl-ji*, *s.* cyllagwst, ingloes, yr ingloes, y dwr poeth.
- Cardinal, *car'-du-nyl*, *a.* prif, penaf, arbenig:—*s.* cyniadur, penuriad, prifor, cynnorog.
- Cardinal cloak, *car'-du-nyl* clôc, *s.* prifordwyg, cynnordwyg.
- Care, *ceyr*, *s.* gofal, pryder, dyddordeb; ystigrwydd, dyfalwch; nodded; ystyriaeth, sylw; baich, pwys; gochelodd:—*v. n.* gofalu, malio, dori, gwilio, meddwl; astudio; ystyried; prasio.
- Careen, *ca-rin'*, *v.* llongosi, goleddu llong; gogwyddo; llongdaclu; trwsio, cyweirio.
- Career, *ca-rî'yr*, *s.* gyrfa, rhedfa, helynt, hynt, rhawd, rhwysg, chwyl; chwimythder; daill:—*v. n.* rhedeg; hwysgo, hyntio.
- Careful, *ce'yr-ffwl*, *a.* gofalus, darbodus, gwyliadwrus, carcus, diesgeulus; gochelgar; diwyd, astig, manwl, pwyllog, ystyriol; trafferthus, poenus.
- Carefulness, *ce'yr-ffwl-nes*, *s.* gofal, pryder; astudrwydd, ystigrwydd; tristydd, trymfrud; gochelgarwch.
- Careless, *ce'yr-les*, *a.* diofal, esgeulus, annarbodus, difraw, diymdawr.
- Carelessness, *ce'yr-les-nes*, *s.* diofalwch, esgeulusdra, diystyrwch, ehudrwydd.
- Caress, *ca-res'*, *v.* coffeidio, mynwesu, anwesu, maldodi; achlesu, llochi, colodd:—*s.* coffeidiad, anwylder, maldod.
- Caret, *ce'yr-et*, *s.* gwallnod, collnod, diffygnod=Λ.
- Cargo, *car'-gö*, *s.* llonglwyth, llwyth llong; llwyth, carg.
- Caricature, *car-i-cy-çw'yr*, *s.* digrifun, gwawdlun, anferthlun, gwatwarlun:—*v. a.* gwawdlunio, rhithlunio, tynu digrifun.
- Caricaturist, *car-i-cy-çw'-rust*, *s.* digrifluniwr, rhithluniedydd, tynwr gwawdluniau.
- Caries, *ce'yr-i-iz*, *s.* pydredd asgwrn; braenedd, maldod.
- Cariosity, *ce-ri-os'-i-ti*, *s.* braenedd asgwrn; braen, pydredd.
- Carious, *ce'-ri-yz*, *a.* pwdr, braenllyd.
- Cark, *carc*, *v.* gofalu, pryderu, carcu.
- Carle, *carl*, *s.* carl, cerlyn, taiog:—*v. n.* ymgarlyddu, ymddwyn fel drelyn.
- Carman, *car'-myn*, *s.* certwynwr, cert-iwr.
- Carmelite, *car'-mel-eit*, *s.* Carmeliad=mynach o urdd Carmel; carmelid=math ar beren.
- Carminative, *car-mun'-y-tuf*, *a.* gwynt-yrol; gwresogol; gwrthwynegol:—*s.* gwyntgyffier, gwrthwyntor.
- Carmine, *car-mein'*, *s.* rhuffiwr, lliw clae-goch, carmin.
- Carnage, *car'-nej*, *s.* lladdfa, celanedd, galanastra, difrod, hafog, cyflafan.
- Carnal, *car'-nyl*, *a.* cnawdol; anianol; anllad, trythyll.
- Carnality, *car-nal'-i-ti*, *s.* cnawdolrwydd; trythyllwch; cnawdolfrydedd.
- Carnation, *car-ne'-shyn*, *s.* cigliw, ciglys, blodyn cigliw.
- Carnelion, *car-nî'-li-yn*, *s.* cigliwem, maen cigliw.
- Carneous, *car'-ni-yz*, *a.* enodig, cigog, ciglyd.
- Carnify, *car'-ni-ffe*, *v. a.* cigo, cnawd-ogi, brasâu, tewychu.
- Carnival, *car'-ni-fyl*, *a.* cigwyl, cnodwyl, gloddestwyl, glothwyl.
- Carnivorous, *car-nuf'-yr-yz*, *a.* cigysol, ysgig, ciglwnge, cigreibus.
- Carnosity, *car-nos'-i-ti*, *s.* enodigrwydd; oddfgig.
- Caroche, *ca-rösh'*, *s.* difyrglud; cerbyd.
- Carol, *car'-yl*, *s.* carol, mawlderdd, glwysgerdd; cân:—*v.* caroli; canu, telori, moli, odli, cathlu.
- Carousal, *ca-row'-zyl*, *s.* wttres, wttreswyl, cyfeddach, gloddest.
- Carouse, *ca-rowz'*, *v. n.* wttresu, cyfeddach, ymyfed, diota, meddwi; preinio:—*s.* wttres, gloddest, cyfeddwch, traf-lwnge.
- Carouser, *ca-row'-zyr*, *s.* wttreswr, ymyfwr, cofftiwr, cyfeddalch.
- Carp, *carp*, *v. n.* cecru, beio, cablu; goganu, enoi, ysdwrddio, senu:—*s.* y carp, cipysg, math ar lynbysg.
- Carpenter, *car'-pen-tyr*, *s.* saer, saer coed, prensaer, coedsaer.
- Carpentry, *car'-pen-tri*, *s.* saerniaeth, saerwaith, coedsaerniaeth. [ganwr.
- Carper, *car'-pyr*, *s.* cecryn, cablwr, go-

Carpenter, *car-pet*, *s.* carped, lloren, byrddlen; tudded, gorchudd:—*v. a.* carpedu, llorenu; gorchuddio.
 Carriage, *car-rij*, *s.* clud, cecraeth, surdiad; cabl, gogan.
 Carpology, *car-pol'-o-ji*, *s.* firwytheg, firwythyddiaeth.
 Carriage, *car-rij*, *s.* clud, cerbyd, cludai, car, men; cludiad, cyweiniad; cluttal; mud, cludfa, llwyth; ymddygiad, ymarweddiad, moes; dull, gosgedd; mesurau, arferion.
 Carrier, *car-ri-yr*, *s.* cariwr, cludydd, cyweiniwr, dygiedydd, arweddawdr.
 Carrion, *car-ri-yn*, *s.* burgyn, llurgyn, abwy, abod, celain, ysgerbwd, dylaith:—*a.* burgunaidd; braenllyd.
 Carronade, *car-run-ed'*, *s.* byrgyflegr, byrfagnel, corgyflegr.
 Carrot, *car-ryt*, *s.* moronen, moronyn, moronen goch:—*pl.* moron, moron cochion. [onlliw; coch.
 Carroty, *car-ryt-i*, *a.* moronaidd, mor.
 Carrows, *car-röz*, *s. pl.* gwibchwareuwr, gwibchwamptiaid; gwibiaid, treinwyr.
 Carry, *car-ri*, *v. a.* cario, cludo, cywain, dwyn, arwain, trosglwyddo, arweddu; cael; cymmeryd, mudo; ennil; cynnwys; cyrchu.
 Cart, *cart*, *s.* cart, men, trol, certwyn; car, cludai:—*v. a.* certio, certwyno.
 Cartage, *car-tej*, *s.* cartiad, meniad, certwyniad; carttal, mendal.
 Cartblanche, *cart-blansh*, *s.* gwenlen, rhyddammodlen.
 Cartel, *car-tyl*, *s.* galammodeb, cytundeb i newid carcharion, cyfnewideb; herlythyr; her, baidd.
 Carter, *car-tyr*, *s.* certiwr, trolwr, menwr; cerbydwr.
 Cart-horse, *car-t-hors*, *s.* menfarch, ceffyl gwedd, ceffyl trol.
 Cart-house, *car-t-hows*, *s.* cartty, mendy, trolly, hofel.
 Cartilage, *car-ti-lej*, *s.* madruddyn, madrudd, mwythan.
 Cartilaginous, *car-ti-laj'-i-nyz*, *a.* madruddog, mwythanog.
 Cartload, *car-t-löd*, *s.* cartaid, menaid, trolaid, llwyth trol.
 Cartoon, *car-tun'*, *s.* cynddarlun, braddarlun, cynarfel, rhagbaentiad.
 Cartouch, *car-tush'*, *s.* pelgist, pelgaes, pelgod; gaddaintwrn, taladdurn; esgwyddeb, gollyngeb.
 Cartridge, *car-trij*, *s.* ergydlyth, ergydrol; ergyd.

Cartridge-box, *car-trij-boes*, *s.* ergydgae, ergydgist, ergydgod, pylorgist.
 Cartulary, *car-tiw-lyr-i*, *s.* coflyfr, cofionfa; cofonydd.
 Cartwright, *cart-reit*, *s.* cartsaer, trolsaer, menaer; saer (ceirt, troliau) meni.
 Caruncle, *car-yngel*, *s.* cigyn, difyn o gig; crib.
 Carus, *ce'-rys*, *s.* hunwst, hun-glwyf.
 Carve, *carf*, *v.* cerfio, ysgythru, cerflunio, crifellu; trychu, naddu; bwyttori, rhanu bwyd; tori, dryllio; rhanu, cyfranu.
 Carver, *car-fyr*, *s.* cerfiwr, cerfiedydd; bwyttorwr; cyfranwr; cylllel ddifynio; cylllel dori.
 Carving, *car-fing*, *s.* cerfiad, crifelliad; cerfiadaeth; cerfluniau; bwyttoriad.
 Caryates, *car-i-e'-tiz*, } *s. pl.* atteg.
 Caryatedes, *car-i-at'-i-diz*, } esau, atteg-esdod, attegwyys.
 Caryatid, *car-i-e'-tud*, *s.* atteges, bunatteg, atteglun dynes.
 Cascade, *cas-ced'*, *s.* rhaiadr, dyfrgwymp; eirwyr.
 Case, *ces*, *s.* cod, gwain, amwsg, blwch, cistan, cloer, caes, crud, caen, gorchudd, tudded, hul, amlen, gwerchyr, prenfol; achos, cyflwr; peth, mater, pwngc; amgylchiad, dygwyddiad, ham, helynt, ystâd, ansawdd, modd; dadl, hawl; cwymnod, treigl.
 Caseharden, *ces'-har-dn*, *v. a.* durgaledu.
 Casehardened, *ces'-har-dnd*, *a.* durfing.
 Caseknife, *ces'-neiff*, *s.* cylllel gegin, caesgyllell, cylllell wain.
 Casemate, *ces'-met*, *s.* ceuglawdd.
 Casement, *ces'-ment*, *s.* rhwyll, ffenestryll; colofrwyll; rhwylladdurn.
 Caseous, *ce'-shyz*, *a.* cawsaidd, cawsioeg.
 Casern, *ce'-zyrn*, *s.* llulystyn, cadlystyn; llystyn.
 Case-shot, *ces'-shot*, *s.* cadbelan, caesbelan.
 Caseworm, *ces'-wyrn*, *s.* caesbryf, caenbryf, gwelltbryfyn, pryf ysgod.
 Cash, *cash*, *s.* arian, arian parod, arian bath, mwnei:—*v. a.* ariandalu; troi yn arian; mwnei, arianu; talu.
 Cashbook, *cash'-bwc*, *s.* arianlyfr, mwneilyfr.
 Cashier, *ca-shi'yr*, *s.* arianawdr, mwneiwyr, ceidwad arian; talwr:—*v. a.* diswyddo, difreintio, diraddio; diddymu, dilëu.
 Cask, *cas*, *s.* baril, casg, barilan.
 Casket, *cas'-cet*, *s.* cistan, llawgyst, llo-

- gellan, blychyn, cilior; gemflwch, creirell, gemgist.
- Casque, casc, *s.* penial, helm, penffestin, penor, penwisg ddur.
- Cassation, cas-se'-shyn, *s.* diddymiad, dilead; dadfarn, adfarniad.
- Cassia, cash'-iy, *s.* cassia=math ar blangyn, perarogl.
- Cassidony, cas-si-dyn-i, *s.* edafeddog; llafan Ffreinig; cassidoni=math ar ddelidfaen.
- Cassimere, cas-si-m'yr, *s.* eisfrethyn, einwydd, meinfrethyn.
- Cassock, cas'-syc, *s.* casul, toryn; iswisg offeiriad.
- Cassowary, cas'-sö-we-ri, *s.* cassofyr=math ar aderyn mawr o deulu yr Estrys.
- Cast, cast, *v. a.* bwrw, taflu, ergydio, lluchio; saethu; toddi, bathu, toddlunio, rhedeg; cyfrif; barnu; collfarnu, euogfarnu; llunio, dychymmygu; gwrthod; trechu; gorbwyo; gwyro; codi:—*s.* tafliad, ergyd; gwawr, golli; gwedd, edrychiad, moes, trem; llun, ffurf; cast, hoced; math, rhyw, eppil; sut, bath.
- Castanet, cas-ty-net', *s.* dawnsrugl, dawnsgibyn, trawrugl.
- Castaway, cast'-y-we, *s.* gwrthotyn, gwrthodedigyn:—*a.* gwrthodedig; difudd, diles, llystyr.
- Caste, cast, *s.* llwyth; ciwdod; gradd, dosbarth, trefn.
- Castellan, cas'-tel-lyn, *s.* castellwr.
- Castellany, cas'-tel-lyn-i, *s.* castellaeth; rhandir castell.
- Castellated, cas'-tel-le-ted, *a.* castello; castellaidd.
- Caster, cas'-tyr, *s.* tafliwr, tafliedydd, ergydiwr; toddwr, bwriwr, toddluniwr; dalsaf, taflyr; troellig, rhodan.
- Casters, cas'-tyrz, *s.* dalsaf; potelsaf, potelswdd; taflyr.
- Castigate, cas'-ti-get, *v. a.* cystwyo, cospi, curo; diwygio, cyweirio.
- Castigation, cas'-ti-ge'-shyn, *s.* cystwyad, cospedigaeth; cyweiriad; dysgyblaeth.
- Castling, cas'-ting, *s.* tafliad, ergydiad; toddiad, dynead; toddlun; moldiad.
- Castle, cas'-sl, *s.* castell; caer; amddiffynfa:—*v. a.* castellu.
- Castlet, cas'-let, *s.* castellan, castellyn.
- Castling, cast'-ling, *s.* erthyl, peth anrhyminig.
- Castor, cas'-tyr, *s.* llostdydan, ffrangcon; ffrangconwy; y seren Castor.
- Castrametation, cas-try-mi-te'-shyn, *s.* gwerysiliad, gwerysiliaeth.
- Castrate, cas'-tret, *v. a.* dysbaddu; efnychu; anafu, dadrywio; cyweirio.
- Castration, cas-tre'-shyn, *s.* dysbaddiad; anwriad; anafiad.
- Castrel, cas'-trel, *s.* cudyll, cudyll coch, cudyll y gwynt, cenlly goch.
- Casual, cazh'-iw-yl, *a.* damweiniol, dygwyddol, hapiol; achlysurol.
- Casualty, cazh'-iw-yl-ti, *s.* damwain, damchwaen, hap.
- Casuist, cazh'-iw-ust, *s.* cywyddodwr, cywyddiadur, cydwybodydd; beirniad achosion cydwybod.
- Casuistry, cazh'-iw-us-tri, *s.* cywyddiaeth, cydwybodiant.
- Cat, cat, *s.* cath; titw.
- Catabaptist, cat-y-bap'-tust, *s.* gwrthfedyddiwr.
- Catachresis, cat-y-cr'i'-sus, *s.* gwrthdull, camarferiad, camarferair, camarfergair, chwedllwall.
- Catachrestical, cat-y-cres'-ti-cyl, *a.* gwrthdulliol, chwedllwallus; pellgyrch; gwyrdroawl; annaturiol.
- Cataclysm, cat'-y-cluzm, *s.* dylif, diluw, liffeiriant, lif, rhyferthwy.
- Catacomb, cat'-y-cöm, *s.* beddogof, claddogof, tanddairfedd; beddgell.
- Catacoustics, cat-y-cows'-tics, *s.* adseineg, adseinddysg, adseiniadaeth.
- Catadupe, cat'-y-diwp, *s.* rhaiadr, dyfrgwymp.
- Catalepsy, cat'-y-lep-si, *s.* syniadgoll, syniadwst, teimlwst, llewyg, masglwyf.
- Catalogue, cat'-y-log, *s.* cofres, cofrestr, rhestr, llechres, rhifrestr, mynegfa:—*v.* cofrestru, rhestru.
- Catalysis, ca-tal'-i-sus, *s.* dattodiad; dinystr; dadgyssoddiad.
- Catamenia, cat-y-m'i'-ni-y, *s. pl.* misglwyf, mislif.
- Catamite, cat'-y-meit, *s.* bryntwas, Sodomwas.
- Cataphract, cat'-y-firact, *s.* crudwisg, cenwisg, cadwisg; crudfarchog, marchog amarfog. [meddalai.]
- Cataplasm, cat'-y-plazm, *s.* sugaethan,
- Catapult, cat'-y-pylt, *s.* blif, blifyr, albrys, tafibeiriant, lluchbeiriant.
- Cataract, cat'-y-ract, *s.* rhaiadr, dyfrgwymp, eirwy; huchen, pilen.
- Catarrh, ca-tar', *s.* gormwyth, annwyd, yr annwyd, dyferwst, pendencyriad.
- Catarrhal, ca-tar'-ryl, *a.* gormwythus, annwydol, nawslifol.

- Catastrophe, ca-tas'-trö-ffi, *s.* gwrthdro; diwedd; dyben, gorphen; trychineb, anffawd, dryglam, drygddiwedd.
- Catcall, cat'-col, *s.* cathlef, ysgrechlef, ysgrechbib.
- Catch, caç, *v.* dal, dala, gafaef, gafaefu, ymafyd, ymafael yn, cydio yn, cymeryd gafaef; cipio, caffio; cael, dwyn; goddiwes; maglu, rhwydo; glynu:—*s.* dalfa, dal; daliad, caffaeliad, ysgluf, ysgafaef, helfa; elw, mael; bach, atalfach, clicied; dalgan, chwelgan, difyrgan.
- Catcher, caç'-yr, *s.* daliwr, gafaelydd, ymaflwr; cipiwr, caffiw.
- Catching, caç'-ing, *a.* glynol; heintus, cynghlwyfol.
- Catchpenny, caç'-pen-ni, *s.* bach y geiniog, llygad y geiniog; gwaglyfr, llyfryn diwerth.
- Catchpoll, caç'-pöl, *s.* ceisbwl, ceisiad, cynffon y gyfraith.
- Catchup, caç'-yp, *s.* ffyngwy, ffynglyn=blaslyn a wneir o gaws llyffant.
- Catchword, caç'-wyrd, *s.* cipair, cydiadair; dangosair; y gair mynag.
- Catechetical, cat'-y-çet'-i-cyl, *a.* holwyddorol; holiadol ac atebol; egwyddorol.
- Catechise, cat'-i-ceiz, *v. a.* holwyddori, egwyddori, caticeisio; holi, cwestiyno.
- Catechiser, cat'-i-cei-zyr, } *s.* holwydd-
Catechist, cat'-i-cist, } orwr,
egwyddorwr; holiedydd, holwr, caticeisiwr.
- Catechism, cat'-i-cizm, *s.* holwyddoreg, egwyddoreg, holiadeg, catecism; holiadur.
- Catechumen, cat'-y-ciw'-men, *s.* egwyddorai, egwyddoryn, egwyddorog.
- Categorical, cat'-y-gor'-i-cyl, *a.* rithegresol; annibynol, pendant, penodol, dilys, eglur, cyfaddas; cadarnhaol.
- Category, cat'-y-gyr-i, *s.* rithegres, pwyllgres, amsudres, hanfodres; del-frydeg, ansoddeg; gradd, trefn, crebwyllradd; ansawdd, cyflwr.
- Catenarian, cat'-y-ne'-ri-yn, *a.* cadwynol, cadwynaid.
- Catenation, cat'-i-ne'-shyn, *s.* cadwyniad; cyfrwmiad.
- Cater, ce'-tyr, *v. n.* darbodi; darmerthu, paratoi, arlwy, asborthi.
- Caterer, ce'-tyr-yr, *s.* darbodwr; gosym-eithydd; darparwr.
- Cateless, ce'-tyr-es, *s.* darbodes; asborthyddes.
- Caterpillar, cat'-yr-pul-lyr, *s.* llyndys, llyndysyn, ydlindys, y pryf cadachog, pryf y dail, siân flewog, macai, ysbryf.
- Caterwaul, cat'-yr-wol, *s.* cathderica, catherica.
- Cates, cets, *s. pl.* danteithion, anewynion, ammeuthynion, almes.
- Catgut, cat'-gyt, *s.* monochlin, tantfonoch, tantemysgar.
- Catharist, cath'-y-rust, *s.* coethyn, puron, puritaniad.
- Cathartic, ca-thar'-tic, *a.* ysgothiadol, cartheiol, asgoriadol, glanhaol:—*s.* ysgothai, carthai, purai.
- Cathedral, ca-th'-dryl, *s.* eglwys gadeiriol, esgoblan, cadeirlan:—*a.* cadeiriog, mameglwysol; esgobol.
- Catheter, cath'-i-tyr, *s.* trydelyr, pledrenbib; truddiadur.
- Catholic, cath'-ö-lic, *a.* cyffredinol, cyd-olig, catholig; haelfrydig:—*s.* pabydd.
- Catholic Church, cath'-ö-lic çyrç, *s.* yr Eglwys Gyffredinol, yr Eglwys Gatholig.
- Catholicism, ca-thol'-i-suzm, *s.* cyffrediniaeth, cyffredinolrwydd, cydoligrwydd; rhyddfrydedd; union-gred.
- Catholicon, ca-thol'-i-cyn, *s.* holiachai, cydolswyn, cyffredswyn.
- Catkin, cat'-cin, *s.* cynffon y gath, cathlost, cenawon y cyll; coettwddf.
- Catling, cat'-ling, *s.* cythell, cythelleyr, cylllell llawfeddyg; cathgen.
- Cat-o'-nine-tails, cat-ö-nein'-telz, *s.* cath naw cynffon, ffrewyll naw-llinyn.
- Catopsis, cat-op'-sus, *s.* llygadgraffwst, rhywelwst.
- Catoptrical, cat-op'-tri-cyl, *a.* adlewyrchol.
- Catoptries, cat-op'-trics, *s.* adlewyrcheg, drycheg.
- Catoptric telescope, cat-op'-tric tel'-es-cöp, *s.* ysbeiadur adlewyrchol, adsylliadur.
- Catoptron, cat-op'-tryn, *s.* tremiadur, adlewyrchyr, tremwydr; drych.
- Cat's-paw, cats'-po, *s.* pawen cath, palf cath, offerynwas; clwpa, penbwl.
- Cattle, cat'-tl, *s.* da, da byw, anifeiliaid, gwartheg, porfilod, ysgrubliad.
- Caudate, co'-det, *a.* llostog, cynffonog, llosgyrnog.
- Candle, co'-dl, *s.* diodgawl, cawl cwrw; llymeidfwyd; cynhesgawl; sucen.
- Cauf, coff, *s.* rhwyllgast, pysghawg.
- Caught, cot, *p. p.* (Catch) daliedig, gafaedig.
- Cauk, coc, *s.* brasganfaen, braslawdd.
- Caul, col, *s.* bolweren; rhwyden.

ö, llo; u, dull; w, swm; w pwn; y, yr; ç, fel tsh; j, John; sh, fel s yn eisieu; z, zel.

- Cauliflower, *col'-i-fflow-yr*, *s.* blodfresych, blodeugawl.
- Cauma, *co'-my*, *s.* poeth-wres, llosg-wres; poethdwywyn.
- Causal, *co'-zyl*, *a.* achosol, achosiadol; achlysurol, pariannol.
- Causation, *co-zel'-shyn*, *s.* achosiad, achosiaeth; achlysuariad, pariant, periad.
- Cause, *coz*, *s.* achos, ethryb; achlysur; rheswm; paraeth, ham, peri; peth, mater; cynghaws, hawl, dadl, cwyn:—*v.* achosi, peri, peru, gwneyd, gwneuthur, effeithio; achlysurol; cynnyrchu; gorchymyn; trefnu.
- Causeless, *coz'-les*, *a.* diachos; disail; gwreiddiol.
- Causey, *co'-zi*, *s.* sarn, llasarn, llwybr troed:—*v.* *a.* sarnu, gosod sarn.
- Caustic, *cos'-tic*, *a.* ysol, llosg, cyfysol, difaol:—*s.* ysolyr, ysai, ysgyffer, llosgyn, llosgyn.
- Cautelous, *co'-ti-lyz*, *a.* gochelgar; pwyll-og, call; gwiliadwrus; cyfrwys, ffals.
- Cauterize, *co'-tyr-eiz*, *v.* *a.* serio, creithlogsi, ysoli; llosgi & haiarn poeth.
- Cautery, *co'-tyr-i*, *s.* seriad, llosgiad; ysolyr, ysgyffer, ysyr.
- Caution, *co'-shyn*, *s.* gocheliad, gofal, pryder, pwyll, ystyriaeth, rhagddarbodaeth, craffder, ymbwyll, cyfarchwyl; cynghor, addysg; gwystl, sicrwydd:—*v.* *a.* rhybuddio, rhagrybuddio.
- Cautionary, *co'-shyn-yr-i*, *a.* rhybuddiol; gwystledig, mechniol.
- Cautious, *co'-shyz*, *a.* gochelgar, ymogelgar, gwagelog, pwylllog, gofalus, rhagddarbodus, gwyliadwrus, gwiliadwrus; call, craffus; cyfrwysgall.
- Cautiousness, *co'-shys-nes*, *s.* gochelgarwch; gocheledd, rhagofaledd; gwyliadwriaeth, gwiliadwriaeth; hybwyll-edd, craffineb; dichlynder, dyfalwch.
- Cavalcade, *caf-yl-ced'*, *s.* gorwyddawd, marchograwd, gosgordd, marchrawd, marchordaith.
- Cavalier, *caf-y-l'yr*, *s.* marchog, marchor, marchfilwr, gwarthor, cadfarchog, marchwron; marchwr, marchogwr:—*a.* hoyw, gwyh; gwronaidd, milwrol, dewr, glaw; hael, boneddig; balch, trahäus.
- Cavalry, *caf-yl-ri*, *s.* marchlu, marchoglu, marchrawd, marchfyddin, marchfyntai, gwyr meirch, marchfilwr, marchwys.
- Cavation, *ca-fe'-shyn*, *s.* seildoriad, seilgloddiad, toriad sylfan.
- Cave, *cef*, *s.* ogof, gogof, cendwll, caf, ffau; lloches, cell.
- Caveat, *ce'-fi-at*, *s.* lluddeb, anacheb; rhybudd, gwaharddiad, lludd, rhwystr:—*v.* *a.* lluddio, anachu, namu; gwa-hardd, nagu.
- Cavern, *caf-yrn*, *s.* ogof, ffau, caf; llechfa, ceule.
- Cavernous, *caf-yr-nyz*, *a.* gogofog, cendyllog; ceul, cau, tyllog.
- Cavesson, *caf-es-yun*, *s.* trwyndas, trwynffas, trwynrwy.
- Cavier, *ca-fi'-yr*, *s.* pysgronan, pysgron-saig.
- Cavil, *caf-ul*, *v.* cecru; trawsddadlu, ymeirio, coegddadlu; pigo beiau:—*s.* cecraeth, trawsddadl, coegwrtheb.
- Caviller, *caf-ul-lyr*, *s.* cecryn, ymgecydd, trawsddadlwr, cipddaliwr.
- Cavity, *caf-i-ti*, *s.* ceuedd, ceudod, ceudwll, caf; pant, pannwl; gwach.
- Caw, *co*, *v.* *n.* crawing, cogor, creü.
- Cawl, *col*, *s.* penrhe, penrhwyu, rhwydwalt; cwewll.
- Cayenne pepper, *ce'-ien' pep'-pyr*, *s.* pupyr Gwyana, poethrawn Cayen.
- Cayman, *ce'-myn*, *s.* addangc; afangc America.
- Cazique, *ca-zic'*, *s.* Casyg=penaeth brodorol yn America.
- Cease, *sis*, *v.* *n.* peidio, gadael, ymattal, gorphwys, llaesu, llacäu, ymarbed, ysbeidio; terfynu, palla.
- Ceaseless, *sis'-les*, *a.* dibaïd, didor, diorphwys, didawl; parhäus, annherfynol.
- Cecity, *se'-si-ti*, *s.* dallineb, dellni.
- Cedar, *se'-dyr*, *s.* cedrwydd, cedr:—*sing.* cedrwydden, cedren.
- Cedarn, *se'-dyrn*, *a.* cedrwyddain, cedrwyddin.
- Cede, *sïd*, *v.* *a.* rhoi i fyny; gildio; ymrodidi; gadael; ymostwng i.
- Cedrine, *se'-drun*, *a.* cedrwyddin.
- Ceil, *sil*, *v.* *a.* nenfydu, mydu, nenu; cromglwydo, cronglwydo.
- Ceiling, *se'-ling*, *s.* nonfwd, mwd; cromglwyd, cronglwyd.
- Celature, *se'-ly-çwyr*, *s.* cerfiadaeth, crifiadaeth; crifwaith.
- Celebrate, *sel'-i-bret*, *v.* *a.* dathlu, clodfori, moli; enwogi; parchu, anrhydeddu; cadw, cynnal; cyfargofio.
- Celebrated, *sel'-i-bre-ted*, *a.* clodfawr, canmoledig, nodedig, enwog; parchus.
- Celebration, *sel-i-bre'-shyn*, *s.* dathliad; cyfargofiad; gweinyddiad; clodforiad; bri, anrhydedd.
- Celebrator, *sel'-i-bre-tyr*, *s.* dathlwr.

Celebrious, si-lí-bri-*yz*, *a.* dathl, enwog, gwiwglod, hyson, honaid.
 Celebrity, si-leb'-ri-ti, *s.* dathledd, enwogrywydd; clod, bri.
 Celerity, si-ler'-i-ti, *s.* buander, cyflymdra, ffysgedd, brys, chwimmythder.
 Celery, sel'-yr-i, *s.* helogan, mers.
 Celestial, si-lest'-iyl, si-les'-cyl, *a.* nefol, nefolaidd; nwyfrewl:—*s.* nefolydd, nefolur, nefanneddwr.
 Celestine, si-les'-tun, *s.* nefolin, nefliwfaen, golasfwn.
 Celiac, sî'-li-ac, *a.* bolaid, rhumenol, ceudodol; coluddol, perffedol.
 Celibacy, sel'-i-by-si, *s.* anweddogaeth, gwyrfaeth, gweddwdod; annywedd-iaeth.
 Cell, sel, *s.* cell, cuddigl, cafell, celfa; ystlysgell; ogof; bwth; cau; coden; hadgell.
 Cellar, sel'-lyr, *s.* seiler, syler, diodgell, trullfa; cell.
 Cellarage, sel'-lyr-*ej*, *s.* seilerfa, cellfan, trullfan; seilerdal, trulldal.
 Cellarist, sel'-yr-ust, *s.* seilerydd, trull-*iad*.
 Cellular, sel'-liw-lyr, *a.* cellog, cellanog, mân-dylog, ceul.
 Celsitude, sel'-si-tiwd, *s.* uchder, uchelder, uchedd.
 Celtic, sel'-tic, *a.* Celtig, Celtaidd:—*s.* Celtaeg, yr iaith Geltaeg.
 Cement, sem'-ent, *s.* cymmrwd, cynglud, cydlyd, glygymmrwd, asgymmrwd; asgroling, ysgrawling, gly, syth; cyd-*iad*.
 Cement, si-ment', *v. a.* cymmrydu, glygymmrydu; cydludio, ysgrolingo.
 Cemetery, sem'-i-tyr-i, *s.* claddfa, mon-*vent*, beddrawd, corffan, anglawdd.
 Cenatory, sî'-ny-tyr-i, *a.* cwynosol, swperol, hwyrbrydiol.
 Cenobitical, si-nô-but'-i-cyl, *a.* brodorol, cyfrodorol, cyweithasol.
 Cenotaph, sen'-ô-taff, *s.* ceufeddrod, gwagfeddrod, ceufeddgor.
 Cense, sens, *s.* treth; gradd:—*v. a.* ar-ogldarthu, mygdarthu. [peroglyr.
 Censer, sen'-syr, *s.* thuser, padell dân,
 Censor, sen'-syr, *s.* senodur, seniadur, diwygiadur, beirniad; beiadur, cy-*huddwr*.
 Censorious, sen-sô'-ri-*yz*, *a.* hyfeiol, hy-farn, goganus, enllibus; senol.
 Censoriousness, sen-sô'-ri-*yz*-nes, *s.* sen-oldeb, cyhuddgarwch, hyfeiedd.
 Censurable, sen'-siw-rybl, *a.* beius, cer-*yddadwy*; camgylus, beiol.

Censure, sen'-shwyr, *s.* sen, cerydd; bai, gwyd; barn, dedfryd:—*v.* senu, cer-*yddu*, cablu; barnu, dyfarnu.
 Censurer, sen'-shw-ryr, *s.* senwr, beiw-*r*.
 Census, sen'-sys, *s.* cofrifad, niferiad, deiliadeb, sudrifad; cyfrif.
 Cent, sent, *s.* cant; sent=*y* ganfed ran o ddoler.
 Centage, sen'-tej, *s.* canttal, canttoll, *y* cant, cantedd; dognedd wrth *y* cant.
 Centaur, sen'-tor, *s.* Centawr, Centaur, dynfarch=anghenfil dychymmygol; *y* Saethydd, *y* Centawr=cydser o'r enw.
 Centenary, sen'-ti-nyr-i, *s.* canmlwydd-*iant*, canrifant; canrif, cant.
 Centering, sen'-tyr-ing, *s.* creiddiad; ys-*trau*waith, cynnalgoed.
 Centesimal, sen-tes'-i-myl, *a.* canfed, canranol, canfedranol:—*s.* canran, canfedran.
 Centifolious, sen-ti-ffô'-li-*yz*, *a.* cannal-*enog*, canddalenog, cannalen.
 Centigrade, sen'-ti-gred, *a.* canraddog, cantraddol:—*s.* cantraddyr, canradd-*og*=gwresfynag cantraddog.
 Centiloquy, sen-tul'-ô-cwi, *s.* cantarawd, ymadrodd canplyg.
 Centipede, sen'-ti-pid, *s.* canttroed, can-*troedyn*, canped, pryf cantroed, neidr *gantroed*.
 Cento, sen'-tô, *s.* cynnullgan, clytgan, amrygan, dryllgerdd.
 Central, sen'-tryl, *a.* canolog, creiddiol, canolbarthol, cymherfeddol, canol-*bwyntiol*.
 Centrality, sen-tral'-i-ti, *s.* canologrwydd, canoledd.
 Centre, sen'-tyr, *s.* canol, craidd, canol-*bwng*, canolfan, alafon, pryffwnt, cnewullyn, pywnt perfedd, rhidd, med, ces:—*v.* canoli, creiddio, cy-*mherfeddu*; cydgyfarfod; cyfeirio, terfynu.
 Centric, sen'-tric, *a.* canolaidd, creiddig, cymherfedd.
 Centrifugal, sen-triff'-iw-gyl, *a.* canolffo, creiddffoawl, esgreiddiol.
 Centrifugal force, sen-triff'-iw-gyl ffôyrs, *s.* gallu canolffo, grym creiddffoawl; *y* gallu sy'n ffoi oddi wrth *y* canolbwynt.
 Centripetal, sen-trup'-i-tyl, *a.* canol-*gyrch*, canolgais, creiddgyrch.
 Centripetal force, sen-trup'-i-tyl ffôyrs, *s.* *y* gallu canolgyrch; *y* gallu sy'n tynu tua'r canolbwynt.
 Centuple, sen'-tiw-pl, *a.* canplyg, can-*nyblyg*, cantro; can cymmaint:—*v. a.* canplygu; canfedu.

- Centurial, sen'-tiw-ri-yl, *a.* canrifol, canmlynyddol.
- Centuriate, sen'-tiw'-ri-et, *v. a.* canranu, cantranu, canbarthu.
- Centuriator, sen'-tiw'-ri-e-tyr, *s.* canrifydd, canrifiadur, canrifiad, oeshanesydd.
- Centurion, sen'-tiw'-ri-yn, *s.* canwriad, pen ar gant.
- Century, sen'-tiw-ri, *s.* canrif, canmlwydd; cant; oes.
- Cephalagy, seff'-yl-a-ji, *s.* penwst, pengur, penwaew, dolur pen.
- Cephalic, si-fal'-ic, *a.* penwellaol, da rhag dolur pen:—*s.* pen-gyffer, penwellog.
- Cera, s'*ry*, *s.* cwyr.
- Cerastic, si-ras'-tic, *s.* cynrig, cynnog, cyrnasrff, sarff gyrnig.
- Cerate, s'*ret*, *s.* cwyrli, eli cwyr; sugliain. [groen.]
- Cere, s'*yr*, *v. a.* cwyro; pygo:—*s.* byl.
- Cerebrosity, ser-i-bros'-i-ti, *s.* penchwidredd, gwallgofrwydd.
- Cerebrum, ser'-i-brym, *s.* yr ymenydd, y menydd.
- Cerecloth, s'*yr*-cloth, *s.* cwyrliau, sugliain, pyglian; yssigliain.
- Cerement, s'*yr*-ment, *s.* cwyrlieiniau, cwyrleni.
- Ceremonial, ser-i-mö'-ni-yl, *a.* defodol, cynnefodol, moesdefodol, moesffuriol, seremonïol:—*s.* defodlyfr, defodiadur, llyfr defodau.
- Ceremonious, ser-i-mö'-ni-yz, *a.* defodgar; ffurfiol, ardefoddaidd; moesog, rhyfoddus, dilynwyth.
- Ceremony, ser'-i-myn-i, *s.* defod, arfer, seremoni; ffurf, moesffurf; moesgarwth, dilynfoes; rhwysg, rhodres; defod ac arfer.
- Cereous, s'*ri*-yz, *a.* cwyraidd, cwyraid.
- Certain, syr'-ten, syr'-ten, *a.* sicr, dily, diau, diammeu, dir, diogel, gwir, an-hysom, diddadr, dibetrus, diymwad, diamheuol, hysbys; penodol, gosodedig, rhyw, rhai; un.
- Certainty, syr'-ten-ti, *s.* sicrwydd, dilyrwydd, dieurwydd, diamheuedd; gwir, arwriant, dir; gwadalwch.
- Certificate, syr-tuff'-i-cet, *s.* tystysgrif, tystlythyr, tystiadur, tysteb, arwaesaf, llythyr hysbysrwydd:—*v.* ysgrifdystio, tystebu, arwaesafu; dilysu, sicrhau.
- Certification, syr-tu-ffi-cel'-shyn, *s.* sicrhâd, dilysiad, ardystiad, hysbysiad, mynegiad.
- Certify, syr'-ti-ffe, *v. a.* sicrhau, dilysu, ardystio, tystebu; gwirio, yswirio; hysbysu, mynogi.
- Certiorari, syr-shi-ö-ri'-rei, *s.* gwaesafwys, sicrwyys.
- Cerulean, si-rw'-li-yn, } *a.* nefliw, asur,
Ceruleous, si-rw'-li-yz, } glas, glasar,
glesin, awyrliw.
- Cerumen, si-rw'-men, *s.* cwyr clust, clustgwyr.
- Ceruse, s'*rws*, *s.* plwm gwyn; creisblwm.
- Cervical, syr'-fi-cal, *a.* gyddfodol, gyddygol.
- Cesarian, si-ze'yr-i-yn, *a.* Caisaraidd, Ceisarol.
- Cespitious, ses'-pi-tyz, *a.* mawnog, mawnol, tywarchog.
- Cess, ses, *s.* treth, trethiad:—*v. a.* trethu, ardrethu.
- Cessation, ses-sel'-shyn, *s.* peidiad, dysbeidiad, paid, tor, seibiant, ymattaliad.
- Cessible, ses'-sibl, *a.* ciliol, gildiol, ymroddol.
- Cession, ses'-shyn, *s.* ciliad, gildiad, enciliad; ymroad, ymadawiad; trosiad, hawldrosiad; gwacâd.
- Cessor, ses'-syr, *s.* trethwr; peidiogwr.
- Cestus, ses'-tys, *s.* gwregys Gwener; gwregys priodas.
- Cesura, si-ziw'-ry, *s.* gorphwyseb, gorphwysfa, saib, adransasaib; hirodeb; gosaib.
- Cataceous, si-tel'-shyz, *a.* morfllaidd, moranaidd.
- Chace, çes, *s.* helfa=*Chase*.
- Chad, shad, *s.* ysgetyn, corbenwag.
- Chafe, çeff, *v.* poethi, twymo, brochi, sori, ffromi, cythruddo, cyffroi, llidio; cynhyrfu, gwyniasu; rhathu, rhuglo, poethrwbio; terfysgu, ystormi, cymddeiriogi; gwynafu; rhuo:—*s.* dig, froch, digder, dieter, gwyth, gwythlonedd, cythrudd, gwŷn; gwres, poethder.
- Chaffer, çel'-ffyr, *s.* ffromwr, digiwr; chwilen, chwilen ddu, chwilen wyllt, chwilen y baw.
- Chaff, çaff, *s.* us, manus, peiswyn; hedion, gwehilion, mwlwg.
- Chaffer, çaff'-yr, *v. n.* marchnata, ffeirio, bargena, bargeinio, masnachu.
- Chafferer, çaff'-yr-yr, *s.* marchnatwr, marchnatâwr, masnachwr, porthmon, ffeiriwr.
- Chaffern, çaff'-yrn, *s.* poethiadur.
- Chaffinch, çaff'-insh, *s.* gwinge, y winge, asgell arian; bronrhuddyn.

- Chaffless, çaff'-les, *a.* anusog, heb us.
 Chaffy, çaff'-i, *a.* usog, uslyd, manusog.
 Chafingdish, çé'-ffing-dish, *s.* achen, mud-
 alch, mudresel, tân-badell, tân-lestr.
 Chagrin, sha-grin', *s.* cythrudd, gofid,
 blinder, trallog; anniddigrwydd,
 drygnwyd, drwg dymmer; somedig-
 aeth:—*v. a.* cythruddo, gofidio; an-
 foddloni; digaloni.
 Chain, çen, *s.* cadwyn, cadwen, tid,
 tres, ystid; torch, godrwy, rhesog;
 rhwymyn; llyffethar, rhes; ystof:—
v. a. cadwyno, tido; caethiwo.
 Chain-shot, çen'-shot, *s.* tideryd; tid-
 belen; tidbelau, tresbelau.
 Chain-work, çen-wyre, *s.* tidwaith, syg-
 waith.
 Chair, çeyr, *s.* cadair, cader; sedd, eis-
 teddfa; cludsedd, cerbydan; cader-
 glud.
 Chairman, çeyr'-myn, cadeirydd, cad-
 eiriwr, llywydd; llefarydd.
 Chaise, shez, *s.* cerbydan, cerbydon,
 cerbyd unmarch.
 Calcedony, cal-sed'-ö-ni, *s.* calcedon=
 gemfaen gwerthfawr.
 Chalcography, cal-cog'-ry-ffi, *s.* presgerfi-
 adaeth, presgerfellaeth.
 Chaldron, çol'-dryn, *s.* calloraidd, callor
 =mesur glo o 36 pwysel.
 Chalice, çal'-us, *s.* caregl, cymmun-gib,
 cwpan y cymmun.
 Chalk, çoc, *s.* marm, gwynbridd, calch-
 bridd, siôcs:—*v. a.* marmu, siocsio.
 Chalk-cutter, çoc'-cyt-tyr, *s.* marm-
 gloddiwr, marmgodwr.
 Chalk-pit, çoc'-put, *s.* marmbwll.
 Challenge, çal'-lenj, *s.* her, baidd, her-
 iad, beiddiad, orn, hew, sialens;
 hawl, arddelw; llysiant, anach;
 trawsgyhuddiad; ysgaflef:—*v. a.*
 herio, hyrio, hewio, sialensio; annog;
 hönï, arddelwï, hawlio, holi; llysu,
 gwrthod, gwrthneu.
 Challenger, çal'-len-jyr, *s.* heriwr.
 Chalybeate, ca-lub'-i-et, *a.* duraidd, dur-
 llyd, durdde, durog:—*s.* durddwr,
 durwy.
 Chamade, sha-méd', *s.* ymgomsain, cym-
 modsain.
 Chamæleon, ca-mæ'-li-on, *s.* Camiliwn=
 cydser ger llaw pegwn y de.
 Chamber, çem'-byr, *s.* ystafell, cell, rhan-
 dy, siamber:—*v.* ystafellu, siamberu;
 ymgellu; cydorwedd, trythyllu, an-
 lladu.
 Chamber-fellow, çem'-byr-ffel-lö, *s.* cyd-
 ystafellwr, cydgygydd; cywely.
- Chambering, çem'-byr-ing, *s.* cydorwedd,
 trythyllwch, cywestach.
 Chamberlain, çem'-byr-len, *s.* ystafell-
 ydd, ystafellwas; ystafellior, arch-ys-
 tafellydd.
 Chamberlainship, çem'-byr-len-ship, *s.*
 ystafellyddiaeth, swydd ystafellydd.
 Chambermaid, çem'-byr-med, *s.* ystafell-
 yddes, ystafelles, morwyn ystafell.
 Chamberpot, çem'-byr-pot, *s.* troethbot,
 troethyr, cellbot, pisbot, troethai,
 tryngcai, siamberpot.
 Chamelion, ca-mæ'-li-on, *s.* edrithfil, lled-
 rithfil, mudfil, mudfall, mudliw, cam-
 elion=milyn a newid ei liw wrth liw
 y peth yr eisteddo arno.
 Chamfer, çam'-ffyr, *v. a.* rhigoli,
 rhychu, cwysso, ffosi, pannoli:—*s.* rhi-
 gol, sylch, rhych, rhwgn, ffosig, pill-
 rych; osgo, llethr.
 Chamois, sham'-wa, sham'-i, *s.* gwillafr,
 creigafr, alpaf, gafr wyllt.
 Chamomile, cam'-ö-meil, *s.* camri, mil-
 wydd, camamil.
 Champ, çamp, *v.* cnoi, mallgnoi, tym-
 migo:—*s.* gwastadlawr, asafweb, ar-
 wynebedd gwastad. [pan.
 Champagne, sham-pen', *s.* gwin Siam.
 Champaign, sham-pen', *s.* gwastadedd,
 bro, rhos; tir digoed, tir ial, gwaen:
 —*a.* gwastad, agored, ial, broaidd.
 Champion, çam'-pi-yn, *s.* campwr, pen-
 campwr, rhyswr, ornestwr; ymdrech-
 wr; gwron, arwr; cawr.
 Chance, çans, *s.* damwain, damchwaen,
 dygwydd, hap, chwaen, dychwaen;
 tynged; ffawd; anffawd; cyfle, cyf-
 leusdra; dichonolrwydd; tebygol-
 rwydd; cynnyg, ergyd; llam, syrth:
 —*a.* damweiniol, dygwyddol, hapiol;
 annysgwylhedig:—*v. n.* dygwydd, dam-
 weinio, hapiol, dychweinio.
 Chancel, çan'-sel, *s.* canghell, cafell;
 çyssegrfa, llogawd.
 Chancellor, çan'-sel-lyr, *s.* canghellydd,
 canghellor.
 Chancellorship, çan'-sel-lyr-ship, *s.* cang-
 helloriaeth, canghellyddiaeth.
 Chancery, çan'-syr-i, *s.* canghelllys,
 canghellorlys, canghellfa, llys y
 canghellydd; llys cydwybod, llys un-
 ionder.
 Chancre, shang'-cyr, *s.* chwantachlwg,
 ysllynor.
 Chandelier, shan-dy-læ'yr, *s.* canwyllyr,
 goleuddal, ceingccanwyllyr.
 Chandler, çand'-lyr, *s.* canwyllydd, can-
 wyllwr.

Change, *çenj*, *v.* newid, newidio, cyfnewid, arallu, amgenu, troi; ymnewid; ffeirio:—*s.* newid, cyfnewid, newidiad; trôedigaeth, troad; symud; amrywiaeth; newidiaeth, newidwriaeth; rhiifnewidiad; cyfnewidfa, newitty; trafrn.

Changeable, *çenj'-ybl*, *a.* newidiol, cyfnewidiol; orio, ansefydlog; symudliw, amryliw.

Changeling, *çeng'-ling*, *s.* ffugblentyn, plentyn newid; anwadalyn; cadafael, hurty, symlyn.

Channel, *çan'-nel*, *s.* eglan, meinfor, lleinfor, cyfyngfor; canol; dyfrlle, rhedle, dyfrwely, gwyth, gwythred; ffos, rhewin; rhych, colofrych; cyfrwng, moddion:—*v.* *a.* rhigoli, rhychu, pannoli, sylchu.

Chant, *çant*, *v.* canu, côr-ganu, achanu, llafarganu; pyngcio, telori, perori:—*s.* cân; côr-gan, melodog, mwynen; persain, erddygan, dygan; gwasanaeth yr eglwys.

Chantry, *çan'-tyr*, *s.* ceiniad, côr-geiniad, llafargeiniad; canor, cantwr, caniedydd, prifgantwr.

Chanticleer, *shan'-ty-cliy*, *s.* clargeiniad, crochgeiniad, yr uchelgainge, ceiliog.

Chanting, *çant'-ing*, *s.* côr-ganiadaeth, achaniad, llafarganiad; caniad.

Chantress, *çan'-tres*, *s.* ceiniades, canores, cantores, caniadyddes.

Chantry, *çan'-tri*, *s.* côr-gafell, côr-gapel.

Chaos, *çé'-ys*, *s.* tryblith; cymmysgedd, cymmysgfa, cymmysg, dyfysgi, anhrefn.

Chaotic, *çé'-ot'-ic*, *a.* tryblithig, tryblithiog; cymmysg, didrefn, rhwystrus.

Chap, *çap*, *v.* agenu, ymagor, holti; bregu, tori:—*s.* agen, hollt, ag, ysgard, egoriad; turs, gen; y safn, y gweflau; hogyn, llangc, llengcyn; gwr; prynydd, maelier.

Chape, *çep*, *s.* attalfach, dalfach, clicied, daliedydd; blaenwain.

Chapeau, *sha-pô'*, *s.* het, cap, talaith.

Chapel, *çap'-el*, *s.* capel; addolfa, addoldy, eglwyslan, iolfa.

Chaperon, *çap-yr-wn'*, *s.* siaprwn=cap (cwll) marchog y gardas.

Chapfallen, *çap'-ffoln*, *a.* llaeswefl, bochlaes; digalon, llwfr, llipa.

Chapiter, *çap'-i-tyr*, *s.* heiliog, penclwm, pen-glwn, argon, pen colofn; rhybudeg ynad.

Chaplain, *çap'-lyn*, *s.* caplan, capelwr, offeiriad teulu. [capelyddiaeth.

Chaplaincy, *çap'-lyn-si*, *s.* capleniaeth.

Chaplet, *çap'-let*, *s.* pendel, coronrwy, coronbleth, taleithig; gleinres; paderau; capelan.

Chapman, *çap'-myn*, *s.* maelier, masnachwr, prynydd; marchnatwr.

Chapter, *çap'-tyr*, *s.* pennod; cabidwl, glwysgor; clerigfa.

Chapterhouse, *çap'-tyr-hows*, *s.* cabidldy, cadeirdy, glwysgordy, cynody.

Char, *çar*, *s.* hapwaith, gorchwyl, tasg; y torgoch, y pysg torgoch:—*v.* hapweithio; gorchwyllo, dyddweithio; gologsi, dylogsi.

Character, *çar'-ac-tyr*, *s.* nodweddiad, nodwedd, cymmeriad, gair, enw; bri, enw da; bucheddnod; teithi, ansawdd, natur, tymmer, nawd, cynneddf; nod, marc, arwydd; llythyren, coel, ffugr; dull, arddull, llun; argraff; dull yr ymadrodd; dynsawd, gwahanfod; moesuddll:—*v.* *a.* darlunio, dysgrifio, dynodi; gwahaniaethu; cerfio, crefftio.

Characteristic, *çar'-ac-tyr-us'-tic*, *a.* nodweddol, nodiadol, arbenigol, dynodol, nodedig, penodol, dosbenol, deffiniol, hysbysol:—*s.* nodwedd, nodeb, sodwedd, nod, arwydd, arwyddnod, gwahanred, rhal, hysbysnod; parthyd.

Characterize, *çar'-ac-tyr-eiz*, *v.* *a.* nodweddu, dynodi, argynnweli, arwyddnodi, priodlunio, dosbeno, deffinio, gwahanredu; cerfio, argraffu.

Charcoal, *çar'-côl*, *s.* golog, gologoed, llosged, dylog, siarcol.

Charge, *çarj*, *v.* *a.* gorchymyn, erchi, annog, rhybuddio, cynghori; llwytho, ergydio; ymddiried, tyngedu, tyngu; cyhuddo; gofyn; costio; beio; ymosod; siarsio:—*s.* gorchymyn, archiad, annogaeth, rhybudd; gofal, care, cadwraeth, gwarchodaeth, ymddiried; golygiad; swydd, dyledswydd; gorchwyliaeth, gorchwyl, gwasanaeth; awdurdod, achwyn, cyhuddiad; cyrch, ymosod; ergyd, llwyth; pwys, pwn; goreilid; traul; gofyn; arluniau; adneu; cyrchnod; siars.

Chargeable, *çarj'-ybl*, *a.* gofynadwy, gofynol; cyhuddadwy; costus, drud, prid; trwm; gormesol.

Charger, *çar'-jyr*, *s.* cadfarch, aerfarch, march rhyfel; dysgl; cawg.

Chariness, *çé'-ri-nes*, *s.* gocheliad, gofal, pryder, pwyll, darbwyl.

Chariot, çar'-i-yt, *s.* cerbyd; hanner-glud, carrod.
 Charioteer, çar-i-yt-ÿ-yr, *s.* cerbydwr, cerbyttai, cerbydydd.
 Charitable, çar'-i-tybl, *a.* hael; elusen-gar, elusenol; cymmwynasol; car-edig, hynaws, tirion, haelfrydig.
 Charity, çar'-i-ti, *s.* cariad; elusen, car-dod; haelioni, rhodd; ewyllys da, cymmwynasgarwch, rhadlonedd, tyn-erwch, hynawseidd, rhyddfrydedd; elusenfa.
 Charlatan, shar'-ly-tyn, *s.* crachfeddyg, coegfeddyg; gwibfeddyg, ynhonwr, hudol.
 Charles's-wain, çarlz'-uz-wen, *s.* Llun y Llong, y Llong foel, Men Carl, saith seren y gogledd, Pleiades.
 Charm, çarm, *s.* swyn, rhin, cyfaredd, hudoliaeth, hud, lliith, swyn-gyfaredd, gorchan, deniad, ystrem, serchlith-iad; hudolgan:—*v. a.* swyno, rhinio, llygattynu, hudo, boddio; serchlith-iol; rheibio, rhempio; cyngnanu.
 Charmer, çar'-myr, *s.* swynwr, cyfar-eddwr, hudol, dyhuddwr, boddhâwr.
 Charming, çar'-ming, *a.* swynol, hudol-us, hyfryd, boddhaol, boddhâus, dy-dan, hyfrydlwys, melusber.
 Charnel-house, çar'-nyl-hows, *s.* esgyr-ny, esgyrnle, esgyrnfa.
 Chart, çart, *s.* morlen, morlun, mor-ddarlun; argrafflen.
 Charta, çar'-ty, *s.* breintlen, deflen.
 Charter, çar'-tyr, *s.* breintlen, breint-iadur, breinlen, breintysgrif, breint-eb, deflen; braint, rhagorfraint; y Breintiadur, y Siarter=enw newydd-iadur.
 Chartist, çar'-tust, *s.* breintleniad, breintebydd, breintgeisiwr, breinton-iad, siartiad:—*pl.* breintleniaid, breintonwys, siartiaid.
 Charwoman, çar'-wy-myn, *s.* hapweith-es, gorchwyles, hur-wraig, odweithes, gwraig hur, gorchwyl-wraig.
 Charry, çar'-ri, } *a.* gofalus, gochelgar,
 Chary, çar'-ri, } gwagelog, pryderus, cynnil.
 Chase, çes, *v. a.* hela, hely; ymlid, erlid, erlyn, tarfu, gyru; casnori; cilio; dilyn; delgerfio:—*s.* hely, hela, hel-fa, helwriaeth; erlyniad, tarfiad; ys-gafaeth; helfaes, helwig, gwig, coed-fa; peldorig, ystod y bel; pillgaes, pillgloer, tebgaeas, dalenwain.
 Chasni, cazn, *s.* agen, hollt, agendor, gagedor, adwy; gwagle; coll.

Chaste, çest, *a.* diwair, dihalog, pur, gwyrif, gwyrif, gwylaidd, gwâr; cyn-nwynol; dileidiaith, diledryw, digymmysg, syber.
 Chasten, çes'-sn, } *v. a.* ceryddu, cospi,
 Chastize, ças-teiz', } cystuddio, cys-twyo, dwrdio; cyweirio, puro; dar-ostwng; marweiddio. [deb.
 Chasteness, çest'-nes, *s.* diweirdeb, pur-
 Chastisement, ças'-tuz-ment, *s.* cerydd, cospedigaeth, cyweiriad, cystwyaeth.
 Chastity, ças'-ti-ti, *s.* diweirdeb, puredd, dianlladurwydd, dihalogrywydd, gwyr-yfdod; anserthedd.
 Chat, çat, *v. n.* siarad, siared, chwedl-eua, clebran, sisial, ymgomio; bal-dorddi, pepru, chwaldodi, llolian, gwagsiarad, ffregodi; cogor; dal pen rheswm:—*s.* siarad, ymgom, ym-ddyddan, clebar; siaradach, chwal-dod, ffrec, bugeilres; trydar; ysbrig-yn, brigyn.
 Chateau, sha-tö', *s.* gwlaty, maenordy; castell.
 Chattelany, shat'-el-lyn-i, *s.* rhandir (maenor) castel; castellaeth.
 Chattel, çat'-tl, *s.* da, daodd; da sym-mudol, da cyffro; elyf, anlloedd, eiddo, pethau; catal:—*dim.* catelyn.
 Chatter, çat'-tyr, *v. n.* bragaldian, bal-dorddi, chwaldodi, ffregodi, brygawth-an, ofersiarad, dadwrdd; cogor, trydaru; ymwrwgach; ymguro; ymgrynu (gan annwyd):—*s.* trydar, ffregsiarad, cograch; gwagsiarad, ffrec, pepraeth, siaradach, clingcwm.
 Chatter-box, çat'-tyr-boes, *s.* pepryn, bragaldiwr, baldorddwr, clebryn.
 Chatterer, çat'-tyr-yr, *s.* siaradwr, ffreg-odydd, chwaldodwr, clepai.
 Chatty, çat'-ti, *a.* siaradus, ymgomiol; baldorddus, clebarddus, dadyrddol, ffrecaidd.
 Chatwood, çat'-wd, *s.* tanwydd, cynnud.
 Chavender, çaf'-en-dyr, *s.* y penci, twb y dail, cochganen.
 Chaw, ço, *v. n.* cnoi, adgnoi:—*s.* safn, gen, bochgern, cilfoch; tamaid, safn-aid.
 Chawdron, ço'-dryn, *s.* coluddion, per-fedd, tripa, ymysgar, syrth.
 Cheap, çip, *a.* iselbris; rhad, isel, hy-bryn; gwael, sal, salw, diwerth, diel-wig, ammhrid, diystyr, cyfiredin:—*s.* newid, bargaen, pryniad.
 Cheapen, çip'-pn, *v. a.* gofyn pris; cyn-nyg ar; marchnata, masnachu; har-geinio; dibrisio; lleihau pris.

Cheapness, *çip'-nes*, *s.* newid, rhadloni, hybrynedd, dielwant, iselwerth.

Cheat, *çit*, *v. a.* twyllo, hocedu, somi, coegio, seithugio, castio, camattal, chwiredu; twyllwerthu, maeldwylo: — *s.* twyll, dichall, ystryw; hocedwr, coegiwr, ffugiwr, ffuantiydd.

Cheater, *çt'-tyr*, *s.* twyllwr, somwr.

Check, *çec*, *v.* attal, nadael, rhwystro, cadw, ffrwyno, lluddias, llesteirio; gwahardd, arafu, gwarafun, dofi, cymmedroli; aros; ceryddu, anghreiffio, dwrddio, senu; gwrthnodi; llaesu: — *s.* attal, attalfa, rhwystr, rhagod, ludd, gwahardd, llywodraeth; cerydd, argyhoeddiad; twyeb, rhablen; cyfoddin, cyfaddurnnod; gwrthbarth, gwrthgoflyfr; croesliain, rhwyllnwydd; llysiant.

Checker, *çec'-cyr*, *v. a.* croeslinio, cwarlinio, fristweithio; amrywioli, amliwiogi, amryfalu: — *s.* attaliwr, rhwystrwr; ceryddwr; tawlbwrdd; fristwaith, rhwyllwaith, rhwyllwaith, diswaith, croeslinwaith.

Checkers, } *çec'-cyrz*, *s. pl.* chwarae
 Chequers, } gwyddbwyll, chwarae
 tawlbwrdd; croesliniau amryliw.

Checkless, *çec'-les*, *a.* diattal, dirwystr; digerydd.

Cheek, *çic*, *s.* grudd, boch, cern, bochgern.

Cheek-tooth, *çic'-twth*, *s.* bochddant, cilddant, dant malu.

Cheer, *çt'yr*, *v.* lloni, sirioeli, llawenychu, adfywio; dadebru; dyddanu, darfoddio; annog, calonogi, hawntio; ymloni, cysuro; cynhesu: — *s.* hoen, llonder, sirioldeb, arial, yni; calonddid; lloddiant, croesaw; arlwy, darmerth; arfoll, gwest; bloddest, cymmeradwyaeth, lloheb.

Cheerful, *çt'yr-ffwl*, *a.* hoenus, llon, llawen, gorawenus, dyddan, difyr; heinif, gwych, arialus; cysurus; tirion.

Cheerfulness, *çt'yr-ffwl-nes*, *s.* sirioldeb, llonder, llawenydd, hoenusder, hoewder; hawnt, nwyfusrwydd; adferthwch.

Cheerless, *çt'yr-les*, *a.* anbylon, aflawen, annifyr, athrist, prudd, digalon.

Cheerly, *çt'yr-li*, *a.* llon, siriol, llawen, bywiog, nwyfus.

Cheese, *çiz*, *s.* caws: — *sing.* cosyn.

Cheeseecake, *çiz'-cec*, *s.* teisen gaws, cawsdeisen.

Cheesemonger, *çiz'-myng-gyr*, *s.* cawsydd, cawswerthydd, cawsfaelur.

Cheesepress, *çiz'-pres*, *s.* cawswasg, caws-wryf, gwag caws, gwryf caws, peus.

Cheesevat, *çiz'-fat*, *s.* coslyst, cosellt, cawslestr.

Cheliform, *çt'-li-fform*, *a.* crafangaidd, ewinaidd.

Chelonian, *ci-lö'-ni-an*, *a.* crwbanogol, crwbenogaidd, crwbanodol.

Chely, *çt'-li*, *s.* pysg-grafangc, crafangc, crogenbysg.

Chemical, *cem'-i-cyl*, *a.* fferyllol, fferyllaidd, cyfferiol.

Chemical attraction, *cem'-i-cyl at-trac'-shyn*, *s.* atyniad fferyllol; atyniad cystlynol.

Chemist, *cem'-ust*, *s.* fferyll, fferyllt, fferyllydd.

Chemistry, *cem'-us-tri*, *s.* fferylliaeth, fferylltaeth.

Cheque, *çec*, *s.* twyeb, talbar; croesliain = *Check*.

Chequer, *çec'-yr*, *s.* attaliwr; fristwaith = *Checker*.

Cherish, *çer'-ish*, *v. a.* achlesu, ymgelleddu, coledd, noddi, anwesu, mynwesu, cofseidio; maethu, meithrin; cynhesu; cysuro, lloni; llettya; cefnogi, amddiffyn; lloddi.

Cherry, *çer'-ri*, *s.* ceirios, suriain, sirian; sirianwy, ceirioswy: — *a.* ceiriosliw, ffuon, rhudd, gwridog.

Cherry-cheeks, *çer'-ri-çics*, *s.* gruddiau ffuon, gruddiau ceirios, gruddiau gwridog.

Cherry-cheeked, *çer'-ri-çict*, *a.* bochgoch, bochrudd, bochsirian, rhosfochog.

Cherrywine, *çer'-ri-wein*, *s.* ceirioswin, sirianwin, gwin ceirios.

Chersonese, *cyr'-sö-niz*, *s.* gorynys, meisynys, göynys, wyniwle; penrhyn.

Chert, *çyrt*, *s.* cornfaen, creigellt, creigallestr.

Cherube, *çer'-yb*, *s.* cerub, cerubyn.

Cherubic, *çer'-w'-bic*, *a.* cerubaidd, angylaid, engylain, elaid; nefol.

Cherubim, *çer'-w'-bum*, *s. pl.* cerubiaid, cerubion, cerubim.

Cherubin, *çer'-w'-bun*, *a.* cerubaidd, cerubin, angylaid; nefolain: — *s.* cerubyn, cerubin, cerub.

Cherup, *çer'-yp*, *v.* trydar = *Chirp*.

Chervil, *cyr'-ful*, *s.* gorthyfail, sierfel = math ar llysieuyn.

Cheslip, *çes'-lup*, *s.* gwraich y lludw, gwraich y twca, tyrchyn llwyd.

Chesnut, } *çes'-nyt*, *s.* castan, castan-
 Chestnut, } wydd, castan-gnau, pip-

gnau:—*a.* castanlliw; castanin, castan-
anaidd; llychwineu, gowineu.
Chess, *çes*, *s.* pawrwellt Americanaidd;
gwyddbwyll, y wyddbwyll.
Chess-board, *çes'-bôyrd*, *s.* tawlbwrdd,
tawlfwrdd, clawr y wyddbwyll.
Chess-men, *çes'-men*, *s.* gwerin y wydd-
bwyll, gwyr tawlbwrdd.
Chess-tree, *çes'-tri*, *s.* tawlbren.
Chest, *çest*, *s.* cist, coffr, blwch; cistaid,
coffraid; y ddwyfron, y frest, cledr y
ddwyfron:—*v. a.* cistio, coffri.
Chested, *çes'-ted*, *a.* bronog, dwyfronog,
brestiog.
Chest-of-drawers, *çest'-yf-dro'-yrr*, *s.*
treillgist, llogellgist, cist logellog.
Cheval, *shaf-al'*, *s.* march, ceffyl.
Chevalier, *shaf-y-l'yr*, *s.* marchog, gwron,
mabon.
Chevaux, *shaf-ö'*, *s. pl.* meirch, cyffylau,
ceffylau.
Chevaux-de-frise, *shaf-ö-dy-ffriz'*, *s. pl.*
marchbigogwyr, cadlys drain.
Cheven, *çef'-in*, *s. y* penci, twb y dail,
cochgangen.
Cheveril, *çef'-yr-ul*, *s.* croen myn, myn-
ledr, gafrledr; myn:—*a.* ystwyth,
hyblyg.
Chew, *çw*, *v.* cnoi, argnoi; adgnoi, cnoi
cil:—*s.* cno, tamaid.
Chicane, *shi-çen'*, *s.* cecraeth, ymgecr-
aeth, ceeri, twylleu, twyllmresymiad,
cyfrwysdadl:—*v. n.* cecru; twyllebu,
somresymu, twyllddadlu.
Chicanery, *shi-çe'-nyr-i*, *s.* dichelldrin;
ystrange, cast, ystyr, ysgoad, cyfrwys-
der.
Chiches, *çic'-iz*, *s. pl.* corbys, ydbys mân.
Chick, *çic*, *s.* cyw, cyw iar:—*v. n.* blag-
uro, egino, blaendarddu.
Chicken, *çic'-in*, *s.* cyw=*Chick*.
Chicken-hearted, *çic'-in-har-ted*, *a.* cyw-
galon, digalon, llwfr, annewr.
Chicken-pox, *çic'-in-pocs*, *s.* brech yr
ieir.
Chickweed, *çic'-wid*, *s.* gwlydd, gwlydd-
yn.
Chicory, *çic'-yr-i*, *s.* ysgellog=math ar
ddant y llaw a gymmysgir & choffi;
sicri.
Chide, *çeid*, *v.* senu, ysdwrddio, sardio,
dondio, ceryddu; tafodi, ymgecru;
dadyrddu:—*s.* grwnach, grymial,
dadwrdd, cerydd, sen.
Chiding, *çeid'-ing*, *s.* seniad, dwrddiad,
beiad; sen, cawdd, cweryl, ymryson.
Chief, *çiff*, *a.* penaf, prif, pen, arbenig,
cyntaf, uchaf, blaenaf, mwyaf; arch-

ar, pen:—*s.* pen, penaeth, pen-
adur, blaenor, llywydd, llyw, glyw,
arweinydd, llywiadur, cun, udd,
rhwyf, arglwydd, pencun, pryffwnt;
penllywydd, pencadlyw, penciwdod,
cadlywydd; y rhan fwyaf:—*ad.* yn
benaf, gan mwyaf.
Chieftdom, *çiff'-dym*, *s.* penaduriaeth,
penogaeth, blaenoriaeth, arlywiaeth.
Chiefly, *çiff'-li*, *ad.* yn benaf, ym mlaen-
af, gan mwyaf, yn bendifaddeu.
Chieftain, *çiff'-ten*, *s.* penaeth, blaenor,
penadur, llywydd, tywysog, pen, glyw,
penawg.
Chillblain, *çil'-blen*, *s.* cibwst, malerth,
llosg eira, malaith.
Child, *çeid*, *s.* plentyn, baban, maban;
mab bychan, bachgen, herlod, bach-
genyn:—*f.* merch fechan, hogen, gen-
eth, herlodes, bachgenes.
Childbearing, *çeid'-beyr-ing*, *a.* plantog;
yn dwyn plant:—*s.* esgoriad, esgorfa;
dygiad plant.
Childbed, *çeid'-bed*, *s.* esgorfan, esgorfa;
gwelyfod, gwelyfiad, gwely esgor.
Childbirth, *çeid'-byrth*, *s.* esgoredigaeth,
esgor, esgorfa, genedigaeth; gwely-
fod.
Childe, *çeid*, *s.* pendefigyn, pendefig
ieuange.
Childermas-day, *çil'-dyr-mys-de'*, *s.*
Gwyl y Gwirioniad, Gwyl y mil
Feibion=Rhagfyr 28ain.
Childhood, *çeid'-hwd*, *s.* mebyd, mab-
oed, plentyndod, maboliaeth, mab-
iaeth, mabanoed, ieuengetid, cyn-
nyddoed.
Childish, *çeil'-dish*, *a.* plentynaidd; mab-
anaidd, babanaidd, bachgenaidd, plen-
tynol.
Childishness, *çeil'-dish-nes*, *s.* plentyn-
eiddrwydd, mabanrwydd, plentyndra.
Childless, *çeid'-les*, *a.* ammhiantadwy;
diblant, dieppil.
Children, *çil'-dren*, *s. pl.* plant, herlod-
iaid:—*dim.* plantos, bechgynos:—
sing. Child.
Chiliad, *çil'-i-yd*, *s.* mil, milrif; mil-
flwyddiant, miliadaeth.
Chiliarch, *çil'-i-arc*, *s.* milwriad; penaeth
mil.
Chiliast, *çil'-i-yst*, *s.* milffynyddwr, mil-
flwyddwr, miliennydd.
Chill, *çil*, *s.* annwyd, rhyndod, fferddod,
rhyn, ffer, oerder:—*a.* annwydog,
oerllyd, fferllyd, oer, rhyndllyd:—*v.*
oeri, rhynu, fferu, sythu; rhewi; llwfr-
hau.

- Chillness, çil'-li-nes, *s.* oerni, annwyd, fferlydrwydd, oerlydrwydd.
- Chilly, çil'-li, *a.* oeraidd, annwydol, fferlyd, addoer, oerfelog.
- Chime, çeim, *s.* cynghanedd, cyssonsain; cylchgynganedd, cylchseiniad; cynghanglych; ymyl baril, pen yr estyll; yr erwydd:—*v.* cynghordio, cynghaneddu; cylchseinio; cytuno, cyfateb.
- Chimera, ci-mæ'-ry, *s.* geulun, anghenfil; dychymmyg, geudyb, coegydyb, ffolgrebwyll; castell yn yr awyr.
- Chimerical, ci-mer'-i-cyl, *a.* dychymmygol, disail, geudybiol, gorwag.
- Chiminage, shim'-i-nej, *s.* prysdoll, coedwigdoll, ffrithdoll.
- Chimney, çim'-ni, *s.* sawell, simnai, simdde, llumon, mygdwll, corn mwg, ffumer, ffynetr.
- Chimney-hook, çim'-ni-hwc, *s.* bachau crochan, bachau.
- Chimney-jumbs, çim'-ni-jumz, *s.* gorsinau sawell, ochrau 'r pentan.
- Chimney-piece, çim'-ni-pis, *s.* cladde, mantell y simnai.
- Chimpansee, çim-pan'-si, *s.* dynab, dynepa, simpan, simia=math argawrepa Affricanaidd, o gylch 5 troedfedd o daldra, yr hwn yw 'r tebycaf i ddyn o'r rhywogaeth.
- Chin, çin, *s.* gen, elgerth, aelgeth, aelgerth; crondal.
- China, çei'-ny, *s.* Catai, Seni, Sina; meinbridd, terbridd.
- China-ware, çei'-ny-weyr, *s.* llestri Catai, llestri Seni, priddlestri Sina; meinbriddion, teglestri pridd.
- Chincloth, çin'-cloth, *s.* genliain; myswrn.
- Chincough, çin'-coff, *s.* pas, y pas, sychbeswch.
- Chine, çein, *s.* glain cefn, asgwrn cefn; cefnddryll, cefnarn; trum:—*v.* a. cefnddryllio, cefndori.
- Chink, çingc, *s.* agen, hollt, gorimyn, rhwyg; ageniad:—*v.* agenu, hollti; tingcio, tingcian.
- Chinky, çing-ci, *a.* agenog, agog; tylog.
- Chintz, çints, *s.* cotlian, brithgotwm.
- Chip, çip, *s.* asglodyn, ysglodyn; twc, cilcyn, difyn, adnadd, fflochen:—*v.* asglodi, esglodi, naddu.
- Chirographer, ci-rog'-ry-ffyr, *s.* llawysgrifydd, llofysgrifydd, ysgrifenydd, ysgrifenwr.
- Chirographist, ci-rog'-ry-ffust, *s.* llawddewin, palfddewin.
- Chirography, ci-rog'-ry-ffi, *s.* llofysgrifiaeth, ysgrifeniaeth, ysgrifiadaeth.
- Chirolgy, ci-rol'-ö-ji, *s.* llofiaith, llawiaith; ystumiaith, amneidiaeth.
- Chiromancer, çir-rö-man-syr, *s.* llawddewin, llofddewiniwr.
- Chiromancy, çir-rö-man-si, *s.* llawddewiniaeth, llofarmes, palfarmes.
- Chiropodist, ci-rop'-ö-dust, *s.* cornfeddyg, llawbedwr, llofbedwr, troedfeddyg.
- Chirp, çyrr, *v.* trydar, yswitian, cathlu, meinleisio; pyngcio; ednleisio, grillian, cricellu; cogor, clochdaru; lloni:—*s.* trydar, ffrill, yswitiad; grilliad, clochdar.
- Chirper, çyr'-pyr, *s.* trydarydd, cethlydd, ffrilliedydd, grilliedydd.
- Chirurgeon, ci-ryr'-ji-yn, *s.* llawfeddyg.
- Chirurgery, ci-ryr'-jyr-i, *s.* llawfeddygiaeth, llawfeddygiant.
- Chisel, çiz'-zl, *s.* cŷn, gaing, trychgyn; cŷn cerfio:—*v.* a. cynio, geingio; ys-gythru, trychnaddu.
- Chit, çit, *s.* eginyn, blagur, baldardd; plentyn, maban; cöryn, cöryn bach; brychni; man; holltydd:—*v.* eginio, blaguro, blaendarddu.
- Chitchat, çit'-chat, *s.* siaradach, gwagsiarad, pepre, pepraeth, clebar; yngom.
- Chitterlings, çit'-tyr-lingz, *s. pl.* monoch, penyg, perfedd, colydd; selisgod.
- Chitty, çit'-ti, *a.* plentynaid, mabanaid; brych, brycheulyd, manog.
- Chivalry, shif'-yl-ri, *s.* marchofyddiaeth, marchwriaeth, marchoniaeth; marchogur, urddas filwraidd; gwibfarchogaeth; cadweinid; ostidiaeth; gwroniaeth, arwriaeth, heroniaeth; gwrolgamp, glewdid, dewrwychedd.
- Chive, çeif, *s.* corwynwyn, wynionyn, siblyn; ceninyn syfi.
- Chives, çeifz, *s. pl.* blodlinion, brigerlinion, briger blodau, gvuillfewiach; cenin syfi.
- Chlorosis, clö-rö'-sus, *s.* glaswst, y glesni, glasglwyf.
- Chocolate, çoc'-yl-et, *s.* cocolad, cocolud, cocobail; cocoaw, cocoswy, cocoslyn, cneulyn, sioclet.
- Choice, çois, *s.* dewis, dewisiad, etholiad, detholiad; amrywiaeth; rhagoriaeth:—*a.* dewisol, dewis, dethol, dewisedig, etholedig, od, odiaeth, ardderchog; dichlyn; gwerthfawr.
- Choiceness, çois'-nes, *s.* dewisoldeb, detholrwydd; rhagoriaeth; godidogrwydd.

Choir, cweiyer, *s.* côr; corgeiniaid, corganorion, corfyntai, corgell; *y* côr; *y* cantorion.

Choke, çöc, *v.* tagu, mygu, lindsay, s. tagu, sag, lindsay; saglinion.

Choke-cherry, çöc'-çer-ri, *s.* tagsirian, ceirios tag.

Choke-damp, çöc'-damp, *s.* tagnwy, trengnwy, tanchwa, uflynwyr.

Choke-pear, çöc'-peyr, *s.* tagberen, peren dag.

Chokeweed, çöc'-wid, *s.* taglys, tagwydd.

Choky, çö'-ci, *a.* taglyd, tagedigol.

Choler, col'-yr, *s.* geri; bustl; dieter, gwyth, llid, digofaint, irllonedd, blwng.

Cholera, col'-yr-y, *s.* geri, *y* geri, geriwst, haint *y* geri, gerilif.

Cholera-morbus, col'-yr-y-mor'-bys, *s.* *y* geri marwol.

Choleric, col'-yr-ic, *a.* gerioeg, geriaidd; digllawn, lliedig; hyddig, ffrom.

Choose, çuz, *v. a.* dewis, ethol, dethol, pigo, dichlynu.

Chooser, çw'-zyr, *s.* dewiswr, etholydd.

Choosing, çw'-zing, *s.* dewisiad, detholiad.

Chop, çop, *v.* trychu, darnio, dryllio, tori; tameidio, catio; hollti, hacio; gwancio, glewa; newid, prynu, bargaena; troi, ymnewid:—*s.* dernyn, dryll, cetyn, telwyn; cigdryll, cigarn, trychgig, cyllyn; toriad, trychiad; agen, breg; bochgern, *y* safn, gweflau, genau; ansawdd, teithi; cenadeb, trwydded.

Chop-house, çop'-hows, *s.* bwytty, ymberthdy, golwythdy.

Chopin, çop'-un, *s.* siopin=gwlybfesur tramor.

Chopping, çop'-ping, *a.* cryf, gwrol, hoenus, pybyr; iachus; llyfnwedd, tew:—*s.* llopan=esgid ffaluchel dramor; trychiad, toriad, manddrylliad; holltiad.

Chopping-knife, çop'-ping-neiff, *s.* honfas, trychgylllell, cylllell gig.

Choppy, çop'-pi, *a.* agenog, holltog, hacio, tyllog.

Choral, cö'-ryl, *a.* corawl, coraidd, achor; cydgerddol, cyngherddol; cafellaidd.

Cord, cord, *s.* tant; cord, cyssain, cydsain, cyngherdd; cromlin:—*v. a.* tantio, tannu; cordio.

Chorister, cor'-us-tyr, *s.* corgeiniaid, corydd, corganor; cydgeiniaid.

Chorographer, cö-rog'-ry-ffyr, *s.* brograff-

ydd, broddosbarthydd, parthddarlun-iwr.

Chorography, cö-rog'-ry-ffi, *s.* brograffiad, parthddarluniad, brograffyddiaeth.

Chorus, cö'-rys, *s.* côr; cydgor, cydgan, cyngherdd; cydgeiniaid; coraid.

Chose, çöz, *s.* hawlfeddiant, hawleiddio:—*p. t.* (*Choose*) a ddewiswyd, wedi ei ethol.

Chosen, çö'-zn, *p. a.* (*Choose*) dewisedig, detholedig; dewisol.

Chough, çoff, *s.* cogfran, palores, cawci, pulores, cogfran.

Choul, çowl, *s.* cern; crombil.

Chouse, çows, *v. a.* twyllo, somi:—*s.* symlyn, ffwlcyn; twyll, hud; cast.

Chrim, cruzm, *s.* enaint, segrolew, glwysolew; eneiniad.

Chrimatory, cruz'-my-tyr-i, *s.* eneinfwch, eneintyr.

Chrisom, cruz'-ym, *s.* baban enaint; misyriad; lian bedydd.

Christ, creist, *s.* Crist, Eneiniog, *yr* Eneiniog, *y* Messia.

Christen, crus'-sn, *v. a.* bedyddio; cristioneiddio, cristionogi.

Christendom, crus'-sn-dym, *s.* cred, *y* byd cristionogol, gwledydd cred, credbarthau.

Christening, crus'-sn-ing, *s.* bedydd, bedyddiad.

Christian, crust'-iyn; *col.* crus'-cyn, *s.* cristion, cristian, credadyn:—*a.* cristionogol, cristianogol, Cristaidd.

Christianism, crust'-iyn-uzm, *s.* cristianaeth, cristionogaeth, *y* grefydd gristionogol.

Christianity, crusi-an'-i-ti, *s.* cristionogaeth, cristianogaeth, cristionogorwydd.

Christianize, crust'-iyn-eiz, *v. a.* cristionogi, cristianeiddio, cristionoli.

Christianlike, crust'-iyn-leic, } *a.* crist-
Christianly, crust'-iyn-li, } ionog-
aid, cristianogaidd, cristionogol.

Christmas, crus'-mys, *s.* Nadolig, *y* Nadolig.

Christmas-box, crus'-mys-bocs, *s.* calenig, rhodd Nadolig; cyfarwys.

Christmas-flower, crus'-mys-fflow-yr, *s.* hylf, hylithr, blodyn Nadolig.

Christmas-rose, crus'-mys-röz, *s.* pelydrdu, rhosyn Nadolig.

Christology, crus'-tol'-ö-ji, *s.* cristiolaeth, cristaeth; traethawd ar Grist.

Chromatic, erö-mat'-ic, *a.* lliwiol, lliwig; goslefol, hannertonol, seinraddol,

- trydonol:—*s.* hannertoneg, seinradd-eg, goslefol:—*pl.* tryhannerau.
- Chromatics, crô-mat'-ics, *s.* lliwioneg, lliwofyddiaeth, gwyddor lliwiau.
- Chromatography, crô-my-tog'-ry-ffi, *s.* lliwiadaeth, lliwdraith.
- Chronic, cron'-ic, *a.* parhaol, hirbarhäus, arosol, hen; sefydlog.
- Chronicle, cron'-icl, *s.* brut, brud, brudlyfr, amserlyfr, oeslyfr, cronicl; hanes:—*v.* *a.* brutio, coflyfru, brudhanesu, croniclo; hanesu.
- Chronicler, cron'-i-clyr, *s.* brutiwr, brudiwr, brudlyfrydd, oesrestrydd, croniclwr; hanesydd; cofnodydd.
- Chronogram, cron'-ô-gram, *s.* brudlyth-ryiad, brudargraff, cofargraff.
- Chronicographer, crô-nog'-ry-ffyr, *s.* amserydd, amseriedydd, brudiedydd.
- Chronography, crô-nog'-ry-ffi, *s.* amseryddiaeth, brudiaeth.
- Chronologer, crô-nol'-ô-jyr, *s.* amseryddwr, amserydd, brudiaethwr.
- Chronological, crô-nô-loj'-i-cyl, *a.* amseryddol, brutiol, pryddredol.
- Chronology, crô-nol'-ô-ji, *s.* amseryddiaeth, brudiaeth, amsereg.
- Chronometer, crô-nom'-i-tyr, *s.* awdiadur, awdfesur, prydiadur; amseriadur; oriadur, orlais; orfynag.
- Chrysalis, crus'-y-lus, *s.* elindys, lindys, chwiler, chwileryn, chwileren.
- Chrysolite, crus'-ô-leit, *s.* eurfaen, pridfaen; crysolithus.
- Chrysoprase, crus'-ô-pres, *s.* eurlas, eurginenn; crysprasus. [gangen.]
- Chub, çyb, *s.* penci, twb y dail, coch.
- Chubby, çyb'-hi, *a.* penfawr, pendew, penfras, byrdew, tewgrwn.
- Chub-checked, çyb'-çict, *a.* bochdew, bochog, bochlawn.
- Chuck, çyc, } *v.* crecian, clwecian,
Chuckle, çyc'-cl, } clegar; crechwenu,
chwerthin; greffio; hofflochi, cocri,
anwylo.
- Chuck, çyc, *v.* *a.* cnithio, cisio; taro:—*s.* crec, fleg, clegar; cnith, cis; anwylyn.
- Chuff, çyff, *s.* delff, lleban, drel, taiog, buach, penbwl, sarugyn, cerlyn.
- Chum, çym, *s.* cydystafellydd, cydwely, cywely, cydynaith; cyssaig.
- Chump, çymp, *s.* cippill, boncyffyn, talp, cyffyn.
- Church, çyrç, *s.* eglwys; llan, addolfa, teml:—*pl.* eglwysi; eglwysydd, eglwysau, temlau:—*v.* *a.* eglwysa; rhyddhau.
- Churchman, çyrç'-myn, *s.* eglwyswr; gwr eglwysig, eglwysog; esgobydd.
- Church-warden, çyrç'-wor-dn, *s.* eglwyswardan, eglwyswardain, parcatwr, golygwyr eglwys, gwarcheidwad eglwys, gwardain; gwardydd.
- Church-yard, çyrç'-iard, *s.* monwent, mynwent, claddfa, beddian, bedd-rawd, claddde.
- Churle, çyrl, *s.* delff, drelyn, taiog, costog, drengyn; carl, crinwas, bawai.
- Churlish, çyr'-lish, *a.* delffaidd, euall, blwng, sarug, difoes, cyndyn; creulawn; anystywalt; cybyddlyd, hunanol.
- Churlishness, çyr'-lish-nes, *s.* taiogrwydd, afrywiogrwydd, sarugrwydd.
- Churn, çyrn, *s.* buddai; cordd:—*v.* *a.* corddi.
- Churn-staff, çyrn'-staff, *s.* gordd gorddi, ffon gorddi, gordd buddai; gordd.
- Churworm, çyr'-wyrn, *s.* rhing y tes, rhinge y llin.
- Chylaceous, cil-e'-shyz, *a.* ceulaidd.
- Chyle, ceil, *s.* caul, ceuled; treulug.
- Chylifaction, cil-i-fac'-shyn, *s.* ceuliad, ceuliadaeth, ceulbariad.
- Chyliferous, cil-li'f-yr-yz, *a.* ceulglndol, ceulddygol, ceulddwyn.
- Chyme, ceim, *s.* tewsuidd, maethsuidd, bywsuidd; suidd.
- Chymic, cim'-ic, } = *Chemic*,
Chymistry, cim'-us-tri, } *Chemistry*.
- Chymification, cim-i-ffi-çe'-shyn, *s.* tewsuiddiad, maethsuiddiad, tewsuigiad.
- Cibarius, si-be'yr-i-yz, *a.* bwytdawy.
- Cibol, sub'-yl, } *s.* sibol, sibwl, sibolen,
Ciboul, si-bwl', } wynwynyn, corwynionyn.
- Cicatrice, sic'-y-trus, *s.* craith, crachen.
- Cicatrize, sic'-y-treiz, *v.* creithio; crachen.
- Cicerone, çi-çe-rô'-ne, *s.* sisronydd; cyfarwyddwr, hyfforddwr, cyfarwyddor dieithriad.
- Ciceronian, sus-yr-ô'-ni-yn, *a.* Sisronaidd, fel Sisro; ffraeth, hyawdl, arabol.
- Cicisbeo, çi-çis-be'-ô, *s.* carodwas, cariadwas, gordderchwr; cariadfab gwraig briod yn yr Ital.
- Cicurate, sic'-iw-ret, *v.* dofi, arafu.
- Cicuration, sic-iv-re'-shyn, *s.* dofiad, gwarhâd, hyweddiad.
- Cider, sei'-dyr, *s.* oswy, afalwy.
- Cigar, si-gar', *s.* egllys, mygrolen.
- Ciliary, sul'-iyr-i, *a.* amrantol.
- Cilicious, si-lish'-yz, *a.* blewog, garw.

- Cimbrie, sum'-bric, *a.* Cymmrig=Cymreig, perthynol i hen Gimbri=Cymry'r cyfandir:—*s.* Cymmræg=Cymraeg=iaith y Cimbri.
- Cimiter, sum'-i-tyr, *s.* crymgledd, cromfidog; cledddyf y Tyrciaid a'r Persiaid.
- Cimmerian, sum-m'yr-i-yn, *a.* Cimmeraidd, Cimmerol; perthynol i'r Cimerii=Cymry a breswylent ddyffryn yn yr Itâl, ar yr hwn y tybid na thywynai yr haul; gordywyll, trydywyll, caddugol.
- Cincture, sing'-cyr, *s.* gwregys, rhwymyn; pillrwy, pillrwm, colofrwm.
- Cinder, sun'-dyr, *s.* marworyn, rhyso-dyn, eiriesyn, henlo, golosg.
- Cineration, sun-yr-e'-shyn, *s.* lludwâd, marworiad.
- Cineritious, sun-yr-ish'-yz, *a.* lludliw-iog, lludwol, llwydwyn.
- Cingle, sing'-gl, *s.* cengl, ceingel, tengl.
- Cinabar, sun-na-byr, *s.* sinob, sinopr, mwn arian byw; claergoch.
- Cinnamon, sun'-na-myn, *s.* canel, cinamon, sinamon, synamwn.
- Cinque, singe, *s.* pum.
- Cinque-point, singe'-point, *s.* y pum llygad, y pum pwngc, y pum pwynt, y pum.
- Cinquefoil, singe'-ffoil, *s.* pumdalen, pumbys.
- Cinque-pace, singe'-pes, *s.* pumcam, pumcamre=math ar ddawns araf.
- Cion, sei'-yn, *s.* impyn, bywullyn, blaendardd, ysbrigyn, blaguryn.
- Cipher, sei'-ffyr, *s.* goddim; gwagnod; nod, celnod, dirgelnod=0:—*v.* rhifyddu, cyfrif; celnodi, cuddnodi; dynodi, nodweddu.
- Ciphering, sei'-ffyr-ing, *s.* rhifyddiaeth, rhifyddeg, cyfrifiadaeth.
- Cippus, sup'-pys, *s.* bryncyn, twyn.
- Circinate, syr'-si-net, *v.* cylchu, cwmpasu, amgylchu, crynhau.
- Circe, syr'-cl, *s.* cylch, cant, amgant, cylchwy, cwmpas, amgylch, crwn, rhod, coras; cylchlin; cylchedd, cylched; torch, modrwy; cronen, clob, amgylchiaith; cylchdaith:—*v.* amgylchu, cylchynu, cwmpasu, con-eddu, cantio, cantellu; cylchdroi, amgau.
- Circled, syr'-cld, *a.* cylchog, crwn.
- Circler, syr'-clyr, *s.* clerfardd, pastyn-fardd, culfardd, bardd crywyrd.
- Circlet, syr'-clet, *s.* cylchwig, cylchen, cylchyn, torch; cylch, cronen.
- Circuit, syr'-cit, *s.* amgylchedd, cylch, cylohed, cylehen, amgylch, amgant, trogylch, cylchdro; amgylchiad, cwmpasiad; cylchdaith, amred; torch, modrwy; corynrwy:—*v.* amgylchu, dargylchu, cwmpasu, coreddu, chwyldroi, androi.
- Circuiteer, syr'-cit-i'yr, *s.* cylchdeithiwr, cylchgrwydrai, amdeithydd.
- Circuitous, syr'-ciw'-i-tyz, *a.* amgylchol, cwmpasog, cylchol, amrediadol.
- Circuitry, syr'-ciw'-i-ti, *s.* amred, cylchred, cylchsymudiad, cylchdroad.
- Circular, syr'-ciw-lyr, *a.* cylchol, cylchynol, cynghrwn; cyffredin; olynol:—*s.* cylchlythyr.
- Circular letter, syr'-ciw-lyr let'-tyr, *s.* cylchlythyr, llythyr cylchynol, llyth-yrfynag.
- Circularity, syr'-ciw-lar'-i-ti, *s.* cylcholerwydd, cynghrynder, cyfrolder; cylcheidd-dra.
- Circulate, syr'-ciw-let, *v.* amlifo, cylch-lifo, amreddeg, amdeithio, amgynni-wair, chwyldroi, llifo, cylchdramwy; gwasgaru, cylchanfon.
- Circulating, syr'-ciw-le-ting, *a.* damredol, amlifol, cylchynol, amdröedig; oliannol.
- Circulation, syr'-ciw-le'-shyn, *s.* cylchrediad, amrediad, cylchdroad, amlifiad, amdreiglâd; rhediad; taeniad; cylchdal.
- Circulatory, syr'-ciw-le-tyr-i, *a.* cylchynol, amredol, coreddol:—*s.* damred-ell=math ar lestr fferyllig.
- Circum, syr'-cym, *prf.* am-, cylch-, cwmpas.
- Circumambieny, syr'-cym-am'-bi-en-si, *s.* amgylcholdeb, cylchyniad, cylchrediad.
- Circumambient, syr'-cym-am'-bi-ent, *a.* amgylchol, cwmpasol, cylchynedig.
- Circumambulate, syr'-cym-am'-biw-let, *v. n.* amrodio, cylchrodio, amwibio.
- Circumcise, syr'-cym-seiz, *v. a.* enwaedu; cylchdori, blaendori.
- Circumcision, syr'-cym-sizh'-yn, *s.* enwaediad; cylchdoriad, blaendoriad.
- Circumduct, syr'-cym-dyct, *v. a.* diddymu, dilëu, diffeithio; amdrosi, cyleharwain.
- Circumduction, syr'-cym-dyc'-shyn, *s.* diddymiad, dilead, dirymiad; amdy-wysiad, cyleharweiniad.
- Circummeration, syr'-cym-yr-re'-shyn, *s.* amwibiad, cylchdeithiad.
- Circumference, syr'-cym'-ffyr-yns, *s.*

- amgylchedd, amgant, cwmpas, cylched.
- Circumferential, syr-cym-ffyr-en'-shyl, *a.* cylchiadol, amgylchol, cwmpasol.
- Circumferentor, syr-cym-ffyr-en'-tyr, *s.* cylchedydd, congliadur, cylchedyr.
- Circumflect, syr'-cym-fflect, *v. a.* hir-nodi, hiracenu, hirseinio.
- Circumflex, syr'-cym-fflecs, *s.* hirnod, hiracen, acen amgylchedig=?.
- Circumfluence, syr-cym'-ffliw-ens, *s.* am-lifeiriad, cylchlifetriad, damlifant, cylchlifiad.
- Circumfluent, syr-cym'-ffliw-ent, } *a.*
 Circumfluous, syr-cym'-ffliw-yz, } *a.*
 amlifeiriol, cylchlifol, amddyfrol, amddyfrol.
- Circumforaneous, syr-cym-ffö-re'-ni-yz, *a.* amwibiol, crwydrol, cylchfyndol.
- Circumfulgent, syr-cym-ffyl'-jent, *a.* amdywynol, damlewyrchol, cylchdywynol.
- Circumfuse, syr-cym-ffiwz', *v. a.* amdywallt, cylchdywallt, amsoddi; amdaenu.
- Circumfusion, syr-cym-ffiw'-zhyn, *s.* amdywalltiad, amwallofiad, damdywalltiad.
- Circumgyrate, syr-cym'-ji-ret, *v. a.* amdreiglo, cylchdreiglo, amdroi, amrolian.
- Circumition, syr-cym-ish'-yn, *s.* amfyndiad, cylchfyndiad, chwyliad.
- Circumjacent, syr-cym-je'-sent, *a.* amorweddol, cylchorweddol; amgyffiniol, aminiog.
- Circumligation, syr-cym-li-ge'-shyn, *s.* amrwywiad, cylchrwywiad, amrwywyn.
- Circumlocution, syr-cym-lö-ciw'-shyn, *s.* cylchymadrodd, amgylchiaith, cylchareithiad, ameiriad.
- Circumlocutory, syr-cym-löc'-iw-tyr-i, *a.* cylchymadroddol, amieithol, ameiriog.
- Circummured, syr-cym-miw'yrd, *a.* angaerog, ammuriedig, amgedarn, caerog, damgaerol.
- Circumnavigation, syr-cym-naf-i-ge'-shyn, *s.* amfordwyad, cylch-hwyliad, amhwyliad.
- Circumnavigator, syr-cym-naf'-i-ge-tyr, *s.* amfordwywr, cylchfordwywr, amhwyliwr.
- Circumposition, syr-cym-pö-zish'-yn, *s.* cylchosodiad, amgyflead, amosodiad.
- Circumrotation, syr-cym-rö-te'-shyn, *s.* amdroad, cylchdroad, amdreigliad.
- Circumrotatory, syr-cum-rö'-ty-tyr-i, *a.* amdrowl, cylchdroawl, amroliadol.
- Circumscribe, syr'-cym-screib, *v. a.* amgau, amgyffinio, amgylchu, cylchynu, terfynu; amlinellu; cyfyngu; amysgrifenu.
- Circumscription, syr-cym-scrup'-shyn, *s.* amgauad, cyffiniad, terfyriad; mesur; cyfyngiad; cylchysgrifeniad; amddarluniad.
- Circumscriptive, syr-cym-scrup'-tuf, *a.* amgauol, terfyriadol, cyfyngedig.
- Circumspect, syr'-cym-spect, *a.* amwel, amgraif; gochelgar; gofalus, darbodus; pwyllog, ystyriol, diesgeulus, call, synwyrrol; amgelog.
- Circumspection, syr-cym-spec'-shyn, *s.* gochelgarwch, gwiliadwriaeth, amsyniad, gofal.
- Circumspective, syr-cym-spec'-tuf, *a.* gwiliadwrus, gochelgar, rhagofalus.
- Circumstance, syr'-cym-styns, *s.* amgylchiad; dygwyddiad; cyflwr, sefyllfa, ansawdd; peth, mater, achos; damwain, hap; cylchsaifad:—*v. a.* amgylchiadu; damweiniu.
- Circumstantial, syr-cym-stan'-shyl, *a.* amgylchiadol; perthynasol; dygwyddiadol; dygwyddol; cylchynol; hel-aethlawn; manwl, neillduol; anhanfodol.
- Circumstantiality, syr-cym-stan-shal'-iti, *s.* amgylcholrwydd, manylder.
- Circumstantiate, syr-cym-stan'-shi-ct, *v. a.* arddangos, amgylchiadu, arbenodi, profi.
- Circumundulate, syr-cym-yn'-diw-let, *v. a.* amdonogi, cylchlifeirio.
- Circumvagrant, syr-cym-fe'-gynt, *a.* amgrwydrol, cylchgrwydrol.
- Circumvallation, syr-cym-fal-le'-shyn, *s.* amglawdd, gwrchglawdd; amgaer.
- Circumvection, syr-cym-fe'-shyn, *s.* amgludiad, cylchgludiad.
- Circumvent, syr-cym-fent', *v. a.* twyllo, hocedu, somi; damgylchu.
- Circumvention, syr-cym-fen'-shyn, *s.* hocediad; twyll, disodliad.
- Circumvest, syr-cym-fest', *v. a.* amwisgo, amdrwsio, amdoi, amguddio.
- Circumvolution, syr-cym-fö-liw'-shyn, *s.* amdreigliad, amdroad, cylchrediad.
- Circumvolve, syr-cym-fölf', *v. a.* amdreiglo, cylchdreillio, chwyldroi.
- Circus, syr'-cys, } *s.* cemmaes; camlan-
 Cirque, syrc, } erch, chwareule.
- Cist, sust, *s.* cod, gwain, gwynsigen, crawn-god; penddig; cornwyd.
- Cistern, sus'-tyrn, *s.* dyfrgist, cerwyn; pydew, ffynnon, pwnt, cronfa.

- Citadel, sut'-y-del, *s.* castell, amddiffynfa, tŵr, arlle, arorsaf, arfgell.
- Cital, sei'-tyl, } *s.* cerydd, sen ;
 Citation, sei-te'-shyn, } cyhuddiad ;
 gwys, dyfyn, dyfynob, gwyslythyr ;
 dyfyniad, geirallebiad, allebiad ; cyf-
 rfiad, crybwylliad.
- Citatory, sei'-ty-tyr-i, *a.* dyfynol, gwysiol, geirallebol ; galwadol.
- Cite, seit, *v. a.* dyfynu, gwysio ; galw ; geirallebu ; gorchymyn, cyfarwyddo ; cynhell ; rhybuddio.
- Cithern, suth'-yrn, *s.* telynau=math ar hen offeryn cerdd.
- Citizen, sut'-i-zn, *s.* dinesydd, dinaswr ; bwrtais, bwrtais ; trefwr ; gwleidiad.
- Citizenship, sut'-i-zn-ship, *s.* dinasfrait, dinesyddiaeth.
- Citrine, sut'-run, *a.* llebronol, llebliw, melynlliw, eurliw ; glasfelyn :—*s.* llebrisial, melyn-gris.
- Citron, sut'-ryn, *s.* llebron, llebrawn, coedron, llebafal ; eurfafal, eurfal.
- Citron-tree, sut'-ryn-tri, *s.* llebronwydden, llebafalwydden, eurfalwydden.
- Citron-water, sut'-ryn-wo-tyr, *s.* llebronwy, llebafalwy, dwr llebron.
- Citrus, sut'-ryl, *s.* melon, mwlon, pom-piwn.
- City, sut'-i, *s.* dinas ; caer, caerdref, tref gaerog, din :—*a.* dinasol, dinasaid, dinesig.
- Cives, suf'-iz, *s.* syfis, cenin syfi, cenin Pedr, cenin Ffrainge ; sibwl, sibol.
- Civet, suf'-et, *s.* cathfwsg, milfwsg.
- Civic, suf'-ic, *a.* dinesig, dinasaid ; gwladol.
- Civil, suf'-ul, *a.* dinasol ; gwladol, gwledig ; moesgar, meesol, dillynwyth, boneddigaidd, syber ; hynaws, gweddaidd ; gwaraidd ; difrifol, sobr, symul ; gwyl ; cartrefol ; hawliadol.
- Civilian, su-ful'-iyn, *s.* rheithofydd, hyd-reithiwr, gwladreithiwr, cyfreithiwr gwladol ; rheithysgolor.
- Civility, su-ful'-i-ti, *s.* moesgarwch, medduswydd, moes, cyfysdod, syberwyd ; hynawsedd ; gwareddiant.
- Civilization, suf-i-li-ze'-shyn, *s.* gwareddiant, moesoliad, hyweddiad, gwarhâd.
- Civilize, suf-i-leiz, *v. a.* gwareddio, moesoli, hyweddu, gweddeiddio, gwarhau.
- Civil-law, suf-ul-lo', *s.* gwladraith, cyfraith wladol, cyfraith lëyg, cyfraith fyd.
- Civil-list, suf-ul-lust', *s.* addwyn-ged ;
- brenindraul, teyrndraul ; cynnalieath y goron ; talion gwladol.
- Civil-rights, suf-ul-reits', *s. pl.* iawnderau gwladol, defion gwladol.
- Civil-society, suf-ul-sö-sei'-i-ti, *s.* bro-doriaeth, gwledigaeth, y gymdeithas wladol.
- Civil-war, suf-ul-wor', *s.* rhyfel gartrefol, rhyfel wladol, rhyfel deyrnasol, rhyfel deisban.
- Clack, clac, *s.* clec, clep, clap, clegr, clegar, dwndwr, twrdd ; clepai :—*v. n.* clecian, clepian, clegru, clegr, clebran, dadyrddu, trystio.
- Clad, clad, *p. a.* (*Clothe*) gwisgedig, trwsiedig.
- Claim, clem, *v. a.* arddelwi, arddel, hawlio, honi hawl ; gofyn ; holi, ceisio ; cleimio :—*s.* hawl, arddelw, ymarddelw, dyled, claim ; braint.
- Claimable, cle'-mybl, *a.* arddeladwy, hawladwy, gofynadwy.
- Claimant, cle'-mynt, *s.* arddelwr, hawlydd, ymhonwr, gofynwr, cleimiwr.
- Clairvoyance, cleyr-foi'-yngs, *s.* claeurcliad ; claeurfodiad, tryweliad, tryweliant ; athreiddiad, dirnadaeth=y bummed sefyllfa mewn cwsig Mesmeraid.
- Clairvoyant, cleyr-foi'-ynt, *a.* claeurwel, claeurfodol, claeurfyddol, trywel, 'tryweliannol ; treiddiol, athreiddiol :—*s.* claeurwelydd, claeurweliadur, claeurfanfodwr, trywelwr ; athreiddiwr, dirnadydd.
- Clam, clam, *v. a.* glynu, gludio, cyngludio, gwydnhau, clymu ; gludludio ; lleithio ; gluseinio :—*s.* glybysg, gludbysg, rhythen y brain.
- Clamber, clam'-byr, *v. n.* dringo ; ymgripio.
- Clamminess, clam'-mi-nes, *s.* gludiogrwydd, gwydnedd, gludedd, glynolder.
- Clammy, clam'-mi, *a.* gludiog, gwydn, ymlynol, gafaelus, toeslyd.
- Clamorous, clam'-yr-yz, *a.* dadyrddus, trystfawr, bloeddgar ; brochus ; haerllug.
- Clamour, clam'-yr, *s.* dadwrdd, twrf, trwst ; gwaedd, bloedd, gawr :—*v.* dadyrddu, trystio ; llefain, diashedain, dolefain, dwndro.
- Clamp, clamp, *s.* rhingwar ; cryfas, clymydd, cyfrwmydd :—*v. a.* rhingwaru, cryfasio, cyfrwymo.
- Clan, clan, *s.* llwyth, tylwyth, eiwdod, gwelygordd, cenedl, pynas, cenel, ep-pil.

Clancular, clang'-ciw-lyr, *a.* dirgel, anghlyhoedd, cyfrinachol, cuddiedig.
 Clandestine, clan-des'-tun, *a.* celedig-dirgel, cuddiedig, dystaw, cyfrinachol, lladradaidd.
 Clang, clang, *v.* *a.* clongcio, clongio, tolseinio, crochseinio, clingcian.
 Clang, clang, } *s.* clonge, clong,
 Clangour, clang'-gyr, } tolsain, croch-sain, llymsain.
 Clangorous, clang'-gyr-yz, } *a.* clongciol,
 Clangous, clang'-gyz, } tolseinol, crochseinol, llymseiniol.
 Clank, clange, *s.* clonge, tingc, clec:—*v.* *a.* clongcio, tingcian, crasdingcio; crochdyrddu.
 Clannish, clan'-nish, *a.* ciwdodol, ty-lwythaidd, unedig.
 Clanship, clan'-ship, *s.* ciwdodaeth, ty-lwythdod, cenaldod.
 Clap, clap, *v.* curo, dulio, clapio, taro, ergydio; bwrw, taftu, gosod; hyrddu, gyru; prysuro, canmawi; poethredu:—*s.* clap, clep, clongc, twrf, trwst; hyrddiad; cnoc, dul, ergyd; hadred, poethred, anlladwst, poethglwyf.
 Clap-board, clap'-börd, *s.* erwydden, astyllen erwydd, estyllen baril; töerwydden.
 Clapper, clap'-pyr, *s.* clapiwr, clapiedydd, clap, clapai, clepai, clappren, clecai, ystwwfwi.
 Clapperclaw, clap'-pyr-clö, *v.* *a.* difriö, difenwi, tafodi, cecru.
 Clap-trap, clap'-trap, *s.* clapdelm, clapdag.
 Clarencieux, clar'-ens-iw, *s.* arwyddfardd
 Clarens, yr ail arwyddfardd.
 Clare-obscure, cle'yr-ob-sciwyr, *s.* clae-ryll, clae-rylliad=y goleu a'r gwyll mewn lluniadaeth.
 Claret, clar'-et, *s.* clae-ered, clae-rwin.
 Clarichord, clar'-i-cord, *s.* clae-dant, clae-gord.
 Clarification, clar-i-ffi-ce'-shyn, *s.* gloywad, clae-ri-adiad, diamhurad.
 Clarify, clar'-i-ffei, *v.* teru, gloywi, puro, clae-ru; diewynu.
 Clarinet, clar'-i-net, } *s.* tolgorn, tol-
 Clarionet, clar'-i-ö-net, } bib.
 Clarion, clar'-i-yn, *s.* rhueinell, clae-gorn, chwibgorn.
 Clarity, clar'-i-ti, } ineb, gloywder.
 Clash, clash, *v.* gwrthdaro; trystio, grilïo; anghytuno, amryfaelïo; gwrthgyfarfod:—*s.* gwrthdarawiad, trwst; anghydfod, amryson.

Clashing, clash'-ing, *a.* gwrthdarawol; croes, anghordiol, anghydsynïol:—*s.* targiad, gwrthergydiad; anghydfod; gwrthwynebiad; mawdrwst.
 Clasp, clasp, *s.* gwäeg, creffyn, tytmwy, amfach, boglyn, boglwm, dalfach, gwanas; cofeidiad:—*v.* *a.* tytmwyo, amfachu, boglynu, byclu; cofeidiö;
 amgau, gwasgu; plethu, amglynu.
 Clasper, clas'-pyr, *s.* amdorch, amglwm, llysdorch, llysrwy, amglymiad.
 Clasp-knife, clasp'-neiff, *s.* cyllell gau, ceugyllell, cyllell blyg.
 Class, clas, *s.* dosbarth, trefnu, gradd, rhestr, rhes, rhengc, rheng, urdd; cenedl; maingc; dese-bres, dese-bradd:—*v.* *a.* trefnu, dosbarthu, rhestru, rhesraddu; meingcio.
 Classic, clas'-ic, *a.* uchawdurol, prifawdurol, arddysgaid, uchraddol, prif-raddol, awdurol, awduraid, clasurol; arlenorol; coeth, coethedig, purieithol, caboledig, tlysgoeth, ceinwych; safanol; hyglo; cymmeradwy; cym-manfaol:—*s.* uchawdwr, uchawdur, prifawdur, arddysgur, arddysgeidur; arddysglyfr, saflyfr.
 Classical, clas'-i-cyl, *a.* uchawdurol, dysgedig=Classic.
 Classics, clas'-ics, *s.* yr uchawduron, y prifawduron; uchlenoriaeth, priflenoriaeth, llenoriaeth Groeg a Rhufain.
 Classification, clas-i-ffi-ce'-shyn, *s.* dosbarthiad, trefniad, desraddiad.
 Classify, clas'-i-ffei, *v.* *a.* dosbarthu, trefnu, desraddu, rhestru.
 Clatter, clat'-tyr, *v.* clewtian; diasbedain; baldoridi, clobian, dadwrdd; trystio:—*s.* twrdd, clec, clewt, trwst; clochdariad.
 Claudent, clo'-dent, *a.* caul, ymgaul; cyttynol.
 Clause, cloz, *s.* adran, dosran, adranig; erthygl, pwynt, pwngc, penran, bannod, adnod, gwrs; aelod, rhan; broddegran, adfrawdd, amneg; trofiad.
 Clausal, clo'-stryl, *a.* clasorol, clwysol, achuddol; mynachlogaid.
 Clausural, clo'-ziw-ryl, *a.* adranol, dosranol; bannodol, pyngciol, penranol.
 Clauseure, clo'-zhwyr, *s.* caud, caudig-aeth, ceubibell, amhrybibell.
 Clave, clef, *p.* (Cleave) glynedig.
 Claviary, clef'-iyr-i, *s.* gorfodradd, llin-ellradd; engradd.
 Clavicle, claf'-i-cl, *s.* pont yr ysgwydd, tryber yr ysgwydd.

Claw, clo, s. ewin, crafangc, palf:—
v. a. crafu, crafangu, cripio, bachu;
rhwygo.

Clawback, clo'-bac, s. truthiwr, gwen-
ieithiwr.

Clawed, clod, a. crafangog, ewinog, ys-
bachog; cripedig.

Clay, cle, s. clai; llaid:—v. a. cleio.

Clayes, clez, s. pl. plethglwydau, clwydau.

Clayey, cle'-i, a. cleilyd, cleiog.

Clay-land, cle'-land, s. cleidir, cleibridd.

Clay-marl, cle'-marl, s. cleifarl.

Clay-more, cle'-mōyr, s. gleifawr, cledd
mawr, cleddyf llafrlydan Ucheldir yr
Alban.

Clay-pit, cle'-put, s. cleibwll, cleiglawdd.

Clay-slate, cle'-slet, s. cleilech.

Clay-stone, cle'-stōn, s. cleifaen.

Clean, clān, a. glān; gloyw, coeth, terydd,
pur; glanwaith, taclus; dihalog; di-
nam, dilwgr; clws, tlws, del, dilyn,
destlus; hylaw:—ad. yn lân; yn
hollol, yn llwyr, achlān; yn ddeheu:
—v. a. glanhau; puro, gloywi, coethi;
arloesi; hoywi, pingcio; diheuro;
golchi ymaith; sychu.

Cleanliness, clān'-li-nes, s. glendid;
glanweithdra, destlusrwydd, tlysnī;
purdeb.

Cleanly, clān'-li, ad. yn lân; yn bur.

Cleanness, clān'-nes, s. glendid; pur-
edd; gloywder; diniweidrwydd;
pferedd; manyldeb, cywirdeb, di-
weirdeb; uniondeb.

Cleanse, clānz, v. a. glanhau; teru, pur-
eiddio; arloesi, dysgarthu; golchi;
iachān.

Cleanser, clān'-zyr, s. glanhāwr, coeth-
wr, golchwr, purydd, purai.

Cleansing, clān'-zing, a. glanhaol, purol,
coethol:—s. glanhād; puredigaeth;
golchiad.

Clear, cliyr, a. eglur, amlwg, goleu,
hysbys, honaid, dilys; claer, clir,
gloyw, dysglaer, pur, ysblenydd;
glān, cain; teg; croyw, llafar; rhydd,
dirwystr; digymmysg, purlan; di-
euog, diniwed; agored, ial; difyngus;
craff, trywel; esmwyth, tawel; iach;
diammeu, anwadadwy; difrycheulyd;
dirazfarn:—v. glanhau; egluro, eglur-
hau; puro, tryloywi, claeru, clirio,
cleirio; dieuogi, diheuro, rhyddhau,
cyfiawnhau; croysi; diwyllio; am-
lygu, dadenhuddo; goleuo, hysbysu;
carthu, chwynu; ymryddhau; gwar-
edu rhag:—ad. yn eglur, yn amlwg;
yn lân, yn llwyr, yn gwbl.

Clearance, cliyr'-yns, s. porthryddeb,
llongryddhād; cenad i hwylio.

Clearness, cliyr'-nes, s. claerdeb, gloyw-
der, croywdeb, ysblander; eglurdeb,
amlygrwydd; tegwch; llywyrch;
symledd, cywirdeb; dieuogrwydd;
oenedd; dilysrwydd.

Cleave, clif, v. glynu, ymwasgu, gludio,
cydio; hollti, gwahanu, ysgyrioni,
delltenu; fforchogi; ymhollti, ym-
agor, agenu, ymwahanu.

Cleaver, clef'-fyr, s. holltwr; ymlynwr;
trychgyllell, honfas, ysgai, cylyr,
cyllell gig, bwyell gig.

Clef, cleff, s. allwedd, clōen, cywair.

Cleft, cleff, p. p. (Cleave) holltedig,
agedig:—s. hollt, agen, agoriad, rhigol;
agendor; ysgyren, hollten, dellten;
sodlwst.

Clemency, clem'-en-si, s. hynawsedd,
gwarineb, gwareidd-dra, tiriondeb,
tynerwch, trugaredd, tosturi, mwynd-
er, addfwynder.

Clement, clem'-ent, a. hynaws, gwār,
tyner, addfwyn, rhywiog, llariaidd.

Clench, clensh, v. rhybedio, gwrthblygu,
clensio = *Clinch*.

Clepsammia, clep'-sam'-mi-a, s. tywod-
oriawr, tywodyr, tywodfynag.

Clepsydra, clep'-si-dra, s. dyfroriawr,
gwyfynag, dyfrawdiadur.

Clergy, clyr'-ji, s. offeiriad, gwyr llēn,
clerigwyr, clerigion, eglwyswyr; cler-
igiaeth, offeiriadaeth.

Clergyman, clyr'-ji-myn, s. offeiriad,
gwr llēn, gwr eglwysig, llenog, cler-
igwr.

Clerical, cler'-i-cyl, a. offeiriadol, clerig,
clerigol, eglwysig.

Clerk, clarc, s. offeiriad, gwr llēn, cler-
igwr, llenog, llenwr; llenor, ysgolor,
ysgolhāig; ysgrifenydd, ysgrifwr, ys-
grifwas, llenwas, cofiadur, llyrwas.

Clerkship, clarc'-ship, s. ysgolheiddod,
llēn; clerigaeth; ysgrifenyddiaeth,
cofiaduriaeth.

Cleromancy, cler'-ō-man-si, s. coelbren-
iaeth, ffirstarnes, disddewiniaeth,
cytysgoel.

Cleronomy, cli-ron'-ō-mi, s. etifeddiaeth,
treftadaeth; rhan.

Clever, clef'-yr, a. hyfedr, hylaw, celf-
ydd, cywrain, campus, deheug; parod,
cyflym; cynhwys, addas; tlws, cy-
wair; gwybodus; arebus; hyfryd.

Cleverness, clef'-yr-nes, s. medrusrwydd,
medr, deheurwydd, cywreindrwydd;
hwylusder; parodrwydd; treiddlym.

- der, trylewder; cynhwysder; teleid-rwydd; hynawsedd.
- Clew, clw, *s.* pellen, pellen edau, pellen edafedd; edefyn; arweinlin; pen edefyn; trywydd, arweinai, arweinydd; cwr isaf hwyl:—*v. a.* codi yr hwyl; hwyldorchi; cyfarwyddo, hyfforddi.
- Click, clic, *v. n.* clician, clecian, ticio, tingcian:—*s.* clic, clec, tinge; clecyr.
- Clicker, clic'-cyr, *s.* clicydd, cliciwr; pryndenwr, dorddenwr; dryseydd; cleicyr, enocyr, ystwiwl, dorglap.
- Clicket, clic'-cyt, *s.* clicied, enocyr, ystwiwl, dorglap, northwyl drws.
- Client, clei'-ent, *s.* cyssyliog, nawddyn, ymnoddog, adlaw; ymgynghorydd; hawlwr; ymddibynydd.
- Cliff, cluff, } *s.* clogwyn, clegr, clecyr,
Clift, clufft, } gallt, rhiw, dibyn, diffwys, clip; llethr, gorwaered; craig, ysgyryd.
- Cliffy, cluff'-i, *a.* clogwynog, clegrol, clegyrog, serth; briw, twm.
- Climacter, clei-mac'-tyr, *s.* y flwyddyn enbyd, terfenydd.
- Climacteric, cleim-ac-tyr'-ic, *a.* esgynol, graddfaol; terfenyddol, enbydraddol; peryglus:—*s.* terfenydd, argyfwng, y flwyddyn enbyd, yr enbyttalm=pob seithfed flwyddyn o einioes dyn.
- Climate, clei'-met, *s.* hinsawdd, hinrawd; parth, gwlad, parthran, bro, parthrawd.
- Climax, clei'-macs, *s.* esgyniaith, esgyn-eb, graddiaith, graddeb, dercheb; gorgydgam; esgyniad.
- Climb, cleim, *v.* dringo; esgyn; ymddig.
- Clime, cleim, *s.* gwlad; hinsawdd=*Climate.*
- Clinch, clunsh, *v.* gwrthblygu, rhybedio, gwrthbenu, clensio; tynafaelu, cau, crybychu; sicrhau, cadarnhau, clymu; gwasgu; sefydlu:—*s.* mwysair, gair, amwysair, geidro; mwysser; digrifedd, arabedd; craff, dalgraff, gafael-fach, cwlwm.
- Clincher, clunsh'-yr, *s.* craff, creffyn, dalgraff; ffraethebwr; perteb, digrifair.
- Cling, cling, *v.* glynu, ymlynu, cydio, ymludio; gwywo.
- Clinic, clun'-ic, *a.* gorweddog, clafwelyog:—*s.* claforweddog, claforweddwr, clafwelyog.
- Clink, clinge, *v.* tingcian, clingcian:—*s.* tinge, clinge; cnoc.
- Clinometer, clei-nom'-i-tyr, *s.* osgadur.
- Clinquant, cling'-cynt, *a.* coegdrwsiadus, ffugwych, dysglaer, gwych:—*s.* coeg-wisg, ffugeurwe.
- Clip, clup, *v. a.* tocio, cwtogi, brigdori, blaendori, byrhau; cneifio; cofeidio, cynnwys:—*s.* twe, tociad; cneifiad; cofeidiad; ergyd, cnith.
- Clipper, clup'-pyr, *s.* tociwr, cwtogwr; cneifiwr.
- Clipping, clup'-ing, *s.* tociad, amdoriad; gwelleifiad; cnaif, blaendrwh, ciniechyn.
- Clique, clic, *s.* plaid, haid, cydblaid, cyfrinach; myntai, eiwed, torf; cydbleidwyr.
- Cloak, clöc, *s.* mantell, cochl, toron, segan, clög, hugan, cöb, coban, tabar, twyg; ffug, rhith, gorchudd:—*v. a.* mantellu, tononi; cuddio, enhuddo, argelu; ffugio, dieithro.
- Clock, cloc, *s.* orlais, awrlais, cloc, awrgloch; awrfynag; cloch; gwibl, chwilen:—*v. a.* galw; clwcian, clegar.
- Clockmaker, cloc'-me-cyr, *s.* orleisiwr, clociedydd, oriedydd, gwneuthurwr orleisiau.
- Clock-work, cloc'-wyr, *s.* troellwaith, clocwaith, orleiswaith; orleisiadaeth.
- Clod, clod, *s.* tywarchen, priddell, mawnen, talpyn, tolchen; cadafael, hurtyr:—*v.* tywarchu, tolchi, ymdalpio, cnepynu, casglu; ceulo.
- Cloddy, clod'-di, *a.* tywarchog, talpiog, mawnog, daiaraidd.
- Clodpate, clod'-pet, } *s.* pendew, penbwl,
Clodpall, clod'-pöl, } brebwl, hurthgen, delff, llelo.
- Cloff, cloff, *s.* pwysrodd, tocrodd.
- Clog, clog, *v.* rhwystr, luddias, attal, anhyrwyddo; llyffetheirio; caethiwo; maglu; llwytho:—*s.* rhwystr, arludd, attalfa; cloffrwm, hual; baich; ffollach; prenesgid, esgid goed, clocsan (*pl.* clocsian); brycan.
- Cloister, clois'-tyr, *s.* clwysty, clasordy, clasty; mynachdy, monachlog, abat-ty; lleiandy, gwyrtydy; clwys, claws, clas; pendist, clasrawd, colofrawd, rhodfa golofnog, ambillres:—*v. a.* clasori, clwystyo; argau; coethio.
- Cloisteral, clois'-tyr-yl, *a.* clasorol, mynachlogaidd, clastyol; unig, didryf, meudwyol; lleianol.
- Cloisterer, clois'-tyr-yr, *s.* clasorydd, mynach.
- Cloisteress, clois'-tyr-es, *s.* clasores, lleian.

Cloke, clöc, *s.* mantell=*Cloak*.
 Close, clöz, *v.* cau; cloi; terfynu, gorphen, diweddu, dybenu; amgylchu; ymuno, cyssylltu; ymgfyngu.
 Close, clös, *s.* cae, buarth, claws, amgae; clo, cynghload; diwedd, terfyn; saib, gorphwys; caudad.
 Close, clös, *a.* caudad, cauedig; tyn, cynnwys; tew; caeth, cyfyng; manwl; cudd, dirgel; tywyll, cymmylog, niwliog, mwl; du; diogel, sicr; tawedog; gochelgar, ffel; anhonaidd; agos, yng nghyfyl; anhysbys, anghyoedd; cynnil, cybyddlyd; cryno; adref; difrifol:—*ad.* yng gaeuedig; yng nghudd, yn ddirgel.
 Closeness, clös'-nes, *s.* caudadrwydd; tyndra, dirfingder, cynnwysder; tewedd; crynoder; manyldeb; caethder; neillduedd; dystawrwydd, cyfrinach; mwygled; anhaeledd, crintachrwydd; cyssylltiad, undeb; ymlyniaid; gwasgiad; taerineb.
 Closet, cloz'-et, *s.* cell, cafell, llogawd, cuddigl, ystafell, dirgelfa, llogell; amguddgell; myfyrgell.
 Closh, closh, *s.* lleidwst, y llaid.
 Closing, clö'-zing, *s.* diwedd, terfyn, gorphen, cload, diweddglo.
 Closure, clö'-zhyr, *s.* caudad, cload, terfyniad; diweddgwm; cae, ceufaes; cydiad.
 Clot, clot, *s.* tolchen, ceulad, tywarchen, talp:—*v. n.* tolchi, ceulo; glynu.
 Cloth, cloth, *s.* brethyn; lliain, lian; gwisg, dillad.
 Clothe, clodd, *v.* gwisgo, dilladu, trwsiadu; gorhuddio; taclu, addurno.
 Clothes, clöddz; clöz, *s. pl.* dillad, gwisgoedd, trwsiad, archenad, archre, amdawd.
 Clothier, clö'-ddi-yr, *s.* brethynwr; dilledydd; panwr.
 Clothing, clö'-dding, *s.* dillad, gwisgoedd, trwsiad, archenad; brethyniaeth. [talpio.
 Clotter, clot'-tyr, *v. n.* talchenu, ceulo, Clotty, clot'-ti, *a.* tolchog, tywarchog.
 Cloud, cloud, *s.* cwmmwl; niwl:—*v.* cymmylu; caddugo, duo; huddo; tristau, pruddhau.
 Cloud-berry, cloud'-ber-ri, *s.* mwyaren y ddaiar, mwyaren dwywan, mwyaren Berwyn.
 Cloud-capped, cloud'-capt, *a.* cymmylgap, niwlgap; uchelfawr.
 Cloudless, cloud'-les, *a.* digwmml, anghymmylog; goleu, dysglaer.

Cloudy, cloud'-di, *a.* cymmylog; niwliog, caddugol, tywyll; cuchiog.
 Clough, clyff, *s.* pwyrodd, tocrodd; clogwyn, glyn, cwm, gallt.
 Clout, clowt, *s.* clwt, clytyn, cadach, carp, brat, bretyn, bril, llerpyn; cewyn; echelglwt; plad; ergyd; clyten=math ar hoel fechan:—*v. a.* clytio; lleinio, darnio, adgyweirio; taro, curo.
 Clouterly, clow'-tyr-li, *a.* carbwl, trwsigl, annhaclus; llabystaidd.
 Clove, clöf, *s.* agen, hollt; ceunant; clowsen, cneufodeu; ewin garleg.
 Clove-pepper, clöf'-pep-pyr, *s.* puppur clows.
 Cloven, clö'-fn, *p. p.* (*Cleave*) holltlog, holltedig, fflorehog.
 Clover, clö'-fyr, *s.* meillion; maill; meillionen.
 Clover-grass, clö'-fyr-gras, *s.* meillionwair.
 Clovered, clö'-fyrd, *a.* meillionog, meillionol.
 Clown, clown, *s.* gwerinwr, gwreng, gwladdeiddyn, trwsglynn; llyban, taiog, delff, drel, buach, cabrotyn, ystelf, cerlyn, costog.
 Clownish, clown'-ish, *a.* gwerinaidd, gwladdeidd, delffaidd, carbwl, trwsigl.
 Clownishness, clown'-ish-nes, *s.* gwladdeiddrwydd; carbyledd; anfoesgarwech.
 Cloy, cloi, *v. a.* gorlenwi, digoni, diwallu, gorlwytho, arddigoni; cethru.
 Cloyless, cloi'-les, *a.* diwala, diddigon; nas gellir ei lenwi.
 Cloyment, cloi'-ment, *s.* digonedd, gwala, gormodedd; alar.
 Club, clyb, *s.* clwpa, cnwpa, pastwn, cwlbren, llob, ffon benfrais; catai; cyfrinas, cynnullas, cyfeillfa, cymdeithas, clwb; cyttaliad, cyfroddiad, cytraul; cydachos:—*v.* pastynu, ffonodio; clwpäu; cynnullasu, cyfeillachu, amlesu; cydroddi, cyttalu; clybio.
 Club-law, clyb'-lo, *s.* cyfraith y pastwn; cyfraith arfau; ffustiad, ffonodiad.
 Club-room, clyb'-rwm, *s.* cymdeithgell, cyfrinfa, cyfrinasfa, clybgell.
 Cluck, clyc, *v.* clwcan, clochdar, clegar, crecian, clochdarddain.
 Clue, clw, *s.* pellen=*Clew*.
 Clump, clymp, *s.* clamp, cwfff, cnwfff; bagadwydd, sypwydd, terfyllgoed; cleidald.
 Clumps, clumps, *s.* clwpa, hurthgen, penbwl; llyban, llabwst.

- Clumsiness, clym'-zi-nes, *s.* trysgledd, anfedrusrwydd, anheleurwydd; amharodrwydd; masgrellni.
- Clumsy, clym'-zi, *a.* trwstan, anfedrus, anestlus, chwithig, llymsi, carbwl; gwrthun.
- Clunch, clync, *s.* cleidalp.
- Clung, clyng, *v. n.* crinsychu, crino, sychu; cori, ymgryzhoi:—*p. p.* (*Cling*) glynedig, ymluiedig:—*a.* celffain, crinsych; culfain.
- Cluster, clys'-tyr, *s.* swp, sypyn, magwy, bagad, clysdwr, pwng, lluaws; twr, crug; cwllwm:—*v.* ymdyru, bagwyo; ymyspïo, siobynn, twysgo; casglu.
- Clutch, clyc, *v. a.* crafangu, pawenu, ysbachu, crafu; gafaal:—*s.* crafange, pawen, cigwain; crafangiad, ysbachiad; daliad; ysbach.
- Clutter, clyt'-tyr, *s.* pentwr, cruglwyth, cadgamlan, cluder; annybendod; dadwrdd, trwst:—*v.* cludeirio; anhrefnu; dwndro; ymdyru.
- Clyster, clus'-tyr, *s.* rhrefolch, llafrolch; llafrelliad.
- Clyster-pipe, clus'-tyr-peip, *s.* rhrefrell, llafrell, rhrefrib, rhrefchwistrell.
- Coacervate, cö-a-syr'-fet, *v. a.* pentyru, crugio, tyru; cynnodi, chwanegu:—*a.* pentyrol, crugiol, dasyllaidd.
- Coach, cöc, *s.* cerbyd; clud:—*v.* cerbydu; cludo; clutteithio; cludgario.
- Coach-box, cöc'-boes, *s.* cerbydgist, cludgist, cludsedd.
- Coach-house, cöc'-hows, *s.* cerbytty, clutty.
- Coachman, cöc'-myn, *s.* cerbydwyr, cerbydai, cludyrrwr.
- Coaction, cö-ac'-shyn, *s.* cymhelliad, gorfod, dirgymhelliad; cydweithrediad.
- Coactive, cö-ac'-tuf, *a.* cymhelliadol, gorfodol; cydweithredol.
- Coadjutant, cö-ad'-jiw-tynt, *a.* cynnorthwyol, cyfnerthol; cydweithiol.
- Coadjutor, cö-ad'-jw'-tyr, *s.* cynnorthwywr, cymhorthwr, helpwr, cyffrwywr.
- Coadunition, cö-ad-iw-nish'-yn, *s.* cynghydiad, uniad, cynghasgliad.
- Coagent, cö-e'-jent, *s.* cydweithredydd, cydberwr, affeithiwr.
- Coagment, cö-ag'-ment, *v. a.* cyttryu, cydbentyru; cydgyssylltu.
- Coagulate, cö-ag'-iw-let, *v.* ceulo, cawsio, tolchi, cyttryu; fferu; ymdewychu.
- Coagulation, cö-ag-iw-le'-shyn, *s.* ceulad, cawsiad, cyttewychiad, cynghorffoliad; tolch.
- Coal, cöl, *s.* glo; glöyn:—*v. a.* golosgi, glonodi.
- Coal-basin, cöl'-be-sn, *s.* basarn glo, pan-nyledd glo, globant; cae glo.
- Coal-black, cöl'-blac, *a.* gloddu, gloliw, gorddu; cyn ddued a'r glo.
- Coal-box, cöl'-boes, *s.* hawg glo, crwth glo, ysgutell lo; hawg, ysgutyll.
- Coalery, cöl'-yr-i, *s.* gwaith glo, glofa, glowaith, globwll, clawdd glo.
- Coalesce, cö-a-les', *v. n.* cyduno, cydymuno, cyfuno; ymlynu, ymgys-sylltu; cyttryfu.
- Coalescence, cö-a-les'-sens, *s.* cyduniad, cyfuniad, undeb; ymlyniad, cyssylltiad; cyttryfiad.
- Coalescent, cö-a-les'-sent, *a.* ymunol, cydunol, cyfunol; cyttwf, undwf.
- Coalition, cö-a-lish'-yn, *s.* cyfuniad, cydymuniad, ymgydiad, cyssylltiad; undeb.
- Coalmeter, cöl'-mi-tyr, *s.* glfesurydd, gloiadur.
- Coalmine, cöl'-mein, *s.* globwll, glo-glawdd, pwll glo. [glo-waith.
- Coalpit, cöl'-put, *s.* globwll, gloglawdd.
- Coaly, cöl'-i, *a.* gloaidd.
- Coaptation, cö-ap-te'-shyn, *s.* cyfaddasiad, cymmesuriad, cydgyhmwysiad.
- Coarct, cö-arct', } *v. a.* cydwastgu.
- Coarctate, cö-arct'-tet, } tynhau; crugio; cyfyngu, caethiwo; rhwystr, lluddias.
- Coarse, cöyrs, *a.* garw, bras, braisg; trwsgl, gwrthun, taiog, anfoneddigaidd, difoes, aflednais; gwael; anghoethedig; anfedrus.
- Coarseness, cöyrs-nes, *s.* garwedd, breisgedd; trysgledd, taiogrwydd, anfoesedd, anharddwch; amhurdeb, gwaeledd.
- Coast, cöst, *s.* goror; arfordir, glan y môr, cost; bro, gwlad, ardal, parth, tuedd; terfyn, cyffin; ystlys, ochr; eithafdir:—*v.* glanforio, gororhwylio; hwylio gyda'r lan, gerhwylio, ori.
- Coaster, cös'-tyr, *s.* orlong, arforlong; glanforwr.
- Coat, cöt, *s.* cot, hugan, coban, cotan, cöb, pais; amwisg, arwisg, twyg; tuddeu, caen, haen, crawd, gorchudd, gwisg; carden:—*v. a.* caenu, gwisgo; huddo; tuddedu; rhuchio.
- Coat-armour, cöt-ar'-myr, *s.* pais arfau, achen, arfbais, arfeb; cwnsallt, arfarwyddion=Coat of arms.
- Coating, cöt'-ing, *s.* gorchudd, toad, caeniad, tuddiad, amwisgiad; caen, haen; brethynion, defnydd cobau.

Coax, cöcs, *v. a.* coegio, gwenieithio, truthio, hudo, pratio, lithio, lloddi, llochi.

Cob, cob, *s.* pen, y pen, cop, cob, top, copa; crinwas, cybydd; pelen, pel; bange, ebol annysbyddaid; merlyn; cor, pryf copyn, cöryn; eleiwellt; breichfaged; maenen; hucan, gwylan lwyd:—*v. a.* llafrastellu, fflangellu äg astell.

Cobalt, cö'-bolt, *s.* cobalt=math ar ddelid brau.

Cobble, cob'-bl, *s.* ceubal, cwch pysgota:—*v. a.* clytio, brasdaclu, trwsio.

Cobbler, cob'-blyr, *s.* clytiwr, brasdrws-iwr, brasbwythwr, bon-gler, bwngler-yn; gwaelyn.

Cobcal, cob'-cyl, *s.* llopan ddwyreiniol, sandal.

Cobiron, cob'-ei-yrn, *s.* gobed, brigwn.

Cobra Capello, cob'-ry ca-pel'-lö, *s.* y sarff gycyllog, peithwiber, peithsarff.

Cobswan, cob'-swan, *s.* penalarch, cobalarch; alarch gwryw.

Cobweb, cob'-web, *s.* gwe'r cor, gwe'r copyn, gwe'r pryf copyn, gwe'r cöryn, copwe, adargopwe, corwe, cyffiniden; magl:—*a.* copweog; troellog.

Cocciferous, coc-suff'-yr-yz, *a.* grawn-ddygod, grawnddwyn, ceronog, baconog, eirinog.

Coccolite, coc'-cö-leit, *s.* gronfaen, aeronfaen.

Cochineal, coc'-i-näl, *s.* eirosbryf, cochbryf; eirosnwydd, eirosne, eirosliw.

Cochleare, coc'-li-y-ri, *s.* llwyaid.

Cochleary, coc'-li-yr-i, *a.* cogyrnog, nydd-drowl, dnyddol, grisdroawl, troellog, sidrwyol.

Cock, coc, *s.* ceiliog; dwsel, coc:—*v.* gwalcio, sythu, ymgodi, dyrchafu; byldorchi; cafnu; pensythu; mydylu, cocio.

Cockade, cö'-ced', *s.* hetrosyn, hetnodyn, hedrosyn, swyddrosyn.

Cockahoop, coc'-y-hwop, *ad.* yn orhoenus, yn orlawen; yn uchelgrib; ar ei uchelfanau.

Cockatoo, coc-y-tw', *s.* coccatw, tyffbarrot=math ar barrot.

Cockatrice, coc'-y-trus, *s.* ceiliog neidr, y fad felen, teyrnsarff=math ar sarff ddychymmygol, a gynnyrchid, fel yr oferdybiai yr hynafiaid, o wy ceiliog.

Cockboat, coc'-böt, *s.* corgwch, corfad; cwch llong, cwch bach.

Cockcrowing, coc'-crö-ing, *s.* caniad y ceiliog; plygain, pylgain.

Cocker, coc'-cyr, *v. a.* coeri, anwesu, llochi, anwylu; tramawrhau:—*s.* ceiliogwr, ymladdwr ceiliogod; socas; ysnidgi.

Cockerel, coc'-cyr-el, *s.* ceiliogyn, ceiliog ieuange, cyw ceiliog.

Cocket, coc'-et, *s.* tollysgrif, sel cyllitty; breinsel; trafwarant, tollwarant; tolldy; gollyngeb:—*a.* hoyw, bywiog, heini; cymhen, tafodrydd.

Cockhorse, coc'-hors, *ad.* ar geffyl, ar gefn ei geffyl; ar ei uchelfanau; yn eithaf ei lawenydd.

Cockle, coc'-cl, *s.* cocos, rhython; bulwg, ydig, gith, ller, efrau, efr:—*v.* crychu, cöri, ymgrynhoi; tollcio.

Cocklestairs, coc'-cl-steyrz, *s. pl.* grisiau tro, nyddrisian.

Cockloft, coc'-lofft, *s.* croglofft, coeglofft, nenawr.

Cockmatch, coc'-mac, *s.* ymladd ceiliogod, ymladdfa ceiliogod.

Cockney, coc'-ni, *s.* Llundeinydd, Llundeiniad; dyn meddfaeth; cocryn.

Cockpit, coc'-put, *s.* cadlas ceiliogod, ymladdle, cadfa; trinfä.

Cockroach, coc'-roc, *s.* rhufchwilen, archwilen.

Cockscorb, cocs'-cöm, *s.* crib ceiliog; cribell; coegyn.

Cockshut, coc'-shyt, *s.* cyflychwyr; ucher; cyfliw gwr a llwyn.

Cocksure, coc'-shyr, *a.* cwbl sier, tra hyderus; hyderus, sier, diogel.

Cockswain, coc'-sn, *s.* badlywydd.

Cocoa, cö'-cö, *s.* Coco, Cocoa, Cocos, dwyfyswydd=math ar balmwydden; cocoswy, cneulyn, trwyth Coco.

Cocoa-nut, cö'-cö-nyt, *s.* cneuen Coco, cocöen, cocosgneuen.

Cocos, coc'-os, *s.* Cocos, y pren Coco, Cocoswydd.

Coctible, coc'-tubl, *a.* berwadwy.

Coctile, coc'-tul, *a.* crasedig, pobedig.

Coction, coc'-shyn, *s.* berwad; traul.

Cod, cod, *s.* y penfras, y pysg penfras; cod, cibyn, plisgyn; coden, cwd; ceillgod, caill; gobenydd, clustog:—*v. a.* codenu, cibynu.

Codded, coc'-ded, *a.* codog, peisgog, masglog.

Code, cöd, *s.* rheithlyfr, deddflyfr, deddfres; llyfr; greal, greant.

Codex, cö'-decs, *s.* ysgriflyfr; llawysgrif.

Codger, cod'-jyr, *s.* buach, delff, taio; cybydd, cerlyn.

Codicil, cod'-i-sul, *s.* olwyllwys, atwyllwys, chwangediad at ewyllys.

Codle, cod'-dl, *v. a.* goferwi, berwi.
 Codling, cod'-ling, *s.* afal berwyadwy; afal cynnar; penfresyn, penfras ieu-angc.
 Coefficacy, cö-ef'-i-cy-si, *s.* cydeffaith, cydnerthineb,, cydallu, cyfallu.
 Coefficiency, cö-e-ffish'-en-si, *s.* cydweithrediad, cydeffeithiad, cyfachosiad.
 Coefficient, cö-e-ffish'-ent, *a.* cydweithredol; cydachosol, cydeffeithiol; cyffallwy.
 Coemption, cö-emp'-shyn, *s.* hollbryn- iad, cyfanbryniad.
 Coequal, cö-ä'-cwyl, *a.* gogystal, gogyf- urdd, cyfartal, cydradd, cystal, cyst- tadl, cyfeisor, cydwastad.
 Coequality, cö-i-cwol'-i-ti, *s.* cydraddol- deb, cystadledd, gogyfartaledd.
 Coerce, cö-yr's', *v. a.* attal, rhwystro, gorfodi, lluddias; cymhell, dirio.
 Coercible, cö-yr'-subl, *a.* attaliadwy, gorfodadwy; cymhelladwy.
 Coercion, cö-yr'-shyn, *s.* attaliad, cyfat- taliad, lludd, gorfodaeth; ystwy, ffrwyniad.
 Coercive, cö-yr'-suf, *a.* attaliadol, rhwystrol; gorfodol, cymhelliadol.
 Coessential, cö-es-sen'-shyl, *a.* cydhan- fodol.
 Coetaneous, cö-i-te'-ni-yz, *a.* cyfoed, cyfoes, gogyfoed, cyfoesol.
 Coeternal, cö-i-tyr'-nyl, *a.* cyttragwydd- ol, gogyd-dragwyddol, cydfythol, cyd- dragwyddol.
 Coeval, cö-ä'-fyl, *a.* cyfoed, cyfoediog, cyfoes, unoed, gogyfoed:—*s.* cyfoed- iog, cyfoed, cyfoeswr:—*pl.* cyfoedion.
 Coexist, cö-eg-zust', *v. n.* cydhanfod, cydfod, cysbod, cydhanfodi.
 Coexistence, cö-egz-us'-tens, *s.* cydhan- fod, cydhanfodaeth, cydfydiant.
 Coexistent, cö-egz-us'-tent, *a.* cydhan- fodol, cydfodol, cydfydol.
 Coextend, cö-ecs-tend', *v. n.* cydestyn, cyfestyn, cyhydeddu, cyfledu.
 Coffee, coff'-i, *s.* coffi.
 Coffee-cup, coff'-i-cyp, *s.* cwpan goffi.
 Coffee-house, coff'-i-hows, *s.* ty coffi, cofffa; gwestty.
 Coffee-room, coff'-i-rwm, *s.* ystafell goffi; darllen-gell.
 Coffer, coff'-yr, *s.* coffr, cist, prenfol; trysorgist, trysor:—*v. a.* coffri, cistio.
 Coffin, coff'-un, *s.* arch, preniad, ysgrin:—*v. a.* gosod mewn arch, cau mewn arch. [ydd, preniadwr.
 Coffin-maker, coff'-un me-cyr, *s.* eirch-

Cog, cog, *v.* truthio, gwenieithio, coegi, hocedu, twyllo; ffuantu; geuo; chwarcu 'r ffon ddwybig:—*s.* cog, cocas, cocosen, dant olwyn, rhod-ddant.
 Cogency, cö'-jen-si, *s.* grym, nerth, gallu, yni, effeithioldeb, grymusedd.
 Cogent, cö'-jent, *a.* grymus, nerthol, cadarn; effeithiol; cymhellus, dir, egniol.
 Cogger, cog'-gyr, *s.* coegwr, truthiwr.
 Cogging, cog'-ging, *s.* twyll, cast, ystryw.
 Cogitate, coj'-i-tet, *v. n.* meddylied, meddwl, synied, ystyried; myfyrio.
 Cogitation, coj'-i-te'-shyn, *s.* meddwl, syniad; ystyriaeth, myfyrdod; ar- gynghyd.
 Cogitative, coj'-i-te-tuf, *a.* meddyliol, syniadol; myfyriol, cynghydus.
 Cognate, cog'-net, *a.* cyttrasol, cystlyn- aidd, perthynasol, cyfathrachol; cyf- rywiol:—*s.* perthynas; carenydd; cystlwn, tras.
 Cognation, cog-ne'-shyn, *s.* cyttras, car- ennydd, cystlynedd; cyfathrach, tras, perthynas.
 Cogniac, cön'-iac, *s.* Coniac, lloswin Cognac, alferwin, y poethwin goreu.
 Cognisee, con-i-sä', *s.* dirwyai, derbyn- ydd dirwy; hawlblaidd, cwynwr.
 Cognisor, con'-i-zor, *s.* dirwyog, add- eddwr dirwy; amddiffynydd, diffyn- blaidd.
 Cognition, cog-nish'-yn, *s.* adnabydd- iaeth, gwybyddiaeth, gwybodaeth, nabyddiaeth, nabod.
 Cognitive, cog'-ni-tuf, *a.* gwybyddol, nabyddus, gwybodol, nabyddol.
 Cognizable, con'-i-zybl, *a.* gwybyddad- wy, nabodadwy; holadwy, cynghaws- adwy, profadwy; barholadwy.
 Cognizance, con'-ni-zyns, *s.* gwybydd- iaeth, gwybodaeth, nabodaeth, adna- byddiaeth; holiad, chwiliad, barn- holiad, clywedigaeth; gwrandaidd cwyn; addefiad; sylwad, canfodiad.
 Cognizant, con'-ni-synt, *a.* gwybyddus, adnabyddus, cydnabyddus; holiadus, rheithnabyddus.
 Cognomen, cog-no'-men, *s.* cyfenw, gor- enw, atenw, adenw; llysenw.
 Cognoscence, cog-nos'-sens, *s.* gwybydd- iaeth, gwybodaeth, nabyddiaeth.
 Cognoscent, oog-nos-sen'-ti, *s.* hyfeir- iad, hywyddon, gwybodwr, celfwydd- iad, beirniad.
 Cognoscible, cog-nos'-si-bl, *a.* gwybod- adwy, nabodadwy; chwiliadwy, hol- adwy.

Cogwheel, cog-hwîl, *s.* olwyn gocos, deintrod, rhod gocasau.
 Cohabit, cö-hab'-ut, *v. n.* cytrigo, cydfyw, cyttal, cydanneddu; cydwelya.
 Cohabitant, cö-hab'-i-tynt, *s.* cyttrigydd, cydanneddwr, cyttyw, cydbreswlydd.
 Cohabitation, cö-hab-i-te'-shyn, *s.* cyttrigriad, cyttrefiad, cyttrigias, cydanneddiad, cydwelyaeth, cydwestwch.
 Coheir, cö-e'yr; cö'-eyr, *s.* cydetifedd, cyttrefadog, cydetifeddwr.
 Coheirss, cö-e'yr-es, *s.* cydetifeddes, cytiefeddes, cytiefeddes.
 Cohere, cö-h'yr, *v. n.* cydlynu, glynu, cydymlynu, ymwasgu; cytuno, ymgysylltu; cyfateb, sutio.
 Coherence, cö-h'rens, *s.* cydlyniad, cyflyniad, ymgydiad; cydundeb; cysylltiad, cyfuniad, cynghydiad; cyssondeb.
 Coherent, cö-h'rent, *a.* cydlynol, cyfymlynol; cyfunol, cytun, cytün, cyngweddol; cyssylltedig, unol; cyfaddas, cymhwys, cymmesur; cysson.
 Cohesion, cö-h'zhyn, *s.* cydlyniad, cyflyniad, glyniad, cydymlyniad; cysylltiad, uniad; cydymrwymiad; ymdibyniad.
 Cohesive, cö-h'z-suf, *a.* cydlynol, cyflynol, ymlynol, ymgydiol, ymunol.
 Cohibit, cö-hub'-ut, *v. a.* attal, rhwystro, gwahardd, lluddias, bustachu.
 Cohobate, cö-hö'-bet, *v. a.* ad-ddystyllu, adfernio, arddystyllio, arhidlo.
 Cohort, cö'-hort, *s.* catrawd Rufeinig, myntai Rufeinig; byddin, llu, cadlu.
 Coif, coiff, *s.* moled, penwisg, cap, penguwch; graddgap, ürdgap:—*v. a.* moledu, penwisgo, brigapio.
 Coiffure, coiff'-wyr, *s.* penwisg, penllian.
 Coigne, coin, *v. n.* cribddeilio:—*s.* cornel, congl, ebach.
 Coil, coil, *v. a.* torchi; plygu; dyrwyn yn dorch, amddyrrwyn; rhafirwyo:—*s.* torch, reaffrwy, gwden.
 Coin, coin, *s.* bath; arian bath, arian bathol, mwnei, arian, ariant; bathell, bathon, bathyn, batharn:—*v. a.* bathu; llunio, dyfeisio; ffugio, cweinio; gwneuthur; dychymmygu.
 Coinage, coi'-nej, *s.* bathiad, bathawd; arian bath; batharian; bathdal; batholion, bathonau; bathyddiaeth, gwaith bathwr; dyfeisiad, ffugwaith.
 Coincide, cö-un-seid', *v. n.* cyttaro, cydgyfarfod; cytuno, cydsynied; cyf-

ladd, cydredeg; ymggyfarfod; cydfyned, amdal.
 Coincidence, cö-un'-si-dens, *s.* cyttarawiad, ymggyfarfod, cyfrediad, cytundeb, cyd-ddamwain; cyssondeb.
 Coincident, cö-un'-si-dent, *a.* cydddygywyddol, cydredol, cyttarawol, cytunol; cydamserol.
 Coiner, coi'-nyr, *s.* bathwr; bathydd arian; lluniwr, dyfeisydd, ffugiwr.
 Coinhabitant, cö-un-hab'-i-tynt, *s.* cyttrigydd, cyttrefwr, cydbreswlydd.
 Coinherit, cö-un-her'-ut, *v. a.* cydetifeddu, cytiefeddu.
 Coistril, cois'-trul, *s.* ciliad, ffoadur, llyfrwas; llengcyn, hogyn.
 Coit, coit, *s.* coetan, taflechen, tafgant:—*v.* coetio, coetanu, chwareu coetanau; taflu.
 Coition, cö-ish'-yn, *s.* cydiad, cydgnawd, ymread, ymrewydd, ymgyd; cenadliad.
 Cojoyn, cö-join', *v. a.* cyfuno, cygysylltu, cydswyddogi.
 Cojuror, cö-jw'-yr, *s.* cyttingwr.
 Coke, cöc, *s.* golosglo, llosglo; marwor.
 Colander, cyl'-yn-dyr, *s.* hidl, hidlyr.
 Colation, cö-le'-shyn, *s.* hidliad; awgoethiad.
 Colature, cö-ly'-qwy, *s.* hidlad; hidlion.
 Colbertine, col-byr-tin', *s.* colberten=math ar ysnoden.
 Cold, cöld, *a.* oer, oerllyd, addoer, rhylllyd, annwydog, fferlyd; diymdawr, diofal:—*s.* oerni, oerfel; annwyd; yr annwyd, y gormwyth.
 Coldish, cöl'-dish, *a.* oeraidd, lleoer, llugoer, annwydaidd.
 Coldness, cöld'-nes, *s.* oerni, oeredd; oerfelgarwch, annwydedd; rhyndod; gwresball.
 Cold-shot, cöld'-shot, *a.* oerfrau; oerfyr.
 Cole, cöl, *s.* bresych, cawl.
 Coleopteral, cö-li-op'-tyr-yl, *a.* caesednogol, caesadenaidd; chwilenaidd.
 Colic, col'-ic, *s.* rhefrwst, coluddwst, bolwst; cnofa'r coludd, sychfolwst:—*a.* rhefrystol, bolystol.
 Collapse, col-laps'-s. dadfail, cydfethiant, cyfymollwng, nwyfball, curiad:—*v. n.* cydsyrthio; adfeilio.
 Collar, col'-lyr, *s.* coler, torch, mynwar; aerwy, cadwyn; gyddfodorch; mwndlws; myngei, myngcyn; penfar, penffestr, cebystr; modrwy, gwregys:—*v. a.* coleru; llindagu; aerwyo, torchi, mynwaru.

- Collate, col-le't, *v. a.* cymharu, chwilio; cyflëu, cyflwyno; cyflwynosod.
- Collateral, col-lat'-yr-yl, *a.* cyfochrol, cyfystlys, cyfarystlys, cyfochr, cyfeisor, cyfael; cyfredol, anunion-gyrch:—*s.* cyfystlysog, cyfochrog, câr cyfystlys.
- Collation, col-le'-shyn, *s.* cymhariad; cyflead, cyflwyniad; cystadiad; cydosodiad; cyfluniaeth, arlwy, cynarmerth.
- Collator, col-le'-tyr, *s.* cymharydd, cyfalwr; cyfleuwr, glwyslëwr.
- Collawd, col-lod', *v. a.* cydfoli, cydfoliannu.
- Colleague, col'-lig, *s.* cydswyddog, cyswyddwr; cyfaill, cydymaith, cydwas.
- Colleague, col'-lig', *v.* cydswyddo.
- Collect, col-lect', *v.* casglu, cynnull, crynhoi, dargroni, hel, clasgu, crugio; ymgasglu.
- Collect, col'-lect, *s.* crynodeb, colect, berweddi, byrgais, casgl, clasg.
- Collectanea, col-lec-te'-ni-a, *s. pl.* cynnullion, casgliadau; pigion, dewision, detholion.
- Collectaneous, col-lec-te'-ni-yz, *a.* cynnulledig, casgledig.
- Collected, col-lec'-ted, *p. a.* ymdawledig; tawel, digyffro; llariaidd; diysgog, diymmod.
- Collectedly, col-lec'-ted-li, *ad.* ar un olwg; yng nghyd; tan un; yn dawel.
- Collection, col-lec'-shyn, *s.* casgliad, cynnulliad, casgl, casgfa, erawn, cynghrawn; cronfa, crynoad; greawd; detholiad; cyfroddiad.
- Collective, col-lec'-tuf, *a.* cynnulliadol, casgledig, cryno, twysgol.
- Collector, col-lec'-tyr, *s.* casglwr, cynnullydd; detholydd; ceisiad, tollur, cyllidiydd.
- Collectorship, col-lec'-tyr-ship, *s.* casglyddiaeth; anobryniaeth, tolluriaeth.
- College, col'-lej, *s.* coleg, clasgor, bangor, côr, brodorfa, prifysgolld, clas; prifysgol; brodoriaeth; cynnulliad.
- Collegial, col-lë'-jyl, *a.* colegaid, colegol, clasgorol, clasurol, ban-goraidd.
- Collegian, col-lë'-jyn, *s.* colegaid, colegwr, clasgoriad, brodor, urddysgolor; myfyriwr, efrdydd, ysgolor.
- Collegate, col-li'-ji-et, *a.* colegol, colegaid, clasgorol, clasurol, brodorfaol:—*s.* colegwr=*Collegian*.
- Collet, col'-let, *s.* maenrwy, boglyn; claeremas; gludai, glud, gludran.
- Collide, col-leid', *v. a.* gwrthdaro, gwrthergydio, cyttaraw; gyrthio.
- Collier, col'-iyr, *s.* glëwr; masnachydd glo.
- Colliery, col'-iyr-i, *s.* gwaith glo, glofa, globwll, glowaith, pwll glo, gloglawdd.
- Colligate, col-li-get', *v. a.* cydrwymo, cydglymu, cyfrwymo.
- Colligation, col-li-ge'-shyn, *s.* cydrwymiad, cynghlymiad.
- Collimation, col-li-me'-shyn, *s.* annel, anneliad, cyfeiriad, cyfeirnod, nod, selnod.
- Collineation, col-lun-i-e'-shyn, *s.* cyfeiriniad, llyfeliad, anneliad.
- Colligate, col'-li-cwet, *v.* cyttoddi, toddi, dadmer; llyneiddio, meddallhau.
- Colligation, col-li-cwe'-shyn, *s.* cyttoddiad, toddiant, dadferiad; curiad, treuliad; llifant.
- Collision, col-lizh'-yn, *s.* gwrthdarawiad, gwrthegydiad, cyfergyr, ermid; cyferbyniad, ymyrthiad.
- Collocate, col-lö'-cet, *v. a.* cyflëu; gosod; rhoi, doddi; lleoli; sefydlu; swyddiadau:—*a.* cyfleol, gosodedig.
- Collocation, col-lö'-ce'-shyn, *s.* cyflead, lead, rhoddiad, sefydliad.
- Collocution, col-lö'-ciw'-shyn, *s.* cydymddyddan, cynnadledd, cylafaredd, ymgomiad, siarad. [plentyn.
- Collop, col'-lyp, *s.* golwyth; llyweth;
- Colloquial, col-lö'-cwi-yl, *a.* ymddyddanol, cydgmoliol, ymgomiol, cydlafarol, chwedleuol.
- Colloquy, col'-lö-cwi, *s.* ymddyddan, cymddyddan, siarad, cylafaredd, cynnadledd, ymgom, ymadroddiaeth, ymddywediad, cyfariaith, llafar gwlad.
- Collow, col'-lö, *s.* parddu, huddgl.
- Colluctancy, col-lyc'-tyn-si, *s.* gwrthymdrech, gwrthwynebiad.
- Colluctation, col-lyc-te'-shyn, *s.* cydymdrech, ymdrechfa, cyfyndrechiad; gwrthrynedd, gwrthedd.
- Collude, col-liwd', *v. n.* cyttwylo, cydhocedu; cydfradu; chware'r ffon ddwybig.
- Collusion, col-liw'-zhyn, *s.* cyttwyll, cystwyll, hoced, somiant, dichell.
- Collusive, col-liw'-suf, *a.* cyttwyllol, cydhocedus, cydffiantus; twyllodrus.
- Colly, col'-li, *s.* parddu, huddgl:—*v. a.* pardduo, diwyno.
- Colocynth, col'-ö-sunth, *s.* chwerafal, afal chwerw, cicaion chwerw yr afal gwyn.

Colon, cö'-lyn, *s.* y coluddyn mawr, y rhefgoluddyn, gorgoluddyn; gorwahanaï, gorwahamad, dryll ymadrodd=:

Colonel, cyr'-nyl, *s.* milwriad, pencatraud, cyrnol.

Colonelcy, cyr'-nyl-si, } *s.* milwr-
Colonelship, cyr'-nyl-ship, } iaeth,
pencatrodaeth, cynoliath.

Colonial, cö-lö'-ni-yl, *a.* trefedigol.

Colonize, col'-ö-neiz, *v.* trefedigo, trefiannu, trefogi; poblogi.

Coloanade, col'-ö-nd', *s.* colofnedd, colofnawd, colofres, pillres, rhes o golofnau.

Colony, col'-ö-ni, *s.* trefedigaeth, trefod, trefodogaeth, plan-wlad; trefedigion.

Colophon, col'-ö-ffon, *s.* dybenawd, diweddawd, cyflawniad; terfyn llyfr, gynt yn cynnwys lle ac amser ei ysgrifeniad; Colophon=dinas yn Ionia.

Colophonite, col'-ö-ffon-ut, *s.* ystorfaen, colophonith.

Colophony, col'-ö-ffon-i, *s.* muchystor, ystor du; pyg.

Colerate, cyl'-yr-et, *a.* lliwiog, lliwiedig.

Colorific, cyl'-yr-uff'-ic, *a.* lliwiadol, lliwiol; lliwbair, lliwddwyn.

Colossal, cö-los'-syl, *a.* cawraidd, enfawr, gorfawr, dirfawr, anferth, amrosgo.

Colosseum, col-os-sö'-ym, *s.* Colosëum, Colisëum, Colosseion; cawradail, amddrychfa.

Colossus, cö-los'-sys, *s.* Colossus; cawrdelw, gorddelw; cawrgerffyll.

Colour, cyl'-yr, *s.* lliw, gne; gwawr, eiliw, gorne; ffugliw; lledliw, paent; rhith, ffug, lledrith, esgus; ymddangosiad; gwrid, hoen; math, rhyw:—*v.* lliwio; cochi, gwrido, ymliwio, ffuantu, lledrithio, egluro; enhuddo; cywilyddio.

Colours, cyl'-yrz, *s.* pl. lumanau, banerau; arwyddion rhyfel, lliwiau rhyfel:—*sing.* luman, baner.

Colourable, cyl'-yr-ybl, *a.* lliwiadwy; ymddangosiadol, tebygol, golygus, wynebdeg.

Coloured, cyl'-yrd, *p.* *a.* lliwiedig, lliwiog; amryliw, brith; ffugiol.

Colourist, cyl'-yr-ust, *s.* lliwiedydd, lliwiwr, lliwiadur.

Colourless, cyl'-yr-les, *a.* diliw, ailiwiog; tryloew.

Colstaff, col'-staff, *s.* trosol, gwif.

Colt, cölt, *s.* ehol; blangc; llwdn; ffilog.

Colter, cölt'-tyr, *s.* cwltr, cylltyr, cylltor, cwltr.

Coltish, cölt'-tish, *a.* ebolaidd; rhontus, gwamal, nwyfus, prangciol, chwareugar, trythyll.

Colubrine, col'-iw-brun, *a.* sarffol, nadraidd; cyfrwys, ffalst, ffel.

Columbary, col'-ym-byr-i, *s.* colomendy.

Columbian, cö-lym'-bi-yn, *a.* Colymnaidd=perthynol i America fel gwlad a elwir ar enw Colymmus=(*Columbus*).

Columbic, cö-lym'-bic, *a.* colymmig, columbig=perthynol i'r delid Colymniwn.

Columbine, col'-ym-bein, *a.* colomenaidd, colomenliw:—*s.* madwys; ysgenten, digrifcs; colymmith, y mwn Colymniwn; arianllys, troed y barud.

Columbium, cö-lym'-bi-ym, *s.* Colymniwn, Tantalum=math ar ddelid o liw haiarn.

Column, col'-ym, *s.* colofn, piler, post, colof, pill, colon, crynbill; lledwyneb; cydrifer.

Columnner, cö-lym'-nyr, *a.* colofnaidd, colofnol, pileraidd.

Colure, cö-liw'yr, *s.* colrod.

Coma, cö'-my, *s.* hunwst, hun-glwyf, gorgysgrwydd, cysgadwydd; gwallt, blew; llyswallt, briger llysiau; gwallt seren, planedwallt.

Comate, com'-et, *a.* gwalltog, blewog; ffuwchaid, pelydrog.

Comate, co-met', *s.* cydymaith, cyfail.

Comatose, cö'-my-tös, *a.* hun-glwyfus, hunystog, cysglyd, trymlyd.

Comb, cöm, *s.* crib; cribell; ysgrafell; melgell, melgod, crwybr; cwm, glyn, cwmarch:—*v.* *a.* cribo; ysgrafellu, rhistyllio; dadrysu.

Combat, cym'-byt, *v.* ymladd; ymryson, ymornest, ymornestu, brwydro, ymdrechu, ymwrio, gwrthladd, gwrthsefyll, gwrthwynebu; catäu, batelu, gyrthio; ornestu; gwrthbrofi:—*s.* ymladd, brwydr, cysbwy, trin, cad, aer, ymgyrch, amryson, breithell; ornest.

Combatant, cym'-by-tynt, *a.* ymladdgar, ymdrechol; gwrthwynebol:—*s.* ymladdwr, rhyswr, arwr, campwr; ornestydd; ymddadleuwr, ymwanwr.

Combative, cym'-by-tuf, *a.* ymladdgar, ymryson-gar.

Combateness, cym'-by-tuf-nes, *s.* ymladdgarwch, ymrysedd; ymrysonedd, gwrolfrydedd.

- Combinable, cym-bei'-nybl, *a.* cyfunadwy, cyssylltadwy.
- Combination, com-bi-ne'-shyn, *s.* cyfuniad, cytundeb, cydsyniad; cyssylltiad, cydblethiad, cymhlethiant, cyfymlyniad, cyfundod, cydiad, cyplysiad; cymmysgiad, cymhlethiad, cyssodiad; cydfwriad, cynghrair; cynnulliad; rhifuniad.
- Combine, cym-bein', *v.* cyfuno; cyduno, cytuno; cydgyssylltu, cydymglymu; cymmysgu, cyssoddi, cymhlethu, cydgorffori; cynghreirio, cysswyno; ymgufeillachu.
- Combust, cym-hyst', *a.* cyngreidiol, cydlosgol.
- Combustible, cym-bys'-ti-bl, *a.* hylosg, llosgadwy, hydan, ennynol:—*s.* dysgymmon, gosgymmon, magdan, hylosgyn.
- Combustibility, cym-bys-ti-bul'-i-ti, *s.* hylosgedd.
- Combustion, cym-bys'-cyn, cym-byst'-iyn, *s.* cydlosgiad, cyflogiad, llosgiad; banffagiad, goddeithiad, ennyniad, cyneu, tanllwyth; dyfyssi, terfyssi, cyffro, trybestod.
- Combustive, cym-bys'-tuf, *a.* hylosg, hydan.
- Come, cym, *v. n.* dyfod; dawed, dawad, delu, delyd, dod, doddi, dygwyddo, danweinio, hapio; dynesu.
- Come-off, cym-off', *s.* esgus, lliw, ffugiad, rhiith; diangfa, ymocheiliad.
- Comedian, cym-'di-yn, *s.* cymwawdydd, cymwawdur, goguswr, comedïwr.
- Comedy, com'-i-di, *s.* cymwawd, gogusgerdd, goguseg, gogusware, comedi.
- Comeliness, cym'-li-nes, *s.* gweddusder, prydferthwch, prydweddoldeb; glendid, harddwch, tegwch, teleidrywydd, gwedeiddrywydd, mireinder, hawddgarwch, taclusrywydd; pryd a gwedd; addasrywydd.
- Comely, cym'-li, *a.* gweddus, gweddaidd, prydferth, prydus; glân, teg, glandeg, pefr, hardd, berth, gosgeddig, teledi, telaid, trefnus, cryno, tlws, glwys, hawddgar, dilyn, eirian, addwyn, addas, cymhwys, priodol:—*ad.* yn weddus.
- Comer, cym'-yr, *s.* gwestai, asp, llettywr; dyfodiad, dyn dyfod, dyfodadyn, dieithr, dieithryn, estron.
- Comessionat, com-es-se'-shyn, *s.* cyfeddach, wtres; gloddestiad.
- Comet, com'-et, *s.* seren gynffonog, seren wib, rhonseren, llostseren, seren lostog, seren losgyrnog, seren walltog, comed.
- Cometaryum, com-et-te'-ri-ym, *s.* rhonseriad, rhonserfyng.
- Cometary, com'-et-yr-i, *a.* rhonserol, comedol.
- Comfit, cym'-ffut, *s.* ancwyn, sychancwyn:—*v.* *a.* ancwyno, sychfelysu, chwedgeiddio.
- Comfort, cym'-ffyr, *s.* cysur; dyddanwch, hyfrydwch, lloniant, adferthwch, dyhuddiant, damgeledd:—*v.* *a.* cysuro; dyddanu, sirioli, lloddi; cynnorthwyo; nerthu.
- Comfortable, cym'-ffyr-tybl, *a.* cysurus; dyddanol; hylon, hyfryd, esmwyth, clyd, cyfannedd.
- Comforter, cym'-ffyr-tyr, *s.* cysurwr; dyddanydd.
- Comfortless, cym'-ffyr-les, *a.* digysur, anghysurus; annyddan, anhylon; amddifad.
- Comic, com'-ic, } *a.* digrif, ysmala,
Comical, com'-i-cyl, } cellweirus, arab, arabedus; afiaethus, difyr, digriflawn, dysmal; cymwawdus, gogusol, comediol.
- Coming, cym'-ing, *s.* dyfodiad, dawediad, dyfodfa; dynesiad, nesâd:—*a.* dyfodol, dawedol.
- Comitatus, com-i-te'-tys, *s.* gosgordd, myntai, tyrfâ; ardal, rhandir, swydd, sir.
- Comitia, cö-mish'-y, *s. pl.* maonfa; cymmanfa Rufeinig.
- Comitial, cö-mish'-yl, *a.* maonfaol; cymmanfaol; perthynol i'r faonfa.
- Comity, com'-i-ti, *s.* lynnawsedd, moesgarwch, mwynder, tiriondeb, addfwynder.
- Comma, com'-my, *s.* gwahanai; rhagwahanod=.
- Command, cym-mand', *v.* gorchymmyn, erchi, peru, peri; llywio, rheoli, llywodraethu, llywyddu; gosod; penodi; cyfarchwyllo; anfon; dylanwadu; arwain; cadlywio; gorfodi:—*s.* gorchymmyn, arch, archiad, periad; gair; llywodraeth, awdurdod, rheolaeth, meistrolaeth, blaenoriaeth, gallu, swydd, rhwys; neges, cais.
- Commandant, cym-man'-dant, *s.* penllywydd, penciwod, cadflaenor, cadlywydd, llywiadur, priflywydd; llywydd, blaenor.
- Commander, cym-man'-dyr, *s.* penaeth, llywydd, llywiadur, cadflaenor, cad-

- lyw, prifflywydd, penciwddod, blaenor, penswyddog, aerlyw, rhwyf, arwein-ydd; gorchymynwr; pwyodr, hyr-ddyr, gordd.
- Commander-in-chief, *cym-man'-dyr-in-çiff'*, *s.* cadlywydd, penciwddod, pencadlyw, pendragon, penllueddwr.
- Commandment, *cym-mand'-ment*, *s.* gorchymyn, arch, archiad; awdurdod.
- Commarm, *cym-marc'*, *s.* cyffin, ffin, terfyn, cytterfyn.
- Commateral, *com-my-tè'-ri-yl*, *a.* cyd-ddefnyddiol, cydsylweddol; o'r un defnydd.
- Commatic, *com'-my-tic*, *a.* byr, cryno, cynnwys, tafyr; attalnodol.
- Commensurable, *cym-mezh'-w-rybl*, *a.* cymmesuradwy, cyfartaladwy; cydfesurol.
- Commemorable, *cym-mem'-ò-rybl*, *a.* gwiwgof, cofiadwy, hygof, cofus.
- Commemorate, *cym-mem'-ù-ret*, *v. a.* cyfargofio, coffâu, cofio, adgoffa.
- Commemoration, *cym-mem-ò-re'-shyn*, *s.* cyfargofiant, coffäd, cofiad, coffädwr-iaeth, cof, adgoffa; cofwyl, cylchwyl.
- Commence, *cym-mens'*, *v.* dechreu, cynnechreu; cychwyn, codi; cynraddio.
- Commencement, *cym-mens'-ment*, *s.* dechreuad, dechreu, cynnechreu, dechre; cychwyniad, cychwniad, codiad.
- Commend, *cym-mend'*, *v. a.* canmol, clodfori, moli, cyfoli; cyflwyno, cymmeradwyo, gorchymyn.
- Commendable, *cym-men'-dybl*, *a.* canmoladwy, gwiwglod, clodwiw, hyglood, moleidiw, clodforus, moliannus.
- Commendam, *cym-men'-dym*, *s.* gwaglwysfudd, gwag eglwysfudd, cyflwynfudd.
- Commendation, *com-men-de'-shyn*, *s.* canmoliaeth, canmoliad, molawd, clod, clodfored, moliant, cymmeradwy-iaeth; anerch, cyfarchiad, gwasanaeth; cymmediwiau.
- Commendatory, *cym-men'-dy-tyr-i*, *a.* canmoliaethol, cyfoliannus; cym-mynol, anerchiadol; cyflwynol, gwaglwysfuddol; — *s.* canmoliaeth = *Commendation*.
- Commensality, *com-men-sal'-i-ti*, *s.* cys-seigiaeth, cydfyrddiaeth, cydwestiad.
- Commensurability, *com-men-siw-rybul'-i-ti*, *s.* cymmesuroldeb, cydfesured, cyfartalrwydd.
- Commensurable, *com-men'-siw-rybl*, *a.* cymmesuradwy; cydfesurol, cydfydrol.
- Commensurate, *cym-men'-siw-ret*, *a.* cymmesurol, cyfesuro; cyfraddol; cymmedrol, gogyhyd; — *v. a.* cymmesuro, cyfartal; cymmedroli.
- Commensuration, *com-men-siw-re'-shyn*, *s.* cymmesuriad, cydfesuriant.
- Comment, *com'-ment*, *v.* egluro, eglurhau, esbonio, amlygu, dehongli, arnodiadu, agoryd; sylwi; — *s.* eglurhäd = *Commentary*.
- Commentary, *com'-men-tyr-i*, *s.* esboniad, arnodiad, egluriad, amlygiad, dehongliad, amlygiad, sylw, sylwad, nodiad; coflyfr, cofnod; — *v. a.* esbonio, arnodiadu, egluro.
- Commentator, *com'-men-te-tyr*, *s.* esboniwr, arnodiadur, nodiadur, dehonglwr, sylwedydd, egluriadur, eglurwr, eglurhäär.
- Commentitious, *com-men-tish'-yz*, *a.* dychymmygol, ffigiol, dyfeisiol.
- Commerce, *com'-myrs*, *s.* masnach, traf-nid, trefnidiaeth, maeriaeth, cydfasnach, cyfnwid, cyfnewidiad; cyweithas, ymgyfeillach, cystlwn, ymgystlynedd, ymdriniaeth, ymdrafod; cywestach; — *v. n.* masnachu, traf-nidio, maelieru; cyweithasu, ymgystlynu, ymgyfeillach.
- Commercial, *cym-myr'-shal*, *a.* masnachol, trafniidiol, maelierol; cyweithasol.
- Commigrate, *com'-mi-gret*, *v. n.* cydfudo, cymmudo.
- Commination, *com-mi-ne'-shyn*, *s.* bygythiad, bygyliad, bwgwth, bwgwl.
- Comminatory, *cym-mun'-y-tyr-i*, *a.* bygythiol, bygylog.
- Commingle, *cym-ming'-gl*, *v.* cymmysgu, tryfysgu, cymhlitho, cyboli, mysgu.
- Comminute, *com'-mi-niwt*, *v. a.* malurio, malu, pylori, meilioni; teneuo.
- Comminution, *com-mi-niwt'-shyn*, *s.* maluriad, manfaliad, ffyloriad, manhäd; teneuad.
- Commiserable, *com-muz'-yr-ybl*, *a.* tosturiadwy, gresynol, truenus.
- Commiserate, *cym-muz'-yr-et*, *v. a.* tosturio, trugarhau, cydyndeimlo ä.
- Commiseration, *cym-muz-yr-e'-shyn*, *s.* tosturi, tosturihäd, trugaredd; cyt-teimlad; cynghraiff.
- Commissariat, *com-mus-sar'-i-y*, *s.* rhaglawiaeth, dirprwyiaeth, prwyaduriaeth; dirprwyaid.
- Commissary, *com'-mus-syr-i*, *s.* dirprwywr, dirprwyad, prwyadur, rhaglaw, rhagswyddog; gwysraglaw; arfolygydd, arfraglaw; cenad.

Commissary-general, com'-mus-yr-i-jen'-yr-yl, s. penrhaglaw, penprwyadur.

Commission, cym-mish'-yn, s. gwneuthuriad, cyflawniad; swyddogaeth, arswyddogaeth, dirprwyath, prwyadaeth, prwyaduriaeth, dirprwyeg; awdurdod; gorchymryn, archiad; ymddiriedaeth; prwydal, maeldal, negesdal; negesiaeth; gwarant, cyfrarch, llythyr cynnwys:—*r. a.* awdurdodi; swyddogi, dirprwyo, prwyadu, penodi; galluogi.

Commissional, cym-mish'-yn-yl, }
 Commissioner, cym-mish'-yn-yr-i, } *a.*
 awdurdodedig, swyddogedig.

Commissioner, cym-mish'-yn-yr, s. dirprwywr, prwyadur; arswyddog, trawyddog; rhagswyddwr; cynddrychiolwr, cynnrychiolydd; negesydd; cenad.

Commissure, cym-mish'-wyr, s. cymmal, cysswilt, cydiad; gwrym, gwniad.

Commit, cym-mut', *v. a.* gwneuthur, gwneyd, gweithredu; gorchymryn, erchi; ymddiried; traddodi; cyflëu; anfon; bradychu; rhwymyo, gwystlo; cystadlu; cysbwylllo, cysseddu, pwyllgori.

Commitment, cym-mut'-ment, s. gwneuthuriad; archiad; rhoddiad; traddodiad; traddodeb, carcharwaes; cysseddiad; anfoniad.

Committal, cym-mut'-tyl, s. gwystlad, ymrwymiad; gwystl, adneu.

Committee, cym-mut'-ti, s. pwyllgor, cyssedd, cyfeisteddfod; cysbwyllawd, cysseddiad; cyfeisteddwyr, cyfeisteddiad.

Committee, com-mut'-ti', s. traddodai, ceidwad.

Commix, cym-nics', *v.* cymmysgu, cyboli, tryfysgu, cymhlitho, bloffi.

Commixtion, cym-micst'-iyn; cym-nics'-cyn, s. cymmysgiad, dyfysgiad; trybolfa.

Commode, cym-möd', s. cymhenwisg.

Commodious, cym-mö'-di-yz, *a.* cyflëus; cymhwys, cymmesur; priodol; buddiol.

Commodiousness, cym-mö'-di-ys-nes, s. cyflëusdra; cyfaddasrwydd; defnyddioldeb; prydlouder.

Commodity, cym-mod'-i-ti, s. nwydd; eiddo; lles, mantais:—*pl.* nwyddau.

Commodore, com'-mo-döyr, s. morlyw, morraglaw, morlywydd.

Commodulation, com-mod-iw-le'-shyn, s. mesur, cytundeb.

Common, com'-myn, *a.* cyffredin; cyffredinol; cyd; sathredig, arferol, cynnefin; gwael, iselbris, gwerinol; cyhoedd; cydberthynol; gwladol:—*s.* cyttir, ceimle, cydborfeldir; gwelung, ialdir:—*v. n.* cydfwyta, cysseigio, cydymbori, cydborfchau:—*ad.* yn gyffredin.

Commonage, com'-myn-ej, s. cydborfraint, hawl i gydbori.

Commonalty, com'-myn-yl-ti, s. y cyffredin, y werin, y bobl, y cyffredinolion, y bobl gyffredin, gwladogion, gwaer, adfaon.

Common-council, com'-myn-cown'-sul, s. trefgyngor, trefgyngorha; cyngor cyffredin; cyngorlys.

Commoner, com'-myn-yr, s. cyffredinwr, cyffrediniad; gwreng; cydfwytäwr; seneddwr; cydborwr; puten; cyfranog.

Common-hall, com'-myn-hol', s. dinasdy, dinasly, cydneuadd.

Commonion, com-mö-nish'-yn, s. rhybudd, cyngor; annogaeth; addysg.

Common-law, com-myn-lo', s. cyfraith y wlad; y gyfraith gyffredin; cyfraith draddodiadol.

Commonly, com'-myn-li, *ad.* yn gyffredin; yn fynychaf, fynychaf, gan aflaf; yn sathredig; yn hollol.

Commonness, com'-myn-nes, s. cyffredinrwydd, cyffredinedd, cyffredinolrwydd; mynychder.

Commonplace, com-myn-ple's, *a.* cyffredin, sathredig, hen, cynnefin:—*s.* cyfnod, cyfnodiad, testyn, cyffredin:—*v. a.* cofnodi, nodlyfr, coflyfr.

Commonplace-book, com-myn-ple's-bwc, s. nodlyfr, cofnodlyfr, nodachlyfr, coflyfr, pennodlyfr.

Common-please, com-myn-pliz', s. deflys, llys dadleuon cyffredin.

Common-prayer, com-myn-pre'-yr, s. gweddi gyffredin.

Common-prayer-book, com-myn-pre'-yrbwc, s. Llyfr Gweddi Gyffredin.

Commons, com'-mynz, *s. pl.* cyffredinwyr, cyffrediniaid, y cyffredin; aelodau ty'r cyffredin, is-seneddwyr, y gwladwyr; y bobl gyffredin, y werin, gwrengwyr; cyttir, tir cyffredin; cyfymborth; cyssaig; cysseigiad.

Commonweal, com-myn-wäl', }
 Commonwreath, com'-myn-welth, } *s.*
 gwladwriaeth, gwladoldeb; gweriniaeth, gwerinlywodraeth, gwerinwladwriaeth; y cyffredin, y wlad, y cy.

- hoedd; y cyfoeth cyffredin, lles y y wlad; brodoriaeth.
- Commorance, com'-mō-ryns, *s.* arosfa, trigfan, preswylfod, annedd, cartref.
- Commorant, com'-mō-rynt, *a.* arosol, trigianol, preswyllo, anneddol.
- Commot, cym'-myt, *s.* cwmmwd.
- Commotion, cym-mō'-shyn, *s.* cyffro, cynhwrf, terfysg, cythrwf, aflonyddwch, godwrdd, cymhelri, cythrudd, cyffroad; angerdd.
- Commovē, cym-mw'f, *v. a.* ysgogi, cynhyrfu, aflonyddu, ansefydlu.
- Commune, cym-miwn', *v.* ymddyddan, ymgomio, siarad, cymddyddan, chwedleua, ymddywedyd, cydsiarad, cyfymbwylo; cymuno.
- Communicable, cym-miw'-ni-cybl, *a.* cyfranadwy; hysbysadwy, mynegadwy.
- Communicableness, cym-miw'-ni-cyblnes, *s.* cyfranogoldeb, cyfranolrwydd.
- Communicant, cym-miw'-ni-cynt, *s.* cymmunnwr, cymmynydd.
- Communicate, cym-miw'-ni-cet, *v.* cyfranu, cyfranogi, rhoddi; mynegi, hysbysu; cymnuno, derbyn y cymmun; cyfroddi; cydio; cystlynu, cyfathrach; cyffredino.
- Communication, cym-miw'-ni-ce'-shyn, *s.* cyfraniad, cyfranogiad; ymddyddan, cymddyddan, ymgomiad, cylafaredd, ymadrodd; mynegiad, amlygiad; gohebiaeth; ymgydiad, cysylltiad; cyfathrach, cymdeithas; ffordd, cyfrwng; cynniwair, tramwyfa.
- Communicative, cym-miw'-ni-ce-tuf, *a.* cyfran-gar; rhyddfeddwl; cymnwyn-asgar.
- Communing, cym-miw'-ning, *s.* ymddyddan, cydymddyddan; cyfeillach, cyfrinach.
- Communion, cym-miw'-ni-yn, *s.* cymmundeb, cymmun, cyfundod; cymdeithas, cyfeillach; undeb.
- Communion-cup, cym-miw'-ni-yn-cyp, *s.* caregl, cymmun-gib, cwpan y cymmun.
- Communionist, cym-miw'-ni-yn-ust, *s.* cymmundebwr, cymmundebog.
- Communist, com-miw'-nust, *s.* cydfeddiannur; pleidiwr cydfeddiannaeth.
- Community, cym-miw'-ni-ti, *s.* gwladwriaeth, cydwladoldeb, y wlad; cymmunoldeb, cyfundeb; plwyf; cydfeddiant; cyfranogiad.
- Commutable, cym-miw'-tybl, *a.* newid-adwy, cyfnewidiol; amobrwyol.
- Commutation, com-miw-te'-shyn, *s.* newidiol, cyfnewid, amnewidiaeth; cospnewid, cosppryniad; iawn; pridwerth.
- Commutative, cym-miw'-ty-tuf, *a.* cydnewidiol, cyfnewidiol; amobrwyol.
- Commute, cym-miw't', *v.* newid, arall; amobrwyo; cospprynu, cospnewid; cymmodi, penydio, dadolychu.
- Compact, cym-pact', *a.* cryno, cynnwys; dwys, cydwasg, ffēr, dirfing; taflyr, taclus, twtnais, twt, del, trefnus, trym, telediw, clws, tlws; cydnerth, ffyrf, tyn; gwneuthuredig, cysoddedig; cyssylltedig:—*v. a.* uno, cyssylltu, cynghydio, cyfuno; dywasgu, tynhau; cynnwysu, crynhoi; dwysgylmu, tynwasgu; cymmoni, tacluso; cytuno, ammodi, cynghreirio; cyfansoddi, gwneuthur.
- Compact, com'-pact, *s.* cytundeb, cyfammod, cynghrair, ammod.
- Compactedness, cym-pac'-ted-nes, } *s.*
- Compactness, cym-pact'-nes, } *s.*
- crynoded, crynhād, cynnwysder; dwysder, dirfnder, clynder, cyfander, fferder; taflyredd, twtneisrwydd, cliwder; caledwch, trysymedd, cadernid.
- Compacture, cym-pac'-cyr, *s.* cydgysylltiad, cysswllt, cydiad; adail, adeiladwaith; uniad, cymmaliad, asiad; cymmal; gosodiad.
- Compages, cym-pe'-jiz, *s.* desgyssylltiad, cyfunbarthiad; cyssylltiad.
- Compagination, cym-paj-i-ne'-shyn, *s.* parthraniad; adeiladaeth; cyfuniad, cymhlethiad; cynnwysiad.
- Companion, cym-pan'-iyn, *s.* cydymaith, cyfail, cymdeithydd, canymdaith; cymhar, cyfranog, cyweithydd, cydweinydd; carodyn, anwyllyn; grisborth, grisgynnor.
- Companionship, cym-pan'-iyn-ship, *s.* cymdeithas, cyfeillach; cymdeithion, torf.
- Company, cym'-py-ni, *s.* cymdeithas, cyfeillach, cymdaith; cymdeithion, cydgyfeillion; cymdeithfa, cydymaith; ymgynnull, casgl, cyfarfod, cynnlliad; tyrfa, myntai, llu; catorf, cattyrf, catrodas, adgatrwd, byddinres; bagad; haid, rhawd; cyfrinach, brawdoliaeth; gosgordd; cydfasnach, cydfasnachwyr; cynghorff; cyfranogaeth:

- v.* cymdeithio, hebrwng, cydfyned; ymgyfeillachu, ymddilyn; cymdeithasu, cyfrinachu; cydymgymysgu; cywestu, cydorwedd.
- Comparable, com'-py-rybl, *a.* cymharadwy, tebygadwy; cymharol; cydradd, cyffelyb, cystal; cydwerth.
- Comparably, com'-py-ryb-li, *ad.* mewn cymhariaeth; yn gydraddol; yn gyffelybol.
- Compares, com'-py-rets, *s. pl.* cymharolion.
- Comparative, cym-par'-y-tuf, *a.* cymharol, cymhariaethol, argystadl.
- Compare, com-pe'yr, *v.* cymharu, cyffelybu, cystadlu, tebygu, cyfartalu, cyfalhau, cydgyffelybu, dyfalu, hefelychu; cydystyried, cydfarnu; hefelu: —*s.* cymhariaeth, cyffelybiaeth; hefeleb.
- Comparing, cym-pe'yr-ing, *s.* cymhariad, tebygiad, cystadliad, hefeliad.
- Comparison, cym-par'-i-sn, *s.* cymhariaeth, cyffelybiaeth, cystadledd, cyfartaledd, cyffelybrwydd, tebygiaeth; cymhariad; dammeg; cymharedd, cyfweddiad.
- Compart, cym-part', *v. a.* parthu, rhanu, dosbarthu: —*s.* parth, aelod.
- Compartment, com-part'-i-ment, } *s.*
- Compartment, com-part'-ment, } *s.*
- rhan, dosbarth, cymbarth; adeilran.
- Partition, com-par-tish'-yn, *s.* rhan-iad, dosbarthiad.
- Compass, cym'-pys, *s.* cylch, cylchedd, cylched, amgylchedd; amgylch; terfynau; cwmpas, compawd, cwmpawd, compod; cylched, cylchyn, amgant, comp, cwmp; cylchedydd, cylchiadur, cylchyr: —*v. a.* amgylchu, cylchynu, cwmpasu; cael, cyrhaeddyd; cyflawni; amcanu, dyfeisio, cynllunio; mynu.
- Compasses, cym'-pys-uz, *s. pl.* cwmpas, cylchiadur, cylchyr, compod.
- Compassion, cym-pash'-yn, *s.* tosturi, gresyndod, trugaredd; cydymdeimlad, tynerwch.
- Compassionate, cym-pash'-yn-et, *a.* tosturiol, tosturiaethol, trugarog, tyner: —*v. a.* tosturio, gresynu, trugarhau.
- Compatibility, com-pat-i-bul'-i-ti, *s.* cydweddoldeb, cyssondeb; cytundeb, cymmodoldeb.
- Compatible, cym-pat'-i-bl, *a.* cydweddol, cysson, cytunol; cyttalgar; addas.
- Compatient, cym-pe'-shynt, *a.* cydoddefol.
- Compatriot, cym-pe'-tri-yt, *s.* cydwladwr, cydwleidiad, cywlad; cydwladgarwr: —*a.* cydwladol; cywlad.
- Compeer, cym-pe'yr, *s.* cyfurddor, cydraddwr, cydradd; cyfall, cydymaith, cymmrawd, cyfeisor: —*v. a.* cyfraddu, cystadlu.
- Compel, cym-pe'l, *v. a.* cymhell, dirgymhell, gorfodi, gorfodog, dirio; gyru, gwthio; peru i; cynnull; gorchfygu.
- Compellation, com-pel-le'-shyn, *s.* cyfarach, anerchiad, moesweddiad; galwad.
- Compendious, cym-pen'-di-yz, *a.* cryno, talfyr, talfyredig; cynnwysfawr; agos.
- Compendium, cym-pen'-di-ym, *s.* crynodeb, crynodd, talfyriad, bydreithawd; cynnwysiad.
- Compensate, cym-pen'-set, *v.* talu, attalu; gwobrwyo, gobri; talbenu, unioni.
- Compensation, com-pen-se'-shyn, taledigaeth; tal, taliad, pwyth, attaliad; cyfrdaliad; iawn; gobrwy; boddloniad; cywerthydd; diwygiad.
- Compensatory, cym-pen'-sy-tyr-i, *a.* taledigol; gwobrwyol; dadolychol; cywerthyddol.
- Compete, cym-pit', *v. n.* cystadlu, cydymgeisio, cydymdrechu, cyngorchestu.
- Competence, com'-pi-tens, *s.* cyfraid, digon, digonedd; dogn; cyfaddasrwydd, gweddusran; gallu.
- Competent, com'-pi-tent, *a.* digonol, cymhwys, addas, cymmesur, cymmedrol, diwall, cyfreidiol, gweddus, gwiw; perthynol.
- Competition, com-pi-tish'-yn, *s.* cydgais, cydymgais, cystadledd, cystadleuaeth, cystadlaeth, cyfergais, cydamryson, cyfymryson, cyngorchest.
- Competitor, cym-pet'-i-tyr, *s.* cydymgeisydd, cydymgeisiwr, cydgeisiedydd, cystedydd, cystadleuydd, cyfymrysonwr, cyderlyniwr, gwrthwyn-ebwr.
- Competitory, cym-pet'-i-tyr-i, *a.* cyngheisiol, cydymgeisiol, cystadleuol; cyderfyniol.
- Compilation, com-pi-le'-shyn, *s.* casgliad, casgl, cydgasgliad, cynnulliad; pentyriad; cyfansoddiad.
- Compile, cym-peil', *v. a.* casglu, cynnull, crynhoi; amrygasglu; cyfansoddi, ysgrifenu.
- Compiler, cym-peil'-lyr, *s.* casglwr, detholydd, cynnullwr, amrygasglydd.

Complacency, *cym-ple'-sens*, } *s.* hy-
 Complacency, *cym-ple'-sen-si*, } fryd-
 wch, boddhâd, ymhyfrydiad, bodd-
 lonrwydd, boddineb, dywenydd; hy-
 nawsedd, mwneiddiwch, moesgar-
 wch, cyweithasrwydd; boddlondeb,
 cymmodlonedd; cyfanneddrwydd.

Complacent, *cym-ple'-synt*, *a.* hynaws,
 mwyn, tirion, hyfoes, cyweithasol;
 hyfryd, boddhaol, boddlawn, cyfoddus,
 cymnaws.

Complain, *cym-plen'*, *v. n.* cwyno,
 achwyn; alaethu, galaru; grwnnach,
 tuchan; beio; ymlw.

Complainant, *cym-ple'-nynt*, } *s.* ach-
 Complainer, *cym-ple'-nyr*, } wynwr,
 achwynydd, hawlydd, hawlblaidd, hol-
 ydd; erlynydd; cwynwr, alaethwr;
 grwnnacydd, grymialydd.

Complaint, *cym-plant'*, *s.* cwyn, achwyn;
 galargwyn; tuchan; dolur, poen,
 anhwydeb; cur, gofid; cyhuddiad,
 achwyniad.

Complaisance, *com-ple-zans'*, *s.* mwyn-
 der, moesgarwch, rhadlonedd, bonedd-
 igrwydd, tiriondeb; ymddarostyngiad
 = *Complacence*.

Complaisant, *com-ple-zant'*, *a.* addfwyn,
 moesgar, cyweithas, boneddigaidd,
 moesog, rhywiog, cymmwynasgar =
Complacent.

Complanate, *cym-ple'-net*, } *v. a.* gwas-
 Complane, *cym-plen'*, } tatu, llyfn-
 hau, llyfelu, gwyneblfynu.

Complement, *com-pli-ment*, *s.* cyflaww,
 cyflenwad; cyflawniad, cwblhâd, cyf-
 aniad; llanw, cyflawnder; perffeith-
 iad; dogu; cyfan, llawnrif; moes,
 defod; moesgyfarchiad.

Complemental, *com-pli-men'-tyl*, *a.* cyf-
 lawwol, cyflawniadol; llawnrifol.

Complete, *cym-plit'*, *a.* cyflawn, per-
 ffaiith, hollol, cwbl, cyfan, cyfwyr,
 digoll, cyfoll, cydol, cyfrben; llawn,
 llwyr; gorphenol; taclus, cymhen:
 —*v. a.* cyflawni, gorphen, perffeithio,
 cwblhau, diweddu; llenwi; cyfanu,
 cyfdroi; neithio.

Completeness, *com-plit'-nes*, *s.* cyflawn-
 der, perffeithrwydd, cyfanrwydd.

Completion, *cym-pli'-shyn*, *s.* cyflawn-
 iad, cwblhâd, perffeithiad, cyflenwad;
 diweddiad.

Completive, *cym-pli'-tuf*, *a.* cyflawnol,
 cwblhaol, cyflenwol.

Completory, *com-pli-tyr-i*, *a.* cyflawn-
 iadol: — *s.* hwyrrwedi, hwyrrwasan-
 aethl.

Complex, *com'-plecs*, *a.* cymhlyg; am-
 rywiog, amryfal; cyfansawdd; cym-
 mysg, dyrys, astrus; cymhleth, cy-
 mhleth; amrywus: — *s.* amrygasgl;
 cynnulliad, cydgasgliad.

Complexion, *cym-plec'-shyn*, *s.* gwedd,
 pryd, gwynebpryd, pryd a gwedd,
 lliw'r gwyneb, llewyrch, drych, gos-
 gedd; edrychiad, golwg; croen; tym-
 mer, naws, ansawdd, creth, diwyg,
 cyfansoddiad; nodwedd; cymhlygiad.

Complexional, *cym-plec'-shyn-yl*, *a.*
 prydweddol, hoenus; ardyimmeraidd.

Complexity, *cym-plec'-si-ti*, *s.* cymhlyg-
 rwydd, cymhlethrwydd, dyrysni;
 astrusi, nidredd, amrywiogrwydd.

Complexure, *cym-plec'-shyr*, *s.* cymhlyg-
 edd, cydblethni, cymmysgedd.

Compliable, *cym-plei'-ybl*, *a.* ymrodd-
 adwy, plygadwy.

Compliance, *cym-plei'-yngs*, *s.* cydsyniad,
 cydymblygiad, cydymagweddiad, ym-
 ostyngiad, ymroddiad, cymmodlon-
 edd, goddefiad.

Compliant, *cym-plei'-ynt*, *a.* cydsyniol,
 ymroddol, hyblyg, ymagweddol, ufudd,
 hynaws.

Complicate, *com'-pli-ect*, *v. a.* cy-
 mhlethu, cymhlygu, cydwëu; cym-
 mysgu, dyrysu, nidro: — *a.* cymhleth,
 cymhlyg, cydweuedig; amryw, aml-
 ran, lluosryw, lluosog; cymmysgryw;
 cynghafog; astrus.

Complication, *com-pli-ect'-shyn*, *s.* cy-
 mhlethiad, cymhlygiad; cydgasgliad;
 cymmysgiad; amrywiaeth.

Complicately, *com'-pli-ect-li*, *ad.* yn gy-
 mhlethol, yn gymhlygiadol; yn ddy-
 rys.

Complice, *com'-plus*, *s.* cyfranogwr,
 cysswyniad, affeithiwr, cyfrinachwr,
 cydymaith.

Complicity, *cym-plus'-i-ti*, *s.* cymhlyg-
 iaeth; cymhlethiad.

Compliment, *com'-pli-ment*, *s.* cymmed-
 iw; moesair; cyfarchiad, anerech;
 defodair; moliaith; cymmured; an-
 rheg: — *v.* canmawl; cymmediwio;
 cyfarch, cyfloddi, llon-gyfarch; truth-
 io; cymmureddu.

Complimental, *com-pli-men'-tyl*, }
 Complimentary, *com-pli-men'-tyr-i*, }
a. cymmediwol, moesog, cyfarchol;
 cymmuredol; cyfloddus, cydgyf-
 archol, moesanerechol. [marad.]

Complot, *com'-plot*, *s.* cydfwriad, cym-
 Complot, *cym-plot'*, *v.* cydfradu, cyd-
 lunio, bradfwriadu, cymmradu.

- Comply, *cym-plei'*, *v. n.* cydsynio, ym-rod-di, cytuno, ymfoddloni, gildio, ufuddhau; cydymoddef, cynghordio; cyflawni, darweddu.
- Component, *cym-pō'-nent*, *a.* cyfansoddol, cyssoddol, ansoddol, cyssodol, elfenol, hanfodol, cyffreidiol, cyfansawdd:—*s.* elfen, cyssodran, cyssail, cyssoddai, cyfansoddai, cyfansoddor, rhan elfenol, rhan gyfansoddol.
- Component parts, *cym-pō'-nent parts*, *s. pl.* cysseiliau; rhifranau; rhanau cyfansoddol; rhanau elfenol.
- Comport, *cym-pō'rt*, *v.* cydweddu, ym-weddu, cytuno, cyfateb; ymarweddu.
- Comport, *com-pō'rt*, *s.* ymddygiad, ymarweddiad, moes, bucheddiad, agwedd.
- Comportable, *cym-pō'r'-tybl*, *a.* cyd-weddadwy; cytunol, cyngweddol.
- Compose, *cym-pōz'*, *v. a.* cyfansoddi; cyssoddi; cyssodi; gwneuthur; trefnu, cymnioni; ysgrifenu; llonyddu, esmwythāu, gostegu; sefydlu, gosod.
- Composed, *cym-pōzd'*, *a.* tawel, llonydd, heddychol, tangnefus, digyffro; cyfansoddedig.
- Composedness, *cym-pō'-zed-nes*, *s.* tawelwch, esmwythydd, arafwch, areul-edd; tawelfrydedd.
- Composer, *cym-pō'-zyr*, *s.* cyfansoddwr, cyssoddwr; awdwr, awdur, gwneuthurwr; alawydd, perorydd; heddychwr, tangnefeddwr.
- Composing-stick, *cym-pō'-zing-stick*, *s.* cyssodyr, cyssodbren.
- Composite, *cym-poz'-ut*, *a.* cyfansawdd, cymmysg, cyfansoddedig; cyssyllt-edig.
- Composites, *cym-poz'-uts*, *s. pl.* cysoddogion, cyfansoddogion, cyssoddogion.
- Composition, *com-pō-zish'-yn*, *s.* cyfansoddiad, cyssodiad; cyfosodiad; canyddiaeth; cyfansawdd, cymmysg; undeb, cyfuniad; gwaith, trefniad; cyflead; cyssondeb, ammod; cymmod, cylfaredd; rhandaliad; cyflaeth.
- Compositor, *cym-poz'-i-tyr*, *s.* cyssod-ydd; cyfansoddwr; trefnwr, cym-monydd.
- Compost, *com'-pyst*, *s.* plithwrtaeth, cymmysgddail; gwrtaeth, cymmysg.
- Compost, *cym-pōst'*, *v. a.* plithwrteithio, mysgwrteithio; gwrteithio.
- Composure, *cym-pō'-zhyr*, *s.* tawelwch, llonyddwch; cymmodlonedd; cyfansoddiad; gwaith; trefn; agwedd, tymmer; cytundeb.
- Computation, *com-pō-te'-shyn*, *s.* cydyfed, cyfeddach, cydlymeitiad; cyd-wledd.
- Compound, *cym-pownd'*, *v.* cymmysgu, cymhlitho; cyfuno; cyfansoddi, cyssoddi; cyfynlynu; cytuno, ammodi; cyssylltu, clynu; cyfaddaw; cyfrandalu, godalu; terfynu, cymmoni:—*a.* cyfansawdd, cyfansoddedig, cyssawdd; cymmysgedig, cymhlith.
- Compound, *com'-pownd*, *s.* cyfansawdd, cymmysg, cyssawdd, cynghog; cyfrandal, rhandal:—*pl.* cyfansoddion.
- Compound word, *com'-pound* wyrd, *s.* cyfansoddair, cylvair, cyssoddair, gair cyfansawdd.
- Compound interest, *com'-pound un'-tyr-est*, *s.* adlog, arlog, llog ar log; adlog-aeth.
- Compreccation, *com-pri-ce'-shyn*, *s.* cyd-weddiad, cydweddi.
- Comprehend, *com-pri-hend'*, *v.* cynnwys; amgyffred, dirnad, deall, gwybod; genni; gorymddwyn; craffu.
- Comprehensibility, *com-pri-hen-si-bul'-i-ti*, *s.* amgyffrediad, dirnadoldeb.
- Comprehensible, *com-pri-hen'-si-bl*, *a.* amgyffredol, dirnadwy, dealladwy, cynnwysadwy.
- Comprehension, *com-pri-hen'-shyn*, *s.* amgyffred, cyffrediad, dirnadaeth, deall, cyffred, dealldwriaeth; gwybod-aeth; cyrhaeddiad, eangedd; craffder; cynnwysiad, crynoad, talfyriad; gorymddwyn.
- Comprehensive, *com-pri-hen'-suf*, *a.* cynnwysfawr; cyrhaedgar, helaeth; ystyfawr.
- Compress, *cym-pres'*, *v. a.* cydwasgu, gwasgu, dirwasgu; cydgynnwys cofleidio; pentyr, crynhoi.
- Compress, *com'-pres*, *s.* cydwasg, gwasgdusw, clustogun, gobenddyn.
- Compressible, *cym-pres'-si-bl*, *a.* cydwasgadwy, hywasg, dwysadwy.
- Compression, *cym-presh'-yn*, *s.* cyd-
- Compressure, *cym-presh'-yr*, *f* wasgiad, cyngwasg, amwasgiad, dwysedd; cyflwythiad.
- Compressive, *cym-pres'-suf*, *a.* cydwasgol, cyfwasgol, dywasgol.
- Comprint, *com'-prunt*, *v. n.* cydargraffu; twyllargraffu.
- Comprisal, *cym-preiz'-yl*, *s.* cynnwysiad, amgyffrediad.
- Comprise, *cym-preiz'*, *v. a.* cynnwys; cydgynnwys; amgyffred; gannu, genni.

Comprobate, com'-prö-bet, *v. n.* cyd-gymmeradwyo; cyttystio, tystbrofi.
 Compromise, com'-prö-meiz, *s.* cyfaddawd, gogyfaddawd; cymmrodeddiad; goammod, ymgytundeb, cytundeb:—*v. a.* cyfaddaw; ymgytuno &; goammodi, cytuno; cylafareddu.
 Compromiser, com'-prö-mei-zyr, *s.* cyfaddodwr, cyfaddawur.
 Compromit, com'-prö-mut, *v. a.* gwystlo, arwystlo; addaw; anturio.
 Compt, count, *v. a.* cyfrif=*Count*.
 Compt, comt, *a.* tlws, dillyn.
 Comptrol, con-tröl', *s.*=*Control*.
 Compulsion, cym-pyl'-shyn, *s.* gorfod, gorfodaeth, cymhelliad, dirgymhelliad; dir, dirdra, dirdrais, rhysgyr, gorthrech, trais.
 Compulsive, cym-pyl'-suf, } *a.* gorfod-
 Compulsory, cym-pyl'-syr-i, } ol, cymhellol, gorfodogol, treisiol, dirgymhellol, diriol; gorthrechol.
 Compulsively, cym-pyl'-suf-li, *ad.* yn orfodol; trwy gymhell, o anfodd, dan orfod, trwy drais.
 Compunction, cym-pynge'-shyn, *s.* pigiad, dwysbigiad, tymmigiad; edifeirwch; adgno, edloes, gorbierwydd.
 Compunctious, cym-pynge'-shyz, } *a.*
 Compunctive, cym-pynge'-tuf, } dwysbigol; edifeiriol; athrist, galarus.
 Compurgation, com-pyr-ge'-shyn, *s.* cymhurad, dyheuriad.
 Computable, cym-piw'-tybl, *a.* cyfrifadwy, hyrif.
 Computation, com-piw-te'-shyn, *s.* cyfrif, cyfrifiad; cywerthiad; damfwrriad.
 Compute, cym-piwt', *v. a.* cyfrif, cyfrifo; bwrw, damfwrw; barnu, tybio.
 Computer, cym-piw'-tyr, *s.* cyfrifydd, cyfrifiadur, rhifiadur, cyfrifor.
 Comrade, com'-red, *s.* cyfaiil, cydymaith; cydfilwr; llallogan.
 Con, con, *s.* gwrth, erbyn:—*v. a.* myfyrio, adfeddylied; meistrolï.
 Con-amore, con-y-mö'-re, *ad.* yn wirfoddol, yn ewyllysgar.
 Concamerate, cym-cam'-yr-et, *v. a.* mydu, bwchau; trosfydu, cromglwydo.
 Concatenate, cyn-cat'-i-net, *v. a.* cydgadwyno; cynghaneddu; cydfordwyo, cyfrwymo.
 Concatenation, con-cat-i-ne'-shyn, *s.* cydgadwyniad, cynghadwyniad; cynghanedd, cynghaneddiad; cyfres, rhes olynol; cynghlymiad.
 Concavation, cong-cy-fe'-shyn, *s.* ceu-

grymiad, gwrthgrymiad, ceueddiad, cynghuead.
 Concave, cong'-cef, *a.* ceuol, cau, argeuol, cynghueol, echrwm, crymbantol, pannylog, gwrthgrwm; rhongca; cefnog:—*s.* ceuedd, cwdd; bwa, mwd, ceugant, crymgant; y ffurfafen:—*v. a.* ceuo, cefnu, cynghueo, crymbantu, cwddedu.
 Concaveness, cong'-cef-nes, } *s.* argen-
 Concavity, con-caf'-i-ti, } edd, ceuedd, echrymedd, cychedd, ceudod, gwrthgrymedd, cwdded, cwddyn.
 Conceal, con-sil', *v. a.* cuddio, celu, dirgelu, celcio; gorchuddio; arlechu.
 Concealable, con-sil'-ybl, *a.* celadwy, hygel, cuddiadwy.
 Concealed, con-sild', *p. a.* celedig, cuddiedig, cudd, cynghel, dan gelc.
 Concealment, con-sil'-ment, *s.* celedigaeth, dirgeliad, cuddiad, argelwch; cuddfa, dirgelfa, argel; celc, encudd, cuddiedigaeth.
 Concede, con-sil', *v. a.* caniatäu, caniadu, cenadu; gadael, goddef, gildio; cydsynio, cytuno; rhoddi, cyfroddi.
 Conceit, con-sit', *s.* tyb, coel, tybiaeth, barn, meddylrieth, delwedd; coegdyb, oferdyb, dychymyg, asbri, hunandyb; crebwyll; llettyb, drygdyb; cymhendod; coegfalchder:—*v. a.* tybio, tybied, coelio; meddwl, dychymmygu; llettybio.
 Conceited, con-si'-ted, *a.* hunandybus; coeg, balch, gwagfalch, cymmyreddus; rhyddillyn.
 Conceivable, con-si'-fybl, *a.* hydyb, hygred, hygoel; amgyffredadwy, dealladwy, dirnadwy; tebygol.
 Conceive, con-sif', *v.* ymgael, ymddwyn, beichiogi, arfolli; planta, cenedlu, ennill; cyfebru; deall, amgyffred, dirnad, synied; tybio, tybygu, meddwl, barnu, dychymmygu, dyfeisio, bwriadu, myfyrio.
 Concent, con-sent', *s.* cydlais, cydsain, cytton, cynghanedd, cyseinedd; cyssondeb, cyngweddiad; caniatäd; cydsyniad.
 Concentrate, con-sen'-tret, *v. a.* cymherfeddu, canolbwyntio, cyshellu, creiddio, cynghreiddio; dwyso, clynu, cynnywyo, tueddu at.
 Concentration, con-sen-tre'-shyn, *s.* cymherfeddiad, cybelliad, canoliad, cynghreiddiad, cydganoliad, creiddiad; craidd; cynghwasgiad, cynghasgliad.
 Concentre, con-sen'-tyr, *v.* cymherfeddu,

ö, llo; u, dull; w, swm; w, pwn; y, yr; ç, fel tsh; j, John; sh, fel s yn eisieu; z, zel.

cysbellu, cydganoli, cynghreiddio, creiddio, cydgyfarfod.
 Concentric, con-sen'-tric, } *a.* cy-
 Concentrical, con-sen'-tri-cyl, } mher-
 feddol, cymherfedd, cysbellus, cy-
 nghreiddig, cydgreiddiol.
 Conceptual, con-sen'-cw-yl, *a.* cysson,
 cydweddol, cysseiniol, cyghaneddol.
 Conceptacle, con-sep'-tycl, *s.* derbynfa,
 derbynle; llestr; hadgib, hadgell.
 Conceivable, con-sep'-tubl, *a.* dealladwy
 = *Conceivable*.
 Conception, con-sep'-shyn, *s.* ymgael,
 beichiogi, ymddwyn; deall, amgyffred,
 dirnad, .tyb, meddwl, bryd, syniad,
 gwybodaeth; amgyffrediad; tybiant;
 coegdyb.
 Conceptualist, con-sep'-cw-yl-ust, *s.* cy-
 ffrediedydd.
 Concern, con-syrn', *s.* achos, neges, gor-
 chwyl, mater, peth; dyddordeb, gofal,
 pryder, dyddoriant, ymdawr; medd-
 ylfryd; trafferth, helynt; pwys, cyf-
 rif; gwasanaeth, perwyl, amgylchiad;
 cur, dawr; ffwdan, blinder; syndod;
 cydfasnach; ymyraeth; cyfrangc:—
r. a. perthyn i, deiryd i; dori, dy-
 ddori; malio, gofalu am; dawr;
 effeithio ar; blino, cyffroi.
 Concerned, con-syrnd', *a.* dyddorgar,
 dyddorus, dyddorol, dorus; pryderus,
 gofalus; cydfasnachol.
 Concerning, con-syrn'-ing, *prp.* am, yng
 nghylch, o ran, yn achos, o blegid, o
 herwydd, herwydd, tuagat, gydagolwg
 ar, o barth, o barthed, parth, cylch,
 cymhlegid; mewn perthynas i; ym
 mherthynas i.
 Concernment, con-syrn'-ment, *s.* achos;
 gofal; pwys; ymyraeth = *Concern*.
 Concert, con-syrt', *v. a.* cyttrefnu, cyd-
 lunio; cydbwyso, cydgyngori.
 Concert, con'-syrt, *s.* cyttrefniad, cyd-
 fwriad, ymgynghoriad; cyghanedd;
 cydgerdd, cydgan, cydgor, cyngherdd,
 cymheroriaeth; cysson-gerdd, cyfan-
 gan; cyssondeb, cydgoradiad, cytun-
 deb; cydgais, cyfyndrech.
 Concession, con-sesh'-yn, *s.* caniatâd,
 cenad, goddefiad, cysbeidiant, gildiad.
 Concessive, con-ses'-suf, *a.* caniatael,
 goddefol, ymroddol.
 Conch, cong, *s.* morgragen, cragen.
 Conchology, cong-col'-ô-ji, *s.* cregynydd-
 iaeth, cregyniaeth, cregyneg.
 Conchometer, cong-com'-i-tyr, *s.* cregyn-
 iadur, cregynfesur, cregynyr.
 Conciliate, con-sul'-i-et, *v. a.* cymmodi,

heddychu, athrywynu, boddloni; cys-
 sulio; ennill; cael, peri.
 Conciliation, con-sul'-i-e'-shyn, *s.* cym-
 mod, heddychiad, trywyniad, dyhudd-
 iant; ennilliad; llouyddwch.
 Conciliator, con-sul'-i-e-tyr, *s.* cymmod-
 wr, athrywynwr, heddychwyr.
 Conciliatory, con-sul'-iy-tyr-i, *a.* cym-
 modol, dyhuddol, boddlonol, llon-
 yddol.
 Concinnity, con-sun'-ni-ti, *s.* crynoder;
 addasrwydd, gweddusder, tlysnï, dill-
 ynder; cydweddiad; gogydlais; geir-
 dincian.
 Concinnous, con-sun'-nys, *a.* cryno;
 cyfaddas; hyfryd, dyddan, difyr,
 mwyn.
 Concionator, con-shi'-ö-ne'-tyr, *s.* preg-
 ethwr.
 Concise, con-seis', *a.* byr, cryno, cyn-
 nwys, cwta; cynnwysfawr.
 Concisely, con-seis'-li, *ad.* yn fyr, yn
 gryno; ar fyr eiriau, ar air.
 Conciseness, con-seis'-nes, *s.* crynoder,
 byrdeb, cynnwysder, cwtogrwydd;
 crynodeb.
 Concision, con-sizh'-yn, *s.* cyttoriad;
 enwaediad.
 Concitation, con-si-te'-shyn, *s.* cyffroad,
 cynhyriad.
 Conclamation, cong-cly-me'-shyn, *s.* cyd-
 lefiad, cydlef, cydfioedd, cydwaedd,
 dolef.
 Conclave, cong'-clef, *s.* cyniadurfa, cys-
 bwyllfa, cynghellfa; celgydfa, cel-
 gymmanfa = cymmanfa'r cyniaduriaid
 i ddewis Pab.
 Conclude, con-cliw'd, *v.* dybennu, gorphen,
 terfynu; cwblhau, cyflawni; casglu;
 barnu; dirnad; hõni; dyfarnu, bwrw;
 dysbennu; tachwedd, terfynoli; pen-
 derfynu, sefydlu, penodi; cynnwys;
 attal.
 Conclusion, con-cliw'-zhyn, *s.* terfyn,
 diwedd, dyben, gorphen; diweddglu,
 cyngload; terfyniad, gorpheniad;
 casgliad, canlyniad; pen, cyngllo;
 argeisiad; dystawrwydd.
 Conclusive, con-cliw'-suf, *a.* penderfyn-
 ol, gorphenol, cloawl, diymwad; casgl-
 adwy; rhwymedigol.
 Concoagulate, cong-cõ-ag'-iw-let, *v. a.*
 cydgeulo, cyngheulo, cydgawsio, cyd-
 feru.
 Concoct, con-coct', *v. a.* cydferwi, cym-
 merwi; treulio, bwyttreulio; ceulo;
 puro, coethi; addfeddu.
 Concoction, con-coc'-shyn, *s.* cymmer-

wad, berwad; berw'r cylla; treuliad; ceulad, coethiad.

Concolour, con-cyl'-yr, *a.* cyflw, eiliw, unllw, cydliw.

Concomitance, con-com'-i-tyns, *s.* cydfynediad, cydganlyniad, cyfodiad, ymgyfred.

Concomitant, con-com'-i-tynt, *a.* cydfynedol, cydred, cydgyrch, cytteithiol; cyttrefnol:—*s.* cydymaith, cyf-aill, cydfynedydd.

Concord, cong'-cord, *s.* cytundeb, cyd-undeb, cydweddiad, cyfundod, cynghordiad, cydgordiad; cydgord, cynghord; cyssondeb, cydsain, cyf-undon, cydlais, cynghanedd; cydfod, cymmod, heddwch; ammod, cynghrair, cysswyn.

Concordance, con-cor'-dyns, *s.* cytundeb, cydgordiad, cydweddiad; mynegair, mynegiadur, mynegai, dangoseg, mynegur, myneglyfr.

Concordant, con-cor'-dynt, *a.* cysson, cytunol, cytln, cydgordioli; cyfatebol; cydfodol, cymmodol; hyfryd:—*s.* cytunog.

Concordat, con-cor'-dat, *s.* cytundeb, cyfammod; cynghrair, cydgordeb.

Concorporate, con-cor'-pö-ret, *v.* cydgorffoli, cynghorffori; ymgorffoli; cymmysgu; yngymmysgu.

Concourse, cong'-cörs, *s.* tyrfa, torf, cynghad, cydgasgliad, cynnulliad; cyrehfa, ymgyfarfod; cynnullfa.

Concreate, con-cri-et', *v.* *a.* cydgreu.

Concremation, cong-cri-me'-shyn, *s.* cydlosgiad.

Conrescence, con-cres'-sens, *s.* twf, tyfiant, prifiad, cynnydd.

Concrete, con-cri't, *v.* cyfuno, cyfymuno; casglu; ceulo; tewhau, tewychu; caledu; cyttyru; cynghrethu; cymmysgu, talpio, ymlynu; cyttyfu.

Concrete, cong'-crit, *a.* cyttwf; undwf; cydgasgledig, cyttryog, cyfun, cymmysg; ceuledig, cyttew; cynghrethol, ansoddol, ymlynol, cyfunsawdd:—*s.* cyfansawdd; cynghreth; y cyttwf, y cydwag, y cyfun; sylfonsawdd; cydgorff, clamp; corff cyfansawdd; cyttr, crynswth.

Concretion, con-cri'-shyn, *s.* cyttyfiad; cyttryad; ceulad, tewhäd, talpiad; cydgorfforiad; casgl; calediad; talp, tolchen, mwll, pelen, fferiant.

Concretive, con-cri'-tuf, *a.* cyttyfol, cynghorffol; tewhaol, tolchenol, fferol.

Concubine, cong'-ciw-bein, *s.* gordderch,

gordderchwraig, gordderches, cyffod-en, cymmones.

Concubate, con-cyl'-cet, *v.* *a.* sathru, mathru, sarnu, damsgan, gwasarnu.

Concupiscence, con-ciw'-pus-sens, *s.* chwant, trachwant, chwantach; trythyllwch, anlladrwydd; cydchwant, dyre; hydolrwydd; blys; gwŷn.

Concupiscent, con-ciw'-pus-sent, *a.* chwantus; trachwantus; trythyll, anllad; blysig.

Concur, con-cyr', *v.* *n.* cytuno, cydsynied; ymgyfarfod; cydredeg; cyttaraw; amddal.

Concurrence, con-cyr'-rens, *s.* cytundeb; cyfuniad; undeb; bodd; cyfamcaniad; cydymgyrch.

Concurrent, con-cyr'-rent, *a.* cyfredol, cytunol, cydsyniol; cyfarfodol; cyd-anserol; cyfarystlys; cydgynnorthwyol; cydfynedol; cyssylltedig, unol:—*s.* cyfred, cydred, cydachos.

Concussion, con-cysh'-yn, *s.* ysgydwad, ysgytfa, cyfergyr, cyttarawiad, cyffroad, cynhyrhiad, sigl.

Concussive, con-cys'-suf, *a.* ysgytiol, cyfergydiol, cysgogol, cydhyriol.

Condemn, con-dem', *v.* *a.* collfarnu, euogfarnu; dyfarnu, dedfrydu, barnu; euogi, condemnio, damnio; beio; senu; anghymeradwyo; dirwyo; trethu.

Condemnable, con-dem'-nybl, *a.* collfarnadwy, hyfarn; damniol.

Condemnation, con-dem'-shyn, *s.* collfarn, collfarniad, colledigaeth, dyfarniad, collfarnedigaeth; condemn- iad; damnedigaeth; dedfrydiad.

Condemnatory, con-dem'-ny-tyr-i, *a.* collfarnol, dyfarnol, barnedigol, condemn- iol.

Condemned, con-demd', *p.* collfarn- edig, dyfarnedig, condemnedig.

Condensate, con-den'-set, } *v.* cyttew-
 Condence, con-dens', } ychu, tew-
 hau, dwyshau, cyd-ddwysu; clynu; cynwasgu, cydwasgu; tyru; ymdew-
 ychu; dargynnwysu:—*a.* dwys, tew,
 durfing, cynnwys, cydwasgol, cryno,
 darddwys; cydwasgedig.

Condensation, con-den'-se'-shyn, *s.* dwys-
 iad, dwyshäd, cyttewychiad, tewhäd,
 darddwysiad, cydwasgiad, cyfoenad.

Condensative, con-den'-sy-tuf, *a.* dwys-
 haol, tewychol, cydwasgol, darddwysol.

Condenser, con-den'-syr, *s.* dwysadur,
 tewychyr; awyrbwysyr, awyrwas-
 gydd.

Condensity, con-den'-si-ti, *s.* dwysder, tewder, durfingder, clynedd, cynnwysedd.

Conder, con'-dyr, *s.* heigebydd, cyfarwyddwr, pysg-ganfyddwr, pysgheliwr.

Condescend, con-di-send', *v. n.* ymostwng, ymblygu; cydymostwng; teilyngu; cydymoddef, ufuddhau; plygu, gildio; ymiselu.

Condescension, con-di-sen'-shyn, *s.* ymddarostyngiad, ymblygiad; gostyng-eiddrwydd; iselfrydedd; hynawsedd, addfwynder, tiriondeb.

Condign, con-dein', *a.* haeddiannol, dyledus, rhyglyddol, teilwng; addas.

Condignity, con-dug'-ni-ti, *s.* haeddiant, cytteilyngdod, rhyglyddiant; addasrwydd.

Condiment, con'-di-ment, *s.* chwaeth, blaslyn, sibr, cyffaeth; tymmeriad.

Condite, con-deit, *v. a.* cyffeithio, chwaethu, blasuso.

Condition, con-dish'-yn, *s.* cyflwr, ansawdd, helynt, ystât; hwyl, tymmer, dyli; gwedd, drych, gosgedd; ammod, teler; gradd, sefyllfa, cynmeriad, amgylchiad; anian, cynneddf, moes, arfer:—*v.* ammodi; cytuno.

Conditional, con-dish'-yn-yl, *a.* ammodol:—*s.* terfyniad, ammodiad.

Conditionally, con-dish'-yn-yl-i, *ad.* yn ammodol; dan ammod; ar delerau.

Conditory, con'-di-tyr-i, *s.* ystorfa, cronfa, addawd, addodfa.

Condolatory, con-dö'-la-tyr-i, *a.* cydalarus, cydalaethus, cydofidiol.

Condole, con-döl', *v.* cydalaru, cydymdeimlo, cydofidio, cydwno.

Condolement, con-döl'-ment, } *s.* cyd-
Condolence, con-dö'-lens, } alar,
cydgwyn, cydalaeth, cydafar, cydymdeimlad, cynghwyn, cymmwrwyn, cydofidiad; tristwch, cystudd.

Condonation, con-dö-ne'-shyn, *s.* madd-euad; rhyddhad, trugaredd, creiffiant.

Condor, con'-dyr, *s.* Condor, cawredu, cawraderyn = math ar gawraderyn Americanaidd.

Conduce, con-diws', *v. n.* tueddu; arwain, gweinyddu, helpu, cydarwain, cynnorthwyo, cyffrwygo; llaesu.

Conducibile, con-diw'-subl, } *a.* tueddol,
Conductive, con-diw'-suf, } buddiol,
llesol, manteisiol, gwasanaethgar, defnyddiol, cydgynnorthwyol.

Conduct, con-dyct', *v. a.* arwain, tywys, hyfforddi, cyfarwyddo, arwedd; heb-rwng; trefnu; llywio, rheoli.

Conduct, con'-dyct, *s.* ymddygiad, ymarweddiad, buchedd, moes; arweiniad, cyfarwyddyd, arweddiad, hyfforddiant; trefniad, triniaeth; llywiad, llywodraeth; medr.

Conduction, con-dyc'-shyn, *s.* hyfforddiad; trosiad, trosglwyddiad.

Conductive, con-dyc'-tuf, *a.* arweiniol, cyfarwyddol; hyrwyddol; llywiol; cyweiniol.

Conductor, con-dyc'-tyr, *s.* arweinydd, tywysydd, arweddwyr, arweinior; cyfarwyddwr; blaenor, llywydd; trefnwyr, ardywyr; hebryngwr, canhebryngwr; arweinyr, arweiniadur, cyweinydd, hyfforddyr.

Conduit, cyn'-dut, *s.* dyfrbibell, awell, gwybib; gwyffos; gwythreden; dwsel, pistyll, dyfrlle; arweinydd.

Conduplicate, con-diw'-pli-ctet, *v. a.* cynnyblygu, cyd-ddyblygu; dyblygu:—*a.* cynnyblyg; deublyg.

Condyl, con'-dul, *s.* cymmalwrn; cwgn, cymmal.

Condylloid, con'-di-loid, *s.* pencnaw asgwrn; twddf, oddfyn:—*a.* cygnaidd, tyddfaiidd, oldyddfol.

Cone, cön, *s.* ffain, con, cwrn, pigwrn, dasgwrn, cyrnen, cyrnyn; afal, conyn = corff bon-graff a brigfain, fel torth sugr.

Coney, cü'-ni, *s.* cwnigen, ffiogen.

Confabulate, con-ffab'-iw-let, *v. n.* chwedleua, ymddyddan, ymgomio; clebran.

Confabulation, con-ffab'-iw-le'-shyn, *s.* cydymddyddan, siarad, cydghwedleua; clebar, baldorid.

Confect, con-ffect', *v. a.* cyffeithio, ammoethi, cyweirio.

Confect, con'-ffect, *s.* cyffaeth, ancwyn, amneuthyn, chwegfaeth.

Confection, con-ffec'-shyn, *s.* cyffaeth, chwegfwyd; cymmysg, cyffaeth; cyweiriad.

Conffectionary, con-ffec'-shyn-yr-i, *s.* cyffeithdy, ancwynfa; cyffeithion, ancwynion.

Conffectioner, con-ffec'-shyn-yr, *s.* cyffeithydd, ancwynwr = *Conffectionary*.

Confactory, con-ffec'-tyr-i, *a.* cyffeithiol, ancwynol, cyweiriol.

Confederacy, con-ffed'-yr-a-si, *s.* cynghrair; cyfammod; cyfundeb; cydfwriad, cydfrad.

Confederate, con-ffed'-yr-et, *v.* cynghreirio, ammodi, cydbleidio, ymgysylltu, cywystlo, cydymrwymo; cydfwriadu:

- s. cynghreiriwr, cydbleidydd, cyswyrwr, cyfranog; cydfwriadwr, cyfrinachydd, cywystlor:—*a.* cynghreiriol; ymrwymol, cywystlog, cydfwriadol.
- Confederation, con-ffed-yr-*e'*-shyn, *s.* cynghreiriad, cyfammodiad, cysswyniad; cydfrodoriaeth, cynghrair; cytundeb, cyfathrach.
- Confer, con-ffyr', *v.* ymddyddan, ymgomio, cylafaru, cydsiarad, cynnadlu, ymchwedleua; ymresymu, ymgynghori, cyssyllo; anrhegu, cynnysgaeddu; cyfroddi; cymharu.
- Conference, con'-ffyr-ens, *s.* cynnadledd, cylafaredd, cylafaredd, cydymddyddan; cynnadliad, cyssyliad, parliant, ymgynghoriad.
- Conferring, con-ffyr'-ring; *s.* anrhegiad, cymhariad; ymchwiliad.
- Confess, con-ffes', *v.* cyffesu, cyfaddef, cydnabod; ymgyffesu; tystio.
- Confessary, con-ffes'-syr-i, *s.* cyffeswr, addefwr.
- Confessed, con-ffest', *p. a.* cyffesedig, addefedig, cyfaddefol, dilys, diamheu, diomedd, dian, diymwad; amlwg, honaid.
- Confessedly, con-ffes'-sed-li, *ad.* yn addefedig; fel y gwrw pawb; yn ddi-amheuol.
- Confession, con-ffesh'-yn, *s.* cyffes, cyffesiad, addefiad, cyfaddefiad; proffes, addefawd.
- Confessional, con-ffesh'-yn-yl, *s.* cyffesfa, cyffesgell; cader gyffes, ystafell gyffes.
- Confessionary, con-ffesh'-yn-yr-i, *a.* clustgyffesol, celgyffesol:—*s.* cyffesle=*Confessional.*
- Confessionist, con-ffesh'-yn-ust, *s.* cyffesydd, proffesydd.
- Confessor, con-ffes'-sor, *s.* cyffeswr, addefydd; arddelwr; tad-gyffeswr, derbynnydd cyffes.
- Confidant, con-ffi-dant', *s.* cyfrinachydd, ymddiriedog; rhin-gyfaill; llatai.
- Confide, con-ffeid', *v. n.* hyderu, ymddiried, credu, gobeithio, cymmyru.
- Confidence, con'-ffi-dyns, *s.* hyder, ymddiried, goglud, cred, coel, gobaith; hyfder, eofnder; sicrwydd; rhyfyg.
- Confident, con'-ffi-dynt, *a.* hyderus; hyf, eon, anturus; sicr, dilys, diamheu:—*s.* cyfrinachydd, ymddiriedog, ymddiriedyn, cyfrin, coelddyn.
- Confidential, con-ffi-den'-shyl, *a.* cyfrinachol, ffyddlawn, ymddiriedol; hyderus, didwyll.
- Confidently, con'-ffi-dent-li, *ad.* yn hyderus; yn hydda.
- Configure, con-ffig'-iw-ret, *v. a.* cytremio, tremrithio, tremddangos; cyffurfio.
- Configuration, con-ffig-iw-re'-shyn, *s.* cydluniad, cyfddulliad, cydffurfiad; cytremiad, cynhrawiad.
- Configure, con-ffig'-iwyr, *v. a.* cydlunio, cyflunio, cyfddullio, cydffurfio.
- Confine, con'-ffein, *s.* cyffin, ffin, terfyn, goror, yml, min, cwr; amminiogdir, cyfrwng deudir; cymminiog, gororwy; cyffiniau, terfynau:—*a.* cyffiniol, amminiog; cymmydogol, agos; cytterfynol:—*v. n.* cydymylu, cytterfynu; cyfattal.
- Confine, con-ffein', *v. a.* cyffinio, amminiogi; attal, rhwystro; caethiwo, carcharu; dal, rhwymo; cyfyngu; angaeru.
- Confinement, con-ffein'-ment, *s.* attaliad, cyfattaliaeth, rhwystr; carchariad; caethiwed, carchar; rhwyn, cyfyngder; dargaethiad; gwelyfod.
- Confiner, con-ffein'-yr, *s.* cyffiniwr, cytteriog, cymminiog; cymmydog.
- Confinity, con-ffun'-i-ti, *s.* agosrwydd, cymmydogaeth, cyfnesafedd; cyffinedd.
- Confirm, con-ffyrn', *v. a.* cadarnhau, sefydlu; cryfhau, cyfnerthu, profi; awdurdodi; diogelu, sicrhau; cymmeradwyo; gweinyddu bedydd esgob, confirmio, crysfadu.
- Confirmable, con-ffyr'-mybl, *a.* sefydladwy; profadwy.
- Confirmation, con-ffyr-me'-shyn, *s.* cadarnhad, cryfhâd, sicrhâd; sefydliad; prawf; diogeliad; cadernid; bedydd esgob, confirmasiwn, crysfad.
- Confirmative, con-ffur-my-tuf, } *a.*
Confirmatory, con-ffyr'-my-tyr-i, } cadarnhaol, cryfhaol, cyfnerthol; crysfadol, confirmiol.
- Confirmer, con-ffyr'-myr, *s.* cadarnhâwr, sicrhâwr, gwiriwr, tystiwr.
- Confiscate, con-ffus'-cet, *v. a.* attafaelu, anrheithio, fforfetu, dirwyo:—*a.* attafaeledig; fforfetiedig; dirwyol.
- Confiscation, con-ffus-ce'-shyn, *s.* attafael, attafaeliad; dirwyad; anrheithiad.
- Confiture, con'-ffi-cyr, *s.* ancwyn, cyffaeath, amneuthyn, chwefgwyd.
- Confix, con-ffics', *v. a.* sicrhau, sefydlu, gosod, gwadalu.
- Conflagrant, con-ffle'-grynt, *a.* cyd-

- ffamiol, cyflog, cyttanol, goddeithiol.
- Conflagration, con-ffly-grē-shyn, *s.* cydlogsiad, cyflogsiad, goddeithiad, cydflamiad, banflagiad, gwenfflam, cyflogsgfa, tanllwyth, cyttaniad, eirias; coelcerth.
- Conflation, con-ffle-shyn, *s.* cydchwythiad; deldoddiad, toddiad.
- Conflict, con-fflict', *v. n.* ymryson, amryfaelio, brwydro, ymladd, ymwrio, ymdynu, ymdrech, ymornest, cyfergydio, ymgeintach, ymgiprys.
- Conflict, con'-flict, *s.* ymryson, amryson, amrafael; brwydro, ymladd, ymgyrch, trin, cad, aer, brwydrin, breithell, gwrthdarwiad, ceintach, citrach, ymosawd, cymminedd; cydymdyniad, ymwrwst, cyfrysedd, cynhen, dadl, ysgarmes.
- Confluence, con'-ffliw-ens, *s.* cymmer, aber, cydlif, cydffrwd, cydlifer; cydliifiad, cydffrydiad; deulif gyfarfod; cydgyrchiad, cydgasgliad; tyrfa, haid, bagad.
- Confluent, con'-ffliw-ent, *a.* cydlifol, aberol, cydlifeiriol; cydfonol; topyndyfol.
- Conflux, con'-fflycs, *s.* cydlif; cyrchfa; cynnulliad; torf=*Confluence*.
- Conform, con-fform', *v.* cydffurfio, cyfagweddu, cydymffurfio, cyflunio, ymffurfio; cydarwedd, cyfddullio; cydsynio, ymostwng:—*a.* unffurf, cydffurfiol, cyflun, unffunud, cyfagweddiol; tebyg, cyfelyb.
- Conformable, con-fform'-ybl, *a.* cydffurfiol, cyfatebol, cydymffurfiol, cyfluniaidd, cydweddol, cysson, unweddol, cytunol; cydsyniol, ymroddol, hyblyg, ufudd, cymmudlaw.
- Conformation, con-ffor-me'-shyn, *s.* cydymffurfiad, cyfluniad, cyfagweddiad, cydymweddiad, cyngweddiad, cydarweddiad.
- Conformer, con-ffor'-myr, } *s.* cydym-
- Conformist, con-ffor'-must, } ffurfiwr, ymgydffurfiwr, cydffyddiwr.
- Conformity, con-ffor'-mi-ti, *s.* cydffurfiad, cydymffurfiaeth, ymgydffurfiad, cydymfluniad; tebygoliaeth, cynhebygrwydd; cyfweddiad; cyssondeb, cydgoriad; cydsyniad; ufuddgarwch.
- Confound, con-ffownd', *v. a.* cymmysgu, dyfysgu; dyrysu, annhrefnu, nidro; cythruddo, brawychu, cyffroi, gwaradwyddo; difa, dyfetha; dymchwelyd.
- Confounded, con-ffownd'-ded, *p. a.* cymmysgedig; brawychus; anferth; anffodiog.
- Confoundedness, con-ffownd'-ded-nes, *s.* cymmysgedd; dyryswch, annhrefnusrwydd.
- Confraternity, con-ffira-tyr'-ni-ti, *s.* cydfrawdoliaeth, cydfraduriaeth, brodoriaeth.
- Confrication, con-ffri-ce'-shyn, *s.* cydrathiad, rhugliad, cydrwbiad.
- Confront, con-ffrynt', *v. a.* gwynebu, wynebu, cyfarwynebu; gwrthwynebu, gwrthsefyll; tysterbynu, prawferbynu; cydgyfeirio; cymharu, cydgyfelybu.
- Confrontation, con-ffryn-te'-shyn, *s.* cyfwynebiad, gwynebiad, gwydderbyniad, cyferbyniad, cydgyfeiriad.
- Confuse, con-ffiwz', *v. a.* cymmysgu, tryfysgu; dyrysu, nidro, annhrefnu; cythryblu, dyddelwi, cywilyddio, trallodi; tywyllu.
- Confused, con-ffiwzd', *p. a.* cymmysgedig, cymmysg; didrefn; dyrys; annosbarthus.
- Confusedly, con-ffiw'-zed-li, *ad.* yn gymmysgedig; allan o drefn; blith draphlith; yn bendramwnwgl.
- Confusion, con-ffiw'-zhyn, *s.* cymmysgedd, cymmysgfa, dybysgi; annhrefn, anghymhendod, llanastr; terfysg, cymhelri, trablydd; afreolaeth; cywilydd, gwarth; cyffro; syndod; dyryswch; dinysgr, difrod; annosbarth; anghydfod.
- Confutable, con-ffiw'-tybl, *a.* gwrthbrofadwy, dadbrofadwy.
- Confutant, con-ffiw'-tynt, *s.* dadbrofwr, disbrofydd, gwrthddadlwr.
- Confutation, con-ffiw-te'-shyn, *s.* dadbrawf, gwrthbrawf, disbrofiad.
- Confute, con-ffiw't', *v. a.* dadbrofi, gwrthbrofi; gwrthddadlu; dymchwelyd, dirymu.
- Conge, con-j-i, *s.* moesblygiad, ymgrymiad, moesgrymiad; moes, parch; ymadawiad, moesgenadiad:—*v. n.* moesblygu, moesyngrymu; ymadebu, canu yn iach.
- Congeval, con-j-il', *v.* rhewi, cydrewi; caledu; cytewychu, ceulo, tewychu; fferu.
- Congevalable, con-j-i'-lybl, *a.* rhewadwy, ceuladwy, fferadwy; cytewychol.
- Congelment, con-j-i'-ment, *s.* rhewogrydd; caledrwydd, cytewychedd, fferder.
- Congelation, con-j-i'-shyn, *s.* cytew-

ychiad, ceulad, cydgeulad; rhewiad, cydrewiad; fferedigaeth.
 Congener, con-jé'-nyr, *s.* cydryw, cyfanian, cydrywiad, cyttardd:—*a.* cydrywiol, cystlynol; cyfnaws.
 Congenerous, con-jen'-yr-yz, } *a.* cyd-
 Congeneric, con-ji-ner'-ic, } ryw,
 cyfanianol, cystlynaidd; gogydryw, gogydnaws; cyfnaws, unrhywiol, cytrasol.
 Congeneracy, con-jen'-yr-y-si, *s.* cydrywiaeth, cyfanianedd.
 Congenial, con-jé'-ni-yl, *a.* cydrywiol, cyfanian, cydnaws, cystlynol, cytrasol, cydgenedl, cyfrywiol; naturiol, greddf, anianol, perthynasol; cynhenid, cynnwynol; cyfaddas.
 Congeniality, con-ji-ni-al'-i-ti, *s.* cydrywiaeth, cyfanian, cyfnawsedd, cystlynedd; tras, carennydd; naturioldeb; cyngreddf; addasrwydd.
 Congenite, con-jen'-ut, } *a.* cydned-
 Congenital, con-jen'-i-tyl, } igol, cydgenedig; cynhenid; genedigol; greddf; ol; cyttarddol. [doll.
 Conger, cong'-gyr, *s.* morlywen, y ben-
 Congeries, con-jé'-ri-iz, *s.* colbyniaeth, cyttyriad, cydgasgliad.
 Congest, con-jest', *v.* *a.* clobynnu, cronipentyru, crugio, cyttyru.
 Congestion, con-jes'-cyn, con-jest'-iyn, *s.* croniad, cyttyriad, cydgasgliad; crawnriad, cornwyd.
 Congestive, con-jes'-tuf, *a.* cyttyrol, cronriadol, crawnol, cornwydol.
 Congiary, con'-ji-yr-i, *s.* rhoddlun, anrheglun; cyngri = mesur Rhufeinig yn cynnwys tua galwyn Seisnig.
 Conglaciare, con-gle'-shi-et, *v. n.* rhewi, troi yn ia; iäenu.
 Conglobate, cong'-glö-bet, *v.* clobynnu, pelenu, cynghlobynnu, cydgrynau:—*a.* clobynnaidd, pellenol.
 Conglobation, cong-glö-bé'-shyn, *s.* clobynriad, pelleniad, darngryniad; cnap, pellen.
 Conglobe, con-glöb', *v.* clobynnu, pellenu; ymsypio, ymgrynau.
 Conglobulate, con-glob'-iw-let, *v. n.* ymgronellu, ymgronenu, ymglobynnu.
 Conglomerate, con-glom'-yr-et, *a.* clobynol, pelleniaidd, cynghlobynol:—*v. a.* clobynnu, pellenu, crynsypio, cydgrynhoi:—*s.* clobynfaen, selsigfaen, cyttygraig.
 Conglomeration, con-glom'-yr-el'-shyn, *s.* clobynriad, pelleniad, cynghryniad; pentyriad, crugiad, casgliad.

Conglutinant, con-gliw'-ti-nynt, *a.* gludiol, cydlynol; uniadol; iachaol:—*s.* gludgyffyr, iachludydd.
 Congo, cong'-gö, *s.* congo = math ar de du.
 Congratulate, con-grat'-iw-let, *v.* cydlawenhau â, cycloni â, hawddammor, cyfanerch, cydgyfarch, anerch; cydlawenychu.
 Congratulation, con-grat'-iw-le'-shyn, *s.* cydlawenhâd, cyfloddiad, cydgyfarchiad, cyfanerch.
 Congratulatory, con-grat'-iw-le-tyr-i, *a.* cydlawenychol, llon-gyfarchol.
 Congregate, cong'-gri-get, *v.* cynnull, crynhoi, casglu; cyrafod, ymdyru:—*a.* cynnulleidig; cryno.
 Congregation, cong-gri-ge'-shyn, *s.* cynnulleidfa; cymmanfa, tyrfa, myntai; cynnulliad.
 Congregational, cong-gri-ge'-shyn-yl, *a.* cynnulleidfaol; cymmanfaol, cyrafodol.
 Congregationalism, cong-gri-ge'-shyn-yl-uzm, *s.* cynnulleidfaoliaeth, cynnullfaoliaeth; annibyniaeth.
 Congregationalist, cong-gri-ge'-shyn-ylust, *s.* cynnullfaolydd, cynnulleidfawr; annibyniad.
 Congress, cong'-gres, *s.* cyssenedd, cys-sylfa, eisteddfod, cyngres; cydgyngor, ymgynhorfa, cynnadledd, cys-seddfa; cydgyfarfod, cydgasgliad; ymgyrch, ymladd; cywestach, ymgydiad.
 Congressional, con-gresh'-yn-yl, *a.* cys-seneddol, eisteddfodol, cyngresol.
 Congressive, cong-gres'-suf, *a.* cywestachol, ymgystynol; cyfarfodol, ymgyrchol, ymhyrddol.
 Congruence, cong'-grw-yms, *s.* cytundeb, cyssondeb, cymhwysder; cyttraw.
 Congruent, cong'-grw-ynt, } *a.* cyfaddas,
 Congruous, cong'-grw-yz, } cymmesur, cyfweddus, cyfatebol, cysson, cytunol, cytün.
 Congruity, con-grw'-i-ti, *s.* cyfaddasrwydd, cymhwysder; cytundeb, cynghordiad, cydsafiad; priodoldeb; rheswm; cymmedroldeb; cydrediad.
 Conic, con'-ic, } *a.* conig, feinig,
 Conical, con'-i-cyl, } pigyrnol; cyrnen-
 aidd; bonbraff a brigfain; pigfain, penfain.
 Conic sections, con'-ic sec'-shynz, *s. pl.* conranau, feinranau; conraniaeth.
 Conics, con'-ics, *s.* conigion, feinigion, conranau, conigranau; feinranau, conraniaeth, conigaeth, confesuriaeth.
 Conjectural, con-jec'-çw-ryl, *a.* amcanol,

ö, llo; u, dull; w, swm; w, pwn; y, yr; ç, fel tsh; j, John; sh, fel s yn eisieu; z, zel.

tybiol, tybygol, dychymygod, dyfeisiol, amcanadwy.

Conjecture, con-jec'-cyr, *s.* amcan, tyb, amcandyb, llettyb, tybygiad, dychymygy; darogan; syriad, delfryd:—*v.* tybio, amcann, dyfalu, dyfeisio, dychymygy, lled-ddirnad; darogan.

Conjoin, con-join', *v.* cydgyssylltu, cysylltu, cynglynu, uno, cydio, cyfrwymo; cynghreirio; cyfeillachu.

Conjoint, con-joint', *a.* cyssylltedig, cynglyn, unedig; cyfunedig; cydgyweithasol.

Conjugal, con'-jw-gyl, *a.* priodasol, dyweddol; cydieuog, cydweddog.

Conjugate, con'-jw-ge't, *v. a.* cyfueo; amrywioli, cyfymnedu; treiglo:—*a.* cyfueol, cydieuol; cyfueedig:—*s.* cyfueair, gair gogyfystyr, gogyfair, cyttarddair.

Conjugation, con-jw-ge'-shyn, *s.* cyfuead, cydieuad, cyfymrediad, amrywiad; treigliad; cyssylltiad; par.

Conjunct, con-jynge't, *a.* cyssylltiol, cydiedig, cyssylltiedig, clymedig, cyfunedig; cyfredol.

Conjunction, con-jynge'-shyn, *s.* cysylltiad, cyfuniad, cynglydiad, cyplysiad; undeb; cyssylltair.

Conjunctive, con-jynge'-tuf, *a.* cyssylltiol, cydiadol, cyfunol, cyplysol, unol.

Conjunctives, con-jynge'-tufz, *s. pl.* cydiadolion, cyfuniadolion, cydiedyddion.

Conjuncture, con-jynge'-cyr, *s.* cyfnod; achlysur, achos, amgylchiad, tymmor, adeg, cyfamser, cyfwng; ansawdd, cyflwr, sefyllfa; arfod, cyfle; cyswllt, cynglyd, cyfuniad, cyssondeb; cynglyn.

Conjuration, con-jw-re'-shyn, *s.* dewiniaeth, rhinwaith, swynwaith, cyfareddiad, swyn-gyfaredd, consuriaeth; cyttwng, cydfwriad, cyfrad.

Conjure, con-jw'yr, *v.* tyngedu, cyttyngedu; dwysymhwedd, difrifymhwedd; cyfradu.

Conjure, cyn'-jyr, *v.* swyno, dewinio, cyfareddu, cydswyno; consurio.

Conjurer, cyn'-jyr-yr, *s.* swynwr, dewin, cyfareddwr, swyn-gyfareddwr, chwidog, hudolydd, consuriwr.

Conjurer, con-jw'-ryr, *s.* tyngedydd, ymhweddwr, damdyngwr.

Conjurer, con-jw'-ryr, *s.* tyngedai, un wedi ei dyngu.

Connance, con-nas'-syns, *s.* cydnedigaeth; cydenid, cyttyfiant; cynhenidrydd.

Connate, con-net', *a.* cydnedigol, cydanedig; cynhenid, cynnwynol, greddfoll.

Connatural, con-naç'-w-ryl, *a.* cynhenid, cynnwynol, cyfanian, cydryw, cydnaws, greddfoll; cydnedigol.

Connaturality, con-naç'-w-rał'-i-ti, *s.* cydrywioldeb; carennydd; naturioldeb.

Connect, con-nect', *v. a.* cyssylltu, cyglymu, cyfrwymo, uno, cynglydio; cydgadwyno; cydlynu.

Connection, } con-nee'-shyn, *s.* cyssyllt-
Connexion, } iad, cyfuniad, cydiad, cynglymiad, cyfymlyniad, cyplysiad; undeb, cyfundod; perthynas, cyfathrach, cystlwn; cyssondeb.

Connective, con-nee'-tuf, *a.* cydiol, cysylltiol, cyfunol, cydrwymol, cyplysol.

Conniciation, con-nie-te'-shyn, *s.* amrantiad, ysmiciad.

Connivance, con-nee'-fyns, *s.* goddefiad, cydoddefiad, cyd-ddygiad, rhithoddef; ysmiciad, gwanciad.

Connive, con-nee'f, *v.* goddef, cyd-ddwyn, rhithoddef; gwingcio, ysmician.

Connivent, con-nee'-fent, *a.* goddefol, ymoddefol; ysmiciol.

Connoisseur, con-ni-syr', *s.* hyfeirniad, cyfarwydd, beirniad, celfwyddon.

Connote, con'-nō-tet, } *v. a.* arddang-
Connote, con-nōt, } os, arwyddo, arwyddocâu, cofnodi; argoeli, awgrymu; cynnwys.

Connotation, con-nō-te'-shyn, *s.* cofnodiad, arwyddocâd, argoeliad, casgliad.

Connubial, con-niw'-bi-yl, *a.* priodasol, dyweddol, cydweddog, neithiorol.

Connumeration, con-niw-myr-e'-shyn, *s.* cydrifiad, cydgyfrifiant.

Connutritious, con-niw-trish'-yz, *a.* cydfaethol, cydfaethlawn, cydfeithinol.

Conny, con'-ni, *a.* gwyach, glew.

Conoid, cō-noid', *a.* gosgonol, gogynenol:—*s.* gosgon, gogyrenen.

Conquadrate, con-cwad'-ret, *v. a.* ysgwario, pedrori, pedrongli.

Conquassate, con-cwas'-set, *v. a.* crynu, siglo, cysgogi, ysgytio; annhrefnu.

Conquer, cong'-cyr, *v.* gorchfygu, gorfod, goresgyn, trechu, meistrol, darostwng, concro, concwerio; maeddu, curo, gorthrechu; ynnill; buddugo; gwarogi, gormeilio.

Conquerable, cong'-cyr-ybl, *a.* gorchfygadwy, gorfodadwy; gorchfygol, goresgynol.

Conqueror, cong'-cyr-yr, *s.* gorchfygwr, goresgynydd, buddugwr, gorfodog.

trechydd, buddugoliaethwr, darostyngydd, gwaithfuddug, conerwr, concweriwr.

Conquest, cong'-cwest, *s.* buddugoliaeth, goruchafiaeth, goresgyniaeth, gorfodaeth, concwest; caffaeliad.

Consanguineous, con-sang-gwun'-i-yz, *a.* cydwaed, cytrasol; o'r un gwaed.

Consanguinity, con-sang-gwun'-i-ti, *s.* cydwaedoliaeth, cydwaed, cydgarenydd, tras, edryd.

Consarcination, con-sar-si-ne'-shyn, *s.* cydglytiad.

Conscience, con'-shyns, *s.* cydwybod; cydwybodaeth; cyfiawnder; meddylfryd.

Conscientious, con-shi-en'-shyz, *a.* cydwybodol; cywir, didwyll, cyfiawn, rhesymol.

Conscientiously, con-shi-en'-shyz-li, *ad.* yn gydwybodol; yn ddidwyll.

Conscientiousness, con-shi-en'-shyz-nes, *s.* cydwybodoldeb, cydwybodolrwydd; cydwybodoedd, cydwybodedd.

Conscionable, con'-shyn-ybl, *a.* cydwybodus, cydwybodol; cyfiawn, rhesymol.

Conscious, con'-shyz, *a.* ymwybodol, ymwybyddus, cydwybodol; yn gwybod; cyfrin, teimladwy.

Consciousness, con'-shyz-nes, *s.* ymwybod, ymwybyddiaeth, ymwybodaeth, gwybyddiaeth; cydwybod; syniad, ymsyniad, ymdeimlad.

Conscript, con'-script, *a.* ysgrifedig; rhestredig, cofresedig, coflyfredig:—*s.* crifelwr, gwrrhif, milwr rhestredig.

Conscription, con-serup'-shyn, *s.* rhestriad, cofresiad, coflyfriad, cyfristriad.

Consecrate, con'-si-cret, *v. a.* cyssegru; santeiddio; bendigo; urddo; seintio; offrymu:—*a.* cyssegredig; santeidd, glwys; cyflwynedig; cyferthus.

Consecration, con-si-cre'-shyn, *s.* cyssegriad; santeiddiad; neillduad; dwyfoliad.

Consecrator, con'-si-cre-tyr, *s.* cyssegr-iwr, cyssegrydd.

Consecution, con-si-ciw'-shyn, *s.* canlyniad, dilyniad; casgliad, cynghload; olyniant; cyfres.

Consecutive, con-sec-iv'-tuf, *a.* canlyniadol, dilynol; olynol; cyfresol.

Conseminate, con-sem'-i-net, *v. a.* hau had cymmysg; amhadhau.

Consension, con-sen'-shyn, *s.* cydsyniad, cytundeb, cyfundod.

Consent, con-sent', *s.* cydsyniad; can-

iatâd, cenad; cytundeb, cydgordiad; unfryd; bodd, cymmodlonedd; cyssondeb; cytteimlad:—*v. n.* cydsynio, cydsynied; cynghordio, cytuno; gildio.

Consentaneous, con-sen-te'-ni-yz, } *a.*
Consentient, con-sen'-shent, } cydsyniol; cytûn, cysson, cyfatebol; cydfarn, unfryd; cydgordiol.

Consequence, con'-si-cwens, *s.* canlyniad, dilyniad; casgliad, cynghlo; effaith; pwys, pris, cymmeriad, nerth; dylanwad.

Consequent, con'-si-cwent, *a.* canlynol, dilynol:—*s.* canlyniad, effaith; casgliad, cynghload; canynor.

Consequential, con-si-cwen'-shyl, *a.* canlyniadol; cyfymlynol; deilliadol; casgladwy; pwysig; coeg; rhwysgfawr.

Consequently, con-si-cwen'-shyl-li, }
Consequently, con'-si-cwent-li, }
ad. yn ganlyniadol, yn ganlynol; o ganlyniad; gan hyny; yn anocheladwy.

Consertion, con-syr'-shyn, *s.* cysswllt, cydiad; cyfaddasiad.

Conservable, con-syr'-fybl, *a.* cadwadwy.

Conservancy, con-syr'-fyn-si, *s.* cadweidiaeth, cadwad.

Conservant, con-syr'-fynt, *a.* ceidwadol, cadwol.

Conservation, con-syr-fe'-shyn, *s.* ceidwadaeth, cadwriaeth, cadweidiaeth; noddod.

Conservatism, con-syr'-fy-tuzm, *s.* diogeliaeth, ceidwadaeth, achlesyddiaeth, gwarchodaeth.

Conservative, con-syr'-fy-tuf, *a.* ceidwadol, cadwriaethol, diogelawr, amddiffynol:—*s.* ceidwadol, cadwedydd, diogelwr, achlesydd.

Conservator, con-syr'-fy-tyr, *s.* ceidwad, ceidwedydd, gwarchodwr, diogelydd.

Conservatory, con-syr'-fy-tyr-i, *a.* ceidwadol, cadwriaethol, gwarchodol, nodurol:—*s.* ceidwadfa, achlesfa, cadwyfa; pwnt, cronfa; maethle; llysieufa; ystorfa.

Conserve, con-syrf', *v. a.* cadw, achlesu, noddi, amddiffyn; cyfeithio, pereiddio, amuoethu:—*s.* ancwyn, cyffaeth, chwegfwyd, ammeuthyn; irgyffaeth; cadwfa.

Consession, con-sesh'-yn, *s.* cydeisteddiad, cysseddiad.

Consider, con-sud'-yr, *v.* ystyried, meddwl; myfyrio; synied, pwylllo;

- gweled, edrych, astudio, pryderu; dyfal bwyso; darbod; ymbwyll; am-mheu, petruso; cydnabod, tasu 'r pwyth.
- Considerable, con-sud'-yr-ybl, *a.* eryn; gwiwbwyll; o bwys, o werth; nod-edig, pwysig; parchus; haeddbwyll; diamlawd, lled dda; maith; gwiw; llawer.
- Considerableness, con-sud'-yr-ybl-nes, *s.* gwiwbwylledd; cyfrifoldeb; twysged; nodedigrwydd.
- Considerably, con-sud'-yr-ybl-i, *ad.* yn wiwbwyll; o lawer; yn mhell.
- Considerate, con-sud'-yr-et, *a.* ystyriol, pwylog; call, doeth; gofalus, darbodus, craff; difrifol, meddylgar; cymmedrol; tawel.
- Considerateness, con-sud'-yr-et-nes, *s.* ystyrioldeb, hybwylledd.
- Consideration, con-sud'-yr-e'-shyn, *s.* ystyriaeth, ymbwyll; myfyrdod, meddwl; cyfrifoldeb; rhagddarbodaeth; pryder, parch, cymmeriad; rheswm; achos; tál, iawn; ammod.
- Consign, con-sein', *v. a.* trosglwyddo, trosi; rhoddi; traddodi; ymddiried; anfon; gorchymyn; symmud.
- Consignable, con-sein'-ybl, *a.* trosglwyddiadwy, trosadwy.
- Consignation, con-sug-ne'-shyn, *s.* trosiad, trosglwyddiad; anfoniad.
- Consignee, con-si-ni', *s.* trosiadai=un y trosir iddo.
- Consigner, con-sei'-nyr, } *s.* troswr, tros-
Consignor, con-si-nor, } iedydd=un a drosa.
- Consignification, con-sug-ni-ffi-ce'-shyn, *s.* cydarwyddiad, cydystyr.
- Consignment, con-sein'-ment, *s.* trosiad; danfoniad; trosiaddeb, trosglwydddeb.
- Consimilar, con-sum'-i-lyr, *a.* cynhebyg, cyffelyb, cyfal, cyttebygol.
- Consimilitude, con-si-mul'-i-tiwd, *s.* cynhebygiaeth, tebygrwydd, cyffelybrwydd.
- Consist, con-sust', *v. n.* cydsefyll, sefyll; bod, hanfod; cynnwys; cytuno.
- Consistence, con-sus'-tens, *s.* tewdra, sylwedd; cydsafiad; cyssondeb; bod, hanfod; tewedd; gwneuthuriad, cyfansoddiad, unfurfiad; cymhwysder.
- Consistent, con-sus'-tent, *a.* cysson, cytunol, cydweddol; cydsafol; tew, syfn.
- Consistorial, con-sus-tö'-ri-yl, *a.* eglwys-lysol; gorseddol, cabidylaid.
- Consistory, con'-sus-tyr-i, con-sus'-tyr-i,
- s.* llys yr esgob, eglwyslys; glwyslys-dy; cynghordy.
- Associate, con-sö'-shi-et, *v.* cyfeillachu, cymdeithasu, cyfuno, cyssylltu, cydbleidio:—*s.* cydymaith, cymmrawd, cyfaelod, cyfaill; cyfranog, cydblaid, cysswyniad, cydwedd, cydwelydd.
- Association, con-sö'-si-e'-shyn, *s.* cymdeithasiad, ymglyfeillach, cyfathrach, cydbleidiad; cymdeithasfa, cyfaelodiaeth.
- Consol, con'-syl, *s.* cydsoddan, cyssoddan, cedsoddan:—*pl.* cyssoddion=y rhan o ddyled y wladwriaeth y telir teirpurt y cant o honi yn flynyddol.
- Consolable, con-sö'-lybl, *a.* cysuradwy; hylon, siriol, cysurus.
- Consolation, con-sö'-le'-shyn, *s.* cysur, dyddanwch; dyhuddiant, lloddiad; sirioldeb, hyfrydwch.
- Consolatory, con-sol'-y-tyr-i, *a.* cysurol, dyddanus, lloddiannol:—*s.* cysuriad-aeth, dyhuddedd.
- Console, con-söl', *v. a.* cysuro; sirloli, lloni; lloddi; cynnwrthwyo.
- Console, con'-sol, *s.* tyddfyn, ysgwyddyn.
- Consolidant, con-sol'-i-dynt, *a.* cyfanol, croen-gyfanol; iachaol:—*s.* bancawydd, cyfanydd, iachgyffer.
- Consolidate, con-sol'-i-det, *v.* cyfanu, cyfhau; uno, cyssylltu; iachäu; caledu, ymffurfhau, cydgrynhoi; cydsylweddau, cydsoddi; cryfhan:—*a.* cyfan, durfing, cynghorffedig.
- Consolidation, con-sol-i-de'-shyn, *s.* cyfaniad, cyfhäd, cyfddwyddiad, cydsylweddaiad; cydgaediad.
- Consonance, con'-sö-nyns, *s.* cydsain, cysseinedd, cytton, cynghanedd; cyssondeb, cynghordiad, cydweddaiad.
- Consonant, con'-sö-nynt, *a.* cydsain, cydseiniol, cyssain, cydseiniog, cyttonol; cysson, cytün, cynghordiol; addas, gwiw:—*s.* cydsain, cydseiniad, cyssain, llythyren gydsain:—*pl.* cydseiniad.
- Consonous, con'-sö-nyz, *a.* cyseiniol, cynghanaid, cyflafar.
- Consort, con'-sort, *s.* cydwedd, priod; gwr; gwraig; cywely; cydymaith, cyfaill, cydradd; undeb, cydrediad; cynnullfa, cymmanfa; cyngherdd:—*v.* cyfeillachu; priodi, cydweddogi; ymuno, ymgysylltu; cystlynu; cymmysgu; cydweddau.
- Consortable, con-sor'-tybl, *a.* cyfaddas, cydweddol.
- Conspicuous, con-spic'-iw-yz, *a.* amlwg,

a, fel a yn tad; *a*, cam; *e*, hen; *e*, pen; *i*, lliid; *i*, dim; *o*, tor, ond ei sain yn hwy; *o*, llon;

- egllur, hywel, hysbys, hynod; enwog, nodedig.
- Conspicuousness, con-spic'-iw-ys-nes, *s.* amlygrwydd, eglurdeb; enwogrwydd.
- Conspiracy, con-spur'-y-si, *s.* cydfradwriaeth, brad, cydfwriad, cymmrada; cydrediad.
- Conspirator, con-spur'-y-tyr, *s.* cydfradwr, cymmradwr, cysswynydd.
- Conspiration, con-spur'-e'-shyn, *s.* bradwriaeth, bradfwriad; cytundeb = *Conspiracy*.
- Conspire, con-spei'yr, *v. n.* cydfradu, bradlunio, cymmrada; cytuno, cydsynio, cynghordio, ymuno; cyttueddu; cydmegnio.
- Conspissation, con-spus-se'-shyn, *s.* tewychiad, tewhâd; cyttewedd.
- Constable, cyn'-stybl, *s.* heddwad, heddeidwad, dyheddwr, henur; penceidwad; senyllt.
- Constableness, cyn'-stybl-ship, *s.* heddeidwadaeth, hedduriaeth, heddswyddogaeth.
- Constancy, con'-styn-si, *s.* gwastadrwydd, gwadalwch, dianwadallwch, diymmodedd, sadrwydd; ffyddlondeb; sicrwydd, sylweddolder, parhad; sywder.
- Constant, con'-stynt, *a.* dianwadal, sefydlog, diymmod, gwastad, diysgog, disigl, gwadal, sicr, cadarn, dyfal, parhâs, didranc; cysson; diwair:—*s.* sadrif:—*pl.* sadogion.
- Constellation, con-stel'-le'-shyn, *s.* cydser, serdwr; cydseryddiad:—*pl.* cydserau.
- Consternation, con-styr-ne'-shyn, *s.* braw, dychryn, syndod, arswyd, cymmrâw, ofn, cythrudd, aruthredd.
- Constipate, con'-sti-pet, *v. a.* tynhau, cydsechu, sagio, gorlenwi, cyttryu, cyssychu; tewychu; cau; attal; rhwymo, bolrwymo.
- Constipation, con-sti-pe'-shyn, *s.* tynhâd, cydseciad, tynlenwad; tewhad; rhwymiad, bolrwymedd; ymgalediad.
- Constituency, con-stut'-iw-en-si, *s.* cyfansoddiad; etholiad; yr etholiadaeth.
- Constituent, con-stut'-iw-ent, *a.* cyfansoddol; elfenol, sylfaenol; hanfodol; sylweddol, gwreiddiol; ansoddol; gwneuthurol:—*s.* cyfansoddydd, cyfansoddai; elfen, cyssail; rhan gyfansoddol; aelod hanfodol; ffurfiedydd; etholydd, dewisai; gosodydd, anfonydd.
- Constituent parts, con-stut'-iw-ent parts, *s. pl.* rhanau cyfansoddol, rhanau hanfodol, rhanau elfenol, cysselliau; ar-sillau.
- Constitute, con'-sti-tiwt, *v. a.* gosod; gwneuthur, gwneyd, cyfansoddi, cys-soddi; sefydlu, ffurfio, penodi, cyf-osod, cyssellio, deddfu; ethol; elfenu, elfyddu; crethu.
- Constitution, con-sti-tiw'-shyn, *s.* cyfansoddiad; gosodiad, gwneuthuriad, ffurfiad, sefydliad, cysselliad, penodiad; ffurfwodraeth; ansawdd, cyflwr, tymmer, naw, gosod, greddf, anian, nwyd, ystâd; gosodiaeth; gosodedigaeth, deddfawd, ffurfosodiad, gosawd, ystatyn, ystatud; cyfraith.
- Constitutional, con-sti-tiw'-shyn-yl, *a.* crethol, anianol, gwreiddiol, greddf, ardymerol; cyfansoddiadol; cyfreithlawn; sefydledig.
- Constitutionalist, con-sti-tiw'-shyn-yl-ust, *s.* ffurfwodydd, ffurfwodur.
- Constitutionality, con-sti-tiw'-shyn-af'-iti, *s.* ffurfwodoldeb, ffurfwadoldeb; cyfreithlonedd; greddfdebydd.
- Constitutive, con'-sti-tiw-tuf, *a.* cyfansoddol; hanfodol, elfenol; gosodiadol.
- Constrain, con-stren', *v. a.* cymhell, gwasgu, dirio, gyru, gwthio; rhwymo, caethiwo; gorfodi; cyfyngu; attal; rheidioli; treisio.
- Constrainable, con-stren'-ybl, *a.* cymhelladwy, gorfodadwy.
- Constraint, con-strent', *s.* cymhelliad, dir-gymhell, gorfodaeth, hyrddiad, dirdrais, dirwasgiad, trais; rhwymiad, caethiwed.
- Constriction, con-stric'-shyn, *s.* dirwasgiad, cydwasgiad, cydrwymiad; crybychiad; cyfyngiad.
- Constringe, con-strun'j, *v. a.* dirwasgu, rhwymo; cydglymu; caethiwo, cyfyngu; crybychu, tyrfu.
- Constringent, con-strun'-jent, *a.* dirwasgol, crybychol; rhwymol, argeuol.
- Construct, con-stryct', *v. a.* adeiladu, llunio, gwneuthur, cyfeilio, cyfansoddi, ffurfio, cydosod, saernio, dyfeisio; cyttryu; cystrawu, dehongli, deall.
- Construction, con-stryc'-shyn, *s.* adail, adeilaeth; lluniad, gwneuthuriad, cyfansoddiad, saerniaeth; cyfosodiad, cystrawen, cystrawiad; cyttrefn; ys-tyr dehongliad, eglurhâd, esboniad; cyfieithiad.
- Constructive, con-stryc'-tuf, *a.* cystrawol;

- cyfosodol; cyfluniol; ystyrol; casgliadol.
- Constructure, con-stryc'-cyr, *s.* adeiladaeth; adeilres; cyfosodiad.
- Construe, con'-strw, *v. a.* dehongli, esbonio, egluro; cyfieithu; amlygu, lladmeru.
- Constuprate, con'-stiw-prct, *v. a.* hologi, treisio, diforwyno, llathruddo.
- Consubstantial, con-syb-stan'-shyl, *a.* cydsylweddol, unsylweddol, cydhanfodol; cyfanianol, cydrywiol.
- Consubstantiate, con-syb-stan'-shi-ct, *v.* cydsylweddu, cydsylweddoli.
- Consubstantiation, con-syb-stan-shi-ct'-shyn, *s.* cydsylweddiad.
- Consuetude, con'-swi-tiwd, *s.* defod, arfer, moes, cynnefod.
- Consul, con'-syl, *s.* alfar, uchelfaer, cysyllor, cysyllfaer, consul; trafnidfaer, trafunddwr; cyngorydd.
- Consular, con'-syl-yr, *a.* alfaeronol, alfaerol, uchelfaeronol.
- Consulate, con'-syl-ct, } *s.* alfaeronol.
- Consulship, con'-syl-ship, } *s.* iaeth, uchelfaeroniaeth, consuliaeth; trafnidoriaeth, trafnidlywiaeth.
- Consult, con-sylt', *v.* ymgynghori, cysyllio, cydgynghori; ymfodyn â; gol-ygu, ystyried, gofalu; ymbwylio; dychymmygu, bwriadu:—*s.* ymgynghoriad, cynghorfa.
- Consultation, con-syl-té'-shyn, *s.* ymgynghoriad, cyssylliad; ystyriaeth; myfyrdod; cynghor, cydgynghorfa; ymgynghorwyr.
- Consumable, con-siw'-mybl, *a.* ysadwy, difadwy, treuliadwy, llosgadwy.
- Consume, con-siwm', *v.* difa, treulio, ysu; afradu, difrodi, gwario, gwastraffu; dystrywio, dinystrio, diddymu, diffeithio; nychu, dihoeni, edwi, dedwino, darfod, pallu, culhau, diflannu; llosgi, goddeithio; gwangcio, traflyngeu.
- Consumer, con-siw'-myr, *s.* treuliwr, dyfethwr, afradydd, difawr, ysydd.
- Consummate, con-sym'-met, *v. a.* cyflawni, diweddu, gorphen, perffeithio; darfod:—*a.* cyflawn, perffaith, llwyr, hollol, cwbl, cyflwyr, digoll, cyfrben; gorphenedig; eithaf.
- Consummation, con-sym-me'-shyn, *s.* cyflawniad, perffeithiad, cwblhâd, gorpheniad; diwedd, dyben, terfyn; cysymiad; angeu.
- Consumption, con-sym'-shyn, *s.* traul; treuliad; darfodiad, darfodedigaeth,
- nych, nychglwyf, llifiad, y llifiant, disborthiant, edwinwst, dihoeniad; cyfysiad, llosgiad, difrodiad.
- Consumptive, con-sym'-tuf, *a.* treulio; nychlyd, llifannus, darfodedigol; treulfawr, difaol.
- Consumptiveness, con-sym'-tuf-nes, *s.* darfodedigrwydd, nychlydrwydd, llifiannoldeb.
- Contabulate, con-tab'-iw-let, *v. a.* byrddio, llawrfyrddu, llorfyrdio, estyllodi llawr.
- Contact, con'-tact, *s.* cyffyrddiad, cyffwrdd, cwrdd, cyhyrddiad, cyfarfod, cymminedd.
- Contagion, con-te'-jyn, *s.* ymglwyf, haint, cynghlwyf, clefyd cael; pla; adwyth; llwgr; heintred.
- Contagious, con-te'-jyz, *a.* heintus, heintiog, glymol, heintddwyn; adwythig, gwenwynig; angeuol, peryglus, echryslawn.
- Contain, con-ten', *v.* cynnwys; dal; gannu, genni, angu; amgyffred; attal, rhwystro; ymgadw, ymgynnal, ym-arged.
- Containable, con-ten'-ybl, *a.* cynnwysadwy; daladwy.
- Contaminate, con-tam'-i-net, *v. a.* halogi, llygru, difwyno, anurddo, gwarthruddo.
- Contamination, con-tam-i-ne'-shyn, *s.* halogiad, diwyniad; llwg, mefl.
- Contemn, con-tem', *v. a.* dirmygu, distyru, difenwi, anfrïo, iselu.
- Contemperate, con-tem'-pyr-ct, *v. a.* cymmerru, tymmeru; cymmredoli.
- Contemperament, con-tem'-pyr-a-ment, *s.* cymmerrredd, tymmer.
- Contemplate, con-tem'-plet, *v.* myfyrio, meddylied, astudio, dwysfyfyrio, ymsynied, darsyllu ar, myfyrbwylio; amcanu, bwriadu.
- Contemplation, con-tem-ple'-shyn, *s.* myfyrdod, astudiaeth, arystyriaeth, synedigaeth, pwylliant, myfyrlylliad; meddylgarwch; cyngyd.
- Contemplative, con-tem'-ply-tuf, *a.* myfyrgar, meddylgar, arystyriol, syniol, astud; dystaw.
- Contemplator, con-tem-ple-tyr, *s.* myfyriwr, meddylgarwr, darsyllwr, ystyriwr.
- Contemporary, con-tem'-pö-ry-ri, *a.* cyfoed, cyfoesol, cyfoedol, cydoesol, go-gyfoed, unoed, cydamserol:—*s.* cyfoed, cyfoeswr, cydoeswr, cyfoesydd:—*pl.* cyfoedion, cydoeswyr.
- Contempt, con-temt', *s.* dirmyg, diys-

tyrwh, tremygiad; anfri; ysgorm, gwawd; gwarth; gwaeledd.

Contemptible, con-tem'-tu-bl, *a.* dirmygadwy; distadl, dielwig, salw, gorfes.

Contemptibleness, con-tem'-tu-bl-nes, *s.* dirmygusrwydd, diystyredd, salwedd.

Contemptuous, con-tem'-tiw-yz, *a.* diystyrlydd, dirmygol, trahäus; from.

Contemptuousness, con-tem'-tiw-yz-nes, *s.* dirmygolrwydd, tremygoldeb.

Contend, con-tend', *v.* ymdrechu, ymryson, amrafaelio, ymdynu, cynhenu, ymdaeru; dwrديو; ymwanu, ymwrio, cwerlyu; amddiffyn; dal; honi.

Contentent, con-ten'-dynt, } *s.* gwrth-
Contentender, con-ten'-dyr, } wynebydd, ymrysonwr, ymdrechwr, campwr, ornestydd.

Contending, con-ten'-ding, *a.* gwrthwynebol, croes, anghytunol, amryfaelus:—*s.* ymryson.

Contentement, con-ten'-i-ment, *s.* cyttydyn; cyttir.

Content, con-tent', *a.* boddllawn, cyfodd; esmwyth, tawel; hynaws, diddig:—*v.* *a.* boddloni, boddhau: digoni; dyhuddo, llinaru:—*s.* boddlondeb, boddlonrwydd, bodd; cynnwysiad, cynnwys; cynnwysb, dangoseg, mynegai; enniad, angiad.

Contentedness, con-ten'-ted-nes, *s.* boddgarwch, boddlonrwydd, diddigrwydd, cymmodlondeb.

Contention, con-ten'-shyn, *s.* ymryson, ymrafael, cynhen, anghydfod; dadl, ymdaddeu, trafod, trin; breithell, ymwrwst, ymhrwdd.

Contentious, con-ten'-shyz, *a.* ymrysongar, amrafaelgar, cynhenus, cwerlygar, cecrus, dadleugar, anynad.

Contentiousness, con-ten'-shyz-nys, *s.* ymrysongarwch, cynhenusrwydd, cecraeth, croesdyniad.

Contentless, con-tent'-les, *a.* anfoddog, anfoddllawn, anesmwyth, anniddig.

Contentment, con-tent'-ment, *s.* boddlonrwydd, boddlondeb, boddhäd, diddigrwydd, dyfwynhäd.

Conterminous, con-tyr'-ni-nyz, *a.* cyffiniol, argyffiniol, cytterfynol, amminio; cyfagos, cymmydogol.

Conterraneous, con-tyr'-re'-ni-yz, *a.* cydwlad, cywlad.

Contest, con'-test, *s.* ymdrech, ymryson, ymorchest; dadl, gwrthdadl; ymrafael, cwerly; rhyssa, amrysonfa, eadorfod.

Contest, con-tes't', *v.* ymgystadlu, ym-

daddeu; ymgyfartalu; ymdynu, gwrthwynebu; ammheu, anghoclio; ymdrechu, ymneugio; ymbyngcio; eilfyddu.

Contestable, con-tes'-tybl, *a.* dadleuadwy, hyddadl, ymdrechadwy.

Contestation, con-tes-te'-shyn, *s.* ymdrechriad, ymrysoniad, dadleuad; ymdrech; dadl; tystiolaeth.

Context, con'-tecs't, *s.* cyttestyn, cydwersi, cyfadnodau, amgylchran; cyttestynau.

Context, con-tecs't', *a.* cydweuedig, cymhlethol, cydglumedig; tyn, dwys.

Texture, con-tecs'-cyr, *s.* cydweuad, cydwe, cymhlethriad; cyssylltiad; cyfansoddiad; cydffurfiad, gwneuthuriad; cyttrefn.

Contignation, con-tig-ne'-shyn, *s.* ceibrad, cledriad, cydgeibriad, cledriad ty.

Contiguity, con-ti-giw'-i-ti, *s.* cyfagosrwydd, cyfyl, cyffyrddiad, cyffinedd, eiddwch.

Contiguous, con-tig'-iw-yz, *a.* cyfagos, agos, cyfnesaf, cyffyrddol, cydiol, cyffinol, cytterfynol, cymmydogol.

Continence, con'-ti-nens, } *s.* diweir-
Continency, con'-ti-nen-si, } deb; ymattal, ymarbedrwydd; annwyfiant; ymlywodraeth.

Continent, con'-ti-nent, *a.* diwair; ymattalgar, ymarbedus; dihalog, dianllad; cymmedrol; cyfagos, cyssylltedig, parhaus:—*s.* cyfandir. [dirol.

Continental, con-ti-nen'-tyl, *a.* cyfan-

Contingence, con-tun'-jens, *s.* dygwydd, damwain, damchwaen, hap, chwaen; dygwyddiad, dichonedd; cyffyrddiad, annilysdod.

Contingent, con-tun'-jent, *a.* dygwyddol, damweiniol, hapiol; achlysurol; ansier; ammodol:—*s.* dygwydd, damwain; dogn, cyfran; cyfartaledd.

Contingently, con-tun'-jent-li, *ad.* ar ddamwiau; ar ddygwyddiad; yn ddygwyddol.

Continual, con-tun'-iw-yl, *a.* parhaus, gwastadol, dibaid, beunyddiol, di-drang, diorphwys, didawll, diball, cydol; dyfal, diwyd.

Continually, con-tun'-iw-yl-i, *ad.* yn barhaus, yn wastadol; o hyd; trwy gydol yr amser; erioed; beunydd; yn feunyddiol; bob dydd; yn gyssön.

Continuance, con-tun'-iw-yws, *s.* parhäd, para, hiroed; arosiad, trigriad, trigfa; dyfalwch, diwydrwydd; ysbaid, ennyd; oediad, gohriiad; olynriad.

- Continuate, con-tun'-iw-et, *a.* didor, dibaid, digyfwng, cydol; cyfan, unyd; parhaus:—*v. a.* clymgydio, cydgysylltu.
- Continuation, con-tun-iw-e'-shyn, *s.* parhâd; ystyniad, gorestyniad; hiriant, gohiriad; olyniad; dygiad yn mlaen.
- Continuator, con-tun'-iw-e-tyr, *s.* estynwr, gorestynydd, parhâwr.
- Continue, con-tun'-iw, *v.* parhau, para; aros, tario, trigo, sefyll, preswylio; bod; oedi, gohirio; estyn, hwyhau; iorthi.
- Continuity, con-ti-niw'-i-ti, *s.* cydolrwydd, olynoldeb, cydgysylltedd, cyd-ddilyniad, cyfunedd, unyd, cyfander, estyniad, parhausder.
- Continuous, con-tun'-iw-yz, *a.* parhaol, didor, didawl, digyfwng, parhäus.
- Contort, con-tort', *v. a.* cyfrododdu, fillio, cydnyddu; croesdroi, gwyrddroi, nydd-droi, gwyrddynu, dirddynu.
- Contortion, con-tor'-shyn, *s.* cyfrododdiad, cydfilliad; cydnyddiad, nydddroad, croesdroad, camystuniad, dirddyniad; gwyrddynfa.
- Contour, con-tu'yr, *s.* amlinell, cylchlinell, braslun, cylchluniad, cynlluniad.
- Contra, con'-try, *prf.* gwrth, erbyn, yn erbyn, cyferbyn, yng ngwrthwyneb; croes.
- Contraband, con'-try-band, *a.* gwaharddedig, gwarafunedig; anghyfreithlawn; rhednwyddol:—*s.* gwaharddiad, gwarafun; rhednwyddau, rhedfasnach.
- Contract, con'-tract, *s.* ammod, cyf-ammod, cytundeb, bargaen; ammodeb; ymgrediad, dyweddiad.
- Contract, con'-tract', *v.* ammodi, cyf-ammodi, cytuno, bargeinio; crebachu, còri, ymgrybychu, crychu, tyrfu, ymgrynhoi, cyfyngu, culhau; byrhau, talfyr, cwtogi, toli; dyweddio, ymgredu; cyfaddaw; cael; ennil; ymreddfu.
- Contracted, con-trac'-ted, *p. a.* talfyr, cryno; cyfyng, cul, distadl; crebach; hunanol; ammodeg.
- Contractible, con-trac'-ti-bl, *a.* talfyradwy, byradwy; ammodadwy.
- Contractile, con-trac'-tul, *a.* crebachus, crebachaidd, crychol, byrhaol.
- Contractility, con-trac'-tul'-i-ti, *s.* crebacholdeb, crebacholrwydd.
- Contracting, con-trac'-ting, *a.* ammodol, bargeiniol, cytunol, ymrwymol.
- Contraction, con-trac'-shyn, *s.* crybych-
- iad, ymgrynhoed; talfyriad, byrhâd; geirdoriad, tolnodiad; crynhoed, crynodeb.
- Contractor, con-trac'-tyr, *s.* ammodwr, cyfammodwr, bargeiniwr, cymmerwr; marchadydd; talfyrwr, byrhâwr; crebachydd.
- Contra-dance, con'-try-dans, *s.* gwrth-ddawns, cyferddawns.
- Contradict, con-try-dict', *v. a.* gwrth-ddywedydd, gwrthebu; ammheu, gwrthddadlu, gwrthdaeru; gwrthwynebu; anghytuno; gwadu.
- Contradiction, con-try-dic'-shyn, *s.* gwrthddyweddiad, gwrthwedydd, gwrtheb, croesddadl, gwrthddadl; anghysondeb.
- Contradiction in terms, con-try-dic'-shyn-in-tyrmz, *s.* gwrthddyweddiad, gwreiriad, croeseiriad.
- Contradictious, con-try-dic'-shyz, *a.* gwrtheiriog, gwrthwedgar, ammheugar; ceerus, cwerylus, croes; anghyson, anghydwedol.
- Contradictory, con-try-dic'-tyr-i, *a.* gwrthwyneb, gwrthwedol, gwrthebus, croes:—*s.* gwrthosawd, gwrthwyneb; anghysondeb; gwrthebydd.
- Contradistinct, con-try-dus-tingct', *a.* gwrthwanedig, gwrthwahan, gwrthnodol.
- Contradistinction, con-try-dus-tingc'-shyn, *s.* gwrthwahaniaeth, gwrthwahanred, gwrthddynodiant, gwrthgyferbyniad.
- Contradistinguish, con-try-dus-ting'-gwis, *v. a.* gwrthwahanu, gwrthwahanredu, gwrthddynodi.
- Contrafissure, con-try-ffish'-wyr, *s.* gwrthfreg, gwrth-holliad, gwrthageniad.
- Contraindicate, con-try-un'-di-cet, *v. a.* gwrtharwyddo, gwrthddangos.
- Contralto, con-tral'-tò, *s.* gwrthalaw, mysgalaw, gwrthgyfalaw, goralaw.
- Contranure, con'-try-miwr, *s.* gwrthfur, gwrthwal, rhagfur.
- Contranatural, con-try-naç'-w-ryl, *a.* gwrthaniol, gwrthnaturiol.
- Contraniteny, con-try-nei'-tyn-si, *s.* gwrthweithrediad, gwrthrymedd, gwrthwasgiad.
- Contrapose, con-try-pöz', *v. a.* gwrthosod, gwrthgyflëu.
- Contraposition, con-try-pö-sish'-yn, *s.* gwrthosodiad, gwrthgyflead, cyferbyniad.
- Contrapuntist, con'-try-pyn-tyst, *s.* cyferbwyntydd, gwrthgrifeilydd.

Contraries, con'-try-riz, *s. pl.* gwrtholion, gwrthosodion, gwrthyddion, croesbethau.

Contrariety, con-try-rei'-i-ti, *s.* gwrthwynebedd, gwrthedd, gwrtholdeb, anghyssondeb, gwrth.

Contrarily, con'-try-ri-li, } *ad. yn*

Contrarywise, con'-try-ri-weiz, } *y*

gwrthwyneb; yn amgen; yn wrthwynebol.

Contrarious, con-tre'-ri-yz, *a.* gwrthwyneb, croes, anghysson, anghytunol.

Contrary, con'-try-ri, *a.* gwrthwyneb, gwrthwynebus, amgen, amgenach; yn erbyn:—*v.* y gwrthwyneb, gwrthbeth, gwrth.

Contrast, con'-trast, *s.* cyferbyniad, gwrthosodiad, gwrthgyflead, gwrthweddiad; gwahaniaeth, annhebygoliaeth.

Contrast, con-trast', *v. a.* cyferbynu, gwrthosod, amgenu, gwrthweddu; cymharu, cyfwynebu, amrywio.

Contra-tenor, con'-try-ten-yr, *s.* gwrth-alaw = *Contralto*.

Contravallation, con-try-fal-le'-shyn, *s.* gwrthglawdd, gwrthddefynfa.

Contravene, con-try-fin', *v. a.* gwrthsefyll, gwrthwynebu: rhwystro, attal; gwrthwedyd, gwrthebu; disodli, somi, dirymu; gwrthdrin; tori, troseddu.

Contravention, con-try-fen'-shyn, *s.* gwrthwynebiad; seithugiad, lluddiad, difuddiad, llesteiriad, gwrthweithrediad, diddymiad, dieffeithiad; trosedd-iaid; sarhâd, camwri.

Contraversion, con-try-fyr'-shyn, *s.* gwrthdroad, ymdroad.

Contributory, con-trub'-iw-tyr-i, *a.* cytthrethol, teyrngedol, cyfroddol, cynnorthwyol.

Contribute, con-trub'-iwt, *v.* cyfranu, cyfroddi, cyttalu; cynnorthwyo, cysborthi; rhifo; gwemi, gwasanaethu, llesâu; tueddu.

Contribution, con-tri-biw'-shyn, *s.* cyfraniad, cydraddiad; cydrodd, cyfran, cymhorth, casgl, cydgost; cysborthiant; cytthreth, gorfottreth, treth; cytthrethiad.

Contributive, con-trub'-iw-tuf, *a.* cynnorthwyol; cyfroddol, cyfranogol; cytthrethol.

Contributor, con-trub'-iw-tyr, *s.* cyfranydd, cydroddwr, cynnorthwywr, cyt-talwr.

Contrite, con'-treit, *a.* briwedig, drylliedig, cystuddiedig, yssig; edifarus, edifeiriol; penydiol, trist.

Contrition, con-trish'-yn, *s.* edifeirwch; athristedd; rhwbiad, rathiad.

Contrivance, con-trei'-fyns, *s.* dyfais, dychymmyg, bwriad, amcan, trefniad, cyflead; dichell, ystryw, hoced, cydfwriad, cyfrwysder.

Contrive, con-treif', *v. a.* dyfeisio, dychymmygu, llyfelu, llunio, dyfalu, cynllunio, ffurfio, saernio.

Control, con-tröl', *s.* rheolaeth, awdurdod, llywodraeth, meistrolaeth, gallu; attal, rhwystr, lludd: attalydd, twyedydd:—*v. a.* rheoli, llywio, llywodraethu; attal, cyfattal, ffirwyno; gorchfygu, darostwr, gorfodi; arolygu; gwrthbrofi; argyhoeth, anghreffitio.

Controllable, con-tröl'-lybl, *a.* rheoladwy; attaladwy; gorfodadwy.

Controller, con-tröl'-lyr, *s.* rheolur, goruchwyliwr, trwyadur, golygwr, cyfar-chwyliwr.

Controllership, con-tröl'-lyr-ship, *s.* rheoluriaeth, twyaduriaeth, golygwriaeth.

Controlment, con-tröl'-ment, *s.* rheolaeth = *Control*.

Controversial, con-trö-fyr'-shyl, *a.* dadleuol, ymddadleuol; dadleuadwy, dadladwy.

Controversialist, con-trö-fyr'-shyl-ust, *s.* dadleuadur; dadleuwr, dadlydd.

Controversy, con'-tro-fyr-si, *s.* dadl, dadleuaeth, ymddadl, gwrthddadl; gwrthwynebiad; cyngaws, achos, cwyn, hawl; amrafael, ymryson; cystadlrrwydd.

Controvert, con-trö-fyrt, *v. a.* dadlu, dadleu; gwrthdrin; gwrthddadlu, gwrthsefyll, gwrthwynebu: amhneu, petruso; holi, chwilio; cyfddadlu.

Controverter, con'-trö-fyr-tyr, } *s.* dadl-

Controvertist, con'-trö-fyr-tust, } euwr, ymddadlydd, dadleuor, gwrthddadlydd, cystadlwr, ymbyngciwr, argymhenwr: gwrthwynebydd.

Controvertible, con-tro-fyr'-ti-bl, *a.* dadladwy, dadleuadwy, hyddadl.

Contumacious, con-tiw-me'-shyz, *a.* cyncdyn, gwrthnysig, ystyfnig, anhydyn, eildyn, trofäus, anhywaith, anuffydd; trahäus.

Contumaciousness, con-tiw-me'-shyz- }

Contumacy, con'-tiw-me'-si, [nes. } *s.* cyncdynrwydd, gwrthnysigrwydd, gwrthgasedd, gwrthnaws, trofausder; trahausder.

Contumelious, con-tiw-me'-li-yz, *a.* dirmygol, tremygus, trahäus, diystyrllyd, sarhäus, trawsfalch, haerllug,

- enllibus, ammharchus, gwarthus, gwaradwyddus, difoes; digywilydd; sarug, taiog.
- Contumely, con'-tiw-mi-li, *s.* trahausder, haerllugrwydd, sarhâd, anfri, dirmyg, ammharch, diystyrwch, enllib, gwarth, gwaradwydd, anfoes; balchder, rhyfyg, gwarthrudd.
- Contuse, con-tiwz', *v. a.* curo, pwyo, briwo, dryllio; yssigo; cymmriwo.
- Contusion, con-tiw'-zhyn, *s.* pwyad, briwiad; yssigiad, sigiad, clais; briw; maluriad.
- Conundrum, cō-nyn'-drym, *s.* mwysair, gair mwys, geidro, gwibl, cellweireb; dychymyg.
- Conusance, con'-iw-syns, *s.* gwybyddiaeth, nabyddiaeth; holiad, chwiliad; sylw.
- Convalescence, con-fy-les'-sens, } *s.*
Convalescency, con-fy-les'-sen-si, }
- gwellâd, gwelliad, adferiad, iachâd, adgryfhâd, ymgryfhâd.
- Convalescent, con-fy-les'-sent, *a.* ar wellâd, yn gwellâu, gwellaol, adgryfhaol:—*s.* gwelledig, gwelliannog, adferedig; un wedi gwella o glefyd.
- Convenable, con-fî'-nybl, *a.* cynnulladwy, ymgasgladwy.
- Convene, con-fin', *v.* ymgynnull, ymgasglu, ymgylfarfod; cynnull, casglu, crynhoi; cydgynnull, cydwysio, cyfalw; cydymgynnull, ymgrynhoi, cydgyfarfod.
- Convenience, con-fî'-ni-ens, *s.* cyfleusdra, cymhwysder, cyfaddasrwydd; hwylysdod, buddioldeb, lles, mantais; cyfle, adeg, odfa, oedfa, egwyl; arfod; cyngweddiad; esmwythder.
- Convenient, con-fî'-ni-ent, *a.* cyfleus, addas, cymmesur, priodol, cyfweddus; buddiol, llesol; gweddaidd, angenrheidiol; amserol, prydlawn, tymmoraid; hawdd, esmwyth.
- Convent, con'-fent, *s.* cyfaint; mynachlog, monachdy, abatty, clasordy; lleiandy, gwyrlyfdy; crefydd-dy, crefyddfa; cynulleidfa.
- Convent, con-fent', *v.* gwysio; cyfarfod.
- Conventicle, con-fen'-ti-cl, *s.* cwrdd, cydfa, cyfarfodfa, ymgylfarfod; ty cwrdd, ioldy, addolfa; ymgynnullfan; celgynnullfa, celgyfarfod; cwrdd bach:—*v. n.* celymgynnull.
- Convention, con-fen'-shyn, *s.* eisteddfod, cyfarfod, cymmanfa, cynnadledd, cynghyd, gorsedd, cynnullfa, cwrdd, cymman; dygynnull; undeb, ammod, dygymmod.
- Conventional, con-fen'-shyn-yl, *a.* eisteddfodol, cymmanfaol, gorseddog; ammodol, cytunedig; cydsyniol.
- Conventiary, con-fen'-shyn-yr-i, *a.* ammodus, cyfammodol, cytunedig.
- Conventual, con-fen'-cw-yl, *a.* cyfeiniol, mynachlogaidd:—*s.* monach, mynach; lleian, mynaches.
- Converge, con-fyrj', *v. n.* cyttueddu, cydgyfeirio, cyfogyddo, cyttynu, cydgyfarfod.
- Convergence, con-fyr'-jens, *s.* cyttueddiad, cyfogydd, cymherfeddiad, cydbwyntiad.
- Convergent, con-fyr'-jent, *a.* cyttueddol, cydgyfeiriol, cyfogyddol, cyttynol.
- Conversible, con-fyr'-sybl, *a.* siaradus, ymddyddangar, ymgomgar, cyfeillgar, hyfwyn, rhydd.
- Conversant, con-fyr'-synt, *a.* cynnefin, cydnabyddus, cyfarwydd, hyddysg, ymarferol, adnabyddus, cyfeillgar; gwybodus, dysgedig, astud.
- Conversation, con-fyr-se'-shyn, *s.* ymddyddan, cydymddyddan, cymddyddan, ymgom, siarad, cynnad, cyfariaith, cyfymbwyll, chwedleuaeth, cydlafaredd, amddadl; cyfeillach, cymdeithas; ymarwedd, buchedd, moes; cystlwn, ymgylfathrach; cynnefndod.
- Conversational, con-fyr-se'-shyn-yl, *a.* ymddyddanol, ymgomiol, siaradol.
- Conversative, con-fyr'-sy-tuf, *a.* cyfeillachol, cymdeithasgar.
- Conversazione, con-fyr-sat-zi-ō-ne, *s.* ymgomfa, ymgomdeithas, cyfeillgwrdd.
- Converse, con-fyrs', *v. n.* ymddyddan, cydymddyddan, siared, ymgomio, ymchwedleua, ymadroddi; ymgylfeillachu, cymdeithasu, ymgyltal, cytrigo; ymgystlynu, cyridio; ymddilyn.
- Converse, con'-fyrs, *s.* ymddyddan = *Conversation*; gwrthdroad, gwrthosodiad:—*a.* adgyrchol; gwrthdroadwl.
- Conversion, con-fyr'-shyn, *s.* troad, trôedigaeth, dychweliad; cyfnewidiad, trosiad; priodoliad.
- Convert, con-fyrt', *v.* troi, ymchwelyd; newid, cyfnewid, trosi; priodoli; ymdroi.
- Convert, con'-fyrt, *s.* ymchwelwr, dychweladur, dysgybl; trofedig, trôedig.
- Convertible, con-fyr'-ti-bl, *a.* troadwy, hydro, dychweladwy, cyfnewidiol.

Converting, con-fyr'-ting, *a.* tröedlgol, dychweliadol, troawl.
 Convex, con-fecs, *a.* crwm, argrwm, cynghrwm, crwbi, argwrn :—*s.* crwm-ach, crymgant, arbel.
 Convexity, con-fec'-si-ti, *s.* amgrymedd, cynghrymedd, crymedd, argrynedd ; crymder.
 Convexo-concave, con-fec-sü-con'-cef, *a.* crymgeuol, crymgau.
 Convexo-convex, con-fec-sö-con'-fecs, *a.* cryngrwm, crymgrwn, argrwm dyblyg.
 Convey, con-fe', *v. a.* cludo, cario, trosi, trosglwyddo, cywain, arwedd, arwain ; anfon, gyru ; cyfranu, rhoddi ; hebrwng ; arallu, daerodi.
 Conveable, con-fe'-ybl, *a.* trosadwy, trosglwyddadwy, cludadwy.
 Conveyance, con-fe'-yns, *s.* cludiad, trosiant, trosglwyddiad ; trosglud, symmudiad ; danfoniad ; aralliad, daerodiad ; hebryngiad ; cyfrwng, muer ; trosiadeb, daerodeb, gweithred tir.
 Conveyancer, con-fe'-yn-syr, *s.* trosiadur, trosglwyddwr, arallydd.
 Conveyer, con-fe'-yr, *s.* dygiogydd, car-iwr, cludydd, trosglwyddwr ; chwidiog, hudolydd.
 Convicinity, con-fu-sun'-i-ti, *s.* cymmydogaeth ; cyfagosrwydd.
 Convict, con-fict', *v. a.* argyhoeddi ; euogbrofi, collfarnu, euogfarnu, dyfarnu.
 Convict, con'-fict, *s.* collddyn, euog, yr euog, eneidfaddeu, collfarnog.
 Conviction, con-fic'-shyn, *s.* argyhoeddiad ; dyfarniad, euogbrofiad, collfarniad ; llwyrbrawf ; disbrawf, gwrthbrofiad, darbywllineb.
 Convictive, con-fic'-tuf, *a.* argyhoeddol, argyhoeddiadol ; euoghaol, euogbrawf.
 Convince, con-funs', *v. a.* argyhoeddi ; darbywlllo, diddadlu ; arbrofi ; cer-yddu ; euogbrofi.
 Convincer, con-fun'-syr, *s.* argyhoeddwr, dysbwylllydd, darbywllwr ; amlygwr.
 Convincible, con-fun'-su-bl, *a.* argyhoeddadwy ; disbrofadwy.
 Convincing, con-fun'-sing, *a.* anwrthwynebol, argyhoeddol, diymwad, eglur.
 Convivial, con-fuf'-i-yl, *a.* gwleddol, cydwleddol, gwesteiol ; llawen, difyr, llon, siriol ; cyfeillgar, cymdeithasgar.
 Conviviality, con-fuf'-i-al'-i-ti, *s.* gwledd-

oldeb, cydwleddiad ; digrifwch ; gorawen.
 Convocate, con-fö'-cet, *v. a.* cydalw ; cydwysio ; gwysio.
 Convocation, con-fö'-ce'-shyn, *s.* cymmanfa, eisteddfod ; cydwysiad, cydalwad ; glwysgymmanfa, llên-senedd.
 Convoke, con-föc', *v. a.* cydalw, cydwysio ; dyfynu.
 Convolute, con-fö'-liwt, } *a.* cydrol-
 Convoluted, con-fö'-liw-ted, } edig, ym-
 roledig, aindorchedig, ymdorchol, am-
 dröedig, rholiog.
 Convolution, con-fö'-liw'-shyn, *s.* ym-
 roliad, ymdorchiad, canrawd, cyt-
 torchiad, dyrwyniad, filliad, am-
 ddyrwyniad.
 Convolve, con-folf', *v. a.* cydrolio ; am-
 dorchol, amdroi, cyttreiglo, sidio, cyd-
 rwyno.
 Convoy, con-foi', *v. a.* canymdoi, can-
 ymdaith, canymdeithio, canhebrwng,
 teithnoddi.
 Convoy, con'-foi, *s.* canymdo, canym-
 daith, nawddosgordd, nawddlu, di-
 ffynlu ; nawddfyddin ; nawddlynges ;
 canymdeithydd, canymdöwr, canhe-
 rnygydd.
 Convoy ship, con'-foi-ship, *s.* nawdd-
 long, llong ganymdo.
 Convulse, con-fyls', *v. a.* dirdynu, dir-
 grynu, dirysgwyd, pyngu ; ysgwyd.
 Convulsion, con-fyl'-shyn, *s.* dirdyniad,
 dirgryn, dirgryd ; pang, dirdynwst ;
 dirgynhwrf, dirgyffro, terfysg, tra-
 bludd, brythwch.
 Convulsive, con-fyl'-suf, *a.* dirdynol,
 pangol, dirgrynol, dirgrydol.
 Cony, cö'-ni, *s.* cwnigen, ffiogen.
 Coo, cw, *v. n.* grwna, grwnian ; grym-
 ial.
 Cook, cwc, *s.* cogydd, cog, ceginydd,
 arlwywr :—*f.* coges, cogyddes, cegin-
 es :—*v. a.* coginio, ceginio, arlwyo,
 trin, parotoi, darparu, darmerthu :—
v. n. canu cwcw.
 Cookary, cwc'-yr-1, *s.* cogyddiaeth, cegin-
 iaeth, arlwyiaeth, bwytriniaeth.
 Cookmaid, cwc'-med, *s.* cogyddes, cegin-
 es, coges.
 Cookroom, cwc'-rwm, *s.* cegin, cegin-
 dy.
 Cookshop, cwc'-shop, *s.* bwytty, bwyd-
 fa, ceginfa, cogwerthfa.
 Cool, cw, *a.* oer, oeraidd, lleoer, llug-
 oer, addoer, oerllyd ; anwresog ;
 awelog ; tawel, araf, llariaidd, pwyll-
 og, digyffro ; diffal, difater ; diserch ;
 ysgafn ; cysgodog :—*s.* oer, oerni, oer-

ö, llo ; u, dull ; w, swm ; w, pwn ; y, yr ; ç, fel tsh ; j, John ; sh, fel s yn eisieu ; z, zel.

- der, yr oer, lleoeredd, llugoeredd; y cysgod:—*v.* oeri, addoeri, lleoeri; tawelu, lliniaru, llonyddu, esmwyth-âu; laesu, ymlaëu.
- Cooler, *cwl'-yr*, *s.* oeriadur, oerydd, oer-iedydd, mit, llestr oeri.
- Coolish, *cwl'-ish*, *a.* lleoer, llugoer.
- Coolly, *cwl'-li*, *ad.* yn oer, yn oerllyd, yn llugoer; yn ddifater; yn dawel-og.
- Coolness, *cwl'-nes*, *s.* oerder, oeredd, oerni, lleoeredd; oerfelgarwch; arafedd, pwyll, hirfrydedd; difater-wch, diflasod, clauarwch; anhoff-edd.
- Cooly, *cwl'-li*, *s.* Indgludydd, cludydd Indiaidd; cludwr.
- Coom, *cwm*, *s.* huddygl, parddu; echel-saim.
- Coomb, *cwm*, *s.* hobaid, hob, hanner crynog, pedwar pwysel.
- Coop, *cwp*, *s.* cwb; ffrongc, cut; adardy, adargaes, iardy; loc; milgut; baril, casgen; argae:—*v.* a. ffrongcio, cutio, llocio; cau, argau; carcharu.
- Cooper, *cw'-pyr*, *s.* cylchwr, cylehydd, cylchur, cylchlestrwr, saer cylch-lestri, barilwr, tunellydd, cowper.
- Co-operate, *cö-op'-yr-et*, *v. n.* cydweithio, cydweithredu, cyweithio, cydym-egnio.
- Co-operation, *cö-op-yr-e'-shyn*, *s.* cydweithiad, cydweithrediad; cydwaith, cyfober.
- Co-operative, *cö-op'-yr-e-tuf*, *a.* cydweithiol, cyweithiol, cydweithredol, cydoberol; cyfarfaethol.
- Co-operator, *cö-op'-yr-e-tyr*, *s.* cydweithydd, cyweithiwr, cydweithredwr, cydymegniwr.
- Coöpering, *cw'-pyr-ing*, *s.* cylehyddiaeth, cylchwriaeth, barilaeth, saer-ñaeth, cowperiaeth.
- Co-optation, *cö-op-te'-shyn*, *s.* mabwysiad, cydfabwysiad, cymmeriad, dewis- iad.
- Co-ordinate, *cö-or'-di-net*, *a.* cydradd, cyfurdd, cyfraddol; cyfochr, cyf- restrol.
- Coot, *cwt*, *s.* cotiar, cwtiar, corsiar, dyfriar, rhegen y dwfr, iar ddwr.
- Cop, *cop*, *s.* copa, cop, cob, cobyn, cop- yn, siobyn, crib, coryn, twff.
- Copal, *cö'-pyl*, *s.* ystorlws; copal.
- Coparcener, *cö-par'-si-nyr*, *s.* cydeti- fedd, cyfetifedd, cyttreftadog, cyd- feddiannydd.
- Copartner, *cö-part'-nyr*, *s.* cyfranog, cyfranogwr, cydfaelur; cydymaith; cydswyddog.
- Copartnership, *cö-part'-nyr-ship*, *s.* cyfranogaeth, cydfaeluriaeth, cydswydd-ogaeth.
- Copatriot, *cö-pe'-tri-yt*, *s.* cydwladgarwr, cywladgarwr.
- Cope, *cöp*, *s.* offerendor, cöb, toryn, clög; cwcwll, cwfi, penwisg; mwd; gortho, nenfwd; enfys; trum, crib; ceugant, crymgant:—*v.* a. toroni; trumio, ban-gori, copio, mydu, crib-ogi:—*v. n.* ymdrechu, ymladd, ym- wrrio, ymgystadlu, amryson, ymegno; brwydro, cobio, gwrthsefyll.
- Coped, *cöpt*, *a.* trumio, cribog; toryn-og.
- Copestone, *cöp'-stön*, *s.* copfaen, top- faen.
- Cophosis, *cö-ffö'-sus*, *s.* byddarwch.
- Copier, *cop'-i-yr*, *s.* adysgrifydd, adys- grifenwr, cysgrifydd, tanysgrifydd, dadysgrifwr, copiwr; elluniwr, ädlun- iwr; dynwardwr, efelychydd; llên- ysbeillydd.
- Coping, *cö'-ping*, *s.* trum, crib, topres, copiad.
- Copious, *cö'-pi-yz*, *a.* helaeth, helaeth- lawn, dibrin, diamdlawd, lawn, llu- osog, aml; cymwysfawr, toreithiog, hafug.
- Copiousness, *cö'-pi-yz-nes*, *s.* helaeth- rwydd, digonedd, hafug, amlder, llawnder, toraeth, ammhrinder; gor- dyfiant.
- Copland, *cop'-lynd*, *s.* corneldir, copdir.
- Copped, *cop't*, *a.* pigfain, penfain, brig- fain; copynog, copog, cribog.
- Coppel, *cop'-pyl*, *s.* coethadur, puradur, coethgib, toddlestr, coethlestr, toddyr, toddiadur.
- Copper, *cop'-pyr*, *s.* copr; elydr, elydn, efydd; efydden, efyddell, pair, efydd- yn; mân-arian, pres, ceiniogau:—*a.* copraidd, coprog:—*v. a.* copro, efyddu, efyddeidio.
- Copperas, *cop'-pyr-as*, *s.* copras, du 'r crydd.
- Copperplate, *cop'-pyr-plet*, *s.* coprys- lafn, efyddlafn, preslafn, efyddblad, coprblad; argrafflafn, coprargraff.
- Coppersmith, *cop'-pyr-smuth*, *s.* gof copr, coprof, efyddof.
- Copperwork, *cop'-pyr-wyre*, *s.* gwaith copr, coprwaith, efyddwaith.
- Coppery, *cop'-pyr-i*, *a.* copraidd, efydd- aidd.
- Coppice, *cop'-pus*, *s.* prysgoed, prysg-

- wydd, prysg, prys, glasgoed, manwydd; coedwig.
- Copse, cops, *v. a.* pryselu:—*s.*=*Cop-pice.*
- Copula, cop'-iw-ly, *s.* cyssyllteb, cysylltair, cyplysair, cwplws, cysswllt = *y* gair a una'r sylfon—testyn a'r arddodol=honawd mewn gosodiad rhesymegol.
- Copulate, cop'-iw-let, *v.* cydio, ymgydio, ymrewydd, cyridio, ymreain; cymharu, uno, cyplu:—*a.* cyssylltedig, cynglyn.
- Copulation, cop'-iw-le'-shyn, *s.* cydiad, ymread, cywestach; cypliad, cysylltiad, cymhariad.
- Copulative, cop'-iw-la-tuf, *a.* cydiadol, cyssylltiadol, cynglynol, cyplysol; cyridiol, ymrewyddol.
- Copy, cop'-i, *s.* adysgrif, adysgrifen, dadysgrif, tynysgrif; cyfysgrif, cysgrif; cynysgrif; ysgrifwaith, llawysgrifen; cyfargraff; adlun, eilun, cynllun, cynnelw; gwrthran, gwrthysgrifen; testyn, arddull; ysgrifyfr; argraffiad; copi:—*v.* adysgrifenu, adysgrifo; cyfysgrifo; adlunio; efelychu, dynwared; tebygu; bathu; copio.
- Copy-book, cop'-i-bwc, *s.* cysgrifyfr, ysgrifyfr, copi.
- Copyhold, cop'-i-höld, *s.* twngcafael, nawddfediad, deillfeddiad.
- Copyist, cop'-i-ust, *s.* adysgrifydd, copiwr=*Copier.*
- Copyright, cop'-i-reit, *s.* awdurfraint, hawlysgrif, llên-feddiad; ysgriffraint.
- Coquet, cö-cet', *v.* hoedena, mursenu, coegena, chwidwena, rhithgaru, twyllgaru:—*s.*=*Coquette.*
- Coquetry, cö-cet'-ri, *s.* hoedendod, mursendod; gwagsawrwydd, anwadlwch.
- Coquette, cö-cet', *s.* hoeden, mursen, coegen, chwidwen, chwidren, mursogen, twyllodres, filogen, penhoeden.
- Coquettish, cö-cet'-tish, *a.* hoedenaidd, mursenaidd, coegenaidd, chwidwenaidd.
- Coracle, cor'-ycl, *s.* corwgl, corwg, cwrwgl, cwrwg.
- Coral, cor'-yl, *s.* gwylar, cwrel, lluchochr, llysiâu'r llongwr:—*a.* gwylaraidd, cwrelaidd, lluchochrol.
- Corallaceous, cor'-yl-le'-shyz, } *a.* gwylar
Coralliform, cor'-yl-li-fform, } araidd, cwrelaidd; gwylarddull; camfforchog.
- Coralline, cor'-yl-lun, *a.* gwylaraidd, cwrelaidd, gwylarin, lluchochraidd:—*s.* gwylarig, gwylarlof, gwylarbrif, gwylaril.
- Corallite, cor'-yl-leit, *s.* gwylarith, gwylarfaen.
- Coralloid, cor'-yl-loid, *a.* gwylaraidd, cwrelaidd, gwylarwedd:—*s.* cornwyg, cornwymon, gwylarwyg.
- Corant, cö-rant', *s.* nwyfddawns, rhedegddawns. [corbed]
- Corb, corb, *s.* basged lo, glogib, cawell.
- Corban, cor'-byn, *s.* elusen-gist, elusgist, alwysgist, cyff elusen; elusen, rhodd, corban; aberth.
- Corbel, cor'-bel, *s.* basgedgaer, cawellgaer, nawddgawell, corbedwaith.
- Corbel, cor'-byl, *s.* corbal, corbed, gobenyddiad:—*v. a.* corbelu, corbedu.
- Cord, cord, *s.* rheffyn, corden, cortyn, cord, cort, llinyn, llyfanen, tennyn; cluder, cordiad:—*v. a.* cordio, cortio, rheffynu, llinynu; tantio; cludeirio.
- Cordage, cor'-dej, *s.* rhaffau, llongraffau, rhaffadaclau; cordwaith, rheffynwaith.
- Cordated, cor'-de-ted, *a.* calonaid, calonwedd, calonddull, ar lun calon.
- Corded, cor'-ded, *a.* cordiog, cortynog; cortiedig; cordeddig, cyfrodedd; cludeirio.
- Cordeher, cor'-di-le'yr, *s.* rheffynog, cordfynach, rheffynydd; mynach llwyd, lleiog; monach o urdd Ffransys Sant.
- Cordial, cor'-di-yl, *a.* calonog, diffuant, didwyll, caredig, serchog; gwresog; croesawgar; cysurol, cyfnerthol, adnerthol, adfywiol, cryfhaol; siriol; cleufryd, gonest:—*s.* sirgyffyr, sirlyn, sirwy, cysurlyn; adnerthydd; meddyglyn.
- Cordiality, cor'-di-al'-i-ti, *s.* didwylledd, cywirdeb, caredigrwydd; gwresogrwydd; cleuder, puredd; serchogrwydd, calondid; ewyllysgarwch.
- Cordially, cor'-di-al-li, *ad.* yn galonog; &r holl galon; o wir ewyllys calon.
- Cordon, cor'-döng, *s.* maenres, maenreng; gwerthyr; cyfres, gorsafres; cordolion, tasgyrt.
- Cordovan, cor'-dö-fan, } *s.* cordwal
Cordwain, cor'-wen, } cwrddwal; lledr
Yspañ; lledr Cordofa; gafledr.
- Cordwainer, cord'-wen-yr; cor'-di-nyr, *s.* cordwalwr, crydd cwrddwal; crydd, archenydd.

- Core, cöyr, *s.* calon, bywedyn, bywyn, deincodyn, dincodyn; crawn, bywed-wst.
- Cored, cöyrd, *a.* hallt, halltedig.
- Coriaceous, cö-ri-*e'*-shyz, *a.* lledraidd, ledrig; o ledr.
- Corinthian, cor-run'-thi-yn, *a.* Corinthaid, Corinthwedd; yn ol dull Corinth o adeiladu:—*s.* nwydwas, anlladwr.
- Corival, cö-rei'-fyl, *s.* cydgeisiwr, cyfymgeisydd, ymgystadlydd; cydgarwr:—*v.* *a.* cydgeisio, ymgystadlu ä.
- Corivalry, cö-rei'-fyl-ri, *s.* cydgais, cyfymgais, cystadleuaeth; cyfymryson, cyngorchest.
- Cork, core, *s.* coreyn, core, twythwydd, madarch; twyth:—*v.* *a.* corcio, madarchu.
- Cork-screw, corc'-scrw, *s.* allwedd cotrel, sidrwy potel, coreyll, corciadur, corcysgrwy.
- Corky, cor'-ci, *a.* corcaidd, coreynaid, madarchaidd.
- Cormorant, cor'-mö-rynt, *s.* morfran, mulfran, godde gwrych; glwth, ceg-rwth.
- Corn, corn, *s.* yd; grawn yd, grawn, llafur; gronyn:—*pl.* ydau; corn, caleden, caledyn, oddf, pedgorn:—*v.* *a.* ysgeintio ä halen; halltu, sychu, argaledu; cornio, gronynu, graenu; ceirchio.
- Corn-chandler, corn'-çand-lyr, *s.* ydwerthydd, adwerthwr yd; yd-fasnachydd.
- Corn-crake, corn'-crac, *s.* rhegen yr yd, rhegen y rhych, creciar.
- Cornea, cor'-ni-y, *s.* glein-gorn, cornbil-en.
- Cornel, cor'-nyl, } *s.*
Cornelian-tree, cor-n^l-li-yn-tri, } cwyr-os.
- Cornelian, cor-n^l-li-yn, *s.* cigliwem, cnodem, maen cigliw=math ar galcedon.
- Corneous, cor'-ni-yz, *a.* cornaidd, caled.
- Corner, cor'-nyr, *s.* cornel, congl, ongl, elin, cil, ebach; baches, lloches, cilan; cwr, ymyl.
- Cornered, cor'-nyrd, *a.* cornelog, congl, cilfachog, ebachog; cyriog.
- Corner-stone, cor'-nyr-stön, *s.* conglfaen, cornelfaen, careg congl, careg gornel.
- Cornerwise, cor'-nyr-weiz, *ad.* o gongl i gongl; yn llwrw ei gornel.
- Cornet, cor'-net, *s.* corned, chwyth-gorn, udgorn; march-lumanwr; cornyn, papurgorn; penwisg; doethorwisg.
- Cornetcy, cor'-net-si, *s.* torflumaniaeth, marchlumaniaeth.
- Corn-exchange, corn-ecs-çenj', *s.* ydnewidfa, cyfnewidfa yd, yd-newit-ty.
- Cornice, cor'-nus, *s.* taleithwrn, rhag-dalwrn, taladdurn, ardwdd, talwrn, addurndalaith.
- Cornicle, cor'-ni-cl, *s.* cornyn, cornig, cornigl, corn bychan.
- Cornigerous, cor-nij'-yr-yz, *a.* cynrig, cyrniog, corniog.
- Corning-house, cor'-ning-hows, *s.* pylordy, gronyndy.
- Cornish, cor'-nish, *a.* Cernywaidd.
- Cornish, cor'-nish, *s.* Cernywaeg, y Gernywaeg, iaith Cernyw.
- Corn-stone, corn'-stön, *s.* cornfaen.
- Cornucopia, cor-niw-cö'-pi-y, *s.* achrwysgorn, corn llawndid; rhad penllad.
- Cornute, cor-niw', *v.* *a.* cycywalltu, hoffdynu, cynricyllu, diwrio.
- Cornuted, cor-niw'-ted, *a.* corniog, cynrig, cwcwalltog; cyrnaidd, cycwalltedig.
- Cornuto, cor-niw'-tö, *s.* cwcwallt, hoffdyn, cynricyll, cynnog; cynrigddyn.
- Cornwain, corn'-wen, *s.* ydfen, yd-gertwyn.
- Corny, cor'-ni, *a.* cyrnaidd, cornol; caled; ydaidd, ydog, grawnaid.
- Corn-yard, corn'-iard, *s.* ydlian, ydgordd, cadlas yd, gardd yd.
- Corolla, cö-rol'-ly, *s.* coronig, corolen; blodengaes, gwyllamlen, ffur.
- Corollary, cor'-ol-lyr-i, *s.* casgliad, cyngload, diweddglö; canlyniad; rhelyw.
- Corona, cö-rö'-ny, *s.* coron, talaith, coronrwy; copa; gwullgoron.
- Coronal, cor'-ö-nyl, *a.* corynol.
- Coronal, cor'-ö-nyl, *s.* coron, pendel; coronbleth, gwyrilen, deilbleth, gwulldorch; coryn, cysswllt yr iad.
- Coronary, cor'-ö-nyr-i, *a.* cornaidd, coronol; corynaidd, corynol.
- Coronation, cor'-ö-ne'-shyn, *s.* corniad; taleithiad.
- Coroner, cor'-ö-nyr, *s.* trengholwr, trengholydd, corffynad; coronwr, crwner.
- Coronet, cor'-ö-net, *s.* coronig, talaith.
- Corporal, cor'-pö-ryl, *s.* dengwriad=yswyddog isaf yn y fyddin; corfflen, corfflian, lian cymmun.

- Corporal, cor'-pö-ryl, *a.* corfforol; sylweddol, defnyddiol.
- Corporality, cor-pö-ral'-i-ti, *s.* corffolaeth, corffoldeb.
- Corporally, cor'-pö-ryl-li, *ad.* yn gorfforol; yn ei gorffolaeth; yn y corff.
- Corporate, cor'-pö-ret, *a.* corfforedig, cydgorffol; unedig; cyffredinol.
- Corporation, cor-pö-re'-shyn, *s.* corfforaeth; bwrdeisiaeth; bwrdeisdref; cydfrawdoliaeth.
- Corporator, cor'-pö-re-tyr, *s.* bwrdaid, bwrsgais.
- Corporeal, cor-pö'-ri-yl, *a.* corfforol, corffol; sylweddol, defnyddiol.
- Corporealism, cor-pö'-ri-yl-ust, *s.* defnyddiolwr, defnyddiaidwr.
- Corporiety, cor-pö-rí'-i-ti, *s.* corffolrwydd, corffoledd, corffeg; defnyddiolder.
- Corps, cöyr, *s.* corff, cadgordd, cadgorff, byddin, corfflu.
- Corpse, corps, *s.* corff, celain, burgyn.
- Corpulence, cor'-piw-lens, *s.* corffogrwydd, cigogrwydd, tewder; breisgedd, praffder.
- Corpulent, cor'-piw-lent, *a.* corffog, tew, cigog; praff, braisg.
- Corpuscle, cor-pys'-sl, *s.* corffilyn, mymryn, astemig, gronyn, til.
- Corpuscular, cor-pys'-ciw-lyr, *a.* corffilynaidd, ithol, mymrynl.
- Corrade, cor-red', *v. a.* rhwbio ymaith, cydrathu, cynghrafu, esrbwio.
- Corradiation, cor-re-di-é'-shyn, *s.* cydreiddiad, cydbelydriad, cydlewyrchiad.
- Correct, cor-rect', *a.* cywir, difai, diwygiedig, pur; iawn, uniawn; cywrain, cywraint.
- Correct, cor-rect', *v. a.* cywiro, cyweirio, diwygio, gwelläu; adgyweirio; tymmeru; ceryddu, cospi, anghreiffitio, senu.
- Correction, cor-rec'-shyn, *s.* cyweiriad, diwygiad, gwelliant; adgyweiriad; dysgyblaeth; cerydd; cystwyad, argyhoeddiad; adfryd; cyweirnod, diwygnod.
- Corrective, cor-rec'-tuf, *a.* cyweiriol, diwygiadol, gwellael; ardymmmerol; ceryddol, cospedigol.
- Corrective, cor-rec'-tuf, *s.* cywair, cyweirydd, tymnerydd; cystwy, attalfa.
- Correctly, cor-rec'-li, *a.* yn gywir, yn ddfai; yn fanwl, yn hollol.
- Correctness, cor-rec'-nes, *s.* cywirdeb; manyldeb, manylrwydd.
- Corrector, cor-rec'-tyr, *s.* cywirydd, diwygiwr, gwelläwr; ardymmerydd; ceryddwr, cospadur. [paenig.
- Corregidor, cor-rej'-i-dor, *s.* ynad Ys.
- Correlate, cor'-ri-let, *s.* cydberthynas.
- Correlative, cor-rel'-y-tuf, *a.* cydberthynol, cymherthynol.
- Correlative, cor-rel'-y-tuf, *s.* cydberthynas, cydgyfathrach.
- Correption, cor-rep'-shyn, *s.* cerydd, sen, cystwy; dwrdiad, ceryddiad.
- Correspond, cor-ri-spond', *v. n.* cyfateb, cydweddu, cytuno; cynhebygu, cydgordio; gohebu, ymohebu, cydymateb.
- Correspondence, cor-ri-spon'-dent, *s.* cyfatebiad, cyfatebolrwydd, cytтарawiad, addasrwydd; gohebiaeth, ymohebiad; cyweithas, cyfathrach; cysylltiad.
- Correspondent, cor-ri-spon'-dent, *a.* cyfatebol, cyfaddas, cymhwys; gohebol.
- Correspondent, cor-ri-spon'-dent, *s.* gohebydd; cyfatebwr; cystlynwr.
- Corridor, cor-ri-dor', *s.* traworiol, tryddedfa, oriel; trydded, hirrodafa; amrodafa.
- Corrigible, cor'-ri-jibl, *a.* diwygiadwy, cyweiriadwy; ceryddadwy, hygosp.
- Corrival, cor-rei'-fyl, *s.* cydgeisiwr, cydymgeisydd, cystadlydd; cydgarwr; cydymdrechydd.
- Corrival, cor-rei'-fyl, *v. a.* cydymgeisio, cystadlu, cyderlyn.
- Corrival, cor-rei'-fyl, *a.* cydymgeisiol, cystadleuol.
- Corrivalry, cor-rei'-fyl-ri, *s.* cydymgais, cystadleuaeth; cydymryson, cyfergais.
- Corrivation, cor-ri-fe'-shyn, *s.* cydffrydiad, cydoferiad, cydwehyniad.
- Corroborant, cor-rob'-ö-rynt, } *a.* cyf-
- Corroborative, cor-rob'-ö-re-tuf, } nerthol, cryfhaol, cadarnhaol, cryfbarol.
- Corroborant, cor-rob'-ö-rynt, } *s.*
- Corroborative, cor-rob'-ö-re-tuf, } cyfnerthai, cyfnerthydd.
- Corroborate, cor-rob'-ö-ret, *v. a.* cyfnerthu, cryfhau, grymuso; sicrhau.
- Corroboration, cor-rob'-ö-re'-shyn, *s.* cyfnerthiad, cadarnhäd; dilysiad; prawf; sefyddiad.
- Corrode, cor-röd', *v. a.* cyfysu, difa, treulio; amgnoi; rhydu; anmharu.
- Corrodent, cor-rö'-dent, } *a.* ysol, cyd-
- Corrosive, cor-rö'-suf, } ysol, difaol, ystreuliol.
- Corrodent, cor-rö'-dent, } *s.* cyfysai,
- Corrosive, cor-rö'-suf, } ysyr, ysai, arafysur.

- Corrosible, cor-rö'-su-bl, *a.* ysadwy, cyf-ysadwy; ysol.
- Corrosion, cor-rö'-zhyn, *s.* ysiad, cyfysiad, treuliad, amdraul, arafysiad; rhydiad.
- Corrosiveness, cor-rö'-suf-nes, *s.* ysoldeb, ysolrwydd, cyfsoledd; llymder.
- Corrugate, cor'-rw-ge't, *v. a.* crychu, crebachu, rhychu.
- Corrugate, cor'-rw-ge't, *a.* crych, crepach, crebachog.
- Corrugator, cor'-rw-ge-tyr, *s.* crychiedydd, crebachydd, crychgyhr.
- Corrupt, cor'-rypt', *v.* llygru, halogi, difwyno, anurddo; pydru, mallu, gori; dobrwyo, gwobrwyo, gwyrddroi; ammhuro.
- Corrupt, cor'-rypt', *a.* llygredig, halog; hadl, braenllyd, pwr, heinus, ammhur; drwg, anaddwyn, ffals, gwyr-gog; anghynnwynol.
- Corruptibility, cor'-ryp-ti-bul'-i-ti, *s.* llygroldeb, hylgredd, llygrolrwydd; braenoldeb.
- Corruptible, cor'-ryp'-tu-bl, *a.* llygradwy, hylwgr, halogadwy; pydradwy, hadlyd.
- Corruptible, cor'-ryp'-tu-bl, *s.* llygradwy.
- Corruption, cor'-ryp'-shyn, *s.* llygredigaeth, halogrwydd; pydrni, braenedd, mallder; crawn, gôr, madredd; drygedd, halogedigaeth; gwobr, hudobr; anurddiad.
- Corruptive, cor'-ryp'-tuf, *a.* llygrol, hylwgr; pydrol.
- Corruptness, cor'-ryp't'-nes, *s.* llygredd, llygredigaeth, halogedigaeth; pydr-edd, braenedd, hadledd; drygioni, gwfd.
- Corsair, cor'-seyr, *s.* morwilliad, gwillmyr, morleidr, morherwr; herwlong, herwiblong.
- Corse, cors, *s.* corff, celain, abwy.
- Corselet, cors'-let, *s.* brondor, bronfoll, dwyfroneg, llurig; bron-gengl, bron-dengl; ednogfron.
- Corselet, cors'-let, *v. a.* bronfolli, dwyfronegu.
- Corset, cor'-set, *s.* gwasgrwyn, ystawys, ystywaws, gwasgai, gwasgyr, gwasg.
- Corset, cor'-set, *v. a.* gwasgrwymo, ystywosi.
- Cortege, cor'-tez, *s.* gosgordd.
- Cortes, cor'-tez, *s. pl.* senedd Yspañ, llywcdlys; seneddwyr Yspañ.
- Cortex, cor'-tecs, *s.* rhisg, rhisgl.
- Cortical, cor'-ti-cyl, *a.* rhisgol, rhisglog.
- Cortile, cor'-tul, *s.* beili, clos, cyntedd.
- Corundum, cö-ryn'-dym, *s.* corund=math ar ddelidfaen.
- Coruscant, cö-rys'-cynt, *a.* ffachiol, llachar, dysgleiriol, tywynol, melltenol, llathraid, ysblan.
- Coruscant, cö-rys'-cynt, *s.* gorwyn:—*pl.* gorwynion.
- Corusate, cö-rys'-cet, *v. n.* ffachio, lluchedennu, llewyrchu, dysbleinio.
- Coruscation, cö-rys'-ce'-shyn, *s.* ffach, lluchedyn, mellen; lluchediad, llethrid, tywyniad, melleniad.
- Corvette, cor'-fet', *s.* peithlong, cadlongen, cadfad, peithfad.
- Corvine, cor'-fun, *a.* branol, branog, cigfranaidd.
- Corybantic, cor-i-ban'-tic, *a.* ynyfydwyllt, gorphwyllog, llerth; Corybantig.
- Corypheus, cor-i-ff'-ys, *s.* cör-flaenor, pencor; Coryphæus.
- Coscinomancy, cos'-si-nö-man-si, *s.* gogarmes, gogrdewiniaeth.
- Cosecant, cö-s'-cynt, *s.* cydrylin, cyttrychlin, trylin gyflaw.
- Cosmetic, coz-met'-ic, *a.* prydferthol, tecaol, addurnol.
- Cosmetic, coz-met'-ic, *s.* tegai, prydfertthai, teglyn, tegychlyn, tegwy, tlysyn, tegolchái.
- Cosmical, coz'-mi-cyl, *a.* bydysodol; perthynol i'r hollfyd; bydol; unadegol, anghyfadegol=yn codi neu fachlud gyda'r haul.
- Cosmically, coz'-mi-cyl-li, *ad.* gyda'r haul; yn unadegol.
- Cosmogonist, coz-mog'-ö-nust, *s.* pythonydd, pythagorydd, bydhanydd.
- Cosmogony, coz-mog'-ö-ni, *s.* pythoniaeth, pythonas, pythagoras, bydenidas, bydhaniaeth, bydgread.
- Cosmographer, coz-mog'-ry-ffyr, *s.* bydonydd, bydgraffwr, bydarluniwr.
- Cosmography, coz-mog'-ry-ffi, *s.* bydoniaeth, bydgraffyddiaeth, bydyssodiaeth, bydarluniaeth.
- Cosmolabe, coz'-mö-leb, *s.* bydebyr, ollyfydiadur.
- Cosmolatory, coz-mol'-y-tyr-i, *s.* bydaddoliad, bydaddoliaeth.
- Cosmologist, coz-mol'-ö-jist, *s.* pythonegydd, pythonegwr.
- Cosmology, coz-mol'-ö-ji, *s.* pythoneg, bydoneg, ollyfydeg, bydwyddoreg.
- Cosmometry, coz-mom'-i-tri, *s.* bydfeidr-aeth=bydfesuriad yn raddau a myn-udau.
- Cosmopolitan, coz-mö-pol'-i-tyn, } *s.*
Cosmopolite, coz-mop'-ö-leit, } byd-

- ddinesydd, bydanneddwr; dyn didrig-fan.
- Cosmorama, coz-mô-ré'-my, s. bydwel, bydolwg, bydolygfa, bydsyllawd.
- Cossie, cos'-sie, a. alsoddol, alsoddegol.
- Cost, cost, s. traul, cost, pris; colled; poen; gwychedd; asen, eisen.
- Cost, cost, v. a. costio, costi; talu.
- Costal, cos'-tyl, a. asenol, eisol; ystlysol.
- Costard, cos'-tyrd, s. llorpfafal; pen.
- Costive, cos'-tuf, a. rhwym, bolrwym.
- Costiveness, cos'-tuf-nes, s. bolrwymedd, rhefrwymedd, y bolrwym, rhwymdra.
- Costless, cos'-les, a. diwerth, rhad.
- Costliness, cost'-li-nes, s. costusrwydd, mawrgost; traul, cost; gwerthfawrogrwydd.
- Costly, cost'-li, a.ustus, treulfawr, drudfawr; drud, prid; gorwych; mawreddus.
- Costume, cos'-tiwm, s. dullwsg, dullwisgiad, priodwsg; gwisg; dullwedd.
- Co-sufferer, cö-syff'-yr-yr, s. cydoddefydd.
- Co-supreme, cö-siw-prim', s. cydbenaeth, cydbenadur.
- Cot, cot, s. bwthlyn, bwth, cotas, cotty, caban, lliest, lliesty, cut, cwt, twlc; penty, buarth, corlan; bysle, bawdle; bad; oen llawfaeth.
- Cote, cöt, v. a. plygredeg, dyblygu; enill tir, darblygu.
- Cote, cöt, s. corlan=Cot.
- Cotemporary, cö-tem'-pö-ryr-i, a.; s. cyfoed=Cotemporary.
- Coterie, cot'-yr-i', cö-ti-ré', s. gwychgymdaith, dillyn-gor, llon-gynnullfa; boneddesfa, cynnullas; cymdeithas.
- Coterminous, cö-tyr'-mu-nyz, a. cytterfynol, cyffiniol; cyfagos.
- Cothurnate, cö-thyr'-net, a. gwentasog, cwrnog, curanog, llopanog.
- Cothurnus, cö-thyr'-nys, s. gwentas, cwrnog, curan; treisawd, treisawd.
- Cotillon, cö-tul'-iöng, s. chwimddawns, chwimgorelw.
- Cotquean, cot'-cwin, s. cadl, begw, mursen o ddyd, hyswiddyn=ymyrwr & gorchwylion benywod.
- Co-trustee, cö-tryr-té', s. cydymddiriedai, cydymddiriedur.
- Cotswold, cots'-wöld, s. corlan, defeitty.
- Cott, cot, s. corwely, gwelyan; crogwely; cryd.
- Cottage, cot'-tej, s. cotas, cotty, bwthyn, caban, lliesty, egwal, tyan.
- Cottager, cot'-te-jyr, s. cottywr, bwthynwr, cabanwr; ystafello.
- Cottidæ, cot'-ti-di, s. penbwlaod, penbyliaid. [cotymwe.
- Cotton, cot'-tn, s. cotwm, ceden, cotn;
- Cotton, cot'-tn, a. cotymaidd, cotymog, cedenog, cotnaidd.
- Cotton, cot'-tn, v. n. cotymu, cedenu, cotni; ymuno, ymlynu, gludio.
- Cotton-machine, cot'-tn-my-shin', s. cotymiadur, cedeniadur, peiriant cotwm, ernig gotwm.
- Cotton-plant, cot'-tn-plant, s. cotymwydden, cedenwydden, prysgen gotwm.
- Cottony, cot'-tn-i, a. cotymaidd.
- Cotyla, cot'-i-ly, s. teddyf, teddyf esgyrn, esgyrnrain, esgyrnaf.
- Cotyledon, cö-tul'-i-dyn, s. hadgib, hadgod, hadnoddai; bogeilys, dail y gron.
- Couch, cowç, v. gorwedd; ymgrymu; gorweddian, yswatio; cynnwys, amgyffred; mynegi, anlygu; cuddio, celu; taenu, cyttyru; cynllwyn; annelu; dadruchenu; cydosod, cyfansoddi.
- Couch, cowç, s. gwâl, glwth, glytha, trwl, gorweddffa, gwalas, gorweddffainge; haen, gwanaf.
- Couchant, cow'-çynt, a. tororweiddiol, yswatiol, cyrcydol, gorweddol.
- Couchee, cowsh'-i, s. hwyrofwy, nosofwy, ymweliad nosawl.
- Coucher, cow'-çyr, s. dadruchenydd, dadhuchydd; coflyfr, glwyslyfr.
- Cough, coff, s. peswch.
- Cough, coff, v. pesychu.
- Could, cwd, p. t. (Can) galluedig, dichonedig.
- Coulter, cöl'-tyr, s. cylltyr, cwlltyr, cylltor, cwlltr, crowyn.
- Council, cown'-sul, s. cynghor, ymgynghorfa; cymmanfa, eisteddfod, cysyllfa.
- Council-board, cown'-sul-böyrd, s. cysyllfwrdd, bwrdd y cynghor; cynghorfa.
- Councillor, cown'-sul-lyr, s. cynghorydd; tregynghorwr.
- Counsel, cown'-sel, s. cynghor, cyssyl; cyfarwyddyd, cyssylliad; pwyll, callineb; cyfrinach, rhin; gair; addysg; amcan, arfaeth; dyfais; cynghaws, cynghawsydd, cynghorwr, cyssyllwr, dadleuwr, canllaw, amddiffynwr, tafodawg llys; arddadlwr.
- Counsel, cown'-sel, v. a. cynghori, annog; rhybuddio; cymmeradwyo.

- Counsellable, cown'-sel-ybl, *a.* cynghorus; cynghoradwy.
- Counsellor, cown'-sel-lyr, *s.* cynghorwr, cynghoriaid, cyssyliwr, cynghawsydd, cynghaws, dadlenwr, arddadlydd, argyfreithiwr, canllaw, siawnsler; anogydd.
- Counsellorship, cown'-sel-yr-ship, *s.* cynghoryddiaeth, cyssylyddiaeth, cyfrin-gynghoriaeth, celgyssyliaeth, siawnsleriaeth.
- Count, cownt, *v.* cyfrif, rhifo; bwrw; prisio, ystyried, barnu, cymmeryd: —*s.* cyfrif, rhif, rhifedi, nifer; cyfrifiant; iarll.
- Countable, cown'-tybl, *a.* cyfrifadwy, hyrif, rhifadwy.
- Countenance, cown'-tu-nyns, *s.* gwyneb, wyneb, gwyneppryd; trem, ffrw, gwedd, pryd, golwg, gwep; edrychiad, golygiad, gosgedd, baran; nawdd, cefnogaeth; derbyniad, parch, ffafr: —*v.* *a.* cefnogi, nodd, achlesu, amddiffyn, cynnorthwyo; ffafrio; hoffi; dangos.
- Counter, cown'-tyr, *s.* rhifwr, cyfrifydd; prawiadur; maelfwrdd, bwrdd cyfrif; ffugarian, rhitharian; chwedlwr, clepiedydd; gwrthlaw, mysgalaw, gorlaw, gwrthlais: —*ad.* gwrth, croes-, gwrth-; yn groes, yng ngwrthwyneb, yn erbyn, yn y gwrthwyneb, gyferbyn: —*a.* cyferbyniol, gwrthwyneb; gwrth-, croes-.
- Counteract, cown'-tyr-act', *v.* *a.* gwrthweithredu; gwrthsefyll, gwrthwyn-ebu.
- Counteraction, cown'-tyr-act'-shyn, *s.* gwrthweithrediad, gwrthwynebiad; attalm, gwrthryniad; lludd, rhwystr.
- Counter-attraction, cown'-tyr-at-trac'-shyn, *s.* gwrthattyniad, gwrthddeniad.
- Counterbalance, cown'-tyr-bal'-yns, *v.* *a.* gwrthbwysio, cyferbwysio; cydbwysio, cyfartalu.
- Counterbalance, cown'-tyr-bal'-yns, *s.* gwrthbwys, cyferbwys; cydbwys; mantol.
- Counterbond, cown'-tyr-bond, *s.* gwrthrwymeb, gwrthysgrifrwym, gwrthrwym.
- Counterbuff, cown'-tyr-byff, *v.* *a.* gwrthguro, gwrthergydio: —*s.* gwrthgur, gwrthergyd, gwrthdarawiad.
- Counterchange, cown'-tyr-çenj, *s.* gwrthgyfnewid; cydnewidiad: —*v.* *a.* gwrthnewid; cyfnewid; cymmysgu.
- Countercharge, cown'-tyr-çarj, *s.* gwrthgyhuddiad, gwrthachwyn: —*v.* *a.* gwrthgybuddo, gwrthgwyno.
- Countercharm, cown'-tyr-çarm, *s.* gwrthswyn, gwrthgyfaredd: —*v.* *a.* gwrthswyno, gwrthgyfareddu, gwrthrempio.
- Countercheck, cown'-tyr-çec, *v.* *a.* gwrthgeryddu, gwrthattal, gwrth-senu: —*s.* gwrthgerydd, gwrthattalfa; lludd; ystwy, cerydd.
- Counter-current, cown'-tyr-cyr-rent, *a.* gwrthredegol: —*s.* gwrthgerhynt, gwrthryd, gwrthlif.
- Counterdistinction, cown'-tyr-dus-tinge'-shyn, *s.* gwrthwahaniaeth, gwrthwahanred, gwrthddynodiant.
- Counter-evidence, cown'-tyr-ef-i-dyns, *s.* gwrthdystiolaeth, gwrthbrawf.
- Counterfeit, cown'-tyr-ffit, *v.* ffugio, dynwarded, efelychu; ffuantu, lledrithio; adlunio, eilunio; twyllo, ymddieithro: —*a.* ffugiol, gau, ffals, rhithiog, rhagrithiol, ffuantus; adluniad: —*s.* ffugiwr, ffuantydd, twyllwr; fflug, rhith, dynwardiad; eilun, tebygiad, ffugeb; rhagrith.
- Counter-influence, cown'-tyr-un'-ffl-wens, *v.* *a.* gwrthddylanwadu.
- Countermand, cown'-tyr-mand', *v.* *a.* gwrthorchymmyn, gwrtherchi; galw yn ol: —*s.* gwrthorchymmyn; gwrthwad.
- Counter-march, cown'-tyr-març', *v.* *n.* gwrthrodio, gwrthdeithio, gwrthgychwyn.
- Counter-march, cown'-tyr-març, *s.* gwrthdrawd, gwrthrodriad, gwrthgychwyn; dychweliad, attrodriad.
- Counter-mark, cown'-tyr-marc, *s.* gwrthnod: —*v.* *a.* gwrthnodi.
- Counter-mine, cown'-tyr-mein, *s.* gwrthglawdd; gwrthgloddfa; disodliad, seithngiad; cyfrwysdro, methliad: —*v.* *a.* gwrthgloddio; disodli, dadynchwelyd, cyfethlu; gwrthweithio.
- Counter-mure, cown'-tyr-miwr, *s.* gwrthfur, gwrthwal, rhagfur.
- Counterpace, cown'-tyr-pes, *s.* gwrthgamre, gwrthgam.
- Counterpane, cown'-tyr-pen, *s.* torsed, cwrlid, huling, teiban, brycan, cadwy.
- Counterpart, cown'-tyr-part, *s.* gwrthran, gwrthbarth; gwrthysgrifen, cyfysgrif, adlun, cyflen.
- Counterpetition, cown'-tyr-pi-tish'-yn, *s.* gwrthddeiseb, gwrtherfyniad.

- Counterplea, cown'-tyr-pli, *s.* gwrth-ddadl, gwrtheb.
- Counterplot, cown'-tyr-plot, *s.* gwrth-frad, gwrthstryw.
- Counterplot, cown'-tyr-plot', *v. a.* gwrth-fradlunio, gwrthfradu.
- Counterpoint, cown'-tyr-point, *s.* gwrth-nodiant, gwrthalawiad, gwrthbwyntal, gwrthgrifiant; gwrthbwynt, gwrthbwngc; torsed, cwrlid, huling.
- Counterpoise, cown'-tyr-poiz, *v. a.* gwrthbwyso, gwrthfantoli:—*s.* gwrthbwys, cyferbwys; cydbwys, gwrthfantol.
- Counterpoison, cown'-tyr-poi-zn, *s.* gwrthwenwyn, dadwenwyn.
- Counterpressure, cown'-tyr-presh'-yr, *s.* gwrthwasgiad, gwrthwasg.
- Counterproject, cown'-tyr-prö-ject, *s.* gwrthddyfais, gwrthgynllun.
- Counterscrap, cown'-tyr-scrap, *s.* gwrthlechwedd; gwrthragfyr.
- Counterséal, cown'-tyr-sil, *v. a.* gwrthselio, gwrthholi.
- Countersign, cown'-tyr-sein, *v.* gwrthlofnodi, gwrthenwebu, gwrthnodi.
- Countersign, cown'-tyr-sein, *s.* gwystl-air, cysswynair.
- Counterstatute, cown'-tyr-stat'-iwt, *s.* gwrthdeddf, gwrthraith.
- Counterstroke, cown'-tyr-ströc, *s.* gwrthergyd, gwrthgur.
- Countersway, cown'-tyr-swe, *s.* gwrthrwysg, gwrthddylanwad.
- Countertaste, cown'-tyr-test, *s.* gwrtharchwaeth, gwrthchwaeth.
- Counter-tenor, cown'-tyr-ten-yr, *s.* gwrthlalaw; rhyngalaw; banalaw.
- Countertide, cown'-tyr-teid, *s.* gwrthlif, gwrthlanwad.
- Countertime, cown'-tyr-teim, *s.* gwrthamser; gwrthwynebiad.
- Counterturn, cown'-tyr-tyrn, *s.* gwrthdro, gwrthdroad, gwrthchwyl.
- Countervail, cown'-tyr-föt, *v. a.* cystadlu, cyfartalu; cyflawni; cydfantoli, cyferbynu.
- Countervail, cown'-tyr-fel, *s.* cyfantol, cydbwys.
- Counterview, cown'-tyr-fiw, *s.* gwrtholwg; cyferbyniad; gwrthgyflead.
- Countervote, cown'-tyr-föt, *v. a.* gwrthbleidleisio, gwrthbleidio.
- Counterweigh, cown'-tyr-we, *v. a.* gwrthbwyso, cyferbwyso, gwrthfantoli.
- Counterwheel, cown'-tyr-hwä, *v. a.* gwrthchwylo, gwrtholwyno.
- Counterwork, cown'-tyr-wyrc, *v. a.* gwrthweithio, gwrthweithredu.
- Countess, cown'-tes, *s.* iarllles.
- Countinghouse, cown'-ting-hows, *s.* cyfrifdy, gorchwyldy.
- Countingroom, cown'-ting-rüm, *s.* cyfrifgell, gorchwylfa.
- Countless, cown't'-les, *a.* aneirif, dirifedi, afrifed.
- Countrified, cyn'-tri-fieid, *a.* gwladaidd, gwledig; taio, aflednais.
- Country, cyn'-tri, *s.* gwlad; bro, goror, ardal, tir, pan, tuedd; y wlad; rhaith gwlad.
- Country, cyn'-tri, *a.* gwladaidd, gwladol.
- Countryman, cyn'-tri-man, *s.* gwladwr, cydwladwr, cywlad; gwerinwr; tyddynwr; taio.
- County, cown'-ti, *s.* rhandir, swydd, sir; iarllaeth.
- County, cown'-ti, *a.* rhandirol, sirol.
- Coup, *cu*, *s.* ergyd, tarawiad.
- Coup-de-main, cw'-dy-mang, *s.* rhuthgyrch, ymladdfa lawlaw; cleddyfaer.
- Coupee, cw-pe', *s.* trychddawns, dawns-lan, corelchwyf.
- Couple, cypl, *s.* par, dau, cwpwl, cwplws; cadwyn.
- Couple, cypl, *v.* cyssylltu; cyplysu, cyplu, cymharu; cydio, ymgyplu; cydieuo, priodi; cadwyno, rhwymo.
- Couplet, cyp'-let, *s.* pennill; dwyodl, deuodl, dwyfraich, dwywers; par o odlau.
- Coupling, cyp'-ling, *s.* cyssylltiad, cyplysiad, cydiad; cwplws.
- Courage, cyr'-ej; cyr'-ij, *s.* dewrder, gwroldeb, glewder, pybyredd, gwychder, gwrolfrydedd, mawrfrydedd, hyfder, gwronedd; calon, cysur, ysbryd.
- Courageous, cyr'-ejz, *a.* dewr, gwrol, calonog, glew, eofn, drud, dihafarch, gwrolfryd, anturiog, gwronaidd, cefnog, mawrfrydus, agwrdd.
- Courageousness, cyr'-ejz-nes, *s.* dewrder, gwroniaeth=*Courage*.
- Courant, cw-rant', *a.* rhedol, dywadnol.
- Courant, cw-rant', *s.* brysgorelw; brysdaplas; brysalaw; brysiadur.
- Courier, cw'-ri-yr, *s.* brysgennad, brysiadur, negesydd, rhedegydd, teithwas.
- Course, cöyrs, *s.* gyfa, rhedfa, ystod, hynt, rhawd; helynt, hwyl; gyriad, talm; ffordd, trafn, cwrs, lle, cylch cyfnewid; moes, arfer; rhes, cyfres;

- haen, tedd; saig, huliad; rhwysg; rhyd, cerynt, rhodre, rhysfa; helfa; chwyfla, cyrch, trawd; oed, hyd; sias; cwmpas; dyddgylch; gradd, rhengo; rheol, cyfraith; rhodwedd; ffrwd.
- Course, cöyrs, *v.* hela, hely, ymlid, erlyn; gyru, hyntio; rhedegfain.
- Course, cö'yr-syr, *s.* rhedfarch, rhedegfarch, helfarch, buanfarch, brysfarch, cleufarch; cadfarch; heliwr.
- Courses, cö'yr-suz, *s. pl.* prifhwyliau; misglwyf, mislif.
- Court, cöyrt, *s.* llys, breninllys, brenindy, breinllys, teyrnllys, palas; y llys; ewrt, cyntedd, talwrn, cadlas, cynhordy, buarth; neuadd; moes, truthfoes, truth, gweniaith; mwynder, moesgarwch.
- Court, cöyrt, *v.* truthio, gwenieithio, denu; caru; ceisio; erfyn ar; arddeisyf, argeisio.
- Courteous, cö'yr-cyz, *a.* hyfoes, moesgar, dilynfoes, llysaidd, cyflysol, boneddigaid, mwyn, cymmwynasgar, tirion; ceinwych, telediwr.
- Courteousness, cö'yr-cyz-nes, *s.* hyfoesedd, moeswychedd, moesgarwch, cyflysod; tiriondeb, hynawsedd, cyweithas.
- Courter, cö'yr-tyr, *s.* carwr, cariad, cariadfab.
- Courtezan, cyr-ti-zan', *s.* puten, putain, cyffoden, llysbutain, putan llys.
- Courtesy, cyr-ti-si, *s.* hyfoesedd, moesogrwydd, moes, syberwyd, honeddigrwydd, mwynder, caredigrwydd, llysolrwydd, tirionwch; cymnwynas, ffafr.
- Courtesy, cyrt-si, *s.* ymblyg, carsawd, ymostyngiad, glinblygiad.
- Courtesy, cyrt-si, *v. n.* glinblygu, carsodi, ymblygu.
- Courtier, cö'yr-tiyr, *s.* llyswr, gwr llys; truthiwr. [rhian llys.
- Court-lady, cö'yr-le-di, *s.* gwraig llys.
- Court-leet, cö'yr-lit, *s.* pentreflys, llys pentrefol, cantreflys.
- Courtliness, cö'yr-li-nes, *s.* moesgarwch, cyfflysod, llyseiddrwydd, cyweithasrwydd, dillynder, llysfoesau, syberwyd.
- Courtly, cö'yr-li, *a.* llysaidd, llysol; moeswych, hyfoes; hynaws, tirion, mwyn, dilyn; boneddigaid.
- Court-martial, cöyrt-mar-shyl, *s.* cadreithlys, aerlys, cadraith, cadlys, cadreithgor, llys milwrol.
- Courtship, cö'yr-ship, *s.* carwriaeth, caru; ymgaru; cais.
- Cousin, cyz-zn, *s.* cefnder, cefnderw; car, cydgar.
- Conteau, cw-to', *s.* anglas, bidog, byr-gledd.
- Cove, cöf, *s.* cilfach, crigyll, ebach, cil, cilfa; gwasgodfa; ceuaddurn, ceugant.
- Cove, cöf, *v. a.* cilfarchu.
- Covenant, cyf-i-nynt, *s.* cyfammod, ammod, cynghrair, cytundeb, dygymmod; ammoddeb; cofen.
- Covenant, cyf-i-nynt, *v.* cyfammodi, ammodi, cytuno; ymgfyfammodi.
- Covenantee, cyf-i-nynt-ti, *s.* cyfammodai =yr un y gwneir ammod iddo.
- Covenanter, cyf-i-nynt-tyr, *s.* cyfammodydd, ammodwr, cytunwr.
- Covenous, } cyf-i-nyz, *a.* twyllodrus, Covinous, } hocedus, ffals.
- Cover, cyf-yr, *v.* toi, gorchuddio, amlenu, cysgodi, hulario, gwisgo, enhuddo, tuddedu; celu, celcio; clorio, fforelu, caesio; gordaenu, caenu; marchogaeth, neidio, rheidio, cyfebru, llamu; gwasgodi, noddi; deor; talu, cleirio; cynnwys; ffugio.
- Cover, cyf-yr, *s.* clawr, caudad, to, llen, tudded, amlen, gorthio, hulier, huddad, gwisg, caes, caen, cloryn, golof, tawr; diddosrwydd, amddiffynfa, gwasgodfa; gwarthan, cudd, celc, argel, encil; esgus, rhith.
- Covercle, cyf-yr-cl, *s.* cloryn, hulier, clawr, gwerchyr.
- Covering, cyf-yr-ing, *s.* gorchudd, gwisg, arlen, enhudded, hul, llen = Cover; dillad.
- Coverlet, cyf-yr-let, *s.* huling, torsed, teishan, cwrlid, cadwy, brycan, pallen.
- Covert, cyf-yrt, *a.* cudd, cuddiedig, dirgel, gorchuddiedig; celgar, cyfrinachol; lledrithiog, ffals; cysgodol, diddos.
- Covert, cyf-yrt, *s.* cuddfa, llechfa, encilfan, celfa, cudded, cuddigl, cil; gwasgodfa, diddosfa, cysgodfan, amddiffynfa, noddfa; prys, prysglwyn, cuddlwyn; innmael; gorchudd; ffau.
- Covertly, cyf-yrt-li, *ad.* yn gudd; tan law, tan gudd; dan gel.
- Coverture, cyf-yr-cyr, *s.* gorchudd; cysgod; diddosfa; achles, amddiffyn; cowyll; gwrnoddiaid.
- Covet, cyf-et, *v.* chwennyachu, trachwennyachu, cybyddu, chwantu, awyddu, trachwantu, deisyf, hiraethu, rhybucho.

Covetous, cyf-i-tyz, *a.* trachwantus, cybyddlyd; crintach, cyrrith, cynuil; awyddus, chwannog; barus.

Covetousness, cyf-i-tyz-nes, *s.* cybyddod, cybyddiaeth; arian-garwch, bydolrwydd; trachwant, awydd; argynnildeb, crintachrwydd.

Covey, cyf-i, *s.* nythaid, nythlwyth; haid, cyfor, twr; cynnulliad; llawnrif.

Covin, cyf-un, *s.* cyttwyll, cydfrad, cydhoced; twyll, somiant, twyllofaint.

Coving, cyf-ing, *s.* mydwrn, myddwrn, ysgwyddiad bwaog.

Cow, cow, *s.* buwch, bu, buch; henfon: —*pl.* buchod, gwartheg, buw, biw; cwcwll, cwfl, top simne.

Cow, cow, *v. a.* digaloni, tori calon, hurtio, llyfrhau; cystwyo; brawychu.

Coward, cow'-yrd, *s.* anwr, llyfrwas, adwr, cachgi, ofnog, llegach, corach.

Coward, cow'-yrd, *a.* annewr, anwraidd, llwfr, digalon, llegus, bawaid, cilgiaidd.

Coward, cow'-yrd, *v. a.* digaloni, llyfrhau, hurtio, anwroli.

Cowardice, cow'-yrd-dus, } *s.* an-
Cowardliness, cow'-yrd-li-nes, } wreidd,
lyfrder, ofnogrwydd, anghalondid,
anwroldeb, adwriaeth, aneofnder,
libyndod.

Cowardly, cow'-yrd-li, *a.* annewr, llyfr-
aidd = *Coward*.

Cowardly, cow'-yrd-li, *ad.* yn anwraidd,
yn ofnog.

Cower, cow'-yr, *v. n.* cwrain, cyrcydu,
yswatio.

Cowherd, cow'-hyrd, *s.* porthwr, heusor,
bugail, beudywr; bugail gwartheg.

Cowhouse, cow'-hows, *s.* beudy, clety,
buchdy.

Cowish, cow'-ish, *a.* llyfraidd, ofnus,
cachgiaidd.

Cow-keeper, cow'-ci-pyr, *s.* gwarthegydd,
bugeidwad.

Cowl, cowl, *s.* cwcwll, cwfl, hwf, pen-
wisg mynach; mit, ystondir, yston-
dart.

Cow-leech, cow'-lic, *s.* buchfeddyg, biw-
feddyg, meddyg gwartheg.

Cow-pen, cow'-pen, *s.* cut gwartheg,
ffald buchod; buches.

Cow-pox, cow'-pocs, *s.* bufrech, biwfrech,
brech y buchod.

Cow-yard, cow'-iard, *s.* buches, buarth,
buchas.

Coxcomb, coes'-côm, *s.* coegyn, ysgoeg-
yn, mursyn, ysgogyn, pertyn, peffryn,

mursenwr; crib ceiliog; cribell; cor-
yn, coran.

Coxcomical, coes-com'-i-cyl, *a.* coegyn-
aidd, coegfalch, murseddaidd.

Coy, coi, *a.* osgoilid; mursenlyd, ys-
wil, gwyl, cywilyddgar; gwagelog,
dystaw.

Coy, coi, *v. n.* mursennu, ysgoegi; llyfn-
hau.

Coyness, coi'-nes, *s.* mursendod; taw-
edogrwydd, gochelgarwch; yswildod,
gorwyllod.

Cozen, cyz'-zn, *v. a.* twyllo, hudo,
hocedu, coegio, twyllddenu, somi.

Cozenage, cyz'n-ej, *s.* twyll, hoced,
dichell, hud, ystryw; cast; cyfrwys-
der.

Crab, crab, *s.* crange, morgrange, craf-
ange; ceimwch coch; afal sur, corafal,
cogwrn, grobosyn; afallen sur, cor-
afallen; cambill, dirwynydd, rhwyn-
iadur; monyn, soryn, drengyn.

Crab, crab, *a.* sarug, sur, blwng, gerwin.

Crabbed, crabd, *a.* anfoddog, croes,
sur, sarug, dryguwydus, anhynaws,
anynad, trwysur, anhydryn, traws,
cras; astrus, dyrys, tywyll.

Crabbedness, crab'-bed-nes, *s.* sarug-
rwydd, surni, anfoddogrwydd, croes-
der, anfwynder.

Crab-louse, crab'-lows, *s.* crangleuen;
—*pl.* crangleu.

Crack, crac, *v.* bregu; agenu, hollti;
tori; briwo, brifo, yssigo; crigio, ym-
agor, ymrwygo; ysgortio; gwichio;
bostio, brolio, ymfrostio; amharu,
annhrefnu.

Crack, crac, *s.* breg, bradwy; agen,
holt; clec, trwst, clap; toriad; crech-
lais; penwendid; ymfrost; anni-
weirdeb; cyffoden, puten.

Crack-brained, crac'-brend, *a.* penchwib-
an, chwidr, syfrdan, hurt, amhwyll-
og.

Cracker, crac'-cyr, *s.* bostiwr, broliwr,
bocsachwr; tân-belen, crinellyd, es-
ruthren, ysgortydd; hwyad gynffon-
fain.

Crackle, crac'-cl, *v. n.* clindarddach,
crinellu, crecian, grillian, gwingellu.

Crackling, crac'-ling, *s.* clindarddach,
crinelliad, grilliad; crinell.

Cracknel, crac'-nel, *s.* breudeisen; tei-
sen ddeugras.

Cradle, cre'-dl, *s.* cryd, cawell baban;
cawell, ceuell; crud; lithrystrom;
croper, crifyr; babandod; dechreufa;
cyfl.

Cradle, *cre'-dl*, *v.* siglo cryd; llonyddu, esmwytho, susganu, suo; crydu.

Craft, *craft*, *s.* crefft, celfyddyd, celf; gallu, medr; cyfrwystra, dichell; elw; hud, cast; corlong, ysgraff.

Craftiness, *craft'-ti-nes*, *s.* cyfrwysder, ystryw, dichell, ffelder, twyll, ffalstedd.

Craftsman, *crafts'-myn*, *s.* crefftwr, celfyddydwr, gallofydd, saer.

Crafty, *craft'-ti*, *a.* cyfrwys, ystrywgar, ffalst, dichellgar, ffel, hocedus; medrus.

Crag, *crag*, *s.* clogwrn, clogwyn, clegr, clegyr, craig, ysgythredd, ysgyryd, taren; ysgyrgrraig.

Cragginess, *crag'-gi-nes*, *s.* clogyrnedd, clogyrnach, ysgythrogwydd.

Craggy, *crag'-gi*, *a.* clogyrnog, ysgythrrog, clegrog, clogwynog, creigiog, garw, serth.

Crake, *crec*, *s.* bost, ymfrost, brawl; rhegen yr yd, rhegen y rhych, creciar.

Cram, *cram*, *v.* gorlenwi, sechu, secu, tynlenwi, sachu, sagio; glythu, cegu, pegi.

Crambo, *cram'-bö*, *s.* rhosp; rhospchwareu, rhospau; rhospiad; odl, cydodliad; odlchwareu.

Cramp, *cramp*, *s.* gwrwst, cwlwm gwythi, yr wrwst, gwyneg, dirdynwst, crebachwst, cramp; caethiwed, attalfa, rhwystr; *craft*, *creffyn*, *dalgraff*, *caff*, *crwca*, *gafaelfach*.

Cramp, *cramp*, *v.* *a.* crebachu, dirwasgu, parlysu; caethiwo, attal, cyfyngu; *creffynu*.

Cramp, *cramp*, *a.* anhawdd, dyrys, anhyddeall, caled; *clymog*, *cygnog*.

Crampers, *cram'-pyrn*, } *s.* *craft*

Cramp-iron, *cramp'-ei-yrn*, } *haiarn*,
craft, *dalgraff* = *Cramp*.

Cramp-fish, *cramp'-ffish*, *s.* ystwythbysg, cyffiedydd, cyffbysg.

Crampoons, *cram-punz'*, *s.* craffau, *creffynau*, *dalgraffiau*, *esgidgraffau*.

Cranberry, *cran'-ber-ri*, *s.* llygaeren, ceiriosen y waen: -*pl.* llygaeron, llygeirin, ceirios y waen.

Crane, *cren*, *s.* garan, cregyr, crychydd, creÿr, creÿr glas, y gwddf cryg, aderyn garhir; cambill, garan, garanbill, dyrwynydd; cambibell, dysbyddell.

Craniogonomy, *cre-ni-og'-nö-mi*, *s.* creuanwyddeg, creuanwyddiaeth.

Craniology, *cre-ni-ol'-ö-ji*, *s.* creuaneg, creuanaeth, menydddeg.

Craniometer, *cre-ni-om'-i-tyr*, *s.* creuan-

iadur, creuanfesur, creuanfeidyr, creuanyr.

Cranioscopy, *cre-ni-os'-cö-pi*, *s.* creuan-sylliaeth.

Cranium, *cre'-ni-ym*, *s.* creuan, siol, siäd, iad, pen-glog; padell yr ymenydd.

Crank, *crange*, *s.* crange, troganbill, cambill; tro, plyg, bachdro; *craft-haiarn*.

Crank, *crange*, *a.* pybyr, heini, heinif, hoenus, cryf, gwrdd, bywiog, iachus; *hyf*, *eon*; *syth*, *hyddymchwil*.

Crank, *crange*, *v.* dolenu, dolystumio, ymddolenu, ymnyddu; *amlwybro*, *dillio*, *plygu*, *crychu*.

Crankle, *crang'-el*, *s.* plyg, camedd, dolen, plygiad; *doleniad*; *crychiad*.

Crankle, *crang'-el*, *v.* dolenu = *Crank*.

Crankness, *crang'-nes*, *s.* pybyrwh, hoenusder, bywiogrydd, cryfder; *sythder*.

Cranny, *cran'-ni*, *s.* agen, hollt, agenig; *twll*, *lloches*, *llechfod*; *cegluniadur*.

Crants, *crants*, *s.* heddwyrten, hunwyrten, elorbleth.

Crape, *crep*, *s.* galarwe, crychwe.

Crape, *crep*, *v.* *a.* crychu, modrwo, llofni, argrychu.

Crapple, *crap'-pl*, *s.* crafangc, ewin, *craft*, *ysbag*.

Crapula, *cre'-piw-ly*, *s.* alar, tordyn, alariad, brwysgedd.

Crapulous, *crap'-iw-lyz*, *a.* brwysg, meddw, abrwysg, alarglaf, glwth; *alarllyd*.

Crash, *crash*, *s.* trwst, firwch, grill, grem, rhingc, cneç; *tordrwrst*, *clechdyr*; *chwilfriwiad*.

Crash, *crash*, *v.* chwilfriwio, dryllio; *malurio*; *grillio*, *rhingcian*; *trystio*, *crechian*, *clechdori*, *darsteinio*.

Crasis, *cre'-sus*, *s.* ardymmyr, naws, tymmer, creth, gwaettyimmer, tymmer y gwæd; *crebycheb*; *cymmysgedd*.

Crass, *cras*, *a.* bras, garw, anghoethedig; *praff*, *braisg*, *tewdrwch*.

Crassitude, *cras'-si-tiwd*, } *s.* *tewedd*,
Crassness, *cras'-nes*, } *tewychedd*,
trwch, *tewdrwch*; *garwedd*, *amnhur-*
edd.

Crastination, *cras-tu-ne'-shyn*, *s.* oediad, *gohiriad*.

Cratch, *crag*, *s.* rhesel, rhastal; *preseb*, *côr ychain*, *cafn ebran*.

Crate, *cret*, *s.* cawell, basged, rhwyllas.

Crater, *cre'-tyr*, *s.* llogorel, llogenau, cegfa, ceg llogfal; *y Cwpan* = *cydser yn yr arddrych dde*.

Cranch, cransh, *v. a.* malurio, grillian, treisnoi, rhingcian, deintrygnu.
 Cravat, cra-fat', *s.* gwddwgen, gyddflen, gyddffas, gyddffian, pilyn gwddf.
 Crave, cref, *v. a.* crefu, deisyf, erfyn, atolygu, taergeisio, ymbil, dymuno; chwenaychu.
 Craven, cre'-fn, *s.* adwr, anwr, cilgi, ofnog, llibynwas, llyfrwas.
 Craven, cre'-fn, *v. a.* llyfreiddio, adwrio, anwroli.
 Craving, cre'-fing, *s.* crefiad, taergais, erfyniad; gwango, chwant.
 Craving, cre'-fing, *a.* crefol, taer, deisyf-ol; newynllyd, anniwall; llawdus.
 Craw, cro, *s.* crombil, crofa.
 Crawfish, cro'-ffish, *s.* ceimwech yr afon, ceimwech coch.
 Crawl, crol, *v. n.* ymlusgo, cropian, crippian, creinio, sathru; ymlithro; heidio; ffalsio. [buarth pysgod.
 Crawl, crol, *s.* loc pysg, ffrongc pysg.
 Crayon, cre'-yn, *s.* pwyntyl, pwyntyr, marmbwyntel; marmarluniad.
 Crayon, cre'-yn, *v. a.* marmarlunio; braslunio; amlinellu.
 Craze, crez, *v. a.* tori, briwio, bregu-sigo, malurio; gwanhau, amharu; syfrdanu, gorphwyllo.
 Craziness, cre'-zi-nes, *s.* penwendid, gwallgofrwydd, ffoledd, chwidredd; gwendid, methiant, llesgedd; breuder, yssigrwydd.
 Crazy, cre'-zi, *a.* penwan, hurt, chwidr, amhwyllog; gwan, simsan, methiantus, yssig.
 Creak, cric, *v. n.* gwichio, crecian, grillian, crygleisio, rhygnu, rhingcian.
 Creaking, cric'-ing, *s.* gwich, creciad.
 Cream, crim, *s.* hufen.
 Cream, crim, *v. a.* hufenu.
 Cream-faced, crim'-ffesd, *a.* hufenwep; gwelw, melynwyn; gwepsalw, pig, lwyd; llwfr.
 Creamy, cre'-mi, *a.* hufenog, hufenaidd; mychweg, melys.
 Creance, cre'-yns, *s.* credlinyn, meinlinyn hebog.
 Crease, cris, *s.* ol plyg, llun dill, ol plygiad; crychiad, plyg; rhiglinell.
 Crease, cris, *v. a.* crychu; tolcio.
 Create, cri-et', *v. a.* creu; gwneuthur, gwneyd; achosi, peru; cenedlu.
 Creation, cri-e'-shyn, *s.* creadigaeth; cread, creadwriaeth; gwneuthuriad; y bydyssawd, yr hollfyd.
 Creative, cri-e'-tuf, *a.* creadol, creadigol, creol; dyfeisiol, peiriadol.

Creator, cri-e'-tyr, *s.* creawdwr, creawd-ydd, crewr; peron, perydd, periadur, achosydd, naf; gwneuthurwr.
 Creature, cri'-cyr, *s.* creadur.
 Crebrous, cri'-bryz, *a.* mynych, aml.
 Credence, cre'-dens, *s.* cred, coel, crediniaeth, credid, ffydd, ymddiried; cymmeriad; credfa.
 Credence, cre'-dens, *v. a.* credu, coelio.
 Credenda, cri-den'-dy, *s. pl.* credolion, credoau.
 Credent, cri'-dent, *a.* credol, crediniol, hygred, hygoel; gwiwgred.
 Credentials, cri-den'-shylz, *s. pl.* credlythyrau, tystlythyrau; credwarant.
 Credibility, cred-i-bul'-i-ti, *s.* gwiwgoel-odd, hygrededd, coeledigaeth; tebyg-olrwydd.
 Credible, cred'-i-bl, *a.* credadwy, coeladwy, gwiwgred, hygoel, haeddgred.
 Credit, cred'-ut, *s.* coel, cred, crediniaeth, ffydd; credid, achred; ymddiried; cymmeriad, bri, parch; awdurdod; dylanwad; credlen, credysgrif; derbynion.
 Credit, cred'-ut, *v. a.* coelio, credu, achredu; ymddiried; diddyledu; harddu, urddasu, addurno.
 Creditable, cred'-i-tybl, *a.* cyfrifol, parchus, hybarch, gwiwbarch, enwog, urddasol, clodfawr.
 Creditableness, cred'-i-tybl-nes, *s.* cyfrifiad, hybarchedd, cymmeriad, bri.
 Creditor, cred'-i-tyr, *s.* achretor, coeliwr, gofynwr, dyledai, echwynwr, credidwr, holwr, hawlydd.
 Creditrix, cred'-i-tries, *s.* achretores, gofynes, credides.
 Credulity, cri-diw'-li-ti, *s.* hygoeidd, rhygoeidd, hygrededd, coelgarwch.
 Credulous, cred'-iw-lyz, *a.* hygoel, coelgar, hygred; dilettyb; hydwyll.
 Credulousness, cred'-iw-lyz-nes, *s.* coelgarwch, hygoeidd; hydwylledd.
 Creed, cri-d, *s.* credo; cred, crediniaeth; banau ffydd; cyffes ffydd.
 Creek, cric, *s.* cilfach, crigyll, ebach, morgilfach, cil; bachiad, tro, troad.
 Creeky, cri'-ci, *a.* cilfachog, crigylllog, ebachog; igamogam.
 Creep, crip, *v. n.* ymlusgo, crepian, ymgropian, crippian, creinio, ymlithro; cynffonloni; heidio; ffalsio.
 Creeper, cri'-pyr, *s.* ymlusgwr, cropiwr; lledwigyn, crepianog, rhedeglys; bach, crapach; ffolach, lleuen.
 Cremation, cri-me'-shyn, *s.* llosgiad; llosgiad y meirwon.

- Cremor, *cri'-mor*, *s.* hufen; swyf, ys-gai, ewyn; sug, sudd; sylwedd hufenog.
- Crenated, *cri'-ne-ted*, *a.* bylchog, rhyngog, rhieciog, cyfylchog, tolciog.
- Crepitate, *crep'-i-tet*, *v. a.* clindarddach, crieniull, clecian, rhingcian.
- Crepuscule, *cri-pys'-ciwl*, *s.* cyflychwyr, cyfnos, cyfddydd, llychwyr; brig y nos.
- Crepusculous, *cri-pys'-ciw-lyz*, *a.* cyfnosol, llychwinol, lled-dywyll. [ol.]
- Crescent, *res'-sent*, *a.* cynnyddol, tyf-
- Crescent, *res'-sent*, *s.* cilgant, hanner loer, hanner lleuad, cefn loer; loer-gynnydd; crymas; lluman y Tyrciaid; loerdlws.
- Crescent, *res'-sent*, *v. a.* cilgantio.
- Cresceted, *res'-sen-ted*, *a.* cilgantio; cyfylchig.
- Crescive, *res'-suf*, *a.* cynnyddol, tyfol, tyfiannus.
- Cresset, *res'-set*, *s.* coelcerth, tân-fwdwl; erllen, llygorn, fflaglen, croeslygorn; trybedd; rhwyll.
- Crest, *res'*, *s.* crib; cribell; copa, siobyn; barfle; helmaddurn, penial, helm, penor, penffestin; cribaddurn; twff, mwng; trum, top; balchder.
- Crest, *res'*, *v. a.* cribogi, cobynu; hirlinnodi, hirlinellu.
- Crested, *res'-ted*, *a.* cribog, copynog, copog; cribellog, tyfflog; arflenog.
- Crestless, *res'-les*, *a.* digrib, diachen, diarflen; difonedd, lledrywiog, adlawaid.
- Cretaceous, *cri-te'-shyz*, *a.* marmog, marmaidd, marmain, sialcaidd.
- Cretic, *cri'-tic*, *s.* corfan cymhlyg dyrchafedig, corfan o un sill fer rhwng dwy hir.
- Crevice, *ref'-us*, *s.* breg, agen, hollt, ag, agoriad, gorel, rhwyg, crec.
- Crevice, *ref'-us*, *v. n.* agenu, agu, hollti, flawio.
- Crew, *crw*, *s.* ciwed, cnud, haid, cwlwm, cenfaint, myntai, ystrain, rhawd, cydforwyr, cydlongwyr; cymdeithion, dyhirwyr.
- Crewel, *crw'-el*, *s.* edef ddeugord; pellen edafedd.
- Crib, *crub*, *s.* preseb; rhastal, rhesel; côr ychain; bwthyn; corwely; blwch.
- Crib, *crub*, *v. a.* ffrongcio, cutio; darn-guddio, celcio.
- Cribbage, *crub'-bej*, *s.* cardchwaren.
- Cribble, *crubl*, *s.* gogr, gwagr tro; rhi-dyll.
- Cribble, *crubl*, *v. a.* gogrynu, gwagrynu; rhi-dyllio.
- Crick, *cric*, *s.* pigyn, gwyneg, tryboen.
- Cricket, *cric'-et*, *s.* criciedyn, cricied, cricell, pryf tân; chware tafareh, chware humog, chware pel a chlwp, humogaeth, tafarchaeth.
- Cricoid, *cri'-coid*, *a.* modrwyaidd.
- Crier, } *cri'-yr*, *s.* criwr; dolefwr,
Cryer, } gwaeddwr; cyhoeddwr, hoeddiadur.
- Crime, *creim*, *s.* trosedd, bai, camwedd, efrad, gwyd; pechod; cyflafan, camgwyl.
- Crimeful, *creim'-ffwl*, *a.* troseddog, dryglawn, beius, cylus, euog, pechadurus.
- Crimeless, *crein'-les*, *a.* didrosedd, difaf, diddrwg.
- Criminal, *crum'-i-nyl*, *a.* troseddog, camweddus, dryglawn, camgylus, drygionus.
- Criminal, *crum'-i-nyl*, *s.* troseddwr, drygweithredydd, camweddog.
- Criminality, *crum-i-nal'-i-ti*, *s.* troseddoldeb, camweddogrwydd, euogrwydd; camwedd. [euogi.]
- Criminate, *crum'-i-net*, *v. a.* cyhuddo;
- Crimination, *crum-i-ne'-shyn*, *s.* cyhuddiad, achwyniad, cyhudded.
- Criminatory, *crum'-i-ne-tyr-i*, *a.* cyhuddol, cyhuddiadol, cyhuddog, hyfeiol.
- Crimp, *crump*, *a.* bran, hydor, briwsionllyd, crispin, cras, crych.
- Crimp, *crump*, *v. a.* crimpio, gwasgu; dal; crychu, telu, crispio, crybychu.
- Crimp, *crump*, *s.* crimp=goruchwyliwr dan fasnachwr glo; crimpyn; hudwr.
- Crimpage, *crum'-pej*, *s.* crimpyniaeth, crimpiad; lithdal.
- Crimple, *crum'-pl*, *v. a.* crebachu, crychu, argrychu, telgyngu; crimpio, cwtogi.
- Crimson, *crum'-zn*, *s.* rhudd, cochrudd, porffor, glasgoch, rhuddon, coch, creuliw, fiuon, ffiion.
- Crimson, *crum'-zn*, *a.* rhudd, rhuddgoch, cochrudd, cochlas, porfforaidd, coch, fiuon.
- Crimson, *crum'-zn*, *v. a.* rhuddo, cochi, gwrido, porffori; ffuoni.
- Crimcum, *cring'-cum*, *s.* gwrwst, cwlwm gwythi; crebachiad; mympwy.
- Cringe, *crunj*, *v.* capio, yngrymu, ymblygu, cynffonloni; truthio, cwrianu; crebachu, crynboi.
- Cringe, *crunj*, *s.* capiad, truthblygiad; truthfoes, gweniaith, cwriar.

Crinigerous, crei-nij'-yr-yz, *a.* blewog, gwalltog.
 Crinite, crei'-neit, *a.* fluwch, gwallt-tyfog, gwalltlaes, gwalltog.
 Crinkle, cring'-el, *v.* crychu, ymgrychu; ymddillio; ymddolenu, dolystumio, ymdroi; rhychu, tolcio.
 Crinkle, cring'-el, *s.* crych, crychni; plyg, dill; doleniad.
 Crinose, crei'-nöz, *a.* gwalltog, blewog.
 Crinosity, crei-nos'-i-ti, *s.* gwalltog-rwydd, blewogrwydd, garwder.
 Cripple, crup'-pl, *s.* cloff, efrydd, efrydd-yn; dyn baglog.
 Cripple, crup'-pl, *a.* cloff, efrydd.
 Cripple, crup'-pl, *v.* *a.* cloffi, efryddu; diffirwytho, analluogi.
 Crisis, crei'-sus, *s.* eithafnod, eithafed, terfenydd, eithafris, eithafradd, eithafgyrch, uchafnod, argyfwng.
 Crisp, crusp, *ü.* crych, crispin, crychedig; modrwyog; llofnog; tolcio; brau, crin, sychgras.
 Crisp, crusp, *v.* crychu, crispinio; ymgrychu; torchi, ymnyddu; modrwyo, ymdroi; tolcio, ystumio; sychgras; fillio, llawethu.
 Crispation, crus-pe'-shyn, *s.* crispiniad, crychiad, ymnyddiad; sychgrasiad.
 Crispin-pun, crus'-ping-pun, } *s.*
 Crispin-iron, crus'-ping-ei-yrn, } crychiadur, crychnodwydd, haiarn crychu, crisppin.
 Crispness, crusp'-nes, *s.* crispynrwydd, crychiant; breuolrwydd; sychgras-der.
 Crispy, crus'-pi, *a.* crych, crispin; cud-ynog, modrwyog; brau, hyfriw, sychgras.
 Criterion, crei-ti'-ri-yn, *s.* safon, prawf-faen, maen prawf, profedydd, seil-brawf, coelbrawf, prawfynag, talben.
 Critic, crut'-ic, *s.* beirniad, llenfeirniad, beirniedydd, barnydd, barnodur; beiadur.
 Critic, crut'-ic, *a.* beirniadol, manyl-graff, manwl.
 Critic, crut'-ic, *v.* *a.* beirniadu, barnu.
 Critical, crut'-i-cyl, *a.* beirniadol, llenfeirniadol; manwl, craffus, cywrain, dichlyn, enbyd, peryglus; terfynol, pwysig; eithafus, terfenyddol; cecrus.
 Criticise, crut'-i-seiz, *v.* beirniadu, llenfeirniadu; arholi, barnodi; beio, senu.
 Criticiser, crut'-i-sei-zyr, *s.* beirniad, beirniedydd; beiw, beiadur.

Criticism, crut'-i-suzm, *s.* beirniadaeth, llenfeirniadaeth, barnoriaeth, llenfarn.
 Critique, cri-tic', *s.* beirniadeg, beirniadaeth, beirnnodiad; arholiad.
 Croak, cröc, *v. n.* crawcian, crugleisio, cröu, cogor, ysgrechian; grwytho, grymial, gryngian, grydian.
 Croak, cröc, *s.* crawc, dychre, grwyth, grwng, creglais. [saffyrfaen.
 Crocalite, crö'-cy-leit, *s.* saffrymfaen.
 Croceous, crö'-shyz, *a.* saffrymaidd, saffyraidd; saffrymog; melyn.
 Crock, croc, *s.* parddu, huddugl.
 Crock, *v.* *a.* pardduo.
 Crockery, crö'-yr-i, *s.* llestri pridd, priddlestri, llestri priddion; cregenau.
 Crocodile, cröc'-ö-deil, *s.* afangc, crocö-deil, crocodil, addange.
 Crocodile, cröc'-ö-deil, *a.* afangcaidd, crocodilaidd; twyllodrus, bradwraidd, ffugiol; bachellus.
 Crocus, crö'-cys, *s.* saffrwm, saffyr, saffrwn; lleblweh, pylor melyn.
 Croft, crofft, *s.* cadlas, gower, hwra, talwrn, maes bychan, llain.
 Croisade, croi-sed', *s.* crwysgad=*Crusade*.
 Cromlech, crom'-lec, *s.* cromlech.
 Crone, crön, *s.* gwrach, hen wraig; hen ddafad, hen famog.
 Crony, crö'-ni, *s.* cyfaill, cydymaith; cyfeilles; hen gydnabod.
 Crook, crwc, *s.* bach, crwbach, gafaelfach, craff, crwg, crycyn, hwg; camni, crymedd; bugeilffon, ffon gnwpa, baglan; ffon esgob; crowsydd; cyfrwysder, cast.
 Crook, crwc, *v.* camu, crymu, plygu, crybachu; ymgamu; gwyro.
 Crooked, crwc'-ed, *a.* cam, crwca, crwm, achrwm; gwyrngam; bachog; ystumiol; bwaog; cefngrwm.
 Crookedness, crwc'-ed-nes, *s.* camedd, crymedd, gwyrngamedd; bachogrwydd; gwyrdrawsedd.
 Croop, crwp, *s.* grygwst, crygwst, gyddf-wst, gyddglwyf.
 Crop, crop, *s.* crombil, cropa; enwd, cynnyrch, heiniar, ffirwyth; toraeth; cynauf.
 Crop, crop, *v.* *a.* tocio, blaendori, cytio, cwtäü, ysgythru, trychu; blaenbori; tori, medi; gwelleifio, cneifio; plicio.
 Cropper, crop'-pyr, *s.* cropaog=colomen grombilfawr; tociwr, cneifwr.
 Cropsick, crop'-sic, *a.* alarglaf, glythglaf; claf o loddest; alarlyd.

- Crosier, crö'-zhyr, *s.* bugeilffon, ffon gnwpa, bagl esgob, croesferllysg; croes, bagl.
- Croslet, cros'-let, *s.* croesig, croes fechan.
- Cross, cros, *s.* croes, crog, crwys, croes-bren; adfyd, trallod, blinder, ing, croesineb.
- Cross, cros, *a.* croes, traws; gwrthwyneb; anynad, dreng, gwrthnysig, trofäus, sarug.
- Cross, cros, *v.* croesi; gwrthwynebu; heisio, rhydio; gwrthweithio, rhwystro, attal; dilëu; cymmysgu; croesnodi. [trawst.
- Cross-beam, cros'-bäm, *s.* croeslath,
- Cross-bite, cros'-beit, *s.* twyll, hoced.
- Cross-bite, cros'-beit, *v. a.* twyllo, hocedu.
- Cross-bow, cros'-bö, *s.* albrys, bwa croes, albras, blif.
- Cross-examination, cros-egz-am-i-ne'-shyn, *s.* croesholiad, croeschwiliad, traws-holiad.
- Cross-examine, cros-egz-am'-un, *v. a.* croesholi, traws-holi; gwrth-holi.
- Crossness, cros'-nes, *s.* croesineb, trawsder, anynadrwydd, sarugrwydd, cyn-dynrwydd.
- Cross-wise, cros'-weiz, *ad.* yn groes, ar draws; ar lun croes.
- Crotalus, crof'-y-lys, *s.* y gynffondrwrst, y gynffonrugi, y neidr gynffondrwrst.
- Crotch, croç, *s.* fforch, ffwrch, fforch-bren; bach.
- Crotchet, croç-et, *s.* crymfach, camfach; cynnalbren; asbri, dychymmyg, chwim, coegdyb, mympwy, nwyth; corfanig, penddu:—*pl.* cromfachau=[]
- Crowch, crowç, *v. n.* ymgrymu, capio, ymblygu; cwrienu; cynffonloni, truthio.
- Croup, crwp, *s.* grygwst=*Croop*; pedrain, ffolen, crymal, cwman, bontin.
- Crouped, crw'-ped, *s.* crymalnaid, crymnaid, gorlam, gornaid.
- Crout, crows, *s.* surgawl, surfresych.
- Crow, crö, *s.* brân; gwif, trosol; brangrwciaid; canu, caniad.
- Crow, crö, *v. n.* canu, crëu, crawcian; ffrostio, bocsbachu, bostio; bygylu.
- Crow-bar, crö'-bar, *s.* gwif, trosol.
- Crowd, crowd, *s.* twr, pentwr, torf, tyrfa, haid, lluaws, tyndorf; y werin, y bobl gyffredin.
- Crowd, crowd, *v.* llenwi, gorlenwi, gwasgu, llethu; ymdyru, heidio, ymwithio; sengi, ymsangu.
- Crowder, crow'-dyr, *s.* erythor, crythwr, ffilor.
- Crown, crown, *s.* coron, coronrwy, talaith, teyrngoron; coronbleth, gwyr-len; coryn, copa, top, cwnwg, siäd; siobyn, cobyn; pumswllt; cwblhäd, cyflawniad.
- Crown, crown, *v. a.* coroni; addurno; cwblhau, perfeithio, gorphen.
- Crown-glass, crown'-glas, *s.* purwydr, gwydr dilin. [croesol.
- Crucial, crw'-shi-yl, *a.* croes, traws,
- Cruciate, crw'-shi-et, *v. a.* arteithio, poeni, cystuddio. [croesaidd.
- Cruciate, crw'-shi-et, *a.* arteithiog;
- Cruciation, crw'-shi-e'-shyn, *s.* arteithiad; dirboen, poenedigaeth.
- Crucible, crw'-su-bl, *s.* toddlestr, toddiadur, toddbot, toddgib; ffyrnes.
- Crucifix, crw'-si-ffics, *s.* croeslun, croglun; croes, crog; y grefydd Gristionogol.
- Crucifixion, crw'-si-ffic'-shyn, *s.* croeshoeliad, croeshoeliant.
- Cruciform, crw'-si-fform, *a.* croesaidd, croesddulliog; ar lun croes.
- Crucify, crw'-si-ffei, *v. a.* croeshoelio, hoelio ar y groes.
- Crude, crwd, *a.* llymrig, ammrwd, ir, crai, cri, anaddfed; anffaeth; anhyddysg; annosbarthus; anorphenedig; trwsgl.
- Crude form, crwd form, *s.* cynffurf, cyssefinlun; ffurf gyntefig gair.
- Crudeness, crwd'-nes, } s. llymrigrwydd,
- Crudity, crw'-di-ti, } ofder, creider;
- anaddfedrwydd; annhrefnusrwydd;
- annhreuidd.
- Cruel, crw'-el, *a.* creulawn, ffyrnig, milain, gwaedlyd, cïaidd, ysgeler, barbaraid.
- Cruelness, crw'-el-nes, } s. creulondeb,
- Cruelty, crw'-el-ti, } mileindra,
- ffyrnigrwydd, annynoldeb; traha, gornes, trais.
- Cruet, crw'-et, *s.* chwasthel; costrelig, gwydrel; potelig; potel surwin.
- Cruise, cruz, *v. n.* gwibforio, gwibhwylio; hyntian, morhyntian.
- Cruise, cruz, *s.* gwibforiad, gwibhwyliaid; gwiblongdaith; gwibfa, gwibdaith.
- Cruiser, crw'-zyr, *s.* gwiblong; preiddlong; ysbeienlong; gwiblongwr, gwibforiwr.
- Crum, } cryn, *s.* briwsionyn, briwion-
- Crumb, } ym, breubysyn, difyn, tip, mymryn; bywyn, briwfyd.

Crum, } crym, *v. a.* briwsioni, briwio,
 Crumb, } breubysu, malurio, malu.
 Crumble, crym'-bl, *v.* briwio, briwsioni,
 malurio, manhau.
 Crummy, crym'-mi, *a.* briwsionog;
 bywynog, mwydiog; tyner, mwyth;
 cnodig, tew.
 Cramp, crymp, *a.* crwm, crwca, cam,
 achrwm.
 Crumpet, crym'-pet, *s.* mwythdeisen,
 mwythen, teisen fasw.
 Crumple, crym'-pl, *v.* crychu, crybychu;
 còri; annhrefnu.
 Crumpling, crym'-pling, *s.* corafal, crych-
 afal, cogwrn.
 Crunk, cryngc, *v.* ysgrechian.
 Cruor, crw'-yr, *s.* gòr, gwyar.
 Crupper, cryp'-pyr, *s.* pedrain, crymal,
 cwmmán; cloren, ffolen, bontin; pys-
 tylwyn:—*v. a.* pystylwyno.
 Crural, crw'-ryl, *a.* coesol, esgeiriol,
 heglaid.
 Crusade, crw-sed', *s.* croessawd, crwys-
 gad, rhyfel y groes; crwysad=bath-
 on Portugaidd=2s. 6c.
 Crusader, crw-se'-dwr, *s.* croesodydd,
 croessawdiwr, crywsgadwr, crwysad-
 wr, milwr y groes.
 Cruse, cruz, *s.* costrelan, potelan,
 cib, cwpanig, ffilol; ystèn; cwpan-
 aid.
 Cruset, crw'-zet, *s.* toddiadur, toddgib,
 toddlestr.
 Crush, crysh, *v.* llethu, gwasgu, math-
 ru, yssigo, cyfarsangu; cynmriwio,
 candryllio; gormeilio, gorthrechu,
 gormesu; darostwng, gorchfygu; py-
 lori, meilion:—*s.* gwasgiad, ffrwch;
 yssigod, sigiad, briwiad; clindardd-
 ach, candrylliad.
 Crust, cryst, *s.* crofen, crawen, crest,
 crystyn, crwst, tonen, caen; cramen,
 cragen; plisgyn; crawd:—*v.* crofenu,
 cramenu; cragenu; plisgenu, ys-
 grawio.
 Crustaceous, crys-te'-shyz, *a.* crofenaidd,
 crawenaidd, crystynaidd; cragen-
 aidd.
 Crustology, crys-tal'-ò-ji, *s.* crestflod-
 aeth, crestflodig, crestogaeth.
 Crustated, crys-te'-ted, *a.* crofenog,
 crawenog, crystynog.
 Crustation, crys-te'-shyn, *s.* crofeniad,
 cresteniad, ysgrawiad, teryg.
 Crustiness, crys'-ti-nes, *s.* crofenog-
 rwydd, crestogrwydd; sarugrwydd,
 anynadrwydd, ceintach.
 Crusty, crys'-ti, *a.* crawenog, crestog,

cramenog; crofenol; crystaidd; af-
 rywiog, sarug.
 Crutch, cryc, *s.* bagl, ffon fagl; tud-
 fach; henaint:—*v.* cynnal ar ffyn
 baglau; tudfachu.
 Cry, crei, *v.* llefain, gwaeddi, crio,
 bloeddio, wylo, ubain, dolefain; cwyn-
 fan, gerain; crefu; cyhoeddi; udo:—
s. llef, gwaedd, cri, banllef; llefain,
 galarnad; swm; erchwys.
 Cryal, crei'-yl, *s.* cre'yr, cregyr, garan.
 Cryer, crei'-yr, *s.* criwr; cyhoeddwr=
Crier; crieddydd=math ar walch.
 Crying, crei'-ing, *a.* gwaeddfawr, cy-
 hoedd, cyffredin, hysbys; hynod, hon-
 aid:—*s.* criad, bloeddiad; cyhoedd-
 iad; cri, gwaedd, crochlef, llefain,
 cwynofaint, galar.
 Cryophorous, crei-off'-ò-ryz, *s.* rhow-
 ddygydd, rhewiadur.
 Crypt, crypt, *s.* celgafell, celfa, cudd-
 gell; celogof; tanddaiargell; bedd-
 gell.
 Cryptic, crup'-tic, } *a.* dirgel, cudd,
 Cryptical, crup'-ti-cyl, } celedig, dirgel-
 aidd.
 Cryptogamy, crup-tog'-y-mi, *s.* cudd-
 weddogaeth, celweddogaeth, celbri-
 odaeth.
 Cryptography, crup-tog'-ry-ffi, *s.* celys-
 grifaeth, cuddysgrifaeth; celysgrif-
 en; celnodau.
 Cryptology, crup-tol'-ò-ji, *s.* celiath,
 cuddiaith, iaith gyfrin, cymmyg-
 iaith.
 Crystal, crus'-tyl, *s.* crisial, crisiant,
 grisial, cris:—*a.* crisialaidd, grisial-
 aidd; tryloyw, trybelid, clær, dys-
 glain, ffloyw.
 Crystalline, crus'-tyl-lun, *a.* grisialaidd,
 crisiannaidd; crisialog; trylachar,
 gloyw, dysglær.
 Crystallite, crus'-tyl-leit, *s.* eithinfaen,
 aethfaen.
 Crystallization, crus-tyl-li-ze'-shyn, *s.*
 crisialeiddiad, grisialiad, tryloywad.
 Crystallize, crus'-tyl-leiz, *v.* crisialu,
 yngrisiannu; tryloywi.
 Crystalography, crus-tyl-log'-ry-ffi, *s.*
 crisialeg, crisiannaeth, grisialydd-
 iaeth.
 Cub, cyb, *s.* cenaw, cenau, colwyn, ci-
 an; preseb, còr ychain:—*v.* bwrw
 cenawon; alu; caethiwo.
 Cubation, ciw-be'-shyn, *s.* gorweddiad,
 lledorweddiad.
 Cubatory, ciw'-by-tyr-i, *a.* gorweddol;
 lledorweddol.

- Cubature, ciw'-by-cyr, *s.* cydrifiant, cubiadaeth.
- Cube, ciwb, *s.* cub, cubyn, tryfaint; corff chwechochrog; trygorff chwe-gyfochr.
- Cubic, ciw'-bic, } *a.* cubig, cubaidd,
Cubical, ciw'-bi-cyl, } chwechochrog,
chwegyfochr; ar wedd dis.
- Cubicalness, ciw'-bi-cyl-nes, *s.* cubig-rwydd, cubeiddrwydd.
- Cubicular, ciw'-bic'-iw-lyr, *a.* ystafellol, ystafellaidd, cufiglaidd.
- Cubiform, ciw'-bi-fform, *a.* cubynaidd, cubwedd.
- Cubit, ciw'-but, *s.* cufydd, cyfelin, elinad; iselin.
- Cubital, ciw'-bu-tyl, *a.* cufyddol, cyfelinol; cufydddeidiol; iselinol.
- Cucking-stool, cyc'-ing-stwl, *s.* trochgader, ystol drochi, cystwyfa.
- Cuckold, cyc'-yld, *s.* cychwallt, hoffdyn, cynricyll, cynrigddyn, gwanwr; gwr i wraig anffyddlaw:—*v. a.* cychwalltu, hoffdynu, diwrio.
- Cuckoldly, cyc'-yld-li, *a.* cychwalltaidd, cynricyllaidd; gwael, isel; llechwr-aid.
- Cuckoldmaker, cyc'-yld-me-cyr, *s.* cychwalltwr, hoffdynwr, cynricyllydd.
- Cuckoldom, cyc'-yl-dym, *s.* cychwalltedd, hoffdyndod, cynrigdod; godineb.
- Cuckoo, cwc'-cw, *s.* cog, y gog, cwec; cethlydd. [cwcw'aid.
- Cuckoo-like, cwc'-cw-leic, *s.* cogaid.
- Cucullate, ciw'-cyl'-let, *a.* cychyllog, cwfledig, hwfog, hodog.
- Cucumber, ciw'-cym-byr, *s.* cucumer, chwerfwr, y chwerddwfr, chwerddyfrlys.
- Cucurbit, ciw'-cyr-but, *s.* dystyllgib, merinlestr, dystyllyr, dystylliadur.
- Cucurbitaceous, ciw'-cyr-bu-te'-shyz, *a.* cucumeraidd, cicaionaid, greolaidd.
- Cud, cyd, *s.* cil, cilforch; cyngylla, cyngwll, adgnofaeth, adgnofwyd; cilfochaid; safnaid.
- Cuddle, cyd'-dl, *v.* cyrcydu, yswatio, cwrain; llechu, cofleidio; llochi.
- Cuddy, cyd'-di, *s.* cuddigl, cell, cegin; globysg.
- Cudgel, cyj'-yl, *s.* pastwn, cwlbren, llachffon, dulbren, ystwyal, clwpa, cogel; ffon, gwialffon:—*v. a.* pastynu, ffonodio, ystwyalu; llachio, ffustio, dulio, curo; ysbodoli.
- Cudgeler, cyj'-yl-yr, *s.* pastynwr, llach-iwr, ffonodiwr.
- Cue, ciw, *s.* cynffon, llosgwrn, godre;
- diwedd, awgrym, amnaid; cyfarwyddyd; tymmer, hwyll; gorchwyl; tro; pellfon; ffyrllingwerth; adeg, cyfle.
- Cuerpo, cwy'r'-pö, *s.* corffwedd, corff.
- Cuff, cyff, *s.* dyrnod, paff; cernod, bonclust, palfod; llawesdorch, arddyrnodorch, llawdorch:—*v.* dyrnodio, wabio; cernodio; curo, ymladd.
- Cuirass, cwí'-ras, ci'-ras, *s.* curas, dwyfroneg, llurig.
- Cuirassier, cwí'-ras-sí'-yr, *s.* curaswr, curasog, milwr curasog, milwr llurigog.
- Cuisse, cwus, *s.* morddwydwisg, clunwisg.
- Culinary, ciw'-lu-nyr-i, *a.* ceginaidd, ceginol.
- Cull, cyl, *v.* dewis, dethol, pigo, cwlio, dichlynu.
- Cullender, cyl'-un-dyr, *s.* hidl, hidlyr.
- Cullion, cyl'-iyn, *s.* dyhiryn, anfadyn, bawddyn, cryn-wreiddyn, llorwreiddyn; tegeirian, caill y ci.
- Cullis, cyl'-lus, *s.* isgell, potes; cwlas, cwllis, rhintlath, sylchymyl.
- Cully, cyl'-li, *v. a.* twyllo, hodedu, somi, ffoli:—*s.* cwall, symlyn, hydwylllog, ffwl.
- Culm, cylv, *s.* cwlm, cwlwm, clwm, glo cwlm, glo clwm; callodr, paladr, corsen, bonyn.
- Culmiferous, cyl'-muff-yr-yz, *a.* callodrog, calafog, paladrog; cylvmog.
- Culminate, cyl'-mu-net, *v. n.* ucheddu; deheuoli, bod yn y de; nawnoli, pryd-nawni.
- Culmination, cyl'-mu-ne'-shyn, *s.* uchedd-iad, nawniad; trosiad y nenbwngc; top, cwnwg, coryn, uchder, entrych, uchafnod.
- Culpable, cyl'-pybl, *a.* beius, cylus, cwylyfawr, hygwl, ar y cam; euog, troseddol.
- Culpableness, cyl'-pybl-nes, *s.* beiusrwydd, cylusrwydd, hygyledd; bai, cwl; euogrwydd.
- Culprit, cyl'-prut, *s.* cyhuddog, cyhuddedig; troseddwr, camweddwr, camweddog.
- Culter, cyl'-tyr, *s.* cwlltyr=Coultter.
- Cultivable, cyl'-tu-fybl, *a.* diwylladwy.
- Cultivate, cyl'-tu-fet, *v. a.* diwyllio, gwrteithio, coledd, diwygio, trin, amaethu, meithrin, achlesu; gwelläu, cyweirio, ardymeru; myfyrio; gwareiddio; cynnyrchu.
- Cultivation, cyl'-tu-fe'-shyn, } *s.* diwyll-
Culture, cyl'-cyr, } iad, gwr-

- teithiad, amaethiad, meithriniad, tirddiwylliad, amaethyddiaeth; gwell-
 âd, angeledd; addysg, cyweiriad;
 cynnyrchiad, codiad.
- Cultivator, cyl'-tu-fe-tyr, *s.* diwylliwr,
 gwrteithiwr, trinwr, amaethwr, ar-
 eddwr.
- Culver, cyl'-fyr, *s.* colomen goed, ys-
 guthan, cuddan, cuthan; colomen.
- Culverin, cyl'-fyr-un, *s.* hirfagnel, hir-
 gyflegr.
- Culvert, cyl'-fyrt, *s.* tanffordd; mydfa,
 crymfa, tanffos, tanwythen, twnel.
- Cumbent, cym'-bent, *a.* gorweddol.
- Cumber, cym'-byr, *v. a.* rhwystro,
 lluddias; ystwyo, attal, beichio; dy-
 rysu, methlu:—*s.* rhwystr, lludd,
 traferth.
- Cumbersome, cym'-byr-sym, } *a.*
 Cumbrous, cym'-brvz, } rhwystr-
 us, afrwydd, traferthus, blin; beich-
 iol, trwm; gormesol; cymmysg, an-
 nhrefnus.
- Cumbrance, cym'-brvns, *s.* rhwystr,
 afrwyddineb; beichusrwydd, trym-
 der, gorthrymder.
- Cumulate, ciw'-miw-let, *v. a.* pentyru,
 crugio, casglu, carnedd, cyttyru.
- Cumulation, ciw'-miw-le'-shyn, *s.* pen-
 tyriad, crugiad, cludeiriad, dasyl-
 iad.
- Cumulative, ciw'-miw-le-tuf, *a.* pentyr-
 ol, carneddol, dasyrnol; chwanebol,
 attodol.
- Cunctation, cyngo-te'-shyn, *s.* oediad, go-
 hiriad, llercian.
- Cuneal, ciw'-ni-yl, *a.* cynaidd, geing-
 aidd, ar lun cŷn; cyniol, llettem-
 ol.
- Cunner, cyn'-nyr, *s.* brenigen, llygad
 myharan.
- Cunning, cyn'-ning, *a.* cyfrwys, ffel,
 gochelgar, call; ystrywgar, dichellgar,
 twyllodrus, castiog, ffals; cywrain,
 medrus; gwybodus, dysgedig:—*s.* cyfr-
 wysder=*Cunningness*.
- Cunningness, cyn'-ning-nes, *s.* ffelder,
 ffetusrwydd, callder; ystryw, dichell,
 hoced; medr, cynnildeb, cyfarwydd-
 yd, oelfyddyd.
- Cup, cyp, *s.* cwpan, cib, mail, carfen,
 ffiol, cogan, gorffwch, buelin, diodlestr,
 godard; cwpanaid:—*v. a.* cibwaedu,
 trychwaedu, craffinio, cwpanu.
- Cupbearer, cyp'-beyr-yr, *s.* heilyn, trull-
 iad, gwallofiad, menestr, cibheil-
 yn.
- Cupboard, cyp'-böyrd, *s.* cwpbwrdd,
- nester, cibgell, llogawd, cloer, bwyd-
 gist.
- Cupel, ciw'-pyl, *s.* coethadur, puradur,
 coethgib, toddiadur, toddyr, coeth-
 lestr.
- Cupeldust, ciw'-pyl-dyst, *s.* coethlwch,
 llwch delgoethi; llwch i buro mettel-
 oedd.
- Cupidity, ciw'-pud'-i-ti, *s.* trachwant,
 trythyllwch, chwantwch; gorawydd,
 cybydd-dod.
- Cupola, ciw'-pö-ly, *s.* cromen, crymdwr,
 nendwr, cromgop, copolan.
- Cupper, cyp'-pyr, *s.* cibwaedwr, trych-
 adur, ysgraffnydd, cwpanydd.
- Cupping-glass, cyp'-ping-glas, *s.* cib-
 wydryn, sugnwydr, craffinau.
- Cupreous, ciw'-pri-yz, *a.* copraidd,
 efyddaidd.
- Cupriferous, ciw'-pruff'-yr-ys, *a.* coprog.
- Cur, cyr, *s.* corgi, costog.
- Curable, ciw'-rybl, *a.* gwellaadwy, iach-
 adwy, meddyginiaethol, hywell.
- Curableness, ciw'-rybl-nes, *s.* iachadol-
 deb, gwellaadoldeb, hywelliant.
- Curacy, ciw'-ry-si, *s.* curadiaeth; bugeil-
 iaeth, plwyffoeriadaeth.
- Curate, ciw'-ret, *s.* curad, curadur;
 offeiriad plwyf, isberiglor.
- Curative, ciw'-ry-tuf, *a.* iachael, medd-
 ygol, meddyginiaethol.
- Curator, ciw'-re'-tyr, *s.* ucholygwyr, ar-
 olygwyr; ceidwad, ymddiriedai.
- Curb, cyrb, *s.* genfa, genddal, genffrwyng;
 frwyng; attalfa, rhwystr; perging,
 achwre; chwydd, cornwyd:—*v. a.*
 frwyno, attal; rhwystro, ystwyo,
 arafu.
- Curbing, cyr'-bing, *s.* rhwystr, ystwy,
 attaliad.
- Curbstone, cyrb'-stön, *s.* asfaen, min-
 faen, ymylfaen.
- Curd, cyrd, *s.* caul; ceuled; ceulfraen;
 blochda, sopen caws:—*v. a.* ceulo,
 ceuledu, cawsu.
- Curdle, cyr'-dl, *v.* ceulo, cawsio, chwa-
 relu; troi; tewychu, cydferu, ca-
 ledu.
- Curdy, cyr'-di, *a.* ceulog, cawsio; ceul-
 aidd.
- Cure, ciwyr, *s.* gwellaad, gwelliad, iach-
 âd, meddyginiaeth; adferai, cyf-
 nerthai; diwygiad, cyweiriad; gofal,
 cur, perigloraeth, bugeiliaeth:—*v.*
a. iachäu, gwella, meddyginiaethu,
 gwellaü; diwygio, adgyweirio; halltu,
 cyweirio, sychu.
- Cureless, ciw'-yr-les, *a.* anfeddygin-

- iaethol, anwelladwy, anaele, anhywell.
- Curfew, *cyr'-ffiw*, *s.* dyhuddgloch, huddgloch; hwyrgloch.
- Curiosity, *ciw-ri-os'-i-ti*, *s.* manylwch, cywreinrwydd, celfyddgarwch; manylgais, chwilgarwch; lledeisrwydd, dillynder, tlysnï; cywreinbeth, amguedd, rhyfeddiad; tra dyfalwch, prysurdeb, dichlynrwydd.
- Curioso, *ciw-ri-ö'-zö*, *s.* tlyshoffwr, tlySIONydd, prinodgarwr, hoffwr cywreinion.
- Curious, *ciw'-ri-yz*, *a.* cywrain, manwl, dichlyn, cynnil, celfydd; ymchwilar; astud, pryderus, diesgeulus, destlus, nais, dilyn, tlws; hynod, prin, od; tost; hoff.
- Curiousness, *ciw'-ri-yz-nes*, *s.* manyldeb, cywreinrwydd, cynnilwch; ymofyn-garwch; dillynder.
- Curl, *cyr'l*, *v.* crychu, torchi, modrwyo, dolenu; nyddu, troi, rholian; crybychu; tonogi:—*s.* cudyn, crychgudyn, crychyn, lofn, llyweth; ymddoleniad, crychiad, toniad, ystumiad; mallgrychni.
- Curlew, *cyr'-liw*, *s.* gylfanhir, gylfinog, chwibanogl y mynydd.
- Curliness, *cyr'-li-nes*, *s.* crychedd, crychni, llofnogrwydd.
- Curling-tongs, *cyr'-ling-tongz*, *s.* crychiadur, gefail grychu.
- Curly, *cyr'-li*, *a.* crych, cudynog, modrwyog, llawethog.
- Curmudgeon, *cyr'-myj'-yn*, *s.* cerlyn, bawyn, cybydd; delfi, drelyn, taiogyn.
- Currant, *cyr'-rynt*, *s.* rhyfonen, rhyf; rhyfwydden:—*a.* rhedegog, rhedol.
- Currency, *cyr'-ren-si*, *s.* cylchrediad, rhediad, andreigliad, damred, treigliad; cerddediad, mynediad; cylch-arian, arian treigl; pasiad; rhead, cerhynt; rhugledd, hylithredd; gwerth, cyfrif; treinwerth, talbenedd.
- Current, *cyr'-rynt*, *a.* cylchredol, damredol; cymmeradwy; cyffredin, rhugl; cyfreithlawn; pasiadwy; sefydledig; presennol; arferol:—*s.* rhediad, firwd, gorllifiad; rhedfa, rhawd, ystrum; cyfres, parhâd.
- Currentness, *cyr'-rynt-nes*, *s.* cylchrediad; hydreigledd; cyffredinolrwydd.
- Curricule, *cyr'-ri-cl*, *s.* cerbydan, rhedglud, hannerclud.
- Currier, *cyr'-ri-yr*, *s.* lledrwr, lledrygffeithiwr, lledrysgrafydd, cwriwr.
- Currish, *cyr'-rish*, *a.* corgiaidd; costog, sarug, taiog; cecrus, cwerylgar; brathlyd; milain.
- Curry, *cyr'-ri*, *v.* *a.* cyffeithio, cyweirio; lledrithio, ysgrafellu; crafu; rhathu, rhwbio, llyfnhau; boddio; ystwytho:—*s.* dofedn.
- Curry-comb, *cyr'-ri-cöom*, *s.* ysgrafell; crafell, rhistyll.
- Curse, *cyrs*, *v.* melldithio, rhegi; cablu:—*s.* melldith, rheg; cabl; cystudd, artaith, torment.
- Cursed, *cyr'-sed*, *a.* melldigedig, melldigaid, rhegedig; ysgymmun, ysgeler, atgas, diriaid; blin, cythryblus.
- Cursedness, *cyr'-sed-nes*, *s.* melldigedig-rwydd, anfadrwydd, ysgelerder.
- Cursing, *cyr'-sing*, *s.* melldithiad, rhegiad; melldith, rheg.
- Cursor, *cyr'-su-tyr*, *s.* gwysgofiadur, gwysgofnodydd, arwysiadur, gwysbeiadur.
- Cursive, *cyr'-suf*, *a.* rhedegol, brysiol; ar redeg, ar frys.
- Cursoriness, *cyr'-syri-nes*, *s.* brys, firwst, ffulder, cyflymedd; cipolwg, ciprem, diofalwch.
- Cursory, *cyr'-syr-i*, *a.* brysiog, firystiog, buanred, ysgafn, difyfyf; diofal, esgeulus.
- Curst, *cyrst*, *a.* cas, atgas, ffiaidd; melldigedig, ysgymmun, echrys, anfad; creulawn, fyrrnig, anynad, blwng.
- Curstness, *cyrst'-nes*, *s.* casineb, ysgelerder, anynadrwydd, creulonder.
- Curt, *cyrt*, *a.* cwta, byr, talfyf.
- Curtail, *cyr'-tel'*, *v.* *a.* cwtogi, byrhau, talfyru, cilfyru; tocio; lleihau; cymmedroli.
- Curtailing, *cyr'-tel'-ing*, *s.* cwtogiad, byrhâd, tociad.
- Curtain, *cyr'-tun*, *s.* croglen, cenadlen, llen, cylchlen, rhedlen, cylched, cortyn; cysgodlen, ffedon; brithlen:—*v.* *a.* croglenu, llenu, cylchedu.
- Curtain-lecture, *cyr'-tun-lec-cyr*, *s.* pregeth y cortyn; darlith y groglen; llenlith; gwreigyremial.
- Curtal, *cyr'-tyl*, *s.* ceffyl cwta, ceffyl toc:—*a.* cwta, byr, talfyredig.
- Curtilage, *cyr'-tu-lej*, *s.* cadlas, buarth, gower. [edol.]
- Curule, *ciw'-rwl*, *a.* cerbydol; gorfol.
- Curvated, *cyr'-fy-ted*, *a.* crwca, crwm, cam, cyrfog, gwyrrog.
- Curvation, *cyr'-fe'-shyn*, *s.* plygiad, camiad, crymiad, cryfiad, doleniad, arys-tumiad.

- Curvature, *cyr'-fy-cyr*, *s.* camedd, crym-
edd, cyrfedd, gwyrgamedd; doleniad,
arystum.
- Curve, *cyrf*, *a.* crwm, crwca, achrwm,
cam, bwaog, plygiedig, agwyt, dolen-
og, dolystumiog:—*s.* com, comell,
cwrff; comlin, crymlinell; plyg, cam-
edd, crymder, dól, dolen, comer:—
v. a. canu, plygu, crwcau, cyrfu, comi,
crymu, dolennu, gwyrgamu, lleddfu.
- Curvet, *cyr'-fet*, *s.* cyrflam, crychnaid,
cwrnaid; prange, carlam, llamsach:—
v. a. cyrflamu, crychneidio, carlamu;
prangio, rhonta.
- Curvilinear, *cyr-fi-lun'-iyr*, *a.* crymlin-
ellaidd, cyrflinaidd; crymlinello,
cyrflinog; crymlinol.
- Curving, *cyr'-fing*, *s.* cyrfiad, plygiad,
crymiad; cwrff.
- Curvity, *cyr'-fi-ti*; *s.* crymder, cyrfedd,
camedd, crymedd, camni, dolenedd.
- Cushat, *cwsh'-yt*, *s.* ysguthan, cuddon,
cuthan, colomen goed.
- Cushion, *cwsh'-yn*, *s.* clustog, gobenydd,
gob, seddob:—*v. a.* clustogi, seddobi.
- Cushioned, *cwsh'-ynd*, *a.* clustogol.
- Cushionet, *cwsh'-yn-et*, *s.* clustogan,
seddoban.
- Cusp, *cysp*, *s.* corn; lloergorn; blaen,
pig; cornel, cil.
- Cuspidated, *cys'-pi-de-td*, *a.* pigfain,
blaenfain, brigfain.
- Custard, *cys'-tyrd*, *s.* brithog, cwstardd,
cwstard, cawstardd, ceulfwyd.
- Custodial, *cys-tö'-di-yl*, *a.* gwarchodol,
cystodol, cadwyl; gwarcheidwad-
ol.
- Custody, *cys'-tö-di*, *s.* cadwraeth, gwar-
chodaeth, cystodiaeth, cyfarchwyl,
gofal; dalfa, carchar, cystotty; car-
chariad; caethiwed; diffyniad, di-
ogelwch.
- Custom, *cys'-tym*, *s.* defod, arfer, cyn-
nefod, moes; moesffurf; trefn, dull;
cynneddf, cynnefindra; pryn, gwerth,
cysmeriaeth, masnach; cyrchfa;
gwaith; toll, cyllid, tál, teyrnged;
costwm:—*v.* arfer, arferyd, ymarfer,
cynnefino.
- Customable, *cys'-tym-ybl*, *a.* arferol,
cynnefin, cynnefodig, gnotaol, defod-
ol; cyffredin.
- Customarily, *cys'-tym-yr-i-li*, *ad.* yn
arferol; yn ol y ddefod; fel arferol.
- Customariness, *cys'-tym-yr-i-nes*, *s.* ar-
feroldeb, defodoldeb, cynnefindra; cy-
ffredinrwydd, mynychder.
- Customary, *cys'-tym-yr-i*, *a.* arferol,
- cynnefodol, cynnefin, gnawd, defodol;
cyffredin, mynych:—*s.* arferlyfr, de-
fodlyfr, gnodlyfr.
- Customer, *cys'-tym-yr*, *s.* prynwr, cys-
meriad, cysmer, cwsmer, derbynnydd,
masnachwr; trethgasglydd.
- Custom-house, *cys'-tym-hows*, *s.* cyllid-
fa, tollfa, tolldy, cyllitty.
- Custos, *cys'-tos*, *s.* ceidwad, gwar-
cheidwad.
- Custrel, *cys'-tryl*, *s.* ysgwydwas, tarian-
was, cludydd tarian; costrel win,
cunnach.
- Cut, *cyt*, *v.* tori; trychu, naddu, hacio,
cymmynnu; ladd, ladd ar; ymdori;
gwahanu; archolli; lleifio, catio;
croesi; cerfio:—*s.* toriad; archoll;
ergyd; hac, toc, hollt; cymmyn;
darn, dryll, cetyn, trychyn; tafell;
rhwng, gwlf, cwys, sylch; ffos, dyfr-
glawdd; ffurf, modd, dullwedd; ar-
grafflun, cerflun; cwtws, coelbren;
berffordd; trychineb, aflwydd; llach,
ffonod; parthiad, rhwyg:—*p. p.* tor-
edig; trwch; anafus; cwta, byr;
cerfiedig.
- Cutaneous, *ciw-te'-ni-yz*, *a.* croenaidd,
croenol.
- Cute, *ciwt*, *a.* craffus, llym, glew,
deallus.
- Cuticle, *ciw'-ti-cl*, *s.* croenen, glasgroen,
pilen, pilionen, tonen, caenen, teneu-
groen, uchgroen.
- Cuticular, *ciw-tic'-iw-lyr*, *a.* croenynol,
glasgroenaidd, pilenaidd, uchgroen-
aidd.
- Cutlass, *cyt'-lys*, *s.* anglas, crymgleddyf,
ffoswn, cleddyf, bidog.
- Cutler, *cyt'-lyr*, *s.* cylllellwr; cylllellof,
cleddof; gof cyllyll.
- Cutlery, *cyt'-lyr-i*, *s.* cylllelyddiaeth,
cyllyriaeth, cylllelofaeth, cleddofiaeth;
miniogaeth; arfau awch.
- Outlet, *cyt'-let*, *s.* golwyth; dern-
yn.
- Cutter, *cyt'-tyr*, *s.* torwr, trychydd,
naddwr, ysgythyrydd, cymmynwr;
toriador, cyllen, cyllyr, catai, ysgien;
blaeddant; ysgoren, ysgilong, ysg-
gafnlong, trychlong, trychfad; dyfr-
wythen, cwtwr.
- Cut-throat, *cyt'-thröt*, *s.* torgeg, torfy-
nyglwr, llofrudd, lleiddiad, murniwr,
bidogwr, grafil, dyhiryn:—*a.* llofr-
ruddiog, llawrudd; ciaidd, milain.
- Cutting, *cyt'-ting*, *s.* toriad, trychiad,
gorthoriad, naddiad, rhwygiad, maen-
drychiad:—*a.* brathol, trywanol;

- llym, pigoglym, treiddlym, chwerw, terig.
- Cuttle, *cyt'-tl*, *s.* ystifflog, morgyllell, morlawes, ystiffog.
- Cutwater, *cyt'-wo-tyr*, *s.* torddwr, duryn llong; barglawdd; llurs, gwalch y penweig.
- Cyanite, *sei'-y-neit*, *s.* glasith=math a ddelidfaen.
- Cyanogen, *sei-an'-ö-jen*, *s.* glasai, glas-arai, llasai, creisflorai.
- Cycle, *sei'-cl*, *s.* cylch, chwyl; cylchred, cylchwy, cant; ysbaid cyfnodol.
- Cyclic, *sei'-clie*, *a.* cylchig; cylchaidd.
- Cycloid, *sei'-cloid*, *s.* crogyrfen, crogwrf, cylchgom.
- Cycloidal, *sei-cloi'-dyl*, *a.* crogyrfol, cylchgomaidd, cylchgam.
- Cyclopædia, *sei-clö'-pi-di-y*, *s.* gwyddoniadur, arleniadur, gwybodiadur, cyf-wyddonur, geiriadur o'r gwybodau a'r celfyddydau; cylch gwybodaeth, llyfr gwybodaeth gyffredinol.
- Cyclopean, *sei-clö'-pö'-yn*, } *a.* cawraidd,
Cyclopic, *sei-clop'-ic*, } gorfawr, erfawr, amrosgo, anferth; erchyllfawr, dychrynlyd; Cyclopic.
- Cyder, *sei'-dyr*, *s.* osai, afalwy, afaleu-lyn, diod afalau.
- Cyagnet, *sug'-net*, *s.* alarchen, cyw al-arch.
- Cylinder, *sul'-un-dyr*, *s.* rhol, rholyn, trollyn, trol, hirgrwn, rholen; rholbren, rholfæen, corff hirgrwn.
- Cylindric, *sei-lun'-dric*, } *a.* rhol-
Cylindrical, *sei-lun'-dri-cyl*, } aidd,
trolynaidd; trolynog, rholynog; hir-grwn.
- Cylindroid, *sul'-un-droid*, *s.* gorolyn, godrolyn, lledrolyn.
- Cymar, *sei-mar'*, *s.* ysgablar, ystola; godudded, teneuwisg; simwr.
- Cymbal, *sum'-byl*, *s.* symbal, taron.
- Cymbiform, *sum'-bi-förm*, *a.* cychaidd, badaidd.
- Cynic, *sun'-ic*, *a.* costogaidd, sarug, af-rywiog, croes, difoes, sur, taiog, cras, duchanllyd, cecrus, cwerylgar; gerwin, tost; cynig, ciaidd, terig:—*s.* costogyn, gwrgi, sarugyn, monyn; dyngasäwr, annyn-garwr.
- Cynical, *sun'-i-cyl*, *a.* costogaidd=Cyn-ic.
- Cynorexy, *sun'-ö-rec-si*, *s.* gorwancg, y wancg, rheibglwyf.
- Cynosure, *sei'-nö-zhyr*, *s.* yr Arth Leiaf, yr Arthen; seren y gogledd, seren y morwyr; Rhonell y ci; Men Carl, y Cerhyd.
- Cyphoria, *sei'-ö-fö-ri-y*, *s.* cyfebrawd, cyfebriad, beichogiad, cyfebri.
- Cypher, *sei'-ffyr*, *s.* goddim=Cipher.
- Cypress, *sei'-pres*, *s.* fyllwydd, cypres-wydd:—*sing.* fyllwydden, cypres-wydd.
- Cyprian, *sup'-ri-yn*, *s.* mwyglen, an-lades, puten.
- Cyprus, *sei'-prys*, *s.* teneuwe ddu, cyprus.
- Cyriologic, *sei-ri-ö-loj'-ic*, *a.* priflythyrenol, braslythyrenol, priflythyrol.
- Cyst, *sust*, *s.* coden, cod, gwain, crawn-god, lldgai, gorgai, crawnwain; pledren.
- Cystic, *sus'-tic*, *a.* crawn-godog, crawn-weiniol, lledgeiol, gorgeiol.
- Cystocele, *sys'-tö-säl*, *s.* torbledren.
- Cystotomy, *sus-tot'-ö-mi*, *s.* gorgeiolaeth, cornwydyddiaeth=y gelfyddyd o agor cornwydydd a gorgeion.
- Cysitus, *sus'-i-tys*, *s.* euron, pyswydd, eurwydd, euronwydd.
- Czar, *zar*, *s.* Csar=Caisar, enw Amherodr Rwssia=Tzar; teyrn, penadur, unbenaeth.
- Czarina, *za-rö'-ny*, *s.* Csares, Csarina=Caisares, enw Amherodres Rwssia.
- Czarish, *zar'-ish*, *a.* Csaraidd, Tsaraidd, Caisaraidd, Csarig.
- Czarowitz, *zar'-ö-wuts*, *s.* ap Csar, ap Caisar, Tsarowitz, Csarab, mah hynaf y Csar.

a, fel a yn tad; a, cam; e, hen; e, pen; t, lliid; i, dim; o, tor, ond ei sain yn hwy; o, llou;

D

DAGG

- D, di, s. di=enw'r bedwaredd lythyren, yr hon yw'r drydedd gydsain o'r egwyddor; fel rhifnod, saif D am bun cant=500; D. D.=Doethor Duwinyddiaeth, Doctor mewn Duwinyddiaeth.
- Dab, dab, v. a. cnithio, ffatio, cisio; yslapio; godaro:—s. cnith, gogis, yslapen, ffat, cnipws; talp, clap, soegyn; lleden genog, llythien genog; medrusydd, crefftwr.
- Dabble, dab'-bl, v. ymdryboli, ysloctian; trybaeddu, ymdrochi, ymdroi, ymsicio; ymyrydd; dwbio, gwlychu, ysgieintio; diblo.
- Dabbler, dab'-blyr, s. yslotiwr, ymdrybaeddw; ymyrydd; gwagdriniwr.
- Dabchick, dab'-çic, s. tindroed, ymdrochiar, soddiar.
- Da Capo, da-ca'-pö, ad. at y pen, eilchwyl, eto, o'r dechreu.
- Dace, des, s. brwyniad=math ar gip-pysg.
- Dactyl, dac'-tul, s. corfan crych disgynedig; bysgorfan, bysfaen=mydr teir-sill fel hyn - ~ ~, y sill flaenaf yn hir, a'r ddwy olaf yn fyr, ar lun cymmalau bys.
- Dactylic, dac-tul'-ic, a. bysgorfanig, bysfaenig, bysfaenog.
- Dactylography, dac-tu-log'-ry-ffi, s. gemerfiadaeth, gemgrifiadaeth, crifemrwyfaeth.
- Dactylogy, dac-ti-lol'-ö-ji, s. bysiaith, llofebriaith=y gelfyddyd o siarad â'r bysedd; bysonog, bysoniaeth, bysryweg.
- Dad, dad, } s. tada, data, dadi,
Daddy, dad'-di, } tata=tad yn iaith
 } babanod.
- Daddle, dad'-dl, v. n. hongcian, gwegian, hongcio.
- Dædal, dæ'-dyl, a. amrywiol, amryfal; cywraïn, celfydd, medrus.
- Daff, daff, v. n. digaloni, lyfrhau:—v. a. tafu ymaith, damfwrw.
- Dagger, dag'-gyr, s. dagr, dager, bidog, corgledd, cleddyfan, byrgleddyf:—

DAM

- v. a. dagru, bidogi; brathu, trywanu.
- Daggle, dag'-gl, v. diblo, caglu, lloddor; diwyno; bryntäu, budro.
- Daggle-tail, dag'-gl-tel, a. diblog, caglog:—s. yslebren, diblen, yslebob.
- Daily, de'-li, a. beunyddiol, beunydd, peunyddiol, dyddiol:—ad. beunydd, yn feunyddiol; bob dydd; o ddydd i ddydd; o ddydd bwygilydd.
- Daintiness, den'-ti-nes, s. moethusder, danteithrwydd, ammeutholdeb; dic-räwch, neisrwydd.
- Dainty, den'-ti, a. moethus, danteithiol, ammeuthyn; blysig, blasus; nais, destl, dillyn, misi; mwyth, tyner, blydd; masw; costfawr; defodgar; hyfryd:—s. danteithfwyd, moeth, almes, blasusfwyd, saig, ammeuthyn, anwyn.
- Dairy, de'y-r-i, s. llaethdy, llaethfa, blithdy; hafotty, hafod, maenordy; blith, maeroniaeth.
- Dairy-maid, de'-ri-med, s. llaeth-wraig, maerones, meiriones, maeres, hafod-wraig.
- Daisied, de'-zid, a. swynfriog, asbyganog.
- Daisy, de'-zi, s. llygad y dydd, swynfri; asbygan, senigl, briallu'r dydd.
- Daker, de'-cyr, s. deg, degrif.
- Dale, del, s. dyffryn, glyn, döl; dyffryndir, doldir; cwm, pant, ystrad, tyno, maenol.
- Dalliance, dal'-li-yms, s. maldod, chware, ysbleddach, anwesod; ymgystlwn, cywestach, trythyllwch.
- Dally, dal'-li, v. maldodi, simera, ymchwareu, maswedda, gwageddu; tolach, ymgytwaith, anwesu, ymdrythyllu, cyridio, ymrewydd; ymddifyru, arabeddu; oedi, gohirio, hoetian.
- Dam, dam, s. mamog=mam anifel; argae, cronfa, dyfrglawdd, arglawdd, pwnt, lloc; cored:—v. a. argau, croni, attal, gwrthgau; llynio, dargroni, llocio.

- Damage, dam'-ej, *s.* niwed, niwaid, colled, erniwed, argywedd, afles, adwyth; iawn; camlwrw, camgw; traul, cost; cospprid:—*v.* niweidio, argyweddu, drygu, colledu; gwaethygu; llygru; adfeilio; aflesu.
- Damageable, dam'-ej-ybl, *a.* niweidadwy, llygradwy, hywaeth; niweidiol, colledus, adwythig, dinystriol.
- Damascene, dam'-y-sin, *s.* eirinen Damascus, eirinen Ddamasg.
- Damask, dam'-ysc, *s.* Damasg, arduwwe, damasgwe, blodionwe; sidan Damascus; lliw coch, coch:—*v.* *a.* damasgyddu; ffurioni, blodioni; amrywio, neillio; durffodioni.
- Damaskeen, dam'-ys-cin, *v. a.* damasgio; deleuro, delarianu, dureuro; brith-addurno; blodweithio.
- Damaskin, dam'-ys-cin, *s.* crymgledd, cleddyf.
- Damask-rose, dam'-ysc-röz, *s.* rhosyn Damascus, rhosyn cannalenog.
- Dame, dem, *s.* meistres; rhian, boneddiges, boneddes; arglwyddes, breyr-es; benyw; hynaf-wraig, modryb, bodo.
- Damn, dam, *v. a.* dyfarnu, colfarnu, euogfarnu, damnio; beio, barnu; melldithio, rhegi; gwrthod.
- Damnâble, dam'-nybl, *a.* dyfarnadwy, colfarnadwy, barnadwy; damniol; ysgeler, ysgymmwn, anfad.
- Damnâbleness, dam'-nybl-nes, *s.* dyfarnoldeb, damniolrwydd.
- Damnation, dam-ne'-shyn, *s.* colledigaeth, colfarn, damnedigaeth, barn.
- Dannatory, dam'-ny-tyr-i, *a.* colfarnol, melldigol, damnedigol.
- Damned, dam'-ned, damd, *a.* colledig, dyfarnedig, damnedig; gwrthodedig; atgas, ffaidd.
- Damnify, dam'-ni-ffei, *v. a.* niweidio, colledu, argyweddu, drygu; gwaethygu, llygru.
- Damp, damp, *a.* llaith, gwlyb, merydd, ynwst, gwst, dyfrillyd; tarthlyd; iraid; digalon, trwm, prudd:—*s.* lleithder, gwlybnaws, gwlybaniaeth, ynwst; tarth, tawch, niwl; ager; damp; digalondid, llaesder, ymollyngiad, llibyndod, tristedd; llewyg:—*v. a.* lleitho, gwlybeiddio, gystâu, mwydo, gwlychu, gwlybhau; dampio; oeri, lliniaru; llyfrhau, tristâu; mygu; marweiddio; tofi, lleihau, gostwng; attal, rhwystro; pylu; plygu.
- Damper, dam-pyr, *s.* moglithren, dof-lithren.
- Dampist, dam'-pust, } *a.* lledlaith,
Dampy, dam'-pi, } lleithlyd, lledwlyb, golaith; digalon, llwfr, trist.
- Dampness, damp'-nes *s.* lleithder=*Damp.*
- Damsel, dam'-zyl, *s.* llanges, geneth, lodes, morwyn, bun; herlodes, bachgenes, hogen.
- Damsen, dam'-zyn, *s.* eirinen Damascus =*Damascene.*
- Dance, dans, *v.* dawnasio, corelwi, taplasu; crychneidio, llemain, llamsach:—*s.* dawnas, corelw, taplas; chware, twmpath chware.
- Dancer, dan'-syr, *s.* dawnsiwr, corelwydd, coralydd, taplaswr; chwareuwr.
- Dandiprat, dan'-di-prat, *s.* cor, coryn, corddyn, cono, dynyn, gwelchyn.
- Dandle, dan'-dl, *v. a.* malodi, dyddanu, pratio, dylofi, lochi, cufoddio.
- Dandler, dan'-dlyr, *s.* małododwr, dyddanwr, chwareuwr.
- Dandy, dan'-di, *s.* coegyn, ysgoegyn, mursenwas, pefryn, dillynwas.
- Danegelt, den'-gelt, *s.* Daendreth, treth y Daeniaid.
- Danger, den'-jyr, *s.* perygl, enbydrwydd, enbyd, argywedd, niwed; antur:—*v. a.* peryglu, enbydu, pydio.
- Dangerless, den'-jyr-les, *a.* diberygl, diniwed; diogel.
- Dangerous, den'-jyr-yz, *a.* peryglus, enbyd, pydus, perygl; niweidiol, adwythig; anturus.
- Dangerousness, den'-jyr-yz-nes, *s.* enbydrwydd, perygled, pydoldeb; perygl, pyd.
- Dangle, dang'-gl, *v. n.* hongian, crogi, dibynu; ymddibynu; helgyd, ymddilyn.
- Dangler, dang'-glyr, *s.* ymganlynwr; uffuddwas; cynffonlonwr, truthiwr.
- Danish, de'-nish, *a.* Daenaidd, Daenig; perthynol i'r Daeniaid:—*s.* y Ddaeneg, iaith y Daeniaid.
- Dank, dange, *a.* llaith, ynwst, merydd; ul, tarthlyd:—*s.* lleithder, gwlybnaws, ulder.
- Dankish, dang'-cish, *a.* lledlaith, golaith, lleithlyd, lledwlyb.
- Dapatical, da-pat'-i-cyl, *a.* danteithiol; costfawr, treulfawr.
- Dapifer, dap'-i-ffyr, *s.* huliedydd, heilydd, seigiwr, arseigydd.
- Dapper, dap'-pyr, *a.* pert, sionge,

- gwisgi, bywiog, chwimmwth, esgyd, chwai; tlws, pingc.
- Dapperling, dap'-pyr-ling, *s.* dynyn, dyno, coryn, cono, pertyn, destlyn.
- Dapple, dap'-pl, *a.* tryfrith, brithliw, ysmotiog, amryliw, cymmysgliw, ceiniogog:—*v.* *a.* brithio, ysmotio, amliwio, manogi.
- Dare, de'yr, *v.* beiddio, llyfasu, anturio, rhyfygu, hyderu; herio, hewio; anog; dychrynu, synu, orni; cydgam.
- Darer, de'-ryr, *s.* beiddiwr, llyfaswr, arfeiddiwr; heriwr.
- Daring, de'-ring, *a.* hyf, eon, anturiol, llyfasol, beiddiol; dewr, glew; hyderus; haerllug:—*s.* beiddiad.
- Daringness, de'-ring-nes, *s.* hyfder, eofnder; dewrder, glewineb; rhyfyg, haerllugrwydd; beiddgarwch.
- Dark, darc, *a.* tywyll, gwyll, du, gwrn, caddugol; cethin; cymmylog, niwliog; dyrys, aneglur, cudd, dirgel; anghlaer, afloyw; ansiriol; aflan; dammegol:—*s.* tywyllwch, gwyll, tywyll, caddug; gwrn, cudd.
- Darken, dar'-en, *v.* tywyllu, duo, caddugo, cymmylu, gwrnu; oethino, huddo; dirgelu; dyrysu, nidro; diwyno; afloywi.
- Darkish, dar'-cish, *a.* godywyll, lled dywyll, gwyllaidd, llwyd-dywyll, gwrmaidd.
- Darkness, darc'-nes, *s.* tywyllwch, gwyll, caddug, tywyll; hudd, cudd; cysgod; niwl; y fagddu.
- Darksome, darc'-sym, *a.* tywyll, gwyll, anoleu; godywyll.
- Darling, dar'-ling, *a.* anwyl, hoff, cu, anwylgu, gorhoff; hyfryd:—*s.* anwyl-yd, anwylun, hoffddyn, anwylddyn, dewisddyn; gorhoffedd.
- Darn, darn, *v.* *a.* darnwnio, brodio, brodwnio; cyweirio; cymhlethu:—*s.* darnwniad, brodiad.
- Darnel, dar'-nyl, *s.* efr, efre, efryn, yd meddw, efrwellt; efran, ller.
- Darning, dar'-ning, *s.* darnwniad, brodiad.
- Dart, dart, *s.* picell, pilwrn, gafflach, saeth, taf:—*v.* picio, saethu, picellu, pilyrnu; bolltio; ergydio, tafu, tasgu; flachio, lluchio; neidio.
- Darter, dar'-tyr, *s.* picellydd, pilyrnydd, saethwr, ergydiwr.
- Dash, dash, *v.* taro, lluchio, pwyo, euro, cymmriwio, dulio, yssigo, baeddu; taenellu, ysgeintio, taenu; diwyno; cymmysgu; gwaethygu; dilëu; tori;
- cywilyddio, delwi; rhuthro, saethu:—*s.* ergyd; tarawiad; lluchiad; gwrthdarawiad, cyfergyr, dul; cymmysg; ysgaen; diffyglin, bryslin, toddlin; rhuthr, yngyrrh; rhodres, rhwysg.
- Dashing, dash'-ing, *a.* rhuthrol; tryst-fawr, rhodresog; brysiog, byrbwyll, ehud.
- Dastard, das'-tyrd, *s.* anwr, llyfrwas, llegach, cilgi, adwr, bawddyn, adyn:—*a.* annewr=*Dastardly*:—*v.* *a.* digaloni=*Dastardize*.
- Dastardize, das'-tyr-deiz, *v.* *a.* llyfrhau, hurtio, anwroli.
- Dastardly, das'-tyrd-li, *a.* anwraidd, llwr, digalon, llipa, gwael, bawaidd.
- Dastardness, das'-tyrd-nes, } *s.* anwr
- Dastardy, das'-tyr-di, } edd, annewredd, llyfdr, ofnogrwydd, aneofnder, llibyndra, adwriaeth.
- Data, de'-ty, *s.* pl. dodion, rhoddedigion; seilon, seiliau.
- Date, det, *s.* dyddiad, dyddnodiad, amseriad; parhâd; diwedd, terfyn; palmaeron, aeron talbalmwydd:—*v.* dyddio, dyddnodi, amseru, amsernodi; cyfrif; dechreu.
- Dative, de'-tuf, *a.* rhoddiadol, rhoddedigol, rhoddol.
- Dative-case, de'-tuf-ces, *s.* cyflwr rhoddiadol; achos rhoddiadol; y rhoddiad.
- Datum, de'-tym, *s.* dawd; peth dodedig:—*pl.* dodion=*Data*.
- Daub, dob, *v.* dwbio, plastro, edlynu, iro; diwyno, trybaeddu; truthio; llygru:—*s.* dwb, plastr; brasbaentiad.
- Dauber, do'-byr, *s.* dwbiwr, plastrwr; brasbaentiwr; truthiwr.
- Daubery, do'-byr-i, } *s.* dwbiad, dwbin
- Daubing, do'-bing, } iad, platriad; plastr, dwb, dwbin; llaidd, tom; brasbaentiad.
- Dauby, do'-bi, *a.* gludiog, edlynol, gwydn, dwblyd; llysyd, lleidiol.
- Daucus, do'-cys, *s.* moron, y moron.
- Daughter, do'-tyr, *s.* merch; geneth, llodes, llanges, eigr.
- Daughter-in-law, do'-tyr-in-lo', *s.* gwaudd, dawes, merch yngnghyfraith.
- Daughterly, do'-tyr-li, *a.* merchaid, merchol; dyledswyddol, rhwymedigol.
- Daunt, dont, *v.* *a.* digaloni, anghefnogi; brawychu, llyfrhau; arswydo; go-luddio.
- Dauntless, dont'-les, *a.* calonog, hyf, eofn, diarswyd, diddychryn; beiddgar, gwrol, glew.

- Dauntlessness, *dent'-les-nes*, *s.* calonog-rwydd, hyfdra, dewrder, gwroldeb.
- Dauphin, *do'-ffun*, *s.* Dolffin, Delffin = mab hynaf brenin Ffrainc.
- Dauphiness, *do'-ffi-nes*, *s.* Dolffines, Delffines = gwraig y Dolffin.
- Davit, *de'-fut*, *s.* camlath, cyfodlath.
- Dawish, *do'-ish*, *a.* cogfranaidd.
- Dawk, *doc*, *s.* hollt, agen, toriad.
- Dawn, *don*, *v. n.* gwawrio, dyddhau, dyddio; goleuo, cleisio; tywynu; ymagor :— *s.* gwawr, y wawrddydd, clais y dydd, cyfddydd, plygain, glasiad y dydd, glasddydd; boreuddydd; gwawl; dechren, cychwyniad; Gwawron.
- Dawning, *do'-ning*, *s.* gwawriad; llygiad, boreuad; dechreuad; ymagoriad.
- Day, *de*, *s.* dydd; diwrnod, dwthwn, dyw; cofwyl, dygwyl; goleuni, goleu; pryd, amser.
- Daybook, *de'-bwc*, *s.* dyddyfyr.
- Daybreak, *de'-brec*, *s.* gwawr = Dawn.
- Daycoal, *de'-cöl*, *s.* dyddlo, haen uchaf glo.
- Daylabour, *de'-le-byr*, *s.* dyddwaith, dyddlafur, diwrnodwaith; gwaith wrth y dydd.
- Daylight, *de'-leit*, *s.* goleuni dydd, goleu'r dydd; dyddwawl.
- Daysman, *dez'-myn*, *s.* dyddiwr, canolwr, cyfryngwr, cylafareddwr; barnwr.
- Dayspring, *de'-spring*, *s.* toriad y dydd; y wawr, gwawrddydd; plygain; bore.
- Daystar, *de'-star*, *s.* seren ddydd, y seren foreu, Gwenddydd; Gwener; Gwawlddwyn, Goleuddwyn.
- Day's-work, *dez'-wyr*, *s.* gwaith diwrnod; gwaith undydd; diwrnod o waith.
- Daytime, *de'-teim*, *s.* dydd, y dydd; ystod y dydd.
- Daze, *dez*, *s.* teryllfaen, llacharfaen.
- Dazzle, *daz'-zl*, *v.* serenu, teryllu, pelydru, gorddysgleirio, lluganu, llathru, dallu.
- Dazzling, *daz'-ling*, *a.* teryll, llachar, dysglaer, floyw, llathraid, ysblenydd, seirian, gloyw, llewyrchol, claer, eirian, pelydrol.
- Deacon, *di'-cn*, *s.* gwas, gwasanaethwr, gweinidog; diacon, diagon, degon, aethon, iagon, deon.
- Deaconess, *di'-cyn-es*, *s.* gwasanaethyddes, gweinidoges; diacones, aethones, iagones.
- Deaconry, *di'-cyn-ri*, } *s.* gwasan-
Deaconship, *di'-cyn-ship*, } aeth,
gweinidogaeth; diaconiaeth, iagon-
- iaeth, degoniaeth, deoniaeth, aethoniaeth.
- Dead, *ded*, *a.* marw; marwaidd, difwyd, diysbryd; syth; diffrwyth, gwyw, crin; cysglyd, llwfr; swrth, musgrell, llesg; henaidd, oerllyd; difeffaith; diymdeimlad; diflas, merllyd; dwfn; gwag :— *s.* marw; meirw, meirwon; dyfnder, cefnaint, canol.
- Dead-doing, *ded'-dw-ing*, *a.* dinystriol, angeuol, dyfethol, dystrywgar, adwythig.
- Dead-drunk, *ded'-dryngc*, *a.* llwyrfeddw, llwyrfrwysg, abrwysg; chwilgorn feddw; meddw chwibwrn.
- Deaden, *ded'-dn*, *v.* marweiddio, marw-hau, lladd; marthu, gwanhau; pylu.
- Dead-hearted, *ded'-har-ted*, *a.* digalon, gwan-galon, diysbryd, llesg.
- Deadish, *ded'-ish*, *a.* marwaidd, gofarw, lledfarw, merthig.
- Deadlift, *ded'-lufft*, *s.* trymbwysy, pwysy; angen; dygnedd, cyfyngder.
- Deadlight, *ded'-leit*, *s.* marlewyrch; rhwyllglawr; tyllglawr.
- Deadliness, *ded'-li-nes*, *s.* angeuoldeb, marwoldeb, dinystrioldeb.
- Deadly, *ded'-li*, *a.* marwol, angeuol; dinystriol, gwenwynig, niweidiol, adwythig :— *ad.* yn farwol; fel yr angeu; fel un marw; dygn, dros ben, tra.
- Deadness, *ded'-nes*, *s.* marwedd, marweiddrwydd; gwendid, syrthni; pylni; oerder.
- Dead-pledge, *ded'-plej*, *s.* marwystl, gwystl.
- Dead-water, *ded'-wo-tyr*, *s.* marddwr, merddwfr, merllyn, llynwyn.
- Deaf, *deff*, *a.* byddar; trymglyw, clustfyddar; aneglur, anghroyw, anhyglyw; anystyriol.
- Deafen, *deffn*, *v.* a. byddaru; syfrdanu.
- Deafness, *deff'-nes*, *s.* byddarwch, byddardod.
- Deal, *däl*, *v.* rhanu, cyfranu, dosbarthu; rhoddi; gwasgaru; masnachu, ymdrafnidid, maeliera, marchnata, negeseua; ymdrin, trafod; cywerthu, cyfaelio; ymgystlynu; gwneuthur, gwneyd; ymwneuthur, gweithredu; llywodraethu; cyfryngu :— *s.* twysged, swrn, llawer, amledd, swm, wnrredd, wmbreth; cetyu, tipyn; hobyu, gyr; ffawydd, pren ffawydd, ffeinidwydd; astell, lifwydden.
- Dealbate, *di-al'-bet*, *v.* a. gwynhau, gwynu, canu. [càniad.]
- Dealbation, *di-al-be'-shyn*, *s.* gwynhâd,

Dealer, *dē-lyr*, *s.* masnachwr, trafni-
iwr, marchnatwr, maelier, maelier-
ydd, cyfaeliwr; prynwr; gwerthwr;
rhyngfaeliwr; cyfranwr, dosbarthwr;
hobynwr.

Dealing, *dē-ling*, *s.* masnach, trafnid,
cydfasnach, ymdrafnidiaeth, cysmer-
iaeth; ymarweddiad; gweithred;
ymdriniaeth, trafodiaeth; cyfeillach;
negeswriaeth.

Deambulation, *di-am-biw-le'-shyn*, *s.*
rhodiad, amdramwyad; gorymdaith.

Deambulatory, *di-am'-biw-le-tyr-i*, *a.*
rhodianol, tramwyol, anwibiol:—*s.*
rhodfa, rhodle, rhodianfa.

Dean, *dēn*, *s.* deon, dean.

Deanery, *dēn'-yr-i*, *s.* deoniaeth,
Deanship, *dēn'-ship*, *s.* deaniaeth; deon-
dy, deonfa; ardal deon; cyllid deon.

Dear, *dī'yr*, *a.* anwyl, hoff, cu, cariadus,
caredig, anwylgu; drud, prid, gwerth-
fawr, costus, uchelbris, mawrwerth:
—*s.* anwylyd, anwyllyn, hoffddyn, an-
wylddyn.

Dearbought, *dī'-yr-bot*, *a.* drudbrynedig,
drud, prid, costfawr.

Dearloved, *dī'-yr-lyfd*, *a.* anwylgu, gor-
hoff, tra anwyl.

Dearness, *dī'-yr-nes*, *s.* drudaniaeth,
prinder, uchelbris, mawrwerth; an-
wyldeb, hoffder, cudeb.

Dearth, *dyrth*, *s.* drudaniaeth; angen,
newyn, eisieu; diffwrthder.

Death, *deth*, *s.* marwolaeth, angeu,
tranc, trancedigaeth, dylaith, dien-
ydd, golaith; ymadawiad, cwyp,
dystryw.

Deathboding, *deth'-bod-ing*, *a.* angeu-
fynag; yn darogan angeu.

Deathdoing, *deth'-dw-ing*, *a.* angeuol,
marwol, dinystriol, adwythig.

Deathdoomed, *deth'-dwm-d*, *a.* eneid-
faddeu, colfywyd; dyfarnedig i farw.

Deathful, *deth'-ffwl*, *a.* angeulawn,
angeuol, marwol; dyfethol, llofrudd-
iol.

Deathless, *deth'-lēs*, *a.* anfarwol; byth-
ol.

Deathlike, *deth'-leic*, *a.* angeuaidd, di-
enig; trengwedd, celanaidd; gwelw,
gwelwlas, hyll; gwyll, gwrm, tawel,
digyffro; marwol.

Deathsman, *deths'-myn*, *s.* dienyddwr,
crogwr, dialeddwr, lladdwr.

Deathwatch, *deth'-woç*, *s.* marw-oriawr,
maroriawr, ticbryf.

Deaurate, *di-o'-ret*, *v. a.* goreuro, euro:
—*a.* goreurog, euredig.

Debaacle, *di-ba'-cl*, *s.* tudlifer, llifeiriant,
dylif, rhyferthwy.

Debar, *di-bar'*, *v. a.* attal, rhwystro,
llestair, lluddias; gwahardd, llysu.

Debark, *di-barç'*, *v. a.* glanio, tirio, dad-
longi; dadlwytho.

Debarkation, *di-bar-ce'-shyn*, *s.* glaniad,
tiriad, dadforiad; dadlwythiad.

Debase, *di-bes'*, *v. a.* iselu, iselhaul,
gwaethygu, bychanu, dirmygu, difrio;
llygru, difwyno, anurddo; gwarad-
wyddo, ammharchi.

Debased, *di-best'*, *p. a.* iseledig, llygr-
edig; isel, gwael, dielwig; gwrthdrö-
edig.

Debasement, *di-bes'-ment*, *s.* gwaethyg-
iad, iselhâd, darostyngiad; llygriad;
ammharch.

Debasing, *di-be'-sing*, *a.* iselhaol, an-
urddol, amwyol.

Debateable, *di-be'-tybl*, *a.* dadladwy,
hyddadl, amhës.

Debate, *di-bet'*, *s.* dadl, ymddaddeu, ar-
ddaddeu; ymresymiad, cymhwyl-
iad; cynnadl, gwrthdadl; ymryson,
anghydfod, cecraeth, cweryl; cwyn:
—*v.* dadlu, dadleu, ymddadlu; rhe-
symu, cymhwyllo, argymhenu; cyn-
nadlu; ymbyngio, parlio; amryson,
cweryla, ymeirio, cynhenu.

Debatement, *di-bet'-ment*, *s.* dadl, dadl-
eud, ymddaddeu, ymresymiad, cy-
mhwylriad.

Debauch, *di-boç'*, *v. a.* llygru, halogi,
difwyno; wttresa, gloddesta, try-
thyllu, rhyseddu; treisio, anlladu:—
s. wttres, gloddest, rhysedd, meddwd-
od; anlladrydd.

Debauchedness, *di-boç'-ed-nes*, *s.*
anghymmedroldeb, wttresiaeth, try-
thyllwch.

Debauchee, *deb-ö-shi'*, *s.* wttreswr,
gloddestwr, meddwyn, glwth, ofer-
ddyn; anlladwr, trythyllwr, anfadwr.

Debaucher, *di-boç'-cyr*, *s.* llygrydd, hal-
ogwr; anlladai, trythyllwr.

Debauchery, *di-boç'-cyr-i*, *s.* wttres,
gloddest, wttresiaeth, trythyllwch,
anlladrydd, afendid; meddwdod,
anghymmedroldeb, cyfeddach, rhys-
edd; diffieithder; bryuti; llygriad,
llithiad.

Debauchment, *di-boç'-ment*, *s.* llygriad,
halogiad, difwyniad; llygredigaeth;
hud.

Debenture, *di-ben'-cyr*, *s.* dylysgrif, dyl-
addefeb, dyleddeb, hawledeb, hawlys-
grif.

Debill, deb'-ul, *a.* egwan, llesg, gwan, eiddil, nychlyd, diffygiol.
 Debilitate, di-bul'-i-tet, *v. a.* gwanhau, llesghau, eiddilo, dirymu.
 Debility, di-bul'-i-ti, *s.* gwendid, llesg-edd, eiddilwch, methiant, nychdod; mall.
 Debit, deb'-ut, *s.* dyled:—*v. a.* dyledu.
 Debonair, deb-ö-ne'yr, *a.* moesgar, hyfoes, cyweithasol, mwyn, hynaws, moddus; addfwyn, gwâr, llariaidd; ceinwych, dillynnaidd; hoenus.
 Debouch, di-bush', *v. n.* ymarllwys; dylifo allan.
 Debris, di-brî', *s. pl.* malurion, ysbwrial, teilchion, creigdeilch, malurgreig; darnau, adfeilion; dibrision.
 Debt, det, *s.* dyled, dyleded, dylêd; gofyn.
 Debtée, det-tî', *s.* dyledai, achretor, coeliwr, gofynwr, credidwr.
 Debtor, det'-yr, *s.* dyledwr, dylsdydd:—*a.* dyledog.
 Debut, de-bw', *s.* cynwedd, dechreu, cynnechreu; y cynnyg cyntaf; ymddangosiad cyntaf; argynnyg.
 Decachord, dec'-y-cord, *s.* degtant, dec-tant.
 Decade, dec'-ed, *s.* degaid, deg, degrif.
 Decadence, di-cc'-dens, *s.* adfeiliad, methiant, gwaethygiad, pall, diffygiad.
 Decagon, dec'-y-gyn, *s.* degongl, degochr, degochron, dengochryn, dengonglyn.
 Decahedral, dec-y-hî'-dryl, *a.* degochrog, dengochrol.
 Decahedron, dec-y-hî'-dryn, *s.* degochr = *Decagon*.
 Decalogue, dec'-y-log, *s. y* deg gorchymyn, *y* dengair deddf, *y* dengair, dengair.
 Decameron, di-cam'-i-ryn, *s.* degparth, degparthog; degnydd.
 Decamp, di-camp', *v. a.* dadwersyllu, symmud gwersyll; mudo, cychwyn; cilio, ffoi.
 Decampment, di-camp'-ment, *s.* dadwersylliad; symmudiad ymaith; mud.
 Decanal, dec'-y-nyl, *a.* deonol, deganol; perthynol i ddeoniaeth.
 Decangular, dec-ang'-giw-lyr, *a.* degonglog, dengonglaidd.
 Decant, di-cant', *v. a.* arllwys, tywallt, gwallofi, gwehynu, dyneuo.
 Decanter, di-can'-tyr, *s.* gwydrel, trangel, gwallofestr, gwallofyr, tranged; gwallofydd, tywalltwr.

Decaphyllous, dec-aff'-ul-lyz, *a.* degdalen, dengnalenog, degdalenog.
 Decapitate, di-cap'-i-tet, *v. a.* dibenu, tori pen, torfynyglu, pendori.
 Decapitation, di-cap-i-tê'-shyn, *s.* dibeniad, torfynygliad, toriad pen.
 Decastick, dec'-y-stic, *s.* degban, dengfan; pennill deg llinell.
 Decastyle, dec'-y-stel, *s.* degpiler, degpillres, rhes o ddeg colofn.
 Decay, di-cc', *v.* dadfeilio, adfeilio, methu, gwaethygu, nychu, dihoeni, amharu, edwi, gwywo, diflannu, gwanhau, llesghau; ymollwng, aballu, pydru, braenu; pylu:—*s.* dadfail, adfeiliad, methiant, amhariad; nychdod, darfodedigaeth; dihoeniad, diflaniad; gwendid, llesgedd; bradwy; pydredd, llwgr, gwywder.
 Decayed, di-cced', *p. p.* dadfeiledig, methodig; ar feth; amharus; nychlyd; dadfeiliog; serfyll; llygredig; henaidd.
 Decayedness, di-cced'-nes, *s.* adfeiledigrwydd, methodigrwydd; methiant.
 Decaying, di-cc'-ing, *s.* methiant, dadfail, nychdod, amhariad.
 Decease, di-sis', *s.* marwolaeth, trange, trangedigaeth, trengiad, ymadawiad:—*v. n.* marw, trengu, ymadaw.
 Deceased, di-sisd', *a.* trengedig, marw, ymadawedig, trangedig.
 Deceit, di-sit', *s.* twyll, hoced, dichell, som, hud, ffalsedd, ystryw, cyfrwysder, hudiaith, ffug, genawd.
 Deceitful, di-sit'-ffwl, *a.* twyllodrus, hocedus, dichellgar, bradwrs.
 Deceitfulness, di-sit'-ffwl-nes, *s.* twyll, dichellgarwch, hudoliaeth, somedigaeth.
 Deceivable, di-sif'-ybl, *a.* twylladwy, hydwyll, twyllodrus, dichellgar, hudoliaethus.
 Deceivableness, di-sif'-ybl-nes, *s.* hydwylledd; twyllgarwch, hudoliaeth; somedigaeth.
 Deceive, di-sif', *v. a.* twyllo, hudo, hocedu, somi, coegio, ffalsu; camarwain; dallu, ffugio.
 Deceiver, di-sî'-fyr, *s.* twyllwr, hocedydd, somwr, geudur, hudol.
 Deceiving, di-sî'-fing, *s.* twylliad, hocediad; twyll.
 December, di-sem'-byr, *s.* Rhagfyr = *y* deuddegfed mis.
 Decemvir, di-sem'-fyr, *s.* dengwr, degwr.
 Decemviri, di-sem'-fi-rei, *s. pl.* deng-

wyr, degwyr=deg penswyddog yn Rhufain.

Decemviral, di-sem'-fi-ryl, *a.* dengwriol; perthynol i'r dengwyr.

Decemvirate, di-sem'-fi-ret, *s.* dengwriaeth, y ddengwriaeth.

Decency, dē-sen-si, *s.* gweddusrwydd, addasrwydd, gweddusder, addwynder, cynhwysder, harddwch, teleidrwydd, iawnfoes; gwylder, lledneisrwydd; glendid, syberwyd; priodolder.

Decennial, di-sen'-ni-yl, *a.* dengmlwyddol, dengmlynyddol; bob deg mlynedd.

Decent, dē-sent, *a.* gweddadaid, addwyn, cymmesur; hardd, prydfeth, telediw; gwylaidd, llednais; glân, syw, syber.

Deceptible, di-sep'-tu-bl, *a.* twylladwy, hydwyll, somadwy.

Deception, di-sep'-shyn, *s.* twyll, hud, hoced, som, dichell, ffalsedd.

Deceptive, di-sep'-tuf, } *a.* twyllodrus,
Deceptory, di-sep'-tyr-i, } hudol, geuol, ffals, hocedus.

Decern, di-syrn', *v. a.* barnu, dyfarnu.

Decert, di-syrpt', *a.* pliciedig; casgledig, tociedig.

Decerptible, di-serp'-tu-bl, *a.* pliciadwy, tociadwy, gwahanadwy.

Decerption, di-syrp'-shyn, *s.* pliciad, tyniad, tociad, blaendoriad.

Decertation, di-syr-tē-shyn, *s.* ymryson, cynhen, dadl; ymdrech.

Decession, di-sesh'-yn, *s.* ymadawiad, edfynt.

Decharm, di-çarm, *v. a.* dadswyno, dadrinio, dadreibio, dadgyfareddu.

Decidable, di-sei'-dybl, *a.* terfynadwy, penderfynadwy.

Decide, di-seid', *v.* penderfynu, dybenu; barnu, dosbarthu.

Decided, di-sei'-ded, *a.* penderfynol, diammeu, diddadi, sicr; anlwg, eglur.

Decidedly, di-sei'-ded-li, *ad.* yn benderfynol, yn sicr, yn ddilys ddiammeu.

Decidence, des'-i-dyns, *s.* syrthiogrwydd, syrthiad ymaith.

Decider, di-sei'-dyr, *s.* penderfynwr, terfynwr; barnwr; dosbarthwr.

Deciduous, di-sud'-iw-yz, *a.* syrthiol, cwmpol; dibarhâd.

Decimal, des'-i-myl, *a.* degol, degiadol, degranol; degfed, degymol:—*s.* degiad, degran; y degfed.

Decimals, des'-i-mylz, *s.* degiadaeth, degiadeg, degraniaeth; y degranau:—*pl.* degiadau, degolion, degranau.

Decimally, des'-i-myl-li, *ad.* yn ddeg-iadol; yn ddegol; bob yn ddeg.

Decimate, des'-i-met, *v. a.* degoli, degu, degymu. [degymiad.

Decimation, des-i-me'-shyn, *s.* degoliad.

Decimo-sexto, des'-i-mö-secs'-tö, *s.* un plyg ar bymtheg, 16plyg.

Decipher, di-sei'-ffyr, *v. a.* dehongli, egluro, esbonio, darllen, annirgelu, dadblygu, darllen celnodau; daden-huddo, dirnad, celagori; darlunio, nodebu.

Decipherer, di-sei'-ffyr-yr, *s.* dehonglydd, esboniwr, dadblygwr.

Decision, di-sizh'-yn, *s.* penderfyniad, terfynod, dybendod, dedfryd; barn, diofryd, barniad, cylafareddiad; diysgogrwydd.

Decisive, di-sei'-suf, *a.* penderfynol, dybenol, terfynol, pendant.

Decisiveness, di-sei'-suf-nes, *s.* penderfynoldeb, terfynolrwydd, pendant-rwydd.

Deck, dec, *v. a.* trwsio, tacluso, harddu, addurno, pingcio, gwisgo; hulo, byrddio:—*s.* bwrdd llong; bwrdd; hurtyr, hul.

Decking, dec'-cing, *s.* addurn, harddwch; taclusiad.

Declaim, di-clem', *v.* areithio, ymadroddi; arebu, firaethebu.

Declaimant, di-clē'-mynt, } *s.* areithiwr,
Declaimer, di-clē'-myr, } arodydd, rheithiorydd; firaethebydd, aronan; ffiguraitiwr, dadyrddwr.

Declamation, dec-ly-me'-shyn, *s.* ar-aeth, araith, arawd, ffugaraeth; traetheg.

Declamatory, di-clam'-y-tyr-i, *a.* areithiol, arodol; ffugareithiol; nwyfebus; seinfawr, crochlefus, trystfawr; crochfeiol.

Declarable, di-clē'-rybl, *a.* traethadwy, mynegadwy, dadganadwy.

Declaration, dec-ly-rē'-shyn, *s.* mynegiad, traethiad, adroddiad, cyhoeddiad, dadganiad, hysbysiad, sicrhâd, haer-iad, cadarnhâd, honiad, dangosiad, traethawd; adroddiad hawl, traethiad cwyn; arddangosiad camwedd.

Declarative, di-clar'-y-tuf, } *a.* hysbys-
Declaratory, di-clar'-y-tyr-i, } ol, mynegol, dadganol, sicrhaol, cadarnhaol, honiadol; arddangosol.

Declare, di-clē'-yr, *v.* mynegi, hysbysu, traethu, dadgan, dadganol, cyhoeddi; dangos, ardstio; cadarnhau, gwirio; cyffesu.

- Declaring, di-cle'-ring, *s.* mynegiad, traethiad, cyhoeddiad; dynoethiad, amlygiad.
- Declension, di-clen'-shyn, *s.* gogwyddiad, osgoad; dirywiad, adfeiliad, disgyniad, cwympiad; treigliad, geirdreigliad, amrywiad, cwympod; dygwydd; ciliad, gocheliad; llechwedd, llethr, osgo; ystlysiad; meth; traul, trai, toliant.
- Declinable, di-clei'-nybl, *a.* treigliadwy, hydreigl; gocheladwy, gwrthodadwy.
- Declination, dec-li-ne'-shyn, *s.* gogwyddiad, osgoad; lleddfaiad, plygiad, gwyriad, anuniondeb; dirywiad, dadfeiliad; disgyniad; treigliad, geirdreigl.
- Declinator, dec'-li-ne-tyr, } *s.* osgad-Declinatory, di-clun'-y-tyr-i, } ur, osgoadur, lleddfadur.
- Decline, di-clein', *v.* gogwyddo, osgoi, ysgoi, gwyro; gochel, gwrthod; gwrthneu; plygu, gostwng; pwysu; gwaethygu, ammharu, adfeilio, nychu; treiglo, lleddfu; syrthio:—*s.* methiant, dadfail, adfeiliad; nychod, darfodedigaeth; traul, pall; gogwydd, osgo, gwyrriad.
- Declivity, di-cluf'-i-ti, *s.* gwaered, disgyniad, gogwyddiad, cwyp; goriwaered, serthfa, epynt.
- Declivous, di-clei'-fyz, *a.* serth, llethrog, llechweddol; ar ogwydd; osgoawl.
- Decoct, di-coct', *v. a.* trwytho; berwi; treulio; cryfhan, ffrwytho.
- Decoction, di-coc'-shyn, *s.* trwyth; isgell; trwythiad, berwad.
- Decoactive, di-coc'-tuf, *a.* trwythol; hydrwyth.
- Decollate, di-col'-let, *v. a.* torfynyglu, dibenu, tori pen, diyddfu.
- Decollation, di-col-le'-shyn, *s.* torfynygliad, dibeniad, pendoriad.
- Decoloration, di-cyl-ö-re'-shyn, *s.* adfiw, diliwiant, dadliwiant, diffyg lliw.
- Decompose, di-cym-pöz', *v.* dadgyfansoddi, dadgyssoddi, dadansoddi, dadelfyddu; dadgyssylltu; adgyfansoddi; ofi, chwalu, toddi.
- Decomposite, di-cym-poz'-ut, *a.* adgyfansawdd, adgymmysg, adgyssoddedig, dadblithiol.
- Decomposition, di-cym-pö-zish'-yn, *s.* dadansoddiad, dosraniad, dadgyssodiad, trychwaliad, dattodiad, ofiad.
- Decompond, di-cym-pownd', *v. a.* adgyfansoddi, adgymmysgu = *Decom-*
- pose*:—*a.* adgyfansawdd, adgyssoddedig, adblithedig.
- Decompondable, di-cym-pownd'-dybl, *a.* adgyssoddadwy, adfysgadwy.
- Decorate, dec'-ö-ret, *v. a.* addurno, harddu, gwychu, tecâu, prydferthu, eirioni.
- Decoration, dec-ö-re'-shyn, *s.* addurniad, harddiad, tegychiad; addurn, dilynedd, trwsiad.
- Decorous, di-cö'-ryz, *a.* gweddus, addwyn, addas, cymmesur; hardd, trefnus; priodol; hawddgar.
- Decorticate, di-cor'-ti-cet, *v. a.* dirisglio, pilio, digroeni, plisglo, digibo.
- Decortication, di-cor-ti-cet'-shyn, *s.* dirisgliad, piliad, digroeniad.
- Decorum, di-cö'-rym, *s.* gweddusder, harddwch, addasrwydd, prydferthwch; trefn; priodoldeb.
- Decoy, di-coi', *v. a.* hudo, llithio, twyllo; maglu:—*s.* hud, llith; deniad, hudoliaeth; llihle, hudfa; cyfrwysdra.
- Decoy-duck, di-coi'-dyc, *s.* hudhwyaden.
- Decoy-man, di-coi'-myn, *s.* maglwr, llithlynwr.
- Decrease, di-cris', *v.* lleihau, treio, treulio, toli, prinhan; cwympo, adfeilio; byrhau:—*s.* lleihâd, treiad, tawl; byrhâd; ciliad; cwymp.
- Decree, di-crê', *s.* gorchymmyn, deddf, gosodiad, cyfraith, gosodedigaeth; cyhoeddeb; dedfryd, barn, penderfyniad; ordinhâd, ystatyn; arfaeth, amcan:—*v.* gorchymmyn, gosod; dedfrydu, barnu, terfynu; penodi, ordeinio, appwyntio; deddfu; arfaethu, bwriadu.
- Decrement, dec'-ri-ment, *s.* lleihâd, treuliad, toliad; cil.
- Decrepit, di-crep'-ut, *a.* methiannus, methianlyd, llesg, gwan, henaidd, gwanlyd.
- Decrepitate, di-crep'-i-tet, *v.* crinellu, clindarddach, grillian.
- Decrepitness, di-crep'-ut-nes, } *s.* meth-
Dierepitude, di-crep'-i-tiwd, } iant,
llesgedd, gwendid, henaint, egwander, cymhercyndod.
- Decrescent, di-eres'-synt, *a.* lleihaol, treuliol, treiol; ar draul, ar gil.
- Decretal, di-crê'-tyl, *a.* gosodol, gorchymmynol, ordeiniol, rheithiol; dedfrydol, arfaethol; deddflyfrol:—*s.* gosodlyfr, llyfr gosodau, deddfodlyfr; deddflyfr y Pab; gosodlythyr, deddflythyr; rheithgorff.
- Decretion, di-crê'-shyn, *s.* lleihâd, treiad.

- Decretory, *dec'-ri-tyr-i*, *s.* barnol, pen-derfynol, gosodol, pendant, awdur-dodol; beirmiadol.
- Decrial, *di-crei'-yl*, *s.* difenwad, gogan-iad; anair, enllib, sen.
- Decrustation, *di-crys-te'-shyn*, *s.* dad-grofeniad, dadgrestiad, dadgraweniad.
- Decry, *di-crei'*, *v. a.* goganu, difrïo, cablu, hortio, beio, difenwi; gwar-adyddo, senu.
- Decumbence, *di-cym'-bens*, *s.* gorwedd-*iad*, gorwedd, gogwyddiad.
- Decumbent, *di-cym'-bent*, *a.* gorweddol, gogwyddol; yn plygu i lawr.
- Decumbiture, *di-cym'-bu-cyr*, *s.* claf-orweddïad; y gorweddïad cyntaf mewn clefyd.
- Decuple, *dec'-iw-pl*, *a.* degplyg, degtro, deng nyblyg:—*s.* degplyg, degtro; peth deng nyblyg.
- Decurion, *di-ciw'-ri-yn*, *s.* dengwriad.
- Decurrent, *di-cyr'-rent*, *a.* arwaeredol; yn rhedeg i waered.
- Decursion, *di-cyr'-shyn*, *s.* rhediad, dy-*lfiad*; cerhynt, hytynt.
- Decursive, *di-cyr'-suf*, *a.* rhedol, rhed-egol, dylifol; yn rhedeg i lawr.
- Decurtation, *di-cyr-te'-shyn*, *s.* cwtog-*iad*, byrhâd, talfyriad; taliant.
- Decussete, *di-cys'-set*, *v. a.* croesi, cyng-*hroesi*, croesdori:—*a.* croes, traws, cyng-*hroes*.
- Decussation, *di-cys-se'-shyn*, *s.* cyng-*hroesiad*, croesiad, cydymgroesiad.
- Deedalian, *di-de'-li-yn*, *a.* amrywiol, am-*ryw*, amryddull, amryfal; cywrain, celfydd; dyrys; cymhlyg, cymmysg.
- Deedalous, *ded'-y-lyz*, *a.* minwyrog, minrwyog; ceinbleth.
- Decedorous, *di-dec'-ö-ryz*, *a.* gwarad-*wyddus*, gwarthus, anweddus, gwrth-*un*.
- Dedentition, *di-den-tish'-yn*, *s.* diddeint-*iad*, dad-ddeintiad; bwriad dannedd.
- Dedicate, *ded'-i-cet*, *v. a.* cyflwyno, cys-*segru*, diofrydu, anrhegu; gorchym-*yn*; priodoli, neillduo; anerch:—*a.* cyflwynedig, cyssegredig, diofrydd-*edig*=*Dedicated*.
- Dedicatee, *ded-i-ce-ti'*, *s.* cyflwynai, anrhegai; yr un y cyflwyner iddo.
- Dedication, *ded-i-ce'-shyn*, *s.* cyflwyniad, cyssegriad, anrhegiad; dyanerchiad.
- Dedicator, *ded'-i-ce-tyr*, *s.* cyflwynydd; anrhegwr; cyssegrydd.
- Dedictory, *ded'-i-ce-tyr-i*, *a.* cyflwyn-*ol*; anrhegol, gorchymymnol; anerch-*ol*; cyssegrol.
- Dedition, *di-dish'-yn*, *s.* ymroad, ym-*roddiad*, gildiad; gwarogaeth.
- Deduce, *di-diws'*, *v. a.* erthyntu, tynu, casglu; casglu oddi wrth; tynu o; dwyn i lawr.
- Deducement, *di-diws'-ment*, *s.* casgliad; canlyniad, tarddgasgliad.
- Deducible, *di-diw'-su-bl*, *a.* casgladwy, hygasgl; canlyniadol.
- Deducive, *di-diw'-suf*, *a.* casgliadol, casgledigol.
- Deduct, *di-dyct'*, *v. a.* tynu o; tynu ymaith; erthyntu, tандdygyd; deoli, lleihau.
- Deduction, *di-dyc'-shyn*, *s.* tyniad ymaith, casgliad, canlyniad, cyng-*hlo*; erthyniad, gwahandyniad; lleihâd, cwtogiad.
- Deductive, *di-dyc'-tuf*, *a.* casgliadol; casgladwy.
- Deductive logic, *di-dyc'-tuf loj'-ic*, *s.* rhesymeg ddyfyniadol.
- Deed, *did*, *s.* gweithred; gwaith, peth, ffaith; gorchest, gorchwyl; gweith-*rediad*; gweithredeb.
- Deedless, *did'-les*, *a.* diweithred; an-*weithgar*, segur, diymadferth.
- Deem, *dîm*, *v.* tybied, tybygu, barnu, meddwl, cyfrif, bwrw, ystyried.
- Deemster, *dîm'-styr*, *s.* ynad yn Manaw ac yn Serys; barnydd, ynad.
- Deep, *dîp*, *a.* dwfn; isel, anoddyfn, gorddwfn; dwys; cudd, celedig; craff, call, amwel; treiddgar; cy-*nhyrliol*; cyfrwys; difrifol; cryf; caled; trwm; tywyll; dyrys; anne-*alladwy*:—*s.* dyfnder, eigion, y dwfn, y môr, dyfnfor, y weilgi, y cefn-*for*, affwys, anoddyn, aig, dylan; canol.
- Deep-drawing, *dîp'-dro-ing*, *a.* dyfn-*suddol*.
- Deepen, *dîp-pn*, *v.* dyfnhau; tywyllu, duo; difrifoli; pruddhau; cymmylu; trymhau; chwaneu.
- Deep-laid, *dîp'-led*, *a.* dyfnosodedig; craffluniedig.
- Deeply, *dîp'-li*, *ad.* yn ddwfn; i'r eith-*af*; i'r mŷr; o'r galon; o eigion enaid; yn llwyr.
- Deep-mouthed, *dîp'-mowdd-d*, *a.* croch-*lais*, crochseiniog, crochlafar.
- Deep-musing, *dîp'-miw-zing*, *a.* myfyr-*gar*, meddylgar, dyfnfyfyr, dwysfy-*fyrliol*.
- Deepness, *dîp'-nes*, *s.* dyfnder, gor-*ddyfnder*; callder, cyfrwysder.
- Deep-read, *dîp'-red*, *a.* tryddarllenog,

dyfnddysgedig, gorhyddysg, uchelddysg, cyfarwydd.
 Deer, di'yr, s. danas, danys; hydd, carw, eilon, celaig, cyllaig; hyddod, ceirw.
 Deesis, di-'sus, s. ymoralwad, dwyfanerch, nefanarcheb, gweddi.
 Deface, di-fes', v. anffurfio, anharddu, anurddo, haeru, difwyno, anaafu, hyllu; dilöu, diddymu; dystrywio; dinystrio, anrheithio, dyfetha; llygru.
 Defaced, di-fest', p. p. anffurfiedig, hacredig.
 Defacement, di-fes'-ment, s. anffurfiad, afluniad; dilead; cam, niwed; hagr-edd.
 Defæcation, deff-i-cel'-shyn, s. diwaddodiad, dadwaddodiad, dadffesiad; coethiad, glanhâd; ysgothiad.
 Defalcate, di-ffal'-cet, v. a. ysgythru; erthynu, lleihau, cwtogi.
 Defalcation, di-ffal'-cel'-shyn, s. ysgythr- ad; lleihâd, taliad, talfyriad.
 Defamation, deff-y-me'-shyn, s. difenw- ad, enllib, gogan, athrod, cabl, absen, sarhâd; gwaradwydd, anghlod, an- air.
 Defamatory, di-ffam'-y-tyr-i, a. enllibus, athrodaidd, hortiol, difriol.
 Defame, di-ffem', v. a. enllibio, athrodi, goganu, cablu, absenu, sarhau.
 Defamer, di-ffe'-myr, s. enllibiwr, athr- odwr, difwynydd, hortiwr.
 Defatigate, di-ffat'-i-get, v. a. blino; lluddo, lluddedu.
 Defatigation, di-ffat'-i-ge'-shyn, s. blin- der, lludded, llyferthiant.
 Default, di-folt', s. diffyg, pall, gwall, meth, nam, aball; gwallusrwydd, es- geulusder; bai; palldal:—v. diffygio, pallu, methu.
 Defaulter, di-ffol'-tyr, s. pallwr, aball- ydd, methwr, esgeuluswr, anyn- ddangosydd, torwr mechni; palldal- wr.
 Defeasance, di-ffz'-zyns, s. dadammod- iad, dadymrwymiad; ysgrif ddiddym- ol.
 Defeasible, di-ffz'-zu-bl, a. diddymadwy, dirymadwy, aballadwy, dadrwym- adwy.
 Defeat, di-ffit', s. dadyrchweliad, gorch- fgygiad, methl, maeddiad, athrechiad; curfa, dinystr; diddymiad, seithug- iad, somiad; diebrydiad:—v. a. dym- chwelyd, trechu, maeddu, curo, di- sodli; dirymu, dinystrio; difwyno, andwyo; gwaradwyddo.

Defeature, di-ffz'-cyr, s. gweddnewidiad.
 Deficate, deff'-i-cet, v. a. diwaddodi-; puro, coethi, glanhau, teru.
 Defication, deff-i-cel'-shyn, s. diwaddod- iad, dadffesiad; coethiad, glanhâd.
 Defect, di-ffect', s. diffyg, gwall, aball, meth, pall, bydrda, eisieu, ffael, coll, anaf, nam, bai, ammherfeithrwydd.
 Defectibility, di-ffec-ti-bul'-i-ti, s. dif- fygolrwydd=Defectiveness.
 Defectible, di-ffec'-tu-bl, a. aballadwy; diffygiol=Defective.
 Defection, di-ffec'-shyn, s. diffyg, gwall- ygiad; ymadawiad, gwrthgiliad, ad- lithriad; gwrthryfel.
 Defective, di-ffec'-tuf, a. gwallus, am- mherffaith, palledig, aballus; byr, beius, anafus, cloff.
 Defectiveness, di-ffec'-tuf-nes, s. diffyg- ioldeb, gwallusrwydd; diffyg=Defect.
 Defectuous, di-ffec'-tiw-yz, a. diffygiog, gwallog.
 Defedation, deff-i-de'-shyn, s. halogiad, aflanhâd.
 Defence, di-ffens', s. amddiffyn, diffyn- iad, amddiffyniad; nawdd, achles, ymgeledd; amddiffynfa, diogelfa, caerwaith, amgaer; gwart; diogelwch, cysgod; gwrthwynebiad.
 Defenceless, di-ffens'-les, a. diamddiff- ynol, ymgeledd, dimodded, diachles; anniffynol; anghaerog; anarfog; agored; anghadweddig.
 Defend, di-fend, v. a. amddiffyn, diff- ynu, diogelu, ymgeleddu, differ, diff- wyn; cadw, noddi; achub, gwared; esgylwyn; cysgodi, gorchuddio; ar- ddelwi, myntumio, gwahardd, gwa- rafun.
 Defendable, di-ffen'-dybl, a. amddiffyn- adwy, diffynadwy.
 Defendant, di-ffen'-dynt, a. amddiffyn- ol, diffynol, diffreidiol:—s. amddiffyn- ydd, diffynydd; diffynblaid; y cy- huddedig, y cyhuddol.
 Defender, di-ffen'-dyr, s. amddiffynwr, amddiffynydd, diffynydd, noddwr, achleswr, diffreidiog, ceidwad, dar- ddiffynwr.
 Defensative, di-ffen'-sy-tuf, s. amddi- ffyniaeth, amnawdd, amddiffynfa, nawdd; diffynydd.
 Defensible, di-ffen'-su-bl, a. diffynadwy, amddiffynadwy; noddadwy, hynawdd.
 Defensive, di-ffen'-suf, a. amddiffynol, diffynus, diffredol, diffwynol, darddi- ffynol:—s. amddiffyn, amnawdd, am- ddiffynfa.

a, fel a yn tad; a, cam; e, hen; e, pen; i, llid; i, dim; o, tor, ond ei sain yn hwy; o, llon;

Defer, di-ffyr', *v. oedi*, gohirio, addoedi, aros, esgeuluso; cyfeirio; ymostwng, ymroddi.

Deference, deff'-yr-ens, *s. parch*, bri, aurhydedd; ymostyngiad; hynawsedd, mwnder.

Deferent, deff'-yr-ent, *a. dygol*, cludol:—*s. cyrhell*, trosglwyddell; pibell.

Deferential, deff'-yr-en'-shyl, *a. parchol*, parchedigol.

Deferment, di-ffyr'-ment, *s. oediad*, gohiriad, oed, addoed.

Deferrer, di-ffyr'-ryr, *s. oedwr*, gohiriwr.

Defiance, di-ffei'-yngs, *s. her*, beiddiad, heriad, hew, hyriad, herawd, ymheriad, orn, ornedd, annog, sialens; cyngwys.

Defiatory, di-ffei'-y-tyr-i, *a. heriol*, heriadol.

Deficiency, di-ffish'-ens, } *s. diffyg*,
 Deficiency, di-ffish'-en-si, } byrdra, diffygiolrwydd; pall, gwallgofiant = *Defect*.

Deficient, di-ffish'-ent, *a. dyffgiol*, anghyflawn, byr, amherhyfaith, gwallus; anafus, beius, bylchog.

Deficit, deff'-i-sut, *s. diffyg*, pall, eisieu, byrdra, annigonedd, gwall.

Defier, di-ffei'-yr, *s. heriwr*, beiddiwr, ornydd, ymheriwr; dirmygwr.

Defile, di-ffeil', *v. halogi*, diwyno, llygru, llychwino, aflanhau, anurddo, bryntâu, difwyno; diforwyno; rhesdrodio, rhesgychwyn, rhesfyned; myned yn unrhes olynol; llinyu:—*s. trawien*, culffordd, bwlich, rhesffordd, cyfyngffordd.

Defilement, di-ffeil'-ment, *s. halogiad*, halogedigaeth, aflanhâd, llygriad; aflendid, brynti, llwgr, mefl.

Defiler, di-ffei'-lyr, *s. halogwr*, treisiwr.

Definable, di-ffein'-ybl, *a. dosbenadwy*, deffiniadwy, dysbenadwy, darluniadwy.

Define, di-ffein', *v. a. dosbennu*, deffinio, dysbennu, darnodi, darlunio, amlygu, egluro, damlygu, penodi, dynodi, nod-ebu; terfynu; penderfynu; rhoi ystyr.

Definer, di-ffei'-nyr, *s. dosbenwr*, deffiniwr, deffiniedydd, darluniwr.

Definite, deff'-i-nut, *a. dosbenol*, deffiniol, penodol, dynodiadol, darnodol, terfynedig; sefydlog, sicr, diau, dyls, hysbys, manwl, eglur:—*s. peth dosbenedig*:—*pl. penodolion*, deffiniedigion.

Definite article, deff'-i-nut *ar'-ti-cl*, *s. bannod penodol*, bannod terfynol, banog cyfeiriol, bannod dosbarthiadol.

Definition, deff'-i-nish'-yn, *s. dosbeniad*, dysbeniad, deffiniad, dynodiad, darnodiad, darluniad, damlygiant, penodiad, terfyniad, amlygiad; deongliad.

Definitive, di-ffun'-i-tuf, *a. penodol*, dosbenol, deffiniol, terfynedig, pendant; sicr = *Definite*; manwl, dichlyn, cywir:—*s. dosbenair*, dysbenair, dosbenog, deffineb, ansoddair dosbenol; ansoddeb, y penodol; bannod: *pl. penodolion*, dosbenolion.

Definitiveness, di-ffun'-i-tuf-nes, *s. penodolrwydd*; penderfynod, terfynoldeb; sicrwydd, dilysrwydd.

Deflagrable, deff'-ly-grybl, *a. hylog*, llosgadwy, magdan, hydan.

Deflagrate, deff'-ly-gret, *v. llosgi*, goddeithio, ysu; fflachio, fflamio.

Deflagration, deff'-ly-gre'-shyn, *s. hylogiad*, llosgiad, dyfflamiad, cyflogiad.

Deflect, di-fflect', *v. gwyro*, osgoi, ysgoi, gogwyddo, gwyrgamu; plygu, meil-iorni.

Deflection, di-fflec'-shyn, } *s. osgoad*, go-
 Deflexure, di-fflec'-shyr, } gwyddiad, camlwybriad, cyfeiliorn; lledbeiad, enciliad; plygiad; gwyredd.

Deflorate, di-fflô'-ret, *a. diffiurog*, anffurog.

Defloration, di-fflô-re'-shyn, *s. diflodeuad*, diffiuriad, difloeniad; diforwyniad, llathrudd, treisiad; pigion, detholion, blodau, blodeugasgl.

Deflower, di-fflow'-yr, *v. a. diforwyno*, llathruddo, treisio, halogi merch; diflodeuo, diffiuro; anharddu, anurddo.

Defluous, deff'-lw-yz, *a. llianiol*, llifol, llifeiriol; disgynol, syrthiol.

Defluxion, di-fflyc'-shyn, *s. lliant*, llifeiriad, llifrediad; dyferwst, nawslifiant, gormwyth.

Defecation, deff'-i-de'-shyn, *s. halogiad* = *Defecation*.

Defoliation, di-ffô-li-e'-shyn, *s. aneiliad*; dad-ddeiliad; amser syrthiad dail.

Deforce, di-ffô'rs, *v. a. traisfeddiannu*, camoresgyn, camattal, treisgadw.

Deforcement, di-ffô'rs-ment, *s. camoresgyn*, treisfeddiant, camattaliaeth.

Deforciant, di-ffô'r-shynt, } *s. camor*-
 Deforsor, di-ffô'r-syr, } esgynwr,
 camattaliwr, traisfeddiannydd.

Deform, di-fform', *v. a. anffurfio*, aflunio, anharddu, hacru, gwrthuno,

- hyllu, amhrydferthu:—*a.* anffurfiol, afluniaidd, anolygus, anosgeddig, dybryd, anelwig, anaddwyn; hagr, anferth.
- Deformed, di-*f*ormd', *p. a.* anffurfiedig; cam; has; gwrthun.
- Deformation, di-*f*or-me'-shyn, } *s.* an-
- Deformity, di-*f*or-mi-ti, } ffurf-
iad; anferthwch, aflunieiddrwydd,
hagrwch, hacrwydd, amhrydferth-
wch, hyllrwydd; gwyrni, cemni;
anaf.
- Defraud, di-*f*rod', *v. a.* twyllo, hocedu,
camattal; somi; ysbeilio.
- Defraudation, di-*f*ro-de'-shyn, } *s.* twyll-
- Defraudment, di-*f*rod'-ment, } ofaint,
hocediad, somedigaeth, camattaliad,
twyll.
- Defray, di-*f*fre', *v. a.* talu, dwyn cost,
talu traul, digostio.
- Defrayment, di-*f*re'-ment, *s.* taliad,
talment, taledigaeth, tâl; dygiad
traul; digostiad.
- Defunct, di-*f*yingct', *a.* marw, trengedig,
trangedig:—*s. y* marw, *y* trengedig,
y trangedig.
- Defy, di-*f*fei', *v. a.* herio, beiddio, ar-
feiddio, herfeiddio, annog, hyrio, lly-
fasu; dirmygu, cablu; ffeiddio.
- Degarnish, di-*g*ar'-nish, *v. a.* dadadd-
urno, dadeirioni, diosg, dihatru; di-
ddodrefnu.
- Degeneracy, di-*j*en'-yr-y-si, } *s.*
- Degenerateness, di-*j*en'-yr-et-nes, } di-
rywiad, dirywiaeth, afrywiad, afryw-
iogaeth, lledrywiad, llygredigaeth,
gwaethygiad; salwedd, tlodi.
- Degenerate, di-*j*en'-yr-et, *v. n.* dirywio,
lledrywio, gwaethygu, gwaelu; an-
foesogi:—*a.* dirywiedig=*Degenerous.*
- Degenerous, di-*j*en'-yr-yz, *a.* diryw, di-
rywiog, lledryw, afrywiog, dadryw-
iedig; llygredig, gwael, isel, dirmygus,
syrthiedig.
- Degeneration, di-*j*en'-yr-e'-shyn, *s.* di-
rywiad, llygriad=*Degeneracy.*
- Deglutinate, di-*g*lw'-ti-net, *v. a.* diludio;
dadludio, dadysgrolingo; dadgyssylltu.
- Deglutination, di-*g*lw'-ti-ne'-shyn, *s.* dad-
ludiad; dadysgrolingiad.
- Deglutition, deg-*l*w-tish'-yn, *s.* llyngciad;
llwngc.
- Degradation, deg-ry-de'-shyn, *s.* diradd-
iad, dadurddiad, difreiniad, diswydd-
iad; anurddas; iselhâd, bychaniad,
leihâd; dirywiad, gwaethygiad; sal-
wedd; anurddiant.
- Degrade, di-*g*red', *v. a.* diraddio, dad-
urddo, diurddasu, anurddasu, difrein-
io, diawdurdodi, diswyddo; iselu: am-
mharchu, dirmygu, difriô; iselhaul,
gostwng.
- Degrading, di-*g*re'-ding, *a.* diraddiol,
anurddol, diswyddol; gwaradwyddus,
andwyol.
- Degravation, deg-ry-fe'-shyn, *s.* trym-
hâd.
- Degree, di-*g*re', *s.* gradd; gris, cam;
urdd; achen; sefyllfa, ystad, trefn,
cyflwr; nesur; ach, tras, graddol-
iaeth; peth.
- Degustation, di-*g*ys-te'-shyn, *s.* ar-
chwaethiad, blasriad.
- Dehiscence, di-*h*us'-sens, *s.* agoriad,
ymagoriad; dylyfiad gën, dyhead;
dironiad.
- Dehort, di-*h*ort', *v. a.* gwrthgyngkori,
gwrthannog, croesgyngkori, trewynu.
- Dehortation, di-*h*or-te'-shyn, *s.* gwrth-
gyngkor, croesgyngkor, gwrthannog-
aeth.
- Deicide, di'-i-seid, *s.* Dwyfladdiad, Duw-
laddiad, Cristladdiad; Duwleiddiad,
Cristleiddiad.
- Deific, di-*i*ff'-ic, *a.* dwyfol; duweiddiol.
- Deification, di-*i*ffi-ce'-shyn, *s.* dwyfol-
aeth, dwyfoliad, duwoliad, duwiol-
aeth.
- Deify, di'-i-ffe'i, *v. a.* dwyfoli, duwio,
duweiddio, duwioli; addoli megys
duw.
- Deign, den, *v.* teilyngu; caniatâu, can-
iadu, rhoddi; ymostwng, ymddaros-
twng.
- Deiparous, di-up'-y-ryz, *a.* duwddygol,
duwdwyn, dwyddygol.
- Deipnosophist, deip-nos'-ô-ffust, *s.* prein-
ofydd, gwestofydd, preinathronydd.
- Deism, di'-uzm, *s.* duwiaeth, duwiad-
aeth, dwyfaddefaeth, duwaddef-
iaeth; anffyddiaeth, rhydd-dybiaeth,
anghristiaeth, anghred, Deistiaeth=
tyb y rhai a adefant fod Duw, ond a
wadant ddwyfoldeb Crist a'r Ysgryth-
yrau.
- Deist, di'-ust, *s.* duwiad, duwaddefwr,
duwiaethwr; anffyddiwr, anghredwr,
diffydd, rhydd-dybiwr, anghristiad,
Deistiad=un yn credu fod Duw, ond
yn gwadu crefydd ddadguddiedig.
- Deistic, di-us'-tic, } *a.* duwiaethol,
Deistical, di-us'-ti-cyl, } duwiannol,
dwyfaddefol; anffyddiol, digred,
rhydd-dybiol, anghredol, gwrthgred-
ol, anghristiol; Deistaidd.
- Deity, di'-i-ti, *s.* Duwdod, Duwdeb;

a, fel a yn tad; *a,* cam; *e,* hen; *e,* pen; *i,* lliid; *i,* dim; *o,* tor, ond ei sain yn hwy; *o,* llon;

- Duw; Dwyf; duwdod, duw, dyw; duwiaeth.
- Deject, di-ject', *v. a.* gostwng, iselu, darostwng, tristâu, digaloni, prudd-hau; cystuddio, blino:—*a.* prudd, digalon=Dejected.
- Dejected, di-jec'-ted, *a.* llwfr, trist, galarus, athrist, trymfrydig, wyneb-drist, brwyn, isel, cwla; cystuddiol; allwynig.
- Dejection, di-jec'-shyn, *s.* prudd-der, trymfryd, tristwch, athristyd, llyfr-der, digalondid, brwyn, galar, alaeth; pruddglwyf, dueg; gwendid; ysgothiad.
- Dejectory, di-jec'-tyr-i, *a.* llawrydol; ysgothol, ysgothiadol, eothol.
- Dejecture, di-jec'-cyr, *s.* yr ysgothiad; ysgothion, ysgarthion, eothau, eulon, tom.
- Dejerate, dej'-yr-et, *v. a.* dwys dyngu, trydyngu; cymmeryd llw.
- Dejeration, dej'-yr-e'-shyn, *s.* dwysdyngiad, trydyngiad; llw-gymmeriad.
- Dejeuné, de-zhyn-e', *s.* boreubryd, boreufwyd, cynbryd, bregwest.
- Delaceration, di-las-yr-e'-shyn, *s.* darnedigaeth, llapiad.
- Delacrymation, di-lac-ri-me'-shyn, *s.* gorddeigrad; dyfrogrwydd y llygad.
- Delactation, di-lac-te'-shyn, *s.* diddyfnad, dilaethiad.
- Delapse, di-laps', *v. n.* syrthio, cwmpo.
- Delapsion, di-lap'-shyn, *s.* syrthiad, cwmpiad, rhefrysyrthiad.
- Delate, di-let', *v. a.* dwyn, dygyd, cludo, cario, cywain, trosi; cyhuddo.
- Delation, di-le'-shyn, *s.* eludiad, trosglwyddiad; cyhuddiad, achwyniad.
- Delay, di-le', *v. oedi*, gohirio, addoedi, ymaros, ymdroi, llercian, hoetian, sefyllian, ymohirio, cyngydio, godechial; luddio, rhwystro, attal:—*s.* oed, aros, attreg, gohriant, ymaros, cyfaros, addoed, arosiad, cyngyd; rhagod, rhwystr, nidr, hwyrfrydigrwydd, an-nybendod.
- Delayer, di-le'-yr, *s.* oedwr, gohiriwr, addoedur, llercyn; nidrwr, lluddiwr.
- Dele, dē'-li, *v.* difoder, dilëer, dioler, gad-awer allan; dilea, difoda; difodwch, dilëwch.
- Deleble, dē'-li-bl, *a.* dileadwy, difodadwy, dioladwy; diddymadwy.
- Delectable, di-lec'-tybl, *a.* hyfryd, dymunol, tirion, hyfrydawn, difyr, ar-aul, mwyn, maws, digrif, melusber.
- Delectableness, di-lec'-tybl-nes, } *s.* hyf-
- Delectation, di-lec-te'-shyn, } ryd-
wch, tirionwch, dymunoldeb, hyfryd-
lonedd, dywenydd, difyrwch, dyddan-
wch, digrifwch, tiriondeb, mawsder,
lloddiant; cyfanneddrwydd.
- Delegate, del'-i-get, *v. a.* cenadu, anfon, arafon; anfon ar genadwri; trosglwyddo, trosi, dirprwy, prwyadu; ymddiried i; rhoi mewn swydd:—*s.* cenad, cenadwr, anfonog; dirprwywr, prwyadur, cynddrychiolydd, cynnrychiolwr, rhaglaw, negeswr:—*a.* anfonedig; dirprwyol; trosglwyddol.
- Delegation, del-i-ge'-shyn, *s.* anfoniad; dirprwyad, enwedigiad; rhoddiad swydd; trosglwyddiad; oenadwri, negesyddiaeth; dirprwaeth, dirprwywr; dirprwywr, cynddrychiolwr, gorchymyn, gwarant.
- Delenda, di-len'-dy, *s. pl.* dileolion, difodigion; pethau i'w dilën.
- Deleterious, di-li-tē'-ri-yz, } *a.* dinystr-
- Deletery, del'-i-tyr-i, } iol, dys-
trywiol, marwol, gwenwynig, adwyth-
ig, niweidiol.
- Deletian, di-lē'-shyn, *s.* dilead, difodiad; dystrywiad; dinystr.
- Deletory, del'-i-tyr-i, *s.* difodydd, dilēydd, dileor.
- Delf, delff, *s.* cloddfa, cleddiwig, clawdd, chwarel; priddlestri=Delff.
- Delft, delfft, } *s.* llestri pridd,
- Delft-ware, delfft'-weyr, } llestri pridd-
ion, llestr Delfft, priddlestri Delfft,
llestr ariwlog.
- Delibate, del'-i-bet, *v. a.* profi, archwaethu, sipian.
- Delibation, del-i-be'-shyn, *s.* chwaethiad, archwaethiad, profiad; chwaeth; prawf, argais.
- Deliberate, di-lub'-yr-et, *v.* ystyried, ymgynghori, pwyll, meddwl, adfeddylied, adfeddwl, ymsynio, pwyso, myfyrio, pryderu; amneu, petruso:—*a.* pwyllog, ystyriol, hamddenol, gochelgar, cynghorus, rhagfyfyriol, darbodus, difrif; pryderus; prudd, sad; araf, hwyrfrydig.
- Deliberately, di-lub'-yr-et-li, *ad.* yn bwyllog; trwy gynghor; gan bwyll; mewn gwaed oer; yn wir fwriadol; o wir waith goddeu.
- Deliberateness, di-lub'-yr-et-nes, } *s.*
- Deliberation, di-lub-yr-e'-shyn, }
pwylllogrwydd, hybwylledd, ystyr-
iaeth, darbwyll, cysbwyll, ymbwyll;
ymgynghoriad, ystyriad; pryder,

- hamdden; arafwch, gofal, darbodaeth.
- Deliberative, di-lub'-yr-e-tuf, *a.* ystyr-
iol, pwylllog, ymgynghorol=*Delibe-
rate.*
- Delicacy, del'-i-cy-si, *s.* tegwch, dillyn-
der, tlynsi; manyldeb, cynnilwch;
tynerwch, plyddni, meddalwch;
moethusder, mwythedd; moeth, am-
meuthyn, melusfwyd, ancwyn; lled-
neisrwydd, moesgarwch, boneddig-
eiddrwydd; prydfertwch; neisrwydd,
meinder, eiddilwch; llyfnder, es-
mwythder; gorfanylder, teleidrwydd,
ceinder; harddwch, glendid; hyfryd-
wch, mwynnder; anwes.
- Delicacies, del'-i-cy-siz, *s. pl.* danteith-
ion, moethau, danteithfwyd, ancwyn-
ion, ammeuthynion, melusion.
- Delicate, del'-i-cet, *a.* tyner; mwythus,
meddal, blydd, masw, esblydd, medd-
faeth, mwyth, danteithiol, ammeuth-
yn; llednais, teg, nais, tlws, destlus,
twt'nais, dillyn, taclus, prydweddol,
glwys, pefr, cain; manwl, cynnil,
dichlyn, cywrain, celfydd; moesgar,
boneddigaidd, hyfoes; addfain, mein-
dlws, eiddil, tenu, mân; tirion, araf,
mwyn; gwyn; esmwyth, gwâr; hyf-
ryd; gwanaid, eiddilaidd, gwan,
egwan; canaid; pur, coeth, claer;
lyfn; cywair, godidog, arderchog;
mursenaidd.
- Delicateness, del'-i-cet-nes, *s.* tynerwch,
moethusder, meddalwch; manyl-
der.
- Delicious, di-lish'-yz, *a.* danteithiol,
mwythus; melusber, peraid, chweg,
maws, per; hyfryd, gorddymunol.
- Deliciousness, di-lish'-yz-nes, *s.* dan-
teithrwydd, moethusdra; melusder,
pereidrrwydd, pereidd-dra; hyfryd-
wch, gorhoffedd.
- Deligation, del-i-ge'-shyn, *s.* rhwymiad,
cyfrwymiad, rhwymiad i fyny.
- Delight, di-leit', *s.* hyfrydwch, difyrwch,
digrifwch, hoffedd, dyddanwch, dy-
wenydd; llawenydd, gorhoen, bodd-
ineb, boddlonrwydd, elwch, llawdd;
cyfanneddrwydd; ewyllys, pleser,
meluswedd, serch:—*v.* difyru, dy-
ddanu; ymhyfrydu, ymddigrifo, ym-
foddloni, ymhoffi, ymhleseru; bodd-
han, boddloni; llawenhau, lloni; caru,
hoffi, chwenychu; loddii.
- Delighted, di-leit'-ed, } *a.* hyfryd,
Delightful, di-leit'-ffwl, } difyr, hoff,
Delightsome, di-leit'-sym, } hyfrydlon,
- digrif, dyddan, cysurlawn; tirion,
araul; maws.
- Delightfulness, di-leit'-ffwl-nes, } *s.*
Delightsomeness, di-leit'-sym-nes, } hyf-
rydwch, digrifwch, hyfrydlonedd, tir-
iondeb, difyrwch, areueidd, cyfan-
neddrwydd, dymunoldeb, lloddiant.
- Delineament, di-lun'-iy-ment, *s.* llun-
wediad.
- Delineate, di-lun'-i-et, *v. a.* darlunio,
dylunio, arlunio, darlinellu, llun-
weddu, dysgrifio, arlinellu; tynu llun,
arfelyddu, delweddu, ardebu; dyfalu,
cynllunio, ffurfio; braslunio; hynodi,
darddullio.
- Delineation, di-lun-i-e'-shyn, *s.* darlun-
iad, dyluniad; llun, ffurf, dull; dar-
luniedigaeth, darddulliad, arfeliad,
llinelliad, ardebiad; brasnaddiad;
cynllun, amlinell.
- Delinquency, di-ling'-cwen-si, *s.* bai,
trosedd, camwedd; gwall, ffael, cwyll,
nam.
- Delinquent, di-ling'-cwent, *a.* beius,
troseddol, camweddus; cwyllfawr:—
s. troseddwr, camweithredydd, dryg-
weithredwr; gwallygydd; tram-
gwyddwr.
- Deliquate, del'-i-cwet, } *v.* toddi, ym-
Deliquesce, de-li-cwes', } doddi; dad-
mer, meirioli; dattod; ymddat-
tod.
- Deliquation, del-i-cwe'-shyn, } *s.*
Deliquescence, del-i-cwes'-sens, } todd-
Deliquiation, di-li-c'-wi-e-shyn, } iad,
ymddodiad, toddedigaeth; dadeith-
iad, dadmeriad.
- Deliquium, di-li-c'-wi-ym, *s.* toddiant,
ymdawdd; tawdd, llyn, gwlyb; llew-
yg, llesmar.
- Delirament, di-l'e'-ry-ment, *s.* meddyl-
wib, penwendid, ffol, asbri.
- Delirious, di-lur'-i-yz, *a.* penysgafn, pen-
wan, syfrdan, lledfrydig, amnhwyll-
og, gorphwyllog, pwyllglaf, pwyllgoll;
ansynwryol; chwibwrn.
- Deliriousness, di-lur'-i-yz-nes, *s.* penys-
gafnder, penwendid, syfrdanedd.
- Delirium, di-lur'-i-ym, *s.* ymleferydd,
marwerydd, myrweydd, penysgafn-
der, penwendid, pendronod, lled-
frydedd, syfrdandod, madronod;
gorphwyll, ynydrwydd, gwallsynwyr,
collbwyll.
- Delirium tremens, di-lur'-i-ym tr'e'-mens,
s. marwerydd y meddwon, ymlefer-
ydd cryn, pendronod hygryn, haint
y meddwon, y glasddiafiad.

Delitescence, del-i-tes'-sens, *s.* neillduedd, enceledd, echaeth; dinodedd.
 Delitigate, di-lut'-i-ge't, *v. a.* senu, ysdwrddio, dwrddio, amryson.
 Deliver, di-luf'-yr, *v. a.* gwaredu, gwar-ed, achub, rhyddhau; traddodi, trosi, trosglwyddo, rhoddi, doddi; diange, diengyd; rhwyddhau; colwyno, byd-wreicio, dylifro; traethu, llefaru, dywedyd, mynegi, yngan, gweyd.
 Deliverance, di-luf'-yr-yne, *s.* gwaredig-aeth, gward, ymward, achubiaeth, rhyddhad, gollyngiad, dianfaga; iechydwrriaeth, iachawdwriaeth.
 Deliverer, di-luf'-yr-yr, *s.* gwaredydd, achubwr, ceidwad, ymddiffynwr; iachawdwr; traddodwr; traethwr, parablwr.
 Delivery, di-luf'-yr-i, *s.* gwarediad; rhyddhad, gollyngiad = *Deliverance*; traddodiad, doddiad, dyroddiad; trosglwyddiad, trosiad; parabiad, llafar, llefariad, traethiad, adroddiad, cynn-
 iad; esgorfa, genedig-aeth, tymp.
 Dell, del, *s.* ceule, ceubwll, ceufan, ceu-gwm, ceunant; glyn, pant, nant; pwell.
 Delphian, del'-ffi-yn, } *a.* Delphiol, Del-
 Delphic, del'-phic, } phig; perthyn-
 ol i Delphi (tref yn Groeg) ac i orael
 y lle; oraclaid, dewinol.
 Delphin, del'-ffin, *s.* Delphin=enw ar-
 graffiad o'r prif awduron Lladin a gy-
 hoeddwyd yn Ffrainc er budd i'r Dol-
 ffin (edlin y goron).
 Delphiniate, del'-ffin-et, *s.* dolffyniant.
 Delphine, del'-ffin, *a.* dolffynaidd, perth-
 ynol i'r dolffyn (pysgodyn o'r enw);
 Dolffinaidd, perthynol i'r Dolffin.
 Delphinite, del'-ffin-eit, *s.* dolffynfaen.
 Delta, del'-ty, *s.* Delta, enw'r llythyren
 Δ Groeg=D; enw ynys driongl a
 ffurfiwyd o waddodion maronol yn
 ngenau yr afon Nilus, gan ei dwy
 gainge wrth ymarllwys i'r môr; enw
 ynysocdd cyffelyb yn aberoedd afon-
 ydd mawrin eirell.
 Deltoid, del'-toid, *a.* Deltaidd; triongl,
 trichonglog; lleddbedrog; llwyran-
 aidd.
 Deludable, di-liw'-dybl, *a.* twylladwy,
 hydwyll; ffugiadwy.
 Delude, di-liwd', *v. a.* twyllo, hudo,
 lithio, hocedu, coegio; somi, seithug-
 io, gwatwor; camdywys, camarwain;
 ffugio.
 Deluding, di-liw'-ding, *s.* twyll, hoced,
 hud, twylleb, geudeb.

Deluge, del'-iwj, *s.* dylif, diluw; gor-
 lif, llifeiriant, rhyferthwy, llifddwr,
 llif, dyli, lli, fryddif, liant:—*v. a.*
 dylifo, gorlifo, llifeirio, gorlifo; dyll-
 io, gorchuddio; boddi.
 Delusion, di-liw'-zhyn, *s.* twyll, hudol-
 iaeth, som, hud, ffug, somedigaeth,
 lledrith; geudeb, ffalsedd; camar-
 weiniad; amryfusedd, cyfeiliornad.
 Delusive, di-liw'-suf, } *a.* twyllodrus,
 Dilusory, di-liw'-syr-i, } somgar, twyll-
 gar, hudol, lledrithgar.
 Delve, delf, *v. a.* eloddi, palu; plymio;
 beisio; treiddio i; chwilio.
 Demagogue, dem'-y-gog, *s.* arweinydd y
 bobl, torflywydd, gwereinlyw, gwaer-
 lywydd, gwaerlyw, gwaerflaenor; cor-
 nor yr adlawiaid, penadlwiad, pen-
 adlaw, corn y gynhen, pencyffrôydd,
 cornor, ciwedlyw; demagogiad.
 Demain, di-men', } *s.* eiddionydd;
 Demesne, di-min', } maerdref, maen-
 or, maenol; tiriogaeth, trefadaeth.
 Demand, di-mand', *v. a.* gofyn, holi,
 ceisio, erchi; ymofyn â; ymorol am;
 arddelwi; dycheri; mynu:—*s.* gofyn,
 gofyniad, hawl, holiad, arch; arddel-
 wad; ymofyniad, galwad; erfyn,
 deisyf, dymuniad; dyled.
 Demandant, di-man'-dynt, *s.* gofynydd,
 hawlydd, hollydd; hawlblaidd, achwyn-
 ydd.
 Demander, di-man'-dyr, *s.* gofynwr,
 mynwr, hollydd, ymholwr, deisyfwr,
 eirchiad, archydd.
 Demarcation, di-mar-ce'-shyn, *s.* terfyn-
 iad, ffiniad, rhaniad, cyffin, terfynlin;
 tirbarthiad.
 Demean, di-min', *v.* ymddwyn, ymar-
 weddu; trin; iselu, diraddio, difrio,
 dibrisio, darostwng.
 Demeanour, di-min'-yr, *s.* ymddygiad,
 moes, buchedd; ymagweddiad; dull.
 Dementate, di-men'-tet, *v. a.* gwallgofi,
 gorphwylllo:—*a.* gwallgof, gorphwyll-
 og, llerth, ynfyd, iwin.
 Dementation, di-men-te'-shyn, *s.* gwall-
 gofiad; lledfrydedd, gwallgofrwydd.
 Demephitize, di-meff'-i-teiz, *v. a.* dad-
 ddyrgsawru; puraw o ddyrgsawru.
 Demege, di-myrg', *v. a.* trochi, soddi,
 suddo; boddi, grawthu, cleigio.
 Demerit, di-mer'-ut, *s.* anhaeddiant,
 dryghaeddiant, afryglyddiant:—*v. a.*
 anhaeddu, dryghaeddu, afryglyddu.
 Demersed, di-myrst', *p. a.* soddedig,
 trochedig; boddedig.
 Demersion, di-myrt'-shyn, *s.* soddiad,

suddiant, growth; boddiad; toddiad.
 Demi, dem'-i, *prf.* hanner, go, lled.
 Demicannon, dem'-i-can-nyn, *s.* gogyf-
 legr, hanner cyfleg.
 Demidevil, dem'-i-defl, *s.* hanner
 diafol, go-ddiafol, hanner cythraul;
 diaflyn, diawlyn, diawlddy.
 Demigod, dem'-i-god, *s.* godduw, lled-
 dduw, hanner duw.
 Demigorge, dem'-i-gorj, *s.* hannerlwngc.
 Demigrate, dem'-i-gret, *v. n.* mudo, ym-
 fudo, trawsfudo, preidid.
 Demilance, dem'-i-lansh, *s.* hanner
 gwaew, hannerlost, gobicell.
 Demilune, dem'-i-liwn, *s.* hanner lleuad,
 lledloer, cilgant.
 Demiofficial, dem-i-off-ffish'-yl, *a.* han-
 nerswyddol, lledswyddogol, go-
 swyddol.
 Demipremises, dem'-i-prem-i-suz, *s. pl.*
 gogynseiliau.
 Demiquaver, dem'-i-cwe-fyr, *s.* gogrych-
 yn, adgrychyn, gogrychnod, hanner
 crychyn. [buten.]
 Demirep, dem'-i-rep, *s.* gofudrogen, go-
 Demise, di-meiz', *s.* gosodiad, rhoddiad
 i lawr; trosiad, trosglwyddiad; marw-
 olaeth, trange, trangedigaeth; ym-
 adawiaeth:—*v. a.* trosi, trosglwyddo;
 edringo, rhentu allan; cymmynu,
 ewyllysio, cymmynroddi, gwylls-
 gedu, gadael.
 Demisemiquaver, dem-i-sem'-i-cwe-fyr,
s. gorgrychyn, trygrychyn, gorgrych-
 nod, gogorgrychyn.
 Demission, di-mish'-yn, *s.* gostyngiad,
 iseliad, diraddiad; dirmyg.
 Demitint, dem'-i-tunt, *s.* lledliw, lled-
 wawr, hannerlliw.
 Demitone, dem'-i-tön, *s.* hanner tön,
 lledsain.
 Demivill, dem'-i-ful, *s.* gobentref.
 Demiwolf, dem'-i-wwlf, *s.* hannerflaidd,
 goflaidd; bleiddgi.
 Democracy, di-moc'-ry-si, *s.* gwerin-
 iaeth, gwerinlywodraeth, gwerin-
 wladwriaeth, gwaerlywiaeth.
 Democrat, dem'-ö-crat, } *s.* gwer-
 Democratist, di-moc'-ry-tust, } iniaeth-
 wr, gwerinwladwr, gwaerlywodydd.
 Democratic, dem-ö-crat'-ic, *a.* gwerin-
 iaethol, gwaerlywodraethol; poblog-
 aidd.
 Demolish, di-mol'-ish, *v. a.* dinystrio,
 dystrywio, dymchwelyd; difrodi, dy-
 fetha, adfeilio, anrheithio.
 Demolishment, di-mol'-ish-ment, } *s.*
 Demolition, dem-ö-lish'-yn, } din-

ystr, dystryw; dadymchweliad, dys-
 trywiad.
 Demon, di'-myn, *s.* cythraul; elfod, dwy-
 fon; drygelfod, ellyll, elff; ysbryd
 drwg.
 Demoniac, di-mö'-ni-yc, } *a.* cyth-
 Demoniacal, dem-ö-ni'-y-cyl, } reulig;
 Demonian, di-mö'-ni-yn, } elfodol,
 dwyfonol; dieffig, diawlaidd, ellyllig;
 meddiannedig gan gythraul.
 Demoniac, di-mö'-ni-yc, *s.* cythreulig,
 gwanasiad; un cythreulig; sach diawl.
 Demonocracy, dem-on-oc'-ry-si, *s.* elfod-
 lywiaeth, llywodraeth cythreuliaid.
 Demonolatri, dem-on-ol'-y-tri, *s.* elfod-
 addoliant, addoliad cythreuliaid.
 Demonology, dem-on-ol'-ö-ji, *s.* cyth-
 reuliaeth, elfodeg, traethawd ar gyth-
 reuliaid.
 Demonony, di-mon'-ö-ni, *s.* cythreulon-
 iaeth, elfodlywiaeth, llywodraeth
 cythreuliaid.
 Demonship, di'-mon-ship, di-mon'-ship,
s. cythreuldeb, dwyfondeb, elfodig-
 rwydd.
 Demonstrable, di-mon'-strybl, *a.* hy-
 brawf, profadwy, dangosadwy, eglur-
 adwy, amlygadwy, hyglaer.
 Demonstrate, di-mon'-strét, *v. a.* ar-
 ddangos, dangos, amlygu, profi, try-
 ddangos, eglurhau, goleufynegi, hys-
 bysu, egluro, dirbrofi.
 Demonstration, dem-on-strét'-shyn, *s.* ar-
 ddangosiad, arddangos, goleufynag,
 tryddangosiad, profiad, arbrofiad,
 damlygiad, eglurhâd, amlygiad; rhes-
 wm diymwad; ymddiosfa; ymddang-
 osiad.
 Demonstrative, di-mon'-stry-tuf, *a.*
 arddangosol, dangosol, arddangosiadol,
 amlwg, eglur, diymwad, diamheuol,
 goleu; eglurhaol, damlygol.
 Demoralization, di-mor-a-li-zé'-shyn, *s.*
 anfoesoliad, dadfoesoliad.
 Demoralize, di-mor'-yl-eiz, *v. a.* anfoes-
 oli, difoesoli; llygru.
 Demotic, di-mot'-ic, *a.* poblogaidd, pobl-
 og; cyffredin, gwerinol; perthynol i'r
 bobl.
 Demulcent, di-myl'-sent, *a.* esmwythol,
 esmwythaol, tynerol, llinarol, lar-
 eiddiol, meddalhaol, mwythol:—*s.*
 esmwythai, esmwythor, mwythai,
 tynerydd; cyffwr esmwythaol.
 Demur, di-myr', *v. n.* oedi, gohirio;
 petruso, amneu; gwrthddadlêu; ym-
 aros:—*s.* oed, attreg, gohiriad, oediad;
 petrusder, cyngyd.

- Demure, di-miw'yr, *a.* gwyl, syber, gwylaidd, yswil, llednais; gwladaidd, mulaidd; cynwylus, prudd, difrif, dwys, sad; tawedog, dystaw; mursenaidd, gwepddwys, gweflsych.
- Demureness, di-miw'yr-nes, *s.* gwyllder, gorchwyledd, syberwch, neisrwydd; mulder; mursendod; tawedogrwydd; difrifoldeb.
- Demurrage, di-myr'-rej, *s.* gohirdal = dogn am attal llongau dros yr amser penodedig.
- Demy, di-nei', *s.* lledlen, ledanlen; gogymrawd.
- Den, den, *s.* ffau, ogof, gwâl, caf, go-dechfâ, llechfod, lloches; trigfan:—*v. n.* llochesu, llechu, ymlochesu.
- Denarius, di-ne-ri-ys, *s.* ceiniog Rufeinig = darn arian o werth tua 7 $\frac{1}{2}$ c.—*Gold Denarius*, ceiniog aur Rufeinig = 25c. arian.
- Denary, den'-yr-i, *a.* degol, deg; degfed:—*s.* deg, degrif, y rhif deg.
- Denationalize, di-nash'-yn-yl-eiz, *v. a.* dadgenedlaethu = difuddiaw o nodwedd a defion cenedlaethol.
- Denaturalize, di-naç'-iw-ryl-eiz, *v. a.* dadnaturioli, dadanianoli; dadfreinoli.
- Dendrite, den'-dreit, *s.* prenfaen, prysgfaen, prysfaen, prysgfw'n.
- Dendroid, den'-droid, *a.* prysgaidd, manwyddaidd, prenaidd, prysgenaidd.
- Dendrolite, den'-drö-leit, *s.* delfaenwydd, delidgoed, delidwydd, maenbrysg.
- Dendrology, den-drol'-ö-ji, *s.* coedyddiaeth, coedyddeg, coedhanes; traethawd ar goed; coediadur.
- Dendrometer, den-drom'-i-tyr, *s.* coedfesur, coedfydrai, coedfeidy'r.
- Deniable, di-nei'-ybl, *a.* gwadadwy, hywad.
- Denial, di-nei'-yl, *s.* gwad, gwadiad; ymwad; nag, nacâd, negyddiaeth; gomedd, pall; gomediad, llysiant, negyddiad, dywadiad; seithbugrwydd.
- Denigrate, den'-i-gret, *v. a.* duo, gordduo. [ardduad.]
- Denigration, den-i-gre'-shyn, *s.* duad.
- Denization, den-i-ze'-shyn, *s.* dinesyddiad; rhyddfrefniad, breiniolad.
- Denizen, den'-i-zn, *s.* dinesydd, dinaswr; allud rhyddfrefniol:—*v. a.* dinesyddio, breinioli, rhyddfrefnio; noddi.
- Denominable, di-nom'-i-nybl, *a.* enwadadwy, cyfenwadwy.
- Denominate, di-nom'-i-net, *v. a.* enwi; cyfenwi, enwedigo.
- Denomination, di-nom-i-ne'-shyn, *s.* enw, cyfenw; enwad, galwad, cyfenwad; plaid.
- Denominational, di-nom-i-nash'-yn-yl, }
Denominative, di-nom'-i-ne-tuf, }
a. enwadol, cyfenwol, enwol, galwadol; galwedigol, enwedigol.
- Denominator, di-nom'-i-ne-tyr, *s.* enweddydd, cyfenwai; enwydd.
- Denotable, di-nö'-tybl, *a.* nodadwy.
- Denotation, di-nö-te'-shyn, *s.* nodiad, dynodiad, penodiad, arwyddocâd.
- Denotative, di-nö-te-tuf, *a.* dynodol, nodol, hynodol; arwyddocaol.
- Denote, di-nöt', *v. a.* dynodi, nodi, darnodi; arwyddocâu; argoelio; arddangos, hysbysu, mynegi.
- Denouement, den-w-mong, *s.* dattraffaith, dadhuddiad, dadorchuddiad, dadhuddiad dyfais, dadorchuddiad cydamcan.
- Denounce, di-nowns'; *v. a.* cyhoeddi, mynegi, dadgan; hysbysu, dangos, traethu; bwgwrth, bygylu; achwyn.
- Denouncement, di-nowns'-ment, *s.* cyhoeddiad, arddadganiad; taraniad, bygythiad; bwgwl; cyhuddrwydd.
- Dense, dens, *a.* tew, dwys, darddwys, cynnwys, cydwasgedig, durfing, dargynnwysol, cryno.
- Density, den'-si-ti, *s.* tewedd, dwysder, duränder, cynnwysedd, durfingdra, clynedd, fferder, dwysogaeth.
- Dent, dent, *s.* dant, rhint; bwlch, rhigol, minfwlch, tolc, pant; danneddiad, bylchiad; ergyd:—*v. a.* deintio, danneddu, minfylichu; bylchu, glyflu, rhygnu; tolcio, pannylu.
- Dental, den'-tyl, *a.* deintiol, danneddol:—*s.* deintoliad, dantythyren, llythyren deintiol:—*pl.* deintiolion.
- Dentate, den'-tet, } *a.* deintiog,
Dentated, den'-te-ted, } danneddog.
- Dented, den'-ted, *a.* deintiedig, danneddog, bylegh, rhicio, tolciedig.
- Dentelli, den-tel'-li, *s. pl.* deintwaith, rhintwaith; deintellion.
- Denticle, den'-ti-cl, *s.* deintws, dentyn, deintig.
- Denticulation, den-tic-iw-le'-shyn, *s.* manddeintiad, manddanneddiad, deintiad.
- Dentiform, den'-ti-fform, *a.* dantaidd deintwedd.
- Dentifrice, den'-ti-ffrus, *s.* deintlwh, llwhc dannedd; deintolch.

Dentils, den'-tulz, *s. pl.* deintellion, dantarnau=deintwaith ar golofnau.
 Dentist, den'-tust, *s.* deintydd, meddyg dannedd, deintfeddyg.
 Dentition, den-tish'-yn, *s.* danneddiad, deintiad, deintfagiad, magiad dannedd.
 Denudate, di-niw'-det, } *v. a.* noethi, dy-
 Denude, di-niw'd', } noethi, dihat-
 ru, amnoethi.
 Denudation, di-niw-de'-shyn, *s.* noeth-
 iad, dihatriad, dattuaddiad.
 Denunciate, di-nyn'-shi-et, *v. a.* cy-
 hoeddi; argyhuddo=Denounce.
 Denunciation, di-nyn-shi-e'-shyn, *s.* cy-
 hoeddiad, traethiad, mynegiad, ar-
 ddadganiad; taraniad, bygythiad;
 bwgwth; cyhuddrwydd.
 Deny, di-nei', *v. a.* gwadu, dywadu;
 nacâu, nacu, gomedd, pallu, gwrthod,
 llysu; gwrthddywedyd.
 Deobstruct, di-ob-stryct', *v. a.* dad-
 rwystro, dirwystro.
 Deobstruent, di-ob-strw-ent, *a.* dad-
 rwystrol, dadluddol; agorol, rhydd-
 haol:—*s.* agorai, agorgyffer, rhydd-
 gyffer, agorbair, dadluddai.
 Deodand, de'-ö-dand, *s.* dwyfrodd, dwyf-
 lwrw, duwinrodd, diofrydbeth; cam-
 lwrw, dirwy=y peth a elo yn gam-
 lwrw (dirwy) am ladd dyn.
 Deontology, di-on-tol'-ö-ji, *s.* dyled-
 swyddeg; athrawiaeth dyledswyddau.
 Deopplate, di-op'-pu-let, *v. a.* dad-
 rwystro; digaregu; gwastatâu.
 Deoxidate, di-oc'-si-det, } *v. a.* dadeg-
 Deoxidize, di-oc'-si-deiz, } rido, dieg-
 rido, tynu ufelai allan o beth.
 Deoxidation, di-oc-si-de'-shyn, }
 Deoxidization, di-oc-si-di-zel'-shyn, } *s.*
 dadegriddiad, dadegriddiant.
 Deoxygenate, di-oc'-si-ji-net, *v. a.* dad-
 ufelu. [dadufeliad.
 Deoxygenation, di-oc-si-ji-ne'-shyn, *s.*
 Depaint, di-pent', *v. a.* paentio, dar-
 lunio, arlunio; tynu llun.
 Depart, di-part', *v. n.* ymadael, ymad-
 aw, ymado; myned; cilio, encilio;
 cerdded; cychwyn, ymwahanu, edfyn;
 marw.
 Departing, di-par'-ting, *s.* ymadawiad,
 mynediad ymaith, cychwyniad; gwa-
 haniad.
 Department, di-part'-ment, *s.* lle, swydd,
 dyledswydd, swyddogaeth; dosbarth;
 talaeth, rhandir; parthiant, rhan,
 cyfran, dogn.
 Departmental, di-part-men'-tyl, *a.* dos-
 barthol, rhandirol, ardalawî.

Departure, di-par'-cyr, *s.* ymadawiad,
 edfyn; trango, trangedigaeth, mar-
 wolaeth; gadawiad.
 Depascent, di-pas'-sent, *a.* poriadol,
 poriannol, maethol.
 Depasture, di-pas'-cyr, *v.* pori, porfelu,
 porfâu, poriadu.
 Depauperate, di-po'-pyr-et, *v. a.* tlodi,
 llymhau; anffrwythloni.
 Depectible, di-pec'-ti-bl, *a.* gwydn,
 glydol, tew.
 Depend, di-pend', *v. n.* dibynu, ymddi-
 bynu; hyderu, gorphwys, ymddiried,
 argredu; glynu; hongian, crogi.
 Dependance, } di-pen'-dysn, }
 Dependence, } } *s.* ym-
 Dependancy, } di-pen'-dyn-si, }
 Dependency, }
 ddibyniad, dibyniad; ymorphwysiad,
 goglyd, pwys, ymddiried, gobaith,
 dysgwyliad; coel, gofynag; cynnal-
 iad; atteg, annel; cynghadwyniad,
 cyssylltiad; tiriogaeth ddibynol, dib-
 yndir, talaeth, rhagwlad.
 Dependant, } di-pen'-dynt, *a.* ymddib-
 Dependent, } ol, dibynol, gobwysol,
 arlyniog, arlynol:—*s.* dibynwr, ym-
 ddibynydd, dibynog, dyn gosgordd.
 Depending, di-pen'-ding, *a.* dibynol;
 ammhenderfynol.
 Deperdit, di-pyr'-dut, *a.* colledig, cyfr-
 golledig.
 Deperdition, di-pyr-dish'-yn, *s.* colled-
 igaeth, coll, difancoll, cyfrgoll; din-
 ystr.
 Dephlegmate, di-fleg'-mct, *v. a.* annyfr-
 eiddio; dystyllio, ad-ddystyllio.
 Dephlegmation, di-fleg-me'-shyn, *s.* an-
 nyfreiddiad; dystylliad; cyngwasg-
 iad.
 Dephlogisticate, di-fflö-jis'-ti-cet, *v. a.*
 dadhylogsi, dadfflagegu.
 Depict, di-pict', *v. a.* darlunio, arlunio,
 darliwio, paentio, delweddu, ardebu,
 dysgrifio, darlunio.
 Depicture, di-pic'-cyr, *v. a.* lliwio, ar-
 felu=Depict.
 Depilate, dep'-i-let, *v. a.* diwalltu; hif-
 io; moeli.
 Depilation, dep-i-le'-shyn, *s.* diwalltiad,
 diflewiad; giniad; moeliad.
 Depilatory, di-pul'-a-tyr-i, *a.* diwalltol;
 moelnawsol:—*s.* hifgyffyr, blewgodai.
 Depilous, dep'-i-lyz, *a.* diwallt; moel.
 Deplantation, di-plan-te'-shyn, *s.* dad-
 blaniad, diblanigiad.
 Depletion, di-plé'-shyn, *s.* gwaghâd,
 gwacâd, dyhysbyddiad; gwaediad.

Deplication, dep-li-*ce'*-shyn, *s.* dadblygiad, dadblethiad.

Deplorable, di-plö'-rybl, *a.* gresynol, galarus, gofidus, tostur, adfydig, tosturiol, annedwydd, trist, truan, laethus, truenus, prudd, dybryd; anobeithiol; gwael, isel, dirmygus.

Deplorableness, di-plö'-rybl-nes, *s.* gresyndod, trueni, gofid, gresyni, trychineb, tristedd.

Deploration, di-plö-re'-shyn, *s.* cwynfan, cwynofaint, gresyniad.

Deplore, di-plö'yr, *v. a.* cwyno, galaru, laethu, tosturio, gofidio; gresynu wrth.

Deploy, di-plöi', *v.* arddangos, dadblygu, agor, gosod allan; estyn, lledu; ymagor, ymestyn.

Deplumation, dep-liw-me'-shyn, *s.* dibluad; pluad, plufiad.

Deplume, di-pliwm', *v. a.* dibluo, diblufio; pluo; dibluori.

Depone, di-pön', *v.* gwystlo, adneu, cyngwystlo; tystio; tystio ar lw.

Deponent, di-pö'-nent, *a.* gwaesafol; yn gosod i lawr: — *s.* gwaesafydd, gwaeswr; tystiwr, ardyt, tyst ar lw; berf waesafol, gwaesafair.

Depopulate, di-pop'-iw-let, *v.* dibobl-ogi; difrodi, diffaethio, anghyfan-neddu, anrheithio, dystyriwio, datrefu.

Depopulation, di-pop-iw-le'-shyn, *s.* diboblogiad; difrodiad, ysbeiliad, anrheithiant.

Deport, di-pört', *v. a.* arwedd, agweddu; cario, dwyn, trosglwyddo; ymddwyn, ymarweddu, buchedu: — *s.* ymddygiad, ymarweddiad, moes.

Deportation, di-pör-te'-shyn, *s.* trosglwyddiad, trosiad, amgludiad; alludiad, alluduaeth, deoliad, allwlad-*iad.*

Deportment, di-pört'-ment, *s.* ymarweddiad, ymddygiad, bucheddiad, moes, agweddiad.

Deposable, di-pö'-zybl, *a.* diswyddadwy, difuddiadwy.

Deposal, di-pö'-zyl, *s.* diswyddiad, difreiniad, difuddiad.

Depose, di-pöz', *v.* diswyddo, diorseddu; difreinio, diawdurdodi, diraddio; tystio, tyngu, tysttyngu, tystio ar lw; gwaesafu, gwaesuu.

Deposer, di-pö'-zyr, *s.* diswyddwr, diraddiwr.

Deposit, di-poz'-ut, *v. a.* doddi, rhoddi, gosod, ystodi; adneu, gwystlo, gwaes-

afu, cyngwystlo; gadael, gadaw; gwaddodi, gwaelodi: — *s.* adneu, gwystl, ernes, cyngwystl, gwaes, adne, twngc; arlwrw; cystodfa, cronfa; gwaddod.

Depositary, di-poz'-i-tyr-i, *s.* adneuwr, gwaesddaliwr; ymddiriedai, ceidwad, gwarcheidwad, ymddiriedur.

Deposition, dep-ö-zish'-yn, di-pö-zish'-yn, *s.* adneuaeth, gwaesafiant; diswyddiad, difreiniad, diraddiad, dadurddiad, diorseddiad; gwaddoliad; cynnulliad; tystlw.

Depository, di-poz'-i-tyr-i, *s.* ystorfa, ystorgell, cronfa, cystodfa, gwaesfan, cystawd, cystotty, addod.

Depot, de-pö', di-pö', *s.* ystorfa, cronfa, ystordy; cadystorfa, ystorfa llw; ystordref, cystotref.

Depravation, dep-ry-fe'-shyn, *s.* llygriad, gwaethygiad; llwgr, llygredigaeth, drygedd, direidi, dirywiad.

Deprave, di-pref', *v. a.* llygru, gwaethygu, halogi, difwyno, aflanhau, anurddo; trawswyru.

Depravedness, di-pre'-fed-nes, } *s.* llygr-
Depravement, di-pre'-ment, } edd,
llygredigrwydd, halogrwydd, drygioni,
direidi; trawswyredd.

Depravity, di-praf'-i-ti, *s.* llygredd = *Depravedness.*

Deprecate, dep'-ri-cet, *v. a.* gwrthymbil, gwrtherfyn; erfyn, crefu, dadolychu, eiriach, taergeisio; gofidio am.

Deprecation, dep'-ri-ce'-shyn, *s.* gwrthymbilliad; erfyniad, ymbil, ymhwedd, atolygiad, ymesgusodiad, deisyfiad.

Deprecatory, dep'-ri-ce-tyr-i, } *a.* gwrth-
Deprecative, dep'-ri-ce-tuf, } ymbiliol,
gwrtherfyniol, eirchiol; ymesgusodol,
diheuroi; gweddiol.

Depreciate, di-pré'-shi-et, *v.* bychanu, dibrisio, difrio, dirmygu, diystyru; tanwerth; difalio.

Depreciation, di-pri-shi-e'-shyn, *s.* bychan-*iad,* difriad; tanwerthiad.

Depreciative, di-pré'-shi-e-tuf, *a.* dibris-*iol,* dirmygol, diystyryllyd, bychanllyd.

Depredate, dep'-ri-det, *v.* anrheithio, difrodi, ysglyfaethu; ysglyfio, preiddio; ysu, difa, gwastraffu, andwyo.

Depredation, dep'-ri-de'-shyn, *s.* anrheithiad, ysbeiliad, dybreiddiad, ysglyfiad; ysbail, lladrad, rhaib, ffeis-*iad.*

Depredatory, dep'-ri-de-tyr-i, *a.* anrheithiol, difrodol, ysglyfiol, difaol.

- Deprehend, dep-ri-hend', *v. a.* dal; cael allan; dadenhuddo, dadguddio, diachluddo; olrhain.
- Deprehensible, dep-ri-hen'-su-bl, *a.* daladwy; dadhuddadwy, dadguddiadwy.
- Deprehension, dep-ri-hen'-shyn, *s.* dalriad; dadenhuddiad, dadguddiad, amlygiad, diachluddiad; darganfyddiad.
- Depress, di-pres', *v. a.* gostwng, iselu, arlethu, darostwng; gwasgu; tlodi; digaloni, llyfrhau, trymhau.
- Depression, di-presh'-yn, *s.* iseliad, gostyngiad, iselhâd, pwysiad, iselder; gwasgiad; trymder, pruddhâd; pant, pantiad.
- Depressive, di-pres'-suf, *a.* iselhaol, gwasgol, pwysianol; dyhyriol, pruddhaol; gorthrymol.
- Depressor, di-pres'-syr, *s.* gwasgwr, iselhâwr, darostyngwr; llethwr; llethgyhr.
- Deprivable, di-prei'-fybl, *a.* difuddiadwy; dadurddadwy.
- Deprivation, dep-ri-fe'-shyn, *s.* difuddiad, amddifadiad, difeddiad; diraddiad, dadurddiad; amddifadrwydd, coll, diffyg; ysbeiliad; anrheithiad; lluddiad.
- Deprive, di-preif, *v. a.* difuddio, amddifadu, difeddiannu; ymddifadu, gweddwi; digystro; diarfu; ysbeilio; rhwystro; rhyddhau; dietifeddu; toli.
- Deprivation, di-preif-ment, *s.* difuddiad=*Deprivation*.
- Depth, depth, *s.* dyfnder, dwfn, gorddyfnder; isder; eigion, y cefnfor, y weilg; llynglyn, anoddyn, affwys; trwch; canol; cefnaint; astrusi; callder, cyfrwysder.
- Depulse, di-pyls', *v. a.* cilgwthio, ymlid.
- Depulsion, di-pyl'-shyn, *s.* cilgwthiad, ymlidiad, hengiad, gyriad ymaith.
- Depulsory, di-pyl'-syr-i, *a.* cilgwthiol, ymlidiol, ymeithiol; ysgoawl.
- Depuration, dep-iw-re'-shyn, *s.* puriant, coethiad, glanhâd, pureiddiad.
- Depurate, dep'-iw-ret, *v. a.* puro, coethi, teru, glanhau, pureiddio:—*a.* pur, coeth.
- Deputation, dep-iw-te'-shyn, *s.* cenadwri, cenadaeth, negesyddiaeth, dirprwy-aeth, cynddrychiolaeth; anfoniad, dirprwyad; dirprwywr, cenad, cenadwr, cynddrychiolwr; dirprwyon, cynddrychiolwr; cenadon; dirprwy; etholiad.
- Depute, di-piwt', *v. a.* dirprwyo, cen-
- adu; anfon, gosod, penodi, enwi, cyf-ethol.
- Deputy, dep'-iw-ti, *s.* rhaglaw, dirprwywr, prwyadur, rhagswyddog, cenad, negeswr. [hau.
- Dequantitate, di-cwon'-tu-tet, *v. a.* llei.
- Deracinate, di-ras'-i-net, *v. a.* diwreiddio, dadwreiddio; dinystrio.
- Derainment, } di-ren'-ment, *s.* profiad,
- Derainment, } cadarnhâd, prawf; anrhrefn.
- Derange, di-renj', *v. a.* annhrefnu, afreoli, dyrsu, methlu; amhwylylo, gwallgoi; diswyddo, symmud.
- Derangement, di-renj'-ment, *s.* annhrefn, afreolaeth, methliad; dyryswhch, gwallgofrwydd, penwendid, inarwer-ydd.
- Derilict, der'-i-lict, *a.* gadawedig.
- Deriliction, der-i-lic'-shyn, *s.* gadawiad, gwrthodiad, ymadawiad.
- Deride, di-reid', *v. a.* gwatwar, gwatwor, gwawdio, mocio; dirmygu, trem-ygu, ffoli, dyfalu.
- Derider, di-rei'-dyr, *s.* gwatwarydd, gwawdiwr, min-gamwr, dirmygwr; ysgentyn, croesan.
- Derision, di-rizh'-yn, *s.* gwatwariad, gwawdiad, mociad, chwerthiniad; gwatwor, dirmyg, moc; cyff cler, gwatwargyff, gwatwarnod; gwatwar-gerdd.
- Derisive, di-rus'-uf, } *a.* gwatwarus,
- Derisory, di-rus'-yr-i, } gwawdus, dirmygus, duchanus.
- Derivable, di-rei'-fybl, *a.* deilliadwy, hanadwy, tardadwy.
- Derivate, der'-i-fet, *v. a.* tarddu, deillio, hanu:—*s.* tarddair, deillair:—*pl.* hanedigion, tarddedigion, adlawiaid.
- Derivation, der-i-fe'-shyn, *s.* tarddiad, haniad, deilliad, hanedigaeth, tarddedigaeth, tadogaeth, disgyniad; troad; goferiad.
- Derivative, di-ruf'-y-tuf, *a.* hanedig, tarddedig; deilliadol, tarddol; disgynedig; adlawiadol:—*s.* gair hanedig; tarddair, deillair, haniadair:—*pl.* hanedigion, tarddoliion, adlawiaid, deilliedigion.
- Derive, di-reif, *v.* tarddu, deillio, hanu; tynu o; troi, gwyro; goferu, tarddiannu; dyfod; amdaenu; cael.
- Deriver, di-rei'-fyr, *s.* tarddwr, deilliedydd, hanydd.
- Dermal, dyr'-myl, *a.* croenol, croenaidd.
- Dernier, dyr'-niyr, *a.* olaf, diweddaf; terfynol.

Derogate, der'-ö-*get*, *v.* bychanu, lleihau, difriö, iselu; amherchi, anurddo; gwaradwyddo, hortio; dirymu; toli:—*a.* difriöl, anurddedig.

Derogation, der'-ö-*ge'-shyn*, *s.* bychaniad, iseliad, lleihâd, anfriad, enllibiad; ammharch, gwaradwydd, gwarth, athrod, mefl, drygair; dirymiad; toliad; dirywiad.

Derogative, di-rog'-*y-tuf*, } *a.* bychan-
Derogatory, di-rog'-*y-tyr-i*, } ol, am-
mharchus, difriöl, gwaradwyddus, gwarthus, anurddasol, dianrhydeddus.

Dervis, dyr'-*fys*, *s.* derwys = monach Tyrcaidd:—*pl.* derwysiaid.

Descant, des'-*cynt*, *s.* traethawd, treithawd; dadl, sylw, ymresymiad; sylwadau; pyngciad, cynghaniad, cyweirgan; treithalaw; amgylchiaith.

Descant, di-scant', *v. n.* traethu, ymadadroddi; sylwi, beirniadu; pyngcio, cynghanu, cyweirleisio.

Descanting, des-can'-*ting*, *s.* sylwad, nodiad, treithiad; amcaniaeth, dychymmyg.

Descend, di-sen'-*d*, *v.* disgyn; gostwng; hanu, tarddu; ymostwng; myned, syrthio.

Descendant, di-sen'-*dant*, *s.* disgynydd, adian; hil, hiliogaeth, eppil, essill, addon, bragad, had, disgyniad.

Descended, di-sen'-*ded*, *p. p.* disgynedig; hanedig, tarddedig, deilliedig.

Descendent, di-sen'-*dent*, *a.* disgynol, hanol, tarddol.

Descendibility, di-sen-di-bul'-*i-ti*, *s.* disgynedd, disgynoldeb.

Descendible, di-sen'-*du-bl*, *a.* disgynadwy; hanadwy, tarddadwy.

Descension, di-sen'-*shyn*, *s.* disgyniad; disgynfa; cwypiad.

Descent, di-sen't', *s.* disgyniad, disgynedigaeth; disgynfa, llechwedd, gwaered, llethr, gogwyddfa; rhuthr, cyrch; ach, bonedd, gwaedoliaeth, llinach, gwelygordd; cenedlaeth; tarddiad; hanedigaeth; hiliogaeth, eppil; gradd, achres; achau.

Describable, di-screi'-*bybl*, *a.* darluniadwy.

Describe, di-screib', *v. a.* darlunio, dysgrifio, dynodi, dadgan, arddangos, mynegi, anlygu; tynu llun, llunio; dyfalu; ysgrifenu; dosbarthu; argraffu; gwneuthur; arwyddnodi.

Describer, di-screi'-*byr*, *s.* darluniwr, dysgrifiedydd, arddullwr, dyfalydd; mynegwr, craffwr.

Descrier, di-screi'-*yr*, *s.* canfyddwr, canfodwr, dadenhuddwr, caffaeliwr.

Description, di-scrup'-*shyn*, *s.* darluniad, dysgrifiad, darnodiad, dyfaliad, arddulliad, llunweddiad; arddangosiad, mynegiad, adroddiad; dosbeniad; agweddiad, dosbarth, argraff, ysgrifeniad; dull, bath, math, nodwedd.

Descriptive, di-scrup'-*tuf*, *a.* darlunio, dysgrifiol, arlunio.

Descry, di-screi', *v. a.* canfod, darganfod, gweled; chwilio, ysbeio; caffael, cael, cael allan; amlygu, dadguddio; dirnad:—*s.* canfyddiad, darganfyddiad, seliad.

Desecrate, des'-*i-cret*, *v. a.* digyssegru; halogi; diurddo, dadurddo.

Desecration, des-i-cre'-*shyn*, *s.* digyssegriad, anghyssegriad; halogiad; diurddiad.

Desert, di-zyrt', *v.* gadael, gadaw, gado; ymadaw â; gwrthod; cilio, encilio; bradgilio; ymadael; ffoi ymaith:—*s.* haeddiant, teilyngdod, rhyglyddiant, gobryn, efrllid; gwobryn, arbobryn; gwobr.

Desert, dez'-*yrt*, *a.* diffaeth, anial, anghyfannedd, gwyllt, anialog, gwag, didryf, diboblog:—*s.* diffaethwech, anialwech, diffaethle, anialdir; dyserth.

Deserter, di-zyr'-*tyr*, *s.* ffoadur, enciliwr, ciliadur, ciliad, ymadawr, bradgiliwr, ymwrthodydd; bradog, gwrthryfelwr.

Desertful, di-zyrt'-*fwl*, *a.* haeddiannol, rhyglyddol, haeddedigol.

Desertion, di-zyr'-*shyn*, *s.* ymadawiad, enciliad, encil, ffoad, bradgiliad; ymwrthodiad; ciliad at y gelyn.

Desertless, di-zyrt'-*less*, *a.* anhaeddiannol, dihaeddiant, afryglyddol.

Deserve, di-zyrf', *v.* haeddu, rhyglyddu, teilyngu, dirper, gobrynu, dyrlyddu; ennil.

Deserved, di-zyrfd', *p. p.* haeddedig; rhyglyddus, teilwng, dyledus, iawn, gwiw, cyfiawn, cymmesur.

Deserving, di-zyrf'-*ing*, *a.* haeddiannol, rhyglyddus, teilwng, dyrlyddol:—*s.* haeddiant, rhyglyddawd, teilyngdod.

Desiccant, di-sic'-*cynt*, *s.* dysychydd, sychor, sychgyffyr:—*a.* dysychol, sychiannol, sychol.

Desiccate, di-sic'-*cet*, *v.* dysychu.

Desiccation, di-sic'-*ce'-shyn*, *s.* dysychiad.

Desiderate, di-sud'-yr-et, *v. a.* dymuno, eidduno, chwennych, chwennychu; colli.

Desideratum, di-sud-yr-e'-tym, } *s.* dy-
Desiderata, di-sud-yr-e'-ta, *pl.* } mun-
olbeth, dewisbeth; chwennychbeth;
peth i'w dymuno; chwennychiad.

Desidiose, de-sud'-i-ôs, *a.* segur; diog, swrth, musgrell.

Design, di-sein', *v. a.* bwriadu, amcanu, arfaethu, meddwl, gofrydu, arfeddu; dyfeisio, dychymnygu, arfelu, cynllunio, darlunio; llinellu; goddeu; gosod, penodi; anturio:—*s.* bwriad, amcan, arfaeth, meddwl, bryd, cyngyd, goddeu, dyben; dyfais, dychymnyg, arfel, darlun; cynllun, cynddelw, dull, ffurf, llun, rhagfwiad; perwyl; anturiaeth.

Designable, di-sein'-ybl, *a.* amcanadwy, arfaethadwy; dynodadwy.

Designate, des'-ig-net, *v. a.* dynodi, arwyddo, arwyddocâu, nodi; penodi; gosod, appwyntio; dosbarthu; arddangos:—*a.* penodedig, gosodedig, arfaethedig.

Designation, des-ig-ne'-shyn, *s.* dynodiad, anlygiad, arddangosiad, penodiad, gosodiad, ordeiniad; arfaeth, bwriad, amcan; trefniad, hyfforddiad; darbeniad; arwyddocâd.

Designative, des'-ig-ne-tuf, *a.* dynodol, arwyddocaol, darluniadol; dangosol, mynegol; arfaethol.

Designator, des'-ig-ne-tyr, *s.* cofrestr-ydd, cyfeistyddiwr.

Designedly, di-sein'-ed-li, *ad.* yn fwrriadol; o wir waith goddeu; o wir fwiad; yn wirfoddol.

Designer, di-zein'-yr, *s.* bwriadwr, amcanwr, arfaethwr; dyfeisiwr, cynlluniwr, arfelydd.

Designing, di-zein'-ing, *a.* cyfrwys, dichellgar, twyllodrus, hocedus; dyfeisgar:—*s.* bwriad, amcan; cynllun, arfel, dyfais, cynddelw; cynlluniad; brasgynllun, darluniad.

Designless, di-zein'-les, *a.* diamcan, di- arfaeth, disylw, anofalus.

Designment, di-zein'-ment, *s.* bwriad= *Design.*

Desinence, des'-i-nens, *s.* diwedd, terfyn, gorpheniad, paid.

Desinent, des'-i-nent, *a.* terfynol, diweddol; eithaf; isaf.

Desipient, di-sup'-i-ent, *a.* oferol, gosol, chwareol; ffol, ynfyd; gwagsaw.

Desirable, di-zei'-rybl, *a.* dymunadwy; dymunol, gwiwgais, hyfryd, hoff, boddus, dewisol, gwyg, chwennychol.

Desire, di-zei'-yr, *s.* dymuniad, dymun-eb, eidduned, chwânt, awydd, ewyll-ys, aingc, dyhewyd; serch; hiraeth, afar, puch; gofyniad, arch, cais, gweddi, deisyfiad; gwynfyd:—*v. a.* dymuno, chwennyg, ewyllysio, dymuned; blysis, chwântu, caru; gofyn, deisyf, erfyn, erchi.

Desirous, di-zei'-ryz, *a.* chwannog, awyddus, blysig, hiraethus.

Desirousness, di-zei'-ryz-nes, *s.* chwannogrwydd, blysigrwydd; chwânt, awydd.

Desist, di-zust', *v. n.* peidio, ymattal, gadaw, gorphwys, dysbeidio, ymbeidio, seibio; aros, sefyll.

Desistance, di-zus'-tens, *s.* peidiad, paid, dysbaid, peidiant, tawl, ymattaliad, seibiant.

Desk, desc, *s.* osgfwrdd, cistfwrdd, ysgrifenna, ysgrifenwrdd; darlenna; areithfa:—*v. a.* cistio, trysori.

Desolate, des'-ô-let, *v. a.* anghyfanneddu, diffaethio, diffeithio, anialu; difrodi, difwyno, difa, dyfetha, dystrywio:—*a.* anghyfannedd, anghyfanneddol, annhrieganol, atrefol, didref, annhreithiedig, diffaeth, disathr, difrod-edig, amddifad, gwedd, diymgeledd; noeth, llwydwedd.

Desolation, des'-ô-le-shyn, *s.* anghyfan-neddiad, diffeithiad, anrheithiant, dyfethiad, difrodaeth; anrhaith, dystryw, hafog; anghyfanneddrwydd; diffaethwch; amddifadrwydd, tristwch.

Desolatory, des'-ô-le-tyr-i, *a.* anghyfan-neddol, anrheithiol, difrodol.

Despair, di-spe'-yr, *s.* anobaith, diobaith, anhyder, digalonid, anymddiried:—*v. n.* anobeithio, anhyderu, digaloni, anghredu, diddarbodi.

Despairingly, di-spe'-yr-ing-ly, *ad.* yn anobeithiol; yn llwfr, yn brudd, yn ddwys.

Despatch, di-spaç', } *v. a.* brysiso, prys-
Dispatch, du-spaç', } uro, ffystio, llwybreiddio; anfon, gyru; cyflawni, dybenu, gorphen, cwblhau; marwolaethu, lladd, dieneidio, dienyddu, tori; gwneuthur:—*s.* brys, dyfrys, prysurdeb, cyflymdra; rhwyddineb; parodrwydd, esgudrwydd; brysllythyr; brysneges; cenad, brysgenad; cenadwri; gorpheniad.

Despatcher, di-spaç'-yr, } *s.* brysiwr;
 Dispatcher, dus-paç'-yr, } lladdwr, di-
 enyddwr.

Despatchful, di-spaç'-ffwl, } *a.* brys-
 Dispatchful, dus-paç'-ffwl, } lawn,
 brysiog, dyfrysgar; cyflym, esgyd,
 gweisgi. [tremygiad.

Despection, di-spec'-shyn, *s.* dirmygiad,
 Desperado, des-pyr-*e'*-dô, *s.* dyn ynyd-
 ddewr, adyn diobaith, gorphwyllwr,
 direidwas, ffrochydd, ffyrnigddyn;
 cidymwr.

Desperate, des'-pyr-et, *a.* diobaith, an-
 obeithiol; byrbwyll, ehud, gwyllt-
 naws, cynddeiriog, ffyrnig, goryyllt,
 drwg diobaith, diriaid, ysgeler;
 angerddol, enbyd, peryglus, creulawn;
 coledig.

Desperateness, des'-pyr-et-nes, *s.* gor-
 wylltedd, gwallgorfwydd, gwallgof,
 gorphwyll, gwallbwyll, cynddeiriog-
 rwydd, dibrisdol, cynddaredd; byr-
 bwyllledd, chwidredd; enbydrwydd,
 eofnder; bâr.

Desperation, des'-pyr-*e'*-shyn, *s.* an-
 obeithiad; ffyrnigrwydd=*Desperate-*
ness.

Despicable, des'-pi-cybl, *a.* dirmygad-
 wy, tremygdawy; *s.* dirmygus; gwael,
 distadl, bawaidl, dielwig, salw, gor-
 wael, gresynus, brwnt.

Despicableness, des'-pi-cybl-nes, *s.* dir-
 mygusrwydd, distadledl, diystyredd,
 gwaelder, salwedd, gorwaelder, baw-
 eiddrwydd.

Despiciency, di-spish'-en-si, *s.* dirmyg-
 iad, tremygiad, bychaniad.

Despicable, di-spei'-zybl, *a.* dirmygad-
 adwy=*Despicable*.

Despise, di-speiz', *v. a.* dirmygu, diys-
 tyru, bychanu, ysgornio, dibrisio,
 amherchi, iselu, tremygu, difenwi.

Despising, di-spei'-zing, *s.* dirmyg, di-
 ystyreh.

Despite, di-speit', *s.* mig, mic, malais,
 drygwylls, cynddrygedd, cenfigen,
 cynghorfen, cynghorfynt, llid, gwg,
 cas; dirmyg, amharch, sarhâd; her,
 baidd, heriad:—*v. a.* micio, blino,
 cythruddo, coddi, sarhau, tramgwyddo,
 trabluddio, poeni.

Despiteful, di-speit'-ffwl, *a.* maleisus,
 cenfigenus, trahâus, sarhâus, am-
 mharchus, dirmygus, onllibus.

Despitefulness, di-speit'-ffwl-nes, *s.*
 malais, dryganian, drwg ewylls, dy-
 gasedd, dygen, casineb; dirmyg, sar-
 hâd, maleisrwydd.

Despoil, di-spoil', *v. a.* ysbeilio, an-
 rheithio; difrodi; dihatru, diosg; di-
 fuddio, difeddiannu; lladrata; ys-
 glyfio.

Despoliation, di-spö-li-*e'*-shyn, *s.* ys-
 beiliad, anrheithiant, difrodiad; ys-
 glyfiad; dihatriad, amddifadiad.

Despond, di-spond', *v. n.* gwanobeithio,
 digaloni, anobeithio; llyfrhau, prudd-
 hau:—*s.* gwanobaith, anobaith.

Despondence, di-spon'-dens, } *s.* gwan-
 Despondency, di-spon'-den-si, } obaith,
 digalondid, gwan-galondid, anobaith;
 gwanobeithiad.

Despondent, di-spon'-dent, *a.* gwan-
 obeithiol, anobeithlawn, diobaith, di-
 galon; prudd, llwfr, libyn.

Desponsation, di-spon-*e'*-shyn, *s.* dy-
 weddiad, cyfneithiad, ymgrediad.

Despot, des'-pyt, *s.* gormesdeyrn, ym-
 ben, archdeyrn; amherawdwr, bren-
 in, teyrn; gorlyw, arglwydd; gorth-
 rymwr, gormeilgyd.

Despotic, di-spot'-ic, } *a.* gormes-

Despotic, di-spot'-i-cyl, } deyrnog,
 ymbenol; arglwyddaidd, trawsar-
 glwyddol, gormesol, gorddwyog, gor-
 thrymus, trahâus; annibynol, gorfod-
 ol; unbenaidl, amherodraidd; creu-
 lawn, dwyal.

Despotism, des'-pö-tuzm, *s.* trawsawdur-
 dod, tra-awdurdod; gormesdeyrnedd,
 treislywodraeth, trawsbenaeth, ym-
 benaeth, ymherodraeth; gormes,
 camrwyg, gormail, creulondeb.

Despumate, di-spiw'-met, *v. n.* ewynu,
 dystrychu, molwyno; malu ewyn.

Despumatation, di-spiw'-me'-shyn, *s.*
 ewyniad, dystrychiad, molwyniad;
 teriad.

Desquamation, di-scwym'-shyn, *s.*
 crisibiliad, piliad, dadgaeniad, digen-
 iad esgyrn.

Dessert, dez-zyrt', *s.* anewyn, prifan-
 cwyn; hail o ffrywthau a chwegion.

Destinate, des'-tu-net, *a.* penodedig, am-
 canedig, gosodedig, appwyntiedig:—
v. a. =*Destine*.

Destination, des-tu-ne'-shyn, *s.* bwriad,
 arfaeth, amcan, dyben, arfeddyd, per-
 wyl; penodiad, ordeiniad.

Destine, des'-tun, *v. a.* arfaethu, bwr-
 iadu, lluniaethu, amcanu; gosod, ap-
 pwyntio, penu, darparu; dyfarnu,
 dedfrydu.

Destiny, des'-tu-ni, *s.* tynged, tyngedfen,
 tesni, coelcawdd; ffawd, cyraith,
 rhaid.

Destinies, des'-tu-niz, *s. pl.* y Tyngedion, y Tyngedesau=y tair chwæer, Clotho, Lachesis, ac Atropos, merched Nos ac Ebred.

Destitute, des'-tu-tiwt, *a.* angenog, rheidus, amddifad, diymgeledd, diborth; tlawd, amdlawd, diffygiol, llwm, diymadferth, digynnorthwy; unig, digysur; anial; gwael; heb:—*s.* amddifad, un angenus:—*v. a.* gadael, gadaw; amddifadu, difuddio.

Destitution, des-tu-tiw'-shyn, *s.* angen, eisiau, diffyg, gwall, eisiwed, angenoetyd; amddifadrwydd, amddifadiad.

Destroy, di-stroi', *v. a.* dystrywio, dinystriro, dyfetha; difrodi, ysu, andwyo; anrheithio, difwyno, dielwi, diddymu, dirymu; dilêu, tori, lladd, dryllio; malurio, dattod, colli; gwastrafu, afradu; dybenu, diweddu.

Destroyable, di-stroi'-ybl, } *a.* dyst-
Destructible, di-stryc'-tu-bl, } trywiad-
wy, dinystriadwy, dyfethadwy.

Destruction, di-stryc'-shyn, *s.* dystryw, dinystr, difrod, dyfethiad; dienydd, colledigaeth, difancol, aball; cwymp, tramgwydd, trange, trychineb, drylliad, anrheithiad, hafog, lladdfa, niwed.

Destructive, di-stryc'-tuf, *a.* dystrywiol, dinystriol; marwol, adwythig, echryslawn.

Destructiveness, di-stryc'-tuf-nes, *s.* dystrywioldeb, dinystrolrwydd, dystrywgarwch.

Desudation, des-iw-de'-shyn, *s.* difchwysiad, dirchwys; chwysiad.

Desuetude, des'-wi-tiwd, *s.* anghynnef-indod, anarfer, anefod.

Desulphurate, di-syl'-ffyr-et, *v. a.* dadufeliaru.

Desultoriness, des'-yl-tyr-i-nes, *s.* ansefydlogrwydd, gwamalder, annhrefnusrwydd.

Desultory, des'-yl-tyr-i, *a.* anwastad, anwadal, gwamal, ansefydlog, didrefn, annhrefnus, digyssylltiad, anghyssylltiedig; hylam, darneidiol; disymnwth.

Detach, di-tač', *v. a.* dydoli, neillduo, gwahanu; rhyddhau, daduno; dethol.

Detached, di-tač', *a.* dydoledig, neillduedig, gwahanredol, ar wahân.

Detachment, di-tač'-ment, *s.* dydoliad, neillduad, gwahaniad; gwahanlu, gwahanres, dewislu, dewisarn, cydrawd, byddinan.

Detail, di-teł', *v. a.* manwl adrodd; neillduoli, dadchwedlu, rhalu; amrybenu; enwi pob peth ar ei ben ei hun:—*s.* manwl adroddiad, hanesiad manwl; cofrestr; dadchwedl, adroddiad, rhal-iad.

Details, di'-telz, *s. pl.* manylion, neillduolion, arbenigion.

Detailer, di-teł'-lyr, *s.* manwl adroddwr, dadchwedlydd, neillduyddwr, manylwr.

Detain, di-ten', *v. a.* attal, dal, caethiwo, lluddio, lluddias, rhwystro, llesteiro, cadw, nidro, maglu, methlu, goluddio, rhagod, afrwyddo; camattal.

Detainer, di-ten'-dyr, *s.* attalgwyn, camattaleb, cwyn camattal.

Detainer, di-ten'-yr, *s.* attaliwr, lluddiwr, rhwystrydd, llesteirydd; attaliad.

Detainment, di-ten'-ment, *s.* attaliad=*Detention.*

Detect, di-tect', *v. a.* dadguddio, daden-huddo, diachluddo, diargelu, dynoethi, amlygu; cael allan; gweled, canfod, darganfod; cyhuddo, cyhoeddi.

Detector, di-tec'-tyr, *s.* dadguddiwr, dynoethwr, darganfyddwr, daden-huddwr; chwiliedydd, trychwiliwr.

Detection, di-tec'-shyn, *s.* dadguddiad, dadenhuddiad, dynoethiad, diachluddiad; daliad; canfyddiad, darganfyddiad; cyhoeddiad.

Detent, di-tent', *s.* attaldrec, cloadur.

Detention, di-ten'-shyn, *s.* attal, attaliaeth, daliad, cadwad, llestair, ludd, rhwystr; caethiwed, carchariad.

Deter, di-tyr', *v. a.* rhwystro, attal, lluddias, nadael; digaloni, brawychu, dychrynu.

Deterge, di-tyrj', *v. a.* glanhau, glansychu, briwsychu, carthu.

Detergent, di-tyr'-jent, *a.* glanhaol, glanberol, purol:—*s.* glanberai, cyffyr glanhau.

Deteriorate, di-ti'-riö-ret, *v.* gwaethygu, gwaethu, dirywio, niweidio, gwanhau.

Deterioration, di-ti'-riö-re'-shyn, *s.* gwaethygiad, dirywiad, afrywiad, niweidiad.

Determinable, di-tyr'-mu-nybl, *a.* terfynadwy, penderfynadwy, hyfarn.

Determinate, di-tyr'-mu-nect, *a.* terfynedig, penderfynedig; penderfynol, pendant, penodol, cynglhoawl, sefydledig, gwadal, eglur; ymroddgar.

Determination, di-tyr'-mu-ne'-shyn, *s.*

penderfyniad, terfyniad; dybendod, penderfynod; bryd, bwriad, barn; ymroad, diofryd; diweddïad.

Determinative, di-tyr'-mu-ne-tuf, *a.* penderfynol, dybenol, terfyniadol.

Determine, di-tyr'-mun, *v.* penderfynu, terfynu; penu, diwedd, gorphen, arfaethu, bwriadu, lluniaethu; gosod, penodi, sefydlu, rhagderfynu, parotol, ymroi; murio.

Determined, di-tyr'-mund, *a.* penderfynol; gosodedig; ymroddedig; arfeddog.

Deterration, di-tyr'-re'-shyn, *s.* diddaiariad, cymmeriad allan o'r ddaiari.

Detersion, di-tyr'-shyn, *s.* glanhâd; briwlanhâd.

Detersive, 'di-tyr'-suf, *a.* glanhaol; glanbarol:—*s.* glanberai, cyffyr glanhaol:—*pl.* glanberion.

Detest, di-test', *v. a.* ffieiddio, casâu, trachasâu, dygasâu; dirmygu.

Detestable, di-tes'-tybl, *a.* ffiaidd, atgas, achas, dygas, hygas, ysgeler, esgymmun, ysgymmun.

Detestableness, di-tes'-tybl-nes, *s.* atgasrwydd=*Detestation.*

Detestation, di-tes'-te'-shyn, *s.* adgasrwydd, casineb, ffieiddiad, dygasedd, achas, trachasineb, dygn gasâd, casâd, ffieiddrwydd; ysgelerder, echrylonedd.

Dethrone, di-thron', *v. a.* diorseddu, dadorseddu.

Dethronement, di-thron'-ment, *s.* diorseddiad, dadorseddiad.

Detinue, det'-i-niw, di-tun'-iw, *s.* attalgwyn, adneugwyn, camattaleb, cwyn camattal.

Detonate, det'-ö-net, *v.* arysteinio, ffrywdro, trystio, ysgortio; fflachio, tyrfu.

Detonation, det-ö-ne'-shyn, } *s.* arysteinio

Detonization, det-ö-nu-ze'-shyn, } teiniad, ffrywdriad, trystiad, fflachiad, ysgortiad.

Detort, di-tort', *v. a.* gwyrdroi, gwyro, trawswyro, fillio, trofâu, camdroi.

Detortion, di-tor'-shyn, *s.* gwyrdroad, trawswyriad, camdroad.

Detour, de-tu'yr, *s.* troad, tro, chweliad, angylchiad, cwmpasdro.

Detract, di-tract', *v. a.* bychanu, difrio, iselu, athrodi, enllibio, goganu, hortio, absenu, cablu; toli.

Detraction, di-trac'-shyn, *s.* bychaniad, difriad, athrodiad, anghlod, anair, anfri, gair twn, gwarth; sen, beiad.

Detractive, di-trac'-tuf, } *a.* enllibiol,

Detractory, di-trac'-tyr-i, } athrodus,

hortiol, goganu, difriol, bychanu, amharchus, cablaidd.

Detractor, di-trac'-tyr, *s.* enllibiwr, athrodwr, hortiwyr, difriwr.

Detractress, di-trac'-tres, *s.* enllibes, athrodus, enllib-wraig, athrod-wraig.

Detriment, det'-ru-ment, *s.* colled, niwed, argywedd, coll; dryglam, aflwydd, lleihâd, sarhâd.

Detrimental, det-ru-men'-tal, *a.* colledus, niweidiol, argyweddus.

Detrition, di-trish'-yn, *s.* treuliad.

Detritus, di-trei'-tys, *s.* treulfalurion, treularnau, manfalurion; llifwaddodion.

Detrude, di-trud', *v. a.* iswthio; gwthio i lawr; iselu.

Detuncate, di-tryng'-cet', *v. a.* trychu, ysgythru, dadosgli; tocio, byrhau.

Detruncation, di-tryng'-ce'-shyn, *s.* trychiad, ysgythriad; tociad.

Detrusion, di-tru'-zhyn, *s.* iswthiad; gwthiad i lawr; iselhâd.

Deuce, *diws, s.* dau; deulygedyn, y cerdyn deulygad, dis ddeulygad; ellyll, elfod; dieffyn, diawl, cythraul, y fall.

Deuterogamy, diw-tyr-og'-y-mi, *s.* ailbriodas, eilbriodas, ail briodas.

Deuteronomy, diw-tyr-on'-ö-mi, *s.* Deuteronomium, Deuteronomos, Deuteronom=*eilddeddf*, pummed llyfr Moses.

Deuteropathy, diw-tyr-ö-pe'-thi, *s.* atteimlad, elleimlad.

Deutoxide, } diw-toes'-eid, *s.* denegrid,

Deutoxyde, } eilegrid.

Devaporation, di-fap-ö-re'-shyn, *s.* datarthiad; troad tarth yn ddwr.

Devastate, def'-ys-tet, di-fas'-tet, *v. a.* difrodi, anrheithio, diffeithio, anialu; ysbeilio, ysglyfio, gwastraffu.

Devastation, def-ys-te'-shyn, *s.* difrod, anrheithiad, diffeithiad, ysbeiliad; anghyfannedd-dra; dystryw, dinystr, cythraul, bel, gwastraff, hafog; anialwch, diffaethwch.

Develop, di-fel'-yp, *v. a.* dadhuddo, dadenhuddo, dynoethi, dadblygu; dadguddio, amlygu, egluro; dadrys, dadoloi.

Development, di-fel'-yp-ment, *s.* dadhuddiad, dadenhudded, dadorchuddiad, dadencuddiad, dadblygiad; amlygiad, dadolod.

Divergence, di-fyr'-jens, *s.* ymwasgarïad=*Divergence.*

Devest, di-fest', *v. a.* dihatru, diosg=
Divest.

Devex, di-fecs', *a.* gŵyr, gwyrog.

Devexity, di-feč'-su-ti, *s.* crymiad, gwyr-
edd, llethredd, llechweddiad, llethr;
pant, pannwl.

Deviate, dē'-fi-et, *v. a.* gwyro; cyfeil-
iorni; cilio, crwydro, trosedd.

Deviation, di-fi-e'-shyn, *s.* gwyrriad, cyf-
eiliornad, cyfeiliorn, gwyrni, didro;
crwydriad, gwibiad, osgoad; trosedd,
pechod.

Device, di-feis', *s.* dyfais, dychymmyg,
bwriad, amcan; ystryw, ystrange,
dichell; crebwyll, athrylith, asbri;
dyfeislun.

Deviceful, di-feis'-ffwl, *a.* dyfeisgar, dy-
feislawn; ystrywgar.

Devil, def'-fl, *s.* diaf, diafol, diawl,
cythraul, y fall, andras, y gwr drwg,
yr ysbryd drwg:—*v. a.* gorbupro,
poethi, oethi; diawlo.

Devil-fish, def'-fl-ffish, *s.* morlyffant,
lyffant y môr.

Devilish, def'-fl-ish, *a.* dieflig, diawlig,
diawledig, cythreulig; uffernol; er-
chyll, ofnadwy; enbyd, aruthr.

Devilishness, def'-fl-ish-nes, *s.* dieflig-
rwydd, diawleiddrwydd, cythreulig-
rwydd.

Devilkin, def'-fl-cin, *s.* dieflyn, diawl-
yn, cythreulyn.

Devilry, def'-fl-ri, *s.* diefligddod, cyth-
reuldod.

Devilship, def'-fl-ship, *s.* diawlaeth.

Deviltry, def'-fl-tri, *s.* diawldro, gweith-
red ddieflig.

Devious, dē'-fi-yz, *a.* gwyrog, anhyffordd,
diarffordd, cyfeiliornus, trofâus;
erwydrol, gwibiog.

Devirginate, di-fyr'-ju-net, *v. a.* difor-
wyno, diflodeuo, llathruddo, treisio,
halogi.

Devise, di-feiz', *v. a.* dyfeisio, dychym-
mygu, llyfalu; llunio, dyfalu, cyn-
llunio, trefnu; dewinio, brudio; cym-
mynu, cymmynroddi, gwyllysged,
gwyllysio; ystyried, ymbwyllio:—*s.*
cymmyn, cymmynrodd, gwyllysged;
llythyr cymmyn, ewyllys; cymmyn-
roddiad.

Devisee, def-i-zi', *s.* cymmynai, gwyll-
ysgedai; yr un y cymmynner iddo.

Deviser, di-fei'-zyr, *s.* dyfeisydd, dych-
ymmygwr; awdur, awdwr.

Devisor, di-fei'-zor, *s.* cymmynwr,
gwyllysgedydd, cymmynroddwr,

Devoid, di-foid', *a.* gwag, gorwag; am-

ddifad, diffygiol, anfeddiannol; rhydd;
heb.

Devoir, dyf-wor', *s.* dyledswydd, gwas-
anaeth, parch, moesbarch, dyled-
barch.

Devolution, def-ö-liw'-shyn, *s.* treigliad;
disgyniad; ymmudiad.

Devolve, di-föf', *v.* disgyn; treiglo;
dygwydd, cwympto; treiglo i lawr.

Devoration, def-ö-re'-shyn, *s.* ysiad, dif-
rodiad, llyngciad, gwangciad.

Devote, di-föt', *v. a.* cyflwyno, cyssegru,
diofrydu; neillduo, rhoddi, priodoli;
ymroddi i; eidduno, gofunedu, off-
rymu, santeiddio, sangeteiddio, sanct-
eiddio, cymmynu; dedfrydu; rhegi,
melldigo.

Devote, di-föt', } *a.* cyflwynedig,
Devoted, di-fö'-ted, } cyssegredig, di-
ofrydog, eiddunedig; ymroddgar; es-
gymmun, ysgymmun.

Devotedness, di-fö'-ted-nes, *s.* diofryd-
edd, ymroddgarwch, ymgyssegriad.

Devotee, def-ö-tē', *s.* diofrydai, ymddiof-
rydydd, ymglyfwynydd, ymroddwr,
eiddunwr, dall-bleidiwr.

Devoter, di-fö'-tyr, *s.* diofrydydd, cyf-
lwynydd, cyssegrydd; addolwr, gol-
uchwydwr.

Devotion, di-fö'-shyn, *s.* dyhewyd, duw-
iolder, crefyddolder, duwioldeb, duw-
iolfryd, duwiolfrydedd; goluchwyd,
golychwyd, addoliad, gweddi, dyfoes-
iwn; gwasanaeth; llywodraeth, gallu;
difrifwch, dyfalwch, taerni, difrifol-
deb; parch, edmygedd; serch, ym-
lyniad; rhoddiad, cyflwyniad, diofryd-
iad, cyfraniad.

Devotional, di-fö'-shyn-yl, *a.* dyhewydus,
crefyddol, duwiol, goluchwydol, add-
oliadol, dyfoesiynol.

Devotionist, di-fö'-shyn-ust, *s.* dyhewyd-
ydd, crefyddolwr; coelgrefyddwr,
ffurfaddolwr.

Devour, di-fow'yr, *v. a.* difa, difrodi,
ysu, treulio, gwastraffu; gwangcio,
trafyngu, llewa; hopranu, ymrythu;
bochlwytho; diddymu, difodi; gormesu,
dyfetha, cyfysu, arysglyfio.

Devourer, di-fow'yr-yr, *s.* difrodwr, di-
fäwr, gwangciwr, gloddestwr, traf-
lyngcwr; afradlonwr; gormesydd;
ysglyfwr.

Devout, di-fowt', *a.* dyhewydus, duwiol,
crefyddol, duwiolfrydig, bucheddol,
dyfoesiynol; santeidd, dwyfol; cyd-
wybodol; difrif, taer, gwresog.

Devoutness, di-fout'-nes, *s.* duwiolder,

- duwioldeb, crefyddolrwydd, duwiolfrydedd, dyhewyd; difrifoldeb.
- Dew, *diw*, *s.* gwllith, arien:—*v.* *a.* gwllitho; gwlychu, gwlybhau, lleitho.
- Dewbent, *diw'-bent*, *a.* gwllithblygedig.
- Dewberry, *diw'-ber-ri*, *s.* mwyaren Mair, mwyaren ffreinig, mwyaren laslwyd; mwyarllwyn glas.
- Dewdrop, *diw'-drop*, *s.* gwllithyn.
- Dewiness, *diw'-i-nes*, *s.* gwllithogrwydd, gwllithlonedd, arienogrwydd.
- Dewlap, *diw'-lap*, *s.* tagell eidion, tagell.
- Dewlapt, *diw'-lapt*, *a.* tagello.
- Dewless, *diw'-les*, *a.* di-wllith.
- Dew-snail, *diw'-snel*, *s.* gwllithen, gwllithfalwen, malwen wllith.
- Dew-stone, *diw'-stön*, *s.* gwllithfaen.
- Dew-worm, *diw'-wurm*, *s.* llyngyren y ddaiar, amwydyn, abwydyn, gwllithbryf, daiarbryf.
- Dewy, *diw'-i*, *a.* gwllithog, gwllithlawn, arienog.
- Dexter, *decs'-tyr*, *a.* de, deheu, deheul.
- Dexterity, *decs'-tyr'-i-ti*, *s.* deheuder, medrusrwydd, hyfedredd, hylawder, cyfarwyddyd, cynnildeb; parodrwydd, esgudrwydd, cyflymdra, hwylysdod; ystryw.
- Dexterous, *decs'-tyr'-yz*, *a.* deheu, deheig, hylaw, hwylyw, medrus, hyfedr, hyffordd, celfydd, cywrain, dichwith, campus, rhugl; parod, cyflym, trwyadl; ystrywgar.
- Dexterousness, *decs'-tyr'-yz-nes*, *s.* deheuder, medredd, medrusder; parodrwydd, esgudrwydd.
- Dextral, *decs'-tryl*, *a.* deheu, deheuel.
- Dextrine, *decs'-trun*, *s.* desythain, desythnur=sylwedd a geir o syth.
- Dey, *de*, *s.* Dey=penadur Algrwys (*Al-giers*).
- Di, *dei*, *prf.* di, dis-, an-; dau, dwy, dwywaith, dyblyg; aml, amryw, amry-; dy-,=*Dif, Dis*.
- Dia, *dei'-a*, *prf.* trwy, try-.
- Diabase, *dei'-y-bes*, *s.* glasgraig.
- Diabetes, *dei'-y-bi'-tiz*, *s.* troethlif, troethred, pislglwyf, pislif, pislwst.
- Diabetic, *dei'-y-bet'-ic*, *a.* troethlifol, pislifol, pislglwyfus.
- Diabolic, *dei'-y-bol'-ic*, } *a.* dieffig,
- Diabolical, *dei'-y-bol'-i-cyl*, } diawlig,
- diawledig, cythreulig, diafaidd; uffernol, melldigedig, anfad, ysgeler.
- Diabolicalness, *dei'-y-bol'-i-cyl-nes*, *s.* dieffligrwydd, diawligrwydd, cythreuligrwydd.
- Diabolism, *dei-ab'-ö-luzm*, *s.* diafaeth; cythreuliaeth.
- Diacatholicon, *dei-y-cath-ol'-i-con*, *s.* cyddolgyffyr, rhyddgyfaeth.
- Diacoustic, *dei-y-co'-stic*, *a.* trylogomaidd, tryloggyrfig:—*s.* trylogom, trylogswrf, ysgyrfen adlewyrchig.
- Diachylon, *dei-ac'-i-lyn*, } *s.* mwytheli,
- Diachylum, *dei-ac'-i-lym*, } suddeli, noddeli.
- Diacodium, *dei-y-co'-di-ym*, *s.* nillnodd, surfedd papi.
- Diaconal, *dei-ac'-ö-nyl*, *a.* gwasanaethol, gweinidogol; diaconol, diagonal, iagonol, degonol, aaddonol, diaconaidd. [ar bysg].
- Diacoep, *dei-ac'-ö-pi*, *s.* rhyngsang (math).
- Diacoustic, *dei-y-cow'-stic*, *a.* tryseiniol, tryseiniadol, attorseiniol, gwyrseiniol.
- Diacoustics, *dei-y-cow'-stics*, *s.* tryseineg, tryseinyddiaeth, tryseinddysg, gwyrseiniaeth, adseiniaeth, gwyrdon-eg.
- Diacritic, *dei-y-crut'-ic*, } *a.* gwa-
- Diacritical, *dei-y-crut'-i-cyl*, } haniaethol, gwahaniadol, dynodol.
- Diadelphian, *dei-y-del'-ffi-yn*, *a.* deugyssylltaidd, deugyssylltig, deugysylltiol.
- Diadem, *dei'-y-dem*, *s.* coron, teyrngoron, talaith, coronrwy, coronbleth, talaith freiniol.
- Diademed, *dei'-y-demd*, *a.* coronog, talleithiog, addurnog.
- Diadrom, *dei'-y-drym*, *s.* ymsiglawd, ymdaffiad, ymsigliad.
- Diæresis, *dei-yr'-i-sus*, *dei-i'-re-sus*, *s.* dydolnod, dydoleg; gwahaniad=".
- Diagnostic, *dei-ag-nos'-tic*, *a.* gwahaniaethol, arwyddnodol, nodweddol, amlygiadol; cleydyfnodol:—*s.* argoelnod, arwyddnod; heinfynag, cleydyfynag, arwydd cleyfyd, arwyddbrawf.
- Diagonal, *dei-ag'-ö-nyl*, *a.* croes, traws; ongl; o gongl i gongl:—*s.* croesonglin, croeslinell, lleddffin.
- Diagonally, *dei-ag'-ö-nyl-i*, *ad.* ar groes o gongl i gongl; ar draws o gornel i gornel; yn llwrw ei gornel.
- Diagonous, *dei-ag'-ö-nyz*, *a.* pedronglog, pedryongl, pedrygongl.
- Diagram, *dei'-y-gram*, *s.* llun, darlun, dangoslun, argraffiun, arddangosddull, deffinlun.
- Diagraph, *dei'-y-graff*, *s.* trygraffyr, craffiadur=offeryn arferedig mewn arbaith.

- Diagraphical, *dei-y-graff'i-cyl*, *a.* darluniol, dysgriffol, trygraffol.
- Dial, *dei'-yl*, *s.* orfynag, awrfynag, heulfynag, heulawr, deial.
- Dialect, *dei'-y-lect*, *s.* priodiaith, amrywiaith, tafodiaith, adiaith, llafarwedd, llafariaith, cangeniaith, priodoliaith, adraniaith; iaith, ymadrodd; geirweddaiad, geiriad, hepewedd.
- Dialectic, *dei-y-lec'-tic*, } *a.* priod-Dialectical, *dei-y-lec'-ti-cyl*, } ieithol, amrywieithol, cangenieithol; rhesymegol, arbwyllgeol.
- Dialectics, *dei-y-lec'-tics*, *s.* rhesymeg, arbwyllgeg, arbwyllheb, ymresymeg; dadlyddiaeth.
- Dialector, *dei-y-lec'-tyr*, *s.* rhesymegydd, arbwyllhebydd.
- Dialing, *dei'-y-ling*, *s.* orfynegiaeth, heulfyngiaeth, heuloriaeth, deialaeth.
- Dialist, *dei'-y-lust*, *s.* orfynegydd, heulorydd, deialegydd.
- Dialogism, *dei-al'-ö-jizm*, *s.* ymddyddaniaeth; ffugymddyddan.
- Dialogist, *dei-al'-ö-jist*, *s.* cymddyddanwr, cyfariethydd, arddysmegydd, ymddyddanwr; ysgrifenydd ymddyddanion.
- Dialogistic, *dei-al'-ö-jis'-tic*, } *a.* Dialogistical, *dei-al'-ö-jis'-ti-cyl*, } cydyddyddanol, cymddyddanol, cynnadleddol, arddysmegol.
- Dialogize, *dei-al'-ö-jeiz*, *v. n.* cydyddyddan, cymddyddan, ymddyddan, arddysmegu, chwedleua.
- Dialogue, *dei'-y-log*, *s.* ymddyddan, cydyddyddan, ymsiarad, ymgom, arddysmeg, cynnagl, cyfymbwyll, cynnadledd, cydsiarad, ymddywedyd, cyfariaith, chwedleuaeth, parliant.
- Dialysis, *dei-al'-i-sus*, *s.* dydolnod, dydoleg = *Diacresis*; gwendid, eiddilwch.
- Diameter, *dei-am'-i-tyr*, *s.* tryfesur; canoldros, canoldraws, canolfesur.
- Diametral, *dei-am'-i-tyrl*, *a.* tryfesurol, = *Diametrical*:—*s.* tryfesur.
- Diametrical, *dei-y-met'-ri-cyl*, *a.* tryfesurol; canoldraws, uniondros.
- Diametrically, *dei-y-met'-ri-cyl-i*, *ad.* yn uniawn drwy'r canol; yn llwyr-groes, yn gyfeiriol, yn union-gyrch.
- Diamond, *dei'-y-mynd*, *s.* adamant, celltem, cellt, diemwnt; gemlythyr-en; pedryleddf; lleddfbedror; petryal goleddf:—*a.* adamantin, o gelltem; adamantog, celltemaidd.
- Diandrian, *dei-an'-dri-yn*, *a.* deuwyraidd, deuwyryw.
- Diapason, *dei-y-pe'-zyn*, *s.* cyfan-gerdd, cyfandon; cylch wythawd; y pymthegfed; tonradd, tonraddyr.
- Diapente, *dei-y-pen'-ti*, *s.* pummed, y pummed.
- Diaper, *dei'-y-pyr*, *s.* blodeuwe, blodonwe; llian caerog, llian croes; tywel, llawlian, cedaflen:—*v.* *a.* blodonwau, gwau yn gaerog, croeswau; amrywoli, amrylunio, blodeuo, gwulio.
- Diaphaneity, *dei-y-ffy-n'-i-ti*, *s.* tryloywder, tryloewedd, trybelidrywedd, gloewder, gloywedd, ysblander, tryleinder, claerder.
- Diaphanous, *dei-aff'-y-nyz*, *a.* tryloyw, gloew, trybelid, clær, dysglær, trylachar, ffloyw, hyglær, trylain.
- Diaphonic, *dei-y-ffon'-ic*, *a.* tryseiniol, attorseiniol, gwyrseiniol, gwyrdonol.
- Diaphonics, *dei-y-ffon'-ics*, *s.* tryseing = *Diacoustics*.
- Diaphora, *dei-aff'-ö-ry*, *s.* gwahanblyg.
- Diaphoresis, *dei-y-ffö-r'-sus*, *s.* gorchwys; chwysbariad, chwysoriad.
- Diaphoretic, *dei-y-ffö-ret'-ic*, *a.* chwysgar, chwysbarol:—*s.* chwysgyffyr, chwysor.
- Diaphragm, *dei'-y-ffram*, *s.* llengig, lleingig, parwyden; y trawsgae.
- Diaphragmatic, *dei-y-ffryg-mat'-ic*, *a.* llengigol, parwydol.
- Diaporesis, *dei-y-pö-r'-sus*, *s.* petrusder, amheuaeth, petrusedd = ffugr mewn areithge.
- Diarian, *dei-e'-ri-yn*, *a.* dyddiadurol, dyddlyfrol; dyddiol, beunyddiol.
- Diarrhoea, *dei-ar-r'-y*, *s.* pibre, darymred, dolur rhydd, y bib, y bib goch, gwaedlif, rhyddglwyf.
- Diarrhetic, *dei-ar-ret'-ic*, *a.* pibrewl, darymredol, gwaedlifol; rhydd.
- Diary, *dei'-y-ri*, *s.* dyddiadur, dyddlyfr, coflyfr peunyddiol.
- Diastaltic, *dei-y-stal'-tic*, *a.* helaethedig, ymledog; gwych, godidog; hyf, eon.
- Diastole, *dei-as'-tö-li*, *s.* ymlediad, llydaniad; hwyhad; ymlediad y galon; hwyhad sill.
- Diastyle, *dei'-y-steil*, *s.* trygolofnedd, trybilliad.
- Diatessuron, *dei-y-tes'-sy-ryn*, *s.* trybedwerydd, pedwerydd perffaith; pedrygyssondeb.
- Diathesis, *dei-ath'-i-sus*, *s.* corffgredd, credd y corff, ansawdd y corff.

Diatonic, dei-y-ton'-ic, *a.* trydonol, trydonig.
 Diatonic scale, dei-y-ton'-ic-scel, *s.* tryseinradd, graddfa drydonol.
 Diatonics, dei-y-ton'-ics, *s. pl.* trydonau, trydonegau.
 Diatribe, dei'-y-treib, dei-at'-tri-bi, *s.* hirdraethawd, hirholiad.
 Diazeutic, dei-y-ziw'-tic, *a.* dadgyssylltedig.
 Dibble, dub'-bl, *s.* tylyr, planbren:—*v.* tylyrio, tyllu; ymdrochi, deigio.
 Dibstone, dub'-stön, *s.* taflegregan.
 Dicasity, di-cas'-i-ti, *s.* coegni, crasder, haweri, cymhendod; dadwrdd.
 Dice, deis, *s. pl.* disiau, ffristiau:—*v. n.* ffristiau, chware disiau, tafu disiau.
 Dice-box, deis'-bocs, *s.* ffristiol, ffristial, blwch disiau, disfwech.
 Dice-coal, deis'-cöl, *s.* ffristlo, glo dis.
 Dicer, dei'-syr, *s.* disiw'r, ffristiwr.
 Dichotomize, dei-cof'-ö-meiz, *v. a.* deubarthu; rhanu yn barau.
 Dichotomous, dei-cof'-ö-myz, *a.* deubarthaidd, deubarthog.
 Dichotomy, dei-cof'-ö-mi, *s.* deubarthiad; hannerlloer, hanner lleuad.
 Dicoecous, dei-coc'-yz, *a.* deuronynog, dwygellog.
 Dictate, dic'-tet, *v. a.* gorchymmyn, erchi, addysgu, hyfforddi, cyfarwyddo; rhwyfoli, crybwyll, annog; traethu, adrodd, rhagnodi:—*s.* gorchymmyn, archiad; adroddwrs; anogaeth, cymhellad; rhwyffan.
 Dictation, dic-te'-shyn, *s.* gorchymmyniad; hyfforddiad, cyfarwyddiad; gwersadroddiad; dyweddiad, traethiad, rhagnodiad.
 Dictator, dic-te'-tyr, *s.* penrheolwr, rhwyfadur, rhwyfolwr; gwersroddwr.
 Dictatorial, dic-ty-tö'-ri-yl, *a.* rhwyfadurol, annibynol, awdurdodol, arglwydddaidd, meistrolaidd, pendant; anfeistroladwy.
 Dictatorship, dic-te'-tyr-ship, *s.* penrheolaeth, rhwyfaduriaeth; awdurdodl, rhwyfneb, trahauser.
 Diction, dic'-shyn, *s.* dyweddiad, ymadroddiad, geiriad, ieithwedd, dullwedd, dull ymadrodd, geirwedd, geiriolaeth, geiriadaeth, geirddawn, traethiad, iaith, dull, amwedd, priod-ddull.
 Dictionary, dic'-shyn-yr-i, *s.* geiriadur, geirlyfr.
 Dictum, dic'-tym, *s.* haer, honiad, haeriad, taeriad; dyweddiad; dedfryd.

Did, dud, *p. t.* (*Do*) gwnaed; gwneuthuredig.
 Didactic, di-dac'-tic, } *a.* addysgiad-
 Didactical, di-dac'-ti-cyl, } ol, hyfforddiadol, egwyddorol, athrawaidd, cyfarwyddol.
 Didactylous, dei-dac'-tu-lyz, *a.* deufysiog, deudroedfysiog.
 Didapper, dud'-ap-pyr, *s.* tindroed, ymdrochiar, soddiair.
 Didascalie, dud-as-cal'-ic, *a.* athrawaidd, hyfforddiadol, addysgiadol, cyfarwyddol.
 Diddle, dud'-dl, *v.* twyllo, hocoedu, coegio, gwegian, hongcian, siglo.
 Didecehedral, dei-dec'-y-hi'-dryl, *a.* deudengochrog.
 Didelphic, dei-del'-fic, *a.* dwygrothog, torgodog, bolgodog, torgrothog.
 Diduction, dei-dyc'-shyn, *s.* dydoliad, gwahaniad.
 Didynamian, dei-du-ne'-mi-yn, *a.* deurinwedd, deurinweddol.
 Die, dei, *v. n.* marw, trengi, trengu; terfynu, diffodd; trigo, huno; marweiddio:—*s.* dis, ffrist; chwechochr-yn, cub; tynged, hap; bathai, bathyr, bathnod, bathagraff.
 Diesis, dei-i'-sus, dei'-y-sus, *s.* y bér= †; tonran.
 Diet, dei'-et, *s.* ymborth, lluniaeth, porthiant, cynnalieith, bywd a diod, arlwy; dognymborth, desymborth, ymborth gosodedig; llwyrywys, eisteddfod tywysogion:—*v.* ymborthi, porthi, bywta, byrddio, talwestu; desborthi, prinborthi; byw ar ddog; dognymborthi; deddborthi.
 Dietary, dei'-i-tyr-i, } *a.* ymborthol,
 Dietetic, dei-i-tet'-ic, } ysborthol, desborthol, prinborthol.
 Dietine, dei'-i-tun, *s.* islwyrywys, rhaglwyrywys, eisteddfod gantrefol.
 Diffarreation, duff-ar-ri-e'-shyn, *s.* datteisad; ysgariad.
 Differ, duff'-yr, *v.* gwahaniaethu, amrywio, amryfeilio, amryfalu, amgenu, amryfaelu; anghytuno, ymryson, cwerylu, anghydsynio.
 Difference, duff'-yr-yms, *s.* gwahaniaeth, amrywiaeth, gwahan, rhagoriaeth, amgenaeth, gwahanred; anghytundeb, anghydfod, ymryson, dadl, cyfrysedd:—*v. a.* gwahaniaethu, gwahanu, amgenu; neillduo.
 Different, duff'-yr-ent, *a.* gwahanol, amrywiol, amryw, amryfal, amgen, anhebyg, anghymharus, anghyfatebol,

- gwrthwyneb; gwahanredol, neillduol; arall.
- Differential, duff-yr-en'-shyl, *a.* rhagoriannol, gwahanolig, anghyfath; gorfychanig, anfeidrol fychan:—*s.* gorfychanigyn.
- Difficult, duff'-i-cylt, *a.* anhawdd, dyrus, caled, afrwydd, astrus; dygn, trwm, tralodus; anhyfodd, anhydrin, anniddig, anfoddog.
- Difficulty, duff'-i-cylt-ti, *ad.* yn anhawdd; o'r braidd, braidd, prin, o fraidd; trwy boen.
- Difficulty, duff'-i-cylt-ti, *s.* anhawdsder, anhawsdra, dyryswch, astrusi, af-rwyddineb, rhwystr, ludd, ffaig; cyfyngder, cyni, tralod; anfoddogrwydd; anhwyldeb.
- Diffide, di-ffeid', *v. n.* anymddiried, anghoelio, anghredu.
- Diffidence, duff'-i-dens, *s.* anymddiried, anhyder, gwan-galondid; gowylder, gwyledd, petrusger.
- Diffident, duff'-i-dent, *a.* anymddiriedus, anhyderus, gwanfyddiog; pryderus, ofnus, digalon, llwfr; gwylaidd, cyrchwylus; petrusgar.
- Diffind, di-ffeind', *v. a.* holti; ysgyrioni.
- Difflation, di-ffle'-shyn, *s.* amffwriad, hychwythiad; chwythiad ar wahân.
- Diffluence, duff'-lw-ens, } *s.* hylifedd,
Diffluency, duff'-lw-en-si, } amlifedd, amlifiad.
- Diffluent, duff'-lw-ent, *a.* hylifol, amlifol, hylif; anwadal, ansefydlog.
- Difform, di-fform', *a.* afreolaidd, anffurfog, anghydfurfol, anunfurf, anghyfun, annhebyg, diffurf.
- Difformity, di-ffor'-mi-ti, *s.* anffurfiaeth, anghydfurfiaeth, afreoleiddiwch.
- Diffract, di-ffract', *v. a.* chwilfriwio, briwio, dyfriwio.
- Diffuse, du-ffiwz', *v. a.* taenu, lledaenu, gwasgaru, lledu; chwyddo.
- Diffuse, di-ffiwz', } *a.* ar daen; gwas-
Diffused, di-ffiwzd', } gareddig, gwasgarog, llyddol; helaeth, dibrin; amleiriog, anghryno; llawn; chwyddedig; rhydd.
- Diffusely, du-ffiwz'-li, } *ad.* ar led, ar
Diffusedly, du-ffiwz'-zed-li, } wasgar; yn wasgareddig.
- Diffusedness, du-ffiwz'-zed-nes, *s.* wasgaredd, gwasgarogrwydd; helaethrwydd.
- Diffusible, du-ffiwz'-zu-bl, *a.* taenadwy, hydaen, lledaenadwy, hyled; llifiadwy.
- Diffusion, du-ffiwz'-zhyn, *s.* taeniad, lle-
- daeniad, ymdaeniad, gwasgariad, gwasgar, gwasgarfa, llediad, ardaeniad, helaethiad, estyniad, helaethrwydd, arddigonedd; traul.
- Diffusive, du-ffiwz'-suf, *a.* gwasgarol, taenol, ymledaenol, gwasgarog, ehelaeth, diamdlawd.
- Diffusiveness, du-ffiwz'-suf-nes, *s.* taenoldeb, ymdeanoldeb, gwasgarolrwydd; geiriogrwydd, annhalfyredd.
- Dig, dig, *v.* cloddio; ceibio, palu; turio; claddu; gwanu, brathu.
- Digastric, dei-gas'-tric, *a.* deufoliog.
- Digest, di-jest', *v.* trefnu, dosbarthu, cyfêu, taclu, cymmoni, cyfansoddi; treulio, bwyttreulio; ceulo; mwynhan; rhestru, rhengcio; mwyglo; addfedu, gori; gweithio; goddef; parotoi; cymmeryd; dadgorffori.
- Digest, dei'-jest', *s.* rheithlyfr, deddflyfr, rheithiadeb, rheithgynnull; talfyriad, crynodeb.
- Digester, di-jes'-tyr, *s.* treulydd, treuliadur, treuliydd, treulbarydd; bwyttreulydd; trefnwyr; treulgyffyr.
- Digestible, di-jes'-tu-bl, *a.* treuliadwy, hydraul, trefnadwy, hydrefn.
- Digestion, di-jes'-cyn, *s.* treuliant, traul, hydreuliad, berw'r cylla, bwytraul, traul ymborth, trefniad, dosbarthiad; mwygliad, toddiad, tyneriad; dadgorfforiad; addfediad.
- Digestive, di-jes'-tuf, *a.* treuliadol, treulbair, treulbarol; dadgorfforiadol:—*s.* treulgyffyr, treulgyffer; addfedai.
- Digger, dug-gyr, *s.* cloddiwr, cloddiedydd, palwr, ceibiwr; cloddiai, cloddlwyarn, llwyarn gloddio.
- Digging, dug-ging, *s.* cloddiaid, turiad, ceibiaid; clawdd, cladd; cloddfa:—*pl.* cloddfan, cloddffeydd.
- Dight, deit, *v. a.* parotoi, trefnu, cymmoni, trwsio, cymheno, addurno.
- Digit, dij'-ut, *s.* bysfedd, bysled, lled bys=¾ modfedd; unigrif, cyfanrif o dan ddeg; deuddegfan.
- Digital, dij'-i-tyl, *a.* byseddol, bysol.
- Digitaline, dij'-i-te'-lun, *s.* byswwybyrion.
- Digitalis, dij'-i-te'-lus, *s.* bysedd cochion, bysedd y cwn, bysedd ellyllon, ffion y ffridd, menyg ellyllon, menyg y llwynog, menyg Mair.
- Digitated, dij'-i-te'-ted, *a.* byseddog, bysog.
- Digitation, dij'-i-te'-shyn, *s.* byseddiad.
- Digitiform, dij'-i-ti-fform, *a.* byseddaidd, bysaiidd.
- Digladiation, dei-gle-di-e'-shyn, *s.* ym-

- gleddyfiad; ymgyllelliad; ymladd; cynhen.
- Diglyph, *dei'-gluff*, *s.* deusylchen; lechen â dau rigol ynddi.
- Dignification, *dug-ni-ffi-ce'-shyn*, *s.* urddasiad, dyrchafiad, derchafiad, anrhydedd, darfreiniad, urddeiniad.
- Dignified, *dug'-ni-ffeid*, *a.* urddasol, urddedig; dyrchafedig; ardderchog, godidog.
- Dignify, *dug'-ni-ffei*, *v. a.* urddasu, dyrchafu, anrhydeddu, addurno, brio, ardderchogi, hynodi, parchu, darfreinio, mawrhau, urddo, ardduno.
- Dignitary, *dug'-ni-tyr-i*, *s.* urddasog, urddol eglwysig.
- Dignity, *dug'-ni-ti*, *s.* urddas, bri, parch, cymmeriad, cymmyredd, anrhydedd, braint, teilyngdod, enw, clod; uchel-swydd, uchelradd, dyrchafiad; bonedd, pendefigaeth, dyledogrwydd, mawrhydi, rhagoriaeth; urddasoldeb.
- Digonous, *dug'-ô-nyz*, *a.* dwyonglog, dwyelinog, dwyonglog.
- Digraph, *dei'-graif*, *s.* deudeb, deugraff, dwy lythyren am un sain (megys *ee yn meet=mit*; *sh ac ll yn shall=shal*; *th ac ng yn thing*, &c.).
- Digress, *di-gres'*, *v. a.* crwydro, gwyro, osgoi, ysgoi, gwibio; gado'r testyn; cilio o'r ffordd; myned ar ddigrain; diarfforddi.
- Digression, *di-gresh'-yn*, *s.* crwydriad, ysgoad, dywanfa, gwyrriad, osgo; gadawiad y testyn; gwanfa, diarfforddiad, enciliad.
- Digressional, *di-gresh'-yn-yl*, } *a.* ysgo-
Digressive, *di-gres'-suf*, } awl, os-
goadol, diwanol, crwydrol, gwyrrol.
- Digynian, *dei-jun'-i-yn*, *a.* dwyfenywaidd, dwyfenywol (mewn *Ulysieuath*).
- Dihedral, *dei-hê'-dryl*, *a.* dwyochrog.
- Dihedron, *dei-hê'-dryn*, *s.* dwyochron, deur.
- Dijudicate, *dei-jw'-di-cet*, *v. a.* barnu, cylafareddu, penderfynu, dedfrydu.
- Dijudication, *dei-jw'-di-ce'-shyn*, *s.* barniad, penderfyniad, dedfrydiad, cylafareddiad.
- Dike, *deic*, *s.* clawdd, ffos, cladd; dyfrglawdd; gwrthglawdd, argae, gwaldon; mur:—*v. a.* cloddio, argloddio; dyfrgloddio.
- Dilacerate, *di-las'-yr-et*, *v. a.* llarpio, rhwygo, dryllio, difynio, darnio.
- Dilaceration, *di-las-yr-e'-shyn*, *s.* llarpriad, rhwygiad, drylliad, ceinyriad, darniad.
- Dilaniate, *di-lan'-i-et*, *v. a.* rhwygo, dryllio, darnio, lluguniô, ethrychu, cigyddio.
- Dilaniation, *di-lan-i-e'-shyn*, *s.* rhwygiad, drylliad, cigyddiad, llarpriad.
- Dilapidate, *di-lap'-i-det*, *v.* dadfeilio, amharu, difrodi, dystyrywio, andwyo, afradu, gwastraffu, afradloni.
- Dilapidation, *di-lap-i-de'-shyn*, *s.* adfeiliad, difrod, difuriad; dadfail; dinystr, dystyryw; gwastraff; celciad.
- Dilatable, *di-le'-tybl*, *a.* lledadwy, hylled.
- Dilatation, *dil-y-te'-shyn*, *s.* llediad, ymlediad, taeniad, helaethiad, pefwch, pefwg.
- Dilate, *di-let'*, *dei-let'*, *v.* lledu, llydanu, amledu, helaethu; ymledu, ymeangu, ymrythu; rhythu, taenu; hawru, tywi;—*a.* llydan, helaeth.
- Dilation, *di-le'-shyn*, *s.* oed, oediad, gohiriad, oedgarwch.
- Dilatoriness, *dul'-y-tyr-i-nes*, *s.* hwyr-frydigrwydd, oedgarwch, hwyrfrydedd; gohiriad, oediad; godrig, cyngyd, oed; annybendod, musgrellni, diwedd-erwch.
- Dilatory, *dul'-y-tyr-i*, *a.* hwyrfrydig, gohiriog, araf, hwyrdrwm, oediog, cyngydiol, annyben; daer.
- Dilection, *di-lec'-shyn*, *s.* caredigrwydd; serchedd.
- Dilemma, *di-lem'-my*, *dei-lem'-my*, *s.* nidreb; rheswm deugorn; ffaig, dyr-yswch, nidr, anhawsder, cyfyngder; rheswm yn cloi bob ffordd, cyfyng-reswm.
- Diligence, *dul'-i-jens*, *s.* dyfalwch, diwydrwydd, astudrwydd, ystigrwydd, dichlynrwydd, dyfaledd, prysurdeb; gofal; prysurglud.
- Diligent, *dul'-i-jent*, *a.* dyfal, diwyd, astud, ystig, didor, dibaid, esgud, prysur, manwl, gofalus, parhâus, iorthol, dichlyn; poenus.
- Dill, *dul*, *s.* gwewyrllys, llysiau y gwewyr, ffenigl trymsawr; ffenigl.
- Dilucidation, *di-liw-si-de'-shyn*, *s.* eglurhâd, damlygiad, arlleniad, amlygiad, esboniad.
- Diluent, *dul'-iw-ent*, *a.* teneuol, gwanhaol; hylifol:—*s.* teneuor, teneugyffer.
- Dilute, *di-liw'*, *v. a.* teneuo; eiddilo, gwanhau, cymmysgu â dwr:—*a.* teneu, teneuedig.
- Dilution, *di-liw'-shyn*, *s.* teneuad, teneuhâd, eiddiliad, gwanhad.

- Diluvial, di-liw'-fi-yl, *a.* dylifol, dylif-aid, llifeiriol, diluwiol, gorlifol.
- Diluvium, di-liw'-fi-ym, *s.* llifwaddod, llifwrwg, dylifwaddod, dylifddawd, lliforion.
- Dim, dim, *a.* tywyll, pwl, aneglur, anghlaer, caddugol; anghraff; trwm, hurt; cymmylog, llygadawl:—*v. a.* tywyllu, pylu, caddugo, cymmylu.
- Dimension, di-men'-shyn, *s.* mesur, maint, meintioli, mesuriad; cynnwysiad, gradd.
- Dimensionless, di-men'-shyn-les, *a.* difesur, anfesuro, diderfyn, didran.
- Dimensity, di-men'-si-ti, *s.* maint, meintioli, meintiolaeth, helaethder, eangder, cynnwysiad, cynnwysedd.
- Dimensive, di-men'-suf, *a.* terfynol, cyriogol, amlinellol.
- Dimeter, dum'-i-tyr, *a.* deufydr, deufesur:—*s.* deufydr, deufesur, pennill deufydr.
- Dimidiate, di-mud'-i-et, *v. a.* hanneru; rhanu yn ddau hanner.
- Diminish, du-mun'-ish, *v.* lleihau, toli, prinhau; treio, cilio; hychanu; atal; diraddio.
- Diminished, du-mun'-ushd, *p. p.* lleiedig, toliedig, bradw.
- Diminuendo, dum-un-iv-en'-dö, *s.* lleiad, dadgynyddiad = >> (mewn cerddoriaeth).
- Diminuent, du-mun'-iw-ent, *a.* lleihaol.
- Diminution, dum-i-niw'-shyn, *s.* lleihad, triad, toliad, bychaniad, prinhad, tawl; cwmp, gostyngiad, coll; bradwy, eiddileb.
- Diminutive, du-mun'-iw-tuf, *a.* bychanig, bychan, bach, bychanigyn, disumig, sebach, eiddil:—*s.* bychanig, bachigyn, eiddilyng, bychanigair.
- Diminutiveness, du-mun'-iw-tuf-nes, *s.* bychanigrwydd, eiddilwch; diddymrwydd; gwaeledd, salwder.
- Dimish, dum'-ish, *a.* pylaidd, caddugaid.
- Dimission, du-mish'-yn, *s.* gollyngdod, gollyngiad, cenadiad.
- Dimissory, dum'-us-syr-i, *a.* gollyngol, danfonol, darddanfonol.
- Dimity, dum'-i-ti, *s.* eisgotwm, rhycheden.
- Dimly, dum'-li, *ad.* yn dywyll, yn bwl.
- Dimness, dum'-nes, *s.* pylni, tywyllni, anghreffni, trembyledd; llygadhylni, coegddellni; hurtwydd, penbyledd; cymmylogrwydd; caddug, niwl.
- Dimple, dim'-pl, *s.* pannwl; bochdwl, chwerthindwll; man:—*v. a.* pannylu, pantu.
- Dimpled, dum'-pyld, } *a.* pannyllog; pant-
Dimplly, dum'-pli, } og, tylllog, man-
og; bochdyllog, bochbylllog.
- Dim-sighted, dum'-sei-tyd, *a.* llygadawl, tywyldrem, pyldrem; coegddall, llygadball.
- Din, dun, *s.* trwst, twrf, dadwrdd, dyar, godwrdd, aban, aedd, trydar, cyffro, dâr, dared:—*v. a.* syfrdanu, byddaru; dyar, trystio, tyrddu, dadyrddu.
- Dinarchy, dun'-ar-ci, *s.* deubenaeth, deulywiaeth, deubendodaeth, deulywodraeth.
- Dine, dein, *v.* ciniawa, bwyta ciniaw, bwyta ganol dydd; rhoi ciniaw.
- Dinetical, di-net'-i-cyl, *a.* chwildroawl, amdrowawl, chwyrndroawl.
- Ding, ding, *v.* dwndro, trystio, dadwrdd, rhuo, nadu, trybestu; syfrdanu; ergydio, baeddu, yssigo.
- Dinginess, dun'-ji-nes, *s.* gwrmdr, gwrmedd, llychwinder, llwydedd.
- Dingle, ding'-gl, *s.* cwm, glyn, pant, cwmarch, ceunant, allmor, ceugwm, dyffryn, tyno, nedd.
- Dingy, dun'-ji, *a.* llychwin, llychwinog, budr; gwrwm, tywyll, llwydwawr, eethin.
- Dining-room, dein'-ing-rwm, *s.* ciniawgell, ciniawfa, ystafell giniaw, gwleddy-stafell.
- Dinner, dun'-nyr, *s.* ciniaw, canolbryd, prydawnfwyd, prydawnbryd, ciniaw echwydd.
- Dinotherium, dun-ö-thi'-ri-ym, *s.* erchyllfil, hylfil.
- Dint, dunt, *s.* ergyd, dyrnod; grym, nerth, egni, yni; min, awch; gormes, trais; nod, ol, argraff, tolc, pant, ceuedd:—*v. a.* pantu, manu, menu, pannylu; taraw, dulio.
- Dinumeration, di-niw-myr'-e'-shyn, *s.* unrifiad, unrhifiad, unig rifiad.
- Dinus, dei'-nys, *s.* penddaredd, pendro, chwidredd, gysp, meigrin, penfrag.
- Diocesan, dei-os'-i-syn, *a.* esgobaethol; perthynol i esgobaeth:—*s.* esgob.
- Diocese, dei'-ö-sis, *s.* esgobaeth, esgobawd.
- Dioptrical, dei-op'-tri-cyl, *a.* trydremiol, peldremiol, pellganfodus; rheiddwyrol.
- Dioptries, dei-op'-tries, *s.* trydremydiaeth, trylewyrcheg, peldremiaeth; rheiddwyreg.

Diorama, *dei-ö-re'-my*, *s.* tryddarlunfa, trywelfa, tryolygawd.

Diorism, *dei-ö-ruzm*, *s.* dosbeniad, deffiniad, dysgrifiad, darnodiad.

Dioristic, *dei-ö-rus'-tic*, *a.* dosbenol, deffiniol, gwahanredol.

Dip, *dup*, *v.* trochi, soddi, suddo, cleigio, grawthu; mwydo, gwlychu, lleitho, golchi; ymsuddo; tansuddo; myned, treiddio, ymrwymo, gwystlo; braschwilo, basdreiddio; gostwng, pantu:—*s.* osgo, pant, pantiad, gostyngiad; llorduedd.

Dipchick, *dup'-cic*, *s.* tindroed, ymsoddiar, ymdrochiar, soddiar.

Dipetalous, *dei-pet'-y-lyz*, *a.* deuflodeuliog, deuflodeuddail, deuwullddeiliog.

Diphthong, *dup'-thong*, *s.* deuseiniad, deusain, dwysain, dwydon, cynglafarai, sain dalgron.

Diphthongal, *dup'-thong-gyl*, *a.* deuseiniol, deusain, dwydonol; talgron.

Diphyllous, *dei-fful'-lyz*, *a.* dwydeiliog, dwyddalenog.

Diploma, *di-plö'-my*, *s.* graddlythyr, urddlythyr, graddnew, breintraddeb, breintiadeb; breinteb, credlythyr.

Diplomacy, *di-plö'-my-si*, *s.* llysgenadiaeth, cenadogaeth, teyrnegenadiaeth, llysgenesiaeth, negesiaduriaeth; llysgenadau, teyrnnegeswyr, gweinidogion tramor; negesfiurf; gorchwyliaeth cenadau llys.

Diplomate, *di-plö'-met*, *v. a.* breintio, breintioli, rhagorfreintio:—*s.* = *Diplomacy*.

Diplomatic, *dup-lö-mat'-ic*, *a.* graddlythyr, urddlythyrog; breintiog, breintebus; credlythyrog; llysgenadol, teyrnnegesol:—*s.* llysgenad, llysgenesiadur, teyrnnegesydd.

Diplomatics, *dup-lö-mat'-ics*, *s.* henysgrifoneg, henysgrifoniaeth; llywodysgrifeg; gwyddor hen ysgrifau.

Diplomatist, *di-plö'-my-tust*, *s.* llysgenadwriaethydd; llysgenadwr; un hddysg mewn llysgenadiaeth.

Dipper, *dup'-pyr*, *s.* trochwr, trochydd, soddwr, cleigydd; lledwad, lledwed; tresglen y dwr, bronfraith y dwr, mwyalet y dwr.

Diprismatic, *dei-pruz-mat'-ic*, *a.* deureiddellig, dyreiddellig, deureiddellol.

Dipsas, *dup'-sas*, *a.* madsych=sarff y pair ei brathiad syched marwol.

Dipteral, *dup'-tyr-al*, *a.* dwyadeiniog, dwyadenog:—*s.* dwyadeindy, adeilad ddwyadeiniog.

Diptote, *dup'-töt*, *s.* deudreigl enw deudreigl. [lyfr.]

Diptych, *dup'-tic*, *s.* dyblyglyfr, cof-Diradiation, *dei-re-di-e'-shyn*, *s.* dyreiddiad, pelydriad, rheiddiad, llewyrchiad, ysbleiniad.

Dire, *deiyr*, *a.* erchyll, dychrynllud, echrys, aruthr, enguriol, erch, echryslawn, arswyodus, ofnadwy, cethin, aethus.

Direct, *di-rect'*, *a.* uniawn, cyfeiriol, union-gyrch, cywir, didro, diymdro, diwyr; agored, amlwg, anamwys; i'r perwyl; mynedol; myfyndol:—*v. a.* cyfeirio, cyfarwyddo, hyfforddi, hylwybro, llwybreiddio; dangos, addysgu; arwain, llywodraethu, ardwyo; iawnu; nodi allan:—*s.* cyfeirnod, hyfforddeb, cyrchnod, cyrch.

Direction, *di-rect'-shyn*, *s.* cyfeiriad, cyfarwyddiad, hyfforddiad, cyfarwyddyd, llwybreiddiad, fforddeb; llwrw, ffordd, hynt, hwyl, rhedfa, rhawd, unionred; trefniad, ardwriad, llywriad, tywysiad; gweinyddiaeth, arolygiad, arch, gorchymmyn; rheoledd; cyfarwyddwyr.

Directive, *di-rect'-tuf*, *a.* hyfforddiadol, cyfarwyddol; cyfarwydd, hyffordd; cyfeiriol, darilywiol, llywiadol.

Directly, *di-rect'-li*, *ad.* yn union, yn gyfeiriol; yn ddiwed, yn ddiannod, yn ddiatreg, yn chwipyn, chwap, chwaff, toc; ar llwrw, ar gyfer; yn ddigyfrwng, yn uniongyrchol; yn syth, yn unionsyth; mewn mynyd; ar slap.

Directness, *di-rect'-nes*, *s.* unionder, cyfeirioldeb, cymhwysder, addasrwydd.

Director, *di-rect'-tyr*, *s.* cyfarwyddwr, hyfforddydd, cyfeiriwr, cyfarwyddur; llywiadur, arlyw, ardwriad, llywydd, trefnwyr, rheolydd, trefniedydd, muner, arolygydd, gorchwylwr, blaener, addysgwyr, cynghorwr; rhwyfiadur, cyfarwyddai, cyfarwyddyr; gosodiad, penodiad.

Directorial, *di-rec-tö'-ri-yl*, *a.* cyfarwyddol, hyfforddol; llywedyddol, trefnidyddol, llywadurol; archiadol.

Directory, *di-rec'-tyr-i*, *a.* cyfarwyddol, = *Directorial*:—*s.* cyfarwyddor, hyfforddiadur, arweinydd, cyfeiriadur, cyfeirlyfr, hyfforddeg; cyfarwyddiaeth, arlywiaeth; cyfarwyddfa, llywgor; cyfarwyddwyr.

Directress, *di-rec'-tres*, } *s.* cyfarwyddes,
Directrix, *di-rec'-tries*, } hyfforddes,

- llywiadures, llywedyddes, llywiodres, cyfeires.
- Direful, *dei'yr-ffwl*, *a.* erchyll, echryslawn, dychrynlyd, aruthrol, engyrth, ofnadwy, arswydus, uthr, hyll, anaële, irad, aethus, cethin; trychinebus, trweh, truenus; creulawn, ysgeler, ffyrnig.
- Direfulness, *dei'yr-ffwl-nes*, } *s.* erchyll
Direness, *dei'yr-nes*, } *dod*, echryslonrwydd, aruthredd, hylldra, engirioldeb.
- Diremption, *dei-rem'-shyn*, *s.* gwahan-
iad, dydoliad, neillduad.
- Direption, *dei-rep'-shyn*, *s.* anrheith-
iad, ysbeiliad, ysglyfiad; trais, cribdail.
- Dirge, *dyrj*, *s.* galarnad, galargan, galar-
gerdd, marwnad, galareb, alaetheg.
- Dirigent, *dyr'-i-jent*, *s.* cyfeirell, hy-
fforddell, llinell hyfforddol.
- Dirk, *dyrc*, *s.* dager, dagr, bidog, cor-
gledd.
- Dirt, *dyrt*, *s.* baw, tom, llaca, llaidd,
llwtra, plwca, aul, swl; clai, pridd,
priddglai, tail, tomdail:—*v. a.* di-
wyno, bryntâu, llytrodi, tomi, bydr-
hau, lleidio; llychwino, teilo.
- Dirtily, *dyrt'-i-li*, *ad.* yn fawlyd.
- Dirtness, *dyrt'-nes*, *s.* baweiddrwydd,
budredd, brynti, aflendid; gwaeledd,
crintachrwydd.
- Dirty, *dyr'-ti*, *a.* bawaidd, brwnt, budr-
og, budr, tomlyd, lleidiog, aflan;
gwael, salw, dirmygus; tywyll, cadd-
ugol:—*v. a.* diwyno, bryntâu, budro,
tomlydio, aflanhau; difwyno, halogi,
gwarthruddo.
- Diruption, *dei-ryp'-shyn*, *s.* ymwahan-
iad, ymdoriad, ymrwygiad, rhwyg-
iad.
- Dis, *dis*, *prf.* an-, di-, dis-, dad-, = *Di*,
Dif.
- Disability, *dus-y-bul'-i-ti*, *s.* anallu, an-
alluogrwydd, gwendid, anaddasrwydd;
anach.
- Disable, *dus-e'-bl*, *v. a.* analluogi, an-
addasu, anghymhwysu; gwanhau, di-
rymu, luddio, rhwystro; efyddu;
amharu.
- Disabled, *dus-e'-bld*, *p. p.* analluog;
efydd; gwanychedig; difudd, di-
ffrwyth.
- Disablement, *dus-e'-bl-ment*, *s.* anallu-
edd, analluogrwydd; gwander, gwan-
hâd, anach.
- Disabuse, *dus-y-biwz'*, *v. a.* didwyllo,
dattwyllo, iawnu, dadsomi, datddallu.
- Disaccommodate, *dus-ac-com'-mô-det*, *v.*
a. anaddasu, anghymhwysu, ansutio.
- Disaccommodation, *dus-ac-com-mô-de'*
shyn, *s.* anghyfleusdra; amharod-
rwydd.
- Disaccustom, *dus-ac-cys'-tym*, *v. a.*
dadarferu, anarferu, dadgynnefino.
- Disacknowledge, *dus-ac-nol'-ej*, *v. a.*
gwadu, diarddelwi, gwrthod.
- Disacquaint, *dus-ac-cwent'*, *v. a.*
anghyfeillachu, anghynnefino.
- Disacquaintance, *dus-ac-cwen'-tyns*, *s.*
anghyfeillach, anghydnabyddiaeth.
- Disadorn, *dus-y-dorn'*, *v. a.* anaddurno,
anharddu, aneirioni.
- Disadvantage, *dus-ad-fan'-tej*, *s.* anfan-
tais, anghyfleusdra; aflës, colled;
anghymmwynas, aflësiant:—*v. a.*
colledu, aflësoli; niweidio, aflwyddo,
rhwystro, drygu.
- Disadvantageous, *dus-ad-fan-te'-jyz*, *a.*
anfanteisiol, aflësol, anfuddiol;
anghyfaddas, anghyflësus; colledus;
diles.
- Disadvantageousness, *dus-ad-fan-te'-jyz-*
nes, *s.* anghyfleusdra, aflësoldeb, an-
fuddioldeb; anfantais, anghymhwys-
der; niwed.
- Disaffect, *dus-a-ffect'*, *v. a.* angharu, di-
flasu, oeri, dieithro, estroni, casâu,
ffieiddio; diystyru, gwrthod, llysu;
annhrefnu, dryrsu.
- Disaffected, *dus-a-ffec'-ted*, *a.* drwg-
ewyllysiol, anfoddog, anfoddlawn,
angharedig; cenfigenus, maleisus;
anghyfeillgar.
- Disaffectedness, *dus-a-ffec'-ted-nes*, }
Disaffection, *dus-a-ffec'-shyn*, } *s.*
- anghariad, angharedigrwydd, an-
foddlonedd, diflasdod, anhoffder, cas-
ineb, drygewyllys, cilwg, malais, cyn-
ddrygedd; anffyddlondeb, annhrefn,
drygnaws.
- Disaffectionate, *dus-a-ffec'-shyn-et*, *a.*
angharedig, diserch, anfoddog, anghy-
eillgar.
- Disaffirm, *dus-a-ffirm'*, *v. a.* gwadu,
nacâu, gwrthddywedyd, diddymu, di-
rymu.
- Disaffirmance, *dus-a-ffirm'-yns*, *s.* gwad-
iad, ymwad, nacâd, gomedd; gwrth-
brawf, disbrawf; dirymiad, anghad-
arnhâd.
- Disafforest, *dus-a-ffor'-est*, *v. a.* dad-
bryrsori, digoedwigo, dadfforestu.
- Disaggregate, *dus-ag'-gri-get*, *v. a.* dat-
tyru, dadgyttyru, dadgynnull, dad-
grynhoi.

Disaggregation, dus-ag-ri-ge'-shyn, *s.* dattyrriad, dadgynghread, dadgynnulliad, dadgrynoad, diwraddiad.

Disagree, dus-y-grí', *v. n.* anghytuno, anghydsynio, anghymmodi, anmygydfod, ymrafaelio, anghordio, anghyd-gordio, anghydweddu, anghyssoní, croesi.

Disagreeable, dus-y-grí'-ybl, *a.* anhyf-ryd; anghytunol, anghytún, anghyd-gordiol, anghydweddus; anmygym-mod; diflas, cas, anmymunol, anghym-meradwy, amrafaelus, anghyfun, anghysson; anaddas, anghymmes-ur; anghyfatebol; amheraidd; an-hawddgar.

Disagreeableness, dus-y-grí'-ybl-nes, *s.* anhyfrydych, anmymunoldeb; anghy-tunolrwydd; diflasod; aflonder; casineb.

Disagreement, dus-y-grí'-ment, *s.* anghy-tundeb, anghyfundeb, anghordiad, anghydfod, anghyssondeb, anghydfyddiaeth, anysgymmod, ymryson; gwahaniaeth, amrywiaeth, amryfarn, amrydyb, anghydsyniad; annhebygrwydd, anaddasrwydd.

Disallow, dus-yl-low', *v. a.* llysu, gwrthod, gwrthneu, anghymmeradwyo; anoddef, anaddef; cwlio; colffarnu, condemnio, ceryddu, gwarafun.

Disallowable, dus-yl-low'-ybl, *a.* anghan-iataol, anoddefadwy, llysadwy.

Disallowance, dus-yl-low'-yns, *s.* anghaniatád, anghymmeradwyaeth, gwrthodiad, anoddefiad, gwaharddiad, gwarafun.

Disally, dus-yl-lei', *v. a.* anghyngreirio, anghybleidio.

Disanchor, dus-ang'-cyr, *v. a.* dadang-ori, diangori.

Disanimate, dus-an'-i-met, *v. a.* digaloni, llyfrhau, anghalonogi, dieneidio, lladd, dienyddu.

Disanimation, dus-an-i-me'-shyn, *s.* digaloniad, llyfrhád; dieneidiad; marw-olaeth.

Disannex, dus-yn-necs', *v. a.* dydoli, gwahanu, anghyssylltu, daduno.

Disannul, dus-yn-nyl', *v. a.* dilëu, diddymu, dirymu = *Annul*.

Disapparel, dus-yp-par'-el, *v. a.* dad-wisgo, dihatru.

Disappear, dus-yp-pí'yr, *v. n.* diflanu, diflannu, difanu, dysmythu, dadym-ddangos, edwi, difancolli.

Disappearance, dus-yp-pí'yr-ryns, } *s.*
Disappearing, dus-yp-pí'yr-ing, } di-

flaniad, difaniad, dysmythiad, dadym-ddangosiad.

Disappoint, dus-ap-point', *v. a.* somi, siomi, twyllo, seithiegio; diebrydu.

Disappointment, dus-ap-point'-ment, *s.* som, somedigaeth, seithugrwydd, twyll, diebryd, malc, methdaith; anhap.

Disappreciate, dus-ap-prí'-shi-et, *v. a.* dibrisio, bychanu.

Disapprobation, dus-ap-prö-be'-shyn, *s.* anghymmeradwyaeth, anfoddlon-rwydd; anghymmodlonedd, pall; anfoddloniad, llysiant; bai, cerydd; anhoffder.

Disapprobatory, dus-ap-prö-be-tyr-i, *a.* anghymeradwyl.

Disappropriate, dus-ap-prö'-prei-et, *v. a.* amhriodoli, annaerodi, dydoli, gwa-hanu:—*a.* amhriodoledig, annaer-odedig, dydoledig.

Disapprove, dus-ap-prwé', *v. a.* anghym-meradwyo; anghanmawl, llysu, gwrthod.

Disarm, duz-arm', *v. a.* diarfogi, dadar-fogi; dihatru, diosg; darostwng.

Disarrange, dus-yr-renj', *v. a.* annhrefnu, ansefydlu, aflonyddu, dadrestru.

Disarrangement, dus-yr-renj'-ment, *s.* annhrefn, terfysg, afreol, afreolaeth; annhrefniad, aflonyddiad.

Disarray, dus-yr-re', *v. a.* dadwisgo, di-hatru, diosg, diddilladu; annaddurno, annhrefnu, didwyo, anghyfrestru, dymchwelyd, tarfu, terfysgu.

Disassociate, dus-as-sö'-shi-et, *v. a.* anghyssylltu, daduno, gwahanu, dad-gyssylltu.

Disaster, duz-as'-tyr, *s.* trychineb, anffawdd, aflwydd, anhap, dryglam:—*v. a.* mallu, planedfallu; drygu, aflwyddo, cystuddio, blino.

Disastrous, duz-as'-tryz, *a.* trychinebus, anffodus, trwch, trwstañ, annedwydd, anhapus; adfydig, trallodus; ansiriol, cethin, tywyll.

Disauthorize, dus-o'-thyr-eiz, *v. a.* an-awdurdodi, diawdurdodi.

Disavouch, dus-y-fowç', *v. a.* gwadu, di-arddel; gomedd, llysu.

Disavow, dus-y-fow', *v. a.* gwadu, ym-wadu á; diarddel, pallu; anghyfaddef, gwrthod, llysu, nacü, gomedd.

Disavowal, dus-y-fow'-yl, } *s.*
Disavowment, dus-y-fow'-ment, } gwad,
gwadiad, ymwrthodiad; anghyfaddefiad.

Disband, dus-band', *v.* dadfyddino, di-

- fyddino; diswyddo; dadrwymo, gwahanu; gwasgaru, gwasgar; ymwasgaru, ymddyddoli, ymddyfyddino.
- Disbark, dus-barc, *v. a.* tirio, dadlongi; dirisglo.
- Disbelief, dus-bi-liff', *s.* anghrediniaeth, anghred; anhyder, anymddiried.
- Disbelieve, dus-bi-laf', *v. a.* anghredu, anghoelio; anymddiried, anhyderu.
- Disbeliever, dus-bi-lf'-fyr, *s.* anghredwr, anghredadyn, anffyddiwr.
- Disbench, dus-bensh', dus-benc', *v. a.* diseddu, dadseddu, difeigcio.
- Disbranch, dus-bransh', *v. a.* dadganguenu, diosgli, dadosgli.
- Disbud, dus-byd', *v. a.* diflaguro, dadfwyallu, dadflaguro.
- Disburden, dus-byr'-dn, } *v. a.* difeich-
Disburthen, dus-byr'-thn, } io, dadfeichio, dadlwytho, dadbynio; ysgafnhau, esmwytho, esmwythau, rhyddhau.
- Disburse, dus-byrs', *v. a.* treulio, gwario, costio; talu allan; dibyrsu, dadbyrsu, disbyrsio.
- Disbursement, dus-byrs'-ment, *s.* taliad; traul, cost; dibyrsiad, talment, disbyrsiad.
- Disc, } dusc, *s.* wyneb, claeurwyneb,
Disk, } clawr, ffrw, gweb; lled, gwyneb (*yr haul neu'r lloer*).
- Discalceate, dus-cal'-shi-ct, *v. a.* diarchenu, diesgidio, dadarchenu.
- Discandy, dus-can'-di, *v. a.* toddi, dadmer.
- Discard, dus-card', *v. a.* diswyddo; llysu, gwrthod; talu ymaith; diarddelwi; digardio.
- Discarnate, dus-car'-net, *a.* dignawd.
- Discase, dus-ces', *v. a.* diorchuddio, dadlenu, diamlenu, diosg, digaesu, dadwisgo, noethi, dihatru, dynoethi.
- Discern, duz-zyrn', *v.* canfod, dirnad, deall, gweled; gwybod; barnu; gwahanu, dosbarthu; dadguddio, darganfod.
- Discerner, duz-zyr'-nyr, *s.* canfodydd, dirnadydd, barnwr; darganfyddwr.
- Discernible, duz-zyr'-nu-bl, *a.* dirnadwy, canfodadwy, dealladwy; gwahaniaethadwy; hywel, amlwg.
- Discerning, duz-zyr'-ning, *a.* craffus, deallus, gwybodus, deallgar, synwryol, treiddgar, treiddiol; llygadgraif; synwryllym, edlym, parodbyll, doeth, call:—*s.* dirnadaeth=*Discernment*.
- Discernment, duz-zyrn'-ment, *s.* dirnad, deall, craffder; amgyffred, dealltwr-
- iaeth, barn; dirnadiad, treiddiad; gwahanedigaeth; treiddgarwoh.
- Discerpible, dus-syr'-pu-bl, } *a.* hylarp,
Discerptible, dus-syrp'-tu-bl, } hyrwyg,
llarpiadwy, rhwygiadwy; gwahanadwy; hydor, hyfriw.
- Discerption, dis-syrp'-shyn, *s.* llarpiad, rhwygiad; gwahaniad; toriad; dadgyfansoddiad.
- Discharge, dus-çarj', *v.* dilwytho, dadlwytho; gollwng, rhyddhau; dadfeichio; diswyddo; talu, diddyledu; cyflawni, gwneuthur; ymdywallt, ymarllwys; ergydio, saethu; digaeithiwo; symmud; dystrywio; arlanio; gwaghau, gwacâu; ymollwng, ymryddhau:—*s.* dadlwythiad, dilwythiad; rhyddhâd, gollyngdod; rhyddid, rhydd-did; diswyddiad; trwydded, baint; taliad, tâl; talnod, gollyngeb, derbyneb; cyflawniad; pridwerth; ergyd, ffrwydriad; rhediad, dyliafid, arllwysiad; dyferlif, rhedlif; crawn, gôr; gollyngfa, agorfa, twll; diangfa.
- Discharger, dus-çarj'-yr, *s.* rhyddhâwr; gollyngydd; taniwr; saethwr; cyweinyr.
- Dischurch, dus-çyrç', *v. a.* dadeglwysio.
- Disciform, dus-si-fform, *a.* coetan-aidd.
- Discinct, dus-singct', *a.* anwregysog, diwregys; rhydd, llac, esgeulus, diogswrth.
- Disciple, dus-seif'-pl, *s.* dysgybl; ysgol-âig, ysgolor, dilynwr, canlynwr; athrylithgan:—*f.* dysgybles:—*v. a.* addysgu, dysgu, dysgyblu.
- Discipleship, dus-seif'-pl-ship, *s.* dysgyblaeth, athrylithdod, ysgoleigiaeth.
- Disciplinable, dus'-su-plun-ybl, *a.* dysgybladwy, dysgadwy, addysgadwy, athrylithgar, hyddysg, hydrin, llywodraethus.
- Disciplinarian, dus-su-plun-e'-ri-yn, *a.* dysgyblawl, dysgyblaethol, dysgybl-aidd; ceryddol:—*s.* dysgyblwr, dysgyblydd; coethyn.
- Disciplinary, dus'-su-plun-yr-i, *a.* dysgawl, dysgyblaethol, dysgyblaidd.
- Discipline, dus'-su-plun, *s.* dysgyblaeth; rheolaeth; addysg, dysg, dysgeidiaeth, athrawiaeth, ysgoleigdd; trefn; cerydd, cospaduriaeth, cyweiriad:—*v. a.* dysgyblu, dysgyblaethu; dysgu, addysgu, athrawiaethu, hyfforddi, rheoli, trefnu; ceryddu, cospi, cystwyo, cyweirio.
- Disclaim, dus-clem', *v. a.* diarddel, di-

- arddelwi; gwadu, gwrthod, llysu; dihawlio.
- Disclose, dus-clöz', *v. a.* dadguddio, egluro, amlygu, danenhuddo, dynoethi, didoi, dadhuddo, dadorchuddio; hysbysu, cyhoeddi, mynegi, dangos; dywedyd, traethu:—*s.* dadgudd, dadorchuddiad.
- Disclosure, dus-clö'-zhyr, *s.* dynoethiad, dadguddiad, dadhuddiad, amlygiad.
- Disclosure, dus-clö'-zhyn, *s.* cythiad, wffiad, ergydiad, bwriad allan.
- Discoherent, dus-cö-hö'-rent, *a.* anghyson, anghytun, anghydwedol.
- Discoloration, dus-cyl-yr-e'-shyn, *s.* dadliwiad, drygliwiad, afliwiad, llychwinriad, amlwiad; anllewychiad.
- Discolour, dus-cyl'-yr, *v. a.* dadliwio, disliwio, ystaenio, amlwio.
- Discoloured, dus-cyl'-yrd, *a.* amlwiog, amryhiw; drygliw, llychwin, ystaen.
- Discomfit, dus-cym'-ffit, *v. a.* gorchfygu, gorfod, baeddu, ffwyro, dymchwelyd, dadymchwel, goresgyn; trechu; gwasgaru, tarfu, curo; dryllio, dyfetha, dinystrio:—*s.* gorchfygiad=*Discomfiture.*
- Discomfiture, dus-cym'-ffi-cyr, *s.* gorfod, ffwyriad, trechiad, dadymchweliad, baeddiad; gwasgariad; aerfa, lladdfa, cwmp; somiant.
- Discomfort, dus-cym'-ffyr, *s.* anghysur, annyddanwch; tristiwch, pruddineb, trymder, anesmwythder, brwyn; gofid, blinder:—*v. a.* anghysuro, annyddanu; gofidio, cystuddio, tristâu, pruddhau, trymhau, trallodi, digaloni, poeni.
- Discomfortable, dus-cym'-ffyr-tybl, *a.* anghysurus, annyddan; trallodus, athrist, prudd, anesmwyth.
- Discommend, dus-cym'-mend', *v. a.* anghanmawl, dadganmawl; beio, anghymmeradwyo; ceryddu.
- Discommendable, dus-cym'-men'-dybl, *a.* anghanmoladwy, beius, anghymmeradwy, ceryddadwy.
- Discommendation, dus-cym'-men-de'-shyn, *s.* anghymmeradwyaeth, anghanmoliaeth, anghlod, anair, gogan, sarhâd; bai; sen, cwyn.
- Discommode, dus-cym'-möd', *v. a.* aflesu, colledu, niweidio, aflesoli; gormesu, blino, trafferthu, cyffroi, annhreffnu.
- Discommodious, dus-cym'-mō'-di-yz, *a.* anghyfleus; anghymhwys; anfanteisio; blinderus.
- Discommodity, dus-cym'-mō'-du-ti, *s.* anghyfleusdra; anaddasrwydd; afles, anghymmwynas; trabludd, helbul.
- Discommon, dus-com'-myn, *v. a.* anghyttiro; perchenogi cyttir.
- Discompose, dus-cym'-pöz', *v. a.* aflonyddu, ansefydlu; annhreffnu, anghymmoni; cythryblu, cyffroi, terfysgu, codi, anesmwytho.
- Discomposure, dus-cym'-pö'-zhyr, *s.* annhreffn; annhreffniad, dattrefn; terfysg, cythrwfl, cyffroad; anesmwythder.
- Disconcert, dus-con-syrt', *v. a.* somi, seithugio, diddymu, dirymu; annhreffnu, terfysgu, cyffroi; cythryblu, tori.
- Disconformity, dus-con-fform'-i-ti, *s.* anghydfuriaeth, anghydfurfiad, anghyssondeb, anghytundeb, anghordiad, anghydweddiad.
- Discongruity, dus-con-grw'-i-ti, *s.* anghyssonder, anaddasrwydd, anghytundeb, anghymhwysder.
- Disconnect, dus-con-nect', *v. a.* dadgysylltu, gwahanu, dydoli, ysgaru, dadgyfuno.
- Disconnection, dus-con-nect'-shyn, *s.* dadgysylltiad, gwahaniad, ammerthynasedd, anghyfleuad.
- Disconsent, dus-con-sent', *v. a.* anghytuno, anghydsynio, anghygdordio; gwahaniaethu, amrywio.
- Disconsolate, dus-con'-sö-let, *a.* anghysurus, digysur, anhylon; prudd, trist; galarus, dybryd.
- Disconsolation, dus-con-sö-le'-shyn, *s.* anghysur; annyddanwch.
- Discontent, dus-con-ten', *v. a.* anfoddhau, anfoddloni, coddi; anesmwytho; gofidio, cythryblu:—*a.* anfoddlaw=*Discontented.*
- Discontented, dus-con-ten'-ted, *a.* anfoddlon, anhyfodd, anesmwyth, aflonydd.
- Discontentedness, dus-con-ten'-ted-nes, }
Discontentment, dus-con-ten'-ment, }
s. anfoddlonrwydd, anfoddineb; anesmwythder, aniddigrwydd, dygnedd, cythrudd.
- Discontinuance, dus-con-tun'-iw-yms, *s.* ammarhâd; dysbaid, paid, tawl, toliant, seibiant, hamdden, gorphwys, attalfa; gadawiad, gollyngiad; encyd, cyfrwng.
- Discontinuation, dus-con-tun'-iw-e'-shyn, *s.* ammarhâd, disbarhâd, dysbeidiad; anghyfunedd, toriad, cyfunedd; anghydolrwydd, anolyniaeth; anefod, anghynneffinder, anarfer.

- Discontinue, *dus-con-tun'-iw, v. a.* amharhau, amhara, peidio, dysbeidio; gadael, anghyfuno.
- Discontinuity, *dus-con-tun-iw'-i-ti, s.* anghydolrwydd, anolyndeb, anghynder, anymlyniad, anundeb.
- Discontinuous, *dus-con-tun'-iw-yz, a.* amharhaol, tamedig; anghyfan, anolynol; gwahanedig, ysgaredig; agored, anghysylltedig.
- Disconvenience, *dus-con-f'i'-ni-ens, s.* anghyssondeb, anghytundeb, anghyd-syniad.
- Disconvenient, *dus-con-f'i'-ni-ent, a.* anghysson, anghyfladd.
- Discord, *dus'-cord, s.* anghydfod, anghytundeb, anghydweddiad, anghydgordiad, anghyssondeb, anghydsain; amrafael, ymryson, cynhen.
- Discordance, *dus-cor'-dyns, } s. anghy-*
Discordancy, *dus-cor'-dyn-si, } tundeb,*
anundeb=*Discord.*
- Discordant, *dus-cor'-dynt, a.* anghytûn, anghyfunol, anghydsain, anghydgord, anghylderdd, anghydlais, digynghan; anghysson, gwrthwynebol.
- Discount, *dus'-cownt, s.* toliant, tawl, anghyfrif; dattyniad; lleihâd cyfrif am dâl ar law.
- Discount, *dus-cownt', v. toli,* anghyfrif, dattyni; lleihau cyfrif am dâl ar law; tynu yn ol.
- Discountenance, *dus-cown'-tu-nyns, v. a.* anghefnogi, digaloni, anghysuro; rhwystro, attal; gwrthwynebu; anghymmeradwyo:—*s.* anghalondid, anghefnogrwydd; anghysur; anffair, gwg, soriant, rhwystr, ystwy.
- Discountenancer, *dus-cown'-tu-nyn-syr, s.* anghefnogwr, anghalonogwr.
- Discounter, *dus-cown'-tyr, s.* toliedydd, anghyfrifwr, a fenthycio arian ar dolion.
- Discourage, *dus-cyr'-ij, dus-cyr'-ej, v. a.* anghefnogi, anghysuro, llyfrhau; gwrthgyngkori; goluddio, rhwystro.
- Discouragement, *dus-cyr'-ij-ment, s.* anghefnogiad, digaloniad; anghysur; lludd, rhwystr, attaliad.
- Discouraging, *dus-cyr'-ij-ing, a.* llyfrhaol, anghefnogol, anghysurus.
- Discourse, *dus-cô'ys, s.* ymadrodd, ymddyddan, cymddyddan; traethlawd, traith; araeth, araith; pregeth, ymgom, siarad, cydsiarad, cynnadledd, parabl, cyfariaith; ysgwrs, ymresymiad, dadl, iaith:—*v.* ymadroddi, ymddyddan, cymddyddan, siarad, siared,
- ymchwedleua, ymgomio, cydsiarad; ysgwrsio, traethu, areithio, parlio, parablu, llefaru, pregethu; ymresymu, cymhwyllo; cynnadleddu.
- Discursive, *dus-cô'yr-suf, a.* rhesymiadol, ymresymol, cymhwylus; ymadroddol, ymgomiol, cymddyddanol; siaradus, treithiol.
- Discourteous, *dus-cô'yr-cyz, a.* anfoesgar, anfwyn, anfodds, ansyber, anfoneddigaidd, anghyweithas, anhynaws, anwar, taio.
- Discourtesy, *dus-cyr'-tu-si, s.* anfoesgarwch, anfoneddigrwydd, ansyberwyd; drygfoes, amharch, sarhâd; anghymwynas.
- Discous, *dus'-cyz, a.* dysglaid; llydan; gwastadrwn.
- Discover, *dus-cyf'-yr, v. a.* darganfod, dadguddio, dadhuddo, egluro, olrhain; gweled, canfod, amlygu, ysbeio, ysbio; dadorchuddio, peithio.
- Discorable, *dus-cyf'-yr-ybl, a.* canfyddadwy, olrheinadwy, hywel, amlwg, dirnadwy.
- Discovery, *dus-cyf'-yr-i, s.* dadguddiad, darganfyddiad, dadhuddingol, dadencuddiad, olrheiniad, annirgeliad, dynoethiad, canfodiad; gwybodaeth, copinod.
- Discredit, *dus-cred'-ut, s.* anghlod, anurddas, achlod, gwarth, amharch, dirmyg, disgred, anymddiried:—*v. a.* gwarthruddo, anurddo, diwyno, difrio, sarhau, amherchi; anghoelio, anghredu.
- Discreditable, *dus-cred'-i-tybl, a.* gwaradwyddol, gwarthus, anhyglod.
- Discreet, *dus-crit', a.* call, synwryol, doeth, pwyllog, deallgar, ystyriol, sad, cynghorus, dosbarthus, dileddfryd, prudd, dwysgall, craff, syml, dichlyn, gochelgar; cynnil, celfydd, cymhen, cyfarwydd.
- Discreetness, *dus-crit'-nes, s.* callineb, pwyllogrwydd, synwryoldeb.
- Discrepance, *dus-crep'-yns, } s. gwa-*
Discrepancy, *dus-crep'-yn-si, } han-*
iaeth, anghydfod, anghytundeb, anghyssonder, anghydfyddiaeth, amrafael, anghydgordiad, gwrthwynebrwydd, croesineb, amrywiaeth.
- Discrepant, *dus-crep'-ynt, a.* anghysson, anghytûn, anghytunol, gwahanol, gwrthwyneb, croes.
- Discrete, *dus-crit', a.* gwahanredol, dydoledig, dosbarthedig, neillduedig; ar wahan; gwahaniadol.

- Discretion, dus-cresh'-yn, *s.* callineb, synwyr, doethineb, pwyll, dysbwyll, ymbwyll, ystyriaeth; gwahaniad, dydoliad.
- Discretionary, dus-cresh'-yn-yl, } *a.*
 Discursive, dus-cresh'-yn-yr-i, } di-
 ammodol, anammodol, annherfynol,
 digyfyng.
- Discriminative, dus-crum'-i-net, *v.* gwa-
 haniaethu, gwahanredu, dynodi, dos-
 barthu, parthiannu, gwahannodi,
 darnodi, gwahanu, neillduo, dydoli :
 —*a.* gwahanredol, gwahanol, gwahan-
 iaethol; gwahanedig, dydoledig,
 parthediannus.
- Discriminating, dus-crum'-i-ne-ting, } *a.*
 Discriminative, dus-crum'-i-ne-tuf, } *a.*
 gwahaniaethol, gohanredol, rhagor-
 nodol, dosbarthol, nodwedol, neill-
 duol, parthiannus, parthredus.
- Discrimination, dus-crum'-i-ne'-shyn, *s.*
 gwahaniaeth, gwahanred; gwahan-
 nodiad, dynodiad, dosbarthiad, gwa-
 haniad, dydoliad, neillduad; dos-
 barth, amrywiaeth; nodeb, arwydd-
 nod; parthrediant, parthred.
- Discubitory, dus-ciw'-bu-tyr-i, *a.* go-
 gwyddol, lledorwedol.
- Disculpate, dus-cyl'-pet, *v.* *a.* difeio, di-
 heuro, glanhau, cyfiawnhau, dieuogi,
 digylu.
- Discumbency, dis-cym'-ben-si, *s.* lled-
 orweddiad, lledorwedd.
- Discumber, dus-cym'-byr, *v.* *a.* dad-
 feichio, dadrwystro, diluddio, dad-
 lwytho.
- Discursion, dus-cyr'-shyn, *s.* amrediad,
 damrediad, amwibiad, amdrampiad,
 amdramwyad, tramp, tramwy.
- Discursive, dus-cyr'-suf, *a.* amredol,
 damredol, gwibiog, crwydrol, anwadal,
 ansefydlog; cymhwyllus, ymresymol.
- Discursiveness, dus-cyr'-suf-nes, *s.* gwib-
 iogrwydd; ymresymoldeb, arbwyll-
 ineb.
- Discursory, dus-cyr'-syr-i, *a.* cymhwyll-
 us, ymresymiadol, rhesymol.
- Discus, dus-cys, *s.* coetan; tafwrwy,
 llechen daf; gwyneb (yr haul neu'r
 lloer); wyneb, clawr, ffrw; gwyneb
 blodeuyn; dysgl.
- Discuss, dus-cys', *v.* *a.* holi, chwilio,
- trin, arholi; ymresymu yn nghylch;
 rhesymu, ymdrin â; chwalo, gwas-
 garu; amlygu, egluro; gogrynu, try-
 chwilio; chwilfrwio; tori.
- Discussion, dus-cysh'-yn, } *s.* holiad,
 Discussing, dus-cys'-sing, } chwiliad,
 arholiad, ymresymiad, dadleuad, trin-
 iad; amlygiad, eglurhâd; gwasgariad,
 trychwaliad; cylafaredd.
- Discussive, dus-cys'-suf, } *a.* chwal-
 Discutient, dus-ciw'-shynt, } iadol,
 gwasgarol, trychwaliadol:—*s.* chwal-
 gyffyr.
- Disdain, dus-den', duz-den', *v.* *a.* dir-
 mygu, diystyru, tremygu, dibrisio;
 ffeiddio, bychanu; ysgornio, iorni :
 —*s.* dirmyg, diystyrwech; dibrisod;
 ffeiddiad; trahâ, balchder, rhyfyg,
 ysgorn, orn.
- Disdainful, dus-den'-ffwl, *a.* diystyryllyd,
 dirmygol, ysgornllyd; trahâus, sar-
 hâus, ffroenuchel, gwatwarus, balch,
 ffron, diglawn.
- Disdainfulness, dus-den'-ffwl-nes, } *s.*
 Disdaining, dus-den'-ing, } dir-
 myg, diystyredd, tremygolrwydd;
 trahâusder, ucheldrem, coegfalchder,
 ffroenuchder.
- Disdiapason, dus-di-y-pe'-zyn, *s.* dy-
 gyngherdd, dygyngan.
- Disease, duz-iz', *s.* clefyd, afiechyd, do-
 lur, haint, clwyf, anhwylddeb, selni,
 saldra, annhymmer, gwst, echur, clefni :
 —*v.* *a.* anhwylio, heintio, clwyfo,
 dolurio, poeni; anhrefnu.
- Diseased, duz-izd', *a.* claf, afiach, clwyf-
 us, dolurus, anhwyllus, sal.
- Diseaseful, duz-iz'-ffwl, *a.* heintlawn,
 heintio, clefydlawn; anesmwythol.
- Diseasement, duz-iz'-ment, *s.* anes-
 mwythder, aflonyddwch, blinder,
 anghyfleusdra.
- Diseged, dus-ejd', *a.* difin, anfiniog,
 pwl, diawch, anawchus.
- Disembark, dus-em-bar', *v.* tirio, glan-
 io, arlanio, dadlongi, dadforio; dad-
 lwytho.
- Disembarass, dus-em-bar'-ys, *v.* *a.* di-
 rwystro, diddrysus, dadrysus, dinidr,
 dadluddio, rhyddhau, annhrallodi.
- Disembay, dus-em-be', *v.* *a.* dadfach-
 wyo, ymryddhau o fachwy (celfach).
- Disembellished, dus-em-bel'-ishd, *a.* an-
 addurnedig, diaddurn.
- Disembitter, dus-em-but'-tyr, *v.* *a.* dad-
 chwerwi; melysu, melusu.
- Disembodied, dus-em-bod'-ud, *a.*
 anghorffedig, digorffol; gwahanedig.

- Disembody, dus-em-bod'-i, *v. a.* anghorffori, dadgorffori, disgorffori.
- Disembogue, dus-em-bôg', *v.* ymarllwys, aberu; ymddywallt, rhedeg; arllwys, tywallt, llifeirio.
- Disembosom, dus-em-bw'-zym, *v. a.* dadfonwesu, difynwesu.
- Disembouchure, dus-em-bô-shu'yr, *s.* aber, ceg afon; ymarllwysfa.
- Disembowel, dus-em-bow'-el, *v. a.* dadberfeddu, diberfeddu.
- Disembroil, dus-em-broil', *v. a.* rhyddhau, dadrwystro, diddyrysu; dinidro, difethlu; anghythryblu, anghyffroi.
- Disenable, dus-en-ê'-bl, *v. a.* analluogi, dinerthu; anghymhwysu.
- Disenchanted, dus-en-cant', *v. a.* dadswyno, gwrthswyno, dadreibio, dadgyfareddu.
- Disencumber, dus-en-cym'-byr, *v. a.* dadrwystro, difeichio, rhyddhau; esmwythâu, diormesu.
- Disencumbrance, dus-en-cym'-bryns, *s.* dadrwystriad, diluddiad, rhyddhâd.
- Disengage, dus-en-gej', *v. a.* rhyddhau; dadrwystro, diddyrysu, dadrysu, digaeithiwo, dadrywmo, gollwng, dattod; gwahanu, diddyfnu.
- Disengaged, dus-en-gejd', *a.* rhydd, dinidri, dirwym; diangol, gwaredol; gwag; hamddenol; seibiol; diwaith, diofal, segur.
- Disengagement, dus-en-gej'-ment, *s.* hamdden, seibiant; rhyddid; rhyddhâd, ymwared, gollyngod; dydoliad.
- Disennoble, dus-en-nô'-bl, *v. a.* diraddio, difreinio, anfrio, anurddasu.
- Disenroll, dus-en-rôl', *v. a.* dadgoflyfru, dadgofrestru, dadrestru.
- Disenslave, dus-en-slef', *v. a.* dadgaeithiwo, esgaeithu; rhyddhau, gwaredu.
- Disentangle, dus-en-tang'-gl, *v. a.* dadrysu, dad-ddyrysu, dadrwystro, rhyddhau, dattod, rhwyddhau, dadfaglu, dadblygu; gwahanu, dydoli.
- Disenthral, dus-en-throl', *v. a.* dadgaeithiwo, anghaeithiwo, esgaeithu; rhyddhau, gwaredu.
- Disenthroned, dus-en-thrôn', *v. a.* dior-sedd, dadorsedd.
- Disentitle, dus-en-tei'-tl, *v. a.* dadhawlio, difreintio.
- Disentrance, dus-en-trans', *v. a.* dad-ebru, dadlesmeirio, dadfasu.
- Disespouse, dus-es-powz', *v. a.* dad-ddy-weddio, dadbriodi, ysgaru.
- Disesteem, dus-es-têm', dus-i-stêm', *s.* ammharch, anfri, anhoffedd, anghym-
- myredd, anghymmeriad, bychander, dibrisdod, dirmyg, diystyrwch, dibarchiad:—*v. a.* dibrisio, dibarchu, anhoffi, diystyru, anfrio, goganu.
- Disesteemation, dus-es-ti-mê'-shyn, *s.* dibarchedd=*Disesteem, s.*
- Disfavour, dus-fê'-fyr, *s.* anffafr, diagrhydedd, anghymmeriad, anurddas; anghefnogiad, anghymmeradwyaeth, anfoddlonrwydd, anfri, ammharch; anghariad, cawid, soriant; anferth-wch, hagredd:—*v. a.* anffafrio, anghymmeradwyo, gwrthwynebu; anhoffi; anghymmwynasu; anffurfio, hacru.
- Disfiguration, dus-ffug-iw-re'-shyn, *s.* anffurfriad, anharddiad, hagriad; hagr-wch.
- Disfigure, dus-ffug'-iwyr, *v. a.* anffurfio, aflunio, hacru, ammhrydferthu, gwrthuno, hyllu; difwyno; anafu, ammaru.
- Disfigurement, dus-ffug'-iyr-ment, *s.* anffurfriad=*Disfiguration.*
- Disfranchise, dus-fran'-ceiz, *v. a.* difreinio, difreintio, dadfreinio, dadfreinioli, difwrdeisio; difuddio.
- Disfranchisement, dus-fran'-ceiz'-ment, *s.* difreiniad, dadfreintiad, difwrdeis-iad.
- Disfurnish, dus-ffyr'-nish, *v. a.* annodrefnu, diddodrefnu; diaddurno.
- Disgarnish, dus-gar'-nish, *v. a.* anaddurno, dadaddurno; annhrwsio; diosg, dihatru, dynoethi; dadgyfarparu, dattrecio.
- Disgarrison, dus-gar'-ru-syn, *v. a.* anwarehadw; amddifadu o warehlu.
- Disglorify, dus-glô'-ru-ffei, *v. a.* anogoneddu, dadogoneddu; ammharchu, difrio.
- Disgorge, dus-gorj', *v. a.* chwydu, cyfogi, dadlyngu; arllwys, tywallt.
- Disgrace, dus-gres', *s.* gwarth, anfri, anurddas, gwaradwydd, ammharch, achlod, dianrhydedd, cywilydd, anghymmeriad, anghymmyredd, anffafr; anfoddlonrwydd, gwg, soriant, anffawd, adfyd:—*v. a.* gwarthruddo, gwaradwyddo, ammharchu; difreinio; anurddasu; diswyddo.
- Disgraceful, dus-gres'-fwl, *a.* gwarthas, gwaradwyddus, ammharchus; goganus, sarhâus, dirmygus, enllibaid.
- Disgracefulness, dus-gres'-ffwl-nes, *s.* gwarthusrwydd, ammharchusrwydd, cywilydd-dra; gwarthrudd, anghlod.
- Disgracious, dus-grê'-shyz, *a.* anradlawn,

anraslawn; annhirion, angharuaid, anfodhaol.

Disregate, dus'-gri-get, *v. a.* gwahanu, dydoli, gwasgaru, chwalu.

Disguise, dus-geiz', *v. a.* lledrithio, ffugio, ffuantu, dieithro, cuddio, celu, rhagrithio, dirgelu; anffurfio, mygydu; meddwi:—*s.* lledrith, ffug, hud, rhith, mwgwd, gorchudd, cochl; cysgod, esgus, rhagrith, ffugiant, meddwdod.

Disguisedly, dus-gei'-zed-li, *a.* yn lledrithiog, yn ffugio; trwy hud, dan rith; yn rhagrithiol.

Disguisement, dus-geiz'-ment, *s.* twyllwsg, ffugwsg, dieithrwsg, mwgwd; ffugwedd, geuwedd, gau ymddangosiad.

Disgust, dus-gyst', *s.* gwrthffas, diflasdod; ffeiddrwydd, gwrthwynebrwydd, gloesyndod; anhoffedd, casineb, soriant; anfoddlonrwydd:—*v. a.* diflasu, ffeiddio, casâu; diarchwaethu, anfoddhau; sarhau, coddi; dirmygu; anhoffi; sori, ffromi, digio.

Disgustful, dus-gyst'-ffwl, } *a.* diflas.

Disgusting, dus-gys'-ting, } *cas, ffeiaidd, gwrthwyneblyd, anhyfryd, alarllud, atgas, casaol, gwrthwynebus, drygsawrus.*

Dish, dish, *s.* dysgl, ysgudell; ffiol, cwpan, cogan, cawg, mail; cafn, dysglaid, ffiolaid; saig:—*v. a.* dysglaidio, dysglu, ysgudellu, seigio, meillio; cafnu, crymbantu; dyfeth, niweidio.

Dishabil, } dus-y-bul', *s.* anwsg, dad-

Dishabile, } wsg, dattrws, boreuwsg, laeswsg, laesbais.

Disharmonious, dus-har-mô'-ni-yz, *a.* anghyssion, anghydgordiol, anghyd-syniol.

Dish-cloth, dish'-cloth, } *s.* cadach

Dish-clout, dish'-clout, } llestri,

clwtyn llestri, pilyn llestri.

Dishearten, dus-har'-tn, *v. a.* digaloni, llyfrhau, anghalonogi; anghysuro, tristâu, ffrwyno.

Disheartening, dus-hart'-ning, *a.* torgalonus, tor-calonus, llyfrhaol; digysur, anghysurus; aflwyddiannus, anffodus, diffynniant.

Disherison, dus-her'-i-zn, *s.* dietfeddiad.

Disheritance, dus-her'-i-tyns, *s.* dietifeddiaeth, didreftadaeth.

Dishevel, di-shef'-yl, *v.* ffuwchio; anhrefnu; disgammaru; anhrefnu'r gwallt.

Dishing, dish'-ing, *a.* dysglog, ceul.

Dish-meat, dish'-mit, *s.* llymeidfwyd, bwyd dysgl, bwyd llwy.

Dishonest, dus-on'-est, duz-on'-est, *a.* anonest, anghyfiawn, anghywir, diffaeth, brwnt, aflan, anniwair, halog, trythyll; anffyddlawn, dichellgar; gwarthus, ammharchus.

Dishonesty, dus-on'-es-ti, *s.* anonest-rwydd, anghyfiawnder, anaddwynder, dyhirwch; anniweirdeb, afendid; twyll, geudeb, bradwriaeth; drygioni; gwarth.

Dishonour, dus-on'-yr, *s.* dianrhydedd, gwarth, gwaradwydd, ammharch, anurddas, achlod, sarhâd, ammraint:—*v. a.* dianrhydeddu, gwarthruddo, gwaradwyddo, ammharchu, anurddasu; halogi, diforwyno, anghymmeradwyo.

Dishumour, dus-iw'-myr, *s.* anniddigrwydd, anfoddogrwydd; natur ddrwg, drygnaws. [golchion llestri.]

Dish-water, dish'-wo-tyr, *s.* dwr llestri.

Disimprovement, dus-im-prw'-ment, *s.* anwellineb, anwellâd; gwaethygiad.

Disincarcerate, dus-in-car'-syr-et, *v. a.* digarcharu, disgarcharu.

Disinclination, dus-un-cli-ne'-shyn, *s.* annhuedd, annhueddiad, anewyllysgarwch, anogwyddiad, gwrthwyneb, gwrthfryd, annhueddfryd; casineb, gwrthnaws, diawchedd.

Disincline, dus-un-clein', *v. a.* annhueddu, diogwyddo, anwyllysis; diawchu, dattuueddu.

Disincorporate, dus-in-cor'-pō-ret, *v. a.* dadgorffori; gwahanu, dadgymmysgu.

Disingenuity, dus-un-ji-niw'-i-ti, *s.* an-nhegwch, ammhurdeb; dichell, twyll.

Disingenuous, dus-un-jen'-iw-yz, *a.* an-nheg, anonest, anghywir, ammhur; ffuantus, rhagrithiol; cyfrwys, dichellgar; gwael, anfoneddigaidd, cyrith.

Disingenuousness, dus-in-jen'-iw-yz-nes, *s.* annhegwch, anghleuder; ffuant; cyfrwysdra, hoced, baweidrwydd, crintach, anhaeledd.

Disinhabit, dus-in-hab'-ut, *v. a.* dianneddu, dadanneddu.

Disinherit, dus-in-her'-ut, *v. a.* dietifeddu, didreftadu, dattifeddu; dihawlio, difuddio.

Disintegration, dus-in-ti-gre'-shyn, *s.* dadgyfraniad, anghyfraniad, dadsymiad.

Disinter, dus-in-tyr', *v. a.* dadgladdu, diddaiaru; dwyn i'r goleu.

Disinterest, dus-in'-tyr-est, *s.* anfantais, afles, colled; annyddordeb; diystyr-iaid:—*v. a.* diddori, annyddori, di-hunanu.

Disinterested, dus-in'-tyr-es-ted, *a.* diduedd, anhunanol, anwyrog, cleu-fryd; ammhleidgar, rhydd, teg; dielw.

Disinteresting, dus-in'-tyr-es-ting, *a.* annyddorol, annyddorgar.

Disinthal, { dus-in-throl', *v. a.* dad-Disinthal, { gaethiwo=*Disenthal*.

Disinure, dus-i-niw'yr, *v. a.* diarferu, dadarferu, anghynnefino.

Disiuvolve, dus-in-folf', *v. a.* dadorchuddio, dynoethi; dadblygu; dadrysu, rhyddhau.

Disjection, dus-jec'-shyn, *s.* chwaliad, gwasgariad, dymchweliad.

Disjoin, dus-join', *v. a.* daduno, dadgyssylltu, gwahanu, ysgar, dadgydio, dosbarthu, dydoli.

Disjoint, dus-joint', *v.* dadgymmalu, dadreddu; chwarthorio; darnio; gwahanu, rhanu; ymwahanu:—*a.* dadgymmaledig, anghysylltedig.

Disjudication, dus-jw-di-ce'-shyn, *s.* barn, dedfryd, penderfyniad.

Disjunct, dus-jyngct', *a.* dadgyssylltedig, digysswilt; gwahanol, ysgaredig.

Disjunction, dus-jyngc'-shyn, *s.* dadgyssylltiad, daduniad, gwahaniad, parthiad, ymadawiad; anundeb, ysgariaeth.

Disjunctive, dus-jyngc'-tuf, *a.* gwahaniadol, dadgyssylltoli, esgarol, anghyfieul:—*s.* gwahaniadur, dadgyssylltair, cyssylltiad gwahaniadol:—*pl.* gwahaniadolion, gwahaniaduron.

Disk, dusc, *s.* gwyneb (yr haul, y loer, neu blaned)=*Disc*.

Diskindness, dus-ceind'-nes, *s.* angharedigrwydd, anfwynder, anhynawsedd, sarhâd, niwed, adwyth, cam.

Dislike, dus-leic', *s.* anhoffder, anfodhâd; anghymeradwyaeth; gwrthwyneb; casineb, gwrthnaws, anghariaid:—*v. a.* anhoffi, anghymeradwyo, angharu; casâu, diflasu ar.

Dislikan, dus-lei'-cn, *v. a.* anghyffelybu, annhebygu.

Dislikefulness, dus-leic'-nes, *s.* annhebygrwydd, anghyffelybrwydd, annhebygoldeb.

Dislimb, dus-lum', *v. a.* diaelodi, dadaelodi.

Dislocate, dus-lö-cet, *v. a.* dadgym-

malu, disgymmalu; dilëu; symmud:—*a.* disle; dadgymmaledig, disgymmalus.

Dislocation, dus-lö-ce'-shyn, *s.* dadgymmaliad, disgymmaliad; dislead.

Dislodge, dus-loj', *v.* dilochesu, dilettya; tarfu, cilgwthio; symmud, mudo.

Disloyal, dus-loi'-yl, *a.* anffyddlawn, anghywir, annheyrngarol; bradwrus, anwadal, anuffydd.

Disloyalty, dus-loi'-yl-ti, *s.* anffyddlondeb, annheyrngarwch; bradwriaeth.

Dismal, duz'-myl, *a.* erchyll, hyll, cethin, echrydus, prudd, trist; galarus, alaethus, anghysurus; trwch, trychinebus, anffodus; tosturus, gresynol; tywyll, gwrin; ofnadwy, anguriol, dychrynlyd.

Dismalness, duz'-myl-nes, *s.* erchyllod, echryslonedd; arswyd; tywyllwch; tristwch.

Dismantle, dus-man'-tl, *v. a.* difantellu; diosg, dihatru; dynoethi; digaeu, dadfurio; difuddio; rhyddhau; dat-taelu; digochli.

Dismask, dus-masc', *v. a.* difygydu, dadfygydu; noethi, dadorchuddio, dadgelu.

Dismast, dus-mast', *v. a.* dihwylbrenu, dihwylieuru.

Dismay, dus-me', *v. a.* dychrynu, brawychu, ofni, digaloni, llyfrhau; cythruddo.

Disme, dim, } *s.* degwm; degfed.

Dismember, dus-mem'-byr, *v. a.* diaelodi, dadaelodi; llarpio, darnio, rhwygo.

Dismiss, dus-mus', *v. a.* gollwng, rhyddhau; darddanfôn, anfon; diswyddo; disbarhau.

Dismissal, dus-mus'-syl, } *s.* gollyng-Dismission, dus-mish'-yn, { dod, gollyngiad, rhyddhâd, anfoniad; madd-euant; symmudiad.

Dismissive, dus-mus'-suf, *a.* gollyngol.

Dismortgage, dus-mor'-gej, *v. a.* dadwystlo, diwystlo, dadarwystlo.

Dismount, dus-mownt', *v.* disgyn; disgyn oddi ar farch; dadymchwelyd.

Disnatured, dus-ne'-cyrd, *a.* annaturiol, dianian, anhynaws.

Disobedience, dus-ö-bē'-di-ens, *s.* anuffydd-dod, anuffyddhâd; anostyngeiddrwydd, cyndrynwydd, ystyfnigrwydd, anwarogaeth; troedd, anhyweddiad; afrywiogrwydd.

Disobedient, dus-ö-bé'-di-ent, *a.* anufydd, cyndyn, cildyn, anhydlyn, gwrthnysig, ystyfnig, anhywaith, tyn, pengaled, anhydrin, afrywiog.

Disobey, dus-ö-be', *v. a.* anufyddhau; gwrthladd, gwrthwynebu, gwrthryn; trosedd.

Disobligation, dus-ob-li-ge'-shyn, *s.* anfodhdad, afwymedigaeth, anghymrwynas; trosedd, bai, casineb.

Disobligatory, dus-ob'-li-ge-tyr-i, *a.* afwymedigol, afwymol.

Disoblige, dus-ö-bleij', *v. a.* anfodhdau, anfoddloni, digio, anfoddogi; sarhau, drygu.

Disobling, dus-ö-blei'-jing, *a.* anfwyn, diserch, sur, anhynaws, anfoesgar, taio, anghymwynasgar; anghyweithas, sarhäus; tramgwyddus, blin.

Disorbed, dus-orbd', *a.* disrodog, dadrodog, dadgylchlwybrog.*

Disorder, dus-or'-dyr, *s.* annhrefn, anybendod, anghymhendod, afreolaeth, annosbarth, afywodraeth, dyfysgi, terfysg, cythrwfl, cyffro, llanastr; anhwy, clefyd, afiechyd, selni:—*v. a.* annhrefnu; cymmysgu, cythryblu, trallodi, cyffroi; anhwylio; afonyddu, dadyrddu.

Disorderly, dus-or'-dyr-li, *a.* afreolus, afywodraethus, direol, digyfraith; annhrefnus; anynben, cymmysg; terfysgld; trythyll, rhwystros:—*ad.* yn afreolus, heb na rheol na threfnu; allan o drefn.

Disordinate, dus-or'-di-nect, *a.* afreolaidd, annhrefnus.

Disorganization, dus-or-gan-i-ze'-shyn, *s.* dadgyfluniad, dattrefniad, dadgyfansoddiad.

Disorganize, dus-or'-gy-neiz, *v. a.* dadgyflunio, dadgyweirio, dattrefnu, dadwneuthur, dadgyfansoddi.

Disown, dus-ön', *v. a.* gwadu, diarddel, diarddelw, gwrthod; dihawlu, nacän.

Disoxydate, dus-oc'-si-det, *v. a.* dadegridio.

Disoxygenate, dus-oc'-si-jen-et, *v. a.* dadufelu, dadufeleio.

Dispair, dus-pe'yr, *v. a.* disbaru, dadbaru, dadgyplu.

Disparage, dus-par'-ej, dus-par'-ij, *v. a.* bychanu, dirmygu, ammharchi, difrio, dibrisio, diystyru, gwaradwyddo, cablu, enllibio; anurddo, iselhau; ieuo yn anghymharu.

Disparagement, dus-par'-ej-ment, *s.* gwarth, anfri, anurddas, gwaradwydd,

ammharch; gogan, enllib; iselhdad, bychaniad.

Disparate, dus'-par-et, *a.* annhebyg, anghyffelyb, anghyfartal, anghymharus.

Disparates, dus'-par-ets, *s. pl.* annhebygion, anghyffelybion; pethau nas gellir eu cymharu.

Disparity, dus-par'-i-ti, *s.* anghyfartaledd, anghyffelybrwydd, annhebygrwydd, anghymharedd; afreoledd.

Dispark, dus-parc', *v. a.* dadbarcio, disbarcio; agoryd parc; agor.

Dispart, dus-part', *v.* gwahanu, rhannu, parthu, dadgyssylltu, dysbarthu; rhwygo, tori; ymagor, ymhollti; dysbarthnodi, safnrwygo:—*s.* dysbarth=trwch mettel gwn yn y genau a'r bon.

Dispasion, dus-pash'-yn, *s.* arafedd; diddigrwydd; dideimladrwydd.

Dispasionate, dus-pash'-yn-et, *a.* tawel, araf, llariaidd, pwyllus, esmwyth, digyffro; cymmedrol, ammhleidgar.

Dispatch, dus-pač', *v. a.* bryisio=*Despatch.*

Dispel, dus-pel', *v. a.* gwasgaru, chwalu, taenu, tarfu; gyru ar ffo.

Dispend, dus-pend', *v. a.* treulio, gwario; gwastraffu, afradloni, difa, ysu.

Dispensable, dus-pen'-sybl, *a.* hebgoradwy, hebgorol.

Dispensary, dus-pen'-syr-i, *s.* meddygfa, meddygy, clafdy; cyffyrdy.

Dispensation, dus-pen-se'-shyn, *s.* goruchwyliaeth; triniaeth, triniad; cyfraniad, trefniad, agweddiad, gorchwyl; braint, trwydded, cenad, caniatâd, cynnwys, cynnwysiad, hebgoriad, esgusodeb; maddeuant, goll-yngdod, goddefiad.

Dispensative, dus-pen'-sy-tuf, *a.* trwyddedol.

Dispensatory, dus-pen'-sy-tyr-i, *a.* hebgoriadol; trwyddedol:—*s.* cyfferiadur, cyfferlyfr, meddygiadur.

Dispense, dus-pens', *v. a.* cyfranu, rhanu, dosbarthu; gweinyddu; esgusodi; hebgor.

Dispenser, dus-pen'-syr, *s.* cyfranydd, dosbarthwr, gwehynwr, gweinydd.

Dispensing, dus-pen'-sing, *a.* hebgoriadol, trwyddedol, breintiol.

Dispense with, dus-pens' wudd, *v. a.* hebgor, goddef i; gadael i; cydoddef â; caniatäu, maddeu, esgusodi; rhoi heibio.

Dispeople, dus-pe'-pl, *v. a.* dibobli; difrodi, anrheithio, diffeithio.

Dispersmous, dus-pyr'-myz, *a.* deuliad-og.
 Disperse, dus-pyrs', *v.* gwasgaru, chwala, hau, taenu; tarfu; dosbarthu; ymwasgaru; diflanu.
 Dispersedly, dus-pyr'-sed-li, *ad.* yn wasgaredig; ar wasgar, ar led, yn llanastr.
 Dispersion, dus-pyr'-shyn, *s.* gwasgariad, chwaliad, taeniad, llanastr.
 Dispirit, dus-spur'-ut, *v. a.* digaloni, llyfrhau, anwroli; dychrynu; tristâu.
 Displace, dus-pleś', *v. a.* dilëu, dislëu, symmud; dadosod; diswyddo; anhhrefnu, cymmysgu.
 Displacement, dus-plë'-sen-si, *s.* anfodddhâd, anfodd, anfodddgarwch; anfwynder, anfoesgarwch.
 Displant, dus-plant', *v. a.* dadblanu, diwreiddio, dianneddu; symmud.
 Displantation, dus-plan-te'-shyn, *s.* dadblaniad, dadwreiddiad; dianneddiad; symmudiad.
 Display, dus-plë', *v. a.* arddangos, taenu, lledu, dadblygu, agor; dadgan, darlunio; llydanu; cwhwfan; difynio, tori; baldardd:—*s.* arddangosiad, ymddangosiad, disblygiad, taeniad; amlygiad, agoriad; dangosfa.
 Displeasant, dus-plez'-ynt, *a.* anhyfryd, annymunol, anfoddu, annhirion; cas, atgas, ffaidd, dygn, blin.
 Displease, dus-pliz', *v. a.* anfoddio, anfoddhau; digio, sori, tramgwyddo, diglloni, cyffroi, cynhyrfu; casâu, diflasu.
 Displeasing, dus-pli'-zing, *a.* anhyfryd = *Displeasant*.
 Displeasure, dus-plezh'-yr, *s.* anfoddlonrwydd, anfodd, anghariad; digofaint, dig, soriant, lliid, lliidiogrwydd, gwg; tramgwydd, anghymmwynas, niwed.
 Displode, dus-plöd', *v.* ffrwydro, tori; ymddyllio, ymdori.
 Displosion, dus-plö'-zhyn, *s.* ffrwydriad, ffrwydr, trwydiad; ymddyrylliad.
 Displosive, dus-plö'-suf, *a.* ffrwydrol, trwydol, trwydiadol, ymddyrylliol.
 Displume, dus-pliwm', *v. a.* disbluo, dadbluo, diblufio; dadbluori.
 Dispondec, dus-pon'-di, *s.* deugorfan hir, deugorfan cydbwys, cofan hir dyblyg=----.
 Disport, dus-pört', *s.* chware, chwaren, chwaryw, ysmaldod, digrifwch:—*v.* chwareu, chwarywo, gware, maldodi, ysmaldodi, difyru, masweddu; ym-

ddigrifo; disborthlëu; symmud o borthladd. [Rhoddadwy.
 Disposable, dus-pö'-zybl, *a.* trefnadwy;
 Disposal, dus-pö'-zyl, *s.* trefniad, trefn; triniaeth; dosbarthiad, cyfraniad, llywodraeth, rheoliad, goruchwyliaeth; gwerthiad; rhoddiad; cyflead; cyflogiad; aralliad.
 Dispose, dus-pöz', *v. a.* trefnu, dosbarthu, gosod, trefniadu; cyflëu, rheoleiddio, cymmoni, lluniaethu; llywodraethu, rheoli; rhoddi, doddi; cymhwysu, cyfaddasu, paratoi; defnyddio; tueddu, cyfeirio, gostwng; gwerthu; crethu; gweddeiddio.
 Disposed, dus-pözd', *p. p.* trefnedig; trefnus, creddol.
 Disposition, dus-pö-zish'-yn, *s.* trefniad, dosbarthiad, gosodiad; llywodraethiad; trefn, dosbarth; tuedd, gogwyddiad; tueddoldeb; tymmer, naws, anian, cynneddf, athrylith, creth, nwyd, ansawdd, anianawd, cyflwr, bryd; cymhwysder; aralliad, cyfraniad.
 Dispossess, dus-poz-ześ', *v. a.* difeddiannu, dadfeddiannu, difuddio, diberchenogi; didyo.
 Dispossession, dus-poz-zesh'-yn, *s.* dadfeddiant, difeddiannad, disfeddiant.
 Dispraise, dus-prez', *s.* anghlod, anair, anghanmoliaeth, gogan, achlod, cabl; bai, cerydd; gwarth, dianrhydedd:—*v. a.* anghanmol, dadganmol, goganu, beio, dibrisio, testynio.
 Dispread, dus-spređ', *v.* dattaenu, llettaenu; lledaenu, lledu.
 Disprize, dus-preiz', *v. a.* amhrisio, dibrisio; tanbriso, anwerthfawrogi.
 Disprofit, dus-proff'-ut, *s.* afles, anfuad, colled; niwed, argywedd:—*v. a.* aflesu, aflesâu; colledu, niweidio.
 Disproof, dus-pröff', *s.* disbrawf, dadbrawf, disbrofiad, gwrthbrofiad.
 Disproportion, dus-prö-pör'-shyn, *s.* anghyfartaledd, anghyfartalwch, anghymmesuredd, anghymhariaeth, anghyfaddasrwydd, anghystadled; rhagoriaeth:—*v. a.* anghyfartalu, anghydbarthu; anghydweddiol.
 Disproportionable, dus-prö-pör'-shyn.
 Disproportionate, dus-prö-pör'-shyn-ybl, { *a.* anghyfartal, anghymmesur, et, } anghydradd, anghyfatebol, anghyfaddas.
 Disproportionateness, dus-prö-pör'-shyn-et-nes, *s.* anghyfartaledd = *Disproportion*.

Disprove, dus-pruf, *v. a.* gwrthbrofi, disbrofi, dadbrofi, gwrthddangos.
 Dispunge, dus-pynj, *v. a.* dilëu, diddymu.
 Dispunishable, dus-pyn'-ish-ybl, *a.* anghospadwy.
 Disputable, dus'-piw-tybl, *a.* dadleuadwy, hyddadl, amhëus.
 Disputant, dus'-piw-tynt, } *s.* dadleuwr,
 Disputer, dus'-piw-tyr, } ymddadlwr, ymresymwr, ymbyngiwr, gwrthddadleuwr.
 Disputation, dus-piw-te'-shyn, *s.* dadleuad, dadl, ymddadleu, ymddadliad; ymresymiad, ymgomiad, cynnadledd; cystadleuaeth, ymgystadliad.
 Disputatious, dus-piw-te'-shyz, } *a.* dadl-Disputative, dus-piw-ty-tuf, } eugar; ymryson-gar, coecus, gwrthddadleu-gar.
 Dispute, dus-piwt', *v.* dadleu, ymddadlu, ymbyngio, ymresymu, ymgomio; cystadlu, ymgystadlu, cydyngeisio; ymryson, ymdrechu, ymrafaelio; ammeu, petruso; gwrthwynebu, gwrthsefyll:—*s.* dadl=*Disputation*.
 Disputing, dus-piw'-ting, *s.* ymddadleu, dadliad; dadl, ymddadl; ymryson.
 Disqualification, dus-cwol-i-ffi-ce'-shyn, *s.* anghymhwysiad; anaddasrwydd; analluogrwydd; angreddfiad, dadgy-mhwysiad.
 Disqualify, dus-cwol'-i-ffeï, *v. a.* anghymhwysu, anaddasu.
 Disquiet, dus-cwei'-et, *v.* aflonyddu, anesmwytho, blino, cyffroi, cythryblu, cynhyrfu, terfysgu, trallodi, gofidio:—*a.* aflonydd, diorphwys; cythryblus, helbulus.
 Disquiet, dus-cwei'-et, } *s.* aflon-Disquietness, dus-cwei'-et-nes, } ydd-Disquietude, dus-cwei'-i-tiwd, } wch, anesmwythder, anhangnefedd; cythrwf, cyffro, moloch; cur, blinder; anhunedd; helbul, gofid.
 Disquisition, dus-cwu-zish'-yn, *s.* trychwilriad, ymchwilriad, ymofyniad, arholiad, chwiliad, holiad; manylgais.
 Disregard, dus-ri-gard', *s.* esgeulusdod, anstyriaeth; diystyrwch, anfri, dirmyg, ammharch, anfriad, diofalwch:—*v. a.* esgeuluso; diystyru, tremygu, ammharchu.
 Disregardful, dus-ri-gard'-ffwl, *a.* esgeulus, diofal, dibris; dirmygus, diystyrlyd, ysmala.
 Disrelish, dus-rel'-ish, *s.* gwrthflas, diflasdod, drygflas, drygchwaeth,

adflas, dicrãwch, anchwennychiad, ffeiddiad; gwrthwynebrwydd, adgasrwydd:—*v. a.* diflasu, ammlasu, anflasu, anhoffi, diarchwaethu; casïu, ffeiddio; anghymmeradwyo.
 Disrepair, dus-ri-pe'yr, *s.* ammharch, anghywair, anghyweiriad.
 Disreputable, dus-rep'-iw-tybl, *a.* anhyglod, anghlodfawr, dibarch; gwarthus, cywilyddus.
 Disreputation, dus-rep-iw-te'-shyn, *s.* anfri, anghlod, drygair, anair, gwarth, gwaradwydd, ammharch; anghymmeriad, anghymyredd.
 Disrepute, dus-ri-piwt', *v. a.* anfrïo, ammharchu:—*s.* anfri=*Dusreputation*.
 Disrespect, dus-ri-spect', *s.* ammharch, dirmyg, diystyrwch, dibrisdod, traha, dianrhydedd; anfoesgarwch:—*v. a.* ammharchu, bychanu, tremygu, anfrïo, difenwi, dianrhydeddu.
 Disrespectful, dus-ri-spect'-ffwl, *a.* ammharchus, dirmygus, tremygu, diystyrlyd; difoes, anfoesog; difriol.
 Disrobe, dus-röb', *v. a.* dadwisgo, dihatru, dattrwsio.
 Disruption, dus-rypp'-shyn, *s.* ymdoriad, rhwygiad, drylliad; rhwyg, erthwch, breg; llarpiad, ymagoriad, holltiad.
 Dissatisfaction, dus-sat-us-ffac'-shyn, *s.* anfoddlonrwydd, anfodd; coddiant.
 Dissatisfy, dus-sat'-us-ffeï, *v. a.* anfoddloni, anfoddio, anfoddhau.
 Dissect, dus-sect', *v. a.* difynio, difynu, difyniadu; dryllio, darnio; rhanu, dosbarthu; tori; cigyddio; trychwilio.
 Dissection, dus-sec'-shyn, *s.* difyniad, difyniaeth; drylliad; rhaniad, dosbarthiad.
 Dissector, dus-sec'-tyr, *s.* difyniwr, difyniedydd, attorydd.
 Disseize, dus-siz', *v. a.* difeddiannu, difeddu, camoresgyn, treisfeddiannu.
 Disseizee, dus-si-zî', *s.* difeddiannai, camoresgynai=yr un a fwirer allan o feddiant yn anghyfreithlawn.
 Disseizin, dus-sî'-zun, *s.* camoresgyn, camoresgyniad, treisfeddiant, dadfeddiant.
 Disseizor, dus-sî'-zyr, *s.* camoresgynydd, treisfeddiannydd.
 Dissemblance, dus-som'-blyns, *s.* anhebygolrwydd, annebygrwydd.
 Dissemble, dus-sem'-bl, *v.* ffugio, ffuantu, lledrithio, ymddieithro, rhagrithio; celu, cuddio; gwadu.

- Disseminate, dus-sem'-i-net, *v. a.* hau, gwagaru, lledu, taenu; cyhoeddi; arlydanu.
- Dissemination, dus-sem-i-ne'-shyn, *s.* heuad, taeniad, gwagariad; cyhoeddiad.
- Dissension, dus-sen'-shyn, *s.* anghydfod, anghytundeb, anghydsyniad, anghymmod, ymrafael, cweryl; gwrthdybiad.
- Dissensious, dus-sen'-shyz, *a.* anghytûn, amrafaelus, ymryson-gar, cynhenllyd; anghydsyniol, anghysson; pleidgar.
- Dissent, dus-sent', *v. n.* anghytuno, anghydsynied, gwahaniaethu; ymneillduo, ymranu:—*s.* anghytundeb, anghydsyniad; ymneillduaeth, ymneillduad, neillduaeth; amryfarn, gwrthdyb.
- Dissentaneous, dis-sen-te'-ni-yz, *a.* anghytunol, anghydsyniol, anghydfyddus, anghysson; amryfaelus, croes.
- Dissenter, dus-sen'-tyr, *s.* ymneilldûwr, anghydfurfwr, anghyfunwr; ymwahanwr:—*pl.* ymneillduwyr, anghydfurfwyr, ymneillduaid.
- Dissentient, dus-sen'-shent, *a.* anghytunol, ymneillduol, ymwahanol:—*s.* anghytunwr; ymneilldûwr.
- Dissenting, dus-sen'-ting, *a.* ymneillduol, ymneillduaid.
- Dissertation, dus-sen-te'-shyn, *s.* traethawd, treithawd, traith, treithiad; ymresymiad.
- Dissertator, dus'-syr-te-tyr, *s.* traethodwr, treithodydd; ymresymydd.
- Disserve, dus-syrf', *v. a.* niweidio, drygu; afesoli.
- Disservice, dus-syr'-fus, *s.* anghymwynas; niwed, colled, argywedd.
- Disserviceable, dus-syr'-fus-ybl, *a.* anwasanaethgar, anfuddiol, afesol; niweidiol.
- Dissever, dus-sef'-yr, *v. a.* gwahanu, dadgyssylltu, parthu, ysgaru, dyranu; rhwygo, hollti; dirwanu, daduno.
- Disseverance, dus-sef'-yr-yns, } *s.* gwa-
Dissevering, dus-sef'-yr-ing, } haniad,
rhaniad, ysgariad, dydoliad, neillduad.
- Dissidence, dus'-su-dens, *s.* anghydfod, anghytundeb, anghydgordiad; ymrafael, annysgymnod; ymneillduoldeb.
- Dissident, dus'-su-dent, *a.* anghytunol, anghytûn, anghyfunol; ymneillduol:—*s.* ymneilldûwr; ymwahanwr.
- Dissiltion, dus-su-lish'-yn, *s.* esdarfiad, gwrthneidiad.
- Dissimilar, dus-sum'-i-lyr, *a.* annhebyg, anghyffelyb; amryfal, dihafal.
- Dissimilarity, dus-sum-i-lar'-i-ti, }
Dissimilitude, dus-su-mul'-i-tiwd, } *s.*
annhebygrwydd, anghyffelybrwydd;
amrafaledd; annhebygiad.
- Dissimile, dus-sum'-i-li, *s.* gwrthgymhariaeth, croesgymhariaeth, anghydrith.
- Dissimulation, dus-sum-iw-le'-shyn, *s.* ffuant, rhagrith, ffug; lledrithiant, ymddieithriad, dirgeliad; twyll, hoced, falster; gweniaith; gwatwar.
- Dissipable, dus'-su-pybl, *a.* gwagardwy, chwaladwy, hychwal.
- Dissipate, dus'-su-pet, *v.* gwagaru, chwalu; gwastraff, afradloni, gwario; ymwasgar; diflanu.
- Dissipation, dus-su-pe'-shyn, *s.* gwagariad, chwaliad; treuliad, gwastraffiad; gwastraff, afrad; diofalwch.
- Dissociate, dus-sö'-shi-et, *v. a.* gwahanu, dadgyssylltu, ysgar, neillduo, dosbarthu; digyfeillio.
- Dissociation, dus-sö-shi-e'-shyn, *s.* gwahaniad, dadgyssylltiad, ysgariad, neillduad; gwahan, dosbarth.
- Dissolubility, dus-sol-iw-bul'-i-ti, *s.* hydoddedd, toddoldeb, dattodoldeb.
- Dissoluble, dus'-so-liw-bl, *a.* hydawdd, toddadwy, dadmeradwy; dattodadwy; dadunadwy.
- Dissolute, dus'-sö-liwt, *a.* penrydd, penrhydd, afreolus; afradlawn, difrodus, ofer; diffaeth, anllad; anniwair, nwyfus; wtresgar, brwysg; esgeulus, diofal; gwagsaw, masw; anfoesol, anghrefyddol.
- Dissoluteness, dus'-sö-liwt-nes, *s.* penrhyddid, afreolaeth, anllywodraeth; afradlonrwydd; diffaethder.
- Dissolution, dus-sö-liw'-shyn, *s.* dattodiad, ymddattodiad, toddiad, dadmeriad, meirioliad, ymdoddiad; ymollyngiad; dadgorfforiad, dadgyssoddiad; ymadawiad, marwolaeth; diddymiad, dinystr.
- Dissolvable, duz-zol'-fybl, *a.* toddadwy, dadmeradwy; dattodadwy.
- Dissolve, duz-zolf', *v.* toddi, dadmer, meirioli; dattod, dadgyssylltu, dadgorffori, gwahanu, ysgaru, chwalu; diflanu; rhyddhau, llacâu; tori; difa, ysu; dirymu, dinystrio.
- Dissolvent, duz-zol'-fent, *a.* toddol, toddiadol, dadmerol, dadleithiol:—*s.* edrwyth, dadmerydd, toddai, dadmerai, dadleithior, dattodydd, trwyth.

- Dissolver, *duz-zol'-fyr*, *s.* dattodydd, dattodai, meiriolydd, toddydd, dadferydd.
- Dissonance, *duš-sö-nyns*, *s.* anghydseiniad, anghydgordiad, anghynghanedd, anghysson, gwrthsain; anghyssondeb, anghytundeb, anghydsyniad.
- Dissonant, *duš-sö-nynt*, *a.* anghyd-syniol, anghytunol, anghydgordiol, anghysson, anghygerdd, anghydlais, digynghan, anghyfundon; croes, garw, cryg.
- Dissuade, *duš-swed'*, *v. a.* anghynghori, annarbwylo, gwrthannog; gwrthgymhell, troi.
- Dissuasion, *duš-swé'-zhyn*, *s.* anghynghor, gwrthannog; gwrthgynghoriad; gwrthannogaeth.
- Dissuasive, *duš-swé'-suf*, *a.* anghynghorol, gwrthgynghorol, trewynol:—*s.* gwrthgynghor, gwrthreswm; trewyniad.
- Dissyllabic, *duš-sul'-y-bic*, *a.* dwysill, dwysilllog, dwysillafog, deusill, deusilllog.
- Dissyllable, *duš-sul'-ybl*, *s.* dwysill, deusill, gair dwysill, gair deusill, dwysillair:—*pl.* deusilliaid, dwysilliaid. [cogeylyn.]
- Distaff, *duš-taff*, *s.* cogel, cogail:—*dim.*
- Distain, *duš-ten'*, *v. a.* ystaenio, goliwio, llychwino; diwyno, difwyno, halogi.
- Distance, *duš'-tyns*, *s.* pelder, meithdra, hyd; encyd, emyd, talm; cyfrwng, cyfwng, gofod; maint; anghytundeb; parch; rhagoriaeth:—*v. a.* pellau, gadaw ym mhell ar ol; blaenu ar.
- Distant, *duš'-tynt*, *a.* pell, pellenig; hirbell; anghysbell; gwahanedig, ar wahân, neillduol; gochelgar, tawedog; gwanaidd; oeraidd.
- Distaste, *duš-test'*, *s.* gwrthfias, diflaser, anarchwaeth, drygchwaeth; casineb, anhoffedd; anfoddlonrwydd; anhyfrydwch:—*v. a.* diflasu ar, alaru ar; diflasu, anhoffi, casiu; blino, anfoddio; sarhau, anfoddhau.
- Distasteful, *duš-test'-ffwl*, *a.* diflas, gwrthwynebydd, alarllyd; ffaidd, atgas; annymunol; drwg, anfoddog.
- Distemper, *duš-tem'-pyr*, *s.* clefyd, afiechyd, anhwylddeb, dolur, saldra; anesmwythder; annhrefn, cyffro; golor, teneulw:—*v. a.* anhwylio, heintio, clwyfo, annhymmeru; annhrefnu, dyrsu, cythruddo; llygru.
- Distemperance, *duš-tem'-pyr-yns*, }
Distemperature, *duš-tem'-pyr-a-cyr*, }
s. annhymmerusrwydd; anghymmedroldeb=Distemper.
- Distemperate, *duš-tem'-pyr-ct*, *a.* annhymmerus, anghymmesur; anghymmedrol.
- Distend, *duš-tend'*, *v. a.* helaethu, ledu, rhythu, eangu, arledu, estyn, chwyddo, taenu; agor; mwychau.
- Distention, *duš-ten'-shyn*, *s.* helaethiad, damlediad, eangiad, dirdyniad; lled, arled; ymagoriad; helaethder.
- Distich, *duš'-tiç*, *s.* pennill dwyfraich, cywydd deuir; deufan, dwyodl, dwywers, dwyfraich, ban, dwylin, pennill, cwpl:—*a.* dwyres, dwyrestrog, dwyrest.
- Distichous, *duš'-ti-cyz*, *a.* dwyres=Distich.
- Distil, *duš-tul'*, *v.* dystyllio, dyferu, dyhidlo, defnynu; toddi.
- Distillation, *duš-tul-le'-shyn*, *s.* dystylliad, meriad, dystyll; merin.
- Distillery, *duš-tul'-lyr-i*, *s.* dystyllfa, dystylldy; dystylliaeth.
- Distinct, *duš-tinget'*, *a.* gwahanol, gwahanredol, dynodol, neillduedig, dosbarthedig, neillduol, dydolaid, penodol; eglur, amlwg, croyw; llawnllythyr; brith, anrwyddig.
- Distinction, *duš-tinge'-shyn*, *s.* gwahaniaeth, gwahân, golanred; rhagoriaeth; dosbarthiad, parthiad, neillduoeth; amrwyiaeth; darnod, dynodiad; gradd, bonedd, urddas, godidogrwydd, hynodrwydd; barn, dirnadaeth; rhagornod, gwahannod.
- Distinctive, *duš-tinge'-tuf*, *a.* gwahaniaethol, gwahanredol; dirnadol.
- Distinctness, *duš-tinget'-nes*, *s.* gwahanolrwydd, neillduolrwydd; eglurdeb, croywder.
- Distinguish, *duš-ting'-gwish*, *v.* gwahaniaethu, dynodi, hynodi, gwahanredu, gwahanu, darnodi, dosbarthu; dydoli; neillduo; canfod, deall, gwybod; barnu; enwogi.
- Distinguishable, *duš-ting'-gwish-ybl*, *a.* gwahanadwy; nodadwy, rhagorol; hyglo.
- Distinguished, *duš-ting'-gwisht*, *a.* nodedig, godidog, enwog, clodfawr; gwahanedig.
- Distinguishing, *duš-ting'-gwish-ing*, *a.* gwahaniaethol; ardderchog; nodweddol, dydolaid.
- Distitle, *duš-tei'-tl*, *v. a.* aihawlio.

- Distort, dus-tort', *v. a.* gwyro, gwyr-droi, gwyr-ganu, camystumio; hylu:—*a.* gwyredig, camdröedig; gwyr-gam, cam.
- Distortion, dus-tor'-shyn, *s.* gwyrddroad, trawsdyniad, camystumiad.
- Distract, dus-tract', *v. a.* croesdynu; gwahanu, neillduo, rhanu, parthu; cythraddo, dyrysu, poeni; gwallgofi, gorphwyllo; penddifadu, disbwyllo.
- Distracted, dus-trac'-ted, *a.* gorphwyllog, gwallgofus, ynyfd, aminhwyllog, llerth; cythruddedig, terfysglyd, helbulus; gwahanedig.
- Distractedness, dus-trac'-ted-nes, } *s.*
- Distraction, dus-trac'-shyn, } *s.*
terfysg, annhrefn, cythrwfi, cymhelri, dyryswch; gwallgofrwydd, am-mhwyl, gorphwyl, lledfrydedd, cynddaredd, marwerydd; gorphwyl-liad; cyfyng-gynghor; gwahaniad, dosbarthiad; croesdyniad; syfrdandod, penbleth.
- Distrain, dus-tren', *v.* gafaehu, attafaelu, cymmeryd attafael; codi da.
- Distrainable, dus-tren'-ybl, *a.* gafaeadwy, attafaeladwy.
- Distraint, dus-trent', *s.* gafaeliad, attafaeliad; gafael, attafael, adafael.
- Distress, dus-tres', *s.* cyfyngder, ing, cyni, ingder, gwasga, trallod, adfy, caledi, cystudd, caethiwed, trueni, trychincob, angen, cyfeiaeth, poen, glocs, angenoctyd; attafael, gafaeliad, rheithafaeliad, dystrais:—*v. a.* cyfyngu, gwasgu ar, trallodi, cystuddio; gwarchau ar.
- Distressful, dus-tres'-ffwl, } *a.* gofidus,
- Distressing, dus-tres'-ing, } trallodus,
ingol, blin, poenus, trwch, gorthrymderus; tlawd.
- Distribute, dus-trub'-iwt, *v. a.* cyfranu; dosbarthu, rhanu, parthu, dogni; rhoddi, gweinyddu; trefnu; rhengoio; cysteu; gwahanu, dadgyssodi.
- Distribution, dus-tru-biw'-shyn, *s.* cyfraniad, dosbarthiad; dosbarth; rhanedigaeath; cystead, trefniad; gwahaniad, dadgyssodiad.
- Distributive, dus-trub'-iw-tuf, *a.* cyfranol, cyfraniadol, dosbarthol, dosbarthiadol, cyfranedigol, rhanedigol, gwahanredol; gwahaniadol:—*s.* dosbarthair; dosbarthydd, dosbarthor.
- District, dus'-trict, *s.* cylechdaith; tiriogath, rhandir, ardal, goror, bro, parth, gwlad, amgylchedd; rhaglawaeth.
- Distrust, dus-tryst', *s.* anymddiried, anhyder, anghoel, disgred, drygdyb, amheuaeth, petrusder, ofn; anfri, anghlod:—*v. a.* anymddiried, anhyderu, anghoelio, amneu; llettybio, drygdybio; gwanffyddio, gwanobeithio.
- Distrustful, dus-tryst'-ffwl, *a.* llettybus, drygdybus; anhyderus, ofnus, amhös, pryderus; gwylaidd, digalon.
- Disturb, dus-tyrb', *v. a.* aflonyddu, cythruddo, cyffroi, terfysgu, trallodi, blino; rhwystru, attal, luddias.
- Disturbance, dus-tyr'-byns, *s.* aflonyddwch, cythrwfi, cynhwrf, trabludd, cymhelri, cymmysgedd, annhrefn, trafrerth, twrf, tymmestl; rhwystr, llestair, lludd.
- Disunion, dus-iw'-ni-yn, *s.* anundeb, dadgyddiad, dadgyssylltiad, ysgariad, gwahaniad; anghytundeb.
- Disunite, dus-iw'-neit', *v.* anuno, daduno, gwahanu, dadgydio, dydoli, neillduo; rhanu, parthu, dosbarthu; ymwahanu, ymranu, ymneillduo.
- Disunity, dus-iw'-nu-ti, *s.* anundod, dadundeb, anghytundeb, anundoldeb, ymranriad, ysgariaeth.
- Disusage, dus-iw'-sej, *s.* anarfer, annefod; diarferiad, anarferiad, anghynneffindra.
- Disuse, dus-iw'z', *v.* anarfer, diarferu, anarferu, anghynneffino:—*s.* anarfer, annefod=*Disusage*.
- Disvaluation, dus-fal-iw'-e'-shyn, *s.* amhrisiad, dibrisiad, ammharch, anfri, anghlod, bychander.
- Disvalue, dus-fal'-iw, *v. a.* dibrisio, amhrisio, anhoffi, ammharchu, diystyru:—*s.* amhrisiad, dibrisiad=*Disvaluation*.
- Disvouch, dus-fowc', *v. a.* anghredu, anghoelio; gwrthddywedyd, gwrthwynebu.
- Ditch, dic, *s.* ffos, clawdd, dyfrglawdd, camlas; clais, rych:—*v.* cloddio, ffosi.
- Ditcher, dic'-yr, *s.* cloddiwr, ffoswr.
- Ditheism, dei'-thi-uzm, *s.* deuddwiaeath, deudduwodaeth; deuddwyfyddiaeth.
- Ditheist, dei'-thi-ust, *s.* deuddwgedwr, deuddwiedydd, deuddwyfyddwr, deuddwiadur.
- Dithyramb, duth'-i-ramb, *s.* ofergan, llerthgan, gwin-gerdd.
- Dithyrambic, duth'-i-ran'-bic, *a.* gwyllt, gorwyllt, penboeth, llerth, chwyd

- edig, gormodiaethol:—*s.* ofergan=*Dithyramb.*
- Ditone, dei'-tön, *s.* dwydon, deudon.
- Ditto, dut'-tö, *s.* yr un, yr un peth, y dywededig, y crybwylledig, yr unrhyw; eto, eton.
- Ditty, dut'-ti, *s.* cân, canig, cenig, cathl, emyn, caniad, cywydd, canu, pryddestgan, pryddestawd:—*v. a.* canu, cathlu, emynu, cywyddu; telori.
- Diuresis, dei-iw-rö'-sus, *s.* troethlif, troethred, pisglwyf, pislif, y tryngc-lif.
- Diuretic, dei-iw-ret'-ic, *a.* troethlifol, troethredol; troethbarol, pisbarol:—*s.* troethbair, troethgyffer, pisbair, tryngcbair.
- Diurnal, dei-yr'-nyl, *a.* dyddiol; beunyddiol, peunyddiol, beunydd, diwrnodol:—*s.* dyddiadur, dyddlyfr, dyddonlyfr.
- Diuturnal, dei-iw-tyr'-nyl, *a.* parhäus, parhaol, hirbarhäus.
- Diuturnity, dei-iw-tyr'-nu-ti, *s.* parhausder, hirbara, parhäd, hiriant.
- Divan, di-fan', *s.* senedd (Twrca agwledydd Dwyreiniol ereill); cynghorfa, cynghor, cynghorlys; cynghorgell; neuadd, llys; cabidwl; casgliad o gerddi, gardd o gerddi.
- Divaricate, dei-fe'-ri-cet, *v.* fforchogi, fforchi, agor, gwahanu, lledu; dosbarthu, ymrannu; deuranu, deubarthu:—*a.* fforchog, ymranedig, deuranog.
- Divarication, dei-fe-ri-cet'-shyn, *s.* fforchogiad, fforchid, ymwahaniad; deubarthiad, deuraniad; croesiad.
- Dive, deif, *v.* ymsoddi, ymsuddo, ymdrochi; suddo, trochi; treiddio, dyfnchwilio, olrhain.
- Divel, di-fel', } *v. a.* llarpio,
Divellicate, di-fel'-li-cet, } darnio; tynu oddi wrth eu gilydd.
- Divellent, di-fel'-lynt, *a.* ysgarol, gwahanedigol; dattynol, gwrthdynol.
- Diver, dei'-fyr, *s.* ymsoddwr, ymsuddwr, ymdrochwyr, trochydd, trochiedydd, suddwr; treiddiwr, olrheiniwr.
- Diverge, di-fyrj', *v. n.* ymwasgaru, ymwahanu, gwasgaru, fflori, lledwyo, ymbelläu, ymrannu; osgoi, lleddfu.
- Divergence, di-fyr'-jens, } *s.* ymwasgaru,
Divergement, di-fyrj'-ment, } gariad, ymbelläd, ymwahaniad, ffead, ysgoad, ffwr.
- Divergent, di-fyr'-jent, *a.* ymwasgarol, ymbellaol, ysgoawl, gwyrtdynol.
- Divers, dei'-fyrz, *a.* amryw, amrywiol, amryfal, llawer, aml, amry-.
- Diverse, dei'-fyrz, *a.* amrywiol, amryfal, amryw, amryfath, amrywedd, amrywiog; gwahanol, amgen, annhebyg, anghyffelyb, gwahanol, neillduol.
- Diversification, di-fyr-si-ffi-cet'-shyn, *s.* amrywiad, amrywiaeth, amrywiogaeth, neilliad, amgeniad; amlwedd-iad; newidiad.
- Diversify, di-fyr'-si-ffe, *v. a.* amrywio, amrywioli, amryfalu, amgenu, neillio, amrywiaethu; gwahanredoli; gwahanu; britho, amlwio, tryfritho.
- Diversiloquent, di-fyr-sul'-ö-cwent, *a.* amrylef, amrylais, amrydraith.
- Diversion, di-fyr'-shyn, *s.* difyrwch, digrifwch; difyriad; chware, chwareuaeth, cildroad, gwyrriad, ysgoad.
- Diversity, di-fyr'-su-ti, *s.* amrywiaeth, gwahaniaeth, amryfeiliant, rhagoriaeth, amrywdeb, amgenaeth, annhebygrwydd, neilliogrwydd.
- Divert, di-fyrt', *v. a.* difyru, boddio, boddhau, dyddanu, digrifio, lloni, hyfrydhau; gwyo; trosi, somi.
- Diverting, di-fyr'-ting, } *a.* difyrol, di-
Divertive, di-fyr'-tuf, } fyru, difyr,
digrifol, dyddan, digrif, llon, llawen; arab; cellweirus, aifeithus.
- Divertisement, di-fyr'-tus-ment, *s.* difyrwch, digrifwch, boddhäd, achweryd.
- Divest, di-fest', *v. a.* dihatru, diosg, dynoethi; difuddio, difeddu.
- Divesture, di-fes'-çyr, *s.* dihatriad, diosgiad, difuddiad, darestyn.
- Divide, di-feid', *v.* rhanu, cyfranu, dyrannu, gwahanu, parthu, dosbarthu, rhifranu; ysgar, esgaru; hollti; ymrannu, ymwahanu; ymagor; dogni, deoli.
- Dividend, duf'-i-dend, *s.* rhan, cyfran, dogn, ysgär, talgyfran, llogran, dylran; cyfransawdd, rhifransawdd, esran, ysran, nellai.
- Divider, di-fei'-dyr, *s.* rhanwr, rhaniedydd, parthwr, dosbarthydd, cyfranwr, dyddolydd, gwahanwr.
- Dividers, di-fei'-dyrz, *s.* rhaniadur, rhaniedydd, rhanyr=math ar gwnpas.
- Dividing, di-fei'-ding, *a.* rhaniadol, dosbarthol, dyranol, ysgarol, gwahaniadol:—*s.* rhaniad, parthiad, dyran-iad.
- Dividual, di-fud'-iw-yl, *a.* rhanedig, cyfranedig, dyranedig, degnedig.

Divination, *duf-i-ne'-shyn*, *s.* dewiniaeth, dewiniad, dewindeb, darogan, armes, dysgogan, arddysgogan, brudd, coel, argoel, darmain.

Divinator, *duf-i-ne'-tyr*, *s.* dewin, dewiniwr, daroganydd, dysgoganwr.

Divine, *di-fein'*, *a.* dwyfol, duwiol, dwyfolaid, duwin, duwinyddol; duwaidd; nefol, santaid; ardderchog, rhagorol:—*s.* duwinydd, dwyfinydd, diweinydd; *gwr llên*:—*v.* dewinio, darogan, brudio, dysgogan; dyfalu, dyfeisio, dychymmygu, amcanu; coelgyrchu, rhamanta; rhagddywydd, rhagfynegi.

Diviner, *di-fein'-yr*, *s.* dewin, brudiwr, chwiliog, coelgyrchwr = *Divinator*; rhagfynegwyr; dyfalwr, dychymmygwr.

Diving, *dei'-fing*, *s.* ymsoddiad, ymsuddiad, yndrochiad, soddiad.

Diving-bell, *dei'-fing-bel*, *s.* soddgloch, suddgloch, cloch ymsoddi, dyfrgloch.

Divinity, *di-fun'-i-ti*, *s.* dwyfoldeb; duwdod, duwdeb; duwinyddiaeth, dwyfyddiaeth; duwindeb, duwiolaeth; Duw, duw; duwiaeth.

Divisibility, *di-fus-i-bul'-i-ti*, *s.* hyranedd, hyranrwydd, hybarthedd, gwahanrwydd.

Divisible, *di-fus'-i-bl*, *a.* rhanadwy, parthadwy, hyran, hybarth, gwahanadwy.

Division, *di-fizh'-yn*, *s.* rhaniad, parthiad, cyfraniad, gwahaniad, dybarthiad, dyraniad, dosbarthiad, ysgariad, dydoliad; rhan, cyfran, parth, ysgâr; cydraniad; cyfraniaeth, rhifraniaeth, rhaniadaeth, dyraniaeth; rhifraniad; ymraniad, ymrafael, amryson, anghytundeb; gwahaniaeth, ysgariaeth, rhwygiad, ymbleidiad.

Division of integers, *di-fizh'-yn of un'-ti-jyrrz*, *s.* cyfraniaeth syunion, rhifraniaeth syml, cyfraniaeth gyfanrif.

Divisional, *di-fizh'-yn-yl*, { *a.* rhaniadol, }
 Divisive, *di-fei'-suf*, { parthiadol, }
 dosbarthiadol, cyfraniadol; anghydfodol, amrafaelus.

Divisor, *di-fei'-zyr*, *s.* rhaniedydd, rhifranai, rhifranydd, cyfranydd.

Divorce, *di-fô'rs*, *s.* ysgar, ysgariaeth, esgariaeth, ysgariad, ysgâr priodas, dadbriodas; dadundeb, gwahaniad; llythyr ysgar; esgareb:—*v.* *a.* ysgar, ysgaru, gwahanu; dadbriodi, deol; gwrthod, bwrw ymaith, daduno, dadgyssylltu.

Divorcement, *di-fô'rs-ment*, *s.* ysgariaeth = *Divorce*, *s.*

Divorcer, *di-fô'r-syr*, *s.* ysgarydd.

Divorceive, *di-fô'r-suf*, *a.* ysgarol.

Divulge, *di-fylj'*, *v. a.* cyhoeddi; dadguddio, amlygu, egluro, anghelu, cyffredino, anhuddo; hōni; gyru ar led.

Divulging, *di-fyl'-jing*, *s.* cyhoeddiad, dadgeliad, amlygiad.

Divulsion, *di-fyl'-shyn*, *s.* dadgyssylltiad; rhwygiad; dattodiad; gwahandyniad.

Dizziness, *duz'-zi-nes*, *s.* syfrdandod, madronod, pendro, gysp, penddaredd, chwibwrn, chwidredd; diofalwch.

Dizzy, *duz'-zi*, *a.* syfrdan, madron, penchwiban, serfan, chwibwrn, serfyll; penddarus; diofal, difeddwl.

Do, *dw*, *v.* gwneuthur, gwneyd; gweithredu; ymwneyd; bod.

Docible, *dôs'-i-bl*, { *a.* hyddysg, hyddof, }
 Docil, *dôs'-ul*, { hydrin, hydyn, hywedd, hywaith, athrylithgar; dof, gwâr, hynaws. }

Docility, *dö-sul'-i-ti*, *s.* hyddysgedd, hyddofedd; athrylithgarwch; hynawsedd.

Docimacy, *dö-su-my-si*, *s.* delbrofiaeth, mettelbrofiaeth; metteliaeth.

Dock, *doc*, *s.* tafol; tafolen; llongarth, llongborth, llongorsaf, llongadeilfa; cloren march, cynffon cefyl; cloren, rhonell; pedrain; tocen; tocwisg, tocwain; cloer, llogawd, bar:—*v. a.* tocio, cwtogi; byrhau, talfyru; blaendori, llostori; attal; dystyriwio; llongarthu, llongorsafu, gorsafu llong.

Docket, { *doc'-cet*, *s.* toced, toceb, toc- }
 Docquet, { *yn*, tocnod, cyfeirnod, cyfarwyddnod, nwyddnod; cwynres; crynodeb, talfyriad; torgedeb:—*v. a.* tocnodi, tocedu, tocebu, cyfeirnod, hyfforddnodi; talfyru. }

Docking, *doc'-cing*, *s.* llongarthiad; llongorsafiad, llongborthiad.

Dock-yard, *doc'-iard*, *s.* llongarthfa, llong-gadlas; ystofa llongorsaf.

Doctor, *doc'-tyr*, *s.* doethor, dysgawdwr, dysgawdur, athraw; meddyg; doctor:—*v.* meddygu, meddyginiaethu, gwella; doctora.

Doctoral, *doc'-tyr-yl*, *a.* doethorol, doethoraid, doctorol, doctoraidd.

Doctorate, *doc'-tyr-et*, *s.* doethoriaeth, doctoriaeth, gradd doethor:—*v. a.* doethori, doethor-raddio.

Doctorly, doc'-tyr-li, *a.* doethoraidd, doethorol, doctorol, athrawus, dysgedig.

Doctress, doc'-tyr-es, } *s.* doethores,
Doctress, doc'-tres, } meddyges, doctores.

Doctors' Commons, doc'-tyr-z-com'-mys, *s.* Rheithglas, Rheithgor, Rheithgoleg.

Doctrinal, doc'-tru-nyl, *a.* athrawiaethol, addysgiadol, athrawus:—*s.* dysgeidran; addysg, athrawiaeth.

Doctrine, doc'-trun, *s.* athrawiaeth, addysg; dysg, dysgeidiaeth.

Document, doc'-iw-ment, *s.* addysg, gorchymyn, cyfarwyddyd, hyfforddiad, gwers, lith; prawfysgrif, gweithred, ysgrifdyst, tysteb, cynysgrif:—*v. a.* addysgu, cyfarwyddo, athrawiaethu.

Documental, doc'-iw-men'-tyl, *a.* addysgol, cyfarwyddol; prawfysgrifol.

Dodder, dod'-dyr, *s.* lliandro, lliandag, llin-glwm, cyfnydd.

Dodecagon, dö-dec'-y-gyn, *s.* deuddeg-ochr, deuddegochron, deuddegongl.

Dodge, doj, *v.* ymdroi, ysgoi, ymogelyd, castio; somi, twyllo; gwadu, gwrthddywedyd; trawsddadlu, geirdroi; anwadau; gwiblo, mwysdroi; cecru.

Dodgery, doj'-yr-i, *s.* cast, ysgoad.

Dodkin, dod'-cin, *s.* fyrlingen.

Doe, dö, *s.* ewig, hyddeg, gafr ddân, gafr ddanas, danas.

Doer, do'-yr, *s.* gwneuthurwr, gwneuthurydd, gweithredydd.

Does, dyz, *v.* gwna, gwnaiff (y trydydd person unigol o'r ferf *do*, modd mynegol, amser presennol; megys, "what does he here" = beth a wna efe yma?)

Doff, doff, *v. a.* dihatru, diosg, dadwisgo; ysgoi, gochel, gohriro.

Dog, dog, *s.* ci:—*pl.* cwn:—*dim.* cïan, cynyn; brigwn, gobed, dalicydd, ci:—*v. a.* hel, hela, hely, dilyn, cel ddilyn; blino, poeni.

Dogal, dog'-yl, *a.* dugol; perthynol i dduglyw.

Dogate, dog'-ct, *s.* dugiaeth, duglywiaeth.

Dogbelt, dog'-belt, *s.* dalrwym, dalwregys.

Dogberry-tree, dog'-ber-ri-tri, *s.* cwyrus, cwyrïalen, pren ci.

Dogbrier, dog'-brei-yr, *s.* ciros, egroswydd, ogfaenllwyn, marchfieri, merddrain, ogfaesrwydd.

Dogcheap, dog'-châp, *a.* goriselbris; cyn rhated a bwyd ei; dan draed.

Dogdays, dog'-dez, *s. pl.* dyddiau 'r cwn

=y dyddiau pan y cyfyd ac y machlud Seren y Ci gyda'r haul.

Dogfish, dog'-ffish, *s.* morgi, penoi, ci coeg.

Dogged, dog'-ed, *a.* costog, sarig, anfwyn, sur, taiog; cïaidd; olrheimiedig.

Doggedness, dog'-ed-nes, *s.* costogrwydd, sarigrwydd, afrywiogrwydd.

Dogger, dog'-yr, *s.* ysgorfad.

Doggerel, dog'-yr-el, *a.* gwael, distadl, sal, anghelfydd; afreolaidd, rhimpyniaidd, rhimynol, trwsgl:—*s.* rhimpyniaeth, rhimyniaeth, rhosp, rhigwn.

Doggish, dog'-ish, *a.* cïaidd, creulawn, costogaid = *Dogged*.

Doghearted, dog'-har-ted, *a.* cïaidd, didostur, annhrugarog; maleisus.

Doghole, dog'-höl, *s.* twll cwn, cut cwn; gwaeldy, caban truenus.

Doghouse, dog'-hows, *s.* cyndy, ty cwn, cynllwst, cynel, llwst.

Dogkeeper, dog'-ci-pyr, *s.* cynydd, cwn-drefnydd, cwn-fugail, ceidwad cwn.

Dog-Latin, dog-lat'-un, *s.* Lladin farbaraid, Lladin drosgl, Lladin y ci.

Dogleech, dog'-lic, *s.* meddyg cwn; crachfeddyg, coegfeddyg.

Dogma, dog'-my, *s.* egwyddor sefydlog, addysgyfaenol; egwyddor, gosodiad, athrawdydd, trawddydd, trawdyb, haerdyb, dirdyb, mympwy.

Dogmad, dog'-mad, *a.* cynddeiriog.

Dogmatic, dog-mat'-ic, } *a.* traw-
Dogmatical, dog-mat'-i-cyl, } dybiol,
trawddydd, haerdybiol, pendant,
honiadol, awdurdodaidd, hunanddyb;
cyndyn, ystyfnig; doethoraidd.

Dogmatics, dog'-my-tics, *s.* trawddyddiaeth, trawdybiaeth, trawddywyddiaeth.

Dogmatism, dog'-my-tuzm, *s.* haeriad, honiad, honawd, haeriad noeth; haerdybiaeth, meistrolddydd; pendantrwydd; anryfoldeb, trahausier.

Dogmatist, dog'-my-tust, *s.* haerdybiwr, haerwr, honwr, dyhaerydd; awduriaethwr, trawddydd.

Dogmatize, dog'-my-toiz, *v. n.* trawddyddu, trawdybio, awduriaethu; dyhaeru, hönî.

Dogstar, dog'-star, *s.* Seren y Ci, Cïan, Siriws.

Dogtooth, dog'-tath, *s.* dant llygad, llygatddant, addant.

Dogwood, dog'-wd, *s.* cwyrus, cwyrïalen.

Dogwood-tree, dog'-wd-tri, *s.* cwyruswydd.

Doily, doi'-li, *s.* llawlian; napcyn.

Doing, *dw'-ing*, *p. p.* yn gwneuthur, gan wneuthur:—*s.* gweithred, gwaith, gweithrediad, cyflawniad; ymddygiad, moes; cynhwrf, cyffro; gorchest, camp, gorug.

Doit, *doit*, *s.* hatling, fril, tegan.

Dolabriform, *dö-lab'-ri-förm*, *a.* bwyell-aidd.

Dole, *döl*, *s.* rhan, cyfran, dogn, parth, ysgâr; cardod, rhodd, elusen; ergyd:—*v. a.* rhanu, cyfranu, dogni.

Doleful, *döl'-ffwl*, } *a.* tristlawn,
Dolesome, *döl'-sym*, } athrist, alaethus,
prudd, galarus, irad, tostur, truan,
syn; gwrn, caddugol.

Dolefulness, *döl'-ffwl'-nes*, *s.* tristwch, alaeth, gofid, aeth.

Dolechurus, *dol-i-ciw'-rys*, *s.* hirlostod-yn, mydr hirlost; mydr â sill yn ormod ynddo.

Doll, *dol*, *s.* delwan, pingcen, maban plentyn, dol.

Dollar, *dol'-lyr*, *s.* doler=darn o arian o werth tua 4s. 6c.

Dolomite, *dol'-ö-mut*, *s.* dolomith.

Dolor, *döl'-lyr*, *s.* dolor, poen, gloes; gofid, alaeth; cystudd, cythrudd.

Dolorific, *dol'-ö-ruff'-ic*, *a.* dolurus, poenus, gofidus, cystegol.

Dolorous, *dol'-ö-ryz*, *a.* alaethus, galarus, trist, cwynfanus; dolurus, irad, cethin, erchyll, echrys.

Dolphin, *dol'-ffün*, *s.* dollfyn, morhwech.

Dolt, *dölt*, *s.* penbwl, delf, hurtyn, llelo, ffwl, cadafael, llob:—*v. n.* chwareu 'r ffwlcyn; ymddywn fel penbwl.

Doltisñ, *döl'-tish*, *a.* penbylaid, delf-aidd, penfas, disynwyr; swrth.

Domain, *dö-men'*, *s.* tiriogaeth; llywodraeth, arglwyddiaeth; etifeddiaeth, maenor.

Dome, *döm*, *s.* adeilad, adail, ty; cromen, nendwr, crongop, copolan; cadeilran, annedd.

Domestic, *dö-mes'-tic*, *a.* cartrefol, teuluaid, athrefol, tyaid; cyfannedd; dof, gwâr:—*s.* gweinidog, gwas, morwyn, teuluwr.

Domestic bard, *dö-mes'-tic bard*, *s.* bardd teulu.

Domesticate, *dö-mes'-ti-cet*, *v. a.* cartrefu, athrefoli; dofi, cynnefino, gwareiddio.

Domicil, } *dom'-i-sul*, *s.* trefred, cartref,
Domicile, } haddef, anneddle, trigfa,
preswylfod, annedd:—*v. a.* cartrefu,
haddefu, preswyllo, trigo, anneddu.

Dominant, *dom'-i-nynt*, *a.* llywodraeth-

ol, llywiedigol; blaenaf, trech, penaf; gorfodol, blaenorol:—*s.* llywsain, llywnod, nod arweiniol, y seithfed mwyaf.

Dominant cord, *dom'-i-nynt cord*, *s.* llywdant, llywgord, cord arweiniol.

Dominate, *dom'-i-net*, *v.* llywodraethu, rheoli, llywio, arglwyddiaethu, rhwyfan; trechu; darostwng, gorfod; gormeilio; tycio.

Domination, *dom-i-ne'-shyn*, *s.* llywodraeth, rheolaeth, arglwyddiaeth, uchafiaeth, meistrolaeth, rhwysg; llywodraethiad, rhwyfiad; trais, camrwysg; trawsawdurdod; gallu.

Dominative, *dom'-i-ne-tuf*, *a.* llywodraethus; arglwyddiaidd, gormeilus, trahäus.

Dominater, *dom'-i-ne-tyr*, *s.* llywydd, llywiadur, modur; dofydd; arlywiad, cyffrawd; gormesydd, traws-arglwydd.

Domineer, *dom-i-né-yr*, *v. n.* arglwyddiaethu, llywodraethu, rheoli, rhwysgo; tra-arglwyddiaethu; bygylu, boc-sachu, dwndro.

Domineering, *dom-i-né-yr-ing*, *a.* arglwyddiaidd, meistrolgar, rhwysgol; trahäus; gormeilus.

Domincial, *dö-mun'-i-cyl*, *a.* arglwyddol; sulnodol, Sulaidd; perthynol i'r Sul:—*s.* y Sul, dydd Sul, dydd yr Arglwydd.

Domincial letter, *dö-mun'-i-cyl let'-tyr*, *s.* llythyren Sul.

Domincian, *dö-mun'-i-cyn*, *a.* Dominciaidd; perthynol i Dominc Sant:—*s.* Dominciad, monach Dominciaidd.

Dominion, *dö-mun'-i-yn*, *s.* arglwyddiaeth, llywodraeth, rheolaeth, goruchafiaeth, llywedyddiaeth, penaduriaeth, teyrnedd, ymherodraeth, unbenaeth; rhwysg, gallu, awdurdod; tiriogaeth, talaeth, cyfoeth.

Domino, *dom'-i-nö*, *s.* cwff; cwewll; hirwisg; ffedwisg, mygydwisg.

Don, *don*, *s.* meist, arglwydd, Don (senw Yspañaidd).

Dona, *don'-a*, *s.* meistres, arglwyddes, boneddes, rhan, madan, Dona (senw Yspañaidd).

Donation, *dö-ne'-shyn*, *s.* rhodd, anrheg, dawn, cyfrod, cyfarwys, ced; rhodd-iaid, doniad; alwysen.

Donative, *don'-y-tuf*, *s.* rhodd=*Donation*; rhwyddwoseb, bywoliaeth eglwysig:—*a.* rhoddiadol, rhoddol; gosebol.

Done, *dyn*, *p. p.* (*Do*) gwneuthuredig;

a wnaethpwyd; terfynedig; wedi darfod:—*in.* dyna ben! purion! o'r goreu! boddlawn!

Donee, dō-nē, *s.* y derbynydd, donai, rhoddgymeriaedr.

Donkey, dong'-ci, *s.* asyn; mul; tongcyn.

Donor, dō'-nor, *s.* rhoddwr, rhoddiedydd, y rhoddydd, doniwr, rhoddiad.

Doodle, dū'-dl, *s.* seguryn; oferwr; symlyn, hurtyn, cadafael, brebwl.

Doom, dūm, *s.* barn, dedfryd, brawd; tynged, ffawd; colledigaeth, collfarn, dyfarniad; dystryw; cosp:—*v.* a. barnu, dedfrydu; collfarnu; tynged-fenu; cospi.

Doomsday, dūmz'-de, *s.* dydd barn, dydd brawd; y dydd diweddfaf.

Doomsday-Book, dūmz'-de-bwc, *s.* Brawdlyfr, Llyfr Dydd Brawd, Llyfr Dydd Barn=lyfr a gasglwyd ar orchymyn Gwilym Oresgynydd, yn cynnwys arolwg o holl diroedd Lloegr.

Door, dōyr, *s.* dor, drws; porth; mynedfa.

Door-button, dō'yr-byt-tū, *s.* cnap drws, cna, cna drws.

Doorcase, dō'yr-ces, } *s.* hiniog,
Doorframe, dō'yr-ffrem, } rhiniog, ystram drws, atgeddor, dorystam, dorgaes, ymyddor.

Doorkeeper, dō'yr-ci-pyr, *s.* drysor, porthor, ceidwad drws:—*f.* drysores, porthores.

Doorpost, dō'yr-pōst, *s.* gorsin, gorsing, post drws, eminiog, amhiniog.

Doorsill, dō'yr-sul, *s.* trothwy, seilddor, hiniog.

Dor, } dor, *s.* chwilen y baw.
Door, }

Dorado, dō-rē-dō, *s.* Cleddybsg, y Cleddybsg=cydser deheuol o chwe seren; yr eurbysg=Doree.

Doree, dō'-ri, *s.* yr eurbysg, yr eurgefn, y pysg eurgefn=John Dory.

Dorian, dō'yr-i-yu, } *a.* Doraidd, Dorig;
Doric, dor'-ic, } perthlynol i Doris yn Groeg; Groegaidd.

Dormant, dor'-mynt, *a.* cysgedig; yn cysgu, yng nghwsg; cuddiedig, dirgel; digyffro; esgeulusedig; marw; anweithgar; gogwyddol:—*s.* swmer, trawst; cysgydd, cysgadur.

Dormar-window, dor'-myr-wūm-dō, *s.* torment, tormwnt, nenffenestr.

Dormitive, dor'-mu-tuf, *s.* cysgiadur, cysor, cysgbair.

Dormitory, dor'-mu-tyr-i, *s.* hundy, hun-

fa, cerner, cysgell, cysgle, ystafell gysgu, claddfa, claddle, hunfa'rmeirw.

Dormouse, dor'-mōws, *s.* pathew, pathor, marwgwsg.

Dorn, dorn, *s.* morgath arw, y ddreingath, cath arw, cath bigog.

Dorp, dorp, *s.* cordref, pentref, treflan.

Dorsal, dor'-syl, *a.* cefnol, cefnaidd.

Dorsel, dor'-sel, } *s.* bancyr, cawell
Dorser, dor'-syr, } cefn, cefngest, crowyn, cawell, cest; pynoreg, sadell.

Dorsiferous, dor'-suff-yr-yz, *a.* cefnddygol; yn dwyn had ar gefn eu dail.

Dose, dōs, *s.* dogn, cyfferddogn; traf-lwng, trangeoll, llymaid, llwng; swmp, swm, dognedd:—*v.* a. dogni, cyfferddogni.

Dosser, dos'-syr, *s.* bancyr=Dorsel.

Dossil, dos'-sul, *s.* naddob, naddobell, naddswp, rholyn, llicinrwd.

Dot, dot, *s.* man, mannod, manigyn, nod, nodyn; pyngcyn, pwyntyn:—*v.* manu, menyru, nodi; manfritho, brithnodi, britho.

Dotage, dō'-tej, *s.* lledfrydedd, penwendid, gwallgof, ymlferydd, syfrdandod; dotiad; maldod, traserch, gorhoffder; maledd, maldod.

Dotal, dō'-tyl, *a.* gwaddolog, agweddiol.

Dotard, dō'-tyrd, } *s.* dotiwr, gwan hen;
Doter, dō'-tyr, } maldodwr, ffadryn, traserchwr, ffoserchyd, ffwleyn.

Dotation, dō'-te'-shyn, *s.* gwaddoliad, egweddiad, berthogiad; gwaddol, cynnysgaeth.

Dote, dōt, *v.* n. dotio, ymlferydd, pendroni, hurtio, amhwylylo, gwallgofi, dotian; gorhoffi, ymserchu; dadfeilio, edwi.

Dottard, dot'-tyrd, *s.* tocwydden, cwtog-bren, pron tociedig.

Dotterel, dot'-tyr-el, *s.* hutan=enw llwyth o adar. [Ffrenig.]

Douanier, dw-an'-i-e, *s.* cyllidydd

Double, dyb'-bl, *a.* dyblyg, deublyg, dwbl; dau, dwy; dwyol, deuol; cymmaint arall; deudro; deutu; deu-, dwy-; twyllodrus:—*ad.* yn ddeublyg; dwywaith; ym mhlyg:—*s.* plyg, dyblyg, deublyg; plygiad, plygfa, dill; cymmaint ddwywaith; dyr-ysblyg; casti, hoked:—*v.* dyblygu, plygu, deuddyblygu, dyblu, dillio; ymddyblygu; mynychu; castio.

Double-barrelled, dyb'-bl-ba-reld, *a.* dwy-farilog, dyblfarilog.

Double-base, dyb'-bl-bes, *s.* gorsodgrwth, gorgwrth; deusawd.

- Double-biting, dyb'-bl-bei-ting, *a.* am-gnoawl, amfiriog, amlym.
- Double-charge, dyb'-bl-carj', *v. a.* deu-lytho, dyblergydio; ymddiried deubarth i.
- Double-dealer, dyb'-bl-di-lyr, *s.* twyll-fasnachydd, hocedydd, twyllwr, som-wr.
- Double-dealing, dyb'-bl-di-ling, *s.* twyll-fasnach, anonestrywdd, hoced, brad, dichell, ffalsedd, anfyddlondeb.
- Double-face, dyb'-bl-ffes, *s.* deuwynebedd, dau wyneb, ffalsedd, twyll.
- Double-faced, dyb'-bl-ffest, *a.* deuwyn-ebog, deuwyneb; rhagrithiol, hocedus.
- Double-formed, dyb'-bl-fformd, *a.* deu-ffurfio, dwyffurf.
- Double-hearted, dyb'-bl-har-ted, *a.* dwy-galonog, bradwrus, gau, ffals.
- Double-meaning, dyb'-bl-mi-ning, *a.* deuystyr, mwys, amwys, deufeddwl.
- Double-minded, dyb'-bl-mein-ded, *a.* deufrydig; ansefydlog, gwamal, am-henderfynol.
- Doubleness, dyb'-bl-nes, *s.* dyblygedd, deublygrwydd, plygedigrwydd.
- Double-octave, dyb'-bl-oc'-tef, *s.* deu-wythawd, dyblwythawd; y pymtheg-fed.
- Doublet, dyb'-let, *s.* dybled, iswisg, gwasgod; dau, dwy, par, cwpl; ffug-faen.
- Doubling, dyb'-ling, *s.* dyblygiad, deublygiad; plyg, dill; dyrysbylg, ymdro, cyfrwysder.
- Doubleton, dyb'-lun', *s.* dyblon, darn aur = 3p. 4s.
- Doubt, dowt, *v.* ammeu, petruso, ofni, llettybio, drygdybio; anghoelio:—*s.* amheuaeth, ammeu, petrusder, annilyrwydd, ansicrwydd, amwysedd, mwysder, dadl, anhysbysrwydd; ofn, llettyb.
- Doubtable, dowt'-ybl, *a.* ambeudawdy.
- Doubtful, dowt'-ffwl, *a.* amheus, petrus, astrus, annigol; auwadal, ansafadwy, ofnog, amheugar; amwys.
- Doubtfulness, dowt'-ffwl-nes, *s.* amheuaeth = *Doubt*, *s.*
- Doubtless, dowt'-les, } *ad.* yn ddi-
- Doubtlessly, dowt'-les-li, } ammeu, yn ddiamheuol, yn ddibetrus, yn ddilys, yn ddiâu, yn sicr.
- Doucer, dw-syr', *s.* anrheg, rhodd, goseb; gwobr; melusder.
- Doucker, dyc'-cyr, *s.* trochydd, y troch-ydd.
- Dough, dö, *s.* toes:—*v. a.* pensythu.
- Dough-baked, dö'-beet, } *a.* toes-
- Dough-kneaded, dö'-ni-ded, } aidd,
- toeslyd; mallgras, mallbob; meddal, masw.
- Doughty, dö'-ti, *a.* dewr, gwych, glew, pybyr, mawrfrydig, ardderchog.
- Doughy, dö'-i, *a.* toeslyd; mallbob, mallgras; meddal, tyner; gwelw.
- Douse, dows, *v.* trochi, suddo, soddi; brys-laesu; brys-lacäu.
- Dout, dowt, *v. a.* taro allan, diffodd.
- Douter, dow'-tyr, *s.* diffoddyr, diffoddydd.
- Dove, dyf, *s.* colomen.
- Dove-cot, dyf'-cct, } *s.* colomendy,
- Dove-house, dyf'-hows, } cwt colomen-
- od. [niwed, gwirion.
- Dovelike, dyf'-leic, *a.* colomenaid, di-
- Dove-tail, dyf'-tel, *s.* peusyth, rhon bar-cud, cynffon y golomen:—*v. a.* peusythu.
- Dowable, dow'-ybl, *a.* gwaddoladwy.
- Dowager, dow'-y-jyr, *s.* gwaddolog, gwaddoles, gweddw waddolog, agwedd-iol, cynnysgaethog.
- Dowdy, dow'-di, *s.* ysleuren, annillynes, musgrelen; sopen o fenyw:—*a.* annhaclus, annillyn, aiferw, ysleuren-aid.
- Dowel, dow'-el, *s.* deuolbin, deudyno, pin ddeupen, pinhoel.
- Dower, dow'-yr, } *s.* gwaddol,
- Dowery, } dow'-yr-i, } cynnysgaeth,
- Dowry, } egweddi, agweddi, argyfreu; cowyll; amobr; rhodd.
- Dowerless, dow'-yr-les, *a.* diwaddol, anwaddolog, digynnysgaeth.
- Dowlas, dow'-lys, *s.* breisglian, braslian, dowlas; math ar lian lledfras.
- Down, down, *s.* manblu, goflew, plucan, draenblu, pân; hadbluf; pluf y gwaenydd; pluf ysgall; hawni, gra; gwastadedd, gwastattir; rhos, gwaen; noethdir, heldir; cefnen, bryn; cefn-faes; glasfryn:—*prp.* i lawr, i waered; gyda; hyd, hyd yn, hyd at:—*ad.* i lawr, i waered; tuag i waered; ar i waered; obry, isod; ar lawr:—*a.* uniawn i lawr; syml, clau, didwyll; pendant; prudd, trist:—*v.* myned i lawr; darostwng, gostwng, gor-threchu.
- Downcast, down'-cast, *a.* tafledig i lawr; prudd, trist, penisel, trwm, athrist; gwylaid; crymedig.
- Downfall, down'-ffol, *s.* cwymmp, codwm, cwymmpawd; dinystr, dymchweliad, syrthiad; adfail, difrod.

Downhill, down'-hul, *s.* gwaered, gorwaered, llethr, llechwedd, disgynfa:—*a.* ar waered; llechwedd, llethrog, disgynol.

Downlying, down'-lei-ing, *s.* gorphwysdalm; amser gorphwys, pryd cysgu:—*a.* ar wely esgor; ar esgor.

Downright, down'-reit, *ad.* yn union i lawr; yn syth, yn unionsyth; ar ei ben; yn ddidwyll; yn ddiddefod; heb na rhwysg na rhodres; yn llwyr; ar unwaith; trwyddo, trwyddo draw:—*a.* yn uniawn i lawr; syth, union-syth; didwyll, dihoced, clau, syml, gonest, cywir; trwyadl, llwyr, hollol; aflednais.

Downward, down'-wyrd, } *ad.* i lawr,
Downwards, down'-wyrzd, } i waered,
ar i waered, tuag i lawr, obry.

Downward, down'-wyrd, *a.* gwaeredol, llawrydol; a fo tuag i lawr; llechwedd, disgynol; gwyredig, crwm; isel, prudd, anhylon.

Downweed, down'-wid, *s.* moredafeddog, llwyd boneddig.

Downy, down'-i, *a.* manbluaidd, manbluog; hadbluaidd; panog, graog; esmwyth, neidr, tyner, mwyth.

Doxology, docs-ol'-ö-ji, *s.* mawlwerau, mawlgan, moleb.

Doxy, doc'-si, *s.* cyffoden, puten, mwyglen, huran, cymmones, anllades.

Doze, döz, *v.* hepian, huno, gogysgu, dargysgu, cyntuno; hurtio, syfrdanu.

Dozen, dyz'-zn, *s.* deuddeg, dwsin, dwsen, hanner drefa:—*a.* deuddeg.

Doziness, dö'-zi-nes, *s.* cysgadwydd, syrthni, trymder.

Dozy, dö'-zi, *a.* cysglyd, swrth, trymaidd, hepianllyd, musgrell, marwaidd.

Drab, drab, *s.* puten, dyhiren, huran; budrog, hafren, swgan; gellfrethyn, brethyn tewgryf:—*v.* n. putein, budrogi:—*a.* lledlwyd, dwn, llwyd-wyn, gell, dulwyd, gwrm.

Draehm, dram, *s.* dram=wythfed ran unas.

Draco, dre'-cö, *s.* Draig, y Ddraig=cysder gogleddol o bedwar ugain seren; hydlewyrn.

Draff, draff, *s.* gwaddod; soeg; golchion; olion, ysborion, gwelhilion, ffwlach, sorod.

Draffy, draff'-i, *a.* gwaddodlyd; soeglyd, gweisgionllyd; diwerth, gwael.

Draft, drafft, *s.* tyniad, tynfa, llusg, hws; tyndaleb, tynysgrif, talbar; cynllun, darlun, braslun, cynddelw,

amlinell; brasysgrif, brasdyniad:—*v.* *a.* tynu; cynllunio, braslinellu, amlinellu, brasdynu; dewis, dethol.

Draffthorse, drafft'-hors, *s.* tynfarch, march tynu, ceffyl tynu, menfarch, ceffyl gwaith.

Draftsman, draffts'-myn, *s.* tyniedydd, cynlluniwr, lluniedydd, arfelydd, darluniwr.

Drag, drag, *v.* tynu; llusgo, dragio; ymlusgo; llusgrwydro:—*s.* llusg, ear llusg, yslêd, yslêden; og lusc, og fras; llysgrwyd, ballegrwyd; tyn-fach.

Drabble, drag'-gl, *v.* llusgo, lldro, diblo; ymddiblo; budrogi.

Dragman, drag'-myn, *s.* llusgrwydwr, tynrwydwr.

Dragnet, drag'-net, *s.* llusgrwyd, tynrwyd, rhwyd dynu.

Dragoman, drag'-ö-myn, *s.* cyfieithydd, deonglwr, lladmerydd.

Dragon, drag'-yn, *s.* draig; dragon; Draig, y Ddraig.

Dragonet, drag'-yn-et, *s.* dreigan, draig fechan; dreighbysg.

Dragon-fly, drag'-yn-flei, *s.* gwas y neidr, gwaell y neidr, chwidarw.

Dragonish, drag'-yn-ish, *a.* dreigaidd, dreigiol.

Dragon's-blood, drag'-ynz-blyd, *s.* dreigwaed, gwaed y ddraig=math o sudd a geir o wahanol blaniogion.

Dragoon, dra-gw'n', *s.* marchfilwr; garmwyn, dragoniad; pedfarchog:—*v.* *a.* gormesu, gormeilio, erlid, blino, gorfodi.

Drain, dren, *v.* dyhysbyddu, dysbyddu, sychu, hysbyddu, arloesi, gwythu; gwaghau; dyferu, dyferffosi, tanrigoli, cleisio:—*s.* dyferffos, dyfrffos, gwehynffos, gwythreden, ffrydle, gofer, merai; clais; rhigol.

Drainable, dren'-ybl, *a.* hysbyddadwy, hysych.

Drainage, dren'-ej, *s.* dyhysbyddiaeth, hysbyddiad, dysbyddiad.

Drainer, dren'-yr, *s.* hidlyr, hysbyddyr, dyhysbyddai, sychiedydd.

Draining, dren'-ing, *s.* dyhysbyddiad, tanrigoliad, dyfrffosiad, dysychiad.

Drake, drec, *s.* adiad, barlad, ceiliog hwyad; dreigon, corfagnel.

Dram, dram, *s.* dram=yr wythfed ran o unas; tipyn, rhywfaint, syrnyrn, ychydigyn; traflwng, llymeidyn, llwngc; gwirod; draemon=7½c.

Drama, dram'-y, *s.* chwaryddiaeth,

- chwaroniaith, chwaroniaeth, chwareu-
eg, drychfarddoniaeth, chwargerdd,
chwareugan, drychwaren, fiedfardd-
oniaeth; cymwawd; tristwawd; dyn-
waredgan.
- Dramatic, dra-mat'-ic, } *a.* chwara-
Dramatical, dra-mat'-i-cyl, } yddol,
chwaronol, drychfarddol; chwareu-
faol; chwaryddol, dynwaredol.
- Dramatis-personæ, dram'-y-tus-pyr-sö'-
ni, *s. pl.* dynweddau chwaryddiaeth,
ansoddion chwaroniaeth, nodweddau
chwareueg.
- Dramatist, dram'-y-tust, *s.* chwareu-
fardd, chwaronydd, chwaronur,
chwarawdur, ysgrifenydd chwareuon,
chwareunydd; dynwaredydd.
- Dramatize, dram'-y-teiz, *v. a.* chwara-
yddoli, chwareuganu, drychfarddoni.
- Dramaturgy, dram'-y-tyr'-ji, *s.* chwara-
fyddiaeth, drychwareueg, chwaron-
yddiaeth.
- Drank, drange, *p. p.* (*Drink*) yfedig.
- Draper, dre'-pyr, *s.* golofydd, golof-
werthwr; brethynwr; lleiniwr.
- Drapery, dre'-pyr-i, *s.* golofyddiaeth,
golofiaeth; dilladwaith; brethyn-
waith; brethyn; brethynau; golof-
nyddau, defnydd dillad; dillad,
gwisg, gwisgiad; dilladiad.
- Drastric, drastr'-tic, *a.* grymus, cryf,
effeithiol, gweithgar.
- Draught, drafft, *s.* trafllwng, trancell,
darllwng, llwng, llymaid; helfa,
traill; soch, gwehynffos, geady, carth-
le; dyfnder; tynblastr, tynsugaeth-
an; tynallnoedd; tyniad = *Draft* :—
v. a. tynu, llusgo; galw allan.
- Draughts, draffts, *s. pl.* gwyddbwyll,
chware gwyddbwyll.
- Draughtsman, draffts'-myn, *s.* tynied-
ydd = *Draftsman*; rhagysgrifenydd;
gwirottyn, diotwr, potiwr.
- Draw, dro, *v.* tynu; llusgo; arwain;
denu, hudo, darbwyllo; llunio, dar-
lunio, dysgrifio; tynu cynllun; erth-
ynu; sugno; gwallofi, gwahenu;
gwehynu; cyunyrchu; cyfansoddi;
derbyn :—*s. tyn*, tyniad, llusg; cwtws,
coelbren, rhan.
- Drawback, dro'-bac, *s.* dattyniad, ad-
taliad, tyniad yn ol; colled; anfan-
tais, dattal.
- Drawbridge, dro'-brij, *s.* ysgrogell,
pont godi.
- Drawee, dro'-i, *s.* tynai; yr un y tyner
arno; talwr dyl cyfnewid.
- Drawer, dro'-yr, *s.* tynwr, tyniedydd,
- llusgwr, gwehynydd; lluniedydd, dar-
lunior; deillydd; traill, cloer, llog-
awd, cilior, llogell, treillyn, tyngell;
craff.
- Drawers, dro'-yrz, *s. pl.* islodrau, tros-
au :—*sing.* isglos, islawdr, tros.
- Drawing, dro'-ing, *s.* tyniad, llusgiad,
tyniedigaeth, hwys; darlun, llun, ar-
lun, darluniad, paentiad; darluniaeth,
arluniaeth.
- Drawing-knife, dro'-ing-neiff, *s.* rhasgl.
- Drawing-master, dro'-ing-mas-tyr, *s.* ar-
lunfeistr, athraw arlunio.
- Drawing-room, dro'-ing-rwm, *s.* cyfarch-
fa, cyfarchgell, dygyfarchfa, ystafell
ymgynnull; cilgell, encilfa; cyfarch-
gelliad, ymgynnulliaid.
- Drawing-slate, dro'-ing-slet, *s.* tynlech,
darlunlech, marm du.
- Drawl, dröl, *v.* geirlusgo; safndrymu :
—*s.* geirlusg, geirllaesrwydd, safn-
drymedd, musgrellni ymadrodd.
- Drawn, dron, *p. p.* tynedig, llusgedig;
cyfartal, cydbwys, cyfiol.
- Dray, dre, } *s.* car llusg, car
Dray-cart, dre'-cart, } hir, tyn-gar, ys-
ledfen.
- Dray-horse, dre'-hors, *s.* ceffyl car llusg,
ysledfarch.
- Drayman, dre'-myn, *s.* gytrwr car llusg,
car-ytrwr.
- Drazel, draz'-el, *s.* budrogen, hafnai,
dwgan, yslebog.
- Dread, dred, *s.* ofn, arswyd, dychryn,
braw, dychryndod, eohryd; parch-
edig ofn; achreth, ysgryd :—*a.* ofn-
edwy, arswydllawn; parchadwy,
parchedig; erchyll, echrhydus; dy-
chrynllyd, arswydus :—*v.* ofni, ar-
swydo, argysyru; aryneigio; mawr
ofni; crynu rhag.
- Dreadful, dred'-ffwl, *a.* ofnadwy, erchyll,
echryslawn, dychrynllyd, arswyd-
llawn, irad, cethin, anaele; hybarch.
- Dreadfulness, dred'-ffwl-nes, *s.* arswyd-
olrwydd, dychryndoleb, erchyllod.
- Dreadless, dred'-les, *a.* diofn, diarswyd,
difraw; hyf, eon.
- Dream, dräm, *s.* breuddwyd; ffoldyb,
gofregedd, coeg ddychymmyg, coeg-
beth :—*v.* breuddwydio; gwagdybio,
ymlefyrydd, dychymmygu.
- Dreaming, dräm'-ing, *p. a.* yn breudd-
wydio; breuddwydiol; hwyrdwrn,
trymhyrddig, llyferthin, musgrell,
cysgled; hurt, pwl, pendew.
- Dreamless, dräm'-les, *a.* difreuddwyd.
- Dreamy, dri'-mi, *a.* breuddwydiog.

Drear, drŷyr, *a.* hyll, erchyll, cethin, echrydus, echryslawn; gwyll, gwrm; prudd ac unig.

Dreariness, drŷyr-i-nes, *s.* erchyllod, hyllrwydd; prudd-der; ansirioldeb, tristwch.

Dreary, drŷyr-i, *a.* hyll=*Drear*; athrist, galarus, ingol, blin, llwm.

Dredge, drej, *s.* treillrwyd, tynrwyd llymeirch, llymeirchrwyd; treillyd, brithyd=ceirch ahaidd yn gymmysg:—*v. a.* treillio, treillrwydo; pysgota â threillrwyd; gofodiog, gofodi; ysgeintio â blawd.

Dredger, drej'yr, *s.* treilliwr, treilliedydd; gofodyr, gofodiadur, blodlwch, treillfwch, blwch gofodi.

Dredging, drej'-ing, *s.* treilliad.

Dredging-box, drej'-ing-bocs, *s.* gofod-gist, treillgist=*Dredger*.

Dredging-machine, drej'-ing-my-shin, *s.* treillbeiriant, treillermig.

Dreggy, dreg'-i, *a.* gwaddodyd, gwaddodog, rhytionllyd, lleidiog, brwnt, budr.

Dregs, dregz, *s. pl.* gwaddod, gwaelodion, lhorion, rhwtion, sorod, sothach, ysgarthion, ysborion, ammhuredd.

Drench, drensh, drenç, *v. a.* trochi, gwlychu, mwydo, golchi:—*s.* troch-ydd, gwlychwr, mwydwr; trancellwr; trafwnge, darlwnge; dogn o gyfferi i anifail; ysgothlyn, dirgyffyr; trochfa.

Dress, dres, *v.* gwisgo, dilladu; addurno, trwsio, gwychu; cyweirio; diwyllio; taclu; rhesu:—*s.* gwisg, dillad, trwsiad, diwyg, addurn; par o ddillad.

Dresser, dres'-yr, *s.* gwisgwr, trwsiadwr; dilledydd; ymdrwsiwyr; triniwr, cyweirydd, cyffeithiwr, parotŵr, cymmonwr; seld, trestl, treser; cilfwrdd.

Dressing, dres'-ing, *s.* dillad, gwisg, ymdrwsiad; taciad, addurniad; triniaeth, gwrteithiad, diwylliad; curfa, cystwyad; parotad.

Dressing-room, dres'-ing-rum, *s.* trws-gell, ystafell ymwisgo.

Dressing-table, dres'-ing-te-bl, *s.* trws-fwrdd, bwrdd ymwisgo.

Dressmaker, dres'-mā-cyr, *s.* gwisgiades, gwisgyddes, dilledyddes, trwsiad-es, gwnyddes; gwniadyddes.

Dressy, dres'-i, *a.* trwsiadus, coegwisg, gwisgwyd, taclus.

Dreul, drul, *v. n.* glafoerio, ymboeri.

Drew, drw, *p. t.* (*Draw*) tyndedig.

Drib, drub, *v. a.* tocio, cwtogi.

Dribble, drub'-bl, *v.* defnynu, dyferu, dosi, dystyllu, glafoerio; ymlaferydd.

Dribblet, drub'-let, *s.* dryllyn, ysbilyn, manswm, manddyled.

Drier, dreif'-yr, *s.* sychydd, dysychwr; crasydd; dyhysbyddwr; sychyr.

Drift, drufft, *s.* amcan, bwriad, tuedd, dyben, meddylfryd, cyrch, tynfa, cais, lluwch, lluchfa, hfff; hifyn; cluder, croeslwybr; golwg:—*v.* lluchio, lluwchio, hyffio; pentyru, cludeirio, gyru o'i flaen.

Drill, drul, *v.* ebillio, trulio; tyllu; rhilio; goferu, suo, sio; trydynu; hyfforddi, preithio, dysgu milwyr; hudo, denu:—*s.* drul, trwydded, trydded, ebill; rhill, rhes, rhibyn; hyfforddiad, dybreithiad; rhillyr; rhidys, goferen; âb, epa.

Drill-harrow, drul'-har-rö, *s.* rhilloged, og rill.

Drilling, drul'-ing, *p. a.* rhilliedig:—*s.* rhilliad; rhillheud=heud yn rhesi; rhillnwydd, lian bras.

Drill-plough, drul'-plow, *s.* rhillaradr, arad rhill.

Drily, dreif'-li, *ad.* yn sych; yn gras.

Drink, dringc, *v.* yfed; diodi; potio; llyngu, llewa:—*s.* diod, llyn, diodlyn; gwirod, gwirodlyn.

Drinkable, dringc'-ybl, *a.* yfadwy:—*s.* yfln:—*pl.* yfolion.

Drinker, dring'-cyr, *s.* yfwr, diotwr, ymyfwr, cyfeddachwr, llymeitiwr; meddwyn.

Drinking, dring'-cing, *a.* yfgar, yfol, diodgar:—*s.* yfed, yfiad.

Drinking-horn, dring'-cing-horn, *s.* heilgorn, yfgorn, corn yfed, hirlas, ban.

Drip, drup, *v.* dyferu, defnynu, dystyllio, defnio:—*s.* dyferiad, dafniad; dafn, dyferyn, degyrn; bargod, bondo, asban; dyferion.

Dripping, drup'-ping, *s.* dyferion, toddion, cigferion.

Dripping-pan, drup'-ping-pan, *s.* padell ddyferion, padell doddion, dosban, dyferell.

Dripstone, drup'-stön, *s.* bargodlech, bargodfaen.

Drive, dreif, *v.* gyru, gwrthio, hel, hela, ymlid, tarfu, gyrthio, hyrddu; cymhell, dirio, annos, gwasgu, annog; tueddu, amcanu; lluchio, hyffio; cethru:—*s.* gyr, gyrfa, gwib; tro mewn cerbyd; gyrgwib.

Drivel, druf'-fl, *v. n.* glafoerio, ymboeri; ymlaferydd, ynfydu, dotio:—*s.* glaf-

oerion, glyfoerion, ymboerion, poerion:—*sing.* glafoer, poeryn, ymboer.
 Driver, dreif-fyr, *s.* gyrwr, gyriedydd; cethrwr, cethreiniwr; geilwad.
 Drizzle, druz'-zl, *v.* dyferynu, defnynu, firwylo, defnio, manwlawio, gwlihwlawio, brithwlawio:—*s.* gwlaw mân, firwyl, manwlaw, brithwlaw, gwlihwlaw.
 Droil, droil, *v. n.* cystegu, ymgystogi, trafferthu, ymdrafferthu:—*s.* cystegwr, ymdrafferthydd; diogyn, segurwr, begegyr, hurtyr.
 Droll, dröl, *a.* digrif, ysmala, cellweirus, difyr, arab, llawen, od:—*s.* digrifwr, ysgentyn, croesan, cymhenddyn; coegchware, ysmaldod, croesanwaith:—*v.* cellwair, arabeddu, ysmalhau; gwawdio, gwatwar; twyllo, hocedu.
 Droller, dröl'-lyr, *s.* digrifwr=*Droll*, *s.*
 Drollery, dröl'-lyr-i, *s.* digrifwch, ysmaldod, cellwair, cymhendod; chware llanddelwau.
 Dromedary, drom'-i-dyr-i, *s.* cammarch, dromedar, camel Arabia; camel un hwrwg; rhedfil.
 Drone, drön, *s.* begegyr, bychegy, gwenynen ormes; diogyn, dioberwr, segurwas; grwn, grwnian, trymsain:—*v. n.* grwnian, trynseinio; segura, diogi.
 Dronish, drö'-nish, *a.* diog, musgrell, swrth, cysglyd, llegach, llibin, trymaidd.
 Droop, drup, *v. n.* dihoeni, llipäu, edwi, llesghau, lacio, ymollwng, nychu, gwywo, plygu, darleddfu.
 Drooping, dru'-ping, *a.* llipa, llesg, lliprynaidd; nychlyd, egwan, methedig; ymollyngol.
 Drop, drop, *s.* dyferyn, dafn, dos, defny, degryn, llymaid, deigrin, dropyn; boglyn, clustlys, pwmpyl; croglithryn, llithryn:—*v.* dyfern, defnynu, dystyllu, dosi, meru, deigrynu, defnio; dyhidlo, gollwng, syrthio, cwympo; gadael; peidio; esgeuluso; tafu; disgyn; marw, trengi; ysgeintio, amrywioli; twmpian.
 Droplet, drop'-let, *s.* dyferionyn, defny, dyferyn bach, dropyn.
 Drops, drops, *s. pl.* dyferion, defni; boglynau, pwmpiau, bagadau.
 Dropsical, drop'-si-cyl, *a.* dyfrglwyfus, dropsiaidd.
 Dropstone, drop'-stön, *s.* dyferfaen.
 Dropsy, drop'-si, *s.* dyfrglwyf, dyferwst, llynwys, dropsi.

Dropwort, drop'-wyrt, *s.* crogedyf.
 Dross, dros, *s.* sorod, sothach, sinidr, swrwd, goferw, llwrwg, rhytion, rhwtws, swtrach, mwnws, ewyn; rhwd; ammhuredd.
 Drossiness, dros'-si-nes, *s.* ammhuredd, brynti, budredd, rhydni.
 Drossy, dros'-si, *a.* sothachlyd, sinidrog, brwnt, ammhur, rhytionlyd.
 Drought, drowt, } *s.* sychder, tywydd
 Drouth, drowth, } sych; hin sech; syched; gwres, craser.
 Droughty, drow'-ti, *a.* sych, sychinog; sychedig; tesog.
 Drove, dröf, *s.* gyr, deadell, cenfaint, gre; myntai, haid, torf, bagad, twr; gyrrfordd.
 Drover, dröf'-fyr, *s.* porthmon; gyrwr, gyriedydd; gyrfad.
 Drown, drown, *v.* boddi; suddo, soddi; trochi; gorlifo.
 Drowning, drown'-ing, *s.* bawdd, boddiaid; sawdd, suddiant, ymsawdd:—*p. a.* ar foddi, yn boddi.
 Drowse, drowz, *v.* hepiant, dargysgu, pendrynu; trymeiddio, trymluo.
 Drowsiness, drow'-zi-nes, *s.* cysgad-rwydd, syrthni, musgrellni, diogi, marweidd-dra.
 Drowsy, drow'-zi, *a.* cysglyd, swrth, trymlyd, trymluo; diog, marwaidd, syrthlyd.
 Drub, dryb, *v. a.* llachio, ffonodio, pattyntu, curo, ffustio, dulio, cnocio, llabio.
 Drudge, dryj, *v. n.* cystogi, cystegu, budrweithio, caledweithio, caethwasanaethu; llafurio, ymboeni, ymdraffullio; ymdrybestu; gweinyddu, athrino:—*s.* cystog, cystegwr, llafurus, caethwas, caledweithiwr; gwas i bawb; gwas cegin, gwas car:—*f.* cystoges.
 Drudger, dryj'-yr, *s.* treilliwr=*Dredger*.
 Drudgery, dryj'-yr-i, *s.* caledwaith, budrwaith, cwst, cystogwaith, caethwaith; trybestod, ffwdan; caethiwed, ammrant; caethwasanaeth.
 Drug, dryg, *s.* cyffer, cyffyr; gwaellbeth:—*pl.* cyfferi, moddion meddygol:—*v.* cyffyrio, cyfferio.
 Drugget, dryg'-et, *s.* brasfrethyn.
 Druggist, dryg'-ist, *s.* cyfferiwr, cyfferydd, cyfferiwr, gwerthwr cyfferi.
 Druid, dru'-ud, *s.* derwydd, dryw, derwyddfardd=un o'r graddau barddonol.
 Druidess, dru'-ud-es, *s.* derwyddes, drywes.

- Druidic, *drw-ud'-ic*, { *a. derwyddol*,
 Druidical, *drw-ud'-i-cyl*, } *derwyddon-*
ol, drywol.
- Druidish, *drw'-i-dish*, *a. derwyddaidd*,
drywaidd.
- Druidism, *drw'-i-duzm*, *s. derwyddiaeth*,
derwyddoniaeth, derwyddoni, dryw-
yddiaeth.
- Drum, *drym*, *s. tabwrdd, rhuglen:—v.*
tabyrddu; canu tabwrdd; chwareu
tabwrdd.
- Drummajor, *drym-mc'-jyr*, *s. prif dab-*
yrddwr, pentabyrddwr.
- Drummer, *drym'-myr*, *s. tabyrddwr*,
rhuglenwr.
- Drunk, *dryngc*, } *a. meddw*,
 Drunken, *dryng'-cn*, } *brwysg, ab-*
rwysg; meddwedig.
- Drunkard, *dryng'-card*, *s. meddwyn*,
brwysgwr, diotwr, ymyfwr, potiwr,
diodrydd.
- Drunkennes, *dryng'-cn-nes*, *s. meddw-*
od, meddwaint, brwysgedd, diotach,
yfgarwch.
- Drupe, *drwp*, *s. elffywyn, amfywyn*,
amffrwyth.
- Druse, *drws*, *s. crisgeuedd = ceuedd*
craig yn dryfrith o grisial.
- Dry, *drei*, *a. sych; sychlyd, hysp, dys-*
bydd; crin, cras, gwyw, crispyn;
sychedig; diwlaw, anffrwythlawn,
egwan; noeth, llymrig; difywyd,
marwaidd; llym, gwawdus, cnoawl,
fel, digrif:—v. sychu, dysychu,
tarnu; crasu; dyhysbyddu, hys-
byddu; ymsychu; crispynu; gwywo.
- Dryad, *drei'-ad*, *s. gwyddanes, coedwen*,
gwyddelen, duwies y coed.
- Drying, *drei'-ing*, *a. sychol, dysychol*,
sychiannol:—s. sychiad, sychiant;
crasiad.
- Dryness, *drei'-nes*, *s. sychder; hysp-*
rwydd; crasder; gwywder; crinder;
diffrwythder, llymrigrwydd.
- Drynurse, *drei'-nyrs*, *s. llawfammaeth*,
llawfaethes:—v. a. llawfaethu, llaw-
ethu, magu heb laeth.
- Drysalter, *drei'-sol-tyr*, *s. sychnwyddwr*,
sychionydd; masnachwr sychfyd-
ydd.
- Duad, *diw'-ad*, *s. deuad, deuawd.*
- Dual, *diw'-yl*, *a. deulol.*
- Dualism, *diw'-y-luzm*, *s. deuoliaeth;*
deudduwiaeth.
- Duality, *diw'-al'-i-ti*, *s. deuoldeb, deuol-*
rwydd; rhaniad, parthiad.
- Duarchy, *diw'-ar-ci*, *s. deubendod, deu-*
bendodaeth, llywodraeth dau.
- Dub, *dyb*, *v. creu yn farchog; urddasu*,
dyrchafu, urddo; neddyfu; byrsynio:
—s. ergyd, cnoc, ffat, cnith, llach.
- Dubbing, *dyb'-ing*, *s. neddyfiad; seim-*
wrtaith.
- Dubious, *diw'-bi-yz*, *a. amhëus, petrus*,
annilyd, ansicr; amwys; aneglur;
ansiefydlog, ammhenderfynol.
- Dubiousness, *diw'-bi-yz-nes*, *s. amheu-*
aeth, petrusder; mwysder; anwad-
alwch.
- Dubitable, *diw'-bu-tybl*, *a. amhëus*,
petrusol; amheuadwy.
- Dubitancy, *diw'-bu-tan-si*, *s. amheuaeth*,
amheu, petrusrwydd; ansicrwydd.
- Dubitation, *diw'-bu-te'-shyn*, *s. amheud*,
petrusiant; amheu.
- Ducal, *diw'-cyl*, *a. dugiol, duciol, dug-*
aidd.
- Ducat, *dyc'-yt, dyc'-it*, *s. ducat, dugad*,
dugiadur (darn bathedig, os arian=
3s. 3¼c., os aur=9s. 4c.).
- Ducatoon, *dyc'-y-twn'*, *s. dugadon (bath*
o wahanol werth mewn gwahanol
wledydd; yn yr Ital=4s. 8c.).
- Duches, *dyc'-es*, *s. duges, duces.*
- Duchy, *dyc'-i*, *s. dugiaeth, duciaeth.*
- Duck, *dyc*, *s. hwyad, hwyaden; llam-*
gareg, ysglentfaen, careg adlam;
plygiad pen, capiad; anwylyd, mwyn-
en; cryffian:—v. trochi, suddo, soddi;
ymdrochi; plygu, yngrymu, capio.
- Ducker, *dyc'-cyr*, *s. trochwr, ymdroch-*
iedydd, ymsoddwr, cleigiwr.
- Ducking, *dyc'-cing*, *s. trochiad, ym-*
soddiad. [hwyad]
- Duckling, *dyc'-eling*, *s. hwyaden, cyw*
Duckweed, dyc'-wid, *s. bywyd yr hwy-*
aid, llinos y dwr.
- Duct, *dyc't*, *s. pibell, pib, awell, gwyth;*
tywysiad, hyfforddiad.
- Ductile, *dyc'-tul*, *a. hydyn; ystwyth*,
hyblyg; hydrin; estynadwy; plyg-
adwy.
- Ductileness, *dyc'-tul-nes*, } *s. hydyn-*
 Ductility, *dyc'-tul'-i-ti*, } *rwydd; hy-*
blygedd; ystwythder; hydrinedd;
estynedd.
- Duction, *dyc'-shyn*, *s. dygiad, cywein-*
iad; arweiniad.
- Dudgeon, *dyc'-yn*, *s. dageran, bidogan;*
digofaint, llid, malais, cenfigen, cas.
- Due, *diw*, *a. dyledus, dyladwy; haedd-*
edig; iawn, addas, cymhwys, priodol,
cyfreithlawn, da:—s. dyled, dyleded,
dyl; iawn, cyfiawnder; haeddiant,
teilyngdod; sylw, def:—ad. yn iawn,
yn gywir, yn addas, yn wiw.

Duel, diw'-el, diw'-ul, *s.* ornest, ym-ornest, yngysbwy; ymryson: — *v.* ornestu, ymornestu, ymladd ornest.
 Dueller, diw'-el-yr, } *s.* ornestwr, or-
 Duellist, diw'-el-ust, } nestydd, ym-
 laddwr ornest.
 Duelling, diw'-el-ing, *s.* ornestiaeth,
 ornestiad; ornest.
 Duenna, diw-en'-na, *s.* dysgodres,
 athrawes, dysgedyddes, elltrewen,
 hen ddysgodres.
 Duet, diw-et', } *s.* dwyed, deuon,
 Duetto, diw-et'-tö, } dwyawd, cân
 ddeulais, dygan ddeulais.
 Dug, dyg, *s.* teth, diden, diten; bron:
 — *p. t.* (*Dig*) cloddiedig.
 Duke, diwc, *s.* dug, duc. [iaeth.
 Dukedom, diw'-dym, *s.* dugiaeth, duc-
 Dulcet, dyl'-set, *a.* melus, chweg, per-
 aidd; hyfryd, maws.
 Dulcification, dyl-si-ffi-cc'-shyn, *s.* mel-
 usiad, pereiddiad, chwegriad, per-
 eiddiant.
 Dulcify, dyl'-si-ffei, *v. a.* meluso, mel-
 ysu, pereiddio, chwegu.
 Dulcimer, dyl'-si-myr, *s.* dwsmel.
 Dulcorate, dyl'-cö-ret, *v. a.* meluso, mel-
 ysu, perhau, chwegu.
 Dulcoration, dyl-cö-re'-shyn, *s.* melus-
 iad = *Dulcification*.
 Dull, dyl, *a.* hurt, syn, syfrdan, dwl,
 penfas, disynwyr; trwm, marwaidd,
 swrth, diog; diflas, anhylon, llwfr,
 prudd; pwl, difin, aflwm; tywyll,
 cymmylog, afoyw; anfywiog: — *v.*
 hurtio, syfrdanu; pylu; diawchu;
 trynhau, marweiddio; byddaru; di-
 flasu; llyfrhau, tristäu; tywyllu,
 cymmylu, caddugo.
 Dullard, dyl'-lyrd, *a.* delffaidd, hurt,
 penbylaidd, dwl: — *s.* cuall, delff,
 hurthgen, llelo, ffwlcyn.
 Dulness, dyl'-nes, *s.* hurtrwydd, syfr-
 dandod; pylni, aflymder; dyldra;
 marweidd-dra, musgrellni; penbyl-
 edd, penwendid; diflasder; tywyllni;
 anghreffni.
 Dulocracy, diw-loc'-ra-si, *s.* caethben-
 dodaeath, caethlywiaeth, llywodraeth
 caethion.
 Duly, diw'-li, *ad.* yn ddyladwy; fel y
 gweddai; yn addas, yn briodol; fel y
 mae'n gweddu; yn ol y rheol; yn
 ddichlyn, yn ddiesgeulus; yn bryd-
 lawn; o bryd i bryd.
 Dumb, dym, *a.* mud, aflafar; dystaw,
 tawedog, dilafar: — *v. a.* dystewi,
 gostegu.

Dumbness, dym'-nes, *s.* mudaniaeth,
 mudandod, aflafaredd; mudanedd;
 dystawrwydd, taw.
 Dumbfound, dym'-ffownd, *v. a.* dystewi,
 gostegu, dyddelwi.
 Dummy, dym'-mi, *s.* mudan.
 Dumous, diw'-myz, *a.* llwynaidd, perth-
 og, prysog; ffluwch, siochog.
 Dump, dym, *s.* ysmigwst, gwedwst;
 madronod; synedigaeth, irdang,
 syfrdanod; tristy, pruddglwyf;
 dybyrgan.
 Dumpish, dym'-pish, *a.* hurt, syfrdan,
 dwl; trist, pruddglwyfus, trymfryd-
 ig; dystawddig, ffrow ddystaw.
 Dumpishness, dym'-pish-nes, *s.* hurt-
 rwydd; synedigrwydd; dybyrdod.
 Dumping, dym'-pling, *s.* torpell, troli,
 twmpan, rholen, poten; pwding dor-
 pell; torpell o boten; twmpyn, twr-
 llach.
 Dumps, dym's, *s. pl.* ysmigwst = *Dump*.
 Dumpy, dym'-pi, *a.* byrdeu, byrfraig.
 Dun, dyn, *a.* dwn, dulwyd, gwrn,
 gwineulwyd, gwineuddu, gell, arddu-
 frych, brychddu, gwrwmn; tywyll,
 gwyll: — *v. a.* dwn-gyweirio, gwrn-
 gyweirio; gwrmu; dirio, dirwasgu,
 taergeisio; taer ofyn dyled; byddaru:
 — *s.* taergais; cais, ceisiad; diriwr
 am arian.
 Dunce, dyns, *s.* penbwl, cuall, delff,
 brebwl, penllorcan, hurtyn.
 Duncery, dyn'-syr-i, *s.* penbylni, hurt-
 rwydd, penfasedd.
 Dunder, dyn'-dyr, *s.* gwaddod, gwaelod-
 ion, amnhuredd, llorion.
 Dunderpate, dyn'-dyr-pet, } *s.* hurth-
 Dunderhead, dyn'-dyr-hed, } gen, cad-
 afael, penbwl, hultyn.
 Dune, diwn, *s.* bryn, bre, moel, garth.
 Dunfish, dyn'-ffish, *s.* dwnbysg; y pen-
 fras wedi ei wrmgwyweirio.
 Dung, dyng, *s.* tom, dom, baw, tail;
 biswal, aul, eulon, ebod, ystlom, cach;
 ysgothfa: — *v.* tomi; teilo; ystlomi,
 maesa; bisweilio, euloni; gwerydu,
 bwrw tail.
 Dung-beetle, dyng'-bi-tl, *s.* chwilen y
 dom, tomchwilen, chwilen wyllt.
 Dungeon, dyn'-jyn, *s.* daiardy, daiar-
 gell; carchardy, carchar; dyngell,
 pwll, ffau: — *v. a.* carchargellu, caeth-
 garcharu.
 Dungfly, dyng'-fflei, *s.* cleren y dom,
 tomgleren, tomgylionen.
 Dungfork, dyng'-fforc, *s.* teilfforch, tom-
 forch, forch deilo.

Dunghill, dyng'-hul, *s.* tomen, teilfa, tomen dail:—*a.* tomenaidd, bawaidd, brwnt, budr; gwael, distadl.

Dungy, dyng'-i, *a.* tomog, teilog, tomlyd, bawlyd, bawaidd, budr.

Dungyard, dyng'-iard, *s.* teilbarth, tombarth, teilfa, teilfan, buarth tom.

Dunlin, dyn'-lun, *s.* y pibydd rhuddgoch.

Dunage, dyn'-ej, *s.* llwythgodion.

Dunner, dyn'-nyr, *s.* byddarwr=*Dun*, *s.*

Duo, diw'-ö, *s.* dwyed, cân ddeulais; dau.

Diodecimals, diw'-ö-des'-i-mylz, *s.* pl. deuddegiadau; deuddegiadaeth, deuddegiath; croesluosiaeth.

Diodecimal multiplication, diw'-ö-des'-i-myl myl-tu-plu-ce'-shyn, *s.* croesluosogaeth, croesluosiaeth; deuddegiadaeth.

Diodecimo, diw'-ö-des'-i-mö, *a.* deuddeplyg, 12plyg, deuddegol:—*s.* lyfr deuddeplyg, deuddeplyg.

Diodecuple, diw'-ö-dec'-iw-pl, *a.* deuddeplyg, deuddegro, deuddegol.

Duodenary, diw'-ö-dz'-nyr-i, *a.* deuddegol, deuarddegol.

Duoliteral, diw'-ö-lut'-yr-yl, *a.* deulythyrol, dwilythyrenol.

Dupe, diw'p, *s.* symlyn, hydwylllog, hydwyllyn, dyn hydwyll; ffwlcyn, gwirionyn:—*v.* *a.* twyllo, somi, hocedu, hudo.

Duple, diw'-pl, *a.* dyblyg, deublyg, dwbl.

Duplicate, diw'-pli-cet, *a.* dyblyg, deublyg, deuddyblyg, dyblygol:—*s.* cyfysgrif, adysgrif, adysgrifen, adlun, eilun, cysgrif, gwrthysgrifen, dyblygen:—*v.* *a.* dyblygu, deublygu, dyblu.

Duplication, diw'-pli-ce'-shyn, *s.* dyblygiad, deublygiad, deublygiant, dybliad; plygiad, plyg, dyblyg; adluniad.

Duplicature, diw'-pli-ce-cyr, *s.* dyblygedd, dyblygaeth, deublygedd; plygiant; dyblyg, plyg.

Duplicity, diw'-plus'-i-ti, *s.* dyblygrwydd; twyll, deuwynebedd, rhagrithrwydd.

Durability, diw'-ry-bul'-i-ti, } *s.* parhaus-

Durableness, diw'-rybl-nes, } der; parhäd, para, hirbarhäd; anniflanrwydd; toraeth.

Durable, diw'-rybl, *a.* parhäus, parhaol, hirbarhäus; diball, safadwy; anniflan; toraethus; caled, ffer, cryf.

Dura-mater, diw'-ra-me'-tyr, *s.* crefadur, cryadur, cruadur; pilen allanol yr ymenydd.

Duramen, diw'-re'-men, *s.* rhuddin,

rhudding, calon pren, madruddyn pren.

Durance, diw'-ryns, *s.* carchar, caethiwed, dalfa, attalfa; carchariad; parhäd; ysbaid.

Durant, diw'-rynt, *s.* bytholnwydd, bythnwydd.

Duration, diw'-re'-shyn, *s.* parhäd, para, hydfod, hirfod, ystod, ysbaid; olyn-iad.

Duress, diw'-res, *s.* carchar, caethiwed, dalfa; carchariad, treisddaliad; cyfyngder, cyni, caethder.

During, diw'-ring, *p.* yn parhau; parhäus:—*prp.* tra parhao; tra, hyd tra, cyd ag, cyhyd ag; yn ystod, yn oed.

Durity, diw'-ri-ti, *s.* caledrwydd, caledwch; gerwinder.

Durst, dyrst, *p. p.* (*Dare*) beiddiedig.

Dusk, dysc, *a.* tywyll, lledlwyd; gwrn, dwn, gell, dulwyd, llwydaidd, llygliw:—*s.* cyfnos, cyfyfchwyr; cyfliw gwr a llwyn; gwyll, tywyll; hudd; tywyllni, dulwyd, gwrmedd, hwdch:—*v.* gwrnu, tywyllu, godywyllu; tynu at y tywyll.

Duskiness, dys'-ci-nes, } *s.* tywyll-

Duskishness, dys'-cish-nes, } ni, godywyllni, gwrnder, dulwydedd, llygliw; tywyllwch, caddug.

Duskish, dys'-cish, } *a.* godywyll, gwyll;

Dusky, dys'-ci, } darlwyd, gwrn, dwn, llwyd, gwrmdde, gell, duaid, cethin; anoleu, caddugol, niwliog, cynmylog; trist, prudd.

Dust, dyst, *s.* llwch; ffylor, pylor, meillion, paill, blawd; pridd:—*v.* dilychu; llychwino, llychu, llychio.

Duster, dys'-tyr, *s.* llychydd, llychyr, dilychydd; gogr.

Dustiness, dys'-ti-nes, *s.* llychlydrwydd, llychineb, llychiant.

Dusty, dys'-ti, *a.* llychlyd, llychwin, ffylorog, pylorog; pyloraidd.

Dutch, dyç, *s.* Isdiriaid, Isdirwyr, Isdirwys; Isdiraeg:—*a.* Isdirol, Isdiriadol.

Dutches, dyç'-es, *s.* duges=*Duches*.

Duteous, diw'-ti-yz, diw'-çyz, } *a.* ufydd,

Dutiful, diw'-ti-ffwl, } gostyng-edig, dyledgar; naturiol, parchus, edmygol, parchedig.

Dutiable, diw'-ti-ybl, *a.* tolladwy, cyllidawdy.

Dutifulness, diw'-ti-ffwl-nes, *s.* ufyddgarwch, dyledgarwch, ufydd-dod, gostyngeddrwydd; parchusrwydd.

Duty, diw'-ti, *s.* dyledsrydd, dyled,

dylyed, eddyl, dyl, daffar; swydd, gwasanaeth; toll, cyllid, tál, treth, teyrnged; dyledsum; cymmediw.

Duumvirate, diw-ym'-fi-ret, *s.* deuwr-iaeth, y ddeuwriaeth, llywodraeth dau.

Dwale, dwel, *s.* codwarth=planigyn gwenwynig; du, lliw du, cibddu.

Dwarf, dworff, *s.* cor, coryn, pegor, corddyn, corach, llogwrn, corig, gwyrachyn, gwyrachan, gwyrachell, geuddyn:—*v.* *a.* cori, naru, nareiddio, llogyrnu; lleihau.

Dwarfish, dwor'-ffish, *a.* coraidd, corachaid, naraidd; bychan; gwael, dirmygedig.

Dwarfishness, dwor'-ffish-nes, *s.* cor-eiddrwydd, corachrwydd, gwyrachyn-dod.

Dwell, dwel, *v. n.* preswyllo, cyfan-neddu, trigo, anneddu, cartrefu, tarío, pryseddu, aros, trigfannu, haddefu; bod, byw; sefyll, eistedd.

Dwelling, dwel'-ing, *p.* yn preswyllo, yn cyfan-neddu; trigianol, anneddol, preswyl:—*s.* preswylfod, cartref, annedd, trigfa, pryseddffod, ty annedd, bod, haddef, arosfa; preswyliaid, anneddiad; lluestty, pabell.

Dwellinghouse, dwel'-ing-hows, *s.* ty annedd, annedd-dy, anneddffa, preswylfod.

Dwellingplace, dwel'-ing-ples, *s.* annedd-le, preswylfa, trigfan, cartrefle.

Dwindle, dwun'-dl, *v.* dihoeni, edwi, difannu, methu, dedwino, gwanhau, gwywo, darfod, treulio, eiddilo, lleihau; tori, gwasgaru, gwanychu.

Dye, dei, *v. a.* lliwio, llifo:—*s.* lliw, gne. [iaeth, lliwiadaeth.

Dyeing, dei'-ing, *s.* lliwiad; lliwydd.

Dyer, dei'-yr, *s.* lliwydd, lliwiwr, lliwiedydd, llifwr. [cynffon titw.

Dyer's-weed, dei'-yrz-wid, *s.* melengu.

Dying, dei'-ing, *a.* yn marw, ar dranc, yn trengi; marwol, angeuol.

Dynameter, di-nam'-i-tyr, *s.* gallfesur, chwyddaliadur, gallfeidyrr=offeryn i fesur chwyddallu tremwydrau.

Dynamical, di-nam'-i-cyl, *a.* grymofyddol, nerthofyddol, grymymmodol.

Dynamics, di-nam'-ics, *s.* grymofydd-iaeth, nerthofyddiaeth, grymymmod-eg.

Dynamometer, dun-y-mom'-i-tyr, } *s.*
 Dynameter, di-nom'-i-tyr, }
 grymfesur, grymfeidyrr, nerthfesur=offeryn i fesur nerth dynion, anifeiliaid, a pheiriannau.

Dynasty, dun'-ys-ti, *s.* llywodlin, teyrnlin, breninlin, teyrnach; llywodraeth, arglwyddiaeth, teyrnedd, penaduriaeth.

Dyscrasy, dus'-cre-si, *s.* dryglynedd, dryglynoredd, dryglifnaws; anhawnt.

Dysecoia, dus-i-có'-iy, *s.* byddarwch.

Dysenteric, dus'-en-tyr-ic, *a.* gwaedllof, gwaedglwyfus, gwaedrydd.

Dysentery, dus'-en-tyr-i, *s.* gwaedlif, gwaedglwyf, gwaedwst, gwaedbibre, darymred gwaed, clwyf y gwaed, y bib goch.

Dysgeusia, dus-gi'-zi-y, *s.* anarchwaeth.

Dysnomy, dus'-nö-mi, *s.* anghyfraith; drygreithiad, dryglywiad.

Dysodill, dus'-ö-dul, *s.* drewlo.

Dysopsy, dus-op'-si, *s.* llygadbylni, gol-ygball, pylni golwg.

Dysorexy, dus'-ö-rec-si, *s.* dicrãwch, mallchwant, chwantwall, diffyg chwant bywd.

Dyspepsy, dus-pep'-si, *s.* annhraul, annhreu-ledd, malldraul, treulwall.

Dyspeptic, dus-pep'-tic, *a.* anhydraul, malldreulio:—*s.* malldreulai.

Dysphagy, dus'-fie-ji, *s.* caethlwnge, llyngcwall, llyngcball.

Dysphony, dus'-ffö-ni, *s.* ffeigeb, attal dywedyd.

Dysphoria, dus'-ffö-ri-y, *s.* anorbeidrwydd, anamynedd.

Dyspnoea, dusp-nö'-y, *s.* caethanadl, mogfa, mygodfa, diffyg anadl.

Dysthetic, dus-thet'-ic, *a.* drygansoddol, drygnawsol.

Dysthymic, dus-thum'-ic, *a.* anobeithiol.

Dysury, dus'-iw-ri, *s.* y tostedd, pisglwyf, tryngcwst.

Dytiscus, dut-us'-cys, *s.* chwilen y dwr, dyfrchwilen; soddchwilen.

a, fel a yn tad; *a*, cam; *e*, hen; *e*, pen; *i*, llid; *i*, dim; *o*, tor, ond ei sain yn hwy; *o*, llon;

E.

EARL

EART

E, *i*, *s*. yr ail lafariad a'r bummed lythyren o'r egwyddor Seisnig.
 Each, *ic*, *a*. pob, pob un; naill.
 Eager, *ē*-gyr, *a*. taer, awyddus, awchlym, awchus; gwresog, tanbaid; angerddol, terwyn, brwd, llym, awyddfawr, brwdfrydig, teryll; sur, chwibl; chwewr; gwangus, rheibus; haerllug; egniol, prysur, eon.
 Eagerness, *ē*-gyr-nes, *s*. taerni, awydd, awchlymder, tanbeidrwydd, angerdd, poethni, terwynder; taerflys, aingc, gwangc, blys; surni, egredd; chwewrder, hawnt, awch.
 Eagle, *ē*-gl, *s*. eryr:—*f*. eryres.
 Eagle-eyed, *ē*-gl-eid, *a*. llygadlym, llygadgraff.
 Eagles, *ē*-gles, *s*. oryres, eryr benyw.
 Eaglestone, *ē*-gl-stōn, *s*. eryrfaen, eryrai.
 Eaglet, *ē*-glet, *s*. eryran, cyw eryr.
 Eagre, *ē*-gyr, *s*. hygre, tonrwyg, uchlanw, gorllif.
 Ean, *in*, *v*. oena, oeni, alu, llydnu, bwrw oen=*Yean*.
 Ear, *ē*yr, *s*. clust, ysgyfarn, ysgyfar; clyw, clybod; dyrniddol, dolen; twysen, blaeniad:—*v*. *n*. twysenu; hedeg, hadu.
 Earache, *ē*yr-ec, *s*. gwŷn clust, dolur clust.
 Eared, *ē*yrd, *a*. clustiog; twysenog.
 Earing, *ē*yr-ing, *s*. clustraff; ariad, arddiad, arddwriaeth, ar.
 Earl, *yr*l, *s*. iarll.
 Earldom, *yr*l'-dom, *s*. iarllaeth.
 Earless, *ē*yr-les, *a*. diglust, diysgyfarn.
 Earliness, *yr*'li-nes, *s*. cynnarwech, boreuedd, boreuolrwydd, boreuoldeb.
 Earloch, *ē*yr-loc, *s*. clustgudyn, clustlofn.
 Early, *yr*'li, *a*. cynnar; boreuol, boreu; prydlawn:—*ad*. yn gynnar, yn fore, mewn pryd, yn blygeiniol; bore.
 Earmark, *ē*yr-marc, *s*. clustnod, nod clust:—*v*. *a*. clustnodi.
 Earl-marshall, *yr*l-mar'-shyl, *s*. iarllfyddinwr, iarllgyfrestrydd, llysgyfrestrwr, cyfeistyddiwr llys.

Earn, *yr*n, *v*. *a*. ennil, ynnill, elwa, meilio; haeddu, teilyngu, rhyglyddu, dirper.
 Earnest, *yr*'-nest, *a*. difrif, difrifol, diwegi, prysur; pwysfawr, dwys, prudd, dyfal, diwyd, astud, ystig; taer, awchus, gwresog, terwyn, eiddgar, egniol; taerlew, bywiog:—*s*. difrifoldeb, anofregedd, prysurdeb, taerineb; ern, ernes, gwystl, briduw, arwaes.
 Earnestly, *yr*'-nest-li, *ad*. yn ddifrifol; o ddifrif; mewn prysurdeb; yn graff; yn lew.
 Earnestness, *yr*'-nest-nes, *s*. difrifoldeb, prysurdeb, dwysder, taerineb, astudrwydd, eorthedd; awyddfryd, brwdfrydedd; pryder.
 Earning, *yr*'-ning, *s*. ennil, ynnill, cyflog; ennilliad.
 Earring, *ē*yr-ring, *s*. clustlws, clustrwy, clustfodrwy, clusttllws.
 Earth, *yr*th, *s*. daiar, daear, daiaren; llawr; tir, tud; elfydd; pridd, gweryd:—*v*. daiaru, daearu, priddo, claddu; ymddaiaru.
 Earthboard, *yr*th'-böyrd, *s*. chwelydr, dymchwelydr, gwrachastell.
 Earthborn, *yr*th'-born, *a*. daiaranedig; daiarol.
 Earthen, *yr*'-thn, *a*. priddin, pridd, priddol.
 Earthenware, *yr*'-thn-weyr, *s*. llestri pridd, llestri priddin, priddlestri cregenau; cregenwaith.
 Earthfed, *yr*th'-ffed, *a*. daiarborth; gwael, isel.
 Earthflax, *yr*th'-fflacs, *s*. urael, ystinos, llin daiar.
 Earthiness, *yr*th'-i-nes, } *s*. daiaroldeb,
 Earthliness, *yr*th'-li-nes, } daiarolrwydd;
 daiargarwech, byddrwydd.
 Earthling, *yr*th'-ling, *s*. daiarddyn, byddoldyn, bydgarwr.
 Earthly, *yr*th'-li, *a*. daiarol; priddol, priddlyd; bydol, bydolfryd; gwael.
 Earthly-minded, *yr*th'-li-mein-ded, *a*. bydolfrydig, bydolfryd, daiargar, daiarfryd.

Earthnut, yrth'-nyt, *s.* cneuen y ddaiar, bywien:—*pl.* clor, cylor, bywi, cnau'r ddaiar. [daiargryd.]
 Earthquake, yrth'-cwec, *s.* daiargryn,
 Earthworm, yrth'-wyrn, *s.* amwydyn, abwydyn, llyngyren y ddaiar; daiar-bryf.
 Earthy, yrth'-i, *a.* daiaraidd, daiarog, priddlyd; daiardrig; bydol.
 Earwax, yr-wacs, *s.* cwyr clust, cwyr-glust.
 Earwig, yr-wig, *s.* pryf clust, pryf clustiog, gorlostoen, chwilen clust, clustchwilen.
 Ease, *iz*, *s.* esmwythder, gorphwysdra, seibiant, hamdden, llongyddwch, saib; hawddineb, hawdd-dra; rhwyddineb; ysgafnder; dyddanwch, cysur; hun, cwsg; tangnef; anwes; hawddfyd:—*v. a.* esmwytho, esmwythau; ysgafnhau, hawshau; llongyddu, dyhuddo, lleddfau, llaciâu, diflino; dyddanu; rhyddhau.
 Easeful, iz'-fiwl, *a.* esmwyth; llongydd, tawel, digyffro, heddychol.
 Easel, iz'-zl, *s.* attegydd, attegyr, attegydd paentiwr.
 Easeless, iz'-les, *a.* anesmwyth, aflonydd, disaib.
 Easement, iz'-ment, *s.* cyfleusdra; esmwythâd, ysgafnhâd; rhyddfrait; brait ddidal.
 Easily, iz'-zi-li, *ad.* yn esmwyth; yn rhwydd; yn hawdd; hy-
 Easiness, iz'-zi-nes, *s.* esmwythder, llongyddwch, rhwyddineb, hawsder, hwylysded; rhyddineb; hynawsedd, arafwch, mwynder, cyweithasrwydd; hyllygedd, meddalwch; tawelwch; gorphwysder.
 East, ist, *s.* dwyrain; dwyreinarth, dwyreinfyd; codiad haul:—*a.* dwyreiniol=*Easterly*.
 East, ist, } *a.* dwyrain; dwyr-
 Easterly, is'-tyr-li, } einiol; o du'r dwyr-
 Eastern, is'-tyrn, } ain; tua'r dwyrain.
 Easter, is'-tyr, *s.* Pasc; gwyl y Pasc.
 Easter-eve, is'-tyr-ef, *s.* nos Basc, nos-wyl y Pasc, ncherwyl Pasc.
 Easterling, is'-tyr-ling, *s.* dwyreiniwr, dwyreinydd; chwïw.
 Easterly, is'-tyr-li, } *ad.* tua'r dwyr-
 Eastward, ist'-wyrd, } ain; yn ddwyr-
 einiol; tua chodiad haul.
 Easy, iz'-zi, *a.* hawdd, esmwyth, rhwydd, hyrwydd; ysgafn, dirwystyr; hynaws, tirion; tawel; meddal; hyfodd, parod; hy-.

Easy-chair, iz'-zi-çeyr, *s.* mwythgader, esmwythfainge, cadair esmwyth.
 Eat, it, *v.* bwyta, ymborthi; pori; llewa; difa, ysu, treulio, dyfetha.
 Eatable, iz'-tybl, *a.* bwytdadwy, hyfwyd, hygno, hybawr, llewadwy:—*s.* bwyd, ymborth, lluniaeth.
 Eatables, iz'-tyblz, *s. pl.* bwydydd, lluniaeth, ymborth, bwyd; pethau bwytdadwy. [bwytdadwy.]
 Eaten, iz'-tn, *p. p.* (*Eat*) bwytedig.
 Eater, iz'-tyr, *s.* bwytdawr, bwytai, ymborthwr, ysolyr, ysydd.
 Eating-house, iz'-ting-hows, *s.* bwytty, ty bwyta, cegindy.
 Eaves, iz', *s. pl.* bargod, bondo, asbant.
 Eavesdrop, iz'-drop, *v. a.* bargodlechu, gwrando dan y bargod:—*s.* defni bargod, ystyferion, dyferion to.
 Eavesdropper, iz'-drop-pyr, *s.* bargodlechu, bargodlechwyr; gwrandaowydd dan y bargod.
 Ebb, eb, *s.* trai, mordrai, ertrai, moreb, adlif, trai'r môr, gwrthlif, llaer, dystyll:—*v. n.* treio, mordreio, ertrio, morebu, adlifo; gwrthffrydio, lleihau, darfod, myned ar feth.
 Ebbing, eb'-ing, *s.* trai=*Ebb*; treiad, mordreiad, llaeriad.
 Ebbside, eb'-teid, *s.* trai=*Ebb*.
 Ebon, eb'-yn, *a.* ebenusaidd, ebonaidd; muchudd, du; muchwyddin:—*s.* muchwydd=*Ebony*.
 Ebonize, eb'-ö-neiz, *v. a.* duo, muchuddo, tywyllu; eboneiddio.
 Ebony, eb'-yn-i, *s.* muchwydd, ebenwydd, ebonwydd, dugoed, ebenus, ebon, dubren, muchbren.
 Ebony-tree, eb'-yn-i-tri, *s.* muchwydden, ebenwydden, ebonwydden, y pren ebenus, y pren ebenw.
 Ebracteate, i-brac'-ti-et, *a.* ammlodeiliog.
 Ebriety, i-brei'-i-ti, *s.* meddwded, brwysgedd, abrwysgedd, diotach, yfgarwch.
 Ebrillade, i-brul'-iyd, *s.* ysterciad, terciad, ysbongiciad.
 Ebriosity, i-bri-os'-i-ti, *s.* diodgarwch, yfgarwch; ymroddiad i feddwded.
 Ebullient, i-byl'-ient, *a.* goferwol, dyferwol, troserwol.
 Ebullition, eb-yl-lish'-yn, *s.* berwad, goferwad, berw, crychias, crychferw, crychiant, brydiant, angerdd, poethi, cynhwrf.
 Eburnean, i-byr'-ni-yn, *a.* ifyrn, o ifori.
 Ecaudate, i-co'-det, *a.* dilost, digonnyn, aflostog.

Eccentric, ec-sen'-tric, } *a.* afreol-
 Eccentric, ec-sen'-tri-cyl, } aidd, gwy-
 rog; nwythus, nwythol, arnwythus,
 cynnwythig; echreiddig, esgreiddig,
 anghynghraidd; anghyfartal, anghyd-
 weddol; annhrefnus, afreolus, od,
 hynod, pen-gan.
 Eccentric, ec-sen'-tric, *s.* cylch echreidd-
 ig; peth esgreiddig; echreiddig, ech-
 reiddyn, peth afreolaidd.
 Eccentricity, ec-sen'-trus'-i-ti, *s.* echrei-
 ddigrwydd, esgreiddigrwydd; ech-
 reiddiad, esgreiddiant, afreoleidd-
 rwydd, gwyrrogwydd; nwythas,
 nwythigrwydd, arnwyth; anghyfar-
 taledd; hynodrwydd.
 Echymosis, ec-ci-mö'-sus, *s.* cleisfanog-
 rwydd; ymddangosiad manau cleisiog
 ar y croen.
 Ecclesiarch, ec-clí'-zi-arc, *s.* glwysben-
 aeth, glwysreolwr, penaeth eglwysig.
 Ecclesiastes, ec-clí'-zi-as'-tiz, *s.* y Pregeth-
 wr, Llyfr y Pregethwr.
 Ecclesiastic, ec-clí'-zi-as'-tic, } *a.* eg-
 Ecclesiastical, ec-clí'-zi-as'-ti-cyl, } lwy-
 sig, eglwysol, eglwysaidd; glwysol,
 glwys.
 Ecclesiastic, ec-clí'-zi-as'-tic, *s.* gwr
 eglwysig, eglwysog, eglwyswr, eglwys-
 ydd; goluchwydwr.
 Ecclesiasticus, ec-clí'-zi-as'-ti-cyz, *s.*
 Llyfr Ecclesiasticus (yn yr Apocry-
 pha); Doethineb Iesus ap Sirach.
 Ecclesiology, ec-clí'-zi-ol'-ö-ji, *s.* eglwyseg.
 Eccopotric, ec-cö-pot'-ric, *a.* rhyddhaol,
 ysgothol, gosgothol:—*s.* ysgothai, ys-
 garthai; gosgothai.
 Ecrenology, ec-cri-nol'-ö-ji, *s.* rhidiad-
 aeth. [ffurf.
 Echelon, esh'-y-long, *s.* griswedd, gris-
 Echinate, i-cei'-net, } *a.* draenog-
 Echinate, i-cei'-ne-ted, } aidd, drein-
 iog, gwrychog, pigog.
 Echinite, i-cei'-nut, *s.* draenogfaen.
 Echinus, i-cei'-nys, *s.* draenog, draenog
 coed; morddraenog; pen pigog.
 Echo, ec'-ö, *s.* adsain, adlais, adlef, dad-
 sain, gwrthlais, ateblais, gwrthswn,
 adswn, eco; careg ateb, careg adlais,
 craig lefain, craig lafar:—*v.* adseinio,
 dadseinio, adsain, adleffain, gwrthleis-
 io, gwrthseinio, darstain.
 Echometer, i-com'-i-tyr, *s.* seinfesur,
 seinfydrai, seinfedr, adseinyr.
 Echometry, i-com'-i-tri, *s.* seinfesur-
 iaeth, seinfydraeth; seinadeiliaeth.
 Eclaircise, i-clé'-yr-suz, *v. a.* egluro, eg-
 lurhau, deongli, esbonio, amlygu.

Eclaircissement, ec-le'-yr-sus-mong, ec-
 leyr-sus'-mynt, *s.* eglurhâd, esboniad,
 deongliad, amlygiad.
 Eclampsy, ec-lamp'-si, *s.* lluchedyn,
 llucheden; masglwyf, yr haint
 dygwydd.
 Eclat, e-clö', *s.* bloddest, cyforddyl;
 canmoliaeth, moliant, clod, anrhyd-
 edd; dysgleirdeb, gloywder, llewyrch,
 ysblander; rhwysg, gwychder, urddas,
 gogoniant, urdduniant.
 Eclectic, ec-lec'-tic, *a.* detholedig, dewis-
 ol, detholig, dewisedig, dewisiadol:
 —*s.* detholydd, dewisydd, athronydd
 detholig:—*pl.* detholigion, detholig-
 iaidd, detholiaidd.
 Eclegm, ec-lem', *s.* llyfgyffyr; mys-
 olew; cyffyr o surfedd ac olew.
 Eclipsareon, i-clup-se'-ri-on, *s.* diffyg-
 iadur, diffygebyr=offeryn i egluro ar-
 ddangosiad diffygion.
 Eclipse, i-clups', *s.* diffyg; diffyg (ar yr
haul neu'r lleuad); arguddiad, cludd-
 iad, cludd, huddiad, pall, cil; cwm-
 mwl, tywyllwch, caddug; gwarad-
 wydd:—*v.* cymmylu, tywyllu, argudd-
 io, dychluddo, huddo, cysgodi, cuddio,
 gorchuddio, caddugo; anenwogi,
 gwarthruddo; diffodd; ddiffygio.
 Ecliptic, i-clup'-tic, *s.* heulrod, diffyg-
 lin; cylch y diffygion, rhod:—*a.*
 heulrodol; cluddiol.
 Eclogue, ec'-log, *s.* bugeileg, bugeilgerdd,
 bugeilgan, cân fugeiliol.
 Economic, ec-ö-nom'-ic, } *a.* trefn-
 Economical, ec-ö-nom'-i-cyl, } iadol,
 trefnidol; cynnil, annhreulgar, trefn-
 us, diwastraff, tolgar, dryd, trin-gar;
 teuluyddol, teuluaethol; tydfrefnol.
 Economics, ec-ö-nom'-ics, *s.* teuluaeth,
 tydfrefnidedd, teulüwriaeth, teuluydd-
 iaeth.
 Economist, i-con'-ö-must, *s.* cynnilydd;
 trefniedydd, trefnidwr; iawndrefnwr,
 cyttrefnwr, trefnwr.
 Economeiz, i-con'-ö-meiz, *v.* cynnilo;
 trefnido, trefnyddio, trefnyddu.
 Economy, i-con'-ö-mi, *s.* cynnildeb,
 trefnidedd, trefnidiaeth, trefniant,
 cyttrefn, trefn, cyfundrefn, desob,
 triniaeth; goruchwyliaeth, agwedd-
 iad; egwyddor; teithi.
 Ephonesis, ec-ffö-ní'-sus, *s.* dirlais;
 arlef, gwaeddolef; diweddlef, rhy-
 feddeb.
 Ephractic, ec-ffrac'-tic, *a.* teneuol;
 rhyddhaol; toddol:—*s.* rhyddgyffer:
 —*pl.* teneuolion.

- Ecstasied, ecs'-ty-sud, *a.* perlewgyol=
Ecstatic.
- Ecstasy, ecs'-ty-si, *s.* perlewyz, llesmair,
mas, perlesmair, llawenfas, hyfryd-
fas, perfas, gorawen, perloes, per-
lewgyfa, gorlonder; gordristyd:—*v. a.*
llesmeirio, gorloni, gorawenu, perlew-
ygu.
- Ecstatic, ecs-tat'-ic, } *a.* perlewgyg-
Ecstactical, ecs-tat'-i-cyl, } ol, llesmeir-
iol, perlesmeiriol, perloesol, gorawen-
ol, perfasol, gwyniasol.
- Ectasis, ec'-ty-sus, *s.* sillhwyhâd, sill-
hwyant; hwyhâd sill fer.
- Ectypal, ec'-tu-pyl, *a.* cyfysgrifol, dad-
ysgrifol, adysgrifol, tanysgrifol, ad-
luniol.
- Ecumenical, ec-iw-men'-i-cyl, *a.* cyffred-
inol, cyffredin, llwyrwysol.
- Ecurie, ec'-iw-ri, *s.* marchdy, aman;
marchlan.
- Edacious, i-dē'-shyz, *a.* bwyteig, gwangc-
us, glwth, rhawth, rhwth, bolrwth;
rheibus, barus, cegrwth.
- Edacity, i-das'-i-ti, *s.* bwyteigrwydd,
glythineb, gwangc, glythni; rheibus-
rwydd.
- Edder, ed'-yr, *s.* bidbleth, aswial,
gwrychrwy:—*v. a.* bidblethu, aswialu,
gwrychrwyo.
- Eddish, ed'-ish, *s.* adladd, attwf.
- Eddoes, ed'-ös, } *s.* ettoes, ettys, edd-
Edders, ed'-yrz, } oes=math ar lysiau
Africanaid bwyttadwy.
- Eddy, ed'-i, *s.* frobwill, pwll tro, llyn
tro, gwibwrn, hoewal, sybwill; llyngc-
lyn, sugnbwill; gwrthlif, adlif;
dystroad:—*v. n.* dystroi; troi, cylch-
droi:—*a.* dystroawl=*Eddyng.*
- Eddyng, ed'-i-ing, *a.* cylchdroawl;
tröedig; tro-; fflam; chwyrndroawl,
chwibwrn.
- Edamatus, i-dem'-y-tyz, *a.* chwydd-
lynorog; dyfrglwyfus; llynorog;
chwyddedig.
- Eden, ē'-den, *s.* Eden, Gwynfa, Parad-
wys, hyfrydle.
- Edentated, i-den'-te-ted, *a.* anneintio,
diddannedd, diddaint.
- Edge, ej, *s.* min, awch, llymder; ymyl,
cwr, ochr, goror, ymylgylch, byl,
rhim, rhimp, crimell, crimp; eithaf:
—*v.* awchu, minio, llymu, hogi,
awchlymu, cyfhogi, llifo; ymylu,
rhimpio; cynhyrfu, cyffroi, annog,
symbylu, cymhell, chwervei; symmud.
- Edged, ejd, *a.* miniog, awchus, llym,
llifaid; ymylog, ochrog, eirionynog.
- Edgewise, ej'-weiz, *ad.* ar y min; ar
hyd y min; ar hyd yrymyl; yn llwrw
ei ymyl; yn wysg ei fin.
- Edging, ej'-ing, *s.* ymylwe, eirionyn,
eirionen, amaerwy, ymylgylch, rhid-
ens, sider, hylwe; ymylres, minres;
aif.
- Edible, ē'-du-bl, *a.* bwyttadwy, hyfwyd,
hygno, llewadwy.
- Edict, ē'-dict, *s.* rheitharch, rheitharch-
eb, teyrnarch, archiadeb, cyhoeddeb,
cyhoeddiad, arhoeddiad.
- Edification, ed-i-ffi-ce'-shyn, *s.* adeilad-
aeth, adeiladiad, adeilad; addysgiad,
addysg, hyfforddiad, gwellâd.
- Edificatory, ed'-i-ffi-ce-tyr-i, *a.* adeiladol,
adeiliol.
- Edifice, ed'-i-ffus, *s.* adeilad, adail, ty,
adeildy; adeiladaeth, adeilwaith.
- Edificial, ed-i-ffish'-yl, *a.* adeiladaidd,
adeilaidd, adeildyol.
- Edifier, ed'-i-ffei-yr, *s.* adeiladydd, adeil-
adwr; addysgydd, hyfforddwr.
- Edify, ed'-i-ffei, *v. a.* adeiladu; addysgu,
hyfforddi, athrawiaethu, gwellâu.
- Edifying, ed'-i-ffei-ing, *a.* adeiladol;
addysgiadol, hyfforddiadol.
- Edile, ē'-deil, *s.* adeilior=swyddog Rhuf-
einig a ofalai am yr adeiladau
cyhoeddus. [cyhoeddi.
- Edit, ed'-ut, *v. a.* golygu, llenolygu;
Edition, i-dish'-yn, *s.* argraffiad, argraff;
cyhoeddiad, adgyhoeddiad.
- Editor, ed'-i-tyr, *s.* golygydd, golygwr,
llenolygydd; cyhoeddwr, cyhoeddydd.
- Editorial, ed-i-tō'-ri-yl, *a.* golygyddol,
llenolygol, arolygol.
- Editorship, ed'-i-tyr-ship, *s.* golygydd-
iaeth, golygiaeth, llenolygiaeth.
- Educate, ed'-iw-cēt, *v. a.* addysgu,
hyfforddi, meithrin, magu, dwyn i
fyny; deifnogi, dysgu.
- Education, ed-iw-ce'-shyn, *s.* addysg,
addysgiad, arweinnyddysg, dysg, dysg-
eidiaeth, dygiad i fyny, hyfforddiad,
addygiad, dysg a bonedd; deifnogaeth;
meithriniaeth, meithriniaid, magiad;
trawiaeth; dysgaeth; moes.
- Educational, ed-iw-ce'-shyn-yl, *a.*
addysgol, addysgiadol, dysgeidiol.
- Educator, ed'-iw-ce-tyr, *s.* addysgydd,
addysgwr, dysgwr; deifnogydd;
athraw; meithrinwr.
- Educe, i-diws', *v. a.* dadenhuddo, am-
lygu, dangos; dwyn allan; erthynnu,
deoli.
- Educt, i-dyct', *s.* deawd, erthynawd,
eddygawd; alldaeth, erthynedd.

Education, i-dyc'-shyn, s. dadenhuddiad, amlygiad; tyniad allan; erthyniad.
 Edulcorate, i-dyl'-cö-ret, v. a. melysu, melusu, chwegu, pereiddio; sugro; puro, tirioni.
 Edulcoration, i-dyl'-cö-re'-shyn, s. melysiad, melusiant, pereiddiad; sugriad, teriad.
 Eel, *il*, s. llyswen, llyswen; llawethan. Eelfishing, *il'*-ffish-ing, s. llysweniad.
 Eelpout, *il'*-powt, s. llofen, llofenau, corlyswen; llyswenig, llyswenan.
 Efface, e-ffes', v. a. dilöu, anffurfio, difwyno, dinystrio, diddymu; tywyllu, cymmlyu; treulio.
 Effect, e-ffec', s. effaith, affaith, effeithiolaeth, gwaith, gweithrediad, canlyniad, ffrwyth, ffaith; dyben, perwyl, ystyr; budd, lles, mantais; sylwedd, swm; grym, cwblhäd:—v. a. effeithio, cyflawni, cwblhau, gorphen; achosi, peru, peri, gwneuthur, gwneyd; dichon, digoni, gallu.
 Effectible, e-ffec'-tu-bl, a. effeithiadwy, galluadwy, dichonadwy, gwneuthuradwy, peradwy.
 Effection, e-ffec'-shyn, s. effeithiant, effeithiad; effeithieb.
 Effective, e-ffec'-tuf, a. effeithiol = *Effectual*.
 Effectless, e-ffec'-les, s. dieffaith, aneffeithiol, dirym; difudd, ofer, anolo.
 Effector, e-ffec'-tyr, s. effeithiwr, achosydd, perydd, periadur, effeithydd, gwneuthurwr.
 Effects, e-ffects', s. pl. da, daedd, moddion, alaf, da cyffro, golud, cyfoeth, dodrefn; nwyddau, masnach.
 Effectual, e-ffec'-ciw-yl, e-ffec'-tiw-yl, a. effeithiol, effeithlawn, affeithiol, achosol; gweithredol, goberol; grymus, nerthol, cryf; hollol, cyflawn; ffrwythlawn; ffynedig; dichonol; gwirioneddol.
 Effectually, e-ffec'-ciw-yl-i, a. yn effeithiol; yu rymus; yn hollol.
 Effectuate, e-ffec'-ciw-et, v. a. effeithio = *Effect*, v. a.
 Effectuation, e-ffec'-ciw-et'-shyn, s. effeithiad, ffethiant, digoniant, dichoniad.
 Effeminacy, e-ffem'-i-ny-si, }
 Effeminateness, e-ffem'-i-net-nes, } s.
 gwreigeiddrwydd, mercheiddrwydd, maswedd, meddalwch, mwythusder, mursendod, tynerwch, destlusrwydd; anwredd, annwredd, an-

wrolaeth, annyndid; anlladrwydd, tesach.
 Effeminate, e-ffem'-i-net, a. gwreigaidd, merchedaidd, benywaidd, mursenaidd, masw, tynér; anwraidd; gwan:—v. gwreigeiddio, benyweiddio, mursenu.
 Effemination, e-ffem'-i-net'-shyn, s. gwreigeiddiad, benyweiddiad; gwreigioldeb.
 Effendi, e-ffen'-di, s. meist, gwlywsfeistr, Effendi = senw neillduol a gymwysir at amryw swyddogion gwladol ac eglwysig yn Twrci.
 Effervesce, eff-yr-fes', v. n. brydio, dyferwi, crychferwi, ymgynhyrfu, bwrlynu; twymo, gwresogi; berwi.
 Effervescence, eff-yr-fes'-sens, s. brydiad, dyfrydiad, dyferwad, siferwad, ymgynhyrriad, bwrlymiad.
 Effervescent, eff-yr-fes'-sent, s. dyfrydiol, crychferwol, dyferwog.
 Effete, e-ffit', a. diffrwyth, anhiliog, diblant, dieppil, diffaeth; llesg, methodig, egwan.
 Efficacious, eff-i-ec'-shyz, a. effeithiol; grymus, nerthol = *Effectual*; addas, cymhwys.
 Efficaciousness, eff-i-ec'-shyz-nes, }
 Efficacy, eff-i-cy-si, } s.
 effeithioldeb, nertholrwydd, grymuder; grym, nerth, rhinwedd, digoniant, achosoldeb; cyferddoniant, cyferddawn.
 Efficiency, e-ffish'-ens, } s. effeith,
 Efficiency, e-ffish'-en-si, } achosiad,
 gweithrediad; effaith, achos; peiriadaeth; gallu, grym.
 Efficient, e-ffish'-ent, a. effeithiol, achosol, parol, galluog, nerthog.
 Effigial, e-ffij'-iyl, a. delwol, eilunol, delwadol.
 Effigy, eff-i-ji, s. llun, delw, eilun, dull, ardam, ffurf, gosgedd, drych, cyfrith, ardeb, darlun, cyffelybrwydd, gwrthdrys, arddangosiad.
 Efflate, e-fflet', v. a. chwythu; chwyddo.
 Effloresce, eff-lö-res', v. ffuro, effluro, peillion, blodio, blottarddu.
 Efflorescence, eff-lö-res'-sens, s. blodeuad, blottarddiad; tarddiant, tarddiad, llyfrithiad; ffuriad, peillionad.
 Efflorescent, eff-lö-res'-sent, a. blodeuol, blodeuog, ffurog, blottarddol; tarddiadol; llyfrithol.
 Effluence, eff-liw-ens, s. dylifiad, deilliad, deigyndiad, ffrydiad, hytred; tarddelliad, goferiad; dystylliad; tardd, ffrwd.

Effluent, eff'-liw-ent, *a.* dylifol, deilliadol, ffrydiol; tarddol, frau, ffreul.
 Effluvia, e-ffliw'-fi-y, *s. pl.* chwysghedion, mwshedion, aroghhedion, sawrghedion.
 Effluvium, e-ffliw'-fi-ym, *s.* chwysdarth, mws, deigyriad, sawrhed.
 Efflux, eff'-lycs, *s.* ffrydiad, dylifiad, deigyriad, deilliad; tarddiad, goferiad, haniad, ffreud; y tardd, bala, damffrwd, rhedlif, frau; tywalltiad.
 Effluxion, e-fflyc'-shyn, *s.* ffrydiad, dylifiad, tarddiad; mws:—*pl.* sawrghedion.
 Effodient, e-ff'v'-di-ent, *a.* cloddiol.
 Effort, eff'-yrt, *s.* ymdrech, cais, ymgais, antur, cynnyg, hypynt, hwb, prawf, ymorchest, egni, yni, nerth.
 Effortless, eff'-yrt-les, *a.* diymdrech, diegni, diymgais.
 Effossion, e-ffosh'-yn, *s.* cloddiad, ffosiad, effosiad; paliad.
 Effranchise, e-ffran'-ceiz, *v. a.* breinio, breinioli, breintio, rhyddfrefinio.
 Effrontery, e-ffryn'-tyr-i, *s.* haerllugrwydd, digywlydd-dra, talgryfder, hyfdra, eonder, wynebgaledwch.
 Effulge, e-ffylj', *v. n.* llathru, seirianu, dysgleirio, ysblenyddu.
 Effulgence, e-ffyl'-jens, *s.* dysgleirdeb, arloywder, llethrid, ysblander, llwyrch, eiriander, efflander, dysgleiriad, llugeinder.
 Effulgent, e-fful'-jent, *a.* dysglaer, claer, gloyw, lachar, seirian, ysblenydd, llathraid, ffloyw, efflanol, tywynol, llwyrchus, eirian.
 Effumability, e-ffiw-my-bul'-i-ti, *s.* ydarthedd, tartholdeb.
 Effuse, e-ffiwz', *v. a.* tywallt, arllwys, deigynu, arloesi, gwallofi, gwehynu; colli. [gwasgarog.
 Effuse, e-ffiwz', *a.* deigyriaidd, dyneol.
 Effusion, e-ffiw'-zhyn, *s.* tywalltiad, dynead, gwallofiad, arllwysiad, pefwch, sefwg, ebrïad; gwastraff, afradlonedd.
 Effusive, e-ffiw'-suf, *a.* gwehynol, tywalltol, arllwysol, dyneol, ffreul, pefychol, deigynol.
 Effit, effit, *s.* geneu goeg, madfall, madrwy, modrwyfil, llostrwy, bryntyn, budrchwil.
 Egad, i-gad', *in.* hawddammor! tynged anwyl! wi! hai!
 Eger, { *v'*-gyr, *s.* hygre, tonrwyg, gor-
 Egre, } llif.
 Eggest, i-jest', *v. a.* cothi, ysgothi, ysgarthu, arllwys.

Egestion, i-jes'-cyn, *s.* cothiad, ysgothiad, arloesiad, esgarthiad, ymgarthiad.
 Egg, eg, *s.* wy:—*pl.* wyau:—*v. a.* annog, annos, cyffroi, cynhyrfu, cymhell, symbylu, ysbarduno, hyrddio, cefnogi.
 Eggplant, eg'-plant, *s.* wylys=math ar gysgiadur neu fochlys.
 Egilops, *v'*-ji-lops, *s.* cilwst=*Egilops*.
 Egis, *v'*-jus, *s.* tarian lau=*Egis*.
 Eglantine, eg'-lan-tein, *s.* rhoslwyn per, mieri Mair, dyrysi per.
 Egoism, i-gö-uzm, *s.* myfiegi, myfiaeth, myfyddiaeth; midybiaeth = y dybiaeth nad sier dim ond hanfod un ei hun.
 Egoist, *v'*-gö-ust, *s.* myfiegiwr, myfyddwr; midybiwr; migredwr.
 Egotism, *v'*-gö-tuzm, *s.* myfiaeth, hunanoldeb, hunanedd, hunaniaeth, hunanbarch, hunan-ganmoliaeth.
 Egotist, *v'*-gö-tust, *s.* myfiwr, hunanwr, hunanfolwr, hunan-ganmolydd:—*f.* myfies.
 Egotistic, i-gö-tus'-tic, } *a.* myfiol,
 Egotistical, i-gö-tus'-ti-cyl, } myfiog,
 hunanfalch, hunanol; bocsachus.
 Egotize, *v'*-gö-teiz, *v. n.* myfio, hunanfoli, hunanu; ymfocachu.
 Egregious, i-gr'v'-ji-yz, *a.* nodedig, rhagorol, godidog, gornodawl, hynodol, anghyffredin, digyffelyb, anarferol; mawr, dirfawr, enfawr, aruthrol, anferth, afrifed; gwrthun.
 Egregiousness, i-gr'i'-jyz-nes, *s.* hynodrwydd, nodedigrwydd, dirfawredd, anfertholdeb.
 Egress, *v'*-gres, } *s.* mynedfa,
 Egression, i-gresh'-yn, } mynediad
 allan; allaniad, ebrïad; ymadawriad, edfynt.
 Egret, *v'*-gret, *s.* y garan gwyn, y creyr gwyn lleiaf; ysgallblu.
 Egrett, i-gret', *s.* rhibandws, talriban.
 Egriot, *v'*-gri-yt, *s.* ceirios sur, surian sur, surgeirios.
 Egyptian, i-jip'-shyn, *s.* Aiptwr, Aiftiad:—*a.* Aipthaidd, Aiftig.
 Eh, e, *in.* Y! beth! ai e! ai! nan! ho! hy! ha! he! ow!
 Eider, ei'-dyr, *s.* hwyad fwythblu.
 Eidograph, *v'*-dö-graff, *s.* adfeiliadur=offeryn i adlunio adfeilion neu gynlluniau.
 Eidolon, i-dö'-lyn, *s.* eilun, delw, eiddol, ardeb, llun, drych, ellyll.
 Eidonian, i-dow-rc'-ni-yn, *s.* nefar-

lun, nefun, nyfedonyr = arddangosiad o'r nefoedd.

Eight, *et*, *a.* wyth:—*s.* wyth:—*pl.* wythau, wythonau.

Eighteen, *e-tin'*, *a.* deunaw, tri ar bymtheg, deg ac wyth=18.

Eighteenmo, *e-tin'-mö*, *s.* deunawplyg, llyfr deunawplyg, 18 plyg.

Eighteenth, *e-tinth'*, *a.* deunawfed, trydydd ar bymtheg, degfed ac wyth=18fed:—*s.* y deunawfed.

Eightfold, *et'-fild*, *a.* wythblyg, wyth gymmaint, cymmaint wythwaith; wythdro, wythfwy.

Eighth, *et-th*, *a.* wythfed:—*s.* yr wythfed.

Eighthly, *et-th'-li*, *a.* yn wythfed.

Eightieth, *e'-ti-eth*, *a.* pedwar ugeinfed, pedrugeinfed, wythdegfed=80fed.

Eightscore, *et'-scör*, *s.* wyth ugain, cant a thrigain=160:—*a.* wyth ugain.

Eighty, *e'-ti*, *a.* pedwar ugain, pedrugain, wythdeg=80.

Eigne, *en*, *a.* hynaf.

Eisenrahm, *i'-zyn-räm*, *s.* haiarngris, harnhufen, harnewyn.

Eisteddfod, } *s.* eisteddfod.

Eisteddvod, }

Either, *i'-ddyr*, *pr.* un o'r ddau; y naill neu'r llall; y ddau; un; pob un o'r ddau; pob, pob un;—*c.* naill ai, un ai; ai; neu, na, nac.

Ejaculate, *i-jac'-iw-let*, *v. a.* saethu, ergydio, bwrw, tafu, picio, bolltio; saethweddio.

Ejaculation, *i-jac'-iw-le'-shyn*, *s.* saethweddi; saethweddiad; saethiad, ergydiad, tafliad allan.

Ejaculatory, *i-jac'-iw-le-tyr-i*, *a.* saethol, piciol, ffyrstiol; disymmwth, swta, disyfyd, sydyn; saethweddiol, diraglyfyr, difyfyd; taer.

Eject, *i-ject'*, *v. a.* tafu allan; didyo, difeddiannu; deol, alluduo; gwrthod, llysu, diswyddo; arllwys, cyfogi, gwaghau, ysgothi, ysweilio, chwydu.

Ejection, *i-ject'-shyn*, *s.* bwriad allan; didyad; deoliad; gwrthodiad, diswyddiad; arlloesiad, ysgothiad, cythiad, gwaghâd, gwacâd, tariad.

Ejectment, *i-ject'-ment*, *s.* didyad, difeddiannad, bwriad allan; didyeb, didyadeb, ysgrif difeddiannad.

Ejulation, *ej'-iw-le'-shyn*, *s.* cwynofain, udfa, garmiad.

Eke, *ic*, *v. a.* estyn; cyflenwi; addoedi:—*ad.* hefyd, ac, yn chwanelog.

Elaborate, *i-lab'-ö-ret*, *v. a.* cywreinio, ymorchestu wrth; gwella, gwelläu:

—*a.* cywrain, cywraint, celfydd, cynnil, dichlyn; llafurawr, gorchestol; anhawdd; gweithfawr.

Elaborateness, *i-lab'-ö-ret-nes*, *s.* cywreinarwydd, manyldeb, gorchestoldeb.

Elaboration, *i-lab'-ö-re'-shyn*, *s.* cywreiniad, manyliad, llafuriaut; ymorchestiad; gwellâd.

Laboratory, *i-lab'-ö-ry-tyr-i*, *a.* cywreiniol, llafurus:—*s.* fferyllfa, fferylldy; gweithdy; peiriandy.

Elaidine, *i-le'-i-dun*, *s.* olewnur, olewain.

Elain, *i-le'-in*, *s.* brasnur=y sudd olewaidd a geir o flogeg a brasderau ereill.

Elaiometer, *i-le-om'-i-tyr*, *s.* olewiadur, olewyr, olewfeidy, olewfesur.

E lance, *i-lans'*, *v. a.* saethu, chwyrnellu, ergydio, picellu, tafu.

Elaoite, *i-le'-ö-lut*, *s.* ireidfaen.

Elapidation, *i-lap-i-de'-shyn*, *s.* digaregiad, dadgaregiad.

Elapse, *i-laps'*, *v. n.* llithro, ymlithro, myned heibio, pasio, diange; darfod.

Elaquiate, *i-lac'-wi-et*, *v. a.* rhyddhau, dadrys, dirwystro, dinidro.

Elastic, *i-las'-tic*, } *a.* hydwyth,

Elastical, *i-las'-ti-cyl*, } twythlwg, twythol, gwrthneidiol, ardwythus, ystwyth, adlamol, hyrus.

Elasticity, *i-las-tus'-i-ti*, *s.* hydwythedd, twythogrwydd, twytholdeb, twyth, ardwyth, gwrthneidiolrwydd, ystwythder, hyrusedd, adlamrwydd.

Elate, *i-let'*, *a.* dyrchafedig, derchafedig, derch, dyrchafog; chwyddedig; uchelfrydig, syth, penuchel, trahäus, twythfalach, rhyfygus:—*v. a.* dyrchafu, derchu, codi; chwyddo, balchio.

Elater, *i-le'-tyr*, *s.* rhipiedydd, rhipchwilen, twythchwil.

Elatine, *i-le'-tun*, *s.* gwybupyr.

Elation, *i-le'-shyn*, *s.* dyrchafiad, ymdderchafiad, codiad; ymchwyyddiad, ymfalchiad; uchelfrydedd, trahausder.

Elator, *i-le'-tyr*, *s.* dyrchafydd, codydd, derchor.

Elaxate, *i-lac'-set*, *v. a.* llaesu, llacäu, rhyddhau; llydanu.

Elbow, *el'-bö*, *s.* clin, penelin; plyg, ongl, congl; *v.* elino, penelinc, cilgwrthio, ysgytio; plygu.

Elbowchair, *el'-bö-çeyr*, *s.* cadair freichiau, cader ddwyfraich, cadair elinog, cader freichiog.

Elbow-room, *el'-bö-rüm*, *s.* eangle, helaethle, digon o le; elinle; rhyddid.

Elder, *el'-dyr*, *a.* hyn, hynach, heneidd.

- iach; cynnarach; hynaf:—*s.* henuriad, henadur, hynafgwr, henafydd, hynafwr; ysgaw; ysgawlwyn.
- Elder-tree, el'-dyr-tri, *s.* ysgawen, pren ysgaw.
- Elderly, el'-dyr-li, *a.* henaidd, oedranus; mewn gwth a oedran.
- Eldership, el'-dyr-ship, *s.* henaduriaeth, henuriadaeth, henuriaeth, hynafedd; cyntafanedigaeth.
- Eldest, el'-dest, *a.* hynaf, heneiddiaf; cyntafanedig.
- El Dorado, el-dō-re'-dō, *s.* Eurwg, Eurwynfa, Gwlad yr Aur.
- Elecampane, el-i-cam-pen', *s.* marchalan; llwyglys, clafrllys mawr.
- Elect, i-lect', *v. a.* ethol, dewis, dethol, pigo:—*a.* etholedig, dewisedig:—*s.* etholedig:—*pl.* etholedigion, dewisolation.
- Electricism, i-lec'-tu-suzm, *s.* detholiaeth, detholedigaeth, dewisyddiaeth.
- Election, i-lec'-shyn, *s.* etholiad, dewisiad, detholiad, lecsiwn; etholedigaeth, etholiant.
- Electioneer, i-lec-shyn-'yr, *v. a.* etholbleidio.
- Electioneerer, i-lec-shyn-'yr-yr, *s.* etholbleidydd, etholbleidiwr.
- Electioneering, i-lec-shyn-'yr-ing, *s.* etholbleidiad, etholbleidio.
- Elective, i-lec'-tuf, *a.* etholiadol, dewisiadol, dewisol; detholig.
- Elector, i-lec'-tyr, *s.* etholydd, etholwr, dewisydd, detholydd, cyfetholwr.
- Electoral, i-lec'-tyr-yl, *a.* etholyddol; etholiannol, etholiaethol.
- Electorate, i-lec'-tyr-et, *s.* etholyddiaeth, tiriogaeth Etholydd; swydd Etholydd.
- Electress, i-lec'-tres, *s.* etholyddes, etholes; cydwedd Etholydd (yn amherodraeth yr Almaen).
- Electric, i-lec'-tric, } *a.* trydanol,
Electrical, i-lec'-tri-cyl, } trydanaidd,
trydanig, lluchiasol; gwefrol, gwefraidd.
- Electric, i-lec'-tric, *s.* trydan, corff trydanaidd.
- Electric-apparatus, i-lec'-tric-ap-pa-re'tys, *s.* trydan-gyfarpar; gwefrgyfarpar; offer trydanol.
- Electric-attraction, i-lec'-tric-at-trac'-shyn, *s.* trydandyniad, attyniad trydanol; gwefrattyniad, gwefrdyniad.
- Electrical-eel, i-lec'-tri-cyl-'il', *s.* llyswen drydan, llyswen drydanol, llyswen lluchiasol; gwefrlyswen, cyfflyswen.
- Electrical-machine, i-lec'-tri-cyl-ma-
Electrifying-machine, i-lec'-tri-flei-ing-
shin', } *s.* trydanbeiriant, peiriant
ma-shin', } trydanol, trydanermig,
trydanwr, gwefrbeiriant.
- Electric-condenser, i-lec'-tric-con-den'-
syr, *s.* trydanewychyr, tewychyr
trydanol, gwefrdewychyr.
- Electric-fluid, i-lec'-tric-flw'-nd, *s.* trydan, hylif trydanol, aw trydanol, trydanwy, lluchiaswy.
- Electrician, i-lec'-trish'-yn, *s.* trydanwr, trydanydd, trydanofydd; gwefryddwr.
- Electricity, i-lec'-trus'-i-ti, *s.* trydan, trydaniaeth, lluchiasaeth; gwefr, gwefriadaeth.
- Electric-power, i-lec'-tric-pow'-yr, *s.* trydanrym, trydanyni, grym trydanol.
- Electric-shock, i-lec'-tric-shoc, *s.* trydaniais, ias drydanol; trydandar; gwefriais.
- Electric-telegraph, i-lec'-tric-tel'-i-graff, *s.* trydanfynag, trydanebyr, lluchias-ebyr, brysfynag trydanol, pelffynag trydanol, brysebyr trydanig; gwefrfynag, gwefrebyr, hysbysai gwefrol.
- Electrifiable, i-lec'-tru-flei-ybl, *a.* trydanadwy, lluchiasadwy; gwefroladwy.
- Electrification, i-lec'-tru-ffi-ce'-shyn, } *s.*
Electrization, i-lec'-tru-ze'-shyn, } trydanyddiaeth, trydaniaeth; gwefriad.
- Electrify, i-lec'-tru-flei, } *v.* trydanu,
Electrize, i-lec'-treiz, } lluchiasu;
gwefroli, gwefreiddio, gwefru.
- Electrine, i-lec'-trun, *a.* gwefrain, gwefrol, gwefrig, gwefrin.
- Electro-chemistry, i-lec'-trō-cem'-us-tri, *s.* trydanfferylliaeth, fferylliaeth drydanol, gwefrfferylliaeth.
- Electrode, i-lec'-trōd, *a.* trydanrawd.
- Electro-dynamics, i-lec'-trō-du-ne'-mics, *s.* trydanrymfyddiaeth, grymfyddiaeth drydanol.
- Electro-gilding, i-lec'-trō-gild'-ing, *s.* trydaneurad, goreurad trydanol.
- Electrolysis, i-lec'-trō-lei'-sus, *s.* trydanchwaliaid.
- Electrolyte, i-lec'-trō-leit, *s.* trydan-sawdd, trydanblith; trydanchwal.
- Electrolytic, i-lec'-trō-lei'-tic, *a.* trydanofig, trydansoddol, trydanchwalus.
- Electrolyze, i-lec'-trō-leiz, *v. a.* trydanofi, trydanlaesu, trydanchwalu; dadgyfansoddi â thrydan.
- Electro-magnetic, i-lec'-tro-mag-net'-ic, *a.* trydandyneinig, trydandyneinin,

- trydanhedfeinin, trydandryawchaidd; gwefrdynfeinig.
- Electro-magnetism, i-lec'-trö-mag'-ne-tuzm, s. trydanwyrth, trydandynfeinig, trydandryfaeneg, tywywrth trydanol, tryawch trydanol, tynfeineg trydanol; gwefrdynwyrth, gwefrdynfeinig.
- Electro-metallurgy, i-lec'-trö-met-al-yr-ji, s. trydanfettelwaith, trydanofiaeth, trydandelidwaith, delidwaith trydanol; gwefrofiaeth, gwefrfettelwaith.
- Electrometer, i-lec'-trom'-i-tyr, s. trydan-iadur, trydanfesur, trydanfeidy; gwefriadur.
- Electrometrical, i-lec'-trö-met'-ri-cyl, a. trydanfesurool, trydanfeidrol.
- Electro-motion, i-lec'-trö-mö-shyn, s. trydanysgogiad, trydanynmod, trydanchwyf; gwefrysgogiad.
- Electromotor, i-lec'-trö-mö-tyr, s. trydan-fodyr, trydanysgogydd, trydanchwyfydd, ysgogydd trydan; gwefrysgogydd.
- Electron, i-lec'-tron, s. gwefr; eurbliith.
- Electro-negative, i-lec'-trö-neg'-y-tuf, a. trydanegyddol.
- Electrophor, i-lec'-trö'-ffor, } s. try-
- Electrophorus, i-lec'-troff'-ö-rys, } danell = offeryn i gadw trydan an hir amser.
- Electro-plating, i-lec'-trö-ple-ting, s. trydanlafniad, trydanddaleniad, trydangaeniad.
- Electro-polar, i-lec'-trö-pö-lyr, a. trydanbegynol; gwefrbegynol.
- Electropositive, i-lec'-trö-pos'-i-tuf, a. trydanddir, trydan-annegyddol.
- Electroscope, i-lec'-trö-scöp, s. trydansyllyr, trydansylliadur, trydansyll-ydd.
- Electro-statics, i-lec'-trö-stat'-ics, s. trydansafiaeth, trydanbwysogaeth; gwefrsafiaeth.
- Electro-tint, i-lec'-trö-tunt, s. trydanwawr, trydanliw.
- Electrotype, i-lec'-trö-teip, s. trydandeb-iaeth, trydandeb; gwefrdebiaeth.
- Electrum, i-lec'-trym, s. gwefraur, eurbliith.
- Electuary, i-lec'-ciw-yr-i, s. cyfaeth, cyffaeth.
- Eleemosynary, el-i-moz'-i-nyr-i, a. elusenol, cardodol, alwysenol:—s. elusenog, rheidusyn; cardoty.
- Elegance, el'-i-gyns, } s. tlynsni, teleid-
- Elegancy, el'-i-gyn-si, } rwydd, dillyn-der, cinder, hoywder, gwychedr, berthedd, tegwch, harddwch, clynsni;
- destlusrwydd, dillni, taclusrwydd, twtneisrwydd, gweddusder.
- Elegant, el'-i-gynt, a. tlws, telediwr, hoyw, dillyn, dillynaidd, cain, gwychedr, berth, berthyll, teg, coeth, del, syw, glain, pert, pefr, glandeg, cywair, syber, twtnais; moeswych, llednais; gwerthfawr, drud; hyawdl.
- Elegiac, el-i-jei'-yc, a. galarnadol, marwnadol, alaethol, galarus, cwynfanus:—s. galarnad.
- Elegiaest, el-i-jei'-yst, } s. galarnadwr,
- Elegist, el'-i-just, } marwnadydd.
- Elegit, el'-i-jut, s. dewisddyfyn.
- Elogy, el'-i-ji, s. galarnad, galargan, galareb, marwnad, galarawdd, marnad, cerdd alarnad, alaethg, alaethgan; cân alarus; alaeth.
- Element, el'-i-ment, s. elfen, elfydd; defnydd, sylwedd, an; egwyddor, cynddysg, mabddydg:—v. a. elfenu, elfyddu; gwneuthur; sylfaenu; egwyddori.
- Elemental, el-i-men'-tyl, a. elfenol, elfyddol, elfenus; egwyddorol, sylfaenol; dechreuol, gwreiddiol.
- Elementality, el-i-men-tal'-i-ti, } s. el-
- Elementarity, el-i-men-tar'-i-ti, } fenoldeb, elfenolrwydd, elfaeth, elfyddoldeb, elfenusrwydd.
- Elementary, el-i-men'-tyr-i, a. elfenol; egwyddorol; dechreuol = *Elemental*; syml, digymmysg, anghyfansawdd, anghyfunol.
- Elench, i-leng', s. twylleb, geuddadl, twyllreswm.
- Elenchical, i-leng'-ci-cyl, a. twyllebus, twyllresymol.
- Elephant, el'-i-ffynt, s. cawrfil, elyffant, elephant; ifori, oliffant, daint y cawrfil.
- Elephant-beetle, el'-i-ffynt-bi'-tl, s. cawrchwilen, cawrchwil.
- Elephantiasis, el-i-ffyn-tei'-y-sus, s. elyffantwst, gwahanglyf.
- Elephantine, el-i-ffan'-tun, a. cawrfilaidd, elyffantaidd; enfawr, erfawr, amrosgo.
- Elevate, el'-i-fet, v. a. dyrchafu, cyfodi, codi, derchafael, cwnu, arddwyre; lloni, llawenychu; mawrhau, urddasu, brio; gwyreinio:—a. dyrchafedig; derch, dyrchafog; llon, llawen, siriolwch, gwyrain.
- Elevation, el-i-fe'-shyn, s. dyrchafiad, derchafiad, cyfodiad, dyrchafiaeth, arddyrchafael; uchder, uchelder; uchelfan; bri, urddas; mygdarthiad.

- Elevator, el'-i-fe-tyr, *s.* dyrchafydd, derchafwr, derchydd, derchyr, cyfodwr; dyrchafyr; dyrchafiadur, derchgyhyr.
- Elevatory, el'-i-fe-tyr-i, *s.* cyfodyr, dyrchafydd=offeryn llawfeddygol:—*a.* dyrchafol, derchafedigol.
- Eleve, el-e-fe', *s.* ymlynydd, ymddibynydd; un a ddyger i fyny gan arall.
- Eleven, i-lef'-fu, *a.* un ar ddeg, deg ac un=11:—*s.* un ar ddeg.
- Eleventh, i-lef'-nth, *a.* unfed ar ddeg, degfed ac un. un ar ddegfed=11fed.
- Elf, elff, *s.* ellyll, gwyll, gwion, elff, anysbryd, gwagysbryd, coblyn, bwgan; cythraul, ysbryd drwg; cor, coryn, pegor, nar:—*v.* *a.* gwalltddyrysu, dyrysu gwallt.
- Elf-arrow, elff'-ar-rö, } *s.* saeth ellyllon,
Elf-bolt, elff'-bölt, } saeth elffod.
- Elfin, el'-ffun, *a.* elffin, elffain, ellyllig, elffig, gwionig:—*s.* elffyn, coryn, coryn bach.
- Elfish, el'-ffish, *a.* ellyllaidd, elffaidd, gwyllaidd, coblynaidd; lledrithiog.
- Elflock, elff'-loc, *s.* gwyllgudyn, ellyllglwm, cwllwm ellyll, clwm gwion.
- Elicit, i-lus'-ut, *v.* *a.* egluro, eglurhau, aregluro; tynu allan; dwyn i'r amlgw:—*a.* egluredig; a ddygwyd i'r golen.
- Elicitation, i-lus-i-te'-shyn, *s.* eglurhad; tyniad allan; dygiad allan mewn gweithred; prawfegluriad.
- Elide, i-leid', *v.* *a.* chwilfriwio, briwio, dryllio; tori yn yfflon; trychu, tori ymaith.
- Eligibility, el-i-ji-bul'-i-ti, *s.* dewisoldeb, dymunolrwydd; rhagoriaeth; cyfaddasrwydd, cymhwysder.
- Eligible, el'-i-ji-bl, *a.* dewisol, dymunol; dewiswiw; etholadwy; gwiw, teilwng, addas, priodol, rhagorol, gwell.
- Eliminate, i-lum'-i-net, *v.* *a.* deol, alluduo; tafu dros y drws, ffwyro, cothi; rhyddhau.
- Elimination, i-lum-i-ne'-shyn, *s.* deoliad, alluduiad; bwriad dros y drws; arllwysiad, ffwryriad, cothiad; deolrifriad.
- Elinguid, i-ling'-gwud, *a.* tafodrwym, mud, aflafar.
- Eliquation, el-i-cwe'-shyn, *s.* toddwahanriad, toddbarthiad.
- Elision, i-liz'-yn, *s.* trychiad, trycheb=toriad llythyren neu sill ymaith o air er mwyn persain neu hyd braich o brydyddiaeth, megys 'n am yn, 'r am
- yr, it' am üi, ne'u am neu eu; th' am the, 'twere am it were, deck'd am deck-ed, &c.; rhanriad, parthiad.*
- Elisor, i-lei'-zyr, *s.* siryf-reithiwr, dewisreithiwr.
- Elite, e-lit', *s.* dewisgorff; dewisran, blodau byddin.
- Elixation, i-lie-se'-shyn, *s.* cymmerwad, siciad, berwad; trwythiad.
- Elixir, i-lie'-syr, *s.* sirlyn, sirwy, cysurlyn, sirgyffer, meddyglyn; ednyfed, alnyfed, gordaeth, gornfyed; trwyth.
- Elk, elc, *s.* elch, elc, gorgarw=math ar garw mawr.
- Elke, elc, *s.* elcysen, alarch gwyllt.
- Ell, el, *s.* lathell, elinad; hirlath=3 troedfedd a 9 modfedd.
- Ellipsis, el-lup'-sus, *s.* hirgylch, hirgrwn; toliaith, tolieithiad, byrieithiad; diffyg, hydra; diffyglin.
- Ellipsograph, el-lup'-sö-graff, *s.* hirgylchyr, hirgylchiadur = offeryn i wneyd hirgylch.
- Ellipsoid, el-lup'-soid, *s.* hirgylchen, gogronen, gogronell:—*a.* gogyfrgrwn = *Ellipsoidal*.
- Ellipsoidal, el-lup-soi'-dyl, *a.* gogynghrwn, gogron, goglobynaidd, lledgrwn.
- Elliptic, el-lup'-tic, } *a.* hirgylchol,
Elliptical, el-lup'-ti-cyl, } hirgylchaidd,
hirgrwn, hirgul; tolieithol; diffygiol, byr, ammerffaith.
- Elm, elm, *s.* llwyfen, llwyf, llwyfanen, claswydd, pren llwyf, pren llwyfan.
- Elmy, el'-mi, *a.* llwyfog, llwyfenog, claswyddog.
- Elocation, el-ö-ce'-shyn, *s.* symmudiad, mudiad; ymadawiad; llesmair, perlewyg.
- Elocution, el-ö-ciw'-shyn, *s.* ffraethoneg, hyawdledd, ffraethineb, areithyddiaeth, treitheg, traetheg, areiniaeth, aroniaeth, areineg, parabledd; ymadrodd, parabl, dywedriad, cynaniad, llefariad, lafar; rhyddineb ymadrodd.
- Elocutionary, el-ö-ciw'-shyn-yr-i, *a.* ffraethonol, hyawdl, areithyddol.
- Elocutionist, el-ö-ciw'-shyn-ust, *s.* ffraethonydd, ffraethebydd, arodor aronan.
- Elocutive, el-ö-ciw'-tuf, *a.* hyawdl ffraethol, ffraethinebus, areithyddol traethorol.
- Elogy, el'-ö-ji, *s.* molawd=*Eulogy*.
- Eloigne, i-loin', *v.* *a.* pellän, symmdol.
- Elongation, i-long-ge'-shyn, *s.* pelläd

ymadawiad; hwyhâd, ymestyniad; peller.

Elope, i-löp', *v. n.* cilio, encilio, ymgelcio; celffoi, diange; encilio oddi wrth briod; celgilio ymaith gyda chariad.

Elopiement, i-löp'-ment, *s.* ciliad, dirgeliad, celffoad, ymgelciad; enciliad gyda chariad.

Elops, i'-lops, *s.* mudfil, mudbysg; sarff-bysg.

Eloquence, el'-ö-cwens, *s.* hyawdledd, fraethineb, rhugliaith, areinrwydd, parabled, cymmendod, arawn, arawd; areithyddiaeth, fraethoneg.

Eloquent, el'-ö-cwent, *a.* hyawdl, fraeth, parablus, ymadroddus, arain, arodrydd, cymhen; eurenau, eurdafof.

Else, els, *a.* arall, amgen, all; gwahanol; heb law:—*ad.* os amgen, ped amgen, pe amgen; onid e, onité; oni bâi hyn, oni bâi hyny; oddi eithr hyn, oddieithr hyny; oddi gerth hyn, oddi gerth hyn; ai, ai ynte, neu ynte, neu, ynte; amgen; heb law hyny.

Elsewhere, els'-hweyr, *ad.* mewn lle arall; mewn man amgen; mewn manau ereill; mewn rhyw le arall.

Esen, } el'-sn, *s.* mynawyd, mynawyd
Esin, } crydd.

Eucidate, i-liw'-su-det, *v. a.* egluro, eglurhau, amlygu, esbonio, goleuo.

Eucidation, i-liw'-su-de'-shyn, *s.* eglurhâd, egluriad, esboniad, amlygiad, arlleniad, deongliad, agoriad; goleuni.

Eucidative, i-liw'-su-de-tuf, *a.* eglurhaol, damlygol, esboniadol.

Eucidator, i-liw'-su-de-tyr, *s.* eglurydd, egluriadur, eglurhâwr, amlygydd, esboniwr, esboniadur.

Eucutation, e-luc-te'-shyn, *s.* ymdoriad, toriad allan, ymrwygiad; diangfa, diange.

Eude, i-liw'd', *v. a.* diange, diengyd, gochel, ysgoi; somi, seithugio.

Eudible, i-liw'-du-bl, *a.* gocheladwy, diangadwy.

Eumbated, i-lym'-be-ted, *a.* gwanlyfenog, llyfenwan, llwynwan; gwan yn y llwynau.

Eusion, i-liw'-zhyn, *s.* gocheliad, ysgoad, ymgeliad; cast, ystrang, dichell, som, hoced; diangfa, diange.

Eusive, i-liw'-suf, } *a.* goche'gar,
Esory, i-liw'-syr-i, } gwagelog, ysbrywgar, twyllodrus, ffals, gau.

Esoriness, i-liw'-syr-i-nes, *s.* gochelgarwch, dichellgarwch, hocedusrwydd.

Eute, i-liw't', *v. a.* golchi, glanhau.

Elutriate, i-liw'-tri-et, *v. a.* hidlo, terhidlo, terolchi, golchburo.

Eluxate, i-liw'e'-set, *v. a.* dadgymmalu=*Luxate.*

Elvan, el'-fyn, *a.* ellyllaidd=*Elvish.*

Elvers, el'-fyrz, *s. pl.* manlyswod, llyswenigion; morlyswod mân.

Elves, elfz, *s. pl.* ellyllon, eilff, elfod, tylwyth teg.

Elvist, el'-fust. *a.* ellyllaidd, elffaidd, elffain, gwyllaidd, coblynaidd; lledrithiog.

Elysian, i-lizh'-iyn, *a.* gwynfaol, paradwysaidd, gwenfroawl, hyfrydlon, glwys, tiriondeg; elysaidd.

Elysian fields, i-lizh'-iyn fildz, *s. pl.* maesydd Elys, maesydd gwynfyd, hyfrydle, y nefoedd (yn iaith y pryd-dion paganaidd).

Elysium, i-lizh'-iym, *s.* Elysfa, Elyysfa, gwenfro, gwenydfa, gwynfyd, paradwys, glwysfa; hyfrydd, nefoedd y Paganaiad.

Elytrine, i-lut'-run, *s.* hulgen, hulgrofen, hulgramen.

Elytron, i-lut'-ryn, *s.* aesgrawen, aesgrofen, adenwain, agsellwain, adeinwain, aeswain=caes uchaf adenydd chwiled.

Emaceration, i-mas-yr-e'-shyn, *s.* teneuad, curiad, culhâd.

Emaciate, i-me-shi-et, *v.* teneuo, culhau, curio; nychu, truanu:—*a.* teneu, cul, curiedig, truan.

Emaciation, i-me-shi-e'-shyn, *s.* teneuad, culhâd; curiad; nychiant; teneuder, culni, curioldeb.

Emaculate, i-mac'-iw-let, *v. a.* brycheuo, difrychu, dadfannu, glanhau.

Emanate, em'-y-net, *v. n.* deillio, hanu, tarddu, rhedeg allan.

Emanation, em-y-ne'-shyn, *s.* deilliad, haniad, tarddiad, ffrydiad, dyllifiad, goferiad, hiliad, rhedlif.

Emanative, em'-y-ne-tuf, *a.* deilliol, haniadol, han, tarddiadol; deilliedig; deigyrol.

Emancipate, i-man'-su-pet, *v. a.* rhyddhau, rhyddfrefinio; gwaredu:—*a.* rhydd, anghaeth.

Emancipation, i-man-su-pe'-shyn, *s.* rhyddhâd, rhyddfrefiniad, gwaredred, diwarogaeth; adferiad caeth i ryddid.

Emancipator, i-man'-su-pe-tyr, *s.* rhyddhâwr, digaethwr.

Emarginate, i-mar'-ji-net, *v. a.* dadymylu:—*a.* dadymylog; llymriciog.

Emasculate, i-mas'-ciw-let, *v. a.* dys-

- baddu, ysbaddu, anwrywio, anwrio, efnychu; gwanhau, gwreigeiddio:—
a. dysbaddedig, ysbadd, dysbaddol, efnuchedig; gwanychedig.
- Emasculation, *i-mas-ciw-le'-shyn, s.* dysbaddiad, ysbaddiad, efnuchiad; anwriad; gwreigeiddrwydd.
- Embale, *em-bel', v. a.* sypynu, byrnio, sypio; cydrwymo, rhwymo.
- Embalm, *em-bam', v. a.* perarogli, pereneinio, perlystieuo; cyweirio corff marw; corffoethi.
- Embalmer, *em-bam'-yr, s.* peraroglwyr, pereneiniwr.
- Embank, *em-bang', v. a.* argloddio, cloddio, byrchio, ebrynu, gobio; angau.
- Embankment, *em-bang'-ment, s.* argloddiad, byrchiad, gobiad; arglawdd, argae, gob, bwrch, ebryn.
- Embar, *em-bar', v. a.* bario, bolltio; attal, rhwystro; sicrhau.
- Embargo, *em-bar'-gö, s.* llongwardd, llongwahardd, llongyrth, hwyllwardd.
- Embark, *em-barc', v.* llongi, ymlongi, morio; anturio; cychwyn, ymuno.
- Embarkation, *em-bar'-ce'-shyn, s.* llongiad, ymlongiad; cymmeriad llong; moriad, cychwyniad; anturiaeth; llongaid.
- Embarrass, *em-bar'-rys, v. a.* dyrysu, nidro, methlu, ffeigio, afrwyddo; lluddio, llestair, attal; trallodi, cythryblu; annhrefnu.
- Embarrassment, *em-bar'-rys-ment, s.* dyryswch, nidredd, anhawsder, astrusi; cythrudd, cyni; rhwystr, methliad; gwyddwig.
- Embase, *em-bes', v. a.* iselhau, iselu, gwaethygu, llygru, anurddo, anafu.
- Embassador, *em-bas'-sy-dyr, s.* cenadwr = *Ambassador.*
- Embassy, *em'-bys-si, s.* cenadaeth, cenadogaeth, llysgenadaeth, teyrngenadaeth, cenadwriaeth, negesiaduriaeth.
- Embattle, *em-bat'-tl, v.* byddino, catrefnu; llueddu; ymfyddino.
- Embattled, *em-bat'-tld, a.* byddinog; gwalcio, canllawio, canllfog; arfog.
- Embattlement, *em-bat'-tl-ment, s.* gwalc, rhintwal, rhicwal, rhintganllaw.
- Embay, *em-be', v. a.* cilfach, llocio, machwyo.
- Embed, *em-bed', v. a.* gwelyo; gwelyfu, gwelyddu; amgylchu â.
- Embellish, *em-bel'-ish, v. a.* addurno, harddu, prydfferthu, tecäu, eirtlysu, gorwychu, clysu, berthu, ion, deinioli, trwsio, teleidio, de
- Embellishment, *em-bel'-ish-ment,* addurn, addurniad, harddiad, ferthiad, tecäd; harddwisg, cein
- Ember-days, *em'-byr-dez, s. pl.* dydd y cydgoriau, dyddiau ympryd.
- Embers, *em'-byrz, s. pl.* marwor, mydos, rhyssod, ulw, rhebres, eiry eirias; lludw:—*sing.* marworyn.
- Ember-week, *em'-byr-wic, s.* wyth cydgoriau = yr wythnos gyntaf ar Sul cyntaf o'r Garawys, ar ol y gwyn, ar ol gwyl y Grog, ac ar ol lleucu Santes.
- Embezzle, *em-bez'-zl, v. a.* darnguo celcio, lladrata, chwiwlladrata, chwbig, celafradu; gwastraffu, afradl
- Embezzlement, *em-bez'-zl-ment,* darnguddiad, celciad, chwiwlladrata, anghyfarach, celafrad; twyll trwy ddiried; lladrad, chwiwlladrad.
- Embezzler, *em-bez'-lyr, s.* darnguddi celciwr; chwiwleidr, afradwr.
- Embitter, *em-but'-tyr, v. a.* trychwer = *Imbitter.*
- Emblaze, *em-blez', } v. a.* addur
 Emblazon, *em-ble'-zn, } hard*
 gwychu, eirion, eirianu; arfdeon, arfogyddu, arfegu, achofyddu, arwyfarddoni, arflenu, achlunio, arfluntynu arfau bonedd.
- Emblazoner, *em-ble'-zn-yr, s.* achofydarfogydd, arfegwr, herodr, herodurwyddfardd, achwyddwr, eirfyddardunwr.
- Emblazonment, *em-ble'-zn-ment,* achofyddiad, arfegiad, heroduriaid.
- Emblazonry, *em-ble'-zn-ri, s.* achofyddiaeth, arfeg, arwyddfarddoniaeth herodraeth, heroduriaeth, achwyddiaeth; arfluniau, achluniau.
- Emblem, *em'-blem, s.* arwyddlun, arwydd, cysgodlun, cysgod; arddangosiad; bath, llun, cyfeirlun:—*v. a.* arwyddlunio, cysgodlunio.
- Emblematic, *em-bli-mat'-ic, } a.*
 Emblematical, *em-bli-mat'-i-cyl, } a.*
 wyddlunio, cysgodlunio, arwyddcysgodol.
- Emblematist, *em-blem'-y-tust, s.* arwyddluniwr, cysgodluniwr.
- Emblemment, *em'-bli-ment, s.* cynnyrod enwd, toraeth, firwyth llafurdir.
- Embloom, *em-blwm', v. a.* gwullicuddio a blodau.
- Embodiment, *em-bod'-i-ment, s.* cor

oriad, corffoliad, cydgorfforiad, cynghorffoliad; cymherfeddiad.

Embody, em-bod'-i, *v. a.* corffori, cydgorffoli, cynghorffori; cymherfeddu; tewychu.

Embolden, em-böl'-dn, *v. a.* hyfhau, cryfhau, calonogi, gwroli; eoni.

Embolism, em'-bö-luzm, *s.* gorymddwyn, ymsang; lleuad ormes.

Embolismal, em'-bö-luz-myl, *a.* gorymddygol, ymsangol; cyflenwol.

Embolus, em'-bö-lys, *s.* syflath, ceuffon, diblath, ceusyfl.

Emborder, em-bor'-dyr, *v. a.* ymylu, eirionynu, hemio, cyriogi.

Embosom, em-bw'-zym, *v. a.* mynwesu, coffeidio; amgylchynu.

Emboss, em-bos', *v. a.* boglynu, pothoni, boglymiadu; cyfyngu ar, tyn erlyn.

Embossing, em-bos'-sing, *s.* boglyniad, boglymiad; boglynwaith; clöyniad, pothiad, cnapiad.

Embossment, em-bos'-ment, *s.* boglwm, boglyn, twdd, twddf, pothon, poth, cnap, cnwb, corbed, hansaf, argerfiad; codiad; boglynwaith.

Embottle, em-bot'-tl, *v. a.* potelu, costrelu.

Embouchure, ong-bw-shw'yr; em'-bw-shwyr, *s.* aber; ceg, genau.

Embow, em-bö', *v. a.* bwiau, bwäu, mydu, nenfydu, crommenu, crymweithio. [suddo mewn.

Embowel, em-bow'-el, *v. a.* dberfeddu; Embower, em-bow'-yr, *v. a.* celyddu.

Embrace, em-bres', *v.* coffeidio, breich-eidgo, mynwesu; ymgoffeidio, ymgaredigo; croesawu; derbyn; cyfarch; cynnwys; amgylchu; cymmeryd, caniatäu; amglymu; cyridio; gwyro, gogwyddo:—*s.* coffeidiad, mynwesiad, ymgaredigiad; cofl, coflaid; cywestach.

Embracement, em-bres'-ment, *s.* coffeidiad, mynwesiad; ymaffiad; cynnwysiad; cywestach, ymgystlwn.

Embrasure, em-bré'-zhyr, *s.* muragoriad, murag, muregor, osgagoriad; rhwyll mewn mur.

Embrocate, em'-brö-cet, *v. a.* lleithrwbio, gwlyhrathu, twymrwbio; twymfwydo, twymolchi; iro, eneinio.

Embrocation, em-brö-cé'-shyn, *s.* lleithrwbio, gwlybrathiad, twymrwbio; twymfwydiad; eneiniaid, irad; ratholch, twymwlych, rathlyn, gwlych.

Embroider, em-broí'-dyr, *v. a.* brodio, brwydo, brwydweithio, cyfrestru.

Embroiderer, em-broí'-dyr-yr, *s.* brodiwr, darfrodiwr, brwydweithiwr, cyfrestrydd.

Embroidery, em-broí'-dyr-i, *s.* brodwaith, brwydwaith, darfrodiad; gwaith edeu a nodwydd; addurnwaith; addurnau.

Embroil, em-broil', *v. a.* aflonyddu, terfysgu, cythryblu, cyffroi, tralodi; anhrefnu, dyrysu, cynghafu, methlu, ffeigio, cymmysgu.

Embroilment, em-broil'-ment, *s.* aflonyddwch, terfysg, trabludd, cymheiri, cynhwrf, brythawd.

Embrued, em-brud', *a.* gwaedlyd, gwaedrudd, gwaedruddog.

Embryo, em'-bri-ö, } *s.* anelwig ddefn.

Embryon, em'-bri-yn, } ydd, anelwig, rhith, ebwystl, gorlydd, pri, prionyn, milrith, cöl; llysrith; dechreu:—*a.* anelwig, rhithiol, prionol, ebruol, dechreuol; milrithiol, milrithig.

Embryography, em-bri-og'-ry-ffi, *s.* milrithoniaeth, gorlyddiaeth.

Embryology, em-bri-ol'-ö-ji, *s.* milrithig, prioniaeth; milrithiant.

Embryotomy, em-bri-ot'-ö-mi, *s.* milrithdrwch, milrithdrychiad, milrithdoriad.

Emendable, i-men'-dybl, *a.* gwelladwy, digwygiadwy, cyweiriadwy.

Emendation, em-en-de'-shyn, *s.* gwellad, gwelliad, diwygiad, adgyweiriad, difeaid, diwyg, cystwyad.

Emendator, em'-en-de-tyr, *s.* gwellawr, diwygiwr, gwelliadur, cyweirydd, cystwyor.

Emendatory, i-men'-dy-tyr-i, *a.* gwell-aol, diwygiadol, adgyweiriol, cystwyol.

Emerald, em'-yr-yld, *s.* gwerddem, gwerdden, gwyrddfaen, ysmaragdus, smaragdus.

Emerge, i-myrj', *v. n.* dadsuddo, dadymyddo, adymddangos; cyfodi, ymgodi, cwnu; deillio, hanu, tarddu, dadfoddi.

Emergency, i-myr'-jens, } *s.* dadymyddo.

Emergency, i-myr'-jen-si, } sawdd, dadymyddiad, dadfawdd; dyfodiad i'r golwg; adymddangosiad; deilliad, haniad; dirni, dirangen; damwain, dychwaen, dygwyddiad, achlysur, achos, angen, eisieu, rhaid, angenrheidrwydd.

Emergent, i-myr'-jent, *a.* dadymyddol, deilliol, adymddangosol; yn ymddangos; disyfyd, disymmwth, an-

- nysgwyliedig; dygwyddol, damwein-
iol; pwysig; dir, anheggorol, tra
neillduol.
- Emerited, i-mer'-i-ted, *a.* rhyglyddog.
- Emeroids, em'-yr-oidz, } *s.* lledwigwst,
Emerods, em'-yr-odz, } clwfy y march-
ogion, haint y marchogion.
- Emersion, i-myr'-shyn, *s.* dadysudd-
iad, dadysoddiant, dadfoddiad; ad-
ymddangosiad; ymgodiad, diddyrys-
iad.
- Emery, em'-yr-i, *s.* ellfwn, cabolfwn;
llathrlwch.
- Emetic, i-met'-ic, *a.* cyfogol, chwyded-
igol, cyfogbair, chwydybair, gloesbair;
gorchwydol:—*s.* cyfog, cyfogydd, cyf-
oglyn, chwydai, cyfogai, chwydygyffer.
- Emetin, } em'-i-tun, i-met'-un, *s.* cyf-
Emetine, } ogain, cyfognur.
- Emication, em-i-ce'-shyn, *s.* gwreichion-
iad, gwreichiant, llethrid, sereniad,
seiriad, llewyrchiad.
- Emiction, i-mic'-shyn, *s.* troethiad, pis-
awd; troeth, pis, piso, trwng.
- Emigrant, em'-i-grynt, *a.* ymfudol, ym-
modol, trosfudol, ymsymmudol, gwlad-
fudol, ymmodol, mudol:—*s.* ymfudwr,
ymudwr, allfudwr, mudwr, ymalldud-
iwr, gwladfudwr:—*pl.* ymfudolion,
ymfudwyr.
- Emigrant-ship, em'-i-grynt-ship, *s.* llong
ymfudol, ymfudlong.
- Emigrate, em'-i-gret, *v. n.* ymfudo, ym-
mudo; ymmodi, mudo, gwladfudo,
trawsfudo, ymalldudio.
- Emigration, em-i-gre'-shyn, *s.* ymfudiad,
mudiant, gwladfudiad; symmudiad.
- Eminence, em'-i-nens, } *s.* uchelfa,
Eminency, em'-i-nen-si, } uchelfan;
uchder, uchelder, ucheledd, uchafedd;
enwogrwydd, hynodrwydd; goruch-
der, urddas, mawredd, arucheledd;
rhagoriaeth, ardderchogrwydd, rhagor-
oldeb, bri, clod; dathledd, clodfodded;
codiad, dyrchafiad; uchelradd; twyn,
bre; cwnwg, copa.
- Eminent, em'-i-nent, *a.* uchel, goruchel;
enwog, godidog, ardderchog, hynod,
nodedig, clodfawr, dathl, dyrchafed-
ig; uchelraddog, maeddog.
- Emir, i'-myr, *s.* penaeth, llywydd, llyw-
iadur, arlyw, rhwyf; Emir=tywysog
Tyrcadd a Mahometaidd.
- Emissary, em'-us-syr-i, *s.* celgenad, cel-
negeswr, celbrwywr, cyfrinwas, flor-
genad; ysbeiwyr, peithwas; cenad an-
fon:—*a.* ysbeiol, chwiliadol, floriol.
- Emission, i-mish'-yn, *s.* tafliad allan;
- cythiad, yffiad, wff, ergydiad, hyrdd-
iad, arllwysiad, cythwy.
- Emit, i-mut', *v. a.* cythu, yffio, arllwys,
ergydio, saethu, picio; lledaentu; pel-
ydru, gollwng allan.
- Emmenagogue, em-men'-a-gög, em-mä'-
na-gög, *s.* mislifiannydd, mislifiannai.
- Emmet, em'-met, *s.* morgrugyn=*Ant.*
- Emmew, em-miw', *v. a.* argau, ffrongc-
io, cutio, llocio, cau, gwarchau.
- Emollescence, em-ol-les'-sens, *s.* tyner-
edd, meddaliad, meddalahâd, rhagddod-
ineb.
- Emolliate, i-mol'-li-ct, *v. a.* meddalhau,
meddalau, tyneru, meddfu, ystwytho;
murseneiddio.
- Emollient, i-mol'-ient, *a.* meddalhaol,
tynerol, esmwythael, plyddol, mwyth,
meddfol, ystwythol, lleddfol, naw-
seiddiol:—*s.* mwythygyffer, mwythygyf-
yr, mwythor; cyffer meddalhaol.
- Emolllion, em-ol-lish'-yn, *s.* meddalahâd,
tyneriad, ystwythiad, esmwythiad,
esnwythâd; rhywiogiad.
- Emolument, i-mol'-iw-ment, *s.* budd,
elw, lles, mantais, elwant, ennill, yn-
nill, ced; swyddged; llafurged; cyf-
log, tâl.
- Emolumental, i-mol-iw-men'-tyl, *a.* en-
nillfawr, buddfawr, buddiol, llesol,
manteisiol, buddredol, ennillgar.
- Emotion, i-mö'-shyn, *s.* cyffro, cyffroad,
cynhyrriad, cythrudd, swys, chwim,
cyffrawd, ffrawdden, dysgogiad, ys-
mudiad.
- Emotional, i-mö'-shyn-yl, } *a.* cyffro-
Emotive, i-mö'-tuf, } awl, cyn-
hyrriol, swysol.
- Empale, em-pel', *v. a.* amgau, ambol-
ioni, argau, cylchgau, polgau; am-
gylchu a pholgae; cau i mewn a choed-
bolion; polioni, pawlwanu, polio;
trywanu a phawl.
- Empalement, em-pel'-ment, *s.* amgledr-
iad, polgauad, cylchgauad; polionad,
pawlwaniad; amgledren, gwallamdo
- Empannel, em-pañ'-nel, *s.* rheithres
rheithgofres:—*v. a.* rheithresu, rheith
restru; tyngu rheithwyr=*Impannel*
- Empark, em-parc', *v. a.* parcio=*Im-
park.*
- Emparlance, em-par'-lans, *s.* ymbarliad
oedeb=*Imparlance.*
- Empassion, em-pash'-yn, *v. a.* cyffroi=
Impassion.
- Empeach, em-piq', *v. a.* cyhuddo=*Im-
peach.*
- Emperor, em'-pyr-yr, *s.* amherawdwr

ymherawdwr, ymherawdr, amherodr ; archdeyrn, uchdeyrn, ymben, unben.
 Empetrun, em-pet'-rym, s. creiglys.
 Emphais, em'-fŷy-sus, s. pwyslais, dir-lais, lleisbwys, pwys, pwysiad ; pwys-nod.
 Emphasize, em'-fŷy-seiz, v. a. pwysleis-io, dirleisio, lleisbwysio.
 Emphatic, em'-ffat'-ic, } a. pwysig,
 Emphatical, em'-ffat'-i-cyl, } pwysleis-
 iol ; nerthol, egniol, effeithiol, arnod-
 ol ; hysbys, eglur, croyw.
 Emphractic, em'-ffrac'-tic, s. ceugyffyr.
 Emphysema, em'-fŷi-sŷ'-ma, s. blothwst, mwythchwydd.
 Emphysematous, em'-fŷi-sŷ'-my-tyz, a. blothystog ; chwyddedig, blothaid, mwythedig.
 Emphyteutic, em'-fŷi-tiw'-tic, a. hurried-ig ; ardrethol, ar hur, ar dâl, ar gyflog.
 Empire, em'-peiyr, s. amherodraeth, ymherodraeth ; teyrnas ; gwlad ; pen-aduriaeth, rheolaeth, llywodraeth.
 Empiric, em'-pur'-ic, s. coegfeddyg ; crachfeddyg, ffugfeddyg, cyfareddwr ; prawffeddyg :—a. coegfeddygol=*Empirical*.
 Empirical, em'-pur'-i-cyl, a. crachfeddygol ; coeg, crachyddol ; prawffeddygol, ceisbrawol, argeisiadol.
 Empiricism, em'-pur'-i-suzm, s. coegfeddyginiaeth, crachfeddyginiaeth ; crachyddiaeth ; ceisbrawiaeth ; gwagymhoniaeth, coeghoniaeth.
 Emplacement, em'-ples'-ment, s. lle, man ; sail.
 Emplastic, em'-plas'-tic, a. gwydn, glud-iog, glynol, teng ; eliol.
 Emplead, em'-plid', v. a. cyhuddo=*Implead*.
 Employ, em'-ploi', v. a. gorchwylu, gorchwylu, gweithroddi, defnyddio ; swyddogi, cyflogi, hurio ; rhoi ar waith ; gosod ar waith ; treulio ; cym-meryd i fyny ; myned â :—s. gorchwyl=*Employment*.
 Employment, em'-ploi'-ment, s. gwaith, gorchwyliaeth, gwasanaeth ; galwad, galwedigaeth ; swydd, neges ; crefft, celfyddyd ; traferth.
 Employable, em'-ploi'-yol, a. gorchwyladwy ; arferadwy.
 Employee, em'-ploi'-e', s. gorchwylai ; y gorchwyledig.
 Employed, em'-ploi'-ed, p. p. ar waith, mewn gwaith ; traferthus.
 Employer, em'-ploi'-yr, s. gorchwylwr, gweithroddwr, swyddroddwr, gweith-

osodwr ; rhodwr ar waith ; defnydd-iwr, arferydd.
 Empoison, em'-poi'-zn, v. a. gwenwyno ; chwervi.
 Empoisonment, em'-poi'-zn-ment, s. gwenwyniad.
 Emporium, em'-pö'-ri-ym, s. marchnadfa, trafnidfa, prif farchnadfa, maelor, maelierfa, maeldref, marchnattref ; synwryfa.
 Empoverish, em'-pof'-yr-ish, v. a. tloidi, llymhau=*Impoverish*.
 Empower, em'-pow'-yr, v. a. galluogi, awdurdodi.
 Impress, em'-pres, s. amherodres, ymherodres, archdeyrnes, uchdeyrnes, ymbenes, unbenes.
 Emptiness, em'-ti-nes, s. gwagder, gwagedd, gwegi, coegedd ; gwagle ; gwall.
 Emption, em'-shyn, s. pryniad.
 Empty, em'-ti, a. gwag, coeg ; arloes, arllwysedig ; diddym, disylwedd ; llwm, llymsi ; diddodrefn ; dysbydd, hysp ; gwaglaw ; heb ddim :—v. gwag-hau ; arllwsi, arloesi, dyhyspyddu ; gwehynu ; ymarllwys, ymwaghu ; tywallt.
 Emptysis, em'-ti-sus, s. geneured.
 Empurple, em'-pyr'-pl, v. a. porffori ; cochliwio, rhuddgochi.
 Empuzzle, em'-pyz'-zl, v. a. dyrysu=*Puzzle*.
 Emphyema, em'-pu-ŷ'-my, s. eisgrawn.
 Empyreal, em'-pur'-i-yl, a. nwyfreawl, wybrenol, gwybrenol, wybrol, gwyn-ain, uchwybrol, awyrol, nefol ; ter, pur, bywydol, glain, nyfedol.
 Empyrean, em'-pi-rŷ'-yn, s. nwyfre=*Empyreum* : a. nwyfreawl=*Empyre-
 eal*.
 Empyreum, em'-pi'-ri-ym, } s. nwyfre,
 Empyreuma, em'-pi-rŷ'-my, } arnwyfre,
 nwyfreant, gwyniant, nef y nefoedd ;
 yr wybr dân ; araflog, araflogiad,
 mallufeliad.
 Emphyreumatic, em'-pi-rw-mat'-ic, a. mallufelig, araflogol.
 Empyric, em'-pur'-i-cyl, a. llosgeniol, hylogol.
 Empyrosis, em'-pi-rö'-sus, s. goddaith, cyflogiad, cydosgiad, cydfflamiad, tanllwyth, tandde, cynne.
 Emu, ŷ'-niw, s. efwy ; estrys Awstralia=*Cassowary*.
 Emulate, em'-iw-let, v. a. rhagorgerisio, eilfyddu, dynward, efelychu ; ceisio rhagori ar ; cystadlu âg, cydymgeisio

- â, trechgeisio; gwynfydu am ragori ar:—*a. uchelgeisio, uchelfrydig.*
- Emulation, em-iw-le'-shyn, *s. cyfyngais, trechgais, cystadlaeth, gorfyndod, cydorchesiad, cyfergais, rhagorgais; ymgais i ragori; cydymryson, ymrafael; ynghorfynt, eiddigedd.*
- Emulative, em'-iw-le-tuf, *a. cydymgeisio=Emulous.*
- Emulator, em'-iw-le-tyr, *s. cydymgeisydd; cyfynggeisiwr, cysteddydd, cystadleuwr, cyngorchestydd, cyderlyn-iwr.*
- Emulgent, i-myl'-jent, *a. godrowl, dysbyddol:—s. llestr godro, llestr dyhysbyddol.*
- Emulous, em'-iw-lyz, *a. cyfynggeisio, ymgystadleuol, cyfergeisio, rhagorgeisio; chwannog i ragori; gorfynog, eiddigus; ymrysonol, ymrafaelgar.*
- Emulsine, i-myl'-sun, *s. cyflithain=sylwedd a geir mewn almonau.*
- Emulsion, i-myl'-shyn, *s. meddyglaeth.*
- Emunctory, i-myngc'-tyr-i, *s. eulbibell, cothbibell, arlloesai; eulwythen.*
- Emuscation, i-mys-cé'-shyn, *s. difysogliad, difysyniad, dadfysygiad.*
- En, en, *prf. mewn, yn=Em.*
- Enable, en-e'-bl, *v. a. galluogi, nerthu, cymhorth, cynnorthwyo, cyfnerthu.*
- Enact, en-act', *v. a. deddfu, deddfiadu, rheithio, deddfosod; gwneuthur yn gyfraith; gosod, trefnu, penodi, sefydlu, barnu, sicrhau, ordeinio; gweithredu, cyflawni, effeithio, gwneuthur.*
- Enacting, en-ac'-ting, } *a. deddfadol,*
 Enactive, en-ac'-tuf, } *deddfodol,*
 rheithosodol.
- Enactment, en-act'-ment, *s. deddfiad, deddfawd, rheithiadaeth, deddfwriaeth.*
- Enactor, en-ac'-tyr, *s. deddfwr, rheithroddwr, deddfodwr, rheithosodwr.*
- Enallage, en-al'-y-ji, *s. newidiaeth=ffug mewn areitheg.*
- Enambush, en-am'-bwsh, *v. a. cynllwyn, rhagod, cyfragod.*
- Enamel, en-am'-el, *s. emliw, gleinliw, arliw, owmal, calch; emgaen; emliwiad; llosgliwiad:—v. a. emliwio, gleinliwio; owmalu, calcheidio.*
- Enameller, en-am'-el-yr, *s. emliwiwr, owmalwr, arliwiwr.*
- Enamelling, en-am'-el-ing, *s. emliwiaeth, owmaliaeth; gleinliwiad, calchiad; emliw, owmal, calch:—p. p. emliwiedig.*
- Enamour, en-am'-yr, *v. a. swyno, rhin-*
- io; traserchu yn; rhyserchu; ennyn cariad.*
- Enanthiopathy, en-an-ti-op'-y-thi, *s. cyfernwyd, cyfernaws; allnawsaeth.*
- Enarmed, en-armd', *a. gwahanliw, rhagorliw, gwahanliwiog.*
- Enarration, en-ar-ré'-shyn, *s. hanesiad, adroddiad, traethiad, mynegiad; mynag, hanes; dangosiad; egluriad, hysbysiad.*
- Enarthrosis, en-ar-thrô'-sus, *s. pelgnawriad, seidgnawriad, cnwbgysswllt, esgyrnseidiad.*
- Estate, i-net', *a. allandyfol.*
- Engage, en-cej', *v. a. cau ar, argau, amgau, cau, gwarchau; ffrongcio, cutio; carcharu.*
- Encamp, en-camp', *v. gwersyllu, lloestu, lluarthu, pebyllio; ymfyddino; castellu.*
- Encampment, en-camp'-ment, *s. gwersylliad, lloestiad; gwersyll, lluarth, lloest, bidwal, cadlys, garth.*
- Encase, en-ces', *v. a. amwisgo, amlenu, amgau, goblygu, gwisgo, gweinio, caesio.*
- Encaustic, en-co'-stic, *a. llosgliwig, llosgliwiol; amliwiol, gleinliwiol:—s. llosgliw, llosgliw, ysliw, emliw; llosgliwiad; amliw, calch; lloshaent; llosgarliwiaeth, cwyrbantiaid.*
- Enceinte, ang-sengt', *s. amgaer, amgae, amglawdd, caudfa:—a. beichiog, coledig.*
- Encephalocoele, en-seff'-a-lô-si-li, *s. torymenydd, ymenyddfreg.*
- Encephalon, en-seff'-a-lon, *s. ymenydd, menydd.*
- Enchafe, en-çeff', *v. a. brochi, ffrochi, cyffroi, cythruddo, ffromi, digio, lliudio, gwylltio.*
- Enchain, en-çen', *v. a. cadwyno, tido, tresu; rhwmo, caethiwo.*
- Enchant, en-çant', *v. a. swyno, rhinio, cyfareddu, llygattynu, swyn-gyfareddu, dewinio, rheibio; hudo, denu.*
- Enchanter, en-çan'-tyr, *s. swynwr, rhiniwr, cyfareddwr, dewin, hudolwr, hudol, swyn-gyfareddwr, chwidwr, chwidog; gorfoddiwr.*
- Enchantment, en-çant'-ment, *s. swyn, cyfaredd, swynoliaeth, dewiniaeth; dar-swyniad, swyn-gyfareddiad, rhempiad; gorddyddanwch.*
- Enchantress, en-çan'-tres, *s. hudoles, swynyddes, dewines, rhin-wraig, swynoges, chwilioges.*
- Enchase, en-çes', *v. a. delgerfio, delid-*

- gerfio, tlysgerfio, delwychu; addurno, harâdu, gordlyso; darlunio; trychnodi; boglynu.
- Enchisel, en-çiz'-zl, *v. a.* cynio, geingio; ysgythru, trychnaddu.
- Enchorial, en-cô'-ri-yl, *a.* brodorol, cynwynol, cynhenid, naturiol, greddfôl; cyffredin, gwerinol, poblogaidd.
- Encircle, en-syr'-cl, *v. a.* cylchynu, amgylchu, cwmpasu; cofleidio.
- Encirclet, en-syr'-clet, *s.* cylchen, cylchig, amgylchen, modrwy, torch.
- Enclitic, en-clut'-ic, *a.* gogwyddol, osgawwl, gobwythol; ymglymol, ymlynol, ymglymig:—*s.* ymglymair, ymlynair, gair ymlyn, gair gogwydd; ymglymsill:—*pl.* ymglymeiriau, ymlynolion, ymglymigion.
- Enclitics, en-clut'-ics, *s. pl.* ymglymeiriau; treigliadaeth, cyfieuaadaeth, treiglamrywiaeth.
- Enclose, en-clôz', *v. a.* amgau, amgylchu, cylchynu, argau, gwarchau, cau, amdoi, amwregysu; dal, diogelu; goblygu, amduddedu, cauadu.
- Enclosure, en-clô'-zhyr, *s.* amgauad, amgylchyniad, amdoad, gwarchauad; anghyttiriad; cae, cauadle, buarthirgae; claws, clos, clwys, cadlas, parc, maes; argae, polgae, clawdd; neillduoliad.
- Enclosed, en-clow'-ded, *a.* cymmylog, caddugol.
- Encoffin, en-coff'-un, *v. a.* archu, cau mew'n arch; coffru, ysgrinio.
- Encomiast, en-cô'-mi-ast, *s.* arwyreinydd, molwr, gwawdydd, ceinfolwr.
- Encomiastic, en-cô'-mi-as'-tic, *a.* arwyreiniol, moliannus, gwawdus, canmoliaethol:—*s.* arwyrain=*Encomium*.
- Encomium, en-cô'-mi-ym, *s.* molawd, canmoliaeth, clod, gwawd, ceinfolawd, mawlgan, cerdd foliant.
- Encompass, en-cym'-pas, *v. a.* amgylchu, cylchynu, cwmpasu; amdoi, cwddu, amgau; amhwylio.
- Encore, ang-cô'yr, *ad. eto*, eilwaith, urwaith eto; dewch eto; drosto eto; gwnewch eilwaith:—*v. a.* adalw; galw am yr un gân eilwaith.
- Encounter, en-cown'-tyr, *s.* ymgyrch, ynladd, brwydr, ysgarmes, ymrysonfa, ymwrthryn; ornest, ymgysbwy; cyhydreg, erbynriad; ymbrawf; achlysur:—*v.* ymgyrchu, ynladd, brwydro, ymwrio, gwrthdrin, gwrthwynebu; ymgyfarfod, ymgyfiwrdd; ymosod; ymgiprys, ymgynhenu, ornestu, ymwrthladd; ymddadleu; erbynu.
- Encourage, en-cyr'-ej, en-cyr'-ij, *v. a.* cefnogi, calonogi, annog, hawntio, ariau; hysgwô, llochi; cadarnhau, cryfhau, cysuro, bywiogi, annos; codi calon.
- Encouragement, en-cyr'-ij-ment, *s.* cefnogaeth, calonogiad, annogaeth, hysgwaeth, hawntiad; nawdd, porth, cynnalhaeth.
- Encourager, en-cyr'-ij-yr, *s.* cefnogydd, calonogwr, annogwr.
- Encouraging, en-cyr'-ij-ing, *a.* cefnogol, annogol, annogaethol.
- Encrinic, en-crun'-ic, *a.* elestfilawl, elestfilaidd, crinonfilaidd; maenelestrig.
- Encrinite, en'-cri-neit, *s.* elestfil, crinonfil, maenelest, maenelestr.
- Encrisped, en-cruspt', *a.* crych, crispin, crispinaidd, crychedig.
- Encroach, en-crôç', *v. n.* cyfyngu, gwasgu, gormesu, pwysu, gormeilidio; rhuthro, ymwrthio; treisruthro; treisfeddiannu, camoresgyn; bachu; myned dros y terfynau.
- Encroachment, en-crôç'-ment, *s.* cyfyngiad, gwasgiad, gormesiad; traifeddiant, camoresgyn; gormes; treisruthr.
- Encumber, en-cym'-byr, *v. a.* luddias, rhwystro, llestair, ystwyo, attal, rhagod; gorlwytho, beichio; nidro, methlu, dyrysu; goreilidio; gwystlo.
- Encumbrance, en-cym'-bryns, *s.* rhwystr, llestair, luddiant, llwyth, attalfaich, rhagod, nidr, dyryswch, methl, ffaig, rhwystri; goreilid; dyled, gwystl.
- Encyclical, en-suc'-li-cyl, *a.* cylchynol.
- Encyclopædia, } en-sei-clô-pê'-di-y, *s.*
Encyclopedia, } gwyddoniadur, arleniadur, cylchwyddiadur, gwybodiadur, cyfwyddonur, geiriadur o'r gwybodau a'r celfyddydau, geiriadur gwyddorol a chelfyddydol; cylch gwybodaeth; cylch y gwybodau; llyfr gwybodaeth gyffredinol.
- Encyclopædia Britannica, en-sei-clô-pê'-di-y brut-an'-i-ey, *s.* Gwyddoniadur Prydeinig.
- Encyclopædia Cambrensis, en-sei-clô-pê'-di-y cam-bren'-sus, *s.* Gwyddoniadur Cymreig, Arleniadur Cymraeg; Cylchwyddonur Cymru.
- Encyclopædia Metropolitana, en-sei-clô-pê'-di-y mi-trop-ô-li-te'-ny, *s.* Gwyddoniadur Prifddinesig; Cyfwyddonur Llundain.

- Encyclopede, en-sei-clö-pid, *s.* cylch-wyddiant, cylch gwybodaeth.
- Encyclopedian, en-sei-clö-pi'-di-yn, *a.* gwyddoniadurol, gwyddiadurol, gwybodiadurol.
- Encysted, en-sus'-ted, *a.* codenog.
- End, end, *s.* diwedd, terfyn, dyben, gorphen, pen; tranc; eithaf, eithafedd; blaen, eithafben; cety; amcan, bwriad, perwyl; pwynt; y canlyn-iaid:—*v.* diwedd, dybenn, terfynu, darfod; talmu; penderfynu; cyflawni, cwblhau; cloi; trengi; peidio.
- Endamage, en-dam'-ej, en-dam'-ij, *v. a.* niweidio, colledu, drygu, argyweddu; gwaethygu.
- Endamage, en-dam'-ij-ment, *s.* niwed, niwaid, colled, erniwiant, argywed, afes, drwg, asgen.
- Endanger, en-den'-jyr, *v. a.* peryglu, enbydu; niweidio, anturio.
- Endangerment, en-den'-jyr-ment, *s.* perygl; niwed, colled, afes, pyd; antur.
- Endear, en-di'-yr, *v. a.* anwylo, anwylhau; caredigo.
- Endearment, en-di'-yr-ment, *s.* anwylddeb, anwylwech, carneiddiwch, hoffder; mawrhâd.
- Endeavour, en-def'-yr, *s.* cais, ymgais, ymdrech, egni, cynnyg, llyfas, prawf, llafur, ymroad; amcan; diwydrwydd, dyfalwech:—*v.* ymgnio, ymgaisio, ceisio, ymgynnyg, ymorchestu, dargaisio, ymdrech; anturio, llyfasu; amcanu.
- Endecagon, en-dec'-y-gyn, *s.* un ochr ar ddeg.
- Endeictic, en-di-ic'-tic, *a.* dangosol, mynegol, dangosiadol.
- Endemic, en-dem'-ic, *a.* lleol, heintleol.
- Endenize, en-den'-uz, } *v. a.* rhydd-
- Endenizen, en-den'-i-zen, } freinio, breinioli, rhyddhau, dinasyddio.
- Ending, en'-ding, *s.* diwediad, terfyniad, gorpheniad; sill derfynol.
- Endite, en-deit', *v.* cyfansoddi, ysgrifennu; traethu, gwneuthur=*Indite*.
- Endive, en'-duf, *s.* ysgello, bwydysgall.
- Endless, end'-les, *a.* diddiwedd, diderfyn, didrange, diddarfod, annherfynol; parhäus; tragwyddol, tragfyth.
- Endlessness, end'-les-nes, *s.* annherfynoldeb, annarfodiad; bytholrwydd; pajhauser.
- Endlong, end'-long, *ad.* â'i ben ym mlaen; gerfydd ei ben; yn llwrw ei dalcen; yn llinyn.
- Endmost, end'-möst, *a.* pellaf, eithaf, olaf.
- Endogen, en-dö'-jen, *s.* yndyflys, mewndyflys, planigyn mewndyfol.
- Endophyllous, en-dö-fful'-yz, *a.* mewnddeiliog, ynddeiliog.
- Endorhiza, en-dö-rei'-zy, *s.* yn-wraidd, mewnwraidd, yn'rith, mewnrith.
- Endorse, en-dors', *v. a.* cefnysgrifo, arysgrifenu; ysgrifenu ar gefn; cymmeradwyo=*Indorse*.
- Endorse, en-dor'-si', *s.* cefnysgrifai, arysgrifai; yr un y cefnysgrifur iddo.
- Endorsement, en-dors'-ment, *s.* cefnysgrif, arysgrifen; cefnysgrifiad; cefnenw. [arysgrifenwr.
- Endorser, en-dor'-syr, *s.* cefnysgrifydd.
- Endosmosis, en-dos-mö'-sus, *s.* trynwyad, yn'rithiad.
- Endosprem, en-dö-sprem, *s.* hadwyn, rhithwyn, pribail.
- Endostome, en'-dos-tö-mi, *s.* yndrydded, mewndrydded.
- Endow, en-dow', *v. a.* gwaddoli, cynnysgaeddu, berthogi, dyddonio; gwisgo, addurno; urddasu.
- Endowment, en-dow'-ment, *s.* gwaddol, cynnysgaeth; gwaddoliad, doniad, berthiad; dawn; teithi.
- Endue, en-diw', *v. a.* cynnysgaeddu, cynnysgaethu, donio; gwisgo; cyflawni; rhoddi.
- Endurable, en-diw'-rybl, *a.* goddefadwy, dioddefadwy.
- Endurance, en-diw'-ryns, *s.* parhâd, para; goddefgarwch, dioddef, goddefiad, cysbodiad; amynedd, hirymaros; gorthaw.
- Endure, en-diw'-yr, *v.* parhau, para, aros, ymaros, cysbod; goddef, dioddef, ymoddef â; dwyn, dygyd.
- Enduring, en-diw'-ring, *a.* parhäus, parhaol; maith, arosol; goddefol, dioddefgar:—*s.* goddefiad, dioddefiad; parhâd, para; arosiad.
- Endwise, end'-weiz, *ad.* â'i ben ym mlaen; yn wysg ei ben; ar ei dalcen; yn syth=*Endlong*.
- Enema, en-i'-my, *s.* rhefrwy, rhefrolech, llafrolech; rhefrell.
- Enemy, en-i'-mi, *s.* gelyn, gâl, gwrthwynebydd, esgar, ysgarant, casddyn, dygasog; andras; gwrthblaid.
- Energetic, en-yr-jet'-ic, } *a.* grymus,
- Energetical, en-yr-jet'-i-cyl, } nerthol, egniol, galluog, effeithiol, hyrym; yniol, dihafarch, bywiog, gweithgar, cadr.

Energize, en'-yr-jeiz, *v.* egnïo, ymegnio, grymuso, nerthu, galluogi, gwrygio.
 Energy, en'-yr-ji, *s.* grym, egni, yni, nerth, gallu, yndid, gwryg, nertholdeb, grymsuder, eidiogrwydd, arial, rhinwedd, digoniant; gweithrediad; effeithiolaeth, bywyd.
 Enervation, i'-nyr-fet, *a.* dinerth, gwan, llesg, egwan; dirym:—*v.* a. gwanhau, llesghau, dirymu, eiddilo, llythu; tori gïau.
 Enervation, i-nyr-fe'-shyn, *s.* gwanhâd, gwanychiad, llesghâd, eiddiliad, dirymiad; llesgedd, gwendid, egwander, eiddilwch.
 Enfeble, en-ffê-bl, *v.* a. gwanhau=*Enervate, v.*
 Enfeoff, en-ffeff', *v.* a. meddiantroddi; rhoi goresgyn i; peri meddiannu.
 Enfeoffment, en-ffeff'-ment, *s.* meddiantroddiad, meddiantroddeb; rhoddiaid goresgyn.
 Enfetter, en-ffet'-tyr, *v.* a. llyfetheirio, hualu, cadwyno, troedogi.
 Enflade, ang-ffî-lad', en-ffî-led', *s.* unionres, cydres, rhigwm, rhesawd; llinyn, rhestr:—*v.* a. trawsgyrhaëdd, cydresu; rhesodi yn llinyn.
 Enforce, en-ffô'yr, *v.* a. grymuso, cadarnhau, cyfnerthu, cryfhau; dirgymhell, gorfodi; gyru, gwthio; peri; treisio; annog; profi.
 Enforcement, en-ffô'yr-ment, *s.* grymusiad, cadarnhâd; cymhelliad, gorfodaeth; angen.
 Enform, en-ffô'yr, *v.* a. ffurfio, llunio.
 Enfranchise, en-ffran'-ciz, *v.* a. rhyddfreinio, rhyddhau, breinioli, breintio; dinesyddio; rhyddhau caethwas.
 Enfranchisement, en-ffran'-ciz-ment, *s.* rhyddfreinriad, rhyddhâd, gwaredred, breiniad; dinasyddiad, bwrdeisiad; breiniolaeth, dinesyddiaeth; rhyddhâd o gaethiwed.
 Engage, en-gej', *v.* rhwymo, ymrwymo, ammodi; ennill, tynu, lithio; cymeryd mewn llaw; addaw, gwystlo, cyngwystlo, machnio, ateb; cydio, ymladd, brwydro; trin, ymosod, ymhwrdd; ymroddi; ymgyduno; cytuno â, cyflogi; sierhau.
 Engaged, en-gejd', *a.* rhwymedig; rhwym; pysur, dyfal, awyddus; tan rwymanu; yn rhwym.
 Engagement, en-gej'-ment, *s.* rhwymedigaeth, ymrwymiad; ammod, cyfamod; ymwystliad, mechni; addewid, gofuned; neges, gorchwyl; ymlyniad;

ymbleidiad; ymgydiad, brwydr, ymgyrch, trin, aer, cad.
 Engaging, en-ge'-jing, *a.* deniadol, hudol, serchus, enmillgar, hawddgar; hyfryd; attynol; boddhaol; hoffus; difyr, digrif.
 Engarland, en-gar'-lynd, *v.* a. gwyrleu, coronblethu, troblethu.
 Engarrison, en-gar'-ru-sn, *v.* a. cadwarchod, gwarchlueddu; amddiffyn & gwarchlu; cadarnhau & milwyr.
 Engender, en-jen'-dyr, *v.* cenedlu, hilio, eppilio, essillio, rhalu; peri, cynnyrchu, magu; cydio, rhidio, cyridio, cyfloi; deillio, tarddu.
 Engild, en-gild', *v.* a. goeuro; gloywi, lluganu.
 Engine, en'-jin, *s.* peiriant, ermig, peirian; offeryn; moddion.
 Engineer, en-ji-n'yr, *s.* peiriannydd, peiriannwr, ermigydd, periannor; blifwr.
 Engineering, en-ji-n'yr-ing, *s.* peiriannaeth, peirianwaith, ermigwaith, peiriannyddiaeth.
 Enginery, en'-jin-ri, *s.* peiriannaeth, ermigaeth; periannau, cadoffer, offer rhyfel, magnelau; blifonaeth, magnelaeth; offerwaith, magnelwaith; dyfeiswaith.
 Engird, en-gyrd', *v.* a. gwregysu, amgylchu, amgylchynu, cwmpasu; cenglu.
 Engiscope, eng'-gi-scöp, *s.* adfwyadur, mwyadur adlewyrchol.
 English, ing'-lish, ing'-glish, *a.* Seisnig, Saesnig, Seisnon, Saesonig; Saesneg, Saesoneg; Seisnigaidd, Seisnonigaidd; Lloegraidd; perthynol i'r Saeson; Anglig, Einglig:—*s.* Saesneg, Saesonaeg, Seisonaeg, Saesoneg; yr iaith Saesneg, yr iaith Saesoneg, yr iaith Seisonaeg, yr iaith Seisnig:—*pl.* Saeson, Seison, gwyr Lloegr, Lloegrwys, Saesoniaid:—*v.* a. Saesnigo, Seisnigo, Seisnonigo; Saesoneiddio, Seisoneiddio; cyfieithu i'r Saesneg.
 English Channel, ing'-lish çan'-nel, *s.* Môr Udd.
 English Church, ing'-lish çyrç, *s.* Eglwys Loegr, Eglwys Lloegr; yr Eglwys Seisnig.
 English language, ing'-lish lang'-gwij, }
 English tongue, ing'-lish tyng, }
s. yr iaith Saesneg, y dafodiaith Seisnig=*English, s.*
 English-like, ing'-lish-leic, *a.* Seisnigaidd, Seisnonigaidd; Lloegraidd.

English idiom, ing'-lish ud'-i-ym, *s.* llafarwedd Saesneg, ieithwedd Seisnig, hepwedd Seisonig; Saesnigaeth, Seisnigaeth.
 Englishman, ing'-lish-myn, *s.* Sais:—*pl.* Saeson.
 English Saxons, ing'-lish sac'-synz, *s. pl.* Saeson Lloegr, Sacsoniaid Lloegr, Sacsoniaid Seisnig.
 English-Welsh Dictionary, ing'-lish-welsh dic'-shyn-yr-i, *s.* Geiriadur Saesneg a Chymraeg.
 English-woman, ing'-lish wym'-yn, *s.* Saesnes, Saesones, Seisnes.
 Englishery, ing'-lish-ri, *s.* Saesondod, Seisnigrwydd.
 Engorge, en-gorj', *v.* traflyngu, safneid, llyngu, gwangcio, bolrythu, ymorlwytho, ymrythu, sechu, difa, ysu.
 Engraft, en-graft', *v. a.* impio, bywyllu = *Ingraft*.
 Engrail, en-grel', *v. a.* crynfylchu, ymylfylchu, crynricio; rhygnu, danneddu, rhigo.
 Engrain, en-gren', *v. a.* tryliwio, dyfnlwin, lliwio yn gri.
 Engrapple, en-grap'-pl, *v. a.* bachu, crapio, gafael, craffu.
 Engrasp, en-grasp', *v. a.* crafangu, gafael; dyrneidio, tywasgu.
 Engrave, en-gref', *v. a.* cerfio, crifellu, ysgythu; cynio, trychnaddu; argraffu, printio.
 Engraver, en-gre'-fyr, *s.* cerfiedydd, crifellydd, ysgythrwr; cerfluniwr, cerfyllwr; naddiedydd.
 Engraving, en-gre'-fing, *s.* cerfiad, crifelliad, ysgythriad, crifiad, trychiad, naddiad; cerfiadaeth; cerfwaith, crifwaith; llun, cerflun.
 Engraving instrument, en-gre'-fing in'-strw-ment, *s.* crifell, cerfyllwr.
 Engrieve, en-grif', *v. a.* tralodi, gofidio, poeni, gorthymu.
 Engross, en-grös', *v. a.* rhagbrynu, rhagfaelu, rhagachub, edwica, llwyr brynu; achub y blaen; mynu 'r farchnad i'w ddwyllaw ei hun; brasysgrifenu, ysgrifenu llaw fras.
 Engrosser, en-grös'-syr, *s.* rhagbrynwr, rhagachubydd, edwicwr; brasysgrifenydd.
 Enguard, en-gard', *v. a.* amddiffyn, diffynu, diffredu.
 Engulf, en-gylf', *v. a.* llyngu, traflyngu, golli, sybyllu, cuneddu; sugno i lyngclyn; tafu i agendor = *Ingulf*.

Enhance, en-hans', *v.* cyfodi, codi, dyrchafu, cwnu; mwyhau, chwaneu, ychwanegu; codi 'r farchnad; chwyddo, ymgodi; cynnyddu, prifio, nerthu.
 Enhancement, en-hans'-ment, *v.* codiad, dyrchafiad, cwniad; mwyhâd, chwaneiad, cynnydd, prifiad.
 Enharmonic, en-har-mon'-ic, *a.* goseiniol, goseinraddol; cerddorol.
 Enigma, i-nig'-my, *s.* dychymmyg, dammeg; grymeg, cymmyg, dyfalwers, gorchestwawd; cuddholiad.
 Enigmatical, i-nig-mat'-i-cyl, *a.* dychymmygol, dammegol, adammegol, grymegol, cymmygol, gorchestol; tywyll, amwys.
 Enigmatize, i-nig'-my-teiz, *v. n.* dychymmygu, dammegu, cymmygu.
 Enigmatography, i-nig-my-tog'-ry-ffi, }
 Enigmatology, i-nig-my-tol'-ö-ji, }
s. dammegyddiaeth, grymegyddiaeth, cymmygyddiaeth.
 Enjoin, en-join', *v. a.* gorchymyn, erchi, peri; cyfarwyddo; gwahardd.
 Enjoinment, en-join'-ment, *s.* gorchymyn, arch, archiad; cyfarwyddiad; gwaharddeb.
 Enjoy, en-jo'i', *v.* mwynhau, meddu, meddiannu; perchenogi, ennill, gorgesgn; cael.
 Enjoyment, en-jo'i'-ment, *s.* mwynhâd; meddiant; hyfrydwch, amwes, difrywch, llawenydd.
 Enkindle, en-cin'-dl, *v. a.* cynneu, ennyn, tanio; ffamio; cyffroi, cynhyrfu.
 Enlard, en-lard', *v. a.* seimio, iro.
 Enlarge, en-larj', *v.* helaethu, eangu, lledu, mwyhau; ymhelaethu, ymledu; amlhau, chwaneu, rhythu, cynnyddu, prifio; rhyddhau.
 Enlargement, en-larj'-ment, *s.* helaethiad, eangiad; ymlediad; mwyhâd, llydaniaid; helaethder, eangder; chwaneiad; rhyddhâd, digarchariad.
 Enlighten, en-lei'-tn, *v. a.* goleuo, llewyrchu, lleuferu, ffoddi; egluro; lloni.
 Enlink, en-ling', *v. a.* dolgydio, cydrwyo, cydrwymo, cydgadwyno; cydgyssylltu; cydio, cyfuno.
 Enlist, en-lust', *v.* rhestru, cofrestru, coflyfr; ymrestru, ymresu, ymrwymo; ymrwymo yn filwr; rhestru yn filwr; codi gwyr, codi milwr.
 Enliven, en-lei'-fn, *v. a.* adfywio, bywhan, bywiogi, arialu, bywiocau; hawntu; brywio, nwyfo.

a, fel a yn tad; a, cam; e, hen; e, pen; i, lliid; i, dim; o, tor, ond ei sain yn hwy; o, llon;

- Enmanche, ang-mang'-she, *a.* llawesog, llawesdull (mewn arwyddfarddon-iaeth).
- En Masse, ang mas, *ad.* yn grynswth; yn gyfan; yn un corff; yn eu crynswth; yn un twr; oll gyda'u gilydd.
- Enmesh, en-mesh', *v. a.* rhwydo, maglu, dyrysu, methlu, bachellu, byddagu.
- Enmity, en'-mi-ti, *s.* gelyniaeth, anghariad, cas, dygasedd, casineb; llid, dig.
- Enmossed, en-most', *a.* mysynog, mysyglg, mysoglog, mysoglyd, mysynlyd.
- Enneagon, en'-ni-y-gyn, *s.* nawochr, nawochron, nawor, nawchrog, nawelin.
- Enneandrian, en-ni-an'-dri-yn, *a.* nawgwryw, nawgwrywaidd.
- Enneapetalous, en-ni-y-pet'-y-lyz, *a.* nawblodeiliog: ág iddo naw o flodeuddail.
- Enneatical, en-ni-at'-i-cyl, *a.* nawfed.
- Ennoble, en-nö'-bl, *v. a.* pendefigo, dyledogi, uchelraddio, uchelfreinio, urddasu; ardderchogi, dyrchafu, enwogi; codi i'r bendefigaeth.
- Ennoblement, en-nö'-bl-ment, *s.* pendefigiad, dyledogiad; pendefigiant, dyledogaeth.
- Ennu, an-wi', *s.* annwyf, lludded, blinder.
- Enodation, i-nö-de'-shyn, *s.* dadglymiad, dattodiad; rhwyddhad, deongliad.
- Enode, i-nöd', *v. a.* dadglymu, dattod; egluro:—*a.* diglwm, anghlymog, anghyngog.
- Enomoty, i-nom'-ö-ti, *s.* Cyflyfebas, Cyflyfebiaid=corff o filwyr yn Lacedemon gynt.
- Enormity, i-nor'-mi-ti, *s.* anfadrwydd, ysgelerder, echrwylonrwydd, ysgym-mundod; dirfawredd, anfertholdeb, aruthredd; erchyllod, creulonedd; afreolaeth.
- Enormous, i-nor'-myz, *a.* anferth; dirfawr, amrosgo, anwedd, difesur, enfawr; uthr, aruthrol; anfod, ysgym-mun, ysgeler, erchyll, dybryd, mell-digaid, adwythig, diried, dychrynlyd; afreolaidd, annhrefnus; gorthrwm.
- Enough, i-nyff', *a.* digon; digonol, di-wall:—*s.* digon, digonedd, gwala; hafug, amledd:—*ad.* digon, yn ddi-gon, yn ddigonol, yn ddiwall.
- Enounce, i-nown's', *v. a.* traethu, cyhoeddi, mynegi, dadgan.
- En-passant, ang-pas'-ang, *ad.* ar ffordd; ar gerdded, ar redeg; ar ei
- hynt; wrth fyned heibio; gyda llaw; wrth frysio.
- Enquire, en-cwei'yr, *v.* gofyn, holi, ceisio, chwilio, ymofyn, ymorol; yu-gynghori=Inquire.
- Enrage, en-rej', *v. a.* llidio, cyffroi, cythruddo, cynddeiriogi; gwylltio, ffyrnigo.
- Enrank, en-range', *v. a.* rhestru, rhesu; rhengio, rhengu; byddino.
- Enrapture, en-rap'-cyr, } *v. a.* llesmeir-
Enravis, en-raf'-ish, } io, perlewygu, gorlawenu, perfasu.
- Enravisment, en-raf'-ish-ment, *s.* llesmar, perlewyg, llawenfas, perfas, perloes, gorawen, perlewygfa, mas.
- Enrich, en-riç', *v. a.* cyfoethogi; berthogi, brasâu; ffrwythloni, gwrteithio; ystorio, haflugo.
- Enrichment, en-riç'-ment, *s.* cyfoethogiad; brasâd, brwysâd, diwylliad; hel-aethiad, mwylhad.
- Enrige, en-riç', *v. a.* grynio, trumio.
- Enring, en-ring', *v. a.* modrwyo, cylchynu, amgylchu; rhwymo.
- Enripen, en-rei'-pn, *v. a.* addfedu.
- Enrive, en-reif', *v. a.* hollti, delltu.
- Enrobe, en-röb', *v. a.* gwisgo, dilladu, addurno; trwsio, ysginio.
- Enrol, en-röl', *v. a.* cofyfrw, cofrestru; cofnodi, cofysgrifo.
- Enroller, en-röl'-yr, *s.* cofrestrydd, coflyfrwr, cofnodydd, cofysgrifydd.
- Enrolment, en-röl'-ment, *s.* cofrestrriad, coflyfriad, cofresiad; coflyfr, cofres, cofysgrif, lyfr coffadwriaeth.
- Enroot, en-rwt', *v. a.* gwreiddio; sicrhau.
- Ens, enz, *s.* en, endid, bod, hanfod; sylwedd bywiol; rhinwedd.
- Ensample, en-sam'-pl, *s.* engraifft, anghraifft, cynllun, cynnyrch, rhag-ddull, cynffurf, cynneilwad, dangoseb, cynddelw, rhagddarlun, esampl, engraff, eglurny, sampl; prawf:—*v. a.* engreiffio, anghreiffio, egluro, profi; rhoddi engraifft.
- Ensanguine, en-sang'-gwun, *v. a.* gwaedlydio, gwaedreiddio, gwaedruddo; halogi á gwaed. [aidd.]
- Ensate, en-set', *a.* cleddyfaidd, cledd-
- Enschede, en-shed'-iwl, *v. a.* atlenu, attodlenu; rhoddi ar attoden.
- Enskonce, en-scons', *v. a.* cysgodi, gwasgodi, diogelu, amddiffyn; amgloddio.
- Enseal, en-säl', *v. a.* inselio, selio, inseilio, goloi, cwyrfathu.

Ensealing, en-sā'ing, *s.* inseliad, seliad.
 Enseam, en-sim', *v. a.* gwrymio, cydwnio.
 Ensear, en-sē'yr, *v. a.* creithlosgi, serio.
 Ensemble, ang-sang'-ybl, en-sem'-bl, *s.* cydoll, cyfoll, oll, cwbl.
 Enshield, en-shīd', *v. a.* tarianu, cadellu; amddiffyn, noddi; gorthoi.
 Enshrine, en-shrein', *v. a.* creirio, creirgadw, creirgellu, creirdyo, coffri.
 Enshroud, en-shrow'-ded, *a.* amwisgedig, amdöedig, gorchuddiedig.
 Ensisiferous, en-sufi'-yr-yz, *a.* cleddyfog, cleddyfddwyn, cleddog.
 Ensign, en'-sein, *s.* baner, baniar, lluman, penwn, pensel; arwydd, nod; banerwr, llumanwr, banierydd.
 Esigency, en'-sun-si, *s.* banieraeth, llumanaeth, penseliaeth, baneryddiaeth.
 Enslave, en-slef', *v. a.* caethiwo, argaethu; difreinio.
 Enslavement, en-slef'-ment, *s.* caethiwed, caethder, caethfyd, caethwas-aeth, caethwasanaeth, caledwaith.
 Ensnare, en-sne'yr, *v. a.* maglu, rhwydo, bachellu, carfaglu, telmu.
 Ensnarl, en-snarl', *v. a.* dyrysu, maglu, nidro.
 Ensphere, en-sff'yr, *v. a.* cronellu, cronenu, clobenu, pellenu=*Insphere*.
 Enstamp, en-stamp', *v. a.* arfathu, argraffu, dyfbrintio.
 Ensure, en-siw', *v.* canlyn, dilyn, oliannu.
 Ensuing, en-siw'-ing, *p. a.* canlynol, dilynol; yn canlyn, yn dilyn; nesaf.
 Ensurance, en-shu'-ryns, *s.* diogeliad, digollediad, yswiriant.
 Ensure, en-shu'yr, *v.* diogelu, yswirio, dilysu.
 EnswEEP, en-swip', *v. a.* ysgubo, hwysgo.
 Entablature, en-tab'-ly-cyr, *s.* argoplech, pentablech, tabwaith; gorysgwydd, topaddurn.
 Entail, en-tel', *s.* rhwymddisgyniad; tatrefrwym, hawlrwym, etifeddrwym, tudrwym; aralled; rhwymdir, tir hawlrwym:—*v. a.* hawlrwym, tatrefrwym, tudrwym; anarallu; etifeddu; rhwymo; sefydlu tir i etifeddiion yn anwerthadwy ac anaralladwy.
 Entaille, en-tel', *s.* tlysgerfiad; tlysgerfwaith.
 Entame, en-tem', *v. a.* dofi, gwarhau.
 Entangle, en-tang'-gl, *v. a.* dyrysu,

maglu, nidro, methlu, rhwydo; rhwystro, cynghafu, afrwyddo.
 Entanglement, en-tang'-gl-ment, *s.* dyryswch, dyrysi, nidredd, rhwyst, astrusi, anhawsder, penbleth; dyrysiad, magliad, ymrwystriad.
 Entastic, en-tas'-tic, *a.* rhwymwyne-gol.
 Entelechy, en-tel'-i-ci, *s.* gwirfod, gwirfodaeth, dirfodaeth, gwirhanfod.
 Enter, en'-tyr, *v.* myned i mewn; dyfod i mewn; treiddio; dechreu, cynnechreu; llyfru, ymlyfru; aelodi, ymaelodi; cofresu, rhestru.
 Enterclose, en'-tyr-clös, *s.* rhyngfyndfa, rhyngffor; mynedfa rhwng dwy ystafell.
 Entering, en'-tyr-ing, *s.* mynediad, mynedfa, dyfodfa; cyntedd, cyntedd-fa, cynnor.
 Enteritis, en-tyr-ei'-tus, *s.* fflameg y coluddion, ennyfa yr ymysgaroedd.
 Enterocoele, en'-tyr-ö-säl, *s.* coluddfreg, torgoludd.
 Enterology, en-tyr-ol'-ö-ji, *s.* coluddiaeth, coluddeg.
 Enterparlance, en-tyr-par'-lyns, *s.* cynnadledd, cylafaredd, cydsiarad, cymddyddan.
 Enterprise, en'-tyr-preiz, *s.* antur, anturiaeth, arlyfas, arfaidd; cais, cynnyg, yngais, prawf, baid, dewisgamp; cychwyn; bwriad, amcan, gosod; arlyfasiad, ymorchest:—*v. a.* anturio, llyfasu, arfeiddio; llafurio, ymegnio; profi, amcanu, dechreu.
 Entertain, en-tyr-ten', *v. a.* croesawu, arfolli, gwesta, llettya; porthi; gosymmeithio, gosymdeithio; cynnal, cadw, dal, derbyn, maethu, diwallu, arlwy; difyru, diddanu; coleddu, achlesu, cynnwys.
 Entertaining, en-tyr-ten'-ing, *a.* difyr, dyddan, digrifol, boddiol, teuluaidd.
 Entertainment, en-tyr-ten'-ment, *s.* croesaw, croesawiad, gresaw, arfolli, arfolliad, derbyniad, llettyad, lletty, gwestfa, ysbydaeth; gwledd, gwest, cyfeddach, arlwy, lluniaeth; difyrwch, lloddiant; gochwareu; difyrwawd, chware.
 Entertissued, en-tyr-tish'-iwd, *a.* cydweuedig, cymhlethedig, cyfrestredig, masgol; cymhlith, amryliw.
 Entheal, en'-thi-yl, } *a.* dwyfys-
 Entheastic, en-thi-as'-tic, } brydol;
 dwyfrymus, dwyfnertol, & chanddo
 ogni dwyfol.

Enthrall, en-throl', *v. a.* caethiwo; gorthrymu; llyffetheirio=*Inthral*.
 Entrill, en-thrul', *v. a.* treiddio, trywanu=*Thrill*.
 Enthroner, en-thron', *v. a.* gorseddu; penseddu, gorseddfeingcio; uchafu.
 Enthusiasm, en-thiw'-zi-azm, *s.* penboethni, brwdfrydedd, penfrydedd, peniasedd, gorhewyd, gwynfydiaeth; gorphwyll crefyddol; hewyd, gwŷn, aidd, poethfryd, llerthrwydd; gorawen, gorwylltineb; awenyddiaeth, awen.
 Enthusiast, en-thiw'-zi-ast, *s.* penboethwr, penboethiad, gorhewdwr, gwynfydwr, peniaswr; crefyddwr penfrwd; gorawenydd, awenydd, darfelyddwr; iwin, llerthwr.
 Enthusiastic, en-thiw'-zi-as'-tic, }
 Enthusiastical, en-thiw'-zi-as'-ti-cyl, }
a. penboeth, brwdfrydig, gorwyllt, gorhewydu, tanbaid, angerddol, terwyn; gorawenus, awenboeth; dyrchafedig; gwylltgrefyddol; iwin, llerth.
 Enthymeme, en'-thi-mim, *s.* dwyfreicheb, deufreicheb, cyfreswm deufraich; cyfreswm wedi ei gwtogi o un o'i osodion.
 Entice, en-teis', *v. a.* hudo, denu, lithio; darddenu, lithiogi, lllathludo; annog, cymhell: twylo; swyno.
 Enticement, en-teis'-ment, *s.* hudoliaeth, deniad, lithiad; annogaeth.
 Enticing, en-tei'-sing, *a.* hudol, denol, hudoliaethus, arlithiol.
 Entire, en-tei'yr, *a.* cyfan, cyfa, cwbl, cyflawn, hollol, cyfoll, llwyr, trylwyr, cyfrdo, digoll; llawn; cywir, trwyadl; sicr, dilys; pur, digymmysg; perfffaith, dŷranedig.
 Entirely, en-tei'yr-li, *ad.* yn gyfan, achlân, i gyd, yn llwyrgwbl; oll; yn lân.
 Entireness, en-tei'yr-nes, *s.* cyfander, cyflawnder, llwyrdeb, cyflwyrder, perffeithrwydd; purdeb, cywirdeb, cleuder; anlygredigaeth; y cyfan.
 Entitle, en-tei'-tl, *v. a.* hawlogi; rhoi hawl i; enwi, galw; addasu, cymhwyso. [en.]
 Entity, en'-ti-ti, *s.* endid, bod, hanfod.
 Entoil, en-toil', *v. a.* maglu, rhwydo; dyrysu=*Toil*.
 Entomb, en-twm', *v. a.* claddu, daiaru; beddrodi.
 Entomic, en-tom'-ic, *a.* trychflig, trychbryfig, rhilionog.
 Entomologist, en-tö-mol'-o-jist, *s.* trych-

filofydd, trychfilodydd, rhilionegydd, trychednogwr.
 Entomology, en-tö-mol'-ö-ji, *s.* trychfilodiaeth, trychednogaeth, rhilioneg, trychfilfyddiaeth.
 Entortilation, en-tor-tu-le'-shyn, *s.* cylchdroad.
 Entozöa, en-tö-zö'-y, *s. pl.* ymbyrion, ymbryfed, ceudodfilod; bolgyuron, bol-lyngyr.
 Entrails, en'-trez, *s. pl.* coluddion, coludd, perfedd, ymysgaroedd, penyg, syrth, tripa, monoch; rhanau mewmol.
 Entrammel, en-tram'-mel, *v. a.* llyffetheirio, cloffrwydo, hualu; dyrysu, rhwystro.
 Entrance, en'-tryns, *s.* mynediad, dyfodfa; mynediad i mewn; cyntedd, cyntor, cynnor, porth, drws; trydded, flosp, ffordd, rhodfa; dechreu, cychwynfa; derbynnyd; geneu.
 Entrance, en-trans', *v. a.* perlewgygu, perlesmeirio, llawenfasu, perfasu, gorloni; taflu i lesmar.
 Entrap, en-trap', *v. a.* maglu, bachellu, rhwydo, byddaglu; methlu, dyrysu; lithio, twylo, somi.
 Entreat, en-trit', *v.* atolwg, atolygu, deisyf, erfyn, adolwg, ymbil, eiriol, crefu, ynhwedd, erchi, dymuno, gweddio, ioli, ymneddu; eidduno, ymadolwyn; trin; cynghori.
 Entreaty, en-tri'-ti, *s.* atolwg, deisyfiad, dymuniad, ymbil, ymbiliad, erfyniad, eiriolaeth, eidduned, arch, cais, gorymbil, gweddi, addolwch.
 Entremets, ang'-tri-me, *s. pl.* rhyngalorion, rhyngddysglau, moethddysglau.
 Entrepot, ang'-tri-pö, *s.* ystordy, ystorfafa, nwyddfa.
 Entresol, angtr'-sol, *s.* rhynglawr, rhyngloffit.
 Entrochal, en-trö-cyl, *a.* trogloddiol.
 Entrochite, en'-trö-cit, } *s.* trogloddyn:
 Entrochus, en'-tro-cys, } —*pl.* trogloddion.
 Entry, en'-tri, *s.* cyntedd, dyfodfa, cynteddffa, porth, cyntor, cynhor, cynnor, drws, trydded; goresgyn, cymeryd goresgyn; coflyfriad, cofnodiad.
 Entwine, en-twein', } *v. a.* cordeddu,
 Entwist, en-twust', } cyfrodeddu, amnyddu; filio, cynglynu, cyclehynu.
 Enubilous, i-niw'-bu-lyz, *a.* digwmwml, digaddug, dinifwl, didarth.
 Enucleate, i-niw'-cli-et, *v. a.* dignewulio; digygnu; egluro, esbonio; dadrysu, dimdro.

Enumerate, i-niw'-myr-et, *v. a.* rhifo, cyfrif, rhifnodi, niferu, dyrifo.
 Enumeration, i-niw'-myr-e'-shyn, *s.* rhifiad, cyfrifiad, niferiant, dyrifiad, rhifedigaeth.
 Enunciate, i-nyn'-shi-et, *v. a.* traethu, treithu, dadgan, adrodd, mynegi, yngan, llefaru, dywedyd; cyhoeddi, dangos, dadguddio.
 Enunciation, i-nyn-shi-e'-shyn, *s.* traethiad, treithiad, dadganiad, adroddiad, mynegiad, ymadrodd; cyhoeddiad; hysbysiad; traith, mynag.
 Enunciative, i-nyn'-shi-e-tuf, *a.* traethol, treithiadol, dadganiadol; cyhoeddol.
 Envassal, en-fas'-sal, *v. a.* gwasoli.
 Envelop, en-fel'-yp, *v. a.* cuddio, gorchuddio, encuddio, enhuddo, amlenu, angau, amdoi, gorthoi, amwisgo, amblygu, goblygu, arlenu; amgylchu, tulio, tuddo, tuddedu, amgorni; amgaesu, goloi, dargau, eddyllu; llunio.
 Envelope, en-fi-löp, angf'-lyp, *s.* amlen, gorchudd, tudded, gortho, hudded, amwisg, amgaes, caes, enhudden, amdo, tul, golo, clawr, amglawr, golof.
 Envelopment, en-fel'-yp-ment, *s.* gorchuddiad, encuddiad, amleniad, gorthoad, amblygiad, amgauad.
 Envenom, en-fen'-ym, *v. a.* gwenwyno; chwerwi; cynddeiriogi, llidio.
 Envermeil, en-fyr'-mel, *v. a.* rhuffiwio, cochliwio.
 Enviable, en-fi-ybl, *a.* cenfigenadwy; haeddgas, llidbair; rhagorol, ardderchog.
 Envier, en-fi-yr, *s.* cenfigenwr; cynghorfyndd.
 Envious, en-fi-yz, *a.* cenfigenus, cynfigenllyd, cynghorfynddus, maleisus, gorfynol, gygus; dygas, gelyndol; eiddigus.
 Environ, en-fei'-ryn, *v. a.* amgylchu, cylchynu, damgylchu, amgau, gwarchau, amwregysu, amguddio, amdoi; gwisgo.
 Environs, en-fei'-rynz, *s. pl.* amgylchoedd, amgylchau, cylchynat, cwmpasoedd, cylchleoedd, amgylch-wlad; y wlad o amgylch.
 Envoy, en'-foi, *s.* llysnegesydd, llysnegesiadur, negeswr, cenad, llysgenadwr, negesweinydd.
 Envoyship, en'-foi-ship, *s.* llysnegesiath, cenadwriaeth, llysgenadaeth.
 Envy, en'-fi, *s.* cenfigen, cynfigen, cynghorfynt, cynghorfen, gorfyndod,

malais, dygasedd, casineb, cilwg, eiddgedd, llid:—*v. a.* cenfigenu, gorfynnu; gwynfydu; grwgnach; gwarafun.
 Enwheel, en-hwil', *v. a.* olwyno, cylchu, amgylchynu.
 Enwrap, en-rap', *v. a.* amblygu, goblygu, amlenu, amgylchu, amgau, amdoi.
 Eocene, e'-ö-sin, *a.* gwawreinaidd, gwawreinig.
 Eolian, i-ö'-li-yn, *a.* chwaog, awyraidd; eiolaidd; perthynol i'r duw Aiolus.
 Eolian harp, i-ö'-li-yn harp, *s.* chwadelyn, awyrdelyn, telyn awelain; telyn Eiolaidd.
 Eolic, i-ol'-ic, *a.* Eiolig, Eiolaidd; perthynol i'r wlad Aiolis yn Asia Leiaf.
 Eolipile, i-ol'-i-peil, *s.* chwabelen, agerbel.
 Eon, e'-yn, *s.* Aion, Enon; rhinwedd, priodoled, perffeithrwydd.
 Epact, e'-pact', *s.* attodrif, epact=oed y lleuad y dydd cyntaf o'r flwyddyn.
 Epagoge, ep'-y-gö-ji, *s.* tynwyddeb, tynwyddyd areithyddol.
 Epanalepsis, ep-a-na-lep'-sus, *s.* adymgymeriad, ailymgyrch=ffug areithyddol.
 Epanodos, ep-a-nö'-dos, *s.* darymweliad=ffug mewn areitheg.
 Epanorthosis, ep-a-nor'-thö-sus, *s.* ailgywair, adgywair=troell ymadrodd.
 Eparch, ep'-arç, *s.* Eparch, rhaglaw tal-aeth.
 Epaulet, ep'-o-let, *s.* ysgwyddarn, ysgwyddob=addurn milwraidd.
 Epaulment, i-pol'-ment, *s.* ystlyswaith, ysbodwaith.
 Epenetic, ep-i-net'-ic, *a.* moliannol, darglodus, clodforus, canmoliaethol.
 Epenthesis, i-pen'-thi-sus, *s.* ymsang, rhyngddawd, llythyren ymsang, sill ymsang=chwanegiad llythyren neu sill yng nghanol gair.
 Epergne, e-pyrn', *s.* ysbagern, safaddurnen.
 Epha, e'-fa, *s.* Epha, Bath=mesur Hebraeg yn cynnwys 7 galwyn a 4 peint.
 Ephemera, i-fem'-yr-y, *s.* twymyn undydd, cryd undydd, dyddgryd; dyddgleren, dyddglyryn, cleren undydd, cylionen undydd, trychfil undydd.
 Ephemeral, i-fem'-yr-yl, *a.* dyddiol, peunyddiol, beunydd, undyddiog, undydd; byrhoedlog.
 Ephemeric, i-fem'-yr-us, *s.* seryddiadur, seroniadur; dyddiadur, dyddlyfr.
 Ephemericist, i-fem'-yr-ust, *s.* serdrem-

- iwr, serolygydd, sernodydd; serdewin. [llef.]
- Ephialtes, eff-i-al'tiz, s. hunllef, yr hun-
- Ephidrosis, eff-i-drö'-sus, s. heintchwys.
- Ephod, eff'yd, s. ephod, ysgwyddwisg, ysgablar=math ar addurnwisg Iuddewig.
- Epic, ep'-ic, a. hanesol, adroddol, mynegol; arwrol, arwraidd:—s. hanesgerdd, hanesgan, haneseg, cerdd hanes, arwrgerdd, cerdd arwraidd, arwr-gan.
- Epicede, ep'-i-sid, s. galargan, galargerdd, galarnad, marwnad, galareb; arwylgerdd; galar draith, angladdeb.
- Epicedian, ep-i-si'-di-yn, a. galarnadol, marwnadol, alæthus, cwynfanol.
- Epicene, ep'-i-sin, a. deurywiol, dau-rywiog, deuryw.
- Epicerastic, ep-i-si-ras'tic, a. tyner, lliniarol, esmwythaol, meddalhaol, lloddol.
- Epic-poem, ep'-ic-pö-em, s. hanesgerdd; cerdd arwrol, pryddest arwraidd, cân arwrol, arwr-gan=*Epic*, s.
- Epic-poet, ep'-ic-pö-et, s. hanesfardd, prydydd hanesol; arwrfardd, uchelfardd, prydydd arwraidd.
- Epic-poetry, ep'-ic-pö-et-ri, s. prydyddiaeth hanesol, hanesfarddoneg; prydyddiaeth arwrol; hanesgerdd, haneseg.
- Epicure, ep'-i-ci-wyr, s. glwth, gloddestwr, wttreswr; moethyn, mwythwas, glythyn, blysborthwr, ancwynai; Epicuriad.
- Epicurean, ep-i-ci-w-ri'-yn, a. blysig, moethus, wttresgar, glwth, gloddestgar, bolgar; Epicuraidd.
- Epicurism, ep'-i-ci-w-ruzm, s. blysigrwydd, moethgarwch, glythineb, gloddest, wttres, rhythni, rhysedd, trythyllwch; Epicuriaeth.
- Epicycle, ep'-i-sei-cl, s. argylch, argant.
- Epidemic, ep-i-dem'ic, a. ymdaenol, ymwasgarol, hydaen; cyffredin; heintus; glydol:—s. haint ymdaenol, clefyd ymdaenol; haint llyn, haint ymlynol.
- Epidermic, ep-i-dyr'-mic, a. gordönol, argroenol, croenenaid; rhisgol.
- Epidermus, ep-i-dyr'-mus, s. gordon, gordönol, argroen; croenyn, tönen; rhisgroen, llysgroen.
- Epigastric, ep-i-gas'tric, a. rhumenol.
- Epigee, ep'-i-ji, } s. daiarnesiant,
- Epigeum, ep-i-ji'-ym, } daiarnes; nes-
añant.
- Epigenesis, ep-i-jen'-i-sus, s. gorenidas.
- Epiglottis, ep-i-glot'-tus, s. arrefant, arfreuant, afal brefant.
- Epigram, ep'-i-gram, s. englyn, ynglyn, pennill.
- Epigrammatist, ep-i-gram'-my-tust, s. englyniwr, englynydd, pennilliwr.
- Epigrammatic, ep-i-gram-mat'-ic, }
Epigrammatical, ep-i-gram-mat'-i-cyl, }
a. englynol, ynglynaidd; llym, digrif-
lym, pigog, cymhen, esgudlym.
- Epigraph, ep'-i-graff, s. craifft, argraffit, arysgrif, argraff.
- Epilepsy, ep'-i-lep-si, s. masglwyf, haint dygwydd, llesmeirglwyf, haint Tegla, y gloesion mawr, y gloesion llewyg, y clefyd bendigaid, gwialen Crist, dirloesion.
- Epileptic, ep-i-lep'-tic, a. masglwyfus, masglaf, dirloesol:—s. masglaf, un masglwyfus.
- Epilogism, ep-ul'-ö-juzm, s. cyfrifiad, rhiñad, niferiad.
- Epilogistic, ep-i-lö'-jis'-tic, a. alarieithol, diweddglawl, alarodawl.
- Epilogue, ep'-i-log, s. olaraeth, olymadrodd, diweddglö, cynghload, cynghlo, gorphenlith; olsymiad.
- Epilogize, i-pul'-ö-jeiz, v. olymadroddi, olarodi, olareithio, traethu olaraeth.
- Epimedium, ep-i-mi'-di-ym, s. anhiliog, yr anhiliog.
- Epinyctis, ep-i-nic'-tus, s. noslynoryn, noslynor.
- Epipactis, ep-i-pac'-tus, s. caldrist.
- Epiphany, i-puff'-y-ni, s. ystwyll, serenwyl, gwyl ystwyll, dydd gwyl yr ystwyll; yr ymddadgudd=Ionawr 6.
- Epiphonema, i-puff'-ö-ni'-my, s. arlef, dirlais; gwaeddolef; rhyfeddeb; diweddlef, diweddaiath.
- Epiphora, i-puff'-ö-ry, s. darymchwel=troell ymadrodd; deigrwst, llygadwst.
- Epiphysis, i-puff'-u-sus, s. ardyfiant, ardwf.
- Epiphytes, i-puff'-i-tiz, s. pl. ardyfolion, ardyffysiau, arhydyfiaid; planigion yn tyfu ar rai ereill.
- Epipole, i-pup'-lö-si, s. cydymbleth, arymbleth; gorgydgam=ffugr areithyddol.
- Epiplole, i-pup'-lö-sil, s. rhwydenfreg, torllengig, torgest.
- Epiploon, i-pup'-lwn, s. bolweren, rhwyden.
- Episcopacy, i-pus'-cö-py-si, s. arolygiaeth, esgobaeth; arolygyddiaeth,

- esgobyddiaeth; llywodraeth esgobol; gwyliadwriaeth, gofal.
- Episcopal, i-pus'-cö-pyl, *a.* arolygol, golygol, esgobol, esgobaidd; arolygyddol, esgobyddol.
- Episcopalian, i-pus-cö-pe'-li-yn, *a.* esgobyddol:—*s.* esgobydd.
- Episcopalianism, i-pus-cö-pe'-li-yn-uzm, *s.* esgobyddiaeth.
- Episcopate, i-pus'-cö-pet, *s.* esgobaeth, esgobawd:—*v. a.* arolygu, esgobio.
- Episcopacy, i-pus'-cö-pi, *s.* arolygiaeth, esgobiadaeth, golygiaeth, cyfarchwyl; ymchwil.
- Episode, ep'-i-söd, *s.* adgan, ystlysgan, adgerdd, gwyradgan.
- Episodic, ep-i-sod'-ic, } *a.* adganawl,
Episodical, ep-i-sod'-i-cyl, } adganiadol,
adgerddol, ystlysganawl.
- Epispastic, ep-pi-spas'-tic, *a.* tynol, tyniadol, sugnol, chwysigenol.
- Epispermic, ep-i-spyr'-mic, *a.* allgroenig, amgroenig, hadgroenig, hadbilenol.
- Epistle, i-pus'-sl, *s.* llythyr, epistol.
- Epistolary, i-pus'-tö-lyr-i, *a.* llythyr, llythyradd, epistolaid.
- Epistolical, ep-i-stol'-i-cyl, *a.* llythyrig, epistolig.
- Epistolize, i-pus'-tö-leiz, *v. a.* llythyr, epistoli.
- Epitrophe, i-pus'-trö-ffi, *s.* darymchwel, =troell ymadrodd.
- Epistyle, ep'-i-steil, *s.* arbill, penswyddyn, pendrawst, pillgapan.
- Epitaph, ep'-i-taff, *s.* beddargraff, beddysgrif, beddgerdd.
- Epitasis, i-put'-y-sus, *s.* arsaawd, arsodiad.
- Epithalamium, i-puth-y-le'-mi-ym, *s.* priodasgerdd, priodasgan, cerdd briodas, cân briodas.
- Epithem, ep'-i-them, *s.* sugaethwy, twymolch; twymdwyriad.
- Epithet, ep'-i-thet, *s.* cyfenw, ansodair, ansoddebb, addasair, cýlmair, dodenw, dodair, enw doddi, gair doddi, chwanegair, enw gwan, dysgrifai, atair; senw, urdeb:—*v. a.* enwi, cyfenwi, galw; dodenwi, ansoddenwi; ansoddeirio.
- Epithumetic, ep-i-thiw-met'-ic, *a.* chwantus, chwantaidd, blysgar, trachwantus; nwydol.
- Epitome, i-put'-ö-mi, *s.* crynodeb, tal-fyriad, cynnwysiad, cwtogiad, byrhäd.
- Epitomist, i-put'-ö-must, *s.* crynhöwr, tal-fyrydd, cwtogwr, byrhäwr.
- Epitomize, i-put'-ö-meiz, *v. a.* crynhoi,
- tal-fyru, brasgasglu, cilfyru; lleihau, toli.
- Epitrope, i-put'-rö-pi, *s.* daroddefiad, goddefiaeth, cenateuad=troell ymadrodd.
- Epizeuxis, ep-i-ziw'-sus, *s.* cyfieuaed, argyfieuaed, cyfieueb=ffugr mewn ar-eitheg.
- Epizootic, ep-i-zö-ot'-ic, *a.* arfilig, arfilodig, milweddillig.
- Epoch, ep'-ye, } *s.* prifnod, amsernod,
Epöcha, ep'-ö-ey, } amsergyff, cyffnod,
cyfnod; cyff cyfrif, prifnod amse-
cyfrif.
- Epode, ep'-öd, *s.* arawdl, atodllig, olgan, olgerdd, atodgan, adbennill, olbennill; trydydd pennill cerdd.
- Epopee, ep-ö-pé', } *s.* hanesgerdd, han-
Epos, ep'-os, } esgan, arwreg=*Epico-*
poem.
- Epulary, ep'-iw-lyr-i, *a.* gwleddol, cyf-
eddachol, preiniol, gwestfaol.
- Eputation, ep-iw-le'-shyn, *s.* gwleddiad, preiniad; gwledd, banfaeth, all-
west.
- Epulotic, ep-iw-lof'-ic, *a.* creithfeddyg-
ol, creithiachol, clwyfeddygol, crach-
enol; iachael, meddyginiaethol:—*s.*
creithgyffyr, sychgyffyr.
- Equability, ec-wy-bul'-i-ti, *s.* gwastad-
rwydd, cyfartaledd, cyfartalwch; cym-
medroldeb, cymhwysdra, unfurfiad;
unfathrwydd; gwastadfod.
- Equable, ec'-wybi, *a.* cyfartal, gwastad,
cyfunwedd, cymhwys; llyfn.
- Equal, i'-cwyl, *a.* cyfartal, gogyfartal;
cystal, cystadl, cydstad, cyfiol, go-
gystal; gogymmaint, unwedd, cyfun-
wedd, cyfelyb, hafal, hefelydd, cy-
hafal, cyfeisor; cydradd, cyfuwch,
gogyfuwch, cyfurdd; gwastad, cyd-
wastad; uniawn, iawn, cyfiawn,
addwyn, cysson; addas, cymhwys,
cymmesur, cymmedrol, digonol; am-
mhleidiol:—*s.* cydradd, cyfeisor, cyf-
radd, cymhar, cyfalle, cystadlydd,
cyfurddor, gogyfurdd, hefelydd, cyf-
iad, cyfelydd; cyfoed, gogyfoed:—
v. a. cyfartalu, cydraddu; gogyfio,
cyfeisori; cyfelybnu, cymharu, teb-
ygu; cymmeinio; unioni, cyfiawnu.
- Equality, i-cwol'-i-ti, *s.* cyfartaledd, cyf-
fartalrwydd, cydraddoldeb, cystadl-
edd, gwastadrwydd, cydraddwch;
cyfioldeb; tebygolrwydd; unfurfiad,
unweddiad; cymhwysdra; unfaint-
edd.
- Equalization, i-cwol-i-ze'-shyn, *s.* cyfar-

taledd, cyfraddoliad, cystadliad; cymmeintiolaeth.

Equalize, *i'*-cwol-eiz, *v. a.* cyfartalu, cyfraddu, cystadlu=*Equal, v. a.*

Equangular, *i*-cwang-giw-lyr, *a.* cyfonglog, cywirongl, gogyfongl.

Equanimity, *i*-cwy-num'-i-ti, *s.* gwastadfyredd, gwastadfyrd, tawelfryd; addwynfryd; boddlonrwydd, cymmodlonedd, arafwech.

Equanimous, *i*-cwan'-i-myz, *a.* gwastadfyrdig, tawelfryd, addwynfrydig; gwastad, clau, araf.

Equation, *i*-cwe'-shyn, *s.* cyfartaliad; cymmedriad; cyfartaliaeth; cymmedroldeb, gogymhwysder.

Equator, *i*-cwe'-tyr, *s.* cyhydedd, cyhydlin, llinyn y cyhydedd, y canolgyrch, canolgyrch y byd.

Equatorial, *i*-cwy-tô'-ri-yl, *a.* cyhydeddol, cyhydlinol:—*s.* cyhydeddor=*offer* yn seryddol.

Equerry, *ec'*-wyr-i, *s.* gwastrawd, gwastrawd afwyn, marchwr; pen-gwastrawd, arwastrawd; aman, marchdy, gwastrodfa.

Equestrian, *i*-cwe'-tri-yn, *a.* marchogol; marchol.

Equiangular, *i*-cwi-ang'-giw-lyr, *a.* cyfongl, cywirongl, cyfonglog.

Equibalance, *i*-cwi-bal'-yns, *s.* cyfantol, cyfantol, cydbwys:—*v. a.* cyfantoli, cyfantoli, cydbwyso, cysbwyso.

Equicrural, *i*-cwi-crw'-ryl, *a.* cyhydgoes, cyfesgeiriol, cyfgoesol.

Equidifferent, *i*-cwi-diff'-yr-ent, *a.* cyf-wahanol.

Equidistance, *i*-cwi-dus'-tyns, *s.* cydbellder, cyfbellder, cysbellder.

Equidistant, *i*-cwi-dus'-tynt, *a.* cydbell, gogybell, cysbell, cyfbell.

Equiform, *ec'*-wi-fform, *a.* cyflun, gogyflun, unfurf.

Equiformity, *i*-cwi-ffor'-mi-ti, *s.* cyflunedd, unfurfiaeth; cyfunwedd, cyfartaledd.

Equilateral, *i*-cwi-lat'-yr-yl, *a.* cyfochr, cyfochr, cyfystlys, gogyfochr, cyfochredig:—*s.* cyfochr, cyfystlys, ochr gyfartal.

Equilibrate, *i*-cwi-lei'-bret, *v. a.* cydbwyso, cyfantoli, mantoli.

Equilibration, *i*-cwi-lei-bré'-shyn, *s.* cydbwys, cyfantol, cysbwys; cyfantoliad, cydbwysiad.

Equilibrant, *i*-cwi-l'-brust, cyfantolwr, cydbwysydd, mantolwr.

Equibrity, *i*-cwi-lub'-ri-ti, } *s.* cyd-
Equilibrium, *i*-cwi-lub'-ri-ym, } bwys-
edd, cydfantoledd, cydbwys, cyfantol,
gwastadbwys, cydbwysiant.

Equimultiple, *i*-cwi-myl'-tu-pl, *a.* cyffluosog, cyfluaws:—*s.* cyffluosog, cyffluosrif.

Equinoctial, *i*-cwi-noc'-shyl, *a.* cyhydeddol; cynosol; cyhydliniol; albanol.

Equinox, *i'*-cwi-nocs, *s.* cyhydedd, cyhydros, cyhydedd dydd a nos; alban:—*pl.* y cyhydeddau, y cyhydrosau.

Equinumerant, *i*-cwi-niw'-myr-ynt, *a.* cyfnifer, cyfniferog, cynnifer.

Equip, *i*-cwup', *v. a.* taclu, trecio; arfog; offeru; seirchio; trwsio, dilladu, gwisgo, cyweirio, cymhenu, twtneisio; rhagdaclu; darparu.

Equipage, *ec'*-wi-pej, *s.* taclau, trec, seirch, offer, arfau, cer, dodrefn; addurn meirch; addurnwisg, trwsiad, gosgordd, gweinidres, gweinyddres; arfogaeth; cerbyd, teithdrec, ymdeithger.

Equipendency, *i*-cwi-pen'-den-si, *s.* cydgrogoldeb, cyddibynedd.

Equipment, *i*-cwup'-ment, *s.* treciad, tacliad, addurniad, trwsiad, seirchiad, darpariad; trec, taclau, seirch, addurnwisg, angenrheidiau rhyfel.

Equipoise, *i'*-cwi-pois, *s.* cydbwys, mantol, cyfantol, gwastadlwys, cysbwys, cyfymbwys, cydbwysedd; mantoledd, cydbwysiad.

Equipollency, *i*-cwi-pol'-len-si, *s.* cyfalluedd, cyfalluogrwydd, cyfrym, cyfnerth, cydnerthedd.

Equipollent, *i*-cwi-pol'-lent, *a.* cyfalluog, cyfrymus, cydnerth, cyfallawl, cyfnerthog; cyfartal.

Equiponderance, *i*-cwi-pon'-dyr-yns, *s.* cydbwysedd, cyfartaledd, cyfbwysedd, mantoledd; cydbwys, cyfymbwys, cydbwysiad.

Equiponderant, *i*-cwi-pon'-dyr-ynt, *a.* cydbwysol, cydbwys, cysbwysol, cydfantolog; mantolog.

Equiponderate, *i*-cwi-pon'-dyr-et, *v. n.* cydbwyso, cyfantoli, cysbwysol.

Equisetic, *ec*-wi-set'-ic, *a.* marchronellig.

Equisetic-acid, *ec*-wi-set'-ic-as'-ud, *s.* sur marchronellig, sur marchronell.

Equisetum, *ec*-wi-sé'-tym, *s.* marchronell, rhawn y march=planigyn o'r enw.

Equisonance, *i*-cwus'-ô-nyns, *i*-cwi-sô'-nyns, *s.* cysseiniaid, cydseinawd.

Equitable, *ec'*-cwu-tybl, *a.* iawn, uniawn, cyfiawn; cymmesur, cymmedrol,

- cymhwys; diduedd, ammhleidiol, cywir.
- Equitableness, *ec'-wu-tybl-nes*, *s.* iawn-der, uniondeb, cyfiawnder; cymmedroldeb, cymhwysder; ammhleidgarwch, cywirdeb.
- Equitant, *ec'-wu-tynt*, *a.* echwyddol, echwaol, echweintiol.
- Equitation, *ec-wu-te'-shyn*, *s.* marchogaeth, marchogiad, echwaint; marchwriaeth.
- Equity, *ec'-wi-ti*, *s.* cyfiawnder, uniondeb, iawnder, iawn, cyfiawnedd; cyfartalwch, cymhwysder; diduedd-rwydd, addwynder, ammhleidioldeb, gonestrwydd, cywirdeb; cyfraith.
- Equivalence, *i-cwuf'-y-lens*, *s.* cydwerthedd, cyfwerth, cydwerth, cydbriserwydd, cyfrdal, arbrwy; pris cyfartal; cyfalluedd, cyfrym; cyfartaledd, cystadledd; priodoldeb:—*v. a.* cyfartalu, cystadlu.
- Equivalent, *i-cwuf'-y-lent*, *a.* cyfartal, cystal; cyfwerth, cydwerth, cyngwerth, cyfrdal, cyfbris, cyfartalbris; cyfalluog, cydnerthol; cyfystyr; cyfiol, priodol, pun:—*s.* cyfwerth, cywerthydd; cyfystyr; dogrn.
- Equivalve, *i'-cwi-falf*, *a.* cyfgafello, eisorgloriog:—*s.* cyfgafell; eisorglawr.
- Equivocal, *i-cwuf'-ö-cyl*, *a.* amwys, mwys, amwysol, amheus, petrusol, deuystyr, deufeddwl, deueirio; aneglur; tywyll:—*s.* mwysair, amwysair, gair mwys, mwyseb, hyblygair.
- Equivocalness, *i-cwuf'-ö-cyl-nes*, *s.* amwysedd, mwysder; amheuaeth, petrusder.
- Equivoicate, *i-cwuf'-ö-cet*, *v. n.* mwys-eirio, amwyo, mwysyo, geirdroi; deueirio; ymddichellu, ystrywio; bwhwman, gwamalu.
- Equivocation, *i-cwuf'-ö-cel'-shyn*, *s.* mwysiaith, amwysiaith, mwyseg, ymadrodd mwys, twyllair, mwys; amwysedd; mwyseiriad, amwysiad.
- Equivocator, *i-cwuf'-ö-ce-tyr*, *s.* amwyswr, mwyseiriwr, mwysai, mwyseb-ydd; deueiriwr, nyddeiriwr.
- Equivoque, *i'-cwi-föc'*, } *s.* mwysair,
 Equivoque, *i'-cwi-föc'*, } amwysair, gair
 mwys, mwyseb, geirdro.
- Equus, *i'-cwys*, *s.* march, ceffyl.
- Era, *i'-ry*, *s.* prifnod, amsernod, amsergyff=*Epoch*.
- Eradiate, *i-re'-di-et*, *v. n.* pelydru, ymbelydru, rheiddio, fflloi, pleinio, ys-
 blynyddu, peilio; dysgleirio; ymsaethu.
- Eradiation, *i-re-di-el'-shyn*, *s.* pelydriad, rheiddiad, ffflo; llewyrchiad.
- Eradicate, *i-rad'-i-cet*, *v. a.* diwreiddio, dadwreiddio; dinystrio, dilëu.
- Eradication, *i-rad-i-cel'-shyn*, *s.* diwreiddiad; dyfethiant, difa.
- Eradicative, *i-rad'-i-ce-tuf*, *a.* dadwreiddiol, difaol:—*s.* trygyffyr, gwreiddgyffyr.
- Erase, *i-rez*, *v. a.* dilëu; crafu ymaith; dioli, dystrywio, diddymu.
- Erasement, *i-rez'-ment*, } *s.* dilead, diol-
 Erasure, *i-re'-zhyn*, } iad, difrisg-
 Erasure, *i-re'-zhyr*, } iad; dadlyth-
 yriad; difodiad, anrheithiad.
- Ere, *cyr*, *ad.* cyn, cyn na, cyn no, yn gynt na:—*prp.* cyn, cyn na, cyn nag.
- Erebus, *i'-ri-bys*, *s.* Abred, Hebred, Ebred; uffern, y fagddu, afagddu; bro'r meirw, y byd anweledig.
- Erect, *i-rec'*, *a.* unionsyth; uniawn, syth; hyf, eofn, gwrol; egniol; estynedig:—*v.* cyfodi, codi; sythu; adeiladu; gwnenthur, ffurfio, sylfaenu; dyrchafu, cwnu; bywiogi, cefnogi, annog; estyn, lledu.
- Erection, *i-rec'-shyn*, *s.* codiad, cyfodiad, dyrchafiad; adeiladiad; codiad i fyny; adail, adeiladaeth; ffurfiad, sefydliad; cyffroad, bywiocâd; estyniad; ergyniad.
- Erectness, *i-rect'-nes*, *s.* sythder, unionsafiad, sythni.
- Erector, *i-rec'-tyr*, *s.* cyfodydd, dyrchafydd, codgyhyr, cyfodyr.
- Erelong, *eyr-long'*, *ad.* cyn hir; cyn bohir; ar fyr dro.
- Eremit, *er'-i-mut*, *s.* meudwy, didryfwr, didryf, goluchwydwr, elai, unigwr=*Hermüt*.
- Erenow, *eyr-now'*, *ad.* cyn hyn; yn gynt na hyn.
- Ereptation, *i-rep-te'-shyn*, *s.* ymlusgiad, ymlithriad.
- Ereption, *i-rep'-shyn*, *s.* treisgipiad, dargipiad, ysgipiad.
- Erethizm, *yr'-i-thuzm*, *s.* goryni, gorneyni.
- Ergo, *yr'-gö*, *ad.* gan hyny, am hyny, o herwydd pa ham, yn ganlynol.
- Ergot, *yr'-got*, *s.* egwydob; mallrug.
- Ergotism, *yr'-gö-tuzm*, *s.* casgliad, cyngload; mallrygeiniaeth.
- Eriach, *i'-ri-ac*, *s.* dirwy, camlwrw.
- Eridanus, *i-rud'-yn-ys*, *s.* Eryddanwy=cydser yn yr arddrych dde o 84 seren.

Erigeron, i-rij'-i-ron, *s.* ammhrydlwyd, cedowydd, cedowys=enw planigyn.
 Erinaceous, er-i-ne'-shyz, *s.* draenog.
 Erinite, i'-ri-neit, *s.* gwerddonith=math ar ddelid melynwyrd.
 Eriocaulon, er-iö-co'-lyn, *s.* pibenog=planigyn o'r enw.
 Eriometer, er-i-om'-i-tyr, *s.* gwlanfeid-yr, gwlaniadur, llinedfesur=peiriant i fesur trwch mân ronynau a llinion gwlan.
 Eriophorum, er-i-off'-ö-rym, *s.* gwaen-blu, sidan y waen, plu 'r gwaenydd.
 Ermine, yr'-mun, *s.* carlwm, cath bali, cath balug; pân, palu, palug.
 Ermined, yr'-mund, *a.* paliog, palugog; gwisgedig â phali; cotymog.
 Ern, yrn, *s.* moreryr, gwalch y weilgi, eryr y dwr.
 Erode, i-röd', *v. a.* ysu, difa, enoi, amgnoi; rhychu.
 Erodium, i-rö'-di-ym, *s.* pig y creÿr=enw planigyn.
 Erose, i-rös', *a.* amgnöedig, cnöedig; bylchog.
 Erosion, i-rö'-zhyn, *s.* amgnoad, cnoad, ysiad; rhydiad.
 Erotic, i-rof'-ic, *a.* cariadol, serchol, nwyfus:—*s.* cariadeg, cân serch, serchgerdd, carol.
 Erpetology, yr-pi-tof'-ö-ji, *s.* ymlusgiadaeth, creinfilodaeth, ymlusgioneg, hanes ymlusgiad.
 Err, yr, *v. n.* cyfeiliorni, camsynied, camgymmeryd, amryfuseddu, methu, crwydro, ymwibio; diarfforddi; tros-eddu; preidio.
 Errand, er'-rynd, *s.* neges, cenadwri; gorchymmyr, gorchwyl.
 Errant, er'-rynt, *a.* crwydraidd, crwydro, gwibiog, crwydr.
 Errantry, er'-rynt-ri, *s.* crwydriad, crwydr, gwib; crwydryddiaeth.
 Errata, er-re'-ty, *s. pl.* gwallau; argraffwallau, camargraffiadau, gwallau'r wasg, gwallau argraffyddol, ysgrifwallau:—*sing.* Erratum, er-re'-tym, gwall.
 Erratic, er-rat'-ic, *a.* gwibiog, crwydro, digrain; symmudol.
 Errhine, er'-rein, *a.* trwynol; tisiol, tisbair:—*s.* tisgyffer, tregwyffer, tisbair, trelwch.
 Erroneous, er-rö'-ni-yz, *a.* cyfeiliornus, amryfus, camsyniol; beius, gwallus; camwedus, gau, ffals, anghywir; crwydro, ansefydlog.
 Erroneousness, er-rö'-ni-yz-nes, *s.* cyf-

eiliornusrwydd, camsynioldeb; gwallusrwydd; geuldeb; camgymmeriaeth.
 Error, er'-ryr, *s.* cyfeiliornad, amryfusedd, camsyniad, camgymmeriad, geudyb; camfarn, geufarn; gwall, bai, trosedd; ffael, meth; anwybodaeth; som, somedigaeth; camwedd; crwydr, disberod.
 Erse, yrs, *s.* Ersaege=iaith Celyddonwys yr Alban; Gaeleg=Gaelic.
 Ersh, yrsh, *s.* soft.
 Erst, yrst, *ad.* gynt; yn gyntaf; cyn hyn.
 Erubescence, er-iw-bes'-sens, *s.* gwridgochni, gwrid, cochni; gwridiad.
 Eruclate, i-ryc'-tet, *v. a.* bytheirio, blytheirio, ysgyfygi, darlyngau.
 Eructation, i-ryc'-te'-shyn, *s.* bytheiriad, archyth, tarlwnge.
 Erudite, er'-iw-deit, *a.* dysgedig, llên.
 Erudition, er-iw-dish'-yn, *s.* dysg, dysgeidiaeth, llên, ysgoleigod, gwybodaeth.
 Eruinous, i-rw'-ji-nyz, *a.* copraidd, efyddaidd, elydraidd, presin; efydrydd.
 Eruption, i-ryp'-shyn, *s.* rhuthr, rhuthriad; bala; tardd, crugdardd, llyfrithiad; cythiad; brech; llynoryn, goryn, ploryn; rhwygdarddiad.
 Eruptive, i-ryp'-tuf, *a.* rhuthrol; crugdarddol, llyfrithol, brechol; bregol.
 Ervum, yr'-fym, *s.* corbys, pys y garanod, pys yr aran.
 Eryngium, i-run'-ji-ym, } *s.* boglyniion=
 Eryngo, i-ring'-gö, } math ar lysiau trwyddol.
 Erysipelas, er-i-sup'-i-lys, *s.* iddwi, tân iddwi, fflam iddwi.
 Erysipelatous, er-i-su-pel'-y-tyz, *a.* iddyfog; llyfrithol, tarddol; brechol.
 Escalade, es-cy-led', *s.* lletringiad, ysgolawd, murddringiad:—*v. a.* ysgolio, lletringo, ysgolodi, murddringo.
 Escalop, es-cal'-yp, *s.* gylfgragenbysg; gylfgragen, rhintgragen; crymfwlch, gylfymyl, cyrfymyl.
 Escape, es-cep', *v.* diange, diengyd, ymddiange, fioi, cilio, encilio; gochel, gochelyd, ymocheled; ysgoi, ymachub:—*s.* diangfa, ymwarded, diange; ffo, fföedigaeth, ffoad, enciliad, cil, ciliad; ymryddhad; gocheliad; ffwyrr; ysgwrn, ysgythiad colofn.
 Escapement, es-cep'-ment, *s.* diangawd, diangiad, ffwyrell, diangfa; ffoad, ffwyriad.

Escaping, es-ce'-ping, *s.* diangiad, ffoad-uriaeth; gocheliad.

Escargatoire, es-car-gy-twor', *s.* malwodfa, meithrinfa malwod.

Escarp, es-carp', *v. a.* llechweddu, llethru; llebeio, lleddfu, osgoi:—*s.* llechwedd, llethr, epynt.

Eschalot, es-shy-lot', *s.* corwynwyn, sibwl, sibol.

Eschar, es'-car, *s.* craith; llosgraith, llosgrachen; cornwyg, galarwyg, cornwymou.

Escharotic, es-cy-rot'-ic, *a.* ysol, llosg, yseiol, cyfysol, difaol:—*s.* ysolyr, ysgyfier, ysai, ysolyn, llosgyn.

Escheat, es-çit', *s.* anarddeldir, anarddelwad, anarddelw, tir diarddel; fforffed i arglwydd y faenor o ddifyg etifeddion:—*v. n.* anarddelwi; myned yn ddiarddelw; diffoddi.

Escheatage, es-çit'-tej, *s.* anarddelfraint, hawl i beth diarddel.

Escheator, es-çit'-tyr, *s.* anarddelwog; swyddog y pethau diarddel; dirprwywr y brenin.

Eschew, es-çw', *v. a.* gochel, gochelyd; ciliaw oddi wrth; ffoi.

Escort, es'-cort, *s.* canymdo, canymdaith, nawddosgordd, nawddlu, diffynlu, gosgordd, gosgorddllu, gwarchllu, teithnawdd; gorllwyn, porth, cynhorth, amddiffyn.

Escort, es-cort', *v. a.* canymdoi, canymdaith, teithnoddi, gosgorddi, gorllwyno, canhebrwng; amddiffyn, nodd.

Ecritoire, es-cri-twor', *s.* ysgrifgist, ysgrifen-gist.

Escrol, es-crol', *s.* rhol, ysgrifrol.

Escrow, es'-crow, *s.* gweithred, ysgrifweithred.

Escuage, es'-ciw-ej, *s.* aeswasanaeth, tarianweinid.

Esculapian, es-ciw-le'-pi-yn, *a.* meddygol, meddyginiaethol; iachaol; Esgylafaidd, perthynol i Esgylafwy (*Esculapius*).

Esculent, es'-ciw-lent, *a.* bwyttadwy, bwytaol:—*s.* ymborth, bwyd.

Escutcheon, i-scyç'-yn, *s.* arflen, arwyddlen, aes arfau, arfaes, bonedd-aes; pais arfau, arfbais; y maes yr arddangosir arfau bonedd arno.

Escutcheoned, i-scyç'-ynd, *a.* arflenog, arwyddlenog; arfbeisiog, achenog.

Esophagus, i-soff'-y-gys, *s.* sefnig, ceg, llwng, llyngefa, corn y geg, y corn pori, ceudod y gwddf.

Esopion, i-sö'-pi-yn, *a.* dammegol, grymegol, ffugrol; Esopaidd; fel Esop.

Esoteric, es-ö-tyr'-ic, *s.* cyfrinachol, cel, dirgel, cyfrin, cyfriniol; anghyhoedd, cuddiedig; neillduol.

Esotery, es-ö-tyr-i, *s.* cyfriniaeth, dirgelwch, mwysder; rhin.

Esox, ç'-socs, *s.* penhwyad, rhwyad=enw pysgodyn.

Espalier, es-pal'-iyr, *s.* amgoedres, amgledrwydd, amgoedwal.

Especial, i-spesh'-yl, *a.* neillduol, arbenig, penodol; penaf; enwedigol, hysbysol; nodedig.

Especially, i-spesh'-yl-li, *ad.* yn neillduol; yn anad dim; o flaen dim; yn enwedig; yn anad neb; yn bendifaddeu.

Espial, i-spei'-yl, *s.* ysbeiwyr, ysbeiedydd, selwr, selydd, floriwr; ysbeiad, seliant, ardremiad.

Espier, i-spei'-yr, *s.* ysbeiwyr, chwiliedd, bradwyliedd.

Espionage, es'-pi-ö-nazh, es'-pi-ö-nej, *s.* ysbeiad, ysbeiwriaeth, ysbeiawd, selyddiaeth, seliant, ysbeithiad, ardremiad.

Esplanade, es-pla-ned', *s.* osglanerch, osgwalc, llechweddffa; rhynglanerch; llathrglawdd; glaslanerch, talwrn.

Espousal, i-spow'-zyl, *a.* dyweddiol; neithorol; priodasol; cyfneithiol, ymgredol:—*s.* dyweddiad; cyfneithiad, ymgrediad; mabwysiad; amddiffyniad, coleddiad.

Espousals, i-spow'-zylz, *s. pl.* dyweddi, cyfnaith, cred priodas; dyweddiad, ymneithiad; priodas, neithior.

Espouse, i-spowz', *v. a.* dyweddi, cyfneithio; ymgredu âg; priodi; mabwysiad, coffeidio; amddiffyn; ysbwysu.

Esprit, es-priz', *s.* ysbryd; anian, tuedd.

Esprit de corps, es-priz' dy cöyr, *s.* ysbryd y corff, ysbryd y gymdeithas; ymlyniad cyrdeithasol; cyttueddiad, cydymlyniad.

Espy i-spei', *v.* ysbeio, ysbio, ysbienna, selu, canfod, gweled, syllu, tremio, ceinio, florio; gwylid, gwylio, cyfarchwyllo, golygu; chwilio, peithio, ysbeiori:—*s.* ysbeiwyr, ysbeiedydd, ysbwyr, selydd, floriwr, syllydd, peithwas, chwilgi.

Esquire, i-scwei'-yr, *s.* yswain, yswainiad, isamer, ysgweier; cludydd arfau:—*pl.* yswainiaid, ysgweieriaid, ys-

gweiriad :—*v. a.* ysweinio ; gweini ar, gweini i.

Essay, *es-sé'*, *v. a.* profi, cynnyg, ceisio, osio ; ymegnio, ymdrechu, ymorchestu, ymbrofi ; llyfasu, anturio ; prawu, delbrofi :—*s.* prawf, praw, cynnyg, cais, ymgais, profiad, prawen, ymbrawf ; traethawd, treithawd, bydraith ; antur, egni, gosod, cynnygiad ; rhagflas ; delbrawf.

Essayer, *es-sé'-yr*, } *s.* traethodydd,
 Essayist, *es-sé'-ust*, } traithodwr,
 bydraethwr, bydraethodwr, ysgrifenydd traethodau.

Essence, *es'-sens*, *s.* sylwedd ; anian, natur, nawdd, natur, naturiaeth ; bod, hanfod ; nur, taeth, ednyfed, nyfed, ednyw, myraeth, myredd ; ain, en, ân, aniad ; cynryw, cyndaeth ; sudd, sug ; arogl, perarogl, persawr, perfwg, sawr, sawyr, rhogl ; rhinwedd, cyferddawn, nerth :—*v. a.* argogli, perarogli, persawr, perwyntio.

Essential, *es-sen'-shyl*, *a.* hanfodol, sylweddol ; anianol, naturiol ; cynrywiol ; anheggorol ; pur, taethol, einiol, myr, ednyfedog, nurol, myredol ; hedinol ; defnyddiol :—*s.* hanfod, bod, hanfodaeth, bodolaeth ; cynegwyddor ; y prif bwngc : myredd.

Essentiality, *es-sen-shi-al'-i-ti*, } *s.* han-
 Essentialness, *es-sen'-shyl-nes*, } fodol-
 deb, hadoldeb, sylweddoldeb ; cynegyddorion.

Essoin, *es-soin'*, *s.* asswyn, esswyn, esgusawd, esgus ; asswynai, esswynai :—*v. a.* asswyno, esswyno, esgusodi ; ymaswyno, ymesgusodi.

Establish, *i-stab'-lish*, *v. a.* sefydlu, cadarnhau, diogelu, sicrhau ; seilio, sylfaeni ; dilysu, cryfhau ; penodi ; cyflawni ; cwblhau ; cyfarwyddo, gorchymyn ; trefnu, attegu, hwylio ; cyfodi.

Establishment, *i-stab'-lish-ment*, *s.* sefydliad ; gosodiad, sicrhâd, diogeliad, cadarnhâd, gosod, gosodaeth ; cyfnerthiad, cryfhâd ; trefniad, cadernid ; sail, sylfaen ; gosgorddyd, preswylgordd ; cyllid, ardreth, rhent ; cyflog ; ffurflywodraeth ; ffurf.

Estacade, *es-ty-ced'*, *s.* palis, cledrffos.

Estafet, *es-ty-fie'*, *s.* aergenad, cadgenad.

Estate, *es-tet'*, *s.* cyflwr, ansawdd, sefyllfa, ystâd ; gradd, urdd ; tiriogaeth, tir, etifeddiaeth, treftadaeth, tattref, rhandir ; da, allnoedd, eiddo, golud,

cyfoeth ; meddiant, cyllid, ardreth, daered, elw ; tyddyn, syddyn, maenor, maenol ; uchelradd, urddas ; helynt, gorddigor, gwladwriaeth :—*v. a.* sefydlu ; cynnysgaeddu â meddiannau.

Estates, *es-tets'*, *s. pl.* uchelwyr, goreugwyr, bonedd, boneddigion, dyledogion, cyfurdorion ; graddau, uchelraddau ; dyledogaeth, pendefigaeth ; meddiannau, tiroedd.

Esteem, *es-tim'*, *v.* cyfrif, ystyried, tybio, barnu, meddwl ; brio, cymmyru, dyfrio, edmygu, parchu, anrhydeddu, addurno, hofi ; prisio, gwerthfawrogi ; cyfelybu :—*s.* cyfrif, bri, parch, cymmeriad, cymmeradwyaeth, cymmyredd, cyfriad ; pris, pwys.

Esteemable, *es-ti'-mybl*, *a.* hybarch, gwiwbarch, hybris, cyfrifol, cymmeradwy, parchus, urddasol, cymmyreddus ; gwerthfawr, prifawr.

Esthetic, *es-thet'-ic*, *a.* ceinofyddol, deinofyddol, teledig, deiniol, dain, teledigol.

Esthetics, *es-thet'-ics*, *s.* ceinofyddiaeth, deinofyddiaeth, teleidiaeth, teleideg, deineg, deiniolaeth.

Estimable, *es-tu-mybl*, *a.* hybarch = *Esteemable*.

Estimate, *es-tu-met*, *v. a.* cyfrif, bwrw, barnu, tybio ; prisio ; gobrisio, tybgyfrif, brasgyfrif :—*s.* cyfrif, cyfrifiad, prisiad, tybgyfrif, cyfrifwerth ; cywerthiad ; pris, gwerth, cywerthydd ; amcandraul ; amcanfarn, amcandyb.

Estimation, *es-tu-me'-shyn*, *s.* cyfrifiad ; prisiad, cywerthyddiad ; tyb, amcanfarn ; parch, bri, cymmyredd, edmygedd, anrhydedd.

Estimative, *es-tu-me-tuf*, *a.* cyfrifiadol, prisiadol ; darfelyddol, dychymmygol.

Estimator, *es-tu-me-tyr*, *s.* cyfrifwr, prisedydd, cywerthyddiwr.

Estival, *es-tu-fyl*, *a.* hafal, hefin, hafaid.

Estivation, *es-tu-fe'-shyn*, *s.* hafiad, hafiant.

Estop, *i-stop'*, *v. a.* attal, rhwystro.

Estovers, *es-tö'-fyrz*, *s. pl.* cyfreidiau, rheidiau ; cynnaliaeth, gosmaeth.

Estrade, *es-trad'*, *s.* ystrâd ; gwastadle, uchle ; ystafell gyhoeddus.

Strange, *i-strenj'*, *v. a.* dieithro, estroni, pellâu ; cilio, neillduo.

Estrangement, *i-strenj'-ment*, *s.* dieithrwech, estroneiddrwydd.

Estrapade, *es-try-ped'*, *s.* ysbongcawd.

Stray, *i-stre'*, *v. n.* crwydro = *Stray*.

ð, llo ; u, dull ; w, swm ; w, pwn ; y, yr ; g, fel tsh : j, John ; sh, fel s yn eisieu ; z, zel.

Estreat, i-strit', *s.* cysgrif, tynysgrif, elltyneb, adysgrif gywir; camgyleb: — *v. a.* tanysgrifo, adysgrifo, cysgrifo.

Estrepeement, i-strip'-ment, *s.* difrod, anrhaith=y difrod a wnel deiliad oes-foddog ar dir er niwed i'w berchenog.

Estuary, es'-ciw-yr-i, es'-tiw-yr-i, *s.* mornant, moryd, morgamlas, morgaingc, morddwr, camlas; tarddfad.

Estuate, es'-ciw-ct, *v. n.* berwi, ymferwi, cyffroi, angerddu, ymgynhyrfu.

Estuation, es'-ciw-ct-shyn, *s.* bŵrad, brydiad, cyffroad, morgamlawdd.

Esurient, i-ziw'-ri-ent, *a.* newynog.

Etc.=&c.=Et-cætera, et-set'-e-ry, *ad.* ac felly ym mlaen, a'r cyffelyb, ac yn y blaen, ac ym mlaen, ac felly'r lleill =acym., acy., &c.

Etch, eç, *s.* adladd, attwf:—*v. a.* ysgerfio, surgerfio, surgrifo, craflunio, yslunio; cerfio â sur blorig.

Etching, eç'-ing, *s.* ysgerfiad, surgerfiad, surgrifiad, crafluniad, ysluniad.

Etching needle, eç'-ing nŷ-dl, *s.* pin ysgerfio, nydwydd ysgerfio.

Eternal, i-tyr'-nyl, *a.* tragwyddol, tragwyddol, tragwydd, bythol, anherfynol, didrange, diderfyn, tragfyth, gwastadol, oestad, oestadol; anfarwol:—*s. y* Tragwyddol, y Tragwyddol, Rhen, Ior, y Duw tragwyddol.

Eternalist, i-tyr'-ny-lust, *s.* tragwyddolwr, tragwyddolydd=un a gred fod y byd er tragwyddoldeb.

Eternalize, i-tyr'-ny-leiz, *v. a.* tragwyddoli, tragwyddoli, bytholi.

Eternally, i-tyr'-nyl-li, *ad.* yn dragwyddol; byth, tros byth, dros fyth, byth bythoedd, yn oes oesoedd; byth ac yn dragwydd; byth a hefyd.

Eternity, i-tyr'-nu-ti, *s.* tragwyddoldeb, tragwyddoldeb, tragwyddolrwydd, bytholdeb, byth; anfarwoldeb.

Eternize, i-tyr'-neiz, *v. a.* tragwyddoli, bytholi; anfarwoli.

Etesian, i-tŷ'-zhi-yn, *a.* cyfnodol, sefydlog.

Etesian winds, i-tŷ'-zhi-yn wundz, *s. pl.* gwyntoedd cyfnodol.

Ethal, tŷ'-thyl, *s.* nyfelwirf.

Ether, tŷ'-thyr, *s.* nyfel, nwyfre, uchawyr, gwybr, gwybren; nyfelwy, gwirfwy; gwyr.

Ethereal, i-thŷ'-ri-yl, *a.* nyfelaid, nyfelig; gwybrenol, wybrol, awyrol, nwyfrewl, nefol, nefolain; pur, cocth, gwyrain.

Etherealize, i-thŷ'-ri-yl-eiz, *v. a.* nyfel-eiddio; awyrol.

Ethereum, i-thŷ'-ri-ym, *s.* nyfelsawd=math ar losnwy.

Etherine, tŷ'-thi-run, *s.* nyfelain.

Etherole, tŷ'-thyr-öl, *s.* nyfolew.

Ethic, eth'-ic, } *a.* moesol, moes-

Ethical, eth'-i-cyl, } aidd; moes-athrawol.

Ethics, eth'-ics, *s.* moesddysg, moeseg, moesoni; athrawiaeth moesau ac arferion.

Ethionate, eth'-iö-net, *s.* nyfonaint.

Ethiop, tŷ'-thi-op, *s.* Ethiopiad, Ethiop; dyn du, duan, mwyariad; Negro.

Ethmoid, eth'-moid, *a.* rhidyllog, gograidd:—*s. y* rhidyllog, yr asgwrn rhidyllog.

Ethnic, eth'-nic, *a.* cenedlig, paganaidd; digred; ethnigaidd:—*s.* cenedlddyn, cenedldyn, pagan, ethnig.

Ethnology, eth-nol'-ö-ji, *s.* cenedleg, ethenogaeth, ciwdodog.

Ethologist, i-thol'-ö-jist, *s.* moesegwr, moesonydd, moesddysgwr.

Ethology, i-thol'-ö-ji, *s.* moesogaeth, moesoneg, moesolaeth, moesyddiaeth.

Ethule, i-thi-w-li, *s.* nyfelsawd, dansawdd nyfel.

Etiology, i-ti-ol'-ö-ji, *s.* achoseg, achosioneg, peiriadeg; clwyfachoseg.

Etiquette, et-i-çet', *s.* hyfoeseg, arfoeseg, alathreg, moesgarwch; moesffurfiau, moesddefod, moesarfer; defod, arfer, rhyfoes.

Etite, tŷ'-teit, *s.* eryfaen, eryrai.

Etui, et-wŷ', *s.* llogellgist, llogellgaes, offergist llogell, offerwain.

Etymological, et-i-mö-loj'-i-cyl, *a.* cyf-achyddol, geirdarddol, geirhaniadol, geirdadogol, geiryddol, tadogaethol, cyfachol, tarddiadol; gwreiddiol.

Etymological dictionary, et-i-mö-loj'-i-cyl dic'-shyn-yr-i, *s.* cyneiriadur, cyn-eirlyfr, gwreiddiadur, geiriadur cyf-achyddol.

Etymologist, et-i-mol'-ö-jist, *s.* cyfachydd, geirdarddwr, geirhanwr.

Etymologize, et-i-mol'-ö-jeiz, *v.* geirdarddu, geirhanu, cyfiachyddu, geirdadogi.

Etymology, et-i-mol'-ö-ji, *s.* cyfachyddiaeth, geiryddiaeth, geirhaniath, geirdarddiad, tadogaeth, geirfonedd; gwraidd; tarddiad.

Etymon, et-i-mon, *s.* cynair, gwreiddair, tadogair, tadog, gwreiddyn, gwraidd; dechreuad.

Eucharist, *iw'-cy-rust*, *s.* cymmun; y segrafen, y sacrafen, y sacrament, swper yr Arglwydd; diolch, diolchgarwch.

Eucharistic, *iw'-cy-rus'-tic*, } *a.* cym-
Eucharistical, *iw'-cy-rus'-ti-cyl*, } mun-
ol, sagrafenol, sacrafenol, sacrament-
ol; diolchus, diolchgar.

Euchlorine, *iw'-clö'-run*, *s.* madlasnwy, cynegrid llaswy.

Euchlorite, *iw'-clö'-rut*, *s.* tegwerdden, ceinwerdden.

Euchymy, *iw'-ci-mi*, *s.* madlynedd, madlifnaws; iechineb llynau'r corff.

Eucrasy, *iw'-cry-si*, *s.* mattymmyr, iachdymmer, iachddyli, tymmer iachus.

Euctical, *iw'-ti-cyl*, *a.* diolchus, diolchgar.

Eudiometer, *iw'-di-om'-i-tyr*, *s.* areuliadur, areulfesur, awryfesur=offeryn i fesur purdeb yr awyr.

Eugeny, *iw'-ji-ni*, *s.* bonedd, pendefigedd, bonedd cynnwynol.

Euharmonic, *iw'-har-mon'-ic*, *a.* cynghaneddol, perseiniol, cysseiniol, cydgordiol.

Eukairite, *iw'-ce'-rut*, *s.* madysen=math ar ddelidfaen.

Eulogist, *iw'-lö'-jist*, *s.* canmolwr, arweinydd, molwr, clodforydd, dathlydd.

Eulogium, *iw'-lö'-ji-yw*, } *s.* canmoliaeth,
Eulogy, *iw'-lö'-ji*, } molawd, clod,
darfoledd, gwawd, darfawl, ceinfolawd.

Eulogize, *iw'-lö'-jeiz*, *v. a.* moli, canmol, clodfori, arwyrain, mawrygu, dyrchafu.

Eunomy, *iw'-nö-mi*, *s.* madraith, madgyfraith, madlywodraeth.

Eunuch, *iw'-nyc*, *s.* dysbad, dysbaid, efnuch, eunuch, dysbaddyn; ystafellydd.

Eunuchate, *iw'-nyc-et*, *v. a.* dysbaddu, ysbaddu, efnuchu, eunuchu.

Eunonymous, *iw'-on'-i-mys*, *s.* piswydd.

Eupathy, *iw'-py-thi*, *s.* iawn deimlad, mattemlad, madoddef, goddefgarwch.

Eupatory, *iw'-py-tyr-i*, *s.* hyddon=math ar blaniogyn.

Eupepsy, *iw'-pep-si*, *s.* hydreuliant, hydreuliad, bwytraul da.

Euphemism, *iw'-fi-muzm*, *s.* syberiaith, lledeiseb; mwytheiriad; anhagreb.

Euphonical, *iw'-ffon'-i-cyl*, *a.* perseiniol, hysain, persain, gwiwsain, pereiddsain, erddyganol, perkeisain.

Euphony, *iw'-ffö-ni*, *s.* persain, gwiw-

sain, hysain, hyfrydsain, pereiddsain, cywirsain, cynghanedd, erddygan, mwythsain, perlef, hyseinnedd.

Euphorbia, *iw'-flor'-bi-y*, *s.* flangoedd, dalen dda.

Euphrasia, *iw'-ffre'-zhi-y*, *s.* effros, golyglys, gloywlys, goleudrem, llysiann effros.

Euphuism, *iw'-ffw-uzm*, *s.* chwyddiaith, coegiaith.

Euripus, *iw'-ru-pys*, *s.* culfor, meinfor.

Eurite, *iw'-rut*, *s.* gwynfaen.

Euroclydon, *iw'-roc'-li-dyn*, *s.* Euroclydon=gwynt tymmestlog cyffredin ym Môr y Canoldir.

European, *iw'-rö-pē-yn*, *a.* Ewropaidd, Ewropaidd;—*s.* Ewropiad.

Eurus, *iw'-rys*, *s.* dwyreiniwynt.

Eurythmy, *iw'-ruth-mi*, *s.* cydweddiad, cymmeseuredd, cyssondeb, cyfartalwch. [log.]

Eutaxy, *iw'-tac-si*, *s.* trefn, trefn sefyd-
Euthanasia, *iw'-than-ē-zhi-y*, } *s.* es-
Euthanasys, *iw'-than'-y-si*, } mwyth-
drance, marwolacth esmwyth.

Eutrophy, *iw'-trö-ff-i*, *s.* iawn faethiad; iachdymmyr.

Evacuant, *i-fac'-iw-ynt*, *a.* gwaghaol, arllwysol, rhyddhaol, ysgothol:—*s.* ysgothai, cyffer ysgothol.

Evacuate, *i-fac'-iw-et*, *v. a.* gwaghau, arlloesi, arllwys, dyhysbyddu, hysbyddu; bwrw allan, ysgothi, cythu; gadael, gadaw; diddymu, dirymu.

Evacuation, *i-fac'-iw-ē-shyn*, *s.* gwaghâd, gwacâd, arllwysiad, dysbyddiad; ysgothiad, ysgarthiad; ymadawiad, diddymiad, dilead; gollyngdod.

Evacuiative, *i-fac'-iw-ē-tuf*, *a.* gwaghaol =*Evacuant*, *a.*

Evacuator, *i-fac'-iw-e-tyr*, *s.* gwacâwr, arllwysydd, dyhysbyddwr, diddymydd.

Evade, *i-fed'*, *v.* gochel, gochelyd, diangc, ysgoi; mwysseirio, llithro ymaith; ceisio, somi.

Evagation, *ef-a-ge'-shyn*, *s.* gwib, crwydr, gwibiad, tramwyad; tramp, gwibdaith, cyfeiliornad.

Evagination, *i-faj-i-ne'-shyn*, *s.* dadweiniad, dysbeliad, diweniaid.

Evanescence, *ef-a-nes'-sens*, *s.* dedwinedd, edwinedd, diflant, diflanedd, edwedd, diflanrwydd; edwiniant, diflaniaid.

Evanescient, *ef-a-nes'-sent*, *a.* dedwinol, edwinol, diflanedig; trancedig, darfodedig.

Evangelic, ef-an-jel'-ic, } *a.* efengyl-
 Evangelical, ef-an-jel'-i-cyl, } aidd; cyt-
 ūn & r efengyl; unionged.
 Evangelism, i-fan'-jel-uzm, *s.* efengyl-
 iaeth, cyhoeddiad yr efengyl.
 Evangelist, i-fan'-jel-ust, *s.* efengylwr,
 efengyllydd, un a ddygo newyddion da,
 angel ystor.
 Evangelize, i-fan'-jel-eiz, *v.* efengylu;
 pregethu yr efengyl, cyhoeddi newydd-
 ion da.
 Evanid, i-fan'-ud, *a.* gwanaidd, egwan,
 gwyw, methodig, edwinol, difanol.
 Evanish, i-fan'-ish, *v. n.* diflannu=*Van-
 ish.*
 Evaporable, i-fap'-ō-rybl, *a.* tarthadwy,
 mygdarthadwy.
 Evaporate, i-fap'-ō-ret, *v.* tarthu, an-
 weddu, mygdarthu, ageru; anadlu;
 chwysu allan, gwasgaru:—*a.* tarth-
 edig, anweddedig, tarthog, agerddog;
 gwasgaredig.
 Evaporation, i-fap-ō-re'-shyn, *s.* tarthi-
 iad, anweddiad, ageriad, agerddiad,
 mygdarthiad.
 Evaporometer, i-fap-ō-rom'-i-tyr, *s.*
 tarthiadur, tarthfesur=offeryn i fesur
 swmp tarth.
 Evasion, i-fe'-zhyn, *s.* gocheliad, ysgoad,
 gwageliad, ciliad; dichell, ystryw,
 mwysdro, ystrange, twyll, hocoed,
 cast.
 Evasive, i-fe'-suf, *a.* gochelus, cyfrwys,
 ystrywgar, mwyseiriol, amwys, dich-
 ellgar.
 Evates, i-fe'-tiz, *s. pl.* ofyddion=un o
 dair cangen celfyddyd barddoniaeth;
 un o dair achen y beirdd.
 Eve, ef, *s.* noswyl, ucherwyl, nos, my-
 wyl, cyfnos.
 Evection, i-fe'-shyn, *s.* ymeithiad, dy-
 gyweiniad, dygludiad; cludiadymaith;
 dyrchafiad.
 Even, ē'-fn, *s.* hwyr, ucher, echwydd,
 min nos, godechwydd, cyflychwyr,
 cyfnos=*Eve*:—*a.* gwastad, llyfn, cyng-
 wastad; cyfartal, cydradd, unfurf,
 cyfiol; cyffelyb, tebyg, cyfal, hafal;
 uniawn, dileddf; tawel, digyffro; cyf-
 niferog, cynnifer, gogymmaint; teg,
 clau; cymhwys; esmwyth:—*v. a.*
 gwastatau, gwastatu, cyfartalu; uni-
 oni; llyfnhau; cywirow, cymhwyso,
 cymmoni; cyfio, cydraddu:—*ad.* sef,
 ie; yn ddiau, yn wir; nid angen;
 sef yw hyny; hyd yn oed, hyd y nod,
 nod; yn gyffelyb ag, fel ag, mal ag,
 megys ag; yn yr un modd, yn y cy-

ffelyb fodd; felly, efelly; cymmaint
 ag; hefyd.
 Even as, ē'-fn az, *ad.* fel, fel ag; megys
 ag.
 Even ground, ē'-fn grownd, *s.* gwastat-
 tir, gwastadle, gwastadfa; tir teg.
 Evening, ē'-fn-ing, *s.* hwyr, ucher, pry-
 nawn, pyrrawn, gosper, cyfnos=
Even, *s.*:—*a.* hwyrol, prydawnol,
 ucherol, cyfnosol, hwyr, echwyddol.
 Evenly, ē'-fn-li, *ad.* yn wastad; yn llor-
 wedd.
 Even mind, ē'-fn meind, *s.* gwastadfryd,
 meddwl tawel.
 Evenness, ē'-fn-nys, *s.* gwastadrwydd,
 gwastadedd; cyfartaldwch; llyfnder;
 cydraddoldeb; tegwch; tawelwch;
 unfurfiaeth, unwedoldeb; gwastad-
 frydedd; cyfioldeb; llorweddogrwydd.
 Even of temper, ē'-fn of tem'-pyr, *a.*
 gwastadfryd, tawelfryd, addwynfryd,
 tawelfrydig, cyfartalfryd.
 Even so, ē'-fn sō, *ad.* efelly, felly; fel,
 mal; yn wir.
 Evensong, ē'-fn-song, *s.* gosper, pry-
 dawnol weddi; yr hwyr, ucher.
 Event, i-fent', *s.* dygwydd, dygwydd-
 iad, damwain, dychwaen, damchwaen;
 chwyl, perwyl, hap, amgylchiad; dy-
 ben, diwedd; canlyniad.
 Eventerate, i-fen'-tyr-ct, *v. a.* bolrwygō,
 diberfeddu; agor y perfedd.
 Eventful, i-fent'-ffwl, *a.* dygwyddlawn,
 perwyffawr; pwysig; dygwyddiadol;
 argoeliog.
 Eventide, ē'-fn-teid, *s.* hwyr=*Even-
 ing*, *s.*
 Eventilate, i-fen'-tu-let, *v. a.* nithio,
 gwyntyllio; gogrynu; chwilio,
 chwalu, dyholi.
 Eventual, i-fen'-ciw-yl, *a.* dygwyddol,
 damweiniol, hapiol, chwaenol; can-
 lyniadol; terfynol, dybeno; di-
 weddaf.
 Eventually, i-fen'-ciw-yl-i, *ad.* o'r di-
 wedd, yn y diwedd; yn ddiweddaf;
 yn derfynol.
 Eventuate, i-fen'-ciw-ct, *v. n.* dygwydd,
 damweinio; terfynu, talmu, darfod,
 tachweddu.
 Ever, ef'-yr, *ad.* byth, yn dragwydd,
 yn dragwyddol, bob amser, yn was-
 tad, yn oestadol; erioed; yn bar-
 häus; o amser i amser; beunydd a
 byth; yn fythol; ryw amser, un am-
 ser; unrhyw amser.
 Everactive, ef-yr-ac'-tuf, *a.* bythfywiog,
 bythweithredol.

Ever after, ef-yr aff-tyr, *ad.* byth gwedi, byth wedi; o hyny eto; er y pryd hwnw; er y pryd hyny; o hyny allan.

Ever and anon, ef-yr and a-non', *ad.* byth a hefyd; ambell waith; ambell dro; yn awr a phryd arall; yn awr ac yn y man; yn awr ac eilwaith; yn fynych; weithiau.

Evergreen, ef-yr-grin, *a.* bythwyrdd, gwastadwyrdd, bytholwyrdd, bythdeiliog, bythlas, bythwyrddain; beidiog; anwyw, anwywedig:—*s.* bythwyrdd, beidiog, bythlas, bythwyrddyn; llysieuyn bythwyrdd; planigyn anwyw.

Everlasting, ef-yr-las'-ting, *a.* tragwyddol, tragwyddol, bythol, tragwydd, tragfyth, didrango, diddarfod, gwastadol, oestadol, pythol, oesol, annherfynol, diddiwedd; bythfywiol, anfarwol:—*s.* tragwyddoldeb, tragwyddoldeb, tragwyddolrwydd, bytholdeb, byth; anfarwolder; edafeddog, yr edafeddog; bythlys, bythiglys.

Everlastingly, ef-yr-las'-ting-li, *ad.* yn dragwyddol; byth, tros fyth, hyd fyth, tros byth, hyd byth, byth bythoedd, byth bythol, yn oes oesoedd.

Everlastingness, ef-yr-las'-ting-nes, *s.* tragwyddolrwydd, bytholrwydd, tragwyddoldeb.

Everliving, ef-yr-luf'-ing, *a.* bythfywiol, anfarwol; bythfodol; tragwyddol; bythol.

Evermemorable, ef-yr-mem'-yr-ybl, *a.* bythgofiadwy, bythwiwgof.

Evermore, ef-yr-mō'yr, *ad.* yn wastadol, yn oestad, bob amser, yn ddidrango, yn barhäus; yn dragwydd, byth.

Ever-since, ef-yr-suns, *ad.* er pan; oddi ar pan; er hyny o amser; byth er; byth oddi ar hyny.

Eversion, i-fyr'-shyn, *s.* dymchweliad, dadymchweliad; dinystr, dystryw.

Evert, i-fyr't', *v. a.* dymchwelyd, dymchwel; dystrywio, dyfetha.

Every, ef'-yr-i, *a.* pob; pawb.

Everyday, ef'-yr-i-de, *a.* pob dydd, bob dydd, peunyddiol, beunyddiol; cyffredin, arferol; sathredig.

Everywhere, ef'-yr-i-wheyr, *ad.* ym mhob man, ym mhob lle; tros y cwbl; yma ac acw.

Evict, i-ict', *v. a.* difeddiannu, dadfeddiannu; bwrw allan; ennill drwy gyfraith.

Eviction, i-ic'-shyn, *s.* difeddianiad; dadfeddiant, disfeddiant; prawf, argyhoeddiad, eglurhâd, gorfodbrawf.

Evidence, ef'-i-dens, *s.* prawf, profiad, tystiolaeth, tystiant; prawfreswm; tyst, etrhyst, gwybyddiad; amlygrwydd, hynodrwydd, hysbysrwydd, dilysrwydd, sicrwydd, eglurdeb; arwydd; tystysgrif, prawfysgrif, ysgrifen:—*v. a.* profi, tystio, egluro, amlygu, arddangos; dadenhuddo.

Evident, ef'-i-dent, *a.* amlwg, eglur, goleu, hywel, hysbys, honiad, hynod, arwel, dysgywen, certh; sicr, hybrawf.

Evidential, ef'-i-den'-shyl, *a.* profol, tystiol; amlygol.

Evil, i'-fl, *a.* drwg, drygionus, anfad, mall, blin, ysgeler, anwir, diriad, dyhir, diras, niweidiol, echryslawn; annedwydd, gresynol, annuwiol:—*s.* drwg, anfadrwydd, ysgelerder, niwed, drygfyd, aflwydd, anffawd, trychineb, adfyd, asgen; direidi; mall, clefyd, haint:—*ad.* yn ddrwg; yn anfad.

Evil-affected, i'-fl-a-ffec'-ted, *a.* drygwyllysiol; cenfigenus=Ill-affected.

Evil-affection, i'-fl-a-ffec'-shyn, *s.* drygchwant, drygnwyd, drygwyn, drwg ewyllys, drwg duedd.

Evil-boding, i'-fl-bō'-ding, *a.* drygargoelus; yn darogan drwg.

Evil-doer, i'-fl-dw'-yr, *s.* drygweithredydd, drwg weithredwr, drygddyn.

Evil-eyed, i'-fl-eid, *a.* dryglygeidiog, llygadfall; eiddigus, cenfigenus, drygfyridig.

Evil-favoured, i'-fl-ffē'-fyrd, *a.* dybryd, gwrthun, anhardd, hagr, anosgeddig.

Evil-minded, i'-fl-mein-ded, *a.* drygfrydig, drygfwriadol; cenfigenus, dygasog, maleisus, gelymol, drygionus.

Evilness, i'-fl-nes, *s.* drygioni, anfadrwydd; drwg; dryganiaeth.

Evilspeaking, i'-fl-spi'-cing, *s.* athrod, enllib, drygaer, goganair, cabl, absen, gogan, difenwad.

Evilworker, i'-fl-wyrc-yr, *s.* drygweithiwr, drwgweithredydd, un drygionus.

Evince, i-funs', *v. a.* arddangos, profi; amlygu, eglurhau; dilys brofi.

Evincible, i-fun'-su-bl, *a.* profadwy, hybrawf, dangosadwy, arddangosadwy.

Eviration, ef'-i-re'-shyn, *s.* dysbaddiad, anwriad, efnuchiad.

Eviscerate, i-fus'-syr-et, *v. a.* diberfeddu, dadberfeddu; chwilio'r perfedd.

Evitable, ef'-i-tybl, *a.* gocheladwy.

Evitate, ef'-i-tet, *v. a.* gochel, ysgoi, -diangc, gwagelyd.

Eviternal, ef-i-tyr'-nyl, *a.* hirfodol, hir-barhaol.

Evocate, ef'-ö-cet, } *v. a.* galw allan,
 Evoke, i-föc', } galw o'r naill
 frawdlys i'r llall; symmud, galw.

Evocation, ef-ö-ce'-shyn, *s.* galwad ymaith; gwÿs, galwad.

Evolution, ef-ö-le'-shyn, *s.* ehediad, adawiad, hediad ymaith.

Evolute, ef'-ö-liwt, *s.* ymagorell, cyn-agorell.

Evolution, ef-ö-liw'-shyn, *s.* dadblygiad, treigliad, ymagoriad, dadgorniad; dadblygres; troellysgogiad; dadymluosiant, gwrthymluosiant; ethyniad; gorenidas.

Evolve, i-folf', *v.* dadblygu, agor, ymagor, treiglo; dadenhuddo.

Evolver, i-fol'-fent, *s.* dadymagorell, gwrthymagorell.

Evomition, ef-ö-mish'-yn, *s.* cyfogiad, chwydiad, gloesiad, dislyngciad.

Evulgate, i-fyl'-get, *v. a.* cyhoeddi, taenu, cyffredino.

Evulsion, i-fyl'-shyn, *s.* pliciad, treisdyniad.

Ewe, iw, *s.* dafad; mamog.

Ewe-lamb, iw'-lam, *s.* oenig, oenes, llydnes, oen fenyw.

Ewer, iw'-yr, *s.* dyfrlestr; ystên; crothogen.

Wry, iw'-ri, *s.* dyfrlestraeth=swydd yn y llys.

Ex, ecs, *prf.* o, allan o, oddi, allan, oddi wrth; tra, tu hwnt, tros; es, ell; diweddar.

Exacerbate, eg-za'-syr-bet, *v. a.* chwerwi, llidïo, cyffroi, cynhyrfu, gofidïo; gerwino, suro; gwaethygu.

Exacerbation, eg-za-syr-be'-shyn, *s.* chwerwad, llidiad, ymerwiniad, cyn-ddeiriogiad; uchder clefyd, cyrch twymyn; gerwinder.

Exacerbation, eg-za-syr-be'-shyn, *s.* pentyriad, crugiad, carneddiad; chwanegiad, mwyhâd.

Exacination, eg-za-si-ne'-shyn, *s.* dad-gnewulliad, dignewulliad.

Exact, eg-zact', *a.* manwl, manol, cywir, cynnil, cywrain, dillyn, dichlyn, celfydd, cyfrdo, cryno, taclus; perffaiith, uniawn; diffael, dianwadal; penodol; diwyd, gofalus; tyn, cyflyn; pendant, hollol, trwyadl; trefnus: — *v.* mynu, dirgeisio; gofyn, ceisio; codi; codi arian ar; crib-

ddeilio, treisfynu, treisgodi; gor-thrymu, gornesu; cymmeryd.

Exacter, } eg-zac'-tyr, *s.* mynwr, dir-
 Exactor, } geisiwr, gofynwr; cribddeil-
 iwr, gormesydd, treisgodwr; trethwr,
 trethgeisiad, camdrewr; treidd.

Exaction, eg-zac'-shyn, *s.* myniad, treisgodiad; cribddeiliad, gorthrymiad; camdreh, gorfottreh, treth gribddail, camdal, gorfottal, treth; cribddail, gormes.

Exactly, eg-zact'-li, *ad.* yn gywir, yn fanwl.

Exactness, eg-zact'-nes, *s.* manyldeb, manylrwydd, cywirdeb, cywreinerwydd, dichlynedd, celfyddgarwch; perffeithrwydd; taclusrwydd; trefnigarwch; rheoledd.

Exacum, ec'-sy-cym, *s.* corsganri, canri'rgors, arlladlys y gors.

Exaggerate, eg-zaj'-yr-et, *v. a.* mwyhau, chwanegu, helaethu; trymhau; gowirebu; pentyru, dasylu.

Exaggeration, eg-zaj-yr-e'-shyn, *s.* mwyhâd, ychwanegiad; trymhâd; pentyriad; pentwr, twr; gormodiaith, gorwireb.

Exagitation, eg-zaj-i-te'-shyn, *s.* cynhyrriad, cyffroad, cyffrawd, aflonyddiad, ysgydwad, aflonyddwch.

Exalt, eg-zolt', *v. a.* dyrchafu, codi, derchafael, aruchelu; mawrhau, moli, clodfori, canmawl, urddoni; puro, coethi.

Exaltation, eg-zol-te'-shyn, *s.* dyrchafiad, cyfodiad, ardderchafiaeth, dyrchafael, goruchafiaeth, ucheliant; gogoniant, bri, arwyrain, urddas; coethiad.

Examinable, eg-zam'-i-nybl, *a.* holadwy; ymofynadwy.

Examination, eg-zam-i-ne'-shyn, *s.* holiad, arholiad, holedigaeth, ymofyniad, ymchwiliad; -chwilfa, holfa, prawf.

Examine, eg-zam'-un, *v. a.* holi, chwilio, arholi, ymofyn am, dyholi; pwyso, ystyried; profi; osio, craffu.

Examiner, eg-zam'-i-nyr, *s.* holwr, holiedydd, arholydd, ymholwr, chwiliwr, ymofynydd, profwr.

Examine one's self, eg-zam'-un wynz self', *v. n.* ymholi, hunanholi, ymchwilio.

Example, eg-zam'-pl, *s.* engrafft, anghraiff, engraff, cynllun, cynddelw, cynnelw, cynddull, rhagddull, cynffurf, cynddrych, cynnyrch, cynneilwad, cynnelwad, golygwel, rhaglun,

dangoseb, egluryn, siampl, sampl, esiampl; prawf, dangosiad.

Exampler, eg-zam'-plyr, *s.* cynllun=*Sampler*.

Exangulous, eg-zang'-giw-lyz, *a.* anonglog, anghonglog, anelinog.

Exanimate, eg-zan'-i-met, *a.* dienaidd, difywyd, diysbryd, marw; ofnog, llwfr, digalon, llipa, llibin, syn, lledfeddod:—*v. a.* dieneidid, digaloni, llyfrhau.

Examination, eg-zan-i-me'-shyn, *s.* dieneidiad, llyfrhad, trengiad, marwol-aeth, digalondid.

Exantheme, ec-san-thi'-my, *s.* brech, tarddiant, llyfrithiad; tarddiadau twymynol.

Exantlation, ec-sant-le'-shyn, *s.* dyhysbyddiad, gwehyniad.

Exarch, ecs'-arc, *s.* mechdeyrn, mychdeyrn, rhaglaw, rhaglofydd.

Exarticulation, ecs-ar-tic-iw-le'-shyn, *s.* dadgymmaliad, disgymmaliad.

Exasperate, eg-zas'-pyr-et, *v. a.* llidio, digio, cyffroi, cythruddo, coddi, cynhyrfu, gorddigio, chwerwi, cynddeiriog; blino, gofidio, blyngu:—*a.* llidiog, cythruddedig.

Exasperation, eg-zas-pyr-e'-shyn, *s.* lliadiad, cyffroad, gorddigid; llid, digofaint, chwerwedd, gerwinedd.

Exactorate, egz-oc'-to-ret, *v. a.* diswyddo, dadlwsyddio; diraddio.

Excalceated, ecs-cal'-si-e-ted, *a.* troednoeth, diesgidiau, diarchenau.

Excandescence, ecs-can-des'-sens, *s.* poethder, brydaniaeth, gwres, gwynias; fromiad; gwylltineb, trallid.

Excandescence, ecs-can-des'-sent, *a.* gwynias, poethwyn, terwyn, tanbaid.

Excantation, ecs-can-te'-shyn, *s.* dadswyniad, dadriniad, dadgyfareddiad.

Excarnate, ecs-car'-net, *v. a.* dignawdio, dadgnawdoli, digigo.

Excarnification, ecs-car-ni-ffi-ce'-shyn, *s.* dignawdiad, dadgnawdoliad.

Excavate, ecs-ca-fet, *v. a.* ceuo, cafnu, cloddio, ceudyllu.

Excavation, ecs-ca-fe'-shyn, *s.* ceuad, cafniad, cloddiaid; ceudwll, twll.

Excecation, ec-si-ce'-shyn, *s.* dalliad.

Exceed, ec-sid', *v.* rhagori, blaenori, rhagori ar; goruchio; myned dros; chwanegu, amlhau; maeddu.

Exceeding, ec-si'-ding, *a.* rhagorol; yn rhagori; dirfawr, tramawr, anfeidrol; dirfaith; iawn, dir; rhagorddwyn:—*ad.* iawn=*Exceedingly*.

Exceedingly, ec-si'-ding-li, *ad.* tra, dros ben, tu hwnt i, yn ddirfawr, yn aruthr; yn dra; yn rhagorol, yn odiaeth; yn anarferol; gor-, tra-, rhy:-*s.* gormodedd, gormod, rhyssedd, tragor.

Excel, ec-sel', *v.* rhagori, blaenori, rhagori ar; trechu; amgenu ar; goruchio; myned tu hwnt i; myned dros; codi yn uwch na; prwysgo.

Excellence, ec'-sel-ens, } *s.* rhagor-
Excellency, ec'-sel-en-si, } iaeth, godid-
ogrwydd, ardderchogrwydd, arbenig-
rwydd, enwogrwydd; rhagorfraint;
goruchafiaeth, mawredd; gwiwdeb,
rhinwedd; bonedd, dyledogrwydd,
urddasoldeb; anrhydedd, urddas;
gorchest, rhagorgamp.

Excellent, ec'-sel-ent, *a.* rhagorol, godidog, dewisol, campus, odiaeth, diar-ebol, enwog, od, hynod, nodedig, gwych; gorchestol.

Excentric, ec-sen'-tric, } *a.* afreol-
Excentrical, ec-sen'-tri-cyl, } aidd,
gwyrog; nwythus=*Excentric*.

Excentricity, ec-sen-trus'-i-ti, *s.* echr-eiddigrwydd=*Excentricity*.

Except, ec-sept', *v.* eithro, llysu, gwrthod; cau allan, dyeithro; cwlio, achub; anghymmeradwyo; amneu, gwrthneu:—*prp.* ond, eithr, oddi eithr, oddigerth, oddi gerth, namyn, amyn; o ddiffyg; allan o; heb, heb law; oni, onid, onis, os ni, os nid; oni bai, oni byddai, oni buasai, oni bydd; pe na, pe nad, pe nac; anllai, amgen.

Except her, ec-sept' hyr, *pr. prp.* nemi; ond hi.

Except him, ec-sept' hum, *pr. prp.* nemo; ond ef.

Excepting, ec-sep'-ting, *p.* gan eithro; eithr, ond, onid, oddi eithr, namyn, heb, heb law.

Exception, ec-sep'-shyn, *s.* eithrad, eithriad, namiad, llysiad, gwrthodiad, hebiad; amheuad, gwrthddad; nam, anach, gwrtheb; tramgwydd; attaliad; gwadiad; gwrth.

Exceptionable, ec-sep'-shyn-ybl, *a.* eithradwy, gwrthodadwy, hyls; i'w wrthod, i'w llysu; hygwll.

Exceptionous, ec-sep'-shyz, *a.* cecrus, an-foddog, dadleugar; anniddig, hygawdd; anynad; hyfeiol, dreng.

Exceptive, ec-sep'-tuf, *a.* eithrol, dyeithrol, llysiannol, gwrthodol.

Except me, ec-sept' mi, *pr. prp.* nemo; named fi; ond myfi.

- Except thee, *ec-sept' ddi, pr. prp.* nemot; ond tydi.
- Except them, *ec-sept' ddem, pr. prp.* nemont; ond hwy. [ond ni.]
- Except us, *ec-sept' yz, pr. prp.* nemom;
- Except you, *ec-sept' iu, pr. prp.* nemoch; ond chwi.
- Excerebrose, *ec-syr'-i-brös, a.* diymenydd, difenydd; disynwyr.
- Excern, *ec-syrn', v. a.* hidlo, arloes, cythu; chwysu allan.
- Excerpt, *ec-syrp', v. a.* pigo, dethol, dichlynu, ethol; cwlio.
- Excerption, *ec-syrp'-shyn, s.* pigiad, detholiad, dewisiad, casgliad.
- Excerpts, *ec-syrpts', s. pl.* pigion, detholion, lloffion.
- Excess, *ec-ses', s.* gormodedd, gormod, rhysedd, tra, rhy, arddigonedd, anghymmes; anghymmedroldeb, wtres, gloddest; amryfusedd; gormoddiaeth; eithaf, eithafedd.
- Excessive, *ec-ses'-suf, a.* gormodol, gormod, dirfawr, rhyfawr, tra, rhwy; tu hwnt i fesur; anghymmedrol, anghymmesur; anfeidrol; amryfus; afresymol; angerddol; eithaf; terfyn; tra-, gor-.
- Excessively, *ec-ses'-suf-li, ad.* yn ormodol; tu hwnt i fesur; rhy-, tra-.
- Exchange, *ecs-çenj', v. a.* newid, cyfnewid, ffeirio, cyngwerthu; trafnidio; arallu; cyfechwyn:—*s.* newid, cyfnewid, cyfnewidiad, newidwriaeth, cyfwerth, cyfechwyn; newidfa, cyfnewidfa, trafnidfa, newitty; llythyr cyfnewid.
- Exchangeable, *ecs-çen'-jybl, a.* newidiadwy; cyfnewidiol, newidiol.
- Exchequer, *ecs-çed'-yr, s.* trysorlys, cyllidlys, argedfa, argedlys, sylltly, y drysorfa:—*v. a.* argedlysio, cyllidlysio.
- Exchequer-bills, *ecs-çed'-yr-bulz, s. pl.* argedleni, dylion y sylltly, dylebion y cyllidlys, dylebion y trysorlys.
- Excipient, *ec-sup'-i-ent, s.* eithrwr, gwrthodwr, llysiannwr.
- Excisable, *ec-sei'-zybl, a.* cyllidadwy, tolladwy, tretheadwy.
- Excise, *ec-seiz', s.* cyllid, dofraeth, toll, treulged; treth, ardreth:—*v. a.* cyllido, treulgedu; trethu, tolli, ardrethu.
- Exciseman, *ec-seiz'-myn, s.* cyllidydd, treulgedwr, tollydd, dofraethwr, ceisiad; chwilgi.
- Excision, *ec-sizh'-yn, s.* trychiad, trwch, amdrychiad; diwreiddiad, difrodiad, dystryw, dinystr.
- Excitability, *ec-sei-ty-bul'-i-ti, s.* cynhyrfiolrwydd, cyffroadoldeb.
- Excitable, *ec-sei'-tybl, a.* cynhyrfiadwy, annosadwy, hyffrawd.
- Excitant, *ec-sei'-tynt, s.* coethed, cynhyrfydd, cyffröydd, cyffroydd.
- Excite, *ec-seit', v. a.* cyffroi, cynhyrfu; annog, cymhell, dirgymhell, ennyng, annos, hysio; ysbarduno, symbylu; deffroi, dihuo; codi; gwneuthur; bywiogi.
- Exciter, *ec-sei'-tyr, s.* cynhyrfydd, annogwr; coethed, coethgyffer.
- Excitement, *ec-seit'-ment, s.* cyffroad, cynhyrfiad, cyffro; deffroad; annogiad, annosiad, annogaeth, ysgogiad, cyffrawd; annogrwydd.
- Exciting, *ec-sei'-ting, p.* cyffröedig, cynhyrfiedig:—*s.* cynhyrfiad; annogiad, cyffroad.
- Exciting causes, *ec-sei'-ting co'-zus, s. pl.* heintgyrcholion=cyfferi a gynnyrchant eithafedd clefyd.
- Excitive, *ec-sei'-tuf, a.* cyffrowawl, cynhyrfiol.
- Exclaim, *ecs-clem', v. n.* gwaeddi, bloeddio, banllefain, crochwaeddi, dolefain, gwaeddolef; garmio, gawri, ysgrechian, diaspedain, ysgarmain, germain, dysgrio; lleisio, ebychu; bugunad:—*s.* gwaedd, bloedd, banllef, crochwaedd; dadwrdd.
- Exclamation, *ecs-cly-me'-shyn, s.* gwaedd, bloedd, dolef, crochlef, cri, crochlais, gorfloedd, dirwaedd, arddolef, gawr, aedd, ysgri; dwndwr; gwrthlef; bugunad; gwaeddolef, dirlais; ebychiad, dirleisiad; rhyfeddeb, syneb, rhyfeddnod, synnod=!
- Exclamative, *ecs-clam'-y-tuf, } a.*
- Exclamatory, *ecs-clam'-y-tyr-i, } bloedd-*iol, dirleisio, gwaeddfan, ysgrechol, banllefus, croch, ban, uchel; ebychiadol, synfawr.
- Exclude, *ecs-cliw', v. a.* cau allan; llysu, gwrthod; gwahardd; attal, rhwystro, luddias; coelio; anghymeradwyo; neillduo, dydoli; cythu, yswellio; esgymu.
- Exclusion, *ecs-cliw'-zhyn, s.* bwriad allan; llysiad, gwrthodiad, eithrad; gwaharddiad; attaliad, cothiad; esgymiad; anghyffrediad; chwydredd.
- Exclusive, *ecs-cliw'-suf, a.* allgauadol, allgauedigol; esgymol; anghyffred, anghynnwysedig; eithrol, neillduol; oddi eithr, heb law.
- Exclusively, *ecs-cliw'-suf-li, ad.* yn

- neillduo; o'r neilldu; ar ei ben ei hun; heb, heb law, oddi eithr, oddi-gerth, eithr.
- Excogitate**, ecs-coj-i-tet, *v. a.* dychymmygu, dyfeisio, crebwyll; llyfelu, meisio; craff-ddychymmygu; myfyrio, dwys fyfyrio.
- Excogitation**, ecs-coj-i-tet-shyn, *s.* dychymmygiad, dyfeisiad, crebwylliad; dychymmyg, dyfais, crebwyll; myfyrdod; llyfeliad, meisriad.
- Ex-commissary**, ecs-com-mus-syr-i, *s.* diweddar weinidog, esbrwyadur.
- Excommunicate**, ecs-com-miw-ni-cet, *v. a.* esgymmuno, ysgymmuno, digymmuno; tori allan o gymmundeib; gwarhardd cymmuni; diarddel:—*s.* esgymmunddyn, ysgmmunddyn, yr esgymmun, esgymmunai; y diarddeledig.
- Excommunication**, ecs-com-miw-ni-cet-shyn, *s.* esgymmundod, ysgymmun-dod; esgymmuniai; diarddeliad.
- Excoriate**, ecs-co-ri-et, *v. a.* blingo, digroeni, pilio; ysbelwi, rhathu, rhwbio:—*a.* blingedig; digroen, diresgl.
- Excoriation**, ecs-co-ri-et-shyn, *s.* blingiad, digroeniad, piliad, dirisgliad; ysbelwad, rhwiliad, rhathiad; ysbeiliad.
- Exortication**, ecs-cor-ti-cet-shyn, *s.* dirisgliad, dirisgliad, piliad, dadrisgliad.
- Excreate**, ecs-cri-et, *v. a.* hochi, hochboeri, crachboeri; yscarthu; carthu gwddf.
- Excreation**, ecs-cri-et-shyn, *s.* hochiad, hochboeriad; hoch, hochboer.
- Excrement**, ecs-cri-ment, *s.* ysgarth, tom, aul, ysgoth, ammhuredd, syrth, chwydr, ysbwrial.
- Excremental**, ecs-cri-men-tyl, }
- Excrementitious**, ecs-cri-men-tish-yz, }
- a.* ysgarthol, ysgothlyd, carthionllyd, ysgothol, ystlomal; tomlyd, bawlyd.
- Excescence**, ecs-cres-syns, } *s.* gor-
- Excescency**, ecs-cres-sen-si, } thwf,
- hwrwg, twddf, oddfyn, gordwf, gor-thyfiant; dafaden.
- Excescent**, ecs-cres-sent, *a.* gorthyfol, oddfol, tyddfol; gormodol, afreidiol.
- Excrete**, ecs-crit', *v. a.* arllwys, arloesi, cythu, esgothi, ysgarthu.
- Excretion**, ecs-cri-shyn, *s.* ysgarthiad, arllwysiad, ymarlloesiad; ammhuredd.
- Excretive**, ecs-cri-tuf, *a.* ysgarthbair, ysgothbair; ysgarthol, arllwysol, esgythiadol.
- Excretory**, ecs-cri-tyr-i, *a.* ysgarthbair = *Excretive*:—*s.* ysgothell, ysgarthell, esgothbib, piboll ysgarthu.
- Excruciable**, ecs-cri-shi-ybl, *a.* poenadwy, hyboen; poenus, arteithiol.
- Excruciate**, ecs-cri-shi-et, *v. a.* poeni, dirboeni, arteithio, dargystuddio.
- Excruciation**, ecs-cri-shi-et-shyn, *s.* poenedigaeth, arteithiad; poen, ar-taith, ing, gwasgfa.
- Excubation**, ecs-ciw-be-shyn, *s.* noswyliaid.
- Exculpable**, ecs-cyl-pybl, *a.* difeiadwy, esgusadwy, diheuradwy.
- Exculpate**, ecs-cyl-pet, *v. a.* difeio, esgusodi, diheuro, glanhau, cyfiawnhau, dienogi; rhyddhau.
- Exculpation**, ecs-cyl-pe-shyn, *s.* difeiad, esgusodiad, cyfiawnhad; ymesgusodiad, ymddiheuriad.
- Excurrent**, ecs-cyr-rent, *a.* allanred, esredol, allredegol.
- Excursion**, ecs-cyr-shyn, *s.* gwib, crwydr, gwibdaith, ymdaith, tramp, tramdaith, tramgyrch, gwibfa, gwibred; crwydriad, gwibiad, tramwyad, darymrediad; ysgoad, dywanfa; hytynt.
- Excursive**, ecs-cyr-suf, *a.* gwibiol, crwydrol, amredol, tramwyol, trampiol; crwydredig.
- Excusable**, ecs-ciw-zybl, *a.* esgusadwy, esgusodol; maddeudwy.
- Excusableness**, ecs-ciw-zybl-nes, *s.* esgusolder, esgusolrwydd.
- Excusation**, ecs-ciw-ze-shyn, *s.* esgus, esgusawd, diheuriad, esgusodiad.
- Excusatory**, ecs-ciw-zy-tyr-i, *a.* esgusol, esgusodol, diheuro.
- Excuse**, ecs-ciwz', *v. a.* esgusodi, diheuro; maddeu, difeio, glanhau, cyfiawnhau, amddiffyn; asswyno, esswyno.
- Excuse**, ecs-ciwz', *s.* esgus = *Excusation*; rhith, cyfrith, ffuant, ffug; esswyn, ymasswyn.
- Execrable**, ecs-i-crybl, *a.* melldigaid, melldigedig; esgymmun, ysgeler, echryslawn, atgas, anfad, cas, ffiaidd, diriad, diras, dylhir.
- Execrate**, ecs-i-cret, *v. a.* melldigo, melldithio, rhegi; ffieiddio, casau, trachasau.
- Execration**, ecs-i-cet-shyn, *s.* melldithiad, rhegiad; melldith, rheg; ffieiddiad.
- Execratory**, ecs-i-cra-tyr-i, *s.* melldith-eg, ffurf melldithiad.
- Execute**, ecs-i-ciwt, *v.* gwneuthur, gwneyd, cyflawni, cwblhau; swydd-

- wasanaethu; dienyddio, marwol-aethu, ladd; crogi; effeithio; llofnodi; cadarnhau.
- Executer, ecs'-i-ciw-tyr, *s.* gwneuthurydd, cyflawnwr, cwblhâwr.
- Execution, ecs-i-ciw'-shyn, *s.* gwneuthuriad, cyflawniad, cwblhâd, gweinyddiad, goberiad; dienyddiad, ar-taith; crogiad; dystryw, lladdfa; effaith; attafael; attafaeleb, gafaeleb, gwarant.
- Executioner, ecs-i-ciw'-shyn-yr, *s.* dienyddwr; crogwr; dialeddwr; lladdwr, dieneidiwr; gwneuthurydd, cyflawnwr.
- Executive, ecs-ec'-iw-tuf, *a.* gwneuthur-ol, cyflawniadol, gweinyddol, gweithredol, goruchwyliaethol.—*s.* swyddog gweinyddol, gweinyddwr y gyfraith; gweinydd; gweinyddiaeth, gweinfiaeth.
- Executor, egz-ec'-iw-tyr, *s.* olweinydd, cymmynweinydd, gwyllysweinydd, gweinydd ewyllys, goruchwyliwr llythyr cymmyn, cymmyniadur, gweinyddwr, gweinfiaid, ysgutor.
- Exeutorial, egz-ec-iw-tö'-ri-yl, *a.* gweinyddol; olweinyddol, cymmynweinyddol.
- Executorship, egz-ec'-iw-tyr-ship, *s.* olweinyddiaeth, cymmynweiniadaeth, gwyllysweinid; cymmyniadaeth, ysgutoriaeth; swydd olweinydd.
- Executory, egz-ec'-iw-tyr-i, *a.* swyddweinyddol; i'w ddwyn i ben.
- Executrix, egz-ec'-iw-tries, *s.* olweinyddes, cymmynweinyddes, gweinyddes llythyr cymmyn, ysgutores.
- Exedra, ecs-î'-dry, *s.* cyntedd, porth; ymddyddanfa; portheisteddfa.
- Exegesis, ecs-i-jî'-sus, *s.* egluriadaeth, esboniadaeth, deongliaeth; esboniad, deongliad, eglurhâd; eglurdraith.
- Exegetical, ecs-i-jet'-i-cyl, *a.* eglurhaol, egluriadol, esboniadol, deongliadol.
- Exegetics, ecs-i-jet'-ics, *s.* egluriadaeth, esboniadaeth; dwyfyddiaeth egluriadol.
- Ex-emperor, ecs-om'-pyr-yr, *s.* diweddar amherawdwr, ymherawdwr anorseddog.
- Exemplar, egz-em'-plyr, *s.* cynllun, cynddelw, cynddull, cynnelw, cynffurf, egluryn, rhaglun, cynddrych, dangos-eb, engraffit, engraff, sampl; tystbrawf.
- Exemplar-of-rhetoric, egz-em'-plyr-of-ret'-yr-ic, *s.* egluryn ffraethineb.
- Exemplariness, egz'-em-plyr-i-nes, } *s.*
Exemplarity, egz-em-plar'-i-ti, }
engreiffioldeb, engraffoldeb, cynnelwedd; teil yngdod, gwiwdeb; hynod-rwydd.
- Exemplary, egz'-em-plyr-i, *a.* dilynwiw, canlynwiw; engreiffiol, engraffol; adlunol; nodedig, hynod; ardderchog, godidog, rhagorol, digymhar, anghymharol, dihafal, heb ei fath; teilwng, gwiw; eglurhaol.
- Exemplification, egz-em-pli-ffi-cc'-shyn, *s.* engreiffiad, engraffiad; cynnelwad, dangosiad, eglurhâd, darluniad; tystbrofiad; cyfysgrif, cysgrif, cysgrifen, adysgrif, tystysgrif.
- Exemplify, egz-em'-pli-ffi, *v. a.* engreiffioli, engraffu, egluro, dangos, arddangos; profi, tystbrofi; adysgrifio, tystysgrifio.
- Exempt, eg-zem', *v. a.* rhyddhau, dirwymo, esgusodi; breinioli:—*a.* rhydd, afrwym; esgusodol; breiniol; didreth:—*s.* rhyddai; esgusodog; un rhydd.
- Exemption, eg-zem'-shyn, *s.* rhyddhâd; rhyddid, trwydded; braint; afrwymiad, breiniad.
- Exenterate, eg-zen'-tyr-et, *v. a.* dibreffedu, dadberffedu.
- Exequater, ecs-i-cw'-tyr, *s.* cydnabydd-eg.
- Exequial, ecs-î'-cwi-yl, *a.* angladdol, arwyliaanol.
- Exequies, ecs'-i-cwiz, *s. pl.* arwyl, arwylant, defodau angladdol, arwyl-ddefodau.
- Exercent, eg-zyr'-sent, *a.* arferiadol; preithiol.
- Exercise, ec'-syr-seiz, *s.* ymarfer, ymarferiad, ymadferth, ymrwysiad, preithiad; gorchwyl, gwaith, goruchwyliaeth, trafferth; arfer, cynnefndra; llafur; ymbreithiad, difyrwaith; gwneuthuriad, cyflawniad, gweithrediad; egniad, ymegniad; ymdrech; arferiad, defnyddiad; ymadferthiad; trin, triniaeth, arferiaeth; tasg, dogn, gwers; cynwaith; preithiadur; profwaith, tasgwaith, dognwaith; eifdriniad:—*v.* arfer, ymarfer, cynnefino, ymarfer &; gwneuthur, cyflawni, gweithredu, preithio, ymadferthu, ymrwysu; golafurio, ymbreithio, difyr weithio; dysgu, hyfforddi, dysgyblu; trin; profi; ymgnio; defnyddio; ymdrin, ymgampio; anesmwytho.

Exercitation, eg-zyr-si-té-shyn, *s.* ym-arferiad, praith; cynnefniad, defnyddiad, arferiad; treithsylvad, preithnodiad.

Exert, eg-zyr't, *v. a.* egnïo, ymdrechu, ymorchestu, ymroi; dygnu, ephorthi, eryfain; arfer, defnyddio.

Exertion, eg-zyr'-shyn, *s.* ymegniad, ymdrechriad, ymorchest, ymroddiad; cais, cynnyg, dargais, ephorth; dyngiad; arferiad; gwneuthuriad.

Exesion, eg-zé'-zhyn, *s.* trygnoad.

Exestuation, eg-zes-çiw-é'-shyn, *s.* berwad, ymferwad, crychias, brydiant.

Exfoliate, ees-fî'li-ct, *v. n.* crisbilio, ymbilio; flochenu, ysgyrioni, deltu.

Exfoliation, ees-fî-li-é'-shyn, *s.* crisbilriad, piliad; flocheniad, delltiad.

Exfoliative, ees-fî'li-y-tuf, *a.* flochenol, ysgyrnionol, crisbilriadol:—*s.* flochenai, ysgyrnionai, crisbilydd.

Exhalable, ecz-hé-lybl, *a.* tarthiadwy, ageradwy, hydarth.

Exhalation, ees-hy-é'-shyn, *s.* tarthiad, anweddiad, ageriad; tarth, anwedd, mygdarth, agerdd, ager, anwydd, tawch; mws.

Exhale, egz-hel', *v. a.* tarthu, anweddu, agerddu, ageru, anwyddo; anadlu allan; gwehynu; anadlu.

Exhaust, egz-host', *v. a.* dyhysbyddu, gwacáu, hyspu, dysychu; gwehynu, gwallofi; merthu, blino, lluddedu:—*a.* dyhysbyddedig; dyhysbydd, gwag, hysp; blin, lluddedig.

Exhaustible, egz-hos'-tu-bl, *a.* hysbyddadwy, gwagadwy.

Exhaustion, egz-hos'-cyn, *s.* dyhysbyddiad, gwacâd, gwehyniad, gwallofiad; gwallofawd, gwahen; llyferthiad, lluddedigrwydd, blinder.

Exhaustless, egz-host'-les, *a.* anhysbyddadwy, annysbyddadwy, anwehynedig; anhydraul, diddarfod.

Exheredate, egz-her'-i-det, *v. a.* dadetifeddu, didattrefu; dihawlio, difeddiannu.

Exhibit, egz-hub'-ut, *v. a.* dangos, arddangos, gosod allan; rhoddi, cynnyg; cyflwyno; darlunio, amlygu:—*s.* prawfysgrif, gweithred.

Exhibiter, egz-hub'-i-tyr, *s.* dangoswr, arddangosydd; cyflwynydd.

Exhibition, egz-hu-bish'-yn, *s.* arddangosiad, dangosiad; arddangosfa; cynnyrchriad, amlygiad, agoriad; dogn, tâl, cyfarwys, gwobr; clasged, llenfudd; taledigaeth, daffar.

Exhibitioner, ees-hu-bish'-yn-yr, *s.* clasgedog, clasfuddiog, llenfuddiog.

Exhibitive, egz-hub'-i-tuf, *a.* dangosol; cynddrychiadol, darluniedigol.

Exhilarate, egz-hul'-yr-et, *v. a.* lloni, sirioi, llawenhau, bywiogi.

Exhilaration, egz-hul-yr-é'-shyn, *s.* lloniad, llawenhâd, bywiocâd.

Exhort, egz-hort', *v.* annog, cynghori, cymhell; rhybuddio; erfyn ar, eiriol, atolwg, dymuno; cynhyrfu, dyddanu.

Exhortation, egz-hor-té'-shyn, *s.* annogaeth, cynghoriad; cynghor, rhybudd; dymuniad, cysur, dyddanwech.

Exhortative, egz-hor'-ty-tuf, } *a.* an-
Exhortatory, egz-hor'-ty-tyr-i, } nogol,
cynghorol; rhybuddiol.

Exhumation, ees-hiw-mé'-shyn, *s.* dadgladdiad, diddaiariad; codiad o'r bedd. [*siccate.*]

Exiccate, ec-sic'-cet, *v. a.* sychu=*Ex-*

Exigence, ees'-i-jens, } *s.* angen, rhaid,
Exigency, ees'-i-jen-si, } eisieu, angen-
octyd, eisiewd, anhebgoredd, dirni,
achos, achlysur; cyfyngder, ing,
caledi.

Exigent, ees'-i-jent, *s.* rheidwys, dirwys; dirangen; dirneges; achlysur; terfyn:—*a.* angenrheidiol, rheidus, angenog; cyfyng, tlawd.

Exigenter, ees'-i-jen-tyr, *s.* rheidwyswr, rheidwysiadur=swyddog yn y deflys.

Exigible, ees'-i-ji-bl, *a.* gofynadwy.

Exiguity, ees'-i-giw'-i-ti, *s.* bychander.

Exile, ec'-seil, *s.* alludiaeth, alldrodiath, deol; alludiad, allwlad, deoliad, difroad; alldud, gwr deol, gwr allfro, alldrawd, allwlad, difro, gorthordd, carddenyn:—*f.* alldudes, deoles.

Exile, eg'-zeil, *v. a.* alldudio, deol, alldrodiol, allwladu, carddu, difroi:—*a.* main; eiddil; cul; manw.

Exilement, eg-zeil'-ment, *s.* alldudiad, alldrodiad, allwlad, deoliad, difroad, alldudiaeth.

Exilition, ec-si-lish'-yn, *s.* ffyrstiad; esneidiad, esdarddiad.

Exility, eg-zul'-i-ti, *s.* meinder; eiddilwech; teneuder, manwedd.

Eximious, eg-zum'-i-yz, *a.* rhagorol, ardderchog, gwyech, godidog.

Exinanition, eg-zun-y-nish'-yn, *s.* gwacâd; arllwysiad; difeddiad, dielwad; colled, amddifadwydd.

Exist, eg-zust', *v. n.* bod, hanfod; byw; bydio, byddu, syddu; aros; ffynnu.

Existence, eg-zus'-tens, *s.* bod, hanfod;

- endid, hanfodiad; bywdeb, bywyd; parhâd; haniad; hanfodaeth.
- Existent, eg-zus'-tent, } *a.* yn bod, yn
Existing, eg-zus'-ting, } hanfod; han-
fodol; hanfodedig; ar gael; presen-
nol.
- Exit, ec'-sut, *s.* ymadawiad, mynediad
allan, edfynt, edfyn; edfyndiad; di-
wedd, terfyn, dyben; marwolaeth,
trange, trangedigaeth.
- Exitial, eg-zish'-yl, } *a.* angeuol, mar-
Exitious, eg-zish'-yz, } wol, niweidiol,
dinystriol.
- Ex-minister, ecs-mun'-us-tyr, *s.* diwedd-
ar weinidog; goweinidog; gweinidog
heb fod mewn swydd.
- Exocœtus, ecs-ö-sü'-tys, *s.* hedbysg, ehed-
bysg.
- Exode, ec'-söd, } *s.* cynghload,
Exodium, ec-sö'-di-ym, } diwedd
chware (yn chwaryddiaeth y Groeg-
iaid a'r Rhufeiniaid).
- Exodus, ec'-sö-dys, } *s.* ymadawiad, my-
Exody, ec'-sö-di, } nediad allan, ed-
fynt, mynediant; Ecsodus=ail lyfr
Moses.
- Ex-official, ecs-off-ish'-yl, *a.* swyddogol,
awdurdodol.
- Exogen, ecs'-ö-jen, *s.* elldwf, esdwf, ell-
dyflys, esdyflys.
- Exogloss, ecs'-ö-glos, *s.* elldafod=math
ar bysg.
- Exolution, ec-sö-liu'-shyn, *s.* llacâd y
gïau.
- Exolve, eg'-zölf, *v. a.* rhyddhan, llacäu.
- Exomphalos, ecs-om'-ffyl-los, *s.* bogeil-
freg, bogeldor, bogelwst, torfogel.
- Exonerate, eg-zon'-yr-et, *v. a.* dad-
lytho, difeichio; rhyddhau; es-
mwythän; difeio.
- Exoneration, eg-zon-yr-et'-shyn, *s.* dad-
lywthyad; rhyddhâd; difeiaid.
- Exophthalmia, ec-soff-thal'-mi-y, *s.*
llygadchwydd, llygadwrn.
- Exophylous, ec-sö-fful'-yz, *a.* deilnoeth,
esddeiliog.
- Exoptation, ec-sop-te'-shyn, *s.* awydd,
chwant, blys, ainge, hiraeth, argyll-
aeth.
- Exorable, ec'-sö-rybl, *a.* dyhuddadwy,
cymmodadwy, hynaws, hyblyg; tyner.
- Exorbitance, eg-zor'-bu-tyns, } *s.* an-
Exorbitancy, eg-zor'-bu-ty-n-si, } ferth-
oldeb, dirfawredd, gormodedd; afreol-
aeth; afresymoldeb; anweddolrwydd;
cyfeiliornad.
- Exorbitant, eg-zor'-bu-tynt, *a.* dirfawr,
gormodol, anferth, anghymmesur;
- anhymmedrol, afresymol; afreolus;
aruthr, anweddol.
- Exorcise, ec'-sor-seiz, *v. a.* tyngedu,
cyfareddu, swyno; bwrw allan gyth-
reuliaid; consurio; dadswyno, dad-
reibio.
- Exorcism, ec'-sor-suzm, *s.* tyngediad;
consuriaeth; swyn-gyfaredd, dadreibi-
ad.
- Exorcist, ec'-sor-sust, *s.* tyngedwr,
aswynwr; consuriwr.
- Exordial, eg-zor'-di-yl, *a.* rhagarweiniol,
rhaglithiol, rhagymadroddol, arwein-
iol.
- Exordium, eg-zor'-di-ym, *s.* rhagym-
adrodd, cynarawd, rhaglith, cynaraeth,
rhagdraith.
- Exornation, ec-sor-ne'-shyn, *s.* addurn-
iad, harddiad, tacliad, trwsiad, pry-
ferthiad; addurn, harddweh.
- Exorrhiz, ec'-sor-ruz, } *s.* es-wraidd,
Exorrhiza, ec-sor-rü'-zy, } ell-wreiddyn,
esrith, allanrith.
- Exortive, eg-zor'-tuf, *a.* dwyreol, codiad-
ol, esgynol; dwyreiniol, dwyrain.
- Exosmose, eg-zos'-möz, *s.* esnwyad, ell-
nwyad, ellyrthiad.
- Exosseous, eg-zosh'-yz, *a.* diesgyrn,
aesygyrniog.
- Exostome, ec-sos-tom'-i, *s.* elldrydded,
ellagor, esorel.
- Exostosis, ec-sos-tö'-sus, *s.* mallgwrn,
gorasgwrn; gorthwf, hwrwg.
- Exoteric, ec-sö-ter'-ic, *a.* allanol, cy-
hoeddus, anghyfrin; allanigol.
- Exotery, ec'-sö-tyr-i, *s.* allanedd; cy-
hoeddusrwydd, annirgelwch.
- Exotic, eg-zot'-ic, *a.* alldwf, tramor,
estronol, dieithr, alltud, allwlad,
arallfro, pellenig, anghynnwylol;—*s.*
alldwf; planigyn estronol; estronplys;
estronair, gair estronol;—*pl.* alldyfion,
alldyfion.
- Expand, ecs-pand', *v.* lledu, taenu; ym-
ledu, ymledaenu, agor, agoryd; am-
ledu; dadblygu; helaethu, ymestyn.
- Expanse, ecs-pans', *s.* eangder; ymled-
iad, taeniad, arled, amlediad, estyn-
iad; helaethder; entrych; taen,
wyre; pefwg.
- Expansibility, ecs-pan-si-bul'-i-ti, *s.* hy-
daenedd, amledoldeb, hydaenoldeb.
- Expansible, ecs-pan'-su-bl, *a.* lledadwy,
taenadwy, agoradwy, hydaen, hy-
led.
- Expansion, ecs-pan'-shyn, *s.* llediad,
taeniad, ymdaeniad, arlediad, taen,
arled, pefwg; agoriad; eangder, hel-

aethrwydd; helaethiad, estyniad; ymchwydd.
 Expansive, ecs-pan'-suf, *a.* ymdaenol, ymledol, taenol, eangol; helaeth, eang; hydaenol, hyledol.
 Expatriate, ecs-pe'-shi-et, *v. n.* ymhelaethu, ymeangu, ymdaenu, ymwasgaru; crwydro.
 Expatriation, ecs-pe-shi-e'-shyn, *s.* ymhelaethiad, ymeangiad; ymroddiad.
 Expatriator, ecs-pe'-shi-e-tyr, *s.* ymhelaethwr, ymeangwr; ieithchwyddwr.
 Expatriate, ecs-pe'-tri-et, *v. a.* alluduo, alldrodi, allwladu, deol, difroi.
 Expatriot, ecs-pe'-tri-et, *s.* anghywleidiad, anghywlad; allud.
 Expect, ecs-pect', *v. a.* dysgwyl; edrych an; aros, ymaros wrth; cyfarog; gobeithio; gwylio, gwylid; ystyried.
 Expectable, ecs-pec'-tybl, *a.* dysgwyl-iadwy; i'w ddysgwyl.
 Expectance, ecs-pec'-tyns, } *s.* dys-
 Expectancy, ecs-pec'-tyn-si, } gwylid,
 dysgwyliaeth; yr hyn a ddysgwylir;
 gobaith.
 Expectant, ecs-pec'-tynt, *a.* dysgwylgar; dysgwylidig;—*s.* dysgwylwr; ymarosydd.
 Expectation, ecs-pec-te'-shyn, *s.* dysgwylant, dysgwyl; gobeithiad; ymarosiad; gobaith; hiraeth; rhagolwg; ymddried.
 Expectorant, ecs-pec'-tö-rynt, *a.* poerbair, hachboerol, pasboerol;—*s.* poer-gyfer, hochgyffyr, poerbair.
 Expectorate, ecs-pec'-tö-ret, *v. a.* pasboeri, hochboeri, hochi; tafu; poeri.
 Experience, ecs-pe'-di-ens, } *s.* addas-
 Expediency, ecs-pe'-di-en-si, } rwydd,
 cymhwysder; cyfleusdra; buddioldeb; anturiaeth.
 Expedient, ecs-pe'-di-ent, *a.* cyfaddas, cymhwys, addas, cymmesur; cyflës; llesol, defnyddiol; angenrheidiol;—*s.* ffordd, modd, dyfais, dychymmyg, traf, ymdro.
 Expeditate, ecs-ped'-i-tet, *v. a.* pettrychu, pettori; tori gwadnau traed blaen cwn.
 Expedite, ecs'-pi-deit, *v. a.* brysiol, prysuro, ffyrstio, cyflynu; rhwyddhau, dirwystro; paratoi; crysio;—*a.* brysiol, ebrwyddol, dyfrysiol; cyflym, esgud, gweisgi, bywiog, heini, parod.
 Expedition, ecs-pi-dish'-yn, *s.* brysiol, prysurdeb, ffwrst, cyflymder, buander, ffysg; brysiad, ffulliad; rhyfelgyrch, cyforddwy, cadrwyst, hynt fil-

wraidd; llyngesgyrch; hynt, taith, cyrch, rhuthr; llyfasgyrch, traingyrch; cadgyrchiad, cadfrysiad.
 Expeditious, ecs-pi-dish'-yz, *a.* brysgar, ebrwydd, cyflym, gweisgi, buan, prysur, gwisgi, ffest, chwai, mwth, heini, chwimmwth, sionge, ffroddus.
 Expel, ecs-pe', *v. a.* bwrw allan; ymlid ymaith; cythru, ffwyro, tarfu, ysbelio; deol, alltuduo; gwrthod.
 Expend, ecs-pend', *v.* treulio, gwario, costio; defnyddio; talu; ysu, difa.
 Expenditure, ecs-pen'-di-cyr, } *s.* traul,
 Expense, ecs-pens', } cost;
 gild; treulid, costiad, gwariad, treulidawd; tâl.
 Expenseless, ecs-pens'-les, *a.* didraul, digost; rhad.
 Expensive, ecs-pen'-suf, *a.* treulfawr, costus; drud, prid; afradlawn, treulgar; hael.
 Experience, ecs-pe'-ri-ens, *s.* profiad, ymbrawf, prawf, praw; ymarfer, cynneffindra, ymarferiaeth; cyfarwyddyd, hyfedredd, gwybodaeth; praith; prawfwybodaeth;—*v. a.* profi, ymbrofi â; deall; teimlo; clywed; gwybod drwy brofiad.
 Experienced, ecs-pe'-ri-ent, *a.* profedig; *a.* brofwyd; yn gwybod llawer; hyfedr, gwybodus, cyfarwydd.
 Experiment, ecs-per'-i-ment, *s.* ymbrawf, prawf, profiad, prawiad, profeg, argeisiad, cynnyg, cais, ymgais, osiad;—*v.* ymbrofi, profi, osio, ymgaisio, ymgynnyg; rhoi ar brawf.
 Experimental, ecs-per'-i-men-tyl, *a.* profiadol, ymbrofiadol; profedig; ymarferol.
 Experimentalist, ecs-per-i-men'-tyl-ust, *s.* argeisiedydd, profwr, ymbrofydd.
 Expert, ecs-pyrt', *a.* cyfarwydd, hyfedr, celfydd, hyddysg, hwylus, medrus, cywraint, cynnil, campus, trylew, deheu, parod, cyflym, trwyadl; profedig; cynnefin, gwybodus;—*s.* hyfedrydd, celfyddwr, cyfarwydd.
 Expertness, ecs-pyrt'-nes, *s.* hyfedredd, medrusrwydd, deheuder, cyweinrwydd, celfyddyd, cynnildeb, hwylusder, parodrwydd, esgudrwydd.
 Expiable, ecs'-pi-ybl, *a.* dyhuddadwy, cymmodadwy; maddeuadwy; diwygiadwy; dileadwy.
 Expiate, ecs'-pi-et, *v. a.* dyhuddo, dadolychu; dyhuddo âg aberth; unioni, iawnu, pridio; diwygio.
 Expiation, ecs-pi-e'-shyn, *s.* cymmod,

- iawn, penyd, dyfwyn, daffar; dadolychiad, dyhuddiant, diwygiad, ymlanhâd, ymddiheuriad; aberth, cymmrodedd, boddlonrwydd.
- Expiatory, ecs'-pi-e-tyr-i, *a.* dyhuddol, iawnol, dadolychol, pridiol; diwygiol; diheuroi.
- Expilation, ecs-pu-le'-shyn, *s.* anrheithiad, ysbeiliad; anrhaith, difrod, lladr-ad.
- Expiration, ecs-pu-re'-shyn, *s.* allanadliad; yr anadl ddiweddfaf; trange, trangedigaeth, marwolaeth; anadliad, tarthiad, ageriad; tarth, anwedd, tawch; diwedd, terfyn, ymbaid; dybeniad, peidiad, cload, dybendod.
- Expire, ecs-pe'yr, *v.* anadlu allan; trengu, marw; darfod, diweddu, peidio; tarthu, mygdarthu, agerddu, anadlu.
- Explain, ecs-plen', *v.* egluro, amlygu, esbonio, deongli; dangos, dattod, agoryd, ysblana.
- Explainable, ecs-plen'-ybl, *a.* egluradwy.
- Explanation, ecs-ply-ne'-shyn, *s.* eglurhâd, esboniad, egluriad, deongliad; amlygiad, deongl, agoriad; cymmod, cydfod.
- Explanatory, ecs-plan'-y-tyr-i, *a.* eglurhaol, egluro, amlygiadol, esboniadol.
- Expletion, ecs-pli'-shyn, *s.* cyflawniad, adgyflenwad, cwblhâd.
- Expletive, ecs'-pli-tuf, *a.* cyflenwol, cyflawniadol, adchwanegol:—*s.* gair llanw, cyflanw, cyflawnair:—*pl.* cyflawniaid, cyflenwolion.
- Expletive particle, ecs'-pli-tuf par'-ti-cl, *s.* banyn llanw, banyn cyflenwol, gair llanw.
- Expletory, ecs'-pli-tyr-i, *a.* cyflenwol, cyflawniadol.
- Explicable, ecs'-pli-cybl, *a.* egluriadwy, esboniadwy, amlygiadwy, dattodwy.
- Explicate, ecs'-pli-cet, *v.* *a.* dadblygu, disblygu; dattod, dadrysu, dadlenu; egluro, esbonio, agor.
- Explication, ecs'-pli-ce'-shyn, *s.* dadblygiad; dattodiad; eglurhâd, amlygiad.
- Explicative, ecs'-pli-ce-tuf, *a.* eglurhaol, amlygol; dadblygol, dadlenuol.
- Explicator, ecs'-pli-ce-tyr, *s.* eglurydd, egluriadur, esboniwr, deonglwr; dadblygwr.
- Explicit, ecs-plus'-ut, *a.* eglur, amlwg, goleu; pendant, penodol, hysbysol; dilys, ananwys, honaid; gwir; claer; agored, dihoced, rhydd; noeth; dadblygedig.
- Explicitness, ecs-plus'-ut-nes, *s.* eglurder, amlygedd, goleuder; penodolrwydd, hysbysoldeb; dilysrwydd; cleuder.
- Explode, ecs-plôd', *v.* ffrwydro, ysgortio, trwydio, truddo, beilio; hwtio, wftio; difrio, goganu, bychanu, cablu; dryllio, ymdori.
- Exploder, ecs-plôd'-dyr, *s.* ffrwydrydd, ysgortiwr, trwydiwr; hwtiwr; goganwr, dirnygwr.
- Exploit, ecs-plot', *s.* gorchest, gwrolgamp, dewisgamp, camp; gwrolwaith; antur.
- Exploration, ecs-plô-re'-shyn, *s.* fforiad, ysbeiriad, chwiliad, manylgais, ynofyniad, peithiad, ysbeiant, ysbiad, sylwy; holiad; profiad.
- Explorer, ecs-plô-re-tyr, *s.* fforiedydd, ysbeior, ysbeithiwr, sylwr, peithior, chwiliwr, manylgeisiwr.
- Exploratory, ecs-plor'-y-tyr-i, *a.* fforiadol, ysbeiorol; ynofynol.
- Explore, ecs-plô'yr, *v.* *a.* fforio, ysbeio, selu; chwilio, chwiliena, chwilota, holi, profi, osio.
- Explorer, ecs-plô'-ryr, *s.* fforiwr, ysbeienwr, selwr; chwiliedydd=*Explorator*.
- Explosion, ecs-plô'-zhyn, *s.* ffrwydriad, ysgortiad, truddiad, ergyd; trwyd, iorn, ffrwch, wff, rhuthr.
- Explosive, ecs-plô'-suf, *a.* ffrwydriol, ysgortiol, truddol, trystiol, ymddrylliol, ffrychiol.
- Expoliation, ecs-pô-li-e'-shyn, *s.* ysbeiliad, anrheithiad, ysglyfaethiad.
- Exponent, ecs-pô'-nent, *s.* mynegai, mynegydd; mynegrif.
- Export, ecs-pö'yr, *v.* *a.* allfori, allborthi, allgludo, trawgludo, trosglwyddo, trosfori, mordrosi, anfon allan.
- Export, ecs'-pört, *s.* allforiad, allborthiad; allnwydd, allglud, trawglud:—*pl.* allforion, allgludion; trawgludion.
- Exportation, ecs-pör-te'-shyn, *s.* allforiad, trosforiad, mordrosiad=*Export*, *s.*
- Expose, ecs-pö'z', *v.* *a.* dynoethi, amlygu, annirgelu; dadlenu; dangos, dadguddio, dadenuddo, cyhoeddi; agor; ffedu, dysbelio; darostwng; gosod, rhoddi, gwneuthur; peryglu; gwaradwyddo; cynnyg.
- Exposé, ecs-pö'-ze, *s.* eglurhâd, amlygiad, agoriad.
- Exposer, ecs-pö'-zyr, *s.* dynoethydd, diorchuddiwr, dadguddiwr.

Exposition, ees-pū-zish'-yn, s. eglurhād, egluriad, esboniad, amlygiad, deongliad, agoriad; lladmeriaeth; dynoethiad, arddangosiad, cyhoeddiad, dadencuddiad; sefyllfa, safle.

Expositive, ees-poz'-i-tuf, } a. eglur-
Expository, ees-poz'-i-tyr-i, } haol, eglurol, amlygol, esboniadol, agoriadol.

Expositor, ees-poz'-i-tyr, s. eglurydd, egluriadur, eglurhāwr, esboniwr; deonglydd, lladmerydd; eglurhād.

Expostulate, ees-pos'-tiw-lēt, v. n. ymliw, ymliwied, cyfymliw; ymresymu, ymddadleu.

Expostulation, ees-pos-tiw-lē'-shyn, s. ymliwiad, cyfymliw; ymresymiad, ymddadliad; achwyn.

Expostulatory, ees-pos-tiw-le-tyr-i, a. ymliwiol, ymachwynol; dadleuol.

Exposure, ees-pō'-zhyr, s. dynoethiad, anlygiad, diorchuddiad, dadguddiad, digeliad; hoeddiad, perygliad; cyffead; sefyllfa; noethder.

Expound, ees-pownd', v. a. egluro, eglurhau, esbonio, amlygu, agor, deongli, lladmeru; dirnad; mynegi; chwilio.

Expounder, ees-pown'-dyr, s. esboniwr, eglurydd, deonglwr, lladmerydd.

Express, ees-pres', v. a. mynegi, adrodd, dadgan, traethu, hysbysu, amlygu, dywedyd, gweyd, dywedyd, llefariu, yngan; arddangos; darlunio, paentio, delweddu; dynodi, arwyddocāu; enwi; gwasgu, gwryfio:—a. eglur, amlwg, goleu; pendant, hysbysol, hysbys; gwir, dilys, diammeu, sicr; croyw; anamwys; neillduol, penodol; cywir, trwyadl:—s. brysgenad, brysiadur, rhedegwr, cenad; brysgenadwri, brysneges, cenadwri.

Expressible, ees-pres'-su-bl, a. mynegadwy, traethadwy, adroddadwy, dadganadwy, hydraith; darluniadwy, hylun; gwasgadwy.

Expression, ees-presh'-yn, s. mynegiad, traethiad, adroddiad, dadganiad, amlygiad, dyweddiad; gair, ymadrodd; dull ymadrodd; traith, mynag, geiriad, lefariad; llafar, lleferydd, parabl, ebiaith; arddangosiad; darluniad; gwasgiad.

Expressive, ees-pres'-suf, a. mynegol, traethol, amlygol, mynegiadol; cryfeiriog, dwys, grymus, cynnwysfawr, pwysig; darluniadol; arddangosol; hyrym, nerthol; ystyrbell.

Expressly, ees-pres'-li, ad. yn eglur, yn

amlwg; yn bendant, yn hysbys; mewngairiau eglur.

Expressness, ees-pres'-nes, s. eglurdob, amlygder; penodolrwydd, hysbysdod.

Expressure, ees-presh'-yr, s. mynegiad, traethiad, dadganiad, adroddiad, amlygiad, dyweddiad; ymadrodd, gair; lleferydd, goddeg; arddangosiad; nod; argraff, ol; gwasgiad.

Exprobrate, ees-prō-bret, v. a. edliw i, lliwied i; dannod; wffio; beio, senu; collfarnu.

Exprobration, ees-prō-brē'-shyn, s. edliwiad, dannod, dannodiaeth.

Expropriate, ees-prō'-prei-et, v. a. arallu, trosi; dadbriddoli, annaerodi, amherchenogi.

Expropriation, ees-prō-prei-ē'-shyn, s. aralliad, trosiad; annaerodiad, dadberchenogiad.

Expugn, ees-piwn', v. a. gorchfygu, gorgesgyn, gorthrechgu, gorfod; ymlid allan.

Expugnation, ees-pyg-ne'-shyn, s. gorchfygiad, goresgyniad, buddugoliaeth.

Expulse, ees-pyls', v. a. gyru allan, ffwyro, tarfu, cythu, esbelio; deol.

Expulsion, ees-pyl'-shyn, s. taffiad allan, ymlidiad, ysbeliad, ffwyriad, yffiad.

Expulsive, ees-pyl'-suf, a. a yro allan; ymlidiol, ysbeliadol, ffwyrol, tarfol.

Expunction, ees-pyng'-shyn, s. dilead, difodiad, croesiad allan.

Expunge, ees-pynj', v. a. dilēu, difodi, diddymu; crafu ymaith; dioli, dadlythyru; rhwbio ymaith, dystrywio.

Expurgate, ees-pyr'-get, v. a. puro, glanhau, coethi, carthu, ysgoethi.

Expurgation, ees-pyr-ge'-shyn, s. pureddigaeth, glanhād, coethiad, ysgarthiad, pureiddiad, arllwysiad.

Expurgatory, ees-pyr'-gy-tyr-i, a. purol, glanhaol, coethol, pureiddiol, glanweithiol.

Exquisite, ees'-cwi-sut, a. rhagorol, godidog, od, odiaeth, arddrechog, dewisol, etholedig, dehol, dichlyn, dewisedig; manwl, dillyn, llednais, nais, cywraint, celfydd, cywir, perffaith, cyfrben, trylwyr; eithaf, dygn, dwys; bywiog:—s. coegyn, ysgogyn, mursyn.

Exquisiteness, ees'-cwi-zut-nes, s. rhagoroldeb, godidogrwydd; manyldeb, neisrwydd, cywreinrwydd, dichlynrwydd; dygnedd.

Exsanguinous, ees-sang'-gwi-yz, a. diwaed, anwaedog; digochwaed.

Excise, ees-sund', v. a. tori ymaith.

Exsection, ec-sec'-shyn, *s.* trychiad, toriad ymaith.
 Exsert, ec-syr't, *a.* prwysol, ysgythol, tyddfol; yn sefyll allan.
 Exsiccant, ec-sic'-cynt, *a.* sychol, tarnol; dyhyspyddol.
 Exsiccate, ec-sic'-cet, *v. a.* sychu, tarnu.
 Exsiccation, ec-sic'-ce'-shyn, *s.* sychiad, dysychiad, tarniad; tarthiad.
 Exspuition, ec-piw-ish'-yn, *s.* poeriad.
 Exsuccous, ec-syc'-cyz, *a.* disug, disudd, dinodd, sych.
 Exsuction, ec-syc'-shyn, *s.* sugniad.
 Exsufflation, ec-syf'-le'-shyn, *s.* eschwyrthiad, tanchwyrthiad.
 Extancy, ecs'-tyn-si, *s.* uchgodiad.
 Extant, ecs'-tant, *a.* yn bod, yn hanfod, ar gael; hanfodol; presenfodol.
 Extemporal, ecs-tem'-pö-ryl, }
 Extemporaneous, ecs-tem'-pö-re'-ni-yz, }
 Extemporary, ecs-tem'-pö-ry-ri, }
a. difyfyfyr, diragfyfyfyr, diefrydol, rhygomïol; disyfyd, disymmwrth, dian-nod, diatreg.
 Extempore, ecs-tem'-pö-ri, *ad.* yn ddi-fyfyfyr, yn fyrfyfyfyr; heb ragfyfyrdod; yn ddisymmwrth, yn ddiaros; yn y man; allan o law; fel y del i'w feddwl.
 Extemporize, ecs-tem'-pö-reiz, *v. n.* rhygomïo; difrydebu; llefaru yn ddi-fyfyfyr.
 Extend, ecs-tend', *v.* estyn, ystyn; ym-estyn; hwyhau, parhau, cyrhaeddyd; eangu, helaethu, togi, lledu, lledaenu, llydanu, rhythu, agor; mwyhau, go-hirio; rhoddi, ystoñ.
 Extensible, ecs-ten'-du-bl, } *a.* estynad-
 Extensible, ecs-ten'-su-bl, } wy; eang-
 adwy; estynol, hyled.
 Extensibility, ecs-ten-si-bul'-i-ti, *s.* hyl-
 lededd, estynedd, ystynolrwydd.
 Extension, ecs-ten'-shyn, *s.* ystyniad, estynedigaeth; eangiad, helaethiad, llediad, taeniad; ymestyniad, ym-rythiad.
 Extensive, ecs-ten'-suf, *a.* helaeth, eang, llydan, estynol; mawr; estynadwy.
 Extensiveness, ecs-ten'-suf-nes, *s.* helaethrwydd, eangder, estynoldeb, llydanedd, meithder, amgyrhaeddiad, ymlediad.
 Extensor, ecs-ten'-syr, *s.* estynor.
 Extent, ecs-tent', *s.* helaethrwydd=
Extensiveness; hyd; estyn, gafael, gorestyn:—*a.* estynedig, estynog.
 Extenuate, ecs-ten'-iw-et, *v. a.* lleihau, ysgafnhau, bychanu, eiddilo; teneuo, culhau; esgusodi.

Extenuation, ecs-ten-iw-e'-shyn, *s.* llei-hâd, ysgafnhâd; teneuad, toliad; esgusodiad; eiddileb.
 Extenuatory, ecs-ten'-iw-e-tyr-i, *a.* llei-haol; teneuol; esgusedigol.
 Exterior, ecs-ti'-ri-yr, *a.* allanol, allan, oddi allan, ermaes; tramor, pellenig; —*s. y tu allan*; ymddangosiad:—*pl.* allanolion; y rhanau allanol.
 Exterminate, ecs-tyr'-mu-net, *v. a.* di-wreiddio; llwyr ddinystrio; deol, alldudio.
 Extermination, ecs-tyr-mu-ne'-shyn, *s.* dadwreiddiad; llwyr ddyfethiad; bwriad allan; dilead, dystrywiad; deoliad.
 External, ecs-tyr'-nyl, *a.* allanol=*Exte-rior*.
 Externality, ecs-tyr-nal'-i-ti, *s.* allanol-deb, allanolrwydd.
 Externals, ecs-tyr'-nylz, *s. pl.* allanolion, y pethau oddi allan.
 Extraneous, ecs-tyr-re'-ni-yz, *a.* tram-or, allfro, pellenig, arallwlad.
 Extension, ecs-tyr'-shyn, *s.* sychiad, rhwbiad, rthiad; dilead.
 Extil, ecs-tul', *v. n.* dyferu, dafnu, dys-tyllo, defnynu, deigynu, dosi.
 Extillation, ecs-tul-le'-shyn, *s.* dyferiad, defniad, dyhidiad, meriad.
 Extinct, ecs-tinget', *a.* diffoddedig, dif-fodd; gwedi marw; diflanedig, diddymedig, dileuedig, dirym; allan-fodol:—*v. a.* diffoddi, diffodd; dys-trywio, difa.
 Extinction, ecs-tinge'-shyn, *s.* diffodd-
 iad; dyfethiad, dilead; diflant; terfyniad; tranc.
 Extinguish, ecs-ting'-gwish, *v. a.* dif-foddi, diffodd; taro allan; cyfarsangu, mygu; dilëu, diddymu; cysgodi, tywyllu, cymnylu; diweddu.
 Extinguishable, ecs-ting'-gwish-ybl, *a.* diffoddadwy.
 Extinguisher, ecs-ting'-gwish-yr, *s.* dif-foddwr, diffoddydd; diffoddyr, dif-foddiaidur.
 Extirpate, ecs-tyr'-pet, *v. a.* diwreidd-
 io, dinystrio, dystrywio; symmud; aballu.
 Extirpation, ecs-tyr-pe'-shyn, *s.* dad-wreiddiad; dystryw, dilead; trychiad.
 Extol, ecs-tol', *v. a.* dyrchafu, mawrygu, moliannu.
 Extorsive, ecs-tor'-suf, *a.* treisiol, crib-ddeiliol, cymhellol.
 Extort, ecs-tort', *v.* gwasgu, gorthrymu, cribddeilio; mynu; angheri, edwica.

•, fel a yn tad; a, cam; e, hen; e, pen; i, llid; i, dim; o, tor, ond ei sain yn hwy; o, llor:

- Extortion**, ees-tor'-shyn, *s.* cribbdail; cribbleiliad, treisiad; trais, dirdra, gorddwy, gormail, gorthrwm; camdal, camdreth; trawsedd; twyll.
- Extortioneer**, ees-tor'-shyn-yr, *s.* cribbleiliwr, gorthrmydd, treisiad, gormeswr, ceisiad, anrheithiwr, ysbeilydd; edwiciwr.
- Extra**, ees'-try, *prf.* tra, rhy, tros, ben, tros, tu hwnt, mwy na, ystra, gor-.
- Extract**, ees-tract', *v. a.* tynu; gwasgu allan, tynu o; pigo allan; erthynu, eddygu; goddilho; crynhoi, dethol; adysgrifio.
- Extract**, ees'-tract, *s.* erthynawd, erthyniad, deawd, eddygawd; alldra, elltaeth, sylwedd; dewisran, rhan, darn, rhaneb, dyfyniad; crynodeb, crynhoad.
- Extraction**, ees-tract'-shyn, *s.* tyniad, tyniad allan, eddygiad, deodiad, erthyniad, eddygaeth; gwelygordd, gwelyth, ach, gwaedoliaeth, bonedd, cyff, llinach, ystlynedd, disgyniad.
- Extractive**, ees-tract'-tuf, *a.* tynadwy, erthynadwy:—*s.* erthynsawd, eddygnur, eddygwy.
- Extractor**, ees-tract'-tyr, *s.* tynwr, tyniedydd; tyniadur.
- Extradition**, ees-try-dish'-yn, *s.* ystraddodiad, rhoddiad i fyny.
- Extrados**, ees-tre'-dos, *s.* ystrachyrfen, ystrachomell.
- Extraneous**, ees-try-jé'-ni-yz, *a.* arallryw, allrywiol, ystrarywiol.
- Extrajudicial**, ees-try-jw'-dish'-yl, *a.* anghyfreithiol, anghyfreithlawn, ystrachyfreithiol; afreolaidd, anfan.
- Extralimitary**, ees-try-lum'-i-tyr-i, *a.* ystratherfynol; tros y terfynau.
- Extramission**, ees-try-mish'-yn, *s.* yffiad, anfoniad allan.
- Extramundane**, ees-try-myn'-den, *a.* trabydol, ystrabydol; oddi allan i derfynau'r byd; uchfydol.
- Extraneous**, ees-tre'-ni-yz, *a.* dieithr, estronol, arallaidd, allfro, allwlad, tramor, allfroawl; allanol; oddi allan, amherthynasol, amhriodol; arall.
- Extraofficial**, ees-try-off-ish'-yl, *a.* trawyddol, ystrawyddol.
- Extraordinariness**, ees-tror'-du-nyr-i-nes, *s.* anghyffredinrwydd, anarferoldeb, hynodrwydd.
- Extraordinary**, ees-tror'-du-nyr-i, *a.* anghyffredin, anarferol, anghynnefn; hynod, rhyfedd; godidog, ardderchog, odiaeth, od; digyffelyb; anfynych, odidog; penodol, nodedig, neillduol.
- Extraparochial**, ees-try-py-rö'-ci-yl, *a.* amhlwyfol, oddi allan i blwyf; diblwyf.
- Extraphysical**, ees-try-ffus'-i-cyl, *a.* uch-anianol, arddansoddol, goruchanian.
- Extraprofessional**, ees-try-prö-ffesh'-yn-yl, *a.* ystragalwadol, ystraphroffesol; angalwadol.
- Extraprovincial**, ees-try-prö-fun'-shyl, *a.* annhaleithiol, trathaleithiol.
- Extraregular**, ees-try-reg'-iw-lyr, *a.* afreolaidd.
- Extravagance**, ees-traf'-y-gyns, } *s.*
Extravagancy, ees-traf'-y-gyn-si, } rhy-sedd, gormodedd; afradlonrwydd, gwastraff, difrod; afresymoldeb, ynfydrydd, chwidredd, ffoledd; aflywodraeth; afreolaeth; anghymmedroldeb; gormodiaeth; gwylltineb; dirfawredd; eithaf, eithafedd; ymlerfeydd.
- Extravagant**, ees-traf'-y-gynt, *a.* gormodol; afresymol; anghymmedrol; afradlawn, afradus, treulfawr, gwastraffus, wttresgar; afreolaidd, aflywodraethus, didrefn; gwyllt, crwydrol; chwidr, fol, ynfyd; gormod:—*s.* afradlawn, un gwastraffus.
- Extravasate**, ees-traf'-y-ct, *v. a.* ystralestru, dadlestru.
- Extravasated**, ees-traf'-y-se-cted, *a.* ystralestredig, dadlestredig.
- Extraversion**, ees-try-fyr'-shyn, *s.* tafiad allan, allanoliad.
- Extreme**, ees-trim', *a.* eithaf, eithafol; pellaf; diweddaf, olaf; mwyaf; nesaf allan; dirfawr; rhy-, tra-, gor-, dygnaf, tostaf; dwys, trwm; aruthrol:—*s.* eithaf, eithafedd, pellafedd, cwr eithaf, pen eithaf, eithafnod, pwng eithaf, eithafradd; cwr, pen, rhy; pellder:—*pl.* eithafion, eithaf-oedd, pellafion, pellafedd, sodan.
- Extremely**, ees-trim'-li, *ad.* yn eithaf; tra-, gor-, al; yn ddirfawr, dros ben; yn aruthr, yn anfeidrol; i'r eithaf.
- Extremity**, ees-trem'-i-ti, *s.* eithaf, eithafedd, dyflaen = *Extreme*, *s.*; cyfyngder, gwasgfa, ing, caledi, enbydrwydd, perygl, cyfyng-gynghor, ffaig; anhywel.
- Extricable**, ees-tri-cybl, *a.* rhyddadwy.
- Extricate**, ees-tri-cet, *v. a.* rhyddhau, dadrwystro, dadrysu, dinidrio, dadfaglu; anfon allan; dadlygu.

Extrication, *ecs-tri-cē-shyn*, *s.* rhydd-hâd, dirwystriad, dirwydiad; dad-blygiad. [mhriodol.]
 Extrinsic, *ecs-trun'-sic*, *a.* allanol; am-
 Extrinsicly, *ecs-trun'-si-cyl-i*, *ad.* oddi allan; oddi maes; yn allanol.
 Extrorsal, *ecs-tror'-syl*, *a.* elldroawl, ystroawl; yn troi oddi wrth.
 Extractive, *ecs-tryc'-tuf*, *a.* adeiladol, cyfadeiliol, cyfluniol.
 Extrude, *ecs-trwd'*, *v. a.* yffio, ffwyro, yselio, tarfu; gwrthio allan; deol.
 Extrusion, *ecs-trw'-zhyn*, *s.* yffiad, ffwyriad; erychiad; deoliad.
 Extubance, *ecs-tiw'-byr-yns*, *s.* chwydd, gorthwff, hwrwg, cnwc.
 Extuberant, *ecs-tiw'-byr-ynt*, *a.* chwyddedig, oddfog, tyddfog, cynyog.
 Extumescence, *ecs-tiw'-mes'-sens*, *s.* chwydd, ymchwyydd.
 Exuberance, *eg-ziw'-byr-yns*, *s.* arddigonedd, gorllawndid, helaethrwydd; llawnder, amllder, cyflawnder, rhyseidd; gordyfiant, ireiddiant.
 Exuberant, *eg-ziw'-byr-ynt*, *a.* llawn, gorllawn, gorllawn, trallawn, gormod; helaethlawn, hafugol, toreithiog; gordyfol, rhonge; goludog, cyfoethog.
 Exuberate, *eg-ziw'-byr-et*, *v. n.* hafugo, heidio.
 Exudation, *ec-siw'-de'-shyn*, *s.* chwysiad, meriad, deigyriad.
 Exudate, *ec-siw'-det*, } *v.* chwysu; dei-
 Exude, *ec-siw'd'*, } gynu, meru, dyhidlo, tarddu.
 Exulcerate, *eg-zyl'-syr-et*, *v.* gwelio, llynori, madru; crawni; yselwi, llygru, digroeni; llidio, blino, cystuddio; ysu, difa.
 Exulceration, *eg-zyl'-syr-e'-shyn*, *s.* gweliad, llynoriad, goriad; madriad, gori; llwgr; lidiad; ysiad.
 Exult, *eg-zyl't'*, *v. n.* ymddychlamu; ymorfoleddu, ymlawenychu, ymloni; ymogoneddu; llawenhau, gorfoleddu.
 Exultation, *eg-zyl-te'-shyn*, *s.* mawr lawenychiad, gorlawenydd, gorawen, dywenydd, gorhoen, elwch, ymorfoleddiad; ymfrost.
 Exundation, *ec-syn-de'-shyn*, *s.* gorlif, gorllifant, lifefiriant; gorllawnder.
 Exungulate, *eg-zyng'-giw-let*, *v. a.* ysgythru; tori ewinedd.
 Exuperance, *ec-siw'-pyr-yns*, *s.* gorbwys, traphwys, gorfantol; gorfantais.
 Exuperation, *ec-siw'-pyr-e'-shyn*, *s.* rhagoriad, gorchfygiad, traphwysiad, prwysgiad.

Exustion, *eg-zys'-cyn*, *s.* trylosgiad, llwyrtlogiad, llosgiad.
 Exuviae, *eg-ziw'-fi-i*, *s. pl.* ystelion, diosgion, milweisgion; diosgranau; ystelgrwyn; milweddillion = crwyn nadroedd a'r cyffelyb wedi eu bwrw.
 Eyas, *ei'-as*, *s.* cyw hebog, cyw gwalch, hebog diblu.
 Eye, *ei*, *s.* llygad; golwg, trem; crai, rhwyll, meilyn, magl; blaguryn; nythaid, nythlwyth, nythal, haid, haig;—*v.* llygadu, tremu, edrych, sylu, gwylio, sylwi; synio ar; ystyried; llygadrythu; ymddangos.
 Eye-attracting, *ei-at-trac-ting*, *a.* llygattynol; yn tynu sylw.
 Eyeball, *ei'-bol*, *s.* canwyll llygad, mab-lygad, clôyn.
 Eyebeam, *ei'-bim*, *s.* cipolwg, llygadgip; trem, cipdrem, tremyn, tremynt.
 Eyebright, *ei'-breit*, *s.* effros, golyglys, gloywlys, golendrem, llysiâu effros.
 Eyebrow, *ei'-brow*, *s.* ael, ael y llygad, ellael, cylmael.
 Eyed, *eid*, *a.* llygeidiog; llygad- (arferedig mewn cyfansoddiad).
 Eyedrop, *ei'-drop*, *s.* deigryn, dyferyn.
 Eyeglance, *ei'-glans*, *s.* llygadgip; trem-yn.
 Eyeglass, *ei'-glas*, *s.* llygadwydr, llygaddrych; ysbeithell, ysbeiadell, ysbeiwyr.
 Eyelash, *ei'-lash*, *s.* geilflew, amrantflew, blew amrant. [pai.]
 Eyelet, *ei'-let*, *s.* olp, twll olpai, twll orieliad, ei'-iyd, *s.* cipolwg = Eyebeam; tarawiad llygad; cildrem.
 Eyelid, *ei'-lud*, *s.* amrant, amrant llygaid, gail, clawr llygad.
 Eyer, *ei'-yr*, *s.* llygadwr, erdrychydd, sylwtr, tremiwr.
 Eyesalve, *ei'-saf*, *s.* eli llygad, llygeli.
 Eyeservice, *ei'-syr-fus*, *s.* llygad-wasanaeth, golwg-wasanaeth, llygadweiniant.
 Eyeshot, *ei'-shot*, *s.* golwg, golygfa; ergyd y llygad.
 Eyesight, *ei'-seit*, *s.* golwg, golygawd; llygaid; gweled; sylw. [beth.]
 Eyesore, *ei'-söyr*, *s.* dolur llygad; cas-eyesplice, *ei'-spleis*, *s.* llygadbleth, ysblygdorch, ysblyg pen rhaff.
 Eyestone, *ei'-stön*, *s.* llygadfaen.
 Eyestring, *ei'-string*, *s.* llygdadlin, gewyn y llygad.
 Eyetooth, *ei'-tuth*, *s.* dant llygad, llygad-ddant, ysgythrdant, ciddant.
 Eyewink, *ei'-winge*, *s.* amrant, ysmig,

ysmiciad, tarawiad llygad; amnaid, awgrym.
 Eye-witness, ei'-wut-nes, s. llygattyst, golygdyst, gwybyddiad.

Eyeot, ei'-yt, s. ynysig, ynysan.
 Eyre, eyr, s. cylchdaith; cylchlys, teithlys.
 Eyry, ɛ'-ri, s. nyth ysglyfadar=*Aerie*.

F.

F, eff, =ff, s. eff=enw 'r chweched lythyren (y bedwaredd gydsain) o'r egwyddor; fel rhifnod saif F. am ddeu-gain=40; mae F. hefyd yn dalfyriad o Fellow=cymmrrawd.

Faba, ffē'-by, s. ffäen, ponar, ffeuan; ffa, y ffa.

Fabaceous, ffa-bē'-shyz, a. ffaol, ffäen-aidd, ponaraidd.

Fable, ffē'-bl, s. chwedl; fughanes, ffug-chwedl, ffugwers, ffuglith, ffugeb; alleg, dammeg, dychymmyg; geudeb, ffug, ffalsedd, celwydd:—v. ffugio, chwedlu, chwedleua, ffuglithio; dyfeisio, dychymmygu.

Fabric, ffē'-bric, s. adail, adeilad, adeiladaeth, adeildy, adeilwaith; cyfansoddiad, lluniad; gwe, cydwe; des:—v. a. adeiladu; gwneuthur, llunio, ffurfio, cyfadelio, cyfansoddi.

Fabricate, ffab'-ri-cet, v. a. adeiladu, cyfadelio; gwneuthur, cyflunio, cydosod; dyfeisio, dychymmygu, ffugio, bathu.

Fabrication, ffab-ri-cē'-shyn, s. adeiladiad, adeiladaeth; gwneuthuriad, lluniad, ffurfiad, saerniad, goberiad; ffugluniad, dyfeisiad; ffugysgrifiad; ffalsedd, celwydd.

Fabulist, ffab'-iw-lust, s. chwedlydd, chwedlor, ffughanesydd, ffugchwedlydd; dammegwr.

Fabulous, ffab'-iw-lyz, a. ffuglawn, chwedlog, dychymmegol, ffals, gau; annyls, ffuglithiol.

Fabulousness, ffab'-iw-lyz-nez, s. chwedlogrwydd; geudeb, ffugiolrwydd.

Faburden, ffab'-yr-den, s. gwrthbwyntal, gwrthalauiad.

Façade, ffy-sad', s. gwyneb, wyneb, adeilwyneb, adeilweb, tal adail, rhagwedd, gwynebwedd, baranwedd, baran.

Face, ffes, s. gwyneb, wyneb, gwynebpriyd; ffrw, gwep, gweb, trem, gwedd, golwg; arwyneb, arwynebedd;

lleddychfa, baran, edrych, drych; haerlugarwydd:—v. gwynebu, wynebu; gwrthwynebu; rhagrithio; edrych.

Facepainter, ffes'-pen-tyr, s. ardebydd, paentiwr gwynebau, ardebluniwr.

Facepainting, ffes'-pen-ting, s. ardebiaeth, ardebluniaeth.

Facet, ffas'-yt, s. gwynebyn, gwyneban:—pl. gwynebos, gwepionos.

Facetiae, ffa-sē'-shi-i, s. pl. digrifion, difyrion, dyddanion, ysmaldodion, arabion.

Facetious, ffa-sē'-shyz, a. digrif, ysmala, difyr, cellweirus, arab, arabol, afaethus, lawen, llon, hoenus, arain, dysmal.

Facetiousness, ffa-sē'-shyz-nez, s. digrifwch, ysmaldod, arabedd, fraethdeb, cymmwedd, llonder.

Facial, ffē'-shyl, a. gwynebol, wynebol, gwynebaidd.

Facies, ffē'-shi-us, s. gwyneb; gwedd, golwg, trem, nodwedd allanol; rhagwedd, cyfnarod.

Facile, ffas'-ul, a. hawdd, rhwydd, esmwyth; hydyn, hynaws, hyfoes; ystwyth; hylaw.

Facileness, ffas'-ul-nes, s. hawddineb=*Facility*.

Facilitate, ffa-sul'-i-tet, v. a. rhwyddhau, hyrwyddo, hylwybro, hwluslo, hawddhau, esmwytho.

Facilitation, ffa-sul'-i-tē'-shyn, s. rhwyddhâd, hwlulusiad, dyhoddiad.

Facility, ffa-sul'-i-ti, s. rhwyddineb, hawddineb, hawsder, hwlusdod, hoddineb, esmwythedd; medrusrwydd, deheuder, hyblygedd, meddalwch, hydrynwydd; hynawsedd, mwynder, cyweithasrwydd.

Facing, ffē'-sing, p. yn gwynebu, yn wynebu ar; ar gyfer, yn gyferbyn, cyferbyn â, yng nghyfer, cyfaran:—s. gwynebiad; wynebwaith; gwyneb.

Facinorous, ffa-sun'-ō-ryz, a. ysgeler, diriaid, adwythig, echrhydys, anfad.

Facsimile, ffac-sum'-i-li, *s.* cyfluneb, tehyglun, tryddulleb, trydebed; tebysgrif, cysgrif.

Fact, ffact, *s.* ffaith, gweithred, gwaith, gwir, gwirionedd; gober.

Faction, ffac'-shyn, *s.* plaid, ymblaid, terfysgblaid; llywodblaid; gwrthblaid, cydrawd; ymbleidiad, ymran- iad, terfysg, anghydfod.

Factionary, ffac'-shyn-yr-i, } *s.* ymbleid-
Factionist, ffac'-shyn-ust, } iwr, pleid-
iwr, gwr untuog, pleidgarwr, ymran-
wr, terfysgwr.

Factious, ffac'-shyz, *a.* pleidiog, pleid-
gar, ymbleidiol; gwrthbleidgar; ter-
fysglyd, cynhyrfus, ymrafaelgar.

Factiousness, ffac'-shes-nes, *s.* pleidgar-
wch, ymbleidiogrwydd, pleidwriaeth.

Factitious, ffac'-tish'-yz, *a.* gwneuthrol,
gwneuthredig; celfyddydol.

Factor, ffac'-tyr, *s.* gorchwilydd, gor-
chwylwr, rhagfaelydd, trosfaeliwr,
rhyngfaeliwr, trosfasnachwr, dirprwy-
wr, negeswr masnachol; negesydd;
gweithredydd, goberwr; tannorth,
dirprwy.

Factorage, ffac'-tyr-ej, *s.* prwydal, mael-
dal, goberdal, prwydaliaeth.

Factorial, ffac'-tō'-ri-yl, *a.* gweithfaol,
goberfaol, llofweithiol.

Factorship, ffac'-tyr-ship, *s.* trosfaeler-
iaeth, rhyngfaeloriaeth; gorchwilydd-
iaeth, goberiaeth; gweithfa.

Factory, ffac'-tyr-i, *s.* gweithfa, gweith-
dy, llaw-weithfa, llofweithfa, gober-
fa; masnachfa, gorchwylfa, march-
nadfa, trosnegesfa; tannorthas.

Factotum, ffac'-tō'-tym, *s.* ollweithiwr,
ollffeithydd; gwesyn pob gwaith.

Faculæ, ffē'-ciw-li, *s. pl.* claeffanau;
ysmotiau clae ar wyneb yr haul.

Faculty, ffac'-yl-ti, *s.* gallu, medr, dawn,
teithi, atheithi, celfyddyd, cyfar-
wyddyd, deheuruswydd, medruswydd,
grym, nerth; cynneddf, camp,
athrylith; rhyddfrait, trwydded,
braint, cenad, abledl, rhinwedd,
effaith, cyferddawn; galwad, galwed-
igaeth; cymdeithas, brodoriaeth;
entrawiaeth, yr athrawon, yr entraw-
on, y gymdeithas feddygol, y côr
meddygol, y meddygon; meddyg-
waith; gwyddodaeth.

Facund, ffac'-ynd, *a.* hyawdl, ffraeth,
parablus, arain, hylafar, geiriog.

Facundity, ffac'-cyn'-du-ti, *s.* hyawdledd,
ffraethineb, areinrwydd, arugledd,
rhugliaith.

Fade, ffed, *v.* edwi, gwywo, dihoeni,
diflanu, dadwino; adfeilio; colli ei
liw; darfod, dysmythu; trycio.

Fadeless, ffed'-les, *a.* anniflan, anwedwin-
ol, annifanol, anwyw, anhyfeth; an-
niflanedig.

Fadge, ffēj, *v. n.* gweddu, cytuno, cyt-
taro; llwyddo.

Fading, ffē'-ding, *a.* diflanol, gwyw,
diflanedig; hyfeth: — *s.* dedwiniad,
diflaniad, dihoeniad; gwywder,
methiant.

Fadingness, ffē'-ding-nes, *s.* edwaint,
dedwinoldeb, diflanrwydd, methiant.

Fady, ffē'-di, *a.* diflanol, gwyw; dad-
feiliog; nychlyd, edwinllyd.

Fæcal, ffē'-cyl, *a.* gwaddodol=*Fæcal*.

Fæces, ffē'-siz, *s. pl.* gwaddodion=*Fæces*.

Fæcula, ffec'-iw-ly, *s.* pail=*Fæcula*.

Fag, ffag, *v.* curo, baeddu, ymladd;
blino, llesghau, diffygio; caledweithio;
bod yn flinedig; lluddedu, cysto-
togi; ymdrafferthu, ymboeni.

Fagend, ffag-end', *s.* gobed brethyn;
pen yr eddi, yr eddi; eithafedd;
godre, terfryn.

Fagot, ffag'-yt, *s.* ffagod, ffagoden, ci-
dysen, cedysen, ffasg, ffasgell, ffasgen:
— *v. a.* ffagodi, ffasgu, ffasgellu, cidysu,
cedysu.

Fagus, ffē'-gys, *s.* ffawydd=*Beech*.

Fahlerz, ffā'-lyrz, *s.* gellfwn, llwydgopr,
llwydfwn copr.

Fahrenheit, ffar'-yn-it, *s.* gwresfynag
Ffarenydd (*Fahrenheit*), gwresfesur-
ydd Ffarenydd, gwresiadur Ffaren-
ydd.

Faience, ffē'-ens', *s.* meinbriddion Ffei-
ensa (*Faenza*), arfelbriddion.

Fail, ffel, *v.* methu, ffaelu, pallu; di-
ffygio, laesu, llesghau, ymollwng;
darfod; llewygu, llesmeirio; gadael,
ymadael' a; trycio, diflanu, edwi,
somi; camwnneuthur; esgeuluso;
tori; colli; pylu, tywyllu: — *s.* meth,
ffael, pall, gwall, coll; bai, anaf;
methiant; gwendid; eisiau, angen.

Fain, ffen, *a.* llawen, hyfryd; boddlawn,
ewyllysgar, chwannog; dymunol, da:
— *ad.* yn llawen; yn foddllawn; yn
ddymunol; o lwyfrfyd calon; yn dra
chwannog; da.

Faint, ffent, *a.* lluddedig, gwan, egwan,
llesg, llegach, llwfr, llac, llibin, blin,
musgrell, eiddil, marwaidd, nychlyd,
gwachul; gwyw; aneglur, pwl, tyw-
yll; anghroyw; amherffraith, llew-
ygus; gofidus: — *v.* llewygu, llesmeir-

- io, masu, gloesygu; llesghau, diffygio; ymollwng, gwanhau, llacio; llyfrhau, digaloni; edwi, nychu, dihoeni, dyddfu, gwelwi, pallu, blino.
- Fainthearted, ffent-har'-ted, *a.* digalon, llwrf, anwrol, diarial.
- Fainting, ffen'-ting, *s.* llewygiad, llesmeiriad; llewyg, llesmair; llesghâd, gwanhâd.
- Faintish, ffen'-tish, *a.* gwanaid, lledwan, llesgaidd.
- Faintness, ffent'-nes, *s.* gwendid, llesgedd, egwander; nych, methiant, dihoenedd; laesder, llacrwydd; lludded; diogi; llyfrder; gwywder; llewyg, llesmar.
- Faints, ffents, *s. pl.* gwaddod, gwaddodion, llorion; dystyllwaddod, gwaddodred; ffeswirod.
- Fair, ffeyr, *a.* teg, glân, prydfert, hardd, cain, telaid, eirian, glwys, mirain, tlws, clws, berth, telediaw, cyfrdelaid, pefr, iesin, gloyw; têr, goleu, araul, anghymylog, clae; gwyn; glân gloyw; cyfiawn, gonest, dihoced; cyfartal, cymhwys; hwylus, llwyddiannus, da; mwynaid, hynaws; agored; tegwedd, llatheg:—*ad.* yn deg, yn lân; trwy deg:—*s.* meinwen, meinir, tegwedd, tegwen, ellwen, elen, gwenddy, gwenfun, gwenrian, gwen, benyw lân, dyn deg; dynes hardd; benyw, bun, rhian; y rhyw deg; tegwch; ffair; uchel farchnad, prif farchnad.
- Fairhood, ffeyr-hwd, *s.* tegwch, glendid, prydfertwch, ceinder.
- Fairies, ffeyr-iz, *s. pl.* y tylwyth teg, gwyllon, ellyllon, elffod, gwagysbrydion, anysbyrdion.
- Fairing, ffeyr-ing, *s.* ffeyryn, rhodd ffair.
- Fairly, ffeyr-li, *ad.* yn deg=*Fair, ad.*
- Fairness, ffeyr-nes, *s.* tegwch, glendid, prydfertwch, tegaint, tegid, ceinder, mireinded, teledrwydd, berthyd, deiniolder, tlyzni, clyzni; gwynder; claeuder, purdeb; gloywder; uniondeb, gonestrwydd, diueddrwydd.
- Fairy, ffeyr-i, *s.* elyll, gwyll, elff, gwion, anysbyrd, gwydion, coblyn; gwylls, ellylls, chwimleian; swynes, gwyddanes; miren, tegu:—*pl.* y tylwyth teg, elod, bendith eu mamau=*Fairies*:—*a.* ellyllig, elffin, gwionain; perthynol i'r tylwyth teg.
- Fairyland, ffeyr-i-land, *s.* gwlad y tylwyth teg, ellyllwg, mireinwg, gwirionwg; Ynys Afallen.
- Fairystone, ffeyr-i-stön, *s.* gwyllfaen, mirefaen, maen y tylwyth teg.
- Faith, ffeth, *s.* ffydd; coel, cred, crediniaeth; hyder, ymddiried, goglod; ffyddlondeb, cywirdeb.
- Faithful, ffeth'-ffwl, *a.* ffyddlawn, ffyddiog; ffyddiol; cywir, didwyll; diwair; gwir.
- Faithfulness, ffeth'-ffwl-nes, *s.* ffyddlondeb; cywirdeb, gonestrwydd, cleuder, purdeb, gwirionedd, geirwiredd, diweirdeb.
- Faithless, ffeth'-les, *a.* diffydd, digred, anffyddiog; anffyddlawn, fals, anghywir, twyllodrus, gau; anghrediniol; bradwrus.
- Faithlessness, ffeth'-les-nes, *s.* anffyddiaeth; anffyddlondeb; twyll.
- Fake, ffec, *s.* ffaffrwy, rhafdro, torch.
- Fakir, } ffafeyr, ffeyr, *s.* Ffagwr=
Faquir, } tlotyn; cyfieithydd; mynach Indiaidd.
- Falcade, ffal'-ced', *s.* crymnaid.
- Falcate, ffal'-cet, *a.* crymanaid, crwca, can; cyrnig:—*s.* crymanblyg, crymblyg.
- Falcation, ffal'-ce'-shyn, *s.* crymedd.
- Falcation, ffal'-cyn, ffal'-shyn, *s.* crymgledd, camfidog, crymgleddyf; cleddyf.
- Falciform, ffal'-si-fform, *a.* crymanaid, crwca, crwm.
- Falcon, ffal'-cn, *s.* hebog, gwach; gwyddwalch.
- Falconer, ffal'-cn-yr, *s.* hebogydd.
- Falconet, ffal'-cö-net, *s.* hebogwn, gwachwn=math ar gyfeigr bychan.
- Falconidae, ffal'-cö'-ni-di, *s. pl.* hebolgion, heboglywyth, hebogyw.
- Falconry, ffal'-cn-ri, *s.* hebogyddiaeth.
- Faldage, ffal'-dej, *s.* ceillfaint.
- Faldfee, ffald'-ffii, *s.* ffaldobr, ceildal.
- Faldstool, ffald'-stael, *s.* cader goroni, ystol goroni; ceillfainge, bugeillfainge, gorsedd esgob; deisfainge, gwybilfainge; cader hyblyg, breichgader, cador ddwyfraich; osggader; pall.
- Fall, ffal, *v.* cwmpo, syrthio, gostwng; dygwydd; tramgwyddo, codymu, lithro; ymddatod, adfeilio; llyfrhau, llacau, yslacio, methu, digaloni; treio, lleihau; disgyn; tawelu, lliniaru, iselu; myned; dyfed; darfod; bwrw:—*s.* cwmp, codwm, syrth, cwmpiad, lithriad; disgyniad, dygwydd, dygwyddiad; dymchweliad, dystryw, adfail; trange; llethr, llechwedd; rhaiadr; cnwd, caenen; diffwys; methiant; hydref, mesyryd.

- Fallacious, ffal-le'-shyz, *a.* twyllodrus, fugiol, gau, ledrithiog, dichellgar, ffals, hocedus; pallus, gwag, coeg.
- Fallaciousness, ffal-le'-shyz-nes, *s.* twyllgarwch, fugioldeb; somedigaeth.
- Fallacy, ffal'-y-si, *s.* twyll, geudeb, hoced, lledrith, ffalster, budoliaeth, dichell, somedigaeth, som, ystryw, hud; anwiredd; camsyniad, camgymmeriad; geuddad, twyllreswm, cyfrwysddad.
- Fallen, ffol'-ln, *p. a.* syrthiedig, cwymptiedig, disgynedig.
- Fallibility, ffal-i-bul'-i-ti, *s.* hyballedd, ffaeledigaeth, hysomedd; ammherffeithrowydd, pallder; ansicrwydd.
- Fallible, ffal'-i-bl, *a.* lyball, ffaeladwy, hysom, hydwyll; somedigol, ffaeledig; palladwy, aballus; llyth.
- Falling, ffol'-ing, *s.* syrthiad, cwymptiad, disgyniad, codymiad; cwmp, dygwyddiad:—*p.* yn syrthio; syrthiol, disgynol; ar gwmpo.
- Falling-sickness, ffol'-ing-sic'-nes, *s.* masglwyf=*Epilepsy*.
- Falling-star, ffol'-ing-star, *s.* seren syrth, lluchseren.
- Fallow, ffal'-ö, *a.* braenar, hyddliw, melyn-goch, gwelwgoch, braenarliw, ledgoch; braenaraidd; anarddedig, anniwylledig:—*s.* braenar, cynwydd, adwydd, braenardir:—*v. a.* braenaru, aredig.
- Fallow-deer, ffal'-ö-däyr, *s.* hydd, danas, danys, llwdn hydd, bwch danas; hyddes, gafr ddanas, ewig lwyd.
- Fallow-finch, ffal'-ö-ffunsh, *s. y* gynffonwen, tinwyn y ceryg, clochdar ceryg.
- Fallowness, ffal'-ö-nes, *s.* braenaredd; anffrwythlonder.
- False, ffols, *a.* gau, ffals, anwir, celwyddog, cam, traws; twyllodrus, hocedus; anghywir, ffalst; coeg, cyfrithiol, rhagrithiol; bradog:—*ad.* yn fflugiol; yn gyfeiliornus; mewncamsyniad.
- Falsehood, ffols'-hwd, } *s.* geudeb, ffals-
Falseness, ffols'-nes, } edd, anwiredd,
celwydd, ffalsder, twyll; ffugiant,
hudwaith, brad, anffyddlondeb, deu-
wynebedd, anonestrwydd, hoced.
- Falsely, ffols'-li, *ad.* yn fflugiol=*False*, *ad.*
- Falsification, ffol-si-ffi-cel'-shyn, *s.* ffugiad, ffalsiad, llygriad; gwrthbrofiad, disbrofiad; anwiriad.
- Falsificator, ffol'-si-ffi-cel'-tyr, } *s.* ffug-
Falsifier, ffol'-si-ffi-yr, } iwr, ffu-
- antwr, llygrwr; gaugymmysgwyr; geufathwr; celwyddwr; gwrthbrofwr.
- Falsify, ffol'-si-ffi, *v.* ffugio, ffalsu, ffuantu, lledrithio, anghywiro; dynwarded, rthithio; celwyddo, geufathu; llygru; llwrgymmysgu; gwrthbrofi, disbrofi; gwyrdroi; anghyfiawni; tori.
- Falsity, ffol'-si-ti, *s.* geudeb=*Falsehood*.
- Falter, ffol'-tyr, *v. n.* cecian, ffeigebu; attal dywedyd; petruso, bloesgi; yrthio; pallu, ffaelu; telgyngu; tori.
- Faltering, ffol'-tyr-ing, *s.* gwendid, llesgedd, eiddilwch; attal dywedyd; ceciad, ffeigebiad; bloesgni, yrthwch:—*p.* yn trangwyddo yn ei eiriau; ffeigebus; afrugl, afrwydd.
- Fame, ffem, *s.* son, gair, chwed; clod, bri, geirda, enw, parch, enwogrwydd; mawrson, molawd, clodforedd, mawl, anrhydedd, urddas, cymmeriad, cymmyredd, arglod; newydd:—*v. a.* clodfori, enwogi, brio; adrodd, mynegi; rhoi'r son allan.
- Famed, ffemd, *p. a.* clodforedig; enwog, hyglod; clodwiw, gwiwglod; dathledig, hyson.
- Fameless, ffem'-les, *a.* diglod, anghlodfawr.
- Familiar, ffa-mul'-iyr, *a.* teuluaid, teuluol; cartrefol; cyfeillgar; cynnefin, arferedig, cydnabyddus, adnabyddus, cyffredin, rhugl, sathredig, cytlyol; cyfnasafol, cyfathrachol; caredig, hynaws; rhydd, diddefod, rhwydd, hawdd; dirwystyr, geirdeg; diaddurn; anlwg, eglur; hawdd i'w ddeall, hyddeall; mynych, aml; hy, hyf:—*s.* cyfaill, car, cyfathrach, cydnabod; cyfrinachwr; teuluaddu, tydduw=*Familiar Spirit*; cyfrinwas.
- Familiar spirit, ffa-mul'-iyr spyr'-ut, *s.* ysbyrd dewiniaeth; angel coelgrefydd; elfod cyfeillgar, cyfrinfall.
- Familiarity, ffa-mul-i-ar'-i-ti, *s.* cyfeillgarwch, cyfeillach, cydnabyddiaeth, cyfathrach; teuluedd, cytteuluedd; cynnefnindra, ymarfer; caredigrwydd, hoffedd; cywestach, ymgystlwn, hynawsedd, mwyneddwrwydd; hyfder; ymarferiaeth.
- Familiarize, ffa-mul'-iyr-eiz, *v. a.* cynnefino; arfer, arferu.
- Familism, ffam'-i-luzm, *s.* teulugred, teuluadaeth; daliadan'r Teulu Cariad.
- Famelist, ffam'-i-lust, *s.* teuluad; un o'r Teulu Cariad.
- Family, ffam'-i-li, *s.* teulu, tylwyth, ty-

- aidd, ty; llwyth, gwehelyth, gwelygordd, ach, llinach; cyff ach, edryd, edryf, gwely, ystlynedd, achen; cymmaethlu; gosgordd; teuluath; ciwdod; uchelwaid, gwaedoliaeth.
- Famine, ffam'-un, s. newyn; diffyg ymborth, eisiau bwyd, drudaniaeth, ellbwyd; eisiau, amddifadrwydd.
- Famish, ffam'-ish, *v.* newynu; marw o newyn; goddef newyn.
- Famous, ffé'-myz, *a.* enwog, clodfawr, gwiwglod, hynod, hyfawl, dathl, honaid, canmoladwy, hyson.
- Famoused, ffé'-mysd, *a.* enwog, clodwiw, moledig.
- Fan, ffan, *s.* gwyntyll; ffedonas, nithlen; mantell wynt, gwyntyll nithio:—*v.* *a.* gwyntyllio, chwythu; nithio; chwythu ar; ffuglio, dyffuglio.
- Fanal, ffa-nal', *s.* goleudy, goleudwr.
- Fanatic, ffa-nat'-ic, *a.* penboeth, penwyllt, gwylltrefyddol, llerth, iwin, ynyfd, gwallgof, ammhwylog, brwdfrydig, gorchwylus, peniasog:—*s.* penboethyn, ynyfd crefyddol, llerthyn, iwin, ynyfydyn, peniasog.
- Fanatical, ffa-nat'-i-cyl, *a.* penboeth=*Fanatic, a.*
- Fanaticism, ffa-nat'-i-suzm, *s.* penboethni, gwylltrefyddiaeth, llerthedd, brwdfrydigrwydd.
- Fancied, ffan'-sud, *p. p.* dychymmygedig, crebwylledig; dychymmygol, ffugiol, darfelyddol, ffansïol; eilunaidd.
- Fanciful, ffan'-si-ffwl, *a.* dychymmygol, mympwyol, coegydybus, coelgar, tybgar, hygoel, asbriol, crebwyllog, ffansiol; cymmyglawn, nwythus.
- Fancifulness, ffan'-si-ffwl-nes, *s.* tybgarwch, mympwyaeth, dychymmygiaeth, crebwylledd, ffansiaeth.
- Fancy, ffan'-si, *s.* dychymmyg, asbri, crebwyl, darfelydd, cymmyg; mympwy, nwyth, ias, ias pen, nwythas, lettyb, coegydyb, ofergoel, meddwl, tybiant, syniad, bryd, nwyd, chwidredd, ffansi; hoffedd, serch, cariad; tuedd, ewyllys; chwaeth, archwaeth; athrylith:—*v.* dychymmygu; darfelyddu, crebwyllo; tybied, coelio, coegydybio, ffansio; serchu, hoffi, caru.
- Fancy-free, ffan'-si-ffri, *a.* cariadrydd, serchrydd.
- Fancy-monger, ffan'-si-myng-gyr, *s.* coelgastiwr, asbrigastiwr.
- Fancy-sick, ffan'-si-sic, *a.* coelglaf, nwythasglaf.
- Fandango, ffan-dang'-gö, *s.* nwyfdaplas =math ar ddawns Ysphaenic bywiog; ffandango.
- Fane, ffen, *s.* teml, llan, glwysfa, cyssegrfa; chwafynag, awelfynag, ceiliog gwynt, gwiblen.
- Fanfare, ffan'-ffeyr, *s.* udganiad; helidon.
- Fanfaron, ffan'-ffy-ryn, *s.* bygwylwr, bocschwr, ymfrostiwr, ymgerwr, rhodreswr, gwagfolachwr.
- Fanfaronade, ffan-ffa-rö-nd', *s.* bocsch, ymfrost, gwagfolach, brawl, rhodres.
- Fang, ffang, *v. a.* dal, crafangu:—*s.* ysgythr, ysgythrddant, dalddant; crafangu, ewin; ysbag, ysbach; ysbagiad.
- Fanged, ffangd, *a.* ysgythrog; crafangu; ewinog; ysbagog.
- Fangle, ffang'-gl, *s.* coegddychymmyg.
- Fangled, ffang'-gl, *a.* newydd; coegydych, ffugiedig.
- Fangless, ffang'-les, diysgythr; digrafangu; diddaint.
- Fangot, ffang'-gyt, *s.* nwyddref, nwydd-sypyn=bwrlen o grinwyddau o ganpwys i gant a thri chwarter.
- Fanion, ffan'-iyn, *s.* baneren.
- Fanlight, ffan'-leit, *s.* awfffenestr, ffenestr wyntyll, ffenestr uwch ben drws.
- Fannel, ffan'-nyl, } *s.* offerenrwy, breich-Fanon, ffan'-yn, } *s.* dogas, ysgablar offerenwr.
- Fantasia, ffan-tas'-i-y, *s.* nwythalaw.
- Fantasm, ffan'-tazm, *s.* drychiolaeth, lledrith, ellyll=*Phantasm.*
- Fantastic, ffan-tas'-tic, *a.* dychymmygol, anwadal, gwamal, mympwyol, nwythus, gwagsaw, oriog, anwastad, penchwiban, chwidr, afreolaidd, ansefydlog, ansad, ysmala, coegydybus, ffoldybus; asbriog, crebwyllog; ffugiol, ymddangosiadol, goluniaidd; gwyllt; gwallgofus; od, anghyffredin; coegfalch, mursenaidd; afresymol:—*s.* gwamalddyn, anwadalynd, chwidrynd.
- Fantastical, ffan-tas'-ti-cyl, *a.* dychymmygol=*Fantastic, a.*
- Fantasticalness, ffan-tas'-ti-cyl-nes, *s.* dychymmygoldeb, anwadalwch; mympwy, nwythas, chwidredd, asbri; coegfalchedd.
- Fantasy, ffan'-ty-si, *s.* dychymmyg=*Fancy, s.*
- Fantoccini, ffan-tö-qi'-ni, *s. pl.* llamddelwau.
- Fantom, ffan'-tym, *s.* drychiolaeth=*Phantom.*

- Far, *ffar*, *a.* pell, pellenig, abell, anghysbell; hirbell; maith, hirfaith:—*ad.* ym mhell, yn bell; pell, hirbell; o bell; neppell, yn neppell; o lawer:—*s.* perchyll, torllwyth.
- Far-beaming, *ffar-bim'-ing*, *a.* rheidd-bell, pellreiddiol.
- Farce, *ffars*, *s.* croesanaeth, croesaneg, coegchware, gogusgerdd; ysmalawd; rhithwaith, esgusbeth:—*v. a.* llenwi, sechu, gorlwytho, secu; estyn, chwyddo.
- Farcial, *ffar'-si-cyl*, *a.* croesanaidd, coegchwareol; digrif, ysmala; lledrithiol, twyllodrus.
- Farcing, *ffar'-sing*, *s.* cymmysg, cymmysgfa; cymmysgfyd.
- Farcy, *ffar'-si*, *s.* y clefri mawr, clafr y meirch, gwahanglwyf y meirch.
- Fardel, *ffar'-del*, *s.* sypyn, byrnyn, dylofyn, ffunell, tusw, ffasgell, bwrnel, pwn, ffacwd:—*v. a.* sypynu, byrnio, bwrnelu, ffasgu, sopenu.
- Fare, *ffeyr*, *v. n.* byw, bod, bydio, buch-eddu; ymdaro; cynnal, ymgynnal; hyntio, teithio, myned, symmud; ymborthi; dygwydd, hapio:—*s.* ymborth, lluniaeth, bwyd, sir; arian clud, arian traul, cludobr, porthlog, cluttal.
- Farewell, *ffeyr-wel'*, *ad.* bydd wych; byddwch wych; bydd iach; iach y byddych; dos yn iach; nawdd Ion arnat; Duw a fo gyda thi; Duw gyda thi; nawdd Duw arnat; rhad arnat; debre 'n iach; bydd lawen; Duw yn rhwydd; yn iach; ffarwel:—*s.* ymadawiad; ymadeb, cenad; caniad yn iach; ffarwelïad:—*v.* canu yn iach; ffarwelïo.
- Far-famed, *ffar'-ffemd*, *a.* clodbell, pellglod; hygld, clodfawr; hynodfawr.
- Far-fetched, *ffar'-fied*, *a.* pellgyrch, cyrchbell; dirydedig, gwyrdroedig, annaturiol, cymheledig; ystrywgar.
- Farina, *ffa-rei'-ny*, *s.* pain, pail, peillwy; manbaill, gwallbaill, blawd blodau; peillied, blawd.
- Farinaceous, *ffa-ri-ne'-shyz*, *a.* blodwy, blodiog, blawdiog, peilliog, peiniol.
- Far-looking, *ffar'-lwc-ing*, *a.* pellwel, syllbell, peldremiol; cyrhaeddbell.
- Farm, *ffarm*, *s.* tyddyn, syddyn, esyddyn, fferm, ffarm, fferam; maenol, maedref, tir:—*v. a.* amaethu, trin' tir, ffermu, ffarmio; rhentu, gosod; cymmeryd ar rent; ymatyd â thir.
- Farmer, *ffar'-myr*, *s.* amaethydd, tyddynwr, amaethon, tirdriniwr, areddwr, hwsmon, amaeth, tirddiwylwr, ffermwr, ffarmwr, llafurwr; taio, aillt.
- Farmhouse, *ffarm'-hows*, *s.* tyddyndy, syddyndy, amaethdy, ty fferm, ffermdy, ty amaeth.
- Farming, *ffar'-ming*, *s.* amaethiad, tirdriniad, tirddiwylïad, ffermwriaeth, amaethyddiaeth, hwsmonaeth.
- Farmost, *ffar'-möst*, *a.* pellaf, mwyaf pell; eithaf.
- Farmyard, *ffarm'-iard*, *s.* amaethlan, tyddynarth; buarth tyddyn, buarth fferm, heili syddyn.
- Farness, *ffar'-nes*, *s.* peller, pellenigrwydd; meithder.
- Faro, *ffe-rö*, *s.* cardchware, hapchware =math ar chware cardiau.
- Farraginous, *ffar-raj'-i-nyz*, *a.* cymmysg, cymmysgedig.
- Farrago, *ffar-re'-gö*, *s.* cymmysgedd, cymmysg, mysgfa, amryfysgedd.
- Farrier, *ffar'-ri-yr*, *s.* milfeddyg, marchfeddyg, meddyg anifeiliaid; pedolwr, gof, gofant:—*v. n.* milfeddygu.
- Farriery, *ffar'-ri-yr-i*, *s.* milfeddygiaeth.
- Farrow, *ffar'-rö*, *s.* perchyll, torllwyth o foch; al o berchyll, torllwyth:—*v. a.* porchellu, bwrw perchyll, dyfod â moch:—*a.* myswynog, anhiliog, hyps.
- Far-sighted, *ffar'-sei-ted*, *a.* pell ei olwg; peldremiog, pellganfyddol; cyrhaeddbell.
- Fart, *ffart*, *s.* bram, rhech, cnec:—*v. n.* bramu, bremian, rhechain, cnecian.
- Farther, *ffar'-ddyr*, { *a.* pellach; hwy,
Further, *ffyr'-ddyr*, { meithach; hirach;
pellaf:—*ad.* ym mhellach; yn fwy,
mwy, mwyach; yn feithach; heb
law hyn; dros ben hyn; hefyd, eto:
—*v. a.* rhwyddo, cyfrwyddo, hylwybro, hyrwyddo, hwylio, cynnorthwyo, hyfforddio.
- Farthermore, *ffar'-ddyr-möyr*, } *ad.* ym
Furthermore, *ffyr'-ddyr-möyr*, } mhell-
ach; heb law hyn; heb law hyny;
hefyd.
- Farthest, *ffar'-ddest*, { *a.* pellaf, eithaf;
Furthest, *ffyr'-ddest*, } olaf:—*ad.* yn
bellaf, ym mhellaf; o bellaf, o'r pellaf;
yn y fan bellaf.
- Farthing, *ffar'-dding*, *s.* ffyrlling, ffyrlling, llodwedd, pedwaren.
- Farthingale, *ffar'-dding-gel*, *s.* peisgylch, peisgant.

Farthing's-worth, ffar'-ddingz-wyrth, *s.* ffyrllingwerth, gwerth ffyrlling.
 Fasces, ffas'-siz, *s. pl.* ffasgau=ysgub o wiaï, rhwymedig o amgylch bwyell a ddygid o flaen uchelswyddogion Rhufain.
 Fascia, ffas'h'-y, *s.* ffas, tas, ffasg; ffasgrwym, tasel, ffunen; gwregys planed; rhwymyn, clymai.
 Fascial, ffas'h'-yl, *a.* ffasgol.
 Fasciated, ffas'h'-i-e-ted, *a.* ffasgedig, ffasiedig, tasedig; amrwymedig, ffasgellog, tasgellog.
 Fasciation, ffas'h'-i-e'-shyn, *s.* rhwymiad, amrwymiad, ffasgiad; amrwym, rhwymyn, rhefog, cyfrwym.
 Fascicle, ffas'-si-cl, *s.* ffasgell, tasgell, ffasigl, sypyn, sopen, sob.
 Fascicular, ffas'-sic'-iw-lyr, *a.* ffasgellog, tasgellog, rhwymynol.
 Fasciculite, ffas'-sic'-iw-lut, *s.* ffasgem, ffasgellem.
 Fasciculus, ffas'-sic'-iw-lyz, *s.* ffasgellyn, tasgellyn, sypyn, ffunell; blodeu-glwm, blodeufias; rhan o lyfr, rhan, dosbarth.
 Fascinate, ffas'-si-net, *v. a.* swyno, rhinio, cyfareddu, llygattynu, hudo, denu, llithio, arganfod, rheibio, rhempio; lloddi, boddïo; gorchanu.
 Fascination, ffas'-si-ne'-shyn, *s.* hudoliaeth, swynoliaeth; swyniad, rhiniad, hudiad, darddeniad; rheibiad, ystrempiad, hud.
 Fascine, ffas'-sin', *s.* ffasgen, ffasgoden.
 Fascinous, ffas'-si-nyz, *a.* swynol, hudol, rheibiol; swyn-gyfareddol.
 Fasciola, ffas'-si-ö'-ly, *s.* ffasbryf.
 Fasciolite, ffas'h'-ö-lut, *s.* ffasgith.
 Fashion, ffas'h'-yn, *s.* dull, gwedd, agwedd, gosgedd, llun, ffurf, eilun, delw, arddull, ffunod, dullwedd, elwig, diwyg, ardu, ystum, rhith; cynllun, cynddelw, rhagddarlun, cynffurf, cynddull; modd, ffordd; sut, math; arfer, defod, moes, arddedod, cynnefod, gnawd, arfoes, ffasïwn; hyfoeddedd, moddgarwch, moesogrwydd, bonedd, dilynwedd; ffurfiad, gwneuthuriad, lluniad; gwisglun; dullwíg, dullwisgiad, dillwedd; moes-fuchedd; gwaith:—*v. a.* llunio, ffurfio, dullio, ystumio, agweddu, gosgeddu, arddullio, cynllunio; ffurfeiddio, ffasïyno; lluniaethu, cyflunio; addasu, cymhwysu.
 Fashionable, ffas'h'-yn-ybl, *a.* arferol, defodol, gnotael, ffasïynuol; dilyn-

wych, defodwvch, moeswvch, dygiadus, dullweddus, moesgar, boneddigaidd; toriadus; lluniaidd, gosgeddig, gwiwlun, gweddus, dilyn, destlus, tlws; ystumïol; cyffredin, cyhoedd.
 Fashionableness, ffas'h'-yn-ybl-nes, *s.* arferoldeb; moeswvchder, gwympeidd.
 Fashionably, ffas'h'-yn-ybl-i, *ad.* yn ol moes y byd; yn ol arfer yr oes; yn ol y ffasïwn; yn gytun â chwaeth yr oes; yn ol y ddedod a'r arfer; yn arferol.
 Fashioner, ffas'h'-yn-yr, *s.* lluniwr, ffurfiwr, arddullïwr.
 Fashionist, ffas'h'-yn-ust, *s.* coegyn, defodwas, dilynwas; canlynwr yr arfer, dilynwr y ffasïwn.
 Fast, ffast, *a.* sicr, sad, ffyrf, cadarn, diogel, syfn; diysgog, sefydlog, safadwy, diymmod, diserfyll, ansymudadwy; tyn, caeth, rhwym; cau, cauedig; trwm; dwys; glud, glynol; buan, cyflym, heini, heinif, chwai, ffest, gwisgi, gweisgi, ebrwydd, ewybr, chwim, esgud, esgeiddig, blawdd, ffroddus, chwyrn, cyflymdroed:—*ad.* yn sicr; yng nghwlwm; yn fuan; yn ffest:—*v. n.* ymprydio; dirwestu; ymattal:—*s.* ympryd, cythlwg, cydgor; gwyl ympryd; llegr, llegr, dal, daliedydd, rhwymyn; dalfa; llegraff, sadraff.
 Fasten, ffas'-sn, *v.* sicrhau, sadio, sedru, syfnu; diogel, cadarnhau, sefydlu; tynhau, rhwymo; gafaelu; gwasgu; gyru; planu; gosod; argraffu; cysylltu; arlynu; bario, bolltio; asio; ffasnio.
 Fastener, ffas'-sn-yr, *s.* sicrhawr, sadïwr; diogelwr.
 Faster, ffas'-tyr, *s.* ymprydiwr; dirwestwr.
 Fastidious, ffas-tud'-iyz, *a.* diystyrllyd, dirmygol, tremyglawn; dicra, rhyfwythus, alarïlyd, gwrthneugar, gorfwythus, lerw; anhyfodd, hvdig; nais dros ben; mursenaidd; trahäus, ysgornllyd.
 Fastidiousness, ffas-tud'-iyz-nes, *s.* diystyredd, tremygoldeb; dicrawch, gwrthneugarwch, trahausder, ffroenuchder; mursendod; dirmyg.
 Fastigate, ffas-tij'-i-et, *a.* pigfain, blaenfain, meirfrig, trumiog.
 Fastigium, ffas-tij'-i-ym, *s.* trum, crib, copa, cwnwg, top, blaen, cribyn.
 Fasting, ffas'-ting, *s.* ymprydiad; ym-

- pryd, cythlwg, dirwest :—*p.* yn ym-
prydio ; ymprydio ; ar gythlwg.
- Fastness, ffast'-nes, *s.* sierwydd, sad-
rwydd, syfnedd, diogelwch, sicrhâd ;
cadernid, amddiffynfa, caerfa, caer,
cadarnle, noddfa, castell.
- Fat, flat, *a.* tew, bras ; pwyntus, cnawd-
iog ; tîrf, cyfoethog, toreithiog ;
ffrwythlawn ; ireidlyd, seimlyd, blon-
egog, mehinog ; gwerog ; cestog, corff-
og ; pasgedig, pesg ; tewfras :—*s.*
brasder, blawn ; tewder ; bloneg, me-
hin ; gwer ; cig bras, cig gwyn, bras ;
tawdd ; cerwyn, twrnel, llachdwm,
gwasgafn, cafu breici, crynog, llad=
Vat :—*v.* tewhau, tewychu, pesgi,
pwyntio, brasâu ; ymbesgi, ymdew-
ychu.
- Fatal, ff'e-tyl, *a.* angeuol, marwol, di-
nystriol, dystyriol, adwythig, ni-
weidiol ; tyngedfenol ; angenrhaid,
anocheladwy, angenrheidiol, anesgar-
ol, dir ; trychinebus, echryslawn, en-
byd ; drygddamweiniol.
- Fatalism, ff'e-tyl-uzm, *s.* tyngedfeniaeth,
tyngedyddiaeth = barn y rhaŵ a ddal-
iant fod holl ddamweiniau bywyd dan
lywodraeth tyngedfen.
- Fatalist, ff'e-tyl-ust, *s.* tyngedfenydd ;
coelgrediniwr, tyngedgoeliwr.
- Fatality, fa-tal'-i-ti, } *s.* tyngedfenol-
Fatalness, ff'e-tyl-nes, } deb, tyngedol-
rwydd ; anocheledd, angenrheid-
rwydd, tuedd anrnod, angeuoldeb ;
angeuolrwydd, marwoldeb, dinystr-
olrwydd ; tyngedraith, arfaeth tynged-
ed ; dryglam, anffawd, aflwydd,
trychineb, rhagluniaeth.
- Fatally, ff'e-tyl-i, *ad.* yn angeuol ; yn
angenrheidiol ; yn ol arfaeth tynged ;
mewn angen.
- Fate, ffet, *s.* tynged, tyngedfen, tesni,
coelcwyydd, cyraith, dyrrraith, rhaid,
gordden, angenrheidrwydd ffawd ;
anrnod, rhan ; marwolaeth, angeu,
trange, trangedigaeth, dystryw, ad-
wyth, drygddamwain, aflwydd, an-
ffawd, dryglam ; rhagluniaeth.
- Fated, ff'e-ted, *a.* arfacthedig, amcaned-
ig, tyngedog, tyngedfenog, gordden,
dyrreithiog, cyreithiog.
- Fateful, ffet'-ffwl, *a.* arfaethlawn, tyng-
edlawn ; angeuol, marwol.
- Father, ff'a-ddyr, *s.* tad ; tadws, tadwst :
—*v.* *a.* tadu, tadogi ; mabwysu, mab-
wysiadu ; arddel, arddelw ; rhoi hawlar.
- Fatherhood, ff'a-ddyr-hwd, *s.* tadog-
aeth, tadaeth, tadoliaeth, tadoldeb.
- Father-in-law, ff'a-ddyr-in-lo, *s.* chwegr-
wn, tad yng nghyfraith.
- Father-land, ff'a-ddyr-land, *s.* tattir,
tadwlad, teidwlad ; gwlad tadau
un.
- Father-lasher, ff'a-ddyr-lash-yr, *s.* tad-
lachior, tadlachiwr = math ar bysg.
- Fatherless, ff'a-ddyr-les, *a.* didad, am-
ddifad o dad ; amddifad, ymddifad.
- Fatherliness, ff'a-ddyr-li-nes, *s.* tadol-
deb, tadolrwydd, tadasrwydd, tad-
eiddrwydd.
- Fatherly, ff'a-ddyr-li, *a.* tadol, tadaidd,
tadogaidd, tadwy ; gofalus, tyner.
- Fathom, ffadd'-ym, *s.* gwrhyd, dwylath,
chwe throedfedd, chwech troedfedd ;
cyrhaeddwyd, cyrhaedd, traidd, treidd-
iad, dyfnder, amgyffred :—*v.* *a.* gwr-
hydu, amgyrhaedd, cyrhaeddwyd ;
plymio ; treiddio i ; chwilio allan ;
deall, dirnad, amgyffred ; meistrol ;
beisio, gwaelodi.
- Fathomer, ffadd'-ym-yr, *s.* gwrhydwr ;
plymiwr, treiddiwr, dirnadwr ; am-
gyrhaeddwr.
- Fathomless, ffadd'-ym-les, *a.* diwaelod ;
anoddyn ; amhlymiadwy ; anam-
gyffred, anorddiwes, anoddiwes ; an-
hydraidd, anrinnadwy, anghyffred,
annhreddiadwy ; dwfn.
- Fatidical, ff'a-tud'-i-cyl, *a.* proffwydol,
rhagfynegol, daroganol, dewinol ;
tyngedfenol.
- Fatiferous, ff'a-tiff'-yr-yz, *a.* angeuol,
marwol, dinystriol.
- Fatigable, ffat'-i-gybl, *a.* blinadwy, hy-
ffin, lluddedadwy.
- Fatigate, ffat'-i-get, *v.* *a.* blino, lludd-
edu ; diffygio ; llesciâu :—*a.* blin,
lluddedig, llyferthin, merthedig.
- Fatigue, ff'a-tig, *s.* blinder, lludded, lly-
ferthedd, llesgedd ; llafur, traferth :
—*v.* *a.* blino, lluddedu ; llyferthu ;
llesghau ; trallodi.
- Fatiloquist, ff'a-tul'-ö-cwust, *s.* tesniwr,
daroganwr, brudiwr, dewin, chwiliog,
tyngedfenwr.
- Fatiscence, ff'a-tus'-sens, *s.* ymagoriad,
ageniad, agendod ; ag.
- Fatkidneyed, ffat-cid'-nud, *a.* arendw ;
tew, bras, bloneg, cestog.
- Fatling, ffat'-ling, *s.* llwdn pesgedig,
anifail bras ; pasgedig :—*pl.* pasged-
igion.
- Fatner, ffat'-nyr, } *s.* tewychydd,
Fattener, ffat'-tn-nyr, } tewhäwr, bras-
häwr, pesgiadur, pesgwr.
- Fatness, ffat'-nes, *s.* brasder, tewder.

- tewychedd, tewdwr; cnawdogrwydd; ffirwythlondeb.
- Fatten, ffat'-tn, *v.* tewhau, tewychu, pesgi, pwyntig, brasäu; ymbesgi; cyfoethi; llenwi.
- Fattening, ffat'-tn-ing, *s.* tewhâd, tewychiad, pesgiad, pwyntiad, pasg.
- Fattish, ffat'-ish, *a.* brasaidd, tewaidd, ireidlyd, seimlyd, blonegaidd, lledfras.
- Fatty, ffat'-i, *a.* bras, tew=*Fattish*.
- Fatuity, ffa-tiw'-i-ti, *s.* ynfyrdrwydd, ffolineb, penwendid, hurtrwydd.
- Fatuous, ffat'-iw-yz, ffat'-çiw-yz, *a.* penwan, pendew, disynwyr, penfas, hurt, syn, syfrdan, dwl, ffol, anghall, anoeth, ynfyd, delffaidd.
- Faucet, ffô'-set, *s.* dwsel, twsel.
- Fauchion, ffô'-shyn, *s.* crymgledd=*Falchion*.
- Faufel, ffô'-ffel, *s.* ffoffel=ffirwyth math o balmwydden.
- Faugh, ffo, *in.* pw! twt! wfft! ffei! hach! och!
- Fault, ffolt, *s.* bai, trosedd, camwedd, cam, argyweddd, cwl, cwyl, nam, anaf, ffael; gwall, amryfusedd, cyfeiliornad; pechod; toriad; dyrswch:—*v.* *a.* cyhuddo, achwyn ar, beio ar; cyhuddaw o fai.
- Faulter, ffôl'-tÿr, *s.* troseddwr, camweddwr.
- Faultfinder, ffolt'-ffein-dyr, *s.* beiadur, beiedydd.
- Faultful, ffolt'-ffwl, *a.* beiog, pechodlawn.
- Faultiness, ffôl'-ti-nes, *s.* beiusrwydd, cylusrwydd; drygioni; diffyg, gwall, trosedd.
- Faultless, ffolt'-les, *a.* difai, digwl, dinam, dianaf, diargyhoedd, gwirion, addwyn, addien, diddrwg, diwall, perffraith.
- Faulty, ffôl'-ti, *a.* beius, cylus, camgylus, gwallus, diffygiol, hygwl; amryfus, cyfeiliornus; amherffraith; drwg, cam.
- Faun, ffôn, *s.* Gwyddan, Eleinion, Gwyddelon, Coedior=dw'r coedydd ym mhllith y Rhufeiniaid.
- Fauna, ffô'-ny, *s.* milodas=holl filod rhyw wlad neillduol.
- Faunist, ffô'-nust, *s.* anianydd, hanesydd anianyddol, milodaswr.
- Faunic, ffô'-nic, *a.* gwyddanig, eleinig; gwladaid, gwyllt, iang.
- Fausen, ffô'-sn, *s.* fosen=math ar lyswen fawr.
- Fausse-braye, ffôs'-bre, *s.* ffalsfre, geufre, ysgorfre.
- Fantor, ffô'-tyr, *s.* noddwr=*Patron*.
- Fautress, ffô'-tres, *s.* noddess=*Patroness*.
- Fauvette, ffô'-fet', *s.* dryw, y dryw bach; drywlwyth, llwyth y drywod.
- Faux, ffocs, *s.* llwngc, ceg, llyngcfa.
- Favilous, fia-ful'-yz, *a.* lludwaidd, lludlud; tebyg i ludw.
- Favour, ffê'-fyr, *s.* hoffedd, caredigrwydd, ffafir, llad, mwynas, ewyllys da, tuedd, serch, cariad, hawddgarwch, addfwynder, trugaredd, daioni, tiriondeb, hynawsedd, rhad, mad, rhadlonrwydd, bodd, cymmwynas, ced, madober; nawdd, ymgeledd, amddiffyn; plaid, gogwydd; pryd, gwedd, wynebpryd; mantais, budd, ennil; rhodd, anrheg; ysnoden rodd:—*v.* *a.* hoffi, parchu, ffafrio, lladu, pleidio, cefnogi, cymhorth, cynnorthwo, nodd, achlesu, ymgeleddu; cymmwynasu; trugarhau wrth; arbed, eiriach; tebyg; esmwythâu, rhwyddhau, hwyluso; cynnal, llochi.
- Favourable, ffê'-fyr-ybl, *a.* tirion, hynaws, rhadlawn, tosturiol, hawddgar, lladol, da, mwyn, cyweithas, cyfeillgar; cymmwynasol, ffafriol, tueddol; cyflûs, manteisiol, cyfaddas; pryd-lawn; llinarol.
- Favourableness, ffê'-fyr-ybl-nes, *s.* tiriondeb, hynawsedd, rhadlonedd, caredigrwydd; cyflûsdra, addasrwydd, hwylusdod, buddioldeb, ffafrioldeb.
- Favoured, ffê'-fyrd, *a.* hoff, anwyl, cu, caredig, cymmeradwy, ffafredig; prydwedddol.
- Favouredness, ffê'-fyrd-nes, *s.* hoffedigrwydd, anwyldeb; rhagoriaeth.
- Favourer, ffê'-fyr-yr, *s.* hoffwr, noddwr, achlesydd, cefnogwr, modur, ewyllysiwr da, parchwr, ffafriwr, pleidiwr, cynnyllydd; hwyluswr.
- Favourite, ffê'-fyr-eit, *s.* hoffddyn, anwyl, anwyllyn, anwylad, hoffyn, anwylldyn, mynwesddyn, ffafryn; cyfrinddyn; cibili; anwylbeth.
- Favouritism, ffê'-fyr-i-tuzm, *s.* hoffddyniaeth, hoffyniaeth, ffafryniaeth.
- Favourless, ffê'-fyr-les, *a.* anffafriol, anhoff, dilad; amhleidiol; annhirion; afladol.
- Fawn, ffôn, *s.* elain, rhydain, rhydol, danas ieuange, hydd ieuange, carw ieuange, llwddn ewig; truth, gweniaith, glaf; cynffonloniad, ymoleuthiad:—*v.* *n.* eleinio, bwrw elain; truthio,

- gwenieithio, glafu, cynffonloni, sidanu, ymgapio, cynffoni, lloni, darfwytho.
- Fawner, ff'nyr, *s.* truthiwr, truthan, gwenieithiwr, ymoleuthydd.
- Fawning, ff'ning, *s.* truthiad, glafriad, cytysloniad, ymgapiad; truthiaith.
- Fawningly, ff'ning-li, *ad.* dangynffonloni, dan gapio, trwy druth.
- Fay, ff'e, *s.* ellyll, gwyll, elff, gwion, gwagysbryd; un o'r tylwyth teg:—*v. n.* sutio, cydweddu, cyfateb, gweddu, cyttaro.
- Fazzolet, ffat'sö-let, *s.* llawfoled, neisiad, moled, cadach, cadafen, ffunen.
- Feaberry, ff'ber-i, *s.* grwysen, eirinen Mair, eirinen perth eurddrain.
- Fealty, ff'yl-ti, *s.* ffyddlondeb, cywirdeb; gwarogaeth, gwriogaeth; teyrn-garwch.
- Fear, ffiyr, *s.* ofn, arswyd, braw, dychryn, orn, arynaig, echryd, echryn, achreth; pryder, gofal; unon:—*v.* ofni; arswydo, dychrynu, argyssyru; brawychu; ofnogi, ofnhau; unon, unofn.
- Fearful, ff'yr-ffwl, *a.* ofnog, brawychus, digalon, llwfr, aneofn; ofnadwy, arswydus, dychrynlyd, erchyll; hybarch.
- Fearfulness, ff'yr-ffwl-nes, *s.* ofnogrwydd, ofnid, dychrynod, arswydlonedd, llyfrdra, aneonder; ofn, dychryn.
- Fearless, ff'yr-les, *a.* diofn, difraw, diarswyd; hyf, dewr, calonog, gwrol, glew, eofn, dihafarch, drud.
- Fearlessness, ff'yr-les-nes, *s.* anofnogrwydd, anarswyd, annychrynod; hyfrdra, dewrder, eondra, pybyrwch; amhryder.
- Fear-nought, ff'yr-not, *s.* afrynaig, diarswyd=math ar nwydd gwlanog tew.
- Feasibility, ffi-su-bul'i-ti, *s.* hywneledd, hywneddrrwydd, hyalledd; hawsedd, hawsder, dichonolrwydd, galluedigrwydd.
- Feasible, ff'zu-bl, *a.* hywnel, gwneuthuradwy; hyall, galluadwy, dichonadwy; hawdd, defnyddiadwy:—*s.* peth hywnel:—*pl.* hywnelion, hywneddion.
- Feast, ffist, *s.* gwledd; cyfeddach, banfaeth, cyfedd, prain, cywledd, gwest, gwestfa, allwest; gwyl, cofwyl:—*v.* gwledda, cywledda, preinio, gwesta; cyfeddach, gwleddydu, wttresa, gloddesta, bolera.
- Feaster, ffis'tyr, *s.* gwleddwr, preiniwr, cyfeddachwr, wttreswr.
- Feastful, ffist'-ffwl, *a.* gwleddol, preinog, cyfeddachol; lawen, gorhoenus, difyr; treulfawr, costus, wttresgar.
- Feasting, ffis'-ting, *s.* gwleddiad, preiniad; gwledd, cyfeddach, croesaw, llawenydd.
- Feastrite, ffis'-treit, *s.* defod gwleddau, preinddefod, preinarfer.
- Feat, ff'it, *s.* camp, gorchest; gwrolwaith, gorchestwaith; gwronwaith, gwrhydri; gweithred, gober; trocast.
- Feather, ffedd'-yr, *s.* pluen, plufen, plufyn; asgell, aden; rhyw, math addurn:—*v. a.* pluo, plufio; pluenn, plufenu; dibluo; addurno, gwychu, berthu, cyfoethogi, dyrchafu, balchio cocwyo, coillogi.
- Featherbed, ffedd'-yr-bed, *s.* gwely pluf, gwely pluf.
- Feather-driver, ffedd'-yr-drei-fyr, *s.* plufwr, plufyrwr, pludriniwr, cyweiriwr pluf.
- Feathered, ffedd'-yrd, *a.* pluog, plufog, asgellog, adeiniog; plufedig; ehedol manbluog. [wellt]
- Feather-grass, ffedd'-yr-gras, *s.* pluf
- Featherless, ffedd'-yr-les, *a.* diblu, dibluf; ammhlug; moel, llwm, noeth lwm.
- Featherly, ffedd'-yr-li, *a.* plufaidd.
- Feathery, ffedd'-yr-i, *a.* pluog, plufog, plufaidd, plufol.
- Featly, ff'it'-li, *ad.* yn ddilyn, yn ddestlus, yn nais, yn glws, yn bert; yn hyfebr.
- Featness, ff'it'-nes, *s.* dillynder, destlusedd, tlysni, pertrwydd; hyfedredd medrusrwydd.
- Feature, ff'cyr, *s.* prydwedd, pryd gwynebpryd, wynebwedd, gwedd, agwedd, gosgedd, llunwedd, ffriw gweddnod; gwneuthuriad; amlinell braslun, ffurf:—*v. a.* prydweddu tebygoli.
- Featured, ff'cyrd, *a.* prydweddog.
- Feaze, ffiz, *v. a.* dadgyfrodeddu, dadffilio; dattroi pen rhaff.
- Febricula, ffi-briç'-iw-ly, *s.* godwymyn twymynig.
- Febrifacient, ffeb'-ri-ffe-shent, *a.* twymynbair, twymynbarol, crydbair:—*s.* crydbair, twymynbair.
- Febrific, ffi-bruff'-ic, *a.* twymynig, twymynaidd, crydaidd, twymynol, crydbair.

Febrifuge, feb'-ri-ffiwj, *s.* tarfgryd, crydgyffer: — *a.* tarfgrydol, crydffo-awl; gwrthdwymynol, gwrthgrydol.
 Febrile, feb'-rul, *a.* twymynol, crydol, twymynolaidd.
 Febris, feb'-rus, *s.* twymyn, mwyth, cryd poeth, poethgryd, llucheden.
 February, feb'-rw-yr-i, *s.* Chwefror, Chwefrol=yr ail fis.
 Februation, feb'-rw-e'-shyn, *s.* puredig-aeth, puriad, coethiad.
 Fecal, ff'-cyl, *a.* gwaddodol, gwaddod-lyd, ffesog; ysgarthol, ystlomol, es-gothionol.
 Feces, ff'-siz, *s. pl.* ysgarthion, ysgoth-ion, carthion, eulon, tom; gwaddod, gwaddodion, ffes, llorion, rhytion.
 Fecial, ff'-shyl, *a.* herodrol, herodurrol, herodyddol; cadhoeddol; achwyddol.
 Fecula, fec'-iw-ly, *s.* pail, pain, ffur-baill, tafias, glasddefnydd; peillud, syth.
 Feculence, fec'-iw-lens, *s.* gwaddog-rwydd, lleidiogrwydd, ffesogrwydd, brynti, budredd; gwaddod, gwaelod-ion, ffes; gwaddodiad.
 Feculent, fec'-iw-lent, *a.* gwaddodog, lleidiog, ffesog, plwca, afloyw, am-mhur, brwnt, tew, trwbll.
 Fecund, fec'-ynd, *a.* ffurwythlawn, ep-piliog, hiliog, ffaeth, cynnyrchol.
 Fecundate, fec'-yn-det, *v. a.* ffurwyth-loni, brwyso; beichiogi.
 Fecundation, fec'-yn-de'-shyn, *s.* ffurwythloniad, ffaethiant, beichiogiad.
 Fecundity, ffi-cyn-du-ti, *s.* ffurwythlon-deb, ffaethder, cnydfawredd, amledd, toraeth, aehrws, brwysedd.
 Fed, ffed, *p. p.* (*Feed*) pasgedig, porth-edig; porthiannus; diwall.
 Federal, ffed'-yr-yl, *a.* ammodol, cyfam-modol; cynghreiriol, cydblediol, cys-swynol, cywystlog, cyflywodol, cyfun-dodol: — *s.* cyfundodwr=*Federalist*.
 Federalist, ffed'-yr-yl-ust, *s.* cyfundod-ydd, cyfundodur, cyfunbleidiwr, cynghreirgarwr.
 Federate, ffed'-yr-et, } *a.* cynghreir-
 Federative, ffed'-yr-e-tuf, } iol; cyfam-modol, cydrwymol, cydblediol, cys-swynol; cyfunol; cyflywodol, cyfundodol.
 Federation, ffed'-yr-e'-shyn, *s.* cynghreiriad, cydblediad, cysswyniad; cynghrair, cyfammod, cyfundas, cyfundodiant.
 Fee, ff', *s.* gwobr, gobr, gobrwy, do-brwy, amobr; tâl, cyflog; pwyth;

maelobr; tâl arferol; gwriogaeth, gwarogaeth, ammodfael, telerfael, tirafael, gafael, gwarogfael, cydnabod-fael, tirfaeliaeth, tirddaliad: — *v. a.* gwobrwyo, gobri, do-bri, do-brwyo, cyflogi, hurio, rhaghurio, rhagobri, rhagrwymo; talu.
 Feeble, ff'-bl, *a.* gwan, egwan, eiddil, l'esg, dinerth, dirym, nychlyd, lleg-ach, llyth, diffygiol; pwl; arafaid.
 Feeble-minded, ff'-bl-mein-ded, *a.* gwanfrydig; ansefydlog; gwan ei feddwl.
 Feebleness, ff'-bl-nes, *s.* gwendid, lles-gedd, egwänder, eiddilwch, methiant, nychdod; pyledd; ansadrwydd.
 Feed, ffid, *v.* porthi, bwydo; ebranu; ymborthi, bwyta, llewa; pesgi, tew-hau, tewychu; pori, porfâu, ysbori; diwallu, gosymmeithio, gosmeithio, ysborthi, maethu, magu, cynnal, gwrygio, cynnyddu: — *s.* ymborth, bwyd, gogor, ebran, porthiant, ym-bawr; porfa; pryd, dogn, cyfran: — *p. p.* gwobredig, taledig, cyflogiedig.
 Feeder, ff'-dyr, *s.* porthydd, ymborth-wr, porthiannydd; pesgadur, pesgwr, porfelwr; ymborthwr, bwytäwr, bwytai; maethwr, magwr, annogwr; bugail.
 Feeding, ff'-ding, *s.* ymborthiad, porthiad, pesgiad; porfa, porfel; ymborth.
 Feed-pipe, ffid'-peip, *s.* diwallbib.
 Feel, ffäl, *v.* teimlo; ymdeimlo; clywed, ymglywed; synio; profi: — *s.* teimlad, teimladw.
 Fee-farm, ff'-ffarm, *s.* tir cydnabod, tir amobr, tir rhyddafael=tir y tâl y deiliad gydnabod am dano yn flynyddol i'r etifeddiion.
 Feeler, ff'-lyr, *s.* teimlwr, teimledydd, teimlor; profydd.
 Feeling, ff'-ling, *s.* teimlad, y teimlad, ymdeimlad; syniad, ymsyniad; profiad, prawf: — *a.* teimladwy, teimladol; tyner, tirion, bywiog.
 Fee-simple, ff'-sun-pl, *s.* tir hawlrydd, etifeddiaeth annibynol, hawl etifeddol, rhyddafael; tir rhydd, breinttir.
 Feet, ffüt, *s. pl.* (*Foot*) traed, pedion, peddau; troedfeddi.
 Fee-tail, ff'-tel, *s.* tir hawlrywim, etifeddiaeth ammodol.
 Feetless, ffüt'-les, *a.* didraed.
 Feign, ffen, *v.* ffugio, ffuantu, rhagrithio, lledrithio, rhithio; dychymmygu, dyfeisio, ystrywio, llunio, llyfelu, bwriadu; dieithrio; coegymlunio.

- Feigned, ffend, *p. p.* ffugiedig, dyfeis-edig; ffugiol, ffals, lledrithiog.
- Feignedness, ffen'-ed-nes, *s.* ffugioldeb, ffugiant, gcuoldeb; ffuant, rhagrith.
- Feigning, ffen'-ing, *s.* dychymmygiad, dyfeisiad; ffugiad, ffuant, ymddieithriad; lledrith, ffug; geuwedd.
- Faint, ffent, *s.* rhith, lledrith, cyfrith, lliw, ffug, geuwedd, ffugesgus.
- Feldspar, ffeld'-spar, } *s.* maesgrisfaen,
Felspath, ffel'-spath, } maesyser,
maesgolp, crisfaen y maes, creigrisfaen.
- Felicitate, ffi-lus'-i-tet, *v. a.* gorddedwyddu, dedwyddu, cyfoddi, cydlawenhau á, hawddammori; llwyddo, llwyddiannu, llawen-gyfarch:—*a.* gorddedwydd; dedwyddlawn, gwynfydlawn, menwyddus, gwenyddog.
- Felicitation, ffi-lus-i-tel'-shyn, *s.* cyfodd-iad, hawddammoriad, hawddammor, cydlawenhád, cyfanerchiad; dedwyddiad.
- Felicitous, ffi-lus'-i-tyz, *a.* dedwydd, hapus, dedwyddol, gorddedwydd; llwyddiannus, hylwydd, tyciannus, hylulus; hyfryd, dymunol.
- Felicity, ffi-lus'-i-ti, *s.* dedwyddwch, gwynfyd, hapusrwydd, dywyndeb, dywyndd, dedwyddoldeb, llwydd, hawddineb, tyciant; bendith, mwyniant.
- Feline, ffi'-lein, *a.* cathaidd, cathol.
- Felis, ffi'-lus, *s.* y cathod; cathfilod, catholion; milod o rywogaeth y gath.
- Fell, ffel, *a.* creulawn, ffyrnig, annynol, milain, ciaidd, didostur, ysgeler, barbaraidd, anwar, gwaedlyd; creugar:—*s.* croen, cen, croen anifail; creigfryn, cerygfryn:—*v. a.* cwympo; bwrw i lawr:—*p. t.* (*Fall*) cwympedig; wedi syrthio.
- Feller, ffel'-yr, *s.* cwympwr, cwympiedydd, cymynwr.
- Fellifuous, ffel-luff'-liw-yz, *a.* gerilifol; yn llifaw o fusgl.
- Fellmonger, ffel'-myng-gyr, *s.* crwynwr, crwynfasnachwr, crwynfaelydd.
- Felloe, ffel'-ö, *s.* cameg=*Felly*.
- Fellow, ffel'-ö, *s.* cydymaith, cyfaill, cymmrawd, cyfrodor, cymdeithydd, cyfaelod, aelod, brodor, brawd; cymhar, cydwr, cydswyddog, cyfranog, cydradd, cyfeisor, cyfiad, cyfeilydd, cystadlydd, cyfalle, cyfurddor, cyfrin, cyfrinachwr; un, dyn, gwr, rhywun; gwelchyn, gwalch; cy-, cyd-, cyf-, cym-, cys:—*v. a.* cyfeillio, cymharu, paru, sutio; cyplu, cyplysu; cydieuo; cyffelybu.
- Fellow-citizen, ffel-ö-sut'-i-zn, *s.* cyddinesydd.
- Fellow-commoner, ffel-ö-com'-myn-yr, *s.* cydgyffredinwr.
- Fellow-counsellor, ffel-ö-cown'-sel-yr, *s.* cydymgynghorwr.
- Fellow-creature, ffel-ö-crö'-cyr, *s.* cydgreadur.
- Fellow-feeling, ffel-ö-ffi'-ling, *s.* cytteimlad, cydymdeimlad; cydles.
- Fellow-heir, ffel-ö-e'-yr, *s.* cydetifedd.
- Fellow-helper, ffel-ö-hel'-pyr, *s.* cydgynorthwywr, cydhelprwr, cymhorthwr.
- Fellow-labourer, ffel-ö-le'-byr-yr, *s.* cydweithiwr, cydlafurwr.
- Fellow-like, ffel'-ö-leic, *a.* cyfeillaidd, cyfeillgar; cydradd, cyfartal.
- Fellow-member, ffel-ö-mem'-byr, *s.* cydaelod.
- Fellow-minister, ffel-ö-mun'-us-tyr, *s.* cydweinidog, cydwas.
- Fellow-peer, ffel-ö-pö'-yr, *s.* cydarglwydd.
- Fellow-prisoner, ffel-ö-pruz'-zn-yr, *s.* cydgarcharor.
- Fellow-scholar, ffel-ö-scol'-yr, *s.* cydysgolor, cydysgoläig.
- Fellow-servant, ffel-ö-syr'-fynt, *s.* cydwas, cydweinydd.
- Fellowship, ffel'-ö-ship, *s.* cymdeithas, cyfeillach, cydgyfeillach, cymdaith, cyweithas, brodoriaeth, cyfrodoriaeth, cymrodoriaeth, cyfaelodiaeth, cymmundeb, cyfundeb; cyfranogaeth; cystlwn, cystlynaeth; cysmeriaeth; cydfaeliaeth, cydfaeloriaeth; brodorged; cydles:—*v. a.* cymdeithasu.
- Fellow-soldier, ffel-ö-söl'-jyr, *s.* cydfilwr, cydsawdiwr, cydryfelwr.
- Fellow-student, ffel-ö-stiü'-dent, *s.* cydfyfyriwr, cydefrydiwr, cydastudiwr.
- Fellow-subject, ffel-ö-syb'-ject, *s.* cyddeiliad.
- Fellow-sufferer, ffel-ö-syff'-yr-yr, *s.* cydoddefydd, cyd ddiodefwr.
- Fellow-traveller, ffel-ö-traf'-el-yr, *s.* cytteithiwr, cyd deithydd, cydymdeithiwr. [weithiwr.
- Fellow-worker, ffel-ö-wyr'-cyr, *s.* cyd-Fellow-writer, ffel-ö-rei'-tyr, *s.* cydysgrifenwr, cydysgrifydd.
- Felly, ffel'-i, *s.* cameg, camog, camen, camer:—*pl.* camegau, cemyg, camogau.
- Felo-de-se, ffi-lö-di-sö', *s.* hunanleiddiad, hunleiddiad.

Felon, ffel'-yn, *s.* cyflafanwr, cyflafanog, drygweithredwr; leidr; bystwn, gwrllys, ewinor, ewinwasg:—*a.* creulawn, ffyrnig, annynol, dywal, barbaraid, ciaidd, dryganianol, athryfar; maleisus, drygfydus; bradwrus, anffyddlawn.

Felonious, ffi-lŷ-ni-yz, *a.* cyflafanol; eneidfaddeul; lladradaid; drygfwriadol, maleisddrwyg, mall; ysgeler, ysgymmwn, barus, diriaid, anfad, drygionus, adwythig, creulawn; bradog, anffyddlawn.

Felony, ffel'-yn-i, *s.* cyflafan; anghyfarach; lladrad, lledrad.

Felsite, ffel'-sut, *s.* creigith=math ar greigrisfaen.

Felt, felt, *s.* llawban; brethyn llawban; het lawban; het; croen:—*v.* *a.* llawbanu; gwneyd brethyn llawban; gwneuthur hetiau.

Felt-grain, felt'-gren, *s.* coedlin, croeslin coed, llin coed.

Felting, ffel'-ting, *s.* llawbaniad; croesliniad.

Feltmaker, ffelt'-me-cyr, *s.* llawbanwr; hetiw.

Felucca, ffi-lyc'-ca, *s.* deuffluregan=math ar longan chwerhwyf.

Felwort, ffel'-wyrt, *s.* crwynllys.

Female, ffŷ-mel, *s.* benyw, menyw; bun, gwraig, dynes, merch; rhian:—*a.* benywaidd, menywol, benyw; gwreigiol, merchedaidd; rhianaidd; tyner, gwan.

Feme-covert, ffim-cŷ-fyrt, } *s.* gwraig
Femme-covert, ffam-cŷ-fyr, } briod,
gwraig ysbwys, gwraig gowyllog,
gwraig wrnawdd.

Feme-sole, ffim-sŷl, } *s.* benyw an-
Famme-sole, ffam-sŷl, } weddog, gwraig
ammhriod, merch weddw.

Feminality, ffem-i-nal'-i-ti, *s.* benywoldeb, menyweiddrwydd, gwreigdra.

Feminine, ffem'-i-nun, *a.* benywol, menywaidd; benyw, menyw; gwreigiol, merchedaidd; tyner, mwyth, tirion, blydd.

Femoral, ffem'-ŷ-ryl, *a.* morddwydol.

Femur, ffŷ-myr, *s.* morddwyd.

Fen, ffen, *s.* cors, corsle; corswaen, morfa; siglen, migen; corsdir; rhos.

Fen-berries, ffen'-ber-riz, *s. pl.* ceirios y waen, llygaeron, llygaid aeron, llygeirin.

Fence, ffens, *s.* cae, argae, clawdd, amgae, gwrych, perth, bid, polgae, caer, gwalc, gwai, achwre, amgaer,

caud; amddiffyn, nawdd, achles, diffwyn; amddiffynfa, diogelfa; gwart, gorch; cleddyfiacth, ymgleddyfiacth, chwaren cleddyfau:—*v.* cau, amgan, argau; cloddio; diogelu, amddiffyn, cadarnhau; ymgleddyfu, cleddyfu, chwaren & chleddyfau; diffynchwaru; dyrnodio; ffensio; coeg ymwan; yngadw.

Fenceful, ffens'-ffwl, *a.* amgaeog, argaeog, amgaerog, diffynlawn.

Fenceless, ffens'-les, *a.* digae, diargae, digae, diglawdd; agored, noeth; diymadferth, diamddiffyn.

Fencer, ffen'-syr, *s.* cleddyfwr, ymgleddyfydd, ymgleddyfor; dyrnodiwr, ffensiwr.

Fensible, ffen'-su-bl, *a.* caudwy, hygae; diffynadwy, hynawdd:—*s.* diffynsawdiwr, diffynfilwr.

Fencing, ffen'-sing, *s.* cleddyfyddiaeth, ymgleddyfiacth; dyrnodiaeth, ffensiaeth.

Fen-crest, ffen'-cres, *s.* berwy 'r gors, berw 'r gors, berwr dwr.

Fen-cricket, ffen'-cric-cet, *s.* rhinge ytes, rhinge y llin.

Fend, ffend, *v.* amddiffyn, rhagodi, cadw draw, troi heibio, cilgwithio; gwrthwynebu; dadlu, ymddadlu, rhesymu; diange.

Fender, ffen'-dyr, *s.* rhagodydd, diffynydd, parfa, aelwydor, haiarn aelwyd, aelwydgyloch, gwalc; fender; gwart.

Feneration, ffen-yr-ŷ-shyn, *s.* ocræath, ocr, maelocriaeth, llog; ocriad, llogiad.

Fenestella, ffi-nes-tel'-la, *s.* ffenestrell, ffenestren.

Fenestral, ffi-nes'-tryl, *s.* ffenestrig, ffenestran:—*a.* ffenestrol, ffenestrog.

Fennel, ffen'-nel, *s.* ffenigil.

Fennel giant, ffen'-nel jei'-ynt, *s.* march-ffenigil, cedorwydd.

Fenny, ffen'-i, *a.* corsol, corsog, corslyd, morfaog; corsdrig.

Fennystones, ffen'-i-stönz, *s.* corslys.

Fenugreek, ffen'-iw-gric, *s.* groegwyrwan.

Feod, ffŷwd, *s.* gwriogaeth=*Feud*.

Feoff, ffeff, *v.* *a.* meddiantroddi; gosod mewn meddiant; rhoi goresgyn i, goresgynu; rhoi tiffeddiant:—*s.* tiffafael=*Fief*.

Feoffee, ffef-ŷ', *s.* meddiantroddai, goresgynai, meddiannydd=un a roddwyd mewn goresgyn ar dir.

Feoffer, } ffef-yr, *s.* meddiantroddwr,
Feoffor, } goresgynog, rhoddydd goresgyn, rhoddwr gafael.

Feoffment, ffef'-ment, *s.* meddiantroddiad; rhoddiad goresgyn; estyn; llwyr feddianniad.

Feracious, ffi-re'-shyz, *a.* ffrwythlawn, ffrwythog, cnydfawr, cynnyrchiog.

Feracity, ffi-ras'-i-ti, *s.* ffrwythlondeb, cnydfawredd, cnydiogrwydd.

Feral, ffi'-ryl, *a.* angladdol, arwylannus; galarus, alaethus.

Feretary, ffer'-i-tyr-i, *s.* elor, gelor, gél-orwydd; elorgist, arch, ysgrin; elorfa.

Ferial, ffi'-ri-yl, *a.* gwyliawl, gwyl; perthynol i wyliau.

Feriation, ffi-ri-é'-shyn, *s.* gwylgadwad, gwylriad, cynnaliad gwyl; gwylseibiant.

Ferine, ffi'-rein, *a.* gwyllt, anwar, bwystfilaid, annof; ffyrnig, creulawn.

Feriness, ffi-rei'-nes, } *s.* gwylltrwydd,
Ferity, ffer'-i-ti, } gwylltineb, anwaredd, hwystfileiddrwydd, creulondeb, ffyrnigrwydd.

Ferment, ffyr-ment', *v.* ymweithio, tarwedd, ilio, gweithio, ymchwyydo, heplesu, eplesu, lefeinio, ymlefeinio; cyffroi, brydio, berwi, ymgynhyrfu, sori, digio.

Ferment, ffyr'-ment, *s.* ymwaith, gwaith, tarwedd, il, gil; heples, lefain, swyf; ymchwyydd, ilwaith; ymweithiad, iliad; brwch, cynhwrf, cyffroad, berw, gwres.

Fermentation, ffyr-men-te'-shyn, *s.* ymweithiad, tarwediad, iliad, lefeiniad, eplesiad, chwyddaid; ymwaith, tarwedd, il, brecini; ymgynhyrriad.

Fermentative, ffyr-men'-ty-tuf, *a.* ymweithiol, tarweddol, iliadol, lefeiniol, eplesol.

Fermillet, ffyr'-mul-et, *s.* bwcl, gwäeg, tytmwy, ystrag, boglwm.

Fern, ffyrn, *s.* rhedyn:—*sing.* rhedynen.

Fernery, ffyr'-nyr-i, *s.* rhedynfa, rhedynog.

Ferny, ffyr'-ni, *a.* rhedynog, rhedynaid.

Ferocious, ffi-rö'-shyz, *a.* ffyrnig, creulawn, anwar, ciaidd, dywal, barbaraid, milain, gwyllt, brochwylt, ffroch, blwng, barus, rheibus, lledffer, hyll.

Ferociousness, ffi-rö'-shyz-nes, } *s.* ffyr-
Ferocity, ffi-ros'-i-ti, } nig-
rwydd, creulondeb, anwaredd, an-
nynoldeb, mileindra, gwylltnewws,
hyllder; broch, trallid, digofaint.

Ferreous, ffer'-ri-yz, *a.* haiarnaid.

Ferret, ffer'-ret, *s.* ffured, ieugen; cul-

we, ffuredwe:—*v.* *a.* ffuredu; cilio; dadlochesu, hela, olrhain.

Ferreter, ffer'-ret-yr, *s.* ffuredwr; chwilenwr, chwilotwr, olrhainiwr, ceisiwr, ymofynwr; dadlocheswr.

Ferriage, ffer'-ri-éj, *s.* porthlog, porthdal, arian cludborth, trosgluttal; trawendal.

Ferric, ffer'-ric, *a.* haiarnig, harnig.

Ferricalcite, ffer-ri-cal'-sut, *s.* harngalchfaen.

Ferrid-cyanogen, ffer'-rud-sei-an'-ö-jen, *s.* glasai, harnid, harnidlasai.

Ferriferous, ffer-ruff'-yr-yz, *a.* haiarnddwyn.

Ferrilite, ffer'-ru-lut, *s.* haiarnfaen.

Ferrocyanate, ffer-rö-sei'-y-net, *s.* harnlasant.

Ferrocyanic, ffer-rö-sei-an-ic, *a.* harnlasarig, hangreisflorig.

Ferruginous, ffer-riw'-ji-nyz, *a.* haiarnaid, haiarnog, harnaid, haiarnodde; haiarnodu; cochddu.

Ferrugo, ffer-riw'-gö, *s.* rhwd.

Ferrule, ffer'-riwl, *s.* amgarn, amdoroch; torch, cylchyn.

Ferrumination, ffer-riw-mu-ne'-shyn, *s.* sodriad, asiad, sawdryiad.

Ferry, ffer'-ri, *v.* trosglwyddo, trosglud, trosi, trawenu; mordwyo drosodd; croesi 'r borth:—*s.* ceubalfa, trosgludfa, trofsa, trawenfa, trosglwyddfa, porthfa; trosgludfaint, ceubalfaint.

Ferry-boat, ffer-ri-böt, *s.* ceubal, ysgraff, t'reiddfad, trosglwyddfad, bad trawenu, cwch trosglwyddo.

Ferryman, ffer-ri-myn, *s.* porthwas, ysgraffwr, ceubalwr, trawenydd.

Fertile, ffyr'-tul, *a.* ffrwythlawn, ffrwythog, ffaeth; cnydfawr, cnydiog, toreithiog; bras, brwysog; cyfoethog, achrwysol; eppiliog.

Fertility, ffyr-tul'-i-ti, *s.* ffrwythlondeb, cnydfawredd, toraeth; brasder, brwysedd.

Fertilize, ffyr'-tu-leiz, *v.* *a.* ffrwythloni, toreithio; brasäu, achrwysol.

Ferulaceous, ffer-iw-le'-shyz, *a.* corsenaid, cecysaid; corsenol; cecysog.

Ferula, ffer'-iw-ly, *s.* cedorwydd, pyglys, marchffengl.

Ferule, ffer'-iwl, *s.* ysllapell, llawgraffell, llawddulen; cecysen, corsen; brysgyll:—*v.* *a.* ysllapellu, llawgraffellu; ysllapio.

Fervency, ffyr'-fen-si, *s.* gwresogrwydd, gwres, poethder, twymder, angerdd, tanbeidrwydd; brwdfrydedd, ter-

- wynder, awyddfyd; taerineb, difrifwch; aidd, eiddgedd, sêl; dyhewyd; poethwyn; trynedd.
- Fervent, ffyr'-fent, *a.* gwresog, tanbaid, brwd, terwyn, poeth, angerddol, tanllyd; taer, difrifol; awchus, bywiog, greiddol, grwys; teryll; gwrdd, agwrdd; eiddig, eiddgar, selog; herwol.
- Fervescent, ffyr'-fes'-sent, *a.* gwresogaidd.
- Fervid, ffyr'-fud, *a.* gwresog, poeth, twym, terwyn, tanbaid, greiddol; eiddig, brwdfrydig; taer, angerddol, dwys.
- Fervidness, ffyr'-fud-nes, *s.* gwresog-rydd, tanbeidrwydd, terwynder; taerineb, difrifwch; aidd, hewyd, sêl.
- Fervour, ffyr'-fyr, *s.* gwres=*Fervency*.
- Fescennine, ffes'-sen-nein, *a.* penrhydd, afreolus, anllad:—*s.* anlladgan, penrhydddeg; priodasgan.
- Fescue, ffes'-ciw, *s.* dangosbin, cyfeirbin, dangosyr; dangosyr; pin cyfeirio.
- Fescue-grass, ffes'-ciw-gras, *s.* peisgwellett.
- Fesse, ffes, *s.* ffas arfen, gwregys cwnsallt.
- Fesse-point, ffes'-point, *s.* ffasbwynt, cesbwynt, canol cwnsallt, craidd arfen.
- Festal, ffes'-tyl; *a.* gwleddol, gwestfaol; llawen, digrif, gorawenus.
- Fester, ffes'-tyr, *v. n.* crawni, croni, madru, gori, braenu, llygru.
- Festival, ffes'-tu-fyl, *a.* gwleddol, gwestfaol; llawen, llonwych, gorfoleddus, difyr, digrif, gorhoenus, afaethus:—*s.* gwyl, cofwyl, dydd gwyl, dygwyl; gwledd; cylchwyl.
- Festive, ffes'-tuf, *a.* gwleddol=*Festival*, *a.*
- Festivity, ffes'-tuf-i-ti, *s.* llawenydd, gorfoledd, llonder; difyrwch, digrifwch, hoen, gorawen, elwch; arabedd, afaeth; cyfeddach.
- Festoon, ffes'-tun', *s.* troddail, deilwaith, taflodau; deilbleth, coronbleth adail; pillfodau:—*sing.* taflodyn:—*v. a.* troddeilio, deilweithio; deilblethu.
- Festuca, ffes'-tiw-cy, *s.* peisgwellett.
- Festucine, ffes'-tiw-sun, *a.* gwelltliw.
- Festucous, ffes'-tiw-cyz, *a.* gwelltaidd.
- Fetal, } ffî'-tyl, *a.* milrithiol, milrith-
Fœtal, } aidd, milrithig; perthynol i
filrith.
- Fetch, ffec, *v.* cyrchu, hercyd, hol, nol, cyrhaeddyd; arwedd, dwyn, cludo, cywain, cario; tynu; cymmeryd;
- gwneuthur, ysgogi, symmud, troi:—*s.* cast, ystrange, ystryw, prange, cyfrwysder, dichellgyrch, cyrch; lledrith.
- Fete, ffet, *s.* gwyl, gwledd, dydd gwyl.
- Fetichism, ffet'-i-cizm, } *s.* Ffetiagaeth=
Feticism, ffet'-i-suzm, } eilunaddol-
iaeth Duantwys Affrica.
- Fetid, } ffet'-ud, *a.* drewllyd, drewedig,
Fœtid, } drygsawrus, rhogleuol, mws,
trymsawr.
- Fetidness, ffet'-ud-nes, *s.* drewi, drewdod, rhogleuaeth, drewiant, mysni.
- Fetiferous, ffi-tuff-yr-yz, *a.* eppiliog, hiliog, ffrwythlawn.
- Fetlock, ffet'-loc, *s.* swrl, swrn, eswrn, cudyn egwyd; egwyd, mwydle.
- Fetor, ffî'-tyr, *s.* drewi=*Fetidness*.
- Fetter, ffet'-tyr, *s.* llyfethar, hual, gefyn, clofwrwn, llywethyr, llyfethyr, llyfethair, llawethyr, troedog, meg, burwy; carchar, cadwyn:—*v. a.* llyfetheirio, hualu, gefynu; burwyo; rhwymo, cadwyno; carcharu.
- Fetterless, ffet'-tyr-les, *a.* dilyfethair, anhualog; rhydd, afrwym.
- Fetus, } ffî'-tys, *s.* milrith, còl, pri,
Fœtus, } rhith, yr anelwig ddefnydd.
- Feud, ffîwd, *s.* dygasedd, annysgymmod, anghydfod, cilwg, amryson, ymrafael, cynhen, cyfrysedd, ymgiprys, cweryl, brwth; gwriogaeth, gwarogaeth, ammodfael; gafael, tirdaliaid; gafaeldir.
- Feudal, ffîw'-dyl, *a.* gwriogaethol, gwriogol, gwarogol; cydweinidol:—*s.* gfaelbeth.
- Feudalism, ffîw-dal'-uzm, *s.* gwriogoliaeth, gwarogyddiaeth, y gyfundrefn wriogaethol.
- Feudality, ffîw-dal'-i-ti, *s.* gwriogoldeb, gwarogolrwydd.
- Feudary, ffîw'-dyr-i, *a.* gwriogaethol; cadweinïol.
- Feudatary, } ffîw-de'-tyr-i, *s.* gwriogwr,
Feudatory, } gwarogwr; deilad dan
wriogaith.
- Feu-de-joie, ffyw-dydh-wa', *s.* coelcerth, banffagl, tân gorfoledd.
- Feuillage, ffyw'-iej, *s.* deilres, deiliant, deilliadaeth, dail; swp o ddail.
- Feuille-morte, ffyw'-i-mort', *s.* edwinlliw, llwydfelyn, melynllwyd, lliw gwywddail.
- Fever, ffî'-fyr, *s.* twymyn, cryd, teirchion, mwyth, haint ygwres, llucheden, poethgryd; clefyd; gwres, brydiant:—*v. a.* twymyno, mwytho.
- Feverfew, ffî'-fyr-ffîw, *s.* tormwyth,

tarfryd, wermod wen, chwerwyn yr ardd, meddygyn menyw.
 Feverish, ff^ʷ-fyr-ish, *a.* twymnaidd, twymynog; poeth, brydiog, anwadal.
 Feverishness, ff^ʷ-fyr-ish-nes, *s.* twym-
 yneiddrwydd, twymynogrwydd.
 Fever-root, ff^ʷ-fyr-rwt, } *s.* crydlys.
 Fever-wort, ff^ʷ-fyr-wyrt, }
 Fever-weed, ff^ʷ-fyr-wid, *s.* mwythlys.
 Fevery, ff^ʷ-fyr-i, *a.* twymynog, twym-
 ynaidd.
 Few, ff^ʷ, *a.* ychydig; anaml; rhai; ambell, ambell un; prin.
 Fewel, ff^ʷ-el, *s.* tanwydd, cynnyd, tan-
 went, dylwyf, gosgyrmon, tanborth: —*v.* *a.* tanborthi, porthi tân; rhoi peth ar y tân.
 Fewness, ff^ʷ-nes, *s.* ychydig, ychydig-
 rwydd, anamllder, prinder, bychodedd.
 Fiance, ffeⁱ-yⁿs, *s.* dyweddio.
 Fiat, ffeⁱ-yt, *s.* gorchymyn, arch; bydded.
 Fib, ffub, *s.* celwydd, anwiredd, ffug; coegchwedl:—*v.* *n.* celwyddu; ffugio.
 Fibre, ffeⁱ-byr, *s.* llinionen, meinedef-
 yn, edafedden, llined, llin, edef; gi; meinwreiddyn.
 Fibril, ffeⁱ-brul, *s.* llinionen, llinionyn, meinedefyn:—*pl.* llinionos.
 Fibrillous, ffeⁱ-brul-lyz, *a.* llinionog, meinedefol. [ain.
 Fibrin, ffeⁱ-brun, *s.* llinednur, llined-
 Fibrolite, ffub^ʷ-rö-lut, *s.* llinedfaen, glasith.
 Fibrous, ffeⁱ-bryz, *a.* llinaidd, llinedol, meinwreiddiog, meinedafeddog.
 Fibula, ffub^ʷ-iw-ly, *s.* gwäeg, balog, tyt-
 mwy, bwcl, ystraig; llof, llorp, ys-
 berygl, asgwrn y grimog; clorfa.
 Ficaria, ffi-c^ʷ-ri-a, *s.* milfyw, bronwys, bronwst, llygad Ebrill, melyn y gwan-
 wyn, gwenith y ddaiar, gwenith y gog, llygad dyniawed.
 Fickle, ffic^ʷ-cl, *a.* anwadal, gwamal, cyf-
 newidiol, ansefydlog, oriog, chwidr, nwythig, ehud, ysmala, mympwyol.
 Fickleness, ffic^ʷ-cl-nes, *s.* anwadalwch, gwamalrwydd, syfaldod, chwidredd.
 Fico, ffeⁱ-cö, *s.* bawdfociad, bysfociad, clec y fawd, clediad bysedd ar un.
 Fictile, ffic^ʷ-tul, *a.* celfuniol, moldun-
 iol; celfyddydol; priddorol, cregenol, priddin.
 Fiction, ffic^ʷ-shyn, *s.* ffugiant, ffug, ffu-
 ant, ffugwaith, dychymmyg; ffugeb, ffugwers, ffugchwedl; chwedl, chwedl
 wneuthur; ffalsedd, geudeb, celwydd: —*pl.* ffugion, ffugebau.

Fictionist, ffic^ʷ-shyn-ust, *s.* ffugionydd, ffugebydd, ysgrifenydd ffugebau.
 Fictious, ffic^ʷ-shyz, } *a.* ffugiol, gau,
 Fictitious, ffic^ʷ-tish-yz, } dychymmygol;
 ffals, lledrithiog.
 Fictitiousness, ffic^ʷ-tish-yz-nes, *s.* ffug-
 ioldeb, ffalsedd, geudeb.
 Fictor, ffic^ʷ-tyr, *s.* delweddwr, delwad-
 wr, claidelwadur.
 Ficus, ffeⁱ-cys, *s.* ffigas.
 Fid, ffud, *s.* ysbodfar; dattodwaell.
 Fiddle, ffud^ʷ-dl, *s.* crwth, crythen, ffil, ffidyl, ffidl:—*v.* *a.* crythorio, ffilorio, crythu, canu crwth, ffidlo; ofera, simera, segura, oferdreulio.
 Fiddle-faddle, ffud^ʷ-dl-fad-dl, *s.* (*col.*) ffiloreg, oferedd, gofregedd, coeg-
 waith, coegbeth, simer; ffirilion, sim-
 erion; oferglep, coegsiarad, baldorrd, ffregod:—*a.* coegweithgar, coegbrys-
 ur; gwag, coeg, ofer, ffilorig.
 Fiddler, ffud^ʷ-lyr, *s.* crythor, crythwr, ffilor, ffidor, ffidler:—*f.* crythores.
 Fiddle-stick, ffud^ʷ-dl-stic, *s.* ffiloryn, bwa crwth.
 Fiddle-string, ffud^ʷ-dl-string, *s.* ffildant, tant crwth.
 Fiddling, ffud^ʷ-ling, *s.* crythoriad, ffilor-
 iad, crythiad, ffidliad, caniad crwth.
 Fidejussion, ffeⁱ-di-jysh-yn, *s.* mechni-
 aeth, machniaeth, mechni.
 Fidelity, ffi-del^ʷ-i-ti, *s.* ffyddlondeb; cy-
 wirdeb, uniondeb, gonestrwydd; gwirionedd.
 Fidget, ffi^ʷ-et, *v.* *n.* sygogi; ffwdanu; coeg reddeg; ofer hela; coeg olrhain; rhagnythu:—*s.* sygog, ffwdan; aflon-
 yddwch; ias, nwyth, chwiw.
 Fidgety, ffi^ʷ-et-i, *a.* sygoglyd, anes-
 mwyth, ffwdanllyd; od, chwimiog, orio.
 Fiducial, ffi-di^ʷ-shyl, *a.* hyderus, ym-
 ddiriedol; diamheul, dibetrus; sicr, diysgog, cadarn.
 Fiduciary, ffi-di^ʷ-shyr-i, *a.* ymddiried-
 us, diammeu, dibetrus; sicr:—*s.* ym-
 ddiriedal, ymddiriedog; unigffydd-
 iad, anneddfiad, gwrthdodeddfrw.
 Fie, } ffeⁱ, *in.* ffeⁱ! ffi! hach! ffach!
 Fy, } wfft! rhagcywilydd! ffwrdd! wb!
 Fief, ffi^ʷ, *s.* gatael, daliad, tirafael, tir-
 ddaliad; maenor wriogaethol; am-
 modfael, gwarogfael; gwriogaeth, gwarogaeth.
 Field, ffild, *s.* maes, cae; cenfaes; coed-
 gae; caint, ble, mai; maesdir; maes
 arfau, llawr arfau; maes arllen; y
 cyfandir.

Field-bed, fild'-bed, *s.* maeswely.
 Field-book, fild'-bwe, *s.* maeslyfr, llyfr tîrfesurwr.
 Field-duck, fild'-dyc, *s.* maeshwyad.
 Fieldfare, fild'-feyr, *s.* socan; socas, socas lwyd, socan eira, caseg y dryghin, aderyn yr eira.
 Field-madder, fild'-mad-yr, *s.* gwreidd-rudd gwyllt, gwreiddudd y maes, cochwraidd y maes.
 Field-marshal, fild'-mar-shyl, *s.* maeslywydd, maesfiliad, pencadiliad; aer-gun, maesgun, maesgadlyw.
 Field-mouse, fild'-mows, *s.* llyg, llygoden y maes, maeslygoden, chwistlen, chwistl, pigoden, llygoden goch.
 Field-officer, fild'-off-i-syr, *s.* maeswyddog, maesraddog, aerswyddog, rhyfelywyddog.
 Field-pieffe, fild'-pis, *s.* maesdryll, maesyfflegr, cyflegr gwersyll, gwn maes.
 Field-sports, fild'-spôrts, *s. pl.* maesddifyrion, difyrwch y maes; [hwraethiaeth. {ffon.
 Field-staff, fild'-staff, *s.* maesffon, mei-Field-vole, fild'-fûl, *s.* maeslygoden gota, llyg lloftfyr, llyg y waen.
 Field-work, fild'-wyr, *s.* maeswaith, gwaith allan.
 Fiend, fînd, *s.* gelyn; ellyll, cythraul, diawl, diafl, y fall, mallt, y ddera, yr andras, yr ysbryd drwg :—*pl.* cethern.
 Fiendful, fînd'-fwl, *a.* mallt, dieffig.
 Fiendish, fînd'-dish, *a.* cethernol, mallt, diaflaidd, ellyllaidd, uffernol.
 Fiendishness, fînd'-dish-nes, *s.* cethernoldeb, malltedd, cythreuligrwydd; maleisrwydd, dryganiaeth.
 Fiendlike, fînd'-leic, *a.* cethernaidd, diawlaidd, uffernol, malltaidd.
 Fierce, fî'yr, *a.* ffyrnig, creulawn, ffroch, dywal, difiog, gerwin, tryn, blwg, nawswyllt, angerddol, tanbaid, greidiol, ffirwys, terwyn, tern, cynddeiriog, gorwyllt, ffrom, tost, awchus, digllawn, lliديو, brochwylt, dewr, drud, hyf; mileinig, ciaidd, erchyll, taer; anfwyn.
 Fiercely, fî'yr-li, *ad.* yn ffyrnig; ar ruthr.
 Fierceness, fî'yr-nes, *s.* ffyrnigrwydd, creulondeb, dywalder, ffirwys, tryn-edd, gerwinder, gorwylltedd, cynddaredd, cynddeiriogrwydd, angerddoldeb; llid, digofaint.
 Fieri-facias, ffei-i-ri-ffe'-shi-as, *s.* adgaffaelwys.

Fiery, ffei'-yr-i, *a.* tanlyd, tanbaid, poeth, tanllachar, bywlog, fflamboethl, poethnaws, tanol, o dân; llachar, dysglaer; ffrowys, terwyn; ffrawdd; hyddig, lliidus.
 Fife, ffeif, *s.* caddib; chwibanogl :—*v.* *n.* canu caddib; chwibanogli.
 Fifer, ffei'-ffyr, *s.* caddibwydd; chwibanoglw.
 Fifteen, ffuff'-tin', *a.* pymtheg=15 :—*s.* pymtheg.
 Fifteenth, ffuff'-tinth', *a.* pymthegfed=15fed :—*s.* pymthegfed, y bymthegfed ran.
 Fifth, ffuffth, *a.* pummed=5med :—*s.* pummed, y pummed, y bummed, pummedran.
 Fifthly, ffuffth'-li, *ad.* yn bummed.
 Fiftieth, ffuff'-ti-eth, *a.* degfed a deugain=50ain, pumdegfed=50fed, hanner canfed; pumdegol :—*s.* y degfed a deugain, y ddegfed a deugain, pumdegfed, pumdegran.
 Fifty, ffuff'-ti, *a.* deg a deugain=50, pumdeg, hanner cant :—*s.* deg a deugain, pumdeg, hanner cant.
 Fig, fig, *s.* ffigysen :—*pl.* ffigys :—*v.* *a.* bawdfociad, bysodiad, crinellu bysedd ar un; gofyn gwaethaf un; pupro.
 Figaro, ffi-ge'-rô, *s.* gofregyr, gofregiadur.
 Figary, ffi-ge'-ri, *s.* gofreg, prangc, nwyth, nwyd, chim, mympwy, asbri.
 Fig-gnat, ffig'-nat, *s.* gwybedyn y ffigys.
 Fight, ffeit, *v.* ymladd, brwydro, ymdrech, trin, ymwrio, aerodi, cadu, cadu, brythu, rhyfela, ymwuan, llueddu, lluyddu; gwrthrynu, cytrachu :—*s.* ymladd, brwydr, cad, gwaith, trin, ymgyrch, aer, breithel, trafod, brythwch, cysbwy, ymwuan.
 Fighting, ffeit'-ing, *a.* ymladdol, brwydro; ymladdgar, rhyfelgar :—*s.* ymladdiad, ymbaffiad; ymladd, ymrysion, cynnen, anghydfod, ymgiprys.
 Fig-leaf, ffig'-liff, *s.* ffigysdalen; ffigyslen, gorchudd teneu.
 Fig-marigold, ffig-mar'-i-göld, *s.* rhuddos ffigyddaid, gold Mair ffigysaid, ffigruddos.
 Figment, ffig'-ment, *s.* ffug, ffugiant, dychymmyg, dyfais, ffugwaith, ffugchwedl; celwydd, ffalsedd.
 Fig-pecker, ffig'-pec-cyr, *s.* ffigysor, delor y ffigys.
 Fig-tree, ffig'-tri, *s.* ffigysbren, ffigyswydden, ffugwydden.
 Figulate, ffig'-iw-let, *a.* priddgistol, priddgleiog, priddlestrog; lluniedig.

Figurability, ffig-iw-ry-bul'-i-ti, *s.* hylunedd, hylunrwydd.
 Figurable, ffig'-iw-ry-bl, *a.* hulun, lluniadwy, hyddull.
 Figural, ffig'-iw-ryl, *a.* darluniadol, dulliadol; ffigrol.
 Figurant, ffig-iw-rant', *s.* dawnsiadur, dawnsiwr cyhoeddus.
 Figurante, ffig-iw-rant', *s.* corelwes, dawnsiadures; dawnsyddes gyhoeddus.
 Figure, ffig'-iw-ret, *a.* lluniog, dulliog, ffurfiog, arddulliog; ffigredig, rhifnodol.
 Figuration, ffig-iw-re'-shyn, *s.* lluniad, ffurfiad, arddulliad, arduwiad; ffiguriad.
 Figurative, ffig'-iw-ry-tuf, *a.* cysgodol; arddangosol; trawsfudol, allegol, danmegol, cyffelybiaethol, alleiriog, aralleiriog; ffigrol, ffugryol; arwyddlunio; troellymadroddol, troellegol; arddulliog.
 Figurative language, ffig'-iw-ry-tuf lang'-gwi, *s.* troelleg, troelliaith, troellymadrodd.
 Figure, ffig'-iwyr, *s.* llun, dull, ffurf, ffundol, arddull, darlun, dullwedd, gwedd, gosgedd, delw, eilun, ystum, elwig; cysgod, cyffelybiaeth, alleg, aralleg, troelleg, trofeg, troelliaith, troell; rhifnod, rhifef, ffugr, ffugyr; ymddangosiad, drych, cysgodlun, arwyddlun; cyflun, cyttrem; rhwysg, mawredd:—*v.* llunio, ffurfio, dullio, arlunio, ystumio, arfelu, darlinellu, delwadu, amrywio, amryfalu; arddullio; rhagarwyddo; dychymmygu, tybio; rhifnodi, ffugro; cysgodlunio, cysgodi; troellegu, trofegu, troellymadroddi; ymhynodi, rhwysgo.
 Figurehead, ffig'-iwyr-hed, *s.* pendduryrn, ffureglun; torddwr.
 Figuring, ffig'-iw-ring, *s.* lluniad, ffurfiad; ffugriad, rhifebiad.
 Figwort, ffig'-wyr, *s.* gornerth, gorenerth, meddyges ddu, deilen ddu dda, llyisiau 'r ffigys, dail duon da.
 Filaceous, ffi-le'-shyz, *a.* edefaidd, edafeddog, meinedefaidd, meinwreiddiol, llioniaidd. [og yn y deflys.
 Filacer, fful'-a-syr, *s.* teddiadur=swydd.
 Filago, ffi-le'-gö, *s.* yr edafeddog.
 Filament, fful'-y-ment, *s.* edefyn, meinedefyn, edafedden, llinionen, llinen, edef, llin, gi; meinwythen; meinwreiddyn:—*pl.* llinion, manedafedd; giau; manwythenau; mân-wraidd.

Filanders, fful'-an-dyrs, *s.* edefwst, llinionwst=math o gleyd ar weilch.
 Filatory, fful'-y-tyr-i, *s.* edafyr, edafemig, edefiadur, peiriant nyddu.
 Filature, fful'-y-cyr, *s.* edafeddiad, edafiad; cyngrodfa, cengliadurfa, lle y cenglir sidan.
 Filbert, fful'-byrt, *s.* cneuen y gerddi, cneuen hirgib, cneuen farfog, cneuen Yspain; cneuen.
 Filch, ffulç, ffulsh, *v. a.* chwiwladrata, chwiwio, chwiwbigo, goladrata, chwilena, chwilota, ysbeiliota, pilffro.
 Filcher, fful'-cyr, *s.* chwiwleidr, lleidryn, chwiwgi, chwilgi, goleidr, chwilotwr, chwilenwr, lleidr, pilffrwr.
 File, ffeil, *s.* llinyn; gwyfr, rhes, rhestr, tedd, rhengo; cofres, cofrestr, rhol; llinynaid; gwyfraidd; crogllynyn, edefyn; crogwyfr; durlif, rhygenn, durrygenn; rhathell:—*v.* llinynu; rhesu, rhestru; ymresu; ymrengio; gwyfrynu; teddu, arddangos; durlifio; rhathu; caboli, llyfnhau.
 File-cutter, ffeil-cyt'-tyr, *s.* gof durlifiau, durlifof, rhathellof.
 File-leader, ffeil'-li-dyr, *s.* rhestrlyw, blaenor y rhestr=y milwr blaenaf mewn baranres.
 Filemot, fful'-i-mot, *s.* edwinlliw, llwydfelynn, melynllwyd; lliw gwywddail.
 Filer, ffei'-lyr, *s.* durlifwr; rhathellwr.
 Filial, fful'-iyl, *a.* mabaidd, mabol; plentyndol.
 Filiate, fful'-i-et, *v. a.* mabwyso, mabwysiadu=Affiliate.
 Filiation, fful'-i-e'-shyn, *s.* maboliaeth, maboed, mabaeth; mabwysiad, mabwys.
 Filices, ffei'-li-siz, *s. pl.* rhedyn.
 Filiform, fful'-i-fform, *a.* edefaidd, edefynaid, meinedefaidd.
 Filigrane, fful'-i-gren, } *s.* edafwaith,
 Filigree, fful'-i-gr, } edafron; eurwe, arianwe; berthwe, eirionwe.
 Filings, ffei'-lingz, *s. pl.* durlifion, blawd durlif, rhathliffion; llifion.
 Fill, fful, *v.* llenwi, llanw; cyffenwi, gorllenwi, dylenwi, cyforio; diwallu, digoni; cyflawni; tynhau; ymlenwi; croni:—*s.* llonaidd; gwala, digon; cyflaww, cyflawnder.
 Fillet, fful'-et, *s.* ysnoden, ffunen, penrhe, talaith, penrhwym, rhwymyn, llinyn; eirionyn; cylch, colofrwy, pillrwy, eirionrwy; rhingylch; goforddwyd; ysnodyn:—*v. a.* ysnodenu,

ffunenu; rhwymo; cylchu, pillrwyo; rhingylchu.
 Fillibeg, fful'-i-beg, *s.* peisdwyg, berbais, clunbais, brigantwyg=byrglos yr Albaniaid Ucheldirol.
 Filling, fful'-ing, *s.* llenwad, cyflenwad; cyflawniad; llanw; y bwrw; y dylif.
 Fillip, fful'-up, *v. a.* cnipysu, cnocellu: —*s.* cnipws, cnocell.
 Filly, fful'-i, *s.* eboles, fflog; ffloges.
 Film, ffilm, *s.* pilen, pillonen, croenen, caenen, huchen, rhuchen, teneugroen: —*v. a.* pilenu, croenenu, caenu; huchenu, rhuchio.
 Filmy, fful'-mi, *a.* pilenog, croenenaidd, huchenog.
 Filose, fful'-lös, *a.* edefaidd, edafeiddiol.
 Filter, fful'-tyr, *s.* hidl, hudlyd, hidlyr, pureddydd; serchrin = *Philter*: — *v.* hidlo; argoethi, gwyburo, teru, puro.
 Filth, ffulth, *s.* budredd, budreddi, brynti, ammhuredd, llwgr; baw, tom, biswail; carthion, ysgubion, sothach, sorod; afendid.
 Filthiness, fful'-thi-nes, *s.* budreddi, bryntni, baweiddrwydd, tomlydrwydd; afendid, halogrwydd; ammhurdeb, ffeidd-dra; meff, serthedd.
 Filthy, fful'-thi, *a.* budr, brwnt, aflan, ffaidd, budrog, swga, diffaeth, sérth; drewlyd.
 Filtration, fful'-tré-shyn, *s.* hidliad, gwyburiad; puriad dwfr, puriad gwyon.
 Fimble-hemp, ffum'-bl-hemp, *s.* cywarch benyw.
 Fimbriate, ffum'-bri-et, *a.* siderog, edd-iog, obreog, sittrachog, hemiol: —*v. a.* sideru, eddio, hemio, eirionynu.
 Fin, ffun, *s.* pysgadain, aden pysg, asgell pysgodyn: —*v. a.* tori penci, rhanu cochgangen.
 Fifiable, ffeí'-nybl, *a.* dirwyadwy; dirwyol, camlyrus.
 Final, ffeí'-nyl, *a.* diweddaf, terfynol, olaf, penderfynol: llwyr, eithaf; diweddol, cwblhaol.
 Finale, ffeí'-na'-li, *s.* diweddglwm, diwedddlo; diweddol; diwedd.
 Finality, ffi-nal'-i-ti, *s.* terfynoldeb, dybenoldeb, diweddolrwydd.
 Finally, ffeí'-ny-li, *ad.* yn ddiweddaf, yn olaf; yn y diwedd, o'r diwedd.
 Finance, ffi-nans', *s.* daered, argyllid, cyllid, cyllid y deyrnas; trethyddiaeth, daerediaeth.
 Financial, ffi-nan'-shyl, *a.* daeredol, argyllidol, cyllidol, cadofyddol; arianol.

Financier, ffun-an-s'yr, *s.* pendaeredwr, daeredydd, arddaeredwr, trysorydd, argyllidwr; daeredofydd; cedofydd; eurgronwr.
 Finary, ffeí'-ny-ri, *s.* coethfa, coethffwrn, coethdy=*Finery*.
 Finch, ffunc, ffunsh, *s.* pingc, pingcyn, pila, ysbingcyn, telor.
 Find, ffind, *v. a.* cael, caffael; dyfod o hyd i; taro wrth; mynu; dal, dala; deall; dirnad, amgyffred, synio; gweled, canfod; gwybod; clywed; digelu; ceisio.
 Findfault, ffeind'-ffolt, *s.* beiwr, senwr, ceecryn, ymgecwr.
 Finding, ffein'-ding, *s.* caffaeliad, darganfyddiad; dedfryd, rheithfarn.
 Fine, ffein, *a.* teg; main, mân; pur, têr, coeth, gloyw, purlan, clær; tenen, addfain; manwl, cywrain, cynnil, celfydd, dichlyn; gwyh, tlws, dilyn; destlus, dain, deiniol, pert, del, clws, syw, pefr, prydfferth, cain, hardd, telediwr, berth, gwymp, addien, pingc, hoyw, taclus, lluniaidd, gosgeddig, elgain, telaid, nais; llyfn, caboledig, gwastad, miwail; disothach; manweaidd, manw, manwy, meinus; godidog, ysblenydd; llym; cyfrwys, ffel; da; ffeind: —*s.* dirwy, camglu, camlwrw, forffed; sarhâd, ffin: —*v. a.* coethi, teru, puro, gloywl, clæru, diwaddodi; dirwyo, camgylu, camlyrio, ffinio.
 Finedraw, ffein'-dro, *v. a.* teg-wnio, neisbwytho, rhwyg-wnio, asbwytho.
 Fineness, ffein'-nes, *s.* tegwch, tlyni, prydfferthwch, dillynder, twtneisrwydd; meinder, manwedd; bychander, eiddiledd; manylder, cywreindrwydd; coethder, purdeb; ymddangosiad; ysblander; cyfrwysdra; llyfnder; godidogrwydd.
 Finer, ffeí'-nyr, *s.* coethydd, purwr, terydd.
 Finery, ffeí'-nyr-i, *s.* gwyhder, ceinder, coegwyhder; harddwisg, ceinwisg; ceinwisgoedd, dillynion; coethfa, coethffwrn, coethdy.
 Finespoken, ffein'-spö-cn, *a.* geirdeg, llafardeg, mwynair; ymadroddfwyn, parabler; ymadroddus; gwenieithol.
 Finespun, ffein'-spyn, *a.* tegyddedig; mân, manwyaidd; cywreiniol, manylaidd.
 Finesse, ffi-nes', *s.* ystryw, cyfrwysder, ystrange, dichell; dyfais: —*v. n.* ystrywio.

Finestill, ffein'-stul, *v. a.* terddystyllu, terfernio.
 Finfish, ffun'-ffish, *s.* asgellbysg, adenbysg=math ar forfil bychan.
 Finger, ffig'-gyr, *s. bys*:—*pl.* bysedd:—*v.* bysio, gofysio, teimlo; cnithio; traed, ymyryd; chwiwio, chwiwlad-rata, chwilota, chwilena, bachu, ysbeilota; chwareu, maldodi, teganu.
 Finger-board, ffig'-gyr-böyrd, *s.* bysfwrdd; bwrdd offeryn cerdd dannau.
 Fingered, ffig'-gyrd, *a.* bysog, byseddig; bysiedig, teimledig.
 Finger-fern, ffig'-gyr-fyrn, *s.* duegredyn, bysredyn.
 Finger-grass, ffig'-gyr-gras, *s.* byswellt.
 Fingering, ffig'-gyr-ing, *s.* bysiad; godeimlad, cnithiad; byschwared; byswaith. [cyfeirbost.
 Fingerpost, ffig'-gyr-pöst, *s.* mynegfys.
 Fincal, ffun'-i-cyl, *a.* coegynaidd, pinge, mursenaidd, cymhen, del, syw, nais, gorddillyn.
 Fincalness, ffun'-i-cyl-nes, *s.* coegyn-dod, pingerwydd, coegni, delni.
 Finikin, ffun'-i-cin, *a.* manylwag, gorddillyn, cymhenffol; segur; rhodregar.
 Finis, ffei'-nus, *s.* diwedd, terfyn.
 Finish, ffun'-ish, *v. a.* gorphen, dybenu, terfynu, diwedd, darfod, cyflawni, perffeithio; cywreinio:—*s.* gorphen, terfyn, darfod, dybendod; cyflawniad, cwblhad.
 Finished, ffun'-isht, *a.* gorphenedig; cyflawn, trylwyr; coethwych; dawnych.
 Finishing, ffun'-ish-ing, *s.* gorpheniad, terfyniad, perffeithiad:—*a.* gorphenol, dybenus, terfynol.
 Finite, ffei'-neit, *a.* terfynol, meidrol, dybenol; mesurol; penodol.
 Finiteless, ffei'-neit-les, *a.* annherfynol, diderfyn, anfeidrol, anfesuro.
 Finiteness, ffei'-neit-nes, *s.* terfynoldeb, meidroldeb; terfyniad.
 Finitor, ffun'-i-tyr, *s.* gorwel, terfyn-gylch, llywel, terfynydd.
 Finless, ffun'-les, *a.* diaden, diasgell, anadeiniog.
 Finnikin, ffun'-i-cin, *s.* colomen fyngog, colomen siobynog.
 Finny, ffun'-i, *a.* adeiniog, asgellog, pysgadeiniog.
 Finscale, ffun'-scol, *s.* yr asgellen=math ar bysg dwr croyw.
 Fintoed, ffun'-töd, *a.* cyfandroed, asgell-droed, adeindroed, asgellfysog.

Fiorin, ffei'-ö-run, *s.* maeswellt.
 Fiorite, ffei'-ö-rut, *s.* cramfaen.
 Fir, ffyr, *s.* ffeinidwydd, ffynidwydd, pyrwydd, pygwydd, ffawydd, sybwydd, pinwydd, pererinbren.
 Fir-tree, ffyr'-tri, *s.* ffeinidwydden, pyrwydden.
 Fire, ffei'yr, *s.* tân, ufel, engyl:—*v.* tano, tanu; cynneu, goddeithio, llosgi, emryn, ffamio, ffaglu; ysoli, serio; saethu.
 Firearms, ffei'yr-armz, *s. pl.* arfau tân; cyflegrau, magnelau, gynau.
 Fireball, ffei'yr-bol, *s.* lloibel, lloibelen, tanbel, tanbelen, goruchionen.
 Firebare, ffei'yr-beyr, *s.* pigwn, tanfwdwl, coelcerth.
 Fireblast, ffei'yr-blast, *s.* deiflog, tanfall, llosg.
 Fireboard, ffei'yr-böyrd, *s.* tanfwrdd, clawr y sinnai, caud y sawell.
 Firebote, ffei'yr-böt, *s.* tanwydd, tanraid.
 Firebrand, ffei'yr-brand, *s.* tewyn, pentewyn, ffaglydd, tanffaglwr, terfysgwr.
 Firebrick, ffei'yr-bric, *s.* tanbriddfaen, priddell dân.
 Firebrush, ffei'yr-brysh, *s.* tanysgubell, gwrychell dân, ysgubell aelwyd.
 Firedamp, ffei'yr-damp, *s.* tanchwa, tanfa, llosgwy, llosgager, uldan.
 Fire-dogs, ffei'yr-dogz, *s. pl.* brigwn, gobed.
 Firedrake, ffei'yr-drec, *s.* sarff danllyd, draig; tanwydyn, awyrdan, goruchionen, malldan, tân llwynog.
 Fire-engine, ffei'yr-en-jin, *s.* tanbeiriant, tanernig.
 Fire-escape, ffei'yr-es-cep, *s.* tanddiangfa, tanffwyrell.
 Firelock, ffei'yr-loc, *s.* gwn, dryll, gwn saethu.
 Fireman, ffei'yr-myn, *s.* tanwr, tanborthydd; tanddffoddydd.
 Firenew, ffei'yr-niw, *a.* newydd tanlliw, newydd tanlli, newydd grai; tanllachar, tanlliw.
 Fire-office, ffei'yr-off-us, *s.* tanswyddfa, tanyswirfa, tanddiogelfa.
 Firepan, ffei'yr-pan, *s.* padell dân, tanbadell.
 Fireplace, ffei'yr-ples, *s.* lle tân, aelwyd.
 Fireproof, ffei'yr-pruff, *a.* anhylog, anllosgadwy; didandraidd.
 Fireship, ffei'yr-ship, *s.* tanlong, llong dân=llong ryfel yn llawn o bethau hylog i danio llongau 'r gelyn.

Fireshovel, ffe'yr-shyf-fl, s. llwyar dân, rhaw dân.
 Fireside, ffe'yr-seid, s. aelwyd; pentan; teulu.
 Firespark, ffe'yr-sparc, s. gwreichion-en, tanen, clin.
 Firestick, ffe'yr-stic, s. pren tân, tew-yn, tanwydden.
 Fire-stone, ffe'yr-stôn, s. careg dân, tanfaen; careg anhylog.
 Fireweed, ffe'yr-wid, s. tanchwyn, tanlys=planigyn Americanaidd.
 Firewood, ffe'yr-wd, s. tanwydd, dylwyf, cynnud, gosgymmon, briw-wydd.
 Firework, ffe'yr-wyre, s. tanwaith, uf-elwaith; tanddangosiad; ufelyddiaeth.
 Fireworker, ffe'yr-wyre-yr, s. tanweithydd=isswyddog y cadoffer.
 Firing, ffe'yr-ing, s. taniad; saethiant, ergydiad; tanwydd, cynnud.
 Firkin, ffr'cin, s. fircyn= $7\frac{1}{2}$ galwyn amherodrol, chwarter baril; llestryn.
 Firm, ffym, a. cadarn, cryf, ffyrf, fferf, grymus, nerthol, caled, clwn, syfn, ffer, dwys, durling; sad, sier, sefydlog, safadwy, disyfl, diymmod, dianwadal; dilys, diogel, dir; taclus; mur:—v. a. cadarnhau, sefydlu, sadio, sicrhau:—s. enwad, enw, ffurf-enw; enw cydfasnachwyr, cydffaelywyr; cydfasnach; cydfasnachdy.
 Firmament, ffyr-my-ment, s. ffurfafen, wybr, gwybr, wybren, ewybr, awyren, entrych, entrych, nwyfre, yr awyr, y nen.
 Firmamental, ffyr-my-men'tyl, a. ffurfafonol, wybrol, wybrenol, gwybr-aidd; nefol, nenol.
 Firnan, ffyr'myn, s. trwydded, trwydded, teithdrwydded, teithgynnwys, cenadeb, caniatad; gorchymmyn, arch; breinlythyr; gorchymmyn y Sultan.
 Firmless, ffyrm'les, a. anghadarn, ansefydlog, gwamal, ansad, serfyll.
 Firmness, ffyrm'nes, s. cadernid, ffyrfer, grymusder; sadrwydd, diysgog-rydd, sefydlogrwydd, fferder, durffingdra.
 Firrings, ffyr-ringz, s. pl. distarnau, distleiniau.
 First, ffyrst, a. cyntaf, blaenaf; penaf, prif, blaen, cysefin; cyn-, blaen-; unfed:—ad. yn gyntaf, ym mlaenaf.
 First-begotten, ffyrst-bi-got'-tn, a. cyntafanedig, cynenid.
 First-born, ffyrst'-born, a. cyntafanedig,

hynaf:—s. cyntafanedig, cynblentyn, cynfab; cynferch; y plentyn hynaf.
 First-fruit, ffyrst'-ffrut, s. blaenffrwyth, cynffrwyth, cynnwyn, blaengnwd.
 Firstling, ffyrst'-ling, a. cyntafanedig, cynenid:—s. cyntafanedig (i anifail); cynteifiad, blaenafiad; cyneppil, cynffrwyth, blaenffrwyth, cynddail.
 First-rate, ffyrst'-ret, a. arbenig, gor-wiw, rhagorol, penigamp; cynfteintiol; prifradol.
 Fisc, ffusc, s. daeredfa, trysorlys, argyllidfa, trysorged, syltlyt.
 Fiscal, ffus'-cyl, a. daeredol, cyllidol; arianol:—s. daered, cyllid, arged, trysor teyrnas; trysorydd; yn Ys-paen, cyfreithiwr y goron, y cyfreithiwr cyffredinol; hysbysydd, mynegwr.
 Fish, ffish, s. pysg; pysgodyn:—pl. pysgod; uchddyrrwynydd, sadbren=peiriant i godi angor:—v. pysgota; genweirio; dal, dala; cadarnhau, sadio.
 Fisher, ffish'-yr, s. pysgotwr.
 Fisherboat, ffish'-yr-bôt, s. cwch pysgota, pysgodfad, pysgfad.
 Fisherman, ffish'-yr-myn, s. pysgotwr, pysgodfad, pysgodlong, llestr pysgota.
 Fishery, ffish'-yr-i, s. pysgodfa, pysgodle; pysgodwriaeth.
 Fishful, ffish'-ffwl, a. pysgodlawn, pysgodog.
 Fishgig, ffish'-gig, s. tawldryfer, tryfer morwr.
 Fish-glue, ffish'-glw, s. pysglud.
 Fishing, ffish'-ing, s. pysgota, pysgodwriaeth; pysgodfa, pysgodle.
 Fish-kettle, ffish'-cet-tl, s. pysg-gallor, callor pysgod, crochan pysgod.
 Fishlike, ffish'-leic, a. pysgodaidd.
 Fishmeal, ffish'-mwl, s. pysgodfwyd.
 Fishmonger, ffish'-myng-gyr, s. pysgwerthwr.
 Fishpond, ffish'-pond, s. pysgodlyn.
 Fishspear, ffish'-spi'yr, s. tryfer, tryfer bysgota.
 Fishwife, ffish'-weiff, } s. pysgod-
 Fishwoman, ffish'-wym-yn, } wraig,
 pysgwres, pysgwerthes.
 Fishy, ffish'-i, a. pysgodaidd, pysgaidd, pysgod.
 Fissile, ffus'-sul, a. holltadwy, hyddellit, delltadwy.
 Fissiped, ffus'-si-ped, a. troedhollt, troedholltog;—s. troedhollt, troedollt:—pl. troedholltogion.
 Fissure, ffish'-wyr, s. hollt, agen, rhig-

ol, agoriad, ag, breg:—*v. a.* hollti, agenu, agor, agu; rhanu, parthu.
Fist, ffust, *s.* dwrn:—*v. a.* dyrnodio; ffustio, dyrnu.
Fisticuffs, ffus'-ti-cyffs, *s. pl.* dyrnodiau, ymladd â dyrnau, ymladdfa ddyrnol; dyrnodiad, paffiad.
Fistula, ffus'-tiw-la, *s.* pib, pibell; pib-orglwyf, pibwst, piblif, piblynor, rhedlynor, pibglwyf.
Fistular, ffus'-tiw-lyr, *a.* pibellaidd, pibellog; cau, ceuol.
Fistulate, ffus'-tiw-let, *v. a.* pibellu, pibogi; ceuoli.
Fistulous, ffus'-tiw-lyz, *a.* piborglwyfus, pibglwyfus, piblynoraidd, rhedlynoraidd.
Fit, ffut, *s.* llewyg, chwiw, gloes, pang, ergyd, cyrch, ymgyrch, pange, cwrs, gwŷn, gwib, ias, siâs, ffith, ffit; troi; cylchias; hynt; canig, cân, cywydd, ban:—*a.* addas, cyfaddas, cymhwys, cymmesur, gweddus, iawn, gwiw, cymmedrol, gweddol, ffit; buddiol:—*v.* addasu, cymhwyso, cymmedroli; cyngweddu, cyttaro, cyfateb, ffitio; parotoi, taclu; cyssylltu, cymharu; gweddu.
Fitch, ffig, *s.* gwyg, ffachys, ffugbys, gwygbys, pys y llygod, llygbys.
Fitche, ffig, } *a.* pigog, blaenfain, pig-
Fitched, ffict, } fain.
Fitchet, ffig'-et, } *s.* gwichyll, gwichyn,
Fitchew, ffig'-w, } gwichydd, ffwlbart.
Fitful, ffut'-ffwl, *a.* chwiwiog, llewygog, cylchiasog, ffitiog; hyntiog.
Fitness, ffut'-nes, *s.* addasrwydd, cymhwysder, cyfaddasder, priodoldeb; parotoad, tacliad, cymhwysiad.
Fitter, ffut'-tyr, *s.* addaswr, cyfaddas-ydd, cymhwyswr, sutiwr, ffitiwr; parotöwr, terciwr.
Fitting, ffut'-ting, *a.* addas, priodol.
Fitweed, ffut'-wid, *s.* llewyglys.
Fitz, ffig, *s.* mab, ab, ap (arferedig yng nghyfansoddiad 'cyfenwau—*Fitzwilliam*=ab Gwilym; *Fitzherbert*=ap Herbert).
Five, feif, *a.* pump, pum:—*s.* pump, pum-
Fivefold, feif'-fföld, *a.* pumplyg, pumplygol, pumtro; pum cymmaint.
Fiveleaf, feif'-lif, *s.* pumdalen, pumalen, pumbys.
Fives, feifz, *s.* chwarae pummau, chwaraeu pel humog; goysgyfeintwst=haint ar anifeiliaid tebyg i'r ysgyfeintwst.
Fix, ffics, *v.* sefydlu, sicrhau, sadio, go-

sod, diogelu; rhoddi, doddi; cyffêu; murio; penodi, penu; sefyll, ymsefydlu; cyfeirio; caledu, fferu; trywanu; trwsio; lluniaethu, bwriadu; planu.
Fixable, ffic'-sybl, *a.* sefydladwy.
Fixation, ffic'-se'-shyn, *s.* sefydliad, sicrhâd, sadiad; sefydlogrwydd, diysgogrwydd, gwadalrwydd; dwysogaeth.
Fixed, fficst, *a.* sefydlog, diymmod, syfn, ffer, sicr, diysgog; gosodedig; mur.
Fixedness, ffic'-sed-nes, *s.* sefydlogrwydd; sadrwydd, sicrwydd; dwysder.
Fixity, ffic'-si-ti, *s.* sefydlogrwydd; anhedinedd, dwysogaeth; anhediniad, tyinosodiad; cyssylltedigrwydd.
Fixture, ffics'-cyr, *s.* sefydliad, cyflead, planiad; sadrwydd, anysgogrwydd; sefydlbeth:—*pl.* anysgogion, dodrefn arosol, da anghyfro, celfi sefydlog.
Fixure, ffic'-shyr, *s.* sefydliad, cyflead; gosodiad, sefydlogrwydd.
Fizzig, ffuz'-gig, *s.* tawldryfer; ffiloges, hoeden.
Fizz, ffuz, } *v. n.* chwithrwd, chwif-
Fizzle, ffuz'-zl, } banu, sio; hwtio, ffeirio:
Flabbiness, flab'-i-nes, *s.* llibyndod, lliprynrwydd; meddalwch, llacrwydd, llesgedd.
Flabby, flab'-i, *a.* llibin, llipa, lliprynaidd; masw, meddal, llac, llyth, ystwyth, gwagsaw, hyblyg.
Flabile, flab'-ul, *a.* bychwyth.
Flaccid, flac'-sud, *a.* llipa, libyn, llipryn, gwywlyd, llyth, gwyglyd, laes, edwin, plydd, nychld.
Flaccidity, flac'-sud'-i-ti, *s.* llibyndod, lliprynrwydd, llacrwydd, gwywlydrwydd, llaesineb.
Flag, fflag, *v.* llipâu, llesghau, llacâu, ymollwng, laesu, yslacio, llibinio, diffygio, llegu, dihoeni, edwi, gwywo; llechlorio, llechenu, llorio â llechfain:—*s.* llorlech, llech lorio, llechfaen, llechen, gellhesg, gelysg, cammied y dwr; hesg, clestr; luman, baner, baniar, penwn, pensel, arwyddai; arwyddlen.
Flagelet, flaj'-i-let, } *s.* chwibanell,
Flageolet, flaj'-ô-let, } perell; chwibanog.
Flagellant, flaj'-ul-lynt, } ymfrewyll-
Flagellator:—*pl.* ymfrewylliad =plaid o benboethiaid crefyddol.

a, fel a yn tad; *a*, cam; *e*, hen; *e*, pen; *i*, llid; *i*, dim; *o*, tor, ond ei sain yn hwy; *o*, llon;

- Flagellate, flaj'-ul-let, *v. a.* ffrewyllu, fflangellu, gwialenoddi, chwistringio.
- Flagellation, flaj-ul-le'-shyn, *s.* ffrewylliad, fflangeliad, chwistringiad.
- Flaggy, fflag'-i, *a.* llipa, llibin, llibinaidd, ymollyngol, llac, lleigus; egwan, llesg, edwin, gwan, eiddil; diflas, merf; gellhesgog, gelystog, hesgog, elestrog.
- Flagitious, flā-gish'-yz, *a.* anfad, ysgeler, drwg, dyhir, diriaid, ysgymmun, erchyll, diras, adwythig, milain, dybryd, echrys.
- Flagitiousness, flā-gish'-ys-nez, *s.* anfadrwydd, ysgelerder, mileindra.
- Flag-officer, fflag'-off-i-syr, *s.* lluman-swyddog, llyngesydd, llyngesor.
- Flagon, flag'-yn, *s.* cunnach, fflagen, crothogen, potel, costrel.
- Flagrancy, flē'-gryn-si, *s.* gormodedd, rhyseidd, hynodrwydd, anfadrwydd; llosgfa, tandde.
- Flagrant, flē'-grynt, *a.* llosg, poeth, tanllyd, flamiol, angerddol, terwyn, llachar, gwresog; coch, gwrldog; honaid, hysbys, cyhoedd; gwarthus, cywilyddus, anferth.
- Flag-ship, fflag'-ship, *s.* llumanlong, long y llyngesydd, long y faner.
- Flag-staff, fflag'-staff, *s.* llumanbren, coes baner, troedluman.
- Flagstone, flag'-stōn, *s.* llorlech, llechfaen.
- Flail, flēl, *s.* ffust, ffustfel.
- Flake, flēc, *s.* tafel, fflochen, ffloch, clwyden; llafn; haen, gwanaf; hiff; dellten, flōyn:—*v.* fflochi, tafellu, hiffio; clwydenu, llafnu, gwreichioni; delltu.
- Flaky, flē'-ci, *a.* fflochenog, clwydenog, tafellog, hiffiog, haenog, casnodog, delltog, tafellaidd.
- Flam, flām, *s.* geudeb, ffug, ffuant, celwydd, coeghwed; rhith, lliw, esgus, som, twyll; nwythedd, chwidredd, nwyd, asbri:—*v.* a. twyllo, somi, ffugio; chwedla, chwidro.
- Flambeau, flām'-bö, *s.* fflangwyr, fflam-gaingc, fflagen, banfflagen; canwyll byg, goleuraif, fflag.
- Flame, flēm, *s.* fflam, fflag, gwenfflam, tāt:—*v.* fflamio, fflagu, tanfflamu; ennyu.
- Flamecolour, flēm'-cyl-yr, *s.* fflamliw, fflamgoch, lliw 'r fflam; tanlliw, eiriasliw.
- Flame-eyed, flēm'-eid, *a.* fflamlygeidiog.
- Flameless, flēm'-les, *a.* difflam, anffamiol.
- Flamen, flē'-men, *s.* Fflaminiad=math ar offeiriad y Rhufain Baganaid; Derwydd Rhufeinig.
- Flaming, flē'-ming, *a.* fflamiol, fflaglog, tanfflamol, fflamychol; fflamgoch; tanllyd, angerddol, poeth:—*s.* fflamiad, fflagliad.
- Flamingo, flā-ming'-gō, *s.* fflamednog, Fflamingo=aderyn tramor, coch, mawr, tebyg i'r crēyr.
- Flammability, flām-my-bul'-i-ti, *s.* hyfflamedd, fflamlydrwydd, hylosg-rwydd.
- Flammable, flām'-mybl, *a.* hyfflam, fflamadwy, hylosg.
- Flammation, flām-me'-shyn, *s.* fflamiad, ymfflamychiad, goleulog; ennyfa, flameg.
- Flammeous, flām'-mi-yz, *a.* fflamaidd, fflamiog, fflamliw.
- Flammiferous, flām-muff-yr-yz, *a.* fflamddwyn, fflamgyrch.
- Flammivomous, flām-muf'-ō-myz, *a.* fflamboer, fflamgyfog.
- Flamy, flē-mi, *a.* fflamlyd, flamiol, fflaglaidd; fflamliw, gloywgoch.
- Flanch, flānç, flānsh, *s.* cromochraes (mewn herodraeth); sidrwyddarn.
- Flange, flānj, *s.* ymylgylch, ystlysrin, mylrim, rhimpas; baesg=Flanch.
- Flank, flāngc, *s.* tenewyn, asgell, ystlys, ochr; adeinlu, asgell byddin; ystlysarn:—*v.* ystlysu, asgellu, ochri; amddiffyn ystlys byddin; taro ar ystlys; ymosod ar asgell byddin; ymylu; cyffwrdd.
- Flanker, flāngc'-yr, *s.* asgellwaith, ystlyswaith, ystlysglawdd, ystlysfur; asgellydd:—*v.* a. ystlysfurio, asgellfurio; amddiffyn āg asgellwaith; taro ar yr ystlys; asgellyddio.
- Flannel, flān'-nel, *s.* gwlanen.
- Flap, flāp, *s.* llabed, lipryn, llab, tipyn, llibyn, clust, yslab, gwerchyr, balog; cantel; palfod, llipawd; plyg:—*v.* llibrynu, llabedu, llapio, yslapio; llibrog, llibhongian; palfodi, curo, ffustio, ysbodōli.
- Flapdragon, flāp'-drag-yn, *s.* llabware, llabchwareu; llabresin:—*v.* a. llyngcu, difa, ysu.
- Flapeard, flāp'-i-yrd, *a.* clustlipa, clustlibyn, laesglust.
- Flapjack, flāp'-jac, *s.* afalhyred; cremogen.
- Flapmouthed, flāp'-mowdd-d, *a.* laes-

- weflog, laeswefl, gwefusgrog, crog-weflog, gwefl-laes.
- Flapper, flap'pyr, *s.* llabedydd, llap-iwr, llabiwr, lliprynwyr; yslapydd, yslapor.
- Flare, fle'yr, *s.* coeglewyrch, ciplewyrch:—*v. n.* coeglewyrchu; serenu, lunchedenu; gorlewyrchu, fflagu, fflachio; cychwyfan, dychlamu; coeglygadu; difa.
- Flaring, fle'yr-ing, *a.* coeglewyrchol, ciplewyrchol; lunchedenol, llachar, dysglaer, llethridog.
- Flash, flash, *s.* fflach; lluch, llucheden, llefhridd, mellten; fflachiad, flamiad; fflag, tân llachar; tywyn; daith; taen, taenell, ysgein; llynwyn:—*v.* fflachio; lluchedu, melltenu, llathru, dysglaerio, llewyrchu, tywynu; tanio; ysgeanu, ysgeintio, ymdaenellu, tasgu.
- Flashing, fflash'-ing, *s.* basliddoriad; fflachiad.
- Flashy, fflash'-i, *a.* fflachiol, lluchedenol; disylwedd, ymddangosol; diflan, disymmwth; ewynog; bocachus; coeg; diflas; gwagsiaradus; ysgoywan; dyfrllyd, ysgeanllyd.
- Flask, flasc, *s.* fflag, fflagell, fflaced, cornflwch, corn pylor, pylorflwch; costrel, potel.
- Flasket, fflas'-cet, *s.* fflagged, fflag ddrillad, basged, cawell.
- Flat, flat, *a.* gwastad; llyfn, cyfartal, dilethr, lleddf, meddf; llorwedd, lledfen, crain; fflat; llydan, anghrwm; pendant, eglur, amlwg, hysbys, noeth; diflas, merllyd, difwyd, marw, diysbryd, trymaidd, oerllyd, egwan, ammheraidd; isel, pwl, bas; prudd, llwfr, hurth:—*s.* gwastad, gwastadedd, gwastattir, beisdir, ys-trad, lledd; basle, beisfa, traethell, bas, tywyn, marian, rhyd; lleddfnod, lleddnod, fflat; tromsain, lleddsain, polsain; lledfen; arwynebedd, basfad, basgwech; llafn:—*v.* gwastatäu, gwastatu; llafnu, lleddfu, lleddu, fflatio; merfu, diflasu, pylu, gwanhau; oeri; ymlafnu; ymddiawchu; gostwng.
- Flat-fish, fflat'-ffish, *s.* lledan:—*pl.* lledan, lledenod, lledod, llythi, pysg llydain.
- Flat-iron, fflat'-eiyryn, *s.* gwastatyr, lleddharn, haiarn caboli, haiarn fflat.
- Flatness, fflat'-nes, *s.* gwastadrwydd, fflatrwydd; llydanrwydd; diflasder, merfedd, oerllydrwydd, egredd; pyl-ni; iselder, basder; trynder.
- Flat-nosed, fflat'-nözd, *a.* trwynbant; trwynwn; trwynllyth, trwynisel, trwynwastad.
- Flatten, flat'-tn, *v.* gwastatäu=*Flat, v.*
- Flutter, flat'-tyr, *s.* gwastatydd, lleddf-wr:—*v.* gwenieithio, truthio, llochi, ymoleithio, loddi; truthfoli; boddio.
- Flatterer, fflat'-tyr-yr, *s.* gwenieithiwr, truthiwr, truthan, ymoleuthiwr, glafwr.
- Flattery, fflat'-tyr-i, *s.* gweniaith, truth, glafwr, arlawdd, ymolaeth; moliath; cymmediwr.
- Flattish, fflat'-ish, *a.* lledwastad; goddiflas, merfaidd.
- Flatulency, fflat'-iw-lens, } *s.* gwyntog
Flatulency, fflat'-iw-len-si, } -rwydd
mygodorth, ffugliogrwydd, chwythlydrwydd, gwyntchwydd; gwagder; awyroldeb; gwynt.
- Flatulent, fflat'-iw-lent, *a.* gwyntog, chwyddedig, ffugliog; gwag, coeg, disylwedd.
- Flatus, ffl'e'-tys, *s.* chwyth, anadl, awel, ffugl; cyllwynt, gwyntchwydd.
- Flatwise, fflat'-weiz, *ad.* ar ei wastad; ar ei wyneb; ar wedd llech; yn lledfen.
- Flaunt, flant, *v. n.* pladru, rhodresu; coegymdrwsio, pingcio, flantio:—*s.* pladr, rhodres, rhwysg; coegbeth.
- Flavour, fle'-fyr, *s.* archwaeth, chwaeth, chwaeg; arogl, sawr, sawyr, rhogleuaeth, arwynt, tarad, rhogl, ogl; perarogl, persawr, perchwaeth:—*v. a.* archwaethu, chwaethu, arogl, rhogleuo, blasu.
- Flavoured, ffl'e'-fyrd, *a.* archwaethog; peraroglus, blasfawr, taradog.
- Flavourless, fle'-fyr-les, *a.* dichwaeth, diflas, diarogl, didarad.
- Flavourous, ffl'e'-fyr-yz, *a.* archwaethus, blasus, sawrus, safwyrus, peraroglaidd.
- Flavouz, ffl'e'-fys, *a.* melyn:—*f.* melen.
- Flaw, ffl'o, *s.* agen, gagen, breg, rhwyg, hollt; bai, diffyg, gwall, meth, ammherffeithrwydd; awelyn, ffugl, pwff, flaw; terfysg, cyffro:—*v. a.* agenu, bregu, hollti, flawio, tori.
- Flawy, ffl'o'-i, *a.* agenog, holltrog; bregus, beius, gwallus; flawio, awelynog.
- Flax, ffl'as, *s.* llin.
- Flax-comb, ffl'as-cöm, *s.* heislan, heisyllt, rhipai, trafel.

Flaxen, fflac'-sn, } a. llinaidd; goleuliw,
 Flaxy, fflac'-si, } goleu; teg.
 Flay, ffle, v. a. blingo, plingo, digroeni,
 pilio; ginio.
 Flea, fflî, s. chwanen:—*pl.* chwain:—
 v. a. chweina, hely chwain.
 Fleabane, fflî'-ben, s. cedowydd, cedo-
 wys, ammhrydlwyd.
 Fleabitten, fflî'-but-tn, a. chweinbigog;
 gwael, isel, lledryw, salw, diwerth.
 Fleak, fflîc, s. cùdyn, llofn.
 Fleam, fflîm, s. flaim.
 Fleawort, fflî'-wyr, s. chweinllys, llys-
 iau 'r chwain, llyisiau 'r lludw, llud-
 lys.
 Fleche, fflêsh, s. meinsaffar, saffar mein-
 sail.
 Fleck, fflêc, } v. a. manu, britho,
 Flecker, fflêc'-cyr, } amryliwio, amryw-
 iou, ysmotio.
 Flection, fflêc'-shyn, s. plygiad=*Flex-
 ion*.
 Flector, fflêc'-tyr, s. plygor=*Flexor*.
 Fled, ffled, p. t. (*Flee*) ciliedig; ymad-
 awedig.
 Fledge, fflej, a. pluoq, plufog; asgellog,
 adeiniog; mudiar:—v. a. pluenu;
 gwisgo à phluf.
 Fledged, fflejd, a. pluoq=*Fledge*, a.
 Flee, fflî, v. n. ffoi, cilio, diange, encilio,
 diengyd, ymgilio; ymadael, gochel.
 Fleece, ffîs, s. cnu, cnuf, cnaif; ffuwch:
 —v. a. cneifo, cnufio, cnuo, cneio;
 hifo, ginio, ysbeilio, ysglyfio; tocio;
 blingo, gwynu.
 Fleeced, ffîsd, p. p. cneifedig; heifedig;
 ysbeiliedig:—a. cnuog, cnufiog.
 Fleecer, fflî'-syr, s. cneifwr, cnufiwr,
 cnûwr, cneiwr; hifiwr; ysbeiliwr.
 Fleecy, fflî'-si, a. cnufiog, cnuog; cnuf-
 iol; gwlanog; ffuwchaid; tyner.
 Fleer, fflîyr, v. gwatwar, gwawdio;
 greffio; min-gamu, gwepian, froen-
 wawdio, cilwenu, coegwenu, moes-
 wepio:—s. gwatwar, gwatwr, gwawd,
 chwërthin, greff; cilwen.
 Fleerer, fflîyr-yr, s. gwatwarwr, gwawd-
 iwr; min-gamwr; cynffonlonwr.
 Fleering, fflîyr-ing, p. yn gwatwar;
 gwatwarus, gwawdus, greffiol.
 Fleet, fflet, s. llynges, morfyddin:
 mewn enwau Seisnig, megys *Fleet
 street*, *North-fleet*, arwydda *Fleet* llif,
 llifred, lliant, afon; crigyll, ebach,
 mornant:—a. buan, cyflym, heini,
 chwai, ebrwydd, chwimmwth, cyflym-
 red, ysgafndroed, esgud, gweisgi,
 chwyrn, llaws, rhe, clau, bywiog,

sionge; ysgafn; arwynebol; teneu:
 —v. buanu, cyflymu, brysio, ffullio,
 prysur, ffysgio; brysredeg; diflanu;
 gonofio, dihofuno; eifio.
 Fleetfoot, fflet'-ffwt, a. buandroed, cyf-
 lymdroed, ysgafndroed; buanred,
 mythred.
 Fleeting, fflet'-ing, a. diflan, diflanedig,
 dibara, darfodedig, trangoedig; buan,
 cyflym; breuol, anwadal, ansafadwy.
 Fleeting-dish, fflet'-ing-dish, s. ysleten,
 ysgâl, ysgâl hufen, ffio laeth, eifen.
 Fleetness, fflet'-nes, s. buander, cyflym-
 dra, chweider, heinifer; cud, ffu.
 Fleming, fflem'-ing, s. fflemigwr, Fflan-
 drysiad.
 Flemish, fflem'-ish, a. fflemig, Fflan-
 drysaiid.
 Flemish-bricks, fflem'-ish-brics, s. *pl.*
 priddfeini fflemig, priddfeini pal-
 mantu.
 Flense, ffîens, v. a. ffîensio=darnio mor-
 fil a thynu 'r braser o hono.
 Flesh, ffîesh, s. cig; cnawd; cigfwyd:
 —v. a. egwyddori, dechreu; caledu,
 annog, cynhyrfu; arfer, greddf; u;
 gloddesta, glythu, gwangcio; alaru,
 cigo.
 Fleshbrush, ffîesh'-brysh, s. croen-
 wrychell, croenygrafell.
 Fleshcolour, ffîesh'-cyl-yr, s. cigliw,
 cnodliw, gwyngoch.
 Fleshed, ffîesh, a. cigog, cnawdiog,
 cnodig; tew, bras.
 Fleshfork, ffîesh'-fforc, } s. cigwain,
 Flesh-hook, ffîesh'-huc, } cigfforch, cig-
 fach, tryfer gig, gwanas gig.
 Fleshiness, ffîesh'-i-nes, s. cigogrwydd,
 cnodigrwydd; tewedd, tewder, pwynt-
 usrwydd.
 Fleshless, ffîesh'-les, a. digig, dignawd,
 anghigog; cul, teneu.
 Fleshliness, ffîesh'-li-nes, s. cnawdol-
 rwydd, cnawdolfrydedd.
 Fleshly, ffîesh'-li, a. cnawdol; cnawdol-
 fryd, cnawdwyllt, anllad; bydol;
 anianol. [bwyd.
 Fleshmeat, ffîesh'-mit, s. cigfwyd, cig;
 Fleshmonger, ffîesh'-myng-gyr, s. cigwr,
 cigwerthwr, cigfasnachwr; llatai,
 lotai.
 Fleishy, ffîesh'-i, a. cigog, cnawdiog,
 ciglyd; tew, bras; cyhyrog, corffol.
 Fletch, ffîec, v. a. pluo saeth.
 Fletcher, ffîec'-yr, s. paledrydd, saer
 saethau, saethweithiwr.
 Fletiferous, ffî-tuff'-yr-yr, a. dagreu-
 ddwyn, dagreugyrch; a bair ddagrau.

Fletz, flets, *s.* lledwanaf.
 Fleur-de-lis, ffwyr-de-lî, } *s.* cam-
 Flower-de-luce, fflowyr-di-liws', } min-
 ed; elestr.
 Flew, ffw, *p. t.* (*Fly*) hedfanedig; wedi
 hedeg; ffœdig:—*s.* cotymlwch;
 llaesweflau.
 Flewed, ffwod, *a.* gweflog, llaeswefi;
 safnog.
 Flex, flecs, *v. a.* plygu, camu.
 Flexed, ffecst, *a.* plygiedig, cam, ys-
 tumiog.
 Flexibility, fflec-su-bul'-i-ti, *s.* hyblyg-
 rwydd, ystwythder; rhwyddineb,
 hydynrwydd; hydrinedd.
 Flexible, fflec'-su-bl, } *a.* hyblyg, plygad-
 Flexile, fflec'-sul, } wy, ystwyth;
 ystumiol; hydro; plydd; anwadal,
 ansafadwy, crymain.
 Flexion, fflec'-shyn, *s.* plygiad, ystum-
 iad, troad; crymiad, bachiad; plyg,
 cameidd, tro.
 Flexor, fflec'-syr, *s.* plygor, plygyr, plyg-
 gyhyr, plygiadur, plyglyweth.
 Flexuous, fflec'-siw-yz, *a.* cam, ystumiog,
 trofaog, tönog, dolenog; igam-ogam;
 dyrwnol; anwadal, eglyd.
 Flexure, fflec'-shyr, *s.* plygiad, crymiad;
 plyg, tro; cemi, trofaedd; cymmal.
 Flicker, fflic'-cyr, *v. n.* ymysgwyd, ys-
 gwyd, ymhedfan, ymchwifan.
 Flickermouse, fflic'-cyr-mows, *s.* ystum,
 ysbril.
 Flier, fflei'-yr, *s.* ehedwr, hedydd, hed-
 iad; ffoadur, ciliwr; sidell, chwynan,
 mantol peiriant.
 Flight, ffleit, *s.* hedfa, ehediad; ffoad,
 enciliad, ffœdigaeth, cil, ffwyr, tarf,
 herwriaeth; diange, diangfa; cyfor,
 llu, myntai; gwib, crwydr, tramp;
 esgyniad.
 Flightiness, ffleit'-i-nes, *s.* anwadalwch,
 gwamalder; gwylltineb, chwidredd,
 lledfrydigrwydd, penysgafnder.
 Flight-shot, ffleit'-shot, *s.* ergyd saeth;
 ergyd o fwa.
 Flighty, fflei'-ti, *a.* buan, cyflym, chwim-
 mwth; anwastad, anhysaf, oriog,
 chwidr, ysgafn, penchwiban; coelgar.
 Flimflam, fflium'-fliam, *s.* nwyth, nwyd,
 asbri, cast; oferchwedl.
 Flimsiness, fflium'-zi-nes, *s.* gwagsawr-
 wydd, meddalwch, egwander, dis-
 tadledd.
 Flimsy, fflium'-zi, *a.* llymsi, masw, gwag-
 saw; ystwyth, llipa, coeg; gwael;
 diysbryd, marwaidd, teneu.
 Flinch, ffliunç, ffliunsh, *v. n.* cilio;

llaesu, llaciun; pallu; ymarbed, peid-
 io; rhuso; ymollwng, ymgilio;
 gwrthgilio, olgilio.
 Fling, ffling, *v.* tafu, lluchio, ergydio,
 gwingo, tindafu; saethu; baeddu,
 trechu; dannod; greffio, gwawdio:—
s. ergyd, tafiad, lluchiad, goddiff;
 gwawd, gwatwar.
 Flint, ffliunt, *s.* callestr, cellt, careg dân,
 maen cellt, celltfaen; callestren,
 cellten.
 Flint-hearted, ffliunt'-har-ted, *a.* calon
 gallestr; calon-galed; dideimlad.
 Flinty, ffliun'-ti, *a.* callestrig, cylestrol,
 celltaidd; caled; creulwan.
 Flip, ffliup, *s.* gwirodlyn, ffliup.
 Flippancy, ffliup'-pyn-si, *s.* fraethineb,
 cymhendod, rhugledd; gorffraethder;
 mingrasedd, fraethlymder; geiriog-
 rwydd.
 Flippant, ffliup'-pynt, *a.* fraeth, cy-
 mhen, tafodrydd, cyflymred, esgud,
 trybelid; sionge, gweisgi, heini,
 hoyw; siaradus, geiriog; mingras,
 coeth; ysmala.
 Flirt, fflyrt, *v.* chwyrndafu, ysbongcio,
 tasgu, tercu; gwyntio, chwyfio
 chwimneidio; ysgwyd; hoedena,
 mursenu, chwareu'r hoeden, coegena,
 chwidwena, rhithgaru, caru pawb;
 anwadal; gwawdio:—*s.* ysbongc,
 tere, chwyrndafiad, piciaid, gwrth-
 naid, gwibnaid; gwib, rhuthr, hoeden,
 hoedyn, mursen, mursyn, coegen,
 coegyn, chwidren, chwidryn, mursog-
 en, mursogyn, twyllodres, twyll-
 odryn, perten, pertyn, twyllgarwr,
 twyllgaryddes:—*a.* hoedenaidd, mur-
 senaidd; anllad, nwyfus; cymhen,
 tafodrydd.
 Flirtation, fflyr-te'-shyn, *s.* ysbongciad,
 terciad, gwibneidiad; hoedeniad,
 coegeniad; mursendod; siongerwydd.
 Flit, ffliut, *v.* picio, tasgu, ymaethu;
 ysgwyd; gwibhed, crych-hedeg; dys-
 mythu, difanu; symmud, mudo;
 treiglo; chwyfio, hofian; rhedegfan,
 chwimio.
 Flitch, ffliuç, *s.* hannerob, hannereg, ys-
 tlys, ystlys mochyn.
 Flutter, ffliut'-tyr, *v.* ymhedfan=*Flut-*
ter:—*s.* deryn, dryllyn, llarp, cin-
 yn, difyn, yfflyn, cerpyn, bretyn.
 Flittermouse, ffliut'-tyr-mows, *s.* ystlym,
 ysbril, ystumyn y bacwn.
 Flittiness, ffliut'-i-nes, *s.* anwadalwch,
 gwamalder, ansefydlogrwydd; ys-
 gafnder.

Flitty, flut'-i, *a.* anwadal, oriog, anhy-saf, cychwyfol, chwyfain.

Flixweed, fllics'-wid, *s.* piblys, berwr y fam, berwy'r fan; arfog pumdalen.

Float, flöt, *s.* nawf, gonawf; cludair, cluder, dyfrglud; clwydfad, ton, gwane; nofyn; llyfelyr, noflyfal:—*v.* nofio, gonofio; gorllifo, llifeirio, llifo; bwhwman, anwadolu.

Floatage, flöt'-tej, *s.* nawf, nofyn:—*pl.* nofion.

Floating, flöt'-ting, *s.* nofiad, nawf; bwhwman:—*p.* nofedig; ar nawf, yn nofio; amgylchynedig, neithiedig.

Floats, flöts, *s. pl.* nofuniodrau.

Floaty, flöt'-ti, *a.* hynawf, nofiol, anhysawdd; ysgafn, ysgawn.

Floccilation, floc-si-*le'*-shyn, *s.* casnach-iad, casnodiad, ffloesyliad=pigo dillad y gwely fel y gwna cleision mewn clefydau peryglus.

Flocculent, floc'-ciw-lent, *a.* casnachog, casnodog; yn ymllyn yn gasnach bychain.

Flock, floc, *s.* deadell, diadell; haid, llu, myntai, torf, tyrfa, cynulleidfa, twr; praidd, cadw, gre; bagad; haig, aig, helf; casnodyn, casnechyn, cudyn, dylofyn:—*v. n.* ymdyru, ymgasglu, ymgynnull, cyttyru, heidio, twysgo, torri.

Flocks, flocs, *s. pl.* casnach, casnod, cneifion.

Flog, flog, *v. a.* ffrewyllu, fflangellu, chwistringio, chwipio, flogio.

Flogging, flog'-ing, *s.* ffryylliad.

Flood, floyd, *s.* dylif, lif, llifeiriant, lifddwr, ffrydlif, llifer, diluw; llanw, gorllanw; cefullif, gorllif; ffrwd, ffrau, blaw; gweilig, môr, dylan; rhyferthwy; afon; hafug; mislif, cymhibau:—*v. a.* dylifo, liffo, llifeirio, gorllifo; dyfrhau; cluddio.

Floodgate, floyd'-get, *s.* lifddor, dyfrddor, argae.

Floodmark, floyd'-marc, *s.* pen gorllanw, lifnod, gorllifnod, top gorllan; ertrai.

Flock, flwc, *s.* palf angor, adfach angor, palf, adfach.

Flooding, flw'-cing, *s.* adfachiad.

Floor, flöyr, *s.* llawr, barth:—*v. a.* llorio.

Floorcloth, flöyr'-cloth, *s.* llorlen, llawr-len.

Flooring, flöyr'-ing, *s.* lloriad; tafod, esgynlawr, llwyfan, banllawr; llawr; palmant, llasarn; gwaelod; defnyddiau llorio.

Flop, flop, *v. a.* llipäu, lliprynu, llabio, yslapio, curo yr adenydd.

Flora, flod'-ry, *s.* ffurion, fflorion, blodion, blodas, ffuras, blodionas; llysieuaeth rhyw wlad neillduol; Blodwen, Blodon, Blodan, Duwies y Blodau; Fflora.

Floral, flöt'-ryl, *a.* blodeuaidd, blodeuol, blodeuog, blodionawl, ffurrol, blodasol.

Florence, flöt'-rens, *s.* Florens=dinas yn yr Ital; brethyn Fflorens; gwin Fflorens.

Florentine, flöt'-ren-tein, *s.* Fflorentyn =math ar sidanwe.

Florescence, flöt'-res'-sens, *s.* blodeuawd, ffurawd, tymmor blodeuo.

Floret, flöt'-ret, *s.* bloden, goflodyn, bodionyn, blodeuan, gwulyn:—*pl.* blodionos.

Floriage, flöt'-ri-*ej*, *s.* blodau, ffur, gwull.

Florid, flöt'-id, *a.* blodeuog; blodeuliw, gwridog, rhosliw; claeurwch, gwyr-enig; ir, tirf, iraidd; harddwych, hoywch, godidog, hoyw, ysblenydd.

Floridness, flöt'-ud-nes, } *s.* blodeuog-
Floridity, flöt'-ud'-i-ti, } rwydd,
gwridgochni; claeurwchder, ceinder, hoywder, gorddillynder, berthedd; irder, tirfder; addurn; grym, yni.

Floriferous, flöt'-ruff'-yr-yz, *a.* blodeufag, blodeuddwyn; blodeuog, ffurog, gwullog.

Florin, flöt'-un, *s.* fflorin, ffloring, ffuring=bathell yn amrywio yn ei gwerth mewn amryw wledydd: Fflorin Lloegr ac Awstria=2s. Fflorin Holand a Bafaria,=1s. 8½c. Fflorin aur yr Almaen=6s. 11c. Fflorin Poland=yn agos i 6c.

Florist, flöt'-rust, *s.* blodeuwr, blodionydd, gwullwr, ffurionydd, blod-amaethydd.

Floscular, fflos'-ciw-lyr, } *a.* blodenig-
Flosculus, fflos'-ciw-lyz, } ol, goflodionol, blodenog, ffurgnol, adflodynol.

Floss, fflos, *s.* manblu, cibsidan.

Flota, flöt'-ty, *s.* noflynges, llynges.

Flotant, flöt'-tynt, *a.* nofiol, hynofiol; cychwyfol, hofog; taenedig.

Flotilla, flöt'-tul'-y, *s.* llyngesan, llyngesig; llynges, morfyddin.

Flotsam, flöt'-sym, } *s.* mornofion, nof-
Flotson, flöt'-syn, } ion, nofolion.

Flounce, flowns, *v.* ystreigled, ystreiglo, ymdafu, tindafu; ymblycio; ystercio; ymddigio, lldio; amaerwyo, sid-eru, sidergylchu:—*s.* amadrwy, amaerwy, sider, sidergylch.

Flounder, flown'-dyr, *s.* llythien, lledan, lledan:—*v. n.* ystreigled; ymgreinio; ymdrechu=*Flounce, v.*

Flour, flowyr, *s.* peillied, can, pail, peillion, blawd, manflawd, blawd can:—*v. a.* peillio, blodio, peillioni.

Flourish, ffyr'-ish, *v.* blodeuo; blaguro, fluro, gwullio; llwyddo, ffynu, prifio; ireiddio; addurno, harddu; ysgwyd, chwyfio; ffrostio, brolio, bragio, bocsach, gwagfostio; flurnodi, addurnodi:—*s.* blodan, blodeuwaith, addurnwaith; addurn; ceinder, gwychder, rhodres, rhwysg; gnis, ysgydwad, dysbeliad; addurnod, flurnod; rhagchware, rhagware, blaengerdd, ymfrost, bocsach; chwyddiaith, coegaraeth.

Flourishing, ffyr'-ish-ing, *a.* blodeuog, blagurog; llwyddiannus, ffynadwy; gwyrnig, llewyrchus; tîrf, ir, eidiog, bywiog; gnioli.

Flout, flout, *v.* gwawdio, gwatwar, cellwair, argoddi, sarhau, dirmygu, difrio; mingamu:—*s.* gwawd, gwatwar, gwatwor, sarhâd, anfri, cawdd; cellwair; hers; min-gamiad.

Flow, flö, *v.* lifo, rhedeg, dylifo, ffrydio, llifeirio, tarddu, goferu; deillio; gorllifo; aberu; dyferu; llenwi, gorlenwi; lithro, ffreuo; cyforio, toddi:—*s.* lif, ffwd, rhedlif, hedlif, ffrau; llanw; llifiad, llifeiriant; dylif, cyrhynt; llawder, hoen; rhugledd.

Flow-bog, flö'-bog, } *s.* mignen, mign,
Flow-moss, flö'-mos, } llifwern, lli-fawnog.

Flower, flowyr, *s.* blodeuyn, blodyn, bloden, ffur, blöyn, blodon; gwll, blodau; blodeuwaith, addurnwaith; blaendardd; blawd:—*v.* blodeuo, blaguro, fluro, gwullio, blodio, blotarddu, gwrido; bloynu; llwyddo, ffynnu, prifio, gwrygio; addurno, ceinwychu; canu, hifenu; gwenu; gwreichioni; ymgynhyrfu.

Flowerage, flow'-yr-er, *s.* blodau, gwll, gwullion; blodeuaeth.

Flowered, flow'-yrd, *p. p.* blodeuedig, blodeuog, blodeulyd; blodweog, flurweog.

Floweret, flow'-yr-et, *s.* gofodyn, gofoden, bloden, blodon, blöyn, blodionyn, blodionen, blodeuen, gwullyn, fluren:—*pl.* blodionen, gwullion.

Flower-fence, flow'-yr-ffens, *s.* gwllfid =math ar blangyn.

Flower-garden, flow'-yr-gar-dn, *s.* gardd

flodau, blodeuardd, gwllardd; blod-eufa; rhöfa.

Flower-gentle, flow'-yr-jen-tl, *s.* blodau ammor, ammor, llyisiau ammor.

Floweriness, flow'-yr-i-nes, *s.* blodeuog-rwydd, ffurogrwydd, gwlliogrwydd; clærwycheder.

Flowering, flow'-yr-ing, *p. yn* blodeuo; blodeuol, ffurog, gwlliol:—*s.* blodeuad, gwllliad, ffuriad, ffurawd; blodeuardd, blotarddiad.

Flowery, flow'-yr-i, *a.* blodeuog, ffurog, gwllio; blodeulawn.

Flowing, flö'-ing, *a.* llifol, ffrydiol, llifeiriol, rhedegog; llyfn, rhugl, rhwydd, hylithr; hyffrwd, llyfnred; ymadroddus, ban-gaw; laes:—*s.* llifiad, dylifiad, llifiant, ffrydiad, llifeiriad; llanw, gorllanw; blaw, ffrau.

Flowl, flwc, *s.* llythien, lledan, lledan:—*pl.* llythi, lledan=*Fluke.*

Flown, flön, *p. p.* (*Fly*) gwedi hedeg; hedegog; chwyddedig, balch.

Fluate, flw'-et, *s.* lliforgig, lliforhalan, lliforaint:—*pl.* lliforhalion.

Flucan, flw'-cyn, *s.* argae, cronfa.

Fluctuant, flyc'-cw-ynt, *a.* tônog, tônol; anwadal; ansfyddog; petrus; eglyd.

Fluctuate, flyc'-cw-ct, *v. n.* tônio, tonogi, dygyfor; bwhwman, gwamalu; hongcian, ysgoywi, gweigio, hofian, chwyfan; amneu, petruso; codi a gostwng.

Fluctuating, flyc'-cw-e-ting, *a.* anwadal, eglyd, anhysaf, cyfnewidiol; ansicr.

Fluctuation, flyc'-cw-e'-shyn, *s.* tonogiad, tônriad, ymdoniad, dygyfor; bwhwman, amhenaeth, petrusder; hofiad, chwyfiad, cyfnewidiad.

Flue, flw, *s.* ffynell, ffynel, ffynetr, ffynetrell, simneiau, pibell simnai, corn sawell; mygibell, gwresbib; panflew, hawni, ceinffwrw, manflew, manblu.

Fluellen, } flw-el'-lun, *s.* llyisiau Llywel-Fluellin, } yn, rhwyddlwyn, gwernerth.

Fluency, flw'-en-si, *s.* ffrydiolrwydd, hylifedd, llifoldeb, hydreigledd; rhugledd, yawldeidd, ffraethineb; lithrigrwydd, trybelidrydd, rhyddineb, parabledd, pryneu, ystwythder.

Fluents, flw'-ent, *a.* ffrydiol, hylifol, llifeiriol, hyred; rhugl, hylawd, ffraeth, hylithr, trybelid, parablus, tafodlyfn, ymadroddus, prestl; plethadig:—*s.* ffirwd, llif, lliant; darlifrann, cyfanrif.

Flugelman, flw'-gyl-myn, *s.* rhagwaladr,

- arweinydd, blaenor, gwaladr, cynwaladr.
- Fluid, *flw'-ud*, *a.* hylif, gwyol, hylifol, frydiol, hyred, rhedegog, llynol, gwlyb, llifannaidd, taenwlyb:—*s.* hylif, gwy, aw, llifnodd, hedlif, rhedlif, llyn, gwlybwr, gwlyb, lliant, nofant.
- Fluidity, *flw'-ud'-i-ti*, } *s.* hylifedd,
Fluidness, *flw'-ud'-nes*, } gwyoldeb,
frydiolrwydd, llynoldeb, hyrededd,
gwlybeiddrwydd, llyneiddrwydd.
- Fluke, *flwc*, *flw'c*, *s.* palf angor = *Flook*; llythien = *Flook*.
- Flukeworm, *flw'c'-wurm*, *s.* eurbryf, ffasbryf.
- Flume, *flwm*, *s.* ffrwd, rhedle, ffrydfa.
- Flummery, *flwm'-myr-i*, *s.* llymru, llymruwd, sucana, uwd, mwdran, brwchan; sugaethan; truth.
- Flung, *flung*, *p. p.* (*Fling*) tafledig; baeddedig.
- Fluoborate, *flw-ö-bö'-ret*, *s.* lliforonaint, lliforonblith.
- Fluor, *flw'-yr*, *s.* hylifedd, ffrydineb, llifogrwydd, lli; mislif, misglwyf; llifor, llifred.
- Fluoric, *flw-or'-ic*, *a.* lliforig.
- Fluoride, *flw'-ö-rud*, *s.* lliforid.
- Fluorine, *flw'-ö-run*, *s.* lliforon, llifonur.
- Flurry, *flwr'-i*, *s.* cwthwn, blwth, chwa; cafod, cawod; ffrwst, brys, cyffro, terfysg, cythrwil:—*v. a.* cyffroi, cynhyrfu, ffrwdanu; dychrynu.
- Flush, *flsh*, *v.* gwliffo, llifo, rhedeg; ffystio, brysio; rhuthro; gwrido, gwridgochi; dyrchafu; balchio; hoeni, lioni; pingcio, hoywi:—*a.* bywiog, heinyf, ffres, gwyrenig, nwyfus, brywiog, tirf, ir; llawn, flwch, diwall; hael; afradlawn; clær, gwridog:—*s.* gwrid, cochni, gwridliw; ffrwd, llif; hafug, helaethrwydd; rhuthr, chwyl, ias; twf; rhestr; haid o hwyaid; cardiau unlliw, rhestr gyfliw:—*ad.* yn gydwas-tad, yn gyfartal.
- Flusher, *flsh'-yr*, *s.* y barfog; y cigydd leiaf.
- Flushing, *flsh'-ing*, *s.* gwridiad, coch-iad; gwrid, cochni, gwridgochni.
- Flushness, *flsh'-nes*, *s.* gwrid, bywiogrwydd, ffresgrwydd, tirfer.
- Fluster, *flsh'-tyr*, *v.* gwridgochi, greid-iol, poethwrido, gwresogi, poethi; ledfeddwi, gofrwyso; cribgochi; cyffroi, ffrwdanu, ymderfysgu:—*s.*
- gwres, poethder, gwrid; cyffro, cynhwrff, ffrwst, annhrefn, gwfn.
- Flute, *flwt*, *s.* mosbib, chwibanogl, pibell, pib; sylch, rhigol, gwif, rhych, colofrych, pillrych, pillgwys; hirlong, pibellfad:—*v.* chwibanogl, canu mos-bib; sylchu, rhigoli, cwyslo, pannyln, ffosi.
- Fluted, *flw'-ted*, *a.* sylchog, rhigolog, gyflog, pillgwysog; teneu, pibellaidd.
- Fluting, *flw'-ting*, *s.* sylch, rhych, colofrych, pillgwys, rhwgn, pannwl; rhigolwaith.
- Flutist, *flw'-tust*, } *s.* masbifydd,
Fluter, *flw'-tyr*, } chwibanoglydd,
canwr pibell.
- Flutter, *flwt'-tyr*, *v.* ymhedfan, ehedfan; ymchwylan, hofian, nwyfo, darhedeg, ysgoywi, ymysgwyd; llamhedeg, ymwingellu; castellu; bw-hwman; ysbongio; ffystio; cyffroi, cynhyrfu; ymderfysgu; tonogi; chwylo:—*s.* ymhedfan; chwyf, dychlam, llamhediad, crychehediad, ynsigliad, hofiad, ysbong; simp; ffrwst, brys, ffrwdan; terfysg, cynhwrff, cyffroad, annhrefn, ffrwt.
- Fluttering, *flwt'-tyr-ing*, *s.* ysgydwad, hedfaniad, hofiad, chwyfiad, ysbong-iad; terfysgiad; bwhwman; an-wadalwch:—*p.* yn ymhedfan; hedfanol; dychlamgar; nwyfus, gwag-saw; ar gyffro; yn ymsymmud; an-wadal. [iau, afonlysiau.
- Fluviales, *flw-fei'-al-iz*, *s. pl.* ffrydlys.
- Fluviatic, *flw-fi-at'-ic*, *a.* afonol, afonyddol, afondrig; dyfrdrig; llyndrig.
- Flux, *flws*, *s.* llif, lli, rhedlif, llifant, llifer, llifeiriad, dylifiad, rhediad, ffrau; lliflyn, llanw; pibre, darym-red, dolur rhydd, rhyddni; tawdd, toddiad; cynnulliad, torf, haid:—*a.* llifol, lliant, hyred, rhedegog; an-wadal, trangcedig:—*v. a.* toddi, hylifo, llifredu; haliwio, poerlifo.
- Fluxation, *flws-se'-shyn*, *s.* llifiad, rhediad; llifrediad.
- Fluxibility, *flws-si-bul'-i-ti*, *s.* hydoddrwydd, hylifedd, hydoddedd.
- Fluxible, *flws-si-bl*, *a.* toddadwy.
- Fluxion, *flws'-shyn*, *s.* llifiad, dylifiad, liad, ffrydiad, rhediad, lliant, aw; llifred, rhedlif; darlifiad.
- Fluxions, *flws'-shyns*, *s.* darlifaeth:—*pl.* darliffion, darliffadau.
- Fluxional, *flws'-shyn-yl*, } *a.* darlif-
Fluxionary, *flws'-shyn-yr-i*, } ionol,
darliffadol.

Fluxionist, fl'yc-shyn-ust, *s.* darlithon-ydd, darlithonwr.
 Fly, ffei, *v.* hedeg, ehedeg, hedfan, ym-ehedeg, ymehedfan; rhedeg; ffoi, cilio, diangc, ymadael; ymdryllio; hofan, chwyfan; gochel:—*s.* cyllion, cyllionyn, cleren, gwibedyn, gwiban, ednogyn, creyrn; sidell, chwynan, chwydroell, ehedran, chwyfran.
 Flybane, ffei'-ben, *s.* gludlys.
 Flyblow, ffei'-blö, *s.* chwyth cyllion:—*v.* *a.* cylchwythu; llygru.
 Flyboat, ffei'-bö't, *s.* hedfad, ysgafnad.
 Flycatcher, ffei'-caç-yr, *s.* cyllionydd; gwibedog.
 Flyer, ffei'-yr, *s.* hedwr, hedydd, hed-iad, ehedyn; ffoadur, ymgilydd; sidell, chwynan; amhedwr.
 Flyfish, ffei'-ffish, *v.* *a.* pysgota à phryf; clyrbysgota; genweirio.
 Flying, ffei'-ing, *a.* hedegog, ehedol; fföedig; chwyfiol; ysgafn.
 Flying-buttress, ffei'-ing-byt-tres, *s.* hedwanas, hedatteg, croesatteg.
 Flying-fish, ffei'-ing-ffish, *s.* hedbysg, hedegbysg.
 Fly-trap, ffei'-trap, *s.* hedfagl, hedfagl Gwener=math ar lysieuy ymsyniol.
 Flytree, ffei'-tri, *s.* cyllionwydden, clyrwydden.
 Flywheel, ffei'-hwil, *s.* sidell, chwynan, chwyfolwyn, chwydroell.
 Foal, fföl, *s.* ebol, llwdn:—*f.* eboles:—*v.* bwrw ebol; llydnu, moi.
 Foalbit, fföl'-but, *s.* e' eboldam, tam yr ebol=llysieuy.
 Foalfoot, fföl'-ffwt, *s.* alan, alan bychan, carn yr ebol, pesychlys, troed y tarw.
 Foam, fföm, *s.* ewyn, dystrych, ysgai, gai, ewyngant, gorferw, molwyn, burym, swyf, micws; glafoerion; broch:—*v.* ewyno, dystrychu, ysgeio, molwyno, malu ewyn; brochi, ymgyn-ddeiriogi.
 Foamy, fföm'-i, *a.* ewynog, gorisgellog, dystrychog, molwynog, burymog; brochog.
 Fob, ffob, *s.* llogell oriawr, llogellan, pocedan:—*v.* *a.* twyllo, coegio, hoc-edu, castio.
 Focal, ffö'-cyl, *a.* ffocol, llewenol, hoddol, borawl, llugol. [gwrn.
 Focile, ffö'-sul, *s.* breichasgwrn; coesas-
 Focillation, ffos-ul-le'-shyn, *s.* amgeledd; cysur, anwes, achlesiad.
 Focus, ffö'-cys, *s.* llewen, ffoc, hadd, bor, llug; aelwyd y pelydr; canolfan, pry-ffwnt, canolbwynt.

Fodder, ffod'-yr, *s.* gogor, ebran, porthiant; ymborth, bwyd, ysborthiant, esborthion; talpwys, clauppwys, clamp, talp:—*v.* *a.* gogori, ebranu, porthi.
 Fodient, ffö'-di-ent, *a.* cloddio, cloddian-nol, cloddiaol.
 Foe, ffö, *s.* gelyn, gal, gwrthwynebydd, esgar, esgarant, cas, casddyn, dygasog; andras; gwrthblaid.
 Foelike, ffö'-leic, *a.* gelyndol, gelynaidd.
 Foeniculum, ffi-nic'-iw-lym, *s.* ffienigl.
 Fötus, ffö'-tys, *s.* milrith=Fe'as.
 Fog, ffog, *s.* niwl, nifwl, ysmwcan, nudd, nuddach, tarth, mygdarth, tawch, caddug, baddug; mwgan, mwcan, niwlen, mwci; myngwellt, ceden, ffwg, olborfa; adladd, adwair, attwf.
 Fogbank, ffog'-bange, *s.* niwldir, caddugdwyn, tarthdwyn=ydddangosiad ar y môr tebyg i dir o hirbell.
 Fogginess, ffog'-i-nes, *s.* niwliogrwydd, nuddogrwydd, tarthogrwydd; cymmylogrwydd.
 Foggy, ffog'-i, *a.* niwliog, tarthlyd; caddugol; cymmylog; synwyrbwl, penbwl, pendew, hurt.
 Foh, ffö, *in.* ffei! ffi! hach! ffach! wfft! rhag cywilydd! ffwrdd! wb! pw! tw!
 Foible, fföi'-bl, *s.* gwendid, methiant, amherffeithrwydd; man gwan, llygad dall.
 Foil, ffoil, *v.* seithugo, somi; ffwylo, methlu, dymchwelyd, achluddo, gorchfygu, trechu, ffwyro; dirymn, difuddio; dyrysu; pylu:—*s.* ffwyl, som, dymchweliad, trechiad, maedden, diddymiad, diebrydiad, gwrthdroad; gorfo; codwm, pylgledd, cleddyf ymbrawf, prawgledd; cleddy pren; dalen, caenen, lefnyn, tywynlen; cefnddalen, gwrthlen, gwrthlain, gwrthlun; lliwddalen; deilgrom.
 Foin, ffoin, *v.* *a.* ysytio, hergydio, gyrrthio, gwrthio; cilgwrthio; ysytio à chleddyf:—*s.* ysgw'd, ysgw'th, hergwd, heng, hwrdd.
 Foist, ffoist, *v.* *a.* ffugddodi, ffugwrthio, genddodi, geuo, anwirio, ffalsu.
 Foister, ffois'-tyr, *s.* geuddodwr, ffugwrthiwr; ffugiwr, geuwr.
 Foistiness, ffois'-ti-nes, *s.* llwydni, llwydedd; mysi, drowedd.
 Foisty, ffois'-ti, *a.* llwyd, llwydlyd; drewlyd, mws, ffieriog.
 Fold, fföld, *s.* corlan, cail, ffald, lloc, caeor, corfa; dyfeitty; buarth;

- buches; dafates; plyg, plygiad, dyblyg, dill, haen, pleth, plygfa, dilliad, dyblygiad; dwbl:—*v.* corlanu, llocio, buarthu, ffaldio, caeori; plygu, dyblygu, dyblu, dillio, plethu; cymhlygu; ymddyblygu; attorchi, torchi.
- Foldage, ffol'-dej, *s.* ceilfraint.
- Folding, ffol'-ding, *a.* plygol, dyblygol, dyblyg, attorchol:—*s.* plygiad, plethiad, dilliad; plyg, plygfa, dyblyg; corlaniad, ceiliad, llociad, buarthiad.
- Foliaceous, ffö-li-é'-shyz, *a.* deiliog.
- Foliage, ffö-li-éj, *s.* dail; deilfrig; deiliant; deilwaith; deilosglaui:—*v.* *a.* deilweithio; deiliannu, rhithddeilio.
- Foliate, ffö-li-ét, *v.* *a.* dalenu, llafnu; goddeilio; cefnddalenu; caenenu:—*a.* deiliog, deiliari:—*s.* deilgom, deilgwrf, deilgyrfen.
- Foliation, ffö-li-é'-shyn, *s.* deiliad, daleniad; llafniad; blodenddail.
- Foliation, ffö-li-a-cyr, *s.* daleniaeth.
- Foliferous, ffö-luff'-yr-yz, *a.* deilfag, deilddwyn; deiliog.
- Folio, ffö-li-o, *s.* unplyg; llyfr unplyg; tudalen, dalen; plyg; gorlyfr.
- Folious, ffö-li-yz, *a.* deiliog, dalenog; deilfflodenog.
- Folk, fföc, *s.* } pobl, dynion; pobl
- Folks, fföcs, *s. pl.* } ach, dynionach, dyniadon, dynionos.
- Folkland, fföc'-land, *s.* maendir, gweirdir, tir y bobl.
- Folknote, fföc'-möt, *s.* cymmaonfa, maonfa, maonwys, cymmanfa'r bobl.
- Follicle, ffol'-i-cl, *s.* hadgoden, hadgib, cibyn, cib; awyrgod, awyrgib; chwaren; plyg; geudod.
- Follow, ffol'-ö, *v.* canlyn, dilyn, dilyd; erlyn, ymlid, erlid, olio; arganlyn; ymddilyn, ymerlyn; arfer; dynwarded, efelychu.
- Follower, ffol'-ö-yr, *s.* canlynwr, dilynydd, ymlynydd; ymlidiwr; dysgybl; gweinydd, gwr gosgordd.
- Following, ffol'-ö-ing, *a.* canlynol, dilynol, nesaf; yn canlyn, yn dilyn.
- Folly, ffol'-i, *s.* ffolineb, ynfydrwydd, fföledd, anghallineb, synwyrwall, dylni; ffladredd, hurtrwydd.
- Fomalhault, ffö-myl-holt, } *s.* Ffomal-
- Fomalhant, ffö-myl-hant, } holt, Ffomalhant=seren o'r maintioli mwyaf, yng nghydsr y Dyfrwr.
- Foment, ffö-ment', *v.* *a.* twymolchi, twymdwyro, cynhesu, twymeneinio,
- twym-wlychu; achlesu, meithrin, cynnal, coleddu.
- Fomentation, ffö-men-te'-shyn, *s.* twymolchiad, twymdwryad, twymfwydiaid; twymolch; cyffroad, cynhyrfiad, annogaeth.
- Fomenter, ffö-men'-tyr, *s.* twymolchwr; cynhyrfydd, cefnogwr; pwt y gynhen.
- Fond, ffond, *a.* hoff, cu; gorhoffus; careugar; maldodus, afiaethus; ysmala; coeg, gwag, disylwedd, ffol, ynfyd, ofer, ansynwryol:—*v.* *a.* maldodi, anwesu; coeri, anwylo, hofflochi; hoffi.
- Fondle, ffon'-dl, *v.* *a.* maldodi, mawrhau, lochi, hoffi, mynwesu, pratio, coffeidio, amgaru, amwesu.
- Fondling, ffond'-ling, *s.* anwesyn, maldodyn, anwyllyn, hoffiddyn, mab anwes, maldodfab; maldodbeth; coer-aeth, maldod.
- Fondness, ffond'-nes, *s.* hoffder, gorhoffedd, anwyldeb, cariad, serch; maldod, afiaeth, anwes, elawch; mabiath.
- Font, ffont, *s.* bedyddfaen, bedyddfan; llythyrenas, toddas; cyff o lythyrenau, cyff o debau=100,000 o argrafflythyrenau a nodau ereill.
- Fontal, ffon'-tyl, *a.* ffynnonol; ffynnonaidd.
- Fontanel, ffon'-ty-nel, *s.* ffynnonell; deigyniad; llynor, llifweli.
- Fontange, ffon-tan-j', *s.* ffontongzh', *s.* ysnodglwm; clwm o ribanau ar gopa penwisg.
- Food, ffwd, *s.* bwyd, ymborth, llun-aeth, porthiant; maeth, cynnaliaeth, ysborth, porth, gosymmaeth, gosymdaith; arlwy.
- Foodful, ffwd'-fwl, *a.* maethlawn, bwydlawn; porthiannol; ffwrwthlawn, tor-eithiog.
- Foodless, ffwd'-les, *a.* difaeth, diym-borth, digynnaliaeth; diffwrwth.
- Fool, ffwl, *s.* ffwl, ynfyd, ynfydyn, dyn ffol, hurtyn, ffwlcy, hurthgen; grwysfwyg, grwysfysg:—*v.* *a.* ffylho, ffoli; somi, seithugio, twyllo, coegio; gwatwar, gwawdio; ofera, afradu.
- Foolborn, ffwl'-born, *a.* ffol geni, ffol-anedig; ffol; anghyfadfas.
- Foolery, ffwl'-yr-i, *a.* fföledd, ffolineb, ffiloreg, oferedd, gwegi; coegbeth; ffwlbri; hurtrwydd.
- Foolhardiness, ffwl'-har-di-nes, *s.* rhyddewredd, ffolddewredd, ffol-wroldeb, ehudrwydd, rhyfyg; blaen-gar.
- Foolhardy, ffwl'-har-di, *a.* rhyddewr,

- tradewr, ffoldewr, ehud, rhyfygus; gorwyllt, byrbwyll, nawswyllt, hyfaidd, chwïdr; ysmala.
- Foolish, ffwl'-ish, *a.* ffol, ynfyd, anoeth, dwl, anghall, fladr, hurt, dibwyll, direswm, gwïron; coeg, gwag; echwyrth, anffur; dirmygus.
- Foolishness, ffwl'-ish-nes, *s.* ffolineb, ynfydrwydd, anghallineb; synwyrball, dylni, fladredd; coegedd.
- Foolsap, ffwl'z'-cap, *s.* ffolgap=y papur lleiaf ond un.
- Foot's-parsley, ffwl'z'-pars-li, *s.* geuberllys, coegberllys.
- Foolstones, ffwl'-stönz, *s. pl.* tegeirian, eirin y ci, ceilliau 'r ci.
- Foot, ffwt, *s.* troed, ped, pedd; troedfedd; eorfan; ban; gwaelod, godre; peddwys, pedwys, gwyr traed; cam, camre:—*v.* troedio, cerdded, pedestru, sathru, damsang, mathru; cicio; dawnsio, corelwi; godrëu; gwadnu.
- Football, ffwt'-bol, *s.* pel droed, pel ddu; chware pel droed.
- Footband, ffwt'-band, *s.* peddyd, pedwys, peddyttorf, gwyr traed, milwyr traed.
- Footbank, ffwt'-bange, *s.* pettwyn, troedwaldon.
- Footbase, ffwt'-bes, *s.* pedrigol, pedsyl.
- Footboard, ffwt'-böyrd, *s.* troedlen, troedlath, troedlas, troedfwrdd, pedfwrdd.
- Footboy, ffwt'-boi, *s.* gwastrodyn, trowas, pedwesyn, gwesyn, macwy.
- Footbridge, ffwt'-brij, *s.* pontbren, pont bren, pont droed, pedbont, troedbont.
- Footcloth, ffwt'-cloth, *s.* suder, hws, hudded march, brethyn gwasarn.
- Footed, ffwt'-ed, *a.* troediog, pediog, troediedig.
- Footguards, ffwt'-gardz, *s. pl.* pedwylgor, peddwylgor, traedwylwyr, pedosgordd.
- Foothot, ffwt'-hot, *ad.* yn ddiattreg, yn ddïaros, yn union-gyrchol, yn ddïan-nod.
- Footing, ffwt'-ing, *s.* troediant, cerddediad, trawd; lle troed; sefyllfa, safiad; sail, sylfan, gwadn, gwaelod; cyflwr, ansawdd; llwybr, camre; sefydliad; gorphwysfa; dawns, corelw; peddest, peddestr; seilwanaf, taenres; derbyniad; teler, telerau, amnod.
- Footman, ffwt'-myn, *s.* gwr traed, milwyr traed, traedfilwr, pedfilwr; gwastrodyn, troedwas, pedwas; nodwas; rhedegwr, peddestr, pedestrydd.
- Footmark, ffwt'-marc, *s.* ol troed, arllwybr, rhawden, brisg, amsathr, am-sang; trywydd, adrywedd.
- Footpace, ffwt'-pes, *s.* arafdrawd; chwariandrawd; pen grisïau, careg aelwyd; ethais.
- Footpad, ffwt'-pad, *s.* lleidr traed, pedleidr, lleidr pen flordd.
- Footpath, ffwt'-path, *s.* llwybr troed, troedffordd, pedlwybr, troedlwybr.
- Footpost, ffwt'-post, *s.* traedredegwr, traedredydd, brysnegesydd.
- Footprint, ffwt'-prunt, *s.* ol troed=*Foot-mark.*
- Footrace, ffwt'-res, *s.* pedredfa, pedyrfa, traedredfa, rhedegfa draed.
- Footshackles, ffwt'-shac-clas, *s. pl.* troedogion, berrwyon, llyffetheirïau traed.
- Footsoldier, ffwt'-söl-jyr, *s.* milwr traed, pedfilwr, pedsawdiwr, gwr traed.
- Footspace-rail, ffwt'-spes-rel, *s.* troed-rail, troedreilen.
- Footspade, ffwt'-sped, *s.* troedraw, pedraw, pal.
- Footstalk, ffwt'-stoc, *s.* pedgoesig, deil-droed, deilbed, dalendroed.
- Footstall, ffwt'-stol, *s.* gwarthol benyw, gwarthaf; gwadn colofn, bon piler.
- Footstep, ffwt'-step, *s.* ol troed=*Foot-mark*; camre, cam; nod, arwydd; flordd, gyrfa; llwybr.
- Footstool, ffwt'-stwl, *s.* troedfainge, lleithig, troedle, mainge draed, ystöl droed.
- Footvalve, ffwt'-falf, *s.* pedfalog, pedgafell, pedgloryn, troedgloryn.
- Fop, ffop, *s.* coegyn, ysgoegyn, ysgogyn, mursyn, pertyn, pefryn, balchyn, frilryn, bril.
- Fopling, ffop'-ling, *s.* corgoegyn; coegyn, ysgogyn.
- Foppery, ffop'-pyr-i, *s.* coegyndod, ysgoegyndod, coegni, mursendod; ffolineb, gofregeidd, ffloregeidd, ynfydrwydd.
- Foppish, ffop'-pish, *a.* coegynaidd, coeg, ysgoegynaidd, mursenaidd; ucheldybus, ucheldrem.
- Foppishness, ffop'-pish-nes, *s.* coegyndod, coegfaldher, gwegi=*Foppery.*
- For, ffor, *pp.* am, o herwydd, herwydd, o blegid, o achos, o ethryb, o blaid, erwydd, plegid, plygyd, o blygyd; tros, dros, er, i, idd, er mwyn, gan, can, o, rhag, o ran, o du; yn lle; mew'n perthynas i; gyda golwg ar; tuag at am; o barth, o barthed, parth, parth ag at; fel, mal, fal, megys; yn erbyn, erbyn; yn tueddu at; yn tyw-

- ys at; tua lle; i le; gan mai, gan taw; gan nad yw ond; pan ystyrier; pan ystyrier mai; wrth, yn ol, yng nghyfer, ar gyfer, yng nghyferyd, cyferbyn â, gogyfer â, cyferyd â; serch; gyda; at:—*c.* canys; o blegid, o herwydd, herwydd; o achos, o ethryb, erwydd, o blaid; gan, can, cans, am; gwaith, o waith, o ran, yn gymmaint *a*:—*prf.* erbyn, gwrth, yn erbyn.
- Forage, ffor'-ej, *s.* gogor, gogawr, ebran, porthiant, ysborthiant; gogoriaeth:—*v.* hel gogor, gogorgeisio, ysborthgeisio, porthgeisio; ymbori; anrheithio, difrodi, ysbeilio, ysglyfio.
- Forager, ffor'-y-jyr, *s.* gogorgeisiwr, ysborthwr; ysglyfiwr, anrheithiwr.
- Foraging, ffor'-y-jing, *a.* gogorgeisiol, ysborthgeisiol:—*s.* gogogyrch, gogorgais, ysborthgeisiad; hynt i geisio gogor.
- Foramen, ffor'-re'-men, *s.* twll, gorel, agoriad, ag, tyllan.
- Foraminous, ffor'-ram'-i-nyz, *a.* tyllog, trydyllog, amrydwl, amdwl.
- Forasmuch, ffor'-as-myc, *c.* yn gymmaint; gan, can, cyd, o herwydd, am.
- Forbear, ffor'-be-yr, *v.* peidio, peidio â, arbed, yngadw, ymattal, ysbeidio, ymroi, gadael, gado; oedi, addoedi; eiriach; toli; rhoi heibio; gochel, gochelyd; ymgynnal; goddef, dioddef; ymoddef, ymaros; dirwestu.
- Forbearance, ffor'-be-yr-yns, *s.* peidiad, ynarbed, ymattaliad; goddefgarwch, dioddefgarwch, amynedd, gorthaw.
- Forbearing, ffor'-be-yr-ing, *a.* ymarhous, amyneddgar, ymoddefol:—*s.* peidiad, ymattaliad, ymoddefiad, hirymaros, amynedd.
- Forbid, ffor'-bud', *v.* gwahardd; gwarafun; lluddias, llesteirio, gomedd, attal.
- Forbiddance, ffor'-bud'-yns, *s.* gwahardd, gwardd, gwaharddiad, gwarafun, attaliad.
- Forbidding, ffor'-bud'-ing, *a.* gwaharddol, gwarafunol, gwarddol; anhygar, cas, ysgethin, sarug; hyll, cuchiog:—*s.* gwaharddiad, rhwystr, llestair, gwrthwynebiad.
- Force, ffors, *s.* grym, gallu, nerth, yni, cryfder, egni, grymusder; angerdd, tanbeidrydd, cadernid, tryn, terwynder; rhuthr, trais, gormes, cyrch, gorthrech, gorfod, dirni, cymhell; rhaid, angenrheidrydd; pwys, dwysder; rhinwedd, effaith, gweithrediad; digoniant; cadlu; cattyrfa, llueddawd, cadleng, llu, byddin, nifer:—*v.* cymhell, gyru, dirio, gwthio, hyrddio, dyru, trechu, gorfodi, peri; treisio, llathruddo; goresgyn; mynu; dirdynu, gwyrddroi; dirwasgu; egnio, taro; rhabu.
- Forcedness, ffor'-sed-nes, *s.* cymhellogrwydd; annaturioldeb; pellgyrchedd; gwyrddroad, gwyrngamiad.
- Forceful, ffors'-ffwl, *a.* nerthlawn, grymus, egniol; angerddol.
- Forceless, ffors'-les, *a.* dinerth, dirym, gwan, egwan, diallu.
- Forceps, ffor'-seps, *s.* gefail, gefail llawfeddyg.
- Forcer, ffor'-syr, *s.* cymhellydd, diriwr, gwrthiwr, gwrthiedydd; safath, gorfodlath.
- Forcible, ffor'-su-bl, *a.* grymus, nerthol, cryf, galluog; effeithiol; egniol; treisiol, gorfodol.
- Forcing, ffor'-sing, *s.* cymhelliad, diriad, pestawd; prysuriad; geuffaethiad; brysgoethiad.
- Forcipated, ffor'-si-pe-ted, *a.* gefeilail, gefeiliog, gwrthrimyaid.
- Ford, fförd, *s.* rhyd, rhydle, bais, llaered, basle; firwd, afon, cerhynt:—*v.* a. rhydio, beisio.
- Fordable, ffor'-dybl, *a.* rhydiol, beisiol, hyryd, byfais, rhydiadwy.
- Fore, fföyr, *a.* blaen, blaenaf; cyntaf; blaenorol, rhagfaenol, rhagfynedol; rhagfed; blaenllaw:—*ad.* ym mlaen, ym mlaen llaw; ym mlaenaf:—*prf.* rhag, blaen, rhac, cyn.
- Foreadmonish, fföyr-ad-mon'-ish, *v.* a. rhagrybuddio; rhybuddio ym mlaen llaw.
- Foreadvise, fföyr-ad-feiz', *v.* a. rhaggyngchori, rhagannog; rhagrybuddio.
- Foreallege, fföyr-al-lej', *v.* a. rhagnodi, rhaghaeru, rhagsierhau; rhagddyfynu, cynwysio.
- Foreappoint, fföyr-ap-point', *v.* a. rhagosod, rhagbenodi, rhagdrefnu, cynarfaethu.
- Forearm, fföyr-arm', *v.* a. rhagarfogi, cynarfogi, blaenarfogi.
- Forearm, fföyr-arm, *s.* cynfraich, rhagfraich, blaenfraich, iselin.
- Forebode, fföyr-böd', *v.* a. darogan, rhagfynegi, rhagddangos, rhagddewinio, rhagfrudio, darmain, dysgogan.
- Foreboding, fföyr-böd'-ing, *s.* daroganiad, rhagfynegiad; darogan, rhagar-goel, darmain, armes, rhamant, dewiniad.

- Forecast, fföyr-cast', *v.* rhagweled, rhagdyfeisio, rhagddarbod, rhaglunio, cynllunio, rhagfwiadu, rhagddarparu; darbod; darogan.
- Forecast, fföyr-cast, *s.* rhagddyfais, rhagddychymmyg, rhagddarbodaeth.
- Forecastle, fföyr-cas-sl, *s.* filureg; filuregfwrdd, blaen llong.
- Forechosen, fföyr-cö'-zn, *a.* rhagetholedig, rhagddewisedig, rhagddethol.
- Foreceited, fföyr-cö'-ted, *a.* rhagddyfynedig, rhagwysiedig, rhaggyrbywylledig.
- Foreclose, fföyr-clöz', *v. a.* cau i fyny; rhaggau, argau, rhagod, rhagattal, rhagluddio, rhagflaenu; cau allan.
- Foreconceive, fföyr-con-sif', *v. a.* rhagdybied, rhagddeall, rhagfyfyrio, cynbwylo.
- Foredate, fföyr-det', *v. a.* rhagddyddio, rhagamseru, blaenamserü.
- Foredeck, fföyr-dec, *s.* rhaglofft llong, lofft y flureg; bwrdd blaen.
- Foredesign, fföyr-di-sein', } *v. a.*
Foretermine, fföyr-di-tyr'-mun, } rhagfwiadu, rhagamecanu, rhagbenderfynu, rhagarfaethu.
- Foredoom, fföyr-döcm', *v. a.* rhagddyfarnu, rhagluniaethu, rhagfarnu:—*s.* rhagddedfryd, rhagreithfarn, cyn-ddedfryd, rhagdynged.
- Foredoor, fföyr-döyr, *s.* rhagddor, cynddor, rhagddrws, talddrws, talddor, wynebdor, drws wyneb.
- Fore-end, fföyr-end, *s.* blaen, pen blaen, rhagben, rhagflaen.
- Forefather, fföyr-fä'-ddy, *s.* cyndad, hendad, hynafiad, hynaf.
- Forefend, fföyr-ffend', *v. a.* rhwystro, rhagod, lluddias, attal; rhagflaenu; diogelu, noddi, amddiffyn; gwahardd.
- Forefinger, fföyr-ffing-gyr, *s.* mynegfys, bys blaen, gorfys, rhagfys, bys yr uwd.
- Forefoot, fföyr-ffwt, *s.* troed blaen; paf, pawen.
- Forefront, fföyr-ffrynt, *s.* pen blaen, tal, talcen, gwyneb, rhagwedd.
- Foregame, fföyr-gem, *s.* rhagware, cynchware, blaenchware; rhaggyllun.
- Forego, fföyr-gö', *v. a.* gadael, gadaw, ymadael â; rhoi i fyny; colli; rhagfyned, rhagflaenu.
- Foreground, fföyr-grownd, *s.* rhaglawn, rhagfaes, rhagdir, cynbarth, tu blaen.
- Forehand, fföyr-hand, *s.* pen blaen; rhan benaf;—*a.* blaenllaw.
- Forehanded, fföyr-han-ded, *a.* blaenllaw, cynnar, amserol, prydlawn; boreuol; blaenlluniaidd.
- Forehead, fföyr-hed, *s.* talcen, tal; talgryfder, digywilydd-dra, haerllugrwydd.
- Forehear, fföyr-hö'yr, *v. n.* rhaggywedd.
- Forehew, fföyr-hiw', *v. a.* rhagnaddu, rhagdori, rhaggymmynu.
- Foreholding, fföyr-höl'-ding, *s.* daroganau, argoelion, rhagfynegeion.
- Forehorse, fföyr-hors, *s.* ceffyl blaen, rhagfarch, blaenfarch.
- Foreign, fior'-un, *a.* tramor, estronol, allud, allfro, arallwlad, allmyr, tramorol, allfan; pellenig, pell; dieithr; amherthynol, aneiryd, diberthynas; allanol, estronog.
- Foreigner, fior'-un-yr, *s.* estron, allwladwr, tramorydd, allud, gorwladwr, alldrawd, dieithryn, dieithr, eithrad, adfan, dyfodiad; allda, adfel, athlaw.
- Foreignness, fior'-un-nes, *s.* tramoroldeb, estronoldeb, dieithrwrch, pellder.
- Fore-imagine, fföyr-i-maj'-un, *v. a.* rhagdybied, rhagfeddwl, rhagddyfalu.
- Forejudge, fföyr-jyj', *v. a.* rhagfarnu; barnu ym mlaen llaw.
- Forejudgement, fföyr-jyj'-ment, *s.* rhagfrawd, rhagfarn, rhagfarniad.
- Foreknow, fföyr-nö', *v. a.* rhagwybod, rhagddeall.
- Foreknowing, fföyr-nö'-ing, *p.* rhagwybodol, rhagwybodus, rhagddeallus.
- Foreknowledge, fföyr-nol'-ej, *s.* rhagwybodaeth, rhagddeall, cynwybodaeth.
- Forel, fior'-el, *s.* fioel=math ar femrwn i glorio llffrau.
- Foreland, fföyr-land, *s.* pentir, penrhyn, penarth, peniarth, penardd, morben.
- Forelay, fföyr-le', *v. a.* cynllwyn, rhagodi, cyfragod; rhagddyfeisio.
- Foreleader, fföyr-lö'-dyr, *s.* rhagflaenor, rhagarweinydd.
- Forelock, fföyr-loc, *s.* talgudyn, rhaglofnyn, taldrwch, rhaggudyn; rhaglettem.
- Forelook, fföyr-lwe', *v. a.* rhagedrych, rhagsyllu, rhagdremio.
- Foreman, fföyr-myn, *s.* blaenor; hyfforddwr, cyfarwyddwr; pen-gweithiwr, prifweithiwr.
- Foremast, fföyr-mast, *s.* rhaghywylbren, rhaghywylar, hwylybren blaen.
- Forementioned, fföyr-men'-shynd, *a.* rhaggyrbywylledig, rhagddywededig; crybwylledig.
- Foremost, fföyr-most, *a.* blaenaf; penaf; rhagbed:—*ad.* yn flaen, ym mlaenaf; yn benaf.

Foremother, ff'yr-mydd-yr, *s.* cynfam, rhagfam, hynafes.
 Forename, ff'yr-nem, *s.* cynenw, blaen-enw, yr enw blaenaf.
 Forenamed, ff'yr-nemd, *a.* rhagenwed-ig, rhagosodedig.
 Forenoon, ff'yr-nwn, *s.* bore, cynnawn, rhagnawn, anterth, cyn hanner dydd.
 Forenotice, ff'yr-nō'-tus, *s.* rhagrybudd, rhaghysbysiad.
 Forensic, fō-ren'-sic, *a.* cyfreithiol; rheithlysol; perthynol i'r gyfraith.
 Foreordain, ff'yr-or-den', *v.* rhagderfynu, rhagosod, rhagordeinio, rhag-lunio, rhagarfaethu.
 Foreordination, ff'yr-or-di-ne'-shyn, *s.* rhagderfyniad, rhagbenodiad, rhagosodiant.
 Forepart, ff'yr-part, *s.* rhagan, pen blaen; rhagbarth; dechreu, blaen.
 Forepast, ff'yr-past, *a.* rhagneithiedig, rhagbasiedig.
 Forepossessed, ff'yr-poz-zesd', *a.* rhagfeddedig, rhagberchededig; rhagfeddiannol.
 Foreprize, ff'yr-preiz', *v. a.* rhagbrisio, rhagbridio.
 Forepromised, ff'yr-prom'-uzd, *a.* rhagaddawedig.
 Forequoted, ff'yr-cwō'-ted, *a.* rhagddyfynedig; a ragallebwyd; crybwylledig.
 Forerank, ff'yr-rangc, *s.* cynfaran, rhagres, blaenres, rhagrengc, blaenreng, cynhorf.
 Forereading, ff'yr-rē'-ding, *s.* rhagddarlleniad, cyddarlleniad.
 Foreremembered, ff'yr-ri-mem'-byrd, *a.* rhaggofiedig.
 Foreright, ff'yr-reit, *a.* parod, blaenllaw; blaen; buan; uniawn:—*ad.* ym mlaen, yn flaenllaw, yn barod; yn union ym mlaen.
 Forerun, ff'yr-ryn', *v. a.* rhagredeg, rhagflaenu, blaenori.
 Forerunner, ff'yr-ryn'-nyr, *s.* rhagflaenor, rhagredor, rhagredegrwr, blaenred, blaenor, rhagwas; argoel, rhagarwydd.
 Foresaid, ff'yr-sed, *a.* rhagddywededig, crybwylledig, soniedig.
 Foresail, ff'yr-sel, *s.* hwyl-flaen, rhaghwyl, blaenhwyl.
 Foresay, ff'yr-se', *v. a.* rhagddywedyd, rhagfynegi, rhagwedyd, darogan.
 Foresee, ff'yr-sē', *v. a.* rhagweled, rhagfanfod, cynweled, rhagsylwi; rhagwybod.

Foreseize, ff'yr-siz', *v. a.* rhagafaelu, rhagddal.
 Foreshadow, ff'yr-shad'-ō, *v. a.* rhag-gysgodi, rhagarwyddo, rhagddangos.
 Foreshew, } ff'yr-shō', *v. a.* rhagddang-
 Foreshow, } os; rhagarwyddo, rhag-
 fynegi, rhagddywedyd, darogan, ar-
 goeli, dysgogan.
 Foreship, ff'yr-ship, *s.* pen blaen llong.
 Foreshorten, ff'yr-shor'-tn, *v. a.* rhagfyrhau, rhagdalfyru, talfyru.
 Foreshrouds, ff'yr-shrowdz, *s. pl.* rhaghwylraffau, rhagattegraffau.
 Foreside, ff'yr-seid, *s.* rhagochr, rhagystlys, ochr flaen.
 Foresight, ff'yr-seit, *s.* rhagweled, rhagwelediad, rhagolwg, cynwelwg; rhagwybodaeth; rhaganfod, cynsylw; rhagddarbodaeth; darogan.
 Foresightful, ff'yr-seit'-ffwl, *a.* rhagwybodol, rhagwybodlawn, darbodus.
 Foresignify, ff'yr-sug'-ni-ffci, *v. a.* rhagarwyddo, rhagddynodi, rhaghysbysu; cysgodi.
 Foreskin, ff'yr-sein, *s.* blaengroen.
 Foreskirt, ff'yr-scyrt, *s.* rhagodre; rhanau blaen hugan.
 Forespeak, ff'yr-spō', *v. a.* rhaglefaru, rhagddywedyd, rhagfynegi, darogan.
 Forespent, ff'yr-spen't', *a.* rhagdreuliedig; treuliedig; neithiedig.
 Forespoken, ff'yr-spō'-cn, *a.* rhaglefar-edig, rhagwededig.
 Forest, ffor'-est, *s.* coedwig, coedfa, gwigfa, fforest, coettir, gelliwig, cell-iwig, prysor, celli, gwig, coedwigfa; coed, coedlan, argoed, brycini, prysg, gwyddeli, gallt:—*v. a.* coedwigo, ffor-estu, prysori, gwigo.
 Forestaff, ff'yr-staff, *s.* rhagffon; ongl-yr, ongliadur.
 Forestage, ffor'-est-ēj, *s.* coedwigaeth, fforestiaeth; gwigweinid; coedwig-fraint.
 Forestall, ff'yr-stol', *v. a.* rhagachub, rhaghrynu; edwica; rhagflaenu; rhag-ddifuddio.
 Forestay, ff'yr-ste, *s.* blaenatteg.
 Forester, ffor'-es-tyr, *s.* coedwigwr, ffor-estydd, ceidwad coedwig; coedwigyn, preswyllydd coedwig; fforestwydden, gwigwydden, pren coedwig.
 Foretackle, ff'yr-tac-cl, *s.* blaendeclyn, rhagdacl, tacl blaen.
 Foretaste, ff'yr-test, *s.* rhagbrawf, rhag-flas, blaenbrawf, rhagarchwaeth, cynbrawf.

- Foretaste, fföyr-test', *v. a.* rhagbrofi, rhagchwaethu, cynffasu, rhagffasu.
- Foreteach, fföyr-tig', *v. a.* rhagddysgu.
- Foretell, fföyr-tel', *v. a.* rhagddywedyd, rhagfynegi; rhagddangos, darogan, dewinio.
- Forethink, fföyr-thinge', *v. a.* rhagfeddwl, rhagsynio, rhagdybio, rhagfyfyr-io, cynbwyllo.
- Forethought, fföyr-thot, *s.* rhagfeddwl, rhagfyfyr, rhagsyniad, cynddarbod; rhagddarbodaeth; rhagwybodaeth.
- Foretoken, fföyr-tö'-cn, *v. a.* rhagarwyddo, argoeli, rhagawgrymu, darogan:—*s.* rhagarwydd, argoel, dysgogan, cyntair.
- Foretooth, fföyr-twth, *s.* dant blaen, rhagddant, blaendant.
- Foretop, fföyr-top, *s.* rhagwally, talwally; talran, rhaggopa; rhaglywf; rhagflaen.
- For ever, ffor ef'-yr, *ad.* byth, tros byth, tros fyth; yn dragwydd, yn dragwyddol, yn oes oesoedd, hyd byth, am byth, hyd dragwyddoldeb, yn oestad.
- Forewarn, fföyr-warn', *v. a.* rhagrybuddio, rhaghysbysu; rhagwysio; cyngori.
- Forewheel, fföyr-hwyl, *s.* rhagolwyn.
- Forewish, fföyr-wish', *v. a.* rhagddy-muno.
- Forfeit, ffor-ffut, *s.* fforffed, camlwrw, camgwl; dirwy; colled; penyd; eneidfaddeu:—*v. a.* fforffedu, fforffetio; camgylu; camlyrio; colli:—*p. a.* fforffetiedig; attafaeliedig.
- Forfeitable, ffor-ffut-ybl, *a.* fforffedadwy, attafaeladwy, dirwyadwy.
- Forfeiture, ffor-ffut-cyr, *s.* fforffediad, fforffetiad, attafaeliad.
- Forfex, ffor-ffecs, *s.* myswrn, siswrn, gwelleifyn, esasyr.
- Forficulidae, ffor-ffic-iw-li-di, *s.* gorlostod.
- Forgave, ffor-gef, *p. t.* (*Forgive*) madduedig; pardynedig; arbededig.
- Forge, fföyrj, *s.* gofail, gofeildy, haiarn-dy, morthwylfa, gefeildy; odyndy haiarn; ffwrnweithdy, ffwrnofail, ffoc, ffyrnes; gweithdy; gofanwaith; gwneuthuriad:—*v. a.* morthwyllo, gofeilio, gefeilio; llunio, gwneuthur, ffurfio, llyfelu, dyfeisio, ffugio, dynward, bathu, geufathu.
- Forger, fföyr-jyr, *s.* morthwylwr, gefeliwr; llyfelwr, lluniwr; ffugiwr, ffalswr, dynwardwr.
- Forgery, fför-jyr-i, *s.* ffugiaeth, ffug; ffugeb, ffugysgrif, geubeth; ffugysgrifaeth; geufathiad; morthwyliaid, gofaniaeth, gefeilwaith.
- Forget, fför-get', *v. a.* anghofio, ebargofi, abyrgofio; gollwng dros gof; ebrfygu.
- Forgetful, fför-get'-ffwl, *a.* anghofus, ebargofus; anfeddylgar, diofal, esgeulus; ebargofiol, ebrfygol.
- Forgetfulness, fför-get'-ffwl-nes, *s.* anghof, ebargof, abyrgofiad; anghofusder; diofalwch, esgeulusdra; tellwedd.
- Forgetting, fför-get'-ting, *s.* anghofiad, ebargofiad; diofalwch; ebrfygiad.
- Forgive, fför-gif', *v. a.* maddeu; cyreifio, pardynu; rhyddhau; arbed.
- Forgiven, fför-gif'-fn, *p. p.* (*Forgive*) maddeuedig; wedi maddeu.
- Forgiveness, fför-gif'-nes, *s.* maddeuant, maddeu; cyreifiant, cyraf, creiffiant, pardwn, nawdd, trugaredd; rhyddhad, gollyngdod; maddeugarwch.
- Forgiving, fför-gif'-ing, *a.* maddeugar, maddeuol; cyreifiadol, creiffiog, trugarog, tyner.
- Forgot, ffor-got', *p. t.* } (*Forget*)
- Forgotten, ffor-got'-tn, *p. p.* } anghofiedig, ebargofiedig; wedi anghofio.
- Forinsecal, fför-run'-si-cyl, *a.* tramor, allmyr, alltud, estron, estronol, pell, allwlad, allfro, arallwlad.
- Forisfiliate, ffö-rus-ffly-mul'-i-et, *v. a.* alldeuluo, alldattrefu, alldreftadu.
- Fork, fförc, *s.* fförc; ffwrch, gaff, gaffach; pigfförc; pig, pwynt, ffiau; pwynd; cigwain; fförc:—*v.* fförci, fförcogi; pigfförci; blaenllymu, pigfeinio, pwyntio; fförcio.
- Forked, fföred, *a.* fförcog; gaffog, gaffachog; dwybig, deugorn; fförciog.
- Forkedness, fför'-ced-nes, *s.* fförcogrwydd, fförcogedd; ffleuogrwydd.
- Forky, ffor'-ci, *a.* fförcog=*Forked*.
- Forlorn, ffor-lorn', *a.* digariad, diymgeledd, diborth, digynnorthwy, amddifad; gwrthodedig; colledig, cyfrgoll; diobaith; truan, tlawd, anghenus, diymadferth; unig, didryf; ychydig, bychan; dirmygus:—*s.* adyn, truenyn, digar, dori.
- Forlornness, ffor-lorn'-nes, *s.* digariad-rwydd, amddifadrwydd, trueni, gresyndod, angen, trallod.
- Form, fförm, *s.* ffurf, llun, dull, gwedd, ffunud, gosgedd, agwedd, ystum, sud, sut, elwig, arduin, dullwedd, arddull;

- modd, ffordd, trefn, rheol; rhith, gollwg, pryd, diwyg; cynllun, cyn-ddelw, rhaglun, cynnelw; llenddull; delw, trem, tebed, bath; moesffurf; mold; ffuriadaeth:—*v.* ffurfio, llunio, gwneuthur; trefnu; cynllunio, dyfeisio, delwi; tori; cyfansoddi; deddfu; ymfurfio; moldio.
- Form, *form*, maingo, eisteddfa; dos-barth, gradd; gwâl; tebres, tebrestr, teblun, tebffurf, argrafflun=cyfres o argraff-lythyrenau wedi eu trefnu yn llinellau, colofnau, neu dudalenau, a'u gosod mewn tebgaes yn barod i argraffu.
- Formal, *form*-myl, *a.* ffurfiol, rheolaidd, trefnus; moesffurfiol, ystungar, mundgar, defodol; moddus; rhagrithiol; hanfodol.
- Formalist, *form*-myl-ust, *s.* ffurfiolwr; rhagrithiwr, ystumiwr.
- Formality, *form*-mal'-i-ti, *s.* ffurfioldeb, ystungarwch; rheoleiddrwydd, trefnusrwydd; ffurf, moesddefod, rhyfoes, trefn, rheol; gwisg, swyddwisg, urddwisg.
- Formalize, *form*-myl-eiz, *v. n.* ymfurfioli, coegymllunio, coegymwneuthur.
- Formation, *form*-me'-shyn, *s.* ffurfiad, lluniad, gwneuthuriad, dulliad, arduiniad, delwad.
- Formative, *form*-my-tuf, *a.* lluniol, ffurfiadol, dyluniol, delwadol, honiadol:—*s.* lluniolair, ffurfiolair.
- Formative particle, *form*-my-tuf par'-ticle, *s.* banyn dyluniol, geirynt lluniol.
- Formedon, *form*-mi-dyn, *s.* ffurfroddeb, ffurfroddwys.
- Former, *form*-myr, *s.* lluniwr, ffurfiwr, lluniawdr, dulliwr, gwneuthurwr, awdur:—*a.* cynt, gynt, blaen, blaenorol; blaenaf, cyntaf; o'r blaen, cyn-; cynnar; hen; a aeth heibio.
- Formerets, *form*-myr-ets, *s. pl.* osgligion, ysbagenau.
- Formerly, *form*-myr-li, *ad.* gynt, cyn hyn; er ys talm; er's llawer dydd; yn yr amser gynt.
- Formful, *form*-ffwl, *a.* ffurlawn, lluniol, dyluniadol, creadol; darfelyddol.
- Formiate, *form*-ni-et, *s.* myrionaint, mywionaint, myrhalau, myrgrig.
- Formic, *form*-mic, *s.* myrionig, mywionig, grugionig, morgrugol.
- Formication, *form*-mi-ce'-shyn, *s.* morgrugias, dybanias, grugioniad, mywioniad.
- Formisidæ, *form*-mus'-i-di, *s. pl.* y mor-
- grug, y grugiaid, y myrion; morgruglwyth.
- Formidable, *form*-mu-dybl, *a.* arswydol, arswydawn, ofnadwy, erchyll, dychrynnyd, arnyeigiol, arswydbair, brawychus, erch, chwithig.
- Formidableness, *form*-mu-dybl-nes, *s.* arswydolrwydd, erchyllrwydd, erchyllod.
- Formles, *form*'-les, *a.* dilun, afluniaidd, anosgeddig, anffurfaidd.
- Formbenzoate, *form*-mō-ben'-zō-et, *s.* grugfenwyddaint, morfenwyddaint, hal grugfenwyddaint.
- Formula, *form*-miw-la, *s.* ffurf, rhagffurf, ffurfreol, rheol, trefn, dull; cyfies.
- Formulary, *form*-miw-lyr-i, *s.* ffurflyfr, ffurfiadur, llyfr ffurfiau; cyntfurf, rhagreol:—*a.* rhagffurfaidd, rhagreolaidd, ffurfiol, gosodol, penodedig; defodol.
- Formule, *form*-miw-li, *s.* myrionsawd, grugionsawd.
- Fornax, *form*'-nacs, *s. y* Ffwrn, y Ffyrnes, Ffyrnes y Fferyllion=cydsder deheul o 13 seren.
- Fornicate, *form*-ni-cet, *a.* bwaog, ffyrnog, ffyrnaidd:—*v. n.* puteinio, godinebu, llodinebu, anlladu.
- Fornication, *form*-ni-ce'-shyn, *s.* puteindra, godineb, llawdineb, anlladrwydd, anniweirdeb, aflendid, gordderchiad; ffyrnawd, mydiad, cromgelliad.
- Fornicator, *form*-ni-ce-tyr, *s.* puteiniwr, godinebwr, hocrellwr, merchetwr, trythyllwas, anlladfab.
- Fornicatress, *form*-ni-ce-tres, *s.* anllades, llodinebes, godineb-wraig, puten, putain.
- Forniciform, *form*-nus'-i-form, *a.* bwaog, mydog, mydaidd, cromgellaidd.
- Fornix, *form*'-nies, *s.* togran, mwd.
- Forsake, *form*-sec', *v. a.* gadael, gadaw, gadu, ymadael â, gwrthod.
- Forsaker, *form*-se'-cyr, *s.* gadawydd, gadaer, gadydd, gwrthodwr.
- Forsaking, *form*-se'-cing, *s.* gadawiad, gadyd, ymadawiad.
- Forsooth, *form*-suth', *ad.* yn wir, yn ddiau, yn sicr, yn ddilys, yn ddiammeu, mewn gwirionedd, bid sicr; yn wir ddiau, yn sicr ddilys, yn ddilys ddiammeu; os mynwech; gwae figenych; purion, o'r goreu, ysywaeth.
- Forswear, *form*-swe'yr, *v.* tyngu anudon, anudoni, camdyngu, gedyngu; gwadu ar lw; diofrydu.
- Forswearer, *form*-swe'yr-yr, *s.* anudonwr,

- tyngwr anudon, geudyingwr; diofrydd.
- Forsworn, ffor-swö'yrn, *p. p.* camdyngedig, anudonedig; wedi camdyngu; anudonog.
- Fort, fföyrt, *s.* caer, amgaer, caerfa, amddiffynfa, diffyndy, castell, llysdin, din, garth, cadarnle, gwarchglawdd, gwrthglawdd, rhagfur; cryfder; cryfle; ochr gref un.
- Forte, ffor'-te, *ad.* yn gryf, yn rymus, gyda chryfsain = F. (fel talfyriad mewn cerddoriaeth):—*a.* cryf, grymus, cryfseiniol, uchel, croch.
- Forted, ffö'yr-ted, *a.* caerog, castellog.
- Forth, fföyrt, *ad.* allan, i maes, i faes, maes; ym mlaen, rhag llaw; ar led; ymaith:—*prp.* allan o, i maes o, oddi allan i, oddi faes i, o'r tu allan i.
- Forthcoming, fföyrt-cym'-ing, *a.* ar ddyfod allan; ar ymddangos; dyfodol, dawedol; ar glawr, ar gael.
- Forthgoing, ffö'yrth-gö-ing, *s.* mynediad; tarddiad, haniad, ehri.
- Forthissuing, fföyrt-ush'-w-ing, *a.* yn tarddu allan; yn dyfod allan; yn deillio.
- Forthward, ffö'yrth-wyrd, *ad.* ym mlaen; yn ei flaen; yn llwrw ei flaen; rhagddo.
- Forthwith, ffö'yrth-wuth, *ad.* yn ddioed, yn ddiattreg, yn ddiannod, yn ddiaros, toc, yn y man, yn union, yn uniongyrchol, allan o law, ar frys, ar ffwrst, yn ebrwydd, yn fuan, chwpa, chwipyn, yn chwepyn, chwip, heb oedi, yn frau, ehegyr. [40fed.
- Fortieth, ffor'-ti-eth, *a.* deugeinfed = Fortification, ffor-ti-ffice'-shyn, *s.* caerwaith, amgaerwaith, diffynwaith; caeriad, cadarnhâd, garthâd; amddiffynfa, caer, amgaer, amddiffyndy, castell, diogelfa, cadarnle; gwerthyr; caerofyddiaeth; cyfnerth.
- Fortified, ffor'-ti-ffei, *p. p.* amgaeredig, amddiffynedig; caerog, cadarn, castellog.
- Fortify, ffor'-ti-ffei, *v.* cadarnhau; caeru, amgaeru, castellu; murio; cryfhau, cyfnerthu, ategu, cefnogi.
- Fortissimo, ffor-tus'-su-mö, *a.* grymusaf, cryfaf, tra grymus = FF.
- Fortitude, ffor'-tu-tiw'd, *s.* gwroldeb, gwrolde, gwrolfrydedd, calondid, dewrder, glewder, mawrfrydedd, cadernid, mawrwriaeth, cadredd, gwycheder.
- Fortnight, ffor'-neit, *s.* pythefnos, pymthengnos, pymthegnos = 15nos.
- Fortress, ffor'-tres, *s.* amddiffynfa, caerfa, caer, amgaer, castell, cadarnle, gwerthyr:—*v. a.* cadarnhau, amddiffyn, amgaeru, garthâu, castellu; gwarchod.
- Fortressed, ffor'-tresd, *a.* amgaerog, caerog, castellog, cadarn, diogel.
- Fortuitous, ffor-tiw'-i-tyz, *a.* damweiniol, dygwyddol, hapiol, damchwaeniol; achlysurol; o ddamwain.
- Fortuitousness, ffor-tiw'-i-tyz-nes, *s.* damweinioldeb, dygwyddolrwydd, hapioldeb; damwain, dychwaen, chwaen, hap.
- Fortuity, ffor-tiw'-i-ti, *s.* damwain, dygwyddiad, dychwaen, damchwaen, hap.
- Fortunate, ffor'-cw-net, *a.* ffodus, ffodiog, hylwydd, ffynniannus, hyffawd, hapus, dedwydd, ffynnedig, llwyddiannus, tyciannus, llwyddgar.
- Fortunately, ffor'-cw-net-li, *ad.* ar awr dda; yn ffodus.
- Fortunateness, ffor'-cw-net-nes, *s.* ffodusrwydd, ffynnedigrwydd; ffawd, hap.
- Fortune, ffor'-cwn, *s.* ffawd, tynged, tyngedfen, tesni, coel, ammor; damwain, dychwaen, hap, dygwydd; gwaddol, cynnysgaeth, egweddi, golud, cyfoeth, da, meddiannau, alaf:—*v.* damweinio, dygwydd, hapiol, damchweinio, cymmeryd lle; ffodio, tyngedfenu.
- Fortunebook, ffor'-cwn-bwc, *s.* tyngedlyfr, ffodlyfr, llyfr tynged, llyfr tesni.
- Fortunehunter, ffor'-cwn-hyn-tyr, *s.* gwaddolgeisiwr; eurgarwr, gwaddolhyntiwr.
- Fortuneless, ffor'-cwn-les, *a.* anffodiog, anffodus, diwaddol, digynnysgaeth, anwaddollog.
- Fortuneteller, ffor'-cwn-tel-yr, *s.* darllenwr tesni, darlennydd tyngedfen, tesniwr, tyngedfenwr; dyn cyfarwydd, ffawdfynegydd.
- Forty, ffor'-ti, *a.* deugain, deugaint, dau ugain = 40:—*s.* deugain.
- Forum, ffö'-rym, *s.* dadleufa, dadlundy, rheithfa, llys, rheithlys, brawdle, holfaingc; areithle; marchnadfa, marchnad.
- Forward, ffor'-wyrd, *ad.* ym mlaen, yn y blaen, rhag blaen, rhagddo (*f.* rhagddi:—*pl.* rhagddynt), rhag ei flaen, yn llwrw ei flaen, arlwrw; blaen, o'r tu blaen; pyr:—*a.* pell ym mlaen; blaenllaw, blaenaf; hy, hyf, hyderus,

- eon, eofn, dewr, blaen-gar, rhyfygus, ehud; parod, ewyllysgar, diwyd, cyflyn, chwannog, awyddus, terwyn, gwrdw; cynnar, ebrwydd; gwrygiog, hydwr; llwybraidd, hyffordd; llwrw:—*v. a.* hylwybro, llwybreiddio, hyrwyddo, hyfforddio; prysuro, cyflymu, ebrwyddo; rhacio, dyhoddio, trawu; trosi, trosglwyddo; anfon, gyru; chwanegu.
- Forwardness**, ffor'-wyrd-nes, *s.* parod-rwydd, gwyllysgarwch, ffrawddineb, awyddfryd, awchlymder; llwybreidd-rwydd; hyder, eonder, rhyfyg; rhwysg, arhwylant; cynnarwch, rhag-addfedrwydd; dyfalwch, diwydrwydd; trawedigrwydd.
- Forwards**, ffor'-wyrds, *ad.* ym mlaen=*Forward*, *ad.*
- Fosse**, flos, *s.* flos, clawdd, amglawdd.
- Fossil**, flos'-sul, *a.* cloddelig, cloddedig, cloddiannol, cloddilig, cloddelaidd, cloddionol; hyglawdd; clawdd, clodd-, clodd-; mwnol, mettelaidd; maenol, maenedig, delfaenedig, delfaenig:—*s.* cloddel, cloddyn, cloddelid; mwn:—*pl.* cloddelion, cloddilion, cloddion.
- Fossiliferous**, flos-su-luff'-yr-yz, *a.* cloddeldwyn, cloddionddwyn.
- Fossilist**, flos'-sul-ust, *s.* cloddelydd, cloddionydd, cloddelofydd.
- Fossilization**, flos-sul-i-ze'-shyn, *s.* cloddeliad, cloddiliad, cloddelofydd.
- Fossorial**, flos-sö'-ri-yl, *a.* cloddfilodol; perthynol i gloddfilod.
- Fossulate**, flos'-siw-let, *a.* hirurgbantio, hirurgbant.
- Foster**, flos'-tyr, *v.* maethu, magu, meithrin, porthi, ymgeleddu, cynnal; achlesu, cefnogi, annog; hwyluso; magwriaethu. [iad.]
- Fosterage**, flos'-tyr-er, *s.* maeth, maeth-Foster-brother, flos'-tyr-brydd-yr, *s.* maethfrawd, brawd maeth, brawd-maeth.
- Foster-child**, flos'-tyr-çeild, *s.* plentyn maeth, maethfab, maethferch.
- Foster-dam**, flos'-tyr-dam, } *s.*
- Foster-mother**, flos'-tyr-mydd-yr, } *s.* mammaeth, maethfam, mam faeth, magwres, megyddes.
- Foster-daughter**, flos'-tyr-do-tyr, *s.* merch faeth, maethferch, merch fagu.
- Foster-earth**, flos'-tyr-yrth, *s.* daiar ffaeth, maethdir.
- Fosterer**, flos'-tyr-yr, *s.* maethydd, meithrinydd, magai:—*f.* mammaeth=*Foster-dam*.
- Foster-father**, flos'-tyr-fa-ddyr, *s.* tad-maeth, tad maeth, maethdad; magwr.
- Fostering**, flos'-tyr-ing, *a.* maethol, meithrinol, magwriaethus; cefnogol, achlesol:—*s.* maethiad, magiad, meithriniaid; maeth, magwraeth, ymborth, lluniaeth, porthiant; dygiad i fyny.
- Fosterling**, flos'-tyr-ling, *s.* plentyn maeth, maethfab, maethferch, plentyn magu.
- Foster-nurse**, flos'-tyr-nyrs, *s.* mam-maeth.
- Foster-sister**, flos'-tyr-sus-tyr, *s.* chwaer faeth, chwaer gydfaeth.
- Foster-son**, flos'-tyr-syn, *s.* mab maeth, maethfab.
- Postress**, flos'-tres, *s.* inagwres=*Foster-dam*.
- Pother**, fiodd'-yr, *s.* talppwys=*Fodder*:—*v. a.* agensecu, agenserchu.
- Fougade**, ffu-gad', } *s.* ffwyrglawdd,
- Fougass**, ffu-gas', } ffwyrglawdd.
- Fought**, frot, *p. p.* (*Fight*) ymladdedig, brwydredig.
- Foul**, fowl, *a.* brwnt, budr, aflan; halog, tomlyd, rhydyd; ammhur, anher, aflowyw, tew; annheg, anonest, anghyfiawn, dyhir, diffaeth; drwg, enllibus, ammharchus; cas, gwrthun, ffaidd; garw, tymmestlog; afiach, niweidiol, peryglus; diwynedig, llychwin; llysnafeddog; anfad; croes, gwrthwynebus; trwsgl, anghywir; hyll, hagr; dyrysedig; mawr; anafus; anferth:—*v. a.* diwyno, bydrhau, bryntäu, aflanhau; tomlydio; ystaeenio; halogi; aflowywi; manu.
- Foulfaced**, fowl'-ffesd, *a.* wynebfrwnt; hagrweidd, hagrwynebog.
- Foulfeeding**, fowl'-ff-ding, *a.* tew-frwnt; bras, garw.
- Foulmouthed**, fowl'-mowdd-d, *a.* ceg-frwnt, budreiriog, tafod-ddrwg, tafot-trwg; enllibus, ceerus.
- Foulness**, fowl'-nes, *s.* brynti, budredd, aflendid, llytrodedd, halogrwydd; annhegwch, anonestrwydd, ammhur-edd; hagradd; casineb; aflowywder; gerwindeb.
- Foul-spoken**, fowl'-spö-en, *a.* enllibus, athrodus, hortiol; budreiriog, serth, aflan.
- Foumart**, ffu'-myrt, *s.* ffwlbart, gwichyn, gwichyll, gwichydd.
- Found**, fiownd, *p. p.* (*Find*) caffaeledig; a gafwyd; darparedig:—*v. a.* seilio, sylfaenu; sefydlu, gwadnu, goseilio;

- adeiladu; llunio; berthogi, gwaddoli; gwneuthur; dechreu; cychwyn; gosod, llëu; sicrhau, sadio; toddi, bwrw, dynëu, toddlunio, rhedeg.
- Foundation, fflown-de-'shyn, *s.* sail, sylfaen, seifan, gwadn, bonsang, gosail, seilwadrn, syl, gwaelod, bon, murdd; troed; gwraidd; llawr; sefydliad; seiliant; seilwaith; dechreu; berthogiad; gwaddol.
- Founder, fflown'-dyr, *s.* sylfaenydd, seiliwr; adeiladydd; sefydlwr, berthogwr; dechreuwr, awdur; toddwr, toddiedydd, bwriwr, toddluniwr, dynëwr:—*v.* soddi, suddo; ymollwng; methu; cloffi; efryddu; methgloffï.
- Founders, fflown'-dyr-yz, *a.* methol; fflaedig; darfodadwy; adfeiliog, adfeilledig.
- Foundery, fflown'-dyr-i, } *s.* toddfa, todd-
Foundry, fflown'-dri, } dy, tawdd-dy,
dyneudy, ty bwrw; gwaith toddi,
toddiaadaeth, dyneuath, toddi.
- Founding, fflown'-ding, *s.* toddi, toddiaadaeth, dyneuad, tawdd, toddwaith.
- Foundling, fflown'-ling, *s.* plentyn cael, plentyn diarddel, caeledigyn, amddifadyn, canffodyn.
- Foundress, fflown'-dres, *s.* seilyddes, sylfaenes; berthoges.
- Fount, fflownt, } *s.* fflynnog, fflyn-
Fountain, fflown'-ten, } nonell; tardd-
ell, tardden, brychen.
- Fountain head, fflown'-ten hed, *s.* llygad y fflynnog; dechreu, cychwynfa; cynegyddor.
- Fountain-tree, fflown'-ten-tri, *s.* fflynnogydden:—*pl.* fflynnogydd.
- Fountful, fflownt'-ffwl, *a.* fflynnog.
- Fount of types, fflownt of teips, *s.* llythyrenas; cyff o deban; nifer cyfrdo o lythyrenau; toddas o lythyrenau.
- Four, fföyr, *a.* pedwar; pedr-, pedry:—*f.* pedair:—*s.* pedwar:—*f.* pedair.
- Fourbe, fföyrb, *s.* dichellwr, twyllwr.
- Fourfold, fföyr-föld, *a.* pedwarplyg, pedryblyg; ar ei bedwerydd:—*s.* pedwarplyg, pedryblyg; pedwar cymmaint; cymmaint bedair gwaith.
- Fourfooted, fföyr-ffwt-ed, *a.* pedwartroedig, pedwartroed, pedwarped, pedrybedog; pedwarcarnol.
- Fourscore, fföyr-scöyr, *s.* pedwar ugain, pedwar ugain, pedrugain, wythddeg =80.
- Foursquare, fföyr-seweyr, *a.* pedrongl, pedronglog, petryal, ysgwâr, pedrog, pedror, pedrochrol, pedwar ysgwâr.
- Fourteen, fföyr-tîn, *a.* pedwar ar ddeg (*f.* pedair ar ddeg), deg a phedwar, pedwartheg=14.
- Fourteenth, fföyr-tînth, *a.* pedwerydd ar ddeg (*f.* pedwaredd ar ddeg), pedwarthegfed:—*s.* y pedwerydd ar ddeg, y pedwarthegfed.
- Fourth, fföyrth, *a.* pedwerydd, pedwerydd, pedwarfed:—*f.* pedwaredd, pedeirfed:—*s.* y pedwerydd.
- Four-wheeled, fföyr-hwâld, *a.* pedrolwynog, pedrod, pedrolwyn.
- Fovilla, ffö-ful'-ly, *s.* peinionos, peillionos.
- Fowl, ffowl, *s.* aderyn, edn, ehediad, ehedyn, ednan, ednog; dofedn:—*v.* n. adara, saethu adar.
- Fowler, ffow'-lyr, *s.* adarwr, adarheliwr.
- Fowling, ffow'-ling, *s.* adarwriaeth, adara, adarhelfa; hebogyddiaeth.
- Fowlingpiece, ffow'-ling-pis, *s.* adarddryll, adarwn, dryll adara, gwn adar.
- Fox, ffocs, *s.* llwynog, cadno, gwyddgi, madyn, madog, madryn, llostog, rhus; cadgno, cleddyf:—*v.* suro, ymsuro, ilsuro.
- Foxchase, ffocs'-çes, } *s.* helfa llwynog,
Foxhunt, ffocs'-hynt, } hely cadno.
- Fox-evil, ffocs'-i-fl, *s.* tanllwynog; moel-ni.
- Foxglove, ffocs'-glyf, *s.* ffion, ffion y fridd, menyf y llwynog, menyf ellyllon, menyf Mair, bysedd cochion, dail bysedd cochion, bysedd y cwn, bysedd ellyllon, dail bysedd y cwn, dail ffion y fridd.
- Foxhound, ffocs'-hownd, *s.* ci cadnaw, ci llwynog, cadnawgi, rhusgi.
- Foxing, ffocs'-ing, *s.* suriad, ymsuriad, ilsuriad.
- Foxish, ffocs'-ish, } *a.* cadnoaid, llwyn-
Foxlike, ffocs'-leic, } ogaid, madynaid,
cyfrwys, ffel.
- Foxship, ffocs'-ship, *s.* cadnoeiddrwydd, madyndod; cyfrwysder, ffledra.
- Foy, ffoi, *s.* gwledd gychwyn, gwledd ymadawol.
- Fracas, ffraca'-ca', *s.* cynhwrf, terfysg, dadwrdd, moloch, brwth, ymryson, ffrac.
- Fractable, ffrac-tel'-bl, *s.* tordrum.
- Fracted, ffrac'-ted, *p. p.* toredig, gwanhedig.
- Fraction, ffrac'-shyn, *s.* toriad, drylliad, gorthoriad, rhwygiad, ylliad, twniad; twnrif, yll, wll, swll, bregrif, torrifyn, briwrif, ylltrif.

Fractions, frac'-shyns, *s.* swlliadaeth, ylliadaeth, bregrifaeth, twnrifaeth.
 Fractional, frac'-shyn-yl, *a.* swlliadol, ylliadol; toriadol, bregol, anghyfan.
 Fractional numbers, frac'-shyn-yl nym'-byrs, *s. pl.* twnrifau, bregrifau, torrifau.
 Fractional arithmetic, frac'-shyn-yl a-ruth'-iny-tic, *s.* swlliadaeth=*Fractions*.
 Fraculous, frac'-shyz, *a.* hyddig, hyffrom, cecrus, crintachlyd, anniddig, croes, cynhenus, anynad, dreng, cwerlygar, ymrafaelgar, traws.
 Fractiousness, frac'-shyz-nes, *s.* hyddig-ryydd, ceintachrwydd, anfoddog-ryydd, croesineb.
 Fracture, frac'-cyr, *s.* toriad, gorthoriad, athoriad, drylliad; tor, breg, twn, bwlch, briw, bradwy:—*v. a.* tori, gorthori, bregu, briwio, dryllio.
 Fragaria, fra-ge'-ri-y, *s.* mefus, syfi; mefuswydd.
 Fragile, fraj'-il, *a.* brau, hydor, hyfriw, hyfreg, hydwn, bregus, bradw, athor, crin; gwan, eiddil.
 Fragility, fra-jil'-i-ti, *s.* breuder, hydor-edd, bregedd, breuoldeb; crinder; gwendid, eiddilwch.
 Fragment, frag'-ment, *s.* darn, demyn, dryll, cetyñ, cilecyn, cnap, telpyn, difyn, briwsionyn, rhan, tipyn, yfflyn, mymryn, ticyn, telchyn.
 Fragmentary, frag'-men-tyr-i, *a.* demynol, manddarnol.
 Fragar, ffr'-gor, *s.* trwst, grill, clindarddach, twrf, ysgort; trymsawr.
 Fragrance, ffr'-gryns, } *s.* perarogled, }
 Fragrancy, ffr'-gryn-si, } perarogl, cysewyr, persawr, arogl peraid, perarwynt, perchwa.
 Fragrant, ffr'-grynt, *a.* peraroglaidd, aroglber, persawrus, safwyrber, sawrus.
 Frail, ffr'-l, *a.* gwan, eiddil, egwan, llesg, llyth, brau, bregus; anwadal, yssig; diflan, serfyll, trangedig; hydor, hyfriw; salw:—*s.* basged frwyn, cawell brwyn, brwynas; basged, cawell; basgedaid; brwyn basgedi, brwyn; basgedaid o ffigys=75 pwys.
 Frailness, ffr'-nes, } *s.* gwendid, egwan- }
 Frailty, ffr'-ti, } der, llesgedd, eiddilwch; breuolder, bregedd.
 Fraise, ffr'-s, *s.* ffrisgledr.
 Frame, ffr'-m, *v. a.* ffrurfio, llunio, gwneuthur, cyflunio, cyfansoddi, adailadu, saernio; dychymmygu, dyfeis-

io, cynllunio, llyfelu; hwylio; trefnu, llywodraethu; cymmoni, cymmesuro, cyfaddasu, cymhwysu, cyfartalu; ystofi; cyssylltu; cydblethu; ystramio, syddu, cylchedu, ymylgylchu, trestlu, cantu, gwalcio:—*s.* dull, llun, agwedd, ffurf; ansawdd, cyflwr; trefn, hwy, cywair; adeilad, cyfadail; gwaith, cyfansoddiad, cyfluniad, ffurfiad, cyfeiliad, cydgyssylltiad; gosail, cynllun; ystram, cylched, swdd, swth, attegwydd, ymylwydd, cynnalwydd, marchwydd, cant, atteg, annel, pill, peithyn, amatteg, trestl, march, llwyfan, gwalc; carfan.
 Framer, ffr'-m-yr, *s.* lluniwr, ffurfiwr, gwneuthurwr, dyfeisydd, llyfelwr.
 Framework, ffr'-m-wyrc, *s.* ystramwaith, attegwaith, peithynwaith.
 Franc, } ffrange, *s.* ffrange, ffrangecyn=
 Frank, } darn o arian Ffrainc=10c.
 Franche-botras, ffrangsh'-bö-tyr, *s.* ongl-atteg, onglwanas.
 Franchise, ffran'-ciz, *s.* braint, rhyddfrait, rhagorffrait; dinasffrait; rhyddid; breindir, breinttir; noddfa, seintwar; rhyddogaeth:—*v. a.* breintio, breinio, rhyddfrenio; dinesyddio; rhyddhau.
 Franchisement, ffran'-ciz-ment, *s.* breiniad, breinioliad, rhyddfreniad; dinasyddiad; dinesyddiaeth, arfreinioledd; rhyddhad.
 Frangibility, ffran-ji-bul'-i-ti, *s.* hydor-edd, breuder, hyfregedd, hydrychni.
 Frangible, ffran'-ji-bl, *a.* hydor, toradwy, hyfreg; brau, bregus; crin; gwan.
 Frank, ffrange, *a.* rhydd, rhwydd, agored; clau, gonest, didwyll; teg; bras, ffrange; hael, hyged, bywiog, brau:—*s.* rhyddlythyr, rhyddeb, ffrangecyn, ffrange:—*v. a.* rhyddeb, rhyddfrenio, breinioli; ffrangcio.
 Frankalmoine, ffrang-cyl-moin', *s.* cardottir, elusendir; rhyddgardod.
 Frankchase, ffrang'-ces, *s.* rhyddhelfa.
 Frankfee, ffrang'-ffi, *s.* rhyddafael, rhydd-ddaliad, tyddyn diardreth.
 Frankhearted, ffrang'-har-ted, *a.* rhyddgalon, haelfron; haelfrydig.
 Frankincense, ffrang'-in-sens, *s.* thus; perfygdarth, perarogldarth.
 Franklaw, ffrang'-lo, *s.* breinraith, rhyddraith, cyfraith gyffredin, cyfraith y tir.
 Franklinite, ffrang'-lun-ut, *s.* Ffrangclinafaen, maen Ffrangclin (*Franklin*).

Frankly, ffrang^c-li, *ad.* yn rhydd; o fodd.

Frankness, ffrang^c-nes, *s.* rhyddid, rhydd-did, rhwydded, rhyllder; cleuder, gonestrwydd, tegwch; haeledd; parodrwydd.

Frantic, fran^t-tic, *a.* ynyfydwyllt, gorphwylog, cynddeiriog, llerth, goryyllt, ammhwylog, ynyf^d; gwyllt, frowys, ffyrnig; trystfawr.

Franticness, fran^t-tic-nes, *s.* gwallgofrwydd, gorphwyll, amhwyll, llerthedd, cynddeiriogrwydd, cynddaredd, ynyfydrwydd, lledfrydedd, marwerydd, ffyrnigrwydd.

Frap, ffrap, *v. a.* croesgyttnu, croesdynhau.

Fratricula, fra-tyr^r-ciw-ly, *s.* palendod, y palod, y pwffingod=math ar adar.

Fraternal, fra-tyr^r-nyl, *a.* brawdol; brawdgar; cariadus.

Fraternity, fra-tyr^r-nu-ti, *s.* brawdoliaeth, brodoriaeth, brawdoldeb; cymdeithas, cyfeillach, brodrydde.

Fraternization, fra-tyr-ni-ze^r-shyn, *s.* brodoriad, brawdoliad.

Fraternize, fra-tyr^r-neiz, *v. n.* brodori, brawdoli.

Fratricide, ffrat^r-ri-seid, *s.* brawdldadiad, brawdldadd, brawdleiddiad, brawdlofrudd.

Fraud, ffrod, *s.* twyll, hoced, dichell, hud, somiant, cast, ystryw, fflug, ffalsedd, geudeb.

Fraudful, ffrod^r-ffwl, *a.* twyllodrus, hocedus, cyfrwys, chwiredol; bradog.

Fraudless, ffrod^r-les, *a.* didwyll.

Fraudulence, ffro^r-diw-lens, } *s.* twyll

Fraudulency, ffro^r-diw-len-si, } garwch, dichellgarwch; twyll, hoced, somedigaeth.

Fraudulent, ffro^r-diw-lent, *a.* twyllodrus, hocedus, ystrywgar=*Fraudful*.

Fraught, ffrot, *a.* llwythog; llawn.

Fraxinella, frac-si-nel^r-ly, *s.* dittain, dittawnt=math ar blangyn.

Fraxinus, frac^r-si-nys, *s.* onen, on, onwydd.

Fray, ffre, *s.* ffirgwd, ymrafael, ymladd, brwydr, trin, ymryson, terfysg, brwth, ceintach, yngiprys, cweryl, cynhen, ffrae; ornest; rhwb, rhwbiad, rhathiad, rhugl:—*v. a.* rhwbio, rhathu, rhwtio, treulio, rhuglo, ysraithu; dysgyrnu.

Fraying, ffre^r-ing, *s.* pil corn carw.

Freak, ffric, *s.* nwyth, nwyd, chwidredd, asbri, mympwy, chwim, iâs,

gwŷn, anwadal, gofreg, prangc, nwythas, hynt, ysmaldro:—*v. a.* amrywio, amryfaelio, anlwiwo, britho, tryfritho.

Freakish, ffric^r-cish, *a.* nwythus, nwythaid, nwydog, penffol, chwidr, anwadal, oriog, gwamal, ysmala, cyfnewidiol, ysgoyw, prangciog, nympwyol.

Freakishness, ffric^r-cish-nes, *s.* nwythusrwydd, penffoedd, chwidredd, nwydusrwydd, anwadalwch, talmigrwydd.

Freckle, ffre^c-cl, *s.* brychyn, brych, brycheuyn, man, ysmotyng, manwg, brychfan, brychni.

Freckled, ffre^c-cld, *a.* brych, brychlyd, mânog, ysmotiog.

Freckle-faced, ffre^c-cl-ffed, *a.* gwynebfrych, wynebfrych; llinfryniog.

Free, ffrî, *a.* rhydd, rhwydd, digaeath, eang; dirwystyr, diattal, dinidr; breiniol; hael, ffrange, brae, hyged; parod, ewyllysgar; agored, clau, digel, trwyddedog; rhad; gwirfoddol; cyffredin; hygyrch; diangol; penrhydd, penrydd; eon, hyf; eng, ang; esgaeath, rhugl:—*v. a.* rhyddhau; rhwyddo, gollwng, dadrwystro, dinidro, dadrys, dattod; gwaredu; breinio, breinioli.

Freebench, ffrî^r-bensch, *s.* rhyddwaddol.

Freebooter, ffrî^r-bw-tyr, *s.* ysbeilydd, ysglyfiwr, preiddiwr, anrheithiwr.

Freeborn, ffrî^r-born, *a.* rhyddanedig, breiniol geni; breiniol, rhydd; boneddig cynnwynol.

Freecost, ffrî^r-cost, *s.* annhraul, anghost

Freedenizen, ffrî-den^r-i-zn, *s.* dinesydd rhydd, dinesydd breiniol, dinesydd.

Freedman, ffrîd^r-myn, *s.* gwr rhydd, gwr breiniol, ffrangc; caeth wedi ei ryddhau.

Freedom, ffrî^r-dym, *s.* rhyddid, rhyddid, rhwyddineb; rhyddhad; trwydded, cenad, cynnwys; gollyngdod; braint, breintiaeth; anghaethiwed, esgaeather; eangder, afrwymedd; hyfder, eondra; rhullder.

Freehearted, ffrî^r-har-ted, *a.* rhwyddgalon, rhyddgalon, haelfron; brae, hyged, haelionus; tirion, hynaws, caredig; anhawedog, digel.

Freehold, ffrî^r-höld, *s.* rhyddafael, rhydddyddyn, rhyddfeddiant, hawldir; breddyniaeth.

Freeholder, ffrî^r-höl-dyr, *s.* breddyn, uchelwr, rhydd-ddeiliad, perchen tir, gwr tiriog, gwrd.

Freeliving, ffrî^r-lwr-ing, *s.* rhydd-fuchedd, rhyddfywoliaeth.

Freely, *fri'-li*, *ad.* yn rhydd; yn rhodd, o wirfodd; o hono ei hun; heb ludd, heb wahardd.

Freeman, *fri'-myn*, *s.* gwr rhydd, gwr breiniol, eangwr, ffrangc; dinesydd, bwrdais.

Freemartin, *fri-mar'-tun*, *s.* ychanner, eidiones.

Freemason, *fri'-me-sn*, *s.* rhuisaer, saer rhydd, rhyddsauer, un o'r seiri rhyddion; rhin-gelydd.

Freemasonry, *fri'-me-sn-ri*, *s.* rhinsaer-niaeth, rhinsaeroniaeth, rhyddsauer-niaeth, rhyddsaueroniaeth; cyndeithas y seiri rhyddion.

Freeminded, *fri'-mein-ded*, *a.* meddyl-rydd; rhydd ei feddwl; diofal, dibryder.

Freeness, *fri'-nes*, *s.* rhyddid, rhydddeb; cleuder, gonestrwydd, tegwch; digelrwydd; haelioni, haerdeb; rhadlonedd; anghaethder.

Freestone, *fri'-stôn*, *s.* carreg nadd, naddfaen, mwrl.

Freethinker, *fri'-thing-cyr*, *s.* rhyddfeddylwr, rhydd-dybiwr; anffyddiwr, anghredwr.

Freetongued, *fri'-tyngd*, *a.* tafodrydd.

Freewarren, *fri'-war-ren*, *s.* braint hel-faes, braint milfaes, braint cwningfa.

Freewill, *fri'-wul'*, *s.* ewyllys rydd, gwyllys rhydd, rhyddwyllys; gwyllysgarwch.

Freewoman, *fri'-wym-yn*, *s.* gwraig rydd, benyw rydd, rhyddferch, anghoethes.

Freeze, *fri'z*, *v. a.* rhewi, dyrewi; fferu, sythu, ceulo.

Freezing, *fri'-zing*, *s.* rhewiad; rhewi.

Freight, *fret*, *s.* llwyth llong, llong-lwyth, llwyth; hur llong, llonglog; trosgludiad:—*v. a.* llwytho, cargu, llwytho llong; llenwi.

Freisleben, *fri's-leb-yn*, *s.* mwythfaen, ffrislyfn=math ar ddelidfaen.

French, *frensh*, *a.* Ffrenig, Ffreinig, perthynol i Ffrainc:—*s.* Ffrangcaeg, iaith Ffrainc; Ffrengeyn, Ffrangc:—*pl.* Ffrangcod, Ffrangcwyns, trigolion Ffrainc.

French-horn, *frensh'-horn*, *s.* trogorn, troellgorn, chwilgorn, corn Ffreinig.

Frenchify, *frensh'-i-fei*, *v. a.* Ffreinigo, Ffreniggo, Ffrangceiddio; dynward y Ffrangcod. [*Frantic.*]

Frenetic, *fri-net'-ic*, *a.* gorphwyllog=Frenzical, *fren'-zi-cyl*, } a. gwallgofus,
Frenzied, *fren'-zid*, } gorphwyllog,

cynddeiriog, llerth, ynfyd, iwin, ynfydwylt.

Frenzy, *fren'-zi*, *s.* gorphwyl, am-mhwyl, gwallgof, llerthedd, cynddar-edd, marwerydd, gwŷn, firwys, gwallbwyll.

Frequency, *fri'-cwen-si*, *s.* mynychder; amlder; cyffredinolrwydd.

Frequent, *fri'-cwent*, *a.* mynych; aml; cyffredin; arferedig; mynychedig.

Frequent, *fri-cwent'*, *v. a.* mynychu; cynniwair, cyrchu, tramwy; helcyd.

Frequentation, *fri-cwen-te'-shyn*, *s.* mynychiad; cynniweiriad, dygyrch-iaid.

Frequentative, *fri-cwen'-ty-tuf*, *a.* myn-ychol, mynychiadol.

Frequently, *fri'-cwent-li*, *ad.* yn fyn-ych, mynych.

Frequenter, *fri-cwen'-tyr*, *s.* mynych-wr; cynniweiriwr, cynnyredwr.

Frescades, *fres-ce'-diz*, *s. pl.* gœrfœydd, gŵerfaeod, ffresgodion, ffresgœrfœydd, cysgodfaeod, gwasgodwydd.

Fresco, *fres'-gö*, *s.* ffresgoer, gœr, gŵer, oerodd, lugoerder, geloer, oerawel; cysgodfa, gŵerfa, oerfa; cyflichwyr, gorchyfarwy; tywyllni; ffresgwyr, oerlyn; diod eloer; ffresglyn.

Fresh, *fresh*, *a.* ir, gwyrf, gwyrf, newydd, ffres, ffresg, croyw, crai, cri; gœr, ffresgoer, lleoer, geloer, awcl-aid, oer, addeor; bywiog, heinif, tîrf, gwyrenig, iraid; gwridog, blod-euog; diweddwr, newydd tanlliw; dilwgr; rhydd; agored; peraid; brysg, gweisgi, hoyw, ffraw; diadfail:—*s.* aweddwr, dwr croyw; ffresglif; llif-ddwr; ffreslyn, llyn o ddwr croyw.

Freshen, *freshn*, *v.* croywi, creio, gwyrf-io, ffresghau, ffresio, ffresgu; bywiogi, brysgio; tîrfhau; adnewyddu; di-halltu. [*Fresh*, *s.*]

Freshet, *fresh'-yt*, *s.* aweddwr=

Freshforce, *fresh'-fförs*, *s.* newydd-gyrch, ffresgorddwy.

Freshman, *fresh'-myn*, *s.* newyddian, gwr crai, dechreuwr.

Freshness, *fresh'-nes*, *s.* newydddeb, newyddiant; creider, croywder; ir-der, ffresrwydd, gwyrffedd, tîrfer, bywiogrwydd, eidiogrwydd, yni; brysgwrwydd; oerder, geloer, ffresgoer-odd, llaswyredd; gwrid.

Freshwater, *fresh'-wo-tyr*, *s.* aweddwr, dwr croyw, dwr crai:—*a.* aweddyf-rog; crai, cri; anfedrus, amhrof-edig.

Fret, fret, *v.* rhwbio, rhathu, rhwtio, treulio, rhuglo; llygru, ysbelwi, dolurio; ymrathu, ymlygru; cyffroi, sori, digio, cynhyrfu, ffromi; ymddigio, ymchwerwi, ymdralodi, ymwytho; ymgynhyrfu; amrywiô, rhwyllweithio; crychu, ffreulio; twybario:—*s.* cythrudd, cyffro; soriant, coddiant; ymwaith; lwgr; rhwyllwaith; cymhleth; enapwaith, clymwaith, encywaith; dellten; twyfar; morgamlas=*Fretum*.

Fretful, fret'-ffwl, *a.* ffrom, anfoddog, hyddig, gwynafog, ffrochus, dig, dreng, croes, gygas, gofidog.

Fretfulness, fret'-ffwl-nes, *s.* ffromder, anniddigrwydd, drygnawsedd, drygnaws, anwes.

Fretted, fret'-ted, } *a.* rhathedig, rhwbretten, fret'-tn, } iedig, treuliedig, ysedig, cythruddog; cymhleth, rhwyllog, rhigolog, pannylog, fïosog; nugiog.

Fretting, fret'-ting, *s.* cynhyrriad, cyffroad; ymddigiad.

Fretty, fret'-ti, *a.* rhwylllog; cymhlethog; delltenog.

Fretum, fret'-tym, *s.* mornant, morgaingc, morgamlas, mory, cyfyngfor.

Fretwork, fret'-wyr, *s.* rhwyllwaith, rhygnwaith, delltwaith; enapwaith; rhwyll.

Friability, frei-y-bul'-i-ti, *s.* hyfriwedd; briwsionllydrwydd.

Friable, frei'-ybl, *a.* hyfriw, briwsionllyd.

Friar, frei'-yr, *s.* crefyddfrawd, brawd fydd, brawd, mynach, monach; gofynach.

Friarlike, frei'-yr-leic, } *a.* monachaidd, Friarly, frei'-yr-li, } mynachol; anghynnefin â'r byd, fel mynach.

Friar's-cowl, frei'-yrz-cowl, *s.* cwewll y mynach, cwll y monach = math ar blaniyn.

Friar's-lantern, frei'-yrz-lan-tyrn, *s.* hudlewyrn, hudlewyn, malldan, llewyrn, ellyldan, tân ellyll, llugern mynach.

Friery, frei'-yr-i, *s.* brodordy, brodyrdy, ffreutur; gofynachdy, cwfaint, mynachdy, monachlog.

Friation, frei'-e'-shyn, *s.* briwiad, maluriad, briwsioniad.

Fribble, frub'-bl, *a.* dibwys, diwerth, gwagsaw, disylwedd; ffirilaidd, celachaidd, ffritaidd; gwael, dirmygus; coeg, oferwag; ffïol:—*s.* ffrityn, ffiril-

yn, ffiril, gelach, llipryn, simerwas:—*v. n.* ffiritian, ofera, simera, gwagedda, chwareu, cellwair, segura; gwegian, hongcian.

Friborg, frei'-byrg, *s.* rhyddwystl, rhyddadneu, rhyddwaesaf; gwystl dros wr rhydd.

Fricassee, fric-ys-si', *s.* ffirfrithog, ffirfanfwd, ffirfriwgig; bithog; manfwd:—*v. a.* ffirfrithog; trin ffirfriwgig.

Frication, fri-ee'-shyn, } *s.* rhathiad, Friction, fri-ee'-shyn, } rhwbiad, rhytiad, rhugliad, ysraithiad, treuliad; rhugl, rhwgn; ymrwbiad.

Friday, frei'-de, *s.* dydd Gwener, dyw Gwener.

Friend, friend, *s.* cyfaill, cydymaith, enrhaith, câr, carodyn, anwyllyn, anwyliad, hoffiddyn, ffriind.

Friended, fren'-ded, *a.* cyfeillgar; anwylgar, careugar; pleidiog.

Friendless, friend'-les, *a.* digyfaill, digar; diborth, diymgeledd; amddifad.

Friendliness, friend'-li-nes, *s.* cyfeillgarwch, caredigrwydd, cymmwynasgarwch, hynawsedd; addfwyder, cariad.

Friendly, friend'-li, *a.* cyfeillgar, caredig, cymdeithasgar, cymmwynasgar; mwyn, cyweithas, heddychol, tangnefeddus, hynaws, tïrion; pleidiol:—*ad.* yn gyfeillgar; fel cyfaill, fel câr; yn deg.

Friendship, friend'-ship, *s.* cyfeillach; caredigrwydd; carenydd; cymdeithas; cyfeillgarwch; cymmwynas, cymhorth.

Friesland-green, fris-land-grin', *s.* gwyrdd Brunswig, gwyrdd Ffriesdir.

Frieze, } ffriz, *s.* gra, ceden, brethyn Frize, } graog, brethyn cedenog, brethyn twrban; ffris, isdalaith, pilladdurn.

Friezlike, friz'-leic, *a.* cedenaidd, graog; ffrisaidd.

Frigate, frug'-at, *s.* ffreigad = math ar gadlong ysgafn.

Frigate-bird, frug'-at-byrd, *s.* yr eryr goradaïn, moreryr.

Frigatoon, frug'-y-twn', *s.* ffreigaden Gweneth (*Venetia*).

Fright, freit, *s.* braw, dychryn, arswyd, ofn, echrtd, arynaig, erchylldod:—*v. a.* brawychu = *Frighten*.

Frighten, frei'-tn, *v. a.* dychrynu; cil-iorni, hylldrawu, bygylu; llyfrhan; alarmu.

Frightful, freit'-ffwl, *a.* dychrynlyd,

erchyll, ofnadwy, arswydus, aruthr, cethin, utr, hagr, hyll, echrydus, brawychol.

Frightfulness, ffreit'-ffwl-nes, s. dychrynlydrwydd, erchyllod, aruthredd.

Frigid, ffruj'-nd, a. oer, addoer, rhewlyd; marwaidd, dieffaith; egwan, llesg, llibin, diarial, dinwyf, analluog; dideimlad; ffurfiol; anystwyth.

Frigid zone, ffruj'-nd zôn, s. oergylch, rhewgylch, y cylch oer.

Frigidity, ffru-jud'-i-ti, s. oerder, oerni, rhyndod; marweidd-dra, llesgedd, amhhybyrwh; annheimpladrwydd; ffurfioldeb; anystwythder.

Frigorific, ffrî-gô-ruff'-ic, a. oeriadol, oerbair, oerddwyn.

Frill, ffrul, v. n. crynu, ysgrydu, ysgrydian, rhyndu, nugio:—s. crychlen, sidergrych, crychaddurn.

Fringe, ffrunj, s. sider, sitrach, rhidens, rhidels, eddi, ymylwe, gwrllys; amaerwy:—v. a. sideru, eddio, ymylgylchu, amaerwyo.

Fringemaker, ffrunj'-me-cyr, s. siderydd, eddiwr, rhidensydd.

Fringetree, ffrunj'-tri, s. siderwydden, eiriawl Gwirgynia (*Virginia*).

Fringy, ffrun'-ji, a. siderog, sitrachog, eddiog.

Fripper, ffrup'-pyr, s. henddilladwr, gwerthwr hen ddillad, hennwyddwr, coeglugenydd; bragaldiwr.

Frippery, ffrup'-pyr-i, s. hen ddillad, hen ddillatach; hen ddilladfa, hennwyddfa; baldardd.

Friseur, ffrî-zyr', s. gwallttrinydd, crychwr gwallt, argrychwr.

Frisk, ffrusc, v. n. crychneidio, cyrchlamu, rhonta, llamu, llamsach, ysbongcio, dychlamu, prangcio, taplasa, pestodi, moelystota, nwyfchware; corelwi, dawnsio:—a. bywiog, nwyfus, heini, chwareugar, gorhoenus, prangciol:—s. crychlam, crychnaid, llamsach, prange, taplas; nwyfchware, gwamalwch.

Frisket, ffrus'-oet, s. ffrys-gylch, ffrysgryd, ffrysgen=ystram y bapurlen yn yr argraffwag.

Friskful, ffrusc'-ffwl, } a. bywiog, rhont-
Frisky, ffrus'-ci, } us, hoenus,
hawntus, chwareugar, gorawenus;
gwantan, nwyfol; rhemp.

Friskiness, ffrus'-ci-nes, s. bywiogrwydd, hoenusrwydd, nwyfusedd, hoywder, gofregusrwydd; dyrain, dyre; gwagsawrwydd; llamsach, rhont.

Frit, ffrut, s. ffriddefn=lludw i wneyd gwydr.

Frith, ffruth, s. mornant, moryd, morgaingo, morgamlas, morddwfr, cyfyngfor; gored; rhwyd; ffrith, ffridd; coedwig, forest, gwig.

Fritillary, ffrut'-ul-yr-i, s. brithog=math ar blaniogyn.

Fritter, ffrut'-tyr, s. cremog, cremog, cremmwyth, mioden, teisen, ffiod; ffrigig; demryn, dryll, yfflyn, cwllf, cctyn, cilcyn, cinyn, llerpyn:—v. a. manddryllio, chwilfriwio, teilohio, cigfriwio. [volousness.

Frivolity, ffrei-fol'-i-ti, s. oferedd=Frivolous, ffruf'-ö-lyz, a. dibwys, disylwedd, ofer, gorwag, coeg, gwael, sal, diddefnydd, diystyr, dibris, diddym.

Frivolousness, ffruf'-ö-lyz-nes, s. gwagner, salwedd, gwagsawrwydd, ysgafnder.

Frizz, ffruz, v. a. crychu=Frizzle.

Frizzle, ffruz'-zl, v. a. argrychu, crispio, crispynu, crybychu, modrwyo, torchi:—s. crych, cudyn, cudyn crych, crychlofn.

Fro, ffrö, ad. o, oddi wrth; oddi, odd; draw, ymaith; yn ol.

Frock, ffroc, s. andwyg, twyg, arwisg, amdegrys, ffrog, ffroc; gwn.

Frog, ffrog, s. llyffant, creiniog, llyfan, broga, llyffant melyn; bywyn carn ceffyl.

Frogbit, ffrog'-but, s. alaw lleiaf.

Frogfish, ffrog'-ffish, s. morlyffant, llyffanbysg, llyffant y môr.

Frog-grass, ffrog'-gras, s. creinioglys.

Froghopper, ffrog'-hop-pyr, s. llyfflamydd; poergreiniog, poerhegab=math ar drychfflyn a geir ym mhoeryn y gog.

Frookite, ffrog'-ceit, s. bod y gwerni.

Froise, ffroiz, s. ffroes, ffresen, ffrywysen, cremogen facynog.

Frollic, ffrol'-ic, a. llonwych=Frilic-some:—s. prange, nwyth, nwyd, asbri, chwim, ias, mympwy, nwythas, hynt, cast; chwidredd, gwamalder, digrifwch, coegddifyrwh, maswedd, nwyffiant, ysmala:—v. n. prangcio, rhonta, gofregu, chwareu, ysmaldodi, pestota, pestodi, maswedu, gorawenu.

Frollicsome, ffrol'-ic-sym, a. llawen, llon; hoenus, llamsachus, prangcio, heini, ysmala, bywiog; cellweirus, digrif; ysgafn, saethytol.

- Frolicsomeness, frol'-ic-sym'-nes, *s.* llonder; nwyfusrwydd, chwareugarwch; nwyfiant; dyre, tesach; gwrhewcusrwydd.
- From, ffrom, *pp.* o, oddi wrth, odd wrth, oddi, odd, oc; oddi gan, oddi ar; rhag; er; iwrth.
- Fron'd, ffrond, *s.* deilgangen, deilgainge, deilosglen; dalen.
- Fron'dation, ffron-de'-shyn, *s.* brigddeiliad; briwfrig, osglau, manfrig.
- Fron'desce, ffron-des', *v. n.* deilio.
- Fron'descence, ffron-des'-sens, *s.* deil-iawd, amser deilio.
- Fron'diferous, ffron-duff-yr-yz, *a.* deil-ddwyn, deiliar, deilfag.
- Front, ffrynt, *s.* tal, talcen; talwyneb, gwyneb, wyneb, rhagwedd; tu blaen, pen blaen; rhag; haerllugrwydd, talgryfder, eondra, digywilydd-dra:—*v.* gwynebu, wynebu; gwrthwynebu.
- Frontal, ffryn'-tal, *a.* talcenol; amytal:—*s.* rhagdal, rhactal, rhagdalaith, tal-ddarn, taladdurn, talaith, talfa, talwisg; talgyffer.
- Frontbox, ffrynt'-bocs, *s.* talgor, côr blaen, sedd flaen, cuddigl blaen.
- Fronted, ffryn'-ted, *a.* talog, talcenog, rhagweddog.
- Frontier, ffron'-tyr, *s.* cyffin, ffin, terfyn, cytterfyn, argyffin; cyffiniau, gororan; talaeth:—*a.* cyffiniol, amminiog, argyffiniol, ffiniol.
- Fronting, ffryn'-ting, *a.* taldal, wyneb yn wyneb; cyferbyn, cyfaran, argywydd.
- Frontispiece, ffron'-tus-pis, *s.* talwyneb, gwyneb, tal, talcen, adeilwyneb, adeilweb; taladdurn, taleilun, gwyneblun, wyneblun, rhagaddurn, rhaglen.
- Frontless, ffrynt'-les, *a.* talgryf, haerllug, wynebled, hyf, con.
- Frontlet, ffrynt'-let, *s.* rhagdal, rhactal, talaith, talrwym, talwisg.
- Frontroom, ffrynt'-rum, *s.* ystafell wyneb, cell wyneb.
- Frost, ffrost, *s.* rhew:—*v. a.* rhewgaenu, arienu, rhewdabu, caensugro; iäu, tallu.
- Frost-bearer, ffrost'-beyr-yr, *s.* rhew-ddygai, rhewfynag, rhewiadur=*Cryoporous*.
- Frostbitten, ffrost'-but-tn, *a.* ewinrew, gwynrew; rhewedig, fferedig.
- Frosted, ffros'-ted, *a.* briglwyd, penllwyd, llwydwyn, llwydrewaidd; gwyn, gwynedig; rhewgaenedig; barugwedd; tallog, arienog.
- Frostiness, ffros'-ti-nes, *s.* rhewogrwydd, rhewllydrwydd.
- Frosting, ffros'-ting, *s.* rhewdaen, rhewdab, llwydrewdaen, sugrgaeniad teisenau.
- Frostnail, ffrost'-nel, *s.* hoelen rew.
- Frostnipped, ffrost'-nupt, *a.* ewinrew=*Frostbitten*.
- Frostwork, ffrost'-wyr, *s.* barugwaith, arienwaith.
- Frosty, ffros'-ti, *a.* rhewllyd, rhewog; llwydrewaidd, barugol; penllwyd, briglwyd.
- Froth, ffroth, *s.* ewyn, dystrych, ysgai, gai, geian, gorferw, ewyngant, isgal, micws, molwyn, broch, burym, swyf, ffroth:—*v.* ewynu, dystrychu; molwyno, ysgeio, gorisgellu; malu ewyn, bwrw ewyn, gorferwi; ffrothio.
- Frothiness, ffroth'-i-nes, *s.* ewynogrwydd, ysgeiogrwydd, geiandra, ffrothineb; gwagder, ysgafnder, an-synwredd.
- Frothspit, ffroth'-sput, *s.* poeryn y gog.
- Frothy, ffroth'-i, *a.* ewynog, gorisgellog, dystrychog, molwynog, geifawr, isgalog, ffrothiog; ysgafn, gwagsaw, disylwedd, gwag.
- Frounce, ffrown, *s.* poerwst=anhwylddeb ar welch; crych, crychni, dill; plyg; crychaddurn:—*v. a.* crychu, amgrychu, crybychu.
- Frowzy, ffrow'-zi, *a.* mws, drewllyd, drygsawrus; tywyll, cyummylog.
- Froward, ffrow'-wyrd, *a.* afrywiog, anynad, gwrthysig, ystyfnig, cyndyn, drygnaws, anhydyn, anhywaith, anystywallt, gwynafog, dreng, traws, anufydd, taiogaidd, sarug, ffrowys, anhynaws.
- Frowardness, ffrow'-wyrd-nes, *s.* afrywiogrwydd, gwrthysigrwydd, cyndynrwydd.
- Frower, ffrow'-wyr, *s.* delltor, holltyr, holltiadur, haiarn hollti.
- Frown, ffrown, *v.* cuchio, gygu, cuwechio; talgrychu, ceryddu, orni:—*s.* gwg, cuweh, cilwg, blwng, talgrych.
- Frowning, ffrown'-ing, *a.* gygus, cuchiog, talgrych, blwng, sarig, trwysnur, ffroenochus, digofus, anfoddog, byglus.
- Frowy, ffrow'-i, *a.* mws=*Frowzy*.
- Frozen, ffrow'-zn, *p. p.* (*Freeze*) rhewedig, gwedi rhewi; ceuledig:—*a.* rhewog, rhewllyd; oer.
- Frozenness, ffrow'-zn-nes, *s.* rhewedigrwydd; rhewogrwydd.

- Fructed, *ffryc'-ted*, *a.* *ffrwythog*, *cnydiog*.
- Fructescence, *ffryc'-tes'-sens*, *s.* *ffrwythawd*, *addonawd*, *ffrwythdymmor*.
- Fructiferous, *ffryc'-tuff'-yr-yz*, *a.* *ffrwythol*, *cynnyrchiol*, *cnydiog*.
- Fructification, *ffryc'-ti-ffi-ce'-shyn*, *s.* *ffrwythiant*, *ffrwythiad*, *ffaethiad*.
- Fructify, *ffryc'-ti-ffi*, *v.* *ffrwythloni*, *ffrwytho*, *ffaethu*.
- Frugal, *ffrw'-gyl*, *a.* *cynnil*, *annhreulgar*, *ymarbedus*, *diwastraff*, *cymmedrol*; *toreithus*, *ardymmerus*; *hwsmonaidd*.
- Frugality, *ffrw'-gal'-i-ti*, *s.* *cynnildeb*, *tolgarwch*, *cymmedroldeb*; *hwsmonaeth*.
- Frugiferous, *ffrw'-jiff'-yr-yz*, *a.* *ffrwythol*, *cynnyrchiol*, *ffrwythiannus*.
- Frugivorous, *ffrw'-jif'-yr-yz*, *a.* *ffrwythysol*, *addonsol*; *hadysol*, *ydysol*.
- Fruit, *ffrut*, *s.* *ffrwyth*; *cnwd*, *cynnyrch*, *toraeth*; *aeron*, *addon*, *cair*; *budd*, *lles*, *buddred*, *elw*, *mantais*, *ennill*, *mael*:—*v. n.* *ffrwytho*, *cnydio*, *achrwyso*.
- Fruitage, *ffrw'-tej*, *s.* *ffrwythau*.
- Fruitbearer, *ffrut'-be-ryr*, *s.* *ffrwythddygydd*, *ffrwythiedydd*.
- Fruitbearing, *ffrut'-be-ring*, *a.* *ffrwythol*, *cnydiol*, *cynnyrchiol*, *ffrwythianus*.
- Fruiterer, *ffrut'-yr-yr*, *s.* *ffrwythwerthydd*, *ffrwythwr*, *aeronydd*, *ceirionydd*, *afaleuwr*.
- Fruitory, *ffrut'-yr-i*, *s.* *ffrwythau*; *ffrwythfa*, *ffrwythgell*, *ffrwythlofft*.
- Fruitful, *ffrut'-ffwl*, *a.* *ffrwythlawn*, *toreithiog*, *cnydiog*, *ffaeth*, *achrwyisol*, *cynnyrchiog*; *eppiliog*, *haflug*.
- Fruitfulness, *ffrut'-ffwl-nes*, *s.* *ffrwythlondeb*, *cnydiogrwydd*, *toraeth*, *ffaethder*; *eppiliogrwydd*.
- Fruitgrove, *ffrut'-gröf*, *s.* *ffrwythwig*, *ffrwythlwyn*, *ffrwythgoedfa*.
- Fruition, *ffrw'-ish'-yn*, *s.* *mwynhâd*, *mwynder*; *dywenydd*, *llawenydd*.
- Fruitive, *ffrw'-i-tuf*, *a.* *mwynhaol*.
- Fruitless, *ffrut'-les*, *a.* *diffwrth*, *anffrwythlawn*; *ofer*, *difudd*, *seithug*, *anolo*; *methol*; *aneppiliog*, *diaddon*.
- Fruitlessness, *ffrut'-les-nes*, *s.* *diffwrthder*, *anffrwythlonrwydd*, *oferedd*, *anfuddioldeb*.
- Fruit-tree, *ffrut'-tri*, *s.* *ffrwythwydden*, *aeronwydden*, *ceirwydden*, *prenffrwythau*. [gwenithaidd.]
- Frumentaceous, *ffrw'-men-te'-shyz*, *a.* *Frumentarius*, *ffrw'-men-te'-ri-yz*, *a.* *grawnol*, *gwenithol*.
- Frumentation, *ffrw'-men-te'-shyn*, *s.* *yd-rod*, *anrheg o yd*.
- Frumenty, *ffrw'-men-ti*, *s.* *gwenithgawl*, *gwrwrwyd*.
- Frump, *ffrymp*, *s.* *gwawd*:—*v. a.* *gwatwar*, *sarhau*.
- Frush, *ffrysh*, *s.* *llyffant*, *bywyn carn march*:—*v. a.* *briwio*.
- Frustrate, *ffrys'-tret*, *v. a.* *seithugio*, *somi*, *diddymu*, *difuddio*, *dirymu*, *dielwi*:—*a.* *seithug*, *ofer*, *aneffeithiol*, *afesol*, *diffwrth*, *somedig*, *anolo*, *diebrydig*.
- Frustration, *ffrys'-tré'-shyn*, *s.* *seithugiad*, *somiad*, *diddymiad*, *diebryd*; *seithug*.
- Frustrative, *ffrys'-try-tuf*, *a.* *seithugol*, *somedigol*, *dirymol*.
- Frustule, *ffrys'-cwl*, *s.* *gwyomyfflyn*.
- Frustrum, *ffrys'-trym*, *s.* *torgat*, *torgetyn*. [iol.]
- Frutescent, *ffrw'-tes'-sent*, *a.* *prysgeidd*.
- Frutex, *ffrw'-tecs*, *s.* *prysgen*, *manwydden*, *prysgwydden*, *lledwydden*.
- Fruticous, *ffrw'-ti-cyz*, *a.* *manwyddog*, *prysgoediog*.
- Fry, *ffrei*, *v. ffrio*; *crasboethi*, *crasbobi*; *berwi*:—*s.* *ffri*, *ffrifwyd*; *sil*, *silod*, *grawn pysg*, *manbysg*.
- Fryingpan, *ffrei'-ing-pan*, *s.* *padell ffrio*, *ffriban*.
- Fub, *ffyb*, *v. a.* *oedi*, *gohirio*; *twyllo*, *coegio*, *somi*, *hudo*.
- Fubby, *ffyb'-i*, *a.* *tew*, *cnawdiog*.
- Fucate, *ffiw'-cet*, } *a.* *paentiedig*, *ar-*
Fucated, *ffiw'-ce-ted*, } *liwiedig*; *ffug-*
iedig, *lledrithiog*.
- Fuchia, *ffiw'-shi-y*, *s.* *Ffyglys*, *Ffiwsia* (*oddi wrth enwr llysieuidd Ffwg=Fuchs*).
- Fucoid, *ffiw'-coid*, *s.* *cloddwymon*, *cloddwyg*:—*a.* *cloddwymonaidd*.
- Fucus, *ffiw'-cys*, *s.* *paent*, *arliw*, *gwep-liw*; *lledrith*, *geuwedd*, *rhith*; *gwymon*, *gwyg y môr*.
- Fuddle, *ffyd'-dl*, *v.* *meddwi*, *brwysgo*; *ymyfed*, *diota*, *llymeitian*, *potio*.
- Fudge, *ffyj*, *s.* *ffugwaith*, *ffug*, *ffach*; *ffadredd*, *ffregod*; *celwydd*.
- Fuel, *ffiw'-el*, *s.* *tanwydd*, *cynnud*, *tanwent*, *dylwyf*, *gosgymmon*, *briwydd*:—*v. a.* *tanborthi*, *rhoi ar y tân*.
- Fueller, *ffiw'-yl-yr*, *s.* *cynnuta*, *cynnutwr*, *tanwyddwr*.
- Fuero, *ffiw'-i-rö*, *s.* *deddf*, *rheithiad*; *brawdriaeth*; *breintlen*.

- Fugacious, ffw-ge'-shyz, *a.* ffoawl, fföedigol, hedegog, diflanol, crwydrus.
- Fugacity, ffw-gas'-i-ti, *s.* ffoadurus-rydd, hedegoldeb; diflanrwydd, trancedigrwydd, hylithredd; ffwy; ansicrwydd, anwadalweh.
- Fugh, ffw, *in.* ffoi! fi! hach! fiach! wff! fwrdd! wb! pw! pw pw! tw!
- Fugitive, ffw'-ji-tuf, *a.* ffoawl, fföedig, hedinol, hedegog, crwydrus, gwibiol, crwydredig, hylithr; ansefydlog, gwamal, ysgafn; difyfyf, achlysurol, byrfyfyf:—*s.* ffoadur, ffoaduriad, ciliadur, enciliwr, ciliad, gwibiad, crwydriad, treigliddyn, fflemor.
- Fugleman, ffw'-gl'-myn, *s.* arweinydd, gwaladr=*Feugelman*.
- Fugue, ffwg, *s.* ffwyal, ffoalaw; canred, oliant, hafalgan=alaw á'i rhanau yn efelychu eu gilydd olynol.
- Fuguist, ffw'-gust, *s.* ffwyalawydd, ffweilawydd, canredwr, hafalgerddor.
- Fuerina, ffw-i-ré'-ny, *s.* Ffwyrenlys, (oddi wrth enw G. Ffwyren=*Fuiren*).
- Fulera, ffyl'-cry, *s.* atteglys.
- Fulcrum, ffyl'-crym, *s.* gwifrwym; atteg, colpwys; attegrig: *pl.* attegrigau.
- Fulfil, ffwl'-fful, *v.* á. cyflawni, cyflenwi, cwblhau, dybenu, gorphen, gwneuthur, dwyn i ben, cywiro.
- Fulfilment, ffwl'-fful'-ment, *s.* cyflawniad, cwblhâd, gorpheniad; cyflawnder.
- Fulgency, ffyl'-jen-si, *s.* dysgleirdeb, llugeinder, llethrid, ysblander, gloywder, claredd, eiriander.
- Fulgent, ffyl'-jent, *a.* dysglaer, llachar, gloyw, seirian, ysblenydd, lathraid, ffloyw, eirian, llewyrchol, llugiannol.
- Fulguration, ffyl-giw-re'-shyn, *s.* mellteniad, lluchedeniad, ffachiad.
- Fuliginous, ffw-lij'-i-nyz, *a.* huddglyd, pardduog, myglyd.
- Fulimart, ffyl'-i-mart, *s.* ffwlbarth = *Foumart*.
- Full, ffwl, *a.* llawn, cyflawn; cyfan, cyfa, cwbl, llwyr, cyffwyr; perffaith; aml, helaeth; sacedig; cryf; ffwch; digon:—*s.* llonaid; gwala, diwalliad, llanwad:—*ad.* iawn, tra, dra, dros ben, eithaf; digon; yn hollol; yn gwbl, yn llawn, yn gyflawn; i'r eithaf, hyd yr eithaf; yn union:—*v.* *a.* pann.
- Full-corned, ffwl'-e-corned, *a.* meslawn; wedi cael ei wala o fes.
- Full-bloomed, ffwl'-blum'd, *a.* blodeulawn.
- Full-blown, ffwl'-blön, *a.* llawn ymagor; gwyntlawn.
- Full-charged, ffwl'-çarjd, *a.* llawn llwythog; llwythlawn.
- Full-crammed, ffwl'-cramd, *a.* tynlawn.
- Full-dressed, ffwl'-drest, *a.* gwisglawn.
- Full-drive, ffwl'-dreif, *a.* gyrlawn.
- Full-eared, ffwl'-iyrd, *a.* twyslawn, llawnronynog.
- Fulled, ffwld, *p. p.* panedig, pan.
- Fuller, ffwl'-yr, *s.* panwr.
- Fuller's earth, ffwl'-yrz yrth, *s.* pridd gogarth, pridd y panwr, clai 'r panwr.
- Fuller's thistle, ffwl'-yrz thus-sl, } *s.* teil-
- Fuller's weed, ffwl'-yrz wid, } ai, ysgall y panwr, cribau 'r panwr, llysiâu 'r cribau, teilai mawr.
- Fuller's trade, ffwl'-yrz tred, *s.* panwriaeth, panyddiaeth.
- Fullery, ffwl'-yr-i, *s.* pandy.
- Full-fed, ffwl'-fed, *a.* cestlawn, digonol.
- Full-fraught, ffwl'-ffrot, *a.* llwythlawn.
- Full-gorged, ffwl'-gorjd, *a.* gorllawn.
- Full-grown, ffwl'-grön, *a.* tyflawn.
- Full-hearted, ffwl'-har-ted, *a.* calonog.
- Fulling, ffwl'-ing, *s.* panu, paniad.
- Fulling-mill, ffwl'-ing-mul, *s.* melin ban, melin banu, pandy.
- Full-orbed, ffwl'-orbd, *a.* cyfangrwn, rhodlawn, llawn gylchog; lloergantog.
- Full-spread, ffwl'-spred, *a.* llawndaen.
- Full-stuffed, ffwl'-styff, *a.* tynsecedig, tynsechedig; saglawn.
- Full-summed, ffwl'-symd, *a.* cyflawnran.
- Full-winged, ffwl'-wingd, *a.* adeinfawr.
- Fully, ffwl'-i, *ad.* yn llawn, yn gyflawn, yn hollol, yn gyfan; yn hen.
- Fulmyr, ffyl'-myr, *s.* gwylan y graig, ffwlmar=moraderyn mawr o lwyth y petrel a ymbortha ar fraser morfilod; ffwlbarth=*Foumar*.
- Fulminant, ffyl'-mu-nynt, *a.* taranol, taranlyd; bygythiol, bygylus.
- Fulminate, ffyl'-mu-net, *v.* taranu; ffirwydro, trystio; bwgwrth, bygylu:—*s.* trwydbleth, trwydfysg; cymysgedd ffirwydro.
- Fulminating, ffyl'-mu-ne-ting, } *s.* tar-
- Fulmination, ffyl'-mu-ne'-shyn, } aniad, ffirwydriad, trystiad, trwydiad, ysgortiad; bygythiad.
- Fulminic acid, ffyl'-mun'-ic as'-ud, *s.* sur taranig, sur ffirwydrig.
- Fulness, ffwl'-nès, *s.* llawnder, cyflawnedd; gwala, digonedd; hawg.
- Fulsome, ffwl'-sym, *a.* chwydlyd, gwrthwynebus, alarllud; cas, ffiaidd, brwnt

ammhur; mws, drewllyd; serth, trythyll, anllad.

Fulsomeness, ffyl'-sym-nes, *s.* chwydusrwydd, alarwch; atgasrwydd, ffieiddiwch; mysni, drewdod; serthedd, trythyllwch.

Fulvil, ffyl'-fud, } *a.* melyn, melyn-
Fulvous, ffyl'-fyz, } lliw; saffrymliw; melyn-goch.

Fumado, ffuw-me'-dô, *s.* mygbysg, coch-bysg=pysg wedi eu sychu yn y mwg.

Fumaria, ffuw-me'-ri-y, *s.* mwg y ddaiar, tudfwg.

Fumble, ffym'-bl, *v.* palfalu, ymbalfalu; crugio yng nghyd.

Fumblingly, ffym'-bling-li, *ad.* yn anfedrus, yn anghelydd; yn fongleraidd.

Fume, ffwm, *s.* mygdarth, ager, agerdd, tarth, anwedd, mwg; broch, digder, soriant; oferdyb:—*v.* mygdarthu, ageru, ysmgyg, ysmwcio, anweddu; mygysychu; perarogli; ffromi, sori, lleidio.

Fumet, ffuw'-met, *s.* hyddgagl, tom hydd.

Fumette, ffuw'-met', *s.* drewdarth, drygsawr cigfwyd.

Fumid, ffuw'-mud, *a.* tarthlyd, anwedd-og, mygdarthog, myglyd.

Fumiferous, ffuw'-miff'-yr-yz, *a.* mygdwyn, tarthol.

Fumigate, ffuw'-mi-ge't, *v.* *a.* mygdarthu, perfygu; mygu.

Fumigation, ffuw'-mi-ge'-shyn, *s.* mygdarth, tarth; mygdarthiad; mygiad.

Fuming, ffuw'-ming, *p.* *a.* yn mygu, mygol, anweddol, tarthol; ffrom, brochus, digllawn:—*s.* mygdarthiad, mygiad.

Fumish, ffuw'-mish, *a.* tarthlyd, myglyd, brochus, dig, ffrom.

Fumitery, ffuw'-mi-tyr-i, *s.* mwg y ddaiar=*Fumaria*.

Fumous, ffuw'-myz, *a.* mygdarthol, mygol, tarthlyd, myglyd.

Fun, ffyn, *s.* digrifwch, difyrwch, ysmalwch, sarllach, arabedd, cellwair; dywenydd, llawenydd, chwarae.

Funambulatory, ffuw'-nam'-biw-le-tyr-i, *a.* rhaffddawnsiol, rhaffrodiol; cul.

Funambulist, ffuw'-nam'-biw-lust, *s.* rhaffddawnsiwr, rhaffrodiwr, rhaffgerddwr.

Function, ffyngc'-shyn, *s.* swydd, swyddogaeth, galwad, galwedigaeth, gweinidogaeth; teithi, atheithi, gallu, dawnedd; swyddallu; gwaith.

Functional, ffyngc'-shyn-yl, *a.* swyddol, swyddogaethol, galwadol; teithiol.

Functionary, ffyngc'-shyn-yr-i, *s.* swyddog, swyddwr.

Fund, ffynd, *s.* trysorgyff, argyffre, ariansawdd, trysorfa, trysorged, cyff, arian-gyff, ariangrawn, ystorged, ystorgyff, cynasawdd, cyn-alaf, cyn-eiddo, cyfalaf, cynsum, dylged, sawdd, gwaelod; elw; dyled y wlad; ystôr, toraeth, llawnder; haflug; arian:—*v.* *a.* ariansoddi, trysorgedu, ystorgedu, trysorgyffio.

Fundament, ffyn'-dy-ment, *s.* cyfeistedd, y cyfeistedd, yr eisteddfa, rhefr, cwthr.

Fundamental, ffyn-dy-men'-tyl, *a.* sylfaenol; bonsangus; gwreiddiol; hanfodol; prif, penaf, arbenig:—*s.* cys-sail, cynsail, seilwaith; rhan hanfodol, prif bwngc, pwngc sylfaenol.

Fundamental bass, ffyn-dy-men'-tyl bes, *s.* seilsawd, seifas, sawd sylfaenol, bas sylfaenol.

Fundamental note, ffyn-dy-men'-tyl nôt, *s.* seilnod, cyweirnod; cyweirsain.

Funding system, ffyn-ding sus'-tem, *s.* cyfundrefn ariansoddol, cyttrefn soddol, cyttrefn sawdd.

Fardless, ffynd'-les, *a.* diged, diarian.

Funeral, ffuw'-nyr-yl, *s.* angladd, arwyl, claddedigaeth, cynhebrwng:—*a.* angladdol, arwyliaannus, arwyliaennol.

Funeral pile, ffuw'-nyr-yl peil, *s.* myged-orth, coelcerth angladdol=tanllwyth i losgi cyrff meirw.

Funeral procession, ffuw'-nyr-yl prô-sesh'-yn, *s.* cynhebrwng, gorymdaith angladdol.

Funeral song, ffuw'-nyr-yl song, *s.* arwylgerdd, cân angladd, cân arwyl; marwnad.

Funereal, ffuw'-nê'-ri-yl, *a.* angladdol, arwyliaennol; tywyll, gwrm, prudd, trist, alaethus, galarus, allwynig.

Fungal, ffyng'-gyl, *a.* ffyngol.

Fungate, ffyng'-get, *s.* ffynghalen.

Fungi, ffyn'-ji, *s. pl.* ffyngoeidd, medyrch, ffyngryw.

Fungia, ffyn'-ji-y, *s.* ffyngwylar.

Fungic, ffyn'-jic, *a.* ffyngig, madarchig.

Fungiform, ffyn'-ji-fform, *a.* ffyngaind.

Fungin, ffyn'-jin, *s.* ffyngnur, ffyngain.

Fungite, ffyng'-geit, *s.* ffyngit, ffynwylarfaen.

Fungosity, ffyng-gos'-i-ti, *s.* ffyngoeiddrwydd, gorthwfw masw, cig marw.

Fungous, ffyng'-gyz, *a.* ffyngaind, madarchaidd, ffyngol, madarchol; masw, meddal, tyner, ysbygnaidd, gorthyfol.

- Fungus, ffyng'-gys, *s.* ffwng, madarch, madalch, bwyd ellyllon, bwyd y bar-cud, bwyd y llyffant, caws llyffant; cig marw, cig balch, cig gwyllt.
- Funicle, ffuw'-ni-cl, *s.* rhaffan, rheffyn, cortyn, corden; llinyn; llinionyn, edefyn; hadgoesig.
- Funicular, ffuw'-nic'-iw-lyr, *a.* rheffyn-aid, cortynaidd; llinynaidd; edefynaid, manedafeddol.
- Funk, ffyngc, *s.* drewsawr, drewdod, tagfwg, drewi, tawch:—*v.* drewi, drygsawru, tagfygu.
- Funnel, ffyn'-nel, *s.* ffynel, ffynell, llwngc simnai; twmffed; ceudwll, carthdwll, pibell.
- Funny, ffyn'-i, *a.* digrif, difyr, ysmala, cellweirus, arabeddu, dysmal, arab, llawen:—*s.* ysgorfad, bad ysgafn.
- Fur, ffyr, *s.* ffwrw, pân, ffwrwr, myn-fyr, manflew, gofew; blew; blewgroen; cen, crest, cresten:—*v.* *a.* panwisgo; cenu, crestu, crestenu; astellwebu.
- Furacious, ffur'-ce'-shyz, *a.* lladradgar, lladronllyd, lledradaidd, chwiwgar.
- Furacity, ffur'-ras'-i-ti, *s.* lladradgarwch, chwiwgarwch, lladradnyd.
- Furbelow, ffyr'-bi-lö, *s.* amadrwy, sider, amaerwy, amsider, sidergylchau:—*v.* *a.* amaerwyo, amsideru, sidergylchu.
- Furbish, ffyr'-bish, *v.* *a.* caboli, gloywi, llugeinio, llathru, yslipanu; dirydu, rhwbio.
- Furcation, ffyr'-ce'-shyn, *s.* fflogiad, gafachiad.
- Furfur, ffyr'-ffyr, *s.* mardon, marwdon, mandon, ysgen, cen; eisin.
- Furiosant, ffur'-ri-os'-ynt, *a.* ffrowys, ffrochus, ffrochwyllt.
- Furies, ffur'-riz, *s. pl.* trenesau, tren-iaid, ellyllon, cethern, plant y fall, cythreuliaid, seri.
- Furious, ffur'-ri-zy, *a.* ffyrnig, cynddeir-iog, ffrochwyllt, brochus, angerddol, gwyllt, ynyfyd, tanbaid, llidiog, di-bwyll, iwin, gorphwyllog.
- Furiousness, ffur'-ri-zyz-nes, *s.* ffyrnig-rwydd, cynddaredd, ffrochusrwydd, tremusder, dywalder; gwallgof, llerth, gorphwylledd.
- Furle, ffyr'l, *v.* *a.* plygu, attorchi, hwyl-grychu, rhwymo, clymu.
- Furlong, ffyr'-long, *s.* ystad, ystaden:—*pl.* ystadau=yr Sfed ran o filldir.
- Furlough, ffyr'-lö, *s.* ymabsenneb, ab-senneb; cenad ymabsen:—*v.* *a.* ab-sennebu.
- Furnace, ffyr'-nes, *s.* ffyrnes, ffyrnais, ffwrn, odyn, gofai, cyl, cylyn, ffoc, creisier; pair, callor; piben:—*v.* *a.* ffyrneisio, ffyrnio.
- Furnish, ffyr'-nish, *v.* *a.* cynnysgaeddu, cynnysgaethu, diwallu, digoni, cynnal; darparu, cyflenwi, arlwygo; dodrefnu, trecio, taclu, addurno, cyweirio, trefnu, trwsio; llenwi, llwytho, ystorio; anrhegu.
- Furnished, ffyr'-nisht, *a.* cynnysgaeth-edig; cyflawn, diwall.
- Furnishment, ffyr'-nish-ment, *s.* cynnysgaethiad; dodrefniad, treciad; cynnalieith.
- Furniture, ffyr'-ni-cyr, *s.* dodrefn; trec, taclau, celi, llestri; addurn; addurnau; arfau; offer; alwyau; trefnau.
- Furor, ffur'-ryr, *s.* gorphwyll, llerth, gwyn, ffroch, cynddaredd, gwylltineb.
- Furrier, ffyr'-ri-yr, *s.* mynfywr, pan-faelier, masnachydd pân, masnachwr ffwrw.
- Furring, ffyr'-ring, *s.* distarn, distain.
- Furrow, ffyr'-rö, *s.* rhych, cwys, ffynegl; rhigol, sylch, ffos:—*v.* *a.* rhychu, cwys; aredig, arddu.
- Furrow-weed, ffyr'-rö-wid, *s.* rhychlys.
- Furry, ffyr'-ri, *a.* panog, manfyrog; blewgroenog.
- Further, ffyr'-ddyr, *a.* pellach; hwy, meithach; hirach; pellaf; chwanegol:—*ad.* ym mhellach, pellach; mwyach; yn feithach; heb law hyn; dros ben hyn; hefyd, eto=Farther.
- Furtherance, ffyr'-ddyr-yns, *s.* rhwydd-hâd, cyfarwyddiad, hyrwyddiad; llwyddiant, cynnydd; cynnorthwy, porth, trawaeth; taeniad.
- Furthermore, ffyr'-ddyr-möyr, *ad.* ym mhellach; heb law hyny; am ben hyn; gyda hyny; hefyd; dieithr hyn=Farthermore.
- Furthest, ffyr'-ddest, *a.* pellaf, eithaf; olaf:—*ad.* yn bellaf; o bellaf, o'r pellaf; yn y fan bellaf; yn y fan eithaf=Farthest.
- Furtive, ffyr'-tuf, *a.* lladradaid.
- Furuncle, ffyr'-yng-cl, *s.* llynoryn, ploryn, penddün, goryn, crochwyd.
- Fury, ffur'-ri, *s.* ffroch, broch, cynddaredd, ffyrnigrwydd, angerdd, gwyn, llid, digofaint, gorphwyll, llerthedd, tren; gwynfaint, ffirws.
- Furze, ffyz, *s.* eithin, aith, aeth:—*sing.* eithinen.
- Furzy, ffyr'-zi, *a.* eithinog. [cust.
- Fuscation, ffys'-ce'-shyn, *s.* tywylliad,

Fuscous, ffys'-cyz, *a.* dulwyd, custlwyd, gwrn, tywyll, llwyd.
 Fuse, ffiuz, *v.* toddi, ymdoddi.
 Fusee, ffiw-zî, *s.* chwerfan, chwarf; er-gydel, lloshib; chwarfwn.
 Fusibility, ffiw-zu-bul'-i-ti, *s.* hydodd-edd, toddadwyedd.
 Fusible, ffiw'-zu-bl, } *a.* toddadwy, hy-Fusil, ffiw'-zul, } dawdd; hyred.
 Fusiform, ffiw'-zi-fform, *a.* chwerfan-aidd, gwerthydaidd; blaenfain, pig-yrnol.
 Fusil, ffiw'-zul, *s.* chwarfwn, gwn chwerman, dryll ysgafn; chwerman, côn dyblyg.
 Fusilier, } ffiw-zî-l'yr, *s.* chwarynwr, Fusileer, } chwaryfnog, chwaryfynsawd-iwr, milwr gwn ysgafn:—*pl.* chwarynwy, chwaryfnogion.
 Fusion, ffiw'-zhyn, *s.* toddiad, tawdd.
 Fuss, ffys, *s.* trafferth, ffwdan, ffwndwr, cynhwrf, trablydd, terfysg, trybestod, heldrin, firwst, dadwrdd, brythwch, dyfysgi.
 Fust, ffyst, *s.* pillgorff, paladr colofn; drewdod, drewi, mysni:—*v. n.* drewi.
 Fusted, ffys'-ted, *a.* llwydlyd; mws, drewedig.
 Fustet, ffys'-tet, *s.* llebwyddig, llebwydden ieuange=math ar bren tramor.
 Fustian, ffyst'-iyn, ffys'-cyn, *s.* ffwstian, ffustion, cotymwe; chwyddiaith, chwidreg:—*a.* ffystianog, cotymweog; chwyddedig, chwyddieithog, mawreir-iog, sonfawr.

Fustianist, ffyst'-iyn-ust, *s.* chwyddieithwr, chwidrysgrifwr.
 Fustic, ffys'-tic, *s.* llebwydd; llebliw, lliw ffustig.
 Fustigation, ffys-ti-ge'-shyn, *s.* ffustiad, ffonadiad, llachiad, pastyniad.
 Fustiness, ffys'-ti-nes, *s.* llwydni, llwydded; mysni, drewdod.
 Fusty, ffys'-ti, *a.* llwyd, llwydlyd; mws, drewedig, drewlyd, trymsawr.
 Futile, ffiw'-tul, *a.* coeg, gwag, ofer, dysylwedd, dibwys, diles, anfuiddiol.
 Futility, ffiw-tul'-i-ti, *s.* coegedd, gorwager, ysgafnder, diddymdra, seithugrwydd, anfuiddioldeb.
 Future, ffiw'-cyr, *a.* dyfodol, dyfodadwy; dawedol, dawedadwy; *a.* fydd:—*s.* dyfodiant, yr amser dyfodol.
 Future tense, ffiw'-cyr tens, *s.* amser dyfodol.
 Futurition, ffiw-tiw-rish'-yn, *s.* dyfodoliaeth.
 Futurity, ffiw-tiw-ri-ti, *s.* dyfodiant, dyfodoliaeth; peth dyfodol.
 Fuzz, ffyz, *v. n.* ithio, lluwchioni, tilioni; sio, chwistrellu:—*s.* tilion, rhonos, temigau, myrnynau, ithion, tibion, lluwchion, hilion, rhytion, hedion.
 Fuzz-ball, ffyz'-bol, *s.* cwd y mwg, coden hyred, coden euraid, coden eurych, coden fwg, pwff y mwg, mwg y ddair, mwydion y ddair; pwff, piff.
 Fuzzle, ffyz'-zl, *v. a.* meddwi, brwysgo.
 Fy, ffei, *in.* ffei! ffi! hach! ffach! wff! rhag cywilydd! ffwrdd! wb!

G.

G, ji, *s.* enw'r seithfed lythyren (y bummed gydsain) o'r egwyddor; fel rhifnod safai G gynt am bedwar cant=400; mewn cerddoriaeth, gelwir ail linell erwydd y meinllais ar enw'r llythyren hon, lle y rhoddir yr allwedd, yr hwn o blegid hyny, a elwir "allwedd G;" G oedd enw'r sain gyntaf yng ngraddeg Gwyddo (*Quido*), am hyny galwyd yr holl raddeg yn *Gamut*, oddi wrth enw Groeg y llythyren.
 Gab, gab, *s.* geneu, safn, ceg:—*v.* clebran, baldorddi, llolian, bragaldian, clolian.
 Gabardine, gab'-yr-dân, *s.* bugeilwisg,

mantell werddonig; mantell gedenog; gwisg wael.
 Gable, gab'-bl, *v. n.* clebran, baldorddi, clolian, bragaldio, chwaldodi, brygawthau, ffregodi, dadwrdd; cogor, trydar:—*s.* clebar, clec, clegar, peprwn, siaradach, dwndwr; cogor.
 Gabbro, gab'-rö, *s.* gafrid=math ar ddeldifaen.
 Gabel, ge'-byl, *s.* treth, cyllid, toll.
 Gabion, ge'-bi-yn, *s.* caergawell, differ-gawell=cawell llawn o bridd neu dywod arferedig mewn amdiffynwaith.
 Gabionade, ge'-bi-yn-ed, *s.* caergawelliaeth, cadgawelliaeth, cawellwaith.

Gable, *ge'-bl*, *s.* piniwn, gafael, tal ty= talcen ty o'r bargod i'r trum.
 Gablet, *gab'-let*, *s.* gafaelyn, gobiniwn, fenestr dalcen.
 Gablocks, *gab'-locs*, *s. pl.* ffugysbardunau (a roir ar geiliog ymladd).
 Gabronite, *gab'-rö-nut*, *s.* gafronid=delidfaen a geir yn Norwy.
 Gad, *gad*, *s.* gaing, cŷn, clamp, llafn o ddur; crifell, cerfyller, crifyr; trydyllyr:—*v. n.* gwibio, crwydro, rhodiana.
 Gadder, *gad'-yr*, *s.* rhodienydd, crwydr- iad, rhodiadur, gwibiawdr.
 Gadding, *gad'-ing*, *p. a.* yn gwibio; amwibiol, crwydrus, rhodianol.
 Gaffy, *gad'-flei*, *s.* cacynen y meirch, creyryn, clyryn, cleren.
 Gadidæ, *ge'-di-di*, *s. pl.* y pysg penfras.
 Gadolinite, *gad'-ö-li-nut*, *s.* gaddolinid (oddi wrth enw Gaddolin=*Gadolin*) =math ar ddelidfaen.
 Gadwell, *gad'-wel*, *s. y* gorshwyad lwyd.
 Gaelic, *ge'-lic*, *s. y* Gaeleg, Celtaeg yr Alban, iaith yr Alban:—*a.* Gaelig, perthynol i'r Gaeleg.
 Gafal-land, *ge'-fyl-land*, *s.* gafaeldir, tir gafael, tir trethedig.
 Gaff, *gaff*, *s.* tryfer, mordryfer; enfach; osglath; ysgoren, ysgilong, trychlong.
 Gaffer, *gaff'-yr*, *s.* f ewythr, ewythr; henwr.
 Gaffle, *ga'ffl*, *s.* gafflach, ffugethu, ysbard- yn ceiliog; tynfach albrys.
 Gag, *gag*, *v. a.* safngloi, safngau, cegio, sagio, cau safn, cau ceg; cyfogi, gloesi, chwydu:—*s.* cegludd, cegdopyn, safn- dag, geneudag; safnglo; attalai.
 Gage, *gej*, *s.* gwystl, arwystl, cyngwystl, adneu; her; attafael; mesur, talben, safon, mesurlath = *Gauge*:—*v. a.* rhwymo; gwystlo, mesur=*Gauge*.
 Gagger, *gag'-yr*, *s.* safngauwr, cegludd- iwr, ceglenwydd, cauwr ceg.
 Gaggle, *gag'-gl*, *v. n.* gregar, clegar, clectian, cogor, crecian. [clegyr.
 Gaggling, *gag'-ling*, *s.* clegar, gregar.
 Gahnite, *ga'-nut*, *s.* ganid (oddi wrth enw Gân=*Gahan*)=math ar ddelfaen; corundum wythochrog.
 Gaiety, *ge'-i-ti*, *s.* llonder, llawenydd, gorhoen, gorawen, hoen, hyfrydwch, digrifwch, difyrwch; gwychder, gwympedd, hoywder, dillynder, harddwch; ysgafnder; nwyfuswydd; nwyfchware=*Gaiety*.
 Gaily, *ge'-li*, *ad.* yn llon, yn llawen, yn ddigrif, yn hoenus; yn nwyfus.

Gain, *gen*, *prf.* gwrth, yn erbyn, erbyn:—*v.* einill, ynnill, elwa, manteisio; cyrhaedd, cyrhaeddyd; cael, caffael:—*s.* ynnill, elw, budd, mael, mantais, cynnyrch; gan, gafael, osgafael.
 Gainable, *gen'-ybl*, *a.* ennilladwy, elw- adwy.
 Gainage, *ge'-nej*, *s.* gweindrec.
 Gainful, *gen'-ffwl*, *a.* ennillfawr, budd- fawr, llesol, manteisiol.
 Gainless, *gen'-les*, *a.* difudd, difael, di- elw, anfuddiol, afesol.
 Gainsay, *gen'-se*, *v. a.* gwrthddywedyd, gwrthebu, ammeu, gwrthddadu, croesddadu, dadlu; gwrthwynebu, gwrthdaeru.
 Gainsayer, *gen'-se-yr*, *s.* gwrthddywed- wr, amheuwyr; gwrthwynebydd.
 Gairish, *ge'-rish*, *a.* coegwych, hoywych, pingwych, ceinwych, dillyn, gwymp, iesin, pefr; nwyflon, gorlawen.
 Gairishness, *ge'-rish-nes*, *a.* coegwych- der, ceinwychder, gwympedd; nwyf- londer.
 Gait, *get*, *s.* trawd, trodiad, cerddediad, mynediad, trawdd; agwedd, ystum; ffordd; gradd; agweddfoes.
 Gaiter, *ge'-tyr*, *s.* socas, amgoes, coes- wisg, coesarn:—*v. a.* socasu, coes- wisgo, ucharnu; gwisgo socasau.
 Gala, *ge'-ly*, *s.* gorwycheder, rhwysg, rhodres; prifwyl.
 Galactite, *ga-lac'-teit*, *s.* laethfarm.
 Galactodendron, *ga-lac-tö-den'-dron*, *s.* laethwydd; buchwydd, bawydd.
 Galactometer, *ga-lac-tom'-i-tyr*, *s.* laeth- feidyrr, laethfesur, laethiadur, laeth- fynag, laethfydrai.
 Galactopoietic, *ga-lac-tö-poi'-et-ic*, *a.* laethbarol, laethegol.
 Galactopyra, *ga-lac-top'-ei-ry*, *s.* laeth- glwyf, laethwst, laethlucheden.
 Galangal, *ga-lang'-gyl*, *s.* galang-wraidd (oddi wrth enw'r wlad *Gelanga*)=sych wraidd meddygol o Seina (*China*).
 Galanthus, *ga-lan'-thys*, *s.* eiriawl, cloch maban.
 Galaxy, *gal'-acs-i*, *s. y* llwybr laethog, galaeth, eirianrod, crygeidwen, caer Gwydion, heol y gwynt, hynt Ialm Sant, llwybr y mab afradlon, claer- gylch, cylch dysglac.
 Galban, *gal'-byn*, } *s.* galfan,
 Galbanum, *gal'-by-nym*, } galfanwm=
 math ar folystor dwyreiniol.
 Gale, *gel*, *s.* cwthwn, pwff, awel gref, hyrddwynt, gwynt cryf; awel, chwa; chwyth, ffun; gwynt; madywydd,

- mordwydd, gwyrling, gwyrddling, helygen Mair:—*v. n.* hwylio, hwylio yn fïest.
- Galeas, gal'-i-ys, *s.* diblong=math o rwyflong.
- Galeate, gal'-i-et, } *a.* helmog, pen-
Galeated, gal'-i-e-ted, } ialog, helmaidd.
- Galega, ga-lî'-gy, *s.* rhuw yr afr, gorddwyn yr afr=math ar lysiau.
- Galena, ga-lî'-ny, *s.* plymlwg, ufelured plwin; galenlys (oddi wrth Galen) =math ar blanimyn tramor.
- Galenic, ga-len'-ic, *a.* plymlygol, plymlygaid; Galenig, perthynol i Galen.
- Galenism, gal'-en-uzm, *s.* Galeniaeth=athrawiaeth feddygol Galen.
- Galeobdolon, ga-li-ob'-dô-lon, *s.* eurddanadl; marddanadlen felen.
- Galeopithecus, ga-li-ô-puth'-i-cys, *s.* hedgath. [benboeth.
- Galeopsis, ga-li-op'-sus, *s.* penboeth, y Galericulate, gâ-li-ric'-iw-let, *a.* hetiog; gorchuddiedig megys â het.
- Galerite, gal'-yr-ut, *s.* hetgregyn.
- Galilee, gal'-i-li, *s.* cyntor, porth; oriel-yn.
- Galimatias, gal-i-mat'-i-o, *s.* ffloreng, ffregod, ffolineb, ffadredd.
- Galingale, gal'-ing-gel, *s.* ysnoden Fair.
- Galiot, gal'-i-yt, *s.* rhwyflongan, rhwyflong fechan.
- Galipot, gal'-i-pot, *s.* pylrud, ffeinidrud, ystor gwyn pyrwydd.
- Galium, ge'-li-ym, *s.* gwendon, briwydd, gwenwlydd.
- Gall, gol, *s.* bustl, ebustl, geri; chwervedd; gwenwyn; dygasedd, cenfigen, llid, dig; darafal, afal y derw, dargneuen, darfal; yselw, llwgr, yselwal; pildin, pilgroen, cig noeth:—*v.* yselwi, digroeni, llygru, cignoethi, treulio, rhwbio; dolurio, poeni, blino, dygnu, cythruddo, cythryblu, trallodi, sarhau; clwyfo, archolli.
- Gallant, gal'-ynt, *a.* dewrwych, gwrolwych, dewr, gwrol, mawrfrydig, gwych, glew, gwronaidd, dihafarch, pybyr, galawnt, eon, gwrdd, hoyw, arwrol, hoyw; moesog, moeswynp, hyfoes, cyweithas, dillynfoes, boneddigaidd; nwyfus, hynwyf, careugar; hardd, dillyn.
- Gallant, ga-lant', *s.* syberwyn, gwympor, cyflyswr, moesweinydd; cariadur, carodyn, serchogddyn, cariad, cariadfab, serchwas; gordderchwr:—*v.* teglofio; moesweini; gweini ar rian; ymganlyn, ymddilyn; ymhoiwy.
- Gallanting, ga-lan'-ting, *p.* yn teglofio; yn moesweini rhianod; yn ymddilyn; ymhoiwyol.
- Gallantly, gal'-ynt-li, *ad.* yn ddillyn-wiw; yn ddewrwych; yn nwyfus, yn gareugar.
- Gallantness, gal'-ynt-nes, *s.* gwychder, hoywder, teleidrwydd, dillynder.
- Gallantry, gal'-ynt-ri, *s.* dewrwychedd, gwroldeb, arwredd, mawrfrydigrwydd, glewineb, gwroniaeth, hoywder; moesogrwydd, cyweithasrwydd, mynogaeth, syberwyd; careugarwch, carwriaeth, nwyfusrwydd, anlladwaith, serclmeges, lloidineb, trythyllwch.
- Gallate, gal'-et, *s.* bustlaint, bustlhalan.
- Gall-backed, gal'-bact, *a.* cefnllwgr, cefnrhwd.
- Gall-bladder, gal'-blad-yr, *s.* cod y bustl, cod y geri, cwd y bustl.
- Galleon, gal'-i-yn, *s.* helmlong, coplong =llong Ysphaenaidd bedryfwrdd.
- Gallery, gal'-yr-i, *s.* oriel; llofft, grislofft, uchlawr, amrodfa, cyntedd; rhodfa ddiddos.
- Galley, gal'-i, *s.* rhwyflong; hwylyfad, cegin cadlong, ceginfa; cyssodlwyf, mold argraffydd; cwst, cystogwaith, caledwaith; adyrgyl.
- Galleyfoist, gal'-i-foist, *s.* teyrnlong.
- Galley-proof, gal'-i-prwff, *s.* profien gys-sodlwyf.
- Galley-slave, gal'-i-slef, *s.* caethwas rhwyflong, caeth rhwyflong, caeth-rwyfwr. [yn, afalbrwf.
- Gallfly, gal'-flei, *s.* afalgleren, afalglyr.
- Galliard, gal'-iyrd, *a.* hoyw, bywiog, gwisgi:—*s.* hoywddyn, llamddawns.
- Gallie, gal'-ic, } *a.* Galig, Galig-
Gallican, gal'-i-cyn, } aidd; perthynol i Gâl (Ffraingc).
- Gallie, gal'-ic, *a.* darafalig, darfalig, perthynol i ddarafalau; dargneuol.
- Galligaskins, gal-i-gas'-cinz, *s. pl.* laeslodrau, uchlodrau, llodrau laes, llodrau.
- Gallimaufry, gal'-i-mo-ffri, *s.* mysfgwyd, briwgi, cymmysgwyd; cymmysg; ystên sioned.
- Gallinaceous, gal-i-ne'-shyz, *a.* ireddog-aid, ireddog, iradaraidd, perthynol i ireddod.
- Galling, gal'-ing, *a.* poenus, cythruddol, blin, dygn; yselwol, blingol.
- Gallinipper, gal'-i-nup-pyr, *s.* gefcilrîl, cawrilynn=math ar wibedyn mawr.
- Gallinsecta, gal-in-sec'-ty, *s. pl.* gnerilion, granilion=math ar drychfilod.

- Gallinule, gal'-i-niwl, *s.* corsiar, hirgoesiar.
- Galliot, gal'-i-yt, *s.* rhwyflongan=*Galiot*.
- Gallipot, gal'-i-pot, *s.* cyfferbot, cyffyrbot, cyfferflwch, eneintgist.
- Gallon, gal'-yn, *s.* galwyn; galwynaid=4 chwart.
- Galloon, ga-lwn', *s.* eurusnoden, eurgadas, ysnoden Ffreinig.
- Gallop, gal'-yp, *v. n.* carlamu, pedwarcaru, gwillobain:—*s.* carlam, carlamiad, pedwar carniad.
- Gallopede, gal'-o-ped, *s.* cyrfiam, crychlam, crychgarlam.
- Galloper, gal'-yp-yr, *s.* carlamwr, pedwarcarnydd, carlamfarch; carlamgar.
- Galloway, gal'-ö-we, *s.* crynfarch, ceffylan, ceffylan; crynfarch Gallofwy (*Galloway*), ceffylan Gallofwy.
- Gallows, gal'-yz, *s.* crogbren, crogwydd, pren dioddef, dialbren; cyfreion, crogdalion.
- Gallows-bitts, gal'-yz-butts, *s. pl.* crogystangciau.
- Gallsickness, gal'-sic-nes, *s.* geriglefnî, geriglefyd.
- Gallstone, gal'-stön, *s.* gerifaen, maen geri; cyttwf yng nghod y bystl.
- Gallowfree, gal'-yz-ffri, *a.* crogrydd.
- Gallowstree, gal'-yz-tri, *a.* crogbren=*Gallows*.
- Gally, gal'-i, *a.* bustlaidd, geriaidd.
- Gally, gal'-i, *s.* cyssodlwyf=*Galley*.
- Gallyworm, gal'-i-wyrn, *s.* canpedril; trychfil o'r rhyw cantroediog.
- Galoche, ga-losh', *s.* aresgid, prenesgid, llopan, ffolach.
- Galore, ga-lö'yr, *s.* llawnder, helaethrwydd, hafug, toraeth.
- Galt, golt, *s.* fferfarl, delfarl.
- Galvanic, gal-fan'-ic, *a.* Galfanig, Galfanaidd (oddi wrth enw Galfani=*Galvani*); mellinol, adwyniasol, mellinig, gorufelig; trydanol.
- Galvanism, gal'-fy-nuzm, *s.* Galfaniaeth, mellin, adwynias, gorufeliaeth; trydanïaeth heb rwbïad.
- Galvanist, gal'-fy-nust, *s.* Galfaniad, Galfanydd; mellinwr.
- Galvanize, gal'-fy-neiz, *v. a.* Galfanio, Galfaneiddio, mellino, adwyniasu.
- Galvanology, gal-fy-nol'-ö-ji, *s.* Galfanyddiaeth, mellinofyddiaeth, Galfaneg.
- Galvanometer, gal-fy-nom'-i-tyr, *s.* mellinfeidyf, trydanfesur, Galfaniadur.
- Galvano-plastic, gal-fan'-o-plas-tic, *a.* trydandebol, trydandebus, Galfandebol.
- Gamashes, ga-mash'-iz, *s. pl.* corsocasan, socasau bach, amgoesau byrion.
- Gambadoes, gam-be'-döz, *s. pl.* socasau, amgoesau, coesarnau; botasau cyfrwy.
- Gambeer, gam'-bir, *s.* gambir=math ar sylwedd rhwymol a ddefnyddir yn y celfyddydau a'r llofweithiau.
- Gambet, gam'-bet, *s.* gambet=aderyn gogleddol o faint y goeswerdd.
- Gamble, gam'-bl, *v. n.* hapchwareu, hapware, chwampio; chwiredu.
- Gambler, gam'-blyr, *s.* hapchwareuwr, chwampiwr, twyllchwareuwr; coegiwr, chwiredwr.
- Gamboge, gam'-bözh, *s.* deigystr, molystor, deigrwsin, melynsudd, gambws.
- Gambol, gam'-byl, *v. n.* prangcio, rhonta, llamsach, crychlamu, nwyfchwareu, taplas, pestota, pestodi, moelystota, llemain, neidio, ysbongcio, dawnsio, nwyflamu, saethyta:—*s.* prange, rhont, llamsach, crynoid, gofreg, asbri.
- Gambrel, gam'-brel, *s.* coes ol march:—*v. a.* coesglymu.
- Game, gem, *s.* chwareu, chware, gwareu, chwaryddiaeth; camp, taplas; siäs, chwyf, tro; difyrwch, gwawd, cellwair, cydgam, gwatwargerdd; difyrgais; helwriaeth, helyddiaeth, hely, hela, helfa, helon, asgfaeth, ysgafael; helfilod, miledion, maesfilod; heladar, adar hely:—*v. n.* chwareu, gware; campio; hapchwareu, chwampio.
- Gameful, gem'-ffwl, } *a.* chwareulawn,
- Gamesome, gem'-sym, } chwareugar,
- chwarëus, chwerig, nwyfus, rhontus, gorawenus, gorhoenus, ysmala, digrif, llon, prangciol, cellweigar.
- Gamekeeper, gem'-ci-pyr, *s.* helfilwas, mildwas, asgeifydd, helonwr, ceidwad helwriaeth.
- Gameleg, gem'-leg, *s.* camgoes, camlorp, heri, clungloff.
- Gamester, gem'-styr, *s.* chwareuwr, campïwr, taplaswr; chwampiwr, hapchwariwr, chwiredwr.
- Gaming, gem'-ing, *s.* chwareuaeth, chwareuyddiaeth, chwaryddiaeth, chwareuad, gwareu.
- Gaming-house, gem'-ing-hows, *s.* chwareudy, chwiretty, chwiredfan, ty chwareu, hapchwareudy.
- Gaming-table, gem'-ing-te-bl, *s.* chwareufwrdd, chwiredfwrdd, hapwareufwrdd, bwrdd chwareu. [faen.]
- Gammarolite, gam-mar'-ö-lut, *s.* crestog-

- Gammer, gam'-myr, s. modryb, fy modryb, hen wraig.
- Gammon, gam'-myn, s. morddwyd, asgell, cnuch, ysgwyddog, palfais, coesgyn; bachgammon, bachgammawn, chwareu tawlbwrdd:—*v. a.* bacynio, mehino; mygsychu; cammoni, bachgammoni; twylo, hudo, coegio.
- Gammoning, gam'-myn-ing, s. camraff = rhwymraff yr osghwylbren.
- Gammut, { gam'-yt, s. graddeg, graddfa,
Gamut, } seinradd, lletringradd, grisiau cerdd arwest, griseg.
- Ganopetalous, gam-ö-pê-ta-lyz, *a.* cyf-lodeiliog, unblodeiliog, cyfodeuddeiliog.
- Gamosepalous, gam-ö-sep'-y-lyz, *a.* unddeiliog, uncibranog, undeilgenog.
- Ganch, gansh, *v. a.* bachgospï, taflu ar fachau; gollwng i syrthiau o le uchel ar fachau=dull y Tyrciaid o gospï.
- Gander, gam'-dyr, s. ceiliogwydd.
- Ganefish, gen'-fish, s. mornydwydd, y cornbig.
- Gang, gang, s. haid, torf, myntai, tyrfa, cnud; amwythen, ansotlach, amgaen mwn; mynediad:—*v. n.* myned, rhodio, hyntio, cydlwybro, ffyrstio.
- Gangboard, gang'-böyrd, s. dringfwrdd, grisblange, llyfiastell.
- Ganger, gang'-yr, s. pencnud, arweinydd, blaenor haid o weithwyr.
- Ganghon, gang'-hyn, s. llysiau Crist.
- Ganglion, gang'-gli-yn, s. giglwm, chwydd y gïau, gichwydd.
- Gangrel, gang'-gryl, s. hirian, honos, climach, llabwst, lleban.
- Gangrene, gang'-grin, s. canger, crange, crange gwyllt, cig gwyllt, madredd:—*v.* cangeru, cangero, crancu; madreddu, mallu, madru, braenu.
- Gangrenous, gang'-gri-nyz, *a.* cangroc, madrog, mallus, braenedig.
- Gangue, gang, s. amwythen=*Gang*.
- Gangway, gang'-we, s. rhodfa, tramwyfa, mynedfa; llongrodfa.
- Gannet, gan'-net, s. gans, gwylanwydd, hucanwydd, yr wydd lygalem.
- Ganoid, ge'-noid, *a.* caneidionaid, caneidioaidd, perthynol i'r caneidbysg.
- Ganoidians, ga-noi'-di-ynz, s. *pl.* caneidbysg, caneidion, caneidogion.
- Gantlet, gant'-let, s. dyrnfol, durfaneg = *Gauntlet*; gwialgosp=*Gantlope*.
- Gantlope, gant'-löp, s. gwialgur, gwialgosp, curfa & gwiaill.
- Ganza, gan'-zy, s. elcysen, gwydd wyllt.
- Gaol, jel, s. carchar, geol, carchardy:—*v. a.* carcharu, geoli.
- Gaoler, jel'-yr, s. ceidwad carchar, geolwr, penaeth carchardy.
- Gap, gap, s. bwlech, adwy, ffosp; agen, gagen, breg, tor, gagendor; gwagle, agensain, dyhead; diiffyg, pall; twll.
- Gape, gep, *v. n.* dylyfu gen, ystwyro, ystwyrain; safnrythu, cegrythu, rhythu; llygdrythu; agenu, hollti, ymagor; dyhäu, peno:—*s.* dylyfiad gen, ystwyriad, cegrythiad, safnrythni.
- Gaping, ge'-ping, *p. a.* yn dylyfu gen, yn ystwyro, gan cegrythu; safnrwth, rhwth; llygdrythus; anghysswllt, agored; agenol, nolltog, gwangus.
- Gap-toothed, gap'-tethd, *a.* dantwrth.
- Gar, gar, s. picell, saeth; gâr=enw amryfath o bysg. [Mecsicu.]
- Garagay, gar'-y-ge, s. garagai, barcud
- Garb, garb, s. gwisg, dillad, trwsiad, diwyg, archenad, amde, archre; dull, arddull, dullwedd, golwg, ymddangosiad, gwedd, drych; ysgub, ysgub o yd.
- Garbage, gar'-bej, s. perffedd, coludd, ymysgaroedd, perffeddiion, tripa, syrth, ysgarthion, budreddion, brynti, sothach.
- Garbel, gar'-byl, s. cilblange, cilastell.
- Garble, gar'-bl, *v. a.* glanburo, disorodi, darnbigo, dethol, pigo; glanhau, puro, difrychu, gogrynu; gwahanu; dysbaddu.
- Garbler, gar'-blyr, s. glanburwr, dichlynwr, gogrynydd.
- Garbles, gar'-blz, s. *pl.* sothach, sorod, swtrach, llytrod.
- Gardant, gar'-dynt, *p. p.* gwyliog, gwyneblawn; yn sylu=*Guardant*.
- Garden, gar'-dn, s. gardd:—*v. a.* garddu, trin gardd.
- Garden-balsam, gar'-dn-bol-sym, s. fromyls y gerddi, fromyls yr ardd.
- Gardener, gar'-dn-yr, s. garddwr.
- Gardening, gar'-dn-ing, s. garddwriaeth; garddiad.
- Garden-mould, gar'-dn-möld, s. pridd gardd, pridd ffaeth, pridd bras; gardd-weryd.
- Garden-plot, gar'-dn-plot, s. gwely gardd, cadlas gardd, talwrn gardd.
- Garden-stuff, gar'-dn-styff, s. firwythau gardd, llysiau gardd, pethau gardd.
- Gardon, gar'-dyn, s. garddon=math ar bysg o ryw r torgoch.
- Gare, geyr, s. gwlan garw; ceden, coeswlan.

- Garfish, *gar'-ffish*, *s.* mornydwydd=*Gar*.
 Gargany, *gar'-gy-ni*, *s.* hwyad adfain.
 Gargarism, *gar'-gy-ruzm*, *s.* geneulyn, geneuolch, cegolch, safnolch, gyddf-olch, meddygolch geneu.
 Gargarize, *gar'-gyr-eiz*, *v. a.* geneuolchi, safnolchi, cegolchi, gyddfolchi.
 Garget, *gar'-get*, *s.* cegendag=*math* o haint ar anifeiliaid.
 Gargil, *gar'-gil*, *s.* pensythwst=*haint* ar wyddau.
 Gargle, *gar'-gl*, *v. a.* cegolchi, geneuolchi, safnolchi:—*s.* geneulyn=*Gargarism*. [foch].
 Gargol, *gar'-gyl*, *s.* hobwst=*haint* ar Gargoyle, *gar'-goil*, *s.* murawddeg, cerfawddeg=*pistyll* cerfiedig yn dyfod allan o fur.
 Garish, *ge'-rish*, *a.* coegwych=*Gairish*.
 Garland, *gar'-lynd*, *s.* gwyrten, coronbleth, deilbleth, deildorch, trobleth, gwulldorch, blodeubleth, gerlawnt; coron, coronig, talaiith; blodeugrawn; pen; nester morwyr:—*v. a.* gwyr-lenu; addurno â gwyrten.
 Garlic, *gar'-lic*, *s.* garlleg, craff y gerddi, craff ewinog, cenin ewinog, craff, graf.
 Garlic-eater, *gar'-lic-i-tyr*, *s.* bawddyn, bawai; garllegyswr, crafyswr.
 Garment, *gar'-ment*, *s.* gwisg, dilledyn, tudded, pilyn, twyg, tylyw, amde, achre, trws, piner, andawd.
 Garner, *gar'-nyr*, *s.* ysgubor, ytty, heiniardy, ydgell, ydle, ydloff, ysdorgell yd:—*v. a.* ysgubori, ysguborio, yd-gellu; ystorio yd.
 Garnet, *gar'-net*, *s.* gronem, groned, garned=*math* ar ddelidfaen; dyrwyndree (mewn llong).
 Garnish, *gar'-nish*, *v. a.* addurno, harddu, gwyachu, trwsiadu, prydfertu, eirioni; cynnysgaeddu, darparu, armerthu, paratoi, cyflenwi; gefynu, hualu, llyffetheirio; rhybuddio:—*s.* addurn, dillyn; gefyn, hual; carcharwest.
 Garnishee, *gar'-nish-ee*, *s.* rhybuddiai.
 Garnishing, *gar'-nish-ing*, *s.* addurniad, prydfertiad, addurn.
 Garnishment, *gar'-nish-ment*, } *s.* add-
 Garniture, *gar'-ni-cyr*, } urn,
 dillyn, addurniant; rhybudd; tal,
 gwobr; dodrefn; gwisg; harddwch.
 Garous, *gar'-yz*, *a.* cyffeithbysgol; tebyg i gyffeithbysg.
 Garran, } *gar'-ryn*, *s.* crynfarch, cor-
 Garron, } farch, merlyn, ceffylyn; cul-
 farch.
- Garret, *gar'-ret*, *s.* nenawr, coeglofft, croglofft, nenlofft, llofft y gronglwyd; tafod.
 Gareteer, *gar-ret-tyr*, *s.* nenorydd; ymlechwyr; un yn byw mewn coeglofft; awdwr tlawd.
 Garrison, *gar'-ru-sn*, *s.* gwarchodlu, gwarchlu, gwarchodwyr, gwarchfilwyr, amddiffynwyr; amddiffynfa, gwarchodfa, gwarchle, caderfa, castell; sefyllfa; gorsaf, gwerysll; cryfder:—*v. a.* cadwarchod, gwarchlueddu; amddiffyn â gwarchodlu; gwerysllu.
 Garrulity, *gar-rul'-i-ti*, *s.* dywedgarwch, siaradgarwch, llafarusrwydd, clebarddusrwydd; gwagsiarad, ofersiaraad, baldordd, trydar; annystawrwydd.
 Garrulous, *gar'-w-lyz*, *a.* siaradus, dywedgar, chwedleugar, tafodrydd, aml-eiriog, llafargar; gwagsiaradus, clebarddus; dadyrddus; ymeingar.
 Garter, *gar'-tyr*, *s.* gardas, gardys, coesrwymyn, gardorch; arwyddfardd y gardas, pen yr arwyddfardd:—*v. a.* gardasu, gardysu.
 Garter-fish, *gar'-tyr-ffish*, *s.* gardasbysg.
 Gartering, *gar'-tyr-ing*, *s.* gardaswe; gardyson, gardysau; gwregysau.
 Gartersnake, *gar'-tyr-snec*, *s.* gardasneidr.
 Garth, *garth*, *s.* cored, gored, cored bysgota; buarth, cae, garth, amgae, gower. [pysg].
 Garum, *ge'-rym*, *s.* heli pysg, sibrwy Gas, *gas*, *s.* nwy:—*pl.* nwyon.
 Gasburner, *gas'-byr-nyr*, *s.* nwylogur.
 Gascon, *gas'-cyn*, *s.* gwagwyniad; ffrostiwr, bocsachwyr, broliwr, bostiwr, bragiwr.
 Gasconade, *gas-cö-nd'*, *s.* Gwasgwyn-eiddiad; bost, ymfrost, brawl, gwagfost:—*v. n.* bostio, bocsaclu, ymfolachu.
 Gasconader, *gas'-cö-ne-dyr*, *s.* Gwasgwyneiddiwr; gorymffrostiwr, broliwr.
 Gaseous, *gas'-i-yz*, *ge'-si-yr*, *a.* nwyol, nwyaidd; gogyrfol.
 Gaseous body, *gas'-i-yz bod'-i*, *s.* gogwrf, nwygorff, corff nwyol.
 Gaseous fluids, *gas'-i-yz flw'-udz*, *s.* *pl.* nwyon, nwyolion, hylifau nwyol.
 Gash, *gash*, *s.* archoll, ffosawd, hac, trwch, gwelyd, trychwan; cleddyfawd, cyllellawd; eraith:—*v.* archolli, hacio, trychu, gowanu.
 Gashful, *gash'-ffwl*, *a.* archollog, hacio; irad, erchyll.

Gasholder, gas'-höl-dyr, *s.* nwylestr, nwyddal.
 Gasification, gas-i-ffi-ce'-shyn, *s.* nwyad, nwyant, nwyoliaeth.
 Gasify, gas'-i-ffe', *v. a.* nwyo, nwyoli.
 Gasket, gas'-cet, *s.* plethreffyn, pleth-rwy; secraft, sagraff=*Casket*.
 Gaskins, gas'-cinz, *s. pl.* uchlodrau, llodrau laes, rhyddlodrau, llodrau.
 Gaslamp, gas'-lamp, *s.* erllen nwy, llyg-orn nwy, nwyulgern, nwyerllen.
 Gaslight, gas'-leit, *s.* golnwy, goleunwy, nwywawl, goleu nwy, lleufer nwy, nwygan, agerwawl.
 Gasmeter, gas'-mi-tyr, } *s.* nwyfynag,
 Gasometer, gas-som'-i-tyr, } nwyfesor,
 nwyiadur, nwyonyr, nwyfeidy,
 nwyfydrai; nwygrawn, nwygronfa;
 nwyang.
 Gasp, gasp, *v. a.* dyheu, peuo, peuanu, dyheuad; terthain, oriain; anadlu, chwythu; luddedu:—*s.* dyhead, dyheuad, peud, nenawd, neuant; ffun, chwyth, anad; ebwch.
 Gas-pipe, gas'-peip, *s.* nwybib, pibell nwy.
 Gaster, gas'-tyr, *s.* cylla, bol, ceudod.
 Gasteropoda, gas-ti-rop'-ö-da, *s. pl.* bol-bedogion.
 Gastric, gas'-tric, *a.* cyllaol; yn perthyn i'r bol.
 Gastriloquist, gas-trul'-ö-cwust, *s.* bol-lafarwr, cyllebrydd, bolebrydd, bolwedwr, ffigebrydd, ymleisiwr.
 Gastritis, gas-trei'-tus, *s.* boldandde, flameg y cylla.
 Gastrocele, gas'-trö-sil, *s.* holfreg, boldor; bolchwydd.
 Gastronomy, gas-tron'-ö-mi, *s.* bwyofyddiaeth, cyllwyddoriaeth.
 Gastroraphy, gas-tror'-y-ffi, *s.* bolwniaeth, bolwniad.
 Gate, get, *s.* porth; lliidiart, clwyd, gwddor; dor, drws; cynddor, cyntor, cynnor, talddrws, porthddor; agoriad, rhodfa, ffordd.
 Gate-chamber, get'-cem-byr, *s.* porthgell, dorgell, clwydgell.
 Gatehouse, get'-hows, *s.* cynhordy, porthdy, cynnordy, bardeldy.
 Gatekeeper, get'-ci-pyr, *s.* porthor, drysor, cynhorawr, ceidwad y porth:—*f.* porthores, drysore.
 Gatevein, get'-fen, *s.* porthwythen, dorwythen, y wythen borth.
 Gateway, get'-we, *s.* sangair, porth, cyntedd, portlrawd; ffordd borth, ffordd lidiart; sangiardy.

Gather, gadd'-yr, *v.* casglu, cynnull, crynhoi, clasgu, dargynnull, cydgasglu, croni, hel, hela; pentyru, crugio; crychu, dillio, torchi; crawni, gori, madru; ennull; cywain; ymgasglu, ymdyru; cynnyddu; dyfod yng nghyd; helfu; lloffa, pigo:—*s.* casgl; dill, crych, crychni, plyg, dyblyg.
 Gatherable, gadd'-yr-ybl, *a.* casgladwy, cynnulladwy, hygasgl.
 Gathering, gadd'-yr-ing, *s.* casgliad, crynoad, casgl, cynnulliad, cynghrawn, cronfa, gyraddiad; twr, pentwr, crug; haid, torf, cynnullleidf; crawn, cornwyd, madredd.
 Gattertree, gat'-tyr-tri, *s.* cwyrros gwyllt.
 Gaud, god, *v. n.* llawenhau:—*s.* tegan.
 Gaudery, go'-dyr-i, *s.* coegwychder, ceinwychder, ffugwychder; gwychederau, harddwisgoedd.
 Gaudful, god'-ffwl, *a.* llawen, gorfoleddus, llonwych; gwych, ceinwych.
 Gaudiness, god'-i-nes, *s.* coegwychder=*Gaudery*; addurndrec; dangosiadusrwydd.
 Gaudy, god'-i, *a.* coegwych, gorddillyn, ceinwych, hoywych, ffolwych, eirian, ysblenydd, pingo, pefr, coegynaidd:—*s.* gwyl, cofwyl, gwledd.
 Gauge, gej, *v. a.* mesur, ganiadu, ganfesur; cyfartalu, cymmedrol; mesur llestri pen-gaead:—*s.* mesur, mesuren, mesurai, ganiadu, cyfartalai, meidyf, meidrader, mesurydd; mesuriad, ganiad, maint.
 Gauger, ge'-jyr, *s.* mesurwr, meidrydd, ganiadu, ganfesurwr; sffonfesurwr.
 Gauging, ge'-jing, *s.* ganiadaeth, ganfesuriaeth.
 Gauging-rod, ge'-jing-rod, *s.* mesurlath, mesurffon, ganialen, mesurai.
 Gault, golt, *s.* fferfarl, delfarl=*math ar farl* anhyblyg.
 Gaunch, gansh, *s.* bachgosp=*Ganch*.
 Gaunt, gant, *a.* cul, achul, teneu, main, truan, llwm; newynllyd.
 Gauntlet, gant'-let, *s.* gwialgosp=*Gantlet*.
 Gauze, goz, *s.* niwlwe, gös=*math ar feinwe* lin neu sidan.
 Gauzy, go'-zi, *a.* niwlweog, niwlweaidd; teneu.
 Gavel, gaf'-el, *s.* treth, cyllid, toll, ardreth, täl, teyrnged; llawr; gafael; pinwn ty, tal ty.
 Gavelkind, gaf'-el-ceind, *s.* gafael cenedl, rhyddrent; rhanriad tir yn gyfartal rhwng meibion.

Gaveloc, } gaf-el-oc, s. trosol haiarn,
 Gavelock, } gwif haiarn, bar haiarn.
 Gavelet, gaf-el-et, s. rhyddrentwy.
 Gavelweek, gaf-el-wic, s. gafaelwaith.
 Gavial, ge'-fi-yl, s. afangc y Gangwy
 (Ganges), addangc y Gangwy.
 Gavot, gaf-yt, s. chweiddawns.
 Gawk, gec, s. cog, cwec; hurtyn, ffwl-
 cyn; yslebog.
 Gawky, go'-ci, a. ffol, ynfyd, hurt, delff-
 aidd; trwsogl, chwithig, carbwl, mus-
 grell, swga, yslebog, llabystaidd:—s.
 yslebog, yslebryn, llabwst, hurthgen,
 trysglyn:—f. yslebrén, swgan, lleb-
 ies.
 Gawn, } gon, s. twba, llestr.
 Gaun, }
 Gawntree, } gan'-tri, s. tresgl barilau.
 Gauntree, }
 Gay, ge, a. llonwych, llawen, hoenus,
 difyr, hylon; gorwych, hoyw, cein-
 wych, dysgleirwych, taclus, coegyn-
 aidd, pefr, pingc, eirig, eirian, rhy-
 ddillyn; esgaid, gweisgi; dyrchaf-
 edig; chwareugar, nwyfus; ysgafn.
 Gayety, ge'-i-ti, s. llonder; gwycheder;
 ysgafnder=*Gaiety*.
 Gay-lussite, ge-lys'-sut, s. gelyssid=del-
 idfaen a elwir felly oddi wrth enw
 Gelyssag=*Gay-Lussac* y fferyllydd.
 Gayli, ge'-li, ad. yn llonwych=*Gaily*.
 Gaysome, ge'-sym, a. llonwych, llawen,
 hylon, gorhoenus, digriflawn.
 Gaze, gez, v. syllu, tremio, arsyllu,
 llygadrythu; hyldremu; craffu,
 llygadu, selu; senu:—s. syll, trem;
 hyldrem; seldrem, sylw; syllbeth;
 gweledigaeth.
 Gazeftul, gez'-ffwl, a. syllgar, tremgar,
 llygadrythus, hyldremiog.
 Gazehound, gez'-hownd, s. syllgi, tremgi.
 Gazel, } ga-zel', s. gafrewig, gafreddan-
 Gazelle, } ys.
 Gazette, ga-zet', s. newyddiadur,
 newyddor, newyddur; llysnwyddor,
 llysgaraff, llywodlen:—v. a. newydd-
 ori, cyhoeddi mewn newyddiadur;
 llysnwyddori, llysgaraffu, cyhoeddi
 yn y llysgaraff.
 Gazetteer, gaz-et-ti'yr, s. geiriadur
 daiaryddol, enwadur daiaryddol,
 partheiriadur, parthediadur, parth-
 syllydd; newyddwr, ysgrifennwr
 newyddion, cyhoeddwr newyddion,
 newyddwr, hoeddiadur; newyddiad-
 ur, newyddlen.
 Gazingstock, ge'-zing-stoc, s. syllgyff,
 tremgyff, sanddrych; gwawd.

Gazon, ga-zun', s. mawnwaith; mawn-
 wyneb mewn caerwaith.
 Gean, gin, s. huddgwy, ceirios du.
 Gear, gi'yr, s. cer, seirch, trec, cyfarpar,
 offer, harnais, taclau, gweddeffian,
 gweddau, tresi, dodrefn, celfi; gwisg,
 gwisgiad; addurn, addurndrec; cer-
 iach, teganau; defnydd, nwydd, cyff-
 yr:—v. a. cerio, seirchio, trecio,
 harneisio, taclu.
 Gearing, gi'yr-ing, s. cer=*Gear*; trec-
 iad, seirchiad; deintrodau, trecrod-
 au, cogrodau; deintrod.
 Geat, git, s. moldag, molttws, twsel
 mold=y twll y rhed mettel trwyddo
 i'r fold.
 Gecko, ge'-o, } s. pl. y nos-
 Geckotidæ, gec-ot'-i-di, } fafilod, y
 nosfadfeilod.
 Gee, ji, in, gi! hei! heit! tw! dal
 draw !=gair a ddefnyddir gan yrwyr
 pan fynont i'r meirch blaen, yn benod-
 ol, gilio i'r ochr dde.
 Geese, gis, s. pl. gwyddau.
 Gehenna, gi-hen'-ny, s. uffern, Gehena;
 Cylch yr Abred.
 Gehenite, gi'-li-neit, s. Gelenid (oddi
 wrth enw'r fferyllydd Gelen=*Gehlen*)
 =delidfaen a geir yn benaf ym Myn-
 ydd Monsoni.
 Gelable, jel'-ybl, a. ceuladwy, hyganl,
 fferadwy.
 Gelatine, jel'-y-tun, s. ceulednur, ceul-
 edain, teglud, ceuledlud:—a. gludig,
 =*Gelatinous*.
 Gelatinous, ji-lat'-i-nyz, a. gludiol, hy-
 lud, gwydn, hylwn; ceuledain, ceuled-
 nurol, tegludig, ceuledig.
 Gelatinate, ji-lat'-i-net, v. ceuledeinio,
 ceulednuro, tegludio; ymgeledu=
Gelatinize.
 Gelatination, ji-lat-i-ne'-shyn, s. ceuled-
 nuriad, ymgelediad.
 Gelatinize, ji-lat'-i-neiz, v. n. ymgeled-
 io, ceulednuro.
 Geld, geld, v. a. dysbaddu, ysbaddu;
 cyweirio, tori.
 Gelded, gel'-ded, } p. p. dysbaddedig,
 Gelt, gelt, } ysbaddedig, dys-
 baidd, dysbadd.
 Gelder, gel'-dyr, s. dysbaddwr, ysbadd-
 wr, cyweiriwr, torwr.
 Gelder-rose, gel'-dyr-röz, s. gwifwr-
 nwydd, corswig, corswigen, ysgaw'r
 gors=*Guedder-rose*.
 Gelding, gel'-ding, s. dysbeiddfarch,
 adfarch, dadfarch, ceffyl dysbaidd;
 anifail dysbaidd, dysbadd.

Gelid, jel'-ud, *a.* oer, fferlyd; rhewlyd.
 Gelidness, jel'-ud-nes, *s.* oerni, oerder, fferder, fferlydrwydd; rhewlydrwydd.
 Gelly, jel'-i, *s.* gludgeuled, gludgaul, gludrwyth, ceuledrwyth, ceuled, sew; ceulfwyd=*Jelly*.
 Geloscopy, ji-los'-cö-pi, *s.* chwarddarmes, chwarddogan, chwarddewiniaeth.
 Gem, jem, *s.* gem, em, glain, maen gwerthfawr, tlws, berthyd; blaguryn, baldardd, bal:—*v.* gemu, emu, gleinio, tlysu, seirianu; blaguro, blaendarddu, bywyllu.
 Gemara, gi-mar'-y, *s.* Gemara=yr ail ran o'r Talmud.
 Gemaric, gi-mar'-ic, *a.* Gemarig, Gemaraidd; perthynol i'r Gemara.
 Gemel, jem'-yl, *s.* par, dau, cwpl, dau efell, dau efaill.
 Geminat, jem'-i-net, *v. a.* dyblygu, gefeillio:—*a.* gefeillio=*Geminated*.
 Geminat, jem'-i-ne-ted, *a.* gefeillio, dyblyg; parog; yn barau.
 Geminat, jem'-i-ne'-shyn, *s.* dyblygiad, amblygiad, mynychiad.
 Gemini, jem'-i-nei, *s. pl.* y Gefellod, y Gefelliad, arwydd y Gefellod=cydser o 85 seren.
 Geminous, jem'-i-nyz, *a.* gefellaidd, lllallogaidd; dyblyg, yn barau, yn gyplau.
 Geminy, jem'-i-ni, *s.* gefelliad, gefellod; par, cwpl, dau.
 Gemmary, jem'-my-ri, *s.* gemol, gemaid, emol, gleiniol.
 Gemminat, jem-mi-ne'-shyn, *s.* blaendarddiad, blaguriad, eginiad, balant.
 Gemminess, jem'-mi-nes, *s.* dillynder, tlyzni, pertrwydd, pefrineb, pingerydd.
 Gemniparous, jem-nup'-y-ryz, *a.* blagurddwyn, eginddwyn, balddwyn.
 Gemmi, jem'-mi, *a.* gemog, emog, gleiniog; dysglær, llachar, seirian, ffloyw, ysblynydd; dillyn, clws, pefr, pingeg, gwych, del, syw.
 Gemsbok, jemz'-boc, *s.* gwillfwch.
 Gemsculpture, jem'-scylp-yr, *s.* gemgerfiadaeth, gemgrifiadaeth.
 Gendarme, zhang-darm', *s.* heddarfogion (Ffrainc).
 Gendarmery, zhang-dar'-myr-i, *s.* heddosgordd, yr heddarfogion.
 Gender, jen'-dyr, *s.* rhyw, rhywogaeth, ystlen, ysglcn, cenedl, cenedlryw:—*v.* cenedlu, eppilio, hilio, essillio, rhialu; ymrewydd, cyridio, ymrain; magu.

Genealogical, ji-ni-y-loj'-i-cyl, *a.* achol, achyddol, llinachol, achresol.
 Genealogist, ji-ni-al'-ö-jist, *s.* achwr, achydd, arwyddfardd.
 Genealogy, ji-ni-al'-ö-ji, *s.* ach; llinach, bonedd, achwedd, achres, asglinen, edryd, edryf, cenedl, gwelygordd, gwelyth; achyddiaeth, arwyddfarddoniaeth; achau.
 Genera, jen'-yr-y, *s. pl.* tylwythau, rhywiau.
 Genera and species, jen'-yr-y and spi'-shiz = tylwythau a rhywogaethau; rhywiau a rhywogaethau, rhywogaethau a rhithogaethau; rhywiau a gwahanfodau; tylwythau ac unigolion; rhywiau ac adrywiau; rhywiau a rhithiau; rhywiau a bathau.
 General, jen'-yr-yl, *a.* cyffredinol, cyffredin; arferol, arferedig; hollol; cyfan, helaeth; pen-, prif, penaf:—*s.* y cyfan, yr oll, y cyfoll, y cwbl, y rhan fwyaf; peth cyffredinol:—*pl.* cyffredinolion; cadfridog, cadflaenor, cadfiliad, lluyddwr; penaeth; cyffredinsain; penfynach.
 Generalissimo, jen-yr-yl-us'-su-mö, *s.* penciwdd, cadlywydd, pencadlyw, catteyrn, pencadfridog, penllywydd, pendragon, gorthywys, penllywyddwr.
 Generality, jen-yr-al'-i-ti, *s.* cyffredinolrwydd, cyffredinoldeb; y rhan fwyaf, y rhan amlaf, y cyffredin, y corff, y lluwys, pawb.
 Generalization, jen-yr-al-i-ze'-shyn, *s.* cyffrediniaeth, cyffrediniant; dosbarthiad.
 Generalize, jen'-yr-yl-eiz, *v. a.* cyffredinoli; dysbarthu; rhywio, rhywogaethu.
 Generally, jen'-yr-yl-i, *ad.* yn gyffredinol, yn gyffredin; gan mwyaf, yn amlaf, fynyachaf; yn hollol, achlan, a'r y cyfan.
 Generalness, jen'-yr-yl-nes, *s.* gorhelathrwydd; cyffredinedd; mynychder.
 Generalship, jen'-yr-yl-ship, *s.* cadfridogaeth, cadlywyddiaeth, cadfiliadaeth, aerywyddiaeth; cadbyll, cadfedrusrwydd.
 Generant, jen'-yr-ynt, *s.* hiliydd, hilig, cynnyrchai, cenedlor; hilnerth.
 Generate, jen'-yr-et, *v. a.* cenedlu, hilio, eppilio, essillio, rhialu; peri, achosi, cynnyrchu, gwneuthur; llunio; ffurfio; heigio, cleinio; magu.
 Generation, jen-yr-e'-shyn, *s.* cenedliad,

- hiliad; achosiad, cynnyrchiad; cenedlaeth, hiliogaeth, eppil, hil, addon, ystlynedd, rhywogaeth, cenedl, llwyth, ach, bonedd; oes; to; genedigaeath.
- Generative, jen'-yr-e-tuf, *a.* cenedledig, hiliol, hiliadol, eppiliol; ffirwythlawn, hiliog, eigiol.
- Generator, jen'-yr-e-tyr, *s.* cenedlor, cenedlydd, eppiliwr; eglestr.
- Generic, ji-nyr'-ic, jen-yr'-ic, } *a.* rhyw-
 Genetical, ji-nyr'-i-cyl, } ogaeth-
 ol; tylwythol; rhywiol, cynrywiol; cyffredinol.
- Generosity, jen-yr-os'-i-ti, *s.* haelioni, haelder, rhoddgwrch, rhuuldeg, syberwyd; rhyddfrydedd, haelfrydedd; mawrfrydedd, mawreddigrwydd; mynogaeth, tirionwch, boneddigrwydd, boneddigeiddrwydd; cleufrydedd.
- Generous, jen'-yr-yz, *a.* hael, rhwyddgalon, hyged, haelfrydig, hyrodd, haelwch, heilin, cedol; mawrfrydig, mawreddog, syberw, godidog, ardderchog, boneddig, anrhydeddus, mygedog, myg, cyweithas; dibrin, hylaethwch; gorisgellog; gorewyn; cryf, gwrdd, nwyfus, bywiog, arialus.
- Genesis, jen'-i-sus, *s.* Cenedliad, Genidas, Genesis = llyfr cyntaf Moses; deilliawd, ffurfai, genidas.
- Genet, jen'-et, *s.* crynfarch, corfarch, merlyn; corfele.
- Genethliacal, jen-eth-lei'-y-cyl, *a.* genidar-
 mesol, genidfrudiol, genidionol.
- Genethliacs, ji-neth'-li-acs, *s.* genidar-
 mes, genidfrudiaeth, genideg.
- Genethliatic, ji-neth-li-at'-ic, *s.* genidar-
 meswr, genidfrudiwr; serddewin.
- Geneva, ji-nv'-fy, *s.* merywin, meryw-
 lyn, eithinwy, pereithwy, gwirod
 meryw; Genefa=tref ar ororau
 Ffraingc.
- Genevan, ji-nv'-fyn, *a.* Genefaidd;
 perthynol i Genefa.—*s.* Genefiad=
 un o drigolion Genefa.
- Genevois, jen-i-fe', *s. pl.* Genefwys,
 Genefaidd.
- Genial, jv'-ni-yl, *a.* hylon, llawen, difyr,
 gorhoenus, llon, siriol; tirion, hy-
 naws, rhywiog, hyfryd; bywiog,
 brywus; anianol, naturiol, cynwyn-
 ol, cynhenid, genedigol; hiliol, eppil-
 gar, cenedliadol, ffirwythlawn, cyn-
 nyrchiol; priodasol.
- Geniality, ji-ni-al'-i-ti, *s.* llonder, llaw-
 enydd, sirioldeb, rhywiogrwydd.
- Geniculate, ji-nic'-iw-let, *v. a.* cygnu,
- clymogi, gliniogi, cymmalogi:—*a.*
 gliniog, clymog, cygnog, cymmalog,
 rheddog.
- Geniculation, ji-nic-iw-le'-shyn, *s.* cyg-
 nogrwydd, cymmalogrwydd.
- Genii, jv'-ni-ei, *s. pl.* elfodau; anglyion
 gwarcheidol.
- Genio, jv'-ni-ö, *s.* athrylithwr, creddyn.
- Genista, ji-nus'-ty, *s.* banadlos, corfan-
 adl, eurfanadl. [ol.]
- Genital, jen'-i-tyl, *a.* cenedlawl, hiliad-
 Genitals, jen'-i-tylz, *s. pl.* rhanau cened-
 lawl, rhanau cenedlu, dirgelwch,
 gweithredoedd, cyridolion, offer cydio.
- Geniting, jen'-i-ting, *s.* afal minswyn.
- Genitive, jen'-i-tuf, *a.* genidol, tardd-
 iadol, deilliadol.
- Genitive case, jen'-i-tuf ces, *s.* cyflwr
 genidol, cyflwr tarddiadol, cyflwr
 deilliadol, achos genidol, achos gened-
 igol; cyflwr meddiannol, cwmpod
 meddiannol; genidai, gwahanedig-
 aethydd.
- Genitor, jen'-i-tyr, *s.* cenedlor, tad,
 tadws, rhi, cenedlwr, eppiliwr.
- Geniture, jen'-i-cyr, *s.* cenedliad, hiliad,
 essiliad; genedigaeath.
- Genius, jv'-ni-ys, *s.* athrylith, awen; an-
 ian, gallu, teithi, atheithi, dawn, tu-
 edd, naturiaeth, tymmer, ardyimmer,
 nwyd, anrwyd, naws, credd, creth, as-
 bri, rhal, rhael, gogwydd, tueddfryd,
 priodwedd, nodwedd, ansawdd, gor-
 ddyfnawd; awenydd; elfod, ysbryd,
 angel nawdd.
- Gent, jent, *s.* boneddigyn, boneddyn:—
pl. boneddigach, boneddach'.
- Genteel, jen-tel', *a.* boneddig, bonedd-
 igaidd, moesog, hyfoes, dilynwyth;
 gosgeddig, telediwr, dullweddog, gwiw-
 dlws, hardd, destlus, tlysgain, dilyn,
 taclus, gweddaidd, telaid, addwyn,
 coeth, rhywiog, cyweithas.
- Genteelness, jen-tel'-nes, *s.* boneddig-
 rwydd, boneddigeiddrwydd, moesog-
 rwydd.
- Gentian, jen'-shyn, *s.* crwynllys.
- Gentianella, jen-shyn-el'-y, *s.* canri fel-
 len eiddil, corsganri, canri 'r gors, ar-
 lladlys y gors.
- Gentianine, jen'-shyn-un, *s.* crwynllys-
 nur, crwynllysain.
- Gentil, jen'-tul, *s.* yr hebog mwyn.
- Gentile, jen'-teil, *s.* cenelddyn, cenedl-
 ddyd, dyn digred, gwr anghred,
 anghredadyn, pagan, ethnig, dyn an-
 nuw :—*a.* cenedlig, paganaidd, digred,
 anghred.

Gentilish, jen'-tul-ish, *a.* cenedlig, cenedlaidd, paganaidd, ethnigaidd; anwaraidd.

Gentilism, jen'-tu-luzm, *s.* cenedligaeth, paganiaeth; anghred, anghristiaeth; eilunaddoliaeth; anwariaeth.

Gentilitious, jen-ti-lish'-yz, *a.* cenedlaethol; etifeddol, treftadol.

Gentility, jen-til'-i-ti, *s.* boneddigrwydd, boneddigeiddrwydd, moesogrwydd, moeswychder, moesau da; bonedd, boneddigiaeth, uchelwedd, gwaedoliaeth, uchelradd; telediwrwydd, tel-eidrwydd, dillynder, harddwch, prydferthwch, cyweithasrwydd, mynogrwydd.

Gentle, jen'-tl, *a.* tirion, mwyn, hynaws, rhadlawn, tyner, esmwyth; gwar, gwaraidd, dof; arafaidd, llariaidd, tawel; hydrin, heddychlawn; hyblyg; cyweithas; lloddus; ysgafn; boneddig; teg:—*s.* cynronyn.

Gentlefolks, jen-tl-floes, *s. pl.* boneddigion, gwyda, uchelwyr, gwyr boneddigion, gwyr boneddig.

Gentleman, jen'-tl-myn, *s.* boneddwr, boneddig, uchelwyr, gwr boneddig, gwrda; boneddwas, uchelwas.

Gentlemanlike, jen'-tl-myn-leic, } *a.*
Gentlemanly, jen'-tl-myn-li, } boneddigaidd; rhywiogaidd; fel gwr boneddig.

Gentleness, jen'-tl-nes, *s.* tiriondeb, mwyrder, gwarder, mwyrneidd-dra, addfwyrder, hynawsedd, llareiddrwydd, arafwch, rhywiogrwydd, tawelwch, tynerwch.

Gentlewoman, jen'-tl-wym-yn, *s.* boneddiges, boneddes, gwraig foneddig.

Gently, jent'-li, *ad.* yn dirion, yn addfwyn; gan bwyll, yn bwylllog; yn araf deg.

Gentoo, jen-tu', *s.* Hindw, Hindwad.

Gentry, jen'-tri, *s.* bonedd, boneddigion, uchelwyr, gwyr boneddigion; boneddigaeth. [blygiad, plygiad glin.

Genuflection, jen-iw-flec'-shyn, *s.* glin-gwynol, cynhenid, anianol; pur, digymmysg, dilwgr, diledryw, diledach; cyntefig, brodorol; gwir, gwirioneddol, cywir, priodol; anffugiol.

Genuineness, jen'-iw-un-nes, *s.* naturioldeb, cynnwynoldeb; purdeb; gwir-eddoldeb, cywirdeb.

Genus, jē'-nys, *s.* rhyw, rhywogaeth; tylwyth; cynryw, prifryw, ach, tras; dosbarth.

Genus and species, jē'-nys and spē'-shiz =rhyw a rhith; rhywogaeth a rhithogaeth; rhyw a chenedl; rhyw ac adryw; rhyw a dosbarth; cynryw ac adryw; tylwyth a rhywogaeth; rhyw a math.

Geocentric, ji-ō-sen'-tric, *a.* daiargreiddig; â chanddo 'r ddaiar yn ganolbwyt.

Geocyclic, ji-ō-sei'-clic, *a.* daiargylchig.

Geode, jē'-ōd, *s.* daiarfaen, daiargram.

Geodesia, ji-ō-dē'-zhi-y, *s.* asfesuriaeth, asfeidraeth, daiarasafiaeth, graddfesuriaeth.

Geodesical, ji-ō-des'-i-cyl, *a.* asfesuro, daiarasafol.

Geodetical, ji-ō-def'-i-cyl, *a.* asfesuro, daiarasafol, graddfesuro.

Geodiferous, ji-ō-duff'-yr-yz, *a.* daiarfaenog.

Geognost, ji-og'-nost, *s.* daiarwyddwr, daiarofydd, daiaregwr.

Geognosy, ji-og'-nō-si, *s.* daiarwyddiant, daiarofyddiaeth, daiareg.

Geogony, ji-og'-ō-ni, *s.* daiarffurfiaeth.

Geographer, ji-og'-ry-flyr, *s.* daiarydd, daiaryddwr, daiargraffwr, daiarddarluniwr.

Geographical, ji-ō-graff'-i-cyl, *a.* daiaryddol, daiargraffol, daiarddarluniol.

Geography, ji-og'-ry-ffi, *s.* daiaryddiaeth, daiaryddeg, daiaroneg, daiargraffiaeth; daiariadur=llyfr yn cynnwys darluniad o'r ddaiar, daiaronyr.

Geological, ji-ō-loj'-i-cyl, *a.* daiaregol, daiarofyddol, daiardreithiol.

Geologist, ji-ol'-ō-just, *s.* daiarofydd, daiaregydd.

Geology, ji-ol'-ō-ji, *s.* daiareg, daiarofyddiaeth, daiarddysg, daiardraith.

Geomancer, jē'-ō-man-syr, *s.* daiarddewin, daiargoeliwr.

Geomancy, jē'-ō-man-si, *s.* daiargoel, daiarogan, daiargoeleg.

Geometer, ji-om'-i-tyr, } *s.*
Geometrician, ji-ō-me-trish'-yn, } meidrof-ydd, meintonydd, medonwr, mesuronydd, mesurydd, gwyddonydd.

Geometral, ji-om'-i-tryl, } *a.* meid-
Geometric, ji-ō-met'-ric, } ofyddol,
Geometrical, ji-ō-met'-ri-cyl, } meintonol, medonol, mesuronol, mesuryddol. [ofyddu.

Geometrize, ji-om'-i-treiz, *v. a.* meid-
Geometry, ji-om'-i-tri, *s.* meidrof-yddiaeth, mesurofyddiaeth, meintoniaeth, medoniaeth, meintoni, meintofyddiaeth; mesureg, mesuryddiaeth.

ō, llo; u, dull; w, swm; w, pwn; y, yr; g, fel tsh; j, John; sh, fel s yn eisieu, z, zel.

- Geoponics, *ji-ö-pon'-ics*, *s.* llafuriaeth, tirlafuriaeth, tirddiwylliaeth, tir-driniaeth.
- Georama, *ji-ö-re'-my*, *s.* daiarwel, daiarddrych=peiriant cywrair a rydd olwg dra chyflawn o'r ddaiar.
- George, *gorj*, *s.* Siörlun, Siö'rweb=marchlun Siö'r Sant a wisgir gan Farchogion y Gardas.
- Georgic, *gor'-jic*, *s.* llafureg, llafurgerdd, llafurgan:—*a.* llafuregol; llafuriol, amaethyddol, tirdrinol.
- Georgium Sidus, *gor'-ji-ym sei'-dys*, *s.* Seren Siö'r, Seren Iorys; Uranus, Hersiel.
- Geosaurus, *ji-ö-so'-rys*, *s.* daiarfadion.
- Geöscopy, *ji-os'-cö-pi*, *s.* daiarsylliaeth.
- Geotic, *ji-ot'-ic*, *a.* daiarig, daiarol, deierin.
- Geranium, *ji-re'-ni-ym*, *s.* pig yr aran, mynawyd y bugail, garaubig.
- Gerfalcon, *jyr'-fö-con*, *s.* hebog chwyldro.
- Germ, *jyrm*, *s.* blaguryn, blaendardd, eginyr, blagur, baldardd, hadfal, hadflagur, bywall, impyn, hedyr, rhith; dechreu, cynansawdd, cynegywyddor, elfydd, anian, cychwyn.
- German, *jyr'-myn*, *a.* cyfnesaf; unwaed, cyfrywiol, rhywiog, naturiol:—*s.* Almaeniad, Allman, Sermaniad=un o drigolion yr Almaen:—*pl.* Ellmyn; Almaeneg=iaith yr Almaen.
- Germander, *jyr-man'-dyr*, *s.* derlys, derwlys, derwen y ddaiar, derwen Caersalem, cordderwen.
- Germanic, *jyr-man'-ic*, *a.* Almaenig, Ellmynig, Allmaenig.
- Germanism, *jyr'-my-nuzm*, *s.* Almaenegiaeth, llafarwedd yr Almaeneg; Almaeniaeth, Ellmyniaeth, Sermaniaeth, olldduwiaeth yr Almaen, holl-dduwiaeth.
- Germinal, *jyr'-mu-nyl*, *a.* blaguro, blaendarddol, hadflagurol, eginol, bywall-iog.
- Germinate, *jyr'-mu-net*, *v.* blaendarddu, blaguro, egino, balanu, pibori, agor, impio, tardu, rhithio.
- Germination, *jyr'-mu-ne'-shyn*, *s.* blaendarddiad, blaguriad, bywulliad, darfalant; blaendardd, bala, twf; blagurawd, amser blaendarddu.
- Gerocomy, *ji-roc'-ö-mi*, *s.* henadurddawr, henadurddoriaeth, beneintrin=triniaeth feddygol hen bobl.
- Gerund, *jer'-ynd*, *s.* cyfyredd, gorchwylydd=math ar enw perwyddol yn cyfranogi o natur cyfraniad.
- Gest, *jest*, *s.* teithraddlyfr, teithrol, rhes teithranau; teithradd.
- Gestation, *jes-te'-shyn*, *s.* cyfebriad, beichiogiad, torogiad; dygiad, clud-iad; gwisgiad.
- Gestic, *jes'-tic*, *a.* gweithrediadol, perthynol i weithredoedd; ffugiol, chwedlleuol.
- Gesticulate, *jes-tic'-iw-let*, *v.* ystumio, munudio, chwidro; efelychu, dynward, awgrymu, amneidio.
- Gesticulation, *jes-tic-iw-le'-shyn*, *s.* ystumiad, munudiad, mydumiad, ffundiath; ymddygiad, agweddiad.
- Gesticulatory, *jes-tic'-iw-le-tyr-i*, *a.* ystumiol, munudiol, amneidiol.
- Gesture, *jes'-cyr*, *s.* ystum, munud, amnaid, myndum, awgrym, agwedd, arddull; moes; safiad; llechwen:—*v.* *a.* ystumio, munudio, amneidio.
- Get, *get*, *v.* cael, caffael; ceisio; darparu, darmerth, parotol, mynu; dwyn; ennill, elwa, maelio; cyrhaeddyd; meddiannu, goresgyn; gwneuthur, peri, peru; cynmeryd; dysgu; cenedlu; darbwyllo; casglu; dyfod; myned; bod.
- Getting, *get'-ing*, *s.* caffaeliad, caffawd; ynnilliad; elw, mael:—*p. p.* caffael-edig; ennilledig; cenedlig.
- Geum, *gö'-ym*, *s.* mabgoll, llysiaf fy anwylyd, bendigeidlys.
- Gewgaw, *giw'-go*, *s.* tegan, ffiril, coegbeth:—*a.* teganaidd; coeg, diwerth.
- Ghastliness, *gast'-li-nes*, *s.* hyllrwydd, erchyllod, iradedd; celyrwedd, gwelwedd; angeuwedd.
- Ghastly, *gast'-li*, *a.* hyll, erchyll, irad, celaneddog, trengwedd, cethin; angetwedd, angeuaidd, gwelwlas; echrslawn, erch, aethus, arswydus.
- Ghaut, *got*, *s.* mynyddres, myntres, cyfres o fynyddoedd; rhesffordd; disgynres.
- Ghee, *gö*, *s.* terymenyn (Indiaidd).
- Ghost, *göst*, *s.* ysbryd; enaid; ellyll, gwyll, anysbyrd, bwgan, drychiol-aeth.
- Ghostlike, *göst'-leic*, *a.* ysbrydaidd; erchyll, irad, trengwedd; gwyw; llygadbyllog.
- Ghostly, *göst'-li*, *a.* ysbrydol; eneidiol; ellyllaidd, lledrithiol.
- Ghote, *göt*, *s.* ffugwyll, fugfwbach, ffugfwei=ysbryd drwg dyghymmygol ym mysg y Dwyreinyr.
- Ghoul, *gowl*, *s.* yswyll, yselfod, ysellyll

- =elfod a ymborth (fel y tybia 'r Dwyreinywr) ar y meirw.
- Giant, jei'-ynt, *s.* cawr:—*pl.* cawri, cewri:—*a.* cawraidd, cawr-; gorfawr, anferth, enfawr, amrosgo, dirfawr.
- Giantes, jei'-yn-tes, *s.* cawres; gwiddanes.
- Giant-fennel, jei'-ynt-ffen-yl, *s.* march-ffenigl, cedorwydd.
- Giantlike, jei'-ynt-leic, } *a.* cawraidd,
Giantly, jei'-ynt-li, } enfawr, gorfawr, amrosgo, abrwysgl.
- Giantry, jei'-yn-tri, *s.* y cawri, yr hil gawraidd; cawrodod.
- Giaour, jowr, *s.* ci; anghredadyn, anffyddloniad, anffyddiwr=enw a rydd y Tyrciaid i bob crefyddwyr ond Mahometiaid.
- Gib, gib, *s.* cath:—*v.* *n.* ymgatheiddio.
- Gibber, gib'-yr, *v.* *n.* baldorddi, ffregodi:—*s.* aflafarydd.
- Gibberish, gib'-yr-ish, *s.* ffrec, ffregod, ffrugiaith, fflorege, clebar, chwaldod, brygawthen:—*a.* ffregodaidd, baldorddus; anaealladwy, disynwyr.
- Gibbet, jib'-et, *s.* crogbren, crogwydd; trawslath:—*v.* *a.* crogosod, tidgrogi, tidhongian, sibedu; crogi.
- Gibbose, gib-bös', *a.* oddfog, encyciog, hyrygog, crwca.
- Gibbosity, gib-bos'-i-ti, } *s.* crythog-
Gibbousness, gib'-yz-nes, } rwydd,
erwmach, argrymedd, crytholdeb, cryngant, tyddfogrwydd; oddf, enwc, chwydd, crwb; cefngrymedd; bolgrymedd.
- Gibbous, gib'-yz, *a.* crythog, erwm, oddfog, hyrygog, amgrwm; cefngrwm, cefngrwbi; gwargam.
- Gibbsite, gib'-seit, *s.* Gibsid, Gibfaen (oddi wrth enw *Gibbs*)=delidfaen a geiryng Massachusetts=*Massachusetts*.
- Gibcat, gib'-cat, *s.* gwrcath, cath wryw.
- Gibe, jeib, *v.* gwawdio, gwatwar, dirmygu, goganu, dirfrio, senu, mocio; dannod; dyfalu:—*s.* gwawd, gwator, greff, anfri, gogan; gwatwargerdd, cellweirgno.
- Giber, jei'-byr, *s.* gwawdiwr, gwatworydd.
- Giblets, jib'-lets, *s.* *pl.* syrth, sibled; syrth gwydd.
- Gibstaff, gib'-staff, *s.* hirffon.
- Giddiness, gid'-i-nes, *s.* penddaredd, pendro, gysp, meigrin, gwibwrn; penchwibandod, madronod, syfrdandod, penwendid, chwidredd; anwad-alwch, ysgafnder, nwyfiant.
- Giddy, gid'-i, *a.* penddarus, pendröedig, syfrdan: penchwiban, chwidroawl; chwidrol, chwibwrn, serfyll; ysgoywan, ansefydlog, gwamal, orlog; diffeddwl, esgeulus, anystyriol; meddwl, penfeddwl:—*v.* chwidro, dystroi, chwidroir, penddaru, pensynu.
- Giddy-brained, gid'-i-brend, } *a.* pen-
Giddy-headed, gid'-i-hed-ed, } ysgafn,
penwan, pendroio, pendwrn, chwidr;
diofal; anwadwl, ysgoyw=*Giddy*.
- Giddy-head, gid'-i-hed, *s.* chwidryn, ysgoywan.
- Gier-eagle, jer'-i-gl, *s.* eryr chwyldro; piogen.
- Gift, gift, *s.* rhodd, anrheg, dawn, gwoseb, cyfarwys, goseb; rhoddiad; ced; rheg; gwobr; offrwm; teithi; rhad:—*v.* *a.* donio, cynnysgaeddu, anrhegu, rhoddi.
- Gifted, gif'-ted, *a.* doniog; rhoddedig; teithiog.
- Gig, gig, *s.* cerbydan, cerbydon, cerbyd un march; trodegan; crwth, tryfer; bad, cadbenfad; ffiloges, hoeden, gwllff:—*v.* *a.* tryferu.
- Gigantean, jei-gan-ti'-yn, *a.* cawraidd; nerthfawr.
- Gigantic, jei-gan'-tic, *a.* cawraidd, enfawr, anferth, dirfawr, amrosgo, cymrwysg.
- Giantology, jei-yn-tol'-ö-ji, *s.* cawrofyddiaeth, cawrhanes.
- Giggle, gig'-gl, *s.* cilchwerthin:—*v.* *a.* chwerthiniaid, cilchwerthin, brechwenu; nwyfchwerthin, telain, ffol chwerthin.
- Giglot, gig'-lot, *s.* hoeden, mwyglen, anllades, dyhiren, nwyfen:—*a.* chwerthinog; nwyfus, anllad; gwanttan, chwidr, penffol.
- Gigot, jig'-ot, *s.* cymmal pen y glun; tafell.
- Gilbertite, gil'-byr-teit, *s.* Gilbertid (oddi wrth *Gilbert*)=enw delidfaen.
- Gild, gild, *v.* *a.* goreuro, euro; gloywi, llugeinio, llathru; addurno.
- Gilding, gil'-ding, *s.* goreurad, eurawd, euradaeth; goreuro; eurdo, eurgaen.
- Gill, gil, *s.* crogen; tagell, tagell pysgodyn.
- Gill, jil, *s.* gwartharn, chwartharn=chwarthor peint, chwarter peint; eidral, beidiog las, bydiog las, eiddew 'r ddaiair; llyisiau 'r gerwyn, llyisiau yr esgyrn, can-wraidd las; beidioglyn, eidralwy; nwyfes, nwyfoges, ffiloges, anllades, trythylles, cymmones, cy-

- ffoden ; mynyddag, hollt mewn bryn ; nant.
- Gill-flap, gil'-fflap, *s.* llabed crogen.
- Gillhouse, jil'-hows, *s.* tafarn, llymeitty, gwerthdy beidioglyn.
- Gilly-flower, jil'-i-fflow-yr, *s.* archmain, blodau Gorphnaf.
- Gilse, gils, *s.* eogyn.
- Gilt, gilt, *a.* goreuredig, eurog, euredig, eurdde ; goreurin, euraid ; golchedig : —*s.* eurdo, eurgaen, eurdaen ; banwes, hychig.
- Gilt-head, gilt'-hed, *s.* eurben, banwes, y pysg eurben, peneuryn.
- Gilt-tail, gilt'-tel, *s.* eurlost, llosteuryn.
- Gim, jim, *a.* pert, pingc, pefr, dillyn, twt, taclus, destl.
- Gimbals, } gim'-byl, *s.* pl. lllallogrwy, Gimbolds, } gefellrwy ; lllallogrwyon, gefellrwyon.
- Gimcrack, jin'-crac, *s.* tegan, ffrilyn.
- Gimblet, gin'-blet, } *s.* ebill, gwimbill, Gimlet, gim'-let, } gwimled, taredyn : —*v.* *a.* ebillio.
- Ginmal, gim'-myl, *s.* peirianwaith, dyfais : —*a.* rhywog, modrwyog, dol-enog.
- Gimp, gimp, *s.* trobleth, fillwe, eirion-wesidan, gimp.
- Gin, jin, *s.* merywin, merywlyn, eithinwy, pereithwy, gwirod meryw ; peirian, ermig ; magl, croglath, telm, byddag, hoenyn, carfagl, yslepan : —*v.* *a.* didiro cotwm ; baddagl, telmu, maglu, hwynynu.
- Ginger, jin'-jyr, *s.* sinsir, synsur, poeth-wraidd tramor.
- Ginger-beer, jin'-jyr-biyr, *s.* diod sinsir, synsurwy.
- Gingerbread, jin'-jyr-bred, *s.* bara sinsir, bara perboeth, perfara.
- Gingham, ging'-ym, *s.* gingwm = math ar gotymwe rengog.
- Gingival, jin'-ji-fyl, *a.* uchanneddol ; deintgigol, deintreiniol.
- Gingle, jing'-gl, *v.* tingcian, rhingcian, clecian, darstain ; cydseinio, cyttaro : —*s.* tinge, clec, rhinge ; cydsain, cydseiniaid. [reddog.
- Ginglymoid, ging'-gli-moid, *a.* colfach.
- Ginglymus, ging'-gli-mys, *s.* colfachredd ; cymmal tebyg i godyn lliidiart.
- Ginnet, jin'-net, *s.* crynfarch, corfarch, merlyn.
- Ginseng, jin'-seng, *s.* ginseng, sinseng = math ar wreiddyn meddygol.
- Ginshop, jin'-shop, *s.* gwirotty, yfdy, llymeitty, gwerthdy gwirod.
- Gipsy, jip'-si, *s.* Aiphtwysen, Aifftes, bedlemes ; Aiphtwysyn, bedlemydd, crwydryn, gwibiad ; hudoles, melyn-dduan ; bedlemaeg, Aiphtwyseg, bedlemaith.
- Gipsyism, jip'-su-uzm, *s.* bedlemaeth, Aiphtwysiaeth ; crwydri, gwibli ; twyll, hud, twyllofaint ; truth, gweniaith.
- Gipsy-wort, jip'-si-wyrt, *s.* llysiau 'r hudolesau, llysiau yr Aiphtwys.
- Giraffe, zhi-raff', *s.* camelewpard, cawr-leopard, y Siraff.
- Girandole, zhi'-ran-döl, *s.* canwyllwr, goleuddal, ceingcanwyllwr.
- Girasole, jir'-y-söl, *s.* heulfodyn ; blodau yr haul, huandro ; heuldro, heulem = math ar ddelidfaen gwyn.
- Gird, gyrd, *s.* gwasgfa, gloes, onofa, pang ; llach : —*v.* gwregysu, cenglu, rhwymo, amgylchu, cylchynu ; creffynau ; hwylio ; gwisgo, trecio, trwsio ; gwaudio, gwaftwar, llachio.
- Girder, gyr'-dyr, *s.* ewinbren, rhwymbren, gwregysydd ; ducharwr, gogan-ydd.
- Girding, gyr'-ding, *s.* gwregysiad, rhwymiad ; gwregys.
- Girdle, gyr'-dl, *s.* gwregys, rhwymyn, gwasgrwym ; cengl ; amgylchedd, amgant, cylch, cae ; sidydd ; greidell, cradell, plangc.
- Girdle-belt, gyr'-dl-belt, *s.* gwregys gwasg, gwregys, gwasgrwym.
- Girder, gyrd'-lyr, *s.* gwregysydd ; gwneuthurwr gwregysau ; amrwymwr.
- Gire, jeiyr, *s.* cyloh, modrwy = *Gyre*.
- Girl, gyrl, *s.* geneth, llanges, lloes, bachgenes, hogen, morwyn, morwynig, herlodes, croten, rhoces ; merch.
- Girlhood, gyrl'-hwd, *s.* genethdod, hogen-dod.
- Girlish, gyr'-lish, *a.* genethaidd, llangesaidd, hogenaidd ; plentynaidd ; nwyfus, chwareugar.
- Girrock, gir'-ryc, *s.* y cornbig mwyaf, mornyddydd.
- Girt, gyrt, *s.* cengl, tengl, torgengl ; amfesur, cylchfesur, cwmpas ; rhwymyn, amrwym : —*v.* *a.* gwregysu, amrwymo, amgylchu ; amfesur : —*p.* *p.* (*Gird*) gwregysedig, cengledig = *Gird*-ed.
- Girth, gyrrh, *v.* *a.* cenglu, tenglu = *Girt*, *v.* *a.*
- Gise, jeiz, *v.* *a.* poriannu, porfelu, porfau.

Gist, jist, *s.* pegwn y ddadl, y prif bwngc mewn dadl.
 Gith, gith, *s.* pupur Gini, pupur yr adar.
 Gittern, git'-yrn, *s.* gutorn=*Guitar* :—*v. a.* gutorni, chwareu ar y gutorn.
 Giusto, jw's-tō, *s.* cyfammer, amser cyfieuiol (mewn cerddoriaeth).
 Give, gif, *v.* rhoddi, rhoi, doddi, gosod; anrhegu, cyflwyno, donio; rhadroddi; caniatáu, ceniaid; peri, gwneuthur; dwyn; chwaneu, ystofi, ymroddi, ymollwng, cilio, symmud; dadlaith, toddi, dadmer, dattod.
 Given, gifn, *p. p.* (*Give*) rhoddedig; a roddwyd; ymroddedig, chwannog, tueddol.
 Giver, gif'-yr, *s.* rhoddwr, doniwr, cyflawnwr, deon.
 Gives, jeifz, *s. pl.* gefynau, hualau, llyfetheiriau=*Gyves*.
 Giving, gif'-ing, *s.* rhoddiad, rhoddedigaeth, dodiad, doniad.
 Gizzard, giz'-yrd, *s.* glasog, y lasog, yr afu glas, y propa las, glasgylla.
 Glabrous, gl'e'-bryz, *a.* llyfn, gwastad, llathr, gwyneblyfn; diflew; moel.
 Glacial, gl'e'-shi-yl, *a.* ialyd, rhewllyd, rhewedig.
 Glaciate, gl'e'-shi-et, *v. n.* ymialydu, ymiaeidio, rhewi; gwydreiddio.
 Glaciation, gl'e'-shi-e'-shyn, *s.* iaeiddiad, ymiaeiddiad, rhewiad; ialydiaeth.
 Glacier, ygl'e'-shi-yr, glas'-si-yr, *s.* ysblent, ysglent, lithralpia, ysglentrow =alprew o filldroedd o faint a lithra o benau mynyddoedd goruchel megys yr Alpau.
 Glaciously, gl'e'-shyz, *a.* ialyd, iaol, rhewllyd, rhewaidd.
 Glacis, gl'e'-sus, gla'-sis', *s.* llethrglawdd, osglanerch, llechwedd.
 Glad, glad, *a.* llawen, llon, hyfryd, siriol, hylon, dyddan, difyr, hoenus, digrif :—*v.* lloni=*Gladden*.
 Gladden, glad'-dn, *v.* llawenyachu, llawenhau, sirioili; cysuro; ymlawenhau.
 Glade, gled, *s.* llanerch, coedlanerch, goleule, llawnt agored, llwynfwlch, coedagorfa, glasledd; ia llyfn, llyfnrew.
 Gladen, gl'e'-dn, } *s.* cleddyflys, cledd-
 Glader, gl'e'-dyr, } lys; helhesg, hyll-
 gryg.
 Gladiate, glad'-i-et, *a.* cleddyfaidd.
 Gladiator, glad'-i-e-tyr, *s.* ymgleddyfwr, ymgleddyfor, ymgleddor, cleddyfwr; camprysar.

Gladiatorial, glad'-i-y-tō'-ri-yl, } *a.* ym-
 Gladiatory, glad'-i-e-tyr-i, } gleddor-
 ol, ymgleddyfol, cleddyfyddol.
 Gladiole, glad'-i-öl, *s.* engraff; brwynen flodeuog.
 Gladly, glad'-li, *ad.* yn llawen, yn llon; o fodd calon, o wirfodd; yn chwannog.
 Gladness, glad'-nes, *s.* llawenydd, gorfoledd, llonder, hyfrydwch, sirioldeb, elwch.
 Gladsome, glad'-syn, *a.* llawen, llon, dyddanus, difyr, gorawenus, cysurlawn; llawenhaol, boddhaol; mewnwydus, maws.
 Gladsomeness, glad'-sym-nes, *s.* llawenydd, sirioldeb; rhodros, hoywycheder.
 Gladwin, } glad'-wun, *s.* helhesg, hyll-
 Gladwyn, } gryg.
 Glair, gl'e'-yr, *s.* gwyn wy; clur, claeurwy, glaif, fonfwyell :—*v. a.* barneisio; gwynwyo, cluro, claeurlochi.
 Glairy, gl'e'-yr-i, *a.* cluraidd, gwynwyaidd.
 Glair, gl'e', *s.* glaif, cleddyf llafnydan; cleddyf, cledd=*Glave*.
 Glance, glans, *s.* cipolwg, lledolwg, llettrem, cipdrem, trem, tremynt, tarawiad llygad, cipwel, athlwg, athrem, golygiad; godywyn, lledlewyrch; lluwch, fflach, rheiddyn; llugem, gloddem, lethridem, lethridfaen :—*v.* llettremio, cipdremio, godremio; ciledrych, cipolygu; bwrw trem; pel-ydru, paladu; tafu, bwrw; noidio, picio, saethu; godafu; awgrymu.
 Glance-coal, glans'-cöl, *s.* maenlo, caledlo, glo, glo careg, glo maen.
 Glancingly, glan'-sing-li, *ad.* wrth fwrw cipolwg; wrth dafu llettrem; ar gipdrem; ar frys, ar gip; yn lletraws, ar ysglent.
 Gland, gland, *s.* chwaren, cilchweryn, cilchwyrnen, cigfesen; mesen.
 Glandage, glan'-dej, *s.* mesdymmor, mesyryd.
 Glanders, glan'-dytz, *s.* llynmeirch, chwarenwt, clwyf y cilchwyrn, yr ysgyfaint.
 Glandiform, glan'-di-form, *a.* chwarenaidd, mesenaidd.
 Glandular, glan'-diw-lyr, } *a.* chwara-
 Glandulous, glan'-diw-lys, } enol, cil-
 chwyrnog, chwarenaidd.
 Glandulation, glan'-diw-le'-shyn, *s.* chwarenriad, chwareniant.
 Glandule, glan'-diwl, *s.* chwarenig, cilchwaren.

- Glandulosity, glan-diw-los'-i-ti, *s.* chwaraeniaeth, chweryniaeth.
- Glans, glanz, *s.* mesen, cneuen; cneuen y pidyn; cilchwyrnen.
- Glare, gleyr, *s.* dysgleirdeb; gorddysgleirdeb; tywyn, llethrid, ysblander, dysbleiniad, claerder, syldrem; clur, claerwy:—*v.* rhyddysglaerio, teryllu, dysgleinio, pelydru, serenu, echdywynu, tanheidio, seiriann; lluchedenu, ffachio; syldreinu.
- Glaring, glé'-ring, *a.* gorddysglaer, dysgleiriol, clær, llachar, llathraid, pleiniol, seirian, lluchedenol, ysblenydd, ffloyw; eglur, amlwg, honaid, hysbys, cyhoeddus; dybiyd, gwarthus, haerllug; dyfnlliw, cochlliw.
- Glaringly, glé'-ring-li, *ad.* yn rhy ddysglaer; ar gyhoedd.
- Glass, glas, *s.* gwydr; gwydrin; gwyrriad, glain, drych; syllwydr; hinwydr, hinfynag:—*a.* gwydr, gwyrin, gwydrol, gwyrdaidd:—*v.* *a.* gwydro, caenu & gwyrdr.
- Glassful, glas'-ffwl, *s.* gwyrdaidd, gwyrdaid.
- Glasshouse, glas'-hows, *s.* gwyrdry, gwyrdrweithdy; ty gwyrin, ty gwyrdr.
- Glassiness, glas'-i-nes, *s.* gwyrredd, gwyrroldeb.
- Glassman, glas'-myn, *s.* gwyrwr, gwyrwrerthydd, masnachwr gwyrdr.
- Glassmetal, glas'-met-yl, *s.* gwyrdrwyn, mettel gwyrdr.
- Glasspot, glas'-pot, *s.* gwyrdrbot, toddbot gwyrdr.
- Glassware, glas'-weyr, *s.* llestri gwyrdr.
- Glasswork, glas'-wyr, *s.* gwyrdrwaith.
- Glasswort, glas'-wyr, *s.* llyrllys.
- Glassy, glas'-i, *a.* gwyrdaidd, gwyrin, gwyrdrliw; gloyw, trybelid; crisialaidd.
- Glastonbury-thorn, glas'-tn-byr-i-thorn, *s.* draenen Ynys Wydrin, draenen Ynys Afallon, draenen wen Ynys Afallach.
- Glauberite, gló'-byr-eit, *s.* creighalfaen, Globerith (oddi wrth enw I. R. Glober=*Glauber*).
- Glauber-salt, gló'-ber-sólt, *s.* hal Glober, halan Glober; llysnurhalan, ufelgris llysnur, ufelaint llysnur.
- Glaucous, glo'-ses'-sent, *a.* golaswyrdd=*Glaucine*.
- Glaucine, gló'-sun, *a.* lledlaswyrdd, llwydasaidd, glaswyrddaidd:—*s.* llwydlasnur, llwydlasain.
- Glaucium, gló'-shi-ym, *s.* llwydlas, pabicorniog.
- Glaucolite, gló'-cô-leit, *s.* llwydlasfaen, llwydlasem.
- Glaucoma, gló'-cô-my, *s.* llwydgrislyn, llwydglaslyn, llwydgriswy.
- Glaucouite, gló'-cô-neit, *s.* llwydlasfarl.
- Glaucopicine, glo'-cô-pic'-run, *s.* llwyd-lasgenwyn, llwyd-laschwerwain.
- Glaucous, gló'-cyz, *a.* glaswyrdd, gwyrdd-las, morlas, gwyrmlas, glaswyn.
- Glaux, gloes, *s.* helas, laethlys arfor.
- Glave, gléf, *s.* glaif=*Glaif*.
- Glavmore, glé'-móyr, *s.* gleifawr=*Clavmore*.
- Glaze, glez, *v.* *a.* gwydro; cluro, gleinolchi, clærolchi; barneisio; dysgleinio, caboli, llathru:—*s.* clurolech, dysgleinolch, gwyrrolch.
- Glazen, glé'-zn, *a.* gwyrdaidd, gwyrin.
- Glazier, glé'-zhyr, *s.* gwyrwr, gwyrdd.
- Glazing, glé'-zing, *s.* gwyrddiaeth; clurolech, gwyrrolch, clur.
- Gleam, glim, *s.* llygedyn, pelydryn, lluchedyn, ffach, hirell, tesyn, rhaid, llethrid, llugas; dysgleirdeb, llewyrch, ysblander, goleuni:—*v.* *n.* pelydru, tywynu, lluchedu, ffachio, rheiddio, ffioi, dysgleirio, llewyrchu, efflanu, llethrido.
- Gleaming, glé'-ming, *s.* pelydriad, ffachiad, lluchediad, peleidriad, llugant, dysgleiriad; llygedyn, llach, llethrid:—*a.* pelydrol, ffachiol, tywynol=*Gleamy*.
- Gleamy, glé'-mi, *a.* llachar, dysgleiriol, rheiddiol, goleufawr, pelydraid.
- Glean, glén, *v.* lloffa:—*s.* casgl; lloffa; lloffyn.
- Gleaner, glé'-nyr, *s.* lloffwr; casglydd.
- Gleaning, glé'-ning, *s.* lloffiad, lloffa; casgliad; lloffyn.
- Glebe, gléb, *s.* clasdir, llandir, eglwysdir, tir eglwys; tywarehouse, priddell, gweryd, daiar; mwndir.
- Gleby, glé'-bi, *a.* priddellog, tywarehouse; hygnwd, ffrwythlawn.
- Glechoma, gli-cô'-my, *s.* eidral, beidiog las, llystau 'r gerwyn, eiddew 'r daiar.
- Glede, glád, *s.* bod, barcud, beri.
- Glee, gli, *s.* llawenydd, llonder, gwi, gorfoledd, elwch, hoen; hoeneg, difyrgan.
- Gleeful, glé'-ffwl, *a.* llawen, llon, gorawenus, siriol, hoyw.
- Gleet, glit, *s.* hadlif, hadred; dyferlif,

- gôr, crawn :—*v. n.* dyferlifo, dyferu ; rhedeg, llo ; hadlifo.
- Gleety, gl'-'ti, *a.* dyferlifaidd, llinoddol, deignol ; hadlifol ; crawnaidd ; teneu, gloyw.
- Glon, glen, *s.* glyn, dyffryn, cwm, pant, allmor, dól.
- Glene, glîn, *s.* llygattwll, twll y llygad ; grain, llygadrain.
- Glew, glw, *s.* glud=*Glue*.
- Gliadine, glei'-y-dun, *s.* glyain=un o ddefnyddiau cyfansoddol glud.
- Glib, glub, *a.* llyfn, yslipan, caboledig, trybelid, lithrig ; hydro ; rhugl, rhywydd, tafodlyfn :—*v. a.* dysbaddu ; llyfnhau, yslipanu.
- Glibness, glub'-nes, *s.* llyfnder, hylithredd ; rhugledd, parodrwydd.
- Glide, gleid, *v. n.* lithro, fithio ; ymlusgo, eddain, llo :—*s.* lithredd, ysgogiad ; rhediad ; lithrfa.
- Gliding, glei'-ding, *a.* hylithr, eddeiniol, rhaglithrol.
- Glimmer, glum'-yr, *v. n.* godywynu, golewyrchu, lledoleuo ; llwydoleuo ; gwawrio :—*s.* godywyn, llettywyn, gol-eufer, lledoleuni ; gwawr, lledolwg, cipdrem ; gleinwydr, llugwydr, gloddem.
- Glimmering, glum'-yr-ing, *s.* goáwyniad ; lledlewyrch ; godrem :—*p.* yn godywynu ; gwan, pwl ; godremiol.
- Glimpse, glumps, *s.* godywyn, golewyrch, lledlewyrch ; cipoleu ; lethrid, ffach, lluched, gwawr ; cipolwg, lettrem, tremyn ; goliw :—*v. n.* ciplewyrchu, godywynu, lledlewyrchu.
- Glist, glust, *s.* gleinwydr, llugwydr, gloddem.
- Glisten, glus'-sn, *v. n.* dysgleirio, llewyrchu, dysgleinio, lluganu, llugeinio, lathru, tywynu, dysbleinio, echdywynu, effianu, lleueru, serenu, gwynygu, tanbeidio.
- Glisten, glus'-tyr, *s.* rhefrolch, llafrolch ; llafrelliad :—*v. n.* dysgleirio=*Gliscen*.
- Glistening, glus'-tyr-ing, } *a.* dysglaer,
Glittering, glut'-tyr-ing, } llachar, ysblenydd, lathr, effanol, clauer, gloyw, seirian, llethridog, llewyrchol, gwynygl, dysgleiniol, tywynol, tanbeidiol ; tanlyd.
- Glitter, glut'-tyr, *s.* dysgleirdeb, lethrid, llugeinder, arloywder, ysblander, glawdd, eiriander, serigledd :—*v. n.* llewyrchu=*Gliscen*.
- Gloam, glôm, *v. n.* sori, moni.
- Globard, glô'-byrd, *s.* magien, y gyfarwydd, goleuen, glöen.
- Globate, glô'-bet, *a.* crwn, cyfrgrwn, cronenaidd, clobynog, cynghrwn.
- Globe, glôb, *s.* cronen, cronell, pel, pellen, clobyn ; clob ; y ddaiar, y byd, y daiarfyd ; llun y ddaiar.
- Globe-amaranth, glôb-am'-yr-ynt, *s.* llysiâu yr eiddgedd.
- Globe-animal, glôb-an'-i-myl, *s.* pelfil-ionyn, pelfilyn.
- Globe-daisy, glôb'-de-zi, *s.* swynfri cronellaidd.
- Globe-fish, glôb'-ffish, *s.* pelbysg, cron-enbysg.
- Globe-flower, glôb'-fflow-yr, *s.* cronell.
- Globose, glô-bôs', } *a.* crwn, cyfrgrwn,
Globous, glô'-byz, } cynghrwn, cronell-og, pelaid, pellenaid, amgrwn, cylechaid, cyrfol.
- Globosity, glô-bôs'-i-ti, *s.* crynder, cronenogrwydd, crwmach.
- Globular, glôb'-iw-lyr, *a.* crwn, clobynaid, clobaidd, amgrwn=*Globose*.
- Globule, glôb'-iwl, *s.* crynyn, cronellan, defnyn.
- Globuline, glôb'-iw-lun, *s.* crynynain=defnydd alwynnaidd a ffurfia grynynau gwaed a llysiâu.
- Globulous, glôb'-iw-lyz, *a.* crynynol, crynynog ; crwn=*Globose*.
- Globy, glô'-bi, *a.* crwn, cyfrgrwn, clobynaid.
- Glochidiate, glô-cid'-i-ct, *a.* camholtog, holtfachog. [blodau.
- Glome, glôm, *s.* crynben, pen crwn
- Glomerate, glom'-yr-ct, *v. a.* pellenu, twysgo, clobynu, cydgrynau :—*a.* clobynaid, twysgol ; pellenedig.
- Glomeration, glom-yr-ct'-shyn, *s.* pelleniad, sypyniad, clobyniad ; twysg, pellen.
- Glomerous, glom'-yr-yz, *a.* pellenaid, twysgaidd, clobynog, twysgedig.
- Gloom, glôm, *s.* caddug, gwyll, tywyll, hudd, tywyllni, tywyllwch, cudd, mwrlwch, duedd, gwrm, arddwll, gogel, muchiaut ; prudd-der, athristwch, ansirioldeb, trymfryd, pruddglwyf, tawedogrwydd, blyngedd, soriant ; erchyllded.
- Gloomely, glw'-mi-li, *ad.* yn dywyll ; yn brudd ; yn erchyll.
- Gloominess, glw'-mi-nos, *s.* caddug, tywyllwch=*Gloom*.
- Gloomy, glw'-mi, *a.* caddugol, tywyll, hudd, du, cymmylog, aneglur, gwrm, gell, dulwyd, ffyll, gogel ; prudd, athrist, anhylon ; arddufrych ; sur, sarug.

- Glore, glöyr, *s.* braser.
 lorification, glö-ri-ffi-*ce'*-shyn, *s.* gogoneddiad.
- Glorify, glö-ri-ffeï, *v. a.* gogoneddu; moli, clodfori, addurno, mawrhau, dyrchafu, anrhydeddu.
- Glorious, glö-ri-*yz*, *a.* gogoneddus, gogoned; myg, moliannus, molediwr, anrhydeddus, enwog, clodfawr, ardderchog, godidog, ffaw, iesin.
- Glory, glö-ri, *s.* gogoniant; anrhydedd, mygredd, ardderchogrwydd, clod, mawl, canmoliaeth, urddas, ednyg, gwychedd, ysblander, dysgleirdeb:—*v. n.* ymogoneddu; ymfrostio, ymorfoleddu, bostio; ymfawrygu, llawenhau, balchïo.
- Glorying, glö-ri-*ing*, *s.* ymogoneddiad, ymogoniant, gorfoleddiad; ffrost, gorfoledd.
- Gloss, glos, *s.* caboled, dysgleirdeb, llewych, dysgleindra, tywyn, arlathredd, glawdd, gran; gwynebliw; eglurhâd, esboniad, arnodiad, egluriad, deongliad, agoriad, sylwad, agornod; gau esboniad, rhithddeongliad; lliw:—*v.* caboli, arlathru, dysgleinio, granu; claerlyfnu; lliwio, barneisio, cluro; esbonio, egluro, deongli, arnodi; fug-esbonio; bychanu, lleihau; cyfrwysnodiadu.
- Glossagia, glos-*ç'*-gri-*y*, *s.* ffameg y tafod; tafodchwydd.
- Glossalgia, glos-*al'*-gi-*y*, *s.* tafodwst, dolur tafod.
- Glossarial, glos-*se'*-ri-*yl*, *a.* eglurhaol, esboniol, deongliadol; geireglurol, egluriadurol.
- Glossurist, glos'-*yr*-ust, *s.* eglurwr, esboniwr, arnodiadur, nodiadur, deonglwr.
- Glossary, glos'-*y*-ri, *s.* egluriadur, geirnodiadur, geirnodyr, amlygiadur, geiregluryn; geiriaduryn, geirlyfr.
- Glosser, glos'-*yr*, *s.* eglurwr, arnodiadur, deonglwr, esboniwr; cabolydd, arlathrwr, lugeiniwr.
- Glossiness, glos'-*i*-nes, *s.* caboled, dysgleirdeb, arlathredd, claerder, llugëinedd, wyneblyfnder.
- Glossographer, glos-og'-*ry*-ffyr, *s.* arnodiadur, eglurydd, esboniwr, nodiadydd; geirddeonglwr, geirnodiedydd; geirlyfrwr.
- Glossography, glos-og'-*ry*-ffi, *s.* esboniadaeth, nodiaduriaeth, geirnodiaeth, arnodiadaeth, geiryddiaeth.
- Glossology, glos-ol'-*o*-ji, *s.* geireglureg, geirddeongleg, arnodiadeg; arnodiadan, esboniadau, sylwadau eglurhaol; tafoddeg.
- Glossotomy, glos-at'-*ö*-mi, *s.* tafottrwch, difyniaeth y tafod.
- Glossy, glos'-*i*, *a.* dysglaer, llathr, cabol-edig, claerlyfn, ysblenydd, granus, gloywlyfn, lugeiniol.
- Glottis, glot'-*us*, *s.* beudag, agoriad y breuant.
- Glove, glyf, *s.* maneg, amlaw; dyrnfol, llawegen:—*v. a.* amlawio; gwisgo menyg am.
- Glow, glö, *v. n.* gwyniasu, terwynu, tanbeidio; brydio, poethi, greidio, angerddu; llosgi, gwrido, gwridgochi, ymlosgi; tywynu, dysgleirio, llewyrchu, goleuo, lleuferu; ffrochi, ffromi:—*s.* gwynias, twymias, ias; gwrid, cochni; rhuddel, glawdd; gwres, craid; ennyftu; tewynder.
- Glowing, glö'-*ing*, *a.* gwynias, poethias, terwyn, tanlliw, llachar, coch, gwridog, gloywgoch; brwd, creidiol, claerboeth; claer, dysglaer; gwyrenig.
- Glow-worm, glö'-*wyrm*, *s.* magien, magaien, y gyfarwydd, goleuen, glöyn.
- Gloze, glöz, *v. n.* gwenieithio, truthio, glafu, sidanu; cynffonloni:—*s.* gweniaith, truth, glafur.
- Glozing, glö'-*zing*, *s.* lliwiad, cluriad, geuwedd.
- Glucic, glw'-*sic*, *a.* melusig, chweg.
- Glucic-acid, glw'-*sic*-*as'*-ud, *s.* sur melusig.
- Glucine, glw'-*sun*, *s.* perddelidnur, perddelegrid, egrid perddelid.
- Glucinium, glw'-*sun'*-*i*-ym, *s.* perddelid.
- Glue, glw, *s.* glud, ysgrawling, ysllawring, ysgröling, asgloring:—*v. a.* gludio, ysgrawringo, asgrölingo, ysgrölingo; uno, cyssylltu, cydio, asio.
- Gluey, glw'-*i*, *a.* gludiol, gludiog, ysgrawringaidd, asgrölingol; gwydn, glynol, hylud, teng, glud.
- Glueyness, glw'-*i*-nes, *s.* gludedd, gludiogrwydd, ysgrölingrwydd; gwydnedd.
- Glueish, glw'-*ish*, *a.* gludaidd, gludiol, ysgrölingaidd; gwydn, hylud.
- Glum, glym, *a.* anhylon, diserch, cuchiog, sarug, prudd, sur, tawedog:—*s.* gwg, cuwch, sarugrwydd:—*v. n.* gygu, cuchio, sarugo.
- Glumacious, glw'-*me'*-shyz, *a.* uslenog, rhuchiog, hosanog; usog, masglog, plisgiog; cibaidd; hadwisgiog.

- Gnostic, nos'-tic, *s.* Gwybedydd, Gwyb-
odydd, Gnosticiaid:—*a.* Gwybodig,
Gwybodyddol.
- Gnosticism, nos'-ti-suzm, *s.* Gwybed-
yddiaeth, Gwybodigaeth, Gnostic-
iaeth.
- Gnu, niw, nw, *s.* bualfarch=anifail
Affricanaidd yn cyfranogi o natur yr
yeh, y march, a'r hydd.
- Go, gö, *v. n.* myned, cerdded, rhodio,
symmud, trodio, ysgagi, cychwyn,
hyntio, ymdeithio, ymlwybro, tram-
wy, troi, elu, eddu, eddain, athu,
neithio, pasio; dyfod; ymroddi;
cyrhaedd, ymestyn.
- Goad, göd, *s.* ierthi, irai, garthon, her-
iai, iarth, swmbwl, swmwl, gwialen
alw, erwydden alw, cymhellai, iar:—
v. a. symbylu, symlu, pigo; annog,
dirio, cymhell, gyru, syniglo.
- Goal, göl, *s.* gal, gwyal, gwyalfan,
cyrochnod, cyrch, y nod, y marc;
eithafnod; dyben, amcan; cyclwynfa.
- Goar, göyr, *s.* gwaed; cwysed=*Gore.*
- Goaring, gö'-ring, *a.* cwysedaidd=
Goring.
- Goat, göt, *s.* gafr, llwdn gafr; lllil, lllil-
en, gid, giten, gafrn, giden, cidws,
cidysen:—*pl.* geifr.
- Goat-chaffer, göt'-caff-yr, *s.* gidchwilen.
- Goatfish, göt'-fish, *s.* gidbysg, gafrbysg.
- Goatherd, göt'-hyrd, *s.* bugail geifr.
- Goatish, göt'-ish, *a.* gafraid; mws,
drewllyd; anllad, trythyll, nwyfus.
- Goat-moth, göt'-moth, *s.* gafrwyfyn.
- Goat's-beard, göts'-biyrd, *s.* barf yr
afr.
- Goatskin, göt'-scin, *s.* croen gafr.
- Goat's-rue, göts'-rw, *s.* gorddawn yr
afr, torwenwyn yr afr, rhut y geifr.
- Goat's-stones, göts'-stönz, *s. pl.* gafr-
eirín; baldar; tegeiriau.
- Goat's-thorn, göts'-thorn, *s.* rhafrwydd.
- Goatsucker, göts'-syc-yr, *s.* y rhodor, y
rhodwr, aderyn y droell, gidsugnydd;
brân nos, dylluan y rhedyn.
- Goatwort, göt'-wyr't, *s.* llysiâu'r gym-
malwst, troed yr afr.
- Gob, gob, *s.* tamaid=*Gobbet.*
- Gobbet, gob'-et, *s.* tam, tamaid, cwllf,
chwalff, llapwrth, safnaid, cnwff;
talp, telpyn, difyn, dernyn; genau:—
v. a. trafylgeu, llyngeu yn foch-
lwythli.
- Gobble, gob'-bl, *v.* trafylgeu, cegu,
gwangcio, llawcio; safneidio; cryg-
leisio, lleisio fel twrci.
- Go-between, gö'-bi-twân, *s.* cyfryngydd,
- cyfryngai, rhyngfyndwr; rhyngfas-
nachwr.
- Goblet, gob'-let, *s.* cwpan, mail, carfen,
cawg, gorflwch, godard, ffiol, cib.
- Goblin, gob'-lun, *s.* coblyn, ellyll, gwyll,
bwgan, bwbach, bwci, gwagysbryd,
drychiolaeth, lledrith, elff, un o'r
tylwyth teg.
- Gobonated, gö-bö'-ne-ted, *p. p.* tam-
eidiog, tamranog.
- Gobone, gö-bön, } *a.* britheliog, brith-
Gobony, gö-bö'-ni, } ymylog.
- Go-by, gö'-hei, *s.* mynediad hebio;
gocheliad; ymdro, mwysdro, hud,
som.
- Goby, gö'-bi, } *s.* gwyniad; y
Gobious, gob'-i-yz, } gwyniad.
- Go-cart, gö'-cart, *s.* gogart, car cerdded;
cart bach, chwareufen plentyn.
- God, god, *s.* Duw; Ion, Ior, Naf, Ner,
Celi, Dofydd, Duw Ior, Duw Naf;
dyw, duw, dwyf.
- Godchild, god'-ceild, *s.* plentyn bedydd.
- God-daughter, god'-do-tyr, *s.* merch
fedydd.
- Goddess, god'-es, *s.* duwies, dwywes;
dwyfen, dwyfes, angyles, elen.
- Goddess-like, god'-es-leic, *s.* duwiesaidd,
elenaidd.
- Godfather, god'-ffa-ddyr, *s.* tad bedydd,
alldraw, allad:—*v. a.* alldraw, all-
dradu; tadmaethu.
- Godhead, god'-hed, *s.* duwdod, duwdeb;
dwyfoldeb, duwindeb, duwiolaeth;
duw, dwyf, duwies.
- Godless, god'-les, *a.* didduw, annuw;
heb Dduw; annuwiol; anffyddol, di-
gred, drwg, ysgeler.
- Godlessness, god'-les-nes, *s.* annuw-
iaeth, didduwiaeth; annuwioldeb, an-
nuwiolrwydd.
- Godlike, god'-leic, *a.* duwiaidd; fel
Duw; dwyf; dwyfolaidd, duwiol-
aidd, dwywol, duwiol; ardderchog.
- Godlikeness, god'-leic-nes, *s.* duweidd-
rwydd; dwyfoldeb, dwywoldeb, duw-
inrwydd; duwdebygrwydd.
- Godliness, god'-li-nes, *s.* duwioldeb,
duwiolrwydd, dwyfoldeb, duwgarwch,
duwiolfryd, duwiolfrydedd.
- Godling, god'-ling, *s.* duwyn:—*pl.* duw-
iach.
- God'y, god'-li, *a.* duwiol; dwyfol;
crefyddol, duwgar, duwiolfryd, duw-
iolfrydig, parchedig:—*ad.* yn dduw-
iol; yn grefyddol.
- Godmother, god'-mydd-yr, *s.* mam
fedydd, alldrawes, elldrewen.

Godroon, god'-rwn', s. gwrthrigol, gwrth-sylch.
 Godsend, god'-send, s. rhodd Duw, dwyf-anrheg; ffawdd, cynrabad, coelferth, mattyngeid.
 Godship, god'-ship, s. duwdod, duwdeb; duwiaeth, duwiolaeth.
 Godson, god'-syn, s. mab bedydd.
 Godspeed, god'-spid, s. Duw yn rhwydd; hawddammer, llwyddiant.
 God's-penny, gods'-pen-i, s. ceiniog fri-duw, ceiniog ernes, ceiniog arddelw.
 Godwit, god'-wut, s. rhostog.
 Goer, gö'-yr, s. mynedydd, cerddedwr; troed, ped.
 Goethite, gö'-i-theit, s. gethfaen (oddi wrth enw Gethi=*Goethe*)=math ar ddelidfaen.
 Gog, gog, s. brys, full, ffrwst.
 Goggle, gog'-gl, v. n. llygadwibio, rhongcian, darsyllu, alldremu, llygadrythu: — a. llygadfawr, llygadrwth; tremiol, teryll, gwibiog: — s. llygadrythiad, llygattreigl.
 Goggle-eyed, gog'-gl-eid, a. llygadfawr; llygattraws; llygadwibio.
 Goggles, gog'-glz, s. pl. dadgamwelion, gogelion; mygydau.
 Going, gö'-ing, s. mynediad, cerddediad; trawd; ymadawiad, edfynt, ebri; tramwy; ffjord, llwybr, hynt, rhawd; buchedd, ymarwediad; beichiogi; goruchwyliaeth; camrau, traed.
 Goitre, goi'-tyr, s. brefantchwydd, breuanchwydd, brefantlwg.
 Gola, gö'-ly, s. tonfolden, tonaddurn.
 Gold, göld, s. aur, eurliw: — a. euraid, euraid, eurin, eurol.
 Goldbeaten, göld'-bi-tn, a. goreurol, eurdde, goreuredig.
 Goldbeater, göld'-bi-tyr, s. eurddalenydd, eurdduliwr. [ig.]
 Goldbound, göld'-bownd, a. eurgylched.
 Golden, göl'-dn, a. euraid, euraid, eurol, eurol; melyn, eurwedd, eurliwio; eur-
 Golden-cups, göl'-dn-cyps, s. egyptll, crafango y frân, troed y frân; egyptll cnap-wraidd, blodau yr ymenyn.
 Golden-eye, göl'-dn-ei, s. llygad aur, hwyad lygad aur.
 Golden-lungwort, göl'-dn-lyng-wyrt, s. heboglys y muriau, murheboglys.
 Golden-maidenhair, göl'-dn-me-dn-heyr, s. eurwallt y forwyn, gwallt y ddaiar.
 Golden-mouse-ear, göl'-dn-mows-tyr, s. blewynog, torllwydig, torllwyd, heboglys torllwyd.

Golden-pheasant, göl'-dn-ffez-ynt, s. eurgoediar, y goediar aur, gwyddiar Seina, coediar Catai.
 Golden-rod, göl'-dn-rod, s. eurwialen, eurialen, melynneuraid, melynneuraidd.
 Golden-rod-tree, göl'-dn-rod-trê, s. eurialwydden.
 Golden-samphire, göl'-dn-sam-ffyr, s. cedowys sugol, sampier y geifr, samphir y geifr.
 Golden-saxifrage, göl'-dn-sac'-si-ffrej, s. egllyn.
 Golden-thistle, göl'-dn-thus-sl, s. eurysgall: — *sing.* eurysgallen.
 Golden-tressed, göl'-dn-trest, a. eurgudynog.
 Golden-winged, göl'-dn-wingd, a. euradeiniog, eurasgellog.
 Goldfinch, göld'-ffunsh, s. pingo, telor, peneuryn, eurlinosen, gwas y seiri, eurbinge, eurasgell. [iwr.]
 Goldfinder, göld'-ffein-dyr, s. eurgaffael.
 Goldfish, göld'-ffish, s. eurbysg.
 Goldhammer, göld'-ham-yr, s. melyn yr eithin, llinos felen.
 Golding, göl'-ding, s. afal eurliw, eurliwyn.
 Goldlace, göld'-les, s. euryssnoden, yssnoden aur, eursider.
 Goldleaf, göld'-lëff, s. eurddalen.
 Goldless, göld'-les, a. diaur.
 Goldney, göld'-ni, s. eurben, banwes, y pysg eurben.
 Gold-pleasure, göld'-plezh-yr, s. cydlin.
 Goldsolder, göld'-so-dyr, s. eursodyr.
 Goldsize, göld'-seiz, s. eurlud, goreurlud.
 Goldsmith, göld'-smuth, s. eurych, eurydd, gof aur; arianydd.
 Goldthread, göld'-thred, s. euredaf, euredafeddog.
 Goldwire, göld'-wei-yr, s. eurwyfr, gwyfr aur.
 Goldylocks, göl'-di-locs, s. peneuraid.
 Golf, golff, s. golffaeth=math ar chwarteu â phel a phastwn.
 Goloe-shoe, gö-lö'-shw, s. aresgid.
 Gome, göm, s. echelsaim, iraid echel, saim troell, huddygl.
 Gomphosis, gom-ffö'-sus, s. gwadalgnawiad, anwaid anysgog y dannedd.
 Gomphræna, gom-ffri-ÿ'-ny, s. llyisiau yr eiddigedd.
 Gondola, gon'-dö-ly, s. hirfad, hirgwch.
 Gone, gon, p. p. (*Go*) wedi myned; a aeth; colledig; neithiedig; trengedig; wedi marw.
 Gonfalon, gon'-ffly-lon, s. lluman, baner, banier, penwn, penon.

- Goniometer, gon-i-om'-i-tyr, *s.* elinfesur, eliniadur, elinfeidyrr.
- Gonophore, gon'-ö-föyör, *s.* brigerkawd, brigergyfod.¹
- Gonoplax, gon'-ö-placs, *s. pl.* pedry-grestiaid.
- Gonorrhea, } gon'-ö-rë'-y, *s.* hadred, had-Gonorrhœa, } lif.
- Good, gwd, *a.* da, daionus, mad, iawn; madain; teg, buddiol, llesol, defnyddiol; cyflëus; gwiw, addwyn, cyfaddas; cyflawn; medrus, parod, rhagorol; moesol; cryn, swrn; cadarn, safadwy:—*s.* da, daioni, madedd; budd, lles, llad, lesâd, mantais, llwyddiant, ced, elw:—*ad.* da, yn dda, purion; o'r goreu; yn iawn, yn wych:—*in.* purion! da! wel! o'r goreu! da iawn!
- Goodbreeding, gwd-brë'-ding, *s.* moesau da, hyfoesedd, moesgarwch, boneddigeiddrwydd, dysg a bonedd.
- Good-by, } gwd-ber', *ad.* bydd wych, yn Good-bye, } iach; rhad Duw arnat; nawdd Ion arnat; Duw 'n borth i ti; porth Duw iti:—*pl.* byddwch wych.
- Goodconditioned, gwd-con-dish'-ynd, *a.* moesol, moesgar, moddgar; da ei foes; gwyech ei helynt.
- Good-day, gwd-dë', *s.* dydd da; dydd da i chwi; dydd da iwch, dydd dâwch.
- Good-fellow, gwd-ffel'-ö, *s.* glân gydymaith; cyfaddachwr, cyfydwr:—*v.* a. meddwi, brwysgo.
- Good-friday, gwd-ffrei'-de, *s.* Dydd Gwener y Croglith.
- Good-humour, gwd-hiw'-myr, *s.* hwy!; tymmer lawen; llawenfyrd, bodd.
- Goodlack, gwd-lac, *in.* gwae fi! och fi! o'r anwyl!
- Goodless, gwd'-les, *a.* didda, heb foddion.
- Goodliness, gwd'-li-nes, *s.* tegwch, harddwch, prydfferthwch, dillynder; gweddusrwydd.
- Goodly, gwd'-li, *ad.* yn rhagorol, yn odidog, yn arderchog:—*a.* hardd, teg, prydfferth, tlws, glân, cain, lluniaidd, gosgeddig; hyfryd, hoff; godidog; dilyn; hyfad.
- Good-manners, gwd-man'-yrz, *s. pl.* moesau da; moesgarwch, boneddigeiddrwydd, ceinfoes; medrusrwydd.
- Good-morning, gwd-mor'-ning, } *s.* bore Good-morrow, gwd-mor'-ö, } da; bore da i chwi, bore da iwch, bore dâwch.
- Good nature, gwd ne'-cyr, *s.* natur dda; hynawsedd, rhadlonedd.
- Good natured, gwd ne'-cyrd, *a.* hynaws, tirion; da ei natur.
- Goodness, gwd'-nes, *s.* daioni, madogrwydd, addwynder; rhinwedd, trugaredd, hynawsedd; caredigrwydd; addfwynder.
- Good-now, gwd'-now, *in.* da di! da chwi! tynged dda i ti! atolwg! adolwyn!
- Goods, gwdz, *s. pl.* da, daoedd; dodrefn; nwyddau; moddion; golud; cyfoeth, da byd; alaf, eiddo; pethau.
- Goody, gwd'-i, *s.* gwreigdda, gwreigan.
- Googings, gwj'-ingz, *s. pl.* llawgyfasau, llawddalion=math ar fachau i ddal llyw llong.
- Goomty, gwm'-ti, *a.* ystumiog, dolenog (fel afon).
- Gooroo, gor'-w, *s.* athraw Hindwaidd, gwrw.
- Goosander, gws'-an-dyr, *s.* hwyad ddau-neddog.
- Goose, gws, *s.* gwydd, llwddn gwydd; llyfnyr, llyfniadur, lleddyr, gwydd dilledydd, haiarn teiliwr.
- Gooseberry, gwz'-ber-i, *s.* grwysen, eirinen Mair, gwyfonen, eirinen perth eurddrain; grwysyddden, eurberth.
- Gooseberryfool, gwz-ber-i-ffwl', *s.* grwysfwyd, grwysfysg, grwysfysgedd.
- Goosecap, gws'-cap, *s.* ffwlwyn, hurthgen, llob, gwydd o ddyn, cadafael.
- Goose-corn, gws'-corn, *s.* troellgoryn.
- Goose-foot, gws'-ffwt, *s.* troed yr wydd.
- Goosegrass, gws'-gras, *s.* cynghafan, gwlydd y perthi, gwlyddyn carw, llyssiau 'r hidl.
- Goosequill, gws'-cwul, *s.* pluen gwydd, asgell gwydd, bon asgell gwydd; plubin gwydd.
- Goosery, gw'-syr-i, *s.* cut gwyddau, ffronc gwyddau.
- Goosetongue, gws'-tyng, *s.* dystrewlys, ystrewlys, tafod yr wydd.
- Goosewing, gws'-wing, *s.* gwyddaden, adain gwydd=math ar hwy!
- Gopher, gö'-ffyr, *s.* gopher=milyn o faint y wiwer; Gopher, coed Gopher.
- Gorballed, gor'-bel-ud, *a.* cestog, boliog, boldwn, torstain, potenog.
- Gorcock, gor'-coc, *s.* cochiad, ceiliog coch y grug, coch y grug, ceiliog coch y mynydd.
- Gorcow, gor'-crö, *s.* breuan.
- Gordian, gor'-di-yn, *a.* dyrys, astrus, annatodol.
- Gordian-knot, gor'-diyn-not, *s.* cwllwm annatod, dyrysglwm.

- Gore, göyr, *s.* gôr, gwyar, gwaed, crau; gorwaed, ceulwaed; baw, llaidd; cwysed, lain; lleinddarn, llain daircornel:—*v.* *a.* cornio; cyrchu; hwylio; gwannu, pwyntio; gwaenadu.
- Gorge, gorj, *s.* ceg, llwngc, breuant, corn gwddf, sefnig, corn pori; crombil; goslef; cegaddurn:—*v.* llyngcu, traflyngcu, gwangoio, llawcio, bolrythu; gorllenwi, dyslyngcu, cestu; ymlythu, ymddyfoli; ymborthi, ymbesgi.
- Gorgeous, gor'jyz, *a.* dysglaerwych, clærwyn, harddwych, hoywych, gwych, dillyn, gwym, ysblenydd, cain, teg; mawreddig, godidog.
- Gorgeousness, gor'jyz-nes, *s.* gorwycheder, clærwychedd, hoywder, pefri, ysblander gwisg; mawreddogrwydd.
- Gorgerin, gor'-gyr-un, *s.* pilereg, ceg colofn.
- Gorget, gor'-jet, *s.* cegwisg; broneg, bronfoll, dwyfroneg; mynyglwisg; maenddeoty—offeryn maendrychu.
- Gorgon, gor'-gon, *s.* anghenfil, gwrthfil, erchon, hyllbeth; Gorgon:—*a.* erchyll, hyl, echrys, anghenflaidd; Gorgonaidd.
- Gorgonian, gor-gö'-ni-yn, *a.* erchonaidd = *Gorgon*, *a.*
- Goring, gör'-ing, *s.* corniad, gwaniad, brathiad, gwân, hwyglwysed:—*a.* cwysedaidd; ar lun cwysed.
- Gormand, gor'-mynd, *s.* glythwr, gwangiwr, gewai, rhemmwth, trafoliwr, llawciwr, gorfwytâwr, bolgi.
- Gormandize, gor'-myn-deiz, *v. n.* glythu, gwangoio, bolrythu, cestio, ymdorlwytho, wttresu, gloddesta.
- Gormandizer, gor'-myn-dei-zyr, *s.* glythinebwr = *Gormand*.
- Gorse, gors, *s.* eithin, aith, aeth:—*sing.* eithinen.
- Gory, gör'-i, *a.* gwyarllyd, creulyd, gwaedlyd, gorllyd; llofruddiog, creugar; deufwaog, deudaleithiog.
- Goshawk, gos'-hoc, *s.* gwyddwalch, heb og Marthin. [fechan.]
- Gosling, goz'-ling, *s.* gwyddan, gwydd.
- Gospel, gos'-pel, *s.* efengyl; coelfain, llawenchwed; newydd da, newyddion da:—*v.* *a.* efengylu; efengyleiddio = *Gospelize*.
- Gospelize, gos'-pel-eiz, *v. a.* efengylu, pregethu yr efengyl.
- Gospeller, gos'-pel-yr, *s.* efengylwr; efengyllydd = canlynwr y diwygiwr Wicliff.
- Goss, gos, *s.* eithin mân, llawr-eithin.
- Gossamer, gos'-sy-myr, *s.* gwawn, gosymerth; eurwawn.
- Gossamery, gos'-sy-mer-i, *a.* gosymerthol; gwawnaidd; llymsi, disylwedd, gwagsaw.
- Gossip, gos'-up, *s.* clecai, clepai, clebren, chwedleuwraig; llolen, chwaldodes, pepren; gorsedd-wraig; siaradydd, chwaldodydd; cyfaddachwr, cydfydwr, clec, clap, siaradach, clingwem, chwaldod, clebar, llol, sibrd:—*v.* *a.* cleca, clebran, clepian, gwera, chweda, gwagsiarad, ymgomio, baldorddi, ofersiarad.
- Gossypium, gos-sup'-i-ym, *s.* cotwm; cotymwydd.
- Gosting, gos'-ting, *s.* gwreiddrudd, madr.
- Got, got, } *p. p.* (*Get*) caffaeledig;
- Gotten, got'-tn, } ennilledig, meddianedig; wedi ei gael.
- Goth, goth, *s.* Gothiad, Goth, Gothyn; anwariad, barbariad, anfoesog, anwaryn.
- Gothamist, goth'-y-must, *s.* ffwlcyn, symlyn, doethyn, un o ddoethion Gotham.
- Gothic, goth'-ic, *a.* Gothig, Gothaidd; anwar, barbariaidd, trwsgl, hen:—*s.* Gothaeg, iaith y Gothiaid.
- Gothicism, goth'-i-suzm, *s.* Gothiciaeth; priodwedd Gothig, anwaredd, trysgl-edd.
- Gouge, gwj, *s.* ceugyn, ysgeueg, cŷn llwy; gaing gau.
- Gouge, gwj, *v. a.* ceugynio, ysgeuo, ysgeuegn, cafnu.
- Goujeers, gw'-jyrs, *s.* y frech fawr, y frech ffreinig; anlladwst.
- Goulard's-extract, gw'-lardz-ecs-tract, *s.* deawd Gowlard, allra Gowlard, plymdaeth, plymalldra, elldaeth plwm.
- Gourd, gwyr, *s.* cicaion, palm Crist, pwmpel.
- Gourdiness, gör'-di-nes, *s.* marchgoeschwydd.
- Gourmand, gw'-yr-mynd, *s.* glythwr = *Gormand*.
- Gout, gowt, *s.* cymmalwst, troedwst, cledf y cymmalau.
- Gout, gw, *s.* blas, archwaeth, chwaeth.
- Goutiness, gowt'-i-nes, *s.* cymmalystedd, troedystedd, pedystogrwydd; haint y cymmalau.
- Goutwort, gowt'-wyr, } *s.* llyisiau 'r
- Goatwort, göt'-wyr, } gymmalwst, troed yr afr.

- Gouty, gow'ti, *a.* cymmalystog, pedystog, troedystaidd.
- Govern, gyf-yrn, *v.* llywodraethu, rheoli, llywio; gwledychu, gwladychu, teyrnasu; trefnu, cyfarwyddo, llywiadu, ardywo, arlywio, twyogi.
- Governable, gyf-yrn-ybl, *a.* llywiadwy, rheoladwy, llywodraethadwy; hylw, hydrin.
- Governance, gyf-yrn-ans, *s.* llywodraeth, rheolaeth, llywiadaeth; llywiad; llywodraethiad, llywiaduraeth, ardwy, pendodaeth.
- Governante, gŵ-fyr-nynt', *s.* llywodres, dysgodres, athrawes, addysges, llywiadures. [llywiedig.]
- Governed, gyf-yrnd, *p. p.* rheoledig.
- Governess, gyf-yr-nes, *s.* llywodres, dysgodres, athrawes, llywiadures, llywodraethyddes, rheol-wraig.
- Governing, gyf-yrn-ing, *a.* llywodraethol, llywiol, llywiannol, llywodrol.
- Government, gyf-yrn-ment, *s.* llywodraeth, rheolaeth, llywiadaeth, ardywyaeth; gwledwch, gwledigrwydd; trefnidiaeth, cyfarwyddiad; arglwyddiaeth; maenoriaeth; talaeth, tywysogaeth.
- Governor, gyf-yr-nyr, *s.* llywodraethwr, llyw, llywiadur, llywydd, glyw, arlyw, ffelaig, rheolydd, rhiolawdr, ardywad.
- Gowan, gow'yn, *s.* llygad y dydd, swynfri, yswynfri, llygad y dydd cyffredin.
- Gowk, gowe, *s.* cog; hurtyn=*Gawk*.
- Gowland's-extract, gow'lyndz-ecs-tract, *s.* deawd Gowland=*Goulard's-extract*.
- Gowland's-locker, gow'lyndz-loc-yr, *s.* Gowlandlys, llyisiau Gowland.
- Gown, gown, *s.* gŵn, hug, twyg, ysgin, tabar, gwalling, llaeswisg, ysginen.
- Gowned, gownd, *a.* gynog, ysginog, twygog, gwallingog.
- Gownman, gown'myn, } *s.* gynog, ysginog
Gownsmen, gownz'myn, } ginog, seganfab; heddgarwr.
- Grab, grab, *s.* grab, llong Falabar; dal, dalfa, cip; mantais, elw, ennill:—*v.* *a.* dal, dala, gafaelyd, cipio, ysgipio.
- Grabble, grab'bl, *v. n.* palfalu, ymbalfalu, palfu; chwilota, chwilitaith; ymgreinio, mysgrain.
- Grace, gres, *s.* rhad, llad, gras; rhadlonedd, rhadineb, ewyllys da, hoffder, mwynas, ffafwr, cedd, caredigrwydd; rhinwedd; braint; maddeuant, trugaredd; dilynnder ymddygiad,
- gweddusrwydd, prydfferthwch, harddwch, glendid, tegwch, diwyg, ceinder, tlydni, teleidrwydd; addurn, dawn; rhadraith:—*v. a.* addurno, harddu, prydfferthu, urddasu, gwyachu, teleidio; urddo, brio, dyrchafu, anrhydeddu; rhadfori, rhadoli.
- Grace-cup, gres'-cyp, *s.* rhadgib, cwpan cariad.
- Graced, gresd, *p. a.* addurnedig, addurnog, harddedig; prydfferth, rhinweddol.
- Graceful, gres'-ffwl, *a.* hardd, prydfferth, telaid, gweddus, dilyn, prydweddol; trefnus, taclus, gosgeddig; rhadlawn.
- Gracefulness, gres'-ffwl-nes, *s.* harddwch, prydfferthwch, teleidrwydd.
- Graceless, gres'-les, *a.* diras, anrasol, dirad, diriaid, anfad; llygredig, annuwol.
- Gracelessness, gres'-les-nes, *s.* anraslonrwydd, dyhirwch; anras.
- Graces, gre'-siz, *s. pl.* Teleidesau, Teleidiaid, Teleidion, Lladesau, Rhadesau=y tair chwaer delediw, Alaia, Theleia, ac Ewphrosyni; rhadau, lladau, grasau, grasusau, ffafrau; ceinion, teleidion, dilynion, tlyision.
- Grasioso, gras-i-ŷ-sŷ, *s.* ysgentyn, digrifwas; chwydawydd.
- Gracious, gre'-shyz, *a.* rhadlawn, graslawn, grasol, lladol; trugarog, tirion, mad, rhinweddol.
- Graciousness, gre'-shyz-nes, *s.* rhadlonrwydd, graslonrwydd; lladoldeb; trugarogrwydd.
- Grackle, grac'-cl, *s.* gregl, greglod=math ar adar—martiniaid y Ffrangcoed.
- Gradation, gra-de'-shyn, *s.* graddiad, esgyniad, graddiaeth; gradd, trefn, cyfres.
- Gradational, gra-de'-shyn-yl, *a.* graddiadol, graddesgynol.
- Gradatory, grad'-y-tyr-i, *a.* graddesgynol; graddedigol:—*s.* grisfa, grisres, llettringres; clasrisiau.
- Grade, gred, *s.* gradd; gris, llettring; sefyllfa; esgynradd; cam:—*v. a.* graddu, osgraddio; tynu yn raddol.
- Gradelly, gred'-li, *a.* trefnus, gweddus:—*ad. yn* drefnus, yn weddaidd.
- Gradient, gre'-di-ent, *a.* graddol, graddiannol, mynedol, graddfyndol:—*s.* graddosgo, graddogrwydd, osgradd.
- Gradual, graj'-iw-yl, *a.* graddol, graddodig; graddesgynol:—*s.* grislyfr, grisriadur; gradd, gris, llettring.
- Gradually, graj'-iw-yl-i, *ad. yn* raddol;

- o radd i radd ; o ris i ris, o lettring i lettring ; o bob yn radd, o fesur ychydig ac ychydig ; yn araf deg ; bob yn dipyn ; o dipyn i beth.
- Graduate, graj'-iw-et, *v.* graddio, graddogi, graddoli ; ymraddio, cymmeryd gradd ; graddnodi, graddranu ; gwella, gwellan, parotol, tymmeru : —*s.* graddwr, graddog, graddor ; urddog ; graddiadur, graddfeidydr, graddydr, graddwydr : —*pl.* graddogion, graddolion, graddoriaid.
- Graduateship, graj'-iw-et-ship, *s.* graddogaeth, graddoliaeth, cyflwr graddol.
- Graduation, graj'-iw-e'-shyn, *s.* graddedigaeth, graddawd, graddiad ; graddoniad ; gwellad, tymmeriad.
- Graduator, graj'-iw-e-tyr, *s.* graddnodydd, graddiannor, graddiedydd, graddiadur, graddydr, graddofferyn.
- Graduction, gra-dyc'-shyn, *s.* graddranriad, graddnodiad ; tymmeriad.
- Grady, gre'-di, *a.* graddog, grisiog, llettringog ; gwalcio.
- Gradus, gre'-dys, *s.* graddiadur, geiriadur mydryddol.
- Graff, graff, *s.* clawdd, ffos, amglawdd.
- Graft, grafft, *s.* imp, impyn : —*v.* impio ; bywullu ; planu i mewn.
- Grafting, graff'-ting, *s.* impiad.
- Graill, grell, *s.* grislyfr, grisiadur, llettringyr ; rhonau, tycynau, tipynau, ithion, tilion, hilion, mân ronynau.
- Grain, gren, *s.* gronyn ; yden, hedyn ; mymryn, ith, tipyn, temig, til, tip, timyn, rhithyn, chwyltlyn, graienau ; grawn, yd ; llin, llinon ; gran, graen ; glawdd, caboledd, tywyn ; defnydd, nwydd ; dant, pig ; gwythen ; tymmer, credd, rhal, dull, gwedd, cysgod : —*v.* *a.* graenu, llinarliwio, llinbaentio, troellogi ; paentio yn droellog.
- Grained, grend, *a.* garw, aflyfn, anwastad ; gronynog ; graenedig, graenus ; lliniog ; troellog, criliwio.
- Grainer, gren'-yr, *s.* herymwy, graenor, graenwy.
- Graining, gren'-ing, *s.* hylchiad, gylfiad, rhiciad, llinarliwiad, troellogiad ; gwaenbysg.
- Grain-tin, gren'-tun, *s.* graenalcan, tibalcen, rhonalcan, alcan gronynog.
- Grains, grenz, *s.* *pl.* gronynau ; grawn ; soeg. [ffon bedror.
- Grainstaff, gren'-staff, *s.* pedryffon.
- Grainy, gre'-ni, *a.* gronynog ; ydog.
- Grallae, graf'-i, } *s.* *pl.* hir-Grallatores, gral-ly-tö'-riz, } goesogion,
- adar hirgoes, rhydadur, rhydyddion = y pedwerydd llwyth o adar.
- Grallatory, graf'-ly-tyr-i, } *a.* hirgoes, Grallic, graf'-ic, } coeshir, hir-heglog.
- Gramineal, gra-mun'-i-yl, } *a.* porfaog, Gramineous, gra-mun'-i-yz, } porfelog, porfaol, glaswelltog, gwelltaidd.
- Graminivorous, gram-i-nuf'-ö-ryz, *a.* gwelltysol, pawrysol.
- Grammar, gram'-myr, *s.* gramadeg, ieithadur, llythyreg, ieitheg, dwnad, gorddyfnawd ; ieithaduriaeth ; gramadegaeth, dwnediaeth : —*a.* gramadegol, ieithadurol, llythyregol, dwnedol.
- Grammarian, gram-me'-ri-yn, *s.* gramadegwr, llythyregydd, dwnedwr, ieithaduwr ; ieithegydd, ieithgarwr.
- Grammerless, gram'-myr-les, *a.* angramadegol, anramadegol, diramadeg.
- Grammarye, } gram'-myr-i, *s.* swyngyff-Grammary, } aredd, dewiniaeth, swyn, hudoliaeth.
- Grammatic, gram-mat'-ic, } *a.* gram-Grammatical, gram-mat'-i-cyl, } adegol, gramadegaidd, ieithadurol, llythyregol, dwnedol.
- Grammaticaster, gram-mat'-i-cast-tyr, *s.* coeg ramadegwr, ieithegyddyn, crach ramadegwr.
- Grammaticise, gram-mat'-i-seiz, *v.* *a.* gramadegu, ieithegu, dwnedu.
- Grammatist, gram'-my-tust, *s.* gramadegyddyn = *Grammaticaster*.
- Gramopetalous, gram-mö-pet'-y-lyz, *a.* linddeiliog, linddail.
- Grample, gram'-pl, *s.* crange, morgrangc, ceimwoch.
- Grampus, gram'-pys, *s.* morfochyn, morhwhc, morfilyn.
- Granade, gra-nd', } *s.* llosbelen, llo-Granado, gra-ne'-dö, } bel, tanbelen, pylorbel.
- Granary, gran'-y-ri, *s.* ytty, heiniardy, ydgell, ydloff, ysgubor.
- Granate, gran'-et, *s.* gronem, groned, graned, gronfaen.
- Granatite, gran'-y-teit, *s.* rheiddronem, rheiddronith, gronith.
- Granatum, gra-ne'-tym, *s.* grawnafal, pomgranad.
- Grand, grand, *a.* mawr ; mawrwych, mawreddog ; godidog, arderchog ; gwyth, gwypm, myg ; uchel, dyrchafedig ; prif, penaf, arbenig ; boneddig, syber ; arddunol ; cain ; hen.
- Grandam, gran'-dym, *s.* neina, nain, henfam, mam gu, hen ddynes, gwrach,

- Grandchild, grand'ceild, *s.* wyr:—*f.* wyres.
- Grand-daughter, grand'-do-tyr, *s.* wyres.
- Grandee, grand-d'i', *s.* pendefig, uchelwr, boneddig, dyledog, goreugwr.
- Grandeur, gran'-jyr, *s.* mawredd; mawrwychder; gwycheder, rhwysg; godidogrwydd, claerwychder; uchelder; urddas, myged, arddunedd.
- Grandfather, grand'-ffa-ddyr, *s.* taid, hendad, tad cu.
- Grandific, gran-duff'-ic, *a.* mawreddol, mawrygas.
- Grandiloquence, gran-dul'-ö-cwens, *s.* ucheliaith, rhodresiaith, chwyddiaith.
- Grandiloquous, gran-dul'-ö-cwyz, *a.* mawreiriog, chwyddieithog, geirfawr; chwyddedig.
- Grandinous, gran'-di-nyz, *a.* cenllusgog, ceseiriog.
- Grandmother, grand'-mydd-yr, *s.* nain, henfam, mam gu.
- Grandsire, grand'-sei-yr, *s.* taid, hendad, tad cu; cyndad, hynafiad.
- Grandson, grand'-syn, *s.* wyr.
- Grange, grenj, *s.* amaethdy, hafotty, maerdy, maesdref; tyddyn, syddyn, maenor, maenol; ysgubor; ydian, gardd yd.
- Graniferous, gra-nuff'-yr-yz, *a.* grawn-ddwyn, grawnddygol.
- Granite, gran'-ut, *s.* ithfaen, gronynfaen, gwenithfaen.
- Granitic, gran'-i-tic, *a.* ithfeinin, ithfeinig, ithfaenol, gwenithfaenog.
- Granification, gran-i-ffi'-ce'-shyn, *s.* ithfaeniad, gwenithfaeniad.
- Graniform, gran'-i-fform, *a.* ithfaenaidd, gronynfaenaidd.
- Granitine, gran'-i-tun, *s.* ithfaenre, ithfaendwr.
- Granivorous, gra-nuf'-ö-ryz, *a.* grawnysol, ysrawn.
- Grant, grant, *v.* *a.* caniatâu, ceniadu; goddef, gadael; rhoddi, doddi; addef, cyfaddef; cydsynio â, cytuno â; arhegu:—*s.* rhoddiaid, rhodd, arheg, dawn; cyfarwys; goddefiad, caniatâd.
- Grantable, gran'-tybl, *a.* rhoddadwy, caniatadwy.
- Grantee, gran-ti', *s.* rhoddai, derbyniwr, rhoddgymerwr.
- Grantor, } gran'-tyr, *s.* rhoddwr, rhodd-grantor, } ydd, rhoddiedydd, rhoddiaid, caniatâwr, ceniadwr.
- Granular, gran'-iw-lyr, *a.* gronynol, gronynaidd.
- Granulate, gran'-iw-let, *v.* gronynu, ym-
- ronynu, graianu, graenu:—*a.* gronynog, gleinronog.
- Granulation, gran-iw-le'-shyn, *s.* gronyniad, graianiad, ymronyniad.
- Granule, gran'-iwl, *s.* gronyn, mymryn, graienyn, tilyn, tipyn, rhonyn, ith, briwsionyn.
- Granulous, gran'-iw-lyz, *a.* gronynog, gronynaidd, graiandde, graianllyd.
- Grape, grep, *s.* grawnwin, gwinrawn, grawn y gwin, grab, grawn y gwinwydd, eirin graban, grawnsypiau.
- Grapehyacinth, grep-hei'-y-sunth, *s.* grablas y llwyn, cenin y brain grabaidd.
- Grapery, gre'-pyr-i, *s.* gwinllan grabardd, grabfa, graban, gardd rawnwin.
- Grapes, greps, *s.* coesrab, marchgoeschwydd.
- Grapeshot, grep'-shot, *s.* saethrawn, haels magwyol, grawn magwyol.
- Grapestone, grep'-stön, *s.* cnewullyn grawnwin, careg grawnwin.
- Grape-wine, grep'-wein, *s.* grabwin, gwin y winwydden.
- Graphic, graff'-ic, } *a.* argraffol; ys-
- Graphical, graff'-i-cyl, } grifol, dysgrifiol, darluniadol, arlunio; manwl, cywrain, celfyddgar.
- Graphic-granite, graff'-ic-gran-ut, *s.* ysgrifithfaen, ithfaen ysgrifig.
- Graphite, graff'-ut, *s.* plwin du, much-blwm.
- Grapholite, graff'-ö-lut, *s.* ysgriflech, ysgriflechfaen, llechfaen ysgrifenu.
- Graphometer, gra-fom'-i-tyr, *s.* gogylchyr, hannergyloch.
- Grapnel, grap'-nel, *s.* augoryn, crapangor; gafaelfach, dalfach, crap, craff.
- Grapple, grap'-pl, *v.* gafaclu, bachu, crapio, craffu, cynghraffu, crabiniol, bachellu; ymglydio, ymgrafangu; crebachu; ymladd, cyhydreg; ymgyrchu, cydymfachu:—*s.* gafaelfach, dalfach; crap, bachell, craff; gafacl, ymornest; ymgyrch, cyhydreg; craf-angc.
- Grasp, grasp, *v.* gafaclu, tynwasgu, ymafilyd; dyrneidio, crafangu, grabinio; dal, dala:—*s.* gafacl, gafacliad; craf-angc, ysbach, afflau, bachell, angad, gwasg; crafangiad, dyrnaid; cyrhaedd; llyweth, dylofyn; meddiant.
- Grasping, gras'-ping, *p.* *a.* yn gafaclu; awyddus, trachwantus, rheibus.
- Grass, gras, *s.* glaswellt, gwellt, porfa, irwellt, gwellt glas, allwest:—*v.* glaswelltu, gwelltorio.

Grassation, *gras-se'-shyn*, *s.* crwydriad.
 Grassblade, *gras'-bled*, *s.* glaswelltyn.
 Grassgreen, *gras'-grin*, *a.* gwelltias; du-
 wyrdd.
 Grassgrown, *gras'-grön*, *a.* glaswelltog.
 Grasshopper, *gras'-hop-pyr*, *s.* ceiliog
 rhedyn, hegab, neitiwr y gwair.
 Grassiness, *gras'-i-nes*, *s.* gwelltogrwydd,
 porfelogrwydd; irlasrwydd.
 Grassland, *gras'-land*, *s.* porfeldir, tir
 pori, gwyrllawd.
 Grassplot, *gras'-plot*, *s.* cadlas, glaslan,
 talwrn, gwerddon, glesin, parfas, llan-
 erch las.
 Grasspoly, *gras'-pö-li*, *s.* gwyrallys.
 Grassstable, *gras'-te-bl*, *s.* porfelfwrdd;
 tudfwrdd, llorfwrdd.
 Grassvetch, *gras'-fec*, *s.* porfelbys.
 Grasswrack, *gras'-rac*, *s.* gwellt y gam-
 las, glasdonen, gaslonen y môr, ys-
 noden laswerdd y môr.
 Grassy, *gras'-i*, *a.* glaswelltog, porfelog,
 gwelltaidd; irlas; gwyrdd, glas.
 Grate, *grat*, *s.* rhesel; gradell, cradell,
 greidell, alch; croesfarau, cledrwy,
 clwyd haiarn: — *v.* rheselu; croes-
 fario, cledrwy, cledru; rhathellu,
 rhathu, rhadellu; rhingcian, rhasglio,
 treulio; crafu, crafellu; anffoddhau,
 blino, sarhau, cythruddo, archolli;
 ymrathu, ymrygnu.
 Grateful, *grat'-ffwl*, *a.* diolchgar; hyf-
 ryd, hoff, dymunol, boddus, cymmer-
 adwy, croesawus, peraidd, maws,
 melus, safwyrus.
 Gratefulness, *grat'-ffwl-nes*, *s.* diolchgar-
 wch, diolwch; hyfrydwch, mawsder.
 Grater, *grat'-tyr*, *s.* rhesellt, rhathell,
 crafell.
 Gratification, *grat-i-ffi-ce'-shyn*, *s.* bodd-
 hâd, boddloniad; hyfrydwch, pleser,
 boddlonrwydd, dywenydd, llawenydd,
 llawdd, ffawg; meluswedd; tâl, tal-
 edigaeth, gwobr.
 Gratify, *grat'-i-ffei*, *v. a.* boddhau, bodd-
 loni; cydsynio â; difyru, lloddi; di-
 goni; gwobrwyo, talu, talu'r pwyth
 am.
 Gratifying, *grat'-i-ffei-ing*, *a.* boddhaol;
 hyfryd, dymunol, dyddanus.
 Grating, *grat'-ting*, *a.* rhyngol, garw;
 llyn, tost, poenus, cythruddol:—*s.*
 alchwaith, eiswaith, rheselwaith,
 cledrwaith, alches; rheseliad, rhwyll-
 iad.
 Gratis, *grat'-tus*, *ad.* yn rhad, yn rhodd,
 am ddim; heb na gwobr na gwerth;
 yn rhydd; heb haeddiant.

Gratitude, *grat'-i-tiwd*, *s.* diolchgarwch,
 diolwch, iolwch; diolchus gydnabydd-
 iaeth.
 Gratuitous, *gra-ti-w'-i-tyz*, *a.* gwirfodd-
 ol, gwirfodd, ewyllysgar; rhydd,
 rhad; anrhegol; heb na gwobr na
 gwerth; diwobr, didal; haeredig heb
 brawf.
 Gratuity, *gra-ti-w'-i-ti*, *s.* rhodd, anrheg,
 dawn, cyfarwys; gwobr, gobrwy;
 ewyllys da.
 Gratulate, *grat'-iw-let*, *v. a.* cydlawenhau
 â; hawddammori, cyfanerch, cydgyf-
 arch, anereh; dyngyfarch.
 Gratulation, *grat-iw-le'-shyn*, *s.* cydla-
 wenychiad, cyfloddiad, cydgyfarchiad,
 hawddammor, cydorfoledd.
 Gratulatory, *grat'-iw-le-tyr-i*, *a.* cydla-
 wenychol, llon gyfarchol, hawddam-
 morol.
 Grauwacke, *gro'-wac*, *s.* llwydgraiç,
 blorgraic = *Graywacke*.
 Grave, *graf*, *v.* cerfio, crifellu, crifio,
 ysgythru, crafu; claddu:—*s.* bedd,
 beddrod, claddfa:—*a.* dwys, difrifol,
 diofregedd, diwagedd, digellwair,
 pwysfawr, pwysig, sofr; pwylllog;
 isel, trwm, anghroch; cau; prudd,
 anhylon, trist, trymfrydig, wyneb-
 drist, llwfr; tywyll, gorddu, gwrm,
 twtnai, llai; addwyn, gweddus,
 gonest, sad; anghlaer.
 Grave-accent, *graf-ac'-sent*, *s.* acen ddys-
 gynedig, acen drom, tromsain =
 Graveclod, *graf'-clod*, *s.* tywarchen bedd.
 Graveclothes, *graf'-clöddz*, *s. pl.* amwsg,
 amdo.
 Gravel, *graf'-el*, *s.* graian, gro, grut,
 grud, marian, grafel, brasdywod,
 graenon; graianwst, tywodwst, maen
 tostedd:—*v. a.* graianu, marianu,
 tywodi, grafaelu; dyrysu, petruso,
 methlu; cythruddo.
 Gravelly, *graf'-el-i*, *a.* graianog, graian-
 dde, marianog, grafellog, grutiog,
 tywodlyd.
 Gravely-soil, *graf'-el-i-soil*, *s.* graiandir,
 grodir, mariandir.
 Gravel-stone, *graf'-el-stön*, *s.* graienyn,
 grutyn, graianfaen, caregyn.
 Gravel-walk, *graf'-el-woc*, *s.* grudlwybr,
 grutfordd, grudrodfa, marianlwybr,
 rhodfa farro, rhodfa raian.
 Graven, *graf'-fn*, *p. p.* cerfiedig, crifelled-
 ig.
 Graveness, *graf'-nes*, *s.* difrifoldeb, dwys-
 der, dwysfrydedd, prudd-der, anof-
 regedd.

- Graveolence, *gré-fi-ö-lens*, *s.* trymsawyr, trymsawyr, drygsawyr, drewdod.
- Graveolent, *gré-fi-ö-lent*, *a.* trymsawyrus, trymsawyr, drewllyd.
- Graver, *gré-fyr*, *s.* cerfiwr, cerfiedydd, crifellwr, crifiwr, ysgythrydd; crifell, cerfylllyd, cerfiadur, graffal, grafol.
- Gravestone, *gréf-stön*, *s.* beddfaen, beddlech, careg bedd, careg fedd, llechfaen bedd.
- Graveyard, *gréf-iard*, *s.* beddian, beddle, claddfa, monwent, corfflan, corddian.
- Gravid, *graf-ud*, *a.* beichiog, tromfeichiog, coledig, braisg, torog.
- Gravitation, *graf-i-dé'-shyn*, } *s.* beich-
Gravidity, *gra-fud'-i-ti*, } iogrwydd,
beichiogi, breisgedd.
- Gravimeter, *gra-fum'-i-tyr*, *s.* clyfesur, clyfeidyr, dysgyrchiadur.
- Graving-dock, *gré-fing-doc*, *s.* llongarth gyweirio, llongarth daclu.
- Gravitate, *graf-i-tet*, *v. n.* dysgyrchu, dymgyrchu, creiddio, creiddgyrchu; pwysio, gobwyso.
- Gravitation, *graf-i-té'-shyn*, *s.* dysgyrchiad, dysgyrchiant, dymgyrchiad, dymgyrch, creiddgyrchiad, creiddiad, cly; gobwysiad, pwysiad.
- Gravity, *graf-i-ti*, *s.* pwys, pwysineb, pwysi, trymbwys, trynder, gobwys; dysgyrchedd, dymgyrch, dysgyrchiant, llawryd, llawrydedd, creiddgyrch, creiddiad, cly; difrifoldeb, dwysder, sobrwydd, tristyd; gweddusrwydd, syberwedd; dyfnsain.
- Gravy, *gré-fi*, *s.* sew, ciglyn, cignodd; sudd cigfwyd.
- Gray, *gre*, *a.* llwyd, blawr; llwydwyn, blorwyn, llwydglas; glas; broc; gwyn, goleu; tywyll, twtnai, gwrn; lludliw; hen, addfed=*Grey*:—*s.* llwyd, blawr, llwydliw, caened; pryf llwyd, pryf penfrith, broch, gwilfrai, byrhwhch, daiarfochyn.
- Gray-eyed, *gré-eid*, *a.* llygadllwyd; llygadfrith, llygadlas.
- Gray-fly, *gré-flei*, *s.* llwydgleren, llwydgyllionen, llwydwiban.
- Grayish, *gré-ish*, *a.* lledllwyd, golwyd, llwydaidd, llwydog.
- Graying, *gré-ling*, *s.* penllwyd, penllwydiad, glasan, glasgangen, teimbysg.
- Grayness, *gré-nes*, *s.* llwydni, llwydedd; llwydlesni; penllwydni.
- Graywacke, *gré-wac*, *s.* llwydgrraig=*Grauwacke*.
- Graywacke-slate, *gré-wac-slet*, *s.* llwydgreiglech, llwyddech.
- Graze, *grez*, *v.* pori, porfau, porfelu, ymbori; sernial, goffwrdd; rhathu, craffellu, rhwbio.
- Grazier, *gré-zhyr*, *s.* porfawr, porfelydd; ysborthiad, psgadur.
- Grazing, *gré-zing*, *s.* porfa; porfelaeth.
- Grazioso, *graz-i-ö'-sö*, *a.* teleidwych, tlysgain, tlysgoeth.
- Grease, *gris*, *s.* sain, iraid; brasder; bloneg, mehin; seimwst, sodlwst.
- Grease, *gris*, *v. a.* seimio, ireidio; iro, blonegu; hudobrwyo, celobrwyo.
- Greasiness, *grí-si-nes*, *s.* seimlydrwydd; brasder, tewedd, oleweiddrwydd.
- Greasy, *grí-si*, *a.* seimlyd, ireidlyd, mehinllyd, seimio; olewaidd; tew; blonaidd, bras; llyfn, lithrig; corffog; anweddaiidd, aflednais.
- Great, *gret*, *a.* mawr; mawreddog, gwych; braisg, praff, helaeth, eang; arbenig, penaf, prif, pen, cyfaddef, parod; ardderchog, godidog, tanbaidd, angerddol, croch; syberw, uchelfrydig, balch, dyrchafedig; anhawdd, caled, blin; pwysig, dwys; maith, hir, pell; beichiog; torog; cyfrinachol, mynwesol; cyfoethog; helaethwych; llawer; hen:—*s.* y cyfan, y crynswth, y talp, y clamp, swmp; cyfanbeth; mawrion, y mawr, uchelwyr.
- Great-coat, *gré-cöt*, *s.* còb fawr, còb uchaf, hugan fawr, gorbais, argoban, uchbais, argob, argot, trosgob, còb, còt, hugan.
- Greatly, *gré-li*, *ad.* mawr; yn fawr; yn ddirfawr; yn wych; iawn, tra.
- Greatness, *gré-nes*, *s.* mawredd, mawrhydi; maint, maintioli, meintiolaeth; helaethrwydd, eangder; luosogrwydd; amler, mawrwydher, rhwysg; mawrfryd; bri, gallu; uchelfrydedd; dwysder.
- Greaves, *grifz*, *s. pl.* coesarfau, coesarnau, coeswisg, curanau, crimogau, botasau.
- Grebe, *grib*, *s.* gwyach; Wil y wawch.
- Grecian, *grí-shyn*, *a.* Groegaidd, Groegol, perthynol i dir Groeg:—*s.* Groegwr, Groegiad; Groegydd, Groegeiddiwr, Gryweiddiwr.
- Grecian-architecture, *grí-shyn-ar-cit-e'-cyr*, *s.* Groegadeileg, Groegadeilwaith, adeilyddiaeth Roegaidd; Groegsaerniaeth; arddull adeiladol y Groegiaidd; prifadeilyddiaeth.
- Grecize, *grí-seiz*, *v.* Groegeiddio, Groegio, Gryweiddio; siarad Groeg.
- Grecism, *grí-suzm*, *s.* Groegiaeth,

- Grywiaeth; priodwedd Roeg, hepewedd Roeg. [awyddus.
- Greedily, grí-di-li, *ad.* yn wangus, yn Greediness, grí-di-nes, *s.* awydd, gwangc, aingc, trachwant, rhaid, bariaeth.
- Greedy, grí-di, *a.* awyddus, trachwantus, gwangus, rheibus, glwth, rhwth, ysglyfgar.
- Greek, gric, *s.* Groeg, Gryw, Grywaeg, Groegiaith; Groegiad, Groegwr:—*a.* Groegaid, Groeg, Groegol, Gryweig.
- Greekrose, gric-röz, *s.* groegros, lluglys.
- Green, grin, *a.* gwyrd, gwyrdilas, glaswyrdd; glas; hoeg, ehoeg; gwyrdin, irlas, irlaswyrdd; ir, tirl; gwyrenig, irain, irdwf; newydd, ffres, crai, cri, gwyrf; llymrig; anaddef, ieuangc, ifangc; ammrwd, oflyd, anigon; gwelw:—*s.* gwyrd, gwyrdliw; glesin, glaslanerch, gwerddon, gwyrdon, parlas, talwrn, glasedd, cadlas; gwyrdilas:—*v.* *a.* gwyrddu; gwyrdlasu, glasu.
- Greens, grinz, *s. pl.* gwyrdlysiau; bresych, cawl; deifwyd; bwydlysiau; glasddail; deiblethau, gwyrteni.
- Greenbroom, grin-brum, } *s.* banadlos,
Greenweed, grin-wid, } eurfanadl,
lysiau melynion, melyn } y waen,
lysiau penfelyn.
- Greencloth, grin-cloth, *s. y* Werddlen; Llys y werddlen; y Llys teulu; Bwrdd y werddlen=llys cyfiawnder a gynnelir yn feunyddiol yn syllty teulu 'r brenin, yn cynnwys yr arglwydd ddystain a'r is swyddogion.
- Green-dye, grin-dei, *s.* gwyrdliw.
- Greenery, grin-yr-i, *s.* gwyrdlysieufa.
- Green-eyed, grin-eid, *a.* llygadwyrdd; eiddigus.
- Greenfinch, grin-ffunsh, *s.* llinos werdd, pila gwyrd, y gegid, peleu.
- Greenfish, grin-ffish, *s.* gwyrdbysg, hoegbysg.
- Green-grocer, grin-grö-syr, *s.* bwydlysieuwr, llyswerthwr, bresychwr.
- Greenhood, grin-hwd, *s.* gwyrdni; glesni; irlsni.
- Greenhorn, grin-horn, *s.* irlangc, glaslangc; gwirionyn.
- Green-house, grin-hows, *s.* gwyrd-dy, ty 'r gwyrding; llysieudy, irlasdy.
- Greening, grin-ing, *s.* gwyrdyn, afal gwyrd.
- Greenish, grin-ish, *a.* gwyrdaid, lledwyrdd, glaswyrdd, gwyrdonig, gwyrdain.
- Green-linnet, grin-lun-et, *s.* llinos werdd=Greenfinch.
- Greenness, grin-nes, *s.* gwyrdedd, gwyrdni, gwyrdlesni; glesni, gleswg; irlaswyrdd, irdra, tirlfer; anaddefwyrdd; ammyrdd; creider; yni.
- Greensand, grin-sand, *s.* tywodgwyrd; hoegywod, llasdywod; tywod Sangelin.
- Greenshank, grin-shangc, *s.* coeswerdd, y goeswerdd.
- Green-sickness, grin-sic-nes, *s. y* glesni, glasglwyf, glaswst.
- Greensnake, grin-snac, *s.* glasneidr, y neidr werdd.
- Greenstone, grin-stön, *s.* glasgrai, gwyrdgrai.
- Greensward, grin-sward, *s.* glasdon, glasdonen, glesin, galaf.
- Greenwood, grin-wd, *s.* glasgoed, irwydd, irgoed, coed gleision.
- Greet, grit, *v.* anerch, cyfarch; cyfloddi, llon-gyfarch; cyfarfod.
- Greeting, grí-ting, *s.* anerchiad, cyfarchiad; anerch, cyfarch.
- Greffier, greff-i-yr, *s.* coflyrydd, cofiadur, cofrestrwr.
- Gregal, grí-gyl, *a.* deadellawl, greawl, mynteiol.
- Gregarious, gri-ge-ri-yz, *a.* deadellog, mynteiog, greog, heidgar.
- Greggoe, greg-ö, *s.* corbais.
- Gregorian, gri-gö-ri-yn, *a.* Gregoraid, Gregorol; perthynol i'r Pap Gregor.
- Gregorian calendar, gri-gö-ri-yn-cal-en-dyr, *s. y* calaniadur Gregoraid, calaniadur Gregor.
- Gregorian epoch, gri-gö-ri-yn-ep'-yc, *s. y* prifnod Gregoraid, yr amsergyff Gregoraid.
- Gremial, grí-mi-yl, *a.* arffedol.
- Grenade, gri-ned', *s.* llosbelen=Granade.
- Grenadier, gren-y-d'yr, *s.* talfilwr, tal-sawdiwr, pedfilwr talgap.
- Grenatite, gren'-y-tut, *s.* rheiddronem, rheiddronith, gronith=math ar ddelidfaen dulwydgoch.
- Gres, gres, *s.* grut, grud, tywodfaen.
- Grew, grw, *p. t.* (Grow) cynnyddedig.
- Grey, gre, *a.* llwyd, blawr='ray.
- Greyhound, gre'-hownd, *s.* milgi.
- Grey-weather, gre'-wedd-yrz, *s. pl.* llwydhiinfain.
- Grice, greis, *s.* porchellyn, tyrchyn.
- Griddle, grud-dl, *s.* greidell, gradell, cradell.
- Gride, greid, *v. a.* crygdori, ysgythru, crasdori, rhwbio, rhathu; tori, dryllio.

Gridelin, grud'-i-lun, *s.* cochwyn.
 Gridiron, grud'-ei-yrn, *s.* alch, gridyll, greidyll.
 Grieces, grí'-suz, *s. pl.* grisiau, llettringau.
 Grief, griff, *s.* gofid, tristwch, blinder, trallod, cystudd, alaeth; digder; penyd.
 Grievance, grí'-fans, *s.* gofid, trallod; gormes, cam, sarhád; baich, trymder.
 Grieve, grif, *v.* gofidio, blino, tristáu; ymoñdio; galaru, cwynfan; tosturio, gresynu; tuchan; pruddhau; tram-gwyddo.
 Grievous, grí'-fyz, *a.* trwm; mawr, dirfawr; tost, dygn, poenus; gormeilus, caled, chwerw; irad, aethus; drwg, anfad, erchyll; cystuddiol, gresynus; anhyfryd; anhyddwyn; dinystriol.
 Grievously, grí'-fyz-li, *ad.* yn drwm, yn fin, yn ddygn.
 Grievousness, grí'-fyz-nes, *s.* trymder, blinder, toster, gorthrymder; anfad-rydd; dirfawredd; erchyllder; aruthredd; poen, gofid.
 Griffin, griff'-un, *s.* irlangc, irwas=enw o ddigrifwch a roir yn yr India i ddyfodiaid o Brydain; gruff=*Griffon*.
 Griffon, gruff'-on, *s.* grufft, egrufft, gruff-on, gruffwn, gruffyn, gruffwnt=math ar aderyn dychymmygol, hanedig o lew ac eryr.
 Grig, grug, *s.* llymrien, llymriad; corlyswen, llyswenig.
 Grillade, grul'-led', *s.* brwylgig, briwlgig.
 Grillage, grul'-ej, *s.* alchwaith, rhesel-waith sylfan, rheselsail.
 Grim, grum, *a.* cuchiog, sarug, blwng, hyll, erchyll, cethin, ffyrnig; traws, sur, hagr; dybryd, anniddig, cras, croes.
 Grimace, gru-mes', *s.* min-gamiad, gwep-wyriad; coegdrem, ffuantwedd, gwep; mursendod; gylfant.
 Grimalkin, gru-mal'-cin, *s.* ewin-graff, ewinlew, hen-gath.
 Grime, grein, *s.* parddu; baw, budreddi; rhwd; llwtrach:—*v.* *a.* pardduo; diwyno, bryntáu, anurddo.
 Grimfaced, grum'-ffesd, } *a.* cuch-
 Grimvisaged, grum'-fuz-ejd, } iog, gyg-
 us, sarig; hylldrem, hagrwedd; dis-
 gethrin, gwynebsur, ffoensur.
 Grimly, grum'-li, *a.* cuchiog, blwng, sarug:—*ad.* yn guchiog, yn ffyrnig.
 Grimness, grum'-nes, *s.* cuchiogrwydd, blyngedd, hylldra, gerwindeb, ffyrnigrwydd, sarugrwydd, hylldrem.
 Grimy, grei'-mi, *a.* pardduo; budr.

Grin, grun, *v.* dysgyrnu, ysgyrnygu; swrnach, chwyrru; coegchwerthin, glaswenu:—*s.* ysgyrnwg, swrnach; dysgyrniad, ysgyrnygiad; coegwen, gorwen, glaschwerthin.
 Grind, greind, *v.* malu, malurio, breuanu, cynmriwio, chwilfriwio, talchu; llifo, hogi; gorthrynu, blino; rhwbio, rhathu.
 Grinder, grein'-dyr, *s.* malwr; llifwr; cilddant.
 Grinders, grein'-dyrz, *s. pl.* cilddanedd, cilddaint; dannedd.
 Grindstone, greind'-stön, *s.* maen llifo, maen llifannu: breuanllif, breuddil, maen addwyn.
 Grinningly, grun'-ing-li, *ad.* dan ddysgyrnu dannedd; dan ysgyrnygu: dan orwenu.
 Grip, grup, *s.* gruff=*Griffon*; gafaef, afflau, craff, crap, crafangiad.
 Gripe, greip, *v.* gafaefu, ymafael, crafangu, tynwasgu, dala; gwasgu, cyngwasgu, crimpio; bachu, cigweinio; cyfyngu; ymollu; cipio; gormesu, cribdeilio; cnoi, bolferwi, greipio, bolgnoi; gwynio, gwynegu; ysu, tam-migo:—*s.* gafaef, gafaeliad; crafange, craff, caff, crap, ysbach, afflau, bachell; gwasgiad, crimpiad, crafangiad; crafangaid; gormes; cystudd, cyni; cnofa, gwewyr, bolwst, greipiad.
 Gripes, greips, *s.* cnofa, bolwst, bolwaew, bolwewyr, cnofa'r coluddion; clymdaclau cwch.
 Griping, grei'-ping, *s.* gafaeliad, crafangiad, gwasgiad; cnofa, bolwst, bolgno, greipiad; gwrthwyntiad.
 Gris, gris, *s.* llwydffwrw, llwydhan.
 Grised, gruz'-ld, *a.* brith; llwyd; broc.
 Grisly, gruz'-li, *a.* erchyll, echrus, erch, hyll, irad, dychrynlyd, cethin, uthrol.
 Grist, grust, *s.* mál, arfal; blawd; talch; maliad; arlwy; elw, budd, ennil.
 Gristle, grus'-sl, *s.* madruddyn, madrudd, mwythan.
 Gristly, grus'-li, *a.* madruddog, mwythanog; madruddaidd.
 Gristmill, grust'-mul, *s.* melin fál; melindy, breuandy.
 Grit, grut, *s.* grut, grud; graian, gro; tywod; grudfaen, tywodfaen, rhyn-ion.
 Grittie, grut'-i, *a.* delidliw=cyfartal o ddelid a lliw (mewn herodraeth).
 Grittiness, grut'-i-nes, *s.* grutiogrwydd, graiander; tywodlydrwydd.

Gritty, grut'-i, *a.* grutiog; graianog, graiandde; tywodog, tywodlyd.
 Grizelin, gruz'-i-lun, *s.* cochwyn, gwyn-goch.
 Grizzle, gruz'-zl, *s.* llwyd; llwydliw; broc; brochliw; cymmysglwyd.
 Grizzled, gruz'-zld, *a.* llwyd, broc, brochliw.
 Grizzly, gruz'-li, *a.* llwydaidd, lledlwyd; broc, brogla; cymmysglwyd.
 Groan, grön, *v. n.* ucheneidio, ochain, gruddfan, ebychu, tuchan, ubain, cwynfan, cwynofain; grwnian, grwytho, lloesi:—*s.* ochenaidd, uchenaidd, och, gruddfan, ebwch, erllwch, tuchan; grwn, grwniach.
 Groanful, grön'-fwl, *a.* ocheneidiog, gruddfanus; prudd, trist, agro.
 Groaning, grön'-ing, *s.* ocheneidiad, ochiad, ochi, ebychiad; uchenaidd, gruddfan, cwynfan, tuchan; alaeth, galar-nad; uban, cri.
 Groat, grot, *s.* grot, grod, pedair ceiniog.
 Groats, grots, *s. pl.* rhynion.
 Grocer, grö'-syr, *s.* chwegwyddwr, chwegwerthydd, chwegiadur, chwegor, chwegydd.
 Grocer's shop, grö'-syrz-shop, *s.* chwegnyyddfa, chwegyddfa; chwegfa.
 Grocery, grö'-syr-i, *s.* chwegrwyddfa, chwegyddfa; chwegnyydd; chwegiadaeth, chwegoriaeth.
 Grog, grog, *s.* gwirodlyn; gwirod a dwr; grog.
 Grogblossom, grog'-blos-ym, *s.* gwirod-wull, blodyn gwirod.
 Grogram, grog'-rym, } *s.* blewsidanwe,
 Grogram, grog'-ryn, } grogram=math ar eiswe gyfrodreddog.
 Groin, groin, *s.* achfen, gweryd, cylch yr arfed, cesail morddwyd, plyceroth; gwerddyr (mewn adeilwaith); trwyn mochyn, trwyn.
 Groined, groind, *a.* achfenog, gwerdd-yrog.
 Gromet, } grom'-yt, grom'-ut, *s.* ceing-
 Grommet, } rwy=torch fechan ar y tu uchaf i'r hwyll-lath.
 Gromil, grom'-ul, } *s.* maenhad,
 Gromwell, grom'-wel, } gromil, y grom-
 andi.
 Groom, grwm, *s.* gwas, llange, macwy, mab, bachgen, gwastrodyn, gweinydd, sefyllwas; gwastrawd, marchwas, marchydd, amanwas:—*v. a.* gwastrodi.
 Groove, grwf, *s.* rhigol, rhych, ffosig,

rhign, rhwgn, rhint, rhic, gorthrwhc; ceudod. mwn-glawdd; twll y gwynt, heol y gwynt:—*v. a.* rhigoli, rhychu, ffosi, rhintio, rhician.
 Groover, grw'-fyr, *s.* rhigolydd; mwnwr.
 Grope, gröp, *v.* palfalu, ymbalfalu; am-dasmal; teimlo.
 Groper, grö'-pyr, *s.* palfalydd, ymbalfalwr.
 Gross, grös, *a.* tew, bras; braisg, praff; anferth, gwrthun, trwsgl; cestog, cnawdiog, corffog; serth, aflednais, anniwair, budr, aflan, brwnt, annestlus, isel; ammhur, llygredig; hurt, pwl, dwl, musgrell, hwyrdwrwm, penbwl; tywyll, niwliog, cymnylog; hydeiml; gwarthus, gorthrwm, dybryd, cas, gorfawr, trwstan; anferth; amlwg, noeth, diargel, hysbys; cryf, cyfan, cyfa, holl, oll, cwbl, cyfiwyr:—*s.* crynswth, y cyfan; y rhan fywaf; swmp, talp, clamp, swm; cyfander, cyfanrif; deuddeg dwsin=144.
 Grossbeak, grös'-bic, *s.* gylfinbraff, y gylfinbraff.
 Grossness, grös'-nes, *s.* tewder, brasder; breisgedd, praffder; mawrder; garwedd; trysgledd; anferthedd; ammhuredd; serthedd.
 Grosular, gros'-iw-lyr, *a.* grwysol, grwysaidd:—*s.* grwysem, grwysfaen.
 Grot, grot, } *s.* ogof, gogofdy, ogof-
 Grotto, grot'-ö, } dy, caf, cafell, hyf-
 rydgell; lloches, llechfa, ceule; daiar-
 gell; garddogof, garddgell, pabell, ffresgell.
 Grotesque, grö-tesc', *a.* digrifun, digrifwedd, odlun, ysmalwedd, digrifddull; mynpwyol, anelwig, anosgeddig, afreolaidd; geuluniol; digrif, od; ogoflun, ogofwedd:—*s.* digrifuniau, afluniau, odluniau; aflunwaith, digrifwaith.
 Grotesquely, grö-tes'-cli, *ad.* yn ddigriflun; heb na rheol na threfn; wrth fympwy.
 Ground, grownd, *s.* llawr, daiar, tir, tud; tudwedd, gledd, swl; tiriogaeth, rhandir, tyddyn, maes; sail, sylfaen, syl; gwaelod; defnydd, cynegwyddor; cynlliw, gorlliw; gludfysg, cymmysgedd; seilgan:—*v.* seilio, sylfaenu, gwadnu, sylu; sefydlu, sicrhau, egwyddori, addysgu; gwaelodi; tiriog, rhedeg i dir; taro wrth y gwaelod; beisio, llorio:—*p. p.* (*Grind*) maledig; maluriedig; lifedig, llifaid, wedi ei lifo.

Groundage, grown'-dej, *s.* llordal, porth-dal.
 Ground-ash, grown'-ash, *s.* onen y ddaiar, glasonen, glason.
 Ground-bait, grown'-bet, *s.* llawr-abwyd.
 Grounded, grown'-ded, *p. p.* (*Ground*) seiliedig, sylfaenedig; diysgog.
 Ground-floor, grown'-ffloyr, *s.* barth, daiarlawr, llawr, seilfarth; seiler, syler, seler.
 Ground-gru, grown'-grw, } *s.* gwaelod-
 Ground-ice, grown'-eis, } rew, gwaelodia.
 Ground-hog, grown'-hog, *s.* llawr fochyn, twrlla America.
 Ground-ivy, grown'-ei-fi, *s.* eiddew 'r ddaiar, eidral, beidiog las, llyisiau 'r gerwyn, llyisiau yr esgyrn, can-wraidd las.
 Groundless, grown'-les, *a.* disail; diachos, direswm, gwag; coeg, ffugiol, seithug, gau.
 Groundlessness, grown'-les-nes, *s.* di-seiledd; ansail; gwagder, ffugioldeb.
 Groundling, grown'-ling, *s.* gwaelotyn, gwaelodyn = pysgodyn a drig yng ngwaelod y dwfr; bawai, gwaelddyn.
 Ground-liverwort, grown'-luf'-yr-wyrt, *s.* maesafuan, clustiau 'r ddaiar.
 Ground-nut, grown'-nyt, *s.* llorgneuen: —*pl.* llorgnau, enau 'r ddaiar.
 Ground-oak, grown'-öc, *s.* derwen y ddaiar.
 Ground-pine, grown'-pein, *s.* palf y gath bali.
 Ground-plan, grown'-plan, *s.* llawrlun, seilgynllun, seilddarlun, tudlun.
 Ground-plane, grown'-plen, *s.* seilwas-tad, llawrasaf, seilasaf.
 Ground-plate, grown'-plet, *s.* tudlafn.
 Ground-plot, grown'-plot, *s.* adeilfan, adeilbarth, adeilfa; seilarlun, seilgynllun, seilgraff, cynllun adail.
 Ground-rent, grown'-rent, *s.* rhent y llawr, seilrent, sylrent.
 Ground-room, grown'-rwm, *s.* ystafell lawr, llogell, llawrgell.
 Grounds, grownz, *s. pl.* seiliau, sylfeini, egwyddorion; gwaelodion, gwaddod, llorion.
 Groundsel, grown'-sel, *s.* greulys, pen-felen, carnedd; trothwy = *Groundsill*.
 Groundsill, grown'-sul, *s.* hiniog, rhiniog; seilddor, gwadn, gosail.
 Ground-squirrel, grown'-sewur-rel, *s.* gwiwer y ddaiar, tudwiwer.
 Groundwork, grown'-wyrce, *s.* seil-

waith; sail, sylfaen; llorwaith, cynlliw; y llawr; egwyddor, cyn-egwyddor.

Group, *grwp*, *s.* haib, twr, swp, cnud, torf, haid, bagad, lluwars, cyttwr, crug, cynnulliad; heiblun: —*v.* *a.* heibiaw, cyttyru, tyru, crudio, twysgo.

Groupade, grw'-ped', *s.* crymnaid, gorlam.

Grouping, grw'-ping, *s.* heibluniad, heibiad, cyttyriad, heidiad, cynnulliad.

Grouse, grows, *s.* grugiar, iar fynydd; cochiad, cochiar, ceiliog y mynydd, ceiliog du 'r mynydd; ceiliog coch y mynydd: —*v. n.* hela grugieir.

Grout, growt, *s.* rhyinion; rhyinflawd; rhynafal; cymmrwd teneu; carthai.

Grove, gröf, *s.* llwyn, coedwig, gwig, celli, coedfa; ffrith; cell.

Grovel, grof'-fl, *v. n.* ymlusgo, ymgreinio, cropian; iselfrydu; ymlusgo.

Groveller, grof'-el-yr, *s.* ymgreiniwr, cropiedydd; bawyn, adill.

Grovelling, grof'-el-ing, *a.* ymlusgol, ymgreiniol; lloriog, gorwael, bawaid, isel, dystadl; diawen, anawenyddol.

Grow, grö, *v.* tyfu, cynnyddu, prifo; cynnyrchu, chwanegu, angwanegu, mwyhau; chwyddo, cyfodi; ymeangu; tarddu.

Grow better, grö bet'-tyr, *v.* gwelläu; diwygio.

Grow bigger, grö big'-gyr, *v.* mwyhau; helaethu, cynnyddu.

Grow bold, grö böld, *v.* ymhyfau, ymeofni, ymlewhau.

[Pan ddilyner y ferf *Grow* yn ddigyrwg gan *ansoddair*, gellir cyfeithu 'r ddau air yng nghyd 'r Gynraeg, yn gyffredin, megys yn y tair engraffit yna, & *berfau*.]

Grower, grö'-yr, *s.* codwr, tyfwr, cynnyrchwr; prifiwr.

Growing, grö'-ing, *p. a.* yn tyfu; tyfol, cynnyddol; cynnyrchol.

Growl, growl, *v.* chwynru, grymial, gryngian, grwytho, grwnach, arthu, rhochi: —*s.* ymchwyrniad, grwyth, grwng, grwnach.

Growling, growl'-ing, *p. a.* gan chwynru; grymialog, grwnachlyd, grwm.

Grown, grön, *p. p.* (*Grow*) tyfedig; wedi cynnyddu.

Growth, gröwth, *s.* twf, tyfiant, prifant; cynnydd, adgen, dail; brawn.

Growth, growt'-hed, } *s.* penfawr, y
 Groutnol, growt'-nel, } pysg penfawr; lleban.

- Grub, gryb, *v.* cloddio; diwreiddio; chwynu:—*s.* macai, corbryf, ysbryf, cynrhonyn, pryf; cor, corach, ffallich, llogwrn, pegoryn.
- Grubber, gryb'-yr, *s.* cloddiwr, chwynwr.
- Grubbing-hoe, gryb'-ing-hö, *s.* chwynogl, caib chwyn.
- Grubble, gryb'-bl, *v. a.* palfalu; ym-greinio, ymgropian.
- Grubstreet, gryb'-strit, *s.* Heol y Crach; Crachfa; gwaelbeth, iseliaith.
- Grubstreet poem, gryb'-strit pö'-em, *s.* crachgerdd, crach bryddest; cân y crachfa.
- Grudge, gryj, *v.* grwgnach, grymial, grwytho, gryngian, cynfigenu; gwarafun; ymddigio, anfoddioni; dannod:—*s.* cas, anghymmodlonedd, gwg, malais, cynddaredd, llid, cynfigen, cynghorfynt; gwarafun; adgno.
- Grudging, gryj'-ing, *s.* grwgnach, grwyth, casineb, annysgymmod; cenfigen; gwarafuniad.
- Gruel, grw'-el, *s.* gual, cawl, isgell, sucen.
- Gruff, gryff, *a.* sarug, afrywiog, sur, anfwyn, gerwin, taiog, craseiriog.
- Gruffness, gryff'-nes, *s.* sarugrwydd, afrywiogrwydd; anfwynder, trymder.
- Gruidae, grw'-i-dä, *s. pl.* y garanod, y crychyddion, tylwyth y creyrod.
- Grum, grym, *a.* grwm, sarug, diserch, anhynaws; isel, cegaidd, myngus; grwythol.
- Grumble, grym'-bl, *v. n.* grwgnach, grymial, grwytho, gryngian, grwnachu, myngial, grydwst, gremian, tuchan, rhegian; chwyrtu, arthu; rhuo, dadyrddu.
- Grumbling, grym'-bling, *p. a.* yn grwgnach, dan rwnach; grwgnachlyd, grymialog, myngus, tuchanlyd; anesmwyth:—*s.* grwgnach, grydwst, grwm, tuchan; grwythiad.
- Grume, grum, *s.* tolchen, ceulwaed.
- Grumous, grum'-yz, *a.* tolchenog, ceulog, tew; cygnog, clymog, elopog.
- Grunt, grynt, *v. a.* rhochian, rhwchial; gryngian, grymial, grydwst; mochyrío:—*s.* rhoch, grwm, grwgnach; rhochiad.
- Gruntling, grynt'-ling, *s.* rhochyn, porchell.
- Grus, gryst, *s.* garan, crychydd, crëyr.
- Gry, grei, *s.* bychodfedd; y ddegfed o linell; bychanigyn, bychodyn.
- Gryllidae, grul'-i-di, *s. pl.* grilliedyddion, criciaid; tylwyth y criciaid.
- Gryphosis, gri-ffö'-sus, *s.* ewinwst, ewinor.
- Guaiacum, gwé'-iy-cym, *s.* brechwydd, brechwyddystor.
- Guano, giw'-e'-nö, *s.* adardom, adardail, adaraul.
- Guarantee, gar-an-ti', } *v. a.* gwarantu,
Guaranty, gar'-an-ti, } gwaesafu, dy-waesu; mechnio; sicrhau, diogelu; digolledu; awdurdodi:—*s.* gwarant, mach, briduw; gwarantydd, mechniwr, meichial, gwarcheidwad.
- Guard, gard, *v.* cadw, gwarchod, gwylío, argadw, wardio, amddiffyn; am-gylchu; gwared, arlochi, canymdoi; gwregysu:—*s.* cadwraeth; gwiliadwriaeth; noddod, amddiffyn; gosgordd, gwardlu, gwart, gward, gwarchodlu; gwiliwr, trusiad; gwylwyr; sawdwyr, milwyr; llywodraeth; gochelgarwch; golyng.
- Guardant, gar'-dant, *a.* gwarchodol; gwyllog.
- Guardboat, gard'-böt, *s.* gwylfad, trus-gwch.
- Guardian, gard'-iyn, *s.* gwarcheidwad, arfedog, ymgeleddwr, gwarchodydd, noddwr, achleswr, gwardan, ceidwed-ydd; golygwr, goruchwylwr, areilwr:—*a.* gwarcheidiol, ymgeleddol, modurol.
- Guardianship, gard'-iyn-ship, *s.* gwarchodaeth, moduriaeth, ysgwaeth; gwiliadwriaeth.
- Guardship, gard'-ship, *s.* gwarchodlong, gwardlong, llong nawdd.
- Gubernation, giw-byr-ne'-shyn, *s.* llywodraeth, llywiadaeth, gwledychawd.
- Gudgeon, gyj'-yn, *s.* llyfrothen; gwyniad; symlyn, ffwlcyn; llith, abwyd, rhwybill.
- Guelder-rose, gel'-dyr-röz, *s.* gwifwrnwydd, corswig, ysgaw 'r gors, corswigen.
- Guerdon, gyr'-dyn, *s.* gobr, gwobrwy; tál, pwyth:—*v. a.* gwobrwy, gobri.
- Guess, ges, *v.* dyfalu, tybied, amcanu, dyfeisio, dychymmygu, meddylio:—*s.* amcan, tyb, ancandyb, tebygol-iaeth, dychymmyg, dyfais, amcan-farn.
- Guest, gest, *s.* gwestai, osb, llettywr, ynwelydd, gofwywr, dyfodiad, dieithr.
- Guggle, gyg'-gl, *v. n.* bwrlymu=*Gurgle*.
- Guhr, gyr, *s.* ceugreiglorton.
- Guaiacum, gei'-y-cym, *s.* brechwydd=*Guaiacum*.

- Guidage, *gei'-dej*, *s.* arweindal, tywysdal; gwobr hyfforddwr.
- Guidance, *gei'-dyns*, *s.* arweiniad, hyfforddiad, cyfarwyddyd, tywysiad, llywiaeth, rheolaeth, cyfeiriad, arlywiad, trefniad.
- Guide, *geid*, *v.* arwain, hyfforddi, cyfarwyddo, tywys, llwybreiddio, gwarchod, rhwyfan:—*s.* arweinydd, hyfforddwr, gwanaar.
- Guidon, *gei'-dyn*, *s.* lluman, baniar.
- Guild, *gild*, *s.* cymdeithas, brawdoliaeth; corfforaeth, bwrdeisiaeth.
- Guilder, *gil'-dyr*, *s.* Gilder=darn arian yn Holand=2s. 4d.
- Guild-hall, *gild'-hol*, *s.* llysydy, bwrdeisydy, neuadd y dref.
- Guile, *geil*, *s.* twyll, hoced, dichell, ystryw, cyfrwysder, fialsedd, ffug.
- Guileful, *geil'-fwl*, *a.* twyllodrus, hocedus, chwiredus, ffel, anghywir.
- Guilefulness, *geil'-fwl-nes*, *s.* twyll, hoced, ystrywgarwch, brad.
- Guileless, *geil'-les*, *a.* didwyll, dihoced, annichellgar; cywir, gonest.
- Guillemot, *gil'-i-mot*, *s.* gwilym, gwylog, chwilog, moriar.
- Guillevat, *gil'-i-fat*, *s.* gilerwyn, twrnel eplesu, cafn breici.
- Guilloche, *gil'-löhsh'*, *s.* rhwydwaith.
- Guillotine, *gil'-q-tin'*, *s.* torben, syrthfwyell, pendoryr, Gilotyn:—*v.* *a.* torbenau, torfynyglu.
- Gulls, *gilz*, *s.* aban, graban, gold yr yd.
- Guilt, *gilt*, *s.* euogrwydd; affaith; bai, camwedd.
- Guiltiness, *gil'-ti-nes*, *s.* euogrwydd; beiusrwydd.
- Guiltless, *gilt'-les*, *a.* dienuog; difai, diniwed, gwirion.
- Guilty, *gil'-ti*, *a.* euog; beius, camgylus, camweddog, anwir, drwg, diriaid; ymwybodol.
- Guinea, *gin'-i*, *s.* Gini, eurell, teyrnaur=darn aur=2ls.
- Guinea-hen, *gin'-i-hen*, *s.* iar Gini, iar yr India.
- Guinea-pepper, *gin'-i-pep-pyr*, *s.* pupyr Gini.
- Guinea-pig, *gin'-i-pig*, *s.* mochyn Gini; twrch yr India; mochyn Brasil.
- Guiniad, *gwan'-iyd*, *s.* gwyniad.
- Guise, *geiz*, *s.* modd, dull, sut, gwedd, llun; defod; gwisg; rkith, ymddangosiad.
- Guitar, *git'-ar'*, *s.* gutorn=math ar offeryn cerdd chwethant.
- Gula, *giw'-ly*, *s.* tanfolden, tönaddurn.
- Gules, *giwlz*, *s.* rhuf, rhufon, rhuddgoch.
- Gulf, *gylff*, *s.* llyngclyn, morgaingc, llychlyn, gagendor, golf; cadduglyn, anoddy, dyfnder, eigion, pwll diwaelod; trobwill, sybwill, claig.
- Gulfy, *gyl'-ffi*, *a.* llyngclynol, ceufaog, golfog; sybyllog.
- Gull, *gyl*, *v.* *a.* twyllo, hocedu, hudo, somi, castio, ffoli:—*s.* twyll, hoced; cuall, symlyn; gwylan.
- Gullet, *gyl'-et*, *s.* sefnig, ceg, llwngc, y corn pori, corn breuant; bwlch.
- Gulleyhole, *gyl'-i-höl*, *s.* ffosdwill, ffosgeg, ceg gwefhnyffos, twll y darlwnge, twll y geudy.
- Gullibility, *gyl-i-bul'-i-ti*, *s.* hygoeidd, dilettyb, gwiriondeb.
- Gulo, *giw'-lö*, *s.* y rhemmwrth.
- Gulosity, *giw-los'-i-ti*, *s.* gwangusrwydd, glythni, glythineb, gwange.
- Gulp, *gylp*, *v.* *a.* traflyngcu, cegu, darlyngcu, llawcio; llyngcu:—*s.* llwngc, trafwnge, trancell; dislyngciad.
- Gulph, *gylff*, *s.* llyngclyn=*Gulf*.
- Gum, *gym*, *s.* uchannedd, gorchfannedd, deintle, cig y dannedd; mol, mwl, coedlud, gwyddlud, tyflud, deiglud, deiglws, gwm; sudd, nodd; glud; gludwydd, pren gwm:—*v.* *a.* molio, coedludio, deigludio; gludio, edlynu; gymio.
- Gum-arabic, *gym-ar'-y-bic*, *s.* coedlud Arabia, gwyddlud Arabia, gwm Arabia.
- Gumlac, *gym'-lac*, *s.* ystorlud.
- Gumminess, *gym'-i-nes*, *s.* mologrwydd, gymogrwydd; gludiogrwydd, gwydnedd.
- Gummy, *gym'-i*, *a.* molog, coedludio, gymog; gludio, hylud, gwydn; molaid. [medr; deall.
- Gumtion, *gym'-shyn*, *s.* gofal, carc.
- Gumresin, *gym-res-un*, *s.* molystor.
- Gun, *gyn*, *s.* gwn, dryll; cyfleg.
- Gun-cotton, *gyn'-cot-tin*, *s.* gyn-gotwm, cotwm saethu, cotwm gwn.
- Gunner, *gyn'-yr*, *s.* gynydd, cyflegrydd, magnelwr.
- Gunnery, *gyn'-yr-i*, *s.* gynyddiaeth, cyflegraeth; ergydiaeth.
- Gunpowder, *gyn'-pow-dyr*, *s.* ffiamlwech, chwâlwech, gynlwech, pylor gwn, ffylor gwn, pylor saethu.
- Gunshot, *gyn'-shot*, *s.* ergyd gwn.
- Gunsmith, *gyn'-smuth*, *s.* gynofydd, gynof, dryllof, gof gynau; gwneuthurwr gynau.

Gunstock, gyn'-stoc, *s.* gynsaid, bon gwn, bonwn dryll, arlost gwn.
 Gunstone, gyn'-stön, *s.* gynfaen, maen blif, maen gwn.
 Gunter's chain, gyn'-tyrz çen, *s.* tid Gynter, tidres Gynter, tidfesur Gynter.
 Gunwale, gyn'-ul, *s.* gynblanc, gynwalc.
 Gurge, gyrj, *s.* trobwll=*Gulf*.
 Gurgle, gyr'-gl, *v. n.* bwrlymu, ffreulio, boglymu, fireuo.
 Gurnard, gyr'-nard, } *s.* pen-geryn, pen
 Gurnet, gyr'-net, } haiarn.
 Gush, gys, *v. n.* ffrydio, pistyllio, gorlifo, llifo, ffreuo, goferu:—*s.* ffurwd, ffraw, pistyll; gwaneg.
 Gusset, gys'-et, *s.* cwysed; llain.
 Gust, gyst, *s.* blas, chwaeth, archwaeth, chwaeg; hyfrydwch; cwthwn, pwff, awel, chwyrth, chwaff, chwaw, cwth:—*v. a.* blasio, archwaethu, profi.
 Gustation, gys'-te'-shyn, *s.* chwaethiad, archwaethiad, blasriad.
 Gusto, gys'-tö, *s.* blas, chwaeth.
 Gut, gyt, *s.* perfeddyn, coluddyn; ymysgar, monochen; cylla; glythineb:—*v. a.* diberfeddu; anrheithio.
 Gutta, gyt'-a, *s.* dyferyn, dafn, dos, degryn, dws.
 Gutta-percha, gyt'-a-pyr'-çy, *s.* gludledr.
 Gutter, gyt'-yr, *s.* ceuffos, ffos, cwter, dyfrffos, gwyffos, gwyth, merai; cafu, dyrgafn, clawdd:—*v. a.* ffosi, ceuffosi, cwteru; rhigoli.
 Guttifer, gyt'-i-ffyr, *s.* doswydden, dyferwydden, deigwydden.
 Guttiferous, gyt'-tiff'-yr-yz, *a.* ystor-ddwyn, molddwyn, gludfag.
 Guttle, gyt'-tl, *v.* gwangcio, llawcio, bolera, cestu, ymlenwi, traffyngcu.
 Guttulous, gyt'-iw-lyz, *a.* defnynog, dyferynog, dosog.
 Guttural, gyt'-y-ryl, *a.* cegol, sefnigol, gyddföf; myngus:—*s.* ceglythyren, cegiad, sefnigiad, mynyglai:—*pl.* cegolion, sefnigolion. [rydllys.
 Gutwort, gyt'-wyr, *s.* perfeddlys, ech-

Guy, gei, *s.* rhwymraff.
 Guzzle, gyz'-zl, *v.* ymyfed, cofftio, diota; traffyngcu, ymfolio; bolera, llawcio, glythu, cestio:—*s.* bolera, glwth.
 Gymnasium, jim-nazh'-i-ym, *s.* egnifa, gorchestfa, gwronfa, preithle; preithysgol, athrofa, coleg, clasgor, dysgeidfa.
 Gymnastic, jim-nas'-tic, *a.* preithiadol, gorchestol, ymarialus, noethymdrech-ol; gwrolgampus; egnio, pybyr:—*s.* noethymarfer, gwrolgamp, gorchestiaeth, camp, ymarial.
 Gymnastics, jim-nas'-tics, *s.* preithiaeth, preithoniaeth, ymarferion corff-oro, ymdrechwaith.
 Gymnic, jim'-nic, *a.* preithiadol:—*s.* pybyrwaith=*Gymnastic*.
 Gymnosophist, jim-nos'-ö-ffust, *s.* Noethofydd, Noethwyddon.
 Gymnosophy, jim-nos'-ö-ffi, *s.* noethofyddiaeth, athroniaeth Noethofyddion yr India.
 Gymnospermous, jim-nos-pyr'-myz, *a.* hadnoeth, noeth-hadog.
 Gynæcium, ji-n'-shym, *s.* benywfa.
 Gynander, ji-nan'-dyr, *s.* benwryw.
 Gynarchy, jin'-ar-ci, *s.* gwreiglywodraeth, gwreiglywiaeth.
 Gynecracy, jin-i-oc'-ra-si, *s.* gwreiglywodraeth, llywodraeth brenines.
 Gynobase, jin'-ö-bes, *s.* sodffrwythel.
 Gypseous, jip'-si-yz, *a.* glyfeinin, glyfeinig, cleifynoraidd.
 Gypsey, } jip'-si, *s.* Aiphtwysen=*Gipsy*.
 Gypsy, }
 Gypsum, jip'-sym, *s.* glyfaen, cleifynor, mynorglai, plastfaen.
 Gyration, jei-re'-shyn, *s.* cylchdroad, chwyldroad, amred, cylchsymudiad.
 Gyre, jeiry, *s.* tro, cylchdro, cylch, amred, cylchwy, chwyldro; modrwy:—*v. a.* troi, chwyldroi.
 Gyromancy, jé-rö-man-si, *s.* cylcharmnes.
 Gyve, jeif, *s.* gefyn, hual, llyfethair, cloffrwm, meg; burwy:—*v. a.* gefynu, hualu, llyfetheirio, berrwyo; cadwyno.

ö, llo; u, dull; w, swm; w, pwn; y, yr; ç, fel tsh; j, John; sh, fel s yn eisieu; z, zel.

H.

HACK

H, *ec*, haç, *s.* haitsh=enw yr wythfed lythyren o'r egwyddor; fel rhifnod saif H am ddau gant=200.
 Ha, *ha*, *in.* ha! aha! hab! A!—*v. n.* synu, rhyfeddu; petruso, peuo.
 Haak, *hec*, *s.* cegddu, y pysg cegddu=*Hake*.
 Habeas corpus, *he-bi-as cor'-pys*, *s.* corffwys = llythyr dyfyn i ddwyn carcharor i'r frawdle i gael ei brofi.
 Haberdasher, *hab'-yr-dash-yr*, *s.* amrynwyddwyr, manwyddwr, gwerthuwr mân nwyddau.
 Haberdashery, *hab'-yr-dash'-yr-i*, *s.* manwyddau, amrynwyddau.
 Haberdine, *hab'-yr-dun*, *s.* sychbenfras, y pysg penfras wedi ei halltu a'i sychu.
 Habergeon, *hab'-yr-jyn*, *s.* llurig, cad-bais; dwyfroneg, bronfoll, mynygfael.
 Habilitment, *ha-bul'-i-ment*, *s.* gwisg, dillad, trwsiad; addurnwisg; trec.
 Habit, *hab'-ut*, *s.* gwisg, gwisgiad, dillad, diwyg; arwisg; cyflwr, ystâd; gwedd, sut, gosgedd; cynneddf, greddf, athrylith, creth; arfer, defod; acen, acan; dawn, medr:—*v. a.* gwisgo, dilladu, trwsio, hatru.
 Habitable, *hab'-i-tabl*, *a.* cyfanneddol, trigiannol, preswyliaidwy, hydriol.
 Habitant, *hab'-i-tant*, *s.* cyfanneddwr, preswylwr, trigiannydd, anneddwr.
 Habitation, *hab-i-tel'-shyn*, *s.* preswyliaid, cyfanneddiad; preswyl, trigfan, preswylfod, cartref, trefred, haddef, arosfa.
 Habitual, *ha-biç'-iw-yl*, *a.* arferol, defodol, cynnefin, gnawd; greddfoll; ansoddol; agweddol; cysson.
 Habituate, *ha-biç'-iw-et*, *v. a.* arfer, cynnefino, arferyd; gnotâu; preswyl-ïo:—*a.* arferedig, greddfoll, cynnefinol.
 Habitude, *hab'-i-tiwd*, *s.* perthynas, cyflwr; greddf; ymarfer, cynnefod; cyfeillach.
 Habnab, *hab'-nab*, *ad.* ar antur, yn fyrbwyll, yn ddigynghor.
 Hack, *hac*, *v.* hacio; rhygnu, rhicio; darnio, tori; hurio allan; rhecio, rhecian; ymwerthu, ymbuteinio,

HAG

hochi:—*s.* hac, hag, trychyn, rbic, rhint, crif, ffeigeb, cecian; ceffyl hur, march llog, hurfarch; safarch; hurbeth; rhastal:—*a.* huredig, cyflogedig; hur-, llog-.
 Hackberry, *hac'-ber-i*, *s.* cylchonen, cylchonwydd.
 Hackle, *hac'-cl*, *v. a.* heisylltu, heislanu, cribo, breuanu:—*s.* heisyllt, heislan, trafel, rhipai, crib llin; llin cri, eurlin; sidan cri; croen neidr.
 Hackmatach, *hac'-my-tac*, *s.* llarwydd cochion.
 Hackney, *hac'-ni*, *s.* ceffyl, march llog, ceffyl cyflog, hurfarch, rhecodfarch; ceffyl benthyg; ceffyl hafog; merlyn; culfarch; cyflogyn, huryn; hurbeth; cerbyd llog, hurglud; huren, putain; hacnai:—*a.* hur-, llog-; huriol, rheciol; sal, cyffredin; ymwerthedig:—*v. a.* rhecian, hurio, llogi, cyflogi; arfer; gorweithio; hurgludo.
 Hackney-coach, *hac'-ni-coç*, *s.* cerbyd llog, hurglud.
 Had, *had*, *p. p.* (*Have*) caffaeledig, wedi cael.
 Haddock, *had'-oc*, *s.* yr hadog=math ar benfras.
 Hade, *hed*, *s.* disgynfa; gwaered; gogwyddiad.
 Hades, *he'-diz*, *s.* Abred, Hebred, Ebred, Had, Hades; y byd anweledig, lle 'r meirw; byd yr ysbyrdion; uffern.
 Hading, *he'-ding*, *s.* osgoad gwythen; osgo.
 Hæmanthus, *hi-man'-thys*, *s.* creuflodyn, gwaed lestr.
 Hæmatemesis, *hi-my-tem'-i-sus*, *s.* gwaedgyfog, creuogyfog.
 Hæmorrhoids, *he'-mor-roidz*, *s. pl.* clwyf y marchogion=*Hæmmorrhods*.
 Haffle, *haffl*, *v. n.* bwhwman; gwibio.
 Haft, *haff*, *s.* carn, said, coes, menybr, dwrn:—*v. a.* carnio, seidio, menybru.
 Hag, *hag*, *s.* gwiddanes, hudoles, rheibes, rhin-wraig, swynyddes, dewines; ellylles, trenes, dera, cynfiles;

- gwrach, hagen, adill, hunlef:—*v.*
a. aflonyddu, cythryblu; poeni,
 trallodi.
- Haggard, hag'-yrd, *a.* hagr, cul, tenu,
 truan, achul, gwrthun; afrywiog;
 gwyllt, anwar:—*s.* anwaryn; cam-
 min, hebog tramor; gweirllan, gweir-
 glas; ydan.
- Haggess, hag'-es, *s.* selsigen friwigig.
- Haggrish, hag'-ish, *a.* gwiddanaidd, ell-
 yllaidd, gwrachiaidd; hagr, hyll, dy-
 bryd.
- Haggle, hag'-gl, *v.* llurgunio, hacio, sin-
 achu; anafu, hacru; ysdrangio, ed-
 wica.
- Hagiarchy, hag'-i-yr-ci, *s.* glwyslywiaeth,
 glwysbendodaeth, seintlywiaeth.
- Hagiographer, he-ji-og'-ry-ffyr, *s.* ysgrif-
 enydd santaidd, glwysysgrifenydd;
 ysgrifenwr ysbrydoledig.
- Hagiography, he-ji-og'-ry-ffi, *s.* ysgrifen-
 iadau santaidd, ysgrifeniadau cyssegr-
 lan; yr ysgrhythyrau.
- Hagiology, he-ji-ol'-ô-ji, *s.* glwysysgrif-
 iaeth, seintysgrifiaeth; hanes yr ys-
 grifeniadau santaidd.
- Hag's-teeth, hagz'-tith, *s. pl.* daint y
 wrach. [llaw.]
- Haguebut, hag'-i-byt, *s.* llofnw, gwn
 Hah, ha, *in.* ha! A! wi! aha!
- Haha, ha-ha', *s.* floggae, moelglawdd.
- Hail, hel, *s.* cenllysg, cesair; cyfarch,
 anerch, hawddammor, henffych, croes-
 aw:—*v.* ceseirio, bwrw cenllysg;
 tywallt; galw, aralw, atalw; cyfarch,
 anerch:—*a.* iach=*Hale*:—*in.* hen-
 ffych well! hanfych well! hanpych
 well! henffych! hawddammor! croes-
 aw!
- Hail-fellow, hel'-ffel-ô, *s.* cyfaiil.
- Hailshot, hel'-shot, *s.* haels, taenrawn.
- Hailstone, hel'-stôn, *s.* ceseiryn, ceseir-
 en, careg genllysg:—*pl.* cesair, ceryg
 cenllug.
- Haily, hel'-i, *a.* ceseiriog, cenllusgog.
- Hair, heyr, *s.* gwallt, briger; blew;
 blew pen; rhawn:—*sing.* gwelltyn,
 blewyn, rhawyn, hywynn.
- Hair-breadth, he'yr-bredth, *s.* trwch
 blewyn, lled blewyn.
- Haircloth, he'yr-cloth, *s.* hoer, carthen
 rawn, sachlen flew, brethyn rhawn.
- Haired, heyrd, *a.* gwelltog, blewog,
 rhawnog.
- Hair-grass, he'yr-gras, *s.* brigwellt.
- Hairiness, he'yr-i-nes, *s.* blewogrwydd.
- Hairlace, he'yr-les, *s.* ysnoden wallt;
 penrhe, penrhwym.
- Hairless, he'yr-les, *a.* diwallt, moel;
 penfoel.
- Hairmoss, he'yr-mos, *s.* brigerfwsgl;
 eurwallt y forwyn, gwallt y ddaiar,
 hir-wlydd.
- Hair-pyrites, he'yr-pi-reits, *s.* brigergelt.
- Hair-salt, he'yr-solt, *s.* brigerhal, briger-
 flawr.
- Hair-weed, he'yr-wid, *s.* cyflafan, llafan-
 og, llinwisg, llinwydd yr afon, sidan
 y brain, gwymon yr afon.
- Hairworm, he'yr-wyrm, *s.* brigerbryf.
- Hairy, he'yr-i, *a.* blewog; gwalltog;
 garw.
- Hake, hec, *s.* cegddu=*Haak*:—*v. n.*
 sefyllian, segura, llercyna.
- Hakat, he'-cyt, *s.* cegdduan.
- Halberd, hal'-byrd, *s.* ffonfwyell, rhein-
 fwyell, isarn, dyrnflaidd; ffonwaew,
 gwaewffon.
- Halberdier, hal-byr-dé'yr, *s.* ffonfilwr,
 ffonfwyellwr, isarnwr.
- Halcyon, hal'-shyn, *s.* glas y dorlan,
 pioden y dwr, trinsigl y dwfr:—*a.*
 tawel, digynhwrf, araul, llonydd,
 esmwyth, tawelog, heddychlawn;
 hyfryd, dedwydd.
- Hale, hel, *a.* iach, hoenus, hwylus, cryf,
 pybyr, agwrdd, gwych, dianaf:—*v. a.*
 llusgo, tynu; llurgunio, ysdragio.
- Half, haff, *s.* hanner; hannereg:—*v. a.*
 hanneru, deubarthu:—*ad. yn* hanner,
 hanner; lled, go; mewr rhan.
- Half-blooded, half'-blyd-ed, *a.* lledryw-
 iog, lledochrog; lledryw; dirywiedig;
 gwael.
- Half-cap, haff'-cap, *s.* lledgap, hanner-
 gap.
- Half-note, haff'-nôt, *s.* hannernod; ad-
 fanig.
- Halfpence, he'-pyns, *s. pl.* dimeiau.
- Halfpenny, he'-pyn-i, hap'-yn-i, *s.*
 dimai.
- Halfpennyworth, he'-pyn-i-wyrth, *s.*
 dimeiwerth.
- Half-wit, haff'-wut, *s.* ffwlwyn, hurtyn,
 penbwl, un hannercall; hannerpen.
- Halibut, hal'-i-byt, *s.* lleden chwith,
 lleden y môr, tafod yr hydd.
- Halieutics, ha-liw'-tics, *s.* pysgodwr-
 iaeth, pysgodegion.
- Halimass, hal'-i-mas, *s.* dygwyl yr
 Eneidiau, cofwyl yr Eneidiau, dyg-
 wyl y Meirw.
- Haliotis, hal-i-ô'-tus, *s.* morglust, llyr-
 glust.
- Halitus, hal'-i-tys, *s.* anadl; tarth, ager,
 nwy.

Hall, hol, *s.* neuadd; llys; plas, palas; dadleudy, dadleufa; cylfar.
 Hallelujah, hal-i-lw'-ia, *s.* haleliwia, aleliwia; molwch Iehofa, molwch Ia, molwch, yr Arglwydd; mawlgan, ialgan:—*in.* haleliwia, aleliwia, halel'w-ia; molwch Iehofa.
 Halliard, hal'-iyrd, *s.* hwyllraff.
 Halloo, hal-lw', *v.* crochwaeddi, bloeddio, gawri, garmio; hysio, annog, hwi:—*s.* hwalla, gawr, bloedd, gwaedd, dolef:—*in.* hw! ho arno! hwi! hys!
 Hallow, hal'-ö, *v. a.* santeiddio, sangt-eiddio, bendigo, cysegru; glwysoli; parchu.
 Hallowmass, hal'-ö-mas, *s.* calan gauaf; gwyl yr Eneidiau=*Halimass*.
 Hallucination, hal-lw-si-ne'-shyn, *s.* camsyniad, camgymmeriad, amryfusedd, cyfeiliornad, gwall, coll; gwall-grofwydd.
 Halm, hom, *s.* gwellt; calod=*Haum*.
 Halo, he'-lö, *s.* gnotai=cylch goleu o amgylch yr haul neu'r planedau.
 Halogen, hal'-ö-jen, *s.* halai.
 Haloid, ha-loid', *a.* llyrhalaidd.
 Halser, ho'-zyr, *s.* tynraff, llusgraf fllong=*Hawser*.
 Halt, holt, *v.* aros, sefyll, gorphwys; cloffi, hecian; llesghau, llacio; ammeu; attal:—*a.* cloff, garllaes, hergloff:—*s.* aros, gorphwys, arosiad, gorsafiad; cloffni, heciad.
 Halter, hol'-tyr, *s.* cloff; gorsafwr; hwyran; cebystr, coryn, corden, tennyn, rheffyn, coler, penffestr; crog-raff:—*v. a.* cebystru, cordenu, tennynu, coleru, penffestru; byddagu.
 Halve, haf, *v. a.* hanneru, deubarthu.
 Halves, hafz, *s. pl.* hannerau.
 Ham, ham, *s.* ffolen, clun; gar; morddwyd mochyn, angell hwch; ty, maerdy, treflan, cartref.
 Hamadryad, ham-a-drei'-ad, *s.* gwyddanes, coedelen, duwies y coed.
 Hamated, he'-my-ted, *a.* bachog, bach-edig.
 Hame, hem, *s.* myngci, myngci pren.
 Hamite, ham'-ut, *s.* crymgregyn.
 Hamlet, ham'-let, *s.* pentref, treflan, cordref, maesdref, llandref.
 Hammel, ham'-mel, *s.* pasgale, pasgell, penty anifeiliaid.
 Hammer, ham'-myr, *s.* morthwyl, mwrthwyl, cethrai:—*v.* morthwyllo; pwyo, curo.
 Hammering, ham'-myr-ing, *s.* morthwyl-liad.

Hammerwort, ham'-myr-wyrt, *s.* pel-ydr, parthlys.
 Hammock, ham'-myc, *s.* crogwely, gwely morwr, hamog.
 Hamous, he'-myz, *a.* bachog, cam.
 Hamper, ham'-pyr, *s.* cawell, crowyn, cryw, balleg, mwys, fflag, cest, taenell, basged fawr; hualan, gefynau, llyffetheiriau:—*v. a.* dyrysu, nidro, rhwystro; llyffetheirio, hualu, gefynu; cawellu, ballegu.
 Hamper of Gwyddno, ham'-pyr of gwud'-nö, *s.* Mwys Gwyddno.
 Hances, han'-siz, *s. pl.* pedreiniau bwa.
 Hand, hand, *s.* llaw; angad, adaf, nefair, neddair, mun, llawf, llofen, pawen, palf, bryned; llawysgrifen, ysgrifenlaw; dyrnfedd, lled llaw; tu, ochr, ystlys:—*v. a.* llofi, llawio, dylofi; rhoddi; estyn; trosglwyddo, trosi, traddodi; hebrwng, anfon; arwain, tywys; trin; torchi, plygu.
 Handball, hand'-bol, *s.* llawbel.
 Handbarrow, hand'-bar-rö, *s.* berfa ddwyllaw; carthglwyd.
 Handbill, hand'-bul, *s.* postlen, gwyneblen, llawgraiff, coedlen, hoedden, hysbyslen; bilwg.
 Handblow, hand'-blö, *s.* palfod, palfawd.
 Handbook, hand'-bwe, *s.* llawlyfr, llaw-iadur.
 Handbreadth, hand'-bredth, *s.* dyrnfedd, lled llaw=4 modfedd.
 Handcloth, hand'-cloth, *s.* llawfoled, llofian, cadach, neisiad.
 Handcuff, hand'-cyff, *s.* llawgyff, llawhual, llawethar, llawefyn, llawdas, llawdorch:—*v. a.* llawgyffio, llawhual, llawrwymo, llawefynu.
 Handed, han'-ded, *a.* llawiog, llofiog; llaw yn llaw.
 Handfetter, hand'-ffet-tyr, *s.* llawethydd, llawhual=*Handcuff*.
 Handful, hand'-fwl, *s.* dyrnaid, munaid; dylofyn, tasgell, tusw, fun, crafangaid.
 Handgallop, hand'-gal-yp, *s.* llawduth.
 Handgrenade, hand'-gre-ned', *s.* llosbelen law, tanbelen law, llawlosbel.
 Handgun, hand'-gyn, *s.* gwn llaw, llaw-ddryll, llofwn.
 Handicraft, han'-di-crafft, *s.* llawgelfyddyd, crefft, llawgelf; crefftwr, llawf-yddwr:—*a.* llawgelfyddydol, llawgelfyddyd, llawofyddol. [ddeheu.
 Handily, han'-di-li, *ad.* yn hylaw, yn
 Handiness, han'-di-nes, *s.* hylawrwydd, deheuder, medrusrwydd.

Handiwork, han'-di-wyrc, *s.* llofwaith, llawober; gwaith, gober.
 Handkerchief, hang'-cyr-ciff, *s.* llawfolod, neisiad, lloflian, moled, cadach, napcyn, ffunen, cadafen.
 Handle, han'-dl, *v. a.* teimlo; llofi, dylofi, llofio, llawio; palfu, palfalu; trin, trafod, traethu; arfer, defnyddio; cyffwrdd:—*s.* carn, coes, troed; menybr, mwn, said; dyrnoddol, dyrntol, dolen, clust, dôl, gafael, llofen, godyn; offeryn; achos, achlysur, esgus.
 Handing, han'-dling, *s.* llofiad; triniad, trin; teimlad.
 Handmaid, hand'-med, *s.* llawforwyn; gweinyddes, gweinidoges.
 Handmill, hand'-mul, *s.* breuan, llawfelin.
 Handrail, hand'-rel, *s.* canllaw.
 Handsaw, hand'-so, *s.* llawlif, llif unllaw.
 Handscrew, hand'-serw, *s.* llawsidrw, peiriant codi.
 Handsel, } han'-sel, *s.* honse, gwoseb,
 Hinsel, } goseb, calenig, ernes, arian
 briduw; cynwerth:—*v. a.* honselu,
 gosebu; cynwerthu.
 Handsome, han'-sym, *a.* hardd, glân, prydfert, telediw, taclus, gwych, teg, mirain, cain, tlws, dilyn; hael; gwiw, godidog; helaeth; cymhen; fraethlym, arain; moledig; hylaw, cyfiêus.
 Handsomeness, han'-sym-nes, *s.* harddwech, gosgeiddrwydd, teleidrwydd.
 Handspike, hand'-speic, *s.* trosol, gwif, trosolbren, llawdrosol.
 Handstaff, hand'-staff, *s.* llawffon.
 Handvice, hand'-feis, *s.* llawafaelor, cogwrn llaw.
 Handwork, hand'-wyrc, *s.* llofwaith, llawober, gwaith llaw.
 Handwriting, hand'-rei-ting, *s.* llawysgrif, ysgrifenlaw, ysgriflaw; ysgriflyfr; llawysgrifeniad.
 Handy, han'-di, *a.* hylaw, deheig, hwylus, medrus, trylew, pedrylaw, cyfarwydd, cywraen, celfydd, cynnil; parod; cyfiêus.
 Handy-dandy, han-di-dan'-di, *s.* minddu-maddel.
 Hang, hang, *v.* crogi, hongian, dibynu; ymddibynu; crogfachu; croglenu; hofio; aros. [*er-on.*]
 Hangby, hang'-bei, *s.* ymllynwr=*Hang*.
 Hanger, hang'-yr, *s.* crogfach, bach; crogwr; bidog, crymgledd, ysgien.
 Hanger-on, hang'-yr-on', *s.* ymddibyn-

ydd, ymlynydd, canlynwr; truthymlynwr; bolwestwr.
 Hanging, hang'-ing, *a.* crog, dibynol; laes, llac, yslac; llipa, llibin:—*s.* crogiad, dibyniad; croglen, cylchedlen, caudlen, amgylchlen; llen.
 Hanging-buttress, hang'-ing-byt-res, *s.* crogwanas, crogateg.
 Hangman, hang'-myn, *s.* crogwr; dienyddwr.
 Hangnail, hang'-nel, *s.* ewinor, ewinwasg, bystwn.
 Hangnest, hang'-nest, *s.* y crognyth=enw math ar aderyn a'i nyth.
 Hangwite, hang'-weit, *s.* crogwerth.
 Hank, hango, *s.* cengl, ysgaing, deisyn; cwllwm, garglwm, firwyn:—*v. a.* cengl, ysgeingio.
 Hanker, hang'-cyr, *v. n.* chwantu, blycio, chwennydh, awyddu.
 Hanking, hang'-cyr-ing, *s.* chwant, blys, awydd, awch, hiraeth.
 Hanseatic, han-si-at'-ic, *a.* cyfundrefol, cystlyndrefol.
 Hap, hap, *s.* hap, damwain, damchwaen, dychwaen, dygwydd, syrth, tynged, maig; torsed, brycan, hilyng garw.
 Haphazard, hap-haz'-yrd, *s.* gwir ddamwain; damwain, hap, dygwydd.
 Hapless, hap'-les, *a.* anfodiog, anedwydd, anhapus, dilwydd, trwch, truan.
 Haply, hap'-li, *ad.* o ddamwain, ar hap; ysgatfydd; fe allai, efallai; ond odid, ond antur, hwyrach; yn ddamweiniol.
 Happen, hap'-pn, *v. n.* damweinio, dygwydd, hapio, dychweinio; dyfod; bod.
 Happiness, hap'-i-nes, *s.* dedwyddwch, hapusrwydd, gwynfyd, hawddfyd, menwyd, dywenydd, ffawg; ffawd, llwyddiant, ffyniant, hawddammor.
 Happy, hap'-i, *a.* dedwydd, hapus, gwynfydol, menediw, addwyn, hyfryd, ffodus, tyciannus; hylaw, gwych.
 Harangue, ha-rang, *s.* araeth, araith, arawd; ymadrodd, arawn:—*v.* areithio, arodi; hirschwedleu.
 Harass, har'-ys, *v. a.* blino, aflonyddu, dygnu, lluddedu, cythruddo; dyrysu, cythryblu; difrodi, anrheithio, gwastraffu:—*s.* blinder; difrod.
 Harbinger, har'-hun-jyr, *s.* rhagflaenor, rhagredydd, rhagredegydd, blaenred, rhagredor, blaenredydd.
 Harbour, har'-byr, *s.* porthladd, llongborth, porth, hafn; angorfa, aber; Letty, gwestfa; noddfa, diogelfa,

- llechfan, cysgod, achles:—*v.* lettya, arfolli, croesawu; achlesu, ymgeleddu, cysgodi, gwasgodi, noddi, dirgelu; anwesu, mynwesu, coleddu.
- Harbour-master, *har'-byr-mas-tyr*, *s.* porthladdwr.
- Hard, *hard*, *a.* caled, durfing, dwys, ffer, clwn; anhawdd, dyrys, astrus; dygn, tyn; cynnil, crintach, tost; cras; gwasgedig, caeth; gorthrwm, anhynaws, angharedig; cas; egr, merf, chwibl, sur; annaturiol; gwydn:—*ad.* yn galed; o'r braidd, abraid, prin; agos, ger, ger llaw:—*s.* rhyd, caledryd.
- Hardbound, *hard'-bownd*, *a.* rhwym; rhefrwym, bolrwym; caled, tyn.
- Harden, *har'-dn*, *v.* caledu; dwyso; ymgaledu; cynnefino.
- Hardfavoured, *hard'-ffe-fyrd*, *a.* pryd-galed, wynebgaled; hagr.
- Hardfern, *hard'-ffyrn*, *s.* gwibredyn.
- Hard-grass, *hard'-gras*, *s.* corwellt.
- Hardhearted, *hard'-har-ted*, *a.* calon-galed; creulawn, annrugarog.
- Hardhood, *har'-di-hwd*, *s.* gwroldeb, glewder, eonder, dewrder, calondid, hyfder, pybyrwh; herder, talgryfder.
- Hardiness, *har'-di-nes*, *s.* gwroldeb, mawrfrydigrwydd, crasder=*Hardi-hood*.
- Hardlaboured, *hard'-le-byrd*, *a.* llafur-fawr.
- Hardly, *hard'-li*, *ad.* yn galed; braidd, o'r braidd, abraid, prin, odid nem-awr, nid haiach.
- Hardmouthed, *hard'-mowdd-d*, *a.* pengaled, min-galed; anhylyw, ystyfnig; gerwin.
- Hardness, *hard'-nes*, *s.* caledwch, caledi; dirfingder; adhawsder; annrugarogrwydd, creulondeb, toster, trawsder; prinder, drudaniaeth; gwydn-edd; crintachrwydd, cyrrithder; ffyrfder, sadrwydd; sythder; cystudd.
- Hardock, *har'-doc*, *s.* tafol gwynddail, trython deilwyn.
- Hardship, *hard'-ship*, *s.* caledfyd, blinfyd; cyfyngder, gormes; llafur, lludded; cam, colled.
- Hardware, *hard'-weyr*, *s.* calednwyddau, durnwyddau, harnnwyddau, ffer-nwyddau, delnwyddau, durgelfi, nwyddau mettel.
- Hardwaters, *hard'-wo-tyrz*, *s. pl.* caled-wyon, dyfroedd celyd.
- Hardy, *har'-di*, *a.* hyf, hy, eon, dewr, gwrol, gwyach, calonog, pybyz, glew, hyfaidd, cadarn, hydr, dihafarch, agwrdd; caled, dwys; hyderus, talgryf, haerllug:—*s.* gofermig, offeryn gof.
- Hare, *heyr*, *s.* ysgyfarnog, ceinach, cath eithin.
- Harebell, *he'yr-bel*, *s.* cloch yr eos, glas y llwyn, croesaw haf, cenin y brain, bwtiaws y gog, botasen y gog; clychlys.
- Harebrained, *he'yr-brend*, *a.* penchwiban, chwidr, chwibwrn, anwadal, difeddwl, byrbwyll, ehud, ysgoywain, diofal, breiddig; gwaedwylt.
- Harefoot, *he'yr-ffwt*, *s.* troed ysgyfarnog, ceinachbed=math ar aderyn.
- Harehound, *he'yr-hownd*, *s.* ceinachgi, helgi ysgyfarnog; sawrgi.
- Harelip, *he'yr-lup*, *s.* bylchfin, adfant; trychfant; gwefus fylchog.
- Harem, *he'-rem*, *s.* bundy, benywotty, ty'r gwaredd (yn y dwyrain); llys y gordderchadon; puteinfa, anlladfa, ty yr anlladrwydd.
- Harepipe, *he'yr-peip*, *s.* croglath ysgyfarnogod, ceinachdelm.
- Hare's-ear, *he'yrz-tyr*, *s.* clust yr ysgyfarnog.
- Hare's-foot, *he'yrz-ffwt*, *s.* troed yr ysgyfarnog, meillion cedenog.
- Haricot, *har'-i-cöt*, *s.* gorflassaig, gwreiddgigfwyd; ffa Ffreinig.
- Harliation, *he-ri-ö-le'-shyn*, *s.* dewiniad, dysgoganiad.
- Hark, *harc*, *v. n.* gwranda, gwrando, clywed, sio, clustfeinio, deglu.
- Harl, *harl*, *s.* cen llin, llinbilion.
- Harlequin, *har'-li-cwun*, *s.* ysgentyn, amredydd, croesan, digrifwas, chwdrydd:—*v.* croesanu, ysmaldodi, ystumio.
- Harlock, *har'-loc*, *s.* cadafarth, cedw gwyllt, cethw yr yd.
- Harlot, *har'-lot*, *s.* putain, huran, dyhirog, mwyglen, hoeden, anllades, cymmones:—*a.* puteinig, budrogaidd; trythyll; gwael:—*v. n.* puteinio.
- Harlotry, *har'-lot-ri*, *s.* puteindra; anlladrwydd, godineb.
- Harm, *harm*, *s.* niwedd, niwaid, argy-wedd; sarhad, colled, cam:—*v. a.* niweidio, drygu, asgenu.
- Harmattan, *har-mat'-tyn*, *s.* deifywnt, craswynt, tawchwynt=gwynt sych, a ddilynyr yn gyffredin gan dawch, a chwyth o ganolbarthau Affrig tua 'r Môr Werydd.
- Harmful, *harm'-fwl*, *a.* niweidiol, dryglawn, adwythig.

Harmless, harm'-les, *a.* diniwed, gwirion; diasgen, diberygl; difai, difalais.

Harmlessness, harm'-les-nes, *s.* diniweidrwydd, gwiriondeb, anghynddrygedd.

Harmonic, har-mon'-ic, } *a.* cynghan-
 Harmonious, har-mön'-iyz, } eddol, cynghan, cyssain, cydseiniol, cyttonol, cyngherddol; cysson, cytunol; cerddorol, perorawl; awenyddol.

Harmonica, har-mon'-i-ca, *s.* cynghanwydrau. [ell.]

Harmonicon, har-mon'-i-con, *s.* cynghan-
 Harmonics, har-mon'-ics, *s.* cynghaneg, alawiaeth, telyddiaeth, cynghanddysg, perseiniaid, cyttonau; cynghaneddion; erddydd.

Harmoniousness, har-mö'-ni-yz-nes, *s.* cynghanedd, cysseinedd, cynghaneddolrwydd, cyssondeb; cytundeb, cydgord, cydweddiad.

Harmoniphon, har-mon'-i-ffon, *s.* cysseinell.

Harmonist, har'-mö-nust, *s.* cynghaneddwr, perorydd, cerddor, alawydd, eilewydd, peroriaethydd, cyssonydd.

Harmonize, har'-mö-neiz, *v.* cynghanu, cynghaneddu, cydseirio, perori; cydsynio, cytuno; cyssoni; eilio.

Harmonometer, har'-mö-nom'-i-tyr, *s.* cysseinfesur, cynghaniadur.

Harmony, har'-mö-ni, *s.* cynghanedd, peroriaeth, cysseinedd, cytundeb; cyttonedd, ceiniedi, cydseiniaeth; cydgan, cydgerdd, cynghord; alaw, cerddoriaeth, eilon, eilwy, alawn, anant, cyfeilyw; cydweddiad, cydfod.

Harmotome, har'-mö-töm, *s.* croesfaen.

Harness, har'-nes, *s.* cer, seirch, harnais, trec, gweddau, offer, taclau; rhyfelwisg, arfogaeth, cadwisg, crudr, arfau; brwyd:—*v.* a. harnaisio, trecio, seirchio; arfogi; eneirchio, llurigo; cenglu; amiddfyn.

Harp, harp, *s.* telyn, telan:—*v. n.* telynorio, telynor, teleinio, canu telyn, chwareu telyn.

Harper, har'-pyr, *s.* telynor, telynwr, telynior, teleiniwr, telynai.

Harpoon, har'-pwn', *s.* tryfer, ffonbicell, mordryfer, craplost.

Harpichord, harp'-si-cord, *s.* telgord.

Harp, har'-pi, *s.* burfun; rheibadyn; gwangciwr; ysglyfiwr; rheiberyr.

Harpies, har'-piz, *s. pl.* y Burfunod, yr Harpiaid=anghenflod dychymmygol.

Harquebuss, har'-ci-bys, *s.* gwn llaw=Arquebuse.

Harr, har, *s.* mordymestl.

Harridan, har'-i-dan, *s.* hen buten, carn butain.

Harrier, har'-iyr, *s.* ceinachgi, helgi ysgyfarnog; cudwalch.

Harrow, har'-ö, *s.* og, oged:—*v. a.* llyfnu, ogi, ogedu; aredig, rhwygo, dryllio.

Harry, har'-i, *v.* dihatru, diosg, pilio, anrbeithio; blino, cythryblu; herwa.

Harsh, harsh, *a.* gerwin, garw, anfwyn, sarug; llym, tost, caled, creulawn, anhynaws, annhrugarog; anhyfryd; sur; cryg, dybryd; cras, dreng; clo-gyrnog; aeth; ysgethrin.

Harshness, harsh'-nes, *s.* gerwindeb, sarugrwydd; llymder, amhiriondeb.

Harslet, hars'-let, *s.* syrth mochyn.

Hart, hart, *s.* carw, hydd, eilon, elain.

Hartbeest, hart'-bist, *s.* hyddafrewig, eleinafr.

Hartsroyal, harts'-roi-yl, *s.* rhafnwydden, draenen Crist.

Hartshorn, harts'-horn, *s.* hyddgorn, corn yr hydd, hyddfanwy, ceuled corn hydd.

Hartstongue, harts'-tyng, *s.* tafod yr hydd.

Hartswort, harts'-wyr, *s.* carlyls, carwlys.

Haruspice, har-ys'-pus, *s.* dewin, ymysgarddewin.

Haruspicy, har-ys'-pi-si, *s.* ymysgargoel.

Harvest, har'-fest, *s.* cynauaf:—*v. a.* cynauafa, cynauafu, cywain.

Harvestfly, har'-fest-flei, *s.* cylionen gynauaf, gwibedyn cynauaf.

Harvest home, har'-fest hóm, *s.* amser cynauaf; gwyl y cynnwl; medelgan.

Harvest moon, har'-fest mwn, *s.* lleuad fedi, lleuad nawnos oleu.

Harvest-queen, har'-fest-cwin, *s.* caseg fedi.

Has, haz, *v.* (y trydydd person):—he has, hi haz=y mae ganddo.

Hash, hash, *v. a.* manfriw, cymmriwo, difynio; briwfyngu, cymmysgu:—*s.* briwggig, cymmriwfydd.

Hast, hast, *v.* (yr ail person):—thou hast, ddow hast=y mae genyt.

Haslet, has'-let, *s.* ymysgar mochyn=Harslet.

Hasp, hasp, *s.* haspen, cloig; clicied, gwerthyd:—*v. a.* hespenu, cloigynu.

Hassack, has'-ac, *s.* bratfaen.

Hassock, has'-oc, *s.* hesor, teisban.

Hastated, has'-ty-ted, *a.* ffonfwyellaidd, isarnaidd, rheinaidd; trionglog.

- Haste, *hest*, *s.* brys, firwst, prysurdeb, full, fyysg, pres, crys, ffwddan:—*v.* brysio=*Hasten*.
- Hasten, *he'-sn*, *v.* brysio, ffyrstio, prysuro; cyflymu, 'buanu, ffestu; ffwddanu, presu; cymhell.
- Hastily, *he'-sti-li*, *ad.* ar fryrs, ar firwst; ar redeg, mewn brys; yn bryrsur.
- Hastiness, *he'-sti-nes*, *s.* brys, firwst, prysurdeb, cyflymder, buandera, sydynrwydd, chwimmythdra, byrbwylder, hyddigrwydd, ffromder, anwesogogrwydd, ehudrwydd, anystyriaeth; rhyfrys.
- Hastings, *he'-stingz*, *s. pl.* cynnarbys, pys cynnar; aeron cynnar, ffrwythau cynnar.
- Hasty, *hes'-ti*, *a.* brysgar, dyfrysiol, cyflym, buan, ebrwydd, chwai, chwim-mwth, disymmwth, disyfyd, sydyn, ffest; byrbwyll, hyddig, gwyllt, terwyn, tanbaid, diystyr, anymröus, diamynedd; cynnar.
- Hastypudding, *he'-sti-pwd'-ing*, *s.* brysbotten, brysbwdding, gwynawd, uwd.
- Hat, *hat*, *s.* het, hed, toc, diddosben, cwlen, cwflen, cwcwll.
- Hatch, *haç*, *v.* deor, deori, gori; dyfeisio, dychymmygu, llyfelu; llunio; goddywyllu; cysgodi & llinau:—*s.* deoriad, nythaid, nythal; dynoethiad, dadhuddiad; gorddor, gorddrws, dorig, drysan, rhagddor; drysglawr; liffddorau, argaeau.
- Hatchel, *haç'-el*, *s.* heisyllt, heislan, rhipai, trafel, crib llin:—*v.* *a.* heisylltu, heislanu, breuanu, cribo.
- Hatcher, *haç'-yr*, *s.* deorydd; dyfeisiwr, llyfelwr, lluniwr.
- Hatchet, *haç'-et*, *s.* bwyell, bwyall; bwyellan, cymmynai.
- Hatchetine, *haç'-et-un*, *s.* delidwer, gwer y mynydd, brasgwyr adwynnaidd.
- Hatchet-vetch, *haç'-et-veg*, *s.* pys y fwyell.
- Hatchment, *haç'-ment*, *s.* margwnsallt, cwnsallt y marw, trengachen; arfa bonedd, arfarwyddion.
- Hatchway, *haç'-we*, *s.* gorddorfa, gwarddrysfa, gwerchyrffordd, gorddorffordd llong.
- Hate, *het*, *v.* casâu, ffieiddio, angharu, anhoffi:—*s.* casineb=*Hatred*.
- Hated, *he'-ted*, *p. a.* casedig; cas=*Hateful*.
- Hateful, *het'-fwl*, *a.* atgas, dygas, ffiadid, casanol, diarchar; dygasog; maleisus; tryfar.
- Hatefulness, *het'-fwl-nes*, *s.* atgasrwydd, dygasedd, casâd.
- Hatred, *he'-tred*, *s.* casineb, cas, dygas, anghariad, anhoffedd; ffieiddiad; casnur, llid, malais; gelyniaeth.
- Hatter, *hat'-yr*, *s.* hettiwr; ffeltiwr.
- Hattle, *hat'-tl*, *a.* gwyllt, gwamal.
- Hattock, *hat'-toc*, *s.* hanner drefa; ystwc yd=12 ysgub.
- Hauberk, *ho'-byrc*, *s.* llurig; dwyfroneg.
- Haugh, *ho*, *s.* gwaelottir, hel, marianedd.
- Haughtily, *ho'-ti-li*, *ad.* yn drahäus, yn falch.
- Haughtiness, *ho'-ti-nes*, *s.* trahausder, balchder, traha, rhyfyg, gorhydri.
- Haughty, *ho'-ti*, *a.* trahäus, balch, ffroenuchel, uchelfryd, coegfalch, arsyberw, amryfus, cymmyreddus, ffrom.
- Haul, *hol*, *v. a.* llusgo, tynn; dragio, dirdynu:—*s.* llusg, tyn; llusgiad; tynfa, hwsyg.
- Haulm, } *hom*, *s.* gwellt; callod;
Haum, } gwylydd, gwrysg; cyrs; soft;
pelydr, calaf.
- Haunch, *hansh*, *hanç*, *s.* ffolen, morddwyd, clun, pedrain, gwaneg.
- Haunt, *hont*, *v.* cynniwair, mynychu, cyrchu, tramwy; helcu, helgyd; aflonyddu, cythryblu, trallodi; ymddangos i; rhy ofwyo:—*s.* cyrchfa, cynniweirle.
- Haustellate, *hos'-tel-et*, *a.* sugneio, sugnyddog.
- Hautboy, *hö'-boi*, *s.* telgorn, rhibib; mofusen hirian.
- Hauteur, *hö'-tyr*, *hö-tiw'-yr*, *s.* trahausder, balchder, hewgrach.
- Hautgout, *hö-gw'*, *s.* gorffassaig, gorffasbeth.
- Haayne, *he'-iw-un*, *s.* lledusfaen.
- Have, *haf*, *v. a.* cael, caffael, meddu, meddiannu, perchenogi, mwynhau; mynu; dwyn, dygyd, arwedd, arwain; cynnwys; dal.
- Haven, *he'-fn*, *s.* porthladd, porthfa, llongborth, hafn, porth; aber, angorfa, cilfach; noddfa, diogelfa, llechfan, gwasgodfa.
- Haver, *haf'-yr*, *s.* meddiannwr, perchenog; fetur, gwylltgeirch; ceirch.
- Haversack, *haf'-yr-sac*, *s.* milorgod, cod milwr, ysgrepan milwr.
- Having, *haf'-ing*, *s.* meddiant, perchenogaeth:—*p.* (*Have*) ág iddo, á chanddo; ág yuddo; ág arno; á; yn meddu.
- Havoc, *hav'-oc*, *s.* difrod, anrhaith,

- hafog, dystryw, gwastraff, afrad, llanastr:—*v. a.* difrodi, anrheithio, hafogi:—*in.* hafog! hai hafog!
- Haw, ho, *s.* egfaen, crawl y moch, criafol y moch, grawn y ddraenen wen, grawn yr ysbyddaid; gwelameg, gorasgwn, yr ongl, pilen ar lygad, sychbilen, rhuchen, sychrwyd; maesan, gower, cadlas, bwra, talwrn:—*v. n.* ymystwyro; dywedyd *ho ho*:—*in.* ho! ha! ho ho!
- Hawfinsh, ho'-ffinsh, *s.* gylfinbraff.
- Hawhaw, ho'-ho', *s.* ffosgae, moelglawdd.
- Hawk, hoc, *s.* hebog, gwalch; cudyll, curyll, ysgutyll; hawg, ysgutell, astell gymmrwd:—*v.* heboca; hely adar â gwalch; hochi, carthu 'r gwddf; criwerthu, crio nwyddau ar werth, cylchwerthu, gwica.
- Hawk-bit, hoc'-but, *s.* peradyl, dant y llew lleiaf.
- Hawker, ho'-cyr, *s.* criwerthwr, gwicwr, gwicor, cylchwerthwr; hebogydd, hebocwr, gweillchydd.
- Hawking, ho'-cing, *s.* hebogyddiaeth.
- Hawknut, hoc'-nyt, *s.* cneuen y ddaiar, bywien, daiargneuen.
- Hawk-owl, hoc'-owl, *s.* gwalchenid.
- Hawk's-beard, hoc'-biyrd, *s.* gwalchlys, llysiau 'r gwalch.
- Hawkweed, hoc'-wid, *s.* heboglys, llysiau yr hebog, melenydd.
- Hawse, hoz, *s.* rhaffdwl, ffuregrwyll; ffuregfa.
- Hawser, ho'-zyr, *s.* tynraff=*Halser*.
- Hawthorn, ho'-thorn, *s.* draenen wen, ysbyddad, draenen ysbyddaid, egfaenydden.
- Hay, he, *s.* gwair, ffwyn; dolwellt, gweirwellt; ffogrwyd, rhwyd gwningod:—*v. a.* gweirio, trin gwair; maglu cwningod, ffogrwydo.
- Haycock, he'-coc, *s.* cocyn gwair, mwdwl gwair.
- Hayknife, he'-neiff, *s.* cylllell wair.
- Haynow, he'-mô, *s.* ysgafn o wair.
- Hayrick, he'-ric, } *s.* tas o wair, das
Haystack, he'-stac, } gwair, daswrn o wair.
- Hayward, he'-wyrd, *s.* bugail tref; caegeidwad, bidwart.
- Hazard, haz'-yrd, *s.* perygl, enbydrwydd, antur; damwain, hap, darffawd:—*v.* peryglu, anturio; profi; llyfasu, cynnyg.
- Hazardous, haz'-yr-dyz, *a.* anturus, peryglus, enbyd, pyd, perygl; angeuol, adwythig.
- Hazards, haz'-yrds, *s. pl.* pelregodau, habgodau.
- Hazê, hez, *s.* niwl, nifwl, ysmwcan, tarth, nudd, tawch, caddug, baddug.
- Hazel, he'-zl, *s.* coll, collen:—*a.* collenog; o liw 'r gollen; llwydwyn, gollenlwyd.
- Hazelnut, he'-zl-nyt, *s.* cneuen goll, cneuen y cyll.
- Haziness, he'-zi-nes, *s.* niwlogrwydd.
- Hazy, he'-zi, *a.* niwliog, tarthlyd, tawchlyd, caddugol, cymmylog; godywyll.
- He, hi, *pr.* efe, ef, e, fe, efo, fo, mo, o; yntau.
- Head, hed, *s.* pen; copa, clopa, iad, siâd; blaen, brig; talcen, tal; top, clob; penaeth, blaenor, penadur, llyw, llywydd, ffelaig; uchder, eithaf, uchafnod; twys, twysen; pendod, penawd; pendodiad; coryn, cwmog; pwnge, pennod, erthygl, prif bwnge; grym, dirni:—*a.* pen, pen-, penaf, prif, arbenig, blaen, blaenaf; penol, penaid:—*v.* blaenori, arwain, tywys, llywio, cyfarwyddo, hyfforddi; penu; dibenu, tori pen; tocio; gwrthwyn-ebu; dechren, tarddu, hanu.
- Headache, hed'-ec, *s.* dolur pen, gwaew pen, cur pen.
- Headband, hed'-band, *s.* penrhe, penrhwym, ffunen, talaith.
- Head-dress, hed'-dres, *s.* penwisg; copa; penwisgiad.
- Headfast, hed'-ffast, *s.* penllegr, penlleg.
- Headfirst, hed'-ffyrst, *ad.* yn llwrw ei ben; yn wysg ei ben; bendramwnwgl, yn bendormwnwgl, bendraffollach, dibyn dobyn.
- Headiness, hed'-i-nes, *s.* chwidredd, ehudrwydd, anystyriaeth; cyndynrwydd, ystyfnigrwydd, gwrthnysigrwydd; cryfder diod.
- Heading, hed'-ing, *s.* peniad, penawd; penau; pen, sylfon; penwaith; cegffordd.
- Headland, hed'-land, *s.* pentir, penarth, peniarth, penardd, penrhyn, morben; talar, talwrn.
- Headledges, hed'-lej-iz, *s. pl.* penysgeffyll.
- Headline, hed'-lein, *s.* briglinell, toplinell, toplin.
- Headlong, hed'-long, *ad.* yn llwrw ei ben, yn wysg ei ben=*Headfirst*:—*a.* pendramwnwgl; serth; chwidr, ehud.
- Headman, hed'-myn, *s.* pen, blaenor, penaeth, arweinydd, penaig, penawg,

pencun, alun, cun, llyw, udd, rhwyf, glyw.

Headpiece, hed'-pis, *s.* penial, penffest-in, penor, helm, cynfael; deall, synwyr, gwybodaeth.

Headquarters, hed'-cwor-tyrz, *s. pl.* pencadlys, penlluesty, prifluest, penlluest, prif orsaf; gorsaf y penciwddod.

Headridge, hed'-rij, *s.* talwrn, talar.

Headsea, hed'-si, *s.* penfor, penwenyg.

Headship, hed'-ship, *s.* blaenoriaeth, penogaeth, penaduriaeth; awdurdod.

Headsmán, hedz'-myn, *s.* dibenwr, dienyddwr, torwr pen.

Headspring, hed'-spring, *s.* ffynnon, tarddell; dechreuad, codiad.

Headstall, hed'-stol, *s.* penffrwyn, penffestr, penffest, penlle; penwar, penfar.

Headstone, hed'-stön, *s.* penfaen; pensylfaen; pen-congifaen; beddfaen; maen clo.

Headstrong, hed'-strong, *a.* cyndyn, cildin, pen-galed, gwrthnysig, ystyfnig, penffetus, anhyblyg, chwidr, ehud, amhwylog, anystywalt, ffrom, ffyrnig.

Head-tire, hed'-teiy, *s.* penwisg.

Headwind, hed'-wund, *s.* gwrthwynebwnt.

Headwork, hed'-wyr, *s.* penwaith.

Head-workman, hed'-wyr'-myn, *s.* pen gweithiwr, prif weithiwr, blaenor gwaith.

Heady, hed'-i, *a.* ehud, byrbwyll, anystyriol, gorwyllt; nwydwyllt, afreolus, ffwrws, cildyn; cryf, brwysgol, meddwol.

Headyards, hed'-iardz, *s. pl.* penllathau.

Heal, hál, *v.* iacháu, gwelláu, gwella, meddyginiaethu; ymiacháu.

Healds, haldz, *s. pl.* brwydau, brwydau gwýdd.

Healing, hál'-ing, *a.* iachael, gwellaol, meddygol, eliol; lariaidd, tirion, tangnefeddus:—*s.* iachád, meddyginiaethiad, gwellað.

Health, helth, *s.* iechyd, iechineb; pwynt; meddyginiaeth.

Healthful, helth'-ffwl, *a.* iach=*Healthy.*

Healthfulness, helth'-ffwl-nes, } *s.* iach-

Healthiness, helth'-i-nes, } us-

rwydd, iechyd, pwyntusrwydd.

Healthless, helth'-les, *a.* afiach, sal, gwan.

Healthy, helth'-i, *a.* iachus; hoenus, hawntus, bywiog; pwyntus.

Heam, hám, *s.* brych, y brych, olysgar, adysgar, y garw, y gwared.

Heap, híp, *s.* erug, twr, swp, cart, twysg, trwl; cluder; carnedd, carn, twlch, mwnt; daswrn, das, dasyl, ysgwrth; casgl; twmpath; moel, pen:—*v.* *a.* crugio, pentyru, cruglwytho, dasylu, cludeirio, byrnio, ysgafnu, cynrio, croni, dasgyrnu.

Heapy, híp'-pi, *a.* crugiol, pentyrol.

Hear, hýr, *v.* clywed, clybod; gwrandaw, andaw; ewi, cyglegu, deglu, oian.

Heard, hyrd, *p. p.* (*Hear*) gwrandawedig; clybodedig; wedi clywed.

Hearer, hýr-yr, *s.* gwrandawr, gwrandawydd; clywedydd, clybodydd, clywiadwr; dysgybl.

Hearing, hýr-ing, *s.* clyw, clywedigaeth, clybod, clywed, arglyw, gwrandawiad; gosteg, achlust.

Hearken, har'-en, *v.* gwrandaw; clywed, clustfeinio, clustynwrando.

Hearsay, hýr-se, *s.* chwedl, syn, adson; siarad y wlad; clyw; siarad, swn, gair.

Hearse, hyrs, *s.* elor feirch, elorwydd, gelor feirch, edenog, elorglud, elorgerbyd; beddadaíl amserol; ewig ddwyffwydd:—*v.* *a.* edenogi; gosod mewn elor feirch.

Hearsecloth, hyrs'-cloth, *s.* brethyn elor, cylliso, llen elor, brethyn arwyl.

Heart, hart, *s.* calon; canol, craidd; rhuddin, rhudding; asgre:—*v.* calonogi; rhuddino.

Heart-ache, hart'-ec, *s.* dolur calon, gofid meddwl; bronwst, calonwst, haint y galon.

Heart-alluring, hart'-al-iw-y-ring, *a.* serchlithiol. [digalonol.]

Heart-appalling, hart'-ap-pol-ing, *a.*

Heartbond, hart'-bond, *s.* calonrwym; canolfaen, careg rwyng (mewn mur).

Heart-breaking, hart'-bri-cing, *a.* torcalonus:—*s.* tor calon, toriad calon; alcur, dir-ofid.

Heart-broken, hart'-brö-en, *a.* briwgalon.

Heart-burn, hart'-byrn, *s.* llosg cylla, cyllagwst, yr ingloes, y dwr poeth.

Heart-burning, hart'-byr-ning, *a.* anesmwythol, aflonyddol:—*s.* llosg cylla=*Heart-burn*; anfoddlonrwydd, anesmwythdra, cilwg, cenfigen.

Heart-dear, hart'-diyr, *a.* anwyglu.

Heart-ease, hart'-iz, *s.* esmwythyd calon; llonyddwch, tawelwch meddwl.

Hearted, hart'-ed, *a.* calonog, calonus.
 Heartedness, hart'-ed-nes, *s.* calonog rwydd, cywirdeb, diragrithrwydd.
 Hearthen, har'-tn, *v.* calonogi, cefnogi, bywiocän, gwroli, cysuro. [ol.
 Heart-felt, hart'-ffelt, *a.* dwys-deimlad.
 Hearth, harth, *s.* aelwyd.
 Hearth-money, harth'-myn-i, *s.* treth aelwydydd.
 Heart-harden, hart'-hardn, *a.* calon-galed; caled, dideimlad; anedifeiriol.
 Heartily, har'-ti-li, *ad.* yn galonog; â'r holl galon; o'r galon, yn ddiffuant, mew'n gwirionedd; yn bybyr, yn awchus.
 Heartiness, har'-ti-nes, *s.* calonogrwydd, dihafarchedd, pybyrwch; diffuant-rwydd, cleuder, hawnt, yni, awch.
 Heartless, hart'-les, *a.* digalon, llwfr.
 Heartmedic, hart'-med-ic, *s.* myglys amrywedd, millionen gragenog, llysiau 'r mylheryn.
 Heartpea, hart'-pi, *s.* pysen y galon.
 Heart-rending, hart'-ren-ding, *a.* tor-calonus.
 Heart-robbing, hart'-rob-ing, *a.* perlewylgol, perlesmeiriol; yn ysbeilio 'r galon.
 Heart's-blood, harts'-blyd, *s.* gwaed y galon, gwaedlin, gwaedling, bywyd, hanfod.
 Heart's-ease, harts'-iz, *s.* deuwynebog, llysiau 'r Drindod, trilliw.
 Heart-sick, hart'-sic, *a.* claf o galon; trynglaf.
 Heartstring, hart'-string, *s.* llinyn y galon, gewyn y galon.
 Heart-wood, hart'-wyd, *s.* rhuddin, calon pren, madruddyn pren.
 Hearty, har'-ti, *a.* calonog, cefnog, dihafarch, pybyr, cryf, dewr; iach; diffuant, cywir, ffyddlawn; llawen, siriol; llawn, helaeth; parhäus; gwresog.
 Heat, hit, *s.* gwres, twymder, poethder, brydaniaeth; cynhesrwydd; tandde, flameg; chwyl, gyrfa, ias; twymiad; poethias, angerdd; poethwylg, gwŷn: —*v.* poethi, twymo, brydio, gwresogi; cynhesu; ymwresogi, ymdwymo; cyffroi.
 Heater, hi'-tyr, *s.* poethydd, twymydd; llyfniedydd, clamp, brydai.
 Heath, hitth, *s.* grug, myngcog, myng-coch, eiddiar, grugos; gruglwyn.
 Heathcock, hitth'-coc, *s.* ceiliog y mynydd, ceiliog y grugieir; ceiliog du 'r mynydd; cochiad.

Heathgrass, hitth'-gras, *s.* grugwellt.
 Heath-hen, hitth'-hen, *s.* grugiar, iar fynydd.
 Heathen, hi'-ddn, *s.* cenedldyn, cenedlddyn, pagan, ethnig; cenedloedd, paganiaid, gwyr anghred; anwariad, barbariad: — *a.* cenedlig, digred, paganaidd, barbariaidd.
 Heathendom, hi'-ddn-dym, *s.* gwlad anghred, bro paganaidd; anghred.
 Heathenish, hi'-ddn-ish, *a.* paganaidd, cenedlig, digred; anwar, difoes, creulawn.
 Heathenism, hi'-ddn-uzm, *s.* paganiaeth, anghred; eilunaddoliaeth, delwaddoliaeth, ethnigaeth; anwariaeth, barbariaeth. [io.
 Heathenize, hi'-ddn-ciz, *v.* *a.* paganeidd.
 Heather, hi'-thyr, *s.* grug=Heath.
 Heathery, hi'-thyr-i, *s.* grugos, grugdir.
 Heathy, hi'-thi, *a.* grugog.
 Heave, hi', *v.* dyrchafu, cyfodi, cwnu, derchafael; cyhwfan, cwhwfanu, cychwyfo, ymgodi, chwyddo; dyheu, pouo, pongcio, dychlamu; tafu, bwrw, gyru; tynu; corndagu: — *s.* dyrchafiad, dyrchafael; cyhwfan, ymchwyddiad; tafiad; dyheuad, peud, pongciad; tyriad.
 Heaven, hef'-fn, *s.* nef; nen: — *pl.* nef-oedd.
 Heaven-born, hef'n-born, *a.* nefanedig.
 Heaven-bred, hef'n-bred, *a.* nefryw.
 Heavenlies, hef'n-liz, *s.* *pl.* nefolion leoedd.
 Heavenliness, hef'n-li-nes, *s.* nefolder, nefoldeb, nefolrwydd.
 Heavenly, hef'n-li, *a.* nefol, nefolaidd; paradwysaidd, nwyfrawl: — *ad.* yn nfol.
 Heavenly-minded, hef'n-li-mein-ded, *a.* nefolfryd, nefolfrydig.
 Heaves, hi'z, *s.* dyheuwest, dyheuglwyf.
 Heavily, hef-i-li, *ad.* yn drwm.
 Heaviness, hef-i-nes, *s.* trymder; dwysder, pwysigrwydd; trymfrydedd, tristwch; syrthni, musgrellni; gorthrymder; baich; tewder.
 Heaving, hi'-ing, *s.* codiad, dyrchafiad, ymchwyddiad; dyheuad, pongciad.
 Heavy, hef-i, *a.* trwm, pwysig, gorthrwm, dwys; trist, prudd, dybryd, allwynig; lhwyrdrwm, trymluog; eysglyd, swrth; poenus, anhawdd; gormesol, blin; llwythog; mawr; tew; uchel.
 Heavy-laden, hef-i-le'-dn, *a.* trymlwythog.

- Heavy-stone, hef'-i-stön, *s.* trymfaen; ceridfaen.
- Hebdomad, heb'-dö-mad, *s.* wythnos, seithnydd.
- Hebdomadal, heb-dom'-y-dyl, *a.* wythnosol, seithnyddiol.
- Hebdomadary, heb-dom'-y-dyr-i, *a.* wythnosol:—*s.* wythnosog, wythnoswr =math ar swyddog mewn cyfaint.
- Heben, heb'-yn, *s.* muchwydd, ebenwydd, ebonwydd, dugoed, ebenas, ebon.
- Hebetate, heb'-i-tet, *v. a.* hurtio, pylu, marweiddio, syfrdanu.
- Hebraic, hi-bre'-ic, *a.* Hebrëig, Hebreig, Efrëig, Hebreaidd, Efreiaidd, Ebrywig.
- Hebraism, hë'-bre-uzm, *s.* Hebreigiaeth, Ebrywiaeth, Efreiaeth.
- Hebraist, hë'-bre-ust, } *s.* Hebreigwr,
Hebrewist, hë'-brw-ust, } Ebrywydd,
Efreiydd, Efreiydd.
- Hebrew, hë'-brw, *s.* Hebreadd, Hebrëwr; Hebraeg, Ebryw, Hebryw, Efrai, Efreieg:—*pl.* Hebreaid, Hebrewyr, Efreuwysion, gwyr Efrai:—*a.* Hebraeg, Hebrëig, Efrëig, Hebreaidd, Ebrywig.
- Hebrew Language, hi-brw lang'-gwij, *s.* yr iaith Hebraeg, Hebraeg, Ebryw, Efrai.
- Hecatomb, hec'-y-töm, *s.* canollboeth, canychaberth, aberth yn cynnwys cant o anifeiliaid.
- Heck, hec, *s.* pysgresel, offeryn i ddal pysgod; rhesel; clicied.
- Hectic, hec'-tic, *a.* greddfól, gnodol, ansoddol, dyliol, arferol, gwastadol; mallgrydiol; sychmerol, crydwresog:—*s.* mallgryd, mallfrywth, mall-dwymyn.
- Hector, hec'-tyr, *s.* Hector; bygylwr, bocсахwr, dwndrwr, ymfrostiwr:—*v.* bygylu, bocсachu, ymgegeru; bhwgth; sarhau.
- Hedera, hed'-yr-y, *s.* eiddew, eiddiorwg, iorwg.
- Hedge, hej, *s.* cae, gwrych, bid, clawdd, perth, gwyddig:—*v.* cau, bidio, cloddio; amgau, cadarnhau; ymguddio, lechu.
- Hedge-bill, hej'-bul, *s.* gwyddi, gwddi, cryman cau, nicell, ffonfilwg.
- Hedge-born, hej'-born, *a.* a aned ym mol clawdd; gwael, isel; estronol, dieithr.
- Hedge-bote, hej'-böt, *s.* coed cau.
- Hedge-fumitory, hej'-fiw-mu-tyr-i, *s.* mwg y perthi.
- Hedge-garlic, hej'-gar-lic, *s.* craf y perthi, garleg y perthi.
- Hedgehog, hej'-hog, *s.* draenog coed, draenog, ballog, arnell, draen y coed; draenoglys, balloglys.
- Hedgehog-thistle, hej'-hog-thus-sl, *s.* ysgall y draenog. [perthi.]
- Hedge-hyssop, hej'-hus-syp, *s.* isop y Hedge-mustard, hej'-mys-tyrd, *s.* arfog.
- Hedge-nettle, hej'-net-tl, *s.* briwllys y perthi.
- Hedge-parsley, hej'-par-sli, *s.* eilunberlllys, troed y cyw.
- Hedgepig, hej'-pig, *s.* draenogyn.
- Hedge-yr, hej'-yr, *s.* cauwr; bidiwr, gwrychwr.
- Hedge-sparrow, hej'-spar-rö, *s.* brych y cae, gwrych y cae, llwyd y gwrych, gwrychell; gwas y gog, gwichell y gog.
- Hedge-writer, hej'-rei-tyr, *s.* crach ysgrifenydd, ysgrifenydd bol clawdd, crach awdwr.
- Heed, hid, *v.* styried, pwyll, edrych, gwrandaw, gofalu, malio, sylwi, hidio, hitio; dal sylw; gochel; ymgelyd, ymgadw:—*s.* ystyriaeth, pwyll, gofal, pryder; gwrandawiad, gocheliad; gwiliadwriaeth.
- Heedful, hid'-fwl, *a.* ystyriol, gofalus, darbodus, dyfal, diwyd, eorth; gochelgar, pwylllog.
- Heedfulness, hid'-fwl-nes, *s.* ystyriaeth, gofal, rhagofal, gocheliad.
- Heedless, hid'-les, *a.* anystyriol, diofal; anwrandawgar, esgeulus, difraw, ehud.
- Heel, hül, *s.* sawdl; tap, tepyn, ffal; gwadn; ysbardyn:—*v.* sodli, tapio, ffalio; dawnsio, taplasa, corelwi; ysbarduno, arfogi, gogwyddo.
- Heeler, hë'-lyr, *s.* sodlwr.
- Heeling, hë'-ling, *s.* ffal hwylbren.
- Heelpiece, hül'-pis, *s.* tepyn, tepyn esgid, sawdl, ffal, sodlwisg, tapwisg:—*v.* a. tapio, tepyn, ffalu.
- Heelpost, hül'-pöst, *s.* olbost, ffalpost.
- Heeltap, hül'-tap, *s.* tepyn esgid, ffal esgid, tepyn:—*v.* a. tapio, ffalu.
- Hefted, heff'-ted, *a.* codedig, dyrchedig, cyffröedig; cyffrowl, cynhyrfus.
- Hegira, hi-jei'-ry, hej'-i-ry, *s.* y Ffoad =amsergyff y Mahometiaid, yn dechreu O. C. Gorph. 16. 622, pryd y ffödd Mahomet o Mecca i Medina.
- Heifer, heff'-yr, *s.* anner, treisiad; meiniol, heffer:—*pl.* anneirod; heffrod. [ho! hai how!]
- Heigh-ho, hej'-hö, *in.* hai ho! oio! ho

Height, heit, } *s.* uchder, uwchder,
 Hight, heit, } uchelder, ucheldra,
 ucheledd; entrych, entyrch, nen;
 gwarthaf; uchafiaeth; brig, blaen,
 cwmwg, top; eithaf; cyniad; hyd;
 taldra.

Heighten, heif'-tn, *v. a.* uchelu, uwchäu,
 dyrchafu, codi; mwyhau, chwaneu,
 cynnyddu; gwelläu.

Heightning, heif'-tn-ing, *s.* ucheliad,
 dyrchafiad, codiad, mwyhäd.

Heinous, he'-nyz, *a.* echryslawn, ysgel-
 er, anfad, erchyll, ysgymmun, ofnad-
 wy, dybryd, drwg, creulawn, atgas,
 mawr, anferth.

Heinousness, he'-nyz-nes, *s.* echryslon-
 rwydd, ysgelerder, anfadrwydd.

Heir, eyr; *s.* etifedd, etifeddwr, treftad-
 og, tiffedd, aer:—*v. a.* etifeddu;
 meddiannu, perchenogi.

Heirdom, e'yr-dym, *s.* etifeddiaeth,
 etifeddiant, treftadogaeth, treftad-
 aeth, aeriath.

Heiress, e'yr-es, *s.* etifeddes, treftadog-
 es, aeres.

Heirless, e'yr-les, *a.* dietifedd, an-
 etifeddog.

Heirloom, e'yr-lwm, *s.* tattrefolion;
 dodrefn ty a ddisgyn i'r etifeddion o
 lin i lin.

Heirship, e'yr-ship, *s.* treftadogaeth,
 tattrefiaeth, etifiant, treftadogrwydd,
 treftadaeth; cyflwr etifedd.

Held, held, *p. p.* (*Hold*) daliedig,
 cynnwysedig; gafaeledig.

Heliacal, hi-lei'-y-cyl, *a.* heuligol; yn
 gadael goleuni yr haul; yn dyfod i
 oleuni yr haul. [haul.

Helianthus, hi-li-an'-thys, *s.* blodau yr

Helical, hel'-i-cyl, *a.* nydd-drowl, dy-
 nyddol, grisdroellog, sidin; cogyrnol,
 sidrwyol, sidrychol; amdrowl, dyr-
 wynol.

Heliocentric, hi-li-ö-sen'-tric, *a.* heul-
 greiddig, heulganolaidd.

Heliography, hi-li-og'-ry-ffi, *s.* heuldeb-
 iaeth, heulardebiaeth, heulgraffiaeth.

Heliolatory, hi-li-ol'-y-tri, *s.* heuladdol-
 iaeth, addoliant yr haul.

Heliometer, hi-li-om'-i-tyr, *s.* heulfesur,
 heulfydr; serfesur, serfeidydr.

Heliocope, hē'-li-ö-scöp, *s.* heulsylyr,
 heuldrych.

Heliostate, hē'-li-ö-stet, *s.* heulsaf, heul-
 sefydlor.

Heliotope, hē'-li-ö-tröp, *s.* heuldro,
 heuldrofai; heuldro, huandro, blodau
 yr haul; gwaedfaen, creuafaen.

Hell, hel, *s.* uffern; afagddu, y fagddu,
 annwn, annwfn, angar, affwys, abred,
 alis.

Hell-bender, hel'-ben-dyr, *s.* affwysgam
 =enw a roddir i danfil mawr Gogledd
 America.

Hell-black, hel'-blac, *a.* uffernddu, erch-
 yllddu.

Hell-born, hel'-born, *a.* uffernanedig;
 uffernol, uffernaidd, dieflig.

Hell-cat, hel'-cat, *s.* ufferngath; dewin-
 es, gwiddan, gwrach.

Hellebore, hel'-i-böyr, *s.* hylf, hylithr.

Hellenic, hel'-i-nic, *a.* Helenig, Groeg-
 aidd, Grywig.

Hellenism, hel'-i-nuzm, *s.* Heleniaeth,
 Groegiaeth, Grywiaeth, priodwedd
 Roeg.

Hell-hag, hel'-hag, *s.* uffernast, gwrach
 uffern; diawles.

Hellhound, hel'-hownd, *s.* ufferngi, an-
 fadyr.

Hellish, hel'-ish, *a.* uffernol, uffernaidd,
 uffernig; dieflig, erchyll, ofnadwy.

Hellish-fiends, hel'-ish-ffindz, *s. pl.* ceth-
 ern uffern, y gethern, teulu uffern,
 ellyllon uffernol, uffernolion, cythreul-
 iaid.

Hellishness, hel'-ish-nes, *s.* uffernoldeb.

Hellward, hel'-ward, *ad.* tuag uffern.

Helly, hel'-i, *a.* uffernaidd, uffernig.

Helm, helm, *s.* llyw, llyw llong; cloig,
 piliwn; belys, penial=*Helmet*:—*v.*
a. llywio, cyfarwyddo, cyfeirio; pen-
 orio, helmu.

Helmed, helmd, } *a.* penialog,
 Helmeted, hel'-met-ed, } penffestini-
 og, penoriog, helmog.

Helmet, hel'-met, *s.* penffestin, penor,
 helm, cynfael, cap dur, cap maelan.

Helminthology, hel-mun-thol'-ö-ji, *s.*
 pryfogyddiaeth, pryfedyddiaeth, pyr-
 oniaeth, pryphanes.

Helot, hel'-yt, *s.* Helot=caethwas yn
 Ysparta.

Help, help, *v.* cymhorth, cynnorthwyo,
 helpu, cannerthu, nerthu, cysborthi;
 noddi, achlesu; achub, gwaredu;
 cynnal; gochel, osgoi; peidio:—*s.*
 cymhorth, cynnorthwy, help, porth,
 cannorthwy, cynnorth, cyfnerth,
 nerth, firwy; amgeledd, nodded;
 meddyginiaeth; rhwymedi; ymwar-
 ed.

Helpful, help'-fwwl, *a.* cynnorthwyol;
 defnyddiol; iachus.

Helpless, help'-les, *a.* digymhorth; di-
 ymadferth; amddfad.

- Helpmate, help'-met, *s.* amgeledd gymhwys; cynhar, cydwedd; cyn-northwywr, helpydd, cydymaith.
- Helter-skelter, hel'-tyr-scel-tyr, *ad.* blith draphlith, ben draphen, yn ddi-drefn.
- Helve, helf, *s.* coes, carn, said, gafael, menybr; coes bwyell:—*v. a.* carnio, seidio.
- Hem, hem, *s.* gwrym, hem, haech, gwald, myl, cylch, min; hym, hem, ho; hoch:—*v.* hemio, gwrymio, minwnio; amgylchu; hymio:—*in.* hym! hem! ho! ha!
- Hematite, hem'-y-teit, *s.* gwaedfaen, creufaen.
- Hematology, hem-y-tol'-ö-ji, *s.* gwaed-ogyddiaeth.
- Hematope, hem'-y-töp, *s.* morbögen, morbiöden.
- Hematosis, he-my-tö'-sus, *s.* gwaedlif, gwaedred.
- Hemi, hem'-i, *prf.* hanner, lled, go.
- Hemicycle, hem'-i-sei-cl, *s.* hannergyloch.
- Hemiplegy, hem'-i-plej-i, *s.* hannerbarlys, parlys unochrog.
- Hemisphere, hem'-i-sffyr, *s.* arddrych, hannergyloch, hannergant, hannergrwn, hannerwybr, hannergronell, hanner cylch yr wybren.
- Hemispheric, hem-i-sffyr'-ic, } *a.*
 Hemispherical, hem-i-sffyr'-i-cyl, } hannergrynol, arddrychol.
- Hemitone, hem'-i-tön, *s.* hanner tön, lledsain, hannersain.
- Hemlock, hem'-loc, *s.* cegid, cecys.
- Hemlock-sprucefir, hem-loc-spruces'-ffyr, *s.* cegidbyr, feinidwydd Canada.
- Hemlock-water-dropwort, hem'-loc-wotyr-drop'-wyr, *s.* gysplys, dibynlor cegidaidd.
- Hemmel, hem'-yl, *s.* pasgell, pasgle; penny anifeiliaid.
- Hemorrhage, hem'-ö-rej, *s.* gwaedlif, gwaedred, dyferlif gwaed, troethelliad gwaed.
- Hemorrhoids, hem'-ö-roidz, *s.* clwyf y marchogion, lledwigwst, peils.
- Hemp, hemp, *s.* cywarch, cas gan fursen, meirion; carth.
- Empen, hem'-pn, *a.* cywarchog.
- Hen, hen, *s.* iar, giar, dicen.
- Henbane, hen'-ben, *s.* llewyg yr iar, bela, perfyg, crys y brenin, ffa'r moch.
- Henbit, hen'-but, *s.* marddanadlen goch gylchddail; marddanadl cylchddail.
- Hence, hens, *ad.* oddi yma, oddyma; o hyn, oddi wrth hyn; yn ol hyn, ar ol hyn; eto; er; o'r pryd hwn, rhagyma:—*in.* ffwrdd! ymaith! hwt! ymaith & thi! ymaith & chwi! ffwrdd & chwi! i bant & chwi.
- Henceforth, hens'-föörth, *ad.* o hyn allan; o hyn i maes; rhag llaw; o'r pryd hyn allan; ar ol hyn; yn ol hyn; bellach, mwyach, mwy, weithian, rhag blaen; dros yr amser i ddyfod; byth ond hyn.
- Henceforward, hens'-föör-wyrd, *ad.* o'r pryd hwn allan=*Henceforth.*
- Hencoop, hen'-cup, *s.* cw b ieir, cut ieir, ffronge ieir, iargwb, iargut.
- Hendriver, hen'-drei-ffyr, *s.* y bod tinwyn, yr iar dinwen, y dinwen frech, gelyn yr ieir.
- Hen harm, hen'-harm, } *s.* y bod tin-
 Hen-harrier, hen'-har-iy, } wyn=*Hen-driver.*
- Hendiadys, heu-dei'-a-dus, *s.* undeueb =troell ymadrodd, pan fo dau sylweddair yn cael eu harfer yn lle sylweddair ac aensodair.
- Hep, hep, } *s.* egroes, ogfaen, mwcog,
 Hip, hup, } aeron y ciros, ffrwyth marchfieri.
- Hepar, hi'-par, *s.* afu, au, iau, ufelured.
- Hepatize, hep'-y-teiz, *v. a.* afuo, afueiddio.
- Hepatology, hep-y-tol'-ö-ji, *s.* afuogyddiaeth, traethawd ar yr afu.
- Heptachord, hep'-ty-cord; *s.* seithdant, seithgord.
- Heptagon, hep'-ta-gyn, *s.* seithochr, seithongl, seithor, seithochron.
- Heptagynia, hep-ta-ji'-ni-y, *s.* seithfenyw.
- Heptandrian, hep-tan'-dri-yn, *a.* seithwrywaidd, seithwryw.
- Heptaphylous, hep-taff'-i-lyz, *a.* seithddalenog, seithddeiliog.
- Heptarchic, hep-tar'-cic, *a.* seithbenig, seithben, seithlywiog.
- Heptarchist, hep'-tar-cust, *s.* seithbenadur, seithlywydd, seithlywiadur.
- Heptarchy, hep'-tar-ci, *s.* seithbenaeth, seithlywyddiaeth, seithbenaduriaeth.
- Heptateuch, hep'-ta-tiwc, *s.* seithlyfr, seithrol; saith lyfr cyntaf yr Hen Destament.
- Her, lyr, *pr.* ei; eiddi; bi, eiddo hi.
- Heracleum, her-ac'-li-ym, *s.* efwr, efwylllys, cron, moron y meirch.
- Herald, her'-yld, *s.* herodr, herodydd, herodur, herod, herald; arwyddfardd, achydd; cyhoeddwr, cyhoeddiadur;

rhagflaenor, rhagredegrwr, rhagredydd; cadgenad; rhingyll:—*v.* *a.* herodri, cyhoeddi.

Heraldic, hi-ra'l-dic, *a.* herodrol, achofyddol.

Heraldry, her'-yl-dri, *s.* herodraeth, herodyddol; arwyddfarddoniaeth, achofyddiaeth, arfeg.

Herb, hyrb, *s.* llysieuyn; llys; blaguryn, planigyn; glaswelltyn.

Herbaceous, hyr-be'-shyz, *a.* llysieuaidd, llysieuol, llysieulyd; llysieugar.

Herbage, hyr-bej, *s.* llysiau, amrylys; porfa, glaswellt, allwest.

Herbal, hyr'-byl, *s.* llysieulyfr, llysienuadur; sychardd:—*a.* llysieuol.

Herbalist, hyr'-byl-ust, *s.* llysieuydd.

Herbary, hyr'-byr-i, *s.* llysieuardd, llysiardd.

Herbid, hyr'-bud, *a.* llysieuog.

Herbiferous, hyr-buff'-yr-yz, *a.* llysieuddwyn.

Herbivorous, hyr-buf'-ö-ryz, *a.* llysborthol, llysymborthol, tyfysol; porfaol.

Herborize, hyr'-byr-eiz, *v.* llysieua; llunio, llyseuweddu.

Herbulent, hyr'-biw-lent, *a.* llysieuog; glaswelltrog, porfaog.

Herculean, hyr-ciw'-li-yn, *a.* cawraidd, gorchestol, aruthrol; dihafarch; gorfawr, tra dyrys, anhawdd; Ercylffaidd.

Hercules, hyr'-ciw-liz, *s.* Ercwlff, Ercwlf, Hercwlf, Ercwl=cydser o 113 seren; enw un o dduwiau'r Groegiaid; enw peiriant mewn llongarthau.

Herd, hyrd, *s.* gyr; myntai, haid; gre, grewys, cenfaint; deadell, diadell, praidd; twr; haig; gwerinos, gwaer; bugail, hensor, grëwr:—*v.* cyttryu, heidio, yngynnull, cymdeithasu.

Herdsmen, hyrdz'-myn, *s.* bugeilydd, hensor.

Here, hiyr, *ad.* yma, yn y lle hwn, yn y fan yma, yman; dyma, llyma.

Hereabout, hiyr-a-bowt, } *ad.* yng
Hereabouts, hiyr-a-bowts, } nghylch
y lle hwn: oddeutu yma; tua'r lle hwn; tua'r fan hon; tua'r parthau yma; nid ym mhell oddi yma; nid neppell oddi yma.

Hereafter, hiyr-aff'-tyr, *ad.* ar ol hyn; o hyn allan; mwyach, bellach:—*s.* y dyfodiant, y byd a ddaw.

Hereat, hiyr-at', *ad.* ar hyn, gyda hyn.

Hereby, hiyr-bei', *ad.* wrth hyn, trwy hyn.

Hereditable, hi-red'-i-tybl, *a.* etifeddadwy.

Hereditament, hyr-i-dnt'-a-ment, *s.* da etifeddol; etifeddiaeth, trefstadaeth.

Hereditary, hi-red'-i-tyr-i, *a.* etifeddol, trefstadol, tifieddol.

Herefrom, hiyr-ffrom', *ad.* oddi yma; oddi wrth hyn.

Herein, hiyr-in', *ad.* yn hyn; yma; i hyn. [yma.]

Hereinto, hiyr-in'-tw, *ad.* i hyn; i hyn

Hereof, hiyr-of', *ad.* ei; am hyn, yng nghylch hyn; o hyn.

Hereon, hiyr-on', } *ad.* ar hyn;
Hereupon, hiyr-yp-on', } oddi yma.

Heresy, her'-e-si, *s.* camgred, geugred, geulith, geuffydd, camgoel; geugrefydd, gwrthgred, geuddysg, camgrediniaeth, heresi.

Heretic, her'-e-tic, *s.* camgredwr, geugredwr; heretic; cyfeiliornwr.

Heretical, hi-ret'-i-cyl, *a.* camgredol, geuffyddiog; hereticidd; cyfeiliornus.

Hereto, hiyr-tw', *ad.* at hyn; i hyn; wrth hyn; hyd yn hyn; eto.

Heretofore, hiyr-tw-ffö'yr, *ad.* cyn hyn; o flaen hyn; gynt, cynt, o'r blaen, eisoes.

Herewith, hiyr-wudd', *ad.* gyda hyn, â hyn; yn hyn.

Heriot, her'-i-yt, *s.* ebediw, obediw, abediw=anifal dyledus i'r meist'r tir ar farwolaeth deiliad.

Heritable, hyr'-i-tybl, *a.* etifeddadwy, tattedfady; heretic; etifeddol, trefstadol.

Heritage, hyr'-i-tej, *s.* etifeddiaeth, trefstadaeth, trefstad, tattref, priodoriaeth, meuedd; gwely; trefstadol ddyled.

Hermaphrodite, hyr-maff'-rö-deit, *s.* deurywiad, deurywiog, cydryw, gwrfenyw, gwr-wraig, mabferch, hifyn hafog:—*a.* deurywiol, deuryw, gwrfenywaidd.

Hermaphroditical, hyr-maff-rö-dnt'-i-cyl, *a.* deurywiol, gwryw a benyw.

Hermetic, hyr-ni-niö'-tic, *a.* deongliadol, esboniadol, eglurhaol, amlygol.

Hermentics, hyr-mi-niö'-tics, *s.* deonglaeth, egluriadaeth, esboniadaeth.

Hermetic, hyr-met'-ic, *a.* fferyllaidd, fferyllig; alfferyllig; tryddansoddol.

Hermite, hyr'-mut, *s.* meudwy, didryfydd, didrefwr, didryf, elai, unigwr, golochwydwr.

Hermitage, hyr'-mi-tej, *s.* meudwyfod, mendwyfa, didryf; meudwygell.

- Hermitary, *hyr'-mi-tyr-i*, *s.* meudwygell, cuddigl meudwy, meudwygil.
- Hermistical, *hyr-mut'-i-cyl*, *a.* meudwyol, didryf, eleigiol, golochwydol; unigol.
- Hern-hill, *hyrn'-hul*, *s.* llyssiau 'r fors.
- Hernia, *hyr'-ni-y*, *s.* torgest, bolystyn, bolwst, torllengig, bors.
- Herniaria, *hyr-ni-e'-ri-y*, *s.* torgestlys, llyssiau 'r bolystyn, borslys.
- Hero, *hɛ'-rō*, *s.* gwron, arwr, arwron, arwrwas, cadgun, dewr, glew, drud, heron, gwrolddyn, rhyswr.
- Heroic, *hi-rō'-ic*, *a.* arwraidd, arwrol, gwronaidd, gwronol, gwronol, mawrwych, dewrwych, gwrol, glew:—*s.* arwreg, gwronawdl, cân arwrol.
- Heroine, *hɛ'-rō-un*, *hi-rō'-un*, *s.* arwres, gwrones, herones.
- Heroism, *hɛ'-rō-uzm*, *s.* arwredd, arwriaeth, gwroniaeth, arwryd, gwrhydri, gwroliaeth, heroniaeth; mawrfrydedd, dewrwychder.
- Heron, *her'-on*, *s.* crëyr, crëydd, crëyr glas, crychydd, crechydd.
- Heron-hawk, *her'-on-hoc*, *s.* creyrwalch.
- Heronry, *her'-on-ri*, *s.* creyrfa, crychyddfa, creyrgoed.
- Herpetology, *hyr-pi-tol'-ō-ji*, *s.* sarth ofyddiaeth, ymlusgiadaeth, creinfilodiaeth, sardaniaeth, hanes ymlusgiaid.
- Herring, *her'-ing*, *s.* ysgadenyn, penwag, penweigyn, penog.
- Hers, *hyrz*, *pr.* eiddi; eiddo hi; ei heiddo hi; eiddi hi, eini.
- Herschel, *hyr'-shel*, *s.* Herschel=planed a elwir felly oddi wrth enw Syr Gwilym Herschel (yr hon a elwir hefyd) Uranus, Seren Siôr.
- Herse, *hyrs*, *s.* elor feirch=*Hearse*.
- Herself, *hyr-sellf*, *pr.* hi ei hun, ei hunan; hithau.
- Hesitancy, *hez'-i-tyn-si*, *s.* petrusder, amheuaeth, petrusod.
- Hesitant, *hez'-i-tynt*, *a.* petrus, amhëus, anheul, arbetrus.
- Hesitate, *hez'-i-tet*, *v. n.* petruso, ammeu, rhuso, peuo; oedi, gohirio; cecian, yrthu, ffeigebu.
- Hesitation, *hez-i-te'-shyn*, *s.* petrusiant, petrusder, amheuaeth, ammeu; rhusedd; attal dywedyd, ffeigeb, cecian; cynghyd, gohiriant, ymaros, pae.
- Hesitative, *hez'-i-te-tuf*, *a.* petrusol, amheul.
- Hesper, *hes'-pyr*, *s.* Ucheron, Gweno, Gwener, Hesper, Hesperus; y seren hwyr.
- Hesperian, *hes-pɛ'-ri-yn*, *a.* gorllewinol, llewinol:—*s.* gorllewinydd.
- Heterarchy, *het'-yr-ar-ci*, *s.* allbendodaeth, allbenogaeth, llywodraeth estron.
- Heteroclite, *het'-yr-ō-cleit*, *s.* amrydreigliad, gair amrydreigl, enw amrydreigl, enw afreol:—*pl.* amrydreigl-iaid:—*a.* amrydreigl, amgendreigl, afreolaidd.
- Heterodox, *het'-yr-ō-docs*, *a.* geudybiog, allfarn, geugredol, camgredol, gwrthdybiol, geuffyddiog, allgredol; genol.
- Heterodoxy, *het'-yr-ō-doc-si*, *s.* allfarn, camgred, geugred, geudyb, camathrawiaeth.
- Heterogeneous, *het-yr-ō-ji'-ni-yz*, *a.* allryw, arallyw, allrywiog, brithrywiol, gwahanryw, amryfeilryw, allddryw. [nawsol, gwrthnawsol.
- Heteropathic, *het-yr-ō-path'-ic*, *a.* all-Heteropertous, *het-yr-op'-tyr-yz*, *a.* alladeiniog, afreolaidd ei adenydd.
- Heteroptics, *het-yr-op'-tics*, *s.* alldremyddiaeth, geudremeg.
- Hew, *hiw*, *v. a.* naddu, trychu; cymmynu; tori; hacio, darnio.
- Hewed, *hiwd*, } *p. p.* (*Hew*) naddedig, Hewn, hiwn, } cymmynedig.
- Hexachord, *hec'-sy-cord*, *s.* chwechord, chwethant; chwechordon = offeryn cerdd. [chwebysiog, chwebys.
- Hexadactylous, *hec-sy-dac'-ti-lyz*, *a.*
- Hexagon, *hec'-sa-gon*, *s.* chwechochr, chwechongl, chwechor.
- Hexagonal, *heg-zag'-ō-nyl*, *a.* chwechochrog, chwechonglog, chweochrol.
- Hexagynian, *hec-sa-gin'-i-yn*, *a.* chwebenyw, chwebenywaidd.
- Hexahedron, *hec-sa-hi'-dron*, *s.* chwechochr, chwechyfochr; cub, tryfaint, trybedron, chwechochryn.
- Hexameter, *heg-zam'-i-tyr*, *s.* chwebanog, chweban, chweinydr, chwechorfan:—*a.* chwebanog=*Hexametrical*.
- Hexametrical, *hec-sa-met'-ri-cyl*, *a.* chweban, chwechorfanog, chweymydrög.
- Hexandrian, *heg-zan'-dri-yn*, *a.* chwegwryw, chwegwrywaidd.
- Hexangular, *heg-zang'-giw-lyr*, *a.* chweonglog, chwechochrol, chwechornelög.
- Hexapetalous, *hec-sa-pet'-a-lyz*, *a.* chwechodeiliog.
- Hexaphyllous, *hec-zaff'-i-lyz*, *a.* chwedelliog, chwedalenog.
- Hexaplar, *hec'-sa-plar*, *a.* chwephlyg, chwecholofnog.
- Hexapod, *hec'-sa-pod*, *s.* chwethroedog,

- chwephedfil:—*a.* chwethroed, chwethroediog, chwepheddiog.
- Hay, *he, in.* hai! ha! ha! wi! waw! wew!
- Heyday, *he'-de, in.* ha ha! aha! ha! wi! hawyr! oi! oio!—*s.* prange, asbri, hoen, llawenydd.
- Hiatus, *hei-e'-tys, s.* agen, agoriad, gagendor, ffosop, ag; adwy, bwlich, gwagle, breg; dyhead, dyheuad, dyheueb, agorsain, dybryd sain, ystwyreb; difyg, coll, gwall.
- Hibernial, *hei-byr'-nyl, a.* gauafol.
- Hiberniate, *hei-byr'-net, v. n.* gauafu.
- Hibernian, *hei-byr'-ni-yn, a.* Gwerddonig, Gwyddelig:—*s.* Gwerddoniad; Gwyddel.
- Hibernicism, *hei-byr'-nu-suzm, s.* Gwerddoniaeth; Gwyddeliaeth; priodwedd Wyddelig, hebwedd Wyddelig.
- Hiccough, { *hic'-yp, s. ig, igian, eigian,*
Hickup, } *igi:—v. n. igian, eigian, igio.*
- Hickory, *hic'-yr-i, s.* collen ffreinig America; cneuwydd gwynion.
- Hid, *hud, p. a.* (*Hide*) cuddied.
- Hidden, *hud'-dn, p. p.* { *ig, celedig, dirgeledig; wedi ei guddio; cudd, argel; yng nghudd, dan gel.*
- Hide, *heid, v.* cuddio, celu, dirgelu, celcio; gorchuddio; llechu, ymguddio:—*s.* gwaith ardar, gwaith atgor, hidys; croen; cen.
- Hidebound, *heid'-bownd, a.* croenrwym, cenrwym, croendyn; rhisgrwym.
- Hideous, *hud'-i-yz, a.* hyll, erchyll, echrslawn, irad, enguriol, arswydus, gwrthun, cethin, hagr; atgas, ffliaidd.
- Hideousness, *hud'-i-yz-nes, s.* hyllrwydd, erchyllod, echrslonrwydd.
- Hiding, *hei'-ding, s.* cuddiad, celiad.
- Hie, *hei, v. n.* brysio, prysuro, ffystio; heio.
- Hiera-picra, *hei'-i-ry-peic'-ry, s.* irapiera =math ar gyffer meddygol.
- Hierarch, *hei'-i-rare, s.* glwysben, glwysbenadur, alsant; penadur eglwysig.
- Hierarchy, *hei'-i-rar-ci, s.* glwysben-aeth, glwysbendodaeth, glwysbenogaeth, alsantaeth, santlywiaeth, glwyslywodraeth; llywodraeth eglwysig; gwahanraddau yr angylion.
- Hierocracy, *hei-i-roc'-ry-si, s.* glwysbenogaeth; llywodraeth gwyr eglwysig.
- Hieroglyphic, *hei-i-rö-gluff'-ic, s.* arwyddlun, arwyddfath, geirlun, bathain, geirfath, bathodlun, bathysgrif, arwydd, geirnod; batheiniaeth:—*a.* arwyddluniol, batheiniol, geirluniol, arwyddol, arwyddocaol.
- Hieroglyphics, *hei-i-rö-gluff'-ics, s. pl.* arwyddluniau, batheiniau, geirfathau, geirluniau, bathysgrifion; batheiniaeth.
- Hierogram, *hei'-yr-ö-gram, s.* santlythraeth, santysgrifen; santysgriffaeth.
- Hierographic, *hei-yr-ö-graff'-ic, a.* glwysysgrifol, santysgrifenol.
- Hierography, *hei-yr-og'-ry-ffi, s.* glwysysgriffaeth, santysgriffaeth, cyssegrysgrif, santysgrifen.
- Hierology, *hei-yr-ol'-ö-ji, s.* glwysoneg.
- Hieromancy, *hei'-yr-ö-man-si, s.* santarnes, glwysddewiniaeth.
- Hierophant, *hei'-yr-ö-ffant, s.* offeiriad.
- Higgle, *hug'-gl, v. n.* edwica, adwerthu, cylehwerthu; bargena.
- Higgledy-piggledy, *hug-gl-di-pug'-gl-di, ad.* blith draphlith, ben draphen, yn bendramwnwgl, yn gymmysg.
- Higgler, *hug'-glyr, s.* edwicwr.
- High, *hei, a.* uchel; ban, banog; goruchel; tal; dyrchafedig; balch; mawr, dirfawr, pen-, prif-, penaf, gor-, arch-, ar-, carn-; croch; tymmestlog, ystormus; uchelfreiniog; poeth, cryf, uchelsawr, pupurog; drud, prid; llawn; uchelwych:—*ad.* yn uchel:—*s.* uchelfan, uchelfa, ban, uchelder.
- High-aimed, *hei'-emd, a.* uchelgeisiog, amcanfawr.
- High-aspiring, *hei'-as-peir-ing, a.* uchelgais, uchelgeisiol.
- High-blest, *hei'-blest, a.* gorddedwydd.
- High-blown, *hei'-blön, a.* gorchwyddedig.
- High-born, *hei'-born, a.* uchelryw, uchelwaed, diledryw, diledach, dyledog. [foes.]
- High-bred, *hei'-bred, a.* uchelfag, uchel.
- High-climbing, *hei'-clei-ming, a.* dringfawr; anhygyrch.
- High-coloured, *hei'-cyl-yrd, a.* rhyliwiog, dyfnliwiog, liuwus.
- High-day, *hei'-de, a.* gweddus; teg.
- Higher, *hei'-yr, a.* uwch, uchelach.
- Highest, *hei'-est, a.* uchaf, uwchaf; goruchaf; penaf; mwyaf.
- High-fed, *hei'-fed, a.* uchelfag, uchelfaeth; porthiannus, mwythog.

- High-flavoured, hei'-fſie-fyrd, *a.* uchel-flas, uchelchwaeth, uchelsawr.
- High-flier, hei'-fſie-yr, *s.* uchelhedydd.
- High-flown, hei'-fſlôn, *a.* uchelfalch, trahausfalch; rhyfygus; uchelgais; anghymedrol.
- High-gazing, hei'-ge-zing, *a.* ucheldrem.
- High-grown, hei'-grôn, *a.* ucheldwf.
- High-hearted, hei'-har-ted, *a.* calonog.
- Highland, hei'-lynd, *s.* ucheldir, mynydd-dir, ban, brynach:—*a.* ucheldir-ol; mynyddig.
- Highlander, hei'-lyn-dyr, *s.* ucheldirwr, brigantiad, mynyddwr.
- Highlandish, hei'-lyn-dish, *a.* ucheldir-ol, gorthirol, ban, mynyddig.
- Highly, hei'-li, *ad.* yn uchel; yn fawr; tra, gor-, dir-, dros ben; yn neill-duol; o'r mwyaf; i'r eithaf.
- High-mettled, hei'-met-tld, *a.* uchelfalch, ffromwyllt; llamsachus, esgud-lun, ysbrydlawn, nwyfus, ariulus.
- High-minded, hei'-mein-ded, *a.* uchelfryd, uchelfrydig, trahausfalch, chwyddedig.
- Highness, hei'-nes, *s.* uchelder, uwchder; uchelradd, mawrhydi; taldra.
- High-place, hei'-ples, *s.* uchelfan, uchelfa, ban, aran; bryn.
- High-placed, hei'-plesd, *a.* uchelfaog.
- High-pressure, hei'-presh-yr, *s.* uchelwag, dirwag, gorwasgiad.
- High-priest, hei'-priest, *s.* archoffeiriad.
- High-raised, hei'-rezd, *a.* dyrchafedig; uchel, uchelfawr.
- High-reaching, hei'-ri-çing, *a.* cyrhaedd-fawr, uchelgais, awyddus.
- High-seasoned, hei'-si-znd, *a.* uchelsawr, uchelchwaeth, uchelflas.
- High-sighted, hei'-sei-ted, *a.* ucheldrem.
- High-sounding, hei'-sown-ding, *a.* seinfawr, uchelsain, soniarus, croch.
- High-spirited, hei'-spyr-ut-ed, *a.* ysbrydlawn, nwyfus, hyf, cofn; ffrom.
- High-swollen, hei'-swôln, *a.* uchelchwydd; chwyddfawr; boesachus.
- High-taper, hei'-te-pyr, *s.* tewbanog, clust y fuwch, clust y tarw, dail y dargod, sircyn y melinydd, siaced y melinydd, melfedog, panog, llwyn y tewlaeth.
- High, heit, *a.* galwedig, enwedig; addawedig, gorchymmynedig.
- High-toned, hei'-tônd, *a.* uchelsain; llafar.
- High-vised, hei'-feisd, *a.* uchelddrwg, anfad-ddrg.
- High-water, hei'-wo-tyr, *s.* gorllanw, llawnfor, uchelfor, gorddwfr, gorllif.
- Highwater-mark, hei'-wo'-tyr-marc, *s.* pen gorllanw, top gorllanw, nod gorllanw, llifnod, gorllifnod, ortrai.
- Highway, hei'-we, *s.* ffordd fawr, prif ffordd, prifordd, arfordd, cefnffordd, ffordd y brenin.
- Highwayman, hei'-we-myn, *s.* lleidr pen ffordd, ysbeilydd pen ffordd.
- High-wrought, hei'-rot, *a.* llafurfawr, cywrain, celfydd, gorchestol; tra chynhyrfus.
- Hilarity, hei'-lar'-i-ti, *s.* llawenydd, llonder, sirioldeb, hoen, hyfrydwdch.
- Hilary-term, hul'-yr-i-tyrm, *s.* tymmor Hilar, term Hilar; tymmor Ionor=un o dymmorau'r gyfraith.
- Hill, hul, *s.* bryn, bron, bre, mynydd; moel; pongc, bange; cefn, trum; gerth, rhŷn; gallt, uchelfa.
- Hilling, hul'-ing, *s.* to; pentwr; crug-iad.
- Hillock, hul'-oc, *s.* bryncyn, corfryn, gorfron, twyn, twmpath, pongc, pongcyn, bange, crug, cnwc; bryn.
- Hilly, hul'-i, *a.* bryniog, mynyddig; uchel.
- Hilt, hult, *s.* claes; carn, dwrn, gafael, coes, mēnybr, said; dwrn cleddyf.
- Him, hum, *pr.* ef, e, fe, efe, efo, fo, mo, o; yntau; o hono, o hano.
- Himself, hum-selff, *pr.* ei hun, ei hunan.
- Hin, hun, *s.* Hin=mesur Hebrëig yn cynnwys y ôfed ran o Epha=10 peint Seisnig.
- Hind, heind, *s.* ewig; danas; gwladwr, taio; llafurwr, amaeth, llafurwas:—*a.* ol.
- Hindberry, heind'-ber-i, *s.* afanen, maf-onen.
- Hinder, hein'-dyr, *a.* ol; pellach yn ol; dylwr.
- Hinder, hun'-dyr, *v.* rhwystro, lluddias, llestair, nadael, attal, gwahardd.
- Hinderance, hun'-dyr-yms, } *s.* rhwystr,
- Hindrance, hun'-dryns, } lludd, rha-god, nidr; llesteiriad; godor; anach; gwarafun.
- Hinderling, hun'-dyr-ling, *s.* celach, gelach.
- Hindermost, hein'-dyr-most, } *a.* olaf;
- Hindmost, heind'-most, } diwed-daf; bonawl.
- Hinge, hunj, *s.* colfach, colyn drws, colyn dor, cerddyn, bach drws, colyn, col, crogfach, hins; prif bwngc, prif bwynt:—*v.* colfachu, bachu; plygu,

- camu ; sefyll ; crogi, hongian, dibynu ; hinsio.
- Hint, hunt, *v.* awgrymu, lledarwyddo, gogrybwyll, amneidio, crybwyll, gofynegi, lledhysbysu, goddangos, lledgoffâu, yngeuyd :—*s.* awgrym, lledarwydd, amnaid, arwydd, crybwyll, yngan, byrson, darofyn.
- Hip, hup, *s.* clun ; pen y glun ; osgeniâr, iselder ysbryd, dueg, pruddglwyf, duegwst, pruddwst, wst ; egroes, mwcog=*Hep* :—*v. a.* clunlaesu, digymalu pen y glun ; lledbeio, osgnenu, lledgornelu ; pruddhau :—*in.* aros !
- Hip-gout, hup-gowt, *s.* clunwst, dolur pen y glun. [foden, osgaddurnau.
- Hip-moulding, hup-môl-ding, *s.* osg-Hippish, hup-pish, *a.* pruddglwyfus.
- Hippocrates' sleeve, hup-poc-ry-tuz slif, *s.* llawes Hippocrad=math ar gwd hidlo.
- Hippocratic-face, hup-pö-crat'-ic-fies, *s.* gwedd Hippocratig ; angeuwedd, gwelwedd.
- Hippopotamus, hup-pö-pot'-y-mys, *s.* gwyfarch, dyfifarch, afonfarch.
- Hip-rooff, hup'-reff, *s.* talnen, talnen ty, yslipnen, taldrum.
- Hip-tiles, hup'-teiltz, *s. pl.* osglechau, osgbeithynau, llechau cornel.
- Hipwort, hup'-wyr, *s.* dueglys.
- Hire, heyr, *v.* hurio, llogi, cyflogi ; ardrethu ; gwobrwyo :—*s.* hur, cyflog, tâl, gwobr gwaith ; ardreth ty ; gobrwy.
- Hireling, hei'-yr-ling, *s.* gwas cyflog, cyflogwas, cyflogddyn, hurwas, gwas llog ; huran, puten gyflog :—*a.* cyflogedig, huriol.
- His, huz, *pr.* ei eiddo ef, ei eiddo, eiddo.
- Hispid, hus'-pud, *a.* garw ; gwrychog ; llwiog.
- Hiss, hus, *v.* chwibanu, chwiban, chwithrwd, sio, suo, chwythleisio ; hwtio ; hysio, hysian :—*s.* si, su, chwithrwd, chwiban, chwythlais ; hwt, hys ; siw.
- Hissing, hus'-ing, *s.* siad, chwythiad, chwibaniad, hysiad ; chwiban, si, hys, hwt ; gwatwargerdd. [taw !
- Hist, hust, *in.* hust ! ust ! taw ! ys-
- Historian, hus-tö-ri-yn, *s.* hanesydd, hanesai, ystoriawr.
- Historical, hus-tor'-i-cy, *a.* hanesol, hanesyddol, ystorïol.
- Historiographer, hus-tö-ri-og'-ry-ffyr, *s.* hanesydd, hanesai, hanesydd profffesedig.
- Historiography, hus-tö-ri-og'-ry-ffi, *s.* hanesyddiaeth, hanesiaeth.
- Historiology, hus-tö-ri-ol'-ö-ji, *s.* hanesdraith, hanesfyddiaeth.
- History, hus'-tö-ri, *s.* hanes, hanesiaeth, hanesyddiaeth, ystori ; edrybod, brud, brut, hanesiad.
- Histrionic, hus-tri-on'-ic, *a.* chwaryddol, chwareuol, chwerig ; chwareuafol ; dynwaredol, ysgentynaid, cymwawdus.
- Histrionism, hus'-tri-ö-nuzm, *s.* chwareuaeth, chwaryddiaeth, drychwareuaeth.
- Hit, hut, *v.* taraw, taro, cyffwrdd, cyfarfod ; cyrhaedd, cyrhaeddy ; dyfod o hyd i ; dygwydd, damweinio ; llwyddo, ffynu, tycio, cyttaro, cytuno ; gyर्थio, hitio :—*s.* ergyd, tarawiad ; damwain, dygwydd, hap ; goddif ; ffawd ; cynnyg, gyर्थ.
- Hitch, hiç, *v.* ysbongio, hercian, ystercio, hecian ; ymsymmud, ysgogi ; ymafaelu ; ymddyrysu ; rhipio ; codi ; hicio :—*s.* gwestr, caff, gafael, bach, dalfach, clicied, attalfa, rhwystr ; gafaeliad ; herc, llwf, darniad ; cwlm.
- Hitching, hiç'-ing, *s.* harnesiaid, seirch-iad ; treciad, bachiad.
- Hithe, heidd, *s.* corborthladd, hefnyn.
- Hither, hudd'-yr, *ad.* yma ; hyd yma ; i'r lle hwn ; i'r fan yma ; tuag yma :—*a.* nesaf yma ; o'r tu yma ; yma ; nes yma.
- Hithermost, hudd'-yr-möst, *a.* nesaf yma ; nesaf atom ; o'r tu yma.
- Hitherto, hudd'-yr-tw, *ad.* hyd yma ; hyd yn hyn ; hyd y pryd hwn ; eto.
- Hitherward, hudd'-yr-wyrd, *ad.* tuag yma ; at yma.
- Hive, heif, *s.* cwch gwenyn, cyff gwenyn, bodrydaf, modrydaf, bydaf ; cychaid, haid :—*v.* cychu, llestru ; cynnwys, derbyn ; cydlettya.
- Hives, heifz, *s.* grygwst, dolur gwddf, cleren, rhygyngen.
- Hizz, huz, *v.* suo=*Hiss*.
- Ho, Hoa, hö, *in.* ho ! hoi ! hai ! hoian ! clyw ! clywch ! gwrando ! paid ! aros ! degle ! dyre !
- Hoar, höyr, *a.* llwydwyn, llwyd, blawr, gwyn, arienog :—*s.* llwydwynder, llwydni ; penwyni ; henaint :—*v.* n. llwygio, gwynu.
- Hoard, höyrd, *s.* cuddfa, encadd, cronfa, crawn, casgl, crug, cuddgrug, pentwr ; trysor, ystör ; achwre :—*v.* cronni, tyru, crigio, ystorio, cynnull.

Hoarding, hō'yr-ding, *a.* pentyrol, cronawl, crugiedigol.

Hoar-frost, hō'yr-frost, *s.* llwydrew, barug, glasrew, arien.

Hoariness, hō'yr-i-nes, *s.* llwydwnedd, llwydni; caened; brigwynedd, penllwydni. [gryg.]

Hoarse, hōyrs, *a.* cryg, cryglyd, gwaedd.

Hoarseness, hō'yrs-nes, *s.* crygni, crygi, crygiant, creglydrwydd.

Hoarstone, hō'yr-stōn, *s.* ffinafen, cyffinafen, maen ffîn, careg derfyn, careg ffîn, maen cyffîn.

Hoary, hō'yr-i, *a.* llwydwyn, llwyd, blawr, arienog; penllwyd, briglwyd, brigwyn.

Hoax, hōcs, *s.* hiced, hoked, twyll, cast, drygsom, som :—*v.* *a.* hokedu, twyllo; ysmalgastio, drygsomi.

Hoay, hō'e, *in.* hoi! hai! clywch! (gair morwrol).

Hob, hob, *s.* pentan, cil y tân; trysglyn, cerlyn, buach; ellyll, gwyll.

Hobble, hōb-bl, *v.* cloffi; hercian, golemain, clunhecian, hobelu, telgyngu, cloff-gerdded :—*s.* llwff, heg, hec, herc, cloffwedd, telgyngiad, telgyniad, cloffni; cyfyngder, ffaig, nidr, cyni, trallod, anghyflwr, magl.

Hobbler, hōb-lyr, *s.* llyffwr, herciwr; corfarchwr.

Hobby, hōb'i, *s.* hudwalch, hebog yr hedydd; crynfarch, corfarch, tuthfarch; pawlfarch, ffonfarch, ceffyl pren, ceffyl bach; hoeden, gwillher-sen, hobi; tegan, anwylbeth, hoffbeth; hobel; priodwyn; hurthgen, hurtyr, penllorcan, anfoesyrr.

Hobbyhorse, hōb'i-hors, *s.* crynfarch=*Hobby.*

Hobgoblin, hōb'gob-lun, *s.* coblyn, ellyll, gwyll, bwgan, bwbach, bwci, gwagysbryd, drychiolaeth, bwg, pwca, bo, elff, un o'r tylwyth teg.

Hoblike, hōb-leic, *a.* trwstan, trwsgl, taiogaidd, delffaidd.

Hobnail, hōb-nel, *s.* hoel glopa, hoelen glopanog; clopen, clopa.

Hobnob, hōb-nob, *ad.* cymmer neu beidio, cymmer os myni.

Hoboy, hō-boi, *s.* telgorn=*Hautboy.*

Hock, hoc, *s.* cymmal yr egwyd; egwyd; coesgyn, cnuch, angell; Hochwin=*Hockamore* :—*v.* *a.* tori llinyn y gar; tori cymmal yr egwyd; tori gewyn y ffer.

Hockherb, hōc'-hyrb, *s.* hocys, meddalai, melotai, glyf.

Hockle, hōc'-cl, *v.* *a.* tori llinyn y gar=*Hock, v.*

Hocus-pocus, hō-cys-pō-cys, *s.* hud, lledrith, hud a lledrith, hoked, chwidogaeth, hudoliaeth, hudgastiau; hokedydd, twyllwr, chwidw :—*v.* *a.* chwidio, hokedu, twyllo.

Hod, hod, *s.* hawg, cafn cymmrwd, cafn morter, caseg forter.

Hodful, hōd'-ffwl, *s.* hawcaid, cafnaid.

Hoddy, hōd'-i, *a.* gwych, hyfryd.

Hodgepodge, hōj'-poj, *s.* cymmysgedd, cymmysg, tryfysgedd; cawl.

Hodiernal, hō-di-yr'-nyl, *a.* heddyw, eddyw.

Hodman, hōd'-myn, *s.* hawcydd, cymmrwdwr.

Hoe, hō, *s.* ceiben, matog, rhaccaib, caib; chwynogl; cribyn :—*v.* *a.* ceibio, matogi, batio; batingo; chwynu, chwynogli; cribynio.

Hog, hog, *s.* mochyn, twrch, hob; hespwrn; myharan blwydd; bustach blwydd; rhathysgub :—*v.* hobblygu, camu; rhathysgubo; byrdori.

Hogging, hōg'-ing, *s.* hobblygiad.

Hoggish, hōg'-ish, *a.* mochynaid, tyrchaid; anifeilaidd, llydnaidd, mullaidd; budr, delffaidd, gwangcus, glwth, trachwantus.

Hoggishness, hōg'-ish-nes, *s.* mochyn-eiddrwydd, mileinrwydd, barusrwydd.

Hogherd, hōg'-hyrd, *s.* mychiad, meichiad, heuser moch, bugail moch.

Hoglouse, hōg'-lows, *s.* horen :—*pl.* hor y moch.

Hognut, hōg'-nyt, *s.* mochgneuen, hobgneuen.

Hogo, hō'-gō, *s.* uchelsawr, chwaeth cryf, blas cryf; drewiant.

Hogpen, hōg'-pen, *s.* cwt moch.

Hogplum, hōg'-plym, *s.* hobeirin, eirin y moch.

Hog's-bean, hōg'-bin, *s.* ffa'r moch, perfyg, crys y brenin, bela, llewyg yr iar.

Hog's-fennel, hōg'-ffen-yl, *s.* ffenigl y moch, pyglys.

Hogshead, hōg'-hed, hōg'-yd, *s.* myddi; baril, pib, piben=52 o alwyni amherodrol, neu 63 o hen alwyni gwin.

Hogshearing, hōg'-shyr-ing, *s.* cneifio moch; hwndrwd, dadwrdd; cynhwrf mawr yng ffighlych dim; swr heb sylwedd; beichiog ar lygoden.

Hog's-lard, hōg'-lard, *s.* bloneg, bloneg mochyn, mehîn.

Hog's-mushrooms, hogz'-mysh-rwmz, *s.*
pl. ffwng y moch, madarch y moch.
 Hogsteer, hog'-stïyr, *s.* gwyddfochyn
 teirblwydd, baedd gwyllt teirblwydd.
 Hogsty, hog'-stei, *s.* cut moch.
 Hogwash, hog'-wash, *s.* golchion moch,
 agolch, golchion.
 Hogweed, hog'-wid, *s.* efwr, efyrllys,
 eron, moron y meirch.
 Hoiden, hoi'-dn, *s.* hoeden, gwilheresen,
 hobi, rhonten; hoedyn:—*a.* gwlad-
 aidd, trwsgl, buachaid, gwerinaidd,
 hy, aflednais, llamsachus:—*v. n.* hoed-
 ena, gwilheresu, rhonta, hobïo.
 Hoist, hoist, *v. a.* codi, dyrchafu, cwnu,
 dwyro:—*s.* uchder, codiad.
 Hoit, hoit, *v.* cyfodi=*Hoist*; llamu,
 neidio, llamsachu.
 Hoity-toity, hoi-ti-toi'-ti, *in.* twt! twt
 twt! wfft! pw pw! pw! ffei! hach!
 ha ha! wi!—*a.* dyrchafedig, uchel.
 Hold; höld, *v.* dal, dala, cynnwys, gan-
 nu; gafaclu, cwyo yn, cadw; cynnal,
 meddiannu, myndynhau; cyfrif, barnu,
 tybied; cymmeryd; attal; parhau;
 aros; haeru, honi:—*s.* gafacl, daliad,
 ymaffiad, attalfa, atteg; meddiant;
 craff, caff; cadwraeth, carchar; lloch-
 es, cil; caf; amddiffynfa, caer; ceu-
 dod, cest llong, geinfa llong, cellfa;
 saib, gorphwysnod:—*in.* dal! attal!
 paid! dyt! aros! ust!
 Holdback, höld'-bac, *s.* rhwystr, attalfa.
 Holden, höl'-dn, *p. p.* (*Hold*) daliedig;
 wedi gafaelyd.
 Holderforth, höl'-dyr-fföyrth, *s.* areith-
 iwr, pregethwr; cynnygydd.
 Holdfast, höld'-fiast, *s.* dalfach, gafacl-
 fach, attalbren, craff, bach.
 Hole, höl, *s.* twll; bwt, rhwyll, gwach,
 agoriad, ceudod, caf, lloches, ffau;
 pwll, pannwl:—*v.* tyllu, rhwyll; ym-
 guddio.
 Holiday, hol'-i-de, *s.* gwyl, dydd gwyl:
 —*a.* gwyl, gwyliol.
 Holiness, höl'-i-nes, *s.* santeiddrwydd,
 sangteiddrwydd; glwysder, gleindid,
 glendid, llwysedd; santolaeth.
 Holing, höl'-ing, *s.* tylliad; tanglodd-
 iad.
 Holing-axe, höl'-ing-acs, *s.* bwyell dyllu.
 Holla, hol'-la, *s.* gwaedd, crochlef:—*v.*
n. gwaeddi, bloeddio, garmio, dias-
 pedain=*Hollo*.
 Hollo, hol'-lö, *in.* holo! clyw! gwrando!
 hoi! hai! ibw! =*Holla*, *Holloa*.
 Holloa, hol'-lö, *s.* gwaedd=*Holla*.
 Holland, hol'-lynd, *s.* lian Heledd, lian

Holand, meinlin Hwlant; Heledd,
 Holand, Hwlant.
 Hollands, hol'-lyndz, *s.* merywlyn, per-
 eithwy, sin (*gin*), merywlyn Heledd,
 sin Holand.
 Hollow, hol'-lö, *a.* cau, ceuol, ceu-;
 canog; pannylog; tylllog, ceudylllog;
 ogofög, rhongca; rhwth; coeg, gwag;
 dwfn, isel; diwaelod; gau, ffals,
 anghywir:—*s.* ceule, ceufan; ceudod,
 ceudwll; ceuffos; pannwl, pant;
 ogof, caf; gwach; cwm; pwll; rhig-
 ol, sylch:—*v.* ceuo, ceudyllu; cafnu;
 pantu, pannylu; gwaeddi, garmio,
 glaw:—*ad.* yn hollol, achlan, digou;
 yn ddidrafferth.
 Hollow-cheeked, hol'-lö-çicd, *a.* bochlipa.
 Hollow-eyed, hol'-lö-eid, *a.* llygadrongc.
 Hollow-hearted, hol'-lö-har-ted, *a.*
 twyllodrus, rhagrithiol, gau.
 Hollowness, hol'-lö-nes, *s.* ceuedd, ceu-
 dod; cychedd; ffuantrwydd, twyll,
 anffyddlondeb.
 Hollow-root, hol'-lö-rwt, *s.* anfri; ceu-
 wraidd=enw planigyn.
 Holly, hol'-li, *s.* celyn:—*sing.* celynen.
 Hollyhock, hol'-li-hoc, *s.* hocys hendi-
 gaid, hocys y gerddi.
 Holly-rose, hol'-li-röz, *s.* celynnros, creig-
 ros, corros.
 Holm = Holme, hölm, *s.* glasdonen,
 derwen anwyw, derwen fythwyrdd;
 marian, maran, maranedd, tywyn;
 ynysig, ynysen.
 Holocaust, hol'-ö-cost, *s.* hollboeth,
 llosgaberth, poethoffrwm.
 Holograff, hol'-ö-graff, *s.* ollysgrif, holl-
 ysgrifen, cyfanysgrif.
 Holster, höl'-styr, *s.* gwain llawddryll,
 gynwain.
 Holt, hölt, *s.* coed, coedwig, coedlan,
 coettir, gwig, fforest.
 Holy, hö'-li, *a.* santaidd, sangctaidd,
 sant, glân, cysssegrian, cysssegredig,
 santeiddiol, glwys, cysssegraid, glain,
 pur, gawl, myg.
 Holy Ghost, hö'-li-gost, *s.* yr Ysbryd
 Glân, yr Ysbryd Santaidd.
 Holy-cross Day, hö'-li-cros-de, *s.* Gwyl y
 Grog, Dydd Gwyl y Groes=Medi 14.
 Holy-Rood, hö'-li-röd, *s.* y Groes Fen-
 digaid, y Grog Santaidd.
 Holy-stone, hö'-li-stön, *s.* glwysfaen.
 Holy-thistle, hö'-li-thus-sl, *s.* ysgallen
 fendigaid.
 Holy-thursday, hö'-li-thyrz-de, *s.* Dydd
 lau Dyrchafael, lau Dyrchafael,
 Difau Cyrchafael.

Holy-week, hō'-li-wic, *s.* yr wythnos santaidd; wythnos y grog=yr wythnos cyn y Pasc.

Holy-Writ, hō'-li-rut, *s.* yr Ysgrhythyr lân, yr Ysgrhythyrau santaidd, y Beibl cyssegrlan.

Homage, hom'-ej, *s.* gwriogaeth, gwarogaeth, gwrogaeth; ufydd-dod, ym-ostyngiad; dyledswydd, gwasanaeth; addoliant; gweddwys:—*v.* *a.* gwriogaethu, gwarogaethu.

Homagable, hom'-ej-ybl, *a.* gwriogaethol.

Home, hōm, *s.* cartref; haddef, addef, annedd, trigfa, preswyls, ty, tref, trefred, trefad, mangre, anneddle; pabell:—*a.* adref; agos; cyflawn; eithaf, diarbed; i'r eithaf; i'r byw; grymus, cadarn; llym, pigog, gerwin, ergydlym; cartrefol:—*ad.* adref, hyd adref, tuag adref, i'w dy; yn gyflawn, i'r eithaf, yn ddigryd; yn agos; yn llym; at y pwngc; i'r perwyl; i'r pen draw.

Homeborn, hōm'-born, *a.* cartrefol, brodorol.

Homebred, hōm'-bred, *a.* naturiol; cartrefig; gwledig, syml, trwsgl.

Homefelt, hōm'-felt, *a.* tumewnl.

Homekeeping, hōm'-ci-ping, *a.* cartrefol.

Homeless, hōm'-les, *a.* digartref, didref.

Homeliness, hōm'-li-nes, *s.* cartrefwch, cartrefoldeb, trefgrwydd; gwledig-rwydd, symlrwydd; hagrwydd, hacrwydd, anharddwoh, trysgledl.

Homelot, hōm'-lot, *s.* bwra, gower, beili, cae o gylch ty.

Homely, hōm'-li, *a.* cartrefol, trefig, gwladaidd; diaddurn, syml; trwsgl, garw, annillyn, anghoethedig, hagr, dybryd, carbwl, anneleidiw.

Homelyn, hōm'-lun, *s.* cartrefbysg, homlyn.

Homemade, hōm'-med, *a.* cartrefol, a wnaed cartref.

Home-news, hōm'-niwz, *s.* newyddion cartrefol; hanesion cartrefol.

Homeopatheian, hō-mi-o-py-thē'-yn, }
Homeopathic, hō-mi-o-py-thet'-ic, }
a. cyfalnawsol, cyfalnawsaidd, gogydnawsol, gogyfnawsaidd.

Homeopathist, hō-mi-op'-y-thust, *s.* cyfalnawsydd, gogydnawswr, cyfnawsiedydd.

Homeopathy, hō-mi-op'-y-thi, *s.* cyfalnawsiaeth, gogydnawsedd, gogyfnawsiaeth, cyfalansoddiaeth.

Homer, hō'-myr, *s.* Homer=mesur

Hebrëig cyfartal i 75 galwyn a 5 peint.

Homeric, hō-mer'-ic, *a.* Homeraidd, Homerig; fel prydyddiaeth Homer.

Homespun, hōm'-spon, *a.* a nyddwyd gartref; cartrefaidd, talpentan; diaddurn, syml; gwledig, difoes, annhelaid; cyffredin:—*s.* anfoesyn, taiogddyn.

Homestall, hōm'-stol, } *s.* cartref, car-
Homestead, hōm'-sted, } trefle, haddef;
 trefred, mangre, crefan.

Homeward, hōm'-wyrd, } *ad.* adref,
Homewards, hōm'-wyrdz, } tuag adref,
 tua thref.

Homicidal, hom'-i-sei-dyl, *a.* llofruddiog, llawruddiog, murniol, gwaedlyd.

Homicide, hom'-i-seid, *s.* llofruddiaeth, llawruddiaeth, murn, dynladdiad, galanas; llofrudd, llawrudd, dynladdwr, murniwyr; hunanleiddiad.

Homiletical, hō-mi-let'-i-cyl, *a.* cyfarwedd, cyfarweddol, cymdeithasol, siaradus; pregethol; homiliadol; bucheddol. [homiliwr.]

Homilist, hom'-i-lust, *s.* pregethwr, Homily, hom'-li, *s.* pregeth, bydrath, bucheddol, homili:—*pl.* homiliau.

Homœopathic, hō-mi-op'-y-thic, *a.* cyfalnawsol=Homeopatheian.

Homogenous, hō-mō-jē'-ni-yz, *a.* cydryw, cydrywiol, gogydryw, unrhywiol, cyfrywiol, cyfnaws, cyfanian, cydnawsol, gogydnaws, cyttrasol, cyfryw, cyfunrhyw.

Homogeneity, hō-mō-jē'-ni-yz-nes, }
Homogeneity, hō-mō-ji-nē'-i-ti, }
s. cydrywiaeth, cyfrywiaeth, cydrywioldeb, unrhywiaeth, cyfanianaeth, gogydrywiaeth, hunanrywiaeth.

Homogeny, hō-moj'-i-ni, *s.* cydanian, cyfrywiaeth, hunanryw.

Homologous, hō-mol'-ō-gyz, *a.* gogymedr, gogyfartal, gogyfeiniol.

Homonymy, hō-mon'-i-mi, *s.* mwysystyr, amwysedd, mwysder, mwysiaeth.

Homotonous, hō-mot'-ō-nyz, *a.* unsain, unseiniol, cydsain, cyfunsain, cyfunllais; cyfartal, cyfiol.

Hone, hōn, *s.* llymedras, hogalen ellyn, ellynfaen, hogalen, hokal, agalen, hōn:—*v.* *a.* hogi; honio; teg hogi.

Honest, on'-est, *a.* gonest, cyflawn, cywir, uniawn, addwyn, didwyll, diffuant, dihoced, dinam, diragrith, annichellgar, ffyddlawn, clau, gwirion, pur, da, teg, mad, rhydd; diwair, dihalog; gweddaidd.

Honestly, on'-est-li, *ad.* yn onest, yn gyfiawn; yn ddiwair; yn weddaidd.
 Honesty, on'-es-ti, *s.* gonestrwydd, cyfiawnder, cywirdeb, addwyndra, purdeb; gonestlys.
 Honewort, hön'-wyr, *s.* githran, githrog, githrag.
 Honey, hyn'-i, *s.* mel; melusder.
 Honey-bear, hyn'-i-beyr, *s.* melarth= y Potto.
 Honey-berry, hyn'-i-ber-i, *s.* melrawn, melfagon, melfacon, melaeron.
 Honey-buzzard, hyn'-i-byz-yr, *s.* bod y mel, bwncath y mel.
 Honeycomb, hyn'-i-cöm, *s.* dil mel, crwybr, cwybr, melgell, melgor, crib.
 Honey-cup, hyn'-i-cyp, *s.* melgib, melgell blodau, cwpan mel.
 Honeydew, hyn'-i-diw, *s.* melgafod, melgawod, mel-wlith, cawod fêl.
 Honeyed, hyn'-id, *a.* melog; melus; peraidd; tafodber; gwenieithus.
 Honey-flower, hyn'-i-flow-yr, *s.* mel-flodyn, blodau'r gwynwydd.
 Honey-guide, hyn'-i-geid, *s.* melgog, cog y mel=math ar gwec Affricanaidd.
 Honey-locust, hyn'-i-lö-cyst, *s.* mel-draenen:—*pl.* melldrain.
 Honey-moon, hyn'-i-mw'n, } *s.* mis
 Honey-mouth, hyn'-i-mynth, } yr af-
 iaeth, y mis difyr, y lleuad fêl, mel-
 fis, mis mabiaith; y mis cyntaf ar ol priodi.
 Honey-mouthed, hyn'-i-mowdd-d, *a.* meleneu, melfafod, tafodber, tafod-lyfn; geirber.
 Honey-stalk, hyn'-i-stoc, *s.* melgoes, meillflodyn.
 Honey-stone, hyn'-i-stön, *s.* melfaen.
 Honeysuckle, hyn'-i-syc-cl, *s.* gwyddfid, gwynwydd, melog, gwyyddwydd, cryd-nydd, sugn y geifr, laeth y geifr, tethau'r gasg.
 Honeywort, hyn'-i-wyr, *s.* llyisiau'r mel.
 Honiedness, hyn'-id-nes, *s.* melogrwydd, melusder; lithiogrwydd.
 Honorary, on'-yr-yr-i, *a.* mygedol, myged, anrhydeddus, cymmriol, urddasol:—*s.* mygobrw, mygedrodd, gwobr mygedol.
 Honour, on'-yr, *s.* anrhydedd, parch, bri, urddiant, ardduniant, cymmrffed, cymmyredd, edmygedd, myged, mygredd, enw, clod, edmyg, ceinmyged, urddas, cyfrif; uniondeb, cleuder, gonestrwydd; diwirdeb; syberwydd; addurn, gogoniant; arglwyddiaeth;

fiaw; mawrfrydedd:—*v.* *a.* anrhydeddu, parchu, perch, urddasu, urddoni, ardduno, cymmriol, cymmyreddu; addoli; addurno; cymmeradwyo.
 Honourable, on'-yr-ybl, *a.* anrhydeddus, parchus, parchedig, urddasol, cymmriol, edmygol, myg, cyfiöol, mygedol; urddedig; hyglo, ardderchog, godidog; mawreddog, uchelradd, pendefigaidd; boneddigaidd, cleufryd, rhieddog.
 Honourableness, on'-yr-ybl-nes, *s.* anrhydeddusrwydd, parchusrwydd, urddasolrwydd.
 Honouring, on'-yr-ing, *s.* anrhydeddiad, parchiad.
 Honourless, on'-yr-les, *a.* dianrhydedd, ammharchus, dibris.
 Hood, hwd, *s.* cwfl, cwewll, hwf, hod, hotan, hwd, cwflen; hug, mwgwd; penguwch, penwisg, gorchudd:—*v.* *a.* cyceyll, mygydu; gorchuddio; dallu.
 Hoodwink, hwd'-winge, *v.* *a.* mygydu; bwmbro; dallu, cuddio, twyll.
 Hoof, hwf, *s.* carn, bau, ewin, carn-ewin:—*v.* *a.* carnio; cerdded.
 Hoofed, hwf, *a.* carnio, carnol; ewing.
 Hook, hwc, *s.* bach, crybach, crwbach, hwg, crwcn; cryman; craff, creffyn; caff, gafaen, mantais; magl, telm:—*v.* *a.* bachu, dyfachu; dal, baglu, maglu, bachellu, byddaglu; plygu, camu.
 Hooked, hw'-ced, hwcd, *a.* bachog; cam, crwca, cyrfog, hwced, hwca; adfachog.
 Hooker, hw'-cyr, *s.* Hwcer=math ar long briodol'r Iseldiroedd.
 Hooknosed, hw'-nözd, *a.* trwyngwrwm, trwyngam, trwynfachog.
 Hooky, hw'-ci, *a.* bachog, bachol.
 Hoop, hwp, *s.* cylch, cant; modrwy; peisgylch; y gopog:—*v.* cylchu, cantio; amgylchu, cylchynu; gwaeddi, bloeddi, banllefain, garmio.
 Hooper, hw'-pyr, *s.* cylchwr, cylchur, cylchlestrwr.
 Hooping-cough, hw'-ping-coff, *s.* pas.
 Hoot, hwt, *v.* hwtio, hwtian; drygnadu, ffeio, migio, nicio, garmio; hwhwio (fel dyluan):—*s.* hwt, mig, hwtwaedd, hwt; hw, hwhw.
 Hooting, hw'-ting, *s.* hwtiad, miciaid; hwt; hw, hwhw.
 Hop, hop, *v.* llamu, llemain, darneidio, hobelu, hybian; hecian, hercian; adlamu; dawnsio; rhonta; pensagu,

hopysa:—*s.* llam, naid, darlam, hobel, llwf, hwb; hec, herc, heg; dawns, darchwarae; pensag, pensoeg, llewyg y blaidd, hopys, llyisiau'r cwrw.
 Hope, hōp, *s.* gobaith; gogld, gofynag, ymddiried, hyder, dysgwyliad:—*v.* gobeithio; hyderu, ymddiried, dysgwyl.
 Hope-deserted, hōp-di-zyr'-ted, *a.* diobaith.
 Hopeful, hōp'-ffwl, *a.* gobeithiol; hyderus, golygus; athrylithgar.
 Hopefulness, hōp'-ffwl-nes, *s.* gobeithiolrwydd; hyder; golygusrwydd.
 Hopeless, hōp'-les, *a.* diobaith, anobeithiol.
 Hoper, hōp'-yr, *s.* gobeithiwr.
 Hoplite, hōp'-leit, *s.* trymarfog, milwr arfdrwm:—*pl.* trymarfogion.
 Hopper, hōp'-yr, *s.* llamwr, neidiwr, heciwr, herciwr; hopran; hadlestr.
 Hopping, hōp'-ing, *s.* lamiad; pensagiad, hopysiad, pigiad hopys:—*p.* *a.* yn llamu; darlamedig; llamsachus, herciog.
 Hopper, hōp'-pl, *v.* *a.* garglymu.
 Hops, hōps, *s.* sychflodau hopys; pensag, hopys.
 Hop-trefoil, hōp'-tri-ffoil, *s.* meillion hopysaidd.
 Hop-vine, hōp'-fein, *s.* pelydr pensag, calodr hopys.
 Horal, hō'-ryl, *a.* oriol, awrol.
 Horary, hōr'-y-ri, *a.* oriol; a barhao dros awr.
 Horde, hōyrd, *s.* ciwdod, ciwed, gwiblu.
 Horehound, hō'yr-hownd, *s.* mordanadl, marddanadl, llwyd y cwn.
 Horizon, hō-rei'-zn, *s.* terfyn-gylch, gorwel, llywel, blaenwel, terfynydd, godreugylch, terfynwel, llyweli.
 Horizontal, hor-i-zon'-tyl, *a.* terfyn-gylchol, gorwelog, llywelin, terfynyddol; llorweddol, llorwedd, gorweddol; gwastad.
 Horn, horn, *s.* corn; udgorn:—*v.* *a.* cywalltu, cynicyllu, hoffdynu.
 Hornbeak, horn'-bic, *s.* cornbysg.
 Hornbill, horn'-bul, *s.* cornbig, cornylfiniaid, brain yr India.
 Hornbook, horn'-bwc, *s.* llyfr corn, y llyfr bach; yr egwyddorog.
 Horned, horn'd, *a.* corniog, cynrig.
 Hornet, hor'-net, *s.* cacynen, chwillores, chwyrnores, cacynen y meirch, gwenynen y meirch.
 Hornfish, horn'-ffish, *s.* cornbysg, mornydwydd.

Hornfoot, horn'-ffwt, *a.* carndroed, carnol.
 Hornish, hor'-nish, *a.* cornaidd.
 Hornlead, horn'-led, *s.* cornblwm, llysnur plwm.
 Horn-owl, horn'-owl, *s.* dylluan gorniog.
 Hornpipe, horn'-peip, *s.* piggorn, cornbib, cornicell; cornddawns.
 Horny, hor'-ni, *a.* cornaidd, cornryw, cynrig.
 Horography, hō-rog'-ry-ffi, *s.* awryddiaeth; orfyngiaeth.
 Horology, hō-rol'-ō-ji, *s.* awrofyddiaeth, awroniaeth; oriog.
 Horometry, hō-rom'-i-tri, *s.* awrfesuriaeth, ofresuriaeth, awrfeidraeth.
 Horoscope, hor'-ō-scōp, *s.* tremseren; genidun; genidsylliaeth, awrsylliaeth; awdremiant, awrarnes, genidgoel; cyttarawiad y planedau ar enedigaeth un; rhagfynegradd.
 Horrent, hor'-rent, *a.* gwrychog; dychrynlyd.
 Horrible, hor'-ru-bl, *a.* erchyll, ofnadwy, hyll, dychrynlyd, echryslawn, arswydus, engyrth, aruthr, irad, aethus, anael, cethin; atgas, fiaidd; anferthol.
 Horribleness, hor'-ru-bl-nes, *s.* erchyllrwydd; echryslonrwydd.
 Horrid, hor'-rud, *a.* erchyll=*Horrible*.
 Horridness, hor'-rud-nes, *s.* erchyllder.
 Horrific, hor'-ru-ffic, *a.* arswydus.
 Horrify, hor'-ru-ffei, *v.* *a.* hylldrawn, brawychu, dychrynu.
 Horror, hor'-ryr, *s.* arswyd, braw, dychrynad, hylldraw, echryd, utbredd, hylldra.
 Horse, hors, *s.* march, ceffyl, ystalwyn, amws, echw, osw, carnwyd, eddestr, eddestl; marchlu, marchoglu, marchrawd, marchwys, gwyr meirch; marchbren, trestl:—*v.* marocâu, marogaeth; neidio, llamu, toi, cyfebru; marchio.
 Horseback, hors'-bac, *s.* cefn ceffyl.
 Horsebane, hors'-ben, *s.* cegid y dwfr.
 Horsebean, hors'-bin, *s.* ffâen ceffylau:—*pl.* ffa'r meirch, ffa ceffyllog.
 Horseblock, hors'-bloc, *s.* esgynfaen, marchfaen, careg farch, esgyn-gyff.
 Horseboat, hors'-bōt, *s.* marchfad.
 Horseboy, hors'-boi, *s.* gwastrodyn, marchwesyn, amanwas.
 Horsebrambles, hors'-bram-blz, *s.* *pl.* marchffieri, marchddyrysi; ciros, egroswydd, rhos y cwm.
 Horsebreaker, hors'-bri-cyr, *s.* torwr

- meirch, torwr ceffylau, dofwr meirch, marchwarwr, marchwr, sioci.
- Horse-chesnut, hors'-çes-nyt, *s.* castan y meirch, castanwydd y meirch; enau'r ceffylau.
- Horsecloth, hors'-cloth, *s.* hws, hwsan, suder, brethyn march.
- Horsecourser, hors'-côr-syr, *s.* gyr-feydd, marchredwr; porthmon meirch.
- Horsecrab, hors'-crab, *s.* marchgrangc.
- Horsecucumber, hors'-ciw'-cym-byr, *s.* chwerfwr y meirch, cucumer y meirch.
- Horsedealer, hors'-dê-lyr, *s.* porthmon meirch, porthmon ceffylau.
- Horsedung, hors'-dyng, *s.* ebod, tom ceffylau, tom meirch.
- Horsefly, hors'-fleî, *s.* cacynen y meirch, gwenynen y meirch, marchgleren.
- Horsefoot, hors'-ffwt, *s.* alan, alan bychan, carn yr ebol, pesychlys, dail carn yr ebol.
- Horseguards, hors'-gardz, *s. pl.* gos-gorddfeirch, marchosgordd, gwarchodlu ar feirch. [march.
- Horsehair, hors'-heyr, *s.* rhawn, rhawn
- Horsekeeper, hors'-cê-pyr, *s.* gwastrawd, ceidwad meirch.
- Horselaugh, hors'-laff, *s.* crechwen.
- Horseleech, hors'-lîç, *s.* gelen bendoll; marchfeddyg,
- Horselitter, hors'-lut-tyr, *s.* elor feirch, marchgludai, polfen.
- Horseload, hors'-löd, *s.* pwn ceffyl, marchlwyth.
- Horseman, hors'-myn, *s.* gwr march, marchwr, marchog, marchogydd, gwarther, marchfilwr.
- Horsemanship, hors'-myn-ship, *s.* marchwriaeth, marchogaeth, marchyddiaeth.
- Horsemeat, hors'-mît, *s.* ebran, gogor; bwyd ceffylau.
- Horsemint, hors'-munt, *s.* mintys y meirch.
- Horsemuscle, hors'-mys-sl, *s.* marchgragenlas, marchfiglen.
- Horseplay, hors'-ple, *s.* treischware, braschware; chwareu mi trech.
- Horsepond, hors'-pond, *s.* grelyn, marchlyn.
- Horsepower, hors'-pow-yr, *s.* marchallu, marchrym, nerth ceffyl=safon marchrym mewn agerbeiriant yw 33,000 pwys, yn cael eu codi un droedfedd o uchder bob munyd.
- Horserace, hors'-res, *s.* marchryfa, marchredfa, rhedegfa meirch.
- Horseradish, hors'-rad-ish, *s.* marchruddugl, rhuddygl y meirch, rhuddugl Mawrth.
- Horserun, hors'-ryn, *s.* marchdyn, marchre.
- Horseshoe, hors'-shw, *s.* pedol, pedol march.
- Horsestinger, hors'-sting-yr, *s.* gwas y neidr, gwaell y neidr, chwildarw.
- Horsetail, hors'-tel, *s.* rhawn y march, rhonell y march, marchronell.
- Horsetongue, hors'-tyng, *s.* tafod y march, tafod y pagan.
- Horse-trappings, hors'-trap'-ingz, *s. pl.* seirch, addurnau meirch.
- Horse-vetch, hors'-feç, *s.* pedol y march.
- Horsewoman, hors'-wm-yn, *s.* marchoges, marchog-wraig.
- Horsewhip, hors'-hwup, *s.* marchffreyll:—*v. a.* ffreyyllu, fflangellu.
- Horseworm, hors'-wyrn, *s.* march-euddonyn, euddonyn, pryffigyn.
- Hortation, hor'-tê-shyn, *s.* annogaeth, annog, cynghor.
- Hortative, hor'-te-tuf, *a.* annogol, cynghorol, rhybuddiol:—*s.* annogaeth, rhybudd.
- Horticulture, hor'-ti-cyl-çyr, *s.* garddwriaeth, garddoriaeth, garddofyddiaeth.
- Hose, hōz, *s.* hosan, hos, coeswisg; llawdr.
- Hosiery, hō'-zhyr-i, *s.* hosanau; hosanwaith.
- Hospitable, hos'-pu-tybl, *a.* llettygar, croesawgar; ysbydol; teuluaidd.
- Hospital, hos'-pu-tyl, *s.* ysbytty, clafdy; elusendy.
- Hospitality, hos'-pu-tal'-i-ti, *s.* llettygarwch, hywestedd, ysbydaeth, osbyd, ostri, croesaw; elusen-garwch; haelioni.
- Hospodar, hos'-pö-dyr, *s.* Hospodar=tywysog yn Moldavia a Wallachia.
- Host, hōst, *s.* llu; byddin, myntai, tyfa, luaws; llettywr, gwesteiwr, gwesttywr, arfollydd; tafarnwr, ostriwr, gwr ty tafarn; aberth yr offeren, yr aberth, arlladen, afrlladen, llethen gyssegredig:—*v. n.* llettya.
- Hostage, hōs'-tej, *s.* gwystl, mach, tangwystl.
- Hostelry, hos'-tel-ri, *s.* gwestty, tafarn, lletty cyffredin, ostl, ostri.
- Hostess, hōs'-tes, *s.* llettyes, ostles; tafarn-wraig, gwesttyes.
- Hostile, hos'-tul, *a.* gelynlol, gelyniaeth-

us; gwrthrydol, gwrthgyrch, gwrthwynebol.
 Hostility, hos-tu'l-i-ti, *s.* gelyniaeth; rhyfel; galanas; casineb, lliid.
 Hosting, hos'-ting, *s.* brwydr, cad, ymladdfa.
 Hostler, os'-lyr, *s.* marchwas, amanwas, ostler, gwastrawd, ceidwad y marchdy.
 Hostry, hos'-tri, *s.* marchdy, aman, ystabl; ostri, gwestty, lletty.
 Hot, hot, *a.* poeth, twym, twymn, brwd, gwresog; gwynias, terwyn, greidiol; tesog, mwrn; awchus, llym, llosgedig, egr; lliidiog; angerddol; penboeth; anllad, serth.
 Hotbed, hot'-bed, *s.* gwely brwd (mewn gardd). [chwa.
 Hotblast, hot'-blast, *s.* poethchwa, tan-hot-blooded, hot'-blyd-ed, *a.* gwaed-boeth; gwaedwyllt, hyffrom, hyddig.
 Hot-brained, hot'-brend, *a.* penboeth; ehud, anystyriol, chwidr, angerddol.
 Hotch-potch, hoč'-poč, *s.* cymmysg = *Hodge-podge*. [chware llawdaro.
 Hot-cockles, hot'-coc-clz, *s. pl.* llawdaro.
 Hotel, hō-tel, *s.* gwestty, gwestfa, tafarn, ostl, ostri, lletty; plas, palas.
 Hot-headed, hot'-hed-ed, *a.* penboeth, poethnaws, ffrom, byrbwyll, gwynafog.
 Hot-house, hot'-hows, *s.* twymdy, poethdy, ty brwd (mewn gardd); chwysdy; trythyllydy; puteindy.
 Hotness, hot'-nes, *s.* poethder, twymdra, gwres, brydaniaeth, craid; angerddoldeb; lliid.
 Hotspur, hot'-spyr, *s.* ysbardyn boeth; nwydwylltyn:—*a.* poethwyllt, trachwyllt, chwidr.
 Hottentot, hot'-ten-tot, *s.* Hotentotiad = brodor o ddeheu-barth Affrica; anariad.
 Hough, hoc, *s.* gar, pleth gar, cymmal coes ol:—*v. a.* tori llinyn gar.
 Houlet, how'-let, *s.* dylluan, hwan.
 Hound, hownd, *s.* bytheuad, huad, huadgi, bytheuadgi; helgi, olthead:—*v. a.* annos, ymlid; hel, hela.
 Houndfish, hownd'-fish, *s.* picwd, ci pigog, y pysg picwd, huadbysg.
 Hound-grass, hownd'-gras, *s.* glaswellt y cwn, llygad y ci.
 Hound's-tongue, howndz'-tyng, *s.* pigl, pigyl, tafod y bytheuad.
 Hound-tree, hownd'-tri, *s.* pisgwydden, pisgen, pren ci, pren pisgwn.
 Houp, hwp, *s.* copog.

Hour, owyr, *s.* awr; amser.
 Hourglass, owyr'-glas, *s.* awrwydr, tro-wydr awr.
 Hourhand, owyr'-hand, *s.* awrfys, pin-yr oriau, bys yr oriau, y bys awr.
 Hourlines, owyr'-leinz, *s. pl.* awrlinellau, orlinellau; llinellau yr awr (ar ddeial).
 Hourly, owyr'-li, *a.* penawr, bob awr, oriol:—*ad.* bob awr, beuawr; awr ac orig.
 Hourplate, owyr'-plet, *s.* awrlafn, or-blad, wyneb amseriadur.
 House, hows, *s. ty*; annedd; teulu, tylwyth; tyaid:—*pl.* Houses, how'-ziz, tai, tyau, teiau.
 House, howz, *v. tyo*; llettya; cysgodi, diddosi; aros, trigiannu. [gynnud.
 Housebote, hous'-böt, *s.* ty-ddogn, ty-Housebreaker, hows'-bre-cyr, *s.* torwr ty; ty-leidr. [gwrachodgi.
 Housedog, hows'-dog, *s.* ci ty, ci tam, Houseful, hows'-fwl, *s.* tyaid.
 Household, hows'-höld, *s.* teulu, tylwyth; tyaid; ty; teuluwriaeth:—*a.* teuluaid; tyol; cartrefol.
 Householder, hows'-höld-dyr, *s.* penteu, gwr y ty; ty-ddaliwr, ty-ddeiliad. [dodrefn, celfi ty.
 Household-stuff, hows'-höld-styff, *s.* Housekeeper, hows'-ci-pyr, *s.* penteu-les, teuluyddes, gwarcheidwades ty; gwraig y ty; perchen ty, gwr y ty.
 Housekeeping, hows'-ci-ping, *a.* teulu-yddol; cartrefol:—*s.* teuluath, teulu-yddiaeth; llettygarwch, croesawgarwch. [llawfaeth, oen ty.
 Houselamb, hows'-lam, *s.* oen swci, oen Houseleek, hows'-lic, *s.* bywyfth, byddarllys, cyfagwy, dilosg, llyisiau pen tai, llyisiau 'r gwaew.
 Houseless, hows'-les, *a.* didy; digartref, diannedd, diymgeledd.
 Housemaid, hows'-med, *s.* morwyn ty, tyweinyddes.
 Housepigeon, hows'-pij-yn, *s.* colomen ddog, colomen wâr, ty-golomen.
 Houserom, hows'-rwm, *s.* rhandy; lle mewn ty, lle ty.
 Housewife, hyz'-uff, *s.* teuluyddes, penteu-les, gwraig y ty; trefnides, hyswy; meiriones; ceto-gen, coten.
 Housewifery, hyz'-uff-ri, *s.* tywreigiaeth, hyswyaeth.
 Housing, how'-zing, *s.* tai, adeiladau; adeiladaeth; hws, hwsan, suder, huling, cwnsallt march; march-addurn.

Hovel, hof-el, *s.* penty, gwasgotty, cysgotty, bwth, caban, egwal, hogl, gody, twlc, cut, cwt, craw; gorweddfa; hoywal:—*v. a.* gwasgodi, cysgodi.

Hover, hōf'-yr, *v. n.* chwyfio, chwyfan, hōfio, cyhwfan, cyhwfanu, ehedfan, ymhedeg; gwibio, crwydro; crogi, hongian. [gafndir.

Hover-ground, hōf'-yr-grownd, *s.* ys-How, how, *ad.* pa, mor, pa mor, pa gyn, pa gan, pa fodd, pa sut, pa wedd, pa ffordd, pa ddelw, trwy ba foddion, sut, y modd; beth, pa beth; po; py; pa ham, pam.

Howbeit, how-bī'-ut, *ad.* ond, eithr, eto; er hyn oll, er hyny, er, er hyny i gyd, er hyn, anllai, nid anllai; bid fel y bo; pa fodd bynag, modd bynag.

However, how-ef'-yr, *ad.* pa fodd bynag, modd bynag, pa wedd bynag, pa sut bynag, pa ddelw bynag, pa bynag, beth bynag; beth bynag fo; o leiaf, o'r lleiaf, o'r hyn lleiaf; deued a ddel; bid a fo; bid a fyddo; bid a fyno; dygwydded a ddygwyddo; boed fel y byddo; eto, er hyny, er hyny i gyd.

Howits, how'-uts, } *s.* byrgyflegr,
Howitzer, how'-ut-zyr, } lloswelwn, lloswelyr.

Howl, howl, *v.* udo, ubain, wbain, oer-nadu, udain; wylofain, gerain:—*s.* uban=*Howling.*

Howlet, how'-let, *s.* dylluanig; dylluan.

Howling, how'-ling, *s.* ub, ubain, wb, udfa, wbain; udiad; oernad, drygnad, wylofain:—*a.* udog, udlefol, oernadus, udleisiog; erehyll.

Howsoever, how-sō-ef'-yr, *ad.* pa fodd bynag=*However.*

Hoy, hoi, *s.* brodorlong, arfordirlong, Hoi:—*in.* hoi! hai! ho! clyw! gwrandu! degle!

Hubble, hyb'-yb, *s.* dwndwr, dadwrdd, wbwb, terfysg, yswbwb, dyfysgi.

Huck, hyc, *s.* brithyll yr Almaen, Hyc.

Huckaback, hyc'-y-bac, *s.* hyglian, llian hwg, llian dolenog=llian y ffurfia manddolenau ei addurnwaith ne'i fiodau; hygabag.

Huckle, hyc'-cl, *s.* clun, ffolen.

Huckleberry, hyc'-cl-ber-i, *s.* llus, llusi, llusi duon bach, mwyar y brain.

Hucklebone, hyc'-cl-bōn, *s.* asgwrn pen clun, bwl pen clun; asgwrn y fer.

Huckster, hyc'-styr, *s.* adwerthwr, ailwerthwr, manwerthwr, edwicwr, maelerwr, coefmasnachwr:—*v. n.* adwerthu, edwica.

Huddle, hyd'-dl, *v.* tryboli, crugio, tyru; heidio, torfi; ymwithio, ymseu; cymmysgu; dygibo; tafu:—*s.* cruglwyth, twr, trybola, cymmysgedd, anhhrefn; torf, haid; terfysg.

Hue, hiw, *s.* lliw, gne; gwawr, eiliw, hoen, gwedd; lledliw; gwaedd, ymlid, hwi.

Hue and cry, hiw and crei, *s.* wbwb, ibwb, gwaedd wbwb; gwaedd ac ymlid.

Hued, hiwd, *a.* lliwiog.

Huff, hyff, *s.* anffodlonedd, dig, soriant, sarhâd, sen; bocfachwr, ymfrostiwr:—*v.* ymchwyddo, helaethu; byglyu, dwrddio; dwndro; rhodresu, ymfrostio; brochi, digio; sarhau.

Huffiness, hyff'-i-nes, *s.* anniddigrwydd, drygnawsedd, trahauser.

Huffish, huff'-ish, *a.* hygawdd, sarhâus, hyddig; trahausfalch, byglyus, rhodresgar.

Huffy, hyff'-i, *a.* chwyddedig, amryfus, anniddig, coeglyd, traws.

Hug, hyg, *v. a.* cofleidio; gwasgu; glynu wrth, ymhoifi yn:—*s.* cofleidiad, breicheidiad; atwasgiad; gafaal.

Huge, hiw', *a.* dirfawr, gorfawr, enfawr, amrosgo, anferth; abrwysgl; braisg.

Hugeness, hiw'-nes, *s.* dirfawredd, gorfawredd; dirfaint, aruthredd.

Hugger-mugger, hyg'-yr-myg-yr, *s.* dirgeledd, celcwaith, celwaith, celedigrwydd, celc, dystawrwydd.

Hulk, hyle, *s.* corff llong, long foel, cyff llong; cyfflestr, moelfad, cyff:—*v. a.* dberfeddu, dadberfeddu.

Hull, hyl, *s.* cib, cibyn, plisgyn, eisinyr, masgl, croenyn, gwisg, hul, bul; corff llong, cyffllong:—*v.* masglu, plisgio, dysbeinio, silio, pilio; moelhwntian, moelhengcian.

Hullotheizm, hyl'-ō-thi-uzm, *s.* defnyddioraeth, defnioraeth=yr athrawiaeth nad oes Duw ond defnydd.

Hulver, hyl'-fyr, *s.* celyn.

Hum, hym, *v.* sio, suo, husting, sibrdw, siffrwd, myngial; mudleisio, hymio, grwnian:—*s.* si, su, husting, sis, sibrdw, siffrwd, mwngial, grwn, mudlais, sygan, eddrin, hust, hym; cymmeradwyaeth:—*in.* hym! ho! ha!

Human, hiw'-myn, *a.* dynol, dyniadol.

Humane, hiw'-men', *a.* hynaws, tyner, tirion, mwyn, dynolgar, dyn-gar, rhywiog, caredig, elusenol, tosturiol, trugarog, can.

Humaneness, *hiw-men'-nes*, *s.* hynawsedd, tynerwch, tirondeb.

Humanist, *hiw'-myn-ust*, *s.* ieithofydd, ieithegwr; entraw gramadeg ac ar-eitheg; ieithydd; dynoliaethwr.

Humanity, *hiw-man'-i-ti*, *s.* dynoliaeth, dŷndid, dyndod, dynoliant; natur ddynol; dynolryw; tirondeb, hynawsedd, dyn-garwch, caredigrwydd; ieithofyddiaeth, ieithyddiaeth, llenoriaeth, ceinddysg; dynolddysg, dynoleg.

Humankind, *hiw-myn-ceind'*, *s.* dynolryw, dynol ryw, yr hil ddynol.

Humanly, *hiw'-myn-li*, *ad.* ar wedd ddynol; fel dyn; yn ol dull dyn; yn ddynol.

Human nature, *hiw-myn ne'-cyr*, *s.* natur ddynol, natur dyn, dynoliaeth.

Humbird, *hym'-byrd*, *s.* aderyn myngialog, aderyn mudlais, aderyn y si, siodyn.

Humble, *hym'-bl*, *a.* gostyngedig; isel, difalch, ufydd, iselfryd; gwael, tlawd, truan; gwyl, llariaidd, addfwyn:—*v. a.* iselu, iselhau, darostwng, cystuddio, eddyllu.

Humble-bee, *hym'-bl-bi*, *s.* gwenynen wyllt, gwenynen y ddaiar; begegyr, bychgyr.

Humbleness, *hym'-bl-nes*, *s.* gostyng-eiddrwydd, ufylder, iselfrydedd, difalchedd.

Humbles, *hym'-blz*, *s. pl.* syrth carw.

Humbug, *hym'-byg*, *s.* twyll, ffug, rkith, som; twyll trwy ymddiried:—*v. a.* twyllo, coegio, somi.

Humdrum, *hym'-drym*, *a.* pendrwm, marwaid, delffaidd, hurt, ysbrudd, trwm; cartrefol, cyffredin:—*s.* delff, ysbruddach, hultan, llob, hurtyn.

Humeral, *hiw'-myr-yl*, *a.* ysgwyddol.

Humic, *hiw'-mic*, *a.* tudeinig, priddig.

Humid, *hiw'-mud*, *a.* llaith, gwlyb, ynwst, iraidd, ul, merydd; dyfrllyd.

Humidity, *hiw-mud'-i-ti*, *s.* lleithder, gwst, gwlybanaeth, irder.

Humiliate, *hiw-mul'-i-et*, *v. a.* iselu, iselhau, gostwng, ufyddhau.

Humiliation, *hiw-mul-i-e'-shyn*, *s.* ym-ostyngiad, ymisiad; iselhad.

Humility, *hiw-mul'-i-ti*, *s.* gostyng-eiddrwydd, iselfrydedd, ufydd-dod, iselder.

Humming, *hym'-ming*, *s.* siad, suad, myngiad, sibrd, siffrwd, hymiad.

Humming-bird, *hym'-ming-byrd*, *s.* aderyn myngialog=*Humbird*.

Humoral, *hiw'-myr-yl*, *a.* llynol, llynrog, lliflynol.

Humoralist, *hiw'-mor-yl-ust*, *s.* llynogydd, lliflynwr.

Humorist, *hiw'-myr-ust*, *s.* hwylddyn, ysmaldodwr, asbriwr, gwamalynd, digrifwas, cellweiriwr; chwidryn.

Humorous, *hiw'-myr-yz*, *a.* digrif, ysmala, difyr, arabedus, dyddan, afiaethus, ffrawdus, hoenus, gorawenus, hylon; gwamal, anwadal, mwythus; dychymmygol, asbriog.

Humorsome, *hiw'-myr-sym*, *a.* anfoddog, anynad, gwynafog, dreng, anwadal; digrif, ysmala, hynod; anwadalryd.

Humour, *iw'-myr*, *s.* lleithder, irder, irnaws, gwlybwr, llyn, sudd, nodd, naws, llifred; tuedd, tymmer athrylith, nwyd, anian, naturiaeth creth, greddf, hwyl, rhael, mympwy, nwythas, asbri; gwrhewcri, ysmalwch; bodd; anfoddogrwydd; hynt; arfer; croendardd:—*v. a.* boddio, boddhau, anwesu, lloddi; cyfaddasu; lliniaru, tyneru.

Hump, *hym*, *s.* hwrwg, oddf, cnwb, crwmp, cnap, cnwb.

Humpback, *hym'-bac*, *s.* cefn crwm, cam; gwarach.

Humus, *hiw'-mys*, *s.* pridd, gweryd.

Hunch, *hynsh*, *hyns*, *s.* hwrwg=*Hump*; talp, chwalf; gwth, hergwd, dyrnod:—*v. a.* penelino, taro & phenelin; dyrnodio; hergydio, gwthio; encyio.

Hunchbacked, *hynsh'-bacd*, *a.* cefngwrwm, cefngwrbi, gwargwrth.

Hundred, *hun'-dred*, *a.* can, cant, pum ugain = 100:—*s.* cant, pum ugain; cantref.

Hundredth, *hyn'-dredth*, *a.* canfed.

Hundred-weight, *hyn'-dred-wet*, *s.* canpys, cant hirbwys, cant cywirbwys = 112.

Hung, *hyng*, *p. t. a p. p.* (*o Hang*) crogedig.

Hunger, *hyng'-gyr*, *s.* newyn, chwant bwyd, eisiau bwyd, bwydwall, cadgor:—*v. n.* newynu; dwyn newyn.

Hungerly, *hyng'-gyr-li*, *a.* newynog, newynllyd:—*ad.* yn newynog, mewn newyn.

Hungry, *hyng'-gri*, *a.* newynog; eilbwydig; gwangcus, awchus; teneu, cul.

Hunt, *hynt*, *v.* hela, hely, hel; ymlid, erlyn; olrhain; canlyn, dilyn; asgafaethu; helyd; chwilio, ym-

ofyn:—*s.* helfa, helyddiaeth, helwriaeth, hely, hynt, helynt; erliadiad, ymlidfa; erchwys, haid o helgwn.

Hunter, hyn'-tyr, *s.* heliwr; olrhein-iwr, asgafaethydd; helgi, ci hela; helfarch, hynter.

Hunting, hyn'-ting, *s.* hely, helyddiaeth; erlyniad; helynt, hynt.

Hunting-horn, hyn'-ting-horn, *s.* helgorn.

Huntress, hyn'-tres, *s.* helyddes.

Huntsman, hynts'-myn, *s.* helydd; cynydd, helwas, asgafaethwas.

Hurdle, hyr'-dl, *s.* clwyd, chwyden, pleiden; plaid wiail:—*v. a.* clwydo.

Hurdy-gurdy, hyr'-di-gyr-di, *s.* crestyn, perwg=offeryn cerdd o'r enw.

Hurl, hyrl, *v.* lluchio, taflu, chwyrnellu, saethu; chwyldroi; chwareu:—*s.* tafl, tawl, taffiad, chwyrndaffiad; cyffro, terfysg, broch, ymddygd.

Hurlbat, hyrl'-bat, *s.* maneg dyrnodiwr; chwyrnellyn.

Hurlbone, hyrl'-bön, *s.* tafslagwrn, asgwrn y crymal.

Hurlwind, hyrl'-wund, *s.* corwynt, trowynt, toredwynt, lluchwynt.

Hurly, hyr'-li, } *s.* ffwdwr,
Hurly-burly, hyr'-li-byr-li, } terfysg,
cyffro, cynhwrf, trabludd, cymheiri,
ffwdan, heldrin.

Hurrah, hwr'-ra', *in.* hwrâ! elwch! o'r goreu! wi!

Hurricane, hyr'-i-cen, *s.* gyrwynt, corwynt, hyrddwynt, rhuthrwynt, tymmestlwynt, lluchwynt; rhyferthwy, ystorm, tymmestl.

Hurriedly, hyr'-id-li, *ad.* ar ffwrst, ar frys; ar redeg.

Hurrier, hyr'-i-yr, *s.* ffyrstiwr, prysurwr, ystanwr.

Hurry, hyr'-i, *v.* ffyrstio, brysio, prysuro, ffullio, ffwdanu, ffyrstellu; ymlid, cymhell, annog, cynhyrfu; grysio; prwystio, ffestinio; presu, ystunio:—*s.* ffwrst, brys, ffyrstellach; terfysg, cynhwrf, ffwdwr, trybestod, helgur, prwystledd.

Hurt, hyrt, *v. a.* niweidio; drygu, gwaethygu, difwyno, llygru; argyweddu, colledu; archolli, anafu, yssigo, clwyfo; cystuddio:—*s.* niwed; briw, dolur, clais; afles, adwyth; drygyd, sarhâd.

Hurtful, hyrt'-ffwl, *a.* niweidiol, dryglawn, asgenol, ädwythig; dinystriol.

Hurtless, hyrt'-les, *a.* diniwed, diddrwg, dianaf, diberygl.

Hurty, hyr'-ti, *a.* llusio, asurgryniog.

Husband, hys'-bynd, *s.* gwr, gwr priod, gwr gwreigog, gwr gweddog; cydwedd, priod, cywely; gwryw; trefnidiwr; longddirprwywr; hwsmon:—*v. a.* trefnidio; trin, hwsmona, amaethu, diwyllio, llafurio; defnyddio; gwrio.

Husbandly, hys'-bynd-li, *a.* cynnil, trefnus.

Husbandman, hys'-bynd-myn, *s.* llafurwr, amaethydd, diwylliwr, tirdiwylliawr, hwsmonarddwr; penteulu.

Husbandry, hys'-byn-dri, *s.* amaethyddiaeth, llafuriaeth, amaethiad, tirdriniaeth, diwyllodraeth, hwsmonaeth, arddwriaeth, llafurwaith; cynnildeb, trefnidedd; teuluaeth.

Hush, hysh, *a.* dystaw, tawedog, tawel; llonydd:—*v.* dystewi, gostegu, llonyddu; tewi; mygu, mogi, diffodd, dyhuddo:—*in.* ust! hust! taw! gosteg!

Husk, hysc, *s.* cib, cibyn, plisgyn, mesglyn, coden, eisinyr, usyn, manus, us, bul, gwisg, ballasg, paisg.

Husiness, hys'-ci-nes, *s.* cibogrwydd, masglogrwydd; crygni, crasder.

Husky, hys'-ci, *a.* cibog, cibynog, codog, plisgiog, usog, eisinyr, rhuchiog; garw; cryglyd, cras.

Hussar, hws'-zar', *s.* marchfilwr Hyngraidd; wswr, oswr, aeddfilwr, marchfilwr.

Hussy, hyz'-zi, *s.* hyswy; dyhiren, budrogen, anlades=*Housewife*.

Hustings, hys'-tingz, *s.* proflydsy, priflys dinas Llundain; etholfa, etholfaing; esgynlawr; cyfarfodfa.

Huswife, hyz'-iff, *s.* teuluyddes=*Housewife*:—*v. a.* tywreigio; cynnilo, trefnidio.

Hut, hyt, *s.* twlc, cut, cwt, ffrongc, egwal, bwth, llucst, caban, carbotty:—*v.* luestu, locio, ffrongio.

Huzza, hws'-za', *in.* hwrâ! elwch! wi!—*s.* bloddest, elwch, banllef, bloedd:—*v.* bloddestu, bloeddio, cydawri.

Hyacinth, hei'-y-sunth, *s.* cloch yr eos, botas y gog, bwttias y gog, cenin y brain, croesaw haf, glas y llwyn; iacinth.

Hyads, hei'-ydz, } *s.* Gwyadwys, y
Hyades, hei'-y-diz, } pum seren siriol,
y pum seren Seiriol=pum seren ar
lun V ym mhen y Tarw; Heiades.

Hyæna, hei'-ÿ-ny, *s.* udfil=*Hyæna*.

Hybernate, hei'-byr-net, *v. n.* gauafu.

- Hybrid, hei'-brud, *s.* cymmysgryw, mysgrw, cymmysgyn: -*a.* cymmysg.
- Hyde, heid, *s.* gwaith aradr, gwaith atgor, hidys.
- Hydra, hei'-dry, *s.* dyfrsarff, gwysarff, dyfrneidr; ambenfil, amrybenfil=y sarff ddychymmygol ambenog a laddwyd gan Erewliff. [ulgris, ulsawd.
- Hydrate, hei'-dret, *s.* ulaint, dyfraint.
- Hydraulic, hei-dro'-lic, } *a.* awell-
Hydraulic, hei-dro'-li-cyl, } aidd,
awellawl, awellig, awellyddol; perthynol i drosglwyddiad dwfr drwy bibellau. [awellyddiaeth.
- Hydraulics, hei-dro'-lics, *s.* awelliaeth.
- Hydrocarbon, hei-dro-car'-byn, *s.* dyfrulyf=cymmysg o ulai ac ulyf.
- Hydrocarbonate, hei-dro-car'-bö-net, *s.* losnwy, llosager, uldan.
- Hydrochlorate, hei-dro-clö'-ret, *s.* halnwyaint, ulhoegnwy, ulhoegaint.
- Hydrochloric acid, hei-dro-clö'-ric as'-ud, *s.* sur halnwy, sur hlog.
- Hydrocyanic, hei-dro-sei-an'-ic, *a.* glasulig, gwylasari.
- Hydrodynamics, hei-dro-di-nam'-ics, *s.* gwyrymiaeth, gwyrymofiaeth, dyfrofaeth, dyfrallofyddiaeth.
- Hydrofluante, hei-dro-ffliw'-et, *s.* llifor-
ulaint, gwylforaint.
- Hydrogen, hei'-dro-jen, *s.* ulai; ulnwy.
- Hydrogen gas, hei'-dro-jen-gas', *s.* ulnwy, nwy ulai, nwy ulin; ulai.
- Hydrography, hei-drog'-ry-ffi, *s.* morderarluniad, morarluniaeth; dyfrddarluniad.
- Hydrology, hei-dro'-ö-ji, *s.* dyfroyddiaeth, dyfreg, dyfryddiaeth.
- Hydromancy, hei'-dro-man-si, *s.* dyfrogan, dyfrarnes, dyfrddewiniaeth.
- Hydrometer, hei-drom'-i-tyr, *s.* dyfrfesur, dyfriadur, dyfrfydrai, gwyesur.
- Hydrometry, hei-drom'-i-tri, *s.* dyfrfesuriaeth, dyfrfydraeth, gwyesuriaeth, awfesuriaeth.
- Hydrophobia, hei-dro-ffö'-bi-y, *s.* cyn-ddaredd, dyfrswyd, cynddeiriog-rwydd, dyfrarswyd.
- Hydrophyte, hei'-dro-ffö-ffit, *s.* dyfrlly, planigyn dyfrdrig.
- Hydropic, hei-drop'-ic, *a.* dyfrglwyfus, dyfrystog; dyfrain, dyfrllyd.
- Hydroscope, hei'-dro-scö-p, *s.* gwylfynag, dyfrfynag, dyfroriawr.
- Hydrostatic, hei-dro stat'-ic, } *a.*
Hydrostatical, hei-dro-stat'-i-cyl, } awsafol, awsafaidd, dyfrbwys.
- Hydrostatics, hei-dro-stat'-ics, *s.* awsaf-
- iaeth, dyfrbwysiant, dyfrbwysyddiaeth. [ulufelgris, ulufelured.
- Hydrosulphuret, hei-dro-syl'-ffiw-ret, *s.* Hydruret, hei'-drw-ret, *s.* ulured.
- Hydrus, hei'-drys, *s.* dyfrsarff, gwysarff, dyfrig; Hydrus=cydser deheuol.
- Hyemal, hei'-i-myl, *a.* gauafol.
- Hyena, hei'-ö-ny, *s.* udfil=gwyltfil ffyrnig, tebyg i flaidd.
- Hygeian, hei-jö'-yn, *a.* iechydol, iach; perthynol i Hygeia, dwies yr iechyd.
- Hygrology, hei-grol'-ö-ji, *s.* llynyfyddiaeth.
- Hygrometer, hei-grom'-i-tyr, *s.* ulfesur, uliadur, ulfydrai, lleithraddyr.
- Hygrometry, hei-grom'-i-tri, *s.* ulfesuriaeth. [iaeth.
- Hygrostatic, hei-grö-stat'-ics, *s.* ulsaf.
- Hymen, hei'-myn, *s.* Hufon, Priodior, daw priodas; priodas; gwyrfflen, y bilen wryfol, hufen.
- Hymeneal, hei-mi-nö'-yl, *a.* priodasol, hufonol, hufonaidd: -*s.* priodasgan=Hymenean.
- Hymenean, hei-mi-nö'-yn, *s.* priodasgan, cerdd briodasol: -*a.* priodasol.
- Hymn, hum, *s.* emyn, cathl, hymn, addolgan, mawlderdd: -*v.* emynu, cathlu; canu hymnau; molianu; canu.
- Hymnologist, hum-nol'-ö-gist, *s.* emynwr, cathlwr, penniliwr. [emyneg.
- Hymnology, hym-nol'-ö-ji, *s.* emynaeth.
- Hyoscyamus, hei-os-sei'-y-mys, *s.* perffyg, bela, ffa'r moch, llewyg yr iar.
- Hyp, hup, *s.* iselder ysbryd, pruddglwyf, clefyd y dduwg, duwg, duewgst, pruddwst, wst: -*v.* *a.* pruddhau.
- Hyper, hei'-pyr, *prf.* tros, gor-, ar-, rhy, tra, gormod.
- Hyperbola, hei-pyr'-bö-ly, *s.* trosgomell, trosgoiner, trosgamer, trachomell, trosgyfen.
- Hyperbole, hei-pyr'-bö-li, *s.* gorwireb, gormodiaeth, gormoddiaith; geuwireb.
- Hyperbolic, hei-pyr-bol'-ic, } *a.*
Hyperbolic, hei-pyr-bol'-i-cyl, } tros-
gyrfol, trosgomellig; gorwirebus, gorwireddol, gornodiaethol; gorwiriol; gormodol; celwyddog.
- Hyperboliform, hei-pyr-bol'-i-fform, *a.* trosgomellaidd, trosgomnaidd, trosgyrfaidd.
- Hyperbolizm, hei-pyr'-bol-uzm, *s.* gorwirebiaeth, gormodiaeth, gorwiriaeth.
- Hyperborean, hei-pyr-bö'-ri-yn, *a.* gogleddol, gorogledol; oer: -*s.* gogleddwr, tragogleddwr, pellogleddwr; Hyperboriad.

Hypercritic, hei-pyr-crut'-ic, *s.* gorfeirniad, gorfeirniadydd :—*a.* gorfeirniadol.
 Hypercriticism, hei-pyr-crut'-i-suzm, *s.* gorfeirniadaeth, rhyfeirniadaeth.
 Hyperoxide, hei-pyr-oc'-sud, *a.* gore-gridol.
 Hyperphysical, hei-pyr-ffus'-i-cyl, *a.* goraniadol, uchaniadol.
 Hyphen, hei'-ffen; *s.* cyssylltnod, cydnod, asnod, geirglwm, nod cysswllt (-).
 Hypo, hei'-pö, hup'-ö, *prf.* tan, dan, oddi tan, is, is law, rhag-, go-, lled.
 Hypochondria, hup-ö-con'-dri-y, *s.* hydgyllaeth, dueg, duegwst, clefyd y dduwg, clefyd y gwynt; wat, pruddglwyf, pruddwst; dugranau; ochrau y bol dan y mân ais.
 Hypochondriac, hup-ö-con'-dri-yc, *s.* pruddglwyfog, ystog; un pruddglwyfus :—*a.* pruddglwyfus=*Hypochondriacal*.
 Hypochondriacal, hup-ö-con-drei'-y-cyl, *a.* pruddglwyfog; claf o'r dduwg; prudd, trymlyd, athrist; hudgyllig.
 Hypocrisy, hup-oc'-ri-si, *s.* rhagrith, ffuant, ffug, ffugsanteiddrwydd, lledrith; ffalstedd.
 Hypocrite, hup'-ö-crut, *s.* rhagrithiwr, ffuantwr, ffugiedydd.
 Hypocritical, hup-ö-crut'-i-cyl, *a.* rhagrithiol, ffugiol, twyllodrus, anghywir.
 Hypogastric, hup-ö-gas'-tric, *a.* isfoliog.
 Hypogastrocele, hup-ö-gas'-trö-sil, *s.* isdorgest.

Hypogean, hup-ö-jé'-yn, *a.* isddaiarol.
 Hypogene, hup'-ö-jän, *a.* isffurfiedig.
 Hypogenous, hup-ö-j'-i-nyz, *a.* isfenywaidd. [ddwyn=troell ymadrodd.
 Hypophora, hup-ö-ffö'-ry, *s.* lledym.
 Hypophosphorous, hup-ö-ffos'-ffö-ryz, *a.* isufelaidd, tanufelaidd.
 Hypostasis, hup-os'-ty-sus, *s.* hanfod, bod, ansawd; sylwedd; ansoddiath; person. [gris.
 Hyposulphate, hup-ö-syl'-ffet, *s.* isufel.
 Hyposulphuric, hup-ö-syl'-ffyr-ic, *a.* isufelig, lledlosfeinig, tanufelig.
 Hypothesis, hup-öth'-i-sus, *s.* tybiaeth, tybiant, tyb, tybygoliaeth, amcansail, amcandyb, gosodiad ammhrofedig, rhagosodiad, tybosodiad, amcan, llettyb, tybiad; damcaniaeth, damcaniad.
 Hypothetic, hup-ö-thet'-ic, } *a* tyb-
 Hypothetical, hup-ö-ther'-i-cyl, } ygol, tybiol, amcanseiliog, tybosodol, amcandybiol; ammodol.
 Hypnish, hup'-ish, *a.* pruddglwyfus, hudgyllig; prudd, athrist.
 Hysteria, hus-ter'-ic, } *a.* mamyst-
 Hysterical, hus-ter'-i-cyl, } og, mamglwyfus, mamogaidd; llewygol, giffrawol, giheintio.
 Hysterics, hys-ter'-ics, *s.* mamwst, y fam, y famog, clefyd y fam; giglwyf; llewyg, llewygon.
 Hysterocele, hus-tyr'-ö-sil, *s.* torgroth.
 Hysterology, hus-tyr-ol'-ö-ji, *s.* gwrthdroad, gwrthdrofeg.

I.

I, ei, *s.* ei=enw 'r drydedd lafariaid a'r nawfed llythyren o'r Egwyddor Seisnig; fel rhifnod, saif I am un=1; ni ddefnyddir mwy na thair I olynol yn awr, fel rhifnodau, megys I, II, III =1, 2, 3; pan ddodir I o flaen V neu X, tyn ei gwerth o'r naill a'r llall, megys IV=4, IX=9; ond pan ei dodir ar eu hol, chwanea ei gwerth atynt, megys VI=6, XI=11.

I, ei, *pr.* myfi, mi, i; minnau, innau.
 Iacynth, ei-é'-sunth, *s.* iacynth, hyacinth, hyacinthus.

Iambic, ei-am'-bic, *a.* iambig; hir a byr:—*s.* corfan ddyrchafedig=*Iambus*.

Iambus, ei-am'-bys, *s.* corfan ddyrchafedig, Iambus=corfan â'r sill gyntaf yn

hir a'r ail yn fer= ; megys, *glanhau, sarhad*.

Ibex, ei'-becs, *s.* alpafwr, creigafr.

Ibidem, ub'-i-dem, *ad.* yn yr un lle; yn yr un man; yn yr un fan; yr un (y talfyriad yw *ib.*).

Ibis, ei'-bus, *s.* Ibis=aderyn cyssegredig yr Aipht, tebyg i'r cröyr glas.

Ice, eis, *s.* ia, rhew, iäen; caenrew; caensgr:—*v.* *a.* iaenu; rhewi; rhewgaenu, haensugro; oeri.

Iceberg, eis'-byrg, *s.* rhewfryn, iafryn, mynydd ia, mynydd rhew.

Icebound, eis'-bownd, *a.* rhewrwym.

Icelandic, eis-lan'-dic, *a.* Islandig, perthynol i Island=Ynys yr Ia:—*s.* Islandaeg=iaith trigolion Ynys yr Ia.

- Iceland moss, eis'-lynd mos, *s.* mwsogl
Ynys yr Ia, mwswn Island.
- Iceplant, eis'-plant, *s.* rhewlys.
- Icespar, eis'-spar, *s.* rhewgrisaen, rhew-
ysgar.
- Ich Dien, ic'-dei-en, ic'-din = gwasanaeth-
af, yr wyf yn gwasanaethu; "eich
dyn" (medd rhai) = yr arwyddair yn
nghwnsallt Tywysog Cymru.
- Ichnography, ic-nog'-ry-ffi, *s.* seilargraff,
seilddarlun, cynllun adail; cynllun.
- Ichor, ei'-cor, *s.* crawn, gôr, madredd,
cornwydlif; llifnodd; icwr, meidd-
lyn. [odeg.
- Ichthyography, ic-thi-og'-ry-ffi, *s.* pysg-
Ichthyology, ic-thi-ol'-ô-ji, *s.* pysgydd-
iaeth, pysgofyddiaeth.
- Ichthyomancy, ic-thi-om'-yn-si, *s.* pysg-
arnes, pysgogan, dewiniaeth pysg.
- Ichthyosaurus, ic-thi-ô-sô'-rys, *s.* pysg-
fadfall, pysgwedresi.
- Icicle, ei'-si-cl, *s.* pib ia, cloch ia.
- Iceiness, ei'-si-nes, *s.* iaiddrwydd; rhew-
oldeb.
- Iconism, ei'-co-nuzm, *s.* llun, delw,
flgur, eilun, arddangosiad.
- Iconoclasm, ei-con'-ô-clazm, *s.* delwdor-
iaeth, eilundoriaeth, toriad delwau.
- Iconography, ei-con-og'-ry-ffi, *s.* delwddar-
luniaeth, delwadaeth, darlunyddiaeth.
- Iconology, ei-con-ol'-ô-ji, *s.* delwofydd-
iaeth, eilunofyddiaeth, darlunofydd-
iaeth.
- Icy, ei'-si, *a.* ialyd, iain, rhewlyd, iaog,
rhewog; oer, fferllyd.
- Idea, ei-dê'-y, *s.* delfryd, meddylryth,
ymofeg, meddylddrych, amgyffred,
cyffred, gofeg, syniad, rhyniad, rhith-
eg, meddwl, menedryth, arbwyll,
dychymmyg, tyb, amcan, cred, dar-
ddwl, cyfryd.
- Ideal, ei-dê'-yl, *a.* delfrydig, delfrydol,
ymofegol, menwol, dyfeisiol.
- Idealism, ei-dê'-y-luzm, *s.* delfrydola-
iaeth, annefnyddiodraeth, ansylwedd-
iaeth, tybathroniaeth = cred y rhai a
haerant nad oes defnydd.
- Ideality, ei-di-al'-i-ti, *s.* delfrydoldeb,
dychymmygedd.
- Idealize, ei-dê'-yl-eiz, *v. n.* delfrydu,
tybio; llunio meddylrythiaen.
- Ideally, ei-dê'-yl-i, *ad. yn y* meddwl;
mewn dychymmyg; yn delfrydig.
- Idem, ei'-dem, *s.* yr un, yr unrhyw (*y*
talfyriad *yw id. = h. u. = yr un*).
- Identical, ei-den'-tic, } *a.* yr un, yr
Identical, ei-den'-ti-cyl, } unrhyw, un-
rhywiol; hwnw ei hun; gwir.
- Identify, ei-den'-ti-ffe, *v.* unrhywio,
hunaniaethu, unoli; penodi.
- Identity, ei-den'-ti-ti, *s.* unrhywiaeth,
hunaniaeth, unoldeb; yr un peth.
- Ideographic, ei-di-og'-ry-ffic, *a.* gofegys-
grifol, gofegluniol, delfrydluniol; ar-
wyddluniol.
- Ideology, ei-di-ol'-ô-ji, *s.* delfrydeg, del-
frydofyddiaeth; meddyleg.
- Ides, eidz, *s. pl.* Idau = enw a roddid
gan yr hen Rufeiniaid i wyth niwrnod
ym mhob mis, yn dechreu ar y 15fed o
Fawrth, Mai, Gorphenaf, a Hydref,
ac ar y 13eg dydd o'yr misoedd ereill.
- Id est, ud est, *ad.* hynr yw; sef (*y* tal-
fyriad *yw i. e. = h. y.*).
- Idiocracy, ud-i-oc'-ry-si, *s.* priodgredd,
priodgreth, priodnaws; ardymmyr,
tymmer.
- Idiocratical, ud-i-ô-erac'-i-cyl, *a.* priod-
greddus, priodgrethol; ardymmerol.
- Idiocy, ud'-i-ô-si, *s.* ffoledd, gwallbwyll,
penwendid, gwallgofrwydd.
- Idiom, ud'-i-ym, *s.* priodwedd, hebwedd,
ieithrym, ieitheb, priodoledd iaith;
ieithwedd, ieithdull; ebdull; ieith-
red, geirwedd, geirwedd, geiriad-
aeth, geiriolaeth, geiriad; llafarwedd,
tafodiaith, priodiaith, priodoliaith,
llafardull, adiaith.
- Idiomatic, ud-i-ô-mat'-ic, } *a.* priod-
Idiomatical, ud-i-ô-mat'-i-cyl, } weddol,
hepweddol, ieithweddol; ieithredol,
geirweddol.
- Idiomatically, ud-i-ô-mat'-i-cyl-i, *ad. yn*
ol anian iaith; yn briodweddol.
- Idiopathy, ud-i-op'-y-thi, *s.* priodheint-
iaeth.
- Idiosyncrasy, ud-i-ô-sun'-cry-si, *s.* priod-
gredd; priodgyngredd = *Idiocracy*.
- Idiot, ud'-i-yt, *s.* symlyn, gwirionyn,
ffolgeni, gwirioniad, gwirion, hurtyn,
ynfydyn, ffwlcyn, iolyn, ffol.
- Idiotic, ud-i-ot'-ic, *a.* symlynaidd, gwir-
ionlyd, anghall, dwl.
- Idiotism, ud-i-ot'-uzm, *s.* priodwedd,
hepwedd = *Idiom*; ffoledd, penwen-
did, lledwiriondeb, symlynrwydd,
gwallgof.
- Idiotize, ud'-i-ô-teiz, *v. n.* gwirion-
i.
- Idle, ei'-dl, *a.* segur, ofer, diwaith;
gwag, coeg; diffrywyth, aneffeithiol,
difudd, anfuddiol; diog, musgrell;
mewydol, swrth; diofal, esgeulus;
hamddenol: — *v. n.* segura, ofera;
mewydo; godechial; pencawna, sim-
era, gwersa.
- Idleness, ei'-dl-nes, *s.* seguryd, oferedd,

diogi, mnsgrrellni; diffwythder; gwegi.
 Idler, eid'-lyr, *s.* segurwr; diogyn.
 Idol, ei'-dyl, *s.* eilun, delw, geuddelw, eiddol; eilundduw, duw, geudduw.
 Idolater, ei-dol'-y-tyr, *a.* eilunaddolwr, delwaddolwr, geuddolwr.
 Idolatress, ei-dol'-y-tres, *s.* eilunaddoles.
 Idolatrize, ei-dol'-y-treiz, *v.* eilunaddoli.
 Idolatrous, ei-dol'-y-tryz, *a.* eilunaddolgar, delwaddolog; delwog.
 Idolatry, ei-dol'-y-tri, *s.* eilunaddoliaeth, delwaddoliad; geudduwiaeth.
 Idolism, ei-dö-luzm, *s.* eilunaddoliaeth.
 Idolize, ei-dö-leiz, *v.* *a.* delwaddoli; addoli, gorberchi, gorhoffi.
 Idoneous, ei-dö-ni-yz, *a.* cyfaddas, gweddus, cynhwys, priodol, cymmesur.
 Idyl, ei'-dul, *s.* bugeilgerdd, bugeilgan, bugeileg, bergan.
 If, uff, *c.* os, od, o; *pe,* ped, pes, pei, be; *or.*
 Igneous, ig'-ni-yz, *a.* tanlyd, tanol, uf-elog; tanllachar, tanbaid.
 Ignifuous, ig-nuff-liw-yz, *a.* tanllifol.
 Ignify, ig'-ni-ffei, *v.* *a.* tanio, ennyn, cynneu, llosgi, ufelu.
 Ignipotent, ig-nup'-ö-tent, *a.* tanalluog.
 Ignis-fatus, ig-nus-ffat'-iw-ys, *s.* ellyll-dan, hudlewyrn, hudlewyrn, llewyrn, malldan, tân ellyll, tân llwynog.
 Ignite, ig-neit', *v.* tanio, ennynu, ufelu; cynneu, llosgi.
 Ignitable, ig-nei'-tu-bl, *a.* taniadwy, hysdan, llosgadwy.
 Ignition, ig-nish'-yn, *s.* taniad, ennyniad; creisioniad.
 Ignivomous, ig-nuf'-ö-myz, *a.* tanboer, tanchwydol.
 Ignoble, ig-nö'-bl, *a.* anenwog, distadl, anghlodwiw, gwael, isel; lledrywiog, lledachog, anfoneddig, adlawaid, anyledog; sal, brwnt; gwaradwyddus.
 Ignominous, ig-nom'-i-nyz, *a.* gwarthus, ammharchus, cywilyddus, dirmygus, anurddasol; llwfr.
 Ignominy, ig-nom'-i-ni, *s.* gwarth, gwaradwydd, anfri, achlod, gogan, coddiant.
 Ignoramus, ig-nö-rc'-mys, *s.* anwybodeb; anwybodyn, penbwl, hurtyr, hurthgen, gwirionyn, coegymhonwr, mered-igyn.
 Ignorance, ig'-nö-ryns, *s.* anwybodaeth, anwybod, annysg, anwybyddiaeth; anghyfarwyddyd, anfedrusrwydd, anneall, amryfusedd.

Ignorant, ig'-nö-rynt, *a.* anwybodus, anneallus, diarwybod, anwybod, diddysg; anghyddysg, anfedrus; gwirion; anghysbys, amryfus.
 Ignore, ig-nö'yr, *v.* *a.* anwybod, anwybyddu; gwrthod, gwadu.
 I=*in, im, prof.* an-, di-, yn, i; *ar.*
 Ileum, ul'-i-ym, *s.* tenewyn.
 Iliac, ul'-i-yc, *a.* tenewynol.
 Iliad, ul'-i-yd, *s.* Iliad, Ilias=hanesgerdd Homer ar ryfel Troia=Ilion.
 Ill, ul, *a.* drwg, mall; claf, anhwylyd; sal, salw, gwael, cwla, trwch, anffodus:—*ad.* yn ddrwg; *ar* fai, yn anghymhwys; allan o le:—*s.* drwg, drygedd; niwed, asgen, anffawd, trueni, trychineb; clefyd, clwyf, poen.
 Illacerable, ul-las'-yr-ybl, *a.* afrwygadwy, anrhwygadwy.
 Illacrymable, ul-lac'-ru-mybl, *a.* diddeigr, diddagrau, anhydeigr.
 Illapse, ul-laps', *s.* mewnsyrthiad, llithriad i mewn; mynediad; rhuthr, arddisgyniad, ymosodiad disymmwrth.
 Illaqueate, ul-lac'-wi-et, *v.* *a.* maglu, rhwydo, bagellu, nidro, dal.
 Illaqueation, ul-lac'-wi-é'-shyn, *s.* magliad.
 Illation, ul-lé'-shyn, *s.* casgliad, canlyniad, cynghload.
 Illative, ul'-y-tuf, *a.* casgliadol, hygasgl:—*s.* casglair, banyr casgliadol.
 Illaudable, ul-lö'-dybl, *a.* anghanmoladwy, anhyglod, anhyfawl.
 Ill-blood, ul'-blyd, *a.* drygwael; gelyniaeth, casineb, brÿn.
 Ill-bred, ul'-bred, *a.* anfoesgar; taiog, trwsgl; annillynwyd.
 Ill-conditioned, ul-con-dish'-ynd, *a.* drygweddog; anfoesog.
 Ill-concerted, ul-con-syr'-ted, *a.* anghywrain, anghelfydd, afluniaidd, bonglerus.
 Ill-conducted, ul-con-dyc'-ted, *a.* drygdrinedig; cyfeiliornus, annysgiadus.
 Ill-disposed, ul-dus-pözd', *a.* annhueddol, anwyllysgar; anhwylyd.
 Illecebrous, ul-lö'-si-bryz, *a.* llithiol, deniadol, hudol.
 Illegal, ul-lö'-gyl, *a.* anghyfreithlawn, anghyfreithiol, anneddfol; anaddwyn; anghyfiawn.
 Illegality, ul-i-gal'-i-ti, *s.* anghyfreithlondeb, anneddfoldeb; anghyfraith.
 Illegalize, ul-lö'-gyl-eiz, *v.* *a.* anghyfreithloni.
 Illegibility, ul-lej-i-bul'-i-ti, *s.* annarllenoldeb, anhyddarlennedd.

- Illegible, ul-lej'-i-bl, *a.* annarllenadwy, annarleadwy, annarllenol.
 Illegitimacy, ul-i-jit'-i-my-si, *s.* basdarddiaeth, anghynnwyldebydd; anghyfreithlondeb.
 Illegitimate, ul-i-jit'-i-met, *a.* basdarddol, gordderchaid; anghyfreithlawn; anghynnwyldebydd, ammhur; anawdurdodol:—*v.* *a.* basdarddu; anghyfreithloni, anneddoli.
 Illegitimation, ul-i-jit-i-me'-shyn, *s.* basdarddoldeb=*Illegitimacy*.
 Illeivable, ul-lef'-i-ybl, *a.* anghodadwy, anghasgladwy; annhrechadwy.
 Ill-faced, ul'-ffesd, *a.* hagr, hyll, anferth; wynebrwnt, hagrweddd.
 Ill-fated, ul'-ffe'-ted, *a.* anffodiog, aflwyddiannus, trwstan, trwch, anhapus.
 Ill-favoured, ul-ffe'-fyrd, *a.* anferth, dybryd, gwrthun, hagr; cul, salw.
 Illiberal, ul-lub'-yr-yl, *a.* anhael, anhyged, crintach, cynnil, anhyddawn; ansyber; bawaidd; rhagfarnllyd; anfoneddigaidd; anfoesog.
 Illiberality, ul-lub-yr-al'-i-ti, *s.* anhael-edd, anghawrdeb, afrullder, crintachrwydd; culfarn; anfoneddigeiddrwydd; anfoesgarwch.
 Illicit, ul-lus'-ut, *a.* anghyfreithlawn; gwaharddedig, celcieidig.
 Illicitness, ul-lus'-ut-nes, *a.* anghyfreithlondeb, anghyfreithioldeb.
 Illimitable, ul-lum'-i-tybl, *a.* annherfyndadwy, diderfyn.
 Ilimitation, ul-lum-i-te'-shyn, *s.* annherfynoldeb.
 Ilinition, ul-i-nish'-yn, *s.* delidgen, delidgrestr; eliad, eneiwiad.
 Iliterate, ul-lut'-yr-et, *a.* anllythyrenog, aftenog, annysgedig; anwybodus; difoes.
 Illiterary, ul-lut'-yr-yr-i, *s.* aftenogaeth, annysgeidiaeth, anwybodaeth.
 Ill-lived, ul'-lufd, *a.* drygfucheddol.
 Ill-looking, ul'-lwc-ing, afstunaiidd.
 Ill-minded, ul-mein'-ded, *a.* drygfrydig, drygfwriadus; maleisus, drygionus.
 Ill-natured, ul-ne'-cyrd, *a.* drygnwydus, anniddig, croes, anhywaith.
 Illness, ul'-nes, *s.* afiechyd, clefyd, anhwylddeb, salwch; bai; drygioni.
 Illogical, ul-loj'-i-cyl, *a.* afresymegol; anarbwyllegol; anrhesymol, annadlol.
 Ill-omened, ul-ö'-mend, *a.* dryrgoelus.
 Ill-proportioned, ul-prö-por'-shynd, *a.* anghymmedrol, anghymmesur, anghyffartal.
 Ill-principled, ul-prun'-su-pld, *a.* diegwyddor. [us.
 Ill-starred, ul'-stard, *a.* anffodus, anhapus.
 Ill-timed, ul'-teimd, *a.* ammhrydlawn.
 Ill-trained, ul'-trend, *a.* anhyffordd.
 Illude, ul-liud', *v.* *a.* twyllu, hocedu, hudo, somi; gwatwar, mocio.
 Illume, ul-liwm', } *v.* *a.* goleuo=
 Illumine, ul-liw'-mun, } *Illuminate*.
 Illuminate, ul-liw'-mu-net, *v.* *a.* goleuanu, llewyrchu, lleuferu, darlewychu, ffoddi; eglurhau, gloywi, harddu, addurno, tegychu:—*a.* goleuedig, lleuferog:—*s.* lleuerog, un o'r lleuerogion.
 Illumination, ul-liw-mu-ne'-shyn, *s.* goleuad, goleuawd, llewyrchiad, lleuferiad, goleuhâd; llewyrch, lleufer, goleu, gwawl; goleulosg, coelcerth; dysgleirdeb, ysblander, llugeinder, gloywder; eglurhâd; addurniad; arluneiddiad.
 Illuminative, ul-liw'-mu-ne-tuf, *a.* goleuadol, llewyrchol, lleuferhaol.
 Illuminator, ul-liw'-mu-ne-tyr, *s.* goleuwr, lleuerawdr; eglurydd; llyfraddurnwr.
 Illuminati, ul-liw-mu-ne'-tei, *s. pl.* Lleueriaid, Lleufergion, Goleuedigion=plaid o benboethiaid Yspaenig a Ffrengig o gylch 1575.
 Illusion, ul-liw'-zhyn, *s.* hud, hudoliaeth, twyll; lledrith, gwageilun; twyllymddangosiad, gorithiad; fng, edrith.
 Illusive, ul-liw'-suf, } *a.* hudolaidd,
 Illusory, ul-liw'-syr-i, } twyllodrus, somedigol, lledrithiog, ffals, gau, edrithiol.
 Illustrate, ul-lys'-tret, *v.* *a.* egluro, amlygu, eglurhau, esbonio; goleuo, lleuferu, gloywi; addurno, prydferthu.
 Illustration, ul-lys-tre'-shyn, *s.* eglurhâd, amlygiad, deongliad; harddiad; goleuni; arlun, darlun.
 Illustrative, ul-lys'-try-tuf, *a.* eglurhaol, damlygol; goliannol; addurnol.
 Illustrious, ul-lys'-tri-yz, *a.* enwog, hyglod, ardderchog; trybelid; dinam; boneddig.
 Illustriousness, ul-lys'-tri-yz-nes, *s.* enwogrwydd, clodforedd; dyledogrwydd, mygredd.
 Illuxurious, ul-lyg-zh'w'-ri-yz, *a.* anwtresgar, afryseddgar, anfoethus.
 Ill-will, ul'-wul, *s.* drygwyllys; dryganian, cas, gelyniaeth.
 Im, um, *prf.* (arferedig o flaen *m*, *p*, *a* *b* = *In*.

- Image, um'-ej, um'-ij, *s.* delw, eilun, llun, darlun, arlun; delwedd; geulun, eiddol; ffurf, agwedd, dull, gwedd, rhith, elwig; drych, gwrth-drych; safun; cyffelybiaeth; drych-iolaeth; dychymmyg: - *v.* *a.* dychymmygu, delwedu, tybio, darfelyddu; amgyffred barnu.
- Imageable, um'-e-jybl, *a.* dychymmygadwy, delwadwy, lluniadwy.
- Imagery, um'-e-jyr-i, *s.* argyfrith, ar-luniaeth; delwau, darluniau; eilun-waith; llun, gosgedd, ymddangosiad, edrithiad.
- Imaginable, i-maj'-i-nybl, *a.* dychymmygadwy, tybiadwy, dyfaladwy, dirnadwy, amgyffredadwy.
- Imaginary, i-maj'-i-nyr-i, *a.* dychymmygol; darfelyddol, tybiol, mympwyol; cysgodol; dyfeisiol, amgyffredol.
- Imagination, i-maj-i-ne'-shyn, *s.* dychymmyg, darfelydd; amgyffred, meddwl, tyb, amcan, bwriad, bryd, awen, cymmyg; darfelyddiad, dyfais, syniad, meddylddrych; crebwyll.
- Imaginative, i-maj'-i-ne-tuf, *a.* darfelyddol, crebwyllus, dychymmygol.
- Imagine, i-maj'-in, *v.* dychymmygu, dychymmyg, darfelyddu, delwedu, tybied, meddwl, barnu; dyfeisio, cynllunio.
- Imband, um-band', *v.* *a.* byddino.
- Imbank, um-bange', *v.* *a.* argloddio, amgloddio, byrchieo, gobio.
- Imbankment, um-bangc'-ment, *s.* amgloddiaid, cloddiaid, byrchiad.
- Imbarn, um-barn', *v.* *a.* ysgubori.
- Imbastardize, um-bas'-tyr-deiz, *v.* *a.* bastarddu.
- Imbathe, um-bedd', *v.* *a.* amdrochi.
- Imbecile, um'-bi-sil, *a.* gwan, llesg, eiddil, llogach, llyth, analluog.
- Imbecility, um-bi-sul'-i-ti, *s.* gwendid, egwander, eiddilwch, methiant.
- Imbed, um-bed', *v.* *a.* daiaru; gwelyo.
- Imbibe, um-beib', *v.* *a.* sugno, llyngcu, tynu ato; yfed, tarnu; dysgu.
- Imbibition, um-bi-bish'-yn, *s.* sugniad, llyngciad; derbynriad.
- Imbitter, um-buf'-tyr, *v.* *a.* chwerwi, gorchwerwi, bustlo.
- Imbody, um-bod'-i, *v.* *a.* corffori, crynhoi; uno; tewychu.
- Imbolden, um-bol'-dn, *v.* *a.* hyfhau, cryfhau, gwroli; coni.
- Imborder, um-bor'-dyr, *v.* *a.* ymylu, eirionynu, hemio; ffinio.
- Imbosom, um-bu'-zym, *v.* *a.* mynwesu, cofeidio; cuddio; amgylichu.
- Imbound, um-bownd', *v.* *a.* amgau, cylchynu; cau i mewn.
- Imbow, um-bö', *v.* *a.* bwäu, mydu.
- Imbower, um-bow'-yr, *v.* *a.* celyddu.
- Imbowment, um-bö'-ment, *s.* bwa, mwd, crommen.
- Imbox, um-bocs', *v.* *a.* blychu, cistio.
- Imbrangle, um-brang'-gl, *v.* *a.* dyrysu, nidro, methlu.
- Imbreed, um-brid', *v.* *a.* hilio, eppilio.
- Imbrication, um-bru-ce'-shyn, *s.* peithyniad, crombeithyniad; ceufwch.
- Imbroglio, um-brö'-gli-ö, *s.* cymhlethawd.
- Imbrown, um-brown', *v.* *a.* llwydo; tywyllu, gyrmu; llwydwineuo; melynu.
- Imbrue, um-bru', *v.* *a.* trochi, niwydo, sicio, tochi, swgio.
- Imbrute, um-brut', *v.* anifeleiddio, mil-eiddio; ymanifeleiddio.
- Imbue, um-biw', *v.* *a.* tryliwio, dyfnliwio, llwio; ystaenio; mwydo, trwytho, trynawsio; athrawiaethu, egwyddori, hyfforddio, addysgu, meithrin.
- Imburse, um-byrs', *v.* *a.* talu, costio, dwyn traul; cyttrysori.
- Imitability, um-i-ty-bul'-i-ti, *s.* efelych-oldeb, dynwaredoldeb, eilfyddadwy-aeth.
- Imitable, um'-i-tybl, *a.* efelychadwy, canlynadwy, arddulliadwy; dilynwiw.
- Imitate, um'-i-tet, *v.* *a.* efelychu, dynwared, hefelyddu, eilfyddu; dilyn, tebygu; ffugio, ffuantu; eilunio; cynnelwi.
- Imitation, um-i-te'-shyn, *s.* efelychiad, dynwarediad, hefeliad, arddulliad, tebygiad, dilynriad; cynnelwad; rhith.
- Imitative, um'-i-te-tuf, *a.* efelychol, dynwaredol, eilfydol; efelychgar.
- Immaculate, um-mac'-iw-let, *a.* difrych-eulyd, dihalog, dinam, difai, dianaf, difefi; pur, glân; addwyn; dienllib, diogan, dihort.
- Immailed, um-meld', *a.* llurigog.
- Immalleable, um-mal'-i-ybl, *a.* anforthwyliadwy.
- Immanation, um-my-ne'-shyn, ymddyliad, ffrydiad i mewn.
- Immane, um-men', *a.* dirfawr, anferthol; creulawn.
- Immanent, um'-my-nent, *a.* tufewnol; cynhenid, cynnwynol; hanfodol, priod, anianol, naturiol.

Immanifest, un-man'-i-ffest, *a.* anam-
lwg, aneglur, ambeuol.
Immanity, un-man'-i-ti, *s.* creulondeb,
annynoliaeth; anferthedd.
Immanuel, um-man'-iw-el, *s.* Imman-
wel, Emmanwel; Duw gyda ni.
Immartial, um-mar'-shyl, *a.* anrhyfel-
gar, anfilwraidd, anwraidd.
Immask, um-masc', *v. a.* mygydu;
huddo, gorchuddio, ffugio.
Immatchable, um-mac'-ybl, *a.* di-
gymhar, anghymharol.
Immaterial, um-my-ti'-ri-yl, *a.* an-
nefnyddiol, disylwedd, ansylweddol,
digorff, anghorfforol; ysbrydol.
Immaterialism, um-my-ti'-ri-yl-uzm, *s.*
annefnyddiodraeth, annefnyddiaeth,
ansylweddiaeth; anglorffeg.
Immaterialist, um-my-ti-ri-yl-ust, *s.*
annefnyddiawr, annefnyddiolwr.
Immateriality, um-my-ti-ri-al'-i-ti, *s.*
annefnyddioldeb, ansylweddoldeb,
anghorffolaeth.
Immature, um-my-tiw'yr, *s.* anaddfed,
rhy gynnar; amhrydlawn, anhym-
moraid; byrbwyll, anymarhous;
ammherffaith; anaddas.
Immaturity, um-my-tiw'-ri-ti, *s.* an-
addfedrwydd; anmhrydionedd, an-
amseroldeb; anhawsedd; ammher-
ffethrwydd.
Immeability, um-mi-y-bul'-i-ti, *s.* an-
hydreiddrwydd, anhreiddioldeb.
Immeasurable, um-mezh'-y-rybl, *a.* an-
fesuradwy, difesur; anfeidrol.
Immeasured, um-mczh'-yrd, *a.* an-
fesuredig, anfesuroh. [allofyddol.
Immechanical, um-mi-can'-i-cyl, *a.* an-
Immediate, um-mi'-di-et, *a.* digyfrwng,
digyfrwng; didor; diattreg, diaros,
dioed, disyfyd, union-gyrchol, union-
gyrch, ebrwydd, chwai, swta, dian-
nod; difyfyf.
Immediately, um-mi'-di-et-li, *ad.* yn
ddigyfrwng; chwap, yn y fan, yn
union.
Immeasurable, um-med'-i-cybl, *a.* anfedd-
yginiaethol, anwelladwy, anhywell.
Immelodious, um-mi-lö'-di-yz, *a.* am-
mherseinol, digynghanedd, anfelys-
ber.
Immemorable, um-mem'-ö-rybl, *a.* an-
hygo, anghofiadwy; anhydraeth.
Immemorial, um-mi-mö'-ri-yl, *a.* cyn
cof, dros ben cof; hen.
Immense, um-mens', *a.* anfeidrol, di-
derfyn, anfesuredig, dirfawr, enfawr,
anferthol, amrogo.

Immensity, um-men'-si-ti, *s.* anfeidrol-
deb, anfesurolddeb, gorfawredd, an-
ferthedd.
Immensurable, um-men'-shw-rybl, *a.*
anfesuradwy, difesur; anfeidrol.
Immensurate, um-men'-shw-ret, *a.* an-
fesuredig.
Immerge, um-myryj', *v.* trochi, soddi,
plyngu, tansuddo, boddi; ymgelu.
Immeritorious, um-mer'-i-tö-ri-yz, *a.*
annhaeddiannol.
Immerse, um-myrs', *v. a.* trochi, suddo,
cleigio, damsoddi; gorlifo, gorchuddio.
Immersion, um-myr'-shyn, *s.* trochiad,
suddiad, grawthiad, sawdd, plwng;
ymsoddiad.
Immesh, um-mesh', *v.* rhwydo, maglu.
Immethological, um-mi-thod'-i-cyl, *a.*
annhrefnus, direol, annosbarthus;
dyrys.
Immigrant, um'-mi-grynt, *s.* dyfodiad,
ymfudwr, ardyfodiad.
Immigrate, um'-mi-gret, *v. n.* ymddy-
fod, dyfod i, ymfudo.
Immigration, um-mi-gré'-shyn, *s.* dyfo-
diaeth, ymfudiad.
Imminence, um'-mu-nyns, *s.* certh-
rwydd; agosrwydd; perygl bygyth-
iol.
Imminent, um'-mu-nent, *a.* certh, cy-
ngherth; pres; sorth; dibynol; by-
gythiol.
Imingle, um-ming'-gl, *v. a.* cymmysgu,
uno.
Immit, um-mut', *v. a.* iddyru; tafu i
mewn.
Immitigable, um-mut'-i-gybl, *a.* anes-
mwythadwy, anyhuddadwy.
Immix, um-mics', *v. a.* cymmysgu, uno.
Immixed, um-micsd', *a.* anghymmysg-
edig.
Immobility, um-mö-bul'-i-ti, *s.* anysgog-
rwydd, diymmodrwydd, ansymmud-
oldeb.
Immoderate, um-mod'-yr-et, *a.* anghym-
medrol, anghymmesur, gormodol, an-
ferthol; afresymol.
Immoderation, um-mod-yr-e'-shyn, *s.*
anghymmedroldeb, gormodedd, rhy-
edd, gormod.
Immodest, um-mod'-est, *a.* aflednais,
anful, diorchwyledd, digywilydd, an-
weddus; anniwair; serth, ammhur;
gwagsaw; anniweirfoes.
Immodesty, um-mod'-es-ti, *s.* afledneis-
rwydd, diwylder, difuledd, anwedd-
usder, digywilydd-dra; anniweirdeb,
llodineb; serthedd; anfoesgarwch.

Immolate, um'-mō-let, *v. a.* aberthu, offrymu.
 Immolation, um-mō-le'-shyn, *s.* aberthiad, offrymiad; aberth.
 Immomentous, um-mō-men'-tyz, *a.* di-bwys, ysgafn, diwerth, diystyr.
 Immoral, um-mor'-yl, *a.* anfoesol, an-fucheddol; drwg, gwarthus.
 Immorality, um-mō-ral'-i-ti, *s.* anfoesoldeb, anfuchedd, drygfoes; drygioni, dyhirwch, anaddwynder.
 Immortal, um-mor'-tyl, *a.* anfarwol; didranc; diddiwedd, tragwyddol.
 Immortality, um-mor-tal'-i-ti, *s.* anfarwoldeb; tragwyddoldeb.
 Immortalize, um-mor'-tyl-eiz, *v. a.* anfarwoli; tragwyddoli.
 Immould, um-mōld', *v. a.* llunio, ffurfio.
 Immovable, um-mw'-fybl, *a.* ansym-mudadwy, diysgog, diymmod, anys-gogol, ansyfladwy, ansigladwy, di-anwadal, safadwy.
 Immovableness, um-mw'-fybl-nes, *s.* ansymudoldeb, diysgogrwydd.
 Immunity, um-miw'-ni-ti, *s.* rhyddid, braint, rhagorfraint, breinioldeb, trwydded.
 Immure, um-miw'yr, *v. a.* amgaeru, ammurio; carcharu, caethiwo.
 Immusical, um-miw'-zi-cyl, *a.* ammher-ol, anghynghan, anghydeiniol.
 Immutability, um-miw'-ty-bul'-i-ti, *s.* anghyfnewidioldeb; dianwadalwch, gwastadrwydd.
 Immutable, um-miw'-tybl, *a.* anghyfnewidiol, annewidiol; dianwadal, sicr.
 Immutation, um-miw-te'-shyn, *s.* cyfnewidiad, newidiad, cyfnewid.
 Immute, um-miw't', *v. a.* cyfnewid, arallu.
 Imp, ump, *s.* impyn, imp, prionyn, plentyn, eppil; drygfab, mab y fall, diawlyn; adfodrydaf:—*v. a.* impio; estyn, hwyhau.
 Impacable, um-pe'-cybl, *a.* anheddadwy, annyhuddol, anghymmodlawn.
 Impact, um-pact', *v. a.* talmyrthu; tynyr, tynwasgu; taro.
 Impaint, um-pent', *v. a.* arliwio, paentio.
 Impair, um-pe'yr, *v.* gwaethygu, niweidio, gwanhau, gwaelu:—*a.* anghyfar-tal.
 Impalatable, um-pal'-y-tybl, *a.* diflas.
 Impale, um-pe'l', *v. a.* amgledru; am-gau, ambolioni, polgau; amgylchu.
 Impalement, um-pe'l'-ment, *s.* amgled-

riad, achwre; polionad; gwullamō; polraniad.
 Impalm, um-paen', *v. a.* gafaelyd, ym-aflyd yn; cymmeryd mewn llaw.
 Impalpability, um-pal-py-bul'-i-ti, *s.* anhydeimlad, annheimladwyaeth.
 Impalpable, um-pal'-pybl, *a.* annheim-ladwy, anhydeiml; annirnadwy.
 Impalsy, um-pol'-zi, *v. a.* parlysu.
 Impanate, um-pe'-net, *a.* cydsylweddol; a wnaed yn fara:—*v. a.* corffori & bara; troi yn fara.
 Impannel, um-pan'-el, *v. a.* rheithresu; tyngu rheithwyr.
 Imparadise, um-par'-y-deis, *v. a.* ded-wyddu, hawddfydu, gwynfydoli.
 Imparsyllabic, um-par-y-sul-lab'-ic, *s.* anghysylllog, anghymnifersill.
 Impardonable, um-par'-dn-abl, *a.* an-faddeuol, anfaddeudwy.
 Imparity, um-par'-i-ti, *s.* anghyfartal-edd, anghymhariaeth; anghydradd.
 Imparl, um-parl, *v. n.* cynnadleddu, cyflafareddu, ymbarlio.
 Imparlance, um-par'-lyns, *s.* ymbarliad, oedeb, oedgais; rheithgylafaredd, rheithgynnadl; cynnadledd, parliant.
 Impart, um-part', *v. a.* cyfranu, cyf-rododi, caniatâu; mynegi; dangos; hysbysu; dysgu.
 Impartation, um-par-te'-shyn, *s.* cyfran-iad, cyfroddiad.
 Impartial, um-par'-shyl, *a.* diduedd, ammhleidgar; annhueddol; clau, dir-ragfarn, cyfiawn, teg, di dderbyn wyneb.
 Impartiality, um-par-shal'-i-ti, *s.* ammhleidgarwch, didueddrwydd; un-iondeb, cywirdeb.
 Impartibility, um-par-tu-bul'-i-ti, *s.* anhybarthedd, anghyfranoldeb; cyfran-oldeb.
 Impartible, um-par'-tu-bl, *a.* ammharth-adwy, anhybarth, anghyfranadwy; cyfranadwy, cyfroddadwy, hysbys-adwy.
 Impartment, um-part'-ment, *s.* cyfran-iad, cyfroddiad; hysbysiad.
 Impassable, um-pas'-sybl, *a.* anhyffordd, anhydraidd, ammhasiadwy.
 Impassableness, um-pas'-sybl-nes, *s.* anhyflwybredd, anhydreiddiwch.
 Impassibility, um-pas-su-bul'-i-ti, *s.* an-nioddefedd, anoddefedd, anhyboenedd.
 Impassible, um-pas'-su-bl, *a.* ammhoen-adwy, annioddef.
 Impassion, um-pash'-yn, *v. a.* cyffroi, cynhyrfu, ennynu, ennyn.

Impassionate, um-pash'-yn-et, *v. a.* cyffroi=*Impassion* : - *a.* cyffröedig ; dideimlad, anhyddig.
 Impassive, um-pas'-suf, *a.* ammhoenadwy=*Impassible*. [udio.
 Impaste, um-pest', *v. a.* tyfino, peill.
 Impatible, um-pat'-i-bl, *a.* anoddefadwy, annioddefol.
 Impatience, um-pe'-shens, *s.* anoddefgarwch, annioddefedd, anamynedd, anoddefaint.
 Impatient, um-pe'-shent, *a.* anoddefgar, annioddefgar, diammynedd, anamyneddol, diymarbed, diymaros, anymatalgar ; annioddefol, byrbwyll, awyddus, gwyllt : - *s.* anaddefog, un anoddefgar.
 Impatronize, um-pe'-trö-neiz, *v. a.* llwyrfeddiannu ; ennill iddo ei hun arglwyddiaeth.
 Impawn, um-pon', *v. a.* gwystlo, adneu.
 Impeach, um-pic', *v. a.* cyhuddo, achwyn, cwyno ; beio, ceryddu, senu, amneu.
 Impeachable, um-pic'-ybl, *a.* cyhuddadwy, cyhuddwiw ; cyfrifol ; beiadwy.
 Impeachment, um-pic'-ment, *s.* cyhuddiad, cwyn, achwyn, cyhuddgwyn ; achos ; sen ; beiad.
 Imperl, um-pyr', *v. a.* gemu.
 Impeccability, um-pec-cy-bul'-i-ti, *s.* anhybechedd, ammhechadwyaeth ; anhylygredd.
 Impeccable, um-pec'-cybl, *a.* anhybech, dibechod ; anllygredig, perffaieth.
 Impede, um-pid', *v. a.* rhwystro, lluddias, attal, llestair, cyfluddio, nidro, yrthio.
 Impediment, um-ped'-i-ment, *s.* rhwystr, attalfa, llestair, achluddiad ; attaliaeth, ffeigeib.
 Impeditive, um-ped'-i-tuf, *a.* rhwystrol, llesteiriol, attaliol.
 Impel, um-pel', *v. a.* gyru, gwrthio, hyrddu, annog, cymhell, dirio, ffwyo.
 Impellent, um-pel'-lent, *a.* gyrol, hyrddol, diriol, cymhellol, gorddwyol : - *s.* gyrnerth, annogrym, gwrthrym, gorddyr.
 Impen, um-pen', *v. a.* llocio, corlanu, cutio ; argau, gwarchäu.
 Impend, um-pend', *v. n.* ymgrogi, dibynu, ymhongian ; bwgwrth ; gobwyso ; dynesu, agosäu.
 Impendence, um-pen'-dens, *s.* ysgrogoldeb, dibynolrwydd, prwysgedd ; bygytholdeb.

Impendent, um-pen'-dent, *a.* ysgrogol, ymddibynol, prwysgl ; bygythiol.
 Impenetrability, um-pen-i-try-bul'-i-ti, *s.* anhydreiddrwydd, annhreddioldeb.
 Impenetrable, um-pen'-i-trybl, *a.* anhreiddiadwy, anhydraidd, anwanadwy.
 Impenitence, um-pen'-i-tens, *s.* anedifeirwch ; calongaledwch ; cyndynrwydd.
 Impenitent, um-pen'-i-tent, *a.* anedifeiriol, diedifarus ; gwargaled, anhyblyg.
 Impeople, um-pi'-pl, *v. a.* poblogi.
 Imperative, um-per'-y-tuf, *a.* gorchymynol, archedigol.
 Imperative mood, um-per'-y-tuf *mwd*, *s.* modd gorchymmynol, modd archedigol, modd archadwy.
 Imperceivable, um-pyr-si'-fybl, } *a.*
 Imperceptible, um-pyr-sep'-tu-bl, } anirnadwy, annealladwy ; ansyniadwy ; anweladwy, anghanfyddadwy ; annheimladwy ; anghraffadwy ; annirnadol ; diarwybod ; gorfychan : - *s.* annirnadbeth, peth annealladwy.
 Imperdible, um-pyr'-du-bl, *a.* annynstradwy, annyfethadwy.
 Imperfect, um-pyr'-fect, *a.* amherffaieth, diffygiol, anorphen, anghyfan, anghyflawn, gwallus, anelwig ; gwan.
 Imperfection, um-pyr-ffec'-shyn, *s.* amherffeithrwydd ; diffyg, bai, anaf, nam, meth.
 Imperforated, um-pyr'-ffö-re-ted, *a.* anhrydwl, anhylledig.
 Imperial, um-pi'-ri-yl, *a.* amherodrol, ymherodraidd ; breninol, unbenol, ymbenol, penadurol, teyrnol, penrheithiol, gyrrn ; prif : - *s.* nen ymherodrol, gyrrnen.
 Imperialist, um-pi'-ri-yl-ust, *s.* ymherodrolwr, amherodroliad ; milwr ymherawdwr : - *pl.* ymherodrolwyr, amherodroliaid, gyrrnogion, milwyr amherodraidd.
 Imperiality, um-pi'-ri-al-i-ti, *s.* amherodroldeb, ymherawduriaeth ; breninoliaeth.
 Imperil, um-per'-ul, *v. a.* perfyglu.
 Imperious, um-pi'-ri-yz, *a.* ymherodraidd, arglwydddaidd, tra-awdurdodol, tra-arglwyddiaethol, meistrolgar, rheolgar, gorchymmyn-gar, awdurdodol ; trahäus, traws ; gormeilus ; taer, anhebor ; galluog, nerthol ; effrom ; rhwyfus.
 Imperiousness, um-pi'-ri-yz-nes, *s.* ar-

- glwyddeiddrwydd, tra-arglwyddiaeth, trahausder; awdurdod, rhyfyg.
- Imperishable, um-per-ish-ybl, *a.* diddafod, didrange, anniflan; parhäus.
- Impermanent, um-pyr-my-nent, *a.* amharhäus, anisefydlog, ansad.
- Impermeable, um-pyr-mi-ybl, *a.* anhydraid, anhreiddiadwy, didrwyol, anhyllfred.
- Impersonal, um-pyr-sn-yl, *a.* annynsodol, ammhersonol, anansodol, annynweddiadol, diddysawd.
- Impersonality, um-pyr-sn-al'i-ti, *s.* annynsodoldeb, annynsawdd, ammhersonoldeb, anghorffolaeth.
- Imperspicuous, um-pyr-spice-iw-yz, *a.* aneglur, anamlwg; tywyll.
- Impersuasive, um-pyr-swe-su-bl, *a.* annarbwylladwy, ammherswadadwy, anhybwyll.
- Impertinence, um-pyr-tu-nens, *s.* amherthynas, ammerthynoldeb; coegymyraeth, anfoesgarwch, haerllugrwydd; ynydrwydd, coegair, coegymadrodd, cymhendod, fillorege, gwegi, anober, ffril, gwaelbeth; nwyth, gormes.
- Impertinent, um-pyr-tu-nent, *a.* amherthynasol, ammerthynol, anneyrd; diberthynas; estronol; rhodresgar, rhydresus, cymmyreddus, digywilydd; anfoesgar; ymwithiol; ffol, annoeth; coeg, ofer, gwagsaw, nwythus:—*s.* ymyrwr, rhodreswr.
- Imperturbable, um-pyr-tyr-bybl, *a.* ansyfladwy, anysgogadwy; llonydd, tawel.
- Imperturbation, um-pyr-tyr-be-shyn, *s.* anghyffro, anghythrwl; llonyddwch, dystawrwydd.
- Impervious, um-pyr-fi-yz, *a.* anhydraid, anhreiddiadwy; anhygyrch.
- Impetuosity, um-pet-iw-os-i-ti, *s.* tanbeidrwydd, angerdd, egni, gwylltineb, chwyrnylltrwydd, trenusdeb; ffyrnigrwydd; rhuthredd; chwidredd; ffröch, taeredd.
- Impetuous, um-pet-iw-yz, *a.* angerddol, trachwyllt, gwaedwyllt, chwyrn; ffyrnig, rhuthrog, tren, brysgar, poethlym; taer, eon, ewn.
- Impetus, um-pi-tys, *s.* hypynt, ysgogyrn, egni, ysgogyll; lluchynt, rhuthr.
- Impictured, um-pic-cyrd, *a.* paentiedig, darluniedig.
- Impierce, um-pe'ys, *v. a.* treiddio, trywanu.
- Impiety, um-pe'i-e-ti, *s.* annuwioldeb,
- annwyfolder, anghrefydd, anfadrwydd, anras.
- Impiinge, um-punj', *v. n.* gwrthdaro, taro yn erbyn, cyttaro.
- Impious, um-pi-yz, *a.* annuwiol, didduw, anfacheddol, digrefydd, anrasol, anfad, ysgeler; aifiwys, drwg, anwir.
- Impiousness, um-pi-yz-nes, *s.* annuwioldeb, afraslonrwydd, drygfuchedd.
- Impist, um'-pust, *a.* cythreulig, dieffig.
- Implacability, um-ple-cy-bul'i-ti, *s.* anghuddoldeb, anghymmodlonedd, anfoddogrwydd.
- Implacable, um-ple-cybl, *a.* anghuddol, anghymmodadwy, anheddog; anfodd; anfaddeugar.
- Implant, um-plant', *v. a.* planu; impio; greddfu, gwreiddio.
- Implausible, um-pl'o'-zu-bl, *a.* annhebygol; anweddol, anolygus; afresymol, gwrthun; annaturiol, anghysson.
- Implead, um-plid', *v. a.* cyhuddo, argyhuddo; holi, hawlgwyno, rhoi cyfraith ar.
- Implement, um'-plu-ment, *s.* offeryn, trecyn, peiriant, ermig, arf, diler, ceryn; llestr, dodrefnyn:—*pl.* offer, trec, taclau, peiriannau, offerynau, cêr, arfau, eirf, dilerau, celfi, ermigion, dodrefn, llestri, trefnau.
- Impletion, um-pli'-shyn, *s.* llenwad, cyflenwad; ymlenwad.
- Implex, um'-plecs, *a.* cymhleth, cymhlyg, cymhlethedig, cymhlith; dyrys, astrus, afrwydd, rhwystrus, anhawdd.
- Implicate, um'-pli-cet, *v. a.* cymhlethu, cymhlygu; cynnwys; cyffred; dyrysu.
- Implication, um-pli-cet-shyn, *s.* cymhlethiad, goblygiad, cydlymblygiad, penbleth, ymbleth; dyrysiad, nidredd; cydgynnwysiad, cuddgasgliad, dirganlyniad, cynghasgliad; arwyddocâd, argoeliad.
- Implicit, um-plus'-ut, *a.* cuddgynnwysol, cynnwysedig; casgliadol, canlyniadol; ymddibynol, diholiad, diolrhain, ymbwysol; llwyr, hollol; diwrthieb; ymroddus; dyrys, cymhleth, nidrog; tywyll, dirgel, cuddiedig, anhyddallt.
- Implicitly, um-plus'-ut-li, *ad.* yn ddirgel-gynnwysol, o' guddganlyniad, trwy gasgliad cudd; ar awdurdod un arall; yn ddiymofyn; o ganlyniad; yn hyderus.

Implore, um-plö'yr, *v.* attolygu, attolwg, erfyn, deisyf, ymbil, adolwg, erdolwyn, erdolwg, erfynio, crefu, arddeisyfu, taer erfyn, taer geisio, ymddifregu, ymioli, amhwedd, erchi, dymuno, eidduno, eiriol, ioli, ymnedd.

Implumous, um-pliw'-myz, *a.* diblu, dibluf, ammhluog.

Implunge, um-plynj', *v. a.* trochi, soddi, tansoddi, plyngu.

Imply, um-plei', *v. a.* cynnwys; arwyddo, arddangos, argoeli; casglu; awgrymu.

Impoison, um-poi'-zn, *v. a.* gwenwyno, chwerwi.

Impolicy, um-pol'-i-si, *s.* anghallineb, annoethineb, anghyfrwysdra, ffoledd, anfuddioldeb.

Impolished, um-pol'-ishd, *a.* anghaboledig, anghoethedig; gwladaidd, trwsgl.

Impolite, um-pö-leit', *a.* difoes; anfoesgar, anfoneddigaidd; garw, taio.

Impoliteness, um-pö-leit'-nes, *s.* anfoesgarwch, ansyberwyd, afledneisrwydd, anfoneddigrwydd, anfoes.

Impolitic, um-pol'-i-tic, *a.* diddarbod, annarbodus; annoeth, amhrudd; annedwydd; anghyfaddas; anwladyddol.

Imponderable, um-pon'-dyr-ybl, } *a.*

Imponderous, um-pon'-dyr-yz, } amhwwysig, dibwys, anhybwys; ysgafn.

Imponderables, um-pon'-dyr-yblz, *s. pl.* amhwwysigon, sylweddau amhwwysig; ysgafnolion = goleuni, gwres, trydan.

Imporosity, um-pö-ro's-i-ti, *s.* annhyllgrwydd, afrwylledd, didyllrwydd; dwysder, durfingder, clynder.

Imporous, um-pör'-yz, *a.* annhyllg, didwll, anamrydwl; during, dwys, caled, ffyrf, cyfan, fferdd.

Import, um-pört, *v. a.* atgludo, dadfori, tramori, trosglwyddo i mewn; arwyddo, arwyddocän, arddangos, argoeli; golygu, meddwl; cynnwys; perthyn i, deiryd i; dori, dyddori, dawr.

Import, um-pört, *s.* atgludiad, dadforiad, adborthiad, tramoriad, atglud; arwyddocäd, ystyr, meddwl, pwyll; cynnwysiad; pwys, canlyniad.

Imports and exports=atgludion ac allgludion; dadforion ac allforion; adborthion a thrawgludion; tramorion ac allmorion.

Importable, um-pör'-tybl, *a.* atgludadwy, dadforadwy.

Importance, um-por'-tyns, *s.* pwys, pwysigrwydd; canlyniad; dwysder; grym, effaith.

Important, um-por'-tynt, *a.* pwysig, pwysfawr; dirfawr, dwysfawr, ystyrfawr; grymus.

Importation, um-pör-te'-shyn, *s.* atgludiad=*Import.*

Importer, um-pör'-tyr, *s.* atgludwr, dadforiwr; masnachydd tramor.

Importunacy, um-por'-ciw-ny-si, *s.* taer-ni, dyfalgais, haerllugrwydd.

Importunate, um-por'-ciw-net, *a.* taer, ymbilgar, deisyfgar, taergeisiol; clipanus; harllug, digywilydd; cymhellgar; cethrus.

Importune, um-por-tiwn', *v. a.* taergeisio, dyfalgais, crefu ar, attolygu, ymnedd ar, ymhwedd ar, haerllugo; blino; cethru.

Importunity, um-por-tiw'-ni-ti, *s.* taer-ni, taerineb; haerllugrwydd; ymbilgarwch.

Impossible, um-pö'-zybl, *a.* arddodadwy.

Impose, um-pöz', *v. a.* arddodi, gosod; trethu; twyllo, hudo, somi; gorchymyn; gormesu; arsang.

Imposing, um-pö'-zing, *p. a.* arddodedigol, arddodol; archiadol, awdurdodol; hudol; dymunol; athalmus:—*s.* arddodwaith, arddodiant.

Imposition, um-pö-zish'-yn, *s.* arddodiad; gosodiad, gosod; trethiad, tasgiad; gorchymyn; gormes, gormail, baich; arsang; twyll, hocoed; annyled.

Impossibility, um-pos-su-bul'-i-ti, *s.* annichonoldeb, anhyalledd, analluoldeb, annichonedd, amnhosibilrwydd.

Impossible, um-pos'-su-bl, *a.* annichonadwy, anhyall, analluadwy, annichon, amnhosibl.

Impost, um'-post, *s.* toll, treth, cyllid, ardreh, tasg; arddodfa, arsang, bwa, arddawd colofn.

Imposthume, um-pos'-thiw-met, *v.* crawni, llynori, plorynu, cornwydo; crugio.

Imposthume, um-pos'-thiw-m, *s.* cornwyd, addwyd, llynor, ploryn, crugyn, dargod, gorgai, anafoed:—*v.* crawni=*Imposthume.*

Impostor, um-pos'-tyr, *s.* twyllwr, hudwr, somwr, geudur, hocoedydd, hudol, lledrithiwr.

Imposture, um-pos'-cyr, *s.* twyll, hudoliaeth, lledrith, hocoed, hud, twyllodraeth.

- Impotence, um'-pö-tens, *s.* anallu, gwen-did, egwander, llegedd, eiddilwch, analluogrwydd, anghyfernerth, amhby-byrwrch; methiant; dygnwyd.
- Impotent, um'-pö-tent, *a.* gwan, di-nerth, egwan, dirym, analluog; di-allu, anghadr, llegach, amhbybyr, llyth, eiddil, anwraidd, aflywodraeth-us:—*s.* gwnwr; claf, gwr claf.
- Impound, um-pownd', *v.* ffaldio; argau, gwarchau; caethiwo.
- Impoverish, um-pof'-yr-ish, *v.* *a.* tlodi, llymhau, digyfoethi, anffrwythloni, gwaghau.
- Impoverishment, um-pof'-yr-ish-ment, *s.* tlodiad; llymhâd, digyfoethiad, difrywiad.
- Impower, um-pow'-yr, *v.* *a.* galluogi, awdurdodi.
- Impracticability, um-prac-ti-cy-bul'-i-ti, *s.* anbyalledd, anwneuthuredd, an-nichonoldeb; anarferoldeb; anhy-weithder, anhydynder.
- Impracticable, um-prac'-ti-cybl, *a.* anwneuthuradwy; annichonadwy, an-neyfyddiadwy; anhywaith, analluog; anhydyn, cydyn.
- Imprecate, um'-pri-cet, *v.* *a.* rhegi, mell-digo, melldithio, udoni.
- Imprecation, um-pri-cet'-shyn, *s.* rhegiad, melldithiad; rheg, ymreg, udoniaeth.
- Imprecatory, um'-pri-ce-tyr-i, *a.* rhegol, melldithiol, udonawl; drygewyllysiol.
- Impregnable, um-preg'-nybl, *a.* anorfod, anoresgynol, anorchfygol; diysgol, ansymmudol, cadarn, cadr.
- Impregnate, um-preg'-net, *v.* *a.* beichiogi, cyfebru, cyffoi; ffrwythloni; llenwi; nawseiddio; ystrwytho, trwytho; halu; cyferddonio:—*a.* beichiogedig; cyfebredig; ystrwythog; haledig.
- Impregnation, um-preg-net'-shyn, *s.* beichiogiad; cyfebriad; ffrwythloniad; ymlenwad; cyferddonioad.
- Imprejudicate, um-pri-jud'-di-cet, *a.* diragfarn, diduedd, amhleidar.
- Impress, um-pres', *v.* *a.* argraffu, gwasgnodi, dygraffu, arfânu, arfathu, talmu, printio; selio; nodi, marcio, mân, bylchio, menu; gafaelyd, gafaclu, ar-gymhell, treisgipio, gorfodi, peri.
- Impress, um'-pres, *s.* argraff, print, gwasgnod, argraffnod, ol; arfath, bathnod, bath; dyfais, tebyglun, arwyddlun, arwyddair; llun; nod; dirgymhelliad.
- Impressed, um-prest', *p. p.* argraffedig; argyhoeddedig; teimladwy.
- Impressible, um-pres'-su-bl, *a.* argraffadwy, arfathadwy; cymhelladwy.
- Impression, um-pre-shyn, *s.* argraffiad, gwasgiad, arfathiad, dyfaniad; ar-graff, print, ol, nod, marc, arfath, man; talm, talmyrth; pannwl; llun; seliad; delwad, syniad, ymof-eg, deffryd; breiddgof, brith gof; effaith weledig.
- Impressive, um-pres'-suf, *a.* argraffiad-ol, dygraffol; dir, taer, dwys, cymhell-gar, gwasgol, gafaelgar; pwysig.
- Impressment, um-pres'-ment, *s.* dir-gymhelliad, dirgymmeriad, treisgipiad.
- Impressure, um-presh'-yr, *s.* argraffiad, gwasgnodiad, arfathiad, printiad; ol; print. [benthyg.
- Imprest, um'-prest, *s.* ernes; echwyn.
- Imprevalence, um-pref'-y-lens, *s.* an-oruchafiaeth, anorfodedd, anffyniant.
- Imprimatur, um-prei-me'-tyr, *s.* argraff-genad, trwydded i argraffu llyfr.
- Imprint, um'-prunt, *s.* argraffnod, ar-graffeb, gwasgnodeb; enw yr argraff-ydd.
- Imprint, um-prunt', *v.* *a.* argraffu, printio, gwasgnodi, menyru.
- Imprisonment, um-pruz'-z-ment, *s.* carchariad, gwarchaead; carchar.
- Improbability, um-prob-a-bul'-i-ti, *s.* annhebygolrwydd, annhebygoldeb; anhybroffedd.
- Improbable, um-prob'-ybl, *a.* annhebygol, annhebyg; anhygoel, anhygred; amhroffadwy.
- Improbability, um-prob'-i-ti, *s.* anonest-rwydd, anghywirdeb, dyhirwrch.
- Improficiency, um-prö-fish'-yn-si, *s.* anghynnydd, annhrawaeth.
- Improgressive, um-prö-gres'-suf, *a.* anghynnyddol, angraddiannol.
- Impromptu, um-promp'-tiw, *ad.* yn ddi-fyfyfyr, yn ddiragfyfyfyr; yn ddoed, yn ddiatreg, yn ddiatnod, ar frys, ar ffrwst:—*s.* difyfyreol, dernyn difyfyfyr.
- Improper, um-prop'-yr, *a.* ammhriodol, anaddas, anghymhwys, anghym-mesur, ammherthynol, anghywir; anweddu; anghyflêus; ammhryd-lawn; anfuddiol.
- Improportionable, um-prö-pö'r-shyn-
Improportionate, um-prö-pö'r-shyn-ybl, } *a.* anghyfartal, anghymmesur, et, } anghymmedrol.
- Impropriate, um-prö-prei-et, *v.* *a.*

- priodoli, neillduoli; lleygioli: — *a.* priodoledig, neillduoledig.
- Impropration, um-prö-prei-é-shyn, *s.* priodoliad, rhoddiad meddiant eglwys (tir neu fywioliaeth) yn nwyllaw gwr lleyg.
- Impropriety, um-prö-prei-é-ti, *s.* am-mhriodoldeb, anaddasrwydd, anghymhwysder, anweddusder.
- Improvable, um-prw'-fybl, *a.* gwelladwy, diwygiadwy, diwylliadwy, hywell.
- Improve, um-pruf', *v.* gwella, gwelläu, diwygio; defnyddio; codi, cynnyrchu, cynnyddu, tyfu, prifio, fyfnnu; chwane-gu, anghwanegu; trwsio, addurno, cywreinio; dilladu.
- Improvement, um-pruf'-ment, *s.* gwell-äd, gwelliant, diwygiad; diwylliad, diwyllodraeth, gwrtaeth; gwrygiant, prifant; cynnydd, tyfiant, chwane-giad, helaethiad; addysg, adeilad-aeth; cymhwysiad; defnydd.
- Improver, um-prw'-fyr, *s.* gwelläwr, diwygiwr; diwylliwr, cynnyddwr.
- Imprudence, um-prof-i-dens, *s.* an-narbodaeth, diddarbodaeth, annarpariaeth, anghyfarchwyl, anocheliad, an-obwyll.
- Imprudent, um-prof-i-dent, *a.* an-narbodus, diddarbod, diragofal; diymdawr, diofal, anochelgar.
- Improving, um-prw'-fing, *a.* gwellaol.
- Imprudence, um-prw'-dens, *s.* annoeth-ineb, anghallineb, annysbwylledd, ammhrudd-der, anghyfarwyddyd, ffolineb, diddarbodaeth.
- Imprudent, um-prw'-dent, *a.* annoeth, ansynwyrol, anghall, ammhwyllog, ffol; diofal, annarbodus, diamwel.
- Impuberity, um-piw-ber-i-ti, *s.* am-mhlwynedd; heb fod mewn oed pri-odi.
- Impudence, um'-piw-dens, *s.* digywilydd-dra, haerllugrwydd, anfoes, tal-gryfder, anorchwyledd, herder.
- Impudent, um'-piw-dent, *a.* digywilydd, haerllug, wynebgaled, anfoesog, talog.
- Impugn, um-piwn', *v.* *a.* gwrthwynebu, gwrthsefyll, gwrthryn, ymosod ar.
- Impugnation, um-pyg-r-é-shyn, *s.* gwrthwynebiad, gwrthladdiad, gwrth-ryniad.
- Impulse, um'-pys, *s.* cyffrawd, cynhyrfiad, cyffroad, cyffro, ysgog, ysgogiad, gyriad, gwrthiad, diriad, cymbelliad; gwth, ymwith, gyr, ergyr, dyrawr, clys, clysur, ffro, ffraw, ffirwyr, ffirwyd,
- ffrawd, ffwyr, engyr, chwim, chwaen, dir, annog, hwrdd, ysgwr, ysgwd, ysgwth, erwch; siwys, ias; argraff.
- Impulsion, um-pyl'-shyn, *s.* gyriad, cymhellaid, gwthiad, ergyriad, cynhyrfiad, gyrawd, arfurthiad = *Impulse*; annogaeth.
- Impulsive, um-pyl'-suf, *a.* annogol, cymhellol, gyriadol, ysgethrin.
- Impunity, um-pi'w-ni-ti, *s.* anghosped-igaeth, angherydd, anghosp.
- Impure, um-pi'wyr, *a.* ammhur, anghoeth; budr, aflan; serth, an-niwair, anfad.
- Impurity, um-pi'w-ri-ti, *s.* ammhuredd, anghoethder; brynti, halogrwydd.
- Impurple, um-pyr'-pl, *v.* *a.* porfforliwio, rhuddgochi, glasliwio.
- Imputable, um-pi'w-tybl, *a.* cyfrifadwy, cyfrifol.
- Imputation, um-pi'w-te'-shyn, *s.* cyfrif-
iad; cwyn, achwyniad, cyhuddiad; sen; gwaradwydd.
- Impute, um-piut', *v.* *a.* cyfrif; priodoli, gosod; damod *i.*
- In, un, *prf.* an-, di-, af-; mewn, *i,* ar (newid *i* *im* o flaen *y* gwefusolion, *i* *il* o flaen *l,* *i* *ir* o flaen *r,* ac *i* *ig* o flaen *g*):—*prp.* yn, mewn; *i* mewn, *i* fewn, o fewn, *y* mewn; ar, wrth, yng ngwaith.
- Inability, un-a-bul'-i-ti, *s.* anallu, an-alluogrwydd; gwendid, eiddilwch; anfedrusrwydd.
- Inabstinence, un-ab'-stu-nens, *s.* an-nirwest, anymattaliad, anymwrthod-
iad.
- Inabusively, un-a-biw'-suf-li, *a.* yn an-enllibus, heb ammharch.
- Inaccessible, un-ac'-ses'-su-bl, *a.* anhy-gyrch, diymgyrch; anghyrhaeddad-
wy; anhyfwyn.
- Inaccuracy, un-ac'-ciw-ry-si, *s.* anghy-wirdeb, anghywreindeb, ammher-
ffeithrwydd; camsyniad.
- Inaccurate, un-ac'-ciw-ret, *a.* anghywir, annichlyn, anghelfydd; beius, gwall-
us.
- Inaction, un-ac'-shyn, *s.* anwaith, an-weithrediad; seguryd; gorsaf; an-
egni.
- Inactive, un-ac'-tuf, *a.* anweithgar; swrth, musgrell, diyni; diymadferth; llynydd.
- Inactivity, un-ac'-tuf'-i-ti, *s.* anweith-garwch; gorphwysdra; anegni; di-
ogi, mewyd; gorsafolrwydd.
- Inadequacy, un-ad'-i-cwy-si, *s.* anghy-

- fartaledd; anghyfaddasrwydd; amherffeithrwydd.
- Inadequate, un-ad'-i-cwet, *a.* anghymmesur, anghymmedrol; anghyfatebol; diffygiol.
- Inadmissible, un-ad-mus'-su-bl, *a.* anoddefadwy, anghaniataol, anghynnwysadwy; annerbyniol.
- Inadvertence, un-ad-fyr'-tens, *s.* anystyriaeth, anfeddylgarwch; esgeulusdra, annarbodaeth.
- Inadvertent, un-ad-fyr'-tent, *a.* anystyriol, disylw, diofal, anghraff.
- Inaffable, un-aff'-ybl, *a.* anhynaws, anghyweithas; gochelgar; sarug.
- Inalienable, un-el-ien'-ybl, *a.* anaralladwy, annhrosglwyddadwy.
- Inalterable, un-ol'-tyr'-ybl, *a.* digyfnewid.
- Inane, un-en', *a.* gwag, coeg, disylwedd: —*s.* gwagder, gwagle, wm.
- Inangular, un-ang'-giw-lyr, *a.* anonglog, anghornelog, anelinog.
- Inanimate, un-an'-i-met, *v. a.* bywhau, adfywio: —*a.* difywyd, diyni; marw.
- Inanimation, un-an-i-me'-shyn, *s.* bywhâd; bywiogrwydd.
- Inanition, un-a-nish'-yn, *s.* gwagder; newyn; gwallawf.
- Inanity, un-an'-i-ti, *s.* gorwagder; gwagle; gwagedd.
- Inapplicable, un-ap'-pli-cybl, *a.* anghymhwysadwy, anghyfaddas, amhriodol.
- Inapplication, un-ap-plic'-shyn, *s.* anymroad, anastudrwydd; anystyriaeth; esgeulusdod; seguryd; anghymhwysiad.
- Inapposite, un-ap'-pö-zut, *a.* anaddas, amherthynol, amhriodol; drwg.
- Inappreciable, un-ap-prö'-shybl, *a.* amhrisiadwy, anhybris.
- Inapprehensible, un-ap-pri-hen'-su-bl, *a.* annealladwy, anamgyffredadwy.
- Inapprehensive, un-ap-pri-hen'-suf, *a.* anghraff; amhryderus, diofal.
- Inapproachable, un-ap-prö'-cybl, *a.* anhygyrch, anhydrum.
- Inappropriate, un-ap-prö'-pri-et, *a.* amhriodol, anghymhwys; amherthynol.
- Inaptitude, un-ap'-ti-tiwd, *s.* anchwanogrwydd, annhuedd; amharodrwydd; anaddasrwydd; amhriodoldeb.
- Inarticulate, un-ar-tic'-iw-let, *a.* anghroyw, aneglur, aflafar, bloesg, myngus; annealladwy; pwl.
- Inarticulation, un-ar-tic'-iw-le'-shyn, *s.* anghroywder; aneglurdeb; anhyseinedd, aflafarwch.
- Inartificial, un-ar-ti-fish'-yl, *a.* anghel-fydd, trwsogl; syml, diaddurn.
- Inasmuch, un-az-myc', *ad.* yn gymmaint; gan, can.
- Inattention, un-at-ten'-shyn, *s.* anystyriaeth; anwrandawriad; esgeulusdod.
- Inattentive, un-at-ten'-tuf, *a.* anystyriol, disylw; anwrandawgar; difater.
- Inaudible, un-o'-du-bl, *a.* anghlywadwy, disain, ansoniarus.
- Inaugurate, un-o'-giw-ret, *v. a.* swyddfreinio, urddo; cyssegre; graddio: —*a.* swyddfreiniog.
- Inauguration, un-o-giw-re'-shyn, *s.* urddfreniad; cyssegriad; coroniad; graddiad.
- Inaurate, un-o'-ret, *v. a.* goreuro.
- Inauspicious, un-o-spish'-yz, *a.* dryrgargoelus, anffodus, aflwyddiannus; drwg.
- Inborn, un'-born, } *a.* cynhenid, cyn-
Inbred, un'-bred, } nwynol, greddfoll,
naturiol.
- Inbreathed, un'-bridd-d, *a.* ysbrydoledig.
- Inbreed, un'-brid, *v. a.* mewngynnyrchu, magu o fewn.
- Incalculable, un-cal'-ciw-lybl, *a.* anghyfrifadwy.
- Incandescent, un-can-des'-sent, *a.* gwynias, poethwyn, terwyn.
- Incantation, un-can-te'-shyn, *s.* gorchan, swyngyfaredd, dewiniaeth; gorcheiniaeth.
- Incapability, un-ce-pa-bul'-i-ti, *s.* analluogrwydd, anaddasrwydd, anfedrusrwydd.
- Incapable, un-ce'-pybl, *a.* analluog; anfedrus; anghymhwys.
- Incapacious, un-ca-pe'-shyz, *a.* anghynnwysfawr, cyfyng; bychan, cul.
- Incapacitate, un-ca-pas'-i-tet, *v. a.* analluogi; anaddasu; anghymhwysio.
- Incapacity, un-ca-pas'-i-ti, *s.* analluogrwydd; anghymhwysder; anaddasrwydd; anfedrusrwydd.
- Incarcerate, un-car'-syr-et, *v. a.* carcharu, geoli; caethiwo: —*a.* carcharedig.
- Incarceration, un-car-syr-e'-shyn, *s.* carchariad; caethiwad; lllindagiad.
- Incaruate, un-car'-net, *v. a.* cnawdoli: —*a.* ymgnawdoledig; cnawdol; cigliwiol.
- Incarnation, un-car-ne'-shyn, *s.* cnawdoliaeth, cnawdoliad.
- Incarnative, un-car'-ny-tuf, *a.* enod-

- bair, cnaudedigol:—*s.* cnawdgyffyr, cnoadbair.
- Incase, un-ces', *v. a.* amwisgo, gweinio.
- Incatenation, un-cat-i-ne'-shyn, *s.* cydgadwyniad, ymgadwyniad.
- Incautious, un-co'-shyz, *a.* anochelgar, diofal, esgeulus.
- Incavated, ing'-cy-fe-ted, *a.* ceuedig, cafnog, cauog, cau.
- Incendiary, un-sen'-diyr-i, *s.* ffaglwr, fleimiad, tylogswr, banffaglwr; terfysgwr:—*a.* fleimiadol, tylogsol; cynhyrfus.
- Incense, un'-sens, *s.* aroglarth, mygdarth, thus:—*v. a.* aroglarthu, mygdarthu.
- Incense, un-sens', *v. a.* cyffroi, lliديو, cythruddo, cynhyrfu, tanio; enny.
- Incension, un-sen'-shyn, *s.* lliidiad, cyffroad; digofaint; gwres, cynddaredd.
- Incensory, un'-se'yr-y-tuf, *s.* thuser.
- Incentive, un-sen'-tuf, *a.* cynhyrfiol, cyffrous; ysbardunol:—*s.* annogaeth; cynhyrffydd.
- Inception, un-sep'-shyn, *s.* dechreuad, cychwyniad, dechreu. [cychwynol.
- Inceptive, un-sep'-tuf, *a.* dechreuol.
- Incerative, un-se'yr-y-tuf, *a.* cwyrlyynol, cwyrrol; cwyrgaenol.
- Incertitude, un-syr'-ti-tiwd, *s.* ansicrwydd, annilysrwydd, ammheulodeb; anwadalwch.
- Incessant, un-ses'-synt, *a.* dibaid, didor, didawl, cysson, parhâus.
- Incest, un'-sest, *s.* lloggach, ymloggach; godineb o fewn cyfagos achau.
- Incestuous, un-ses'-tiw-yz, *a.* godinebus; achdrythyll.
- Inch, unç, unsh, *s.* modfedd; lled bawd:—*v. a.* modfeddu; rhanu wrth y fodfedd.
- Incharitable, un-çar'-i-tybl, *a.* anelusengar; anghariadus, annhirion.
- Inchastity, un-ças'-ti-ti, *s.* anniweirdeb; ammhurdeb; anlladrwydd.
- Inchoate, ing'-cö-et, *v. a.* dechreu:—*a.* dechreuedig.
- Inchoation, un-cö-e'-shyn, *s.* dechreuad, dechreu, dechre, cynnechreuad.
- Inchpin, unç'-pun, *s.* isgolydd, herwth hydd. [chwaen, damwain, argwmp.
- Incidence, un'-si-dens, *s.* dygwyddiad.
- Incident, un'-si-dent, *a.* dygwyddol, damweiniol; achlysurol; tueddol:—*s.* dygwydd, damwain, hap; perthynas; amgylchiad.
- Incidental, un-si-den'-tyl, *a.* dygwyddol:—*s.* chwaen, hap=*Incident*.
- Incinerate, un-sun'-yr-et, *v. a.* ulwynu, llosgi yn ulw.
- Incipency, un-sup'-i-en-si, *s.* dechreu.
- Incipient, un-sup'-i-ent, *a.* dechreuol.
- Incirclet, un-syr'-clet, *s.* cylchig.
- Incircumspection, un-syr'-cym-spec'-shyn, *s.* anochelgarwch, anamweliad, esgeulusdra.
- Incision, un-sizh'-yn, *s.* toriad, trychiad, haciad; archoll; gwahaniad.
- Incisor, un-seis'-yr, *s.* trychor, ysgythror; rhagddant, dant blaen.
- Incitation, un-si-te'-shyn, *s.* cyffroad, annogaeth, cymhelliad.
- Incite, un-seit', *v. a.* cynhyrfu, cyffroi, annos, ysbarduno; cefnogi.
- Incitement, un-seit'-ment, *s.* cynhyrfiad, annogiad, cymhelliad; cyffrawd.
- Incivility, un-su-ful'-i-ti, *s.* anfoesgarwch, anghyweithasrwydd, ansyberwyd.
- Inclasp, un-clasp', *v. a.* cofleidiol.
- Inclemency, un-clem'-en-si, *s.* anhy-nawsedd, annhiriondeb; anwarineb; creulondeb.
- Inclement, un-clem'-ent, *a.* anhynaws, annhrugarog, didosturi; tost; anwar; oer.
- Inclinable, un-clei'-nybl, *a.* tueddol, gogwyddol; parod, ewyllysgar.
- Inclination, un-cli-ne'-shyn, *s.* tuedd, gogwydd; chwant, awydd; parod-rwydd; ewyllys; amcan; osgoad, darleddfiad, gwyrriad; gwallofawd.
- Incline, un-clein', *v.* gogwyddo, tueddu; ochri, ystlysu; pwyso, lleddfu, crymu; gostwng:—*s.* osgo; osglawr, osgwyneb.
- Inclip, un-clup', *v. a.* gafaelyd, cydio; angau.
- Incloister, un-cloi'-styr, *v. a.* clasori, clwyso; cau mewn monachdy.
- Inclose, un-clöz', *v. a.* angau, amgylchu, gwarchau; amwregysu; dal, diogelu; amddueddu; amgorni.
- Inclosure, un-clö'-zhyr, *s.* amganad, cylchyniad, gwarchauad; anghyttiriad; cae, buarthgae; claws, cadlas, ceufas, parc, maes; argae, polgae, clawdd; neillduoliad.
- Incloud, un-clowd', *v. a.* cymmylu.
- Include, un-cliwd', *v. a.* cynnwys, cydgynnwys, amgyffred, geni; angau.
- Inclusion, un-cliw'-zhyn, *s.* cynnwysiad, cyffrediad, ganniad; arganedigaeth.
- Inclusive, un-cliw'-suf, *a.* cynnwysedig, cyfrifedig; yn y cyfrif; amgylchol; malliad.

- Incoagulable, un-cö-ag'-iw-lybl, *a.* anghneuladwy, anfferadwy.
- Incoercible, un-cö-yr'-su-bl, *a.* anattaladwy, anghymhelladwy.
- Incoexistence, un-cö-eg-zus'-tens, *s.* anghydanfod.
- Incog, un-cog', *ad.* yn ddirgel, dan gel; yn anhysbys; yn rhithiol, yn ddi-eithr.
- Incogitancy, un-coj'-i-ty-n-si, *s.* anfeddylgarwch, anystyriaeth; diofalwch.
- Incognito, un-cog-ni-tö, *a.* yn ddirgel=*Incog.*
- Incoherence, un-cö-hi'-rens, *s.* anghydlyniad; anghytundeb, anghyssondeb.
- Incoherent, un-cö-hi'-rent, *a.* anghyflynl, amherhethynol, anghyssylltedig; anaddas; afresymol.
- Incoincident, un-cö-un'-su-dent, *a.* anghyrtarawol, anghyfred, anghytunol. [wch.]
- Incolumity, un-cö-liw'-mi-ti, *s.* diogel.
- Incombustible, un-com-bys'-tu-bl, *a.* anllosgadwy, anhylog, anhydan.
- Income, in'-cym, *s.* cyllid, ardreth, rhent, daered; derbyniadau; derbyniad.
- Incommensurable, un-cyn-men'-shw-rybl, *a.* anghymmesuradwy, anghyartaladwy.
- Incommensurate, un-cym-men'-shw-ret, *a.* anghymmesur, anghymmedrol, anogyhyd.
- Incommiscible, un-com-mus'-su-bl, *a.* anghymmysgadwy, anfysgadwy.
- Incommode, un-com'-mö-det, } *v a.*
- Incommode, un-cym-möd', } af-lesu, aflwyddo, rhwystro, niweidio; trafferthu, blino.
- Incommodious, un-cym-mö'-di-yz, *a.* anghyfleus; anfanteisiol, anghyfas; aflesol.
- Incommunicable, un-cym-miö'-ni-cybl, *a.* anghyfranadwy; annhraethadwy.
- Incompact, un-cym-pact', *a.* anghryno, annhaclus; anghyssylltedig.
- Incomparable, un-com'-py-rybl, *a.* anghymharol, digyffelyb, anghyfartal.
- Incompassionate, un-com-pash'-yn-et, *a.* annhosturiol, annhrugarog; creulawn.
- Incompatibility, un-cym-pat-i-bul'-i-ti, *s.* anghydwedoldeb, anghydfodolrwydd; anghytundeb; anghydweddiad; anaddasrwydd.
- Incompatible, un-cym-pat'-i-bl, *a.* anghydweddol, anghydsafol, anghyson; anghymhwys; croes.
- Incompetence, un-com'-pi-tens, *s.* analluogrwydd; anghyfadwasrwydd; anaddwynder; annigonoldeb, anghyfraid.
- Incompetent, un-com'-pi-tent, *a.* analluog; anghymhwys; anghymmesur; annigonol.
- Incomplete, un-cym-plit', *a.* anghyflawn, amherffraith, anghyfan, diffygiol.
- Incomplex, un-cym-plecs', *a.* anghymhlyg, anghymhleth, anghyfansawdd; syml.
- Incompliance, un-cym-plei'-y-n-s, *s.* anghydsyniad, anymroddiad; anghydynrwydd.
- Incompliant, un-cym-plei'-ynt, *a.* anghydsyniol, anhyblyg, anymostyngol.
- Incomposite, un-cym-poz'-ut, *a.* anghyfansawdd, digymmysg; syml.
- Incomprehensibility, un-com-pri-hen-sul'-i-ti, *s.* anamgyffred, anfesuredd.
- Incomprehensible, un-com-pri-hen'-sul-bl, *a.* anghyffredadwy, annirnadwy; anfeidrol.
- Incomprehension, un-com-pri-hen'-shyn, *s.* anamgyffrediad, anghyforddwy; anneall.
- Incomprehensive, un-com-pri-hen'-suf, *a.* anghynnwysfawr; annirnadol; anghyrhaeddfawr.
- Incompressible, un-com-pres'-su-bl, *a.* anghydwagadwy, anwnwysadwy.
- Incomputable, un-cym-piw'-tybl, *a.* anghyfrifadwy, aneirif.
- Inconcealable, un-cyn-sil'-ybl, *a.* angheladwy, anhygudd.
- Inconceivable, un-cyn-sil'-ybl, *a.* anhydyb; anhygoel; annealladwy, annirnadwy.
- Inconcity, un-cyn-sun'-i-ti, *s.* anaddasrwydd; anghrynodeb, annhrefnusrwydd.
- Inconcludent, un-con-cliw'-dent, *a.* anghasgliadol, annybenol, anghanlyniadol.
- Inconclusive, un-con-cliw'-suf, *a.* ammhenderfynol, anorphenol, anghloawl, anghasgladwy; anghoelbar.
- Inconcoct, un-con-coct', *a.* annrheudig; anaddfed; llymrigr; didrefn.
- Inconcurring, un-con-cyr'-ing, *a.* anghyfredol, anghysson, anghytunol.
- Inconcussible, un-con-cys'-su-bl, *a.* ansigladwy, anysgogol.
- Inconditional, un-cyn-dish'-yn-yl, *a.* (Gwel *Uncon-*.)

Inconformity, un-cyn-ffor'-mi-ti, s.
 anghydfurfiad, anghyfweddiad;
 anghyfaddasiad.

Inconfused, un-cyn-ffiwzd', a. anghym-
 mysgedig; gwahanol.

Incongealable, un-con-jē'-lybl, a. anrhew-
 adwy, angheduladwy, anfferadwy.

Incongenial, un-con-jē'-ni-yl, a. anghyd-
 ryw, anghyfnaws; gwrthansoddol;
 anghyfaddas.

Incongruence, un-cong'-grw-ens, }
 Incongruity, un-con-grw'-i-ti, } s.
 anghytundeb; anghydweddiad;
 anghymmesurdeb; gwrthuni.

Incongruous, un-con'-grw-yz, a.
 anghyfaddas, anghysson, anghyfladd;
 anghydfodol, ammhriodol.

Inconnection, un-cyn-nec'-shyn, s.
 anghyssylltiad, anghyfundeb, am-
 mherthynas.

Inconscionable, un-con'-shyn-ybl, a.
 (Gwel *Uncon-*.)

Inconsequent, un-con'-si-cwent, a.
 anghanlynol, anghloawl, anghasgliadol.

Inconsiderable, un-con-sud'-yr-ybl, a.
 dibwys, bychan, digyfrif, diddym,
 gwael, diystyr; salw.

Inconsiderableness, un-con-sud'-yr-ybl-
 nes, s. anghyfrifoldeb, ammhwsig-
 rwydd.

Inconsiderate, un-con-sud'-yr-et, a. an-
 ystyriol, dibwyll, diofal; anfeddyl-
 gar.

Inconsiderateness, un-con-sud'-yr-et-
 Inconsideration, un-con-sud'-yr-e'-
 nes, } s. anystyriaeth, byrbwylldra.
 shyn, }

Inconsistence, un-con-sus'-tens, s.
 anghyssondeb, anghydweddiad, anghy-
 tundeb, croesder; anghydfod; af-
 resymoldeb; anwadalwch.

Inconsistent, un-con-sus'-tent, a.
 anghysson, anghydsafol, gwrthwyn-
 ebol; anghymhws.

Inconsolable, un-con-sō'-lybl, a. anghy-
 suradwy; annyddan; anhylon.

Inconsonant, un-con'-sō'-nynt, a. anghyd-
 seiniol, anghyssain, anghydgordioli;
 anghysson.

Inconspicuous, un-con-spic'-iw-yz, a.
 anamlwg, anhynod; anweledig; an-
 hywel.

Inconstancy, un-con'-styn-si, s. an-
 wastadrwydd, anwadalwch; gwendid;
 cyfnewidioldeb.

Inconstant, un-con-stynt, a. anwastad,
 ansefydlog, gwamal; anfyddlawn.

Inconsumable, un-con-siw'-mybl, a.

annifadwy, annhreuliadwy, anllosg-
 adwy.

Inconsummate, un-con-sym'-et, a.
 anghyflawn, amherffaith, anor-
 phenol.

Incontaminate, un-con-tam'-i-net, a. di-
 halog, anlygredig; digymmysg, pur.

Incontestable, un-con-tes'-tybl, a. an-
 nadleuadwy, diammeu, diddadl.

Incontiguous, un-con-tig-iw-yz, a. an-
 ghyfagos, anghyffwrdd, anghydiol;
 gwahanol.

Incontinence, un-con'-ti-nens, s. anniw-
 eirdeb; anlladrwydd; anymattal, an-
 ymgadw.

Incontinent, un-con'-ti-nent, a. anniw-
 air; trythyll, godinebus; anghyn-
 nwys, diymarbed:—s. godinebydd,
 anlladwr.

Incontracted, un-con-trac'-ted, a. an-
 nhalfyredig, annhalfyr, anghrepachog.

Incontrollable, un-con-trōl'-ybl, a. an-
 feistroladwy, anattaladwy, afreolus;
 anymddibynol.

Incontrovertible, un-con'-trō-fyr-tu-bl,
 a. annadleuadwy, diddadl, diammeu,
 dilys, diau, diymwad.

Inconvenience, un-con-fē'-ni-ens, s.
 anghyfleusdra, anhawdsder, anaddas-
 rwydd, anfantais:—v. a. trafferthu,
 blino, afrwyddo.

Inconvenient, un-con-fē'-ni-ent, a.
 anghyflēus, anghyfaddas; anfanteis-
 iol.

Inconversible, un-con-fyr'-sybl, a. an-
 ymddyddangar, anymadroddus; taw-
 edol.

Inconversant, un-con-fyr'-synt, a.
 anghynnegin, anghyfarwydd, anhy-
 ddyg. [hydro, annewidiol.

Inconvertible, un-con-fyr'-tu-bl, a. an-
 Inconvincible, un-con-fun'-su-bl, a. an-
 argyhoedd, anargyhoeddadwy.

Incorporal, un-cor'-pō-ryl, a. anghorffor-
 ol, disylwedd, annefnyddiol; ysbryd-
 ol.

Incorporate, un-cor'-pō-ret, a. anghorffor-
 ol; ansylweddol; corfforedig, cym-
 maysgedig:—v. corffori; cyfuno, cyf-
 rwyno; ymgorffoli.

Incorporation, un-cor-pō-re'-shyn, s.
 cydgorfforiad; ymgorffoliad; undeb.

Incorporeity, un-cor-pō-ri'-i-ti, s.
 anghorffoldeb, ansylweddoldeb.

Incorrect, un-cor-rect', a. anghywir,
 amherffaith; gwallus; annichlyn.

Incorrectness, un-cor-rect'-nes, s. anghy-
 wirdeb, anfanyldeb; bai; diofalwch.

Incorrigible, un-cor'-i-jibl, *a.* anniwygiadwy, anwelladwy; anhygosp.
 Incorrupt, un-cor-rypt', *a.* anlygredig, dilwgr; pur, da, gonest.
 Incorruptible, un-cor-ryp'-tu-bl, *a.* anlygradwy, amhydradwy.
 Incorruptibility, un-cor-ryp-tu-bul'-i-ti, *s.* anhylygredd; anlygredigaeth.
 Incorruption, un-cor-ryp'-shyn, *s.* anlygredigaeth, ammyhredd; puredd.
 Incrassate, un-cras'-set, *v.* tewhau:—*a.* tewychedig, tew.
 Incrassation, un-cras-se'-shyn, *s.* tewhâd; tochiad, tewder.
 Incrassative, un-cras'-sy-tuf, *a.* tewychol:—*s.* tewgyffer, tewychydd.
 Increase, un-cris', *v.* cynnydd; tyfu, prifio, cynnyrchu, mwylhau, chwangu, anghwanegu, amlhau, lluosogi; estyn, eangu.
 Increase, ing'-cris, *s.* cynnydd; twf, mwylhâd; achrywys; hiliad.
 Increate, un'-cri-et, *v.* *a.* creu yn:—*a.* anghreuedig, digreuedig.
 Incredibility, un-cred-i-bul'-i-ti, *s.* anhygoledd, anghoeliedigaeth.
 Incredible, un-cred'-i-bl, *a.* anhygoel, anghredadwy, anwlygred.
 Incredulity, un-cri-diw'-li-ti, *s.* anghoelgarweh, anghrediniaeth.
 Incredulous, un-cred'-iw-lyz, *a.* anghoelgar, anghrediniol; amheugar.
 Increment, ing'-cri-ment, *s.* cynnydd, twf, dail; pos=*Increase*, *s.*
 Increscent, un-cres'-sent, *a.* cynnyddol, mwylhaol.
 Incrust, un-cryst', *v.* *a.* crawenu, crofenu, crestenu, ysgrofenu, cramenu, caenu.
 Incrustation, un-crys-te'-shyn, *s.* craweniad, cresteniad, crestiad, caeneniad, teryg, cram.
 Incubate, ing'-ciw-bet, *v.* deor, gori.
 Incubation, un-ciw-be'-shyn, *s.* deoriad.
 Incubus, ing'-ciw-bys, *s.* hunllef, ellyll.
 Inculcate, un-cyl'-cet, *v.* *a.* dirgymhell, dirddysgu; dysgu, hyfforddi, argraffu ar.
 Incultation, un-cyl-ce'-shyn, *s.* arddysgiad, hyfforddiad; dirddysgiad.
 Inculpable, un-cyl'-pybl, *a.* difai, dieuog, dinam, anhygwyl, diargyhoedd.
 Inculpate, un-cyl'-pet, *v.* *a.* beio, senu.
 Incultivation, un-cyl-tu-fe'-shyn, *s.* anniwylliad, anwrteithiad, anamaethiad.
 Incumbency, un-cym'-ben-si, *s.* gorphwysiad, gorweddiad; perigloraeth,

eglwysfudd, personiaeth; rhwymedigaeth, arddyled, eddyl.
 Incumbent, un-cym'-bent, *a.* dyledus, perthynol i; gorweddol, gogwyddol:—*s.* periglor, glwysfuddog, person.
 Incur, un-cyr', *v.* *a.* rhedeg i, tynu ar; haeddu, ennill, tynu.
 Incurable, un-ciw'-rybl, *a.* anwelladwy, anfeddyginiaethol, anacle; anesgorol:—*s.* un anwelladwy.
 Incurious, un-ciw'-ri-yz, *a.* anfanwl, anghywrain, anymchwilgar; diofal.
 Incursion, un-cyr'-shyn, *s.* ymgyrch, rhuthr, ymosodiad; rhyfelgyrch; dygwyddiad.
 Incurvate, un-cyr'-fet, *v.* *a.* plygu, camu, crymu, ystumio:—*a.* cam, atgrymedig.
 Incurvation, un-cyr-fe'-shyn, } *s.* plyg-
 Incurvity, un-cyr'-fi-ti, } iad, ym-
 blygiad, cryniad; crymedd, gwyrni.
 Indart, un-dart', *v.* *a.* picio i, neidio i mewn, saethu i mewn.
 Indebted, un-det'-ed, *a.* dyledus, rhwymedig, mewn dyled.
 Indecency, un-di'-sen-si, *s.* anweddu-rwydd, anaddasrwydd, ansyberwyd.
 Indecent, un-di'-sent, *a.* anweddu, amhrydferth, anaddwyn, anhardd, anfoesgar; brwnt.
 Indecipherable, un-di-sei'-ffyr-ybl, *a.* anneogladwy, anegluradwy; annarllenadwy.
 Indecision, un-di-sizh'-yn, *s.* amhenderfyniad, amhenededd, anwadlwch.
 Indecisive, un-di-sei'-suf, *a.* amhenderfynol, annybendod; ansefydlog.
 Indeclinable, un-di-clei'-nybl, *a.* anhreiglady, anhydreigl, didreigl.
 Indecorous, un-di-co'-ryz, *a.* anweddu, amhrydferth, anaddas, annelediw, ansyber; hyll, gwrthun; anfoesgar.
 Indecorum, un-di-co'-rym, *s.* anweddu-rwydd, anharddwch, ansyberwyd.
 Indeed, un-did', *ad.* yn wir, mewn gwirionedd, yn ddiau, yn ddiammen, yn ddiammeuol, yn ddilys, yn ddios, yn sicr, yn wirionedd; yn llwyr; yn sicr ddiau; yn ddilys ddiammeu.
 Indefatigable, un-di-ffat'-i-gybl, *a.* diflin, anniffygiol; dyfal, diwyd; glew.
 Indefeatible, un-di-ff'-zu-bl, *a.* anniddymadwy, anniryadwy; anniddymol.
 Infectible, un-di-ffec'-tu-bl, *a.* anniffygiol, amhalladwy, anhyffael, di-ball.

- Indefensible, un-di-ffen'-su-bl, *a.* anniffynadwy, anhynawdd, anachlesadwy.
- Indefensive, un-di-ffen'-suf, *a.* anniffynol, diamddiffyn, dinodded.
- Indeficient, un-di-ffish-ent, *a.* anniffygiol, diwall, diball, difeth.
- Indefinable, un-di-ffei'-nybl, *a.* annosbenadwy, aneffinadwy, annarluniadwy.
- Indefinite, un-deff'-i-nwt, *a.* amhhenodol, annherfynol, annosbenol; tywyll, aneglur, annyls; amhhenodedig.
- Indefinite article, un-deff'-i-nwt ar'-ti-cl, *s.* bannod amhhenodol, bannod anghyfeiriol, banog annherfynol, bannod annosbarthiadol.
- Indelible, un-del'-i-bl, *a.* annileadwy; anniddymadwy.
- Indelicacy, un-del'-i-cy-si, *s.* annillynder, annestlusrwydd; anfanyldeb; anfwythuder; afedneisrwydd.
- Indelicate, un-del'-i-cet, *a.* annillyn, annhelaid; annhyner; anfoesgar; amhur; anweddus; annheg.
- Indemnification, un-dem-ni-ffi-ce'-shyn, *s.* digollediad, diogeliad; ad-daliad.
- Indemnify, un-dem'-ni-ffei, *v. a.* digoll-edu; diniwedu.
- Indemnity, un-dem'-ni-ti, *s.* digolledrwydd; diogeliad; taledigaeth, iawn, dadolwch.
- Indemonstrable, un-di-mon'-strybl, *a.* ammhrofadwy, anegluradwy, disail.
- Indent, un-dent, *v.* bylchu, gylfu, rhicio, rhintachu, deintio, minfylchu; canwyo; ammodi, rhwymo:—*s.* bwllch, rbint, crif; arfath, bathnod; danneddiad, rhiciad.
- Indentation, un-den-te'-shyn, *s.* bwllch; ammod; bylchdoriad=*Indent*, *Indenture*.
- Indenture, un-den'-cyr, *s.* deintysgrif, rhintysgrif, rhintammod; gweithred, cyfammod, cytundeb, ammodeb; bylchdoriad:—*v.* bylchu, cyfylchu; ammodi, rhwymo, ammodrwyymo; tramwy.
- Independence, un-di-pen'-dens, *s.* annibyniaeth, anymddibyniad, annibyniad; rhyddid.
- Independent, un-di-pen'-dent, *a.* annibynol; rhyd, hollol; unigol; cynulleidfaol:—*s.* annibynwr, anymddibyniad.
- Indeprivable, un-di-prei'-fybl, *a.* anniffeddadwy, anniffuddiadwy.
- Indescribable, un-di-screi'-bybl, *a.* annarluniadwy, annysgrifiadwy, annhraethadwy.
- Indesert, un-di-zyrt', *s.* anhaeddiant.
- Indestructible, un-di-stryc'-tu-bl, *a.* anninystriadwy, annyfethadwy.
- Indeterminable, un-di-tyr'-mu-nybl, *a.* annherfynadwy, amhenderfynadwy.
- Indeterminate, un-di-tyr'-mu-net, *a.* ansefydledig; amhhenodol; aneglur.
- Indevotion, un-di-fdö'-shyn, *s.* annyhewyd, anghrefyddolder, annuwiolfryd; oerfelgarwch.
- Indevote, un-di-föt', *a.* anymroddgar.
- Indevout, un-di-fowt', *a.* annyhewydus, anghrefyddol, anaddolgar.
- Index, un'-decs, *s.* dangoseg, mynegai, hysbysai; mynegfys; mynegrif; taflen, cynnwysseb, cofres.
- Indexterity, un-decs-ter'-i-ti, *s.* anneheurwydd, anfedrusrwydd; trysgledd.
- India rubber, un'-di-y ryb'-yr, *s.* rhwbiedydd yr India; twythrugl, twythrwbiedydd, twythlud.
- Indicate, un'-di-cet, *v. a.* dangos; mynegi, hysbysu, dynodi; arwyddo.
- Indication, un-di-ce'-shyn, *s.* dangosiad, arddangosiad; mynegiant, amlygiad; arwydd, nod, argoel, mynag; eglurhâd.
- Indicative, un'-di-ce-tuf, *a.* mynegol, dangosiadol, dynodol; arwyddol.
- Indicative mood, un-di'-ce-tuf mwd, *s.* modd mynegol, modd mynegadwy.
- Indict, un-deit', *v. a.* rhoi cwyn ar; cyhuddo, cyhuddebu, hawlgwyno.
- Indictable, un-deit'-tybl, *a.* cyhuddadwy.
- Indicter, un-deit'-tyr, *s.* cyhuddwr, hawlgwynwr, cyhuddiedydd.
- Indictment, un-deit'-ment, *s.* cwyn, achwyn, cyhuddgwyn, hawlgwyn, cyhuddeb.
- Indifference, un-duff'-yr-ens, *s.* annhuedd, amhheidgarwch; anwyredd; anwresogrwydd, anhoffedd, anchwant, clauarwch, oerfelgarwch; anymroad; diflasrwydd, diragoriaeth, cyfartal; difaterwch, diofalwch; esgeulusdod, anwahaniaeth.
- Indifferent, un-duff'-yr-ent, *a.* diduedd; cyfartal, gogystal, cydbwys; diymdawr, dibris, ysmala; dibwys; oer, annyhewydus, canolig, cyffredin, symbol; go dda, lled weddol; cryn wael, lled ganolig; gwagsaw, diawydd; cryn, go, lled; clau; brith.
- Indigence, un'-di-jens, *s.* angen, eisiau, angenoctyd, tlawd, prinder.
- Indigenous, un-dij'-e-nyz, *a.* cynnwyn-

- ol, cynhenid, brodorol, genedigol, nat-
uriol.
- Indigent, un'-di-jent, *a.* angenus, tlawd.
- Indigested, un-di-jes'-ted, *a.* annhreul-
iedig, didrefn, annosbarthedig; an-
adfed.
- Indigestible, un-di-jes'-tu-bl, *a.* an-
nhreuliadwy; annhrefnadwy; anner-
byniol.
- Indigestion, un-di-jes'-cyn, *s.* annhraul,
annhreuliant, malldraul, gwalldraul,
palldraul; annhreuledd.
- Indignant, un-dug'-nynt, *a.* digllawn,
lidiog, brochus; diystyrlyd; anfodd-
og, from.
- Indignation, un-dug-ne'-shyn, *s.* digllon-
edd, soriant, bâr, casnar; dirmyg, di-
ystyrwch; cawdd, gwg, gwythlonedd.
- Indignity, un-dug'-nu-ti, *s.* dirmyg, am-
mharch, diystyrwch, sarhâd.
- Indigo, un'-di-gô, *s.* glas yr India, Ind-
las, glas yr Ind, lliw glas.
- Indiligence, un-dul'-i-jens, *s.* anniwyd-
rwydd, annyfalwch, anastudrwydd.
- Indiligent, un-dul'-i-jent, *a.* anniwyd,
anastud, diog, musgrell.
- Indirect, un-di-rect', *a.* anuniawn, an-
uniongyrch, anghyfeiriol, anghy-
mhwys; gwyr, gwyrdraws, cam; am-
gylchol; annheg; dichellgar.
- Indiscernible, un-dus-syr'-nu-bl, *a.* an-
irnadwy, annealladwy; anamlwg.
- Indiscernible, un-dus-syrp'-tu-bl, *a.* an-
nyrlliadwy, anhydor, anhyrwyg.
- Indisciplineable, un-dus'-su-plun-ybl, *a.*
annysgybladwy, annysgadwy.
- Indiscoverable, un-dus-cyf'-yr-ybl, *a.*
anghanfyddadwy, anolrheiniadwy.
- Indiscreet, un-dus-erit, *a.* annoeth,
anghall, amhwylllog, ehud.
- Indiscretion, un-dus-cresh'-yn, *s.* an-
noethineb, anfoledd; ffolineb.
- Indiscriminate, un-dus-crum'-i-net, *a.*
diwahaniaeth, anwahanol; didrefn.
- Indiscrimination, un-dus-crum'-i-ne'-
shyn, *s.* anwahaniaeth, annosbarth-
iad; annirnadaeth.
- Indispensable, un-dus-pen'-sybl, *a.* an-
heggorol; angenrheidiol; anesgusad-
wy.
- Indispose, un-dus-pöz', *v.* annhueddu;
anaddasu, anhwylio.
- Indisposition, un-dus-pö-zish'-yn, *s.* an-
nhueddiad, anewyllys, anhoffder; an-
hwy, afiechyd, salwch, anardymmer.
- Indisputable, un-dus-piw'-tybl, *a.* an-
nadleuadwy, diammeu, diau.
- Indissoluble, un-dus'-so-liw-bl, *a.* an-
- nhoddadwy, anhydawdd; annattodol;
cadarn.
- Indistinct, un-dus-tinget', *a.* anwahan-
edig, anneilldudedig, annydoleddig; an-
eglor; anghroyw, anhyglyw; cym-
mysg, plith draphlith; amherffraith.
- Indistinction, un-dus-tinge'-shyn, *s.* an-
wahaniaeth, annosbarthiad; annhrefn,
ansicrwydd; annirnadaeth; cydradd-
oldeb.
- Indistinguishable, un-dus-ting'-gwis-
ybl, *a.* anwahanadwy, anhybarth;
anwahanol.
- Indite, in-deit', *v.* cyfansoddi, ysgrifenu.
- Individual, un-du-fij'-iw-yl, *a.* diwahan,
anwahanadwy, anwahanol; am-
mharthus, gosbenol; neillduol; unig-
ol, un, unig; gwahanfodol:—*s.* gwa-
hanfod; undyn, un dyn, unigyn,
neillduolyn, dyniolyn.
- Individuality, un-di-fij-iw-al'-i-ti, *s.* gwa-
hanfodaeth; unigoldeb.
- Individually, un-di-fij'-iw-yl-i, *ad.* bob
un, bob yn un ac un; bob un o'r neill-
du; yn unigol; wrtho ei hun; ar ei
ben ei hun; yn wahanfodol; yn an-
wahanol. [deb.]
- Indivinity, un-di-fun'-i-ti, *a.* annwyfol.
- Indivisible, un-di-fuz'-i-bl, *a.* anrhanad-
wy, anhyran, anhybarth.
- Indocible, un-dös'-i-bl, anhyddysg, an-
hydyn, anwar; hurt, pendew.
- Indocility, un-dö-sul'-i-ti, *s.* anhyddysg-
edd, anhydrinedd; penfasedd.
- Indoctrinate, un-doc'-tru-net, *v.* *a.*
egwyddori, athrawiaethu, addysgu,
athrylithio.
- Indolence, un'-dö-lens, *s.* musgrellni;
mewydedd, segurud, diogi; anymroad.
- Indolent, un'-dö-lent, *a.* musgrell;
swrth, diog; anymarhous, diofal; di-
boen.
- Indomitable, un-dom'-i-tybl, *a.* annof-
adwy, anhyddof, anwaradwy.
- Indorse, un-dors', *v.* *a.* cefnysgrifo, ar-
ysgrifenu; cymmeradwyo=*Endorse*,
&c.
- Indubious, un-diw'-bi-yz, *a.* diammeu,
anamheuel, ammetrus, diau, sier.
- Indubitableness, un-diw'-bu-tybl-nes, *s.*
ammetrusrwydd, diamheuaeth.
- Induce, un-diws', *v.* *a.* tueddu, dar-
bwylio; denu, tynu, annog, cymbhell.
- Inducement, un-diws'-ment, *s.* annog-
aeth; ysgogiad, cymbhelliad; achlysur.
- Induct, un-dyct', *v.* dwyn i mewn; ty-
wys; tryddwyn; glwyddfuddio, rhoi
goresgyn ar eglwys; swyddfreinio.

- Inductility, un-dyc-tul'-i-ti, *s.* anhydryn-
rwydd, anestynedd.
- Induction, un-dyc'-shyn, *s.* tynwyddydd,
cyfosiad; tywysiad, cyfarweiniad,
tryddygiad, trydded; glwysfuddiant,
goresgyniad; rhoddiad mewn medd-
iant.
- Inductive, un-dyc'-tuf, *a.* tynwyddydol,
tynwyddol, cyfosiadol; tywysiadol,
arweiniadol; casgliadol; tueddol.
- Inductive logic, un-dyc'-tuf loj'-ic, *s.*
rhesymeg dynwyddol, rhesymeg dy-
wysiadol = rhesymeg yn tywys y
meddwi i ddarganfyddiadau newydd-
ion.
- Inductor, un-dyc'-tyr, *s.* tryddygydd;
tywysydd, arweinior; dygydd i mewn.
- Indue, un-diw', *v. a.* gwisgo; cynnysg-
aedu, donio; gwaddoli.
- Indulge, un-dylj', *v.* boddio, boddhau,
anwesu, llochi; darlota; mwytho;
caniatáu, goddef; porthi; mynwesu;
cydsynio.
- Indulgence, un-dyl'-jens, *s.* anwes, mal-
dodaeth, elwch, cocraeth, darfoddiant,
cydymoddef, boddhâd; tynerwch;
hoffder; rhyddid; maddeueb.
- Indulgent, un-dyl'-jent, *a.* tirion, hy-
naws, maddeugar; anwesog; cu, mad.
- Indurate, un'-diw-ret, *v.* caledu;
haiarnu.
- Induration, un-diw-re'-shyn, *s.* ymgaled-
iad; caledwch; calon-galediad.
- Indure, un-diw'yr, *v.* parhau; dioddef.
- Industrious, un-dys'-tri-yz, *a.* diwyd,
dyfal, astud, llafurus, dichlyn; gofal-
us.
- Industry, un'-dys-tri, *s.* diwydrwydd,
ystigrwydd, gweithgarwch, llafur,
ioirthrwydd.
- Indweller, un'-dwel-yr, *s.* preswilydd,
cyfanneddwr, trigiannydd, trigwr.
- Inebriate, un-ē-bri-et, *v.* meddwi,
brwyso; madroni, hurtio, llerthu:—
s. meddwyn, brwysgwr.
- Inebriation, un-i-bri-e'-shyn, } *s.* medd-
Inebriety, un-i-brei-e-ti, } wdol,
brwysgedd, meddwad; hurtrwydd.
- Ineffective, un-e-ffec'-tuf, } *a.* an-
Ineffectual, un-e-ffec'-cw-yl, } effeithiol,
dieffaieth; dirym, ofer, gwan; aflesol;
ammharol.
- Inefficacy, un-eff'-i-cy-si, } *s.* an-
Inefficiency, un-e-ffish'-en-si, } effeith-
ioldeb; diffrwythder; dirymusder;
gwendid.
- Inefficient, un-e-ffish'-ent, *a.* aneffeith-
iol; dinerth, egwân, gwâg.
- Inelastic, un-i-las'-tic, *a.* anhydwyth,
anystwyth, annhwythol.
- Inelegance, un-el'-i-gyns, *s.* annhlysnï,
annheleidrwydd, annillynder, an-
harddwch.
- Inelegant, un-el'-i-gynt, *a.* annillyn, an-
orwyth, anghymhen, annheleidiw, an-
hoyw.
- Ineligible, un-el'-i-ji-bl, *a.* annewisol,
annymunol; anaddas, amnhriodol.
- Ineloquent, un-el'-ō-cwent, *a.* anhyawdl,
anymadroddus, anhyffraeth, amhar-
abllus, anarodrydd.
- Inequality, un-i-cwol'-i-ti, *s.* anghyfar-
taled, anghystadled, anghydraddol-
deb, anwastadrwydd.
- Inequitable, un-ec'-wu-tybl, *a.* anuniawn,
anghyfiawn, anghywir, anghyfartal.
- Inerrable, un-er'-rybl, *a.* anghyfeiliorn-
adwy, anhyball, anffaeledig, angham-
syniol.
- Inert, un-yr', *a.* anfywiog, swrth, mar-
waidd, diegni, musgrell; hurt.
- Inertia, un-yr'-shy, *s.* anegni; goddef-
oldeb, syrthni, anweithioldeb.
- Inessential, un-es-sen'-shyl, *a.* anhan-
fodol.
- Inestimable, un-es'-tu-mybl, *a.* amhhris-
iadwy, anhywerth, anhybris.
- Inevident, un-ef'-i-dent, *a.* anamlwg.
- Inevitable, un-ef'-i-tybl, *a.* anocheladwy;
anesgorol; dilys, sicr.
- Inexcusable, un-ecs-ciw'-zybl, *a.* anes-
gusodol, diesgus.
- Inexhalable, un-ecs-he'-lybl, *a.* annharth-
adwy, angeradwy.
- Inexhaustible, un-ecs-ho'-stu-bl, *a.* an-
hysbyddadwy, dihysbydd; anwadad-
adwy; diball; annhreuiliadwy.
- Inexhaustive, un-ecs-hos'-tuf, *a.* anhsy-
byddol, annysbyddol, anwaghaol.
- Inexorable, un-ecs'-ō-rybl, *a.* annyhudd-
adwy, anghymmodlawn, anhynaws;
creulawn.
- Inexpedience, un-ecs-pē'-di-ens, *s.* an-
addasrwydd, anghymhwysder; an-
fuddioldeb.
- Inexpedient, un-ecs-pē'-di-ent, *a.* anghyf-
addas, anghymmesur; anghyflêus;
anfuddiol; afreidiol.
- Inexpensive, un-ecs-pen'-suf, *a.* an-
nhreulfawr, anghostus.
- Inexperience, un-ecs-pē'-ri-ens, *s.* am-
mhrofiad, anymbrwf, anymarferiad,
anghymefindra, anwybodaeth.
- Inexpiable, un-ecs'-pi-abl, *a.* annyhudd-
adwy, anghymmodadwy; anniwyg-
iadwy; annileadwy.

Inexplicable, un-ecs'-pli-cabl, *a.* anegluradwy, anesboniadwy, anysbylgol; dyrys.

Inexplicit, un-ecs-plus'-nt, *a.* anamlwg; ammhendant, anhysbysol; tywyll.

Inexplorable, un-ecs-plö'-rybl, *a.* anfforiadwy, anysbeiadwy, anchwiliadwy.

Inexpressible, un-ecs-pres'-su-bl, *a.* anhraethadwy, anadroddadwy, anhydraith.

Inextinguishable, un-ecs-ting'-gwish-ybl, *a.* anniffoddadwy, anniffodd.

Inextricable, un-ecs'-tri-cybl, *a.* annyrysadwy, annatodol; afrwydd, nidr.

Infallibility, un-ffal-i-bul'-i-ti, *s.* anffaeledigrwydd, anhydwylledd, anfethiant, anghyfeiliornad, anhysomedd.

Infallible, un-ffal'-i-bl, *a.* anffaeledig, anhyball, difeth, anghyfeiliorn, anomadwy; sicr, diymwad.

Infamous, un'-ffe-myz, *a.* gwarthus, gwaradwyddus, cywilyddus, anghlod; brwnt, cas.

Infamy, un'-fŷ-mi, *s.* gwarth, anurddas, drygair, achlod, enllib, cywilydd.

Infancy, un'-ffan-si, *s.* babandod, mabandod, mebyd, maboed, mabolaeth.

Infant, un'-fant, *s.* baban, mebyn, maban, plentyn, dyn bach:—*a.* babanaidd, mebin, mabinaidd, plentynnaidd; ieuange, ifanc, tyner.

Infanticide, un-ffan'-ti-seid, *s.* babanladdiad, lladdiad babanod; mabanleiddiad.

Infantile, un'-ffan-tul, } *a.* mabanaidd,
Infantine, un'-ffan-tun, } babanaidd,

mebinal, mebinol, mebin, mebai; plentynnaidd; ieuange, tyner.

Infantry, un'-ffan-tri, *s.* milwyr traed, gwyr traed, peddyd, pedwys, peddytos, pedfilwyr, traedfilwyr, llyuddwyr traed.

Infatuate, un-ffat'-iw-et, *v. a.* ynfydu, gorphwylllo, pensyfrdanu; llygattynu:—*a.* ynfyd, penwan, amhwyllig, rhemp.

Infatuation, un-ffat'-iw-e'-shyn, *s.* gorphwylliad, amhwylliad; pensyfrdandod, lledfrydedd, ffoledd, hurt-rwydd; rhempiad.

Infeasible, un-ff'v'-zu-bl, *a.* anwneuthuradwy, annichonadwy; anhydrin, anhywaith.

Infect, un-ffect', *v. a.* heintio, llynu, cynghlwyfo, plaeo; llygru; halogi; adwytho.

Infection, un-ffec'-shyn, *s.* haint, heint-naws, haint glynol, ynglwyf, clefyd

llusg, llwgr, pla, adwyth; gwenwyn; heintiad; heintred.

Infectious, un-ffec'-shyz, *a.* heintus, heintddwyn, cynghlwyfus; adwythig.

Infelicity, un-ffi-lus'-i-ti, *s.* annedwydd-wch; anffawd, afwyddiant, blinfyd.

Infer, un-ffyr', *v. a.* casglu, tynu casgliad.

Inference, un'-ffyr-ens, *s.* casgliad; canlyniad, cynghlo.

Inferior, un-ff'ri-yr, *a.* is, iselach; gwaelach, salach; gwaeth; llai; diweddard; israddol; isaf:—*s.* isafiad, goriselwr, israddwr.

Inferiority, un-ffi-ri-or'-i-ti, *s.* iselder, isder, israddoldeb, gwaelder; israddiaeth; salwedd.

Infernal, un-ffyr'-nyl, *a.* uffernol, uffernaidd; cethernol, dieflig; isaf:—*s.* uffernolyn.

Infertility, un-ffyr-tul'-i-ti, *s.* anffrwythlondeb, diffrwythder, diffaethder.

Infest, un-ffest', *v. a.* aflonyddu, blino, poeni, plaeo, gormesu.

Infidel, un'-ffi-del, *a.* digred, anghred, diffydd, anfyddiol; paganaidd; annuwiiaidd; infidelaidd:—*s.* anfyddiwr, anghredwr, anghredodyn, diffydd, anfyddiad, digred, annuwiad, gwrthfyddiwr; infidel.

Infidelity, un-ffi-del'-i-ti, *s.* anfyddiaeth, anghrediniaeth, anghred; annuwiiaeth, didduwiaeth, infideliaeth; anffyddlondeb; brad.

Infiltrate, un-fful'-tret, *v. n.* ymhidlo.

Infinite, un'-ffi-nut, *a.* anfeidrol; annerfynol; aneirif, afrifed, dirif; diddiwedd; diball.

Infinitesimal, un-ffun-i-tes'-i-myl, *a.* gorfychanigol, bychydigol; anfeidrol fach:—*s.* gorfychanigyn, gorfychydygyn.

Infinitive, un-ffun'-i-tuf, *a.* annerfynol; anorphen; annerfynadwy.

Infinitude, un-ffun'-i-tiwd, *s.* anfeidroldeb; annerfynolrwydd; anfesuri.

Infirm, un-ffyrn', *a.* gwan, egwan, dirym, llesg, eiddil, ansad, methedig; claf; amhhybyr; ammhenderfynol.

Infirmity, un-ffyr'-myr-i, *s.* clafdy, ysbytty, elusendy cleifion.

Infirmity, un-ffyr'-mi-ti, *s.* gwendid, egwander, anghyferth, anghadernid; afiechyd, faledd; amherffwithrwydd.

Infix, un-ffics', *v. a.* gosod, sodi; planu; greddfu; sicrhau.

Inflame, un-fflem', *v.* ennyrn, fflamio,

ennynu, fflamychu, cynneu, tanio; digio, cyffroi; annos; chwanegu; ymlidio.

Inflammability, un-fflam-ma-bul'-i-ti, *s.* hyfflamedd, ffamiogrwydd; hyllogedd; hyddigrwydd.

Inflammable, un-fflam'-mybl, *a.* hyfflam, fflamychadwy, hyboeth; ennyus, hyddig.

Inflammation, un-fflam-me'-shyn, *s.* fflameg, ennyfa, tandde, llosgfa, brydaniaeth, tra-gwres, gwridd, angerdd, llosg; fflamiad; darfrydiad; llid, digder, cynhyrriad.

Inflate, un-fflet', *v. a.* ffuglio; chwythu; chwyddo; codi; balchïo; llenwi:—*a.* ffugliog; chwyddedig; dargestol.

Inflation, un-ffle'-shyn, *s.* ffugliad; ymchwyyddiad; bolchwydd; balchder, coegni.

Infect, un-fflect', *v. a.* plygu, camu, ystumio; amrywio, treiglo, troi, newid.

Infection, } un-fflec'-shyn, *s.* plygiad,
Inflexion, } gogwyddiad, gwyrriad;
lleddfiad, amrywiad, treigliad; cyweiriad; gwyrogwydd.

Infective, un-fflec'-tuf, *a.* plygiadol, plygol; treigliadol; hydreigl.

Inflexible, un-fflec'-su-bl, *a.* anhyblyg, anystwyth, diymdro, anystumio; cildyn, ystyfnig; anghyfnewidiol, annyhuddadwy; diysgog; gwrdd.

Infect, un-fflict', *v. a.* cospi; cymhwyso; gosod ar.

Infiction, un-fflic'-shyn, *s.* cospedigaeth, dial; bwriad ar.

Influence, un'-ffliw-ens, *s.* dylanwad, effaith, effeithioldeb, cyffrawd, gweithrediad, cynhyrriad, nerth, rhiuwedd, gwyrrth; llywodraeth; annogaeth; dyllifiad, ymlanwad; goen:—*v. a.* dylanwi, dylanwadu, effeithio ar; tueddu, gogwyddo, annog; cyffroi; llywodraethu, arwain.

Influent, un'-ffliw-ent, *a.* ymlifol, dylanwol, ynferol.

Influential, un-ffliw-en'-shyl, *a.* dylanwadol; annogol, cymhellol, cynddylig.

Influenza, un-ffliw-en'-zy, *s.* annwyd-wst, twymyn annwyd, annwyd heintiol.

Influx, un'-fflycs, } *s.* ymlan-
Influxion, un-fflyc'-shyn, } wad, ynfer, dyllifiad; atgludiad; cyflawnder.

Infold, un-ffold', *v. a.* dadblygu, dyblygu, amlennu, amwisgo, amdoi, amgau, goblygu, arlennu; cuddio, gorchuddio; cofleidio; anglymu, plethu.

Infoliate, un-ffö'-li-et, *v. a.* dalennu, deilio, deiliannu.

Inform, un-fform', *v.* hysbysu; cyfarwyddo; dysgu; mynegi, traethu; achwyn; bywiogi:—*a.* dilun, afluniaiidd, hagr.

Informal, un-ffor'-myl, *a.* anffurfiol, afreolaidd, annhrefnus; annefodus; answyddogol; anaddas.

Informant, un-ffor'-mynt, *s.* hysbyswr, mynegwr, hyfforddwr; achwynwr.

Information, un-ffor-me'-shyn, *s.* hysbysrwydd, hysbysiad, gwybodaeth, copinod, mynegiad, cyfarwyddyd, hyfforddiant; hanes; dysg, athrawiaeth; cyhuddiad, achwyn.

Informative, un-ffor'-my-tuf, *a.* bywiocaol, bywhaol, bywiocäus.

Informidable, un-ffor'-mu-dybl, *a.* anarswydawn, anarswydol.

Informity, un-ffor'-mu-ti, *s.* anffurfioldeb, afreolaeth, annhrefn; afluniceiddiwch.

Infract, un-ffract', *v. a.* tori, dryllio; troseddu.

Infraction, un-ffrac'-shyn, *s.* toriad, breg; troseddiad; mandoriad.

Infrangible, un-ffran'-ji-bl, *a.* annhoradwy; anorfol, cryf.

Infrequent, un-ffri'-cwent, *a.* anfynych; anaml; ambell; anghyffredin.

Infrigidate, un-ffrij'-i-det, *v. a.* oeri, sferu.

Infringe, un-ffrunj', *v. a.* tori, dryllio; troseddu; dirymu; cwtogi; gormesu.

Infuriate, un-ffiw'-ri-et, *a.* ffyrnig, cynddeiriog, gorwyllt, llidiog, gorphwyllog:—*v. a.* cynddeiriogi, llidïo, cyffroi, gwylltio.

Infuse, un-ffiwz', *v. a.* mwydo, trwytho, sicio; ynfenu; tywallt i mewn.

Infusible, un-ffiw'-zu-bl, *a.* ynferadwy; mwydadwy, siciadwy, hydywallt; anrhoddadwy, anhwydaudd.

Infusion, un-ffiw'-zhyn, *s.* tywalltiad; awgrym, yngan; ynferiad; mwydiad, siciad, cymhlethiad; mwydlyn, trwyth.

Infusive, un-ffiw'-suf, *a.* cynneddfol; trwythol, mwydol; ynferol.

Ingathering, un-gadd'-yr-ing, *s.* cynnull, cynauaf; amser cynnull.

Ingenerate, un-jen'-yr-et, *v. a.* greddfdu, mewn-genedlu:—*a.* greddfol, cynhenid, naturiol.

Ingenious, un-jü'-ni-yz, *a.* manylwech, cywraïn, celfydd, athrylithgar, dyfeisgar, medrus; synwryol, deallgar;

cymhwys, cymhen; ystrywgar, cyfrwys.
 Ingenuity, un-ji-niw'-i-ti, *s.* manyldeb, cywreinrwydd, hyfedredd; athrylith, llafanedd.
 Ingenuous, un-jen'-iw-yz, *a.* didwyll, gonest, diffuant, rhydd, clau, diragrith; haelwych; boneddig, gwych, diledryw; breiniol.
 Ingenuousness, un-jen'-iw-yz-nes, *s.* tegwch. didueddrrwydd; haelwychder, boneddigrwydd.
 Ingest, un-jest', *v. a.* tafu i'r cylla; rhoi yn y cylla; cludo i mewn.
 Inglorious, un-glō'-ri-yz, *a.* anogoneddus, anghlodfawr, dianrhydeddus; gwarthus, cywilyddus; gwael, isel, sal, dirmygus.
 Ingot, ing'-gyt, *s.* clumpl, talp, llafn.
 Ingrate, un-gret', *a.* anniolchgar, diddiolch; anhyfryd, anfodds:—*s.* anniolchyn, anniolchwas.
 Ingratiate, un-grē'-shi-et, *v. a.* ennil bodd; cymmeradwyo.
 Ingratitude, un-grat'-ti-tiwd, *s.* anniolchgarwch.
 Ingredient, yn-grē'-di-ent, *s.* cyffyr; defnydd; mysgran, cymmysgran.
 Ingress, ing'-gres, *s.* dyfodfa, trydedd.
 Ingulf, un-gylf', *v. a.* llyngau=*Engulf*.
 Ingurgitate, un-gyr'-ji-tet, *v.* trafylngau, rheiblyngau; gwangcio; ymddyfoli.
 Ingustable, un-gys'-tybl, *a.* anhybrawf, amhroffadwy, anchwaethadwy.
 Inhabit, un-hab'-ut, *v.* preswyllo, cyfanreddu, trigiannu, cartrefu; byw, bod.
 Inhabitable, un-hab'-i-tybl, *a.* cyfanreddol, preswyladwy.
 Inhabitant, un-hab'-i-tynt, *s.* trigiannydd, preswylwr, anneddwr, preseddwr; preswylferch.
 Inhabitation, un-hab-i-te'-shyn, *s.* preswylad, trigant; preswylfod, arosfa; poblogaeth.
 Inhalation, un-ha-le'-shyn, *s.* ymanadliad.
 Inhale, un-hel', *v. a.* anadlu, atanadlu, iddanadlu; tynu i mewn.
 Inharmonious, un-har-mō'-ni-yz, *a.* anghynganeddol, digynganedd, anghydeiniol, anghyssain, anghyd-gordiol, anghydlaes, dianaw; anghyson, anghytun.
 Inhere, un-hē'yr, *v. n.* ymlynu, greddfdu, dwfnlynu.
 Inherence, un-hē'-rens, *s.* ymlyniad; cynhenidrrwydd; ymreddfiad; ymfodolaeth.

Inherent, un-hi'-rent, *a.* cynhenid, cynnwynol, naturiol; yn nglŷn; elwig.
 Inherit, un-her'-ut, *v.* etifeddu; medd-iannu, perchenogi; tattrefu.
 Inheritable, un-her'-i-tybl, *a.* etifeddadwy; etifeddol, treftadol, tattrefol.
 Inheritance, un-her'-i-tyns, *s.* etifeddiaeth, treftadaeth, priodoriaeth; meddiant; rhandir.
 Inheritor, un-her'-i-tyr, *s.* etifedd.
 Inheritor, un-her'-i-tyr, *s.* etifedd.
 Inheritor, un-her'-i-tyr, *s.* etifedd.
 Inheritor, un-her'-i-tyr, *s.* etifedd.
 Inhibit, un-hub'-ut, *v. a.* gwahardd, gwarafun, luddias, rhwystro, attal, llesteirio.
 Inhospitable, un-hos'-pu-tybl, *a.* anlettygar, anhywest, anghroesawus; anhynews, anfwyn.
 Inhospitability, un-hos-pu-tal'-i-ti, *s.* anlettygarwch, aflettyaeth, anarfoll, anysbydwriaeth.
 Inhuman, un-hiw'-myn, *a.* annynol, creulawn, anwar, milain, anhynews.
 Inhumanity, un-hiw-man'-i-ti, *s.* annynoliaeth, ffyrnigrwydd, cieidd-dra, dywalder.
 Inhumate, un-hiw'-met, } *v. a.* claddu,
 Inhume, un-hiw'm', } daiaru.
 Inimaginable, un-um-maj'-i-nybl, *a.* annychymmygadwy, anhydub.
 Inimical, un-un'-i-cyl, *a.* gelynyol, gwrthwynebus, cas; niweidiol; angharedig; croes.
 Inimitable, un-un'-i-tybl, *a.* anefelychadwy, dihefelydd, annynwarddwy, annynol, aniflyddadwy; digymhar, rhagorol.
 Iniquitous, un-ic'-wi-tyz, *a.* anghyfiawn, anunion, anonest, anwir, cam; drwg, anfad.
 Iniquity, un-ic'-wi-ti, *s.* anghyfiawnder, anwiredd, trawster, pechod, trosedd, camdwy.
 Irritable, un-ur'-ru-tybl, *a.* anhyddig, diddig, anhylid.
 Initial, un-ish'-yl, *a.* dechreuol; cychwynol, egwyddorol; cyntaf:—*s.* cynlythyren, blaenlythyren, rhaglythyren:—*pl.* dechreuolion.
 Initiate, un-ish'-i-et, *v.* egwyddori, addysgu, hyfforddi; dechreu; cyssegru; caniatáu:—*a.* anarferedig, newydd; dechreuedig; egwyddoredig.
 Initiation, un-ish-i-e'-shyn, *s.* egwyddoriad, cynwyddoriad, dechreuad, cychwyniad.
 Inject, un-ject', *v. a.* tafu, bwrw, idd-yr; chwistrellu; gyru i mewn.

- Injection, un-jec'-shyn, *s.* iddyriad; chwistrellwy, rhefrolch; llenwad; chwistrelliad i mewn.
- Injudicable, un-jw'-di-cybl, *a.* anfarnadwy.
- Injudicial, un-jw'-di-cyl, *a.* anghyfreithiol.
- Injudicious, un-jw'-dish'-yz, *a.* annoeth, ansynwyrol, anghall; diamcan, difarn.
- Injunction, un-jyngc'-shyn, *s.* gorchymyn, arch, cymmyniad, gosodiad; gwaharddeb.
- Injure, un'-jur, *v. a.* niweidio, drygu, colledu; briwio, anafu; dolurio, poeni; sarhau; tori; troseddu; gwaethygu.
- Injurious, un-jw'-ri-yz, *a.* niweidiol, argyweddus, camweddus, anghyfiawn, traws; sarhâus, enllibus; dryglawn.
- Injury, un'-jyr-i, *s.* niwed, camwri, colled, erniwed; anghyfiawnder; sarhâd; blinder; drwg.
- Injustice, un-jys'-tus, *s.* anghyfiawnder, camwedd, annuwioldeb; anghyfraith.
- Ink, ingc, *s.* du, du ysgrifenu, ingc, ysgrifwy, ysgrifyn:—*v. a.* duo; ingcio.
- Inkhorn, ingc'-horn, *s.* corn du, corn du ysgrifenu, ingegorn, corn ingc.
- Inkling, ingc'-ling, *s.* lledhysbysrwydd, arwydd, awgrym, amnaid, lledfynag, crybwyl, eddrin, gorybydd, ingeling; tuedd.
- Inkstand, ingc'-stynd, *s.* ysgrifensaf, ysgriflestr, llestr ingc, ingcsaf.
- Inky, ingc'-i, *a.* du, duog, ingcaidd.
- Inlace, un-les', *v. a.* ynsideru.
- Inlaid, un-led', *p. p.* amryddarn, amrywaith; brithosodedig; halgoediog, arddalenog.
- Inland, un'-land, *a.* canoldirog, diarfor, ynnhiriog, anarfor, perfeddwladol; cymmherfedd; mewnlol; cartrefol:—*s.* canoldir, perfedd-dir, perfeddwlad, anarfordir, angorwlad.
- Inlaw, un-lo', *v. a.* dadanaddwyno.
- Inlay, un-le', *v. a.* arwynebu, arddalenn, hulgoedio; brithosod, ynsodi; brithweithio, amryfalu.
- Inlay, un'-le, *s.* yr ynsawd.
- Inlet, un'-let, *s.* geneu, ceg, geneuffordd, ffrydle, dyfrfa, gollyngfa; dyfodfa; camlas, cilfach, ebach.
- Inlock, un-loc', *v. a.* cloi i mewn; cloi un peth gyda'r llall.
- Inmate, un'-met, *s.* cytty, cyttywr, llettywr, gwestai, hydafog; trigiannydd:—*a.* cyttyol, cytty, cyttyddol, bydafog; trigiannydd.
- Inmost, un'-most, *a.* cymherfeddaf; dirgel; dirgelaf; dyfnaf.
- Inn, un, *s.* gwesty, gwestyfa, lletty, llettyfa, tafarn, gwesty, ostl, ostri, In:—*v.* llettya, tuo; cymmeryd lletty.
- Innate, un'-net, *a.* cynhenid, cynwynol, greddfoll, naturiol, anianol, mewnlol; ardyfol.
- Innavigable, un-naf'-i-gybl, *a.* anfordwyol, anfordwyadwy, anforiadwy.
- Inner, un'-nyr, *a.* tufewnlol, mewnlol; nes i mewn; oddi fewn; dirgelach.
- Innermost, un'-nyr-möst, *a.* nesaf i mewn; cymherfeddaf; dirgelaf; dyfnaf.
- Innerve, un-nyrf', *v. a.* cryfhau, grymuso, nerthu, gwrygio, arialu.
- Innholder, un-höl'-dyr, *s.* tafarnwr, gwestywr, ostriwr.
- Innocence, un'-ö-sens, *s.* diniweidrwydd, gwiriondeb, purdeb, glendid, cleuder.
- Innocent, un'-ö-sent, *a.* diniwed, gwirion, diddrwg, dieuog, dinam, glân; pur; cyfreithlawn:—*s.* gwirion, gwirioniad.
- Innocuous, un-noc'-iw-yz, *a.* diniwed, diddrwg, diberygl, anniweidiol.
- Innovate, un'-ö-fet, *v.* newyddu, newyddiannu, newyddlunio; newid defod; cyfnewid.
- Innovation, un-nö-fe'-shyn, *s.* newyddiant, newyddiad; arfer newydd, newyddbeth.
- Innoxious, un-noc'-shyz, *a.* diniwed, diddrwg, diadwyth; anheintus.
- Innuendo, un-iw-en'-dö, *s.* awgrym, amnaid, lledhysbiad, byrson, crybwyll.
- Innumerable, un-niw'-myr-ybl, *a.* aneirif, afrifed, annifeiriol, dirif.
- Inobservable, un-ob-zyr'-fybl, *a.* anweladwy; annodadwy, anhud.
- Inobtrusive, un-ob-trw'-suf, *a.* anymwthgar.
- Inoculate, un-oc'-iw-let, *v.* impio, bywullu, llygadimpio; heintimpio.
- Inodorous, un-ö'-dö-ryz, *a.* disawr, ansawrus, diarogl.
- Inoffensive, un-off-en'-suf, *a.* didramgywydd; diniwed, diddrwg; anwrthwynebus.
- Inofficial, un-off-ish'-yl, *a.* answyddol.
- Inofficial, un-off-ish'-yz, *a.* anghymwynasgar; anfoesgar; angharedig; anymyrgar; anofalus.
- Inopportune, un-op'-pör-tiwn, *a.* anghyflêus; anamserol, amhrydlawn; anghyfadwas; diegwyl, diadeg.

- Inoppressive, un-op-pres'-suf, *a.* anormesol, anorthrymus, anormeilus.
- Inordinate, un-or'-di-net, *a.* afreolus, aflywodraethus; anghymmedrol, trachwantus, gormodol, diraith; tra, rhy.
- Inorganic, un-or-gan'-ic, *a.* anghyfluniol, ammheiriannol, anernigol, digyfansawdd, anofferynol, anghrethol.
- Inquest, ing'-cwest, *s.* ymofyniad, ymchwiliad, holedigaeth, ymgais; rheithymchwil; rheithwyr; rheuth, profraith, trengholiad.
- Inquire, un-cwei'-yr, *v.* ymofyn, holi, ceisio, chwilio, ymorol, ymgeisio, ymgynghori.
- Inquiry, un-cwei'-ri, *s.* ymofyniad, ymchwiliad, ymorol, gofyniad.
- Inquisition, un-cwi-zish'-yn, *s.* ymofyniad, archwiliad, holedigaeth, trychwilid; rheithfarn, dedfryd, profraith; chwilylys, chwilyls, chwiliadlys, holiadlys.
- Inquisitive, un-cwuz'-i-tuf, *a.* ymofyngar, ymchwilgar, chwilyfrydig:—*s.* ymofynwr, chwilgarwr.
- Inquisitor, un-cwuz'-i-tyr, *s.* ymofynwr, holiedydd; chwilyswr.
- Inquisitorial, un-cwuz-i-tö'-ri-yl, *a.* ymofynol; chwilysol; trawsfarnol.
- Inrail, un-re'l', *v. a.* amgledru, amreilio.
- Inroad, un-röd, *s.* ymgyrch, rhuthr, ymosodiad; rhyfelgyrch; gormes, trais.
- Insalubrious, un-sa-liw'-bri-yz, *a.* afiach.
- Insalutary, un-sal'-iw-tyr-i, *a.* afiach; anniogel.
- Insane, un-sen', *a.* gorphwyllog, gwallgof, ammhwylllog, lledfrydig; penwan, syfrdan.
- Insanity, un-san'-i-ti, *s.* gwallgofrwydd, gorphwyll, ymfydrwydd, ammhwyll.
- Insatiable, un-se'-shybl, } *a.* anniwall,
Insatiate, un-se'-shi-et, } annigonol,
diwala, anniwalladwy; gwangcus, awyddus.
- Insatiety, un-sa-tei'-e-ti, *s.* anniwallrwydd, annigonolrwydd, gwangc.
- Insaturable, un-sat'-shw-rybl, *a.* anniwalladwy, annigonol, diwala.
- Inscribe, un-screib', *v. a.* arysgrifenu, arysgrifo, ysgythru ar, creifftio; ysgrifenu, argraffu, nodi; cyflwyno.
- Inscription, un-scrip'-shyn, *s.* arysgrifen, craifft, argraff, cerfysgrif; ysgrifen; testyn, senw, enweb; argyflwyniad; arnhegiad.
- Inscrutable, un-scrw'-tybl, *a.* anchwilidawdy, anlrrheiniadwy; anhydraidd.
- Insect, un'-sect, *s.* trychfil, trychfilyn, trychbryfyn, rhilyn, trychednogyn:—*a.* trychfilaidd; bychan, dirmygedig.
- Insection, un-sec'-shyn, *s.* trychiad, toriad, gorthoriad, trwch, tor.
- Insecure, un-si-ciw'-yr, *a.* anniogel, ansicr, annyls.
- Insecurity, un-si-ciw'-ri-ti, *s.* anniogelwch, ansicrwydd; perygl.
- Insensibility, un-sen-su-bul'-i-ti, *s.* annheimladrwydd, ansynioldeb; anhyweledd; hurtrwydd.
- Insensible, un-sen'-su-bl, *a.* dideimlad, annheimladwy, diymglywed; anhywel, annirnadwy; disynwyr; graddol.
- Inseparable, un-sep'-yr-ybl, *a.* anwahanadwy, anysgaradwy, anesgarol; anhyran.
- Insert, un-syr', *v. a.* rhoddi i mewn; doddi yn; impio; seidio, ynddodi, ynsodi; gosod, doddi.
- Insertion, un-syr'-shyn, *s.* rhoddiad i mewn; seidiad, ynddodiad; impiad; gorymddwyn; said.
- Inset, un-set', *v. a.* ynddodi, ynsodi, gosod, sodi, planu:—*s.* ynddodiad; nod mewn nod.
- Inshaded, un-she'-ded, *a.* cysgodog.
- Inshelter, un-she'-tyr, *v. a.* cysgodi.
- Inshrine, un-shrein', *v. a.* creirio; creirgellu, tlysgellu, ysgrinio, coffri.
- Inside, un'-seid, *s.* tu mewn, y rhan fewnol; cendod; gwely.
- Insidious, un-sud'-i-yz, *a.* dichellgar, twyllodrus, bradwrus, cyfrwys, bachellgar.
- Insight, un'-seit, *s.* edrychiad i mewn; cyfarwyddydd, medrusedd, tryolygiad.
- Insignia, un-sug'-ni-y, *s. pl.* arwyddnodau, rhagornodau; arwyddion anrhydedd.
- Insignificance, un-sug-niff'-i-cyns, *s.* anystyr, anarwyddocâd, annefnydd, ysgafnder; gwagsawrwydd; oferedd, anfuiddoler; gwaelder.
- Insignificant, un-sug-niff'-i-cynt, *a.* diystyr, dibwyll; dibwys; ansylweddol, diddefnydd; ofer, anolo, gwagsaw; diles; dirmygedig.
- Insincere, un-sun-s'yr, *a.* anghywir, rhagrithiol, ffugiol, anffyddlawn, ffals.
- Insincerity, un-sun-ser'-i-ti, *s.* anghywirdeb, ffuantrwydd, ffug, twyll; anhegwch.
- Insinuant, un-sun'-iw-ant, *a.* hudfodd-

- iol; gwenieithus; lledfynegol; cyfrwys; ensyniol.
- Insinuate**, un-sun'-iw-et, *v.* lledawgrymu, lledarwyddo, lledfynegi, gogrybwyll, gogyfeirio, awgrymu, lledgynnwg, ensynio; ymlithro, ymlusgo; ennill yn raddol; gwenieithio, truthio, sidanu, hufdoddio; dyhidlo i mewn; ynferu.
- Insinuation**, un-sun-iw-e'-shyn, *s.* ymlithriad i mewn; lledawgrymiad, lledhysbysiad, gogrybwylliad; awgrym, lledfynag, amnaid; lledsen, lledogan; trawsdrem; truthwenieithiad.
- Inspid**, un-sup'-ud, *a.* diflas, merf, anfflasus, merfaidd, ofaidd; marwaidd, ffladr; mall.
- Inspidity**, un-su-pud'-i-ti, *s.* diflasrwydd, merfedd, adffas, ofeiddrwydd, mallder.
- Insist**, un-sust', *v. n.* sefyll, gorphwys, pwyso; arsefyll, ymddibynnu: — *To insist on*=aros ar; cadw at; pwyso ar; haeru, hōni, mynu; dirgynhell; symbylu.
- Insnares**, un-sne'-yr, *v. a.* maglu, rhwydo, bachclu.
- Insobriety**, un-sō-brei'-e-ti, *s.* ansobrywydd, ansyberi, anghymmedroldeb, meddwod.
- Insociable**, un-sō'-shybl, *a.* anghyfeillgar, digyfeillach, anghymrodol; anhynaws.
- Isolate**, un'-sō-let, *v. a.* heulo, heuliadu; heulysychu, heulganu.
- Insolence**, un'-sō-lens, *s.* traha, trahauder, trawsfalchder, gorhydry, rhyfyg, rhydres; haerllugrwydd, herder; anfoes.
- Insolent**, un-sō'-lent, *a.* trahäns, taiog, balch, digywilydd, ffrom.
- Insolubility**, un-sō-lud'-i-ti, *s.* annirfingder, anfferder, ansadrywydd; gwendid.
- Insoluble**, un-sol'-iwbl, *a.* annhoddadwy; anhylif; annatodadwy; dyrys; anegluradwy.
- Insolvable**, un-sol'-fybl, *a.* annatodadwy; anegluradwy; annhaladwy, anhydral.
- Insolvency**, un-sol'-fen-si, *s.* talfeth, methdaliad, toredigaeth.
- Insolvent**, un-sol'-fent, *a.* methdalu, talfethol; toredig: — *s.* methdalwr, talfethwr, toredigwr.
- Insomuch**, un-sō-myc, *ad.* yn gymmaint; gan, can; hyd oni; fel, mal, fal, nes, fel ag; i'r fath raddau.
- Inspect**, un-spect', *v. a.* edrych i mewn; chwilio, bwrw golwg ar; arolygu, goruchwylio; edrych dros.
- Inspection**, un-spec'-shyn, *s.* edrychiad i mewn; chwiliad, arolygiaeth, llywodraeth; gwyliadwriaeth; darswyddiad.
- Inspector**, un-spect'-tyr, *s.* arolygwr, goruchwyliwr, golygiedydd, chwiliedydd; ymwelwr; darswyddwr; peithiedydd.
- Inspersion**, un-spyr'-shyn, *s.* taenelliad.
- Inspiration**, un-spu-re'-shyn, *s.* anadliad, anadliad i mewn; ysbrydoliaeth.
- Inspire**, un-spei'-yr, *v. a.* anadlu; tynu yr anad i mewn; ysbrydoli; awchu, cynhyrfu.
- Inspirit**, un-spur'-ut, *v. a.* bywiogi, bywiocâu, eidiogi, arialu; ysbrydoli; ynio, gwrygio.
- Insipitation**, un-spu-se'-shyn, *s.* tewychiad, tewhâd.
- Instability**, un-sty-bul'-i-ti, *s.* ansefydlogrwydd, anwadalwch; cyfnewidioldeb.
- Instable**, un-ste'-bl, *a.* ansefydlog, gwamal, ansad, syfal; cyfnewidiol.
- Install**, un-stol', *v. a.* ystelio, gorseddu; urddo, graddio, sefydlu.
- Installation**, un-stol-le'-shyn, *s.* gorsedd-iad; urddiad, graddiad; sefydlu.
- Installment**, un-stol'-ment, *s.* gorsedd-iad, ystelfa; rhandal, cyfrandal; rhandaliad; dogn, rhan, cyfran.
- Instance**, un'-styns, *s.* anghraifft, enghraifft, engraff, cynllun, siampl, esiampl; cais, gofyn, eiriolaeth, taerineb, deisyfiad, dymuniad, amser, pryd, achlysur, achos; crybwyll: — *v.* rhoddi engraffft; rhoi cynllun; son am, crybwyll, enwi; profi trwy engraffft.
- Instant**, un'-stynt, *a.* presennol, digyfrwng, diattreg, diannod, disymmwth, ebrwydd; cyfagos, gerllaw; taer, dyfal, difrifol; rhe, cyfisol: — *s.* muniyd, meityn, eiliad, cythrym, cyttrym, chwipyn, haiach; amrentyn; pryd, amser; y mis hwn.
- Instantaneous**, un-styn-te'-ni-yz, *a.* disymmwth, diattreg, disyfyd, cythrymol, chwap.
- Instantaneously**, un-styn-te'-ni-yz-li, *ad.* yn ddisymmwth; mewn muniyd; mewn eiliad; ar darawiad amrant; ar unwaith; chwap; yn ebrwydd; haiach.
- Instantly**, un'-stynt-li, *ad.* yn ddisym-

- mwth; yn y man; toc=*Instantaneously*.
- Instate, un-stet', *v. a.* gosod, sefydlu; urddosod, graddosod.
- Instead, un-sted', *ad. prp.* yn lle; tros, dros.
- Instep, un'-step, *s.* mwnwgl troed, ar-sang.
- Instigate, un'-sti-get, *v. a.* cynhyrfu, annog, cyffroi, cymhell, annos, hysio.
- Instigation, un'-sti-ge'-shyn, *s.* cynhyrfiad, annogaeth, ystuniad, ysmudiad, ergyriad, diriad.
- Instill, un-stul', *v. a.* defnyddu i mewn; ynferu; athrawiaethu, addysgu, egwyddori.
- Instillation, un-stul-le'-shyn, *s.* tywalltiad i mewn bob yn ddefnydd; ynferiad, deigrnydiad; athrawiaeth, hyfforddiad.
- Instillment, un-stul'-ment, *s.* defnyddiad.
- Instinct, un'-stinget, *s.* greddf, cyingreddf, anian, cynneddf, anianwyn, cyffrawd, cynhyrfiad; ysbrydoliaeth: —*a.* cynhyrffedig, cyffroedig; bywiog, hawntus.
- Instinctive, un'-stinget'-tuf, *a.* greddf, anianol.
- Institute, un'-sti-tiwt, *v. a.* gosod, sefydlu; deddfu, rheithio, ordeinio, ap-pwyntio; egwyddori, dysgu; gwneuthur; sylfaenu, selio; dechreu, cychwyn: —*s.* deddf, cynraith, rhaith; gosodiad, deddfawd; defod; egwyddor, arwireb, llyfr egwyddorion; sefydliad; cymdeithas.
- Institution, un'-sti-tiwt'-shyn, *s.* sefydliad, gosodiad, trefniad; addysgiad, hyfforddiad, dysgeidiaeth; deddfiad, rheithiad; deddf; cymmeradwyad.
- Instop, un-stop', *v. a.* attal; cau; sicrhau. [edig.]
- Instratified, un-strat'-i-ffeid, *a.* ynhaen.
- Instruct, un-stryct', *v. a.* addysgu, hyfforddi, egwyddori, athrawiaethu; trawiadu; cyfarwyddo, hysbysu, gorchymyn.
- Instruction, un-stryct'-shyn, *s.* addysg, dysgeidiaeth, athrawiaeth; hyfforddiad, egwyddoriad; gorchymyn.
- Instructive, un-stryct'-tuf, *a.* addysgiadol, athrawus, hydrow.
- Instructor, un-stryct'-tyr, *s.* addysgwyr, dysgawdwr, athraw; cyfarwyddwr, trawiadur.
- Instructress, un-stryct'-tres, *s.* dysgodres, athrawes, dysgawdures.
- Instrument, un'-strw-ment, *s.* offeryn, peiriant, ermig, teclyn, tacl, ceryn, arf, diler, celfyn; dodrefnyn; gweithred, ysgrifen, llythyr.
- Instrumental, un-strw-men'-tyl, *a.* offerynol, peiriannol, ermigol; defnyddiol; gwasanaethgar, buddiol.
- Insubjection, un-syb-jec'-shyn, *s.* anarostyngiad.
- Insubordination, un-syb-or-di-ne'-shyn, *s.* afreolaeth, terfysg; anymostyngiad. [sylweddol.]
- Insubstantial, un-syb-stan'-shyl, *a.* an-
- Insufferable, un-syff'-yr-ybl, *a.* anoddefadwy, annoddefol; atgas.
- Insufficiency, un-sy-ffish'-en-si, *s.* an-nigonoldeb; anallu; diffyg.
- Insufficient, un-sy-ffish'-ent, *a.* annigonol; analluog; anghyfraidd, anghyaddas. [yswr.]
- Insular, un'-siw-lyr, *a.* ynysol: —*s.* yn-
- Insulate, un'-siw-let, *v. a.* neillduo, gwahanddodi, unigo, manadu; ynysu: —*a.* ar ei ben ei hun; neillduedig, unigedig.
- Insulator, un'-siw-le-tyr, *s.* monadur; anarweinydd; annhrydar.
- Insult, un'-sylv', *s.* sarhad, dirmyg, traha, dirdra, argyweddf, cawdd, coddiant, sar; rhyfyg; rhuthr, ymgrech.
- Insult, un'-sylv', *v.* sarhau, ammharchu, dirmygu, tremygu, difrio; diystyru; gwawdio, gwatwar; ymruthro ar.
- Insuperability, un-siw-pyr-lyr, *s.* anorfoddedd, anorchfygolrwydd.
- Insuperable, un-siw'-pyr-ybl, *a.* anorfod, anorchfygol, anoresgynol; anesgorol.
- Insupportable, un-syp-por'-tybl, *a.* anoddefol, annoddefol, anoddefadwy; gorthrwn.
- Insuppressible, un-syp-pres'-su-bl, *a.* anattaladwy, afluddiadwy; anghuddiadwy.
- Insurance, un-shw'-ryns, *s.* diogeliad, digollediad, yswiriant; yswirdal, llog digolledu.
- Insure, un-shw'-yr, *v.* diogelu, digolledu, yswirio, gwarantu.
- Insurgent, un-syr'-jent, *a.* terfysgol, terfysglyd, gwrthryfelgar: —*s.* terfysgwr, gwrthryfelwr; ymgodwr, gwrthodwr.
- Insurmountable, un-syr-mown'-tybl, *a.* anorfod, anorchfygadwy, annhrechadwy.
- Insurrection, un-syr-rec'-shyn, *s.* terfysg, gwrthryfel, cyffro, gwrthryn, traweniad.

Insusceptible, un-sys-sep'-tu-bl, *a.* annerbyniadwy; aneffeithiol, anysgogol.
 Intangible, un-tan'-ji-bl, *a.* annheimpladwy, anhydeiml, anghyffyrddadwy.
 Intastable, un-te'-stybl, *a.* anchwaethwy, anflasadwy, amhrofodwy.
 Integer, un'-ti-jyr, *s.* cyfanrif, sym; *y* cyfan:—*pl.* cyfanion, symion, cyfanrifau.
 Integral, un'-ti-gral, *a.* cyfan, cyfa, cyfoll, didwn, symiol; cyflawn, llwyr, perffaith:—*s.* *y* cyfan, *y* cyfoll, cyfanbeth, cydol.
 Integrate, un'-ti-gret, *v. a.* cyfanu; adferu, adnewyddu; perffeithio.
 Integrity, un-teg'-ri-ti, *s.* cyfander; uniondeb, cywirdeb, gonestrwydd, purdeb, cleuder, addwynder, cyfiawnder, symledd.
 Integument, un-teg'-iw-ment, *s.* gwisg, gorchudd, tuded, twyg, croenen, pilionen.
 Intellect, un'-tel-ect, *s.* deall, deallt, dealltwriaeth, dyall, dallt, synwyr; llafanad, menwyd, menw, elfryd.
 Intellection, un-tel-lec'-shyn, *s.* dealliad, dyalltiad, llafaniad, menwad; gwybodaeth.
 Intellectual, un-tel-lec'-tuf, *a.* deallol, deallus; llafanol, menwydus; gwybyddol.
 Intellectual, un-tel-lec'-ciw-yl, *a.* deallol, dyallus, dealltol; synwyr, meddyliol:—*s.* deall, synwyr.
 Intelligence, un-tel'-i-jens, *s.* deall, dealltwriaeth; menwyd; gwybodaeth; pwyll; hysbysrwydd, copinod, hanes, addysg; cystlynedd; elæeth, bod deallg, el, ener, elen, elfod, angel, ysbrydiad, gwybedydd.
 Intelligencer, un-tel'-i-jen-syr, *s.* newyddwr, hanesydd, hysbyswr, copinoddyd; newyddiadur; ysbwr.
 Intelligent, un-tel'-i-jent, *a.* deallus, dealltwrus, synwyr, gwybodus, cywraint.
 Intelligible, un-tel'-i-ji-bl, *a.* dealladwy, hyddallt, hyddeall; eglur.
 Intemperament, un-tem'-pyr-y-ment, *s.* anghymmer, anghymmyr, anardymmer.
 Intemperance, un-tem'-pyr-y-n, *s.* anghymmedroldeb; ansobrwydd; anghymmer.
 Intemperate, un-tem'-pyr-et, *a.* anghymmedrol, anghymmesur; anghymmerus; meddw, glwth; nwydwyllt; anhirion; garw.

Intemperature, un-tem'-pyr-e-gyr, *s.* anghymmeruswydd; anghymmer; anghymmedroldeb; dryganiaeth.
 Intenable, un-ten'-ybl, *a.* anniffynadwy, annaliadwy.
 Intend, un-tend', *v. a.* bwriadu, amcanu, arfaethu; arofynd; meddwl; arfedd, gorfyddu; ewyllysio; estyn; golygu, angerddu, grymuso; ledhyntio.
 Intendency, un-ten'-den-si, *s.* arolygiaeth, golygiad, goruchwyliaeth, talæeth.
 Intendant, un-tend'-dynt, *a.* arolygwr, golygydd, goruchwylwr.
 Intendement, un-tend'-ment, *s.* bwriad, amcan, arfedydd, cyngyd; meddwl, ystyr, tuedd, gofeg, pwyll.
 Intense, un-tens', *a.* angerddol, terwyn, tanbaid; dwys, mawr, tost; tyn, graid, awchus, gwrdd, egniol; eithaf; tra-, dir-.
 Intensity, un-ten'-si-ti, *s.* angerddoldeb, terwynder; dirfawredd; athostedd; hawnid; ainge; tynder; yngder.
 Intensive, un-ten'-suf, *a.* tynadwy, estynadwy; tynhaol; cryfhaol; dyfal, ystig, dwys.
 Intent, un-ten', *a.* dyfal, diwyd, astud, prysur, llwyrfrydig:—*s.* bwriad, amcan, bryd, arfaeth, arofynd, lletynt; tuedd, gogwydd, ystyr, arwyddocad.
 Intention, un-ten'-shyn, *s.* bwriad, meddwl, bryd, dyben, arfaeth, cyngyd, goddeu; tuedd, gofeg; amcaniad; difrifoldeb; dwysder; ystyr.
 Intentional, un-ten'-shyn-yl, *a.* bwriadol, amcanol, arfaethol; amcanedig; cyngydus.
 Intensive, un-ten'-tuf, *a.* dyfal, astud, gofalus, dichlyn; prydlawn; dwys.
 Intentness, un-tent'-nes, *s.* dyfalwch, astudrwydd, eorthedd, brydlonedd.
 Inter, un-tyr, *prf.* rhwng, rhyng, cyfrwng; *ym* mysg, plith; cyd-, cy-, cym.
 Inter, un-tyr', *v. a.* claddu, daiaru.
 Intercede, un-tyr'-sid', *v. n.* cyfyngu; eiriol, erfyn; rhyngu; ymyrd; eiriach.
 Intercedent, un-tyr'-sî-dent, *a.* cyfyngedigol, rhyngol; eiriolus, erfyniol.
 Intercept, un-tyr'-sept', *v. a.* rhagflaenu, rhwystro, lluddio, attal, diebrydu.
 Interception, un-tyr'-sep'-shyn, *s.* rhagod, rhagddaliad, rhagflaeniad, attaliad.
 Intercession, un-tyr'-sesh'-yn, *s.* cyfyngiad, cyfyngdod, eiriolaeth, ymbil, deisyfiad.

- Intercessor, un-tyr-ses'-yr, *s.* cyfryngwr; eiriolwr; canolydd.
- Interchain, un-tyr-çen', *v. a.* cydgadwyno.
- Interchange, un-tyr-çenj', *v. a.* cyfnewid, cydgyfnewid.
- Interchange, un'-tyr-çenj, *s.* cyfnewid, ymnewid, cylchgyfnewid; cyfnewidiad.
- Interchangeable, un-tyr-çen'-jybl, *a.* cydgyfnewidiol, cylchgyfnewidiol.
- Intercommunicate, un-tyr-com-miw'-ni-ect, *v. n.* ymgyfeillachu, cydgyndeithasu, ymgyfranogi, cydgymmuno.
- Intercommunity, un-tyr-cym-miw'-ni-ti, *s.* cydgyfundod, cydgymmundeb; cydgyfranogiad; cydfeddiant.
- Intercourse, un'-tyr-cörs, *s.* cyweithas, ymgystlwn, trafodiaeth, ymgyfeillach, cyfathrach, cymdeithas, cyfeillach, cysmeriaeth, masnach, trafndiaeth, maeleriaeth, ymdrin; rhyngrediad.
- Interest, un'-tyr-est, *s.* budd, lles, elw, oed, cyfles, mael, buddred, llesád; llog; rhan, cyfran; hawl, braint; awdurdod, cymmeriad; dylanwad; dyddordeb, ymdawr.
- Interesting, un-tyr-es'-ting, *a.* dyddorol, dyddorus, dorus; pwysfawr; ennillgar; boddhaol; buddiol.
- Interfere, un-tyr-ff'yr, *v. n.* cyfryngu; ymyryd, ymhel; gwrthdaro; gwrthwynebu; anghytuno, croesi; ymwithio.
- Interference, un-tyr-ff'-rens, *s.* ymyr-æth, ymheliad; cyfryngiad; anghytundeb.
- Interfused, un-tyr-ffiwzd', *a.* rhyngdoddedig, rhyngdywalltog, rhyngdaenedig.
- Interim, un'-tyr-um, *s.* cyfamser, cyfrwng.
- Interior, un-tŷ-ri-yr, *a.* mewdol, oddi mewn, tufewdol; ynnhirog; cartrefol:—*s.* tu mewn; canoldir, perfedd-wlad, canolbarth.
- Interjacent, un-tyr-je'-sent, *a.* rhyngorweddol; cyfryngol, rhyngol.
- Interject, un-tyr-ject', *v.* taflodi, rhyng-dafu; cyfryngu, rhyngu.
- Interjection, un-tyr-jeç'-shyn, *s.* taflodiad, rhyngdafliad, cyfryngdaf, cyfryngiad; ebychiad, ebychair, cyfryngair; taflodigaeth.
- Interjoin, un-tyr-join', *v. a.* cydgyssylltu, cyssylltu; cydymbriodi; cydymgloi.
- Interjunction, un-tyr-jyngç'-shyn, *s.* cydgyssylltiad, cyfyngload.
- Interknit, un-tyr-nut', *v. a.* cydwau, cydglymu, cydgyssylltu.
- Interlace, un-tyr-les', *v. a.* cydgy-mysgu, cymhlitho; cyfrestru, cydblethu, cymhlethu, cydweu; rhyngsideru; rhwylo, cyfryngu.
- Interleave, un-tyr-láf', *v. a.* rhyngddalenu.
- Interline, un-tyr-lein', *v. a.* rhynglinellu, rhyngysgrifo, ysgrifenu rhwng y llinellau.
- Interlinear, un-tyr-lun'-i-yr, *a.* rhynglinellog:—*s.* llyfr rhynglinellog, rhynglinell-lyfr.
- Interlineation, un-tyr-lun-i-ç'-shyn, *s.* rhynglinelliad, rhyngysgrifiad.
- Interlink, un-tyr-linge', *v. a.* cydgadwyno, cydrwyo, cyd-ddalenu, cydfachu; cyssylltu.
- Interlocution, un-tyr-lö-ciw'-shyn, *s.* ymddyddan, cydymddyddan, cymddyddan, cydsiarad, ymgom, cynnaddedd, cyfymbwyll, chwedleuaeth, cylafaredd, parhiant, barn gychwedl, rhagbenderfyniad.
- Interlocutory, un-tyr-loc'-iw-tyr-i, *a.* cydymddyddanol, arddysmegol, cylafareddus, ymatebol; cyfryngol; rhagderfynol.
- Interlope, un-tyr-löp', *v. n.* rhyngymyryd; rhagbrynu, rhagachub; rhagafaelu; rhagachub marchnad; rhedfasnachu, rhedfaeliera, treisfasnachu; gormesu, hyruthro, ymyru.
- Interlude, un'-tyr-liwd, *s.* chware cyfrwng, rhyngchwareu, rhyngware; ysmaldodeg, ysmalawd; coegchware, coegware; hud a lledrith.
- Interlunar, un-tyr-liw'-nyr, *a.* rhyngleuadol, rhyngloerol.
- Intermarriage, un-tyr-mar'-rij, *s.* cydbriodas, cydymbriodas.
- Intermeddle, un-tyr-med'-dl, *v. n.* ymyryd, ymyraeth, ymhel; ymgymmysgu, trafodi.
- Intermeddler, un-tyr-med'-lyr, *s.* ymyrwr, rhodreswr, prysurwas.
- Intermedial, un-tyr-mi-di-yl, } *a.* cyf-
Intermediate, un-tyr-mi-di-et, } ryingol, cyfryngaidd, canolog, cyfryngedig.
- Intermedium, un-tyr-mi'-di-ym, *s.* cyfrwng; cyfwng, rhwng; cyfryngydd.
- Interment, un-tyr-ment, *s.* claddiad, claddodigaeth; daiariad.
- Interminable, un-tyr-mä-nybl, *a.* annerfynadwy, diderfyn, didran.
- Intermingle, un-tyr-ming'-gl, *v.* cyd-

- gymmysgu, cydfysgu; plitho, bloffi; ymgymmysgu.
- Intermission, un-tyr-mish'-yn, *s.* dysbaid, ysbeidiad, hamdden, seibiant, tawl, gorphwysiad; anarferiad.
- Intermissive, un-tyr-mus'-suf, *a.* dysbeidiol.
- Intermit, un-tyr-mut', *v.* dysbeidio, peidio; oedi, gohirio; rhwystro, attal.
- Intermittent, un-tyr-mut'-tent, *a.* dysbeidiol, ysbeidiol:—*s.* cryd dysbeidiol, cryd a mwyth.
- Intermix, un-tyr-mics', *v.* cydgymmysgu; cymmysgu; plitho, bloffi; ymgymmysgu.
- Intermixture, un-tyr-mics'-tyr, *s.* cymmysgedd, cydfysgedd, mysygedd, cymmysgiad, plethiant, bloffiad; amryw-iogaeth.
- Intermural, un-tyr-miw'-ryl, *a.* rhyngferirol.
- Internal, un-tyr'-nyl, *a.* mewanol, tu-fewanol, oddi mewn; cartrefol; canol-barthol, gwir.
- International, un-tyr-nash'-yn-yl', *a.* rhwng cenedloedd; rhyngwladwriaethol.
- Internuncio, un-tyr-nyn'-shi-ö, *s.* rhyngnegesydd; cenad rhwng pleidiau; cenad gyfrwng; rhyng-genadydd.
- Interpellation, un-tyr-pel-le'-shyn, *s.* gwys, dyfyn, llythyr dyfyn, gwysiad, galwad; rhwystr, attal; eiriolaeth, ymbil.
- Interplead, un-tyr-plid', *v. n.* rhyngddadleu, rhyngbleidio.
- Interpolate, un-tyr'-pö-let, *v. a.* ffug-ddodi, geuddodi, ffuglenwi, geufysgu; llygru.
- Interpolation, un-tyr-pö-le'-shyn, *s.* ffug-ddodiad, geuchwanegiad, geuddawd; llygriad.
- Interpose, un-tyr-pöz', *v.* cyfryngu; rhyngu, dygyfrangc; rhyngosod, rhyngddodi; ymyryd; gwahansangu; cynnyg; ymwithio i mewn.
- Interposition, un-tyr-pö-zish'-yn, *s.* cyfryngiad, rhyngosodiad, dygyfrangc; ymsang, gwahansang, cyfrwng.
- Interpret, un-tyr'-pret, *v. a.* deongli, dehongli, deongl, esbonio; egluro; lladmeru; cyfieithu; dirnad.
- Interpretation, un-tyr-pri-te'-shyn, *s.* deongliad, dehongliad, esboniad, egluriad; cyfieithiad; dirnadaeth.
- Interpreter, un-tyr'-pri-tyr, *s.* deongliwr, lladmerydd; cyfieithwr; esboniwr; golwst.
- Interregnum, un-tyr-reg'-nym, } *s.*
 Interreign, un-tyr-ren', } rhyngdeyrnasiad, rhyngdeyrnedd; cyfrwng dau deyrn.
- Interrogate, un-tyr'-rö-get, *v.* holi, gofyn, ymholi &; posio.
- Interrogation, un-tyr-rö-ge'-shyn, *s.* holiad, holedigaeth, hawl, gofyniad; holiath; holnod, gofynod, gofyneb = ?
- Interrogative, un-tyr-rog'-y-tuf, *a.* holiadol, ymofynol:—*s.* holiedydd, holiadair, holiadeb; rhagenw holiadol.
- Interrogatory, un-tyr-rog'-y-tyr-i, *s.* holiad, arholiad, gofyniad:—*a.* holiadol, gofyniadol.
- Interrupt, un-tyr-rup't', *v. a.* rhwystro, lluddias, llestair, attal, rhanu, anghyfuno; symmythu; aflonydd; trawsattal; godori:—*a.* toredig, godoredig, rhwystredig.
- Interruption, un-tyr-ryp'-shyn, *s.* rhwystr, lluddias, llestair, attaliad, rhwystredigaeth, godoriad; tor, godori, breg, attal; symmythiad; paid, dysbeidiad; cyfryngiad; aflonyddiad, toriad; bwlch, adwy, hollt.
- Interscribe, un-tyr-screib', *v. a.* rhyngysgrifenu; rhynglinellu.
- Intersect, un-tyr-sect', *v.* cynghroesi, cydymgroesi, cydyndori, cydymdrychu.
- Intersection, un-tyr-sec'-shyn, *s.* cynghroesiad, cydymdrychiad, croesdoriad; canoldor; cyfwng; cynghroesbwngc. [osod.]
- Intersert, un-tyr-syrt', *v. a.* rhyng-
- Interspace, un-tyr-spes, *s.* rhyngofod, rhyngystod, rhyngysbaid, cyfrwng.
- Intersperse, un-tyr-spyrs', *v. a.* rhyngwasgaru; cyngwasgaru; gwasgar yma ac acw; britho.
- Interstice, un-tyr-stus, *s.* cyfwng, cyfrwng; rhil, rhwyll.
- Intertwine, un-tyr-twein', *v. a.* cyfrod-eddu, cydblethu, cordeddu, cadffilio.
- Interval, un-tyr-fyl, *s.* cyfwng, cyfrwng, ennyd, encyd, ystod, ysbaid; hamdden, gorsaf, saib; talm, gwagle; rhwng; gorphwysfa (mewn cerdd).
- Intervene, un-tyr-fin', *v. n.* cyfryngu; rhyngu; damweinio, dywanu; gwahanu; ymyryd.
- Intervient, un-tyr-fi'-ni-ent, *a.* cyfringol; dygwyddol; cyfamserol.
- Intervention, un-tyr-fen'-shyn, *s.* cyfringiad, rhyngiad; rhyngddyfodiad; ymyraeth; cyfwng.

Interview, un'-tyr-fiw, *s.* ymgyfarfod, cyfrwch, ymwel; cynnadr, ymddyddan.

Interweave, un-tyr-wif, *v. a.* cydweu, cyfrestru, cymhlethu; cymmysgu, cydosod.

Intestacy, un-tes'-ty-si, *s.* anghymmyn, anghymmyniaeth, diewyllysiaeth.

Intestate, un-tes'-tēt, *a.* diewyllys, digymmyn, heb ewyllys, heb lythyr cymmyn:—*s.* anghymmynydd, dyn diewyllys.

Intestinal, un-tes'-tu-nyl, *a.* perfeddol.

Intestine, un-tes'-tun, *a.* mewnlol, dirgel; cartrefol; gwladol:—*s.* coluddyn, perfeddyn, paneg, monochen.

Inthroned, un-thrōn', *v. a.* gorseddu; penseddu, gorfeingcio; uchafu.

Intimacy, un'-tu-my-si, *s.* cyfeillgarwch, cydnabyddiaeth; cudeb; carwriaeth.

Intimate, un'-tu-met, *a.* cyfeillaidd, adnabyddus; cyfrinachol; cyfnesaf; mewnlol; anwyl; agos:—*s.* cyfaill, anwyl, cymdeithaswr, cydnabod:—*v. a.* awgrymu, arwyddo, yngan, yngenyd, gofynegi, crybwyll.

Intimation, un-tu-mē-shyn, *s.* awgrym, amnaid, lledhysbysiad, ynganiad, lledargoel, arwyddiad.

Intimidate, un-tum'-i-det, *v. n.* brawychu, dychrynu, arswydo, ofni, tarfu.

Intimidation, un-tum-i-de'-shyn, *s.* brawychiad, hylldrawiad, aryneigiad, darswyddiad, orn; bygyliaeth, dychryndod.

Intituled, un'-tu-tiwd, *a.* a elwir, a enwir; o'r enw, dan yr enw.

Into, un'-tw, *prep. i*, i mewn i, idd, i mewn; yn, mewn.

Intolerable, un-tol'-yr-ybl, *a.* anoddefadwy, annioddefol; anrheithoddef; anguriol, engyr, enddrwg.

Intolerance, un-tol'-yr-ans, *s.* anoddefgarwch, annioddefgarwch, anghyddgyiad.

Intolerant, un-tol'-yr-ant, *a.* anoddefgar, annioddefgar, anoddefus:—*s.* anghydddefwr.

Intomb, un-tum', *v. a.* claddu, beddu.

Intonation, un-tō-ne'-shyn, *s.* seiniad, seiniadaeth, cydganiad; taraniad.

Intone, un-tōn', *v. n.* cyttoni, hirseinio.

Intort, un-tort', *v. a.* nyddu, torchi, troi, fillio, dyrwyn, ystresu, cordeddu.

Intoxicate, un-toc'-si-cet, *v. a.* meddwi, brwysgo.

Intoxication, un-toc-si-ce'-shyn, *s.* meddwdod, brwysgedd, abrwysgiad, lledfrydedd.

Intra, un'-tra, *pref. o* fewn, oddi mewn; yn, mewn.

Intractable, un-trac'-tybl, *a.* anhydrin, anhywaith, anhydryn, afreolus; anhyddyg.

Intranquillity, un-tran-cwul'-i-ti, *s.* aflonyddwch, anesmwythder; cyffro.

Intransient, un-tran'-shent, *a.* annifanol, parhaol.

Intransitive, un-tran'-su-tuf, *a.* annhrofiadol, anerchwyndedig, anweithredol, didrosiad.

Intransitive verb, un-tran'-su-tuf fyrb, *s.* perwyddiad rhydd, berf annhrofiadol, peryfiad annhrofiadol; perwyddiad canolig, berf ddiwrthddrych.

Intransmissible, un-trans-mus'-su-bl, *a.* annhrosglwyddadwy.

Intransmutable, un-trans-miw'-tybl, *a.* annewidiadwy=*Untransmutable*.

Intrench, un-trensh', un-treng', *v. a.* amgloddio; gwarchgloddio; gormesu, gormeilio.

Intrenchment, un-trensh'-ment, *s.* amglawdd, amddiffyn, bwrch; dargloddion; amgaer, diogelfa, bardel; gormesiad.

Intrepid, un-trep'-ud, *a.* diofn, diarswyd, gwrol, hyf, dewr, pybyr.

Intrepidity, un-tri-pud'-i-ti, *s.* anofnogrwydd, eonder, glewder, gwroldeb.

Intricacy, un'-tri-cy-si, *s.* dyryswch, astrusi, midredd, methledd, cymhlethrwydd, penbleth.

Intricate, un'-tri-cet, *a.* dyrys, astrus, afrwydd, rhwystrus, cynghafog, nidrog, cymhleth, hyfag; anhawdd, caled:—*v. a.* dyrysu, nidro; tywyllu.

Intrigue, un-trig', *s.* cuddamcan, cuddneges, dichellwaith, cyfrinwaith, celfasnach, celfwriad, cuddymgystlwn; nwyfneges; cyttwng, ystryw; cynllwyn:—*v. n.* cuddnegesa, cuddymdrin, celfwriadu; cyfrinachu; trafieithio; cydfradu.

Intrinsic, un-trun'-sic, *a.* tufewnlol, mewnlol, oddi mewn; hanfodol, priodol, anianol, cynnwynol, cynhenid; gwirioneddol.

Intro, un'-trō, *pref. i* mewn, tu mewn; yn, i.

Introduce, un-trō-diws', *v. a.* dwyn i mewn; rhagarwain, cyfarwain, tryddwyn; cynnyrchu, peri; dechreu; dwyn ger bron; cydnabyddu; dwyn; cyflwyno.

Introduction, un-trō-dyc'-shyn, *s.* rhagarweiniad, arweiniad i mewn, tywys-

- iad i mewn; arweiniad; rhaglith, rhagymadrodd, rhagdraeth, rhag-dreithawd, rhagaraeth.
- Introductory, un-tro-dyc'-tyr-i, *a.* rhagarweiniol, arweiniol, rhagymadroddol, rhaglwybrol; cychwynol:—*s.* rhagarweinydd, cyfarweiniwr; cyflwynwr; fforddoliad.
- Intromission, un-trö-mish'-yn, *s.* anfon-iad i mewn; derbyniad, caniatâd; ymyraeth.
- Introspection, un-trö-speç'-shyn, *s.* edrychiad i mewn.
- Introvenient, un-trö-fî'-ni-ent, *a.* yn dyfod i mewn; yn dyfod rhwng; tryddedol.
- Introvert, un-trö-fyrt', *v. a.* troi i mewn, mewndroi.
- Intrude, un-trwd', *v.* ymwithio; rhuthro i mewn; gormesu, gwasgu, gwithio; ymyryd; camoresgyn, treisruthro.
- Intrusion, un-trw'-zhyn, *s.* ymwithiad i mewn; trawsmwithiad, gormeliad, gormes; camoresgyniad; treisfeddiant; ymyraeth.
- Intrusive, un-trw'-suf, *a.* ymwithiol, gormesol; treisruthrol; trawsfeddiannol; ymyrgar.
- Intrust, un-tryst', *v. a.* ymddried.
- Intuition, un-tiw-ish'-yn, *s.* athrylith, cyngreddf; brydwel, darwel; gwybyddiaeth, ymwybodaeth, crybwylliad, golygiad.
- Intuitive, un-tiw'-i-tuf, *a.* cyngreddfol, arddifryd, golygiadol, ymwybodol, egwyddorol, amgyffredol, argynnwysol.
- Intwine, un-twein', *v. a.* cyfrododdu, cordeddu; amnyddu, fillio; cymhlethu.
- Inumbrate, un-ym'-bret, *v. a.* cysgodi, huddo, godywyllu.
- Inunction, un-yngç'-shyn, *s.* eneiniad.
- Inundation, un-yn-de'-shyn, *s.* llif, gorllif, dylif, llifeiriant; gorlenwad; boddiad.
- Inurbanity, un-yr-ban'-i-ti, *s.* anfoesgarwch, anfoneddigrwydd, anghyfleusdod, anfynogaeth, ansyberwyd, annhiriondeb.
- Inure, un-iw'yr, *v.* arfer, cynnefino; ymarfer; cymmeryd lle, dygwydd.
- Inutility, un-iw-tul'-i-ti, *s.* annefnyddioldeb, anfuddioldeb, afes.
- Inutterable, un-yt'-tyr-ybl, *a.* annhraethadwy, anhydraith.
- Invade, un-fed', *v. a.* rhuthro ar, ymosod ar, cyrchu; cadwrwsgo i; goresgyn, treisgyrchu i, treisfeddiannu; tros-eddu; syrthio ar; dyfod i, ymdaenu ar hyd.
- Invaescence, un-fal-es'-sens, *s.* cryfder, grym, gwrÿg; iechyd.
- Invaletudinary, un-fal-i-tiw'-du-nyr-i, *a.* afiach, clefyca, ammhwyntus.
- Invalid, un-fy-lid', *a.* gwan, lleag, methedig, dirym; seithug, anolo, gwag; analluog:—*s.* claf, brydd; methfilwr.
- Invalidate, un-fal'-i-det, *v. a.* dirymu, diddymu, gwanhau; dymchwelyd.
- Invalidity, un-fy-lud'-i-ti, *s.* gwendid, egwander, seithugrwydd.
- Invaluable, un-fal'-iw-ybl, *a.* amhriadiadwy, anhybris, anhywerth; tra gwerthfawr.
- Invariable, un-fe'-ri-ybl, *a.* digyfnewid, anghyfnewidiol; gwastad, dianwadal.
- Invasion, un-fe'-zhyn, *s.* cyrch, rhuthr, ymosodiad, ymred; goresgyniad, rhuthrgyrch, cadwrwsg, cadgyrch, rhyfelgyrch; gormes, goreilid.
- Invasive, un-fe'-suf, *a.* ymgyrchol, treisruthrol, ymosodol, goresgynol.
- Invective, un-feç'-tuf, *s.* duchan, gogan, enllib; sen, ymserth; cablair; sarhâd; testyn:—*a.* duchanus, goganllyd, senllyd; sarhäus; cableddus; difriol.
- Inveigh, un-fe', *v. n.* goganu, duchanu.
- Inveigle, un-fî'-gl, *v. a.* llithio, denu, hudo, twyllo, llathludo, maglu.
- Inveiled, un-feld', *a.* gorchuddiedig.
- Invent, un-vent', *v. a.* dyfeisio, dychymygu, llyfelu, llunio, ffurio, dyfalu, trefnu, gwneuthur; ffugio; cael; ystrywio.
- Invention, un-fen'-shyn, *s.* dyfais, dychymmyg; dyfeisiad, llyfeliad, meisiad; crebwyll, athrylith, asbri; darfelyddiad; ffugiant; caffaeliad.
- Inventive, un-fen'-tuf, *a.* dyfeisgar; celfyddgall; crebwyllus, amcanus; dichellgar.
- Inventor, un-fen'-tyr, *s.* dyfeisiwr, dychymmygydd, llyfelwr; crebwylllydd; darfelyddwr; awdwr, gwneuthurwr, lluniwr, cyrfynydd.
- Inventory, un'-fen-tyr-i, *s.* nwyddres, llechres dodrefn; cofrestr, cofres; rhestr o enwau da a dodrefn:—*v. a.* nwyddresu, cofrestru, llechresu.
- Inverse, un'-fyr, *a.* gwrthdröedig, ym-dröedig; trawsdodol; anghyfeiriol.
- Inversion, un-fyr'-shyn, *s.* gwrthdroad, dro, gwrthddull, trawsdodiad, trawssymmud.

Invert, un-fyrt', *v. a.* gwrthdroi; troi yn y gwrthwyneb; traws-symmud, trawsdodi, gwrthdullio; arallu.

Invertebrate, un-fyr'-ti-bret, *s.* annhumonog; creadur heb asgwrn cefn:—*a.* annhumonaidd, annhumonog.

Invertent, un-fyr'-tent, *a.* gwrthygyffyr.

Invest, un-fest', *v. a.* gwisgo, anwisgo, dilladu, trwsio, hatru; rhoi am; urddo; rhoddi, gosod; amgylchu, argau, gwarchau; estyn, goresgyn; addurno.

Investigate, un-fes'-ti-get, *v. a.* olrhain, chwilio allan; holi, dadenhuddo, posio.

Investigation, un-fes-ti-ge'-shyn, *s.* olrheiniad, ymchwil, dyholiad, posiad.

Investiture, un-fes'-ti-cyr, *s.* rhodiad, goresgyn; estyn; gosodiad mewn swydd.

Investment, un-fest'-ment, *s.* gwisgiad; dillad; rhoddiad, meddiant; urddiad, urddwisgiad; gwarchaead; buddosodiad, ariansawd.

Inveteracy, un-fet'-yr-y-si, *s.* hirbarhâd, hender; greddfoldeb peth; hen arfer; casneb, cildynrwydd, gwrthnaws; dirgasedd.

Inveterate, un-fet'-yr-et, *a.* hen; greddf-ol, gwreiddiedig; dwfn, dwys; cyndyn, ystyfnig, henlidiog; angerddol:—*v. a.* greddfau; gwreiddio.

Invidious, un-fud'-i-yz, *a.* cenfigenus, cynghorfyngus; cas; maleisus.

Invidiousness, un-fud'-i-yz-nes, *s.* cenfigenusrwydd; cenfigen.

Invigorate, un-fug'-ô-ret, *v. a.* cryfhau, cadarnhau, grymuso, bywiogi, nerocâu, arialu, eidiogi; ffrwytho; cefnogi.

Invigoration, un-fug'-ô-re'-shyn, *s.* cryfhâd, grymsiad, gwrygiad.

Invincible, un-fun'-su-bl, *a.* anorfod, anorchfygol, anoresgynol.

Inviolate, un-fei'-ô-let, *a.* anhalogedig; dihalog, anlygredig, dilwgr, purlan, annhoredig; diasgen, diadwyth.

Invisibility, un-fuz-i-bul'-i-ti, *s.* anhyweledd; anweledigrwydd.

Invisible, un-fuz'-i-bl, *a.* anweladwy; anghanfyddadwy, anseladwy; anweledig.

Invitation, un-fu-te'-shyn, *s.* gwahoddiad, gwahawdd; galwad, gwys; dynuniad, cais; deniad.

Invitatory, un-fei'-ty-tyr-i, *a.* gwahoddedigol:—*s.* gwahoddeg, gwahoddegan.

Invite, un-feit', *v.* gwahodd; galw, gwysio; dennu, llithio; annog, cymhell.

Invoke, un'-fö'-cet, *v. a.* gweddio, gor-alw, galwar; ymbil ar; gorchymmyn.

Invocation, un-fö'-ce'-shyn, *s.* goralwant, ymoralwad, galwad; gweddi, ymbil, deisyfiad, erfyniad, ymglyfarch.

Invoice, un'-fois, *s.* nwyddres, nwyddlechres, cofres amrywion, llechres nwyddau; llwythres, cofrestr llwyth llong; rhegres, blaenrestr; rhestr; dyleb:—*v.* nwyddresu.

Invoke, un-föc', *v. a.* galw ar=Invoke.

Involuntary, un-fol'-yn-tyr-i, *a.* anewyllysgar, anwirfoddol, anfoddus, annewis; dir, rhaid, angenrheidiol.

Involute, un-fö-liwt', *s.* damblyccrom, pantlinell:—*a.* damblygedig, plygedig; cymhlyg, cymhleth.

Involution, un-fö-liw'-shyn, *s.* damblygiad, cymhlygiad, cymhleth; dyrswch; cyfodiad; ymluosiad.

Involve, un-folf', *v. a.* amblygu, cymhlethu; amlenu, gorchuddio; dyrsw, nidro, methlu, cymmysgu; cynnwys; cyssylltu; cyfodi; lliosogi.

Invulnerable, un-fyl'-nyr-ybl, *a.* anarcholladwy, anghlwyfadwy, anghyfriw.

Inward, un'-wyrd, *a.* mewnol, tufewnol, o fewn; cartrefol; dirgel, cyfrinachol, teuluaidd:—*ad.* o fewn, oddi mewn; i mewn; yn fewnol; yn y dirgel.

Inwards, un'-wyrdz, *s. pl.* y rhanau mewnol, coluddion, ymysgaroedd.

Inweave, un'-wif, *v. a.* cydweu, cydblethu, cymhlethu, cymmysgwau; dyrsw.

Inwrap, un-rap', *v. a.* amblygu, amlenu, amwisgo, enhuddo; dyhuddo, rhwystro.

Inwreathe, un-ridd', *v. a.* cymhlethu, gwryddu, andorchi, godrwyo; rhwymblethu.

Inwrought, un-rot', *a.* aweithiwyd mewn ereill; addurnedig â lluniau.

Iodine, ei'-ô-dun, *s.* llyrgris, gwahalawd.

Ioduret, ei-od'-iw-ret, *s.* millured, gwahalid, llyrgrisd.

Ionic, ei-on'-ic, *a.* Ionig, Ionaidd; perthynol i'r dull Ionig o adeiladu.

Iota, ei-ô'-ty, *s.* Iota=enw 'r llythren I Roeg; iod, iot; mymryn, tipyn, dim.

Ipe dixit, up'-si dic'-sut, *s.* haeriad noeth; haeriad dyn ei hun; ei haer-Ir, *prf.*=In. [iad ef ei hun.

Irascible, i-ras'-su-bl, *a.* hyddig, hygawdd, hylid, drygnwydus, ffrom; cyffroadwy; digofus.

- Ire, eiyr, *s.* dig, lliid, digofaint, bâr, casnar, gwg, soriant.
 Ireful, ei'yr-ffwl, *a.* diglawn, lliidiog, gwythog, irlawn, ffroni.
 Iris, ei'-rus, *s.* enfys, enfysg, bwa yr arch, bwa'r Drindod, bwa'r gwlaw; enfyswedd, enfysgliw, enfysgylch; llogenfys; cammied.
 Irish, ei'-rish, *a.* Gwyddelig, Gwyddel-aeg, Gwerddonig:—*s.* Gwyddel (*pl.* Gwyddelod, Gwyddyl); Gwyddelaeg.
 Irishism, ei'-rish-uzm, *s.* Gwyddeliaeth, llafarwedd Wyddelig; Gweddoniaeth.
 Irishman, ei'-rish-myn, *s.* Gwyddel.
 Irk, yrc, *v. a.* blino, poeni, dygnu.
 Irksome, yrc'-sym, *a.* blin, dygn, gofidus, gorthrwm, tralodus, cas.
 Iron, ei'-yrn, ei'-ryn, *s.* haiarn, harn, mael:—*a.* haiarnaid, heiernin, haiarnol; haiarnliw; cochddu; caled, gerwin; cadarn; trwm; pwl:—*v. a.* haiarnu; caboli, gorllyfnu; gefynu, hualu, llyffetheirio.
 Iron-bound, ei'-yrn-bownd, *a.* haiarnrwm; ysgyryd, clogyrnog, creigiog.
 Ironic, ei-ron'-ic, } *a.* gwawdieithol,
 Ironical, ei-ron'-i-cyl, } gwatwariaethol, gwawdus, gwatwarol, greffiol.
 Ironing, ei'-yrn-ing, *s.* harnlyfniaid; caboliad, llyfnhâd, gorllyfniaid.
 Ironist, ei'-ryn-ust, *s.* gwawdieithwr, gwatwarydd, ducharanwr.
 Ironmonger, ei-yrn-myng'-gyr, *s.* haiarnwr, haiarnydd, haiarn-werthwr, masnachwr haiarn.
 Ironstone, ei'-yrn-stôn, *s.* haiarnfaen.
 Ironwood, ei'-yrn-wd, *s.* haiarnwydd.
 Irony, ei'-yrn-i, *a.* haiarnaid, heiernin, harnol; caled.
 Irony, ei'-yrn-i, *s.* gwawdiaith, gwawariaith, gwatwareg, gwawd, gwawdeb.
 Irradiate, ur-re'-di-et, *v.* pelydru, dysgleirio, tywynu, llewyrchu, rheiddio; pleinio, paladu, ffloi; gleno, gloywi, ysblenyddu:—*a.* gloyw, dysglaer; addurnwych.
 Irradiation, ur-re-di-e'-shyn, *s.* pelydriad, llewychiad, dysgleiriad, golenawd; dysgleirdeb, llugeinder, llethrid.
 Irrational, ur-rash'-yn-yl, *a.* afresymol, direswm, diymysniad, amhwylllog, ansynwyrol; gwrthun.
 Irreclaimable, ur-re-clé'-mybl, *a.* anniwygiadwy, anadferol; anoddefadwy.
 Irreconcilable, ur-rec-on-sei'-lybl, *a.* anghymmodadwy; anghymmodlawn, diymdang.
 Irrecordable, ur-ri-cor'-dybl, *a.* anghoffadwy, anghofnodadwy.
 Irrecoverable, ur-ri-cyf'-yr-ybl, *a.* anadferadwy, diadfer; cyfngoll; anesgorol; anfeddyginiaethol, anwelladwy.
 Irredeemable, ur-ri-dé'-mybl, *a.* ammhrynadwy, anhybryn, anollyngadwy.
 Irreducible, ur-ri-diw'-su-bl, *a.* anadferadwy; anennilladwy; annarostyngadwy; anghyfnewidiadwy.
 Irreflective, ur-ri-ffleó'-tuf, *a.* anadfyfyriol; anadlwyrchol.
 Irrefragable, ur-reff'-ry-gybl, *a.* anhydor, annhoradwy; anwrthwynebadwy, anwadwy, diymwad; annadludadwy.
 Irrefutable, ur-ri-ffiw'-tybl, *a.* annisbroadwy, anwrthbroadwy; anwadadwy, dilys.
 Irregular, ur-reg'-iw-lyr, *a.* afreolaidd, direol; annhrefnus, aflywodraethus; dyrys; anweddaiidd; anunion:—*s.* milwr afreolaidd; afreoliad.
 Irregularity, ur-reg-iw-lar'-i-ti, *s.* afreolaeth, afreol, afreoleiddrwydd, annhrefn, anllwyodraeth; gwyd, bai.
 Irrelative, ur-rel'-y-tuf, *a.* ammherthynasol, diberthynas, anneiryd, digysylltiad.
 Irrelevant, ur-rel'-i-fynt, *a.* ammherthynol; anghynnorthwyol; anghyfadwas. [adwy, anysafnadwy.
 Irrelievable, ur-ri-li'-fybl, *a.* anesmwyth.
 Irreligion, ur-ri-lij'-yn, *s.* anghrefydd; annuwioldeb, anfadrwydd.
 Irreligious, ur-ri-lij'-yz, *a.* anghrefyddol, digrefydd; anfuacheddol; annuwiol, anfad, drygonus.
 Irremediable, ur-ri-mi'-di-ybl, *a.* diymward, anfeddyginiaethol; anaele.
 Irremissible, ur-ri-mus'-su-bl, *a.* anfadd-euadwy, anfaddeuol.
 Irremovable, ur-ri-mw'-fybl, *a.* ansymudadwy, ansyfladwy.
 Irreparable, ur-rep'-y-rybl, *a.* anniwygiadwy, anghyweiriadwy, anwelladwy, annebryd; anesgorol; anadgyweiriol; anadferadwy.
 Irreprehensible, ur-rep-ri-hen'-su-bl, *a.* diargyhoedd, difai, digerydd; addwyn.
 Irrepressible, ur-ri-pres'-su-bl, *a.* anattaladwy, diachor.
 Irreproachable, ur-ri-pró'-cybl, *a.* diwarth, difebl, diwaradwydd; diargyhoedd, difai; cywir.
 Irreprovable, ur-ri-prw'-fybl, *a.* angheryddadwy, diargyhoedd, difai, anhygwyl. [ol.
 Irreptitious, ur-rep-tish'-yz, *a.* gormes-

- Irresistibility, ur-ri-zus-tu-bul'-i-ti, *s.* anwrthwynebolrwydd, anorfoddedd.
- Irresistible, ur-ri-zus'-tu-bl, *a.* anwrthwynebadwy, anwrthrynadwy, diwrthladd; anorchfygol, anorfod, diludd.
- Irresoluble, ur-res'-ö-liwbl, *a.* annhoddadwy, annattodol.
- Irresolute, ur-res'-ö-liwt, *a.* ammhenderfynol; ansefydlog; llwfr, digalon.
- Irresolution, ur-res-o-liw'-shyn, *s.* ammhenderfyniad; anwadalwch; anymroad.
- Irresolvable, ur-ri-sol'-fybl, *a.* anosranadwy, annattodadwy, ansoddadwy; anegluradwy; annherfynadwy.
- Irrespective, ur-ri-spec'-tuf, *a.* ammhertnyol, anwahanredol; an-nibynol.
- Irresponsible, ur-ri-spon'-su-bl, *a.* anatebol, anatebadwy.
- Irretraceable, ur-ri-tré'-sybl, *a.* anol-rheinadwy.
- Irretrievable, ur-ri-tré'-fybl, *a.* anadferadwy, cyfrgoll; anhywell; anadgyweiriadwy.
- Irreturable, ur-ri-tyr'-nybl, *a.* annychweladwy.
- Irrevealable, ur-ri-fi'-lybl, *a.* anadguddiadwy.
- Irreverence, ur-ref'-yr-ens, *s.* ammharch, anfri, anfoes, anghymmeriad, dianrhydedd, anurddas, anedmygedd.
- Irreverent, ur-ref'-yr-ent, *a.* ammharchus, angehinnyg, dibarch.
- Irreversible, ur-ri-fyr'-su-bl, *a.* anniddymadwy; annychweladwy, anwrthdarawadwy; diadlam; anghyfnwid-iol.
- Irrevocable, ur-ri-fö'-cybl, *a.* anwrth-alwadwy; anniddymadwy; annyfyn; diadlam.
- Irrigate, ur'-i-get, *v. a.* dyfrhau; gwlychu, mwydo.
- Irrigulous, ur-rug'-iw-yz, *a.* dyfredig, amddyfrwys, dyfrlyd; llaith; gwlythog.
- Irritable, ur'-ru-tybl, *a.* hyddig, hylid; drygnwydus, anynad, anfoddog.
- Irritant, ur'-i-tynt, *a.* cyffroawl, cynhyrfus; hergar, cyffröus, ystunol, ennynol:—*s.* cynhyrfydd, cyffrodydd, ystunydd.
- Irritate, ur'-i-tet, *v. a.* cyffroi, cythruddo, annog, digio, lliديو; anfoddogi; herio.
- Irritation, ur-ri-té'-shyn, *s.* cyffroad, cynhyrfiad; ystuniad, lliidiad, ffromiad, heriant.
- Irruption, ur-ryp'-shyn, *s.* rhuthr, cyrch, rhysgur, rhuthrgyrch; frydiad.
- Is, uz, *v. n.* yw, ydyw, mae, y mae, sy, sydd, y sydd, oes, ydoes; ys, ytyw, ydi, yssydd, yssy.
- Isinglass, ei'-zing-glas, *s.* pysglud, glud pysgod. [pysgludfaen.]
- Isinglass stone, ei'-zing-glas stön, *s.*
- Isis, ei'-sus, *s.* gwylargon, cwrelgorn, Isis = un o brif dduwiesau yr hen Aifft-iaid, neu chwaer-wraig Osiris.
- Islamism, us'-ly-muzm, *s.* Islamiaeth; Mahometiaeth.
- Island, ei'-lynd, } *s.* ynys.
- Isle, eil, }
- Islander, ei'-lyn-dyr, *s.* ynyswr, ynysydd.
- Islet, ei'-let, *s.* ynysan, ynysig.
- Isocheimal, ei-sö-cé'-myl, *a.* cyfauf, cyfaufafol.
- Isography, ei-sog'-ry-ffi, *s.* cyfysgrif-iaeth; efelychiad o lawysgrifen.
- Isolate, ei'-sö-let, *v. a.* neillduo, gwa-hanoli, madu, unigoli; ynysu.
- Isolation, ei-sö-le'-shyn, *s.* neillduad, monedigaeth; anghysbellrwydd.
- Isometrical, ei-sö-met'-ri-cyl, *a.* cyfesur-ol, penfesur-ol.
- Isothermal, ei-sö-thyr'-myl, *a.* cyttym-merol, cyfnaws, cydwresog.
- Israelite, uz'-rel-eit, *s.* Israeliaid; Iuddew.
- Issue, ish'-w, *s.* diangfa, mynedfa; mynediad allan; dyben, diwedd, can-lyniad, daill, dygwyddiad, amgylch-iaid, casgliad; tarddiad; ffynnon, ffynnonell, tarddell, tardden, daig; llynor, dyferlif, gör; hiliogaeth, eppil, hil, had, addon, essill, plant, ach-waed; cyhoeddiad; gollyngaid; dadl; cynnyrch, elw, ennil, cyllid:—*v.* tarddu, deillio, llifo, hanu, rhedeg, tori, frydio, gwaneu; cyhoeddi; diweddu, terfynu.
- Issuing, ish'-w-ing, *s.* tarddiad, deill-iaid, frydiad.
- Isthmus, ust'-mef, *s.* culdir, cyfyngdir.
- It, ut, *pr.* efe, ef, e, fe, efo, fo, mo, o; hi, yd, id.
- Italian, i-tal'-i-yn, *a.* Italaidd, Eidal-aid:—*s.* Italeg, Italaeg, Eidaieg, iaith yr Ital; Italiad, Eidaliaid, gwr o'r Ital.
- Italic, i-tal'-ic, *a.* Italig, Eidalig; Ital-aid.
- Italics, i-tal'-ics, *s. pl.* Italigion, Eidal-igion; llythrenau Italaidd.

Itch, ic, *s.* crafu, ymgrafu, cosi, ymgosi, claf, dylafwch, clefri; ysa; blys, mawrchwant, argyllaeth:—*v. n.* ysu, cosi; merwino; blysisio.
 Itching, ic'-ing, *s.* cosi, crafu, ysa, ymgrafu.
 Item, ei'-tem, *ad.* hefyd:—*s.* peth, pen, pwnge; bany; cymmal mewn cyfrif; awgrym, amnaid, rhybydd:—*v. a.* cofnodi, nodi.
 Iterate, ut'-yr-et, *v. a.* ailadrodd, adfyngi; adwneuthur; mynychu.
 Itinerant, ei-tun'-yr-ynt, *a.* teithiol, ymdeithiol, crwydrol, arffidolor,

cylchdeithiol:—*s.* ymdeithiwr, amdeithydd, teithiwr, cylchdeithiwr, gwr treigl, crwydrai.
 Itinerary, ei-tun'-yr-yr-i, *s.* teithlyfr, teithiadur, coflyfr taith:—*a.* teithiol.
 Its, uts, *pr.* ei; ei eiddo, eiddo ef, ein; eiddi, eiddi hi.
 Itself, ut-self, *pr.* ei hun, ei hunan.
 Ivied, ei'-fud, *a.* eiddewog.
 Ivory ei'-fyr-i, *s.* ifori, ifor, olifant, daint yr ellyfant, daint y cawfâl:—*a.* ifyrn, iforaidd, o ifori.
 Ivy, ei'-fi, *s.* eiddew, eiddiorwg, iorwg, aedorw.

J.

J, dzhe, *s.* dzhe=enw'r ddegfed lythyren (y seithfed gydsain) o'r egwyddor. Sain gwynsawdd (*dzh*) estronol i'r Gymraeg bur, sydd i'r lythyren hon, ond y mae ei sain yn eithaf adnabyddus i'r Cymru yn awr, gan y dechreu gynnifer o enwau estronol arferedig ganddynt; megys, John = dzhon; James=dzhemz; Jane=dzhen; a'r cyffelyb: gwel yr eglurhad ar odre y tu dalen de.
 Jabber, jab'-yr, *v.* baldorddi, bragaldian, clebran, llolian, clolian, pepru, brygawthian, dwndro, cyboli, ofersiaraid:—*s.* baldordd, ffregod, clebar, llo.
 Jacent, je'-sent, *a.* gorweddol; estynedig, ystyniog. [hyacinthus.
 Jacinth, je'-sunth, *s.* iacint, hyacinth.
 Jack, jac, *s.* Iaco, Iac, Sionyn (llysenw neu enw bychanig ar Ioan=John); peiriant, offeryn, teclyn; trowas, troddiler, trogelfyn; gwas; botaswas; botasyr=attalben botasau; berwas, gwasber, berdroiadur; march llifo, trestl llifo; cunnog ledr; lluman, baner; penhwyad, y pysg penhwyad; cnap, nod, bwlyn, bwl meistr, y nod; gwalch; morwr, Iaco longwr, Sionyn y pyg; llurig, cadbais, cynddyl.
 Jackadandy, jac-y-dan'-di, *s.* corgoegyn, haerllugyn, rhodresyn.
 Jackal, jac'-ol, *s.* gwas y llew, Iaccal, Siaccal.
 Jack-a-lantern, jac-y-lan'-tyrn, *s.* ellyll-dan, hudlewyrn, hudlewyrn, malldan, tân ellyll, tân llwynog.
 Jackanapes, jac'-y-neps, *s.* gwrab, epa, âb, simach; ysgoegyn, ffritryn.

Jackarch, jac'-arc, *s.* culfwd, meinfwd, iacarch=bwa o drwch un priddfaen.
 Jackass, jac'-as, *s.* marchasyn, asyn.
 Jackboots, jac'-bwts, *s. pl.* coesarnau.
 Jackdaw, jac'-do, *s.* cogfran, coegfran, cawci, palores.
 Jacket, jac'-et, *s.* corbais, hugyn, siaced, corhugan, byrgob.
 Jackflag, jac'-fflag, *s.* blaenfanier; baner ar y frighwyl flaen.
 Jack-in-office, jac-in-off'-us, *s.* Iaco'n ei swydd, Sionyn mewn swydd; belchyn o'i goegswydd.
 Jack-in-the-box, jac-un-dde-bocs', *s.* Iaco'r gist, Siencyn y gist, Siac yn y blwch; troellfar, arsidrych, gorsidrych; sidrychlys=math ar blanimyn.
 Jack-ketch, jac-cek', *s.* dienyddwr, crogydd, dienyddwr cyffredin.
 Jack-of-all-trades, jac-of-ol'-tredz, *s.* Iaco bob crefft, Sion bob celfyddyd; Sionyn bob swydd; gwesyn pob gwaith; ollymbrofwr, gwr ollymbrawf.
 Jackplane, jac'-plen, *s.* brasganwyr, braswastatyr, braslyfniedydd, canwyr garw, siacplaen.
 Jackpudding, jac-pwd'-ing, *s.* ysgentyn, digrifwas, croesan, ffwl y ffair, ystumiwyr.
 Jackrafter, jac'-raff-tyr, *s.* corgeibren.
 Jackrib, jac'-rub, *s.* coreisen.
 Jacks, jacs, *s. pl.* coedletteman (mewn pyllau glo).
 Jacktimbers, jac'-tum-byrz, *s. pl.* cordylathau, coradellwydd, corgeibr.
 Jackwheel, jac'-hwâl, *s.* berdroell.
 Jacobin, jac'-ö-bun, *s.* Iacobinian,

a, fela yn tad; *a,* cam; *e,* hen; *e,* pen; *i,* llid; *i,* dim; *o,* tor, ond ei sain yn hwy; *o,* llon;

- chwyldroadwr, gwrthryfelwr; dadymchwelwr.
- Jacobite, jac'-ö-beit, *s.* Iagobiad=pleidiwr Iago II.
- Jacob's ladder, jé'-cobz lad'-yr, *s.* llawethan, ysgol Iacob=enw planigyn.
- Jackonet, jac'-ö-net', *s.* siaconet, brasfwyslin.
- Jaculation, jac-iw-le'-shyn, *s.* taffiad, saethiad, lluchiad, ergydiad, piciad, bwriad.
- Jade, jed, *s.* salfarch, culfarch; dyhiryn, budrog; maeden; arenfaen, ellyllfaen, arenem:—*v.* blino, diffygio; digaloni, llyfrhau; ystrangcio; marchogaeth; gorthrymu.
- Jadish, jé'-dish, *a.* drwg, gwydus, dyhirog; castiog; anniwair; dioglyd.
- Jag, jag, *s.* llwythyn, baich; dant llif; rhint, rhwgn, rhig, gwlf, bwllch, llerpyn, sitrechyn; hollt, hac:—*v.* *a.* sitrachu, rhintio; rhygnu, gyflu; crifio, dragio; ciniachu; sideru; siagio.
- Jaggy, jag'-i, *a.* sitrachog, bylchiog, siderog, stiagio; carpiog; deintio; hacio; dragio; anwastad.
- Jah, ja, *s.* Ia, Iehofa; Arglwydd, Ior.
- Jail, jel, *s.* carchar, geol, carchardy.
- Jailbird, jel'-byrd, *s.* carcharor, crogyn o ddyn.
- Jailer, jé'-lyr, *s.* ceidwad carchar, geolwr.
- Jakes, jecs, *s.* geudy, ysgothfa, coddyn.
- Jam, jam, *s.* chwegaeronwy, sugraeron, aerongyfaeth; twyg plant, arwisg; mwyslinwisg Indiaidd; mwnattalfaen=gwely tew o faen a ettyl y mwnwyr i ddilyn y wythen fwn:—*v.* *a.* gwasgu, llettemio, cynio; sathru, damsang; briwio.
- Jamb, jam, *s.* gorsin, gorsing, ystlysbost, gorsin drws; amhino; cilbost:—*v.* *a.* tynwasgu (yn iaith mwnwyr).
- Jamsorade, jam'-sô-red, *s.* rhosafal.
- Jane, jen, *s.* Siân=bathon o Genoa; math ar gotymwe o'r enw; enw merch.
- Jangle, jang'-gl, *v.* ceeru, ymryson, ymdaeru, ymgiprys, ymrafaelio; anghydseinio:—*s.* baldorodd, chwedleuaeth, ffregod; ceeraeth; anghydsain.
- Janitor, jan'-i-tyr, *s.* drysor, porthor.
- Janty, jan'-ti, *a.* hoenus, hynwyf, hoyw; coegwych; esgeiddig, gweisgi; ysgoywan.
- January, jan'-iw-yr-i, *s.* Ionor, Ionawr, mis Ionor=y mis cyntaf.
- Japan, ja-pan', *s.* arliw, barnais, Siapan:—*v.* *a.* barneisio, arliwio, Siapanu; clærdduo, duloywi, claerliwio.
- Jar, jar, *v.* ysgortio, chwyrnellu, sernial, anghydseinio; anghytuno, gwrthdaro, anghordio, cnecian; siglo, ymryson:—*s.* ysgort, ysgordsain; anghordiad; cynhen, anghydfod; targiad, chwyrnelliad; cnecc, tic; costrel, ystên, crothellan bridd, siar; costrelaid.
- Jargon, jar'-gon, *s.* ffrec, ffregod, ffugiaith, llediaith; clebar, ffiloreg; Sargon, Sargwn=math ar ddelidfaen.
- Jargonelle, jar-gö-nel', *s.* gelligen=math ar beren.
- Jasey, jé'-zi, *s.* ffugwallt, penguwch.
- Jasmine, jas'-mun, *s.* siasmin, iasmin=math ar flodau peraroglus.
- Jashawk, jas'-hoc, *s.* hebogyn, gwelchyn.
- Jasper, jas'-pyr, *s.* iaspis, maen iaspis.
- Jaundice, jan'-dus, *s.* y clefyd melyn, y clwyf melyn, y cryd melyn, melyni, rhiffwnt, au melyn.
- Jaunt, jant, *v.* *a.* gwibroddio, gwibdeithio, crwydro, treiglo, rhodiana, trampio:—*s.* gwibdaith, tramp, gwibrawd, ymdaith, htynt.
- Jaunty, jan'-ti, *a.* hoenus=*Janty*.
- Javelin, jaf'-lun, *s.* gwaew, llost, picell, ffonwaew, gwaewffon, paled, lluchwaew, aseth, rheinen, rheidden, gwrrdyn; gaflach.
- Jaw, jo, *s.* asgwrn, gên, car yr ên, clicied gên, gên, mant, aelgerth, genogi, awen; safn, genau; boch, bochgern; ymserth, clewt, ceer:—*v.* difrio, ymdaeru, clewtio, ymgceru, dwdro, herlu, cegu, drelïo.
- Jawfall, jô'-ffol, *s.* cwmpwmp gên; iselder ysbyrd, dybryder, dybyrdod, pruddineb.
- Jaw-teeth, jô'-tith, *s.pl.* cilldannedd, cilldaint, dannedd malu:—*sing.* cillddant.
- Jay, je, *s.* ysgrech y coed, ysgrechog, piogen y goed, pioden y coed.
- Jealous, jel'-yz, *a.* eiddigus, eiddigedd-eddus, eiddig, addig; drygdyhus, amhêus.
- Jealousy, jel'-yz-i, *s.* eiddigedd, llettyb, drygdyb; gwyliadwriaeth.
- Jean, jen, *s.* Siân, tsen=nwydd cotwm a gwlan=*Jane*.
- Jeer, jêyr, *v.* gwawdio, gwatwor, greffio; dirmygu, goganu, senu, difrio:—*s.* gwawd, gwatwar, greff; dirmyg, anfri, moe, gogan.

- Jehovah, ji-ho'-fy, *s.* Iehofa, Arglwydd, Ior.
- Jejune, ji-jwn', *a.* gwag; newynog; sychlyd, sych; diflas; diffwyth; tlawd, llwm.
- Jejuneness, ji-jw'-nes, *s.* tloidi, angen; gwagder; sychder; diffwythder; diflasder.
- Jelly, jel'-i, *s.* gludgeuled, gludrwyth, ceuledrwyth, ceuled; sew; ceulwyd.
- Jemmy, jim'-mi, *a.* dillyn, pert, tlws, pingc, clws, del, syw.
- Jennet, jen'-net, *s.* crynfarch, corfarch; merlyn; ceffyllyn.
- Jenny, jen'-ni, *s.* nyddiadur.
- Jeopard, jep'-yrd, *v. a.* peryglu, Jeopardize, jep'-yr-deiz, *s.* anturio, enbydu, pydio; arberyglu.
- Jeopardy, jep'-yr-di, *s.* perygl, enbydrydd, pyd; ingder.
- Jerk, jyr, *v.* ysbongcio, ystercio, chwyrnellu, hercian, tosio; pangcio; tindafu; siglo; llamu:—*s.* ysbongc, llam, naid, herc, ysterc, pangc, ergyd, tafliad.
- Jerkin, jyr'-cin, *s.* sircyn, corbais, siaced; hebogyn.
- Jersey, jyr'-si, *s.* ceinedafedd, edafedd teg; ter-wlan, gwlan Iersi.
- Jerusalem Artichoke, ji-rw'-sy-lem-arti-côc, *s.* marchysgallen Caersalem.
- Jessamine, jes'-sy-mun, *s.* siasmin=*Jasmine*.
- Jessant, jes'-synt, *a.* tarddol, egniol.
- Jest, jest, *s.* cellwair, cammwedd, cellweirair, digrifair, ysmaldod, digrifwch, arabedd; gwatwargyff, cyff cler; mwgd:—*v. a.* cellwair, cammwedd, ysmalio, arabeddu, dyfalu; gwatwor, gwawdio.
- Jesting, jes'-ting, *s.* cellweiriad; arabedd, cydgain, ysmaldod.
- Jesuit, jez'-iw-ut, *s.* Iesuad, Iesüwr, Iesuitiad = un o gymdeithas Iesu; pregethwr crwydrad ym mysg y Pabyddion.
- Jesuitical, jez'-iw-ut'-i-cyl, *a.* Iesuadol, Iesuadaidd, Iesuitaidd; mwyseriog, dichellgar, twyllodrus, cyfrwysgall, ffalst.
- Jesuitism, jez'-iw-ut-uzm, *s.* Iesuadaeth, Iesuitiaeth; cyfrwysder, dichell, twyll, ystryw.
- Jesus, jé'-syz, *s.* Iesu; Gwardwr, Iachawdwr.
- Jet, jet, *s.* muchudd, maen muchudd, much, muchfaen; taff; pistyll; buarth, ffald:—*v. n.* corbelu, corbedu, tyddfu, ysgythru, prwysgo, ysgwyddo, taro i maes; rhedegfain; rhygynygu, ysbongcio, llamu.
- Jet d'eau, zhe-dô', *s.* bryched, ffynnon
- Jetteau, jet'-tô, *s.* bistylliog, ffynnon bistyll, ffynnon ffrau, tarddel.
- Jettee, *s.* corbed, corbal, twddf,
- Jetty, *s.* gorysgwydd, ysgwrn, ysgwyddiad; adeilwddf; mordwdd, morfur.
- Jew, jw, *s.* Iddew, Iuddew.
- Jewel, jw'-el, *s.* gem, em, glain, creirwy, crair, creiries; tlws, dillyn; maen gwerthfawr; tegan:—*v. a.* gemu, emu, gleinio, tlysu; ceinioni.
- Jeweller, jw'-el-yr, *s.* gemydd, ceinionydd, tlysydd.
- Jewelry, jw'-el-ri, *s.* gemau, ceinion, dillynion, creirwyon; ceinionaeth, gemyddiaeth.
- Jewess, jw'-es, *s.* Iddewes, Iuddewes.
- Jewish, jw'-ish, *a.* Iddewig, Iuddewaidd.
- Jewry, jw'-ri, *s.* Iehwda, Iwdaia, Iudea, Iuda=gwlad yr Iddewon.
- Jews-harp, jwz'-harp, *s.* ystyrmant, telyn Iddew.
- Jib, jib, *s.* cynhwyl, yr hwyl flaenaf:—*v. a.* symud y gynhwyl o'r naill ochr i'r llall.
- Jib-boom, jib-boom', *s.* cynhwylbawl.
- Jiffy, jiff'-i, *s.* cythrym, cytrym, moment, munydyn, cytryn.
- Jig, jig, *s.* llamddawns, chweiddains; chwimalaw, chweiddygan; croesaren:—*v. n.* llamddawnsio, crychlamu, chweiddawnsio.
- Jill, jil, *s.* nwyfes, nwyfoges, ffilog, anlades, hoeden, mwyglen, cymmones, cyffoden, gwllff, llanges; chwatharn=*Gill*.
- Jilt, jilt, *s.* croesen, mursen, chwidren, twyllodres, ffiloges=*Jill*:—*v.* coegena, mursenu, rhithgaru.
- Jimp, jimp, *a.* dillyn, tlws, del, hardd, destlus, pert, gwmp.
- Jingle, jing'-gl, *v.* tingcian:—*s.* tingc=*Gingle*.
- Job, job, *s.* gorchwyllyn, gorchwyl, tasg; darn o waith; swydd; siâs; hapwaith; hur:—*v.* gorchwyllo; hapweithio; tasgu; hurio, llogi; gweithio ar dasg; brathu, gwanu; edwica, maeliera; rhyngfaelio.
- Jockey, joc'-i, *s.* marchogwr, marchawr, gyrwr, marchwr, sioci, siaci, Iaco, porthmon meirch; marchddofwr, torwr ceffylau; twyllwr:—*v. a.* marchogaeth; coegio, somi; castio; gwthio.

Jocose, jō-cōs', } *a.* cellweigar,
 Jocular, jōc'-iw-lyr, } llon, llawen, dig-
 rif, ysmala, arab, gwrhewcrus, hoen-
 us.
 Jocoseness, jō-cōs'-nes, } *s.* cellweir-
 Jocularity, jō-ciw-lar'-i-ti, } garwch, ys-
 maldod; llonder, digrifwch.
 Jocund, jōc'-ynd, *a.* llonwych, digrif;
 nwyfus, bywiog, gorawenu.
 Jog, jog, *v.* lledwthio, ysgytio; cil-
 gwthio; goduthio, haldian, hongcian;
 siglo:—*s.* gwth, ysgwd, hergwd, ys-
 gyfta; sigliad; rhwbiad, rhathiad;
 goludd, lledrwystr.
 Joggle, jōg'-gl, *v.* *a.* lledysgwyd, gosiglo,
 ysgytio, crynu.
 Join, join, *v.* cyssylltu, cydio, uno, cyf-
 uno, cyplysu, asio, cymmalu; paru;
 cydrwymo, ymgysylltu, ymuno; ym-
 lynu, cydieuo.
 Joinder, join'-dyr, *s.* cyssylltiad, cydiad,
 asiad, cysswllt, cwplws.
 Joiner, join'-yr, *s.* cyssylltwr, asiwr,
 asiedydd; coedasiwr; saer, saer dod-
 refn, saer coed, asweithiwr, assaer.
 Joint, joint, *s.* cysswllt, cydiad, cym-
 mal, rhedd, pencaw, cwgn; clwm;
 migwrn; aelod:—*a.* cyd, cyd', cy-
 cys-, cym-, cyf-; cyssylltedig, unedig,
 cyfunol:—*v.* *a.* cymmalu, rheddu;
 cydio, cyssylltu; chwarthorio, dad-
 gymmalu; aelodi.
 Jointer, join'-tyr, *s.* asganwyr, cyssyllt-
 ganwyr, canwyr cysswllt; cyssylltor.
 Jointress, join'-tres, *s.* gwaddoles,
 gwraig waddolog.
 Jointure, join'-cyr, *s.* traian, agweddi,
 egweddi; gwaddol gwraig weddw.
 Joist, joist, *s.* dist, beibern, cebr, rhes-
 wydden, ysburlath, trawst:—*v.* *a.*
 distio, ceibrio, trawstio.
 Joke, jōc, *s.* cellwair, cammwedd, di-
 grifair, cydgam, ysmaldod, arabedd:
 —*v.* cellwair, saethyta, ysmalio; dy-
 falu, gwawdio.
 Jole, jōl, *s.* cern, boch, lledben; pen
 pysgodyn=*Jowl*.
 Jollity, jōl'-i-ti, *s.* llawenydd, sarllach,
 llonder, hoenusrwydd, hoywder; cyf-
 eddach; tewder gwedd.
 Jolly, jōl'-i, *a.* llonwych, llawen, hoen-
 us, digriflon; hoyw, gwyh; tew;
 tîrf, siriol; siongce, heinif, brysg;
 pwyntus; bolio.
 Jolly-boat, jōl'-i-bōt, *s.* iolfad, ysgwydd-
 fad.
 Jolt, jolt, *s.* hald, tere, llam, sigl, ys-
 gydwad, ysgytfa, hongc, hergwd:—*v.*

haldian, hongcio, adlamu, ystercio;
 ysgytio, ysgwyd, siglo, tolcio.
 Jorum, jō'-rym, *s.* llestr yfed.
 Jostle, jōs'-sl, *v.* gwthio, hergydio,
 hyrddio, ysgytio; ymhyrddu, ym-
 wthio.
 Jot, jot, *s.* iod, iot; mymryn, tipyn,
 ticyrn, dim, chwythryn, ffyloryn;
 pyngcyn:—*v.* *a.* cofnodi, cofyfrfu.
 Journal, jyr'-nyl, *s.* dyddiadur, dydd-
 lyfr; cyfnodur, cyfnodiadur; new-
 yddiadur.
 Journalist, jyr'-nyl-ust, *s.* dyddiadurwr,
 dyddnodydd, cyfnodur; newydd-
 iadurydd.
 Journey, jyr'-ni, *s.* taith, ymdaith;
 hynt, helynt, trawd, hwyl, treigl,
 ffordd; siwrnai:—*v.* *n.* teithio, gor-
 ymdaith, ymdaithio, hyntio; myned,
 symmud; trodi.
 Journeyman, jyr'-ni-myn, *s.* hurweith-
 iwr, dyddweithydd, diwrnodwr.
 Jove, jōf, jyf, *s.* Io, Iau=*Jupiter*.
 Jovial, jō'-fi-yl, *a.* llonwych, digriflon,
 llawen, difyr, hoenus, nwyflon, hoyw.
 Joviality, jō'-fi-al'-i-ti, *s.* llawenydd,
 sarllach, llonder, hoywder; digrifwch.
 Jowler, jow'-lyr, *s.* helgi, udgi.
 Joy, joi, *s.* llawenydd, llonder, dywen-
 ydd, gorfoledd, hyfrydwch, elwch,
 digrifwch, hoen:—*v.* llawenhau, lloni,
 sirioli; ymlawenu; mwynhau, medd-
 iannu.
 Joyful, joi'-ffwl, *a.* llawen, llon, gor-
 foleddus, gorllawen; hyfryd, difyr,
 hoenus.
 Joyfulness, joi'-ffwl-nes, *s.* llawenydd,
 gorllawenydd=*Joy*.
 Joyless, joi'-les, *a.* annyddan, ansiriol,
 anhylon; prudd, athrist.
 Joyous, joi'-yz, *a.* llawen=*Joyful*.
 Jubilant, jw'-bi-lynt, *a.* gorfoleddus, or-
 oianus.
 Jubilee, jw'-bi-li, *s.* Iwbili, Iwbil, Iub-
 ili; bliwyddyn y gollyngdod, bloddest-
 wyl, ebarhofwyl.
 Judaical, jw'-de'-i-cyl, *a.* Iuddewig;
 Iuddewaidd. [ach.
 Juddock, jyd'-yc, *s.* ysnid, ysmiten, gi-
 Judge, jyj, *s.* barnwr, brawdwr, beirn-
 iad, ynad, yngnad, barnodydd:—*v.*
 barnu; tybied, meddwl, cyfrif; pen-
 derfynu; dirnad; gwahaniaethu, dos-
 barthu; bwrw.
 Judgment, jyj'-ment, *s.* barn, barnedig-
 aeth, brawd, dedfryd, dedryd, barn-
 awd; tyb, meddwl, bryd; penderfyn-
 iad; cyfraith.

- Judgment hall, *jjj'*-ment hol, *s.* dadleudy, llys barn, llys brawd, llys.
- Judgment seat, *jjj'*-ment sit, *s.* brawd-le, gorsedd barn, holfaingc, brawd-faingc, gorsedd.
- Judiciary, *ju'*-di-ce-tyr-i, *a.* barnol, barnedigol, gorseddfaol, brawdlog:—*s.* brawdle, llys barn, gorseddfaingc barn, hawlfaingc, rheithlys.
- Judicature, *ju'*-di-ce-cyr, *s.* yngneidiaeth, ynadaeth, brawdwrfaeth; brawd, barnedigaeth; brawdle, brawd-fa, holfaingc.
- Judicial, *ju'*-dish'-yl, *a.* yngneidiol, ynadol; barnol, brawdwrfaidd, cyfreithiol.
- Judiciary, *ju'*-dish'-yr-i, *a.* yngneidiol, barnol; cyfreithiol, brawdlysol, rheith-faol:—*s.* yngneidiaeth.
- Judicious, *ju'*-dish'-yz, *a.* synwrygall, doeth, ffel, call; cywrain; rhesymol.
- Judiciousness, *ju'*-dish'-yz-nes, *s.* synwryoldeb, callineb, medrusrwydd.
- Jug, *jug*, *s.* cunnach, crothogen, costrel bridd; piser; siwg:—*v.* ffrillio; cunnachu.
- Juggle, *jug'*-gl, *v.* chwido, lledrithio, castio; hocedu, twylo, somi:—*s.* hud, lledrith, chwidogaeth; cast, som, dichell.
- Juggler, *jug'*-lyr, *s.* chwidog, chwidw, hudol, hudgastiwr; twyllwr, hocedydd, hudofydd.
- Jugular, *ju'*-giw-lyr, *a.* gyddfol, cegol; goslefol:—*s.* cegwythen, gwythen y gwddf.
- Juice, *juw*, *s.* sudd, nodd, sug, rhwyth, irder, llyn:—*v.* *a.* gwylchu, lleithio.
- Juiceless, *juw'*-les, *a.* disudd, disugn; sych.
- Juiciness, *ju'*-si-nes, *s.* irder, ireiddiant, noddlydrwydd, sugoldeb.
- Juicy, *ju'*-si, *a.* iraidd, noddlyd, sugol, suddlawn. [lyn.]
- Julep, *ju'*-lep, *s.* ffrwythgyffer, melys.
- Julian epoch, *ju'*-li-yn ep'-oc, *s.* y prif-nod Iwlaidd, yr amsernod Iwlaidd, yr amsergyff Iwlaidd.
- Julian period, *ju'*-li-yn pē'-ri-yd, *s.* y cyfnod Iwlaidd, yr amsergyrch Iwlaidd. [y seithfed mis.]
- July, *ju'*-lei', *s.* Gorphenaf; mis Iwl=
- Jumble, *jym'*-bl, *v.* cymmysgu, dyfysgu, tryfysgu, mwchlo, mwchno, didrefnu; tryblithio:—*s.* cymmysg, mwchwl, dyfysgi, mysgedd.
- Jump, *jymp*, *v.* neidio, llamu, ysbongcio, tasgu, rhipio; cytuno:—*s.* naid, crychnaid, crychlam, ysbongc, llwff; gwasgod laes; siwmp, sipog.
- Juncate, *jyng'*-cet, *s.* ammenthyn, almes, moeth, melusfwyd, anwyn; peraisen.
- Juncous, *jyng'*-cyz, *a.* llafrywng.
- Junction, *jyng'*-shyn, *s.* cyssylltiad, cydiad, uniad; cysswllt; cymmal; toddiad; cyd; undeb; cydle.
- Juncture, *jyng'*-cyr, *s.* cydiad, cyssylltiad, cynghyd; cymmal; gwrym; cyfwng, cyfnod, cyfamser, dwthwn, adeg, tymmor, achlysur; arfod, cyfle, tro; cyfuniad; agwedd. [chweched mis.]
- June, *jun*, *s.* Mehefin, Myhefin=y
- Jungle, *jyng'*-gl, *s.* coedwal, prysgoed, gwyddeli, tewgoed, fyllon, pryseldir, clŷn, brycini, sinach; coedwig; anialdir.
- Junior, *ju'*-ni-yr, *a.* iau, ieuengach; ieuaf, ieuengaf; bychan:—*s.* ieuwydyn; ieuafiad; un iau.
- Juniper, *ju'*-ni-pyr, *s.* meryw, beryw, merywen, pren meryw, eithinen bér, eithin y cwrw.
- Junk, *jyngc*, *s.* breisgion, carthion; talp, llaprwth; llong Sina, llong Gateiaidd, Siwngc.
- Juno, *ju'*-nō, *s.* Gweno, Iwno; Cyfoethes; Nwyfones; Brenines y nef=un o rhufid dduwiesau y Groegiaid a'r Rhufeiniaid; gwraig Iau; Iwno=planed fechan o'r enw.
- Junto, *jyn'*-tō, *s.* cydgyfrinach, celgyfrinach, cabidwl; celfwriadwyr; cydbleidwyr.
- Jupiter, *ju'*-pu-tyr, *s.* Iau, Iou, Io, Iof, Iwpiter=prif ddau y Groegiaid a'r Rhufeiniaid, a gwr ei ohwaer Gweno; Sēus; Iau=un o'r prif blanedau.
- Juratory, *ju'*-ry-tyr-i, *a.* tyngedigol.
- Juridical, *ju'*-rud'-i-cyl, *a.* cyfreithiol; brawdfaol, rheithlysol, brawdleol, llysol.
- Jurisdiction, *ju'*-rus-dic'-shyn, *s.* awdurdod, llywodraeth, arglwyddiaeth, rhaglafiaeth, swyddogaeth, yngneidiaeth, brawdwrfaeth, barn, swydd; rheolfraint; ardal, talaeth, tiriogaeth; cylech awdurdod.
- Jurisprudence, *ju'*-rus-pru'-dens, *s.* rheithofyddiaeth, rheithwyddiaeth, yngneidiaeth, ynadaeth.
- Jurist, *ju'*-rust, *s.* rheithofydd, bydreithiwr, cyfreithiwr gwladol, gwladreithiwr.
- Juror, *ju'*-ryr, } *s.* rheithiwr;
Juryman, *ju'*-ri-myn, } gwr twng.

Jury, jw'-ri, *s.* rheithwyr, gwyr twng; rhaith.

Just, jyst, *a.* cyfiawn, iawn, uniawn, cywir, gwir, gonest, cyfartal, cymhwys, teg, cymmedrol, priodol; ffyddlawn, clau; llawn; teilwng:—*ad.* yn agos, ger llaw, ym mron, ar fin, o fewn ychydig, bron; yng nghylech; prin, braidd, yn brin; dim ond; yn gywir, yn union; newydd:—*s.* rhithymladd=*Joust*.

Justice, jys'-tus, *s.* cyfiawnder, uniondeb, iawn, gwir; barn, cyfraith; ynad, yngnad, barnwr, brawdwr:—*v. a.* yngneidio, ynadu. [wy.

Justiciable, jys-tish'-ybl, *a.* yngneidiad-Justiciary, jys-tish'-yr-i, *s.* ynad, yngnad, barnwr; prifynad, penynad.

Justifiable, jys'-ti-ffei-ybl, *a.* cyfiawndadwy, diheuradwy, cyfreithlawn, amddiffynadwy.

Justification, jys-ti-ffi-ce'-shyn, *s.* cyfiawnhad; amddiffyniad; rhyddhad, gollyngdod.

Justicator, jys'-ti-ffi-ce-tyr, *s.* cyfiawnhawr, cyfiawnydd, diheurwr.

Justify, jys'-ti-ffei, *v. a.* cyfiawnhau, diheuro, dieuogi; gorchwiro; cytuno, gweddu, unioni.

Justle, jys'-sl, *v.* gwthio=*Jostle*.

Justness, jyst'-nes, *s.* cyfiawnder, iondeb; cymhwysder, rhesymoldeb.

Jut, jyt, *v. n.* corbelu, corbedu, tyddfu, ysgythu, crogi drosodd, gorysgwyddo:—*s.* corbed, corbal, prwysog; ymestyniad allan.

Jutty, jyt'-ti, *s.* corbed=*Jetty*.

Juvenile, jw'-fi-nul, *a.* ieuangc, ifangc, ieuengaid, mebin, mabinog, mebin-aidd, bachgenaid.

Juvenility, jw'-fi-nul'-i-ti, *s.* ieuencyd, ieuangeiddrwydd, ifangerwydd, mebant, mebinoldeb, mabinogi; nwyfiant, yni.

Juvenilities, jw'-fi-nul'-i-tiz, *s. pl.* mabinogion, mabinolion; Mabinogion=enw hen ffugebau Cymreig tra nodedig a chywraim.

Juxtaposition, jycs-ty-pö-zish'-yn, *s.* gorosodiad, gorgyffead, cydosodiad, cydyffead, cyfagosrwydd; cyferbyniad.

K.

K, *ce*, *s.* ce=enw yr unfed llythyren ar ddeg (yr wythfed gydsain) o'r egwyddor: fel rhifnod, safai K gynt am 250; fel talfyriad Seisnig, saif K am *Knight* (marchog); K. B.=*Knight of the Bath*=Marchog y Baddon; K. G.=*Knight of the Garter*=Marchog y Gardas; K. C. B.=*Knight Commander of the Bath*=March Lywydd y Baddon; K. T.=*Knight of the Thistle*=Marchog yr Ysgallen; K. H.=*Knight of Hanover*=Marchog Hanofer.

Kale, cel, *s.* ysgedd, bresych, cawl.

Kaleidoscope, ca-lei'-dys-cöp, *s.* teleidwelyr, ceinwelyr, brithiadyr.

Kalendar, cal'-en-dyr, *s.* Calaniadur=*Calendar*.

Kalenders, cal'-en-dyrz, *s. pl.* Calenderiaid=math ar fynachod Persiaidd a Thyreaid.

Kali, ce'-li, *s.* llyrllys, gwymon, morwyg, dylusg y môr, gwygnur.

Kamsin, cam'-zun, *s.* Camsin=deheuynt poeth dwyreiniol.

Kamptolite, camp'-tö-lut, *s.* twythsarn.

Kan, } *can*, *s.* llywodraethwr, penaeth,
Kaun, } tywysog (yn Persia); penadur
Khan, } teyrn, brenin (yn Tartaria);
cân.

Kangaroo, cang-gy-ru', *s.* Cangarw=math ar dethogion bolgodog o Awstralia.

Kantism, can'-tuzm, *s.* Cantyddiaeth; athrawiaeth Kant, damcaniaeth Cant.

Kaw, co, *v. n.* crawcian, crawcio, creu, cogor:—*s.* cre, cogor, crawc.

Kawn, con, *s.* gwestty, tafarn, lletty cyffredin.

Kayle, cel, *s.* ceilysyn; chware ceilys.

Keck, cec, *v. n.* hachio, corndagu, sychgyfogi; chwydu, hochi; cecian:—*s.* corndag, cyfog.

Keckle, cec'-cl, *v. a.* rhaff-fancawio, rhaffgortynu; amrwymo rhaff angor â hen gordyn rhag ei threulio.

Kedge, cej, *s.* llusgangor, angor llus, angoryn:—*v. a.* llusgo:—*a.* bywiog.

Keel, cil, *s.* cilbren, trumbren llong, trumwydd llong, cil llong; cilyn, cil:

- v.* *a.* morio, mordwyo; dangos y trumbren.
- Keeler, *cił'-yr*, *s.* ysgraffwr, badwr; ciler, cerwyn, twba, basdwba.
- Keeling, *cił'-ing*, *s.* cilbysg.
- Keen, *cin*, *a.* llym, awchus, craff, min-iog, tost, pigog; awyddus, angerddol; gwangus; llymsur, egr; treiddiol, trywanol; teneulym; gerwin; syn-wryllym, cyfrwys, ystrywgar:—*v. a.* awchu.
- Keeness, *cin'-nes*, *s.* llymder, afwch; craffder; llymdoster; gerwindeb; surni; gorawydd.
- Keep, *cip*, *v.* cadw; achadw, dal, cynnal, gwarchod, gwarchad; ymgadw; areilio, gwyllo; porthi, magu; aros, parhau; trigo:—*s.* cadwraeth, ceidwadaeth, cadw; cyflwr, ansawdd, pwynt; gwarchad, gwarchodaeth; diogelfa, cadarnfa.
- Keeper, *ci'-pyr*, *s.* ceidwad, gwarcheidwad, golygwr, gwylwr; diffynwr.
- Keeping, *ci'-ping*, *s.* cadwraeth, gwarchodaeth; cadw; ebran, gogor; cyssondeb, cydweddiad, cydymffuriaid.
- Keepsake, *cip'-sec*, *s.* cyfrod; crair; arwydd cyfeillach.
- Keeve, *caf*, *s.* cerwyn, twba, cafn breci; twba darllaw; twba golchi:—*v. a.* twbäu; ilio mewn cafn breci; troi tro.
- Keg, *ceg*, *s.* barilan, barilyn, baril.
- Kelp, *kelp*, *s.* gwymon, gwyg y môr; lludwymon, gwygludw.
- Ken, *cen*, *v.* canfod, gweled, cenio, ceinio, silu; gwybod, dirnad:—*s.* golwg, trem, arswl.
- Kennel, *cen'-nel*, *s.* cyndy, ty cwn, cynllwst, cynhordy, llwst, cw b ci, gwâl y cwn, crowyn, cynel; helgor, erchwys, enud o fytheuaid, y côr hely; cyrchfa, ymgyrchfa, ceudwll, ffau; gwehynffos, canolffos, lleidffos, rhewyn, canawl, sybwl:—*v.* llettya, gorwedd, trigo, bod; cadw mewn cynllwst; cynllystu.
- Kenning, *cen'-ning*, *s.* golwg, tremiad.
- Kept, *cept*, *p. t.* (*Keep*) cadwedig.
- Kerb-plate, *cyrb'-plet*, *s.* crymlafn.
- Kerb-roof, *cyrb'-ruff*, *s.* crymglwyd.
- Kerchief, *cyr'-cif*, *s.* penwisg, penllian; moled, meisiad, cadach, cedafien.
- Kerf, *cyrff*, *s.* trwch llif, trwch.
- Kern, *cyrn*, *s.* breuan, llawfelin; pedflwr Gwyddelig, milwr traed Gwyddelig; crwydryn, gwibiad:—*v. a.* caledu, cronynu, graianu, chwarenu.
- Kern-baby, *cyrn'-be-bi*, *s.* baban medel; caseg fedî.
- Kernel, *cyr'-nel*, *s.* cnewyllyn, cerien; bywyn; chwaren, mesen; gronyn:—*v. n.* cnewullu.
- Kersey, *cyr'-si*, *s.* carsi, cersi, brethyn caerog.
- Kerseymere, *cyr'-si-m'yr*, *s.* Carsimir = math ar ddefnydd teneu a wneir o'r gwlan tecaf.
- Keslop, *ces'-lop*, *s.* caul, cywer.
- Ketch, *ceg*, *s.* badlong, llongan ddau hwylbren.
- Ketchup, *ceg'-yp*, *s.* ffyngwy=sibr a wneir o gaws llyffant; catsiob.
- Kettle, *ceł'-tl*, *s.* callor, tegell, calloryn; crochan, peirynt; magnelfa; cydrawd teulu.
- Kettle-drum, *ceł'-tl-drym*, *s.* tabwrdd pres (ar lun callor).
- Kettlepins, *keł'-tl-punz*, *s. pl.* ceilys, nawpin chware.
- Kex, *cecs*, *s.* cecys=*Kecksy*.
- Key, *ci*, *s.* allwedd, allwydd, agoriad, cywair, allwedd cerdd; ebill; cerdd, cyweirgorn, cyweirnod; iselgraid, clofaen; llettem; porthfa, llwythfa, glanfa, llongborth=*Quay*.
- Key-board, *ci'-börd*, *s.* cyweirgryn, ebillfwrdd.
- Key-keeper, *ci'-ci-pyr*, *s.* allweddor, agoriawdr.
- Keystone, *ci'-stön*, *s.* maen clo, clofaen.
- Khan, *can*, *s.* llywodraethwr=*Kan*.
- Kibble, *cił'-bl*, *s.* celwrn haiarn; cibl.
- Kibe, *ceib*, *s.* cibwst, cibi, malerth, malaith, maldorch, llosg eira, penddigid gosi.
- Kick, *ci*, *s.* troediad, cic; gwing:—*v.* troedio, cicio; gwingo, tafu, tindafu.
- Kid, *cid*, *s.* myn, myn gafr; giten, gafren, lillen, cidysen, ffagoden:—*v.* llydnu, cidysu, gafrio.
- Kidder, *cił'-yr*, *s.* edwicwr.
- Kiddle, *cił'-dl*, *s.* cored, cored bysgota.
- Kiddow, *cił'-ö*, *s.* gwilym, moriar.
- Kidnap, *cił'-nap*, *v. a.* lladrata plant; dynladrata, lladrata dynion.
- Kidney, *cił'-ni*, *s.* aren, elwlen; math, rhyw; gweinydd, gwesyn. [ig.]
- Kidney-bean, *cił'-ni-bän*, *s.* ffäen Ffrein.
- Kidney-vetch, *cił'-ni-feč*, *s.* plucen, meillionen felen.
- Kilderkin, *cił'-dyr-cin*, *s.* hanner baril, barilan, cintyr=18 galwyn.
- Kill, *cił*, *v.* ladd, dieneidio; llofruddio, dyfetha, dienyddio.

Kiln, ciln, *s.* odyŋ, cyl, cylyn.
 Kilogramme, cil'ô-gram, *s.* milgram,
 cilogram = pwysi Ffrengig o'r enw.
 Kilolitre, cil'ô-lei-tyr, *s.* militr, cilolitr
 = gwylbfesur Ffrengig.
 Kilometre, ci-lom'î-tyr, *s.* milfydr, cil-
 ometr = hydfesur Ffrengig.
 Kilt, cilt, *s.* peisdwyg, berbais, clunbais,
 brigattwyg.
 Kin, cin, *s.* perthynas, carenydd, tras,
 câr, cyfathrach, cystwn, cenedl:—*a.*
 cydwaed, cyttras, cydgar, cystlynol,
 cydryw, cyfanian.
 Kind, ceind, *s.* rhyw, rhywogaeth, math,
 bath, sut; ystlen; cenedl, natur, an-
 ian:—*a.* mwyn, caredig, rhywiog, hy-
 naws, cymwynasgar, cyweithas, tir-
 ion, rhadlawn, da, mad, cariadus; diolch-
 gar; croesawgar, cu, cymmaws, cun.
 Kindle, cin'-dl, *v. a.* cynneu, ennyn,
 tanio; poethi, cythruddo.
 Kindliness, ceind'li-nes, *s.* rhywiog-
 rwydd, mwynedd; serch; anian, naws.
 Kindly, ceind'li, *a.* cydryw, cyfanian,
 cydnaws, cystlynaidd, undras, rhyw-
 iog, mwyn, caruaid, hynaws, tirion,
 tyner, teg, iawnryw:—*ad.* yn fwyn,
 yn rhywiog.
 Kindness, ceind'-nes, *s.* mwynder, rhyw-
 iogrwydd, cyweithasrwydd, daioni,
 rhadlonedd, hawddgarwch, mynog-
 rwydd, ewyllys da; cymwynas, ced.
 Kindred, cin'-dred, *s.* perthynas, caren-
 nydd, cystlynedd, ystle, tras, ach-
 waed, edryd, edryf, cenedl, cynrain,
 gwelygordd, gwehelyth; ceraint; cys-
 sylltiad:—*a.* cydryw, cyfanianol, cyf-
 naws, cydwaed; perthynol.
 Kine, cein, *s. pl.* gwartheg, buchod.
 King, cing, *s.* brenin, teyrn; unben,
 penadur; gwledig, rhi, rhwyf, per-
 ydd:—*v. a.* teyrnogi, brenineiddio.
 King-cup, cing'-cup, *s.* egyptl, crafange
 y frân.
 Kingdom, cing'-dym, *s.* teyrnas, brenin-
 iaeth, gwledwch, llywodraeth.
 Kingfisher, cing'-fish-yr, *s.* glas y dor-
 lan, tinsigl y dwr, pioden y dwr.
 Kingly, cing'-li, *a.* breninol, teyrnaidd;
 rhiol, rhiol, penadurol, unbenol, urdd-
 asol, mawreddog, tywysogaidd, ar-
 dderchog:—*ad.* yn freninol; fel bren-
 in.
 Kingpost, cing'-pöst, *s.* breninbost,
 teyrnbost, canolbost, teyrnbiler.
 King's-evil, cingz'-i'-fi, *s.* clwy'r brenin,
 clefyd y brenin, manwynau, manwyn,
 porchell iddwf.

Kingship, cing'-ship, *s.* brenindod, bren-
 inoliaeth, teyrnedd, breninfraint.
 Kingstone, cing'-stön, *s.* breninfaen,
 maelgi = math ar bysgodyn.
 Kink, cingo, *s.* ymglywm, cynglhw, m,
 ymbleth; ffill, dolen, tro, nydd,
 rhwyn:—*v. n.* ymglymu, ymgorddedu,
 ymdolenu; ymddyrsu.
 Kinsfolk, cinz'-föc, *s.* ceraint, perthyn-
 asau, trasau, cydgenedl, tylwyth;
 cyfnesafiaid; cyfathrachwyr.
 Kinsman, cinz'-man, *s.* câr, cyfnesaf,
 perthynas, tras, cyfathrachwr.
 Kinswoman, cinz'-wym-yn, *s.* cares.
 Kip, cip, *s.* croen dyniawed.
 Kipper, cip'-yr, *s.* cipr = eog anaddas i'w
 ddefnyddio; clor, cylor, cnau'r ddaiar.
 Kirk, cyrc, *s.* Eglwys (yr Alban); eglwys,
 llan, cyrch.
 Kiss, cis, *s.* cusan, cus, impog, poc, poc-
 an:—*v. a.* cusanu, minialu, cuso.
 Kit, cit, *s.* potel fawr; cunnog, pacol,
 ystwc, twba; baril; crythyn; y cyf-
 an; baich cefn.
 Kit-cat, cit'-cat, *s.* Citcat = enw a roddid
 i gyflesfa gynt yn Llundain; ledar-
 deb = enw ardeb llai na hanner hyd y
 gwrthdrysych.
 Kitchen, ciç'-in, *s.* cegin.
 Kitchen-stuff, ciç'-in-styff, *s.* saim, ir-
 aid, toddion cegin.
 Kite, ceit, *s.* barud, barcutan, bod,
 boda, bery, beiri, beri, cud; barcutan
 papur.
 Kitten, cit'-tn, *s.* cathan, cath fach, cen-
 aw cath:—*v. n.* bwrw cathod. [an.
 Kittling, cit'-ling, *s.* cenau, cyw, poth-
 Kittlish, cit'-lish, *a.* gogleisiog.
 Kive, ceif, *s.* cerwyn, twba, cafn breici.
 Klick, clic, *v. n.* clecian, clician, clep-
 ian, clegru, tingcian.
 Knab, nab, *v. a.* cnoi, cnithio.
 Knack, nac, *s.* tegan; teganwaith;
 medr, dawn, athrylith; ystrange:—*v.*
n. crasdroi, crecio, crinellu, clecian,
 grillian.
 Knacker, nac'-yr, *s.* teganydd; prynwr
 hen geffylau.
 Knag, nag, *s.* cwgn; cnap; oddfy; *s.*
 cwlwm, osg, caing, bach; blaen.
 Knaggy, nag'-i, *a.* cyngog; oddfog,
 clymog; osglog; cnapiog; garw.
 Knapp, nap, *s.* cnap, crug, twmpath,
 taren, bryncyn, cnol, crugfryn:—*dim.*
 enepyn:—*v.* cnoi, cipnoi; cnapio,
 byrdori, crinellu, clecian.
 Knapple, nap'-pl, *v. n.* tori gnaf, tori
 gneic; clecian, tori.

Knapsack, nap'-sac, *s.* ysgrepan milwr, cod milwr, cnapsach, ysgrepan.

Knapweed, nap'-wid, *s.* pengaled, cram-enog, madfelen.

Knave, nef, *s.* dyhiryn, diffaethwr, anfadyn, crogyn, rhempyn, twyllwr, drel, drelgi, cnaf, cenaw; gwas, llangc.

Knavery, ne'-fyr-i, *s.* dyhirwch, anfadrwydd, diffaethder, cnafeidd-dra; cast, ystryw.

Knavish, ne'-fish, *a.* dyhir, anonest, anfad, cnafaidd, cenawaidd, ystrywgar, ffals.

Knead, nid, *v. a.* tyliuo, moldio; pobi. Kneading-trough, ne'-ding-troff, *s.* cafn tyliuo, cafn pobi, toesog, noe.

Knee, ni, *s.* glin, penlin, pen glin:—*v. a.* penlinio; erfyn ar liniau.

Kneel, nid, *a.* gliniog, cymmalog.

Kneel, ni, *v. n.* penlinio, glinio.

Kneepan, ne'-pan, *s.* padell penlin, padelleg, afal gar, padell y glin.

Kneestings, ne'-stringz, *s. pl.* gardasau, garydsau, gardyson, llinynau penlin.

Knee-timber, ne'-tum-byr, *s.* ais llong.

Knell, nel, *s.* cnul, clul, cnull.

Knew, niw, *p. t.* (*Know*) gwyddai; gwybodedig.

Knick-nack, nic'-nac, *s.* tegan.

Knife, neiff, *s.* cyllell; twca.

Knight, neit, *s.* marchog; rheidyr; rhyswr; macwy:—*v. a.* urddo yn farchog.

Kighthood, neit'-hwd, *s.* gradd marchog; marchogiaeth, rheidyrïaeth.

Knit, nut, *v.* gwau, gweu; clymu; rhwym; uno, cyssylltu, asio; yn-rithio, ymfurfio, ymgyfnerthu, ennyu:—*s.* gwead, gweuad, gwau.

Knitch, nic, *s.* ffagod, ffagoden, cidysen.

Knitter, nut'-tyr, *s.* gweadur, gwëydd, clymwr:—*f.* gweadures, gweuyddes, gwe-wraig.

Knitting-needle, nut'-ting-ni-dl, gwaell, gwachell:—*pl.* gweill.

Knob, nob, *s.* cnap, cnwc, cwgn, oddfyn, cnwb, clob, clopa, cnwpa, hwrwg, cnycyn, pwmp, pothon, ysgwl, boglyn, cwrn, chwydd, talp; twff, deilglwm, blodenglwm:—*v. n.* cnapio, oddfi, cnycio, boglymu; ymsypio.

Knobbed, nob'-bd, } *a.* cnapiog, cygnog,
Knobby, nob'-i, } oddfog, boglynog,
talpiog; caled.

Knock, noc, *v.* cnocio, taro, curo, pwyo, dulio, ffustio, cobio, baeddu:—*s.* cnoc, ergyd, dyrnod, llab, paff, chwap, ffat, clul, cob.

Knocker, noc'-yr, *s.* cnociwr, tarawydd, curwr; ystwfwl, cnocell.

Knoll, nol, *s.* cnol, crugfryn, bryncyn, twlch, cryndwyn, crugyn, taren, cnwc, cnap:—*v.* canu cnul, canu clul, cnulio; canu cloch, tongcio.

Knop, nop, *s.* cnap, cnwc, siobyn, twff, soba, cobyn, boglyn, cna, botwn.

Knot, not, *s.* cwlwm; cymmal; glin, ysglino; cnap, magl, byddag; rhwym; crug, haid, haib, bagad, cnud, ysgwyddarn; gwely; anhawsder:—*v.* clymu; byddaglu; dyrsu, ymglymu; cnapio; tyru, cyttyru.

Knotgrass, not'-gras, *s.* clymog, clymls, canclwm, gwaedlys, berw 'r ieir.

Knotted, not'-ed, } *a.* clymog; cygnog,
Knotty, not'-i, } cymmalog, gliniog,
dyrs, astrus, caled; clogynog.

Knout, nowt, *s.* ffrewylliad=math ar ffrewyll creulawn arferedig yn Rwsia; ffrewyll=yr offeryn arferedig; cnowt.

Know, nô, *v.* gwybod; ymwybod; adnabod; adwaen, nabod; deall, dyall, dirnad.

Knowing, nô'-ing, *a.* gwybodus, deallus, medrus, cyfarwydd, hyfedr; adnabyddus; honaid; cyfrwys, fel, ffesawg:—*s.* gwybodaeth, gwyddawd.

Knowledge, nol'-ej, *s.* gwybodaeth, adnabyddiaeth, adnabod, nabod; deall; dealltwriaeth; cyfarwyddyd, medr, tryw; dysg, gwyddawd, gwyddiant, copinod, ffesawd.

Known, nön, *p. p.* (*Know*) gwybodedig; hysbys, nabodedig; honaid, diargel, cyhoedd.

Knuckle, nyc'-cl, *s.* cymmal bys, cwgn, cygnyn; migwrn, cogwrn; pencnaw asgwrn; glin llysieun:—*v. n.* cygnu, migyrnu; ymostwng, plygu; ymroddi.

Koh, cö, *s.* tprw, tprwe, tprwi, tprwia =gair arferedig wrth alw gwartheg.

Koran, cö'-ryn, *s.* Coran, Alcoran=Beibl y Mahometiaid.

Kraal, cre'-yl, *s.* pentref; pentref Hot-tentotiaidd.

Krowt, crowt, *s.* surgawli; ilfresych cawl.

s. fel a yn tad; *a.* cam; *e.* hen; *e.* pen; *i.* llid; *i.* dim; *o.* tor, ond ei sain yn hwy; *o.* llon;

L.

L A C H

L A D Y

L, el, s. el=enw 'r ddeuddegfed llythyr-en (y nawfed gydsain) o'r egwyddor; fel rhifnod, saif L am ddeg a dengain =50; fel talfyriad, mao L=*Libra* (y gair Lladin am bunt o arian); L=*Libra* (Llad. am lyfr): L.L. D.=*Legum Doctor*=Doethor o'r Gyfraith.

La, lo, *in.* wele! wela! nycha! wel! och fi! ow! O! A!

Label, lē-bel, s. llabed, llabedyn, llab, dibynydd; lleineb; carai ddibyn:—*v. a.* llabedu, lleinebu.

Labent, lē-bent, a. lithrol, eddeiniol.

Labial, lē-bi-yl, a. gwefusol:—s. gwefuseliad:—*pl.* gwefusolion.

Laboratory, lab'ō-ry-tyr-i, s. fferyllfa, fferylldy; gweithfa, llafurfa.

Laborious, la-bō-ri-yz, a. llafurus, gweithgar, poenfawr, trafferthus, caled, blin, dygn, cystog; ystig, diwyd; gorchestol.

Labour, lē-byr, s. llafur, gwaith, trafod, trafael, traferth, lludded, trin, cysteg:—*v.* llafurio, poeni, gweithio, ymdrafferthu; dygnu, ymegnio, ymdrechu; diwyllio; baeddu.

Labourer, lē-byr-yr, s. llafurwr, gweithiwr; goruchwyliwr, cloddiwr:—*f.* llafur-wraig, llafures, gweith-wraig.

Laburnum, la-byr'-nym, s. euron, pyswydden.

Labyrinth, lab'i-runth, s. bachdrofa, dyrysa; nidras; dyryslwyn; astrusi; anialwch.

Lac, lac, s. llaethlud, llaethystor, ffigystor, lliwlud, fyrlud, trylud, trothlud, glud.

Lace, les, s. rhwydrionell, eirionwe, eirionen, ysnoden, addurnwe, siderwe, ymylwe, addurnbleth; sider, amaerwy, llinynwe; llinyn, carai, ffunen, pwyntl; magl, telm; las:—*pl.* lasiau:—*v. a.* ysnodennu, sideru; addurno, eirioni, ffunenu, curo, dygaboli; lasio.

Lacerate, las'-yr-et, *v. a.* rhwygo, llarpio, dryllio:—*a.* rhwygedig, llarpiog.

Lachrymal, lac'-ru-myl, a. dagreoul, deigröl, degrymol.

Lachrymatory, lac'-ru-my-tyr-i, s. deigrönog, deigrlestr.

Lacing, lē-sing, s. ysnodraff.

Lack, lac, *v.* bod mewn eisieu; dwyn eisieu; eisiwo:—s. eisieu, angen, diffyg, gwall, eisiwed; 100,000 rhiwpi =10,000*p.* [A! ha!

Lackaday, lac'-y-de, *in.* och! ow! O!

Lacky, lac'-i, s. gwastrodyn, gwas traed, trotwas, troediog, pedwesyn:—*v.* gwastrodi.

Lacking, lac'-ing, *p.* ág eisieu arno; rheidus, angenog.

Laeonic, la-con'-ic, a. byreiriog, talfyr, cryno, dwyseiriog; cynnwysfawr.

Laconics and Didactics, la-con'-ics and dei-dac'-tics=byregion ac addysgion.

Laquer, lac'-yr, s. eurolech, llebolch, melynolch, eurgaen; barnais, eurliw:—*v. a.* eurolechi, barneisio, eurliwio.

Lactary, lac'-tyr-i, a. llaethog:—s. llaethdy.

Lactate, lac'-tet, s. llaethludiant.

Lactation, lac-tē'-shyn, s. llaethiad; rhoddiad sugn.

Lacteal, lac'-ti-yl, a. llaethol, llaethlyd:—s. llaethlestr, llaethbib, llaethwythen.

Lactescence, lac-tes'-sens, s. llaethlydrwydd, llaetheiddrwydd, blithog-rwydd.

Lactine, lac'-tun, s. llaethsugr.

Lacunar, la-ciū'-nyr, s. pannylfwd, pyllfwd.

Lad, lad, s. llangc, herlod, llengcyn, hogyn, bachgen, glaslangc, hoglangc, crwt, rhocyn.

Ladder, lad'-yr, s. ysgol, lletring, ystol; dringfa, esgynfa.

Lade, led, *v. a.* llwytho; pynio, pynorio; tywallt, gwallofi, gwehynu; oer-iain.

Laded, lē-ded, } *p. p.* llwythedig;

Laden, lē-dn, } llwythog, pynoriog.

Ladies, lē-diz, s. *pl.* rhanod=llechi 15 wrth 8 modfedd.

Ladle, lē-dl, s. ledwad, ledfed; mod-bren, mwndill.

Lady, lē-di, s. arglwyddes, arlwyddes;

- pendefiges; barynes, barones, breyres; boneddiges, boneddes, rhian, rhies, penes, merch foneddig; meist.es; llades, maden.
- Lady-bird, *le'-di-byrd*, *s.* y fuwch goch gota, y fuwch goch=*math* ar drychfil bychan.
- Lady-day, *le'-di-de*, *s.* Gwyl Fair y Cyhydedd; cyfarchiad Mair=*25ain* o Fawrth.
- Lady-like, *le'-di-leic*, *a.* rhianaidd, boneddesaidd; boneddigaidd, moesog; tyner, tirion, masw, mwyn, llednais.
- Lady's-bawer, *le'-diz-bow-yr*, *s.* cudd y coed, dringiedydd, barf y gwr hen.
- Lady's-cushion, *le'-diz-cwsh-yn*, *s.* tormaen mosoglaidd, clustog Fair.
- Lady's-finger, *le'-diz-ffing-yr*, *s.* plucen, plucan, meillionen felen.
- Ladysbip, *le'-di-slip*, *s.* urddas arglwyddes, arglwyddesiaith, rhianaeth.
- Lady's-mantle, *le'-diz-man-tl*, *s.* mantell Fair.
- Lady's-thistle, *le'-diz-thus-sl*, *s.* ysgallen Fair, ysgallen wen, ysgallen fraith, criban Mair.
- Lady's-tresses, *le'-diz-tres-uz*, *s.* teircaill, ceineiriannydd-dröedig.
- Lag, lag, *a.* olaf, diweddaf; dyhair, llag, llercynol, diog, musgrell:—*v.* aros ar ol, llercio, gohirio, dyheirio, oedi, ystelcian, llegu.
- Laggard, *lag'-gyrd*, *a.* arafaidd, diog, hwyrfrydig, lleigus, llag, llercynol.
- Laic, *le'-ic*, *a.* llëyg, lleygol:—*s.* llegywr, gwr llëyg.
- Laid, *led*, *p. p.* (*Lay*) gosodedig.
- Lair, leyr, *s.* gwâl, lloches, gorweddle, llechfa; porfa; y llawr.
- Laird, leyrd, *s.* uchelwr, gwrda, arglwydd, maenor.
- Laity, *le'-i-ti*, *s.* gwyr llëyg, lleygion, llegywr.
- Lake, lec, *s.* llyn, llwch; allogrudd, coch, cochliw, porfforliw.
- Lamb, lam, *s.* oen; cig oen:—*v. a.* bwrw oen; oena, wyna.
- Lambative, *lam'-by-tuf*, *a.* hylaib, llyfol, lleibiol, llepiol:—*s.* lleibgyffer, llyfgyfyr; cyflaeth.
- Lambent, *lam'-bent*, *a.* lleibiol, llyfol.
- Lambkin, *lam'-cin*, *s.* oenyn, oenan:—*f.* oenig, oenanec.
- Lamblike, *lam'-leic*, *a.* oenaidd; gwâr, llariaidd, hynaws, tirion, addfwyn.
- Lamb's-wool, *lamz'-wl*, *s.* mein-wlan, sidan-wlan, gwlan wyn; rhostafalwy, diod bereiddfas.
- Lame, lem, *a.* cloff, efrydd; anafus; ammherffaith, gwallus, llyth, gwan:—*v. a.* cloffi, efryddu; diffwrtho, gwanychu.
- Lameness, *lam'-nes*, *s.* cloffni; anaf.
- Lament, la-ment', *v.* galaru, alaethu, cwynfan, cwyno, cwynofain, galariâu, wylofain, arwylo, dychio; ymofidio:—*s.* galar, alaeth, galarnad, galargwyn, cwyn, cwynofaint, wylofain, doloch, oernad.
- Lamentable, la-men'-tybl, *a.* galarus, alaethus, gresynol, athrist, allwynig.
- Lamentation, la-men-te'-shyn, *s.* galarnad; argyllaeth=*Lament*, *s.*; Llyfr y Galarnad.
- Lamina, lam'-u-ny, *s.* llafn, llefnyn; haen, gwanaf, taen; cresten, cen; to; dalen; delten; llabed.
- Laminated, lam'-u-ne-ted, *a.* llafnog, haenog, dalenog, deiliar; yn llafnau.
- Laminiferous, lam'-u-nuff'-yr-yz, *a.* llafnddwyn, haenddwyn.
- Lammass, lam'-mys, } *s.* dydd
- Lammas-day, lam'-mys-de, } Awst, y cyntaf o Awst, gwyl Awst, calan Awst.
- Lamp, lamp, *s.* llygorn, erllen, llugern, lamp, llusern; ffagl; goleuni.
- Lampas, lam'-pas, *s.* mintag, mindag.
- Lamp-black, lam'-blac, *s.* du yr efall, du'r llamp.
- Lampoon, lam'-pwn', *s.* casgerdd, gogan-gerdd, duchan-gerdd; gogen, duchan, enllib, sarhâd, sen:—*v. a.* duchanu, goganu, difrio; enllibie, sarhau.
- Lance, lans, *s.* gwaew, ysbër, ysbâr, rheinen, gwaewffon, ffonwaen, cadllost, rhon, rhaidd, rhetur, saffwy, paled, par, picell, ystang:—*v. a.* fleimio, ysgraffinio; treiddio; rheimio, picellu.
- Lancer, lan'-syr, *s.* rheinydd, ysberydd, saffwyor, rheiddior; fleimiwr.
- Lancet, lan'-set, *s.* ffllaim.
- Lance-wood, lans'-wd, *s.* rheinwydd.
- Lanch, lansh, *v.* ergydio, hwylio=*Launch*.
- Land, land, *s.* tir, tud; daiar, llawr, gwlad, rhandir, maenor:—*v.* tiriog, glanio; dadlongi, dadlwytho. [tir.
- Landed, lan'-ded, *a.* tiriog; o berchen
- Landfall, land'-ffel, *s.* tirgwydd, tirgwymp, tirogwydd.
- Landflood, land'-fflyd, *s.* dylif, dilyw, lifeiriant, gweilgi, daiarlif, rhyferthwy.
- Landforce, land'-fförs, *s.* milwyr tir, tirgadlu, tirfyddin, tudfilwyr.

Landgrave, land'-gref, *s.* tudiarll, tiri-
iarll=urdden yn yr Almaen.
Landguard, land'-gard, *s.* tirddiffyn, tir-
glawdd, tirward.
Landholder, land'-höl-dyr, *s.* daliwr tir,
tird daliwr.
Landing, lan'-ding, *s.* tiriad, glaniad;
tirfa, glanfa, porthfa, arllwysfa, dis-
gynfa; pen grisiau, penris, eangris;
gorsaf, gorphwysle.
Landlady, land'-le-di, *s.* arglwyddes tir,
meistres tir, tafarnwraig, gwesttyes.
Landlord, land'-lord, *s.* arglwydd tir,
meistr tir; tafarnwr, llettywr, gwest-
tywr.
Landman, land'-man, *s.* tirfilwr, tud-
filwr.
Landmark, land'-marc, *s.* ffin, terfyn
tir, maen terfyn tir, maen terfyn,
careg derfyn; cyffinfaen, tirnod, cy-
ffin; cyfarwyddnod y morwyr.
Landmate, land'-met, *s.* cydfedelwr,
cydfedwr.
Landmeasurer, land'-mez'h'-yr-yr, *s.* tir-
fesurydd, mesurwr tir.
Landowner, land'-ö'-nyr, *s.* perchen tir,
gwr tiriog, perchenog tir.
Landrail, land'-rel, *s.* rhegen yr yd, rheg-
en y rhych, creciar.
Landscape, land'-scep, *s.* tirolwg, gwer-
ydrol, tirwedd, arbeiath, tudolygfa,
gwaent, llawntre, tirbaith; tirddar-
lun.
Landsman, landz'-man, *s.* gwr tir.
Landsteward, land'-sti-wyrd, *s.* maer y
biswal, tirdystain, goruchwyliwr
tir.
Landsurveying, land'-syr-fe-ing, *s.* tir-
fesuriaeth, tifesuriad, tudfesuriaeth.
Landsurveyor, land'-syr-fe-yr, *s.* tifes-
urydd, tudfesurwr, mesurwr tir.
Land-tax, land'-taes, *s.* y dreth fawr,
treth y brenin, treth y tir.
Lane, len, *s.* heolan, wtre, meidr, hwy-
fa, ystrôd, culffordd, tramwyfa.
Language, lang'-gwej, lang'-gwi, *s.*
iaith, tafodiaith, aeg, ymadrodd.
Languid, lang'-gwiad, *a.* llesg, methedig,
egwan, diffygiol, cwla, llyth; hwy-
drwm, digalon, llwfr; diflas.
Languish, lang'-gwish, *v.* nychu, di-
hoeni, llesghau, curio, edwino, llaesu:
—*s.* nych, gwendid; llesghâd, dihoeni-
iad; maswedd, tynerwch.
Languor, lang'-gwyr, *s.* llesgedd, dihoen-
edd, gwendid, methiant; nychdod;
llesmair, gwywdra; trynder, diflas-
dod; tynerwch.

Laniate, lan'-i-et, *v. a.* llarpio, rhwygo,
dryllio, cigyddio.
Lank, lange, *a.* lliba, llibin, llac; main;
cul, teneu, llynrig; llaes, llathraidd,
pabwryog, gwagsaw, yslebog.
Lantern, lan'-tyrn, *s.* llugorn, llugern,
llusern, erllen, tanlestr, goleuddal,
lanter.
Lanuginous, lan-iw'-ji-nyz, *a.* goflewog,
manflewog, panog, gwlanog, plucan-
aid.
Lap, lap, *s.* arffed, ffedel, barlen, ffedog,
godre gwisg; gliniau, tipyn, llabed:—
v. plygu, amblygu, amlenu, amwisgo,
gorthoi, amguddio; ffedelu; lapio;
lleibio, lleipio, llymeidio, lleiblyfu.
Lapdog, lap'-dog, *s.* arffedgi, ffedelgi.
Lapel, lap'-el, *s.* llapell, ffedel hugan,
rhagfalog, rhaglabeled hugan, amblyg.
Lapidary, lap'-i-dyr-i, *s.* maenydd, gem-
ydd, llattremydd, gemgerfiwr; cabol-
emydd; maenwerthydd; maenofydd:
—*a.* maenyddol, gemgerfiol; maen-
ofyddol. [iad.
Lapidation, lap-i-dé'-shyn, *s.* llabydd-
Lapidification, la-pud-i-ffi-ce'-shyn, *s.*
maeneiddiad, caregiad.
Lapis, lé'-pus, *s.* maen, careg.
Lapis lazuli, lé'-pus laz'-iw-li, *s.* asur-
faen, llasaraen, glasaraen, maen
llaçar, maen asur.
Lapling, lap'-ling, *s.* mwythwas.
Lapper, lap'-yr, *s.* amblygwr, amlenwr,
lapiwr; lleibiwr, llepiwr, lleibydd.
Lappet, lap'-et, *s.* llipran, lipryn, llab-
edyn, llerpyn, llaesglust.
Lapse, laps, *s.* lithriad; cwmp, syrth-
iad, tramgwydd, treigliad; gwall;
rhediad, codwm:—*v. n.* lithro,
cwmpo, dygwyydd; tramgwyddo,
cyfeiliorni.
Lapstone, lap'-stön, *s.* careg arffed, ar-
ffedfaen, ffedelfaen, careg labio.
Lapwing, lap'-wing, *s.* cornicyll, corn-
chwigl, cornchwiglen, chwilgorn y
gwynt, chwilgorn y waen, cornor y
gwaenydd.
Lar, lar, *s.* duw teulu, tylwythior.
Larboard, lar'-börd, *s.* tu aswy llong:—
a. aswy, chwith.
Larceny, lar'-se-ni, *s.* lladrad, lledrad.
Larch, larç, *s.* llarwydd, feinwydd, con-
wydd.
Lard, lard, *s.* bloneg tawdd; bloneg,
mehin; cig moch:—*v.* blonegu, me-
hino; tewhau, brasâu.
Larder, lar'-dyr, *s.* ciggell, cell gig, cig-
dy, merydd; bwyty, bwydgell.

- Large, larj, *a.* mawr, helaeth, eang, praff, braisg, llydan, maith; rhwth, rhongca; amrosgo; cyflawn; fflwch: —*s.* hirnod (y nod hwyaf mewn cerddoriaeth).
- Largeness, larj'-nes, *s.* mawredd, helaethder, eangder; breisrwydd; meithder, maint, llydanrwydd.
- Larges, lar'-jes, *s.* anrheg, rhodd, ced.
- Lark, larc, *s.* hedydd, ehedydd, uchedydd.
- Larklike, larc'-leic, *a.* hedyddaidd.
- Larkspur, larc'-spyr, *s.* ysbardyn y marchog, llyisiau yr hedydd, tafod yr hedydd.
- Larum, lar'-ym, *s.* alarm, llarwm; whwb.
- Larva, lar'-fa, *s.* macai, maceiad; rhith.
- Larvæ, lar'-fi, *s. pl.* maceiod, magiod.
- Larynx, lar'-inges, *s.* breuant, brefant, beudag; y geg.
- Lascivious, las-suf'-i-yz, *a.* anllad, trythyll, anniwair, nwyfog; gwamal, gwantau; sert'h, llawd, rhwys.
- Lasciviousness, las-suf'-i-yz-nes, *s.* anlladrwydd, nwyfusrwydd, dyre, serthedd.
- Lash, lash, *s.* llach, gwialenod; ffrewyllawd, fflangellawd, ysleifiad; ffrewyll, ysleifen, plethen:—*v. a.* ffrewyllu, ysleifio; rhwymo, clymu, careio.
- Lashing, lash'-ing, *s.* rhwymiad, gwastraf, afrad.
- Lass, las, *s.* llangces, geneth, lloides, herlodes, bachgenes, hogen, morwynig, merch.
- Lassitude, las'-si-tiwd, *s.* lludded, blinder, llesgedd, gwendid, llyferthwrwydd.
- Last, last, *a.* diweddaf, olaf; eithaf, pellaf:—*ad.* yn ddiweddaf, y waith olaf:—*v. n.* parhau, aros, dal:—*s.* llwyth, llast; penpws, penmeidr; mwys; gwddyg, troedhren, pren troed, eilundroed.
- Lasting, las'-ting, *a.* parhaol, parhäus, safadwy:—*s.* parhäd, hirfod.
- Lastingness, las'-ting-nes, *s.* parhausder.
- Latch, lac, *s.* clicied:—*v. a.* cliciedu; rhwymo, clymu; sicrhau, sadio.
- Latchet, lac'-et, *s.* carai, pwyntl, pwynt, llinyn.
- Late, let, *a.* diweddar; hwyr; newydd; diweddaf:—*ad.* yn hwyr, yn ddiweddar.
- Latency, le'-ten-si, *s.* caledigrwydd; tywyllni.
- Lateness, let'-nes, *s.* diweddarwch.
- Latent, le'-tent, *a.* dirgel, cuddiedig, anamlwg, aneglur; anweledig.
- Later, le'-tyr, *a.* diweddarach, hwyrach.
- Lateral, lat'-yr-yl, *a.* ystlysol, cyfarystlys, cyfochrol, cyfystlysol.
- Lath, lath, *s.* aseth, eisen, dellten, clawd, ysgyren, astyllenig; cantres:—*v. a.* asethu, eisio, delltu.
- Lathe, ledd, *s.* cantref, cwmmwd=Lath.
- Lather, ladd'-yr, *v.* molwyno, ewynu, seboni, wablingo; trwytho, laddro:—*s.* sebondrwyth, wabling, trochion; ladder.
- Lathy, lath'-i, *a.* hirfain; llyth, lleddy, llibin.
- Latin, lat'-un, *s.* Lladin, Llading, Lladinaeg, yr iaith Lladin:—*a.* Lladinaidd, Lladin.
- Latinize, lat'-un-eiz, *v.* Lladineiddio.
- Latish, le'-tish, *a.* hwyrdaidd.
- Latitude, lat'-i-tiwd, *s.* lledred; lled, llydander, eangder, meithder; rhyddid; maint, lle.
- Latitudinarian, lat-i-tiw-di-ne'-ri-yn, *a.* rhydd; rhyddymofynol; rhyddfedylyliol; cymmedrol; penrhydd:—*s.* rhyddymofynydd, rhyddfedyliwr, rhyddfrydwr; penrhydd, rhydd-dybiwr.
- Latter, lat'-tyr, *a.* diweddarach, hwyrach; diweddaf, hwyrach.
- Lattermath, lat'-tyr-math, *s.* adladd, attwf.
- Lattice, lat'-tus, *s.* delltwaith, rhwyllwaith, cledrwy, masg:—*a.* delltog, rhwylllog:—*v. a.* delltu, eisio, cledru.
- Laud, lod, *s.* mawl, moliant, clod, clodforedd, canmoliaeth; clodeb:—*v. a.* moli; mawrhau, dathlu.
- Laudable, lo'-dybl, *a.* canmoladwy, hyglod, moladwy; iachus; addfed.
- Laudableness, lo'-dybl-nes, *s.* hyfoledd, clodforusrwydd.
- Laudanum, lod'-y-nym, *s.* cysgwy, pabidrwyth, sudd y pabi; lodom.
- Laudatory, lo'-dy-tyr-i, *a.* canmoliaethol, clodforus:—*s.* molawd, canmoliaeth.
- Laugh, laff, *v. n.* chwerrthin, chwarddu, chwerrthinial, dirwenu:—*s.* chwerrthin, chwardd, dirwen; crechwen.
- Laughable, laff'-ybl, *a.* chwerrthinus, chwarddus, digrif.
- Laughing, laff'-ing, *s.* chwerrthinial.
- Laughter, laff'-tyr, *s.* chwerrthin, chwarddiad, chwardd, chwerrthinial.
- Launch, lansh, *v.* ergydio, taflu, lluch-

io, saethu; neidio; hyffio, llonghyffio; cynnosio, morelu; ymollwng, cychwyn, ymfwrw, hwylio:—s. hwff, hyffiad, llonghyffiad, llonglithriad, llongwthiad; morel; cynnawf; mor-elfad, gwthfad=bad mywaf cadlong.

Launder, lan'-dyr, s. golchuries, golchydde, golch-wraig; golchydd; cafn llwch mwn; cafn golchi; dyfergafn, lander:—v. a. golchi, gwylchu.

Laundress, lan'-dres, s. golchyddes; llinwraig; cabolyddes:—v. n. golchi.

Laundry, lan'-dri, s. lliindry, lliinfia; golchdy; caboldy; golchiad.

Laureate, lo'-ri-et, a. llawryfog, llorwyddog; llawrwydd-goronog:—s. bardd llawryfog; teyrnfardd, y bardd llys=Poet laureate:—v. a. coroni à llawryf; llawryfio, llawrwyddo, llorwyddo; llawryfraddio.

Laurel, lor'-el, s. llawryf, llawrwydd, llorwydd, diodwydd, pren y cwrw, dail y cwrw, llawraint.

Lava, le'-fa, s. llosgwy, ufelwy, llosgfalwy, chwydion mynydd tanllyd.

Lavatory, laf'-y-tyr-i, s. golchfa, golchdy; ymolchfa, ymdrochle, baddon; trwyth, meddygolch.

Lave, lef, v. golchi; ymolchi, ymdrochi; dyfrhau.

Lavender, laf'-en-dyr, s. llafant, lafant=llwyth o blangion peraroglus.

Laver, le'-fyr, s. noe, golchnoe, golchlestr, osged, osgyd, pilig; llafan, ys-lafan; llyisiau 'r môr.

Lavish, laf'-ish, a. afradlawn, gwastraffus, treulgar, cedfawr, difrodus, hael; anllywodraethus; anghymmedrol; afreidiol; brae; gwyllt:—v. a. gwas-traffu, afradu, truthreulio, dywallt-rain, dyfetha, difrodi.

Lavishness, laf'-ish-nes, s. afradlondeb, gwastraff, rhysedd, anghynnilddeb.

Law, lo, s. cyfraith; deddf; rhaith; rheol, trefn, gosod.

Lawful, lo'-ffwl, a. cyfreithlawn; deddfol, cyfreithiol; addwyn, iawn.

Lawfulness, lo'-ffwl-nes, s. cyfreithlondeb; addwynder; deddfoddlondeb.

Lawgiver, lo'-gif-yr, s. deddfroddwr, gosodwr cyfraith, rheithbroddwr.

Lawless, lo'-les, a. digyfraith, diddeddf, angyfraith, anneddfol; afreolus, penrhydd, angyfreithlawn.

Law-lore, lo'-lôyr, s. rheithlenoriaeth.

Lawmaker, lo'-me-cyr, s. deddfroddwr =Lawgiver.

Lawn, lon, s. llawnt, llanerch, gwastad-

faes, gweling; bliant, sindal, llian main, meinwe:—a. bliantain, sindalig.

Lawny, lo'-ni, a. gwastad, llawntaidd.

Law-pleadings, lo'-pli-dingz, s. cyngghawsaeth; dadleuon cyfreithiol.

Law-proceedings, lo-prô-si'-dingz, s. erlyniadau cyfraith; trefniad hawl.

Lawsuit, lo'-siut, s. cwyn cyfraith, cyngghaws, hawl, dadl, cyfraith, cwyn.

Lawyer, lo'-iyr, s. cyfreithiwr, gwr y gyfraith.

Lax, lacs, a. rhydd, llac, laes, yslac, llibin, llipa; anghaeth; anghryno, anghywraint; chwal; darymredol, pibrawl, bolrydd, piblyd:—s. rhyddni, rhyddglwyf, y bib, pibre, darymred, dolur rhydd.

Laxation, lac-se'-shyn, s. rhyddhâd, llac-âd, laesiad; rhydd-der, llac-rwydd.

Laxative, lac'-sy-tuf, a. rhyddhaol, llac-aol, bolegor, laesedigol:—s. rhyddgyffer; carthai.

Laxity, lac'-si-ti, } s. llac-rwydd, yslac-
Laxness, lacs'-nes, } rwydd, laesder;
rhyddni, bolryddni, pibre, darymred,
llibyndod; anghrynodeb; llesgedd.

Lay, le, v. gosod, dodi, rhoddi, llêu, cyflêu; sefydlu; bwrw, talu; gostegu, llaesu, gostwng; dal; cyngwystlo; dyfeisio; dodwy:—s. haen, gwanaf, rhestr, rhes, taen, to, gwely, tedd; cyngwystl; gwyndwn, llaethdwn, tondir, tyndir, ton, gwyndon, tir gwydd; gwaen, gweinglodd, gwyr-lawd, dôl; cân, caniad, cathl, cywydd, canu:—a. llêyg, lleygol.

Layer, le'-yr, s. haen, gwanaf=Lay, s.; claddbill, planbill, claddgyff; iar ddodwyog.

Laying, le'-ing, s. haeniad, gwanafiad, caeniad; gosodiad, dodiad.

Layman, le'-myn, s. gwr llêyg, lleygwr, llêyg.

Laziness, le'-zi-nes, s. diogi, musgrellni, mewyd; segurdd; llesgedd; anny-bendod.

Lazy, le'-zi, a. diog, musgrell; swrth, llegach, mewydol, llyfretin, llesg, merydd, llwîr, hwydrwm, anfywiog, llibin. [plymio.

Lead, led, s. plwm; plymen:—v. a.

Lead, lid, (p. t. a p. p. Led) v. arwain, tywys, arweddu, cyfarwyddo, tueddu; tynu; blaenori:—s. blaen, blaenoriaeth, arweinad, traw; cyniant.

Leadon, led'-dn, a. plymaidd, plymyd, trymaidd, dwl, hurt, swrth.

Leader, *lē*-dyr, *s.* arweinydd, tywysydd, blaenor, hyfforddwr, cornor, gwaladr, dragon, llyw; erthygl arweiniol, prif erthygl.

Leading, *lē*-ding, *a.* arweiniol, cyfarwyddol, prif, penaf; blaenorol:—*s.* arweiniad, hyfforddiad; dygiad.

Leading-note, *lē*-ding-nōt, *s.* nod arweiniol (mewn cerddoriaeth), arwein-nod.

Leady, *led*'-i, *a.* plymliw; plymaidd.

Leaf, *liff*, *s.* dalen, deilen, dâl:—*v. n.* deilio.

Leafage, *liff*'-ej, *s.* deiliadaeth, deiliant.

Leafless, *liff*'-les, *a.* anneiliog, diddail.

Leaflet, *liff*'-let, *s.* deilen, dalenan.

Leafy, *lē*'-ffi, *a.* deiliog, deiliar, dalenog.

League, *lig*, *s.* cynghrair; cyfammod, cytundeb, dygymmod; cyfaddawd; milldir *Pf*rengig; gwennod=3 mill-dir:—*v. n.* ymgynghreirio, cynghreirio; cyfuno, ymglyfiamodi.

Leaguer, *lē*'-gyr, *s.* cynghreiriwr; cyfammodydd; gwarchae, gwarchaedigaeth.

Leak, *lic*, *s.* agen, hollt, dyferfa, dyferagen:—*v. n.* dyferu, ymagenu, dyferollwng.

Leaky, *lē*'-ci, *a.* anniddos, dyfragenog.

Lean, *lin*, *v.* gogwyddo, pwyso, gorphwys, tueddu, ochri; pwyso ar, plygu:—*a.* cul, teneu, truan; anffrwythlawn; tlawd; irad:—*s.* cyhyrgig, cyhyryn, cig coch, teneugig.

Leanness, *lē*'-nes, *s.* culni, teneuder.

Leap, *lip*, *v.* neidio, llamu, hobelu; marchogaeth, rhidio; curo, ysbongeio:—*s.* naid, darlam, ysbonge, llwff.

Leapfrog, *lip*'-ffrog, *s.* llamchware.

Leap year, *lip*'-yŷr, *s.* blwyddyn naid.

Learboard, *lē*'-yr-bōyrd, *s.* haenfwrdd=*Leyrboard*.

Learn, *lyrn*, *v.* dysgu, deall; caffael; gwybod.

Learned, *lyr*'-ned, *a.* dysgedig; llenog, llythyrenog; gwybodus, cyfarwydd, medrus; athrylithiog.

Learning, *lyr*'-ning, *s.* dysg, dysgeidiaeth, ysgoleigddod, llên, llenoriaeth, llenyddiaeth.

Lease, *līz*, *s.* edring, dalysgrif, ammodrwym, gafaaleb, goresgyn, dring, ammodysgrif, prydes; lles, les:—*v. a.* gafaelrwyimo, prydesu, ammodrwyimo, gosod, edringo; gosod ar edring; rhentu dan ammodrwym; gosod dros amser penodol.

Lease, *līz*, *v. n.* lloffa.

Leasehold, *līz*'-hōld, *s.* rhwymafael, rhwymddaliad, gafaelysgrif:—*a.* ar ammodrwym; edringol, prydesol.

Leaseholder, *līz*'-hōl-dyr, *s.* dalysgrifiad, rhwymddeiliad, edringai.

Leash, *līsh*, *s.* cynllyfan, llinyn arwain, carai dywysio; rhwymyn, hoenyn, trawlinyn; tri:—*v. a.* cynllyfanu; rhwymo, hoenynu.

Leasing, *lē*'-zing, *s.* celwydd, gendeb.

Least, *līst*, *a.* lleiaf; anamlaf.

Leat, *lit*, *s.* pynfarch, ffos, dyfrlle.

Leather, *ledd*'-yr, *s.* lledr; croen, cen:—*a.* lledrin; o groen:—*v. a.* lletru, llachio, dygyboli, golchi, curo; frystio, dyfrysio.

Leathern, *ledd*'-yrn, *a.* lledrin; o groen.

Leathery, *ledd*'-yr-i, *a.* lledraidd; gwydn.

Leave, *līf*, *s.* cenad, caniatâd, trwydded, rhyddid, cynnwys, goddefiad; ymaddeb:—*v.* gadael; gado; ymadaw; peidio; goddef, gweddillio, esgeuluso, maddeu.

Leaved, *lifd*, *a.* deiliog, deiliar, dalenog.

Leaven, *lef*-fn, *s.* sngdoes, eples, heples, llefain, lefain:—*v. a.* surdoesi, eplu, llefeinio, lefeinio; trwytho; codi.

Leaves, *līfz*, *s. pl.* dail, dalenau, deilion.

Leavings, *lē*'-fings, *s. pl.* gweddillion, gwagedion, olion; adborthion; sarid, rhelyw.

Leacher, *leç*'-yr, *s.* anlladwr, trythyllfab, merchetwr, gordderchwr; puteiniwr, godinebwr.

Lectern, *lec*'-tyrn, *s.* darllenfa, darlensaf, darlennfwrdd, dalffwrdd.

Lecture, *lec*'-shyn, *s.* darllen, darlenniad, lith.

Lector, *lec*'-tyr, *s.* darlennydd, darllēwr.

Lecture, *lec*'-çyr, *s.* darlith, lith; darlenniad, darlleawd; gwers, pregeth; adroddiad, sen, cerydd:—*v.* darlithio, lithio, gwersu, darllen, llên; pregethur, dwrdd, ceryddu.

Lecturer, *lec*'-çyr-yr, *s.* darlithiwr, darlennydd, gwersiwr; pregethwr.

Lectureship, *lec*'-çyr-ship, *s.* lithwriaeth, darlithiaeth, leduriaeth.

Led, *led*, *p. t. a p. p.* (*Lead*) arweiniedig.

Ledge, *lej*, *s.* haen, gwanaf, taen, rhestr, tedd, to; trum, cefnen, esgair, tap, cripell; ysgafell, ymyl, cilffed, ael; ystang; dellten, peithynen; cleddyf; creigres.

Ledgement, lej'-ment, *s.* taeniad, haeniad; ysgafell, ymylfa=*Ledge*.
 Ledger, lej'-yr, *s.* gorsaflyfr, gorlyfr, argyfrifyfr; gorsaflech; gorsafydd; cledden, ystange.
 Ledger-line, lej'-yr-lein, *s.* atlin, chwangelin, gorlinell, atlinell:—*pl.* gorlinellau (mewn cerddoriaeth).
 Lee, lē, *s.* gwaddod, gwaelodion, llwrwg, rhwtws, ffles; tu'r gwynt, y tu cyfeiryd â'r gwynt; yr ochr gyferbyn â'r gwynt.
 Lee-board, lē'-bōrd, *s.* gwyntfwrdd.
 Leech, lēc, *s.* gele, gel, gelen, geloden; ymyl, hwyl, godre hwyl:—*v. a.* gelodi, gosod gelod wrth; iachâu, meddygiaethu.
 Leek, lēc, *s.* ceninen:—*pl.* cenin.
 Lee-side, lē'-seid, *s.* cyferwyntle, cyferwyntochr; y tu pellaf oddi wrth y gwynt.
 Lee-tide, lē'-teid, *s.* cyferwyntlif; morllif yn rhedeg yr un ffordd â'r gwynt; cydred llif a gwynt; cydred dwr a gwynt.
 Leer, lē'yr, *v.* cildremio, ciledrych, cilwenu, aeldremio, gogernu:—*s.* cildrem, cilolwg, cilwen, ciledrychiad, aeldrem, gogern, nwyfdrem, trythyldrem, nwyfus gilolwg.
 Leeringly, lē'yr-ing-li, *ad.* yn gilwenu, dan gilwenu; yn flysdremio; dan edrych â chil ei lygad.
 Lees, lēz, *s. pl.* gwaddod, gwaelodion, rhytion, rhwtws, llwrwy, ffles, sorod.
 Leet, lēt, *s.* cynnullfa, cymmanfa, dygynnul, pentreflys, cantreflys, llys, llysdydd, dydd hawl.
 Leeward, lē'-wyrd, *a.* cyferwyntol; cyferbyn â'r gwynt, cyfer y gwynt:—*ad.* tua'r gwynt; gyferbyn â'r gwynt; yng nghyfer y gwynt.
 Leeway, lē'-wē, *s.* cyferwynt; cyfeiriad ochrol llong o flaen y gwynt; ffordd y gwynt.
 Left, lefft, *a.* aswy, chwith:—*p. p.* (*Leave*) gadawedig; yng ngweddill, ar ol.
 Left-handed, lefft'-han-ded, *a.* llawchwith, dyrnchwith, cleddlawio; chwithig, anneheu, aswy, chwith.
 Leg, leg, *s.* coes, esgair, llorop, gomach, ber, hegl, ffod, clun, troed.
 Legacy, leg'-y-si, *s.* cymmyn, cymmynrodd, gwyllysged, gwyllysrodd, cymmyneg.
 Legal, lē'-gyl, *a.* cyfreithiol, deddfol, cyfreithlawn, cyfreithus.

Legality, li-gal'-i-ti, *s.* cyfreithlondeb, cyfreithlondeb, deddfoldeb.
 Legalize, lē'-gyl-eiz, *v. a.* cyfreithloni, deddfoli; addwyno, awdurdodi.
 Legally, lē'-gyl-i, *ad.* yn gyfreithiol; yn ol y gyfraith; yn ol y deddf.
 Legate, leg'-yt, *s.* cenadwr y Pab; cenad, arnegesydd, llysgenadwr.
 Legatee, leg'-y-tē', *s.* cymmynai, gwyllysgedai, derbyniwr cymmynrodd.
 Legateship, leg'-yt-ship, *s.* cenadwriaeth, arnegesiaeth; swydd cenad y Pab.
 Legation, li-ge'-shyn, *s.* cenadwriaeth, cenadaeth, arnegesiaeth, conadogaeth.
 Legator, leg'-y-tor', li-ge'-tyr, *s.* cymmynydd, gwyllysgedydd.
 Legend, lej'-end, lē'-jend, *s.* lithlyfr, ffuglith, ffuglyfr; chwedl, hen chwedl, ffugchwedl, coegchwedl, dychymmyg, ffugdraith, ffughanes; seintlyfr, bucheddith, eurlith; llyfr bucheddau'r saint Rhufeinig; darlleniad, arysgrifen, argraff, cylchysgrif (ar arian bath):—*v. a.* chwedlu, ffuglithio, ffugdraethu.
 Legendary, lej'-en-dyr-i, *a.* ffugiol, ffuglithiol, celwyddog, chwedlaidd, dychymmygol, disail, ffughanesiol; di-eithr, hynod:—*s.* llyfr ffuglithiau, ffuglyfr; chwedlydd, ffughanesydd.
 Leger, lej'-yr, *s.* gorsafydd=*Ledger*.
 Legeremain, lej'-yr-di-men', *s.* hudgastiau, castiau llaw ysgafn; hud, lledrith, chwidogaeth, hoked, rhodreswaith.
 Legged, legd, *a.* coesog, esgeiriog, berog, heglog, lloropog, ffodog.
 Legging, leg'-ing, *s.* amgoes, coesarn, sacas. [eglurdeb.
 Legibility, lej'-i-bul'-i-ti, *s.* darllenoldeb.
 Legible, lej'-i-bl, *a.* darllenadwy, llenadwy; dealladwy; eglur; darllenol.
 Legion, lē'-jyn, *s.* lleng; catyrfa, torf, llawr, myntai, lleion=byddin o dair i bum mil.
 Legionary, lē'-jyn-yr-i, *a.* llengol:—*s.* lleion, un o leng.
 Legislate, lej'-us-let, *v. n.* deddfroddi, deddfu, rheithadu, rheithio; darddeddfu.
 Legislation, lej'-us-lē'-shyn, *s.* deddfwriaeth, deddfyddiaeth, deddfroddiad, darddeddfiad; llywodraeth gwlad; llywodraethiad.
 Legislative, lej'-us-le-tuf, *a.* deddfroddol; rheithroddol; deddfwriaethol.

- Legislator, lej-us-le'-tyr, *s.* deddfroddwr, deddfwr, rheithroddwr, gosodwr cyfraith.
- Legislature, lej'-us-le-cyr, *s.* llywodraeth, deddfwriaeth; deddfroddwyr; rheid-idaeth; yngreidiaeth.
- Legist, lē'-just, *s.* cyfreithiwr.
- Legitimacy, li-jut-i-my-si, *s.* cyfreithlondeb, cyfreithiolder; genedigaeth gyfreithlawn; cywirdeb, cyflawnedd.
- Legitimate, li-jut'-i-met, *a.* cyfreithlawn; deddfol; genedig o briod, priodanedig; o'r iawn ryw, gwirioneddol, pur:—*v.* *a.* cyfreithloni, deddfoli, addwyno, breinioli.
- Leguminous, li-gi'w'-mu-nyz, *a.* pysaidd, faonaidd, plisgrawnol; ydrawnol.
- Leisurable, li'-zhyr-ybl, *a.* hamddenol, seibiol.
- Leisure, lē'-zhyr, *s.* hamdden, seibiant, oedfa, odfa, ennyd, arfod; ysgafalhâwch, amser, seguryd.
- Leisurly, lē'-zhyr-li, *a.* hamddenol, seibiannol:—*ad.* yn hamddenol, gan bwyll, yn bwyllog.
- Lemon, lem'-yn, *s.* afal melynhir, eurafal, llemwn; llebafal.
- Lemonade, lem'-yn-ed, *s.* eurafalwy, llebafalwy, diod eurafalau; llemyny.
- Lend, lend, *v.* *a.* benthycio, echwyn, benthycia; rhoddi, caniatâu.
- Lending, len'-ding, *s.* benthyciad; benthycy, echwyn.
- Length, length, *s.* hyd; hirder, hydedd; meithder, pelder; helaethrwydd.
- Lengthen, leng'-thn, *v.* hwyhau, estyn, ystyn, hirhau, ymestyn.
- Lengthening, leng'-thn-ing, *s.* estyniad, hwyhâd; ymestyniad; parhâd.
- Lengthwise, length'-weiz, *ad.* gyda'r hyd, ar hyd, ar hydfed, hyd.
- Lengthy, leng'-thi, *a.* hir, maith.
- Lenient, lē'-ni-ent, *a.* tyner, llinarol, esmwythaol, esmwyth:—*s.* tynerydd, linarydd, mwythgyffer, mwythor, mwyllor.
- Lenify, len'-u-ffeï, *v.* *a.* tyneru, lliniaru, esmwythâu, llareiddio, dofi, dylofi, meddalhau, meddfu.
- Lenitive, len'-u-tuf, *a.* tynerol, llinarol, esmwythol, meddfol, blyddol, llonyddol, mwyll:—*s.* tynerydd, esmwythai, llinargyffer, mwythgyffer, dylofydd.
- Lenity, len'-u-ti, *s.* tynerwch, tiriondeb, gwarder, hynawsedd.
- Lens, lenz, *s.* ffawydryn, llugwydryn, llugell, crymlain, crymwydr, ffoc.
- Lent, lent, *p. p.* (*Lend*) benthyciedig:—*s.* grawys, garawys.
- Lenten, len'-tn, *a.* grawysol, garawysol; ymarbedol, dirwestol.
- Lentil, len'-tul, *s.* corbysen, pysen y llygod, fflugbysen, gwygbysen, ffacbysen.
- Lentor, len'-tyr, *s.* gwydnedd, gludrwydd; tewder; arafedd, hwyrfrydigrwydd.
- Lentous, len'-tyz, *a.* gwydn, gludiog.
- Levoy, len'-foi', *s.* clo cywydd, clo cân.
- Leo, lē'-ō, *s.* y llew, arwydd y llew = pummed arwydd y sidydd = 10.
- Leonine, lē'-ō-nein, *a.* llewaidd, llewig.
- Leopard, lep'-yrd, *s.* llewpart, llewpard.
- Leper, lep'-yr, *s.* gwahanglaf, clafryn, claf gwahanol.
- Leporine, lep'-ō-run, *a.* ysgyfarnogaidd, ceinachaid, ysgyfarnogol.
- Leprosy, lep'-rō-si, *s.* gwahanglwyf, clefry, claf, brech yr Iuddewon.
- Leprous, lep'-ryz, *a.* gwahanglwyfus, clafillyd; cenog, brychlyd.
- Less, les, *a.* llai; lleiaf; bychan; ychydig:—*s.* llai, lleiaf; ychydig:—*ad.* llai, yn llai.
- Lessee, les'-si, *s.* dalysgrifiad, edringai, prydesai; yr nn y rhodder edringiddo.
- Lessen, les'-sn, *v.* lleihau, bychanu, talu, treio, crebachu.
- Lesser, les'-syr, *a.* llai, lleiaf; bychan.
- Lesson, les'-sn, *s.* gwers, llith, darllawd:—*v.* *a.* gwersu, addysgu.
- Lest, lest, *c.* rhag, rhag i, rhag ofn; fel na; ac na; rhag y.
- Let, let, *v.* *a.* gadael, caniatâu, gollwng, goddef, dioddef; gosod, rhoddi; rhentu, hurio, llogi; attal, rhwystro, luddio:—*s.* rhwysr, ludd, llestair.
- Lethargic, li-thar'-jic, *a.* hunglaf, hunheintus, hunglwyfus; cysglyd, swrth.
- Lethargy, leth'-yr-ji, *s.* hunglwyf, marw-gwsg, gorchwsg, cysgwst; cysgad-rwydd, syrthni.
- Letter, let'-yr, *s.* gadâwr, rhwysrwr, attaliwr, gosodwr; llythyren; llythyr, llythyr anfon; teb, coel:—*v.* *a.* llythyrenu, lythyru.
- Letterbag, let'-yr-bag, *s.* llythyrgod.
- Letterbox, let'-yr-boos, *s.* llythyrgell, llythyrgist, llythyrgloer.
- Lettercase, let'-yr-ces, *s.* llythyrgloer, llythyrgaes; llythyrgod, llogellgod.
- Lettered, let'-yrd, *a.* llythyrog, llythyrenog, llên, dysgedig, llenorol, deifniog.
- Letter-founder, let'-yr-ffown-dyr, *s.*

llythyrenydd, llythyrenor, toddwr llythyrenau, tebluniwr.
 Letterless, let'-yr-les, *a.* anllythyrenog, diddysg.
 Letterpress, let'-yr-pres, *s.* argraff, print, argraffwaith, tebwaith, darlleniad.
 Letters, let'-yrz, *s.* dysgeidiaeth; llenoriaeth, llenyddiaeth.
 Letters-patent, let'-yrz-pe-tent, *s. pl.* breintlythyrau, breintlythyr, insail agored, breintysgrif.
 Lettuce, let'-us, *s.* gwylaeth, laethygen, golaeth, cw, lletys:—*pl.* lletys.
 Levant, lē'-fynt, *a.* dwyreiniol.
 Levant, li-fant', *s.* Dwyrain=arfordiroedd Dwyreiniol Môr y Canoldir; Levant.
 Levator, li-fe'-tyr, *s.* cyfodydd, cyfodyr, uchedyr, cyfodgyhyr.
 Levee, lef'-i, *s.* cynnwyr, borengylch, brigyfarch; gosgordd gynnwyr; amser codi.
 Level, lef'-el, *a.* gwastad, cydwastad, unuchedd, llaned; didolc; cywir; cyfartal; cyfladdol; cydradd; llorwedd; llyfelus; llyfn:—*v.* gwastatâ, gwastatu, llyfnhau; cystadlu, cyfraddio; llyfelu, didolcio; annelu, cyfeirio; amcanu, cynnyg; cyfladd, cyttaro, cytuno:—*s.* gwastadfa, gwas-tattir; gwastadlin, lled, safon, mesur, cyfartaledd, cyfradd; gwastedydd, cyfleddyr, gwastatyr, llyfeliadur, llyfelydd; cywirblwm, ysgwâr blwm; annelfa, cyfeirfa; cyfeirffos; rheol, cynllun.
 Leveller, lef'-yl-yr, *s.* gwastatâwr, gwas-tatwr, llyfelwr.
 Levelling, lef'-yl-ing, *s.* gwastatâd, llyfeliad, llyfelu, llyfeliaeth.
 Lever, lē'-fyr, *s.* gwif, trosol.
 Levable, lef'-i-ybl, *a.* codadwy, trethadwy.
 Leviathan, li-fei'-y-thyn, *s.* Lefiathan; morfil mawr.
 Levigate, lef'-i-ge't, *v. a.* pylori, ffylori, malurio; llyfnhau, caboli:—*a.* cabol, llyfn.
 Levite, lē'-feit, *s.* Lefiad, un o lwyth Lefi. [iticaidd]
 Levitical, li-fut'-i-cyl, *a.* Lefiadol; Lef-Levity, lef'-i-ti, *s.* ysgafnder, ysgawnder; annifrifwch, ysmalwch, maldod, gwagedd, amnhrudd-der, gwamalrwydd, anwadalwch.
 Levy, lef'-i, *v. a.* codi, cyfodi, trethu, casglu:—*s.* treth, tasg, ardreth cyllid, teyrnged, cynnull.

Lewd, liwd, *a.* anllad, trythyll, anniwair, llawd, brwnt, anfad, ysgeler.
 Lex, lecs, *s.* cyfraith, rhaith.
 Lexicographer, lec-si-cog'-ry-ffyr, *s.* geirlyfrwr, geiriadurwr.
 Lexicographic, lec-si-cô-graff'-ic, *a.* geirlyfryddol, geirlyfrol; geiriadurool.
 Lexicography, lec-si-cog'-ry-ffi, *s.* geirlyfraeth, geiriaduriaeth.
 Lexicology, lec-si-col'-ô-ji, *s.* geirofyddiaeth. [lyfr]
 Lexicon, lec'-si-con, *s.* geiriadur, geir-Liable, lei'-ybl, *a.* rhwym, darostyngedig; agored; ym mherygl; anesgusodol.
 Liability, lei-y-bul'-i-ti, *s.* ateboldeb; darostyngedigrwydd; dyled.
 Liar, lei'-yr, *s.* celwyddwr, geuwr.
 Lias, lei'-ys, *s.* gwaelodres, sylres.
 Libation, lei-be'-shyn, *s.* diodoffrwm, y gwinoffrwm, cynaberth, rhagarchwaethiad.
 Libel, lei'-bel, *s.* athrod, enllib, cabldraith, cabledd, enllibiaeth; duchar, gogan:—*v.* athrodi, enllibio, difenwi, hortio, cablu, ducharu, goganu.
 Libellous, lei-bel'-yz, *a.* athrodus, enllibiol, goganus, cablaidd.
 Liber, lei'-byr, *s.* rhisgyn isaf, haen isaf y rhisg; llyfr.
 Liberal, lub'-yr-yl, *a.* hael, haelionus, hyged, rhoddir, hyddawn; rhydd, rhydd; haelfrydig, boneddig, rhywiogaid, syberlan, diragfarn, cleufryd; breiniol; cedol; syber; penrhydd:—*s.* rhyddgarwr, hael, haelwr.
 Liberality, lub-yr-al'-i-ti, *s.* haelioni, hygedrwydd, buddged; haelfrydedd; tegwch, syberwydd, haelrodd, cirwn.
 Liberalize, lub'-yr-yl-eiz, *v. a.* rhyddhau, helaethu; rhyddfrydigo.
 Liberate, lub'-yr-et, *v. a.* rhyddhau, gollwng, digarcharu, maddeu, gwar-edu.
 Liberation, lub-yr-e'-shyn, *s.* rhyddhâd, gollyngdod, gwared.
 Libertine, lub'-yr-tun, *s.* gwr rhydd; penrhyddyn, rhyddfucheddwr, un anfoesol, oferddyn:—*a.* penrhydd, an-fucheddol; anllad.
 Liberty, lub'-yr-ti, *s.* rhyddid, rhydddid, rhyddineb, rhyddydd, trwydded, cenad, cynnwys, braint; hyfder; eangder, esmwythdra; cyfryddid, terferyn, cyffin.
 Libidinous, li-bud'-i-nyz, *a.* anllad, trythyll, anniwair, nwyfus, serth, penrhydd.

- Librarian, lei-bré-ri-yn, *s.* llyfrgellydd, llyfrydd, ceidwad llyfrgell, llyfrfawr.
- Library, lei'-bry-ri, *s.* llyfrgell, llyfrfa, llyfrdy, llyfrgrawn, llyfregell.
- Librate, lei'-bret, *v.* mantoli, clorianu, cyfantoli, cydbwyso, pwyso.
- Libration, lei-bré'-shyn, *s.* mantoliad, cydfantoliaeth, cydbwysiad, cyttafoliad.
- Lice, leis, *s. pl.* (*Louse*) llau.
- Licence, { lei'-sens, *s.* trwydded, cenad,
License, } cynnwys, rhyddid, caniatâd,
braint, goddefeb, breinteb, breintysgrif, llythyr trwydded; penrhyddid.
- Licence, lei'-sens, *v.* trwyddedu, trwyddedogi, cenadu, caniatâu; cynnwys; cenadu trwy freintysgrif; awdurdodi.
- Licensed, lei'-sensd, *p. p.* trwyddededig; trwyddedog, cenadog, rhyddedog.
- Licentiate, lei-sen'-shi-et, *s.* trwyddedog:—*v. a.* trwyddedu, trwyddedogi, caniatâu.
- Licentious, lei-sen'-shyz, *a.* penrhydd, afreolus, afradlawn, ofer, anfoesol, nwyfus, afywodraethus.
- Lich-owl, lic'-owl, *s.* aderyn y corff.
- Lick, lic, *v.* llyfu; lleibio, llepian; llachio, curo, dulio:—*s.* llyf, llyfiad; llaib; dwbiad, llyfle; llach, ergyd, ffonod.
- Lickspittle, lic'-sput-tl, *s.* poerlyfwr, poerlyfyn, truthgi.
- Licorice, lic'-yr-us, *s.* gwylys, chwegwraidd, per-wraidd, melus-wraidd, gwreiddber. [chyr.
- Lid, lud, *s.* clawr, caud, hulier, gwerlie, lei, *s.* celwydd; anwiredd; gan, geunair:—*v. n.* celwyddu, dywedyd celwydd; ffugio, twyllo; gorwedd; bod, sefyll, aros, gorphwys; gogwyddo.
- Lief, liff, *ad.* yn ewyllysgar, yn fodd-lawn, o wirfodd, yn llou.
- Liege, lij, *a.* ffyddlawn, cywir, ufudd, gostyngedig, rhwymedig, gwarogaethol; goruchel, penadurol:—*s.* deiliad, dyn gosgordd; penarglwydd, penadur, unben, teyrn.
- Lieger, li'-jyr, *s.* cenadwr trigiannol.
- Lien, lei'-en, *s.* hawlrwym, hawl gyfreithiol; dueg, y ddueg.
- Lier, lei'-yr, *s.* gorweddwr; gorphwyswr.
- Lieu, liw, *s.* lle.
- Lieutenancy, luff-ten'-yn-si, lef-ten'-yn-si, *s.* rhaglafiaeth, cadraglawiaeth, cadweinyddiaeth; dirprwyaeth; rhaglawaiaid.
- Lieutenant, luff-ten'-ynt, *s.* rhaglaw, cadweinydd, cadraglaw, isgadben; islywydd; eilben; lifftenant; dirprwywr.
- Lieutenant general, luff-ten'-ynt jen'-yryl, *s.* isgadfridog, adgadfridog, rhag-gadfridog.
- Life, leiff, *s.* bywyd, einioes, hoedl, oes; buchedd, ymarweddiad; bywoliaeth, bywiolaeth; bywiogrwydd, nwyf, arial, yni; buch, ysbryd; fun, chwyth, anadl; bydiaeth, byd; cofiant, hanes bywyd.
- Life-annuites, leiff-an-niw'-i-tiz, *s. pl.* blwydd-daliadau bywyd, blwyddosebion bywyd, bywydadau.
- Lifeboat, leiff'-böt, *s.* bywydfad, diogelfad.
- Life-buoy, leiff'-bwoi, *s.* nofnod bywyd, bywydnawf.
- Life-guard, leiff'-gard, *s.* nawsosgordd, corffosgordd, diffyn-gor, diffynwys, gosgorddllu, llysfilwyr, teyrnosgordd.
- Life-insurance, leiff-un-shaw'-ryns, *s.* oesyswiriant, digollediad bywyd, yswiriant bywyd.
- Lifeless, leiff'-les, *a.* difywyd, marwaid, marw, diysbryd, swrth, diog, oerllyd.
- Lifelike, leiff'-leic, *a.* bywydaidd.
- Life-long, leiff'-long, *s.* oes, ystod bywyd, cydol oes, cydol bywyd.
- Lifestring, leiff'-string, *s.* llinyn bywyd, edaf bywyd.
- Lifetime, leiff'-teim, *s.* oes, bywyd, ystod bywyd, amser bywyd, einioes, hoedl.
- Lift, lufft, *v.* codi, cyfodi, dyrchafu, cwnu, arddwyre, arddyrchafu:—*s.* codiad, dyrchafiad, derchiad, ymgodiad; hwb, hwbriad, ymwr, egni; taffiad (ar gefyl neu i gerbyd), chwyl o farchogaeth, liff; cymhorth, cynnorthwy, help.
- Lifting, luff-ting, *s.* codiad, dyrchafiad, cymhorth, cannerth.
- Ligament, lug'-a-ment, *s.* rhwymyn, cyfrwym, gwyn cysswllt, gwyn cymmal, gwyn, gaw; cadwyn.
- Ligamental, lug'-y-men'-tyl, *a.* cyfrwymol; rhwymynol; gwynol.
- Ligation, li-gé'-shyn, *s.* rhwymiad, cyfrwymiad, tidiad, ffasiad.
- Ligature, lig'-y-cyr, *s.* rhwymyn, cyfrwymyn, ffas, anrwym, achrwym, rhesog, llegr; rhwymiad, rhwymedigaeth; creffyn.
- Ligatures, lig'-y-cyrz, *s. pl.* llythyrenau

- dyblyg, cyfrwymiaid, llythyrenau cyfrwym, rheflythyrenau=*fi, fl, ffi, ff, &c.*
- Light, leit, *s.* goleuni, goleu, gwawl, llewyrch, llewyach, lleufer, llug, tywyn; goleuad, llugas, llugorn; canwyll, fenestr, goleurwydd, lleurwydd, dydd:—*a.* goleu, dysglaer, canaid, clær, eirian, cain, glain, lleuferog, lledwyn, gwynaid; ysgafn, ysgawn; dibwys, disylwedd, gwagsaw, masw; dibris, diwerth; ysmal; isel, gwael; hawdd, rhwydd, esmwyth; gweisgi, gwisgi, sionge, esgeiddig, bywiog, cyflym, llawen, difyr; hoenus, nwyfus, anniwair; anwadal, gwamal; chwidr, ysgoywan; bychan; coeg; ofer; chwal; arwynebol, diwreiddyn; dilwyth; arfysgafn, ysgafndrec:—*v.* eumyn, cynneu; goleuo, lleuferu; disgyn, dygwydd, damweinio; llorio; gorphwys; eistedd i lawr.
- Lighten, lei'-tn, *v.* goleuo, llewyrchu, melltenu, lluchedu, fflachio, goleuo mellt, cynneu dreigiau; gwibio; ysgafnhau, ysgawnu, ysgafnu, ysgoni; lloni, sirioli.
- Lighter, lei'-tyr, *s.* goleuwr, cynneuwr; bad dilwytho, ysgonfad, ysgafnfad; bad, cwch.
- Lighterman, lei'-tyr-man, *s.* badwr, cychwr.
- Lightfingered, leit'-ffing-gyrd, *a.* llaw-ysgafn; lladronaid, lladronig.
- Lightfoot, leit'-fwt, *a.* ysgafndroed, cyflyndroed; gwisgi.
- Lighthouse, leit'-hed-ed, *a.* penysgafn, penchwiban, gwibwrn, penwan.
- Lighthearted, leit'-har-ted, *a.* calonysgafn; llawen, hoenus, siriol, hylon.
- Lighthouse, leit'-hors, *s.* marchoglu arfysgafn, marchlu ysgafndrec, marchwys ysgafndrefn.
- Lighthouse, leit'-hows, *s.* goleudy, goleudwr, lleuferdy.
- Light-infantry, leit'-un'-ffyn-tri, *s.* peddy arfysgafn, peddytos ysgafn, gwyr traed ysgafndrec.
- Lightly, leit'-li, *ad.* yn ysgafn; yn ddi-otal, yn esgeulus.
- Lightminded, leit'-mein-ded, *a.* ysgafn ei feddwl; ysgafnfyrd; ansefydlog, gwamal.
- Lightness, leit'-nes, *s.* ysgafnder, ysgawnder, ysgonrwydd; anwadalwch; siongerwydd; maswedd; anlladrwydd; hoenusrwydd.
- Lightning, leit'-ning, *s.* mellten, lluch-
- eden, tân mellt; ysgafnhâd, lleihâd, esmwythâd, esmwythyd=*Lightening*, leit'-ning.
- Lights, leits, *s.* ysgyfaint.
- Lightsome, leit'-sym, *a.* goleulawn, lluglawn, lleuerog, goleudeg, goleu, dysglaer; llon, siriol, hylon, bywiog, hoenus; ysgafn.
- Ligneous, lug'-ni-yz, *a.* prenaidd, coedaidd, gwyddin; o goed.
- Ligulate, lug'-iw-let, *a.* careiaidd, rhwymaidd, lleinaidd.
- Like, leic, *a.* tebyg, tebig, cyffelyb, ail, eilydd, hafal, hefelydd, cynhafal, eisor, cyfal, cyfeisor; bath, math; cyfryw; unwedd, unfurf, cyflun, cyfunyd, cyfunsawdd; cyfagweddus; tebyg i; -aidd:—*s.* peth cyffelyb; cyfeisor, cydradd, cyfeilydd, hefelydd; cyfiad; y fath:—*ad.* fel, fal, mal, megys, megis, yn debyg, yn gyffelyb; yn yr un modd; yr un fath:—*v.* caru, serchu; cymmeradwyo; gweled yn dda; mynu; dewis.
- Likelihood, leic'-li-hwd, } *s.* tebygol-
Likeliness, leic'-li-nes, } iaeth, tebygolrwydd, cynhebygrwydd, cyffelybrwydd.
- Likely, leic'-li, *a.* tebygol, cyffelyb; prydweddol, lluniaidd, telediwr, hardd:—*ad.* yn debyg, yr un fath, yr un modd.
- Like-minded, leic'-mein-ded, *a.* unfryd.
- Liken, lei'-en, *v.* *a.* cyffelybu, cymharu, tebygoli; cyfalhau, arfelu.
- Likeness, leic'-nes, *s.* tebygrwydd, tebygolder, cyffelybiaeth, cyffelybrwydd, tebygiant, cymhariaeth, cyfelwch, tebed, llun, ffurf, darlun, ardeb, adlun, delw, bath.
- Likewise, leic'-weiz, *ad.* felly, efelly; yr un modd, yr un fath; hefyd; *a.* ac; ym mhellach.
- Likeing, lei'-cing, *s.* diwyg, gwedd, sut, pwynt, tewedd, golygusrwydd, cnydusrwydd, efras; bodd, chwaeth, tuedd, gogwydd, hyfrydwdh, hoffder, cariad, serch; cymmeradwyaeth.
- Lilac, lei'-lyc, *s.* pibwydd, ysgaw Ys-paen.
- Lillied, lul'-ud, *a.* alawog, elestrog.
- Lily, lul'-i, *s.* alaw, elestr, lili.
- Limb, lum, *s.* aelod; pyw; esgair; darn, cetyrn, cat; myyl, godre, min; cangen:—*v.* *a.* aelodi, diaelodi, dryllio, darnio.
- Limbed, lumd, *a.* aelodog.

Limber, lum'-byr, *s.* ystwyth, hyblyg, llibin, masw, blydd, plydd.

Limbers, lum'-byrz, *s. pl.* cadfen, car cyfreidiau; lorpiaiu.

Limbo, lum'-bö, *s.* carchar, dalfa; purdan; uffern; gwynta yr ynyfion, gwenfro'r gwirion=canolfan dychymygl rhwng nef ac uffern.

Lime, leim, *s.* calch; glud, adarlud, gwaglwylfen, gwaglwylf, pisgwydden, plisgwrn, pisen, eurwernu, palalwyf, palwyf = *Limetree*; llebronwydd, chwigronwydd, egrafalwydd; chwigrawn; egrafal:—*v. a.* calchu, calchio; gludio, ysgrlango; cymmrydu; maglu, rhwydo, dyrysu.

Limehound, leim'-hownd, *s.* helgi baedd gwyllt; gwaedgi.

Limekiln, leim'-cilyn, *s.* olyn galch, cyllyn calch.

Limestone, leim'-stön, *s.* careg galch, calchfaen, calchen.

Limetree, leim'-tri, *s.* gwaglwylfen = *Lime*.

Limewater, leim'-wo-tyr, *s.* calchwy, dwr calch.

Limit, lum'-ut, *s.* terfyn, cyffin, ffin, terfynfa, cwr, ymyl, or, ochr, goror, rhimp, meidr; rhwystr, attalfa; penod, penawd:—*v. a.* terfynu, cyffinio; penodi; cyfyngu, caethiwo, attal; cyrio, meidrol.

Limitation, lum-u-te'-shyn, *s.* terfyniad, cyffiniad, ffiniad; cyfyngiad, lleihad; rhagod, attalfa; terfyn, meidr.

Limited, lum'-ut-ed, *a.* terfyndedig; cyfyng, cul; penodol, meidrol.

Limner, lum'-nyr, *s.* paentiwr, ardebr, lluniedydd; celfadur; addurnwr, eirionydd.

Limming, lum'-ning, *s.* paentio; arluniad, tyniad; arluniaeth, darluniodraeth; ardebiaeth.

Limous, lei'-myz, *a.* lleidiog; gludio; tew.

Limp, lump, *v. n.* cloffi, hecian:—*s.* cloffi, heg, heciad:—*a.* ystwyth, lipa, llibin, hyblyg, masw, llim, liprynaidd.

Limpid, lum'-pud, *a.* gloyw, clær, ter, pur.

Limpidness, lum'-pud-nes, *s.* gloywder, claerder, dysgleirdeb, purder.

Limping, lum'-ping, *s.* cloffiad, clunheciad, cloffi:—*p.* asgloff, clunllaes, garllaes.

Linchpin, lunsh'-pun, *s.* gwarbin, gwarlllost, echelbin, pin yr echel, llimpin.

Line, lein, *s.* llinell, llin; llinyn, cortyn, corden; llain; rhes, rhenge, rhill; amlinell, cynllun; braich, ban, gwern, gwedd, gweddnod, llinwedd; llinach, llinys, achlin; nodyn; ymyl, ffin; cadres; anglawdd; olyniant, dilynriad; cyhwdlin; llinon, lliniodr; gorchwyl, galwedigaeth; hwy, ystod, trefn, dull, cylch; dosbarth; cangen:—*v. a.* llinellu, llinio, llinynu, lleingio, ishulio, gwrthleinio, gwynebu; dyblygu; amseru, rhesu; cuddio, hullo; cadarnhau; torogi, cyfebru, ymglyplu â.

Lineage, lun'-i-ej, *s.* llinach, ach, llin, achlin, achen; hil, eppil, tylwyth, gwelhyth, gwelygordd, essill, essillydd, addon, bonedd, disgyniad.

Lineal, lun'-i-yl, *a.* llinellol, llinol; unionlin, llinlin, llinachol, olynol, uniongyrch; etifeddol, trefnadol.

Lineament, lun'-i-y-ment, *s.* pryd, gwedd, prydwedd, llunwedd, gwynebwedd, gweddnod, agwedd, ffurf, ffriw, llun, dull, arddull, gosgedd, gwneuthuriad.

Linear, lun'-i-yr, } *a.* llinellol, llinell
Lineate, lun'-i-et, } aidd, llinellog, lliniog.

Lined, leind, *p. p.* lliniedig, lleiniedig, dybledig.

Linen, lun'-en, *s.* lliain, llian; llin; dillad llian, lleinwisg; crysau, iswisg:—*a.* o lian, lleinaidd, llinyn; gwyn, gwelw.

Linen-draper, lun'-en-dre-pyr, *s.* lleiniwr, lleinydd, llianwerthwr, masnachwr lleiniau.

Ling, ling, *s.* breninbysg, lling, honos; grug, myncog, eiddiar.

Linger, ling'-gyr, *v.* gohirio, oedi, aros, llercian, ystelcio, sefyllian, addoedi, ymdroi, godechial, techu; nychu, curio; petruso.

Lingering, ling'-gyr-ing, *a.* afrys, anhyfrys, hwyrfrydig, araf; gohiriog, gohoetiol, llercynol, cyngydiol; nychlyd; llesg; arosol; hir, maith:—*s.* gohiriad, oediad, llercian, hwyrdder, dyheiriad, hwyrfrydigrwydd, afrysedd, gwaradrig; musgrellni; nychdod.

Lingual, ling'-gwyl, *a.* tafodol.

Linguist, ling'-gwust, *s.* ieithydd, ieithwr, ieithofydd, ieithegydd, ieithyddwr.

Liniment, lun'-u-ment, *s.* enaint, eli.

Lining, lei'-ning, *s.* gwrthlain, gwrth-

laing, gwrthwe, tenlli, tenllif, dwbl, islaing, lleinyn, leinyn; caen, caenen.

Link, linge, *s.* torch, dolen, silltaeren, cyden, tresddolen, rhwy, tidrwy, modrwy, torchrwy; cadwyn, tid, syg, silltaer, rhan, rhae; cyfres; canwyll byg, fflaglen, goleuraff, tewyn:—*v.* rhwyo, cydrwyo, dolgydio, dolenu, cydenu, cydfachu, cydgadwyno, cydrwymo, cydio, cyssylltu; cymhlethu.

Linnean, lun-ni'-yn, *a.* Linneaidd; perthynol i Linnëus.

Linnë, lun'-et, *s.* llinos, aderyn y llin.

Linseed, lun'-sid, *s.* llinhad, had llin.

Linsey, lun'-zi, *s.* llian, lliain; ystwff.

Linsey-woolsey, lun-zi-wl'-zi, *s.* tenlli, llinwlanen, cymmysgwe, ystwff.

Lint, lunt, *s.* lleinrwd, nadd llian, naddion, nadd, llint, lint; llin.

Lintel, lun'-tel, *s.* gwarddrws, capan drws, capan ffenestr, gwarddarn, gorhiniog, hiniog uchaf; gwarddarn ffenestr; lllintan.

Lion, lei'-yn, *s.* llew.

Lioness, lei'-yn-es, *s.* llewes.

Lionhearted, lei-yn-har'-ted, *a.* llewgalon; dewrwyth, gwrolwyth.

Lionlike, lei'-yn-leic, *a.* llewaidd; eofn, cadarn, dewr.

Lip, lup, *s.* gwefus, gwëus, min, bus, gwef; ymyl.

Lipless, lup'-les, *a.* diwefus, diwef; diymyl.

Liquation, lei-cwê'-shyn, *s.* toddiad, dadmeriad, llyneiddiad: tawdd.

Liquefaction, lic-wi-fac'-shyn, *s.* toddedigaeth, dadmeriad.

Liquescency, lei-cwes'-sen-si, *s.* hydodd-ryydd.

Liquescent, lei-cwes'-sent, *a.* toddaid, toddol, toddiannol.

Liqueur, li-cyr', *s.* gwirodwy, gwirodlyn; sirwy, ffaethlyn.

Liquid, lic'-wud, *a.* gwlyb, hylif, llynol, gwyol, hyred, lliannol, toddedig, llaith; ter, pur, gloyw; meddal, esmwyth, mwyn, tyner, llyfn, rhugl, lleddy; hysain:—*s.* llyn, gwlyb, gwlybwr, hylif, gwy, aw, yf, lliant, nofant, gwlybanaeth; llythyren dawdd, tawddlythyren.

Liquidate, lic'-wi-det, *v. a.* toddi, llyneiddio; glanhau; egluro; talu, cywiro, cynnogni; meddal.

Liquidation, lic-wi-de'-shyn, *s.* toddiad, toddedigaeth; taliad, taliad dyled.

Liquidity, li-cwud'-i-ti, *s.* llynolrwydd, gwyoldeb, hylifedd, teneuder.

Liquifyable, lic-wi-fiei'-ybl, *a.* toddadwy, hydawdd; hylif.

Liquify, lic'-wi-fiei, *v.* toddi; ymdoddi, dattod, dadmer, dadaith, meirioli.

Liquor, lic'-yr, *s.* llyn, gwlyb, gwlybor, gwy, aw, yf, hylif, diod, gwirod, cwrw, medd, gwin; lleithder:—*v. a.* gwlychu, lleitho.

Liquorice, lic'-yr-us, *s.* gwylus, chwegwraidd, per-wraidd, mel-wraidd, gwreiddber.

Lisp, lusp, *v.* bloesgi, bloesgiarad:—*s.* bloesgni, bloesgi.

Lisping, lus'-ping, *p.* bloesg; yn dywed-
yd yn floesg:—*s.* bloesgedd, bloesgi.

List, lust, *s.* cofrestr, cofres, llechres, rhes, rhestr, rhol, rheng; ymyl, eirionyn, haech, hem, ael, gwald, or, cwr, min, llain, ysleinged; terfyn, ffin, cyffin; ffunen; midlan, ymorchesfa, cadfa; cemmaes; argae, chwareuall; gogwydd; ysnoden, ffunen, colofrwy, pillrwy:—*v.* cofrestru, colofru, rhestru, lythyru; ymrestru, ymgofresu, ymrwymo, listio; ymylu, ffinio, hemio, gwald, eirionynu, gwalltysu; gwr-
andaw, gwrando, clustfeinio; mynu, ewyllysio, chwennych; gogwyddo, tu-eddu.

Listen, lu'-sn, *v.* gwrandaw, gwrando ar, andaw, clustfeinio, ewi, oianu.

Listless, lust'-les, *a.* anwrandawgar, difofal, esgeulus, difater; hafarch.

Lit, lut, *p. (Light)* disgynedig, goleu-
edig.

Litani, lu'-y-ni, *s.* Litani; ffurfweddi, deisyfeg, erfyneg; ymbiliau cyffred-
inol.

Literal, lu'-yr-yl, *a.* llythyrenol; llythyren am lythyren; gair am air.

Literalist, lu'-yr-yl-ust, *s.* llythyrenol-
wr.

Literally, lu'-yr-al-i, *ad.* yn llythyrenol; mewn ystyr llythyrenol; air yng ngair.

Literary, lu'-yr-yr-i, *a.* llenorol, llenyddol, llên, llythyrog, llythyrol, llythyrenog, dysgedig, athrylithiog.

Literary man, lu'-yr-yr-i man, *s.* llenor, llenydd, gwr llên, gwr dysgedig.

Literate, lu'-yr-et, *a.* llenorol, llenog, dysgedig, llythyrog, deifniog.

Literati, lu'-yr-e'-tei, *s. pl.* dysgedigion, llenorion, llenyddion, llenogion, llenwyr, gwyr llên, gwyr dysgedig; ysgoleigion, dysgawdwy.

Literator, lu'-yr-e-tyr, *s.* coegathraw, ysgolfeistrin, dysgedigion.

- Literature, *lut'-yr-y-cyr*, *s.* llenoriaeth, llenyddiaeth, llên, dysgeidiaeth, dysg, llenogaeth, llythyriant, lleoriaeth, llythyr, addysg.
- Litharge, *luth'-arj*, *s.* gorferw plwm, ewyn plwm, ewyn arian.
- Lithate, *luth'-et*, *s.* maenhalan.
- Lithe, leidd, } *a.* ystwyth, hy-
Lithesome, leidd'-sym, } blyg, llyth,
plydd; gwisgi, siongc, esgyd.
- Lithic, *luth'-ic*, *a.* arenfeinig; perth-thynol i'r maen tostedd.
- Lithograph, *luth'-ô-graff*, *v. a.* maenargraffu, maengerfio:—*s.* maenargraff.
- Lithographer, *li-thog'-ry-fyrr*, *s.* maenargraffydd, maengerfio.
- Lithographic, *luth'-ô-graff'-ic*, *a.* maenargraffol.
- Lithograffy, *li-thog'-ry-ffi*, *s.* maenargraffiaeth, maenargraffiad; maengerfiadaeth. [iaeth.]
- Lithology, *luth-ol'-ô-ji*, *s.* maenofydd.
- Lithotoiny, *li-thot'-ô-mi*, *s.* maendrychiad, maendrwch, maenddeota.
- Litigant, *lut'-i-gynt*, *a.* cyfreithgar, ymgyfreithiol, cynghawsol:—*s.* ymgyfreithiwr; ceeryn, cynhenwr.
- Litigate, *lut'-i-get*, *v.* ymgyfreithio, cyfreithio, ceeru; profi dadl trwy gyfraith.
- Litigation, *lut-i-ge'-shyn*, *s.* ymgyfreithiad, cyfreithiad; ymgyfraith; ymdadl; hawl, dadl, cynghaws.
- Litigious, *li-tij'-yz*, *a.* ymgyfreithgar; ceerus, cynhenus, cwerylus.
- Litigiousness, *li-tij'-yz-nes*, *s.* cyfreithgarwch, ymgyfreithgarwch; tringarwch, ceeri.
- Litter, *lut'-yr*, *s.* polfen, elorglud, cludwely, cludwal; laesodr, laesod, sarn, gwaesarn; annhrefn; torllwyth, al, gwalin:—*v. a.* gwasarnu, sarnu, lloc-sodri, llanastru, annhrefnu, anghymmoni, distarnu; alu, bwrw; dyfod & chwn.
- Little, *lut'-tl*, *a.* bach, bychan; mân; main, eiddil; go-, cor-; yn-, an-, en-, -ig:—*s.* ychydig, ychydigyn, tipyn, ticyn, bychoddedd, rhynewd, Gronyn; peth; rhan; syrnyd; ennyd:—*ad.* ychydig, yn ychydig; tran, cryn; lled, go-; nid llawer; i ryw raddau.
- Littleness, *lut'-tl-nes*, *s.* bychander; ychydigrwydd; eiddilder; bychoddedd, salwedd.
- Liturgic, *lut'-yr-ji*, *s.* ffurfwasanaeth, gollucheg, ffurfweddi, gweddiâu cyffredin.
- Live, *luf*, *v.* byw; bod yn fyw; buch-eddu; oesi; bydio; bod; aros, trigo, preswyllo.
- Live, *leif*, *a.* byw; bywiol, bywiog; tanlyd; gwyrenig.
- Livelihood, *leif'-li-hwd*, *s.* bywoliaeth, bywoliaeth, bywoliaeth; cynnaliaeth; ymborth.
- Liveliness, *leif'-li-nes*, *s.* bywiogrwydd, hawnt, eidiogrwydd, brywusder, hoen-nwyf, arial, awch, rhwysdod.
- Livelong, *luf-long*, *a.* maith, hirfaith:—*s.* canewin, bywydog lydanddail, llysiâu Taliesin.
- Lively, *leif'-li*, *a.* bywiog, bywiol, eidiog, heini, hawntus, hoyw, gwisgi, gweisgi, nwyfus, ariulus, llon, llawen; egnïol:—*ad.* yn fywiog.
- Liver, *luf-yr*, *s.* bucheddwr, oeswr; afu, au, iau.
- Liverwort, *luf-yr-wyrt*, *s.* cen, cip; afu-*ad*=*Livergreen*.
- Livery, *luf-yr-i*, *s.* goresgyn, meddiant, estyn; rhoddiad; rhyddhâd; goresgyneb; gosgorddwisg, swyddwisg, nodwisg, llifrai, dillad, ammreintwisg, dillad gwasanaeth; gwisg; breiniolion, llifreiwyr; gogorfa:—*v. a.* gwisgo, dilladu, nodwisgo, llifreio.
- Liveryman, *luf-yr-i-man*, *s.* nodwas, llifreiwyr, llifreiwyr, gwr llifrai, gwas llifrai, trynwas; dinesydd nod, gwr breiniol.
- Lives, *leifz*, *s. pl.* bywydau; bucheddau; cofiant, cofiannau. [iad.]
- Livestock, *leif'-stoc*, *s.* da byw; anifeil.
- Livid, *luf'-ud*, *a.* dulas, llur, glafddu, cleisiog, plymliw, echlur, canwelw.
- Lividity, *luf-ud'-i-ti*, *s.* dulesni, dulasder.
- Living, *luf-ing*, *a.* byw, bywiol; yn fyw, yn byw; eneidol, bywhaol:—*s.* byw, y byw; rhai byw; bywoliaeth, bydiant; bywyd; cynnaliaeth; eglwysfudd, glwysfudd, bywoliaeth eglwysig.
- Lizard, *luz'-yrd*, *s.* madfall, madgall, gwedresi, geneugoeg, gelen ben wirion, madrwy, madfil, llostrwy, modrwyfil, ethrychwil, brydychwil, llyssard.
- Lo, *lô*, *in.* wele! wela! nycha! enycha! wel! ycha!
- Load, *löd*, *s.* llwyth, baich, pwn, hwys, sawch; pwys:—*v. a.* llwytho, beichio, pnyio; cargu; llenwi; hwyso, crugio.
- Loading, *lô'-ding*, *s.* llwyth, baich, carg; llwyth llong.

Loadstone, lōd'-stōn, *s.* ehedfaen, tynfaen, maen tynu, llithfaen, tryfaen, attynfaen.

Loaf, lōff, *s.* torth :— *dim.* torthig, torthan.

Loam, lōm, *s.* tywodglai, priddglai, marldir, cleibridd, gludbridd; clai, marl :— *v.* *a.* clejo, tywodgleio, priddgleio.

Loan, lōn, *s.* benthg, echwyn :— *v.* *a.* echwyn, benthycio.

Loath, lōth, *a.* anfoddlawn, anewyllysgar; anhydvn, annhueddol.

Loathe, lōdd, *v.* *a.* ffeiddio, casāu; diflasu ar; gwrthneu, llysu; ffinioni; alaru ar.

Loathful, lōdd'-ffwl, *a.* ffeiddlawn, gwrthneugar, casaol, cas; alarllud, ffinionllyd.

Loathness, lōth'-nes, *s.* anewyllysgarwch, anfoddlonrwydd; anhawddineb.

Loathsome, lōdd'-sym, *a.* ffaidd, atgas; alarllud.

Loaves, lōfz, *s. pl.* torthau, tyrth.

Lob, lob, *s.* llob, hurtyn, lleban, llabi, llelo, penbwl, drel, hult, brebwl :— *v.* *a.* difateru; gadael i beth gwympon llanastr.

Lobby, lob'-i, *s.* cyntedd, cynteddfa, llobi.

Lobe, lōb, *s.* dalen; tipyn, llipryn; llabed; dernyn; hadgib, hadgoden, cib, llest; rhaniad.

Loblets, lob'-lets, *s. pl.* llabedenau, llabedynau.

Lobster, lob'-styr, *s.* ceimwch, llegest, gafr y môr.

Local, lō'-cyl, *a.* lleol; cyfleol; llefodol; sefydlog, diymod; cartrefol.

Locality, lō-cal'-i-ti, *s.* lleoldeb, lleolrwydd; llefod, argyfle; sefyllfa; lle.

Locate, lō-ct', *v.* *a.* gosod, cyflēu; lleoli.

Location, lō-ce'-shyn, *s.* llead, cyflead, lleoliad; gosodiad, sefydliad; sefyllfa; llogiad.

Loch, loc, *s.* llwch, llyn; ebach, morbach, mornant; cyflaeth, lleibgyffer.

Lock, loc, *s.* clo; cloig; lloc, argae, dyfrgae, lleifddor; cydyn, llofn, llofn, angud, llyweth, dylodyn, tweg, casnodyn; gafael, coflaid :— *v.* clai, cau; diogelu; cofeidio.

Locker, loc'-yr, *s.* cloer, llogawd, llogell, nester, cilgell; twll colomen.

Locket, loc'-et, *s.* cae, argae, addurnnglo, lloced, cloigyn, dalfach, cipen.

Locksmith, loc'-smuth, *s.* gof cloioin.

Locky, loc'-i, *a.* cudynog, llofnog, topynog.

Locomotion, lō-cō-mō'-shyn, *s.* ymsymudiad, symmudiad, hunansymmudiad; ymsymmudiad o le i le.

Locomotive, lō-cō-mō'-tuf, *a.* ymsymudol, symmudedig; hunansymudol :— *s.* peiriant ymsymmudol, agerbeiriant symmudol.

Locust, lō'-cyst, *s.* lindys yr ŷd, pryf y gwellt, locust, locust, llosbryf, lindys; lindyswydd.

Location, lō-ciw'-shyn, *s.* llafariaeth, ymadrodd, llafarddull.

Locutory, lō-ciw'-tyr-i, *s.* siaradfa, ymddyddanfa.

Lode, lōd, *s.* gwythen fwn, gwythien.

Lodestone, lōd'-stōn, *s.* alcanfaen.

Lodge, loj, *v.* llettya; aros, trigo; gwestu, dofri; gosod, rhoi, dod, cyflēu; sefydlu; planu; derbyn, cynnwys; achlesu, cuddio, ymlachu; gorwedd; gwersyllu, lloesta, pabellu; eistedd, glyn, gorphwys; llorio; iesthu :— *s.* lletty, lluest, lluesty, lluesty, bwth, hafotty, maesdy; fforesty, prysordy; gorweddle, gwāl, ffau, lloches; godref; cyfrinfa.

Lodger, loj'-yr, *s.* llettywr, gwestai, dofreithiwr.

Lodging, loj'-ing, *s.* lletty, gwestfa, gwelyfan, rhandy, dofraeth; arosiad; nawdd, to.

Lodging-house, loj'-ing-hows, *s.* lletty, gwesty.

Lodging-place, loj'-ing-ples, *s.* llettyfa, lletty.

Lodgement, loj'-ment, *s.* llettyad, llettyaeth; cronfa, gwaddod; casgl, sefydliad; gwersyll, lluarth, bidwal, llystyn; sefyllfa, gorsaf.

Loft, lofft, *s.* lofft, tafod, hurtr, hurtyr, llwyf; ystafell, arystall, goruwchystafell, uchelfa.

Loftiness, loff'-ti-nes, *s.* uchder, uchelder, ucheldra, goruchedd, aruchledd; taldra; balchder, trahausder; ardduniant.

Lofty, loff'-ti, *a.* uchel, goruchel, ban, dyrchafedig; tal; uchelwch, mawreddog; balch, chwyddedig, ffoenuchel, syberw, trahäus; arddunol.

Log, log, *s.* cyff, boncyff, cippyll, pill; morbill, rhifrill, cyfrifbill, pill y morwr; log = gwlybvesur Hebraeg yn cynnwys tua $\frac{1}{2}$ o beint.

Logarithm, log'-y-ruthm, *s.* dirprwyn, prwyrif, rhif dirprwyol.

Logarithms, log'-y-ruthmz, *s. pl.* dirprwynion, prwyrifau; dirprwyniaeth, prwyrifydddeg, prwyrifyddiaeth.
 Log-book, log'-bwc, *s.* llyfr y morbill, long-lyfr.
 Loggerhead, log'-yr-hed, *s.* hurthgen, penbwl, penllorcan, hurtyn, catfwl; cyfrgrynarn=math ar haiarn pendew, hirgaes, a ddefnyddir i boethi pygwy; cynghrwban=math o bysgodyn o ryw y crwban :—*a.* penbylaidd, pendew.
 Logic, loj'-ic, *s.* rhesymeg, arbwyllg, arbwyllb, amresymeg; rhesymegyddiaeth, dadlyddiaeth.
 Logical, loj'-i-cyl, *a.* rhesymegol, arbwyllgeaidd, arbwyllg.
 Logician, lö-jish'-yn, *s.* rhesymegydd, arbwyllgwr, arbwylydd; rhesymwr, ymresymydd.
 Logline, log'-lein, *s.* cyfriflin, llinyn y morbill.
 Logography, lö-gog'-ry-ffi, *s.* geirdebiaeth, geirargraffiaeth, cyffdebiaeth.
 Logomachy, lö-gom'-y-ci, *s.* geirddadl, geiryrmryson.
 Logwood, log'-wd, *s.* gwaedwydd, creuwydd, lliwgoed; loggwd, lliw du.
 Loin, loin, *s.* llwyn, llyfen, archlen, aren.
 Loiter, loit'-tyr, *v. n.* gohirio, oedi, ymaros, llercian, ystelcian, sefyllian, cyngydio, ymdroi, addoedi, techialu.
 Loiterer, loit'-tyr-yr, *s.* gohiriwr, llercyn, sefylliwr, ystelciwr, dyheiryn, diogwr.
 Loll, lol, *v.* tordaen, ymdordaen, ymrolio, ymddiogi; llyferthu, lluddedu.
 Lollard, lol'-yrd, lö'-lyrd, *s.* Llolaradiad =llysenwr ar ganlynydd Wicliff; Wicliffiad.
 Lone, lön, *a.* unig, unigol, neillduol; didrain, didryf; ysgafalu; anweddog.
 Loneliness, lön'-li-nes, } *s.* unig-
 Lonesomeness, lön'-sym-nes, } rwydd,
 unigolrwydd, neillduedd.
 Lonely, lön'-li, } *a.* unigol, neilldu-
 Lonesome, lön'-sym, } ol; didrain; di-
 sathr; anhyfryd; diymgeledd.
 Long, long, *a.* hir; maith; hwyedig; llaes, dyhair; hiraith; parhaus; helaeth; hiraethus, chwannog; hwyr; gohiriog :—*ad.* yn hir, hir; dros hir amser; yn llawer; llawer; ym mhell :—*s.* hirnod (mewn cerddoriaeth) :—*v.* n. hiraethu, awyddu, dymuno, blysis, chwennych, chwantu, dyfrydu.
 Longboat, long'-böt, *s.* hiraed, hirgwch, cwch mawr.

Longer, long'-gyr, *a.* hwy, hirach; meithach :—*ad.* yn hwy; yn feithach; mwyach, ym mhellach; eto.
 Longest, long'-est, *a.* hwyaf, hiraf; meithaf :—*ad.* yn hwyaf, yn feithaf.
 Longevity, lon-jev'-i-ti, *s.* hirhoedledd, oesogrwydd; hiroes; henaint.
 Longing, long'-ing, *s.* hiraeth, argyllaeth, afar, chwant, blys, neuad, dyfryd, puchiant :—*a.* hiraethus; blysgar, dyfrydog.
 Longitude, lon'-ji-tiwd, *s.* hydred; hyd, hydedd, hydhelder.
 Longitudinal, lon-ji-tiw'-du-nyl, *a.* hydredol, hydol, hydfeurool; ar ei hyd; hydfed.
 Long-lived, long'-lufd, *a.* hirhoedlog, hiroesog, oesbraff, oesfyw.
 Long-primer, long-prum'-yr, *s.* prifen hir, hirbrifen, llythyren hir y cynllyfr=math o argrafflythyren.
 Long-sighted, long'-sei-ted, *a.* hirwel, hirdrem, pellwelog.
 Longsuffering, long'-syff-yr-ing, *s.* hirmaros, hiramnedd, goddefgarwch, tynerwch :—*a.* hirmarhaus, amyneddus, hwyrdidg.
 Longwise, long'-weiz, *ad.* ar ei hyd, yn ei hyd, ar hydfed, gyda'r hyd.
 Loo, lw, *s.* chware ar gardian.
 Looby, lw'-bi, *s.* lleban, llabwst, hurthgen, hurtyn, delff, brebwl.
 Loof, luff, *s.* uchedd llong, parth ol ffureg.
 Look, lwc, *v.* edrych, syllu, tremio, selu, dysgwyl; chwilio; ymddangos; gweled, gwynebu :—*in.* gwel! edrych! wele! nycha! sylla!—*s.* golwg, edrychiad, trem, gwedd, gwyneppryd, wyneb, firw, pryd, ymddangosiad, drych; gwyliadwriaeth.
 Looking, lwc'-ing, *s.* edrychiad, dysgwyliad, golygiad, tremiad.
 Looking-glass, lwc'-ing-glas, *s.* drych.
 Look-out, lwc'-owt, *s.* gwyliadwriaeth, gwylyfa, dysgwylyfa, eryl, golwg.
 Loom, lwm, *s.* gwydd; peithyn; llwn =aderyn tua chymmaint a gwydd :—*v. n.* ymddangos, edrych, ymrithio dysgwyl; codi, ymddyrchafu.
 Looming, lwm'-ing, *s.* ymddangosiad, edrychiad; hudwy, hudwel, twyllolwg.
 Loop, lwp, *s.* dolen, arwestr, olp, terch tytmwy, melyn, pwylldid; modrwy olpai, ffenestrig gul.
 Looped, lwpd, *a.* dolenog, arwestrog, terchog.
 Loop-hole, lwp'-höl, *s.* olp, oopen, cloer

dwll ; ffenestrig ; diangdwll ; bwlech ; esgus.
 Loose, *lws*, *v.* dattod, rhyddhau, llaesu, llacio, llacäu, yslacio, dadrwyimo ; daennylu, dadfachu ; hwylio, ymadaw ; engu, maddeu :—*a.* rhydd, llaes, yslac, digysylltiad, llac, dattodol ; chwal ; rhwth ; penrhydd, afreolus ; anniwair ; gwibiog, anghryno :—*s.* rhyddid.
 Loosen, *lw'-sn*, *v.* dattod=*Loose*.
 Looseness, *lws'-nes*, *s.* rhydd-der, llac-rwydd, llaesder, chwalrwydd ; penrhyddid, afradlonrwydd ; dirywiaeth ; anlladrwydd ; pibre, darymred, y bib, dolur rhydd, rhyddni, rhyddglwyf.
 Lop, *lop*, *v. a.* ysgythr,ocio, digeingcio, dadosgli ; lipäu :—*s.* ysgwthr ; tociad, torgaingc.
 Lopping, *lop'-ing*, *s.* ysgythriad, digeingciad ; ysgwthr, toc.
 Loquacious, *lö-cwä'-shyz*, *a.* siaradus, dywedgar, baldorddus, clebarddus ; ffladr.
 Loquacity, *lö-cwas'-i-ti*, *s.* siaradgarwch, dadwrdd, llafarder ; siaradach.
 Lord, *lord*, *s.* arglwydd, arlwydd, ner, naf, ion, ior, por, rhi, rhiawdr, miner, modur, gwanar, udd, hen, gwaladr, peryf, perydd, peron, addon, adon, adwn, rhwyf, meist'r ; perchen ; baron, brëyr, pendefig ; gwledig ; brenin, teyrn, unben ; eiddigor :—*v.* arglwyddiaethu, arglwyddo, rhwysgo ; breintio yn arglwydd.
 Lording, *lor'-ding*, } *s.* arglwyddyn, ar-
 Lordling, *lord'-ling*, } lwyddyn.
 Lordly, *lord'-li*, *a.* arglwydddaidd ; mawrwych, ardderchog ; ffroenuchel, trahäus :—*ad.* yn arglwydddaidd.
 Lordship, *lord'-ship*, *s.* arglwyddiaeth, arlwyddiaeth ; maenor ; baroniaeth.
 Lore, *löyr*, *s.* llên, llenoriaeth ; dysgeidiaeth ; athrawiaeth, addysg ; gwers, lith ; piglain.
 Lose, *lwz*, *v.* colli ; methu ; cael colled.
 Loser, *lw'-zyr*, *s.* colledwr.
 Loss, *los*, *s.* colled, coll, colliant ; afies, niwed, sarhäd ; difrod ; meth.
 Lost, *lost*, *p. p.* (*Lose*) colledig, ar gyfngoll, colledus ; ofer, difudd ; dyrysedig.
 Lot, *lot*, *s.* coelbren, cwtws, damwain, tynged, dygwyddiad ; rhan, dogn ; rhandir, swmp, swp :—*v. a.* dogni, rhanu, dosbarthu, penodi, cymmathu, cofrestru ; trosi.
 Lotion, *lö'-shyn*, *s.* golchiad ; agolch ; trwyth ; meddygolch.

Lottery, *lot'-yr-i*, *s.* damweiniaeth ; coelbrenaeth ; coelbrenfa, cytysfa ; chware damwain ; damwain, chwaen, cytysi.
 Loud, *lowd*, *a.* uchel, croch, ban, aedd, seinfawr, eichnig, trystfawr ; mawr ; dyrchafedig :—*ad.* yn uchel ; yn ddi-daw ; yn iwin.
 Loudness, *lowd'-nes*, *s.* uchder, crochder, soniarusrwydd ; dadwrdd, dolef.
 Lounge, *lownj*, *v. n.* ofera, segura, sefyllian, llercian, oedi, gohirio, ystelcian, ymdroi :—*s.* ystec, crwydr, gwib, llech, ofera, segrufa, mewydle.
 Louse, *lows*, *s.* lleuen, lleuan :—*pl.* llau.
 Lousiness, *low'-zi-nes*, *s.* lleuogrwydd.
 Lousy, *low'-zi*, *a.* lleuog ; bawaid, budr, tlawd, gwael, brwnt, disas.
 Lout, *lowt*, *s.* lleban, llabi, llabwst, delff, trysglyn, buach.
 Loutish, *low'-tish*, *a.* llibanaid, trwstan, taiog, gwladaidd, delffaidd, llwfr.
 Love, *lyf*, *v. a.* caru, hoffi, serchu, gorhoffi ; anwylo :—*s.* cariad, hoffder, serch, cudëb, anwyllwch ; anwylyd, cariadfab, cariadferch, carwr ; carwriaeth.
 Love-lass, *lyf'-las*, *s.* cariad, cariaes.
 Love-letter, *lyf'-let'-yr*, *s.* llythyr caru, llythyr cyfymserch, serchlythyr.
 Loveliness, *lyf'-li-nes*, *s.* hawddgarwch, cariadusrwydd, anwyllwch, tirionwch, harddwch.
 Love-lock, *lyf'-loc*, *s.* cudyn serch, serchlyweth.
 Lovely, *lyf'-li*, *a.* hawddgar, hygar, cariadus, anwylaidd, hoff, hoffus, cu, addfwyn, tirion, llon.
 Lover, *lyf'-yr*, *s.* cariad, carwr, hoffwr, cariadfab, carodyn, cariador, serchddyn ; cyfaill, cär.
 Lovesick, *lyf'-sic*, *a.* cariadglaf, claf o gariad.
 Lovesong, *lyf'-song*, *s.* cân cariad, cân serch, carol, serchgan, serchgerdd, rhiein-gerdd, rhian-gerdd.
 Lovesuit, *lyf'-siwt*, *s.* carwriaeth, caru.
 Loving, *lyf'-ing*, *a.* serchus, cariadus, cu, hoff, caredig, hynaws, mwyn.
 Loving-kindness, *lyf'-ing-ceind-nes*, *s.* trugaredd, caredigrwydd, rhadlonedd, ffaf.
 Low, *lö*, *a.* isel ; gostyngedig ; gwael, salw, gwreng, tlawd, truan ; bas ; iselbris ; byr ; diweddar ; dystaw ; llaes, llwfr, llesg ; cymmedrol ; syml :—*ad.* yn isel :—*v. n.* brefu, bugunad, beichio.

ö, lle ; u ; dull ; w, swm ; w, pwn ; y, yr ; q, fel tsh ; j, John ; sh, fel s yn eisieu ; z, zel.

Low-born, lŏ'-born, *a.* iselanedig; lled-rywiog, adlawaidd, iselradd.
 Low-bred, lŏ'-bred, *a.* iselfag; gwerin-aidd, adlawaidd, lledrywiog, difoes.
 Lower, lŏ'-yr, *v.* iselu, iselhau, gostwng, darostwng; gollwng, disgyn; lleihau, bychanu; syrthio, cwympos, soddi:—*a.* is, iselach, gwaelach; isaf.
 Lower, low'-yr, *v. n.* cuchio, cymmylu, caddugo, tywyllu, blyngu:—*s.* mwr-llwch, caddug, gwyll, muchiant, cuwch, gogusrwydd, blong.
 Lowering, lŏ'-yr-ing, *s.* iseliad, iselhâd, gostyngiad, lleihâd, gwaethyngiad.
 Lowering, low'-yr-ing, *a.* cuchiog, gygus, cymmylog, pruddaidd.
 Lowing, lŏ'-ing, *s.* brefiad, bugunad, beichiad, bref.
 Lowland, lŏ'-land, *s.* iseldir, doldir, dyffryndir, gwastadedd, gwastattir, bro, gwalas.
 Lowliness, lŏ'-li-nes, *s.* gostyngeidrwydd; iseldir; iselfrydedd; gwaelineb, salwedd.
 Lowly, lŏ'-li, *a.* gostynedig, isel; llariaidd;—*ad.* yn ostyngedig, yn isel.
 Lowness, lŏ'-nes, *s.* iselder, isder, iseldra; gwaelder.
 Low-spirited, lŏ'-spur'-ut-ed, *a.* pruddglwyfus, hudgyllid, athrist; isel ei ysbryd.
 Low-water, lŏ'-wo-tyr, *s.* trai, dystyll.
 Loyal, loï'-yl, *a.* teyrngar, ffyddlaw; cywir, ufydd; difrad. [iriad.
 Loyalist, loï'-yl-ust, *s.* teyrngarwr, cyw-loyalty, loï'-yl-ti, *s.* teyrngarwch, ffydd-londeb, cywirdeb, ymlyniad.
 Lozenge, loz'-enj, *s.* lleddfbetryal, lleddf-bedror, pedryleddf, disoleddf, agwyr-ddis, gwyrbetryal; sugen, afriladen, chwioegen feddygol.
 Lubber, lyb'-yr, *s.* llabi, llabwst, llud-lath, buach, cabrotai; diogyn.
 Lubricate, liw'-bri-cet, *v. a.* lithrigo; llyfnhau.
 Lubrication, liw'-bri-cet-shyn, } *s.*
 Lubrication, liw'-bri-ffi-cet-shyn, } lithr-
 rigiad, llyfnhâd.
 Luce, liws, *s.* penhwyad tyflawn, rhwyad cyfandwf.
 Lucent, liw'-sent, *a.* dysglaer=*Lucid.*
 Lucerne, liw'-syrn, *s.* myglys rhudd-las.
 Lucid, liw'-sud, *a.* dysglaer, gloyw, clauer, llathraid, dysgleiriol, ysblenydd, llachar, floyw, trybelid, seirian, canaid, eirian, eflfan; goleu, eglur, am-lwg, trywel, hyddallt.

Lucidity, liw'-sud'-i-ti, } *s.* dysgleir-
 Lucidness, liw'-sud-nes, } deb, gloyw-
 der, clauer, ysblander, tryloywder;
 eglurdeb, goleusrwydd.
 Lucifer, liw'-su-ffyr, *s.* Gwawlddwyn,
 Goleuddwyn, lleuferddwyn, y seren
 ddydd, seren y bore, llugan, llugas,
 golean; Lucifer.
 Luck, lyc, *s.* ffawn, damwain, hap,
 chwaen, dygwydd, llwydd, ffyniant;
 lwc.
 Lucky, lyc'-i, *a.* ffodus, hylwydd, llwydd-
 iannus, tyciannus, hyffawd; lweus.
 Lucrative, liw'-cry-tuf, *a.* ennillfawr,
 ynnillfawr, buddfawr, llesol.
 Lucre, liw'-cyr, *s.* elw, ennill, ynnill,
 elwant, budd, mael.
 Luctation, lyc-te'-shyn, *s.* ymdrech, ym-
 drechiad, ymorchest, ymryson, egni.
 Lucubrate, liw'-ciw-bret, *v. n.* nosefrydu,
 nosfyfyrto, nosastudio; gweithio wrth
 ganwyll; gwylio wrth waith.
 Lucubration, liw'-ciw-bre'-shyn, *s.* nos-
 efryd, myfyrdod nos, gwaith nos.
 Luculent, liw'-ciw-lent, *a.* dysglaer=
Lucid.
 Ludicrous, liw'-di-cryz, *a.* digrif, digrif-
 ol; ysmala; chwareuol; gwatworgar,
 araf, ysgafn; difyrllon, cellweirig,
 hoenus, llawen, chwerrhinus.
 Luff, lyff, *s.* llawf, cledr y llaw, palf y
 llaw; gwyntfantais; y parth nesaf i'r
 gwynt:—*v. n.* cadw llong at y gwynt;
 troi pen y llong at y gwynt.
 Lug, lyg, *v.* llusgo, tynu, ymlusgo:—*s.*
 llusg, dirdyniad; llycan, tynbysg=
 math ar bysgodyn bychan.
 Luggage, lyg'-ej, *s.* clud, cludlwyth,
 cludgelfi; beichlwyth.
 Lugger, lyg'-yr, *s.* llusghwylen=math ar
 long dri hwyliar.
 Lukewarm, liwc'-worm, *a.* clauer, llug-
 oer; mwgl, mwll, leltwym.
 Lukewarmness, liwc'-worm-nes, *s.* clau-
 arwch, cluarineb, llugoeredd; an-
 wresogrwydd.
 Lull, lyl, *v.* suo, sïo, suganu, hysuo,
 llwlian; llonyddu, lloddi, ymdawelu;
 peidio:—*s.* llawdd, su, si; susgan,
 llwl.
 Lullaby, lyf'-a-bi, *s.* susgan, hun-gan,
 cysgan, hüw, cân hunddwyn, sigan;
 suad, siad.
 Lumbago, lym-be'-gö, *s.* llwynwst, lly-
 fenwst.
 Lumber, lym'-byr, *s.* hen gelfiach, llan-
 astrau, llanastr, hen lestriach:—*v.*
 llanastru; ymlusgo.

Lumbric, lym'-bric, *s.* pryfyn, llyngyryn, abwydyn.
 Luminary, liw'-mu-nyr-i, *s.* goleuad, goleugorff, arwawl, llugorn, llugas, lleuerydd, lleuferog.
 Luminous, liw'-mu-nyz, *a.* goleu, goleu-fawr, goleulawn, dysglaer, gloyw, trybelid, lleuferol, ysblenol; eglur.
 Lump, lym-p, *s.* talp, clamp, clap, swp, swmp, crynswth, cnwff, palff, clobyn, mwl, cnap, hergod, hwrwg, torp, twrllach, twlff, llwmp; *y* cyfan:—*v. a.* talpio, clampio, sypio, torpellu, lym-pio.
 Lumping, lym'-ping, } *a.* trwm, mawr,
 Lumpish, lym'-pish, } tew, trymhyrddig; hwyrdrwm; praff, corffol; clampaidd, clobynaidd; dwl, hurt; musgrell.
 Lumpishness, lym'-pish-nes, *s.* trymder, trymhyrddigrwydd, clobyrneidd rwydd, musgrellni; hurtrwydd, dylini; penbylni.
 Lumpy, lym'-pi, *a.* talpiog, clapiog, telpynog, cuapiog, torpellog; trwm.
 Luna, liw'-ny, *s.* lleuad, loer, llun, lluned; arian.
 Lunacy, liw'-ny-si, *s.* loerigrwydd; gorphwyll, gorphwylledd, gwallgofrwydd.
 Lunar, liw'-nyr, } *a.* lleuadol, lloer-
 Lunary, liw'-nyr-i, } awl; lloerawg; rhodog, crwn.
 Lunatic, liw'-ny-tic, *a.* loerig, lleuadglaf, lloerglaf; gorphwyllog, gwallgof, nyfyd, iwin:—*s.* loerigyn, lleuadglaf.
 Lunch, lynsh, lync, *s.* byrbryd, gobryd, rhagbryd, cynnwysfwd, bwyd ambor:—*v. n.* byrbrydio, gorbrydio, cnyffio.
 Luncheon, lyn'-shyn, *s.* byrbryd=*Lunch*.
 Lunet, liw'-net, *s.* loeran, lleuad fechan.
 Lung, lyng, *s.* ysgyfaint.
 Lungwort, lyng'-wyr, *s.* llysiauw yr ys-gyfaint.
 Luniform, liw'-ni-fform, *a.* lleuadaidd, lloeraidd, lloerwedd; ar lun y lleuad.
 Lunular, liw'-niw-lyr, *a.* lloerenol; crymasol.
 Lupine, liw'-pun, *s.* bleiddlys, ffa'r blaidd, bleiddbys.
 Lupus, liw'-pys, *s.* y blaidd; math o grange; cydsder deheuol.
 Lurch, lyc, *s.* dalfa, magl, dyryswch:—*v.* cynllwyn, dala, trawsfaglu, twyllo, somi; lladrata, chwilota.
 Lurcher, lyc'-cyr, *s.* cynllwynwr; llechwr; herwr; techgi, ci llech; bolrythwr, glwth, gloddestwr.

Lure, liwyr, *s.* hud, llith; abwyd; llithiad, deniad, luddoliaeth; som; llithle:—*v.* llithio, hudo, denu; twyllo, maglu, rhwydo.
 Lurid, liw'-rud, *a.* twyll, cethin, gwrm, dulwyd; hyll, erch, irad.
 Lurk, lyc, *v. n.* llechu, techial, godechu, golechu, ymguddio, ymgelu, llercian, ystelcian; cynllwyn; bachu; segura.
 Lurking-place, lyc'-cing-ples, *s.* llechfa, techfa, llechfod, cynllwynfa, dirgelfa, lloches, ffau, llech.
 Luscious, lysh'-yz, *a.* gorfelus, mychweg; melus, maws; hyfryd; gwenieithus; anllad.
 Lust, lyst, *s.* chwant, blys, gwyn, awydd, ainge, meluschwant, dyre, serthedd:—*v. n.* chwantu, trachwantu, chwennych, blysiu; hir-aethu.
 Lustful, lyst'-ffwl, *a.* chwantus, nwyfus, anllad, pybyr, cryf, ynio.
 Lustfulness, lyst'-ffwl-nes, *s.* chwantachrwydd, nwyfusrwydd, anniweirdeb.
 Lustiness, lys'-ti-nes, *s.* pybyrwh, cryfder, glewdd, dihafarchedd, cadarn-wch.
 Lustrate, lys'-tret, *v. a.* pureiddio, glanhau; golygu, cyfarchwyllo.
 Lustration, lys'-tre'-shyn, *s.* pureidigaeth; glanhâd, puriad; defodau pureidigaeth.
 Lustre, lys'-tyr, *s.* gloywder, dysgleirdeb, claerder, llewyrch, ysblandra, dysgleinder, eirianwch, gleiddid; enwogrwydd; canwyllbren adlewyrchol, canwyllr gwyr; pummlwyddrawd, ysbaid pum mlynedd; purdyd.
 Lustring, lys'-tring, *s.* llystring=math ar sidan dysglaer; claerbali.
 Lustrous, lys'-tryz, *a.* dysglaer, gloyw, llewyrchol, ffloyw, claer, goleu.
 Lusty, lys'-ti, *a.* pybyr, cryf, grymus, heimif, cydnerth, corffol, cyhyrog, cadr, agwrdd, gwrol; iach, hawntus, arialus; mawr, braisg, llysti; hel-aeth, llawn; beichiog, trwm.
 Lute, lwt, *s.* dwsmel=math ar offeryn cerdd dannau; clai, llaid; caen:—*v. a.* cleio, lleiddio; caenu. [liw.
 Luteous, liw'-ti-yz, *a.* llwydfelyn; lleid-
 Lutheran, liw'-thyr-yn, *s.* Lutheriad, dysgybl Luther; nenffestr=Luthern.
 Lutheranism, liw'-thyr-yn-uzm, *s.* Lutheriaeth; athrawiaeth Luther.
 Luxuriance, lyc'-ziw'-ri-yms, } *s.* gor-
 Luxuriance, lyc'-ziw'-ri-yms, } thwf,

gordyfiant, brasdwf, brwysedd, gormodedd, ffaethder, ireiddiant.
 Luxuriant, *lyg-ziw'-ri-ynt*, *a.* gordyfol, brasdyfol, bras, rhongca, tîrf, ffrwythlawn, hydwf; helaeth, llawn.
 Luxuriate, *lyg-ziw'-ri-et*, *v. n.* gordyfu, hydylfu, brwyso.
 Luxurious, *lyg-ziw'-ri-yz*, *a.* wttresgar, gloddestgar; moethus, mwyth, glwth; rhydyfol, gormodol; anllad.
 Luxury, *lyc'-siw'-ri*, *s.* wttres, gloddest, cymrysedd; moethusrwydd; ammeuthyn; arddigonedd, gorlawndid.
 Luceum, *lei-si'-ym*, *s.* llugeion, llenorfa, addysgfa, arysgol.
 Lydian, *lud'-i-yn*, *a.* mwys, masweddgar; lydiaidd.
 Lye, *lei*, *s.* trwyth, lleisw, llytrodwy; trwngc, golch, troeth; celwydd=*Lie*.
 Lying, *lei'-ing*, *p.* (*Lie*) yn gorwedd, gan orwedd; gorweddol; eelwyddog, geuog, anwir.

Lymph, lumff, *s.* dyfrllyn, dyfrnaws.
 Lymphated, *lum'-ffy-ted*, *a.* gorphwyllog, cynddeiriog.
 Lymphatic, *lum'-ffat'-ic*, *a.* dyfrllynol, corffllynol:—*s.* llestr y dyfrllyn.
 Lynch, lunsh, *v. a.* cospi â chyfraith y pastwn; arfer cyfraith y pastwn.
 Lynch-law, *lunsh'-lo*, *s.* cyfraith y pastwn; cyfraith y dwrn; trechaf treisied.
 Lynx, lunges, *s.* lynges, danasflaidd=bwystfil brith, llygadgraaff, o lwyth y cathod.
 Lyre, leiy, *s.* telyn, telan.
 Lyric, *lur'-ic*, *a.* telynnol, telynaidd:—*s.* telyneg, cân delynnol; cywydd gandant.
 Lyricism, *lur'-i-sizm*, *s.* cyfansoddiad telynnol; telynegiaeth.
 Lyrist, *lei'-rust*, *s.* telyniwr, telynnor, telynai:—*f.* telynores, telynes.

M.

M, em, *s.* em=enw 'r drydedd llythyren ar ddeg (y ddegfed gydsain) o'r egwyddor; fel rhifnod saif M am fil=1,000; saif M hefyd am y gair Ffrengig *Monsieur*=Meistr; M. A. neu A. M. am *artium magister* (master of arts)=Athraw yn y Celfyddydau; M. D. am *medicinx doctor* (doctor of medicine)=Doethor Meddyginiaeth; M.P. am *member of parliament*=Aelod o'r Senedd, seneddwr; MS. am *manuscript*=llawysgrifen, ysgriflyfr; MSS. am *manuscripts*=llawysgrifau, ysgriflyfrau. [=Madam.
 Maam, mam, *s.* maden, meistrs, mam
 Mac, mac, *s.* mab, ab, ap.
 Mac Adam, } mac ad'-ym, *s.* ab Adda,
 M'Adam, } ap Addaf.
 Macadamize, mac-ad'-ym-eiz, *v. a.* mân-gerygo; Macadameiddio.
 Macaroni, mac-y-rô'-ni, *s.* brithfwyd, cordfwyd; brithyn, coegyn, frityn.
 Macaroon, mac-y-rwn', *s.* perfwyd; perdeisen; teisen almon.
 Mace, mes, *s.* berllysg, byrllysg, brysgyll; pergib, chwegrsg, mas.
 Mace-bearer, mes'-beyr-yr, *s.* berllysgwr, brysgyllwr, arweddawdr y brysgyll; un yn dwyn berllysg o flaen uchelswyddwr.

Macerate, *mas'-yr-et*, *v. a.* teneuo, culhau, teneuhau; mwydo; dyfrhau.
 Maceration, *mas-yr-el'-shyn*, *s.* culhad, teneuad; siciad, mwydiad.
 Machinal, *ma-shi'-nyl*, *a.* peiriannol, ermigol.
 Machinate, *mac'-i-net*, *v. a.* dyfeisio, dychymmygu; cynllunio; dichellu.
 Machination, *mac-i-ne'-shyn*, *s.* dyfeisiad, lluniad, ystrywiant.
 Machine, *ma-shin'*, *s.* peiriant, ermig; offeryn:—*v. a.* ermigo, argraffu & argraffbeiriant.
 Machinery, *ma-shi'-nyr-i*, *s.* peiriannwaith, peiriannaeth, peiriannau.
 Machinist, *ma-shi'-nust*, *s.* peiriannydd, peiriannwr, ermigydd.
 Mackerel, *mac'-rel*, *s.* macrell; llatai, llotai, bryntwas.
 Macula, *mac'-iw-ly*, *s.* brycheuyn, brychyn, man, ysmotyn, magl.
 Maculate, *mac'-iw-let*, *v. a.* brychu, manu, ysmotio; diwyno, llychwino:—*a.* brych, manog, ysmotiog.
 Mad, mad, *a.* ynfyd, gwallgof, gorphwyllog, cynddeiriog, iwin, gorphwyllt, chwibwrn, ffol, ffyrnig, abwydyn:—*v.* ynfydu, cynddeiriogi, gwallgofi, gorphwylllo.
 Madam, *mad'-ym*, *s.* meistrs, arglwydd-

- es, arlwyddes, madon, maden, rhies, unbenes.
- Madcap, mad'-cap, *s.* chwidryn, ffwl-cyn, catffwl, ynyfdwas.
- Madden, mad'-dn, *v.* ynyfydu, gwallgofi, gorphwyllo, cynddeiriogi, gwylltio.
- Madder, mad'-yr, *s.* gwreiddrudd, coch-wraidd; madarn.
- Made, med, *p. t. a p. p.* (*Make*) gwneuthuredig.
- Mademoiselle, mad-m-wo-zel', *s.* meistreran, meistresig, penesan, penesig.
- Madhouse, mad'-hows, *s.* ynyfytty, gwallgofdy, gorphwyllty, gorphwyllfa.
- Madman, mad'-man, *s.* ynyfyd, ynyfydyn, gorphwyllyn.
- Madness, mad'-nes, *s.* ynyfydrwydd, gorphwyll, gwallgofrwydd, cynddaredd, cynddeirigrwydd, amhwyll; llerthedd, ffyrnigrwydd.
- Madona, ma-dö'-ny, } *s.* Rhianon; ar-
Madonna, ma-don'-y, } glwyddes, mad-on; darlun Mair Forwyn.
- Madrigal, mad'-ri-gyl, *s.* bugeilgerdd, bugeilgan, meigerdd; hoenalaw.
- Madwort, mad'-wyr't, *s.* cynghafan mwyaf.
- Maestoso, ma-es-tö'-zö, *a.* mygredd, mawreddig, grymus (mewn cerddoriaeth).
- Magazine, mag-y-zin', *s.* ystorfa, ystordy, ystorgell, trysorfa, cronfa, percell, cludlan; greal, cylchgrawn, eurgrawn.
- Maggot, mag'-yt, *s.* cynrhonyon, cynronyn, macai, magien, chwilioryn, bwcai; mympwy, asbri, chwidredd.
- Maggoty, mag'-yt-i, *a.* cynrhonllyd; anwadal, oriog, gwamal, nwythig.
- Magi, me'-jei, *s. pl.* Doethion y Dwyrain; Magiaid, Dwyrathronwyr, Doethofyddion.
- Magic, maj'-ic, *v.* swyn, dewiniaeth, hudoliaeth, swyn-gyfaredd, swynofyddiaeth, rhin, llygattyn, gorcheiniaeth:—*a.* swynol, hudol, cyfareddus, rhiniol, lledrithiog, hudlawn; rheibiol; denol, hyfrydlawn; gorcheiniol; hyfryd.
- Magician, ma-jish'-yn, *s.* swynwr, dewin, cyfareddwr, swyn-gyfareddwr, hudol, gorcheiniad, rhiniwr, llygattynwr, swynofydd.
- Magisterial, maj-us-ti'-ri-yl, *a.* meistrolaidd, awdurdodaidd, meistrolgar, arglwyddaidd; firoenuchel, trahäus; doethoraidd; rheolgar.
- Magistracy, maj'-us-try-si, *s.* swyddogaeth, uchelswydd, penswyddogaeth; rheolaeth, llywyddiaeth, awdurdod; heddynadaeth; yr heddyngnaid.
- Magistrate, maj'-us-tret, *s.* penswyddog, heddynad, ynad heddwch, ustus heddwch, ynad, barnwr, gorseddog, llywiaudwr; maer; ardwya.
- Magna-charta, mag-ny-car'-ta, *s.* y Freintlen Fawr, y Ddeflen Fawr, Gorfrentlen.
- Magnanimity, mag-na-num'-i-ti, *s.* mawrfrydigrwydd, gorfrydedd, gwrolfryd, mawrwrriaeth, hirfrydigrwydd, dewrder, gwroldeb.
- Magnanimous, mag-nan'-i-myz, *a.* mawrfrydig, hirfrydig, glewfryd, uchelfryd, ehyr; dewrwyg; arderchog, godidog; mawreddog.
- Magnesia, mag-ni'-shy, *s.* tudbaill, cryllysnur, Magnesia=math ar sylwedd daiaraidd, gwyn, diflas, a gwrthsur.
- Magnet, mag'-net, *s.* ehedfaen, tynfaen, maen tynu, tryfaen, attynfaen, llithfaen, tywysfaen.
- Magnetic, mag-net'-ic, *a.* tynfeinin, tynfeinig, hedfeinig, tryfeinig, tryawchol, tryfaenol, attynol, dymgyrchol.
- Magnetics, mag-net'-ics, *s.* tynfeineg, tynwyrtheg, hedfeiniaeth.
- Magnetism, mag'-net-uzm, *s.* tynwyrth, tryawch; attyniaeth.
- Magnetize, mag-net-eiz, *v.* tryawchu, tryfaenu, tynfaenu; attynu.
- Magnificence, mag-nuff'-i-sens, *s.* mawrwychedr, mawreddogrwydd, gorywchder, mawrhydi, gwychedr.
- Magnificent, mag-nuff'-i-sent, *a.* mawreddus, gorwychedr, arderchog, harddwych, ysblenydd.
- Magnify, mag'-ni-fee, *v. a.* mawrhau, moli, clodfori, mwyhau.
- Magnifying glass, mag'-ni-fee-ing glas, *s.* chwyddwydr, chwyddell, chwyddwydryn, mwyadur, syllwydr mwyhaol.
- Magnitude, mag'-ni-tiwd, *s.* maint, meintlioli, meintliolaeth; mawrder, helaethder; swm.
- Magpie, mag-pei, *s.* pioden, piogen, pi, pia.
- Mahogany, ma-hog'-y-ni, *s.* Mahogani=math ar goed gwerthfawr.
- Mahometan, ma-hom'-i-ty-n, *a.* Mahometaid, Mahometanaidd, Mohammedaid; perthynol i Mahomet.
- Mahometanism, ma-hom'-i-ty-nuzm, *s.* Mahometiaeth, Mahometaniaeth, Mahomediaeth; athrawiaeth Mahomet.

Maid, med, *s.* morwyn, gwyrif, geneth, eigr, bun; rhaien, rhwchus, morgath.

Maiden, *me'-dn*, *s.* morwyn=*Maid*; torben=math ar offeryn torfynyglu: —*a.* morwynol, gwryfol, gwyridd; gwyrif, ter, per, diwair; newydd; ieuange: —*v. n.* morwyno.

Maidenhead, *me'-dn-hed*, } *s.* morwyn
Maidenhood, *me'-dn-hwd*, } dod, gwyr-
yfdod; gwyrfedd, eigræth.

Maidenly, *me'-dn-li*, *a.* morwinaidd, gwryfaidd; gwyl, yswil, gweddaidd, diwair; gwar: —*ad.* yn forwinaidd, fel morwyn.

Maidervant, *med'-syr-fynt*, *s.* morwyn weini, gweinyddes, gweinidoges, gwasanaethferch, morwyn.

Mail, mel, *s.* rhyfelwrig, cadwrig, cadfael, aerwrig, crudr; llurig, cadbais, curas; arfau, arfogaeth; llythrgod, cod llythrau, bolgan, bwlan: —*v. a.* llurigo; ymarfogio â; llythyrdyo.

Mail-coach, *mel'-côc*, *s.* llythyrglud, cerbyd llythrau.

Mailed, meld, *a.* llurigog, cadfaelog, durgaen; manog, ysmotiog.

Maim, mem, *s.* anaf, nam, enaele, niwed; cloffni; efryddiad; briw: —*v. a.* anafu; briwo; niweidio, efryddu, cloffi.

Main, men, *a.* penaf, prif, mwyaf; pwy-sig; mawr: —*s.* y rhan fwyaf; y corff; y cyfan, y crynswth, y sum, y swm; y prif beth, y prif bwynt; grym; cyfanfor, cefnfor, y môr mawr; cyfandir; cawell; rhedfa; pibell fawr, gorbibell; llaw ar gardiau; ynladd ceil-iogod.

Mainland, *men'-land*, *s.* cyfandir.

Mainmast, *men'-mast*, *s.* yr hwylbren mawr, y penhwylar, y wernen ben.

Mainprize, *men'-preiz*, *s.* mechni gorfodol; mechwys, machysgrif; mechniaeth, mach: —*v. a.* machrhyddhau; gadael un yn rhydd ar feichiau.

Mainsail, *men'-sel*, *s.* yr hwyl fawr, y brifhwyl. [prifdwyth.

Mainspring, *men'-spring*, *s.* tynlafn,

Maintain, *men'-ten'*, *v.* cynnal, dal, cadw, dala, amddiffyn, diffynu, amwyn, muneru, myntumio; porthi; arail, haeru, honi, sicrhau; cyfiawnhau; profi.

Maintenance, *men'-ten'-yns*, *s.* cynnal-iaeth, cadwraeth, munnerawd, myntumiaeth, myntumiad; amddiffyn; porthawd.

Maintop, *men'-top*, *s.* pen yr hwylbren mawr, prifdod; briglwyfen.

Mainyard, *men'-iard*, *s.* yr hwyl-lath fawr, llath yr hwyl fawr; priflath.

Maiz, mez, *s.* yd yr India, grawn yd, gwenith yr India.

Majestic, *maj'-es'-tic*, *a.* mawreddog, mawr, mawrwyh; ardderchog, god-idog, myg, gwypm; tywysogaidd, breninol; dyrchafedig.

Majesty, *maj'-es'-ti*, *s.* mawrhydi, mawredd; ardderchogrwydd, mygredd, gwychedd; bri, urddas; uchelfraint.

Major, *me'-jyr*, *a.* mwy, mwyaf; hŷn; hynaf: —*s.* oedog, oedogiad, un mewn oed (*pl.* oedogion); uchgadben, argadben; maer; crasalaw (mewn cerddoriaeth); y prifosodiad, y gosodiad cyn-taf, y prifddodiad, y rhan flaenaf (mewn cyfreswm).

Major-general, *me'-jyr-jen'-yr-yl*, *s.* meigadfridog, catrodfridog, israglaw cadfridog.

Majority, *ma-jor'-i-ti*, *s.* mwyafiaeth, mwyafiant, mwyrif, mwyafrif, gorfodrif, trechaf o rif, y nifer mwyaf, y rhan fwyaf; pedran gwr, llawn oedran; uchgadbeniaeth, argadbeniaeth.

Make, *meç*, *v.* gwneuthur, gwneyd, gwneuthyd, gwnelyd, gwneddyd, gorugo; peri, peru, achosi, effeithio; creu; llunio, ffurfio; tueddu, cyfeirio; myned, codi: —*s.* gwneuthuriad, cyfansoddiad; llun, ffurf, gwedd, dull.

Maker, *me'-cyr*, *s.* gwneuthurwr, creadwr; peryf; perydd; lluniwr.

Mal, } mal, *prf.* drwg, dryg-, mall-,
Male, } cam-, an-, af-.

Maladministration, *mal-ad-mun-us-tre'-shyn*, *s.* camweinyddiaeth, camlywodraeth, camrwyg.

Malady, *mal'-a-di*, *s.* clefyd, afiechyd, dolur, haint, gwst, anhwylddeb, selni; mall.

Malcontent, *mal'-con-tent*, *a.* anfoddog, anfoddlawn, annheyrngar.

Male, mel, *a.* gwryw, gwrywaidd, gwrywol: —*s.* gwryw, gwr, mab.

Malediction, *mal'-i-dic-shyn*, *s.* melldith, rheg; gogan, enllib.

Malefaction, *mal'-i-ffac'-shyn*, *s.* drygweithred, trosedd, camwedd.

Malefactor, *mal'-i-ffac'-tyr*, *s.* dryg-ddyn.

Malevolence, *ma-lef'-ö-lens*, *s.* dryge-wyllys, dryganiaeth, cas, gelyniaeth.

Malevolent, *ma-lef'-ö-lent*, *a.* drwg ei

- ewylls, drygianiol; cenfigenus, anhyllwydd.
- Malice, mal'-us, *s.* drygianian, drygfwrriad, malais, casineb, cenfigen, gelyniaeth, cawdd, digofaint, drygion; gwenwyn.
- Malicious, ma-lish'-yz, *a.* drwg ei fwrriad; maleisus, drygianianol, drygfrydig, cenfigenus, atgas.
- Maliciousness, ma-lish'-yz-nes, *s.* drygianiaeth, drygionusrwydd, lliid=*Malice*.
- Malign, ma-lein', *a.* drygianianol, drygfrydig, athryfar, tryfarus, maleisus, niweidiol, gwenwynig, adwythig, maleisiddrwg, dinystriol, drwg; cenfigenus: — *v.* drygu, enllibio, niweidio, maleisio wrth.
- Malignancy, ma-lug'-nyn-si, } *s.* drygan-Malignity, ma-lug'-nu-ti, } ian, drygwyllys, drygnaws, malais, cynddrygedd, drygfryd, gelyniaeth, adwyth; lliidiogrwydd.
- Malignant, ma-lug'-nynt, *a.* drygianianol=*Malign*.
- Malkin, mál'-cin, *s.* mop, moppren, mapwl, ysgubell ffwrn; bwbach, bwgan brain; budrog, swgan.
- Mall, mal, *s.* gordd, gordd bren, gorddwyn; rhodfa gyhoeddus, gwastadrawd, troedrodfa:—*v.* *a.* gorddi, curo á gordd; taro, dulio, pwyo, maeddu; briwo.
- Mallard, mal'-yrd, *s.* adiad, geryn hwyad, garan hwyad, ceiliog hwyad gwyllt, corshwyad.
- Malleability, mal-i-y-bul'-i-ti, *s.* morthwyledd; hydrydd.
- Malleable, mal'-i-ybl, *a.* morthwyliadwy.
- Malleate, mal'-i-et, *v.* *a.* morthwylio, mwrthwylio.
- Mallet, mal'-et, *s.* gordd bren, gordd, gorddwyn.
- Mallow, mal'-ö, } *s.* hocys, meddalai, Mallows, mal'-öz, } melotai, glyf.
- Malt, molt, *s.* brag; heiddffrag:—*v.* bragu, ymfragu.
- Maltouse, molt'-hows, *s.* bragdy.
- Maltman, molt'-man, } *s.* bragwr, Maltster, mol'-styr, }
- Maltret, mal-trit', *v.* *a.* camdrin; drelcio, dyfeiliorni.
- Maltworm, molt'-wyrn, *s.* llymeitiwr, diotwr, ymyfwr, meddwyn.
- Malversation, mal-fyr-se'-shyn, *s.* camymddygiad, dichelldro, dichell.
- Mamma, mam-má', *s.* mam, mami, mamen, mamws; bron, teth, diden; y bronau.
- Mammal, mam'-yl, *s.* anifail tethog, tethfil, didfil, tethogyn, tethfilyn.
- Mammalia, mam-me'-li-a, } *s.* tethogion, Mammals, mam'-ylz, } tethogod, tethfilod, didfaetholion, bronfaetholion.
- Mammering, mam'-yr-ing, *s.* petrusiad, petrusdod; dyfysgi.
- Mammillary, mam'-ul-yr-i, *a.* bronol, tethol, didenaidd.
- Mammon, mam'-yn, *s.* duw 'r cyfoeth, duw 'r golud; cyfoethior, duw 'r cybydd; Mammon.
- Mammoth, mam'-yth, *s.* Mammwth, Mammoth, cawrfil y cynfyd.
- Man, man, *s.* dyn; gwr; gwryw; un, neb; gwas:—*v.* *a.* diwallu á gwyr; amddiffyn á gwyr; cadarnhau, cryfhau, cyfnerthu; cyfeirio.
- Manacle, man'-ycl, *s.* llawhual, llawgyff, llawefyn, gefyn, hual, llawethar, llawethyr: — *v.* *a.* llawetheirio, llawrwymo, llawhualu, llawgyffio; llyfetheirio, cloffrwymo, caethiwo.
- Manage, man'-ej, *v.* trefnu, rheoli, trin, llywodraethu, llywio, trefnidio, arddwyo, twyogi, gweinyddu; arwain, tywys, hyfforddi:—*s.* triniaeth, rheolaeth, trefniad, trefnidiaeth, llywodraeth; marchwriaeth.
- Manageable, man'-ej-ybl, *a.* rheoladwy, hydrin, trinadwy, rhioladwy, hydryn, ystywell, darweddadwy.
- Management, man'-ej-ment, *s.* triniaeth, rheolaeth, triniad, trefnidiaeth, rhioledd, llywodraeth, llywiadaeth, arddwyo, trinedigaeth, twyogaeth; twysiad, arweiniad, hwyliad; cyfrwysder, ymdriniaeth, trafod; amrywiad.
- Manager, man'-e-jyr, *s.* trinwr, trinydd, rheolwr, trefnidwr, trefniedydd, goruchwyliwr, arweinydd.
- Mancipate, man'-su-pet, *v.* *a.* caethiwo, rhwymo, darostwng i.
- Mancipation, man-su-pe'-shyn, *s.* caethiwd, argaethiad.
- Manciple, man'-su-pl, *s.* dystain, arlwywr, darmerthydd.
- Mandamus, man-de'-mys, *s.* archwys, teyrnwys, archysgrifen.
- Mandarin, man-dy-rin', *s.* rheolwr, Mandarin; pendefig yn Catai=*China*.
- Mandate, man'-det, *s.* gorchymmyn, arch, periad, swyddogaeth, archysgrifen.
- Mandatory, man'-dy-tyr-i, *a.* gorchym-

- mynol, archedigol, cyfarwyddol, hyfforddiadol, cyfarwyddiadol, puredigol.
- Mandible, man'-dubl, *s.* mant, genogl, aelgerth, gen, asgwrn yren, car yr en, isfant, gen isaf; pig.
- Mandrel, man'-drel, *s.* tyllbill, trobill.
- Mandrill, man'-drul, *s.* mandril=math ar epa.
- Manducation, man-diw-ce'-shyn, *s.* enoad, dygnoad, bwytdad.
- Mane, men, *s.* mwng, myngen.
- Manes, me'-niz, *s.* pl. ysbrydion y meirw; gwyllion; y cysgodion isod; y duwiau uffernol.
- Manful, man'-ffwl, *a.* gwrol, dewrwyth, glew, dihafarch, hyf, gwyth; hyderus; arderchog.
- Manfulness, man'-ffwl-nes, *s.* gwroldeb, pybyrwech, eofnder.
- Manganese, mang'-gy-niz, *s.* Manganys =math ar ddelid llwydwyn; math ar ddelidfaen tywyll.
- Mange, menj, *s.* claf, clefri, clefryd; brech y cwn.
- Manger, men'-jyr, *s.* preseb, cafn ebran; rhesel.
- Mangle, mang'-gl, *v.* *a.* llurgunio, cigyddio, sinachu, burgunio; difynio; merthyru; dryllio, anafu, ysdragio; llyfnhau llian, rholwasgu, cabolwasgu, llyfnwasgu:—*s.* rholwasg, cabolwasg, llyfniadur, llyfnyr llian, llyfniedydd.
- Mangy, men'-ji, *a.* clafrilyd.
- Manhood, man'-hwd, *s.* oedran gwr, maintioli gwr, addfedrwydd oedran; dyndod, dynoliaeth, dyndid; gwroldeb, dewrder.
- Mania, me'-ni-y, *s.* gorphwyll, gwallgofrwydd, cynddaredd, amnhwyll, gwŷn; bâr.
- Maniac, me'-ni-yc, *a.* gorphwyllg, gwallgof, ynfyd, llerth, cynddeiriog:—*s.* ynfyd, ynfydun, dyn gorphwyllg.
- Manifest, man'-i-ffest, *a.* eglur, amlwg, goleu, hysbys, cyhoedd, hywel:—*v.* *a.* egluro, arddangos; diargelu, honi.
- Manifestation, man-i-ffes-te'-shyn, *s.* amlygiad, eglurhâd, hysbysiad, dadguddiad, damlygiad, honiad.
- Manifesto, man-i-ffes-tö, *s.* llythyr gosteg, cyhoeddiad, egluryn=*Manifest.*
- Manifold, man'-i-ffold, *a.* amryw, amryfal, lluosog, llawer, aml, amry-.
- Maniple, man'-i-pl, *s.* dyrnaid, munaid; byddin fechan; breichaddurn offerenwr.
- Manipulation, ma-nup-iw-le'-shyn, *s.* gwaith llaw, llofwaith, llawober; gwaith; gweithrediad.
- Mankind, man'-ceind', *s.* dynolryw, dynol ryw, y rhyw ddynol, yr hil ddynol; dynion, dyniadow, dynolion:—*a.* gwr-ywaidd; gwryw.
- Manlike, man'-leic, } *a.* gŵraidd, gwrol,
Manly, man'-li, } dewr, gwyth, calonog, gwrrd.
- Manliness, man'-li-nes, *s.* gwroldeb, dyndid, dyndeb; dewrder.
- Man-midwife, man-mud'-weiff, *s.* colwynwr, bydwr=*Accoucheur.*
- Manna, man'-y, *s.* manna, awyrfel, melwlith.
- Manner, man'-yr, *s.* dull, modd, gwedd, ffordd, math, rhyw, sut, swd, ffunud, ffurf, pryd, gosgedd, dullwedd, arddull; moes, arfer, defod; trefn, rheol; delw:—*v.* *a.* moesddysgu, addysgu mewn moesau.
- Mannerism, man'-yr-uzm, *s.* unfurfaeth, unweddiad, unolwedd.
- Mannerly, man'-yr-li, *a.* moesog, moesgar, hyfoes, moddus, moesol, dygiadus, gweddaidd, boneddigaidd, cyweithasol, hynaws, parchus:—*ad.* yn foesog.
- Manners, man'-yrz, *s.* pl. moesau; arferion, defodau; moddau; ymddygiadau; ymarweddiad; moesau da; moesgarwch.
- Manceuvre, ma-niw'-fyr, *s.* triniaeth; dyfais, dyfeisdro; calldro, cyfrwysdro, ystryw; feldriniaeth:—*v.* feldrin; cyfrwysdrin; dyfeisio.
- Manor, man'-yr, *s.* maenor, maenol, maenan.
- Manse, mans, *s.* persondy, perigloryd; anneddfa; tyddyn, esyddyn.
- Mansion, man'-shyn, *s.* trigfan, trigias, trigle, preswylfod, annedd; cartref, pryseddod, ty, trigfod; maenordy; plas, neuadd; arosfa:—*v.* *n.* trigo, preswyllo, anneddu.
- Manslaughter, man'-slo-tyr, *s.* llofruddiaeth, cyllafan; dynladdiad; llofruddiaeth ddygwyddol.
- Manslayer, man'-sle-yr, *s.* llofrudd, dynleiddiad, llawrudd, lleiddiad dyn.
- Mantel, man'-tl, *s.* mantell simnai=*Mantle-piece.*
- Mantelet, } man'-tlet, *s.* mantellan, man-Mantlet, } tellig, cochlan.
- Mantle, man'-tl, *s.* mantell, cochl, ffaliff, toron, segan, gwalling, arwisg, coban; gorchudd; mantellwaith:—*v.*

- mantellu, cochli; gorchuddio, huddo, celu; ffugio, dieithro; ymdaenu; llawenhau, wttresa; hufio, ewynu; hufenu.
- Mantlepiece, man'-tl-pis, s. cladde, mantell simnai.
- Mantua, man'-tiw-y, man'-tiw, s. ysgin, gwn benyw, gwn, ysgwn.
- Mantuamaker, man'-tiw-me-cyr, s. ysginyddes, ysgin-wraig, gwnyddes, dilledyddes, ysginores, gwisgiades:—m. ysginydd, ysginwr.
- Manual, man'-iw-yl, a. llawiol, munol; perthynol i'r llaw:—s. llawlyfr; llyfran, llyfryn; llyfr manwel; llyfr gwasanaeth yr Eglwys Babaid.
- Manualist, man'-iw-yl-nst, s. llawgrefftwr, llawgelfyddydwr, llaw-weithiwr.
- Manufactory, man'-iw-ffac'-tyr-i, s. gweithfa, gweithdy, llaw-weithfa, goberdy; gwaith:—a. gweithfaol.
- Manufacture, man'-iw-ffac'-cyr, s. gweithfa=Manufactory; gwaith llaw, llof-waith, gober, llawober, llawofyddiant; nwydwaith; gwneuthuriad:—v. gweithio, gwneuthur, goberu, maniffactro.
- Manufacturer, man'-iw-ffac'-tyr-yr, s. gwneuthurwr, llawofydd, llawoberwr, llaw-weithydd, nwyddweithiwr, llof-weithydd; meist'r llaw-weithyddion, perchen gweithfa, meist'r gwaith.
- Manumission, man'-iw-mish'-yn, s. rhyddhad y caeth; gollyngdod, rhyddfreniad, gwaredred.
- Manunit, man'-iw-mut', v. a. rhyddhau caeth; rhyddfrenio, digaethio.
- Manure, ma-niu'ryr, v. a. gwrteithio; diwyllio, gwerydu; teilo; cyffethio tir; trwsio, brasau, ffrwythloni:—s. gwrtaeth, achles, tail, tom, aul, cardail; gweryd; gwellad.
- Manuscript=MS., man'-iw-scrup't, s. llawysgrif, llawysgrifen, ysgrifyfr, ysgriflaw, ysgrifen, ysgrif=L.L.F.; ysgrifwaith, ysgrifen:—a. ysgrifenedig; llawysgrifol, ysgrifyfrol; anagraffedig.
- Manuscripts=MSS., s. pl. llawysgrifau=L.L.F.U.
- Manx, manges, s. Manaweg, iaith Manaw; llafariath ynys Manaw; Manawys, trigolion Manaw.
- Many, men'-i, a. llawer, aml, lluosog, lliosog, lluaws, nifeiriol, amryw, amry:—s. llawer, lluaws, anlled, liaws. [ryliw, anliw.
- Many-coloured, men'-i-cyl-yrd, a. am-
- Many-times, men'-i-teimz, ad. llawer gwaith, llawer tro, mynych, yn aml.
- Map, map, s. tudlen, daiarlen, daiarlun, darlunen, parthlen, argrafflen, map:—v. a. tudlenu, parthlenu, darlunio, mapio.
- Maple, me'-pl, s. masarn, masarnwydd, pren masarn.
- Mapping, map'-ing, s. tudleniaeth, darlunleniaeth, rŵapofyddiaeth.
- Mar, mar, v. a. anafu, difwyno, niweidio, llygru, drygu, anffurfio, aflunio, hacru, anferthu, diwyno.
- Maranatha, mar-yn-ath'-a, s. Maranatha; mae yr Arglwydd yn dyfod; mellidith.
- Maraud, ma-rod', v. n. gwibio am ysbail, ysbeil, ysbeilio, preiddio, anrheithio, ysglyfrodio.
- Marauder, ma-ro'-dyr, s. ysbeiliwr, anrheithiwr, ysglyfiwr, ysbeilfiwr.
- Marble, mar'-bl, s. mynor, marmor, maen mynor, maen clais, mynorfaen:—a. mynorol, mynoraidd, marmoraidd; caled:—v. a. mynori, marmor, mynorliwio.
- March, marc', s. Mawrth, mis Mawrth=y trydydd mis; mynediad, cerddedied, trawd, trodiad; cadrwysg, rhyfelgyrch, aerdrodwaith, caddeidd, ymdaith, hynt; cychwyniad, rhodiad; cynnydd, trawaeth:—v. myned, cerdded, trodi, troddi, teithio; aerdrodi; rhodio; cychwyn; dyfod, arwain, tywys; cyrchu.
- Marcher, mar'-cyr, s. cyffindirwr, cyffiniwr, bargodwr, ardalwr; arglwydd gyffinydd, arglwydd y bargodion, cyffiniwr.
- Marches, mar'-ciz, s. pl. cyffiniau, finiau, terfynau, gororau, ymylau, blaenau, godrone, ardaloedd, cyffindiroedd; cyffindir, ffindir, marsdir, mars, mers.
- Marchioness, mar'-shyn-es, s. ardalyddes, ardalores, gwraig ardalydd.
- Mare, meyr, s. caseg; gwilog, gwilff.
- Margin, mar'-jin, s. ymyl, cwr, min, or, goror, ymylen, fin; ymyl dalen, minddalen:—v. a. ymylu, cyriogi; finio, ymylnodi.
- Marginal, mar'-ji-nyl, a. ymylol, yn yr ymyl; ffiniol; ymylnodol, minddalenol.
- Marigold, mar'-i-gold, s. gold Mair, goldwyr, rhuddos, swyn esgras, senseg.
- Marilock, mar'-i-loc, s. cudyn dedwydd, ysnoden.
- Marine, ma-rin', a. morawl, morol, llyng-

- esol: — *s.* morsawdiwr, morfilwr, morlueddwr, milwr môr, aerforiwr; llynges, morllu, morfyddin; morneg-esau, gorchwyllion morawl, morogion; mordwy; llyngesolion.
- Mariner, *mar'-u-nyr*, *s.* morwr, llongwr, mordwywr, merinwr.
- Mariner's compass, *mar'-u-nyrz cym'pys*, *s.* compawd, cwmpas, cwmpas morwyr.
- Maritime, *mar'-i-teim*, *a.* arfor, morawl, arforol; perthynol i'r môr; llyngesol.
- Mark, *marc*, *s.* nod, marc, arwydd, arwyddnod, amlygyn, arnod, man; ol, brisg, brysg, arllwybr, criglyn; argoel; dangoseg; dangosiad; argraff; prawf; parsel, gâl; cyffin; morc, morch=13s. 4d.—*v.* nodi, marcio, mânu, printio, gwasgnodi; gwahanodi; sylwi, craffu, ystyried, edrych, gweled, synio; gwiliad.
- Market, *mar'-cet*, *s.* marchnad, maelor, maelog, maelerfa; marchnadfa:—*v.* *n.* marchnata; maeliera, maelori; prynu a gwerthu.
- Marketable, *mar'-cet-ybl*, *a.* gwerthadwy, hywerth, hybryn; marchnadol.
- Market-house, *mar'-cet-hows*, *s.* marchnatty. [nadfa.]
- Market-place, *mar'-cet-ples*, *s.* march.
- Marksman, *marcs'-myn*, *s.* annelydd, ergydiwr, saethwr; marciwr; medredydd.
- Marl, *marl*, *s.* marl; cleibridd, brasbridd:—*v.* *a.* marlu, cleibriddo.
- Marly, *mar'-li*, *a.* marlaidd, marlog, cleibriddog.
- Marque, *marc*, *s.* attrais, adgip, adgymeriad, gwrthysgafael; adgiplong.
- Marquee, *mar-cé*, *s.* pabell, maesabell.
- Marquess, } *mar'-cwus*, *s.* ardalydd, ar-
Marquis, } dalor, arglwydd gyffinydd.
- Marriage, *mar'-rej*, *s.* priodas, neithior.
- Marriageable, *mar'-rej-ybl*, *a.* priodadwy, dyweddiadwy, mewn oedran priodi.
- Married, *mar'-rud*, *a.* priod, priodol, gweddog, cydweddog; gwreigiog; gwr-iog; priodedig.
- Marrow, *mar'-rô*, *s.* mêt, madruddyn, madrudd:—*v.* *a.* madruddo, glythu.
- Marrowfat, *mar'-rô-fiat*, *s.* merbysen.
- Marry, *mar'-ri*, *v.* priodi; ymbriodi; gwreica; gwra; gweddogi, dyweddio.
- Mars, *marz*, *s.* Mawrth; Beli; duw rhyfel, rhyfelior; haiarn; rhufon, coch; enw un o'r planedau.
- Marsh, *marsh*, *s.* morfa, merfa; cors,
- siglen, mignen, gwern, corsdir, gwaenlle.
- Marshall, *mar'-shyl*, *s.* penciwddod, cadlywydd, cadfliad, cadlyw; maeslywydd, byddinwr, gwaladr; pengwas-trawd, penswyddog; cyfeistyddiwr llys, llysgyfreystydd, cyfrestrwr, rhestrydd, dystain, rhagflaenor:—*v.* *a.* iawndrefnu, gwaladru, trefnu; rhestru, arfofyddu.
- Marsh-mallows, *marsh-mal'-öz*, *s.* hocys y gors, hocys y morfa, meddalai 'r gors, malw 'r hel.
- Marshy, *mar'-shi*, *a.* corsog, morfaog, siglenog, mignenog, corslyd.
- Mart, *mart*, *s.* marchnad, maelor, maelog, maelierfa, marchnadfa.
- Marten, } *mar'-tyn*, *s.* bele; carlwm=
Martin, } math ar wenci.
- Martial, *mar'-shyl*, *a.* milwraidd, milwrol, rhyfelaidd, llueddog, rhyfelgar, gwrol, dewrwyth, cadarn, eofn; Mawrthig, perthynol i Mawrth; haiarnaid.
- Martial law, *mar'-shyl lo*, *s.* cyfraith rhyfel, rhyfelraith, cyfraith filwraidd.
- Martin, *mar'-tun*, *s.* gwennol; murwennol, gwennol y tai; gwennol y maes; Marthin.
- Martingale, *mar'-ting-gel*, *s.* cenglffirwyn; genfa.
- Martyr, *mar'-tyr*, *s.* merthyr; tyst:—*v.* *a.* merthyru.
- Martyrdom, *mar'-tyr-dym*, *s.* merthyrdod, merthyrolaeth; merthyriad.
- Martyrology, *mar'-tyr-ol'-ö-ji*, *s.* merthyrdraith, hanes merthyron, merthyreg, cofrestr merthyron, llyfr y merthyron.
- Marvel, *mar'-fel*, *s.* rhyfeddod, syndod, eresi:—*v.* *n.* rhyfeddu, synu, aruthro.
- Marvellous, *mar'-fel-yz*, *a.* rhyfedd, rhyfeddol, uthr, aruthr, aruthrol, eres, engyr, engyrth, enrhyfedd; anhygoel.
- Masculine, *mas'-ciw-lun*, *a.* gwryw, gwrywaidd, gwrol, agwrdd, grymus, cadr, nerthol; dewr; garw.
- Mash, *mash*, *s.* cymmysgedd; eisinfysg, breci, cnwyf; masg, masgl:—*v.* *a.* cymmysgu, tryfysgu, swtrysu; sigo, yssigo, tori, pwyo, bragfysgu; cnwyfo.
- Mask, *masc*, *s.* mwgwd, miswrn, llen gudd, wyneb gosod, arwep, geuwep, ffad, ysgod; mygydeg, ffadwest, chware mwgwd; esgus, lliw, ffug; hud a lledrith; ffadlun:—*v.* mygydu, misyrnu; ffadu, arwepio; cuddio,

- ynddieithro, ffuantu; wttresu, ffadwestu.
- Malin, maz'-lun, *s.* brithyd, amydd, cymmysgyd; cymmysg.
- Mason, me'-sn, *s.* saer maen, maensaer, saer ceryg; rhinsaer.
- Masonic, ma-son'-ic, *a.* rhinsaerol; perthynol i'r saeri rhyddion.
- Masonry, me'-su-ri, *s.* maensaerniaeth, gwaith maensaer, maenwaith, saerniaeth meini, gwaith maen; rhinsaerniaeth.
- Masquerade, mas-cyr-ed', *s.* mygydwest, ffadwest, mysyrnawd, flattyrfa, meisyrnwest, misyrndawns, mygyttorf; rhiith, ffug:—*v.* ffadwesta; myned i'r fygydwest; ynddieithro, lledrithio, ffugio.
- Mass, mas, *s.* clump, talp, clap, twr, crug, mwl, swdd, cruglwyth, crynswth, twysg, torp, hergod, maint, swmp, swm, sym; y cyffredin; corff; corff y bobl; offeren; gwasanaeth yr offeren; gwasanaeth Eglwys Rhufain:—*v.* offerenu; llenwi; pentyru, cryf-hau.
- Massacre, mas'-sy-cyr, *s.* galanastra, galanas, cyflafan, lladdfa, cigyddiaeth; lofruddiaeth, murn:—*v.* cyflafanu, lofruddio, lladd.
- Massiness, mas'-si-nes, } *s.* pwysig-
Massiveness, mas'-suf-nes, } rwydd,
trynder, dwysder; durfingder; praffder; gorfaint; corffogrwydd, bwlg, clamp, fflaced.
- Massive, mas'-suf, } *a.* trwm, pwysig;
Massy, mas'-si, } corffog, praff, ffyr; mawr, braisg; durfing, dwys, cyfan; yn grynswth.
- Mast, mast, *s.* hwylbren, hwyliar, gwernen, hwylbren llong; mes; cnau.
- Master, mas'-tyr, *s.* meist, arglwydd, arlwydd, pen, penog, penaeth, penor, llyw, llywydd; athraw, entraw, dysgawdwr; perchén, ceidwad, mastr:—*v.* *a.* meistrol, trechu, gorchfygu; rheoli, llywodraethu.
- Master-builder, mas'-tyr-bul-dyr, *s.* pensaer, penadeiladydd, prifadeiladwr, archadeiladydd, pensaer celfydd.
- Masterhand, mas'-tyr-hand, *s.* pencampwr, meist.
- Masterly, mas'-tyr-li, *a.* meistrolaidd, penigamp, saerniaidd, celfydd, rhagorwyth, medrus, awduraidd, meistrolgar, arglwyddaidd:—*ad.* yn feistrolaidd.
- Master of arts, mas'-tyr of arts, *s.*
- Athraw y Celfau; Athraw y Celfyddyd-dyda; Athraw yn y Celfyddydau.
- Masterpiece, mas'-tyr-pis, *s.* gorchestwaith, campwaith, prifwaith, campwri.
- Mastership, mas'-tyr-ship, *s.* meistrolaeth, rheolaeth, llywodraeth, penogaeth, blaenoriaeth, uchafiaeth; medr, cywreinder.
- Masterstroke, mas'-tyr-ströc, } *s.* rhagor-
Mastertouch, mas'-tyr-tyç, } waith,
Masterwork, mas'-tyr-wyrc, } campwaith, gorchestwaith, campwri.
- Mastery, mas'-tyr-i, *s.* meistrolaeth, goruchafiaeth, gorfodaeth, buddugoliaeth, llywodraeth, blaenoriaeth; camp.
- Mastic, } mas'-tic, *s.* mastig, mas-
Mastich, } tich.
- Masticate, mas'-ti-cet, *v. a.* cnoi, dygnoi, mesigo.
- Mastication, mas-ti-ce'-shyn, *s.* cnoad, argnoad, mestigiad, dygno.
- Masticatory, mas-ti-ce'-tyr-i, *a.* cnoawl, mesigol:—*s.* mestyg, cnogyffer.
- Mastiff, mas'-tuff, *s.* gwaedgi, cadgi, gafaelgi, cystawci.
- Mat, mat, *s.* matras, mat, bannas, rhestog, ystrail, hul:—*v.* *a.* matrasu, matio, rhestogi, penblethu, dyrysu, cydwaggu.
- Match, maç, *s.* dylwyfyn, dylwyf, magdan, fflachel, pabwyren; cymhar, cyfeisor, cyfalle, cystadlydd, cyfurddor, cyfiad, cyfeilydd, cyfaiil; cyffelyb, rhychor, cydwedd, par, cydieuad, priodas; cytundeb; ymdrech, camp, cystadleuaeth, cydgais, cyfarfod:—*v.* *a.* cymharu, cyfartalu, cystadlu; cydosod; paru; addasu, cyfweddu, cymweddu, cymmesuro, cymmedroli, cytaro, cyfateb, cymmathu, cydieuo; priodi, cytuno; dylwyfo.
- Matchable, maç'-ybl, *a.* cymharadwy; ieuadwy; cyfaddas, cyfartal, gogystal.
- Matchless, maç'-les, *a.* digymhar, digyffelyb, anghyfeisor, anymglydyr; heb ei ail.
- Matchlock, maç'-loc, *s.* clo dylwyf.
- Matchmaker, maç'-me-cyr, *s.* iuedydd, dylwyfwr.
- Mate, met, *s.* cydymaith, cyfaiil, islofiad, adlyw, ail lywydd llong; argae:—*v.* *a.* cymharu; priodi; ieuo; cyfraddu, cymmathu, sutio; gwanychu, eiddilo; darostwng, llethu.

Mateless, *me't-les*, *a.* digymhar, digyf-aill; amddifad.

Materia-medica, *ma-ti'-ri-y-med'-i-cy*, *s.* cyfferiaeth, cyfferieg, cyffiryddiaeth.

Material, *ma-ti'-ri-yl*, *a.* defnyddiol; sylweddol; elfyddol, nwyddol; corfforol; pwysfawr; hanfodol:—*s.* defnydd, deunydd, cyffyr, elfydd.

Materialism, *ma-ti'-ri-yl-uzm*, *s.* defnyddiodraeth, defnyddioliaeth.

Materialist, *ma-ti'-ri-yl-ust*, *s.* defnydd-iawdr, defnyddiolwr.

Materiality, *ma-ti-ri-al'-i-ti*, *s.* defnyddioldeb, sylweddolrwydd; corffoldeb; pwysigrwydd.

Materialize, *ma-ti'-ri-yl-eiz*, *v. a.* defnyddioli.

Materially, *ma-ti'-ri-yl-li*, *ad.* o lawer, o gyn bwys; yn fawr, nid ychydig; yn hanfodol; o ddefnyddiau; yn sylweddol.

Maternal, *ma-tyr'-nyl*, *a.* mamol, mamaid; mamog.

Maternity, *ma-tyr'-ni-ti*, *s.* mamedd, mamciddrwydd, mamwys, mamogogaeth.

Math, *math*, *s.* lladdiad gwair; gwair, glaswellt.

Mathematical, *math-i-mat'-i-cyl*, *a.* gwyddonol, mesuronol, meidronol, rhifofyddol; arddangosol; diamheuol.

Mathematician, *math-i-my'-tish'-yn*, *s.* gwyddonydd, mesuronydd, meidronwr, rhifofydd, gwyddon.

Mathematics, *math-i-mat'-ics*, *s.* gwyddoniaeth, gwyddoneg, mesuroniaeth, meidroniaeth, rhifofyddiaeth, rhifoniaeth, celfyddyd rhif a mesur.

Matins, *mat'-unz*, *s.* plygain, gwasanaeth boreuol, gweddiâu plygeiniol.

Matrass, *mat'-rys*, *s.* dystyllgib, merinlestr, dystylllyr.

Matrice, *ma'-trus*, } *s.* croth, bru, mam,

Matrix, *me'-trices*, } mamog, mamwys; mold, drychiaden; mold lythyrenau, llythyrfold.

Matriculate, *ma-tric'-iw-let*, *v. a.* urddaelodi; aelodi; aelodrestru; mamysgoli; coflyfru, rhestriadu:—*s.* urddaelodol; aelod.

Matriculation, *ma-tric'-iw-le'-shyn*, *s.* urddaelodiad; llyfriad; cofrestriad ar lyfrau coleg.

Matrimonial, *mat-ri-mo'-ni-yl*, *a.* priodasol; meithiorol.

Matrimony, *mat'-ri-myn-i*, *s.* priodas; eithior.

Matron, *me'-tron*, *s.* hynafwraig; mamwraig, gwreigdda; gwraig; modryb; maeth-wraig; meiriones; meistres.

Matter, *mat'-yr*, *s.* defnydd, deunydd; sylwedd; mater; nwydd; peth; pwngc, pwynt; achos, cynghaws; han; helynt, gorohwyl, neges; testyn, ystyr; pwys; gwaith; corff; crawn, gôr:—*v. n.* bod o bwys; dori, dyddori, dawr, dyddawr; bod yn fater.

Matterless, *mat'-yr-les*, *a.* diddefnydd; digrawn.

Mattery, *mat'-yr-i*, *a.* crawnlyd, gorllyd, madreddog.

Mattock, *mat'-yc*, *s.* caib, matog, batog.

Mattress, *mat'-res*, *s.* matras, matwely; gwely gwellt; gwely casnach.

Mature, *ma-çi'u'-yr*, *a.* addfed; cynnar, prydlawn, tymmig; ffaeth; mewnoed; cyflawn; iawn, dyladwy, gwiw; maith, dirif; pwyllus; ystyriol, parod:—*v.* addfedu; cynnar; perffeithio.

Maturely, *ma-çi'u'-yr-li*, *ad.* yn addfed; yn gynnar; madws; yn bwyllig; ar frys, yn ebrwydd.

Maturity, *ma-çi'u'-ri-ti*, *s.* addfedrwydd, cyflawnder oedran; tyflawnder; perffeithrwydd; med.

Maudlin, *mod'-lun*, *a.* lledfeddw, gofrwysg, brwysg; malfeddw; diodglaf:—*s.* dittain lleiaf, mintys bawm.

Maugre, *mo'-gyr*, *ad.* er gwaethaf, heb waethaf, heb yn waethaf, o anfodd, heb yn ddiolch i; pathawr.

Maul, *mol*, *s.* gordd:—*v. a.* maeddu, baeddu; curo, pwyo; ystywalu; cigyddio, llabyddio.

Maund, *mond*, *s.* maned, basged law, basged gestog.

Maunder, *mon'-dyr*, *s.* cardotyn, clipan:—*v.* cardota; grwgnach.

Mausoleum, *mo-so'-li-ym*, *s.* gwyddfa, beddgor, beddadail, cofadail, gwyddfaen.

Mavis, *me'-fus*, *s.* bronfraith, tresglen.

Maw, *mo*, *s.* cylla; caul, crombil, crofa, ceudod.

Mawky, *mo'-ci*, *a.* cynrhonllyd, cynrhonog.

Mawmish, *mo'-mish*, *a.* ffol, ynfyd, anghall; ffaidd ffinionllyd.

Maxillar, *mac'-sul-yr*, *a.* aelgerthaidd, elgethol, cernol, bochgernol.

Maxim, *mac'-sum*, *s.* gwireb, arwireb, arwiredd, direb, gosodiant, gosodedigaeth, testyn dilys, rhesymair; diareb,

diheureb; gorhirnod (mewn cerddoriaeth).

Maximum, mac'-si-mym, *s.* mwyafiant, y mwyaf, y dogn mwyaf.

May, me, *s.* Mai, mis Mai=y pummed mis; draenen wen, ysbyddaden, egfaenwydden:—*v.* (berf gynnorthwyol yn y modd galluedigol Seisnig) gallu, dichon; bod yn ddichonadwy; medru, bod yn rhydd i; bod yn ganiataol:— I may do this=mae yn rhydd i mi wneuthur hyn, gallaf wneuthur hyn; God may do it=dichon Duw ei wneuthur:—(May yn arwyddo dymuniad a gyfieithir yn gyffredin â'r modd gorchymmynol) may God bless you=bendithied Duw chwi, Duw a'ch bendithio; may it please you=rhynged bodd i chwi, bid gwiw genych.

May-apple, me'-ap-pl, *s.* afal Mai.

May-be, me'-bi, *ad.* fe allai, efallai, gallai, fe allai fod; ysgatfydd, agatfydd, osyd, ond odid, nid hwyrach, o ddamwain, mae yn bosibl.

Mayday, me'-de, *s.* calanmai, calan Mai, cyntefin, y dydd cyntaf o Fai.

May-flower, me'-flow-yr, *s.* blodeuyn Mai, meiwull.

Mayor, meyr, *s.* maer.

Mayoralty, me'yr-yl-ti, *s.* maeroniaeth.

Mayoress, me'yr-es, *s.* maerones, maeres.

May-pole, me'-pöl, *s.* bedwen Fai, meibawl, trostan Mai.

Maze, mez, *s.* dyrysfa, bachdrofa; dyrystni, dyryswch, astrusi, nidredd, syndod; niwl:—*v.* *a.* dyrysu, nidro, methlu, synu.

Mazy, me'-zi, *a.* dyrys, astrus; tröedig.

Me, mi, *pr.* mi, myfi, fi, i.

Me also, mi ol'-sö, *pr.* minnau, myfinnau, finnau, minnau hefyd.

Mead, mid, *s.* medd, gwaen, gweirglodd, gweirlawd, gwyrllawd, dol, porfeldir, ffwynog, gwerddon; rhos.

Meadow, med'-ö, *s.* gwaen=*Mead.*

Meadow-grass, med'-ö-gras, *s.* gweunwellt.

Meadow-saffron, med'-ö-saff-ryn, *s.* saffrwm y gweunydd.

Meadow-sage, med'-ö-sej, *s.* gwerddonell y waen.

Meadow-saxifrage, med'-ö-sac-si-ffrej, *s.* tormaen y gweunydd.

Meadow-wort, med'-ö-wyrt, *s.* gweunllys.

Meager, me'-gyr, *a.* cul, truan, teneu, llwm, tlawd, newynog, diffrywth.

Meagerness, me'-gyr-nes, *s.* culni, teneuder, truander, tlodi, prinder.

Meak, meë, *s.* cryman pys, cryman hirgoes.

Meal, mäl, *s.* pryd, cyfluniaeth, saig, mest, pryd o fwyd; rhan, darn; blawd:—*v.* *a.* blodio, goflodi.

Mealtime, mä'-teim, *s.* pryd bwyd, amser bwyd.

Mealy, mä'-li, *a.* blodiog, blawdog, blodwy; llyfn, tyner.

Mealy-mouthed, mä'-li-mowdd'd, *a.* safndyner, minfeddal, minfwyn; yswil, gwenieithus.

Mean, min, *a.* gwael, anenwog, distadl, anurddasol, anwyth, tlawd, salw, brwnt, bawaid, iselradd, ledrywiog; anhael, erintach; dirmygus; adlawaid:—*a.* canol, canolig; cyfryngol; canolog; cyffredin:—*s.* canol, cyfrwng, rhwng; cyfanser; canolrwydd, cymmedroldeb; modd, offeryn; mesur, rheol:—*v.* meddwl, tybio, tybied; arwyddo, arwyddocän, golygu; bwrriadu, amcanu; ystyried.

Meander, mi-an'-dyr, *s.* ystum, amlywybr, buchdro, doleniad, nyddiad afon; clymwaith, rhwyllwaith; dyrysfa:—*v.* dolennu, dolystumio, amddyrrwyn, ymdroi, ymnyddu, ymwëu, amwibio.

Meandering, mi-an'-dyr-ing, *a.* dolennu, ystumiog, bachog, ystumiol, trofaol, cam, troellog.

Meaning, mä'-ning, *s.* ystyr, meddwl, arwyddocäd, deall, pwyll, gofeg, bryd, grym.

Meanly, mä'-li, *ad.* yn ganolig, yn gymmesur; yn isel, yn wael.

Meanness, mä'-nes, *s.* gwaelder, distadled, baweiddrwydd, iselder, tlodi, crintachrwydd, anurddasrwydd.

Means, mänz, *s.* moddion, cyfryngau, offerynau, peiriannau; modd; cyfrwng; achos; fiordd; gwaith; meddiannau, cyfoeth.

Meant, ment, *p. p.* (*Mean*) a feddyl-iwyd, a fwrriadwyd; meddyliedig.

Meantime, mä'-teim, } *ad.* yn y cyf-
 Meanwhile, mä'-hweil, } amser; yn y
 cyfencyd; yng nghyfrwng hyn;
 yng nghanol hyn.

Mease, mäz, *s.* mwys; mwys o benweig =5 cant.

Measles, mäzls, *s.* y frech goch; rhuddell; brech y moch, y pys.

Measurable, mezh'-yr-ybl, *a.* mesuradwy; meidrol, mesurol; cymmesurol.

Measure, mezh'-yr, *s.* mesur, meidr; meidraeth; dogn, cyfran; gradd; mesuriad; llestriad, ffolaid; maint, meintoli; cyrhaedd; mydr, deifr; ffordd, trefn:—*v.* mesur, mesuro; cymmedroli, cyfranu; tymmeru; cynnwys; bod yn mesur; bod o'r cyfryw fesur.

Measureless, mezh'-yr-les, *a.* difesur, anfesuradwy, annherfynol, anfeidrol.

Measurement, mezh'-yr-ment, *s.* mesuriad; mesuryddiaeth, meidraeth.

Meat, mit, *s.* bwyd, ymborth, lluniaeth; cig, cigfwyd; bara ac enllyn.

Mechanic, mi-can'-ic, *s.* gallofydd, crefftwr, celfyddydwr, llawgelfyddydwr, dybanon, llawofydd, llofweithiwr:—*a.* gallofyddol=*Mechanical*.

Mechanical, mi-can'-i-cyl, *a.* llawgelfyddydol; perthynol i'r mudalluoedd; llofweithiol; crefftwrol; mudgelfyddol; goberol, ofyddol; iselradd, distadl, cyffredin.

Mechanician, mec'-y-nish'-yn, *s.* gallafiaethwr, gallofydd, llawgelfyddwr.

Mechanics, mi-can'-ics, *s.* gallofyddiaeth, gallafiaeth, llawgelfyddiaeth, llofwaith, llawofyddiaeth; y llawgelfyddydau, y mudalluoedd.

Mechanism, mec'-y-nuzm, *s.* peirian-naeth, peirianwaith, llawgelfyddwaith.

Mechanist, mec'-y-nust, *s.* peiriannydd, ernigwr; gallofydd.

Medal, med'-yl, *s.* bathodyn, bathain, batharn, bathon, bathod, coflun, cofargraff, tlws; dryll (aur, arian, neu efydd).

Medalist, med'-yl-ust, *s.* bathofydd, bathenydd; casglwr cofdrylliau bathedig.

Medallic, me-dal'-ic, *a.* bathodol, bath-einiol.

Medallion, mi-dal'-i-yn, *s.* gorfathodyn, arfathodyn; coflun o'r fath fwyaf.

Medallurgy, mi-dal'-yr-ji, *s.* bathodwaith, coflunwaith.

Meddle, med'-dl, *v. n.* ymyryd, ymyraeth, ymhel; trin, trafod.

Meddler, med'-lyr, *s.* ymyrwr; trafodwr prysur heb ddiolch; un â'r fys ym mrywes pawb; prysurwas.

Meddlesome, med'-dl-sym, } *a.* ymyrgar,
Meddling, med'-ling, } ymhelgar,
negesgar, swyddgar.

Mediæval, mi-dî'-fyl, *a.* canoloesawl; perthynol i'r canoloesoedd.

Mediate, mî'-di-et, *a.* cyfryngol, cyfrwng, rhyngol; canolig, canolaidd:—*v.* cyfryngu; eiriol.

Mediation, mi-di-e'-shyn, *s.* cyfryngiad, cyfryngaeth; cyfryngdod; eiriolaeth.

Mediator, mî'-di-e'-tyr, *s.* cyfryngwr, canolydd; eiriolwr.

Mediatorial, mî'-di-y-tî'-ri-yl, } *a.* cyf-

Mediatory, mî'-di-y-tyr-i, } rnyngyddol, cyfryngedigol; cyfryngol.

Mediatorship, mî'-di-e'-tyr-ship, *s.* cyfryngwriaeth, eiriolyddiaeth; swydd cyfryngwr.

Mediatress, mi-di-e'-tres, } *s.* cyfryng-

Mediatrice, mî'-di-e'-trices, } yddes, cyfryngwraig, cyfrynges; eiriolyddes.

Medical, med'-i-cyl, *a.* meddygol, meddyginiaethol; iachaol.

Medicament, med'-i-cy-ment, *s.* meddyginiaeth; meddygin, eli; cyfaredd, ymwared.

Medicate, med'-i-cet, *v. a.* meddygu, meddyginiaethu, iachâu, gwella; cyffeithio, cyfferio.

Medicinal, mi-dus'-i-nyl, *a.* meddygol, meddyginiaethol; iachaol; cyfferiol.

Medicine, med'-i-sun, *s.* meddyginiaeth, meddygiaeth; cyfaredd; cyffer; meddyglyn; eli; swyn; physygyrwaith.

Mediocre, mî'-di-ö-cyr, *a.* canolig; cyffredin; cymmedrol; lledweddol; cryn.

Mediocrity, mî'-di-oc'-ri-ti, *s.* canoligrwydd; cymmedredd, cymmes, canolradd; cymmedroldeb; cryn ddigon.

Meditate, med'-i-tet, *v.* myfyrio, meddwl; bwriadu, arfaethu; efyryd, astudio; ystyried; llunio, dyfeisio; arsynied.

Meditation, med-i-te'-shyn, *s.* myfyrdod, myfyr; ystyriaeth; efyryd; amcan; eorthedd; pryöer; dyheuwyd.

Meditative, med'-i-te-tuf, *a.* myfyrgar, meddylgar, myfyriol, ystyrgar.

Mediterranean Sea, med-i-tyr-re'-ni-yn si, *s.* Môr y Canoldir, y Môr Canoldir, y Canolfor.

Medium, mî'-di-ym, *s.* cyfrwng, canol; cyfwng; elfen gyfrwng; elfen; modd, ffordd; offeryn; rhyngddawd, rhyngddodiad=yr enw canol mewn rhesymeg.

Medley, med'-li, *s.* cymmysgedd, cymmysg, cybolfa, dychymmysg:—*a.*

- cymmysg, cymmysgedig, didrefn; am-ryfysg.
- Medulla, mi-dyl'-y, *s.* mêt, madryddun; bywyn, bywedyn, mwydionyn.
- Meed, mid, *s.* gwobr, gwobrwy, tâl; rhodd, anrheg.
- Meek, mic, *a.* llariaidd, addfwyn, lled-nais, tirion, nais, gwâr, hynaws, difalch, gostyngedig, ufydd; dystaw, dioddefgar, amyneddgar.
- Meeken, m'cn, *v. a.* llarieiddio, gwarhau, tirioni.
- Meekness, mic'-nes, *s.* llarieidd-dra, lledneisrwydd, addfwynder, tiriondeb, tynerwch, gwareddogrwydd, arafwch.
- Meet, mit, *a.* addas, cymhwys, gweddus, cymmesur, addwyn, gwiw, priodol:—*v.* cyfarfod, ymgysfardod, cyffwrdd, cwrdd, cyhydreg; taro wrth; dygwyddo; dygyfeirio; gwrthwynebu; cael, caffael; cydio.
- Meeting, mi'-ting, *s.* cyfarfod, ymgysfardod, cwrdd, cyfrwch; cymmanfa; cynulleidfa; eisteddfod; cynnulliad.
- Meetness, mit'-nes, *s.* addasrwydd, cymhwysder, gweddusrwydd, priodoldeb; tyciant.
- Melancholic, mel-an-col'-ic, *a.* trist, pendrist, prudd, anhylon, trynfrydig, pruddglwyfus, dybyriol, trynllid; claf o'r dduwg; hudgyllig; isel ei ysbryd; galarus, aethus:—*s.* pruddglaf, pruddglwyfog; un â'r dduwg arno.
- Melancholy, mel'-an-col-i, *s.* pruddglwyf, pruddwst, duwg, duwgwst, hudgyllaeth, wst, iselder ysbryd, pruddnaws; tristwch, athristedd, trynfrydigrwydd:—*a.* pruddglwyfus=*Melancholic*. [cymmysgfa, cybolfa.
- Melange, me-longzh', *s.* cymmysgedd.
- Meliorate, mel'-iô-ret, *v.* gwellâu, gwella, diwygio; gwrteithio, diwyllio, trwsio, tacluso.
- Melioration, mi-liô-re'-shyn, *s.* gwellâd, gwelliant, diwygiad; diwylliad.
- Melliferous, mel-uff'-yr-yz, *a.* melledwyn, melfag, melog, melain.
- Mellifluous, mel-luff'-liw-ens, *s.* melred, melusred, meluslif, melfrydiad.
- Mellifluent, mel-luff'-liw-ent, } *a.* melred,
Mellifluous, mel-luff'-liw-yz, } mel-dardd, melredol; melledwyn, melog; melus, peraidd; parabler, meleneu.
- Mellow, mel'-ô, *a.* addfed, ffaeth, meddal, blodwy; tyner, meddf, blydd, esmwyth, chwâl; mwyn, per, hyfryd; lledfeddw, gofrwysg; llawen:—*v.* addfedu, ffaethu, meddalu, tyneru, blodwyo, plyddu, meddfu; pereiddio; chwalu.
- Mellowness, mel'-ô-nes, *s.* addfedrwydd, ffaethder, meddalwch; blawdogrwydd.
- Melodious, mi-lô'-di-yz, *a.* perseiniol, persain, hyfrydlais, hyfrydsain, per-eiddsain, perorawl, peroriaethol, seinber, cyghaneddol, perleisiol, erddyganol, per, peraidd, melus, hyfryd, melodus, melodaidd, maws, cerddber, llafar.
- Melodize, mel'-ô-deiz, *v. a.* perseinio, peroriaethu, cyngannu, perori, melodi.
- Melody, mel'-ô-di, *s.* peroriaeth, persain, melusgerdd, melwawd, erddygan, melodeg, peroslef, eilon, pereiddgerdd, pergannu, melawd, cyghanedd, hyfrydsain, cethledd; maws, ceiniedi; anawel.
- Melon, mel'-yn, *s.* melon, melwn, mwlon, pompiwn, pompion.
- Melt, melt, *v.* toddi; ymdoddi; dadlaith, dadmer, meiriol; ymollwng.
- Member, mem'-byr, *s.* aelod; pyw; adran.
- Membership, mem'-byr-ship, *s.* aelodiaeth; cyfundeb, undeb, cymdeithas.
- Membrane, mem'-bren, *s.* pilen, pilionen, croenyn, mangor, glasgroen.
- Membraneous, mem-bre'-ni-yz, *a.* pilenaidd, croenenaidd; pilenog.
- Memento, mi-men'-tô, *s.* cofen, cofeb, cofarwydd; lledrybydd, awgryn.
- Memoir, mem'-oir, mem'-wor, *s.* cofiant, argofiant, dargofiad; coflyfr, nodlyfr, brud, brut.
- Memorable, mem'-ô-rybl, *a.* hygof, cofiadwy, gwiwgof; hynod, nodedig, clodfawr, enwog.
- Memorandum, mem-ô-ran'-dym, *s.* cofnod, nod sylw; cofnodeb.
- Memorandum-book, mem-ô-ran'-dym-bwc, *s.* nodlyfr, cofnodlyfr, llyfr cofnodau.
- Memorial, mi-mô'-ri-yl, *a.* cofiol, coffaol, cofiannol, cyfargofiol, coffadwriaethol; ar gof:—*s.* cofen, cofeb, cofarwydd, cofiedgaeth, coffadwriaeth; cofnod; coflythyr; deiseb; arwydd.
- Memorialist, mi-mô'-ri-yl-ust, *s.* cofebydd, cofebwr, cofebiad, dargofiwr; deisebydd.
- Memorialize, mi-mô'-ri-yl-eiz, *v. a.* cofebu, cofenu; erchi, deisyf.
- Memorize, mem'-ô-reiz, *v. a.* cofnodi, dargoffa, cofâu.
- Memory, mem'-ô-ri, *s.* cof; coffadwriaeth, coffa, cofiedgaeth.

Men, men, *s. pl.* dynion; gwŷr.
 Menace, men'-es, *v. a.* bwgwth, bygythio, bygylu, mynasu; dondio, dwrddio, orni:—*s.* bwgwth, bwgwl, bygythiad, bygyliaeth, mynas.
 Menacing, men'-e-sing, *a.* bygythiol, bygylgar, mynasol:—*s.* bygythiad, bygyliaeth, mynasiad, orniad; bwgwth.
 Menage, mi-nezh', *s.* milgronfa, milgrawn, milrewys; casgl o wyllfflod.
 Menagerie, mi-nezh'-yr-i, *s.* milodfa, milfa, gwylltffldy; milgrawn, milgasgl.
 Mend, mend, *v.* gwelläu, diwygio, cyweirio; trwsio, taclu; ymendio, mendio.
 Mendable, men'-dybl, *a.* gwelladwy, diwygiadwy; trwsiadwy.
 Mendacious, men'-de'-shyz, *a.* celwyddog, gau, ffals, anwireddus.
 Mendacity, men-das'-i-ti, *s.* celwydd, ffalsedd, anwiredd.
 Mendicant, men'-di-cyant, *a.* cardoteiol, cardotlyd, rheidusaidd:—*s.* cardotai, cardotyn, rheidusyn.
 Mendicity, men-dus'-i-ti, *s.* cardoteiaeth.
 Menial, mē'-ni-yl, *a.* gwasiaidd, teuluaidd; isel, distad:—*s.* ty-was, teulu-was, iswas, isweinydd, gweinidog.
 Mensal, men'-syl, *a.* byrddol, byrddaidd.
 Menses, men'-siz, *s. pl.* misglwyf, mislifant, mislif, mistrych, haint y rhiannedd.
 Menstrual, men'-strw-yl, *a.* misol; misglwyfus, mislifol; edrwythol.
 Menstruous, men'-strw-yz, *a.* misglwyfus, mislifol.
 Menstruum, men'-strw-ym, *s.* trwyth, edrwyth; dadleithydd, toddydd.
 Mensurability, men-shw-ry-bul'-i-ti, *s.* mesurroldeb, meidroldeb, hyfesuaredd.
 Mensurable, men'-shw-rybl, *a.* mesuradwy, mesurol, meidrol.
 Mensuration, men-shw-re'-shyn, *s.* mesuriaeth; mesuriad; mcsurwaith; mesureg, mesuryddiaeth.
 Mental, men'-tyl, *a.* meddyliol; deallol, synwryol, menwydus, llafanol.
 Mental philosophy, men'-tyl fil-os'-ö-ffi, *s.* meddyleg, athroniaeth y meddwl, athroniaeth feddyliol.
 Mention, men'-shyn, *s.* crybwyll, son, coffa, corbwyll, crybwylliad:—*v. a.* crybwyll, son am, coffäu, enwi; hambwylllo. [iedig, soniedig; dywededig.
 Mentioned, men'-shynd, *p.p.* crybwyll.
 Mental, men-tö'-ri-yl, *a.* cynghorol, rhybuddiol.

Mephitic, mi-ffit'-ic, *a.* drygsawrus, trymawrus, drewllyd, drewchwaol, mws.
 Mercantile, myr'-cyn-teil, *a.* masnachol, trafniadol; marchnadol, maelierol.
 Mercenariness, myr'-si-nyr-i-nes, *s.* maelgarwch, arian-garwch; hunander, hunanfudd.
 Mercenary, myr'-si-nyr-i, *a.* maelgar; cyflogol, cyflogedig; hunanol; gwael, brwnt:—*s.* cyflogwas, cyflogddyn, gwas cyflog; llyg d y geiniog; milwr cyflog.
 Mercer, myr'-syr, *s.* sidanydd, sidanwerthydd, gwerthwr sidanau.
 Mercery, myr'-syr-i, *s.* sidanion, sidanwecedd; sidaniaith; masnach sidanydd.
 Merchandise, myr'-cyn-deiz, *s.* masnach, trafniad, trafniadaeth, masnach-aeth, marchnadyddiaeth, maelieraeth, marsiandiaeth; marchnad, porthmonaeth:—*v. n.* masnachu, trafniadio, maeliera, marchnata, maelota.
 Merchant, myr'-cynt, *s.* masnachwr, marchnatäwr, maeler, maeliwr, maelierwr, trafniadiwr, trafniadydd, marsiandwr.
 Merchantable, myr'-cyn-tybl, *a.* marchnadol; hybryn; gwerthadwy.
 Merchantman, myr'-cynt-myn, *s.* trafniadol, nwyddlong, llong marsiandwr.
 Merciful, myr'-si-ffwl, *a.* trugarog, tosturiol, creiffiol, craift; tyner.
 Mercifulness, myr'-si-ffwl-nes, *s.* trugarogrwydd, tosturioldeb; trugaredd.
 Merciless, myr'-si-les, *a.* annhrugarog, didrugaredd; creulawn; diarbed.
 Mercurial, myr'-ciw'-ri-yl, *a.* merchryiol, gwyfwnol; perthynol i arian byw; bywiog, gweisiog, yniol, hoyw; copinodol:—*s.* bywiogyn.
 Mercurial ointment, myr'-ciw'-ri-yl ointment, *s.* eli arian byw; eli merchryiol.
 Mercury, myr'-ciw'-ri, *s.* Merchur, y duw Merchur; Mercher, y blaned Mercher; arian byw, merchyr, gwyfwn; ysbryd, yni, bywiogrwydd; negesydd, negesur; copinodydd, copinodur, cenad; newyddiadur; clais yr hydd:—*v. a.* merchryio; golchi a chyfaredd o arian byw.
 Mercy, myr'-si, *s.* trugaredd; tosturi, creiffiant, cirwn, gwaws; hynawsedd.
 Mercy-seat, myr'-si-sit, *s.* trugareddfa.
 Mere, myr, *a.* gwir; unig, yn unig;

- syml; hollol, llwyr; iawn, pur, glân, digymmysg; noeth, mael:—*s.* llyn, llwch; torfyn, ffin, cyffin.
- Merely, *m'yr-li*, *ad.* yn unig; i ddim ond; heb achos yn y byd ond; i'r unig ddyben; i hyn ac nid i ddim arall; heb na mwy na llai.
- Meretitious, *myr-i-tish'-yz*, *a.* puteinllyd, puteinig; anllad, anniwair.
- Merge, *myrj*, *v.* trochi, soddi, cleigio, plyngu, grawthu; colli.
- Meridian, *myr-ud'-i-yn*, *s.* canolddydd, nawn, hanner ddydd, craidd ddydd; cylch canol dydd; canolygch; cyhydedd:—*a.* dehenol; nawdol; cyhydeddol; ar bwng canol dydd.
- Meridional, *myr-ud'-io-nyl*, *a.* dehenol; deheubarthig; nawdol; cyhudeddol.
- Merino, *myr-i-nö*, *s.* Merino; meinwlan; defnydd o wlan defaid Yspañ.
- Merit, *mer'-nt*, *s.* haeddiant, haeddedigaeth, teilyngod, rhyglyddiant, efrllid; gobryn, acrobryn, dybryn:—*v. a.* haeddu, rhyglyddu, teilyngu, dirper, gwobrynu.
- Meritorious, *mer-u-tö'-ri-ys*, *a.* haediannol, rhyglyddol, teilwng, dybrynnol, rhinweddol.
- Mermaid, *myr'-med*, *s.* morforwyn, siwen.
- Merriment, *mer'-i-ment*, } *s.* llawenydd,
 Merriness, *mer'-i-nes*, } difyrwch,
 digrifwch, elwch, sarllach, hoenusrwydd; chwareuaeth; arabedd.
- Merry, *mer'-i*, *a.* llawen, llon, difyr, digrif, hylon; hoenus, gorawenus; enwaig; arabedus, afaethus; hyfryd, dyddan.
- Mersion, *myr'-shyn*, *s.* trochiad, soddriad, suddiad, plyngiad.
- Mesentery, *mes'-en-tyr-i*, *s.* cefndedyn, cyndedyn, llengig, llieingig, percini, perfeddlen, cydlen yr ymysgaroedd.
- Mesh, *mesh*, *s.* masg, masgl; bragfysg, soeg, golchion darllaw:—*v. a.* masglu, maglu, rhwydo.
- Meshy, *mesh'-i*, *a.* masglog, maglog, masgol, rhwylllog.
- Meslin, *mez'-lun*, *s.* amydd, brithydd, cymmysgyd; cymmysgedd.
- Mesmerism, *mez'-myr-uzm*, *s.* mesmeriaeth (oddi wrth Fr. Anton Mesmer, meddyg o'r Almaen), mildynwyrth; mildrydaniaeth, trydaniaeth anifeilaid.
- Mesmerize, *mes'-myr-eiz*, *v. a.* mesmeriddio.
- Mess, *mes*, *s.* saig, arlwy; cyssaig, cyd-
 fwyd; dogn o fwyd; dogn; ferm; cymmysgedd, frybola, cybolfa:—*v.* bwyta, ymborthi.
- Message, *mes'-ej*, *s.* neges, cenadwri; gair.
- Messenger, *mes'-en-jyr*, *s.* cenad, cenadwr, negesog, negesydd; rhagflaenor.
- Messiah, *mes'-sei-y*, *s.* Messia, Messias; Eneiniog; Crist.
- Messieurs, *mes'-jyrz*, *s. pl.* meistri, meistriaid; boneddigion.
- Messmate, *mes'-met*, *s.* cydfwytäwr, cysseigiwr.
- Messuage, *mes'-ej*, *s.* ty a thyddyn; tyddyn, syddyn, esyddyn; gafael.
- Met, *met*, *p. p.* (*meet*) wedi cyfarfod.
- Meta, *met'-y*, *prf.* tros, tu hwnt, gwedi, gyda, rhwng.
- Metal, *met'-yl*, *s.* mettel, delid, adwyn.
- Metallic, *mi-tal'-ic*, *a.* mettelaidd, delidaidd, adwynaidd, mettelog; o fetel; delidig.
- Metalline, *met'-y-lun*, *a.* mettelaidd, delidaidd, adwynaidd; mettelog.
- Metallist, *met'-yl-ust*, } *s.* mettel-
 Metallurgist, *met'-al-yr-jist*, } ydd, delidwr; fferyllt, fferylltiad.
- Metallurgy, *met'-al-yr-ji*, *s.* mettelyddiaeth, mettelwriaeth, delidwaith; fferylltaeth.
- Metamorphose, *met-y-mor'-ffös*, *v. a.* gweddnewid, dullnewid, ffurfnewid; trawsffurfio; cyfnewid, troi.
- Metaphor, *met'-y-ffor*, *s.* trawsddwyn, trawsymddwyn, trawssymmudiad; cyffelybiaeth; alleg; troell, trofeg, troellymadrodd.
- Metaphysician, *met-y-ffi-zish'-yn*, *s.* arddansoddwr, uchanianydd; bodofydd.
- Metaphysics, *met-y-ffiz'-ics*, *s.* arddansoddiaeth, arddansawdd, arddansoddau, athrawn, athronau, uchaniaeth, goraniaeth; bydofyddiaeth, bodeg.
- Mete, *mit*, *v. a.* mesur, meidro:—*s.* mesur, terfyn, cyffin, ffin.
- Meteor, *mi'-ti-yr*, *s.* goruchionen, awyrdan, llewyrn, erlewyrn.
- Meteoric, *mi-ti-or'-ic*, *a.* goruchionol, llewyrnig.
- Meteorite, *m'-ti-or-ut*, *s.* awyrrwydd, goruchionith.
- Meteorology, *mi-ti-ö-rol'-ö-ji*, *s.* goruchioneg, goruchionaeth; llewyrnofyddiaeth.
- Meter, *m'-tyr*, *s.* mesurydd, meidradur; mesur, meidr, meidyr, mydrai.
- Method, *meth'-od*, *s.* trefn; modd, dull, ffordd.

Methodical, mi-thod'-i-cyl, *a.* trefnus, rheolaidd, llwybraidd, byfforddus.
 Methodism, meth'-od-uzm, *s.* trefnydd-iaeth; athrawiaeth ac addoliad y Trefnyddion; Methodistiaeth.
 Methodist, meth'-od-ust, *s.* trefnydd, trefniedydd; Methodist.
 Methodistical, meth-ö-dus'-ti-cyl, *a.* trefnyddol; perthynol i'r Trefnyddion; trefnol; tebyg i'r Methodistiaid.
 Metre, mē-tyr, *s.* mydr, mesur, meidr, mesur cerdd, mesur cerdd dafod, ban, deifr; cynghanedd, awdl, odl; co-wydd, cywydd, pryddest, cân.
 Metrical, met'-ri-cyl, *a.* mydrol, mesur-ol; cynghaneddol, odlog; pryddestol, cowyddol.
 Metrician, mi-trish'-yn, *s.* mydrydd; prydydd, bardd, awenydd.
 Metropolis, mi-trop'-ö-lus, *s.* mamddinas, prifddinas, pendinas, mangae'r.
 Metropolitan, mi-trö-pol'-i-tyn, *a.* mamddinasol, prifddinasol; archesgobol:—*s.* esgob mameglwys; archesgob, penesgob, prifddinasog, pendinasog.
 Mettle, met'-tl, *s.* mettel, ysbryd, anian, calon, bywyd, arial, yni, tân, awch, bywiogrwydd.
 Mew, miw, *s.* gwylan; mud, muding; hebogdy; adardy; marchdy, aman; ffrongc. cut, cauadale:—*v.* cau ar, argau, gwarchau; ffrongcio, cutio, lloccio; caethiwo; mewian, miwio; bwrw 'r plu: bwrw 'r cyrn; newid, ynnwyddu.
 Mewing, miw'-ing, *s.* mew, mewiad.
 Mice, *s. pl.* llygod:—*sing.* llygoden.
 Michaelmas, mic'-el-mys, *s.* Gwyl Mihangel, Gwyl Fihangel= y 29 o Fedi.
 Microscope, mei'-crö-scöp, *s.* mwyadur, chwyddwydr, gwyrdr bychanwel, syllwydr mwyhaol, syllyr mwyhaol.
 Microscopical, mei'-crö-scöp'-i-cyl, *a.* mwyadurol, mwyaduraid, chwyddwydrol; bychanig, gorfychan.
 Mid, mud, *a.* canol, canolaidd, perfedd; cyfrwng, cyfryngol; hanner.
 Mid-day, mud'-de, *s.* canol dydd, hanner dydd; nawn.
 Middle, mud'-dl, *a.* canol, perfedd, canolig; cyfryngol, rhwng y ddau:—*s.* canol, canolbarth; yr hanner; y perfedd; cefnaint; craidd, med; cne-wullyn; canol; eigion; y wasg; mysg.
 Middle-aged, mud'-dl-ëjd, *a.* canolod-ieg; rhwng hen ac ieuang.
 Middlemost, mud'-dl-möst, *a.* canol.

Middling, mud'-ling, *a.* canolig, cym-medrol, gweddol.
 Midland, mud'-lynd, *a.* canoldirol, yn-nhirog, diarfor, anarforol, perfedd-wladol.
 Midnight, mud'-neit, *s.* canol nos, hanner nos, dewaint:—*a.* canolnos; try-nosol, ar hanner nos.
 Midsea, mud'-si, *s.* Môr y Canoldir=*Mediterranean sea.*
 Midship, mud'-ship, *a.* medlongawl; perthynol i ganol llong.
 Midshipman, mud'-ship-myn, *s.* med-longwr, morgadlange.
 Midst, mudst, *s.* canol, mysg, plith:—*ad.* yn y canol, yng nghanol, ym mysg, ym mhlith, plith, mysg.
 Midsummer, mud'-sym-yr, *s.* canol haf; alban hefin; heulorsaf yr haf; hirddydd haf.
 Midway, mud'-we, *s.* canol y ffordd, hanner y ffordd:—*ad.* ar ganol y ffordd; yn y canol.
 Midwife, mud'-weiff, *s.* byd-wraig, colwyn-wraig, colwynyddes, colwynes:—*v.* colwyno; esgoryd.
 Midwifery, mud'-wuff-ri, *s.* colwynydd-iaeth, bydweigiaeth.
 Mien, mēn, *s.* golwg, gwedd, ffrw, pryd, trem, edrychawd, arwedd; wynepryd, wyneb.
 Might, meit, *s.* gallu, grym, nerth, cadernid, cryfder, egni, cadredd, bogwn:—*v. n.* (o *May*) gallwn, gallai.
 Mightiness, mei'-ti-nes, *s.* galluogrwydd, nerthogrwydd, grymuder, cryfder, cadernid.
 Mighty, mei'-ti, *a.* galluog, cadarn, cryf, nerthol, grymus, gwrdd, cadr, bogynog; mawr:—*ad.* iawn, tros ben, tra.
 Mignonette, mun-iö-net', *s.* melen-gu bersawr, melen-gu berarogl, perfelen-gu.
 Migrate, mei'-grct, *v. n.* mudo, symmud, preidio.
 Migration, mei'-grct-shyn, *s.* mudiad, symmudiad, trawsfudiad, pred.
 Migratory, mei'-gry-tyr-i, *a.* mudol, symmudol, crwydrol, treigledigol.
 Milch, mulc, mulsh, *a.* blith, llaethog.
 Mild, meild, *a.* tirion, mwyn, tyner, hynaws, addfwyn, gwâr, llariaidd, rhadlawn, blydd; chweg; gwylaid; tawel; cymmedrol.
 Mildew, mul'-diw, *s.* melgawod, melgafod, melwlith; y-gafod; mallder, darball, brychni:—*v. a.* mallu; brychu.

Mildness, meild'-nes, *s.* tiriondeb, tynerwch, mwynder; arafwch.
 Mile, meil, *s.* milldir.
 Milestone, meil'-stön, *s.* careg filldir.
 Militant, mul'-i-tant, *a.* milwrus, milwraidd, milwriaethus; rhyfelus.
 Military, mul'-i-tyr-i, *a.* milwraidd, milwrol, rhyfelgar, llueddog:—*s.* milwyr, sawdwyr, cadwyr; milwriaeth; meiawd, byddin. [egnïo.
 Militate, mul'-i-tet, *v. n.* milwrio; ym-
 Militia, mi-lish'-y, *s.* meiwyr, cylchfilywr, cartreflu, milwyr cartrefol, arfogion; meiawd, lluyddawd, byddin, cylchfyddin. [ro.
 Milk, mulc, *s.* laeth; blith:—*v. a.* god-
 Milkiness, mul'-ci-nes, *s.* laetheidd-
 rywdd, laethlydrwydd; meddalwch, tynerwch.
 Milkmaid, mulc'-med, *s.* laeth-wraig, laethferch, maerones, meirionos.
 Milkpail, mulc'-pel, *s.* cunnog odro, paeol godro; celwrn.
 Milkpan, mulc'-pan, *s.* padell laeth.
 Milkporridge, mulc'-por-ij, } *s.* cawl
 Milkpotage mulc'-pot-er, } laeth,
 grual laeth, potes laeth, gwynawd.
 Milkroom, mulc'-rwm, *s.* laethdy, laethgell, laethfa, blithfa. [es.
 Milkwoman, mulc'-wm-yn, *s.* laethydd-
 Milky, mul'-ci, *a.* laethaidd, laethog; blithog; laethrodd; gwyn, tyner, meddal, mwyth, ofnus, llwfr.
 Milkyway, mul'-ci-we, *s.* y llwybr laethog, y ffordd laeth, galaeth, eirianrod, crygeidwen, caer Gwydion, heol y gwynt, llwybr y mab afradlawn.
 Mill, mul, *s.* melin; breuan; mill=hatling America, y filfed ran o ddoler:—*v. a.* malu, melino, breuanu; panu; ymylrigoli, minrigoli, ymylfathu, arfathu. [maes y felin.
 Millbank, mul'-bangc, *s.* eisingrug;
 Milldam, mul'-dam, *s.* pynfarch melin, pwnt melin, argae melin.
 Milldust, mul'-dyst, *s.* goflawd; ysgubion melin. [rigolog; melinedig.
 Milled, muld, *a.* maledig, panedig; min-
 Millenarian, mul-i-ne'-ri-yn, *s.* milflwyddwr, milflwyddwr, milflwyddiad:—*a.* milflwyddol, milflwyddianol. [ol, milflwydd.
 Millennial, mul-en'-ni-yl, *a.* milflwydd-
 Millennium, mul-en'-ni-ym, *s.* milflwyddiant, y mil blynyddoedd.
 Millepede, mul'-i-pid, *s.* milred, milledroed, milcerdd, milped, gwrrach y lludw, gwrrach y twea.

Miller, mul'-yr, *s.* melinydd; malwr.
 Millesimal, mul-les'-i-myl, *a.* milfedol, milfed, milranol.
 Millet, mul'-et, *s.* miled, milet.
 Millhorse, mul'-hors, *s.* ceffyl melin, melinfarch.
 Milliard, mul'-i-tyrd, *s.* miliard; milfil-iwn o ffrangciau=40,000,000p.
 Milliner, mul'-i-nyr, *s.* penwisgyddes, ysginyddes, ysgines.
 Millinery, mul'-i-nyr-i, *s.* penwisgoedd.
 Milling, mul'-ing, *s.* maliad; melina; paniad; minrigoliad.
 Million, mul'-i-yn, *s.* milfil, miliwn, buna, mynta, mil o filoedd, deg canmil, canmyrdd, deg rhiallu, deng mwnt=1,000,000.
 Millionaire, mul'-i-yn-eyr, *s.* miliynwr, myrddiynwr, bunawr; un yn werth miliwn; trachyfoethwr.
 Mill-pond, mul'-pond, *s.* llyn melin.
 Mill-race, mul'-res, *s.* gwyth melin, ffrwd melin, ysgwd melin, cafn gwyllt melin; dyfrifos melin; pynfarch melin.
 Mill-stone, mul'-stön, *s.* maen melin
 Mill-work, mul'-wyr, *s.* gwaith melinau, melinwaith.
 Millwright, mul'-reit, *s.* saer melinau, saer melin, melinsaer.
 Mimic, mum'-ic, *a.* dynwaredol, munudiol, mydumiol, efelychiadol, hefelychol, ysgentynaidd, mociol:—*s.* dynwaredwr, amredydd, ysgentyn, digrif-yn, croesan, mab yr epa, ffwl y flair; efelychydd:—*v. a.* dynwared, munudio, mydumio, amredu; efelychu; mocio.
 Mimicry, mum'-i-cri, *s.* chwydawiath, amredyddiaeth, dynwarediaeth, munudiaeth.
 Mince, muns, *v.* manfriwio, briwsioni; coeglefaru, godraethu; lledguddio; mursenu; coegymlinio; rhygyngu.
 Mince-pie, muns'-pei, *s.* pastau fan friw, briwfoeth, rhisfoeth, pastai ris.
 Mincingly, mun'-sing-li, *ad.* dan fursenu; yn rhygyngog; yn anghyflawn.
 Mind, meind, *s.* meddwl, bryd, meddylfryd; tyb, barn; gogef, bwriad, goddeu; pwyll; deall; cof; myn; syniad; tuedd, gogwydd; serch:—*v.* meddwl, meddylio, synied; ystyried; gofalu; synio am, edrych at; cofio; arail; bwriadu, amcanu; malio; eni.
 Minded, mein'-ded, *a.* â'i fryd ar; yn tueddu at; brydig; tueddol.

- Mindedness, mein'-ded-nes, *s.* tuedd, gogwydd, ewyllys; bryd.
- Mindful, meind'-fiwl, *a.* gofalus; meddylgar; cofus; ystyriol; pryderus; diesgeulus.
- Mindfulness, meind'-ffwl-nes, *s.* gofal; cofusrwydd; sylw; meddylgarwch.
- Mindless, meind'-les, *a.* difeddwl; anghofus; ansyniol, anfeddylgar.
- Mine, mein, *pr.* fy, my, mau, eiddof, yr eiddof, fy eiddo, einof, ym, mau fi; y mau :—*s.* mwnglawdd, mwnglawdd, cloddfa, clawdd, cleddwig, mwngloddfa, mwnbwll; mwn, mwyn, celglawdd, cuddglawdd, chwythglawdd :—*v.* mwngloddio; bradgloddio; disodli.
- Miner, mei'-nyr, *s.* mwngloddwr, mwnwr, mwynwr; cloddwr; cuddgloddwr.
- Mineral, mun'-yr-yl, *s.* delidfaen, delfaen; mwn, mwyn :—*a.* delidfeinin, delidfeinig, delfeinig; mwnol; metelaidd; delidaidd.
- Mineralist, mun'-yr-yl-ust, *s.* delfeinwr; mwnydd; mwnofydd.
- Mineralogy, mun'-yr-al'-ö-ji, *s.* mwnofyddiaeth, mwynyddiaeth.
- Mingle, ming'-gl, *v.* cymysgu, dyfysgu, mysgu, bloffi, tryfysgu, cymhlitho; britho; uno; ymgymysgu.
- Miniature, mun'-i-y-cyr, *s.* corddarlun, bacharlun, corardeb, mân-ddarlun; rhuddell, llythyren goch.
- Minikin, mun'-i-cin, *a.* bychanig, bach, pitiw, eiddil, disum, disut :—*s.* bychanigyn, bachigyn; anwylyd, hoffyn; y pin lleiaf.
- Minim, mun'-um, *s.* dynyn, corach, cor, coryn, pegoryn, llogwrn, gwrechyn; mymryn, bychanigyn, y dim lleiaf; pileodyn; psychotyn; adfanig.
- Minimum, mun'-i-mym } *s.* y lleiaf; llei-
- Minimus, mun'-i-mys, } afiant, lleiafiaeth; y radd leiaf; y dogn lleiaf; y pris lleiaf.
- Minion, mun'-iyn, *s.* anwylyd, anwyllyn, hoffiddyn, dewisddyn, anwesog, ffafryn; gwenieithwr; meinon, meines = math o argraffiwyren; mwn coch, rhuddfwn.
- Minister, mun'-us-tyr, *s.* gweinidog, gweinydd, gweiniad, gweinedydd, gwasanaethydd, swyddog :—*v.* gweinidogaethu, gweini, gweinyddu, gwasanaethu; rhoddi; cyflawni; cynysgaeddu; ministrio.
- Ministerial, mun-us-ti'-ri-yl, *a.* gweinidogol, gweinyddol, gwasanaethol.
- Ministration, mun-us-tre'-shyn, *s.* gweinyddiad, darweiniad, gweinidogaethiad; gweinidogaeth, gwasanaeth, gweini.
- Ministry, mun'-us-tri, *s.* gweinidogaeth, gwasanaeth, diaconiaeth; swyddogaeth; goruchwyliaeth; gorchwyl; offerynoliaeth; gweinidogion, gwladweinyddion, gweinidogion y goron; y gwledychiaid.
- Minnow, mun'-ö, *s.* pileodyn = *Minim.*
- Minor, mei'-nyr, *a.* lleiaf; llai; ieuangaf; ieuangach, iau; is, gwaelach; bychan :—*s.* tanoeodog, isocodog, anocodog, un dan oedran, rhyfah; eilfraich (cyfreswm), adfraich; lleiog, lleifrawd; Minor, lleidr = aderyn Indiaidd prydferth.
- Minority, mun-or'-i-ti, *s.* anoced, maboed, mebyd, maboliaeth, ieuengctyd; lleiafrif, lleirif, lleiafiaeth, lleiafiant.
- Minster, mun'-styr, *s.* mynachlog, monachdy, mynachlys; eglwys gadeiriol, mameglwys; bangor.
- Minstrel, mun'-strel, *s.* clerwr, cerddor, amgeiniad, teleiddwr, eilewydd; ffilor; prydestwr.
- Minstrelsy, mun'-strel-si, *s.* clerwriaeth; cerdd-dannau; cerddoriaeth, caniaeth, alaw, alawiaeth; cler, cerddorion.
- Mint, munt, *s.* bathdy, bathfa; mintys :—*v.* *a.* bathu, arfathu; dyfeisio, llyfelu, dychymnygu, ffugio; gwn-euthur.
- Mintage, mun'-tej, *s.* bathawd, bathiad; bath, darn bath; bathion, bathau; bathdoll.
- Minus, mei'-nys, *s.* erthyneb = —; lleihad :—*a.* llai; diffygiol, byr.
- Minute, mi-niwt', *a.* bychan, bach, eiddil, mân, main; bychydig, manwl.
- Minute, mun'-ut, *s.* munyd, meityn; y dim lleiaf o amser; cythrym; cofnod :—*v.* *a.* cofnodi, ysgrifenu mewn llyfr cofnodau. [lyfr.]
- Minute-book, mun'-ut-bwc, *s.* cofnod.
- Minutely, mi-niwt'-li, *ad.* yn fanwl, yn fanol; yn amgylchiadol.
- Minutely, mun'-iwt'-li, *a.* munydol :—*ad.* bob munyd, bob meityn.
- Minuteless, mi-niwt'-les, *s.* bychander, manyldeb, manylrwydd.
- Minutes, mun'-uts, *s.* pl. cofnodau, cofion byrion; cynlluniau.
- Miracle, mur'-ycl, *s.* gwyrth; rhyfeddod, enrhyfeddod, aruthred.
- Miraculous, mi-rac'-iw-lyz, *a.* gwyrth-

- iol; rhyfeddol, aruthrol; goruwch-naturiol.
- Mirage, mi-rezh', *s.* hudwy, hudwel, twyllwel, twyllwelediad, hyd-ddwfr.
- Mire, mei'yr, *s.* llaid, llaca, tom, baw, trybola, mign; morgrugyn, mywionyn, morionen:—*v.* lleidio, tryboli, budreddu.
- Mirksome, myrc'-sym, } *a.* tywyll,
Mirky, myr'-ci, } gwyll, caddugol, anoleu, gwrm; du.
- Mirror, mur'-yr, *s.* drych, drych wyneb:—*v.* *a.* adlewyrchu, attywynu; drychu.
- Mirth, myrth, *s.* llawenydd, llonder, digrifwch, elwch, menwyd, morach, difyrwch, afiaeth, dyddanwch, siriol-edd; sarllach; chwerthin.
- Mirthful, myrth'-ffwl, *a.* llawen, llon, hoenus, hylon, siriol, dyddan, gwyach.
- Mis, mus, *prp.* cam-, cam, an-, af-, dryg-, drwg, gwall-, meth-; ar gam, yn wallus.
- Misadventure, mus-ad-fen'-cyr, *s.* anffawd, anhap, annhyngedfen, drwg ddamwain, dryglam; damwain, anoddeu.
- Misapplication, mus-ap-plei'-shyn, *s.* camgymhwysiad, camaddasiad; camddefnyddiad.
- Misapply, mus-ap-plei', *v.* *a.* camgymhyso, camgyfaddasu; camarferu; camgyfoirio.
- Misapprehend, mus-ap-pri-hend', *v.* *a.* camddeall, camddirnad, camsyniad, camgymmeryd.
- Misapprehension, mus-ap-pri-hen'-shyn, *s.* camddeall, camddirnad, camsyniad, camgymmeriad, camddirnad-aeth, camdyb; amryfusedd.
- Misbehaviour, mus-bi-hef'-iyr, *s.* camymddygiad, camymarwedd, camymddwyn; anfoes, drygfoes.
- Miscalculate, mus-cal'-ciw-let, *v.* *a.* camgyfrif, camfwrw; camrifo.
- Miscarriage, mus-car-rej, *s.* meth, methiant, aflwyddiant, pall, aball, ffael, colliant, pallod, anffodrwydd; camymddygiad, camymwared; erthyl-iaid; erthyl.
- Miscarry, mus-car'-i, *v.* *n.* aflwyddo, annhycio, anffynnu, methu, ffaelu, pallu; erthylu.
- Miscellaneous, mus-sel-le'-ni-yz, *a.* amryfath, amrywiog, amryw; cymmysg.
- Miscellany, mus'-sel-y-ni, *s.* amrywiaeth, amrywiolaeth, amrywdeb; amrygasgl; amrygasgliad; brithnodach, greal, amrylyfr, cylchgrawn.
- Mischance, mus-çans', *s.* anffawd, aflwydd, anhap, annhyngedfen, dryglam, trychineb, damwain.
- Mischief, mus'-çiff, *s.* drwg, drygioni; niwed, adwyth; ysgelder, trychineb, anffawd; llafan:—*v.* *a.* drygu, niweidio; andwyo.
- Mischief-maker, mus'-çiff-me-cyr, *s.* terfysgwyr, aflonyddwr, dirieidwr, corn y gynhen.
- Mischievous, mus'-çi-fyz, *a.* drygionus, drwg, ïiriad, diried, ysgeler, adwyth-ig, anfad, barus; niweidiol.
- Mischna, mish'-ny, *s.* Misna=casgliad o draddodiadau ac esboniadau Iuddewig.
- Misconceive, mus-con-sif', *v.* *a.* camddeall, camddirnad, camsynied, camfarnu.
- Misconception, mus-con-sep'-shyn, *s.* camddeall, camddirnadreth, camdybiaeth, camgymmeriad; camfeddwl.
- Misconduct, mus-con-dyct', *s.* camymddygiad; drygfoes, anfoes.
- Misconduct, mus-con-dyct', *v.* camdrin, camdrefnu, camymarwedd; camymddwyn.
- Misconstruction, mus-con-stryc'-shyn, *s.* camddeongliad, camgystrawriad; camddefnyddiad, camgyfansoddiad; camddosbarth; camgymmeriad.
- Misconstrue, mus-con'-strw, *v.* *a.* camddeongli, comesbonio, camystyru.
- Miscorrect, mus-con-rect', *v.* *a.* camgyweirio, camwella, camddiwygio.
- Miscreant, mus'-cri-ant, *s.* anffyddiwr, anghredadyn, annuwriad; adyn, dyhiryn.
- Misdate, mus-det', *s.* camddyddiad, camamseriad:—*v.* *n.* camddyddio.
- Misdeed, mus-did', *s.* camweithred, drygweithred, canwedd, trosedd.
- Misdemeanour, mus-di-mi'-nyr, *s.* camymddygiad, camymarwedd, camdwy-aeth; bai, trosedd.
- Misdirect, mus-di-rect', *v.* *a.* camgyfeirio.
- Misemploy, mus-em-plei', *v.* *a.* camarfer, camddefnyddio; camorchwyllo.
- Miser, mei'-zyr, *s.* cybydd, carl, cerlyn, crinwas, crintachwr, bydolddyn, codog, cotyn, bawai.
- Miserable, muz'-yr-ybl, *a.* truan, truenus, gresynol, adfydus, gofidus; blin, helbulus, annedwydd, anhapus; tlawd; crintach.
- Miserly, mei'-zyr-li, *a.* cybyddlyd, cyrrith, crin, anhael.

- Misery, muz'-yr-i, *s.* trueni, gresyni, adfyd, gofid, trallod, cystudd; gwaeledd; tlodi, eisieu; cysteg, helbul; trychineb.
- Misfortune, mus-ffor'-cyn, *s.* anffawd, anhaf, dryglam, adwydd, anffyn-niant.
- Misgive, mus-gif', *v. a.* drygdybio, llet-tybio, ofni, gwangredu.
- Misgovern, mus-gyf'-yrn, *v. a.* camlyw-*io*, camlywodraethu, camreoli.
- Misguide, mus-geid', *v. a.* camarwain, camgyfarwyddo.
- Mishap, mus'-hap, *s.* anhaf, anffawd, adwydd, trychineb.
- Mishna, mush'-ny, *s.* Misna=*Mischna*.
- Misinterpret, mus-un-tyr'-pret, *v. a.* camddeongli, camddeongl.
- Misinterpretation, mus-un-tyr-pri-te'-shyn, *s.* camddeongliad, gau-ddeongliad.
- Mislay, mus-le', *v. a.* camosod, camgyflëu, camddodi, colli.
- Mislead, mus-lid', *v. a.* camarwain, camdywys; camhyfforddi.
- Misletoe, muz'-zl-tö, *s.* uchelfar, uchelwydd, uchelawg, uchellawn, uchelfal, uchelawr, pren awyr, gwysglys, he-onllys, gwysgonllys, holliaeth.
- Misluck, mus-lyc', *s.* anffawd, anhaf, adwydd, drygchwaen, anffynnant.
- Mismanage, mus-man'-ej, *v.* camdrin, camdrefnu; camlywio; aflywodr-aethu; camymddwyn.
- Mismanagement, mus-man'-ej-ment, *s.* camdriniaeth, camlywodraeth; cym-dddygiad.
- Mismark, mus-mar', *s.* anffawd, anhaf, drwg ddamwain, adwydd.
- Misname, mus-nem', *v.* camenwi; llysenwi.
- Misnomer, mus-nö'-myr, *s.* camenw, methenwad, camenwad.
- Misorder, mus-or'-dyr, *s.* annhrefn, camreol.
- Misplace, mus-ple', *v. a.* camgyflëu, camosod.
- Misplead, mus-plid', *v. n.* camddadleu.
- Misprint, mus-prunt', *v. a.* camargraffu, cambrintio:—*s.* camargraff, cambrint, argraffwall.
- Mispronounce, mus-prö'-nowns', *v.* camseinio, camgynau, cambarabln, camacenu.
- Misrate, mus-ret', *v. a.* cambrisio; camdraethu.
- Misreckon, mus-rec'-en, *v. a.* camgyf-rif.
- Misreport, mus-ri-pört', *v. a.* camad-*rodd*, camfynegi, camgyhoeddi:—*s.* camadroddiad; camhanes.
- Misrepresent, mus-rep-ri-sent', *v. a.* camddarlunio; camddangos.
- Misrule, mus-rul', *s.* afreolaeth, aflyw-*odraeth*, anlywodraeth, camreol, ter-fysg.
- Miss, mus, *s.* meistresan, meistresig, rhiesan, penesig; gordderch, cym-mones, cariadys, gordderch-wraig, meiriones, cyffoden; meth, ffael; colled; eisiau, diffyg; absen; bai; camsyniad:—*v.* methu, ffaelu; colli, pallu, adwyddo; esgeuloso.
- Missal, mus'-yl, *s.* lithlyfr, llyfr yr offeren.
- Missay, mus-se', *v.* camddywedyd; go-ganu.
- Misshape, mus-shep', *v. a.* camffurfio, aflunio, anffurfio.
- Missile, mus'-ul, *a.* ergydiol, tafiadwy:—*s.* erfyn taf, tafed.
- Missing, mus'-ing, *a.* ar goll, yng ngholl; colledig.
- Mission, mish'-yn, *s.* anfoniad; cenad-aeth, cenadwri, anfonogaeth; danfon-edigaeth; hebryngiad.
- Missionary, mish'-yn-yr-i, *s.* cenadwr, cenad, anfonog, anfonedig:—*a.* cenadol, danfonol, negesol.
- Missive, mus'-uf, *a.* anfonol, danfoned-igol; ergydiol, hydaf:—*s.* lithlyfr an-fon, lithlyfr; cenad, anfonog.
- Misspell, mus-spel', *v. a.* camsillebu, camlythyrenu, camlythyru, camsill-iadu.
- Misstate, mus-stet', *v. a.* camddarlun-*io*; camadrodd; camhysbysu.
- Mist, must, *s.* niwl, niwl, tarth, tawch, nudd, caddug, baddug, ysmwcan, ffrwyl:—*v. a.* cymmlyu, caddugo, tywyllu.
- Mistake, mus-tec', *v.* camgymmeryd, camsynied, amryfyseddu, cyfelliorni:—*s.* camgymmeriad, camsyniad, cam-ddeall, camddirnad.
- Mistaken, mus-te'-en, *a.* camsyniol, am-ryfus, cyfelliornus.
- Misteach, mus'-tiç', *v. a.* camddysgu, camathrawu, camgyfarwyddo.
- Mister, mus'-tyr, *s.* meist.
- Mistern, mus-tyrm', *v. a.* camenwi.
- Mistiness, mus'-ti-nes, *s.* niwlogrwydd.
- Mistletoe, muz'-zl-tö, *s.* uchelfar=*Misle-toe*.
- Mistranslation, mus-trans-le'-shyn, *s.* camgyfieithiad.

- Mistress**, mus'-tres, *s.* meistres; gwraig y ty; cariadferch, cariades, cariad; gordderch, cymmones, cyffoden, cywelys; athrawes:—*v. a.* caru.
- Mistress-ship**, mus'-tres-ship, *s.* meistresaeth.
- Mistune**, mus-tiwn', *v. a.* camgyweirio, camdoni.
- Misty**, mus-ti, *a.* niwliog, tawchlyd; firwyliog; cadduglyd; cymnylog.
- Misunderstanding**, mus-yn-dyr-stan'-ding, *s.* camddealltwriaeth, camsyniad, camgymeriad; anghytundeb; croesdyb.
- Misuse**, mus-iwz', *s.* camarfer, camdrin, camdefnyddio, ammharchu, difrio, sarhau.
- Misuse**, mus-iws', *s.* camarfer; camgy-mhwysiad; anfri, sarhâd.
- Miswrite**, mus-reit', *v. a.* camysgrifenu.
- Mite**, meit, *s.* hatling, llodwedd; gwyfyn, uddonyn, gwiddonyn, meisgyn, llwyg; mymryn.
- Mitigate**, mut-i-ge't, *v. a.* lliniaru, esmwytho, esmwythâu; dofi, llarieiddio; tyneru; tymmeru; ysgafnhau.
- Mitigation**, mut-i-ge'-shyn, *s.* llinariad, llonariad, esmwythâd; dofiad; lleihâd, laesiad; trai.
- Mitre**, mei'-tyr, *s.* corgap, capan cor, meitr; penguwch esgob:—*v. a.* meitro.
- Mitred**, mei'-tyrd, *a.* meitrog; coronog, corgapiog.
- Mix**, mics, *v.* cymmysgu; ymgymmysgu; bloffi, cyngresu, tryfysgu.
- Mixed**, micst, *a.* cymmysg, cymmysgedig, dygymmysg; brithiedig; brych.
- Mixen**, mic'-sn, *s.* tomen; tomen dail.
- Mixture**, mics'-tyr, *s.* cymmysg, cymmysgedd, trybola, cybolfa, dychymmysg.
- Moan**, mōn, *v.* cwyno, cwynfan, gruddfan, ochain, gybain; galaru; ymofidion:—*s.* cwyn, cwynfan, cwynofaint, alaeth, ochain, wylofain.
- Moanful**, mōn'-ffwl, *a.* cwynfanus, gofidus, athrist, gresynol.
- Moat**, mōt, *s.* ffos, clawdd:—*v. a.* fosi, amgloodio.
- Mob**, mob, *s.* gwerinos, gwreng, gwerin, terfysglu, mileindorf, terfysgwyr; gwehilion y bobl; y dorf, maon, eiwed; cap hirglust:—*v. a.* cytterfysgu, terfysgu, brythu; difrio, sarhau.
- Mobbish**, mob'-ish, *a.* terfysglyd; gwerinaidd, isel, gorwael.
- Mobby**, mob'-i, *s.* diod gl'oron.
- Mobility**, mō-bul'-i-ti, *s.* symmdoldeb, ansefydlogrwydd; hoenusrwydd; y werinos.
- Mock**, moc, *v.* gwatwar, gwawdio, mocio; dynwarded; cellwair; mingann, gwepio; somi, twyllo; ffoli; dirmygu:—*s.* gwatwar, gwatwor, moc, greif; rhith, twyll; gwatwargerdd:—*a.* rhith-, flug-, flugiol, gau, flals, lledrithiog.
- Mockery**, moc'-yr-i, *s.* gwatwar, gwawdiad, mociad; dynwarded, gwatwargerdd; difyrwch; flug, cyfrith.
- Modal**, mō'-dyl, *a.* ffurfiol, cynllunio, moddus; arferol; rhith-.
- Mode**, mōd, *s.* modd, dull, ffurf, flordd, arfer, trefn; defod, dullwedd, dullwisg; moddedigaeth; cyflwr, ansawdd.
- Model**, mod'-el, *s.* cynllun, cynddelw, cynnelw, rhagddelw, llun, darlun; egluryn; mold; pedrwl:—*v. a.* cynllunio, cynnelwi, darlunio, cyflunio; ffurfio, moldio, arddullio.
- Modeller**, mod'-el-yr, *s.* cynlluniwr, cyflunidydd, dyfeisiwr.
- Moderate**, mod'-yr-et, *a.* cymmedrol, cymmesur; tymmerus, rheolus; canolig, cyffredin, symol; gweddol, arafaid; mesurol, meidrol; tirion, rhywiog, mwyn; hyfodd:—*v.* cymmedrol; ardymeru; gweddoli; llywio; frwyno; tawelu.
- Moderation**, mod-yr-e'-shyn, *s.* cymmedroldeb, cymmesurwydd; canoliaeth; ardymer; pwyll, amynedd; gweddoldeb; hynawsedd; boddgarwch; cynnildeb; gwastadfryd; dyfalwch; ymaros.
- Moderator**, mod'-yr-e-tyr, *s.* cymmedrolwr, canolydd, cyfryngwr; cyfreol-ydd; arafwr.
- Modern**, mod'-yrn, *a.* diweddar, newydd:—*s.* un diweddar; diweddiariad; newyddian; un o wŷr yr oes hon; ysgrifenydd diweddar.
- Modernize**, mod'-yr-neiz, *v. a.* diweddarau, newyddu.
- Modest**, mod'-est, *a.* gwyllaidd, gwyl, lednais, yswil; gwâr; pwylog; diwair, gwryfaidd; cymmedrol, cymmesur.
- Modesty**, mod'-es-ti, *s.* gwyllder, lledneisrwydd; diweirdeb; cymmedroldeb; gostyngeddrwydd; pwyll.
- Modifiable**, mod'-i-ffe-i-ybl, *a.* agweddadwy.
- Modification**, mod-i-ffi-ce'-shyn, *s.*

- agweddiad, dulliad, gosgeddiad, dullweddiad, llunweddiad, dullraniad; cymmesuriad; trefniad; cymhwysiad; terfyniad; agwedd, gosgedd.
- Modify, mod'-i-ffei, *v.* agweddu, dullio, gosgeddu, dullweddu, llunweddu; trefnu; cyflunio; cymmedrol; terfynu; tymmeru, tyneru; ysgafnhau.
- Modish, möd'-islr, *a.* moddus, arfergar, defodgar, gwiwlun, dullweddus; yn ol yr arfer; defodol, manolwych, ffasiynol.
- Modishness, mod'-ish-nes, *s.* moddusrwydd, defodgarwch, dullweddusrwydd; mursenedd.
- Modulate, mod'-iw-let, *v. a.* cynghaneddu, perori, cyweirio; amrywio; trawsgyweirio; cymmesuro.
- Modulation, mod-iw-le'-shyn, *s.* cynghaneddiad; cyweiriad; trawsgyweiriant; cynghanedd, peroriaeth, persain; cymmediad.
- Modulator, mod'-iw-le-tyr, *s.* cynghaneddwr; cyweiriwr cerdd; peroriaethydd.
- Modus, mö'-dys, *s.* dogn; iawn.
- Mohair, mö'-heyr, *s.* blew gafr Twrci; blewedaf, gafredaf; brethyn blew; mohër.
- Mohawk, mö'-hoc, *s.* Mohoc, Mohociad; ysbeiliwr heolydd.
- Moiety, moi'-i-ti, *s.* hanner.
- Moist, moist, *a.* llaith, ynwst, wst, gwst, ul, merydd, gwlyb; iraidd, suddlyd.
- Moisten, moi'-sn, *v. a.* lleitho, mwydo, gystâu, gwlybeiddio.
- Moistness, moist'-nes, } *s.* lleithder, yn-
Moisture, mois'-cyr, } wst; irder;
mwydedd; sudd, nodd; gwlybwr,
gwlybaniaeth; sug; yf.
- Molar, mö'-lyr, *a.* maluriol:—*s.* dant malu, cildant.
- Molasses, mö'-las'-uz, *s.* triagl, ulsugr.
- Mole, möl, *s.* man geni, man cynhenid, samp, siamp; gwadd, twrch daiar, gorddodyn, ylyr, ylltyr, gwadden; pel y famog, llo lleuad; morgob, morglawdd, argae môr, pwnt, gob; porthladd, llongborth; beddgor:—*v. a.* chwalu pridd y wadd.
- Molecatcher, möl'-caç'-yr, *s.* gwaddotwr, tyrchwr.
- Molecule, möl'-ciwl, *s.* mymryn, gronyn, tipyn, as, temig, ticyn.
- Molehill, möl'-hul, *s.* pridd y wadd=
Molecast.
- Molest, mö-lest', *v.* blino, aflonyddu, poeni, trallodi, cythruddo, cyffroi, drygu.
- Molestation, mol-es-te'-shyr, *s.* blinder, aflonyddwch, anesmwythdra, gofid, gormes, coddiant, cnif.
- Mollient, mol'-ient, *a.* meddalhaol, lliniarol.
- Mollification, mol-i-ffi-ce'-shyn, *s.* medd-alhâd, tyneriad, esmwythâd; lleihâd.
- Mollify, mol'-i-ffei, *v. a.* meddalhau, lliniaru, esmwytho; ystwytho, llonyddu, dylofi; tymmeru; laesu.
- Mollusca, mol-lys'-cy, *s. pl.* meddalogion, llibogion.
- Molten, möl'-tn, *a.* toddedig, tawdd.
- Mome, möm, *s.* hurthgen, penbwl, hurtyr, delf; delbren.
- Moment, mö'-ment, *s.* munydyn, meityn, cythrym, eiliad, meidyn, moment; chwipyn, haiach, amrentyn, amrantiad; grym, ysgogrym; pwys, dirbwys, canlyniad.
- Momentary, mö-men'-tyr-i, *a.* dibara, anarosol, munydol, cytrymol; diflanedig.
- Momentous, mö-men'-tys, *a.* pwysig; dirfawr, ystyrfawr.
- Momentum, mö-men'-tym, *s.* ysgogrym, ysgognerth; egni; hyrddwynt.
- Monad, mon'-yd, *s.* unigyn; temigyn, tilionyn, y mymryn lleiaf, peth anhyran, mon, monas, uned; corffilionyn, milyngyn.
- Monarch, mon'-yrc, *s.* unben, brenin, teyrn, archdeyrn, penadur, mydeyrn; ymben:—*a.* goruchaf, penaf, arbenig, llywodraethol; unbenol, teyrnol; arch, ar-.
- Monarchal, mö-nar'-cyl, *a.* unbenol, teyrnaidd, breninol, ymherodrol, rhiol.
- Monarchical, mö-nar'-ci-cyl, *a.* unbenaidd, archdeyrnol, penadurol, unben-
aethol.
- Monarchy, mon'-yr-ci, *s.* unbenaeth, archdeyrnogaeth, breniniaeth; teyrnas, amherodraeth, llywodraeth.
- Monastery, mon'-ys-tyr-i, *s.* mynachlog, monachdy, mynachlys; abbatty.
- Monastic, mon'-ys-tic, *a.* mynachol, monachaidd; unigol:—*s.* mynach, monach.
- Monday, myn'-de, *s.* dydd Llun, dyw Llun.
- Monetary, myn'-i-tyr-i, *a.* arianol; mwneiol.
- Money, myn'-i:—*pl.* Moneys, Monies,

myn'-iz, *s.* arian, arian bath, mwnai; bath, bathon.
 Money-changer, myn'-i-çen-jyr, *s.* arian-ydd; newidiwr arian.
 Moneyd, } myn'-ud, *a.* arianog; arian-
 Monied, } ol; goludog; codog.
 Moneyless, myn'-i-les, *a.* diarian; tlawd.
 Monger, myng'-gyr, *s.* masnachwr, traf-nidiwr, macliwr, gwerthwr.
 Mongrel, myng'-grel, *a.* cynmysgryw, cynmysg, lledryw:—*s.* un cynmysgryw, cynmysgyn; brithgi.
 Monition, mō-nish'-yn, *s.* rhybudd; cynghor; annogaeth; hysbysiad; addysg; cynddyledd.
 Monitive, mon'-i-tuf, *a.* rhybuddiol, cynghorus, annogol.
 Monitor, mon'-i-tyr, myn'-i-tyr, *s.* rhybuddiwr; cynghorydd, annogwr; isathraw, isfeistr, isdraw, cynddylan.
 Monitorial, mon-u-tō'-ri-yl, *a.* arolygol, isathrawol; rhybuddiaethol.
 Monitory, mon'-i-tyr-i, *a.* rhybuddiol, cynghorol, annogaethol:—*s.* rhybudd, cynghor.
 Monk, monge, *s.* mynach, monach.
 Monkery, myngc'-yr-i, *s.* monachaeth, mynachdod.
 Monkey, myngc'-i, *s.* epa, âb, simach, gwrab; llostab, epa cynffonog.
 Monkish, myngc'-ish, *a.* mynachaid, monachol.
 Monogram, mon'-ō-gram, *s.* llythyrglwm, llythyrdas, llythyrbleth, llythyrenau cynglwm.
 Monograph, mon'-ō-graff, *s.* cofian; hanes un dosbarth o bethau.
 Monography, mō-nog'-ry-ffi, *s.* unarluniaeth; darluniad mewn llinellau heb lhwiau.
 Monolith, mon'-ō-luth, *s.* unmeiniaeth, gwaith unmaen.
 Monopolist, mō-nop'-ō-lust, *s.* unigwerthwr, gorfaeliwr, gorfaelotyn, rhagfaeliwr, rhagbrynwr, edwicwr; cribddeiliwr.
 Monopolize, mō-nop'-ō-leiz, *v. a.* gorfaelio, rhagfaeliera, edwica; cribdeillio; unigwerthu.
 Monopolizer, mō-nop'-ō-lei-zyr, *s.* gorfaeliwr=*Monopolist*.
 Monopoly, mō-nop'-ō-li, *s.* gorfael, gorfaeliant, gorfaelieraeth, rhagbryniad, edwicaeth, marchnad unllaw; hunanfarchnad.
 Monosyllabic, mon-ō-sul'-lab'-ic, *a.* unsill, unsilliog, unsillafog.

Monosyllable, mon-ō-sul'-ybl, *s.* unsill, gair unsill, unsillair, gair unsillafog, unsillt.
 Monotheism, mon'-ō-thi-uzm, *s.* unduwiaeth, undduwiaeth.
 Monotone, mon'-ō-tōn, *s.* cyfacen, undon, unsain.
 Monotony, mō-not'-ō-ni, *s.* undonyddiaeth; cyfacen; darlleniad undon; unrhywdeb.
 Monsieur, mōngs'-iyr, mos'-siw, *s.* meist, Syr, Mr.
 Monsoon, mon-swn', *s.* trafniwynt, cylchwynt.
 Monster, mon'-styr, *s.* anghenfil, cynfil, anghyngel; creadur anferth:—*a.* anferthol, anferth, amrosgo, anghenfilaid.
 Monstrance, mon'-stryns, *s.* arlladfa.
 Monstrous, mon'-stryz, *a.* anghenfilaid, cynfilaidd; annaturiol; anferth, afuniaiidd, gwrthun, anfad, erchyll, aruth, echrydus, arswydus:—*ad.* yn anghenfilaidd; yn ddirfawr.
 Month, mynth, *s.* mis.
 Monthly, mynth'-li, *a.* misol; bob mis: *ad.* yn fisol, bob mis; unwaith yn y mis:—*s.* misolyn, cyhoeddiad misol, cylchgrawn misol, greal misol, misgrawn.
 Montross, mon-tros', *s.* gynwas, milwr y cadoffer.
 Monument, mon'-iw-ment, *s.* cofadail, cofarwydd, gwyddfa; coffadwriaeth; argof, arddangosiad; amlygyn; beddadail, beddgor; tomawd; monwent.
 Monumental, mon-iw-men'-tyl, *a.* coffaol, coffadwriaethol, gwyddfaol, cofadeiliol; beddgorawl; monwentol; beddrodawl.
 Mood, mwd, *s.* modd, tymmer; tuedd, hwyll, anian; mympwy.
 Moodiness, mw'-di-nes, *s.* anfoddogrwydd, anniddigrwydd; tristwch.
 Moody, mw'-di, *a.* anfoddog, anhyfodd, dig, blwng, gwanafog, ffrom; prudd; ffyrng.
 Moon, mwn, *s.* lleuad, loer, llun, lluned.
 Moonbeam, mwn'-bwm, *s.* lloergan; paladr y loer.
 Moonlight, mwn'-leit, *s.* goleu lleuad, lloergan, lloerwen.
 Moonling, mwn'-ling, *s.* lloerigyn, penllorcen.
 Moonshine, mwn'-shein, *s.* lloergan, lloerwen; goleu'r lleuad:—*a.* lloerganaid.

- Moony, *mŵ-ni*, *a.* lleuadog, lloerog, ar lun hanner lleuad.
- Moor, *mŵyr*, *s.* rhosdir, rhos; morfa, corswaen; cors, mignen; Mwr, Mwr-iaid, Blowmon, dyn du:—*v.* angori.
- Moorage, *mŵyr-erj*, *s.* angorfa.
- Moorgrass, *mŵyr-gras*, *s.* corswellt.
- Mooring, *mŵyr-in*, *p. p.* angoredig;—*s.* angoriad; taclau angori; angorie.
- Moorish, *mŵyr-ish*, *a.* rhoslyd, cors-aidd, morfaog; dyfrillyd; Mwraidd, Mwyaraidd.
- Moot, *mŵt*, *v.* dadlu, dadleu; holi, chwilio, trin; coegddadleu; cymhwylo:—*s.* dadl, arddadl, ymddadleu.
- Mooted, *mŵ-ted*, *p. p.* dadleuedig; diwreiddiedig (mewn herodraeth).
- Mooter, *mŵ-tyr*, *s.* dadleuwr, arddadlwr, ffugddadleuwr.
- Mop, *mop*, *s.* mop, mopa, moppren, ysgubell eddi:—*v. a.* mopio, ysgubo & mopa.
- Mope, *möp*, *v.* pendrymu:—*s.* hurthgen, hurtyr, delf; diogyn, begegyr.
- Moping, *mö-ping*, } *a.* pendrwm, trym-
Mopish, *mö-pish*, } llyd, diysbryd,
marwaidd, prudd, digalon.
- Moral, *mor-yl*, *a.* moesol, moesaidd; bucheddol; gwirfoddol; deddfol:—*s.* addysg; moeswers, moeseb; moesoldeb.
- Moralist, *mor-yl-ust*, *s.* moesolwr, moesathraw.
- Morality, *mö-ral-i-ti*, *s.* moesoldeb, moesolaeth, bucheddoldeb; moesogaeth.
- Moralize, *mor-yl-eiz*, *v.* moesoli, moes-ddysgu, moesddeongli, moesresymu.
- Morally, *mor-yl-i*, *ad.* yn foesol; yn ol rheolau a chyfreithiau moesoldeb; hyd y gwel dyn; hyd y gall dyn farnu; yn ol rheswm.
- Morals, *mor-ylz*, *s. pl.* moesau; ymarweddiad, ymddyddig, buchedd; moesofyddiaeth, moesogaeth, moes-addysg.
- Morass, *mö-ras'*, *s.* cors, siglen, pydwern, mign, morfa.
- Morbid, *mor-bud*, *a.* afiach, claf, heintus, clefydog, clefydog.
- Morbifical, *mor-buff-i-cyl*, *a.* heintddwyn, heintbar, heintiol, afiachusol; afiach.
- Morbose, *mor-bös'*, *a.* heintiog, clefydog, afiachus.
- Morbosity, *mor-bös-i-ti*, *s.* heintogrydd, clefydogrydd, afiechyd.
- Morceau, *mor-sö*, *s.* tamaid, difyn, yfflyn.
- Mordacity, *mor-das'-i-ti*, *s.* brathgarwch, ffraetblymedd, llymeiriogrwydd.
- Mordant, *mor-dant*, *s.* lliwsawd, safliw.
- More, *möyr*, *a.* mwy; chwaganeg, ychwaneg, anghwaneg, rhagor; gwell; amlach:—*ad.* mwy, yn fwy, mwyach; yn ychwaneg, yn rhagor; drachefn, eilwaith:—*s.* mwy, rhagor, chwaganeg.
- Moreen, *mö-rin'*, *s.* lledenlli; defnydd croglenni; morin.
- Moreover, *möyr-ö-fyr*, *ad.* ym mhellach, heb law hyn, heblaw hyny, gyda hyn, gyda hyny, hefyd, mwyach.
- Moribund, *mö-ri-bynd*, *a.* ar farw, ar drange:—*s.* un ar farw, dyn ar drengi.
- Morn, *mörn*, } *s.* bore, boreu;
Morning, *mor-ning*, } boreuddydd, boregwaith; plygain:—*a.* bore, boreu, boreuol.
- Morning-gown, *mör-ning-gown*, *s.* boreudwyg.
- Morning-star, *mor-ning-star*, *s.* gwenddydd, seren fore, seren Wener, seren ddydd; Gwener, Gwawlddwyn.
- Morocco, *mö-roc'-ö*, *s.* Morocco, lledr Morocco; deinledr, cordwal.
- Morose, *mö-rös'*, *a.* sarug, sarig, afryw-iog, anniddig, croes, blwng, sur, dreng.
- Moroseness, *mö-rös'-nes*, *s.* sarugrydd, anfwynder, drygnaws, anynadrwydd.
- Morrow, *mor-ö*, *s.* tranoeth, y fory, efory, mory; y dydd nesaf, y bore nesaf; bore.
- Morse, *mors*, *s.* llynfarch, morfarch, morgawrfl.
- Morsel, *mor-sel*, *s.* tamaid, safnaid, tipyn, difyn, tamig; breubysyn.
- Mort, *mört*, *s.* marddygan; can hely; eog teirblwydd.
- Mortal, *mor-tal*, *a.* marwol, angeuol; trancedig; anghymmodadwy:—*s.* dyn marwol; dyn.
- Mortality, *mor-tal'-i-ti*, *s.* marwoldeb, angeuolrwydd; marwolaeth, marw; dynoliaeth.
- Mortalize, *mor-tyl-eiz*, *v. a.* marwoli, marwolhau.
- Mortar, *mor-tyr*, *s.* cymmriwel, crochan mairio, breuan, mortar; lloswelwrt, mortar; cymmrwd.
- Mortgage, *mor-gej*, *s.* marwystl, tirwystl, attafaeldir, tir pryd; margais; attafaeliaeth, arwystloraeth, gwystli-

- awd, gwystl:—*v. a.* marwystlo, tirwystlo, arwystlo tir; margeisio; gwystlo; attafaela.
- Mortgagee, mor-gy-ji', *s.* marwystlai, tirwystlai, attafaelai, arwystlai; acretor.
- Mortgagor, mor'-ge-jor, *s.* marwystlwr, tirwystlwr; benthyciwr, echwynwr.
- Mortification, mor-ti-ffi-cé-shyn, *s.* marweiddiad, marwhâd, marwolaethiad; madredd, malledd; braenedd, braenid; darostyngiad, somedigaeth; brath.
- Mortify, mor'-ti-ffei, *v.* marweiddio, marwhau, marwolaethu; mallu, madru, braenu, pydru; darostwng, iselhau, anghefnogi, gofidio, dygnu.
- Mortise, mor'-tus, *s.* mortais, rhwyll, gan:—*v. a.* morteisio, rhwylllo.
- Mortmain, mort'-men, *s.* mardir, tir llaw farw; anaralldir; meddiant anaralladwy; marwddaliad, clasdir, tir eglwys.
- Mosaic, mö-zé-ic, *a.* brith, amrywedd, amrywiog:—*s.* brithwaith.
- Mosaical, mö-zé-i-cyl, *a.* Moesenaidd, perthynol i Moesen; yn perthyn i Moses.
- Moss, mos, *s.* mwsogl, mwswn, mwsogl, mwsog, mwsog; migwyn, mign; gweryd; mawnog, mawndir, cors, mignwern:—*v. a.* mysogli, mysyglu, mysygnu.
- Mossland, mos'-land, *s.* mysyndir, tir mysynllyd, panwaen.
- Mossy, mos'-i, *a.* mysyglog, mysynog, mwsoglyd.
- Most, möst, *a.* mwyaf, amlaf:—*ad.* yn fwyaf, yn benaf; gan mwyaf; af-, iaf:—*s.* mwyaf; y rhan fwyaf; y nifer amlaf.
- Mostly, möst'-li, *ad.* gan mwyaf, fynychaf, yn amlaf, yn fynychaf.
- Mot, mot, *s.* arwyddair; arwyddwers, cyfeirair, cyfeirwers; gair.
- Mote, möt, *s.* brycheuyn, ysmotyng.
- Moth, moth, *s.* gwyfyn, pryf, pryf dillad, misgyn, mochdyn.
- Mother, mydd'-yr, *s.* mam; mamwys, mamog; blodau, diodgen; fles, gwaddod; cai:—*a.* mam-, mamol; cynhenid, cynnwynol; naturiol, genedigol:—*v.* mamu, mamogi; blodeuo cenu, ceulo, ceio, gwaddodi, ffesu.
- Motherhood, mydd'-yr-hwd, *s.* mam-aeth, mamogaeth, mameiddrwydd.
- Mother-in-law, mydd'-yr-un-la, *s.* chwegr, mam yng nghyfraith.
- Motherland, mydd'-yr-land, *s.* mamwlad.
- Motherless, mydd'-yr-les, *a.* difam; amddifad.
- Motherly, mydd'-yr-li, *a.* mamol, mam-aidd.
- Mother-of-pearl, mydd'-yr-of-pyrl', *s.* cregynem, pysgem.
- Motherwort, mydd'-yr-wyrt, *s.* mamoglys, llyisiau 'r fam, llyisiau 'r galon.
- Mothwyr, moth'-wyr, *s.* gwyfyls.
- Mothy, moth'-i, *a.* gwyfynog, pryfedog.
- Motion, mö'-shyn, *s.* ysgogiad, symmudiad, chwyf, cynhyrriad, cyffroad, cyffrawd, ysgydfa, mud, mod, ymmod, chwimiad, chwiml, cud, efan, ysgog; cynnyg; gosodiad; adroddiad; gwringell; ymarllwys, darymred; taith:—*v.* cynnyg, cynghori.
- Motionless, mö'-shyn-les, *a.* digyffro, anysgog, llonydd.
- Motive, mö'-tuf, *a.* cynhyrfiol, ysgogol, chwimiol, symmudbair:—*s.* cyffrad, cynhyrriad, cynhellid; ysgogydd, annogydd, ymmodydd; egwyddor; achos, achlysur, pwyllawr.
- Motely, möt'-li, *a.* amryliw, amlwiog, cymmysgliw, brith, symmudliw, ysmotiog.
- Motto, möt'-ö, *s.* arwyddair, arwyddwers, testynair, cyfeirwers, arwydd-eb, gair cysswyn.
- Mould, möld, *s.* pridd; defnydd; llwydni, mold, cynllun, drychiaden, fuff, llun, toddlun; ceueddiad; gwneuthuriad; math; cysswlltiad:—*v. a.* llunio, ffurfio, dylunio, tyllino, moldio.
- Moulder, möl'-dyr, *s.* lluniwr, ffurfiwr, cynlluniwr, tylinydd, gwrthluniwr:—*v.* malurio, treulio, pallu, ofi.
- Moulding, möl'-ding, *s.* moldiad, fuffiad; molden, moldaddurn, taladdurn, rhintaddurn; talaith.
- ouldy, möl'-di, *a.* llwyd, brithlwyd.
- Moult, mölt, *v. n.* miwio; bwrw pluf; moeli.
- Mound, mownd, *s.* clawdd, moelglawdd, gwarglawdd, gorglawdd, mwnt, bwreh, gob, crug, bcili; caer, diffyn-glawdd:—*v. a.* amgau, gwargloddio, brynio.
- Mount, mownt, *s.* mynydd; bryn, bre, moel; gorglawdd; esgynta; dysgwylfa:—*v.* esgyn; dringo, codi, cwnu, dyrohafu; tyfu, cynnyddu; dyfod; cyrhaedd; cario, dwyn.
- Mountain, mownt'-ten, *s.* mynydd;

- mwnt; moel:—*a.* mynyddig, mynyddol.
- Mountaineer, mown-ten-yr, *s.* mynyddwr, dyn mynyddig; brigantiad; anwariad.
- Mountebank, mown'-ti-bangc, *s.* crachfeddyg, coegfeddyg, meddyg crwydriad, gwibfeddyg, cwac; ymhonwr, gwagfostiwr; llamidydd, digrifwr, ysgentyn, ffwl y flair:—*v.* *a.* twyllo, somi.
- Mounting, mown'-ting, *s.* esgyniad, cwniad, ymgodiad, dyrchafiad; esgynfa; addurn.
- Mourn, mōyrn, *v.* galaru, alaethu; cwyno; wylfain; gofidio, tristâu; arlwygo; galarwisgo.
- Mourner, mōyr-nyr, *s.* galarydd, alaethwr, arwylwr, cwynfanwr.
- Mournful, mōrn'-ffwl, *a.* galarus, alaethus, trist, allwynig, trwm, prudd, brwyn.
- Mourning, mōrn'-ing, *s.* galariad; alaeth, afar, tristwch, allwyn, galarnad, galariwisg.
- Mouse, mows, *s.* llygoden, llyg.
- Mouse, mowz, *v.* llygota, dal llygod.
- Mouse-trap, mows'-trap, *s.* telm llygod, cist lygod, carfagl lygod, trap llygod.
- Mouth, mowth, *s.* geneu, safn; ceg, mant, min; pen; aber; wyneb.
- Mouth, mowdd, *v.* safnu, safneidio, cegu; enoi, malu; crochleisio, ffuglefaru, garmio, bloeddio, dadyrddu; gwarthruddo, sarhau.
- Mouthful, mowth'-ffwl, *s.* tamaid, safnaid, cegaid; tipyn.
- Mouthpiece, mowth'-pis, } *s.* mantarn,
Mouthseal, mowth'-sil, } minddarn;
mwssel; geneu.
- Movable, muf'-ybl, *a.* symmudadwy, mudadwy, hyfud, ymmodadwy; symmudol.
- Movables, muf'-yblz, *s.* pl. da cyffro, da symmudol, mudolion, da mudol.
- Move, muf, *v.* symmud, mudo, ysgogi, syflyd, chwyfio, chwyfan, ymmod; cychwyfan; cyffroi; ysgwyd, siglo; syniglo; annog, cymhell, ysmudo; aflonyddu; darbwylllo; cyfodi; cynnyg; chwimio, eddain, ebyrdu; myned, cerdded; crynu; peri; terfysgu:—*s.* symmud, ymmod, ysgogiad, mod, mudfa.
- Movement, muf'-ment, *s.* symmudiad, ysgogiad, chwyfiad; cyffroad, annogiad: cyffrawd, troellwaith; mudwaith, ymmodwaith.
- Mover, muf'-fyr, *s.* symmudwr, ysgogydd, chwyfydd, symmudai; ymsymmudydd; cyffrōwt, cynhyrfydd; cynnygydd, cynnygiwr.
- Moving, muf'-fing, *a.* cyffrowl, deffrōus, cynhyrfiol; nerthol; ysgogol:—*s.* ysgogiad; ysgogydd; cymhelliad; cynhyrfydd, ymmodydd.
- Mow, mow, *s.* ysgafn, meisgawn; mwdwl, das, daswrn, ystwc; sopyn:—*v.* dasyrnu, ysgafanu, mydylu, beisgawnu.
- Mow, mö, *v.* lladd; lladd gwair; tori, pladuro, medi.
- Mower, mō'-yr, *s.* deisiwr, mydylwr.
- Mower, mō'-yr, *s.* pladurwr, lladdwr.
- Mowing, mō'-ing, *s.* pladuriad, lladdiad, pladuriaeth. [ig.]
- Mown, mön, *p.* pladuredig, lladded-Much, myc, *a.* llawer, aml, mawr; hir, maith; lluosog, lluaws:—*ad.* llawer, o lawer, yn fawr; tra, iawn; agos, yn agos; yn hir; yn fynych; pur, cryn:—*s.* llawer; llaweroedd; twysged.
- Mucilage, miw'-si-lej, *s.* llyslyn, llysglyn; llysnafedd, llwtrach; lithrilyn; llyn, sudd.
- Mucilaginous, miw'-si-le'-jin-yz, *d.* llysllynaidd; llysnafeddog; lithrig.
- Muck, myc, *s.* tail, gwrtaeth, tom:—*v.* *a.* teilo. [rachog.]
- Mucous, miw'-cyz, *a.* llysnafeddog, llwt-Muculent, miw'-ciw-lent, *a.* llysllyd, llysg; lleidiog; gludiog.
- Mucus, miw'-cys, *s.* llws, llysnafedd.
- Mud, myd, *s.* llaid, llaca, plwca, trybola; gwaelodion:—*v.* *a.* lleidio, tryboli. [afloywder.]
- Muddiness, myd'-i-nes, *s.* lleidiogrwydd, Muddle, myd'-dl, *v.* lleidio, plicâu; diwyno, bryntâu; hurtio; syfrdanu; cymnylu:—*s.* lleidiogrwydd, trybola.
- Muddy, myd'-i, *a.* lleidiog, llaceilyd; plwca; afloyw; llwyd; tew; bawlyd; tywyll; pendew:—*v.* *a.* lleidio; diwyno; cythryblu.
- Muff, myff, *s.* clyttorch, clydwain, dyrnwain, dyrndorch.
- Muffin, myff'-un, *s.* mwythdeisen, blythdeisen, teisen bonar, torth beillied:—*pl.* bara peillied.
- Muffle, myffl, *v.* mygydu, misyrnu, hwbachu, moledu, dallu; gorchuddio, enhuddo, celu; amrwymo; mwngial:—*s.* mydlestr, myddlestr.
- Muffler, myff'-lyr, *s.* miswrn, moled, gwynebwisg.

Municipal, miw-nus'-i-pyl, *a.* breiniol, dinasol; dinasfreiniol; bwrdeisiol, bwrdeisdrefol.

Municipality, miw-nus-i-pal'-i-ti, *s.* bwrdeisiaeth; dinesyddiaeth.

Munificence, miw-nuff'-i-sens, *s.* haelioni, ciriolaeth, haelder.

Munificent, miw-nuff'-i-sent, *a.* hael, haelionus, hyged, rhodddgar, hyles.

Muniment, miw'-ni-ment, *s.* caer, caerwaith, amddiffynfa; nawdd, cynnal-iaeth; cofysgrif, ysgrifen amnawdd.

Munition, miw-nish'-yn, *s.* cadarmerth, cadarpar, defnyddiau rhyfel, moddion rhyfel, cadarlwy; diffynwaith.

Munion, myn'-iyn, *s.* ffenestriol=*Mul-lion*.

Murage, miw'-rej, *s.* murdal, murdreth.

Mural, miw'-ryl, *a.* muriol, caerol.

Murder, myr'-dyr, *s.* llofruddiaeth, murn, lladdfa; cyflafan, galanas, lladdiad, mwrdræth:—*v.* *a.* llofruddio, llawruddio, lladd dyn; murnio; cyflafanu; dinystrio, mwrdro.

Murderer, myr'-dyr-yr, *s.* llofrudd, llofruddiwr, murniwr, lleiddiad, mwrdrwr.

Murderous, myr'-dyr-yz, *a.* llofruddiol, murniol, galanasol; gwaedlyd.

Mure, miw'yr, *v.* murio, gwahio, caeru.

Muriated, miw'-ri-e-ted, *a.* llasnuredig; haliedig, halwynog, halasog.

Muriatic, miw-ri-at'-ic, *a.* halig, halwynig, heliaidd. [anoleu]

Murk, myrc, *s.* tywyllwch, caddugawl.

Murmur, myr'-myr, *s.* grwgnach, manson, tuchan, grem, grwnach, grydwst, grwnan, grymial; godwrdd, sibrdw; si, husting; murmur, trwst:—*v.* grwgnach, tuchan, grwytho, grydwst; husting; godyrddu, dadyrddain, siffrw; murmur.

Murmuring, myr'-myr-ing, *s.* grwgnach, godwrdd; grwgnachiad.

Murrain, myr'-un, *s.* bywstnon, chwaren, cowyn, cornwyd; haint llyn ar anifeiliaid.

Murray, myr'-i, *a.* dugoch, cochddu, gwineuddu, arddufrych; gwineulwyd.

Murrian, myr'-iyn, *s.* penial, penor, penffestin, helm.

Muscle, mys'-sl, *s.* cyhyr, cyhyryn, llyweth; gwyn, gaw; cragen las, misglen, misgl.

Mucosity, mys-cos'-i-ti, *s.* mysynogrydd, mysoglydrwydd, mysynedd.

Muscular, mys'-ciw-lyr, *a.* cyhyrol, ge-wynog; cryf, nerthog, braisg.

Muscularity, mys'-ciw-lar'-i-ti, *s.* cyhyredd, cyhyrolrwydd, llawethogrwydd.

Muse, miwz, *s.* awen; awenes; cerdd, cân; myfyr; awenydd; barddawr:—*v.* myfyrio, cyngydio, dyfrydu; pwyso, ystyried.

Museum, miw-zz'-ym, *s.* cywreinfâ, am-gueddfa, creirfa, amgueddgell; cronfa, cywreinion.

Mushroom, mysh'-ræm, *s.* ffwng, bwyd y barcod, bwyd ellyllon, caws llyffant, maesrin:—*a.* ffyngaid; diflanol; sothachlyd.

Music, miw'-zic, *s.* cerddoriaeth, peroriaeth, alaw, cowyddoliaeth, cerddofyddiaeth, cynganedd, caniadaeth, eilon, eilyw, alon, eilywiant, cethlyddiaeth.

Musical, miw'-zi-cyl, *a.* cerddorol, perorol, cynganeddol, perseiniol, meluber; cysseiniol; awenyddol; eilw.

Musician, miw-zish'-yn, *s.* cerddor, perorydd, alawydd, eilewydd; cerddofydd.

Musing, miw'-zing, *s.* myfyrdod, efyrd.

Musk, mysc, *s.* grablas y llwyn, cenin y brain, grablaid, mwsgr:—*v.* *a.* mysg-eiddio; perarogli â mwsgr.

Musket, mys'-cet, *s.* mwsgr, aerddryll, dywyfwn, gwn rhyfel, dryll; cudyll.

Musketeer, mys-ci-tz'-yr, *s.* mwsgrdw, cadynwr.

Muskiness, mys'-ci-nes, *s.* mwsgeiddrwydd.

Musky, mys'-ci, *a.* mwsgraid; peraroglus.

Muslin, myz'-lun, *s.* mwslin, mwyslin.

Mussel, mys'-sl, *s.* cragenlas=*Muscle*.

Mussulman, mys'-sl-man, *s.* Myslman, Mahometiad, Pfyddloniad (Mahomet-aid).

Must, myst, *v.* rhaid yw, dir yw, angenrhaid yw, mae yn rhaid, y mae'n rheidiol, mae yn angenrheidiol; rheidio; llwydo; dresi:—*s.* gwin newydd, gwin aneplesig, gwin difrwh.

Mustaches, mys-te'-zhys, mys-tæzh'-ys, *s.* pl. trawswch, trawsych, min-gudyn; barf hir ar y wefus uchaf.

Mustachio, mys-ta'-zhö, *s.* trawswch, cudyn min.

Mustard, mys'-tyrd, *s.* cedw, cethw; ceddw, mwstardd, ysnâb.

Muster, mys'-tyr, *v.* cynnull, casglu; rhifo, cyfrif; rhestru, byddino; cad-rifo, cadrestru; ymgynnull, ymglyfar-fod:—*s.* cadbrawf, profweliad byddin, prawf-olygiad milwyr; cadriafad;

byddiniad; casgl, cynnull; casgliad; byddinres; torf, llu. [fyddin.
 Musterbook, mys-tyr-bwc, s. coflyfr y
 Mustiness, mys'-ti-nes, s. llwydni,
 lleithlwydni, mysni; merolaeth.
 Musty, mys'-ti, a. llwyd, llwydlyd;
 mws; drewllyd; sur; merf, marw-
 aidd.
 Mutability, miw-ta-bul'-i-ti, s. cyfnew-
 idioldeb; ansfydlogrwydd, anwadal-
 wch, gwamalrwydd, trafusder.
 Mutable, miw'-tybl, a. cyfnewidiol, ne-
 widiog, ansfydlog, ansafadwy, ys-
 goywan, syfal.
 Mutation, miw-te'-shyn, s. cyfnewidiad,
 newidiad, cyfnewid, aralliad.
 Mute, miwt, a. mud, tawedog, dilafar,
 dystaw, aflafar; mudsain:—s. mud-
 an, mudalarwr; mudsain, mudsein-
 iad, llythyren fud; tom adar, tail
 adar, ystlom adar:—v. n. ystlomi,
 tomi, ysgothi, ystiffio; bwrw tail.
 Muteness, miwt'-nes, s. mudandod, taw-
 edogrwydd, dystawrwydd.
 Mutes, miwts, s. pl. (mewn gram.) mu-
 seiniad, llythyrenau mudion, llyth-
 yrenau mudsain, cydseiniaid mudion;
 mudion:—p, t, c, b, d, g.
 Mutilate, miw'-tu-let, v. a. anafu; hacru,
 anffurfio, llurgunio.
 Mutilation, miw-tu-le'-shyn, s. anafiad,
 anffurfiad, llurguniad.
 Mutineer, miw-tu-ni'-yr, s. terfysgwr,
 gwrthryfelwr, gwrthgodwr.
 Mutinous, miw-tu-nyz, a. terfysglyd;
 gwrthryfelgar.
 Mutiny, miw-tu-ni, s. terfysg, gwrthgod-
 iad, gwrthryfel; gwrthbleidiaid:—v. n.
 terfysgu, gwrthgodi, gwrthryfela.
 Mutter, myt'-yr, v. manson, grwnach,
 myngial, husting, grymial, selgyngu,
 gryngian, grydwst, gythu:—s. man-
 son, grwnach, conach, grwyth, sy-
 gan, sibrwd; baldordd.
 Muttering, myt'-yr-ing, s. grwnach,
 grymial; hustingiad, gosgwyniad.
 Mutton, myt'-tn, s. cig mollt, mollwyn,
 mollt, manllwyn, cig manllwyn, cig
 dafad, cig myharan, cig llwdn dafad.
 Mutual, miw'-cw-yl, a. eu gilydd; y
 naill gan y llall; y naill i'r llall; y
 naill oddi wrth y llall; y naill y llall;
 o'r ddwy ochr; perthynol i'r ddwy
 blaidd; y naill ar ol y llall; pob un yn
 ei dŵo; bob yn ail: olynol, cydgyf-
 ranol; cydgyfnewidiol; adgyrchol,
 atychwelog; cyd-, cyf-, cym-, cys-,
 cy-; deudlog.

Mutuality, miw-cw-al'-i-ti, s. cydgyf-
 newidioldeb, cydgyfnewidiad.
 Mutually, miw'-cw-yl-i, ad. ar gyfnewid,
 ar gylch; ar gylch cyfnewid; yn gyd-
 gyfnewidiol; bob yn eilwers; o bob
 tu; eu gilydd.
 Mux, mycs, s. baw, tom.
 Muzzle, myz'-zl, s. safn, geneu; penfar,
 penor, safnrwym, mwssel:—v. cau
 safn, penffrwyno, penrwymo, safn-
 rwymo, mwsselu; trwyno. [eiddof.
 My, mei, pr. my, fy, ym, mau, fym;
 Mynheer, mun-h'e'yr, s. Isallan, Isal-
 maenwr, Isdiriad. [10,000.
 Myriad, mur'-iyd, s. myrdd, deng mil=
 Myriarch, mur'-i-arc, s. myrwriad.
 Myrmidon, myr'-mi-dyn, s. grafil, dy-
 hiryn, anfadwas.
 Myrrh, myr, s. myr.
 Myrtle, myr'-tl, s. myrtwydd, myrt:—
 sing. myrtwydden.
 Myself, mei-selff', pr. fy hun, fy hunan,
 my hun, ym hunan.
 Mysterial, mus-t'e'-ri-yl, a. cyfrinol, dir-
 gelus, dammegol.
 Mysterious, mus-t'e'-ri-yz, a. dirgel, dir-
 gelaidd, cuddiedig, anglur, cyfriniol,
 rhiniol, cyfrin, tywyll; mwys; dam-
 megol; cyfrinachol.
 Mysteize, mus'-tyr-eiz, v. a. cyfrinio,
 mwysu.
 Mystery, mus'-tyr-i, s. dirgelwch, cyf-
 riniaeth; rhin, mwysder; celfyddyd,
 crefft.
 Mystical, mus'-ti-cyl, a. cyfriniol, rhin-
 iol, cyfrin, dirgel, dirgelaidd, cudd,
 anglur; arwyddol, allegol, ffigrol,
 arwyddlunio.
 Mysticism, mus'-ti-suzm, s. cyfriniaeth,
 cyfriniolaeth; athrawiaeth y cyfrin-
 wyr. [riniad, cyfriniolaidd.
 Mystics, mus'-tics, s. pl. cyfrinwyr, cyf-
 Mystify, mus'-ti-ffe'i, v. a. cyfrinoli, cyf-
 rinio, dirgeledigaethu; tywyllu.
 Myth, muth, s. chwedl, ffugwers, ffug-
 lith, dychymmyg, dammeg, ffug-
 chwedl.
 Mythic, muth'-ic, a. chwedlofyddol,
 chwedlonig, chwedleuawl; ffuglawn,
 chwedlaidd, annyls.
 Mythologist, mu-thol'-o-jist, s. chwedl-
 ofydd, chwedlonydd.
 Mythologize, mu-thol'-o-jeiz, v. n.
 chwedlofyddu, chwedloni; deongli
 dammegion.
 Mythology, mu-thol'-o-ji, s. chwedlofydd-
 iaeth, chwedloniaeth, chwedloneg,
 ffughwedaeth, cyfriniaeth.

N.

NARR

NATU

- N, en, *s.* en=enw 'r bedwaredd lythyr-en ar ddeg (yr unfed gydsain ar ddeg) o'r egwyddor; fel rhifnod, saif N am naw cant=900.
- Nab, nab, *v. a.* cipddal, dal yn ddisym-mwth :—*s.* pen mynydd.
- Nag, nag, *s.* crynfarch, corfarch, merch-yn, ceffyl, nag; gordderchwr.
- Nail, nel, *s.* hoel, hoelen, cethr, cethren; ewin; ewinfedd=2½ modfedd :—*v. a.* hoelio; cethru.
- Nailer, ne'-lyr, *s.* hoeliwr, gof holion.
- Naked, ne'-ced, *a.* noeth, llwm, llym-rig; croenllwm; noeth; diargel; dinawdd; agored; syml; diaddurn; unig.
- Nakedness, ne'-ced-nes, *s.* noethni, noethder; llymder, croenllymdra.
- Name, nem, *s.* enw, henw; enwad, en-wawd :—*v. a.* enwi, henwi; galw; crybwyll.
- Nameless, nem'-les, *a.* dienw.
- Namely, nem'-li, *ad.* dan ei enw, wrth ei enw; yn enwedig; sef, hynyw, nid amgen, sef yw hyn.
- Namesake, nem'-sec, *s.* cyfenwydd, cyd-enw; un o'r un enw ag arall.
- Nap, nap, *s.* hun, hunell, amrentyn, cyntun; dargwsg, darhun; ceden, casnach, ffris, pân; goflew, plucan; cnap, oddf, cnwpa, trum :—*v. n.* huno, gogyngu, dargysgu, cytuno.
- Nape, nep, *s.* gwar; gwegil; pillgorn y gwegil; cymmal y war.
- Naphta, nap'-thy, *s.* gwybyg, gwylog, hedlosbyg, naphtha.
- Napkin, nap'-cin, *s.* llawlian, cedaflen, tywel, napcyn; cewyn.
- Nappy, nap'-i, *a.* cedenog, casnasachog; ewynog, molwynog; cryf, pengryf.
- Narcotic, nar-cot'-ic, *a.* cysgbair, cys-bair, cysgiadol; cysorol, merwinol :—*s.* cysor, cysgbair, cysgfaredd.
- Nard, nard, *s.* nard, nardus, ysbicnard.
- Narrate, nar-ret', *v. a.* adrodd, traethu, hanesu, mynegi.
- Narration, nar-re'-shyn, *s.* adroddiad, hanesiad, traethiad; hanes, mynag, traith; chwedl; ystori.
- Narrative, nar'-ry-tuf, *a.* hanesol; ad-roddgar; chwedleugar :—*s.* hanesiad, traethiad; chwedl, ystori.
- Narrator, nar-re'-tor, *s.* adroddwr, han-eswr, mynegydd, traethadur.
- Narrow, nar'-rô, *a.* cul, achul; cyfyng; cynnwys; caeth; tyn; manwl; main; cyrrith, cybyddlyd; agos; prin :—*s.* culfan; cyfyngder; culfor, basfor :—*v.* culhau, cyfyngu.
- Narrowness, nar'-rô-nes, *s.* culni, cul-der; cyfyngdra; anhaelder.
- Nasal, ne'-syl, *a.* trwynol; firoenol :—*s.* llythyren drwynol; tisgyffyr :—*pl.* trwynolion. [ti, ffield-dra, meff.
- Nastiness, nas-ti-nes, *s.* budredd, bryn-Nasty, nas'-ti, *a.* budr, brwnt, hawlyd, swga; aflan, ffaidd; serth.
- Natal, ne'-tyl, *a.* genedigol, anianol.
- Nation, ne'-shyn, *a.* cenedl, cenel, ciwdod, cenedlaeth, cystlynaeth, ach-en, nasiwn.
- National, nash'-yn-yl, *a.* cenedlaethol, ciwdodawl, cenedlig; gwladwriaeth-ol, gwladol; cyffredinol, cyhoeddus; cenedlgarol; ciwdodgar, gwladgar; arferol.
- Nationality, nash-yn-al'-i-ti, *s.* cenedl-garwch, gwladgarwch; cenedligrwydd, nodwedd cenedl.
- Native, ne'-tuf, *a.* genedigol, anianol, naturiol; cynhenid, cynnwynol; greddfoll; brodoroll; dechreuol; han-fodoll; genidoll; cyn- :—*s.* brodor, priodor, ciwdodwr.
- Nativity, na-tuf-i-ti, *s.* genedigaeth; dydd genedigaeth; cychwyniad.
- Natural, naç'-y-ryl, *a.* naturiol, anian-ol; cynhenid, cynnwynol, genedigoll; greddfoll; hanfodoll; gnawd, rhyw; gordderch, basdardaidd; anghy-reithlawn; tyner :—*s.* symlyn, ffwl geni, gwirioniad, ynyfydyn, ffwlcyn; iolyn; brodor.
- Naturalist, naç'-w-ry-lust, *s.* anianydd, athronydd anianol.
- Naturalization, naç'-w-ral-i-ze'-shyn, *s.* rhyddfreniad; trwyddedogaeth; breiniolaeth.

Naturalize, nac'-w-ry-leiz, *v. a.* rhyddfrenio; trwyddedogi, breinioli; naturioli.

Nature, ne'-cyr, *s.* natur, anian, naturaeth, nawd, natur; greddf, cynneddf, naws, nwyd, teithi; rhyw, math, bath, sut; y byd, y greadigaeth.

Naught, not, *s. dim*, diddym:—*ad. dim*:—*a.* drwg, anfad, diriad; diwerth.

Naughty, no'-ti, *a.* drygionus, mall, anfad, diried, diras; ysgeler; niweidiol; brwnt.

Nausea, no'-shi-y, *s.* gwrthwyneb, gwrthneu, gwrthwynebrwydd, gloesi, gloesygfa, alar, ffieiddrwydd; diflasrwydd.

Nauseate, no'-shi-et, *v.* ffieiddio, casäu, gwrthneu, alaru, llysu; ffionioni, diflasu; cyfogi.

Nauseous, no'-shi-yz, *a.* gwrthwynebyld, alarllyd, gwrthneugar, atgas, ffiaidd, cyfoglyd.

Nautic, no'-tic, } *a.* mordwyol, mor-
Nautical, no'-ti-cyl, } yddol, llongwriol; morol.

Naval, ne'-fyl, *a.* llongawl, llongiadol; llyngesol; morol.

Nave, nef, *s.* both, bogail, bogel; corff eglwys.

Navel, ne'-fi, *s.* bogail; y canol.

Navigable, naf'-i-gybl, *a.* mordwyol, moriadwy, mordwyadwy; llongwriol.

Navigate, naf'-i-get, *v.* morio, mordyo, hwylio, llongwrio.

Navigation, naf'-i-ge'-shyn, *s.* mordwyath, moryddiaeth; morwriaeth, llongwriaeth; mordwyad, hwyliad, llongwriad.

Navigator, naf'-i-ge-tyr, *s.* mordwywr, morofyddwr; moriwr; llywydd llong.

Navies, naf'-iz, *s. pl.* cloddwyr, arllwyswyr, cloddwyr ffyrdd haiarn, arllwyswyr ffyrdd.

Navy, ne'-fi, *s.* llynges, morfyddin, llyngwyn; llongau.

Nay, ne, *ad.* nag e, nag e ddim; na ddo; na, nac; nid felly; yn hytrach; echrê.

Nazarite, naz'-y-reit, *s.* Nasaread; ymddeolwr.

Neal, näl, *v.* tymmeru.

Neap, nöp, *s.* iselfor, treilif:—*a.* isel; treiol.

Near, niyr, *a.* agos, cyfagos; cyfyl, wng, ymwng; prin; aswy; cynnil, cyrrith:—*prp.* ger, ger llaw, yn agos i, yn ymyl, ar gyfyl, agos at, ar bwys:—*ad.* yn agos; braidd, o fewn ychyd-

ig, bron, ymron:—*v.* agosäu, dynesu, nesäu, tynu at, nesu at; dyfod yn agos. [*ad.*]

Nearly, nŷ-yr-li, *ad.* yn agos=Near,

Nearness, nŷ-yr-nes, *s.* agosrwydd, cyfagosrwydd; nesder; carenydd; crintachrwydd, cynnildeb.

Neat, nit, *s.* eidionau, da duon, gwartheg, biw; eidion, buwch:—*a.* glân, glanwaith; pur, disorod; tlws, dillyn, del, hardd, telaid, nardd, gwedd-aid, cain, twtnais, trefnus.

Neatness, nit'-nes, *s.* tlysmi, dillynedd, destlusrwydd, taclusder, perdedd, dellder; glendid; purdeb.

Nebula, neb'-iw-ly, *s.* nifwlen, niwlen, sernifwl.

Nebulous, neb'-iw-lyz, *a.* niwliog, niwlog, cymmylog; tarthiog.

Necessaries, nes'-es-yr-iz, *s. pl.* rheidiau, angenrheidiau, cyfreidiau; anheborau.

Necessary, nes'-es-yr-i, *a.* rhaid, rheidiol, angenrhaid, angenrheidiol; anheborol, anhebor; dir, dilys; gorfodol; hanfodol; anocheladwy:—*s.* rhaid, peth anheborol; rheitty, gudy, ty bach, coddyn.

Necessitate, ne-ses'-si-tet, *v. a.* rheidioli, angenrheidio, gorddenu; dirio, cymhell, gorfod, peri.

Necessitous, ni-ses'-i-tyz, *a.* angenus, rheidus, tlawd; cyfyng.

Necessity, ni-ses'-si-ti, *s.* rheidrwydd, angenrhaid, eisieu, cyfraid; angenoc-tyd.

Neck, nec, *s.* gwddf, gwddwg, gwddw, mwnwgl, mwn, mwnwg.

Neckcloth, nec'-cloth, *s.* lian gwddf, pilyng gwddf, toryng gwddf, gyddygen.

Neckerchief, nec'-yr-çiff, *s.* gyddygen, neisiad gwddf, moled gwddf, neisiad, ffedawnen, ffunen.

Necklace, nec'-les, *s.* mwndlws, mwndorch, torch mwnwgl, mwndel, myndel.

Necromancy, nec'-rö-man-si, *s.* gorcheiniaeth; dewiniaeth, swynyddiaeth, gwarchan, y gelfyddyd ddu.

Nectar, nec'-tyr, *s.* neithdar, diod y duwiau; meluswin.

Need, nid, *s.* angen, eisieu, angenoc-tyd, rhaid, eisiwed, rheidrwydd; achos; diffyg:—*v.* bod yn eisieu; rheidio, angenu.

Needful, nid'-ffwl, *a.* angenrheidiol, angenrhaid, rheidiol, cyfraid; dir; gofynol.

- Neediness, *nîd'-i-nes*, *s.* rheidusrwydd, angenogrwydd, tloidi; prinder, diffyg.
- Needle, *nî'-dl*, *s.* nydwydd, nodwydd, nydwydd ddur, nydell; gwaell, gwa-chell:—*v.* nydwyddo, nydellu.
- Needlework, *nî'-dl-wyrc*, *s.* gwniad-waith; nydellwaith; gwniedyddiaeth; brodwaith, brwydwaith, brodiad, gwaith edeu a nydwydd.
- Needless, *nîd'-les*, *a.* afreidiol, afraid, diangerhaid.
- Needs, *nîdz*, *ad.* o raid, o angenrhaid, rhaid, wrth raid, yn anheborol.
- Nedy, *nê'-di*, *a.* angenus, rheidus, tlawd.
- Nefarious, *ni-fe'-ri-yz*, *a.* ysgymmun, ysgeler, anfad, echryslawd, melldigedig, atgas, annuwiol.
- Negation, *ni-ge'-shyn*, *s.* nag, nacâd, gwad, negyddiad, negyddiaeth, gomeddiad, pall.
- Negative, *neg'-y-tuf*, *a.* nacaol, negyddol, gomeddol, gwadol:—*s.* negydd, nag, nagiedydd, negair:—*pl.* negyddion:—*v.* *a.* nacâu, nagu, gomedd; disbrofi, gwrthbrofi; gwrthod, llysu.
- Neglect, *neg'-lect'*, *v.* *a.* esgeuluso, gwallocâu, pallu:—*s.* esgeulusder, diofalwch; anwall, gwallymgais; dibrisdod, diystyrweh; coll.
- Negligence, *neg'-li-jens*, *s.* esgeulusder, diofalwch; dibrisdod; anghrynoledb, annillynedd, aiferweh; gwall.
- Negligent, *neg'-li-jent*, *a.* esgeulus, diofal, gwallus, diddarbod; annestlus, anghryno, aiferw, aflêr; ysmala, amhryderus.
- Negotiable, *ni-gô'-shi-ybl*, *a.* newidadwy; marchnadol; negesadwy.
- Negotiate, *ni-gô'-shi-et*, *v.* gorchwylio, negeseua, marchnata; trafniid, masnachu, maeliera, ffeirio, gwerthu; cylafareddu, cyflafareddu, cynnadlu; trin; porthmona; cytuno.
- Negotiation, *ni-gô'-shi-e'-shyn*, *s.* negeswriaeth, gorchwyliaeth; cylafaredd, cynnadledd; trafniaeth, masnach.
- Negotiator, *ni-gô'-shi-e'-tyr*, *s.* negeseur, gorchwylwr; cyflafareddwr, cynadlydd; masnacydd, trafniidwr, porthmon.
- Negro, *nî'-grô*, *s.* dyn du, duan, mwyrriad, duantwysyn, muchwysiad, Blowmon, Negro.
- Negus, *nî'-gys*, *s.* chwegwin.
- Neigh, *ne*, *v. n.* gweyru; peuferu:—*s.* gweyriad, peuferiad.
- Neighbour, *ne'-byr*, *s.* cymmydog, cym-
- modog, afaith, eiddwng, nesefin:—*a.* cyfagos, agos; agosaf, nesaf:—*v.* cyffinio, cydio, cyfuno, cynghydio.
- Neighbourhood, *ne'-byr-hwd*, *s.* cymmydogaeth; cyfnesafedd, cyfagosrwydd.
- Neighbourly, *ne'-byr-li*, *a.* cymmydogaidd, cyfeillgar, cariadus:—*ad.* yn gymmydogaidd, fel cymmydog.
- Neither, *nî'-ddyr*, *pr.* na'r nail na'r llall; nid yr un o honyth; nid hyn na hyny:—*c.* na, nac; chwaith, ychwaith.
- Neology, *ni-ol'-ô-ji*, *s.* newydderiaeth; newyddoniaeth, newyddeg, newyddiaeth.
- Nephew, *nef'-iw*, *s.* nai.
- Nerve, *nyrf*, *s.* gieuyn, gi, gien; gwyn; grym, nerth, cadernid:—*pl.* giau:—*v.* *a.* cryfhau, grymuso, cadarnhau.
- Nervous, *nyr'-fyz*, *a.* gieuol, gieuyl; gwynog; cryf; pruddglwyfus, hudgyllig, prudd, duegol.
- Nervousness, *nyr'-fyz-nes*, *s.* gieuogrwydd; gewynogrwydd; cryfder, nerth, yni.
- Nest, *nest*, *s.* nyth, nythaid:—*v.* *n.* nythu; llechu, ymlechu.
- Nest-egg, *nes'-teg*, *s.* wy addawd, nythwy; wy cadw'r nyth.
- Nestle, *nes'-sl*, *v.* nythu; ymsefydlu; adeinio; cynhesu, coledd, maethu; rhagnythu.
- Nestling, *nes'-ling*, *s.* nythgyw, nythai:—*a.* diblu, newydd ei ddeor.
- Net, *net*, *s.* rhwyd; rhwydyn; magl:—*v.* rhwydo; clymu, masgu, rhwydwau; glân ennill; ennill yn rhydd; dwyn elw:—*a.* glân, pur, disothach, coeth; dinam; rhydd, digoll, cyfan.
- Nether, *nedd'-yr*, *a.* is, iselach; isaf; isod; uffernol.
- Nettle, *net'-tl*, *s.* danadl, danad:—*v.* *a.* pigo, colynu, tymmigo, brathu, cythruddo.
- Neurology, *niw-rol'-ô-ji*, *s.* giofyddiaeth, giddarluniaeth.
- Neurotomy, *niw-rol'-ô-mi*, *s.* giddifyniaeth, giddifyniad.
- Neuter, *niw'-tyr*, *a.* amhleidig, amhleidgar; diduedd; canolig:—*s.* amhleidydd, canolydd, medsafwr; canolryw, neodr.
- Neuter gender, *niw'-tyr jen-dyr*, *s.* canolryw, y ganolryw, y neodr, ystlen rydd, rhyw amhblad.
- Neutral, *niw'-tryl*, *s.* amhleidwr; canolydd:—*a.* amhleidol=*Neuter*.
- Neutrality, *niw-tral'-i-ti*, *s.* amhleid-

- ioldeb, amhleidiaeth, amhhlaid; didueddrwydd; canolasaïad; canoligrwydd; amhleidiwyr.
- Neutralize, niw'-taryl-eiz, *v. a.* diffrwytho, anefeithioli, gwrthweithredu; amhleidioli.
- Never, nef'-yr, *ad.* byth ni, byth nid, byth nis; erioed ni; ni...byth; nid...erioed; ni...un amser; nid...yn dragwydd; erioed; byth; ni; na, nad, nas.
- Nevertheless, nef'-yr-ddy-les, *ad.* er hyn i gyd, er hyn i gyd, er hyn oll, er hyn, er, anllai, eto, eisoes, eisys.
- New, niw, *a.* newydd; diweddar; crai, croyw, eri, fires.
- Newfangled, niw'-ffang'-gld, *v. a.* newyddu;—*a.* newyddffuriog; newyddgoeg; coegwych; newyddus.
- Newly, niw'-li, *a.* yn newydd, o'r newydd.
- Newness, niw'-nes, *s.* newydd-der, newyddrwydd; croywder, irder, gwyrffedd; diweddarweh.
- News, niwz, *s.* newyddion, newydd; chwedlau, chwedl; newyddiadur.
- Newspaper, niwz'-pe-pyr, *s.* newyddiadur, papur newydd, newyddor, newyddur, newyddlen, newyddgrawn.
- New-year's-day, niw'-yrrz-de', *s.* dydd calan. [ig.]
- New-year's-gift, niw'-yrrz-gift', *s.* calen-
- Next, neest, *a.* nesaf, agosaf, cyfnesaf;—*ad.* yn agosaf; yn y lle nesaf.
- Nib, nub, *s.* pig, gyfin, gylf; trwyn; blaen, pwynt; geneu.
- Nibble, nub'-bl, *v.* deintio, dargnoi, malgnoi, tamigo; enithio; cnofain; lledfeio;—*s.* goddeintiad, dargnoad, tamigiad.
- Nice, neis, *a.* moethus, danteithiol, ammeuthyn; llednais, destlus, nais, dillyn, pefr, cain, deiniol, teg, tlws; manwl, cywrain, cynnil, dichlyn, cywir; diera; tyner, blydd, esmwyth; main; peryglus, anturus; dibwys; coeth; gwan, ffol.
- Niceness, neis'-nes, *s.* moethusder, mwythusrwydd; lledneisrwydd; manyldeb, cywreinarwydd; goifanylodd; dicrawch.
- Nicety, nei'-si-ti, *s.* manylder, cywreindeb, lledneisrwydd, dillynedd, neisrwydd; cywreinaith.
- Niche, neic, *s.* cloer; eilunfa.
- Niche, nic, *s.* yr iawn amser; amser penodol; ergyd ennillgar, ergyd hapus; rhwng, bwch;—*v. a.* taraw,
- taro wrth, cyffwrdd â; taro 'r hoel ar ei phen, taro 'r nod; iawn amseru; somi; cyttaro; rhygnu, rhicio, rhintio, hacio.
- Nickname, nic'-nem, *s.* llysenw.
- Nictation, nic-te'-shyn, *s.* ysmiciad, amrantiad, amneidiad â llygad.
- Nidge, nij, *v. a.* morthwylio ceryg.
- Nidour, nei'-dyr, *a.* arogl, sawr.
- Nidulation, nud-iw-le'-shyn, *s.* nythdrygiad, nythdrig.
- Niece, nis, *s.* nith.
- Niggard, nug'-yrd, *s.* cybydd, cerlyn, anhael;—*a.* cybyddlyd, crintach, cyrith;—*v. a.* cynnilo, crintachu, tolio; gwasgu.
- Nigh, nei, *a.* agos, cyfagos; cyfyl, wng;—*ad.* yn agos; nid neppell; braidd, bron, o fewn ychydig.
- Night, neit, *s.* nos, noswaith, noson, nosig. [fysgwr.]
- Nightbrawler, neit'-bro-lyr, *s.* nosder.
- Nightcap, neit'-cap, *s.* cap nos.
- Nightfall, neit'-ffol, *s.* cyfnos, chwinsafn, noswyl, yr hwyr, ucher.
- Nightfire, neit'-ffeiyr, *s.* ellyldan, hudlewyrn, hudlewyrn, malldan, tân ellyll, tân nos.
- Nightingale, neit'-ing-gel, *s.* eos.
- Nightmare, neit'-meyr, *s.* hunllef, gwyll = *Nightmag.*
- Nightshade, neit'-shed, *s.* cysgiadur, mochlys, llyisiau 'r moch.
- Nightwatch, neit'-woç, *s.* gwyliadwriaeth nos, noswylfa.
- Nigrescent, ni-gres'-sent, *a.* yn dno, yn tywyllu; duaidd, caddugol, gwylllog.
- Nil, nul, *v.* anewyllysis; gwrthod;—*s.* preswreichion, gwreichion pres wrth ei goethi.
- Nimble, num'-bl, *a.* gweisgi, gwisgi, siong, heini, bywiog, cyffym, buan, chwinnwath, chwai.
- Nimbleness, num'-bl-nes, *s.* buanderau, cyflymder, bywiogrwydd.
- Nine, nein, *a.* naw;—*s.* naw.
- Ninefold, nein'-ffold, *a.* nawplyg, nawgwaith.
- Nineteen, nein-tin', *a.* pedwar ar bynthege; deg a naw=19.
- Nineteenth, nein-tinth', *a.* pedwerydd ar bynthege.
- Ninetieth, nein'-ti-eth, *a.* degfed a phedwar ugain.
- Ninety, nein'-ti, *a.* deg a phedwar ugain, pedwar ugain a deg, nawdeg=90. [fed.]
- Ninth, neinth, *a.* nawfed;—*s.* y naw-

Nip, nup, *s.* eno, enoad, brathiad; erimp; craff, gwasgfa; tamigiad; trychyn; deifiad; gwawdair, cellweirgno; trafhwngc:—*v. a.* enoi, brathu; trychu; tocio; deifio, gwywo; gwasgu.

Nippers, nup'-yrz, *s. pl.* gefeilan, craf, gefail; rhwymgyrd.

Nipple, nup'-pl, *s.* diden, diton, tethan, didi, penig bron, penig; teth.

Nipplewort, nup'-pl-wyrt, *s.* cartheig.

Nisi prius, nei'-si prei'-ys, *s.* penaglys, cynnyfodlys, llys yr achosion gwledig; penagwys, cynnyfodwys; gwŷs, gwarant.

Nit, nut, *s.* nedden, wy lleuen.

Nitrate, nei'-tret, *s.* blorhalan, blorgris.

Nitre, nei'-tyr, *s.* blawr, creighalen, nit. [halig.]

Nitric, nei'-tric, *a.* blorig, blorin, creig-Nitric acid, nei'-tric as'-ud, *s.* sur blorig, blorsur.

Nitrify, nei'-tri-fei, *v. a.* bloreiddio, creighalu.

Nitrogen, nei'-trö-*jen*, *s.* blorai=un o ranau cyfansawdd yr awyr.

Nitrogen gas, nei'-trö-*jen* gas, *s.* blornwy, nwy blorig; blorai.

No, nö, *ad.* ni, nid, nis, na, nac, nad, nas; dim, o ddim, nid dim; nag e, nac e, nab e, nid e; na ddo:—*a.* neb; nid...neb, nad...neb; nid...un, nad...un; neb...un, nebawd; dim; nid...dim; nebrhyw; nid...nebrhyw; ni, nid, nis, na, nac, nad, nas.

Nobility, nö-bul'-i-ti, *s.* dyledogrwydd, pendefigrwydd, pendefigaeth, uchel-fonedd, boneddigrwydd, boneddigeiddrwydd, bonedd; uchelyrwoaeth; uchelwaedoliaeth; uchelurddas; cyfurddoriaeth; mawredd, gwycheder; pendefigion, dyledogion, arglwyddi.

Noble, nö-bl, *a.* pendefigol, dyledog, urddasol, rhieddog, rhiol, rhial, boneddigaidd, boneddig; uchelyrwy; ardderchog, enwog, godidog, arhydeddus, dyrchafedig; mawrwyh; arwr-aidd; rhywiog, diledryw; cleufryd, haelionus; syberw; dinam:—*s.* pendefig, dyledog; arglwydd, arlwydd, por, cyfurddor, boneddig; nobl, noblen=darn aur gwerth ös. 8c.

Nobleman, nö-bl-man, *s.* pendefig=*Noble*, *s.*

Nobleness, nö-bl-nes, *s.* pendefigrwydd=*Nobility*.

Nobless, nö-ble's, *s.* pendefigion, dyledogion; bonedd.

Nobody, nö'-bod-i, *s.* neb, nebun; neb rhyw ddyn; nid neb; nebawd, dim un.

Nocent, nö'-sent, *a.* niweidiol, drwg, asgenol.

Nocturnal, noc'-tyr-nyl, *a.* nosol, nosweithiol; peunosol, beunoeth, beunos, bob nos:—*s.* nosfynag, deial nos.

Nod, nod, *v.* amneidio, awgrymu, penoblygu, penogwyddo; hepian, pendrymu:—*s.* amnaid pen; awgrym, munud; hepian; gorchymymyn.

Nodation, nö-de'-shyn, *s.* clymiad.

Noddle, nod'-dl, *s.* penglog, copa, pen-siolyn; gwegil.

Noddy, nod'-i, *s.* symlyn, ffwlcyn, catffwl, cadafael, hurtyr; morwennol.

Node, nöd, *s.* cwlwm, cwlm; oddf; cwgn; croesglwm, trawsglwm.

Nodous, nö'-dyz, *a.* clymog; oddfog; darglymol.

Nogin, nog'-un, *s.* picyn, picynen; cwpan.

Noise, noiz, *s.* swyn; twrf, dadwrdd, twrw, trwst, dwndwr, aedd; sain; llais; si; nad, cri:—*v.* seinio, trystio, diaspod; lleisio, dadwrdd, tyrfu; nadu; bloeddio, darstain; dwndro.

Noisiness, noi'-zi-nes, *s.* dadyrddgarwch, tyrddgarwch.

Noisome, noi'-sym, *a.* niweidiol, adwythig, gwenwynig, erchyslawyn; ffaidd, atgas, ffinion; afiach; drewllyd; gwrthan.

Noisy, noi'-zi, *a.* trystfawr, dadyrddol, seinfawr, gwaeddfan, didaw, siaradus, brochus.

Nomadic, nö-mad'-ic, *a.* crwydrol, gwib-iog; bugeilaidd; anwar, gwyllt.

Nome, nöm, *s.* rhandir, talaeth, parth; crange, ysgrange, canger.

Nomenclature, nö-men-clé'-cyr, *s.* enwadur; geirlyfryn; celfenwau; desebiaeth.

Nominal, nom'-i-nyl, *a.* enwol; galwed-igol:—*s.* Enwoliad, Enwolwr=dysgybl Occam yn y 14eg canrif.

Nominate, nom'-i-net, *v. a.* enwi, henwi; cyfenwi; galw; penodi.

Nomination, nom-i-ne'-shyn, *s.* enwad, enwedigaeth; penodiad, appwyntiad; galwad.

Nominative, nom-i-ne'-tuf, *a.* enwedigol, enwadol:—*s.* enwai, enwadydd, enwedigaethydd, enwedigydd; cyflwr enwadol; y cwmpawd enwadol; gosail sylfon, testyn = *Nominative case*.

Nominee, nom-i-né', *s.* enwai, henwai; un a enwir.
 Non, non, *prf.* an-, di-, af-; nid, nis, ni.
 Nonage, nyn'-ej, *s.* anoed; maboed, mebyd, ieuencyd; tanoedogryydd.
 Non-appearance, non-ap-pi'yr-yms, *s.* absenoldeb, ammhresenoldeb; pall ymddangosiad; tormach, toriad mech-ni.
 Nonattendance, non-at-ten'-dans, *s.* anweinyddiad, anymroddiad; anwydd-fodoldeb.
 Nonchalance, nong-shal-ons', *s.* anys-tyriaeth, diofalwch, annyddordeb.
 Nonconductor, non-con-dyc'-tyr, *s.* an-arweinydd, annhywysydd, anarwein-ior.
 Nonconformist, non-con-ffor'-must, *s.* anghydfurfiwr, anghydymffurfiwr, ymneilldŵwr.
 Nonconformity, non-con-ffor'-mi-ti, *s.* anghydfurfiaeth; ymneillduaeth; anghydsyniad.
 Nondescript, non'-di-script, *a.* annar-luniedig, annysgrifedig; afreolaidd, dilun:—*s.* peth annarluniedig; annys-grif.
 None, nyn, *a.* neb, nebun, nebawd; nid...neb, nid...yr un; dim, dim un:—*s.* neb, nebawd, dim un.
 Nonentity, non-en'-ti-ti, *s.* anendid, an-fodoldeb, dihanfodedd, diddym.
 Nones, nōnz, *s.* Nonau, y Nawiau=7fed dydd o Fawrth, Mai, Gorphenaf, a Hydref, a'r 5med o'r misoedd ereill yn hen galendar y Rhufeiniaid.
 Nonsuch, non-syc', *s.* un digymhar, peth digyfelyb.
 Non-existence, non-eg-zus'-tens, *s.* men-did=Nonentity.
 Nonpareil, non-py-rel', *s.* peth digymhar; yr afal digymhar; anghymharen, aneisoren=argrafflythyren fechan:—*a.* digymhar, digyfelyb, digyfeisor.
 Nonplus, non'-plys, *s.* dyrswch, dyrsyni, pendod, attal:—*v.* *a.* dyrysu, nid-ro; taro un yn fud.
 Nonresidence, non-res'-i-dens, *s.* an-nhri-giant, ammhreswyliaeth.
 Nonresident, non-res'-i-dent, *a.* an-nhri-gianol, annhreffig, anghyfarosol.
 Nonresistence, non-ri-sus'-tens, *s.* an-wrthryn, diwrthyniad, anwrthwyne-bedd.
 Nonsense, non'-sens, *s.* afreswm, ansyn-wyr, ffoledd, ynfydrwydd, filadredd, ffregod, coegiaith, filloreg, gwagedd.

Nonsensical, non-sen'-si-cyl, *a.* disyn-wyr, direswm, ffol, ynfyd, anghall.
 Nonsuit, non'-siwt, *s.* anhawl, coll cwyn:—*v.* *a.* anholi, dihawlio.
 Nook, *nwc*, *s.* congl, cornel, ongl, ebach, eilfach, cilan, cinnel, gwig.
 Noon, *nwn*, *s.* canol dydd, hanner dydd, nawn:—*a.* nawnol.
 Noonday, *nwn'-de*, *s.* canol dydd=Noon.
 Noose, *nwz*, *s.* byddag, tagfagl, cwlwm rhedeg; magl:—*v.* *a.* byddaglu, maglu, rhwydo, bachellu, dyrysu.
 Nor, nor, *c.* na, nac.
 Normal, nor'-mal, *a.* rheolaidd; egwydd-orol, cynwyddorol, elfenol, trawaidd:—*s.* sythlin, cromsyth.
 North, north, *s.* gogledd, cledd:—*a.* gogleddol, gogleddig.
 Northeast, north'-ist, *s.* gogledd-ddwyr-ain, cledd-ddwyrain:—*a.* gogledd-ddwyrainiol.
 Northerly, nor'-dyr-li, *a.* gogleddol:—*ad.* yn ogleddol, tua'r gogledd.
 Northern, nor'-ddyrn, *a.* gogleddol; yn y gogledd, tua'r gogledd.
 North pole, north pōl, *s.* pegwn y go-gledd, y pegwn gogleddol.
 North star, north star, *s.* seren y go-gledd, y seren ogleddol, seren pegwn y gogledd.
 Northward, north'-ward, *a.* tua'r go-gledd; i'r gogledd.
 Northwest, north'-west, *s.* gogledd-or-llewin, cleddorllewin:—*a.* gogledd-orllewinol, cleddlewinol.
 Northwind, north'-wund, *s.* gogledd-wynt.
 Nose, nōz, *s.* trwyn; rhŷn, ffroen:—*v.* *a.* trwyno, ffroeni, arogl; wynebu.
 Nosegay, nōz'-ge, *s.* blodeuglwm, twff, gwallglwm, clwm o flodau.
 Nosle, noz'-zl, *s.* trwynig, blaen, pig; trwyn megin.
 Nosology, nō-zol'-ō-ji, *s.* clefydeg, clwyf-ofyddiaeth.
 Nostril, nos'-trul, *s.* ffroen.
 Nostrum, nos'-trym, *s.* cyfaredd, coeg-feddyginiaeth, celgyffer, cuddgyffyr.
 Not, not, *ad.* ni, nid, nis; na, nac, nad, nas; di-, an-, af-; nid...dim oll; nag e ddim.
 Notable, nō'-tybl, *a.* hynod, nodol, nod-edig, enwog, honaid, hysbys; gweith-gar, diwyd:—*s.* pendefig, dyledog, boneddig.
 Notary, nō'-tyr-i, *s.* nodiadur, nodied-ydd, dylnodydd; ysgrifenedydd.

Notation, nō-tē'-shyn, *s.* nodiant, nodiad; nod; meddwl, ystyr.
 Noteh, noc, *s.* bwlch, rhwgn, rhic, rhint, crif, gwlf, hac:—*v. a.* bylchu, rhicio, rhintachu.
 Note, nōt, *s.* nod; arwydd; sylw, arnod, eglurnod; nodyn; llythyryn, ysgrifnod; coel; marc; cofnod; ysgrifen; enw, cymmeriad, enwog-rwydd; gradd, tōn, acen; goslef, llais, cān, erddygan; seinnod, tonnod:—*v. a.* nodi; sylwi; cofnodi; llyfru; arnodi; marcio, dynodi; hysbysu; ysgrifenu; acenu, pyngcio.
 Note-book, nōt'-bwc, *s.* nodlyfr.
 Noted, nō'-ted, *a.* nodedig, hynod, clodfawr; carn, cyfaddef; addefadwy.
 Nothing, nyth'-ing, *s.* dim, diddym; defnydd:—*ad.* dim; dim oll.
 Notice, nō'-tus, *s.* sylw; hysbysrwydd; hysbysiad; rhybydd, gwŷs; gwybod-aeth, copinod; hysbyseb; awgrym; nod; syniad; ystyriaeth; crybwylliad:—*v. a.* sylwi; gweled, canfod; ystyried.
 Notification, nō-ti-ffī-cc'-shyn, *s.* hysbysiad, rhybydd; hysbyseb; mynegiad.
 Notify, nō-ti-ffēi, *v. a.* hysbysu; cyhoeddi, mynegi.
 Notion, nō'-shyn, *s.* tyb, dychymmyg, meddwl, syniad, amcan, bryd, barn, cyffred, dirnadaeth; delfyd, meddyl-rith, meddylrych; ystyr, arwyddoc-ād, deall; rhith, cyfebrwydd; tuedd, credd.
 Notional, nō'-shyn-yl, *a.* tybiol, dychymmygol, amgyffredol, delfydol; mympwyol, amcanol.
 Notoriety, nō-tō-rei'-i-ti, *s.* hynodrwydd, cyhoeddusrwydd, rhempusrwydd; hysbysrwydd.
 Notorious, nō-tō'-ri-yz, *a.* hynod, honaid, cyhoeddus; hysbys, carn; rhemp; amlwg, goleu; erchyll; gwarthus, nodedig.
 Notwithstanding, not-wuth-stan'-ding, *c.—p.* er, er hyny, er hyn oll, er hyn i gyd; eto, hagen, anllai; heb na ludd na rhwystr.
 Nought, not, *s.* dim, diddym.
 Noun, noun, *s.* enw, henw; gair.
 Nourish, nyr'-ish, *v.* magu, maethu, meithrin, ymgeleddu, cynnal; porthi.
 Nourishment, nyr'-ish-ment, *s.* maeth, magwriaeth; lluniaeth, bwyd, ym-borth. [newyddiant.
 Novation, nō-fē'-shyn, *s.* newyddiad,
 Novel, nof'-el, *s.* newydddeb, ffugeb,

chwedl, ffughanes, ffugdraith, ffuglith, ffugchwedl, ystori ddychymmyg, coegchwedl, nofel; newydddarch, rheithattodiad.
 Novelist, nof'-el-ust, *s.* newydddebydd, ffugchwedlwr, newyddwr; nofelydd; newyddieddyr.
 Novelty, nof'-el-ti, *s.* newyddrwydd, newydddeb; newyddbeth.
 November, nō-fem'-byr, *s.* Tachwedd, mis Tachwedd=yr 11fed mis.
 Novice, nof'-us, *s.* newyddian; dechreuwr; dysgybl ysbās; creiddyn, gwr prawf.
 Noviciate, } nō-fish'-et, *s.* newyddian
 Novitiate, } aeth; creiddyniaeth; cyflwr ysbās.
 Now, now, *ad.* yn awr, yr awr hon, yr awron, yr awran; y pryd hwn; ar y pryd hyn; yn bresennol; ar hyn o bryd; nan; bellach, weithian, weithion, ac, a'r:—*s.* yr awr hon, y pryd hon, yr amser presennol.
 Nowhere, nō'-hweyr, *ad.* nid yn unman, nid yn unlle.
 Nowise, nō'-weiz, *ad.* nid mewn un modd; dim mewn un modd.
 Noxious, noc'-shyz, *a.* niweidiol, adwythig, erwinol, dryglawn, drwg; afiach; euog; anafol, gwrthun.
 Noxiousness, noc'-shyz-nes, *s.* niweidiolrwydd, dryglonedd; afiachusrwydd.
 Nubilous, niw'-bu-lyz, *a.* cymmylog; tywyll.
 Nucleus, niw'-cli-ys, *s.* cnewullyn; hywyn; creiddyn, canolgorff; canolfa, canol. [anol.
 Nude, niwd, *a.* noeth, llwm; dirym,
 Nudity, niw'-di-ti, *s.* noethni, noethder; noethlyman, noethlun, llyman noeth.
 Nugatory, niw'-ge'-tyr-i, *a.* ofer, gwag, coeg, dibwys; dirym, aneffeithiol.
 Nuisance, niw'-syns, *s.* casbeth, blin-beth; niwed, cawdd.
 Null, nyl, *v. a.* dirymu, diddymu, dil-ēu. [ymu.
 Nullify, nyl'-i-ffei, *v. a.* diddymu, dir-Nullity, nyl'-i-ti, *s.* diddym, diddym-dra, dirymedd.
 Nymb, nym, *a.* merwinllyd, marwaidd, marw, diffwrwyth; cyffiedig, ffērllud; hurt:—*v. a.* merwino, cyffio, marweiddio, diffwrwytho, fferu.
 Number, nym'-lyr, *s.* rhif, nifer, rhifedi, cyfrif; rhifyn; rhifran; llu, luaws, llawer; mydr, prydyddiaeth, barddoneg, cān, pennill:—*v. a.* rhifo, cyfrif, rhifnodi, dyrifo.

Numberless, nym'-byr-les, *a.* ancirif, afrifed, dirif, annifeiriol, afrifol.
 Numbers, nym'-byrz, *s. pl.* rhifau; mydr; cynganeddion, mesurau, banau.
 Numberness, nym'-nes, *s.* merwindod, cyfflogrwydd, marwder; diffwrwythdra; cysgfa; ewinrhew; ffeidod; di-deimladrwydd.
 Numerable, niw'-myr-ybl, *a.* rhifadwy, hyrif, cyfrifadwy.
 Numerical, niw'-myr-yl, *a.* rhifol, niferol, nifeiriol, dyrifol:—*s.* rhifnod, rhifeb.
 Numerary, niw'-myr-yr-i, *a.* rhifiannol, nifeiriannol, cyfrifedigol.
 Numeration, niw'-myr-e'-shyn, *s.* rhifiant, rhifiad, rhifedigaeth, dyrifiad; rhifnodiant, rhiflead.
 Numerator, niw'-myr-e-tyr, *s.* rhifydd, rhifedydd, rhifnodydd, niferai.
 Numerical, niw'-mer'-i-cyl, *a.* rhifol, niferol, rhifnodol, rhifnodiadol; cyfrifedigol.
 Numerous, niw'-myr-yz, *a.* lluosog, lliosog, niferog; cynganeddol, sein-iol.
 Numaskull, nym'-scyl, *s.* penbwl, clwpa, hurthgen, penrhyddyn, catwrdd, delff, llelo.
 Nun, nyn, *s.* lleian, monaches; llygoden y derw, cap y lleian.
 Nunchion, nym'-shyn, *s.* cynnwysfwyd; byrbryd, prydawnfwyd, rhyngfwyd.
 Nuncio, nyn'-shii-ö, *s.* cenad y Fab; cenad, cenadwr, negesydd.
 Nunnery, nyn'-yr-i, *s.* lleiandy, gwryfydy. [iorol.
 Nuptial, nyp'-shyl, *a.* priodasol; neith-Nuptials, nyp'-shylz, *s. pl.* priodasau; neithior; awys.
 Nurse, nyrs, *s.* mammaeth, maeth-wraig,

magi, meithrines, maethfam, magwres:—*v. a.* magu, maethu, meithrin, mammaethu; porthi, cynnal.
 Nursery, nyr'-syr-i, *s.* meithrinfa, maethfa, magfa, maethle; cymhlanfa, planigfa, planfa.
 Nursling, nyrs'-ling, *s.* plentyn maeth; megyn, maethfab; matan, plentyn; maethferch.
 Nurture, nyr'-cyr, *s.* maeth, magwriaeth, meithriniaeth; lluniaeth, ymborth; addysg:—*v. a.* maethu, meithrin; magu, amgeleddu; cynnal; porthi; addysgu.
 Nutation, niw'-te'-shyn, *s.* hepiad; hepynod, crynysgog, siglymmod.
 Nutcracker, nyt'-crac-yr, *s.* gefail gnau; aderyn y cnau.
 Nutgall, nyt'-gol, *s.* afal y derw, darafal, dargneuen,
 Nutmeg, nyt'-meg, *s.* mosgneuen, pergneuen, cneuen ber yr India, pergair.
 Nutriment, niw'-tru-ment, *s.* maeth; lluniaeth, ymborth; magwriaeth, meithriniaeth.
 Nutritional, niw'-tru-men'-tyl, *a.* maethol, maethlawn, maethgar, maethrinol.
 Nutrition, niw'-trish'-yn, *s.* maethiad, maeth, magwriaeth, meithriniaeth.
 Nutritious, niw'-trish'-yz, } *a.* maethol,
 Nutritive, niw'-tru-tuf, } maethus, maethiannol, meithinaidd.
 Nutshell, nyt'-shel, *s.* plisgyn cnenen.
 Nut-tree, nyt'-tri, *s.* collen, collwydden; pren cnau, cneuwydden.
 Nymph, numph, *s.* duwies y mynyddoedd; angyles, duwies, dwyfan, elen; chwibleian; tlosferch, mireinferch, tlogwryf, meinir, gwenfan, gwen; cangen; sidanen; bun, geneth, rhian; chwiler, chwilyern, elindys, llyndys.

O.

O, ö, *s.* o=enw'r bymthegfed lythyren (y bedwaredd lafariad) ö'r egwyddor:—*in.* O! A! ow! oio! och! ha! wi!
 Oak, öc, *s.* derwen, där, masbren.
 Oakapple, öc'-ap-pl, *s.* afal y derw, darafal. [aidd.
 Oaken, ö'-cn, *a.* derwin, derwol, derwoak-galls, öc'-golz, *s. pl.* afalau'r derw.
 Oakum, ö'-cym, *s.* carth, breisgion.
 Oar, öyr, *s.* rhwyf, rhwyflath, rhodol, rhodl:—*v.* rhwyfo, rhodli.

Oasis, ö'-y-sus, *s.* tiryngys; ffaethfan; glesygen, gwerddon.
 Oat, öt, *s.* ceirchen:—*pl.* ceirch.
 Oatcake, öt-cc, *s.* teisen geirch.
 Oaten, ö'-tn, *a.* ceirchaidd.
 Oaten-bread, ö'-tn-bred, *s.* bara ceirch.
 Oat-grass, öt'-gras, *s.* ceirchwellt.
 Oath, öth, *s.* llw, llwf; twng; llawgair; rhaith; cyngrair; achred.
 Oathbreaking, öth'-bre-cing, *s.* tor llw, anndon, anudoniaeth.

- Oatmeal, *öt'-mäl*, *s.* blawd ceirch.
 Oats, *öts*, *s. pl.* ceirch.
 Ob, *ob*, *prf.* am; o flaen, yng ngwydd, yng nghyleh; gwrth-, gor-; yn ar.
 Obduracy, *ob-diw'-ry-si*, *s.* caledrwydd, caledwch; pen-galedrwydd, gwar-galedwch, calongaledwch; cyndynrwydd, ystyfnigrwydd.
 Obdurate, *ob-diw-ret*, *a.* caled; pen-galed; cyndyn, anhyblyg; blwg, garw.
 Obdure, *ob-diw'yr*, *v. a.* caledu; calon-galedu.
 Obedience, *ö-bi'-di-ens*, *s.* ufydd-dod, ufyddhäd, ufyldod; gostyngedd-rwydd; gwarogaeth.
 Obedient, *ö-bi'-di-ent*, *a.* ufydd, ufyddgar, ufyll, uddyf, gostyngedig; darostyngedig; tanlwydd.
 Obeisance, *ö-be'-syns*, *s.* ymgrymiad, ymostyngiad, moesblygiad; plygiad pen, bow, moes.
 Obelisk, *ob'-i-lusk*, *s.* ffeinadail, pig-adail, pedrygwrn, pedryffain, conadail; cofgolofn, colofn; bidog, bernod, nod y bër, bër=† †.
 Obesity, *ö-be's'-i-ti*, *s.* tewder, cnodigrwydd, cigogrwydd; brasder.
 Obey, *o-be'*, *v.* ufyddhau, ymostwng i, gwrandao ar.
 Obituary, *ö-bi'-iw-yr-i*, *s.* trengres, trengrestr, margofres, cofrestr y meirw, margofiant; cofiant; marwolaethau; cofres cofarwyliau:—*a.* trengresol, margofresol.
 Object, *ob'-ject*, *s.* gwrthrych, gwrthdrrych; peiawd; peth; amlygyn; tremyd, tremynawd; adlwg; tuedd-nod; bwriad.
 Object, *ob-ject'*, *v.* llysu, gwrthod, gwrthneu, eithro, gwrthwynebu; gwrthateb, gwrthebu, gwrthddadleu; achwyn; danned, edliw.
 Objection, *ob-je'-shyn*, *s.* gwrthddadl, gwrtheb, gwrthair, gwrthreswm, gwrthosod, gwrthddadleu; gwrthwynebiad, gwrtheuad, beiad; ammeu; nam, rhwystr.
 Objectionable, *ob-je'-shyn-ybl*, *a.* gwrthodadwy, eithradwy, llysadwy; beiadwy, hygwl.
 Objective, *ob-je'-tuf*, *a.* gwrthdrrychol; peiol, adlygol.
 Objective case, *ob-je'-tuf ces*, *s.* cyflwr gwrthdrrychol, achos gwrthdrrychol, y gwrthdrrych, y gwrthdrrychai.
 Objector, *ob-je'-tyr*, *s.* gwrthebwr, gwrthddadlydd, gwrthddadleuwr.
- Oblate, *ob-let'*, *a.* llethgrwn, llethbegynol, golethgrwn.
 Oblation, *ob-le'-shyn*, *s.* offrwm; rhodd, cyflwyn; aberth.
 Obligation, *ob-li-ge'-shyn*, *s.* rhwymedigaeth, rhwym, ymrwym; rhwymiad; rhwymeb, ysgrifrwym; ammod; dyled, dyledswydd, daffar; cymmwynas; gorfod, gorfodaeth.
 Obligatory, *ob-li-ge-tyr-i*, *a.* rhwymedigol; dyledus, arddyledog; anmodol; gorfodol.
 Oblige, *ö-bleij'*, *v. a.* rhwymo, gorfod, dirgymhell, darffar, arddyledogi; boddhau.
 Obliged, *ö-bleij'd*, *p. p.* rhwymedig, dyledus; diolchgar.
 Obligee, *ob-li-je'*, *s.* rhwymedydd, derhyniwr ysgrifrwym; y gofynydd; gorfodai.
 Obliging, *ö-blei'-jing*, *a.* cymmwynasgar; cyweithas, caruaidd, hynaws; dygiadus, munudol, moesgar.
 Obligor, *ob-li-gor'*, *s.* ymrwymydd, y rhwymedig; ysgrifymrwymydd, dyledwr.
 Oblique, *ob-li'-c*, *a.* gŵyr, gwyrgam, gwyrog, addwyr, llethraws, ystlysol, lleddf, gosgoawl, traws.
 Obliterate, *ob-lut'-yr-et*, *v. a.* dilëu; dadlythyru, dadnodi, dadgraffu; dyfetha, difodi.
 Obliteration, *ob-lut-yr-e'-shyn*, *s.* dilead; dadlythyriad; dioliad, dadnodiad; dystrywiad; difodiad.
 Oblivion, *ob-luf'-iyn*, *s.* anghof, anghofiant, ebargofiad, tellwedd; anghofraith, ebargofraith.
 Oblivious, *ob-luf'-iyz*, *a.* anghofus, ebargofus, ebargofiol, anghofiol.
 Oblong, *ob'-long*, *a.* hirgul; hirgrwn.
 Obloquy, *ob'-lö-cwi*, *s.* gogan, enllib, athrod, anair, cabl, absen; difriaeth; cabledigaeth; gwarth, gwaradwydd.
 Obnoxious, *ob-noc'-shyz*, *a.* darostyngedig, rhwymedig; agored, atebol; hygosp, euog; cas, ffaidd, atgas; blin; anghymeradwy; drwg, niweidiol.
 Obnoxiousness, *ob-noc'-shyz-nes*, *s.* darostyngedigaeth; hygospedd; euogrwydd; atgasrwydd; drwg.
 Obsene, *ob-sen'*, *a.* budr, brwnt, aflan, serth, ammhur, croesanaidd; anllad; ffaidd, cas; gwrthun; cywilyddus; ysgeler; anhylywdd.
 Obsenity, *ob-sen'-i-ti*, *s.* budredd, brynti, aflendid, serthedd; anniweirdeb,

- trythyllwch; anlladiaith, croesan-aeth; atgasrwydd.
- Obscuration, ob-sciw-re'-shyn, *s.* tywyll-iaid; tywyllwch, caddug.
- Obscure, ob-sciw'yr, *a.* tywyll, aneglur, anoleu, cudd; dinod, anhynod, anhysbys; isel; dyrys, astrus; anhyddallt, diarffordd; ammherffaith:—*v.* *a.* tywyllu, cymmylu; cuddio; celu, llychwino.
- Obscurity, ob-sciw'-ri-ti, *s.* tywyllwch, caddug, anghlaerder, gwyll, aneglurdeb; dinoddedd, anenwogrwydd, iselradd.
- Obsequies, ob'-si-cwuz, *s. pl.* arwyl, defodau angladd, arwylddefodau.
- Obsequious, ob-si'-cwi-yz, *a.* ufyddgar, ufydd, moesgar, gwasanaethgar; gwasaid; ymroddol.
- Obsequiousness, ob-si'-cwi-yz-nes, *s.* ufyddgarwch, hyblygedd; gwasanaethgarwch.
- Observable, ob-zyr'-fybl, *a.* nodadwy, gwiwnod, sylwadwy, gweladwy, canfyddadwy; nodedig; eglur.
- Observance, ob-zyr'-fyns, *s.* cadwraeth, cyflawniad, gwneuthuriad, cadwedigaeth; cyfarchwyliad; parch; ystyriaeth, trefniad, rheol, defod.
- Observant, ob-zyr'-fynt, *a.* gwyliadwrus, gofalus, ystyriol, syniadol; dyfal, diwyd; ufydd; cywir; cofus:—*s.* sylwedydd, sylwedydd manwl.
- Observation, ob-zyr'-fe'-shyn, *s.* sylw, sylwad, nodiad; cyfarchwyliad; tremiad, darsylliad, seliad; syniad; arnod, gwyliadwriaeth; edlwg; rheol; cadwraeth.
- Observer, ob-zyr'-fy-tyr, *s.* sylwedydd, nodiedydd; cyfarchwylydd; golygwr, arsylydd, tremiedydd, syniedydd; gwyliwr; ystyriwr.
- Observatory, ob-zyr'-fy-tyr-i, *s.* tremynfa, arsyllfa, cyfarchwylyfa, tremidle, tremyndwr, golygdy; dysgwylfa.
- Observe, ob-zyrf, *v.* sylwi; nodi; synied; gwylio; cadw; tremio; darsyllu; parchu; marcio; dathlu; arferu.
- Obsolete, ob'-sö-lét, *a.* anghynnefodig, hen, diarfer, allan o arfer, anghynnefin, anarferedig; anamlwg.
- Obstacle, ob'-stac-cl, *s.* rhwystr, attalfa, llestair, lludd, rhagod, prwyst.
- Obstetrics, ob-stet'-rics, *s.* colwynyddiaeth.
- Obstinacy, ob'-sti-ny-si, *s.* cyndynrwydd, cildynrwydd, anhydynder, ystyfnigrwydd, mweindra, gwrthnaws.
- Obstinate, ob'-sti-net, *a.* cyndyn, anhydyn, gwrthnysig, anhywaith, yn, gwargaled; trofäus, anhyblyg; sarug.
- Obstipation, ob-stu-pe'-shyn, *s.* attaliad, rhwystriad, gwrthlenwad; rhwystr, bolrwydd.
- Obstreperous, ob-strep'-yr-yz, *a.* gwrthnadus, dadyrddus, trystfawr, gwrthfloeddiog, seinfawr, gwaeddfan.
- Obstruction, ob-stric'-shyn, *s.* rhwymedigaeth, rhwymiad, ymrwym.
- Obstruct, ob-stryet', *v.* *a.* rhwystro, luddias, llesteirio, attal, rhagod, nad-ael, achluddo, afwrwyddo, anhwylyso, argau, gwrthgau; tagu; yrthio.
- Obstruction, ob-stryc'-shyn, *s.* rhwystr, lludd, llestair, attal, nidr; rhwystriad, argae.
- Obstructive, ob-stryc'-tuf, *a.* rhwystrol, cyfluddiol, attaliadol, diebrydol; gwrthgaedigol:—*s.* rhwystr, llestair, attal.
- Obtain, ob-ten', *v.* cael, caffael, cyrrhaedd, cyrrhaeddydd, goddiweddydd; ennill; mynu; ffynnu, llwyddo; cynnyddu; arfer; cadw; effeithio.
- Obtainable, ob-ten'-ybl, *a.* hygael, cyrrhaeddadwy.
- Obtend, ob-tend', *v.* *a.* gwrthsefyll, gwrthwynebu, gwrthryn.
- Obtest, ob-test', *v.* attolygu, erfyn, deisyf, ymbil, eiriol, ymhwedd; gwrthdystio.
- Obtrude, ob-trud', *v.* gwthio, cymhell, ymwrthio; gormesu.
- Obtrusion, ob-tru'-zhyn, *s.* ymwrthiad, cymhelliad, dirwrthiad, trawsymhelliad.
- Obtrusive, ob-tru'-suf, *a.* ymwrthiol, trawsymwrthgar.
- Obtuse, ob-tius', *a.* difin, aflwm, diawch; dwl, hurt; swrth; aneglur.
- Obtusion, ob-tiu'-zhyn, *s.* pyliad; hurt-rwydd.
- Obverse, ob-fyrs', *a.* bonfain:—*s.* gwyneb (arian bath), y gwynebu.
- Obvert, ob-fyrt', *v.* *a.* gwynebu ar; troi tuag at.
- Obviate, ob'-fi-et, *v.* *a.* rhagflaenu; rhwystro, attal, rhagod.
- Obvious, ob'-fi-yz, *a.* eglur, amlwg, hysbys; hygael; agored.
- Occasion, oc-ce'-zhyn, *s.* achlysur; achos, perwyl; odfa, oedfa, cyfle, cyfleusdra, arfod, amser, chwyl, hamdden; dygwyddiad; angen; neges:—*v.* *a.* peri, peru, achlysuro, achosi; dygwydd, tueddu.

- Occasional, oc-ce'-zhyn-yl, *a.* achlysur-ol, achosol, dygwyddol, damweiniol, arfodol.
- Occipital, oc-sup'-i-tal, *a.* olgreuanol, uchgreuanol, gwegileiddiol.
- Occipit, oc'-su-put, *s.* gwegil, olgreuan, uchgreuan, gwar.
- Occult, oc-eylt', *a.* cudd, dirgel, celedig, cuddiedig; anadnabyddus; cyfrin, cyfriniol; anhysbys.
- Occultation, oc-cyl-te'-shyn, *s.* arguddiad, argeliad, cuddiedigaeth; machludiant, celedigaeth.
- Occupancy, oc'-ciw-pan-si, *s.* meddianiad, goresgyniad; meddiant, mwyniant.
- Occupant, oc'-ciw-pant, *s.* meddiannydd, goresgynwr; deiliad, daliedydd.
- Occupation, oc-ciw-pe'-shyn, *s.* meddianniad=*Occupancy*; meddiant, gafael; galwedigaeth, swydd, gorchwyl, gwaith, crefft, celfyddyd; anghenddyl.
- Occupier, oc'-ciw-pei-yr, *s.* meddiannwr, goresgynydd; mwynhäwr; crefftwr.
- Occupy, oc'-ciw-pei, *v.* meddiannu, dal, meddu, perchenogi, arfer, defnyddio; cadw; cymneryd; gorchwyllo; trin; dilyn, canlyn; marchnata; cyflenwi; gwneuthur.
- Occur, oc-cyr', *v. n.* dygwydd, damweiniol; ymddangos; cyfarfod; ymgynyng i un.
- Occurrence, oc-cyr'-ens, *s.* dygwyddiad, dygwydd, damwain; tro; darn o newydd; anfad.
- Ocean, ö'-shyn, *s.* cefnfor, cyfanfor, dyfnfor, cenfor, yr eigion, y weilgi:—*a.* eigionol.
- Ochre, ö'-cyr, *s.* lliwbridd, tudliw.
- Ochreous, ö'-cri-yz, *a.* lliwbriddog, tudliwiog.
- Octagon, oc'-ta-gyn, *s.* wythongl, wythor.
- Octangular, oc-tang'-giw-lyr, *a.* wythonglog.
- Octave, oc'-tef, *a.* wythol; wythfed:—*s.* wythawd, wython, wythradd; wythradd tön; wythnydd; wythnos-wyl.
- Octavo, oc-te'-fö, *s.* llyfr wythblyg, cyfrol wythblyg, wythblyg:—*a.* wythblyg, sblyg.
- Octennial, oc-ten'-i-yl, *a.* wythmlynnyddol, wythmlwyddol, wythflynyddol.
- October, oc-tö'-byr, *s.* Hydref, Hyddref, mis Hydref, mis Hydrew=y l(fed mis.
- Ocular, oc'-iw-lyr, *a.* golygol, llygadol.
- Oculist, oc'-iw-lust, *s.* meddyg llygaid.
- Odd, od, *a.* amnifer, anghymnifer, anghydrif; anghymhar, digymhar; anghyffredin, od, rhyfedd, aruthr, di-eithr; neillduol; anwadal; dibris; chwaneog, anghwaneg; ysmala, digrif.
- Odd-fellows, od'-ffel-öz, *s. pl.* Odyddion.
- Oddity, od'-i-ti, *s.* hynodrydd, odrwydd, anghymmawrwydd; nwyth; peth hynod.
- Odds, odz, *s.* gwahaniaeth, rhagor; amrywiaeth; anghyfartalwch; ymrafael, dadl.
- Ode, öd, *s.* awdl, odl; cywydd, cân; cywydd gan dant.
- Odious, ö'-di-yz, *a.* cas, atgas, casaol; ffaidd, brwnt, cywilyddus.
- Odium, ö'-di-ym, *s.* atgasrwydd, casin-eb; gwarth; bai.
- Odoriferous, ö-dö-ruff'-yr-yz, } *a.* perar-
- Odorous, ö'-dyr-yz, } oglus, ar-
- ogher, persawrus.
- Odour, ö'-dyr, *s.* arogl, arwynt, sawr, rhogl, safwyr; perarogl, persawr.
- Economical, i-cö-nom'-i-cyl, *a.* trefniadod=*Economical*.
- Ecumenical, i-ciw-men'-i-cyl, *a.* cyffredinol=*Ecumenical*.
- Of, of, *prp.* o; gan; odd, oc; i; ar; am; yng nghylch; oddi ar; er yn; yn ol; eiddo, o'r eiddo; allan o, oddi wrth.
- Off, off, *ad.* ymaith, ffwrdd, i ffwrdd; oddi yma, draw hebio; ar godiad:—*prp.* oddi ar, oddi wrth, oddi, o, allan o; ar gyfer, cyferöyn, gyferbyn ä, yng nghyfer:—*a.* pellaf:—*in.* ymaith! ffwrdd! hwnt! heng! wb! dyt!
- Offal, off'-yl, *s.* syrth, briwggig, briwion; ymysgar, perfedd; gweddillion, ysborian; ffilcas, ysbwrial, ysbred.
- Offence, off-ens', *s.* tramgwydd; rhwystr; trosedd, bai, camwedd; sarhäd, anfoddlonrwydd; niwed; rhuthar; ymosod.
- Offend, off-end', *v.* tramgwyddo, tros-eddu; camweithredu; pechu; anfoddloni, digio, sarhau; niweidio, clwyfo.
- Offender, off-en'-dyr, *s.* troseddwr, camweddwr.
- Offensive, off-en'-suf, *a.* anhyfryd, blin; cas, ffaidd; gwrthwynebus; serth, ammhur; rhwyströ; niweidiol; ymosodol:—*s.* yr ochr ymosodol, yr ymosodol; atgasrwydd; ffieiddrwydd; niwed.

Offer, off'-yr, *v.* cynnyg; offrymu; cyflwyno; anrhegu; ymgynnyg, beiddio, mynu; aberthu:—*s.* cynnygiad, cynnyg; cais; cymhell; argais.

Offering, off'-yr-ing, *s.* offrwm; aberth; offrymiad; cyflwyniad; cynnygiad.

Offertory, off'-yr-tyr-i, *s.* offrwm; offrymfa, offryngell; elusenfa.

Office, off'-us, *s.* swydd, swyddogaeth, gorchwyl; gwasanaeth; dyledswydd, swyddfa, gorchwyldy; gwaith; tro; ffurf.

Officer, off'-i-syr, *s.* swyddog, swyddwr:—*v.* *a.* swyddogi.

Official, off'-ish'-yl, *a.* swyddol, swyddogol:—*s.* isswyddog, rhaglaw, dirprwywr.

Officially, off'-ish'-yl-i, *ad.* yn olei swydd; yn swyddogol; o ddyledswydd:—*s.* isswyddogaeth.

Officiate, off'-ish'-i-et, *v.* gwasanaethu, gwneidogaethu; darllen gwasanaeth; ymswyddogi; dirprwyo.

Officious, off'-ish'-yz, *a.* swyddgar, negesgar, rhodresgar; cymmwynasgar; ynyrgar.

Officiousness, off'-ish'-yz-nes, *s.* swyddgarwch, rhydresgarwch; cymmwynasgarwch; rhodres.

Offing, off'-ing, *s.* min y cefnfor.

Offset, off'-set, *s.* ysgewyllyn, mabgaingc, ysbrigyn, blaguryn; impun:—*v.* *a.* gosod y naill swm gyferbyn a'r llall; cymmyrd ymaith; tynu yn ol.

Offspring, off'-spring, *s.* hiliogaeth, hil, eppil, plant, addon, essill, sil; ceneddliad.

Oft, oft, *ad.* yn fynych, lawer gwaith, mynych.

Often, off'-ffn, *ad.* yn fynych=Oft:—*a.* mynych.

Oh, ö, *in.* O! ow! A! och! oio! ha! wi!

Oil, oil, *s.* olew; blawn; oel:—*v.* *a.* olewi, oelio; iro & g olew.

Oilcloth, oil'-cloth, *s.* lian olewedig, lian olew, lian oel.

Oilcolour, oil'-cyl-yr, *s.* lliw olew, olewliw.

Oiliness, oi'-li-nes, *s.* oleweiddrwydd, oelder; seimeiddrwydd, bloneiddrwydd; llyfndra.

Oilman, oil'-myn, *s.* olewydd, oeliwr, oelwerthwr.

Oily, oi'-li, *a.* olewaidd; olewog, oeliog; olewain, olewin; seimlyd, ireidlyd; llyfn.

Ointment, oint'-ment, *s.* enaint; eli; iraid, wylment; olew; eneiniad.

Old, öld, *a.* hen, oedranus, oediog; hynafol; henadrol.

Olden, öl'-dn, *a.* hen, hynafol.

Oldfashioned, öld'-ffash'-ynd, *a.* allan o arfer, wedi tyfu allan o arfer; mewnganhymeriad; hen, henddullio; diarfer; annhoriadus; hen ffasiwn.

Oldness, öld'-nes, *s.* hender, heneiddra, hynafiaeth.

Oleaginous, ö-li-aj'-i-nyz, *a.* olewaidd, olewain.

Olfactory, ol'-faç'-tyr-i, *a.* arogladol, rhoglus, sawyriannol; ymsawrus.

Oligarchical, ol-i-gar'-ci-cyl, *a.* cydbendodol, ambelldodol.

Oligarchy, ol'-i-gar'-ci, *s.* cydbendodaeth, anamlwriaeth, ambelldodaeth; llywodraeth, anamlwyr.

Olive, ol'-luf, *s.* olewydden, pren olew.

Olympiad, ö-lum'-pi-yd, *s.* Olympiad=ysbaid pedair blyndd.

Olympics, ö-lum'-pics, } *s.*

Olympic Games, ö-lum'-pic gemz, } *y*

Campan Olympic, Campau Olympia, Campau Olympus.

Omen, ö'-men, *s.* arwydd, argoel, rhamant, rhagarwydd, coel, armes, darogan.

Ominys, om'-i-nyz, *a.* argoeliog, daroganol, rhamantus, coeling; drygargoelus.

Omission, ö-mish'-yn, *s.* gadawiad heibio; gwallusder, palliant, difyg, esgeulusiad; anweithrediad; hebgoriad; gomeddiad; bydrä.

Omit, ö-mut', *v.* *a.* gadael allan; hebgor; arbed; maddeu; esgeuluso, pallu, gadaw.

Omnibus, om'-ni-bys, *s.* hirglud, hirgerbyd.

Omnifarious, om-ni-ffe'-ri-yz, *a.* hollfath; hollrywiol; amryw; amryfath.

Omnipotence, om-nup'-ö-tens, *s.* hollalluogrwydd, hollalluogaeth, hollgyfoethogrwydd.

Omnipotent, om-nup'-ö-tent, *a.* hollalluog, hollnerthog, hollgyfoethog.

Omnipresence, om-ni-prez'-ens, *s.* hollbresennoldeb, hollwyddoldeb.

Omnipresent, om-ni-prez'-ent, *a.* hollbresennol, hollwyddfodol.

Omniscience, om-nish'-ens, *s.* hollwybodaeth, hollwyddiant.

Omnificent, om-nish'-ent, *a.* hollwybedol.

- On, on, *prp.* ar; ar warthaf, ar uchaf; ar ammod; *ad.* ym mlaen; rhagddo.
- Once, wyns, *a.* un; naill:—*s.* un; dyn; undyn, rhywun.
- One-eyed, wyn'-eid, *a.* unllygeidiog, unllygad; cam. [olrwydd.
- Oneness, wyn'-es, *s.* undod, unedd; un-
- Onerate, on'-yr-et, *v. a.* llwytho, pynorio, pynio, beichio.
- Oneself, wyn-self', *s.* un ei hun, un ei hunan; ei hun.
- Onerous, on'-yr-yz, *a.* llwythfawr, llwythog, beichiol; trwm, gormeilus; llafurus.
- Onion, yn'-iyn, *s.* wynwyn, winwyn:—*sing.* wynionyn.
- Only, ön'-li, *a.* unig:—*ad.* yn unig; dim ond; ond, onid.
- Onset, on'-set, *s.* ymgyrch, ymosod, rhuthr, rhygyr; ffyr, hwrdd.
- Ontology, on-tol'-ö-ji, *s.* bodofyddiaeth, bodeg; arddansoddiaeth, athrawiaeth.
- Onward, on'-wyrd, *ad.* ym mlaen, rhag blaen, rhagddo, yn ei flaen; tuag ym mlaen:—*a.* ym mlaen; blaen llaw; arweinïol, cynnyddol; llwybraidd; trawol, traw.
- Ooze, *vz.* *v.* nawasio, tarddain, godarddu, goffrydio, suddo, beru, hidlo, goferu, sio:—*s.* llws, llaidd, llwtra; tardd, goffrun, tarddell; nawsiad, siad; rhisgwy, trwyth rhisg.
- Opacity, ö-pe'-si-ti, *s.* cymmylogrwydd, tywyllwch; afloywder; aneglurder.
- Opal, ö'-pyl, *s.* fflamfaen.
- Opaque, ö-pec', *a.* tywyll=*Opacous.*
- Open, ö-pn, *a.* agored, anghau, anghauedig, anghlo; amlwg, eglur, noeth, annirgel, diargel; rhydd, digaeath; rhwydd; diffuant, clau; clær; dirwystr; anghaerog; anghadwedig; amnoeth; rhywiog; lleithfwyn; eang; llydain; ial, gal, gores; carn:—*v.* agor, egor, agoryd; ymagor; ymledu, ymrythu; dadgloi; egluro, esbonio; dattod; dechreu; cyfarth.
- Openeyed, ö-pn-eid, *a.* llygadegor; gwiliadwrs, effro.
- Openhanded, ö-pn-han'-ded, *a.* llawegor; haelhyrodd, hyged, rhodddgar.
- Openhearted, ö-pn-har'-ted, *a.* calonegor; haelfrydig, rhwyddgalon; clau, didwyll, teg.
- Opening, ö'-pn-ing, *s.* agoriad, agor; ymagoriad; toriad, rlwyg, adwy, breg, drws, ag, trych.
- Openmouthed, ö-pn-mowdd'-d, *a.* ceg-rwth, safnrwth, safnegor; geneurwth.
- Openness, ö'-pn-es, *s.* agoredigrwydd, angheuidd; amlygrwydd; dihoceerwydd; symledd; rhywiogrwydd; eangrwydd; lleithfwnde.
- Opera, op'-yr-a, *s.* chwareugan, ffedlaw, chwedallaw, carchwareu, chwarcu cân; chwareu cerdd gymmysg.
- Operate, op'-yr-et, *v.* gweithio, gweithredu; effeithio; goberu, gorchwylio; trychfeddygu, llawfeddygu. [euol.
- Operatical, op-yr-at'-i-cyl, *a.* canchwar-
- Operation, op-yr-e'-shyn, *s.* gweithrediad; gweithred, gwaith; gober; goberiad, ffieithiad, etheithiad, peiriadaeth, prwyaeth, nafiad; grym; meddygwaith, trychwaith; ysgogiadau.
- Operative, op'-yr-e-tuf, *a.* gweithredol, effeithiol, goberol, ymarferol; gweithgar:—*s.* gweithredydd; crefftwr.
- Operator, op'-yr-e-tyr, *s.* gweithredai, goberydd; llawfeddyg, trychfeddyg.
- Ophthalmic, off'-thal'-mic, *a.* llygeidiol.
- Ophthalmology, off'-thal'-mi, *s.* ffameg y llygad; llygadwst.
- Opiate, ö'-pi-et, *s.* cysiadur, cysgbar, hunbair; cws-gyffyr, cysor, cysgyffyr, cysgor, cysgyffer:—*a.* cysgbar, cysgbar, hundwyn, cysgeidiol.
- Opine, ö-pein', *v. n.* tybied, meddwl.
- Opinion, ö-pun'-iyn, *s.* tyb, barn, tybiaeth, meddwl; daliad; tybygiad; mympwy; cred, coel; dychymyg.
- Opinionist, ö-pun'-iyn-ust, *s.* tybgarwr; tyntybiwr, ymgildynwr.
- Opium, ö'-pi-ym, *s.* sudd y pabi, nill, cysgwl, cysgwm, opiwn; cysgwy, cysglwn; cysglwn.
- Opponency, op-pö'-nen-si, *s.* gwrthediaeth; gwrthwynebiad; praith am radd.
- Opponent, op-pö'-nent, *a.* gwrthwynebiol, croes, gwrthwyneb:—*s.* gwrthwynebwyr, gwrthsafydd, gwrthblaid, cyferbyniad; gelyn.
- Opportune, op-pör-tiwm', *a.* prydlawn, amserol; cyflêus, cyfaddas; tymmorol.
- Opportunity, op-pör-tiw'-ni-ti, *s.* amser cyfaddas, cyfamser, cyfle, cyfleusdra, arfod, ennyd, odfa, egwyl, hamdden.
- Oppose, op-pöz', *v. a.* gwrthwynebu, gwrthsefyll, erbynio, gwrthryn; cyferbynu; rhwystro, attal, rhagod.
- Opposite, op'-ö-zut, *a.* cyferbyniol, cyfarwyneb, cyferbyn; ar gyfer, cyfar-an; gwrthwyneb, croes, gwrthrynedig; gwrth:—*s.* cyferbyniad, gwrthwynebydd; gwrthbeth.

- Opposition, op-pö-zish'-yn, *s.* gwrthwynebiad, gwrthladdiad, gwrthsafiad, gwrthosod, gwrthryniad, gwrthgais; cyferbyniad, gwrthgyflead, gwrthosodiad; rhwystr, attalfa; dadl; cyferbyniaeth; gwrthblaid.
- Oppress, op-pres', *v. a.* gorthrymu, gormesu, gormeilio, gwasgu; treisio, cystuddio; trechu; cyfarsangu.
- Oppression, op-presh'-yn, *s.* gorthryniad, gorddwyad; gormes, gormail, gorthrynder, goreilid, gwasgfa; trais, diadra, arsang; camwri; trueni.
- Oppressive, op-pres'-uf, *a.* gorthrymus, blin, treisiol, gorthrwm, trwm, llethol; creulawn.
- Oppressor, op-pres'-yr, *s.* gorthrymwr, gormesydd, gormesiad, treisiwr; y traws.
- Opprobrious, op-prö'-bri-yz, *a.* gwaradwyddus, gwarthus; diystyrllyd, sarhaus, enllibaid, ammharchus; atgas, dirmygedig.
- Opprobrium, op-prö'-bri-ym, *s.* gwaradwydd, gwarth, dirmyg, ammharch, sarhäd, anghlod, edliwiant.
- Oppugn, op-piwn', *v. a.* gwrthwynebu, gwrthsefyll, gwrthrynu; rhwystro.
- Optative, op-te-tuf, *a.* eiddunedigol, dymunedigol, dymuniadol.
- Optative mood, op'-te-tuf mwd, *s.* modd eiddunedigol, modd dymunadwy; yr eiddunydd.
- Optic, op'-tic, *a.* tremofyddol, tremyddol, golygol, tremiol:—*s.* terson, peiriant golwg; llygad.
- Optician, op-tish'-yn, *s.* tremofydd, tremonydd, tremiadur; trembeirianydd, syllbeiriannydd, gwneuthurwr tremiaduron, syllwydrwr.
- Optics, op'-tics, *s.* tremyddiaeth, tremofyddiaeth, tremeg, tremoneg, syllbeirianaeth.
- Option, op'-shyn, *s.* dewisiad, dewis; eidduned, dymuniad; blaedoriaeth.
- Optional, op'-shyn-yl, *a.* dewisiadol; eiddunedol, a fo ar ddewisiad un.
- Opulence, op'-iw-lens, cyfoethogrwydd, goludogrwydd; cyfoeth, golud, llawnder.
- Opulent, op'-iw-lent, *a.* cyfoethog, goludog; diamdlawd, arianog, berthog.
- Or, or, *c.* neu; ai; ynte; ai ynte; onid e, onitè; naill ai, un ai:—*s.* aur; eurlliw, melynlliw, melyn.
- Oracle, or'-ycl, *s.* dewinfa, atebfa, atebllan, llefarfa, cynghorfa, llan; atebgeudduw; dwyfateb, arna, dwyfeb;
- ffugateb; ateb Duw; orael; dewindeb; dewin, proffwyd, gwyyddon; atebdduw, llafardduw; ymadrodd.
- Oracular, ö-rac'-iw-lyr, } *a.* dwyfabebr
Oraculous, ö-rac'-iw-lyz, } ol, dwyfebilus, amaol, aroclaidd, dewinol; a rydd ateb megys o eneu duw; megys gair Duw; difrifol, hybarch; pendant, awdurddol, meistrolaidd; tywyll, amwys, cudd.
- Oral, ö'-ryl, *a.* geneuol; geiriol; o eneu i eneu; o ben i ben; anysgrifedig.
- Orange, or'-enj, *s.* eurafal, afal euraid, eurafal, oratis, afal oratis, oreins:—*a.* eurafalaidd, eurfalaidd; melyn goch, melyn dwfn, oreinsaidd.
- Oration, ö-ré'-shyn, *s.* araeth, araith, arawd, ymadrodd; fraethineb.
- Orator, or'-y-tyr, *s.* areithiwr, arawdwr, arodydd, arodor, aronan; fraethonydd; ymadroddwr; parablwr; deisyfydd.
- Oratorical, or-y-tor'-i-cyl, *a.* areithyddol; arodydd; arodydd, fraethonol.
- Oratorio, ör-y-tö'-riö, *s.* treithalaw, traethalaw, mygralaw, mygalawiaeth, addolfa.
- Oratory, or'-y-tyr-i, *s.* areithyddiaeth, arawn, cadeiriaeth, arawd; cafell weddi, gweddifa, areithfa; addolfa, capel, ialfa.
- Orb, orb, *s.* pel, pellen, cronen, cronell, clobyn, crynbeth; cylch, rhod, troell, sidyll; cant; trogyloch, cyfnod; y llygad, mont:—*v. a.* llunio yn gyloch; crynhau. [grwn, pellenog.]
- Orbicular, or-bic'-iw-lyr, *a.* crwn, cyfr-
- Orbit, or'-but, *s.* cylchdro, trogyloch, cylchlwyr, cylchred, chwylyfa, cylchrawd; ceuedd; amgroen; crynyn.
- Orchard, or'-cyrd, *s.* perllan, afallach afaleule. [fa, alofa; y perorion.]
- Orchestra, or'-ces-tra, *s.* perorfa, cerdd-
- Ordain, or-den', *v. a.* gosod, penodi; trefnu; sefydlu, urddo; ordeinio; arfaethu; darparu; gwneuthur.
- Ordeal, or'-di-yl, *s.* diheurbrawf, prawfyng, gordal; prawf, holbrawf.
- Order, or'-dyr, *s.* trefn; gradd; urdd; rheol; modd, dull, ffurf, sut, hwyle, cyfle; cywair, cyweirdeb; trefniad, gosodiad; arch, gorchymryn; arch-eb; dosbarth; llwyth; rhestr; pwynt, iechyd:—*v.* trefnu; hwylio; trin; gorchymryn, erchi, peri; arwain, tywys, cyfarwyddo; sefydlu; rheoli, llywodraethu. [reol.]
- Orderless, or'-dyr-les, *a.* didrefn, di-

Orderly, *or'-dyr-li*, *a.* trefnus, rheolaidd, dosbarthus; gweddaidd; hydrin; ufydd; syber; deddfol:—*ad.* mewn trefn; yn rheolus; yn llwybraidd; yn ol rheol a threfn:—*s.* cydnegesydd, milwr negesau.

Ordinal, *or'-di-nyl*, *a.* rhestrol, trefnol:—*s.* rhif trefnol; urddiadur, urddodlith; defodlyfr, trefniadur.

Ordinance, *or'-di-nans*, *s.* gosodedigaeth, gosodiad, gosodiaeth, trefniad, ordinhad, ordeiniad, deddf, cyfraith, ystatyn, rheol; gorchymmyn; defod; arfaeth, penodiad.

Ordinary, *or'-di-nyr-i*, *a.* cyffredin; arferedig; canolig; ledwael; anhardd, anheleidiw; trefnus, rheolaidd, —*s.* glwysynad, ynad eglwysig, glwysraglaw; esgob; rhâglaw esgob; offeiriad; caplan; gweinidog sefydlog; pryd rheolaidd, gwadalbryd; bwydfa, bwytty cyffredin; sefydliad cadlongau; lluniau cyffredin.

Ordinate, *or'-di-net*, *a.* rheolaidd; trefnus:—*s.* penodlin.

Ordination, *or-di-ne'-shyn*, *s.* urddiad, urddoliad, ordeiniad; trefniad, gosodiad.

Ordnance, *ord'-nans*, *s.* cyflegrau, gynau rhyfel, cadoffer.

Ordonnance, *or-don'-yns*, *s.* cymmedriad, iawn drefniad; gorchymmyn, deddf.

Ordure, *or'-jyr*, *s.* tom, tail, baw, aul.

Ore, *öyr*, *s.* mwn, mwyn, mettel.

Organ, *or'-gyn*, *s.* peiriannol, ermig, offeryn, gweinydd; geneu; cyfrwng; organ, gorgan, gorloes.

Organic, *or-gan'-ic*, *a.* peiriannol, peiriannog, offerynol, ermigol; cyffuniol, ardumiog, crethol, cymheiriannol, corfinol.

Organist, *or'-gyn-ust*, *s.* organydd.

Organization, *or-gy-ni-ze'-shyn*, *s.* cyfluniad, ardumiant, lluniodraeth, peiriannoliaeth, cyfansoddiad, ffurfiad, gosodiad; cofadail, adeilwaith.

Organize, *or'-gy-neiz*, *v. a.* cyflunio, cymheiriannu; cyfeilio, trefnu; cydganu tonleisiau; orgeinio. [ceigell.]

Oriel, *ö'-ri-el*, *s.* cromffenestr; oriel;

Oriental, *ö-ri-en'-tyl*, *a.* dwyreiniol, dwyrain:—*s.* dwyreiniwr, dwyreiniad.

Orifice, *or'-i-ffus*, *s.* geneu, safn, ceg, twll, agoriad, ag, bwng; briwdwll; archoll; agorfa.

Origin, *or'-i-jin*, *s.* dechreu, dechreuad;

cychwyniad, cyfodiad; ffynnon; tarddiad; gwreiddyn, bonedd, edryd, edryf, cyff, henydd; achos; cyseffiniad.

Original, *ö-rij'-i-nyl*, *a.* dechreuol; gwreiddiol; cyntefig, cyseffin, cynnwynol, cynhenid; cyntaf, cyn:—*s.* dechren; cynddelw, cynllun, cynnelw; cynysgrifen, cynysgrif; gwreiddyn, edryf, edryd, bonedd; tarddiad, haniad.

Originality, *ö-rij-i-nal'-i-ti*, *s.* gwreiddioldeb, cyseffindod, cyntefigrwydd, dechreuioideb.

Originate, *ö-rij'-i-net*, *v.* dechreu; tarddu, hanu, codi; deillio; cyseffino.

Origination, *ö-rij-i-ne'-shyn*, *s.* dechreuad, cychwyniad; tarddiad, haniad, deilliad, cyntefigiad.

Orion, *ö-rei'-yn*, *s.* Orion=cydser yn agos i arwydd y tarw yn cynnwys yng nghylch 80 o ser; oerfel.

Orlop, *or'-lyp*, *s.* llonglofft, plangres.

Ornament, *or'-ny-ment*, *s.* addurn; addurniad, eirianad; harddwch; ceinwys; dilyn; gwisg:—*v. a.* addurno; harddu, tlysu, eirioni, huddwiso, teleidio, prydferthu, twtneisio, pingcio, gwychu.

Ornamental, *or-ny-men'-tyl*, *a.* addurnol; trwsiadol, eirionol.

Ornate, *or'-net*, *a.* addurnog; harddwych, hardd, twtneis, tachus.

Ornithology, *or-ni-thol'-ö-ji*, *s.* adaryddiaeth, ednofyddiaeth, adareg.

Orphan, *or'-ffyn*, *s.* plentyn ymddifad, amddifad:—*v. a.* amddifadol, amddifad, heb rieni:—*v. a.* amddifadu.

Orpine, *or'-pun*, *s.* canewin, bywlys, llydanddail, llysiau Taliesin.

Orrery, *or'-yr-i*, *s.* serfynag, cyssodell, planedyr, Orreri.

Orthodox, *or'-thö-docs*, *a.* uniongred, iawngred, iawn ffyddiog, iawnfarn, iawndyb, cywirgred, cywirfarn, cywirffydd.

Orthodoxy, *or'-thö-doc-si*, *s.* uniongred, iawngred, iawnffydd, iawnffyddiaeth.

Orthoëpy, *or'-thö-i-pi*, *s.* llefareg, llafariacth, cynaniaeth, cynaniad, cynaniaeth, aceniad.

Orthographer, *or-thog'-ry-ffyr*, *s.* arddygraffydd, iawnysgrifenydd, llythyregwr, orgraffwr, iawnsillydd.

Orthographic, *or-thö-graff'-ic*, } *a.*

Orthographical, *or-thö-graff'-i-cyl*, } arddygraffol, orgraffyddol, orgraffol, iawnysgrifol; llythyregol.

Orthography, or-thog'-ry-ffi, *s.* arddy-graff, llythyraeth, llythyreg, orgraff, iawnysgripen, iawnysgriadi, iawnsill-ebiaeth, llythyreniaeth, sillafiaeth; ar-graff.

Orthology, or-thol'-ö-ji, *s.* iawnenwad, iawnenwadaeth; iawn ddarluniad o bethau. [gweddillion, ysborion.

Orts, orts, *s. pl.* darnau, catiau;

Oscillate, os'-ul-et, *v. n.* hongcian, hwntian, ymsiglo, hongcio, gwegian; dringlynu.

Oscillation, os-ul-le'-shyn, *s.* hongiad, ymsigliad, gwegian, ymdaffiad; dringlyniad.

Oscillatory, os'-ul-e-tyr-i, *a.* hongciol, gwegiog, dringlynaidd, simsan.

Oscitant, os'-i-tant, *a.* ynystwyrwl; cysglyd, marwaidd, hwydrwrn.

Osculation, os-ciw-le'-shyn, *s.* cusaniad, yngusaniad, minialedd, inpog,

Ospray, os'-pre, *s.* moreryr, pysgeryr, gwach y weilgi, morwenuol.

Osseous, os'-i-yz, *a.* esgyrnaidd, asgyrnog; caled.

Ossicle, os'-i-cl, *s.* asgyrnyn, asgyrnig.

Ossific, os-siff'-ic, *a.* esgyrneiddiol, esgyrnol.

Ossification, os-i-ffi-ce'-shyn, *s.* asgyrneiddiad, esgyrniad, ymesgyrniad.

Ossify, os'-i-ffi, *v.* asgyrnu, esgyrneiddio, ymesgyrnu.

Ostensible, os-ten'-su-bl, *a.* dangosadwy, ymddangosol; tebygol, addefedig, professedig.

Ostensive, os-ten'-suf, *a.* dangosol, dangosiadol, arddangosol; ymddangosol.

Ostentation, os-ten-te'-shyn, *s.* ymddangosiad, coegyymddangosiad; gwagfolach, gwagogoniant; rhodres, ffrost.

Ostentatious, os-ten-te'-shyz, *a.* ymddangosgar; ymddangosiadol; gwagfolachus; ceinfalch; rhodresgar, bostfawr.

Osteology, os-ti-ol'-ö-ji, *s.* esgyrnyddiaeth. [ostler, gwastrawd.

Ostler, os'-lyr, *s.* marchwas, amanwas,

Ostracism, os'-tra-suzm, *s.* cragenalldudiaeth, (=hen ddull Athen o alldudio trwy bleidlais ysgrifenedig ar gregyn); alldudiaeth, deoliad, alldrodiaeth, allwladiaid.

Ostrich, os'-tric, *s.* estrys.

Other, ydd'-yr, *s.* a *pr.* arall, all, llall; un arall; gilydd; ail, ailft.

Others, ydd'-yrz, *s. pl.* ereill, eraill, y lleill.

Otherwise, ydd'-yr-weiz, *ad.* amgen,

amgenach, os amgen, ped amgen, onid e, onitè; os; yn amgen; fel arall; mew'n ystyr arall; hefyd; neu; ai; ynte.

Otter, ot'-yr, *s.* dyfrgi, dwrgi.

Ottoman, ot'-ö-man, *s.* ottoman=math ar hesor (clustog); math ar ystôl esmwyth.

Ought, ot, *s.* dim=Aught:—*v.* dylu, dylu; gweddu, perthynu:—*p. p.* dyledus.

Ounce, owns, *s.* unas, wns, owns; math ar wylltfl o'r enw.

Our, owyr, *pr.* ein; ein...ni. [hun. Ourselc, owyr-self', *pr.* ein hunan, ein Ourselves, owyr-selfz', *pr. pl.* ein hunain, ein hun, ni ein hunain.

Oust, owst, *v. a.* symmud; troi allan o; difeddu, gwacäu; cymmeryd ymaith.

Out, owt, *ad.* allan, i maes, maes, oddi allan; yn groch, yn uchel; croch; ban-; trwodd, trwyddo; gor-, tra-, rhag-, uwch-; tu hwnt i:—*v. a.* bwrw allan; allanu; ffwyro; difeddiannu o.

Outbid, owt-bud', *v. a.* gorchynnyg, cynnyg dros ben; gwrthbrynu.

Outbreak, owt-bric, *s.* tarddiad, llyfrithiad.

Outcast, owt'-cast, *a.* gwrthoddedig; tru:—*s.* crwydriad, crwydrai, gwibiad, allud, esgyrnyddyn.

Outcry, owt'-crei, *s.* gwaedd, bloedd, dolef, banllef, crochwaedd; dadwrdd; arwerthiant, arwerth.

Outdo, owt-dw', *v. a.* trechu; rhagori ar.

Outer, owt'-yr, *a.* allanol, allan, nesaf allan; ormaes; eithaf:—*s.* gwthiwr allan.

Outfall, owt'-ffol, *s.* gofer; camlas; pistyll.

Outfit, owt'-ffut, *s.* dilladiad, trwsiad; alldrec, trwsiad allan; taclau, trec.

Outgoing, owt'-gö'-ing, *s.* allfyndiad; traul, cost, tâl; terfyn, cwr pellaf, eithafedd.

Outgrow, owt'-grö', *v. a.* trathyfu; tyfu tu hwnt i.

Outhouse, owt'-hows, *s.* ty allan, gody, rhagydy.

Outlandish, owt-lan'-dish, *a.* tramor, dieithr, estronol, allfroawl, allduol, allwlad; diarffordd, pellenig; gwerinaidd, difoes.

Outlaw, owt'-lo, *s.* herwr, aethwlad; ffleomor:—*v. a.* dinoddi, aethwladu.

Outlawry, owt'-lo-ri, *s.* herwriaeth, barn herwriaeth, ffleoriaeth, dinoddiad; ysgrifen herwriaeth, ysgrif ddiinoddiad.

- Outlay, owt'-le, *s.* traul, cost; gwariad.
- Outleap, owt'-lîp', *s.* naid allan, naid ym mhellach, trawsnaid; cyrch, rîuthr; ffoedigaeth.
- Outlet, owt'-let, *s.* mynedfa allan, goll-yingfa, bala, adwy, aber.
- Outline, owt'-lein, *s.* amlinell, amlin, cylchlinell; braslun; braslinelliad, cynlluniad:—*v.* *a.* amlinellu; braslunio; cynllunio.
- Outlive, owt'-luf, *v.* *a.* gorfucheddu, goroesi.
- Outlying, owt'-lei-ing, *a.* yn gorwedd allan; ar yr ymyl; allffiniol; pellenig.
- Outmeasure, owt'-mez'h-yr, *v.* *a.* tramesur, gorfesuro.
- Outmost, owt'-most, *a.* nesaf allan; eithaf, pellaf.
- Outnumber, owt'-nym'-hyr, *v.* *a.* gor-niferu; bod yn amlach na.
- Outpost, owt'-pöst, *s.* rhagorsaf; rhagor-safu.
- Outpour, owt'-pö-yr', *v.* *a.* tywallt allan; gwallofi.
- Outrage, owt'-rej, *s.* dirdra, trais, sarhâd, ymosodiad, rhuthr; terfysg, cynhwrf; ffyrnigrywdd, ffroch:—*v.* dirdreisio; sarhau, argoddi, rhuthro ar; terfysgu, cynhyrfu.
- Outrageous, owt'-re'-jyz, *a.* ffyrnig, creulawn, ysgeler, anfad, cynddeiriog, ffromwyllt, lliidiog; afresymol; anghymmesur; terfysglyd.
- Outreach, owt'-riç', *v.* *a.* myned ym mhellach na; gorgyrhaeddyd.
- Outride, owt'-reid', *v.* marchogaeth heibio i; gadael ar ol; gordeithio.
- Outright, owt'-reit', *ad.* yn ddiatreg, yn undiogyrchol, yn ddiannod, yn ddioed, yn ddiaros; yn gwbl, yn llwyr, achlân.
- Outroot, owt'-rw't', *v.* *a.* diwreiddio, dadwreiddio.
- Outshine, owt'-shein', *v.* *a.* gorddysgleirio, gordywynu, gorlewyrchu; rhagori ar.
- Outside, owt'-seid, *s.* tu allan, y tu maes; wyneb, arwynebedd, aruchedd; tawr, tab, clawr; to; cwr, cwr eithaf.
- Outskip, owt'-scip', *v.* *a.* ffoi, diange.
- Outskirt, owt'-scyrt, *s.* gorddibed, gorymyl, deml; llawes; rhagorsaf; rhag-dref.
- Outspread, owt'-spred', *v.* *a.* lledu allan; taenu, lledu, gwasgaru.
- Outstretch, owt'-strec', *v.* *a.* estyn allan; ledaenu, helaethu, eangu.
- Outstrip, owt'-strup, *v.* *a.* blaenu ar; trechu, blaenu.
- Outvote, owt'-föt', *v.* *a.* gorbleidleisio; trathuebu, gorduebu.
- Outwall, owt'-wol, *s.* mur allanol; hin-fur, allanfwr, ellfur.
- Outward, owt'-ward, *a.* oddi allan, allanol, allan, ermaes, arwynebol, ell, ffed; amlwg:—*s.* y tu allan; ellwedd:—*ad.* tuag allan=*Outwards*.
- Outwards, owt'-wyrdz, *ad.* tua pharthau tramor; tuag allan; tuag allfro.
- Outwear, owt'-weyr', *v.* *a.* parhau yn hwy na; gorbara.
- Outweigh, owt'-we', *v.* *a.* gorbwyso, gorfantoli.
- Outwork, owt'-wycr, *s.* allanwaith, rhagddiffynwaith; rhaccaer; amddiffynwaith.
- Oval, ö'-fal, *a.* hirgrwn, hirgylchaid, wyfal, wyaid, fel wy; hirgul; wyol:—*s.* hirgyrchell, wyfal.
- Ovarious, ö'-fe'-ri-yz, *a.* wyaid.
- Ovary, ö'-fy-r-i, *s.* rhithfa, wyfa, wygell, hedfa, hedrith, wyrith.
- Ovate, ö'-fet, *a.* wygrwn, wyaid, ar lun wy:—*s.* ofyd. [foledd.]
- Ovation, ö'-fe'-shyn, *s.* isorfoledd, rhagor.
- Oven, ö'-fn, *s.* ffwrn, poban, pobdy, popty.
- Over, ö'-fy-r, *ppr.* ar; tros, dros; uch, uwch, uwch ben, goruwch; uwch law; trwy, drwy; am; mwy na, rhagor na; o'r pen bwy gilydd:—*ad.* trosodd, drosodd; trwodd; trosto; o ben bwygilydd; o'r dechreu i'r diwedd; tros ben; rhy-, gor-, tra-; gormod; uchod; rhagor; yng ngweddill:—*a.* a aeth heibio; neithiedig; uchaf; uch-, ar-, tros.
- Overaw, ö'-fy-r-ö', *v.* *a.* dygn ofni, dychrynu.
- Overbalance, ö'-fy-r-bal'-ans, *v.* *a.* traphwys, gorbwyso, gorfantoli:—*s.* traphwys, gorbwys; gorfantais; gorthal.
- Overbear, ö'-fy-r-be'yr, *v.* *a.* tra-arglwyddiaethu ar, gorthrymu, darostwng; gorchfygu, trechu; dymchwelyd; bygylu.
- Overbend, ö'-fy-r-bend', *v.* *a.* trachynnyg, gorchynnyg.
- Overblow, ö'-fy-r-blö', *v.* trachwythu; chwythu ymaith.
- Overboard, ö'-fy-r-bö'yrd, *ad.* tros y bwrdd, i'r môr.
- Overboil, ö'-fy-r-boil', *v.* *a.* gorferwi.
- Overburden, ö'-fy-r-byr'-dn, *v.* *a.* gorlwytho, trallwytho, llethu; gorfeichio.
- Overcast, ö'-fy-r-cast', *v.* cymmylu, ty-

- yllu; gorchuddio; gorfwrw, trachy-
 rif; crymbwytho, trawsbwytho.
 Overcharge, ò-fyr-carj', *v. a.* gorlwytho,
 gorllwytho; gorlenwi, rhylenwi; gor-
 dyru; pwyso ar; gorbriso:—*s.* gor-
 llwyth, trallwyth; gorllonaid; tra-
 phris, gorbris; trathal; gorgeryd.
 Overcloud, ò-fyr-clowd', *v. a.* cymmylu,
 caddugo, gorlenu.
 Overcome, ò-fyr-cym', *v. a.* gorchfygu,
 gorfod, trechu, meistroli, darostwng;
 gorneilio.
 Overcredulous, ò-fyr-cred'-iw-lyz, *a.* rhy-
 goelus; gorhygoel, gorgoelus.
 Overcurious, ò-fyr-ciw'-ri-yz, *a.* rhy-
 chwilfrydig, gorddillyn, gorfawwl.
 Overdate, ò-fyr-det', *v. a.* tradyddio,
 rhy-amseru, gorddyddio.
 Overdo, ò-fyr-dw', *v.* tragweithio, gor-
 weithio, tragwneuthur; blino, diffygio.
 Overdose, ò'-fyr-dös, *s.* gorddog.
 Overdress, ò-fyr-dres', *v. a.* rhywisgo,
 gorwisgo, rhybingcio.
 Overdrive, ò-fyr-dreif', *v. a.* tragyru.
 Overdry, ò-fyr-drei', *v. a.* rhysychu, tra-
 sychu. [rhydaer.
 Overeager, ò-fyr-ä'-gyr, *a.* gorawyddus,
 Overeye, ò-fyr-ei', *v. a.* arolygu; gor-
 lygadu.
 Overfall, ò'-fyr-fllö, *s.* rhaiadr, eirw,
 eirwy, dyfrgwmp, disgyniad dwfr.
 Overfloat, ò-fyr-fllöt, *v. a.* gorlifo, gor-
 llifo.
 Overflow, ò-fyr-fllö, *v.* gorlifo, gorlif-
 eirio, llifo dros; llifo; gorlenwi.
 Overflow, ò'-fyr-fllö, *s.* gorlif, llifeiriant,
 dylif, gorlifiad; gormodedd.
 Overflowing, ò-fyr-fllö'-ing, *a.* llifeiriol;
 gorlawn, toreithiog:—*s.* llifeiriad;
 cyflawnder, arddigonedd, helaethder.
 Overgrow, ò-fyr-grö', *v.* gorthyfu, gor-
 dyfu; gorchuddio.
 Overhang, ò-fyr-hang', *v.* crogi dros;
 gorddibynu, trosgrogi.
 Overhaul, ò-fyr-hol', *v. a.* trawslusgo;
 ardaenu; gorddiwes; gorthynu, tra-
 thynu.
 Overhead, ò-fyr-hed', *ad.* uwch ben; fry
 uchod.
 Overhear, ò-fyr-hä'yr, *v. a.* goglywed,
 cipglywed.
 Overjoy, ò-fyr-joi', *v. a.* gorllawenu,
 gorlawenhau, gorloni:—*s.* gorllawen-
 ydd, gorelwch.
 Overlay, ò-fyr-lé', *v. a.* llethu; gwisgo;
 arlochi; gorchuddio; cymmylu.
 Overleap, ò-fyr-lip', *v. a.* gorneidio, tra-
 neidio.

- Overload, ò-fyr-löd', *v. a.* gorllwytho;
 llethu.
 Overlong, ò-fyr-long', *a.* gorhir, rhy hir.
 Overlook, ò-fyr-lwc', *v. a.* edrych dros;
 arolygu, gorchwylied; gorddrychu, ar-
 edrych; esgeuluso; adolygu; esgus-
 odi; bychanu.
 Overlove, ò-fyr-lyf', *v. a.* rhygäru, gor-
 serchu:—*s.* rhyserch, traserch.
 Overmuch, ò-fyr-myç', *a.* gormod, gor-
 modol.
 Overnight, ò-fyr-neit', *s.* y nos o'r blaen;
 tros nos.
 Overpay, ò-fyr-pe', *v. a.* talu gormod,
 rhydal, gorthalu; talu mwy nag y
 sy ddyledus.
 Overplus, ò'-fyr-plys, *s.* gweddill, rhe-
 lyw, gwarged; ychwaneg, gorddigon;
 olbris.
 Overpoise, ò-fyr-poiz', *s.* traphwys, gor-
 fantol.
 Overpower, ò-fyr-pow'-yr, *v. a.* gorth-
 rech, meistroli, gorchfygu.
 Overpress, ò-fyr-pres', *v. a.* llethu, gor-
 wasgu, tragwrysio; trechu.
 Overrate, ò-fyr-ret', *v. a.* gordrethu,
 trathrethu, gordasgu; traphrisio.
 Overreach, ò-fyr-ric', *v.* rhygyrhaeddyd;
 twyllo, hudo, somi; carnymorddiwes;
 gorchamu. [addfedu.
 Overripen, ò-fyr-reip-pn', *v. a.* gor-
 Overrule, ò-fyr-ru'l, *v. a.* arglwydd-
 iaethu ar; goruwchreoli, meistroli,
 trechu; gwrthod; dargoddi.
 Overrun, ò-fyr-ryn', *v. a.* rhedeg dros,
 gorchuddio; gorlenwi; aurheithio;
 arymred; gorlifo.
 Oversee, ò-fyr-sä', *v. a.* arolygu, cyfar-
 chwilio, gwarchodi, golygu; llywodr-
 aethu.
 Overseer, ò-fyr-sä'yr, *s.* arolygydd, gor-
 chwyliwr, gwarcheidwad, blaenor;
 cynwas.
 Overshoot, ò-fyr-shwt', *v. a.* gorergyrdio,
 rhysaethu; hedeg dros y nod; rhy-
 feiddio.
 Oversight, ò-fyr-seit, *s.* amryfusedd,
 camgymeriad; gwall; camolygiaeth;
 bai, arolygiaeth, goruchwyliacth,
 cyfarchwyl.
 Oversleep, ò-fyr-slip', *v. a.* gorgysgu,
 trachysgu.
 Overspread, ò-fyr-spred', *v.* gorchuddio,
 taenu, gorthoi, hulo, toi, gordaenu;
 ymledu; gwasgaru; huddiannu;
 tallu.
 Overstock, ò-fyr-stoc, *s.* arddigonedd,
 gorllawnder.

- Overt, *ö'*-fyr^t, *a.* cyhoeddus, amlwg, eglur; diargel; agored; hoedd.
- Overtake, *ö'*-fyr-*tec'*, *v. a.* goddiwes, goddiweddyd. *dal*; cyrhaedd, cyrhaeddyd.
- Overtask, *ö'*-fyr-tasc', *v. a.* rhydasgu, gordasgu.
- Overthrow, *ö'*-fyr-thrö', *v. a.* dymchwelyd, dadymchwel; dinystrio; diddymu.
- Overthrow, *ö'*-fyr-thrö, *s.* dymchweliad, gorchfygiad, andwyad; dystryw; darostyngiad.
- Overture, *ö'*-fyr-cyr, *s.* cynnyg; cais; dadguddiad, darganfyddiad; cynbrawf.
- Overturn, *ö'*-fyr tyrn', *v. a.* dymchwelyd; dinystrio, andwyo; trechu.
- Overvalue, *ö'*-fyr-fal'-iw, *v. a.* gorbriso, rhybriso.
- Overweigh, *ö'*-fyr-we', *v. a.* traphwysu, gorbwysu.
- Overweight, *ö'*-fyr-wet, *s.* traphwys, darbwys, gorbwys.
- Overwhelm, *ö'*-fyr-hwelm', *v. a.* gorchuddio, enhuddio; gorwasgu, llethu; gorchfygu; arddymchwel:—*s.* gorchuddiad; gormail; arddymchweliad.
- Overwise, *ö'*-fyr-weiz', *a.* rhyddoeth, rhygall.
- Overwork, *ö'*-fyr-wyr', *v. a.* gorweithio; blino; rheciafn.
- Overworn, *ö'*-fyr-wörn', *p. a.* rhydraul; gorwisgedig.
- Overzealous, *ö'*-fyr-zel'-yz, *a.* rhy frwdfrydig, goreiddgar. [ddulliog.
- Oviform, *ö'*-fi'-fform, *a.* wyaidd, wy-
- Oviparous, *ö'*-fup'-yr-yz, *a.* wyengol, wyfag.
- Owe, *ö*, *v. a.* dylu, dily, dyleu, bod mewn dyled i un.
- Owing, *ö'*-ing, *p.* dyledus, dyledig, dyladwy; iawn; yn dilliau.
- Owl, owl, *s.* dylluan, tylluan, cuan, hwan, blodeuwedd.
- Owlet, ow'-let, *s.* coegdylluan; dylluan = Owl.
- Own, ön, *a.* hun, hunan; priod, priodol:—*s.* eiddo:—*v. a.* meddu, perchenogi; piaw, helwi, arddelwi; hawlio; cyfaddef.
- Owner, *ö'*-nyr, *s.* perchen, perchenog, meddiannwr; priodwr; arglwydd.
- Ox, ocs, *s.* ych, eidion.
- Oxalic, oc-sal'ic, *a.* suraig.
- Oxalis, oc-se'-lus, *s.* suran, y surain.
- Ox-eye, ocs'-ei, *s.* gold, golt, aban; llygad yr ych.
- Oxide, oc'-sud, *s.* egsid; rhwd, rhydni.
- Oxlip, ocs'-lup, *s.* briallu Mair disawr.
- Oxtongue, ocs'-tyng, *s.* tafod y llew.
- Oxygen, oc'-si-jen, *s.* ufelai, surbair.
- Oxygen-gas, oc'-si-jen-gas', *s.* ufelnwyl, nwy ufelai; ufelai.
- Oyer, *ö'*yr, *s.* clywed, clyw.
- Oyes, *ö'*-yrs, *in.* clywch! gwrandewch! gosteg!
- Oyster, oi'-styr, *s.* llymarch, llymarchen, wystrysen, oestrysen, oester.
- Oyster-woman, oi'-styr-wym-yn, *s.* llymeirch-wraig, wystrys-wraig; budrogen, yslebrn.

P.

- P, pi, *s.* pi—*enw* yr unfed lythren ar bymtheg (y ddeuddegfed gydsain) o'r egwyddor: fel talfyriad, saif P. M. am *post meridiem*=nawn, prydawn; P. S. *postscript*=ol-ysgrifen=O. Y.
- Pabulum, *pa'*-iw-lym, *s.* ymborth, bwyd, porthiant; maeth; cynnud, tanwydd.
- Pace, *pes*, *s.* cam, camre, troedlam; cerdded, trodiad, mynediad; sang; gris; tath; rhygyng; uchlawr:—*v.* camu; camru; sangu; myned, cerdded; rhygyngu.
- Pacha, *pa-sha'*, parthlywydd, parthlyw, Pasie=rhaglaw Tyreaidd.
- Pachalic, *pa-sha'-lic*, *a.* parlywiol, rhaglawiol, Pasialig.
- Pacific, *pa-siff'-ic*, *a.* heddychol, tangnefeddus; dyhuddol; digynhen; llonydd, tawel; tyner:—*s.* y Tawelfor, y Môr Tawel, y Môr Tawelog.
- Pacification, *pas-iff-i-ce'-shyn*, *s.* heddychiad, tangnefeddiad; dyhuddiant; cymmrodedd; llonyddiad, taweliad; arwar.
- Pacificator, *pa-siff'-i-ce-tyr*, *s.* heddychwr; dyhuddwr; llonyddwr.
- Pacify, *pas'-i-ffe'i*, *v. a.* heddychu, tangnefeddus; dyhuddo; cymmodi; tawelu, dylofi.
- Pack, *pac*, *s.* sypyn, swp, bwrn, bwrnel, beichyn, pyner, pwn, baich, trwl, trwsa, sybwrn, sopen; cuud, haid, tocyn, twr, crug:—*v.* sypynu, sypio,

byrnio, bwrnelu, sybyrnio, pynorio, pynio; cyffio; beichglymu.
 Package, pac'-ej, *s.* sypyn=*Pack*; pyn-ordal.
 Pack-cloth, pac'-cloth, *s.* sachliain, lliain pynio.
 Packer, pac'-yr, *s.* sypynydd, byrniwr, bwrnelwr, pynoriwr, pyniwr, trws-eydd.
 Packet, pac'-et, *s.* sypyn, sybyrnyn, pynoryn, sopen, trwlyn; llythyrgod; llythyrfad, llythyrllong:—*v. a.* sypynu, =*Pack*.
 Packet-boat, pac'-et-böt, *s.* llythyrfad, llythyrllong.
 Packet-ship, pac'-et-ship, *s.* llythyrllong, pynorllong.
 Packsaddle, pac'-sad-dl, *s.* ystarn, pyn-oreg, ystrodyr, sadell bynau, panel pwn, panel.
 Packthread, pac'-thred, *s.* edeu bynorio, edaf sypynu, edeu ystarnu, pacryd.
 Pad, pad, *s.* ceffyl, lleidr traed, lleidr pen ffordd, penleidr; clustog, gob, sachell; gobell, sadell; panel benyw:—*v. n.* arafdeithio; byrgamu; ysbeilio ar ffordd fawr.
 Paddle, pad'-dl, *v.* rhodli, rhwyfo; yslotian; teimlo; bodio:—*s.* rhodli, rhodol, rhwyf; pattal; carthbren; rhawffon; rhail; llwyar; yslod.
 Paddock, pad'-oc, *s.* llyffiant; gorlyffiant argae; parcyn; polgae, midfaes.
 Paddy, pad'-i, *s.* rhisyd yn y cibau, cibrisyd; gwyddelyn, Paddy=llysenw ar y Gwyddelod.
 Padlock, pad'-loc, *s.* clo egwyd, clo dibyn, clo march, clo clwt, clo clap:—*v. a.* clytglöi; attal, caethiwo, argau.
 Pæan, pæ'-yn, *s.* oröian, mawlgan, buddugawd; cân orfoleddus.
 Pædobaptisin, pi-dö-bap'-tuzm, *s.* bedydd plant=*Pædobaptism*.
 Pagan, pæ'-gyn, *s.* pagan, pygan, cenedlyn, cenedldyn, gwr anghred, anghredadyn, dyn didduw; eilunaddolwr; anfoesyn:—*a.* paganaid, anghred, ethnigaidd; eilunaddolgar; anwar, difoes.
 Paganism, pæ'-gyn-uzm, *s.* paganiaeth, anghred, ethnigaeth; eilunaddoliaeth; gau grefydd; anwaredd.
 Page, pej, *s.* gwesyn, macwy, gwastrodyn, pwrffilwas, ymlyniad, gwas; tudalen, lledwyneb, dalwyneb:—*v. a.* tudalenu, nodi tudalenu llyfr; gwëini ar un.
 Pageant, pæ'-jynt, *s.* coeglun; coegrodres,

gwagwychodd:—*a.* coegwych; rhodresol, coegfalch; eiliwaidd:—*v. a.* coegddangos.
 Pageantry, pæ'-jyn-tri, *s.* coegwychder, gwagrodres, rhwysg, conedd, gorhydri.
 Paid, ped, *p. p.* (*Pay*) taledig; wedi talu.
 Paigle, pæ'-gl, *s.* briallu Mair sawyrus, dagrau Mair, llysiâu'r parlys.
 Pail, pel, *s.* ystwc, crwc, paeol, celwrn, cunnog.
 Pain, pen, *s.* poen, gwÿn; aeth; gwaew, gwewyr; dolur; gwst; cur; gloes, gni; nyeh; brwyn; penyd, poenedigaeth; cosp, cospedigaeth; gofid, llafur; poenyd:—*v. a.* poeni, poenydio; dolurio; gofidio, cystuddio; anesmwytho; nychu; gloesi; gwynio.
 Painful, pen'-ffwl, *a.* poenus, dolurus; blinderog, blin; aethus, anaele; gofidus; dygn; nyehyd; llafurus; caled; anhawdd; brwyn.
 Painfulness, pen'-ffwl-nes, *s.* poenusrwydd; blinder; cystudd, dolur, poen.
 Pains, penz, *s. pl.* llafur, gofal, poen.
 Painstaker, penz'-te-cyr, *s.* un poen-gar; gorofalwr.
 Paint, pent, *v.* paentio; lliwio, arliwio; arddangos:—*s.* paent, lliw, arliw, dwbliw.
 Painter, pen'-tyr, *s.* paentiwr, arliwiedydd, darluniwr, cylyurwr; badraff, rhaff cwch.
 Painting, pen'-ting, *s.* paentwaith; paentiad, paentwriaeth; paentio, arlunio, darlunio; celfyddyd paentio; darlun, llun.
 Pair, peyr, *s.* par; cwpl, dau:—*v.* paru; cymharu, cyplu; cydio, cyssylltu; ymgyplysu; gweddu, sutio; gwaethygu, niweidio.
 Palace, pa'-las, plas, palas; lly; neuadd.
 Palace-court, pal'-as-cöyrt, *s.* llyy brenindy. [chwæthus.
 Palatable, pal'-e-tybl, *a.* blasus; ar-
 Palatal, pal'-e-tyl, *a.* gorchfantol, gorcharfanol:—*s.* llythyren orchfantol:—*pl.* gorchfantolion, gorchfannolion.
 Palate, pal'-et, *s.* tafod y geneu, gorchfant, gorchyfan, gorchfan, gorcharfan, gorchfannedd; y blas, yr archwaeth, blys.
 Palatial, pa-le'-shyl, *a.* gorchfantol, gorchfanneddol; palasol, plasol, palasaid, llysol, neuaddol; ardderchog, gorwych.
 Palatinate, pal-at'-i-net, *s.* breiniarlaeth, teyrniarlaeth, breinfa.

- Palatine, pal'-a-tun, *a.* breiniarlleidd, breinafol; palasaidd; llysfreiniol; breintio:—*s.* breiniarll, teyrniarll.
- Palaver, pa-la'-fyr, *s.* siaradach, clebar, llo: truth, glafor, gweniaith:—*v. a.* gwagsiarad, braga-dian; truthio, glaf-ru, plafrio.
- Pale, pel, *a.* gwelw, glaswyn, gwelwlas, dyddon; glasaidd; llwyd, llwydwyn; gwanaidd, pwl; disylw:—*v.* gwelwi; gwneuthur yn weiwlas; angledru, paliso, polgau; angylchu, argau:—*s.* gwelwedd, glesni, llwydedd; pawl, cledren; polgae, cledrgae, coedle, cauadle; palis, argae; rhandir; rhag-lawiaeth; caerau.
- Palefaced, pel'-ffest, *a.* gwyneblas, gwyneblwyd, piglwyd, gwelblwyd, llwyd.
- Paleness, pel'-nes, *s.* gwelwedd, glaswel-der; gwynlesni; llwydedd, gwanliw.
- Palfrey, pal'-firi, *s.* palfrai, palfre; crynfarch; gorwydd, gwagwyn, gwilwst. [ddariad.
- Palification, pal-i-ffi-cc'-shyn, *s.* seil-
- Pailing, pe'-ling, *s.* angledriad, palisiad; polion, cledran; coedgae.
- Palisade, pal-i-sed', *s.* palis, achwre, rheilgae, cledrgae, polgae; gwalc; cledrwaith:—*v. a.* paliso, angledru, polgau, amgan.
- Palish, pe'-lish, *a.* gowelw; llwydaidd.
- Pall, pol, *s.* pall, brein-gochl, ysgin, cwnsallt, simwr, urddwisg; brethyn elor, eloren:—*v.* diflasu, merfu, marw; egru; llyfrhau, digaloni; gwaethlygu; gorlenwi.
- Palladium, pal-le'-di-ym, *s.* Palad, delw Palas; diogelwch, tarian; Palad=delid o'r enw.
- Pallet, pal'-et, *s.* lliwfwrd d paentiwr; cledrenig; rhodgipen; cipeli; Palet=mesur yn cynnwys 3 unas; glwth, gwely bach; gwely balasarn llong.
- Palliate, pal'-i-et, *v. a.* esgusodi; lled-guddio; lleihau, bychanu; esmwythau, lliniaru.
- Palliation, pal-i-e'-shyn, *s.* esgusodiad; goguddiad; lleihad, ysgafnhad; esmwythad, dylofiad.
- Palliative, pal'-i-e-tuf, *a.* esgusodol; lleihaol; laesiedigol, esmwythaol:—*s.* esgusodai; esmwythai. lliniarai. dylofydd.
- Pallid, pal'-ud, *a.* gwelw, glaswyn, gwelwlas, canwelw, dyddon; glas; llwydaidd.
- Pallidity, pal-ud'-i-ti, *s.* gwelwedd, glaswelwedd, gwynlesni; llwydewd.
- Pallmall, pel'-mel, *s.* pelordd, chwareu pelordd, chwareu pel a gordd; gordd.
- Pallor, pal'-yr, gwelwedd, glaswyni.
- Palm, pam, *s.* cledr llaw, tor y llaw, ceuedd y llaw, palf, pawen; dyrnfedd, lled llaw; llawf, hagedd:—*v. a.* palfu, llochi; twyllo, bocedu; trin, llofio; tadu, tadogi.
- Palmer, pa'-myr, *s.* pererlin, ceimiad; crwysgadwr; llawgrafell, ysllapell.
- Palmiferous, pal-miuf'-yr-yz, *a.* palmwyddog.
- Palmiped, pal'-mi-ped, *a.* cyfandroed, troedgyfan; troed halfod:—*s.* aderyn cyfandroed:—*pl.* troedhalfogion, y troedgyfan.
- Palmistry, pal-mus-tri, *s.* llawddewiniaeth, llawarnes, palfarnes, palfddewiniaeth.
- Palm-Sunday, pam'-Syn-de, *s.* Sul y Blodau, dydd Sul y Blodau.
- Palm-tree, pam'-tri, *s.* palmwydden, palmidwydden, balwyfen, balalwyfen, y pren gwrthbws.
- Palny, pa'-mi, *a.* balmwyddog, balmwyddog; buddugol; blodeuog; hafaid. [edd, eglurdeb, amlygrwydd.
- Palpability, pal-py-bul'-i-ti, *s.* hydeimi-
- Palpable, pal'-pybl, *a.* teimladwy, amlwg, eglur, hysbys; gwrthun; mawr, dygn.
- Palpitate, pal'-pi-tet, *v. n.* dychlanu, ysbongcio, neidio; ymwringellu; ymchwytan.
- Palpitation, pal-pi-te'-shyn, *s.* dychlam-iad, dysmwyad, curiad; neuedd.
- Palsied, pol'-sud, *a.* claf o'r parlys; parlysaidd.
- Palsy, pol'-zi, *s.* parlys, haint y gïau, cyhyrwst, cyhyrhaint:—*v. a.* parlysu; diffwrtho, marweiddio, merwino.
- Palter, pol'-tyr, *v. n.* ysgoi, gochelyd, ymochel, castio; twyllo; palfu, ffaelu.
- Paltry, pol'-tri, *a.* distadl, gwael, salw, brwt; dirmygus; diwerth, carpiog.
- Paly, pe'-li, *a.* gowelw, gwelwaidd.
- Pam, pam, *s.* carden y milwr, carden y marchog, cerdyn y milwr.
- Pamper, pam'-pyr, *v. a.* pesgi, mwyth-uso; porthianu; glythu, gorlwytho.
- Pamphlet, pam'-flet, *s.* llyfryn, llyfran, llyfr bychan, llyfr diglawr:—*v. a.* llyfrynu ysgrifenu, llyfrynach.
- Pamphleteer, pam-flet'-er, *s.* llyfrynwr, llyfrenydd, ysgrifenydd llyfrynau, ysgrifwr llyfrach; crachawdwr.
- Pan, pan, *s.* padell, pan; coryn, ceryn:—*v. a.* cyssylltu, uno; cau yng nghyd.
- Panacea, pan-a-s-y, *s.* holiach, olliach,

cyfaredd holliachaol; olliachydd, holliach, llysiaur holliach.
 Pancake, pang'-cec, *s.* cremog, cremogen, cremog, crammwythen.
 Pandemonium, pan-di-mō'-ni-ym, *s.* mallgyrch, cynghethernan, cythreulfa, prifys y cythreuliaid.
 Pander, pan'-dyr, *s.* llatai, nwyfweinydd: -*v.* nwyfweini, lloteio; gweini.
 Pane, pen, *s.* pennill, pedrolyn, pedrolyn; cwarel, cwar.
 Panegyric, pan-i-jyr'-ic, *s.* arwyrain, molawd, canmoliaeth, ceinfolawd, moliant, clod, gwawd, darfawl, darfoledigaeth; cywydd moliant, cerdd foliant: -*a.* arwyreiniol, moliannol, gwawdus, darfoledig.
 Panegyric, pan-i-jyr'-i-cyl, *a.* canmoliaethol = *Panegyric*.
 Panel, pan'-el, *s.* pennill, pedroglyn, pedrolyn; cwarel; rheithrestr, rheithlen; rheithwyr; estyllwaith: -*v.* *a.* pennillio; pedrogli, pedrynu.
 Pang, pang, *s.* gloes, gwasgaf, pang, gwaew, loes, poen, artaith: -*v.* *a.* gloesi, dirboeni; arteithio.
 Panic, pan'-ic, *s.* arswyd, dychryn, braw, echrys, echryndod, oerfraw; cibog: -*a.* disymmrwth, diachos; dirfawr a disymmwrth. [ieuyn.
 Panicle, pan'-i-cl, *s.* panigl=enw llyspannage; pan'-ej, *s.* ffrwythau'r goedwig; messobr; mesfraint.
 Panel, pan'-el, *s.* panel, ystrodyr, pynoreg, sadell, ystarn.
 Paunier, pan'-iyr, *s.* ysborthell, bancyr, crowyn, cawell cefn; cawell, cest; corbal, corbed, gobenyddiad.
 Panoply, pan'-o-pli, *s.* hollarfogaeth, llwyrarfogaeth, llwyr grudr.
 Panorama, pan-ō-re'-ma, *s.* cyfanwel, ollwel, hollwelfa, cylcharlunfa, cylcholygfa.
 Pansy, pan'-zi, *s.* trilliw, deuwynebog, gwilydd deuwynebog, llysiaur Drindod.
 Pant, pant, *v. n.* dyheu; dychlamu, neuo, peuo; hiraethu: -*s.* dycheuad; dychlam, penawd.
 Pantaloon, pan-ta-len', *s.* llawdr, hosanlawdr; digrifwas, ysgenty. [iaeth.
 Pantheism, pan-thi'-uzm, *s.* holdduw.
 Pantheon, pan-thi'-yn, *s.* holdduwfa, geudduwfa, teml yr holl ddawiau; arddangosfa. [fwystfil manog flyrnig.
 Panther, pan'-thyr, *s.* panther=math ar.
 Panting, pan'-ting, *s.* dyheuad; lluddediad, dychlamiad; hiraethiad.

Pantler, pant'-lyr, *s.* cellydd, ceidwad bara; pobydd.
 Pantomime, pan'-tō-meim, *s.* hollystuniwr, ollfunudiwr, mudystuniwr, dynwaredydd, myduniwr, digrifwas; hollyfdumeg, ollystumeg, ollyfnudeg, mudchware: -*a.* hollyfduniol; ysumiol, dynwaredol; mudchwareuol.
 Pantry, pan'-tri, *s.* bwydgell, bwytty, talgell, cell bwyd, pantri.
 Pap, pap, *s.* diden, diton, bronig, penbron, tethan, didi; teth; uwd peillied, uwd; bywyn: -*v.* *a.* porthi ág uwd.
 Papa, pa-pa', tada, tata, tadi; dadi; tad.
 Papacy, pe'-py-si, *s.* pabaeth, pabogaeth, pebydd, pebyddiog; swydd y Pab.
 Papal, pe'-pal, *a.* pabaidd, pabol; pabyddol.
 Paper, pe'-pyr, *s.* papur, papyr; papuryr: -*a.* papuro; papuraidd; o bapur; disut, disylwedd, teneu, eiddil: -*v.* *a.* papuro.
 Paper-folder, pe'-py-ffōl-dyr, *s.* cylllel bapur, plygydd bapur. [bapur.
 Paper-kite, pe'-pyr-keit', *s.* bareutan.
 Paper-maker, pe'-pyr-me-cyr, *s.* papyrwr, gwneuthurwr papur.
 Paper-mill, pe'-pyr-mul, *s.* melin bapur.
 Paper-money, pe'-pyr-myn-i, *s.* arian papur; dyl cyfnewid, papur train.
 Paper-reeds, pe'-pyr-ridz, *s.* pl. papurfrwyn.
 Papillary, pa-pul'-yr-i, *a.* didenol, bronigaid, tethol.
 Papist, pe'-pust, *s.* Pabydd.
 Papistical, pa-pus'-ti-cyl, *a.* pabyddol, pabaidd.
 Papistry, pe'-pus-tri, *s.* Pabyddiaeth.
 Pappy, pap'-i, *a.* uwdaid; suddlyd; meddal.
 Papyrus, pa-pe'i'-rys, *s.* papurfrwyn.
 Par, par, *s.* cyfartaledd, cydwerth, cydbwys.
 Parable, par'-ybl, *s.* dammeg, adammeg, ammeg; cyffelybiaeth: -*v.* *a.* dammegu.
 Parabolic, par-a-bol'-ic, *a.* dammegol, cyffelybiaethol; damgyrfol.
 Paraclete, par'-a-clit, *s.* dadleuwr; eirilydd; dyddanwr; y Dyddanydd.
 Parade, pa-red', *s.* cemas, rhodfa; ymarferfa, rhesfa milwyr, cammonfa; rhodres, rhwysg, balchedd; cattrefn, trefn filwraidd; parodrydd: -*v.* arddangos; coegrodresu; cattrefnu, gwaladru; rhestru; ymarferu.
 Paradise, par'-y-deis, *s.* gwynfa, gwenydfa, paradwys, gwenfro.

- Paradise Lost, par'-y-deis-lost', *s.* Coll Gwynfa.
- Paradisaiacal, par-y-di-sei'-y-cyl, *s.* paradwysol, gwynfaol, gwenfroawl, paradwysaidd; nefolaidd.
- Paradox, par'-a-docs, *s.* amryfdyb, anghyfdyb, anghyfybiol, anghyftyb.
- Paragon, par'-a-gon, *s.* cynllun; cynllun perffaith; llywy, creiries, creirwy; manon=argrafflythyren fawr:—*v.* cymharu, cystadlu, cyfraddu; ymgystadlu.
- Paragraph, par'-y-graff, *s.* gwahanran, dosbarthran, gwahanbwngc; dosbarthnod, gwahannod, gwahanran-nod, nod gwahan=¶:—*v.* a. gwahanranu.
- Parallel, par'-yl-el, *a.* cyfochr, cyfochrol, cyfystlys; cydbell, gogybell, gogyfartal, cyshell, gogyhyd; amhafal, cyfatebol, tebyg, cyffelyb; cyfred:—*s.* cyflinell, cyfredlin, cyffin, llinell gyfochrog; cyfrediad, cyfochraeth; cymhariaeth; cynhebygiad:—*v.* a. cyfochri, cyfystlysu; cyfateboli; cyfartalu, cymharu; cyfredu.
- Parallelism, par'-yl-el-uzm, *s.* cyfochredd, gogyfartaledd; cyfatebiaeth.
- Paralysis, pa-ral'-i-sus, *s.* parlys, haint y gïau, cyhyrwrst.
- Paralytic, par-y-lut-ic, *a.* parlysol, parlysaidd; claf o'r parlys.
- Paralyze, par'-yl-eiz, *v. n.* geuddadlu, gau resymu.
- Paramount, par'-a-mownt, *a.* goruchaf, goruchel; uchaf, penaf; penbaladr; penrheithiog; arderchog:—*s.* penarglwydd, penrhaith, arglwydd penbaladr.
- Paramour, par'-y-mwyr, *s.* gordderch; cariadfab, gordderchwas; cariadferch, gordderchwraig, cymmones; cariad.
- Parapet, par'-a-pet, *s.* bronwaith, bronwal, bronfur, murganllaw, gwalc; rhagfur.
- Paraphernalia, par-a-ffyr-ne'-li-y, *s.* argyffirau, argyfreu gwraig=ei gwisgoedd a'i haddurniadau.
- Paraphrase, par'-y-frez, *s.* allair, amgenair, arallair; alleiriad:—*v.* a. all-eirio; rhydd ddeongli.
- Parasite, par'-y-seit, *s.* truthan, gwenieithydd; bolerwr, bolgarwr; ymlynan, bolerlys; lleuan.
- Parasol, par'-y-söl, *s.* heulrod, cysgodell, cysgodlen, heulgudd.
- Parboil, par'-boil, *v. a.* goferwi, lledferwi.
- Parcel, par'-sel, *s.* rhan, cyfran, twysgen, ychydig; sypyn, bwrnel, sybwrn, sopen; nifer:—*v.* a. rhanu; dyranu; sypynu, bwrnelu.
- Parcel, parc, *v.* crasu, crasboethi; deifio, golosgi, rhostio; trasychu.
- Parchedness, par'-ced-nes, *s.* crasder; crinedd.
- Parchment, parc-ment, *s.* memrwn, plagawd, crasgroen, ysgrifgroen, pilen.
- Pard, pard, *s.* llewpard, llewpart.
- Pardon, par'-dn, *s.* maddeuant, maddeu, cyreifiant, crefiant, pardwn:—*v.* a. maddeu, cyreifo, pardynu.
- Pardonable, par'-dn-ybl, *a.* maddeuadwy, dileadwy; esgusodol; pardynol.
- Pare, peyr, *v. a.* didoni, digroeni, pilio; batingo, batio; ysgythru, trychu; tocio; lleihan; ysgio.
- Paregoric, par-i-gor'-ic, *a.* esmwythaol, lliniarol, llonyddol, tynerol:—*s.* lliniarai, esmwythai, torboen; paregoric.
- Parent, pe'-rent, *s.* rhiant; tad neu fam; rhi; achos, gwreiddyn, edryf:—*pl.* rhieni.
- Parentage, par'-en-tej, *s.* gwelygordd, gwehelyth, bonedd, tylwyth, ach, gwaedoliaeth, tadogaeth, llinach, cyff, ystlynedd; rhieni. [og, tyner.
- Parental, pa-ren'-tyl, *a.* rhieniol; serch.
- Parenthesis, pa-ren'-thi-sus, *s.* ymsang, gwahansang; cromfach, crymfach:—*pl.* ymsangau, crymfachau=().
- Parer, pe'-ryr, *s.* didonwr, piliwr; piliadur.
- Parietal, pa-rei'-i-tal, *a.* paredol, muriol.
- Parietary, pa-rei'-i-tyr-i, *s.* paredlys, pelydr, berthlys, murlwyn, cantafod, canhanol, llysiâu'r môr, llysiâu'r pared, pelydr y gwelydd.
- Paring, pe'-ring, *s.* didoniad, digroeniad, piliad; tonen, pilionen, crawen, cinyn, pil, nadd.
- Parish, par'-ish, *s.* plwyf; plwy, plwyfogaeth;—*a.* plwyfol; plwyfog.
- Parishioner, pa-rish'-yn-yr, *s.* plwyfog, plwyfol, plwyfwr:—*pl.* plwyfolion.
- Parisyllabic, pa-i-si-lab'-ic, *a.* cyssillig, cyssillfadol, gogydsillafog.
- Parity, par'-i-ti, *s.* cyfartaledd, cyfartalwch, cydraddoldeb, cystadled, cymmantioli.
- Park, parc, *s.* parc, ceufaes; hyddgae; pal; cae:—*v.* a. parcio.
- Parkleaves, parc'-lafz, *s. pl.* creulys, creflys, dail y bennigedd, dail pen-ddigedd, dail y twrch, llysiâu perfigedd, gwaed y gwyr.

Parlance, *par'-lans*, *s.* siarad, ymddyddan, ymadrodd, ymgom, parhiant, parl.
 Parley, *par'-li*, *v. n.* cydymddyddan, cynnaddu, cymddyddan, ymddyddan, siarad, ymgomio, ymbarlio:—*s.* cyf-lafaredd, cylafaredd, cynnadledd, ymddyddan, ymgom, siarad, parliad.
 Parliament, *par'-li-ment*, *s.* senedd, seneddr, parlament, llwyrrwys.
 Parliamentary, *par'-li-men'-tyri*, *a.* seneddol.
 Parlour, *par'-lyr*, *s.* parlawr, ymddyddanfa, ystafell ymddyddan, parlwr.
 Parous, *par'-lyz*, *a.* craff, llyn; cyfrwysgall, ffel; bywiog; ysmala.
 Parochial, *pa-rö'-ci-yl*, *a.* plwyfol.
 Parody, *par'-ö-di*, *s.* trawsgyfalair, trosgyfalgan, trosgan, gwawdgan, gwatwargerdd; cyfadgan, diareb:—*v. a.* trawsgyfaeirio, trosglwyddeirio, gwawdeirio.
 Parole, *pa-röl*, *s.* gair; llawgair; addewid; tafodleferydd; dadlan; arwyddair, cyfrinair; gwystleiriaeth:—*a.* geiriol; geneuol.
 Paroxism, *par'-oc-suzm*, *s.* cyrch clefyd, cylchias, cyrch, chwiw; gloesgyrch.
 Parricidal, *par-i-sei'-dyl*, *a.* tadladdol, mamladdol; tadleiddiadol.
 Parricide, *par'-i-seid*, *s.* tadleiddiad, mamleiddiad, tadladdwr; rhaddiad rhiant.
 Parrot, *par'-ot*, *s.* parot, paret, y siaredydd.
 Parry, *par'-i*, *v.* cadw draw; gochelyd, ysgoi, gwrthdroi, trusio.
 Parse, *parz*, *v. a.* dwnedu, gramadegu; parthredu geiriau, parthranu, parthdreiglo, geirdreiglo.
 Parsimonious, *par-si-mö'-ni-yz*, *a.* cynnil, arbedus, crintach, anhael, cybyddydd.
 Parsimony, *par'-su-myn-i*, *s.* cynnildeb, cyrrithrwydd, cybydd-dod, toliad.
 Parsing, *par'-sing*, *s.* parthrediad geiriau, dwnediad.
 Parsley, *par'-sli*, *s.* perllys, persyll, persli.
 Parsnep, } *par'-nup*, *s.* pannas, llysiau
 Parsnip, } Gwyddelig, moron gwynion, llysiau.
 Parson, *par'-sn*, *s.* periglor, person; offeiriad, gwr llên.
 Parsonage, *par'-sn-çj*, *s.* perigloriaeth, personiaeth, personoliaeth; persondy, perigloryd.
 Part, *part*, *s.* rhan, darn, dryll, parth, cyfran, ysgâr, dogn; peth; parthed,

parthred, tu, plaid; dyledswydd; gweithred:—*v.* rhanu; gwahanu, parthu, hollti; dosbarthu; ymadael; ymwahanu; tori; deoli.
 Partake, *par-tec'*, *v.* cyfranu, cyfranogi, ymgyfranogi, cydranu, ysgario.
 Partial, *par'-shyl*, *a.* tueddol, pleidgar; ochrog, anuniawn, anghyfartal; rhanol, hannerog; anghyflawn; israddol.
 Partiality, *par-shal'-i-ti*, *s.* pleidgarwch; tueddoldeb, anuniondeb; anghyfar-talwch.
 Partible, *par'-tu-bl*, *a.* rhanadwy, parthadwy, hyran, gwahanadwy.
 Participant, *par-tus'-i-pant*, *a.* cyfranog, cyfranol:—*s.* cyfranog, cyfranogydd, rhanog, cyfranogwr.
 Participate, *par-tus'-i-pet*, *v.* cyfranogi, ymgyfranu; ysgario.
 Participation, *par-tu-su-pe'-shyn*, *s.* cyfranogiad, ymgyfraniad, dosbarthiad.
 Participial, *par-tu-sup'-i-yl*, *a.* cyfraniadol, rhangymmeriadol.
 Participle, *par'-tu-su-pl*, *s.* cyfraniad, cyfranai, rhangymmeriad, parthgymeriad.
 Particle, *par'-ti-cl*, *s.* rhenyn, dernyn, mymryn, gronyn, temig, yfflyn, as, tipyn, ith, eflyn, til, telchyn, cym-melyn; defnyn, meryn; banyn, geiryn, corair, arsil.
 Particular, *par-tic'-iw-lyr*, *a.* neillduol, penodol, hysbysol, enwedigol, gosbenol; priodol, priod; gwahanedig; unigol; arbenig; odiacthol; manwl; llynod:—*s.* peth neillduol, rhan benodol; pwngc, peth, cymmal, aelod; pen; unigolyn, gwahanfod; gosbarth, dosben, rhal.
 Particularity, *par-tic'-iw-lar'-i-ti*, *s.* neillduolrwydd, arbenigrwydd; manyldeb; unigolrwydd.
 Particularize, *par-tic'-iw-ly-reiz*, *v.* neillduoli, penodi; gosbarthu, dosbenu.
 Parting, *par'-ting*, *s.* rhaniad, parthiad, cyfraniad, deoliad; ymadawiad; ysgar; toriad.
 Partisan, *par'-ti-zan*, *s.* pleidiwr, cefnogwr; cadbleidydd; cadblaidd; ffionfwyell, rheinfwyell, isarn, rhethren, gwaewffon.
 Partition, *par-tish'-yn*, *s.* rhaniad, parthiad, dosbarthiad, gwahaniad, ysgariad, parthrediant; parth, esran; palis, parwyd, pared:—*v. a.* parthu, rhanu; parwydo, paliso.
 Partitive, *par'-ti-tuf*, *a.* cyfranedigol, dosbarthol, cyfranol.

- Partly, *part'-li*, *ad.* mewn rhan; o ran; weithiau; llug, syr; go-, led-; glas; brith.
- Partner, *part'-nyr*, *s.* cyfranog, cydranog, cyfranogydd; cyfaill, cydymaith; cymbar, cydweidd.
- Partnership, *part'-nyr-ship*, *s.* cyfrangoaeth, cytriniaeth; cymdeithas; cydfasnach, cydfaeloriaeth.
- Partook, *par-tuc'*, *p. p.* (*partake*) cyfranogedig; cyfranogol.
- Partridge, *par'-trij*, *s.* petrusen, coriar, clugiar.
- Parts, *parts*, *s. pl.* doniau, galluoedd, cynneddfau, teithi, atilrylith; parthau, ardaloedd; rhanau, aelodau.
- Parturition, *par-tiw-rish'-yn*, *s.* esgoriad.
- Party, *par'-ti*, *s.* plaid, tu, parthred, unrhywun, ansawd, dynsawd; cydrawd, cadwriaeth, torf, cymdeithas; cymdeithion; parti; partion:—*p. p.* rhanedig, parthedig.
- Partyman, *par'-ti-man*, *s.* pleidiwr, gwr untuog, pleidgarwr.
- Party-wall, *par'-ti-wol*, *s.* gwahaufur, canolfur.
- Pass, *pas*, *v.* myned, pasio, cerdded, neithio, gadu, eban; treiddio; gwario, treulio; bwrw; rhagori; traethu; brathu; gwthio, anfon; symmud; hidlo; diflanu; bod; dygwydd; trosglwyddo; gwneuthur:—*s.* bwlch, adwy, tramwyfa, mynedfa, ffordd, drws, trawdd, gwanar, pas; teithgynnwys, llythyr ymdaith, teitheb, trwydded, cynnwysiad; gwth, hergwd; cyflwr, sefyllfa.
- Passable, *pas'-ybl*, *a.* hyffordd, tramwyadwy, hydraidd; cyfmeradwy; canolig, symol; goddefadwy.
- Passage, *pas'-ej*, *s.* tramwyfa=*Pass*, *s.*; rhodfa, agorfa, trosglwyddiad; rhyd; ceubalfa; mordaith; lle; ymadrodd, gwers, rhaneb; dygwydriad, amgylchiad, porthlog; ag, ebbi; triniaeth.
- Passenger, *pas'-en-jyr*, *s.* ymdeithydd, fforddol, tramwywr, tryddedwr.
- Passibility, *pas-i-bul'-i-ti*, *s.* ansawdd dioddefol; dioddefolrwydd; hyboenedd; goddefedd. [boen.]
- Passible, *pas'-i-bl*, *a.* dioddefadwy; hy-
- Passing, *pas'-ing*, *p.* yn myned; ysbâs, pasol:—*a.* rhagorol, godidog:—*ad.* tra, dros ben, iawn, gor:—*s.* mynediad, pasiad, neithiad, tramwyad.
- Passing-bell, *pas'-ing-bel*, *s.* cnul, clul, cnull.
- Passing-note, *pas'-ing-nôt*, *s.* gyrnod, pasnod.
- Passion, *pash'-yn*, *s.* goddefaint, dioddefaint, goddefiad, goddefawd, dioddef; nwyd, gwŷn, nwyf; drygnwyd; aidd; awydd, hewyd, blys, ainge; cyffro; dig, lliid; traserch, cariad, hoffder, serch; poen.
- Passion-flower, *pash'-yn-flow-yr*, *s.* blodau'r goddefaint, goddeflys.
- Passion-week, *pash'-yn-wic*, *s.* wythnos y grog; wythnos y dioddefaint; yr wythnos cyn y Pasc.
- Passionate, *pash'-yn-et*, *a.* hyddig, nwydwyllt, poethlyd; angerddol, tanbaid; anwydus.
- Passive, *pas'-suf*, *a.* goddefol, dioddefus, goddefgar.
- Passiveness, *pas'-suf-nes*, *s.* goddefolrwydd, dioddefoldeb; goddefgarwch.
- Passover, *pas'-ô-yr*, *s.* Pasc, y Pasc.
- Passport, *pas'-pôyrt*, *s.* teithgynnwys, llythyr ymdaith, teitheb, trwydded, cynnwysiad.
- Past, *past*, *a.* passiedig, neithiedig; darfodedig; cynnherfynol:—*s.* amser aeth heibio; cynnherfyn; buad; neithiant:—*prp.* gwedi, wedi, ar ol, tu hwnt i; heibio i; uwch law.
- Paste, *pest*, *s.* toes; peillud, glyfysg, gluttoes; glud; crofem pastai, gludem, gwydrem:—*v.* *a.* peilludio, gludio, glyfysgu.
- Pasteboard, *pest'-bôyrd*, *s.* gludfwrdd, glyford, gludlen, papurfwrd.
- Pastern, *pas'-tyrn*, *s.* egwyd, deilw.
- Pastime, *pas'-teim*, *s.* difyrwch, digrifwch, chwareu:—*v.* *n.* ymddifyru; chwareu.
- Pastor, *pas'-tyr*, *s.* bugail; gweinidog.
- Pastoral, *pas'-tor-yl*, *a.* bugeilaidd, bugeiliol; gwladaidd:—*s.* bugeilgan, bugeilgerdd, bugeileg; gwladaiddgerdd, gwladaiddgan.
- Pastorship, *pas'-tyr-ship*, *s.* bugeilyddiaeth; gweinidogaeth.
- Pastry, *pes'-tri*, *s.* pasteiaeth, cyffeithfwyd; pasteifa.
- Pasturable, *pas'-cyr-ybl*, *a.* hybawr, poradwy.
- Pasturage, *pas'-cyr-ej*, *s.* porfelaeth, poriant, poriad; porfeldir, tir porfa, laethdwn; porfa.
- Pasture, *pas'-cyr*, *s.* porfa, porfil; tir porfa, porfeldir:—*v.* porfâu, pori, poriannu.
- Pasty, *pes'-ti*, *a.* toeslyd; peilludaidd, glyfysgaid:—*s.* crawsaig, pastai.

Pat, pat, *a.* cymhwys, cyfaddas; cyf lëus:—*ad.* yn gymhwys:—*s.* ffat, cis, cnith, llab, chwap:—*v.* *a.* ffatio, cnithio, chwatio, pratio; llochi.

Patch, paç, *s.* clwt, clytyn; llain; dern-yn; ysmoty, barthfan; rhandir; monyn:—*v.* *a.* clytio; cyweirio; trwsio, taclu; lleinio, ysmotio.

Patchwork, paç-wyre, *s.* clytwaith, bonglerwch.

Pate, pet, *s.* copa, pen, siol, clol, coryn.

Paten, pat'-yn, *s.* clawr y caregl; arlladgib; dysglan.

Patent, pat'-ent, *a.* agored; amlwg, cyhoeddus; breintlythyrol:—*s.* breintlythyr, insail agored, breintysgrif, breinteb:—*v.* *a.* breintlythyru, breintebu.

Patentee, pat-en-ti', *s.* breintlythyrog, meddiannydd breintlythyr, breintebog.

Paternal, pa-tyr'-nyl, *a.* tadol, tadaidd.

Paternity, pa-tyr'-ni-ti, *s.* tadoliaeth, tadogaeth, tadwys.

Paternoster, pat-yr-nos'-tyr, *s.* pader, gweddi yr Arglwydd, paderau.

Path, path, *s.* llwybr; ffordd; camus, rhodde; ol, sathr; llwybr troed.

Pathetic, pa-thet'-ic, } *a.* perwresog,
 Pathetical, pa-thet'-i-cyl, } pergyfröus,
 cynhyrffiol, deffröus, traserchus, per-
 nwydus, serchog; teimladol, teiml-
 adwy; effeithiol:—*s.* pernwyaith;
 dull pergyfröus.

Pathless, path'-les, *a.* dilwybr; an-
 sathredig.

Pathological, path-ö-loj'-i-cyl, *s.* clefyd-
 egol, clwyfofyddol, heintofyddol.

Pathology, pa-thol'-ö-ji, *s.* heintofydd-
 iaeth, clefydyddiaeth, clefydeg.

Pathos, pe'-thos, *s.* nwyd, hewyd; gwres,
 angerddoldeb, aidd, yni; teimlad.

Pathway, path'-we, *s.* llwybr, troed-
 ffordd, llwybr troed; ffordd, camas,
 gwalabr.

Patience, pe'-shens, *s.* amynedd; ym-
 aros, dioddefgarwch, ymoddef, hiram-
 ynedd.

Patient, pe'-shent, *a.* amyneddgar,
 dioddefgar, goddefus, ymarhös:—*s.*
 claf, dioddefydd; un tan law meddyg.

Patriarch, pe'-tri-arc, *s.* pendad, uchel-
 dad, archdad, prifdad, cyndad, patri-
 arch.

Patriarchal, pe'-tri-ar-cyl, *a.* pendadol,
 patriarchol.

Patrimony, pat'-tri-myn-i, *s.* treftad-
 aeth, treftad, tattref; etifeddiaeth.

Patriot, pe'-tri-ot, *s.* gwladgarwr.

Patriotic, pe'-tri-ot'-ic, *a.* gwladgar,
 gwladgarol.

Patriotism, pe'-tri-ö-tuzm, *s.* gwlad-
 garwch.

Patrol, pa-tröl', *s.* cylchwylyfa, nosam-
 wylyfa; cylchwyliad; cylchwylywr;
 noswylywr:—*v.* *n.* cylchwylio, nos-
 wylio; cylolchyggu gwyfeydd y nos.

Patron, pe'-tron, *s.* tadog; noddwr, cyn-
 neiliad, achlesydd; canllaw, tafodiog;
 cefn; mabsant.

Patronage, pat'-rö-nej, *s.* tadogaeth;
 nawdd, amddiffyn, noddogaeth; cefn-
 ocyd.

Patroness, pe'-tron-es, *s.* noddess, nodd-
 wraig, amddiffynes; tadoges; santes
 nawdd.

Patronise, pat'-rö-neiz, *v.* *a.* noddi, am-
 ddiffyn, achlesu; cynnal; pleidio.

Patronomic, pat'-rö-nom'-ic, *s.* tadenw,
 enw tadol:—*a.* tadenwol, tadogol.

Patten, pat'-en, *s.* ffolach, paten; sail
 colofn, sail piler.

Patter, pat'-yr, *v.* *n.* man-guro, aml-
 guro, dyguro.

Pattern, pat'-yrn, *s.* cynllun, llun, cyn-
 nelw, engraffit, anghraiff, rhaglu,
 cynddrych, egluryn, cynffurf, patrwm,
 golygwel; dangoseb; sampl, esampl:
 —*v.* *a.* efelychu, dynwared, adlunio;
 cynnelwi, patrymu.

Patty, pat'-i, *s.* pasteiau, pastai.

Pattypan, pat'-i-pan, *s.* padell bastai,
 moethban.

Paucity, po'-si-ti, *s.* ychydigrwydd, an-
 amllder, ychander, ychydig.

Paunch, pansh, *s.* bol, ceudod, rhumen,
 rhemwth, poten, crul, cest, cod, cro-
 wyn; cylla; rhaffrestog:—*v.* *a.* dibe-
 feddu, dadberfeddu; cestio, potenu,
 bolgnifio.

Pauper, po'-pyr, *s.* tlawd, tlotyn, dyn
 tlawd, rheidusyn.

Pauperism, po'-pyr-uzm, *s.* tlodi.

Pause, poz, *s.* seibiant, gorphwysfa,
 saib, hamdden, arosfa; gosteg, taw;
 paid, ymbaid, ysbald; attaliad; peid-
 iant; gosodiad; gorsaf; safiad, aros-
 iad; cyfrwng; gorphwysnod, gor-
 phwyseb:—*v.* *n.* gorphwys, gor-
 phwyso; sefyll; gostegu; attal; aros;
 dysbeidio; hamddenu; ystyried.

Pave, pf, *v.* *a.* palmantau, llorio, llas-
 arnu, llechlorio; rhwyddhau, paratoi.

Pavement, pe'-ment, *s.* palmant, llawr
 ceryg, llechlaur, llasarn:—*v.* *a.* pal-
 mantau.

- Pavilion, pa-ful'-i-yn, *s.* pabell, tent; pabelldy; cromadail:—*v.* *a.* pabellu.
- Paving, pe'-fing, *s.* palmantiad, palmant = *Pavement*.
- Paw, po, *s.* pawen, palf, crafange:—*v.* pawenu, palfa, crafangu; crafu, ysgrabinio; palfalu; llochi.
- Pawl, pol, *s.* polyn, dalfar = *Paul*.
- Pawn, pon, *s.* gwystl, arwystl, adneu:—*v.* *a.* gwystlo, prisio.
- Pawn-broker, pon'-brö-cyr, *s.* llogwystlwr, llogfasnachwr.
- Pay, pe, *v.* talu; gwobrwyo; gobri; cyflawni:—*s.* tál; taliad, taledigaeth; cyflog; gwobrwy.
- Payable, pe'-ybl, *a.* taliadwy; dyledus.
- Pay-bill, pe'-bul, *s.* talysgrif.
- Paymaster, pe'-mas-tyr, *s.* pentalwr.
- Payment, pe'-ment, *s.* taliad, taledigaeth, talment.
- Pay-office, pe'-off-us, *s.* taldy, tálswyddfa.
- Pea, pi, *s.* pysen:—*pl.* pys.
- Peace, pis, *s.* heddwch, tangnefedd, hedd, tangnef, tange; taw; saib; cymmod.
- Peaceable, pi'-ybl, *a.* heddychol, tangnefeddus; llonydd, tawel, digyffro.
- Peaceableness, pi'-ybl-nes, *s.* heddychlondeb, tangefolrwydd; llonyddwch.
- Peaceful, pi'-fwi, *a.* heddychlawn.
- Peacemaker, pi'-me-cyr, *s.* tangefeddwr, heddychwyr, cymmodwr, athrywynwr.
- Peace-officer, pi'-off'-i-syr, *s.* heddswyddog.
- Peach, pic, *s.* eirin gwlanog, afalan peatus; peatus.
- Peacock, pe'-coc, *s.* paun, pawyn, pawan, ceiliog pawan.
- Peahen, pi'-hen, *s.* peunes, iar bawan.
- Peak, pic, *s.* pig, blaen; ban, crib, copa, pen, pigyn; col, cofa; stobyn; clogwyn:—*v.* dihoeni, nychu; codi pig hwyl.
- Peal, pi, *s.* cydolsain, darstain, arsain, chwylsain; sias, chwyl:—*v.* cydolseinio, darstain, chwylseinio, darysteinio; canu; dathlu; disasbedain.
- Pear, peyr, *s.* gelligen, peren, peranen, rhwynnen, elleigen.
- Pearl, pyr, *s.* myrieriden, gem, em, perl, pysgem, cragenfaen, gleinem; rhuchen, pysen ar lygad; y berer-in = math o argrafflythyren fechan fach.
- Pearly, pyr'-li, *a.* myrieridog, gemog, perlaidd; gloyw, trybelid, pur.
- Peartree, peyr'-tri, *s.* perwydden, pren gellyg, perbren, gellygbren.
- Peasant, pez'-ynt, *s.* gwr gwladaidd, gwlaiddiwr, taiog, taiogyn, gwreng, iangwr, adlaw, gwerinwr:—*a.* gwlaidd, gwerinol, gwledig.
- Peasantry, pez'-yn-tri, *s.* gwyr gwledig, pobl wladaidd, gwlcidigion, gwreng, taiogiaidd, taiogion, adlawiad, gwlaiddiwr, y bobl gyffredin, y cyffredin.
- Peas, piz, *s.* *pl.* pys, ydhys.
- Peat, pit, *s.* mawn; mawnen, cleiaden.
- Peat-bog, pit'-bog, *s.* cors fawn.
- Peat-moss, pit'-mos, *s.* mawn, tywarch; mawnog, mawneg.
- Pebble, peb'-bl, *s.* caregan; crynfaen, grofaen; gröyn.
- Pebblestone, peb'-bl-stön, *s.* caregan = *Pebble*.
- Pebbly, peb'-li, *a.* crynfaenog; groaidd.
- Peccability, pec-y-bul'-i-ti, *s.* hybechedd.
- Peccancy, pec'-yn-si, *s.* drwg ansawdd, drygnaws, drygedd; trosedd; pechadurusrwydd.
- Peccant, pec'-ynt, *a.* pechol, pechadurus; drwg, niweidiol, llygredig.
- Peck, pec, *s.* ffolaid, wyth chwart:—*v.* pigo, tammigo, cnocellu.
- Pecker, pec'-yr, *s.* pigwr; coblwr, cnicell, cnocell, cnocell y coed, delor.
- Pectoral, pec'-tor-yl, *a.* dwyfronol:—*s.* dwyfroneg, broneg, brondor; cyffyr i wella'r ddwyfron.
- Pecculate, pec'-iw-let, *v.* *n.* twyllo'r wlad, ysbeilio'r cyffredin; ladrata, celcio.
- Pecculation, pec'-iw-le'-shyn, *s.* ysbeiliad y cyffredin; lladrad, methliad.
- Peculiar, pi'-ciw'-li-yr, *a.* priodol, priod; neillduol, hysbysol, arbenig; nodedig; unig:—*s.* peth priodol; priodoriaeth; odid; gwahanfrait, gwahanlys.
- Peculiarity, pi'-ciw'-li-ar'-i-ti, *s.* priodolrwydd; neillduolrwydd; odid.
- Pecuniary, pi'-ciw'-ni-yr-i, *a.* arianol.
- Ped, ped, *s.* ystarnyn, sadellan, panelyn; basged.
- Pedagogue, ped'-y-gog, *s.* athraw, ysgolfeistr; coegathraw, ysgoleigyn:—*v.* *a.* coegathrawu.
- Pedal, ped'-yl, *a.* troedfeddol; troedawl; troedlenog:—*v.* troedbib, troedlen, pedbibell.
- Pedals, ped'-ylz, *s.* *pl.* troedbibau; allwyddau chwyrbibau organ.
- Pedant, ped'-ynt, *s.* crachathraw, coegysgolor, coeglenor, crachysgolaig, ysgolfeistr.

Pedantic, pe-dan'-tic, *a.* coegddysgedig, crachlenorol; ymadroddfawr; hunandibus.

Pedantry, ped'-an-tri, *s.* coegddysg, crachysgoleigod; dysgeidfost; hunandyb.

Peddle, ped'-dl, *v.* ffilian, simera, ofera; edwica, coegwerthu, manwerthu.

Peddling, ped'-ling, *a.* dibwys, oferwag.

Pedestal, ped'-es-tyl, *s.* bonsang, ysbŵr, troed, gwadn; troedfaingc.

Pedestrial, pi-des'-tri-yl, *a.* pedestrol; troedol, pedawl.

Pedestrian, pi-des'-tri-yn, *a.* pedestraidd, pedestrog, peddestrol:—*s.* pedestr, pededstrydd, gwr traed, cerddedwr.

Pedigree, ped'-i-gri, *s.* ach, achwedd, bonedd, gwelygordd, llinach, gwehelyth, achen, llechres, achrestr; achau.

Pediment, ped'-i-ment, *s.* talfa, talog.

Pedler, ped'-lyr, *s.* mân-nwyddwr, coegnwyddwr, crachfasnachwr, maelierwr, treigl, gwicwr, cylchwerthlwr.

Pedlery, ped'-lyr-i, *s.* mân-nwyddau, coegnwyddau, crachwerthwriaeth, masnach dreigl.

Pedobaptism, pi-dō-bap'-tuzm, *s.* bedydd plant, bedydd babanod.

Peel, pē, *v.* pilio, digroeni, dirisglio, plicio, deor, dadgroeni; dynoethi, dihatru; anrheithio:—*s.* pil, caen, croen, rhisg, crawen, plig; pal ffwrn, rhawlech; pil argraffydd.

Peep, pip, *v. n.* cipedrych, llededrych; ysbio, ysbienna, ciledrych; lledymddangos, pipian:—*s.* cipedrychiad, cipolwg, goseliad, ysbienniad; canymddangosiad.

Peer, pī'yr, *s.* pendefig, dyledog, arglwydd, cyfurdor, por; cydymaith, cyfeisor: *v. n.* ymddangos; cip-edrych, ysbeinna.

Peerage, pī'yr-cj, *s.* pendefigaeth, dyledogaeth, cyfurdoriaeth; cyfurolion, pendefigion.

Peeress, pī'yr-es, *s.* pendefiges, cyfurdor, dyledoges, arglwyddes.

Peerless, pī'yr-les, *a.* digynhar, digyffelyb, anghyfath, diail.

Peevish, pi'-fish, *a.* anniddig, anfoddog, gwenwynlyd, anynad, drygnwydus, dreng, traws; achwyngar.

Peevishness, pī'-fish-nes, *s.* anniddigrwydd, croesder, anfwynder, ffromder.

Peg, peg, *s.* hoel bren, pin pren, pig, pen, peg, hoelbren; pilyn; cloigyn; ebillen:—*v. a.* coedhoelio, pinhoelio, pinio, pegio; pillio.

Pelagian, pi-le'-jyn, *a.* morol, eigionol, cefnforol.

Pelf, pelff, *s.* mwnws, sorod, sothach; arian; mwnai; golud.

Pelican, pel'-i-can, *s.* pelican, pelig.

Pellisse, pel'-is', *s.* pilys, pilysyn, amdrws, ysgin.

Pellet, pel'-et, *s.* pelen, pellen, pel; talp, telpyn:—*v. a.* pelenu.

Pellicle, pel'-i-cl, *s.* pilen, croenen, pili-onen, huchen.

Pellmell, pel'-mel', *ad.* blith draphlith, ben draphen; ymderfysglyd, yn gymmysglyd.

Pellucid, pel-liu'-sud, *a.* tryloyw, gloyw, trybelid, floyw.

Pelt, pelt, *s.* irgroen, gin, croen giniedig, croen blewog:—*v. a.* lluchio, tafu, bwrw.

Pelting, pel'-ting, lluchad, hyrddiad.

Pelvis, pel'-fus, *s.* isgeudod, iswaelod y bol, palfais.

Pen, pen, *s.* pin, pin ysgrifenu, ysgrifell, graffol, craffol, ysgrifbin; lloc, cail, ffrongc, ffald, cut, cw b; corlan, cacor, corfa; iardy:—*v. a.* ysgrifenu; cyfansoddi; llocio, ffrongcio, cutio; corlanu; carcharu, gwarchu.

Penal, pen'-al, *a.* cospol, penydiol, dial-eddol, poenydiol; dirwyol.

Penalty, pen'-al-ti, *s.* cosp, poen, cospedigaeth; penyd; dirwy, camgw.

Penance, pen'-ans, *s.* ponyd, penydiaeth; cyfarchwel; edifeirwch.

Pence, pens, *s. pl.* ceiniogau.

Pencil, pen'-sul, *s.* pwyntel, puntr, puntyr, pensel.

Pendant, pen'-dant, *s.* dibynydd, diblyn, bagedyn, dibyndlws, crogaddurn, greiny, clustlws; penon, penwn, banerig; crograff.

Pendent, pen'-dent, *a.* dibynol, crog, yng nghrog, yn hongian, dibynaidd.

Pending, pen'-ding, *a.* amnhenderfynol; yn dibynu; anfarwedig.

Pendulous, pen'-diw-lyz, *a.* dibynaidd, hongian, yn hongian.

Pendulum, pen'-diw-lym, *s.* dringlyn, dibynai.

Penetrability, pen-i-try-bul'-i-ti, *s.* hydreiddedd, hywanedd; dirnadwydd.

Penetrable, pen'-i-trybl, *a.* hydraid, treiddiadwy; trywanadwy; dirnadwy.

Penetrate, pen'-i-tret, *v.* treiddio; menu; trywanu; trwyddaw, creiddio; amgyffred, dirnad.

Penetration, pen-i-tre'-shyn, *s.* treidd-

- iad, trwydiad; meniad; craffder, dirnadaeth; treiddgarwch.
- Penetrative, pen'-i-tre-tuf, *a.* treiddiedigol; craff, dirnadus; llym, awchus.
- Peninsula, pe-nun'-siw-ly, *s.* gorynys, goynys, meisynys, myniwle. [ol.
- Peninsular, pi-nun'-siw-lyr, *a.* gorynys-Penitence, pen'-i-tens, *s.* edifeirwch, edifarhâd; penyd, penydiaeth.
- Penitent, pen'-i-tent, *a.* edifeiriol, edifarus, edifar:—*s.* edifarydd, ymbenydiwr.
- Penitential, pen-i-ten'-shyl, *a.* edifeiriol; penydiol:—*s.* penydylyr.
- Penitentiary, pen-i-ten'-shyr-i, *a.* penydiol:—*s.* penydiwr; ymbenydiwr; penydfa, edifeirdy, penytyt.
- Penknife, pen'-neiff, *s.* cyllell binau, cyllell ysgrifenydd, cyllellan, piugyllell, pencnaiff.
- Penman, pen'-man, *s.* ysgrifenydd, ysgrifwr, llawysgrifydd; awdwr, cyfansoddwr.
- Penmanship, pen'-man-ship, *s.* ysgrifenyddiaeth, ysgrifeniaeth; llawysgrifen.
- Pennant, pen'-ant, *s.* penwn, penon, banerig, lluman; llongdyrwyraff.
- Pennated, pen'-ne-ted, *a.* adeiniog, asgellog.
- Penniless, pen'-i-les, *a.* digeiniog; diarian; tlawd.
- Penny, pen'-i, *s.* ceiniog.
- Penny-royal, pen'-i-roi-yl, *s.* breffys, brymlys, llysiaur coludd, llysiaur gwaed, llyrcadwys, llysiaur pwding.
- Pennyweight, pen'-i-wet, *s.* ceiniogbwys, pwys ceiniog=24 gronyn.
- Pennywise, pen'-i-welz, *a.* cynnil ar geiniog, call am y geiniog.
- Pennywort, pen'-i-wyrt, *s.* ceinioglys.
- Pennyworth, pen'-i-wyrth, *s.* ceiniogwerth.
- Pension, pen'-shyn, *s.* cyfarwys, talobrwy, talwobr; segurdal; gwobr:—*v. a.* cyfarwyso; talwobrwyo.
- Pensionary, pen'-shyn-yr-i, *a.* cyfarwysog; talwobrwyog:—*s.* cyfarwysog; un yn derbyn tâl blynyddol.
- Pensioner, pen'-shyn-yr, *s.* cyfarwysog, talwas; gwobrwas, cyflogddyn; dibynwr.
- Pensive, pen'-suf, *a.* prudd, athrist, pensyn, allwynig, galarus; myfyr, meddylgar; pryderus; brwyn, trymfrydig.
- Pensiveness, pen'-suf-nes, *s.* prudd-der, pruddineb, tristwch; myfyrgarwch; trymfryd.
- Pent, pent, *p. p.* (*pen*) llociedig, arganedig.
- Pentangular, pen-tang'-giw-lyr, *a.* pumonglog, pumcornellog.
- Pentateuch, pen'-ty-tiwc, *s.* pumlyfr, pum llyfr Moses.
- Pentecost, pen'-ti-cost, *s.* Pentecost; Sulgwyn, gwyl y Sulgwyn.
- Pentecostal, pen-ti-cos'-tyl, *a.* Pentecostaid; perthynol i'r Sulgwyn.
- Penthouse, pent'-hows, *s.* penty, rhagdo, olier.
- Penultima, pi-nyl'-ti-my, *s.* y sill olaf ond un, goben, sill obenol.
- Penultimate, pi-nyl'-ti-met, *a.* olaf ond un; gobenol.
- Penurious, pe-niur'-ri-yz, *a.* cybyddlyd, anhael, crintach, cyrrith, cynnil, anhylad; prin; bawaidd.
- Penury, pen'-iur-ri, *s.* tlodi, angenoctyd, eisieu, rheidusrwydd, prinder.
- People, pe'-pl, *s.* pobl; pobloedd; maon; cenedl, ciwdod; trigolion, gwladogion, gwys:—*v. a.* pobl; poblogi.
- Pepper, pep'-yr, *s.* pupyr, pupr, poethlys, poethrawn:—*v. a.* pupuro, pupro; curo, pwyo; lluchio â haels.
- Pepper-box, pep'-yr-bocs, *s.* peprel, blwch pupyr.
- Pepper-corn, pep'-yr-corn, *s.* pupren, poethronyn.
- Peppermint, pep'-yr-munt, *s.* pupyr-fintys, mintys poethion.
- Per, per, *pr.* trwy, try-, trwodd; yn gyflwyr, achlân; gor-, tra-, ar-; gan, gyda, wrth.
- Peradventure, pyr-ad-fen'-cyr, *ad.* ys-gatfydd, ef allai, efallai, fe allai, odid, ond odid, osyd, hwyrach, nid hwyrach, agatfydd, dichon.
- Perambulate, pyr-am'-biw-let, *v. a.* amdeithio, amwibio, trampio.
- Perambulation, pyr-am-biw-le'-shyn, *s.* amdeithiad, cylchrodiad.
- Perceivable, pyr-si'-fybl, *a.* dirnadwy, canfodadwy, gweladwy; amgyffredadwy.
- Perceive, pyr-sif, *v. a.* canfod, gweled, synio, deall, craffu, ystyried, sylwi; cael.
- Percentage, pyr-sen'-tej, *s.* cantoll, cantal; hyn a hyn y cant.
- Perceptibility, per-sep-tu-bul'-i-ti, *s.* canfodrwydd, synioldeb; amlygrwydd; hydeimledd; dirnadwyaeth; canfyddiad, syniad.
- Perceptible, pyr-sep'-tu-bl, *a.* dealladwy = *Perceivable*.

- Perception, pyr-sep'-shyn, *s.* syniad, canfyddiad, canfodiad, dirnadaeth, arseliad, darweliad, amgyffrediad, cyffrediad, cynrith, darwel; tyb, ymofeg.
- Perceptive, pyr-sep'-tuf, *a.* syniedigol, cyffredol, llafnedigol, adnabyddol.
- Perch, pyrç, *s.* erwydden, tudlath, pere, lathdir, gwialen, dilerbren, ystan; erwyddiad; esgynbren, clwyd; trostan; gweilging, trawsbren:—*v.* clugio; myned i'r glwyd.
- Perchance, pyr-çans', *ad.* ysgatfydd = *Peradventure.*
- Percipient, pyr-sup'-i-ent, *a.* dirnadol, syniedigol, sylweddus, cynghraffol:—*s.* canfyddwr, dirnadydd.
- Percolate, pyr-cö-let, *v.* hidlo; puro.
- Percolation, pyr-cö-le'-shyn, *s.* hidliad, glân buriad, llwyr hidliad.
- Percussion, pyr-cysh'-yn, *s.* gwrthdarawiad, tarawiad, ergydiad; ergyd; dyrnod; tawl. [ergydiol.]
- Percussive, pyr-cys'-suf, *a.* tarawol.
- Perdition, pyr-dish'-yn, *s.* colledigaeth, cyfrgoll; dystryw.
- Peregrinate, pyr'-i-gri-net, *v. n.* pererindota, pererino; dargwydro.
- Peregrination, pyr'-i-gri-ne'-shyn, *s.* pererindod, pereriniad; ymdaith; erwyddriad.
- Peregrinator, pyr'-i-gri-ne-tyr, *s.* pererin, adfant; ymdeithydd.
- Peremptorily, pyr'-em-for-i-li, *ad.* yn bendant; yn ddinag; yn benffetus; yn arbenig.
- Peremptory, pyr'-em-tyr-i, *a.* pendant; penodol; arbenig; meistrolgar; awdurdodol; penffetur; penderfynol; haer.
- Perennial, pyr-en'-i-yl, *a.* tryflwyddol, a barha trwy'r flwyddyn; gwastadol:—*s.* tryflwyddlys, tryflwyddog; planigyn tryflwyddol.
- Perfect, pyr'-fect, *a.* perffaith; cyfan, cyflawn, llwyr; gorphenol; pur; difai; dibech; pyw; uniawn; medrus; hyfedr:—*v. a.* perffeithio, cyflawni, cwblhau, gorphen; cywirow.
- Perfection, pyr'-fec'-shyn, *s.* perffeithrwydd; cywirdeb, manyldeb, cyflawn-der.
- Perfective, pyr'-fec'-tuf, *a.* perffeithredigol, perffeithiadol.
- Perfidious, pyr-ffud'-i-yz, *a.* bradwrus, twyllgar, anffyddlawn, ffals, anghywir.
- Perfidy, pyr'-fi-di, *s.* bradwriaeth, anffyddlondeb, twyll, anymddiried.
- Perforate, pyr'-ffö-ret, *v. a.* trydyllu, trywanu.
- Perforation, pyr-ffö-re'-shyn, *s.* trydylliad, trywaniad, hydreiddiad; trydwill, brath.
- Perforator, pyr'-ffö-re-tyr, *s.* trydyllwr, tylliedydd; trwyddew.
- Perform, pyr-fform', *v.* cyflawni, cwblhau, gwneuthur, gwneyd; chwareu; ffeithio, preithio.
- Performance, pyr-ffor'-mysn, *s.* cyflawniad, cwblhâd, gweithrediad; gwaith, gorclwyl; ffeithiant, praith.
- Performer, pyr-ffor'-myr, *s.* cyflawnwr; chwaraeydd, campwr; gweithredydd.
- Perfume, pyr-ffum', *s.* perarogl, perwynt, arogl; aroglarth; perfwg:—*v. a.* perarogli; perfygu; aroglarthu.
- Perfumery, pyr-ffüw'-myr-i, *s.* peraroglaau, perarogled, peroglaeth.
- Perhaps, pyr-haps', *ad.* ysgatfydd, ef allai = *Peradventure.*
- Perigee, pei'-i-ji, *s.* daiarnesiant = y fan agosaf at y ddaiar yng nghylchlwyr y lleuad neu'r haul.
- Perihelion, pei-i-hé'-li-yn, *s.* heulnesiant = y fan agosaf at yr haul yng nghylchlwyr planed.
- Peril, per-ul, *s.* perygl, enbydrwydd, niwed; ingder:—*v.* peryglu.
- Perilous, per-ul-yz, *a.* peryglus, enbyd.
- Period, pi'-ri-yd, *s.* cyfnod, ystod, ysbaid, cylech, chwyl; cyfamser, pryd; amsergylech, diwedd, terfyn, dyben; diwedd-nod, diwedddeb, cyfannod; parhâd; oes; cyfanwers, cyfaneb, gwrs; synwrebyr gyflawn; rhan; cylchnod.
- Periodical, pi-ri-od'-i-cyl, *a.* cyfnodol, cylchynol; cyfannodol:—*s.* cyfnodolyn, cyhoeddiad cyfnodol, cyhoeddiad cylchynol. [olion.]
- Periodicals, pi-ri-od'-i-cylz, *s. pl.* cyfnodol.
- Peripatetic, pei-py-tet'-ic, *a.* amgrwydrol, amrodiol, cylchrediannol; Aristotelaidd:—*s.* amgrwydrwr; Aristoteliad, Peripateticiaid = dilynwr athroniaeth Aristot 1.
- Periphrastical, pi-ri-ffras'-ti-cyl, *a.* amgylchieithog, cylchymadroddol, cylch-eiriog.
- Perish, per'-ish, *v. n.* marw, trengi, darfod; pallu; diflanu; mallu; braenu, cwympo.
- Perishable, per'-ish-ybl, *a.* trengadwy, palladwy; hydrange, hyfeth; brau, methiannus; darfodedig; marwol.
- Periwig, pei'-i-wig, *s.* flugwallt, penguwch, gwalltwe, perwig.

Periwinkle, per'-i-wing-cl, *s.* gwichiad, gwichiedyn; erllysg, pyrfagl, llawrig, gwanwdan=planigyn o'r enw.

Perjure, pyr'-jyr, *v. a.* tyngu anudon, anudoni; camdyngu.

Perjury, pyr'-jyr-i, anudon, anudoniaeth; camdwng.

Permanence, pyr'-my-nens, *s.* parhâd, sefydlogrwydd, sadrwydd.

Permanent, pyr'-my-ment, *a.* parhâus, parhaol, sefydlog, sad; diball.

Permeable, pyr'-mii-ybl, *a.* hydraidd, treiddiadwy, trwyadwy; hydreiddiol.

Permeate, pyr'-mi-et, *v. a.* treiddio, trwydo, trwyddaw.

Permeation, pyr'-mi-e'-shyn, *s.* treiddiad, dargreiddiad; gwanedigaeth.

Perniscible, pyr-mus'-i-bl, *a.* cynumysgadwy, tryfysgadwy, hygymmysg.

Permissible, pyr-mus'-su-bl, *a.* goddefadwy, caniatol, cenadadwy.

Permission, pyr'-mish'-yn, *s.* caniatâd; cenad; goddefiad; gadawiad; trwydded; rhyddid.

Permissive, pyr-mus'-suf, *a.* caniatol, cynnwysedigol, cenadedigol.

Permit, pyr-mut', *v. a.* caniatâu, cenadu, goddef, cynnwys, ceniadu.

Permit, pyr'-mut, *s.* trwydded, goddeddef, trwyddeb, llythyr cynnwys; caniatâd, cenad, gwarant.

Permutation, pyr-miw-le'-shyr, *s.* trynewidiaeth, cyfnewidiad, cysitheriaeth.

Pernicious, pyr-nish'-yz, *a.* dinystriol, adwythig, dystyriol, niweidiol, andwyol, drwg, echryslawn.

Peroration, pyr-ö-re'-shyn, *s.* adlefariad; diweddglö araeth; cynghload, diweddglö.

Perpendicular, pyr-pen-dic'-iw-lyr, *a.* syth, unionsyth, darbenol:—*s.* sythlin, llinell unionsyth; sythder.

Perpetrate, pyr'-pi-tret, *v. a.* cyflawni, gwneuthur, gwneyd, cyflafanu.

Perpetration, pyr'-pi-tre'-shyn, *s.* cyflawniad, gweithriad; cyflafan.

Perpetual, pyr-pet'-iw-yl, *a.* parhâus, gwastadol, dibaid; bythol, tragwyddol; sefydlog.

Perpetuate, pyr-pet'-iw-et, *v. a.* bytholi, tragwyddoli; iorthy.

Perpetuity, pyr-pi-tiw'-i-ti, *s.* bytholrwydd; parhâd; bytholbeth; bythoseb.

Perplex, pyr-plecs', *v. a.* dyrsu, nidro, methlu, afrwyddo, rhwystro; cythruddo, trallodi; petruso; blino.

Perplexity, pyr-plec'-si-ti, *s.* dyrswech, astrusi, nidredd, penbleth, cynghafogrwydd; petrusod; helbul, cyfyngder.

Perquisite, pyr'-cwuz-ut, *s.* adfael, damweinafael, swyddfael; anrheg.

Persecute, pyr'-si-ciwt, *v. a.* erlid, erlyn, ymlid; blino, gorthrymu; annos.

Persecution, pyr'-si-ciw'-shyn, *s.* erlid, erlidigaeth, erlidiad, erlynedigaeth, ymlid, erlyn.

Persecutor, pyr'-si-ciw-tyr, *s.* erlidiwr, erlyniwr, erlynydd, ymlidiwr, casnor.

Perseverance, pyr'-si-fé'-ryns, *s.* parhâd, dyfal barhâd, hir barhâd, dybarwech; ystigrwydd, dyfalwch; ymrodd; pwyll.

Persevere, pyr'-si-fé'-yr, *v. n.* parhau, dyfal barhau, dybara; astigo; ymroi.

Persevering, pyr'-si-fé'-ryng, *a.* ystig, dyfal, parhâus, ymroddgar, diysgog.

Persist, pyr-sust', *v. n.* para, parhau, dyfal bara; sefyll, pwyso; haern, hön.

Persistence, pyr-sus'-tens, *s.* parhâd; ystigrwydd; haer; cyndynrwydd.

Person, pyr'-sn, *s.* dyn, un; ansawd, dynsawd, person, dynweddiad; corff, corffolaeth; pryd, golwg, dull, gwedd, gwyneb.

Personable, pyr'-sn-ybl, *a.* golygus, prydweddol; hardd; ansodadwy.

Personal, pyr'-sn-yl, *a.* dynsodol, dynweddiadol, ansodol, personol; corfforol; priodol, mynwol.

Personality, pyr-sn-al'-i-ti, *s.* ansodoliaeth, dynsodoliaeth, personoliaeth; ansodwedd, personoldeb; corffolaeth; difriaeth.

Personate, pyr'-sn-et, *v. a.* cynddrychioli, cynnrychioli, eilfyddu; ymrithio fel un arall; dirprwyo; dyfalu, dynwared.

Personification, pyr-son-i-ffi-ce'-shyn, *s.* dynsodwedd, dynsodiant, ansodiant, personedigaeth, personiad, dynsodlun.

Personify, pyr-son'-i-ffe-i, *v. a.* dynsodi, ansodi, personoli; corffoliaethu.

Perspective, pyr-spec'-tuf, *a.* golygol, tremiol, tremofyddol, golygiadol, arbeithiol:—*s.* tremddrych, tremwydryn, trywelyr, peithwydyr, ysbeinddrych, drych ysbïo; arbaith, trylwg; golygfa, cyfarwel; deddfau arbaith.

Perspicacity, pyr-spi-cas'-i-ti, *s.* llygadgraffder, craffder golwg; craffder; dirnadaeth; selusdra.

Perspicuity, pyr-spi-ciw'-i-ti, *s.* eglur-

- der, amlygrwydd; tryloywder, tryweledd; clauerder; gaith.
- Perspicuous, pyr-spic'-iw-yz, *a.* eglur, amlwg, goleu; trywel, trybelid, arbethig.
- Perspiration, pyr-spi-re'-shyn, *s.* chwysiad, chwys; trychwysiad.
- Perspire, pyr-spei'yr, *v.* chwysu; trychwysu.
- Persuade, pyr-swed', *v. a.* darbwyllio; cynghori, annog; ennill; ymlwyydd, cynddylu; eiriol; perswadio.
- Persuasible, pyr-swe'-su-bl, *a.* darbwylladwy; cynghoradwy.
- Persuasion, pyr-swe'-zhyn, *s.* darbwylliad; cyngoriad, annogaeth, ymlwyyddiad; barn, tyb, coledd, cred; plaid, enwad; perswadiad.
- Persuasive, pyr-swe'-suf, *a.* darbwyllus; cynghorol, annogaethol; deniadol; eiriolus:—*s.* darbwylliaeth; annogaeth; darbwyllydd.
- Pert, pyr't, *a.* pert, bywiog, gweisgi, sionge, heini, pefr, tlws, cymhen; fraeth, tafodrydd, arain, craseiriog, coegynaidd; hyf:—*s.* pertyn, gwelchyn, hewcryn.
- Pertain, pyr-ten', *v. n.* perthyn, deiryd.
- Pertinacious, pyr-tu-ne'-shyz, *a.* cyndyn, cildynus, gwrthnysig, ystyfnig; anhyblyg; penderfynol; der, caled; syth.
- Pertinacity, pyr-tu-nas'-i-ti, *s.* cyndynrwydd; anhyndynrwydd; anhyblygedd; diysgogrwydd; penderfyniad, ymroad.
- Pertinence, pyr-tu-nens, *s.* addasrwydd, cymhwysder; perthynas.
- Pertinent, pyr-tu-nent, *a.* perthynol; cyfaddas, cymhwys.
- Pertness, pyr't-nes, *s.* pertrwydd, bywiogrwydd; cymhendod, fraethder, crasder, min-goeth, doethder.
- Perturbate, pyr-tyr'-bet, *v. a.* aflonyddu, cynhyrfu, cyffroi, terfysgu.
- Perturbation, pyr-tyr-be'-shyn, *s.* aflonyddwch, cynhwrf, terfysg; helbul, cythruddiad.
- Peruke, pyr-iwc, *s.* ffugwallt=*Peruwig*.
- Perusal, pyr-iw'-zyl, *s.* darlleniad, darllen, tryddarlleniad; trychwiliad.
- Peruse, pyr-iwz', *v. a.* darllen, tryddarllen, darllen, darlleaw, darllain.
- Pervade, pyr-fed', *v. a.* treiddio, creiddio, heinio, trwyo, gwofrwyo; myned trwy; nawsio; rhinio.
- Pervasion, pyr-fe'-zhyn, *s.* treiddiad, trwyddiad; nawsiad.
- Pervasive, pyr-fe'-suf, *a.* treiddiol, tryfyndol, diriasol; rhwythol, tryd.
- Perverse, pyr-fyrs', *a.* trofius, gwrthnysig, cyndyn, ystyfnig; traws, croes, cam, agwyr, gwyrog; anynad, sarug; cyfeiliornus; gwyrdöedig.
- Perverseness, pyr-fyrs'-nes, *s.* gwrthysigrwydd, cyndynrwydd, gwrthgasedd; anynadrwydd; trawsedd.
- Perversion, pyr-fyr'-shyn, *s.* gwyrdoad, dattroad; camdröedd; gwyrdro, llygriad; cyfeiliornad; camwri; camarferiad.
- Pervert, pyr-fyrt', *v. a.* gwyrdroi, camdrosi, gwyo, dattroi, trawswyro; llygru.
- Pervertible, pyr-fyr'-tu-bl, *a.* gwyrdroawl, trofaol, trawswyrol.
- Pest, pest, *s.* pla, haint, mallhaint.
- Pester, pes'-tyr, *v. a.* blino, poeni, aflonyddu, plaec, dygnu, gormesu.
- Pestiferous, pes-tuff'-yr-yz, *a.* heintddwyn, plaog; heintiol; adwythol; blin.
- Pestilence, pes'-ti-lens, *s.* haint, pla, heintnod, cowyn, cornwyd, y chwaren.
- Pestilent, pes'-ti-lent, *a.* heint.
- Pestilential, pes-ti-len'-shyl, *us*, cornewdyld, plaog, heintnodol; llynol; adwythig.
- Pestle, pes'-sl, *s.* pwyodr, pestl:—*v.* pwyodri; malurio.
- Pet, pet, *s.* anffodogrwydd, anniddigrwydd, sor, dig, drygnaws; oen llawfaeth, oen swci; anwylyn, anwesyn, maldodyn, darlotyn; gorhoffedd; tegan; colwyn:—*v. a.* anwesu, anwylo, cocri, pratio, llochi:—*a.* anwesog, anwyl, hoff.
- Petal, pet-yl, *s.* blodeuddalen, ffurdeilen, dalen blodeuyn, gwulddeilen.
- Petalous, pet'-al-yz, *a.* blodenddeiliog, ffurdeiliog. [pitw.]
- Petit, pet'-i, pyt-it', *a.* bychan, eiddil.
- Petition, pi-tish'-yn, *s.* erfyniad, deisyfriad, archniad, cais, deiseb, archeb, erfyneb, gofyniad, gofonedd, dais, ymbil; rheithgas:—*v. a.* erfyn, deisyf, deisyfu, erchi, gofyn, ymbil.
- Petitioner, pi-tish'-yn-yr, *s.* erfyniwr, eirchiad, gofynydd, deisebwr.
- Petrel, pet'-ryl, *s.* brochellog, aderyn y ddryghin, aderyn y frochell, petrel.
- Petrification, pet-ri-ffac'-shyn, *s.* maeneiddiad, caregiad, crofen, crawen; caledwch.
- Petrify, pet'-ri-ffei, *v.* maeneiddio, caregu; caledu; ymgaledu; fferu.

- Petticoat, pet'-i-cüt, *s.* pais, pais benyw ; crysbais.
- Pettifogger, pet'-i-ffog-yr, *s.* cecryn y gyfraith, cecryn y cyrtiau, crachgyf-reithiwr.
- Pettifogging, pet'-i-ffog-ing, *a.* gwael, isel; cynhenus. [gwaeledd.]
- Pettiness, pet'-i-nes, *s.* bychander,
- Pettish, pet'-ish, *a.* anfoddog, anniddig, croes, ffrom, dreng, anynad.
- Petty, pet'-i, *a.* bychan, eiddil, bach, pitw.
- Petulance, pet'-iw-lyns, *s.* anniddig-rwydd, anfoddogrwydd, surugrwydd ; drygnaws.
- Petulant, pet'-iw-lynt, *a.* anniddig, ffrom, cras, coegyld, haerllug ; nwyfus, gwantau.
- Pew, piw, *s.* côr ; cadair eglwys ; eistedd-le, sêt ; seddgell, eisteddgell.
- Pewter, piw'-tyr, *s.* ffrantr, ffeutur, piwter ; ystaen ; llestri ffrantr, llestri piwter.
- Phæton, ffê'-i-tn, *s.* cerbydan pedrolwyn, gogerbyd, rhythglyd ; cerbydan ; phetn. [trawd.]
- Phalanx, ffal'-angcs, *s.* cunell ; lleng anhydor, llu trefnwyh ; lleng, ca-
- Phallus, ffal'-ys, *s.* cingroen, llyisiau'r gingroen.
- Phantasm, ffan'-tazm, *s.* drychiolaeth, lledrith, geurith, tremyniad, coegrith, bygwydd, hudwy, hugwd, gwag ymddangosiad, anysbydd ; dychymmyg ; syniad, delfryd, meddylrith.
- Phantom, ffan'-tym, *s.* drychiolaeth = *Phantasm.*
- Pharisaical, ffar-i-se-i-cyl, *s.* Phariseaidd ; rhagrithiol ; defodgar.
- Pharisee, ffar'-i-si, *s.* Pharisead ; rhagrithiwr, lledrithiwr.
- Pharmaceutic, ffar-my-ciw'-tic, *a.* cyfferiol, cyffyril ; cyfferofyddol.
- Pharmaceutics, ffar-my-ciw'-tics, *s.* cyffyrofyddiaeth, cyfferiaeth, cyffyrddysg.
- Pharmacopœia, ffar-my-cô-pi'-y, *s.* cyfferiaeth ; darpariaeth cyfferi ; cyfferlyfr, cyfferiadur, meddygiadur.
- Pharmacy, ffar'-my-si, *s.* cyfferiaeth, cyfferyddiaeth, darpariaeth cyfferi.
- Pharynx, ffar'-ingcs, *s.* argeg, arsefnig, ceg, llyngcfa, llwngc ; cyhyrgod y brefant, breuengod.
- l'hase, ffz, } *pl.* Phases, ffê'-siz, *s.*
l'hasis, ffê'-sus, } ymddangosiad ; gwedd,
golwg :—*pl.* amrithion ; tremith =
math ar faen callestr tryloyw.
- Pheasant, ffz'-ynt, *s.* coediar, gwyddiar, iar goed :—*m.* ceiliog coed.
- Phenomena, ffi-nom'-i-ny, *s. pl.* ymddangosiadau, ymddangosion, gorddangosion, argeolion ; arwelion, odrithion, tremddyliion.
- Phenomenon, ffi-nom'-i-nyn, *s.* ymddangosiad, argeol, arddangosiad, gorddangosiad ; arwel, odrith, tremddwl ; ymddangosiad rhyfeddol, syn olygfa, rhyfeddol.
- Phial, ffi'-yl ; *s.* costrelan, costreliog, potelan, ffiolan, ffiol, crythan, crwth, costrel, potel ; cibno :—*v.* *a.* costrelu, crythu, potelu. [garol ; tiron.]
- Philanthropic, fful-an-throp'-ic, *a.* dyn-Philanthropist, fful-an'-thró-pust, *s.* dyngarwr, carwr dynoliaeth.
- Philanthropy, fful-an'-thró-pi, *s.* dyngarwch ; cariad at ddyndryw.
- Philharmonic, fful-har-mon'-ic, *a.* cynganeddgar, perorgar, alawgar.
- Philippic, fful-up'-ic, *s.* duchan, sen, gogan.
- Philologer, ffi-lol'-ô-jyr, } *s.* ieithydd,
Philologist, ffi-lol'-ô-jist, } ieithofydd,
ieithwr, ieithegwr, ieithgarwr ; cystrawenwr.
- Philological, fful-ô-loj'-i-cyl, *a.* ieithyddol, ieithofyddol, ieithegol, ieithgar.
- Philology, ffi-lol'-ô-ji, *s.* ieithyddiaeth, ieitheg, ieithofyddiaeth, ieithadaeth.
- Philosopher, fful-os'-ô-fyrr, *s.* athronydd, ofydd, gwyddon, doeth, philosophydd, doethgarwr.
- Philosopher's stone, fful-os'-ô-fyrrz stôn, *s.* maen yr athronydd, yr eurfaen ; cyfrinfaen.
- Philosophie, fful-ô-soff'-ic, } *a.*
Philosophical, fful-ô-soff'-i-cyl, } athronyddol, ofyddol, gwyddorol, athrolithiog, Philosophyddol ; rhemymol, cymmedrol.
- Philosophist, fful-os'-ô-fust, *s.* twyll-ddadleuwr, twyllegarwr, twyllebydd, somofydd.
- Philosophize, fful-os'-ô-ffeiz, *v. n.* athrolithio, ofyddu, gwyonddi, philosophyddu.
- Philosophy, fful-os'-ô-ffi, *s.* athroniaeth, athrolith, athronddydg, ofyddiaeth, gwyddoniaeth, philosophyddiaeth, philosophi ; doethgarwch ; ymresymiad, dadl, amcandyb, athrondyb.
- Philter, fful'-tyr, *s.* swyn serch ; serchrin :—*v.* *a.* serchrinio ; syrchu.
- Phiz, ffuz, *s.* gwep, gweb, ffrw, wyneb-pryd.

Phlegm, fflēm, *s.* llysnafedd, cornboer; dwfr; musgrellni, difaterwch.

Phlegmatic, fflēg-mat'-ic, *a.* llysnafedd-og, cornboerol; dyfrllyd; marwaidd.

Phleme, fflēm, *s.* fflaim, cylllell waedu.

Phlogistic, fflo-'jis'-tic, *a.* fflamegol, fflamychol, llosgol, ennynol; cryf-haol.

Phonetic, ffō-net'-ic, *a.* seinebol, sein-igol, llafar, seinyddol.

Phonography, ffō-nog'-ry-ffi, *s.* seinys-grifiaeth; llafarseiniaeth; seinofydd-iaeth. [iaeth, seinyddiaeth.

Phonology, ffō-nol'-ō-ji, *s.* seinofydd-Phosphate, ffos'-ffet, *s.* fioddhalan, fiodd-awd, llofnurhal, fioddgris; fioddod-faen.

Phosphor, ffos'-ffyr, } *s.* Gwawl-Phosphorus, ffos'-ffyr-ys, } ddwyn, Gŵl-euddwyn, Lleuferddwyn, y seren ddydd, y seren fore; llofnur, fioddaint, fioddiaint, goleuddwyn.

Phosphoric, ffos-ffor'-ic, *a.* llofnurig, fioddiain, fioddig.

Phosphorous, ffos'-ffyr-yz, *a.* llofnuraidd.

Photograph, ffot'-ō-graff, *s.* goldeb, lleuferdeb, heuldeb, darlun heuldebaidd: *v.* *a.* goldebu, lleuferdebu, heuldebu; goldynu.

Photography, ffō-tog'-ry-ffi, *s.* goldebiaeth, lleuferdebiaeth, heuldebiaeth.

Phrase, ffrez, *s.* ymadrodd; obiaeth, brawddeg, broddeg; dyweddiad, geiriad; ieithwedd, dullwedd, llafarwedd: —*v.* geirio, ymadroddi, geirioli; enwi, galw.

Phraseology, ffre-zi-ol'-ō-ji, *s.* geirwedd-iaid, geiriolaeth, llafarwedd, llafarddull; geiriad, ymadroddiad, ieithiad; dullwedd, ieithwedd; geirweddiaidur.

Phrenetic, ffri-net'-ic, *a.* ynfydyllt, gorphwyllog, gwallgof, amnhwylllog; ffyrnig: —*s.* gorphwyllyn, llerthyn.

Phrenological, ffren-ō-loj'-i-cyl, *a.* penofyddol, menofyddol, menyddogol.

Phrenology, ffri-nol'-ō-ji, *s.* penofydd-iaeth, menofyddiaeth, menyddeg, ymenyddeg, penwydddeg, pendedysg, ymenyddiaeth; pwyllwyddoneg; pwyllwydddeg, pwyllwyddoreg; penglogyddiaeth, penglogaeth; pengnycyddiaeth, penermigaeth.

Phrensy, ffren'-zi, *s.* gorphwyll, gwallgof, amnhwyll, cyndaredd, gwynofaint.

Phthisic, tuz'-ic, } *s.* darfodedigaeth, Phthisis, tei'-sus, } darfodiant, ysgyfeiniol, nychdod, erthwst, llifant.

Phthisical, tuz'-i-cyl, *a.* darfodedigol, nychlyd, llifannol, claf o'r darfoded-igaeth.

Phylactery, ffi-lac'-tyr-i, *s.* cadwadog; swynogl:—*pl.* cadwadogion; phylacterau.

Physic, ffuz'-ic, *s.* meddyginiaeth; Physigwriaeth; cyfferi; carthai, ysgothai:—*v.* *a.* meddyginiaethu; iachäu, gwella, gwelläu; ysgathru; physygwrio.

Physical, ffuz'-i-cyl, *a.* anianyddol; anianol, naturiol; allanol; meddygol; iachaol.

Physical science, ffuz'-i-cyl' sei-ens, *s.* anianyddiaeth, anianeg, anianaeth.

Physician, ffi-sish'-yn, *s.* meddyg, physygwyr, iechydwr.

Physico-theology, ffuz'-i-cō-thi-ol'-ō-ji, *s.* aniandduwiaeth, anianddwyfydd-iaeth.

Physics, ffuz'-ics, *s.* anianyddiaeth, anianeg, anianaeth, dansoddiaeg, natur-eg.

Physiognomist, ffuz-i-og'-nō-must, *s.* gweddofydd, ffriwofydd, gwepofydd, darlennydd gwyneb; tremddewin.

Physiognomy, ffuz-i-og'-nō-mi, *s.* gweddofyddiaeth, ffriwofyddiaeth, gwepofyddiaeth, gwepeg, drychofyddiaeth, wynebdysg; wynebgoel, tremddew-iaeth.

Physiological, ffuz-i-ō-loj'-i-cyl, *a.* anianyddol, anianodawl, bywofyddol, eidofyddol.

Physiologist, ffuz-i-ol'-ō-jist, *s.* bywofydd, enofydd, eidofydd, anianydd.

Physiology, ffuz-i-ol'-ō-ji, *s.* anianddysg, aniandraw, anianeidiaeth, bywofydd-iaeth, eidofyddiaeth; anianawd, anianeg, anianofyddiaeth.

Piacular, pei-ac'-iw-lyr, } *a.* dyhuddol, Piaculous, pei-ac'-iw-lyz, } dadolychol, iawnol, cymmogol; ysgeler, anfad.

Pia-mater, pei-a-mat'-tyr, *s.* isgrefadur, isbilen yr ymenydd.

Pianissimo, pi-a-nus'-i-mō, *a.* tyneraf, tra thyner.

Pianist, pi-a'-nust, *s.* perdonydd, perdonwr:—*f.* perdoneg.

Piano, pi-a'-nō, *a.* esmwyth, tyner, isel, gwan:—*s.* perdonell.

Piano-forte, pi-a-nō-ffor'-ti, *s.* perdonell, perdoneg, eilionege, piana.

Piazza, pi-az'-y, *s.* pendist, colofrawd, pillrawd, pillrodafa.

Pica, pei'-cy, *s.* piden=*Pianet*; pi-lythyr=enw argrafflythyren; cofnod-

- res, rholeb; brithlyfr; cyfarwydddeb, cyfarwyddor.
- Pick, pic, *v.* pigo; dewis, dethol; hel, hela, casglu; lloffa; glanhau; dyheuddyd; gofwyta; chwilena, chwilota, chwiwlatrata:—*v.* pigdrecyn, pig; deintbig; man, magl; dewisiad.
- Pickaxe, pic'-acs, *s.* cyfegydd, bwyell-gaib, pig, piccaib.
- Picked, pict, *a.* pigog, pigfain, blaenlym, pica, llymbigog.
- Picket, pic'-et, *s.* llymbawl, pigbawl; pigastell; rhagwylfa, cadwylwyr; rhagorsafiad; cardchwareu:—*v.* *a.* pigastellu; cadwyllo.
- Pickle, pic'-cl, *s.* heli; cyffaith; cyffaith bywd; cyflwr, ansawdd:—*v.* *a.* cyffaithio; helio.
- Picklock, pic'-lcc, *s.* dadglodur, gau agoriad, picclo; dadglöwr, pigydd cloion.
- Pickpocket, pic'-poc-et, *s.* pigwr codenau, codbigwr, pocedbigwr, pigwr llogellau.
- Picnic, } pic'-nic, *s.* cyfrodwes; cyd-
Picknick, } gyfranwest, ymgyfranwest;
allanwest, gwledd dan yr awyr agored.
- Pict, pict, *s.* Brithwr, Ffichtiad=*pl.* Brithwyr, Ffichtiaid, Peithi; brithwr.
- Pictorial, pic-tö'-ri-yl, *a.* darluniadol, arluniol, ardebol, paentiol.
- Picture, pic'-cyr, *s.* llun, darlun, eilun, delw, ardeb; darluniad; paentwriaeth; gwrthdrys:—*v.* *a.* darlunio, delwedu, arlunio, ardebu, eilunio; paentio; arddangos.
- Picturesque, pic'-cyr-esc', *a.* ardebaidd, ardebwedd; darluniaidd, arluniol:—*s.* ardebwedd; pethau darluniol.
- Piddle, pud'-dl, *v. n.* ofera, simera; gochwareu & pheth; gofwyta.
- Pie, pei, *s.* pastai, crawsaig; pioden, piogen, pi, pia; brithlyfr; cyfarwydddeb, cyfarwyddor. [amliw.
- Piebold, pei'-bold, *a.* brith, amryliw.
- Piece, pis, *s.* darn, dryll, rhan, cat; talp; clwt; llain; difyn; tamaid; clem; ticyn, tipyn; darlun; gwn; cyfieg; arn:—*v.* clytio; lleinio; clemio; uno.
- Piecemal, pis'-mal, *ad.* yn ddarnau, yn ddrylliau, bob yn ddarn, yn dameidiau:—*a.* darniol.
- Pied, peid, *a.* brith, amryliw.
- Pier, piyr, *s.* canbost, piler; piler pont; mydbill; morgob, morfur, morglawdd, porthdwyn, porthfa, glasan, gob.
- Pier-glass, pi'yr-glas, *s.* gorddrych; drych mawr rhwng ffenestri.
- Pierce, piyr, *v.* trywanu, gwanu, brathu, treiddio; ebillio; iorni.
- Piercing, pi'yr-sing, *a.* treiddiol; trywanol; llym, cethrus; cynhyrfus:—*s.* trywaniad, treiddiad, brathiad.
- Piety, pei'-e-ti, *s.* duwioledd, duwioledd, duwioledd, duwioledd, duwioledd.
- Pig, pig, *s.* mochyn; llwdn hwch; hwch; banw, twrch, hob; porch:—*v.* mocha, porchellu.
- Pigeon, pij'-yn, *s.* colomen;—*v.* *a.* plufio, pluo, hifio, ginio, plucio.
- Pigeonry, pij'-yn-ri, *s.* colomendy.
- Piggin, pig'-in, *s.* picyn, cunnogyn.
- Pigment, pug'-ment, *s.* lliw, eiliw, paent.
- Pigmy, pug'-mi, *s.* cor, coryn, corch, pegor, llogwrn, corig, gwrachyn:—*a.* corachaid, naraid, bychan, eiddil, pitio.
- Pigsty, pug'-stei, *s.* twlch moch, cwt moch, craw, twlc, cwt, cut.
- Pigtail, pug'-tel, *s.* mochronell; cynffon; ffwgws rholy, tobacco main.
- Pike, peic, *s.* penhwyad, rhwyad, ffon big, pig, rhon, rhexren, gwaewffon, ffonwaew, ysber, ber, saffiwy, rheinen, picffon, lost, rhaidd, paled, cadwaew, rheidden, rhethr; pigfforch, picwarch.
- Piked, peict, *a.* blaenfain, blaenlym, pigog.
- Pikeman, peic'-man, *s.* rheiniwr, ysberydd, gwaewor, saffiwyor, rheiddiwr.
- Pikestaff, peic'-staff, *s.* ffon gwaew, troed gwaew, troed pig, croes pig, ffon llinon, picffon.
- Pilaster, pi-las'-tyr, *s.* colofnyn, pileryn, colofnig, adbiler, gogolofn, pedrybiler.
- Pi'chard, pulsh'-yrd, *s.* penwag Mair, penwegyn=math ar bysg tebyg i'r penwag.
- Pile, peil, *s.* cluder, cludair, pentwr, crug, cruglwyth, twr, carn, carnedd, cwrt, curt, swp, twlch, mwnt, swth, sawch, daswrn, daswl, twred, twysg, trwl; adail; adeiltes; seilbawl, seilddar; pawl, ystrange; cledr; cyn (mewn arfauf bonedd); pen saeth, ffonwaew fechan, rhexren; briger, gwallt; blew, manflew; pan; gra, casnach:—*v.* *a.* pentyru, crugio, cludeirio, tyru, dasylo; ystangcio; seilbolioni; seilderio; digolio haidd.
- Piles, peilz, *s. pl.* clwyf y marchogion, lledwigwst, haint y marchogion.
- Pilfer, pul'-ffyr, *v.* chwilena, ysbeiliota, chwiwbigo, chwiwlatrata, chwilota.
- Pilgrim, pul'-grum, *s.* pererin, ceimiad,

- ymdeithydd crefyddol, adfant; crwydr-yn.
- Pilgrimage, pul'-grum-ej, s. pererindod.
- Pill, pul, s. pelen, pelan, pelenig, pelen feddygol, pulsen:—*v. a.* pelenu, ysbeilio, anrheithio; eillio, cneifio, pilio; gwisgio; dirisglio, ysbelwi.
- Pillage, pul'-ej, s. ysbail; anrhaith, ysglyfaeth, pridd, ysgwff; ysbeiliad; anrheithfa; olbiler:—*v. a.* anrheithio, ysbeilio, preiddio, ysglyfio; pilio, dysbeinio; cribddeilio.
- Pillar, pul'-yr, s. colofn, piler, colof, llof; pill, atteg; attegydd, cynnalydd.
- Pillion, pul'-iyn, s. pilyn, cyfrwy benyw, cyfrwy ysgil; clustog, panol.
- Pillory, pul'-yr-i, s. rhigod, rhig, cyffion gwddf:—*v. a.* rhigodi.
- Pillow, pul'-ö, s. gobenydd, clustog; gob:—*v. a.* gobenyddio, clustogi.
- Pillow-case, pul'-ö-ces, s. twyg gobenydd, twyg clustog, hul gobenydd, tudedd clustog.
- Pilot, pei'-lyt, s. llonglywiedydd, llonglywiawdwr, llywiadur llong, iarcw; llywiedydd, arweiniwr:—*v. a.* llonglywio; tywys llong i'r porthladd; llywedu, cyfarwyddo.
- Pilotage, pei'-lyt-ej, s. llonglywiadaeth; cyflog llonglywiedydd.
- Pilot-boat, pei'-lyt-böt, s. llywedfad, cwch llonglywiedydd.
- Pimento, pi-men'-tö, s. pupyr Iamacia, chwaethrawu, chwegbupyr.
- Pimp, pump, s. lotai, llatai, nwyfwas, anlladwas, puteinai:—*v. n.* lateio, nwyfweini.
- Pimple, pum'-pl, s. llynoryn, ploryn, crugyn, penddäyn, pigodyn, cyfodyn, llyfrithen, pisgwrn, goryn, crugdardd.
- Pimpled, pum'-pld, a. llynorog, plorynog, gorynog, llyfrithog.
- Pin, pun, s. pin; nodwydd, nydwydd; dant; draen; hoel, cethr; craidd, canol; ebill:—*v. a.* pinio; hoelio; bario; sicrhau; baldio, caethiwo.
- Pincers, pun'-syrz, s. pl. gefail, gefeilan, craff, gwrthrimyn.
- Pinch, punsh, v. crimpeidio, crimpio, crimeidio, crimpwasgu, llethwasgu; ewino; gefeilio; bleddu, byseidio; gwasgu; tamigo; onoi, cnowasgu; cynnilo; gormesu; caethiwo; ingwasgu; twyllo; pinsio:—*s.* gwasg, crimp, craff; bysiad; pigiad, crafangiad; tymmig; crafangwasg; ingwasg; eno; crimpiad; ing, cyfyngder, gormail.
- Pinchbeck, punsh'-bec, s. eurritth=cymmysg gopr a singe.
- Pincher, pun'-shyr, s. gwasgwr, crimp-iwr, crimpwasgwr, bleddwr.
- Pincushion, pin'-cwsh-yn, s. clustog binau, sachell binau, pinob, pincaes, pingews.
- Pine, pein, s. pinwydd, sybwydd, ffeinidwydd, ffawydd:—*v.* dihoeni, dedwino, edwino, edwi, darfod, curio, gwywo; teneuo; gofidio; treulio.
- Pineal, pun'-iyl, a. pinwyddol; pyraid.
- Pinfold, pun'-fföld, s. ffald, gwarchae.
- Pinion, pun'-iyn, s. angell, blaen aden; asgell, aden, ffilog; pluen, plufen, plufyn; troell, echelrod, adeinrod; breichrwym:—*v. a.* angellu; breichrwywo, adeinrwywo; caethiwo, cadwyno.
- Pink, pingc, s. penigan, ceian, ceilys, eoad; Pingc, lliw pingc; pilcodyn; llygedyn, olp; llong olfain:—*a.* pingc; rhuddgoch, cochwyn, gwyn-goch:—*v. a.* olpi; trywanu, brathu, trydyllu.
- Pinnacle, pun'-me-cyr, s. piniwr, gwneuthurwr pinau.
- Pinmoney, pun'-myn-i, s. arian pinau, arian llogell gwraig; pinfwnai.
- Pinnace, pun'-ys, s. corlong, ysgoren, badlong.
- Pinnacle, pun'-yel, s. pinygl, pinagl, pinacl, pigwrn, tŵr, balog, cwrn; nendy; cwnwg, crib, nen:—*v. a.* pinyglu, pigyrnu.
- Pinner, pun'-yr, s. piniwr, pinweithiwr, pineuwr; hoeliwr; llabed penwisg; ffaldiwr.
- Pint, peint, s. peint, peintiad.
- Pioneer, pei'-ö-n'yr, s. cadgloddiwr, rhag-gloddiwr:—*v. a.* cadgloddi; rhagarloesi.
- Pious, pei'-yz, a. duwiol, crefyddol, duwiolfrydig, dyhewydus.
- Piousness, pei'-yz-nes, s. duwioldeb, duwgarwoh, crefyddolder.
- Pip, pup, s. y big, dolur pig; ysmotyng; deincodyn:—*v. n.* pipian, gerain.
- Pipe, peip, s. pibell, pib, chwibol, awell; pibaid; chwibanog; corn; rhol, rhol y syltty:—*v.* pibanu, canu pibell; chwibanog; pibellu; chwibanu; crewtian.
- Pipe-clay, peip'-cle, s. pibglai.
- Piping, peip'-ping, a. gwan, eiddil, afiach; cwynfanlyd; poeth, brwd, tanlyd.
- Pipkin, pup'-cin, s. crochenyn.
- Pippin, pup'-pun, s. esblydden, afal esblydden.

- Piquant, piŕ-cynt, *a.* pigog, pica, llym, oeth.
- Pique, pic, *s.* anfoddlonrwydd, soriant, cilwg; dygasedd, mic, mig; pyngcyn, manylbeth:—*v.* anfoddhau, sori, codi, sarhau; cythruddo, lldio.
- Piracy, pei'-ry-si, *s.* morladrad, morherwriaeth, morysbail; llenladrad, llenysbail.
- Pirate, pei'-ret, *s.* morleidr, morherwr, morwilliad; herwlong, preiddlong; llenleidr, llenwilliad:—*v.* herwa, morbreiddio, morysbeilio; lladrata; llenysbeilio, llenladrata.
- Piratical, pei'-rat'-i-cyl, *a.* morladradol, morherwrol; preiddio, ysglyfaethol, ysbeilgar; llenladradol.
- Piscatory, pus'-cy-tyr-i, *a.* pysgol, pysgodawl.
- Pisces, pus'-siz, pei'-siz, *s.* pysg, pysgod; y Pysg, arwydd y Pysg=12fed arwydd y sidydd.
- Pish, pish, *in.* pw! twt! dyt! wfft! ffei! wb!—*v. n.* wfftio, ffeifeio.
- Pismire, pus'-meiyr, *s.* morgrugyn, mywionyn, morionyn, grugionyn, bywionyn:—*f.* merionen.
- Piss, pus, *v.* piso, troethi, gwneyd dwr:—*s.* troeth, trwngc, pis, piso, golch, lleisw.
- Pistol, pus'-tul, *s.* paledrig, paledryn, pwyntl, gwullaig, hadgoesig.
- Pistillation, pus-tul-le'-shyn, *s.* maluriad, pwyad.
- Pistol, pus'-tyl, *s.* llawddryll, llofwn, corwn, pistol.
- Piston, pus'-tyn, *s.* diblath, syflath, pillffon, gwasglath, ceuffon, piston.
- Pit, put, *s.* pwell; pydew; twll; ffos; ogof; llawr; pant, pannwl; cnewullyn; cadlas ceiliogydd:—*v. a.* pyllu, pannylu, mánu; cystadlu á.
- Pitch, piç, *s.* pyg; gradd, mesur; maint, meintiolaeth; uchder; trumiad ty, cyflethr to, trum, trumiad, crib; tarawiad; eithaf; traw, tonradd, cyweirsain (mewn cerddoriaeth):—*v.* taflu, tawlu; gosod; penodi; sefydlu; picio; saethu; trefnu; gwaladru; disgyn; laesu; cwympto; ymdaflu, neidio; gwersyllu; trawiadu, cyweirseinio.
- Pitch-dark, piç'-darc, *a.* pygddu.
- Pitcher, piç'-yr, *s.* tafydd, piciwr; gwersyllwr; piser, cunnog, ystèn.
- Pitch-fork, piç'-fforc, *s.* picfferch, picwarch, pig; ffon ddwybig; trawfforch =offeryn cerddorol.
- Pitching, piç'-ing, *a.* llethrog, lledbai, disgynol:—*s.* piciad llong; llaesdoriad, palmantiad.
- Pitch-pine, piç'-pein, *s.* pygbinwydd, pygswbydd.
- Pitch-pipe, piç'-peip, *s.* trawbib, toniadur, graddbib.
- Pitchy, piç'-i, *a.* pyglyd, pygol; pygog; du, tywyll, erch.
- Pitcoal, put'-cöl, *s.* glo 'r pwell, glo pwell.
- Piteous, put'-i-yz, *a.* truenus, gresynol, truan, galarus, tosturus; gwael, tlawd; irad, anaele.
- Pith, puth, *s.* bywyn, mwydionyn, pabwryn pren; mwydion, mér, madruddyn; mwydyn y cefn; grym, yni; pwys, sylwedd:—*v. a.* gwahanu mwydyn y cefn.
- Pithiness, puth'-i-nes, *s.* cryfder, grym-muser, egni, effeithiolrwydd; sylweddoldeb.
- Pithy, puth'-i, *a.* bywynog, mwydionog; grymus, nerthol; bywiog; eneidio; effeithiol; sylweddol; grymeiriog; gwllithog.
- Pitiful, put'-i-ffwl, *a.* testuriol, gresyngar; athrugar; gresynol, truenus; gwael, distadl, dirmygedig; dibwys; trist, prudd.
- Pitiless, put'-i-les, *a.* didosturi, annrhugarog; dideimlad.
- Pitman, put'-myn, *s.* pyllwr, gwr y pwell.
- Pittance, put'-ans, *s.* dogn, cyfran; ychydig.
- Pity, put'-i, *s.* tosturi, trugaredd, gresyn, gresi; tynerweh; piti:—*v.* tosturi, trugarhau; truanu, curio.
- Pivot, puf'-yt, *s.* colyn, corddyn, pegor, pegwn, pegwrn; pill; goddyn.
- Pix, pics, *s.* arlladgist, offerenflwch; osgloer, cist brawf, blwch y prawfathau.
- Pizzle, puz'-zl, *s.* pidyn, piden, gwialen.
- Placability, ple-cy-bul'-i-ti, *s.* dyhuddgarwch, hyfoddwrwydd, cymmodlonedd; hynawsedd.
- Placable, ple'-cybl, *a.* dyhuddadwy, hyfodd, dyhuddol, cymmodlawn.
- Placard, pla-card', *s.* hysbyslen, hysbysiad, cyhoeddeb, egluryn; postlen; enlliblen, athrodden:—*v. a.* cyhoeddi, hysbysu, cyhoeddebu; postlenu; athroddenu.
- Place, ples, *s.* lle, man, mangre, llofod, men; sefyllfa, swydd:—*v. a.* llëu, llehau, cyflëu; gosod, dodi, rhoddi, sefydlu, mánu.

Placenta, pla-sen'-ta, *s.* olysgar, adysgar, brych, y gwarded, y garw.
 Placid, plas'-ud, *a.* araf, tawel, llonydd, llariaidd, hynaws, gwâr, tirion.
 Placidness, plas'-ud-nes, *s.* arafwch, tawelwch.
 Plagiarism, ple'-jyr-uzm, *s.* llenladrad, llenysbeiliad.
 Plagiarist, ple'-jyr-ust, *s.* llenleidr, llenysbeiliwr, lleidr llyfrau.
 Plagiarist, ple'-jyr-i, *a.* llenladradol, llenysbeiliol:—*s.* llenysbeiliad; llenleidr.
 Plague, pleg, *s.* pla; gwyn, mallhaint, llynwys, haint y nodau, egwy; gormes, poenedigaeth, gofid:—*v.* *a.* plaeo, plâhu; blino, poeni, maeddu, crugo, dygynu.
 Plaguy, ple'-gi, *a.* blin, trallodus, gofidus; adwythig, gwenwynig; plâaid.
 Plaid, plad, *s.* brithwe, brychan, brych.
 Plain, plen, *a.* gwastad, llyfn; eglur, amlwg, diargel, noeth, goleu, playn; syml, dysymyl, dihoced, gonest, didwyll, teg; diaddurn; anghywraïn, anghelydd; dirodres, dirwysg, angoethedig; gwladaidd; croyw, difyngys, rhydd; digymmysg; dirwystyr; anlythyrenog; bled, blanol; cartrefol; hagr:—*ad.* yn eglur; yn groyw; yn syml:—*s.* gwastadedd, gwastattir, maes, tyno, ceimle, ble, gâl, brodir, bro, as, lledd, caint, cadfaes:—*v.* gwastatâu, gwastatû; llyfnhau, llyfnu; cwyno, alaethu.
 Plain-dealing, plen'-di-ling, *a.* gonest, didwyll, dihoced, clau, diorchudd:—*s.* masnach ddidwyll; gonestrwydd, cleuder. [eghur.
 Plainly, plen'-li, *ad.* yn wastad; yn Plainness, plen'-nes, *s.* gwastadrwydd; llyfnder; eglurdeb; symledd; diffuant-rwydd.
 Plaint, plent, *s.* cwyn, galar, alaeth, wylofaïn.
 Plaintiff, plen'-tuff, *s.* cwynwr, achwynydd, hawlblaid, hawlydd, holydd, canlynwr, gofynydd, erlynydd.
 Plaintive, plen'-tuf, *a.* cwynfanus, achwynol, galarus, alaethol; tafolus.
 Plainwork, plen'-wyr, *s.* gwniadwaith diaddurn; cyffredinwaith.
 Plait, plet, *s.* plyg, dill, plith, crych, dyblyg; cudynd, lofn:—*v.* *a.* plygu, plethu, crychu; sideru; cymhlethu, dyrysu.
 Plan, plan, *s.* cynllun; cynfwriad, rhagfwriad; dyfais, darfelyddiad; llun, ffurf, trefn; plan:—*v.* *a.* cynllunio;

cynfwriadu; dylunio; llunio, dyfeisio; planio.
 Plane, plen, *s.* gwastad, gwastadlawr, asaf, clawr, arwynebedd; gwastadlain; peithned; canwyr, plân, plaen, gwastedydd, gwastadyr, llyfniedydd:—*v.* *a.* canwyr, plaenio; llyfnhau, rhathu, dylathru; tecâu.
 Planet, plan'-et, *s.* planed, planad, goruchiad; seren wib, seren gynffonog.
 Planetary, plan'-et-yr-i, *a.* planedol.
 Plane-tree, plen'-tri, *s.* planwydden, pilcoes, lledon, y pren plân.
 Plank, plange, *s.* plange, astell, estyllen, aserw, toniar:—*v.* *a.* plangcio, estyllu.
 Plano-horizontal, ple-nô'-hor-i-zon-tyl, *a.* lleddorwelig, llerorwelaidd.
 Plant, plant, *s.* planigyn, planwydden, pren plan; llysieuyn, gwadn, cêr, celfi:—*v.* *a.* planu; gosod, sefydlu, cyflëu.
 Plantain, plan'-ten, *s.* llyriad, erlyriad, llydan y ffordd, dail llyriad.
 Plantation, plan-te'-shyn, *s.* planiad, plan; planigfa, planfa, gwyddlan, planllwyn; frith, fridd, coedlan, coedwig, plan-wlad, trefedigaeth; sefydlad; tyddyn.
 Planted, plan'-ted, *p. p.* planedig, wedi ei blanu; planog, plan.
 Planter, plan'-tyr, *s.* planwr, planiedydd; trefadog, sefydlwr; perchên planfa.
 Plash, plash, *s.* llynwyn, corbwill, corlyn, sybwill, merydd; plycoed; ysgeintiad:—*v.* ysloïan, tasgu dwr, ysgeintio; bidio; plygu perth; ysgythru.
 Plashing, plash'-ing, *s.* bidiad, ysgythriad:—*a.* llynwynog, corbyllog, dyfrllyd; gwlyb; corslyd.
 Plasm, plazm, *s.* mold, drychiaden.
 Plaster, plas'-tyr, *s.* plaster, paeled, cymmrwd, eli, enaint; sugliau:—*v.* *a.* plastro, cymmrydu, paeledu; dwbio.
 Plastic, plas'-tic, *a.* lluniedyddol, delwadol, ffurfiadol.
 Plat, plat, *v.* *a.* plethu; gwau, gwëu:—*s.* plethwaith; talwrn, maes, rhandir, tyno, llain, llanerch; cynllun, dyfais:—*a.* gwastad:—*ad.* yn llyfn.
 Plate, plet, *s.* llafn, llafon, llafn o fetel; dalen; alawr, plad, clawr bwyta; dysgl; argrafflun, argrafflen, cerfien; darlun, amdo, caen:—*v.* *a.* llafnu, dalenu; gorthoi; arwisgo, caenu; pladio.
 Platau, pla-tô', *s.* gwastad, gwastadlawr; uchel wastadedd; heilyr, llawfwrd; bwydiar; addurnblad.

- Platen, plat'-en, *s.* gwasgwrdd argraff-wasg.
- Platform, plat'-fform, *s.* llwyfan, llwyf, esgynlawr, esgynfwrdd, bange, ban-llawr, lleithig; areithfwrdd; seil-darlun; cynllun.
- Platina, plat'-i-ny, } *s.* pladin=delid
Platinum, plat'-i-nym, } gwyn, trymach nag aur.
- Platitudo, plat'-i-tiwd, *s.* gwastadrwydd; diflasdod, merffedd.
- Platonic, pla-ton'-ic, *a.* Platonig, Platonaid; perthynol i Plato; pur.
- Platonism, plé-tô-nuzm, *s.* Platoniaeth; athroniaeth Plato.
- Platter, plat'-yr, *s.* dysgl, bwydiar, ysgudell; noe; dwbler; ysgâl; plethwr, gweuwr, gwéydd, plethweuwr.
- Plandit, plô'-dut, *s.* canmoliaeth, clodforedd, moliant; bloddest; cymeradwyaeth; cyforddyl.
- Plausibility, plô'-zu-bul'-i-ti, *s.* golygusrwydd, wynebolrwydd; tebygoldeb.
- Plausible, plô'-zu-bl, *a.* golygus, ymddangosiadus, lliwus; tebygol; wynebddeg; poblogaidd.
- Play, ple, *v.* chwareu, chware, chwara, gwareu, chwerio; canu; prangcio, rhonta, maswedda; ofera:—*s.* chwareu, chware, gwareu; chwaryddiaeth, chwareuaeth; ymgffelybiad.
- Player, plé'-yr, *s.* chwareuwr, chwarydd, chwariwr, gwareuwr:—*f.* chwaryddes.
- Playfellow, plé'-fel-ô, *s.* cydchwareuwr.
- Playful, plé'-fwl, *a.* chwareugar, chwareol, chwerig, gwareuol. [garwch.
- Playfulness, plé'-ffwl-nes, *s.* chwareu.
- Plaything, plé'-thing, *s.* tegan, ffril.
- Playmate, plé'-met, *s.* cydchwareuwr.
- Plea, plé, *s.* dadl, arddadl; hawl, cwyn, cynghaws; esgus, esgusawd; ymbil; ple.
- Plead, plid, *v.* dadlen, arddadlu; pleidio; ymddadlau; haeru, taeru.
- Pleader, plé'-dyr, *s.* dadleuwr, arddadlydd, pleidiwr; cynghaws, cynghawsydd.
- Pleading, plé'-ding, *s.* dadl; cynghawsedd.
- Pleasant, plez'-ynt, *a.* hyfryd; teg; tirion, mwyn; llon, dyddan, digrif, difyr, arab; araul, per, peraidd, melus, chweg, maws; ammoraidd; llawdd; berth; broaidd; boddhaol; croesawus; bywiog.
- Pleasantness, plez'-ynt-nes, } *s.* hyfryd
Pleasantry, plez'-yn-tri, } wch, di-
fyrwch; llawenydd; cellwair; tiriondeb; afeithuser; arial; ammor; hoywedd; glwysder.
- Please, pliz, *v.* boddio, boddhan, rbyngu bodd; difyr, dyddanu; teilyngu; gweled yn dda.
- Pleasing, plé'-zing, *a.* hyfryd, hoff, cymmeradwy, boddhaol; melus; dyddanol; hygar, tirion; dewisol; berthaidd:—*s.* boddhad.
- Pleasurable, plezh'-yr-ybl, *a.* hyfrydlon, boddhaol, afeithus, mwyn.
- Pleasure, plezh'-yr, *s.* hyfrydwch, dywenydd, digrifwch, dyfyrwch, pleser, mwyniant, hoffder; llonder, llawenydd; bodd; boddlondeb; ewyllys; mympwy; gwyn fyd; melus chwant; ffawg, llawdd; meddwl:—*v.* *a.* boddio, boddhau, cymmwynasul.
- Plebeian, plé'-bi-yn, *a.* gwerinol, gwerinaind, gwrengol, adlawaid, gwledig, cyffredin, gwaeraidd, gwerin; isel, gwael:—*s.* un o'r werin; gwerinwr, gwreng, adlaw, gwr cyffredin, taiog.
- Pledge, plej, *s.* gwystl, cyngwystl, adneu; ernes; gwaes, arwaesaf; gafael; sicrwydd; addewid; mach; prawf, tystiolaeth:—*v.* *a.* gwystlo, cyngwystlo; gwaesafu; sicrhau, dilyau; parchu.
- Pledgee, plej-é, *s.* gwystlai.
- Pledger, plej'-yr, *s.* gwystlwr.
- Pleads, plé'-yds, } *s.* pl. y twr tewdws,
Pleiades, plé'-yd-iz, } y saith seren siriol, saith seren Seiriol, Pleiades.
- Plenary, plen'-yr-i, *a.* llawn, cyflawn; cyfan; perffaith; cyfrdo, llwyr.
- Plenipotentiary, plen-i-pô-ten'-shyr-i, *a.* llawnalluog, llawnlluëddog; llawnawdurdodol:—*s.* llawnalluogwr, llawnalluog; negesydd llawnllug, cenadwr llawnawdurdodol.
- Plenitude, plen'-i-tiwd, *s.* llawnder, llawndid, cyflawnder; digonedd, gwala.
- Plentecos, plen'-ti-yz, } *a.* helaeth,
Plentiful, plen'-ti-ffwl, } ehelaeth, llawn, cyflawn, diamdlawd, dibrin, hafug; cnydiog; mawr.
- Plenty, plen'-ti, *s.* helaethrwydd, digonedd, amledd, digonoldeb, llawnder, toraeth, hafug; cyfoethogrwydd, digon; llawer; amhrinder; lluosogrwydd:—*a.* helaeth, llawn, digon, digonor; ffwch.
- Plethora, pleth'-ô-ry, } *s.* gorllawnedd,
Plethory, pleth'-ô-ri, } gormeslyn, gormeswaed, gormod gwaed.
- Pleura, pliw'-ry, *s.* eislen, eisbilen.

Pleurisy, pliw'-ri-si, *s.* eisglwyf, pigyn.
 Pliability, plei-y-bul'-i-ti, *s.* ystwythder.
 Pliable, plei'-ybl, *a.* ystwyth, hyblyg, plygadwy, hydwyth; hydro, hydrin.
 Pliancy, plei'-yn-si, *s.* ystwythder, hyblygedd; hydrynwydd; twyth.
 Pliant, plei'-ynt, *a.* ystwyth=*Pliable*; plydd, darleddfol; llibin; llaith.
 Pliers, plei'-yrz, *s. pl.* plygiedydd, gefail blygu; gefeillig, gefeilan.
 Plight, pleit, *v. a.* gwystlo, cyngwystlo, gwaesafu; ymrwymo i; ymgredi â:—*s.* cyflwr, ansawdd, agwedd, gosgedd, sefyllfa, swd; pwynt, hwyl, helynt; gwystl, adneu; twng; plyg.
 Plinth, plunth, *s.* sail colofn; petryal colofn; sail, gwadn.
 Plod, plod, *v. n.* ymdrafferthu, llafurio, poeni, ffwdanu; astudio, myfyrio.
 Plot, plot, *s.* talwrn, maes, rhandir, tyno, llain, llanerch; cynllun, darlun; cydfrad, cydfwriad, brad; dichell; cyttwng; celfwriad; traffaith; amcan; sail; dyfais, dychymmyg; cwlwn; penbleth:—*v.* cydfwriadu, cydfradu, bradlunio; cynllunio, dyfeisio, llyfeli; darlunio; dichellu.
 Plough, plow, *s.* aradr, arad, ylltyd, gwydd, gwyddarad; eilliedydd; cwysell; rhigolydd, rhyechanwyr:—*v.* aru, arddu, aredig, cwysu; troi, tori; braenaru.
 Plough-bears, plow'-bim, *s.* arnodd.
 Plough-boy, plow'-boi, *s.* certhreiniwr, cethreinydd; cethrenwr, geilwad ychain; aradwas.
 Ploughland, plow'-land, *s.* tir ar, tir llafur, yttir; gwaith aradr, gwaith atgor. [wr, amaeth; gwr gwledig.
 Ploughman, plow'-myn, *s.* arddwr, arad-
 Plough-monday, plow'-myn-de, *s.* dydd Llun yr Ystwyll.
 Plough-share, plow'-sheyr, *s.* swch aradr, swch; cwltr, cylltor.
 Plough-staff, plow'-staff, *s.* carth bren.
 Plover, plyf'-yr, *s.* cwtiad, cwtyrn, rhostog, bronddu'r twynau.
 Pluck, plyc, *v. a.* tynnu; gordynu, dir-dynu; plicio; estricio; tamigo; tori; casglu; pluo:—*s.* tyn, tyriad, gordynfa; gwroldeb; plig, syrth, mwnglws, ymysgar.
 Plug, plyg, *s.* pillgyn, ystopell, tywysel, twysel, topell, topyn, pill, ystopgyn; gwrth-hoel:—*v. a.* pillgynio, ystopio, topio; plocio.
 Plum, plym, *s.* eirinen, per eirinen; rhesin; can mil o bunnau.

Plumage, plwm'-ej, *s.* plu, pluf; esgyll.
 Plumb, plym, *s.* plwm; plwm a llinyn, llinyn plwm:—*a.* unionsyth, syth, uniawn, darbenol:—*ad.* yn unionsyth; yn ddisymwth; ar unwaith:—*v. a.* plymio.
 Plumbago, plym-be'-gö, *s.* plwm du; plymwydd, plymllys.
 Plumber, plym'-yr, *s.* plymiwr, plym-ydd.
 Plume, plwm, *s.* plu, pluf; esgyll; pluen, plufyn; balchder, crib:—*v. a.* pluo; diblufio; diosg; pilio; balchio, frostio. [lin.
 Plummet, plym'-et, *s.* plymen, plym-Plumosity, plw'-mos'-i-ti, *a.* plufogrwydd.
 Plumous, plw'-myz, *a.* pluo; plufaidd.
 Plump, plymp, *a.* llyfnwedd; tew, terfyll, efras, mwyth, cratog; lawn; noeth, eglu, goleu:—*s.* cwlwn, clamp, tewdwr:—*v.* tewhau, tewychu; chwyddo; bochlwytho:—*ad.* yn swrth; yn blwng; ar unwaith.
 Plumper, plym'-pyr, *s.* bochlwyth; celwydd noeth; ðyrnod.
 Plumpness, plymp'-nes, *s.* tewdra, enodigrwydd; llawnder.
 Plum-pudding, plym'-pwd-ing, *s.* pot-en aeron, poten eirin, pwdin resin.
 Plumpy, plym'-pi, *a.* llyfnwedd, tew.
 Plum-tree, plym'-tri, *s.* pren eirin, eirinwydden.
 Plumy, plw'-mi, *a.* pluo, plufog.
 Plunder, plyn'-dyr, *v. a.* ysbeilio, anrheithio, ysglyfaethu, difrodi:—*s.* ys-bail, ysgafael, anrhaith.
 Plunge, plynj, *v.* trochi; suddo; grawthu, plyngu, cleigio; ymdrochi; rhuthro; picio; neidio:—*s.* trochiad; ymsuddiad; grawthiad; ymdrochfa, hwff; cyfyngder, ing.
 Plunket, plyng'-cet, *s.* plyngyd=math ar liw glas.
 Pluperfect, plw'-pyr'-fect, *a.* tragorphenol, tragorphenedig.
 Plural, plw'-ryl, *a.* lluosog, lliosog.
 Pluralist, plw'-ryl'-nst, *s.* amleglwyso =perchen mwy nag un fywiolaeth eglwysig.
 Plurality, plw'-ral-i-ti, *s.* lluosogrwydd, amledd; lluaws, llawer; amleglwy-siaeth. [nodeb +
 Plus, plys, *a.* mwy, chwang:—*s.* cyn-Plush, plysh, *s.* mwythwe, plws=math ar ddefnydd cotymog melfedaidd.
 Pluvial, plw'-fi-yl, } *a.* gwlawog;
 Pluvius, plw'-fi-ys, } cawodog; gwlybhyrog, llaith.

- Ply, plei, *v.* ymroddi, ymroi; plygu; pwyso; glynu; gwneuthur; cymhell, ymdrechu; arddilyn; brysiu; chwareu; cerdded:—*s.* plyg, dill; tro, gogwydd, tuedd.
- Pneumatic, niw-mat'-ic, *a.* awyrol; awyraid; gwyntol, chwythol; ysbrydus.
- Pneumatics, niw-mat'-ics, *s.* awyrog-aeth, awyroliaeth, awyryddiaeth, awyreg; ysbryddiaeth, ysbrydeg.
- Pneumatology, niw-ny-tol'-ô-ji, *s.* awyrgaeth, awyroliaeth, awyryddysg; ysbrydogaeth.
- Pneumonia, niw-mô'-ni-a, *s.* ysgyfeiniwst; flameg yr ysgyfaint.
- Pneumonic, niw-mon'-ic, *a.* ysgyfeiniol:—*s.* meddyginiaeth i'r ysgyfeiniwst.
- Poach, pôç, *v.* lleferwi; meddalhau; lladrata; herwela, chwiwhela; gwanu, brathu, tryferu; ymleithio; migno; ymfeddalu.
- Poacher, pô'-çyr, *s.* herwhelwr, chwiwheliwr, heliwr anghyfreithlawn.
- Poachy, pô'-çi, *a.* corsiog, mighog, llaith.
- Pock, poc, *s.* brech; crugdardd y frech wen.
- Pocket, poc'-et, *s.* llogell, coden, cod, llawgod, poced:—*v.* *a.* codenu, llogellu, pocedu.
- Pocket-book, poc'-et-bwc, *s.* codlyfr, llogellgod.
- Pocket-money, poc'-et-myn-i, *s.* arian llogell, arian poced, arian traul.
- Pocky, poc'-i, *a.* brechlyd; claf o'r frech fawr; ysglwyfog, chwantystog; ysgeler.
- Pod, pod, *s.* codyn, coden, plisgyn, mesglyn, cib, ballasg; hadgib, hadgod:—*v.* ymchwyddo, ymlenwi; codenu.
- Podge, poj, *s.* lleidlewll, llynwyn, sybwl, plwca, corbwl; cymmysglyn.
- Poem, pô'-em, *s.* pryddest, cerdd, cân, cowydd, cywydd, barddoneg, barddgan, awen-gerdd, cathl.
- Poesy, pô'-i-si, *s.* prydyddiaeth, barddoniaeth, barddoneg, awenyddiaeth, cowyddoliaeth.
- Poet, pô'-et, *s.* prydydd, bardd, awenydd, cowyddwr; mydrwr; gwawdydd; cethlydd.
- Poetaster, pô-et-as'-tyr, *s.* gofardd, crachfardd, coegfardd, oferfardd, pastynfardd, bon y gler.
- Poetess, pô'-i-tes, *s.* prydyddes, barddes, barddones, awenyddes.
- Poetical, pô-et'-i-cyl, *a.* prydyddol, barddonol, awenyddol; prydyddiaidd.
- Poetics, pô-et'-ics, *s.* prydydddeg, barddonog, prydyddwaith.
- Poetize, pô'-et-eiz, *v.* *n.* prydyddu, barddoni, prydu, cowyddu, mydrn.
- Poet-laureate, pô-et-lo'-ri-et, *s.* bardd llawryfog, bardd llorwyddog, prydydd llawryfog; teyrnfardd, bardd y brenin, y bardd teulu; arwyddfardd.
- Poetry, pô'-et-ri, *s.* prydyddiaeth, barddoni, barddas=*Poesy*.
- Poignancy, poi'-nyn-si, *s.* llymder, tostlymedd; pigogrwydd; graender; llostedigrwydd; aethlymedd.
- Poignant, poi'-nynt, *a.* llym, tostlym; pigog; hylwm, aethus; terig, egr; llosgedig.
- Point, point, *s.* pwngc, pwynt, pen; pig, pigyn, blaen; nod; pegwn; trwyn; man, lle; manigyn; cwr; min, ymyl, ael; colyn; col, colon; attalnod; tipyn; olpai; crif, cor; aeth, id; peth, achos, mater, perwyl; cyflwr, ansawdd; gradd; uchelnod; math; amcan; perthynas; diwedd; tu, parth; darn; gwahanran, dosran:—*v.* blaenllym, pigfeinio, blaenlifo; pwyntio; cyfeirio; annelu; dangos, dynodi, mynegi, hysbysu; llafarnodi; attalnodi, peungcio, gwahannodi; aethu, hogi.
- Point-blank, point'-blanc, *a.* yn uniongyrch, yn gyfeiriol; yn hollol, yn llwyr.
- Pointed, poin'-ted, *a.* blaenllym, pigfain; pica, llym; ffaethlym. [puntr.
- Pointel, poin'-tel, *s.* pwyntl; pwyntel;
- Pointer, poin'-tyr, *s.* cyfeirydd, pwyntydd, pwyntor; mynegfys, mynegai; cyfeirgi.
- Poise, poiz, *s.* pwys, pwysi, pwysineb; cydbwys, cyfantol; mantol; tafol:—*v.* *a.* pwyso, cyfantoli, cydbwysu, mantoli, tafoli. [gwenwyno.
- Poison, poi'-zn, *s.* gwenwyn:—*v.* *a.* poisonous, poi'-zn-yz, *a.* gwenwynig, gwenwynllyd, gwenwynol; llygrol; cenfigenus.
- Poke, pôç, *s.* coden, cod, cwd; codlys:—*v.* *a.* pwtio, pwtian, procio; brathu; dallgeibio; ymbalfalu.
- Poker, pô'-çyr, *s.* pwtiedydd, prociedydd, procyr, tanffon.
- Poking, pô'-cing, *a.* gwasaid, gwael, costogaid, budr:—*s.* prociad, pwtiad.
- Polar, pô'-lyr, *a.* pegynol; tua'r pegynau.
- Polarity, pô-lar'-i-ti, *s.* pegynedd, pegynduedd.
- Pole, pôl, *s.* trostan; pastwn; pawl;

llath; erwyd, erwydden, gwialen, tudlath, llath o dir, ystang, dilerbren = 16½ troedfedd; pegwn, colyn, col; pegwn y byd, colyn uchel y byd:—*v. a. polioni.*

Pole-axe, pöl'-acs, *s. ffonfwyell, isarn.*

Polecat, pöl'-cat, *s. ffwlbart, gwichyll, gwichydd.*

Polemic, pö-lem'-ic, *a. dadleuol, ymwrthrydol, ymddadleuol:—s. dadleuwr, dadlydd, ymddadlwr.*

Polemics, pö-lem'-ics, *s. pl. dadleuon, llyfrau dadleuol; dadlyddiaeth.*

Pole-star, pöl'-star, *s. seren y pegwn, seren y gogledd; seren arweiniol.*

Police, pö-lis', *s. treflywiaeth, treflywodraeth, dinaslywiaeth; dinasyddiaeth; gwladlywiaeth; heddlwywiaeth, heddwriaeth; arheddlu; heddwision, heddeidwaid; heddswyddogion.*

Policeman, pö-lis'-man, *s. heddwias, heddeidwad.*

Police-officer, pö-lis'-off-i-syr, *s. heddswyddog.*

Policy, pol'-i-si, *s. gwladlywiaeth, gwladlywiad; gwladoldeb; llywotrefn; trefniad; callneb, medrusrwydd; ymddygiad, ymarweddiad; yswireb; digolledrwydd, digolledlen; tocyn.*

Polish, pol'-ish, *v. caboli, llathru, llug-einio, gloywi, yslipanu, dysgleirio; llyfnhau; coethi; moesogi:—s. caboledd, llathredd; tlyzni; coethder.*

Polished, pol'-isht, *p. p. caboledig; llathraid; gloyw, gosbeithiedig; coeth; moesog.*

Polite, pö-leit', *a. moesgar, moesog, hyfoes, boneddigaidd, moddus, cyweithas, cyfysol.*

Politeness, pö-leit'-nes, *s. moesgarwch, boneddigeidrwydd, moeswychedd, mynogaeth.*

Politic, pol'-i-tic, *a. call; cyfrwys, ffel, ffalst, cyfrwysgall; amwel, amgraff; gwladol.*

Political, pö-lut'-i-cyl, *a. gwladwriaethol, gwladol, gwleidiadol, gwledychol, llyweddyddol; cyhoeddus; call, cyfrwys.*

Politician, pol-i-tish'-yn, *s. gwleidiadur, llywodegwr, gwleidiedydd, llywodfydd; gwladwriaethwr, gwladwr.*

Politics, pol'-i-tics, *s. llywodeg, llywodyddiaeth, gwladyddiaeth, gwladlywiaeth; llywod-ddysg, llywodlith; celfyddyd llywodraeth; llywodolion.*

Polity, pol'-i-ti, *s. llywodraeth; gwladlywiaeth.*

Poll, pöl, *s. pen; coflyfr penau; pleidres, tures, etholres; y pysg pencî:—v. a. tocio; talgrynu; cneifio; cofresu penau; cofresu enwau; pleidresu; pleidebu, tuebu, ethol, dewis, pleidleisio, etholebu.*

Pollen, pol'-yn, *s. pail, pain, manflawd blodau.*

Poll-evil, pol'-i-fl, *s. marchfrech=crugdardd yng ngwegil ceffyl.*

Pollute, pol-liwt', *v. a. halogi, diwyno, difwyno, anurddo, llygru; gwaradwyddo; diforwyno:—a. halogedig; brwnt, aflan.*

Pollution, pol-liwt'-shyn, *s. halogiad, aflanhad, meffiad; halogrwydd; llwgr, meff.*

Poly, pol'-i, *prf. aml, amryw, amry; llawr; llauws.*

Polyanthus, pol-i-an'-thus, *s. briallu; yr anlflodeuog, amflodeulys.*

Polygamy, pö-lug'-y-mi, *s. amlweddogaeth, amlbriodas, amlwreiciaeth.*

Polyglot, pol'-i-glot, *a. amlieithog, amryiaith:—s. llyfr amliaith.*

Polypus, pol'-i-pys, *s. amldroed, morgudyn, lluosbed; lloff; gorthwf; canger.*

Polysyllabic, pol-i-sul-lab'-ic, *a. amlsillio, amrysil, lluosill, amlsillafog.*

Polysyllable, pol-i-sul'-y-bl, *s. gair amrysil, amlsillair, gair lluosill.*

Polytechnic, pol-i-tec'-nic, *a. amrygelf, amlgelfyddol.*

Polytechnics, pol-i-tec'-nics, *s. amrygelfeg, amlgelfyddiaeth, celofyddiaeth.*

Polytheism, pol-i-thi'-uzm, *s. amldduwiaeth, amrydduwiaeth.*

Pomace, pym'-az, pö-mes', *s. gweision afalau.*

Pomaceous, pö-me'-shyz, *a. afaleuog.*

Pomade, pö-med', *s. enaint per.*

Pomatum, pö-me'-tym, *s. gwalltenaint, per enaint gwallt:—v. a. eneinio gwallt.*

Pome, pöm, *s. afalon, peraddon, pergair.*

Pomgranate, pom-gran'-et, *s. grawnafal, pomgranad, pomgranaden.*

Pommel, pym'-el, *s. cnap, pwmp, pwmp, clob, pothon, boglyn, cwrn, cwpa, pwm; gwarglwm, penclwm:—v. a. pwmpio, pwnio, dulio, ffustio.*

Pomology, pö-mol'-ö-ji, *s. afoniaeth.*

Pomp, pomp, *s. rhwysg, rhodres, gorhydri; gwychedr, conedd, balchedr; rhywf; rhialtwch; pomp.*

- Pomposity, pom-pos'i-ti, *s.* rhwysg-fawredd, mawrwycheder, mawreddig-rwydd; ymfrostgarwch.
- Pompous, pom'pyz, *a.* rhwysgfawr, mawreddog, ceinfalch, arsyberw, ysblenydd, ymddangosgar; ffrostfawr; coegfalch.
- Pond, pond, *s.* llyn; llynwyn, merllyn, pwll:—*v.* *a.* llynio; croni.
- Ponder, pon'-dyr, *v.* pwysio; ystyried; myfyrio; arholi; meddwl.
- Ponderable, pon'-dyr-ybl, *a.* pwysadwy, hybwys.
- Ponderance, pon'-dyr-yns, *s.* pwys, pwysig, trynder, pwysiant.
- Ponderous, pon'-dyr-yz, *a.* pwysig, trwm.
- Pondweed, pond'-wid, *s.* dyfrllys, llynddail.
- Poniard, pon'-iyrd, *s.* bidog, corgledd, cyllell wanu.
- Pontifex, pon'-ti-ffecs, } *s.* archoffeiriad;
Pontiff, pon'-tuff, } esgob; pab.
- Pontifical, pod-tuff'i-cyl, *a.* archoffeiriadol; esgobaidd; pabaidd; mawreddog:—*s.* pabiadur; llyfr defodau a chynneddfau eglwysig.
- Pontificate, pon-tuff'i-cet, *s.* archoffeiriadaeth; pabaeth, pabogaeth, llywodraeth Pab.
- Pontoon, pon-twn', *s.* pontfad, pont ysgraffau, badbont, pont gychod; ysgraff.
- Pony, pö'-ni, *s.* merlyn, corfarch, ceffyl-yn, merl, poni.
- Poodle, pu'-dl, *s.* pwld=math ar gi dwfr.
- Pool, puwl, *s.* llyn, llynwyn; pwll; derbynfa.
- Poop, puwp, *s.* llywle llong, olganllaw; olbarth:—*v.* *a.* taro'r llywle.
- Poor, puwr, *a.* tlawd, angenus, rheidus; llwm; truan; gwael, sal, distadl, cwla; truenus, gresynus; gwan, egwan; disylwedd; teneu, cul, goachul; diffwrth; drwg.
- Poorly, pu'yr-li, *ad.* yn dlawd:—*a.* gwael, anhwylyus, claf, afiach, salw.
- Pop, pop, *s.* ffwrw; poc, pocyn, mincocaeth, pwp; ffrydr; ffrythyn, oerlyn, pop:—*v.* ffrytio; picio, neidio; ffrydro; ymsaethu, pocian; propian:—*ad.* yn ddisymmwth, yn sydyn; ffwrw.
- Pope, pöp, *s.* Pab; Esgob Rhufain; crychbysg.
- Popedom, pöp'-dym, *s.* pabaeth, pabogaeth, esgobaeth Rhufain.
- Popery, pöp'-pyr-i, *s.* Pabyddiseth.
- Popgun, pop'-gyn, *s.* gwn pren, gwn tegan, ffwrw, gwn clats, gwn ysgaw.
- Popish, pöp'-pish, *a.* pabaidd; pabyddol.
- Poplar, pop'-lyr, *s.* aethnen, aethwydden, gwiwydden, poplysen, pren poplys, peisgwyn, llathwydden, gwagyllt.
- Poppy, pop'-i, *s.* pabi, drewlys, bulwg Ffrengig.
- Populace, pop'-iw-les, *s.* gwerin, y werin, y gwerinos, y bobl gyffredin, y cyffredin bobl, y bobl, y lluaws, y dorf, y cyffredin, y gwreng, adfaon, gwaer.
- Popular, pop'-iw-lyr, *a.* poblogaidd; gwerinol; cyffredin; poblog; uchelgais; eglur, diaddurn.
- Popularity, pop'-iw-lar'-i-ti, *s.* poblog-eiddrwydd, poblogrwydd.
- Populate, pop'-iw-let, *v.* pobli, poblogi; hilio.
- Population, pop'-iw-le'-shyn, *s.* poblogiad, poblogaeth.
- Populous, pop'-iw-lyz, *a.* poblog; hyddyn; tylwythog; hiliog; aml.
- Porcelain, pör'-sel-yn, pör'-si-len, *s.* meinbriddion, llestri meinbridd, clauerbriddion.
- Porch, pörç, *s.* porth, cyntor, cynnor, cyntedd, rhagdy.
- Porcupine, por'-ciw-pein, *s.* ballasg, y draenog mawr.
- Pore, pöyr, *s.* chwysdwl, twll chwys; mandwl:—*v.* *n.* syllu, craffu, tremio, gorselu.
- Pork, pöyre, *s.* porch, porchig, cig porchyn, irgig moch, cig moch ir; cig moch.
- Porker, pör'-cyr, *s.* mochyn, porch, twrth, hob.
- Porosity, pö-ros'-i-ti, *s.* chwysdylogrwydd; tyllogrwydd; amrydylledd.
- Porous, pö'-ryz, *a.* chwysdylog; mandyllog; amrydyllog.
- Porphyry, por'-ffi-ri, *s.* maen myldardd, myldardd, molafon, mwlafo.
- Porpoise, por'-pys, *s.* llamidydd, morfochyn, pysgodyn du.
- Porraceous, por-re'-shyz, *a.* ceninlas, ceninwyrdd; gwyrddaidd; lledlas.
- Porridge, por'-rij, *s.* cawl, potes, isgell, uwd.
- Port, pöyrt, *s.* porthladd, porthle, porthfa, porth; aber; gyndwll; arweddiad, ymddygiad, gosgedd, trem, ffrw; tu aswy llong; gwin Oporto, gwin coch:—*v.* *a.* porthi; dyborthi; arwedd, dwyn.

Portability, pör-ty-bul'-i-ti, *s.* hyglededd, hyborthedd.
 Portable, pör'-tybl, *a.* cludadwy, hygled, dygadwy, hyborth, argludol.
 Portage, pör'-tej, *s.* cludiad, dygiad; cluttal, porthdal; gyndwll.
 Portal, pör'-tyl, *s.* porth; rhagborth, cynddor, rhagddor; porthfwd.
 Portcullis, pört-cyl'-us, *s.* porthgwlas, porthog, porthoged, eg gwlas:—*v. a.* caudad, attal, rhwystro.
 Porte, pöyrt, *s.* Porth, y Porth; llys amherawdwr y Tyrciaid.
 Portend, por-tend', *v. a.* rhagarwyddo, rhagddangos, darogan, argoelio.
 Portent, por-tent', *s.* drygargoel, drygarwydd, arwydd drwg; rhagargoel; rhyfeddod.
 Portentous, por-ten'-tyz, *a.* argoelus; drygargoelus, argoeldrwg; anferth; rhyfeddol; daroganus.
 Porter, pör'-tyr, *s.* porthor, drysor, cynhorawr, ceidwad porth:—*f.* porthores, drysors; cludydd, cariwr, arweddwr, cludwas; arweddlyn, cludlyn, diod arwedd, porter.
 Porterage, pör'-tyr-erj, *s.* tál cludyddion; arweddwrriaeth, cludyddiaeth; porthwriaeth.
 Portfire, pör'-fciyr, *s.* porthdan.
 Portfolio, pört-fjö'-li-ö, *s.* papurgod, papurgist, papurgloer, papurgell.
 Porthole, pört-höl, *s.* gyndwll, twll cyflegr.
 Portico, pör'-ti-cö, *s.* pendist, cyntedd colofnog, pillporth, rhodfa ddiiddos.
 Portion, pör'-shyn, *s.* rhan, cyfran; dog; ysgâr; gwaddal, cynnysgaeth; agwedd, egwedd; argyfreu; anrheg, rhodd; rhandir; coelbren; twysged:—*v. a.* rhanu, cyfranu; gwaddoli, cynnysgaedu, berthogi.
 Portionist, pör'-shyn-ust, *s.* cyfraniedydd=un y mae iddo ddogn athrofaol.
 Portliness, pört-li-nes, *s.* gwychedr gwedd; golygwrydd; trawd uchelych; mawrwychedd, hoywedd.
 Portly, pört-li, *a.* golygus; ymddangosiadus, ymddygiadus; teg ei ddiwyg; syngar, corffog. [ladd.
 Portman, pört-man, *s.* bwrdaid porth.
 Portmanteau, pört-man'-tö, *s.* ysgilgist, ysgilgod, dilladgloer, cochlgod, crysgod, bwlgan, bolgan, bwlgan lledr.
 Portrait, pör'-tret, } *s.* llun, dar-
 Portraiture, pör'-tre-cyr, } lun, ardeb, eilun, arfel; darluniad, delwad, drychedd, arfelyddiad, dysgrifiad, portreiad.

Portray, pör-tre', *v. a.* tynu llun, darlunio, delweddu, ardebu, arfelyddu, dylunio, dysgrifio, portreiadu.
 Portress, pört-res, *s.* porthores, drys-ores.
 Pory, pör'-ri, *a.* chwysdylllog; mandyllog; amryddwll.
 Pose, pöz, *v. a.* posio, dyrysu, dyrysholi, methlu:—*s.* safwedd=milyn yn sefyll â'i holl draed ar y llawr (mewn arwyddfarddoniaeth).
 Posited, poz'-i-ted, *a.* gosodedig, trefnedig.
 Position, pö-zish'-yn, *s.* cyflead, gosodiad, dodiad, sefydliad, trefniad; sefyllfa, cyflwr, ansawdd; ystum; gosodedigaeth, gosodaeth; testyn; rhagosodiad; tybiaeth.
 Positive, poz'-i-tuf, *a.* pendant; gosodedigol; gwiriol, haeredigol, honiadol, haerol, gwirioneddol; gorddodol; penodol; cadarnhaol; arbenig; sicr, dilys, diammeu, dir; hollol, annibynol; awdurdodol; penderfynol; hyderus:—*s.* gorddodiad, gorddodair; gwir-eddoldeb.
 Positiveness, poz'-i-tuf-nes, *s.* pendantrwydd; gwiriolrwydd, gorddodolrwydd, sicrwydd.
 Posology, pö-sol'-ö-ji, *s.* dognofyddiaeth.
 Poss, pos, *v. a.* tasgu dwr:—*s.* rhaiaidr.
 Posse, pos'-i, *s.* torf, llu, cadlu, arfoglu; gwerin, mileinlu; gallu.
 Possess, poz-zes', *v. a.* meddu, meddiannu, perchenogi; mwynhau; piau; goresgyn; etifeddu.
 Possession, poz-zesh'-yn, *s.* meddiant, perchenogaeth, mwyniant, meddedigaeth; eiddo, helw, meudd; goresgynaeth; estyn; piant, piad; etifeddiaeth; cyfoeth; tir; da, meddiannau.
 Possessive, poz-zes'-suf, *a.* meddiannol, meddedigol, perchenogol, piawl, meddol.
 Possessor, poz-zes'-syr, *s.* meddiannydd, perchen, perchenog; goresgynwr; cedwidydd.
 Posset, pos'-et, *s.* posel; cymmysglaeth.
 Possibility, pos-i-bul'-i-ti, *s.* dichonoldeb, hylledd, galluedigaeth, posibilrwydd.
 Possible, pos'-su-bl, *a.* galluadwy, dichonadwy, hyall, posibl.
 Possibly, pos'-su-bli, *ad.* fe allai, ef allai, ysgatfydd, hwyrach, ond antur, fe ddichon, o bosibl; mewn un modd, mewn modd yn y byd.
 Post, pöst, *s.* post, piler, llofr; gorsaf,

- safle, lle, arsaf; sefyllfa; eisteddle; swydd, galwedigaeth; llythyrwas, brysiadur, ffulliedydd, brysnegesydd, llythyrgludydd, postmon; llythyrfa, llythyrdy, y Post; papur llythyr; gorsafu:—*v. a.* postio; sefydlu, cyflëu; gorsafu; trefnu; llyfr; dyfrysio, gorffulio; cyhoeddi; trosi; llythyrgistio:—*ad.* ar frys, dan redeg, ar frys gwyllt:—*prf.* ol, ar ol, gwedi, wedi, tu ol.
- Postage, pös'-tej, *s.* llythyrdoll, llythyrdal. [len.]
- Postbill, pöst'-bul, *s.* llythyrddyl; post-Postboy, pöst'-boi, *s.* llythyrwas.
- Postchaise, pöst'-shez, *s.* brysglud, brysgerbyd; hurglud, hurgerbyd.
- Postdate, pöst'-det, *v. a.* olamseru, olddyddio:—*s.* oldyddiad, olamseriad.
- Postdiluvian, pöst'-di-liw'-fi-yn, *a.* olddylifol; ar ol dylif:—*s.* olddyliad, olddylifwr.
- Poster, pös'-tyr, *s.* brysnegesydd, brysiadur, postlen, hysbyslen fawr.
- Posterior, pos-ti'-ri-yr, *a.* hwyrach, diweddarach; yn ol; olaf; is; gwaelach.
- Posteriority, pos-ti'-ri-or'-i-ti, *s.* olafedd, olafiaeth; israddoliaeth.
- Posteriors, pos-ti'-ri-yrz, *s. pl.* pen ol, y rhanau ol, rhefr, cyfeistedd, tin.
- Posterity, pos-ter'-i-ti, *s.* olafiaid, adian, adiannedd, addon; y to nesaf; y genedlaeth a ddaw; plant ac wryion; hil, hiliogaeth, eppil, essill.
- Posthaste, pöst'-hest, *s.* rhedegfrys, gorffull; dyfrys:—*ad.* ar fawrfrys, ar redeg.
- Posthouse, pöst'-hows, *s.* llythyrdy, llythyrfa, y Post; teithfarchdy.
- Posthumous, pöst'-hiw-myz, *a.* olanedig; olargraffedig, a gyhoeddwyd ar ol marw yr awdwr; olgladdedig.
- Postil, pos'-tul, *s.* ymylnod:—*v. a.* ymylnodi; egluro, esbonio.
- Postillion, pös-tul'-iyn, *s.* rhagfarchog, blaenyrwr, rhagfarchog cerbyd.
- Postman, pöst'-myn, *s.* llythyrwas, llythyrgludydd, postmon; ffulliadur.
- Postmaster, pöst'-mas-tyr, *s.* penllythrydd, ceidwad llythyrdy, llythyrner.
- Postmeridian, pöst-mi-r'-di-yn, *a.* prydawnol, olawnol, yn y prydawn, wedi canol dydd.
- Postmortem, pöst'-mor-tem, *a.* ar ol marw.
- Postoffice, pöst'-off-us, *s.* llythyrdy, llythyrfa, y Post.
- Postoffice-order, pöst'-off-us-or'-dyr, *s.* archeb llythyrdy, archeb llythyrfa.
- Postpaid, pöst'-ped, *a.* rhagdaledig.
- Postpone, pöst-pön', *v. a.* oedi, gohirio, addoedi; ysgilio; esgeuloso.
- Postponement, pöst-pön'-ment, *s.* oediad, gohiriad, addoediad.
- Postscript, pöst-scrüpt, *s.* olysgrifen, olysgrif=O. Y.
- Postulate, pos'-tiw-let, *s.* edryfeb; tybosawd; gofyniad; gosodiad diymwad:—*v. a.* edryfu; gofyn, erfyn, deisyfu; tybosod; cymmeryd yn ganiataol.
- Postulation, pos-tiw-le'-shyn, *s.* edryfiad; gofyniad; honiad heb brawf.
- Postulatory, pos'-tiw-le-tyr-i, *a.* gofynedigol, erfynedigol; dibrawf.
- Posture, pos'-tyr, *s.* ystym, munud, safiad, agwedd, dull, llun; sefyllfa, ansawdd; helynt:—*v. a.* agweddu, ystumio, awgrymu.
- Posy, pö'-zi, *s.* blodeuglwm; gair cyswyt.
- Pot, pot, *s.* crochan, pot; cwpan, cib, llestryn; crochanaid:—*v. a.* crochenu, potio.
- Potash, pot'-ash, *s.* golchcludw, trwythludw, gwygnur; llyshalan, gwrthsur.
- Potation, pö-te'-shyn, *s.* yfed, ymyfed; cyfeddach, cydyfed, term; potiad; trafylngciad; trafwngc, tranggell.
- Potato, pö-te'-tö, *s.* cloronen, bwytaten, bytaten, taten, tatysen:—*pl.* cloron, bwytatwys, bytatws, tatws, aeron y ddaiar.
- Potbelly, pot'-bel-i, *s.* cest tör, cestor, tryfol, rhythfol, rhemmwth.
- Potch, poç, *v. a.* gwanu, trywanu, brathu; gwrthio; lledferwi.
- Potency, pö'-ten-si, *s.* gallu, galluogrwydd, grym, nerth; cadarnedd.
- Potent, pö'-tent, *a.* galluog, nerthol, agwrdd, cadr, cryf, bogynog, cawraidd:—*s.* llun pen bagl, pen bagl, ffon fagl.
- Potentate, pö'-ten-tet, *s.* penadur, teyrn, mydeyrn, archdeyrn, mychteyrn, tywysog; awdurdod.
- Potential, pö'-ten'-shyl, *a.* galluogol, galluedigol, galluadwy:—*s.* peth dichonadwy; galluog.
- Potion, pö'-shyn, *s.* trafwngc, tranggell, llymeidlyn; diod feddygol; llyn.
- Potsherd, pot'-shyrd, *s.* dernyn o lestr pridd; cragen.
- Pottage, pot'-ej, *s.* potes, cawl; isgell, gweisgion.

- Pottery, pot'-yr-i, *s.* priddlestri, llestri pridd, llestri priddion, cregenau; gweithfa priddlestri, cregenwaith, priddweithfa.
- Potent, pot'-iw-lent, *a.* yfadwy.
- Pouch, powç, *s.* coden, cod, cwd; bol-gwd; ffargod, rhythfol, codfol; pwrs: —*v.* *a.* codenu; llogellu; llyngu; achub.
- Poult, pôlt, *s.* cywenan, cywenig, cyw.
- Poulterer, pôl'-tyr-yr, *s.* adarwerthwr, ednwerthwr, dofednogwr.
- Poultice, pôl'-tus, *s.* sugaethan, meddala, powltis:—*v.* *a.* sugaethu.
- Poultry, pôl'-tri, *s.* dofednod, dofednaint, adar dofion, dofednogion.
- Pounce, pouns, *s.* panlwch, golosglwch, llwch pan:—*v.* *a.* panlychu.
- Pound, pówn, *s.* pwys; punt; ffald, gwarchal:—*v.* *a.* ffaldio, gwarchau, caethiwo; pwyo, malurio, breuanu, pwnio.
- Poundage, pown'-dej, *s.* tâl punt, tal o hyn a hyn y bunt; pwysdal; arian gwarchae.
- Powder, pown'-dyr, *s.* pwyedydd, pwyodr, pestl; pwywr; pwyswydd; ffaldiwr; peren fawr; cyfeigr.
- Pour, pöyr, *v.* tywallt, gwallofi; arllwys; gwehynu; bwrw; dynëu; dadlenwi; dylifo; ymarllwys; dyhidlo.
- Pout, powt, *s.* swtan, cod lwyd; pwd:—*v.* *n.* pwdu, teru, moni, sori; llaesu gwelf; mingrychu.
- Poverty, pof'-yr-ti, *s.* tloidi, tloedd, angen, eisieu; prinder; gwaeder; diffyg.
- Powder, pow'-dyr, *s.* llwch, pylor, meilion, manlwch, ffylor; ffamwch, chwalwch, pylor gwn, powdr:—*v.* *a.* malurio, malu, briwioni; pylori, meillioni, llychu, powdro; blodio; creisioni.
- Powder-flask, pow'-dyr-fflasc, *s.* pylor-gofn, ffilag bylor.
- Powdery, pow'-dyr-i, *a.* pylorog, ffylorog; llychlyd.
- Power, pow'-yr, *s.* gallu, nerth, grym; cryfder, galluedd; awdurdod; gni; rhwysg; llywodraeth; cyfoeth; meddiant; llu, cadlu; gwarant; sawdd.
- Powerful, pow'-yr-ffwl, *a.* galluog, nerthol, cadarn; effeithiol; rhinfawr.
- Powerless, pow'-yr-les, *a.* diallu, dirym.
- Power-loom, pow'-yr-lwm, *s.* agerwydd, gallofyddwydd, gallwydd.
- Pox, poes, *s.* brech; y frech fawr, y frech ffyrnig.
- Poy, poi, *s.* pawl rhaffddawnsiwr; pawl.
- Practicable, pract'-ti-cybl, *a.* gwneuthuradwy; galluadwy; defnyddiadwy; arferadwy.
- Practical, prac'-ti-cyl, *a.* ymarferol; defnyddiol; bucheddol; gwneuthurol.
- Practice, prac'-tus, *s.* ymarfer, ymarferiad, arferiad, arferiaeth, praith, gweithrediad; defnyddiad; medr; gwaith.
- Practise, prac'-tus, *v.* arfer, arferyd, ymarfer â; dilyn; defnyddio; ymarferyd; ymbrofi; preithio; gweithredu, cyflawni.
- Practitioner, prac'-tish'-yn-yr, *s.* arferwr, arferiedydd; preithiwr; ymarferydd; meddyg.
- Pragmatic, prag-mat'-ic, *a.* ymyrgar, rhodresgar, swyddgar; gwagsaw.
- Prairie, pre'-yr-i, *s.* gwastattir, gwastadedd; gwastadial.
- Praise, prez, *s.* mawl, moliant, canmoliant, clod, molawd, darfawl, gwawd:—*v.* *a.* moli, moliannu, clodfori, bendithio, mawrygu, golygu.
- Praiseless, prez'-les, *a.* diglod, difawl.
- Prance, prans, *v.* *n.* prancio, carlamu, crychneidio, arlemain.
- Prank, prang, *v.* *a.* pingcio, coegwychu, addurno; ymwychu, ymhoiwi:—*s.* cast, ystrange, prange; asbri, nwyd; rhont, llamsach, crychlam:—*a.* prangiog, castiog.
- Prate, pret, } *v.* clebran, gwag-Prattle, prat'-tl, } siarad, baldorddi, clebarddu, brygawthan, dwndro:—*s.* siaradach, ofersiarad, clebar, baldordd, clingwm, clol, ffiloreg.
- Prattler, prat'-lyr, *s.* clebryn, baldorddwr.
- Pravity, praif'-i-ti, *s.* halogrwydd, llygredd.
- Pray, pre, *v.* gweddio; attolygu, ymbil, deisyf, erfyn, ymhwedd, crefu.
- Prayer, pre'-yr, *s.* gweddi; arch, ymbil, deisyfiad, cais, gorymbil.
- Prayer-book, pre'-yr-bwc, *s.* llyfr gweddi.
- Prayerless, pre'-yr-les, *a.* diweddi.
- Pre, pri, *prf.* cyn-, rhag-, blaen-; tra-, gor-.
- Preach, priç, *v.* pregethu; areithio; traethu; cyhoeddi.
- Preacher, pri'-çyr, *s.* pregethwr; ymadroddwr.
- Preaching, priç'-çing, *s.* pregethiad.

- Preamble, *pr' am-bl*, *s.* rhaglith, rhagymadrodd, rhagarweiniad, rhagdraith:—*v.* rhaglithio, rhagymadroddi; blaenori.
- Prebend, *preb' end*, *s.* corgyfran, corfywoliaeth, corddogn, corfudd, prebend.
- Precarious, *pri-ce' ri-yz*, *a.* ansicr, annilys; ansafadwy; anwadal, serfyll.
- Precaution, *pri-co' shyn*, *s.* rhagocheiliad; rhagofal; rhagyrbudd; rhagbryder:—*v. a.* rhagyrbuddio.
- Precede, *pri-sid'*, *v. a.* blaenori, blaenu, rhagfyned, rhagu, blaenredu.
- Precedence, *pri-si' dens*, *s.* blaen, blaenoriaeth, blaenafiaeth; cyniant, blaenoriad.
- Precedent, *pri-si' dent*, *a.* blaenorol; rhagfynedol, rhagredol.
- Precedent, *pres' i-dent*, *s.* cynllun, cynnyrch, engraffit, engraff, anghraiffit, cynneilwad, cynengraiffit, rhagddrych, rhagreol, blaenddrych.
- Precentor, *pri-sen' tyr*, *s.* rhaggeiniad, blaengeiniad, prif gantor; corlyw, dechreuwr canu, blaenor y gan.
- Precept, *pri' sept*, *s.* gorchymmyn, arch, cynraith, rheol; cyfarwyddyd, athrawiaeth.
- Preceptive, *pri-sep' tuf*, *a.* gorchymmynedigol, eirchiol, gorchymmynol; addysgedigol, athrawol.
- Preceptor, *pri-sep' tyr*, *s.* addysgwr, dysgawdwr, athraw, hyfforddwr, trawiedydd; ysgolfeistr.
- Precinct, *pr' singet*, *s.* amgylch, amgor, cylchran, ambarth; terfyn, ffin, cyffin; ardal, goror.
- Precious, *pres' h-yz*, *a.* gwerthfawr, prifawr, mawrwerth; prid, drud; costus; argain; hoff.
- Precipice, *pres' i-pus*, *s.* dibyn, diffwys.
- Precipitance, *pri-sup' i-tens*, *s.* rhyfrys, brys gwyllt, ffrwst; byrbwylldra; chwidredd; serthiant.
- Precipitant, *pri-sup' i-tent*, *a.* pendramwnwgl, pendormwnwgl; byrbwyll, ehud, anhybwyll, gorwyllt; gwisgiol, ffysgiol; serth:—*s.* gwysgai.
- Precipitate, *pri-sup' i-tet*, *v.* chwyrn-dafu; bwrw bendramwnwgl; gorfrysisio, dyfrysisio, ffrystio, ffullio, cyflynu; penchwidro; gwaelodi; llychu:—*s.* gwaelodion; gwysgawd, ysbylor:—*a.* pendramwnwgl=*Precipitant*.
- Precipitation, *pri-sup' i-te' shyn*, *s.* tafliad bendramwnwgl; chwyrn-dafliad; gwysgiad, gwasgiant; brysiad, gorfrysiad, ffulliad; ffrwst.
- Precipitous, *pri-sup' i-tyz*, *a.* pendramwnwgl=*Precipitant*.
- Precise, *pri-seis'*, *a.* manwl, dichlyn, cynnil, cywir; penodol, pendant; ffurfiol; cymhen.
- Preciseness, *pri-seis' nes*, } *s.* manyldeb,
Precision, *pri-sizh' yn*, } manylrywydd,
cywirdeb, dichlynedd, cywreindeb.
- Precisive, *pri-sei' suf*, *a.* manylus, penodol.
- Preclude, *pri-cliw' d'*, *v. a.* cau allan, rhagrwystro, rhagattal; nadael; rhagflaenu.
- Preclusion, *pri-cliw' zhyn*, *s.* caudad allan, rhagrwystriad, rhagattaliad.
- Preclusive, *pri-cliw' suf*, *a.* rhagrwystrrol.
- Precocious, *pri-co' shyz*, *a.* rhagaddfed; cyn yr amser.
- Precognition, *pri-cog-nish' yn*, *s.* rhagwybodaeth, cynwybodaeth.
- Precompose, *pri-cym-poz'*, *v. a.* cyngyfansoddi, rhag-gyfansoddi.
- Preconceit, *pri-con-sit'*, *s.* rhagdyb, cyn-dyb; rhagfarn.
- Preconceive, *pri-con-sif'*, *v. a.* rhagdybied, rhagsynied, rhagfeddwl, cynbwyll; rhagfarnu.
- Preconception, *pri-con-sep' shyn*, *s.* rhagdyb, rhagfeddwl, cynrith, cyn-ddarbod.
- Preconcert, *pri-con-syrt'*, *v. a.* rhagdrefnu.
- Precursor, *pri-cyr' syr*, *s.* rhagredwr, rhagflaenor, blaenred, rhagweinydd, rhagredgydd, blaenredydd; argoel.
- Precursory, *pri-cyr' syr-i*, *a.* rhagredol, blaenorol; rhagargoelus.
- Predatory, *pred' y-tyr-i*, *a.* ysglyfaethol, preiddiol, anrheithgar, gwangus.
- Predecessor, *pred' i-ses' yr*, *s.* rhagflaenor, cyneifiad, blaenor, rhagredwr.
- Predestinarian, *pri-des-ti-ne' ri-yn*, *s.* rhagarfaethydd; un a ddeil ragarfaeth; tyngedfenwr.
- Predestinate, *pri-des-ti-net*, *a.* rhagarfaethedig, rhagbenodedig, rhagderfynedig:—*v. a.* rhagarfaethu, rhaglunio, rhagbenodi.
- Predestination, *pre-des-ti-ne' shyn*, *s.* rhagarfaethiad, rhagarfaeth, rhagdrefniad, rhagdrefn, tyngedfeniad, cynnherfyniad.
- Predestine, *pri-des' tun*, *v. a.* rhagarfaethu, rhaglunio, tyngedfenu.
- Predeterminate, *pri-di-tyr' my-net*, *a.* rhagderfyngedig, rhagfwrriadedig:—

- v. a.* rhagderfynu, rhagfwrriadu, cynherfynu, rhagarfaethu.
- Predetermination, *pri-di-tyr-mi-ne'-shyn*, *s.* rhagderfyniad, rhagfwrriad, cynfwrriad.
- Predial, *pr'-di-yl*, *a.* tyddynol, eyddynol; tyfol.
- Predicament, *pri-dic'-y-ment*, *s.* cyflwr, ansawdd, sefyllfa, helynt, ystad, trefn; rhithegres, pwyllegres, dosbarth.
- Predicate, *pred'-i-cet*, *v.* mynegi, hōni, haeru, hysbysu, darddelw, dyhaeru; adrodd, dywedyd, traethu, dadgan; rhagadrodd; priodoli:—*s.* yr adroddol, yr adroddedig, adroddai, darddelw, adroddawd, honawd; priodoliaeth, mynegiad; dyhaer, dyhaeriad:—*a.* adroddedig, honedig.
- Predication, *pred-i-cet'-shyn*, *s.* mynegiad, honiad, haeriad, hysbysiad.
- Predict, *pri-dict'*, *v. a.* rhagfynegi, rhagddywedyd; proffwydo; darogan.
- Prediction, *pri-dic'-shyn*, *s.* rhagfynegiad, rhagddangosiad, daroganiad, arddysgogan.
- Predictive, *pri-dic'-tuf*, *a.* rhagfynegol, dysgoganol, proffwydol.
- Predilection, *pri-di-lect'-shyn*, *s.* rhaghoffder, cynhoffedd; tueddgarwch.
- Predispose, *pri-dus-pōz'*, *v. a.* rhag-drefnu, rhagdueddu, cynddarparu; rhagreoli.
- Predisposition, *pri-dus-pō-zish'-yn*, *s.* rhagdrefniad, cynnarpariad; rhagaddasiad.
- Predistinction, *pri-dus-ting'-shyn*, *s.* rhagwant.
- Predominance, *pri-dom'-i-nyns*, *s.* gorfod, gorfodaeth, goruchafiaeth; trechedd; ffynniant.
- Predominant, *pri-dom'-i-nynt*, *a.* gorfodol, trechaf, penaf, arlywiadol; tyciannus; gormeilus.
- Predominate, *pri-dom'-i-net*, *v.* goruchafu, gorfodi; ffynnu, llwyddo; meistr-oli, rheoli, gorchfygu.
- Pre-elect, *pri-i-lect'*, *v. a.* rhagethol, rhagddewis, cynethol.
- Pre-eminence, *pri-em'-i-nens*, *s.* rhagoriaeth; goruchafiaeth, blaenoriaeth.
- Pre-eminent, *pri-em'-i-nent*, *a.* rhagorol, godidog, ardderchog.
- Pre-emption, *pri-em'-shyn*, *s.* rhagbryniad, cynbryniad.
- Pre-engage, *pri-en-gej'*, *v. a.* rhagrwymo, rhagammodi.
- Pre-engagement, *pri-en-gej'-ment*, *s.* rhagrwymiad; rhagymrwymiad; rhagammod.
- Pre-establish, *pri-es-tab'-lish*, *v. a.* rhagsefydlu, cynsefydlu.
- Pre-exist, *pri-eg-zust'*, *v. n.* rhaghanfodi, cynhanfodi.
- Pre-existence, *pri-eg-zus'-tens*, *s.* rhaghanfod, cynfodoldeb, rhaghanfodaeth.
- Pre-existent, *pri-eg-zus'-tent*, *a.* rhaghanfodol, cynfodol.
- Preface, *preff'-es*, *s.* rhagymadrodd, rhaglith, rhagdraith, rhagdraeth, cynarawd, rhagaraeth, rhagarweiniad, rhagfynegiad:—*v.* rhagymadroddi, rhaglithio, rhagadrodd.
- Prefatory, *preff'-y-tyr-i*, *a.* rhaglithiol, rhagarweiniol, rhaglwybraidd.
- Prefect, *pr'-fect*, *s.* rhaglyw, rhaglaw, rhaglywiad, llywodraethwr.
- Prefecture, *pri'-ftec-cyr*, *s.* rhaglawiaeth, rhaglofyddiaeth, rhaglywiawd.
- Prefer, *pri-ffyr'*, *v. a.* dewis o flaen; dyrchafu, codi; cyflwyno; rhoi cyn yn erbyn; cynnyg; dangos; dewis.
- Preferable, *preff'-yr-ybl*, *a.* mwy dymunol; gwell, dewisach, rhagorach.
- Preference, *preff'-yr-ens*, *s.* blaenoriaeth, rhagoriaeth, rhagor.
- Preferment, *pri-ffyr'-ment*, *s.* dyrchafiad, codiad; uchelswydd.
- Prefiguration, *pri-ffug-iw-re'-shyn*, *s.* rhagddangosiad, cynddelwad, rhagddarluniad, cynddangosiad.
- Prefigure, *pri-ffug'-yr*, *v. a.* rhagddangos; rhag-gysgodi; cynnelwi; arluniaethu.
- Prefine, *pri-ffein'*, *v. a.* rhagderfynu.
- Prefix, *pri-ffics'*, *v. a.* rhagddodi, blaenddodi, arddodi, cynddodi; rhagosod; rhagbenodi.
- Prefix, *pr'-ffics*, *s.* rhagddawd, blaenddawd, darddawd, arddawd, cynddawd; rhagddodiad:—*dim.* rhagddodyn, blaenddodyn.
- Pregnancy, *preg'-nyn-si*, *s.* beichiogrwydd, beichiogi; amdrymder; ffrwythlondeb.
- Pregnant, *preg'-nynt*, *a.* beichiog, col-edig, braisg; eppiliog; craffus; rhydd, mwyn, fraeth; eglur.
- Prejudge, *pri-jyj'*, *v. a.* rhagfarnu, cynfarnu.
- Prejudicate, *pri-jw'-di-cet*, *v.* rhagfarnu:—*a.* rhagfarnedig, rhagfarnllyd.
- Prejudication, *pri-jw'-di-cet'-shyn*, *s.* rhagfarniad, rhagfrawd, rhagfarn.
- Prejudice, *prej'-w-dus*, *s.* rhagfarn, tu-eddfarn; niwed, colled:—*v. a.* rhagdueddu; niweidio, drygu; gwrthfrod.

- Prejudicial, prej-w-dish'-yl, *a.* rhagfarn-lyd.
- Prelacy, prel'-y-si, *s.* esgobyddiaeth; esgobaeth; preladaeth; yr esgobion.
- Prelate, prel'-et, *s.* esgob, prelad.
- Prelatical, pri-lat'-i-cyl, *a.* esgobol, preladol.
- Predlection, pri-lec'-shyn, *s.* darlith, llith.
- Preliminary, pri-lum'-i-nyr-i, *a.* rhagarweiniol, rhaglithiol, rhagymadroddol; rhagammodol; darpariadol:—*s.* rhagammod, rhagsail, rhagdestyn, rhagfater; rhaglwybr.
- Prelude, prel'-iwd, *s.* rhagchware; rhagarweinydd, rhagflaenor, rhagarwydd; rhaglith, cynaraeth, gosteg:—*v.* rhagchwareu; rhagweinyddu.
- Prelusive, pri-liw'-suf, *a.* rhagarweiniol, rhagflaenorol; rhaglithiol.
- Premature, prem-y-tiw'yr, *a.* rhagaddfed; rhygyrnar, amhrydlawn, cynamserol.
- Premedicate, pri-med'-i-tet, *v.* rhagfyfyrio, rhagsynied; cynarfaethu:—*a.* rhagfyfyriedig.
- Premeditation, pri-med-i-té'-shyn, *s.* rhagfyfyrdod, rhagsyniad; cynarfaeth.
- Premier, prem'-i-yr, *a.* prif, penaf, blaenaf, pen:—*s.* prif weinidog, cynweisiad, arweinidog, blaenor, y pen, y llyw.
- Premise, pri-meiz', *v.* rhagenwi, rhagrybwyll; rhagosod, rhagnodi, cynseilio.
- Premises, prem'-i-suz, *s. pl.* cynseiliau, rhagseiliau; rhagenwedidion; testynau rhagosodedig.
- Premium, pri'-mi-yn, *s.* gwobr, gwobrwy, arbrid, arobryn; madobrwy, breintobr; llog.
- Premiption, pri-mö-nish'-yn, rhagrybuddiad; rhagwys; cynddyled, cynddl.
- Premonitory, pri-mon'-i-tyr-i, *a.* rhagrybuddiol, rhagwysiol.
- Prentice, pren'-tus, *s.* breintwas, egwyddorwas, prentis=*Apprentice*.
- Preoccupate, pri-oc'-iw-pei, *v. a.* rhagoresgyn, rhagfeddiannu, cyffeddu; rhagachub.
- Preoccupation, pri-oc-iw-pe'-shyn, *s.* rhagoresgyniad, rhagoresgyn, cyffeddiad; cynwarchadw; rhagachubiaeth; rhagflaeniad.
- Preoccupy, pri-oc'-iw-pei, *v. a.* rhagfeddiannu; rhagflaenu=*Preoccupate*.
- Preordain, pri-or-den', *v. a.* rhagbenodi, rhagosod, rhagarfaethu, rhagordeinio.
- Preordination, pri-or-di-ne'-shyn, *s.* rhagosodiad, rhagbenodiad, cynreidiad.
- Preparation, prep-yr-e'-shyn, *s.* parotoad, darpariad, armerth, darmerth, cyfarpar, arlwy; cyweirdeb; cyfarredd, cyfaeth.
- Preparative, pri-par'-y-tuf, *a.* darparol, parotoawl, rhagddarparol, rhagbarotoawl, parodol, arbodol, darmerthol, cyfarpar; rhagarweiniol, blaenorol; rhagddasedigol:—*s.* darpariedydd; rhag-gyweiriwr; darparwaith, parotoad.
- Prepare, pri-pe'yr, *v.* parotol, darparu, arparu, parodi, darbod, arlwyo, cyfarpar; trefnu; llunio; cyweirio; ymbarotol, ymdarparu.
- Preponderance, pre-pon'-dyr-ans, *s.* rhagorbwys, gorfantol, traphwys.
- Preponderate, pri-pon'-dyr-et, *v.* gorbwys, gorfantol, darbwyso; troi'r fantol. [gorbwysiad, gorfantoliad.
- Preponderation, pri-pon-dyr-e'-shyn, *s.*
- Prepose, pri-pös', *v. a.* arddodi, rhagddodi, rhagosod, cynseilio, cynosod.
- Preposition, prep-ö-zish'-yn, *s.* arddodiad, rhagddodiad, darddodiad, cynddodiad, cynddawd, rhagddawd, arddodair.
- Prepossess, pri-poz-zes', *v. a.* rhagfeddiannu, rhagfeddu, cyffeddu: rhyfeilio; gogwyddo, rhagdueddu.
- Prepossession, pri-poz-zesh'-yn, *s.* rhagfeddiant, cyffeddiant, rhyfeiliad, rhagdyb, rhagfarn.
- Preposterous, pri-pos'-tyr-yz, *a.* gwrthun, chwethig, afresymol, annaturiol; anhrefnus; gwrthodedig; ffol; beius.
- Prerogative, pri-rog'-y-tuf, *s.* rhagorfaint, cynfaint, uchelfaint; baint:—*a.* rhagorfreintog, gorfreintog.
- Presage, pres'-ej, *s.* arwydd argoel, darogan, armes, rhamant, cyntair:—*v.* rhagarwyddo.
- Presbyter, prez'-bu-tyr, *s.* henuriad, henadur, henaduriad, henafydd, hynafgwr; offeiriad; blaenor, diacon; bugail.
- Presbyterian, prez-bu-tí'-ri-yn, *a.* henadurol, henaduraidd, henaduriaethol:—*s.* henaduriad, henuriaethwr, presbiteriad.
- Presbyterianism, prez-bu-tí'-ri-yn-uzm, *s.* henaduriaeth, henuriaeth, presbiteriaeth.
- Presbytery, pres'-bu-tyr-i, *s.* henadurfa; henaduriaeth, presbiteriaeth.

- Prescience, *prî-shi-ens*, *s.* rhagwybod-aeth, rhagwel, cynsylw.
- Prescribe, *pri-screib'*, *v. a.* rhagnodi, penodi; rhagysgrifenu; cyfarwyddo.
- Prescript, *prî-scrupt*, *a.* rhagnodedig, rhagysgrifenedig:—*s.* rhagysgrif, hyfforddeb; cyfarwyddyd; rheol, cynllun; archeb.
- Prescription, *pri-scrup'-shyn*, *s.* rhagnodiad; hyfforddiad; rhagysgrif; archeb; archeb meddyg, cynghor meddyg; hirfeddiant; hen ddefod.
- Presence, *prez'-ens*, *s.* presenoldeb, cynnrychioldeb, presennolrwydd, gwydd; gwyddfod; golwg, gwedd, ymddygiad; presenfa.
- Present, *prez'-ent*, *a.* presennol, cynnrychiol, cynddrychiol, gwyddfodol; cyfarwyneb, cyfagos, ger llaw; parod:—*s.* anrheg, rhodd, cyflwyn; cyfarwys, goseb.
- Present, *pri-zen'*, *v. a.* cyflwyno, anrhegu; rhoddi, donio; gwasebu, cyfarwyso, cynnyg, dangos, cynnrychu; cyfeirio, annelu; cynddrychioli.
- Presentable, *pri-zen'-tybl*, *a.* cyflwynadwy, anrhegadwy, dangosadwy.
- Presentation, *prez-en-te'-shyn*, *s.* cyflwyniad, anrhegiad, gosebiad; dangosiad; cyfeiriad.
- Presentee, *prez-en-ti'*, *s.* cyflwynai; y cyflwynedig.
- Presenter, *pri-zen'-tyr*, *s.* cyflwynwr, anrhegydd.
- Presently, *prez'-ent-li*, *ad.* yn ebrwydd, yn y man, yn y fan, toc, yn ddioced, yn ddiannod, yn uniongyrchol.
- Presentment, *pri-zen'-ment*, *s.* cyflwyniad, anrhegiad; dangosiad; cynddrychiad; cwyn, achwyniad; cwynysgrif, cwyneb; cwynlythyr.
- Preservation, *prez-yr-fe'-shyn*, *s.* cadwraeth, cadwedigaeth, ceidwadaeth.
- Preservative, *pri-zyr'-fy-tuf*, }
 Preservatory, *pri-zyr'-fy-tyr-i*, } *a.*
 cadwedigol; cadwriaethol:—*s.* rhagfeddyginiaeth; cyfaredd; cadwed-ydd; swyn.
- Preserve, *pri-zyr'*, *v. a.* cadw, noddi, cynnal, dyogelu, dargadw; achub; cyffeithio, cyweirio:—*s.* cyffaeth; cyffeithfwyd; cedwidfa, cedwidfaes.
- Preside, *pri-seid'*, *v. a.* blaenori, rheoli, llywodraethu; llywyddu; gorseddu, rhageistedd.
- Presidency, *pres'-i-den-si*, *s.* llywyddiaeth, rhaglafiaeth, rheolaeth, llywodraeth.
- President, *pres'-i-dent*, *s.* llywydd, arlywydd; peniadur, gorseddod, llywiadur, rheolwr; cadeirydd.
- Press, *pres*, *v.* gwasgu; gwryfio; sangu, arsangu, dywasgu, dwyso, pwyso; llethu; dirio, cymhell; dirdreisio; gwthio, gyru; dirgaethu; treisgipio; gorfodi; gafaelyd; ymwithio; ymgyrchu:—*s.* gwasg, gwryf, gweisgyn; argraffwasg; argraffdy; gwasgedydd; trafel; cloer, cist; torf; dwysiad; dirgymhelliaid; rhabwarant, dirwarant.
- Press-gang, *pres'-gang*, *s.* dirgnud, rhablu, dirdorf.
- Pressing, *pres'-ing*, *a.* taer, diriol, cymhellgar; anhebgor; dwys; gwasgol:—*s.* gwasgiad=*Pression*.
- Pressman, *pres'-man*, *s.* gwr y wasg, argraffwasgydd, rhabwr.
- Pressure, *presh'-yr*, *s.* gwasgfa, gwasgiad, arwasg, darymsang; pwys; gor-eillid.
- Prestiges, *pres'-ti-juz*, *s. pl.* hudoliaethau, lledrithion, castiau hudol, chwidogaethau, hud a lledrith, swynion.
- Presumable, *pri-ziu'-mybl*, *a.* tybiadwy, hydyb; beiddiadwy.
- Presume, *pri-zium'*, *v.* tybio, tybygu, tybied, barnu, credu, coelio; cymmeryd yn ganiataol; rhagfeddwl, rhagydybio; rhyfygu, beiddio, llyfasu; hyderu.
- Presumption, *pri-zym'-shyn*, *s.* tybygiad, rhagydybiad, bwriad, amcan; rhyfygiad; tyb, tybiaeth; rhyfyg, gorhydri; traha; balchder.
- Presumptive, *pri-zym'-tuf*, *a.* rhyfygus; rhagdderbyniol; tebygol.
- Presumptuous, *pri-zym'-tiw-yz*, *a.* rhyfygus, beiddgar; trahäus; syberw.
- Presuppose, *pri-syp-pöz'*, *v. a.* rhagydybied, rhagfeddwl, rhagddychymmyg.
- Pretense, *pri-tens'*, *s.* rhith, lledrith, ffug, ffuant, esgus, ffugorchudd, ffug-esgus; rhith-hawl; ymhoniad; twyllhoniad.
- Pretend, *pri-tend'*, *v.* ffugio, lledrithio, coegio, cyfrithio, ffuantu, ymrithio; rhith-hawlio.
- Pretension, } *pri-ten'-shyn*, *s.* rhith,
 Pretention, } ymarddelwad.
- Preter, *prî-tyr*, *prf.* heibio, tu hwnt i, mwy.
- Preterimperfect, *pri-tyr-um-pyr'-fect*, *a.* anorphenol, anorphenedig, am-mherffaith, anghyflawn.

- Preterit, } *pret'-yr-ut*, *a.* cynnherfynol,
 Preterite, } *cyflawnedig*, *gorphenol*;
 perffaith:—*s.* cynnherfyn, amser
 cynnherfynol, amser gorphenol, amser
 perffaith.
- Preterition, *pret-yr-ish'-yn*, *s.* myned-
 iad heibio; esgeulusiad; *gorphenol-
 deb*; *crybwyll*eb.
- Preternatural, *pri-tyr-naç'-yr-yl*, *a.* *gor-
 uch*aniano, *goruwchnaturiol*; *gwrth-
 aniano*; *annaturiol*; *aruthrol*.
- Preterperfect, *pri-tyr-pyr'-fect*, *a.* *cyn-
 nherfynol*=*Preterit*, *a.*
- Preterpluperfect, *pri-tyr-pliw'-pyr'-fect*,
a. *tragorphenol*, *tragorphenedig*, *tra-
 pherffaith*.
- Pretext, *pri'-teest*, *s.* *rhithe*sgus, *ffug-
 orchudd*, *hugliw*, *ffug*, *geurith*, *esgus*.
- Pretty, *pryt'-i*, *a.* *pert*, *tlws*, *dillyn*,
pefr, *del*, *destlys*; *teg*, *prydf*erth,
twt; *bychan*;—*ad.* *cryn*, *lled*, *go*, *yn*
ganolig, *yn symmol*.
- Prevail, *pri-fel'*, *v. n.* *ffynnu*, *tycio*,
llwyddo; *gorfod*, *goresgyn*; *trechu*;
yndaenu; *ymgryfau*; *tueddu*; *trym-
 hau*.
- Prevailing, *pri-fe'-ling*, *a.* *tyciannus*,
llwyddiannus; *gorfodol*; *galluog*;
effeithiol; *yndaenol*; *cyffredin*;
fflwh.
- Prevalence, *pref'-y-lens*, *s.* *gorfodaeth*,
goruchafiaeth; *cyffredinolrwydd*;
ffynniant; *grym*.
- Prevalent, *pref'-y-lent*, *a.* *ffynniannol*;
goresgynol; *grymus*=*Prevailing*.
- Prevaricate, *pri-far'-i-ect*, *v.* *chwareu* *y*
ffon ddwybig; *trawsddadleu*; *mwys-
 eirio*, *ceeru*; *cyttwylo*; *hocedu*;
gwyrddroi.
- Prevarication, *pri-far'-i-ct'-shyn*, *s.* *traws-
 ddadliad*, *geirdroad*, *mwysieithiad*;
amwysedd, *ymadrodd* *mwys*; *cydhoced*.
- Prevaricator, *pri-far'-i-ct-tyr*, *s.* *chwar-
 euwr* *y* *ffon ddwybig*; *amwyswr*,
mwysieithwr, *ceeryn*; *cydhocedwr*.
- Prevenient, *pri-fa'-ni-ent*, *a.* *rhagflaen-
 ol*; *rhwystr*ol, *llesteiriol*.
- Prevent, *pri-fent'*, *v.* *rhagflaenu*; *attal*,
*rhwystr*o, *rhagod*, *lluiddias*, *nacâu*.
- Prevention, *pri-fen'-shyn*, *s.* *rhagflaen-
 iad*, *rhwystriad*, *arluddiad*, *llestair*,
nacâd; *tangsgangiad*; *rhagfarn*.
- Preventive, *pri-fen'-tuf*, *a.* *rhwystr-
 ol*, *lluiddiol*, *attaliol*, *rhagodawl*:—*s.*
rhagfeddyginiaeth; *rhagflaenydd*;
rhagswyn; *cadwedydd*; *cyfaredd*.
- Previous, *pr'-fi-yz*, *a.* *blaenorol*, *blaen-
 redol*; *rhag-*, *cyn-*, *blaen-*, *armerthol*.
- Prey, *pre*, *s.* *ysglyfaeth*, *praidd*, *ysgaf-
 ael*, *asgafaeth*, *anrhaith*, *ysbail*;
rhaib:—*v. n.* *ysglyfio*.
- Price, *preis*, *s.* *pris*, *gwerth*, *pridwerth*,
prid; *cywerthydd*, *gwerthiant*;
gwobr, *gobr*:—*v. a.* *prisio*.
- Prick, *pric*, *v.* *pigo*, *brathu*, *gwanu*;
cethru; *pwtio*; *symbylu*; *ysbarduno*;
tammigo, *pricio*; *gwynegu*; *colynu*;
cnoi; *dyrchafu*; *pyngcio*; *pwytio*,
marcio; *penodi*; *olnodi*; *annog*;
merfu, *suro*; *ymbingcio*; *annelu*:—
s. *pig*, *picell*; *swmbwl*, *draen*; *ys-
 bardun*; *cethren*; *col*, *colp*; *brigyn*;
pigiad, *brath*; *pwt*; *ysbin*; *nod*;
pwyt, *pwngc*; *gwyn*; *cnofa*; *tam-
 migiad*; *brwyn*; *ol*, *brisg*.
- Pricker, *pric'-yr*, *s.* *pigwr*, *pigiedydd*;
draen; *oliedydd*.
- Pickle, *pic'-cl*, *s.* *draen*, *pigell*, *aeth*;
pigoden; *colyn*.
- Prickly, *pic'-li*, *a.* *dreiniog*; *pigog*;
colynog; *cethrol*; *pigoglym*; *eith-
 iwog*.
- Pride, *preid*, *s.* *balchder*, *conedd*;
coegedd; *syberwydd*; *gwychedr*;
harddweh, *addurn*; *gwyn*:—*v. a.*
balchïo.
- Prier, *prei'-yr*, *s.* *ysbiwr*, *ysbiedydd*,
darchwiliwr, *llygadwr*, *chwilotwr*,
chwilynydd.
- Priest, *prist*, *s.* *offeiriad*; *offerenwr*;
aberthwr; *periglor*. [*iadaeth*].
- Priestcraft, *prist'-craft*, *s.* *twyllofeir-
 Priesthood*, *prist'-hwd*, *s.* *offeiriadaeth*;
urdd eglwysig, *gradd eglwys*.
- Priestriden, *prist'-rud-dn*, *a.* *a* *farch-
 ogir gan yr offeiriaid*; *a* *fo'n asyn i'r*
offeiriaid.
- Prig, *prug*, *s.* *mursenwas*, *cymhenwas*;
coegyn, *rhodreswr*; *lleidryn*, *chwil-
 otyn*:—*v. a.* *chwilena*, *chwiwbigo*,
lladrata.
- Prim, *prum*, *a.* *ffurfiol*, *cymhenwych*,
dillyn, *trym*; *syth*; *manwl*:—*v. a.*
trymio, *twtneisio*, *mursenu*:—*s.*
yswydden, *rhyswydden*, *priallen*.
- Primacy, *prei'-ma-si*, *s.* *blaenoriaeth*,
uchafiaeth, *rhagoriaeth*; *penesgob-
 aeth*, *prifesgobaeth*, *prifaduriaeth*;
chwysbeniant.
- Primage, *prei'-mej*, *s.* *llwythdoll*,
llwythdal.
- Primary, *prei'-my-ri*, *a.* *cyntaf*, *cyn-
 tefig*, *prif*, *penaf*, *cyssefin*, *dechreuol*,
gwreiddiol.
- Primeat, *prei'-met*, *s.* *penesgob*, *arch-
 esgob*, *prifesgob*, *penadur eglwysig*.

Prime, preim, *a.* prif=*Primary*; pen, rhagoraf, goreu; boreu, plygeiniol; cynnar:—*s.* prif, *y* prif; *y* goreu; *y* blodau; *y* blaen; pryffwn; bore, gwawr *y* dydd; bore oes; dechreu; cynlliw.

Primer, prum'-yr, *s.* cynllyfr, *y* llyfr cyntaf; llythyren *y* cynllyfr, prifen.

Primeval, prei-m^h-fyl, *a.* cynoesol, cynfydol; cyntefig, gwreiddiol; argreol.

Primitive, prum'-u-tuf, *a.* cyntefig, cyntaf, prif, cyssefin, dechreuol; cynoesol; hen:—*s.* gwreiddair, gair gwreiddiol, tadogair, gair cyssefin, cynair; prif gylch, cylch cyntefig.

Primitiveness, prum'-u-tuf-nes, *s.* cyntefigrwydd, gwreiddioldeb, cyssefiniaeth; cynoesofrwydd.

Prinness, prum'-nes, *s.* rhyddillynedd, cymhendod; anystwyllder.

Primogenial, prei-mö-j^h-ni-yl, *a.* cynenid, cyntafanedig; cyntefig, elfenol, cynrywiol.

Primogeniture, prei-mö-jen'-i-cyr, *s.* cynenidedd, cyntafanedigaeth; genid-fraint.

Primrose, prum'-röz, *s.* briallu, symwl, llysiâu Pawl.

Prince, pruns, *s.* tywysog; penadur, teyrn, pen, unben; mechdeyrn:—*v.* *n.* tywysogedd.

Princely, pruns'-li, *a.* tywysogaidd; rhiol, breiniol; mawreddog, ardderchog:—*ad.* *yn* dywysogaidd.

Princess, prun'-ses, *s.* tywysoges.

Principal, prun'-su-pyl, *a.* prif, penaf, pen, arbenig, penial; blaenaf, cyntaf; goreu; nodedig:—*s.* pen, penaeth, blaenor, peniadur, penrhaith, arbenor, cyntor, cynon, pryffwnt; *y* corff, argyffe, cynsum, cyfalaf; *y* prif beth.

Principality, prun-su-pal'-i-ti, *s.* tywysogaeth, talaeth; penaduriaeth.

Principle, prun'-su-pl, *s.* egwyddor, dansawdd, argynnedd; elfen, elfydd; sail, sylfan; defnydd; ân, ain, nur:—*v.* *a.* egwyddori, dansoddi.

Print, prunt, *v.* argraffu, printio; arfanu:—*s.* argraff, print; ol, nod, man; llun; coel, llyfr; llythyren; newyddiadur; argraffien; argraff-wasg. [iwr.]

Printer, prun'-tyr, *s.* argraffydd, print-Printing, prun'-ting, *s.* argraffyddiaeth; argraffwaith; printiad; argraffiad.

Prior, prei'-yr, *a.* blaenorol; cyntaf, blaenaf; cynt; cyn:—*s.* prior; llywydd priordy.

Priority, prei-or'-i-ti, *s.* blaenoriaeth, cyniant, cyndod, *y* blaen.

Priory, prei'-yr-i, *s.* priordy; mynachdy. [lliwiau.]

Prism, pruzm, *s.* rheiddell, gwydryn *y* Prismatic, pruz-mat'-ic, *a.* rheiddyllig.

Prison, pruz'-zn, *s.* carchar, geol; gwarchae; caethiwed:—*v.* *a.* carcharu, tafu i garchar.

Prisoner, pruz'-nyr, *s.* carcharor, carcharwr; caeth, caethwas.

Pristine, prus'-tan, *a.* cyntefig, cyntaf, dechreuol, cynhenid; hen.

Privacy, prei'-fy-si, *s.* dirgelfa, celfan, cil, agelfa,encil, cyfrinfa; dirgeledd, dirgelwch; unigedd, neillduedd; cyfrinach; tawedogrwydd; cilgarwch.

Private, prei'-fet, *a.* dirgel, cuddiedig, cel, cynghel, dirgelaid; cyfrinachol; unig, neillduol; neillduedig; priodol; anghyhoedd; cyffredin; diswydd; dirwysg; dinod; ansodol, personol;—*s.* milwr cyffredin; cuddneges.

Privateer, prei'-fy-t'yr, *s.* cadlong briodol; gwiblong; preiddlong, herwrlong:—*v.* *n.* gwibhwyllo, gwibforio.

Privation, prei'-fe'-shyn, *s.* pliant; colliant, coll; diddymiad, amddifadiad; lludd; diffyg; absennoldeb; cysolaeth; anghysur.

Privative, prei'-fy-tuf, *a.* difeddedigol, toliannol, difeddol; nacael, negyddol:—*s.* difeddair, banyndifeddedigol, rhagdawddifuddiedigol, difeddedigyn.

Privilege, pruf'-i-lej, *s.* braint, rhagorfraint, breiniolaeth; nawdd; mantais; trwydded, cenad:—*v.* *a.* breintio, breinioli.

Privy, pruf'-i, *a.* dirgel, cyfrin; cel, cudd:—*s.* cyfranogi, cyfranogwr; geudy, rheitty, ty bach, coddyn.

Prize, preiz, *s.* camp; arobryn; tlws; ariandlws; campdlws; gwobr, gobryn, gwobrwy; cyngwystl; ysbail, anrhaith; *y* bel, *y* gâl; *y* gloch:—*v.* *a.* prisio, pridio; mawrhau; trosolio, gwiño.

Prize-essay, preiz'-es-e, *s.* traethawd arobryn, traethawd buddugol, traethawd gwobrwyol.

Prize-fighter, preiz'-fei-tyr, *s.* campynladdwr, campryswr. [yn]

Prize-poem, preiz'-pö-em, *s.* cerdd arobryn, prö, *prf.* dros, o flaen, ger bron, rhag, -cynt, am, *yn* mlaen.

Probability, prob-y-bul'-i-ti, *s.* tebygolrwydd, cyffelybrwydd, tebygiaeth.

- Probable, prob'-ybl, *a.* tebygol, tebyg; cyffelybol, cyffelyb; hygoel.
- Probate, prö'-bet, *s.* prawf ewyllys, prawf llythyr cymmy'n, profiad cymmy'neg; prawf, profiad.
- Probation, prö'-be'-shyn, *s.* profiant, profiad, prawf; profedigaeth; holedigaeth.
- Probational, prö'-be'-shyn-yl, } *a.*
 Probationary, prö'-be'-shyn-yr-i, }
 profiannol, profiadol; ysbäs.
- Probationer, prö'-be'-shyn-yr, *s.* creiddyn, profwas, un ar brawf, dysgybl ysbäs; newyddian.
- Probationship, prö'-be'-shyn-ship, *s.* sefyllfa brawf, sefyllfa prawf, cyflwr prawf; creiddyniaeth, newyddianaeth.
- Probatory, prö'-be'-tyr-i, *a.* profedigol, profiannol, profawl.
- Probe, pröb, *s.* profiedydd, chwiledydd, profyr: -*v. a.* trybrofi, trychwilio, profi; chwilio i'r gwaelod; holi; plymio.
- Probity, prob'-i-ti, *s.* gonestrwydd, cywirdeb, diffuantrwydd, addfwynder.
- Problem, prob'-lem, *s.* gofyn, gofyniad, poseb; darnholeb, darholeb, gorchesteb, darbosiad, pos, cynnygeb, ffaig; gofyniad dyrys, testyn gorchestol, dychymmyg, pwnc, dyrysbwnc, gorchest.
- Problematical, prob-li-mat'-i-cyl, *a.* amhëus, amheuol, annilys, dadleuol; dychymmygol, gorchestol; ymofynol, posiadol; gorddwlfn.
- Proboscis, prö'-bos'-us, *s.* duryn, rhynswch; turs, trwyn, duryn y cawfril.
- Procedure, prö'-sê'-jyr, *s.* mynediad yn mlaen, hwyl, hynt, cerynt, gyrf, rhawd, gyriad; triniaeth; fiordd; mynediad; cynnydd; gweithrediad; haniaeth; erlyniad.
- Proceed, prö'-sid', *v. a.* myned; dyfod; deilliaw; hanu, hanfodi; tarddu; cynnyddu; canlyn, dilyn; codi; rhedeg; gweithredu.
- Proceeding, prö'-sê'-ding, *s.* mynediad yn mlaen = *Procedure*; tywysogiad; ysgogiad; mesur; deilliad.
- Proceeds, prö'-sidz', *s.* cynnyrch; dail, deilliau; cyllid, rhent, ardreth; ennill.
- Process, pros'-es, *s.* mynediad ym mlaen = *Procedure*; symmudiad; helynt; ystod, ysbaid; trefniad; gwaith, gorchwyl; cwyn, cynghaws, cyfraith; oddf, ysgwrn, cwmbwl, pen asgwrn.
- Procession, prö'-sesh'-yn, *s.* gorymdaith, mynedfa, tywysg.
- Processional, prö'-sesh'-yn-yl, *a.* gorymdeithiol: -*s.* llyfr gorymdeithiau.
- Proclaim, prö'-clem', *v. a.* cyhoeddi; rhaglafain; hön; cyffredino; darogan; datgan.
- Proclamation, pro-cly-me'-shyn, *s.* cyhoeddiad; cyhoeddiad ar osteg; cyhoeddeb; rhaglef; cri 'r brenin.
- Proclivity, prö'-cluf'-i-ti, *s.* gogwydd, tueddiad, anianfryd; parodrwydd; hawsder.
- Proconsul, prö'-con'-syl, *s.* rhaglaw, rhagflaenor, rhaglyw.
- Procrastinate, prö'-cras'-ti-net, *v.* oedi, gohirio, addoedi; ymaros.
- Procrastination, prö'-cras'-ti-ne'-shyn, *s.* oediad, gohiriad, dyheiriad.
- Procrastinator, prö'-cras'-ti-ne'-tyr, *s.* oedwr, addoedwr, gohiriwr.
- Procreate, prö'-cri-ct, *v. a.* cenedlu, epilio, essillio, cleinio, rhialu; cynnyrchu; ymreian.
- Proctor, proct'-tyr, *s.* prwyadur, dirprwywr, goruchwylwr, tannorth, rhaglaw, myniedydd; dadleuwr; canllaw; proctor; ysgolfaer: -*v. n.* trin, goruchwyllo.
- Procurable, prö'-ciw'-rybl, *a.* cyrhaeddadwy, caffaeladwy.
- Procuration, prö'-ciw-re'-shyn, *s.* cyrhaeddiad, caffaeliad, ceisiad; darpariad; prwyadaeth; prwyeb.
- Procurator, proct'-iw-re-tyr, *s.* prwyadur, canllaw.
- Procure, prö'-ciw'-yr, *v.* cael, caffael, ceisio, mynu; peri; ennill; prynu; dwyn.
- Prodigal, prod'-i-gyl, *a.* afradlawn, treulgar, difrodus, gwastraffus, dyfethgar: -*s.* afradwr, oferddyn.
- Prodigality, prod'-i-gal'-i-ti, *s.* afradlondeb, bradyniaeth, gwastraff, rhysedd, difrod.
- Prodigious, prö'-dij'-yz, *a.* rhyfeddol, aruthrol, uthr, eres; dirfawr; anferth, amrosgo, gwrthun, dybryd.
- Prodigy, prod'-i-ji, *s.* rhyfeddod; anghenfil, cynfil; argoel, rhamant.
- Produce, prö'-diws', *v. a.* cynnyrch, dwyn; arddangos; peri, cenedlu; effeithio; gwneuthur; estyn, hwyhau, gohirio; ffynnu, gildio; heigio; deor; codi.
- Produce, prod'-iws, *s.* cynnyrch; cyffrwyth, dail; toraeth; budd, ennill; swm; ä; daf.

Product, prod'-yct, *s.* cynnyrch; ffirwyth; daill, daig=*Produce*.
 Production, prö-dye'-shyn, *s.* cynnyrch-iad; cenedliad, hiliawd; dangosiad; estyniad; cynnyrch; ffynniant; gild-iad; cyfansoddiad.
 Productive, prö-dye'-tuf, *a.* cynnyrchiol, toreithiog; ffirwythlawn; hiliadol.
 Proem, prö-em, *s.* rhaglith, rhagymadr-odd.
 Profanation, proff-a-ne'-shyn, *s.* halog-iad; anghyssegriad, ansanteiddiad; dirmygiad.
 Profane, prö-ffen', *a.* halogedig, anghys-segrol, aflwys; cyffredin; llëyg; anghrefyddol; serth; ammharchus:—*v. a.* halogi, llygru; ammharchu; anghyssegru, aflanhau; treisio; an-fendigö.
 Profanity, prö-ffan'-i-ti, *s.* halogrwydd; anghrefyddolder, anrasrwydd; aflend-id.
 Profess, prö-ffes', *v.* proffesu; cyfaddef, cyffies; dilyn, arfer; arddel; ymar-ddelw; gwirio.
 Profession, prö-ffesh'-yn, *s.* proffes, cyffes, cyfaddefiad; arddeliad; galwed-igaeth, celfyddyd, swydd, gorchwyl; gwiriad.
 Professional, prö-ffesh'-yn-yl, *a.* pro-fesol; galwadol; entrawol.
 Professor, prö-ffes'-yr, *s.* proffeswr, proffesydd, cyfaddefwr, cyffesydd, ymar-ddelwr; entraw, cadeirdraw, ar-athraw.
 Professorship, prö-ffes'-yr-ship, *s.* en-trawiaeth, professoriaeth; y gadair.
 Proffer, proff'-yr, *v. a.* cynnyg; osio, profi; amcanu, bwriadu. [tyciaint.
 Proficiency, prö-ffish'-ens, *s.* cynnydd, Proficient, prö-ffish'-ent, *s.* un cyn-nyddedig; ymgynyddgar.
 Profile, prö-ffeil, ystyllwedd, ystyllëb, lledwyneb; cyfarystlys; amlinell:—*v. a.* ystlysebu, cyfarystlysu; am-linellu.
 Profit, proff'-ut, *s.* ennill, ynnill, elw, budd, lles, mael, ced, cafwad; cyn-nyrch, toraeth:—*v.* ennill, elwa, llesäu, maelota, manteisio; cynnyddu; cedu; gwelläu.
 Profitable, proff'-ut-ybl, *a.* buddiol, llesol; ennillfawr; defnyddiol.
 Profitless, proff'-ut-les, *a.* anfuddiol, ofer.
 Profligacy, proff'-li-ga-si, *s.* anfadrwydd, dylhirwch, ysgelerder; drygfuchedd; halogrwydd.

Profligate, proff'-li-get, *a.* anfad, diras, dirinwedd, diriaid, anfoesol, drwg; colledig:—*s.* dyhiryn, anfadwr, dryg-ddyn.
 Profound, prö-ffownd', *a.* dwfn; gor-ddwfn; isel, anoddyn; dwys; dirgel, cudd; uchel; craff; treiddgar; trwy-adl; mawr; gostyngedig; dyfnddysg:—*s.* dwfn, dyfnder, eigion, y weilgi, y môr, cefnfor; aflwys, anoddyn, gorddwfn.
 Profundity, proff'-yn'-du-ti, *s.* dyfnder, gorddyfnder; dwysder; gwys; gern.
 Profuse, prö-ffiw's', *a.* afradu, gwastraff-us, treulgar; gorhael; brac; gom-modol:—*v. a.* afradu; tywallt, ar-llwys.
 Profusion, prö-ffiw'-zhyn, *s.* afradlondeb, gwastraff; arddigonedd, haflug; gom-modedd.
 Prog, prog, *v. n.* hel ymborth; ciprythu:—*s.* ymborth, helborth, cipwrth, porthiant, bwyd; ysgafael, ysglyfaeth; ciprythwr, helborthwr.
 Progenitor, prö-ge'n'-i-tyr, *s.* cenedlor, cyndad, hynafiad.
 Progeny, proj'-en-i, *s.* eppil, hiliogaeth, plant, addon, esill, had, sil, bragad.
 Prognostic, prog-nos'-tic, *a.* argoelus, rhagfynebol, rhagddangosol, darog-anol.
 Prognosticate, prog-nos'-ti-cet, *v. a.* darogan, rhagfynebol, dewinio, rhag-ddywedyd, dysgogan, darmain.
 Prognostication, prog-nos'-ti-ce'-shyn, *s.* daroganiad, dewiniad, arddangosiad; darogan, argoel, rhagarwydd, darmain, armes, dysgogan.
 Prognosticator, prog-nos'-ti-ce-tyr, *s.* daroganwr, dewinwr, rhagfynegydd.
 Program, { prö'-gram, *s.* amlinell,
 Programme, { rhaglinell, braslun; rhaghysbysiad; cyndrefn; rhaghys-byslen; cynllun.
 Progress, prog'-res, *s.* mynediad ym mlaen; taith, llwybr, cylchdaith, hynt, hwy; cynnydd; traw, traw-aeth, trawd; symmud.
 Progress, prö-gres', *v. n.* myned rhag-ddo; llwybro; cynnyddu; rhacio; hwylio; troddi; trawiadu.
 Progression, prö-gresh'-yn, *s.* mynediad rhagddo; hwyliad=*Progress*; gradd-iant, cynnyddiant, graddgynydd.
 Progressive, prö-gres'-suf, *a.* mynediad-ol; graddedigol; cynnyddol; trodd-awl; trawaidd; rhaciannol.
 Prohibit, prö-hub'-ut, *v. a.* gwahardd,

gwarafun; luddias, rhwystro, rhag-
od, llesteirio, attal.
Prohibition, grō-hi-bish'-yn, *s.* gwa-
harddiad, gwarafuniaeth, gwardd;
luddiad; lludd; lludddeb.
Prohibitory, prō-hub'-i-tyr-i, *a.* gwa-
harddol; attaliol; rhwystrol.
Project, prō-jec't, *v.* rhagfwrw, dyfeisio,
cynllunio, dychymmygu; llunio; llif-
io; ysgwyddo, efyrru, ysgyrnu, tydd-
fu, ysgythu, prwyso; corbelu, cor-
bedu; ymestyn.
Project, proj'-ect, *s.* dyfais, cynllun,
rhagfwrriad.
Projectile, prō-jec'-tul, *a.* tafledig,
blifol; hydaf; ergydiol:—*s.* blifyn,
blifai.
Projection, prō-jec'-shyn, *s.* tafliad ym
mlaen; dybeisiad, cynlluniad; ysg-
wyddiad; dyfais; gorysgwydd, ef-
wrn, twddf; corbed, corbal; cwg;
talfa; cynad.
Projector, prō-jec'-tyr, *s.* dyfeisiwr, cyn-
lluniwr.
Prolife, prō-luff'-ic, *a.* ffrwythlawn,
cynnyrchiol, eppiliog, hadog, toreith-
iog, ffrwythol, cnydfawr, flaeth.
Prolix, prō-lics', *a.* hir, maith; anny-
ben; hirschwedlog.
Prologue, prol'-yg, *s.* rhagaraeth, cynar-
aeth, rhagymadrodd, prol, prolog,
prawf:—*v.* *a.* rhagareithio, proli,
prologi.
Prolong, prō-long', *v.* *a.* estyn, hwyhau;
oedi, gohirio, addoedi, togi.
Prolongation, prō-long'-e'-shyn, *s.* estyn-
iad, hwyhād, gohriiad.
Promenade, prom'-yn-ed', *s.* rhodfa,
chwardfa, llaswyrfa, lleswyrfa:—*v.* *n.*
chwardio, rhodianna; llaswyrfa.
Prominence, prom'-i-nens, *s.* ysgwydd-
iad allan; bargod, bargodiad; bargod-
le; gorysgwyddiad, codiad; trythiad,
gorysgwydd, twddf, oddf, efwrn,
crwmp, hwrwg; amlygrwydd, honeid-
rwydd, rhagornod.
Prominent, prom'-i-nent, *a.* ar godiad;
bargodol; banog, ban, agrwrn;
trythol; llawn; amlwg, honaid; dar-
nodol; penaf; enwog, dathl.
Promiscuous, prō-mus'-ciw-yz, *a.* cym-
mysg, amryblith; didrefn, diwahan-
iaeth; cyffredin.
Promise, prom'-us, *s.* addewid, gaddew-
id, addaw, gofoned, gair:—*v.* addaw,
gaddo; arwyddo; bygwth.
Promiser, prom'-i-zyr, *s.* addawydd,
addawedydd.

Promising, prom'-i-zing, *a.* gobeithiol,
addawol.
Promissory, prom'-us-yr-i, *a.* addawed-
igol, addawol, addewidiol.
Promissory note, prom'-us-yr-i nōt, *s.*
addaweb, gaddaweb, nod addewid, ys-
grifen addaw, llythyrin addaw.
Promontory, prom'-yn-tyr-i, *s.* penrhyn,
pentir, morben, penorth, peniarth,
penardd, rhyn, garth.
Promote, prō-mōt', *v.* *a.* dwyn ym
mlaen, llwybreiddio, hyrwyddo; dyr-
chafu, codi; rhacio, trawu; taenu;
dyhoddi; gwella; annog.
Promotion, prō-mō'-shyn, *s.* dyrchafiad,
derchafiad, codiad; rhaciant; hy-
lwybriad, hyrwyddiad; cefnogaeth.
Prompt, prompt, *a.* parod, cyflym; di-
chwith; hwylys, esgud, hylaw; diar-
os, dioed; bywiog; rhwydd:—*v.* *a.*
annog, cynhyrfu; cofweini i; cofio;
cymhell, annos.
Prompter, prom'-tyr, *s.* annogwr, cyn-
hyrfydd; cofweinydd; adgoffawr.
Promptitude, prom'-ti-tiwd, *s.* parod-
rwydd, ewyllysgarwch; chwannog-
rwydd; cyflymdra; medrusrwydd;
ffrawddineb.
Promulgate, prō-myl'-get, *v.* *a.* cyhoeddi,
hysbysu; cyffredino; lledaenu.
Promulgation, prom'-yl-ge'-shyn, *s.* cy-
hoeddiad; lledaeniad.
Promulgator, prom'-yl-ge-tyr, *s.* cy-
hoeddwr; lledaenydd.
Prone, prōn, *a.* tueddol, chwannog;
gogwyddol, llechweddol; parod; crain,
lleddfol.
Prone, prōn'-nes, *s.* tueddgarwch;
gogwydd; disgynfa; lledochredd;
creinder; lleddfoldeb.
Prong, prong, *s.* pig fforch; pig, pwyn;
pwynd; fforch. [enwol.
Pronominal, prō-nom'-i-nyl, *a.* rhag-
Pronoun, prō-noun, *s.* rhagenw.
Pronounce, prō-nouns, *v.* llefaru, llaf-
aru, traethu, dywedyd, parablu;
seinio, cynanu, acenu; dadgan, dat-
gan; cyhoeddi; mynegi; barnu.
Pronouncing Dictionary, pro-noun'-sing
dic'-shyn-yr-i, *s.* geiriadur cynaniad-
ol, geirlyfr cynaniaethol, geiriadur
seiniadol, geirlyfr cynanol, cynaniad-
ur, aceniadur.
Pronunciation, prō-nyn-shi'-e'-shyn, *s.*
llefariad, parabliad, dywediad, seiniad,
traethiad; cynaniad, cynaniaeth;
aceniad; dadganiad; llefiad, llafar,
cynan, goddeg.

Proof, *prwff*, *s.* *prawf*, *praw*, *profiad*; *rheswm*; *arwydd*, *argoel*; *arddangosiad*, *goleuflwynag*; *tystiolaeth*; *proflen*, *prawflen*; *profradd*; *sefydlogrwydd*:—*a.* *anhydraiddd*, *profedig*.

Proofless, *prwff*-les, *a.* *dibrawf*, *amhrofedig*.

Prop, *prop*, *v. a.* *attegu*, *cynnal*; *gwanasu*, *swmeru*, *goseilio*, *ystangcio*:—*s.* *atteg*, *gwanas*, *annel*, *cynnalbost*, *post*, *daliedydd*, *colon*, *colof*, *llorf*; *seilddar*; *cynnalydd*.

Propagate, *prop*'-y-*get*, *v.* *enedlu*, *hilio*, *epillio*; *lluosogi*, *amlhau*; *taenu*, *lledaenu*, *hau*; *cyhoeddi*; *cyynyddu*.

Propagation, *prop*-y-*ge*'-shyn, *s.* *enedliad*, *hiliad*, *epilliad*; *taeniad*, *llediad*; *amlhâd*; *cyhoeddiad*.

Propagator, *prop*'-y-*ge*-tyr, *s.* *enedlwr*, *eneddlor*, *eppiliwr*; *amlhâwr*; *taenydd*; *hauwr*, *heuwr*; *megidydd*.

Propel, *prö*-pel, *v. a.* *gyru ym mlaen*; *gorddino*, *gyru*, *hyrddio*, *gorddi*.

Propend, *prö*-pend', *v. n.* *gogwyddo*, *tueddu*; *pwysu at*; *lleddfu*.

Propensity, *prö*-pen'-si-ti, *s.* *tuedd*, *gogwyddiad*, *tueddfryd*, *crethyll*; *plyg*.

Proper, *prop*'-yr, *a.* *priodol*, *priod*; *addas*, *cymhwys*; *iawn*; *cymmesur*; *gwiw*; *perthynol*, *perthynasol*; *gosgeddig*, *lluniaiadd*, *telediwr*, *tlws*, *hardd*; *gweddaidd*; *dyladwy*.

Property, *prop*'-yr-ti, *s.* *cynnedd*, *teithi*, *anian*, *natur*, *rhin*, *rhinwedd*, *ansawdd*, *atheithi*; *priodoledd*, *priodoliaeth*; *eiddo un ei hun*; *eiddo*; *perchenogaeth*; *helw*, *elw*, *meddiant*, *da*; *tuedd*.

Prophecy, *proff*'-i-si, *s.* *proffwydoliaeth*; *rhagfyngiad*, *rhagddywediad*, *arma*.

Prophecy, *proff*'-i-sei, *v.* *proffwydo*, *prophwydo*; *rhagfyngi*; *darogan*, *dewino*.

Prophet, *proff*-et, *s.* *proffwyd*, *prophwyd*; *proffwydwr*, *rhagfyngegydd*; *daroganwr*, *dewin*.

Prophetess, *proff*-et-es, *s.* *proffwydes*; *dewines*.

Prophetic, *prö*-ffet'-ic, *a.* *proffwydol*; *rhagfyngol*; *daroganol*.

Propitiate, *prö*-pish'-i-et, *v. a.* *dyhuddo*, *cymmodi*, *heddychu*; *cymrodeddu*; *boddloni*.

Propitiation, *prö*-pish'-i-e'-shyn, *s.* *dyhuddiad*, *dadolychiad*, *heddychiad*, *cymmodiad*, *boddhâd*; *cymmod*, *iawn*, *cymrodedd*.

Propitiatory, *prö*-pish'-iy-tyr-i, *a.* *dy-*

huddol, *cymmodol*, *adgyymmodol*, *cymrodeddol*, *heddychol*, *cymmodlonawl*:—*s.* *trugareddfa*.

Propitious, *prö*-pish'-yz, *a.* *rhadlawn*, *tirion*, *tyner*, *tosturiol*, *trugarog*, *boddlawn*, *caredeg*, *ffafriol*, *graslawn*, *mwyn*.

Proportion, *prö*-pö'r-shyn, *s.* *cyfartalwch*, *cyfartaledd*, *cymmedr*, *cymmeidrolaeth*, *cydfesur*, *cymmesuredd*, *cymmedroldeb*, *cymmeintiolaeth*; *cymhwysder*; *cyfran*, *mesur*, *gradd*, *dogn*; *cymymbwys*; *llun*, *ffurf*; *maint*, *sum*; *cymhariaeth*; *cyssondeb*:—*v. a.* *cyfartalu*, *cymmesuro*, *cydweddoli*; *symmeinio*, *dogni*; *cyfaddasu*; *dargystadlu*.

Proportional, *prö*-pö'r-shyn-yl, *a.* *cymmesur*, *cymmedrol*, *cyfartal*; *cyflun*; *cymhwys*, *addas*; *cysson*; *cyfymranol*.

Proportionate, *prö*-pö'r-shyn-et, *a.* *cymmeiniol* = *Proportional*:—*v. a.* *cymmedroli* = *Proportion*, *v. a.*

Proposal, *prö*-pö'-zyl, *s.* *cynnyg*, *bwriad*.

Propose, *prö*-pöz', *v. a.* *cynnyg*, *dargynnyg*; *gosod ger bron*; *bwriadu*, *amcanu*, *arfaethu*.

Proposition, *prop*-ö-zish'-yn, *s.* *gosodiad*, *gosod*, *gosodedigaeth*, *gosodiant*, *gosodaeth*; *testyn*, *sylfon*; *gosail*; *cynsail*; *cynnyg*, *dargynnygiad*; *defnydd*.

Propound, *prö*-pownd', *v. a.* *cynnyg*, *dargynnyg*; *cymhell*; *gosod o flaen*.

Proprietary, *prö*-prei'-i-tyr-i, *s.* *perchen*, *perchenog*; *meddiannydd*; *priodor*:—*a.* *perchenol*, *perchenogol*, *meddiannol*; *priodorawl*.

Proprietor, *prö*-prei'-i-tyr, *s.* *perchenogwr*, *perchenydd*, *meddiannwr* = *Proprietary*.

Propriety, *prö*-prei'-i-ti, *s.* *priodoldeb*, *priodoledd*; *addasrwydd*; *cymhwysdra*; *gwiwdeb*; *cynghanrwydd*; *eiddo*.

Propulsion, *prö*-pyl'-shyn, *s.* *ysgethiad*, *ysgwrthiad*; *gyriad*, *gwrthiant*, *gorddiad*.

Propulsive, *prö*-pyl'-suf, } *a.* *ysgethr*
Propulsory, *prö*-pyl'-syr-i, } *in*, *ysgethrol*, *gwrthryol*, *ysgwrthiol*, *gyriadol*, *ergydiol*.

Pröre, *pröyr*, *s.* *flureg*, *pen blaen llong*.

Prorogation, *prö*-rö-ge'-shyn, *s.* *godor*, *godoriad*; *addoediad*, *gohiriad*; *estyniad*.

Prorogue, *prö*-rög', *v. a.* *godori*; *oedi*, *gohirio*; *estyn*.

Prorruption, *prö-ryp'-shyn, s.* toriad allan, rthuthriad allan, ffrychiad.
 Prosaic, *pro-ze'ic, a.* rhyddieithol; anfydraidd, difydr; diflas, marwaidd.
 Proscribe, *prö-screib', v. a.* difrodi, difrodori, dinodd; collfarnu; gwa-hardd; dyfarnu i ddinysr.
 Proscript, *pros'-cript, s.* herwr, difro, annoddog, gwr deol.
 Proscription, *prö-scrup'-shyn, s.* barn herwriaeth; annoddiad, dinoddiad, nawddgoll, collfarniad, gwaharddiad.
 -Prose, *pröz, s.* rhyddiaith, iaith rydd; traethawd.
 Prosecute, *pros'-i-ciwt, v.* canlyn, dilyn; erlyn, erlid; gyru; parhau wrth.
 Prosecution, *pros-i-ciw'-shyn, s.* canlyniad, dilyniad, erlyniad, arganlyniad; erlidiad.
 Prosecutor, *pros-i-ciw'-tyr, s.* erlyniwr, erlynydd, canlynwr, dilynwr; cospwr.
 Proselyte, *pros'-i-leit, s.* dychwelwr, dychweliadur, tröedigyn, trofedigyn, proselyt; dysgybl:—*v. a.* dychwelyd, troi; trofedigo; proselytio.
 Proser, *prö'-zyr, s.* rhyddieithwr, ysgrifenydd rhyddiaith; hirschwedlydd.
 Prosodical, *prö-sod'-i-cyl, a.* tynyddol; acenyddol; mydryddol; tynofyddol; cyhydeddol.
 Prosody, *pros'-ö-di, s.* tonyddiaeth, mydrofyddiaeth, tonofyddiaeth; acenyddiaeth; mydryddiaeth.
 Prospect, *pros'-pect, s.* rhagolwg, cyfarwel, rhagolygiad, ardem, rhagdremynt, drychiant, tebed, paith, arbaith, seldrem, arddrych; golwg, golygfa; rhagwel; rhagobaith; dysgwyliad.
 Prospective, *pros-pec'-tuf, a.* rhagolygol, rhagdremiol, arbeithiol, golygiadol, tremynol; pell; rhagwelgar; rhagddarbodus.
 Prospectus, *pros-pec'-tys, s.* rhaglen, golygen, cyneyglen, hysbyslen, rhaghysbysiad; cynllun.
 Prosper, *pros'-pyr, v.* llwyddo, fflynnu, tycio, cyflwyddo; prifio; hyrwyddo, rhwyddhau, ffodio; menu, mânu.
 Prosperity, *pros-per'-i-ti, s.* llwydd, llwyddiant, fflynniant, tyciant, cyblwydd; ffawd, cynrabad.
 Prosperous, *pros'-pyr-yz, a.* llwyddianus, tyciannus, fflynedig, ffodus, ffodiog; hylwydd; rhwydd, hyffordd, hwylus; hynaws, tirion.
 Prostitute, *pros'-ti-tiwt, v. a.* puteinio; ymwerthu i; rhoi ar werth; cam-

dddefnyddio:—*a.* ymwerthedig; puteinlyd; yn agor i bawb:—*s.* putain, huran, huren; carn butain, putain i bawb; dyhiren, budrogen; gwraig llwyn a pherth; gwas gwobr a gwerth; ymwerthydd.
 Prostitution, *pros-ti-tiw'-shyn, s.* puteindra, puteinwaith; ymwerthiad, ymlogiad.
 Prostrate, *pros'-tret, a.* ar lawr; yn gowedd ar ei hyd gyhyd; o'i hyd gyhyd; crain, gorchain; cleiniol, arlyre; ar ei orwedd; llorwedol:—*v. a.* bwrw o'i hyd gyhyd; dymchwelyd; creinio, gorchreinio, llorweddu, iselu, darostwng; cwyddo; dinystrio; gwanychu.
 Prostration, *pros-tre'-shyn, s.* amgreiniad, ymgrain, creiniad, arlyriad; ymgrymiad; iselhâd.
 Prosy, *prö'-zi, a.* rhyddieithog; difwydd, diflas.
 Protect, *prö-tect', v. a.* amddiffyn, diffynu, diogeli, achlesu, nodd, cyffrydu, llochi, cadw, achub.
 Protection, *prö-tec'-shyn, s.* amddiffyn, nawdd, diffyniaeth, amgeledd; differediad, achlesiad, amnodiant, arlochiad, clydwch, cadwriaeth, dyogelwch.
 Protective, *prö-tec'-tuf, a.* amddiffynol, noddawl, amgeleddus, achlesol.
 Protector, *prö-tec'-tyr, s.* amddiffynwr, noddwr, achlesydd, modwr, ceidwad, rhaglaw. [ymiaeth.
 Protectorate, *prö-tec'-tyr-et, s.* amddiff.
 Protege, *prö-ti-zh', s.* ymlynydd; noddai—un dan amddiffyn un arall.
 Protégée, *pröt-zh', s.* ymlynyddes, ymlines. [estyn.
 Protend, *prö-tend', v. a.* estyn allan,
 Protest, *prö-test', v.* ardystio, gwr dystio, tystio, tystiolaethu, godyngu; gwrthneuo; galw yn dyst; haeru:—*s.* gwrthdystiolaeth; gwrthfarnu; gwrthair; gwrthneud.
 Protestant, *prot'-es-tynt, a.* ardystiol, gwrthdystiol, Protestanaidd, ammhabyddol:—*s.* Ardystiwr, Gwrthdystiwr, Protestaniad, Protestant.
 Protestantism, *prot'-es-tan-tuzm, s.* ardystiaeth, gwrthdystiaeth, Protestaniaeth.
 Protestation, *prot-es-te'-shyn, s.* ardystiad, gwrthdystiad, tystiolaeth; godwng; gorchwriad' gwrthneud.
 Prothonotary, *prö-thon'-ö-tyr-i, s.* cynodiadur, cynnodiyydd.

a, fel a yn tad; a, cam; e, hen; e, pen; i, lliid; i, dim; o, tor, ond ei saln yn hwy; q, llon;

- Proto, prö'-tö, *prof.* cyn-, cynt-, cyntaf, prif.
- Protocol, prö'-tö-col, *s.* cynysgrif, cynysgrifen; cofnod, cofnodau; cofrestr; cynllun.
- Prototype, prö'-tö-teip, *s.* cynllun, cynddelw.
- Protract, prö'-tract, *v. a.* gohirio, oedi, hwyhau.
- Protraction, prö'-trac'-shyn, *s.* gohiriad, addoediad, estyniad, hwyhäd.
- Protractive, prö'-trac'-tuf, *a.* gohiriol, hiriannol, dyhiriol, oedol.
- Protractor, prö'-trac'-tyr, *s.* congliadur, elinfydrai.
- Protrude, prö'-trud', *v.* gwthio, prwyso; gwthio allan; ysgythu.
- Protrusion, prö'-trud'-zhyn, *s.* gwthiad, erwthiad; gwth, prwys, ysgwth.
- Protrusive, prö'-trud'-suf, *a.* gwthiol, ysgythol.
- Protuberance, prö'-tiw'-byr-yns, *s.* chwydd, enwc, hwrwg, oddf, twddf, cnap; crug, bryncyn; argrymedd; codiad; gorgroth; clwch; twyn.
- Protuberant, prö'-tiw'-byr-ynt, *a.* chwyddol; tyddfog, oddfog; argrwm; bronaid; ar godiad.
- Protuberate, prö'-tiw'-byr-et, *v. n.* chwyddo, ymgodi, crythu.
- Proud, pröwd, *a.* balch, ffroenuchel, effrom, trahäus, syberw; uchel; mawrwych; uchelfryd; hyf, beiddiol; rhyfygus; chwyddedig; gothus; cynäig; marw.
- Provable, pröw'-fybl, *a.* profadwy, hwbrawf.
- Prove, pröw, *v.* profi; cadarnhau; gwirio; arddangos; tystio; cynnyg, osio, holi; prifio; dygwydd; bod; cael.
- Provender, prof-en-dyr, *s.* ebran, gogor, ysborthiant; bwyd, ymborth.
- Proverb, prof-yrb, *s.* diareb, diarheb, diheurdeb, direb, cyfadgan; gair, hen air; acen, acan:—*v.* diarebu, diarhebu.
- Proverbial, prö-fyr'-bi-yl, *a.* diarebol, diarhebus.
- Provide, prö-feid', *v.* darparu, darpar, darbod, parotoi, darmerthu, arlwys; pryderu; cynnysgaedu; cael; rhag: ammodi.
- Providence, prof'-i-dens, *s.* rhagluniaeth, rhagddarbodaeth, darbodaeth; rhagwelediad; arfedydd; pwyllneb; cynnildeb.
- Provident, prof'-i-dent, *a.* darbodus,
- rhagddarparol, rhagofalus, rhagwelgar.
- Provisional, prof-i-den'-shyl, *a.* rhagluniaethol, rhaglydol; o drefniad Duw.
- Province, prof'-uns, *s.* talaeth; gorwlad'; rhagwlad; ardal, parth, tiriogaeth; swydd; gorchwyliaeth.
- Provincial, prö-fun'-shyl, *a.* taleithiol; gorwladol; gwladaid; lleol; aflednais:—*s.* taleithben; taleithydd.
- Provincialism, prö-fun'-shyl-uzm, *s.* llediaith; llafar ardal, tafodiaith cwmwd.
- Provision, prö-fizh'-yn, *s.* darbodaeth, darpariaeth, armerth, arlwy; cynnablaeth; ymborth, lluniaeth, bwyd; ystör; rhagocheliad; rhagddiogeliad; rhagammod:—*v. a.* gosymmeithio, bwydweini.
- Provisional, prö-fizh'-yn-yl, *a.* rhagddarbodol; darpariadol, parotoawl; rhagbryderol; ammodol; amserol.
- Proviso, prö-fei'-zö, *s.* ammod; eithriad; rhagddarbodiad; gocheliad.
- Provisor, prö-fei'-zyr, *s.* darparydd, darmerthwr. [rhagaminodol; amserol.
- Provisory, prö-fei'-zyr-i, *a.* darbodol; Provocation, prof-ö-ce'-shyn, *s.* cynhyrfiad, cyffroad, cythruddiad; heriad, annogiad; digder; profedigaeth.
- Provocative, prö-fö'-ce-tuf, *a.* cynhyrfedigol, cyffroawl, cythruddol; annogol; hergar:—*s.* cynhyrfydd, annogydd, cymhellai.
- Provoke, prö-föc', *v. a.* cyffroi, cynhyrfu, annos; cythruddo; digio; herio, difrio; peri, creu, achosi; cynnyddu; codi; gyru, denu.
- Provoking, prö-fö'-cing, *a.* cyffroawl, cynhyrfgar; heriol; blin; sarhäus.
- Provost, prof-öst, *s.* maer; cyufaer; cadfaer; blaenor, penaeth, penor, rheolydd; llywydd, arglwydd, penswyddog.
- Prow, prö, *s.* ffureg, pen blaen llong.
- Prowess, prow'-es, *s.* dewrder, gwroldeb, glewder, mawrwri, cofnedd, grymuder.
- Prowl, prowl, *v.* gwibhela; ysglyfaethu, arheithio, ysbeilio; crwydro; ysbeieni, gwibio, chwiliach; difio; prowlio:—*s.* crwydr.
- Prowler, prow'-lyr, *s.* chwilgi, gwyllgi; chwilenwr, chwilotwr, lleidryn, prowler; ysbeienwr.
- Proxies, proc'-siz, *s. pl.* arian darmerth.
- Proximate, proc'-si-met, *a.* agosaf, nesaf, cyfagosaf; agos, digyfrwng.

Proximity, proc-sum'-i-ti, *s.* agosrwydd, cyfnesafrwydd, yngder.
 Proxy, proc'-si, *s.* dirprwywr, dirprwy; goruchwyliwr, cynddrychiolydd; canllaw.
 Prude, prw'd, *s.* mursen, mursogen; coegen.
 Prudence, prw'-dens, *s.* callineb, pwyll, synwyr, deall, dysbwyll; doethineb.
 Prudent, prw'-dent, *a.* call, pwylllog, synwyr-gall, ystyriol, deallus, craff; doeth; gochelgar; cynnil.
 Prudential, prw'-den'-shyl; *a.* cynghorus, call.
 Prudish, prw'-dish, *a.* mursenllyd, coeg.
 Prune, prwn, *v.* ysgythru,ocio, digeingcio, brigladd, brigdori; ysbaddu, ysbalu; cymhenu, cymmoni, taclu, pingcio, trwsio, twtneisio; yngymhenu, ymhowi:—*s.* sycheirinen, eirinen sech.
 Prunella, prw'-nel'-y, *s.* meddyges las, craith unnos.
 Prunello, prw'-nel'-ö, *s.* sycheirinen, llensidan.
 Pruniferous, prw'-nuff'-yr-yz, *a.* eirinddwyn.
 Pruning, prw'-ning, *s.* ysgythriad, toc-iad.
 Pruning-hook, prw'-ning-hwc, *s.* cryman ysgythru, gwyddif, gwyddi, crymenyn.
 Prurience, prw'-ri-ens, *s.* ysfa, gorflys.
 Prurient, prw'-ri-ent, *a.* blysgar; ymysol.
 Prussiate, prysh'-i-et, *s.* glass Prwssia.
 Pry, prei, *v.* *a.* chwilio, ysbeio, ysbio, llygadu, chwilota, llymanta:—*s.* darchwiliad, ysbïad.
 Psalm, sam, *s.* salm; dwyfolgan, dwygerdd, cân ddwyfol, cerdd i Dduw.
 Psalmist, sal'-must, *s.* salmydd, llaswrydd, sallwrydd.
 Psalmody, sal'-mö-di, *s.* salmyddiaeth.
 Psalter, sol'-tyr, *s.* sallwyr, llaswyr, llyfr salmau, llyfr y Salmau; salter =gleinres â 150 o leinronos arni.
 Psaltery, sol'-tyr-i, *s.* saltring, nabl = math ar offeryn cerdd.
 Pseudo, siw'-dö, *prf.* geu-, flug-; gau, ffugiol.
 Pshaw, sho, *in.* pw! twt! lol! wfft! ffei! hach!
 Psychologic, sei-cö-loj'-ic, } *a.* en-
 Psychological, sei-cö-loj'-i-cyl, } eidegol,
 eneidyddol.
 Psychologic, sei-col'-ö-ji, *s.* eneideg,
 eneidyddiaeth, traethawd ar yr enaid.

Ptolemaic, tol-i-me'-ic, *a.* Tolennig; perthynol i drefniant Tolemi (*Ptolemy*) yr athronydd.
 Puberty, piw'-byr-ti, *s.* plwynedd, plwyniant, addfedrwydd oedran.
 Pubescence, piw'-bes'-ens, *s.* plwynoldeb; addfediad oedran; plwynedd; goflewedd.
 Pubescent, piw'-bes'-ent, *a.* oediog; plwynaidd; goflewog.
 Public, pyb'-lic, *a.* cyhoedd, cyhoeddu; cyffredin, cyffredinol; ar osteg, eglur:—*s.* y cyffredin; y cyhoedd; y wlad; y wladwriaeth; pawb; y bobl.
 Publican, pyb'-li-cyn, *s.* ceisiad, tollwr, trethrydd, trethgasglwr, publican; tafarnwr.
 Publication, pyb'-li-ce'-shyn, *s.* cyhoeddiad, cyhoeddeditaeth; anghyfrinach.
 Public-house, pyb'-lic-hows, *s.* tafarn-dy, ty tafarn, diotty.
 Publicity, pub'-lus'-i-ti, *s.* cyhoeddu-rwydd; cyffredinedd; anghyfrinach, annirgelrwydd.
 Publish, pyb'-lish, *v.* *a.* cyhoeddi; cyffredino; adrodd; argraffu; hön.
 Publisher, pyb'-lish-yr, *s.* cyhoeddwr; adroddwr; argraffydd.
 Puce, piws, *a.* gwineugoch, llwydgochlas, llwydlasgoch, gwrm.
 Puck, pyc, *s.* pwei, pwca, bwgan, bwbach, bwci, ellyll, ysbryd drwg.
 Pudder, pyd'-yr, *s.* ffwndwr, dwndwr, trabludd, ffwdan, cymhelri, heldrin:—*v.* ffwndro, dwndro, trafferthu, ymdraffullio.
 Pudding, pwd'-ing, *s.* poten, pwding, pydingen, pwdingen, selsigen, mœchen; bwyd; hwylbrendörch = torch o raffau o amgylch yr hwylbren.
 Pudding-time, pwd'-ing-teim, *s.* pryd cinio, amser ciniau; yr iawn bryd, yr iawn adeg.
 Puddle, pyd'-dl, *s.* corbwl, lleidbwl, plwca, sybwl, llaca; lleidfysg:—*v.* *a.* trybaeddu; cyboli; lleidfysgu, diwyo, budrhau.
 Puddock, pyd'-oc, *s.* percyn, maesan, gower, bwra, cae bychan.
 Pudency, piw'-den-si, } *s.* gwylder,
 Pudicity, piw'-dus-i-ti, } yswilder;
 cywilyddgarwch.
 Puerile, piw'-i-rul, *a.* plentynaidd, bachgenaidd, mabanaidd.
 Puerility, piw'-i-rul'-i-ti, *s.* plentyneiddrwydd, plentyndod, mebinedd.
 Puerperal, piw'-yr-pyr-yl, } *a.* esgor-
 Puerperous, piw'-yr-pyr-yz, } awl, es-

- goriadol, gwelyfodrawl; plantog; yn gorwedd i mewn.
- Puff, pyff, *s.* pwff; piff, chwa, chwyth, awelyn, awel, cwthwn, anadlyn; erthwch, erth, chwiff; blwth; ponar; chwydd, tusw blodio, coden flodio; megin flodio; cwd y mwg=*Puck-ball*; ymfrost, boesach, brol, gorfolach:—*v.* pwffio, pyffio, piffio, chwythu, chwyffio; erthychu; chwyddo; dyheuo, peuo; codi; ymchwyddo; blythu; boesachu, brolio, ffrostio.
- Puffer, pyff'-yr, *s.* pyfiwr, chwythwr, chwiffiwr; gwagfostiwr.
- Puffin, pyff'-un, *s.* pâl, yr aderyn pâl; pwyfyn, pythyn=*math* ar bysg; coden hyred.
- Puffy, pyff'-i, *a.* pwfflog, awelog, cwthynog, gwyntog; blythog, chwyddedig.
- Pug, pyg, *s.* lledfegyn; anwesyn; epa, âb; colwyn-gi; corgripiad.
- Pugh, pw, *in.* pw! twt! hly!
- Pugil, piw'-jil, *s.* crimpial, bysiad=*cym-maint* ag a ddelir rhwng bys a bawd.
- Pugilism, piw'-jil-uzm, *s.* dyrnodiaeth, paffiadaeth.
- Pugilist, piw'-jil-ust, *s.* dyrnodiwr, paffiwr, paffryswr; ymladdwr.
- Pugnacious, pyg-nc'-shyz, *a.* ymladdgar, ciprysgar, cecrus, cynhenus, cewylgar.
- Pugnacity, pyg-nas'-i-ti, *s.* ymladdgarwch.
- Puisne, piw'-ni, *a.* ieuange; ieuaf; is, isaf; israddol; isel; bychan.
- Puissant, piw'-us-sent, *a.* galluog, nerthog, cadarn, cryf, glyw.
- Puke, piwc, *v. n.* cyfogi, chwydu, gloesi, glosio, bwrw i fyny:—*s.* cyfog, chwyd; cyfoglyn:—*a.* llygliw; chweinlliw; llwyd lasgoch.
- Pule, piwl, *v. n.* pipian, cwynleisio, cewtian, cwynfan.
- Pull, pwl, *v. a.* tynu; plicio; rhwygo; llusgo; diosg, dihatru:—*s.* tyn, tynfa; llusg; ymdrech, ymryson.
- Pullet, pwl'-et, *s.* cywen, iaren, cywes.
- Pulley, pwl'-i, *s.* chwerfan, chwerfan dro, chwarf; troell.
- Pulmonary, pyl'-myn-yr-i, *a.* ysgyfeiniol, ysgyfeinllyd; perthynol i'r ysgyfaint.
- Pulp, pylp, *s.* bywyn, mwydion, mwydionyn; mër, madruddyn:—*v. a.* diwisgo, diffisgo; silio.
- Pulpit, pwl'-put, *s.* areithfa, cadair ymadrodd, pregethfa, ymadroddfa, pulpud, pulpyd.
- Pulpy, pyl'-pi, *a.* bywynog, mwydionog; meddal, tyner; cigog.
- Pulsation, pyl-se'-shyn, *s.* curiad, duliad, tarawiad, ergydiad; curiad y galon, gwaedgur.
- Pulse, pyls, *s.* cur, ysbonge, dychlam; gwaedgur, cur y galon; rhedgur, anredgur; ergyd, tarawiad; sigliad; plisgrawn, fiaon; pys, fa:—*v.* curo, dychlamu, neidio.
- Pulsion, pyl'-shyn, *s.* ysgwthiad, gyriad ym mlaen.
- Pulverable, pyl'-fyr-ybl, *a.* llychadwy, pyloradwy, meillionadwy; maluriadwy, hyfal.
- Pulverization, pyl-fyr-i-ze'-shyn, *s.* llychiad, pyloriad, ffyloriad; maluriad.
- Pulverize, pyl'-fyr-eiz, *v. a.* llychu, pylori, meilioni, malu, breuddulio; gofodi.
- Pumice, piw'-mus, *s.* ysbyngfaen; cabolfaen.
- Pump, pymp, *s.* sugnedydd, sugnai, sugnbeiriant, sugnyr, sugnell, pwmp; esgid ddiwaldas, pyman:—*v.* sugneio, sugnellu, pypmio; gwehynu; cyfrwys holi.
- Pumpion, pymp'-iyn, } *s.* pwmpa, pom-
Pumpkin, pymp'-cin, } piwn.
- Pumps, pymps, *s. pl.* esgidiau diwaldas, pympanau.
- Pun, pyn, *s.* geirdro, mwysair, gair mwys, amwysair, gairamwys, mwys, mwysdro:—*v.* mwysio, mwysdroi, geirdroi, mwyseirio; lleidydio, lleidiogi.
- Punch, pyنش, *s.* trydyllyr, tylliedydd, tylliadur; ffallach, ffollach, trolyn o geffyl, pwt o ddy; ergyd; mysglyn, mysgwirod, pwms; ysgentyn, digrifwas, chwyawydd, munudiwr, croesan, croesaniad:—*v. a.* tyllu, trydyllu, tarodyllu; gwthio, pwrtio, ystolcio.
- Puncheon, pyn'-shyn, *s.* trydyllyr=*Punch*; gorfyddi=*myddi* fawr yn cynnwys 84 galwyn.
- Punctilious, pyngc-tul'-i-yz, *a.* gorfanwl, rhyfanwl.
- Punctual, pyng'-cw-yl, *a.* manwl, gofalus, cywir; penodol, pyngciol; cywir i'r pwngc, cywir i'r munyd.
- Punctuality, pyng'-cw-al'-i-ti, *s.* manylder, manylrwydd; diffaeledd; cywirdeb; geirwiredd.
- Punctuate, pyng'-cw-et, *v. a.* gwahanodi, attalnodi; pyngcio.
- Punctuation, pyng'-cw-e'-shyn, *s.* gwa-

- hannodiad, gwahanrodiaeth, attalnodiad; pyngciad.
- Puncture, pyn^g-cyr, *s.* pigiad, brathiad, gwân; pigdwl; olp:—*v.* a. pigo, brathu, gwannu.
- Pungency, pyn^g-jen-si, *s.* l'ymder, tostlymnedd, pigogrwydd; llymsurni; poethder; graenedd; tostedd; gwew.
- Pungent, pyn^g-jent, *a.* llym, pigog, tostlym; llymsur; poeth; iddas, irad, aethlyd.
- Punic, piw^g-nic, *a.* ffals, bradwraidd, anfyddlon, twyllodrus, bradychus.
- Punish, pyn^g-ish, *v.* a. cospi, dargospi; ceryddu, cystwyo; dialu.
- Punishable, pyn^g-ish-ybl, *a.* cospadwy, hygosp.
- Punishment, pyn^g-ish-ment, *s.* cosp, cospedigaeth; poenedigaeth, poen; cystwy; dial.
- Punitive, piw^g-nu-tuf, *a.* cospedigol, cospawl, argystwyol.
- Punk, pyngc, *s.* putain, huren, carn butain; pren pwr.
- Punning, pyn^g-ing, *s.* geirdroad, mwys-eiriad, chwareu ar eiriau.
- Punster, pyn^g-tyr, *s.* geirdroedydd, mwysai, mwyseriwr, amwysydd.
- Punt, pyn^g, *v.* n. chwareu wnbr:—*s.* garfwch, cefn enlli; bad gwaelod-wastad.
- Puny, piw^g-ni, *a.* bychan, eiddil, pitw; llesg, nychlyd; dicra; is; craci:—*s.* newyddian.
- Pup, pyp, *v.* n. bwrw cwn, dyfod & chwn:—*s.* ci bach, colwyn, cenau, cenaw, cian, cynyn.
- Pupil, piw^g-pul, *s.* mablygad, canwyll y llygad; ysgolhâig, ysgolor, dysgadur, dysgybl; un dan oedran.
- Pupil-teacher, piw^g-pul-ti^g-cyr, *s.* athraw ysbâs, goathraw, prawfathraw; un dan addysg i fod yn athraw; ysgolfeistr ysbâs.
- Pupilage, piw^g-pul-ej, *s.* dysgoed, addysgoed, dgsgyblaeth; anoed, maboed, mebyd.
- Pupillary, piw^g-pul-yr-i, *a.* ysgolheigiol, dysgadurool, dysgedyddol.
- Puppet, pyp^g-et, *s.* llamddelw, delw lamiedydd; delwan.
- Puppy, pyp^g-i, *s.* ci bach, colwyn, cian, cynyn; coegyn, coegfelchyn:—*v.* a. bwrw cwn.
- Pur, pyr, *v.* canu'r crwth, grwnian, gryngian, canu grwn (fel cath):—*s.* grwn, grwnian, grwng, gryngiad, canchwyrniad cath.
- Purblind, pyr^g-bleind, *a.* cibddall, coegddall, byrwel.
- Purchase, pyr^g-çes, *v.* prynu, pwrcasu; ennill; meddiannu; cyrhaeddyd:—*s.* prynu, pryniad, dybryn, pwrcas; gafael.
- Pure, piwyr, *a.* pur; glân; purlan; glain, -ter, coeth; glwys; myr; dinam; gwir; diwair, gwyrif, gwyrif, dihalog; ffres; digymnysg.
- Pureness, piw^g-yr-nes, *s.* purdeb, glendid; gwyrfedd; glwysder.
- Purgation, pyr^g-ge^g-shyn, *s.* puriad, puredigaeth, glanhâd; carthiad, ysgarthiad; ymddiheuriad; rhyddhâd.
- Purgative, pyr^g-gy-tuf, *a.* carthedigol, dysgarthol; glanweithus:—*s.* carthai, ysgothai, ysgarthai, carthlyn.
- Purgatory, pyr^g-gy-tyr-i, *s.* purdan:—*a.* glanhaol, puredigol.
- Purge, pyrj, *v.* glanhau; arllwys, arloesi, carthu, ysgarthu, dargoethi; ysgythu, tarfu; puro:—*s.* carthai, carthlyn, ysgothai, cothai; cothiedydd.
- Purging, pyr^g-jing, *s.* darymred, pibre, rhyddni, dolur rhydd; ysgothiad; puriad; glanhâd.
- Purification, piw^g-ru-ff-çel-shyn, *s.* puredigaeth, pureiddiad, glanhâd, dargoethiad.
- Purify, piw^g-ri-ffei, *v.* puro, pureiddio, coethi, glanhau; teru; gleinio, glwysgo; gwyrifu; gogarthu; ymburo; gloywi.
- Puritan, piw^g-ru-tan, *s.* puryn, purddyn, coethyn, perffieithyn, puritan:—*a.* purynol, coethynol, puritanol; llym.
- Puritanical, piw^g-ru-tan^g-i-cyl, *a.* coethynol=*Puritan*, *a.*
- Puritanism, piw^g-ru-ty-n-uzm, *s.* coethyndod, coethyniaeth; puritaniaeth.
- Purity, piw^g-ru-ti, *s.* purdeb, puredd; coethder; glendid; glwysder, llwysedd; creider; gwyrif; myraeth; ednyw.
- Purlin, pyr^g-lun, *s.* croesbleth, trawsbleth; tylath.
- Purloin, pyr^g-loin, *v.* lladrata, darn-guddio, chwilena, chwiwladrata; llenysbeilio.
- Purple, pyr^g-pl, *a.* porffor, cochlas, glasgoch; rhuddgoch, rhuddlas; porfforllw; coch:—*s.* porffor, cochlas, glasgoch, llw porffor; porfforwisg; brethyn porffor:—*v.* a. porffori, cochlasu.
- Purplish, pyr^g-plish, *a.* porfforaidd, glasgoch.

Purport, pyr'-pöyrt, *s.* ystyr; amcan, dyben, bwriad; tuedd; rhediad; arwyddocâd, meddwl, deall, pwyll; swm, sylwedd; cynnwysiad:—*v. a.* arwyddo, arwyddocâu, golygu; meddwl; cynnwys.

Purpose, pyr'-pys, *s.* amcan, bwriad, dyben, perwyl, arfaeth, goddeu, cyngyd; meddwl; gofeg, bryd; ewyllys; cynghor; creth; effaith; pwrpas:—*v.* amcanu, bwriadu, meddwl, arofynd; llunio; penderfynu; pwrpasu.

Purr, pyr, *s.* morhedydd:—*v. n.* grwnin=*Pur*.

Purse, pyrs, *s.* alwar, amner, pwr, amneru, alwaru.

Purser, pyr'-syr, *s.* alwerydd, amnerydd, pwrnerydd; gwr y god.

Persuasive, pyr-siw'-ybl, *a.* erlyniadwy, canlyniadwy.

Pursuance, pyr-siw'-yng, *s.* erlyniad, canlyniad, dilyniad; ymlidiad.

Pursuant, pyr-siw'-ynt, *a.* canlynol, dilynol; cyfatebol.

Pursue, pyr-siw', *v.* erlyn, canlyn, dilyn, ymlid, erlid; dyludo; olrhain; ymerlyn; ymlynu; parhau.

Pursuit, pyr-siw', *s.* erlyniad, canlyniad, dilyniad, erlyniadigaeth, ymlid, erlid; canred; galwad, galwedigaeth; gorchwyl; olrhainiad.

Pursy, pyr'-si, *a.* byrdew; erthyglyd; anadlyr; tow; cestog; tordyn; blythog; chwyddedig.

Purtenance, pyr'-ti-nyns, *s.* syrth, ymgygar anifail.

Purulent, piw'-riw-lent, *a.* crawnlyd, madreddog, gorllyd.

Purvey, pyr'-fe', *v.* darmerthu; arlwyo; darparu lluniaeth; gosymdeithio, gosymmeithio.

Purveyance, pyr'-fe'-yng, *s.* armerthiad, arlwyd, darpariad; bwydweiniad; ymborth.

Purveyor, pyr'-fe'-yr, *s.* darmerthydd, bwydweinydd, gosymmeithydd; darparydd; llatai.

Purview, pyr'-fiw, *s.* rhagddarboediad; ergyd ac amcan deddf; corff deddf.

Pus, pys, *s.* crawn, côr, madredd.

Push, pwsh, *v.* gwtlho, hyrddio, hergydio, ysgytio, cilgwtio, gyru; gwasgu; orni; ymdrech:—*s.* gwth, hwrdd, hwp, ysgŵd, gyrth; rhuthr; ymgais, cynnyg; cyfyngder, gwasgfa, dir; pigodyn, llynoryn, ploryn, goryn, tarddiant; orn; es.

Pusillanimity, piw-sul-y-num'-i-ti, *s.* anwroldeb, digalondid, lyfrdra.

Pussillanimous, piw-sul-lan'-i-myz, *a.* anwrol, llwfr, ofnog, diarial, anflwraidd.

Puss, pws, *s.* titw; cath; ysgyfarnog; pws.

Pustule, pys'-cyl, *s.* penddŷyn, crugdardd, ploryn, goryn; pothell, ffothel.

Put, pwt, *v.* gosod, doddi, rhoddi; bwrw; cyfeirio; llehau, cyflêu, hwylio:—*s.* dir, gorfod; ymdro; didro; drel, talog; putain, huren.

Putative, piw'-ty-tuf, *a.* tybiedigol, cyfrifedigol; tybiadol.

Putid, piw'-tud, *a.* brwnt, budr, ffaidd; gwael, distaidd, diles.

Putrefaction, piw-tri-ffac'-shyn, *s.* braeniad, pydriad, llygriad, madreddiad, mellni.

Putrefactive, piw-tri-ffac'-tuf, *a.* braenedigol, pydrol, llygredigol, madrol.

Putrefy, piw'-tri-ffei, *v.* braenu, pydru, llygru, madru, hadlu, mallu.

Putrescent, piw-tres'-sent, *a.* braenedigol, pydrol.

Putrid, piw'-trud, *a.* braen, llygredig, hadl, mall, hadlog; pydrol; drewlyd.

Putridity, piw-trud'-i-ti, *s.* braenedd, pydredd, hadledd, llygredd, madredd, maldod.

Putty, pyt'-i, *s.* toeswyn, toeslud, sythoes; llwch alcan, llwch caboli; pyti.

Puzzle, pys'-zl, *v.* dyrysu, nidro, methlu, ffeigio, cynghafu; attal, rhwystro; petruso, penffwdanu, trallodi; posio:—*s.* dyryswch, astrusir, pos, penbleth; dychynyg.

Puzzling, pyz'-ling, *p.* dyrysedig, dyrysol, ffeigiol.

Pygmy, pug'-mi, *s.* corddyn, corach, cor, coryn, pegor, gwrachyn, crepa, dynyn.

Pyramid, pur'-y-mud, *s.* bera, peiramid =adaill onglod fonbraff frigfain.

Pyre, pei'yr, *s.* mygedorth; coelcerth, tanllwyth; coelcerth angladdol.

Pyrology, pur-ol'-ô-ji, *s.* tanofyddiaeth, gwresofyddiaeth.

Pyrotechnics, pur-ô-tec'-nics, *s.* ufelyddiaeth, tanwaith.

Pythoness, puth'-ô-nes, *s.* chwilioges, chwidoges, hudoles; Pythones.

Pyx, pics, *s.* arlladgist, blwch yr arlladen, blwch y cymmun; golwrch y sacrafen (yn Eglwys Rhufain); cist brawf, blwch y prawfathau; asgwrn pen y glun.

Q.

QUAD

QUAN

- Q, *ciw*, *s. ciw*=*enw* yr eilfed lythyren ar bymtheg (*y* drydedd gydsain ar ddeg) o'r egwyddor: fel talfyriad, saif Qy. am *Query*=gofyniad; Q. D. am *Quasi dictum*=megys pe dywedasiid; Q. S. am *Quantum sufficit*=digon.
- Quack, *cwac*, *v. cwac*=lleisio fel hwyad; coegfeddygu, twyllfeddygu; brolio, ymfrostio, bocsbachu; crachyddu:—*s. crachfeddyg*, coegfeddyg, *cwac*; cyfareddwr; gwagymhonwr, broliwr:—*a. coeg*, crech, ffug-, gwagymhonawl; crachfeddygol.
- Quackery, *cwac'-yr-i*, *s. crachfeddyginiaeth*, coegfeddygiaeth, twyllfeddygiaeth, cwacyddiaeth; gwagymhon-iaeth.
- Quakish, *cwac'-ish*, *a. crachfeddygaidd*; gwagymhonaidd; ystrywaidd.
- Quadrangle, *cwod'-rangl*, *s. petryal*, pedrongl, petryael, pedrogl, pedror, talwrn, pedrongl, pedryfal, ysgwâr, cwar.
- Quadrant, *cwod'-rynt*, *s. pedryran*, pedwaran, pedwaredd ran cylch; pedraint; onglyr, pedranor, pedrylaw.
- Quadrate, *cwod'-ret*, *s. pedrongl*, pedror, ysgwâr, pedwarochog, pedrol; cyfartal, cywir, cymhwys, cyfatebol, cyfaddas:—*s. pedrongl*, petryael, pedryd, pedroryn, ysgwâr, gwarthor; pedrywedd:—*v. n. pedru*, pedrori, pedrogli, ysgwario; cyttaro, cyfatteb, cytuno.
- Quadrature, *cwod'-ry-cyr*, *s. pedroriad*, pedrongliad, pedrochriad, ysgwariad; pedrogledd, pedrwg, pedrochredd; pedror; pedwariaid, gwarthor.
- Quadrille, *ca-drul'*, *s. cadrul*=chware pedeirlaw ar gardiau; dawns pedwariaid.
- Quadrissyllable, *cwod-ri-sul'-ybl*, *s. gair* pedeirsill; pedrysill.
- Quadroon, *cwod-rwn'*, *s. melynwyn*, pedryliwiad=eppil dynes felynddu a dyn gwyn.
- Quadruped, *cwod'-rw-ped*, *a. pedwartroed*, pedwartroediog, pedrybed:—*s. anifail* pedwartroed; pedwartroed, pedrybed.

- Quadruple, *cwod'-rw-pl*, *a. pedwarplyg*, pedwardyblyg; pedryblyg:—*s. pedwarplyg*, pedryblyg; cymmaint bedeirgwaith:—*v. a. pedwarplygu*.
- Quaff, *cwaff*, *v. coffio*, trafnyngu, yfed, ymddyfoli, cegu, llawcio.
- Quaggy, *cwag'-i*, *a. siglenog*, mignog, corsog. [en, cors, tonen.]
- Quagmire, *cwag'-meiyr*, *s. siglen*, mignog.
- Quail, *cwel*, *v. darostwng*, llethu, gwasgu, cystwyo, ceryddu; ymollwng, llyfyrhau, dihoeni; llesmeirio:—*v. n. ceulo*:—*s. sofïar*, rhegen yr yd, rhegen y rhych, rhinge.
- Quaint, *cwent*, *a. cymhen*, dichlyn, coeth, pert, mursenllyd; coegwych; digrifwych; llerw, misi, nais; hynod, ysmala, digrif, neillduol, mympwyol; rhyfedd, anghyffredin; corddillyn; ffurfiol.
- Quaintness, *cwent'-nes*, *s. cymhendod*, pertrwydd.
- Quake, *cwec*, *v. n. crynu*, crydio, ysgrydu; ysgrytian, ysgrythu:—*s. cryn*, crynfa, cryndod, ysgryd, rhyndod, crynedigaeth. [ydd.]
- Quaker, *cw'-cyr*, *s. crynwr*, crynied.
- Qualification, *ewol-i-ffi-cel'-shyn*, *s. cymhwysder*, addasrwydd; cymhwysiad, cyfaddasiad; cynnysgaethiad; dawn; cynneddf; lleihâd; dullwedd-iad; llunwedd-iad, agweddiad, cym-medroliad; medredd.
- Qualify, *cowol'-i-ffeï*, *v. addasu*, cymhwysu, cyfaddasu; donio, cynneddfu; agweddu, dullweddu, cym-medroli; cymmesuro; rheoleiddio; amrywio; tymmeru, tyneru, nawseiddio; lleihau, esmwytho.
- Quality, *cowol'-i-ti*, *s. ansawdd*; cynneddf, rhin, rhinwedd, camp; anian, natur, naw, nwyd, anwyd, crethineb, gwŷd; teithi; nodwedd; rhyw; gradd; urdd; math; bonedd, bonedd-igion, dyledogion.
- Qualm, *cwom*, *s. llewyg*, mas, llesmair, gwasgfa, gloes.
- Qualmish, *cow'-mish*, *a. masaiidd*, llesmeiriol, llewygol, gloesol.
- Quantity, *cwon'-ti-ti*, *s. maint*, meint-

- ioli, meintiolaeth; swm; dogu; cyfran; swrn, twysged, rhywfaint; mesur; cyhydedd; rhan; cynnwysiad.
- Quantum, cwon'-tym, *s.* maint, swm; digon; dognedd, cyfran.
- Quarantine, cwor'-yn-tin, *s.* profegwyl, profadeg, deugeinnydd prawf; diheimbrawf; llongyrth, heintyrth, y grawys:—*v. a.* profegwyl, peri treulio y deugeinnydd prawf; diheimbrosi.
- Quarrel, cwor'-el, *s.* ymrafael, ymryson, cynhen, cweryl, ceintach, brwth, ymgyprys, twrdd; dadl; achos; gwg, dygasedd; saeth, picell, cwarel, chwarel; saeth albrys; pennill:—*v. ymrafaelio, cwerylu, ymgynhenu, ymgecu; anghytuno; ymddadleu.*
- Quarrelsome, cwor'-el-sym, *a.* ymrysongar, amrysongar, amrafaelgar, cynhenus, cwerylgar, cecrus, hyddig.
- Quarry, cwor'-i, *s.* cleddiwig, maenglawdd, maengloddfa, chwarel, cwarel; ysglyfaeth; carn ysglyfaeth; petryal, pedryfan, cwarel (o wydr); saeth bedrog:—*v. a.* ysglyfaethu; maengloddio, codi ceryg; cloddio.
- Quarryman, cwor'-i-myn, *s.* maengloddiwr, cleddigwr, chwarelwr.
- Quart, cwort, *s.* pedraid, chwart; chwarthor.
- Quarter, cwor'-tyr, *s.* pedwerydd ran, pedwaran, pedran, pedeiran, chwarthor, gwarthor, pedwaraid, pedwerydd, pedryfan, pedraint; parth, mân, lle, cwr, terfyn; pedryfan; crynog, wyth mwyssel; gorsaf, gwersyll, letty, dofraeth; tri mis; nawdd, nodded; bywyd, einioes, hoedl; arbediad; chwarter:—*v.* chwarthorio, pedranu, pedwaru, pedryfanu, chwarteru; tori, rhanu, parthu; lettya, lluestu, dofri, trefoli.
- Quarter-deck, cwor'-tyr-dec, *s.* pedryfwrdd, uchelfwrdd, uchelfwrdd llong.
- Quarterly, cwor'-tyr-li, *a.* chwarthorol, gwarthorol, pedranol, chwarterol; trimisol:—*ad.* bob trimis, bob chwarthorol blwyddyn, bob chwarter.
- Quarter-master, cwor'-tyr-mas-tyr, *s.* lluestai, lluestydd, lluestwr.
- Quarter-master-general, cwor'-tyr-mas-tyr-jen'-yr-yl, *s.* penlluestai, penlluestydd.
- Quatern, cwor'-tyrn, *s.* pedran peint, chwartharn, gwartharn.
- Quarters, cwor'-tyrzs, *s.* letty, lluestfa; gorsaf, gwersyllfa, dofraeth.
- Quarter-sessions, cwor'-tyr-sesh'-ynz, *s. pl.* brawdlys trimisol, heddlys, heddynadlys.
- Quartet, cwor'-tet', *s.* pennill pedwarfan; pedrawd.
- Quarto, cwor'-tô=4to., *s.* pedwarplyg, llyfr pedwarplyg=4plyg:—*a.* pedwarplyg.
- Quartz, cworts, *s.* creigrisial, celltrisial, cwarts.
- Quash, cwosh, *v.* llethu, cywarsangu, darostwng; diddymu; llysu; mygu; gostegu; chwynnelli:—*s.* pompion, melon.
- Quaternary, cwa-tyr'-nyr-i, *s.* pedwar, y rhif pedwar; pedwaraint:—*a.* pedwarol.
- Quaternion, cwa-tyr'-ni-yn, *s.* y rhif pedwar; pedwariad:—*v. a.* pedwariannu.
- Quaver, cwe'-fyr, *v. n.* crychleisio, crychu, dolysteiniol, chwibio; crynu, ymysgwyd:—*s.* crychlais, crych, crych y dôn, crychiad y llais, dolystain llafar; crychnod, crychyn.
- Quay, ci, *s.* poithfa, llwythfa, glanfa, cai, llongborth, morfur, cob, gob.
- Quean, cwîn, *s.* putain, dyhiren, bodrogen.
- Queen, cwîn, *s.* brenines, teyrnes, banon, penadures:—*v. n.* chware y frenines, ymddwyn fel brenines.
- Queen-bee, cwîn'-bi, *s.* cornor, cornor y gwenyn; y frenines.
- Queens, cwînz, *s. pl.* breninesau, breninlechau.
- Queen's Bench, cwînz'-bensh, *s.* llys y benadures, y llys penadur.
- Queer, cwîyr, *a.* od, hynod, anghymmaeth, rhyfedd; digrif; mympwyol; chwithig.
- Queest, cwîst, *s.* ysguthan, cuddan, cuddon, euthan, colomen wyllt, colomen goed.
- Quell, cwel, *v.* darostwng, goresgyn, gorthrech; llongyddu, tawelu; llethu; peidio; marw, darfod.
- Quench, *v.* cwensh, diffodd; dofi; lliniaru; dyhuddo; tori syched; oeri.
- Quenchless, cwensh'-les, *a.* anniffoddadwy.
- Querist, cwî'-rust, *s.* gofynwr, ymofynydd, holwr, holiydd.
- Quern, cwyrn, *s.* brenan, melin law, llawfelin.
- Querulous, cwer'-i-w-lyz, *a.* achwyngar, cwynfanlyd, cwerylus, tuchanlyd.
- Query, cwî'-ri, *s.* gofyniad, holiad:—*v.*

gofyn, holi; chwilio, ceisio; ammeu; olrhain.
 Quest, cwest, *s.* ymofyniad, chwiliad; deisyfiad:—*v.* ceisio, ymofyn am.
 Question, cwes'-cyn, *s.* gofyniad, holiad, hawl; ymofyn, ymholiad, ymchwil-
 iad; arhawl, dadl; pwngc; ammeu, ammheuaeth, os; dyfnbwngc:—*v.* holi, gofyn, pasio; ammeu.
 Questionable, cwes'-cyn-ybl, *a.* am-
 mhëus, annilys, petrusol, ammheuol.
 Questionary, cwes'-cyn-yr-i, *a.* hol-
 iadol.
 Questionless, cwes'-cyn-les, *ad.* yn
 ddiammeu, yn ddiddadl, yn ddilys.
 Questor, cwes'-tyr, *s.* trysorwr, pen-
 trysorydd.
 Quib, cwub, *s.* gair du, cellwair du,
 gwawd, gwatwar, geirfrath; testyn;
 mwys; sen.
 Quibble, cwub'-bl, *s.* mwysair, gair
 mwys, twyllair, geidro, mwysdro,
 gair ciprys, gwibl; geirddadl; gochel;
 amwysedd:—*v. n.* geidro, mwys-
 eirio, amwys, geirddadlu; chwareu
 ar eiriau; ymddichellu, ystrywio;
 ciprysu; nyddu.
 Quick, cwic, *a.* byw; bywiog, esgud,
 buan, cyflym, heinif, gwisgi, ebrwydd,
 chwimmwth, chwai, siongc, chwyrn,
 brysg, ffest, blawdd, brysiog, prysur,
 disymmwth, disyfyd, dyswta, dioed,
 mwth; craff, llym; clau; parod:—
ad. yn fuan, yn ebrwydd; chwap,
 chipypn, chwaff, toc; ar frys:—*s.* y
 byw, cig byw; bid, gwrych, plan-
 wrych, cae planigion byw; crych-
 iadur=offeryn haiarn crwn i grychu
 a llyfnhau capiau, cwic.
 Quicken, cwic'-n, *v.* bywhau, bywioc-
 iau, byweiddio, eidiogi; adfywio;
 brysiog, ffyrstio, ffullio, cyflymu.
 Quicklime, cwic'-leim, *s.* calch brwd,
 calch poeth.
 Quickness, cwic'-nes, *s.* buander, cyf-
 lymdra; bywiogrwydd; parodrwydd;
 brys; craffer.
 Quicksand, cwic'-sand, *s.* traeth byw,
 sugndraeth; morbwll.
 Quickset, cwic'-set, *s.* planigyn byw,
 planigyn coegwrych, perth, prysgen
 fyw:—*v. a.* perthgan.
 Quicksilver, cwic'-sul-fyr, *s.* arian byw.
 Quid, cwud, *s.* tamaid, bochaid, safn-
 aid.
 Quidnunc, cwud'-nync, *s.* chwaldodwr,
 heliwr chwedlau, ystoriwr.
 Quiescence, cwi-es'-ens, *s.* gorphwysfa;

ymorphwysfa; llonyddwch; anghy-
 ffro; dystawrwydd.
 Quiescent, cwi-es'-ent, *a.* dystaw, mud;
 llonydd; gorphwysol, tawel:—*s.*
 llythyren fud; llythyren gysgaid.
 Quiet, cwei-et', *a.* llonydd, esmwyth,
 gorphwysol, digyffro; tawel; ysgaf-
 ala; dystaw; heddychol, tangnefedd-
 us; diddig, araf:—*s.* llonyddwch;
 tawelwch; esmwythyd; gorphwys;
 taw; saib; hol; paid:—*v. a.* llon-
 yddu, esmwythäu; dyhuddo; hedd-
 ychu; lliniaru; athrywyn.
 Quietness, cwei'-et-nes, } *s.* llonyddwch,
 Quietude, cwei'-et-iwd, } esmwythyd;
 tawelwch; dystawrwydd; tang-
 nefedd.
 Quill, cwul, *s.* asgell; plufell, plubin,
 pluen, plufyn, cwilsyn; ysgrifell, pin
 ysgrifenu; pin dyrwyn:—*v. n.* dillio,
 plethu.
 Quillet, cwul'-et, *s.* cyfrwysdra, dichell;
 dyrysbwngc; mandro; llain, darn o
 dir, garddarn.
 Quillwort, cwul'-wyr, *s.* diosglys
 merllyn, gwair merllyn.
 Quilt, cwult, *s.* teisban, huling, huly
 brodiog, brwydyn, cwlyd:—*v. a.*
 arwnio, teisbanu, brodio, brwydo.
 Quince, cwuns, *s.* cynafal, cwins, aeron
 cwins.
 Quinquangular, cwun-cwang'-giw-lyr, *a.*
 pumonglog.
 Quinquennial, cwun-cwen'-ni-yl, *a.*
 pummlwyddol, pummlynyddol.
 Quinsy, cwun'-zi, *s.* mynyglog, bych-
 grug, ysbinog, dolur gwddf.
 Quint, cwunt, *s.* pump; cyfanrif o
 bump.
 Quintain, cwun'-ten, *s.* chwintan.
 Quintal, cwun'-tyl, *s.* canpwys.
 Quintessence, cwun-tes'-ens, *s.* sylwedd,
 rhinwedd, anian; ednyfed, edryw;
 goransawdd.
 Quip, cwup, *s.* gair du, cellweirgno,
 brathair:—*v.* gwawdio, dyfalu, geir-
 frathu, greffio.
 Quire, cweiyr, *s.* côr, cydgor; corgell;
 drefa=24 llen o bapur:—*v. n.* cor-
 ganu; cydganu.
 Quirister, cwyr'-us-tyr, *s.* corgeiniad;
 cydgeiniad.
 Quirk, cwyrc, *s.* cyfrwysdro, ystrange,
 chwired; gwibl; cellwair du; ias
 chwiw; dygan afreolaidd; pant;
 deryn o dir.
 Quit, cwut, *v. a.* gadael, gadaw; ym-
 adael &; talu; dwyn; mudo; rhydd-

hau; maddeu:—*a.* rhyd; diofyn; cyfartal. [achlân.
 Quite, cweit, *ad.* yn hollol, yn gwbl,
 Quit-rent, cwut'-rent, *s.* rhyddardreth,
 ardreth lonydd.
 Quittance, cwut'-yns, *s.* rhyddhâd, goll-
 yngdod; gollyngeb, derbyneb; ad-
 daliad, taledigaeth; cwitans.
 Quiver, cwuf'-yr, *s.* cawell saethu, ys-
 wymbren:—*a.* bywiog:—*v. n.* crynu,
 crydain; rhynu. [crynfa.
 Quivering, cwuf'-yr-ing, *s.* cryniad;
 Quixotic, cwic-sot'-ic, *a.* Cwicsotig; fel
 Don Quixote; rhamantol; mympwy-
 ol; gwyllt.
 Quiz, cwuz, *s.* dyrysbwngc; nwythyn;
 ysmalyn, cellweirddyn:—*v. a.* dyrysu,
 nidro; ysmalio; penffwdanu.
 Quob, cwob, *v. a.* dychlamu, tysmwyo.
 Quoif, cöiff, *s.* moled, penwisg, cap:—
v. a. moledu, penwisgo.
 Quoin, coin, *s.* congl, ongl, cornel;
 gaing, cŷn, llettem.
 Quoit, coit, *s.* coetan, coeten, taflechen,
 tafgant; chware coetan:—*v.* coet-
 ann; tafu coetanau.

Quoits, coits, *s.* coetanyddiaeth; chware
 coetanau.
 Quondam, cwon'-dym, *a.* gynt, blaen-
 orol; a fu; hen.
 Quorum, cwö'-rym, *s.* pwyllgorawd, y
 nifer gofynol i wneyd pwyllgor;
 mainge o ynadon.
 Quota, cwö'-ty, *s.* rhan, cyfran, dogn.
 Quotation, cwö-te'-shyn, *s.* dyfyniad;
 geirallebiad; ymadrodd o waith un
 arall; dyfyneb; pris; dogn.
 Quote, cwöt, *v. a.* dyfynu, dyfyn; geir-
 allebu, allebu; adrodd geiriau un
 arall; cynniferu, deffroddi; crybwyll,
 coffâu; cofnodi:—*s.* nod, sylwnod;
 cynniferydd, deff.
 Quoth, cwoth, *v. n.* eb, ebu, ebru, hebu,
 meddyd, gwedyd, dywedyd.
 Quotidian, cwö-tud'-i-yn, *s.* twymyn
 beunyddiol.
 Quotient, cwö'-shent, *s.* cynniferydd,
 deff, cynniferiant.
 Quo-Warranto, cwö-wor-ran'-tö, *s.*
 gwyspa warant; profwys=gwŷs y
 gelwir ynddi ar un i brofi hawl am-
 mhëus.

R.

R, *ar, s. er*=enwy ddeunawfed lythyren
 (y bedwaredd gydsain ar ddeg) o'r
 egwyddor: fel talfyriad, saif R. am
Rex = Brenin, *Royal* = breninol;
 R. N. am *Royal Navy*=y Llynges
 Freiniol; R. A. am *Royal Academy*
 =Athofa Freiniol; R. M. am *Royal*
Marines=y Morfilwyr Breiniol.
 Rabate, ra-bet', *v. a.* cynghwysio;
 rhychu, rhigoli, rhintio:—*s.* cy-
 nghwys; ymylgwys; rych, rhigol.
 Rabbet, rab'-yt, *s.* cynghwys; cyssyllt-
 gwys; rych, rhint:—cynghwysio;
 rhigoli.
 Rabbi, rab'-i, } *s.* Rabbi, Rhabbi,
 Rabbim, rab'-un, } Rabbim; athraw,
 dysgawdr.
 Rabbinical, rab-bun'-i-cyl, *a.* rabbinol,
 rabbinaidd.
 Rabbit, rab'-ut, *s.* gwningen, ffigen.
 Rabble, rab'-bl, *s.* gwerinos, gwerindorf,
 adlawiaid, gwreng, ciwed, dynsod-
 ach.
 Rabid, rab'-ud, *a.* cynddeiriog, ffyrnig,
 gwyllt, iwin, ffrochwyllt, gwallgofus.
 Rabies, re'-biz, *s.* cynddaredd.

Race, res, *s.* ach, llinach, hil, cenedl,
 gwelygordd, gwehelith, eppil, llin,
 rhyw, al, tylwyth; pynas; rhyal;
 gwreiddyn; pynfarch; math; cyn-
 flas; gyrfa, rhedfa, hynt; cerhynt:
 —*v. n.* rhedeg; ymryson rhedeg.
 Race-horse, res'-hors, *s.* rhedfarch,
 rhedegfarch, gyrfarch.
 Racer, re'-syr, *s.* rhedegwr, rhedor, rhe-
 awdr; gyrfarch, rhedegfarch.
 Raciness, ras'-i-nes, *s.* cynfflasrwydd;
 addffedfas.
 Rack, rac, *s.* arteithglwyd, dirdynglwyd,
 clwyd artaith; clwyd; sychglwyd;
 dyferglwyd; rhesel, rhestl; preseb;
 artaith; ysgerbwdd; chwilffwnigl, pill-
 gorn; tarth; gwirolaeth, gwirod
 India (o laeth caseg):—*v.* anweddu,
 tarthu; arteithio, dirdynnu, poeni;
 estyn, tynu; diwaddodi, dadfarilo.
 Racket, rac'-et, *s.* mawdrwrst, dwndwr,
 dadwrdd; pelgip, humog, human:—*v.*
 trystio, dwndro; pelgipio. [rent.
 Rackrent, rac'-rent, *s.* tyrrent, eithaf.
 Racy, re'-si, *a.* addffedfas; cynfflasus,
 cryf.

- Radial, *re'-di-yl*, *a.* breichiol; adeiniol; ysbagol; rheiddiol.
- Radiance, *re'-di-yms*, } *s.* dysglaerdeb,
- Radiancy, *re'-di-yn-si*, } llewyrch, llathrid, gloywder, claerder, eiriander, efflander, lugeinder, pelydredd, ysblandra, glawdd, ffaw, lleurwydd, lleurwg, gwawl, rheiddiogrwydd, pefredd.
- Radiant, *re'-di-ynt*, *a.* dysglaer, llewyrchol, llathridog, llachach, seirian, ffloyw, gloyw, llathraid, ystlennydd, tywynol, ffaw, rheiddiol, rhaiadol, pelydrog, arluchiol, iesin:—*s.* rhaiadfan, llethridfan; *y* pwngc *y* tardd goleuni o hono; rheiddlin.
- Radiate, *re'-di-ct*, *v.* pelydru, dysgleirio, rheiddio, llewyrchu, pleinio, ysblenyddu, goleuo, arluchio:—*a.* paladrog; pelydraidd.
- Radiated, *re'-di-e-ted*, *p. p.* pelydrog, rheiddiog; pelydredig, arluchedig.
- Radiation, *re-di-e'-shyn*, *s.* pelydriad, rheiddiad, rheiad, peiliad, llewyrchiad, dysglaeriad, ysblandiad, arluched, arluchiad, ffau.
- Radiator, *re'-di-e-tyr*, *s.* pelid, rheiddior, trybelydr, arluadur.
- Radical, *rad'-i-cyl*, *a.* gwreiddiol, dechreuol; cyssffin, cyntefig; naturiol, cynhenid; crethol; cyn:—*s.* gwreiddair, cynair, gwreiddyn; gwreiddiolwr, tryddiwygiwr, radical (*pl.* radicaliaid); cynansawdd.
- Radical sign, *rad'-i-cyl* sein, *s.* ar-soddeb=
- Radicalism, *rad'-i-cyl-uzm*, *s.* gwreiddiolaeth, tryddiwygiaeth, radicaliaeth.
- Radicate, *rad'-i-cet*, *v. a.* gwreiddio; greddfu:—*a.* gwreiddiog; greddfedig; cynnefnedig.
- Radish, *rad'-ish*, *s.* rhuddygl, rhodri, heddig, rhedys (*sing.* rhedysen).
- Radius, *re'-di-ys*, *s.* rhodaden, rhodadain, troelladen; creiddan, creiddlin.
- Radix, *re'-dics*, *s.* gwreiddyn; gwraidd; gwreiddair, cynair; sail, seileb; dechreu.
- Raffle, *raff'-ffl*, *v. n.* ffristialu, tafu disiau; ffristobrynu:—*s.* ffristobryn, chware ffristobryn, raffl.
- Raft, *rafft*, *s.* carfad, clwydfad, cludeirfad; cludair, cludeir:—*v. a.* carfadu.
- Rafter, *raff'-tyr*, *s.* ceibren, cledren, cebr, adeilwydden, ysbarlath, tylath.
- Rag, *rag*, *s.* carp, brat, llarp, bril, cadach:—*dim.* cerpyn, bretyn, brelyn; brilfaen, bratfaen.
- Ragamuffin, *rag'-y-myff-un*, *s.* bretyn, brilyn, hityn, adyn, distadlyn.
- Rage, *rej*, *s.* cynddaredd, cynddeiriogrwydd, gwylltineb, ffyrnigrwydd, gwŷn, bŷr, llid, ffroch; ymchwyrdd; gorawydd:—*v. n.* cynddeiriogi, creuloni, gwylltio, gorddigio, ffyrwyso; terfysgu, cythryblu, brochi.
- Ragged, *rag'-ed*, *a.* carpiog, bratiog, cadachlyd; sitrachog; clogyrnog; bylchog, danneddog; garw.
- Ragman, *rag'-myn*, *s.* cadachydd; herodr; rhol, plyglyfr; ysgrifen; deintysgrif; ammod.
- Rail, *rel*, *s.* cledren, rheilen, cledr, rhail; carfan; bar; saeth; canllaw; gwalc; rheilgae; rhegen; gwŷn, arwisg:—*v.* cledru, rheilio, angledru; carfanu; rhestru; difrio, difenwi; cablu, sarhau, dirmygu; goganu.
- Railfence, *rel'-ffens*, *s.* rheilgae, cledrgae; achwre.
- Railing, *rel'-ling*, *a.* difenwol, difriol, cablaidd, sarhaol; cledrol:—*s.* difenwad, gogan, sen, cabledd; rheilgae; achwre; canllaw; angledriad, amrelliad.
- Raillery, *rel'-yr-i*, *s.* chwerthinwawd, llonwawd, difyrwawd, arabwawd, cellwair, duchanwawd, cydgamwawd.
- Railroad, *rel'-röd*, } *s.* rheilffordd, cledr-
- Railway, *rel'-we*, } ffordd, ffordd haiarn.
- Railway-train, *rel-we'-tren*, *s.* cludres, cerbydres.
- Raiment, *re'-ment*, *s.* dillad, gwisgoedd, gwisg, archenad, achre, trwsiad; dilledyn.
- Rain, *ren*, *s.* gwlaw:—*v.* gwlawio, bwrw gwlaw; cawodi, cafodi; gwlychu; bwrw.
- Rainbow, *ren'-bö*, *s.* enfys, enfysg, bwa yr arch, bwa y Drindod, bwa y gwlaw, bwa y wrach, bwa y cwm-mwl; bwa.
- Rainy, *ren'-i*, *a.* gwlawog.
- Raise, *rez*, *v. a.* cyfodi, codi, cwnu; dyrchafu, derchu, dyrchafael; gwn-euthur, peri.
- Raisin, *re'-zin*, *s.* rhesinen, rhesingen, sychrab.
- Rajah, *re'-jy*, *s.* mydeyrn; penaeth (yn yr India Ddwyreiniol); Raia.
- Rake, *rec*, *s.* rhacai, rhaca, rhacan, cribin, trasgl, crafiydd; craflusg; oferddyn; oferwr, dyhiryn, penchwib-

- an, wttreswr; gorysgwyddiad, ysgwrn; gogwydd hwyllbren:—*v.* rhacanu, eribinio, crafu; ysgubo; wttresa, ofera; gogwyddo; gorysgwyddo; llechweddu.
- Rakish, re'-cish, *a.* penrhydd, ofer, wttresgar, afradlawn, diriad.
- Rally, ral'-i, *v.* adgynnull, adfyddino, attrefnu; casglu, cynnull; adymfyddino; ymgryfhau; cellwair, ysmalio, gwawdio:—*s.* adgynnulliad, attrefniad, adgrynhoad; cellwair, gwawd.
- Rallying-point, ral'-i-ing point', *s.* cynnullfan, pwngce dygynnull, ymgynnullfan.
- Ram, ram, *s.* hwrdd; myharan, maharan:—*v.* *a.* hyrddio, pwyo, gyrthio; gorddio; sechu, gwthio.
- Ramble, ram'-bl, *v. n.* gwibrodio, crwydro, trampio, rhodiana, tramwy, darymdeithio; chwalo, ymleferydd:—*s.* gwibdaith, crwydr, tram, darymred, tro.
- Rambler, ram'-blyr, *s.* gwibiwr, crwydrwr, rhodienydd, trampiwyr.
- Ramification, ram-i-fi-ca'-shyn, *s.* cangeniad, ceingiad, osglawd; cangen, cainge, colfen, osglen.
- Ramify, ram'-i-ffei, *v.* cangennu, ceingcio, dosbarthu; ymranu.
- Rammer, ram'-yr, *s.* hyrddiedydd, pwyedydd, gyrthiedydd; pwyodr, gorddwyn; seciedydd, sechiedydd; gwialen dryll.
- Ramp, ramp, *v. n.* dringo; neidio, llamu, lleman; prangcio, rhonta, gwilhersa, rhampio:—*s.* naid, llam, crychnaid; rhonten, gwilhersen, hoeden, hobi, rhamp, Cati fachgen; dringres; llechwedd.
- Rampant, ram'-pant, *a.* cyrneidiol, ar y rhuthrnaid; gordyfol; gormodol, haf-lugol, rhongce; afreolus, anllywodraethus, ffromwyllt; brigog.
- Rampart, ram'-part, *s.* gwrthglawdd, gwarchglawdd, ysgor, anglawdd, bwrch, rhagfur; amgaer; mur, gwal; ysgorfa, amdiffynfa.
- Ramping, ram'-ping, *p.* llamsachus, rhontus.
- Ramrod, ram'-rod, *s.* gwialen dryll, gwn-wialen.
- Ran, ran, *p. t.* (*Run*) wedi rhedeg; rhedegog; mynededig; llifeiriedig.
- Rancid, ran'-sud, *a.* henaidd; mws; sur; drygsawrus, drewllyd.
- Rancidity, ran-sud'-i-ti, *s.* mysni, drewiant.
- Rancorous, rang'-cyr-yz, *a.* maleisus, dygasog, centigenus, gelymol; gwenwynig.
- Rancour, rang'-cyr, *s.* hen gasineb, hen falais; gelyniaeth, dirgasedd.
- Random, ran'-dym, *s.* antur, amcan; dygwydd, hap, chwaen; ysgogiad; ystod; gwib:—*a.* diamcan, annyls, ar ddamwain; digyfeiriad; damwein-iol; didrefn.
- Rang, rang, *p. t.* (*Ring*) modrwyedig; cauedig.
- Range, renj, *v.* trefnu; rhestru, cyfrestru; rhengcio; dosbarthu; gwibio, rhodiana, crwydro, trampio, rhodio, tramwy, croesi, hwylio; trefnu; sefyll:—*s.* rhes, rhestr, rhenge, rhill, tedd; trefn; dosbarth; gradd; gwib, crwydriad, gwibrawd, tramp; amgyrhaedd, eangder, cwmpas; ffon ysgol; ceginalch, gradell cegin; gogr, rhuwch; paladr cerbyd.
- Ranger, ren'-jyr, *s.* trefnwyr; cyfrestr-ydd, rhengciwr; gwibiwr, rhodiadrur, crwydrwr, fforestwr; ysbeiliwr; gwibgi.
- Rank, range, *s.* rhes, rhestr, rhenge; trefn; gradd, urdd; lle, sefyllfa; graddiant; urddas, bri, achres; dosbarth; llinyn:—*v.* rhestru, rhesu, rhengio; cyfraddu; trefnu; ymrestru:—*a.* gorthyfol, rhydwf, braisg, bras, rhongca, firwythlawn; mws, drygsawrus; cryf; parod, hysbys; gormodol, eithaf; garw:—*ad.* yn gryf, yn fyfyrnig. [edig.]
- Rankish, rang'-ish, *a.* mysaidd, drew-Rankness, rang'-nes, *s.* brasdyfiant, gorthwff; rhyseidd, gormodedd; drygsawr; cryfder.
- Ransack, ran'-sac, *v. a.* anrheithio, ysglyfaethu, ysbeilio; trychwylio; trychwalo.
- Ransom, ran'-sym, *s.* pridwerth, pris gollyngdod; iawn; gwarediant:—*a.* prynu, rhyddhau, gwaredu, adbrynu, aehub, rhidio.
- Rant, rant, *v. n.* ffregodi, baldordd, bragaldian, brygawthan; crochfloeddio, coegfrolio; dadyrddu; ymleferydd:—*s.* pregawthen, ffregod, coegaraeth, baldordd, chwaldod; frost.
- Ranter, ran'-tyr, *s.* brygawthwr, ffregodwr, bragaldiwr.
- Ranters, ran'-tyrz, *s. pl.* Pregawthwyr, Ffregodwyr, Ranteriaid.
- Rap, rap, *v.* taro, curo, cnocio, dulio, paffio, pwyo; masu, perfasu; lloni;

- cipio; ysglyfio; newid:—*s.* ergyd, cnoc, llab, cnipws, ffat, cnith.
 Rapacious, ra-pe'-shyz, *a.* rheibus, gwangous, ysglyfgar, anrheithgar, cipiog, treisgar.
 Rapacity, ra-pas'-i-ti, *s.* rheibusrwydd, gwangousrwydd, treisgarwch; rhaib.
 Rape, rep, *s.* trais; llathryd; anfodd; cipiad; cwimmwd; maip yr yd, erfin yr yd, bresych yr yd, erfin gwylltion.
 Rapid, rap'-ud, *a.* chwyrn, buanred, cyflymred, frydwyllt; buan, cyflym, mwth, chwimmwth, disymmwth, esgud, tren, ffysg.
 Rapidity, ra-pud'-i-ti, } *s.* chwynder;
 Rapidness, rap'-ud-nes, } frydwylltedd; buander, cyflymder, tremusdra, trent, ffysg.
 Rapids, rap'-udz, *s. pl.* gwyllredion=*y* manau y bo dwfr yn gwyllredeg mewn afon.
 Rapine, rap'-un, *s.* trais, treisgip, cribddail; ysglyfachth, anrhaith, ysbail.
 Rapper, rap'-yr, *s.* ergydiwr, cnociwr, curwr, duliedydd; dorgyrydd, morthwyl drws.
 Rapping, rap'-ing, *s.* ergydiad, curiad, duliad.
 Rapt, rapt, *p. p.* (*Rap*) perlewygol, gorllawen:—*s.* llesmar, perlewyg, mas.
 Raptor, rap'-tyr, *s.* treisiwr; lathruddwr; anrheithiwr, ysbeiliwr.
 Rapture, rap'-cyr, *s.* perlewyg, perlesmar, hyfrydias; gorllonder, gorawen, perloes, gorhoen, llesmair; ias, penboethni; buander.
 Rapturous, rap'-cyr-yz, *a.* perlewygol, llesmeiriol, gorawenus, gorhoenus; gwyniasol; melusber.
 Rare, reyr, *a.* anghyffredin, anfynych; prin; ansathredig, anghynnefin; ammeuthyn; godidog; teneu; lled ammrwd.
 Rarefy, re'-ri-ffei, *v.* teneuo; ymdenehau.
 Rareness, re'yr-nes, *s.* anghyffredinrwydd, anfynychder; prinder; teneudra.
 Rarity, re'-ri-ti, *s.* anghyffredinedd, anamlder; ammheuthyn; tlws; teneuder=*Rareness*.
 Rascal, ras'-cyl; *s.* dyhiryn, diffeithwr, milain, drygddyn, adyn, bawddyn, adlawiad:—*a.* teneu, cul, truan, gwael, bawaid.
 Rascality, ras-cal'-i-ti, *s.* dyhirwch, diffeithdra, adlawiad. [*Rascal*.
 Rascallion, ras-cal'-iyn, *s.* dyhiryn=
- Base, rez, *v. a.* dymchwelyd, dinstyrio; dileu; crafu, rhathu:—*s.* dilead.
 Rash, rash, *a.* ehud, chwidr, byrbwyll, anystyriol; taer:—*s.* brech, tardd, crugdardd, llyfrithiant:—*v. a.* tafellu; rhanu.
 Rasher, rash'-yr, *s.* golwyth; tafell.
 Rashness, rash'-nes, *s.* ehudrwydd, byrbwylldra, rhullder.
 Rasp, rasp, *s.* rhathell; afanen, mafonen:—*v. a.* rhathellu, rhathu.
 Raspberry, ras'-byr-i, *s.* afanen, mafonen; afanwydden, mafonwydden.
 Rat, rat, *s.* llygoden Ffrengig, llygoden ffreinig, llygoden fawr.
 Ratable, re'-tybl, *a.* prisiadwy; tretheadwy, hydreth.
 Rate, ret, *s.* dogn, mesur; pris; rhan, cyfran, ysgar; treth, treth plwyf; trethiad; modd, dull; gradd, maintioli, maint:—*v.* prasio; trethu, tasgu; dogni; cyfrif; cael ei osod; dwrddio, senu, ceryddu.
 Rath, rath, *a.* cynnar; rhagaddfed:—*ad.* yn gynnar.
 Rather, radd'-yr, *ad.* yn hytrach, hytrach, o flaen, yn well; cyn, cynt; rhag; yn amgenach; go, lled.
 Ratification, rat-i-ffi-ef-shyn, *s.* cadarnhâd, sicrhâd; prawf; sefydliad; gwiriad.
 Ratify, rat'-i-ffei, *v. a.* cadarnhau, sicrhau; sefydlu; gwirio; cymmeradwyo; dilysu.
 Ratio, re'-sho, *s.* dogn, cyfartalwch; rhan.
 Ratiocination, rash-i-os-i-ne'-shyn, *s.* ymrwymiad, cymhwylliad, cysbwylliad, arbwylliad, rhesymiaeth.
 Ration, re'-shyn, *s.* dognedd, dogn, an-cwyn, cydgyfran; saig; defnyddiau saethu.
 Rational, ra'-shyn-yl, *s.* rhesymol; cysbwylllog, pwylllog, ymbwyllgar:—*s.* bod rhesymol.
 Rationale, rash-yn-ef'-li, *s.* rheswm; seilreswm, seilbwyll; eglurhâd.
 Rationalism, rash'-yn-yl-uzm, *s.* rhesymoliaeth.
 Rationalist, rash'-yn-yl-ust, *s.* rhesymoliad.
 Rationality, rash-yn-af'-i-ti, *s.* rhesymoldeb, cymhwylledd; cymhwyllyddiaeth; arddysbwyll.
 Rattle, rat'-tl, *v.* trystio, yswrlwgach; clecian; ysgwyd, ysgytio, siglo; croch ddadwrdd, dwdro; syfrdanu; chwyrnogli, rhwngcian, hochian,

rhochian:—*s.* chwyrnogl, rhugl, rhugl-degan, ysgrâd; trwst, dwndwr, swm.
 Rattlesnake, *raf'-tl-snec*, *s.* neidr gynffondwrst, rhuglneidr.
 Raucity, *ro'-si-ti*, *s.* crygni; cryglais.
 Ravage, *raf'-ej*, *v. a.* difrodi, anrheithio, ysbeilio, ysglyfaethu, hafogi; trychwalu:—*s.* difrod, distryw, dinystyr, trais, hwyg.
 Rave, *ref*, *v. n.* ymlaferydd, gwallgofi, gorphwylo, pendroni, syfrdanu; cynddeiriogi; baldorrdi.
 Ravel, *raf'-fl*, *v.* dadwëu; dattod; edaf-eddu; dadrysu; dyrysu, methlu, cynghafu; ymddyrysu; raffio.
 Raven, *re'-fn*, *s.* cigfran; brân.
 Ravenous, *raf'-nyz*, *a.* gwangcus, rheibus, ysglyfgar, ysgiprwrth, barus.
 Ravenousness, *raf'-nyz-nes*, *s.* gwangcusurwydd, rheibusurwydd; gwangc; bariaeth. [nant.
 Ravine, *ra'-fin'*, *s.* ceunanet, crigyll, cor-Raving, *re'-fing*, *s.* ymlaferydd, gwallgof; cynddeiriogiad:—*a.* ynyd, penwan, gwallgofus, ffyrnig, cynddeiriog.
 Ravish, *raf'-ish*, *v. a.* treisio, llathr-uddo; diforwyno; treisgipio; gorlloni; perfasu.
 Ravishing, *raf'-ish-ing*, *a.* hyfrydber, melusber; perseiniol; perleisiol:—*s.* treisiad; ysgipiad; trais; perlewyg.
 Ravishment, *raf'-ish-ment*, *s.* treisiant, cipiad; trais; perlewyg; llewyg.
 Raw, *ro*, *a.* ammrwd, ir; crai, cri; of, oflyd; llymrig; anaddfed; noeth; addoer; annigon; anhyddysg, ammhrofedig; glas; newydd; digymmysg.
 Rawness, *ro'-nes*, *s.* ammrydedd; irder; creider; llymrigurwydd; oferwydd; anaddfedurwydd; noethder; anhewydd; anfedrusurwydd.
 Ray, *re*, *s.* paladr, pelydryn, taradr, rhaidd, ffaw, goleuyn, goleuwych, pal, hirell, llygedyn, tewyn; claerder, gloywder; llewyrch; morgath, rheien, rhwchws; clafr, clefri:—*v. a.* rheianu, rhengu, brithresu, llinodi; pelydru, rheiddio, peleinio, rhaiadu, ffoi.
 Rayless, *re'-les*, *a.* dibelydr, diraidd; tywyll.
 Raze, *rez*, *s.* gwreiddyn, gwraidd:—*v. a.* dymchwelyd, dinystrio; dilëu; crafu; diwreiddio.
 Razor, *re'-zyr*, *s.* ellyn, cylllell cillio, rhasal, rasal.
 Razure, *re'-zhyr*, *s.* dilead; dadoliad.

Re, *ri*, *prf.* ad-, ail-, eil-, eilwaith; gwrth; yn ol; dad.
 Reach, *riç*, *v.* cyrhaedd, cyrhaeddyd, estyn; ymgyrhaedd, ymestyn; herfyd; hol, nol; haeddu; rhoi; dyfod i; amgyffred; treiddio; twyllo; cyfogi, bwrw:—*s.* cyrhaedd, cyrhaeddiad; ymestyniad; helaethurwydd; deall; amgyffred; dargais; ystryw, dyfais; ymgyfog, gwrthneu.
 Reachless, *riç'-les*, *a.* digyrhaedd; digais; esgeulus.
 Reaction, *ri-ac'-shyn*, *s.* gwrthweithiad; gwrthdaro; attalm.
 Read, *rid*, *v.* darllen, darllain, darllën, llën, lleain, darlleaw.
 Read, *red*, *p. a.* (*Read*) darllenedig; dysgedig, hyddyg.
 Readable, *ri'-dybl*, *a.* darllenadwy.
 Readily, *red'-i-li*, *ad.* yn barod; yn ewyllysgar; ar dafodleferydd; yn llawen.
 Readiness, *red'-i-nes*, *s.* parodurwydd, ewyllysgarwch; lwylysdod; rhwyddineb.
 Reading, *riç'-ding*, *s.* darlleniad, darllead, darllenedigaeth; darllen.
 Readmission, *ri-ad-mish'-yn*, *s.* ail-dderbyniad, adgynnwysiad.
 Readmit, *ri-ad-mut'*, *v. a.* ail-dderbyn, ad-dderbyn; adgynnwys.
 Ready, *red'-i*, *a.* parod; parotöedig, darparedig; cywair; ewyllysgar; hylaw, hwylus, rhwydd; medrus, hyfedr; prest; buan; digyngyd; esgud:—*s.* arian parod:—*ad.* yn barod.
 Ready-made, *red'-i-med*, *a.* a wnaed yn barod; rhagbarotöedig, rhagddarpar-edig.
 Real, *ri'-yl*, *a.* gwir, gwirioneddol; diffuant; diledrith; ansymmudol, anghyffro, sefydlog; pur; sylweddol:—*s.* chwecheiniog yr ysbaen.
 Reality, *ri-al'-i-ti*, *s.* gwiredd, gwirionedd; ffaith; diffuantrwydd; hanfodoldeb; sylweddoldeb; ansymmudoldeb.
 Realize, *ri'-yl-eiz*, *v. a.* sylweddoli, gwirionedu; diffuantu; hanfodoli; ennill, elwa; cyflawni; troi yn dir.
 Realm, *relm*, *s.* teyrnas, breniniaeth; gwlad; llywodraeth; cyfoeth.
 Ream, *rim*, *s.* ugain plyg, drefa o bapur, rhef o bapur, rhwymiaidiad o bapur; 480 o bapurleni; drefa, rhcf, rhwymiaid. [hau; dadebru; bywiogi.
 Reanimate, *ri-an'-i-met*, *v. a.* adfyw-

ö, llo; u, dull; w, swm; w, pwn; y, yr; s, fel tsh; j, John; sh, fel s yu eisieu; z, zel.

- Reap, rip, *v.* medi; cynauafu, cynauafa; lleifio; derbyn, ennil, cael.
- Reaper, *ri'-pyr*, *s.* medwr, medelwr, cynauafwr.
- Rear, riyr, *s.* bon, pen ol, ol, gorddin, gwrthol, lledol, cynffon, llosgwrn:—*a.* anadffed; ammrwd; cynnar.
- Rear-admiral, riyr-ad'-mu-ryl, *s.* oi-lyngesydd.
- Rearward, riyr'-wyrd, *s.* olfyddin, olgad, cefn y gad, bon y gad; y bon, y gynffon; yr olaf.
- Reascend, *ri'-as-send*, *v.* adesygn.
- Reason, *ri'-zn*, *s.* rheswm, arbwyll, pwyll, cymhwyll; synwyr, cyffred, deall, dallt; achos; cawn, addwynder:—*v.* rhesymu, ymresymu, cymhwyll; dadleu; argymhenu; ymhwyllo.
- Reasonable, *ri'-zn-ybl*, *a.* rhesymol; synwyrol, pwylllog; teg; iawn; cymhwys.
- Reasoning, *ri'-zn-ing*, *s.* rhesymiad, cymhwylliad, ymresymiad; rheswm.
- Reassemble, *ri-as-sem'-bl*, *v.* adgynnull, adgasglu, adgrynhoi; adwysio.
- Reassert, *ri-as-syrt'*, *v.* *a.* adhaeru.
- Reassume, *ri-as-siwm'*, *v.* *a.* adgymer-yd.
- Reassure, *ri-as-shw'yr*, *v.* *a.* adyswirio, ail sicrhau, ail addaw.
- Reave, rif, *v.* *a.* amddifadu; dwyn; treisgipio.
- Rebaptize, *ri-bap-teiz'*, *v.* *a.* ail fedyddio, adfedyddio.
- Rebate, *ri-bet*, *s.* cynghwys; ymylgwys; rhych, rhint, rhedd; naddfaen caled; toliad, lleihad; anghyfrif; erthyniad; pylriad:—*v.* *a.* toli, lleihau; erthynu; pylu; cynghwyso; rhychu; rheddu, ymylgwyso.
- Rebel, reb'-el, *s.* gwrthryfelwr, gwrthrynydd, gwrthseifiad:—*a.* gwrthryfelgar, gwrthrydol; anuffydd.
- Rebel, *ri-bel'*, *v.* *n.* gwrthryfela, gwrthryn, gwrthladd; anuffuddhau, gwrthwynebu.
- Rebellion, *ri-bel'-iyn*, *s.* gwrthryfel, gwrthryn, gwrthladd; anuffydd-dod.
- Rebellious, *ri-bel'-iyz*, *a.* gwrthryfelad, gwrthrin-gar; anuffydd, cyndyn.
- Rebound, *ri-bownd'*, *v.* adlamu, gwrthneidio; telgynu; rhuso; dadseinio:—*s.* adlam; rhus.
- Rebuff, *ri-byff'*, *s.* nag, nacâd, gwrthodiad, gomedd, pall; gwrthguriad, gwrthdarawiad, ystwy; ateb sarug; sardiad; gwrthgais:—*v.* *a.* curo yn ol, gwrthguro; attal, ystwyo; nacâu, gomedd; sardio; digaloni.
- Rebuild, *ri-buld'*, *v.* *a.* ail adeiladu.
- Rebuke, *ri-biwc'*, *v.* *a.* ceryddu, senu, ysdwrddio, anghreiffio, argyhoeddi:—*s.* cerydd, sard; gwarthrudd.
- Rebut, *ri-byt'*, *v.* gwrthguro, cilgwrthio; gwrthrynu, gyrthio; ateb; cilio.
- Rebutter, *ri-byt'-yr*, *s.* ail ateb; ateb.
- Recall, *ri-col'*, *v.* *a.* galw yn ol, gwrth-alw:—*s.* gwrthlalwad, adalwad.
- Recant, *ri-cant'*, *v.* tynu yn ol, dadwed-yd, dadalw, dadgyffesu; liyngcu ei eiriau; dadfarnu.
- Recantation, *ri-can-te'-shyn*, *s.* galwad yn ol, dadgyffesiad; dadfarniad; gwrthganiad.
- Recapitulate, *ri-cy-put'-iw-let*, *v.* *a.* adsymio; ailadrodd, adgynnwys, adgrynhoi; adgoffa.
- Recapitulation, *ri-cy-put-iw-le'-shyn*, *s.* adsymiad, ail gynnwysiad, adgrynodd, adbeniad.
- Recapture, *ri-cap'-cyr*, *s.* ail gymmeriad; adgip.
- Recede, *ri-sid'*, *v.* *n.* cilio yn ol, encilio; adgilio; ymgilio, neillduo.
- Receipt, *ri-sit'*, *s.* derbynriad; derbyneb, taleb, talysgrif; derbynfa; cymmer-eb, cyfarwyddeb, cyfarwyddydd meddyg:—*v.* *a.* talebu, talysgrifio.
- Receivable, *ri-si'-fybl*, *a.* derbynriadwy.
- Receive, *ri-sif'*, *v.* *a.* derbyn; cymner-yd; gwrthfyn; cael, caffael; croesawu; cynnwys; derbyn i mewn.
- Receiver, *ri-si'-fyr*, *s.* derbyniwr, erbyn-ydd; gwagell.
- Recession, *ri-sen'-shyn*, *s.* adgyweiriad; adolygiad; adbrofiad, adchwiliad; adwelliant.
- Recent, *ri'-sent*, *a.* newydd; diweddar; crai.
- Receptacle, *ri-sep'-tycl*, *s.* derbynfa, debylle; cronfa, ystoria, ystordy; trysorfa.
- Reception, *ri-sep'-shyn*, *s.* derbynriad; arfolliad, croesaw; cymmeriad.
- Recess, *ri-se'*, *s.* encil, ymgil; ciliad, ymadawiad; gwrthgiliad; celfan; dirgelfa; llystyn, cloer, dirgelwch.
- Recession, *ri-sesh'-yn*, *s.* ciliad; ymadawiad.
- Rechange, *ri-çenj'*, *v.* *a.* adgyfnewid.
- Recharge, *ri-çarj'*, *v.* *a.* adgyhuddo; adlwytho; adhyrddu.
- Recipe, *res'-i-pi*, *s.* cymmer-eb, cyfarwyddydd meddyg, cynghor meddyg.
- Recipient, *ri-sup'-i-ent*, *s.* derbynydd.

Reciprocal, ri-sup'-rö-cyl, *a.* adgyrchol, attychwelidig, adymgyrchol; cydgyfnewidiol; bob yn ail; o bob tu; cyd-, cyf-, cym-, cys-, cy-, ym:-s. yr adchwelidig.

Reciprocate, ri-su-prö-*ce't'*, *s.* cydgyfnewid; cydarallu.

Reciprocation, ri-su-prö-*ce'*-shyn, *s.* cydgyfnewidiad; cydaralliad.

Reciprocity, res-i-pros'-i-ti, *s.* cydgyfnewidioldeb, attychwelogrwydd; cyfles, cyflesiant. [toriad.

Recision, ri-sizh'-yn, *s.* attrychiad, at-

Recital, ri-sei'-tyl, *s.* adroddiad, mynegiad, dadgan, traethiad; ailadroddiad.

Recitation, res-i-te'-shyn, *s.* adroddiad, mynegiaeth, dadganiad; dysgwediad.

Recite, ri-seit', *v. a.* adrodd, dadgan, datgan, traethu, mynegi, dysgwedyd, addefaru, corganu.

Reck, rec, *v.* malio, gofalu, gwilio, pryderu, pwylo.

Reckless, rec'-les, *a.* diofal, difeddwl, anochelgar, ysmala, dibwyll, esgeulus.

Reckon, rec'-cn, *v.* cyfrif; bwrw; rhifo; priso; barnu, meddwl, tybied; ymddibynu, hyderu.

Reckoner, rec'-cn-yr, *s.* cyfrifydd, cyfrifwr; rhifydd.

Reckoning, rec'-cn-ing, *s.* cyfrifiad, edrif; rhiñad; gild; bri; tymp.

Reclaim, ri-clem', *v.* galw yn ol; diwygio, gwella; adferu; dychwelyd; adholi; diwyllio; dofi, gwareiddio; gwaeddi, dolefaïn.

Recline, ri-clein', *v.* gogwyddo, lledogwyddo; lledorwedd; plygu; at-tumio; gorphwys:—*a.* gogwyddol.

Recluse, ri-clöz', *v. a.* adgau. [dadgloi.

Reclude, ri-cliw'd', *v. a.* agor, dadgau;

Recluse, ri-cliw's', *a.* cauedig i fyny; neillduol; encilliedig; unig; dirgel; meudwyaidd, didryf; golochwydol:—*s.* didryfwr, meudwy, adfynach, golochwydwr; anger; lleian.

Reclusion, ri-cliw'-zhyn, *s.* neillduedd, ymneillduaeth; neilldugarwch; neudwyaeth.

Recognition, rec-og-nish'-yn, *s.* cydnabyddiaeth, adnabyddiaeth, ail gydnabyddiad, ail nabod; cydnaboddedigaeth; cyfaddefiaeth; cof; gwybodaeth; adchwiliad, ail olygiad.

Recognizance, } rec'-og-nei-zyns, ri-con'-
Recognisance, } i-zyns, *s.* cydnabyddiad, ail gydnabod = *Recognition*; ymrwymiad; gorfodogaeth; rheithfarn, dedfryd.

Recognize, } rec'-og-neiz, *v.* nabod, ad-
Recognise, } nabod, cynabod, adwaen, ail adnabod; adgofio; adchwilio, adolygu; ymrwymo, ymwystlo.

Recoil, ri-coil', *v. n.* adlamu, gwrthlamu, dadneidio; encilio; attorchi; dychwelyd; rhuso.

Recoin, ri-coin', *v. a.* adfathu, eilfathu. Recollect, ri-col-lect', *v. a.* adgofio, cofio, adfeddwl, adgoffa; adgynnull, adgasglu, ail grynhoi.

Recollection, rec-col-lect'-shyn, *s.* adgof, cof, adfeddwl, adgoffa; adgofiad, adfeddyliad; adgynnulliad, adgasgliad; adgynnull, ail gasgl.

Recombine, ri-com-bein', *v. a.* adgyfuno, adgysylltu, adgynhlethu.

Recomfort, ri-cym'-ffyr't, *v. a.* adgysuro.

Recommence, ri-com-mens', *v. a.* ail ddechreu, ad-ddechreu.

Recommend, rec-ym-mend', *v. a.* canmawl, cymmeradwyo; cyflwyno; cyfarwyddo; gorchymmyn; cymmynu.

Recommendation, rec-ym-men-de'-shyn, *s.* canmoliaeth, adganmoliaeth, canmolawd, gair da, cymmeradwyaeth.

Recommendatory, rec-ym-men'-dy-tyr-i, *a.* canmoliaethol, cymmeradwyol.

Recommit, ri-cym-mut', *v. a.* ail wneuthur, adwneyd; ail draddodi, adanfon; adgysseddu.

Recompense, rec'-ym-pens, *v. a.* at-talu, ad-dalu, talu y pwyth; talu; gwobrwyo:—*s.* ad-dâl, taledigaeth, ataledigaeth, tâl, gwobr, gwobrwyo, taliad, daffar.

Recompile, ri-cym-peil', *v. a.* adgasglu. Recompose, ri-cym-pöz', *v. a.* adlonyddu, ail drefnu, adgymmonï, attrefnu; adgyfansoddi.

Reconcilable, rec-yn-sei'-lybl, *a.* adgymmodadwy, cymmodadwy; cymmodlawn.

Reconcile, rec'-yn-seil, *v.* cymmodi, adgymmodi, cymmodloni, cymmod-eddu, dyhuddo, tangnefeddu, cylafar-eddu; athrywyn; cyssoni; ymgymmodi.

Reconcilement, rec-yn-seil'-ment, }
Reconciliation, rec-yn-sul-i-e'-shyn, } *s.*
cymmod, adgymmod, dygymmod, cymmodlonedd; cymmodiad, dyhuddiant, adheddychiad; ail heddwch.

Recondense, ri-con'-dens, *v. a.* adddwysu, attywychu.

Recondite, rec'-yn-dut, *a.* dirgel, cudd,

- cel, dwfn; dyrys; anhawdd; ty-wyll.
- Reconduct, *ri-con-dyct'*, *v. a.* ail dywys, attywys.
- Reconnoitre, *rec-yn-noi'-tyr*, *v. a.* cyfar-chwilio, arolygu, ardremu, ysbio.
- Reconquer, *ri-cong'-cyr*, *v. a.* adorchfygu.
- Reconsider, *ri-cyn-sud'-yr*, *v. a.* adys-tyried, adfyfyrio; diddymu, dilëu.
- Record, *ri-cord'*, *v.* cofnodi, coflyfru, cofysgrifenu, coffa; cofrestru; brudio, dathlu.
- Record, *rec'-yrd*, *s.* cyflyfr, cofysgrif, cofnod, llyfr coffadwriaeth; cofiant; tystiolaeth; brud, brut; hen gof; tyst.
- Recorder, *ri-cor'-dyr*, *s.* cofiadur; coflyfrydd, cofrestrydd; ceidwad coflyfrau; pibell, chwibanog.
- Recount, *ri-cownt'*, *v. a.* adrifio, adgyfrif; adrodd, traethu.
- Recourse, *ri-cö'yr*, *s.* adred, ymadred, eilgyrch, gwrthred; cyrch; rhedfa; noddfa.
- Recover, *ri-cyf'-yr*, *v.* adgaffael, adennill, adferu, ail gyrhaedd; gwella, gwellaü, adgryfhau; dadebru; ym-iachäu: achub; goresgyn.
- Recoverable, *ri-cyf'-yr-ybl*, *a.* adferadwy; gwellaadwy.
- Recovery, *ri-cyf'-yr-i*, *s.* ail gaffaeliad; adennilliad; dadanhudd; goresgyn; gwellant, iachäd; adfeddiant; dyfarniad cyfraith.
- Recreate, *rec'-ri-ynt*, *a.* llwfr, anwraidd, ofnus, digalon; gau; gwaefrydig, bawaidd:—*s.* cilgi, cachgi, anwr, llyfrwas.
- Recreate, *rec'-ri-ct*, *v.* adfywhau, adfywiogi, dadffino, adgryfhau, lloni, dadebru. [greu.]
- Recreate, *ri-cri-ct'*, *v. a.* adgreu, ail
- Recreation, *rec-ri-ct'-shyn*, *s.* adfywiad, adloniad; difyrwech, difyrwaith.
- Recreative, *rec'-ri-y-tuf*, *a.* adfywiol, difyr.
- Recriminate, *ri-crum'-i-net*, *v.* adfeio, gwrthachwyn, gwrthfeio; adgeryddu, gwrthgyhuddo.
- Recrimination, *ri-crum'-i-ne'-shyn*, *s.* adfeiad, gwrthachwyn, trawsachwyniad, gwrthgyhuddiad, adgerydd, gwrthsen.
- Recriminatory, *ri-crum'-i-ne-tyr-i*, *a.* adfeiol, gwrthachwynol, gwrthsenol.
- Recruit, *ri-crw't'*, *v.* adlenwi; adgyfanu; adgryfhau, adgyweirio, gwrygio; ymadlenwi; codi gwyr; adfilwrio:—
- s.* adgyflenwad, cyflawniad; adfilwr, milwr llanw.
- Rectangle, *rec-tang'-yl*, *s.* cyfongl, cywirongl, unionog, ongl gyfartal.
- Rectifiable, *rec'-ti-ffei-ybl*, *a.* diwygiadwy, cywiradwy; dystylladwy.
- Rectification, *rec-ti-ffei-shyn*, *s.* unioniad, cywiriad, diwygiad; dystylliad.
- Rectify, *rec'-ti-ffei*, *v. a.* unioni, cywiro, wiro, iawnu; dystyllio, ad-ddystyllio.
- Rectilinear, *rec-ti-lun'-i-yr*, *a.* unionlinellog, cyffinol; uniawn.
- Rectitude, *rec'-ti-tiwd*, *s.* uniondeb, cyfiawnder.
- Rector, *rec'-tyr*, *s.* rheithor, periglor, person, person plwyf; llyw, rheolwr.
- Rectorial, *rec-tö'-ri-yl*, *a.* rheithorol, periglorawl.
- Rectorship, *rec'-tyr-ship*, *s.* rheithordod, perigloriaeth, personod.
- Rectory, *rec'-tyr-i*, *s.* perigloriaeth, rheithoriaeth, personiaeth; persondy, rheithordy, periglory.
- Recubation, *rec-iw-be'-shyn*, *s.* gorweddïad, dargreiniad, ymorphwysiad.
- Recumbent, *ri-cym'-bent*, *a.* gorweddol; gogwyddol, cleiniol; segur, diwaith.
- Recur, *ri-cyr'*, *v. n.* adgyrchu, adredeg, ymgyrchu, dychwelyd, cyrchu, atroi.
- Recurrence, *ri-cyr'-ens*, *s.* dychweliad, attychwel, gwrthred; atroad; ymgyrchiad.
- Recurrent, *ri-cyr'-ent*, *a.* attychwelog; attroawl, gwrthredol, adredol.
- Recursion, *ri-cyr'-shyn*, *s.* dychweliad, adrediad, adgyrchiad, gwrthred.
- Recusant, *ri-ciw'-zynt*, *s.* ymwrthodwr, ymneillduwr.
- Recusation, *rec-iw-ze'-shyn*, *s.* ymwrthodiad, gomeddiad, anghydfurfïad.
- Red, *red*, *a.* coch, rhudd, ffion, ffuon:—*s.* coch, rhudd, llïw coch.
- Redan, *ri-dan'*, *s.* adgilwaith, adgilfur.
- Redbreast, *red'-brest*, *s.* bronrhuddyn, bronrhuddog, y fron-goch, y rhuddog, rhobin goch.
- Redden, *red'-dn*, *v.* cochi, rhuddo, dargochi, gwrido, gwridgochi.
- Reddish, *red'-ish*, *a.* lledgoch, cochlyd, rhuddaidd.
- Reddle, *red'-dl*, *s.* rhuddell, nod coch, mwn coch.
- Redeem, *ri-dim'*, *v. a.* prynu, adbrynu; gwared, achub; rhyddhau, gollwng; dadwystlo; adennill; llwyr brynu.

Redeemable, ri-dē'-mybl, *a.* adbrynadwy, hbyryn.
 Redeemer, ri-dē'-myr, *s.* prynwr, pryniedydd, pryniawdwr, adbrynwr; gwaredwr, achubwr, y Gwaredwr.
 Redemption, ri-dem'-shyn, *s.* pryniad, adbryniad, prynedigaeth, gwaredigaeth, ymward, rhyddhad.
 Redemptory, ri-dem'-tyr-i, *a.* prynedigol, adbrynedigol, pryniadol.
 Red-lead, red'-led, *s.* plwm coch, mwn coch; sinobl.
 Redness, red'-nes, *s.* cochni, cochder; gwrid.
 Redolence, red'-ō-lens, *s.* perarogledd, persawr.
 Redolent, red'-ō-lent, *a.* peraroglaidd, aroglber, persawr, peraidd.
 Redouble, ri-dybl', *v.* adblygu, dyblygu; mynychu; adnewyddu.
 Redoubt, ri-dowt, *v.* rhaggaeran, rhac-caer, pedrygaer; diffynwaith.
 Redoubtable, ri-dow'-tybl, *a.* ofnadwy, arswydol, dychrynlyd; cadarnwedd, gwrol, gwyh.
 Redound, ri-downd', *v. n.* tarddu; cynnyddu; myhelaethu; dylifo; attueddu; dychwelyd.
 Redress, ri-dres', *v. a.* diwygio, adgyweirio, unioni, attrefnu; esmwyth-âu, lliniaru; rhyddhau; digolledu; iachâu.
 Reduce, ri-diws', *v. a.* adferu, edfryd; dwyn; dachwelyd, dymchwelyd; troi, gwrarwain; darostwng, goresgyn, cymmeryd, adennill; cwtogi, byrhau; crynhoi; iselu; attwysgo.
 Reducible, ri-diw'-su-bl, *a.* attwysgadwy, adferadwy; lleiadwy.
 Reduction, ri-dyc'-shyn, *s.* dygiad, dachweliad, attwysgiad, adferiad; darostyngiad, goruchafiaeth; adennilliad; lleihad, cwtogiad; troad; gwneuthuriad.
 Redundance, ri-dyn'-dyns, } *s.* gormod,
 Redundancy, ri-dyn'-dyn-si, } gormod-
 edd, arddigonedd, gorllawndid; gorllif; rhwy.
 Redundant, ri-dyn'-dynt, *a.* gormodol, gormod, gorddigon, gorchelaeth, rhy-lawn, tragorol; gorllifol; rhy; hel-aethlawn.
 Reduplicate, ri-diw'-pli-cet, *v. a.* dyblygu, adblygu, plygu:—*a.* dyblyg, deublyg, adblygol, attorchol.
 Reduplication, ri-diw'-pli-cē'-shyn, *s.* dyblygiad, gwrthblygiad, adblygedd; attill; adgymeriad.

Re-echo, ri-ec'-ō, *v.* adseinio, adleisio, darstain:—*s.* arsain, dadsain, adlais, adlef.
 Reed, rid, *s.* corsen, cecysen, cawnen, calaf; gwelltyn: pibell; peithyn; brwyd; to; saeth.
 Reedy, ri'-di, *a.* corsenog; corsenaidd.
 Reef, riff, *s.* hwyllblyg; iselgraig, bas-graig, creigres:—*v. a.* tynu hwylliau i mewn; hwylyfyr, hwyllrefu, hwyllgrychu, hwyllblygu.
 Reek, ric, *s.* tarth, anwedd, ager, agerdd, das:—*v. n.* anwedd, mygu, tarthu.
 Reel, ril, *s.* engliadur, cyngrod, ceingyll, ril, rhill; estyllod dirwyn; troell; taplas, corelw:—*v.* cenglu, dyrwyn yn genglau; dyrynu; telgyngu, hongcian, hwntian, bwhwman, siglo, ymdroi: trangwyddo; corelwi, taplasu.
 Re-elect, ri-i-lect', *v. a.* adethol, ail ddethol.
 Re-embark, ri-em-barc', *v.* adlongio; adgymmyrd llong; adforio; ail anturio.
 Re-enact, ri-en-act', *v. a.* ail ddeddfu, eilbenu.
 Re-engage, ri-en-gej', *v.* adrwymo; ail ymrwymo.
 Re-enter, ri-en'-tyr, *v.* ail fyned i mewn; ail gymmyrd; adoresgyn, adfeddiannu.
 Re-establish, ri-i-stab'-lish, *v. a.* adsefydlu.
 Reeve, rēf, *s.* maer, goruwchwyliwr; penswyddwr tref; heddswyddog; golygwr globwll; y grychedn fenyw.
 Re-examine, ri-eg-zam'-un, *v. a.* adholi, ail holi; adchwilio.
 Refection, ri-fee'-shyn, *s.* adloniad, dad-ebryd; pryd o fwyd; ymborth, llun-iaeth.
 Refectory, ri-fee'-tyr-i, *a.* adgyweirfa, ymborthfa, ancwynfa.
 Refer, ri-fyr', *v.* cyfeirio; bwrw; anfon; cyfarwyddo; cynhwysgo; rhoddi; gadaw; ymddibleidio; golygu; penodi; perthyn; dwyn; ymgynghori.
 Referee, reff-yr-ē', *s.* dyddiwr, cylafareddwr, canolwr.
 Reference, reff-yr-ens, *s.* cyfeiriad; cyfarwyddiad; perthynas; golygiad; rhoddiad ar gylafareddwyr; dyddiad; cyfeiriad.
 Referrible, ri-fyr'-i-bl, *a.* cyfeiriadwy.
 Refine, ri-feein', *v.* coethi, puro; diwygio, adgyweirio; caboli; manylu; ymgoethi.
 Refinement, ri-feein'-ment, *s.* coethde,

- terineb; puriad; adgyweiriad; man-
yliad; cyfrwysder.
- Rest, ri-ffut', *v. a.* adgyweirio, attrwsio,
ail barotol; ail gymhwysio.
- Reflect, ri-flect', *v.* gwrthdaru, gwrth-
blygu, gwrthdroi; tafu, bwrw; ad-
lewyrchu, attywynu, gwrthdys-
glacrio; gwrthdaro; adlunio; ym-
ddangos, gwrthrychio, gwrthym-
rithio; adfeddwl, adfyfyrto, ymsyn-
ied; ystyried; beio, goganu.
- Reflection, ri-flec'-shyn, *s.* gwrthdafi-
iad, gwrthblygiad; adlewyrchiad,
dattywyniad; adlewyrch, gwrth-
lewyrch; adlun, gwrthymddangosiad;
adfyfyrto, ymadgof; ymsyniad;
ystyriaeth; gogan, sen; gwrthnod-
lad, beiad.
- Reflective, ri-flect'-tuf, *a.* adlewyrchol,
attywynol, adluchiol; gwrthdroawl;
adfeddylol; beiol.
- Reflector, ri-flec'-tyr, *s.* adlewyrchydd,
attywynor, dattywynydd, drych,
adrithyr; adfyfyrwr.
- Reflex, ri-flec', *v. a.* adlewyrchu,
gwrthdaru, gwrthdaru, tafu yn
ol.
- Reflexible, ri-flec'-su-bl, *a.* gwrthblyg-
adwy, atroadwy.
- Refloat, ri-fflot', *s.* adlif, gwrthlif, trai;
adnawf.
- Reflourish, ri-fflyr'-ish, *v. n.* adflodeuo,
attyfu, ail ffynnu.
- Reflow, ri-fflō', *v. n.* adlifo, gwrthlifo.
- Refluent, reff'-liw-ent, *a.* adlifol, gwrth-
lifefiol.
- Reflux, rē'-fflycs, *s.* adlif, gwrthlif, ad-
lifiad, gwrthred, adred.
- Reform, ri-fform', *v.* diwygio, gwellau,
gwella; ymddiwygio; adffurfio, ad-
lunio, adgyweirio, attrefnu:—*s.* diw-
ygiad; gwellad.
- Reformation, reff'-or-me'-shyn, *s.* diwyg-
iad, diwygiaeth; gwelliant.
- Reformer, ri-ffor'-myr, *s.* diwygiwr;
attrefnwr.
- Refract, ri-ffract', *v. a.* gwrthdori, dat-
troi; gwrthdroi; attrychu.
- Refraction, ri-ffrac'-shyn, *s.* gwrthdoriad,
gwrthchwehiant; gwrthdroad.
- Refractive, ri-ffrac'-tuf, *a.* gwrthdored-
igol, dattorol, dydoriadol.
- Refractory, ri-ffrac'-tyr-i, *a.* afrywiog,
cyndyn, gwrthwysig, anufydd:—*s.*
ymgyndynwr, anhydryn.
- Refragable, reff'-ry-gybl, *a.* hydor, tor-
adwy; dychweladwy; gwrthbrofadwy.
- Refrain, ri-ffren', *v.* attal, rhwystro;
- ymgadw, ymarbed; nadael, peidio;
gochel:—*s.* hyrdyn, hyrdwn.
- Refresh, ri-ffresh', *v. a.* adloni, adfywio,
dadffino, dadebru; adnewyddu; add-
oeri; ireiddio; llawenyachu, dyddanu:
—*s.* adloniad.
- Refreshment, ri-ffresh'-ment, *s.* adlon-
iant, adfywiad, diluddediad, dadffin-
iad, adnewyddiad; ireiddiant; cyn-
naliaeth, ymborth, adfaethiad; es-
mwythyd; gorphwysdra; dyddanwch.
- Refrigerate, ri-ffrij'-yr-et, *v. a.* addoeri,
oeri; adloni.
- Refrigeration, ri-ffrij'-yr-e'-shyn, *s.* add-
oeriad, addoerigaeth, oeriad.
- Refuge, reff'-iwj, *s.* nawdd, nodded,
noddfa, achles, amddiffynfa, diogelfa,
celefrud, celyfrad, arlawch; ymgudd-
fa, lloches:—*v. a.* noddi, diogelu, am-
ddiffyn.
- Refugee, reff'-iw-jē', *s.* ymnoddwr, ffoad-
ur nawdd.
- Refulgence, ri-fful'-jens, *s.* dysgleirdeb,
adlewyrch, lleufer, llethrid, ysblan-
der, eiriander, llewyrch.
- Refulgent, ri-ffyl'-jent, *a.* dysglacrio,
llachar, gloyw, adlewyrchus, ysblen-
ydd, goleufawr, clawerwch, eirian,
ffloyw.
- Refund, ri-ffynd', *v. a.* attywallt; dy-
chwelyd; attalu, ad-dalu; adferu.
- Refusal, ri-ffiw'-zyl, *a.* pall, nag, nacad,
gomedd, llysiant, gwrthodiad, neg-
yddiad.
- Refuse, ri-ffiwz', *v.* gwrthod, gomedd,
nacau, llysu, pallu, naca.
- Refuse, reff'-iws, *a.* gwrthodedig;
cwlledig; gwael:—*s.* ysgubion, carth-
ion, olion, ysbrêd, ysbwrial, mwlwg,
gwehilion, sothach, sorod, mwnws,
ffwlbrî, soegion.
- Refutation, reff'-iw-te'-shyn, *s.* gwrth-
brofiad, dadbrofiad; gwrthbrawf.
- Refute, ri-ffiw't', *v. a.* gwrthbrofi, dis-
brofi.
- Regain, ri-gen, *v. a.* adennill, adoresgyn,
adfeddu, ail gaffael; adferyd.
- Regal, rē'-gyl, *a.* breniniol, teyrnol,
rhial;—*s.* organ fys.
- Regale, ri-gel', *v.* gwledda, arfolli, croes-
awu; adloni; boddhau:—*s.* brenin-
wledd, gwledd ddanteithiol; arfoll;
breninfraint, brant y breniol.
- Regalia, ri-gē'-li-y, *s. pl.* teyrnolion,
teyrnaddurnau, teyrndylsau; rhagor-
freintiau brenin.
- Regard, ri-gard', *v. a.* golygu, edrych
ar, sylwi; ystyried; parchu, anrhyd-

- eddu; hoffi; cadw; perthyn; dawr, dori:—*s.* golwg, golygiad; gofal; sylw; ystyriaeth; parch, cyfrif, cymmyredd; enw; perthynas; cyfeiriad.
- Regardful, ri-gard'-ffwl, *a.* gofalus, ystyriol.
- Regardless, ri-gard'-les, *a.* diofal, esgeulus; difater; dibarch.
- Regatta, ri-gat'-y, *s.* badredfa, rhedfa cychod, badgamp.
- Regency, ri-jen-si, *s.* rhaglywiaeth, rhaglawiaeth; rheolaeth, awdurdod.
- Regenerate, ri-jen'-yr-et, *v. a.* adgenedlu; adeni, ail eni; geni drachefn; adffurfio:—*a.* adgenedledig, adenedig, ail anedig.
- Regeneration, ri-jen-yr-e'-shyn, *s.* adgenedliad, adenedigaeth, ail enedig-aeth; adgynnyrchiad.
- Regent, ri'-jent, *a.* llywodraethol; rhaglawiwl, rhagofyddol:—*s.* rhaglaw, rhaglyw; rheolwr, llywydd, llywiadur, rhwyf.
- Regicide, rej'-i-seid, *s.* teyrnleiddiad, lleiddiad brenin; teyrnladdiad.
- Regimen, rej'-i-men, *s.* rheolaeth, llywodraeth, rheol; trefniad ymborth; hwyliant.
- Regiment, rej'-i-ment, *s.* catrawd; byddin:—*v. a.* catrodi; byddino.
- Regimental, rej-i-men'-tyl, *a.* catrodol; byddinol.
- Regimentals, rej-i-men'-tylz, *s. pl.* byddinwisg, catrodwisg.
- Region, ri'-jyn, *s.* bro, goror, ardal, parth, pau, gwlad, talaeth, trân; lle, man.
- Register, rej'-us-tyr, *s.* coflyfr, llyfr cofiadwriaeth, echrrestr; coflyfrydd, cofrestrwr; rheolydd:—*v. a.* coflyfru, cofrestru, llyfru.
- Registry, rej'-us-tri, *s.* coflyfriad, cofrestriad; coflyfryd, cofnodfa; coflyfrau; cofrestyddiaeth.
- Regium Donum, ri'-jym dö'-nym, *s.* rhodd freninol, breninddawn.
- Begorge, ri-gorj', *v. a.* cyfogi, chwydu, bytheirio; adlyngu; traffyngu, gwangcio.
- Regret, ri-gret', *s.* gofid meddwl; blinder, trallod, tristyd; adofid, adloes; anewlyllysgarwch:—*v. n.* bod yn ddrwg gan un; gofidio, ymofidio am, ochi, galaru am.
- Regular, reg'-iw-lyr, *a.* rheolaidd, trefnus; gweddaidd; cyffredin; cysson:—*s.* milwr rheolaidd; mynach rheolaidd.
- Regularity, reg-iw-lar'-i-ti, *s.* rheoleiddrwydd; trefnusrwydd; cymmonedd; trefn; dull, modd; cymmedroldeb; cyssondeb.
- Regulate, reg'-iw-let, *v. a.* rheoleiddio, trefnu, gweddeiddio, muneru.
- Regulation, reg-iw-le'-shyn, *s.* rheoledigaeth, trefniad, rheithiad, ystopiad; rheol, cysswy.
- Regulus, reg'-iw-lys, *s.* breninyn; gorddelid, goradwy, goreuon metel; eurgib.
- Rehearsal, ri-hyr'-syl, *s.* adroddiad, dadganiad, traethiad, mynegiad, cyn-draethiad.
- Rehearse, ri-hyrs', *v. a.* adrodd, dadgan, datgan, mynegi, cynnadgan; hanesu.
- Reign, ren, *v. n.* teyrnasu, gwladychu; llywodraethu; gwledigo; blaenori:—*s.* teyrnasiad, gwledychiad, rhwyfaniaeth; rhedaeth; breniniaeth; cyffredinolrwydd. [gorffori.]
- Reimbody, ri-um-bod'-i, *v. n.* adym-Reimburse, ri-um-byrs', *v. a.* ad-dalu, attalu, talu yn ol.
- Rein, ren, *s.* awyn, afwyn, awen; ffirwyn, llywodraeth, rheolaeth:—*v. a.* ffirwyno; attal, rheoli, nadael, ystwyo.
- Reindeer, ren'-diyr, *s.* algar, gellgarw, algarw, carw Llŷchlyn.
- Reinforce, ri-un-ffö'yrs, *v. a.* adgyfnerthu, adgryfhau, adgyfenwi:—*s.* adgyfnerth.
- Reins, renz, *s. pl.* arenau, elwl, y llefnau.
- Reinspire, ri-un-spei'yr, *v. a.* adysbrydoli; adgalonogi.
- Reinstall, ri-un-stol', *v. a.* adorseddu, ail seddu, adystelio; adsefydlu.
- Reinstate, ri-un-stet', *v. a.* adsefydlu; ail osod; adwisgo; ail amgylchu; adruddo.
- Reiterate, ri-ut'-yr-et, *v. a.* adwedyd, ad-dywedyd, ail adrodd; mynychu; adwneuthur.
- Reiteration, ri-ut-yr-e'-shyn, *s.* ail adroddiad, adfyngiad; mynychiad; adwneuthuriad.
- Reject, ri-ject', *v. a.* gwrthod, llysu, gwrthneuu; gochel; gwrthwynebu.
- Rejection, ri-jec'-shyn, *s.* gwrthodiad, llysiant; gwrthodedigaeth; edfyn; gwadiad.
- Rejoice, ri-jois', *v.* llawenhau, llawenyhu, lloni; ymlawennu, ymorfoleddu; llemain.

- Rejoicing, ri-joi'-sing, *s.* llawenychiad, gorfoleddiad; ymloniad; llawenydd, elwch; bloddest, gorawen.
- Rejoin, ri-join', *v.* adgyssylltu, ail uno; adymuno; ail gyfarfod; gwrthateb.
- Rejoinder, ri-join'-dyr, *s.* gwrthateb, ail ateb; atehiad.
- Rejoint, ri-joint', *v. a.* adgyssylltu, adgymmalu.
- Rejudge, ri-jyj', *v. a.* adfarnu; adolygu; adholi.
- Rekindle, ri-cin'-dl, *v. a.* ail ennyn, adennyn, adgynneu.
- Relapse, ri-laps', *v. n.* adlithro, gwrthgwympo, ail syrthio; dychwelyd; ail ymchwelyd; adglefychu:—*s.* adlithriad, gwrthsyrthiad, eilgwyp; adglefyd, ail glefyd.
- Relate, ri-let', *v.* adrodd, traethu, mynegi, hanesu; perthyn, deiryd.
- Relation, ri-le'-shyn, *s.* adroddiad, mynegiad, traethiad; hanes; perthynas, carenydd, tras, cyfathrach, cystlynedd; câr; cyfaledd; cyssylltiad; cyfartaedd.
- Relationship, ri-le'-shyn-ship, *s.* perthynas, cystlynaeth, tras, carenydd.
- Relative, rel'-y-tuf, *a.* perthynol, perthynasol; cyfatebol; gwrtholygol.
- Relax, ri-lacs', *v.* laesu, llacäu, llacio, rhyddhau; ysgafnhau; esmwytho, lliniaru; gollwng; agor; ymroi; llyfrhau; ymollwng; ymddattod; toddi; tyneru; diofahau; oeri.
- Relaxation, rel-ac-se'-shyn, *s.* laesiad, llacäd; rhyddhäd; esmwythäd; llinariad; gollyngdod; ymlaciad; agoriad; dadegniad; seibiant, dysbeidiad.
- Relay, ri-le', *s.* newidfeirch, newidre, presfeirch; cwn newid; newidfa:—*v. a.* ail osod, adosod.
- Release, ri-lis', *v.* a. rhyddhau, gollwng; gwaredu; maddeu:—*s.* rhyddhäd, gollyngdod; gollyngdeb.
- Relegate, rel'-i-get, *v. a.* alludio, allwladu, deol, alldrodio.
- Relent, ri-lent', *v. a.* tyneru, meddal, nawseiddio; tosturio; gofidio; tirioni; toddi; laesu.
- Relentless, ri-lent'-les, *a.* didosturi; trwch; anhyblyg; caled; dideimlad.
- Relevant, rel'-i-fynt, *a.* cynnorthywyl; perthynasol, cyfaddas, cymhwys; cyfodol.
- Reliable, ri-lei'-ybl, *a.* credadwy.
- Reliance, ri-lei'-yys, *s.* goglud, hyder, ymddiried; coel, cred, ffydd; ymddibyniad; pwys.
- Relic, rel'-ic, *s.* gweddill; gwaged, rhelyw, sarid; crair, creirwy.
- Relict, rel'-ict, *s.* gwedd, gwraig weddw.
- Relief, ri-liff', *s.* cymhorth, cynnorthywyl, porth, help; esmwythäd, llinariad; adgyfnerth, cyfnerthiad; iawn; ymward; cysur; cafiad, codiad; cyrchfa.
- Relieve, ri-lif', *v. a.* cynnorthywyo, cymhorth, diwallu; porthi, cynnal; esmwythäu, ysgafnhau, lliniaru; helpu; adgyfnerthu; dilwytho; rhyddhau; dyddanu; cyfnewid gor-safwyr; cyferbynu.
- Relieving officer, ri-lif'-ing off'-i-syr, *s.* rheidweinydd, gweinydd y cardodau, swyddwr y tlodborth, swyddwr cynnorthywyl.
- Religion, ri-lij'-yn, *s.* crefydd; cred; duwioldeb.
- Religionist, ri-lij'-yn-ust, *s.* crefyddwr; crefyddwr penboeth, penboethyn.
- Religious, ri-lij'-yz, *a.* crefyddol, crefyddgar; duwiol; dyhewydus; duwiolfrydig.
- Relinquish, ri-ling'-cwish, *v. a.* gadael, gado; gollwng; diafaelu; peidio ä.
- Relish, rel'-ish, *s.* blas, archwaeth, chwaeth, adchwaeth:—*v.* blasu, chwaethu, archwaethu; bod yn flasus; boddhau, boddio.
- Relishable, rel'-ish-ybl, *a.* chwaethadwy; blasus.
- Reluctance, ri-lyc'-tyns, *s.* anewyllysgarwch, gwrthymdrech, gwrthymroad, gwrthryn; annhueddiad, anfodd; gwrthwynebiad.
- Reluctant, ri-lyc'-tynt, *a.* anwyllysgar, anewyllysgar, anfoddog, anfoddlawn, gwrthwynebus; annhueddol.
- Rely, ri-lei', *v. n.* hyderu, ymddiried; dibynu, ymddibynu; ymorphwys, pwysu.
- Remain, ri-men', *v.* aros, cyfaros, ymaros; bod; sefyll; gorphwys; bod yng ngweddill; trigo, preswylio; parhau; ystadu; eistedd; dysgwyl.
- Remainder, ri-men'-dyr, *s.* gweddill, gwaged, rhelyw, gadyd, sarid; y rhan ar ol.
- Remains, ri-menz', *s. pl.* gweddillion; olion; corff y marw; cyrff meirw.
- Remand, ri-mand', *v. a.* galw yn ol, gwrthhalw; gwrthanfon, adanfon.
- Remark', ri-marc, *s.* sylw, sylwad, nod,

- nodiad, darsylwad; sylwnod; syniad; sylliad; ystyriaeth: - *v. a.* sylwi, nodi, darsylwi, dal sylw.
- Remarkable, *ri-mar'-cybl, a.* hynod, nodedig; gwiwnod; rhyfedd, od.
- Remediable, *ri-m^o-di-ybl, a.* gwellaadwy, meddygadwy, diwygiadwy, hywell.
- Remedy, *rem'-i-di, s.* meddyginiaeth; gwellaad; iachâd; adgyweiriad; rhwymedi; ymwared; lles; swyn; cyfaredd: - *v. a.* meddyginiaethu, gwellaü; diwygio; symmud.
- Remember, *ri-mem'-byr, v. a.* cofio; meddwl am; adgofio, coffa, adgoffa, coffâu; dysbwylllo.
- Remembrance, *ri-mem'-bryns, s.* cof, adgof, ymadgof; coffa; coffadwriaeth; cofen, cofeb, cofiaeth; cofnod; rhybudd.
- Remembrancer, *ri-mem'-bryn-syr, s.* cofiadur, cofiedydd, coffawr; rhybuddiwr.
- Remind, *ri-meind', v. a.* adgofio, ail goffa, adgoffâu; dwyn ar gof.
- Reminiscence, *rem-i-nus'-ens, s.* adgof, ymadgof; adgofiad; cof.
- Remiss, *ri-mus', a.* laes, llac; diarial, diawch, swrth; esgeulus, diofal; araf, chwarian; annyfal; marwaidd.
- Remissible, *ri-mus'-i-bl, a.* maddeuadwy; dileadwy; gollyngadwy.
- Remission, *ri-mish'-yn, s.* maddeuant, maddeu; gollyngodod, rhyddhâd; ysgafnhâd; lleihâd, taliad; llaesiad, llacâd; dysbeidiad.
- Remit, *ri-mut', v.* llaesu, llacäu; ysgafnhau, lleihau; maddeu; cyfeirio; gadael; dychwelyd, anfon; trosglwyddo (*arian*), trosi; adferyd, ymlaesu, treio.
- Remittable, *ri-mut'-ybl, a.* maddeuadwy; anfonadwy; trosglwyddiadwy.
- Remittance, *ri-mut'-yns, s.* anfoniad, trosglwyddiad, trosiad; *arian* trosglwydd.
- Remnant, *rem'-nynt, s.* gweddill; rhylyw; gobed (o frethyn); cilyn, cilcyn: - *a.* gweddilledig.
- Remodel, *ri-mod'-el, v. a.* adgynllunio, adlunio, ail gyflunio.
- Remonstrance, *ri-mon'-stryns, s.* gwrthfynag, gwrthfynegiad, gwrthddangosiad; gwrthdystoliaeth, gwrthdystiad, gwrthachwyn, cwynfynag; cyflymlïw; ymresymiad, gwrthresymiad; cerydd; arlladfa.
- Remonstrate, *ri-mon'-stret, v.* gwrthachwyn, gwrthddangos, gwrthfynegi,
- gwrthresymu, gwrthdystio, cwynfynegi; ymresymu; dangos.
- Remorse, *ri-mors', s.* adgno, ymadgno, ymgno, gorbicrwydd, adloes; edifeirwch; dwys bigiad; tostri.
- Remote, *ri-mot', a.* pell, pellenig, anghysbell, estronol; annion-gyrch; bychan.
- Remount, *ri-mownt', v.* ail esgyn, ad-esgyn.
- Removable, *ri-mw'-fybl, a.* symmudadwy.
- Removal, *ri-mw'-fyl, s.* symmudiad, mudiad, symmudia, newidiad lle.
- Remove, *ri-mw'f, v.* mudo, symmud; troi allan; diswyddo; ymsymud; ymmod: - *s.* symmud, symmudiad, mudfa; gradd, cam; pellder.
- Remunerate, *ri-miw'-nyr-et, v. a.* gwobrywyo, gobri, attalu, talu yn ol, talu'r pwyth; talu.
- Remuneration, *ri-miw'-nyr-et-shyn, s.* gwobrwy, gwobr, tâl, attaledigaeth, taliant; gwobrynawd, gwobrwyad; iawn.
- Remunerative, *ri-miw'-nyr-et-tuf, a.* gwobrwyedigol, attaledigol, taliadol; iawnol.
- Renal, *ri'-nyl, a.* arenol; llyfenol.
- Renard, *ren'-yrd, s.* madyn, madryn, llwynog, cadnaw, rhus, gwyddgi.
- Rencounter, *ren-cown'-tyr, s.* gwrthdarawiad, gwrthymgyrch, cyfergyr, ymosod, gwrthdrin, gwrthgyrch, ymosod, gwrthgyfarch; ysgarmes, ymladdfa, ymgwrdd: - *v.* gwrthdaraw, ymgrychu, ymosod, gwrthrynu, ymladd, cystwyo; ymglyfarfod, ymglyfrwch.
- Rend, *rend, v. a.* rhwygo, dryllio, llarpio.
- Render, *ren'-dyr, v.* rhoddi; dychwelyd; talu, ad-dalu; adferu; edfryd; gwneuthur, peri; cyfieithu; dangos; cymmydru, plastro; teru; ymroddi; cilio: - *s.* ymroddiad; rhoddiad i fyny; rhwygwr.
- Rendezvous, *ren'-di-fwz, ren'-di-fw, s.* cynnullfan, ymglyfarfod, ymglyfarfodfa, ymgynnullfa, ymglygyrch; ymddangosfa, ymroddfa: - *v.* ymgynnull, cydyngyrchu, ymglyfarfod, ymgasglu; cynnull.
- Renegade, *ren'-i-ged, s.* gwrthgiliwr; gwadwr; crwydryn, gwibiad.
- Renew, *ri-niw', v. a.* adnewyddu; adgyweirio.
- Renewal, *ri-niw'-yl, s.* adnewyddiad;

- adgyweiriad; ail wneuthuriad; adfywiad.
- Rennet, ren'-et, *s.* caul, cywer, ceuled, cywer llaeth, cywerdeb.
- Renounce, ri-nowns', *v.* ymwrthod â, gwrthod, gwadu, diarddelwi; ymwadu.
- Renovate, ren'-ö-fet, *v. a.* adnewyddu, dadheneiddio.
- Renovation, ren-ö-fe'-shyn, *s.* adnewyddiad, adnewyddiaeth, dadheneiddiad; dadiain.
- Renown, ri-nown', *s.* clod, bri, enw, enwogrwydd, mawl, anrhydedd:—*v. a.* enwogi, hynodi.
- Renowned, ri-nownd', *a.* enwog, clodfawr, hynod; ardderchog, clodwiw.
- Rent, rent, *s.* rhwyg, breg, ymranïad; ardreth, rhent; tâl, llog; cyllid:—*v.* rhwygo; brygawthan; ardrethu, rhentu; talu ardreth; cymmeryd tir.
- Rental, ren'-tyl, *s.* ardrethlyfr, rhentlyfr, rhentres, cyllidres; llyfr yr ardreth.
- Rentcharge, rent'-çarj, *s.* ardrethdal, rhenttal.
- Rent-roll, rent'-röl, *s.* rhentrol=*Rental*.
- Renunciation, ri-nyn-shi-ç'-shyn, *s.* ymwrthodiad, ymwadiad, dywadiad.
- Reordain, ri-or'-den, *v. a.* adurddo.
- Reorganize, ri-or'-gyn-eiz, *v. a.* adgyflunio.
- Repair, ri-pe'yr, *v.* cyweirio, adgyweirio, tarlu, trwsio, adnewyddu; cyfodi, cadarnhau; diwygio; digoll-edu; adferthu; myned, cyrchu, cynniwair, mynychu:—*s.* cywair, ail gywair; adgyweiriad; cyweirdeb; cyweirfa; adnewyddiad; diwygiad, trwsiad; diwyg, attrefn; mynediad, cyrchiad; dyfodfa, cynniweirfa.
- Reparable, rep'-yr-ybl, *a.* cyweiradwy, diwygiadwy, gwellaadwy.
- Reparation, rep-yr-ç'-shyn, *s.* cyweiriad, adgyweiriad; diwygiad; iawn; tâl; cydnabyddiaeth; cyflenwad.
- Reparative, ri-par'-y-tuf, *a.* adgyweiriol.
- Repatee, rep-yr-tç', *s.* ffraethair, ffraetheb, cymhenair, prestl:—*v. a.* picio ffraetheiriau; prestlu.
- Repass, ri-pas', *v.* ail basio; adgroesi; dychwelyd.
- Repast, ri-past', *s.* pryd, pryd o fwyd; ad-wledd, adfaeth, lluniaeth; ym-borthiad:—*v. a.* porthi, seigio; gwledda. [talu.]
- Repay, ri-pe', *v. a.* ad-dalu, attalu, dat-
- Repeal, ri-päl', *v. a.* diddymu, difodi, dilëu, adferu; gwrthlaw:—*s.* diddymiad, dilead, adfar; adfarn, dadfarn.
- Repeatable, ri-plä'-ybl, *a.* diddymadwy, difodadwy; adfarnadwy, gwrthlawadwy.
- Repeat, ri-pät', *v. a.* ail adrodd, adwed- yd, ail fynegi, adfynegi; adrodd, mynegi, traethu, dywedyd, gweyd; mynychu; adwneuthur; adnewyddu; atroi:—*s.* ail adroddiad, adwedïad; attro, adchwel.
- Repeatedly, ri-pç'-ted-ly, *ad.* drachefn a thrachefn; yn fynych; drosodd a throsodd.
- Repeater, ri-pç'-tyr, *s.* adroddwr, mynegwr; adwneuthurwr; mynychydd; mynychrif; tarawiadur = oriadur a darawo yr oriau.
- Repel, ri-pe', *v.* gwrthyru, gwrth- hyrddio, cilgwrthio, gwrthdaraw; burthio; gwrthguro; rhiddio; attal, rhwystro; gwrthymegnio.
- Repent, ri-pent', *v.* edifarhau, edifaru, tifar; ymofidïo; dychwelyd.
- Repentance, ri-pent'-tyns, *s.* edifeirwch, edifeiriant; tifarwch; attawr.
- Repentant, ri-pent'-tynt, *a.* edifeiriol, edifarhaol:—*s.* edifarydd.
- Repeople, ri-pç'-pl, *v. a.* adböbli, ail boblogi.
- Repertory, rep'-yr-tyr-i, *s.* trysorfa, trys- orgell, ystorfa, cronfa; collyfr; dang- oseg.
- Repetition, rep-i-tish'-yn, *s.* ail adrodd- iad, ad-ddywediad, adfynegiad; traethiad; adwneuthuriad; myn- ychiad; adnewyddiad.
- Repine, ri-pein', *v. n.* ymofidïo, ym- ddigio, ymgurio, anfoddloni, grwg- nach.
- Replace, ri-ples', *v. a.* adlehau, ail sef- ydlu, adsefydlu, ail osod.
- Replant, ri-plant', *v. a.* adblanu.
- Replead, ri-pläd', *v.* ail ddadleu, adhaeru.
- Replenish, ri-plen'-ish, *v.* llenwi, ad- lenwi, cyflenwi; cyflawni; diwallu; ymlenwi.
- Replete, ri-plät', *a.* llawn; gorllawn.
- Repletion, ri-plä'-shyn, *s.* gorllawnder, llawndid, cyflenwad.
- Replevin, ri-plef'-un, } *s.* dadafael, dat-
Replevy, ri-plef'-i, } tafael, dattaf-
aeleb=ysgrifen adferiad attafael:—
v. a. dattafaelu, diattafaelu; meich-
nio.
- Reply, ri-plei', *v.* ateb, rhoi ateb; gwrthheb, gwrthateb; ymateb; gwrth-

ddadleu; atoralw:—*s.* ateb, atebiad; gwrthateb; dysgwrthebiad.

Report, ri-pŵ'rt, *v.* adrodd, mynegi, traethu, hanesu; dywedyd, son, chwedleu; cyhoeddi; taenu; crybwyll; gohebu:—*s.* gair, son, chwedl; adroddiad, mynegiad; hanes; cyfrif; hysbysiad; adson, adswn; sw'n, ysgort, diasbad, trwst; bri, cymmeriad.

Reporter, ri-pŵ'r-tyr, *s.* adroddwr, mynegwr, cyhoeddwr, arfynegrwr; gohebydd; hysbyswr; ysgrifenydd dros newyddiadur.

Repose, ri-pŵz', *s.* gorphwys, gorphwyso, ymorphwys; cymmeryd hoe; ymlonyddu; cysgu, huno; gorwedd; ymddiried; gosod, rhoddi; gwelyddu:—*s.* gorphwys, gorphwysdra; esmwythder; saib; tawelwch; cwsg; gorweddffa; heddwch; hyder.

Repository, ri-poz'-i-tyr-i, *s.* ystorfa, ystordy, cronfa, trysorfa, addawd, clydian, percell, cadwfa.

Repossess, ri-poz-zes', *v. a.* adfeddiannu, adberchenogi, ail gaffael.

Reprehend, rep-ri-hend', *v. a.* cerddyddu, dwrddio, senu, anghreiffio, argyhoeddi, ystwrddio, cyhuddo.

Represent, rep-ri-zent', *v. a.* dangos; gosod allan, arddangos; arwyddo, darlunio; cynddrychioli, cynnrychioli; dirprwyo; arwyddocâu.

Representation, rep-ri-zen-te'-shyn, *s.* arddangosiad; darluniad; cynddrychiolaeth, cynnrychiad; delw, eilun.

Representative, rep-ri-zen'-ty-tuf, *a.* dangosedigol, adgynnrychiol; darlunedigol.

Repress, ri-pres', *v. a.* darostwng, llethu, ystwyo, cyfarsangu; attal, ffrwyno.

Repression, ri-presh'-yn, *s.* darostyngiad, cyfarsangiad, attaliad.

Repressive, ri-pres'-suf, *a.* darostyngol, cywarsangol, attaliol, ffrwynedigol.

Reprieve, ri-prif', *v. a.* dienoedi, caniatâu dienoed; oedi, gohirio:—*s.* oed dienydd, dienoed; gwarant dienoed; dysbeideb, oedwarant; attreg.

Reprimand, rep-ru-mand', *v. a.* ceryddu, anghreiffio, dondio, ystwrddio, senu, cystwyo:—*s.* cerydd, sen, argyhoedd-iad, senair.

Reprint, ri-prunt', *v. a.* adargraffu, ail argraffu, ail brintio:—*s.* adargraffiad, argraffiad newydd.

Reprisal, ri-prei'-zyl, *s.* adgipiad, attreisiad, ail gymmeriad; attrais; gwrthysgafael.

Reproach, ri-prŵc', *v. a.* gwaradwyddo, gwarthruddo; edliw, lliwied; cablu, athrodi, senu:—*s.* gwaradwydd, gwarth, cywilydd; sarhâd, anair, ammharch; dannod, edliw; enllib, hort, cabledd.

Reproachful, ri-prŵc'-ffwl, *a.* gwaradwyddol, gwarthus, goganus; edliwgar; athrodol; sarhâus, ammharchus.

Reprobate, rep-rŵ-bet, *a.* gwrthodedig, anghymmeradwy; anfad, ysgeler, diriaid, diras, esgyimmun; anobeithiol, drwg diobaith:—*s.* drygddyn, anfadwr, dyhiryn, adyn, gwrthodigyn.

Reprobate, rep-rŵ-bet, *v. a.* gwrthod; diranghymmeradwyo; gwrthwynebu.

Reprobation, rep-rŵ-be'-shyn, *s.* gwrthodedigaeath, gwrthodiant, gwrthod.

Reproduce, ri-prŵ-diws', *v. a.* adgynnyrchu.

Reproduction, ri-prŵ-dyc'-shyn, *s.* adgynnyrchiad, ail gynnrychiad.

Reproductive, ri-prŵ-dyc'-tuf, *a.* adgynnyrchol.

Reproof, ri-pruff', *s.* cerydd, sen, argyhoedd-iad, dwrddiad; bai.

Reprovable, ri-pruf'-ybl, *a.* ceryddadwy, beius.

Reprove, ri-pruf', *v. a.* ceryddu, argyhoeddi, beio, anghreiffio, senu.

Reptile, rep'-tul, *a.* ymlusgol, ymgrein-iol, llusgenol; gwael, salw, brwnt:—*s.* ymlusgiad, ymlusgydd, lledwigyn, sarddan, sarth; adyn.

Republic, ri-pyb'-lic, *s.* gweriniaeth, gwerinlywodraeth, gwerinbenaeth, gwladwriaeth gyffredin, gwerindodaeth; gwladwriaeth.

Republican, ri-pyb'-li-cyn, *a.* gweriniaethol, gwerinlywiol:—*s.* gweriniaethwr, gwerinwladwr.

Republicanism, ri-pyb'-li-cy-nuzm, *s.* gwerinoliaeth, gweriniaeth, gwerinlywodraeth, ffurfiwodraeth werinol.

Republish, ri-pyb'-lish, *v. a.* adgyhoeddi.

Repudiate, ri-piw'-di-et, *v. a.* gwrthod, llysu; ysgaru, esgar; diarddelwi.

Repudiation, ri-piw'-di-e'-shyn, *s.* gwrthodiad; ysgariad; diarddelwad.

Repugnance, ri-pyg'-nyns, *s.* gwrthwynebiad, gwrthsfafiad; anewyllysgarwch; anghyssondeb.

Repugnant, ri-pyg'-nynt, *a.* gwrthwynebol, gwrthladdol, gwrthneuel, croes; anghysson.

Repulse, ri-pyls', *s.* cilgwth, gwrthryiad, gwrthergyd, burth; nag, pall,

- gomedd :—*v. a.* cilgwthio, gwrthyrn, gwrthguro; gwrthdaraw; rhiddio, cillorni.
- Repulsive, *ri-pyl'-suf, a.* gwrthyrol, gwrth-hyddol, ysgyrol, gwrthrus; anghynhesol, oer, anhawddgar; cill-iornus.
- Reputable, *ri-piw'-tybl, a.* cymmeradwy, parchus, cyfrifol.
- Reputation, *rep-iv-te'-shyn, s.* cymmeriad, cyfrif, bri, gair da, geirda, clod, parch, cymmriad, anrhydedd; nod-wedd; son.
- Repute, *ri-piwt', s.* cymmeriad=*Reputation* :—*v. a.* cyfrif; ystyried, tybied, meddwl, golygu.
- Request, *ri-cwest', s.* cais, arch, deisyfiad, dymuniad, erfyniad, erfyn, archiad, gofyn; cyfrif, cymmeriad, bri :—*v. a.* ceisio, erchi, deisyf, dymuno, erfyn, gofyn.
- Requiem, *ri'-cwi-em, s.* gorphwyseg, gorphwysgan, hoegan.
- Require, *ri-cwei'-yr, v. a.* gofyn, ceisio, erchi, erfyn; hawlio, arddelwi; galwan.
- Requisite, *rec'-wi-zut, a.* gofynedig, angenrhaid, rheidiol; addas :—*s.* anhebgor, angenrhaid.
- Requisition, *rec-wi-zish'-yn, s.* gofyniad, archiad, myniad, cais; galwad.
- Requital, *ri-cwei'-tyl, s.* tâl, taledigaeth, gwobr; iawn; adferiad; pwyth.
- Requite, *ri-cweit', v. a.* talu, attalu, talu'r pwyth; rhoddi; gwobrwyo.
- Resale, *ri-sel, s.* adwerthfa, adwerthiad.
- Rescind, *ri-sund', v. a.* diddymu, di-rymu, dilëu; tori; attrychu.
- Rescript, *ri'-scrapt, s.* adysgrifen.
- Rescue, *res'-ciw, v. a.* gwaredu, achub, rhyddhau; rhagachub; cipio; treisachub :—*s.* gwaredigaeth, treisachubiad; adennilliad; diangc.
- Research, *ri-syrç', s.* adchwiliad, chwilfa; manylgais :—*v. a.* adchwilio; adgeisio; ail chwilio; chwilio.
- Reseize, *ri-siz', v. a.* adgipio, adafaelu; adoresgyn.
- Resemblance, *ri-zem'-blyns, s.* tebygol-iaeth, tebygolrwydd, cyffelybrwydd; llun, eilun, delw, dull; delweddiad.
- Resemble, *ri-zem'-bl, v. a.* tebygu; cyffelybu, eilfyddu, cymharu; efelychu.
- Resent, *ri-zent', v. a.* cymmeryd yn ddrwg; digio wrth; atteimlo, attalu.
- Resentful, *ri-zent'-ffwl, a.* hyddig, hyffrom; anfoddog, drygnwydus, digofus; cyffroadwy.
- Resentment, *ri-zent'-ment, s.* atteimlad; anfoddogrwydd, digder; ad-daliad.
- Reservation, *rez-yr-fe'-shyn, s.* adgadwad, adgeidwadaeth; celiad, argeliad; cadwraeth; ammod; eithriad, llysiad.
- Reserve, *ri-zyrf', v. a.* cadw; dal; adgadw, derdgelu; arbed, gweddillio :—*s.* ystôr; cadw; ymgadwad; tawedogrwydd; pwyll; eithriad; darngel; gwylder.
- Reserved, *ri-zyrfd', a.* tawedog; gochelgar, amwel; dystaw; disiarad; termud; gwyl; manwl.
- Reservoir, *rez'-yrf-wor, s.* cadwfa, crolfa, pwnt; dyfrigist; llyn, cron-bwll.
- Reside, *ri-zeid', v. n.* aros, trigo, preswyllo, cyfanneddu, cartrefu, gorseddu.
- Residence, *rez'-un-dens, s.* arosiad, trigfa, trigias, trigfaniad, preswyliaid; preswylfa, cartref, haddef, cyfannedd-le.
- Resident, *rez'-i-dent, a.* trigiannol, cyf-arosol, cyfanneddol, preswyl, arosol :—*s.* trigiannydd, cyfarosydd, trig-iawdr, gweinidog cyfarosol.
- Residentary, *rez-i-den'-shyr-i, a.* trigiannol, cyfarosog :—*s.* eglwyswr cyf-arosol; cyfarosydd, trigiannydd cyf-arosog.
- Residue, *rez'-i-diw, s.* gweddill, Residuum, *ri-zud'-iw-ym, s.* gwarged, rhelyu; y rhan arall; y tachwedd.
- Resign, *ri-zein', v. a.* rhoi i fyny; gad-ael; cyflychu; ymostwng, ymroddi; ailrwyddo, adlofnodi, ail lawnnodi.
- Resignation, *rez-ug-ne'-shyn, s.* rhoddiad i fyny; ymroad, ymroddiad; ymadawiad; cyflychiad; ymostyngiad; ymddiswyddiad; goddefiad.
- Resin, *rez'-un, s.* ystor, ystawr.
- Resinous, *rez'-un-yz, a.* ystoraidd, ystorant.
- Resist, *ri-zust', v.* gwrthwynebu, gwrthsefyll, gwrthrun; gyर्थio, rhwystro.
- Resistance, *ri-zus'-tyns, s.* gwrthwynebiad, gwrthladdiad, gyर्थider; gwrthrun, gwrthnerth.
- Resistibility, *ri-zus-tu-bul'-i-ti, s.* gwrthrynoddeb, gwrthwynebolrwydd.
- Resistible, *ri-zus'-tu-bl, a.* gwrthwynebadwy, gwrthsafadwy.
- Resistless, *ri-zust'-les, a.* anwrthwynebadwy, anwrthwynebol, anwrthrymol.
- Resolute, *rez'-ô-liwt, a.* penderfynol; bwriadlawn, llwyrfyddig; diysgog; dewr.

Resolution, rez-ö-liw'-shyn, *s.* penderfyniad, bwriad, amcan, arfaeth, llawnfryd; diofryd, dyhewyd; calonid, gwrolfryd; dattodiad; dosraniad, trychwiliad; dattawdd, toddiad; eglurhâd, deongliad; gwneuthuriad, attwysgiad.

Resolvable, ri-zol'-fybl, *a.* dattodadwy; dadgyssylltadwy; dosranadwy; egluriadwy.

Resolve, ri-zolf, *v.* dattod; dadglymu; dosranu, dadansoddi, dosbarthu; toddi; penderfynu, bwriadu; brydlunio; ymroddi, diofrydu; cadarnhau; gwasgaru; egluro; dywedyd, hysbysu; myned, dyfod.

Resolved, ri-zoldf', *p. p.* dattodedig; penderfynedig; safadwy; sefydlog.

Resonance, rez'-ö-nyns, *s.* adsain; gwrthsain; adseiniad; adlais.

Resonant, rez'-ö-nynt, *a.* adseiniol, dadseiniol, adlesiog.

Resort, ri-zort', *v. n.* cyrchu, cynniwair, myned, dyfod, ymgynnull, pryseddu:—*s.* cyrchfa, cynniweirfa, ymgynnullfa, ymgyrch; cydymgasgliad; tramwyad; gofwyad.

Resound, ri-zownd', *v.* adseinio, dadseinio, adleisio, adleifain, darstain; clodfori:—*s.* adsain, adlais.

Resource, ri-sö'rs, *s.* adnawdd; adgyfnerth; noddfa; meddyginiaeth; dyfais, dychymmyg; edfryd, edryd.

Respect, ri-spect', *v. a.* golygu; ystyried; parchu, anrhydeddu, edmygu, cymmyreddu; gwneuthur cyfrif o; edrych ar; perthyn i; deiryd:—*s.* golwg, golygiad; ystyriaeth, ystyr; sylw; parch, bri, cymmeriad, cyfrif, edmygedd; perthynas; cyfeiriad; cymmediw.

Respectability, ri-spec-ty-bul'-i-ti, *s.* parchusrwydd, cymmriedd, tefogrydd; edmygedd.

Respectable, ri-spec-tybl, *a.* parchus, cyfrifol; parchadwy, haeddbarch, gwiwbarch; myg; cymmesur.

Respectful, ri-spec-ffwl, *a.* parchus; edmygu, cynmyreddus; gostyngedig.

Respective, ri-spec-tuf, *a.* neillduol, penodol, hysbysol; gwahanredol, gwahanol; priod, priodol; perthynol, perthynasol.

Respiration, res-pu-re'-shyn, *s.* anadliad; adanadliad; anadl, anal, ffun; chwyth; seibiant.

Respire, ri-spei'yr, *v.* anadlu, alanu; chwythu; dyhëu; gorphwys.

Respite, res'-put, *s.* seibiant, hamdden, saib, dysbaid, hoe, gorphwys; oed, oediad, atreg; dienod:—*v. a.* oedi.

Resplendence, ri-splen'-dens, *s.* dysgleirdeb, tywyniad, attywyniad, llewyrchiad, pefredd, ysblander, llethrid, addoedi, gohriro; dienodi.

Resplendent, ri-splen'-dent, *a.* dysglaer, llachar, dysbleiniol, attywynol, llewyrchol, goleufawr, dysgleiniol, ysblenydd, eirian, clærwyth.

Respond, ri-spond', *v. n.* ateb; cyfateb; gwrthateb, gwrtheb:—*s.* atebgan; ateb.

Respondent, ri-spon'-dent, *s.* atebydd; gwrthatebwr, gwrthebydd.

Response, ri-spons', *s.* atebiad; gwrtheb; gwrthateb; ymateb.

Responsibility, ri-spon-su-bul'-i-ti, *s.* atebolrwydd, ateboldeb; cyfrifoldeb.

Responsible, ri-spon'-su-bl, *a.* atebol; ymatebol; atebadwy; galluog; cyfrifol.

Responsive, ri-spon'-suf, *a.* atebedigol; ymatebol; cyfatebol.

Rest, rest, *s.* gorphwys, gorphwysdra, hoe, saib, seibiant; llonyddwch; esmwythder; cwsg, hun; tangnef, heddwch; gweddill, rhelyw:—*v.* gorphwys, gorphwysol, seibio; ymorphismwys; pwyso, ymddibynu; ymddiried; gosod; sefyll; gorwedd; bod; ymfoddloni; trigo; parhau; huno, cysgu; llonyddu.

Restitution, res-ti-tiw'-shyn, *s.* adferiad, edfryd, dadferedigaeth, edrydiad; ad-daliad, digollediad.

Restive, res'-tuf, *a.* rhusog=*Restif*.

Restless, rest'-les, *a.* diorphwys; aflonydd, anesmwyth; digwsg; ansefydlog; ffwdanlyd.

Restlessness, rest'-les-nes, *s.* anorphwys, aflonyddwch; anhunedd; ysgogiad.

Restoration, res-tö-re'-shyn, *s.* adferiad, dadferiad, adferedigaeth=*Restitution*; adnewyddiad; gwelliant; adgyweiriad; adgryfhâd; dadroddiad.

Restorative, ri-stö-re-tuf, *a.* adferol, edfrydol; adgyweiriol; adgryfhaol:—*s.* cyffyr adferol.

Restore, ri-stö'r, *v. a.* adferu, dadferyd, edfryd, edryd, gwrthfer, atroi; adalu, dattalu, adroi; adgyweirio; adosod; adnewyddu; iachäu; gwella; adfywio.

Restrain, ri-stren', *v.* attal, firwyno, rhwystro, lluddias, caethiwo; cyfyngu; toli.

- Restraint, ri-strent', *s.* attal, attaliad, rhwystr, rhwyn, achludd; caethiwed, carchar; cyfyngiad; gwahardd; dalfa; ffrwyn; hwb.
- Restrict, ri-strict', *v. a.* cyfyngu, caethiwo, attal; rhwyuo, rhagrwymo.
- Restriction, ri-strict'-shyn, *s.* cyfyngiad, argaethiad; terfyniad; attaliad; rhwymiad; caethiwed; attalfa; caethder.
- Restrictive, ri-strict'-tuf, *a.* terfynedigol, cyfyngol, dargaethol; dywasgol.
- Restrictive, ri-strun'-jent, *a.* rhwymol, argaeol, bolrwymol, dirglymol:—*s.* rhwymai, rhwymgyffer, dirglymai.
- Result, ri-zylt', *v. n.* deilliaw, tarddu; hanu; dyfod; canlyn; terfynu; codi; adlamu, adneidio:—*s.* deilliad, daill, canlyniad; effaith; ffrwyth; diwedd, dybendod; penderfyniad; tarddiad; adlamiad, adnaid.
- Resume, ri-zien', *v. a.* adgymmeryd, ail ddechreu; cymmeryd yn ol.
- Resumption, ri-zym'-shyn, *s.* adgymmeriad; ail ddechreuad.
- Resumptive, ri-zymp'-tuf, *a.* adgymmeredigol, adgymmerol.
- Resurrection, rez-yr-ec'-shyn, *s.* adgyfodiad, ail gyfodiad; cyfodiad.
- Resuscitate, ri-sys'-i-tet, *v.* dadebru, adfywio, adfywiocâu, bywhau; adgynnyrchu.
- Retal, ri-tel', *v. a.* manwerthu, darnwerthu; ail adrodd:—*s.* manwerth, rhanwerth, manwerthiant.
- Retain, ri-ten', *v. a.* cadw, dal, dala, hurio, cytuno &; rhwymobri.
- Retainable, ri-ten'-ybl, *a.* daliadwy.
- Retake, ri-tec', *v. a.* adgymmeryd.
- Retaliate, ri-tal'-i-et, *v. a.* talu y pwyth, attalu, gwrthlwytho; dial; rhydal.
- Retaliation, ri-tal-i-et'-shyn, *s.* taliad pwyth, ad-daledigaeth; gwrthlwyth.
- Retard, ri-tard', *v. a.* afrwyddo, rhwystro, arluddio, llestair, attal, dal; hwyrhau; oedi, addoedi, gohirio.
- Retardation, ri-tar-de'-shyn, *s.* afrwyddiad, rhwystriad; arludd, llestair; oediad, gohiriad.
- Retch, *reç*, *v. n.* cyfogi, gorchwydu.
- Retention, ri-ten'-shyn, *s.* daliad, attaledigaeth; cof; attalfa.
- Retentive, ri-ten'-tuf, *a.* attaledigol, daliedigol; cynnwysol; gafaelgar; cofgar.
- Reticence, ret'-i-sens, *s.* dystawrwydd; lledgeliad; attaliaeth.
- Reticule, ret'-i-ciwl, *s.* rhwyden, rhwydwaith, tremiadur; melgod y cylla; rhwydgoden.
- Retina, ret'-i-ny, *s.* rhwydlen y llygad, y rhwylen.
- Retinue, ret'-i-niw, *s.* gosgordd, gosgorddu; llu, torf, nifer.
- Retire, ri-tei'-yr, *v.* ymneillduo; cilio, encilio; myned, ymgadw; echain; llochwyta.
- Retirement, ri-tei'-yr-ment, *s.* ciliad, ymgiliad; ymneillduedd; encill, celfa; unigedd.
- Retort, ri-tort', *v.* gwrthdroi, dychwelyd; gwrthateb; gwrthgeisio; gwrthgnoi; gwrthblygu:—*s.* gwrthgis, gwrthsen; dadergyr; gwrthgno; gwrthgam, gwrthdro; gwrthgellwair.
- Retrace, ri-tres', *v. a.* adolrhain, ail olrhainio.
- Retract, ri-tract', *v.* tynu yn ol; dadddywed; adalw; diarddelwi.
- Retraction, ri-trac-te'-shyn, *s.* galwad yn ol; dadweddiad, gwrthganiad; adalwad; diarddelwad.
- Retraction, ri-trac'-shyn, *s.* dad-ddywediad=*Retraction*.
- Retreat, ri-trit', *s.* enciliad, ciliad, gwrthgiliad, gwrthred, attaith, atychwel; encilfa, dirgelfa, diogelfa, argel, llechfa, adfan, cuddigl, lloches; neillduedd; gwrthwanas, gwrthhatteg; ffoad:—*v. n.* encilio, gwrthgilio; dychwelyd; atteithio; gwrthredeg; ffoi; ymneillduo.
- Retrench, ri-trensh', *v.* toli, lleihau, byrhau, cwtogi, talfyru; tocio, yszythru, cynnilo; dattreulio; amgloddio.
- Retrenchment, ri-trensh'-ment, *s.* toliad, lleihad; tocïad, trychiad; cynniliad; clawdd, diffynglawdd, amgaer, amgaerwaith.
- Retribution, ret-ri-biw'-shyn, *s.* ad-daliad, attaledigaeth; tál, taliad; cywerthedd; iawn.
- Re tributary, ri-trub'-iw-tuf, } *a.* attal-
Retributory, ri-trub'-iw-tyr-i, } edigol;
iawnol.
- Retrieve, ri-trif', *v. a.* adferu, dadferyd, edfryd; achub; adennill; adgyweirio; adalw.
- Retriever, ri-tri'-fyr, *s.* adferydd, adfergi.
- Retro, ri'-trö, *prf.* yn ol, ol; gwrthdad.
- Retrograde, ret'-rö-gred, *a.* gwrthfynedigol, olfynedigol, gwrthgerddol, dadymchwellog; anghyfeiriol:—*v. n.* myned

- yn ol; gwrthfyned, gwrthgerdded, dattreiglo.
- Retgression, ret-rö-gresh'-yn, *s.* gwrthfynediad, olyfynediad; dachweliad.
- Retrospect, ret'-rö-spect, *s.* adolwg, gwrtholwg, ail olwg, adolygiad; gwrthwel, adbaith.
- Retrospective, ret-rö-spec'-tuf, *a.* gwrtholygol, gwrthweledig, adolygol, adbeithiol, gwrthedrychol.
- Return, ri-tyrn', *v.* dychwelyd, attroi, ymchwelyd; adwedd, adrefu; troi adrefu; troi adref; ad-dalu; ateb; adrodd, mynegi; edfryd, adferu; anfon; trosglwyddo:—*s.* dychweliad, attychwel; attaith, ymchwelfa; adwedd; gwrthred; ymadred; ad-daliad; taledigaeth; anfoniad; adferiad; ateb; troad; cynnyrch; ennil, budd, elw; cyfrifeb, cyfrif swyddol; hysbyseb.
- Returnable, ri-tyrn'-ybl, *a.* dychweladwy.
- Reunion, ri-iw'-ni-yn, *s.* adundeb; aduniad, adgydiad; cyfarfod, cynnullfa.
- Reunite, ri-iw'-neit', *v.* aduno, adgysylltu; ail ymuno; adgyrfhau; adgymmodi.
- Reveal, ri-fil', *v. a.* dadguddio, egluro, diargelu, amlygu; dangos.
- Revel, ref-el, *v. n.* wtresa, gloddesta, gwledda; cyfeddach; rhonta:—*s.* wtres, sarllach, gloddest.
- Revel, ri-fel', *v. a.* dattynn, tynu yn ol.
- Revelation, ref-i-le'-shyn, *s.* dadguddiad, datguddiad, arddadgudd; amlygiad; y Dadguddiad.
- Revelry, ref-el-ri, *s.* wtresa=*Revel*, *s.*
- Revenge, ri-fenji, *v. a.* dial, ymddial ar; talu y pwyth; dialeddu:—*s.* dial; dialedd; ymddial.
- Revengeful, ri-fenj'-fiwl, *a.* dialgar, ymddialgar.
- Revenue, ref-en-iw, ri-fen'-iw, *s.* cyllid, ardreth, daered; derbyniadau; blwyddred; gwobr, ced.
- Reverberent, ri-fyr'-byr-ent, *a.* adseinol, gwrthseinol; gwrthyrol, dygurol.
- Reverberate, ri-fyr'-byr-et, *v.* adseinio, dadseinio, gwrthseinio, adleisio, arysteinol; gwrthguro, gwrtharo; adlewyrchu.
- Revere, ri-fi'-yr, *v. a.* parchu, anrhydeddu, edmygu; ofni; arswydo.
- Reverence, ref-yr-ens, *s.* parch, anrhydedd, edmyg; urdduniant, bri; ofn; parchedigaeth:—*v. a.* parchu=*Revere*.
- Reverend, ref-yr-end, *a.* parchedig, hybarch, haeddbarch, mygedig; ofnadwy.
- Reverent, ref-yr-ent, } *a.* parch-
Reverential, ref-yr-en'-shyl, } us; edmygol; ufydd.
- Reverie, ref-yr-i, *s.* hepynt, gofreuddwyd; mympwy; dychymmyg; gwel-edigaeth.
- Reverse, ri-fyrs', *v. a.* gwrthdroi, dymchwelyd; gwrthwynebdroi; dirymu; cyfnawid; datroi:—*s.* gwrthdroad, tro; ymchwel; cyfnewidiad; gwrtholiad; gwrthwyneb; cefn; anffawd; trofedd:—*a.* gwrthwyneb, gwrthdröedig.
- Reversible, ri-fyr'-su-bl, *a.* gwrthdroadwy; ymchweladwy; dileadwy.
- Reversion, ri-fyr'-shyn, *s.* gwrthdroad; arymchweliad; olfeddiant, olyniaeth.
- Revert, ri-fyrt', *v.* ymchwelyd, darymchwelyd, gwrthdroi; troi yn ol.
- Revertible, ri-fyr'-tu-bl, *a.* ymchweladwy.
- Review, ri-fiw', *v. a.* adolygu, adchwilio, adsyllu; adystyried; adbrofi; ail ddarllen; adolrhain; adgyweirio:—*s.* adolygiad, arolygiad; ail olwg, adwel; adsylwad, adsyll; adchwilfa, adbrawf; adgyweiriad.
- Reville, ri-feil', *v. a.* difenwi, difrio, cablu, gwaradwyddo, edliw, senu, duo.
- Revisal, ri-fei'-zyl, *s.* adolygiad, ail ddarlleniad=*Review*, *s.*
- Revise, ri-feiz', *v. a.* adolygu=*Review*, *v. a.*:—*s.* adolygiad=*Review*, *s.*; adbroffen, diwygfen.
- Revision, ri-fizh'-yn, *s.* adolygiad=*Review*, *s.*; adholiad; cyfrifiad trigolion.
- Revisit, ri-fuz'-ut, *v. a.* ail ofwyo, adymweled ág; adolygu.
- Revival, ri-fei'-fyl, *s.* adfywiad, adfywhad, ymadfywiad, dadebriad.
- Revive, ri-feif', *v.* adfywio, bywhau, bywiogi, dadebru; adferu; ymadfywio. [wy.]
- Revocable, ref-ö-cybl, *a.* gwrthwalwad.
- Revocation, ref-ö-ce'-shyn, *s.* dadalwad; gwrthwalwedigaeth; dadfarniad; diddymiad; ymchweliad.
- Revoke, ri-föc', *v.* gwrthwalw, adfarnu; dirymu; dilöu; ymwrthod (gyda'r cardiau).
- Revolt, ri-fölt', *v.* gwrthgilio; gwrthryfela, anffyddloni; gwrthdroi; brawychu; sarhau:—*s.* gwrthgiliad; gwrthgynhwrf; cyndynrwydd.

Revolution, ref-ö-liw'-shyn, *s.* amdreigliad, cylchdroad; ymdro, treigl, chwyldro, cylchrawd; chwyldroad; treigledigaeth; cyfnod.

Revolutionary, ref-ö-liw'-shyn-yr-i, *a.* chwyldroadol, adchwylfaol; gwrthryfelgar.

Revolve, ri-fol', *v.* amdroi; amdreiglo, chwyldroi, amrodi; dwys ystyried.

Revolver, ri-fol'-fyr, *s.* attreiglydd, amdreiglor; attreiglwn, gwn amdro.

Revulsion, ri-fyl'-shyn, *s.* dattyniad; gwrthdroad.

Reward, ri-ward', *s.* gwobr, arwobrwy; tal, taledigaeth; cyflog; daffar; cyfarwys:—*v.* *a.* gwobrwyo, gobri; talu.

Rex, recs, *s.* brenin, teyrn, rhi.

Rhapsody, rap'-sö-äi, *s.* amrygan, cler-gan; cymmysgedd; ffregodlith, ffregod; cymmysglith.

Rhetoric, ret'-yr-ic, *s.* areitheg, rheithioeg, rheitheg, ffraethoneg, areithyddiaeth, ffaetheg, aradoriaeth, rhetoreg; hyawdled, arawd.

Rhetorical, ri-tor'-i-cyl, *a.* areithyddol, rheithegol, ffaethebol; hyawdl.

Rhetorician, ret-ö-rish'-yn, *s.* rheithor-ydd, areithegydd; ffaethegydd; areithiwr, aronan, arodwr.

Rheum, rē-ym, *s.* gormwyth; lliflyn; dyferwst; rheonllys.

Rheumatic, riw-mat'-ic, *a.* gormwyth-ig, gormwythol, cymmalystog.

Rheumatism, riw'-mat-uzm, *s.* cryd cymmalau, gewynwst, clefyd y gïau, gewyneg; y gymmalwst.

Rheumy, riw'-mi, *a.* gormwythaid; lliflynog.

Rhinoceros, ri-nos'-i-ros, *s.* rhyncorn, trwyngornog, trwyn-gorn, duryngorn.

Rhombic, rym'-bic, *a.* lleddfetryal, pedryleddf.

Rhubarb, riw'-byrb, *s.* rheonllys, rhiw-bob.

Rhyme, reim, *s.* odl, awdl, cyfodl; cyfodiaeth; cynganedd; rhimyn:—*v.* odli, cyfodli; cynganeddu; mydru, rhigymu.

Rhythm, ruthm, *s.* mydr a chynghanedd; cyhydedd, mydr; cynghanfydr.

Rhythmical, ruth'-mi-cyl, *a.* cynghaneddol, mydrol; odlog, cynghanfesur-ol.

Rib, rub, *s.* asen, eisen; corfas; llain, rhibyn, rheng:—*v.* *a.* eisenu, eisio, gwragenu.

Ribaldry, rub'-yl-dri, *s.* croesanaeth, serthedd, budriaith, crasder.

Riband, } rub'-yn, *s.* ysnoden; ffunen,
 Ribbon, } amrwy; rhiban; rhwymyn.

Rice, reis, *s.* rhisyd, rheis=math ar yd-rawn tramor.

Rich, ric, *a.* cyfoethog, goludog; berthog; cyllidog; anllawdd, gwerthfawr, hardd, gwych; berth; godidog; ffirwythlawn, ffaeth; bras; danteithiol, moethus; costus, dibrin; per-aidd, chweg; hyfryd; rhywiog; hel-aeth, cryf; mawr; da; llawn.

Riches, ric'-uz, *s. pl.* cyfoeth, golud, da, anlloedd, alaf, berthedd.

Richness, ric'-nes, *s.* cyfoethogrwydd; godidogrwydd; moethusrwydd; bras-der; ffirwythlonder; rhywiogrwydd; pereiddrwydd; cryfder.

Rick, ric, *s.* das, taswrn, helm, crewyn; crug; bern. [au, llech.

Rickets, ric'-ets, *s. pl.* llechau, y llech-

Rickety, ric'-et-i, *a.* claf o'r llechau; gwan yn y cymmalau; eiddil, nych-lyd.

Rid, rud, *v. a.* rhyddhau, gwared, goll-wng; gwahanu; dinystrio; llwybro; glanhau:—*p.* a ryddhawyd, rhydd.

Riddance, rud'-yns, *s.* gwared, gwared-igaeth, rhyddhad; gollyngdod; dior-mesiad.

Riddle, rud'-dl, *s.* rhidyll, hesgyn, syfa; dychymmyg, dammeg, dyfal:—*v.* rhi-dyllio; deongli, egluro, dirnad; dam-negu.

Ride, reid, *v.* marchogaeth, echwa; gorwedd, sefyll; nofio; gyru; eist-edd:—*s.* taith ar gefn ceffyl; tro mewn cerbyd; marchogiad; marchogfa, marchogwib.

Ridge, rij, *s.* grwn; trum, cefn, crib; carfan; garth, blaenwl:—*v.* *a.* grynio; trumio, cefnu; crimpio, crychu.

Ridicule, rud'-i-ciwl, *s.* chwerthinwawd, gwawd; gwatwargerdd; chwarddeb; chwerthin; dirmyg:—*v.* *a.* gwatwor, gwawdio, dyfalu, mocio.

Ridiculous, ru-dic'-iw-lyz, *a.* chwerthin-ius, chwarddus; cywilyddus; dirmygus; ffol, digrif, ysmala.

Riding, rei'-ding, *a.* marchogol:—*s.* marchogaeth, marchogiad; marchogfa; traian, trybarth, trydydd parth.

Rife, reiff, *a.* rhugl; cyffredin; llawn; aml.

Rifle, rei'-fl, *v. a.* treisgipio; ysbeilio, anhreithio; rhychu, rhigoli:—*s.* rhychwn, rhychdryll; rhychynwr.

Rifleman, rei'-ff-myn, *s.* rhydynwr, un o wyr y rhychddrylliau.

Rifler, rei'-ffyr, *s.* anrheithiwr, ysbeiliwr.

Rig, rig, *v.* taclu, trwsio, gwigo; anladu, nwyfiannu:—*s.* gwisg; gwil-hersen, hoeden, anlades, putain.

Rigger, rug'-yr, *s.* taclwr, gwisgwr, rig-iwr.

Rigging, rug'-ing, *s.* tacliad, rigiad; tacl, gwisg; taclau, trec, llongraffau.

Right, reit, *a.* iawn, uniawn, cyfiawn; cymhwys, addas, addwyn; cyfreith-lawn; cywir; teg; digamwri; gwir; teilwng; syth; diwyrni; deheu; digyfeiliorn; trefnus:—*ad.* yn iawn; iawn, da; gwir; pur; tra:—*s.* iawn; uniondeb, cyfiawnder; hawl; priodoldeb; def; dyled; braint; awdurdod; rhaith; cyfraith; gwirionedd; barn; deheu, de; teilyngdod:—*v.* unioni, iawnu; dadleu dros.

Right-angled, reit'-ang-gld, *a.* cyfonglog, cyfongl, cywirongl, uniononglog.

Right-angled-triangle, reit'-ang-gld-trei'-ang-gl, *s.* tryfal cywirongl, tryfal cyfonglog.

Righteous, rei'-cyz, *a.* cyfiawn, uniawn; didwyll, cywir, gonest.

Righteousness, rei'-cyz-nes, *s.* cyfiawnder; cywirdeb, unionder.

Rigid, ruj'-ud, *a.* syth, anhyblyg, anystwyth; tyn; llym; manwl; coeth; gerwin.

Rigidity, ru-jud'-i-ti, } *s.* sythder, an-Rigidity, ruj'-ud-nes, } hyblygedd; tyn-der; llymdra; gerwinder; manyldeb, caledwch.

Rigmarole, rug'-my-röl, *s.* ystidwim; plegawther, brygawther, firegod, rigmaröl.

Rigorous, rug'-yr-yz, *a.* llym, tostlym, tost, gerwin, garw; caled, durfing; tyn; afrywiog; manwl; egr.

Rigour, rug'-yr, *s.* llynder, tostlymedd, llymdoster, toster, tyndra; caethder; sythdra.

Rilievo, ri-l'fö, *s.* ymsaf, safiad, saf, ymddyrch, codiad.

Rill, rul, *s.* cornant, afonig, gofer, rhewyn, gofrwd, rhidys, aberig, gwythreden:—*v.* *a.* goferu, rhidysio, goffrydio.

Rim, rum, *s.* myl, min, cwr, cylch, cant, cantel, or, orch, rhimp, rhimyn, byl, gorch, gorwy; ysgafell; gwalc; godre:—*v.* *a.* mylly, rhimio, dargantu, troni.

Rime, reim, *s.* ode=*Rhyme*; llwydrew, barug, arien, glaserw; agen, hollt:—*v.* *n.* llwydrewi, barugo.

Rimple, rum'-pl, *s.* crych, crychni; plyg, tolc:—*v.* *a.* crychu.

Rimy, rei'-mi, *a.* llwydrewog.

Rince, runs, *v.* *a.* golchi; adolchi, dystreulio.

Rind, reind, *s.* pil, tonen, crawen; rhisg; gwisg, cib; plisgyn.

Rindle, run'-dl, *s.* rhewyn, merai, ffosig.

Ring, ring, *s.* cylch; modrwy, byson; rhwy, grain, torch, döl, dolen; trwyll; gwden; cant, cantell; sain, adsain, darstain, cydolsain; seiniaid; caniaid; clych, cyngan:—*v.* modrwyo, bodrwyo, rhwyo, greinio; trwyll; amgylchu; canu; canu clych; seinio; tingcian; diasbedain, darsteinio; ymgylchu, ymddolenu.

Ring-dove, ring'-dyf, *s.* ysguthan gadwynog, colomen gadwynog.

Ringleader, ring'-li-dyr, *s.* blaenor, arweinydd, cornor; penaeth; cylcharweinydd; corn y gynhen.

Ringlet, ring'-let, *s.* crychgudyn, cudyn modrwyog, llofn, llyweth; cylch.

Ringworm, ring'-wyrn, *s.* gwreinyn, tarddwreiddyn; taroden, tarwyden.

Riot, rei'-yt, *s.* terfysg, cythrwll, afreol-aeth; wttres; gloddest; rhysedd; cyfeddach; moloch, brwth, tordd; gorllawenydd:—*v.* *n.* terfysgu, cythryblu; wttresa.

Riotous, rei'-yt-yz, *a.* wttresgar; gloddestgar; afradlawn, gwastraffus; penrhydd; cynhyffgar; brythol.

Rip, rup, *v.* *a.* rhwygo; dadwnio, dat-tod:—*s.* rhwyg, yllt, erthwch; basged bysg.

Ripe, reip, *a.* addfed, ffaeth; dyhewyn; blodwy; parod, perffaieth.

Ripen, rei'-pn, *v.* *a.* addfedu; perffeithio.

Ripeness, reip'-nes, *s.* addfedrwydd; ffaethedd; tyflawnder; hewydd; perffeithrwydd.

Ripple, rup'-pl, *v.* *a.* heislanu, glanhau llin; crychu:—*s.* crych, dyfgrychiad, laer, fraul; heislan, heisyllt, rhipai, trafel, crib llin.

Rise, reiz, *v.* *n.* cyfodi, ymgodi, cwnu, cychwyn, cynyd, ymddyrchu, dwyre, achafael, dyddwyrain; esgyn; tar-ddu; hanu; dechreu; tyfu; chwyddo; cynnyddu:—*s.* codiad, ymgyfodiad, cwniad; dyrechafiad; esgyniad;

- cychwyn, cychwynfa, cychwyniad; dechreu, dechreuad; tarddiad, tarddiant, tarddfa, ffynnon; cynnydd; ysgyn.
- Risibility, ruz-u-bul'-u-ti, s. hychwarddedd; chwertlin-garwch.
- Risible, ruz'-i-bl, a. hychwardd; chwertlinog; digrif, digrifol.
- Rising, rei'-zing, p. a. yn codi; cychwynol:—s. cyfodiad, cwniad; esgynfa; cyfodedigaeth.
- Risk, rusc, s. perygl, enbydrwydd, pryd; antur, hap, damwain, chwaen, darffawd:—v. a. anturio, peryglu; pydio; profi; llyfasu, rhyfygu, cynnyg, dargynnyg. [moeswedd.]
- Rite, reit, s. defod, arfer, cynnefod;
- Ritual, rut'-iw-yl, a. defodol, arddeddfol:—s. defodlyfr; llyfr hen ddefodau crefydd.
- Rival, rei'-fyl, s. cydymgeisiwr, cyderbyniwr, cystadleuwr, ymgystadlydd; cydgarwr; gwrthwynebydd:—a. cydymgeisiol, cyferlyniol, ymgystadleuol:—v. a. cydymgeisio â, ymgystadlu â; gwrthwynebu
- Rivalry, rei'-fyl-ri, s. cydymgais, cyfergais, cystadlueaeth, cyderlyniaeth; cydgarwriaeth.
- Rivel, ruf'-fl, v. a. crychu, crispinio.
- River, rei'-fyr, s. holltwr.
- River, ruf'-yr, s. afon, awon.
- River-horse, ruf'-yr-hors, s. afonfarch, gwyfarch.
- Rivet, ruf'-et, s. rhybed, hoel ddeupen, hoel wrthben:—v. a. rhybedio, gwrth-hoelio, gwrthbenu, hybu; sicrhau.
- Rivulet, ruf'-iw-let, s. afonig, cornant, nentig, aberig, rhidys, gofer, ffrwd.
- Röach, rög, s. y torgoch, rhuffel.
- Road, röd, s. ffordd; llwybr; heol; hynt; angorfa, gorweddffa llongau.
- Roadway, röd'-we, s. ffordd fawr, prifordd.
- Roam, röm, v. crwydro, gwibio, tramwy, rhodienna, treiglo, darymdeithio:—s. crwydr, tramp, gwibdaith, ymred, tro.
- Roan, rön, a. broc; llwyd; cymnysgliw; brogla; brych; gwineulwyd.
- Roan-tree, rön'-tri, s. cerddinen, crafolen, cyrafolen, pren cyrawol.
- Roar, röyr, v. n. rhuo; drygleisio, oernadu, crochlefain, buguned, germain; terfysgu:—s. rhu, rhuad, breferiad; crochlef, garm, bonllef, bloedd.
- Roast, röst, v. a. rhostio; pobi; crasu; gwawdio:—s. rhost:—a. rhostiedig.
- Rob, rob, v. a. ysbeilio, anrheithio; lladrata; treisio; amddifadu.
- Robber, rob'-yr, s. ysbeiliwr, lleidr.
- Robbery, rob'-yr-i, s. ysbeiliad; ysbaill, anrhaith; trais; lladrad.
- Robe, rök, s. gwisg, ysgin, ffaling, mantell; cwnsalt; dilledyn; gwn; hug, twyg; addurnwisg, urddwisg; pilysen:—v. a. gwisgo; ysgino; dilladu.
- Robin, rob'-un, s. bronrhuddyn=*Red-breast*.
- Robust, rök'-byst', a. cryf, pybyr, cydneth, grymus, cadarn, erddryn, agwrdd, cadr, egniol, ffyrf.
- Robustness, rök'-byst'-nes, s. cryfder, pybyrwch.
- Rock, roc, s, craig, clegr, clogwrn; clogwyn; cogail:—v. siglo, rhocian; ymsiglo.
- Rocket, roc'-et, s. esgynbel, esruthren; tanbelen; berwy, berw, berwr.
- Rockiness, roc'-i-nes, s. creigiogrwydd.
- Rocksalt, roc'-solt, s. ceighalen, halen y graig.
- Rocky, roc'-i, a. creigiog; clogyrnog, clogwynog, clegrog, clegyrrog; creigiol; caregog, meinin; ysgyryd; called.
- Rod, rod, s. gwialen, llath, ialen, gwatoden; erwydden; tudlath, dilerbren.
- Rode, röd, p. t. (*Ride*) marchogedig.
- Roe, rö, s. iyrches, ewig; grawn pysgod; gronell.
- Roebuck, rök'-byc, s. iwrch, cariwch, iyrchw, eilon.
- Rogue, rög, s. dyhiryn, dyffeithwr; crwydryn; hocoedwr, twyllwr; anfadyn, rhempyn, crogyn; chwiwgi; lleidr:—v. n. crwydro, gwibio; hocoedu.
- Roguary, rök'-gyr-i, s. dyhirwch, anonestrwydd; hocoedwaith; twyll; rhempusrwydd; cellweidro.
- Roguish, rök'-gish, a. dyhir, dyhirog, twyllgar, anfadus, castiog; cellweigar; crwydradd; drygionus.
- Roll, röl, s. rhol; plyglyfr, claing, cyfrol; coflyfr, cofres, cofrestr; rhestr; rholyn, trolyn; corn; torch; cyforbren; troell; ysgrif; hanes, brud; treigl, traill; rholiad:—v. rholio; plygu; cleingio; troliau, treiglo, dyrwyn; cychio; amlenu; torchi; corni, rhwymio; rholbrenu; ymrolio; yndrybaeddu.
- Roller, rök'-lyr, s. rholyn, trolyn, rholbren, rholfaes; rhwymyn; treiglydd; trwl; rholwaneg.

Rolling, rō'-ling, *a.* tónog; treigledigol; —*s.* treigliad, treilliad, rholiad.
 Rolling-pin, rō'-ling-pun, *s.* rholbren.
 Roman, rō'-myn, *a.* Rhufeinig, Rhufeinaidd, Rhufeiniol; pabaidd, pabyddol.
 Romance, rō-mans', *s.* rhamant, rhamwnt; ffughanes, ffuchwedl, chwedl; geudeb, celwydd; Rhamantaeg, Rhamanteg, Rhufeinaeg: —*v. n.* rhamanta; ffugio.
 Romancer, rō-man'-syr, *s.* rhamantwr; ffughanesydd, ffugebwr; chwedlonydd; celwyddwr. [iaeth.
 Romanism, rō'-myn-uzm, *s.* Pabydd-Romanist, rō'-myn-ust, *s.* pabydd, Rhufeinydd.
 Romanize, rō'-myn-eiz, *v.* Rhufeineiddio; Lladineiddio; pabeiddio.
 Romantic, rō-man'-tic, *a.* rhamantol; mawrwyllt; gwyllt; tremwyllt; aruthrol; dychymmygol, mympwyol; nwythig; od, anghyffredin; ffugiol, gau; disail; didrefn.
 Romish, rō'-mish, *a.* Rhufeinaidd; pabyddol.
 Romp, romp, *v. n.* dringo; neidio, llemain, crychneidio; prangcio, rhonta, rhampio: —*s.* naid, llam, rhont, rhonten, gwilhersen, hoeden, hobi; Cati fachgen; dringres; llechwedd.
 Rondeau, ron'-dō, *s.* cylchgan, tōn fywiog.
 Rood, rwd, *s.* pedwaran erw, chwarthor erw, pedwaran o dir, rhwd; crog, croes, crwys.
 Roof, rweff, *s.* nen, pen, penty, cronglwyd, cromglwyd, clwyd, trun; to; mwd; tafod: —*v. a.* nenu, clwydo, mydu; tro, gorthoi; cwasgodi; tyo.
 Rook, rwc, *s.* ydfran, brân lligwen; twyllwr; iselwr y wyddbwyll: —*v.* hocoedu, twyllo, dwyn.
 Rookery, rw'-cyr-i, *s.* nytha ydfrain, llwyn yr ydfrain; trythyllfa.
 Room, rwm, *s.* lle; cyfwng; eangle; ystafell, rhandy, cell, llogawd; cyfle; achlysur: —*v. n.* llettya.
 Roomfull, rwm'-ffwl, *a.* ystafelllog: —*s.* ystafelliad, llonaidd ystafell.
 Roominess, rw'-mi-nes, *s.* helaethrwydd, eangrwydd, lleogrwydd.
 Roomy, rw'-mi, *a.* helaeth, eang, lleog.
 Roost, rwst, *s.* esgynbren, clwyd ieir, clwyd: —*v. n.* ymglywdo, clwydo; cysgu.
 Root, rwt, *s.* gwreiddyn; bon; sail, sylfaen; gwaelod; dechreu; ach;

sawdd; gwreiddair; —*v.* gwreiddio; ymwreiddio; greddfu; turio; dadwreiddio, diwreiddio.
 Rooted, rw'-ted, *p. p.* gwreiddiedig; gwreiddiog; greddfol; dwfn; dwys.
 Rope, rōp, *s.* rhaff, rheffyn, cord, corden, rhesog; llyfa: —*v. n.* gludiogi; edafeddu, llinyn; rhaffu.
 Rope-maker, rōp'-me-cyr, *s.* rhaffwr; rheffynwr.
 Ropy, rō'-pi, *a.* gludiog, llinynog, edafeddog, gwydn, glynol; tew-wydn.
 Rosary, rō'-zyr-i, *s.* rhosbleth, pendel; gleinres, rhes paderau.
 Rose, rōz, *s.* rhosyn, breila, breilw; y rhos; rhosglwm: —*p. t.* (*Rise*) cyfod-edig.
 Rosebush, rōz'-bwsh, *s.* rhoslwyn, rhosberth; rhoswydden.
 Rosemary, rōz'-me-ri, *s.* rhos Mair, rhos Mari, rhosmari, ysbwynwydd.
 Rose-tree, rōz'-tri, *s.* rhoswydden, rhosbren.
 Rosette, rō-zet', *s.* rhosaddurn, rhosan; rhosliw, liw coch.
 Rose-wood, rōz'-wd, *s.* rhoswydd, rhosgoed.
 Rosin, rō'-zun, *s.* ystor=*Resin*: —*v. a.* ystori.
 Rostrum, rōs'-trym, *s.* gylfin, gylfant, pig; gwp; durynd llong; esgynlawr; areithfa; miswrn cam; pibell y wag-eil.
 Rosy, rō'-zi, *a.* rhosaidd, rhosynaidd; rhosliw; rhosnog, breiliog gwridog; blodeuog; coch.
 Rot, rot, *v.* pydru, braenu, madru, mallu, llygru: —*s.* pydredd, madredd; pwd; maldod.
 Rotary, rō'-tyr-i, *a.* troawl, cylchol, rhodawl, damredol; coreddus.
 Rotate, rō-tet', *v. n.* troi: —*a.* cylchdröedig, chwyldrowal.
 Rotation, rō-tē'-shyn, *s.* troâd, chwyldroad, compawd; tro, cylchdro, chwyll; oliad.
 Rote, rōt, *s.* erestyn, perwg=*Rurdygurdy*; cylchred; rhygom; tafoddefrydd: —*v.* dysgu ar gof; rhygomio; oliannu.
 Rotten, rot'-tn, *a.* pwdr, braenllyd, mall, hadl; llygredig, madreddog; afiachus; crin; drewedig.
 Rotundity, rō-tyn'-di-ti, *s.* crynder, praffder.
 Rouge, rwzh, *a.* coch: —*s.* coch, paent coch, cochliw, gruddliw, paent gwyn-eb.

ö, ilo; n, dull; w, swm; w, pwn; y, yr; ç, fel tsh; j, John; sh, fel a yn eisieu; z, zel.

- Rough, ryff, *a.* garw, gerwin; anwastad, clogyrnog; bras; aflyfn, anllathraidd; tönog, tymmestlog; sarug, afrywiog; hyll; hagr; crych; cryg; ysgehhrog; blewog; sur; chwewr; chwefr:—*s.* garw, gerwinder.
- Roughcast, ryff-cast, *v. a.* braslunio, bras ddarlunio, brasgaenu, garw blastro, brasgymrydu:—*s.* braslun; brasgaen, brasgrawen, garw gresten.
- Roughen, ryffin, *v.* garwhau; anwastat-âu; gerwino; graenu.
- Roughness, ryff-nes, *s.* garwedd, gerwinder; afrywiogrwydd; anwastad-rydd; aflyfnder; crychedd; crygni; sarugrwydd; crasder; annilynrwydd.
- Round, rownd, *a.* crwn, cylchgrwn; cyrfol; cylchaid; angant; turn; teg, llyfn; cyflawn, cyfan; llawn; bywiog; buan, heinyf; hyf; parod; rhydd; mawr; didwyll; rhugl; llithrig; da:—*s.* cylch, cant; tro, cylchdro, treigl; cylchdaith; cwmp, trwn, twrn; cibli; cyfeddach; ffon ysgol:—*ad.* oddi amgylch, o ddeutu, o bob tu; yn grwn:—*prp.* o amgylch, am, o ddeutu, yng nghylch, o bentu; cylch:—*v.* crynhau; amgylchynu, amgrynu, cylchu; talgrynu; ymgrynhau; ymdorchi, ymddyrrwyn.
- Round-about, rownd'-y-bowt, *a.* o amgylch, amgylch ogyloch, o gwmpas; cylchynol, cwmpasog; helaeth; aightryno:—*s.* amgob; amdreoll.
- Roundhand, rownd'-hand, *s.* llaw gron, ysgriflaw gron. [pengryniad.
- Roundhead, rownd'-hed, *s.* pengrwn, Roundhouse, rownd'-hows, *s.* cryndy.
- Roundish, rown'-dish, *a.* crynaidd, lledrynog, pelaidd.
- Roundness, rownd'-nes, *s.* crynder; comer; llawnder; tegwch; lyfdra.
- Rout, rowt, *s.* rhawter, rhawd; terfysgblaidd; malldorf; cnud; cydrawd; gorchfygiad, dymchweliad; annrhefn; ffiedigaeth; taf; methl:—*v. a.* gyru ar ffo; gorchfygu; tarfu, gorthrechu; turio. [taith.
- Route, rut, *s.* ffordd, llwybr; hynt;
- Routine, rw-tin', *s.* arfer, cylch; trefn defod ac arfer; arfergylch.
- Rove, rōf, *v.* crwydro, gwibio, treiglo:—*s.* rholen laesdro.
- Rover, rō'-fyr, *s.* crwydrwr, gwibiad.
- Row, rō, *s.* rhes, rhestr, rhenge; rhibyn, carfan, rhill; gwanaf; llanerch:—*v.* rhwyfo; rhodoli.
- Row, row, *s.* terfysg, cythrwfl, brwth.
- Rowell, row'-el, *s.* troell ysbardyn; ceingoraeth, ffrwyndorch; lleinrol:—*v.* ceingoraethu; tori llifweli.
- Royal, roi'-yl, *a.* breninol, rhiol, rhial, teyrnol; mawrwyeh; arderchog:—*s.* papur breninol, papyr mawr; teyrnosgl; cyfleg bychan.
- Royals, roi'-ylz, *s. pl.* y teyrnoliaid, y milwyr breninol. [teyrnolwr.
- Royalist, roi'-yl-ust, *s.* breninoliad.
- Royalty, roi'-yl-ti, *s.* brenindod, teyrnoldeb, breninfraint; rhialtwch; maenor freninol.
- Rub, ryb, *v.* rhwbio, rhuglo, rhathu; cosi; crafu; sychu; ymrwbio:—*s.* rhwb, rhath, rhugl; rhwystr, lludd; rhwbiad, rhwtiad.
- Rubber, ryb'-yr, *s.* rhwbiwr; rhugliedd; rhathydd; rhathell; hogalen.
- Rubbish, ryb'-ish, *s.* ysbwrial, maturion; briwion, ysgarthion, sothach, sorod; adfeilion. [ceryg geirwon.
- Rubble, ryb'-bl, *s.* cerygos, mân geryg.
- Rubric, rw'-bric, *s.* rhuddell; cyfeireb; enw:—*v. a.* chuddellu; cochliwio:—*a.* rhuddellig, coch, rhuddgoch.
- Ruby, rw'-bi, *s.* rhuddem, rhudden; cochni, cochliw; crugdardd, llynoryn:—*a.* rhuddemog, coch, ffon:—*v. a.* cochi, rhuddo.
- Rudder, ryd'-yr, *s.* llyw, llyw llong.
- Ruddiness, ryd'-i-nes, *s.* rhuddni; gwridgochni; rhošliw.
- Ruddy, ryd'-i, *a.* rhudd, rhuddgoch, ffon, coch; lledgoch; gwridgoch; gwridog.
- Rude, rud, *a.* garw, gerwin; anfoesog, afednais; trwsgl, trwstan; delffaid, taig, gwerinaidd; anghelydd; diaddurn; anwybodus; anniwylledig, gwyllt; anwar; ffyrnig; terfysgus; bras; tymmestlog.
- Rudeness, rud'-nes, *s.* garwedd; anfoesgrwydd; trysgledd; gwlladeiddrwydd.
- Rudiment, ru'-di-ment, *s.* egwyddor, gwyddor, elfen, cynsail, sail, gwyddorig, seiliad.
- Rue, ru', *v. a.* galaru, gofidio; edifaru; ymfidio am:—*s.* gorddawn, torwenwyn, llysiaw yr echrshaint, rhud, rhutain, ryw.
- Ruff, ryff, *s.* crychwisg mwnwgl; crych, dillwisg, crychiaden, crychdorch; crychbysg; yr ymladdgar; y golomen grech; baleher; yr oruch-en, y garden fuddugol:—*v. a.* crychu; annhrefnu, aflonyddu.

- Ruffian, ryff'-iyn, *s.* cyffafanwr, murn-iwr, llofrudd llog, lleiddiad; anfad-yn, drygddyn, dyhiryn, mab y fall; ysbeiliwr; bwystfilddyn:—*a.* llofruddiog, murniol; milain, creulawn, anwar.
- Ruffle, ryffl, *v.* crychu, dillio; aflon-yddu, annhrefnu, cythruddo; garw-hau; anwastatáu: crychaddurno; ymysgwyd:—*s.* crychlain, eirionen, sidergrych, addurngrych; aflonydd-wch, cynhwrf; crychsain.
- Rug, ryg, *s.* torsed, huling, rhywchen, brycan, cadwy, ci byrfwch.
- Rugged, ryg'-ed, *a.* garw, gerwin, clog-yrnog, clogwynog, ysgyryd, anwastad, afrywiog, sarug, crych; terfysglyd, dadyrddus, angerddol, ffyrnig, hyll, cedenog, blewog, pigog.
- Ruin, rw'-un, *s.* dinystr, dystryw, pall, methiant; adfail; murddyn; drwg; niwed, adwyth; gwenwyn; coll; aballedigaeth; cwmp; rhewin:—*v.* dinystrio, andwyo, dyfetha; anafu; difwyno; tori; colli; diffeithio; ad-feilio; todi; syrthio.
- Ruinaton, rw-un-*e'*-shyn, *s.* dinystriad, dyfethiad, andwyad; dinystr.
- Ruinous, rw'-un-yz, *a.* adfeiliog, adfeiliedig; ammarus; andwyol; mur-ddynog.
- Rule, rwl, *s.* rheol, rheolaeth, llywodr-aeth; rhaith; gorddawd; rheithiad-ur; mesur; llinellor, lliniawdr; llath:—*v.* rheoli; llywodraethu, ardwyo, meistrol, trin, rheithiadu; pender-fynu; llinella, lliniodri.
- Ruler, rw'-lyr, *s.* rheolwr, muner; teyrn, penaeth; golygwr, goruchwyl-iwr; llinellor.
- Ruin, rym, *s.* sugrwy, sugrwirod; hynod-yn:—*a.* od, ysmala, hynod.
- Rumble, rym'-bl, *s.* gwaseisteddle:—*v.* *n.* godyrddu, trystio, grwytho, ym-gynhyrfu.
- Ruminant, rw'-mu-net, *v.* enoi cil, ad-gnoi, cilgnói; ail gnoi; myfyrio, ad-feddwl:—*a.* cendyllog, amrygellog.
- Rumination, rw-mu-ne'-shyn, *s.* enoad cil, adgnoad, cilgnoad, ymadgno; niyfyrdod, ystryiaeth.
- Rummage, rym'-ej, *s.* trychwiliad:—*v.* trychwilio, chwala a chwilio; chwiliach. [swn, hanes.
- Rumour, rw'-myr, *s.* son, gair, chwedl.
- Rump, rymp, *s.* cloren, conell, gwar y gyffon; cwt, cynffon, bontin; cwm-an.
- Rumple, rym'-pl, *v. a.* crychu, crybychu, ymgrebachu, sybwio, tolcio:—*s.* crychni, plygiad, tolc.
- Run, ryn, *v.* rhedeg, llifo, llifeirio; myned, gyru, ffoi, saethu, toddi:—*s.* rhedfa, gyrfa; ystod, rhawd; hwyl; ffoad; ffordd; gwasg.
- Runaway, ryn'-a-we, *s.* ffoadur, cilgi, ciliadur, crwydryn, crwydriad, gwibiad.
- Running, ryn'-ing, *a.* rhedegog, rhead-ol; olynol; llifol, ffrydiol, crawnllyd:—*s.* rhediad, rheawd, gyrfa, llifiad, ffrydiad, dyferiad.
- Runt, rynt, *s.* corfflyn, coryn.
- Rupture, ryf'-cyr, *s.* rhwyg, toriad, god-dor, breg; tor llengig, torgest, bolys-tyn, bolwst; anghydfod:—*v.* tori, rhwygo, bregu.
- Rural, rw'-ryl, *a.* gwladaidd, gwledig, maesol, gwladog.
- Ruse, rwz, *s.* ystryw, cyfrwystra, dich-ell, cast.
- Rush, rysh, *s.* brwynen, pabwyren; rhuthriad, ymruthr:—*v. n.* rhuthro, ymwithio, rhyseddu, rhagruthro, trystio.
- Rushy, rysh'-i, *a.* brwynog, pabwyr-og.
- Rusk, rusc, *s.* bara caled, bara deu-gras.
- Rust, ryst, *s.* rhwd, rhydni:—*v.* rhydu.
- Rustic, rys'-tic, *a.* gwladaidd, gwledig, gwladog, adlawaid, gwerinol, taog, gwrengaid, diddyss, anwybodus, af-lednais, trwsg, diaddurn, syml, anfon-eddigaid:—*s.* un o'r wlad; taog, cabrotyn, gwrengwan, gwlaideiddyn, gwerinwr, bugeilias.
- Rusticate, rys'-ti-cet, *v.* gwledigo, gwlad-eiddio, gwladogi.
- Rustle, rys'-sl, *v. n.* ysgwrlwgach, chwithrwd, siffrwd, grigwd, clecian.
- Rusty, rys'-ti, *a.* rhydyd, llwyd, sar-ug.
- Rut, ryt, *s.* hyddfref, rhidiad hyddod; ol olwyn, ol men, rhyden; clais, rhi-gol:—*v.* rhydio, cydio; brefu, rhi-goli.
- Ruth, rwth, *s.* tosturi, trueni.
- Ruthless, rwth'-les, *a.* didosturi, di-drugaredd, creulawn, milain, ciaidd, trwch.
- Ruttish, ryt'-ish, *a.* anllad, trythyll, nwyfus, chwantus, cnawdwyllt.
- Rye, rei, *s.* rhyg.
- Rye-grass, rei'-gras, *s.* rhygwellt, efr parhâus.

S.

SAD

SAIN

S, es, s. es=enw y bedwaredd lythren ar bymtheg (y bymthegfed gydsain) o'r egwyddor : fel talfyriad, saif S am *Socius*=cymmrawd, cydymaith; am *Societus*=cymdeithas; am *Solidus*=swllt; am *South*=Deheu. [inoedd. Sabaoth, sa-be'-yth, s. pl. lluoedd, bydd-Sabbath, sab'-ath, s. sabbath, sabbath:—seibiaeth, gorphwysfa, gorphwysdra, seibiant. Sabbatical, sab-bat'-i-cyl, a. sabbathol; seibiol, gorphwysol. Sabine, sab'-un, s. eithinfiyw. Sable, se'-bl, s. bele; croen a blew y bele; pŵn y bele:—a. du; beleliw, o liw y bele; cib-ddu, tywyll. Sabre, se'-byr, s. glaif, crymgledd, crymfidog, ysgien, ffoswn, anglas; cleddyf, cleddeu:—v. a. gleifio, ffos-ynu; llad & chrymgledd. [ol; melus. Saccharine, sac'-y-run, a. sugraidd, sugr-Sacerdotal, sa-sar-dö'-tyl, a. offeiriadol. Sack, sac, s. sach, ffetan; sachaid; gwin seg; anrheithiad, difrod; anrhaith:—v. a. sachu, sacheidio; anrheithio, diffeithio; ysbeilio. Sackcloth, sac'-cloth, s. sachlian, sachlen; sachwisg. Sackful, sac'-fŵl, s. sachaid, ffetanaid. Sacrament, sac'-ra-ment, s. sacrament, sacrafen; y cymmun, y cymmundeib. Sacramental, sac-ra-nen'-tal, a. sacrafol, sacrafenol; cymmunol. Sacred, se'-cred, a. santaidd, sangetaidd, cyssegredig, glân, glwys, pur. Sacredness, se'-cred-nes, s. cyssegredd, santeiddrwydd, edmygedd. Sacrifice, sac'-ri-ffeiç, s. aberth; offrwm; arllad. [rymu. Sacrifice, sac'-ri-ffeiç', v. aberthu, off-Sacrificial, sac-ri-ffeiç'-al, a. aberthol; offrwmol. Sacrilege, sac'-ri-lej, s. cyssegrysbail, cyssegrladrad, cysseggranrhaith. Sacrilegious, sac-ri-lj'-jyz, a. cyssegrysbailiol; cyssegrladradaid. Sad, sad, a. trist, prudd, galarus, dybryd; wynebdrist; gresynol, truen-

us; tost, blin; trwm; sal; tlawd; gerwin; cymmylog; difrif; tywyll, du; sad. [trymhau; sarugo. Sadden, sad'-dn, v. tristau, pruddhau; Saddle, sad'-dl. s. cyfrwy, gobell, ysgobell, sadell, dibr, cyfystrawd:—v. a. cyfrwyo, gabellu; llwytho, pynio. Saddler, sad'-ler, s. cyfrwywr, gobellydd, sadellwr. Sadness, sad'-nes, s. tristwch, pruddder, trymder, afar; difrifoldeb. Safe, seff, a. diogel; diberygl; sicr; diangol; iach; ymwardol; da:—s. crogell; diogelfa. Safe conduct, seff con'-dyct, s. teithnawdd, ymdeithnawdd, nawdd gyhoedd; nodedd brenin; nodedd gwlad; teithgynnwys; canymdoad; noddlu. Safeguard, seff'-gard, s. amddiffynfa; diogelwch, annawdd; canymdo=safe conduct; ambais, amdrws:—v. a. amddiffyn, diogelu, canymdoi, gwar-chadw. Safety, seff'-ti, s. diogelwch; diangolrwydd; diasgenrwydd; cadwraeth; diogelfa. Saffron, saff'-ron, s. saffrwm, saffrwn, saffr, saffarn:—a. saffrynog; melyn; v. a. saffrymu; goreuro. Sagacious, sa-ge'-shyz, a. call, craffus, synwryol, doethgar, trywyddus, ffroenllym. Sagacity, sa-gas'-u-ti, s. callder, craffder, doethder; ffroenlymedd; athreiddiad; amgyffred. Sage, sej, s. ceidwad, gwerddonell, saets, saeds; doethwr, doeth, gwyyddon:—a. call, doeth, synwryol, pwylllog. Sago, se'-gö, s. sego, sago=math ar sylwedd sych blawdiog tramor; cyffaieth meithrinol a wneir o sego. Said, sed, p. p. (say). dywededig. Sail, sel, s. hwy; llong; llongau:—v. hwylio, morio, mordwyo. Sailor, se-lor, s. morwr, llongwr, hwyliedydd; llong, llestr. Saint, sent, s. sant, sangct, glain:—v. seintio.

Sainted, *sen'-ted*, *a.* seintiedig; sant-aidd, cysegredig; duwiol, gleiniol.
 Sake, *sec*, *s.* mwyn; achos, ethryb, achlysur; cyfrif.
 Sal, *sal*, *s.* hal, halan, halen. [lysiâu.
 Salad, *sal'-yd*, *s.* bwydlys, addail, bwyd-Salamander, *sal-y-man'-dyr*, *s.* Salamander—math ar bryf tebyg i'r geneu-goeg; tanfil, tanbryf (dychymmygol); procyr coch.
 Sal-ammoniac, *sal-am-mö'-ni-ac*, *s.* hal ammonia.
 Salary, *sal'-ar-i*, *s.* cyflog, tál, hur, gobr, gwasobr, daffar.
 Sale, *sel*, *s.* gwerthiad, arwerthiant; gwerth; basged fer helyg:—*a.* gwerthiedig, pryn.
 Saleable, *se'-labl*, *a.* gwerthadwy, hywerth.
 Salesman, *sel'-man*, *s.* gwerthwr.
 Salient, *se'-li-ent*, *a.* neidiol, ysbongiol, dychlamol; gorysgwyddol, tyddfol, ysgyrnol, prwysol.
 Saline, *sa-lein'*, } *a.* heliaidd, hallt,
 Salinous, *sa-lei'-nyz*, } halenog; hallt-aidd, gohallt.
 Saliva, *sa-lei'-fa*, *s.* haliw, aliw, poer, glafoer.
 Salivate, *sal-i'-fet*, *v. a.* haliwo, aliwo; poerllydu, poeriannu, eneinio.
 Salivation, *sal-i-fe'-shyn*, *s.* haliwiad, aliwiad, poeriant; poerlif; einfa.
 Sallow, *sal'-ö*, *s.* helygen, mer-helygen:—*a.* helygliw; melynlas, melynliw, llywydfelyn; llebliw; gwelw; claf-aidd; afiach.
 Sally, *sal'-i*, *s.* rhuthr, cyrch, rhuthrgyrch; gwib, crwydr; ergyd; hedfa; prange; gorysgwydd, ofwrn:—*v. n.* rhuthro, cyrchu.
 Salmon, *sam'-on*, *s.* eog, gleisiad; maran, penllwyd, gaffaw, adfwich, gwyniad y gog, brithyll y môr, brithyll du, camog.
 Saloon, *sa-lun'*, *s.* gorneuadd, uchel neuadd.
 Salt, *solt*, *s.* halen, halan, hal; halltrwydd; heli; blas:—*a.* hallt; anllad, trythyll:—*v. a.* halltu, halenu; helio.
 Salt-box, *solt'-bocs*, *s.* crwth halen, cist halen.
 Salt-celler, *solt'-sel-ar*, *s.* halenai.
 Salter, *solt'-tar*, *s.* halltrwr, halltiedydd; halonydd, gwerthwr halen.
 Saltish, *solt'-tish*, *a.* halltaidd, halenaidd.
 Saltpetre, *solt'-pé'-tar*, *s.* blawr, creig-hal, creighalen, halen y graig, sol-piter.

Salts, *solts*, *s. pl.* halion, haloedd, blawr, blorion, cartheion, cartholion, solts.
 Salubrious, *sa-liw'-bri-yz*, *a.* iachus, iach.
 Salubritary, *sa-liw'-bru-ti*, *s.* iachusrwydd.
 Salutary, *sal'-iw-tar-i*, *a.* iachus, iachwyol.
 Salutation, *sal-iw-te'-shyn*, *s.* cyfarchiad, anerchiad, cyfarch.
 Salute, *sa-liwt'*, *v. a.* cyfarch, anerch; cusanu, boddio:—*s.* cyfarchiad, anerch; cusan. [edadwy.
 Salvable, *sal'-fybl*, *a.* achubadwy, gwar.
 Salvage, *sal'-fej*, *s.* achubdal, achublog, tál, ynwared, gwobr ymwared.
 Salvation, *sal-fe'-shyn*, *s.* iachawdwr-iaeth, iechydwr-iaeth, iechineb, achub-iaeth, gwaredigaeth, ymwared.
 Salve, *saf*, *s.* eli, enaint paelid; help; meddyginiaeth, iachád:—*v. a.* elio; iacháu, meddyginiaethu; cynhorth.
 Salver, *sal'-fyr*, *s.* heilyr, heiliadur, heilydd, dysgl, heilyr troeddiog.
 Salvo, *sal'-fö*, *s.* esgus, cysgod; lloches, diangfa; eithriad, gocheliad; argeliad.
 Same, *sem*, *a.* un, yr un, unrhyw; hwnw; hōno; hyny; hwn; hon; hyn.
 Sameness, *sem'-nes*, *s.* unrhywdeb, hunaniaeth, under; cyfatebiaeth, tebygrwydd.
 Sample, *sam'-pl*, *s.* cynllun, egluryn, golygwel, cynnyrch, dangoseb, engraff, anghraifft, siampl:—*v. a.* engraffu, enghreifftioli.
 Sampler, *sam'-plyr*, *s.* cynllun, cyn-ddelw, golygwel, cynllunwaith, nodwyddwaith, siamplar; egwyddorlen; dullest.
 Sanitive, *san'-i-tuf*, *a.* iachaol.
 Sanctification, *sangc-tuff-i-ce'-shyn*, *s.* santeiddiad, sangteiddiad, santeiddhád; cysegriad; glwysiad.
 Sanctify, *sangc'-tu-ffe-i*, *v. a.* santeiddio; cysegro; cyferthu, glwysoli; puro, glanhau.
 Sanctimonious, *sangc-tu-mö'-ni-yz*, *a.* santweddog, glwysweddog; seintiol; crefyddol.
 Sanction, *sangc'-shyn*, *s.* cadarnhád, awdurdod; nawdd, cefnogaeth; ar-nodiad; caniatád:—*v. a.* cadarnhau; awdurdodi; noddi.
 Sanctity, *sangc'-tu-ti*, *s.* santeiddrwydd, seintiolaeth; gleindid, purdeb; daioni; cysegredd; sant.
 Sanctuary, *sangc'-cw-ar-i*, *s.* cysegro, seintwâr, santeiddfa, glwysfa; noddfa.

Sanctum sanctorum, sangc'-tym sange-tŏ'-rym, *s.* y cyssegr santeiddiolaf; y santiaidd santeiddiolaf, y gafell santeiddiolaf.

Sand, sand, *s.* tywod; traeth; tywodfa:—*v.* *a.* tywodi.

Sandal, san'-dal, *s.* carnialwch, llopan, gwenfas, sandal.

Sandbank, sand'-bancg, *s.* traethell, tywoden.

Sandish, san'-dish, *a.* tywodaidd.

Sandstone, sand'-stŏn, *s.* tywodfaen.

Sandy, san'-di, *a.* tywodog, tywodlyd; tywodliw; melyn-goch, goleu-goch.

Sane, *sen*, *a.* iach, holliaich; iawn bwyll, diledfryd; diasgen, dianaf.

Sang, *p. t.* (*sing*) canedig.

Sanguinary, sang'-gwun-nyr-i, *a.* gwaedlyd; creulyd, creulawn; llofruddiog: *s.* gwaedlys.

Sanguine, sang'-gwun, *a.* gwaedliw, gwaedrudd, coch; gwridog; gwaedog: gwresog; gwaedwyllt; bywiog, gwyrenig, llon; hyderus; dugoch:—*v.* *a.* gwaedlydio, gwaedruddo.

Sanguineness, sang'-gwun-es, } *s.* cochni;
Sanguinity, sang'-gwun'-i-ti, } gwridgochni; gwaedogrwydd; gwresogrwydd; bywiogrwydd; hyder.

Sanhedrim, san-hĕ'-drum, *s.* sanhedrim, prifys yr Iuddewon.

Sanity, san'-i-ti, *s.* iechyd; iawn bwyll, pwyll, diledfrydedd; ansalwedd.

Sank, sangc, *p. t.* (*sink*) suddedig, soddedig.

Sap, sap, *s.* nodd, sudd, sug, rhwyth; gwynning pren; tangloddiaid:—*v.* tangloddio, diseilio; dymchwelyd.

Sapient, sĕ'-pi-ent, *a.* doeth, call, synwryol, pwyllog, ffur.

Sapless, sap'-les, *a.* dinodd, disug; sych; hen.

Sapling, sap'-ling, *s.* glaswydden, glasbren, marchwialen, irwydden.

Saponaceous, sap-ŏ'-nĕ'-shyz, *a.* sebonaidd, sebonlyd.

Saponify, sa-pon'-i-ffeï, *v.* *a.* sebonaiddio.

Sappiness, sap'-i-nes, *s.* noddlydrwydd, ireiddiwch, irder, rhwythogrwydd, sugoldeb.

Sappy, sap'-i, *a.* noddlyd, iraidd, ir, sugol, suddlawn, suddog, blydd; ieuangc; dirudding, masw; penwan; hurt.

Sarcasm, sar'-cazm, *s.* gair du, gwatwareg, cellweirgno, ffoenwawd, geir-

frath, cellweirfrath, gwarthair, dyfustledd, gwawd, greff.

Sarcastic, sar-cas'-tic, *a.* gwawdlym, cellweirgnoawl, geirfrathol, pigog, brathlym.

Sarcophagus, sar-coff'-a-gyz, *s.* cigysfaen; maenarch, arch faen, maenfedd, beddrod careg.

Sardonyx, sar'-dŏ-nics, *s.* sardonycs, sardonics=*sardine*.

Sash, sash, *s.* gwregys, gwasgrwy, tasel, ysgablar, gwasgrwym; dalen ffenestr, darn o ffenestr redegog:—*v.* *a.* gwregysu, taselu.

Sat, sat, *p. t.* (*sit*), eisteddedig; eisteddol.

Satan, sĕ'-tyn, *s.* satan, sathan; gwrthwynebwr; cythraul, diawl, diafol; tywysog annwn; yr ysbryd drwg.

Satanic, sa-tan'-ic, *a.* satanaidd, satanig, sathanaidd; cythreulig, dieflig.

Satchel, sac'-el, *s.* sachell, ysgrepan, trythgwd, cod, cetog, cod llyfrau.

Sate, sĕt, *v.* *a.* digoni, diwallu, gorlenwi, gorlwytho, glythu.

Satellite, sat-el-ut, *s.* seren osgordd, planed osgordd, gwibseren osgordd; lleuad; gosgordd; gwr gosgordd, ymlynnydd; adlawiad.

Satiate, sĕ'-shi-ct, *v.* *a.* digoni, diwallu, llenwi; gorddigion, gorlwytho, diflasu:—*a.* digonedig, diwalledig; digonol.

Satiety, sa-te'-i-ti, *s.* digon, gwala, llawndid; boddlondeb.

Satin, sat'-un, *s.* pali, sidan llyfnwch, satin.

Satire, sat'-yr, *s.* duchan, gogan-gerdd, duchan-gerdd, cerdd dduchan, gogan, trawsgan, cerddogan, cân sathr; gwawd, senwawd.

Satirist, sat'-yr-ust, *s.* dychanwr, goganydd; gwatwarwr; senwawdiwr.

Satisfaction, sat-us-fac'-shyn, *s.* boddlonrwydd; boddhâd; ad-daliad, tâl, diwygiad; dyfwyad; bodd, dywennydd; dadolwch; iawnwaith.

Satisfactory, sat-us-fac'-tyr-i, *a.* boddhaol, boddlonawl, digonol; dadolychol.

Satisfy, sat'-us-ffeï, *v.* boddio, boddhau, boddloni; diwallu; ymfoddloni; darbwylo.

Saturate, sat'-iw-ret, *v.* *a.* digoni, diwallu; ystrwytho, halu, nawsolio; mwydo; cyferddonio.

Saturday, sat'-yr-de, *s.* dydd Sadwrn, duw Sadwrn.

Saturn, sat'-yrn, *s.* Sadwrn.

Satyr, *sat'-yr*, *s.* gwyddan, ellyll.
 Sauce, *sos*, *s.* sibr, cyffaeth, saws, blaslyn; chwaeth; taeth; coegni, haerllugrwydd:—*v. a.* sibro, cyffeithio, sawsio, tymmeru.
 Saucebox, *sos'-bocs*, *s.* haerllugyn.
 Saucepan, *sos'-pyn*, *s.* posnedd, llawgallor, sosban; padell sibr.
 Saucer, *so'-ser*, *s.* dysgl, dysglan; ysgâl; sosyr, soser.
 Saucy, *so'-si*, *a.* haerllug, craseiriog, sarug, coeglyd, craslyd, trahâus; sosig.
 Saunter, *son'-tyr*, *v. a.* rhodiana, llercian, ystelcian, segura, ofera; gwagrodio; sefyllfan; gohirio:—*s.* llerc, llercian, tro; rhodienfa, llercynfa.
 Saurian, *so'-ri-an*, *a.* madfallaidd, madfilaidd, llostrwyol:—*s.* madfil, madrwyfil.
 Sausage, *so'-sej*, *s.* selsigen, monochen.
 Savage, *saf'-ej*, *a.* anwar, gwyllt; barbaraid; creulawn, ffyrnig, milain, anifeilaidd, ciaidd, annynol; cynddeiriog; diddysg, anfoesog, anniwylledig; anhyfaeth:—*s.* anwariad; barbariad; cylionen wangencs:—*v. a.* anwareiddio, bwystfileiddio; cynddeiriogi.
 Savageness, *saf'-ej-nes*, *s.* anwaredd, gwylltineb; creulondeb; anfoes.
 Save, *sef*, *v.* achub, cadw, gwared, gwaredu; cynnilo, arbed; talu; casglu, ystorio; rhagod, rhwystro; noddi; rhyddhau; eithrio:—*p. p.* oddi eithr, eithr, ond, onid, namyn, amyn, heb law, oddi gerth.
 Save-all, *sef'-ol*, *s.* cyfrachub, cyfrachubell=padellan gyssylltedig â'r canwyllbren i ddal y toddion.
 Saving, *se'-fing*, *a.* cynnil, ymarbedus; talgar; achubol, gwaredol; iachus:—*s.* cynniliad; swyl; cadwad, achubiad, celiad.
 Savings-bank, *se'-fingz-bangc*, *s.* bangc cynnilo, ariandy cynnilion, swylgedfa.
 Saviour, *se'-fi-yr*, *s.* iachawdwr, achubwr, gwaredwr, ceidwad.
 Savory, *se'-fyr-i*, *s.* sewyrllys, safri.
 Savour, *se'-fyr*, *s.* arogl, arwynt, sawyr, sawr, safr, rhog; blas, chwaeth, archwaeth:—*v.* arogl, sawrio, sawyro, gwyntio; blaen, archwaethu; hoffi; synied.
 Savoury, *se'-fyr-i*, *a.* blasus, sawrus, archwaethus; aroglus.

Savoy, *sa-foi'*, *s.* bresych crychion, bresych safwy.
 Saw, *so*, *s.* llif:—*v.* llifo; rhygnu.
 Saw-dust, *so'-dyst*, *s.* blawd llif, llifion, rhydallt.
 Sawyer, *so'-ier*, *s.* llifiwr, llifiedydd.
 Say, *se*, *v.* dywedyd, gwedyd, gweyd, dywcyd, dweyd, llefaru, doedyd, ebu; yngan, yngenyd; adrodd, mynegi, dadgan; ditian:—*s.* ymadrodd, gair, chwedl; sae; gwlanen deneu; tanllif sidan.
 Saying, *se'-ing*, *s.* dyweddiad; gair, ymadrodd, chwedl, llefariad, brawdd; ammeg; diareb; adroddiad.
 Scab, *scab*, *s.* crachen, cramen; clafr, clefri; crach drwg; ysgwl; crachadyn.
 Scabbard, *scab'-ard*, *s.* gwain cleddyf, gwain.
 Scabbiness, *scab'-i-nes*, *s.* crachogrwydd; clafrilydrwydd; clefri.
 Scabby, *scab'-i*, *a.* crachog, crachlyd, cramenog; clafrilyd; gwahanglwyfus.
 Scaffold, *scaff'-ôld*, *s.* esgynlawr, esgynglwyd, adeilglwyd, tafod, hurtr, clwyd, ysgaffald; atteglawr:—*v. a.* esgynlorio, ysgaffaldio; attegu, cynnal.
 Scaffolding, *scaff'-ôl-ding*, *s.* esgynloriaith; esgynlawr, tafod; esgynloriau, ysgaffaldiau; attegydd; atteglawr.
 Scald, *scold*, *v. a.* lleislogi, gwlyblosgi, ysgaldian, ysgaldiann; gologsi, poethi:—*s.* lleithlog, gwylog, ysgaldaniad, brwdias; cen, cramen, mardon, crach pen, y ddufrech:—*a.* crachlyd; bawaid.
 Scale, *secl*, *s.* clorian, tafol, mantol; cen, ysgen, cresten, crofen, dalen; ysgol, lletring; gradd, graddfa, mesurfa, dringfa, graddeg; graddfa cerdd, ysgol cerdd; seinradd; dring; gris; grisiau, dringraddau:—*v.* digenu, pilio, dirisgo; dringo, murddringo, lletringo; mesur, pwyso, cymharu; ymddigenu; gwisgio.
 Scaled, *secl*, *a.* cenog, ysgenog.
 Scaliness, *secl'-li-nes*, *s.* cenogrwydd; gerwindeb.
 Scall, *scol*, *s.* cramen, cen, crachogrwydd; crach drwg; y ddufrech; clefri.
 Scallop, *scal'-op*, *s.* gylfragen; crymfwlch, bylchiad, rhiciad:—*v. a.* gylfu, crymfylchu, rhicio; gylfragen.
 Scalp, *scalp*, *s.* croen y pen, clol, copa:—*v. a.* diglolio, penfingo.

- Scalpel, scal'-pel, *s.* cylllell grafu, ysgythrell, crafell=offeryn llawfeddyg.
- Scaly, scē'-li, *a.* cenog, cenaidd; bawaid.
- Scamper, scam'-pyr, *v. n.* ffoi ymaith, brasgamu, dyfrysiu, fflullio.
- Scan, scan, *v. a.* chwilio, profi, holi; corfanu.
- Scandal, scan'-dyl, *s.* athrod, enllib; gwarth, gwaradwydd; absen, cabl; tramgwydd:—*v. a.* athrodi, goganu; gwarthruddo.
- Scandalize, scan'-dal-eiz, *v. a.* athrodi, enllibio, difenwi, cablu, absenu, difrio, gwaradwyddo; tramgwyddo; ysgandaleisio.
- Scandalous, scan'-dal-yz, *a.* gwaradwyddus, gwarthus; ysgeler; gwarth-eiriog; tramgwyddus; athrodus, goganus.
- Scant, scant, *v.* cyfyngu, prinbau, tolio, lleihau:—*a.* prin, cul, cyfyng, cyrith, byr, bychan, cynnwys; anaml; tlawd; ffled; annigonol:—*ad.* yn brin.
- Scantiness, scan'-ti-nes, *s.* prinder, amledd; bychander; tloidi.
- Scantling, scant'-ling, *s.* cynllun, engraff, anghrafft; syrnyr, dernyn; mesur, maint. [cyfyng=Scant, *a.*
- Scanty, scan'-ti, *a.* prin, lledbrin, cul.
- Scape, scēp, *s.* diangfa, ffo; colofrwng=paladr colofn rhwng y penclwm a'r ystôl.
- Scape-goat, scēp'-göt, *s.* bwch diangol.
- Scapula, scap'-iw-ly, *s.* palfais, crafell yr ysgwydd, ysbawd; ysgwydd.
- Scar, scar, *s.* craith; clais; ysgurws=math ar bysgodyn:—*v. a.* rheithio.
- Scarce, sceyr, *a.* prin, anghyffredin, amaml, ambell; anfynych.
- Scarcely, sceyr'-li, *ad.* prin, yn brin, braidd, o'r braidd, odid; nemawr, nemor; yn anad; antur.
- Scarceness, sceyr'-nes, } *s.* prinder, an-
- Scarcity, sceyr'-si-ti, } amledd; anfynychder; drudaniaeth.
- Scare, sceyr, *v. a.* brawychu, dychrynu; ofnhau, bwbachu; tarfu, bygwth.
- Scarecrow, sceyr'-crö, *s.* bwbach y brain, hudweh, tarhutan, bwgan brain, rhagwn; y wylan ddu.
- Scarff, scarff, *s.* ysgablar, ysgwyddrwy, ysgwyddlain, ystola:—*v. a.* ysgablaru, gwisgo ysgublar; cyssylltu, cydio.
- Scarfskin, scarff'-scin, *s.* argram, gordon, y croen uchaf, ton y croen.
- Scarification, scar-i-ffi-cē-shyn, *s.* ysgraffiniad, craffiniad.
- Scarify, scar'-u-ffei, *v. a.* ysgraffino.
- Scarlatina, scar-let'-i-na, *s.* eirfosgryd, eirfoglwyf, y dwymyn goch.
- Scarlet, scar'-let, *s.* ac *a.* ysgarlad, ysgarlla, airos; gloywgoch; coch; ysgarladliw.
- Scarp, scarp, *s.* llethr, llechwedd, epynt; ysgablar (mewn arfau bonedd).
- Sate, scēt, *s.* llithresgid, lithrell, ffolach lithro; morgath, rhwchws, rheien lefn, cath för:—*v. n.* llithro, lithrellu, lithro ar ia, ysglefrio.
- Scath, seath, *v. a.* niweidio, dyfetha, dystrywio, difrodi:—*s.* niwed, drwg, dynystr, adwyth.
- Scatter, scat'-yr, *v.* gwasgaru, lledaenu, chwalu; hau; atharfu, ffwyro, ymdaenu.
- Scavenger, scaf'-en-jyr, *s.* ysgubwr heolydd, heolgarthwr.
- Scene, sin, *s.* golygfa; drych; gwelediad, ymddangosiad, golygiant; ysbait, amlygfa, ystrem; ymddangosfa; drychlen, peithlen, cyfrynglen, cyfanbarth, cyfunwel, cyfundrych; llun, darlun, tafod, swll, sylfa, gweledfa; gweithredfa, chwareu.
- Scenery, sē'-nyr-i, *s.* golygfa, golygiant; darlunfa, eilunfa; darluniad, drychleni.
- Scenic, sē'-nic, *a.* golygfaol, peithfaol, sylfaol; chwaryddol, chwareuafol.
- Scent, sent, *s.* arogl, arwynt, sawyr, sawr, safwyr, rhogl, ogl, chwa, adrywedd, edrywedd, trywydd:—*v. a.* arogl, arwyntio, sawyro; rhogleuo; edryweddu; trwyno; perarogli.
- Sceptic, scēp'-tic, *s.* amheuwyr, amheugarwr; cyngydiwr:—*a.* amheugar, amhēus, anghoelgar.
- Scepticism, scēp'-ti-suzm, *s.* amheugarwch, amheuaeth.
- Sceptre, sep'-tyr, *s.* teyrnwialen, teyrnwialen, berlysg freninol.
- Schedule, shed'-iwl, *s.* chwaneglen, attoden, atlen, dibynlain, dibynlen, attodlain, chwanegiad.
- Scheme, scēm, *s.* cynllun, dyfais; bwriad, amcan, gofryd; dychymmyg; cytrem, athrylith, llun, darluniad:—*v. a.* cynllunio, dyfeisio, bwriadu.
- Schism, suzm, *s.* rhwyg, rhwygiad, ymraniad, ymrwygiad, esgaredd, ymblaidd, gwahaniaeth, anghydfod; rhwyg eglwysig; sism.

Schismatic, *suz-mat'-ic*, *a.* rhwygiadol, ymbleidgar, ymbleidiol, esgareddol, sismaticaidd:—*s.* ymranwr, ymwanhanwr, eglwysrwygwyr, esgareddwr, sismaticiad.

Scholar, *scol'-yr*, *s.* ysgolor, ysgolhaig, ysgolaig; llenor, llenog, gwr dysgedig. Scholarship, *scol'-yr-ship*, *s.* ysgolheigedd, ysgoleigedd; *dysg.* dysgeidiaeth, llên, llenogaeth, ysgoloriaeth, ysgolheigiaeth, ysgolfraint.

Scholastic, *scô-las'-tic*, *a.* ysgolaidd, ysgolheigiol; *athrofâs*; *gorfanwl*:—*s.* ysgoleiddiwr, ysgoligwr.

Scholiast, *scô-li-ast*, *s.* esboniedydd, eglurwr, arnodydd, eglurnodydd.

School, *scwl*, *s.* ysgol; *addysgfa*, *dysgle*, *ysgody*:—*v.* *a.* *addysgu*, *dysgu*, *ysgolori*; *ceryddu*, *dondio*.

Schoolfellow, *scwl'-fel-ô*, *s.* cydysgolhaig, cydysgolwr.

Schoolman, *scwl'-man*, *s.* ysgolwr, ysgolydd.

Schoolmaster, *scwl'-mas-tyr*, *s.* ysgolfeistr, athraw ysgol.

Schoolroom, *scwl'-rwm*, *s.* ysgolfa, ysgoldy.

Schooner, *scw'-nyr*, *s.* ysgwner=math ar long ddau hwylybren.

Science, *sei'-ens*, *s.* gwyddor, gwybod, gwybodaeth, gwyddiant, gwyddawd, ofyddiaeth, ofyddiant; *gwyddoriaeth*; *athrawiaeth*, *celfyddyd*; *dysgeidiaeth*; *cyfarwyddyd*; *gwyddydd*, *gwybyddiaeth*.

Scientific, *sei-en-tiff'-ic*, *a.* gwyddorol, ofyddol, gwyddiannol, gwyddol, ofyddaid, gwybodus; *celfyddgar*; *gwybod-bair*.

Scimitar, *sum'-i-tyr*, *s.* crymgledd, crymfidog, glaif, ysgîen.

Scintillate, *sun'-tul-et*, *v. n.* gwreichioni.

Scion, *sei'-yn*, *s.* impyn, *imp*, *blaguryr*, *brigyn*, *ysbrigyn*; *buwillyn*; *cenaw*.

Scirrhous, *scur'-ys*, *a.* caled; *clymog*; *caled chwyddog*; *dafadenog*, *chwar-enog*.

Scissors, *suz'-yrtz*, *s. pl.* gwelleifyn, gwellaif, miswrn, siswrn, llaif.

Scoff, *scoff*, *v.* gwatwr, gwawdio, diystyru, difrio, mocio, dirmygu:—*s.* gwatwar, gwawd; *moc*, *dirmyg*.

Scoffer, *scoff'-yr*, *s.* gwatwarwr, mociwyr. Scold, *scôld*, *v.* ymserthu, ymsenu, ymgecu, clewtian, ymdafodi; *ysdwr-dio*, *tafodi*, *dondio*:—*s.* *cecren*, *cecrâi*, *ymsen-wraig*; *hellgre*, *ysgolpen*, *rhefren*, *clewtien*, *ysgrabi*.

Scollop, *scol'-yp*, *s.* gylfgragen=*Scallop*. Sconce, *scons*, *s.* murganwyllyr, canwyllyr ceingciog; *lleufergaingc*; *pen*; *ffedon*, *achwre*, *gwasgod*, *cysgod*; *murastell*; *dirwy*, *camlwrw*, *fforfed*:—*v.* *a.* *dirwyo*, *fforfedu*.

Scoop, *scup*, *s.* ysgeueg, ceueg; *lledwawlwy*; *craflwy*; *rhawbal*, *rhaw yd*; *hawg glo*; *erygd*, *ysgubiad*:—*v.* *a.* *ceuo*, *ysgeuegu*; *cafnio*; *gwaghau*.

Scope, *scöp*, *s.* lle; *bwriad*, *amcan*, *cyfeiriad*; *tueddnod*; *rhwysg*; *maint*; *hyd*; *helaethrwydd*; *penawd*; *trych*.

Scorbatic, *scor-biw'-tic*, *a.* llygol, llwg; *clafillyd*.

Scorch, *scorc*, *v.* deifio, poethi, crasboethi, llosgi, crasu, rhostio; *rhuddo*.

Score, *scöyr*, *s.* ugain, ugaint; *rhwgn*, *rhic*, *hac*; *rhibren*, *cyfrifbren*; *cyfrif*; *cyfrifres*; *dyled*; *coel*; *llinell*; *achos*; *mwyn*; *cyfnodiad*, *cyssoddiad*:—*v.* *a.* *rhygnu*, *rhicio*; *gorthori*; *cerfio*; *cyfrif*; *cyfnodi*.

Scorify, *scô-ri-ffei*, *v.* *a.* sinidro, sothachu, sorodi.

Scorn, *scorn*, *s.* dirmyg; *diystyrwch*; *gwatwar*, *gwawd*; *ysgorn*; *sarhâd*:—*v.* *a.* *dirmygu*, *tremygu*; *gwatwar*; *ysgornio*, *dielwi*.

Scornful, *scorn'-ffwl*, *a.* dirmygus, gwatwarlyd, gwawdus, ysgornilyd, sarhâus. [wausrwydd]

Scornfulness, *scorn'-ffwl-nes*, *s.* gwatwarlyd, gwawdus, ysgornilyd, sarhâus. [wausrwydd]

Scorpion, *scor'-pion*, *s.* ysgorpion, ysgorpiwn, sarth; *y Sarff*, *arwydd y Sarff*.

Scot, *scot*, *s.* cyfrif, gild; *rhan*, *cyfran*; *tâl*, *treth*, *tasg*; *edrif*; *Ysgotiad*:—*v.* *a.* *attal*, *attal olwyn*.

Scotch, *scoc*, *s.* trwch, trychyn, godoriad; *Ysgotaeg*, *Albanaeg*:—*a.* *Ysgotaid*, *Albanaidd*.

Scotchman, *scoc'-man*, *s.* Ysgotiad, Ysgotyng, Albanwr.

Scotfree, *scot'-ffri*, *ad.* rhydd; *didal*; *digosp*; *penrych*.

Scottish, *scot'-ish*, *a.* Ysgotaidd:—*s.* *Ysgotaeg*.

Scoundrel, *scown'-drel*, *s.* dyhiryn, bawddyn, diffeithwas, drygddyn, adyn, drelgi, adlawiad:—*a.* *bawaid*, *brwnt*, *diffaith*, *milain*.

Scour, *scowyr*, *v.* glanrwbio, glanrathu, ysgwrio; *dygaboli*; *dadfanu*; *glanweithio*; *graiuanu*; *glanhau*, *ysgarthu*, *arloesi*; *ysgubo*; *ysgothi*, *dysgarthu*; *darymred*, *tarfu*, *ysdifio*; *rhedeg*; *gwibio*; *chwipio*.

- Scourge, scyrj, *s.* ffrewyll, fflangell, chwistring; curfa; cosp:—*v.* *a.* ffrewyllu, chwistringio; gwialenodio; cospi.
- Scout, scowt, *s.* floriwr, peithiwr, ysbienwr, ysbïwr, cyfarchwylydd; heilydd, heilwas:—*v.* *a.* florio, peithio, ysbio; olrhain; chwilena.
- Scowl, scowl, *v.* cuchio, gygu, cibo, blyngchau; caddugo, cymnylu:—*s.* cuwch, gwg; caddug, duwch.
- Scrag, scrag, *s.* ysgrwd, ysgerbwd, cyhyraeth; chwilfwngl.
- Scraggy, scrag'-i, *a.* garw; ysgythrog, clogyrnog, ysgyryd; esgyrnllwm; cilg, achul, teneu, truan.
- Scragginess, scrag'-i-nes, *s.* gerwindeb; ysgythrogwydd; teneuder.
- Scramble, scam'-bl, *v. n.* ymrabinio, crabinio, ysgrabinio; ymgiprys, cipgeisio; chwareu ymrabin; rhyforio:—*s.* ciprys; ymrabin.
- Scrap, scrap, *s.* dernyn, cerpyn, tamaid, cinyn, llerpyn, tip, yffl, tic, wl.
- Scrape, scrap, *v.* crafu; cripio; craf-lusgo; cribinio; ysgrafellu:—*s.* craf, ysgrafiad; ymgrymiad; dyryswh, astrusi, cyfyngder, rhwyd, magl.
- Scraper, scra'-pyr, *s.* crafiedydd; crafell; ysgrafen, ysgrapen; crafusg, crafwy; rhacan; cribiniwr, cybydd; crythoryn.
- Scratch, scraç, *v.* crafu, cripio, ysgrafu, craffinio, cosi, ymgrafu:—*s.* craf, crip, ysgraffiniad; ewinawd; pen-guwch.
- Scratches, scraç'-us, *s. pl.* llyncoes.
- Scrawl, scrol, *v.* ysgrifachu, ysgrafenu, ysgrawlenu, ysgrafunio; gwneyd llun traed brain; hagrysgribo:—*s.* ysgrifachen, ysgrafen, hagrysgrif.
- Scream, scric, *v. n.* ysgrechian, ysgrïo, ynglefain, ysgrechleisio, crechian, oerlefain; gwichian:—*s.* oergri, crech, gwich.
- Scream, scrim, *v. n.* ysgrechian, crochwaeddi, ysgrechio, dysgrïo, crochleffain, crygleisio, ysgarmain, ichian, garmio, yngleisio, oernadu, beichio=*Scream*:—*s.* ysgrêch, oernad, crochwaedd, gwawch, garm, gawr, hwch.
- Screech, scric, *v. n.* llymgriò=*Scream*:—*s.* ysgrechlais=*Scream*.
- Screech-owl, scric'-owl, *s.* aderyn y corff, dylluan rudd; gwyll.
- Screen, scrin, *s.* cysgodlen, gwasgodlen, cysgodfa; ffedon; perging, achwre, ysgiw; cysgod; marchridyll:—*v.* *a.*
- gwaegodi, cysgodi, ffedoni, noddï, cadw; cuddio; marchridyllio.
- Screw, scrw, *s.* sidrwy, cogwrn tro, troellhoel, cogwrn gwryfio, gridroell, tyndroell, asgrwy, sidrych; cogwrn, troell; tynwasg:—*v.* *a.* sidrwy, asgrwyo, troellwasgu, troelli; nyddu; gwasgu, dirwasgu; tyndroi; gorthrymu, gormeilio; gwyrdroi.
- Scribble, scrub'-bl, *v.* coegysgrifenu; ysgrafenu, brasysgrifo; ysgrifellu; ysgriblio:—*s.* coegysgrifen; ysgrafen; ysgrifelliad; ysgribliad.
- Scribe, screib, *s.* ysgrifenydd, ysgrifiwr: *v.* sutio, cyfladd.
- Scrip, scrup, *s.* ysgrepan, sachell, trythgod, cetog, ysgrab, cod; ysgrpyn; ysgrifyn.
- Script, scrup, *s.* ysgriflythyren.
- Scriptural, scrup'-cyr-yl, *a.* ysgrhythrol.
- Scripture, scrup'-cyr, *s.* Ysgrythyr.
- Scroll, scrol, *s.* rhol, plyglyr, rhodyn, ysgrifrol.
- Scrub, scriyb, *v.* ysgrwbio, dyrathu, ysgrafu, rhathu, crintachu:—*s.* adyn, bawddyn, dyhiryn, adwr, adill, ysgrwb; celach; gwaelbeth; ysgrapen.
- Scrubbed, scriybd, } *a.* gwael; methodig;
- Scubby, scriyb'-i; } difwyn; diwerth; celachaid; crach.
- Scruple, scrw'-pl, *s.* petrusder, ammheuaeth, ammeu; anon=20 gronyn; bys-fedd; gronyn, rithyn, chwythryn:—*v.* petruso, ammheu, peuo.
- Scrupulous, scrw'-piw-lyz, *a.* petrusgar, ammheugar; dichlyn; manwl, gofalus.
- Scrutable, scrw'-tybl, *a.* chwiliadadwy, olrheiniadwy.
- Scrutator, scrw'-te'-tyr, } *s.* chwiliwr;
- Scrutineer, scrw'-ti-n'yr, } olrheiniwr; adchwiliwr.
- Scrutinize, scrw'-tu-neiz, *v. a.* chwilio, olrhain.
- Scrutinous, scrw'-tu-nyz, *a.* chwiliadol; ymofyngar; ceerus, ymrafaelgar.
- Scrutiny, scrw'-tu-ni, *s.* chwiliad, trychwiiliad, adchwilfa, olrheiniad, meinholiad.
- Scrutoire, scrw'-twar', *s.* ysgrifen-gist, ysgrifgist.
- Scuffle, scyfl, *s.* ymgiprys, ceintach, firwgd, ymddygd, cynhen, ymryson, cittrach:—*v. n.* ymgiprys, ceintach.
- Sculk, scyle, *v. n.* llechu, godechial, llercyna, ystelcian:—*s.* llech, cnud.
- Scull, scyl, *s.* creuan, penglog, iad, siad,

clopa; cwch, bad; rhodolfad, bad unrhwyl; rhodol, rhodli; rhodlydd, rhodolwr:—*v. a.* rhodli, rhodoli.

Scullery, scyl'-yr-i, *s.* golchfa cegin; golchfa.

Scullion, scyl'-iyn, *s.* ceginwas, golchydd llestri cegin; cystogydd:—*f.* ceginferch, cystoges.

Sculptor, scypl'-tyr, *s.* cerfiwr, cerfiedydd, cerfluniwr, crifellwr, cerfyllwr, ysgythrwr.

Sculpture, scypl'-cyr, *s.* cerfiadaeth, crifiadaeth, crifelliaeth; cerfiad; cerflun; cerfwaith:—*v. a.* cerfio, cerflunio, crifellu, ysgythru.

Scum, scym, *s.* ewyn, ysgai, gorferw, swyf, ysgwyf, gai, crest; sinid, sorod, sothach, gwehilion; crwybr; ysgum:—*v. a.* diewynu.

Scummer, scym'-yr, *s.* ysleten, diewynell, ysgeien, lledwad.

Scurf, scyrff, *s.* cen, ysgên, crest, crofen, crawen; mardon; claf; crafion.

Scurfy, scyr'-ffi, *a.* cenog; ysgenllyd; crestog, clafrlyd.

Scurrie, scyr'-ul, } *a.* croesanaidd,
Scurrilous, scyr'-i-lyz, } bustlaid,
brwnt, serth, cecrus; anfoesog.

Scurrility, scyr-rul'-i-ti, *s.* croesanaeth, budriaith, bustleiddrwydd; tafod drwg, anfoesogrwydd.

Scurvy, scyr'-fi, *s.* y llwg, y clefri poeth:—*a.* crachog, crestlyd, llygoi; crach; bawaid, budr, brwnt, gwael; dirmygus.

Scut, scyt, *s.* cwtog, cwt, ysgwt, ffwtog, cynffon, llogswrn, cynffon gwta, conell, cloren.

Scutcheon, scyc'-yn, *s.* arwydden, arflen, maes arfau, arfaes, maes arfau bonedd; cwnsalt; achen; amlafn.

Scuttle, scyt'-tl, *s.* cawell; cafn, hawg, cawg, ysgudell; hawg glo; cawell mwlwg; gwaddeg; gwarddrws; ffenestr caban llong; esgutiad, ysguthiad, coeg ddyfrysiad:—*v.* esgutio, ysgythio; coeg ddyfrysió; gwaddegu.

Scythe, seidd, *s.* pladur.

Sea, *si, s.* môr, llyr, gweilgi; aig, eigion, moryn, ton, gwaneg.—[Llunir lluaws o eiriau cyfansawdd o'r gair *Sea*; megys *Sea-air, Sea-ape, Sea-bank, Sea-bar, Sea-bat, Sea-bathed, Sea-bear, Sea-board, &c.*—y rhai y mae eu hystyr yn hawdd i'w ganfod yn y geiriadur hwn, heb eu hegluro yma o un i un. Cymmerer y gair cyfansawdd *Sea-air*, er engraff: trôer at y gair

Air, a gwelir mai *awyr* ydyw ei ystyr: yna, *sea-air* ydyw *awyr y môr*, neu *môr-awyr*. &c.]

Seafaring, sî'-ffe-ring, *a.* mordwyol.

Seal, sîl, *s.* morlo, moelrhon; sel, insel, insail, ensail, glöen, cwyrfath, gwaesgoel, arfath, bath:—*v.* selio, inselio, enseilio; goloi, cwyrfathu.

Seam, sîm, *s.* gwrym, gwniad; craith; haen, gwanaf; têt, telaid=8 mwysel:—*v. a.* gwrymio, gwnió, cydwnio; creithio.

Seaman, sî'-man, *s.* morwr, moriwr, llongwr, morwas, siwyn.

Seamster, sîms'-tyr, *s.* gwniedydd, gwniawdr.

Seamstress, sîms'-tres, *s.* gwniedyddes, gwniad-wraig, gwniad-ferch.

Sea-port, sî'-pöyrt, *s.* porthladd; arfordref, morddîn, mordref, porthdref.

Sear, sîyr, *v. a.* creithlosgi, serio, sefrio, sychu; gwywo:—*a.* sych; dinodd; crin.

Search, syrç, *v.* chwilio; ceisio, ymoyfn; fforio; chwilena; edrych; ymchwilio:—*s.* chwiliad, chwilfa, ymfodyn, cais; olrhain, ymchwil.

Sea-sick, sî'-sic, *a.* morglaf.

Sea-sickness, sî'-sic-nes, *s.* clefyd y môr.

Season, sî'-zn, *s.* tymmor, amser, pryd, adeg, egwyl; odfa; tymp; talm; afod; dwthwn; cyfnod; amseroliaeth:—*v.* tymmeru, cyweirio, cyffeithio, pereinid, blasuso, helio; cyfaddasu; addfedu; parotol; cynnefino; ymdymmeru.

Seasonable, sî'-zn-ybl, *a.* prydawn, cyfamserol, tymmoraidd, tymmorig.

Seasoning, sî'-zn-ing, *s.* cyweirdeb; chwaeth; blasbeth; tymmerydd.

Seat, sît, *s.* eisteddle, eisteddfa, sedd, sêt, cadair, lleithig; maingc; gorsedd; anneddfa, preswylfa, trigfod, haddef; lle; safle, gorsaf; côr; neuadd:—*v.* arseddu, seddu, cyfeistydio; sefydlu; eistedd; gorphwys.

Seaward, sî'-ward, *ad.* tua'r môr.

Secede, si-sid', *v. n.* ymneillduo, ymwahanu; encilio; nanredu; ymadael.

Seceders, si-sî'-dyrz, *s. pl.* yr Ymwahanwyr, y Secedariaid.

Secession, si-sesh'-yn, *s.* ymwahaniad, ymneillduo, ymddyddoliad, enciliad.

Siclude, se-cliw'd', *v. a.* cau allan; dydoli, gwahanu, neillduo; rhwystro; gwahardd, llysu, gwrthod; esgar; argelu.

Seclusion, si-cliw'-zhyn, *s.* caud allan;

- dydoliad; argeledd, neilldued; arlech-
iad, darguddiad.
- Second, *sec'-ynd*, *a.* ail, eilfed, denfed,
eilfydd; *eil*:—*s.* ail; cynnorthwywr,
pleidiwr, attegwr; cynnorthwy, cefn-
octyd, porth; eiliad=*y* 60fed ran o
funyd:—*v.* *a.* cefnogi; pleidio, cyn-
northwyo; elio.
- Secondary, *sec'-yn-dyr-i*, *a.* eilraddol;
ail; adlaw, adlawiadol; israddol; ad-
—*s.* rhaglaw; adlawiad.
- Second-cousin, *sec'-yn-cyż'-zn*, *s.* cyfyr-
der, cyfyrderw.
- Second-hand, *sec'-ynd-hand*, *s.* ail llaw,
eil-law; eilwerth, eilbryn:—*a.* eil-law.
- Secrecy, *sz'-cres-i*, *s.* dirgelwch, dirgel-
edd, cystrin, celedigaeth; neillduedd.
- Secret, *sz'-cret*, *a.* dirgel, cuddiedig, cel,
argeledig; cyfrinachol, cyfrin; rhin-
iol:—*s.* cyfrinach, dirgelwch, rhin,
cel, argeledd.
- Secretary, *sec'-ri-tyr-i*, *s.* ysgrifenydd;
cofiadur.
- Secrete, *si-crit'*, *v. a.* cuddio, celu, dir-
gelu; neillduo, dydoli, gwahanu, dos-
barthu; rhidio.
- Secretion, *si-crit'-shyn*, *s.* neillduad,
dydoliad, dosbarthiad; rhidiad.
- Secretiveness, *si-crit'-tuf-nes*, *s.* celgar-
wch, celedd.
- Sect, *sect*, *s.* plaid, ymblaid, arblaid,
ymran, plaid wahangred; sect.
- Sectarian, *sec-te'-ri-yn*, *a.* ymbleidiol,
ymranol, pleidiol; ymbleidgar; sectol:
—*s.* ymbleidiwr, ymranwr; pleidydd;
sectwr.
- Section, *sec'-shyn*, *s.* toriad, trychiad;
dosbarthiad, dosraniad, rhaniad; dos-
barth, dosran, gosran, adran; rhan,
darn, cetyrn; dosbarthnod, adrannod,
trychnod=§.
- Secular, *sec'-iw-lyr*, *a.* bydol; llëyg, llë-
ygol; anfyndol; oesol, canrifol;
cyffredin; aneglwysig, anghyssegred-
ig:—*s.* llëyg, llyegwr, gwr llëyg;
offeiriad llëyg.
- Secularize, *sec'-iw-lyr-eiz*, *v. a.* digys-
segru, anghyssegru; bydoli.
- Secure, *si-ciw'yr*, *a.* diogel, diangol, di-
berygl, diffleisiog; dilys, sicr; difraw:
—*v.* *a.* diogelu; sicrhau, dilysu; dio-
falu, diberyglu, dal.
- Security, *si-ciw'-ri-ti*, *s.* diogelwch; di-
ofaledd, difrawch; sierwydd; gwystl;
mach, meichiari; mechniaeth; gwar-
ant.
- Sedan, *si-dan'*, *s.* cludgadair, cadair
ddwyn.
- Sedate, *si-det'*, *a.* llonydd, tawel, di-
gyffro, esmwyth, araf, dwysbwyll;
araul.
- Sedative, *sed'-y-tuf*, *a.* llonyddedigol,
lliniarol:—*s.* esmwythor, lliniarai.
- Sedentary, *si-den-tyr-i*, *a.* eisteddog,
eisteddol, goreisteddog; llonydd, di-
egni.
- Sediment, *sed'-u-ment*, *s.* gwaddod, llor-
ion, ffles.
- Sedition, *sed-ish'-yn*, *s.* terfysg, ym-
blaid, cythrwfl, bradfwriad, gwrth-
ryfel.
- Seditious, *si-dish'-yz*, *a.* terfysglyd, ym-
bleidgar.
- Seduce, *si-diws'*, *v. a.* camdwyys, cam-
arwain, hudo, denu, twyllo, lithio;
somi.
- Seduction, *si-dyc'-shyn*, *s.* camdwyys-
iad, camarweiniad; hudiad, lithiad;
twylledigaeth.
- Seductive, *si-dyc'-tuf*, *a.* hudol, lithiol,
llathludol; camarweiniol.
- Sedulous, *sed'-iw-lyz*, *a.* diwyd, dyfal,
astig, ystig, diesgeulus, astud, dich-
lyn.
- See, *si*, *s.* esgobaeth, esgobawd:—*v.*
gweled, canfod, edrych; ymweled ág;
ceinio; gofalu; dirnad; deall; dal
sylw:—*in.* wele! wela! nycha! en-
ycha! wel! welwch!
- Seed, *sid*, *s.* had; anian, rhith; hil, ep-
pil:—*dim.* haden, hedyrn:—*v.* hadu;
hau; hedeg, hodi.
- Seedling, *sid'-ling*, *s.* hadblanigyn, silen,
silyn, sil, hadogyn.
- Seedsman, *sidz'-man*, *s.* hadwr, gwerth-
wr hadau.
- Seedtime, *sid'-teim*, *s.* pryd hau, amser
hau.
- Seedy, *sz'-di*, *a.* hadog, llwm, lledllwm.
- Seeing, *sz'-ing*, *s.* gweled, gwelediad;
golwg:—*p.* gan weled; yn gymmaint
a. o herwydd.
- Seek, *sic*, *v.* ceisio, argeisio; chwilio,
ymofyn, ymorol.
- Seem, *sim*, *v. n.* edrych fel; ymddang-
os; cymmeryd arno; rhithio;
gwlychu.
- Seeming, *sz'-ming*, *a.* ymddangosiadol;
golygu:—*s.* ymddangosiad; golwg;
rhith, llw; tyb.
- Seemliness, *sim'-li-nes*, *s.* gweddusder;
prydfethwch, teleidrydd; cyfadd-
asrwydd.
- Seemly, *sim'-li*, *a.* gweddus; prydfeth,
hardd; addas; cymhwys:—*ad.* yn
weddus.

Seen, *sin*, *p. a.* gweledig; celfydd.
 Seer, *styr*, *s.* gweledydd, gweladur; profwydd.
 Segment, *seg'-ment*, *s.* darn, dernyn, cylchran.
 Seigneur, *s'i'-ni-yr*, *s.* arglwydd, meistr.
 Seizable, *s'i'-zybl*, *a.* goresgynadwy, at-tafaeladwy.
 Seize, *siz*, *v. a.* dal; ymafael yn; cipio; gafaalu, attafaelu; goresgyn; cymmeryd.
 Seizure, *s'i'-zhyr*, *s.* daliad, attafaeliad; cipiad; meddiant.
 Seldom, *sel'-dym*, *œd*. yn anfynych; yn anaml:—*a.* anfynych, prin; anghy-fredin.
 Select, *si'-lect'*, *v. a.* dethol, dewis, ethol:—*a.* dewisol, detholedig.
 Selection, *si'-lec'-shyn*, *s.* dewisiad, detholiad.
 Self, *self*, *pr.* hun, hunan:—*prf.* ym:—*s.* hunan, hun; hunanoldeb.
 Selfish, *sel'-ffish*, *a.* hunanol, hunanus.
 Selfishness, *sel'-ffish-nes*, *s.* hunanoldeb, hunanaeth.
 Self-taught, *self'-tot*, *a.* hunanddysgedig.
 Self-willed, *self'-wuld*, *a.* hunanfoddog; cyndyn, ystyfnig, anhydyn.
 Sell, *sel*, *v.* gwerthu; arwerthu.
 Selvage, *sel'-fej*, *s.* ymyl, ymylwe, amwe, eirionyn, amaerwy, ymylgyrch; tyfyn, tyn; selfas.
 Selves, *selfz*, *pr. pl.* hunain, hun.
 Semblance, *sem'-blyns*, *s.* tebygrwydd, tebygoldeb, cyffelybrwydd, ymddangosiad; ymrith, eiliw, eilun, tebed; bath; llun; efelwch.
 Semi, *sem'-i*, *prf.* hanner; go-, lled.
 Semibreve, *sem'-i-brêf*, *s.* gofanig, hanner hirnod, banig penfoel, semibrêf.
 Semicircle, *sem'-i-syr-cl*, *s.* hanner cylch, hannergyloch.
 Semicircular, *sem'-i-syr-ciw-lyr*, *a.* hannergylochog, hanner crwn.
 Semicolon, *sem-i-cô'-lon*, *s.* gwahannod, gwahanai, hanner dryll ymadrodd=;.
 Seminal, *sem'-i-nyl*, *a.* hadol; gwreiddiol, dechreuol, egwyddorol:—*s.* hadoliaeth.
 Seminary, *sem'-i-nyr-i*, *s.* cymhlanfa, magfa, meithrinfa; athrofa, addysgfa, dysgeidfia; hadle, hadoldeb.
 Semiquaver, *sem'-i-cwe-fyr*, *s.* gogrychyn, corgrychyn, gogrychnod, hanner crychyn.
 Semitone, *sem'-i-tôn*, *s.* hanner tôn, hannersain; lledsain, gosain.

Senate, *sen'-et*, *s.* senedd; prif gynghor.
 Senator, *sen'-e-tyr*, *s.* seneddwr; heneffydd, henuriad, henadur.
 Senatorial, *sen-a-tô-ri-yl*, *a.* seneddol.
 Send, *send*, *v.* anfon, gyru, hebrwng; rhoddi; bwrw; dwyn; peri; gollwng; madu.
 Senior, *si'-ni-yr*, *a.* hŷn, hynach; hynaf:—*s.* un hynach; hynefydd, hynafiad. [hennyddiaeth.
 Seniority, *si-ni-or'-i-ti*, *s.* hynafedd;
 Se'nnight, *sen'-ut*, *s.* wythnos.
 Sensation, *sen-sc'-shyn*, *s.* syniad, ymsyniad; synedigaeth; teimlad; ymsynwriad; syndod; cyffroad.
 Sense, *sens*, *s.* synwyr; teimlad, syniad; deall, pwyll; rheswm; barn, tyb; ystyr; arwyddocâd; ymglywed.
 Senseless, *sens'-les*, *a.* disynwyr, diddeall, annheimladwy; afresymol; ffol.
 Sensibility, *sen-su-bul'-i-ti*, *s.* teimladrwydd; ymdeimlgarwch; tynerwch; teimlad; syniolder.
 Sensible, *sen'-su-bl*, *a.* teimladwy, hydeiml; tyner, ymdeimlgar; syniadol, ymsyniol, hybwyll; synwryol, gwybodol; ystyriol, call; syn; poenus.
 Sensitive, *sen'-su-tuf*, *a.* teimladol; syniadol; byw.
 Sensual, *sen'-shw-yl*, *a.* anianol; cnawdol, anllad, tryhyll; afian, serth.
 Sensualist, *sen'-shw-yl-ust*, *s.* cnawdol-ddyn, anianwas, anlladwr, tryhyllwr.
 Sensuality, *sen-shw-al'-i-ti*, *s.* cnawdolrwydd; cnawdolfrydedd; penrhyddni.
 Sent, *sent*, *p. t.* (*send*) anfonedig.
 Sentence, *sen'-tens*, *s.* barn, dedfryd, dedryd, brawd, rheithfarn; moesair, arwireb, gwireb; synwryeg, synwryeb, synwrywers; ymadrodd, brawddeg, broddeg, ammeg, gwers:—*v. a.* barnu, dedfrydu, dyfarnu.
 Sententious, *sen'-ten-shyz*, *a.* doetheiriog, synwrylawn, direbol, gwersog, geirfyr, moeseiriog.
 Sentient, *sen'-shent*, *a.* dirnadol, ymsyniol, canfyddol:—*s.* dirnadwr, canfyddwr.
 Sentiment, *sen'-tu-ment*, *s.* tyb, barn; syniad; meddwl; tueddiad, doethair, ammeg, synwrywers; synwyr, ystyr, pwyll; teimlad; ymsyniad, cibli; synwryair; mympwy.
 Sentimental, *sen-tu-men'-tal*, *a.* synwryol; ystyriol; myfyrgar, meddylgar.

- Sentinel, sen'-tu-nel, *s.* gwyliedydd, gwyliadur, gwyliwr ; milwr yr wylfa.
- Sentry, sen'-tri, *s.* gwyliedydd=*Sentinel*; gwylfa, gwyliadwriaeth, gwarchodfa.
- Separate, sep'-yr-et, *v.* gwahanu, dydoli, ysgaru, neillduo, parthu, rhanu, dadgyssylltu ; athrywyn ; ymwahanu, ymneillduo ; gwasgaru.
- Separate, sep'-yr-et, *a.* gwahanedig, dydoledig, neillduedig, gwahanredol.
- Separation, sep'-yr-e'-shyn, *s.* gwahaniad, dydoliad, ysgariad, neillduad ; gwahaniaeth, ysgaredigaeth ; ymneillduad ; ysgar, esgaredd ; deawd, ysbarth ; deoliad.
- Septangular, sep-tang'-giw-lyr, *a.* seithonglog, seithongl.
- September, sep-tem'-byr, *s.* Medi, mis Medi=y 9fed mis.
- Septennial, sep-ten'-iyl, *a.* seithmlwydd, seithflwyddol.
- Septuagesima, sep-tiw-y-jes'-i-my, *s.* y trydydd Sul cyn y Garawys ; Septuagesima.
- Septuagint, sep'-tiw-a-junt, *s.* y Deg a Thrigain, y Seithdeg ; cyfieithiad y Deg a Thrigain, cyfieithiad y Seithdeg :—*a.* perthynol i gyfieithiad y Deg a Thrigain.
- Sepulchural, si-pyl'-cryl, *a.* beddroawl, beddgorawl, beddol ; monwentol ; gwyddfaol ; angladdol ; dwfn, dwys.
- Sepulchre, sep'-yl-cyr, *s.* beddrod, bedd ; monwent, maenfedd, gwyddfa :—*v.* *a.* claddu ; daiaru, beddrodi.
- Sepulture, sep'-yl-cyr, *s.* claddedigaeth, angladd ; arwyledigaeth.
- Sequel, si'-ewel, *s.* y canlyniad, yr hyn sy'n ol ; y diweddbarth, y dyben ; atodiad.
- Sequence, si'-cwens, *s.* trefnganlyniad, dilyniad ; cyfres, trefn ; oliannaeth, oliant.
- Sequent, si'-cwent, *a.* canlynol, dilynol, oliannol.
- Sequester, si-cwes'-tyr, } *v.* gorfod-
Sequestrate, si-cwes'-tret, } ogi ; neill-
duo ; ymwrthod ; ymgilio, encilio.
- Sequestration, sec-wes-tr'e'-shyn, *s.* gorfodogaeth, gorfodogiaid ; ymneillduad ; neillduoeth.
- Sequesterator, sec-wes-tr'e'-tyr, *s.* gorfodogwr.
- Seraglio, si-ral'-iö, *s.* breninllys Twrci, llys tywysog (yn y Dwyrain) ; serail ; ty'r gwagedd ; puteindy, anlladfa.
- Seraph, ser'-aff, *v.* seraph, angel.
- Seraphic, si-raff'-ic, *a.* seraphaidd ; angylaidd.
- Seraphim, ser'-a-ffum, *s. pl.* seraphiaid ; seraphim ; angelion, engyl.
- Serenade, syr'-i-ned, *s.* nosgerdd, nosgaingc, nosgan :—*v.* nosgeingcio, nosganu.
- Serene, si-rin', *a.* teg ; digwimmwl, araul, hionoaidd, goleu, dysglaer ; tawel, araf, llonydd ; llon, siriol, gwâr ; canllaidd ; rhadlawn :—*s.* cyssewyr, yr awel iach :—*v.* *a.* tawelu, sirioli, hinoni ; areulo, goleuo.
- Serenity, si-ren'-i-ti, *s.* tegwch ; areul-edd ; hinoneiddrwydd ; tawelwch ; arafwch ; llonder ; heddwch.
- Serf, syrff, *s.* caethwas amaethyddol Rwssiaidd, caethwas, gweurydd, eiddiog, caeth tyddyn, tudgaeth.
- Sergeant, sar'-jynt, *s.* rhingyll, ceisiad, sarsiant.
- Serial, si'-ri-yl, *a.* cyfresol.
- Series, si'-riz, *s.* cyfres, rhes, rhestr, cyfrestr, rhifres ; trefnres, trefn ; cylch, oliant.
- Serious, si'-ri-yz, *a.* difrif, digellwair, prudd, sad ; dwys, pwysig ; symyl.
- Seriousness, si'-ri-yz-nes, *s.* difrifoldeb, diofregedd ; dwysder ; prudd-der.
- Serjeant, sar'-jynt, *s.* rhingyll=*Sergeant*.
- Sermon, syr'-myn, *s.* pregeth, traethawd ; traethawd ysgrhythrol ; difrifdraith :—*v.* *a.* pregethu, ymadroddi ; athrawu, gwersu, dysgu.
- Sermonize, syr'-myn-eiz, *v.* *a.* pregethu ; chwareu 'r pregethwr.
- Serosity, si-ros'-i-ti, *s.* dyfrllydrwydd ; meiddwaed ; meiddlydrwydd.
- Serous, si'-ryz, *a.* meiddiog, meiddlyd ; dyfrllyd ; tenuu.
- Serpent, syr'-pent, *s.* sarff, sarth, neidr ; gwiber ; sarffon.
- Serpentine, syr'-pen-tein, *a.* sarffiaidd ; gwiberaidd ; dolenog, ystumiog :—*s.* sarthfaen ; gwibergraig.
- Serrate, ser'-et, *a.* llifddanneddog ; dan-neddog ; bylchog ; rhintach.
- Serum, si'-rym, *s.* maidd, meiddlyn ; meiddwaed.
- Servant, syr'-fynt, *s.* gwas, gwasanaethwr, gweinidog ; morwyn, gweinidoges.
- Serve, syrff, *v.* gwasanaethu, gweini, gweinyddu ; heilio ; gwneuthur ; trin ; gosod, doddi ; arfer, defnyddio ; gweithio.
- Service, syr'-fus, *s.* gwasanaeth, gwein-

- idogaeth; gwaith; lles; hail; saig; swydd; anerch, cymmediw.
- Serviceable, syr'-fus-ybl. *a.* gwasanaethgar; defnyddiol, buddiol; gweithgar, diwyd.
- Servile, syr'-ful, *a.* gwasaid, caethwasaid; caeth; gwael; dirmygus; truthgar, cystog.
- Servility, syr'-ful'-i-ti, *s.* gwasolrwydd, caethwasedd; caethder; gorwael-edd.
- Servitor, syr'-fu-tyr, *s.* heilyn, gwesyn; menestr; gweinydd, gwas.
- Servitude, syr'-fu-tiwd, *s.* caethwasanaeth, caethwasiaeth; caethiwed; gwastrin, gwasogaeth, gwasoeth.
- Session, sesh'-yn, *s.* eisteddiad, arseddiad, eisteddfod, eisteddfa; arsedd, brawdlys.
- Set, set, *v.* gosod, dod, rhoddi; codi; cydosod, cyfansoddi, planu; llên; machlud, gostwng; tywyllu; cyweirio; taenu; dyrysu; cyfeirio, nodi:—*a.* gosodedig, penodol, arbenig, ffurfiol, rheolaidd, sefydlog, penderfynol, diysgog, cyndyn:—*s.* llawnrif, cyfanrif, cyfanres, cydrif; cyfres, par; cwlwm; to; cyff; chware; sias; impyn. [goraeth.
- Seton, sē'-tn, *s.* llifweli, cein-goraeth.
- Settle, set'-tl, *s.* settl:—*v.* sefydlu; cadarnhau, sicrhau; sylfaenu; trefnu; terfynu, penderfynu; cytuno, rhydyddio; gwastatâu; settlo; llonyddu, esmwytho; diboeithi; trefoli, trefedigo; ymsefydlu; trigo, preswyllo, cartrefu; gwaddodi, llorio; gloywi; oeri; gorphwys; disgyn.
- Settlement, set'-tl-ment, *s.* sefydliad; trefniad; cytundeb; gwastatâd; settliad; gwaddodiad; cynnysgaeth, egweddi, cowyll; trigrant, preswyllo, ymsefydliad; cartrefe; trefedigaeth, plan-wlad, gwladychfa; trefedigiad.
- Settling, set'-ling, *s.* sefydliad, gwaddod.
- Sett-off, set'-off, *s.* esgyffyn.
- Seven, sefn, *s.* saith, y rhif saith=7:—*a.* saith, seith.
- Sevenfold, sefn'-föld, *a.* seithblyg, saith ddyblyg; seithwaith; seithmwy:—*ad.* seithwaith; ar y seithfed; seithmwy.
- Sevnight, sen'-nut, *s.* wythnos.
- Sevenscore, sefn'-scöyr, *s.* saith ugain, seithugain=140.
- Seventeen, sefn'-tēn, *a.* dau ar bymtheg, deg a saith=17.
- Seventeenth, sefn'-tēn, *a.* ail ar bymtheg, deufed ar bymtheg, elfed ar bymtheg.
- Seventh, sefnth, *a.* seithfed:—*s.* y seithfed; y seithfed ran.
- Seventhly, sefnth'-li, *ad.* yn seithfed.
- Seventieth, sefn'-ti-eth, *a.* degfed a thrigain, seithdegfed.
- Seventy, sefn'-ti, *a.* deg a thrigain, trigain a deg, deg a thrigain, seithdeg:—*s.* deg a thrigain, trigain a deg =70.
- Sever, se'-fyr, *v.* dydoli, gwahanu, neillduo; dosbarthu, dadgyssylltu; rhanu; gwahaniaethu.
- Several, se'-yr-yl, *a.* amryw, amrywiol, amryfal, amrai; gwahanol, neillduol; llawer; aml:—*s.* amryw; lle cauedig.
- Severally, se'-yr-yl-i, *ad.* ar wahan, ar ddydol; yn neillduol, yn wahanol; pygilydd.
- Severance, se'-yr-ans, *s.* gwahaniad, dydoliad, parthiad, dosbarthiad, rhan-iaid.
- Severe, si'-fī-yr, *a.* tost, llym, gerwin, caled, chwerw, llymdost; ffyrnig, creulawn, chweffrol; penus; terig, ffroch, egr; taer; difrif; gorfaniwl.
- Severity, si'-fer'-u-ti, *s.* toster, llymder, gerwindeb, llymdostedd; creulonder.
- Sew, sō, *v.* gwnio, pwytho, gwrymio.
- Sewer, sō'-yr, *s.* gwniedydd, gwniwr, pwytlwr.
- Sewer, su'-yr, *s.* heilydd, penheilyn; dystain.
- Sewer, shō'-yr, *s.* gwehynffos, ceuffos, ffosol, dyfrffos, soch.
- Sex, sees, *s.* ystlen, ysglen, rhyw, rhywogaeth.
- Sexagesima, sec-sy-jes'-i-ma, *s.* yr ail Sul cyn y Garawys; Secsagesima.
- Sexangular, sec-sang'-gīw-lyr, *a.* chwechonglog, chwechongl, chwech-ochr.
- Sexennial, sec-sen'-ni-yl, *a.* chweblwydd, chwe blwyddol.
- Sexton, secs'-ton, *s.* clochydd.
- Sexual, sec'-shw-yl, *a.* ystlenol, rhywiol.
- Shabby, shab'-i, *a.* gwael, gorwael, sal, distadl, bawaid, brwnt; llymrig; carpiog; tlawd, afterw, after, anghymhen.
- Shackle, shac'-cl, *s.* sofr; hual, gefyn, llyffethair, cloffrwm, troedog:—*v.* *a.* hualu, llyffetheirio; caethiwo, carcharu.
- Shad, shad, *s.* gwangen:—*pl.* gwangod.

Shade, shed, *s.* cysgod, gwasgod, cysgodfa; göer; godywyn; y tywyll; hudd, cudd, tudd, argel, cil; ysbryd, rhithyn, chwythryn:—*v.* *a.* cysgodi, gwasgodi; tywyllu, huddo, argelu.

Shadow, shad'ö, *s.* cysgod=*Shade*; ysgawd; tywyllwch, gwyll; rhith, eilw:—*v.* *a.* cysgodi=*Shade*.

Shadowy, shad'ö-i, } *a.* cysgodol, cysg-
Shady, she'di, } odog, cysgodfawr,
gwasgodol; tywyll; ansylweddol,
rhithiol; awelog; anaraul.

Shaft, shaft, *s.* saeth, picell, pilwrn, paled, paladr; llinon; aseth; llerf; pill; colofn; mwndwll, siafft.

Shag, shag, *s.* ceden, hirfwh, cedenwe; brethyn cedenog; y fulfran gopog; manfyglys, ffwgws cynynog:—*a.* cedenog, blewog, byrfwch, brygus; garw: *v.* *a.* cedenu; gerwino; anffurfo.

Shagged, shagd, } *a.* cedenog = *Shag*,
Shaggy, shag'i, } *a.*

Shah, sha, *s.* Siä=urddenw penadur Persia; penaeath, tywysog.

Shake, shec, *v.* ysgwyd, siglo, ysytio; crynu, cynhyrfu; gwegian, hongcio; rhyru; crychu; ymysgwyd:—*s.* sigl, ysgydfa, sigliad, cysgogiad; crynfa, cryd; ffryn; hongc; crychiad; hollt; mesyryd.

Shaken, she'-en, *p.* sigledig; agenog.

Shaking, she'-cing, *s.* ysgydwad, sigliad, cryn.

Shale, shel, *s.* plisgyn, cribyn; cleifaen.
Shall, shal, *v.* cael (arwydd yr amser dyfodol):—*I shall be*=byddaf; *we shall go*=awn; cawn fyned.

Shallot, shal-lot', *s.* corwynyn, sibolen.

Shallow, shal'ö, *a.* bas; isel, gorisel; penfas, penbwl, coeg, ynyd, hurt:—*s.* beisfa, beisfan, beisle; rhyddle; traethell;—*v.* *a.* basäu.

Sham, sham, *s.* ffug, ffuant, twyll, rhith, lliw, lledrith, esgus, siom; hud; cast:—*a.* ffugiol, gau, ffals, rhithiol:—*v.* ffugio, ffuantu, somi.

Shambles, sham'-blz, *s. pl.* cigfa, cigle; marchnad gig; cell fwn.

Shame, shem, *s.* cywilydd, gwarth, gwaradwydd, achlod:—*v.* cywilyddio, gwarthruddo.

Shamefaced, shem'-ffesd, *a.* cywilyddgar, gwylaidd.

Shameful, shem'-ffwl, *a.* cywilyddus, gwarthus. [haerltug.

Shameless, shem'-les, *a.* digwilydd.

Shamrock, sham'-roc, *s.* meillionen, meillionen dair dalen.

Shank, shangc, *s.* coes, coesgyn, gomach, hegl, ber, gar, llorp, esgair, ffod, pawd; paladr, pill; gwanas; greolen.

Shape, shep, *v.* llunio, ffurfio, ystumio, dullio; gwneuthur; dullwedd, addasu, trefnu:—*s.* llun, ffurf, gosgedd, agwedd, sut, cyfrith, dullwedd; rhith; cynllun. [ig.

Shapely, shep'-li, *a.* lluniaidd, gosgedd-Share, sheyr, *s.* rhah, cyfran, dogn, ysgâr; peth; swch, cwlltr:—*v.* rhanu, cyfranu; dogni, ymgyfranogi.

Shark, sharc, *s.* morgi, dera y môr; llwngc y ddera, rhythgi annwn; rheibiwr; cip:—*v.* cyfrwysgipio; ysglyfio, trawsgipio, trafingygu, gwangcio; twyllo, bolera, ciprytha.

Sharp, sharp, *a.* llym, awchus, blaenllym, tost, craff, ffraethlym, miniog, caled; sur, chwibll, egr; chwewg; pigog; poeth; blin, pres, garw, main, llon, certh, teneu, ysbyddaid:—*s.* llymsain, llon, cras, siarp, llonod=

††:—*v.* *a.* llymhau, llymu; awchu; llonodi, siarpio; hudladrata; coegio, hodedu.

Sharpen, shar'-pn, *v.* llymhau, minio, hagi, awchlymu, llifo, blaenllymu; suro, llymseinio, ymlymhau.

Sharper, shar'-pyr, *s.* llymwas, hudleidr, lleidr pen ffair.

Sharpness, sharp'-nes, *s.* llymder, awchusrwydd, toster, ffraethlymder, craffder, gerwindeb, chwewedd.

Shatter, shat'-yr, *v.* chwilfriwio, dryllio, serfyllio, talchu; cymmriwio, yssigo, darnio.

Shatters, shat'-yrz, *s. pl.* yfflon, teilchion, cyrbibion, drylliau, catiau, sorod.

Shave, shef, *v.* *a.* eillio, difarfu, siaffo; gonaddu, llyfnhau, rhasglio, ysgythru, pilio, cneifio:—*s.* rhasgl, cylllell ddeugarn.

Shaving, she'-fing, *s.* eilliad, gonaddiad; gorasglodyn.

Shawl, shol, *s.* gwarlen, gwarug, gwar-gob, siöl.

She, shi, *pr.* hi; hyhi; hithau.

Sheaff, sheff, *s.* ysgub:—*v.* *a.* cynnull, rhwymo.

Shear, shi'yr, *v.* cneifio, gwelleifio, tocio: *s.* cnaif.

Shears, shi'yrz, *s. pl.* gwellaif:—*dim.* gwelleifyn.

Shear-steel, shi'yr-stäl, *s.* dur awch, dur arfau.

- Sheath, shith, *s.* gwain; argae.
 Sheathe, shidd, *v. a.* gweinio, goseilio, plygu, gwisgo, amlenu.
 Sheathy, shi'-thi, *a.* gweiniog.
 Sheave, shif, *s.* chwerfan cyff, rhod cyff.
 Shed, shed, *v.* tywallt, arllwys, gollwng, colli, dyhidlo, gwehynu, dynëu, bwrw, tafu, taenu:—*s.* tywalltiad, lluest, penty, rhagdo, bwthyn:—*v. a.* gwasgodi, cysgodi.
 Sheep, shîp, *s.* dafad, llwdd dafad:—*pl.* defaid.
 Sheepfold, ship'-ffold, } *s.* defeitty, cor-
 Sheepcot, ship'-cot, } lan, cail defaid,
 ffold, loc, corfa.
 Sheepish, shi'-pish, *s.* yswil, gwladaidd, gwylaidd, mul, cywilyddgar; dafad-aid.
 Sheepishness, shi'-pish-nes, *s.* yswilder, gwyleiddrwydd, gorchwyledd, mulder.
 Sheepwalk, ship'-woc, *a.* defeidiog, fridd, defeidrawd, llwybr defaid; porfa defaid.
 Sheer, shiyr, *a.* glân, pur, gloyw, digymmysg, hollol, gwir, llwyr; teneu:—*v. n.* hwntian, anwadal: diango, ffyrstio:—*s.* ystlysgwrf llong.
 Sheet, shît, *s.* llen, llenllian; cinionen, liwionen, cynfas, hwyraff:—*v. a.* llenu, llenllieinio.
 Shekel, shi'-el, *s.* sicil=darn bath Iddewig=2s. 6c.
 Shelf, shelf, *s.* estyllen, estyllen lestri, seld, cilfed, murastell, gwalfaingc, dalfaingc, silff; tap; beisfa; traethell:—*v. a.* seldio, murastellu, cilfedu, silffio.
 Shell, shel, *s.* cragen, crogen, cogwrn, plisgyn, masgl, cibyn, cib, ballasg, ceubel, llosbel, llosbelen, llosgeubel:—*v.* diblsgio, difasglu, plisgio, masglu, ysbeinio, deor; gwisgio.
 Shellela, shi'-le'-la, *s.* pastwn Gwyddel; lachffon; draenen wen.
 Shelly, shel'-i, *a.* cregynog, cragenog; cragenaid.
 Shelter, shel'-tyr, *s.* cysgod, gwasgod, diddos, gwasgodfa, diddosfa; achles, nawdd, amddiffynfa, diddosrwydd, arhuddiant, cel, ffrongc, cwddyn:—*v. a.* gwasgodi, cysgodi, noddî, amddiffyn.
 Shelves, shelfz, *s. pl.* (o *shelf*) seldi, estyll, cilfedau, dalfeingciau, silffoedd; beisfaoedd, traethellau.
 Shelving, shel'-fing, *a.* gogwyddol, llech-weddol, llethrog, lledbeiol, serth:—*s.* astelliad, silffiad.
 Shelvy, shel'-fi, *a.* beisiog, traethellog; bas, creigiog, gran.
 Shepherd, shep'-yrd, *s.* bugail, bugeillydd, defeidydd, areiliad, areiliwr.
 Sheriff, sher'-uff, *s.* sirydd, siryf.
 Sherry, sher'-i, *s.* gwin gwyn, gwin Sierri, gwin Seres; Sierri.
 Shew, shö, *v.* dangos=Show.
 Shewn, shön, *p. p.* (Shew) dangosedig=Shown.
 Shibboleth, shib'-ö-leth, *s.* sibolet; pleidair; arwyddair plaid.
 Shield, shild, *s.* tarian, cadell, aes, asafar, asant, brondor, cylchwy, rhod-awr, astalch, ysgwyd, bwccled; maes (arfau bonedd), arfen, arfaes, amddiffyn:—*v. a.* tarianu, amddiffyn, noddî.
 Shift, shufft, *v.* newid, symmud, ymsymmud; newid dillad; ymdroi, troi, glewa, ymochelyd, darparu, trefnu, ysgoi, trychio, anwadal:—*s.* dychymmyg, dyfais, ystryw, ymdro, trwch; Æsgus, tro, trafyn, cyfnewid, boced, mwysdro, dianga; crys, hefys, crys benyw.
 Shilling, shul'-ing, *s.* swllt, deuddeg ceinio.
 Shillishali, shil'-i-shal-i, *s.* penffoedd; petrusdod, amhenderfyndod; ansefydlogrwydd:—*a.* ansefydlog, anwadal, eglyd.
 Shin, shin, *s.* crimog, gomach.
 Shine, shein, *v. n.* dysgleirio, dysgleirio, llewyrchu, tywynu, lleuferu, gol-euo, llethrido, blanu; ymddysgleirio, ymddangos:—*s.* hinon, tywydd teg, hindda; llewyrch, dysgleirdeb, gloywder; clairedydd=offeryn amaethyddol.
 Shingle, shing'-gl, *s.* toniar, peithynen, peithwydden, astyllen do, clawd, cledren, estyllen; graian garw:—*v. a.* peithynu, toniaru, estyllodi.
 Shingles, shing'-glz, *s. pl.* yr eryrod, yr eryr, crug eryrod=dolur o'r enw.
 Shiny, shei'-ni, *a.* dysglær, clær, tywynol, lleuferol, gloyw, ysblenydd, eirian, goleu.
 Ship, ship, *s.* llong, llestr mor, morlestr; ysgoren, ysgorawg; gwydd-farch:—*v.* llongi, derbyn i long.
 Shipboard, ship'-böyrd, *s.* bwrdd llong;—*ad.* ar fwrdd llong.
 Shipman, ship'-man, *s.* llongwr, morwr.

- Shipmate, ship'-met, *s.* cydlongwr.
 Shipment, ship'-ment, *s.* llongiad; llongaid.
 Shipping, ship'-ing, *s.* llongau, morlestri; llongiad;—*a.* llongod.
 Shipwreck, ship'-rec, *s.* llongdrylliad, llongdoriad;—*v.* llongdryllio, llonggoli.
 Shipwright, ship'-reit, *s.* saer llongau.
 Shire, shîyr, sheiyr, *s.* swydd, sir, rhandir.
 Shirik, shyrc, *v.* gochel, ymgilio rhag, diange oddi wrth;—*s.* hocedwr, rheibiwr, llechgi.
 Shirt, shyr, *s.* crys;—*v.* *a.* crysu, gwisgo crys.
 Shirting, shyr'-ting, *s.* lliain crysau, defnydd crysau.
 Shive, sheif, *s.* ysgyriionyn, ysgyren, yfflyn, fflochen, cyrbibyn, telchyn, tafell, clem.
 Shiver, shif'-yr, *s.* cleilech, cleifaen; chwefan, troell chwefan; ysgyriionyn=*Shive*; ysgryd, crynodod, achreth, rhyn, ysgryn;=*v.* ysgyrioni, yfflo, delltenu, fflochen; crynu, achrethu, ysgrydio, ysgrynu, crynu, crynachu.
 Shivering, shif'-yr-ing, *s.* ysgyriionad, dellteniad, ysgryd, crynodod, echryn, rhyriad, cryd, ias.
 Shoal, shöl, *s.* haig, aig, baib, haid, lluwaws, torf, mintai, hafug; beisle, beisfan, traethell, rhydle, bas;—*v.* *n.* heigio, heidio, tyru; basau;—*a.* bas, beisiog. [beisiog.
 Shoaly, shö'-li, *a.* beisfaog, beisfanog;
 Shoar, shöyr, *s.* atteg, gwanas.
 Shock, shoc, *s.* ergyd, cyfergyr, ymgyrch, hyr, cis, hwrdd; aeth, ias, gni, braw, cymmraw, chwithrwydd, dychryn, ysgydwad, sigliad, tramgwydd, cogwrn, ysgafin, beisgawn, ystwc, sopyn;—*v.* ergydio, taro, gyrthio, hyrddu, brawychu, arswydo; ysgwyd; cogrynu, ystycio.
 Shocking, shoc'-ing, *a.* swydbair, dychrynbair, anferth, erchyll, arswydus, aethus, cywilyddus.
 Shod, shod, *p.* *(Shoe)* pedoledig; pedolog, archenog.
 Shoe, shw, *s.* esgid, archen, pedol;—*v.* *a.* esgidio, archenu, pedoli.
 Shoeing-horn, shw'-ing-horn, *s.* corn esgidiau, corn archenau.
 Shoe-last, shw'-last, *s.* gweddyg, pren troed.
 Shoemaker, shw'-me-cyr, *s.* crydd, esgidwr, archenydd.
- Shoe-sole, shw'-söl, *s.* carnial, gwadn esgid.
 Shone, shön, *p.* *(Shine)* dysgleiriedig.
 Shook, shwc, *p.* *(Shake)* ysgwydedig;—*s.* erwydd;—*v.* *a.* barilo erwydd.
 Shoot, shwt, *v.* saethu, ergydio, gollwng, tafu, gyru, ymsaethu, picio; egino, tarddu, hedeg; rhedeg; melttenu; syrthio, ymestyn; gwynegu; treiddio;—*s.* saethiad, ergyd, saeth; ysgewyllyn, impyn, brigyn, blaguryn, planigyn, tardd; gelin; banw, porchell.
 Shop, shop, *s.* sylldy, masnachdy, masnachfa, maelfa, maeldy, maelierfa, gwerthfa, nwyddfa; gweithdy, gweithfa; siop;—*v.* *n.* maelfanu, maelieru, masnachu, siopio.
 Shopboard, shop'-böyrd, *s.* gweithfwrdd.
 Shopkeeper, shop'-ci-pyr, *s.* maelwerthwr, masnachydd, maelier, maeliwr, manwerthwr, siopwr.
 Shoplifter, shop'-luff-tyr, *s.* ysbeiliwr sylldai, ysbeiliwr maeldai, siopdorwr.
 Shore, shö'yr, *s.* traeth, glan y môr, tywyn, gwarth, llyr, engwarth, glan; beisdon; atteg, gwanas, cynnalbost, daliedydd, colon, annal;—*v.* *a.* attegu, cynnal, glanio.
 Shorn, shörn, *p.* *(Shear)* cneifiedig; amddifad.
 Short, short, *a.* byr, cwta, cryno, cynnwys, talgrwn, talfyr, bychan; brau; swta;—*s.* y byr; crynodeb;—*ad.* yn fyr;—*v.* *a.* byrhau, cwtogi, talfyru.
 Shortcoming, short'-cym-ing, *s.* diffyg, byrdra, methiant, ffaeidd.
 Shorten, shor'-tn, *v.* byrhau, cwtogi, cilfyru,ocio.
 Short-hand, short'-hand, *s.* llaw fer, byr ysgrif, ber ysgrif, berlaw, byrysgrifiaeth.
 Shortness, short'-nes, *s.* byrder, cwtogedd, talfyrder, diffyg.
 Shortsighted, short'-sei-ted, *a.* byrwel, agoswel, golygyr, byr ei olwg; cibddall, anghraff, annoeth.
 Shot, shot, *s.* ergyd, grawn, saethrawn, gwnrawn, haels, peled, pelen, blifyn, gwnbel, bwled, bwleden, gynfaen, maen blif;—*p.* *(Shoot)* saethedig;—*a.* symmudiwr.
 Shotten, shot'-tn, *a.* dirawn; disle, dadgymmaledig.
 Should, shwd, *v.* (yr amser anorphenol o shall, arferedig, fynyachaf, fel berf gynnorthwyol) dyly, dylai; cael;—*I*

should=dylwn :—*he should not have done so*=ni ddylasai wneuthur felly.
 Shoulder, shôl'-dyr, *s.* ysgwydd, palfais, ysgwyddog, yshawd; gorysgwydd :—*v. a.* ysgwyddo, ategu, hergydio, ysgytio.
 Shoulder-belt, shôl'-dyr-belt, *s.* ysgwydd-rwy, gwregys ysgwydd.
 Shout, showt, *v.* bloeddio, gwaeddi, banllefain, crechwenu, llawenfloeddio, garmio, dolefain, gawrio :—*s.* bloedd, bloddest, banllef, dolef, gwaedd, garm, llefain.
 Shove, shyf, *v.* gwrthio, cilgwrthio, hergydio, hyrddio, ysgytio, gyrthio, ymwrthio :—*s.* gwth, ysgwth, ysgwd, hergwd, hwrdd, hwp.
 Shovel, shyfl, *s.* camuraw, llwyar, syfl, rhawlech, rhawbal :—*v. a.* rhofio, rhawio, sylfio, llwyaru.
 Shovelboard, shyfl'-bôrd, *s.* tawlfwrdd, gwrthfwrdd.
 Show, shô, *v.* dangos, arddangos, mynegi, dadgan, datgan, profi, ymddangos :—*s.* dangos, arddangosiad, ymddangosiad; golwg, golygiad, dangosfa, golygiad, dull, lliw, rhith, gweledig-aeth. [ydd.
 Shower, shô'-yr, *s.* dangoswr, dangosied.
 Shower, show'-yr, *s.* cawod, cafod :—*v.* cawodi, cafodi.
 Showery, show'-yr-i, *a.* cawodog, cafodog, cawodlyd, cafodol.
 Shown, shôn, *p. p.* (*Show*) dangosedig.
 Showy, shô'-i, *a.* dangosiadus, ymddangosgar, coegwych, hoeyw, ysblenydd.
 Shrang, shrance, *p. p.* (*Shrink*) crebach-edig.
 Shred, shred, *v. a.* cinynio, ciniachu, cilcynio, difynio, dryllio, sitrachu, asglodioni :—*s.* ciniechyn, llerpyn, difyn, carp, dernyn.
 Shrewd, shrud, *a.* cyfrwys, fel, falst, ystrywgar, craff, call, synwrol.
 Shrewdness, shrud'-nes, *s.* cyfrwysder, ffieldra, craffder, callineb.
 Shriek, shric, *v. n.* ysgrechain, ysgrechian, gwichian, crochleisio, oergrïo, beichio, ichian :—*s.* ysgrech, oerwaedd, crochwaedd, gwawch, ysgri, dolef, gwich.
 Shrievalty, shrei'-fyl-ti, *s.* siryddiaeth, siryfaeth, siryddogaeth.
 Shrike, shreic, *s.* y cigydd=aderyn o'r enw.
 Shrill, shrul, *a.* llym, meinllym, main, llifaid, uchelfain, gwichlyd, pres :—*v.* llymleisio, llymseinio.

Shrimp, shrump, *v. a.* crebachu, byrhau :—*f.* berdysen.
 Shrine, shrein, *s.* creirfa, creirgell, gwyddfa, beddrod; llan; allor, teml; ffed.
 Shrink, shringe, *v.* crebachu, ymgrynhoi, crybychu, cōri, swbachu, lleihau; treio, cilio, ymgadw :—*s.* twrf, swbach, crebach, telc, ymgrynoad.
 Shrive, shreif, *v. a.* cyffesu, gwrandio cyffes.
 Shrivel, shruf, *v.* crychu, tolcio=*Shrive*.
 Shroud, shrud, *s.* amwisg, amdo, wasgod, tudd; cylliso, tuli; ategraffau yr hwyllbren, hwyllraffau; cangen :—*v.* amwisgo, amdoi, cysgodi, amguddio, huddo, amddiffyn, ysgythru, ymlochesu.
 Shrove, shröf, *p. t.* (*Shrive*) cyffesedig.
 Shrove-Tuesday, shröf'-tiwz-de, *s.* Mawrth Ynyd, dydd Mawrth Ynyd.
 Shrub, shryb, *s.* manwydden, pryswydden, prysgen, gwyddenig, lledwydden; surberwy=math ar ddiod gymmysg.
 Shrubby, shryb'-i, *a.* manwyddog, prysgoediog; manwyddaid.
 Shrug, shryg, *v.* crebachu, telcu, ymgrynhoi, crymu :—*s.* crebychiad, swbach, achreth.
 Shrunk, shrynge, *p. t.* } (*Shrink*)
 Shrunken, shryng'-cn, *p. p.* } crebach-edig.
 Shudder, shyd'-yr, *v. n.* crynu, dychrynu, argrydu :—*s.* cryndod, echryd, dychryn.
 Shuffle, shyfl, *v.* cymmysgu; gwrthio; ysgwyd, symmu, chwarae y ffon ddwybig; mwysu, cyfrwysdroi; ysgoi, seithugo, ceccuso, ymysgwyd :—*s.* ysgwyd, cymmysgiad, sigl, ysgyd-wad; cyfrwysdro, ystryw, twyll, chwired.
 Shuffling, shyff'-ling, *a.* cyfrwys, ystrywgar, gochellog :—*s.* cymmysgiad, cast, hoced, dichell, ffugwaith.
 Shun, shyn, *v. a.* gochel, ysgoi, cilio rhag.
 Shut, shyt, *v.* cau, caud, bolltio, bario, attal, llysu, rhwystro :—*a.* cau, cauedig; rhydd :—*s.* caud, gwerchyr, clawr, terfyn.
 Shutter, shyt'-yr, *s.* cauw, cauedydd; caead, clawr, gwerchyr, gwarchar.
 Shuttle, shytl, *s.* gwennol, gwennol gwëydd.
 Shuttlecock, shytl'-coc, *s.* ehedgore.

- Shy, shei, *a.* anghyfeillgar, ymgelgar, cilgar, gochelgar, gwagelog, ysgoilid; cywilyddgar, yswil, gwylaidd, mul; rhusgar, ofnog, anhy; eiddugus:—*v.* ysgodigo, rhuso, gochel, tafu, bwrw.
- Shyness, shei'-nes, *s.* ysgoilidrwydd; anghydgargwch; celgargwch, gwyledd; gochelgargwch, rhusedd.
- Sibyl, sub'-ul, *s.* Sibli; dewines, chwibleian. [cyfogyd.
- Sick, sic, *a.* claf; clwyfus; sal, salw; Sicken, sic'-cn, *v.* clafychu; clwyfo; alaru ar, gwanhau, nychu.
- Sickle, sic'-cl, *s.* cryman, cryman medi; cryman Gwyddel, gwylf.
- Sickly, sic'-li, *a.* afiach; clefyca, clwyfus, clafaid, salaid; gwael, cwla; gwan; egwan; cwyrpus.
- Sickness, sic'-nes, *s.* afiechyd, clefni, dolur, selni, haint, clefwch; llesgedd; gwrthwynebrwydd.
- Side, seid, *s.* ochr, ystlys; tu, plaid, rhan; ymyl; glan; min; erchwyn; asgell; cil; parth:—*a.* ochrol, ystlysol; ystlys-; cil-; gwyr, ledbai, osgoawl:—*v.* ochri, pleidid, ystlysu.
- Sideboard, seid'-bôyrd, *s.* ystlysfwrdd, ystlysford, cilfwrdd.
- Sidesaddle, seid'-sad-dl, *s.* pilyn, cyfrwy merch, cyfrwy untu.
- Siege, sij, *s.* gwarchae, sawd:—*v.* *a.* gwarchae.
- Sieve, suf, *s.* gogr, gwagr, hesgyn, rhidyll, hidl.
- Sift, sufft, *v.* *a.* gogrynu, gwegryn, gogryn, rhidyllid, nithio, hidlo; chwilio, holi, gwahanu.
- Sigh, sei, *s.* uchenaidd, ochenaidd, ebwch, dyheug, ochain, och, psych:—*v.* ocheneidid, ucheneidid, ochi, ochain, ebychu, cwyno.
- Sight, seit, *s.* golwg, y gweled; trem, golygawd, tremyn, syll, ysbaith; gwelediad, edrychiad; sylw; drych, drychiolaeth, golygfa:—*v.* *a.* gweled, canfod.
- Sightly, seit'-li, *a.* golygus, prydfert, hardd, gweddus, teg, hywel.
- Sign, sein, *s.* arwydd, nod, arnod, arwyddnod; argoel, coel; gwyrth; amnaid, awgryn; sygn; ol, arllwybr; llofnod:—*v.* *a.* arwyddo, nodi, arwyddnodi, llofnodi, llawnodi, seinio.
- Signal, sug'-nyl, *s.* arwydd, arwyddnod, awgryn, gair nod:—*a.* hynod, rhyfedd, neillduol, nodedig, enwog, hygof.
- Signalize, sug'-na-leiz, *v.* *a.* hynodi, enwogi, ardderchogi.
- Signature, sug'-ny-cyr, *s.* nod, arwyddnod, marc, llofnod, enw, llofnodiad, llawnodiad; arwyddnod argraffydd; nodlythyren; dangoseg; coel.
- Signet, sug'-net, *s.* sel, insel, ensail; selfodrwy.
- Significant, sug'-nuff-i-cant, *a.* arwyddocaol, arwyddol, arddangosol, hysbysol; grymus; ystyrfawr, ystyrllawn, cynnwysfawr, myneglawn, sylweddllawn; cyrhaeddbell, pwysig, hwbwys.
- Signification, sug'-nuff-i-ce'-shyn, *s.* arwyddocâd, ystyr, meddwl, arwyddiad, arwyddawd, hysbysiad, dangosiad, mynegiad.
- Significative, sug'-nuff-i-ce-tuf, *a.* arwyddedigol, arwyddocâs, arwyddocâol, hysbysedigol, mynegol, ystyrllawn.
- Signify, sug'-nu-ffei, *v.* arwyddocau, arwyddo; hysbysu, mynegi, dynodi, tycio, flynu, llesâu. [arwydd.
- Sign-post, sein'-pôst, *s.* nodbost, post
- Silence, sei'-lens, *s.* dystawrwydd, gosteg, taw, tawedogrwydd, ust, tawelwch:—*v.* *a.* gosteg, dystewi, ustio, tawelu:—*in.* gosteg! ust! taw! tewch!
- Silent, sei'-lent, *a.* dystaw, tawedog, termud, mud; dison, disiarad, disain, dywedwst, tawel, tawgar, gostegol.
- Silicious, si-lish'-yz, *a.* callestrol, callestrog, cylestrol, celltaidd; gwalltin, a wnaed o wallt.
- Silk, sulc, *s.* sidan; pali; sirig, siriell:—*a.* sidanaidd, sidanog.
- Silken, sul'-cn, *a.* sidanaidd, sidanol; paliaidd, mwyth, plydd, tyner, llyfn:—*v.* *a.* sidanu, llyfnhau.
- Silky, sul'-ci, *a.* sidanaidd=*Silken*.
- Sill, sul, *s.* trothwy, rhiniog, hiniog; corbel; sail, syl; llorp=*Cill*.
- Silly, sul'-i, *a.* ffol, penffol, ansynwryol, gwirionllyd, annoeth, dwl, coeg, egwan, syml.
- Silurian, si-liw'-ri-an, *a.* Gwentaidd, Essyllygaid:—*s.* Gwentiaid, gwr o Essyllwg.
- Silvan, sul'-fyn, *a.* coediog, coediol, gwyddog:—*s.* gwyddan, eleinon, gwyddelon.
- Silver, sul'-fyr, *s.* arian, ariant; arian gwynion, arian gleision:—*a.* arian, arianaid, arianaidd; arianlliw:—*v.* *a.* arianu, gorarianu; dalenu.
- Silvery, sul'-fyr-i, *a.* arianaidd, arianlliw, arianaid; gorarianaid.

Similar, sum'-u-lyr, *a.* cyffelyb, tebyg, tebygol, cymmath, hafal, cyhafal, hefelydd, unwedd, unfath; unrhyw; cyfryw; eisior, cyfeisor.

Similarity, sum-u-lar'-i-ti, *s.* cyffelybrwydd, tebygolrwydd, cynhebygrwydd.

Simile, sum'-i-li, *s.* cyffelybiaeth, cyuhariaeth.

Similitude, su-mul'-i-tiwd, *s.* tebygolrwydd, tebygoldeb, tebygiant, cyffelybiaeth; rhih; dyfaliad.

Simmer, sum'-yr, *v. n.* goferwi, sician, brydiannu.

Simony, sum'-yn-i, *s.* Simoniaeth, cyssegrfasnach; cyssegrbryniad; cyssegrwerth.

Simoon, si-mwm', } *s.* Simwm=poeth-Simoon, si-mwn', } wynt dwyreiniol.

Simple, sum'-pl, *a.* syml, gwirion, an-nichellgar, anghall, ffol; diaddurn; digymmysg; godidog; cyfarddun; unigol; diddysg, gwaer:—*s.* peth syml; cyffyr; llysieuyn, planigyn:—*v. n.* llysieua.

Simpleton, sum'-pl-tyrn, *s.* symlyn, gwirionyn, ffwlcyn.

Simplicity, sum-plus'-u-ti, *s.* symledd, symlrwydd; gwiriondeb; diniweidrwydd; ffioledd; puredd; cyfunedd; gwaer.

Simplify, sum'-plu-ffei, *v. a.* symlio, symleiddio.

Simulate, sum'-iw-let, *v. a.* ffugio, ffuantu, lledrithio, rhagrithio:—*a.* ffugiol, ffals, gau, lledrithiog.

Simulation, sum-iw-le'-shyn, *s.* ffugiad, ffuant, rhagrith, ffug.

Simultaneous, sum-yl-te'-ni-yz, *a.* ar unwaith, cydweithredol; cyd-, cyf-.

Sin, sun, *s.* pechod, pech, bai, trosedd, gwŷd, curedd, cwl, camwedd:—*v. n.* pechu, troseddu, camweddu.

Since, suns, *pp.* er, er pan y; er ys, er's; oddi ar; wedi:—*ad.* gan, can; yn gymmaint a; wedi hyny; oddi ar hyn; cyn hyny.

Sincere, sun-s'yr, *a.* cywir, diffuant, didwyll, diragrith, gonest, clau, dihoced; pur, gwir; digymmysg, diasgen.

Sincerity, sun-ser'-i-ti, *s.* cywirdeb, diffuantrwydd, purdeb, gonestrwydd; gwirionedd. [dibyn.]

Sine, sein, *s.* diblin, dibynllin, llinell y

Sinsecure, sei'-ni-ciwyr, *s.* swydd ddiswydd, swydd segur, segurswydd, anghurswydd, anghurogaeth.

Sinew, sun'-iw, *s.* gwyn, gaw; cyhyr; gieuyrn; grym:—*v. n.* gwynu.

Sinewed, sun'-iwd, } *a.* gwynog, gieu-Sinewy, sun'-iw-i, } lyd; cryf, cadarn, grymus, gwrdd. [weddus.]

Sinful, sun'-fwl, *a.* pechadurus; cam-Sing, sing, *v.* canu, cathlu, lleisio, per-leisio, moli, clodfori, pyngcio.

Singe, sunj, *v. a.* deifio, golosg, greidio, rhuddo:—*s.* deifiad, daif, golosg.

Singer, sun'-jyr, *s.* deifwr.

Singer, sing'-yr, *s.* canwr, caniedydd, cantor, cethlydd, cerddor, dadgeiniad.

Single, sing'-gl, *a.* un; unigol, unig; gwahanol, neillduol; annyblyg, unplyg, syml, sengl; un-gor, un-gaingc; anghyfansawdd, unblaid; gweddw, ammhriod:—*v. a.* pigo, dethol, dewis, neillduo, dydoli, sengl.

Singular, sing'-giw-lyr, *a.* unig, unigol, un, sengl, gwahanol, neillduol, anghyffredin; hynod, digymhar, od:—*s.* rhiif unigol, yr unigol.

Singularity, sing-giw-lar'-i-ti, *s.* unigolrwydd, unigrwydd; anghynneffindra; godidogrwydd, rhagoriaeth; neillduolrwydd; hynodrwydd; mympwy.

Sinister, sun'-us-tyr, *a.* chwith, aswy, chwithig, anhylaw, annheg, anwiw, gau; anffodus, anhapus; drwg, cyn-dyn.

Sink, singe, *v.* soddi, suddo, ymsoddi, disgyn, gostwng, treio, lleihau; ymlaesu, ymollwng, syrthio, llethu, isel-hau; methu, pallu; cloddio, dyfnhau; talsoddi, gwastraffu:—*s.* ceuffos, gwehynffos, soch, sybwl; carthfa ty; carthle llong; soddfa; geudy, ysgothfa; sugndwll.

Sinner, sun'-yr, *s.* pechadur, pechwr:—*f.* pechadures:—*v. n.* pechu.

Sin-offering, sun'-off-yr-ing, *s.* pech-offrwm, pechaberth, aberth dros bechod.

Sinuate, sun'-iw-et, *v. a.* dolenu; troi; ystumio:—*a.* dolenog, dolystumiog.

Sinuous, sun'-iw-yz, *a.* ystumiog, dolenog, gogwrn; igamogam.

Sip, sup, *v.* sipian, llymeitian, göyfed.

Siphon, sei'-ffyn, *s.* cambib, cambibell, dysbyddell, arlloesbib.

Sir, syr, *s.* syr; meist; arglwydd.

Sire, seiyr, *s.* tad, tadwys, rhiant, rhi, rhion; syr; arglwydd.

Sirloin, syr'-loin, *s.* llwyn eidion, syrllwyn.

Sirname, syr'-nem, *s.* cyfenw, arenw, gorenw.

Skirmish, scyr'-mish, *s.* ysgarmes, ymgiprys, ceintach, bicre, ymgatewarch, aergad, bicre, cnif, ymladdfa; blaengig; ymryson:—*v. a.* ysgarmesu, ymgiprys, ymgeintach, ceintach, bicra, ymgatewarch, cnifio; ymladd o hirbell; ymbrofi.

Skirt, scyrt, *s.* godre, godref, godr; cwr, ymyl; dibl, cerddagl; ael, min; bargod; goror; llawes, ambais; llen-gig, cwt:—*v.* godrëu, godrefu, ymylu; amaerwyo.

Skittish, scut'-ish, *a.* ysgoilyd; hydarf; gwamal, anwadal, orlog; chwidr; castiog, ofnus, gwagelog, gochelgar; esgyd; nwyfus, gwantan, trythyll.

Skulk, scyle, *v. n.* llechu, techu, godechu, dydechu, techialu, bachu, llercyna, ystelcian, lleigio:—*s.* llech, tech, cnud, llechwr, godechyd; llercyn.

Skull, scyl, *s.* creuan, penglog, iad, siâd, clol, clopen, clopa; cwch, bad; rholfad, rhodol, rhodl, rhwyflyw; rhodolwr, gyriedydd.

Sky, scei, *s.* wybr, wybren, gwybr, awyr; nef, nen; ffurfafen; asur; banwel.

Sky-blue, scei'-bliw, *a.* asur, glasar, gol-eulas, balasar llasur, glas yr awyr.

Skylark, scei'-larc, *s.* maeherydd, hed-ydd, uchedydd.

Skylight, scei'-leit, *s.* ffenestr to, nenffenstr, nenwawl.

Skyrocket, scei'-roc-et, *s.* awyrbelen, awyrbel, esgyndan, esruthren.

Slab, slab, *s.* llech, llefnyn; cynblange, cyndrwch, cynastell, yslab; llaid, llaca, corbwl.

Slabber, slab'-yr, *v.* glyfoerio, glafoerio, ymboeri, soegi, diwyno, gwlychu, trochi, maeddu, llimpio, tywallt, arllwys.

Slabby, slab'-i, *a.* gwlyb, lleithlyd, soeglyd, budr, swga, bawlyd, gludiog, gwydn.

Slack, slac, *a.* laes, llac, yslac, rhydd, diog, hwyrfydig, gwan, diofal, esgeulus, araf:—*ad.* prin, braidd, o'r braidd, mewn rhan; yn annigonol:—*s.* y llac; y rhan laes o raff; glo mân, yslac; cwm, glyn:—*v.* laesu=Slacken.

Slacken, slac'-cn, *v.* llacio, llaciû, yslacio, arafu, gollwng, diofalhau, ymlaesu, pallu, lleigio, rhyddhau.

Slackness, slac'-nes, *s.* laesder, yslac-rwydd; oed.

Slade, sled, *s.* cwm, glyn, pant, nant, pannwl; iseldir laith.

Slag, slag, *s.* sinidr, sindw; sorod, sothach.

Slain, slen, *p. p.* (Slay) lladdedig, a laddwyd.

Slake, slac, *v.* toddi; tori; laesu, diffodd, yslacio, ysleccio, dofi.

Slam, slam, *v. a.* taro, ergydio, curo, lluchio, decian, lladd, ennil y chware:—*s.* ergyd, lluchiad; trech-iad; gweddillion allogwaith.

Slander, slan'-dyr, *s.* enllib, athrod, difenwad, absen, gogan, hort, cabl, an-air, yslandr, mefl, gwarthrudd:—*v. a.* enllibio, athrodi, difenwi, cablu, gwaradwyddo, yslandro.

Slanderous, slan'-dyr-yz, *a.* enllibus, athrodgar, goganus, cablaidd.

Slant, slant, *a.* osgoawl, lledbai, gwyr, agwyr, lethrog, llechweddol; let-traws; ar ogwydd:—*v. a.* ysgoi, lled-beio, gwyr, gogwyddo, llechweddu:—*s.* cellweirgno; ergyd lettraws.

Slantly, slant'-li, } *ad.* ar osgo, ar
Slantwise, slant'-weiz, } wyr; yn osgo-awl.

Slap, slap, *s.* yswadan, palfod, ergyd, llawegor, cis, yslap; twll, adwy:—*v. a.* palfodio, yslapio, gwabio, llachio; tori twll:—*ad.* ar un ergyd; yn blwng; ar unwaith; ar yslap; chwipyn.

Slapdash, slap'-dash, *ad.* ar unwaith; mewn munyd, yn ddiannod, yn ddiattreg; yn ddisymmwth, yn sydyn:—*s.* brasgan, plastr garw; brithliw, brithliwiad, arfrithiad.

Slash, slash, *v.* ysleifio, archolli, ffosodi, cythellu, hacio, trychu; ffrewyllu, fflangellu, yslasio:—*s.* ysllaif, ysleifyn, archoll, ffosawd, hac, trychwan, toriad, gwelyd; hollt, cythellawd; carai ffrewyll.

Slate, slet, *s.* elech, llech, llechen, peithynen, ysletan; ysgriflech; argrafflech:—*v. a.* elechu, peithynu, llechdoi, maendoi, annos ci ar.

Slater, slat'-tyr, *s.* peithynydd, elechwr, llechdöwr, ysletanwr.

Slattern, slat'-yrn, *s.* yslebrn, yslabi, budrog, hafnai, swgan, ysletan, hafren, hafrog, llodren, ystreflen:—*v. a.* gwastraffu.

Slaughter, slo'-tyr, *s.* lladdfa, laddiad, aerawd; cyflafan, galanasdra, aerfa; cigyddiaeth:—*v. a.* lladd, cyflafanu, cigyddio.

Slaughterhouse, *sló-tyr-hows*, *s.* lladd-dy, cigyddfa, cigydd-dy, lladdfan, ty lladd.

Slave, *slaf*, *s.* caeth, caethwas, caethfab, caethwr, cystog, gwr caeth, gweurydd, ysláf; cystogwr, ymboenwr; adwr:—*v. n.* gweithio fel caethwas, yslofu; cystegu, llafurio, ymboeni; ffwdanu.

Slaveholder, *slaf-höl-dyr*, *s.* perchen caethion, caethberchenog.

Slavery, *slaf-yr-i*, *s.* caethiwed, caethwasanaeth, caethwasaeth, caethfyd, caethwarogaeth, cystogaeth, gweuryddiaeth; caledwaith; adwriaeth.

Slave-trade, *slaf-tred*, *s.* caethfasnach, masnach caethion, masnach mew'n caethweision.

Slavish, *slaf-fish*, *a.* caethwasaeth; gwasaidd; llafurus, caethweithiol, cystegol; gwael, bawaidd.

Slay, *slaf*, *v. a.* lladd; marwolaethu; dinystrio:—*s.* peithyn.

Sled, *slad*, *s.* car llusg, ysled, ysledfen, car:—*v. a.* ysledio, cario.

Sledge, *slaf*, *s.* gordd, gordd haiarn; car llusg=*Sled*.

Sleek, *slaf*, *a.* llyfn, cabol, llathr, claerlyfn; mwyth; llimp; eirig, gwypm; miwail:—*v. a.* llyfnhau, caboli, llathru, yslipanu.

Sleekness, *slaf-nes*, *s.* llyfnder, llathredd.

Sleep, *slaf*, *v. n.* cysgu, huno:—*s.* cwsg, hun; cysni, cysgiad.

Sleepiness, *slaf-pi-nes*, *s.* cysgadwydd, cyslydrwydd, hunedd.

Sleepy, *slaf-pi*, *a.* cysglyd; swrth; cysgiadol.

Sleet, *slaf*, *s.* eirwlaw, odwlaw, ceseirwlaw:—*v. n.* bwrw eirwlaw; odwlawio.

Sleety, *slaf-ti*, *a.* eirwlawog, odwlawog.

Sleeve, *slaf*, *s.* llawes; breichell:—*v. a.* llawesu.

Sleeves, *slafz*, *s. pl.* llewys.

Sleight, *slaf*, *s.* deheudro, cynnildro, cyfrwysdro; celfyddyd, deheuder, cyfarwyddyd; hudwaith, cast.

Sleight-of-hand, *slaf-of-hand*, *s.* chware llaw ysgafn, hudwaith llaw.

Slender, *slaf-dyr*, *a.* main, addfain, meindwf, eiddil, meindlws, addfeinus, teneu, cul; gwan, egwan; bychan; byr; tlawd; gwael; prin; ansic; disumig, disylwedd; seilwan.

Slenderness, *slaf-dyr-nes*, *s.* meinder, eiddilwch, culni; teneuedd; tlodi; prinder; gwaelder.

Slept, *slaf*, *p. p.* (*sleep*) cysgedig; wedi cysgu.

Slew, *slaf*, *p. t.* (*slay*) lladdedig.

Sley, *slaf*, *s.* perthyn:—*v. a.* brwydo.

Slice, *slaf*, *s.* tafell, ysglis; crafell; gwingell; rhawlech, ysbodol; cyllle blastr; cyllle bren; clem, yslaif, ysleifyn; cryw; carthbren:—*v. a.* tafellu, ysglisio; crafellu; ysleifio, ysgleifio, ysglemio, clemio; tori, rhanu.

Slide, *slaf*, *v.* lithro, ymlithro, ysleidio, nawflithro; ysglentio, ysgleffrio; ymlusgo, eddain; gorddillwng; gwthio:—*s.* lithr; lithrfa, lithrigrfa, ysglent, ffithl; rhedfa; lithryn; ysglefr.

Slight, *slaf*, *a.* bychan, eiddil, main, disumig, disylwedd; ysgafn; teneu; gwan; arwynebol; gwael:—*s.* bychandod, bychandra; dibrisod, tremyg, dirmyg, diystyrwch; ammharch, anfri; pall; diofalwch, esgeulusdod;—*v. a.* bychanu; dibrisio; dirmygu; esgeuluso.

Slim, *slaf*, *a.* main, eiddil, meindwf; archfain; hirfain, tal; gwan, ysgafn; diwerth.

Slime, *slaf*, *s.* llaid; llws, llysw, llwtra, llwtrach, trybola, clist; rhwda.

Slimy, *slaf-mi*, *a.* lleidiog, llyslud; gludiog, gwydn.

Sling, *slaf*, *s.* taf; ffon daf; arwestr; dyrwynraff; ergyd:—*v. a.* tafu, lluchio, ergydio, chwyrenllu; arwestru.

Slink, *slaf*, *v.* cilio, llechian; erthylu:—*a.* erthyledig:—*s.* erthyl; marllo.

Slip, *slaf*, *v.* lithro, ymlithro, yslipto, myned; cilio; dianc; llechian; cyfeiliorni; colli; gorddillwng; tyuu; gwthio, ysgythuru; ysglofenu, digeingcio; erthylu; syrthio:—*s.* lithr; geugam; camsyniad, camgymeriad; gwall; ysglofyn, ysbrigyn; cynllyfan, hoenyn; llain, ysleingiad; llangian; cinyu, dernyn, pledryn; diange, ffo; serth; ffedog plentyn.

Slipboard, *slaf-böyrd*, *s.* lithrfrwdd.

Slipknot, *slaf-not*, *s.* cwllwm dolen, cwllwm rhedeg.

Slipper, *slaf-yr*, *s.* llopan; yslopan; gwalthlys; broes.

Slippery, *slaf-yr-i*, *a.* lithrigr; llyfn; anhyddal; ansefydlog; serth; anniwair.

Slit, *slaf*, *v. a.* hollti; trychu; agenu; tori:—*s.* hollt; trychwan; agoriad; agen, ag; rhwyg.

Sliver, *slaf-yr*, *v. a.* hollti; ysleifio,

ysglemio;—s. tafell, ysglem, clem, ysglaif.
 Slobber, slob'-yr, s. glyfoeriwr=*Slabber*:
 —v. dwbio=*Slubber*.
 Sloe, slö, s. draenen ddu, eirinbren; eirinen ddu bach.
 Sloop, slup, s. llong un hwybren, yslwp.
 Slop, slop, v. a. trafyingeu; gwlychu:—s. golchan; sucan diflas; gwlych; llaca, merydd.
 Slope, slöp, a. osgoawl, lledbai, llechweddol, llethrog, lleddf:—s. osgo, gosgo; llethr, llechredd; epynt; gorwaered; gogwydd; rhiw; ochr:—v. lledbeio, goleddfu, osgoi, gogwyddo; llethru.
 Sloppy, slop'-i, a. golchionllyd; lleidiog, sybyllog; dyfrllyd; bawlyd, budr.
 Slops, slops, s. pl. golchion; llodrau morwr.
 Slot, slot, s. bar, bollt; cleddeu; mortais, rhwyll, gau; ceuedd, cilfach; ol danas.
 Sloth, sloth, s. diogi, musgrelli, mewyd, segurddod; syrthni; llesgedd; y mewydyn, y diogyn (mewn milod-aeth).
 Slough, slow, s. merbwll, cors, siglen, yslwch, pydwerw, lleidbwll; traeth byw.
 Slough, slyff, s. croen neidr, esgroen; eig marv; budredd; crawn; craith; mabgorn:—v. n. ymadael; gosbilio; ymwahanu oddi wrth y cnawd iach.
 Sloughy, slow'-i, a. corsiog, lleidiog, siglenog.
 Sloughy, slyff'-i, a. budr, swla; crawn-lyd; madreddog.
 Sloven, slyfn, s. swlyn, swgyn, yslyfiyn, swgai, musgrellyn, budrogyn, yslebryn.
 Slovenliness, slyfn'-li-nes, s. annhaclus-rwydd, afterwch, swglydrwydd.
 Slovenly, slyfn'-li, a. annhaclus, anyben, afêr, annestlus; swga, lyfiol, yslyfiaiidd:—ad. yn annhaclus.
 Slow, slö, a. araf, afrys, aensgud, anheinif, chwarian, disymmud, disyfyld; hwyrfrydig; diweddar; hwyrdwrn; anyben; trwm, trymluog; diog; diawch; pwl; gohiriog; pwylllog:—v. n. arafu, chwariena.
 Slowness, slö'-nes, s. arafwch, afrysedd.
 Slug, slyg, s. malwen, malwoden, melwïoges; malwen o ddynd, diogyfn, segurwas; malwoden o long, afryslong; pelen anghron, llethbel.

Sluggard, slyg'-yrd, s. diogyn, seguryn, segurddyn, diogwas; malwoden o ddynd; cysgadur, gwalch y gwely:—a. diog, segur.
 Sluggish, slyg'-ish, a. dioglyd, musgrell, mewydus, segurlyd; anheinif, swrth; cysglyd; legach; lusgthain; llesg; marwaidd; araf; arbwl.
 Sluggishness, slyg'-ish-nes, s. diogi, musgrellni.
 Sluice, sliws, s. liddor, llifddor, argae, dyfrddor:—v. a. llifo allan.
 Slumber, slym'-byr, v. hepian, dargysu, huno; syfrdanu:—s. hepian, dargwsg, hunell, cyntun; gorphwys.
 Slung, slyng, p. p. (*Sling*) tafedig, ergydiedig.
 Slur, slyr, v. a. diwyno, llychwino; anurddo, gwarthruddo, meflu; golithro dros, yslyrio; cuddio, celu; tywyllu; coegio, twyllo:—s. gwarthnod, anair, anurddas; meff, achlod, anghlod, lledwarth, anaf; llithren, yslyr (mewn cerddoriaeth)=
 Slut, slyt, s. budrog, swgan, swlen, yslyfen, hafnai, hafrog.
 Sluttish, slyt'-ish, a. swglyd, swla, budr, brwnt, bawlyd, aflan, ffaidd; hafraidd; annhaclus, aiferw; ansyber.
 Sly, slei, a. cyfrwys, ystrywgar, ffel, celgar, llechwyrus, cadnoaidd, iselgraff, falst, ffur, ffetus, chwiredus; dichellgar; hocedus; cudd, dirgel, yslei.
 Slyboots, slei'-bwts, s. cyfrwysddyn, llechgi, chwiredyn.
 Snack, smac, v. gwefusglecian, pocian, pocio; cusanu; cecian, ysgortio, crinellu:—s. poc, pocyn, poca; gwefusglec; clec; ysgort; cus; blas, chwaeth, archwaeth; adffas, llechwaeth; blesyn; ychydig; llongig un hwybren, chwimlong, ysmac.
 Small, smol, a. bach, bychan; mân; main; eiddil; disum, disumig; ychydig; -an, -yn, -en, -ig:—s. mein-edd:—ad. yn fach, yn fychan.
 Small-debt-Court, smol'-det-cöyrt, s. manddyledlys, llys manddyled, llys y mân ddyledion.
 Smallness, smol'-nes, s. bychander; meinder; eiddilwch.
 Small-pox, smol'-pocs, s. y frech wen, y frech folog.
 Smart, smolt, s. llychlas, glaslwch.
 Smart, smart, s. gwyn, dolur, gloes, poen, aeth, brwyn, brath, gwyneg, gwaew:—v. n. gwynio, gwynegu, dolurio, pigo, gloesygu; llosgi:—

- u. llym, tost, hylwm llymdost; brathol, aethol; bywiog, heinif, esgud, esgeidig, siongc, gweisgi; yniol; dillyn, tlws, pefr, pingc, syw, del, percus, gwypm, taclus, hoyw, gwych; cymhen, fraeth, arain, arab; parod; ffel; anwys.
- Smartness, smart'-nes, *s.* llymder; bywiogrwydd; dillyndra; cyflymder; fraethder.
- Smash, smash, *v. a.* chwilfriwiog; talchu:—*s.* chwilfriwiad, talchiad; talch.
- Smatter, smat'-yr, *v. n.* mansiarad, ffolyrnadroddi, cyboli, yrnadrodd yng nghylch peth nas byddo un yn hyfedr arno; lledwybod peth; bod yn grach ysgolhaig:—*s.* goddysg, hanner gwybodaeth, coegddysg.
- Smatterer, smat'-yr-yr, *s.* gwybedyddyn, lledwybodyn; crachathraw, coegysgolor.
- Smear, smiyr, *v. a.* dwbio, diwyno, llychwino, plastro; edlynu; iro:—*s.* iraid, enaint, eli; dwb, plastr, edlyniad. [llychwinol, glynol.
- Smeary, smiyr-i, *a.* ireidiol, edlynol; Smell, smel, *v.* arogl, sawrio, sawyro, safwyro, gwyntio, rhogleuo, rhogli, ogleuo; ffroeni, trwyno; drewi:—*s.* arogl, arogledd, arwynt, sawyr, archwa, rhogl, rhogleuaeth, ogl, ogleu, edryw. [iad.
- Smelling, smel'-ing, *s.* arogliaid, arwynt-smelt, smelt, *p. p.* (*Smell*) arogleddig:—*s.* brwyniad=math ar frythyll môr:—*v. a.* toddi; toddi mwn.
- Smile, smeil, *v.* gwenu, dywenu; glaschwerthin, :—*s.* gwên; arwen, darwen, dywen.
- Smirk, smyrc, *v. n.* cifwenu, glaswenu; glaschwerthin; gwenu; llygadloni:—*s.* cilwen, glaswen, lledwen, arwen:—*a.* dillyn, nais.
- Smite, smeit, *v.* taraw, taro; curo, pwyo, dulio; ergydw, dryllio, archolli, lladd, dieneidio:—*s.* ergyd.
- Smith, smuth, *s.* gof, gofant.
- Smithy, smudd'-i, *s.* gefail, gefail gof, gofail, gweithdy gof; gwaith gof, gofanwaith.
- Smock, smoc, *s.* hefys, crys benyw.
- Smockfrock, smoc'-ffroc, *s.* ceitlen, uchafsen, ffrog.
- Smoke, smoc, *s.* mwg, ysmwcah:—*v.* mygu, ysmygu, ysmwca, chwiffio, tryfygu; edrywedd, arogl, llettybio.
- Smoky, smô'-ci, *a.* myglyd.
- Smooth, smudd, *a.* llyfn, llathraidd, cabol; gwastad; rhwydd, rhugl; mwyn; teg; blydd, moeth, esmwyth; miwail; llimp, ialus:—*s.* llyfnder:—*v. a.* llyfnhau, llyfnu, gwastatâu, gwastatu; caboli, llathru; sidanu, gwenieithio; rhwyddhau; esmwytho.
- Smote, smôt, *p. t.* (*Smite*) tarawedig.
- Smother, smydd'-yr, *v.* mygu, mogi, tagu, llethu, gwasgu; cuddio, celu; dystewi:—*s.* tarth tawchlyd, tawch, mygdarth, mwg, ysmwcan.
- Smoulder, smôl'-dyr, *v. n.* mudlosgi, saglosgi, taglosgi.
- Smudge, smyj, *v. a.* pardduo, llychwino.
- Smuggle, smyg'-gl, *v. a.* nwyddredeg, nwyddredu, trosglwyddo rhednwyddau; masnachu mewn rhednwyddau; celfasnaehu, ysmyglio.
- Smuggler, smyg'-lyr, *s.* rhednwyddwr, nwyddreddydd, ysmygliwr; nwyddredlong.
- Smut, smyt, *s.* parddu, huddygl; düwch; llosg; rhwd; serthedd, croesanaeth:—*v.* pardduo, diwyno, llychwino, duo; llosgi.
- Smuttiness, smyt'-i-nes, *s.* huddyglydrwydd, pardduedd; llosgedd; serthedd.
- Smutty, smyt'-i, *a.* pardduog, huddyglyd, du; llychwin; serth, aflan, brwnt.
- Snack, snac, *s.* rhan, cyfran.
- Snacket, snac'-et, *s.* cloig ffenestr, clicied ffenestr.
- Snaffle, snaffl, *s.* genfa, gwenfa, ffroenfa, ysnaffwl:—*v. a.* ffirwyno, ysnafflyu.
- Snag, snag, *s.* cwgn; cygnen; colfen, brigyn, bonyn cainge; dant:—*v. a.* cygnu, colfenu.
- Snagged, snagd, } *a.* cygnog; osglog.
- Snaggy, snag'-i, }
- Snail, snel, *s.* malwen, malwoden, melwioges, malw, malaen.
- Snake, snec, *s.* neidr, nadr; sarff.
- Snap, snap, *v.* clecian, crinellu, gwingellu, cipgnoi, brathu, geirfrathu, senu, cecru, ysnapio:—*s.* clec, crinell; gwingelliad; tamaid, cipgno; clicied, clip, gwengcyn, dyn gwangeus, caff, cip, ysnap.
- Snappish, snap'-ish, *a.* brathlyd, hygno; cipgar, pigoglym, llymeiriog, sarug, cecrus, edliwgar, costog, ysnaplyd.
- Snappishness, snap'-ish-nes, *s.* brathlydrwydd, cipgarwch, sorlydrwydd, cecri.

Snare, sneyr, *s. magl*, croglath, telm, yslepan, annel, carfagl, tagfagl, hoenyn, byddagl, bachell, bagell, rhwyd, rhagodfa, bradbwll:—*v. maglu*, rhwydo, byddaglu, byddagn, bachellu, carfaglu, telnu.

Snarle, snari, *v. n. chwyrnu*, dysgyrnu, ysgyrnygu, swrnach, grymial, rhemial, grwytho, grwgnach:—*s. dyrswch*, cinwgl.

Snarling, snar'-ling, *s. chwyrniad*, swrnach, grem:—*p. yn chwyrnu*, chwyrnlyd.

Snatch, snaç, *v. cipio*, ysgipio, crapio, caffio, haffio, dygibo; ysglyfio, rheibio, ysgylffo; ymgiprys, ciprysu:—*s. cip*, crap, ysgip, caff; ysgwll, cwlff, tamaid, siâs, chwyl, chwiw; dydach.

Sneak, snic, *v. n. godechu*, llechian, cuddymlusgo, truthio:—*s. bawddyn*, bawai, dydechwr, cynglwr, llechgi, celgi.

Sneaking, sni'-cing, *a. llechwyr*; bawaid, crinwasaid, cybyddlyd, gorwael.

Sneap, snip, *v. n. ceryddu*, attal.

Sneer, sniyr, *v. ffroenawdio*, greffio, gwawdweni, cilchwerthin:—*s. ffroenawd*, gwatwarwen, greff, gwatwardrem, gwawd, dirmyg.

Sneeze, sniz, *v. n. tisian*, dystrewi, trewi, entrewi, tîsio:—*s. tis*, ystrew, trew.

Sniff, snuff, *v. n. ffroeni*, ffroenyntio.

Snip, snup, *v. a. cinynio*, trychu, trychioni, tocio, gwellefio; tori:—*s. cinyn*, ciniechyn, trychyn, tocyn, dernyn, llerpyn, toriad, trychiad, cyfran.

Snipe, sneip, *s. ysniten*, myniar, ysnid, giach; penbwl, hurtyn.

Snite, sneit, *v. a. chwythu y trwyn*.

Snivel, snuff, *s. llysnafedd*, llif y trwyn, llysnafedd y ffroenau, chwyth trwyn, trwynllif, ffroenllif, llyfi:—*v. n. trwynlifo*, ffroenlifo, llysnafu, llyfio; meflu.

Snod, snod, *s. penrhe*, ysnoden, ffunen.

Snore, snöyr, *s. chwyrniad*, rhwngc:—*v. n. chwyrnu*, chwyrnoliad; rhyngcio.

Snort, snort, *v. ffroeni*, ffroenio, trwynfychain, chwyrnoli; rhyngcio, ffroenochi.

Snot, snot, *s. llysnafeddy trwyn*:—*v. a. chwythu y trwyn*=*Snivel*.

Snotty, snot'-i, *a. llysnafeddog*, trwynllifog, llyfio, crestog, brwnt.

Snout, snout, *s. trwyn*, swch, duryr,

turs, trwynswch, ysniten:—*v. a. trwyno*, tursio.

Snow, snö, *s. eira*, eiry, öd, nyf:—*v. bwrw eira*, odi, nyfio.

Snowball, snö'-böl, *s. caseg eira*, pelen eira.

Snowdrop, snö'-drop, *s. eiriawl*, cloch maban, cloch baban.

Snowy, snö'-i, *a. eiryol*, odlyd, eirilyd, gwyn, pur.

Snub, snyb, *v. a. tocio*, trychu, rhwystro, attal, ffwyno, dwrديو, cystwy, senu:—*s. cymmal*.

Snuff, snyff, *s. trelwlch*, ystrelwlch, trwynwlch, ysnisin; trwynsorient, digder:—*v. ffroeni*, ffroenio, arogl, gwyntio; ffroenyfed; trwynsori, ynddigio, trewllychio, cymmeryd trewlwch; trwynffychain, chwyrio.

Snuffer, snyff'-yr, *s. ffroeniwr*.

Snuffers, snyff'-yrz, *s. pl. gleiniadur*, glaniadur, salltring, toriadur pen canwyll, toriadur.

Snuifle, snyffl, *v. n. trwynffychain*; anadlu yn drwyn-gauad.

Snug, snyg, *v. n. ymgynhesu yn nghyd*; cydymwasgu, ymlynu:—*a. cryno*, cynnwys, clyd, cynhes, gwresog, cyfannedd, dirgel, cyffêus, clws, twtnais, del; agos.

Snuggle, snygl, *v. n. cydymgynhesu*, cydymwasgu.

So, sö, *ad. felly*, efely, fel hyn, fel hyny, yr un modd, yn gyffelyb, yn y cyffelyb fodd; mor, cyn; fel, fal, mal, tra, cyd ag.

So that, sö ddat, *ad. tra*, trwy, megys, mal, fal, fel; fel y, fel mai, felly; os; yn unig os; hyd tra, hyd pan; hyd oni, hyd onid; cyd ag, yn gymmait ag; am y, fel ag, fel ag i=So.

So then, sö dden, *ad. felly gan hyny*; felly, am hyny, o herwydd hyny, o herwydd pa ham, o ba achos=So.

Soak, söc, *v. mwyo*, sicio, sawgio, trochi, yfed, llyncu, lleithio; nawasio, meddwi.

Soap, söp, *s. sebon*:—*v. a. seboni*.

Soapy, sö'-pi, *a. sebonaid*, sebonllyd.

Soar, söyr, *v. n. uchedu*, uchedeg, uchelhedeg, ymgodi, ymddyrchafu, darddwyrain, gwalchu, rhamu:—*s. uch*, ucheda, uchelhedfa, uchediad; darddwyre; rhamiad; esgyu, esgynfa.

Sob, sob, *v. n. igwylo*, igian, igio, crychucheneidio:—*s. ig*, igian, crychucheneidiad, ebweh.

- Sober, sô'-byr, *a.* sobr, tymmerus, cym-medrol, syber, dirysedd, anfeddw, ammrwysg, pwylllog, llywodraethus, sad, difrif, prudd:—*v.* *a.* sobri, sobri-eddio, difeddwi.
- Sobriety, sô'-brei'-i-ti, *s.* sobriwydd, ammrwysgedd, ardyimmer, cymmedroldeb; ymattal, pwyll, difrifwch, tawelwch.
- Sociable, sô'-shybl, *a.* cyfeillgar, cymdeithasol, cyweithas, cariadus, caredig:—*s.* cerbyd hygid.
- Social, sô'-shyl, *a.* cymdeithasol, cyweithasol, cyfeillachol, cyfeillgar, cymdeithasgar; hygyd; cyfarwedd, cymnrodol, addwyn.
- Socialism, sô'-shyl-uzm, *s.* cymmrodoliaeth, cymmrodyddiaeth, cyfarwedd-iaeth, cydfeddiannaeth; pob peth yn gyffredin.
- Socialist, sô'-shyl-ust, *s.* cymmrodoliad, cymnrodolwr, cymmrodydd.
- Society, sô'-sei'-i-ti, *s.* cymdeithas, cyfeillach, cyfundod, brawdoliaeth, brodoriaeth, seiati.
- Socinian, sô'-sun'-i-yn, *a.* Sosinaidd, Undodaidd:—*s.* Sosiniad, Undodiad.
- Sock, soc, *s.* socas, socysen, pawgen, swch.
- Socket, soc'-et, *s.* twll said, seittwll, soced; pib; grain, crai, mwr; teddf, teddyf; mortais, derbyndwll, ceudod, cell, twll.
- Sod, sod, *s.* tywarchen, tudwedd, gledd, mawnen:—*a.* tywarchol:—*v.* *a.* tywarchu:—*p.* *p.* (*Seethe*) berweddig, berw.
- Sodomite, sod'-ö-mut, *s.* Sodomiad, gwrwygydiwr.
- Sofa, sô'-ffa, *s.* esmwythfaingc, glythfaingc, -seddog, seddfaingc, glythfa; golwth, gwelyfaingc, gorweddfaingc.
- Soft, soft, *a.* meddal, tyner, masw, blydd, nawsaidd, gwagsaw, mwyn, gwar, tirion, llariaidd; esmwyth, mwyth, meddf, lleddf, llerw, gwlydd, llyth, main, dystaw, isel, per, llaith, llibyn, penfeddal:—*ad.* yn dyner, yn feddal, gan bywll:—*in.* yn araf! yn araf deg!
- Soften, sofn, *v.* meddalhau, tyneru, ystwytho, plyddu, nawseiddio, esmwytho, mwytho, lliniaru, lleddfu, mwydo, arfeiddio, arafu, rhwyddhau, lleihau.
- Soho, so-hô', *in.* hai how! ow how! hai hw! debre! degle! clyw! gwranda! w!
- Soil, soil, *v.* *a.* diwyno, lychwino, baeddu, teilo, gwrteithio:—*s.* tom, baw, tail, gweryd, brynti, pridd, daiar, tir, tud, llawr, gwlad.
- Sojourn, sô'-jyrn, *v.* *n.* ymdeithio; ar-os, trigo:—*s.* ymdaith, preswyliad, trigiad.
- Solace, sol'-es, *v.* *a.* cysuro, dyddanu, lloni, difyru, lliniaru, loddi:—*s.* cysur, dyddanwch, hyfrydwch.
- Solar, sô'-lyr, *a.* heulog, heulaidd, huanol:—*s.* heulfa, goruwch ystafell; nenawr.
- Sold, söld, *p.* *p.* (*Sell*) gwerthedig, a werthwyd.
- Solder, sol'-dyr, *v.* *a.* sawdrio, sawdyrio, sodro, asio, iasu:—*s.* sawdr, sawdyr.
- Soldier, söf'-jyr, *s.* milwr, sawdiwr, llueddwr, rhyfelwr, cadwr, arfawr, brythwr.
- Soldierlike, söf'-jyr-leic, } *a.* milwraidd,
Soldierly, söf'-jyr-li, } gwronaidd,
dewrwyth, gwrol.
- Soldiery, söf'-jyr-i, *s.* y milwyr, y filwriaeth, y fyddin, y cadlu, y corff milwraidd.
- Sole, sö, *s.* gwadn, gosail, ffal; tafod yr hydd, lleden chwithig, aerwy:—*v.* *a.* gwadnu, goseilio:—*a.* unig, unigol, un, hollol, anghyfranog, anweddog, ammhriod.
- Solecism, söf'-suzm, *s.* gwrthuniaith, anghyssonaiath, trwsgliaith, anarferiaith.
- Solely, söf'-li, *ad.* yn unig, yn hollol.
- Solemn, sol'-em, *a.* difrif, difrifol, santaid; parchus, hybarch, parchedig; cyflwys, edmygol, arbenig, goruchel; pwysig; cyhoedd; symul, prudd, syber, rhwysgfawr; arswydus.
- Solemnity, söf'-em-ni-ti, *s.* difrifoldeb, edmygedd, parchusrwydd, arbenigedd, cyflwysedd, arddwysder, rhwysgfawredd, uchelwyl, defod.
- Solemnization, sol-em-ni-ze'-shyn, *s.* gweinyddiad; difrifad, cadwraeth.
- Solemnize, sol'-em-neiz, *v.* *a.* gweinyddu, cyflawni, edmygeddu, difrifoli.
- Solicit, sö-lus'-ut, *v.* erfyn, deisyf, ceisio, gofyn, ymbil, crefu, attolygu, ymhuedd, eiriol, annog, cynnyg.
- Solicitor, sö-lus'-u-tyr, *s.* erfyniwr, deisyfydd, crefwr, ceisiwr, cyfreithiwr.
- Solicitous, sö-lus'-i-tyz, *a.* gofalus, pryderus, carcüs, helbulus.
- Solicitude, sö-lus'-i-tiwz, *s.* gofal, pryder, cur, dyddoriant, dyfalwch.
- Solid, sol'-ud, *a.* caled, durfing, durfin,

- sad, sedr, dwys, cyfan, cyfa; ffyrf, fferdd, clwn, syfn, ffêr; sylweddol, anfasw, diweg, didwn, digyfwng; tewdrwch, syth, tryfaint, trysym, cryf, gwir:—*s.* caledgorff, cyfan-gorff, sadgorff, trygorff; trysym, tryfaint, sylwedd.
- Solidity, sô-lud'-i-ti, *s.* caledrwydd, durfingder, sadrwydd, sythder, ffyrfedd, dwysder, cyfander, praffder, sylwedd, grym, gan.
- Soliloquy, sô-lul'-ô-cwi, *s.* ymson, hunanymddyddan, hunymddyddan.
- Solitary, sol'-i-tyr-i, *a.* unig, unigol; wrtho oi hun; ambellenig, disathr, didryf, anghyfanedd, diymwel, neillduol, gweddw, prudd, golochwydol:—*s.* didryfwr, meudwy, golochwydwr.
- Solitude, sol'-i-tiwd, *s.* unigedd, neillduedd, didryfle, golychwyd, anialfan, dirgelfa.
- Solo, sô'-lô, *s.* cân unllais, unlleison, unan.
- Solstice, sol'-stus, *s.* heulorsaf, gorsaf yr haul, troad y rhod.
- Solubility, sol-iw-bul'-i-ti, *s.* hydoddedd, hydoddrwydd.
- Soluble, sol'-iw-bl, *a.* toddadwy, hydawdd.
- Solution, sô-liw'-shyn, dattodiad, toddiad, dadmeriad, agoriad, eglurhâd, deongliad, atebiad, rhyddhâd.
- Solvable, sol'-fybl, *a.* dattodadwy; deongladwy, egluradwy, agoradwy; chwaladwy; talfedrus.
- Solve, solf, *v. a.* dattod; agor, egori; eglurhau, esbonio, dadrysau; gwasgaru.
- Solvency, sol'-fen-si, *s.* hydaledd, talfedredd.
- Solvent, sol'-fent, *a.* toddawl, toddiadol; trwythol; hydal, talfedrus:—*s.* edrwyth, trwyth, toddydd, dadleithydd, dattodydd.
- Sombre, sôm'-byr, } *a.* prudd, anhy-
Sombrous, som'-bryz, } lon, ansiriol;
cymmylog; tywyll, gwrn; trymlyd.
- Some, sym, *a.* rhyw; rhai; un, neb; nebawd, nebun; ychydig; rhywfaint, peth; yng nghylch:—*s.* rhai, rhywrai; rhywfaint; ychydig, peth; twysged, twysgen; talm.
- Somebody, sym'-bod-i, *s.* rhywun, rhywddyn.
- Somehow, sym'-how, *ad.* yn rhywfodd, mewn rhyw fodd, rhyw sut.
- Somersault, sym'-yr-solt, } *s.* naid llam-
Somerset, sym'-yr-set, } idydd, tin-
ben ystrellach, llamnaid.
- Something, sym'-thing, *s.* rhywbeth; -peth.
- Sometime, sym'-teim, *ad.* rhyw dro, rhyw bryd, rhyw amser; gynt, cyn hyn; weithian.
- Sometimes, sym'-teimz, *ad.* weithian; rai prydiau; ar amserau, ar brydiau; ambell waith; gynt.
- Somewhat, sym'-whot, *s.* rhywbeth; rhyw faint; peth; rhan; ychydig; talm; swrn:—*ad.* rhywfaint; iraddau; mewn mesur, mewn rhan, yn hytrach; cryn, lled, go, syrn.
- Somewhere, sym'-wheyr, *ad.* yn rhywle, yn rhyw fan; rhywle.
- Somnambulist, som-nam'-biw-lust, *s.* cysgrodriwr, cysgwibiwr, cysgrodriadur.
- Somniferous, som-nuff'-yr-yz, *a.* hunddwyn, hunbair; cysgbair, cysgiadol.
- Son, syn, *s.* mab; ab, ap.
- Son-in-law, syn'-in-lo, *s.* mab yng nghyfraith, daw, dawf.
- Song, song, *s.* cân, caniad, cathl, cerdd, cywydd, cowyddaid, canu, cwndd, achau, awd, canon; dyrif, dyri; cywyddoliaeth.
- Songster, song'-styr, *s.* cantor, caneuwr, cantwr, cethlydd, caniedydd, ceiniad, anaw.
- Sonnet, son'-et, *s.* canig, cenig, caneu-an.
- Sonneteer, son-i-ti'-yr, *s.* canigwr, hardd canigion, gofardd, crachfardd.
- Sonorific, sô-nô-ruff'-ic, *a.* seinddwyn, seinbar, seiannioll.
- Sonorous, sô-nô'-ryz, *a.* seinfawr, soniarus, seiinl, uchelsain, hyglyw, seinfawr; clochog; croch, aedd, ban.
- Soon, swn, *ad.* ar fyr, toc, yn fuan, yn ebrwydd, yn glau, ar fyr amser, ar frys, chwipyn, chwaff, chwap, yn chwai, yngynnar.
- Soot, swt, *s.* huddygl, parddu, swta:—*v. a.* pardduo.
- Soothe, swdd, *v. a.* boddio, boddhau; lliniaru, llonyddu, esmwytho, tawelu, tyneru, lleddfu, cysuro, truthio, pratio.
- Soothsay, swth'-se, *v. n.* dýwedyd dewiniaeth, dewinio, arddysgogan.
- Soothsayer, swth'-se-yr, *s.* dewin, daroganwr.
- Sooty, swt'-i, *a.* huddyglyd, pardduog:—*v. a.* pardduo.
- Sop, sop, *s.* tamaid mwyd, ticas, tamaid:—*v. a.* mwydo, gwlychu.
- Sophism, soff'-uzm, *s.* twylleb, geu-

ddadl, twylldadl, geubwyll, somddadl, twyllreswm, ffugreswm.
 Sophist, soff'-ust, *s.* dysgawdwr athroniaeth, athronydd, ofydd; twyllofydd, twylldadleuwr, ffugresymwr, geubwyllwr.
 Sophistical, sö-ffus'-ti-cyl, *a.* twyllofyddol, twyllresymol, cyfrwys, dichellgar.
 Sophisticate, sö-ffus'-ti-cet, *v. a.* llygru, cymmysgu, gwyrddroi, difwyno, ffugio:—*a.* llygredig, ffugiol, cymmysg, ammhur, difwynedig.
 Sophistry, soff'-us-tri, *s.* cyfrwys ddadl-euaeth, twyllofyddiaeth, somddadlyddiaeth, twyllresymiad, twylleb, geuddadl, geubwyll.
 Soporiferous, sö-pö-ruff'-yr-yz, *a.* huddwyn, hunbair, cysgbair, cysgadwy.
 Sorb, sorb, *s.* cerddinen, cyrafolen, sarffwydden, cyrafol, cyrawol, cerddin.
 Sorbent, sor'-bert, *a.* tarnol, dyddyfnol, dysychol.
 Sorcerer, sor'-syr-yr, *s.* swynwr, chwidog, chwidw, hudol, swyn-gyfareddwr, rheibiwr, dewin.
 Sorcery, sor'-syr-i, *s.* swyn-gyfaredd, hudoliaeth, swyn, chwidogaeth, chwiliogaeth, dewiniaeth.
 Sordes, sor'-diz, *s.* sorod, swrwd, budreddi, brynti, ysgarthion, ysgubion.
 Sordid, sor'-dud, *a.* budr, brwnt, bawaid, swla, gwael, salw, hagr, cyrrith, cybyddlyd.
 Sordidness, sor'-dud-nes, *s.* brynti, baweidrwydd, gwaelder, crintachrwydd.
 Sore, söyr, *s.* anafod, archoll, briw, dolur, clwyf, gweli, cornwyd; hebog blwydd, carw pedeirblwydd:—*a.* tost, blin, poenus, dolurus; caled, cryf, anaele, drwg:—*ad.* yn dost:—*v. a.* clwyfo.
 Soreness, sö'-yr-nes, *s.* toster, blinder.
 Sorrow, sor'-ö, *s.* gofid, blinder, trallod, tristwch, cystudd, alaeth, hiraeth, galar, allwyn, afar, brwyn, cyni, poen:—*v. n.* gofidio, tristän, galaru, ymofidio.
 Sorry, sor'-i, *a.* drwg, trist, galärus, edifar; gwael, salw, truan, tlawd; diras, bawaid.
 Sort, sort, *s.* modd, math, bath, rhyw, sut, gradd, dosbarth, rhan, cyfran:—*v.* cymmathu, cydrywio, trefnu, dosbarthu, addasu, cyföu, ymgffeillio.
 Sortie, sor'-ti, *s.* rhuthr, cyrch, ymgyrch.

Sot, sot, *s.* penbwl, penllorcan, brwysgyn, meddwyn, potiwr:—*v.* llymeitian, ymyfed, meddwi, syfrdanu, penddaru, pendroni.
 Sottish, sot'-ish, *a.* penfeddw, syfrdan, hurt, penbylaidd, meddw.
 Sou, sw, *s.* sw=ceiniog Ffraince.
 Sought, sot, *p. p.* (*Seek*) ceisiedig.
 Soul, söl, *s.* enaid, enawr, en; ynioes, ysbryd, calon, meddwl, dyn.
 Sound, sound, *a.* iach, iachus, diasgen, difeth, difreg, dianaf, diwall, diogel, cyfan, didwn, clwn, caled, cadarn, sad, gwrrd, dwys, sicr, diwegi, sylweddol, trwm, dwfn; da, gwir, iawn, cywir, unionged; perffäith, trwyadl; tyh; teithiol:—*ad.* yn iach:—*s.* nofiadur pysg, nawf pysg, awyrgod pysg, ystifflog, morgylllell, morlawes, basfor, beisfor, meinfor, culfor; pledreniadur=math ar offeryn llawfeddyg i chwilio y bledren; swn, sain, son; llais, llef, trwst, dyar, där, adsain, goslef:—*v.* plymio, beisio, chwilio, profi; seinio, swnio, synio, lleisio, eichio, daru.
 Sounding, sown'-ding, *a.* seinio, soniarus, llafar:—*s.* seiniad, seiniedigaeth, plymiad, beisiad, dyfnder, chwiliad.
 Soundness, sown'-nes, *s.* iachusrwydd, difethrwydd, cyfander, cadernid.
 Soup, swp, *s.* isgell, llymeidfwyd, potes, cawl.
 Sour, sowyr, *a.* sur, chwibl, egr; sarug, croes, blwng, dreng, anniddig, garw:—*s.* sur, suryn:—*v.* suro, egru, chwiblio, sarugo, teneuo.
 Source, sörys, *s.* ffynnonell, ffynnon, tarddell, aig, han, gwreiddyn, dechren; edryf, edryd; ffwn, henydd.
 Sourness, sow'-yr-nes, *s.* surni, chwibled, egrwydd, sarugrwydd.
 South, soth, *s.* deheu, de, deau, deheudir, deheubarth:—*a.* deheuol, deheu, de, deau, deheubarthig:—*ad.* tua 'r de, tua 'r dehen.
 Southerly, sydd'-yr-li, *a.* deheuol, deheu, de.
 Southern, sydd'-yrn, *a.* deheuol=South-erly; deheubarthig.
 Southward, sydd'-yrd, *ad.* tua 'r deheu:—*s.* deheubarth, y parthau deheuol.
 Sovereign, sof'-yr-en, *a.* goruchaf, goruchel, penaf, pen, prif, arbenig; gwertbein; penarglwyddol, penadur-ol, breninol, effeithiol, rhinfawr:—*s.* penadur, teyrn, brenin, penarglwydd, penllywydd, unben, uchel-

- deyrn, penaeth, gwledig, ffelaig, modur, alun, udd, gwladr, punt=20s.
- Sovereignty, sof-yr-en-ti, *s.* penaduriaeth, penarglwyddiaeth, penllywodraeth, teyrnogaeth, arbenigrwydd; gallu.
- Sow, sow, *s.* hwch, cunar, llwpai.
- Sow, sô, *v.* hau, heu; taenu, gwasgar.
- Sowing, sô-ing, *s.* heuad, head.
- Sown, sôn, *p. p.* (*Sow*) heuedig, a heuwyd.
- Space, spes, *s.* lle; ysbaid, encyd, ennyd, cyfwng, cyfrwng; gofod, gwag-le; ystod; meityn; tyd; talm; angder, eng, ang, trân; man; gwers; helaethiant:—*v. a.* cyfryngu, gofodi.
- Spacious, spe'-shyz, *a.* eang, helaeth, ehelaeth, eng, angdde; llydan; maith.
- Spade, sped, *s.* pal; rhawbal; rhaw:—*v. a.* palu.
- Span, span, *s.* rychwant:—*v. a.* rychwantu.
- Spaniel, span'-iel, *s.* adargi, ci adar; truthan, gwenieithiwr:—*v.* cynffonloni, truthio.
- Spanker, spang'-cyr, *s.* ysbangcyr=math ar hwyl fawr; brasgamwr; dyn tal.
- Spar, spar, *s.* ysger, crisfaen, cenfaen; trosol, bar; colp, ysgolpen, aseth; ceibren, bollt:—*v. a.* bario:—*v. n.* dadleu, dadlu; ymladd o hyd breichiau.
- Spare, speyr, *v.* cynnilo; toli; arbed; hebgor; attal; gweddillio; peidio â chospi:—*a.* prin; cynnil; anaml; hebgorol, gweliog; gormodol; cul, tenu.
- Sparerib, spe'-yr-rub, *s.* asen y frân; eisglwyd moehyn; culasen.
- Sparing, spe'-ring, *a.* cynnil, arbedol; prin; bychan; cyrrith, cybyddlyd.
- Spark, spare, *s.* gwreichionen, tanen, clin; cariad, cariadfab.
- Sparkle, spar'-cl, *s.* gwreichionen; llugan:—*v. n.* gwreichioni; ymfflamychu; clindarddach; seirianu, lluganu, tanbeidio; ymgynhyrfu.
- Sparkling, spar'-ling, *a.* gwreichionllyd; serenog; llachar; bywiog, hoyw.
- Sparrow, spar'-ô, *s.* aderyn y to, golfan, trefiad.
- Spasm, spazm, *s.* gwrwst, cwlwmgythi, cyhyrwst, crebychwst, gwyneg, gwaew; dirdynfa, dirgryn; pigyn, brath.
- Spasmodic, spaz-mod'-ic, *a.* gwynegol, gwyrystaidd; dirdynol; gwyniol.
- Spatter, spat'-yr, *v.* tasgu; diwyno; budreddu; meflu; caglu, diblo; athrodi; gwasgaru; poeri.
- Spavin, spaf'-un, *s.* llyncoes.
- Spawn, spon, *s.* grawn pysgod; groneil; sil; silod; hil, hiliogaeth:—*v.* bwrwgrawn; sifo; deillio; sildarddu.
- Spay, spe, *v.* dysbaddu benyw; ysbaddu; dadrywio.
- Speak, spic, *v.* llefaru, llafaru, dywedyd, gwedyd, gweyd, dyweyd, yngan, siarad, ebu, hebu, ebru, ymadroddi, parablu, ynganu; traethu; areithio.
- Speaking, sp'cing, *s.* llefariad, dywed-iad:—*a.* llefarol, llafar; bywiog.
- Spear, spi'yr, *s.* ysbêr, ysbâr, bêr, gwaew, gwaewffon, ffonwaew, rhaidd, rheinen, rethren, sawfy, ysgeth; tryfer:—*v.* tryferu, twysenu, hedeg.
- Special, spesh'-yl, *a.* neillduol, penodol, enwedigol, arbenig, gosbenol, hysbysol; dewisol; anghyffredin; unigol.
- Specie, sp'-shi, *s.* arian bathol, arian bath, da bathol.
- Species, sp'-shiz, *s.* rhywogaeth, rhyw; math, bath, sut, rhith, rhithogaeth; hil, eppil, cenedl; peth syml; arwydd.
- Specific, spi-suff'-ic, *a.* rhywogaethol, rhywiol; priodol, priod, penodol, hysbysol, neillduol, gwahanredol; parthol:—*s.* priod feddyginiaeth; rhâl, rhaledd, gwahanred.
- Specification, spes-i-fii-ce'-shyn, *s.* rhywogaethiad, penodiad, dosbeniad.
- Specify, spes'-i-fiei, *v. a.* penodi, gwahanredu, neillduoli, nodi; enwi, crybryll.
- Specimen, spes'-i-men, *s.* cynddrych, cynnyrch, golygwel, cynllun; prawf, rhagbrawf; dangosiad; cynnyg; engraff, anghraiff.
- Specious, spi'-shyz, *a.* golygus, ymddangosiadus, lliwus; gwyh; rhithweddol, wynebdeg.
- Speck, spec, *s.* magl, man, brycheuyn, ysmotyng, dos; gwadn esgid; lleden:—*v. a.* mân, ysmotio.
- Speckle, spec'-cl, *s.* ményn, meglyn, dosyn, brychyn:—*v. n.* manogi, britho, ysmotio.
- Spectacle, spec'-tycl, *s.* golwg, golygfa, drych, tebed; ysbeithell=Spectacles.
- Spectacles, spec'-tyclz, *s. pl.* ysbeithell, golygwydr, drychwydrau, ysbectol.
- Spectator, spec-te'-tyr, *s.* edrychwel, golygwr, gweladur, syllwr, canfyddwr.

- Spectre, *spec'-tyr*, *s.* drychiolaeth, ell-
yll, ysbryd, lledrith, hugwd, tremyn-
iaeth.
- Speculate, *spec'-iw-let*, *v. n.* myfyrio,
ystyried; golygiannu; selu, syllu;
damcanu, amcanu; rhagolygu; rhag-
synied, brydsyllu; rhagfasnachu; an-
turio.
- Speculation, *spec'-iw-le'-shyn*, *s.* rhag-
olygiad, golwg; damcan, damcan-
iaeth; amcandyb; golygiad, rhag-
dreimiad, meddylfryd, myfyrbwyll;
rhaganturiaeth.
- Speculative, *spec'-iw-le-tuf*, *a.* golyg-
iannol, myfyriedigol; anwneuthur-
edigol; damcanol, damcaniadol; ed-
rychgar, selgar; meddylgar; tybian-
nol; anturiol; dychymmygol.
- Speculator, *spec'-iw-le-tyr*, *s.* golygian-
nydd, damcanwr, myfyriwr, sylwed-
ydd, tremidydd; ysbeienwr; antur-
iwr.
- Speculum, *spec'-iw-lym*, *s.* drych; ad-
lewyrchyd; lediadur llawfeddyg.
- Speech, *spic*, *s.* ymadrodd, iaith, taf-
odiaeth, aeg; lleferydd, parabl; llaf-
ariad; araeth, arawd; traith, traeth,
cynan, goddeg; adlais:—*v. n.* areithio.
- Speechless, *spic'-les*, *a.* mud, dilafar,
afafar.
- Speed, *spid*, *v.* brysio, prysuro, cyflymu,
ffrustio, ffullio, ebrwyddo, ffestu,
ffestinio, crysio; llwyddo, ffynnu, tyc-
io; talmu; dyfetha:—*s.* brys, ffwrst,
cyflymdra; llwyddiant; chwaen.
- Speedy, *spid'-di*, *a.* buan, cyflym,
chwimmwth, chwyrn, chwai, ffest,
mth, clau.
- Spell, *spel*, *s.* swyn, cyfaredd, rhin,
swyn-gyfaredd, hudoliaeth, hud,
gorchan; chwdl:—*v.* swyno, rhinio;
sillio, silliadu, stillebu, llythyrenu,
llythyru; adrodd; dysgu.
- Spell-bound, *spel'-bownd*, *a.* swynedig.
- Spelling, *spel'-ing*, *s.* silliebiad, silliad,
sillafiad.
- Spelling-book, *spel'-ing-bwc*, *s.* silliadur.
- Spelt, *spelt*, *s.* gwenith yr Almaen.
- Spencer, *spen'-syr*, *s.* corbais, yspenser.
- Spend, *spend*, *v.* treulio, gwario, gwas-
traffu, afradloni, difa, bwrw, blino.
- Spendthrift, *spend'-thruft*, *s.* gwastraff-
wr, afradlyn, oferddyn.
- Spent, *spent*, *p. p.* (*Spend*) treuliedig.
- Sperm, *spyrn*, *s.* had, anian, rhith,
rhid, grawn, griff.
- Spew, *spiw*, *v.* chwyddo, cyfogi, gloesio;
dislyngcu, bwrw i fyny.
- Spacelate, *sfas'-i-let*, *v.* braenu, madru,
pydru:—*a.* braenedig, madreddog,
pwr.
- Sphere, *sffiyf*, *s.* cronen, cronell, cron,
pel, pellen, pelen, bwl; planed, nen,
rhod, troell, cylch, maes:—*v. a.* cryn-
hau, crynhoi.
- Spheroid, *sffiz'-roid*, *s.* gogronen, gobel.
- Spice, *spic*, *s.* perlysiau, per gyfferi;
llysiau, peraroglau, llysgl, perion;
chwaethon, perarogl, rhogl, ogl;
blesyn, cywair, naws, cynnyrch, cyn-
l'un, engraff:—*v. a.* perlysieuo, llysg-
ogli, chwaethoni, nawsio; cyweirio,
cyffeithio, lledneisio.
- Spiciness, *spic'-si-nes*, *s.* perarogledd,
perarogl.
- Spick-and-span-new, *spic-and-span'-niw*,
a. newydd tanlli, newydd tanlliw.
- Spicy, *spei'-si*, *a.* perlysieuog, chwaeth-
og, aroglber; gwych, trwsiadus, tlws.
- Spider, *spei'-dyr*, *s.* pryf copyn, cor,
coryn, copyn, cyffiniden, adargop,
cob; trybedd.
- Spigot, *spug'-ot*, *s.* ysbigod, pin.
- Spike, *spic*, *s.* cethr, cethren, hoel hir,
twysen, saffar, ysbig, pwyniad; ys-
gwr, coliant, llafant, lafant:—*v. a.*
cethru, hoelio; blaenllymu, ysbigo,
pwynio.
- Spill, *spul*, *s.* pin, dernyn, ysbilyn:—*v.*
tywalt, colli, dynëu; niweidio; dy-
fetha, gwastraffu.
- Spin, *spun*, *v.* nyddu, chwildroi, sid-
ellu, fillio; gohirio, oedi, estyn.
- Spinal, *spei'-nyl*, *a.* ysbinol; perthynol
i asgrwn y cefn.
- Spindle, *spun'-dl*, *s.* gwerthyd, echel;
rhodell, ysbigod, pin, broes, gwaell;
canolbost grisiau:—*v. n.* tyfu yn fain.
- Spine, *spein*, *s.* asgrwn y cefn, glain y
cefn; tumon, rhac, ysbin, crimog;
draen, pig.
- Spinner, *spun'-yr*, *s.* nyddwr, nyddied-
ydd, pryf copyn, coryn, hirheglyn.
- Spinous, *spei'-nyz*, *a.* dreiniog, pigog,
ysbinog.
- Spinster, *spun'-styr*, *s.* nydd-wraig,
nyddferch; anweddoges, merch
weddwr, benyw ammhriod, merch an-
weddog.
- Spiral, *spei'-ryl*, *a.* nydd-droawl, dy-
nyddol, dyrwynol, troellog, filliog,
cogyrnol, sidin, penfain:—*s.* nyddlin,
sidin.
- Spire, *speiyr*, *s.* nyddlin, dynyddlin, sid-
linell, dyrwyndro; tro, fill; godrwy;
gwydd, cudyn crych; torch, pleth;

- pigwrn, pigadail, saflar, cwrn, bera; twysen; glaswelltyn; copa, brig:—*v. n.* twysenu, nodi, hedeg; pigfeinio, pigyrnu, cyrhenu; egino.
- Spirit**, spur'-ut, *s.* ysbryd, enaid, einices, drychiolaeth; natur, anian, greddf, anwyd, tymmer, tuedd, ysbrydoliaeth, ffun, anadl; bywiogrwydd, yni, nwyf, arial, nyfel, hawnt, calonidd, awyddfryd, gwfn, ednyfed; gwirod:—*v. a.* bywiogi, ysbrydioni, calonogi, ynió, annog, cynhyrfu.
- Spirited**, spur'-ut-ed, *a.* ysbrydlawn, bywiog, hawntus, gwrol, nwyfus, tanyld.
- Spiritual**, spur'-i-çw-yl, *a.* ysbrydol, anghorfforol, digorfforol, nwydol.
- Spirituality**, spur'-i-çw-al-i-ti, *s.* ysbryd-olrwydd, ysbrydoldeb.
- Spiritualize**, spur'-i-çw-yl-eiz, *v. a.* ysbrydoli.
- Spirituos**, spur'-i-çw-yz, *a.* ysbrydog, gwirodog; dystylledig; poeth; pur, coeth.
- Spirit**, spyr, *v.* ysbongcio; pistyllo, chwistrellu, ffreuo, ffrydio, gyru, ysgeinio:—*s.* ysbongc, hwp, hypynt, llodwy, pistylliad, gwib.
- Spiry**, spei'-ri, *a.* nydd-droellog, amdrowl, gwryddog; crych, pigfain.
- Spit**, sput, *s.* bêr, per; dyfnder palaid; trwyn (o dir), rhfn; poer, haliw, poeryn:—*v. a.* beru, trywanu, palu:—*v. poeri.*
- Spitbox**, sput'-boes, *s.* peerflwch, llestr poer.
- Spite**, speit, *s.* mic, mig, drygewyllys, cynghorfynt, cynfigen, cenfigen, malais, casineb, dirmyg, cawdd, llid:—*v. a.* micio, miguso, niweidio, cythruddo, gwrthwynebu, blino.
- Spittle**, sput'-tl, *s.* poer, haliw, poeredd.
- Spittoon**, sput'-wn', *s.* poerflwch=*Spit-box.*
- Splash**, splash, *v.* tasgu, lluchio, yslotian, ysgeintio, lleidio, arwlychu:—*s.* tasgiad dwr, taen, ysgeaen, plwca.
- Splashy**, splash'-i, *a.* lleidlyd, corbyllog, sybyllog, gwlyb, corslyd.
- Splay**, sple, *v. a.* lleddfu, lledbeio, llethru, llechweddu, cribweithio, taenu:—*a.* taenedig.
- Spleen**, spln, *s.* duog, dwyeg, cleddyf Bleddyn, cleddyf y biswail, y boten ludw, duegwst, pruddglwyf, pruddwst, dilyn, digder, llid, casineb, drygewyllys, dryganiaeth.
- Splendent**, splen'-dent, *a.* dysglaer,
- clae'r, gloyw, ysblenydd, seirian, ardderchog.
- Splendid**, splen'-dud, *a.* dysglaer, ysblenydd, dysglaerwych, eirian, gloyw, trybelid, cain, gwymf, ysblan, llachar, ffloyw, gwych, rhwysgfawr; mygr, mirain, ardderchog, godidog, penigamp, enwog.
- Splendor**, } splen'-dyr, *s.* dysgleirdeb, Splendour. } ysblander, eirian, clae'r-wychder, caneidrwydd; llewyrch, goleufer, gwychder, rhwysg, mygr-edd, ceinder.
- Splice**, spleis, *v.* ysblygu, asblygu, cymhlethu, cyfanu, cydgyssylltu; ysbleisio:—*s.* ysblyg, cymhleth.
- Splint**, splunt, *s.* dellten, dyflöen, fflochen, ysgyren, ysgarden, hollten, eisen, erwydden, asgethr, ysglofen, aseth, asglodyn.
- Splinter**, splun'-tyr, *s.* dellten=*Splint*:—*v. n.* delltenu, ysgyrioni, asethu.
- Split**, splut, *v.* hollti, delltu, delltenu; ysgyrioni, rhanu, rhwygo, ymdori:—*p. p.* holltedig.
- Spoil**, spoil, *v.* ysbeilio, anrheithio, dyfetha, difwyno, llygru, andwyo, dysbeinio, treisio, gorthrymu:—*s.* ysball, difrodaeth, ysglyfaeth, llygredd, esgroen.
- Spoke**, spöc, *s.* braich olwyn, rhodadain:—*p. p.* (*Speak*) llefaredig=*Spoken*, spö'-cn.
- Spokesman**, spöcs'-man, *s.* llefarydd, rhaglefarwr, ymadroddwr, tafodiog, lladmerydd.
- Spoliate**, spö'-li-et, *v.* ysbeilio, difrodi.
- Spoliation**, spö'-li-et-shyn, *s.* ysbeiliad, anrheithiad, ysglyfiad, difrodaeth.
- Sponge**, spynj, *s.* ysbwng, ysbwrn, gwlan y môr; sawdl pedol:—*v.* ysbwngu, dilëu; bolera, bolwesta.
- Sponger**, spyn'-jyr, *s.* ysbwngwr, bolerwr, truthlynwr, ymbwyswr.
- Spongy**, spyn'-ji, *a.* ysbwngaid, ysbyrnaid, ysbwngog, mandyllog, chwysiglog, masw.
- Sponsor**, spon'-syr, *s.* mach, meichiai, mechnïwr, mechnïydd; altraw; tad bedydd.
- Spontaneous**, spon-te'-ni-yz, *a.* gwirfoddol, digymhell, naturiol, ewyllysgar.
- Spontaneously**, spon-te'-ni-yz-li, *ad. yn wirfodd, o'i wirfodd, o hono ei hun.*
- Spoon**, spwn, *s.* llwy, llwyar.
- Spoonmeat**, spwn'-mit, *s.* llymeidfwyd, bwyd llwy, llinpraeth.
- Sport**, spört, *s.* chwareu, chware,

- gware, difyrwch, digrifwch, cellwair, gwawd; camp; helwriaeth, hely:—*v.* chwareu, chware, gwara, difyru, cellwair; gogusa; ymddifyru; simera; gofregu; prangoio; masweddu.
- Sportlve, spôr-tuf, *a.* chwareugar, rhontus; hoenus, gorawenus, nwyfus; lawen; ysmala; masw.
- Sportsman, spôrts-man, *s.* heliwr, maesheliwr, maesgampwr, asgeifydd; adarwr.
- Spot, spot, *s.* man, ysmoty, ysmot, magl, brycheuy, dos; lle, mangre, talwrn; swf; colomen fanog; maf, nam:—*v.* *a.* mân, ysmotio, brychu; britho; amliwio; diwyo, meflu.
- Spotless, spot'-les, *a.* difrycheulyd, dinam, diamliw, dihalog; pur, glân; difeifl.
- Spotted, spot'-ed, } *a.* mânog; brith;
Spotty, spot'-i, } brycheulyd; brych, amliw; ysmotiog.
- Spousal, spow'-zyl, *a.* priodasol; dyweddiol; neithiorol:—*s.* priodas; dyweddiad; awys.
- Spouse, spowz, *s.* priod; dyweddi; cydwedd, gwr priod, priodfab; gwraig briod, gwraig ysbwys; priodferch, priodasferch:—*v.* *a.* dyweddi, priodi.
- Spout, spoyt, *s.* pistyll, gwadde, dwsel; geneu pistyll, ceg dwsel; rhaiadr; ffrwd; gwadaeth; pin:—*v.* pistyllio, ffrydio, ffreuo, tarddu, dylifo; gwaddegu.
- Sprain, spren, *v.* *a.* tyrfu, yssigo, dir-droi cymmal:—*s.* twrf, yssigiad.
- Sprat, sprat, *s.* corbenwag, penwegyn.
- Sprawl, sprol, *v.* *n.* ymgreinio, ymysgrain; ymrwyfo.
- Spray, spre, *s.* brigyn, ysbrigyn, caingó, cangen, ysgewyllyn, ysglofen, pincyn; ewyn, ysgai, geian, troch, meigs; asgell-wrych; tawch; lluwch.
- Spread, spred, *v.* taenu, llédu, gwasgaru, tánu, lledaenu; chwalu; ysgaenu; ymlédu; cadeirio; rhafu, peilio:—*s.* taen, taenfa; gwasgarfa; llediad; ymdaeniad; train, tedd:—*p. p.* taenedig; ar wasgar, ar led.
- Spreading, spred'-ing, *a.* taenol, gwasgarog; cadeiriog:—*s.* taeniad; ymlediad.
- Spree, spri, *s.* difyrwch, sarllach, rhont, asbri.
- Sprig, sprig, *s.* brigyn, ysbrigyn, ysbricyn, ysbrig, pingcyd; ysbrigen, hoel ddioglopa:—*v.* *a.* ysbrigo, pingcio.
- Spright, spreit, *s.* ysbryd, drychiolaeth, ellyll, bwgan, bwci, coblyn.
- Sprightly, spreit'-li, *a.* bywiog, hoenus, gorawenus, nwyfus, heinig, sionge, gweisgi, hoyw.
- Spring, spring, *v.* tarddu, tarddellu; egino, blaendarddu, blaguro; hanu, deillio; codi; dylifo; dyfod; llamu, crychneidio; twytho; gwrthneidio; gwringellu; ysglentio; ynsaethu; rhuthro; gwawrio; tori; cwnu; esgyn; rhacio; prifio; tyfu; ymagenu, hollti; cloddio; gwyrdhau, glasu:—*s.* llam, naid, adlam; twyth, twythell, twythyr, twythlawn, tynlawn, gwrthlawn, gwrthiedydd; clicied; ffynnon, ffynnonell, tarddell, tardd, tarddfa, tarddiad; gwanwyn, gwaenwyn, eilir, wyneb blwyddyn; dechreu.
- Spring-tide, spring'-teid, *s.* gorllanw, gorllif, penllif y môr, uchelfor.
- Springy, spring'-i, *a.* hydwyth, twythog, gwrthneidiol, adlamol; ystwyth; neidiol; ffynnonog; gwlyborlyd.
- Sprinkle, spring'-cl, *v.* taenellu, ysgointio, ysgaenu, taenu:—*s.* taenell; ysgaen, ysgwyfan.
- Sprit, sprut, *v. n.* blaguro, blaendarddu, egino:—*s.* blaendardd, eginy, blagury, osglath.
- Sprite, spreit, *s.* ysbryd=*Spright*.
- Sprout, sprout, *v. n.* egino, tarddu, blaguro:—*s.* eginy, blaendardd, baldardd, blagur, blagury, balennyn, ysgewyllyn.
- Spruce, sprus, *a.* tlws, gwych, dillyn, hoyw, pert, pingc, pefr, syw, del, destlus, twt, cryno, trym, props:—*v.* trwsio, tlysu, twtneisio, coegwychu; ymbingcio:—*s.* pefrwydden, trymwydden, pyrwydden.
- Spruce-beer, sprus'-biyr, *s.* diod befrwydd, pyrddid.
- Sprung, spryng, *p. p.* (*Spring*) tarddedig.
- Spry, spre, *a.* esgeiddig, bywiog, pybyr.
- Spume, spwem, *s.* ewyn, ysgai, geian, gai, molwyn, dystrych, gorfwr, burym, swyf, micws:—*v. n.* ewyno, ysgaenio, molwyno, malu ewyn, burymu.
- Spun, spyn, *p. p.* (*Spin*) nyddedig.
- Spunk, spyngo, *s.* pren pwr=*Spunk*; ysbryd, arial, bywyd, natur, nwyd.
- Spur, spyr, *s.* ysbardyn, barog, ethy; swmbwl, swmwl, cymhellai, annogaeth; cainge, cangen:—*v.* ysbarduno, symbylu, symyly, cymhell, ystuno, gyru, bryseithio.
- Sprurious, spiw'-ri-yz, *a.* ffugiol, bas-

- tardaidd, bastarddol, geurywiol, gau, anghyfreithlawn.
- Spurn, spyrn, *v. dirmygu, diystyru, tremygu, cicio*; *gwingo*:—*s. dirmyg, tremyg, gwing, cic.*
- Sputter, spyt'-yr, *v. poeri*; *tasgu cesair, baldorddi*:—*s. poer, ffwadan, godwrdd.*
- Spy, spei, *s. ysbiwr, ysbeiwyr, ysbienydd, chwiliedydd, chwilgi*:—*v. gwelod, canfod, ysbio, ysbeienna*; *chwilio, fforio, selu.*
- Spy-glass, spei'-glas, *s. syllwydr, syllwydryn, ysbeiadur, ysbieindrych, tremwydr.*
- Squab, scwab, *a. byrdew, tew, trolynog, bondew, ffodog, ffolenog, boliog, cestog, ysmwt*; *diblu, dibluf*:—*s. cyw colomen*; *sachglustog.*
- Squabish, scwob'-ish, *a. byrdew, pwt, byrfrais, continog, cwtog, tinllach, ysmwt.*
- Squabble, scwab'-bl, *v. n. ymgiprys, ciprysu, bicra, cweryla, tafodi, ysgarinesu, ymryson, ymgynhenu, cecru, hengu, annhrefnu*:—*s. ymgiprys, ffrwgwd, ymrafael, hewrach.*
- Squadron, scwad'-ryn, *s. ysgadran*; *cadlynges*; *llynges*; *marchlu, myntai, torf, byddin.*
- Squalid, scwol'-ud, *a. budr, brwnt, bawlyd, swga, fflaidd, aflan, achul, ten-eu.*
- Squall, scwol, *v. n. gwawchio, ysgrechain, crochleisio, ysgarmain, ysgrio*:—*s. gwawch, ysgrech, oernad, crochwaedd, gawr, gwilrhin*; *cwthwn, chwythwm, chwaw, gwrthwynt, chwaff.*
- Squally, scwol'-i, *a. chwythmog, chwawiog, gwyntog, ystormus, tymmestlog.*
- Squander, scwon'-dyr, *v. a. gwastraffu, gwario, afradu, dyfetha, difa.*
- Square, scweyr, *a. petryal, pedrongl, pedrogl, ysgwâr, pedronglog, pedrol, pedrydog, pedwarochrog*; *cywir, un-iawn, teg, gwastad, cyfladdol, cydnerth*:—*s. petryal, pedryal, ysgwâr, pedror, cwar, pedryfal, pedryd, pedr-aint, lluniodr, ysgwâr*; *cyfartalwch*; *cydraddoldeb*; *gwastadrwydd*; *rheol*; *cydffurfiaeth*:—*v. ysgwario, pedrori, petryalu, pedrongli, pedru, pedrochri, pedrydu, trefnu, llunio, cyfaddasu*; *cydwedd, cyttaro, cyfateb, gwastatâu, cymmoni, cyfartalu.*
- Squash, scwash, *v. a. llethu*:—*s. medd-*
- albeth, cyfergyr meddalion; *pwmpl Amerig, mèr tyfol.*
- Squat, scwat, *v. n. cyreydu, cwrian, clygio, llychu, yswatio*:—*a. cyreydol, crycydol, yn ei gwrwm, yn cwrian*; *llychol, byrdew, ffall, ystyfflog*:—*s. cwrwd, cwrwm, clug, yswad, yswadfan.*
- Squeak, scwic, *v. n. gwichiad, ichio, gwichleisio, fflichio, gwilrhin, michdan, gerain, ysgrechian*:—*s. gwich, gwichlef, ich, fflich, mich, gwilrhin*; *ysgrêch.*
- Squeal, sewil, *v. n. gwichian*=*Squeak.*
- Squeamish, scwi'-mish, *a. dicra, gwrthneugar, alarllud, llerw, rhyfwythus, gornais, anfoddog, ffroenuchel, ysgornillyd, gorfanwl.*
- Squeeze, scwiz, *v. gwasgu, dywasgu, sengu, gwryfio, dwyso, llethu, ymwwasgu.*
- Squeezing, scwi'-zing, *s. gwasgiad, ymwwasg, sangiad, llethiad.*
- Squib, scwab, *s. fflichen, lluchen, fflamig, crinellen, brathair, duchan*:—*v. n. taflu fflichenau, fflichenau, lluchioni, fflamigo.*
- Squill, scwul, *s. serenyn, wynwyn y môr*; *llegestog.*
- Squint, scwunt, *a. gŵyr, traws, addwyr, llygattraws, llygadgam, llygadgroes, ysgeiniol*:—*v. llygadwyro, trawsedrych, ysgeinio*:—*s. llygattrawst, llygadgamedd, gwyrni.*
- Squire, scweyr, *s. yswain, ysweiniad, isamer, ysgwier, cludydd arfau*:—*v. a. ysweinio, gweini ar.*
- Squirrel, scwur'-el, *s. gwiwer.*
- Squirt, scwyr, *v. a. chwistrellu, pistyllio, pibio*:—*s. chwistrell, lodwy, pib.*
- Stab, stab, *v. brathu, gwanu, trywanu*:—*s. brath, gwân, erwan.*
- Stability, sta-bul'-i-ti, *s. sefydlogrwydd, diysgogrwydd, sicrwydd, sadrwydd, cadernid, diogelwch, cryfder.*
- Stable, ste'-bl, *a. sefydlog, diysgog, disigil, dianwadal, cryf, parhâs*:—*s. marchdy, marchlan, aman, ceflydy, ystabl*:—*v. a. amanu, marchdyo, ystabl.*
- Stack, stac, *s. das, tas, beisgawn, ystac, ystacan, daswrn, bera, ysgafn, cyrnen, helm, twr, crug, ystwc, cludair*:—*s. dasu, deisio, tasu, tasyrnu, ystacanu, cyrnenu, crugio, cludelirio.*
- Stackyard, stac'-lard, *s. ydlan, ydgordd, ydwal, gardd yd.*
- Staddle, stad'-dl, *s. atteg, ffon, bagl;*

- ystâl, attegwydd, marchwydd, ystol bera; gadwydden, pren gadael; ystodfa:—*v. a.* gadwyddu, talyrnu gwair.
- Staff, staff, *s.* ffon, llawffon, llachffon, pastwn, helffon, pawl, trosol, berllysg, erwydd, erwydden, cynneilydd; awdurdod; ysgordd, gosgordd-awd, ysgorddion, pennill.
- Stag, stag, *s.* carw coch; carw, hydd, celaig, cellaig:—*f.* ewig, gafr ddanas.
- Stage, stej, *s.* chwareufa, chwareule, chwareufwrdd; tafod, gorllawr, llwyfan, esgynlawr, hurtr; bangc, gorfangc; llawr; golygfa; chwareu; gradd, cam, gorsaf, teithran, gyrfa, ystod, cludai:—*v. a.* cyhoedd arddangos.
- Stage-coach, stej'-côc, *s.* teithglud, teithgerbyd, cerbyd llog, cludai.
- Stagger, stag'-yr, *v.* hongcian, telgyngu, hwntian, siglo, ymsymmud; petruso, ammeu.
- Staggers, stag'-yrz, *s. pl.* ehegr, gysp, dera, pendro, penddaredd.
- Stagnant, stag'-nynt, *a.* llonydd, sefydlog, merlyd, merydd, marw, disyfl, hoywal.
- Stagnate, stag'-net, *v. n.* llynio, croni, llynwynn.
- Stagnation, stag-ne'-shyn, *s.* llyniad, llynedigaeth, merlydrwydd, ymsafiad.
- Staid, sted, *a.* dwys, difrifol, sobr, sad, pwyllog, arafaidd, rheolaidd, syber.
- Stain, sten, *v. a.* ystaenio, diwyno, llychwino, ysmotio, brychu, anafu, anurddo, lliwied, lliwio:—*s.* ystaen, man, ysmotyn, brycheuyn, amliw, lliwiant, gwarthnod, gwardwydd.
- Stair, steyr, *s.* gris, gradd, dringradd, llettring.
- Staircase, ste'yr-ces, *s.* grisiau; dring, dringfa, grisfa, llettringfa.
- Stake, stec, *s.* pawl, polyn, cledr, cledren, ystange, palis, cyngwystl, gwystl:—*v. a.* polioni, cledru, cyngwystlo, dal, anturio.
- Stale, stel, *a.* hen, henaidd, hen ei flas; hirsefyll; caled, diflas, merlyd, sur, egraidd, mws:—*s.* trwngc, troeth, pision, lleisw; coes hir; ysgor (mewn chwareu gwyddbwyll):—*v. n.* troethi, piso.
- Stalk, stoc, *s.* paladr, bonyn, corsen, calaf, troed, coes, calodryn, conyn, gwelltyn; bolltaid (llin); bolli, colof, pill, ucheldrawd:—*v. n.* ucheldrodi; rhygyngu, sythrodio.
- Stalky, stô'-ci, *a.* calodraidd, calodrog, corsenog.
- Stall, stol, *s.* côr, côrgadair, rhanfa, rhandy, marchdy, aman, beudy, preseb, ystâl, ystôl; gwerthfainge, marchnadfainge, gwerthfa; gweithgell; mainge, astell, bwth, gorsaf, safle:—*v.* presebu, ystelio, gorseddu, graddio, trigo, preswylio, alaru.
- Stallion, stal'-iyn, *s.* ystalwyn, amws, march dyre, tryfarch, march.
- Stamina, stam'-u-ny, *s. pl.* briger, cynnefyddian.
- Stammer, stam'-yr, *v.* cecian, yrthio, siarad yn yrth:—*s.* attal dywedyd, attal, feigeib, yrthweh, yrth.
- Stammering, stam'-yr-ing, *s.* attal dywedyd, attal:—*a.* âg attal arno.
- Stamp, stamp, *s.* argraff, argraffnod, ol, nod, bath, arfath, gwasgnod, tollnod, print, sel, peiriant nodi, bathiadur; llun, delw, cynllun, cynnelw, nodwedd, nodeb:—*v.* argraffu, nodi, bathu, argraffnodi, printio; tollnodi, taro, curo, malurio.
- Stamping, stam'-ping, *s.* argraffiad, bathiad.
- Stanch, stansh, *v.* attal, argau, diddosi, sychu, sefyll, gwadalu, ystansio:—*a.* diysgog, sefydlog, sad, cryf, difeth, cyfan, cywair, ffer, fferdd, ffyddlawn, calonog, gwastad, cyson, diddos, profedig; ystâns.
- Stanchion, stan'-shyn, *s.* atteg, gwanas, anuel, cynnalbost, attegbost, colof.
- Stand, stand, *v.* sefyll, bod, aros:—*s.* gorsaf, safle, sefyllfa, saf, arsaf, safiad, sawf, sefyll; attalfa, rhwystr, petrusdod, atteg, daliadur, safell, safbren, safwydden.
- Standard, stan'-dyrd, *s.* lluman, baner, banjar, safon, talben, profiedydd, mesur safadwy, mesur y brenin; prawfreol; safbren, pren diangol:—*a.* sefydlog, safadwy, talbenig, safonawl, safol, profedig, gosodedig, cyfreithlawn, prawsaf, parhâus, rhagorol, godidog.
- Standing, stan'-ding, *a.* sefydlog, safiannol, gorsafol, parhâus, gwastad, llonydd, merydd:—*s.* safiad, safiaeth, saf, safle, sefylliad, parhâd, oed, amser, gradd.
- Standish, stan'-dish, *s.* sawddysgl, cloer pin ac ingc, corn du ysgrifennu.
- Stang, stang, *s.* ystang, ystangaid; polyn, trosol, bar:—*v. n.* brathu, gwynegu.

Stank, stangc, *p. t.* (*Stink*) drewedig.
 Stanza, stan'-zy, *s.* pennill.
 Staple, ste'-pl, *s.* marchnad, marchnad-fa; maelor; tref farchnad; ansawdd; defnydd; edaf; ystffwl, dolen, dolystum: — *a.* sefydlog, safadwy; marchnadol; hywerth; prif, penaf.
 Star, star, *s.* seren, se, greiden, ystyr-en; serenig:—*v.* *a.* serenu, seriglo, seiriannu.
 Starboard, star'-böyrd, *s.* tu'deheu llong: — *a.* ar yr ochr dde.
 Starch, starc, *s.* syth, lledlud; sythni; ystarts:—*v.* sythu, lledludio; ystartsio:—*a.* anystwyth, anhyblyg, ystyfnig; syth; furfiol; gorfanwl. [*a.* Starched, starct, *a.* anystwyth=*Starch*, Stare, steyr, *a.* drudwy=*Starling*; llygadrythiad, bylldrem, syldrem; arswll, trem: taerdrem:—*v.* llygadyrthu; hyllu, alldremio, syfrdanu; syldremu, darsyllu; ymysthu; sefyll.
 Stark, starc, *a.* syth, anystwyth; afrywiog, ystyfnig; cryf; llawn; dwfn; dwys; hollol; anlwg:—*ad.* yn hollol; pur, tra, iawn, dros ben; i'r eithaf.
 Starling, star'-ling, *s.* drudwy, drudwen, aderyn y drudwy.
 Starred, stard, } *a.* serog, serenog, ser-
 Starry, star'-i, } igl, serig; serffrith, serenol; seraidd.
 Start, start, *v.* tasgu, neidio, llamu; picio; osgoi; cilio; tarfu; cyfodi; cychwyn; ysgodigo; gwingo; rhuso; tafu; gollwng; saethu; cyffroi, cynhyrfu; darganfod; arllwys:—*s.* llam, naid; tasgiad, picriad; osgoad; rhuthr; cyffro; cychwyn, cychwnfa, cychwynfa; ffriid; cynffon, llost; coes, carn; corn; gwth.
 Starting-post, star'-ting-pöst, *s.* cychwynbost.
 Startle, star'-tl, *v.* cyffroi, cynhyrfu; tarfu, tasgu; ysgoi; brawychu, dychrynu; rhuso; petruso; ymwylltio:—*s.* tasg, tarf; brow; dychryn; gni; ias; sigliad; osgoad, neidiad.
 Starvation, star'-fe'-shyn, *s.* newyniad; newyndod; rhaniad.
 Starve, starf, *v.* newynu; rhynu, sythu, fferu; trigo, trengu.
 Starveling, starf'-ling, *s.* newynfad, newynwas; un bolwag, un newynog:—*a.* newynllyd, newynog; cul, tenu.
 Starwort, star'-wyr, *s.* serenllys.

State, stet, *s.* cyflwr, ansawdd, sefyllfa; helynt; agwedd; gradd; ystât; safiad, sawd; rhwysg, gwychder; urddas, ardduniant; llywodraeth, gwladwriaeth, teyrnas; uchelradd; uchelwyr, pendefigion; dyledogaeth; pendefigaeth, cyfarddoriaeth; cyfarddorian, gorengwyr; tir, tiriogaeth:—*v.* adrodd, traethu, mynegi, dywedyd, dadgan; gosod i lawr; sefydlu; trefnu; arddangos, dangos.
 Stately, stet'-li, *a.* mawrwyd, rhwysgfawr, teyrnwyd, rhialwyd, gorwyd, mawreddog; uchel, dyrchafedig; syberw, efrom.
 Statement, stet'-ment, *s.* adroddiad, traethiad, mynegiad, hysbysiad; dangosiad; mynag, lanes.
 States, stets, *s. pl.* uchelwyr, pendefigion, dyledogion, cyfarddorian, bonedd.
 Statesman, stets'-man, *s.* gwladweinydd, teyrnofydd, gwladofydd, gwladwriaethwr, gwleidiadur; llywoddydd.
 Static, stet'-ic, *a.* pwysyddol, pwysofyddol.
 Station, ste'-shyn, *s.* sefyllfa; gorsaf, safle, sefyllfan; lle; sefyllfod; safiad, arsaf; cyflead; tyle; gradd; cyflwr; swydd, galwad:—*v.* *a.* sefydlu, gorsafu; arsafu.
 Stationary, ste'-shyn-yr-i, *a.* sefydlog; gorsafol; safiannol, arsafol; sefydledig.
 Stationer, ste'-shyn-yr, *s.* safwerthwr, safwerthlydd; llyfrwerthydd; gwerthwr taclau ysgrifenu.
 Stationery, ste'-shyn-yr-i, *s.* safnwyddau, nwyfau gorsafol; nwyddau ysgrifenu, taclau ysgrifenu (papur, inge, cwyr, ysgrifellau; safwerth:—*a.* safwerthyddol, safwerthol; gorsafol; safnwyddol; llyfrol.
 Station-house, ste'-shyn-hows, *s.* gorsafdy.
 Statistical, sta-tus'-ti-cal, *a.* ystadegol.
 Statistics, sta-tus'-tics, *s.* ystadeg, ystadiaeth:—*pl.* ystadegau, cyfrifon.
 Statuary, staç'-w-yr-i, *s.* cerfylliaeth, cerfluniaeth, crifluniaeth; cerfluniwr.
 Statue, staç'-w, *s.* cerflun, soflun, cerfyll, safddelw, criflun, delw, cerfddelw, delw gerfedig:—*v.* *a.* cerflunio.
 Stature, staç'-w-yr, *s.* maint, maintioli, meintioli, meintiolaeth; uchder, taldra; corffolaeth; sym; safiad.
 Statutable, staç'-w-tybl, *a.* deddfedigol; gosodedigol, deddfodawl.

- Statute, staç'-wt, *s.* deddf, cyfraith, deddfawd, gosod, gwodiad, ystatyn.
- Statute-book, staç'-wt-bwc, *s.* deddflyfr.
- Stave, stef, *s.* erwydden, estyllen, astyllen; pennill; erwydd; ffon:—*v.* tori, dryllio, ysgyrioni; gwthio; oedi, gohirio; tywallt, arllwys; cyngwasgu; erwyddo.
- Staves, stefz, *s. pl.* (*Staff*) ffyn; erwydd, estyll; pennillion.
- Stay, ste, *v.* aros, trigo, tario, ymaros; oedi, gohirio; sefyll; cynnal, attegu, dal; rhwystro; ymattal; arafu; dysgwyl:—*s.* arosfa, trigfa; arosiad, preswyliad; attal; atteg; canllaw; cynnaliaeth; cynnalydd; oed, saf; dalrwym; ffünen.
- Stays, stez, *s. pl.* gwasgrwym, ystawys.
- Stead, sted, *s.* lle; carfan (mewn cyfansoddiad).
- Steadfast, sted'-ffast, *a.* sier, gwastad, dianwadal, diysgog, sefydlog, sad; gorddifwng, cadarn; ffyddlawn, cywir; dir.
- Steadiness, sted'-i-nes, *s.* gwastadrwydd, diysgogrwydd, sefydlogrwydd.
- Steady, sted'-i, *a.* diysgog, disyll, hysaf, safadwy, diserfyll, diymmod; cysson; dyfal; gofalus=*Steadfast*.
- Steak, stec, *s.* golwyth.
- Steal, stâl, *v.* lladrata; dwyn, dygyd; ysgipio, cipio; ymlechian.
- Stealth, stelth, *s.* lladrad, lledrad.
- Steam, stân, *s.* ager, agerdd, anwedd, anwydd; tarth, tawch; archwa:—*v.* ageru, anwedu; tarthu.
- Steam-boat, stîm'-bôt, *s.* ager-fad, agerlong, agerlestr.
- Steed, stîd, *s.* march, amws, eddestr, cardwyd, wsw, osw.
- Steel, stâl, *s.* dur, malaen, balaen, mael; fferis, duren:—*a.* o ddir:—*v.* *a.* durio; caledu.
- Steely, stî'-li, *a.* duriol, duraidd; caled, durfing. [lath.
- Steelyard, stâl'-iard, *s.* pwyslath, dursteep, stîp, *a.* serth, llethrog, llechweddog, dibynaidd, lledbai:—*s.* clogwyn, diffwys; serthwallt; llethr, rhiw, gallt, tyle:—*v.* *a.* mwydo, gwlychu, sicio.
- Steeple, stî'-pl, *s.* clochdy.
- Steer, stîyr, *s.* bustach, dyniawed, eidion:—*v.* llywio; hwylio, cyfeirio; llywedu; cyfarwyddo; llywyddu.
- Steerage, stîyr'-ej, *s.* llywiad; y llyw; llywle, llywfa, llywbarth, pen ol llong.
- Steersman, stîyrs-man, *s.* llywydd llong.
- Stellar, stel'-yr, *a.* serol, serenol; serog; serig.
- Stem, stem, *s.* paladr, cyff, bonyn, boncyff, pill, colof, coes, coesig, troed, paledryn, corsen, ach, bonedd, eppil, hil, cenedl, tylwyth; duryn llong:—*v.* *a.* gwrthsefyll, attal, luddias, darostwng.
- Stench, stensh, *s.* drewdod, drygsawr, trymasawr, archwa, sawr.
- Stenography, ste-nog'-ry-ffi, *s.* byrsgrifiaeth, berysgrifiaeth, barysgrifen, byrsgrif.
- Stentorian, sten-tô'-ri-an, *a.* uchelgroch, taranllyd, seinfawr, banseinio.
- Step, step, *s.* cam, camre, llam, llwff; cerddediad; ol, ol troed, brig, llwybr, gris, lletring, ffon ysgol; mesur:—*v.* camu; cerdded, myned, dyfod; gosod.
- Stepbrother, step'-brydd-yr, *s.* llysfrawd.
- Steppe, step, step'-i, *s.* gwastattir diffaeth.
- Stepping-stone, step'-ing-stôn, *s.* careg lam, careg-gamu, esgynfaen, sarn.
- Stereotype, stî'-ri-ô-teip, ster'-iô-teip, *s.* ystrydeb:—*a.* ystrydebol, ystrydebig:—*v.* *a.* ystrydebu.
- Sterile, ster'-ul, *a.* diffwrwyth, hysp, sych, dieppil, anffuddiol.
- Sterility, ster-ul'-i-ti, *s.* anffwrwythlondeb, diffwrwythdod, hysprwydd, dieppiled.
- Sterling, styr'-ling, *a.* cyfreithlawn, cymmeradwy, pur, iawnfathedig, gwirfath:—*s.* talben, talwerth, arian cymmeradwy, arian bath y deyrnas, bath Lloegr; torddwfr pont.
- Stern, stîrn, *a.* sarug, tost, caled, traws, gerwin, cuchiog, blwng, tren, tryn, cethin:—*s.* llyw llong, pen ol llong; y pen ol.
- Stethoscope, steth'-os-côp, *s.* seinawell, brenawell.
- Stew, stiw, *v.* mallferwi, mwydferwi, mwrnio, myrnio, ystiwio:—*s.* twymdy; puteindy; pysgedlyn; cig mallferw, cig mwrn, ystiw, isgell, padell fyrnio.
- Steward, stiw'-yrd, *s.* goruchwyliwr, dystain, ystiwart.
- Stich, stiç, *s.* braich o bennill, adran, pennill, ban; gradd coed.
- Stick, stic, *s.* pren, brigyn, coedyn; ffon, llawffon, pastwn; brath, gwân:—*v.*

brathu, gwannu; gosod, sicrhau; glynu, gludio, petruso, aros, ymroddi, ymganio, ystigo.

Stickiness, stic'-i-nes, *s.* glynoledeb, gludiogrwydd, gwydnedd.

Stickle, stic'-cl, *v. n.* ymbleidio, ymdrechu, ymryson, ymdrafferthu.

Sticky, stic'-i, *a.* glyndol, gludiog, gwydn.

Stiff, stuff, *a.* syth, anystwyth, caled, ystyfnig, cildyn, caeth, annaturiol; rhy gymhen; anystumiol; ffer, del; effrom, nerthol.

Stiffen, stiffn, *v.* sythu, anystwytho, fferu, caledu.

Stiffnecked, stuff'-nect, *a.* gwargaled, gwarsyth, ystyfnig, cyndyn.

Stifle, steiffi, *v. a.* mygu, mogi, diffodd, sagio, tagu, cywarsangu, celu:—*s.* penlin ceffyl; clefyd penlin ceffyl.

Stiffness, stuff'-nes, *s.* sythder, anystwythder, dardri, anhynawsedd.

Stigma, stig'-ma, *s.* nod haiarn, gwarthnod, anair, achlod, gwaradwydd, ysmotyng, man cyngeni; eigell.

Stigmatize, stig'-my-teiz, *v.* gwarthnodi, drygnodi, gwarthruddo.

Stile, steil, *s.* mynegfys heulfyng, bys orfyng; canfa, llamfa, llamog, ystigl, esguten, clymmed.

Still, stul, *v. a.* llonyddu, tawelu, dystewi, gostegu:—*a.* llonydd, tawel, digyffro:—*s.* llonyddwch, dystawrwydd, dystyllbair, dystyllldai, meren:—*ad.* eto, hyd yn hyn, er hyny; hagen; yn wastadol; byth. [elwch.

Stillness, stul'-nes, *s.* llonyddwch, tawstilt, stult, *s.* tudfach, ystudfach, bagl:—*v. a.* tudfachu, codi.

Stimulant, stum'-iw-lynt, *a.* ystunol, cymhellol, cyffrowl, cynhyrliol, coeth:—*s.* coethed, cymhellai, synigl.

Stimulate, stum'-iw-let, *v. a.* symbylu, ysbarduno, cymhell, annog, ystuno, cyffroi, cynhyrfu, pigo.

Stimulation, stum'-iw-le'-shyn, *s.* symbyliad, ysbarduniad, coethiad, cymbelliad.

Stimulus, stum'-iw-lys, *s.* swmbwl, swmwl, ysbardun, cymhellai.

Sting, sting, *v. a.* colynu, brathu, gwannu, pigo, conyru:—*s.* colyn, conyn, col; brwyd.

Stinging, sting'-ing, *s.* colyniad, brathiad:—*p.* a. pigog, brathlyd.

Stinginess, stun'-ji-nes, *s.* crintachrwydd, anhaledd, cybydd-dod.

Stingo, sting'-gö, *s.* cryfwy, hen gwrw cryf; ysbardun.

Stingy, stun'-ji, *a.* crintach, cyrrith.

Stink, stinge, *v. n.* drewi, drygsawrio:—*s.* drewdod, drewiant.

Stint, stunt, *v. a.* terffynu; rhagderffynu, rhagosod, penodi, dogni, rhanu, cyfyngu, prinbau, attal, cöri:—*s.* dognedd, rhan, mesur.

Stipend, stei'-pend, *s.* cyflog, täl; gwobr:—*v. a.* talu yn gyflog.

Stipendiary, stei'-pen'-di-yr-i, *a.* cyflogol, cyflogedig:—*s.* cyflogddyn, gwr cyflog.

Stipulate, stup'-iw-let, *v. n.* ammodi, cytuno, bargeinio:—*a.* isddeiliog, toddeiliog.

Stipulation, stup'-iw-le'-shyn, *s.* ammodiad, cytundeb, ammod, bargaen.

Stir, styr, *v.* cyffroi, cynhyrfu; cysgogi, cymhell, annog, symmud, syffyd, ymgynhyrfu, ymmod, ymysgogi, rhodio, cychwyn, codi:—*s.* cyffro, ystwr, terffys, trabludd, twrdd, chwyf, dwndwr.

Stirrup, styr'-yp, *s.* gwaraff, gwarthol.

Stitch, stic, *v.* pwytho, gwñio, uno, gwrymio:—*s.* pwyth, gwaew, gwñ, brath, dolur, pigyn, cwys.

Stive, steif, *v. a.* tynlenw, secu, myrnio, mygu.

Stock, stoc, *s.* cyff, boncyff, paladr, bon, bonyn, coettrych, celf, pill, coes, troed, bonlost; cyff gwn; bonedd, cyff cenedl, gwehelyth, gwelygordd, tylwyth, llinach, edryd, trysorgyff, trysorf, argyffre, ariansawdd, ced-sawdd; da, anifeiliaid; nwyddau, eiddo, meddiannau, ystör, toraeth, hafug, ystöd, cyfoeth, crawn, casgl; cyffliani, murwyll=enw planigyn:—*v. a.* ystorio, cyflenwi, diwallu; cyffio, bonio; croni.

Stock-broker, stoc'-brö-cyr, *s.* soddbrwyd, cedfasnacydd, rhyngfaelwr ariansawdd, prynwr a gwerthwr soddion. [lenwad, ystoriad.

Stocking, stoc'-ing, *s.* hosan, hos; cyf-Stock-jobber, stoc'-job-yr, *s.* porthmon llog, porthmon dyledsoddion, soddfaelwr, cedfaelwr.

Stocks, stocs, *s. pl.* cyffion; dyled y wlad, dyledsoddion, ariansoddion, soddion, dylgedion, cedsoddion; trysortfydd, seilgyffion llong.

Stoic, stö'-ic, *s.* Ystoiciad=dysgybl Senoyr Atheniad:—*a.* Ystoicaidd; di-deimlad, difater, oer.

Stoke, stöc, *v. a.* tanborthi, edrych ar ol y tân.

- Stoker, stö'-cyr, s. tanborthwr, gwyl-iedydd y tân; procyr.
- Stole, stöl, s. ystola; teyrnwisg; cwn-sallt, laeswisg; ysgewyllyn, mab-gaingc.
- Stolen, stö'-ln, *p. p.* (*Steal*) lladratedig.
- Stomach, stym'-yc, s. cylla, cwll, ystum-og; bol, boly; chwant hwyd; chwant, swydd, addug; gogwydd; blas; dig-ofaint, llid, soriant, cyndynrwydd, trahausrwydd:—*v.* digio, ffromi wrth, ymddigio. [*eg.* dwyfroneg.]
- Stomacher, stym'-yc-yr, s. bronfoll, bron-Stomachic, stym'-yc-ic, *a.* cyllaol, perthynol i'r cylla:—*s.* cyffyr da i'r cylla:—*pl.* cyllaolion.
- Stone, stön, s. careg, maen, llech:—*a.* meinin, o gareg:—*v.* *a.* llabyddio, maenu, digaregu; caledu.
- Stonemason, stön'-me-sn, s. saer maen, maensaer, saer ceryg.
- Stonewort, stön'-wyrt, s. rhawr yr ebol.
- Stony, stö'-ni, *a.* caregog, maenog, meinin, caregaidd, caled, dideimlad.
- Stool, stöel, s. ystöl, maingc; maes, ym-garth; mabgaingc, ysgewyllyn.
- Stoop, stöp, *v.* crymu, ymgrymu, plygu, ynostwng, canu, gogwyddo; disgyn:—*s.* crymedd, gwarwg, ymgrymiad, cwre; disgyniad; mesur; llestr diod.
- Stop, stop, *v.* attal, rhwystro, lluddias, llestair, atregu, nadael; topio, ystopio, cau; dal; aros, sefyll; ymattal; peidio; gorphwys; taro:—*s.* attaliad, attal; rhwystr, ludd; ystopiad; arosiad; paid; oediad; saf; ffaig; attal-nod, gwahannod, gorphwysnod; saib.
- Stoppage, stop'-ej, s. attalfa, rhwystr, nidr, rhagod; attaliad.
- Storage, stö'yr-ej, s. ystoriad, ystordal.
- Store, stöyr, amled, helaethrwydd, ystoraeth, toraeth hafug; trysor; trull; lluniaeth, arlwy; ced; ystorfa, ystordy:—*a.* ystoredig; pentyredig:—*v.* *a.* ystorio, pentyru; trysori; per-ceta; diwallu.
- Storekeeper, stö'yr-ei-pyr, s. ystorydd, ceidwad ystordy.
- Stork, storc, s. chwibon, ciconia.
- Storm, storm, s. tymmestl, ystorm, rhyferthwy, dyhinedd, cyrhynt, gyr-wynt, curwynt; dryghin, drycin, brochell; cwthwn, cawod; rhuthrgyrch, rhuthr, cyrêh, froch; tyrfain; angerdd:—*v.* tymmestlu, ystormio; yrddu, tyrfain, teryfsgu, brochi, rhuo, dyar, creuloni; rhuthro, llym-gyrchu.
- Storming, stor'-ming, s. rhuthrgyriach, taergyrch; tanbeleniad.
- Stormy, stor'-mi, *a.* ystormus, tym-mestlog; garw; angerddol.
- Story, stö'-ri, s. hanes, ystori; hanesyn, chwedl; geudeb, celwydd; llofft, llwyfan, uchder:—*v.* *a.* adrodd, hanesu, ystorio, chwedlu, dyweyd ystorion; adeiladu yn esgynfeydd.
- Stound, stownd, *v. n.* synu:—*s.* gofid; gwŷn; syndod; amser; llestr diod fain.
- Stout, stowt, *a.* cryf, pybyr, nerthol, cydneth, cadr; mawr; hyf, gwrol, eon; balch; cyndyn; penderfynol; ystowt:—*s.* cadrwy, cwrw cryf, hen gwrw cadarn.
- Stove, stöf, s. twymdy, twymfa; safr-eiddell; cynneufa; twymgell; twym-gist; tanalch, ystöf:—*v.* *a.* twymdyo.
- Stow, stö, *v.* gosod, dod, cyflêu; ystodi, ystofi; ystorio; cystodi.
- Stowage, stö'-ej, s. gosodiad, cyflead; ystorle, ystodiad; cadwraeth; ystordal. [*gamu*; fforchogi.]
- Straddle, strad'-dl, *v.* lledu traed, hon-Straggle, strag'-gl, *v. n.* crwydro; cyf-eiliorni; gwibio, hwntian; ymddy-wanu, ystreiglo.
- Straight, stret, *a.* uniawn; cynhwys; syth; didro; tyn, tel:—*ad.* yn union.
- Straighten, stretn, *v. a.* unioni; dad-grymu; sythu.
- Strain, stren, *v.* dirdynu, tynhau; ysgigo, gwyrddroi; gwasgu; cymhell; gwryfio; hido; cyngwasgu; gormeilio; tannu, telio; ymegnio, ym-orchestu:—*s.* dirdyn, tynfa; tynder; gwasg; tyrfiad, yssigddod; ymorchest, egni; dulwedd, ieithwedd, arddull, hediaith; tôn; cân, cywydd, cathl, canu, goslef; ban, pennill; tuedd, gogwydd.
- Strait, stret, *s.* cyfyngder, ingdra, caledi, anhawsder, ffaig; cyfyngle, bwlch, y cyfyng; culfor, meinfor.
- Straiten, stretn, *v. a.* cyfyngu; yngu; tynhau; gwasgu, caethiwo; culhau.
- Strand, strand, s. traeth, glan y môr, tywyn, engwarth, llafan, morlan, maran; caingc; cordyn, cortyn, cord, tennyn:—*v.* gyru i'r traeth; llorio; rhedeg i'r lan.
- Strange, strenj, *a.* dieithr, estronol, estron; rhyfedd; anarferol, anghyff-redin; hynod, aruthr, od; syn; newydd; pellenig; ailwlad:—*in.* rhyfedd! O rhyfedd!—*v.* dieithrio;

Stranger, stren'-jyr, *s.* dyn dieithr, gwr dieithr, dieithr, dieithrddyn, dieithryn, estron, alldud, alldrawd, allman, gwestai.

Strangle, strang'-gl, *v. a.* tagu, lindsay, sagio; mygu; llethu.

Strangles, strang'-glz, *s. pl.* ysgyfeinwst, clefyd yr ysgyfaint, clwy yr ysgyfaint, yr ysgyfaint.

Strangury, stran'-giw-ri, *s.* y tostedd, dyferddwr, afdrwyth; y gobiso, attal trwngc.

Strap, strap, *s.* carai; llain; llab; ffrewyll, fflangell; ystrap:—*v. a.* ffrewyllu, fflangellu; lleinio; curo un â charai; ystrapio.

Strapping, strap'-ing, *a.* mawr; tal; cryf.

Strata, stre'-ty, *s. pl.* haenau, gwanafau, gwenyf; gwelyau.

Stratagem, strat'-a-jem, *s.* ystrange, ystryw, ymdro, dichell.

Strategy, strat'-i-ji, *s.* cadofyddiaeth, cadbywll.

Stratification, strat-i-ff-i-cel'-shyn, *s.* haeniad, gwanafiad, ystodiad, gwelyaeth.

Stratum, stre'-tym, *s.* haen, haenen, gwanaf, ystod, gwely; to; clawr.

Straw, stro, *s.* gwellt:—*sing.* gwelltyn, blewyn:—*v. a.* taenu, gwasgaru, gwasarnu, sarnu.

Strawberry, stro'-ber-i, *s.* mefusan, syfien; mefuswydden.

Stray, stre, *v. n.* crwydro, cyfeiliorni; treiglo, treinio, preidio; gwibio:—*s.* anifail crwydr, anifail disberod; crwydr, train, pred.

Streak, stric, *s.* llinell, rheian, rhibin, rhibyn, rhesen, rheng, rhenge, rhib; ol; brithres:—*v. a.* llinellu, rheianu, rhibio.

Stream, strim, *s.* ffrawd; ffrydlif; lliant, lif, ystrym; wysg, gwysg; dwfr; afon:—*v.* ffrydio; llifo, rhedeg, dy-lifo, diffrydio; tywallt.

Street, strit, *s.* heol, ystryd, hewl; ffordd.

Strength, strength, *s.* nerth, grym, cryfder, gallu, cadernid, egni, yni; gwroldeb, dewredd; angerdd.

Strengthen, strengthn, *v.* cryfhau, nerthu, grymuso, cadarnhau; ymnerthu.

Strenuous, stren'-iw-yz, *a.* egniol, pyb-yr, bywiog, gwresog; gwrol; eiddig-*us*; difrifol; taer.

Stress, stres, *s.* pwys; pwysigrwydd;

gwag, gwasgfa; grym; gorfod; tyn-der; angerdd, yni:—*v. a.* gwasgu.

Stretch, streč, *v.* estyn, ystyn; dirdynu; taenu; tynhau; tantio; annelu; yst-*telio*; helaethu; cyrhaedd; ymestyn; ymeginio:—*s.* estyn, ystynfa; tyn; ymestyniad; dirdyn; ymdrech.

Strew, strw, *v. a.* taenu, sarnu, gwasarnu, chwalu, taenellu, gwasgaru.

Stricken, stricn, *p. p.* (*Strike*) tarawedig; oedranus; hen.

Strickle, stric'-cl, *s.* cyforbren, cyforydd, rhip, pren grut, ystric.

Strict, strict, *a.* tyn; cyfyng, caeth; manwl; llym, tost; craff; dichlyn; ma'n; penodol.

Stricture, stric'-cyr, *s.* ergyd; craith; gogyffwrdd; gosylwad; sylw; creb-ychiad, byrhad; tyniad.

Stride, streid, *s.* brasgam, hircam, cam:—*v.* brasgamu.

Strife, streiff, *s.* cynhen, ymryson, am-*rafael*, cweryl, anghydfod, cneç; dadl; cynhwrf.

Strike, streic, *v.* taro, ergydio, enithio, curo, dulio, pwyo; gwastatáu; bathu; argraffu; gostwng; dilëu, diddymu; gyru, peri; ystreicio:—*s.* cyforbren; cyfor; cyforaid; mwysel; hobaid; sefyll allan (am godiad cyflog); cyfeiriad haenau, haenrediad.

Striking, strei'-cing, *a.* tarawiadol; hynod, nodedig, neillduol, od; grymus; argraffiadol:—*s.* tarawiad.

String, string, *s.* llinyn, tennyn, llin; tant; cordyn, cortyn, cord; rhwymyn, cynllyfan; gewyn, gaw:—*v. a.* llinynu; tannu, tantio, tennynu; cyweirio; cryfhau.

Stringent, strun'-jent, *a.* rhwymol; tyn, tynhaol; caeth, manwl, tost; bolrwymol.

Stringy, string'-i, *a.* llinynog; llinyn-*aidd*, cdafeddog; manwreiddiog; gwydn, glÿn.

Strip, strup, *v. a.* diosg, dihatru; dy-noethi; dirisglo; pilio; hifo; rhathu; ysbeilio; amddifadu; armeilio:—*s.* llain, llinell; yslangiad, llangiad; lleyn; llefryn; rhibin; cyhyryn.

Stripe, streip, *s.* llain, rheian, rhesen, llinell, rheng, rhenge; clais; gwrym; gwialennod; ffonod:—*v.* llinellu, rhengu, rheianu; cleisio; llachio.

Stripling, strup'-ling, *s.* llange, hoglange, glaslange, llengcyn, herlod.

Strive, streif, *v. n.* ymdrechu, ymeginio; ymorchestu; ymryson; ymddadleu.

- Stroke, stróc, *s.* ergyd; dyrnod; taraw-
iad; dul, chwap, llab, ffat, yswadan;
dylofiad; llinell:—*v. a.* llochi, pratio,
dylofi; rhathu; rhigoli (careg).
- Strawl, ströl, *v. n.* gwibio, crwydro,
rhodiana, treinio, gwillio; herwa:—
s. gwib, tramp.
- Strong, strong, *a.* cryf, cadarn, nerthol,
grymus, cadr, gwrdd.
- Strop, strop, *s.* carai hogi, hoglain, ys-
trap; plethraff.
- Strove, ströf, *p. t.* (*Strive*) ymdrechedig.
- Struck, stryc, *p. p.* (*Strike*) tarawedig.
- Structure, stryc'-cyr, *s.* adail, adeilad;
ffurfiad, gwneuthuriad, cyfansoddiad;
gosodiad; trefniad.
- Struggle, stryg'-gl, *v. n.* ymdrechu;
ymegnio; ymyrson; ymwithio; ym-
afael; gwingo; ymroi:—*s.* ymdrech;
ymryson; egni; trin, plymwyd;
breithell.
- Strumpet, strym'-pet, *s.* putain, huren,
dyhiren, hafren:—*v. a.* puteinio.
- Strung, stryng, *p. p.* (*String*) llinynedig.
- Strut, stryt, *v. n.* ucheldrodi; rhy-
gyngu; rhodio mewn rhwysg;
sythrodio; chwyddo:—*s.* ucheldrawd;
rhygyng; sythrawd.
- Stubble, stybl, *s.* sofr, celefcurydd.
- Stubborn, styb'-orn, *a.* cyndyn, cildyn,
gwrthnysig, ystyfnig, anhydyn, an-
hywaith, gwargaled, trofäus, pen-
galed, milain; derog; dwys; caled.
- Stucco, styc'-ö, *s.* plaster, murblaster,
glyfaen, plastr Paris:—*v. a.* plastro.
- Stuck, styc, *p. p.* (*Stick*) brathedig;
glynedig.
- Stuckle, styc'-cl, *s.* ystwc, mwdwl.
- Stud, styd, *s.* boglym, boglwm, cnap,
clöyn; gem; llettem; llorfen; gre,
grewys:—*v. a.* boglynu, cnapio.
- Student, stiw'-dent, *s.* myfyriwr, efryd-
ydd, astudiwr; ysgolhaig; dysgybl,
ysgolor.
- Studied, styd'-ud, *a.* myfyriedig; dysg-
edig; efryledig.
- Studio, stiw'-di-ö, *s.* astudfa, celfadur;
athrofa lluniedyddion; efrydle; celf-
adurfa.
- Studious, stiw'-di-yz, *a.* myfyrgar,
meddylgar, astudgar, efrydgar; lyfr-
gar, darllengar; bwriadgar; diwyd,
astud, ystig, dichlyn; efrydiol, my-
fyriol.
- Study, styd'-i, *s.* myfyrdod, myfyr, efryd,
myfyriaeth, efrydiaeth, astudiaeth;
ystyriaeth; dysgeidiaeth; myfyrgell,
astudfa, efrydgell; llyfrgell:—*v. my-*
- fyrio, astudio, efrydu; ymgais ä;
rhagfyrrio.
- Stuff, styff, *s.* defnydd, nwydd, defn;
defnyddiau; dodrefn, celfi; sylwedd;
peth; tenlli, tenllif; cyffyr; ffladredd,
ffregod, ffoledd, ynfydrwydd; ffwl-
bri, sothach; ystwff:—*v.* llenwi;
secu, sengu, gorlenwi, tynlenwi, ys-
twffio; gwthio; pentyru, glythu;
ymlenwi.
- Stuffing, styff'-ing, *s.* seciad, gorlenwad;
sagnwydd.
- Stultify, styl'-ti-ffei, *v. a.* ffoli.
- Stumble, stym'-bl, *v.* tramgwyddo,
tripio; amneu; rhwystro; dyrysu;
ymddyrysu; dygwydd:—*s.* tram-
gwydd, trip, llithriad; camsyniad;
meth.
- Stumbling-block, stym'-bling-bloc, *s.*
maen tramgwydd, cyff tramgwydd.
- Stump, stymp, *s.* boncyff, bonyn, cipill,
cyff, celf; gwreiddgyff:—*v.* boncyffio;
tocio; dyrysu; herio.
- Stumpy, stym'-pi, *a.* boncyffio; byr-
dew.
- Stun, styn, *v. a.* syfrdanu; byddaru,
hurtio; pendroni; merwino.
- Stung, styng, *p. p.* (*Sting*) colynedig;
brathedig.
- Stunt, stynt, *v. a.* cöri; rhwystro tyf-
iant.
- Stupefaction, stiw'-pi-ffac'-shyn, *s.* hurt-
iad, syfrdaniaid; hurtrwydd, madron-
dod, irdangc.
- Stupendous, stiw'-pen'-dyz, *a.* aruthrol,
aruthr, rhyfedd, eres; dirfawr.
- Stupid, stiw'-pud, *a.* hurt, penbwl, pen-
dew, penwan, penffol, delffaidd;
syfrdan, syn, pensyfrdan; dwl, pwl;
disynwyr, ffol, ynyd.
- Stupidity, stiw'-pud'-i-ti, *s.* hurtrwydd,
penbyledd, penfasedd.
- Stupify, stiw'-pi-ffei, *v. a.* hurtio, syfr-
danu, penddaru; madroni; penbylu.
- Stupor, stiw'-pyr, *s.* hurtrwydd, madr-
ondod; syndod; merwindod; di-
ffrwythdra.
- Sturdy, styr'-di, *a.* pybyr, cryf, gwrol;
anhyblyg, ystyfnig; syth; caled;
effrom, talgryf:—*s.* y bendro.
- Sturk, styrc, *s.* bustach; anner treisiad;
dyniawed.
- Sty, stei, *s.* twlc, cwt, cut, crown,
twlc moch; llefelyn, llefrithen:—*v.*
a. cytio.
- Style, steil, *s.* dull, modd; ieithwedd,
dullwedd, arddull, amwedd, dull ym-
adrodd, dulleb, dulliaith, iaith; nod-

- wedd; enw, cyfenw, enwawd, senw; cyfrif; coesig; profyr; ysgrifell, puntr, pin, ysgrifbin:—*v. a.* enwi, galw, cyfenwi, arenwi.
- Styx, stics, *s.* Ystawch=un o afonydd uffern, yn ol chwedloniaeth y Groegiaid; Ystochus=ceidwad drws uffern (mewn chwedloniaeth).
- Suasible, swē-su-bl, *a.* darbylladwy.
- Suasive, swē-suf, *a.* darbyllus, cyngorus, annogol; eiriolus.
- Suavity, swaf'-u-ti, *s.* melusder, pereiddrwydd; hyfrydwch; mwynder, tirondeb.
- Subaltern, syb'-yl-tyrn, *a.* is-, tan-; iselach, israddol:—*s.* tanswyddog; rhaglaw.
- Subdivide, syb-du-feid', *v.* adranu, dadranu.
- Subdivision, syb-du-fizh'-yn, *s.* adran; dadraniad.
- Subduce, syb-diws', *v. a.* tanddygyd, cymmeryd ymaith, tanddwyn.
- Subdue, syb-diw', *v. a.* darostwng, gorgesgyn, trechu, gorfod, cyfarsangu; dofi; tyneru, lleddfau.
- Subject, syb'-ject, *a.* darostyngedig; rhwym, rhwymedig; agored; tanlwydd; chwanog, tueddol; ufudd:—*s.* deiliad, tanlwyddiad, gorestyngiad; testyn, sylfon; defnydd; pwngc, mater, peth; corff i'w ddifynu.
- Subject, syb'-ject', *v. a.* darostwng; gostwng, caethiwo; peri gwasanaethu.
- Subjection, syb-jec'-shyn, *s.* darostyngiad, gwarogaeth; gostyngiad, cywarsang; ymostyngiad; iseliant.
- Subjective, syb-jec'-tuf, *a.* testynol, sylfonawl; gwahanfodol.
- Subjoin, syb-join', *v. a.* atchwanegu, attodi.
- Subjugate, syb-jw'-get, *v. a.* gwarogi, hywedu; darostwng, gorchfygu, trechu.
- Subjugation, syb-jw-ge'-shyn, *s.* darostyngiad; hyweddiad; cyfarsangiad.
- Subjunctive, syb-jync'-tuf, *a.* cyssyllt-edigol, cyssylltiol, adgyssylltiol; ammodol, ammodadwy.
- Sublime, syb-leim', *a.* uchel, aruchel, dyrchafedig, arddunol, arddun, mawrwydch:—*s.* ucheliath, ardduniaith, yr arddunol, y goruchel; y mawrwydch:—*v.* coethi, gwyreinio; dyrchafu; aruchelu.
- Sublimity, syb-lum'-i-ti, *s.* gorucheidd, urdduniant; mawredd.
- Sublunar, syb-liw-nyr, } *a.* isloerol,
Sublunary, syb-liw'-nyr-i, } isleuadol,
tanloerol; daiarol.
- Submarine, syb-my-rin', *a.* isforol, tanforol.
- Submerge, syb-my-rj', *v.* tansuddo, tansoddi; trochi; suddo; boddi; ymsoddi.
- Submersion, syb-myr'-shyn, *s.* tansuddiad, trochiad, soddiad, sawdd; bodd-
iad.
- Submission, syb-mish'-yn, *s.* ymostyngiad, ymiseliad; ufyddbâd; gores-
tyngiad; ymroad; gwriogaeth, gwar-
ogaeth.
- Submissive, syb-mus'-suf, *a.* ymostyngol; ymddarostyngol; gostynedig; ufydd; isel, difalch; hyblyg; ym-
roddgar.
- Submit, syb-mut', *v. a.* ymostwng; ymblygu; ymroddi; gwrhau, gwr-
iogaethu; ufuddhau; gweddu; gos-
twng; cyfeirio.
- Subordinate, syb-or'-du-net, *a.* israddol, is; isafol:—*s.* isafiad, israddwr:—
v. a. israddio; tanosod; darostwng.
- Subordination, syb-or-du-ne'-shyn, *s.* israddoliaeth, tanosodiad; isradd;
darostyngiad; ymostyngiad.
- Subpoena, syb-pi'-ny, *s.* poenwys, llyth-
yr gwys, llythyr dyfyn:—*v. a.* poen-
wysio; gwysio, dyfynu.
- Subscribe, syb-screib', *v.* tanysgrifio;
llofnodi; cydsynio.
- Subscription, syb-scrup'-shyn, *s.* tan-
ysgrifiad; llofnodiad; rhagdaliad;
cydroddiad.
- Subsequent, syb'-si-cwent, *a.* canlynol,
dilynol; dyfodol.
- Subserve, syb-syrf', *v. a.* iswasanaethu;
gwasanaethu; rhacio.
- Subserviency, syb-syr'-fi-en-si, *s.* is-
wasanaethiad; rhaciad.
- Subservient, syb-syr'-fi-ent, *a.* gwasan-
aethol; cynnorthwyol; iswasanaeth-
gar; defnyddiol.
- Subside, syb-seid', *v. n.* gwaelodi; soddi;
ymlonyddu, dofod, peidio; laesu;
disgyn.
- Subsidiary, syb-sud'-i-yr-i, *a.* cynnorth-
wyol, cynhorthol:—*s.* cynnorthwywr,
cyfnerthydd, helpwr.
- Subsidy, syb'-su-di, *s.* arian porth, arian
cynhorth; porthobr; dofraeth; cy-
mhorth.
- Subsist, syb-sust', *v.* bod, hanfod;
sefyll, aros; parhau; byw; ymgyn-
nal; porthi.

Subsistence, syb-sus'-tens, *s.* bod, hanfod; hanfodiad; parhâd, arosiad; cynnaliath; bywoliaeth; sylwedd; gorsefydliad.

Substance, syb'-styns, *s.* sylwedd; defnydd, deunydd; nwydd; cyffyr; hanfod; peth; taeth, ednyfedd; ân; golud, cyfoeth, moddion, da, eiddo; swm; fiurfiant; corff.

Substantial, syb-stan'-shyl, *a.* sylweddol, defnyddiol; nwyddol; gwirioneddol; corfforol, cryf, cyfoethog.

Substantiate, syb-stan'-shi-et, *v. a.* sylweddu, sylweddiannu; gwirio, cadarnhau, sicrhau, profi.

Substantive, syb-stan'-tuf, *a.* safedigol, tansafedigol, sylweddol, safadwy:—syb'-stan-tuf, *s.* sylweddair, sylwedddeb; enw cadarn, enw safedigol, enw.

Substitute, syb'-stu-tiwt, *v. a.* dirprwyo, trosodod:—*s.* dirprwywr, tannorth; rhaglaw, cyndrychiolydd, cynnrychiolwr; enwedigiad.

Substitution, syb-stu-tiwt'-shyn, *s.* trosodiad, dirprwyad, ymgynnnull, trosgymmeriad.

Substratum, syb-stre'-tym, *s.* iswanaf, isweryd.

Subterfuge, syb'-tyr-ffiwj, *s.* ystryw, dichell, cast; diangdwil, gochelfa, cilfa.

Subterranean, syb-ter-re'-ni-yn, } *a.*
Subterraneous, syb-ter-re'-ni-yz, } tan-
ddaiarol, isddaiarol.

Subtilty, syb'-tul-ti, *s.* teneuder, treiddiolrwydd, cyfrwysder, feldra, dichell.

Subtle, syt'-tl, *a.* cyfrwys, ystrywgar, ffel, dichelgar, ffetus.

Subtlety, syb'-tl-ti, *s.* cyfrwysder, ystrywgarwch.

Subtract, syb'-tract', *v. a.* tynu, erthynu, tanddygyd, tynu o; lleihau; gwahandynu.

Subtraction, syb'-trac'-shyn, *s.* tyniad, erthyniad, tyniad ymaith, cymmeriad ymaith, tanddygiad; erthyniaeth; lleihâd.

Subvention, syb-fen'-shyn, *s.* cymhorth; dyfodiad tanodd.

Subversion, syb-fyr'-shyn, *s.* dymchweliad, dinystriad, rhewin.

Subvert, syb-fyrt', *v. a.* dymchwelyd, gwyrdroi, dystrywio, llygru.

Succeed, syc-sid', *s.* canlyn, dilyn, olyn, oliannu; llwyddo, ffynnu, tycio, cefeddu.

Success, syc-ses', *s.* llwyddiant, ffyn-

niant, tyciant; rhwydddeb, ffawd, canlyniant.

Successful, syc-ses'-ffwl, *a.* llwyddiannus, ffynniannus, ffodus, rhwydd.

Succession, syc-sesh'-yn, *s.* canlyniad, dilyniad, olyniaeth, olyniaid; olynol ddilyniad, cylch cyfnewid; tro, chwyl, llinach.

Successive, syc-ses'-suf, *a.* olynol, dilyn-edigol, dilynol, canlynol, oliannol.

Successor, syc-ses'-syr, *s.* olynnydd, olynwr, dilynwr, canlynwr; olafiad; eil; etifedd.

Succint, syc-singct', *a.* gwregysedig, cryno, tafyr, cynnwys.

Succour, syc'-yr, *v. a.* cymhorth, cynnorthwyo, helpu, amgeleddu, achlesu, rhysgwyddo:—*s.* cymhorth, cynnorthwyo, porth, rhysgwydd, help, cyfnerth, cynnorthwyo, cymhorthwr.

Succous, syc'-yz, } *a.* sugog, sudd-
Succulent, syc'-iw-lent, } lawn, nodd-
lawn, rhwythog, iraidd, sugol.

Succumb, syc-cymb', *v. n.* ymostwng, ymroi, ymollwng.

Such, syc, *a.* cyfryw, y cyfryw, math, y fath, o'r fath, cyffelyb; unrhyw, unfath, cymmorth; sawl; fel, fal.

Suck, syc, *v.* sugno, dyfnu, sugo; tynu, dedyllio; llyngau, yfed:—*s.* sugn, sug, laeth bron.

Sucker, syc'-yr, *s.* sugnwr, sugnai, sugnedydd; tafod sugnedydd; ysgewyllyn, mabgaingc; sugnbysg, sugbysg.

Suckle, syc'-cl, *v. a.* rhoi sugn i; bron, dedyllio.

Suckling, syc'-ling, *s.* plentyn sugno, laethfab; dedyllyn.

Suction, syc'-shyn, *s.* sugniad, dyfniad, dedylliad.

Sudation, siw-de'-shyn, *s.* chwysiad.

Sudden, syd'-dn, *a.* disymmwth, sydyn, disyfyd, swta, dirybudd, diymaros, môch, mwth, swrth.

Sudorific, siw-dö-ruff'-id, *a.* chwysbair, chwysgar. [ion.]

Suds, sydz, *s. pl.* trwyth, trochion, sic-Sue, siw, *v.* cwyno ar, rhoi cyfraith ar, ymgyfreithio, cyfreithio; gofyn, ymbil, erfyn, deisyf, holi.

Suet, siw'-et, *s.* gwer yr aren, gwer y llwyn, swyf, swyfed, gwer.

Suffer, syff'-yr, *v.* goddef, dioddef, daroddef, gadael, caniatäu, ceniadu; dwyn, cael.

Sufferance, syff'-yr-yns, *s.* goddefedd, goddef, daroddef, caniatäd; cystudd, poen.

- Suffice, sy-ffeis', *v.* digoni, digonoli, di-wallu, boddloni.
- Sufficient, syff-ish'-ent, *a.* digon, digonol, diwall, abl, cymhwys, addas, cymmesur, llawn.
- Suffix, syff'-ics, *v. a.* attodi, olddodi.
- Suffocate, syff'-o-ct, *v. a.* mygu, mogi, tagu:—*a.* mygedig, mopedig.
- Suffocation, syff'-o-ct'-shyn, *s.* mygiad, mogiad, ystagiad, mygfa, tagedigaeth.
- Suffragan, syff'-re-gyn, *a.* cynnorthwyl:—*s.* rhagesgob, esgob cynnorthwyl.
- Suffrage, syff'-rej, *s.* pleidlais, pleidair, cydareh; gair; tueb, pleideb.
- Suffuse, syff-iwz', *v. a.* tywallt ar, taenellu tros, lledaenu.
- Suffusion, syff-iw'-zhyn, *s.* ymdaeniad, taenedigaeth, ardaeniad, rhuchen.
- Sugar, shwg'-yr, shyg'-yr, *s.* sugr, suwgr:—*v. a.* sugro, sugru; melusu.
- Sugar-candy, shwg'-yr-can'-di, *s.* sugar-gris, crissugr, sugr crisial, caensugr, sugr ceindog, sugr candi.
- Suggest, syj-jest', *v. a.* awgrymu, crybwyll, yngenyd, yngan, coffâu, sisial, sibrwd, rhagawgrymu, selgyngian, cymhwylo, annog.
- Suggestion, syj-jes'-gyn, *s.* awgrym, crybwylliad.
- Suicide, siw'-i-seid, *s.* hunanladdiad, hunladdiad, hunanleiddiad.
- Suit, siwt, *s.* cwyn, cynghaws, hawl, cynghawsedd; dadl, gyr cyfreithiol; cyfanres, cyfanrif, cyfres, rhestr, cyff, par; to; cais, arch, erfyniad, deisyf, deiseb; caru, carwriaeth; gwisg; agwedd, erlyn:—*v.* addasu, cyfaddasu, cymmathu, cymhwyso, sutio, cyfateb, cydwedd, cytuno; cyfladd, cyttaro; paru; gwisgo, dilladu.
- Suitable, siw'-tybl, *a.* cyfaddas, cymhwys, cydweddus, cyfatebol; cyflêus, priodol.
- Suite, sw-it', *s.* gôsgordd, cymdeithion, cynrain.
- Suitor, sw'-tyr, *s.* eirchiad, erfyniwr, deisyfydd, ymgeisydd; carwr, cariadfab.
- Sulk, syle, *v. n.* sori, moni, pwdu, têru, blyngu, sarugo.
- Sulkiness, syl'-ci-nes, *s.* sorigrwydd, terigrwydd, croesder, drengder.
- Sulky, syl'-ci, *a.* sorlyd, monig, sarug, terig, anhylon, blwng, sur, ystyfnig.
- Sullen, syl'-en, *a.* sorig, dreng, cuchiog, anfoddog, pwldlyd, gwynafog, anhy-naws, milain=Sulky.
- Sully, syl'-i, *v.* diwyno, llychwino, baeddu:—*s.* diwyniad; man.
- Sulphate, syl'-fiet, *s.* ufelawd, ufelaint, ufelgris, ufelhal, llofseinawd.
- Sulphur, syl'-ffyr, *s.* mygfaen, melynfaen, llosgfaen, llofhaen, ufeliar, brwmstan.
- Sulphuric acid, syl'-ffyr'-ic as'-ud, *s.* sur ufelig, sur llofseinig=Oil of Vitriol.
- Sulphureous, syl'-fiw'-ri-yz, *a.* ufelaidd, ufeliaraidd, mygfaenaidd, llofhaenaidd, brwmstanaidd.
- Sultan, syl'-tan, *s.* Sultan=ymherawdwr y Tyrciaid.
- Sultry, syl'-tri, *a.* mwll, mwrn, mwygl, ysmwll, brwd, tawchlyd.
- Sum, sym, *s.* sun, swin, swmp, cyfanrif, y cyfan, y cwbl; nifer, rhif; tachwedd; casgl; cyfanswm; sylwedd; crynodeb:—*v. a.* sumio, symio, casglu, crynhoi.
- Summary, sym'-yr-i, *a.* cryno, byr, cynnwys, taclus:—*s.* crynodeb, talfyriad.
- Summer, sym'-yr, *s.* symiwr, sumiwr; haf:—*a.* hafaidd, hafol, hefin:—*v.* bwrw yr haf, hafota, hafodi, hafu.
- Summerset, sym'-yr-set, *s.* naid llamidydd, naid dinben droeben, tinben ystrellach, llamnaidd.
- Summit, sym'-ut, *s.* pen, copa, brig, blaen, crib, trum, cop, top, tobyn, cwnwg, uchedd, coryn, blaenwel; ban, bar; brigant; brynach; man uchaf.
- Summon, sym'-yn, *v. a.* gwysio, dyfyn, dyfynu, galw, arwysio; cynhyrfu.
- Summons, sym'-ynz, *s.* gwŷs, dyfyn, gwysiad; rhybydd.
- Sumptuous, sym'-cw-yz, *a.* costfawr, treulfawr, drudfawr, mawrwydych, godidog, helaethwydych.
- Sun, syn, *s.* haul, huan, greian, y ganaid:—*v. a.* heulo, huanu.
- Sunburnt, syn'-byrnt, *a.* heulfelyn; greiddlog, llosgfelyn.
- Sunday, syn'-de, *s.* dydd Sul, Sul.
- Sunder, syn'-dyr, *v. a.* gwahanu, dydoli, ysgar, rhanu, heulo:—*s.* gwahan. [amryfaelion, manion.
- Sundries, syn'-driz, *s. pl.* amrywion, Sundry, syn'-dri, *a.* amryw, amrywiol, amryfath, amryfal; llawer, aml, amry-.
- Sung, syng, *p. p.* (Sing) canedig.
- Sunk, syngc, *p. p.* (Sink) suddedig.
- Sunless, syn'-les, *a.* dihaul, anaraul.
- Sunny, syn'-i, *a.* heulog, heulaidd, tesog, araul.

- Sunrise, syn'-reiz, *s.* codiad haul, codi haul.
- Sunset, syn'-set, *s.* machlud haul, mynediad haul dan ei gaerau; llewennydd haul.
- Sunshine, syn'-shein, *s.* heulwen, tywyniad haul, heuledd, heulgan; graid, tes.
- Sunshiny, syn'-shei-ni, *a.* heulwenog, heulog, tesog.
- Sup, syp, *v.* llymeidio, llymeitian, sipian, lleibio; cwynosa, swperu, swpera:—*s.* llymaid, llymeityn, llaib, sipyn.
- Superable, siw'-pyr-ybl, *a.* gorchfygady, trechadwy.
- Superabound, siw'-pyr-a-bownd, *v. n.* bod yn orlawn; gormodi, arddigoni, darlenwi.
- Superabundance, siw'-pyr-a-byndyns, *s.* gorlawnder, gorllawnder, gorddigionedd.
- Superabundant, siw'-pyr-a-byndynt, *a.* gorlawn, gormodol, gorddigion; goram.
- Superadd, siw'-pyr-ad', *v. a.* gorchwanegu, arddodi, rhychwanegu.
- Superaddition, siw'-pyr-ad-dish'-yn, *s.* gorchwanegiad, arddodiad.
- Superannuate, siw'-pyr-an'-iw-et, *v. a.* goroedranu, oedfreinio; rhyddhau oddi wrth lafur o herwydd henaint.
- Superannuation, siw'-pyr-an'-iw-e'-shyn, *s.* goroedraniad, oedfreiniad.
- Superb, siw'-pyrb', *a.* gorwych, mawreddog, rhwysgfawr, godidog, gwmp.
- Supercilious, siw'-pyr-sul'-iyz, *a.* trahäus, balch, ffoenuchel, ysgornllyd; sarug.
- Superminent, siw'-pyr-em'-u-nent, *a.* trarhagorol, ardyrchafol, goruchafol.
- Supererogation, siw'-pyr-er-ö-ge'-shyn, *s.* darweithiad, gorweithiad, gorhaeddiant.
- Superexcellent, siw'-pyr-ec'-sel-ent, *a.* goruchragorol, gorodidog, arwiw.
- Superficial, siw'-pyr-ffish'-yl, *a.* arwynbol, arucheddol; ar y wyneb; bas; ansylweddol.
- Superficies, siw'-pyr-ffish'-iz, *s.* arwynebedd, wyneb; aruchedd, uchedd, clawr, caen; ton, tönen; tab, tawr, tö.
- Superfine, siw'-pyr-ffein, *a.* tecaf, meinwch, gorfain; dinesig; deuled; gorean.
- Superfluity, siw'-pyr-ffliw'-u-ti, *s.* gormoddedd, arddigionedd, gormod, rhysedd, afraid.
- Superfluous, siw'-pyr'-ffliw-yz, *a.* gormod, afreidiol; tros hen digon.
- Superintend, siw'-pyr-un-tend', *v. a.* arolygu, goruchwylied, darliwio, ucholygu.
- Superintendent, siw'-pyr-un-ten'-dent, *s.* arolygwr, golygydd, goruchwyliwr, darswyddwr.
- Superior, siw'-p'-ri-ry, *a.* uch, uwch, goruwch; uchel, goruchel; trech; gwell, rhagorach; uchraddol; gorben, penaidd, pryffwn; rhagorol, godidog, gwych, goreu, penaf:—*s.* uchafiad, uchafwr, uchelwr, blaenor, penaeth.
- Superiority, siw'-pi-ri-or'-i-ti, *s.* uchafiaeth, blaenoriaeth; penafiaeth, goruchder, rhagorian; pendodaeth, meistrolaeth.
- Superlative, siw'-pyr'-ly-tuf, *a.* uchafol, eithafol; uchaf, eithaf; goreu; goruchel, rhagorol, gwerthefin.
- Superlative degree, siw'-pyr'-ly-tuf digr', *s.* yr uchafradd, yr eithafradd, yr uchelradd.
- Superlunar, siw'-pyr-liw'-nyr, *a.* uwch y lloer, goruwch y lleuad.
- Supernatural, siw'-pyr-naç'-y-ryl, *a.* goruchaniaol, goruchnaturiol, uchaniaol.
- Supernumerary, siw'-pyr-niw'-myr-yr-i, *a.* goruchrifol, trarhifol, trachyfrifol: *s.* goruchrif, goruchrifiad.
- Superscription, siw'-pyr-scrup'-shyn, *s.* arysgrifiad, darlythyriad, arysgrif; argraff; goruchysgrif, arlythyr; eraiff.
- Supersede, siw'-pyr-sid', *v. a.* diddymu; afreidioli; diswyddo; gorfodogi; annod.
- Superstition, siw'-pyr-stish'-yn, *s.* ofergoel, coelgrefydd, coelgrediniaeth; oferbarch.
- Superstitious, siw'-pyr-stish'-yz, *a.* ofergoelus, coelgrefyddol, coelfucheddol, coelgrediniol; ofergoelaid.
- Superstructure, siw'-pyr-stryct', *v. a.* goruchadeilio, goruchadeiladu, adeiladu, codi. [goruchadail, arwaith.
- Superstructure, siw'-pyr-stryc'-çyr, *s.* Supervene, siw'-pyr-fin', *v. a.* arddyfod, gorddyfod, arddamwainio, dygwydd.
- Supervise, siw'-pyr-feiz', *v. a.* arolygu, ucholygu, gorolygu; goruchwylied.
- Supervisor, siw'-pyr-fei'-zyr, *s.* arolygwr, ucholygwr, golygiedydd, goruchwyliwr, darsylwydd.
- Supine, siw'-pein', *a.* diofal, esgeulus, anystyriol, swrth, diog, ysmala.

- Supine, siw'-pein, *s.* dyleddfiad=math ar enw berfol. [swper.
- Supper, syp'-yr, *s.* cwynnos, hwyrbryd.
- Supplant, syp-plant', *v. a.* disodli, diwadna, dadymchwelyd, dislëu.
- Supple, syp'-pl, *a.* ystwyth, hyblyg, twythig; llipa; truthiol:—*v. a.* ystwytho, llipâu.
- Supplement, syp'-pli-ment, *s.* adgyflenwad, atchwanegiad, attodiad, cyflawniad, adlenwad:—*v. a.* adgyflenwi, attodi.
- Supplemental, syp-pli-men'-tyl, } *a.*
 Supplementary, syp-pli-men'-tyr-i, }
 adgyflenwol, cyflawniadol, attodedigol, atchwanegol.
- Suppliant, syp'-pli-ynt, } *a.* ymbilgar,
 Supplicant, syp'-pli-cynt, } deisyfol, erfyniol; ufydd, gostyngedig, ymstyngol:—*s.* ymbiliwr, erfyniedydd, gweddïwr, crefwr.
- Supplicate, syp'-pli-cet, *v.* ymbil, deisyf, erfyn, attolwg; gweddïo, ymhwedd, crefu.
- Supplication, syp-pli-cet'-shyn, *s.* ymbil, erfyn, deisyf, ymbiliad, archiad, gweddi.
- Suppley, syp-plei', *v. a.* cyflenwi, cyflawni, llenwi, adgyflenwi, diwallu; dirprwyo; cynnorthwyo; cynnal; gwaini; rhoddi:—*s.* cyflenwad, cyflawniad, adgyflenwad; cynnorthwy, porth; adgynerthiad, diwalliad.
- Support, syp-pö'rt, *v. a.* cynnal, ategu, cefnogi, cymhorth, myntumio, goddef, dioddef, dwyn; cadarnhan, sicrhau, gwirio, amddiffyn:—*s.* cynaliaeth, cynneiliaeth, atteg, cefn, cefnaoctyd; canllaw'; cynnorthwy, porth; ymborth; daliaden; erchwyn, pill, arwaesaf.
- Supporter, syp-pö'r-tyr, *s.* cynnaliwr, cynneiliawdwr, cynnallydd, attegydd; cefnogwr, cymhorthwr, dyborthydd, myntumiwr, daliedydd; carfan.
- Suppose, syp-pöz', *v. a.* tybied, tybygu, meddwl; unon; bwrw, barnu, gosod:—*s.* tyb, tybiaeth, tybygiad.
- Supposition, syp-pö-zish'-yn, *s.* tyb, tybiaeth, tybygoliaeth, tybosodiad, meddwl, bryd, coel.
- Suppress, syp-pres', *v. a.* cyfarsengu, lithu; mygu, mogi; gostegu; attal, rhwystro; dyfetha; celu.
- Suppression, syp-presh'-yn, *s.* cyfarsangiad, mygiad; attaliad, lluddiad; dymchweliad; diddymiad; celiad.
- Suppressive, syp-pres'-suf, *a.* cyfarsangol, cywarsangol; lluddiol; celiadol.
- Suppurate, syp'-iw-ret, *v.* crawni, gori, llynori, madru.
- Suppuration, syp-iw-ret'-shyn, *s.* crawniad, goriad; crawn, gôr, madredd.
- Supra, siw'-pry, *prf.* uchod, uwch, ar, oddi ar, dros, tu hwnt; rhag.
- Supremacy, siw-prem'-y-si, *s.* uchafiaeth, goruchafiaeth, penaduriaeth.
- Supreme, siw-prim', *a.* uchaf, goruchaf, prif, penaf, gwerthefin, arbenol, eithaf, penadurrol, penarglwyddol.
- Surcharge, syr-çarj', *v. a.* gorllwytho, gorllwytho, arllwytho; gorlenwi; gorofyn.
- Surcharge, syr-çarj, *s.* gorllwyth, gor-dreth, attreth; traphris, gorthial.
- Surcoat, syr'-cöt, *s.* arbais, argob, gorbais, gorhugan, argot; cöb.
- Surd, syrd, *a.* anghymmedr, direswm byddar.
- Sure, shw'yr, *a.* sier, dilyys, diau, dirsiwr; digel; hyderus: ceugant, dioer, dios; diball; disigl; flyddlawn:—*ad.* yn sier=*Surely.* [lys.
- Surely, shw'-yr-li, *ad.* yn ddiau, yn ddi-Surety, shw'-yr-ti, *s.* mach, mechniwr, mechnydd, meichiai; mechni; sicrwyd; gwystl.
- Surf, syrff, *s.* gwarthfor, traethfor, moryn; gwaelod rhigol.
- Surface, syr'-fies, *s.* gwyneb, wyneb, arwyneb, arwynebedd; aruchedd; clawr; tab, tawr, crawd; cren, pill, ton, tönïar, hif; pellt; to; aes, as.
- Surfeit, syr'-ffut, *s.* alar; tordyn; alariad; diflasod, gwrthwyneb, syrffed:—*v.* alaru, llaru; diflasu; gorlythu; syrffedu; gorlenwi.
- Surge, syrj, *s.* ton, mordon, morgaseg, dygyfor, gwaneg:—*v.* dygyfor, gwanegu, tonogi, chwyddo, ymgodi, llithro.
- Surgeon, syr'-jyn, *s.* llawfeddyg, meddyg.
- Surgery, syr'-jyr-i, *s.* llawfeddygiaeth, llawfeddygiant, llawfeddyginiaeth; meddygfa.
- Surgical, syr'-ji-cyl, *a.* llawfeddygol; meddygol.
- Surgy, syr'-ji, *a.* tönog, gwanegog; garw.
- Surliness, syr'-li-nes, *s.* sarugrwydd, afrywiogrwydd, croesder, taiogrwydd.
- Surly, syr'-li, *a.* sarug, afrywiog, sorig, sur, taiog, cras, croes, cestog, anhy-naws, cibog, sor, ystyfnig; garw; gwrn; du; brwnt.

- Surmise, syr-meiz', *v. a.* llettybio, godybied; tybied, tybio; lledamneu; drygdybio; gogyffred:—*s.* llettyb, tyb; llettybiaeth; drygdyb.
- Surmount, syr-mownt', *v. a.* gorchfygu, trechu; goresgyn, gorugo.
- Surname, syr-nem, *s.* cyfenaw, arenw, gorenw:—*v. a.* cyfenwi, arenwi.
- Surpass, syr-pas', *v. a.* rhagori ar; trechu; penu; goreuo.
- Surplice, syr-plus, *s.* gwenwisg, gwisg wen offeiriad.
- Surplus, syr-plys, *s.* gweddill, rhelyw, gwarged, sarid, gweili; arddigon, gorddigon.
- Surprise, syr-preiz', *v. a.* rhuthgryrchu ar, ffysgruthro ar; synu, arsynu, ir-dangu, uthro, dal un yn ddiaowybod:—*s.* cyrch disymmwrth, rhuthgryrch, ffysgruthr, ffysgryrch, yngwrth; syndod, chwithdra, uthredd; synedig-aeth.
- Surprising, syr-prei'-zing, *a.* rhyfedd, syn, aruthr, eres, dieithr.
- Surrender, syr-ren'-dyr, *v.* traddodi; ymroddi; ymddodi; darweddu, gwarhau; gildio:—*s.* ymroddiad; gwarog-aeth.
- Surreption, syr-rep'-shyn, *s.* dyfodiad lladradaidd ar, ymosodiad disymmwrth.
- Surreptitious, syr-rep-tish'-yz, *a.* lladradaidd, ymgelgar, cuddiadan.
- Surrogate, syr-rö-ge't, *s.* tannorth, dirprwywr, rhaglaw, tannorth esgob, rhaglaw esgob:—*v. a.* dirprwyo.
- Surround, syr-rownd', *v. a.* amgylchu, cylchynu, cylchu, cwmpasu; tormi.
- Surtout, syr-tw', syr-tut', *s.* arbais, argob, arhugan, cöb, cöt; gorwisg, arwisg.
- Survey, syr-fe', *v. a.* arolygu, cyfar-chwilio, ardremio, golygu, chwilio; ysbeithio; mesur.
- Survey, syr-fe, *s.* arolwg, golwg, ardrem; paith, arswl; ceniad; mesur, mesuriad.
- Surveyor, syr-fe'-yr, *s.* arolygydd, cyfar-chwyliwr; golygiedydd; mesurwr.
- Survive, syr-feif', *v.* gorfucheddu, goroesi; olfucheddu.
- Surviver, } syr-fei'-fyr, *s.* gorfucheddwr,
Survivor, } goroeswr, oloeswr, olfucheddwr.
- Susceptibility, sys-sep-tu-bul'-i-ti, *s.* derhyngarwch, hydderbyniad.
- Susceptible, sys-sep'-tu-bl, *a.* menadwy, derbyngar; tyner, teimladwy.
- Susceptive, sys-sep'-tuf, *a.* derbyniedigol; cymmeredigol.
- Suscipient, sys-sup'-i-ent, *a.* derbyniol, cymmeriadol:—*s.* derbyniedydd.
- Suscitate, sys'-i-tet, *v. a.* cyffroi, deffro, dihuo, cynhyrfu, ennyn.
- Suspect, sys-pect', *v.* tybied; llettybied; drygdybied; amneu; ofni; unon; llwied; dychymmygu.
- Suspend, sys-pend', *v. a.* crogi, hongian, dibynu; oedi, gohirio; annod; gorfodogi; attal, luddias; hoetian; godori, diswyddo.
- Suspense, sys-pens', *s.* ammhueaeth, petrusdod, ammheu, ansicrwydd, annilysrwydd, oediad; peidiad; syfaldod; annod; gorfodogaeth; godoriant.
- Suspension, sys-pen'-shyn, *s.* crogiad, dibyniad; gohiriant; attaliad, dysbaid; gorfodogaeth; petrusdod; ymddibyniad.
- Suspicion, sys-pish'-yn, *s.* llettyb, godyb, drygdyb; tyb; ammheu, ammhueaeth; ofn.
- Suspicious, sys-pish'-yz, *a.* llettybus; hydyb; drygdybus; ammheugar.
- Suspire, sys-pe'i'yr, *v. n.* ucheneidio, ochi, adnadlu.
- Sustain, sys-ten', *v. a.* cynnal, ategu; dal; goddef, dioddef dwyn; cynnorthwo; parhau; cadw; myntumio, argynnol.
- Sustenance, sys'-ti-nyns, *s.* cynnaliaeth, ymborth; trwydydd, tammorth; bwyd; lluniaeth.
- Sutler, syt'-lyr, *s.* heilyn gwersyll, cadheilydd, cadheilyn.
- Suture, siw'-cyr, *s.* gwrym, gwniad; cydiad archoll; cysswllt yr iad.
- Swab, swab, *s.* mop, mopa:—*v. a.* mop-äu, sychu ä mop.
- Swabber, swab'-yr, *s.* mopiwr.
- Swaddle, swad'-dl, *v. a.* rhwymio, ffuen; corni, cawio:—*s.* dillad tynion.
- Swag, swag, *v. n.* crogi, hongian; hongcian, hwntian, rhongcian, gwegian.
- Swage, swej, *v. a.* tawelu, dylofi; ffuriodri:—*s.* ffuriodr; drychiaden gof.
- Swagger, swag'-yr, *v. n.* bocsachu, tor-sythu, bolehwyddo; rhodresu, dwn-dro; ymfrostio; tryhestu; yswagro.
- Swain, swen, *s.* bugail, bugelliwr; gwr ieuange, gwas, llange; carodyn; iangwr, gwaeryn.
- Swallow, swal'-ö, *s.* gwennol, gwenfol:—*v. a.* llyngu, llawcio, traflyngu; llewa; difa.

Swam, swam, *p. t.* (*Swim*) nofiedig.
 Swamp, swamp, *s. cors, gwern, mignen, siglen, tonen, corsdir*:-*v. a. suddo, soddi*; llyngcu; grawthu.
 Swampy, swam'-pi, *a. corsog, siglenog, gwernin.*
 Swan, swan, *s. alarch.*
 Swanskin, swan'-scin, *s. croen alarch*=
 gwlanen a brethyn meinwych o'r enw.
 Swap, swop, *v. chwapio, llabio.*
 Sward, sword, *s. tōnen las, glasdon, tudwedd, gwerydwedd, tywarchen*:-
v. a. gwerydu, tudweddu, tywarchu.
 Swarm, swarm, *s. haid*; lluaus, torf, llu; hain:-*v. heidid*; heinio; pyngu.
 Swarthy, swor'-thi, *a. tywyll, melyn-ddu, gwineuddu, cethin, cibddu*; du.
 Swash, swosh, *s. yswas*=math ar gorff hirgrwn; coegddadwrdd; gwydwrdd, twrdd dwfr; ffrwd:-*v. dwndro, gwydyrddu, yswasio.*
 Swathe, swedd, *v. a. rhwymo, ffunenu, cawio, amgorni*:-*s. rhwymyn, ffunen, cewyn.*
 Sway, swe, *s. rhwysg, awdurdod, llywodraeth, rhwyf*; dylanwad:-*v. rhwysgo, rheoli, llywodraethu*; tuddu, gogwyddo.
 Sweal, swel, *v. ymdoddi, rhedeg (fel canwyll)*; ymdiffa.
 Swear, sweyr, *v. tyngu*; creirio; cymeryd llw. [chwysu, dychwysu.
 Sweat, swet, *s. chwys*; lluchwys:-*v. Sweaty, swet'-i, a. chwyslyd*; chwysog; llafurus, caled.
 Sweep, swip, *v. ysgubo, hwysgo*; yswibio, ysgipio, ysgutio:-*s. ysgubiad, hwysg*; yswib; ysgubydd sinneiau; blif.
 Sweepings, swip'-ingz, *s. pl. ysgubion*; ysbwrial, sothach; mwlwg, llorion.
 Sweepstake, swip'-stec, *s. ollennillwr, ysgubwr cyngwystlon.*
 Sweet, swit, *a. melus, chweg*; per, peraid; meluder; maws; hyfryd; croyw; peraroglus; dilwgr; diadfflas; blasus; cadwedig; melodus; mwyn; blydd; caredig:-*s. melus*; ammeuthyn; meluswedd.
 Sweetbread, swit'-bred, *s. cefndedyn, cyndedyn.*
 Sweeten, switn, *v. meluso, pereiddio, chwegu*; croywi.
 Sweetheart, swit'-hart, *s. cariad, anwylyd, calon anwyl, cariadfab, hoffddyn*:-*f. cariadferch, cariaed.*
 Sweetish, swi'-tish, *a. melusaidd, gofelus, lledber, chwegaid.*

Sweatmeat, swit'-mit, *s. ancwyn, ammeuthyn, melusfwyd, chwegfwyd, cyffaeth.*
 Sweetness, swit'-nes, *s. meluder, chwegrwydd, pereidd-dra, perddod*; cysewyr.
 Swell, swel, *v. chwyddo, ymchwydd*; bolchwydd; crythu, codenu; mwyhau; dygyfor:-*s. chwydd, ymchwydd*; dargrothiad; ofwrn; dygyfor; gwaneg; tor; ffrost; chwyddogyn.
 Swelling, swel'-ing, *s. chwydd*=*Swell*; tynchwydd; hwrwg chwyddedig; crug, cnoc:-*p. yn chwyddo*; ymchwyddol.
 Swelter, swel'-tyr, *v. ymdoddi (gan chwys a gwres)*; lluddedu.
 Swept, swept, *p. p. (Sweep)* ysgubedig.
 Swerve, swyrf, *v. n. gwyr, cilio, troi*; crwydro; plygu; cyfeiliorni.
 Swet, swet, *p. p. (Sweat)* chwysedig.
 Swift, swuft, *a. buan, cyflym, esgud, chwimmwrth, sionge, chwai, ebrwydd, heinif, clau, brysg*; ysgafn; hyred:-*s. ffrwd, cerhynt*; cengliadur, cyngrid; madfall, gwedresi.
 Swig, swug, *v. traflyngcu, tranglellu*; dysbaddu, ysbaddu:-*s. trafwnge, tranglecell.*
 Swill, swul, *v. traflyngcu*; trachtio; golchi; meddwi:-*s. trafwnge, tracht*; golchion. [iadur; nofiant.
 Swim, swum, *v. nofio*:-*s. nawf, nof-swimming, swum'-ing, s. nofiad, nofiadaeth*; syfrdan, penddaredd:-*p. yn nofio*; nofiannol.
 Swimmingly, swun'-ing-li, *ad. ar nawf, dan nofio*; yn hwyllus.
 Swindler, swund'-lyr, *s. hudleidr*; anghyfarchwr; twyllwr, hocoedwr.
 Swine, swain, *s. moch*; mochyn; hwch; banw; hob.
 Swing, swing, *v. siglo, hongian*; chwareu, ysgwyd; ymsiglo, ymdaflu, yswingio:-*s. sigl, ymdaflu*; siglaeth, siglraff, sigl donen, sigl dennyn, siglen donge, rhaffau; rhwysg, rhyddid; tuedd; ergyd; anghyrhaedd.
 Swinge, swunj, *v. a. ffreyllu, llachio*; ceryddu, cystwyo.
 Swinging, swun'-jing, *s. sigliad, sigledigaeth.*
 Swingle, swin'-gl, *v. sigl hongian, siglo*; curo, pwyo, ffustio, llachio, ysbodoli; *s. llinffust*; ysbodol; cambill.
 Swinish, swain'-ish, *a. mochaidd, hychaidd*; brwnt, aflan.

- Switch, swiç, *s.* gwialenig, gwialen, gwaroden; rheilen dro:—*v. a.* gwialennodio; curo.
- Swivel, swufl, *s.* trwyll, pywll, trorwy, troellrwy; trwyllwn:—*v. n.* trwyll.
- Swollen, swöln, *p. p.* (*Swell*) chwyddedig.
- Swoon, swwn, *v. n.* llewygu, llesmeirio, masu, gloesygu:—*s.* llewyg, llesmair, gwasgfa, gloesygfa.
- Swoop, swwp, *v.* cipio, ysgipio:—*s.* cipiad.
- Sword, söyrd, *s.* cleddyf, cledd, cleddeu, ffoswn, cadgnaw.
- Swore, swör, *p. t.* } (*Swear*) tynged.
- Sworn, swörn, *p. p.* } ig; a dyngwed.
- Swung, swyng, *p. p.* (*Swing*) sigledig.
- Sycamore, sic'-y-möyr, *s.* masarn, masarnen, sycamorwydden, sycamorwen.
- Sycophant, sic'-ö-ffynt, *s.* hustingwr, chwedlwr; clepgi; gwenieithwr, truthan; cynffonlonwr; hocedwr:—*v. n.* gwenieithio, truthio; rhagrithio; clepian.
- Syllabic, sul-lab'-ic, *a.* silliadol, stillebol, sillafol; sillog; sillaidd.
- Syllable, sul'-ybl, *s.* sill, stilleb, sillaf, silt, silltaf.
- Syllabus, sul'-y-hys, *a.* crynodeb, cys-seliad, cynnwysdrem; cynnwysiad; penau.
- Sylogism, sul'-ö-juzm, *s.* cyfreswm, cynnullddadl, dadlwedd, cyfarbwyll, sylosism.
- Sylvan, sul'-fyn, *s.* gwyddan=*Silvan*.
- Symbol, sum'-byl, *s.* arwydd; arwyddnod; cysgodlyn, arwyddlun; cysgod; nodair; coel; arddul; teb; credo; crynodeb; ffugryn.
- Symbolical, sum-bol'-i-cyl, *a.* arwyddol; arwyddnodawl; arwyddluniol; cysgodol.
- Symbolize, sum'-byl-eiz, *v.* cytuno â, cydsynio â; arwyddo, arwyddnodi; tebu.
- Symmetrical, sum-met'-ri-cyl, *a.* cymmesurol, cymmeidrol, cymmeintiol; cyfartal; cydluniadid, cyflun.
- Symmetry, sum'-e-tri, *s.* cymmesuredd, cymmeidr, cymmeidraeth, cydfesuredd, cymmeintiolaeth, cymmeintioli, cyfartalwch, cyflunedd; ffurf, llun; cyfluniad; cyfatebiad; cyssonedd.
- Sympathetic, sum-py-thet'-ic, *a.* cydoddefol, cytteimlad, cydymdeimladol.
- Sympathize, sum'-py-theiz, *v. n.* cydymdeimlo, cydoddef.
- Sympathy, sum'-py-thi, *s.* cydymdeimlad; cydoddef, cydoddefiad; tynerwch.
- Symphony, sum'-ffö-ni, *s.* cynghanedd, cynghan, cyssonedd; cydseinedd, cysseinaeth, cydlais, cydsain, cyflawdon, ceiniedi, cythonedd.
- Symptom, sum'-tym, *s.* arwydd, argoel; mynag, arfynag.
- Symptomatic, sum-tö-mat'-ic, *a.* arwyddol, argoeliawl, arddangosol; cyddygywddol.
- Syn, sun, *prf.* cy-, cyd-, cyf-, cym-, eyn-, cys-.
- Synagogue, sun'-y-gog, *s.* cynnullfa, ymgynnullfa, cynnullfa Iuddewig; synagog.
- Syncope, sing'-cö-pi, *s.* cyttrwch, canoldrwrch, canoldor; sillgoll; trychnod, trychnodeb; llesmair, llewyg.
- Synecdoche, sun-ec'-dö-ci, *s.* cyforddwm.
- Synod, sun'-yd, *s.* cymmanfa; senedd; cynghorfa eglwysig; cyssyllfa, glwysgor; cydfa.
- Synonyme, sun'-ö-num, *s.* gair cyfystyr:—*pl.* geiriau cyfystyr, cyfystyrion.
- Synonymous, sun-on'-u-myz, *a.* cyfystyr, cydstyr, unystyr; cydarwydd.
- Synonymy, sun-on'-ü-mi, *s.* cyfystyr-iaeth; cydarwydd.
- Synopsis, sun-op'-sus, *s.* cyfolwg, cyd-olwg, cyfolgyiad; crynodeb, crynodad.
- Syntax, sun'-tacs, *s.* cystrawen, cystrawiaeth; cystraw; trefniad; cyfosodiad.
- Synthesis, sun'-thi-sus, *s.* cyfosodiad, cydosodiad, cydosod; cyfuniad, cyfansoddiad; cystraweniad.
- Synthetic, sun-thet'-ic, *a.* cyfosodol; cyfunol.
- Syphilis, suff'-u-lus, *s.* lloslwyf, anlladwst=*Siphilis*.
- Syphon, sei'-ffyn, *s.* arlloesbib, dysbyddell=*Siphon*.
- Syringe, syr'-unj, *s.* chwistrell:—*v. a.* chwistrellen.
- Syrup, syr'-yp, *s.* surfedd, llysnod=*Sirup*.
- System, sus'-tem, *s.* cyfundrefn, cyfundraith, trefniant, dosbarth, cytrefn, cytrefniant, desebe, trefn, dosbarthdrefn, system; corff; trefn a dosbarth; cyfansoddiad; cydwedd; cysawd; des.
- Systematical, sus-tem-at'-i-cyl, *a.* cyfundrefnus; rheolaidd, dosbarthus, trefniadol; cyssodol.

T.

TACT

T, *ti*, *s. ti*=enw yr ugeinfed lythyren (yr unfed gydsain ar bynthege) o'r egwyddor: fel talfyriad, saif T weithiau am *Theology*, megys S. T. D. am *Sanctæ Theologiæ Doctor*=Doethor Duwinyddiaeth Gyssegredig.

Tab, *tab*, *s. carai*; pwyntl; cwpan; cap.
Tabinet, *tab'-u-net*, *s. meindonwe*, tenllisidan, *tabbnet*=sidan meinwe troell-og.

Tabernacle, *tab'-yr-nacl*, *s. pabell*; preswylfa; cyfannedd, *tabernacl*:—*v. n.* pabellu; trigo, preswyllo, anneddu, *tabernaclu*.

Tabid, *tab'-ud*, *a. nychlyd*, darfodedigol.
Tablature, *tab'-la-cyr*, *s. tablun*, murdeblun; tafleniad.

Table, *te'-bl*, *s. bwrdd*, bord; clawr; llech; llechfaen; taflen; mynegai; dangoseg; tabl; bidran; byrddaid; llafn; tafell; darlun; gwyddbwyll, *tabler*; *tab*:—*v. byrddio*, bordio; *taflenu*, *tblu*: cofnodi, cofrestru.

Tableau, *te'-blô'*, *s. darlun*; darlun byw, darlun i'r bywyd; heibiun.

Tablet, *tab'-let*, *s. taflen*; llechen, llech; clawr; tafell; pedroryn; agalen; *tabled*.

Tabular, *tab'-iw-lyr*, *a. taflenol*; llechresol; byrddol; tafello, dalenog, llafnog. [son.]

Tact, *tas'-ut*, *a. dystaw*, tawedog, di-Taciturnity, *tas-i-tyr'-nu-ti*, *s. tawedog-ryydd*, dystawryydd, termudedd.

Tack, *tac*, *v. a. corhoelio*, brashoelio; cyssylltu, sierhai; brasbwytho, gogydio; hwyldroi:—*s. corhoelen*; pwyth; hwyll, plighwyl; hwyldro, hwyldroad llong; caws-astell.

Tackle, *tac'-cl*, *s. tacl*; taclau, offer, trec, celfi; *taeth*:—*v. a. taclu*, trecio.
Tackling, *tac'-ling*, *s. taclau llong*; taclau, trec; cêr, celfi, offer.

Tact, *tact*, *s. teimlad*; cyffwrdd, cyffyrddiad; medr, callder.

Tactic, *tac'-tic*, *a. cadofyddol*, cattrefnol.

Tactics, *tac'-tics*, *s. cadofyddiaeth*, byddiniaeth, cattrefniant, cartrefn.

TALL

Tactile, *tac'-tul*, *a. teimladwy*, hygwrdd.
Tadpole, *tad'-pöl*, *s. penbwl*, penbyliad, rhithllyffant, egriff.

Tag, *tag*, *s. pwyntl*, pwyntyl, olpai, hesbwrn; *cis*:—*v. a. pwyntio*; cysylltu; brasgydio.

Tail, *tel*, *s. cynffon*, llosgwrn, rhonell, llost, cloren, cwt, cwtws, bonllost, llwst, rhon; llyw; penllinyn; godre; pen ol; bon; tin; treftadrwym=*Tel-Tail*:—*v. a. cynffoni*, llostio, llosgyrnu.

Tailor, *te'-lyr*, *s. dilledydd*, dilladwr, gwniedydd, teiliwr; ysginydd:—*v. n.* teilwrio.

Taint, *tent*, *v. llygru*, anurddo; diwyno, heintio, budreddu; nawseiddio:—*s. llwgr*, llygriad; llygredigaeth; mefi; ysmotyng, magl; ystaen; anais; naws; pryf copyn.

Take, *tec*, *v. cymmeryd*; derbyn; dal, dala; tybied; llwyddo, fyfnu; ennil, cael; ymgymmeryd; cydio; tynu; cipio; minio; myned.

Taking, *te'-cing*, *a. deniadol*, serchus, hudol; glynol, heintus:—*s. cymmeriad*, cymmeriaeth; derbyniad; dal-iaid; cythrwll.

Tale, *tel*, *s. chwedl*, chwedol, ystori; hanes; ffughanes; cyfrif, nifer, rhif, rhifedi.

Talent, *tal'-ent*, *s. talent*; dawn, gallu, cynneddf, rhodd, menwyd.

Talisman, *tal'-us-man*, *s. swyneilun*, hudeilun; gwarchan; swyn, cyfaredd.

Talk, *toc*, *v. n. siarad*, siared, ymddyddan, llefaru, chwedleua, ymgomio, dywedyd:—*s. siarad*, son, ymddyddan, chwedl, ymgom.

Talkative, *to'-cy-tuf*, *a. siaradus*, dywedgar, chwedleugar, baldorddus, ystoreugar.

Talking, *to'-cing*, *s. siarad*, ymddyddan; ymadrodd.

Tall, *tol*, *a. tal*; hir; hydwf, hirdwf; ban, uchel.

Tallow, *tal'-ö*, *s. gwer*:—*v. a. gweru*.

Tally, *tal'-i*, *s. cyfrifbren*, rhigbren,

- pren rhician, rhifrint, cyfriffrill:—*v.* rhifrintio; rhacio; cyfatteb, cytuno.
- Talmud, tal'-myd, *s.* traddodlyfr, Talmud=lyfr traddodiadau yr Iuddeuon; traddodiadur.
- Talon, tal'-yn, *s.* ewin, crafange, ysbag.
- Tambourine, tam-bw-rin', *s.* tympan, tympanell, tabyrddell.
- Tame, tem, *a.* dof, gwâr, hywedd; digalon, marwaidd; trefig:—*v. a.* dofi, gwarhau, gwareiddio; darostwng.
- Tameness, tem'-nes, *s.* dofedd, dofrwydd, gwaredd; anysryddlonedd, diarialledd.
- Tamper, tam'-pyr, *v. n.* ymyryd, ymyraeth, ymhel; ymdrin; ymerlyn.
- Tan, tan, *v. a.* cyffeithio; rhisgwyo; melynu; barcio:—*s.* cyffeithrisg; rhisgwy, cendrwyth, barewy.
- Tangent, tan'-jeut, *s.* cyffyrddlin, cyffyrddell, cyrddan, cyrddell.
- Tangibility, tan-ji-bul'-i-ti, *s.* cyffyrddadwydd; hydeimledd.
- Tangible, tan'-jubl, *a.* cyffyrddadwy, hygrwdd; teimladwy; meddianadwy.
- Tangle, tang'-gl, *v.* dyrysu; cinyglu, rhyssu; maglu; rhwstro; ymddyrysu:—*s.* dyrysglwm, penbleth, cinwgl, astrusi, gwynion.
- Tank, tange, *s.* dyfrgist, dyfrlestr; pydew, cronfa, pwnt.
- Tankard, tan'-cyrd, *s.* paol, tanced, diodlestr, cloriog.
- Tanner, tan'-yr, *s.* cyffeithiwr crwyn, barcer, lledrwr, rhisgwywr.
- Tantalize, tan'-ty-leiz, *v. a.* twyllgynyng, somi, seithugo, mocio, twyllo; trabluddo; oferboeni.
- Tantamount, tan'-ty-mownt, *a.* cyfartal, crystal, cystad; cyfwerth, cydwerth; cymmaint.
- Tantivy, tan-tuf'-i, *ad.* ar y pedwar carn, ar garlam gwyllt, ar ffull, ar frys gwyllt, ar ffysg.
- Tap, tap, *v.* tyllu, dwselu, twselu; ebillio; agor; gollwng; cnithio, fiatio, pratio, cisio, godaro:—*s.* cnith, cis, ffat, chwat, prad, goffyrddiad; twsel, dwsel; pin; diotty.
- Tape, tep, *s.* ysnoden, ffunen, rhwymyn, llinyn, eirionyn, ymylwe, culwe, llinyuwe, tãp.
- Taper, te'-pyr, *s.* canwyll gwyr, tampr:—*a.* brigfain, bonbraff; blaenfain, penfain; gan-gyrnig, pigyrnol, ber-aol, ffeiniol; meindwf, main:—*v.*
- blaenfeinio, pigfeinio, pigyrnu, feinio.
- Tapestry, taps'-tri, *s.* teisban, tapin; tapinwl; crogleni:—*v. a.* teisbanu, tapinio.
- Tapster, taps'-tyr, *s.* gwallotiad, gwall-ofydd; gollyngwr diod.
- Tar, tar, *s.* pyg, gwlyb, ulblyg, gwybyg, tar; pygwas, pyglange, llongwr:—*v. a.* ulbygo, gwybygo, tario.
- Tardiness, tar'-di-nes, *s.* hwyredd, diweddarwch; hwyrfrydedd; arafwch; musgrellni.
- Tardy, tar'-di, *a.* hwyr; hwydrwm; llegwch, merydd; diog, annyben.
- Tare, teyr, *s.* corbysen, pysen y garanod, pysen yr adar; flugbysen, ffac-bysen; efr, efryn; cynnwysgoll; pwysgoll:—*v. a.* nodi maint y cynnwysgoll.
- Target, tar'-get, *s.* tarian, targed, bwceled, bwceledr, aes, cadell, asafar, cadar; parcel, saethnod.
- Targum, tar'-gym, *s.* Targwm, Targum = alleiriad Caledeg ar Bumillyfr Moses.
- Tariff, tar'-uff, *s.* tollres, tollrestr, cyllidres:—*v. a.* tollresu, cyllidresu.
- Tarnish, tar'-nish, *v. a.* llychwino, diwyno, maeddu; anurddo; adfeilio; pylu; edwi:—*s.* llychwiniad, magl, ysmotyng, anlwi.
- Tarpauling, tar-pol'-ling, *s.* pyglen, diddoslen, tarpowlin; pygwas, llongwr.
- Tarry, tar'-i, *v. n.* aros, ymaros, trigo, tario; oedi, gohirio; perwylio, cyfan-eddu:—*a.* ulblyglyd, gwybyglyd; pyglyd; tariog.
- Tart, tart, *a.* llymsur, sur, chwibl, egr, llym, chwigl, iddas, egraidd:—*s.* pastai surber, pastai aeron, chwigl, tartan.
- Tartan, tar'-tyn, *s.* Tartan=llong o'r enw; brithiwe, brychau, brych.
- Tartar, tar'-tyr, *s.* Tartariad=un o drigolion Tartaria; uffern, annwn; surgen, cengwin, gwaddodgen, chwigl, chwerwyn.
- Task, tasc, *s.* tasg; gwaith, gorchwyl; dogng, ysgâr:—*v. a.* tasgu ar un; dogni.
- Tassel, tasl, *s.* tasel, tusw, siobyn, twff; hebog gwrryw, hwyedydd:—*v. n.* taselu, siobynu.
- Taste, test, *v.* chwaethu, archwaeth, blasu; profi; sawrio:—*s.* chwaeth, archwaeth, blas; awen; sawyr, profiad; tamaid; culwe.

Tasteful, test'-fawl, *a.* blasus, archwaethus, chwaethol; sawrus.
 Tasteless, test'-les, *a.* diflas, diar-chwaeth, disawr; merf, merillyd.
 Tasty, te'-sti, *a.* chwaethus, blasus; chwaethog; ág ol chwaeth arno, coethedig.
 Tatter, tat'-yr, *v. a.* llarpio, cinynio:—*s.* cerpyn, carp, llerpyn, llarp, bretyn, brelyn, cyrbibyn.
 Tattle, tat'-tl, *v. n.* clebran, baldorddi, bragaldlan, clebarddu, ofersiarad, lolian, clegyr; chwedleua; clapiant:—*s.* clebar, baldordd, lol, chwaldod, clingwem, pepraeth, fflorege, clec, dwndwr.
 Tattoo, tat-tu', *s.* tabyrddwys; croenbigiad, cenfrithiad:—*v. a.* tabyrddwysio; croenbigio, cenfritho.
 Taught, tot, *p. p.* (*Teach*) dysgedig, a ddysgwyd.
 Taunt, tont, *a.* uchel, tal (yn iaith mor-wyr):—*v. a.* gwatwar, gwawdio; dannodi; dirmygu, difrio; sarhau; deru:—*s.* gwatwareg, gwawdair, brathair; edliwiant; sen; sarhad.
 Tautology, to'-tol-ö-ji, *s.* adeiriad, mynych adroddiad, ailadroddiad, mynych-eb, gormodeb, gormodair, tebygeb.
 Tavern, taf'-yrn, *s.* tafarn, tafarndy, ty tafarn, cyrfdy.
 Taw, to, *v. a.* cyffeithio lledr gwyn; allogledru, curo:—*s.* mynoren, mynorbel; chwareu mynorin.
 Tawdry, to'-dri, *a.* coegddillyn, coegwch, ffolwch:—*s.* coegdlysyn, tegan, coegdlws.
 Tawny, to'-ni, *a.* melynnddu, cibddu, dwn, gelli; melyn.
 Tax, tacs, *s.* treth; cyllid; tasg, cais; baich; cerydd:—*v. a.* trethu; tasgu; penodi; cyhuddo; beio, ceryddu.
 Taxation, tac-se'-shyn, *s.* trethiad, ardrethiad; treth; cyhuddiad.
 Tea, ti, *s.* te; trwyth:—*v. a.* yfed te, cymmeryd te.
 Teach, tic, *v.* dysgu, addysgu, hyfforddi; athrawiaethu, athrawu:—*s.* techam =y berweddydd olaf (mewn gwaith sugr).
 Tea-cup, ti'-cyp, *s.* cwpan de, tegib.
 Tea-kettle, ti'-cet-tl, *s.* tegell, calltor te, crochan te, tebar, cetl.
 Team, tím, *s.* gwedd, adgor; rhes.
 Tea-pot, ti'-pot, *s.* tebof, pot te.
 Tear, tyr, *s.* dagra, deigr, deigrin, deigrin:—*pl.* dagrau, deigr.
 Tear, teyr, *v.* rhwygo, llarpio, carpio,

dragio, dryllio, tori, briwo; ystormio, brochi:—*s.* rhwyg; bradwy.
 Tease, tiz, *v. a.* blino, aflonyddu, poeni, trabluddio; chwalu gwlan; cribo, crafu.
 Teasel, tizl, *s.* teilai, ysgall y panwr, cribau'r panwr, llyisiau'r panwr.
 Teat, tit, *s.* teth, diden, diton, pitan, didi, diti; bron.
 Technical, tec'-ni-cyl, *a.* celfyddorol, celfyddol, celfig.
 Ted, ted, *v. a.* gwasgaru, taenu, chwalu.
 Tedious, tí-di-yz, *a.* maith, hirfaith, hir, dygn, annyben, diddarfod, anorphen; afrys, hwydrwm; blin, poenus.
 Teem, tím, *v.* hilio, eppilio, essillio; heigio; beichiogi; cynnyrchu; pyngu.
 Teens, tanz, *s. pl.* ardegeau = o 13 i 19 oed.
 Teeth, tith, *s. pl.* dannedd, daint:—*v. n.* magu dannedd, danneddu.
 Teetotal, ti-tó-tyl, *a.* llwyrwmwrthodol, llwyrwmattaliol; dirwestol; titotaliaid:—*s.* titotaliad.
 Teetotalism, ti-tó-tyl-uzm, *s.* llwyrwmwrthodiad, llwyrwmattaliad; dirwestiaeth, dirwest; Titotaliaeth.
 Tegular, teg'-iw-lyr, *a.* peithynol; peithynaid, elechaid, priddlechaid.
 Tegument, teg'-iw-ment, *s.* gorchudd, tudded, arwisg, arlen; pileu, croenyn.
 Teil, til, *s.* gwaglwfen, pigwydden, plisgwrn, pigsen, eurwernen, palawyf, palwyf.
 Teint, tunt, *s.* lliw, gwawr = *Tint*.
 Telegraph, tel'-i-graff, *s.* pellfynag, pell-ebyr, brysfynag, brysebyr, hysbysai, hysbysiadur, telegraff:—*v. a.* pellfynegi, pellebru, brysebru.
 Telegram, tel'-e-gram, *s.* hysbysiad pell-ebol; newyddion pellebol; brysfynegiad.
 Telescope, tel'-e-scöp, *s.* pellddrych, ysbeiadur, tremiadur, pellwelyr, pellweladur, tremwydr, syllddrych, ysbenddrych.
 Tell, tel, *v.* dywedyd, gwedyd, gweyd, dyweyd, dweyd, doedydd, llefaru; meddyd; mynegi, adrodd, traethu; hysbysu; rhifo; cyfrif; gwybod, medru; effeithio.
 Teller, tel'-yr, *s.* dywedwr, mynegwr; rhifwr; ariandalwr.
 Temerity, ti-mer'-i-ti, *s.* byrbwylltra, ehudrwydd; gorhyfder.
 Temper, tem'-pyr, *v. a.* tymmeru, ar-

- dymmeru; cyfnawsu, nawssiddio; cymmedroli; cyfagweddu; tyneru; cymmysgu: tylino:—*s.* tymmer, naws; creth; ansawdd; natur, anai; cymmedroldeb; rhywiogrwydd.
- Temperament, tem'-pyr-y-ment, *s.* tymmeredd, cyttymmeredd; ardy-myr; crethineb, anian; cymmedroldeb.
- Temperance, tem'-pyr-ans, *s.* cymmedroldeb; tymmerusrwydd; dirwest; sobrwydd.
- Temperate, tem'-pyr-et, *a.* cymmedrol, tymmerus; mwyn, tawel; gweddol.
- Temperature, tem'-pyr-y-cyr, *s.* tymmeredd; cymmedrollder; nawsoldeb.
- Tempest, tem'-pest, *s.* tymmestl, ystôrm, rhyferthwy, cyrhynt, gyrwynt; cynhwrf:—*v.* *a.* cynhyrfu, terfysgu, cyffroi, tymmestlu.
- Tempestuous, tem-pe's-çw-yz, *a.* tymmestlog, ystormus, dryghinlyd, garw.
- Templar, tem'-plyr, *s.* temlydd, myfyriwr y gyfraith, rheithefrydydd, cyfreithiwr ieuangc.
- Temple, tem'-pl, *s.* teml; addolfan; arlais, neidrwydd, gwyal:—*v.* *a.* temlu; adeiladu teml.
- Temporal, tem'-pyr-yl, *a.* tymmorol; amserol; bydol, llëyg, anghyssegredig; arleisiog, arleisiol.
- Temporality, tem-pö-ral'-i-ti, *s.* meddiant tymmorol.
- Temporary, tem'-pö-ryr-i, *a.* amserol, dros amser; byr ei barhâd.
- Temporize, tem'-pö-reiz, *v. n.* oedi, gohirio, ennill amser; canlyn yr amser.
- Tempt, temt, *v. a.* profi; denu, hudo, llithio, temtio; annog, cythruddo; cynnyg, anturio.
- Temptation, tem-te'-shyn, *s.* profedig-aeth; hudiad, deniad, hud; profiad; cythruddiad; temtiad; temtasiwn.
- Ten, ten, *a.* deg, deng:—*s.* deg.
- Tenable, ten'-ybl, *a.* daliadwy; diffynadwy, cadwadwy; hyddal.
- Tenacious, ti-ne'-shyz, *a.* gwydn, gafaelgar, gludiog, glynol, teng; cyrrith; cyndyn.
- Tenacity, ti-nas'-i-ti, *s.* gwydnedd; gludrwydd, glynoldeb; ymlyniad; cyndynrwydd.
- Tenancy, ten'-yn-si, *s.* deiliadaeth, gafael, daliad, tenantiaeth.
- Tenant, ten'-ant, *s.* deiliad, tirddeiliad, tenant:—*pl.* deiliadon, deiliaid, tenantiaid.
- Tench, tensh, *s.* ysgreten, gwrachen.
- Tend, tend, *v.* gwylied, gwylio, gwar-chad; gweini ar; heilio; gofalu am; areilio, arail; cyfranu; tueddu, gogwyddo, cyfeirio; arwain, tywys.
- Tendency, ten'-den-si, *s.* tuedd, gogwyddiad, tynfa, cyfeiriad; crethyll; wysg.
- Tender, ten'-dyr, *s.* heilydd, gweinydd; meithrines, mammaeth; heilfad; cynnyg, cynnygiad:—*v. a.* cynnyg, dargynnyg; rhoddi:—*a.* tyner, trion, hynaws, niwyn; meddal; esmwyth; mwyll, blydd; gwan; tosturiol; ieuangc.
- Tender-hearted, ten-dyr-bar'-ted, *a.* calon-dyner; hynaws; twymgalon.
- Tendon, ten'-dyn, *s.* gwyn, gieuyn, gi.
- Tendril, ten'-drul, *s.* amdorch, amglwm, tytmwy, llysdorch.
- Tenement, ten'-i-ment, *s.* tyddyn, syddyn, gafael, deiliad; tŷ.
- Tenet, ten'-et, *s.* daliad, barn, tyb.
- Tenfold, ten'-ffold, *a.* degplyg; degtro, dengnyblyg.
- Tennis, ten'-us, *s.* chwareu parled, chwareu pelred, chwareu pel humog.
- Tenon, ten'-yn, *s.* tyno, tafod mortais, tafodyn.
- Tenor, ten'-yr, *s.* ystod, hwyl, rhediad, cerhynt, trefn, tuedd, gogwydd; ystyr, amcan; nodwedd; cyfalaw, cynalaw, canolsain; cantorion y ganolsain; offeryn y cyfalaw.
- Tense, tens, *a.* tyn, tyndedig, estynedig; syth; tent:—*s.* amser. [der.
- Tenseness, tens'-nes, *s.* tyndra; syth.
- Tensible, ten'-su-bl, *a.* estynadwy, athynol; tyndwy. [tynder.
- Tension, ten'-shyn, *s.* estyniad; annel.
- Tensive, ten'-suf, *a.* tyndedigol; sythedigol; anystwyth.
- Tent, tent, *s.* pabell, tent, lluestty, bwth; goreth, goraeth:—*v.* pabellu, pebyllio; profi, trychwilio; goraethu.
- Tentation, ten-te'-shyn, *s.* prawf, profiad.
- Tenth, tenth, *a.* degfed:—*s.* degwm, degfed ran.
- Tenuous, ten'-iw-yz, *a.* main, eiddil; bach; teneu. [tirafael; cyllidy.
- Tenure, ten'-iwyr, *s.* daliad; gafael.
- Tepid, tep'-ud, *a.* clauar, cynhes, twym, mwygl, mwill, mwrn, llettwym.
- Tepidity, ti-pud'-i-ti, *s.* clauarwch.
- Tergiversation, *tyr-ji-fyr-se'-shyn, *s.* troad cefn, yngliad; rhusiad; geir-droad; dyfais, dichell; newidiad; anwadalwch.

- Term, tyrm, *s.* terfyn; ysbaid, ystod, tymmor, term, tymp; pryd; gair, enw, ymadrodd; ammod, teler; misglwyf:—*v.* *a.* enwi, galw.
- Termagant, tyr'-my-gynt, *a.* anynad, terfysglyd, afroelus, brwchus, cynhenllyd; tafod-ddrwg:—*s.* ymdaerwraig, clewt-wraig, helligre, ysgolpen, cecren, rhefen; terfysges.
- Terminate, tyr'-mu-net, *v.* terfynu, diweddu, gorphen, dybenu; tachweddu.
- Termination, tyr-mu-ne'-shyn, *s.* terfyniad, diweddiad, gorpheniad, dybeniad; gobenyddiad; terfyn, diwedd; cload, cynghload.
- Terminus, tyr'-mu-nys, *s.* terfyn, fin; terfynfa; penffordd; careg derfyn, ffinfaen; colofn.
- Terrace, ter'-ys, *s.* uchrodfa, uchelrawd, uchelrodffa, uchrawd, uchelsarn; rhodfa, rhodde.
- Terraqueous, tyr-re'-cwi-yz, *a.* gwydirol, tirddyfrig, tirddyfrol.
- Terrene, tyr-rin', } *a.* daiarol,
 Terrestrial, tyr-res'-tri-yl, } daiaraidd, daiarllyd; bydol.
- Terrible, ter'-ubl, *a.* dychrynlyd, ofnadwy, arswydus, erchyll, echrydus, brawychol, cethin, anaele, irad, erch, uthr:—*ad.* yn ddychrynlyd; drosben.
- Terrier, ter'-iyr, *s.* daiargi, tudgi, tirlyfr; chill, gwymbled, taradr.
- Terrific, ter-ruff'-ic, *a.* dychrynlyd, arswydus, ofnadwy.
- Terrify, ter'-u-ffei, *v.* *a.* dychrynu, brawychu; bugadu, babachu, arswydo.
- Territorial, ter'-u-ti-ri-yl, *a.* tiriogaethol.
- Territory, ter-rut'-tyr-i, *s.* tiriogaeth, ardal, bro, rhandir, tir.
- Terror, ter'-yr, *s.* dychryn, arswyd, braw, ofn, arynaig, echrys; dychrynfaf.
- Terse, tyrs, *a.* cryno; llyfn, tlws, clws, del, dillyn, glân, hardd.
- Tertian, tyr'-shyn, *a.* tridienol; trianol:—*s.* gwalldwymyn.
- Tertiary, tyr'-shyr-i, *a.* trydydd, trydyddol.
- Test, test, *s.* proflestr, coethlestr; prawf; holiad; maen prawf; safon; profiw:—*v.* *a.* profi; gwirio, tystio, cadarnhau.
- Testaceous, tes-te'-shyz, *a.* cregynol; cragenaid.
- Testament, tes'-ta-ment, *s.* llythyr cymmyn, ewyllys diweddaf, gwyllys, ewyllys, cymmyneg, cymmynaeth; testament; cyfammod.
- Testamentary, tes-ta-men'-tyr-i, *a.* perthynol i lythyr cymmyn; cymmynedigol; gwyllsiol.
- Testate, tes'-tet, *a.* cymmynegog, cymmynlythyrog; gwyllsiog.
- Testator, tes-te'-tyr, *s.* cymmynai, cymmynwr, cymmynegwr; testamentwr.
- Testatrix, tes-te'-trics, *s.* cymmynai, cymmynes, cymmyn-wraig.
- Testicle, tes'-ti-cl, *s.* caill, ceillben, eirinen, careg, pellen gwryw.
- Testification, tes-tu-ffi-ce'-shyn, *s.* tystiolaethiad, tystiad; tystiolaeth.
- Testificator, tes-tu-ffi-ce'-tyr, *s.* tystiolaethwr. [dystio.]
- Testify, tes'-tu-ffei, *v.* tytiolaethu, ar-
- Testimonial, tes-ti-mö'-ni-yl, *s.* tystiolaeth, tysteb, tystysgrifen; tystarwydd, cofarwydd, arwaesaf:—*a.* tystiolaethol. [tystiad.]
- Testimony, tes'-tu-myn-i, *s.* tystiolaeth; Testy, tes'-ti, *a.* afrywiog, ffrom, anynad, drygnaws, croes.
- Tête-à-tête, tet'-y-tet, *ad.* penben, tal-dal, wyneb yn wyneb, yn gyfrinachol:—*s.* cyfrinach benben, ymddyddan wyneb yn wyneb; cymddyddan; cel gyfrinach.
- Tether, tet'h'-yr, *s.* tidmwy, tidraff; rhaff:—*v.* *a.* tidmwyo, tido, tidraffu.
- Tetrarch, tet'-rarc, tē'-trarc, *s.* pedrydeyrn, pedrylyw, tetrarch.
- Tetrarchate, tet'-rar-ct, } *s.* pedry-
 Tetrarchy, tet'-rar-ci, } deyrnas, pedrylywiaeth, tetrarchaeth.
- Tetter, tet'-yr, *s.* tarwden, taroden, tarddwreinyd, gwreinyd; cramen, mardon, crest:—*v.* *a.* tarddwreinio.
- Text, teest, *s.* testyn; adnod o'r Ysgrythyr; adran, brawd; llawysgrifen:—*v.* *a.* testynio.
- Textile, tees'-tul, *a.* gweol, gweuol; gweuedig; gweadwy:—*s.* gweadwaith.
- Texture, tees'-çyr, *s.* gwe, arwe; pleth, cymhleth; gweuad, plethiad, cyfrestriad, cyfansoddiad.
- Than, ddan, *ad.* na, nag, no, nog.
- Thank, thang, *v.* *a.* diolch, diolwch.
- Thankful, thang'-ffwl, *a.* diolchgar.
- Thanks, thanges, *s.* *pl.* diolch, diolwch.
- Thanksgiving, thanges-gif'-ing, *s.* diolchgarwch; diolch, diolwch.
- That, ddat, *a.* hwnw, hōzo, hyny; hwna, hona, hyna; hwn yna; hwn acw; yna; acw; yr un, un:—*pr.* yr hwn, yr hon, yr hyn, y neb, y sawl; y

- rhai; y fath; y cyfryw, a, ac:—c. mai, taw, tai; fel, fâl, mâl; modd; megys; y, yr, yd, ydd; ar.
- Thatch, thaç, s. to; to gwellt; belys, cloig; gwellt to:—v. a. toi, toi gwellt.
- Thaw, tho, v. toddi, dadner, dadlaith, meiriol, dattod':—s. dadlaith, tawdd, dadner; dadleithiad, meirioliad.
- The, ddi (o flaen llafariad), ddy (o flaen cydsain), ar. y, yr. *The article*, ddi ar'-ticl=y bannod; *the river*, ddi ruf-yr=yr afon.
- Theatre, thî'-y-tyr, s. chwareufa, chwaredy; drychfa; gorchestfa, ymorchestfa, talwrn ymorchest, campfa, cemnaes; golygfa.
- Thee, ddi, pr. ti, di, tydi, dydi.
- Theft, thefit, s. lladrad, lledrad; anghy-farch. [hwy.
- Their, ddeyr, pr. eu; eu...hwynt, eu...
Theirs, ddeyrz, pr. eiddynt, yr eiddynt; yr eiddo hwynt; yr eiddynt hwy; yr eiddo hwynt eu hunain; eiddynt eu hunain; eu...hwynt.
- Theism, thî'-uzm, s. duwiaeth, duwcred.
- Theist, thî'-ust, s. duwiwr, duwcredwr.
- Them, ddem, pr. hwynt, hwy, hwynt-hwy, nhwy, nhw.
- Theme, thîm, s. testyn; defnydd; pwngc; gosall; traethodyn; gwreidd-yn gair, gwreiddair, tadogair, cynair.
- Themselves, ddem-selfz, pr. hwy eu hunain, hwynt eu hunain, hwy eu hun; eu hunain.
- Then, dden, ad. yna; y pryd hwnw, y pryd hyny, yr amser hwnw; ar hyny o bryd; yn ol hyny, ar ol hyny; gwedi, wedi; wedi hyny; yn nesaf; am hyny; yno; ynte; os felly.
- Thence, dden, ad. oddi yna; oddi yno; o'r man hwnw, o'r fan hòno; am hyny, o herwydd hyny, yn ol hyny.
- Thenceforth, ddens'-ffôrth, ad. o hyny allan, o hyny i maes; oddi yno ym mlaen; rhag llaw; gwedi hyny.
- Thenceforward, ddens'-ffôr'-wyrd, ad. oddi yno ym mlaen; o hyny allan.
- Theocracy, thi-oc'-ry-si, s. duwlywiaeth, duwioliaeth, dwyflywodraeth.
- Theologian, thî-ö-löj'-iyn, { s. duwinydd,
- Theologist, thi-ol'-ö-jist, { s. dwyfyndd.
- Theological, thi-ö-loj'-i-cyl, a. duwin-yddol, dwyfyddol, duwinaethol.
- Theology, thi-ol'-ö-ji, s. duwinyddiaeth, dwyfyddiaeth, dwyfynddiaeth, duw-indeb.
- Theoretic, thî-ö-ret'-ic, } a. dam-
- Theoretical, thî-ö-ret'-i-cyl, } canol,
- damcaniadol; golygiannol, golygiadol; anymarferol; ardremiol; athraw-iaethol.
- Theory, thî'-ö-ri, s. damcaniaeth, damcaniad, damcan; golyganniaeth, golygiad; gwyddadaeth; medr y pen heb y llaw; penddysg, myfyrdysg; tyb, amcandyb, amcaniaeth; gofrydeg; dyfais; trefn; egwyddor; gwyddor.
- Therapeutics, ther-y-pi-w'-tics, s. pl. meddygiaeth, meddyginiaeth.
- There, ddeyr, ad. yno, yna, acw, draw; dyna, llyna, dacw; y fan hòno; y y fan yna.
- Thereabout, ddeyr-a-bowt', } ad. yng
Thereabouts, ddeyr-a-bowts', } nghylch
hyny; o amgylch hyny; o ddeutu
hyny; yng nghylch y man hwnw; yn
agos i; ger llaw.
- Thereafter, ddeyr-aff'-tyr, ad. yn ol
hyny; yn gytûn â hyny; wedi hyny.
- Thereat, ddeyr-at', ad. wrth hyny, ar
hyny; wrtho, wrthi, wrthynt; yno;
yn lle hyny; yn y man hwnw.
- Thereby, ddeyr-bei', ad. wrth hyny;
wrtho, wrthi; trwy hyny; trwyddo,
trwyddi, trwyddynt; wrth hyn; o'r
herwydd.
- Therefore, ddeyr'-fföyr, ad. am hyny,
gan hyny, o herwydd hyny, o blegid
hyny, o achos hyny, wrth hyny, er
mwyn hyny; o'r herwydd; yna.
- Therefrom, ddeyr'-ffrom', ad. o hyny,
oddi wrth hyny; oddi yno.
- Therein, ddeyr-in', ad. yn hyny; yn-
ddo, ynddi, ynddynt; yno.
- Thereinto, ddeyr'-in-tw, ad. i mewn i
hyny; i mewn iddo. [o honyt.
- Thereof, ddeyr-of, ad. o hòno, o honi.
- Thereon, ddeyr-on', ad. ar hyny, ar
hwnw, ar hòno; arno, arri.
- Thereto, ddeyr-tw', } ad. i hyny,
Thereunto, ddeyr-yn'-tw, } at hyny,
hyd at hyny; iddo, iddi, iddynt; ato;
at hyn yma; ar hyny. [hyny.
- Theretofore, ddeyr-tw'-fföyr', ad. cyn
- Thereunder, ddeyr-yn'-dyr, ad. o dan
hyny; dano, dani, danynt; oddi tano.
- Thereupon, ddeyr-yp-on', ad. ar hyny,
ar hwnw, ar hòno; arno, arni, ar-
nynt, o herwydd hyny; yn ebrwydd,
yn ddioed.
- Therewith, ddeyr-wudd', ad. gyda hyny;
â hyny; âg ef; ganddo, ganddi, gan-
ddynt; gyda hyn.
- Therewithal, ddeyr-wudd-ol', ad. gyda
hyny; dros ben hyn; ar yr un pryd.

Thermometer, thyromom'i-tyr, *s.* gwresfesur, gwresfesurydd, tesfesur, tesfydrai; hinraddeg.

These, ddiz, *pr.* hyn; y rhai hyn, y rhai yma; yma.

Thesis, th'z-sus, *s.* gosodiad, gosod, gosodedigaeth; testyn; sail dadl; gostyngiad (y llais).

They, dde, *pr.* hwy, hwynt, hwynt-hwy, nhwy, nhw.

Thick, thic, *a.* tew; tewdrwch; trychus; bras, braisg, praff; aml; mynych; ltuosog; tryfrith, brith; trwm, gwydn; tyn :—*s.* y tew; tewdwr :—*ad.* yn dew, yn aml, yn fynych.

Thicken, thicn, *v.* tewhau, tewychu, ceulo; ffyrfhau; amlhau, ltuosogi; yndewhau.

Thicket, thic'et, *s.* tewlwyn, ceudlwyn, prysglwyn; dyrysgoed, dyryslwyn.

Thickness, thic'nes, *s.* tewder, tewychedd; breisgedd, praffder; amllder; gwydnedd.

Thick-skulled, thic'scyld, *a.* pendew, penbwl.

Thief, thiff, *s.* lleidr :—*dim.* lleidryn :—*f.* lladrones, lladrates, lladres.

Thieve, thif, *v. n.* lladrata, lledrata, chwilena, chwiwio.

Thieves, thifz, *s. pl.* lladron.

Thievish, th'z-fish, *a.* lladradgar, lladronllyd, lleidrynaidd, chwifgiaidd.

Thievishness, th'z-fish-nes, *s.* lladradgarwch.

Thigh, thei, *s.* morddwyd; clun.

Thill, thul, *s.* llopp, llof, lath.

Thimble, thum-bl, *s.* gwniadur, byswain, byseg.

Thimberlig, thum-bl-rig, *s.* hud a lledrith, lledrith pel a chwpan.

Thin, thun, *a.* teneu; annwys; main, cul, achul; anaml; ambell un; ys-gafn :—*ad.* yn deneu :—*v. a.* teneuo, teneuhau.

Thine, ddein, *pr.* eiddot, eiddot ti, yr eiddot; dy, tau.

Thing, thing, *s.* peth; dim.

Think, thingc, *v.* meddwl, meddylid; myfyrio; pwyll; ystyried; tybied, barnu, tebygu; synied.

Thinness, thun'es, *s.* teneuder; meinder; ananledd; prinder.

Third, thyrd, *a.* trydydd :—*f.* trydedd :—*s.* trydydd, trydy; traian, trydedd ran.

Thirst, thyrst, *s.* syched; sychder; awydd, gwangc, blvs :—*v.* sychedu.

Thirsty, thyrs'ti, *a.* sychedig.

Thirteen, thyr'tin, *a.* tri ar ddeg, deg a thri :—*f.* tair ar ddeg=13 :—*s.* tri ar ddeg.

Thirteenth, thyr'tinth', *a.* trydydd ar ddeg, degfed a thri, tri ar ddegfed :—*s.* trydydd ar ddeg.

Thirtieth, thyr'tith, *a.* degfed ar hugain, tridegded.

Thirty, thyr'ti, *a.* deg ar hugain, trideg=30 :—*s.* deg ar hugain, trideg.

This, ddus, *a.* hwn, hon, hyn; yma :—*pr.* yr hwn, yr hon, yr hyn.

Thistle, thus'sl, *s.* ysgallen, ysgellyn.

Thistly, thus'li, *a.* ysgallog.

Thither, ddudd'yr, *ad.* yno, hyd yno; i'r fan hono, i'r fan hyny.

Thitherward, ddudd'yr-ward, *ad.* tuag yno; tua 'r fan hono; tua 'r fan hyny.

Thong, thong, *s.* carai.

Thorn, thorn, *s.* draenen, draen.

Thorny, thor'ni, *a.* dreiniog; dreinllyd; pigog.

Thorough, thyr'ö, *a.* trwyadl, llwyr, trylwyr, hollol, cyflawn, perffeithgwbl; digoll; try-

Thorough-base, } thyr'ö-bes, *s.* try-
Thorough-bass, } sawd.

Thorough-bred, thyr'ö-bred, *a.* tryryw, tryrywiog; tryddygiadus, tryfoesog.

Thoroughfare, thyr'ö-ffeyr, *s.* tramwyfa, tryffordd, mynedfa.

Those, ddöz, *pr.* y rhai hyny; y rhai yna; y rhai, y sawl, y neb.

Thou, ddow, *pr. ti,* di, tydi, dydi.

Though, ddö, *c.* er; er hyny; pe rhon; pe, ped; cyd.

Thought, thot, *s.* meddwl, syniad, bwrriad, amcan; bryd, meddylfryd; cyffred, crebwyll, tyb, barn; ystyriaeth; gofal; pryder; tybiaeth.

Thoughtful, thot'fiwl, *a.* meddylgar, myfyrgar; pryderus, gofalus, ystyriol.

Thoughtfulness, thot'ffwl-nes, *s.* meddylgarwch.

Thousand, thow'zynd, *a.* mil=1000 :—*s.* mil.

Thousandth, thow'zyndth, *a.* a s. milfed.

Thraldom, throl'dym, *s.* caethiwed, caethwasanaeth.

Thrash, thrash, *v.* dyrnu; ffustio, llalio, curo.

Thrave, thref, *s.* drefa.

Thread, thred, *s.* edeu, edaf :—*v. a.* nodwyddu edaf.

- Threadbare, thred'-beyr, *a.* lledlwm, llwm; digotwm; hendraul; cyffredin, gwacl. [eddog.
- Threaden, thred'-dn, *a.* edafaidd, edaf-threat, thret, *s.* bwgwrth, bygwth, bygythiad, bwgwl, dwrdiad, orniad:—*v. a.* bwgwrth=*Threaten.*
- Threaten, thretn, *v. a.* bygwth, bygythio, bygylu, mynasu, dwrديو.
- Three, thri, *a. a. s. tri*:—*f.* tair:—*pl.* trioedd.
- Threefold, thri'-fföld, *a.* triphlyg, tri dyblyg, tri chymmaint, cymmaint deirgwaith; ar ei drydedd.
- Threescore, thri'-scöyr, *a.* trigain, tri ugain, chwedeg=60.
- Threshold, thresh'-öld, *s.* trothwy, trothyn, seiddor; hiniog, gorsing, gorsin; drws, mynedfa.
- Threw, thriw; *p. t.* (*Throw*) tafledig.
- Thrice, threis, *ad.* teirgwaith, tair gwaith.
- Thrift, thrufft, *s.* cynnildeb; dryd; di-wydrwydd, dyfalwch, llwydd, ffyniant; cynnydd, twf.
- Thrill, thrul, *s.* trul, tylyr, ebill; tel-oriad; a wyrdwll, ffunell; as, llymias:—*v.* tylln, drullio, trydyllu; treiddio; menu.
- Thrive, threif, *v. n.* llwyddo, ffynnu, tycio, cynnyddu, prifio, gwella.
- Throat, thröt, *s.* ceg, corn y gwddf, y gwddf, goslef; geneu; agorfa.
- Throb, throb, *v. n.* dychlamu, ymguro, tynwyo, ysbongio, crychneidio:—*s.* dychlam, ysbonge, swys.
- Throe, thrö, *s.* gloes, dirboen, pang, gwaew, dolur:—*v.* gloesygu, poeni.
- Throne, thrön, *s.* gorseddfaingc, gorsedd; teyrnfaingc, teyrngadair, bren-inaingc:—*v. a.* gorseddu.
- Throng, throng, *s.* torf, llu, tyrfa, llaws, twr, tewdws:—*v.* ymdyru, ymwasgu, tyru, ymlenwi, pentyru, tynwasgu.
- Throistle, thros'-sl, *s.* bronfraith, aderyn bronfraith.
- Throttle, throt'-tl, *s.* lindsay; ceg; brefant, breuant, corn chwyth:—*v.* lindsay, tagu, sagimwrnio.
- Through, thrw, *pp.* trwy, drwy; trwy waith; trw-, try-:—*ad.* trwyddo, drwyddo, trwodd, try-.
- Throughout, thrw-owt', *pp.* trwy, drwy, yn:—*ad.* ym mhob man drwyddo; o ben bwygilydd; o ben i draed; yn gwbl, yn hollol, yn drwyadl; trwyddo oll.
- Throve, thröf, *p. t.* (*Thrive*) ffynnedig.
- Throw, thrö, *v.* tafu, bwrw, lluchio, ergydio:—*s.* tafliad, tafli, ergyd; turn.
- Thrown, thrön, *p. t.* (*Throw*) tafledig.
- Thrush, thrush, *s.* bronfraith, tresglen, pen y llwyn; mwyalch; gân, yr ân=math ar ddolur genau; chwydd yn nhraed anifeiliaid.
- Thrust, thryst, *v.* gwthio, cilgwthio, hergydio, hyrddu, gyru, gyrthio; brathu, trywanu; gwantu, procio:—*s.* gwth, hergwd, hwrdd; gwân, brath; heng; proc; gyrth; cyrch.
- Thumb, thym, *s.* bawd, bodfys, bawdfys:—*v.* bodio, bysio.
- Thumbscrew, thym'-scriw, *s.* tynwasg bawd a bys.
- Thump, thymp, *s.* paff, pange, pwmp, dyrnod, cnoc, ergyd, cob, ysbonge:—*v.* paffio, pangoio, pwyo, ffustio.
- Thumping, thym'-ping, *a.* trwm; mawr, cryf, bras, tew.
- Thunder, thyn'-dyr, *s.* taran, twrf, trwst wybrol:—*v.* taranu, trystio, taranoli.
- Thunderbolt, thyn'-dyr-bölt, *s.* taran-follt, meltten, luncheden; maen taran.
- Thunderstruck, thyn'-dyr-stryc, *a.* tarandarawedig; gorsynedig, brawych-edig.
- Thursday, thyrz'-de, *s.* dydd Iau, dydd Iou, Difiau, duw Iau.
- Thus, ddys, *ad.* fel hyn, fal hyn, mal hyn, yn llyn.
- Thus, thys, *s.* thus.
- Thwart, thwort, *a.* traws, croes, ar draws; anghyfiêus:—*v.* croesi, gwrthwynebu, rhwystro, attal, seithugio:—*s.* maingc gwyro (mewn cwch).
- Thy, ddei, *a.* dy, yth, eith, tau, eiddot.
- Thyme, teim, *s.* gruw, gruwlys, teim.
- Thyself, ddei-self', *pr.* dy hun, dy hunan; titthau.
- Tiara, tei-e'-ry, } *s.* talaith, coron, cor-Tiar, tei'-yr, } enrwy; coron dri-phlyg.
- Tick, tic, *s.* coel, echwyn; dyled; trogen, torogen, heusleuen, horen, lleuen; twyglan, twyg gwely, twyglian, tic gwely, ticyn gwely:—*v. n.* rhedeg mewn dyled; prynu ar goel; ticio, tician, euro, ffatio.
- Ticket, tic'-et, *s.* tocyn, arwyddyn, cwtysyn, nod, arwydd, ticed:—*v. a.* tocynu, ticedu.
- Tickle, tic'-cl, *v.* gogleisio, goglais, das-mal.
- Ticklish, tic'-lish, *a.* gogleisio, hyddas-

- mal, ansafadwy, serfyll, simsan, per-yglus, dyrys, cynnil.
- Tid, tud, *a.* tyner, meddal; mwythus.
- Tide, teid, *s.* amser, pryd, tym, tymmor; gwyl; llanw, morllif; llif ac adlif y môr; trai a llanw 'r môr; ffrwd, llif, cerynt:—*v.* dygyfor, ffrydlifo, ffrydio; dilyn y llanw.
- Tidings, tei'-dingz, *s. pl.* newyddion, chwedl, gair, son; cenadwri, copinod.
- Tidy, tei'-di, *a.* taclus, cryno, twtnais, trwsiadus, glanwaith, del, deheig, tymmoraidd:—*v. a.* tacluso, twtneisio.
- Tie, tei, *v. a.* rhwymo, cylymu, clymu, tasio, tasgellu, ffunenu:—*s.* rhwymyn, cwlwn, ffunen, tas, llegr, creffyn.
- Tier, tei'-yr, *s.* clymwr; rhes, rhestr, rheng, tedd.
- Tierce, ti'yrs, *s.* traianell; traian; trydydd; gwth, arfwith.
- Tiff, tuff, *s.* tranglell, trafhwngc, yf; anfoddlonrwydd:—*v. n.* sori, teru, cwerlu.
- Tiger, tei'-gyr, *s.* dywalgi, teigr.
- Tight, teit, *a.* tyn; dwys, cynnwys; cryno, cyfrdo, taclus; tel; diddos; caled; prin.
- Tighten, teitn, *v. a.* tynhan, telio, diddosi.
- Tigress, tei'-gres, *s.* dywalgast, teigres.
- Tike, teic, *s.* trogen, horen, lleuen, heusleuen; buach, taiog, delf, gwr gwledig; corgi.
- Tile, teil, *s.* priddlech, peithynen, priddell, careg do, elech, teilsen; peithyn, to priddlech, to ceryg:—*v. a.* peithynu, maendoi.
- Tiling, tei'-ling, *s.* peithynndo, maendo, llechdo, to ceryg; peithynau, priddlechau.
- Till, tul, *s.* cleidir, tir cleiog caled; cloer, cilior, clifor:—*prp.* hyd, tan, dan, med:—*ad.* hyd oni, hyd onid, hyd onis, oni, hyd na, hyd nes, nes, hyd y:—*v. a.* llafurio, diwyllio, trin, amaethu, coleddu, gwrteithio.
- Tillage, tul'-ej, *s.* diwyllodraeth, diwylliaeth, llafurwaith, amaethyddiaeth, aredd.
- Tilt, tult, *s.* cysgodlen, gwam, diddoggudd, gortho, teled; lluest, pabell; gwth, gwân, ergyd; paledgamp, chwareu paled, chwareu gwyr Troia; paledwaith, paledyddiaeth; gordd fawr; gogwydd, lledogwydd:—*v.* gogwyddo; ystlysu; morthwyllo; an-
- nelu; paledu; chwareu paled; rhethru, rheinio; rhuthro; bwhwm-an.
- Tilth, tulth, *s.* tirdriniaeth, diwylliaeth, diwyllodraeth; cywyll.
- Timber, tum'-byr, *s.* coed, coed defnydd, pren defnydd; pren, defnydd:—*v.* coedio, prenio, cledru, ceibro.
- Timbrel, tum'-brel, *s.* tympan, tympanell, tabyrdden.
- Time, teim, *s.* amser, pryd, tymmor, ennyd, adeg, awd; tym; gwaith, tro; oed; oedfa, odfa; ysbaid; hamdden; oes, einioes; hoed:—*v. a.* amseru, tymmori, rheoleiddio.
- Time-keeper, teim'-ci-pyr, } *s.* amseriad-
Time-piece, teim'-pis, } ur, awdiadur, orfynag; oriadur, oriawr; orlais.
- Timid, tum'-ud, *a.* ofnus, ofnog, llwfr, digalon, aneofn, aneon, yswil.
- Timidity, tum-ud'-i-ti, *s.* ofnusrwydd; annyddid.
- Timorous, tum'-yr-yz, *a.* dihyder, anhyderus=*Timid*.
- Tin, tun, *s.* alcan, ystaen, tun:—*v. a.* ystaenio, alcanu, tunio.
- Tincture, ting'-cyr, lliw, arliw, gorlliw, gorne; eiliw, adliw; trwyth, isgell, mwydlyn, ednyfed, ednyw, gordaeth, sylwedd; adflas, adchwaeth; blas, chwaeth; naws:—*v. a.* lliwio, tryliwio, nawsio.
- Tinder, tun'-dyr, *s.* dylwyf, gosgymmon, lliain golosg, magdan, golosged.
- Tinder-box, tun'-dyr-bocs, *s.* blwch golosg, tân-flwch, dylwyfgoer.
- Tine, tein, *s.* dant oged, dant og, ewin fforch.
- Tinge, tunj, *v. a.* gorliwio, lledliwio, ystaenio, nawsio:—*s.* goliw, arliw, amliw; gwawr; lliw, gne; blas, chwaeth.
- Tingle, ting'-gl, *v. n.* merwino, diaspedain, tingcial, tingcian.
- Tinker, ting'-cyr, *s.* tingcerdd, tingcof, gof y dinge; eurych.
- Tinkle, ting'-cl, *v.* tingcial, tingcian; darystaenio, diaspedain.
- Tinman, tun'-man, *s.* gof alcan, alcanwr, ystaenydd, alcanof, tuniwr.
- Tinsel, tun'-sel, *s.* ffugeurwe, coegwe; oferdlws, coegaddurn:—*a.* coegwych, ffugwych; ymddangosgar:—*v.* coegwychu.
- Tint, tunt, *s.* lliw, gwawr, arliw, cyflwgne; lledliw:—*v. a.* goliwio, arliwio, cyflwiol. [eiddil; disumol.
- Tiny, tein'-i, *a.* bychanig, bach, pitw;

- Tip, tup, *s.* blaen; pen; cwr; top, eithaf; cnith, cis; brigerbren, brigell:—*v.* blaenu, ymylu, cnithio, ffatio; tripio, dymchwel; rhoddi.
- Tippet, tup'-et, *s.* toryn gwddf, toryn, gwardorch, tiped.
- Tipple, tup'-pl, *v.* diota, ymyfed, llyna, llymeitian, potio:—*s.* diod, ymyfed.
- Tippling, tup'-ling, *s.* diota, ymyfed, yfetri, meddwdod, brwysgedd.
- Tipstaff, tup'-staff, *s.* y rhingyll peneuraid; ffon beneuraid, ffon benddel.
- Tipsy, tup'-si, *a.* meddw, brwysg, gofrwysg, hanner meddw.
- Tiptoe, tup'-tö, *s.* blaen troed; gorewinedd.
- Tire, tei'yr, *s.* rhes, rhestr, rheng; penwisg, cap; dodrefn, offer, trec, cêr; cant olwyn, baesg, cylch:—*v.* blino, diffygio, lluddedu, ymfino.
- Tiring-room, tei'-ring-röwm, *s.* gwisgfa chwarendy.
- Tissue, tus'-iw, *s.* cymhlethwe, eurwe, eurbleth, arianbleth; gwe, pleth, manwedd. manwe; rhes, cyfres:—*v.* *a.* cymhlethu, cydwau, plethu; amrywio.
- Tit, tut, *s.* bychanigyn; ceffylyn, corfarch; benywen, llangces; sywidw, yswigw, perlöyn.
- Titbit, tut'-but, *s.* moethyn.
- Tithe, teidd, *s.* degwm:—*v.* *a.* degymu, degoli, talu degwm.
- Title, tei'-tl, *s.* enw, henw, enwad, enwadw, cyfenw, senw, titl, teitl; urdd-onw; urddeb, enweb; argraff, testyn; urdd; hawl, iawn hawl, hawlfraint, baint; ysgrifen hawl:—*v.* *a.* enwi, henwi, galw, teitlo; rhoi hawl.
- Titmouse, tut'-mows, *s.* yswigw, yswidw, sywidw, penlöyn, lleian, pela, ysbigydd, ysbigydd bach, glas y pared, cap y lleian, llygoden y derw, gwas y dryw.
- Titter, tut'-yr, *v. n.* cilchwerthin, telain; chwerthin dan ddannedd:—*s.* chwerthin cil boch; tel; chwynyn.
- Tittle, tut'-tl, *s.* pyngcyn, mymryn, tipyn, ticyn, tip, timyn; pwynt; nod acen.
- Tittle-tattle, tut'-tl-tat-tl, *s.* baldorodd, chwaldod, ofersiariad, llo, llo, clebar:—*v. n.* clebran, bragaldian, clolian, clepian.
- Titular, tut'-iw-lyr, *a.* enwol; mewn enw:—*s.* enwolyn=un yn dwyn yr enw heb y swydd.
- Titularity, tut'-iw-lar'-i-ti, *s.* enwoldeb.
- To, tw, *prp.* i; at; hyd, hyd at; hyd yn; er; er mwyn; yn; gan; yn erbyn; tua; tuag at.
- Toad, töd, *s.* llyfant du, llyffant, llyffan.
- Toast, töst, *v.* crasu; sychgrasu, crasboethi, crasbobi; crispio; pobi:—*s.* bara cras, cras, crasdarn, cras dafell; cibli, cresyn; arglwyddes y cyfedd; yfair.
- Tobacco, tö-bac'-ö, *s.* myglys, ffwgws, tybaco.
- Tobacconist, tö-bac'-ö-nust, *s.* myglyswr, flygyswr, tybacwr; masnachwr ffwgws; gwneuthurwr ffwgws.
- Tod, tod, *s.* deufen=28 pwys.
- To-day, tw-de', *s.* ac *ad.* heddyw, y dydd heddyw, y dydd hwn.
- Toddy, töd'-i, *s.* palmwin, chwegwir-odwy.
- Toe, tö, *s.* bys troed, troedfys; blaen carn ceffyl.
- Toes, töz, *s. pl.* bysedd y traed.
- Toft, toft, *s.* llwyn coed, llwyn; tyle, twl; ol ty, murddyn.
- Together, tw-gedd'-yr, *ad.* yng nghyd; gyda'u gilydd; y naill a'r nall; ar unwaith; ar yr un pryd; yn yr un lle.
- Toil, toil, *v.* llafurio, trafferthu; ymboeni; cystegu; gweithio:—*s.* llafur, trafferth; rhwyd, magl.
- Toilet, toi'-let, *s.* bord ymwisgo, dill-fwrdd, trwsfwrdd; bord ymbingcio; gwisgiad.
- Toilsome, toil'-sym, *s.* llafurus, tra-pherthus; trablin.
- Token, tö'-cn, *s.* arwydd, argoel; nod, coel.
- Told, töld, *p. p.* (*Tell*) dywededig.
- Tolerable, tol'-yr-ybl, *a.* goddefadwy, a aller ei aros; goddefol, goddefus; gweddol, canolig.
- Tolerant, tol'-yr-ynt, *a.* goddefus, goddefgar; hynaws, mwyn; tyner.
- Tolerate, tol'-yr-et, *v. a.* goddef, dioddef; caniatäu, ceniadu; cynnwys.
- Toleration, tol'-yr-e'-shyn, *s.* goddefiad; caniatäd; goddefiant; goddef.
- Toll, töl, *s.* toll; treth, maelged:—*v. a.* tolli; trethu; enulio, canu cloch, canu cnul.
- Tomb-stone, twm'-stön, *s.* beddfaen, llechfaen, careg bedd, careg fedd.
- Tomb, twm, *s.* bedd, beddrod; mablan; gwyddfa:—*v. a.* claddu, beddu.
- Tomboy, tom'-boi, *s.* hoeden, rhonten, gwilheresen; hobi o eneth.
- Tome, töm, *s.* cyfrol, llyfr; darn; toriad.

Tomtit, tom-tut', s. yswigw=*Titmouse*.
 Ton, tyn, s. tunell=ugain canpwys a deuddeg=2240 pwys.
 Ton, tōng, s. defod, arfer, fsiaw'n; gnawd; achwedd, arddefod.
 Tone, tōn, s. tōn; goslef, llais; sain; acen; ardwyth; iechyd, nerth.
 Toneless, tōn'-les, a. didōn; angherddgar.
 Tong, tyng, s. gwelgin, gwaeg, gwaell; gwanas; tafod, balog.
 Tongs, tongz, s. pl. gefail.
 Tongue, tyng, s. tafod; tafodiaith, iaith; balog:—v. n. tafodi; llolian, clebran; siarad.
 Tonic, ton'-ic, a. tonol; cryfhaol, cryfbarol; estynedig:—s. tonydd, cyweirnod (mewn cerddoriaeth); crybarai, meddyginiaeth gryfhaol.
 Tonics, ton'-ics, s. pl. cryfbareion, cryfbarolion; cyfferi cryfhaol.
 To-night, tw-neit', s. ac ad. heno, y nos hon.
 Tonnage, tyn'-ej, s. tunelliaeth; tunell-dal.
 Tonsil, ton'-sul, s. chwaren y gwddf.
 Tonsor, ton'-syr, s. eilliwr, eilliedydd; torwr gwallt, torwr barf; barfwr.
 Too, tw, ad. yn ormodol; rhy; drosben:—c. hefyd.
 Took, twc, p. t. (*Take*) cymmeredig, a gymmerwyd.
 Tool, twl, s. offeryn; arf, erfyn; diler, dilyr, trecyn, tacl, teclyn; peiriant.
 Tooth, twth, s. dant:—pl. dannedd, daint.
 Tooth-ache, twth'-ec, s. dannodd, y ddannodd, deintwst.
 Toothed, twth, a. danneddog, deintiog.
 Top, top, s. pen; brig; crib, top, cop, coryn; blaen; bar; argon, gwrn; copa; wyneb; swyfen; aruchedd:—v. tocio, ysgythru, blaendori; topio; gorchuddio.
 Topaz, tō'-pys, s. topas, eurem=maen gwyrtbfawr o liw yr aur; eurfaen.
 Tope, tōp, v. n. diota, potio, meddwi; dyfolio.
 Top-heavy, top-bef-i, a. pendrwm; meddw, brwysg, brwysgol.
 Tophet, tō'-ffet, s. Tophet; uffern, abred; arteithfa.
 Topic, top'-ic, s. lle; pen; testyn, pwngc, priffbwngc; dadl; rhesw'n.
 Topical, top'-i-cyl, a. lleol; penodol.
 Topmost, top'-mōst, a. penaf; uchaf; arch, prif.
 Topographer, tō-pog'-ry-ffyr, s. parth-

ofyddwr, broddarluniwr, parthedegwr, partharluniwr; llefodegydd.
 Topographical, tō-pō-graff'-i-cyl, a. parthofyddol, broddarluniol; llefodegol.
 Topography, tō-pog'-ry-ffi, s. parthofyddiaeth, broddarluniad, partharluniaeth; llefodeg, lleddarluniaeth.
 Topping, top'-ing, a. blaenaf, penaf, prif; blodeug:—s. blaendoriad, brigladdiad; topiad.
 Topple, top'-pl, v. n. syrthio, cwmpo.
 Topsy-turvy, top'-si-tyr-fi, ad. yn bendramwnwgl, yn bendormwnwgl, bendraphen; dinbenystrellach, dinben drosben, blith draphlith; a'r gwaelod i fyny a'r wyneb i lawr.
 Torch, torc, s. fflamgwyr, fflamgaingc=*Flambeau*.
 Tore, tōyr, p. t. (*Tear*) rhwygedig.
 Torment, tor-ment', v. a. poeni, penydio; arteithio; blino, dygnu; cystuddio.
 Torment, tor'-ment, s. poen, dirboen, dialeddboen; artaith, dialedd, nuch, cnif; poenedigaeth, torment; arteithglwyd.
 Torn, tōyrn, p. p. (*Tear*) rhwygedig, a rwygydd.
 Tornado, tor-ne'-dō, s. hyrddwynt; corwynt, gyrwynt; trōwynt; enawel.
 Torpedo, tor-pē'-dō, s. cyffiedydd; cyffbysg, luchiasbysg, trydanbysg, y for-gath luchiasol, y gwefrbysg.
 Torpent, tor'-pent, } a. cyfiol, cyffiedig;
 Torpid, tor'-pud, } trymlyd, swrth, marwaidd.
 Torpidity, tor-pud'-i-ti, } s. syrthni,
 Torpidness, tor'-pud-nes, } trymasyrth-
 Torpitude, tor'-pi-tiwd, } ni, cysgad-
 Torpor, tor'-pyr, } rwydd;
 marweidd-dra, merwindod, diffrywyth-dra, marwdor; trymluogrwydd.
 Torque, torc, s. torch, gyddforch, gorthorch.
 Torrefy, tor'-i-ffei, v. a. poethi, crasu; sychu; deifio; twyro.
 Torrid, tor'-ud, a. poeth, cras; crasboeth, sychgras; sych; greidiol.
 Torrid-zone, tor'-ud-zōn, s. y poeth-gylch.
 Tortuous, tor'-cw-yz, a. gwyrgam; torchog; trofâus; dolenog; ystum-iol.
 Torture, tor'-cyr, s. poen, penyd; ar-taith, pang, gwaew; dirboen; cystuddiad.
 Tory, tō'-ri, s. Tori, Toriad; Defodwr;

- glwysbleidiwr, pleidiwr yr eglwys wladol=plaid wladyddol.
- Toryism, tŷ-ri-uzm, *s.* toriaeth, toriaeth; glwysbleidiaeth.
- Toss, tos, *v. a.* taflu, tawlu, lluchio, tosio; sybwbio:—*s.* taliad; tafli, ffwr, tos, ergyd.
- Total, tŷ-tyl, *a.* cwbl, cyfan; hollol, llwyr:—*s.* crynswth; y cwbl, y cyfan.
- Totter, tot'-yr, *v. n.* hongecian, tel-gyngu, siglo, gwegian.
- Touch, tyç, *v.* cyffwrdd, cydgyffwrdd, cyhwrdd; cyrhaedd, cyrhaeddyd; yrthio; teimlo; profi:—*s.* teimlad; cyffwrdd, cyffyrddiad; gyrth, cwrdd, onth; prawf.
- Touch-hole, tyç'-höl, *s.* tandwll gwn, tanwach; twll twsel.
- Touching, tyç'-ing, *a.* cynhyrliol, cyffrös:—*prp.* am; o ran, mewn perthynas i.
- Touchstone, tyç'-stön, *s.* maen prawf, prawfaen; dangosai; safon.
- Touchwood, tyç'-wd, *s.* pren pwdr; dylwyfren, dylwyfydd.
- Touchy, tyç'-i, *a.* hyddig, ffroch, brochus, anfoddog, anynad, pigog.
- Tough, tyff, *a.* gwydn; anhydyn, teng; cryf; ystyfnig.
- Toughen, tyffn, *v.* gwydnu, ymwydnu; gwydnhau: caledu.
- Tour, twyr, *s.* cylchdaith, taith; rhawd, hynt; tro; ymchwildaith.
- Tourist, tw'-yr-ust, *s.* cylchdeithiwr; teithydd; chwylddeithiwr; chwylddeithydd.
- Tow, tŷ, *s.* carth, breisgion; llin:—*v. a.* llusgo, rhafflusgo, llonglusgo.
- Towage, tŷ'-ej, *s.* llusgiad; llusgdal.
- Toward, tŷ'-yrd, } *prp.* tua, tuag at;
- Towards, tŷ'-yrdz, } gosbarth; parth ag at; i, idd; er:—*ad.* yn agos i; ger llaw; yn llwrw; yn wysg.
- Toward, tŷ'-yrd, } *a.* hydrin, hydyn;
- Towardly, tŷ'-yrd-li, } hynaws; hwyllus; ufydd.
- Towel, tow'-el, *s.* llofliain, llawliain, tywel, lliain ymychu, cedafen.
- Tower, tow'-yr, *s.* tŵr; amddiffynfa, amddiffynle; diffyndwr:—*v.* esgyn, uchdeg, ymnoddi.
- Towery, tow'-yr-i, *a.* tyrog; tal, uchel; amddiffynol.
- Town, town, *s.* tref, tre.
- Town-hall, town'-hol, *s.* llysy tref, neuadd y dref; marchnatty.
- Township, town'-ship, *s.* trefgordd; tre ddegwm; cwmmwd.
- Townsmán, townz'-myn, *s.* trefwr, dinesydd; cyttrefwr.
- Toy, toi, *s.* tegán; ffiril, oferdlws, gwaelbeth, telmyn:—*v.* chwareu, ofera; maldodi, masweddu, ysbleddach.
- Toyish, toi'-ish, *a.* teganaidd; maldodus.
- Toyman, toi'-myn, *s.* teganydd, gwerthwr teganan.
- Trace, tres, *s.* tres, tid, rhan, syg; tyniawdr; ol, brisg; adrywedd, naw; ffordd, llwybr, arllwybr, crigl:—*v. a.* olrhain, olrheinio; dilyn ol, adrywedd; sawrddilyn.
- Track, trac, *s.* ol, ol olwyn, brisg olwyn; arllwybr, hynt, hawc, brisg, brysg; adrywedd; brwynen:—*v. a.* olrhain; arllwybro; edrywedd.
- Tract, tract, *s.* ardal, bro, rhandir, tuedd; gwlad; traith, traethodyn; llyfryn.
- Tractable, trac'-tybl, *a.* hydrin, trinadwy; hydyn, hynaws, hywedd, darweddadwy; rhywiog; llonydd; esmwyth; ewyllysgar; athrylithgar.
- Tractarian, trac-te'-ri-yn, *s.* traethodwr, traethodydd, traethoduriad; Puseyad.
- Tractate, trac'-tet, *s.* traethodyn; llyfryn.
- Tractile, trac'-tul, *s.* hydyn, estynadwy; ystwyth.
- Trade, tred, *s.* masnach, trafniadaeth, maeriaeth; crefft, celyddydd; galwedigaeth:—*v.* masnachu, marchnata, trafniado, maeliera, maelio.
- Tradesman, tredz'-myn, *s.* masnachwr, marchnatawr, maeliwr, maelierwr; celyddyddwr, crefftwr.
- Tradewind, tred'-wund, *s.* cylchwynt, cyfnodwynt, hwylywynt.
- Trading, tré'-ding, *s.* masnachiad, trafniadiad.
- Tradition, tra-dish'-yn, *s.* traddodiad; dodiad, dyroddiad; defod, arfer; hengo; cof a chadw.
- Traditional, tra-dish'-yn-yl, } (*a.* tra-
- Traditionary, tra-dish'-yn-yr-i, } ddodiadol; trosglwyddol; o ben i ben, geneuol, ar dafod leferydd, ar gof a chadw.
- Traduce, tra-diws', *v. a.* gwaradwyddo, goganu, enllibio, absenu, athrodi, hortio, ammharchu, dianrhydeddu, duo.
- Traducible, tra-diw'-su-bl, *a.* deilliadwy.
- Traduction, tra-dyc'-shyn, *s.* deilliad, tarddiad, trosglwyddiad, traddodiad; enllibiad.

- Traffic, traff'-ic, *s.* trafnidiaeth, marchnadaeth, masnachaeth, maelieraeth, marsiandiaeth; cyfnewid, cyfnewidiad; cyweithas:—*v. n.* trafnidio, marchnata, maelio, cyfnewid, ffeirio, gwerthu, elwa, negeseua.
- Tragedian, tra-jî'-di-yn, *s.* trywawdydd; treisodwr, treiswawdydd, treisfardd; pruddganwr, galarfardd; dienchwar-
euwr.
- Tragedy, traj'-i-di, *s.* galargerdd, galar-
gan, galargwyn gwrthwyneb, cyth-
ruddgan, pruddgerdd; trywawd,
treisawd; pruddrithiad, pruddchwaen,
pruddchwareu, dienchwareu; dien-
chwedl; erchyllwaith, echryswaith;
galanas.
- Tragic, traj'-ic, } *a.* galargwynol,
Tragical, traj'-i-cyl, } pruddgerddol;
trywawdus, treisig; pruddchwareol;
galarus, tralodus, alaethus, athrist;
cyffrôus, echryslawn, creulawn.
- Tragicalness, traj'-i-cyl-nes, *s.* echrysl-
lonrwydd, gresyndod; adfydedd.
- Trail, trel, *s.* llusg, rhel; traill, godry-
wedd, ol, brisg, rhelyw, amadrwy:—
v. llusgo, ymlusgo; gorlaesu; brisg-
olrhain; tynu.
- Train, tren, *s.* godre, llusodre, laesodre,
pwrffil; cynffon, llosgwrn; gorym-
daith, gosgordd, canlynwyr; cludres,
cerbydres, agerglud, rhes, rhestr, cyf-
res; dilyniad, canlyniad:—*v. a.* hy-
fforddi, addysgu, arwain; magu,
meithrin, dofi; ffurfio, llunio, ystum-
io.
- Train-oil, tren'-oil, *s.* olew y morfil, ul
morfilod.
- Trait, tret, tre, *s.* cnith; llinell; cyn-
llun, nodiad, arnod, cynnod; prydd,
gwedd, gosgedd, nawd, naws.
- Traitor, tre'-tyr, *s.* bradwr, bradychwr,
teyrnfradwr.
- Traitorous, tre'-tyr-yz, *a.* bradog, brad-
wrus, bradychus.
- Traject, traj'-ect, *s.* ceubalfa; tros-
glwyddfa.
- Traject, tra-ject', *v. a.* trydafu, tros-
glwyddo.
- Tram, tram, *s.* cart glo.
- Trammel, tram'-el, *s.* rhwystr, lludd,
cloffrwym, hual; amrwym; attalfa;
rhwyd; bach haiarn:—*v. a.* rhawystro,
dal, luddias; cloffrwyimo, hualu;
caethiwo.
- Tramp, tramp, *s.* crwydryn, crwydriad,
gwibiad, trampiwyr:—*v.* crwydro,
trampio, sathru.
- Trample, tram'-pl, *v.* sathru, sangu,
mathru, damsangu, sengi.
- Tramroad, tram'-röd, *s.* tramrawd=
math ar ffordd haiarn.
- Trance, tran, *s.* llewyg, llesmair, lles-
mar; perlewyr, llawenfas.
- Tranquil, trang'-cwul, *a.* tawel, llonydd,
dystaw, heddychol, diderfysg; es-
mwyth, lon.
- Tranquillity, trang'-cwul'-i-ti, *s.* tawel-
wch, llonyddwch, tangnefedd, hedd-
wch.
- Tranquillize, trang'-cwul-eiz, *v. a.* taw-
elu, llonyddu, esmwytho, esmwyth-
âu.
- Transact, trans-act', *v. a.* trin, trafod,
trefnu, cyflawni, gwneuthur; neges-
eua, gweithredu.
- Transaction, trans-ac'-shyn, *s.* trafodiad,
trafodiaeth, trefniad; gorchwyl, gor-
chwyliaeth; negeswriaeth; gweith-
rediad.
- Transcend, tran-sen'd', *v. a.* rhagori,
blaenori, fragoroli, troni.
- Transcendant, tran-sen'-dynt, *a.* rhagor-
ol, ardderchog, goruchel, tronol.
- Transcribe, tran-screib', *v. a.* adysgrif-
enu, adysgrifo, ail-ysgrifo, eilysgrifo,
cysgrifo, copio.
- Transcript, tran'-script, *s.* adysgrifen,
adysgrif, cyfysgrif, copi; adysgrifen-
iad.
- Transfer, trans-ffyr', *v. a.* trosglwyddo,
trosddodi, dwyn o le bwygilydd, cy-
wain o'r naill le i'r llall; symmudo;
arallu, trosi hawl, symmud o feddiant
y naill i feddiant y llall, hawldrosi.
- Transfer, trans'-ffyr, *s.* trosglwyddiad,
trosiad; trosglwydd; aralliad, hawl-
drosiad.
- Transfiguration, trans-ffig-iw-re'-shyn,
s. gweddnewidiad; ffurfnewidiad;
ymrithiad.
- Transfigure, trans-ffig'-iyr, *v.* gwedd-
newid; dullnewid; lledrithio; ym-
ddieithro.
- Transfix, trans-ffics', *v. a.* trywanu,
gwana.
- Transform, trans-fform', *v.* dullnewid,
cyfnewid, newid gwedd a dull; lled-
rithio, ymrithio.
- Transformation, trans-ffor-me'-shyn, *s.*
ffurfnewidiad, cyfnewidiad, dullnew-
idiad.
- Transfuse, trans-ffiwz', *v. a.* tywallt o'r
naill i'r llall; symmud.
- Transgress, trans-gres', *v.* myned dros-
odd, tori tros y terfynau; troseddu,

- camweddu, pechu, cyfeiliorni, rhagori.
- Transgression, trans-gresh'-yn, *s.* mynediad oddi wrth yr amcan ; trosedd-iaid, drygweithrediaid ; trosedd, camwedd, bai : anghyfraith.
- Transgressive, trans-gres'-suf, *a.* troseddol, camweddu, pechadurus.
- Transient, tran'-shent, *a.* diflanol, dibara ; ffoawl, ffoedigol, munydol, anarosol.
- Transit, tran'-sut, *s.* trawsfud, trawdd, trawd ; tramwy, trosiad.
- Transition, tran-sish'-yn, *s.* mynediad drosodd, trosfynediad ; trawssymudiad ; trosiad, trofiad, troddiad ; trawsgyweiriad (mewn cerddoriaeth).
- Transitive, tran'-su-tuf, *a.* trawsfynedol, trosfynedol, trofiannus, trofus ; symmudedigol, trofaol.
- Transitive verb, tran'-su-tuf fyrb, *s.* berf droddiadol, berf weithredol, perwyddiaid gweithredol.
- Transitory, tran'-su-tyr-i, *a.* ebrwydd-fynedol, lithredig, ebrwyddol, dibara, trangcedig, darfodedig, newidiol.
- Translate, trans-let', *v. a.* cyfieithu, troi, trosi, trofi, trosglwyddo, symmud ; egluro.
- Translation, trans-le'-shyn, *s.* cyfieithiad ; trosiad, trosglwyddiad, symmudiad.
- Transmarine, trans-my-rin', *a.* tramor, allmyr, tramorol, trosforol.
- Transmigrate, trans-mi-gret', *v.* trawsfudo, newid trigfan ; erchwyn ; abredu.
- Transmigration, trans-mi-gre'-shyn, *s.* trawsfudiad, erchwynedigaeth, erchwyniad, abrediad, trawseneidiad.
- Transmission, trans-mish'-yn, *s.* trosglwyddiad, trosanfoniad ; dargyweiniad ; tramwyad.
- Transmissive, trans-mus'-suf, *a.* trawsanfonol, trosglwyddiadol.
- Transmit, trans-mut', *v. a.* anfon at ; anfon o'r naill le i'r llall ; trosglwyddo, anfon drosodd ; anfon ar frys ; taflu trwodd.
- Transmittal, trans-mut'-yl, *s.* trosglwyddiad, trosglwydd.
- Transmutation, trans-miw-te'-shyn, *s.* llwyrnewidiad, trynewidiad ; trawsnewidiad.
- Transmute, trans-miut', *v.* llwyrnewid, trawsnewid.
- Transom, tran'-sym, *s.* croeslath, trawslath, drwsgapan, capan y drws.
- Transparency, trans-per'-en-si, *s.* tryloywder, ysblander, gloywder ; dysgleinder.
- Transparent, trans-pe'-rent, *a.* tryloyw, glain, trylain, tēr.
- Transpicious, trans-pic'-iw-yz, *a.* tryloyw, tryweladwy, trosweledig.
- Transpire, trans-pe'-yr, *v.* trydarthio, dynoddi ; dyfod i glyw, lithro allan ; gollwng y gath o'r cwd ; dygwydd.
- Transplant, trans-plant', *v. a.* trawsblanu, adblanu, ail blanu.
- Transport, trans-pör't, *v. a.* trosglwyddo, cywain o'r naill le i'r llall, trawgludo, trosi ; alluduo, deol, gyru o'r wlad, allwladu, gyru dros y dwr, transportio ; lleniasu, perlewygu, taflu i wyniasedd.
- Transport, trans-pört, *s.* allud, deol-ddyn, lleidr deol ; trosglwyddlong ; perlewyg, lloniasedd, perlesmair, gorloader, gorawen ; ias, gwynias, gwyltias.
- Transportation, trans-pör-te'-shyn, *s.* alludiaeth, deoliad ; trosglwyddiad, dargludiad, trawsgludiad ; trawsdwyrn, trawsglud.
- Transpose, tranz-pöz', *v. a.* trawsgyflëu, trawsdodi, trawsosod.
- Transposition, trans-pö-zish'-yn, *s.* trawsdodiad, trawsnewidiad.
- Transubstantiate, tran-syb-stan'-shi-et, *v. a.* trawssylweddu, trawselfenu, newid sylwedd.
- Transubstantiation, tran-syb-stan-shi-e'-shyn, *s.* trawssylweddiad, trawselfeniad=newidiad y bara a'r gwin yn y cymmwn yn gorff a gwaed Crist.
- Transverse, tans-fyrs', *a.* croes, traws.
- Trap, trap, *s.* carfagl, tagfagl, magl, syllepan, trap, telm, byddag, bradyll, bradiadur ; methl, gwanas ; trawsgwydd ; offer dinystr :—*v. a.* carfaglu, bachellu, trapio, maglu, rhwydo, telmu, methlu, dyrystro, nidro ; lithio, hudo, somi, addurno.
- Trappings, trap'-ingz, *s. pl.* seirch, meirchaddurn ; cêr, addurnau ; coegdrwsiad ; gwisg.
- Trash, trash, *s.* sothach ; sorod, swrwd, rhytion, llwrwg ; mwnws ; ysbwrial, gwehilion ; fril, ffwlbrl :—*v. a.* ys-gythru.
- Travail, traf'-el, *s.* llafur, trafael ; blinder ; gwewyr esgor ; esgoredigaeth ; esgorfa :—*v.* ymboeni, trafaelu ; bod mewn gwewyr ; cleftchu.
- Travel, traf'-el, *s.* taith, ymdaith, gor-

- yndaith, hynt, trafael; ystram bedoli, ffram bedoli, pedofla:—*v.* teithio, yndaith, yndeithio; cerdded, pedestru, hyntio; trafaelu, trafaelio; cydymdaith.
- Traveller, traf-el-yr, *s.* teithiwr, ymdeithydd, siwrneiwyr; trafaeliwr, tramwywr; fforddol, cydymdeithiwr; pererin, negeseuwr; masnachwr.
- Traverse, traf-yrs, *a.* trawslettraws, croesymgroes, croes, ar wyr:—*s.* gwrthdro, rhagiad cwyn cyfraith:—*v.* trawsymdeithio, tramwy, tramwyo, gwibio, crwydro; croesi, croeschwalu; gwrthgroesi; rhagod cwyn, rhwystro cynghaws.
- Travesty, traf-es-ti, *a.* gwatwaredig, dirmygus, dieithredig, lledrithiog, dan orchudd; duchanol:—*s.* gwawdaralliad, gwawdgan, gwatwargerdd, croesan-gerdd, gwatwordraith; gogan, duchan, dychan, sen; cân sathr, cân dduchan, cerdd dduchan, cân warth; chwarddawd.
- Tray, tre, *s.* noe: ceulor, ciler; mail; heilyr.
- Treachorous, treç-yr-yz, *a.* bradog, bradwrus, bradychus; anffyddlawn.
- Treachery, treç-yr-i, *s.* brad, bradwriaeth, bredych; traeturiaeth, anffyddlondeb.
- Treacle, trî-cl, *s.* triagl, sugrai, gai sugr.
- Tread, tred, *v.* sengu, sangu, sathru, mathru; troedio, arsangu, damsathru, cerdded, rhodio; gosod yn sathrfa; ceiliogi:—*s.* sang, sathr, mathr, trawd; sangiad; rhith ceiliog, rhith orlyd.
- Treadle, tredl, *s.* troedlath, troedlas, rhith ceiliog.
- Treason, trî-zn, *s.* brad, bradwriaeth, bredych; cydfradwriaeth; teyrnfradwriaeth.
- Treasonable, trî-zn-ybl, *a.* bradwriaethol.
- Treasure, trezh-yr, *s.* trysor; eurgrawn; swlt; alaf, cyfoeth, golud; ced; da:—*v.* *a.* trysori; croni, alafu.
- Treasurer, trezh-yr-yr, *s.* trysorwr, trysorydd, trysoriedydd; golygwr trysordy.
- Treasury, treazh-yr-i, *s.* trysorfa, trysordy, syltly, cyllidfa, argedfa.
- Treat, trît, *s.* rhydd-wledd, gwestrodd; croesawiad; gresaw, arfoll; gwledd:—*v.* rhyddwledda, rhadwledda; rhaddiodi; digostio; arfolli, croesawu; trin, ymdrin â, traethu, cyflafareddu, ymddyddan â; dadleu; cyfammodi.
- Treatise, trî-tus, *s.* traethawd, traith:—*dim.* traethodyn; araeth, araith; darlith; pregeth.
- Treatment, trît-ment, *s.* triniaeth, triniad; arfer, defod; ymyraeth.
- Treaty, trî-ti, *s.* cyflafaredd, cyflafaredd, cytundeb, amnod, cyfammod, cynghrair; arfoll, negeswriaeth; cynghreireg.
- Treble, trebl, *a.* triphlyg:—*v.* triannu, triphlygu, treblu:—*s.* meinllais, gollais, gollais, perlais, llais merch, trebl; peroriaeth.
- Tree, tri, *s.* pren, coeden, gwydden.
- Trefoil, trî-ffoil, trê-ffoil, *s.* meillionen; meillionen dair dalen. [waith.
- Trellis, trel-us, *s.* deltwaith, cledr.
- Tremble, trem-bl, *v. n.* crynu, dychrynu, crydu, echrydu, echrysu, arswydo, brawychu, ofni; cysgogi, gwegan.
- Tremendous, tri-men-dyz, *a.* dychrynllyd, ofnadwy, arswydu, erchyll, anaele, echryslawn; cethin, girad.
- Tremor, trî-myr, *s.* dychryn, crynodod, braw, ofn; crydiant, crynfa.
- Tremulous, trem-iw-lyz, *a.* hygryn, crynedig, crynol; brawychus, ofnus; ysgwydedig.
- Trench, trensh, *s.* ffos, gwyth, clawdd, camlas, rhigol, rych; gwerysllfa, diffynglawdd, anglawdd:—*v.* ffosi, cloddio, rhigoli, gwerysllu, amgloddio.
- Trenchant, tren-shynt, *a.* llym, miniog.
- Trencher, tren-shyr, *s.* prenddysgl, prenddysglan, prenblad, gwyddblad; crynyn; traensiwr, trensiwrn.
- Trend, trend, *v.* troi; estyn; tueddu, gogwyddo; rhedeg, ffoi.
- Trendle, tren-dl, *s.* ciler; paladr melin.
- Trepan, tri-pan, *s.* taredryn, cylchlif llawfeddyg:—*v.* *a.* taredrynu; maglu.
- Trepitation, trep-i-de-shyn, *s.* crynodod, dychryn, dychrynodod, ergryd, ofn; crydfa, crynfa; argysswr, asgysswrw; arswyd.
- Trespass, tres-pas, *s.* trosedd, camwedd, pechod; goreilid, gorddwy; trais ar feddiant un arall; treisgollid; eniwed, sarhâd; llwgr:—*v.* trosedd, pechu, gwneuthur camwedd, gwneuthur cam, camweddu; sarhau; colledu.
- Tresses, tres-iz, *s. pl.* gwalltgdynau; plethgdynau; plethgeingiau.
- Tressel, } tres-sl, *s.* trestl, tressel, tres-Trestle, } ser=math ar gist addurnedig,

- gellog, & phen astellog iddi i ddal llestri; attegfwydd.
- Tret, tret, *s.* traul, pwysgoll, treulgoll, cynnwysgoll.
- Triad, trei'-yd, *s.* tri, y tri, triad, triant, trindod.
- Triads, trei'-ydz, *s. pl.* trioedd, y Trioedd (Cymraeg).
- Trial, trei'-yl, *s.* praw, praw; profiad; profedigaeth; hawl, cynghaws; holiad; holedigaeth.
- Triangle, trei'-angl, *s.* triogl, tryfal, trielin; teirongl.
- Triangular, trei'-ang-giw-lyr, *a.* trionglog, tryfalog, trielinog, teironglog.
- Tribe, treib, *s.* llwyth, cenedl, ciwdod, tylwyth, gwehelyth, gwelygordd; ach; teulu; edryf.
- Tribulation, trub-iw-le'-shyn, *s.* cyfyngdra, cyfyngder, helbul, trallod, blinder, heldrin, ing, cymhelri; cystudd, gorthrymder.
- Tribunal, trei-biw'-nyl, *a.* brawdle, gorsedd barn, hawlfaingc, holfaingc.
- Tribune, trub'-iwn, *s.* gwaerlyw, gwaernoddwr, gwerinlyw, noddwr y cyffredin, tribun, tribuniad=swyddog ym mysg y Rhufeiniaid âg iddo awdurdod ar y cyffredin; milwriad, cadfaenor, penciwddod; areithfa.
- Tributary, trub'-iw-tyr-i, *a.* trethol, trethedig; dan dreth; teyrngedol, dan deyrnged; teyrndreth.
- Tribute, trub'-iwt, *s.* teyrnged, dof-raeth, swilt, treth, cyllid, mâl.
- Trice, treis, *s.* munydyn, cythryn, moment, chwithryn; byr amser.
- Trick, tric, *s.* prange, ystrange, ystrem, cast, dichelldro, clec, ystryw, dichell, hic, tric; cytgam, cydgam, cellwair, arabedd:—*v. a.* dichellu; twyllo, coegio, chwidio.
- Trickish, tric'-ish, *a.* ystrywgar, hocedus, castiog.
- Trickle, tric'-cl, *v. n.* dyferu, defnynu, deigro; llifo, rhedeg; triglo.
- Tricksy, tric'-si, *a.* hardd, tlws, del, twtnais; bywiog, cyflym, siongc.
- Trident, trei'-dent, *a.* tridant, trideintio:—*s.* tryfer, ysteilfforch; arf tridant, cigwain dridant; tryfer Neifion, teyrndryfer Neifion, teyrnwialen Nefydd.
- Triennial, trei-en'-iyl, *a.* teirblwydd, teirblyneddol, teirblwyddol; a wneir bob tair blynedd.
- Trifle, trei'-fl, *s.* gwaelbeth, coegbeth, oferbeth, gwagbeth, anober, anoberi,
- oferbeth, tegan; ffiril, frit, ffwlbri, gwegi, ffilog, arabedd; ychydigyn, mymryn:—*v.* ofera, simera, gogusa, gwagsiarad, coegchwedleu, ofersiaraad, gwageddu, telmu, oferdreulio.
- Trifling, trei'-fling, *a.* gwagsaw, diwerth, ofer, dibwys, gwag.
- Trifoliolate, trei-ffö'-li-et, *a.* teirddalenog.
- Triform, trei'-fform, *a.* teirffurf, tridull, trillun.
- Trigger, trig'-yr, *s.* ystordyn; cloigyn, cloig olwyn; clicied, gwnglicied, tric-er.
- Trigonometrical, trig-ö-nö-met'-ri-cyl, *a.* trionglydyrol.
- Trigonometry, trig-ö-nom'-i-tri, *s.* trionglydraeth, trionglfeidraeth; triongleg, trionglyddiaeth, tryfaliaeth; mesur trionglau.
- Trilateral, trei-lat'-yr-yl, *a.* trioehrog.
- Trill, trul, *s.* crychnod, crychlais, crynlais, ffryn:—*v.* chwibio, crychleisio; dyferu.
- Trim, trum, *s.* gwisg, trwsiad, diwyg, trefn, des, dest, trym, addurn; cêr:—*a.* trwsiadus, pingc, taclus, tlws, syw, cryno, destlus, dillyn, gwymp:—*v.* trwsio, taclu, destlu, addurno; eillio; tocio; cymhwyso, cymhenu; anwadal, chwareu y ffon ddwybig.
- Trimmer, trum'-yr, *s.* trwsiw, addurnwr; un dau wynebog; chwarewr y ffon ddwybig.
- Trimming, trum'-ing, *s.* trwsiad, addurniad; curfa, dichelldro; attodion.
- Trimness, trum'-nes, *s.* destledd, tlysnï, harddwch, taclusrwydd.
- Trinitarian, trun-i-te'-ri-yn, *s.* trindodiad, trindodydd, trinitariad:—*a.* trindodol.
- Trinity, trun'-i-ti, *s.* trindod.
- Trinket, tring'-cet, *s.* tegan, ffiril, oferdlws.
- Trio, trei'-ö, *s.* triant, triaint; triad.
- Trip, trup, *v.* tripio, lithro, syrthio; crychneidio, cyrneidio; disodli: ymreddeg, darymred; teithio:—*s.* trip, tripiad, lithriad; disodliad; berdaith.
- Tripartite, trup'-yr-teit, *a.* teirrhano, teirrhano.
- Tripe, treip, *s.* tripa, paneg, penygen; syrth; ymysgar; coludd.
- Tripedal, trup'-i-dyl, *a.* trithroediog, triphedog.
- Triphong, trup'-thong, *s.* triseiniad; teirsain, teirton = cymhlethiad tair bogail (llafariad) yn un sain gymhlyg unsill.

Triple, *trupl*, *a.* triphlyg, triol, tri-dybllyg:—*v.* *a.* triannu, triphlygu, treblu, trichymmeinio.
 Triplet, *trup'-let*, *s.* triban, teirbraich, tri-unrhyw; pennill triban, teirbraich unodl.
 Tripod, *trei'-pod*, *s.* ystôl drithroed.
 Tripping, *trup'-ing*, *s.* ysgafndroediad; owympiad, llithriad, tripiad:—*a.* sionge, gweisgi, cyflwm.
 Triptote, *trup'-tôt*, *s.* sylweddair tri chwypawd; enw trithreigliad.
 Trisyllable, *tri-sul'-ybl*, *trus'-ul-lybl*, *s.* teirsyll, trisyll; gair teirsyll.
 Trité, *treit*, *a.* cyffredin, henaidd, hendraul; arferol.
 Tritheism, *trei'-thi-uzm*, *s.* tridduwiaeth.
 Triturate, *trut'-iw-ret*, *v.* *a.* malurio, manlychu, pylori, llychu.
 Trituration, *trut'-iw-re'-shyn*, *s.* maluriad, pyloriad, llychiad.
 Triumph, *trei'-ymff*, *s.* gorfoledd, cyhoedd orfoledd; digoniant; buddugoliaeth, goruwchafiaeth:—*v.* gorfoleddu, llawenyachu; ymorfoleddu; buddugoliaethu.
 Triumphal, *trei-ym'-ffyl*, *a.* gorfoleddol; buddugol.
 Triumphant, *trei-ym'-ffynt*, *a.* gorfoleddus; buddugoliaethus.
 Triumvir, *trei-ym'-fyr*, *s.* triwriad, trywriad=un o'r tri swyddog cydswydd yn Rhufain benafol.
 Triumvirate, *trei-ym'-fyr-et*, *s.* triwriaeth, trywriaeth; triwriaeth; llywodraeth triwyr.
 Triune, *trei'-iwn*, *a.* triun, triunol, tri yn un.
 Trivet, *truf'-et*, *s.* trybedd=*Trevet*.
 Trivial, *truf'-iyl*, *a.* gwael, sal, salw, distad, dibwys, disas, anober; cyffredin, sathredig; bychan.
 Trod, *trod*, *p. t.* } (*Tread*) sathr-
 Trodden, *trodn*, *p. p.* } edig; a sathr-
 wyd, wedi ei sathru.
 Troll, *trol*, *v.* rholio, trolio, rholian, trolian; pysgota:—*s.* llusgrwyd.
 Trollop, *trol'-yp*, *s.* hafnen, hafnai, trwpa, dwgen, hafrog, laesen, hafren.
 Trombone, *trom-bôn'*, *s.* eddgorn.
 Troop, *trup*, *s.* byddin, catrawd, cadgordd, byddindorf; llu, tyrfa, torf, myntai; haid:—*v.* ymgasglu, ymgynnull; crychu.
 Trooper, *trw'-pyr*, *s.* marchflwr, marchogiad, marchwr; un o'r marchoglu.

Troops, *trups*, *s. pl.* marchlu, marchoglu; cadlucodd, catorfoedd, cadallucodd, cadlengoedd, byddinoedd, milwyr.
 Trope, *trop*, *s.* trofeg, trofaeg, troellair, troell ymadrodd; cyffelybiaeth.
 Trophy, *trô'-ffi*, *s.* cadgofeb, cadgofnod, cadfudd; cof gorthrech, arwydd buddugoliaeth.
 Tropic, *trop'-ic*, *s.* trofan, trofa, trogyloch, sidydd; Alban Hefin=trofa'r haul yn arwydd y Crange yn yr haf; Alban Arthan=trofa'r haul yn arwydd yr Afr yn y gauaf.
 Tropical, *trop'-i-cyl*, *a.* trofanol, troféyddol, trofegol, cyffelybiaethol.
 Trot, *trot*, *s.* tuth, trot, hald; crwydriad; gwyddanes:—*v.* *n.* tuthio, trotian, haldian; trampio.
 Trouble, *trybl*, *s.* blinder, trallod, gofid, dygnedd, helbul, cystudd, trafod, cymhelri, cynhwrf, cysteg, boloch, trwblaeth; cythrudd, trablydd, poen, llafur, trafferth, tryblawdd, trafael:—*v.* blino, trallodi, cystuddio, afonyddu; cythruddo, cyffroi, molochi, cynhyrfu.
 Troublesome, *trybl'-sym*, *a.* blin, terfysglyd, afonydd; gormesol.
 Trough, *troff*, *s.* cafn; panlle dwydon.
 Trousers, *trow'-zyrz*, *s. pl.* llofrau; trwsodd, trysoedd, trywsusau:—*sung.* llawdr, trws, trywsus.
 Trout, *trowt*, *s.* brithyll, brychyll.
 Trover, *trôf'-yr*, *s.* cwyn da attaliedig.
 Trowel, *trow'-el*, *s.* llwyar, llwyarn, llwy saer maen, trywel.
 Troy, *troi*, *s.* Troia, Caerdroia, Caer Iou, Iliad; pwysau Troia, byrbwys=pwysi yn cynnwys 24 unas yn y pwys.
 Troy-weight, *troi'-wet*, *s.* byrbwysi.
 Truant, *trw'-ynt*, *s.* goddechwr, dydechwr, llechwr:—*a.* godechlyd, llerciol; diog, segurlyd; gwibiog:—*v.* godechial, llechian, ystelcian; segura; chwareu llech.
 Truce, *trws*, *s.* rhyfelbaid, cyfymbaid, cydymbaid, heddwch dros amser, attaliad arfau; byrgyngdrair.
 Truck, *tryc*, *s.* newidwriaeth, newidiaeth, amnewidiad, ffeiriad, cyfwerthiant; trwc:—*v.* cyfnewid, newid, ffeirio; trafniidio, cyngwerthu.
 Truckle, *try'-cl*, *s.* troellan, chwerfan; trwc, trwcwl:—*v.* treiglo; trolian; plygu, ymostwng, gildio.
 Trucks, *trycs*, *s. pl.* treiglyddion, trycl-

- au=math ar olwynion a arferir ar fwrdd llong er symmud gynau rhyfel.
- Truculent, *trw'-ciw-lent*, *a.* wynebeth-in, garwguchiog, blwng, teryll; ffyrng, creulawn.
- Trudge, *tryj*, *v.* brasfullio, haldian, tryngerdded; trodi.
- True, *trw*, *a.* gwir; cywir, didwyll, diffuant, tryw; diau, diammeu, sicr, dir, dios; ffyddlawn; gonest; manwl, wrth reol a llinyn.
- True-bred, *trw'-bred*, *a.* o'r iawn ryw, o'r iawn waed oll.
- Trueness, *trw'-nes*, *s.* gwiredd, gwirionedd; cywiredd, cywirdeb.
- Truism, *trw'-uzm*, *s.* gwir dilys, dienair, gwir amlwg, dirwir.
- Trull, *tryl*, *s.* cyffoden, hafren, budrogen, cymmones, putain.
- Truly, *trw'-li*, *ad.* yn wir, yn ddiau; yn ddiammeu; yn gywir; yn wirionedd; yn wir ddiau.
- Trump, *trymp*, *s.* udgorn, utgorn, corn pres, corn rhyfel, llugorn, trwmped, trwmplo, clariwm; taren, tareniad; sylgerdyn, cyfeirgarn, y garden fudd-ygol, y fuddyg, trwmp; rhech:—*v.* udganu; twyllo; sylgarnio, buddyg, rhoi 'r fuddyg i lawr, lladd â'r fuddyg; rhechen.
- Trumpery, *trym'-pyr-i*, *s.* gwaelgelfi, sothach, ysbwrial, ceiriach; ffwlbr, gwagsiarad, baldordd.
- Trumpet, *trym'-pet*, *s.* udgorn=*Trump*:—*v.* *a.* udganu, canu 'r corn pres; cyhoeddi.
- Trumpeter, *trym'-pe-tyr*, *v.* udganwr.
- Truncate, *tryng'-cet*, *v.* *a.* cwtâu, cwtogi,ocio, brigladd; anafu.
- Truncheon, *tryn'-shyn*, *s.* byrlysg, berllysg, brysgyll, brysyll; pwt; dullffon, cwlbren:—*v.* *a.* ffonodio, llachio.
- Trundle, *tryn'-dl*, *v.* rholio, trolian, treiglo, ystrellio:—*s.* trolig, trolan, trol; ystraill.
- Trunk, *tryngc*, *s.* cyff, boncyff, bonyn; paladr; corf, corff; arch; croen-gist, cwrff, byle, bwlan, bwlgan, glofer, cyrfyll, trwngc; duryn, rhynswch; pib, pibell; corn; ceg:—*v.* *a.* cwtogi; ysgythru.
- Trunnions, *tryn'-iynz*, *s.* *pl.* oddfau cyflegr=y boglynau ar ystlys cyflegr i'w gynnal ar ei gar.
- Truss, *trys*, *s.* trwsa, sypyn, sopen, bwrn, bwrnel; byrnaid; gwregys, gwasgrwym, borsrwymyn:—*v.* *a.*
- trwsâu, sypyn, byrnio; gwregysu; rhwymo; taclu, trwsio.
- Trust, *tryst*, *s.* ymddiried, hyder, cred; coel, gogldu:—*v.* ymddiried, hyderu; boelio, credu.
- Trustee, *trys-ti'*, *s.* ymddiriedolwr, gwarchodwr, ymddiriedog; ymgel-eddwr.
- Trustiness, *trys'-ti-nes*, *s.* ffyddlondeb, cywirdeb, uniondeb.
- Trusty, *trys'-ti*, *a.* ffyddlawn, cywir, didwyll; ymddiriedus; gonest: cryf.
- Truth, *trwth*, *s.* gwir, gwiredd, gwirionedd; cywiredd, tryw.
- Try, *trei*, *v.* profi, holi, chwilio; ymgeisio, dargeisio, ceisio, osio, cynnyg; treio; barnu; coethi.
- Tub, *tyb*, *s.* twb, twba, trwpa, mu, cwman, twrnel; celwrn.
- Tube, *tiwb*, *s.* pib, pibell; chwibol, chwib, cru, crw; gwyth; cafn.
- Tubercle, *tiw'-byrcel*, *s.* oddfyn, ploryn, crugyn, oddf; chwydd bychan; hwrwg, pwnga, cwgn.
- Tuberous, *tiw'-byr-yz*, *a.* oddfynog, enapiog, oddfoc, plorynog, cygnog.
- Tubular, *tiw'-biw-lyr*, } *a.* pibgeu-
- Tubulated, *tiw'-biw-le-ted*, } og, pibell-og, hirgau; chwibolog; eecysaidd.
- Tuck, *tyc*, *s.* twca; bidogan, cledd-dwca; plyg, dill, twc:—*v.* cipdynu, cnithio, twcio; cwtâu, cwtogi, dyfyru; crynhoi, ymgrynhoi, amdynhau, amgymmoni; panu.
- Tucker, *tyc'-yr*, *s.* siderlain, crychlain crys, bronliain crych; cwtiad, dillgrychiad, dysgrychiad, dyblygiad; panwr, paniedydd, twcwr, tycyr.
- Tuesday, *tiwz'-de*, *s.* dydd Mawrth, dyw Mawrth.
- Tuft, tyfft, *s.* siobyn, cobyn, sob, tusw, twys, twff; briger, twyn; bar, bancaw; llynwyn, crynllwyn:—*v.* *a.* siobynu.
- Tufty, tyff'-ti, *a.* siobynol, topynog; gwasod, llawdiog, llodig.
- Tug, tyg, *s.* llusg; hwp, dirdyniad, dwysdyniad; llusgfad, hwplong:—*v.* llusgo; dirdynu, dwysdynu; ymdrafferthu.
- Tuition, *tiw-ish'-yn*, *s.* addysgiaeth, dysg, dysgeidiaeth; ymgeleddiad; amddiffyniad, nodded, cadwraeth; gorfodogaeth.
- Tulip, *tiw'-lup*, *s.* tiwlip=blodeuyn o'r enw.
- Tumble, *tyc'-bl*, *v.* cwympo; treiglo, syrthio; codymu; ymgodymu; llam-

- dreiglo, tindop; tolcio, anghymmoni:—*s.* cwyp; codwm; yndreigliad; tramglwydd, llandreigl.
- Tumbler, tym'-blyr, *s.* codymwr; llamidydd; llandreigliwr, tindopiedydd; caregl, treiglydd, ciwbydryn, twmler.
- Tumbrel, tym'-brel, *s.* teilgert, certwyn; trochgadair.
- Tumbrel, tym'-brul, *s.* cawell; gweirgawell.
- Tumefaction, tiw-mi-ffac'-shyn, *s.* chwyddiad. dymchwyddiad.
- Tumify, tiw'-mi-ffei, *v.* chwyddo, dymchwyddo.
- Tumid, tiw'-mud, *a.* chwyddedig; uchel, uchelfryd.
- Tumor, } tiw'-myr, *s.* chwydd, dym-
Tumour, } chwydd, llwg, dargod, cran-
ngen; penddigid, gorgai, tynchwydd, bolchwydd, balchder.
- Tumorous, tiw'-myr-yz, *a.* chwyddedig.
- Tump, tymp, *s.* twyn, twmpath, taren, twmp, twlch, crug:—*v. a.* twmpathu, crugio.
- Tumulate, tiw'-miw-let, *v.* chwyddo; claddu.
- Tumult, tiw'-mylt, *s.* terfysg, traferth, trabludd, tralod, ymswrn, ymfwrst, godwrdd, ymodwrdd, dygyfor, helbul, cyfro, angendrwt, cythrwf, twrf, twrdd, cynhwrf, moloch, brythwch; sibrd, siffrwd, syffryd, trydar:—*v.* ymderfysgu.
- Tumultuous, tiw'-myl'-cw-yz, *a.* terfysglyd, traferthus, afreolus, tralodus; brychwyllt.
- Tumulus, tiw'-miw-lys, *s.* crug, crugyn, bryncyn, twyn, twmpath; gwyddfa, gwyddgrug, crymdwyn, carnedd, tomen: bedd, beddrod.
- Tun, tyn, *s.* tunell=252 galwyn:—*v. a.* barilo, tunellu.
- Tunable, tiw'-nybl, *a.* tonadwy; tonyddol, cynghaneddol; cywriadwy.
- Tune, tiwn, *s.* tón, cainge, alawen, erddygan, lleision, goslef; acen; cywar, mesur; tiwn:—*v.* tonio, ceingcio, erddyganu, lleisioni, perganu, perseinio, tiwnio; cyweirio.
- Tuneful, tiwn'-ffwl, *a.* perseiniol; cynghaneddol.
- Tuneless, tiwn'-les, *a.* digynghanedd; anghydsain.
- Tunic, tiw'-nic, *s.* twyg, hughan, hug, hefys, tynhug, honffest, toryn, ysgin; pais; rhuchen; gwisg, rhisg, croenen.
- Tunicle, tiw'-ni-cl, *s.* pilen, croenen; offeiriadgob.
- Tunnel, tyn'-el, *s.* twnel, ffynel, ffynell; tryffordd, ceuffordd; mydfa, crymfa; tanglawdd.
- Up, typ, *s.* hwrdd, maharen, myharen:—*v.* hyrddu.
- Turban, tyr'-byn, *s.* pendorch, penwisg (Ddwyreiniol), twrban.
- Turbid, tyr'-bud, *a.* afloyw; cymmysglyd, tew, lleidiog.
- Turbulent, tyr'-biw-lent, *a.* terfysglyd, terfysgus, tralodus, cyffrōs, cynhyrfus, cythryblus, traferthus, blin; afreolus, tonog.
- Turf, tyrf, *s.* mawn, tywarch, ton, didon:—*sing.* mawnen, tywarchen; meirchrededga, rhedfa meirch, marchyrfa.
- Turfy, tyr'-ffi, *a.* mawnog, tywarchog.
- Turgid, tyr'-jid, *a.* chwyddedig, coegfalch, praff, amrosgo; agrwm, oddfog.
- Turgidity, tyr'-jid-i-ti, *s.* chwyddiad; chwydd, pefri, coegwychedd.
- Turkey, tyr'-ci, *s.* Twrci, gwlad y Twrc; twrci=aderyn dof o'r enw.
- Turmoil, tyr'-moil, *s.* traferth, ffwdan; twrdd, terfysg, cyffro, trabludd:—*v.* traferthu, ffwdanu; ymboeni.
- Turn, tyrn, *v.* troi; plygu; newid; dychwelyd, ymchwelyd, ystreiglo, treiglo; turnio, fillio, chwyldroi, attroi; gwrthwynebu; gwrthgilio, dattroi; ffoi; gado, troi ei got, troi ei siaced; nyddu:—*s.* tro, chwyl, cylch, chwyldro, amdros; treigl, trail; amdrawd, amdros; amser; cyfnewid; natur, naws, anian; caredigrwydd, tro da; turn, troadur; troell, rhodnyddu. [ciliwr, ffoadur.
- Turn-coat, tyrn'-côt, *s.* gwrthgiliwr, en-
- Turner, tyr'-nyr, *s.* tioniwr, turnor; chwelwr, dychwelydd.
- Turnip, tyr'-nup, *s.* erfinen, meipen.
- Turnkey, tyrn'-ci, *s.* allweddwas, gwr yr agoriadau.
- Turnpike, tyrn'-peic, *s.* tollborth, tollglwyd, tollfa pen sarn, talfa, sarn-dollfa; trobig.
- Turnspit, tyrn'-sput, *s.* berdroadur, berai, berdröedydd; ci bêr, bergi.
- Turnstile, tyrn'-steil, *s.* ysticl dro, camfa, camad=Stile.
- Turpentine, tyr'-pen-tein, *s.* terpentin, twrpentin, twrpant=sudd y pinwydd a choed ereill.
- Turpitide, tyr'-pi-tiwd, *s.* brynti, hyll-dra, gwarthusrwydd=Baseness.
- Turret, tyr'-et, *s.* twryn, tyran, twred, pigwn; nendwr, nendy.

Turtle, tyr'-tl, *s.* crwhan y môr, morlyre, morgrwb, cragengrango y môr.
 Turtledove, tyr'-tl-dyf, *s.* turtur, colomen Fair, colomen goed.
 Tush, tysh, *in.* pw! twt! = *Pish*.
 Tusk, tyse, *s.* ysgythr, ysgythrddant = *Tang*.
 Tusky, tys'-ci, *a.* ysgythrog = *Tanged*.
 Tussle, tys'-sl, *s.* ymdrech, ymladd.
 Tut, tyt, *in.* twt! ust! pw! tewch! lol!
 Tutelage, tiw'-ti-lej, *s.* gwarchodaeth; noddod = *Guardianship*.
 Tutelar, tiw'-ti-lyr, } *a.* noddol, di-
 Tutelary, tiw'-ti-lyr-i, } ffynol, ymgel-
 eddol, tadol.
 Tutor, tiw'-tyr, *s.* ymgeleddwr, noddwr, ceidwad, amddiffynwr, achleswr; hyweddwr, hyfforddwr, addysgwr, athraw, dysgawdwr, athraw:—*v.* *a.* ymgeleddu; hyfforddi, addysgu.
 Tutorage, tiw'-tyr-eg, *s.* hyweddwrriaeth, addysgiaeth; awdurdod athraw; dysgdal.
 Tutoreess, tiw'-tyr-es, } *s.* hywedd-wraig;
 Tutress, tiw'-tres, } hyfforddes,
 Tutrix, tiw'-trics, } athrawes, dysgeidyddes.
 Twaddle, twad'-dl, *s.* baldordd, pepaeth.
 Twain, twen, *s.* dau, dwy, ill dau.
 Twang, twang, *s.* clec, crydsain, seindon; llediaeth; malldon, geudon, mallacen, fflugdon; adfas; ysgort:—*v.* clecian, mallseinio, trwynseinio, llefaru trwy ei drwyn.
 Twattle, twot'-tl, *v.* *n.* baldordd, gwagsiarad.
 Tweak, twic, *v.* *a.* hyswasgu, trowasgu; gefeilio, crimpio; trwyndywys, llusgo un gerfydd ei drwyn:—*s.* helbul, cyni, dyrswch, astrusi; trowasgfa.
 Tweedle, twid'-dl, *v.* *a.* gogrwn tannau, gofysio, godeimlo; hudo, denu; lathru.
 Tweezers, twi'-zyrz, *s.* *pl.* gefeilau = *Nippers*.
 Twelfth, twelfth, *a.* *s.* deuddegfed, ddenarddegfed = 12fed.
 Twelfth-tide, twelfth'-teid, *s.* dydd gwyl yr Ystwill, yr Ystwyll.
 Twelve, twelf, *a.* *s.* deuddeg, dau ar ddeg, deg *a* dau = 12.
 Twelvemonth, twelf'-mynth, twelf'-mynth, *s.* deuddeng mis, blwyddyn, blynedd.
 Twentieth, twen'-ti-eth, *a.* ugeinfed = 20fed.

Twenty, twen'-ti, *a.* *s.* ugain, ugaint = 20.
 Twice, tweis, *ad.* dwywaith, deudro.
 Tiddle, twud'-dl, *v.* *a.* gogyffwrdd = *Tweedle*.
 Twig, twig, *s.* brigyn, blaguryn = *Branch*; gwialenig, gwialenan = *Switch*.
 Twilight, twei'-leit, *s.* gwyll y borc, cyfddydd, gwawrddydd, plygain, llug y dydd, cyflwg, cyflwg; gwyll y nos, cyfnos, gogyfnos, cyflychwyr, cyflwgwr *a* llwyn:—*a.* godywyll, lledoleu, llwydoleu; llwyttywyll. [*f.* lllallogen.
 Twin, twun, *s.* gefell, lllallog, lllallogen:—
 Twine, twein, *s.* llinyn cyfrodedd, twein, edeu cyfrodedd, edeu ddeugorn; cord, rhwyn, nydd; amnyddiad:—*v.* cyfrodeddu, cordeddu, amdroi; ymnyddu.
 Twinge, twunj, *v.* cnoi, poeni, blino; tywasgu, arwasgu:—*s.* poen, cnofa.
 Twinkle, twing'-cl, *v.* gwreichioni, seren; gwingo; chwareu; amrantu, ysmician:—*s.* sereniad; gwing; amrantiad, cythrym, tarawiad amrant; ysmiciad.
 Twinkling, twing'-cling, *s.* gwreichioniad, sereniad; gwingiad llygad, tarawiad amrant, amrantiad, ysmiciad.
 Twirl, twyrl, *v.* chwyndroi, chwyldroi, cylechdroi, amdroi; ffillio, rhodellu:—*s.* chwyndro, troellen, chwyldro; doll, fill, gwid.
 Twist, twust, *v.* cyfrodeddu = *Twine*, *v.*; cymhlethu, ffillio, nyddu, dyrwyn:—*s.* tro nydd-dro; nydd; laesdro; sidan cyfrodedd, cord, gwd, rhwyn, twist; crychdro, croesdro; y ffwrch.
 Twit, twut, *v.* dannod, edliw; ymliw, cyfymliw; ymddifustlo, ymwffitio; dondio.
 Twitch, twic, *v.* *a.* cipdynu, plicio, dirdynu; tymmigo; brathu, cnoi:—*s.* cipdyniad, pliciad; tymmig; brath, cnofa, gloes; brathgnoad; ysbongiciad.
 Twitter, twut'-yr, *v.* ffillio, trydar, yswitlan; gwagchwerthin:—*s.* dannodwr; ffill, trydar, yswitlan.
 Two, tw, *a.* *s.* dau, dwy.
 Two-edged, tw'-ejd, *a.* dau finio, deu-finio, deufin; anlym.
 Two-fold, tw'-ffold, *a.* deublyg, deuddyblyg; dyblyg:—*ad.* yn ddeublyg; yn ddyblyg.
 Two-handed, tw'-han-ded, *a.* dwylaw-iog, dwylofiog; glew, dewr; mawr, anrosog.

Two-pence, *typ'-ens*, *s.* dwy geiniog.
 Two-penny, *typ'-yn-i*, *s.* dwy geiniog.
 Tymbal, *tum'-byl*, *s.* tabwrdd pres.
 Tympan, *tum'-pyn*, *s.* tabwrdd, tympan, tabyrddlen, memrwn argraffwasg.
 Tympanum, *tum'-pan'-ym*, *s.* tabwrdd; tabwrdd y glust, seilun y glust.
 Type, *teip*, *s.* cysgod, cysgodlun, rhagarwydd; cynllun, cynnelw, cynddull, engraff; argrafflythyren, drychiaden, teb, coel, argraffnod; ffugryn; ffurfell:—*v.* cysgodi, rhaglunio.
 Typical, *tup'-i-cyl*, *a.* cysgodol, arwyddol, ffugrol.
 Tipify, *tup'-i-ffei*, *v.* cysgodi, rhagddangos, rhagnodi, arwyddo; tebu.
 Typographer, *tei-pog'-ry-ffyr*, *s.* argraffydd, printiwr=*Printer*.
 Typographical, *tei'-pö-graff'-i-cyl*, *a.* argraffyddol, printiedig.

Typography, *tei-pog'-ry-ffi*, *s.* argraffyddiaeth; argraffwaith; printiad.
 Tyrannical, *tei-ran'-i-cyl*, *a.* gorthrymus, gormeilus, gormesol, gorddwyog; creulawn, dywal; trahaus, trawsfalch; tra-awdurdodol.
 Tyrannise, *tu'-an-eiz*, *v.* gorthrymu, gormeilio, gormesu, gorddwyo, gorieilitio; tra-arglwyddiaethu, gormeslywyddu.
 Tyranny, *tu'-an-i*, *s.* gormes, llywotrais, trais, gormail, camrwysg, rheolaeth gormesdeyrn; trahausder; creulondeb, dywalder.
 Tyrant, *tei'-rynt*, *s.* gormesdeyrn; gormeliwr, gorthrymwr, gornawr; teyrn.
 Tyro, *tei'-rö*, *s.* newyddian, egwyddorig, dechreuwr ieuange; dysgybl; prentis.

U.

U, *iw*, *s.* *iw* (yr un swm a *iw* yn y gair Cymraeg *iwrch*)=enw yr unfed lythyren ar hugain (y bummed lefariad) o'r egwyddor.
 Uberous, *iw'-byr-yz*, *a.* ffrwythlawn, cnydfawr; toreithiog, ffaeth; haflug, helaeth, aml, digonol, dibrin, llawn; bras, mawr, braisg.
 Ubiquity, *iw'-bic'-wi-ti*, *s.* hollbresennoldeb.
 Udder, *yd'-yr*, *s.* piw, cader, pwrs buwch, llyr.
 Ugliness, *yg'-li-nes*, *s.* gwrthuni, anferthwch, hagredd, haerwch, hyllder, erchylldra.
 Ugly, *yg'-li*, *a.* gwrthun, anferth, hagr, cethin, aflwys, erch, cas, afluniaidd, hyll.
 Uleer, *yl'-syr*, *s.* llynor, cornwyd, gorfa, goryn, gweli, crawn, addwyd.
 Ulcerate, *yl'-syr-et*, *v.* llynori, cramenu, gwelio, crawni; chwisigenu; archolli, ysbelwi.
 Ulceration, *yl'-syr-e'-shyn*, *s.* llynoriad, gweliad, goriad.
 Ulcerous, *yl'-syr-yz*, *a.* llynorog, gorllyd, cornwydlyd, cramenog.
 Uliginous, *iw'-lij'-i-nyz*, *a.* lleidiog, gwlyb, dyfrllyd, laith; llyso.
 Ult, *ylt* (talfyriad o Ultimo, *yl'-ti-mö*) *ad.* yn yr olaf=yn y mis olaf; o'r olaf; o'r diwedd.

Ulterior, *yl-ti'-ri-yr*, *a.* pellach, pellaf; tu hwnt i, tu draw i.
 Ultimatum, *yl-ti-me'-tym*, *s.* yr olaf, olgyngyg, eithafnod; ateb olaf, penderfyniad olaf.
 Ultra, *yl'-tra*, *prf.* tu hwnt i; eithaf.
 Ultramarine, *yl-tra-my-rin'*, *a.* tramor, tu hwnt i'r môr; glasliw goleu, eurlliw glas.
 Ultramundane, *yl-try-myn'-den*, *a.* tu draw i'r byd; trabyd; anweledig.
 Ululate, *yl'-iw-let*, *v. n.* udo, ubain, banllefain, yngleffain, crugleisio.
 Umber, *ym'-byr*, *s.* gwrmabaent, melyn-fwn, ymber, paent Ymber; penllwyd, glasan=*Grayling*.
 Umbrage, *ym'-brej*, *s.* cysgod, gwasgod, ysgod; tramgydd; digder; cawdd; drygöyd; ellyll, anysbyrd; lliw; tegliw; gwestai.
 Umbrella, *ym-brel'-y*, *s.* gwlawlen, diddoslen, gwlawrod; heulrod, cysgodlen, cysgodawr, gwasgodawr, ymbrella, ymbrelo.
 Umpire, *ym'-peir*, *s.* dyddiwr, canolwr, cyfryngwr=*Arbitrator*.
 Un, *yn*, *prf.* an-; af-, am-, di-, dad-, heb-.
 Unabashed, *yn-a-basht'*, *a.* anghythrudedig, digywilydd, answiliedig.
 Unabated, *yn-a-be'-ted*, *a.* afleihaol, heb ei leihau; didawl.

Unable, yn-*e'*-bl, *a.* analluog, diallu; egwan, eiddil; anabl.
 Unaccented, yn-ac-sen'-ted, *a.* anacenedig; anaceniol.
 Unacceptable, yn-ac-sep'-tybl, *a.* anghymmeradwy, annerbyniadwy; annerbyniol.
 Unaccompanied, yn-ac-cym'-pan-ud, *a.* anghanymdöedig, digydymaith, unig.
 Unaccomplished, yn-ac-com'-plishd, *a.* anorphenedig; anghoethedig; diddawn, difedr.
 Unaccountable, yn-ac-cown'-tybl, *a.* anirnadwy; anhyrif; anegluradwy, rhyfedd.
 Unaccurate, yn-ac'-iw-ret, *a.* anghywir, anghywrain; beius.
 Unaccustomed, yn-ac-cys'-tymd, *a.* anghynnefin, anarferol, anefodol; chwith.
 Unacquainted, yn-ac-cwen'-ted, *a.* anhysbys, anadnabyddus; anghyfarwydd.
 Unadmired, yn-ad-mei'-yrd, *a.* anhoff; anghanmoleddig; annymunol.
 Unadorned, yn-a-do'rnd, *a.* anadurnedig, diaddurn, annhrwsedig.
 Unadulterated, yn-a-dyl'-tyr-e-ted, *a.* digymmysg, dilwgr: pur.
 Unadvised, yn-ad-feizd', *a.* anghyngoredig, digynghor; byrbwyll, ehud.
 Unaffected, yn-a-ffec'-ted, *a.* dideimlad, digyffro; anfurseuaidd; syml, diffuant.
 Unaffected, yn-a-ffec'-ting, *a.* diefffaith; marwaidd, anghyffrowl, cysglyd.
 Unaffectionate, yn-a-ffec'-shyn-et, *a.* anghariadus, diserch.
 Unaided, yn-*e'*-ded, *a.* anghymhorthedig, diborth, digymhorth, digynnorthwy.
 Unalienable, yn-*e'*-lien-ybl, *a.* anaralladwy; anwerthadwy.
 Unallied, yn-a-leid', *a.* diberthynas, didras.
 Unalterable, yn-ol'-tyr-ybl, *a.* anghynewidiol, dianwadal=*Invariable*.
 Unanimity, iw-ny-num'-i-ti, *s.* unfrydedd, cydsyniad, cyfryd; undeb, cytundeb.
 Unanimous, iw-nan'-i-myz, *a.* unfryd, cyfryd, un-feddwl, un-galon; cynghordioli, cydsyniol, cytún.
 Unanswerable, yn-an'-syr-ybl, *a.* anatebadwy, diatebol; anghyfarebol.
 Unappalled, yn-ap-pold', *a.* diddychryn, diarswyd; diofn.

Unappeasable, yn-ap-pi'-zybl, *a.* anheddychadwy, anghymmodlawn.
 Unapt, yn-apt', *a.* anaddas, anghymhwys, anweddus, diawch, amharod.
 Unargued, yn-ar'-giwd, *a.* annadledig.
 Unarmed, yn-armd', *a.* anarfog, diarfaeu.
 Unasked, yn-ascd', *a.* diofyn, anofynedig.
 Unaspiring, yn-as-pe'i'-ring, *a.* anymgeisiol, anhunanol; difalch; isel.
 Unassisted, yn-as-sus'-ted, *a.* digymhorth=*Unaided*.
 Unattainable, yn-at-ten'-ybl, *a.* anghyhaeddadwy, anhygael.
 Unattempted, yn-at-tem'-ted, *a.* dianatureddig; amhrofeddig; digynnyg.
 Unattended, yn-a-ten'-ded, *a.* digydymaith, anosgorddol; anghysylltedig.
 Unauthorized, yn-o'-thyr-eizd, *a.* anawdurdodol, diawdurdod.
 Unavailable, yn-a-fe'-lybl, } *a.* anfudd-
 Unavailing, yn-a-fe'-ling, } iol, diles, ofer, annhyciannol.
 Unavoidable, yn-a-foi'-dybl, *a.* anocheladwy=*Inevitable*.
 Unaware, yn-a-we'yr, } *a.* diarwybod,
 Unawares, yn-a-we'yrz, } difeddwl:—
ad. yn ddisymmwth, yn ddisyfyd, yn ddirybudd.
 Unawed, yn-od', *a.* diofn, dibryder.
 Unbar, yn-bar', *v.* *a.* dadfolltio, dadfario, didrosolio.
 Unbearable, yn-be'yr-ybl, *a.* anhyddwyn, anoddefadwy.
 Unbeaten, yn-bi'-tn, *a.* ansathredig, anghuredig.
 Unbecoming, yn-bi-cym'-ing, *a.* anwedd-aid, ammhrydferth; anaddas.
 Unbefitting, yn-bi-ffut'-ing, *a.* anghyfad-das, anweddus, anghymmesur.
 Unbegotten, yn-bi-got'-tn, *a.* anghenedledig.
 Unbelief, un-bi-liff', *s.* anghrediniaeth=*Incredulity*.
 Unbeliever, yn-bi-lf'-fyr, *s.* anghredad-yn; anfyddiwr=*Infidel*.
 Unbend, yn-bend', *v.* dadblygu, dadystumio; llacäu.
 Unbenevolent, yn-bi-nef'-ö-lent, *a.* anfwyn, angharedig, diewyllys da.
 Unbent, yn-bent', *a.* ammhygedig.
 Unbidden, yn-bud'-dn, *a.* anwahoddedig, diorchymyn.
 Unbigoted, yn-big'-yt-ed, *a.* ammhleid- iol, diragfarn, rhydd, rhyddfrydig.

Unbind, yn-beind', *v. a.* dattod, dad-rwymu, dadglymu; rhyddhau.
 Unblamable, yn-blé'-mybl, *a.* difai, difeius=*Blameless*.
 Unblemished, un-blem'-ishd, *a.* dinam, dianaf, difai, difefi, diefryd.
 Unblest, yn-blest', *a.* difendith, mell-digedig; annedwydd, truenus.
 Unbloody, yn-blyd'-i, *a.* anwaedlyd; mwyn.
 Unblown, yn-blön', *a.* anagoredig, an-floedeuedig, heb egor, heb flodeuo.
 Unbodied, yn-bod'-id, *a.* anghorfforol, digorff. [bar.
 Unbölt, yn-bölt', *v. a.* dadfolltio=*Un-*
 Unborn, yn-born', *a.* dianedig, heb ei eni.
 Unborrowed, yn-bor'-yd, *a.* difenthyg, diechwyn; naturiol, cynnwynol.
 Unbosom, yn-bw'-zym, *v. a.* digelu, dadguddio; agor y fynwes.
 Unbought, yn-bot', *a.* dibryn, ammhryn-edig.
 Unbound, yn-bownd', *a.* afrwym, an-rhwynedig; rhydd, anghaeth.
 Unbounded, yn-bown'-ded, *a.* annherfynedig, diderfyn; dibrin.
 Unbrace, yn-bres', *v. a.* dadrwymo, llac-ïu.
 Unbred, yn-bred', *a.* diddysg, anfoesog.
 Unbridled, yn-brei'dld, *a.* diffrwynedig; diattal, penrhydd.
 Unbroke, yn-bröc', *a.* annof, didoriad, didwn; cyfan.
 Unbrotherly, yn-brydd'-yr-li, *a.* an-frawdol; angharedig; brwnt; ceintachlyd.
 Unbuckle, yn-byç'-cl, *v. a.* dadfyclu, dadfoglynu, dadwäegu, dattytmwyo; dattod.
 Unbuild, yn-buld', *v. a.* dadadeilio; din-ystrio; chwau.
 Unbuilt, yn-bult', *a.* anadeiledig.
 Unburden, yn-byr'-dn, *v. a.* dadlwytho, difeichio, ysgafnhau.
 Unburied, yn-ber'-ud, *a.* anghladdedig.
 Unburnt, yn-byrnt', *a.* anllosgedig, dilosg.
 Unbutton, yn-byt'-tn, *v. a.* dadfotymu.
 Uncancelled, yn-can'-seld, *a.* annileuedig, anniryddedig, parhaol.
 Uncatched, yn-cot', *a.* annaliedig.
 Uncertain, yn-syr'-ten, *a.* ansicr, annily, anniau; anhynod; ansefydledig.
 Uncertainty, yn-syr'-ten-ti, *s.* ansicrwydd, anwadalwch; ammhëusrwydd.
 Unchain, yn-çen', *v. a.* dadgadwyno, dattido.

Unchangeable, yn-çen'-jybl, *a.* anghyffnewidiol; sefydlog; tragwyddol; digoll.
 Unchangeableness, yn-çen'-jybl-nes, *s.* anghyffnewidioldeb=*Immutability*.
 Uncharitable, yn-çar'-i-tybl, *a.* anghariadol, angharedig; anelusengar, dilusen.
 Uncharitableness, yn-çar'-i-tybl-nes, *s.* anghariadoldeb, annhiriondeb; crintachrwydd.
 Unchaste, yn-çest', *a.* anniwair, anllad, godinebus.
 Unchastity, yn-çes'-ti-ti, *s.* anniweirdeb, anlladwrwydd, godineb.
 Unchewed, yn-çwd', *a.* anghnöddeg.
 Unchristian, yn-crus'-çyn, *a.* anghristionogol, anghristionogaidd.
 Uncircumcised, yn-syr'-cym-seizd, *a.* dienwaededig, heb ei enwaedu.
 Uncircumcision, yn-syr'-cym-sizh'-yn, *s.* dienwaediad.
 Uncircumscribed, yn-syr'-cym-screibd, *a.* annherfynedig, diderfyn; digylch-yn.
 Uncircumspect, yn-syr'-cym-spect, *a.* anwyliadwrus, anochelgar=*Improvident*.
 Uncivil, yn-suf'-ul, *a.* anfoesgar, ansyberw, anhynaws.
 Uncivilized, yn-suf'-ul-eizd, *a.* anwaraid, anwareiddiedig, barbaraid.
 Unclassified, yn-clar'-i-ffeid, *a.* ammhur-edig, anghoethedig.
 Unclassic, yn-clas'-ic, *a.* anawdurol; anghoeth; israddol.
 Uncle, yng'-cl, *s.* ewythr.
 Unclean, yn-clin', *a.* aflan, budr, brwnt=*Polluted*.
 Uncleanliness, yn-clin'-li-nes, *s.* aflendid, brynti; diffaethder.
 Uncleanly, yn-clin'-li, *a.* aflan=*Unclean*:—*ad.* yn aflan. [dwrn.
 Unclench, yn-clensh', *v. a.* agor, agor y
 Unclog, yn-clog', *v. a.* dadrwystro.
 Unclose, yn-clöz', *v. a.* agor=*Disclose*.
 Unclothe, yn-clödd', *v. a.* dadwisgo, dad-ddilladu; diosg.
 Unclosed, yn-clo-w-ded, *a.* anghymmylod, digymmwl; goleu.
 Uncoil, yn-coil', *v. a.* dadblygu, dadym-dorchi, diddyrwyn.
 Uncollected, yn-col-leç'-ted, *a.* anghasgl-edig, anghynnulledig; gwasgaredig.
 Uncombed, yn-cwm'd', *a.* anghribedig.
 Uncomfortable, yn-cym'-ffyr-tybl, *a.* anghysurus, annyddanus, anghlud=*Comfortless*.

- Uncommon, yn-com'-yn, *a.* anghyffredin, anarferol, prin; anghynnefin; dieithr.
- Uncommunicative, yn-com-miw'-nicetuf, *a.* anghyfranedig; tawedog.
- Uncompelled, yn-com-peld', *a.* anghymbeledig, digymhell.
- Uncompounded, yn-com-pown'-ded, *a.* digymbysg, anghymmysgedig; syml.
- Uncompressed, yn-com-presd', *a.* anghydwasg; anwasgedig.
- Unconceived, yn-con-sifd', *a.* anamgyffredol, diamgyffrededig; anymddwyn.
- Unconcern, yn-con-syrn', *s.* diofalwch, anystyriaeth.
- Unconcerned, yn-con-syrnd', *a.* diofal, diystyr, didawr=*Indifferent*.
- Unconditional, yn-con-dish'-yn-yl, *a.* diammod, anammodol.
- Unconformable, yn-con-for'-mybl, *a.* anghydfurfiol, anghydwedol, anghydfyddus.
- Uncongealed, yn-con-jald', *a.* anghueledig.
- Uncongenial, yn-con-ji'-ni-yl, *a.* anghynhenid; gwrthnaws.
- Unconnected, yn-con-nec'-ted, *a.* anghyssylltedig, diberthynas, amherthynol.
- Unconquerable, yn-cong'-cyr-ybl, *a.* orchfygol=*Invincible*.
- Unconscious, yn-con'-sbyz, *a.* anwybodol, anwybyddus, diarwybod.
- Uncontested, yn-con-tes'-ted, *a.* diamryson, diddadr.
- Uncontrollable, yn-con-trö'-lybl, *a.* anarostyngadwy, anfeistroladwy; anymddibynol, didoriad.
- Uncouple, yn-cypl', *v. a.* dadgyssylltu, dadgyplu, gwahanu.
- Uncourteous, yn-cör'-cyz, *a.* anfoegar, anfwyn, ansyberw, anfoneddigaidd.
- Uncourtly, yn-cö'yrt'-li, *a.* sarug, anhy-naws, anfoesog, annhirion.
- Uncouth, yn-cwth', *a.* trwsgl, chwithig, garw=*Awkward*.
- Uncover, yn-cyf'-yr, *v. a.* dattoi, didoi, dynoethi, dadorchuddio; diosg.
- Uncreated, yn-cri-é'-ted, *a.* anghreuedig, digreuedig, heb ei greu.
- Uncreditable, yn-cred'-u-tybl, *a.* anurddasol, gwarthus.
- Uncrown, yn-crown', *v. a.* dadgoroni.
- Unction, yngc'-shyn, *s.* enaint; eneiad.
- Unctuous, yngc'-cw-yz, *a.* seimlyd, ir-eidlyd; bras.
- Uncultivated, yn-cyl'-ti-fe'-ted, *a.* anni-wylledig, anwrteithiedig, didriniaeth; diddysg.
- Uncurbed, yn-cyrbd', *a.* diffrwyn, diatal; afreolus, penrhydd.
- Uncut, yn-cyt', *a.* anhrychedig, anhoredig, annhrwch, cyfan.
- Undaunted, yn-don'-ted, *a.* diofn, difraw, hyf, eon=*Dauntless*.
- Undecayed, yn-di-ced', *a.* anfethedig, diadfail, diball.
- Undeceive, yn-di-sif', *v. a.* didwyllo, dattwyllo, disomi.
- Undecided, yn-di-sei'-ded, *a.* amhenderfyndig; amhhenodol; gwamal.
- Undeck, yn-dec', *v. a.* diosg, dihatru, datrwsio.
- Undeiled, yn-di-ffeild', *a.* anhalogedig, dihalogedig; dilwgr, glân.
- Undefinable, yn-di-fei'-nybl, *a.* annarluniadwy, annosbenadwy.
- Undefined, yn-di-ffeind', *a.* annarluniedig, arnherfyndig; anneffiniedig.
- Undemonstrable, yn-di-mon'-strybl, *a.* anhybrawf.
- Undeniable, yn-di-nei'-ybl, *a.* anwadadwy, diymmod; anhywad; dilys.
- Under, yn'-dyr, *ppr. ac ad.* tan, dan, oddi tan, o dan, is law, goris; tan-odd, danodd, oddi tanodd; yn llai na: —*prf.* is, tan-.
- Undergo, yn-dyr-gö', *v. n.* goddef, di-oddef, dwyn; myned dan.
- Underhand, yn'-dyr-hand, *a.* dirgel, lladradaidd:—*ad.* dan law, dan gel.
- Underived, yn-di-reifd', *a.* anneilliedig; cyntefig, cynwynol. [seilio.
- Underlay, yn-dyr-le', *v. a.* atteg, go-Underline, yn-dyr-lein', *v. a.* tanlinellu, rhynglinellu.
- Undermine, yn-dyr-mein', *v. a.* tan-gloddio, disodli, diwadnu.
- Undermost, yn'-dyr-möst, *a.* isaf, iselaf.
- Underneath, yn-dyr-nith', *ad.* oddi tan-odd, i lawr, i waered; oddi tan:—*ppr.* dan.
- Underrate, yn-dyr-ret', *v. a.* tanbrisiol.
- Undersell, yn-dyr-sel', *v. a.* iswerthu, tanwerthu.
- Understand, yn-dyr-stand', *v.* deall, dy-all, dallt, deallu; dirnad, amgyffred; hysbysu.
- Understanding, yn-dyr-stan'-ding, *s.* de-all, dyall, dallt, dealltwriaeth, dalltwriaeth; dirnadaeth, gwybodaeth; syn-wyr:—*a.* deallus, gwybodus; pwyll-og; doeth.
- Understood, yn-dyr-stwd', *p. t.* (*Under-stand*) dealedig, a ddeallwyd.

Understrapper, yn-dyr-strap'-yr, *s.* isafiad; isweinydd.
 Undertake, yn-dyr-tec', *v.* ymgymmeryd, cymmeryd mewn llaw.
 Undertaking, yn-dyr-te'-cing, *s.* gorchwyl, ymgymmeriad; ymrwymwaith; mechni.
 Undervalue, yn-dyr-fal'-iw, *v. a.* dibrisio, tanbrasio; difrio.
 Underwood, yn-dyr-wd, *s.* isgoed; mangoed, glasgoed, prysgl.
 Undescribed, yn-di-scribd', *a.* annarluniedig, annysgrifedig.
 Undeserved, yn-di-zyrfd', *a.* anhaeddedig; anhaeddol.
 Undeserving, yn-di-zyr'-fing, *a.* anhaeddiannol; annheilwng.
 Undesigned, yn-di-zeind', *a.* anfwriadol; diragfwriad.
 Undesigning, yn-di-zei'-ning, *a.* diddrygfwriad; gonest, didwyll, dihoced.
 Undetermined, yn-di-tyr'-mund, *a.* ammhenderfynedig; anfwriadol.
 Undigested, yn-di-jes'-ted, *a.* annhreuliedig.
 Undiminished, yn-di-mun'-ishd, *a.* dileiedig; cyfan; didrai.
 Undirected, yn-dei-rec'-ted, *a.* anghyfeiriedig.
 Undiscovered, yn-dus-syrnd', *a.* anghanfodedig.
 Undiscerning, yn-dus-syr'-ning, *a.* angraff; annirnadol; pwl.
 Undisciplined, yn-dus'-i-plund, *a.* anansygyblaidd; diaddysg; didrefn.
 Undiscoverable, yn-dus-cyf'-yr-ybl, *a.* anolrheinadwy; annirnadwy.
 Undiscovered, yn-dus-cyf'-yrd, *a.* anamlygedig, annadguddiedig; dirgel; a'r nis cafwyd allan.
 Undisguised, yn-dus-geizd', *a.* diledrith, anlledrithiog; anghuddiedig; eglur.
 Undisturbed, yn-dus-tyr'-bed, *a.* diderfysg; anghyfröedig; llonydd.
 Undo, yn-dw', *v. a.* dadwneuthur; datod, distrywio, dinystrio, andwyo; anafu; tori.
 Undone, yn-dyn', *p. p.* (Undo) anwneuthuredig; a'r ni wnaed:—*a.* distrywiedig, colledig; wedi ei anafu.
 Undoubted, yn-dow'-ted, *a.* anamheudig; diamheuol, dilys, sicr ddiau.
 Undress, yn-dres', *v.* dadwisgo, dihatru; diosg, ymddiosg.
 Undress, yn'-dres, *s.* lledwisg, rhyddwisg; datrws.

Undulate, yn'-diw-let, *v.* tonogi: cychwysan:—*a.* tónog; ar wedd tónau.
 Undulation, yn-diw-le'-shyn, *s.* tonogiad.
 Undutiful, yn-diw'-ti-fawl, *a.* anufudd.
 Uneasiness, yn-i'-zi-nes, *s.* anesmwythder, blinder, tralod; anhawsder.
 Uneasy, yn-i'-zi, *a.* anesmwyth; poenus.
 Uneatable, yn-i'-tybl, *a.* anfwytadwy.
 Unedifying, yn-ed'-i-ffei-ing, *a.* anad-eiladol, anaddysgiadol; anfuddiol; ar ni phair ras i'r gwrandawyr.
 Uneducated, yn-ed'-iw-ce'-ted, *a.* diaddysg, annysgedig; anwybodus
 Unemployed, yn-em-ploid', *a.* diwaith, segur, diswydd.
 Undowered, yn-en-dowd', *a.* anwaddoliedig, digynnysgaeth; diaddurn.
 Unenvied, yn-en'-fid, *a.* digenfigen, digas; rhyddfrydig.
 Unequal, yn-i'-cwyll, *a.* anghyfartal, anghystal, anghystadl, anghydradd, dieisor; anaddas; hannerog; anghymhwys.
 Unerring, yn-er'-ing, *a.* anghyfeiliornus, anamryfus; diau, dilys.
 Unestablished, yn-es-tab'-lishd, *a.* ansefydledig; ansafedig; anawdurdodedig.
 Uneven, yn-i'-fn, *a.* anwastad; anghyfartal; garw; annheg.
 Unevenness, yn-i'-fn-nes, *s.* anwastadrwydd; anghyrfartaledd; anwadalwch; terfysg, annhrefn.
 Unexact, yn-eg-zac'-ted, *a.* digymhell.
 Unexamined, yn-eg-zam'-und, *a.* anholedig; anchwiliedig, amhrofedig.
 Unexampled, yn-eg-zam'-pld, *a.* digyffelyb, heb ei fath, di ail.
 Unexceptionable, yn-ec-sep'-shyn-ybl, *a.* aneithriadwy, anllysadwy, anwrthodadwy; dinam.
 Unexecuted, yn-ec'-si-ciw'-ted, *a.* anwneuthuredig; heb ei ddiennyddio.
 Unexercised, yn-ec'-syr-seizd', *a.* anymarferedig.
 Unexpected, yn-ecs-pec'-ted, *a.* annysgwyliedig; disymmwth.
 Unexplored, yn-ecs-plöyrd', *a.* anolrheiniedig, anchwiliedig.
 Unextended, yn-ecs-ten'-ded, *a.* anestynedig.
 Unextinguished, yn-ecs-ting'-gwisgd, *a.* anniffoddedig; anniflanedig.
 Unfaded, yn-ffe'-ded, *a.* anwywedig, anniflanedig, diedwin.
 Unfailing, yn-ffe'-ling, *a.* ammallus, diball, difeth; anghyfeiliornus.

- Unfair, yn-ffeyr', *a.* annheg, anonest.
- Unfaithful, yn-ffeth'-ffwl, *a.* anffydd-lawn, anghywir; twyllodrus; braddwrus, ffals.
- Unfallowed, yn-ffal'-öd, *a.* anfraenaredig, heb ei fraenaru.
- Unfashionable, yn-ffash'-yn-ybl, *a.* anefodaidd, anfodddgar, anosgedig, allan o'r ffasiwn; difoes, gwerinol.
- Unfasten, un-ffas'-sn, *v. a.* dattod, dad-rwymo; dadsicrhau, dadafaelu; dadbinio, dadhoelio; dadgloi; agor.
- Unfathomable, yn-ffadd'-ym-ybl, *a.* di-waelod; annirnadwy, anhydraid.
- Unfavourable, yn-ffel'-fyr-ybl, *a.* anffafriol, anffodus; annhirion, anhy-naws, anhyner; ammhrydlawn; drwg.
- Unfeared, yn-ff'yr'd, *a.* diarswyd, diofn.
- Unfeathered, yn-ffe'-ddyrd, *a.* dibluf; llwm. [eu.]
- Unfed, yn-ffed', *a.* ammhorthedig; ten-
- Unfeeling, yn-ffei'-ling, *a.* annheimpladol, dideimlad; caled, annhosturiol.
- Unfeigned, yn-ffend', *a.* diffuant, anffugiol; gwirioneddol.
- Unfelt, yn-ffelt', *a.* annheimledig.
- Unfertile, yn-ffyr'-tul, *a.* anffrwyth-lawn; diffaeth, didoraeth.
- Unfetter, yn-ffet'-yr, *v. a.* dadlyffeth-eirio, dadhualu.
- Unfilial, yn-fful'-i-yl, *a.* anuffydd, gwrth-nysig.
- Unfilled, yn-ffuld', *a.* gwag, heb ei lenwi.
- Unfinished, yn-ffun'-ishd, *a.* anorphen-edig.
- Unfit, yn-ffut', *a.* anghymhwys, anaddas, anweddus; ammhriodol: — *v. a.* anghymhwysu.
- Unfix, yn-ffics', *v. a.* dadsefydiu = *Unfasten*.
- Unfixed, yn-fficst', *a.* ansefydledig; an-wadal; petrusol.
- Unfledged, yn-fflejd', *a.* diblu; noeth.
- Unfolded, yn-ffoid', *a.* anorchfygedig.
- Unfold, yn-fföld', *v. a.* dadblygu; agor; deongli, egluro; digorlannu.
- Unforbidden, yn-ffor-bud'-dn, *a.* an-waharddedig, diwahardd.
- Unforced, yn-fföyrst', *a.* anghymhell-edig, digymhell, annir.
- Unforeboding, yn-fföyr-bö'-ding, *a.* an-narogan, annysgogan, diddarmain.
- Unforeseen, yn-fföyr-sin', *a.* anrhag-weledig; diarwybod.
- Unforfeited, yn-ffor'-ffi-ted, *a.* anfforfetiedig; a'r nid aeth yn gamlwrw.
- Unforgiving, yn-ffor-gif'-ing, *a.* an-faddeugar; annhrugarog; creulawn.
- Unformed, yn-fformd', *a.* anffurfiedig; aflun, dilyn, anelwig.
- Unforsaken, yn-ffor-se'-cn, *a.* anadaw-edig, heb ei adael.
- Unfortified, yn-ffor-ti'-ffeid, *a.* anghaer-og, diamgaer, anghaeredig; diam-ddiffyn.
- Unfortunate, yn-ffor'-cw-net, *a.* anffod-iog, anffynniannus, aflwyddiannus; anhapus, annedwydd.
- Unfound, yn-ffownd', *a.* anghaffaeledig, heb ei gael.
- Unfounded, yn-ffown'-ded, *a.* anseiliedig, disail, disylfaen.
- Unframed, yn-ffremd', *a.* anffuriedig.
- Unfrequent, yn-ffr'-cwent, *a.* anffynych, anaml, anghyffredinol.
- Unfrequent, yn-ffr'-cwent', *v.* anffyn-ychu; gadael.
- Unfrequent, yn-ffri-cwen'-ted, *a.* an-hygyrch, didramwy, digynniwair.
- Unfriendliness, yn-ffrend'-li-nes, *s.* anghyfeillgarwch.
- Unfriendly, yn-ffrend'-li, *a.* anghyfeill-gar, angharedig, annhirion, anhy-naws.
- Unfrozen, yn-ffrö'-zn, *a.* anrhewedig.
- Unfruitful, yn-ffrut'-ffwl, *a.* anffrwyth-lawn, diffaeth; ammlantadwy; hyps.
- Unfurl, yn-ffyrl, *v. a.* dadblygu, dat-torchi; ledu; taenu.
- Unfurnished, yn-ffyr'-nishd, *a.* an-odrefnedig, diddodrefn; didaclau.
- Ungarnished, yn-gar'-nishd, *a.* di-addurn, annhrwsiedig.
- Ungathered, yn-gadd'-yrd, *a.* anghasgl-edig, anghynnulledig.
- Ungenerous, yn-jen'-yr-ysz, *a.* anhael; crintach, bawaid; anfoesgar.
- Ungelial, yn-ji'-ni-yl, *a.* anhyffrwyth, anhygnwd; anhiliog; anghynhenid.
- Ungentle, yn-jen'-tl, *a.* anffwyn, anwar, annhirion, anllariaidd, anhy-naws.
- Ungentleness, yn-jen'-tl-nes, *a.* anffwynder, anhy-nawsedd.
- Unilded, yn-gil'-ded, *a.* aneuredig.
- Ungird, yn-gyrd', *v. a.* dadwregysu; dadgenglu; dadrwymo, rhyddhau.
- Ungirt, yn-gyrt', *a.* anwregysedig; rhydd. [edig.]
- Unglorified, yn-glö'-ri-ffeid, *a.* difawl.
- Ungodliness, yn-god-li-nes, *s.* annuwiol-deb; anfadwydd.
- Ungodly, yn-god'-li, *a.* annuwiol, an-nuw; anfad; drwg.

- Ungovernable, yn-gyf-yr-nybl, *a.* anlywodraethus, anhylyw; afroelus.
 Ungoverned, yn-gyf-yrnd, *a.* anlywiedig; didrefn, penrhydd; brochwyllt.
 Ungraceful, yn-gres'-ffwl, *a.* annhelediw, amhrydferth, anhardd, annillyn; anweddus.
 Ungracious, yn-gre'-shyz, *a.* anrhadelawn, anrasol, afraslawn; annhirion; anfad, diriad.
 Ungrammatical, yn-gram-mat'-i-cal, *a.* anramadegol, angramadegol, anieithogol, anllythyrenol.
 Ungrateful, yn-gret'-ffwl, *a.* anniolchgar, diddiolch; diflas; anfoddus; anhyfryd.
 Ungrounded, yn-grown'-ded, *a.* anseiliedig; disail, disylfaen.
 Unguarded, yn-gar'-ded, *a.* anwarchoddedig, annoddog; anofalus, byrbwyll.
 Unhandsome, yn-han'-sym, *a.* amhrydferth, anhardd; anweddus; byll, gwael.
 Unhandy, yn-han'-di, *a.* anfedrus, chwithig, musgrell.
 Unhappy, yn-hap'-i, *a.* annedwydd, anhapus, anfodiog; truenus; anhyfryd.
 Unharness, yn-har'-nes, *v. a.* dadseirchio, dadharneisio, diofferu; rhyddhau.
 Unhatched, yn-hact', *a.* anneoredig.
 Unhealthful, yn-helth'-ffwl, } *a.* afiach,
 Unhealthy, yn-hel'-thi, } afiachus, claf, clefydchlyd.
 Unheard, yn-hyrd', *a.* dieglyw; anghlybodedig.
 Unheeded, yn-hē'-ded, *a.* disylw, diddawr; a'r ni sylwyd arno.
 Unhewn, yn-hiwn', *a.* annaddedig.
 Unhinge, yn-hunj', *v. a.* dadfachu, dadgolfachu, dadhongian; annhrefnu, terfysgu; dislêu.
 Unholiness, yn-hō'-li-nes, *s.* ansanteiddrwydd, ansangteiddrwydd, annwioledig; halogrwydd, anfadrwydd.
 Unholy, yn-hō'-li, *a.* ansantaidd, disanggetaidd; aflwys, anfad; halogedig.
 Unhoop, yn-hwop', *v. a.* dadgylchu.
 Unhorse, yn-hors', *v. a.* dadfarchu, taffu oddi ar farch.
 Unhurt, yn-hyrt', *a.* difriw, diddolur; iach.
 Unicorn, iw'-ni-corn, *s.* unicorn, unicornfil, yr anifail uncorn.
 Uniform, iw'-ni-form, *a.* unffurf, unwedd, cyfundull, cyfunwedd, gwas-

tad, cyngwastad:—*s.* unweddwiog; gwronwiog.

Uniformity, iw'-ni-ffor'-mi-ti, *s.* unffurfiad, unweddiad, unddulledd.

Unimitable, yn-um'-i-tybl, *a.* anefelychadwy; annilynadwy; anghymharol.

Unimpaired, yn-um-pe'-rybl, *a.* anwaethygdwy.

Unimportant, yn-um-pōr'-tynt, *a.* dihwys, diystyr.

Unimproved, yn-um-prōfd', *a.* annwygiedig, anwelledig.

Uninflammable, yn-um-fflam'-mybl, *a.* anhyfflam, anennynadwy, anhylog.

Uninformed, yn-un-fformd', *a.* anghyffrwydd, anwybodus.

Uninhabitable, yn-un-hab'-u-tybl, *a.* anhydridig, anghyfanneddol.

Uninjured, yn-un'-jyrd, *a.* diniwed, difriw; iach.

Uninspired, yn-un-spei'yrd, *a.* anysbrydoledig, heb ei ysbrydoli.

Uninstructed, yn-un-stryc'-ted, *a.* anhyfforddedig; annysgedig, diddysg.

Unintelligent, yn-un-tel'-i-jent, *a.* ansynwryol, anneallus, anwybodus.

Unintentional, yn-un-ten'-shyn-yl, *a.* anfwriadol, difwriad.

Uninteresting, yn-un'-tyr-es-ting, *a.* annyddorol.

Uninterrupted, yn-un-tyr-ryp'-ted, *a.* anrhwystredig, afrwystredig, didor, dirwystyr.

Uninvited, yn-in-fei'-ted, *a.* anwahoddedig, diwahodd, diofyn.

Union, iw'-ni-yn, *s.* undeb, uniad, uniant; cyfunedd; undod, under.

Unique, iw'-nic', *a.* unig, unigol; arbenig, arbenigol; digymhar; arddun.

Unison, iw'-nu-zn, *s.* unsain, unseinedd, cydsain, cynganedd:—*a.* unseinol, unsain.

Unit, iw'-nut, *s.* un, y rhif un; undod.

Unitarian, iw'-ni-te'-ri-an, *s.* Undodiad:—*a.* Undodaidd. [cydio.

Unite, iw'-neit', *v. uno*, cyfun, cyssylltu.

Unity, iw'-ni-ti, *s.* cyfundod, undod, unoliaeth; cyfunedd, cyfundeb; unolrwydd.

Universal, iw'-ni-fyr'-syl, *a.* cyffredin, cyffredinol, holl, cyfan, cyfoll:—*s.* cydoledd.

Universality, iw'-ni-fyr-sal'-i-ti, *s.* cyffredinolrwydd.

Universe, iw'-ni-fyrs, *s. y* cyfanfyd, *y* bydyssawd, *yr* hollfyd, *y* byd i gyd; *y* byd hyd eithaf cyrhaedd ei gaerau; creadigaeth=*Creation*.

- University, *iw-ni-fyr'-si-ti*, *s.* prifysgol, prifathrofa, urddysgol, mamysgol, ysgol uchelfreiniog; coleg.
- Unjointed, *yn-join'-ted*, *a.* anghyssyllt-edig, digymmal.
- Unjudged, *yn-yyjd'*, *a.* anfarnedig.
- Unjust, *yn-jyst'*, *a.* anghyfiawn; an-nheg, anuniawn, anghywir.
- Unkind, *yn-ceind'*, *a.* angharedig, an-
nhirion, anhynews, anfwyn; anghym-
mwynasgar, anghyweithas.
- Unknight, *yn-nut'*, *v.* *a.* dadweu, dattod.
- Unknown, *yn-nö'-ing*, *a.* anwybodus=
Ignorant.
- Unknown, *yn-nön'*, *a.* anadnabyddus, anadnabodedig; anwybodedig; an-
hysbys; dieithr.
- Unlaboured, *yn-le'-byrd*, *a.* diymdrech,
rhywydd.
- Unlace, *yn-les'*, *v.* *a.* dadlinynu, dad-
laesu; dattod.
- Unlamented, *yn-la-men'-ted*, *a.* dialar-
edig; heb hiraeth am dano.
- Unlatch, *yn-lac'*, *v.* *a.* digliciedu.
- Unlawful, *yn-lo'-ffwl*, *a.* anghyfreith-
lawn; anghyfiawn.
- Unlearned, *yn-lyr'-ned*, *a.* annysgedig,
diddysg; anwybodus; anllythyrenog.
- Unleavened, *yn-lefnd'*, *a.* dilefeinllyd,
dilefain, dieples; croyw, cri, crai; di-
surdoes.
- Unless, *yn-les'*, *c.* oni, onid, onis, oddi
gerth, oddi eithr, namyn, amyn, oni
bai, oni byddai, pe na, pe amgen; os
na, os ni.
- Unlettered, *yn-let'-yrd*, *a.* anllythyren-
og, annysgedig; anwybodus.
- Unlicensed, *yn-lei'-sensd*, *a.* didrwydd-
ed, ammreintio, diganadeb.
- Unlike, *yn-leic'*, *a.* annhebyg, amryfal.
- Unlikelihood, *yn-leic'-li-hwd*, *s.* annheb-
ygorlwydd; annhebygoldeb.
- Unlikely, *yn-leic'-li*, *a.* annhebygol, an-
hafal.
- Unlimited, *yn-lum'-u-ted*, *a.* annherfyn-
edig; amhenodol.
- Unlink, *yn-lingc'*, *v.* *a.* dadrwyimo, dad-
fachu; dadgyssylltu.
- Unload, *yn-löd'*, *v.* *a.* dadlwytho; dad-
feichio, dadbynorio.
- Unlock, *yn-loc'*, *v.* *a.* dadgloi, agor clo.
- Unlooked-for, *yn-lwcd'-ffor*, *a.* annys-
gwyliadwy.
- Unloose, *yn-lws'*, *v.* *a.* dattod, rhydd-
hau.
- Unlovely, *yn-lyf'-li*, *a.* angharuaid, an-
serchus, annhirion, anhawddgar;
hagr.
- Unlucky, *yn-lyc'-i*, *a.* anffodus, anhap-
us, aflwyddiannus, anlwcus; trwstan;
diriaid, atgas.
- Unmade, *yn-med'*, *p.* *a.* dadwnenthur-
edig; a ddadwnaethpwyd.
- Unmaintained, *yn-memd'*, *a.* dianaf, di-
nam.
- Unmake, *yn-mec'*, *v.* *a.* dadwnenthur,
dadwneyd; dattod.
- Unman, *yn-man'*, *v.* *a.* anwrio, anwr-
eiddio; disbaddu.
- Unmanageable, *yn-man'-e-jybl*, *a.* an-
hydrin, anystywalt; didoriaid; dyr-
ys.
- Unmanly, *yn-man'-li*, *a.* anwraidd, an-
nyndidawl, anwronaid; annynol.
- Unmannerly, *yn-man'-yr-li*, *a.* anfoes-
gar, anfoesog, annygiadus; anfwyn;
gwerinaidd.
- Unmanured, *yn-ma-niw'yrd*, *a.* anwr-
teithiedig, diwrtaeth; anniwylliedig.
- Unmarked, *yn-mared'*, *a.* annodedig,
dinod.
- Unmarried, *yn-mar'-ud*, *a.* ammhriod,
dibriod; anweddog, gweddw, unig.
- Unmask, *yn-masc'*, *v.* *a.* dadfwgydu, di-
orchuddio, dynoethi; dadguddio.
- Unmatched, *yn-magd'*, *a.* anghymhared-
ig, digymhar, di ail; dibriod.
- Unmeaning, *yn-män'-ing*, *a.* diystyr;
disynwyr.
- Unmeasured, *yn-mezh'-yrd*, *a.* anfesur-
edig, difesur=*Immense*.
- Unmelted, *yn-mel'-ted*, *a.* annhodedig,
annadleithiedig.
- Unmerciful, *yn-myr'-si-ffwl*, *a.* annhru-
garog, didrugaredd, creulawn.
- Unmerited, *yn-mer'-ut-ed*, *a.* anhaedd-
edig; annheilwng, dihaeddiant.
- Unminded, *yn-mein'-ded*, *a.* diystyr;
difater.
- Unmindful, *yn-meind'-ffwi*, *a.* difedd-
wl, diofal; anystyriol.
- Unmingled, *yn-ming'-gld*, } *a.* anghym-
Unmixed, *yn-micsd'*, } mysgedig,
digymmysg; pur.
- Unmolested, *yn-mö-les'-ted*, *a.* anor-
mesedig=*Undisturbed*.
- Unmoved, *yn-möfd'*, *a.* anghyffröedig,
ansymmudedig; safedig.
- Unmuffle, *yn-myff'*, *v.* *a.* difoledu, di-
fisyrnu; dadfwbachu.
- Unmusical, *yn-miw'-zi-cyl*, *a.* anngherdd-
gar, ansoniarus; afrywiog.
- Unmuzzle, *yn-myz'-zl*, *v.* *a.* dadbenori,
dadbenrwyimo, dadfwselu.
- Unnamed, *yn-nemd'*, *a.* dienwedig;
dienw.

Unnatural, yn-nač'-yr-yl, *a.* annaturiol, anghynhenid; diserch, dideimlad; dinaws, anhynaws.

Unnavigable, yn-nač'-i-gybl, *a.* anfordwyadwy, anhynawf, anfordwyol.

Unnecessary, yn-nač'-es-byr-i, *a.* afreidiol, diraid, diangenrhaid, afraid; an-nirper.

Unneighbourly, yn-ne'-byr-li, *a.* anghymmydogol; angharuaid; digymmwyn-as.

Unnerve, yn-nyrf', *v. a.* diewynu; dinerthu, dirymu; gwanhau.

Unnumbered, yn-nym'-byrd, *a.* afrifed, dirif, afrif, dirifedi.

Unobeyed, yn-ö-bed', *a.* anufyddedig; gwarsyth.

Unobservable, yn-ob-zyr'-fybl, *a.* anweladwy, ansylwadwy.

Unobserved, yn-ob-zyrfd', *a.* anweladwy, ansyniedig, diachludd, anghludd.

Unoccupied, yn-oc'-iw-peid, *a.* diwaith, diddeiliad; gweilydd; segur; anhygyrch.

Unopposed, yn-op-pözd', *a.* diwrthwyn-eb, diwrthryn, diwrthladd; dirwystr.

Unorganized, yn-or'-gy-neizd, *a.* am-mheiriannedig, anghyfunedig.

Unorthodox, yn-or'-thö-docs, *a.* anunion-gred, geuffyddiog; cyfeiliornus.

Unpack, yn-pac', *v. a.* dadfwrnelu, dad-sypynu, dadbacio; dadbynorio.

Unpaid, yn-ped', *a.* annhaledig.

Unpainful, yn-pen'-ffwl, *a.* diboen.

Unpalatable, yn-pal'-y-tybl, *a.* anflasu, ammlasu; diflas. [elyb.]

Unparalleled, yn-par'-yl-leld, *a.* digyff-unpardonable, yn-par'-dn-ybl, *a.* anfaddeuadwy; anfaddeuol.

Unparliamentary, yn-par-ly-men'-tyr-i, *a.* anseneddol, gwrthseneddol.

Unpassable, yn-pas'-ybl, *a.* anhramwyadwy; anhygyrch; diwerth.

Unpeg, yn-peg', *v. a.* dadbinio, diebillio.

Unpeople, yn-pé'-pl, *v. a.* ammhoblogi, dibobli=*Dispeople*.

Unperceived, yn-pyr-säfd', *a.* annealedig, annrnadedig; anghanfodedig.

Unperjured, yn-pyr'-jyrd, *a.* dianudon; geirwir.

Unphilosophical, yn-fful-ö-soff'-i-cyl, *a.* anathronol, anathronyddol, diwyddonol.

Unpin, yn-pun', *v. d.* dibinio.

Unpitied, yn-put'-id, *a.* digwyn, digard.

Unpleasant, yn-plez'-ynt, *a.* anhyfryd, annigrif, anaraul, anhirion.

Unpoetical, yn-pö-et-i-cal, *a.* ammhrydyddol, diawen, angherddwraidd, anawenyddol, anfarddonol.

Unpolished, yn-pol'-ishd, *a.* anllathr, anlyfn, aflyfn, anghaboledig; gwlad-aidd.

Unpolluted, yn-pö-liw'-ted, *a.* dihalog, dilwgr; glân.

Unpopular, yn-pop'-iw-lyr, *a.* ammhoblogaidd; anghymmeradwy; annerbyn-iol gan y werin; cas; angharedig.

Unpractised, yn-prac'-tust, *a.* anymarferedig, anarferedig; diarfer.

Unpraised, yn-prezd', *a.* anghlodedig, anlawledig; diganmoliaeth.

Unprejudiced, yn-prej'-w-dusd, *a.* diragfarn, diduedd; teg, cyfiawn.

Unprepared, yn-pri-peyrd', *a.* ammharod, anghyfarpar; annarparedig.

Unprincipled, yn-prun'-su-pld, *a.* diegwyddor, anfoesol, anfucheddol; anghyfiawn.

Unprinted, yn-prun'-tö-d, *a.* anagraffedig, heb ei brintio.

Unprofitable, yn-proff'-i-tybl, *a.* annefyddiol, anfuddiol, aflesol, diles.

Unprolific, yn-prö-luff'-ic, *a.* anhiliog; anffrwythlawn.

Unpromising, yn-prom'-i-zing, *a.* drygar-goelus.

Unpropitious, yn-prö-pish'-yz, *a.* an-nhirion, gygus; anfodus.

Unpropped, yn-propt', *a.* diatteg; diwanasu.

Unprosperous, yn-pros'-pyr-yz, *a.* an-nhyciannol, anwyddiannus.

Unprotected, yn-prö-tec'-ted, *a.* anniffynedig; diamddiffyn.

Unprovided, yn-prö-fei'-ded, annarbodedig, anarparedig.

Unprovoked, yn-prö-foet', *a.* anghynhyrfedig; diannos, diannog.

Unpublished, yn-pub'-lishd, *a.* anghyhoeddedig; cyfrinachol.

Unpurified, yn-piw'-ri-ffeid, *a.* ammhur-edig; aflan.

Unpursued, yn-pyr-siwd', *a.* anerlyn-edig; dierlid.

Unqualified, yn-cwol'-i-ffeid, *a.* anghymhwysedig; anaddas; dideithi; difraint. [edig.]

Unquenched, yn-cwensht', *a.* anniffodd-unquestionable, yn-cwes'-cyn-ybl, *a.* diamheuol, diammeu, dian; dilys, sicr.

Unquiet, yn-cwei'-et, *a.* aflonydd, anesmwyth.

Unravel, yn-raff', *v.* dadrysu, diddrysu; dattod; dadweu; rheflo.

- Unreached, yn-riçt', *a.* anghyrhaeddedig.
 Unread, yn-red', *a.* annarllenedig.
 Unreasonable, yn-ri'-zn-ybl, *a.* anrhesymol; afresymol; anghymmedrol.
 Unreclaimed, yn-ri-clemd', *a.* anniwygedig.
 Unreconciled, yn-rec'-yn-seild, *a.* anghymmodedig.
 Unrecorded, yn-ri-cor'-ded, *a.* anghofrestredig.
 Unrefreshed, yn-ri-fresh't, *a.* lluddedig.
 Unregarded, yn-ri-gar'-ded, *a.* diystyredig.
 Unrelenting, yn-ri-len'-ting, *a.* anedifar-us; annhosturiol, creulawn=*Relentless*.
 Unreserved, yn-ri-zyrfd', *a.* agored, rhydd, digel. [ig.
 Unrevoked, yn-ri-föct', *a.* diwrthalwed.
 Unrewarded, yn-ri-war'-ded, *a.* anobrywedig; diwobrwy, didal.
 Unrighteous, yn-rei'-çyz, *a.* anghyfiawn, anuniawn; anonest.
 Unrighteousness, yn-rei'-çyz-nes, *s.* anghyfiawnder, anuniondeb; camwri, camwedd, cam.
 Unripe, yn-reip', *a.* anaddfed, anffaeth.
 Unripeness, yn-reip'-nes, *s.* anaddferwydd.
 Unrivalled, yn-rei'-fyld, *a.* anghydgais, digydymgais; digystal, dihafal.
 Unrivet, yn-ruf'-et, *v.* *a.* dadhoelio, diwrth-hoelio.
 Unroll, yn-röl', *v.* *a.* dadrolio, dadblygu, dattorchi.
 Unroof, yn-rwff', *v.* *a.* didoi; dynoethi.
 Unroot, yn-rwt', *v.* *a.* dadwreiddio.
 Unruffle, yn-ryffl', *æ n.* llonyddu, tawelu.
 Unruly, yn-rw'-li, *a.* afreolus, anlywodraethus; anufydd; anfrwyn.
 Unriddle, yn-sad'-dl, *v.* *a.* digyfrwyo, dadgyfrwyo; diystarnu.
 Unsafe, yn-seff', *a.* anniogel; peryglus.
 Unsaid, yn-sed', *a.* annywededig.
 Unsaleable, yn-sel'-ybl, *a.* anwerthadwy.
 Unsalted, yn-sol'-ted, *a.* anhalt; croyw.
 Unsanctified, yn-sang'-ti-ffeid, *a.* ansanteiddiedig, anghyssegredig; halogedig.
 Unsatisfiable, yn-se'-shybl, *a.* anniwalladwy; annigonol.
 Unsatisfactory, yn-sat-us-ffac'-tyr-i, *a.* anfoddlonol, anfodhaol.
 Unsatisfied, yn-sat'-us-ffeid, *a.* anfoddedig; anniogonedig; diwala.
 Unsavoury, yn-se'-fyr-i, *a.* ansawrus,
- disafwyr; anflasmus, ammlasmus, diflas; merf. [gwrthddywedyd.
 Unsay, yn-se', *v.* *a.* dad-ddywedyd.
 Unscientific, yn-sei-en-tiff'-ic, *a.* anwyddorol, anofyddol; anghelfyddgar.
 Unscorched, yn-scorçt', *a.* anneifedig.
 Unscreened, yn-scrind', *a.* anwasgodedig, digysgod; anrhidylliedig.
 Unscrew, yn-screw', *v.* *a.* ansidrwyo, diasgrwyo; dattroi cogwrn tro; dadysgriwio.
 Unscriptural, yn-scrup'-çyr-yl, *a.* ansgrythyrol. [enu.
 Unseal, yn-sil', *v.* *a.* dadselio, diglô.
 Unsealed, yn-sild', *a.* adseliedig.
 Unseam, yn-sim', *v.* *a.* dadwrymio, dadwnio; rhwygo.
 Unsearchable, yn-syr'-çybl, *a.* anchwiliadwy, anolrheinadwy.
 Unseasonable, yn-si'-zn-ybl, *a.* ammhrydlawn, anamserol, annhymmoraid; anaddas.
 Unseasoned, yn-si'-znd, *a.* annhymmeredig; anhalledig.
 Unseemliness, yn-sim'-li-nes, *s.* anweddeidd-dra, anharddwch.
 Unseemly, yn-sim'-li, *a.* anaddas, anweddaidd; ammhrydferth.
 Unseen, yn-sin', *a.* anweledig; a'r niwelwyd.
 Unserviceable, yn-syr'-fu-sybl, *a.* anwasanaethgar; annefnyddiol, diles.
 Unsettle, yn-set'-tl, *v.* *a.* ansefydlu; dymchwelyd.
 Unsettled, yn-set'-tld, *a.* ansefydledig.
 Unsevered, yn-sef'-yrd, *a.* annyddoledig, anwahanedig.
 Unshackle, yn-shael', *v.* *a.* dadhnalu; gollwng, rhyddhau.
 Unshaken, yn-she'-cn, *a.* annysgwydedig, ansigledig; diysgog, diymmod.
 Unsheath, yn-shidd', *v.* *a.* dadweinio; noethi.
 Unsheltered, yn-shel'-tyrd, *a.* anghysgodedig.
 Unship, yn-ship', *v.* *a.* dadlongi.
 Unshod, yn-shod', *a.* diesgidiau, diarchenad, diarchen, troednoeth.
 Unshorn, yn-shorn', *a.* anghneifedig.
 Unshrinking, yn-shring'-oing, *a.* diysgog.
 Unstightly, yn-seit'-li, *a.* anolygus, ammhrydweddol; hagr, hyll.
 Unskilful, yn-scil'-ffwl, *a.* anghelfydd, anfedrus, anghywraint; trwsogl.
 Unskilfulness, yn-scil'-ffwl-nes, *s.* anghyfarwyddyd, anghynnilddeb; anwybodaeth.

Unslacked, yn-slact', *a.* anhhoddedig; heb ei dawdd-wlychu.
 Unslacked lime, yn-slact' leim, *s.* calch brwd.
 Unsociable, yn-sö'-shybl, *a.* anghyfeillgar; anghymdeithasol.
 Unsoiled, yn-soild', *a.* anniwynedig; glân.
 Unsold, yn-söld', *a.* anwerthedig.
 Unsoldierlike, yn-söl'-diyr-leic, *a.* anfilwraidd; anfilwrol.
 Unsophisticated, yn-sö'-ffus'-ti-ce-ted, *a.* anlygredig; didwyll, pur.
 Unsorted, yn-sor'-ted, *a.* annosbarthedig.
 Unsought, yn-sot', *a.* angheisedig.
 Unsound, yn-sownd', *a.* afiachus; anafus; pwdr, llygredig.
 Unsparing, yn-spe'-ring, *a.* diarbed, hael.
 Unspeakable, yn-spic'-ybl, *a.* annhraethadwy, annhraethol; anguriol.
 Unspent, yn-spent', *a.* annhreuiedig; annhraul.
 Unspoiled, yn-spoild', *a.* anniofrydedig.
 Unspotted, yn-spot'-ed, *a.* difrycheulyd.
 Unstable, yn-sbe'-bl, *a.* ansafadwy; gwamal, anwadal; anwastad.
 Unstaid, yn-sted', *a.* gwamal; ansefydlog.
 Unstained, yn-stend', *a.* anniwynedig; diwarth.
 Unsteady, yn-sted'-i, *a.* ansefydlog, anwadal; gwamal; trwstan, serfyll.
 Unsteadfast, yn-sted'-ffast, *a.* gwamal, ysgogol=*Unsteady*.
 Unstring, yn-string, *v.* *a.* dilinynu, dattod tannau.
 Unstudied, yn-styd'-ud, *a.* difefrydedig; difyfyf.
 Unstuffed, yn-styft', *a.* ansechedig; gwag.
 Unsubstantial, yn-syb-stan'-shyl, *a.* ansylweddol, annefnyddiol.
 Unsuccessful, yn-syc-ses'-fwl, *a.* aflwyddiannus, anffodus, dilwydd.
 Unsuitable, yn-siw'-tybl, *a.* anaddas, anghymhwys; digysselth.
 Unsoiled, yn-syl'-ud, *a.* anniwynedig=*Unsoiled*.
 Unsupportable, yn-syp-pöyr'-tybl, *a.* anoddefadwy; gorthrymus.
 Unsusceptible, yn-sys-sep'-tu-bl, *a.* annerbyniadwy; anhydeiml.
 Unsuspected, yn-sys-pec'-ted, *a.* anamhuedig; diletyb.
 Unsworn, yn-swörn', *a.* anhyngedig; didwng, heb gymmeryd ei lw.

Untainted, yn-ten'-ted, *a.* anlygredig; anlynedig; dihalog.
 Untamed, yn-temd', *a.* annofedig; anof, anwarddof, anwar, anhyddol.
 Untangle, yn-tang'-gl, *v.* dad-ddyrysn, dadrys.
 Untaught, yn-tot', *a.* anaddysgedig; diddysg, diaddysg.
 Untempered, yn-tem'-pyrd, *a.* anhymmeredig; heb ei dynneru.
 Untenable, yn-ten'-ybl, *a.* anniffynadwy; annaliadwy, anhyddal.
 Untenanted, yn-ten-an'-ted, *a.* diddeiliad.
 Unthankful, yn-thang'-ffwl, *a.* anniolchgar, diddiolch.
 Unthankfulness, yn-thang'-ffwl-nes, *s.* anniolchgarwch.
 Unthinking, yn-thing'-ing, *a.* difeddwl; diofal.
 Untie, yn-tei', *v.* *a.* dadglymu, dattod.
 Until, yn-tul', *ad.* hyd at; hyd oni; nes; oni; hyd, med.
 Untimely, yn-teim'-li, *a.* anamserol, ammhrydlawn, anhyymoraidd; anaddfed; glas.
 Untitled, yn-tei'-tld, *a.* dideitl; dihawlfraint; dienw; anurddedig; diurddau.
 Unto, yn'-tw, *prp.* at; i; wrth; hyd, hyd at; oni.
 Untold, yn-töld', *a.* anfyngedig, anghyfrifedig; afrifed, dirif.
 Untouched, yn-tyct', *a.* anghyffyrddedig, dideimlad.
 Untoward, yn-tö'-yrd, *a.* chwithig; anhywaith, trofäus; anffodus.
 Untraced, yn-trest', *a.* anolrheiniedig; annilynedig.
 Untrained, yn-trend', *a.* anaddysgedig.
 Untried, yn-treid', *a.* ammhrofedig; heb ei gynnyg.
 Untrod, yn-trod', *a.* ansathredig, annamsangedig.
 Untrue, yn-trw', *a.* anwir; gau, celwyddog. [deb.
 Untruth, yn-trwth', *s.* anwiredd; geu.
 Untwine, yn-twein', } *v.* *a.* dadgyfrod-
 Untwist, yn-twust', } eddu, anghyfrog-
 eddu; dadnyddu; dattroi.
 Unused, yn-iwzd', *a.* anarferedig; anghynnefin.
 Unusual, yn-iw'-zhw-yl, *a.* anarferol, anghyffredin, anghynnefin; deithr; chwith.
 Unutterable, yn-yt'-yr-ybl, *a.* annhraethadwy, anhydraeth; annhraethol.
 Unvalued, yn-fal'-iwd, *a.* amhhrisiedig; dibris.

- Unvanquished, yn-fang'-cwishd, *a.* anorchfygedig, anorfodedig; anorchfygol.
- Unveil, yn-fel', *v.* *a.* dilenu, dadlenu; dadguddio; dadorchuddio.
- Unversed, yn-fyrst', *a.* anghyfarwydd, anhyfedr; anghynnefn.
- Unwalled, yn-wold', *a.* anghaerog, digerau, difuriau; agored; diamddiffyn.
- Unwarned, yn-wornd', *a.* anrhybuddiedig, dirybudd.
- Unwarrantable, yn-wor'-yn-tybl, *a.* anghyfiawndwy, anwarantadwy; anniffynadwy.
- Unwarranted, yn-wor'-yn-ted, *a.* anwarantedig; annilys.
- Unwary, yn-we'-ri, *a.* anochelgar, anwagelog, diofal; amhwylllog.
- Unwashed, yn-wosht', *a.* anolchedig, heb ei olchi, heb ymolchi.
- Unweary, yn-wē'-ri, *a.* diludded:—*v.* *a.* adfywio.
- Unweighed, yn-wed', *a.* ammhwsyedig; a'r ni phwyswyd.
- Unwelcome, yn-wel'-cym, *a.* anghroesawus, digroesaw; anrhwyddedog.
- Unwholesome, yn-höl'-sym, *a.* aſachus.
- Unwieldy, yn-wil'-di, *a.* anhydwyth; anhylwyth; amrosgo.
- Unwilling, yn-wul'-ing, *a.* anewylls-gar, anfoddlawn.
- Unwise, yn-weiz', *a.* anghall, annoeth; ffol; egwan; anfedrus.
- Unworthy, yn-wyr'-ddi, *a.* annheilwng; annheleidiw; anwiw.
- Unwritten, yn-rut'-tn, *a.* anysgrifenedig; traddodiadol.
- Unwrought, yn-rot', *a.* anweithiedig.
- Unyoke, yn-iöc', *v.* *a.* dadieuo; dadgyssylltu.
- Up, yp, *ad.* i fyny; fry:—*prp.* hyd, hyd at:—*in.* cyfod! i fyny!—*v.* codi, derchafu, cwnu.
- Upbraid, yp-bred', *v.* dannod, edliw; gwaradwyddo, gwarthruddo.
- Uphill, yp'-hul, *a.* esgynol, ar i fyny; anhawdd; caled:—*s.* gorifyny; gallt.
- Uphold, yp-höld', *v.* *a.* codi i fyny, dal i fyny; cynnal; cadarnhau; attegu, swmeru.
- Upholsterer, yp-höls'-tyr-yr, *s.* dodrefnw'r; gwelyw'r.
- Upland, yp'-land, *s.* ucheldir, mynydddir, gorthir; blaenau:—*a.* uchdirol; gorthirol; mynyddig.
- Uplift, yp-lufft', *v.* *a.* codi, dyrchafu.
- Upmost, yp'-möst, *a.* uchaf, uchelaf.
- Upon, yp-on', *prp.* ar; ar uchaf, ar warthaf.
- Upper, yp'-yr, *a.* uwch, uch, goruwch, goruch; gor-; uchaf, trechaf.
- Uppermost, yp'-yr-möst, *a.* uchaf; eithaf; penaf, prif.
- Upright, yp'-reit, *a.* uniawn; cyfiawn, cywir, perffaith; syth, unionsyth, unionsefyll:—*v.* sefyll.
- Uproar, yp-röyr', *a.* terfysg, cynhwrf, cythrwf, cyffro, dadwrdd, moloch.
- Upshot, yp'-shot, *s.* dyben, diwedd; canlyniad.
- Upstart, yp'-start, *s.* conach, pendodiad, ffwrsoneddig; newyddgyfodiad, gwr pendodi, uchelwr pendodi (difonedd).
- Upward, yp'-wyrd, } *ad.* i fyny, ar i
Upwards, yp'-wyrdz, } fyny, tuag i fyny,
uchod; cynt, cyn, o'r blaen, a chynt,
er cynt.
- Urbanity, yr-ban'-i-ti, *s.* moesgarch, cyweithasrwydd; mwynder, hynawsedd; teleidrydd.
- Urchin, yr'-çin, *s.* draenog=*Hedgehog*; crwtun, côryn (*fem.* coren); crecwil; armell.
- Urge, yrj, *v.* *a.* cymhell, annog, annos, dirgymhell; poeni; gyru; tasgu.
- Urgent, yr'-jent, *a.* cymhellgar; taer, dirirol, annogol.
- Urinal, iw'-ri-nal, *s.* troethlestr, trwngclestr, troethau, troethfa, pisle.
- Urinary, iw'-ri-nyr-i, *a.* troethol; perthynol i'r trwngc.
- Urine, iw'-run, *s.* trwngc, pision, golch, troeth, lleisw.
- Urn, yrn, *s.* gwrn, ysten y lludw=math ar lestr pridd a ddefnyddid gynt i gadw, lludw y cyrff a losgid.
- Us, ys, *pr.* ni, nynt; ein, yn.
- Usage, iw'-zej, *s.* arfer, defod=*Custom*; triniaeth=*Treatment*.
- Use, iws, *s.* arfer; arferiad, ymarferiad; defnyddiad; defod; defnydd, deunydd; gwasanaeth; cyfraid; cynnefnindra; llog; budd, lles; gwaith; achos; angenrhaid.
- Use, iws, *v.* arfer, arferu, arferyd; ymarfer; defnyddio; preithio; cynnefno; medru; gweithio; trin; cyrchu i; mwynhau.
- Useful, iws'-ffwl, *a.* defnyddiol, buddiol, gwasanaethgar.
- Usher, ysh'-yr, *s.* tanddysgawdwr, isathraw, tanfeistr, eilfeistr; berlls-gydd, berlls-gur, rhingyll; gwastrawd.
- Usual, iw'-zhw-yl, *a.* arferol, cyffredin, cynnefn.

Usurious, *iw-ziw'-ri-yz*, *a.* ocrus, arllog-
gorllogus; oerol.
Usurp, *iw-syrp'*, *v. a.* camoresgyn, trais-
feddiannu, trawsfeddiannu, camfeddi-
iannu, canfwynhau; gormeilio; ym-
awdurdordi ar. [gyn, traisfeddiant.
Usurpation, *ys-yr-pe'-shyn*, *s.* camores-
Usury, *iw'-zhyr-i*, *s.* ocr, ocræth, ocri;
llog, erllog, arllog, usuriaeth.
Utensil, *iw-ten'-sul*, *s.* dodrefnyn, dof;
llestryn; clefryn.
Uterine, *iw'-tyr-un*, *a.* unfam, ungroth;
perthynol i'r groth.
Uterus, *iw'-tyr-ys*, *s.* croth, bru.
Utility, *iw-tul'-i-ti*, *s.* defnyddioldeb,
llesoldeb; budd, lles; cyfleustra.
Utmost, *yt'-möst*, *a.* eithaf, pellaf;
eithafig.

Utopian, *iw-tö'-pi-yn*, *a.* dychymmygol,
tybiol, delfrydig=*Ideal*.
Utter, *yt'-yr*, *a.* nesaf allan; hollol,
llwyr, cyflawn; pellaf, eithaf:—*v.*
mynegi, traethu, yngan, adrodd, dy-
wedyd, llefaru, dysmegu.
Utterable, *yt'-yr-ybl*, *a.* traethadwy,
mynegadwy, dywedadwy; hydraeth.
Utterance, *yt'-yr-yns*, *s.* parabl, ym-
adrodd, llafarddawn; llafariad, dys-
megiad; lleferydd, goddeg; gair,
lledaeniad; gwerthiad.
Utterly, *yt'-yr-li*, *ad.* yn hollol, yn
llwyr=*Entirely*.
Uttermost, *yt'-yr-möst*, *a.* eithaf, pell-
af; cyflawn.
Uxorious, *yg-zö'-ri-yz*, *a.* gwreigeiddgar,
gwreigeiddiol, gwreigffol; maldodus.

V.

V, fi, *s.* fi=enw yr eilfed lythyren ar
hugain (yr eilfed gydsain ar bymtheg)
o'r egwyddor: fel rhifnod, saif V am
bump=5; fel talfyriad, saif *v.* am
verb=berf, yn y geiriaduron yn gy-
ffredinol.
Vacancy, *fe'-cyn-si*, *s.* cyfwng; ysbaid;
gwagle, gwagfan, gwagder, gwagfa;
cyfle; gweilydd. [disynwyr.
Vacant, *fe'-cynt*, *a.* gwag; didrafferth;
Vacate, *fa-cet'*, *v. a.* gwacâu, gwaghau,
arloeis; dirymu, diddymu; ymadael â.
Vacation, *fa-ec'-shyn*, *s.* gwacâd, gwag-
hâd; diddymiad, dirymiad; gor-
phwysiad, dysbaid, hamdden, seib-
iant; dyddiau dyddon, cyfrwng y
tymmorau; gweilyddfa; gweddwdod.
Vaccinate, *fac-su-net*, *v. a.* buchfrechi-
iadu, biwfrechiadu, gosod brech y
fuwch.
Vaccination, *fac-su-ne'-shyn*, *s.* buch-
frechiad, bufrechiad, biwfrechiad.
Vaccine, *fac'-sun*, *a.* buchaid, buchol,
perthynol i fuwch.
Vacuation, *fac-iw-ec'-shyn*, *s.* gwacâd,
arloeisad=*Eracuation*.
Vacuity; *fa-ciw'-i-ti*, *s.* gwagder, gwagle,
ceugant, gwegydd; gwagedd.
Vacuum, *fac'-iw-ym*, *s.* gwagle, gwagfa,
gwegni, gwag; gweilydd.
Vade-mecum, *fe-di-mi'-cym*, *s.* codlyfr;
cydymaith.
Vagabond, *fag'-y-bond*, *s.* crwydryn,
crwydrai, crwydriad, gwibiad, gwill-

iad; bedlemyn; ylldryd; attai; tru-
an:—*a.* crwydraidd, amwibiog; di-
drigias; bedlemaidd; annilys, an-
wadal.
Vagary, *fa-ge'-ri*, *s.* gwibfeddwl, coeg-
dychymmyg; mympwy, gofreg, as-
bri, chwidredd.
Vagrant, *fe'-grynt*, *s.* crwydryn, cardot-
yn:—*a.* crwydraidd=*Vagabond*.
Vague, *feg*, *a.* crwydrol, gwibiog, di-
drigias; ar ddirain, ar ddisberod;
ysgoywan, penrhydd; didrefn; an-
sylweddol; ansefydlog, gwamal;
gwag, gwan; ammhennodol.
Vail, *fel*, *s.* gorehudd=*Veil*; budd,
mael, lles, rhodd:—*v.* ymostwng,
gildio.
Vain, *fen*, *a.* gwag, coegfalch; ofer, an-
effeithiol; gwamal; gwyntog; didas;
seithug; ffio.
Vain-glorious, *fen-glö'-ri-yz*, *a.* gwag-
ogoneddgar; ymddangosgar; gorwag.
Vain-glory, *fen-glö'-ri*, *s.* gwagogoniant,
gorwagedd; rhodres.
Valance, *fal'-yns*, *s.* cylchedlain, cylch-
edlen gwely; sider, sitrach.
Vale, *fel*, *s.* dyffryn; glyn; cwm; bro;
ystrad.
Valediction, *fal-i-dic'-shyn*, *s.* iacheirch-
iad, caniad yn iach; ymiachâd; cyf-
archiad ymadawol.
Valentine, *fal'-en-tein*, *s.* llythyr cariad
(ar ddydd Ffolant Sant=*St. Valen-
tine*); cariad; ffolant.

- Valet, fal'-et, *s.* gweinydd, gwastrodyn; yswain.
- Valetudinarian, fal-i-tiw-di-ne'-ri-yn, *s.* anhwylys, anhwylyfab, gwas yr anhwyly; cymhercyn; dyn afiachus; cleiriach:—*a.* afiach, clefyca, lledglaf.
- Valiant, fal'-iynt, *a.* dewr, gwy, gwrol, pybyr, glew, gwych; grymus, nerthol, gwrdd; fel gwr.
- Valid, fal'-ud, *a.* cadarn, nerthol, cryf, cadr; safadwy; grymus; cyfreithlawn; pwysig, dwys, terfynol, clöedigol.
- Validity, fa-lud'-i-ti, *s.* cadernid, grym, nerth, cryfder, abledd; gweithrediad; pwys, dwysder.
- Valley, fal'-i, *s.* dyffryn, dyffrynt, nant, gwastad, gwastadedd; ystrad; cwm; bro; pannwl, ceunant, tyno.
- Valorous, fal'-yr-yz, *a.* dewr, calonog=*Valiant*.
- Valour, fal'-yr, *s.* dewrder, gwrolaeth; cadernid, nerth.
- Valuable, fal'-iw-ybl, *a.* gwerthfawr, pridd.
- Valuation, fal'-iw-é'-shyn, *s.* cywerthyddiad, prisiad=*Estimation*.
- Value, fal'-iw, *s.* gwerth, pris, pridd; tál, cyfrdal:—*v.* gwerthfawrogi, cywerthyddio, prisio.
- Valueless, fal'-iw-les, *a.* diwerth, dibrid.
- Valve, falf, *s.* caeadyn, cloryn, clawr, gwerchyrn.
- Vamp, famp, *s.* gwam; uchafedd esgid:—*v.* *a.* cyweirio, cefndrwsio; gwamu.
- Van, fan, *s.* cadflaen, talgad, cynhorf, blaen cad; ceuglud, ceufen; men certwyn; gwyntyll:—*v.* *a.* gwyntyllio, nithio. [*Fanc*.]
- Vane, fen, *s.* chwafynag, awelfynag=Vanguard, fan'-gard, *s.* blaenres, cyn cad, blaenfyddin.
- Vanish, fan'-ish, *v.* diflanu, difanu, dadwino, dismythu=*Fade*.
- Vanity, fan'-i-ti, *s.* gwagedd, gwegi; oferedd, oferwagedd; blinder; gwagogoniant, hunandyb.
- Vanquish, fan'-cwish, *v.* gorchfygu, goroesgyn, gorfod, trechu=*Overcome*.
- Vantage, fan'-tej, *s.* mantais, elw, budd, ennill=*Advantage*.
- Vapid, fap'-ud, *a.* diflas, merf, egr, gwecry; marw, marwaidd.
- Vapidity, fa-pud'-i-ti, *s.* diflasod; marweidd-dra.
- Vaporation, fap-ö-re'-shyn, *s.* tarthiad, mygdarthiad, tarthedigaeth; mygdarth.
- Vaporous, fe'-pyr-yz, *a.* tarthus, mygdarthog; tawchlyd, tarthlyd; agerog, agerddog.
- Vapour, fe'-pyr, *s.* tarth, tawch, ager, agerdd; niwl; mwg; angerdd; huddlen, agerw, mygdarth:—*v.* tarthio=*Evaporate*; brolio, gwagfostio, ymfrostio.
- Variable, fe'-ri-ybl, *a.* amrywiadwy, newidiadwy; cyfnewidiol, newidiol; anwadal, ansefydlog, ansicr, gwantan.
- Variableness, fe'-ri-ybl-nes, *s.* amrywioldeb; cyfnewidiad; anwadalwch.
- Variance, fe'-ri-yns, *s.* amrywiad; anghydfod, ymryson, amrafael, cynhen.
- Variation, fe-ri-é'-shyn, *s.* amryfaeliad; gwyriad; newidiad=*Change*.
- Variagate, fe'-ri-y-get, *v.* *a.* amrywio, amryliwio, britho; amrywieddu=*Diversify*.
- Variagation, fe-ri-y-ge'-shyn, *s.* amrywiad; dyfrithiad, amliwiad=*Diversification*.
- Variety, fa-rei'-i-ti, *s.* amrywiaeth, amrywiant; ammeuthyn; llawer.
- Various, fe'-ri-yz, *a.* amryw, amrywiol, amryfal; aml, llawer=*Divers*.
- Varnish, far'-nish, *s.* bernais, lliw, arlliw, caen, argaen:—*v.* *a.* berneisio, lliwio, adliwio, argaenu, lllathliwio, cyluro.
- Vary, fe'-ri, *v.* amrywio, amryfaelu, amgenu; newid; arallu; anghytuno:—*s.* amrywiad, amryfaeliad; newidiad; cyfnewid; amafael; rhagoriaeth.
- Vascular, fas'-ciw-lyr, *a.* llestriog, llawn llestri.
- Vase, fez, *s.* troedgawg, troedgib; addurngawg; blodeugawg, llestr blodau, pot blodau.
- Vassal, fas'-al, *s.* caethwas, aillt, taiog, aill, caethddeiliad; gwr; deiliad dan wriogaeth.
- Vassalage, fas'-yl-éj, *s.* gwarogaeth, gwriogaeth, caethwasanaeth, taiogaeth.
- Vast, fast, *a.* dirfawr, tramawr, gorfawr, anferthol=*Huge*:—*s.* gwagle, gwagder.
- Vat, fat, *s.* cerwyn, gwasggafn; twrnel.
- Vault, folt, *s.* mwd, crommen, cromglwyd; diodgell, daiargell, syler; mydgell, marwgell; gwyddfa:—*v.* mydu, bwiau; pontio; neidio, llamsach.
- Vaunt, font, *v.* ymfrostio, bocsbachu, brolio=*Boast*:—*s.* ymfrost, bost.
- Veal, fál, *s.* cig llo; llo.

Veer, fiyr, *v.* troi, chwyldroi; newid:—*s.* tro, cylchdro.
 Vegetable, feʹ-i-tybl, *s.* tyfolyn, llysieu-yn, planigyn:—*a.* hydwf, tyfadwy, irdwf; tyfol; llysieuog.
 Vegetate, feʹ-i-tet, *v. n.* hydyfu, tyfu; blaguro. [blaguriad.
 Vegetation, feʹ-i-teʹ-shyn, *s.* hydyfiant,
 Vegetative, feʹ-i-te-tuf, *a.* hydyfedigol, tyfiadol, llysdwyfol, blaguro.
 Vehemency, fi-hʹ-men-si, *s.* angerdd, tanbeidrwydd, awch; taerni, terwyn-der, gyrdaiad.
 Vehement, fiʹ-hi-ment, *a.* angerddol, tanbaid, tanlyd, tryn; ffyrnig, ffrom; cryf; tost, croch.
 Vehicle, fiʹ-hicl, *s.* cludai, cludiedydd, cerbyd, saen; hebryngiad; hebryngiedydd, trosglwyddiedydd.
 Veil, fel, *s.* llen, gortho, gorchudd, cuddlen, hudd, huddai, gwahanlen, llen wahan; mantell; gwn; myswn:—*v.* llennu, gorchuddio, mygydu, huddo; mysyrnu.
 Vein, fen, *s.* gwythen, gwyddien; rhal, tuedd; rhe; gyrhynt.
 Veiny, feʹ-ni, *a.* gwythenog.
 Vellum, felʹ-ym, *s.* memrnw=*Parch-ment.*
 Velocity, fi-losʹ-i-ti, *s.* buander, cyflymdra=*Swiftness.*
 Velvet, felʹ-fet, *s.* melfed, pali:—*a.* melfedaidd, paliâidd:—*v.* melfedu, ymbalio.
 Venal, fiʹ-nyl, *a.* prynadwy; cyflogadwy, gwobrchwantus, hunanol; gwythenol.
 Venality, fi-nalʹ-i-ti, *s.* cyflogeiddrwydd.
 Vend, fend, *v. a.* gwerthu=*Sell.*
 Vendee, fen-dʹ, *s.* prynwr.
 Vender, fenʹ-dyr, } *s.* gwerthwr.
 Vendor, fen-dor, }
 Vendible, fenʹ-du-bl, *a.* gwerthadwy, hywerth.
 Vendition, fen-dishʹ-yn, *s.* gwerthiad.
 Veneer, fi-nʹ-yr, *v. a.* arwynebu, goruchwynebu; arddalenu:—*s.* clawrgoed; arddalen.
 Venenate, fi-nʹ-net, *v. a.* gwenwyno:—*a.* gwenwynlyd.
 Venerable, fenʹ-yr-ybl, *a.* hybarch, parchedig, myg=*Reverend.*
 Venerate, fenʹ-yr-et, *v. a.* parchu, edmygu, anrhydeddu; mawrhu.
 Veneration, fen-yr-eʹ-shyn, *s.* parch, anrhydedd=*Reverence.*
 Venereal, fi-nʹ-ri-yl, } *a.* cydgnodiol,
 Venerous, fenʹ-yr-yz, } ymreadol, ym-

rewyddol, cywestachol, chwantachol; anllad, trythyll.
 Venereal disease, fi-nʹ-ri-yl dus-izʹ, *s.* trythyllglwyf, chwantachglwyf, anlladwst, poethglwyf, losgfrech, y frech fawr, y frech freinig.
 Venesection, fen-i-secʹ-shyn, *s.* gwaedollyngiad, gwaediad.
 Vengeance, fenʹ-jyns, *s.* dialedd, dial; cosp, cospedigaeth.
 Vengeful, fenʹ-fwl, *a.* dialeddgar=*Revengeful.*
 Veniable, fiʹ-ni-ybl, *a.* maddeudwy; maddeuol.
 Venison, fenʹ-u-zn, *s.* hyddgig, helgig, cig danas; helwriaeth, helfa; nwyd hela.
 Venom, fenʹ-ym, *s.* gwenwyn=*Poison.*
 Venomous, fenʹ-ym-yz, *a.* gwenwynig.
 Vent, fent, *s.* agorfa, awyrdwll; gwynt, anadl; agerfa; tardd; gwerthiant:—*v. a.* tyllu; rhoi argyhoedd; gwerthu.
 Ventilator, fenʹ-tu-let, *v. a.* awyryo, gwyntyllo, diffuglio; nithio.
 Ventilation, fen-tu-leʹ-shyn, *s.* awyriad, gwyntylliad, gwyntiad; awyroliaeth.
 Ventilator, fenʹ-tu-le-tyr, *s.* gwyntylliedydd; gwyntytyr; awyrdwrs, awyrdwll.
 Ventricle, fenʹ-tricl, *s.* cyll, crofa.
 Ventrioloquism, fen-trulʹ-ô-cwuzm, *s.* bolebyrdiaeth, cylebri, ffugebri, bol-lafariaeth.
 Venture, fenʹ-cyr, *s.* antur, anturiaeth, baid, llyfas, argynnyg, hap, chwaen, mentyr:—*v.* anturio, beiddio, llyfasu, mentro; cyngwystlo; peryglu.
 Venus, fiʹ-nys, *s.* Gwener, Olwedd, Olwen; Gwenddydd, Dwynwen, seren Gwener.
 Veracity, fi-rasʹ-i-ti, *s.* geirwiredd; gwirionedd.
 Verb, fyrb, *s.* gair; prifair, perwyddiad, herf, gwerf, prifeb.
 Verbal, fyrʹ-byll, *a.* geiriol; perwyddol, berfol, gwerfol.
 Verbatim, fyr-beʹ-tum, *ad.* air yng ngair, gair am air; yn yr un geiriau.
 Verb-deponent, fyrbʹ-di-pôʹ-nent, *s.* perwyddiad gwaesafol, berf waesafol.
 Verberate, fyrʹ-byr-et, *v. a.* curo, taro; darbwyo, dysbwyo, baeddu, maeddu.
 Verberation, fyr-byr-eʹ-shyn, *s.* curiad, tarawiad, maeddiad, dorbywyd.
 Verbose, fyr-bôsʹ, *a.* geiriog, amleiriog; geigrig; hirfaith, maith.
 Verdant, fyr-dynt, *a.* gwyrd, gwyrd-llas, gwerddonog; ir; mirain.

- Verdict, fyr'-dict, *s.* dedfryd, rheith-farn, dedryd, dyfarniad, rhaith.
- Verdure, fyr'-jyr, *s.* gwyrddedd, gwyrddlesni, gwyrddliw, glaser.
- Verge, fyrj, *s.* cylch, amgylchedd; cwr; ael, goror, cyffin, ymyl; gwialen, byrllysg, swyddlath:—*v. a.* tueddu, gogwyddo, ochri, dynesu, nesäu; gwini.
- Verger, fyr'-jyr, *s.* byrllysgydd, glwysweinydd; rhingyll llys.
- Verification, fyr-i-ffi-*ce'*-shyn, *s.* gwiriad, gwiriant; profiad; cadarnhäd.
- Verify, fyr'-i-ffe'i, *v. a.* gwirio, gorchwirio: profi.
- Verily, fyr'-i-li, *ad.* yn wir, yn ddiau, yn wir ddiau; mewn gwirionedd; yn sicr.
- Verisimilar, fyr-i-sum'-i-lyr, *a.* tebyg, trathebyg, tebygol.
- Veritable, fyr'-i-tybl, *a.* gwiriadwy; gwirioneddol, gwir. [*Truth.*]
- Verity, fyr'-i-ti, *s.* gwir, gwirionedd=
- Vermin, fyr'-mun, *s.* pryf, pryfyn, cynrhonyn, pwr:—*pl.* pryfed, cynrhon; trychfilod; llau:—*dim.* pryfedach.
- Vernacular, fyr-nae'-iw-lyr, *a.* cynhenid, cynnwynol; brodorol; eiddo 'r wlad, priod, priodol; naturiol, anianol. [gwyrenol, gwyrf.]
- Vernal, fyr'-nyl, *a.* gwanwynol; irain.
- Vernal equinox, fyr'-nyl i'-cwi-nocs, *s.* Alban Eilir ("a'i syrth ar y degfed dydd o fis Mawrth, a'r dydd cyntaf o'r Gwanwyn yw)."
- Versatile, fyr'-sy-tul, *a.* hydro; byfedr, hyddysg, amryddawn; newidiol, cyfnewidiol.
- Versatility, fyr-sa-tul'-i-ti, *s.* hydröedd; amryfaeliant.
- Verse, fyrs, *s.* gwers, adnod, adran; mydr, pleithiaith; prydyddiaeth; braich o bennill.
- Versed, fyrst, *a.* cyfarwydd, hyddysg.
- Versification, fyr-si-ffi-*ce'*-shyn, *s.* mydraeth, mydrofyddiaeth, mydryddiaeth; cowyddiaeth; plethiad; prydyddiaeth.
- Versify, fyr'-su-ffe'i, *v.* mydru, mydroli, meidroli; cowyddoli; pydru, prydyddu.
- Version, fyr'-shyn, *s.* cyfieithiad; troad.
- Vert, fyr, *s.* gwyrddgoed (mewn herodraeth).
- Vertebral, fyr'-ti-bryl, *a.* ysbinol; perthynol i lain y cefn.
- Vertical, fyr'-ti-cyl, *a.* nenol, uchbenol; entrychol; serthol.
- Very, fer'-i, *a.* gwir; yr un, al:—*ad.* dros ben; yn gwbl; yn dra; tra; pur.
- Vesiculent, fes'-ciw-lent, *a.* bwytdawly.
- Vesicate, fes'-i-*ce'*, *v. a.* poethellu; chwydalu, chwysigenu, codenu.
- Vesicatory, fes'-i-cy-tyr-i, *s.* poethell, pothell=*Blister.*
- Vesicle, fes'-i-cl, *s.* chwydalen, chwysiglen. [*Blistry.*]
- Vesicular, fi-sic'-iw-lyr, *a.* pothellog=
- Vesper, fes'-pyr, *s.* Gweno, Ucheron, Gwener (pan yn weladwy yn yr hwyr); y seren hwyr, seren y nos; Hesper, Hesperus.
- Vespers, fes'-pyrz, *s.* gosper; pryd-nawnol weddi; ucherwyl.
- Vessel, fes'-el, *s.* llestr; cib, pan; offeryn; dodrefnyn:—*dim.* llestryn; llong:—*v. a.* llestru; cibynu; dodi mewn llestr.
- Vest, fest, *s.* gwisg, dilledyn; bronwisg =*Garment*:—*v. a.* gwisgo; urddo=*Invest.*
- Vestal, fes'-tyl, *a.* gwyryfol; lleianol; pur, diwair; dichlyn:—*s.* lleian; gwyrf.
- Vestibule, fes'-ti-biwl, *s.* porth; cyntedd =*Porch.*
- Vestige, fes'-tij, *s.* ol, ol troed; brisg, tres, gwsol.
- Vestment, vest'-ment, *s.* gwisg, amwisg; dilledyn; cylchedd.
- Vestry, fes'-tri, *s.* gwisgfa, gwisgle; plwygwrdd, plwygor, cyfarfod plwyf, cwrdd plwyf, festri.
- Vesture, fes'-cyr, *s.* gwisg; pais; dillad; pilyndd.
- Vetch, feç, *s.* ffachysen, ffughysen, pysen y wig.
- Veteran, fet'-yr-yn, *s.* hen filwr, crysawdiwr, milwr caled, milwr cyfarwydd, milwr profedig:—*a.* hen, oedranus; profedig; henbrawf.
- Veterinarian, fet-yr-un-*e'*-ri-yn, *a.* milfeddyg, meddyg anifeiliaid; ffariar.
- Vex, fecs, *v.* blino, poeni, gofidio, trallodi; cystuddio, gorthrymu; cythryblu; cyfyngu ar; digio; drygu; curo; ymboeni, curio.
- Vexation, fec-*se'*-shyn, *s.* bliiniad, blinedigaeth, ystunedigaeth; blinder, trallo, coddiant; gorthrymder ysbryd; gofid calon.
- Vexatious, fec-*se'*-shyz, *a.* gofidus, poenus.
- Vial, fei'-yl, *s.* costrelai, costrelic, pot-elau; phial, ffiol; costrelaid, ffiolaid.

Viand, fei'-ynd, *s.* bwyd, ymborth; cy-weirfwyd=*Meat*.
 Vibrate, fei'-bret, *v.* crynu, rhyuu, siglo; hwntian; ymchwareu, ymysgwyd; chwyrnellu; dolysteinio; gwrinellu, saethytu.
 Vibration, fei-bré'-shyn, *s.* cryniad; ymsigliad.
 Vicar, fió'-yr, *s.* bicer, bicar, ficer; ebrwyad, prwyad, periglor, uchberiglor; person.
 Vicarage, fió'-yr-éj, *s.* biceriaeth, ficeriaeth; perigloriaeth, ebrwyadaeth.
 Vicarial, fi-óe'-ri-yl, } *a.* bicerol, ficer-
 Vicarious, fi-óe'-ri-yz, } ol; periglorol, dirprwyol.
 Vice, feis, *s.* gwyd, bai, drygioni, pechod; diwyg; camp; gafaellan, gafaelai, gafaellawr, cógwrn tro, feis: -*prp.* ail-, eil-, rhag-.
 Vice-admiral, feis-ad'-mu-ryl, *s.* rhaglyngeswr, rhaglyngesydd, islyngeswr.
 Vice-chancellor, feis-can'-sel-yr, *s.* rhag-ganghellwr, isganghellydd.
 Vicegerent, feis-gé'-rent, *s.* rhaglaw, huail, rhaglofydd.
 Viceroy, feis'-roi, *s.* rhagfrenin, rhagdeyrn, mechdeyrn.
 Vice-versa, fei'-sy-fyr-sy, *ad.* yn y gwrthwyneb; yn amgen; fel arall.
 Vicinage, fus'-i-nej, *s.* cymmydogaeth, cyfnesafiaeth; cyffelybrwydd.
 Vicinal, fus'-i-nyl, *a.* cymmydogol; agos, cyfagos; nesaf; cyffelyb.
 Vicinity, fus-un'-i-ti, *s.* cymmydogaeth; agosrwydd.
 Vicious, fish'-yz, *a.* drygionus, gwydus, anfad=*Bad*.
 Viciousness, fish'-yz-nes, *s.* drygioni, drygnawsedd=*Pravity*.
 Vicissitude, fus-sus'-i-tiwd, *s.* cyfnewidiad, cyfnewidioldeb, cylchnewidiad, cylchdroad, cylehdreiliad; tro; drygddamwain.
 Victim, fió'-tum, *s.* aberth, offrwu; anifail aberth: ysglyfaeth; rhaiab.
 Victor, fió'-tyr, *s.* gorchfygwr, buddugwr=*Conquerer*.
 Victorious, fió-tó-ri-yz, *a.* gorchfygol, buddugol, gorfodol.
 Victory, fió-tó-ri, *s.* goruchafiaeth, buddugoliaeth; y gamp, y maes=*Conquest*.
 Victual, fut'-tl, *v. a.* porthi, bwydo, diwallu, darbod, darparu; gosmeithio.
 Victualler, fut'-lyr, *s.* hwydiedydd, gosymmeithydd, hwydwerthwr; gwerthwr bwyd a diod.

Victuals, fut'-tlz, *s. pl.* lluniaeth, cynnaluaeth, ymborth, bwytal, porth, bwyd.
 Vid.=Video, fi-dé'-ó, *v.* gweled, canfod; deall, gwybod; gwel, edrych.
 Videlicet=viz., fei-del'-i-set, *ad.* sef, sef yw hyny, hyny yw=h. y.; nid angen.
 Vie, fei, *v.* cystadlu; eilfyddu; ceisio y blaen; ymdynu; ymryson, cynhenu.
 View, fiú', *v.* gweled, canfod; edrych; golygu, tremio; deall, dirnad; ystyr-ied:—*s.* golwg, golygfa; cyfarwel, tirwel, paith, arswll, trem, bwriad, barn. [wyl=*Eve*.
 Vigil, fió'-ul, *s.* noswyl, gwynnos, ucher-
 Vigilant, fió'-ul-ynt, *a.* gwyliadwrus, gofalus, estro, dyfal, digwsg, anhunog, diwyd, affud, manylgraft.
 Vignette, fun-net' *s.* daladdurn, dal-dlws, addurdalaith llyfr, teitladdurn, bignet.
 Vigorous, fió'-yr-yz, *a.* grymus, nerthol, pybyr, bywiog, egniol, eidiol.
 Vigour, fió'-yr, *s.* grym, nerth, cryfder; nwyfiant, yni, gwrygiant, arial.
 Vile, feil, *a.* gwael, salw; masw; disylwedd, dibris, dielw; diystyr; diddefnydd.
 Vileness, feil'-nes, *s.* gwaelledd, salwedd; anoberi; dielwant; drygioni.
 Vilify, ful'-i-fei, *v. a.* ammharchu, athrodi, difrío, enllibio; dibrisio.
 Villa, ful'-y, *s.* gwlaty, maesdy, maerdy, hafotty.
 Village, ful'-ej, *s.* pentref, maesdref, cordref, treflan, llandref, trefan, tref, ystrad.
 Villain, ful'-en, *s.* bilain, milain; taio, caethddeiliad; ysgelerddyn, adyn, dyhiryn; aillt.
 Villainous, ful'-en-yz, *a.* ysgeler, ysgymmun, anfad, adgas; annheleidiw.
 Villany, ful'-yn-i, *s.* ysgelerdd, direidi.
 Vincible, fun'-su-bl, *a.* gorchfygadwy, trechadwy, gorfodadwy.
 Vindicate, fun'-di-cet, *v. a.* amddiffyn, diffyn; cyfiawnhan; dyhaerio=*Justify*; dial.
 Vindication, fun-di-óe'-shyn, *s.* amddiffyniad, diffyniad, deffyniad; cyfiawnhád; dyhaeriad.
 Vindicative, fun-dic'-y-tuf, *a.* dialeddol, dialgar=*Revengeful*.
 Vine, fein, *s.* gwinwydden, gwinien, gwinbren.
 Vinegar, fun'-i-gyr, *s.* gwinegr, aesel, surwin, surlyn, finegr; sur.

- Vineyard, fun'-iyrd, *s.* gwinllan, graban.
- Vinous, fei'-nyz, *a.* gwinaidd, gwinllyd.
- Vintage, fun'-tej, *s.* cynauaf grawnwin, cynauaf y gwin, gwin-gynauaf.
- Vintager, fun'-tej-yr, *s.* casglwr grawnwin.
- Vintner, funt'-nyr, *s.* gwinwr, gwerthwr gwin.
- Viol, fei'-yl, *s.* crwth, crythen; nabl.
- Violate, fei'-ö-let, *v. a.* halogi, treisio, llathruddo, llygru; troseddu, tori (cyfraith); briwo; sarhau, trychu; trawsywro.
- Violation, fei'-ö-le'-shyn, *s.* halogiad, difwyniad; troseddiad.
- Violence, fei'-ö-lens, *s.* gormes, trais, trawsedd, trawsder, trawsineb, angerdd, tanbeidrwydd; rhuthr, gormes, gorthrechwaith, ffrawdd, ffroch, cam, traha; creulonedd; ffyrnigrwydd; chweffredd.
- Violent, fei'-ö-lent, *a.* tanbaid, tanllyd, angerddol; gorthrechol; traws; ffyrnig, ffrom, dibwyll; chwyrn; cryf; creulawn, tost, taer.
- Violet, fei'-ö-let, *s.* gwilydd, fioled; gwilydd flewog; nillyn gwyn, crinllys; gwilydd y gors; pen y neidr, fioled y cwn; fioled ddaunwynebog, llys y Drindod, trilliw.
- Violin, fei'-ö-lun, *s.* crwth, crythen=*Fiddle*.
- Violoncello, fei'-ö-lon-sel'-ö, *s.* soddgrwth, sawdgrwth, sodgrwth.
- Viper, fei'-pyr, *s.* gwiber; neidr; sarff.
- Viperous, fei'-pyr-yz, *a.* gwiberaidd, gwiberog.
- Virago, fi-re'-gö, *s.* gwrforwyn, mabwraig, gwr-wraig; gwrol-wraig, rhyfelwraig, rhyfelferch, gwraig wrol; gwrones, garwen, ceeren.
- Virescent, fi-res'-ent, *a.* gwyrddaid; gwyrddlas.
- Virge, fyrj, *s.* byrlysg, swyddwialen, swyddlath; mesurlath; gwialen gwr-yw; calaf.
- Virgin, fyr'-jin, *s.* morwyn, gwyrif, eigr, rhian=*Maid*:—*a.* gwyrifol=*Virginal*.
- Virginal, fyr'-ji-nyl, *a.* gwyrifaidd, morwynaidd, diwair; pur, ter; gwâr:—*s.* organ dannau, cyweirdant.
- Virginity, fyr'-jun'-i-ti, *s.* morwyndod, gwyrifdod, eigræth; diweirdeb.
- Virtual, fyr'-cw-yl, *a.* effeithiol, rhinweddol, gweithredol; gwyrthiol; galluedigol; rhinol.
- Virtuality, fyr'-cw-al'-i-ti, *s.* effeithiolrwydd, rhinweddoldeb; gwyrthiolrwydd.
- Virtue, fyr'-cw, *s.* rhinwedd, rhin; effaith, gallu, nerth, diweirdeb, dawn.
- Virtuous, fyr'-cw-yz, *a.* rhinweddol, addwyn, dawnus, da, gwâr, diwair, gwyrif; effeithiol.
- Virulent, fyr'-iw-lent, *a.* gwenwynig, adwythig, llymdost, ffyrnig, maleisus, cenfigenus, chwerw.
- Virus, fei'-rys, *s.* gwenwyn; gôr, crawn; drygfas; chwerwder; eppilrith.
- Visage, fuz'-ej, *s.* gwyneb, wyneb, wyn-eppryd; gwedd, golwg, trem, gwep, ffrw; edrychiad.
- Viscerate, fus'-xr-et, *v. a.* diberfeddu.
- Viscid, fus'-ud, *a.* gwydn, gludiog.
- Viscosity, fus-ud'-i-ti, *s.* gwydnedd, gludiogrwydd. [goiarll.]
- Viscount, fei'-cownt, *s.* coriarll, isiarll.
- Viscous, fus'-cyz, *a.* glydiog, gwydn.
- Visibility, fuz-i-bul'-i-ti, *s.* hyweledd; amlygedd, amlygrwydd.
- Visible, fuz'-u-bl, *a.* hywel, gweladwy, canfodadwy; amlwg; hyddrych; gweledig.
- Vision, fihz'-yn, *s.* gweledigaeth, gwel-ediad, golygiad; gweled, golwg; tremiant, ysbaith; drychiolaeth, eillyll.
- Visionary, fihz'-yn-yr-i, *a.* dychymyngol, breuddwydiol, tybiol; gweledigaethol:—*s.* coegweledydd, gwagfreuddwydiwr; proffwyd y gwynt; mab y bendro.
- Visit, fuz'-ut, *v.* ymweled â, gofwo; ymgais; gwesta:—*s.* ymweliad; gofwyad, gofwy; ymwel, ymgais; ymwest.
- Visitant, fuz'-u-tynt, *s.* ymwelwr, ymweliedydd, gofwywr, gwestai, gwestwr.
- Visitation, fuz-i-te'-shyn, *s.* ymweliad, gofwyad, gofwy, gofwydd; gofwyedigaeth.
- Visor, fuz'-yr, *s.* mwgwd, miswrn, llen gudd=*Mask*.
- Vista, fus'-ta, *s.* agolygfa; agrodfa; golygfa (rhodfa) rhwng coed; hewlan i'r olwg.
- Visual, fus'-iw-yl, *a.* golygol, tremiol.
- Vital, fei'-tyl, *a.* bywydol, bywiol.
- Vitality, fei'-tal'-i-ti, *s.* bywydoliaeth.
- Vitals, fei'-tylz, *s. pl.* bywydoliol; y rhanau bywydol=y galon, yr afu, yr arenau, yr ysgyfaint, a'r ymenydd.

Vitiate, fush'-i-et, *v. a.* llygru, halogi=
Corrupt.
Vitiation, fish-i-e'-shyn, *s.* llygriad;
gwaethgiad. [*Vicious.*]
Vitious, fish'-yz, *a.* llygreddig; beius=
Vitreal, fei'-tri-yl, *a.* gwydrol; gwydr-
og, gwydrin; gwydraidd.
Vitrify, fut'-ri-ffei, *v. a.* gwydrol,
gwydrogi; tryloywi.
Vitriol, fut'-ri-yl, *s.* iolwrch, gwyrhral,
copras, fitriol=*Copperas.*
Vituperate, fei-tiw'-pyr-et, *v. a.* beio,
cablu; ceryddu=*Blame.*
Vivacious, fei-fe'-shyz, *a.* bywiog, hein-
if, hawntus, hoyw, sionge; llon, lla-
wen.
Vivacity, fei-fas'-i-ti, *s.* bywiogrwydd,
nwyfusrwydd, hawnt, siongerwydd,
ernwy; buander.
Viva voce, fei'-fy fô'-si, *ad.* â llais byw;
ar dafod leferydd.
Vivid, fuf'-ud, *a.* bywiog, nwyfus, hein-
if, hoywan, hoenus, eidiol; gwrid-
goch, iachuswedd; dysglær, eirian.
Vivification, fei-fuff-i-ce'-shyn, *s.* byw-
iocâd, bywhâd.
Vivify, fuf'-i-ffei, *v. a.* bywiocâu, byw-
hau, bywiogi; bywioli, lloni.
Vixen, fic'-sn, *s.* arth-wraig, cecren;
maden, llwynoges.
Viz, fuz, *ad.* (talfyriad o *Videlicet*) sef;
hyny yw=*Videlicet.*
Vizier, fuz'-iyr, *s.* Fisier, rhaglaw y
Sultan, cynwas Twrci; prifswyddog,
penswyddog.
Vocabulary, fô-cab'-iw-lyr-i, *s.* geirlech-
res; broddiadur, broddegyr, brawd-
lyfr, broddlyfr; geirlyfr, geiriadur.
Vocal, fô'-cyl, *a.* lleisiol, llafar, llefarol;
seiniol, soniarus.
Vocality, fô-cal'-i-ti, *s.* llafarogrwydd;
lleisiolrwydd.
Vocation, fô-ce'-shyn, *s.* galwad, galwed-
igaeth; gorchwyl; celfyddyd, crefft;
proffes; gwyddoriad. [iadol.
Vocative, fôc'-y-tuf, *a.* galwedigol; llef-
Vocative case, fôc'-y-tuf ces, *s.* cyflwr
galwadol, achos galwedigol; y galwai.
Vociferation, fô-siff-yr-e'-shyn, *s.* ban-
llef, crochfioedd, gorddolef; garmiad,
dolefiad; arwaedd.
Vociferous, fô-siff-yr-yz, *a.* bloeddiol,
bloeddfawr; gwaeddgar; dadyrddus.
Vogue, fôg, *s.* defod, arfer, modd; cym-
meriad, bri, parch, cyfrifiad.
Voice, fois, *s.* llais, llafar, llef; llefer-
ydd; goslef, oslef, gosle; gair.
Void, foid, *a.* gwag; ofer; dirym;

coeg; anolo:—*s.* gwag, gwagle, gwag-
fa; llanerch; som, wnn:—*v. a.* gwac-
âu, gwaghau, arlloesi; ymadael &
cothi.
Volatile, fol'-a-tul, *a.* hedegol, hedini;
hoywan, ysgoywan; anhysaf; swta;
terydd; ysgafn.
Volatility, fol-a-tul'-i-ti, *s.* hedegol-
rwydd, ehedogrwydd, hyhededd; an-
hysafedd; bywiogrwydd.
Volcano, fol-ce'-nô, *s.* llosgfal; llosg-
fynydd, llosgfynydd, mynydd llosg;
llosgfryn, llosgfoel, llosgfre, ufelfre; tân-
chwydfa, tân-lifiad.
Volition, fô-lish'-yn, *s.* ewyllysiad,
gwyllysiad; myniad; deisyfiad, gof-
uned, chwennychiad.
Volley, fol'-i, *s.* crochruthr, ffrwydr-
uthr, trwydruthr; rhuthrdwrdd;
cawod o ergydion:—*v.* tafu allan;
cydsaethu, rhuthrergydio.
Volubility, fol-iw-bul'-i-ti, *s.* hydreigl-
edd, hydröedd; treilliad; ffraethder,
parabled, trybelydrwydd ymadrodd.
Voltaic, fol-te'-ic, *a.* trydanol, trydanig.
Voluble, fol-iw-bl, *a.* hydreigl, hydro,
hydraill; anwadal, anwastad; ffraeth,
arab, parablus; trylwytr, chwai,
cyflwm; talgrwn.
Volume, fol'-iwm, *s.* cyfrol, cyflyfr,
claing, clainge; llyfr, plyglyfr, rhol;
cwrach, memrwn, caiawg; dechreu;
corffolaeth.
Voluminous, fô-liw'-mi-nyz, *a.* cyfrolog;
tewblyg, amllan, amlblyg, amldrwh;
helaeth, dibrin, llawn, toreithiog;
cleingiog.
Voluntary, fol'-yn-tyr-i, *a.* gwirfoddol,
ewyllysgar; rhydd.
Volunteer, fol-yn-tê'-yr, *s.* gwirfoddiaid,
gwirfoddoliad, milwr gwirfoddol,
boddfilwr:—*v.* rhyddgynnyg; rhoi ei
hun yn wirfoddol.
Voluptuary, fô-lyp'-cw-yr-i, *s.* bly-
borthwr, chwantachwr; gloddestwr;
glythwr; trythyllwr, godinebwr;
glwth.
Voluptuous, fô-lyp'-cw-yz, *a.* cnawd-
olfoddus; glwth, glythig; trythyll.
Voluptuousness, fô-lyp'-cw-yz-nes, *s.*
chwantachrwydd; rhysedd; glythin-
eb; trythyllweh.
Vomit, fom'-ut, *s.* cyfog, chwyd; cyf-
ogiad; chwydfa; gloes, gloesion; cyf-
oglyn, cyfogai, chwydgyffer:—*v.* cyf-
ogi, chwydu, bwrw i fyny, dislyngau.
Voracious, fô-re'-shyz, *a.* gwangucus,
rheibus, barus, bwyteig, bwyslawn.

- Voracity, fö-ras'-i-ti, s. gwange, gwange-
 usrwydd, bariaeth, ainge; rhaib.
 Vortex, for'-tecs, s. llyngclyn, llyn tro,
 llyngcfa; chwyldro; tröwynt, corwynt.
 Votaress, fö'-tyr-es, s. eiddunferch,
 eiddunes, eiddun-wraig, gofunedes.
 Volary, fö'-tyr-i, s. eiddunwr, diofryd-
 wr; diofrydawg; ymroddwas:—*a.*
 addunedol, diofrydol.
 Vote, föt, s. llais, gair; pleidlais, pleid-
 air; pleideb; tuebiad:—*v. a.* pleid-
 leisio, pleidebu, tuebu.
 Votive, fö'-tuf, *a.* diofrydog; addawed-
 ig, eiddunedigol; cyssegredig.
 Vouch, fowç, *v.* gwirio, sicrhau:—*s.*
 gwarantiaid, tystiad=*Avouch*.
 Voucher, fow'-çyr, *s.* prawf, prawf-
 ysgrif, ysgrifdyst, tysteb; gwarantwr,
 sicrhäwr.
 Vouchsafe, fowç-seff', *v.* gweled yn dda,
 teilyngu; caniatäu, ceniadu; bod yn
 wiw gan=*Deign*.
 Vow, vow, *s.* adduned, eidduned, go-
 funed, diofryd; addewid, gweddi:—*v.*
 addunedu, eidduno; diofrydu; ym-
 rwymo; ammodi.
 Vowel, fow'-el, *s.* llafariad, llafarai,
 llafarog, bogail, bogeiliad; llafsain;
 llythyren lafarog, llythyren lafar.
 Voyage, foi'-ej, *s.* mordaith, morym-
 daith, hwyldaith, hwylyfa, mordwy;
 hynt, taith; hettynt; mordwyad:—
v. morio; mordwoy; llongwrio.
 Vulcanian, fyl-cel'-ni-yn, *a.* Ercwlfaidd;
 tanol; llofseiniol.

Vulgar, fyl'-gyr, *a.* trwsgl, cyffredin;
 gwerinol; difoes, anghoethedig;
 gwael, salw; cartrefig, arferedig,
 sathredig; serth:—*s.* y werinos, y
 gwerin, y cyffredin bobl, y wlad, y
 cyhoedd.

Vulgarism, fyl'-gy-ruz, } *s.* anfoesgar-
 Vulgarity, fyl-gar'-i-ti, } wch, an-
 foesogrwydd, glwadeiddrwydd; cy-
 ffredinwch, gwerineidd-dra, trysgl-
 eiddiwch, dyldra; gwaelder; serth-
 yd.

Vulgate, fyl'-get, *s.* y Twlgat=*y* cy-
 ieithiad Lladin llythyrenol o'r Deg a
 Thrigain a ddefnyddir gan Eglwys
 Rhufain; Beibl y Catholiciad, Beibl y
 Pabyddion.

Vulnerable, fyl'-nyr-ybl, *a.* archollad-
 wy, hyfriw, hygilyf; gwanadwy.

Vulnerary, fyl'-nyr-yr-i, *a.* clwyfiachol;
 perthynol i glwyf:—*s.* clwyfygyffer;
 eli clwyfau.

Vulnerate, fyl'-nyr-et, *v. a.* archolli,
 clwyfo, briwio, gwelïo; gofidio; tam-
 migo.

Vulpine, fyl'-pun, *a.* llwynogaidd, cad-
 noaidd; cyfrwys, dichellgar, ystryw-
 gar.

Vulture, fyl'-çyr, *s.* fwltur; bury; mor-
 fan, mulfran, godde gwrych; cegr-
 wth; aderyn y llwch gwin; gwyll-
 dyr.

Vulturine, fyl'-çw-run, } *a.* fwlturaidd,
 Vulturous, fyl'-çw-ryz, } mulfranaidd;
 gwangus, rheibus.

W.

- W, dybl'-iw, *s.* dybliw=enw y drydedd
 lythyren ar ugain o'r egwyddor: y
 mae sain y W Saesneg fel yr W Gym-
 raeg, yn gydseinol pan o faen llaf-
 ariad yn yr un sill; megys *we=wi*;
 ond mewn sefyllfaoedd ereill, y mae
 fel yr W Gymraeg, yn llafariadol;
 megys *view=fiw*.
 Wabble, wabl, *v. n.* hwntian, hongcian,
 telgyngu; myned igam ogam; gwibio.
 Wad, wad, *s.* tusw, swp, sypyn, sopen,
 lloweth; sechddefnydd; tenlli; ar-
 sach, gorsach:—*v. a.* sechi; arsechi,
 tansechi.
 Wadding, wad'-ing, *s.* tansach, tenllif,
 tenlli; sachiad, sechdopyn; rhyng-
 nwydd; wadin.

Waddle, wadl, *v. n.* clunhecian, clun-
 hercian, clunhongcian; bongamu;
 hongcian; myned o glun i glun fel
 hwyaden; siglerdded.

Waddling, wad'-ling, *s.* clunheciad.

Wade, wed, *v. n.* beisio, rhydio; treidd-
 io; cerdded drwy ddwfr.

Wafer, we'-fyr, *s.* afrlladen, arlladen,
 llethen.

Waft, wafft, *s.* chwyfiad, chwyfaniad;
 cychwyfan; cychwyf, chwyf:—*v.*
 chwyfo, chwyfio; chwyfan, chwyf-
 anu; chwyfdrosi, trosglwyddo, trosi;
 hwylio drosodd.

Wag, wag, *v.* ysgwyd, siglo, hongcian:
 —*s.* digrifwas, cellweiriwr, ysgentyn,
 bili ffwl.

- Wage, *wej*, *v. a.* cyngwystlo, dal cyngwystl :—*s.* cyflog ; gwystl ; adneu.
- Wager, *wē-jyr*, *s.* cyngwystl :—*v. a.* cyngwystlo.
- Wages, *wē-jiz*, *s. pl.* cyflog, hur, gwobr.
- Waggery, *wag'-yr-i*, *s.* digrifedd, digrif-wch, ysmaldod.
- Waggish, *wag'-ish*, *a.* digrif, cellweirus = *Jocular*.
- Waggle, *wagl*, *v. n.* gwegian, hongcian ; ymysgwyd ; siglo.
- Waggon, *wag'-yn*, *s.* men bedair olwyn, hirfen, men, certwyn, gwagen, gwain.
- Waggoner, *wag'-yn-yr*, *s.* certwyniwr, gwagenwr.
- Wagtail, *wag'-tel*, *s. y* tinsigl, tinsigl y gwys, brith y fuches, brith yr oged ; chwidrogen, huren, chwidrferch.
- Wail, *wel*, *v.* cwynfan, wylofain, ochain, cwynofain, galaru ; drygyrferthu :—*s.* cwynfan, wylofain ; oernad, oer-gri.
- Wailing, *wē-ling*, *s.* cwynfan, galar, wylofain, oernad ; drygyrferth ; alaeth ; criad.
- Wain, *wen*, *s.* men, certwyn, cart, trol ; trwmbel.
- Wainscot, *wen'-scot*, *s.* parwydfwrdd, paredgaes, estyllwaith ar bared ; palis ; gwensgod :—*v. a.* parwydfyrddio ; paliso ; gwensgodi.
- Waist, *west*, *s.* gwasg, y mein-gorff, y gwregys, y canol ; dargraidd.
- Waistcoat, *west'-côt*, *s.* gwasg-god, gwasgod, gwasgawd, gwasgbais, twyger, crysbais.
- Wait, *wet*, *v.* gwylio ; dysgwyl ; aros ; heilio, gweinyddu, menestru, gweitio ; cynllwyn ; dilyn, canlyn ; ymweled âg.
- Waiter, *wē-tyr*, *s.* dysgwyliwr ; heil-yn, heilur, trulliad ; gweinydd ; gweitiwr.
- Waiting-maid, *wē-ting-med*, *s.* llawforwyn ; heilynes, heilyddes.
- Wake, *wec*, *v.* deffroi, deffro, diuno ; gwylio :—*s.* gwylnos ; gwylmabsant ; noswaith lawen ; gwylidwriaeth ; hoewal llong mewn dwfr.
- Waken, *wē-cn*, *v.* deffroi.
- Wale, *wel*, *s.* crychni (mewn brethyn), gwryn ; crimp ; rhbyn ; cleiswaed, dyglais ; estyllwaith (ochrau llong) :—*v. a.* gwrymio.
- Wales, *welz*, *s.* Cymru, Cymrru.
- Walk, *woc*, *v.* cerdded, rhodio, rhodi-ena ; tramwy, ymdaith, ymrodio ; cynniwair ; rhoi tro :—*s.* cerddediad, rhodiad, ymrodiaid ; rhawd, rhodfa, talwrn rhodio, llanerch rodio.
- Wall, *wol*, *s.* mur, gwal, magwyr, caer, caered ; pared, parwyd, parwyden ; palis ; rhagfur ; bwr, bwrch :—*v. a.* murio, gwaliao, amgaeru, amgylchu, magwyr.
- Wallet, *wol'-et*, *s.* cwd deupen, ysgrep-an, cydan, gwaled.
- Wall-flower, *wol'-fllow-yr*, *s.* murwll, melyn y ganaf, llys y llaw.
- Wall-fruit, *wol'-ffrut*, *s.* murffrwyth, frfwrth y muriau.
- Wallop, *wol'-yp*, *v.* crychiasu, berwi :—*s.* golwyrth ; llyweth ; cwd, coden.
- Wallow, *wol'-ö*, *v. n.* ymdroi, ymdreiglo, ymdrybaeddu ; ymdrochi ; tryboli, ymdrybola ; creinio ; gwalu :—*s.* ymdreigl.
- Walnut, *wol'-nyt*, *s.* cneuen ffreinig.
- Walnut tree, *wol'-nyt tri*, *s.* collen ffreinig.
- Waltz, *wolts*, *s.* gwalsen=dawns o'r enw ; tön o'r enw :—*v.* gwalsenu.
- Wan, *won*, *a.* gwelw, glaswyn, gwelw-las, llwyd, gwynwelw.
- Wand, *wond*, *s.* gwialen ; lath ; llysg ; brysyll ; hudlath=*Rod*.
- Wander, *won'-dyr*, *v.* crwydro, gwibio, amrodio ; cyfeiliorni=*Err*.
- Wane, *wen*, *v. n.* treulio, cilio, lleihau ; ymgilio :—*s.* traul, trai ; cil ; adeg=*Decline*.
- Want, *want*, *s.* angen, eisiau, eisiwed ; gwall, diffyg ; rhaid, rheidusedd ; cyfraid :—*v.* bod mewn angen ; dwyn eisiau ; bod heb ; pallu, gwellygio=*Need* ; gwadd, ylyr.
- Wanton, *wan'-tyn*, *a.* anllad, nwyfus, trythyll, gwantan ; eidiog ; rhewus ; arialus, masweddog, gwagsaw :—*s.* anlladyn, anllad-ddyn, trythyllwr ; anllades, huren, hoeden :—*v.* anlladu, gweryddu, tesu, masweddu ; nwyfchwerau ; ymdrythyllu.
- War, *wor*, *s.* rhyfel, milwriaeth ; aer, cad ; ymladd ; galanas ; gornest ; bel :—*v.* rhyfela, milwrio ; llyyddu ; bela.
- Warble, *wor'-bl*, *v.* peroriaethu, telori, cynghaneddu, mwynbyngcio, perori, gosymu ; crychleisio.
- Warbling, *wor'-bling*, *p.* yn peroriaethu, yn dolysteinio :—*s.* peroriaethiad, dolysteiniaid ; cethlyd, cethlyddiaeth.
- Ward, *word*, *s.* cadwraeth, ceidwad-aeth, gwarchodaeth, gwarodaeth ; cylch ; gwylidwriaeth ; goruchwyl-

- iaeth; carchar, dalfa; cymharth, cwmmdw; penswyddog; ysgolor, dysgybl; cynghaidwad; ebill; rhwyll:—*v.* cadw, gwarchadw, gwylio; amddiffyn; troi heibio.
- Warden, wor'-dn, *s.* gwardan, gwardydd, gwarchodwr, gwarcheidwad=*Guardian*.
- Warder, wor'-dyr, *s.* gwarchodwr, gwyliwr, gwyliedydd, gwarcheidwad.
- Wardrobe, word'-röb, *s.* dilladfa, gwisgfa, ysginfa, ystafell wisgo.
- Ware, weyr, *s.* nwydd, eiddo gwerthadwy; dodrefn; masnach.
- Warehouse, weyr'-hows, *s.* nwyddfa, ystordy, ystoria.
- Warfare, wor'-feyr, *s.* milwriaeth, rhyfel; lluyddwriaeth; llu.
- Wariness, we'-ri-nes, *s.* gochelgarwch; pryder, pwyll.
- Warlike, wor'-leic, *a.* milwraidd, rhyfelgar.
- Warm, worm, *a.* twym, twymn, cynhes, gwresog, brwd; clyd; awyddus; ffrom; bywiog; clauar, mwygl, mwll, mwrn:—*v.* twymo, cynhesu, twymdwyro; clauaru.
- Warming-pan, wor'-ming-pan, *s.* twymban, padell dwymo, padell wely, mwyglai, twymyr, twymiadur.
- Warmth, wormth, *s.* gwres, cynhesrwydd, twymder.
- Warn, worn, *v. a.* rhybuddio; cynghori; gwysio.
- Warning, wor'-ning, *s.* rhybudd; gwys; rhybuddiad.
- Warp, worp, *s.* dylif, dyli, ystof:—*v.* dylifo, ystofi; arwain llong; gwyro, lleddfu; camdroi.
- Warrant, wor'-ynt, *s.* gwarant, arwaesaf, gwaesaf, awdurdod; sicrwydd, dilysrwydd:—*v.* gwarantu; awdurdodi; sicrhau; gorfod.
- Warranty, wor'-yn-ti, *s.* gwantrwydd, gwanrwydd, arwaesaf; awdurdod.
- Warren, wor'-en, *s.* cwning-gaer, daiar cwningod, cwningre, cwningdud.
- Warrior, war'-iyr, *s.* rhyswr, gwron, cadwr, rhyfelwr, rhyfelor, milwr, lluyddwr, brythwr.
- Wart, wort, *s.* dafaden, tyfaden, ylyr.
- Warty, wor'-ti, *a.* dafadenog, tyfadenog; oddfog.
- Wary, we'-ri, *a.* gochelgar, gwagelog; pwylog, gofalus=*Cautious*.
- Was, woz, *p. t. (Be)* oeddwn; oedd; bum, buais; bu.
- Wash, wash, *v.* golchi; sicio; trochi; dystreulio; glanhau:—*s.* golch, golchfa; mignen, corle; morfa; golchion; gwlych.
- Washing, wash'-ing, *s.* golchiad, ymolchiad; golchfa, ymolchfa.
- Washy, wash'-i, *a.* dyfrllyd, llaith, golchlyd.
- Wasp, wasp, *s.* cacynen:—*pl.* cacwn.
- Waspish, was'-pish, *a.* cacynaid; colynog, pigog, brathlyd; hyddig; anynad.
- Wast, wast, *p. t. (Be—yr ail berson unig)* oeddi; buost.
- Waste, west, *a.* ofer, difudd, diles; diffaeth, anghyfannedd, anial, gwyllt, gorest:—*s.* gwastraff, difrod, afrad; dyfethiad, hafog; traul; colled; difrodiaid; ial; anghyfanneddle; nychdod, darfodedigaeth:—*v.* difrodi, anrheithio; gwastraffu, afradu, diffeithio; nychu, curio.
- Watch, woç, *s.* gwylfa, gwyliadwriaeth; dysgwyl; dyfalwch; eryl; oriadur, oriawr, awrydd, awrlais llogell:—*v.* gwylio, gwiliad, gwarchod; dysgwyl; eryl; bugeila. [*Vigilant*].
- Watchful, woç'-ffwl, *a.* gwyliadwrus.
- Watchfulness, woç'-ffwl-nes, *s.* gwyliadwriaeth; gofal.
- Watch-house, woç'-hows, *s.* gwylfa, gwyldy, gwarchotty, gwarchodfa.
- Watchmaker, woç'-me-cyr, *s.* oriadurwr, oriorydd; orleisiadur=gwneuthurwr oriaduron ac orleisiau, cloeyddwr.
- Watchword, woç'-wyrd, *s.* arwyddair, rhinair, cyfrinair, gair cyswyn, gair cyfarch.
- Water, wo'-tyr, *s.* dwfr, dwr; gwy, aw; mer:—*dim.* dyfryn:—*v. a.* dyfrhan, dyfru, dyddyfru.—(Y mae *Water* yn rhagddod i luaws o eiriau, megys *Water-bailiff*, *Water-born*, *Water-carrier*, *Water-cart*, *Water-clock*, *Water-gauge*, *Water-mill*, &c.; ond gan yr eglurir yr holl eiriau cyssylltiedig, gellir peidio cyflên y geiriau cyfansawdd yma.)
- Waterman, wo'-tyr-man, *s.* dyfrwr; cychwr, badwr; merinwr, moriwr.
- Watermark, wo'-tyr-marc, *s.* nod y gorllaw, llifnod; entrai, entrai; papurnod.
- Waterwork, wo'-tyr-wyre, *s.* dyfrwaith, gwaith awellaidd.
- Watery, wo'-tyr-i, *a.* dyfrllyd, dyfrol, dyfrain, dyfrog; gwlyb, llaith.
- Wattle, wo'-tl, *v. a.* plethu, eilio, clwydo; bangori:—*s.* clwyd, pleiden.

- Wattling, *wot'-ling*, *s.* eiliad, clwydiad.
 Wave, *wef*, *s.* ton, gwaneg; toniar; tonen:—*pl.* tonau, gwanegau, tonenau:—*v.* tonogi, gwanegu=*Billow*; chwyfio, cychwyfan, cyhwan.
 Waver, *wē'-fyr*, *v.* bwhwman; chwyfan, hongcian, hwntian, ymhoywan; anwadal, gwamalu, ysgoywi.
 Wavering, *wē'-fyr-ing*, *a.* anwadal, ansefydlog, gwamal:—*s.* ymhoywan, bwhwman; anwastadrwydd.
 Wavy, *wē'-fi*, *a.* tōnog, tōnol.
 Wax, *wacs*, *s.* cwyr:—*v.* cwyro; myned; tyfu; cynnyddu.
 Waxed, *wacs*, } *a.* cwyredig; cwyr-
 Waxen, *wac'-sn*, } in, a wnaed o gwyr.
 Way, *we*, *s.* ffordd, fforddwydd, arffordd, llwybr; rhawd; taith; arfer; buchedd; modd, dull.
 Wayfarer, *wē'-ffe-ryr*, *s.* teithiwr; ymdeithydd; cynniweirydd; trafaeliwr, fforddoliad (*pl.* fforddoliion); pererin.
 Wayfaring, *wē'-ffe-ring*, *a.* fforddol, teithiol. [dysgwyl.
 Waylay, *wē'-le'*, *v.* cynllwyn; gwylio;
 Ways and means, *wez and minz*=math a moddion.
 Wayward, *wē'-wyrd*, *a.* cyndyn, ystyfnig=*Froward*. [ygiol.
 Wayworn, *wē'-wörn*, *a.* blinedig; diff-
 We, *wi*, *pr. pl.* ni, nyini.
 Weak, *wic*, *a.* gwan, egwan, dirym, llesg, llyth; dicra; llerw; hurt.
 Weaken, *wi'-cn*, *v.* gwanhau, gwanychu, llesgäu, llesghau, nychu, digaloni; gostwng; anghysuro.
 Weakness, *wic'-nes*, *s.* gwendid, llesgedd=*Debility*.
 Weal, *wil*, *s.* llwydd, llwyddiant; lles, budd, ffyniant; gwrym:—*v.* *a.* gwrymio, rhibynu.
 Wealth, *welth*, *s.* cyfoeth, golud; da, eiddo, meddiafnau; alaf; mwnai.
 Wealthy, *wē'-thi*, *a.* cyfoethog, goludog; arianog; berthog=*Rich*.
 Wear, *win*, *v.* *a.* diddyfnu; dilaethu.
 Weapon, *wep'-yn*, *s.* arf, erfyn; offer-yn.
 Wear, *weyr*, *v.* treulio, gwisgo; difa, difrodi:—*s.* traul, gwisg, gwisgiad.
 Wear and tear, *weyr and teyr*=traul a thrwh.
 Wear, *wiyr*, *s.* cored, gored, pysgargae, argae i ddal pysgod; argae; pynfarch.
 Weariness, *wē'-ri-nes*, *s.* blinder, lludded; llesgedd, llyferthrydd.
 Wearing, *wē'-ring*, *a.* gwisgedig:—*s.* dillad; gwisgiad.
- Wearisome, *wē'-ri-sym*, *a.* blinderus, lluddedig.
 Weary, *wi'-ri*, *v.* blino, diffygio, diogi:—*a.* blin, diffygiol, lluddedus; gofidus.
 Weasel, *wē'-zl*, *s.* bronwen, lloffenan; gwenci; carlwm.
 Weather, *wedd'-yr*, *s.* tywydd, hin; hindda, hinon:—*v.* dal yn wyneb y tywydd; dioddef; gorfod ar.
 Weather-beaten, *wedd'-yr-bi-tn*, *a.* hinbrawf; curedig gan y ddrycin; hinfaeddedig.
 Weathercock, *wedd'-yr-coc*, *s.* ceiliog gwynt, awelfynag, gwiblen; Siôn bob ochr, gwibiwr.
 Weather-guage, *wedd'-yr-gej*, *s.* hinfynag, hiniadur, hinddangosydd; mantais y gwynt.
 Weather-glass, *wedd'-yr-glas*, *s.* hinydr, hinraddyr, gwydr hinfynag; hiniadur.
 Weave, *wif*, *v.* gwau, gweu; eilio, cydweu; cyfrestru.
 Weaver, *wē'-fyr*, *s.* gweuwr, gwēydd, gwehydd, gwēwr, gweuadur.
 Weaving, *wi'-fing*, *s.* gweuad, gwead; gwehyddiaeth, gwēuofyddiaeth.
 Web, *wēb*, *s.* gwe, cynwe; huchen, rhychen, llygadfael.
 Webfooted, *wēb'-fwt-ed*, *a.* cyfandroed, troedgyfan, troedweog. [er.
 Webster, *wēb'-styr*, *s.* gweuwr=*Weav-*
 Wed, *wed*, *v.* priodi, ymbriodi.
 Wedding, *wēd'-ing*, *s.* priodas, neithior=*Marriage*.
 Wedge, *wēj*, *s.* cŷn, gaing; colpes, colpwys; gwrthaing, rhedgyn; talp, llafn; llettem:—*v.* *a.* cynio, geingio.
 Wedlock, *wēd'-loc*, *s.* priodas=*Marriage*.
 Wednesday, *wenz'-de*, *wednz'-de*, *s.* dydd Mercher, Mercher; y pedwerydd dydd o'r wythnos.
 Wee, *wi*, *a.* bychan, bach.
 Weed, *wid*, *s.* chwynyn:—*pl.* chwyn; gwisg gweddwdod, galarwisg:—*v.* *a.* chwynu, chwynogli.
 Weedy, *wi'-di*, *a.* chwynog.
 Week, *wic*, *s.* wythnos; saith diwrnod, saith niwrnod.
 Weekday, *wic'-de*, *s.* diwrnod gwaith, dydd gwaith.
 Weekly, *wic'-li*, *a.* wythnosol:—*ad.* bob wythnos, yn wythnosol.
 Ween, *win*, *v.* tybio, tybied.
 Weep, *wip*, *v.* wylo, wylofain, crio; llefain.

Weerish, wē'-rish, *a.* corsog; diflas; sur.
 Weft, wefft, *s.* anwe, arwe; eiddo diarddel, ysgymmunbeth.
 Weigh, we, wei, *v.* pwysio, clorianu, tafoli; profi; ystyried, barnu; gorbwyso:—*s.* deugain pwysel.
 Weight, wet, weit, *s.* pwys, pwysiant; pwysigrwydd; llwyth, pwn, baich, trymder.
 Weighty, we'-ti, wei'-ti, *a.* pwysig, pwysfawr, trwm; cryf, grymus; llym.
 Weir, wiyr, *s.* cored=*Wear*.
 Welcome, wel'-cym, *s.* croesaw, arfoll, hawddamwr:—*a.* croesawedig, arfollig:—*v.* *a.* croesawu, arfolli.
 Welcome home, wel'-cym hōm=*croesaw* adref.
 Weld, weld, *s.* melen-gu, cynffon titw:—*v.* *a.* asio, iasu, asbwy.
 Welfare, wel'-ffeyr, *s.* iechyd, iechyd-wriaeth; holliechyd, hwyl dda; hawddfyd, llwyddiant, fyynniant; dedwyddwch.
 Welkin, wel'-cin, *s.* wybren, wyb, gwyr, ffurfafen.
 Well, wel, *s.* ffynnon, ffynnonell, tardedell, han; ffwn, henydd; pydew:—*a.* iach, da, llwyddiannus; dedwydd:—*ad.* yn dda; yn iawn, yn addas; yn iach:—*in.* wel! da! wele! iddo! o'r goreu! purion!—[*Y mae Well yn rhagddod i luaws o eirian cyfansawdd, megys Well-advised, Well-affected, Well-born, Well-bred, Well-mannered, Well-favoured, &c., y rhai y gellir yn hawdd eu deall oddi wrth yr eglurhād a roddir ar eu prif ranau.*]
 Well-done, wel'-dyn, *in.* da iawn! campus! arderchog! da'r gwaith! da! teg! da fachgen!
 Welsh, welsh, *a.* Cymreig, Cymmreig; Cymraeg; Cymreigiol; Cymreigaidd:—*s.* Cymraeg, yriaiith Gymraeg, iaith y Cymry, y Gymraeg; y Cymry, cenedl y Cymry. [mro.
 Welshman, welsh'-man, *s.* Cymro, Cym-Welshwoman, welsh'-wm-yn, *s.* Cymraes.
 Welt, welt, *s.* gwald, gwaldys, gwaltaş; eirionyn, amaerwy, ymylygch, myml:—*v.* *a.* gwaldio, gwaltysu; eirioni, mymlu.
 Welter, wel'-tyr, *v. n.* ymroi, ymdrybaeddu=*Wallow*.
 Wem, wem, *s.* brycheuyn, man, craith.
 Wen, wen, *s.* llyngrange, cangcr, crangen, oddfyn.

Wench, wensh, *s.* llangoes, geneth, bachgenes, herlodes, morwynig; mwyglen, huran, coen, anllades=*Harlot*:—*v.* mercheta, puteinio.
 Wend, wend, *v.* myned.
 Went, went, *p. t.* (*Wend a Go*) mynededig, wedi myned.
 Wept, wept, *p. t.* (*Weep*) wyledig.
 Were, weyr, *p. t. pl.* (*Be*) oeddym; oeddych; oeddynt.
 West, west, *s.* gorllewin, y gorllewin, gorllewydd; gorllewinbarth, gorllewinfyd; machlud haul:—*a.* gorllewinol:—*ad.* tua y gorllewin.
 Westerly, wes'-tyr-li, } *a.* gorllewin
 Western, wes'-tyrn, } ol.
 Westward, west'-wyr, *ad.* tua y gorllewin; i'r gorllewin.
 Wet, [wet, *a.* gwlyb, gwlybyrog; llaith, ynwst; gwlawog:—*s.* gwlybaniaeth, gwlybwr, gwlyb, gwlych:—*v.* gwlychu, gwlybhan; lleitho, mwydo; sicrio; trochi.
 Wether, wedd'-yr, *s.* molt, llwdn dafad; maharan, gweddr.
 Wettish, wet'-ish, *a.* gwlybyraidd, gwlybaidd; lledwlyb.
 Whale, hwel, *s.* morfil, moran; morfarch; chwel, chwal.
 Whalebone, hwel'-bōn, *s.* asgwrn morfil, chwalbon.
 Wharf, hworff, *s.* porthfa, porth, glanfa; llwythfa; gwarthfa, cludlan; twyn y borthfa.
 Wharfage, hworff'-ej, *s.* porthdal.
 Wharfinger, hworff'-in-jyr, *s.* porthfawr, ceidwad porthfa.
 What, hwot, *pr.* beth, pa beth; yr hyn; pwy:—*a.* pa; pwy:—*ad.* o ran; rhwng.
 Whatever, hwot'-ef'-yr, } *pr.* pa
 Whatsoever, hwot'-sō'-ef'-yr, } beth bynag; pa bynag; beth bynag.
 Wheat, hwit, *s.* gwenith:—*sing.* gwenithyn:—*f.* gwenithen; gronyn gwenith.
 Wheaten-bread, hwitn'-bred, *s.* bara gwenith; bara can, bara gwyn.
 Wheaten, hwitn, *a.* gwenithin; o wenith; gwenith.
 Wheedle, hwē'-dl, *v.* denu, hudo; twylo; truthio.
 Wheel, hwl, *s.* olwyn, rhod; troell, sidell:—*dim.* troellig, troellan; olwynig:—*v.* chwyldroi; treiglo; olwyno, sidella.
 Wheel-barrow, hwil'-bar-ō, *s.* berfa olwyn, berfa olwynog, berfa drol.

Wheelwright, hwl'f-reit, *s.* saer olwynion, olwynwr, rhodwr; saer troliau.
 Wheeze, hwiz, *v.* cegwician, cegleisio, cegchwithrwd, caethsio.
 Whelk, hwelc, *s.* cawngc; crugdardd, oddfyn.
 Whelm, hwelm, *v. n.* gorchuddio; dymchwelyd; claddu.
 Whelp, hwelp, *s.* cenaw, ceneu, colwyn, pothan, chwelp:—*v. n.* bwrw cenawon; cenawa.
 When, hwen, *ad.* pan, pa bryd, y pryd; tra; gwedi.
 Whence, hwens, *ad.* o ba le, o ba un, o ba fan.
 Whensoever, hwen-sö-ef'-yr, } *ad.* pa
 Whenever, hwen-ef'-yr, } brydbyn-
 ag, o ba le bynag.
 Where, hweyr, *ad.* ym mha le, ym mha fan; yn y lle, yn y fan; pa le, pa fan; lle, y lle, y fan.
 Whereabout, hwer-a-bowt', *ad.* yng nghylch pa le, yng nghylch pa fan; yn nghylch yr hyn, yng nghylch yr hwn. [o herwydd.
 Whereas, hweyr-az', *ad.* cyd, can, gan;
 Whereat, hweyr-at', *ad.* wrth yr hyn; wrth ba beth.
 Whereby, hweyr-bei', trwy'r hyn; trwy'r hwn; trwy y rhai, trwy'r rhai; trwy ba beth; pa fodd.
 Wherefore, wheyr'-föyr, *ad.* am hyny; o herwydd; pa ham; i ba beth; am ba achos; ö herwydd pa ham.
 Wherein, wheyr-un', *ad.* yn yr hyn, yn yr hwn; ym mha beth.
 Whereinto, wheyr-un-tw', *ad.* i'r hyn, i'r hwn; i ba le.
 Whereof, wheyr-of', *ad.* o'r hyn; am yr hyn; o ba beth.
 Whersoever, wheyr-sö-ef'-yr, } *ad.* pa
 Wherever, wheyr-ef'-yr, } le byn-
 ag; ym mha le bynag.
 Whereto, wheyr-tw', } *ad.* i'r hyn;
 Whereunto, wheyr-yn-tw', } at yr hyn;
 o blegid.
 Whereupon, hweyr-yp-on', *ad.* ar hyn, ar yr hyn.
 Wherewith, hweyr-wuth', } *ad.* ä'r
 Wherewithal, hweyr-wuth-ol', } hyn;
 & pha beth; trwy yr hyn:—*Had I wherewithal to do these things*=pe bâi genyf fodd i wneuthur y pethau hyn.
 Wherry, hwer'-i, *s.* ceubal, cycffad; cwch; chweri.
 Whet, hwet, *v. a.* hogi, awchlymu, minio, minlymu; llifo; cyffroi, cythruddo:—*s.* hogiad; hawg, hog.

Whether, hwedd'-yr, *c.* ai; pa un ai; pa un bynag—ai; os:—*pr.* pa un.
 Whetstone, hwet'-stön, *s.* hogfaen, maen hogi, awchfaen, hogalen, agalen, calen hogi.
 Whey, hwe, *s.* maidd, meiddlyn, chwig.
 Which, hwic, *pr.* pa un, pa rai; pwy; yr hwn; yr hon; yr hyn; y rhai.
 Whiff, hwiff, *s.* chwiff, pwff, piff; chwyth, chwa, awelyn:—*v.* chwiffio, pyffio, piffio; chwythu.
 Whig, hwig, *s.* maidd glas; chwig, chwigws; Chwigiad; Gwigiad; Goddiwygiwr=plaid wladyddol gyferbyniol i'r Toriaid.
 Whiggery, hwig'-yr-i, } *s.* Chwigydd-
 Whiggism, hwig'-uzm, } iaeth; syn-
 iadau'r Chwigiad, goddiwygiaeth.
 Whiggish, hwig'-ish, *a.* Chwigyddol, perthynol i egwyddorion y Chwigiad.
 While, hweil, *s.* ennyd, encyd, tro, talm, amser, ysbaid, chwyll; hyd; gwers.
 While, hweil, } *ad.* cyhyd; tra.
 Whilst, hweilst, }
 Whim, hwum, *s.* chwim, asbri, chwimp, mympwy, gwamalder=*Freak*.
 Whimsey, hwum'-zi, *s.* mympwy; arnwythus=*Whim*.
 Whimsical, hwum'-zi-cyl, *a.* ysmala, hyntiog, chwidr, arnwythus, penchwiban.
 Whin, hwun, *s.* eithinen, aeth; eithinen gyffredin, eithinen freinig.
 Whine, hwein, *v. n.* gwynofain, cwynfan; cwynleisio, claffeisio; rhithdruanu; ubain, cwynnadu:—*s.* cwyn, cwynlais, claffais.
 Whip, hwup, *s.* chwip, ffrewyll, fflangell:—*v.* chwipio, ffrewyllu, fflangellu; cipio; brycio; bancawio, crwnblethu; crwnhenio, crwn wnio.
 Whipcord, hwup'-cord, *s.* chwipgort, chwipgord.
 Whiphand, hwup'-hand, *s.* mantais; y llaw uchaf. [chwipia].
 Whiplash, hwup'-lash, *s.* carai, chwip.
 Whipper-in, hwup'-yr-in', *s.* cipgasgwydd, is-heliwr, cip-heliwr, chwipgasglwr, chwap-heliwr=y dyn a yrir gan un o'r pleidiau gwladol (y Toriaid neu'r Chwigiad) allan o'r senedd-dy ar amser pleidleisiad, i gasglu'r segurwyr difeddwl a berthynant i'w plaid, i mew chwap, i roi eu pleidlais o'u tu.
 Whipper-snapper, hwip'-yr-snap-yr, *s.* ysgoegyn; rhodreswr.

Whipping, hwup'-ing, *s.* chwipiad, ffrewylliad.
 Whipping-post, hwup'-ing-pöst, *s.* chwippost, pawl chwipio.
 Whipster, hwup'-styr, *s.* cyflymwas, chwioredyn; hoecedwr, twyllwr.
 Whirl, hwyr', *v.* chwyldroi, cylchdroi, sidylldroi; myned oddi amgylch; chwynnelli:—*s.* chwerfan; troellen, turnen, chwarf, turn; chwyndro, chwyldro; chwiw, chwip.
 Whirlig, hwyr'-li-gig, *s.* chwynnell, chwynnas.
 Whirlpool, hwyr'-pwl, *s.* llyn tro, llyngelyn, claig=*Vortex*.
 Whirlwind, hwyr'-wund, *s.* trowynt, crowsynt, falmwynt.
 Whisk, hwusc, *s.* llamdro, crychnaid; ysgubellug, ysgubellan; tasgell; hawd tusw; clec, crinill:—*v.* *a.* crychneidio; ysgubellu, ysgubelligo; tasgellu; cluro.
 Whisker, hws'-cyr, *s.* trawswh (*pl.* trawsych, blew'r cernau, cernfew); barfgudyn, cerngudyn.
 Whisky, hws'-ci, *s.* pwtwn, chwisi.
 Whisper, hws'-pyr, *s.* husting, hust- yng; sibrwd, sisial, siffr, siffrwd, sygan:—*v.* husting; ymhystyng; sibrwd, sisial, sisyfwl, siffrwd, suo, rhegain, syganu.
 Whisping, hws'-pyr-ing, *s.* husting- iad, erddrin, siffridiad, syganiad.
 Whist, hwust, *s.* chwist=*math.* o chware cardiau:—*in.* ust! taw! gosteg! ystaw!
 Whistle, hwu'-sl, *s.* chwibanog, chwibanon, chwib, chwiban; chwythell:—*v.* chwibanu; chwibanoghi.
 Whit, hwut, *s.* mymryn, tipyn, gronyn.
 White, hweit, *s.* gwyn, can, canaid; pur; cyncan:—*s.* gwyn, gwynlliw, gwynder; dyddon:—*v.* *a.* gwynu, canu; puro.
 Whitelead, hweit-led', *s.* plwm gwyn; creisblwm, cresblwm.
 White-livered, hweit-luf'-yrd, *a.* maleisus; cenfigenus.
 Whiten, hweitn, *v.* gwynu, canu; gwynhau.
 Whiteness, hweit'-nes, *s.* gwynder, can- der, caneidrwydd, gwyndeb.
 Whitewash, hweit'-wosh, *s.* gwyn-galch, calchlyn, chweitwas:—*v.* *a.* gwyn- galchu, gwynolchi, chweitwasio.
 Whither, hwudd'-yr, *ad.* i bale, i'r fan, i'r man, pa.
 Whiting, hweit'-ing, *s.* gwyniad, gwyn-

iedyn, morwyniad=enw pysgodyn; plyddfarm, gwynfwn, lledsialc, bawd marn, chweityn.
 Whitish, hwei'-tish, *a.* lledwyn, gwyn- aidd.
 Whiteleather, hwut'-ledd-yr, *s.* lledr gwyn, gwynledr..
 Whitlow, hwut'-lö, *s.* ewinwasg, ewinor, bystwn.
 Whitsunday, hwut'-syn'-de, *s.* Sulgwyn, y Sulgwyn, sul y Sulgwyn.
 Whitsuntide, hwut'-syn-teid, *s.* gwyl y Sulgwyn=*Pentecost*.
 Whittle, hwut'-tl, *s.* mantell fagu, twygr- wymyn, hugrwymyn, rhwymdor- yn; ysgwyddbais, toryn, chwiti:—*v.* *a.* mantellu, torynu; cylllell; tori & chylllell.
 Whiz, hwuz, *v.* sio, chwiwio, chwibanu:—*s.* si, su, siad, chwibaniad.
 Who, hw, *pr.* yr hwn, yr hon; y neb, y sawl; y rhai; pwy; pa rai.
 Whoever, hw-ef'-yr, *pr.* pwy bynag.
 Whole, höl, *a.* holl, oll; cwbl, cyfan, cyfan-gwbl; iach:—*s.* oll; crynswth, cwbl, cyfan, swm, cydol, corffolaeth.
 Wholesale, höl'-sel', *s.* cyfanwerth; cyfauwerthiad:—*a.* cyfanwerthol, cyfanwerth, ar gyfanwerth.
 Wholesome, höl'-sym, *a.* iach, iachus.
 Wholesomeness, höl'-sym-nes, *s.* iach- usrywmed.
 Wholly, höl'-li, *ad.* yn hollol, yn gwbl, yn gyfan, yn llwyr.
 Whom, hwm, *pr.* yr hwn, yr hon; pwy.
 Whomsoever, hwm-sö-ef'-yr, *pr.* pwy bynag.
 Whoop, hwp, *s.* bloedd, gwaedd, gryd; hwp=aderyn o'r enw.
 Whore, hwyr, *s.* putain, huran, hwr=*Harlot*:—*v.* puteinio.
 Whoredom, hwyr'-dym, *s.* puteiniaeth; puteindra.
 Whoremaster, hwyr'-mas-tyr, *s.* putein- yddwr, hurenyddwr=ceidwad putein- iaid.
 Whorish, hwyr'-ish, *a.* puteiniol; an- llad.
 Whose, hwz, *pr.* eiddo pwy, pwy biau; yr hwn, yr hon; y rhai.
 Whoso, hw-sö, } *pr.* eiddo
 Whosoever, hw-sö-ef'-yr, } pwy bynag, eiddo pa rai bynag; pwy bynag; y neb. } ygu.
 Whirr, hwyr, *v.* n. chwynnu, ysgyrn- Why, hwei, *ad.* pa ham, pam; am ba achos; i ba beth, am ba beth.

Why not, hwei not, *ad.* pa ham na, pam na; beth ynte; pa ham nad e, pam naté.

Why so, hwei sö, *ad.* pam hyny; pa ham felly.

Wick, wic, s. wig, llosyr, lloggyr; pabwyrn canwyll, pabwyrn llusern.

Wicked, wic'-ed, *a.* drwg, drygionus; ysgeler, diriaid, anfad, mall; annuwiol; creulawn.

Wickedness, wic'-ed-nes, *s.* drygioni; anfadrwydd; annuwioldeb.

Wicker, wic'-yr, *s.* gwialen eilio=*Willow*:—*a.* gwiail-eiliedig; eiliedig.

Wicker-work, wic'-yr-wyre, *s.* gwieül-waith, gwialenwaith; eiliedwaith, plethwaith.

Wicket, wic'-et, *s.* gorddrws, gorddor; gwiced, drysan; rhagddor.

Wide, weid, *a.* llydan, eang, helaeth, ehelaeth, ang; rhwth:—*ad.* yn eang; yn mhell; ar led.

Widen, weí'-dn, *v.* lledu, lledanu, eangu, helaethu; agor; rhythu.

Wideness, weid'-nes, *s.* eangder, helaethrwydd.

Wide-wide-world, weid-weid-wyrld', *s.* y byd mawr llydan, y byd eangfaith, y byd oll; y byd didrugaredd.

Widow, wud'-ö, *s.* gweddw, gwraig weddw; gweddwdod:—*a.* gweddw; unig; dibriod, amhrjod.

Widower, wud'-ö-yr, *s.* gwr gweddw.

Widowhood, wud'-ö-hwd, *s.* gweddwdod.

Width, wudth, *s.* lled, llydander; eangder.

Wield, wíld, *v.* llywio, rheoli; trin.

Wieldy, wíldi, *a.* llywiadwy; trinadwy.

Wife, weiff, *s.* gwraig; gwraig wriog, gwraig weddog, gwraig briod; cydwedd; cywestach:—*dim.* gwreigan.

Wig, wig, *s.* chwiogen, mioden, wicsan; ffugwallt, alwallt, gwalltapan.

Wight, weit, *s.* person, ansawd; dynyn:—*a.* buan, siong.

Wild, weild, *a.* gwyllt, anwar, annof; anial, diffaeth, gwyddelig, coediog; chwidr, penwan:—*s.* anialfan, anialdir, diffeithdir.

Wild, wul'-dyr, *v.* dyrysu=*Bewilder*.

Wilderness, wul'-dyr-nes, *s.* diffeithwch, anialwch=*Desert*.

Wildfire, weild'-feyr, *s.* tân gwyllt, ffachdan.

Wildgoose-chace, weild-gws-çes', *s.* erlyn difudd; brwd hely heb olwg ar ddal; ynlid diobaith.

Wildness, weild'-nes, *s.* gwylltineb, gwylltedd; chwidredd; gorphwyll.

Wile, weil, *s.* dichell, ystryw; ystrange, cast; tric; ystrem; cynllwyn.

Wilful, wul'-fwl, *a.* gwrfoddol, bwriadol; cyndyn, anhydyn, ystyfnig.

Wiliness, weil'-i-nes, *s.* dichell, cyfrwysdra, ffelder.

Will, wul, *s.* ewyllys, gwyllys, gwyll; myn, bodd, tuedd, gogwydd; llythyr cymmyn, cymmyneg, gwyllisig=*Testament*; dynewid, dymuniad, puchiant; pwyll; boddineb:—*v.* ewyllysio; dewis, mynu; gorchymyn.

Willing, wul'-ing, *a.* ewyllysgar, parod, boddlawn; darweddol:—*s.* ewyllysiad, myniad:—*p.* yn mynu; yn ewyllysio; yn chwennych; yn gwelwed yn dda.

Willow, wul'-ö, *s.* helygen, pren helyg.

Will-with-a-wisp, wul'-wuth-y-wusp', *s.* ellyldan, hudlewyn=*Ignis-fatuus*.

Will-worship, wul'-wyr-ship, *s.* ewyllysgrefydd.

Wily, wei'li, *a.* cyfrwys, dichellgar, ffals; ffyrnig.

Wimble, wumb, *s.* ebyllyn, chwymbill, trwyddew=*Qimlet*:—*v.* *a.* ebillio, gwimbillio, gwimledu.

Wimple, wumpl, *s.* gwempl; miswrn; llen.

Win, wun, *v.* ennil, ynnill, elwa, maelio; denu, hudo; gorchfygu, trechu, cario'r dydd; cyrhaedd.

Wince, wuns, { *s.* gwing, tindaf, dyr-
Winch, winsh, } wynal, dyrwyniadur,
sedellyr, braich troi:—*v.* gwingo,
tafu, tindafu.

Wind, wínd, *s.* gwynt, awel, chwa, awelan; chwyth, anadl, anal:—*v.* *a.* gwyntio; awyra; arwyntio, sawrio, arogl.

Wind, weind, *v.* dyrwyn, dyrynu, rhwyno, amddyrywn; troi, sidio, amdroi; dynyddu; cordeddu=*Twist*; rhagarwain, cyfarwain; ymnyddu i, ymddyrywin o; cynghlol, terfynu.

Windbound, wund'-bownd, *a.* yng ngharchar y gwynt, gwyntwrystredig, gwyntwym.

Windfall, wund'-ffol, *a.* gwyntgwmp:—*s.* dygwydd da, ffawd da, hap dda.

Windgall, wund'-gol, *s.* gwynchwydd, chwyddigen wynt (ar gefyllau).

Winding, wein'-ding, *s.* dystro; amdroad; amddyryniad:—*a.* gogam; anunion, sidin.

Windlass, wund'-las, *s.* dyrwynlath,

- sidlath, dyrwynai, carfan dro; dyrwynfraich; troell; braich.
- Windle, wundl, *s.* cengliadur=*Spindle*.
- Windmill, wund'-mul, *s.* melin wynt.
- Window, wun'-dō, *s.* ffenestr, alches; gole:—*dim.* ffenestrig, ffenestran:—*v.* a. ffenestru.
- Windpipe, wund'-peip, *s.* y corn gwynt, y corn chwyth; breuant, brefant.
- Windward, wund'-wyrd, *ad.* tua'r gwynt; yn erbyn y gwynt; at y gwynt.
- Windy, wun'-di, *a.* gwyntog; chwythlyd.
- Wine, wein, *s.* gwin; meddwod, brwysgedd.
- Wing, wing, *s.* adain, aden, angell, ffilog:—*v.* adeinio, asgellu; hedeg, ehedeg.
- Winged, wingd, *a.* adeiniog, asgellog.
- Wink, wingc, *s.* gwinge, ysmig, amrantiad, tarawiad llygad; ysmiciad; amnaid:—*v.* gwingcio, amneidio, ysmician; esgeuluso; rhithoddef.
- Winning, wun'-ing, *s.* ennill, ynniliad:—*a.* ennillgar, denol, hudolus.
- Winnow, wun'-ō, *v.* nithio, gwyntyllo.
- Winter, wun'-tyr, *s.* gauaf:—*v.* gauafu.
- Winter solstice, wun'-tyr sol-stus, *s.* Alban Arthan; heulorsaf, gauaf, gorsaf yr haul auaf.
- Wintry, wun'-tri, *a.* gauafol, gauafaid; oer, tymmestlog, ystormus.
- Wipe, weip, *v.* a. sychu, sychrwbio, dilychu; glanhau; dilëu; twyllo:—*s.* sychiad, sychfa; sych; sychrwb, sychgos, rhwb; gair sych, cyrchair; sen, cerydd; edliwiad; dyrnod; cornicyll=*Lapwing*.
- Wire, weiy, *s.* gwyfr; edeu haiarn, edeu fettel, edeu ddelid; gwirsen.
- Wiry, wei'-ri, *a.* gwyfraidd, gwirsenol.
- Wisdom, wuz'-dym, *s.* doethineb, callineb, doethder; synwyr; pwyll.
- Wise, weiz, *a.* doeth, call, ffel, deallgar; synwryol; pwylllog; sad; medrus:—*s.* ffordd, modd, dull, sut.
- Wiseacre, weiz'-e-cyr, *s.* doethyn, ffelldyn; cadafael, hurthgen; iolyn.
- Wish, wish, *s.* dymuniad, deisyfiad, dais; gofunad; blys; puch:—*v.* dymuno, chwennyachu, deisyf; ewyllysio; eidduno.
- Wisp, wusp, *s.* tusw, sypyn, tasgell, dylwf, llofyn; llefelyn, llyfrithen; torch.
- Wistful, wust'-ffwl, *a.* dwysystyriol, dyfal.
- Wit, wut, *s.* arabedd, ffraethder, cymhendod, pertrwydd; synwyr, deall; arebydd, cymhenwr, pertyn.
- Witch, wiç, *s.* gwiddanes, gwiddan, dewines, swynwraig, rheibes; gwrach, gwiliades, witsrag-wits-wraig; sib-siwn; sibil.
- Witchcraft, wiç'-craft, *s.* dewiniaeth, swynyddiaeth, swyn-gyfaredd; hudoliaeth; rheibiaeth.
- Witcraft, wut'-craft, *s.* dyfais, dyfeis-waith.
- With, wudd, *prp.* â, âg; gyda, gydag, gyd âg; efo; gan; wrth.
- Withal, wudd-ol', *ad.* hedyf, heb law hyn, heb law hyny; ym mhellach; gyda 'r lleill, gyda phob peth; â'r hwn, â'r hyn; â pha beth; â pha un; ar yr un pryd.
- Withdraw, wudd-dro', *v.* tynu yn ol, cadw yn ol; tynu at; galw yn ol; cilio, encilio; neillduo; ymado; attal; pallu.
- Withdrawing-room, wudd-dro'-ing-rwm, *s.* encilfa, encilgell, neilldugell; ystafell ymgynnul, cyfarchgell.
- Withe, weidd, *s.* gwden, gwydden, gwyden, rhewfawg; gwialenig, gwialen cilio, gwialen helyg.
- Wither, wudd'-yr, *v.* gwywo, crino, edwi, edwino; dihoeni, llygu; crebachu; gwiddoni; sychu.
- Withers, wudd'-yrz, *s. pl.* ysgwydd-gwlm march, cymmalau cysswllt ysgwydd march; cudyn ysgwydd.
- With-hold, wudd-höld', *v.* a. attal, dal; cadw yn ol; rhwystro, lluddias; gomedd.
- Within, wudd-in', *prp.* oddi mewn, oddi fewn; i mewn, i fewn; o mewn, o fewn; tu mewn; mewn; yn.
- Without, wudd-owt', *prp.* heb; di:-*c.* oddi eithr, oddi gerth; eithr:—*ad.* oddi allan; allan; y tu allan, y tu faes; i maes, i faes.
- Withstand, wudd-stand', *v.* gwrthsefyll, gwrthwynebu; sefyll yn erbyn; sefyll yn wynebu; lluddias, attal.
- Withy, wudd'-i, *s.* helygen; gwden:—*a.* helygaid, gwdenog.
- Witless, wut'-les, *a.* disynwyr, diarab; hurt, ffol, ynyd.
- Witling, wut'-ling, *s.* gorebydd, pertyn; crachrabwr, rhodresydd.
- Witness, wut'-nes, *s.* tyst, ardystiwr; tystiolaeth:—*v.* tystio, ardystio, arwiro; tystiolaethu.
- Witticism, wut'-i-suzn, *s.* ffolbertrwydd,

coegffraethder, cracharabedd; erthygl arweiniaeth.
 Wittingly, wut'-ing-li, *ad.* trwy wybod; yn anfwriadol; o bwrpas.
 Witty, wut'-i, *a.* arab, arabol, arain, fraeth, pert; ffraethlym, cymhenddoeth; amwys; synwryol; doeth; athrylithgar; talentog.
 Wive, weif, *v.* gwreica; priodi gwraig.
 Wives, weifz, *s. pl.* gwragedd; gwreigedd.
 Wizard, wuz'-yrd, *s.* brudiwr, swynwr, dewin; cynghallen; gwilliad; doeth.
 Woe, wö, *s.* gwac, gofid, och, tristwch, tristydd, aeth, trallod, galar, alaeth.
 Woebegone, wö'-bi-gon, *a.* gwaelawn, alaethlawn; diobaith.
 Woeful, wö'-fwl, *a.* gofidlawn, gofidus, truenus, adfydus, anacle.
 Wofulness, wö'-ffwl-nes, *s.* truenusrwydd, adfyd, trallod, gresyni.
 Woke, wöc, *p. t.* (*Wake*) deffröedig.
 Wolf, wyllf, wllf, *s.* blaidd, cidwm, bel, gwyddgi.
 Wolfdog, wyllf'-dog, *s.* bleiddgi.
 Wolfish, wyl'-ffish, *a.* bleiddig, bleiddiol, bleiddaidd.
 Wolf's-bane, wylffs'-ben, *s.* bleidd-dag, llys y blaidd, llysiâu y blaidd.
 Wolves, wylfz, *s. pl.* bleiddiau, bleiddiaid.
 Woman, wym'-yn, *s.* dynes; benyw; bun, merch; gwraig.
 Womanhood, wym'-yn-hwd, *s.* dynesdod, gwreigdod, benywdod; merchedd.
 Womanish, wym'-yn-ish, *a.* dynesaidd, benywaidd, merchedol, gwreigaidd.
 Womankind, wym'-yn-keind, *s.* y rhyw benywaidd, y rhyw fenywaidd, rhyw benyw; benyw; y wreigiol ystlen.
 Womb, wwm, *s.* croth, bru; y fam; wn; aig:—*v.* amgylchu; hilio; beichiogi.
 Women, wum'-en, *s. pl.* dynesod; benywaidd, merched; gwragedd.
 Won, won, *p. p.* (*Win*) ennilledig, wedi ynnill.
 Wonder, wyn'-dyr, *s.* rhyfeddod, syndod; gwyrrth; arial, eresi:—*v.* rhyfeddu, synu, aruthro.
 Wonderful, wyn'-dyr-ffwl, } *a.* rhyfedd,
 Wondrous, wyn'-dryz, } rhyfeddol,
 aruthr, uthr, enrhyfedd; cuddiedig; mawr.
 Wont, wynt, *s.* arfer, moes, defod:—*v.* arfer, ymarferu. [cynnefin.
 Wonted, wyn'-ted, *a.* arferol, defodol;

Woo, ww, *v.* caru; ymerlyn am, ymganlyn; truthio; gwenieithio; atolygu, ceisio.
 Wood, wwd, *s.* coed, gwýdd; pren; coedwig, gwyddlan, coedlwyn, gwyddwig.
 Woodbine, wwd'-bein, *s.* gwyddfid, melog=*Honeysuckle*.
 Woodcock, wwd'-coc, *s.* cyfflog; ceiliog coed, ysgylfog.
 Wooded, wwd'-ed, *a.* coediedig; coediog.
 Wooden, wwdn, *a.* coediol, gwyddin o goed; chwithig; musgrell.
 Woodland, wwd'-land, *s.* coettir, tir coediog; ffrith, ffridd; tir celydd, tir celt.
 Woodlark, wwd'-larc, *s.* hedydd y coed, esgudogyll, telor y coed.
 Woodlouse, wwd'-lows, *s.* gwrach y coed, milred=*Millipede*.
 Woodman, wwd'-man, *s.* coediwr; heliwr, ageiffydd, adarwr.
 Woodpecker, wwd'-pec-yr, *s.* delor y derw, cymmynwr y coed, cnocell y coed, caseg wanwyn, coblyn y coed, taradr y coed; caseg y ddryghin.
 Woodpigeon, wwd'-pij-yn, *s.* ysguthan, cuddan, colomen goed.
 Woodwork, wwd'-wyr, *s.* coedwaith.
 Woody, wwd'-i, *a.* coediog, gwyddog.
 Woof, wwff, *s.* arwe, anwe.
 Wool, wwl, *s.* gwlan, cnu gwlan.
 Woolcomb, wwl'-cöm, *s.* crib wlan; crib.
 Woolcomber, wwl'-cö-myrr, *s.* cribwr gwlan.
 Woollen, wwl'-en, *a.* gwlan, o wlan, gwlanaid.
 Woolen-draper, wwl'-en-dre-pyr, *s.* brethynwr, gwerthwr brethynau.
 Wooly, wwl'-i, *a.* gwlanog, gwlanaid.
 Woolpack, wwl'-pac, } *s.* byrnaid o wlan,
 Woolsack, wwl'-sac, } trwsa o wlan;
 sachaid o wlan; y sach wlan=cadair y prifanghellwr yn Nhy yr Arglwyddi.
 Word, wyrd, *s.* gair:—*v.* geirio; geiriadu.
 Wore, wöyr, *p. t.* (*Wear*) gwisgedig.
 Work, wyr, *s.* gwaith, gweithred; gorchwyl, gwasanaeth, llafar; gober:—*v.* gweithio, gweithredu, gwneuthur, gwneyd, llafurio, goberu, dilio.
 Workhouse, wyr'-hows, *s.* gweithdy, tloty=*Poorhouse*.
 Workman, wyr'-man, *s.* gweithiwr, gweithydd, crefftwr.

- Workmanship, wyr'-myn-ship, *s.* gwaith, gwneuthuriad; crefftwriaeth, celfyddyd.
- Workshop, wyr'-shop, *s.* gweithdy, gweithfa, gweithle.
- World, wyrld, *s.* y byd, y bydyssawd; y ddaiar; daiarfyd.
- Worldling, wyrld'-ling, *s.* bydolddyn, mab y crinwas, bydodyn.
- Worldly, wyrld'-li, *a.* bydol; bydol-fryd, chwannog i'r byd; bydolgar.
- Worm, wyrn, *s.* pryf (*dim.* pryfyn); abwydyn, magien, pwr, lledwigyn; troell, troellffon, tyndroell, sider-droell:—*v.* dibryfedu; cyfrwysweithio; ymlusgo i, ymawthio i lewys un.
- Wormeaten, wyrn'-i-tn, *a.* ysedig gan bryfed; pryfysedig, pryfigno; braen-lyd; hen.
- Wormwood, wyrn'-wd, *s.* chwerwlys, chwerwyn, wermod.
- Wormy, wyr'-mi, *a.* pryfedog, pryfedol.
- Worn, wörn, *p. p.* (*Wear*) gwisgedig, treuliedig.
- Worry, wyr'-i, *v. a.* cnoi, llarpio, dir-dynu, dragio; blino, poeni, cystuddio.
- Worse, wyrn, *a.* gwaeth, direidiach.
- Worship, wyr'-ship, *s.* parch, anrhydedd, clod, edmygedd; urddas, addoliad, addoliant, iolaeth; duwioldeb:—*v.* anrhydeddu, parchu; addoli, ioli; ymgrymu.
- Worst, wyrst, *a.* gwaethaf:—*v.* gorchfygu, trechu.
- Worsted, wyr'-sted, *s.* wstwd, edafedd hirflew, edafedd hirwlan.
- Wort, wyrst, *s.* brecc, breccini; llys, llysieuyn; planigyn.
- Worth, wyrth, *s.* gwerth, gwiwdeb, teilyngdod; pris; rhagoriaeth:—*a.* cydwerth, gwerth; teilwng.
- Worthiness, wyr'-ddi-nes, *s.* teilyngdod, haeddiant, rhyglyddiant, gwiwdeb.
- Worthless, wyrth'-les, *a.* diwerth, diles, distadl, annheilwng, diffaeth.
- Worthy, wyr'-ddi, *a.* teilwng, clodwiw, hyglod, cymhwys, addas:—*s.* arwrn, arwr, gwron.
- Wot, wot, *p. t.* (*Weet*) gwybodedig:—*v. n.* gwybod.
- Would, wwd, *p. t.* (*Will*) mynedig:—*I would* = mynwn, hoffwn:—*Thou wouldst* = mynnit:—*He would* = mynai:—*We would* = mynem, &c. [edig.
- Wound, wwnd, *p. p.* (*Wind*) dyrwyn-Wound, wwnd, *s.* archoll, briw, clwyf, gweli; clais; dynnod.
- Wounding, wwn'-ding, *s.* archolliad.
- Wove, wöf, *p. t.* } (*Weave*) gweued
- Woven, wöfn, *p. p.* } ig.
- Wrack, rac, *s.* gwymon, gwymwn, gwimon, gwmon, gwmwn; adfail, dinystr, drylliad; gwrec:—*v. a.* dryllio, dinystrio, chwilfriwio; llong-dryllio (o fwriad).
- Wrangle, rang'-gl, *v. n.* cecru, ymdafodi, ymgegu, enecian, cynhenu, dadleu; ymgernial, bela:—*s.* ymryson, cynhen, eweryl, harllach.
- Wrap, rap, *v. a.* plygu, plygdroi, goblygu, amblygu; crynhoi; amdoi; rhwymu mewn; ymwisgo â; plethu; anhuddo â; dryrsu.
- Wrapper, rap'-yr, *s.* goblygwr, amblygwr; hugrwymyn, toryn; amdwyg, amorchudd; ystola; llen ortho, gor-tho; caw; cod.
- Wrath, rath, *s.* llid, bâr, digofaint, llid-iogrwydd; broch.
- Wrathful, rath'-ffwl, *a.* digllawn, llid-iog.
- Wreak, ric, *v. a.* tywallt; dial:—*s.* dialedd; cynddaredd; digofaint.
- Wreath, rith, *s.* amdorch, plethdorch, gorthorch; pleth.
- Wreathe, ridd, *v.* torchi, plethdorch, dynyddu, godrwyo, plethu, gwryddu.
- Wreathing, rî'-dding, *s.* torchiad, plethiad. [aid.
- Wreathy, rî'-ddi, *a.* torchaid, modrwy.
- Wreck, rec, *s.* llongdrylliad, llongdor; llongdrylliau, llongysgyrion, dylsg, gwrec; dinystr, llwyrgoll; gwymon = *Wrack*:—*v.* llongdryllio, colli llong; dystrywio.
- Wrecker, rec'-yr, *s.* ysbeilydd llong-drylliau, lleidrdylus, lleidr glan y môr, gwreicwr.
- Wren, ren, *s.* dryw, dryw bach, baran.
- Wrench, rensh, *s.* didro, nydd, croesdro, tro, rhwym:—*v. a.* croesdroi, dirdroi; tyrfu, rhwyno.
- Wrest, rest, *v. a.* dirdroi, dirdynu, gwyr-droi, nyddu; traigipio; gwyro:—*s.* diriai, cymhellai, gwasgai; cwyrnai, yr yrnai; cyweirgorn; camystyn; croesdroad.
- Wrestle, res'-sl, *v. n.* ymafael, ymafael-yd; ymafael cwmp, amafyd codwm; ymdrech, ymdrechu; ymgyhydreg.
- Wrestling, res'-ling, *s.* ymafaeliad; ymdrechiad.
- Wretch, reg, *s.* adyn, truanddyn, adill, adlaw, gwaelddyn, annyn; dyhiryn, drygddyn.

Wretched, *reç'-ed, a. truan, gresynol, trallodus; salw, gorwael.*
 Wretchedness, *reç'-ed-nes, trueni, gresyndod, drygyfd; gorwaeledd.*
 Wriggle, *rig'-gl, v. ymdroi, ymdorchi, dolyndroi, nyddymdroid; dyrwyndroi, ymddyrywn; ymystunio; gwingo: -s. dolyndro, dyrwyndro; ymnydd; ymwe; ymysgrytiad; gwingiad.*
 Wright, *reit, s. saer, saerniwr; celfyddwr; crefftwr, gweithiwr; llofweithiwr, llaw-weithiwr.*
 Wring, *ring, v. gwasgu, nyddwasgu; nyddu; dirdroi, dirwasgu, trowasgu; tori; ymnyddu: -s. gwasg, nyddwasg, sidrywasg; dirwasg.*
 Wrinkle, *ring'-cl, s. crych, crychni, tolc, rhyech; crychiden, crybychiad: -v. a. crychu, tolcio, rhychu; crybychu; panuglu.*
 Wrist, *rust, s. arddwrn.*
 Wristband, *rus'-bynd, s. arddyrnrwym, llawdas, rhyband.*
 Writ, *rut, s. ysgrifen; ysgrythyr; ysgrifen, dyfyneb, llythyr gwys, llythyr dyfyn, dyfnig, gwrít, bryf: -p. t. (Write) ysgrifenedig.*
 Write, *reit, v. ysgrifenu, ysgrifo; llythyr; copio.*
 Writhe, *reidd, v. dirdynu, dirgamu, gwrydynu, gwryfio; nydd-droi;*

ednyddu, fillio: -s. cam, tra, fill, tum.
 Writhing, *rei'-dding, s. ymnyddiad, ymdroad.*
 Writing, *rei'-ting, s. ysgrifen, ysgrif, ysgrifeniad.*
 Writing-desk, *rei'-ting-desc, s. ysgrifgíst, ysgrifen-gíst; ysgrifenfwrdd.*
 Written, *ru'-tn, p. p. (Write) ysgrifenedig; wedi ysgrifenu.*
 Wrong, *rong, s. cam, camwedd, camwri; bai, cyfeiliorn, niwed: -a. cam, anghymhwys; anunion, anghyfiawn; anaddas, beius; cyfeiliornus: -v. a. niweidio, drygu, gwneuthur cam a; gorthrymu.*
 Wrongful, *rong'-fowl, a. anghyfiawn, camweddus; beius; niweidiol.*
 Wrongheaded, *rong'-hed-ed, a. pen-gam, swlgam, gwepgam; hunandybus.*
 Wrote, *rôt, p. t. (Write) ysgrifenedig, a ysgrifenwyd.*
 Wroth, *roth, a. digllawn, llidus=Angry.*
 Wrought, *rot, p. p. (Work) gwneuthuredig.*
 Wrung, *ryng, p. p. (Wring) ymnyddedig; dirdroedig; dirwasgedig.*
 Wry, *rei, a. cam, gwyrngam; hyllgam: -v. gwyrngamu, agwyro.*
 Wryness, *rei'-nes, s. gwyrngamedd, gwyrngemi.*

X.

X, *ecs, s. ecs=enw 'r bedwaredd llythren ar hugain (y ddeunawfed gydsain) o'r egwyddor: fel rhifnod Rhufeinig, saif x am 10: fel talfyriad, saif Xn. am Christian=Cristion, ac Xm. am Christmas=Nadolig: sain Seisnig x yn nechreu geiriau sydd yr un a sain z; ond mewn manau ereill, y mae 'n gyfartal i cs neu gz. [ynlliw.*
 Xanthic, *zan'-thic, a. melynaidd, mel-*
 Xanthine, *zan'-thun, s. melynlliw;*

melyn gwreiddrudd=sylwedd melynlliw a gafwyd mewn gwreiddrudd (madder). [leiaf.
 Xanthium, *zan'-thi-ym, s. cedowrach*
 Xantippe, *zan'-tup'-i, s. cecren, cecrai, ymsen-wraig, clewten; hellgre, ysgolpen, gwraig anynan; Santip=enw gwraig Socratis. [yff dull.*
 Xiphoid, *zei'-ffoid, a. cleddyfol, cledd-*
 Xystus, *zus'-tys, s. rhodfa, rhodie; oriel.*

Y.

Y, *wei, s. wei=enw 'r bummed llythren ar hugain o'r egwyddor: mae sain y Y Saesneg, fel yr I Gymraeg, yn gydseiniol pan o faen llafariad yn yr*

un sill, megys yam=iam, yell=iel, yawn=ion; ond mewn sefyllfacedd ereill, cymmer sain yr I Saesneg; megys try=trei.

- Yacht, iot, *s.* tlysfad, ystafellfad, chwareufad, pleserfad; llongan bleser, llongig rodio.
- Yam, iam, *s.* iam, bwyd-wraidd=math ar ddefnydd bara ym mysy cynfrodorion America.
- Yankee, iang'-ci, *s.* Iangci=enw llediaith a roddir i Saeson Americanaidd, oddiw'rth y sain a rydd yr Indiaid i'r gair *English*.
- Yard, iard, *s.* buarth, cadlas; clos, beili; llanerch, talwrn; llathaid, llathenaidd; llathen, llath, llathffon; gwialen; hwy-lath. [lath.
- Yard-arm, iard'-arm, *s.* braich y draws.
- Yarn, iarn, *s.* edeu, edef, edafedd; anwe, arwe.
- Yarrow, iar'-ö, *s.* gwllfrai, milddail, llys y gwaedlif, llysiâu'r gwaedlif.
- Yaw, io, *v.* ymysgwyddo, gwyro.
- Yawl, iol, *s.* cwch llong, cwch mawr; ysgwyddfad, iolfad, iöl.
- Yawn, ion, *v.* dylyfu gen, ystwyr=*Gape*.
- Yawning, iö'-ning, *a.* ymystwyrol; cysglyd.
- Ye, *it, pr. pl.* chwi, chwychwi; o honoch, o honoch chwi; chwithau.
- Yea, ie, *ad.* ië; do; felly y mae; yn wir. [llydnu.
- Yean, iin, *v. n.* bwrw oen, halu oen;
- Yeanling, iin'-ling, *s.* oenyn, oen bwrw, oen newydd ddyfod.
- Year, iyr, *s.* blwyddyn; blwydd; blynedd (*pl.* blynyddau, blynyddoedd); deuddeng mis.
- Yearling, iyr'-ling, *s.* blwyddiad, llwddn blwydd.
- Yearly, iyr'-li, *a.* blynyddol, blwyddol:—*ad.* bob blwyddyn; yn flynyddol.
- Yearn, iyrn, *v.* tosturdeimlo, dwysymdeimlo, dirdeimlo.
- Yeast, iist, *s.* burym, swyf=*Barm*.
- Yelk, ielc, *s.* melyn wy, melynwy.
- Yell, iel, *v. n.* oernadu, oerleisio, oerlefain, oergrio; ubain, udo:—*s.* oernad, oerlais; brawgri.
- Yelling, iel'-ing, *s.* oergriad; udiad, udfa.
- Yellow, iel'-ö, *a.* melyn, melynlliw:—*s.* melyn, lliw melyn, melynlliw; rhifwnt.
- Yellow-hammer, iel'-ö-ham'-yr, *s.* llinos felen, llinosen felen; penaur, peneuryn, melynog. [felyn.
- Yellowish, iel'-ö-ish, *a.* melynnaidd, lled-Yelp, ielp, *v. n.* cyfarth, helgyfarth, go-gyfarth, epian, pefyr, peuferu.
- Yeoman, iö'-myn, *s.* gwr eang, eangwr, iangwr; rhydd-ddeiliad, breddyn, gwr tiriog, gwr da, uchelwr; gwreng; ywman, ieman.
- Yeomanry, iö'-myn-ri, *s.* yr eangwyr, yr iangwyr, y gwreng; breddyriaeth; y gwyrdä; iemaniaeth.
- Yerk, iyr, *v. a.* tindafu, ystrangcio, gwingo; crychneidio:—*s.* ysbonge, llam, naid.
- Yes, ies, *ad.* ië; oes; do. Pan fyddo *yes* yn gyfystyr äg *it is*, ei Gymreigiad priodol yw *ie*; megys, *Is it my friend's voice that I hear?* YES [*it is*] =*Äi llais fy nghyfaill a glywaf? Ie.* Ond mewn amgylchiadau creill, ei Gymreigiad addas yw ail adroddiad o berson priodol y ferf holiadol, pa un bynag ai unig ai lluosog fyddo hönö; megys, *Is there any body within?* YES [*there is*] =*a OES* neb i mewn? OES. *ARE you all here?* YES [*we are*] =*a ydych* chwi oll yma? YDYM. *Hast thou SEEN him?* YES =*a WELAIST* ti ef? Do [*gwelais*.]
- Yesterday, iys'-tyr-de, *s.* doe:—*ad.* ddoe.
- Yet, iet, *c.* ac *ad.* eto; er hyny; eithr; hagen; hefyd; hyd yma, hyd yn hyn; o leiaf.
- Yew, iw, } *s.* yw, ywen, pren
- Yew-tree, iw'-tri, } yw.
- Yield, iild, *v.* ymostwng, ymroddi, ymblygu, gildio; rhoddi; dwyn, dwyn ffrwyth; cytuno ä.
- Yielding, iil'-ding, *s.* ymostyngiad, ymroddiad; gildiad.
- Yoke, iöc, *s.* iau, gwarog; cwplws, gwedd; iwc:—*a pig's yoke*=iwc mochn:—*v. a.* ieuo, gwarogi; dyweddio; cyplysu, cyplu; iyco.
- Yoke-fellow, iöc'-ffel-ö, *s.* cydymaith, cydwedd, cydweddog.
- Yolk, iöc, *s.* melynwy=*Yelk*.
- Yon, ion, } *a.* ac *ad.* draw,
- Yonder, ion'-dyr, } acw, dacw, hwnt, rhaco.
- Yore, iöyr, *s.* yr hen amser:—*ad.* gynt; es talm, er's talm; yn yr oes a fu, yn yr hen amser.
- You, iw, *pr.* chwi, chwychwi=*Ye*.
- Young, iyng, *a.* ieuangc, iefangc, og; tyner; ir, glos; anaddfed.
- Younger, iyng'-gyr, *a.* iau, ieuengach, ieuangach, ieuach.
- Youngest, iyng'-gest, *a.* ieuaf, ieuengaf.
- Youngster, iyng'-styr, *s.* ieuengyn, ieuant, llengcyn, glaslangc.

Your, *iwy*, *pr.* eich; eiddoch chwi, eiddych, eiddoch; einoch, einwch.
 Yourself, *iwy*-self', } *pr.* eich hun,
 Yourselfes, *iwy*-selfz', } eich hunan;
 eich hunain.
 Youth, *iwth*, *s.* ieuengctyd; maybd, maboed; glasoed; mabolaeth; ieuant; llange, gwr ieuange; bachgen; macwy; gwerydd; yr ieuengctid;

y rhai ieuange; pobl ieuange; gwerddon.
 Youthful, *iwth'*-ffwl, *a.* ieuange; llengynaidd; mebin, mebinaidd; nwyflawn.
 Youthfulness, *iwth'*-ffwl-nes, } *s.* ieu-
 Youth-hood, *iwth'*-hwd, } engctid.
 Yux, *iy*cs, *s.* ig, igiad, igian:—*v.* igio, igian.

Z.

Z, zed, *s.* zed=enw'r chweched lythren ar hugain (y bedwaredd gydsain ar bymtheg), sef yr olaf, o'r egwyddor: fel rhifnod, saif z weithiau am 2000.

Zany, *ze'*-ni, *s.* ystumiwr, cellweiriwr = *Buffoon*.

Zeal, *zî*, *s.* brydfryd, twymfryd, gwresogfryd; taerfryd, awyddfryd; aidd, eiddigedd; gwynfydedd, gwynfydrwydd; hewyd, dyhewyd; ainge, awydd; mawrserch, serch; sêl; gwyn, awch; diwydrwydd, astudrwydd.

Zealot, *zel'*-yt, *s.* gwynfydwr, eiddig, eiddigeddwr; dallbleidiwr; selogyn.

Zealous, *zel'*-yz, *a.* eiddgar; brwdfrydig, diddighedus; awyddus, hewydus; selog.

Zebra, *ze'*-bry, *s.* sebra; brithful, rhengful=math ar asyn gwyllt rhesog hardd.

Zenith, *zen'*-uth, *s.* y nen, yr entrych, entrych nen; yr uchbwynt, yr uchbrwng, y gwrthisbwnge=y pwng hwnw o'r ffurfafen a fyddo yn union uwch ben un ym mha le bynag y bo.

Zephyr, *seff'*-yr, *s.* gwynt y gorllewin, gwynt gorllewin, gorllewinwynt; awelyn; terwynt; awel dawel dirion, awel dawel dywyn.

Zest, *zest*, *s.* croen eurfal; chwaeth, blas:—*v.* *a.* blaseiddio.

Zigzag, *zig'*-zag, *s.* igamogam; troadol; fel camredynen.

Zinc, *zing*c, *s.* singe; delcan, goddelid, afryttel, gofettel.

Zincography, *sing'*-cog'-ry-ffi, *s.* singcraffiaeth, singcraffiaeth = y gelfyddyd o binio ac argraffu ar delcan.

Zodiac, *zö'*-di-ac, *s.* sidydd, sidyll, caer sidi, caer sidin, caer sidydd; yr arwyddgylch, cylch yr arwyddion, cylch y deuddeg arwydd, cylch y milod.

Zone, *zön*, *s.* gwrëgys, cylch, cyleded.

Zoography, *sö'*-og'-ry-ffi, } *s.* milodiaeth,
 Zoology, *sö'*-ol'-ö-ji, } milodeg, milofyddiaeth; mildraethyddiaeth, mildraeth; mildraith; milhanes.

Zoophyte, *sö'*-ö-ffeit, *s.* llysil; llysilnawd; anwysfil = peth cyfranog o dwf a bywyd milodaidd a llysieug.

Zootomist, *zö'*-ot'-ö-must, *s.* milddifynydd.
 Zootomy, *zö'*-ot'-ö-mi, *s.* milddifyniaeth.

Zounds, *zowndz*, *in.* gwaed dyn! gwaed dyn ai gilydd! gwaed dyn byw!

Zufolo, *zwff'*-ö-lö, *s.* ednfosbib, adarbib = chwibanogl a ddefnyddir i ddsagu teloryddion.

Zymology, *zei'*-mol'-ö-ji, *s.* iliadaeth, ymweithiadaeth, heplesladaeth.

ENGLISH
SCRIPTURE PROPER NAMES.

ENWAU PRIOD SEISNIG YSGRYTHYROL.

ABIM

AHIJ

Aaron, e'-ron.	Abimelech, ab-um'-i-lec.	Adami, ad'-y-mei.
Aaronites, e'-ron-eits.	Abinadab, ab-un'-y-dab.	Adar, e'-dar.
Abaddon, a-bad'-on.	Abinoam, ab-un'-ö-am.	Adiel, ad-b'ö-el.
Abagtha, a-bag'-tha.	Abiram, a-bei'-ram.	Ader, e'-dyr.
Abal, e'-bal.	Abishag, ab'-i-shag.	Adiel, ad'-i-el, e'-di-el.
Abana, ab'-a-na.	Abishai, ab-i-sh'e-ei,	a-Adin, e'-dun.
Abarim, ab'-a-rum.	bish'-e-ei.	Adina, a-dei'-ny.
Abba, ab'-y.	Abishalom, ab-i-sh'e'-lom,	Adithaim, ad-i-the'-um.
Abda, ab'-da.	a-bish'-y-lom.	Adlai, ad-le'-ei, ad'-le-ei.
Abdi, ab'-di.	Abishua, ab-i-shw'-y,	a-Admah, ad'-ma.
Abdiel, ab'-di-el.	bish'-w-y.	Admatha, ad'-my-thy.
Abdon, ab'-don.	Abishur, ab'-i-shyr.	Adna, } ad'-ny.
Abednego, a-bed'-ni-gö.	Abital, ab'-i-tal.	Adonibezek, a-don-i-bi'-zec.
Abel, e'-bel.	Abitub, ab'-i-tyb.	Adoraim, ad-ö-re'-um.
Abel-beth-maacha, e-bel-	Abiud, ab'-i-yd, a-bei'-yd.	Adoram, a-dö'-ram.
beth-me'-a-ca.	Abner, ab'-nyr.	Adrammelech, ad-ram'-i-
Abel-maim, e-bel-me'-um.	Abram, e'-bram.	lec.
Abel-meholah, e-bel-mi-hö'-	Abraham, e'-bra-ham.	Adramyttium, ad-ra-mut'-
ly.	Abсалom, ab'-sý-lom.	ti-ym.
Abel-mizraim, e-bel-muz'-	Accad, ac'-ad.	Adria, e'-dri-y.
re-um.	Accho, ac'-cö.	Adriel, e'-dri-el.
Abel-shittim, e-bel-shit'-um	Aceldama, a-sel'-dy-my.	Adullam, a-dyl'-am.
Abi, e'-bei.	Achaia, a-ce'-iy.	Adummim, a-dym'-um.
Abiah, a-bei'-y.	Achaicus, a-ce'-i-cys.	Æneas, i-né'-as.
Abi-albon, e-bi-al'-bon.	Achan, e'-can.	Æthiopia, i-thi-ö'-pi-y.
Abiasaph, a-bei'-y-saff.	Achar, e'-car.	Agag, e'-gag.
Abiathar, a-bei'-y-thar.	Achbor, ac'-bor.	Agar, e'-gar.
Abib, e'-hib.	Achim, e'-cim.	Agrippa, a-grup'-y.
Abidah, a-bei'-dy.	Acbish, e'-cish.	Agur, e'-gyr.
Abiel, ab'-i-el, a-bei'-el.	Achmetha, ac-mé'-thy.	Ahab, e'-hab.
Abiezer, ab-i-é'-zer.	Achor, e'-cor.	Ahasai, a-has'-e-ei.
Abigail, ab'-i-gel; ab'-i-gal.	Achorites, e'-cor-eits.	Ahasbai, a-has'-be-ei.
Abihael, ab'-i-hel; ab-i-he'-	Achsah, ac'-sa.	Ahasuerus, a-has-iw'-i-rys.
ul.	Achshaph, ac'-shaff.	Ahaz, e'-haz.
Abihu, a-bei'-hiw.	Achzib, ac'-zub.	Ahaziah, e-hy-zei'-y.
Abihud, a-bei'-hyd.	Adadah, ad'-y-da.	Ahiah, a-hei'-y.
Abijah, a-bei'-jy.	Adah, e'-dy.	Ahiam, a-hei'-am.
Abijam, a-bei'-jam.	Adaiah, ad-e-ei'-y.	Ahiezer, a-hei-é'-zyr.
Abilene, ab-i-lé'-ni.	Adaliah, ad-y-lei'-a.	Ahihad, a-hei'-yd.
Abimael, ab-i-me'-el, a-bum'-	Adam, ad'-ym.	Ahijah, a-hei'-ja.
e-el.	Adamah, ad'-y-ma.	

Abilud, a-hei'-lyd.	Anak, e'-nac.	Ashtaroth, ash'-tə-roth.
Ahimaaz, a-hum'-e-az.	Anamelech, a-nam'-i-lec.	Ashtoreth, ash'-tə-roth.
Ahiman, a-hei'-man.	Ananiah, an-a-nei'-y.	Ashur, ash'-yr.
Ahimelech, a-hum'-i-lec.	Ananias, an-a-nei'-as.	Ashurites, ash'-yr-e-its.
Ahimoth, e'-hum-oth, a-hei'-moth.	Anathoth, an'-a-thoth.	Asia, e'-shi-y.
Ahinadab, a-hun'-y-dab.	Andrew, an'-driw.	Askelon, as'-ci-lon.
Ahinoam, a-hun'-ū-am.	Andronicus, an-drō-nei'-cys.	Assir, as'-yr.
Ahio, a-hei'-ō.	Anethothite, a-neth'-ō-theit.	Assos, as'-os.
Ahirah, a-hei'-ra.	Anna, an'-y.	Assyria, as-syr'-i-y.
Ahiram, a-hei'-ram.	Annas, an'-as.	Ataroth, at'-y-roth.
Ahishar, a-hei'-shar.	Antioch, an'-ti-oc.	Athaliah, ath-y-lei'-y.
Ahitophel, a-hut'-ō-ffel.	Antipas, an'-tu-pas.	Athenians, a-th'-ni-anz.
Ahitub, a-hei'-tyb.	Antipatris, an-tu-pe'-trus.	Athens, ath'-enz.
Aholiab, a-hō-lei'-ab.	Aphia, a-ffei'-y.	Attalia, at-y-lei'-y.
Aholibah, a-hō-lei'-bah.	Apollus, a-pol'-os.	Augustus, o-gys'-tys.
Aholibamah, a-hō-li-be'-ma.	Apollonia, ap-pol'-ō-ni-y.	Ava, e'-fa.
Ain, e'-un.	Apollyon, a-pol'-ion.	Aven, e'-fen.
Ajalon, aj'-y-lon.	Appii-forum, ap-i-ei-ffō'-rym.	Avim, e'-fum.
Akan, e'-can.	Aquila, ac'-cwul-a.	Avith, e'-futh.
Akrabbim, ac-rab'-um.	Arab, a'-rab.	Azaliah, az-y-lei'-y.
Alamelech, a-lam'-i-lec.	Arabia, a-re'-bi-a.	Azaniah, az-y-nei'-y.
Alexander, al-ecs-an'-dyr.	Arad, e'-rad.	Azarael, az-y-re'-el.
Alexandria, al-ecs-an'-dri-a.	Aram, e'-ram.	Azareel, a-ze'-ri-el.
Allon, al'-on.	Aran, e'-ran.	Azariah, az-y-rei'-y.
Almodad, āl-mō'-dad.	Ararat, ar'-y-rat.	Azaziah, az-y-zei'-y.
Almon, al'-mon.	Archelaus, ar-ci-le'-ys.	Azgad, az'-gad.
Almon-diblathaim, al-mon-dub-la-the'-um.	Archippus, ar-cip'-ys.	Azmaveth, az'-my-feth.
Alpha, al'-ffa.	Arcturus, arc'-tiw-rys.	Azmon, az'-mon. [bor.]
Alpheus, al-ffī'-ys.	Areopagite, ar-i-op'-y-jeit.	Aznoth-Tabor, az-noth-te'-Azotus, a-zō'-tys.
Amalek, am'-y-lec.	Areopagus, ar-i-op'-y-gys.	
Amalekites, am'-y-lec-eits.	Aretas, a'-ri-tas.	Baal, be'-al.
Aman, e'-man.	Argob, ar'-gob.	Baalah, be'-al-a.
Amana, am'-a-na.	Ariel, e'-ri-el.	Baalath, be'-al-ath. [yr.]
Amara, am-a-rei'-y.	Arimathea, ar-i-my-th'-y.	Baalath-beer, be-al-ath-bē'-
Amasa, am-e'-sa. [e-ei.]	Aristarchus, ar-us-tar'-cys.	Baal-berith, be-al-bē'-ruth.
Amasai, am-y-se'-ei, a-mas'-lys, ar-us-tob'-iw-lys.	Aristobulus, ar-us-tō-bi-w'-	Baal-gad, be-al-gad'
Amashai, am-y-she'-ei.	Arkite, ar'-ceit.	Baal-hamon, be-al-ham'-yn.
Amasiah, am-a-sei'-y.	Armageddon, ar-my-ged'-on.	Baal-hanan, be-al-han'-an.
Amaziah, am-y-zei'-y.	Armenia, ar-mē'-ni-y.	Baal-hazor, be-al-he'-zor.
Amittai, a-mut'-e.	Arnon, ar'-non.	Baal-hermon, be-al-hyr'-mon
Ammi, am-meī'. [mei'-hyd.]	Aroer, a-rō'-yr.	Baali, be'-al-ei.
Ammihud, am-i-hyd, am-	Arpad, ar'-pad.	Baalim, be'-al-um.
Amminadab, am-nun'-y-dab	Arphaxad, ar-ffacs'-ad.	Baalis, be'-al-us.
Ammōn, am'-on.	Artaxerxes, ar-tacs-yr'-siz.	Baal-meon, be-al-mē'-yn.
Ammonites, am'-ō-neits.	Artemas, ar'-ti-mas.	Baal-peor, be-al-pē'-or.
Amnon, am'-non.	Arvad, ar'-fad.	Baal-perazim, be-al-per'-y-zum.
Amon, e'-mon.	Arvadites, ar'-fy-deits.	Baal-zebub, be-al-zē'-byb.
Amorites, am'-ō-reits.	Asa, e'-sa.	Baal-zephon, be-al-zē'-ffon.
Amos, e'-mos.	Asahel, as'-a-hel.	Babel, be'-bel.
Amphipolis, am-ffup'-ō-lus.	Asaph, e'-saff.	Babylon, bab'-i-lon.
Amplias, am'-pli-as.	Ashan, e'-shan.	Babylonians, bab-i-lō'-ni-ynz.
Amram, am'-ram.	Ashchenaz, ash'-ci-naz.	Baca, be'-cy.
Amraphel, am'-ry-ffel.	Ashdod, ash'-dod.	Bahurim, ba-hi-w'-rum.
Amzi, am'-zei.	Asher, ash'-yr.	Baharumite, ba-he'-rym-eit.
Anab, e'-nab.	Asherites, ash'-yr-eits.	Balaam, be'-lam.
Anah, e'-ny.	Ashkenaz, ash'-ci-naz.	

Baladan, bal- <i>e</i> -dan ; bal'-y-dan.	Betharabah, beth-ar'-y-by.	Cadesh, <i>ce</i> '-desh.
Balah, be'-ly.	Betharbel, beth-ar'-bel.	Cæsar, s <i>z</i> '-zar.
Balak, be'-lac.	Bethafen, beth- <i>e</i> '-fen.	Cæsarea, sez-y-ri'-y.
Bamoth-baal, be-moth-be'-al.	Bethazmaveth, beth-az'-my-feth.	Caiaphas, <i>ce</i> '-y-ffas.
Barabbas, ba-rab'-as.	Bethbaalmeon, beth-be-al-mi'-on.	Cain, <i>cen</i> .
Barachiah, bar-y- <i>cei</i> '-y.	Bethbarah, beth-be'-ry.	Cainan, <i>ce</i> '-nan ; <i>ce</i> -ei'-nan.
Barak, be'-ryc.	Beth-dagon, beth-de'-gon.	Caleb, <i>ce</i> '-leb.
Bar-jesus, bar-ji'-sys.	Beth-diblathaim, beth-dub-ly-the-um.	Calneh, cal'-ni.
Bar-jonah, bar-jö'-ny.	Bethel, beth'-el.	Calneh, cal'-ni.
Barnabas, bar'-ny-bas.	Bethelite, beth'-el-eit.	Calno, cal'-nö.
Barsabas, bar'-sy-bas.	Bethemek, beth-i'-mec.	Calvary, cal'-fy-ri.
Bartholomew, bar-thol'-ö-miw.	Bethesda, beth-es'-dy.	Cana, <i>ce</i> '-ny.
Bartimeus, bar-ti-mi'-ys.	Beth-haccerem, beth-hac'-si-rym.	Canaan, <i>ce</i> '-nan.
Baruch, be'-ryc.	Beth-haran, beth-he'-ran.	Canaanite, <i>ce</i> '-nan-eit.
Barzillai, bar-zul'-e-ei.	Beth-horon, beth-hö'-ron.	Candace, can-de'-si ; can'-dy-si.
Bashan, be'-shyn.	Bethlehem, beth'-li-hem.	Canneh, can'-i.
Bathrabbim, bath-rab'-um.	Bethlehem-Judah, beth'-li-hem-ju'-dy.	Capernaum, ca-pyr'-ne-ym.
Bathsheba, bath-shi'-ba.	Bethlehemite, beth'-li-hem-eit.	Capthor, caff'-tor.
Bedad, bi'-dad.	Bethmaacah, beth-me'-y-cy.	Cappadocia, cap-y-dö'-shi-y.
Bedaiah, bed-y-ei'-y.	Bethoron, beth-ö'-ron.	Carchemes, car'-ci-mes.
Bedan, bi'-dan.	Bethpeor, beth-pi'-or.	Carmel, car'-mel.
Beelzebub, bi-el'-zi-byb.	Bethphage, beth-ffe'-ji.	Carmi, car'-mei.
Beer, biyr.	Bethrehob, beth-ri'-hob.	Casluhim, cas-liu'-hum.
Beer-elim, bi-er'-i-lum ; bi-er'-i-lum.	Bethsaida, beth-sei'-dy.	Castor, cas'-tor.
Beerlahairoi, bi-yr-ly-he'-i.	Bethshan, beth'-shan.	Cedron, si'-dron ; <i>ce</i> '-dron.
Beeroth, bi-i'-roth.	Bethshean, beth-shi'-an.	Cenecea, sen- <i>ce</i> '-y.
Beer-sheba, bi-yr-shi'-ba.	Bethshemesh, beth-shi'-mesh, beth'-shi-mesh.	Cephas, si'-ffas.
Behemoth, bi'-hi-moth.	Bethshemite, beth'-shi-meit.	Cepherah, seff-i'-ry.
Bel, bel.	Bethshitta, beth-shit'-y.	Chaldea, cal-di'-y.
Bela, bi'-ly.	Bethuel, beth-iw'-el, be-thiw'-el.	Chaldean, cal-di'-an.
Belial, bi'-li-al ; bi'-lei-yl.	Betonim, bet'-ö-num.	Charaan, car'-an.
Belshazzar, bel-shaz'-ar.	Beulah, biw'-ly.	Chebar, ci'-bar.
Beltshazzar, bel-ti-shaz'-ar.	Bezaleel, bez-y-li'-ul.	Chedorlaomer, ced-or-le-ö'-mer.
Ben, ben.	Bezek, bi'-zec.	Chenani, cen'-y-nei.
Benaiah, ben- <i>e</i> '-iy.	Bezer, bi'-zer.	Chenaniah, cen-y-nei'-y.
Ben-ammi, ben-am'-ei.	Bildad, bul'-dad.	Chephar, ci'-ffar.
Benhadad, ben-he'-dad.	Bilhah, bul'-hy.	Chephirah, ceff-ei'-ry.
Benjamin, ben'-jy-mun.	Bishlam, bish'-lam.	Cherethims, cer'-eth-umz.
Benjamite, ben'-jy-meit.	Bithiah, buth'-ei-y.	Cherethites, cer'-eth-eits.
Beninu, ben'-i-niw.	Bithynia, bi-thun'-i-y.	Cherith, ci'-ruth.
Benoni, ben'-ö-nei.	Boanerges, bö-y-nyr'-jis.	Cherub, ci'-ryb (<i>dinas</i>).
Beor, bi'-or.	Boaz, bö'-az.	Cherub, çer'-ryb (<i>ysbryd</i>).
Beracha, ber- <i>e</i> '-cy.	Bochim, bö'-cim.	Cherubim, çer'-iw-bum.
Beraiah, ber-ei'-y.	Bosor, bö'-zor.	Chileab, çil-i-ab.
Berea, bi-ri'-y.	Bozrah, boz'-ry.	Chilion, cil'-i-on ; ci-lei'-on.
Berith, bi'-ruth.	Buz, byz.	Chimham, cim'-ham.
Bernice, ber-nei'-si.	Buzite, byz'-eit.	Chinnereth, cin'-er-eth.
Berodach, bi-rö'-dac.	Cabul, <i>ce</i> '-byl.	Chios, çei'-os.
Berothah, bi-rö'-thy.		Chisleu, cis'-liw.
Berothai, bi-rö'-the.		Chittim, çit'-um ; cit'-um.
Besai, bi'-se.		Chiu, çiu'-yn.
Besor, bi'-sor.		Chloe, clö'-i.
Bethabara, beth-ab'-y-ry.		Chorazin, cö-re'-zun.
Bethany, beth'-y-ni.		Chrysolite, crus'-ö-leit.
		Chrysoprasus, crus-op'-ry-sys.
		Chuzza, çiw'-zy.

Cilicia, sul-ish'iy.	Dorcas, dor'-cas.	Emmanuel, em-man'-iw-el.
Chinneroth, cin'-er-oth.	Dothan, dö'-than.	Emmaus, em-me'-ys.
Clauda, clo'-dy.	Durah, diw'-ry.	Endor, en'-dor.
Claudia, clo'-di-y.	Ebal, i'-bal.	Eneas, i-ni'-ys.
Claudius, clo'-di-ys.	Ebed, i'-bed.	Engelaim, en-eg le'-um.
Clement, clē'-ment.	Ebed-melech, i'-bed-mel'-ec.	Enegid, en-gi'-dei, en-gi'-dei.
Cleopas, cli'-ō-pas.	Ebenezer, eb en-i'-zyr.	Enhaddah, en-had'-y.
Colosse, cō-lo's-i.	Eber, i'-byr.	Enoch, i'-noc.
Coos, cō'-os.	Ecclesiastes, ec-li-zi-as'-tes.	Enos, i'-nos.
Corinth, cō'-runth.	Eden, i'-den.	Enrogel, en-rō'-gel.
Corinthians, cō-run'-thi-anz.	Edom, i'-dom.	Enshemesh, en-shē'-mesh.
Cornelius, cor-nē'-li-ys.	Edomite, i'-dom-cit.	Epaphras, ep'-y-ffras.
Coz, coz.	Eduth, i'-dyth.	Epaphroditus, i-paff-rō-dei'-tys.
Cozbei, coz'-bei.	Eglah, eg'-ly.	Epenetus, i-pi-nē'-tys.
Crete, crit.	Eglaim, eg-le'-um.	Ephah, i'-ffy.
Crispus, crus'-pys.	Eglon, eg'-lon.	Ephes-dammin, i-ffes-dam'-un.
Cush, cysh.	Egypt, i'-jipt.	Ephesus, eff'-i-sys.
Cushan-rishathaim, cysh-an-rish-y-thē'-um.	Egyptians, i-jip'-shanz.	Ephod, i'-ffod.
Cushi, cysh'-ei.	Ehud, i'-hyd.	Ephatha, eff'-y-thy.
Cuth, cyth.	Ekron, i'-cron.	Ephraim, eff-re-um.
Cyprus, sei'-prys.	Elah, i'-ly.	Ephratah, eff-ry-ty.
Cyrene, sei-rē'-ni.	Elam, i'-lam.	Ephron, eff-ron.
Cyrenius, sei-rē'-ni-ys.	Elath, i'-lath.	Erastus, i-ras'-tys.
Cyrus, sei'-rys.	El-bethel, el-beth'-el.	Esarhaddon, i-sar-had'-on.
Dagon, dē'-gon.	Eldad, el'-dad.	Esau, i'-so.
Dalmanutha, dal-my-niw'-thy.	Eleazar, el-i-e'-zar.	Eshcol, esh'-col.
Dalmatia, dal-me'-shi-y.	Elelohe-Israel, el-el-ō-hi-us'-re-el.	Esther, es'-tyr.
Damascus, da-mas'-cys.	Elhanan, el-he'-nan.	Etham, i'-tham.
Daniel, dan'-i-el.	Elei, i'-lei.	Ethan, i'-than.
Darius, da-rei'-ys.	Eliab, i-lei'-ab.	Ethiopia, i-thi-ō'-pi-y.
Dathan, dē'-than.	Eliadah, i-lei'-y-da.	Eubulus, iw-biw'-lys.
David, dē'-fud.	Elijah, i-lei'-y.	Eunice, iw-nei'-si.
Deborah, dē-bō-ry.	Eliakim, i-lei'-y-cim.	Euodius, iw-ō'-di-ys.
Decapolis, di-cap'-ō-lus.	Eliatha, i-lei'-y-tha.	Euphrates, iw-ffrē'-tes.
Dedan, dē'-dan.	Eliazer, i-lei'-i-zer.	Euroclydon, iw-roc'-li-don.
Delilah, del'-i-ly.	Elihu, i-lei'-hiw.	Eutychus, iw'-ti-cys.
Demas, dē'-mas.	Elihud, i-lei'-hyd.	Evil-merodach, i-ful-mi-rō'-dac.
Demetrius, di-mē'-tri-ys.	Elijah, i-lei'-ja.	Exodus, ec'-sō-dys.
Derbe, der'-bi.	Elim, i'-lum.	Ezekiel, i-zē'-ci-el.
Deuteronomy, diw-tyr-on'-ō-mi.	Elimelech, i-lum'-i-lec.	Ezra, ez'-ra.
Dianah, dei'-ny.	Eliphaz, el'-i-ffaz, i-lei'-ffaz.	Ezra, ez'-ra.
Diblain, dub-le'-um.	Elizabeth, i-luz'-y-beth.	Ezri, ez'-rei.
Diblath, dub'-lath.	Ehiseus, el-i-sē'-ys.	Ezron, ez'-ron.
Dibon, dei'-bon.	Elisha, } i-lei'-shy.	Felix, ffi'-lics.
Dibri, dub'-rei.	Elishah, }	Festus, ffe's'-tys.
Didymus, dud'-i-mys.	Elisheba, i-lish'-i-ba.	Fortunatus, ffor-tiw-ne'-tys.
Dimon, dei'-mon.	Elizaphan, i-luz'-a-ffan.	Gabbatha, gab'-y-thy.
Dinab, dei'-ny.	Elkanah, el-ce'-na.	Gabriel, ge'-bri-el.
Dionysius, dei-o-nish'-i-ys.	Elmodab, el-mō'-dab.	Gad, gad.
Diotrephes, dei-ot'-ri-ffes.	Elnathan, el-ne'-than.	Gadarenes, gad'-y-rinz.
Dodanim, do-dē'-num.	Eloi, el'-ō-ei.	Gahar, ge'-har.
Dodo, dö'-dö.	Elon, i'-lon.	Gaius, ge'-iys.
Doeg, dö'-eg.	Elon-bethan, i-lon-beth'-e-nan.	Galatia, ga-le'-shi-y.
	Eloth, i'-loth.	
	Elymas, el'-i-mas, i-lei'-mas.	

Galbanum, gal'-by-nym.	Hadoram, ha-dō'-ram.	Hezekiah, hez-i-cei'-y.
Galilee, gal'-i-li.	Hadrach, he'-drac.	Hiddekel, hud'-i-cel.
Gallio, gal'-i-ō.	Hagar, he'-gar.	Hierapolis, hei-er-ap'-ō-lus.
Gamaliel, ga-me'-li-el.	Haggai, hag'-e-ci.	Higgaion, hug'-ei'-on.
Gath, gath.	Haggith, hag'-gith.	Hilkiah, hul'-cei'-y.
Gathhepher, gath-hē'-ffyr.	Hai, he'-ei.	Hillel, hul'-el.
Gathrimmon, gath-rum'-on.	Hakupha, hac-iw'-ffa.	Hinnom, hun'-om.
Gaza, ge'-zy.	Hali, he'-lei.	Hiram, hei'-ram.
Gazer, ge'-zyr.	Halloesh, hal-ō'-esh.	Hittites, hut'-eits.
Gebal, gi'-bal.	Ham, ham.	Hivites, hei'-feits.
Gebar, gi'-bar.	Haman, he'-man.	Hoba, hō'-ba.
Gedaliah, ged-y-lei'-a.	Hamath, he'-math.	Hobab, hō'-bab.
Geder, gi'-der.	Hammelech, ham'-mi-lec.	Hoglah, hog'-la.
Gedor, gi'-dor.	Hammon, ham'-on.	Hophni, hof'-nei.
Gehazi, gi-he'-zei.	Hamor, he'-mor.	Hor, hor.
Gemariah, gem-y-rei'-y.	Hanameel, ha-nam'-i-el.	Horam, hō'-ram.
Genesis, jen'-i-sus.	Hanan, he'-nan.	Horeb, hō'-reb.
Genesareth, gi-nes'-y-reth.	Hananeel, ha-nan'-i-el.	Hormah, hor'-ma.
Gerar, gi'-rar.	Hanani, ha-ne'-nei.	Hosea, hō-zē'-y.
Gergesenes, ger-gi-sinz'.	Hanes, he'-nes.	Hoshea, hō-shē'-y.
Gerizim, ger'-i-zum.	Hannah, han'-a.	Hotham, hō'-tham.
Gershon, ger'-shom.	Hannathon, han'-a-thon.	Hothan, hō'-than.
Gethsemane, geth-sem'-y-ni.	Hanun, he'-nyn.	Hul, hyl.
Gezer, gi'-zer.	Haradah, har'-y-dy.	Huldah, hyl'-da.
Gibeah, gib'-i-y.	Haran, he'-ran.	Humtah, hym'-ta.
Gibeon, gib'-i-on.	Harim, he'-rum.	Hur, hyr.
Giblites, gib'-leits.	Harum, he'-rym.	Hurai, hiw'-re.
Gideon, gid'-i-on.	Hathath, he'-thath.	Huram, hiw'-ram.
Gideoni, gid-i-ō'-nei.	Hatipha, hat'-i-ffa.	Huri, hiw'-rei.
Gihon, gei'-hon.	Havilah, haf'-i-la.	Hushai, hiw'-she.
Gilboa, gil-bō'-y.	Hazael, haz'-a-el.	Hushathite, hiw'-shath-eit.
Gilead, gil'-i-ad.	Hazar-adder, he-zar-ad'-yr.	Hushim, hiw'-shim.
Gilgal, gil-gal.	Hazar-maveth, he-zar-me'-feth.	Huz, byz.
Ginethon, gin'-i-thon.	Hazereth, haz-ē'-roth.	Hymeneus, hei-men-ē'-ys.
Girgashite, gir-gy-sheith.	Haziel, haz'-i-el.	Ibzan, ub'-zan.
Gittites, git'-eits.	Hazo, he'-zō.	Ichabod, ic'-y-bod.
Gnidus, nei'-dys.	Hazor, he'-zor.	Iconium, ei-cō'-ni-ym.
Gog, gog.	Heber, hē'-byr.	Iddo, ud'-ō.
Golgotha, gol'-goth-y.	Hebron, hē'-bron.	Idumea, ud-iw-mē'-a.
Goliath, gō-lei'-ath.	Heli, hē'-lei.	Illyricum, ul-ur'-i-cym.
Gomer, gō'-myr.	Helkai, hel'-ce-ei.	Immanuel, um-man'-iw-el.
Gomorraah, gō-mor'-y.	Helkiah, hel'-cei'-y.	Imra, um'-ra.
Gopher, gō'-ffyr.	Heman, hē'-man.	Imri, um'-rei.
Goshen, gō'-shen.	Henadad, hen'-a-dad.	Ira, ei'-ra.
Gozan, gō'-zan.	Hephzibah, heff'-zi-ba.	Irad, ei'-rad.
Grecia, grē'-shi-y.	Heres, hē'-res.	Iram, ei'-ram.
Grecians, grē'-shi-ynz.	Heresh, hē'-resh.	Irshemes, yr-shē'-mes.
Greece, gris.	Hermes, hyr'-mes.	Isaac, ei'-zac.
Guni, giw'-nei.	Hermogenes, hyr-moj'-i-nis.	Isaiah, ei-zē'-iy.
Habakkuk, hab'-y-cyc.'	Hermon, her'-mon.	Isariot, us-car'-i-ot.
Habor, he'-bor.	Herod, her'-od.	Ishbah, ish'-by.
Hadad, he'-dad.	Herodias, hi-rō'-di-as.	Ishbosheth, ish-bō'-sheth.
Hadadezer, had-ad-ē'-zyr.	Herodion, hi-rō'-di-on.	Ishmah, ish'-ma.
Hadadrimmon, he-dad-rum'-on.	Hesed, hē'-sed.	Ishmael, ish'-my-el.
Hadar, he'-dar.	Heshbon, hesh'-bon.	Ishtob, ish'-tob.
Hadarezer, had-y-rē'-zyr.	Heshmon, hesh'-mon.	Ispah, us'-py.
	Heth, heth.	Israel, us'-re'-el.

Israelites, us'-re-el-eits.	Jehoiada, ji-hoi'-y-da.	Juda, } <i>ju'-da.</i>
Issachar, us'-y-car.	Jehoiakim, ji-hoi'-y-cim.	Judah, }
Italian, u-tal'-ian.	Jehoram, ji-hö'-ram.	Judas, <i>ju'-das.</i>
Italy, ut'-a-li.	Jehoshaphat, ji-hosh'-y-ffat.	Judea, <i>ju-dé'-a.</i>
Ithamar, uth'-y-mar.	Jehosheba, ji-hosh'-i-ba.	Judith, <i>ju'-duth.</i>
Ithiel, uth'-i-el.	Jehoshua, ji-hosh'-iw-y.	Julia, <i>ju'-li-a.</i>
Iturea, ut-iw-ré'-a.	Jehovah, ji-hö'-fy.	Julius, <i>ju'-li-ys.</i>
Izreel, uz'-ri-el.	Jehu, jé'-hiw.	Junia, <i>ju'-ni-a.</i>
Izri, uz'-rei.	Jehud, jé'-hyd.	Jupiter, <i>ju'-pi-tyr.</i>
Izrites, uz'-reits.	Jehush, jé'-hysh.	Justus, <i>jys'-tys.</i>
	Jephthah, jeff'-thy.	
Jaazer, ja-e'-zer.	Jephuneh, ji-ffyn'-i.	Kadesh, ce'-desh.
Jabal, jé'-bal.	Jered, jé'-red.	Kadesh-barnea, ce-desh- ba'-ni-a.
Jabok, jé'-boc.	Jeremai, jer'-i-me.	Kadmonites, cad'-mö-neits.
Jabesh, jé'-besh.	Jeremiah, jer-i-meí'-a.	Kanah, ce'-na.
Jabez, jé'-bez.	Jericho, jer'-i-cö.	Keder, cö'-der.
Jabin, jé'-bun.	Jeroam, ji-rö'-am.	Kedimoth, ced'-i-moth.
Jabneel, jab'-ni-el.	Jeroboam, jer-ö-bö'-am.	Khelathah, ci-hel'-a-tha.
Jabneh, jab'-né.	Jeroham, jer-ö'-ham.	Kenan, cö'-nan.
Jacinth, jé'-sunth.	Jerubbaal, ji-ryb-be'-al.	Kenaz, cö'-naz.
Jacob, jé'-cob.	Jerusalem, ji-rw'-sa-lem.	Kenite, cö'-neit.
Jadon, jé'-don.	Jesher, jé'-sher.	Keros, cö'-ros.
Jadua, ja-diw'-y.	Jeshua, jesh'-iw-a.	Keturah, ci-tw'-ra.
Jael, jé'-el.	Jeshurun, jesh'-yr-yn.	Kidron, cid'-ron.
Jah, ja.	Jesse, jes'-si.	Kir, cir.
Jahaz, jé'-haz.	Jesui, jes'-iw-ei.	Kiriathaim, cir-i-y-thé'-um.
Jahaza, ja-he'-za.	Jesus, jé'-sys.	Kish, cish.
Jahaziah, ja-ha-zei'-y.	Jether, jé'-thyr.	Kishon, cish'-on.
Jahaziel, ja-haz'-i-el.	Jethro, jé'-thrö.	Kitron, cit'-ron.
Jair, jé'-er.	Jezebel, jez'-i-bel.	Kittim, cit'-um.
Jairus, jé'-i-rys.	Jezeel, jez'-ri-el.	Koah, cö'-a.
Jakim, jé'-cim.	Joab, jö'-ab.	Kohath, cö'-hath.
Jambres, jam'-brez.	Joahaz, jö-e'-haz.	Korah, cö'-ra.
James, jemz.	Joakin, jö'-ac-im.	Kore, cö'-ri.
Janna, jan'-a.	Joanna, jö-an'-a.	Koz, coz.
Jannes, jan'-ez.	Joash, jö'-ash.	
Japheth, jé'-ffeth.	Job, jöb.	Laadah, lé'-y-da.
Japho, jé'-ffö.	Jobab, jö'-bab.	Laadan, lé'-y-dan.
Jareb, jé'-reb.	Jochebed, joc'-i-bed.	Laban, lé'-ban.
Jared, jé'-red.	Joel, jö'-el.	Lachis, lé'-cis.
Jashub, jé'-shyb.	Johanan, jö-he'-nan.	Lael, lé'-el.
Jason, jé'-son.	John, jon.	Laharoi, le-he'-roi.
Jasper, jas'-pyr.	Jokim, jö'-cim.	Lahmi, la'-mei.
Jathniel, jath'-ni-el.	Joktan, joc'-tan.	Laiish, lé'-ish.
Jazer, jé'-zyr.	Jona, jö'-na.	Lamech, lé'-mec.
Jaziel, jé'-zi-el.	Jonadab, jon'-a-dab.	Laodicea, le-öd-i-sé'-a.
Jaziz, jé'-zuz.	Jonah, jö'-na.	Lazarus, laz'-y-ryz.
Jearim, jé'-y-rum.	Jonan, jö'-nan.	Leah, lé'-a.
Jebus, jé'-bys.	Jonathan, jon'-y-than.	Lebanon, leb'-y-non.
Jebusite, jeb'-iw-seit.	Joppa, jop'-a.	Lebbeus, leb-bé'-ys.
Jeconiah, jic-ö-nei'-a.	Jordan, jör'-dan.	Lemuel, lem'-iw-el.
Jedaiah, ji-de'-iy.	Joseph, jö'-seff.	Levi, lé'-fei.
Jeduthan, jed-iw'-than.	Joses, jö'-sez.	Levites, lé'-feits.
Jeezer, ji-i'-zyr.	Joshaphat, josh'-y-ffat.	Leviticus, li-fut'-i-cys.
Jehoahaz, ji-hö'-y-haz.	Joshua, josh'-iw-a.	Libnah, lub'-na.
Jehoash, ji-hö'-ash.	Josiah, jö-séi'-a.	Libya, lub'-i-y.
Jehohadah, ji-hö'-had-a.	Jotham, jö'-tham.	Loammi, lö-am'-ei.
Jehoiachin, ji-hoi'-y-cin.	Jubal, ju'-bal.	

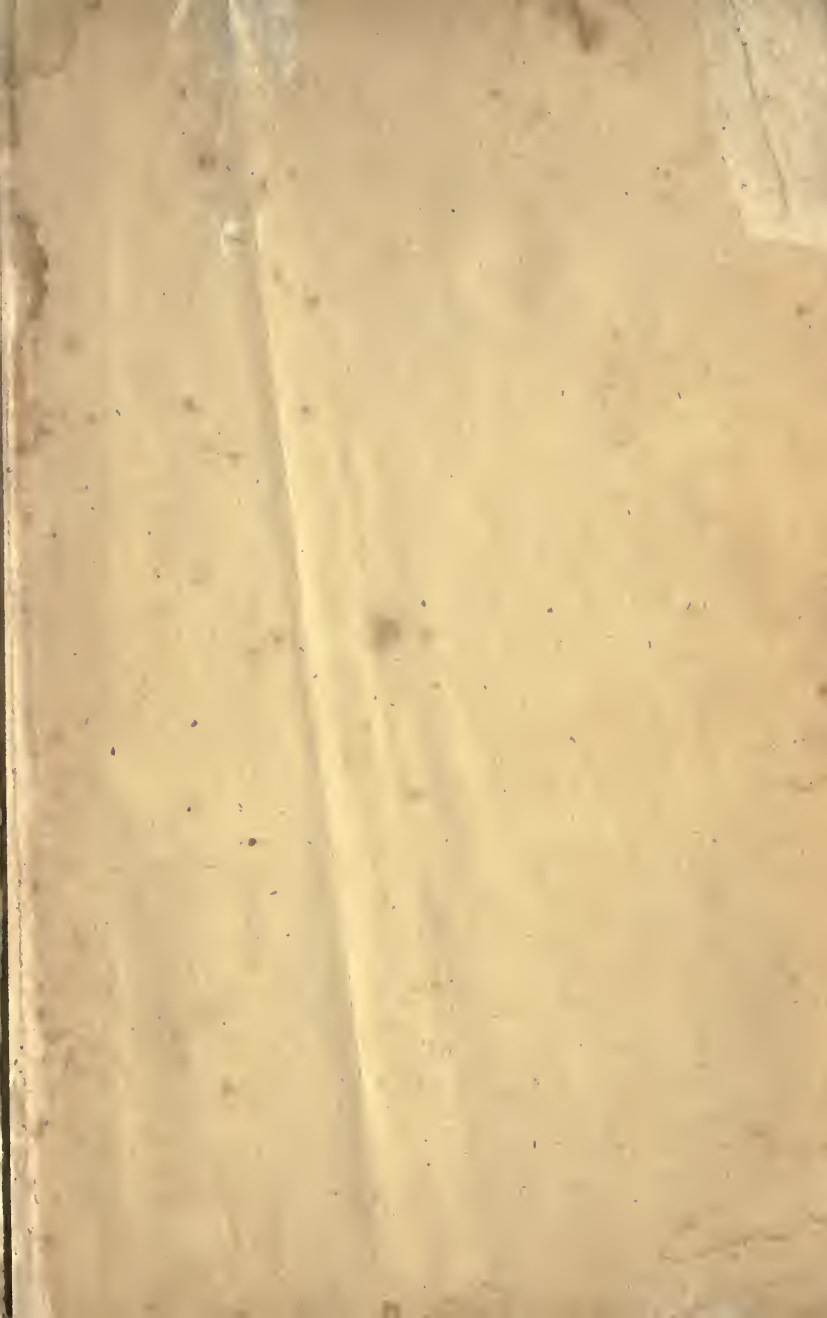
Lois, ló'-us.	Media, mē'-di-y.	Naboth, ne'-both.
Lucas, liw'-cas.	Median, mē'-di-an.	Nachon, ne'-con.
Lucifer, liw'-si-ffyr.	Megiddon, mi-gid'-on.	Nachor, ne'-cor.
Lucius, liw'-shi-ys.	Mehir, mē'-hyr.	Nadab, ne'-dab.
Luke, liw'c.	Melchi, mel'-cei.	Naham, ne'-ham.
Lybia, lub'-i-a.	Melchiah, mel'-cei'-a.	Nahash, ne'-hash.
Lycaonia, lei-ca-ö'-ni-a.	Melchizedek, mel-ciz'-i-dec.	Nahath, ne'-hath.
Lydda, lud'-a.	Melech, mē'-lec.	Nahor, ne'-hor.
Lydia, lud'-i-a.	Melita, mel'-i-ta.	Nahum, ne'-hym.
Lysanias, lei-se'-ni-as.	Memphis, mem'-ffus.	Nain, ne'-un.
Lysias, lish'-i-as.	Menan, mē'-nan.	Naomi, ne'-ö-mi.
Lystra, lys'-tra.	Mene, mē'-ni.	Naioth, ne'-oth.
Maachah, ma-e'-ca.	Mephibosheth, mi-ffub'-ö-sheth.	Naphtali, naff'-ty-lei.
Maaziah, ma-y-zei'-a.	Merab, mē'-rab.	Narcissus, nar-cis'-ys.
Macedonia, mas-i-dö'-ni-a.	Mercurius, myr-ciw'-ri-yz.	Nathan, ne'-than.
Machir, me'-cir.	Mered, mē'-red.	Nathaniel, na-than'-i-el.
Machpelah, mac-pē'-la.	Meribah, mer'-i-by.	Nazarene, naz-y-rin'.
Madai, mad'-e-ei.	Merodach, mi-rö'-dac.	Nazareth, naz'-y-reth.
Magdala, mag'-da-ly.	Merom, mē'-rom.	Nazarite, naz'-y-reit.
Magdalen, mag'-dy-len.	Meroz, mē'-roz.	Neapolis, ni-ap'-ö-lus.
Magdiel, mag-dē'-el.	Meshach, mē'-shac. [mi-y.	Nebat, ni'-bat.
Magog, me'-gog.	Mesopotamia, mes-ö-pö-tē'-	Nebo, nē'-bö.
Mahalaleel, ma-hal-y-lē'-el.	Methusael, mi-thiw'-se-el.	Nebuchadnezzar, neb-iw-cad-nez'-ar. [y-don.
Mahalath, ma-he'-lath.	Methuselah, mi-thiw'-si-la.	Nebuzaradon, neb-iw-zar'-
Mahanaim, ma-hy-ne'-um.	Micah, mei'-cy.	Neginoth, neg'-i-noth.
Mahath, me'-hath.	Michael, mei'-ce-el.	Nehemiah, ni-hi-mei'-y.
Mahavite, me'-hy-feit.	Michaiah, mi-ce'-iy.	Nemuel, nem-iw'-el.
Mahaz, me'-haz.	Michal, mei'-cal.	Nergal, ner'-gal.
Maher-shalal-hash-baz, me-her-shal-al-hash'-baz.	Michri, mie'-rei.	Neri, ni'-rei.
Malachi, mal'-y-cei.	Midian, mud'-i-an.	Nethanceel, ni-than'-i-el.
Malcham, mal'-cam.	Midianites, mud'-i-an-eits.	Nethaniah, neth-y-nei'-y.
Malchiah, mal-cei'-y.	Milcham, mül'-cy.	Nicanor, ni-ce'-nor.
Malchiel, mal'-ci-el.	Milcom, mul'-com.	Nicodenus, nic-ö-dē'-mys.
Malchus, mal'-cys.	Miletus, mci-lē'-tys.	Nicolaitans, nic-ö-le'-i-tanz.
Mammon, mam'-on.	Miriam, mur'-i-am.	Nicolas, nic'-ö-las.
Mamre, mam'-ri.	Mishal, mei'-shal.	Nicopolis, nei-cop'-ö-lus.
Manaen, ma-ne'-en.	Mishma, mish'-my.	Niger, nei'-ger.
Manasseh, ma-nas'-si.	Mispar, mus'-par.	Nimrod, num'-rod.
Manoah, ma-nö'-a.	Mitylene, mut-i-lē'-ni.	Nineveh, nun'-i-ft.
Maon, me'-on.	Mizar, mei'-zar.	Nisan, nei'-san.
Mara, } me'-ry.	Mizpah, muz'-py.	Nisroch, nus'-roc.
Marah, } me'-ry.	Mizraim, muz'-re-um.	No, nö.
Marcus, mar'-cys.	Mnason, ne'-son.	Noah, nö'-y.
Maresha, mar'-i-shy.	Moab, mö'-ab.	Nob, nob.
Mark, marc.	Molech, mö'-lec.	Nod, nod.
Maroth, me'-roth.	Moloch, mö'-loc.	Nun, nyn.
Martha, mar'-thy.	Mordecai, mor'-di-ce.	
Mary, me'-ri.	Moreh, mö'-ri.	Obadiah, ö-bad-ei'-y.
Mattathias, mat-y-thei'-as.	Moriah, mö-rei'-y.	Obal, ö'-bal.
Matthan, mat'-than.	Moses, mö'-zez.	Obed, ö'-bed.
Matthat, mat'-that.	Mysia, mish'-i-y.	Obed-edom, ö-bed-ē'-dom.
Matthew, math'-iw.		Ocran, öc'-ran.
Matthias, math-ei'-as.	Naam, ne'-am.	Oded, ö'-ded.
Mazzaroth, maz'-y-roth.	Naaman, ne'-y-man.	Og, og.
Medad, me'-dad.	Naamathite, ne'-a-my-theit.	Omer, ö'-mer.
Medan, mē'-dan.	Naashon, ne'-ash'-on.	Omri, öm'-rei.
	Nabal, ne'-bal.	On, on.

Onan, ö'-nan.	Pihahiroth, pei-hy-hei'-roth.	Rogelim, rö-g'ë-lum.
Onesimus, ö'-nes'-i-mys.	Pilate, pei'-let.	Romans, rö'-manz.
Onesiphorus, on-i-siff'-ö-rys.	Pisgah, puz'-gy.	Rome, röm.
Ophir, ö'-ffyr.	Pisidia, pei-sud'-i-a.	Rufus, rw'-ffys.
Ophni, öf'-nei.	Pison, pei'-son.	Ruhamah, rw-he'-my.
Ophra, öf'-ry.	Pithon, pei'-thon.	Ruth, röth.
Orion, ö-rei'-on.	Pleiades, plei'-y-dez.	
Orpah, or'-py.	Pollux, pol'-yces.	Sabachthani, sa-bac'-the'-
Othniel, oth'-ni-el.	Pontius, pon'-shi-ys.	Sabaoth, sa-be'-oth. [nei.
Ozias, ö-zei'-as.	Pontus, pon'-tys.	Sabeans, sa-bi'-anz.
	Potiphar, pot'-i-ffar.	Saducees, sad'-iw-siz.
Padan-aram, pe-dan-e'-ram.	Pretorium, pri-tö'-ri-ym.	Sadoc, se'-doc.
Palestina, pal-es-tei'-ny.	Prisca, prus'-cy.	Salamis, sal'-y-mus.
Pamphilia, pam-ffil'-i-y.	Priscilla, prus-sul'-y.	Salathiel, sa-le'-thi-el.
Paphos, pe'-ffos.	Prochorus, proc'-ö-rys.	Salem, se'-lem.
Paradise, par'-y-deis.	Ptolemais, tol-i-me'-us.	Salim, se'-lum.
Paran, pe'-ran.	Publius, pyb'-li-us.	Salmon, sal'-mon.
Parthians, par'-thi-anz.	Pudens, püw'-dens.	Salome, sa-lö'-mi.
Pathros, path'-ros.	Purim, piw'-rum.	Samaria, sa-me'-ri-y.
Patmos, pat'-mos.		Samos, se'-mos. [shi-y.
Patrobas, pat-rö'-bas.	Quartus, cwor'-tys.	Samo-thracia, sam-ö-thre'-
Pau, pe'-iw.		Samson, sam'-sn.
Paul, pol.	Raamah, re'-y-mah.	Samuel, sam'-iw-el.
Paulus, po'-lys.	Rabbi, rab'-i.	Sanballat, san-bal'-at.
Pedaiah, ped-e'-iy.	Rabboni, ra-bö'-nei.	Saphir, se'-ffyr.
Pekah, pi'-cy.	Rabshakeh, rab'-shy-ci.	Sapphira, sap-ffei'-ry.
Peleg, pe'-leg.	Raca, re'-cy.	Sarah, se'-ry.
Peleth, pi'-leth.	Rachab, re'-cab.	Sarai, se'-re.
Peniel, pi-nei'-el.	Rachel, re'-cel.	Sardis, sar'-dus.
Peninnah, pi-nun'-y.	Raguel, rag'-iw-el.	Sardites, sar'-deits.
Penuel, pen-iw'-el.	Rahab, re'-häb.	Sardius, sar'-di-ys.
Peor, pi'-or.	Ramah, re'-my.	Sardonyx, sar-dö'-nics.
Perazim, per'-y-zum.	Ramathaim, re-math-e'-um.	Sarepta, sa-rep'-ty.
Perga, pyr'-gy.	Rameses, ra-mi'-sez.	Saron, se'-ron.
Pergamos, pyr'-gy-mos.	Ramoth, re'-moth. [i-ad.	Satan, se'-tan.
Perizzite, per'-us-eit.	Ramoth-gilead, re-moth-gil'-	Saul, sol.
Persia, pyr'-shi-y.	Rebekah, ri-bec'-y.	Sceva, si'-fy.
Persis, pyr'-sus.	Rechab, re'-cab.	Scythians, suth'-i-anz.
Peter, pi'-tyr.	Rechabites, ri'-cab-eitz.	Seba, si'-by.
Phalti, ffal'-tei.	Rechah, re'-cy.	Sebat, si'-bat.
Phanuel, ffan-iw'-el.	Regem, ri'-jem; ri'-gem.	Seir, si'-yr.
Pharaoh, ffé-rö.	Rehabiah, ri-hy-bei'-y.	Seia, Selah, si'-ly.
Pharez, ffé-rez.	Rehob, ri'-hob.	Seleucia, si-liw'-sbi-y.
Pharisees, ffar'-i-siz.	Rehoboam, ri-hö-bö'-am.	Semathia, sem-y-thei'-y.
Pharpar, ffar'-par.	Rehoboth, ri'-hö-both.	Semei, sem'-i-ei.
Phoebe, ffö-bi.	Rei, ri'-ei.	Senir, si'-nyr.
Phenice, ffí-nei'-si.	Remaliah, rem-y-lei'-y.	Sennacherib, sen-nac'-i-rub.
Philadelphia, ffil-y-del'-ffi-y	Remmon, rem'-on.	Sephar, si'-ffar.
Philemon, ffil-i-mon.	Remphan, rem'-ffan.	Sepharvaim, seff-ar-fe'-um.
Philetus, ffíe-li'-tys.	Rephah, ri'-ffy.	Seraiah, ser-y-ei'-y.
Phlip, ffil'-up.	Rephael, ri-ffé'-el.	Seraphim, ser'-y-ffum.
Phlippi, ffil-up'-ei.	Rephaim, ri-ffé'-um.	Sergius, ser'-ji-ys.
Phlippians, ffil-up'-i-anz.	Rephidim, ri-ffid'-um.	Seth, seth.
Phlistia, ffil-us'-ti-y.	Rheginum, re'-ji-ym.	Shadrach, she'-drac.
Phlistines, ffil-us'-tunz.	Rhoda, rö'-dy.	Shalem, she'-lem.
Phinehas, ffun'-i-as.	Rhodes, rö'-des.	Shalmai, shal'-me-ei.
Phlegon, ffleg'-on.	Rimmon, rum'-mon.	Shalmaneser, shal-my-ni'-
Phrygia, ffriji'-i-y.	Riphath, rei'-ffath.	Sharon, she'-ron. [zyr.

Shebah, shé'-by.	Tabitha, ta-bei'-thy.	Ulai, iw'-le-ei.
Shecaniah, shec-y-nei'-y.	Tabor, té'-bor.	Ulam, iw'-lam.
Shechem, shé'-cem.	Tadmor, tad'-mor.	Ur, yr.
Shelah, shé'-ly.	Talitha-cumi, tal-i-thy, ciw'-	Uriah, iw'-rei'-y.
Shem, shem.	Talmal, tal'-me.	[mei. Urias, iw'-rei'-as.
Sheth, shéth.	Tamah, té'-my.	Uriel, iw'-ri-el.
Sheva, shí'-fy.	Tamar, té'-mar.	Uz, yz.
Shibboleth, shib'-ö-leth.	Tammuz, tam'-yz.	Uzai, iw'-ze-ei.
Shiloah, shei'-lö'-y.	Tappuah, tap'-iw-y.	Uzza, Uzzah, yz'-y.
Shilo, shei'-lö.	Tarah, té'-ry.	Uzzi, yz'-ei.
Shimei, shim'-i-ei.	Tarshish, tar'-shish.	Uzziah, yz-zei'-y.
Shinar, shei'-nar.	Tarsus, tar'-sys.	Uzziel, yz-zei'-el.
Shittim, shit'-um.	Tekel, té'-cel.	
Shuhite, shw'-heit.	Tekoa, ti-cö'-y.	Zabadiah, zab-y-de'-iy.
Shulanite, shw'-lam-eit.	Telah, té'-ly.	Zabdi, zab'-dei.
Shumathites, shw'-math-eits.	Telem, té'-lem.	Zabdiel, zab'-di-el.
Shunamite, shw'-ny-meit.	Terah, té'-ry.	Zabulon, zab'-iw-lon.
Shushan, shw'-shan.	Teraphim, ter'-y-fim.	Zaccheus, sac-ci'-ys.
Sibboleth, sub'-ö-leth.	Tertius, tyr-shi-ys.	Zachariah, zac-y-rei'-y.
Sichem, sei'-cem.	Tertullus, ter-tyl-ys.	Zadok, ze'-doc.
Sidon, sei'-don.	Tetrarch, tet'-rarc.	Zalmon, zal'-mon.
Silas, sei'-las.	Thadeus, thad-dí-ys.	Zalmonah, zal-mö'-ny.
Siloah, sul'-ö-y.	Tharshish, thar'-shish.	Zalmunna, zal-myn'-y.
Siloam, sul'-ö-am.	Thebez, thé'-bez.	Zared, ze'-red.
Silvanus, sul-fe'-nys.	Theophilus, thi-off'-i-lys.	Zarephath, zar-i-ffath.
Simeon, sum'-i-on.	Thessalonians, thes-y-lö'-ni-	Zeba, zé'-by.
Simon, sei'-mon.	anz.	[cy. Zebadiah, zeb'-y-dei-y.
Sin, sun.	Thessalonica, thes-y-lö-nei'-	Zebedee, zeb'-y-dé.
Sinai, sei'-ne; sei-ne'-ei.	Theudas, thi-w'-das.	Zeboim, zi-bö'-um.
Sion, sei'-on.	Thomas, Tom'-as.	Zedekiah, zed-i-cei'-y.
Sisera, sus'-i-ry.	Thummim, thym'-um.	Zelotes, zé'-lö-tiz.
Smyrna, smyr'-ny.	Thyatira, thei-y-tei'-ry.	Zephaniah, zeff-y-nei'-a.
So, sö.	Tiberias, tei-bé'-ri-as.	Zerah, zé'-ra.
Sodom, söd'-on.	Tiglah-pilezer, tug-ly-pei-	Zered, ze'-red.
Sodoma, sod'-ö-my.	zé'-zer.	Zerubbabel, zi-ryb'-y-bel.
Sodomite, sod'-ö-meit.	Timeus, tei-mi'-ys.	Ziclag, zuc'-lag.
Solomon, sol'-ö-mon.	Timotheus, ti-mö'-thi-ys.	Zilpah, zul'-py.
Sosipater, sö-sup'-y-ter.	Titus, tei'-tys.	Zimamah, zum'-y.
Sosthenes, sos'-thi-nes.	Tobiah, tö-bei'-y.	Zimram, zum'-ram.
Spain, spen.	Togarmah, tö-gar'-my.	Zimri, zum'-rei.
Stephanas, steff'-y-nas.	Tophet, tö'-ffet.	Zin, zun.
Stephen, sté'-ffen; sté'-fn.	Trachonites, trac-ö-nei'-tiz.	Zion, zei'-on.
Succoth, syc'-oth.	Troas, trö'-as.	Ziphites, ziff'-eits.
Susanna, siw-san'-y.	Trogyllium, trö-jil'-i-ym.	Zippor, zip'-or.
Susi, siw'-sei.	Trophimus, troff'-i-mys.	Zipporah, zip-pö'-ry.
Sychar, sei'-car.	Tryphena, trei-ffé'-ny.	Zoar, zö'-ar.
Syracuse, syr'-y-ciws.	Tubal, tiw'-bal.	Zophar, zö'-ffar.
Syria, syr'-i-an. [nish'-i-an.	Tychicus, tic'-i-cys.	Zophim, zö'-ffum.
Syrophenician, sei-rö-ffi-	Tyrannus, tei-ran'-ys.	Zorah, zö'-ry.
	Tyre, teyr.	Zorobabel, zö-rob'-y-bel.
Tabbaoth, tab'-y-oth.	Tyrus, tei'-rys.	Zur, zyr.

a, fel a yn tad; a, cam; e, hen; e, pen; i, llid; i, dim; o, tor, ond ei sain yn hwy; o, llon; ö, llo; u, dull; w, swm; w, pwn; y, yr; g, fel tsh; j, John; sh, fel s yn eisieu; z, zel.

DIWEDD.

27.17.6.63

PE
2191
P7

Pryse, Robert John
An English and Welsh
pronouncing dictionary

For use in
the Library
ONLY

**PLEASE DO NOT REMOVE
SLIPS FROM THIS POCKET**

For use in
the Library
ONLY

**UNIVERSITY OF TORONTO
LIBRARY**

